Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Getty Research Institute

https://archive.org/details/joventut06unse

JOVENTUT

Periódich Catalanista

ART ✧ CIENCIES ✧ LITERATURA

ANY 1905

PLAÇA DEL TEATRE, 6, ENTRESOL
BARCELONA

THE GETTY CENTER
LIBRARY

ÍNDEX

ALADERN (JOSEPH)

La llengua es la patria, pág. 320. - A un emigrant, pág. 421.—El nou Prometheu, pág. 527.—Clam a la natura, pág. 607.

ALBERT (SALVADOR)

Heretgíes: La farça màgica, pág. 558.

ALBERT PARADÍS (F.)

Erro important, pág. 532.

ALEGRE (MARTÍ)

De l'entusiasme, pág. 705.

ARRO Y ARRO (CARLES)

La forast-ra, pág. 65.—Nocturn, pág. 719.—Confessió, pág. 800 —Petit jòch d'amor, pág 815.

BARBERÁ (MIQUEL)

La casa dels tísichs, pág. 98.—La meva cosina, página 189 —Les promeses del Senyor, pág. 252.—Dos crepuscles, pág. 267.

BARBOSA (AUGUST)

El Pop de la platja, págs. 351, 366, 388, 405 y 417.

BARRIOS (BENET R.)

Mistralenques, pág. 202.—Finlandeses (traduccions de Runeberg y Aho): La bandera de Finlandia, página 250.—Brindis a la Patria, pág. 271.—El pagès de Saarijarvi, pág. 315.—L'amo y el masover, página 348.—Cap a la Patria, pág. 380.—Cantant, página 399.—El meu poble sembla un ginebró, página 413.—Perpetuina, pág. 426.—La nit de Sant Joan a Finlandia, pág. 620.—Txeques: Costums y tradicions: Sant Nicolau, Nadal, Reys, pág. 780.—Ous de Pasqua, pág. 794.—Cavalcada del Rey, página 810.—Les campanes de Loreto (traducció de Neruda), pág. 835.

BASSEDAS Y MONTANER (J.)

Què som!..., pág. 716.

BATISTA (JOSEPH)

¿Y el monument?, pág. 370.

BENAZET (ANTÓN)

Les verges del bosch, pág. 92.—La gitana enamorada, pág. 284.

BONET C. (D.)

En pro de l'Esperanto, pág. 783.

BOSCH Y VIOLA (ENRICH)

Bucòlica, pág. 518.—La primera obra, pág. 546.—Esplay, pág. 574.—Sonets, pág. 624.—Del llot, página 698.

BUSQUETS Y PUNSET (ANTÓN)

El derrer sòn d'en Sagorra, pág. 610.

CAPMANY (AURELI)

Don Quijote a Barcelona, pág. 266.

CATALÁ (VÍCTOR)

Carnestoltes, pág. 18.—Resurrecció, pág. 249.—Corpus Auri: Suplement al número 281, pág. 3.

CATASÚS Y CATASÚS (TRINITAT)

De tardor, pág. 258.—L'atmetller, pág. 445.—Tardor al camp, pág. 517.—A plena llum, pág. 677.

COLOMER Y FORS (PERE)

Agonía, pág. 50 —Nota de viatge, pág. 462.

COLL (MARIO)

Nova comunió, pág. 74.—Als meus amichs, pág. 131.

COMISSIÓ DE LA FESTA CATALANA

Alocució als catalans: Suplement al número 281, página 7.

CONANGLA FONTANILLES (J.)

Descans de l'immigrant, pág. 724.

ESCARDOT (L.)

Divendres Sant, pág. 274.—Cançó, pág. 349.—Clixés de juny, pág. 395.—Clixé d'agost, pág. 562.—El pobre home, pág. 578.—Parella blanca, pág. 595.—Somnis, pág. 625.—Dintre l'argent, pág. 731.—Vida, pág. 811.—Clixé de desembre, pág. 829.

FERRER (CATERINA)

Anyorança, pág. 277.

FOLCH Y TORRES (JOSEPH M.ª)

D'excursió, pág. 512.

FONT (ALEXANDRE)

Pàgines festives: Día mullat, pág. 465.—L'avi, página 482.—L'home del mico, pág. 529.—De viatge, pág. 613.—Tempestat, pág. 687.—Gent de fòra, pág. 767.—La venda del peix: En la platja de Badalona, pág. 799.

FONT Y LAPORTE (A.)

Nit feliç, pág. 670.—Tant se val!, pág. 804

FORTUNY (CARLES DE)

Idili, pág. 414.—Mitjdiada, pág. 481.—La gran ciutat, pág. 528.—L'amor, pág. 621.—Un miracle, página 667.—Impediment, pág. 722.

FUENTES (ENRICH DE)

Miracle, pág. 459.

GAMBÚS (XAVIER)

Esposes sense fills, pág. 812.

GASÓLIBA (CECILI)

Un que no li han preguntat res, però que demana dirhi la seva, pág. 95.—Quína vergonya!, pág. 137.—Catalans, nacionalistes y regionalistes, pág. 219.—Un compàs d'espera, pág. 449.—¿Ahónt anèm?, página 633.—Prou bombes: Justicia catalana, pág. 666.

GENER (POMPEYUS)

Recorts y esperances, pág 25.—El Madrid que ara jo he vist, pág. 234.—El bon diable, pág. 333.—L'americana vermella, pág. 499.—L'amich Vilanova, pág. 542.—Cant IV de *L'Evangeli de la Vida*, página 575.—L'agencia d'informes comercials, págs. 608, 628, 645, 659 y 675.—Patatúm de patums: Ni Don Pelayo ni Jofre lo Pilós, pág. 737.

GIBERT (SALVADOR)

Tolerancial, pág. 251.

GIRBAU Y TORDERA (J.)

Parricidi, pág. 132.—Rodolant, pág. 272.

GOMILA (SANTIAGO)

Esposalles, pág. 68.

GUAL (ADRIA)

Les arts menudes, pág. 540.—Crítichs y criticats, página 577.

GUANYABÉNS (E.)

La cullita, pág. 7.

GUBERN (S.)

Pujada y devallada, pág. 14.—El poder reyal y la Constitució segons en Silvela, pág. 121.—De nacionalisme, pág. 521.

JOCHS FLORALS

Consistori dels Jochs Florals de Barcelona: Cartell extraordinari, pág. 29.—Llista de les composicions rebudes a Secretaría, pags. 181, 196 y 213.—Veredicte, pág. 292.—Convocatoria y cartell pera'ls Jochs de 1906, pág. 821.

JOVENTUT

Als autonomistes catalans, págs. 57 y 105.—Els Jochs Florals d'enguany, pág. 302.—Notes de la Festa: Suplement al número 281, pág. 5.—Concell General de representants de la *Unió Catalanista*, pág. 702.—Advertencies, pág. 761.—JOVENTUT en 1906, página 791.—Saludo que JOVENTUT envia als esperantistes húngars, pág. 832.—Esperanta Fako, pág. 832.—Noves, en tots els números.

JUNYENT (SEBASTIÁ)

L'art nou y l'art vell, pág. 6.—Companys, pág 163.—Bibliofilia, pág. 336.—La crisis pictórica, pág 730.—La mort de la gitaneta, pág. 749.

JUST Y PASTOR (E.)

Montanya amunt, pág. 212.—Voluptuositat, pág. 223.—Recordatori, pág. 531.—Bessonada, 635.

LAPORTA (MIQUEL)

, pág. 10.—, pág. 332.—Pochs mots, pág. 507.

LINARES Y DELHOM (JOAN)

Perquè no vos han contestat y perquè no entren a la *Unió*, pág. 115.—Tasca que s'imposa, pág. 143.

LLEONART (JOSEPH)

Tres coples noves, pág. 64.

MANAU AVELLANET (LLUÍS)

La sirena, pág. 427.

MARAGALL (JOAN)

La sirena (fragment), pág. 10.—La Festa de la Bellesa: Discurs, pág. 477.

MARICH (AUGUST DE)

Cròniques nacionalistes: La fúnebre Hungría, pág. 665. —La força, pág. 729.—La duana regional independent, pág. 748.

MARLÉS (JUST)

Miseries, pág. 825.

MARTÍ (ORIOL)

¡¡Torosll, pág. 154.—Lletra d'un menestral barceloní a l'almirall de la esquadra anglesa, pág. 457.—Document important, pág. 492.—Si j'étais... Moret, página 793. — Notes bibliogràfiques: *Deliberacions de l'Assamblea General de Delegats de la Unió Catalanista, tinguda a Barcelona en el mes de maig de 1904; Estudis polítichs*, pág. 276.—*Regionalisme y Federalisme*, pág. 403.—*El Futurisme*, pág. 434.—*Comment on nous vole, comment on nous tue*, pág. 485.

MARTÍ Y JULIÁ (D.)

Per la complexitat, pág. 3.—Anemho explicant, página 113 —La nostra Festa y el nostre dever: Suplement al número 281, pág. 1.—Nacionalisme y imperialisme, pág. 505.—Parlament, pàgs. 548 y 564.

MARTÍNEZ Y SERIÑÁ (ARNAU)

Barres o burros, pág. 45.—El preu d'un *veto*, pág. 96. —Les poesíes d'Angel Guimerà, pág 144.— El símbol, pág. 180.—Sonets, pág. 209.—La reforma del Còdich Civil a França, pág. 224.—La qüestió religiosa a França y Espanya, pág. 265.—Notes bibliogràfiques: *Tristors; Bastides y pedruscall; Estructura mental y significació filosòfica de Balmes*, pág. 35.—*Yang-Hun Tsy; Los labios alucinados*, pág. 78.—*Mil y una curiosidades; El dominio de los negocios; El A. B. C. del Dinero; Las dos Américas*, pág. 130.—*Los nihilistas; Aita Tettauen*, pág. 164.—*Aucells de fang; Los primeros hombres en la luna; El Japón desconocido*, pág. 195.—*Empordaneses; Sangre Nueva; Anticipaciones*, pág. 260.

MAS Y JORNET (CLAUDI)

Els penjats (traducció de José Elizondo), pág. 590.—Les verges impures, pág. 833.

MASERAS (ALFONS)

Del primer encís, pág. 463.—A Pirra (traducció d'Horaci), pág. 647.

MASSIP (OLAGUER)

Segueix la lluyta, pág. 150.

MATHEU (FRANCESCH)

Himne: Suplement al número 281, pág. 8.

MERCADER Y VIVES (JOAN)

Sonets, pág. 798.

MIQUEL Y PLANAS (R.)

El popularisme en la poesia, pág. 63.—Els *Articles* d'en Joan Maragall, pág. 159.—Els «descastats» a l'Ateneu, pág. 217.—Lo dels Jochs Florals, pág. 297.—Cervantisme català, págs. 329 y 345.—Aubada del Nort, pág. 409.—Les poesíes de Víctor Català, página 429.—Separatisme docent, pág. 443.—Divagacions, pág. 489.—El *Llibre de Santa María* de Ramón Llull, pág. 518.—Més divagacions, pág. 560.—Meditacions, pág. 587.—El *Llibre de les Dònes* de Mestre Jacme Roig, pág. 715.—El *Cançoner* d'en Joseph Pijoan, pág. 820. — Notes bibliogràfiques: *Llibre de Amich e Amat*, pág. 34.—*Historia de la industria lanera catalana: Monografía de sus gremios*, pág. 53 —*En Rupit; Venecia*, pág. 129.—*Arràn del cingle; Mujeres de América*, pág. 195.—*Narracions estranyes; Esboços; Les celebrités d'aujourd'hui*, página 243 —*Notas genealógicas que, para tomar el hábito de Santiago, presentaron don Mariano, don Francisco y don Rafael Pardo de Figueroa; Redempció*, página 308.—*Discursos; Pequeños ensayos; El arte de bien comer*, pág. 371.—*Escenes castelloneses; Llibre de versos; Gramàtica preceptiva catalana; Hermann y Dorotea*, pág. 386.—*La nostra arqueología literaria*, pág. 468.—*La muerte de Isidro Nonell; Memoria referent al Congrés de Manchester, de la Federació Internacional del Cotó; La cité de joie; Contes populars gascons; Els meus ex-libris y sa descripció filosòfica*, pág. 594.—*El Bosch; Sentiment; Manfred*, pág. 622. —*Les doctrines lulianes en el Congrés Universitari Català; La pera de plata*, pág. 643.—*Jochs Florals de Barcelona*, pág. 692.—*Jochs Florals de Mallorca*, pág. 707.—*Vergonya; Els lliris del jardí de la reyna*, pág. 786.—*Escull; Llibre de les Besties; Rondalles y faules de cayent popular; Poesíes religioses*, pág. 801.

MONEGAL (TRINITAT)

Dos himnes: dos pobles, pág. 73.—Defalliment y esperança, pág. 363.—Vulgaritats, pág. 556.

MORAGAS (RICART)

Vida y mort, pág. 638.

NOGUERAS OLLER (RAFEL)

La pluja lluny de ciutat, pág. 23.—El *Narro* de la vida, pág. 178.

OLIVA (VÍCTOR)

Poesíes inèdites d'en Carles Boselli, pág. 32.—Civilisació, pág. 322.—En Joseph Güell y Mercader, página 591.—La nit solsticial, pág. 777 —El camí ral, pág. 826.

pág. 285.—De quí es el pervindre, pág. 341. – Art y artistes, pág. 669.

VINYAS (RAMÓN)

Les cimes altes, pág. 831.

ZANNÉ (GERONI)

Port-Arthur, pág. 28 —El Nihi isme, pág. 123.—Quelcòm de poètica, pág. 156. –Les muses modernes, pág. 174.—Falses grandeses, pág. 201 —Música, pàgina 227.—Els concerts Lamoureux, pág. 240.—Les dues flors, págs. 286 y 299.—Concerts, pág 355.—La desfeta russa, pág. 361.—Un *casus belli*, pág. 394.—*Le Laudi*, pág. 446.—Un poeta piemontès, pàgina 479.—El sultà fidel, pág. 493.—Vora l'aygua pág. 511.—Notes d'Orient, pág. 523.—Ingratituts polítiques, pág. 553.—La pau, pág. 569.—Un precursor de Nietzsche, pág. 634.—José María de Heredia, pág. 651.—Associació Musical de Barcelona, pág. 708.—La revolució russa, pág. 714.—Alemanya contra Polonia, pág. 752.—Notes estrangeres, pàgina 809.—Notes bibliogràfiques: *Los Monasterios de la Diócesis gerundense*, pág. 52.—*Els Mestres Cantayres de Nurenberg; Gent*, pág. 99.—*La Canción de la Huerta*, pág. 290.—*Sapho*, pág. 468.—*El Amor y el señor Lewisham; Les Thuribulums affaissés*, pàgina 622.—*El Alimento de los Dioses; Elegías; La Non-Non dels Papellons; Amor y Psiquis*, pág. 723 —*Illusions; Lohengrin*, pág. 803.

ZENGOTITA (XAVIER DE)

Mundanals, pág. 92.

ILUSTRACIONS: Pidelaserra (M.), Gargallo (P.), Nonell (I.), Junyent (O. y S.), Fontbona (E.), Picasso (P. R.), Català (V.), Ros y Güell (A.), y altres.

FOTOGRAFÍES: Sciutto, Bosch, Roig, Canals, y altres.

FOTOGRAVATS: Furnells.

JOVENTUT

CAP D'ANY

MUSEU MUNICIPAL DE BOLONIA

TESTA GREGA

Any VI - Núm. 256 Barcelona, 5 de Janer, 1905

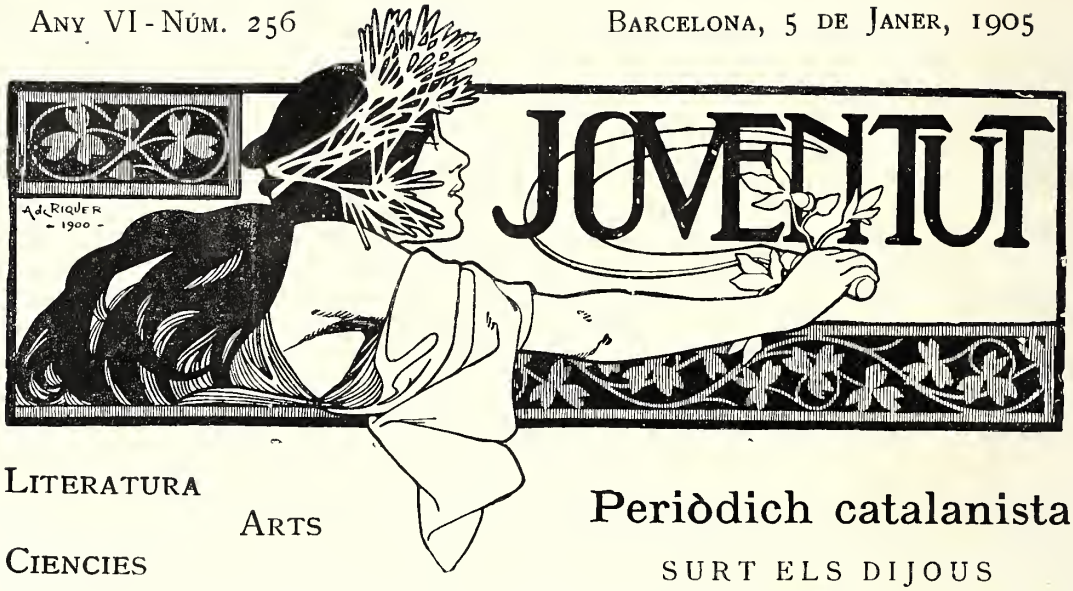

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plassa del Teatre, 6, entressol.

Preu d'aquest número:
50 cèntims de pesseta.

SUMÀRI:

TEXT: **Per la complexitat,** per D. Martí y Julià.
L'art nou y l'art vell, per Sebastià Junyent.
La cullita, de Vielé-Griffin, traducció de E. Guanyabens.
***, per Miquel Laporta.
La sirena (fragment), per Joan Maragall.
Pobles y viles, per J. Pijoan.
Joventut, per Ildefons Suñol.
Pujada y devallada, per S. Gubern.
Carnestoltes, per Víctor Català (ilustració del autor).
La pluja lluny de ciutat, per Rafel Nogueras y Oller.

GRAVATS: **Testa grega** (portada).
Puig Major de la Illa Daurada, per J. Mir.
Masía catalana, per M. Pidelaserra.
La montanya misteriosa, per J. Mir.
Els humils, per P. Gargallo.
Gitana, per I. Nonell.
Burgos: Reyal Monastir de las Huelgas, per O. Junyent.
Melangía, per S. Junyent.
Abatuda, per I. Nonell.
Dòna d'Amposta, per E. Fontbona.
Capvespre, per P. R. Picasso.
Coll-Forcat, per A. Ros y Güell.
Amor, per S. Junyent.
Testa gòtica.
Frisos d'Apeles Mestres.

PER LA COMPLEXITAT

PER ésser el nacionalisme català un moviment social determinat per l'esbategar normal de la vida d'un poble, se manifesta deslliurat de les tares atàviques y de les accions regressives que caracterisen a les aspiracions polítiques y sociològiques plantejades en els programes encarcarats de les oligarquíes polítiques o eixides de lucubracions de neuròtichs y d'abstraccions delirants de místichs socials. Y no es pas perque no's realisi seguida acció ab el propòsit d'infiltrar en el nacionalisme català aqueixos apriorismes conceptuosos, sens arrels en la realitat y disgregadors, que'ns dicotomisaríen en dreta y esquerra, que'ns desorganisaríen encara més, que'ns llevaríen la empenta vital que'ns fa anar avant y que convertiríen el Catalanisme en vulgar acció política y afavoriríen la perduració de la impersonalitat de Catalunya y, per tant, de la política centralisadora y uniformista del Estat. El nacionalisme català, no obstant, resisteix, y resisteix ferm, aqueixa acció desorganisadora, de una banda perque es incompatible ab la naturalesa biològica-social del Catalanisme, d'un'altra perque pressent, endevina que ab la excusa d'organisar forses se va de dret a intentar l'anorreament de la nostra renaixensa nacional.

Les organisacions colectives fonamentades tan sols en les abstraccions ideològiques de la consciencia humana y en els sentiments més íntims dels homes, són pertorbadores, impedeixen la diferenciació y l'espandiment de la vida nacional, són obstacle pera'l desenrotllo de la civilisació, determinen intransigencies, fanatismes, odis y lluytes implacables, sotmeten la societat a la tiranía explotadora de les oligarquíes y són el més gros impediment pera que's constituheixi, visqui y actuhi la consciencia nacional, car afavoreixen el subsistir de diferentes consciencies colectives, y per tant la disgregació de la síntesis nacional, de la nacionalitat. Les organisacions colectives fonamentades en les funcions socials, en les activitats especials dels individuus, en les modalitats bio-sociològiques dels elements que les constituheixen, són congregadores d'energíes, organisadores d'activitats, determinen evolució de perfeccionament, agermanen als homes, deslliuren a la societat de la política d'ofici y de les malvestats dels antisocials y afavoreixen la constitució, la vida y l'acció de la consciencia nacional, qu'es manifestació de l'armònica varietat del pensar y sentir dels homes, car el conviure dels esperits en la organisació colectiva per funcions socials, els imposa seguida relació, mutua tolerancia, devegades fusió de sentiments y d'idees, pera l'assoliment del objectiu comú, que no es altre que la vida normal de la nacionalitat.

Oh, els classificadors y definidors de consciencies! Quína tasca més senzilla, més elemental, més d'homes primitius! Cóm mostren la llur impotencial No poden passar de dos, de dicotomisar, de dreta y esquerra, de comptar ab les mans, car a comptar ab els dits ja no hi arriben perque comptar fins a dèu ja sería massa complexe. Els homes menys civilisats, els més endarrerits manifesten impotencia enfront de la complexitat. Tenen devant dels ulls objectes a dotzenes, a centenars, a milers, y no'ls percebeixen pas en el sentit de quantitat: són enteniments primitius que no capeixen lo complexe. Lo mateix passa als que pretenen que'l Catalanisme's divideixi en dreta y esquerra: al voltant d'ells, en la nostra societat catalana hi ha tantes consciencies, tants pensars y tantes menes de sentir com homes, més no poden passar de la dicotomisació, y ja que no saben ni poden capir l'harmonía de la complexitat sens abims que impedeixin la cooperació de tots en la formació de la consciencia nacional, pretenen violentar la naturalesa, emmotllar al llur gust les consciencies posantles arbitrariament a l'una o a l'altra banda d'un barranch intraspassable. Ignoren que no hi ha pas cap consciencia que's puga trobar del tot bé al un cantó o al altre de la partió per ells marcada, car el convencionalisme dreta y esquerra no permet may la classificació concreta de la totalitat dels ideals polítichs, religiosos, socials y fins morals qu'esbateguen en la consciencia de cada home.

Els enemichs de l'harmonía de la complexitat són els enemichs de la vida, són els simplicissims, els esperits elementals resíduus vivents de

PUIG MAJOR DE
LA ILLA DAURADA

BOCET AL OLI, PER
J. MIR

MASIA
CATALANA

PINTURA AL OLI, PER
M. PIDELASERRA

consciencies atàviques; són els inadaptables al progrés, els reglamentaristes, els imposadors tossuts del llur pensar; són els eterns idealistes per impotencia, els que no percebeixen la realitat, els que no comprenen la evolució; són els partidaris de la violencia espontania y sense finalitat; són els delirants socials, quan no són els hipòcrites utilitaristes, els perversos explotadors del poble.

No: no havèm de dicotomisar ara ni may. Dos colors, dos sons, dugues formes no hi són pas en la naturalesa, qu'arreu es harmònica perque es complexa y variadíssima en processos, activitats y manifestacions. Aqueixa admirable e infinita varietat es el fonament de les organisacions nacionalistes, y no la seca dicotomía en dugues unitats que no existeixen. Com més complexitat d'accions, més unitat y forsa en la organisació, car la unitat es a la finalitat y no als elements. No esmentèu pas el progrés, simplicistes que volèu violentar la realitat de la vida y de la naturalesa, que sols n'hi ha un de progrés y es el qu'esdevé de la normalitat en l'espandiment de la vida. Per això'ls únichs verament progressius som els nacionalistes, car pretenèm organisar, ajuntar pera la finalitat de la nostra vida nacional, a totes les activitats, a tots els pensars, a tots els sentirs de Catalunya.

D. Martí y Julià

Actual President de la *Unió Catalanista*.

L'ART NOU Y L'ART VELL

Esser modern no consisteix pas en cercar quelcòm fòra de tot lo que s'ha fet, perque aixi's cau en la extravagancia: Se tracta, al contrari, de coordinar tot lo que les edats precedentes ens han portat, pera fer veure còm el nostre sigle ha acceptat aquesta herencia y còm en fa us.

GUSTAU MOREAU

En les èpoques més rellevants de la historia del art, paralelament a lo que ha succehit en tots els rams de l'activitat humana, hi ha hagut idees noves en lluyta ab les idees velles. Sempre que la evolució ha sigut activa, com en l'època del Renaixement, s'ha remarcat més vigorosa aquesta divisió. L'art nou se desenrotlla y creix a expenses del que passa y's torna vell y que sempre es l'immediat anterior, el qu'encara en molts gustos y molts criteris subsisteix com a verdader y llegitim. Y l'art nou que desdenya y arrecona l'art immediat anterior a n'ell, admira y's deixa seduhir a voltes per un art molt més vell, però que's *comprèn* altra vegada y es propici a que s'hi trobin elements que s'adaptin a la moderna manera de sentir.

Arriba a vèncer y a dominar l'art nou durant un període més o menys llarch, però, subjecte a lley eterna, son orgullós crit de victoria es el punt inicial de sa decadencia; s'afebleix ab son domini, y corrent el temps mor a mans d'un altre art més jove y qu'està d'acort ab les altres noves manifestacions del intelecte humà. Una generació admirarà sempre l'art que's diu ab sa manera d'ésser, aquest art serà sempre'l que li parlarà més clarament, el que la farà vibrar més intensament, encara que sa manera d'ésser y son art sien complertament ficticis. Això'ns ve a dir que la bondat, la llegitimitat d'un art no depèn may del judici d'una generació, que no pot pas despendres de la manera com les circumstancies li han format el gust. L'apassionament, ademés, influheix molt en els judicis dels homes, y obehint a la evolució desdenyen lo que acaba de passar.

El moviment d'art conegut ab el nom de Renaixement ens presenta un cas pràctich. Se desdenyava tot l'art mitjeval que agonitzava, y sorgía un art nou, un art jove que admirava y comprenía l'art pagà adaptant son esperit a les noves obres y fentles ab tot tan propies, que domina en elles lo que l'art nou hi portava. A semblansa d'aquella època, ja fa temps que l'art europeu se troba en un cas d'evolució activa; desde'l primer ters del sigle XIX que ja s'inicià la lluyta entre lo nou y lo vell, y continúa fins ara més vigorosa que may. Durant el sigle XIX no's deixà may de girar els ulls cap endarrera, de modo qu'en el nostre temps bé's pot dir que l'estudi y admiració per les arts passades ha sigut un dels factors més actius de la evolució moderna. La nostra època ha sigut època d'erudició artística, y a diferencia del Renaixement, que solsament prengué per espill l'art romà, desgraciadament desconeixedor de la font pura qu'era l'art grech, s'ha mostrat eclèctica y de les arts passades n'ha estudiat totes les manifestacions y n'ha admirat totes les belleses. D'aquest estudi, d'aquesta admiració per tot lo bell, obeheixi a la idea que vulga, d'aquesta comprensió del lligàm intim entre un art y sa època, n'ha nascut el sentiment de la propia forsa y una extensió de criteri artístich que permet tota mena d'atreviments y encoratja a sortir a llum poderoses personalitats. L'utilitarisme del nostre temps qu'es, sens dubte, traba enutjosa pera'l desenrotllo d'un gran art, queda compensat per aquesta llibertat que permet al individuu proclamar en sa obra sa més íntima convicció.

L'art s'individualisa, y d'aquí l'afany, el desitj que caracterisa al artista modern, d'ésser original. Res més dificil, res més afalagador. Cada

artista's cerca a sí mateix ab el desitj lloable de fer quelcòm que no s'haja fet; en absolut, això es impossible conseguirho: *Nihil novum sub sole.* Mes com aquesta dita's refereix a la substancia, l'artista modern se diu: «Substancialment res de nou: accidentalment puch intentarho tot: *Non nova sed novè.*»

D'aquí aquesta feconda varietat del art modern, qu'encara que sovint té punts de contacte ab arts antigues, no deixa de dar a les produccions artístiques un sagell ben propi que caracterisa nostra manera de sentir la bellesa.

El desitj d'originalitat es causa de qu'en art se produheixin obres rares, extravagantes y que topen ab totes les convencions establertes. Tot artista superior y personal topa ab aquestes convencions; en aquest cas el desitj es natural y lloable, cada estranyesa pot ésser una guspira de renovació. Si neix la extravagancia d'un prurit immoderat de distingirse y traheix l'esfors qu'ha fet un'ànima nascuda pera fer obres vulgars, es condempnable y té rahó'l refinat y original artista en Gustau Moreau; però quan surt de la enteresa d'un'ànima independent que troba en sí mateixa la espurna inicial d'un foch que no ha cremat may encara, aleshores cal respectar l'obra, o entusiasmarshi si ens diu quelcòm qu'esperansavam en va qu'algú ens digués.

Fóra desconèixer la historia del art afirmar que les extravagancies (1) y rareses són propies y exclusives de nostre temps. En Toulouse Lautrec y en Jossot, en Bœcklin y l'Stuck, en Klim y en Klinger, en Patten Wilson y en Laermans, en Rodin y en Segantini, en Gouguin y en Cezane, han fet obres que s'aparten de lo normal y apareixen com extravagancies als ulls dels que tot ho voldríen mesurat y correcte.

(1) El públich té sempre per extravagancies tot lo que s'aparta de sa manera de pensar.

Mes en les arts antigues podèm citar com a obres filles d'imaginacions excèntriques les antiquíssimes estatues dels Budhas índichs y els monstres qu'ornaven sos temples, els alats lleons asiris ab testa humana, les estatues dels déus egipcis ab cos humà y testa de bestia, els bronzes groteschs y les màscares de còmichs grechs y romans, els monstres xinos y japonesos, els bisantins y romànichs, les gàrgoles y dimonis de l'època gòtica, pera probar que l'art fill de les imaginacions exaltades se pot trobar en les èpoques més remotes. Més modernament se poden considerar les alegoríes de molts prerafaelistes, certs grabats de Durer, altres d'Holbein, les caricatures de Lleonart de Vinci, les temptacions de Sant Antoni de Van Aken, de Brueghel d'Infern, de Patinir, de Teniers, les figures allargassades del Greco, y més aprop de nosaltres els capritxos y certes pintures de Goya. Tota aquesta serie d'obres, considerades moltes d'elles com a obres d'art superior, es llarguíssima proba de qu'entre'ls artistes més eminents sempre hi ha hagut imaginacions exaltades, temperaments fogosos que s'han apartat, si no sempre, en determinades obres de lo normal, lo correcte y lo mesurat. Proba ademés que no es exclusiu de la nostra època'l produhir excentricitats que la gent pacífica abomina y repugna.

L'eclecticisme modern no condempna l'art vell sinó quan es banal, convencional y pobre: l'admira sempre que'l veu fort y original.

L'individualisme, que cada jorn s'accentúa més en el terrer del art, es causa de que's produheixin obres que s'aparten de la vulgaritat, y no deixa d'ésser difícil esbrinar quan l'obra estranya se fa de *parti pris, pour épater le bourgeois,* o quan surt sincerament, lliurement, francament d'una forta personalitat y d'un temperament original per naturalesa.

Sebastià Junyent

LA CULLITA

(DE FRANCIS VIELÉ-GRIFFIN.)

Com ombra breu,
els cims formaven blau dentat;
vessava hermosura
la planura:
tot s'hi sentía perfumat
de maternals alens;
y, en abundor, d'or plens,
jeyen blats rossos
sota aquell sol de Deu

Entremij de les garberes,
ja cantant, ja bevent,
de l'auba a sol ponent
tot era riure;
per vall,
marxaven cap al nort,
y, feyna fent,
les fals trassaven rengle foguejant,
com mirallets que al sol dessin torment;
els segadors, de cara al nort,
els blats anaven arranant
ab brahó fort;
y els que lliguen espigues, divertits,
també arribaven prest; y els que apilonen garbes;
y aprés, tan aviat vinclant llur cos flexible
com fentlo redressar d'un ayre indefinible,
les espigoladores avansant;
y totes les carretes ab llurs crits
y llurs bous venerables, plens de nyonya;
y el feix d'ergull dels blats atapahíts...
Van dârns vergonya...

Entre les garbes, aquell día,
vaig cantar, baix, trista tonada
dels que fan vía
d'ací d'allà,
que no fan sembra ni llaurada,
espigolant per lo que hi ha;
també cantava, encar menys fort,
la fam y l'ombra de la mort
tímida y trista, y tal que un hom no gosa
dir que té gana, y menys per quína cosa,
y que mor sol, sense queixarse
d'haver sembrat y no atiparse.
— La pô y l'ergull s'aguanten fort...
... ¡Quants que morien, que'ls han mort
duhent, de fam, llur boca aixuta! ...—

Això't cantava, y no altra cosa,
baix, allà al juny, pels blats fent ruta.

E. Guanyabens, *trad.*

LA MONTANYA MISTERIOSA — PINTURA AL OLI, PER J. MIR

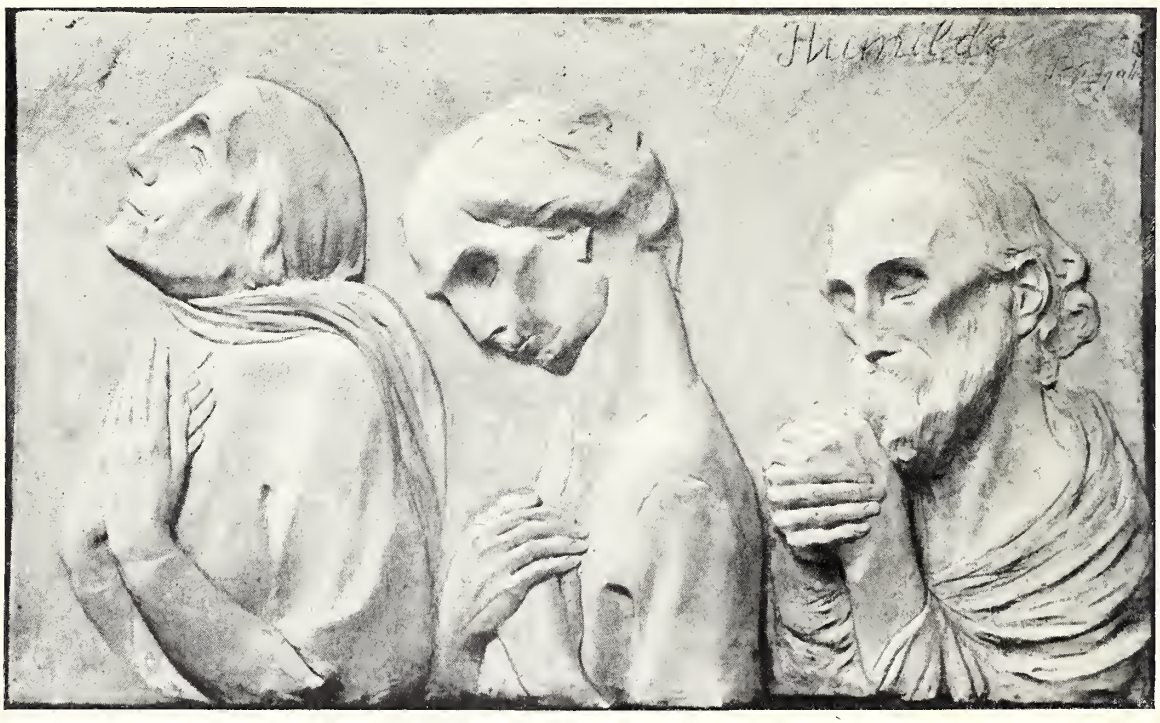

ELS HUMILS — BAIX RELLEU, PER P. GARGALLO

GITANA — PINTURA AL OLI, PER I. NONELL

* * *

ARTEIX el Federalisme, en Pi y Margall ens deya, no de la Humanitat, sinó del home, del qual veu sortir per espontani y natural desenrotllo la familia, el poble, la nació y els grupos de nacions. Y com que això que'ns deya es una veritat que la historia y la filosofía confirmen, també, pera mi, es una veritat que'ls que a Catalunya som federals, ens anomenèm malament quan ens dihèm federals catalans enlloch de dirnos, com lògicament deuríam, catalans federals. Perque si ens dihèm federals, es sols pera significar que volèm enllassarnos ab nucleus d'homes; però això ho volèm justament perque'ns sentím nucleu distint dels altres y ab caràcters peculiars y propis que donen a conèixer als demés la subsistencia de la nostra individualitat viventa. Y com que aquesta individualitat es el complexe de tots els cors que estimen a Catalunya, y de tots els cervells que coven la idea nacionalista, per això es que'ls que formèm l' estol de «Catalunya Federal» ens sentím solidaris dels catalanistes y els regionalistes en la obligació que tením de trevallar, avans que tot, per reivindicar lo nostre.

Nosaltres som, del arbre de la Patria, l'empelt de la república, y si la nostra branca fa flors de un color més viu que les altres branques, com elles ve d'una mateixa soca, y d'unes mateixes arrels, arrapades en l'ànima de la terra, en treu la sava nodridora. Que may per may els qu'estimèm a Catalunya, mentres ella no tinga la autonomía'ns trobèm front a front pera combàtrens, encara que'ls enemichs de la nostra terra ens hi atihin! Que may per may egoísmes ni envejes fassin qu'enrunin els uns catalans lo que'ls altres edifiquin del casal català! No hi pensèm en nosaltres. Pensèm no més en Catalunya, germans, y alsèm els cors; que al demunt nostre hi ha la senyera de les quatre barres, y al darrera del simbol hi ha la Patria, amor dels nostres amors, mestressa de les nostres hisendes y de la nostra sang.

Miquel Laporta

LA SIRENA

(Fragment)

. . . . . .

Comensa al cel la eterna probatura
de la llum renaixent...

Per la terra, fosca enllà,
el xiscle ardent de la sirena impura
crida a ne'ls pobres cap a trevallà.

No ets pas ben bé com la sirena antiga
altrament cantadora; mes, semblant,
quan ab ta veu d'imperïosa amiga
fas acudir la gent al teu voltant.
Y si volen fugir del teu imperi
rodant per la ciutat esmaperduts,
van pels barris dels richs sense saberhi
arrossegant els peus tots desvalguts.
Les bruses la ciutat enterboleixen,
s'estenen per les vies dels palaus:
als fills de llurs suhades no coneixen
y se'ls contemplen ab tristor d'esclaus.
Y tu al altre matí tornes irada
el teu xiscle a llensar imperïós,
mes no't reïx: la turba esgarriada
s'entossudeix en un silenci ombrós.
Y callas tu a la fi; ja més no'ls crides,
s'aixequen albes en una gran quietut,
y en les cases dels pobres entristides
hi ha una mena de pau sense virtut.
En hores desusades assegut
el nin mira assombrat al pare a casa
com si s'hagués tornat festa tot día,
com si tot l'any fos un seguit estrany
de diumenges en sense l'alegria.

. . . . . .

Joan Maragall

POBLES Y VILES

GÉNOVA

Montanyes de Liguria — ¿no'm coneixèu?
Ara tot just arribo — y ja us dich adeu!
Sóch aquell home jové — que cap al tart
seguía les carenes — de vora'l mar.
Minyones de la riba — del peu descals,
de la grenya rissada — y els cossos alts,
¿no us falta alguna cosa — que porto ab mi,
la recordansa bella — que tinch d'aquí?

PISA

La gent de Pisa — se'n van anar
la matinada — d'un día clar!
Trafiquejaven — pel Orient,
per altres pobles — y estranya gent.
El *campanile* — tot decantat
guayta a marina — si han arribat;
la iglesia blanca — com aquell jorn
espera l'hora — del seu retorn;
l'aygua en la pica — de batejar
els noms recorda — que'ls van posar;
la terra santa — del mont Calvari
qu'ells se dugueren — per reposarhi
encara espera — y esperarà:
la gent de Pisa — no tornarà.

PISTOIA

¿Sabèu Pistoia — de la Toscana?
Es arrimada — als Apenins,
té les montanyes — verdes per fòra,
té les ceràmiques — blaves a dins!
Oh *della Robia* — qui't vol conèixer
que vingui a veure — d'ahont ets nat:
veurà les verges — enllluhernades,
veurà les fruytes — per les fatxades,
que'ls camps serveixen — a la ciutat.

J. Pijoan

virtut de l'abnegació; s'ha d'estar dispost, com ho feyen nostres avantpassats, a donar vides e hisendes per la causa de la patria; s'ha de posar en segón terme'l llibre de caixa y al front de tots el de la Historia ab ses eternes llissons massa cops despreciades; s'ha de pensar que tots els nostres trevalls, tots els nostres esforsos, totes nostres activitats s'esmersen en un camp quin fruyt estardà: que'l veuràn y el culliràn homes del avenir; s'ha d'estar convensut de que la reconquesta de nostra llibertat no té altre objecte que enlayrar la perduda dignitat dels catalans, quins, fins que la poseheixin, no tornaràn a veure la Catalunya rica y plena de que parla la cansó.

Y això, repeteixo, es massa car pera molts. Comprar una fàbrica, una casa, una vinya, pera obtindren fruyts naturals, civils o mercantils, se comprèn; esmersar diners pera nostre benestar y comoditat present, bé està; donar uns quants mils duros pera portar quatre o cinch diputats a les Corts, que ab ses bones relacions y ab ses paraules consegueixen que'ls aranzels se modifiquin, que aquest article no's gravi, que l'altre no's puga introduhir... això encara. Però mortificarse, sacrificarse pera que la familia catalana de demà estiga millor; trevallar per la dignitat y la llibertat de Catalunya, ¡ba! això es massa abstracte, això ja's pot ben dir — en veu baixa — qu'es cosa de somniadors, d'ilusos o de bojos.

Y mestres tant, veyèm sempre devant nostre aquella gran pujada: y per més que uns fan y altres ajuden y altres fan com si fessin, l'avens es molt petit. Cada cop que mirèm avant, ens esgarrifèm de veure'l tros que'ns manca pera arribar al cim; cada cop que'ns girèm arrera, ens espantèm de veure lo aprop que tenim encara el punt inicial de partida.

Mes no cal defallir; que a Catalunya no tots som mercantilistes. Mentres uns acaparen quartos, nosaltres, que també'ls necessitèm pera viure, anèm, ab privacions de tota mena, conquerint cors y cervells. No's pert el temps. Hem de pensar que'ls diners dels egoístes també serviràn un día o altre; també forman part de la riquesa catalana.

Lo qu'hem de fer es redoblar nostres esforsos, sumar totes nostres energíes, fer que totes convergeixin a un mateix fí. Procurèm no perdre ni una sola engruna d'activitat productora, y animemnos els uns als altres dihentnos: ¡sempre avant!

—

En cambi, si la pujada es molt difícil, sobre tot quan el camí està barrat per milions de carretades de brossa en ell llensades durant prop de dos sigles, la baixada es molt fàcil, molt senzilla, tan dolsa com suau.

Mirèu Espanya, vegèu l'Estat espanyol ab quína senzilla facilitat no ha passat de la riquesa a la miseria, de la possessió d'un extens món colonial a la vida isolada y trista d'una *península* esquarterada! Porta l'arrencada de la baixada y no té aturador; quant més temps passa més depressa va rodant avall, sempre avall y sempre ab major velocitat, obehint a les immutables lleys de la física a que tots els cossos estàn subjectes. Y no hi ha pas cap mur, per gegantí que sía, capàs d'impedir aquesta devallada; no s'hi veu més que un terme, el natural: el fons del abím que l'atràu, que'l xucla, que l'espera ab ses negres ombres.

L'Estat espanyol, corromput, viciós, decrèpit, envoltat per l'argolla tiránica del centralisme, se va escorrent lleugerament camí avall, deixant enrera les riqueses, la grandesa, el poder, la gloria de que'ns parlen narracions, llegendes y faules. Catalunya tristoya, apesarada, oprimida, ab ansies de vida, va, poch a poch, camí amunt, sufrint un trist calvari, però de cara a la gloria, al trevall, a la ciencia, al progrés...

Certament el nostre present es trist, com trist es el del Estat espanyol a quin estèm lligats per comunitat accidental de sòrt e interessos, encara que ben diferenciats per la naturalesa, per la historia, per la sociología. Mes entre l'un y l'altre ¡quànta diferencia!

L'un va baixant per forsa, sense voluntat propia, dominat per la gravetat que l'impulsa; l'altre va ascendint ab pena, ab dolor, però ab conciencia de lo que fa y ab voluntat pera ferho. L'Estat espanyol es un desesperat qu'ha emprès carrera vertiginosa; Catalunya es una matrona que s'ha imposat una ascensió difícil, però necessaria y que, pausadament, va fent la vía. Pot arribarhi més tart o més aviat, però camina ab la esperansa del *touriste* adorador de la naturalesa que sab de cert que a la fí de son romiatge, al cim de tot, respirará l'ayre pur de la llibertat y recreará'ls seus sentits contemplant a pler tots els indrets de sa patria deslliurada.

S. Gubern

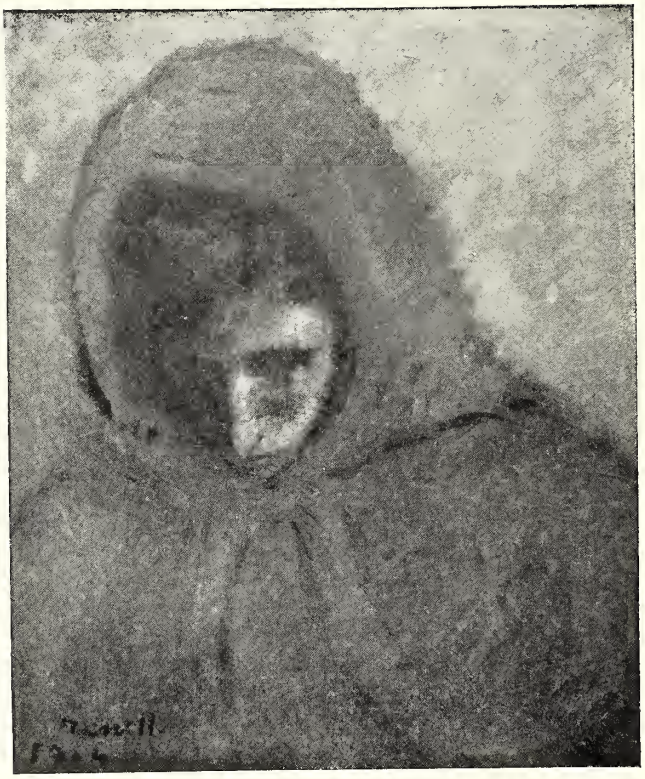

ABATUDA — PINTURA AL OLI, PER I. NONELL

DONA D'AMPOSTA — ESCULPTURA, PER E. FONTBONA

CAPVESPRE

DIBUIX, PER P. R. PICASSO

CARNESTOLTES

La Marquesa d'Artigues s'estava tota soleta en son lloch de costúm, en son etern lloch, darrera'ls vidres del balcó, aclofada en la butaca, ab la tauleta al devant, els *impertinents* als dits y la pelegrina d'estrakàn sobre les espatlles seques y ossoses

Les criades joves se'n havíen anat ab la portera a veure la entrada de la gent a un gran ball de disfresses que tenía molt crit en aquells díes, l'administrador havía sortit també a orejarse y la Gloria, la cambrera gran, després d'aconduhir a la senyora, s'havía retirat prudentment, enduhentsen la llantia, pera no destorbarla en ses devocions del jorn.

Y la Marquesa, estacada al seti per sa immovilitat forsada de paralítica, s'havía quedat immòvil y entendrida en la gran cambra sense llum

Demunt la tauleta blanquejava la taca incerta del diari, y per les persianes, obertes de mitj en avall, entrava la resplendor dels fanals de la Rambla, topant, de primer, ab el cap de la Marquesa y accentuantli vigorosament sos trets de vell senador romà, y anant després a endaurar d'or bell un tros de sostre y una llenca de paret. Al fons, l'arcoba, plena d'ombra y de misteri, semblava un dintell de tomba, y els mobles, severs y escassos, d'antiga demora, s'estaven arrimats a les vores com besties presoneres de la fosca.

Un cop acabada la tirallonga dels resos cotidians, la Marquesa deixà caure ab lassitut rosaris y mans sobre la falda y's posà a mirar distretament a fòra. En aquella hora passaven per la Rambla comptades persones, y totes ab ses vestidures naturals

— Gracies a Deu! — se digué de pensament la dama; y sobre'l camper fosch de l'arcoba, son rostre, aclarit a lo Rembrandt, s'animà ab un llampech de satisfacció. Era dimars de Carnestoltes, feya tres díes que no parava de veure disfresses, y la pobra Marquesa ja n'estava tipa y ben tipa de vèureles.

En ses llargues vetlles de solitaria y d'impedida, quan no tenía altres distraccions que'l llibre piadós o la fulla de noves, ni més companyía que'l servey, algún paràssit pidolayre o qualque amistat plena d'anys y de xacres com ella, que tots plegats li parlaven sempre de les mateixes coses ab les mateixes paraules, la pobra dòna, impacienta y neguitosa, afamada de renovament y d'animació, hi pensava de tant en tant y ab certa complacencia en aquell Carnestoltes que havía de passar sota sos balcons, alegrantho tot ab ses expansions rialleres y fòra de motllo. Però'l Carnestoltes venía y ab ell els crits aixordadors, la gatzara boja, les corrúes de galifardeus mal girbats que feyen bromades grolleres o gestos sospitosos .. y ella, la trista condempnada a presenciar de cap a cap del día aquell desenfrè estúpit o libidinós de somni d'histèrica, acabava per sentirsen segretament agraviada en sos gustos llimats d'aristòcrata, en sos pudors de vestal endurida y en son humor metòdich y reposat de vella y de malalta.

Y aleshores era quan rebotentli per dins ses impaciencies soperbioses de persona avesada a fer regnar sa voluntat, manava cloure'ls finestrons sobre aquell espectacle profà y profanador y, ficada en son carret d'invàlida, se feya dur cap al altre cap de pis, cap al darrera, lluny de la bellugadissa baladrera del carrer. Mes fins allà la seguía també'l soroll de disbauxa, torbantli les orelles y entrebancantli el pensament, y a la fí, quan ses mirades se cansaven de topar ab les tristes parets o ab els servidors silenciosos que la enrondaven, la reprenía la frisansa de claror, de moviment, de vida... y el carret, rodolant mansament sobre les catifes, retornava en silenci cap a la cambra Se badaven de nou els finestrons y mitjes persianes, el silló enclotat rebía'l cos feixuch altra vegada, la tauleta s'aixancarrava com un pont de quatre estreps demunt les cames mortes, y els ulls cendrosos tornaven a bellugarse inquietament darrera'ls crestal's de les ulleres ab mànech.

Y així esperava la nova crisi de tristor o aburriment la senyora Marquesa.

Precisament aquella mateixa vetlla n'havía passada una d'excepcional per ses conseqüencies impensades.

Havía comensat per dir que'l llum no cremava bé y's feu portar, una darrera l'altra, totes les llanties de mà de la casa y totes, successivament, se les feu traure dihent qu'estaven mal arrenjades y que tothòm conspirava contra ella pera ferli passar una vida desesperada. Al administrador — arqueòleg casulà — que va intentar aquietarla, l'envià a passeig dihentli que si's cuydés tant de lo que calía com de comprar desferres y coses arnades, no passaría lo que passava; a la cuynera li retregué'l brou salat que li havía fet un mes enrera, a la cambrera jova l'amenassà ab tirarla al carrer per respondona, y a la Gloria — la cambrera gran — li digué qu'era una nyeu-nyeu que no procurava més que pera ella.

— Ah! si jo'm pogués valdre!... Ah! si Deu no m'hagués donat aquest gran càstich! . Ni un minut més estaríau pels meus entorns!.. — Y frenètica, exasperada, picava nirviosament ab ses ulleres de tortuga sobre la ossada de ses cames magres, y la veu, trèmola de dolor y d'indignació se li aturava, mentres cara avall li rodolaven dugues llàgrimes que li omplíen la boca d'amargantes salabrors...

La noble fera no havía fet ayres d'aquietarse fins que sentí darrera seu una remor intermitent y baixa que semblava ferli de tornaveu. Girà'l eap: arrupida en un recó d'arcoba, ab la cara enterrada en son devantal abonyegat, la cambrera gran lluytava per ofegar violents sanglots. Al deixarli anar a sobre son esguart ple d'alteracions, la Marquesa sentí que totes ses funcions se paralisaven y quedà ab el cap tombat, el brassos immòvils, la boca entreoberta y les ninetes fixes . Mes això durà sols un intant. La Marquesa se girà incontinent, y com si res hagués notat, despedint ergull despòtich per tots els trets de son rostre autoritari, s'encarà ab l'administrador y ab les criades joves, en peu tots y ab ayre esmaperdut devant d'ella, y els hi donà asprament el comiat.

— Anèu, anèu a la cuyna ¿qué hi feu aquí?... A veure si després de tot encara no podré sopar, avuy... Y vostè, don Joan, fassi desseguida la carta pel masover, dihentli que ha enviat els ous passats... Tothòm se'n riu ja de mi...—

Els servidors se retiraren més que depressa, llensant un sospir de desfogament y coneixent que la turbonada s'esvahía. La senyora deixà passar un minut y després, ab veu forsa diferenta de totjust, cridà a la Gloria. La Gloria, ab la cara enfonsada en el devantal, no la sentí o no li volgué respondre.

— Fa'l bot! — pensà la Marquesa ab acorament; y repetí ab una mica d'imperi:

— Gloria, dònal ¿qu'ets sorda?

— ¿Què mana, senyora? — feu ab prestesa la veu, ennassada de plorar, de la cambrera.

— Cullme'l mocador, que m'ha caygut.—

La cambrera sortí de l'arcoba, y, quan se la vegé al devant, aguantantse les llàgrimes y entregirant la cara per'amagarles, la Marquesa sentí que se li fonía tota la malicia de suara com una gota d'aygua en paper xuclador, y exclamà ab una serietat tota fingida:

— Y aral ¿De què plores?... Te tornes molt estranya, Gloria! —

Llavores la cambrera perdé'l fre del respecte, y cayent de genolls als peus de la senyora, li agafà una mà y la omplí de petons y llàgrimes.

— Me perdoni, senyora... senyora meva!—

El cap de senador romà's feu sobtadament enrera, fugint del raig de la claror, y una veu trencada per la emoció exclamà desde la fosca:

— Però... ¿a què ve... criatura?

— Me perdoni, senyora! Jo més m'estimaría morirme que ferla enfadar, y la faig enfadar sempre...—

La Marquesa volgué parlar, dir quelcòm .. Els llabis y la barba li tremolaren, els ulls tèrbols relluhiren en son redós ombrívol, mes les paraules no van arribar a sortir. Ella coneixía prou aquella gran humilitat que sovint humiliava sense voler son ergull repropi, fentli donar compte de sos rampells injustos Aquesta volta li feu més impressió encara; sentí enveja de plorar de vergonya, de demanar perdó a son torn, d'estrènyer contra sí aquell cap ignocent que vers ella s'aixecava implorant, mes .. no gosà. D'una banda aquell mateix ergull de casta que la tiranisava, y de l'altra son encongiment ofegador de la verge vella, que no ha après d'estimar en sa joventut, li posaren un mos a la boca y li tallaren l'impuls d'allargar els brassos. Mes tan violent fou l'esfors que li costà'l reprimirse, que'n devingué tota trasbalsada; y quan a la fí pogué enrahonar, la veu li sortí aspra y sens entonació, com certes veus d'home: una veu misteriosa que no's coneixía ella ni ab prou feynes li reconegué la cambrera.

La Marquesa va dir:

— Sí... sí que'm fas enfadar.. quan... fas coses... així.—

Un nou ruixat de petons y llàgrimes li caygué sobre la mà.

— Perque, ja ho sabs que no't pots trastornar...

— Senyora meva! .. Senyora meva!...

— ¿Qué dirà'l doctor demà, quan te trobi malalta?

— A mi ray! .. Mentres no hi trobés a la senyora!...—

El dolor intim d'aquell plany trobà un accent tan viu de senceresa, que anà de dret al sentiment, esbotzant tota lley d'encongiments y prejudicis, y la severa Marquesa d'Artigues, sense saber què li passava, agafà d'una estrebada'l cap de sa companya y l'estrenyé durament contra son pit. Restaren abrassades una estona, l'una ofegantse en sa tendror feréstega y l'altra mitj esvahida de ventura.

En tants anys com feya qu'estaven plegades, era aquella la primera proba mutua d'afecte que's donaven, així, clarament, sense reserves; y com si aquella abrassada hagués sigut la revelació definitiva, al deslligarse sentiren, cada una d'elles, que l'altra li era necessaria sobre la terra, com si de cop ses dues vides incompletes s'haguessin fos y completat en una sola.

No's van pas dir una paraula més. La Gloria portà, com cada día, el sopar a la senyora y li serví demunt la tauleta, sens atrevirse a aixecar els ulls plens d'infinides estranyeses, y la senyora, per sa banda, menjà calladament, sentint alsapremat son cor per una forsa desconeguda.

Les criades, flayrant de lluny la bona armonía, parlaren a la Gloria d'anar a veure les disfresses, y el senyor administrador d'eixir a donar un vol, y la Gloria els hi dugué a tots la venia de la senyora y tancà rera d'ells la porta de la escala. Les dues dones quedaren així soles en el pis y quasi bé en tota la casa, y aleshores, en la pau de la segreta intimitat, se sentiren felisses dense dirsho.

La cambrera portà'ls rosaris a la senyora pera que fes les seves devocions, y després se retirà quietament enduhentsen la llantia, puig la senyora tenía per costúm resar a les fosques, sense més lluminaria que les de la Rambla, que anaven fins a la casa y li entraven a la cambra esmortuhides per la distancia; y ella, la Gloria, se'n anà al oratori, a resar també una gran oració sense paraules, una gran oració plena d'unció amorosa vers tot lo del cel y de la terra: la oració muda de la felicitat.

—

La cambrera tenía quaranta cinch anys y en feya trenta que servía a la senyora: havía comensat a servirla es-

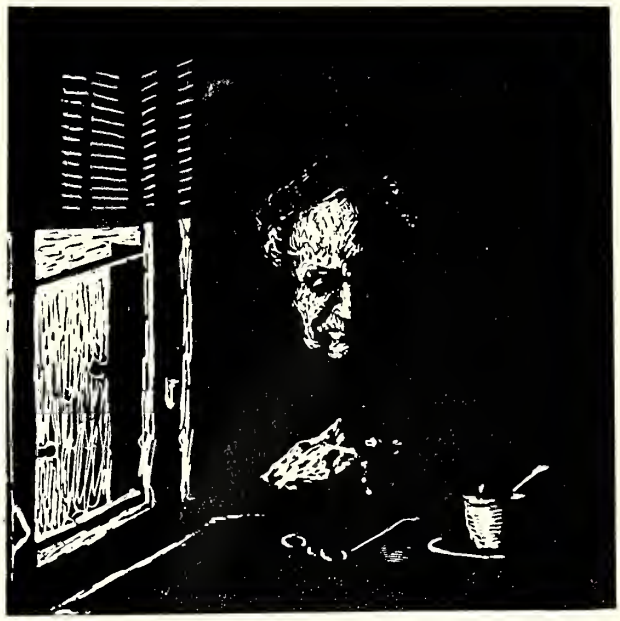

sent una nena encara, y servintla s'havía fet dòna sense notarho, y servintla y sense notarho sempre, havía deixat escórrer xorcament sa joventut, fins arribar com qui diu a les portes de la vellesa sens amors, sense llibertat, sense niu, sense res propi, fòra d'una gran devoció de ca fidel, d'esclau voluntari, envers la senyora. La cadena que havía pesat sobre la voluntat y la conciencia de tots els seus, la marca de servitut que la casa d'Artigues havía estampat en les espatlles de generacions d'homs propis, de vassalls, de masovers, de lacays, semblava haverse reblat en l'ànima, penetrant fins a les entranyes d'aquella pobra criatura humil, que no se sentía en sí mateixa y que, mateix que son destí hagués sigut únicament el d'anihilarse y servir de contrapès a un altre destí, s'entregava al sacrifici ab la resignació del que cumpleix un vot desconegut, una expiació remota.

D'ensà que havía entrat a servir a la senyora — que aleshores encara no era la senyora Marquesa, sinó la filla del senyor Marquès — no pensà més qu'en ella ni visqué més que pera ella. Aleshores la mestressa li passava de vint anys a la criadeta y era una donzella

COLL FORCAT

PINTURA AL OLI, PER
A. ROS Y GÜELL

AMOR

PINTURA AL OLI, PER
S. JUNYENT

forta, ardida, valerosa com una amassona guerrera. Lletja y altiva, plena d'ergull, mes exempta de vanitat, coneixentse ella mateixa que no era apta pera'ls goigs ni pera les servituts del matrimoni ni de la vida religiosa, havia refusat casarse o ficarse en un convent, permaneixent fadrina y lliure en el sí de sa familia, mentres ne tingué. Orfa de mare, ab sos pare y germans arrossegà durant molts anys, d'un cap d'Europa al altre, la passió ambulatoria qu'era'l tret característich de sa nissaga. A París vegé morir d'una cayguda de cavall a son germà gran; a Ginebra, d'una pleuresia a son pare; a Valencia d'un'altra malaltía comuna a son germà petit; y quan se trobà sola sobre la terra, enrobustida y virilisada son ànima pel dolor y la solitut, l'impuls atàvich, verinosament agullonat, li inspirà la idea de fugir del cementir de recorts qu'era pera ella'l món vell, y d'anar a esperar en el món nou l'arribada solemnial de la no llunya vellesa. Mes un destorb imprevist, un tumor blanch que se li congrià en un genoll, esbarrià tots sos plans, fentla aposentar a Barcelona, d'hont ja no havía d'eixir més fòra pera dur sos òssos a la llunyana tomba de la casa payral. D'aleshores en avall, sa naturalesa, que havía sigut entera y ferma, com si de sobte's revenjés dels passats dispendis d'activitat, anà treyent gran floriment de xacres, de quines fou la més crudel una paràlisis que li aturà les cames, amortallant ab elles la ferotge energía de la Marquesa En aquella època de dolors, d'enrunament y de desesperació irresignada fou quan ella pogué conèixer la devoció de sa cambrera. Les impetuositats superbioses, el despotisme ingènit de son caràcter, acabaven la paciencia de tothòm allunyant de son costat metges, criats, administradors, amichs; a tota cosa vivent, fòra del cà fidel, del esclau voluntari, de la pobra Gloria, que sempre restava allà mateix, assistintla ab humilitat, sufrint ab ella, guaytântsela ab sa dolsa mirada qu'era una deu tendrívola, excusantli ab els demés cada rampell o extravagancia y fentli mimvar a forsa d'afecte y de solicitut, el rosech de les marfugues o de les decepcions. Y el cor de la Marquesa, quasi momificat y endurit en sos prejudicis y menyspreus de casta, acabà per entendrehirse y revifarse per la màgica virtut d'aquell gran afecte. A forsa d'heroísme callat y nèt de càlcul, la Gloria anà pujant per graus als ulls de sa mestressa, passant d'animalet sens importancia a servidor útil, després preferit, més tart imprescindible, pera devenir a la fi quelcòm fòra de calificació que s'enganxa a l'ànima y la domina segretament sense sospitarho. L'egoísme animal havía comensat per dir a la Marquesa que sa tranquilitat estava a mercè d'aquella cambrera, però un jorn, sense callar l'egoísme, l'ànima noble y justicicra, lliure dels jous mesquins, li feu sentir l'altesa y la companyía d'un'altra ànima amiga. Això fou quan la Marquesa, ja llargament baquetejada pel dolor, comensava a doblegar son cap altiu devant de la voluntat divina y acceptava ab amarga resignació son destí Mes aleshores, ja més calma y serena pera guaytar fòra de sí, s'adonà de que la cambrera, expremuda de sufrir ocultament dels sufriments de la senyora, esdevenía com ella un enginy de dolors inconfessats. La Marquesa parlà ab el metge y el metge li declarà reservadament que son cà fidel se moriría per virtut de sa fidelitat mateixa, que li havía malmès el cor. ¿Quàn sería això? Quan Deu volgués .. Les vides de miracle duren anys o s'apaguen d'improvís a qualsevol estornuch de la casualitat. Y l'antiga donzella guerrera, la superba descendenta dels superbs senyors d'Artigues, al escoltar, petrificada, la terrible sentencia, sentí una punyida violent y quedà indefensa y vensuda devant la criatura humil. Y aquella criatura, ab manyaguería inconscient d'infant malalt, regnà desde aleshores, sense donarsen compte, sobre'l servey, sobre la casa, sobre tot, perque regnava en el cor de la senyora.

— No la contrarihin, que fassa lo que vulga! — havía dit el metge.

— Que visqui! — se digué la Marquesa. —

Mes els designis dels homes estàn en sa voluntat, y fòra d'ella les passions que'ls trenquen.

—

Com s'es dit més amunt, la Marquesa s'estava en son lloch de costúm darrera'ls vidres del balcó y guaytant distretament a fòra. Per son cervell sosmogut passaven recorts vagatius d'altre temps, nuvolades enrohentides pels raigs llunyans del sól post de la seva joventut: y son cor, llibert a la fí de les antigues prevencions que l'emmurallaven, sentía vivors caldes, rufagades de plenitut que li feyen veure tot lo del món enterament distint de com ho vegera fins aleshores.

Ella, la senyora Marquesa d'Artigues, no se sentía ja la dòna que s'havía pensat ésser sempre: y aquell enrunament d'una personalitat creguda ferma y definitiva, enlloch de donarli el dolor que li donaven totes les altres decepcions, de produhirli la mimva de vida que totes li produhien, li portava un goig y una fortalesa d'ànima desconeguts.

Lo que no s'havía pogut confessar may, s'ho confessava ara a sí mateixa sense falses ni ridícules vergonyes; la gran maravella que li havía negat sa joventut austera y tiraganyosa, li concedía pròdigament la vellesa. Estimava! Estimava amplament, fortament. ¿A quí? .. ¿Què li importava'l quí? A una criatura humana, a un altre sér com ella. No era l'objecte del amor lo més punyidor e interessant d'aquell miracle, sinó l'amor mateix, aquella gran afecció calda y serena aquell afecte viu que la lligava a quelcòm vivent, trayentla de la buydor opaca, del isolament místich en que fins aleshores havia viscut. Perque lo que lliga y aconhorta no es pas lo que dels altres ve a nosaltres, sinó lo que de nosaltres va generosament als demés; lo que donèm, no lo que'ns donen...

Es clar que la Marquesa d'Artigues no ho pensava pas concretament, allò, mes ho sentía ab la forsa imperiosa d'una gran realitat, y de grat se deixava anar tota ella a n'aquell sentiment sens aturarse a meditar ni analisarlo, contentantse tant sols de sentirse bressolar en ell per una mitja inconsciencia venturosa.

De sobte li cridà l'atenció una gran remor y bellugadissa que baixava Rambla avall. Se fixà. Era'l pas d'una comparsa de disfresses. Avensats per un gran fanalàs de colors llampants, caminaven aparellats una dotzena d'homes, rihent y gesticulant discretament. La meytat anaven vestits d'*Arlequí*, l'altra meytat de *Pierrot*, aquells tots virolats y cascabellejant a cada moviment, els altres tots de satí blanch, ab rodes color d'aroma per botons y relluhint de cap a peus com si anessin coberts de mirallets.

Ab les ulleres de tortuga estantolades sobre'l nas, la Marquesa'ls anà seguint ab interès. Ni pels ayres ni pel gust de les vestimentes aquells homes pareixíen gent grollera; devíen ésser una colla de *senyors* que festejaven el carnestoltes ab distinció, com els hi calía y sens enllotarse en la ordinariesa regnant en aquells jorns. Passaren deixant un rastre de xicots y badochs qu'escridassaven, y la dama, seguintlos de pensament, els vegé arribar a la portalada tota oberta d'una gran casassa, y muntar una escala encatifada, tota rublerta de plantes verdes y resplendors daurades, y penetrar com un remoixell d'alegría en la sala fastuosa, enrondada de dones ab aparenses exquisidament exòtiques; y després els vegé encara trenar y destrenar galantment ab elles, pavanes, minuets y demés danses senyorívoles dels temps passats...

L'ànima patricia de la Marquesa'n tragué com una mena d'alegrament d'aquella figurada visió. Allò era'l carnestoltes bell, el carnestoltes culte, y no aquell des-

fogament indigne que buydava en mitj del carrer, a la vista de tothòm, les impureses del gust y del instint, les coses lletges y vergonyoses propies dels sers inferiors! Y la Marquesa, de nou agafada entre les urpes de sos prejudicis atàvichs, pensà que hi havía castes preferides per Deu y la natura, y que sols aquestes devíen tenir el regiment del món, sotmetent a llur imperi a les altres castes deshieretades e imposàntleshi callament y obediencia...

Justament en aquell punt, mentres allò pensava, quelcòm insòlit li aturà en sèch el pensament. Donava a la cambra de la Marquesa una saleta, y després de la saleta venía'l menjador. En el menjador s'acabava d'ohir distintament un gemech engoixat.

La Marquesa's girà ab vivor de cara a la porta, y ab les ulleres sobre'l nas escrutà la fosca. El gemech se repetí més ofegat.

— Gloria! — cridà la senyora ab sobressalt.—

La veu de la cambrera, feble, trasmudada, li respongué ab prou feynes desde la saleta:

— Se... nyora...

— ¿Què tens?

— Ay!... No ho sé... M'ofe... —

La cara de senador romà devingué sobtadament d'un groch verdós de bust de bronze, y la sang emperesida pels anys, feu una revolució en les venes groixudes de la Marquesa.

— Filla, no t'espantis... No serà res... — digué trèmolament la dama.

La silueta indecisa de la cambrera traspassà la llinda del dormitori.

— Vina, vina aquí, ab mi! — afegí la senyora ab afecte.

Però la silueta no avensà un pas més.

— ¿Què fas, Gloria, que no vens?—

Un altre gemech tèrbol revolà sinistrament per la cambra, com un aucell de nit, y un cop sórt demunt de la catifa denuncià que acabava de desplomarse un cos

La senyora, aterroritzada, rompé en esgarips.

— Gloria!... Gloria! .. Gloria!! . — Y a n'aquell crit exasperat, que més que ressò de veu humana pareixía'l bramul d'un element, sols respongué, del altre cap de cambra, una fresseta rogallosa com de fonògraf de joguina.

La cambrera's moría. Per la fredor que li glassà'l cor la senyora va tenirne la certesa absoluta. Sos dits sincrustaren mateix que urpes d'ivori vell en la fusta de la tauleta, son bust s'enerisà enèrgicament, y ab un impuls de totes ses forses logrà aixecarse mitj pam del sihent de la butaca.

— Filla meva!... Ja vinch! — cridà a la moribonda com pera donarli coratge. Mes, en el mateix punt, les forses la trahiren y retombà pesadament en el silló. Tan sols allavors se donà compte clar de sa impotencia.

El sér estimat moría allà, a tocar, y ella no podía durli sos socors o son petó de despedida!

La Marquesa d'Artigues allargà'ls brassos, encaixant desesperadament les mans crispades, y un gran sanglot li esclatà a flor de gola. Mes tot de cop el sanglot s'estroncà, va arronsar els brassos y els dos punys aplacaren ab forsa'ls nusets sobre la taula. La Marquesa acabava de sentir qu'en el vas de sa vida, ple de fel a rasar, no hi cabía una gota més, y la seva ànima altiva, reaccionant, se revoltà contra aquella nova y més terrible crudeltat del destí. Aixecà'l cap soberch ab un arranch de rèprobo, y encarantse ab la divinitat, semblà exigirli comptes. ¿Què li fou respost del més enllà a n'aquella muda interrogant? Misteri! Jo lo que sé tan sols es que d'improvís, com si aquells ulls clavats en amunt, en lo desconegut, ab feréstega escomesa, haguessin topat ab una evidencia terrorífica, en el rostre tràgicament convulsat de la Marquesa d'Artigues hi aparegué una expressió d'estupor suprèm: l'espaume desolat del que ha deixat de creure.

Víctor Català

(Ilustració del autor.)

LA PLUJA LLUNY DE CIUTAT

Quan bat el vent
demunt les penyes del fréstech torrent
y brama l'aygua saltant argilosa,
la selva negra es forsa espantosa.

Jo m'hi he trobat:
jo, tan poca cosa!.. Fill de la ciutat
que tot just veig ploure cerco la passera;
sens esma, ni camí, ni dressera,
fins els genolls enfangat
bregava en lo més negre de la tempestat.
Aquí, devall dels peus, la timba pahorosa;
allà, imponent, el bosch esgarrifós;
y fréstega, al demunt, la volta nuvolosa
ab els xàfechs de l'aygua y els trons aixordadós.

El torrent s'ennuegava monstruós!...

Y a la claror dels llamps,
udolant de rabia,
furients y xops,
he vist els llops....

Com caps enormes de gegant,
timbera avall queyen les penyes rodolant!

Una veu s'axecava de cada cosa:
— Fill de ciutat, ¿de què't val tant llegí?...
Ah, saberut, ves què'n fas de la posa!...
Qu'estàs ridícul fanguejant així!... —

Ditxós d'aquell qui en la llunya ciutat
gosa l'estrany plaher de veure ploure
a casa «Els Alemanys» repanxigat
sens haverse de moure,
ab l'escumós doble y pel fum abrigat
veyent, sota'ls balcons, passar balba y dormida,
com estigma vivent de la societat,
l'ombra arrupida y trista dels pobres trinxerayres,
sentint la veu planyenta dels noctàmbuls cridayres,
y el rodar dels cotxes sobre l'empedrat!...

Però quan he pogut arribâ a la masía,
y rihent y planyentse de veurem mullat
la gentil María
de galtas de poma, el pa m'ha llescat
y d'oli novell me l'ha ben sucat;
quan he begut vi blanch a la vora'l foch,
quan mirantse'l cel que s'asserenava
tot calmosament m'ha dit en Roch:
—Això no ha sigut res,
per salvâ'l rahím devía ploure més!... —
en bona refè m'he quedat tan parat,
que m'he penedit d'anyorar la ciutat!...

Rafel Nogueras y Oller

CATEDRAL DE SIENA

TESTA GOTICA

ANY VI - NÚM. 257 BARCELONA, 12 DE JANER, 1905

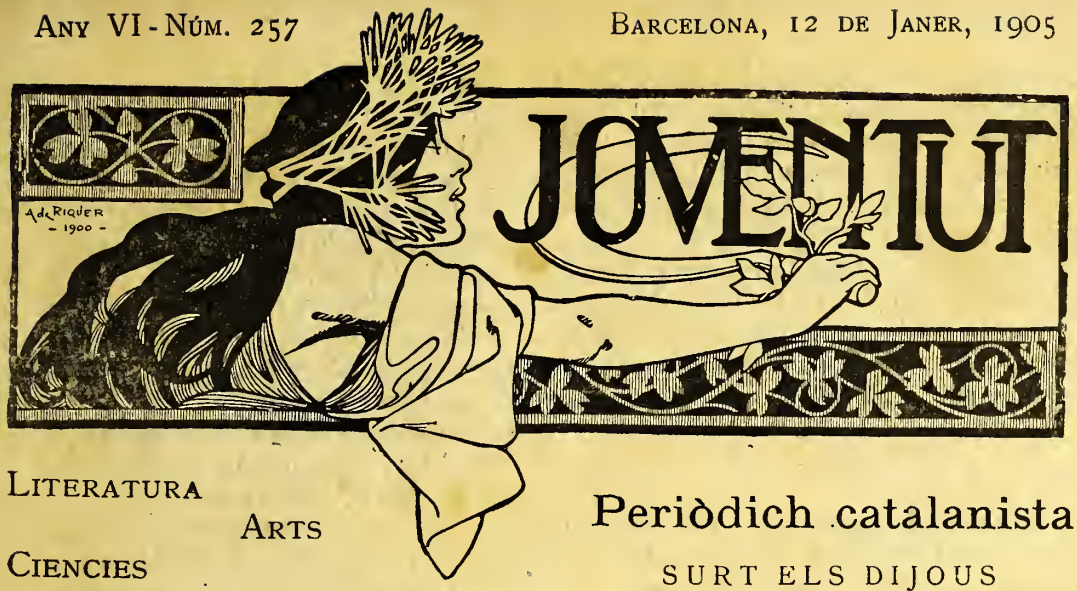

LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plassa del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÉNTIMS.
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

Recorts y esperances, per Pompeyus Gener.—L'any 1904, per Joseph M.ª Rosich —Port-Arthur, per Geroni Zanné.—Consistori dels Jochs Florals de Barcelona: Cartell extraordinari.—En Teodor Bonaplata, per J. Pujol y Brull.—La sega, per Francisco de P. Vázquez.—Poesies inèdites d'en Carles Boselli, per Víctor Oliva.—Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas, Arnau Martinez y Seriñà y Lluis Via. —Noves.

FOLLETÍ:

L'HOME CONTRA L'ESTAT, per Herbert Spencer.—Traducció catalana.—Plechs 26 y 27.

RECORTS Y ESPERANCES

Erem federals la colla de joves, quasi de noys, que rodejavem a l'Almirall en temps de la República, perque creyem que l'autonomia de Catalunya no's podia arribar a tenir d'altra manera. Educats com estavem en els principis igualitaris d'en Rousseau o d'en Proudhon, purament racionalistes, e ignorant encara lo que després ens han ensenyat les Ciencies, com la Etnografia, l'Antropologia, la Psicologia comparada y la Geografia plàstica, y sobre tot els viatges, creyem aleshores que totes les regions eren iguals, y els que vivien en elles idèntichs els uns als altres. No veyem cap diferencia d'individuu a individuu, quan en el món tot es diferenciació. Y volent l'autonomia com a regim més individualista, y per tant més lliberal que l'unitarisme, la proclamavem pera tots els pobles d'Espanya, y la desitjavem pera Catalunya units ab ells pel llas federal. Presuposavem la unió abans de pactar. No obstant, ja'ns sentiem Catalans, Nació propia, y fins voliem que Catalunya fos Estat. Per això varem fer el diari *L'Estat Català*. Fins creyem que la Federació, ab l'autonomia de les regions, era l'únich medi d'afiançar la República: però anà passant el temps, y anarem veyent que les altres regions, o la major part d'elles, no comprenien pas l'autonomia. A Andalusia la confonien ab la qüestió social. A Castella hi havia tan sols uns quants federals de nom, y res més. La massa era personalista d'un tal o d'un qual. En Pi y Margall, si no haguessin sigut quatre catalans que'l rodejaven, (1) no hauria fet res; y encara hagué de presentar la dimissió a pesar de que, sugestionat per l'atmósfera de Madrid, volia que la Federació la fes el poder central, y no que's proclamessin en cantons els pobles que

(1) Aquests eren en Pellicer, el dibuixant; en Tutau, en Sunyer y Capdevila, y en Rispa y Perpinyà, ex soldat y guerriller: tots autonomistes, y homes de voluntat y energía.

se sentien autònoms. Encara'ns recordém del telegrama qu'envià a la Diputació'l dia que's proclamava l'Estat Català pel poble y l'exèrcit reunits: «No destorbéu l'obra de la Nació espanyola — deya: — esperéu que la Federació la decretin les Corts.»

Aixi es que a la Federal succehí aquella pseudo-República del cop d'Estat d'en Pavia, preparat desde llarch temps pel caragirat d'en Castelar, (1) y per en Sagasta, y vingué la Restauració, qu'era lo lògich, apoyada gayrebé per tothòm.

—

Viatjarem y estudiarem. A Paris hi aprenguerem, a la Societat d'Antropologia y a la Escola de Medicina, no lo qu'era l'Home abstracte, aqueix fantasma que a tall d'*uniforme* volien aplicar a tothòm els revolucionaris, sinó lo qu'eren els homes, qu'es molt diferent. Y comprenguerem que'l Dret era correlatiu a la organisació y a la potencia o energia de cada individuu y de cada raça, y vegerem còm se determinaven les Nacions y les diferencies que de raça a raça hi havia. Y viatjant per Suissa y per Alemanya comprenguerem aquelles confederacions com aglomerats d'Estats d'homes que sols els separen petites diferencies de raça, però tots, al cap y a la fi, Aris. L'Almirall vingué a Suissa pel nostre concell, y d'alli va eixirne ja completament catalanista y desfederalisat.

«A Espanya'l problema es diferent que aquí — ens diguè. — Les races hi són massa distintes, y sols se podrien formar grans agrupacions étniques, y encara successivament, pel diferent estat de civilisació en que's troben. Per ara, l'única Nació entre les que coexisteixen dintre de la Peninsula, que tè força y disposicions pera organisarse bé, es Catalunya y Mallorca, deixant descomptat Portugal, que ja forma Estat apart y al qual pertany, etnogràficament, Galicia. Trevallèm per nostra autonomia: els altres ja vindràn quan se sentin forts y diferenciats, si es que may s'hi senten. Potser comencin els Biscains!»

Aixi forem ja catalanistes, començant per fundar el «Centre Català» al arribar a Barcelona. Y el «Centre Català» fou fundat ab tradicions verament lliberals.

El temps ens ha donat la rahó. Catalunya reneix ab una força prodigiosa; s'hi organisen tota mena d'industries y d'arts, fins al punt de fer moltes d'elles la competencia a les de l'estranger, en la exportació a Europa y Amèrica; hi abonden les publicacions com en els paisos més avençats; tenim escriptors ilustres, els primers d'Espanya; tenim un estol de pintors y d'esculptors que són admirats a l'estranger e hi guanyen premis; tenim músichs a la moderna, autors dramàtichs, un públich que ja comença a saber veure y llegir... El nostre Renaixement es rodó, no es parcial: aixi, donchs, segons tots els sociòlegs moderns, tenim el dret d'ésser entitat sociològica autònoma, no podém ésser manats pels qui ens són inferiors. D'aquí la potencia del Catalanisme. Aixi som catalanistes y no regionalistes, perque'l regionalisme suposa igual dret y per tant iguals energies y organisació en totes les regions, y això es fals. Trevallém, donchs, per dar carácter propi y superior a nostra terra; fem que sia, no ja sols ben catalana, sinó la més vital, la més hermosa, la més inteligent y la més lliberal de totes les llatines, y tant o més que les altres nacions d'Europa.

Si! Volèm deslliurarnos dels politichs del centre, o dels centralistes, que tenen la conciencia acomodaticia, la ignorancia suprema, l'audacia colossal y les mans ràpides. Y creyém poder fer, del nostre, un pais d'ànima noble y sobrehumana, obert a tot lo superior y vessant totes ses energies vitals sobre dels altres. Volém mirar alt y endevant, y marxar sempre!... més que marxar, volar cap al cel de totes les perfeccions, encara no sospitades. No volèm homes de munició, volém que cadascú sia ell meteix, que signifiqui alguna cosa: aixi's fan fortes les Patries. Y somniém en un imperi intelectual y moral mediterrani, per la influencia nostra sobre les demés Nacions llatines, sens ésser desviats ni per les dureses e ignorancies castellanes, ni per aqueixes corrents fredes nordistes que'ns invadeixen ab fantasmés d'idees pàlides, anémiques, de consciencia vacilant. Res d'això. El nostre patriotisme es de Patria superior, però ab carácter propi com els

(1) Sobre això tenim molts datos, que publicarèm un día.

Grechs, que foren els primers tot essent molt Helénichs.

Els demés pobles d'Espanya ja'ns seguiràn, si volen o si poden, y si no, pitjor pera ells. Tal es nostra tasca.

POMPEYUS GENER

L'ANY 1904

En un sol any no pot pas apreciarse tota la complexitat dels fenòmens evolutius de la Humanitat; en el transcurs de tan breu espay de temps sols poden anotarse alguns fets, ab els que s'exteriorisa apenes l'acció generatriu que mena als pobles a través dels grans cicles, durant els quals van covantse les transformacions que senyalen els cicles successius. Aixi podèm lligar els uns ab els altres, y ens podèm explicar la relació lògica qu'entre si tenen fets en apariencia contradictoris.

Es indubtable que la Humanitat obeheix desde fa molt temps a un moviment impulsiu marcadament desnaturalisador. Aquest moviment va reproduhirse ab el llevat que deixaren les civilisacions asiàtiques estroncades a mitj cami de llur natural desenrotllament, com s'estroncaren les més properes civilisacions grega y romana. Y totes les que ab motllos semblants a aquelles vagin apareixent, desapareixeràn fatalment sota llurs propies despulles. Estém encara en ple cicle de desnaturalisació. Les tétriques ombres de la Guerra, del Extermini, de la Mort esclaten en freda y sarcástica rialla al mirar les ciutats joliues, enlluhernadores, *civilisades*. Els fins fa poch llibèrrims Estats Units s'apresten a igualarse ab Anglaterra, Alemanya y Russia, pobles tots que com els imperis de Dari y Alexandre, que com Grecia y Roma, estàn condempnats a desaparéixer, al menys tal com avuy estàn constituits. Si, avuy encara hi som en ple cicle de desnaturalisació. ¿Y a qué's déu? ¿No pasma realment qu'en els temps actuals, en ple periode dels grans avenços cientifichs, de creacions admirables de la pensa humana pletòrica d'idees, se produeixin els meteixos cataclismes qu'en els temps primitius, la miseria corsequi els pobles y el fanatisme llensi els uns contra'ls altres, no ja als individuus de distinta raça, sinó als d'una raça meteixa, als qui cobreix un meteix cel, als qui fa de breçol una meteixa vall y adhuch als qui un meteix verb agermana? Y no obstant, es ben lògich, com lògich fou que totes les antigues civilisacions s'esborressin sota'ls bassals pestilents de llurs propies desferres, com terriblement lògich es que la civilisació actual hagi de caure fatalment. Y caurà, ja per espantosa hecatombe o ja per procés invisible: però caurà.

L'any qu'ara ha finit, com molts que jauhen en la tomba del temps, com el que ve y segurament com molts y molts d'altres que'l succehiràn, no serà més que un minúscul fragment de l'index de l'obra humana. Es un petit capitul de fets que testimonien la marxa natural de son antinatural procés. Un poble immens d'aqui a Europa que, malgrat sa passivitat aparent, sent esbategar en son si un'ànima poderosa, s'es agarbonat en ferotge lluyta ab un vell poble de l'Asia Oriental, rejovenit al despertar en una civilisació monstruosa, que tan aviat rendeix culte al pensador profond o al eminent clinich, com al hàbil estratega o al general implacable. S'han repetit devant de la cinicament platònica commiseració d'Europa les crudeltats d'Armenia. La civilisació nortamericana que feya concebir ben falagueres esperances pera l'esdevenidor, ha començat també a manifestar sos primers sintomes de decadencia. Després hi ha hagut una pila de petits sintomes que són la historia de sempre: lluytes intestines dintre'ls pobles per futeses... Sempre'ls pobles pels Estats y no'ls Estats pels pobles. Y pera fer més trevallosa la gestació d'una Humanitat nova, segueix latent un malentés universalisme, un universalisme aixut de sentiments y occidor de la Naturalesa, que's manifesta ab el trist fruyt d'algún cervell aixerrehit en la esgarrifosa brega dels cayguts, o bé ab l'espetech de la bomba tirada per l'home-màquina, l'home insensible, l'home-fera qu'escampa l'esglay y la desolació. Heusaqui lo culminant de l'any 1904.

¿Pot durar sempre això? Ni l'indole d'aquest trevall, ni les dimensions que calen a un article periodistich ens permeten estèndrens en una serie de consideracions que, de conseqüencia en conseqüencia, ens conduhirien a un camp que per lo vast no'ns atrevim encara a explorar. Però si que dirém, fixantnos no més en la rahó natural, que si la hu-

manitat estés condempnada eternament a tasca tan infeconda, sa condició fóra tan miserable, que trastornaria'ls naturals principis segons els quins la humanitat ens apardotada de forces suficients per'assolir l'ideal de perfecció concebut per aquelles inteligencies que ab llur claror ens han permès veure les miseries que'ns envolten.

Però no: nosaltres creyèm que la Humanitat està encara en periode de formació; tenim el convenciment de que la desviació que ha vingut sofrint es producte d'una pila d'atavismes que l'han desfigurada, però dels quals acabarà per despendres. En diferents periodes ja hi ha hagut pobles que han començat a realisar la tasca que'ls corresponia, encara que més tart s'hagin desnaturalisat de nou mercès a la influencia general. Apart de les societats primitives, y segurament els pobles asiàtichs en llurs començos, Grecia y ses colonies, y la meteixa Roma al constituirse, tenim en la Edat Mitja varis pobles del Mediterrani (les Repúbliques italianes y la nostra Catalunya) y modernament Suissa y fins ara'ls Estats Units, que són una proba palesa de les aptituts de l'Home pera obrar conforme a sa propia naturalesa. Aquests exemples, les vitals creacions d'algunes inteligencies privilegiades y l'actual deixondiment de varis grupos ètnichs de la societat humana, són els sintomes precursors d'un nou cicle pera la Humanitat, són la protesta de la naturalesa sana contra'ls agents que s'empenyen en emmatzinarla. Aixi ens expliquèm aquestes aparents contradiccions. Per això trobèm natural l'antinatural obrar de la Humanitat.

Aportèm, donchs, tot el nostre concurs a aquesta gran obra de la redempció humana. Felicitèm la gestació de la Humanitat nova. Fem esforços per'apropar el gran cicle: el cicle del Nacionalisme.

JOSEPH M.ª ROSICH

PORT-ARTHUR

La bandera del Sol-ixent flameja per demunt de les runes de Port-Arthur. Els canons ja no hi bramulen. La gran dèu de sang que hi brollava s'ha estroncat. Japonesos y russos fraternisen. ¿Vindrà la pau, renaixeràn les passades hecatombes? Qui pot dirho a hores d'ara!

Mes si podèm sebre que per'assolir aytal estat de repòs a Port-Arthur han calgut lluytes titàniques, esforços colossals, superhumans. Sense creure, com creuen els de temperament impressionable, que'l bloqueig y seti de Port-Arthur no tenen parell en la Historia, creyèm que ofereixen circumstancies propicies, en grau eminent, pera excitar l'admiració y fins el deliri dels qui's *bañan en agua de rosas* ab successos que fan banyar als altres en aygües de sang. Ab tot y haverhi hagut en la Historia moderna setis com el de Barcelona al final de la guerra de Successió; com el de Gerona en plena guerra de la Independencia; com el de Venecia quan la revolució general dels anys 1848 y 1849; com el de Sebastopol quan la guerra de Crimea; com els de Plewna, Kars y Bayazid durant la darrera guerra rus-turca, hi ha que reconèixer que'l seti de Port-Arthur es d'unes proporcions enormes, per la durada, per la valentia y empenta dels exèrcits rivals, pel armament potentissim, pels medis barbres y alhora refinats de que s'han valgut abdós enemichs.

La lluyta ha sigut formidable per mar y per terra. Començà'l 8 de febrer del any passat. Les dugues formidables esquadres entren en acció. El bombeig no para. Els canons dels vaixells de guerra y de les bateries de costa combaten a mort. El *Petropaulosk* s'enfonsa tràgicament. El corassat japonès *Hatsuse* va a juntàrseli al fons de les aygües. Y nous vaixells els segueixen, pera rabeig dels taurons y de les àligues marines. La lluyta cada jorn es més forta: un exèrcit japonès marxa a setiar la fortalesa russa per terra. Les terribles batalles de Kin-Txu y Nan-Txan entreguen l'istme de Liao-Tung al general Oku, a les derreries de maig. Aqui comença la incomunicació de Port-Arthur, el ver seti. La lluyta es ja espantosa. Els japonesos avancen penosament. El generalissim Marquès d'Oyama'ls comanda. Desfet l'exèrcit rus que devia auxiliar al general Stoessel a Wa-fan-gu, l'Oyama comença una lluyta horrible: a costa d'immenses perdues, vencedors avuy, vençuts demà, els japonesos s'acosten al baluart rus. Linies de filferros, trampes de llop, valls fondissims, mines, y derrera un exèrcit heroich, s'oposen al pas dels nippons. Aquests cauen a cents, a milers, mes refàn llurs perdues y avancen, avancen sempre. La esquadra russa ix del port el dia 10 d'agost: la victoria d'en Togo es

completa. Els vaixells del pobre almirall Withöff, els uns tornen al port, retuts; els altres van a fons; els demés van a inutilisarse als ports neutrals. Jorns després en Kamimura derrota a la esquadra de Vladivostok, venjant les destrosses que aquesta havia fetes en naus de transport japoneses. D'aquell moment ensá la victoria naval japonesa sembla segura.

Mes a la Mandxuria septentrional en Kuropatkin, quals exèrcits han sigut vençuts a Kai-Ping, Ta-Txi-Kao, Motien-Ling y Hai-Txeng, ha rebut considerables reforços, y esdevé cada jorn que passa un perill més gros pera'ls setiadors de Port-Arthur. Aleshores el mariscal Oyama deixa'l comanament de l'exèrcit de Port-Arthur al general Nogi, y marxa cap al nort; ab les forces militars dels generals Kuroki, Oku y Nodzu, vénç a en Kuropatkin a la sagnanta batalla de Liao-Yang. Y mentres tant els japonesos, penosament, van acostantse a la ciutat setiada.

En Kuropatkin se creu a la fi prou fort pera pendre la ofensiva per primera vegada: en una proclama pomposa dirigida als seus soldats, anuncia que l'hora de lliberar als defensors de Port-Arthur es arribada. Mes els fets desmenteixen ses paraules. Una horrible batalla de dèu dies (1) començada ab una desfeta espantosa dels russos y acabada ab grans ventatges per'aquests, a costa de quaranta mil homes morts y ferits, resulta inútil: russos y japonesos quedan devant per devant, extenuats per la lluyta gegantina. En Kuropatkin no ha avançat, Port-Arthur no será socorregut. El general Stoessel no més dèu comptar ab els recursos de la ciutat setiada. Aixi comença la derrera y més sangnant fase del seti.

Els nombrosos forts, trinxeres, espadats, van cayent en mans dels japonesos. El célebre turó dels 203 metres dóna a n'en Nogi la clau de Port-Arthur. La esquadra russa es destruhida. El corassat *Sebastopol*, derrer baluart de la poixansa militar russa a Port-Arthur, s'ensorra ferit de mort per la heroica escomesa dels torpillers d'en Togo. Y els derrers forts de la ciutat, qu'han resistit el bombeig, volen per les explosions de les mines, y la infanteria japonesa'ls corona, després de lluytes frenètiques y mortiferes. Port-Arthur ja no té defensa: el general Stoessel entrega la ciutat, havent aterrat els forts y cremat els vaixells de guerra malmesos. Ha finat l'any 1904.

—

Un célebre critich naval anglès, en Fred T. Jane, ha escrit nombrosos articles en el *Daily Chronicle*, demostrant que tots els desastres soferts pels russos depenen de no haver comprès aquests el veritable carácter de la guerra, essencialment maritim. La esquadra russa, quasi bé tan forta com la japonesa al començar la lluyta, ha sigut desfeta lentament, vaixell a vaixell, sense que hagi donat al enemich cap d'aquells cops fatals que fereixen de mort al vencedor meteix. Ab alguns vaixells de primera que la esquadra de Port-Arthur hagués destruhit a en Togo, la victoria de la esquadra del Bàltich era segura. Si els japonesos resten senyors del mar, no poden perdre la partida: en Kuropatkin, vencedor hipotèticament de l'Oyama, ab el mar dominat per la esquadra del Japó, no pot imposar la pau. Quan el generalissim rus tingui a ses ordres dèu homes per cada japonès, podrà fer embarcar a l'Oyama o ferlo presoner, si la guerra va endevant; mes l'arxipèlach japonès restará a l'abrich de sos atachs. Sense'l domini del mar per part de Russia, la partida es indecisa. Veurèm, però tal volta, coses noves, imprevistes, si la guerra no segueix les petjades que la lògica dels fets imposa. Mes si els francesos diuen: *rira bien qui rira le dernier*, els castellans responen: *quien da primero da dos veces*.

—

La rendició de Port-Arthur ha d'haver ressonat com un immens clam de joya entre'ls homes grochs. ¿Recobrará l'Asia ses antigues virtuts militars, sa energia, o bé tot lo que ha ocorregut será un meteor passatger? Es dificil predirho, mes es un fet molt significatiu que'ls homenets grochs hagin vençut als homes blanchs d'una manera metòdica y cientifica per primera vegada.

GERONI ZANNÉ

(1) Batalla de Yan-Tai o del Txa-Ho.

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS

DE BARCELONA

CARTELL EXTRAORDINARI

Havent, ab posterioritat a la publicació del Cartell ordinari, sigut oferts altres premis pera'ls Jochs d'enguany, se fa avinent que seràn adjudicats als autors de les composicions que hi optin, los següents premis extraordinaris:

UN OBJECTE ARTÍSTICH, ofrena de la *Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat*, a la millor composició religiosa o moral, en vers o en prosa, essent preferida la que's referesca a fills de Catalunya que hajan sigut canonisats o beatificats per la Iglesia.

UN OBJECTE D'ART ofert per la *Lliga Regionalista de Sabadell*, que s'adjudicará al autor de la millor poesía de genre humorístich.

L'*Associació de Lectura Catalana* ofereix un premi, consistent en un OBJECTE D'ART Y TÍTUL DE SOCI DE MÈRIT de dita Associació, al qui millor desenrotlli'l tema enunciat baix els següents termes: «Necessitat de la lectura artística catalana, manera d'anarla conseguint, autors que paulatina y metòdicament han d'anarse llegint, per'assolir el ple coneixement de l'idioma, bon fraseig, ensemps que desenrotllo del bon gust literari».

Regiràn pera'ls trevalls que optin a dits premis les meteixes condicions establertes en el Cartell ordinari.

Barcelona, 1.er de Janer de 1905.—*El president*, Francesch Ubach y Vinyeta.—*El Secretari*, Rossendo Serra y Pagès.

EN TEODOR BONAPLATA

El dia 31 del proxim passat desembre va morir en aquesta ciutat l'actor Bonaplata, a la etat de 65 anys. Son nom feya ja temps que havia desaparescut del món artistich, ahont brillà un dia esplendent com potser el de cap altre còmich català, excepció feta d'en Fontova; mes aquell bon temps fou, pera desgracia de tots els aymants de la dramàtica catalana, molt breu, y malgrat això ha d'ésser de llarga recordansa.

En Bonaplata començà'l conreu de ses aficions artistiques en una societat particular del carrer de la Blanqueria d'aquesta ciutat, dedicantse especialment a representar obres castellanes. Animat pels èxits espontanis que li tributaven a diari sos amichs y les modestes femilies que constituien el públich de la sala del carrer de la Blanqueria, va decidirse resoltament a deixar la carrera d'agrimensor pera dedicarse al teatre.

Animat pels que'l voltaven, y ab vocació ferma y temperament d'artista, organisava companyies seguint un sens fi de pobles de Catalunya. D'aquest modo consegui la pràctica que li mancava per'arrodonir sa personalitat, y sens altres tituls emprengué un viatge cap a Amèrica. Ben prompte va ferse un nom dedicantse a la interpretació d'obres castellanes allavors molt en boga, sobresortint especialment en la sarsuela, pera quina possehia veu de baix ben apreciable, fent verdaderes creacions dels corresponents personatges de *Buenas noches, señor don Simón*, *Música clásica* y altres. Ab èxit cada dia creixent va anar substituhint aquestes obres petites per altres obres series, conseguint gloria y profit. Ab això retornà a Barcelona, entrant com a primer actor de la companyia del Teatre Català, instalada a Romea, l'any 1887. En aquest teatre, després de posarse en escena moltes obres d'en Frederich Soler, director allavors de la companyia, va estrenarse el dia 7 de febrer de l'any 1888 el drama *Mar y Cel*, d'en Guimerà. En aquesta data es quan pot dirse que l'actor sobressortí esplendent, agermanantse son nom ab el del gran dramaturg. L'hermós tipo del arraix Said de *Mar y Cel* fou interpretat per en Bonaplata d'una manera magistral, y, sense por d'incórrer en pecat d'engany, pot afirmarse que al costat del Said català resultaven pobres els que interpretaven els germans Calvo y el meteix Novelli, com pobres, y més encara, han resultat després el Said que *feya* en Borràs y el del jove actor senyor Codina entre altres actors catalans. Després de *Mar y Cel*, en Bonaplata consegui grans triomfs en *Rey y Monjo*, estrenat el dia 4 de febrer de l'any 1890 en el teatre Romea; en *La Boja*, drama estrenat l'any següent a Novetats, y en *L'ànima morta*, tragedia posada en escena per primera volta en el meteix teatre'l dia 14 de maig de 1892.

Fixantse en les dates transcrites, pot deduhirse l'època bona de l'actor Bonaplata. Desde l'any 1887 al 1892 pot dirse que fou un puntal ben ferm pera la escena catalana, y si's tenen en compte les quatre obres que deixèm nomenades, totes elles d'en Angel Guimerà, pot assegurarse que, malgrat les èpoques dolentes que seguiren més tart en la vida artistica d'en Bonaplata, el nom d'aquest ha d'esmentarse sempre que's parli de la renaixença del nostre teatre nacional.

En Bonaplata, potser enganyat pels recorts de les glories y riqueses conquerides a Amèrica en sa primera joventut, va emprendre altra volta'l viatge entrant a formar part de la companyia de don Antoni Vico; però l'actor català que s'havia fet un nom veritable en la escena catalana, al allunyarse de son element aytal com s'havia allunyat de sa patria, vegé fondres totes ses ilusions y el descoratjament va aclapararlo. Creuant el mar, pot dirse que l'home arribà al món nou; mes el creador de Said, del Ramir de *Rey y Monjo*, del Germà Albert de *La Boja* y del boig Ferràn de *L'ànima morta*, naufragà pera no tornar a sortir may més a flor d'aygua.

Desilusionat y malalt retornà en Bonaplata, entrant altra volta com a primer actor en el teatre Romea, però allavors si que ab molta rahó podia dir lo de *Mar y Cel:*

En mi d'aquell Said no n'hi ha ni l'ombra,

perque en Bonaplata ja no era l'actor que'ns havia fet fruhir intensament demunt la escena y fins... ¿per què no dirho? l'actor que abans havia ajudat a fer reconèixer els mèrits d'en Guimerà en aquella època d'expansió potenta pera la nostra literatura dramàtica.

El trevall de l'actor anà successivament a la decadencia. Durant la temporada de 1893 a 1894 fou director junt ab l'Enrich Giménez de la companyia del teatre del Circo Barcelonès, y actualment formava part de la que actùa en el teatre de Novetats.

Deixa escrites algunes traduccions que s'han representat en molts teatres; entre elles *Los dos sargentos franceces* y un acte de *Otello* en vers, qu'es el qu'està suprimit en l'arreglo castellà que's representa. Ultimament va escriure la traducció de *El poder de las tinieblas*, d'en Tolstoy, ab la qu'estava força encarinyat pera posarla en escena.

Descansi en pau l'actor qual nom ha de brillar ab el recort del teatre català, y planyemnos de que l'esplet de son trevall d'artista fos de poca durada, perque les estrelles que passen deixen rastre.

J. Pujol y Brull

LA SEGA

La plana sembla un pa d'or. Fa una xafagor, una calorassa africana; ni un alè de marinada refresca l'atmósfera rohenta, pesada, asfixiant. Però al mitj del camp s'hi veu gent que trevalla: són segadors.

A ple sol, sense l'ombra d'un arbre que'ls protegeixi, ab la pitrera descoberta regalimant suhor, protegida solsament la testa per ample barret de palla, els segadors branden les dalles. Y les espigues, com si tinguessin conciencia de son destí, esperen als dalladors ab el cap baix, esgroguehides, melancòliques, arrimantse les unes a les altres, abrassantse en adeu de despedida, y besantse al caure tallats per l'eyna lluhenta'ls brins que les sostenien

Els segadors, adalerats, no les planyen, y a cada moviment de sos brassos nusos cauen espigues y més espigues; a cada cop els ferrenys segadors aixamplen més son camí, deixant en descobert, lliures d'ombra, borrages, calsides y corretjoles. Al brandar de les dalles resten estesos una munió de brins daurats, que, arreplegats pel rampi, van a formar les garbes, feixades tot seguit ab llestesa per les dònes que segueixen als segadors: les lligadores.

Sols interrompen la tasca un moment pera fer beguda sobre la catifa d'herba ab floretes grogues de la margenada del Rech Madral, mes desseguida tothòm torna a aixecarse, tothòm reprèn la feyna a ple camp, baix aquell sol de juny, en mitj de la bafarada tebia que puja de les terrosses rohentes, polsinoses, sense que la marinada deixi sentir sa alenada refrescant. Y... zist-zast, zist-zast, el rostoll aixampla sos dominis; zist-zast, van cayent espigues y més espigues que aumenten la filerada de garbes marcadores del pas de cada dallador; zist-zast, fins a mitj dia, que no queda cap espiga dreta en tot el camp.

En havent dinat, els trevalladors, homes y dònes, comencen a fer gabellons, a apilotar les garbes en forma simètrica, de manera que'l gra no quedi massa exposat als efectes de les plujes ni a la voracitat insaciable dels pardals.

A la iglesia del poble toquen les tres. La feyna queda llesta: ben arrenglerats, tretze gabellons qu'enamoren.

. . . . . .

Pera posar als gabellons espantalls pels aucells, no més resten al camp el noy del masover, un xicotàs com un Sant Pau, de rostre colrat y mirada fresca, y una mossota de dinou anys, de faccions simpàtiques, exuberant de formes, ben plantada, de cabells negres abundosos partits en dues bandes, recullits derrera son coll tornejat en un manyoch de trenes groixudes: el verdader tipo de pageseta empordanesa. En acabat deixen el camp per'anarsen la noya a sa casa, el xicot a la masia.

—¿Y donchs?—pregunta ella, com reprenent una conversa interrompuda.

—Quan haurèm batut—respòn el xicot.—Ja t'ho he dit, n'he parlat als pares y no'ls hi ve bé.—

Seguiren el camí assoleyat en silenci. Ell acotat, mirant embadalit a sa parella; ella procurant ofegar, ab la punta del devantal ficat en sa boqueta, els sanglots que s'empenyien en sa gola. Per'amagar una llàgrima tirà molt endevant el mocador virolat de cotó, que duya al cap.

Al arribar al torrent, la pobra noya s'assegué a la vora del camí, sobre l'herba fresca, a l'ombra del canyer.

—Vesten — diguè al seu company: — ja aniré sola al poble.

—Però ¿què tens, Carmeta? ¿No t'he dit que passat el batre?...—

La Carmeta, ab el cap baix y els brassos estesos sobre la falda, no respongué: plorava.

—¿Per què plores? ¿Que no creus la meva paraula?

—No sé; deixam plorar, fesme aquest favor; ja'n parlarèm diumenge, si Deu ho vol; vesten.—

El xicot, per comptes d'anarsen, s'assegué al costat d'ella, li agafà'l bras nu, molsut, de carn rosada, y acotantse a frech de cap.

—¿Es dir que vols que me'n vagi? ¿No'm vols al teu costat?—

La noya aixecà sa hermosa testa y mirà a son estimat ab els ulls amarats, ab mirada indefinible.

—Vesten — repetí, — vesten. Qui sab què pensaràn a casa teva, si trigues gayre!

—Que pensin lo que vulguin, no vull anarmen, ¿ho sents? No vull anarmen fins que diguis per què plores aixi! —

Y al dir això, el xicot passà son bras sobre'l coll de la noya, acotant la testa d'ella, atrayentla ab brutalitat, com cosa seva.

—Estigues quiet, Sisó; ens poden veure.

—Però ¿per què ploraves, boja, més que boja? ¿Que't creus que no t'estimo?

—Què sé jo, pobra de mi! Y després, si ton pare no ho vol... Estigues, que'm fas mal!... Vesten, ja parlarèm diumenge y... per ara, si'm vols creure, no hi pensis més en mi.

—Que no pensi més en tu! ¿Per què m'ho dius això, Carmeta? ¿Que no veus que sempre hi tinch de pensar? ¿Que no ho veus que'm fas migrar? ¿Que no sabs que aquests brassos, aquest pit...?

—Estigues!

—¿Que no sabs que vull que sies no més que meva? Donam la mà...!

—Estigues quiet, te dich!

—¿Es dir, que't penses que puch deixarte?

—Tu no, però... el teu pare... Estigues!

—Tant si ho volen com si no ho volen a casa, seràs meva!

—Ja ho dius, tu...

—Te juro que'l blat que has lligat suara, tu el pastaràs!

—Estigues quiet, y... vesten! — repetí ella palpitant, ab el respir trencat y els ulls humits.

—Fesme un petó, avans d'anarmen.

—No.

—Fésme!—diguè'l xicot ab to imperiós, la mirada espurnejant, apretant més y més el cos de la noya, sentint que la carn d'ella, lliure de la cotilla, tremolava al contacte de ses mans abrusadores.

—Ara no: passat el batre.

—Tu no'm creus, però jo'l vull ara'l petó! Vull que me'l fassis!

—Estigues, que'm fas mal!

—Fèsmel!

—No.

—Donchs, tè, té y tè!...—

Una parella de papallones blanques foren els únichs testimonis d'aquell bes. Les dues papellones al passar, perseguintse, d'un romaní florit a un esbarzer, foren les úniques que vegeren al segador ab el cap de la lligadora entre ses mans, el mocador caygut, els ulls tancats; foren les úniques que sentiren aquell bes xardorós, sortit de l'ànima, més ardent que la calitja que despedia la terra batuda pel sol; foren les úniques que vegeren ajuntats els llabis del segador ab els llàbis vermells, carnosos, lascius, de la lligadora.

—Adeu, Carmeta. ¿M'estimes força?

—Fuig, ximplet. Adeu!—

. . . . . .

Quin contrast! Quan el noy arribà a la masia, ab la boca reseca y els llabis abrusats pel contacte dels de la seva promesa, abstret ab el recort d'aquell petó ardent, sensual, fent esforços pera que no se li esvahis la impressió agradosa que li havia produhit, trobà sota'l parral del terrat a la filla de l'amo—quehi anava a passar l'estiu—estirada ab displicencia en una cadira de campanya; blanca, malaltissa, delicada com un lliri d'aygua; vegè al promès de la senyoreta encarcarat, limfàtich; escoltà la conversa freda, insubstancial y plena d'afectació dels dos joves forasters, y adonantse de que sobre sos caps voleyaven, perseguintse, dues papallones blanques, les hi digué ab veu baixa:

—Fugiu, volèu pel pla, sota'l sol que torra les vostres ales immaculades, si busquèu espiar l'amor que del cor se'n puja als llabis. Aquí, sota l'ombra frescal dels pàmpols, sols hi trobarèu fredor. El verdader amor sols se troba en plena naturalesa...—

FRANCISCO DE P. VÁZQUEZ

POESIES INEDITES

D'EN CARLES BOSELLI

Per un etzar de fortuna, viu a Catalunya un verdader poeta italià, en Carles Boselli, mediolanès, literat per sentiment, si bé industrial per necessitat.

Nasqué en 1876, y's pot dir que tota sa primera joventut no fou més que una llarga preparació pera sa vinguda a la nostra terra. En els estudis de castellà, sos professors, ab tot y èsser bons, no feren pas tant pera son avenç com son fort amor als mestres del sigle d'or d'Espanya. Quan arribà a dominarlo, vegé premiats sos esforços omplint successivament els càrrechs de mestre de castellà en un cercle d'instrucció pública y en la Escola

Comercial de Milà, d'examinador del Cercle Filològich, de traductor jurat del Consulat de la República Argentina, de pèrit traductor dels Reals Tribunals Italians; ademés el professor Melzi va demanarli sa colaboració per acabar el voluminós vocabulari Italià-Castellà, y per fi els editors Germans Treves li encarregaren un diccionari de butxaca de les meteixes llengües.

A la ciutat de Milà y en sos encontors se parla un dialecte molt distanciat del italià, cultivat literariament per bon nombre d'escriptors y tan rich en paraules y en sons semblants als catalans, que qualsevol que sentis una conversa entre milanesos del poble sense poderne capir les paraules, pendria als interlocutors per barcelonins, y si l'enrahonament fos pausat segurament compendria moltissimes més paraules qu'en iguals frases italianes.

Aquesta circumstancia salvà a en Boselli de la indiferencia expressada per molts estrangers envers la nostra estimada parla, y feu que ja en la seva terra emprengués estudis de català que ha continuat y segurament completarà sobre'l terrer meteix.

Y el cambi d'estada no tan sols li ha produhit aquesta admiració per una literatura quina vitalitat ha pogut comprobar d'aprop, sinó que ha fet evolucionar son estil, encaminantlo a la nova escola, defensora a Italia d'una extrema polidura de la forma poètica. Fins fa poch temps estaven de moda les *llibertats poètiques* y les incorreccions, deixadeses y fins ripis y tot, a que servien de cobertora les famoses llibertats; y, sense caurehi de ple les produccions fins aquí publicades per en Boselli en periòdichs com el *Mosaico*, la *Farfalla*, la *Verbena*, l'*Antologia Minima*, la *Vita Abruzzere* y l'*Amore*, se'n resentien una mica. En cambi, tot lo que ha imaginat en terra catalana es un verdader model de correcció, exempt d'ironies de mal gust y exuberant d'una inspiració cada dia renovada.

N'es una bona proba aquest sonet, que retrata, ab el nom d'*Enigma*, a un esfinx femeni:

Io che una volta non potea guardare
donna veruna, senza che di brace
mi si pingesse il viso ed avvampare
il sangue entro sentissi; or, fatto audace,

si resisto de' vostri occhi al loquace
foco, o madonna, che'l pofso sfidare;
e più Voi mi fissate, e più mi piace
fissarvi, e mai vo' lo sguardo levare.

Io nel mirarvi (con si intensa brama
che par dal guardo l'anima trabocchi)
tento, ma indarno, leggervi negli occhi.

E allor che il labbro mormora che v'ama,
Voi senza dir parola sorridete,
poichè anche Voi, madonna, enigma siete.

Aytal poemet, que es una verdadera joya, respira una tristesa eròtica tan fonda, que fa vibrar als més indiferents. La nota amorosa y melancòlica, junt ab una comprensió agudissima dels espectacles de la natura, fan el verdader fons del estre poètich de l'autor, a quin afinament ha contribuit no poch el desterro.

La contemplació dels paisatges de l'àrida comarca vilanovina, tenint al pensament la terra nadiua, li ha inspirat aquestes tres poesies nostàlgiques:

In questa cittaduzza, tutti quanti
non fan che divertirsi senza posa:
intorno a me, dovunque, e balli e canti;
sol la mia casa è triste e silenziosa...

Quivi sol odi voci sospiranti
a la terra lontana, a la gioiosa
vita d'un tempo, agli ideali infranti;
quivi di pace l'alma è desïosa.

Ma il cor si riconforta a quando a quando,
sia che giocondo trilli il mio bambino,
o l'occhio possa (libero spaziando

di su'l verde fiorito del giardino)
il mar vasto e fremente contemplare,
l'opposta riva intento a ricercare.

El sonet té per titul *Rime nostalgiche*, però no es menys anyoradis aquest altre, batejat *Sedendo a cena, al mare*, (sopant, devant del mar):

Care leggiadre amiche, a cui il desio
punge — sazio non mai — di cinguettare
(si come garrule passere in festa,
o qual molino che il vento fa andare)

e voi, cortesi amici, che il brusio
pien di misteri state ad ascoltare
pensosamente ne l'ora più mesta:
or sediamo qua tutti in faccia al mare

a la mensa frugal. La bella scena
che ci offre il mar, mentre ogni cosa abbruma
poco a poco la notte senza luna,

anco l'allegra prosa de la cena
converte in poesia malinconiosa...
E la mia bocca or torna silenziosa.

La tercera es escrita *Ne lora triste:*

A l'orizzonte è un'orgia di colori
che diffonde, con gli ultimi bagliori,
il sol poi che tramonta.
S'incurva il vecchio cipresso, col vento
che ne senote le fronde; e in triste accento
al dí che muor racconta
ciò che senton ne l'ore tristi i cuori
come il mio cuore tristi. Io pure sento
desio di tramontare:
non come il sol tramonta
e poi ritorna: io senza più tornare.

L'immortal Gutierre de Cetina, mestre castellà d'exageradissima concisió, que ilustrà el madrigal creant dins d'aquest genre una colecció d'obres mestres, sembla haver dictat a en Boselli aquest *Madrigale:*

La tua bocca vermiglia
assomiglia a una rosa...
Ho bene conoscenza,
ch'ivi una lingua è ascosa ..
Ma è ver che senza spine non v'é rosa!

Pera parlar a una dòna estimada, qual figura, gestos y vestits recorden els temps de Beatrice Portinari, pera tractar de portar una mica d'alegria a n'el seu caparró de linies delicades y d'expressió entristida pel *clar ayre sobtil del somrisent Abril...* adopta un metre y un llenguatge antiquissims y li fa una *ballatella dantesca* que no contrastaria en les planes de la *Vita Nuova*:

Nel giardino soletta
la donna mia si sta
come un fioretto umile

Perchè, Madonna, vi state soletta
tutta pensosa e pia?
La faccia vostra è tanto leggiadretta
ch'offuscar non la dee Malinconia;
or dite'n cortesia,
sospirosa vi fa
esto ridente Aprile?

Nel giardino soletta
la donna mia si sta
come un fioretto umile

I'veggio salci ploranti su l'onda,
di fonti odo lamento;
ma pur tra' rami è un'armonia gioconda
e unqua vago di fiori aülimento;
è un festevol concento
che si disperde là
nel chiaro aër sottile.

Nel giardino soletta
la donna mia si sta
come un fioretto umile

Poichè April letiziante a amar convita,
Amore'n mia Ballata
a sbandire ogni duol dal cor v'incita;
Si ch'i' pruovo fidanza, o Disïata,
ch'essa almen vi fia grata
e appo voi mi varrà
benignanza gentile.

Es llàstima no poderles anar citant totes, es llàstima no poder traduhirles, no ratlla per ratlla y al peu de la lletra, sinó en bons versos catalans... però fins italianes y tot han d'agradar a qui les llegeixi, per poch coneixedor que sia d'aquesta llengua... y quasi goso a dir encara que la ignori completament.

Pera cloure la serie, sentimlo cantar *Il Carrubo*, el garrofer. Aquest arbre pintoresch, que sembla contorsionat per una maledicció terrible, recorda'ls condemnats tancants dins de soques que'l Dant feya plorar quan els trencava alguna branqueta. Les nostres aspres costes, que'l garrofer engarlanda, se veuen a través dels versos:

Un carrubeto pinge in cupo verde,
a chiazze grigie e rosse,
un pendio che lieve a mare scende.
L'orïental carrubo sempreverde,
che i porporini fiori
in grappolí sfoggiava a primavera,
dai brevi tronchi — che il Levante rende
stranamente gibbosi —,
quali mostruose braccia
contorcentisi in atto di preghiera
o pure di minaccia
i duri rami rossicci protende
verso il monte lontano; gli angolosi
rami deformi, pavidi del vento
e de l'acqua e dei salí,
carchi de' dolci baccelli polposi
(de' cavalli alimento
e pan degli Orientali),
dai duri semi all'orafo preziosi.
Anch'io, come il carrubo, anch'io protendo
in uno spasmo orrendo
invan lungi le braccia...
E passa il tempo, ed il cor mi s'agghiaccia.

Hi ha homes de cor dolent que, pera obtenir que'ls canaris cantin més fi, els hi treuen els ulls.., Voldriam que no'ns comparessin ab aqueixa mena de gent si desitjèm que'l desterro d'en Boselli, aquest desterro que li dòna la divina melancolia, que li fa sentir tan bons versos, que l'enlayra y l'afina, no s'acabés may. Per'alleugerirli l'anyorança de la llunyana patria, ja li donarém les nostres amistats, senzilles... però corals, ben corals.

VÍCTOR OLIVA

Vilanova y Geltrú.

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

LIBRE DE AMICH E AMAT, *del B. Mestre Ramon Lull.—Edició «Catalunya», 1904.*

Quan un llibre acabat de publicar es un text clàssich quals mérits són evidents pera'l més llech, y quan de més a més se tracta d'una edició crítica com la que'ns ocupa, a la quina acompanyen proemi, notes y glosari, de un fervent lulista com es el senyor Obrador y Bennassar, quan això ocorre, repetim, sobra tot comentari per part de qui ve obligat a donar no més compte de la publicació: que si algú volgués fer més, dificilment trobaria manera de innovar cosa alguna a lo que ja está dit en el meteix llibre per qui ha fet d'ell l'estudi complert ans de donarlo a la estampa.

Emperò s'ha fet una costùm lo de que les notes bibliogràfiques deguin ésser una mena d'*avant goût* dels llibres sotmesos a la consideració del *revister*, y es per aquesta rahó sola que creyém haver de manifestar la impressió que'ns ha deixat la lectura del llibre.

El de Amich y Amat (que com es sabut forma, en l'obra d'en Lull, una part del *Blanquerna*) es un llibre mistich, llibre de devoció a l'estil del *Kempis* ab el qual té, al nostre entendre, més d'un punt de contacte. Emperò, per sobre de tot, sembla qu'en el del nostre

Lull hi batega un esperit pràctich, demostratiu diriem, que'l diferencia de tantes produccions d'un misticisme resignat, passiu, aclaparador de l'esperit, que sol ésser la característica del genre. L'argumentació empleada per Lull es vibrant y precisa encara que de quan en quan no pugui sostreures al conceptisme peculiar de la seva època; de tot el llibre se'n desprèn una mena de fe conscient, serena, que no es la fe cega dels dogmes que ab posterioritat han pogut en cert modo venir a limitar la lliure acció pensant del creyent, com reclamant pera ell una direcció espiritual externa, ab pràctiques devotes enervants y purament mecàniques que ofeguen l'esperit y el fan apte pera tota mena de fanatismes.

Res d'això hi ha en Lull; la claror més viva resplendeix en son llibre, com sia que'l creyent ha estat abans que tot un home combatut per les passions, que sab de tot, que ha coneguda la ciencia, tota la ciencia de son temps, y que, a copia d'obrir portes al esperit, ha pogut entreveure la Suprema Veritat, aquella Veritat que per estar per sobre lo humà cal contemplarla serenament y beata, pera després tornar a la lluyta, a la Vida; tal com la propia del nostre autor apareix en lo que d'ella sabèm, plena d'incidents, plena d'activitat y sobre tot vocada a l'acció conscient y lliure d'un veritable apòstol. Això explica per què en Ramon Lull ha estat ab tanta insistencia acusat d'herètich. y per què sa franca manera d'argumentar y de discernir discrepa radicalment dels qui creuen assolir el meteix fi per procediments d'apocament pensant, d'estancament espiritual, y fan via vers la fe per camins de fosquedat, en lloch d'anarhi pels de la claror rutilant com en Lull. El misticisme d'en Lull ens ha semblat un misticisme que fins hauria de merèixer el respecte de molts que's diuen avençats perque sols coneixen el misticisme que fa politica y que devalla al carrer a requesta de les pandilles sorianistes, blasquistes y petardistes, y's confón ab elles per la meteixa oclusió intelectual que fa de denominador comú.

Tal es la nostra impressió treta del llibre y ab la qual no volèm ferir la opinió de qui el llegeixi ab altra disposició d'esperit que no ha estat la nostra, ja que coincidiriam ab qui fos que de la Fe tingués l'enlayrat concepte que nosaltres ne tenim. Ademès hi hem vist confirmada la idea de les moltissimes coses que dels clàssichs podèm apendre la majoria dels qui escrivim en català. La escola d'en Lull es admirable per la varietat de formes que presenta'l llenguatge, en el qual hi ha riqueses encara utilisables en part pera la literatura renaixent de la nostra terra; donchs sense caure en la extravagancia de produhir un llenguatge artificiós y arcaich, hi ha la possibilitat de reintegrar al idioma formes d'expressió quina falta serà més sentida com més el nostre esperit vagi emancipantse de les influencies que tant l'havien desfigurat.

—

Lluis B. Nadal. — La Nonada. — *Novela.* — *Barcelona, Ilustració Catalana, 1904.*

Cal que dins la nostra literatura's vagin produhint cada vegada manifestacions més variades y's vagin diversificant y caracterisant les escoles y els genres y totes aquelles gradacions que posen de manifest la complexitat del cor y de l'esperit. Si nosaltres fossim un poble primitiu, n'hi hauria prou ab uns quants genres literaris, qu'expressarien suficientment el cercle limitat de nostres elucubracions; emperò som un pòble que viu vida moderna, que confia a sa literatura'l paper important d'heralt de son desvetllament, y d'això ve qu'en la producció literaria de Catalunya s'hi marquin cada dia més les diverses orientacions que la complicada mentalitat nostra requereix.

La novela d'en Lluis B. Nadal es una obra que dèu ésser classificada dins el genre de la novela de costums, novela de fàcil comprensió y agradós entreteniment, allunyada per igual de les obres de tesis y dels minuciosos estudis psicològichs. Altres podràn conreuar aquestes varietats; en Nadal se limita a fer un llibre que no tè tals pretensions, y que per lo tant pot convindre a una major part de llegidors catalans que demanen no més a la lectura un suau esplay y una delectació moderada.

No hi manquen per això en la novela algunes planes vibrants de sentiment y descripcions ben ensopegades que li donen un cert color local; mes això resulta naturalment de la narració, la quina's desenrotlla ab interès creixent y sense digressions enfadoses. Es un llibre de bona fe y de moralitat exemplar, condicions que han d'ésser més que suficients pera satisfer la necessitat d'una producció literaria destinada a una divulgació més gran per la rahó de que ha de venir a suplantar lo que del meteix genre hem anat consumint a Castella y a l'estranger en traduccions castellanes més o menys recomanables constituhint la secció amena de les *Ilustraciones* y *Revistas* de tota mena destinades a la lectura en familia. Aixi ha d'anarse introduhint de mica en mica dintre de les nostres classes mitges la costúm de llegir en català, reconquerint un mercat que reclama la cada dia més abundant producció literaria catalana.

R. Miquel y Planas.

Tristors, *per Enrich de Fuentes.—Biblioteca Popular de «L'Avenç».—Obra premiada ab el segón premi en el Concurs de Noveles.*

L'Enrich de Fuentes pot envanirse, sense cap mena de dubte, d'haver escrit una obra

magistral. Més novetat, si no en l'assumpto, en sa exposició, més facilitat en el desenrotllo, més humanitat en els protagonistes y en els sentiments, no's poden pas exigir.

Les eternes *tristors* de la dòna borda, mare amantissima d'un fill hagut de son amor foll ab un miserable que la deixa abandonada, y les punyentes vergonyes y amargures que mare y fill tenen de soportar a conseqüencia dels injustos rigors ab que'l món fa purgar als fills les faltes comeses pels pares, han inspirat a n'en Fuentes una serie d'episodis qu'ha sabut interpretar y escriure d'una manera inimitable.

Però si ben sentits y calcats resulten els dos tipos principals de la novela, els dos tipos desventurats de la Rosa y en Rafel, hi ha un altre tipo, el del honrat y pacifich Miquel, el del cumplidor y fidel obrer barceloni, qu'en nostre concepte resulta tan arrodonit com els dos primers.

Els dubtes y les vacilacions amoroses de la fadrina de qui el fill de la borda s'enamora bojament, les sensacions y els pensaments qu'exposa l'autor en les planes finals y al descriure'l trajecte nocturn d'en Rafel pel carrer d'Aragó, la ruptura de ses relacions ab la Carmeta, la descripció de les desgracies de la Rosa avans d'ésser mare, són pàgines que, com la de la visió del pla de Barcelona desde les serralades del Tibidabo, honren veritablement la nostra literatura catalana. Del humanisme y la força del llenguatge intentarèm darne una idea copiant el següent fragment:

Si ell fos un mal home y l'hagués deshonrada, li hauríen fet casar per força baldament fos bort: donchs, ¿per què l'havíen de rebutjar essent honrat? Ell lo que volía era casarshi y que'ls fills d'ells poguessin tenir la sòrt d'anar ab llur pare a tot arreu. ¿Que serían diferentes de les altres les seves criatures? L'afront de la mare d'ell, la maldat dels pares de llur avia, no les podía pas tacar; no naixerían pas negres com la gent de l'Africa, de Fernando Poo, d'aquella terra cap ahont ell havía enviat tants fardos. Fernando Poo! Que vegades hi havía pensat en aquella illa y en el comerç que hi feyen els amos d'ell! Quànts cops se li havía acudit fugir de Barcelona, enduhentsen sa mare, y anar a trevallar allà, en aquella terra de negres, ahont no s'ha de tenir por del dir de la gent! Els negres! Si els fills dels malvats nasquessin negres, quànts se'n veuríen! Y si hi nasquessin els borts, Déu els estalviaría la vergonya de tenir de confessar un dia o altre aquella desgracia, y la gent que no hi volgués tractes no s'hi acostaria, y ells no se'n farían may d'ilusions, y no l'hauríen de patir el dolor del desengany. Els borts deurían durla a la cara la negror de llur naixença. Que n'hi dèu haver de borts al món! ¿Per què no se junten tots ells, y fan un poble ahont no hi puguin entrar els que fan pagar als fills els pecats dels pares?

Nostra enhorabona més incondicional a l'Enrich de Fuentes, qui ab sa derrera y hermosissima obra sembla que hagi volgut unir la seva valiosissima protesta en favor de la literatura ciutadana, en pro de quin genre apar que està iniciantse una saludable y encoratjadora reacció per part d'alguns de nostres més celebrats novelistes.

—

Bastides y Pedruscall, *per J. Plana y Dorca.—Fidel Giró, impressor, 1904.*

Els versos que'l senyor Plana y Dorca presenta en aquest llibre, si bé són correctes y dé forma ben cuydada, adoleixen d'un defecte capdal, puig en tots ells s'hi nota certa falta d'inspiració. Més que d'un poeta, són obra d'un erudit.

Sentiriam en l'ànima que'l senyor Plana volgués veure en aquesta observació que li fem, la més minima intenció de censurarlo en absolut. No, els versos de dit senyor són molt més perfectes y fins més inspirats que'ls de la major part d'aqueix estol de *poetes rústichs* y *urbans*, que pel sol fet d'ésser de la *junta* de qualsevulga agrupació catalanista o per haver tingut la sort de trobar uns quants *companys de causa* que'ls fassin la propaganda, atropellen inconscientment els ufanosos y delicats jardins de la literatura catalana: res d'això.

Els versos del senyor Plana, si bé no revelen un esperit poètich de primera força, se'ns presenten al menys com fruyts originals d'una inteligencia ilustrada y observadora, que sens dubte lluhirà molt més ses brillants condicions fent conèixer al públich ses idees y ses observacions filosòfiques y socials en prosa corrent, que no pas empenyantse en donàrleshi un fons y una forma poètica que ni poden tenir elles, ni pot tampoch donàrleshi la inspiració del senyor Plana.

—

Estructura mental y significació filosòfica de Balmes, *per Frederich Clascar, prèbere.—Vich, Estampa de la Viuda Anglada.*

Ab el titul precedent ha publicat el senyor Clascar un llibret que conté'l discurs que va llegir en una sessió solemne ab que'ls catalanistes de «Catalunya Vella» varen commemorar el LVI aniversari del filosop vigatà.

Es un estudi serio y fet a conciencia, en que l'autor analisa'l caràcter d'en Balmes y l'esprit de les seves obres. Y si bé no podém aplaudir per cap concepte algunes de les afirmacions que fa'l senyor Clascar, com per exemple'ls atachs que dirigeix al eximi Taine, en cambi l'anàlisis que fa de l'*ironisme* y de l'*escepticisme cristians* de Balmes y del seu *socialisme dogmàtich*, com l'estudi que fa de la superioritat del pensador vigatà sobre'ls tradicionalismes de Reid y d'Hamilton entre'ls escocesos de Bonald y De Maistre a França y Donoso Cortés a Espanya, són un trevall eruditissim y revelador d'un crite-

ri y d'una independencia poch menys que desconeguts entre'l clero català.

ARNAU MARTINEZ Y SERIÑÁ

Joan Pons y Massaveu.—EN MITJA-GALTA.— *Noveleta barcelonina.— Barcelona, Ilustració Catalana, 1905.*

En Pons y Massaveu es un dels pochs autors que han fet veritable novela barcelonina, si bé, a juhi d'algú, d'un modo incomplert, puig s'ha limitat a estudiar les costums d'un sol estament social. Y es qu'en Pons y Massaveu, tot y essent un novelista modern per la manera que té de percebir y descriure la realitat, no es lo que podriam dirne un novelista *a la dernière*, ja que no *viu* la vida agitada dels presents temps, ab sufragi universal, ab *penyes* y vetllades d'ateneu, ab *sportmans* exòtichs y ab intelectuals emmatllevats, sinó un'altra vida propia de la Barcelona de quaranta anys enrera, vida d'emocions més casolanes, més migrada, més de vehinat, que a sos ulls tal volta es més verdadera perque tant es de aleshores, com d'avuy, com de sempre.

Lluny de nosaltres l'intent d'analisar quina de les dues Barcelones fóra més interessant baix el punt de vista artistich. La bellesa està més en qui la sab veure y ferla patent qu'en l'objecte que's pren per model pera l'obra artistica; en la manera de desenrotllar l'assumpto qu'en l'assumpto meteix. Quan un Pons y Massaveu se complàu en fer art, les coses més vulgars esdevenen plenes de poesia; fins gosarém a dir que aquest autor posseheix el secret d'ésser més admirable quant més vulgar es l'assumpto que'ns ofereix. Aleshores sa personalitat inconfondible's destaca de tal manera, que a son entorn esdevenen imperceptibles certs cassadors de problemes socials desitjosos de mostrarse artistes moderns, emperò com a artistes moderns tristes vulgaritats, veritables insignificancies al costat de l'autor de *La colla del carrer* y de *L'auca de la Pepa*.

En Mitja Galta es digna germana d'aquestes dues noveles. Desde ses primeres planes ja s'endevinaria la mà de l'autor, encara que l'obra no ostentés son nom. La meteixa dificil senzillesa en l'estil, la meteixa força de realitat, la meteixa trassa en la exquisida gradació de sentiments, ja idilichs, ja fondament dramàtichs sense gens d'afectació. Els tipos d'en Mitja-Galta, de la Néta y d'en Met, tenen una plasticitat qu'enamora; la descripció del carrer de Petons, l'episodi de l'apagament de fanals, les melangies dels tres principals personatges, la fugida frustrada de la Nèta y la sangnanta escena final sobre tot, deixen en l'anim una impressió de realitat inesborrable. Y no cal dir si els personatges secundaris, com els pares d'en Met y el tipo de la *bruixa*, tenen aquella justesa de linies qu'es la caracteristica d'en Pons y Massaveu.

Feya temps que aquest, dedicat tan sols a fer articles d'encàrrech, oblidava la novela catalana en quin conreu es mestre. Desitjém no poder tornar a retréureli en lo successiu.

—

ACCIÓ DEL CATALANISME. *Discurs presidencial llegit en la sessió inaugural de curs de l'«Associació Popular Catalanista», el 3 del passat desembre, per Antoni Sayós y Parramón.*

El discurs del senyor Sayós y Parramón es una proba d'erudició no gayre comú. Com ja adverteix l'autor, no totes les idees qu'exposa són originals, però lo que pot afirmarse es qu'en sa majoria estàn ben assimilades, per més que a voltes, mancades de cohesió, les unes semblin contradir les altres. Segurament l'autor les exposa totes com pera donar una llissó a tota mena d'exclusivistes de botigueta, que per desgracia no'ns manquen dintre'l Catalanisme. El senyor Sayós, enemich de la politica menuda y aficionat en cambi a considerar les coses en ses linies generals, judica de certs recents esclats del Catalanisme en la següent forma:

Per això han resultat ridícules parodies actes pomposament anunciats, per això bona part de la propaganda sols ha produhit en els neòfits un enlluhernament momentani, un entusiasme insincer com el valor fictici que un alcohòlich adquireix al ingerir un líquit espirituós.

Y altra volta han caygut a les urpes dels cacichs y demés explotadors polítichs.

Abomina dels utilitaristes, però té'l cap prou clar pera considerar la realitat actual sens esverarse, ans bé dihent ab joya:

Esser independent. Els esclats del poble, les maquinacions polítiques, el socialisme, l'anarquisme, les zones neutrals, els concerts econòmichs, les lluytes religioses, són expressions de l'ànima de les entitats y de les classes, són coses reals, quina existencia, per lo tant, està fonamentada. ¿Per què cridar, per què protestar, per què enfurismarse? Ni tractar de destruirho, ni d'esmenarho. Ab l'ull ben obert, les orelles atents, serè y resolut, astut y valent, aprofitarse d'aquestes coses. Convertirles en elements de vida. Són forces, apoderarse d'aquestes forces, fins que vingui el día que, manejades per mans poderoses, se tornin armes formidables.

Prenent per mirall la historia pera judicar de l'acció catalanista, exposa les següents opinions:

Allavors s'introduhiren a Europa les monarquíes centralistes y despòtiques de l'Orient.

Més tart el cristianisme completà l'obra enrunadora, acoblant tots els elements de decadencia, tots els pobres d'esperit, totes les classes baixes, impotents y enemigues de la vida, y entronisant l'imperi de la *gracia* contra'l de la rahó.

Així jo veig en l'esforç de Catalunya contra l'absorció castellana quelcòm de les lluytes èpiques de les dos grans races de la humanitat, aris y semites; veig el cris.

tianisme una de les modalitats d'aquests últims y veig en la traidoría d'un Vicens Ferrer a son instrument.

Y ab un exquisit sentit filosòfich, exclama en altre lloch, referintse a Catalunya:

Per això ha d'abolir les idees abstractes, moral, veritat, virtut, que fonamentantse en lo desconegut, en lo extra-terrè. en la buydor, perverteixen el sentit dels pobles y dels individuus. La moral, virtut, justicia, bé, etcètera, han d'ésser exclusivament els seus, els que neixin de son organisme, encara que s'oposin als conceptes universalment acceptats. Així se diferenciarà, constituhint una varietat ab caràcter propi y essent per lo tant natural, ja que la naturalesa es precisament rica, bella y poderosa per l'infinit nombre de varietats que ostenta.

Els paragrafs transcrits, ab els qu'estèm en bona part conformes, ens excusen de fer un enutjós judici crítich del parlament del senyor Sayós y Parramón.

LLUÍS VIA

NOVES

Pera compensar la manca del plech de *Solitut* que deviem repartir aquesta setmana, ne repartim dos de *L'Home contra l'Estat*, ab els quals queda termenada la publicació d'aquesta obra, a la que precedirà un pròleg d'en Trinitat Monegal que repartirèm ab els pròxims números.

—

La *Unió Catalanista* ha traslladat, desde'l dia de cap d'any, son estatge social a la Ronda de la Universitat, número 15, principal.

—

A causa d'una rivalitat entre caciquets andalusos, en Romero Robledo, que de cap manera *podia* tolerar que ningú li fes ombra en sos tradicionals dominis, va voler donar una llissó al Planas y Casals de Sevilla qu'es el marquès de Ibarra, tractant de ferir la susceptibilitat dels conservadors sevillans ab el nombrament de governador civil d'aquella ciutat a favor de son protegit senyor Mestre.

El govern de l'Azcárraga, a qui de cap manera convenia deixar desayrat al marquès de Ibarra y als ministerials de Sevilla, sembla que va negarse en absolut a satisfer les pretensions d'en Romero Robledo, qui immediatament feu pública la ruptura d'hostilitats presentant la seva dimissió dels càrrechs de president de la comissió encarregada d'eregir el monument al rey Alfons XII y de president del Congrés ab que l'amo Maura l'havia embotellat.

A totes aquestes patriòtiques causes obeheix la tivantor de relacions entre conservadors y romeristes.

Nou exemple pera la historia!... Pera la historia d'Espayna y pera la del gran Romero, que tant de carácter dóna a Espanya.

—

En lo referent als vicis d'administració pública, als empleats morosos qu'exigeixen propines als ciutadans que han d'anar a raure a les oficines de l'Estat; en lo referent a corrupcions de tota mena en els organismes que de l'Estat depenen y qual direcció està confiada a homes que són bons pera tot y que pel mer fet d'haverse ficat en la política lo meteix serveixen pera un ministeri que pera un altre y lo meteix esguerren un *barrido* que un *fregado;* en tot lo referent a això, dihèm, el colós del Nort y el pigmeu del Mitjdia d'Europa s'assemblen força; la corrupció més gran té empestats l'Imperi rus y l'Estat espanyol; en una paraula, lo d'aquí està com lo d'alli.

Però en quant a quixotisme, ja es diferent. Els russos no s'han enardit en *furor bèlich* fins al punt de tractar de *micos* als nipons en l'actual guerra, com els patrioters d'aquí hi tractaven als filipins sis y set any enrera. Es natural que'ls russos, més homes que'ls espanyols, sien també més serios.

Bé es cert que hi ha un'altra *serietat*, la serietat de la *etiqueta*, la de la *civilisació moderna (!)* que consent la guerra y fa que'ls beligerants se saludin ensemps carrinclonament, *cavallerescament*, com en els *lances de honor*. Els estats antichs eren senzillament barbres; els moderns són barbres y *cursis* alhora, y per lo tant més repugnants y més execrables en sos procediments. Per'xò en la conciencia de tot home que pensi per compte propi, allunyat de les encarcades discussions de café sobre la guerra, s'aixeca un crit de protesta contra tanta *civilisació* y contra tanta infamia. Y aquest crit de protesta's fa sentir en molts dels pobles sotmesos a Russia, ahont la guerra dista molt d'ésser tan popular com al Japó...

A propòsit d'això, a propòsit de la popularitat de la guerra en un y altre dels dos Estats combatents, tenim a pler copiar els següents encertats paragrafs d'un article que'l doctor Martí y Julià publicà'l passat divendres a *La Renaixensa:*

Mentres els homenets petits y de la cara esllanguida y tristoya, els nipons, van patint y morint a desenes de milers, allà al Japó, que diuen s'ha civilisat, resten insensibles per tanta dissort y no's revolten, ni protesten; van adalerats derrera'l *banzai! banzai!*, y per'assolirlo, grans y petits, homes y dònes, poderosos y humils, se senten disposats a sacrificar totes les vides que's necessitin. A Russia ja no passa així: hi ha protesta y fins rebelió per causa de la guerra; a la força són portats al quartel soldats reservistes; tots els estaments socials aborreixen la guerra. Hi ha qui diu qu'en aquesta lluyta'l Japó representa'l progrés y Russia l'endarreriment, mes jo no sé veure significació de progrés social en l'entusiasme y la insensibilitat japonesa, y rebo impressió de civilisació en la protesta del poble rus contra la guerra. Les dònes del Japó despedint afollades d'entusiasme als japonesos que van a la guerra, són molt menys civilisades que les dònes de Polonia que volen impedir la marxa del tren que s'endú a la guerra als homes de llur terrer. El jovent rus desertant y

expatriantse, mostra ésser més civilisat que'l jovent japonès que's sent joyós al ésser conduhit a remades a patir greument y a morir.

L'imperialisme no es la patria: per la defensa de la patria natural es just y lògich lluytar, perque es defensar l'ambient natural y moral de la propia vida; ara lluytar per l'imperialisme, es mostra d'inferioritat, es ésser inconscient, es reconèixers propietat d'altri, es acceptar la servitut, es contrari a la dignitat humana, es convertirse en esclau de les oligarquíes.

. . . . . .

Del Japó, malgrat que representi, segons diuen, la civilisació, no cal esperarne res. Són atàvichs, són insensibles als dolors, van de gust a la guerra, volen ésser conqueridors... *banzai! banzai!*... a morir per la victoria, per la opressió d'altri, per la oligarquía nipona, per la perduració de la inferioritat colectiva, de l'imperialisme, de la indiferencia per la propia vida... De Russia... quí sab!... Un viudo ha mort als seus fills pera estalviàrloshi els greus sofriments de la orfanesa; les dònes s'han agegut demunt la vía y devant la màquina del tren que s'enduya homes a la guerra... Quí sab!... arreu se protesta de la opressió y de la oligarquía sostinguda per l'autocracia... arreu se protesta de la guerra y's manifesta'l propòsit de reivindicar drets y llibertats... Potser Russia mostrarà qu'es més, molt més civilisada que'l Japó, renunciant a la guerra, y emancipantse de la terrible opressió del imperialisme... Potser quan se fonguin les neus y la vida esclati, veurèm començar un nou procés de lliberació colectiva... Tant de bo que al venir la desglassada, els dos exèrcits no tornessín a lluytar degut a que'l poble rus hagués esmicolat les cadenes que'l tenen sotapeu de la oligarquía imperialista.

—

A un Blasco succehi un Soriano, a un Soriano un Cantero, *y así como suele decirse el gato al rato*, etc., etc., en Soriano ha posat com un drap brut a n'en Blasco, en Cantero posa a n'en Soriano com un drap de cuyna, y la *opinión* hi fa brometa, y les persones que són... persones han d'apartar la vista y taparse les orelles devant de tants fàstichs.

La campanya desvergonyida que contra'l desvergonyit Soriano ha emprès *El Radical* de Madrid, no té precedents ni entre la prempsa de mès baixa estofa, descartant *El Radical* y *El Pueblo* de Valencia.

Lo que si té precedents es l'acte del pescater, antigovernamental, despreocupat y bescantador Rodrigo Soriano anant a trobar al ministre pera suplicarli que fassi cessar aytals campanyes de difamació contra ell; el difamador y esvalotador d'ofici.

Això si que'n té de precedents, y es lo que sempre s'ha vist. Sempre'ls qui donen patents són els qui mès se queixen de que se'ls judiqui; sempre'ls qui menys escrúpuls han tingut quan s'ha tractat de l'honra dels altres, són els qui han invocat més el dret a la propia honra. Sembla que a tothòm menys a n'en Soriano li estarien bé aytals escrúpuls de monja: però lo lògich, lo natural, es que succeheixi al revés. Hi va molta diferencia de tu a mi.

Mercès a la campanya de *El Radical* de Madrid, la capital d'Espanya va pujant a la categoria de sucursal de Valencia. Cal apuntarho pera'l major crèdit del *regim* que s'està enfonsant.

Tots trevallan en favor nostre.

—

En *Las Noticias* del diumenge passat s'hi publiquen unes *declaracions* del diputat senyor Domènech y Montaner, en les que dit senyor explica una serie de fets relacionats ab la vinguda del rey a Barcelona, que posen en gran compromis l'actitut y la serietat qu'eren de suposar en la major part dels elements directors de la «Lliga Regionalista».

En dites declaracions manifesta'l senyor Domènech els trevalls que, entre bastidors al principi y públicament després, varen fer els *conspicuus* del regionalisme pera preparar *èxits* y *entusiasmes* durant la estada del rey a Barcelona; referint ab lletra cursiva episodis que, com el del *permís* otorgat pel govern pera parlar ab el monarca y el del discurs anticipadament *convingut*, són aclaparants venint com venen d'una personalitat tan caracterisada com don Lluis Domènech. y Montaner.

Ab dites declaracions sembla que va a iniciarse una serie de confidencies ab que tots els elements lliberals distanciais de la «Lliga» exposaràn a la opinió pública les causes que han determinat la seva separació de dita entitat regionalista, abandonada exclusivament en mans dels més significats conservadors y moderats de la casa.

En Domènech y Montaner ha sigut el primer en rompre'l foch; es d'esperar que tots els seus amichs, que com diu en ses esmentades declaracions «poden y deuen enrahonar», secundaràn la campanya per ell iniciada.

—

Durant els últims dies de l'any passat y els del començament d'aquest, s'han celebrat notables concerts, dels quals, per mancament d'espay, ens limitarèm a donarne senzillament compte. Han celebrat concerts l'«Associació Wagneriana», fent conèixer obres del mestre Domènech Espanyol, molt aplaudides; el «*Círculo Musical Bohemio*», ab composicions de Mozart, Boely, Saint-Saëns y Giró, aixi meteix ab èxit; l'«Orfeó Catalá», baix la inteligent direcció del mestre Piquè, en el qual se cantaren obres de Lassus, Bach, Lapevra, Rillè, Mas y Serracant, Victoria, Gelambi, Piquè, Morera y Wagner. També's donà un concert a l'«Associació Popular Catalanista», dedicat a Grieg, y quals intèrpretes mereixen elogis.

—

Publicacions rebudes:

Canciones de la vida, per Juan Mas y Pi. colecció de poesies, escrites ab llenguatge vibrant, essent però més recomanables per

llur sonoritat que per la novetat de les idees que les inspiren. Formen un elegant volúm de 70 planes, imprès en els tallers de «El Deber Cívico», a Melo.

Un viatge a Barcelona, mono diàleg en vers, original de Salvador Bonavia, ple d'acudits propis pera excitar la hilaritat del públich senzill. Preu, 1 ral.

El Federal, setmanari republicà, porta-veu del partit federal de Sabadell y sa comarca. Hem rebut el primer número d'aquest periòdich, que ve a lluytar per l'autonomia y per la república, encara que acceptant l'autoritat del *Consejo Nacional Federalista* de Madrid, del que discrepen tants federals catalans que són autonomistes avans que tot. Es d'alabar de totes maneres el bon desitj y l'esperit de llibertat del nou company, a quina salutació corresponèm.

Fulles d'Art, revista mensual ilustrada, dedicada exclusivament a art y literatura. S'hi llegeixen versos y articles d'en Bori y Fontestà y d'altres autors joves, figuranthi dues ilustracions d'en Dachs.

Agenda-Dietari. Com cada cap d'any el propietari de la Llibreria Parera ha fet a sos clients un delicat obsequi. El d'enguany consisteix en una agenda-dietari ab la que se acompanyen varies taules contenint les tarifes telegràfiques, servey postal, pesos y mides, pesos especifiichs, valor de les monedes en paisos poch coneguts, etc., etc. L'obsequi resulta, donchs, molt pràctich, essent remarcable no sols la utilitat, sinó la bona presentació del llibret, enquadernat elegantment.

Almanach anunciador de la llibreria y tipografia «L'Avenç». En la tarja hi figura la reproducció d'una hermosa vinyeta gòtica del Llibre de les Constitucions de Catalunya. Tot el santoral està imprès ab magnifichs tipos gòtichs, a dues tintes. El conjunt es de molt gust y molt caràcter.

Almanach anunciador de la imprenta Cunill, ab una bonica tarja dibuixada per Apeles Mestres. Es propi pera despatx.

Almanach anunciador del Fosfo Glico-Kola Domènech (B. Domènech farmacèutich, Sant Pere més Baix, 72), també ab elegant dibuix alusiu en la tarja.

Almanach anunciador de la perfumeria y saboneria de J. Font y C.ª, que'l reparteix com obsequi a sos clients. Es molt vistós y elegant.

Almanach anunciador dels tallers de fotogravats de J. Furnells. En la tarja hi figura un artístich baix relleu d'en E. Arnau, resultant molt serio y molt decoratiu.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 258 Barcelona, 19 de Janer, 1905

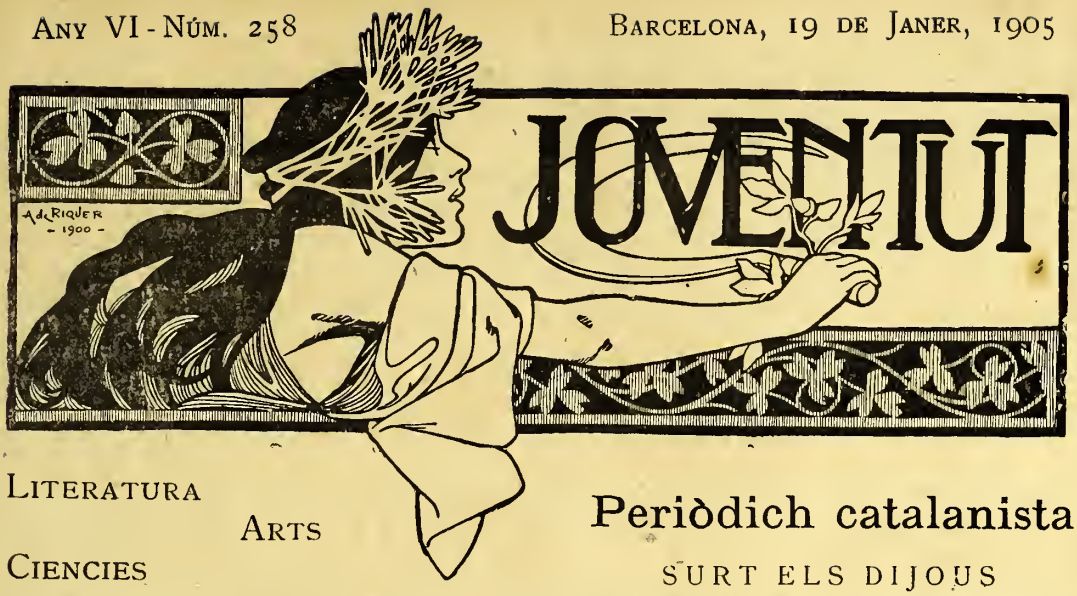

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 céntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Cansats d'esperar, per F. Pujulà y Vallès.—Reconciliació, per Octavi Pell Cuffí.—La flor y la estrella, per Frederich Rahola.—Barres o burros, per Arnau Martinez y Seriñá.—Venjança, per Jaume Palóu.—Teatres, per Emili Tintorer.—Avuy!, per Joaquim Pena.—Agonia, per Pere Colomer y Fors.—Notes bibliogràfiques, per Geroni Zanné y R. Miquel y Planas.—Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Víctor Català.—Plech 33.

L'HOME CONTRA L'ESTAT, per Herbert Spencer.—Traducció catalana.—Próleg, plech a.

CANSATS D'ESPERAR

Qui s'hagi imaginat que, després de guanyada la victoria de la derrera Assamblea de la *Unió Catalanista*, la tasca de Joventut es termenada, s'ha ben equivocat. Ens queden dues grans coses a fer: recordar la decisió capdal de l'Assamblea a tots els que semblin haverla oblidada, y estar sempre prestes al combat pera evitar que may ningú pugui, fentne cas omis, trepitjarla o tergiversarla. Y estèm convençuts, perque no tenim el dret de dubtar de la dignitat de l'esperit catalanesch, que no hi haurà pas un bon català que no's trobi al nostre costat quan se tracti d'acomplir aquelles dues tasques.

No es pas un programa nou el que emprenèm, sinó la continuació del nostre programa de sempre. Nosaltres que com diguerem vora'l breçol de Joventut, no som ni una iglesia, ni una secta, ni un definitori, ni tan sols una capelleta, y que no'ns proposarem altra cosa que impersonalisar el Catalanisme que portava vida migrada sots el caciquisme d'alguns que semblaven representarlo, y no perseguim altre fi que ferlo gran y digne de la noble causa qu'entranya, més que may estarèm dintre nostre programa, lluytant pera que sia una realitat lo que es ja una teoria acceptada pel Catalanisme.

La decisió capdal de la derrera Assamblea diu clara y termenantment que seràn catalanistes tots aquells que aymin l'autonomia absoluta de Catalunya, sien quines sien llurs idees en materia politica, religiosa o social.

Prengué'l Catalanisme aquesta decisió tan ampla, tan hermosa, tan lliberal, tan desinteressada, donchs ab ella abdicà de tota la constitució que pera'l pervindre havien elaborat els seus prohoms; prengué aquesta decisió, honra d'un partit y qu'en un altre país ahont se sentis més l'amor de llibertat y menys les ambicions personals hauria produhit un acoblament general, y nosaltres, els impetuosos, els aixelabrats, hem esperat pacientment un mes y un altre mes, asse-

guts al dintell de la porta del nostre casal, l'arribada dels germans que no han arribat. Estèm lassos d'esperar. No se'ns pot demanar ja més paciencia. La jovenesa batega en nostre si y ens impulsa á pujar a la teulada del casal, pera ovirar si en efecte hi ha grupos que puguin atansarse, y pera ensenyàrloshi o recordàrloshi lo que no saben o han sens dubte oblidat.

Lo que veyèm de dalt de la teulada, no es espectacle pera èsser detallat ara com ara. Si, n'hi ha de grupos y gentada que pot venir ab nosaltres; el pla n'es ple; mes no sabèm si sens dubte es l'esperit moresch el qui els anima, donchs les immenses generacions estàn acampades espiritualment indolentes, formant kabiles y vivacs, y tendes de campanya isolades, sense cap relació entre elles y si ab fondos abims d'agravis que les separen. No sabèm pas quins poden èsser eixos agravis tan greus y tan pregons que superin en importancia a la necessitat suprema d'un ajuntamen total de totes les forces autonomistes de Catalunya, y que arribin a cegar els ulls que deurien llegir el cartell d'amor pregonat per la *Unió Catalanista*.

Se tractarà sens dubte de qüestions de personalitats, y aquella gentada, aquells *fochs*, politicament mal educats, haurán cregut, al sentirse autonomistes, qu'en això precisament consistía l'individualisme.

¿Cal, donchs, que'ls repetim per milèsima vegada que si de catalanista no'n pot èsser qui no respecti les idees y la personalitat dels altres catalans, tampoch ne pot èsser el qui tracti d'eregirse en idola y de calificar ab son nom tot el partit? Creyèm podernos estalviar aquesta feyna, perque sabèm que tots els que romanen acampats coneixen aquests principis, y molts d'ells potser senten desgraciadament el desitj tan fastigosament espanyol de distingirse y personalisarse fentse caps de colla a esquenes d'una idea.

Lo que sí ens creyèm obligats a recordàrloshi es que fou per la mort d'un *cap de colla* que començà la guerra dels Segadors. Si fou o no la mort aquella un simbol, no ho sabèm, però si sabèm que de llavors ensà s'es acabada en l'esperit catalanesch l'acceptació de cap *cap de colla* que guihi y dirigeixi. Dintre de la *Unió Catalanista* això s'hi veu ben clar. Cadascú pensa, obra y acciona com ho tè per convenient, y tots junts guièm y dirigim. Aquesta es la nostra honra y lo que'ns distingeix de totes les altres organisacions espanyoles en que es un sol el que pensa y són tots els que obeheixen.

Lo que si ens creyèm obligats a recordàrloshi es qu'en l'esperit català hi van incloses aquestes dues idees: *No voler ésser quefe; no volerne tenir*. Y que'l Catalanisme, que no es un home, ni cent, ni mil, sinó l'esperit de la raça catalana, no acceptará may cap entitat que nomenis *tutor*, o *mestre de minyons*, o *directori*, se li posi al devant pera ensenyarli un camí, que pera guiarse ne tè prou ab esguardar fit a fit la bandera de la terra sobre quines barres la derrera Assamblea hi ha escrit: TOT *català té dret a* SA *llibertat;* TOT *català té obligació de defensar la seva y la dels altres*.

Si algú se'ns acosta tractant ab fets o intencions d'esborrar aquestes paraules, que no ho fassi, donchs el foragitarèm Dintre del Catalanisme hi volèm a tothòm: als grans y als xichs, als sabis y als ignorants, als bons y fins als dolents, pera poderlos excretar, donchs es aquesta una de les funcions que més senya donen de la vida d'un sèr. Pera nodrir ses files anirèm a buscar a tothòm; però que no esperi cap quefe de vivac assegut en sa tenda rodejat de llur seguici, que l'anèm a cercar pera colocarlo al devant nostre.

El Catalanisme es un gran casal dintre del quin hi viu una gran familia que ha abolit la patria-potestat. Qui ab banderi propri vulgui venir, que's quedi ahont es. El personalisme ja tè'l seu lloch senyalat en la kabila. Que per molts anys, y que no se'n desfassi.

F. Pujulá y Vallès

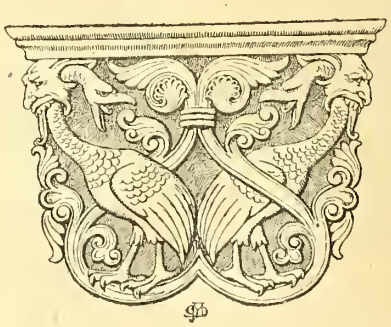

RECONCILIACIÓ

Dubto que llegeixis aquesta carta; y si la comences no arribaràs a la fi: entre altres motius per lo aviat que't canses de tot; perque sols t'agrada que t'afalaguin, y jo en aquesta no ho faré pas.

¿Per qué t'escrich?... Déus estar sorpresa de ma humiliació y riuret de mos sofriments, ara que un altre t'estima y es ton espòs. Fesli llegir a n'ell aquesta carta meva. Fesho si goses, y explicali qui sóch; trepitjem ab tes paraules, y còntali mos defectes, mes passions, y l'atreviment d'haverte estimat. Conféssali a n'ell que no m'estimaves y sols ho fingies perque jo era un luxo més pera tu y't distreya ab ma conversa. Digali tot lo que hi ha hagut entre nosaltres, y envileixme a sos ulls pera que arribi a ferli fàstich. Y després engànyal, traheixlo com m'has trahit a mi; y bésal com a mi, y estimal, y ofereixte tota pera que bestialment te besi y t'estimi.

¿No te'n recordes de l'estiu que vam conéixerns? ¿Ni de la font voltada d'arbres ombrivols, plena de gent qu'estiuejava al poble? Tu, vestida de blanch, estaves ajupida, omplint els vasos al raig cristalli de l'aygua freda. Y al aproparme jo y saludarte t'alsares pera oferirmen un vas, comprenent que jo desitjava beure. Còm vaig agrahirtel aquell obsequi! Però, ab ma poruga discreció, trobava poques paraules amables, de les escullides pera dir a les noyes joves y belles. Jo bevia poch a poch, assaborint l'aygua gelada, y tu llensares rihent la sobrera, pera omplir el vas de nou y portarlo als que t'acompanyaven. Desd'aquella tarda, quàntes vegades hi hem tornat a aquella font reveladora, en quina aparegué mon amor vestit de blanch, com la Verge de Lourdes a la ignocenta y somniadora Bernadette! Quàntes pelegrinacions espirituals al lloch sagrat dels meus somnis d'amor! La font gelada raja sempre, y els arbres conviden a reposar a sa ombra. Però no hi tornarém més plegats. Tu hi aniràs ab ell, jo hi aniré tot sol; y beuré molta aygua per'apagar el foch que m'abrusa, y la que resti al vas també la llensaré pera que l'herba creixi y la verdor ufanosa's conservi sempre. Abans ¿te'n recordes? jo volia ferhi alsar un senzill monument a l'amor, en aquella font, y gravarhi una poesia que vaig dedicarte. Ara no sé què ferne dels diners recullits per'aquell recort. Volia comprarte un regalo per ton casament, y no m'he decidit a escullir quelcòm. Desitjava comprarte llibres dels poetes que més t'agradaven: Alfred de Musset, Stecchetti, Paul Verlaine... y he pensat que aleshores, quan tots dos els llegiem, t'agradaven, y ara en ton nou estat no poden interessarte. Joyes, no les hauries acceptades; altres objectes me semblaven ordinaris o sense gust; les flors eren poch vivents pera representar eternament mon recort... Y he determinat enviarte una carta y guardar els diners pera un'altra ocasió.

De mos amors podria escriuren una novela. Tu ho has sigut tot pera mi en el temps que t'he estimat. Vares desvetllar mon amor, mes idees, mos sentiments, que fins que't vaig conéixer semblaven adormits. Com a musa m'has inspirat les meves obres més perfectes; pensant en tu he escrit les poesies més sentides; y ara, explicant les hores llargues d'amor y d'anyorança, ompliria pàgines plenes de melangia y de consols.

Potser un jorn me decideixi a començarla altra vegada la novela de la meva vida... La primera haurà sigut la que tots dos hem viscut; la segona, la que jo escriuré al recordar mos amors. Si la publico, potser te sabrà greu. No tinguis por si dono'l teu nom a la protagonista. Ningú'tconeixerà en la dòna que jo descriuré, ni jo meteix, perque ets tan diferenta de com jo t'havia conegut, com la dòna presentida de la qu'en mon recort s'ofereix irònicament a la brutalitat de mos instints perversos. La novela te la dedicaré a tu, y al devant, en una pàgina blanca, hi estamparé ton nom y el del teu espòs, afegint unes ratlles autògrafes pera expressar en forma poética'l resùm de mos amors. Y ho diré de manera que sols la dòna estimada d'abans ho compendrà.

Serà'l meu testament y el meu derrer recort.

Y, per'acabar, te diré que si he perdut la esperança de que m'estimis, millor dit, si estich segur de que may m'has estimat, no dubto que seràs meva un dia o altre. Digali això també al teu espòs, y promèteli que seràs d'ell y de ningú més. Y aleshores, quan ell te cregui enamorada y senzillament sumisa, y ab un bes al front te deixi sola, tu

pel goig d'enganyarlo, de trahirlo com ho has fet ab mi, escriume pera que vingui a visitarte, oferintme la reconciliació. Y jo, ple de desitjos, encès d'amor carnal, vindré a trobarte y ens besarèm als llabis, al rostre, als cabells, y seràs meva per un instant etern.

El sol lluhirà tot el jorn ab sos raigs enlluhernadors, entebiant l'ayre; la natura, fecondada amorosament, rebrotarà ufanosa y esplèndida. Y nosaltres, dintre la cambra, a la claror esmortuhida que atravessi els cortinatges groixuts, en la soletat de ta cambra atapahida de mobles tornejats y objectes refinadament artistichs, no distingirèm el jorn de la nit, y ens besarèm silenciosos, fruhint el goig de la realitat inesperada. Y nostres cossos sensuals, ab estreta abrassada luxuriosa, ofegaràn l'ideal de la meva ànima pura y sensible; y els meus somnis d'amor y poesia fugiràn esporuguits, perdentse en les ombres misterioses de l'oblit insondable.

OCTAVI PELL CUFFÍ

LA FLOR Y LA ESTRELLA

La pobreta flor
guaytant cap enlayre,
allí dalt, molt lluny,
al ser la vesprada,
veya tremolós
com fulla del arbre
un hermós estel
de claror daurada,
lo més enciser
de la volta clara.
L'estel amorós
rebía sa flayra
y de fit a fit
també la guaytava

Tots sos pensaments
y ses pures ansies,
contava la flor
a les pobres ànimes
que van per l'espay
en llargues volades,
sens que nostre esguart
pugui repararles,
mentres que les flors,
ab visió més clara
que los nostres ulls,
veuen y amanyaguen.

Y deya la flor
ab sa dolça flayra,
de remor sotil
que senten les ànimes,
accent harmoniós
que la orella humana
no pot distingir,
per dissort tancada
a les més hermoses
notes que s'escampen
per l'espay immens,
fondo, impenetrable,
tot ple de tresors
que'ls homes no tasten;
y deya la flor
ab sa dolça flayra:
—Digueuli que'm miri,
portada de l'ansia
y l'intens anhel
que'm crema y'm mata,
ab aytal desitj
com si jo en la prada
fos estrella d'or
y ella flor en l'ayre.—

L'estel al ohir
la tendra complanta,
l'amorós accent
que trenca en la flayra
de la feble flor
sa gentil aymada,
li envià sos raigs
d'hont lleugers emanen
sons no imaginats
per la pensa humana,
mena de sospirs
que tan sols les ànimes
lliurades del cos
senten y afalaguen.

Al rebre ses fulles
aquelles manyagues,
la flor se colltorç
com verge esblaymada
y's tomba suau
envers lo clot d'aygua,
mirall que temps fa,
temps fa la esperava.
L'estrella qu'ho veu
endinsa ne l'ayga
tots los seus raigs d'or
y ab joya s'enllassen,
formen una sola
les dues imatges,
en lo pur cristall
immaculat talem,
la estrella del cel,
la flor de la prada.
Aymants se confonen
la llum y la flayra:
la estrella té fulles,
la flor es daurada.

FREDERICH RAHOLA.

BARRES O BURROS

O l'una cosa o l'altra resulten els intelectuals de Madrid qu'en algún dels periòdichs *de mayor circulación* han fet la *crítica* d'*Andrònica*, la derrera producció d'en Guimerà recentment estrenada al *Español*.

Y dihèm que són *barras* o *burros*, no perque vulguèm defensar l'obra que tant duament critiquen; no, puig que no'n coneixèm ni una quartilla, sinó perque fixantnos en els articles que se li han dedicat en periòdichs com *España* y *La Correspondencia de... idem*, s'hi llegeixen unes coses que fan fredat.

Vegis si no lo que un tal Lluis Paris diu en el primer dels referits diaris:

«... En cuanto á los vuelos de la tragedia con que Guimerá quiere remontarse hasta la región de la sublime belleza... no es esta ocasión de repetir cuanto se lleva dicho acerca *del raquitismo de los medios de expresión de Guimerá*...

Ni *Andrónica* es obra que sobrepuje á sus anteriores dramas trágicos, ni debe considerarse como una caída de su talento. Guimerá sigue, después de *Andrónica*, siendo tan Guimerá como era antes...

¿Sonríe usted? Le sobra á usted finura de percepción bastante para entender lo que tan mal expreso. . Conoce usted, además, el juicio de la crítica, de la gran crítica, acerca de Guimerá y su obra dramática... y para qué insistir.»

¿No es veritat que després de llegir aquestes ratlles un se queda vacilant y sense saber què fer... sense saber si enviar una cistella d'aufals al *crítich* ignorant, o si despreciar com se mereix al *caga-tintes castila* que aprofita la ocasió de l'estreno d'*Andrònica* pera tirar un raig de cosses contra'l genial poeta de Catalunya?

... *El raquitismo de los medios de expresión de Guimerá*... Ximples, més que ximples, ¿què'n sabèu vosaltres del nostre gran Guimerá?... ¿Es que acostumats a sentir les gàrrules y rimbombants faramalles de vostres escriptors *castizos*, reflexe fidel dels medis d'expressió y de comprensió d'un poble aparatós y superficial, no podèu arribar a capir la literatura concisa y justa del poeta català?... Encara que aixi fos, que poch coneixèu a en Guimerà! que poch coneixèu al autor de *Cleopatra*, d'aquella

potent regina
que'ls deus del Nil pera son goig formaren
ab flors de lotus y punyats d'estrelles!...

Que poch coneixèu a l'autor de *Romiatge* y del *Cant del diable*, del *Comte de Gers* y de *El Cant de la Sirena*, d'aquella sirena que

... foll la guayta'l marinê en la estela
com verge esposa sobre llit de glaces,

d'aquella visió ubriagadora que...

Sos esbullats cabells l'oreig besava,
y l'ona que de perles la vestía,
al fugir de sos brassos gemegava,
y al tornar a sos brassos s'adormía!...

Que poch el coneixèu al nostre Guimerà, a n'aquest poeta apassionadissim que quan, y fins essent fret cadavre, s'acosti aprop seu la dòna volguda,

la *sabrà pel respirar*,
y mort y tot, son plorar
li dirà quànt la volía! (1)

Fins després de mort fa sentir els medis d'expressió que li neguen els noys tontos de la prempsa madrilenya, que del nostre gran dramaturg, del genial creador de tants admirables poemes dramàtichs, de tants personatges humanissims, de tantes imatges exuberants de bellesa y de vida, no n'han pogut capir més que unes poques y encara passades per l'alambi de sa literatura encartronada, momificada y carrinclona!

Y anèm a un altre, anèm a reproduhir un paragraf dels que li dedica un desgraciat *Caramanchel* en *La Correspondencia de España*.

... «el buen éxito que *Andrónica*, la nueva tragedia de Guimerá, obtuvo anoche en el teatro Español, se debe principalmente á la protagonista María Guerrero, y al traductor Luis López Ballesteros, para quien me parece su nuevo trabajo un triunfo honrosísimo ..»

Es lo únich que'ns faltava veure: que'ls *erudits* de Madrid descubrissin que'l mèrit d'una traducció es lo que fa bons els originals. Això no mès passa a Madrid, que ja quan s'estrenaren *María Rosa* y *Terra baixa* donaren tanta importancia a l'Echegaray traductor com a n'en Guimerà autor, y que ara fa poch digueren qu'en Dicenta havia *millorat* una obra d'en Rusiñol al traduhirla.

Aquell cèlebre acudit de Cervantes, que diu que les traduccions *son como tapices vueltos al revés*, y fins l'afirmació del mès rudimentari sentit comú, són coses enterament desconegudes pera'l flamant critich de *La Correspondencia* que afirma sense cap reserva que'l trevall d'en Ballesteros es molt superior a l'original d'en Guimerà.

Quànta tonteria, quànta bilis contra Catalunya, quànta baixesa, y sobre tot, quànta barrra y quànta ignorancia!

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ

(1) *Del meu album*

VENJANÇA

T'aborreixo, sí, t'aborreixo ab tota la força de mon sér, tant, que res ha d'aturar ma abrusadora sed de venjança.

Ara!... ara vens a humiliarte, a ajamolirte a mos peus pera que't perdoni! Vens sumis y concirós a apaybagar l'odi que tu has fet néixer en mon cor, matant així el sublim amor que per tu sentía! Vens després de l'insuccés de ta nova exploració amorosa.

Assatj inútil. Donchs ¿qué't pensaves, infelis? ¿Que les dònes se conquistaven com qui pren pomes a l'arbre, y que de la meteixa manera que se'n pot haver una (cosa natural y justa) se'n poden heure dues... y tres... y déu... y cent?... Oh! estulticia humana!

Ah, no! Se t'ha acabat, y per sempre. «Una y prou», digueres al casarnos. Ens varem jurar aymarnos, acaronant la idea d'arribar a la felicitat, gaudint d'un pur y excels amor fins a morirne extasiats... Y tu has trencat la placidesa de tan dolça existencia, exorbat per ton excès de vida. No n'hi havía prou de mi: te'n faltaven d'altres. Emperò, jo tindré'l serment; més encara, el tinch pera tu, y t'ho proba'l que no t'esperaves, la colossal y doble decepció rebuda de mi, a qui has fet màrtir, y per la que't prometíes fer víctima nova y que no pogueres assolir.

Ta falta criminosa, enlloch de perdó, clama venjança; y sempre, sempre, emprèn la cursa per allà hont vulguis, la meva ombra t'hi seguirà; y tu proba, proba de fer noves conquistes, que't trobaràs ab l'escull que jo t'hi posaré (com ho he fet ara), y vindràs cada vegada a caure arraulit a mos peus ab febrós desitj de fruhir novament de mon amor. Y jo't diré: «T'aborreixo!»

Ja may més el brill de tos ulls tornará a hipnotisarme; ja may més voldré sentir l'escalf de ton llabi petonejantme; ja may més nostres boques tornaràn a barrejar llur alenada, des y fins al fons de nostres cors.

No; a jamay. Jo t'aborreixo!...

Ves, vil, ves; busca libidinós altres amors, que jo faré conéixer tos mondans propòsits, posantme com exemple, fent així que se't desprecihi y se't llensi com a *love-lace* detestable.

Això faré, en compensació justa a ma lassitut y anyor: privarte de que jamay puguis assolir un amor pur y noble com el que abandonares ab mi; y tinguis, per fi, d'anar a embrutirte pels bordells, y atuhit per la vergonya't consumis y't moris ple d'asquerosa vermina.

Aleshores sí, aleshores vindré a besar ton llabi fret per'amortir la xardor que deixares en els meus, que't diràn encara: «T'aborreixo!»

JAUME PALÒU

TEATRES

ROSMERSHOLM.—FRUCTIDOR.—LA REGENCIA.—UN TOCA-CAMPANES.

La vella criada Helseth ha fet la següent observació: En la casa payral dels Rosmer (Rosmersholm) els nens no criden, y quan són homes no riuen. No hi ha memoria de que un Rosmer hagi cridat de petit ni rigut de gran. Y això s'ha espandit per tota la encontrada. Els Rosmer de *Rosmersholm* «pastors y soldats, alts dignataris, gent honrada y correcta, constitueixen una familia que durant doscents anys ha sigut la primera del districte» y li ha donat el to. Centre d'ordre y de disciplina, es el niu de totes les opinions acceptades de les antigues creences, de la fidelitat als reys, del respecte a les lleys, y el dipositari de les més velles tradicions. Tot el país porta'l segell dels Rosmer. L'ultim brot d'aquesta familia, Joan Rosmer, imbuhit per les idees d'un ideòleg revolucionari (Ulric Brendel, son preceptor), y sugestionat per una dòna emancipada (Rebeca West) intenta sostreures al esperit de sa raça, y aprofitant les lluytes politiques momentaniament exacerbades en son país pel triomf dels radicals, se disposa a trencar una llansa en pro de ses idees progressives: regenerar les conciencies y enfortir les voluntats.

Els conservadors s'esveren, y Kroll, son fanàtich representant, li fa notar lo impossible del seu intent. No en va porta sobre ses espatlles la càrrega feixuga de tantes generacions. En Rosmer s'ha ilusionat, lo qu'ell creu idees propries y anhels íntims, no són més que sugestions d'esperits y voluntats externes. A la fi ell, en Kroll, y l'esperit dels Rosmer, el cavall blanch de Rosmersholm que apareix com un fantasma y representa la tradició, triomfaràn de l'esperit modern de l'idealista Brendel — que ha tingut el valor de viure conforme a sa naturalesa y que s'ha trobat un jorn corprés per la realitat, sense idees qu'exposar al poble idiota, y corre melancòlicament en busca d'un o dos ideals en-

cara que sien usats,—y de la dòna valenta, Rebeca West, que vingué un jorn com a conqueridora a aquella terra ja massa trevallada y viciada.

Heusaqui el fons de l'obra. Ibsen torna a plantejar aquí el gran problema de sempre: l'emperador Julià de *Emperador y Galileu* lluytant en va pera desferse de les idees cristianes qu'ha mamat, y trobantse impotent pera restablir el culte a la natura del paganisme; Oswald dels *Espectres* lluytant en va, oprimit per l'atavisme hereditari, pera realisar l'ideal de vida joyosa a que aspira'l seu cor ardent; Rosmer no podent sostreures al cavall blanch de les tradicions de sa raça. Tots són febles, y com Peer Gynt, no passen de dret devant del *Gran Tortuós:* donen la volta. Aixi el veurém a n'ell no atrevirse a passar may pel pont ahont se va suicidar sa esposa: prefereix donar una gran volta pera tornar a casa.

Encara baix un aspecte més ample Rosmersholm representa la lluyta secular entre'ls dos grans elements que agiten a la humanitat. La natura espléndida, el goig de viure ab ses passions desenfrenades, el lliure culte a la bellesa, la voluntat sense fre, en una paraula, la bestia humana entregantse lliurement a sos instints, y el cristianisme ennoblidor però depriment, tot lleys y preceptes, tot regles y abstencions, tot tristeses y renunciaments.

Y el cristianisme venç. No en va, sembla dir Ibsen, el cristianisme ha sigut un fet; no en va'l portém tots dintre la massa de la sang. Restablir el paganisme esplenderós es cosa impossible. L'ideòleg qu'ho intenti, com Brendel, si tracta de sortirse dels seus somnis se trobarà ab la caixa buyda, y, pres del més negre pessimisme, deurà entornarsen cap a la negra nit de ses desilusions.

L'esperit dels Rosmers ennobleix, però mata la felicitat. Y aixi Rebeca West, l'infant de la natura, la filla d'amors misteriosos, probablement illegitims, que baixa de les més altes regions del Nort, d'aquelles regions en que'ls temporals d'hivern se vos emporten sense resistencia, la dòna ferma y passional que arriba decidida a les regions del dever a imposar sa voluntat, y que donat el cas no vacila en cometre crims ab refinament salvatge, acaba per enervarse. L'esperit dels Rosmer mutila sa força de voluntat, y Rebeca pert sa facultat més preciosa, la facultat d'obrar. Per això Rebeca, que pera satisfer sa sensualitat no vacila en sacrificar crudelment la existencia de la muller del pastor Rosmer, se troba després ab que sa sensualitat ha desaparegut; y més encara, se troba esclava de mil prejudicis, se sent obligada per mil devers, se sent lligada per sa conciencia: aquella pura conciencia sense la qual no pot viure un Rosmer. L'esperit dels Rosmer ha ennoblit a Rebeca, però ha mort sa felicitat.

Rebeca, els Rosmer y la humanitat cristiana s'han ennoblit, però Rebeca, els Rosmer y la humanitat cristiana estàn condempnats, en virtut d'aqueix ennobliment, a viure tristos, sense crits ni rialles, y a morir resignadament en holocauste als devers.

Aixi Rebeca, la un dia salvatge Rebeca, sent la necessitat d'expiar son crim. «¿Sóch culpable? Es just qu'expihil» Y's dirigeix joyosament, a semblança dels antichs martres, cap al pont del molí pera matarse, com ho feu un dia sugestionada per ella, la primera esposa de l'ultim brot de la casa payral dels Rosmer. Y ell, en Rosmer, l'acompanya també joyosament, y també's mata. «L'espòs y la esposa no deuen separarse may... Allà hont va l'un, déu anar l'altre.» *L'esperit dels Rosmer ennobleix, però mata la felicitat!*

En linies generals — les condicions de la revista JOVENTUT no'm permeten estendrem tant com voldria — aquesta es la idea de l'obra, una de les més enervants y ensemps més sugestives de l'Ibsen. Sembla escrita en un moment de descoratgement; el més negre pessimisme sembla dominar a l'autor, a qui sentim parlar a través de la careta macabra d'en Brendel, que per un refinament sarcàstich l'autor se vol posar. L'Ibsen trist y desencoratjat, al veure que'l poble idiota no l'entén, al observar que al treure a la llum els seus tresors religiosament guardats durant sa vida, se tornen pòls trepitjats pel cavall blanch dels Rosmer, se'n torna tristament en busca d'algún ideal gastat, y en son defecte cap a la nit negra del pessimisme.

Y no obstant, el drama es d'una poesia exquisida. En poques obres, potser en cap se mostren l'autor dramàtich y el poeta tan equilibrats. A través del simbolisme y de la trascendental acció filosòfica que l'origina, el drama humà sorgeix vibrant de vida y d'emoció. Tot, el medi, els personatges, l'acció y el llenguatge acusen un estudi profond de la vida humana, y els que sols per aquest costat vulguin mirar l'obra, no podràn menys de reconéixer en qui l'ha feta les condicions excepcionals de poeta y d'autor dramàtich qu'esperits rutinaris li han volgut negar.

La representació tingué lloch al teatre *Circo Español*, y's déu a la iniciativa d'uns quants joves entusiastes que de tant en tant donen a conéixer, en sessions titulades «Vetllades Avenir», alguna obra més o menys ardida.

No fa gayre'ns donaren *Les Avariés*, un dels quadros més sugestius qu'en Brieux s'ha atrevit a portar a les taules. Avuy ens han donat *Rosmersholm*. Jo crech que varen fer bé aleshores — encara que ho devien fer un xich millor, — però crech que han fet malfet ara.

Ibsen es un autor especialíssim; no té parell, ni tan sols té semblant. Per un concurs de circumstancies que no puch ara detallar, Ibsen és *irrepresentable*... si no's representa molt bé. No n'hi ha prou ab dir els papers, no n'hi ha prou ab presentar ses obres ab respecte relatiu. S'ha de matisar. La propietat escénica ha d'ésser absoluta. «O tot o res», demana Brand. Jo voldria que'ls entusiastes d'Ibsen — y crech que'ls que donen les «Vetllades Avenir» deuen ésserho—no la oblidessin may aquesta màxima que l'autor posa en boca d'un dels seus personatges.

Si no la oblidessin, compendrien que la execució de *Rosmersholm* fou una verdadera profanació; es a dir, bon xich menys que res...

—

Qui ho tenia de dir! Una obra que fa vuyt anys semblava atrevida de fons y ardida de forma, que'ls empresaris rebutjaven per immoral y escabrosa, avuy ens sembla mansa y convencional. No en va'l temps passa. *Fructidor* de l'Iglesias sols frapa al gran públich com a drama passional, com a conflicte aislat en que per circumstancies especials se troben tres persones més o menys artificiosament pintades, y que's resol sangnantment com convé a tot drama escénich que ha de emocionar y enternir.

En quant a que l'obra entranyi un gran problema social que l'autor resol ab desinvoltura y atreviment, tinch de confessar que no ho he sabut veure. El cas es el següent: Una noya trevalladora y un obrer s'han estimat y han tingut una filla. Al néixer aquesta'l pare's trobava ausent; mancat de feyna, se'n havia tingut d'anar lluny a guanyarse la vida. Al rebre la noticia, el pare, bon pare, s'interessa tot seguit per sa filleta y paga una dida ab condició expressa—no entench per què—de que la mare no l'ha de veure may. Torna'l pare de lluny, decidit a legalisar sa situació, y's troba ab que la seva estimada parla ab gran interès en un carreró fosch ab un subjecte. Rapte de gelos. «Bon vent y bon profit», els hi diu. Y el pare no's torna a preocupar de la dòna aymada fins que un dia, al cap d'uns dos anys, se troba sol al món ab una filla de tres anys al brassos: la mare d'ell a qui la tendre criatura diu *mamá* s'ha mort. «¿Còm ho faré?»'s pregunta. Y l'home's recorda de que la criatura té una mare veritable; y reclama la mare. Però la mare s'ha casat. La miseria, el dolor y els afalachs d'un home bo, desinteressat, despreocupat y que enterat de tot no vacila, y la estima molt y li ofereix un pervindre rialler, l'han decidida y s'hi ha casat; voluntariament li ha jurat fidelitat y estimació. El conflicte's presenta; el pare reclama a la mare en nom de la criatura: «La mare es del fill» diu. Y l'autor sembla sentar això com a conclusió revolucionaria. Per sobre de tot, per sobre d'un matrimoni legal, per sobre de tots els convencionalismes inherents al matrimoni formulista, hi ha la unió natural y feconda. El fruyt de l'amor després de l'arbre reclama l'arbre; l'arbre es seu. *Alto* aquí, senyor Iglesias! ¿S'ho creu ben bé que aquesta conclusió es revolucionaria? Jo ho veig al inrevés. La mare es la qu'es lliure y la que té dret a unirse a un altre, inclòs casarshi si bé li sembla, y ningú, ni tan sols el fill de ses entranyes, té dret a reclamar que per ell se sacrifiqui la propia voluntat. L'única que té dret a reclamar es la mare, la dòna a qui li han fet un fill y després s'ha vist abandonada cobarda y lleugerament. Ella pot reclamar el seu fill y pot despreciar al pare egoista. Fins la lley—espantis, senyor Iglesias, que sembla ignorarho:—la lley, més revolucionaria que vostè, autorisa a la mare qu'està en la situació que vosté pinta pera reclamar al seu fill. De manera que la situació de la protagonista de *Fructidor*, que no ha pogut besar may al tendre reyetó del seu cor, situació que tant enterneix al públich y qu'es l'argument capdal del protagonista y de l'autor, es una situació falsa y convencional. «Vinga'l fill» pot dir ella. Y la lley, revolucionaria, diu: «El fill es de la mare». Y llavors no hi ha drama.

Altra cosa fóra si, en comptes del pare, fos l'amant qui reclamés a l'aymada, l'iniciador a la iniciada, el mascle, en nom de l'amor, a la femella. Però aquest problema l'autor no'l posa. Fins sembla qu'expressament se complâu en pintarnos al pare com a un sér refinadament egoista y lleuger. Es un defecte capitalissim de l'obra aquest desequilibri, millor dit aquesta contradicció evident que hi ha entre les paraules y els fets dels tres personatges principals. No'm vull pas entretenir detallant la demostració. N'hi ha prou pera compèndrela ab la següent reflexió: Si fos veritat, com sembla despendres del llenguatge que'ls personatges usen, que la mare estimés a un fill que quasi no ha vist, tan tendra y esbojarradament, que'l pare l'estimés també tant y hagués estat sembre tan bojament enamorat de la mare, y en fi, que'l marit legal fos un home tan bo, tan honrat, y de tant cor al meteix temps que tan brutal—contradicció que sols l'autor dèu compendre,—si tot això fos veritat, ¿obrarien com obren en el drama de l'Iglesias, Jo'm penso que si l'autor hi reflexiona un xich, notará qu'es força artificiós el seu drama, y que'ls personatges, com a tipos psicològichs, són tan de fusta com puguin serho'ls de qualsevol constructor de comedies, com en Baró—don Teodoro—per exemple.

Ara bé: acceptat aquest convencionalisme y descartada tota tesis, *Fructidor* no es pas un drama dolent; fins es un bon drama de

teatre en que'l públich impressionable s'enterneix, s'emociona y s'interessa. Encara avuy la ficció ben trevallada frapa al públich intensament, y no es possible negar que l'Iglesias sab trevallar la ficció ab més garbo, ab més poesia,—sobre tot ab més poesia —y què diable! ab més verosimilitut que la majoria dels nostres patriarques de la dramática. Tipos secundaris, alguns trets dels principals, escenes de detall y giros de llenguatge hi ha en *Fructidor* que fan bona aquesta afirmació meva.

La execució, molt fluixeta. En Jaume Borràs es un actor sense flexibilitat, sense matisos, y sols fa bé les escenes de força. Els demés, fòra de la bona voluntat, sols tregueren bé algún conjunt: els finals del tercer y quart acte, per exemple. La escena, més cuydada en conjunt qu'en detalls. L'efecte de la fornal, excelent. Els trajos massa bonichs, poch bruts pera ésser de trevalladors que *trevallen*.

—

Altres dos estrenos han tingut lloch la setmana passada en els teatres de Barcelona, tots dos sense importancia.

Al Principal *La Regencia*, comedia histórica dels senyors Cavestany y Fernández Shaw. El primer d'aqueixos dos senyors sembla que tingui la obsessió de les obres históriques. Fa anys y panys que ve servintnosles ja en prosa, ja en vers, ab tossuderia infantivola. Jo apostaria qualsevol cosa qu'en Cavestany somnia cada dia ab en Sardou, el mestre del genre; però'ls somnis de res li serveixen, com no sia pera entossudirlo més, puig a cada intent nou ho fa pitjor. En *La Regencia* ja no hi ha res, ni coneixement de l'época, ni ingeni, ni tan sols trassa en teixir un argument; es la historia soporífera d'un periode histórich en que'l *sopor* era desconegut. Ab lo qual queda fet el judici de l'obra.

La Tubau y en Palencia, cursis imitadors de la Guerrero y en Mendoza, han volgut enlluhernarnos y fernos empassar vulguis no vulguis aquesta comedia mitjansant una presentació luxosa. Sembla que aquest procedimment—molt lloable si s'empleés pera obres verament artistiques — es l'última paraula de la dramàtica castellana. Gran espetech de escenografia, llums y trajos. Ab això n'hi ha prou. Quan menys n'hi ha prou pera'ls sórts. Pera'l teatre castellà sembla iniciarse una nova era: la era dels sórts. Els sórts serán els millors jutges. Pas als sórts! pas als sórts d'ànima que són els que més abonden! Els que no ho sien que's tapin les orelles si poden, y si no poden que riguin... que riguin compassivament.

Tot lo qual no vol dir que la Tubau hagi desplegat tant luxo com la Guerrero. El decorat sobre tot es pobrissim. Però que no's desanimi la Tubau: el verdader camí es aquest; ab bona voluntat y quartets ja arribarà a acostarshi a l'altra Maria, a l'altra Maria d'en Fernando qu'es la que té més sórts, que es la que té quasi bé tots els sórts de la Espanya *culta*.

—

A Romea, *Un toca-campanes*, «joguina còmica»—diable! sols al pensar en lo que seria una joguina trágica m'estremeixo tot—original d'en Frederich Fuentes, fill.

El *Brusi* ja ha dit, no sens un xich d'ironia — ironia sense malicia qu'es la ironia propia de la gent formal—que la joguina era distreta, animada y que feya riure al públich bon-jan que *afortunadament* encara abunda a Barcelona. Com que jo—y ab mi els tres o quatre lectors que tinch—no'n sóch de bonjan, es clar que la joguina no m'ha fet riure gens ni mica; y quan una joguina no fa riure...

EMILI TINTORER

AVUY!

Sí, es avuy,-avuy el gran dia en que fins els més sórts hi ohirán y fins els més cechs hi veuràn. Avuy presenciarém *allò* que fa tant temps havia d'haver sigut: la definitiva consagració (no llegiu profanació) del *Geni* aquell que figura per dret propi entre la mitja dotzena de genis menyspreuhats per en Dell. La fetxa del 18 de janer d'enguany será la més remembrable dels anals del Liceu, ab crema y tot, y l'éxit el més grandiós, naturalment, després del de *La Boheme*.

Y ¿qué haurà calgut per'aytal aconteixement? Donchs que aquell immortal sabater y aquells tranquils burgesos de Nurenberg s'hagin per fi decidit a fernos una visita, que ja era hora després de quaranta anys que corren per tot el món y de ferne dotze que varen atrevirse a arribar fins a Madrid, però passant per l'altra via. O vaig molt errat, o això ha d'ésser el començ d'una nova *era*, l'ingrés d'una munió grossa de fidels en la religió wagneriana. Ja ho sentiràn a dir, y tal dia farà un any! *La desvetllada dels dorments* es el titul de l'òpera que avuy s'estrena.

Els que no han passat *encara* del *Lohengrin*, avuy passaràn el nou Rubicón; els que's fan aquells fenomenals tips de dormir ab la desventurada *Tetralogia*, ab el malhaurat *Tristàn*, avuy faràn uns ulls com unes taronges, y encara no'n tindràn prou, pera observar tot lo que passa a la escena, puig ja ho veuréu si en passen de coses y no com en aquell *Tristàn* que no hi passa res. En una paraula, els que tant y tant s'han aburrit ab aquelles interminables *filosofies* del Wagner de la segona época, avuy faràn la pau ab el fart de riure que'ls espera, perque aqui está'l gran secret de l'obra.

Y enlloch de veurehi el drama de Sachs, això es lo únich que hi sabràn veure: que s'hi riu qu'es un bé de Deu. Y la veritat, ab els temps que corren, de tragedies ja'n tenim prou.

Però'm preguntarà algún d'aquests que avuy els han de desmamar:

—¿Vol dir qu'en Wagner es capàs de fernos riure? ¿Vol dir que no hi haurà molts troços d'aquells *latosos*, ja m'entén, en els quins el mestre de vostés hi té la mà tan trencada?

—Fugi, sant cristià; ja ho crech que n'hi ha, però no s'espanti, que podrà pahir tan bé com les altres nits, perque'l ferli més planer allò que li fa tanta por, les *latas*, es qüestió d'unes quantes *tallades* més o menys y no'm penso que ara per una òpera'ns ho quedin a deure.

—Donchs miri, jo'm creya:..

—Donchs calli, que no li pregunto, ni vull saberho, que ja'n tinch prou de mals de cap!

—¿Y per què s'hi fica, ja que ningú li demanava?

—Perque tinch una cosa per dir y'm faria mal si me la quedava a dins.

Avuy no tracto de rompre cap llança pel Mestre; la cosa s'ho porta ella meteixa y, o molt m'equivoco, o aquesta ha d'ésser la primera obra de Wagner que donarà diners a l'amich Bernis, lo qual li desitjo sinceramente pera poder exigirli més en les vinentes vegades. Y espero, al menys, qu'en la present hi hagi posat de sa part tot lo materialment possible pera fer conèixer decorosament la *òpera*.

Però lo que vull es demanar al públich de l'estreno força enteniment: que rebi a Wagner tal com se mereix, que s'engresqui, s'exalti y fins isqui de mare y de tota la familia, que prou temps fa que'l Liceu hi té aquest deute ab les creacions de Bayreuth; però que ho fassi ab força seny, lo més *wagnerianament* possible, sense ficarhi cap estremitut, sense pendre cap dels inspiradissims cants y cançons qu'esmalten l'obra, a tall de *romanzas*, ni ferlos repetir (això ja es més dificil); que al acabar el preludi de l'obra, que ja ha aplaudit forces vegades en els concerts, sàpiga retenirse pera escoltar la magnífica entrada de l'orga que trenca aquesta pàgina; que si arriba fins a tornarse ximple ab el gran quadro de la baralla,'s reservi quelcòm pera'l quadro de l'obrador de Sachs, ahont hi ha la veritable *essencia* de l'obra, malgrat no hi *passin* tantes coses com abans; y en una paraula, que no badi devant d'aquell monòleg de Sachs, mil vegades més gros que les *romanzas* ab que no dubto'ns obsequiarà'l tenor.

Y després quan surti, quan comenti, quan discuteixi, que no fassi pagar el mort als altres grans drames lirichs wagnerians, que'ls pobrets no'n tenen cap culpa de la manera com se'ls tracta sotmetentlos a freqüents *execucions*, ni de que hi hagi encara tants curts de gambals. Pensin que l'obra wagneriana no comença ni acaba en *Els Mestres Cantayres*, que aquesta obra, ab tot y valer tant com les altres, no es en el camp wagnerià sinó un incissiu, un compàs d'espera. Y no oblidin al incommensurable *Tristàn*, y creguin que del veritable *Capvespre* no'n coneixen ni un borrall, y esperin encara al any 13 pera conèixer, ab el *Parsifal*, l'última expressió del drama lirich, aquella que si algún jorn improbable pogués igualarse, may, jamay podria superarse.

Aquesta es ma modesta impressió, que comunico ab la meteixa voluntat y bona intenció que inspira totes les meves. Si algú hi està d'acort que la fassi seva y la escampi, que'l wagnerisme de bona lley ni darà grans mercés.

JOAQUIM PENA

AGÒNÍA

No es pas qüento de cassador..

Arribà en Quel de cassera al cayent de la tarda y ens contà còm la Linda, una gossa llebrera més viva que una mustela, seguint la petja d'un conillot s'havia ficat dintre un cau, d'hont no n'havía pogut eixir de cap manera. Lamentarem tots la perdua de la gossa, tan bona minyona y tan esquerpa, y un cop haguerem sopat y resat el rosari prop la llar, y el jayo ab sa veu tremolosa'ns hagué contat mil entremaliadures del follet que compareixia, segons ell, en nits sorrudes d'hivern entrant per la xemeneya y arribantse al corral ahont tallava les barbes de les cabres o bé trenava les cúes de l'euga, ens en anarem a dormir tranquilament, voltats de la quietut del camp que imposava, y breçolats pels cants ensopidors de grills y granotes.

L'endemà, tot esmorzant, sortirem a parlar de la Linda, ponderant ses qualitats de bona cassadora, y ens entraren a tots desitjos de saber si, a la fi, havia pogut eixir del cau coniller ahont restà empresonada.

Ab la escopeta a coll y seguint als dos cadells que trescaven bon tros endevant tot bellugant ab neguit la cúa, ens hi encaminarem, avançant ab més dalit al sentir uns grinyols fondos y acompassats que varem pensar eren de la Linda.

Còm grinyolaven també'ls cadells! Ben bé

se'ls coneixia que adalerats anaven en busca de sa mare, que'l dia abans tingueren de deixar ab greu recança! Prou que se'ls veya que, comprenènt la nostra intenció, corrien vers ella portantli un auxili que no's cansaven de pidolarnos, tot girantse y bellugant la cua neguitosament.

Encara la hi trobarem dintre'l cau a la pobra Linda, talment clavada en un esquerdall de la roca que la tenia agafada pel coll com terrible trampa, no deixantla ni bellugar tan solsment, escanyantla quasi, com si volgués ofegarla de mica en mica.

Els cadells redoblaren llavors sos grinyols, no atrevintse pas a endinsarse en el cau. La Linda, al sentirlos, cambià de sobte sos grinyols acompassats y planyívols per altres de joya, com si rigués sorollosament al endevinar sa propera deslliurança.

Mirarem a dintre'l cau per la part oposada a la que havia entrat la gossa, y vegerem no més, en mitj de complerta fosquedat, sos ulls oberts de bat a bat, fixos en nosaltres com implorantnos misericordia. Tots a la una'ns varem mirar, com imposantnos la obligació de salvarla, y ho hauriem intentat tot seguit a no havèrnosen fet desistir la impossibilitat complerta de dur a terme tan bella obra. El cau foradava una gran roca viva que no's podia pas engrunar sense l'auxili de barrinades y empleyanthi molt temps. Aixi, donchs, quasi sens esperances d'evitar que la bestia's podris allà dintre, tornarem a casa en busca d'eynes pera probar si ab elles logravem nostre propòsit.

Els cadells no'ns seguiren pas: restaren fent companyia a sa mare, y sens atendre a nostres crits y xiulets, ens miraren com estranyats de que l'abandonessim.

Hi varem tornar a la tarda, trobant allà meteix, a la boca del cau, als dos cadells lladrant anguniosos, responent y consolant a la pobra Linda que no parava may de grinyolar llastimosament.

Ab dalit, encara que ab poca fe en l'èxit, començarem la tasca d'esbadellar la roca a cops de magall. Oh, llavors! Qui els hagués sentit a la Linda y als cadells redoblant sos lladruchs, com si volguessin alentarnos en nostra penosa obra de salvacio! Però ab tot y nostre bon afany, no tinguerem més remey que desistir quan, amarats de suor, al ca-yent de la tarda, encara la roca persistia invulnerable. Y el crepúscul començà a ombrejar el camp, y decidirem retornar a casa ab una indefinible tristesa dintre'l cor.

No poden pas descriures els anguniosos planys de la pobra Linda al sentir que nostres petjades se perdien rostos avall. Sos grinyols y els dels cadells, que restaren també prop d'ella, eren talment clams de desesperació que haurien enternit el cor més dur. Ja erem bon tros lluny, y encara sentiem el plorar anguniós de les pobres besties que anava perdentse, perdentse fins devenir quasi imperceptible.

Aquella nit, adormit y tot, no'm vaig pas poder treure del devant els ulls oberts de bat a bat de la Linda, mirantme sempre de fit a fit, implorantme primerament, després exigintme un auxili, un remey en sa agonia. Despert y parant atenció, ab els finestrals oberts y mercès a la complerta quietut del camp, va semblarme que arribaven fins a mi els udols de la bestia, acompassats y fondos, y doblement tristos escoltats de tan lluny.

Qui dorm aleshores! Me fou precis llevarme a punta d'auba y anar de nou, junt ab mos companys, a probar de deslliurar a la Linda anch que fossin precisos els més suprems esforços.

Tornarem a sentir de prop els udols de la gossa y dels cadells, que restaven com el dia abans en el meteix lloch, y tornarem a veure aquells ulls, oberts de bat a bat y com entelats per les llàgrimes. En aquells ulls hi vaig llegir llavors quelcòm de terrible y esgarrifós, que no puch descriure. Aquells ulls no's clohien may, empedrehits pel dolor, com no paraven may els planys agònichs.

Reprenguerem la tasca començada'l dia abans, y de nou varem tenirla d'abandonar ab recança, convençuts de lo infructuós de nostres esforços. La pobra bestia hauria de morir en aquella presó terrible. Devallarem, donchs, altra volta la comalada, y arribarem novament a la casa ab el cor partit per la pena.

A la nit, en anguniós insomni, me miraren també aquells ulls envidriats, immòvils, y vaig sentir els fondos gemechs de la bestia agonitzant, que semblaven eixir de les entranyes de la terra. En aquell quarto fosch y

solitari, voltat de la quietut més complerta, no deixant ni un moment de sentir els acompassats grinyols de la gossa, la veya talment enclavada en aquella esquerda, apretat son cos per la punxanta y dura roca, sense poder moure més que'ls ulls que tenia sempre oberts, y la boca que may parava en ses queixes llastimoses. Y seguia veyentla còm se moria de sed, de fam y de rabia, sense ni el petit consol de bellugarse, de revolcarse afollada en sa llarga, interminable agonia, cridant sempre fins que se li assequés la gola abrusada per la sed y se li entelessin del tot els ulls vidriosos...

Me sobtaren les clarors de l'aubada sens haver pogut dormir ni un instant. La terrible agonia del pobre animal s'allargava, s'allargava...

A entrada de fosch, mogut per la necessitat irresistible de tancar per sempre aquells ulls que'm miraven perseguintme constantment, vaig encaminarme ben sol vers el lloch ahont se trobava la Linda. Al serhi aprop, ja vaig tenir els cadells voltantme, llepantme, moventse neguitosos entorn meu com si imploressin un darrer esforç. Oh, ja la deslliuraré ara!—vaig dirloshi,—y com si ho haguessin comprès correren cap al cau, ahont també vaig arribar ben prompte.

Quedi per derrera volta encisat devant d'aquella vista vidriosa que seguia mirantme fixament, encara que ja se la veya desviada, com de bestia follà. En mitj la total foscor de dintre'l cau, essent ja negra nit, lluhien aquells dos ulls com dos punts fosforescents, fent anguilejar per mon cos calfrets d'espant.

Els cadells restaren quiets al meu costat sense lladrar ni moures, anhelosos, encuriosits. Llavors jo vaig agafar la escopeta que havia carregat ab bala, y apuntantla ben bé entre'ls dos llumínosos punts de dintre'l cau, vaig apretar el gallet ab tota la efusió de la meva ànima.

Quan el retruny del tret s'hagué perdut repercutint per la comalada, y no vaig sentir els lladruchs planyivols de la Linda, quin pes me va fugir de demunt del cor! Havia aclucat per sempre més aquells ulls d'agonitzant que'm perseguien, que m'acusaven!...

Els cadells còm me lleparen, agrahits, alegres, plens de joya!—Pere Colomer y Fors.

Sant Feliu de Guíxols, 1 janer, de 1905.

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Los Monasterios de la Diócesis gerundense, *por don Francisco Monsalvatge y Fossas.—Olot, imprenta y librería de Juan Bonet, 1904.*

Els qui admirèm les bellesses de los coses passades, hem de llegir ab gust un llibre com el del senyor Monsalvatge y Fossas. Aquest conegut arqueòleg sol veure lo que descriu ab criteri d'erudit y alhora ab ulls d'artista. Els monastirs estudiats y descrits, ab llur historia y vicissituts, els uns ferms y altivols encara, els altres enrunats per la ignorancia y la bestialitat humana, apareixen en el llibre com sers dotats d'ànima, vinguts al món en èpoques de bon gust y morts en nom de preocupacions ridicules, pseudo-progressives.

Llegint l'obra d'en Monsalvatge, la primera cosa que s'observa es la capdal importancia de l'art romànich a Catalunya, aquest art tan nostre, tan d'acort ab el sentiment catalanesch. A les asprors de lo primitiu y de lo barbre, l'art romànich hi junta quelcòm de sever y de ferm; però sembla que suavisi la seva rudesa un dols y pur misticisme, que segles a venir deurà resoldres en la enlayrada e imponderable unció de l'art ojival.

La diòcesis de Gerona es un magnifich museu d'art romànich: Sant Pere de Rodes, els claustres de Santa Maria de Vilabertràn, Sant Miquel de Fluvià, Sant Miquel de Cruilles, les admirables runes de Santa Maria de Besalú, el campanar de Sant Salvador de Breda, l'hermosissim Sant Pere de Galligans, de Gerona, etc., són els preuats exemples de lo que s'havia fet a nostra terra abans de l'espandiment de l'art gòtich.

El senyor Monsalvatge'ns fa una historia documentada y seriosa dels passats monuments. Prenent com a guia de sos trevalls el célebre *Viaje literario á las iglesias de España* del P. Villanueva, però investigant per compte seu, ha pogut donar una nota original a sos estudis, que són alhora ampliació de trevalls anteriors y fruyt d'observacions propries.

Mes en Monsalvatge en sos estudis y excursions no sempre hi troba alegries. Les profanacions que mans barroheres han fet sofrir als monastirs, l'indignen profondament: el sentiment de l'art domina aleshores al sabi y al erudit. La planyivola elegia de les coses enrunades se desenrotlla tristament, ab tràgica grandesa, y cal que la emoció soferta s'esvaeixi pera que l'esperit resti seré. Allavors en Monsalvatge torna a cercar documents arnats, a reconstruhir els edificis retuts, esdevé de nou arqueòleg e historiayre, y aixi podèm sebre qui aixecà'ls monuments, qui els conservà, qui els engrandí, qui els hi otorgà privilegis, qui els hi feu mi-

llores y donacions, y, finalment qui els enrunà, mogut per passions baixes y xorques.

Nosaltres felicitèm coralment a en Monsalvatge per la publicació de *Monasterios de la Diócesis gerundense* (volúm XIV de ses obres complertes), encoratjantlo pera seguir el camí emprès en favor de la arquitectura e historia catalanes.

GERONI ZANNÉ

HISTORIA DE LA INDUSTRIA LANERA CATALANA. —MONOGRAFÍA DE SUS ANTIGUOS GREMIOS, *por José Ventalló Vintró.—Tarrasa, Ventayol, 1904.*

Forma un volúm de 600 planes el llibre del senyor Ventalló y constitueix una nutrida recopilació de datos històrichs sobre la industria llanera, sumament interessants en lo que's refereixen a Catalunya per oferir una considerable quantitat de documents que permeten seguir pas a pas el desenrotllament progressiu y la decadencia de dita industria, al ensemps que la importancia de la organisació gremial en el nostre país.

Comencen per explicar, els primers capituls del llibre, lo que fou dita industria en els temps primitius, y a Catalunya desde'l segle XII, passant per l'origen dels gremis, la llur organisació y el caràcter semioficial que ab la protecció decidida del poders reyals tenien adquirida en aquell temps en que les institucions s'identificaven plenament ab l'esperit nacional de Catalunya, y en que'l comers y la industria, com a fonts de riquesa, rebien la merescuda protecció pera que les activitats y les aptituts naturals de la nostra gent s'hi esmersessín a benefici de tothòm y del meteix Estat. Semblarà impossible a primera vista que això's fes en aquella època tan *atrassada*, y que avuy no's fassi; mes tot s'explica si's té en compte que aleshores era el nostre propi esperit el qui ens governava, y que ja fa temps som governats per un esperit radicalment oposat y enemich sistemàtich del nostre.

Cal no més llegir les cinch o sis planes del pròleg que capsa'l llibre y que firma en Frederich Rahola pera justificar lo que deixèm apuntat en el paragraf anterior, y que's desprèn com una ensenyança del meteix llibre. Efectivament, diu el senyor Rahola que la força dels gremis radicava en la influencia política dels artisans y mercaders, els quíns eren el principal apoyo ab que havien de comptar els Poders. Donchs avuy ho són les classes passives, els meteixos empleats de l'Estat, els partits polítich y, *per negació*, les classes mal nomenades neutres. Quan les classes productores influhien en la governació de l'Estat convergien les iniciatives dels individuus y les de la colectivitat considerada com a Nació.

Comparables les nostres produccions industrials ab les millors de l'estranger, competien en el segle XIV els panyos catalans ab els meteixos de Venecia. Y ja aleshores el rey en Pere IV instituhí un segell o marca pera garantirne la llegitimitat en els mercats estrangers.

Sense necessitat de les organisacions burocràtiques que avuy són la rèmora de les nostres activitats y a les quals per altra part no pot pas suplir la nostra iniciativa sempre coartada, els mercaders catalans tenien obertes *botigues de comanda* a Palerm y altres llochs, pera fer les vendes y transaccions en els mercats de consúm; com y també tenien organisada l'adquisició de primeres materies y altres serveys que la intervenció discreta y sabia dels poders públichs feya útils y profitosos. Avuy en cambi quan tothòm demana Banchs d'exportació que'ls nostres antepassats ja'ls tenien més o menys ab les dites botigues de comanda, hem de passarnos ab un Banch d'emissió que mereix la protecció decidida de l'Estat ab lesió enorme dels interessos del país.

Fins en aquelles èpoques se donava'l cas de que productes estrangers vinguessin a Catalunya pera ésser transformats y reexpedits; y això que avuy se demana poder fer ab les discutides *zonas neutrales*, ha valgut a les classes productores la burla més cruenta de totes les que ab resignació exemplar han anat rebent.

En resúm: ademés de sa importancia doctrinal incontestable, té un valor d'actualitat pera'ls nostres fabricants el llibre del senyor Ventalló; meditinlo, y si després encara persisteixen en organisar recepcions a ministres y a elevades persones enlloch de fer catalanisme, verdader y franch Catalanisme, que no's planyin may més de que'ls negocis els hi van malament y consòlinse ab la reflexió de que cada poble té'l govern que's mereix.

R. MIQUEL Y PLANAS

NOVES

Les reformes ortogràfiques que paulatinament anèm introduhint a JOVENTUT han sigut tals en els primers números d'aquest any, que absorbint excessivament la nostra atenció y la dels caixistes, han fet que, com vulgarment se diu, l'escriure'ns fes perdre'l llegir, y així han aparegut, especialment en l'ultim número, algunes errades de caixa que són alhora verdaders errors de concepte, com per exemple:

En la pàgina 28, article d'en Joseph María Rosich, s'hi llegeix: «*Felicitèm* la gestió de la Humanitat nova», devent llegirse: «*Facilitèm* la gestació», etc.

En la pàgina 30, article d'en J. Pujol y Brull, allà hont diu: «durant la temporada

de 1893 a 1894», dèu dir: «durant la temporada de 1903 a 1904.»

En la pàgina 36, en les *Notes bibliogràfiques* d'en Martinez y Seriñà, s'hi troba un «*socialisme dogmàtich*» qu'es un verdader disbarat y que importa rectificar, llegintse: «*racionalisme dogmàtich*».

Encara s'hi troba alguna altra errada, de la que no creyèm necessari fer esment perque ja l'haurà poguda subsanar fàcilment el bon criteri dels lectors.

—

No fa gayres dies que *La Renaixensa*, ocupantse de les vinentes eleccions pera diputats provincials, feya certes insinuacions sobre conxorxes entre determinats elements regionalistes que volen guanyar la diputació per Vich y el cacich d'aquella localitat senyor Badia y Andreu.

Y al meteix temps la *Gazeta Vigatana*, periòdich autonomista, deya lo següent:

Estèm en vigilies d'una nova funció electoral ab totes les miseries com les que hem vist no fa pas tant temps. En tots els districtes podrèu anar observant que lo que més se belluga, lo que més promet donar jòch, són les ambicions personals, y veurèu còm n'hi ha molts ja que compten o plomejen a quín dels varis rivals convindría més servir, de quin podrà traures major benefici. Això serà tot lo trist, tot lo desesperançador que vulgàu; però es clar y evident com la llum del día. Seguirà la seva marxa victoriosa la corrupció de electors, que'l sistema del vot universal fa tan fàcil, y veurèm, això sí, molta gent que ho deplorarà y molt poca que tracti de oposarshi. Ja hi estèm fets, igual que a tantes altres malures... Y, en quant als qui ho deploraràn, els qui semblarà que se'n neguitegin de que les coses vagin per un camí tan rastrer y baix, hi haurà necessitat de fer moltes distincions. . . . . .

. . . . . .

Per avuy ja n'hi ha prou D'aquí al día de les eleccions ja'ns vagarà de tornar a tocar aquestes tecles, potser massa y tot; però comencen a ésser assumpto d'actualitat les eleccions, y en cumpliment dels nostres propòsits, ens toca també començar de parlarne. Avuy ens ha sortit així. Un altre día potser particularisarèm més y picarèm una miqueta més fondo. Aquesta vegada la cosa'ns toca de prop y no'ns ne podèm pas oblidar.

Ens agradarà que la *Gazeta Vigatana particularisi* , pera veure quina relació s'hi pot trobar entre tals particularisacions y lo dit per *La Renaixensa*.

—

Corren bons vents pera la restauració dels antichs monuments que fan honor a la cultutura de nostra antiga nacionalitat. L'històrich monastir de Sant Pau del Camp, empresonat y desfigurat en un clot de nostra ciutat vella, entre edificis mal girbats y rònechs, sembla que lluhirà aviat sa antiga bellesa. Mercès a un conveni ab el ram de guerra, desapareixeràn els adefesis que desparensen la hermosa fàbrica romànica d'aquell temple, se restablirà'l recinte murat mitjeval, y l'encisador claustre quedarà lliure de les ignominies que'ls monjos ignorants (y l'Estat inepte que després el convertí en dependencia d'un *cuartel*) acumularen sobre ses artistiques filigranes. Ens interessa la conservació de Sant Pau del Camp baix els punts de vista artistich e històrich, ja que mercès a la làpida que fou trobada y's guarda en dit monastir, ens hem pogut cerciorar de que fou enterrat en son recinte Jofre II, restaurador del monument despres d'haverlo destruit els sarrahins, y de qual existencia (la de Jofre II) havien arribat a dubtar els historiayres de la dinastia de nostres comtes.

Després de la magna restauració de Santa Maria de Ripoll, han vingut les de Sant Martí del Canigó, Sant Cugat del Vallès y Sant Pau del Camp. Procurèm que ab això no's donguin ni molt menys per satisfets els anhels dels que intenten rehabilitar les glories de nostra arquitectura romànica nacional.

—

L'emperador d'Alemanya ha condecorat ab la gran creu del mèrit militar als generals Stoessel y Nogi, defensor l'un y assetjador l'altre de Port-Arthur, per l'heroisme que han demostrat y per la enteresa ab que han sabut sacrificar milers de vidas en servey del Tsar de Russia y del Mikado de l'imperi del sol-ixent.

L'acte del *Kaiser* tindrà segurament imitadors entre'ls qui menen els grans Estats militaristes, que no condecoraren pas als heroichs capdills defensors del Transvaal contra les desmasies de l'Estat anglès. Per segons qui, el mèrit y l'honor militar deuen consistir en servir als Estats y als tirans enemichs dels pobles. Seguint aytal teoria, els que defensen la llibertat dels pobles no deuen tenir honor. Y es que'l concepte de l'honor es tan enigmàtich com el de l'*heroisme*, y tan dúctil com la conciencia dels que permeten que sos dominis s'amarin ab rius de sang humana.

—

En Romero Robledo després de sa darrera *boutade* ha cambiat de parer y ja no diu tant mal de la present situació conservadora, que segons ell té una majoria molt ben avinguda y per lo tant no està mancada de medis pera poder viure dintre les actuals Corts.

Però'l pobre Azcàrraga manté les Corts tancades, segur de qu'en elles, tot y essent general, ni hi podria fer el valent, ni molt menys portar les seves hosts a la victoria. Fa veritable llàstima l'actual govern, sense força moral, condempnat a soportar de la prempsa riotes y res més que riotes, y forçat a acceptar el trist apoyo que ab ayre de tant se me'n dóna li dispensa en Maura.

En mitj de tot, al *beato* Azcàrraga déu servirli de consol l'espectacle que li donen els jacobins de la vehina França, ahont l'*ateyo* Combes també trontolla com un ninot ab les patacades que li peguen a les Corts, en les que, en la votació de dissapte, tingué un sol vot de majoria. Lo qual vol dir que cap beneyt pot surar, ja tingui inclinacions mistiques com l'Azcàrraga, ja s'ho emprengui per la tremenda com el jacobi quefe del govern francès, que si no fos per haverse mort la mare del president de la República, ja hauria presentat sa dimissió a hores d'ara.

Als d'aquí y als d'allà, de cos present ja'ls hi tenim: lo únich que falta es l'enterro.

Y no pot ferse esperar.

—

Acaba de morir a Marsella, ahont se trobava a punt d'iniciar una campanya de propaganda, la tan coneguda escriptora comunista Lluisa Michel, vulgarment coneguda a França ab el motiu de *La vierge rouge*.

Una existencia consagrada exclusivament a la propaganda d'un ideal noble y honradament professat, una vida de privacions y de trevalls incalculables en benefici d'uns principis y d'unes aspiracions defensats sense defalliments ni vacilacions en la prempsa, en el *meeting* y en la vida privada, heusaquí resumida la historia de Lluisa Michel.

Un fet notabilissim devém esmentar pera que nostres llegidors se fassin càrrech de la puresa y de l'entusiasme ab que Lluisa Michel professava les seves idees: quan després de les terribles y sangnantes jornades de la *Commune*, la Michel fou condempnada a una llarga deportació a Nova Celedonia, la *verge roja* passà'ls interminables dies de son penós captiveri donant lliçons y educant a sos infelissos companys de dissort y de condempna.

Aquesta dòna ilustre, aquesta inteligencia preclara, aquest cor de sensible dòna que glatia tan sols a impulsos d'uns sentiments y d'unes afeccions que no hem de discutir en aquest lloch, però que com tots són dignes de respecte sempre que sien definits y defensats ab la eloqüencia y ab la convicció ab que ho ha fet la Lluisa Michel; aquesta vida exemplar d'amor, d'entusiasme y d'abnegació, acaben d'extingirse en mitj de la consternació de tots els seus companys y admiradors.

Respectuosos ab totes les afeccions y ab totes les tendencies noblement proclamades y sinceram ent sentides, no podém menys de fer constar nostre dol devant del cadavre de la vella y exemplar propagandista.

Com a nota final, devém consignar un detall imponderable: un dels amichs més fidels y un dels valedors més constants de la Lluisa Michel, fou el célebre Enrich Rochefort. L'amistat y l'admiració de tan voluble y despreocupat publicista, es l'elogi més gran que pugui tributarse a la memoria de la *verge roja*.

—

Atenent a la invitació que se'ns feu, visitarem el pesebre humoristich que ha inaugurat la societat «Antichs Guerrers,» el qual es objecte de generals alabansas per l'ingeni y la originalitat ab que sos organisadors han sabut presentarlo.

Algunes de les *vistes*, com per exemple les que representen *la lluna en un cove*, y alguns *naixements* y *espectacles submarins*, són realment agudissims.

—

El dissapte passat el «Circul Musical Bohemi» celebrà un concert molt escullit, executantse'l *Trio* en *re menor* de Haydn, y el *Quartet* en *sol major* de Mozart. S'encarregaren del *Trio*'ls senyors Boixa, Pomar y Aznar, y del *Quartet* els senyors Sánchez Soler, Sánchez Deyà y Sánchez Carrera.

El públich aplaudí ab justicia als executants.

—

Diumenge passat a la nit l'«Orfeó de Sans» celebrà un concert ab motiu d'inaugurarse en el seu local la exposició dels projectes de senyera presentats al concurs obert per dita institució. S'executaren composicions musicals que foren molt aplaudides, de Weber, Délibes, Haendel, Wagner, Beethoven, Grieg, Godard y Verdi, pel trio de violi, violoncel y piano compost pels senyors Esteve Jover, Ignasi Pomar y el mestre director de l'Orfeó Estanislau Mateu. Aquest senyor acompanyà al piano a la professora de la secció de senyoretes na Matilde Figueras, que cantà ab exquisit gust composicions de Lamotte de Grignon, Gay y Morera, conquistantse al acabar cada una d'elles, especialment després de *Lo que't diría*, de Morera, que tingué de repetir, entusiastes aplaudiments de la escullida concorrencia que omplenava la sala de l'Orfeó.

—

El dilluns a la nit, en el teatre de Novetats, la senyora Pichot de Gay y la senyoreta Maria Lluisa Ritter donaren un concert de cant y piano, mostrantse la senyora Pichot la notabilissima artista de sempre, interpretant les obres cantades ab el bon gust y afinació habituals en ella. El programa del concert era escullit: Beethoven, Scarlatti, Bononcini, Giordani, Durante, Schumann, Brahms, Borodine y Grieg el constituhien. La senyoreta Ritter acompanyà a la senyora Gay, executant per son compte, y ab discreció, composicions de Bach, Haendel, Schumann, Chopin y Liszt.

D'aplaudiments no'n mancaren per'abdues artistes: lo que mancava era públich.

—

Lo qu'es als de *La Veu*, ara si que tothòm els hi treu els drapets al sol ab motiu de les eleccions.

No sols nosaltres, sinó, sobre tot, aquells que'ns titllaren de mesquins quan deyem lo qu'ells ara diuhen.

Y de mesquines, insidioses y baixes les campanyes de nostres periòdichs.

Bé es veritat que tot diu que obeheix a un desitj de llibertat y d'unió qu'enamora, y que nosaltres també hem predicat cent voltes en va.

Y bé es veritat que molts dissidents d'avuy, que semblen dissidents d'ofici, avans eren amichs de *La Veu* y ara no.

Però nosaltres continuèm tan amichs de la veritat y tan enemichs de personalismes avuy com avans. Lo que vol dir que som amichs de tots y de ningú, sense tenir en compte, pera nostres conviccions, lo que pensin o lo que diguin els que tenint nocions de tot no tenen caràcter pera fer res, y ab ses constants murmuracions de capelleta y ab son procedir negatiu estàn convertint el catalanisme en un desgabell politich que ni el madrileny.

—

Publicacions rebudas:

Calendari de «La Tralla» pera l'any 1905. Forma un elegant volùm de 224 pàgines, rublertes d'artistiques ilustracions y de ben trobades caricatures, degudes unes y altres a distingits artistes. També en el text alternen les notes còmiques ab les serioses. oferint un conjunt amenissim. En les derreres planes s'hi reproduheixen les capsaleres y els segells de la majoria dels periòdichs y entitats catalanistes, constituhint una demostració gràfica de la importancia que de jorn en jorn va adquirint el nostre renaixement nacional. El *Calendari de la Tralla*'s ven al reduhit preu de 50 cèntims. Creyèm que s'agotarà.

Patria Nova, periòdich nacionalista de Reus, que ab esperit progressiu ve a defensar l'autonomia de Catalunya. Van publicats els dos primers números. Responèm coralment a sa salutació y li desitgèm molts anys de vida.

En Patufet. Aquest petit periòdich, destinat a sembrar la llevor catalanista en les tendres inteligencies de la maynada, ha sigut objete de varies millores, tant en son tamany, un xich aumentat, com en ses seccions literaries y en sa ilustració; havent pres a son compte la publicació del meteix la empresa del setmanari *¡Cu-Cut!*

Les Estacions, colecció de melodies (segon accèssit en el primer Concurs de Música Catalana), original de F. de P. Montserrat y Ayarbe, sobre poesies de J. M. Navarro Porcel. Aquestes melodies, editades per la casa Llobet, són ben recomanables, fresques y de cayent ben català. Les dues primeres, titulades *Primavera y Estiu*, són delicades y joliues, expressant perfectament les sensacions que deuen expressar; les altres dues, *Tardor e Hivern*, tenen quelcòm de planyivol y trist. Les quatre melodies són harmonisades ab acert, senzillesa y bon gust.

O Puvodu Nabozenstvi a Moralky, per Elisée Reclus, traducció txeca, publicada per la «Biblioteca Revolucionaria» del *Novy-Kült* de Praga.

Carltel anunciador de l'Agencia d'Inquilinat de la plaça del Beat Oriol, 5, 1.er, que dirigeix don Joseph Valeta de Arquer, advocat, la qual se compromet a proporcionar inquilinos als propietaris, o locals pera llogar a qui els desitgi, a qual efecte posseheix un complert registre general de pisos, tendes y magatzems. El cartell, degut a n'en Ramón Casas, acredita per ses belles qualitats el bon gust d'aquest reputat artista.

Almanach anunciador de la Imprenta Elzeviriana, de Borràs y Mestres. Ostenta la meteixa artistica tarja que'ls anys anteriors, y es propri pera despatx.

Almanach anunciador de la imprenta de Tobella y Costa, també propi pera despatx, ab una ilustració d'en R. Casas en la tarja y una encertada combinació de tons, negre y vermell, en les fulles del calendari.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

Any VI - Núm. 259 Barcelona, 26 de Janer, 1905

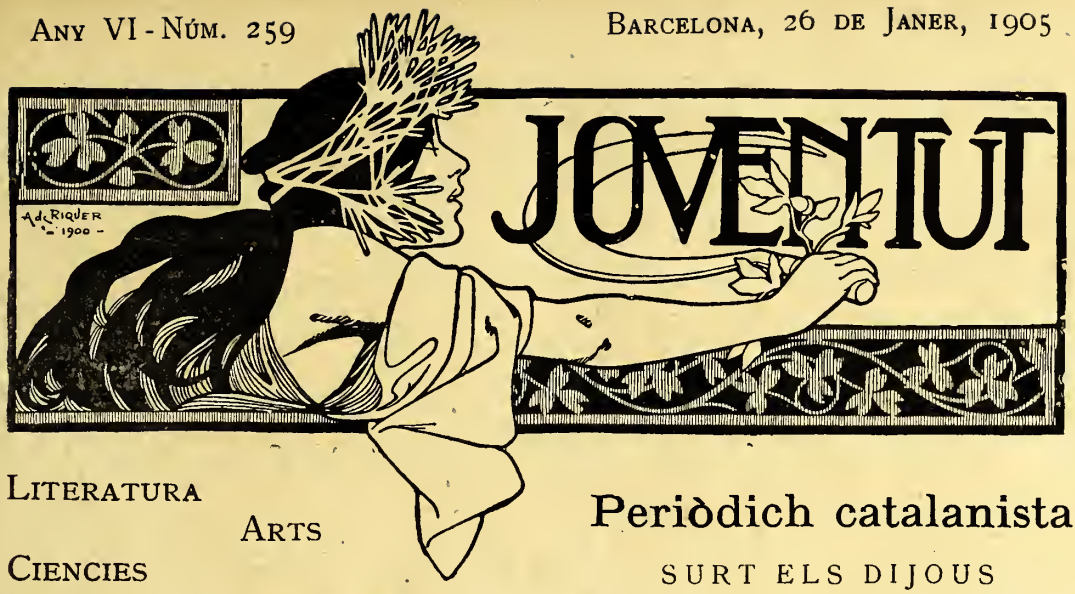

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent.	20 céntims.
» atrassat, ab folletins. .	40 »
» » sense folletins.	25 »

SUMARI:

Als autonomistes catalans, per JOVENTUT.—¿Ens podrèm entendre?, per Lluis Via.—«Els Mestres Cantayres de Nurenberg» al Liceu, per Salvador Vilaregut.—El popularisme en la poesia, per R. Miquel y Planas.—Tres coples noves, per Joseph Lleonart.—La forastera, per Carles Arro y Arro.—Flor de montanya, per Agustí Pedret y Miró.—Teatres, per Emili Tintorer.—Esposalles, per Santiago Gomila.—Balades de Schumann, per Miquel de Palol — El crim de Torrent - Soliu, per I. Soler y Escofet.—Noves.

FOLLETI:

SOLITUT, per Víctor Català.—Plech 34.

L'HOME CONTRA L'ESTAT, per Herbert Spencer.—Traducció catalana.—Próleg, plech b.

ALS AUTONOMISTES CATALANS

Si fossim castellans y ens dirigissim a castellans, començariem una serie d'entrevistes. Sols parlant molt pot un entendres ab ells... y encara. Per lo que respecta als drets de Catalunya, no'ns hi entendriem may enrahonant.

Som catalans y ens dirigim a catalans. Al voler, donchs, conèixer llur opinió sobre un punt determinat, ho fem en la forma més clara y més concreta qu'hem trobat: per medi de cartes-postals. Aixi nostra pregunta serà ben precisa, y la resposta que se'ns dongui ho podrà èsser encara més, sense que quedi ombra de dubte sobre la rectitut de nostres intencions.

Una cosa'ns té preocupats: y es el veure que, a pesar de la declaració feta per la Junta Permanent en la derrera Assamblea de la *Unió Catalanista*, y aprobada per dita Assamblea en pes, declaració que ja deuria haver agermanat a tots els autonomistes catalans, ni un sol, fòra dels que ja eren de la *Unió*, se'ns hagi atansat ni tan sols pera felicitarnos. ¿A què es degut això? Heusaquí lo que volèm saber: y pera saberho, res tan pràctich com dirigirnos a qui ens pot informar personalment sobre aquest punt. Havent de creure, donchs, que són bons catalans les persones, y ben catalanes les entitats a qui ens dirigim, esperèm una resposta no ambigua, ni d'equilibri, ni de politich a la castellana, sinó ben categòrica y crúa.

Volèm la unió moral de tots els autonomistes sien quins sien y vinguin d'hont vinguin: per això la derrera Assamblea catalanista feu aquesta declaració:

ESSENT NACIONALISTA L'ACCIÓ QU'EN EL NOSTRE POBLE REALISA LA «UNIÓ», TENEN EL DRET Y EL DEVER DE COOPERARHI TOTS ELS CATALANS MOGUTS PER LES ASPIRACIONS DEL NACIONALISME CATALÀ, QUALSEVULGA QUE SIA LLUR PENSAR Y SENTIR EN MATERIES RELIGIOSES, POLÍTIQUES Y SOCIALS.

Donchs bé: com que tenim per entès que'l Catalanisme de la *Unió* no vol fer les coses a mitjes ni deixarles pendents, responguin les persones y entitats a qui ens dirigim, y tinguin per segur que si ses rahons són justes, nosaltres les defensarèm dintre de la *Unió*, pera que sien esborrades totes les dificultats que s'oposen a que en un meteix si ens unim tots els que volèm la llibertat de Catalunya.

Joventut

Les postals qu'hem enviat a diferentes persones, y als presidents y directors d'entitats catalanistes y federals no adherides a la *Unió*, són les següents:

Essent nacionalista l'acció qu'en el nostre poble realisa la **Unió**, tenen el dret y el dever de cooperarhi tots els catalans moguts per les aspiracions del nacionalisme, qualsevulga que sía llur pensar y sentir en materies religioses, polítiques y socials. — *Declaració de la VII Assamblea de la* **Unió Catalanista**, *celebrada a Barcelona els dies 22 y 23 de Maig de 1904.*

Senyor .....

L'Assamblea catalanista derrera aprobà la Declaració que va impresa aquí sobre. Queda, donchs, proclamat que no s'ha d'acceptar cap programa ni abandonarne cap pera ésser de la **Unió.** N'hi ha prou ab voler l'autonomía de Catalunya.

Vostè que, com a bon català, estarà interessat en la unió general de tots els autonomistes, ¿tindría a bé dirnos quíns motius de caràcter polítich li impedeixen fer acte d'adhesió a la **Unió Catalanista ?**

SALUT Y AUTONOMÍA

A aquestes postals poden contestar no sols aquells autonomistes que les hagin rebudes, sinó tots aquells altres a qui involuntariament hagim pogut oblidar, puig l'intent de JOVENTUT ha sigut dirigirse a tots, com ho fa desde aquestes planes.

Ens proposém publicar les contestacions que se'ns envihin.

¿ENS PODRÈM ENTENDRE?

Deyem la setmana passada, en la seccio de *noves*, que les murmuracions de capelleta entre enemichs d'avuy qu'eren amichs ahir, no sols revelen manca de cohesió en l'autonomisme català, sinó que són un sintoma funest de corrupció y de disolució pera la causa de Catalunya. Al dirho no'ns presentavem pas nosaltres com a purs: no tenim tantes pretensions. Solsament, a tall de filosofs casulans y econòmichs, voliem fer veure qu'*en aquest món* (de l'altre no'n sabèm res) els qui més abominen dels petits defectes y miseries solen ésser els més contaminats, com els eterns predicayres de la virtut no sempre'ns maravellen ab exemples edificants, y com els panegiristes de la prodigilitat acostumen a distingirse per llur avaricia. Aixi, en un ordre més *material*, les dònes xorques son les qui més glateixen pel do de la maternitat...

Mes, considerant avuy les coses serenament, fixantnos en tots els grupos catalanistes, de tots o de la majoria d'ells ne sentim eixir veus de germanor. Les petites murmuracions, les enveges, les guerres sordes, no's fan tan ostensibles aquests dies. O hi ha empenyo en que no surtin a l'exterior, o són cosa vella, que ha passat a la historia o està a punt de passarhi. Si aixi fos, tindriem la gran, la immensa satisfacció d'havernos equivocat, d'haver fet judicis temeraris, d'haver volgut judicar lo que, tal volta, erem incapaços o indignes de compendre.

En efecte: arreu que mirèm, hi veyèm mostres inequívoques del desitj que sent tot autonomista d'aportar son concurs a l'obra del nacionalisme català, ab la qu'hem de destruhir la costúm empeltada en nostre poble de les classificacions per medi de colors polítichs.

Una de les entitats que més empenyo té en remarcar aquest desitj, es la «Lliga Regionalista», que malgrat haverla acusada, els qui pensen com nosaltres, de fer ali ab

els conservadors monàrquichs a la castellana, y de procedir com ells en materia d'eleccions, segueix fent protestes de llealtat a Catalunya y aplaudeix a son president senyor Rusiñol quan aquest diu, aludint als disidents:

Per això hem de creure que no'ls hem perdut y que continúen essent companys nostres, ja que com nosaltres trevallen per l'autonomía de Catalunya; els nostres esperits continúen agermanats per un meteix ideal, d'aytal manera, que si per aquell malentès que'ns separa rebessim d'ells algún atach, el contestaríem ab una abraçada de germanor que desde aquí els hi envio.

L'esperit de germanor, l'ideal nacionalista, continúa manifestantse també en la prempsa afecta a la «Lliga». Aixi el senyor Bardina, en una serie d'articles que baix el titul *Política de kabila* ve publicant a *La Veu de Catalunya*, fa un análisis aprofondit de les qualitats politich-socials del nostre poble, considerat ètnicament e històricament. En els moments actuals, en que tant se parla de fer veritable nacionalisme català, celebrèm molt poder estar d'acort. Vegis aquest paragraf pertanyent al setè dels articles de *Política de kabila*:

Y no tenint aquí sultanets, no era possible que arrelés la tribu. Les divisions socials se feren aquí i el trevall y no per personalismes; y si hi havíen flaçaders, boters, flequers, cerrallers, etc, no hi havíen aquestes vergonyoses kabiles personalissimes, institucions eminentment mores y castellanes, d'avençats y conservadors, lliberals y retrassats, d'en Pau y d'en Pere. Els meteixos sobrenoms en ez català is. Pérez=Peris, Jiménez=Eximenis,) eren aquí raríssims, per ésser signe de tribu. Abundaven més els noms geogràfichs o significatius d'una qualitat individual (Joan *de* Benlloch, Pere *Blanch.)*

Y aquestes tribus eren aquí més impossibles desde'l moment que sentíen els nostres avant-passats el pes de la nacionalitat, y l'ideal de patria traspuava en tots llurs actes. ¿Còm podíen arrelar envegetes y tribus, que sacrifiquen la meteixa nació a les concupiscencies del cercle, quan sentíen els catalans tan fondament la patria catalana?

No fa gayres dies que, abundant en aquestes idees, publicavèm un articlet en *La Renaixensa* combatent els personalismes a que podria dar lloch una falsa reconstitució de la nacionalitat catalana, que falsa seria si la tallessim pel patró de la politica a l'us, fent el jòch als forasters, als veritables *reaccionaris* que han volgut dividirnos ab les falses classificacions de lliberals, conservadors, etc., atiats per l'afany de fer néixer l'odi de classes en un poble quines èpoques més glorioses s'han caracterisat precisament per una compenetració humanissim de tots els estaments socials.

Aixi, donchs (per mès qu'en determinades ocasions ens hagim vist precisats a consignar la marcada predilecció de certs periòdichs catalanistes per aquelles classes dites conservadores que avuy; mercès a desviacions de l'esperit català, semblen posades en pugna ab altres dites republicanes o lliberals), creyèm que un periòdich que publica trevalls com els esmentats del senyor Bardina podrà fàcilment entendres ab nosaltres.

També s'hi podrà perfectament entendre *El Poble Català*, puig en sos derrers números ha publicat articles en aquet meteix sentit, firmats pels senyors Lluhi Rissech y Ventosa y Calvell. Vegis, per exemple, lo que'l passat dissapte deya aquest derrer:

Es un fet, un fet dolorós y lamentable, el predomini qu'exerceix en totes les manifestacions de la vida social y política de nostra terra la divisió de la societat catalana en dos blochs contraposats, en dos camps irreductiblement antitètichs. D'un cantó'ls elements ultraconservadors, ab un caràcter marcadament reaccionari, pretenent restaurar ideals y criteris vells de les centuries mortes. D'un altre'ls elements revolucionaris sembrant ab les seves campanyes una agitació negativa, infecondament demagògica.

La nostra societat, commoguda per apassionades exageracions dels uns y els altres, ha perdut l'harmònich equilibri, la integració de forces necessaria pera'l seu progressiu desenrotllo. Els seus elements constitutius, enlloch de compenetrarse y completarse, se neutralisen y extenúen en estèril y continua lluyta; les energíes del nostre poble's perden en aquest combat constant, que revesteix tots els caràcters de violencia de les guerres intestines

. . . . . .

Donchs bé: es precís que aquest malentès desaparegui, baix pena de quedar reduhits uns y altres a la impotencia. Ni els republicans si, encara que subsisteixin matisos extrems, no adquireixen un sentit més governamental que'ls atregui'ls elements econòmichs y un sentit autonomista que'ls conquisti la simpatía dels elements intelectuals, són capaços de passar de la categoría d'un partit d'oposició agitadora; ni els catalanistes, si ens divorcièm de les classes populars, podrèm arribar may a implantar a Catalunya'l regim autonòmich.

. . . . . .

El día que, per una part, s'arribi a desvincular al Catalanisme del determinat sentit ètich y polítich que de fet l'informa, y per altra totes les energíes latents, tots els ideals del nostre poble s'empeltin ab la sava vigorosa de l'ideal nacionalista, el renaixement català adquirirà una força incontrastable.

Igualment poden entendres ab nosaltres aquells federals que, com el senyor Pi y Suñer, han escrit ab un remarcable esperit de tolerancia y llibertat lo següent:

Sols ab l'autonomía pot la pensa, lliure de motllos y de patrons de tota mena, espandirse y voleyar pels alts espays de les concepcions humanes; sols ab l'autonomía la conciencia, expressió de la personalitat, pot

afirmarse en el més absolut respecte a les creencies y a les imposicions del dever, pot ésser intangible y sagrada.

Y donèm també per fòra de tot dubte que s'han d'entendre ab nosaltres aquells autonomistes que com el senyor Laporta han declarat repetides voltes que lo essencial pera tot bon català es ésser autonomista, y que'ls federals de nostra terra no deuen dirse *federals catalans*, sinó *catalans federals*, sense jamay posarse en pugna, portats de petits egoismes o insanes passions, ab les altres branques de l'autonomisme català.

No acabariem may si volguessim aduhir cites en demostració de que la immensa majoría dels autonomistes catalans pensa aixi.

¿Còm no hem de confiar, donchs, que totes aqueixes significades personalitats, y altres que com elles són representants d'importants fraccions autonomistes, estiguin plenament d'acort ab la declaració feta per la *Unió Catalanista* en sa derrera Assamblea? ¿Còm hem de suposar, després de transcrites les anteriors mostres de la campanya de fecond nacionalisme per elles feta en la prempsa, que deixin d'acoblarse totes en el si de la *Unió Catalanista*, entitat que ha sabut emetre'ls més amples principis d'autonomisme y llibertat, devenint aixi el gran arbre de la patria del que tots poden esserne branques ufanoses.

Esperèm, donchs, a veure què contesten a la pregunta que a tots ells endreça avuy JOVENTUT, segura de que les protestes de germanor que arreu se senten no són *vent de boca*, sinó clams eixits del cor de tants bons catalans com glateixen pera unirse y realisar plegats l'acció feconda que ha de regenerarnos a tots y salvar a la patria.

Tant de bo que JOVENTUT els pogués ajudar d'una manera decisiva en aquesta gran obra. Per lo que pugui valdre, avuy, desde la *Unió Catalanista*, els tornèm a oferir com en el passat mes de maig nostre petit, però lleal y entusiasta concurs. Ara ells tenen la paraula.

LLUIS VIA

«ELS MESTRES CANTAYRES DE NURENBERG» AL LICEU

La expectació que regnava dijous passat entre la gent que va al teatre era gran. Per tot arreu se parlava de lo meteix, de l'estreno de la comedia lirica de Wagner en el nostre Liceu. Y lo qu'es més estrany es que tothòm ne parlava ab la seguretat de que l'obra obtindría un èxit brillant, donchs tothòm considerava *Els Mestres Cantayres* com la més sublim e inspirada de les creacions de Wagner, y fantasiejant, fantasiejant, tothòm (y consti qu'en aquest tothòm hi van inclosos tots aquells que no havien vist may representar l'obra) pensava que sortirien per fi de les estranyeses de *La Walkyria*, del *Siegfried* y del *Capvespre*, ab ses converses llarguissimes entre déus y besties, nanos y dònes d'aygua, y d'aquells amors tan parcimoniosos y tan pesats de *Tristàn e Isolda*, sers corgelats que no saben estimarse ab la passió y la vehemencia que aqui s'estilen y que pera dirsho han d'estar cantant una hora ben llarga. Pensaven, donchs, ab certa alegria, que sortirien d'aquest farrigo-farrago que tant agrada pera fer el sabi als *banyeristes*, y qu'en Wagner justificaría'l seu renòm universal ab una *òpera* a l'alcanç de totes les closques. Y tant es aixi, que fins el meu barber va dirme'l dijous a la tarda: «Vaja, senyoret, que disfrutarèm avuy ab això dels *Cantors*! Diuen qu'es lo més gran que ha escrit el senyor *Banya*!» ¿Què tal? Oh! y encara n'hi ha més. El meu sabater, a qui també vaig veure aquell dia, *s'arrencà* ab aquestes paraules: «Si, senyor! Tothòm ho diu qu'es lo millor del *Guànyer*! Y nosaltres estèm d'enhorabona perque diu que'l que ho manega tot es un sabater com jo, que s'anomena Joan Says, vull dir Joan Sachs. Ja'ns hi veurèm.» Y aixi varen parlarme també aquell dia un adroguer, un argenter, un sabonayre y fins, pera que no hi manqués ningú, un escrivà del jutjat tot ensenyantme, ab la rialla als llabis, el bitllet per'anar al Liceu: «¿Diu que fins hi surt un escrivà?... ¿un tal Beckmesser?...» «Si — vaig contestarli jo, — però ademés de tocarli ballar ab la més lletja, me li claven una pallissa de cal ample!»

Ja ho veuen, els arts y oficis varen preocuparse de l'arribada a Barcelona de llurs confrares de Nurenberg, y ab una mica més guarneixen el carrer de *Fernando*... Però callèm, que'l Liceu s'ha omplert poch a poch, el públich veça en els pisos ters, quart y quint; la *platea*, amfiteatre y palcos de primer y segón pis estàn *convertidos en un inmenso jardín rebosante de flores de fragancia exquisita, y de todo lo notable que nuestra Barcelona encierra en política, industria, artes, le-*

tras, etc;... y en Balling, ab mirada feréstega, ha engrapat la batuta; tothòm ha fet *psssit*... ell ha fet un signe y... pam!... pam!... la orquesta ha romput ab el motiu grandiós dels *Mestres* ..

—

El públich va voler aplaudir al final del preludi, però l'orga que se sent a dins va ofegar els aplausos, y el teló s'alçà, y va sonar aquell choral magnifich, intercalat en aquella escena muda entre Eva y Walther, d'una elegancia orquestral exquisida. Ab gran silenci y compostura, sols interromput per un estossech persistent, varen escoltarse l'incomparable diàleg que segueix, la sortida de David y els preparatius de la sessió, y els estirabots de l'aprenent espantant al cavaller ab tot lo que's necessita saber per'arribar a mestre. El parlament esplèndit de Pogner, bastant retallat, ab aquella hermosa frase persistent de la orquestra, el primer cant de Walther inspiradissim y totes les escenes de conjunt que segueixen, en les que Wagner fa gala d'un desembràç escènich adorable, ab uns tochs de vida qu'encanten, fins arribar a l'esvalot ab que la rutina, ficada al moll dels òssos dels mestres, acull les innovacions de Walther, coronat per aquella frase bellíssima que la orquestra quasi declama al final, quan Sachs se queda sol, corprès per la poesia qu'entrevèu en les inexperiencies de l'aspirant, per les ironies y mofetes dels mestres y pel desvergonyiment sorollós dels aprenents: tot això, dich, es rebut al caure'l teló ab aplausos ben entusiàstichs per la majoria del públich.

El brugit ab que la orquestra comença'l segón acte fent sonar els cants de la festa, tota la escena joyosa dels aprenents y David, mantenen l'interès del públich, que va creixent en l'esplèndit monòleg de Sachs. quan surt a trevallar al carrer pera gaudir de la frescor embaumada de la nit serena; en tota sa bellíssima conversa ab la batxillera Eva, y en el diàleg amorós entre aquesta y el cavaller de Stolzing, trencat per la primera sortida del *sereno*. La presencia de Beckmesser ab el llahut sota l'aixella, la de Sachs disposat a evitar la fugida dels enamorats y decidit a matar a cops de martell sobre les soles els cants desentonats de l'escrivà pretensiós, y els plans d'aquells amagats entre'ls arbres de la dreta; tota aquesta hermosa escena, ab la serenata ridicula de Beckmesser y els grinyols aygualits de son llahut desafinat, provoquen les rialles del públich, qu'esclata al final de l'acte (després de la imponderable escena de la baralla y de l'esvahiment de aquesta per la segona sortida del *sereno*, mentres la lluna plena clareja'ls carrers solitaris ab sa llum argentada, treyent el nas per derrera les grans teulades y els campanars punxaguts) en sorollosa ovació que obliga a alçar el teló tres o quatre vegades, sortint tothòm a rebre'ls aplausos. Aquest acte, no hi ha pas dubte, va obtenir un èxit franch y entusiasta.

En cambi el primer quadro del terç acte, si bé va èsser escoltat ab un respecte que fa honor al públich, no va agradar tant com l'altre; al menys el primer dia. Tan hermós que es! Aquell admirable preludi en el que, ab tanta solemnitat y ab tant sentiment, s'enllacen el tema emocionant de la contemplació ab el choral de Sachs, y el monòleg bellissim d'aquest en el que Walther veça a dolls la inspiració, anantnos dihent la orquestra ab eloqüencia maravellosa tot lo qu'ell no'ns pot dir de paraula, això es, l'estat de la seva ànima enamorada, la bondat del seu cor y el carinyo pel seu art y per sa vila benvolguda, torbada per les entremaliadures dels follets en la delitosa vesprada de Sant Joan; tot això que forma part integrant d'una de les més grans planes musicals que s'han escrit, va deixar freda a la majoria, qui sab si per culpa de l'intèrprete. Igual va succehir ab el preciós diàleg que segueix entre Sachs y Walter, però la gent va animarse un bon xich ab la sortida de Beckmesser, quins espantosos recorts de la nit passada descriu la orquestra ab un colorit, una minuciositat y riquesa de detalls y harmonies imitatives incomparables; y va acabar dit quadro, que aquí's converteix en un acte, aplaudintse sens entusiasme la escena entre Sachs y Eva, quan aquesta's presenta vestida de festa a l'obrador del sabater, ab la excusa de que li fan mal les sabates, la sortida de Walther y el famós quintet que clou el quadro.

El quadro final, ple de llum, de color, de vida y de gatzara, va fer renéixer l'entusiasme del públich, que va escoltarse embadalit els esplèndits chorals, el ballet dels aprenents tota la escena del ridicul que corre Beckmesser, el triomf de Walther y les quatre paraules ab que Sachs acaba l'obra (son hermós parlament fou suprimit per complert) entre'ls crits de ¡viscal de tot el poble.

—

Els Mestres Cantayres han obtingut a Barcelona un èxit que pot calificarse de bo, però que hauria pujat de grau, arribant a grans proporcions, si la interpretació no hagués sigut tan pobra y descolorida com per desgracia ha estat al Liceu. Efectivament, cap de les primeres parts ha donat ni lleugera idea del tipo y caràcter dels personatges que han representat. Tan sols la soprano Fausta Labia, una Eva de gentil figura y digna, per sa bellesa, de l'enamorament del cavaller de Franconia, ha fet quelcòm d'apreciable y digne d'aplauso incondicional; però li ha mancat, en nostre concepte, per'arrodonir sa encertada interpretació, aquella nota de picardia que tenia sens dubte la filla de l'argenter Pogner, donchs a més de sa bellesa natural y hermosa figura, tenia lo que avuy en dihèm

ganxo; per això mitj Nurenberg estava emprendat d'ella. La senyoreta Labia, que té veu fresca y ben timbrada, ha caracterisat y vestit el seu tipo molt bé.

Com que som sincers, hem de dir la veritat. El senyor Pessina, artista apreciable en altre obres, fa un *Sachs* senzillament inadmisible. Ni sa figura, ni sa veu, ni el seu temperament d'actor poden dar una idea del tipo admirable del sabater-poeta, tot ell bondat y serenitat, y, en mitj de sa bonhomia que'l fa estimat de tothòm, no mancat de certa majestat y melangia fondes. Ademés se necessita una gran veu de bariton, ampla, potenta, fresca, un fraseig irreprotxable y sobre tot un rostre més digne y una figura menys grotesca que la del senyor Pessina. Sab el paper de memoria, té molt bona voluntat, però no n'hi ha prou. Sachs es altra cosa ben diferenta de lo que fa ell. Qui's recorda d'en Van-Roy y d'en Bertràn y fins d'en Delmas y de l'italià Menotti, veu la diferencia que va d'aquests a n'en Pessina.

El senyor Bellatti, en quant a ganes de fer un *Berckmesser* acceptable, tampoch n'hi manquen; però ni els milsl Fa maça'l pallaço, vol fer riure maça; precisament l'element còmich irresistible del toçut escrivà deriva de la seriositat de l'ase, qu'es el distintiu del seu caràcter. El senyor Nannetti tampoch està encertat en l'esparvillat David. Voldriem més entremaliadura dintre de la seva bondat de xicot. Tots els altres mestres cantayres malament, no passant de *particchinos* d'òpera italiana, essent aixi que cada un d'ells es un caràcter perfectament dibuixat per l'autor, y d'una manera especial en Pogner, en Kothner y en Vogelgesang. De la senyora Lucaceska (Magdalena), del senyor Giralt (*sereno*) y del senyor Innocenti (Walther) val més no parlarne; en ells ni bona voluntat s'hi veu, donchs ho fan tan malament com saben, especialment l'Innocenti, digne de trevallar ab els autòmates d'en Narbón.

El mestre Balling ha dirigit l'obra fent més contorsions y estremituts qu'en Millet, en Goula (pare) y en Mugnone plegats. Se veu, per'xò, qu'es un de tants *capelmeisters* aixerits y que tenen la mà trencada en l'art de dirigir orquestres, dels que Alemanya n'es plena; però aqui l'home, al veure la deficiencia y escassetat de medis de la orquestra, ha portat tota la partitura secament, angulosament, ab efectes de bona lley però torturant una pila de passatges, en la imposibilitat de matisar y donar a la orquestra tota aquella gama de *nuances* que requereix la orquestració wagneriana, tan semblant per sa riquesa, variació y colorit de timbres, a un raig de sol convertit al descompondres al través d'un prisma en tota una enlluhernadora gradació de colors.

Els esforços dels mestres Ribera y Marin són dignes de calorós elogi. Han lograt preparar bé la orquestra y els chors, però... lo qu'hem dit avans: no n'hi ha prou de la bona voluntat pera obtindre un resultat satisfactori. Els conjunts, si no varen sortir del tot malament, tampoch varen arribar a sortir del tot bé, com hauria sigut de desitjar pera justa correspondencia a la pericia y reconegut coneixement que de les obres de Wagner té'l primer dels esmentats mestres, y a les bones condicions educatives del segón.

En quant al posat d'escena, direm que les decoracions, llevat de la d'en Junyent, són horriblement dolentes, pobres y de mal gust, ab un colorit digne de les que vènen al carrer del Bou de la Plaça Nova. La iglesia de Santa Caterina no té cap caràcter: sembla'l *recibidor* de les Escolapies, de les *Adoratrices* o del Sagrat Cor de Sarrià. Y la botiga de Sachs recorda una d'aquelles estacions de ferrocarril que surten a *Miguel Strogoff*. En quant a la de l'ultim acte, val més no parlarne. Els vestits, fòra dels que vesteix la senyoreta Labia, són de *guardarropia*, de colors bruts y antiestètichs; y n'hi ha, com els d'aquelles noyes que van vestides d'aprenents, ab aquells roses y blaus de llustrina de ca'n Baltà, que fan venir mal de ventre. Ademés tothòm anava mal caracterisat, sense cap rastre de voler presentar un tipo. En una paraula... tot *de Liceyo*.

—

Ara, pera posar punt, y respecte al èxit que pugui obtenir l'obra, consignarèm ab veritable alarma que la segona representació va donarse devant dels abonats al torn *impar*, com únichs espectadors. Al quart y al quint pis quasi no hi havia ningú, y en les demés localitats disponibles encara hi havia menos gent. Jerusalèm!... com més anèm menos valèm!...

SALVADOR VILAREGUT

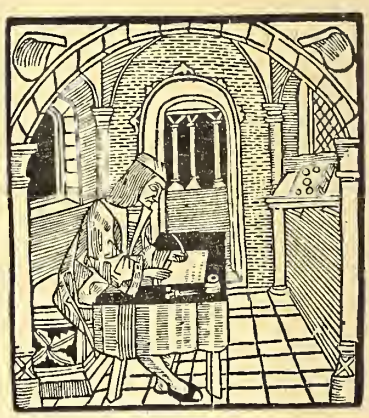

EL POPULARISME EN LA POESÍA

Com el ruralisme, que per llarga temporada ompli la nostra escena de pagesos que deyen *¡tafoy!*, pretén avuy el popularisme absorbir tota la nostra lírica, imposant les formes populars ab exclusió de les que podriem anomenar formes cultes y deixant de recó tot allò que podriem calificar de *art major* de la poesia.

Aixi el sonet, que com diu en Pin, es poesia de senyors, passaria a la historia, perque exigeix pera ésser assaborit degudament una percepció major de la que sol tenir el poble. De igual manera'l vers endecasilab, que'l poble no s'ha apropiat per la senzilla rahó de qu'està un xich per amunt de lo qu'ell necessita pera ses cançons, déu ésser abandonat. En altres termes, no's pot fer més que lo que'l poble vulgui. Sempre'l poble per endevant! D'això, si's fes, se'n podria dir democratisar la poesia, ja que tot se democratisa avuy pel meteix sistema, això es, rebaixant lo qu'excedeixi del límit infim enlloch d'enlayrar lo que no arribés al límit superior, com fóra lo ideal.

Ens sembla ja un xich exagerada aquesta tendencia d'eregir al Poble en principi, medi y fi de totes les coses. Això'ns porta a la memoria lo que deya en Maragall tractant de la classe mitja y de totes les classes socials. ¿Es que per ventura hi ha alguna cosa que separi y destrihi nétament quiscuna d'aquestes classes? ¿Són llochs tancats que no permetin passar de l'un a l'altre? Res d'això: més aviat són elements en contacte entre'ls quals hi ha corrents establertes d'endòsmosis y exòsmosis que renoven continuament les molècules de l'un ab molécules de l'altre. Els individuus qu'en un moment o en una circumstancia determinats fan de poble, no són ja'ls meteixos en un altre moment o en un'altra circumstancia; elements eixits del poble adquireixen, mercès al talent o a la fortuna, una força ascendent que'ls deixa penetrar en esferes superiors, y altres elements fan per iguals causes via descendent. El Poble, donchs, no es més que una ficció, y si volém entendre pera l'assumpto que'ns ocupa, que'l poble sia un conjunt d'individuus sense cultura literaria encara que susceptibles d'exteriorisar d'una manera anònima certes idees y sensacions poétiques, tindrèm que, considerantlos individualment, seràn la major part incapaços de cap manifestació poetisable, y sols un petit nombre d'escullits manifestarà una més delicada percepció y aptituts de que'ls altres careixen. Aquests podràn ésser els poetes y fer poesia individual de la que s'aprofitaràn tots els altres. ¿Pot dirse ab això que'l poble sía poeta per naturalesa, ni que sía sempre poeta?

Lo que hi ha són genres especials de poesia pera'ls quals el poble té demostrada sa predilecció, y que altres genres poétichs, potser més complerts y tot, no són compresos pel poble. Mes ¿vol dir això que lo que'l poble no entén ja no es poesia? Y tots els grans poemes dels més grans poetes del món ¿tindràn de passar al grupo despreciable de poesia *acadèmica* perque han restat (y restaràn) incompresos del vulgo?

Y, al dir poesia académica, s'ha volgut fer entendre una cosa que no es poesia. Els versos no són poesia pel sol mèrit d'ésser ben fets, ni per una determinada serie de dificultats vençudes en la forma. Ja se sab això; totes aquelles obres fetes satisfent per complert les regles de la preceptiva y no més, estàn tan allunyades de la vera Poesia com les flors de paper ho estàn de les flors auténtiques, com els quadros de retalls de colors ho estàn de l'art de la Pintura. Mes sempre hi haurà qui, dominant la técnica y a l'escalf de inspiracions prepotentes, sabrà buydar en les més complicades formes métriques les concepcions sublims de l'esperit. El poble (lo que avans hem definit per poble) no n'aprofitarà res de tot això, mes estiguèu tranquils, que no's perdrà pera tothòm.

Cal considerar, ademés, qu'en lo que se'n diu poesia popular, tal volta'l poble, més que facultats de creador, ne manifesta d'assimilador. Ell s'apodera de tot allò qu'encaixa ab sa manera d'ésser, que vibra al unisson de sos sentiments, que correspòn a sa mentalitat; y abandona lo qu'excedeix els límits de sa percepció com a cosa del tot superflua pera ell.

D'aquesta aptitut del poble a assimilarse certs elements de poesia que contribueixin a enriquir el folk-lore, se'n poden posar molts exemples. Els aforismes d'en Joan Carles

Amat formen part a Catalunya del patrimoni popular, y són l'obra d'un poeta culte. Del Rector de Vallfogona el poble n'ha estat el rhapsoda tradicional, y ab insana fruhició n'ha anat perpetuant les estrafalaries creacions. El meteix Frederich Soler ab son teatre popular (*Gatadas*), logrà veure introduhides entre'l poble un gran nombre de locucions qu'encara avuy corren de boca en boca. Finalment, sens anar més lluny, el poble s'ha fet seus un cert nombre d'aforismes d'en Gener y d'en Llanas. La gent fa us quan li ve a tom d'aquests elements dels quins quasi sempre n'ignora'ls autors. Si això està passant actualment als nostres ulls, ¿no pot haver passat també avans d'ara? ¿Y per ventura algú creu que la intensa poesía qu'enclouen moltes de les nostres cançons populars pot ésser producte d'una inspiració colectiva? El sentiment que les motivà pogué ésser colectiu, mes fou un sol y veritable poeta el qui en cada cas deixà cristallisat el sentiment de tots en l'obra de sa sola inspiració. Y com tots hi trobaren el propri sentiment, tots ho cregueren llur propria obra.

De tot això se'n desprén lo que ja sab tothóm: que, encara que sia una la Poesía, existeixen diversitat de manifestacions poètiques que poden y deuen coexistir. Si el nostre renaixement literari hagués de concretarse a les formes populars y privarse d'empendre més alta volada, lo qu'es el català no arribaria may a assolir el grau de poliment que'l farà un dia (si ja no ho es) un idioma modern ab tots els atributs que ha de reunir el verb d'un poble civilisat. Tant se valdría que'ns obliguesim tots a vestir roba de vellut y calçar espardenyes, lo que precisament es un gran perill pera nosaltres, donchs per atavisme fins els senyors en el nostre país tenen tendencia a menestralejar. Y els castellans, sempre més senyors que nosaltres, seguirien titllantnos de *groseros*, y la nostra parla quedaría sempre més per *dialecto... y gracias.*

R. Miquel y Planas

TRES COPLES NOVES

I

Tinch desitj de cases blanques
y d'aucells en llibertat,
d'admirâ florir de branques,
cel serè y verdor de prat.

Vull un cant de caramelles
que no més sentím jo y tu,
a la llum de les estrelles
que no conten rê a ningú.

Tant que'ns estimèm nosaltres
y la gent hi té que dir!...
Potser de l'amor que'ns sobra
n'ha nascut el seu sofrir!...

II

Tal com sabía jo
cantava la cançó
y la pobra Roser se m'hi posava trista:
—«Lo que viu,
lo positiu
té d'inspirâ a l'artista!»—
(Ho devía llegî en una revista.)

Ara aprench de cantâ
com ella m'ho ensenyà,
y, valgam Deu y San Joan Baptista!
se'm posa a sospirâ
dihentme «pessimista».

III

Sòrt que ja ve la nit
després d'una jornada tormentosa!
He vist un embrutit
passejant triomfal la dòna més hermosa,
y un pobre esguerradet
vestit ab robes de color de rosa.

Per'arreglâ uns papês
me'n he anat a la Bolsa,
he guanyat molts dinês
guanyats ab sang del poble japonès...
Tot era discutir d'operacions:
accions y obligacions,
y que gira, y que tomba...
Quan he sortit, els vidres de les cases
resplandíen com brases;
la posta era un deliri de bellesa;
però, tombant un carrer,
l'esglay y la feresa...
Han tirat una bomba!
Per viure en un país tan miserable,
tant se val vendres l'ànima al diable
per'anar més de dret al Paradís.

Joseph Lleonart

LA FORASTERA

Al restar sola en el tren, Maria de Rivera plorà silenciosament. Estava trista, immensament trista ..

Casada y ab dos fills, vivia en una vila castellana, ahont s'ensopia força. La vida vilatana no era feta pera ella, refinada, noble, aristocràtica. Aquella quietut y aquell silenci enervaven son ànima bellissima, florida en el jardí de lo magnifich. S'ensopia alli, entre aquelles gents filles del terròs, orfes d'afanys , sense cap ideal. Y ensopintse, va pensar orejarse, viure la vida plena, disfrutar... Y va sortir de la tranquila vila pera viure a ciutat alguns mesos, entre ses amigues d'altres temps.

Va viure a ciutat un mes y mitj; vivia ab sa cosina y son cosí... Y va anar a forces llochs, y una vegada, a casa d'una amiga, va veure al fill d'aquesta, ros, molt ros, seriosament vestit, noble, elegant. El va trobar simpàtich, molt simpàtich; parlà ab ell llarga estona, y restà encantada de sa veu y de ses paraules y ademans. Li agradà aquell jove; en ell trobava quelcòm d'inefable y de preuat... La seva serietat li va plaure. No era un jove com tots; la seva ànima, delicadament aristocràtica, servava tresors ocultes, y la lluhissor d'aquests tresors estranys mostraves en sa veu y en ses paraules, que, al caure de la boca lentament, teixien admirable lletania. Parlava poch a poch, pensant lo que deya, meditantho, poruch sempre de dir mots no apropiats ni precisos, temerós de parlar desaforadament y d'ubriagarse de paraules. Exposava ses múltiples idees ab una claretat extraordinaria, y si parlava ab dònes, amagant aquelles fortament, dels seus llabis rójos y llarguissims sols n'eixien paraules elegants, que lligantse les unes ab les altres, teixien vels d'amor y galanteria... Ses paraules semblaven encens. Y ella, al sentirles, experimentava un dolç plaher, una voluptuositat delicadissima. Li semblava que una música bella y temptadora floria vora seu, y que aquella música inefable qu'evocava besades y manyachs, la envolcallava tota, seduhintla, nimbantla de desitjos amorosos. Aquell jove, al parlarli, espiritualment la possehia. Sa veu acaricianta y harmoniosa, sempre plena d'encants, màgica sempre, tenia sobre ella un gran domini. La cridava a l'amor, la seduhía; penetrava en sa carn encara jova, y feya néixer en ella sensuals ansies. Y al sentirlo parlar, al véurel prop seu, sentia temptacions d'acariciarlo, de besarlo en la boca, d'entregarse...

El trobava hermós; veya en sos ulls esguarts admirables y magnifichs, qu'enfonsantse en els seus, se li introduhien fins al cor. Y quan sentia en son cos les mirades amoroses, tenia força por, li semblava que aquells dolços esguarts la prenyarien, fentli infantar un nen estrany: perque aquells esguarts eren intensos y veçaven amor...

Se veyen cada dia; de primer ella va pensar qu'era per etzar; després vegé que no, que aquell jove la estimava. Tenia una alegria gran, immensa; li plavia extraordinariament que aquell jove l'aymés. Ella també l'aymava, desitjantlo. Per'xò quan un capvespre, ell, tremolant, ab els ulls tots amor, li va dir lentament que la estimava, ella va somriure de goig, y enlloch de respòndreli ab paraules, va deixarse besar en els llabis. Y no trigà a abandonarli també son cos: va donarse tota. Y ell la besà molt tendrament, y li parlà molt llarga estona, pintantli son amor, acariciantla ab la melodia de sa veu y ab la suavitat de ses mans blanques. Li acaricià'l cos y l'ànima; li digué que l'aymava ab els seus petons y ab les seves paraules; la possehí com un ver espòs.

Abdós varen fruhir força de l'amor. Per ell ella era nada ; el seu cos espléndit y magnifich, de corves divinals y encisadores blancors, semblava fet aposta pera l'amor... Quan s'oferia, ses besades luxuriantes eren, més que besades, moçegades, y ses abraçades estretes semblaven escanyar, de boges qu'eren... Al sentir en sa pell els llabis d'ell, quasi agonitzava de fruhició, y al sentir en sos llabis les dents d'ell y en son cos el cercle de sos braços, sos grans ulls s'inondaven de blanch, com llach de neu, pera després tancarse plens de goig... Y a n'ell li plavia aquella dòna que se li oferia tota sencera, curulla d'entusiasme y de passió. En ella descobria un gran amor, una simpatia extraordinaria. L'estimava tant, qu'en ell s'anulava a totes hores. Romandre entre sos braços, vora seu, sentirlo parlar, acariciarlo, era

tot son afany, tot son ideal. Volia possehirlo en cos y ànima, y volia ésser seva completament. Per'xò defallia de ventura quan ell l'amanyagava tendrament, quan ell la possehia.

Però, en l'entusiasme boig del seu amor, ells no havien pensat que tot allò havia de finir. Ella devia tornar a sa vila y ell devia romandre a casa seva. Ineludiblement havien d'allunyarse l'un de l'altre. Començaren llavors les hores tristes. La separació era precisa, y ab la separació'ls greus dolors. Devien oblidarse. Aquells jorns d'amor y de fruhició havien mort pera sempre. Aquell dolç idili havia sembrat en els seus cors inefables dolors. Sofririen força, immensament. La novela d'amor havia ja finit: ara començaria la tragedia. El mitj dia magnanim de l'amor havia esdevingut tristoy capvespre. Finien ja les hores amoroses, y s'endevinaven ja les tristes. L'égloga terminava; els llarchs petons en un llach de dolors agonitzaven, com cignes de l'amor; les abraçades en un mar de tristesa's negaven; la tardor melangiosa era arribada; l'hivern preludiava tristament; la rosa de l'amor s'esfullava...

Y's separaren pera sempre. En els seus llabis hi flori el derrer petó, en els seus braços la derrera abraçada. El dolç connubi havia ja finit; havien termenat els suaus deliquis; el diàlegs d'amor havien mort; la porpra de la joya's perdia en la grisor intensa del dolor. Fou precis separarse; els bells dies restarien per sempre soterrats en els parchs melangiosos dels recorts... Se separaren: ella muntà en el tren y ell romangué ab la seva familia, a ciutat.

Y al restar sola en el tren, Maria de Rivera plorà. Estava trista, immensament trista. La nit dels seus dolors n'era arribada; començava l'hivern; les neus triomfaven...

Però de prompte, miraculosament, entre mitj de l'hivern vegé Nadal, y, plorant de goig y por alhora, al bell mitj de la neu dels seus dolors endevinà una testa d'infantó, ab els cabells molt rossos y molt suaus... Y pensà en els Reys que, de ciutat estant, ab aquell infant li oferirien totes les benhauranees.

Y apropant els dits de sa mà dreta a sa boca somrihenta, ab ells va llençar, ayres enllà, la derrera besada al seu aymant...

CARLES ARRO Y ARRO

FLOR DE MONTANYA

Que no ets filla de ciutat
prou se veu, gentil donzella,
prou se veu qu'ets una flor
nascuda dalt de la serra,
entremitj de l'alzinar
o entremitj de la pineda.
De floretes tan gentils,
a la ciutat no se'n veuen
d'eixes cases y carrers
l'ombra trista les corseca
negàntleshi els bells colors
qu'en tes galtones rossegen.

Que no ets filla de ciutat
t'ho conech, gentil donzella;
t'ho conech perque un recort
tot mirante se m'aferra.
Jo recordo 'ls díes purs
de ma dolça jovenesa,
aquells que passí joyós
en ma nadiua vileta;
jo recordo aquells estols
de bonicoyes donzelles,
poms de flors, toyes gentils
que rosada matinera
refrescava a bell ruixat
com ab devassall de perles.

Jo no't puch pas contemplar
que a totes elles no veja
tot veyent en tu la flor
nascuda dalt de la serra,
entremitj de l'alzinar
o entremitj de la pineda.
En els jardins de ciutat
d'eixes flors no se'n sementen:
tot són flors sense colors,
sens aroma ni bellesa...

Que no ets filla de ciutat
prou se veu, gentil donzella.

AGUSTÍ PEDRET Y MIRÓ

TEATRES

La nit de l'amor.

Drama lirich en un acte, diuen els autors: lo que sembla demostrar que'l seu intent ha sigut escriure un drama humà. Lo de lirich va per la música. Però'l drama humà no apareix realment; sols s'ovira en el cor d'una dòna, la Teresa, que, casada ab un hereu rich, avar y prosaich perque ella era pobra y varen dirli «te convè», no ha vist en sa vida matrimonial satisfets aquells desitjos d'amor ab que somnià quan era verge somniadora. De verge va vèurel un dia al princep blau; de casada va anyorarlo, y a la primera nit de Sant Joan, la nit de l'amor, va tornar a vèurel, va parlarli y fins va besarlo.

Som a un'altra nit de Sant Joan. Les fadrines, els vells y fins les criatures tremolen sensualment; tots se senten febles, lleugers y voluntariosos; una halenada d'amor arriba de l'horitzò estrellat, y les fogueres espeternegants escalfen els cors mès frets. Tothòm canta, riu y espera frisós. Els fadrins arriben cantant. Y l'hereu, l'home-pedra, no'ls comprèn; sols pensa en demà, dia de feyna, dia de trevall pera produhir riquesa. Fadrins y fadrines se'n van joyosos, probablement a estimarse, y la Teresa, la muller incompresa, espera frisantse la vinguda del princep, que no pot faltar.

Y aleshores comença'l poema. Apareix el Desconegut; sembla un caçador, puig porta escopeta ¿Qui es? ¿Ahónt va? ¿D'hónt ve? ¿Què vol? Res d'això dèu interessar a la Teresa. Sols dèu escoltarlo. Ell li parla d'amor ab veu vibrant y tremolosa, ell li diu totes aquelles coses tendres que de verge, y en nits tals com avuy, havia somniat; ell la convida a fruhir la vida, a satisfer les ansies del cor; y ella cedeix, y la comunió espiritual (¿es realment espiritual?) se consuma. L'idili s'ha acabat. El drama carrincló, no humà, comença. Surt el marit, demana explicacions, les hi donen; corre a cercar una escopeta, y surten desafiats marit y Desconegut *(al campo don Nuño voy)*: desafiats a escopeta. Se senten dos trets, y poch després veyèm passar al Desconegut, que's despedeix fins a l'any que ve. Despedida que'ns deixa frets, y mès que frets, desconcertats.

¿Se tracta d'un simbol? ¿Se tracta senzillament d'un somni, somni que té la protagonista y que l'autor tracta d'exteriorisar corporalment? Aleshores ¿per què titularlo drama? ¿per què totes aquelles grolleries de la primera part de l'obra, tot aquell quadro detallat de la nit de Sant Joan que l'autor s'esforça pera pintar ab tochs realistes, encara que li surt acromat y convencionalissim?

Es el defecte capdal de l'obra: per una part molta poesia, molt lirisme, molta idealitat (puig cal reconèixer que, en la escena de la Teresa y el Desconegut, en Rusiñol se mostra poeta fi y de sentiment), però per un'altra molta grolleria, molt *xaronisme* y molt desconeixement de la realitat de la vida.

Y, sobre tot, en la nit de Sant Joan, en la nit de l'amor d'en Rusiñol, hi manca lo essencial, lo qu'es caracteristich d'aqueixa nit... de l'amor d'aqueixa nit: la sensualitat. La sensualitat victoriosa, dominantho tot. La d'en Rusiñol es la nit dels amors timits, dels somnis purs, dels besos a flor de galta, dels petits pecats venials. Y ni aquesta es la nit de Sant Joan, ni aquest es l'amor de tal nit, ni es l'amor de may. En els *idilis* s'hi troba quelcòm d'això, però res tindria que dir si l'obra fos un bon idili, si resultés espontania. En el cor humà, en els instints, en les passions humanes hi trobarà l'autor —potser no li trobarà, però hi es—quelcòm mès espontani, mès fecond y més gran que aquella... parodia; però aqueix quelcòm no li acceptarien a Romea, ni voldrien escoltarlo'ls senyors que ara hi van.

Heusaquí el secret de que a n'en Rusiñol li hagi sortit una nit de l'amor *amfibia*, si se'm permet la paraula. Es lo que'm deya un esperit poch caritatiu al ferli notar jo aquesta anomalia: «La verdadera nit de Sant Joan en Rusiñol no la sab sentir, o si la sent, no la sab pintar.»

La Llorente va far el desespero final de l'obra ab una força y un sentiment extraordinaris. Potser fou ella qui salvà l'obra, que, a pesar de la *claque* y de la bona voluntat dels amichs, va tenir un èxit molt relatiu. Bé es veritat qu'en Capdevila, ab el seu tremolor de mal de Sant Victor, la va estar comprometent sempre. En lo restant de l'obra, especialment en la escena *idílica*, la senyora Llorente'm va semblar maça encarcarada; talment una sonàmbula. No sé fins a quin punt pot acceptarse aquesta interpretació del personatge. En Codina, fent el paper de Desconegut o caçador, va estar desgraciadissim. Per l'amor de Deu, no fassi aquests crits pera dir coses tendres. Un amor tan fi y tan de poema's diu baixet, a cau d'orella; s'insinúa ab manyagueria y's comunica ab dolcesa. Per l'amor de Deu, no fassi aquests crits! En Rojas, la Jarque y en Vinyas ben discrets, y el conjunt bastant acceptable. No obstant, durant tota la primera escena, estaven maça arrenglerats, hi havia maça ordre. Al aixecarse'l teló'm va semblar que veya un diorama. Y no dich això per la decoració d'en Vilomara, encertadissima de to, de llums y de perspectiva. En cambi, la petita foguera ab flamaradetes intermitents, molt casulana.

La música d'en Morera no'm va produhir cap sensació; però'm manca competencia pera emetre cap opinió sobre ella. No hi entench, y no'n dich res.

Emili Tintorer

ESPOSALLES

El sol s'havia amagat entre les boyres de ponent; la nit avençava poch a poch, mandrosament, avara del misteri. Tot era silenciós. Al lluny els tons plomisos d'una estiuenca nuvolada's matisaven de carmi. L'oreig duya suaus remors y flayres encisadores de la encontrada. Piulaven els aucells, cercant els nius ab pressa. Tot era trist, melangiós, ombrívol. El resô de les campanes entonava encara més el conjunt, solemnial com un *requiem*.

—

Aquell matí el jovent havia estat de bodes. Encara's divertien a gratcient algún qu'altre a la festa. Poch que'n parlaven molts de la pubilla tísica!... Redimoni, els diners, si en poden fer de coses!... Tisica y tot, havia trobat promés. Llàstima de xicot pera ella! Noyes hi havía al lloch, com fruyta assahornada, pera escullir un jovincel tan aixerit y maco. Vés! y l'haurien com qui diu corprès les muses... Rediastre! Si allô, més que casament, semblava enterro!

Tenien rahó'ls corbs, flayrant la carn morta. Tenien rahó'ls corbs, que allô no semblaven pas unes bodes... La pubilla, al donar el *sí*, pareixía donar l'ànima. La caputxa cobría un cap de mort, més que un rostre joliu de jova empolaynada.

Algú va dir: «El nuvi de la mort!»; y algú altre ho repetí, produhintse un llarch remoreig.

¿Va sentirho la nuvia? Quí sab! Lo cert es que, al capvespre, si qu'era la mort lo que arribava. La pubilla tossia ab esforços crudels, y els seus ulls restaven oberts y fixos dins les conques.

—

Encara alguns marrechs llençaven crits festívols, encara algú somreya. Més de quatre tafaners havíen vist la cambra... Quín bé de Deu de llit! .. Una vella rebeca anava mormolant ab prou feynes:

—Que poch la gosarà aquest jovincell... Que tonto!—

Un vell xaruch afegia:

—Li estarà bé, qu'ell no ha mirat al cor, sinó a la bossa!—

Allô semblaven malediccions eixides de boques sense dents. Els vells esdentegats semblen oracles...

—

Si que ho encertaren, si. A posta de sol s'emmalalti la nuvia. L'halè de l'amor era vençut pel baf de la mort. Finava la pubilla... un nou matí no'l pogué veure... Aquell llit tan blanch, tan blanch, era un sepulcre; les esposalles, un enterro.

Amunt, amunt, ja'l sol post, un papelló volava. Les campanes s'ohien altre cop, però ab tons funerals, no de festa.

Callaren els brivalls y també'ls jayos. Les boques sense dents mormolaven oracions enlloch de burles, y per l'espay ple d'ombra, si avans hi piulaven els aucells, ara hi xisclava l'òliva. — SANTIAGO GOMILA

BALADES DE SCHUMANN

I

Hivernal

Lentament nevava sobre de les coses;
els verns colpejaven les finestres closes
del saló hont morían les derreres roses;

del saló aromat per tebies besades,
per notes perdudes d'estranyes balades
qu'en el vell claver reyen oblidades.

Rera'ls finestrals, demunt d'un cel llis,
alçaven els cignes son vol malaltís
llençant una nota pel silenci gris;

y en la ratlla blanca de la carretera
l'orga del bohemi, ronca y ploranera,
tot passant, cantava la cançó derrera:

la cançó anyorosa de cels estivals,
el cant dels qui ploren, el cant dels malalts,
sota espays bromosos y amors hivernals.

... Y era d'un sol ritme la cançó qu'ohí,
y el xisclar dels cignes defora'l jardí,
y el *lied* del piano resonant sens fí...

Mes Elsa'm mirava ab sos ulls rosats,
y'm parlà en silenci de mons soleyats,
de fruyters dolcíssims sobre rossos blats...

Y al mirarli l'ànima, tot'ella blavor,
com xarbota'l riure en un beyre d'or,
sentí la esperança vibrar en mon cor...

A fòra nevava sobre de les coses;
els verns colpejaven les finestres closes;
mes, a l'entorn nostre, floríen les roses..

MIQUEL DE PALOL

EL CRIM DE TORRENT-SOLIU

Quan el Marçal va enterarse de que la Rosalia aquell any anava a veremes a França, tingué una alegria immensa. Ja feya molt temps que la perseguía, que no la deixava de petja, mirant de satisfer aquella ansia brutal, aquella passió abrusadora que sentia per ella. Fins aleshores s'havia hagut d'acontentar mirántsela, o tot lo més donantli algún que altre pessich quan ella estava distreta; mes al saber, per lo que's deya a Vilaborda, que la Rosalia anava a veremar: «Qui sab—va pensar en Marçal—si la ocasió que no se m'ha presentat aquí al poble, hont tothóm me coneix, se'm presentarà a n'aquelles terres, hont no m'hi coneix ningú!» Y's posà alegre que no cabia a la pell.

Al cap d'un quants dies una colla de gent del poble, composta en sa major part de jovenalla, y entre la que hi figuraven la Rosalia y en Marçal, partia de Vilaborda envers el Rosselló.

—

La estada en aquella hermosa regió durà tot el mes de setembre. Acabada la cullita, que aquell any fou abundosa com pochs, la gent forastera que hi havia acudit pera guanyar algún diner ab que poder combatre'ls rigors de la hivernada, anà desfilant dret a sos respectius poblets.

Els de Vilaborda acabaven d'ésser fóra quasi bé tots. Sols la Rosalia y en Marçal, que havien trobat tots dos feyna a la meteixa casa—una casa de pagès grandiosa—eren els únichs que romanien encara en aquell encisador país. Els més havien anat per avall a fer carbó, o a llogarse pera cansaladers o vaquers a ciutat.

Per fi vingué'l dia en que—com tot—la verema s'acabà en aquell casal, y el Marçal y la Rosalia's disposaren a tornar a son llogaret. Fets els preparatius de marxa, ab el farcell a la esquena tal com hi havien anat, y ab el producte de la bona campanyada que havien dut a terme a la butxaca, un demati, ab la fresqueta, emprengueren abdós el camí que'ls havia de conduhir a Vilaborda.

La Rosalia, ab tot y anar sola ab en Marçal, marxava confiada; puig per més que no ignorava que'l minyó sentia per ella marcat afecte, al qu'ella en cert modo corresponia, no podia may sospitar la passió que avassallava a son company y, per lo tant, que aquell afecte's pogués convertir en perill pera la seva honra, que per altra part la Rosalia sabia guardar com era degut.

Caminava, donchs, sense por al seu costat.

—Y bé, Rosalia—li deya ell:— ¿qué't sembla? ¿Ha sigut bona la campanyada, engony?

—May menys—li contestava la Rosalia.—Quants y quants anys no ha pas sigut tan profitosa com aquest! Cregas que ja hi firmaria de bona gana pera l'any vinent!...

—Diable de moça!

—¿Qué?

—Que si tu volguessis, ara, ben tips y ab la bossa plena, pas ningú com nosaltres...—li feu ell ab to y mirada insinuants.

—Y ara, bojot! ¿Qué vols dir ab això?

—Vull dir que podriem ésser feliços y disfrutar de la vida...

—Vaja, calla, calla; sempre seràs el meteix!... ¿Per qué no'm demanes a casa?...

—Perque no n'hi ha necessitat, perque no ho vulll...

—Ah! ¿ho veus? Donchs feste fúmere, dolent!...—

Y aixi continuà la conversa, fins arribar aprop de la frontera.

Al ésser a n'aquest punt, hont la magnifica carretera que seguien s'esmuny entre prats esmeragdins voltats d'arbres—com ho solen ésser els de la Cerdanya—la Rosalía, que havia anat seguint tot el col·loqui amorós sense gota de rezel, notà que'l Marçal estava excitat y nirviós com may li havia vist, y's començà a sobresaltar. Fins hi hagué un moment qu'ell l'agafà per les munyeques y li volia fer saltar la paret d'un dels prats, costantli grans trevalls dissuadirlo y desferse de sos punys. Però no per'xò tingué por: ella era valenta y decidida, y res l'arredrava. Ningú millor qu'ella meteixa pera vetllar per la seva honra. ¿Qué s'havia pensat en Marçal?

Y anaren caminant carretera enllà. Ja havien atravessat la frontera, ja's trobaven en territori espanyol. Al passar per sota Puigcerdà eren ja més de les sis de la tarda y començava a fosquejar. Els arbrolls que's trobaven a banda y banda de camí, festonejant les marjades, prenien formes sinistres y esfe-

rehidores; les parets escaixalades qu'encerclaven els camps semblaven espectres, y sugerien visions macàbriques capaces de fer néixer l'esglay en l'anim del vianant més seré y coratjós.

Mes, per'xò, la Rosalia y en Marçal anaven fent via més depressa que may, a l'objecte d'arribar a Vilaborda avans de les nou, hora en que'ls morigerats vehins del llogaret acostumen anar a dormir.

Feya una nit deliciosa, quieta, embaumadora, impropia del mes d'octubre a montanya. Havia sortit la lluna, y això feya que'l Marçal y la Rosalia poguessin avençar ab relativa comoditat. Hi havia estona que no's parlaven, no gosant ni tan sols a esguardarse.

Havien arribat a Torrent-Soliu, lloch ombrivol y feréstech, a mitja hora escassa de Vilaborda.

De sobte'l Marçal, que feya estona marxava al devant, se girà en rodó, disposantse a esperar a la Rosalia. Aquesta, que havía comprès tot seguit la intenció d'ell, feu un xisclet estrident, tractant de desfer el camí que havia fet. Mes fou endebades: el Marçal, ab els ulls treyent guspires y les mans convulses, d'un salt se llençà demunt de la desventurada noya del meteix modo que ho haguera pogut fer una pantera, agafantla per tot el cos y estrenyentla barbrament. Mentres tant la petonejava ab frenesí, ab deliri foll, refregant els seus llabis contra'ls d'ella fins a ferne sortir sang, impedintli aixi cridar, y glatint tot ell com una bestia famolenca.

Arrocegà a la Rosalia torrent endins, fins un lloch ahont els arbres eren tan espessos que ab prous feynes hi entrava la claror de la lluna. Allí el molçut glevatge li oferia llit tou; y al ésserhi, tombà a la noya en terra d'un modo brutal.

La lluyta que llavors s'entaulà fou desesperada, repugnant. La Rosalia's resistia d'una manera formidable: tant que, per un moment, en Marçal se cregué vençut.

De prompte en son cervell hi germinà una idea monstruosa. Posà ses mans, com unes estenalles, en el coll de la Rosalia, y li tapà'l respir fins a deixarla exanim. Y, llavors, hagué de bregar sols ab un cadavre...

Al traslladarse l'endemà'l jutjat de Vilaborda a Torrent-Soliu pera instruhir les primeres diligencies, no hi va trobar més que un munt de cendres.

I. Soler y Escofet

NOVES

A Sant Petersburg la situació's fa cada dia més insostenible.

La manifestació popular que s'organisà pera solicitar del tsar la concessió de reformes y el millorament de les classes desvalgudes, fou disolta a trets pels batallons que guardaven els encontorns del palau imperial.

La sang ha corregut abundosament, les maçes populars han sigut un cop més sabrejades pels esquadrons de cossachs, y els regiments de Nicolau han quedat vencedors dels carrers de la capital russa, coberts de morts, de ferits y de sang.

Es un nou acte de barbrisme que la civilisació té d'apuntar en la llarga llista dels agravis que té rebuts de l'amo de la *santa* Russia.

Diu que aquest y sa familia han fugit de Sant Petersburg, proposantse sortir de Russia ¿Seràn capaços? Qui ab tanta enteresa ha vingut negant al poble les reformes demanades durant tant temps ¿fugirà ara del perill sense mostrar el valor de les seves conviccions?

Bé es veritat que'l tsar no es un politich que degui tenir conviccions. Els déspotes de l'antiga Roma tampoch ne tenien, y quan el poble se'ls revoltava fugien com dònes porugues. Lo qual no ho hauria fet ni un politich de segona mà, dels que si no tenen valor tenen gènit.

La corrupció es a Russia espantosa. Els governants y la burocracia que fan fusellar als obrers aquests dies, que'ls envien a morir a centenars de mils a la Mandxuria, al defensar l'actual autocracia de l'imperi no defensen pas cap ideal, ni cap convicció, sinó les propries concupiscencies mantingudes a costes del més gran absolutisme.

Però'l poble rus per fi s'ha aixecat; per primer cop ha cridat contra la monarquia y ha fet cara a l'exèrcit. No hi fa res que'l poble rus sia vençut. Moralment, la victoria es seva. Per de prompte fa quasi impossible la perllongació de la guerra a l'Assia. Un poble que no vol la guerra, en un Estat que per no anar a la guerra els soldats deserten a milers, no trigarà a ferse seu a l'exército. Varis regiments d'aquest ja s'han negat a engegar les armes contra llurs germans. A Finlandia, a Polonia, s'hi senten també crits de revolta. Es lo que deya ans d'ahir *La Veu de Catalunya*: «Al alçarse'ls homes de Russia

oprimits pel tsar, ¿què faràn els pobles oprimits per Russia?»

¿Se deurà a la tirànica autocracia russa el que soni l'hora del despertar dels pobles que pateixen opressió, en aquests temps *moderns* anomenats de civilisació y de llibertat?

—

La possible (?) tornada d'en Silvela al poder y la probable boda del rey: heusaquí els dos assumptos capdals que han dat la norma de la política madrilenya durant la passada setmana.

De lo primer no'n dirèm res perque'ns fa riure; de lo segón tampoch ne parlarèm perque no'ns interessa. Però copiarèm el següent encertat comentari que llegirem en les *Notes polítiques* del derrer número de *El Poble Català*:

Si això de la boda's tira endevant, cal que'l «Foment del Trevall Nacional» se prepari.

No fos cas que per un descuyt d'en Costa'ns diguessin egoístes per milèsima vegada.

¿Què hi fa la crisis industrial que tenim a sobre? ¿Què importen les fàbriques parades y els milers d'homes en vaga?

Lo primer es la *lealtad* al trono, y l'*amor no desmentido* a la Patria.

Caldrà una segona edició de lo fet quan el casament de la princesa. Vinguen peces de roba cap a Madrid, y un joyell ab força pedrería.

A la fí res se va perdre aleshores. I a roba va servir per' abrigar als pobres de Madrid. Y el joyell, ¡oh!, aquest ab la diàfana transparencia dels seus brillants, podía evocar a les altures les llàgrimes amargues de Catalunya.

—

En un article titulat *Desaliento*, publicat en *Las Noticias*, se fa remarcar l'atonia fonda en que actualment se troba'l Catalanisme. L'articulista, senyor Marinel-lo, senyala les causes d'aytal atonia o postració, que a son entendre són filles de les males arts dels governants del centre, que veyent en el Catalanisme un perill pera l'Estat, han procurat posar en pugna les nostres classes socials, cuydant en Maura de ferse ab les riques quan la vinguda del rey, y deixant qu'en Lerroux desviés a les pobres ab ses propagandes insanes. Ademés se plany l'articulista de que no hagi tingut el Catalanisme persones de brillants condicions parlamentaries pera mantindre desde les Corts, ab constants campanyes, l'entusiasme de tots els nacionalistes.

No crevèm desencaminat en sos judicis al senyor Marinel-lo. Cert que'l Catalanisme està avuy en estat de relativa atonia, però virtualment es una causa plena de vida y de jovenesa. En Maura'l volguè aterrar, però en Maura's gastà y cayguè. Lo meteix els està passant a agitádors com en Lerroux. Són petites les forces d'un home pera lluytar contra causes tan grans; més petites encara les dels raquitichs politicayres espanyols. Per' xò tornen a accentuarse les corrents d'unió entre tots els autonomistes. Anèm tots units en lo essencial, qu'es la llibertat de Catalunya que a tots ens agermana. En cambi, lo essencial pera'ls malparats governs del centre es poder manar, es poder assolir, d'aquest Estat caduch, el governall que pera ells es la poma de la discordia.

¿Es hora, donchs, de que tots els autonomistes decideixin prescindir de petiteses, y pugui fer Catalunya social y políticament l'acció feconda que ha de durla a l'autonomia?

—

La política francesa ja no està malament: està... pitjor. Ha caygut el ministeri Combes, y el nou gabinet que ha de substituhirlo, presidit per en Rouvier, no acaba de merèixer les simpaties de ningú, ni dels conservadors ni dels socialistes, ni dels mès moderats ni dels més radicals de la esquerra.

Tot lo qual fa esperar que la nova situació no durarà gayre, y qu'en Rouvier a França hi farà un paper gayrebè tan trist com el que a Espanya està fent l'Azcárraga.

De que ni l'un ni l'altre aniràn enlloch, ja quasi quasi en podèm estar certs.

—

En l'«Associació Wagneriana» s'han celebrat la setmana passada tres interessants concerts, destinats a fer conèixer la serie completa de *Sonates* pera violi y piano de Beethoven. Han interpretat les sonates els célebres artistes Artur de Greef y Mateu Crickboom.

Abdós eminents músichs han fet un trevall admirable. Si Crickboom es l'artista de sempre, pulcre y refinat, que diu ab intensitat de sentiment y executa ab claretat y perfecció maravelloses, en de Greef l'acompanyà admirablement, fentnos fruhir una execució nèta y justa, recordantnos aquells célebres concerts que donà anys enrera en l'enderrocat Teatre Lirich.

L'«Associació Wagneriana» mena endevant la seva obra de musical cultura, y els tres concerts beethovenians donats derrerament seràn considerats com una brillant mostra d'espandiment y vida.

—

En la sala d'exposicions del «Circul Artístich» hi están exposats quatre quadros, desenrotllo de quatre dels bocets premiats en el concurs que temps enrera obrí don Joan Lusà y Puig.

Per culpa dels temes donats, més a propòsit pera desenrotllarhi un trevall literari que no una obra pictòrica, se nota certa nebulositat en els assumptos. *La plaga de la usura*, que ha pintat en Gual, resulta un quadro simbòlich no gayre inteligible. Una dòna munta

un carro antich y fuheteja'ls cavalls desbocats, atropellant homes nuus que van quedant morts y estesos a lo llarch del camí, com a rastre que deixa'l carro. El d'en Tamburini, que porta per titul *La filla pròdiga*, representa una noya parada en una carretera y mirant enlayre, sense fer cas d'un vell y d'un noy que té aprop seu y que sembla li presenti dos vedells que porta lligats. El d'en Barrau representa una fàbrica de taps de suro a l'Empordà; el tema donat crech qu'era: *La virtud reside en el trabajo y en el amor á sus semejantes.* El d'en Gili Roig se presenta dividit en dues parts: la superior sembla una festa de faunes y bacants; en la inferior s'hi veuen en un sot dònes agegudes, y una qu'està dreta y enrahona ab una vella qu'està fòra del sot. Se titula *El abismo*; el lema donat crech qu'era molt més llarch.

En tots s'hi nota un lloable esforç pera fer obra seria.

Apart de la equivocació de posar temes literaris pera fer obres pictòriques, es molt d'alabar la iniciativa del senyor Llusà, al qui hem de felicitar coralment per haver donat tan bell exemple als qu'estàn en condicions de fomentar l'art a Catalunya.

—

Per excès d'original no poguerem donar compte la setmana passada de la sessió literari-musical que com a festa inaugural de son nou hostatge celebrá l'«Aplech Catalanista». Pronunciaren hermosos parlaments els senyors Eduart Vidal, president de l'associació, y Manel Ribé, que ho es de la secció de propaganda de la meteixa. Se llegiren poesies dels senyors Novellas de Molins, Riquer, Carner, Casals y Bové, Argimón, Bofill y Mates, Redondo, Massip, etc., y quadros en prosa de Ramón y Vidales (R.), Manau y Paz. El «Quintet Verdi» s'encarregà de la part musical, prenenthi també part el tenor senyor Sans, que fou aplaudit igualment que'ls professors de dit quintet senyors Franch, Llansà, Rossell, Guardia y Escolà.

Fou nombrosissima la concorrencia que assisti a aqueixa vetllada, prodigant sos aplaudiments a tots els que hi prengueren part.

—

A l'«Associació Popular Catalanista» hi donà'l passat dissapte una conferencia'l senyor Ròmul S. Rocamora, desenrotllant el tema «Mètodes de crítica artistich-literaria: Exemples.» El conferenciant s'ocupà dels varis mètodes que'l crítich pot escullir, y remarcà les ventatges e inconvenients de cada un, valentse d'exemples apropiats. Completà sa disertació ab varies observacions sobre la crítica impressionista moderna. El senyor Rocamora fou molt aplaudit per la nombrosa concorrencia que havia acudit a escoltar sa notable disertació.

—

Publicacions rebudes:

L'endemà de bodes, comedia en tres actes, per J. Pous y Pagès. Al ésser estrenada a Romea aquesta obra, per cert ab molt èxit, ja donarem nostra opinió sobre ella. Ha sigut publicada per la «Biblioteca Popular de «L'Avenç», de la que'n forma'l volùm 33. Preu, 50 cèntims.

Occitania, revista literaria y social de les Terres de Llengua d'Oc. Els incansables propagandistes en Joseph Aladern y en Pròsper Estieu acaben de fundar aquesta revista, continuació de la que's publicava enllà del Pirineu ab el títul de *Mont-Segur*. Ve a lluytar pels furs de les històriques llengües d'Oc y pera deslliurar als pobles que les parlen del jou dels Estats centralisadors. Són remarcables les dues *Lletres* dels directors senyors Estieu y Aladern, ab les que's fa la presentació de la nova revista. El reste del sumari es interessant, trobantshi les firmes d'Antòn d'Olvan, Miqueu de Camelat, Antonin Perbosch, Peire Fons, Joan Puig y Ferreter, Miquel Costa y Llobera, Joan Maragall, Joan Pais, Plàcit Vidal, Paul Regin, Joseph M.ª de Sucre y Louis Funeu. Desitjèm molta prosperitat a la nova publicació catalana.

Almanach anunciador de les agulles «Marca Dragón», de Hugo, Heusch y C.ª Es propri pera despatx, y està fixat en una vistosa tarja policroma.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent	. . . . .	20	Cèntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 260 Barcelona, 2 de Febrer, 1905

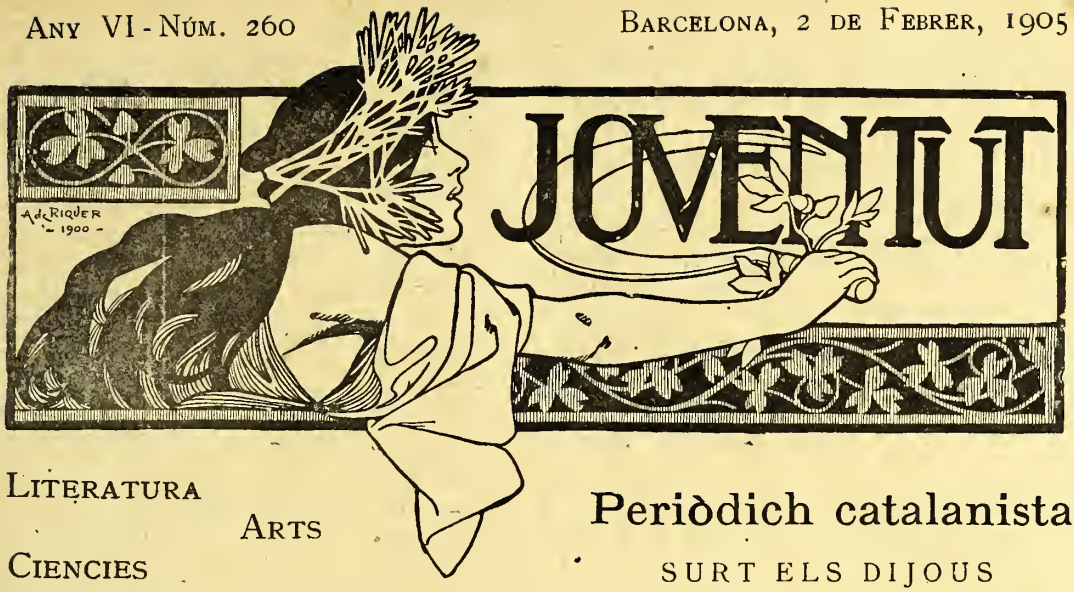

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 céntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Dos himnes: dos pobles, per Trinitat Monegal.—Nova comunió, per Mario Coll.—De casa a ca'l oncle, per Jacobus Sabartés.—Pintura y dibuix, per F. Pujulà y Vallès.—Notes bibliogràfiques, per Arnau Martinez y Seriñà.—Prejuhi, per Jaume Palóu.—Per les montanyes, per Francesch Sitjà y Pineda.—Teatres, per Emili Tintorer.—En Patufet versayre, per Rafel Vallès y Roderich.—Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Victor Català.—Plech 35.

L'HOME CONTRA L'ESTAT, per Herbert Spencer.—Traducció catalana.—Retrat de l'autor.

DOS HIMNES: DOS POBLES

«Deu salvi al rey», diuen els anglesos; y ab aquestes paraules comencen a entonar seriosament llur himne nacional...

«La vida pel tsar...» es la frase corrent entre'l poble y el món oficial de la Santa Russia: y ab ella capsen un himne de l'Imperi eslau.

Ab les dues frases queden ben retratats abdós pobles. L'anglès, aymant del passat, admirador de les tradicions, y per altre cantó sentint córrer per ses venes l'amor a la llibertat, essent el poble mès lliure del món, sent respecte y veneració per sos reys, y prega a Deu que'ls hi conservi, que'ls salvi. Però, poble lliure, enfront del quefe de l'Estat hi posa l'individuu. La força dels reys anglesos neix de la voluntat y de l'adhesió dels individuus que constitueixen el gran poble. Y els reys són respectats y estimats mentres respecten y estimen les llibertats y les vides de sos súbdits. En quant algún d'ells s'ha posat enfront del poble, l'ha tiranisat, ha trepitjat ses llibertats o ha menyspreuat sos drets, la immensa majoria del poble s'ha aixecat com un sol home, y ab forta sotragada l'ha llençat de son trono: la historia'ns recorda a Carles I y a Jacob II...

Ab les paraules qu'hem transcrit sembla talment que'l poble anglès vulgui dir: «Deu salvi al rey, mentres sia bo, sia un fidel cumplidor de la lley, respecti els drets y les llibertats dels anglesos y estimi al poble»... La frase es digna d'una raça d'homes lliures que integra un gran Estat.

«La vida pel tsar...» Paraules que sols poden èsser sugerides per la tirania, simbol d'esclavatge... Oh, eslau! Al dir tals paraules, poblador de la Santa Russia, no tens dret a discutir a l'autòcrata, ni de mirarlo tan sols. Ta vida es del teu *Pare*, del tsar. Ni respirar pots sense son permis... Es la quintaessencia de la tirania, l'extracte de l'esclavatge; es el crit del creyent devant son Deu omnipotent...

Y els pobres eslaus són victimes de la vo-

luntat suprema del tsar y de les arbitrarietats dels grans personatges que'l rodegen: viuen embolcallats en les negrors d'un passat tètrich, en qual fons s'hi veuen, o presons horribles, o les neus de la Siberia, quina blancuria està embrutada de tant en tant per les taques de sang que vessen els infeliços que tenen la sòrt d'ésser súbdits de tan poderós sobirà... El pobre rus, agenollat sempre devant son *Pare*, se troba amenaçat pels peus dels cavalls dels salvatges cosachs, o del fuhet del sayó, instrument del gran autòcrata. Aquest es el simbol de sa llibertat!

El poble anglès es gran, es progressiu, es lliure, es el mestre veritable dels pobles moderns. Sos reys se passegen tranquilament per llurs estats; la immensa majoria d'anglesos els estima y aclama; al passar crida: «Deu salvi al rey», y els ulls dels súbdits espurnegen de joya devant del primer cumplidor de les lleys, que respecta sos drets y estima ses llibertats.

El poble rus resta estancat: hi ha en ell tants esclaus com homes: es gran en aparencia, petit y feble en el fons. Ab el poble turch y tants altres pobles barbres, omple les pàgines negres dels temps moderns. Llurs reys viatgen ab grans precaucions, allunyant avans a sos súbdits; son esperit està aterroritzat, espahordit. El poble'ls aborreix; al passar el sobirà crida ab rabia concentrada: «La vida pel tsar!», mentres, febrosench y ab les mans crispades, busca l'arma homicida pera acabar ab la vida de son tirà... Y els tsars y llurs ministres cauen ferits o morts per les bombes, les bales o'ls punyals. Y els ulls dels pobres esclaus no s'aixuguen may, estàn sempre molls al recordar les victimes dels *knuts*, dels frets de la Siberia, de les presons, dels sabres y cavalls dels cosachs!...

Poble anglès, conserva ton himne! Felis rey a qui es permès estar al cim de tan gran poble!...

Autòcrata rus: el regnat de ton himne fineix, ton poder immens trontolla... Es molt possible que ton poble's desvetlli a la fi, y dirigintse a tu y a tos poderosos magnats, cridi ab ronca veu: «Vostra vida pera nosaltres!...» Totes les tiranies han acabat per l'estil: la teva no serà pas immortal.

L'himne anglès s'avè ab nostre geni de catalans: el rus, may! — TRINITAT MONEGAL

NOVA COMUNIÓ

¿Qui es que durant aquelles hores xardoroses dels dies mès calorosos de l'estiu, no ha sentit el desitj irresistible de tirarse al mar, y de revolcar son cos en les fresques ones, y d'ésser un gran nedador?...

En altres termes: ¿Hi ha algú que, sofrint barbrament el pes de la injusticia que l'ofega, no desitgi a voltes revolcarse entre les multituts, ab l'entusiasme d'un cor que sols espera l'arribada d'un jorn gloriosissim que porti a cadascú la pau y la veritat?...

La estrella lluminosa encara es lluny, mes caminèm, caminèm tots al compàs de l'amor més ample, recullint tots els pobres que trobèm pel cami.

Feblesa... feblesa... que mal que fas al món! Y quànt dèus rumiar pera semblar forta als ulls de... altres febles!

Mirèu els forts còm riuen de goig! Y quins pulmons tan amples, que necessiten tot l'espay pera respirar!...

Es precis bogar... bogar a tots indrets, revolcarse y endinsarse fent capbussons pel mar de la vida, plorar en les desgracies, entusiasmarse a cada triomf.., Bogar sense parar se en aquelles llonges montanyes transparents y escumejants en perpetua agitació... Fendir de dret y de través les ones més gegantines, com brau nedador...

Si alguna volta vos sentiu esmaperduts, com cridats pels abims desconeguts y famolenchs, no desmayèu, cerquèu tot seguit entorn vostre la serenitat y la convicció, y altra volta tornèu a enlayrarvos dolçament per sobre de l'ona que vos venia a sepultar. Y així resplendirèu triomfants.

Cent y cent voltes feuho sota'l sostre immens y sense limits... No hi fa res que vos vingui a interrompre algún borrall passatger...

A dintre l'aygua, en les hores caloroses, quin bo que dèu donar estarhi sospès, sense tocar enlloch! ..

Boguèm pel mar y per la terra.

No'ns deixèm governar pels ineptes; deixemlos banyar en la platja ab els membres encongits y el cos enfora, xisclant y rihent com femelles histèriques, mostrant sos muscles moradenchs tot ballant rodona sardana al compàs d'un repulsiu petament de dents.

S'agafen de mans creyentse ésser més forts, y l'ona indiferent, al retòrcers, els llença mil palets qu'esgarrinxen llur pell tan ben cuydada.

Y cauen espantats, tot bevent aygua, cansantse inútilment.

¿Còm volèu surar, si es tan gran la por que teniu d'endinsarvos, que'l tel prim d'aygua que l'ona estén, després de rompre, com un vano demunt la sorra, no té prou força per'alçarvos?

Teniu d'escatollar ab els dits y fugir enrera!

Contorsioneuvos ridiculament cridant desde la platja, no penetrant jamay en el fons de les grans ones; anèu escoltant tan sols la llur remor... que als brams poderosissims que un dia llencin plorant y rihent, seréu revolcats.

Els forts, els intrèpits que no temen l'embat de les ones, se'n aniràn nuus de pèl a pèl, sense tombar el cap, ab fe y serenitat, mar endins... mar endins... a cercar la ventura en l'illa desitjada que sens dubte trobaràn.

Y en ella seràn benehits per la nova comunió.

MARIO COLL.

DE CASA A CA'L ONCLE

May m'havia allunyat gayre d'aprop vostre, ni may havia sortit del port.

Un dia vaig probarho, y no vaig aturarme fins als quaranta dies.

Durant aquest temps, més d'un cop vaig baixar en terra.

Al cap y a l'ultim hi vaig baixar definitivament.

—

Quan vaig pujar al barco era mitj dia.

Estich segur que tots els qui m'acompanyaven sentien quelcòm estrany, que may havien sentit, puig a mi no m'havien despedit may avans d'aleshores, aixi com jo tampoch may m'havia hagut de despedir.

El barco estava ple de gent que m'era estranya, y a mi, que no m'agrada ésser estrany, me feya una pena'l pensar que jo havia d'ésser el company d'uns desconeguts als qui també jo era desconegut!...

A pesar d'això y d'altres coses, va arribar l'hora de separarme dels que m'havien acompanyat fins allà.

Y vaig quedarme sol en mitj de tanta gent estranya!

Y aleshores vaig començar a pensar còm ho faria pera donarme a conèixer. Hauria volgut que algú's dirigis a mi, pera contestarli ben amistosament... Però ca! Ni ningú se m'acostava, ni deixaven entendre que desitgessin conèixerm pera res.

Y, tot sol y pensatiu, anava passejant per la coberta. Si algú'm mirava, me sentia sofocat per ses mirades: si no'm miraven, me sentia ferit per la indiferencia...

Després vaig anarme acostumant a estar sol, y vaig començar a témer el mar.

M'havien dit qu'era segur que'm marejaria, y sols pensava en això. ¿Patiria molt? Potser no'm marejaria!

Ja sols esperava sortir del port pera fugir de la incertitut.

Va arribar l'hora de sopar, y el barco encara estava aturat. Aleshores vaig començar a conèixer als que venien en la meteixa classe, al meteix departament. Aquesta aproximació'm fou agradosa, no tant pel goig de menjar com de començar a conèixer algú.

Ja no fóra estrany a tothòm! Y ja no tots me serien estranys!

A taula hi havien: un italià, metge y molt amich de fer viatges; un capellà aragonès; un pasticer tot *campechano* y complimentós, d' aquells que no s'engreixen perque may estàn contents El pobre home tenia posat de serio. Li agradava tenir rahó, però per fer veure que tenia modos, sempre donava la rahó y la paraula al pare capellà. M'estench en la descripció d'aquest pasticer perque'm feya molta gracia. Duya vestit clar perque anava de viatge; també per'xò duya gorra, puig aixi's fa; sempre duya la gorra posada, però com que li havien dit que a América eren molt fins, pobre home, sempre tenia la mà a la gorra. Era ben bé lo que se'n diu un home ben educat. Quan a taula li servien el plat, el passava al capellà, però may al vehi de l'altra banda.

Y prou d'això.

El cas es que, a entrada de fosch, varem sortir del port.

Tots erem a coberta. Els uns guaytaven Montjuich per última vegada; altres se fixa-

ven en el monument a Colón; la major part agitaven els mocadors en l'ayre; uns tenien tristesa y altres aparentaven alegria.

Jo mirava enfora, cap allà a l'horitzo; allà, no sé ahónt!... Mirava allà pera veure, pera esbrinar si endevinava ahónt, poch més o menys, m'havia de marejar.

Y en tant el barco anava sortint, poch a poch, majestuosament, y jo encara no'm sentia marejat. Aleshores ja'l desitjava'l mareig, puig si l'hagués tingut, al menys podria esperar deixarlo o que'm deixés...

A la nit, avans de ficarme al llit, el barco va començar a moures més fort que fins aleshores; l'aygua del mar passava per sobre la coberta; no's podia donar un pas. Com que no hi estavem avesats, el qui ho provava queya.

Jo'm sentia malament, y me'n vaig anar a dormir.

L'endemà varem veure terra; el meu esperit estava tranquil.

La terra va perdres de vista.

Ja'ls passatgers ens coneixiem, y passavem el temps entretinguts. Les nits eren serenes y les passavem distretament, fins que la són ens portava al llit.

Al arribar a Màlaga vaig sentir una gran impressió. Ja feya temps que no veyem més que mar y cel. Ens haviem adormit en mitj del gran cercle blau, y al despertar quin goig! Ja veyem terra! Ja'ns aturaríem y podriem baixar en terra ferma!

Al arribar a Cádiz reberem semblant impressió que al veure dies avans les costes malaguenyes dibuixantse en l'horitzó...

Y aixi, de Cádiz a Las Palmas y d'aqui a Tenerife, y després a La Creu de Las Palmas, varem fer camí. Després també deixarem les Canaries; ab elles varem perdre de vista les últimes possessions d'Espanya, y els últims guardes civils.

Després varem estar nou dies sense veure terra; sempre ab el llapis als dits comptant les milles que haviem fet, les que mancaven, y per tant els dies qu'encara trigariem a veure terra.

Per fi vegerem Puerto Rico. Crech que'ns va semblar més bonich que les terres fins aleshores vistes perque s'havia fet esperar més. Ademés ja erem a América. El barco s'anava buydant.

A l'Habana'ns varem quedar sense quasi cap passatger. Alli, com es costúm, varem fumar els populars cigarros.

D'un port a l'altre y sense grans peripecies, a la fi varem arribar allà hont anavem: uns aqui, altres alli, y jo a Guatemala.

Pel camí del port a la ciutat, el meu oncle va venir a rebrem pera conduhirme a casa seva.

—

Pera que vos feu càrrech d'alguna ben hermosa costúm d'aquest pais, vaig a explicarvos l'arribada.

Penjant de les columnes del pati-jardi, hi havien tot de draps virolats, com es costùm en les festes.

Per terra tota la casa estava coberta de pinaça tendra; les columnes y les parets estaven enramades; pels recons, entre'ls draps y les palmes, hi havien fanalets ab vidres de colors, y com qu'era fosch, els fanals eren encesos y l'efecte resultava immens pera'l meu esperit cansat.

La taula estava parada. Aixi que'ns hi posarem, les serventes varen encendre cohets y petarts.

A la porta uns tocadors de *marimba* feyen musica ab sos esturments fets de fustes molt fines; y les serventes ballaven.

De tant en tant, pel llarch del corredor, passava un'ombra que s'allunyava de les altres pera veure al foraster.

Després la marimba va callar, y's feu el silenci; la nit ja era ben entrada y tots teniem són.

L'endemà vaig despertarme ben descansat, y vaig ferme càrrech del lloch ahont me trobava.

Durant la nit havia somniat ésser entre vosaltres, y la claror del dia'm va desenganyar. El meu quarto donava al jardi de l'oncle. Mirat desde'l jardi, el meu quarto semblava un ninxo, ab sa porta al corredor, hont hi han altres forats, que són les portes d'altres quartos...

Quan vaig sortir al carrer, vaig veure coses belles.

Les cases són baixes, y el sol sembla illuminar més; puig l'alçada de les cases no fa quasi gens d'ombra.

Al llarch dels carrers, families senceres van y venen de llurs pobles ab ses mercade-

ries al cap. Altres porten àmfores. Les mares porten llurs petits penjant a la esquena, sostinguts y embolicats en virolats mocadors.

Si en són d'hermoses anant amunt y avall, ab ses trenes lligades al voltant del cap, com una corona que les hi fa de coixi pera la llur càrrega!... El vestit es senzill, però més que hermós, per l'harmonia y vivesa dels colors del teixit. Ses cames núes fins al genoll són fortes y ben fetes. Els braços, com pales pera ferse pas entre'l vent, pengen nuus, moventse sempre mentres se mouen les cames. Llurs pits són forts, llurs boques, mitj descloses sempre pera donar pas a l'halè del cansanci, deixen veure la blancor de les dents... Que'n són d'hermoses!...

Les festes d'aqui no són molt atrayentes pels qui sols gosen al teatre, però a mi m'han produhit grans sensacions.

Figureuvos les barraques nedant en la llum del sol que bat pel demunt dels rostres, dels vestits virolats y de les virolades fruytes; figureuvos grans extensions aixi...

Y encara un'altra cosa: en algún departament el mercat es purament tal com el somnien els anarquistes més intelectuals. No's preocupen del vestir, perque tots són iguals y lliures. Quasi bé van nuus. Els homes mostren les cames y les dònes el pit. No hi ha la moneda qu'envileix y rebaixa la grandesa dels fruyts de la naturalesa, sinó que tots junten ses mercaderies sota'ls lluminosos raigs del sol, y s'estableix el cambi sense paraules vanes, sense regatejar. «Jo necessito tal cosa que vos teniu: vegéu qué vos convé de lo que tinch jo!» Y ja està.

Y, mentres tant, hi ha entre ells qui cerca semblarse als europeus!...

Y entre'ls europeus n'hi ha molts y molts que prediquen doctrines que aqui's practiquen sense predicarlesl...

Aqui hi escauria lo que deya Jesucrist, y que un'altra vegada vaig escriure al final d'un article: «El qui tingui orelles pera sentir, que ho senti.»

JACOBUS SABARTÉS

Guatemala, desembre, 1904.

PINTURA Y DIBUIX

A CA'N PARÉS: R. M. PADILLA. — LLUIS BAGARÍA.

Ho tinch dit varies vegades: l'artista no s'ha de limitar a reproduhir, o a donarnos *sa* visió personal de les formes; sa missió es més elevada: interpretar el fons de les coses. Això es lo que han fet els grans artistes. Aquesta afirmació m'ha valgut rebre particularment enérgiques protestes. Val a dir, en *descàrrech* dels protestants, qu'estaven convençuts de que l'afirmació era purament meva, y que, afortunadament pera ells, no han portat la protesta al terreny de la polémica pública, que m'hauria limitat a sostenir repetint l' afirmació y posanthi a sota totes les firmes més o menys termenades en *of* que l'han feta. Arribat aquest cas, els senyors protestants s'haurien llevat el barret, perque'ls noms estrangers tenen la virtut de fer fer aquell acte, y haurien confessat potser d'una vegada que l'afirmació no tenia de dolenta pera ells sinó'l que jo la fes. Ara està de moda pensar y discutir ab aquesta lògica. No fa pas molt, un distingit escriptor català que ab mi se les havia, *reventava* la tendencia d'una obra meva que afirmava havia *tret* d'una *hermosa* obra d'un *plebeyo* fillol seu. Excuso dir, entre perèntesis, qu'he posat punt a la polémica tan mancada de lògica y que començava a esdevenir injuriosa: no'm refereixo a lo del *robo*, sinó a que incidentalment dit padri m'anomenava *castellà!*

Tornant a l'afirmació «l'artista ha de *dir* quelcòm», els meus intèrpretes (tinch la honorable desgracia d'ésser interpretat) entenien que jo volia dir que l'obra artistica ha d'ésser una mena de manifest politich-sociològich o cosa per l'estil. Es inútil que les meves idees sobre aquell punt estiguin esbargides en grapats d'articles y en les meves obres: som a un temps y a una terra en que, si voléu que no vos desnaturalisin, heu de dir en l'ultim paragraf qu'escriviu tot allò que penséu del món desde sa creació. Y's comprén: es tan *activa* (!) la vida barcelonina, y donen tanta feyna les qüestions personals a les que s'han de dedicar déu o dotze articles per lo menys, que, parlant en serio, s'ha de fer donantho tot ben mastegat.

No es estrany, donchs, que mastegui una mica aquell *dir* avans de parlar dels quadros qu'en Rafel M. Padilla té exposats a Ca'n Parés. Cada art està destinada a *dir* determinades coses. Devant d'un paisatge podém sentir diferents ordres d'idees, cada un dels quals necessita una art determinada pera expressarse. Tals idees haurán necessitat forçosament de la forma literaria; tals altres, per sa vaguetat, de la musica... etc.; altres, en fi, de la pintura. Aquest ordre misteriós d'idees que no poden concretarse sinó en

una tela y quina naturalesa característica fóra llarguissim explicar, es el que pertany comunicarnos al pintor. Una tela no dèu ferse pera donar una nota de color, ni un dibuix, ni mostrarnos la manera còm un home dóna les pinzellades y veu el color estendres per sobre les coses, sinó que tots aquests elements y molts altres han d'estar al servey de la exteriorisació d'aquella *classe* d'idees, sentimentals o sensacionals, que no tenen altra forma d'expressió. Això es y això entench que ha d'ésser el ver art y el gran.

Feta aquesta lleugera explicació, espero que'ls meus *vibòrichs* intèrpretes no'm faràn afirmar que crech que una obra d'art ha d'ésser la llista de la bogadera, lo que'm produhiria'l temor d'ésser mal vist als ulls de l'esdevenir, tant més quan ni sisquera *crech* en això que nostres joves artistes ne diuen *fer vida*, y que consisteix en representar al *obrero en sus funciones*.

—

El senyor Rafel M. Padilla no'ns *diu* res en els catorze quadros que té en la casa dita. L'artista no'ns parla *per boca* de cap d'ells. S'ha limitat a posar el cavallet devant de lo bonich, de lo agradable: però del llenguatge qu'ell dèu haver escoltat en aquella natura que reprodueix, no'ns en diu ni un mot. Cal ferli justicia posantse en el seu terreny; ell sens dubte no's dèu haver proposat altra cosa que reproduhir lo bonich, y hem de confessar que això ho logra forces vegades. Potser, observant les teles baix aquest punt de vista, hi trobarèm qu'en quasi totes hi manca ambient, ayre; però s'ha de reconèixer que l'autor demostra grans coneixements de l'ofici, y que ses meteixes vacilacions donen idea de qu'es apte pera'l perfeccionament.

Algún dels quadros es d'una poesia encantadora; l'acert en la tria del lloch es evident. Una nota de cel rogent, sobre totes, es altament sugestiva per lo misteriosa y ben entonada. El dia que'l senyor Padilla's proposi *dirnos* els dolços mormolls que haurá escoltat de la naturalesa, ho podrá dir bé, perque disposa d'un bon *diccionari*.

—

En Lluis Bagaria exposa una serie de caricatures de gent de casa. Són delicioses. Es difícil caricaturisar, y en Bagaria hi té una gran disposició Sobre tot se caracterisen ses caricatures perque són molt personals. Es curiós: la majoria d'elles no s'assemblen en res als originals, y no obstant aquests se reconeixen tot seguit, y un riu. ¿Pot demanarse més? Com a factura's distingeixen per una gran simplicitat en la linia. Se pot ben dir que són d'actualitat perque... *japonegen*.

F. Pujulá y Vallès

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Yang-Hun-Tsy, *per W. Sieroscewski.—Novela xina.— La Vida Literaria.—Barcelona.*

Es aquesta una interessantissima novela en la que'l seu autor relata d'una manera amena y brillant una serie d'episodis y d'aventures que arriben a donar una idea bella y adequada de les costums y modo d'ésser de la original y poch coneguda vida social de l'imperi groch.

Es una obra ben recomanable, puig que a sa condició de novela fantasiosa y episòdica, reuneix la d'ésser un hermós estudi psicològich; coronant el conjunt del llibre una serie d'escenes y de descripcions que realment acrediten a l'autor de novelista expert y de colorista atrayent.

Repetim, donchs, que *Yang-Hun-Tsy* es una obra digna d'encomi y mereixedora d'ésser llegida per tots els admiradors de les costums dels pobles orientals. La traducció está plena de galicismes.

—

Los labios alucinados, *per E. Gómez Carrillo.—La Vida Literaria.—Barcelona.*

Formen aquest llibre una serie de quadrets pera tots els gustos y de tota mena; puig que al costat de pàgines tan inspirades y tan hermoses com *Bendita seas!... El crimen de Blanca* y, principalment, les inspiradissimes de *Nostalgia del dolor*; hi ha notes tan discordants y desentonades com *La Guillotina* y *La suprema voluptuosidad*, que semblen més propries pera'ls follets *ilustrats* y els llibres *verts* que's llegeixen d'amagat del mestre, derrera dels banchs de la càtedra de l'Institut o sota'ls pupitres de les aules del colegi de segona ensenyança, que no pas pera ésser publicades en un llibre que, malgrat lo estantís del titul de *Labios alucinados*, té, o al menys sembla que hauria de tenir, pretensions d'obra seria y artística.

En quant a la dedicatoria, en la que'l propri autor califica la seva obra de *páginas de fiebre*, ens sembla molt més propria d'un article de *La Saeta* o de *Vida Galante* que no pas d'una novela culta y ab aspiracions d'obra d'art.

Es una veritable llàstima qu'en la major part de les obres d'en Gómez Carrillo, per sobre de l'innegable sentiment artistich que l'inspira, y del notable bon gust del seu estil, hi predomini una ridicula *pose* pornográfica que demostra que, a pesar del seu talent y de la seva ilustració, no ha sabut veure l'autor a la societat francesa en que viu, sinó a través dels seus sentiments de *corrido* meridional, d'americà de sang espanyola. Es una veritable llàstima.

Arnau Martínez y Seriñá

PREJUHÍ

La escena en un primer pis de la Rambla, a les dues de la nit. Una senyora jova, de rostre hermós y cos flexible, tombada més que cayguda sobre'l magnifich sofá d'una luxosa sala, panteja descompassadament, y de sos ulls, a cada parpelleig, n'ixen llàgrimes abundoses que regalimen per ses vellutades galtes. Enfront d'ella, a un angle de la sala, recolzat al cayre del piano, son marit resta en actitut de fonda perplexitat. La cambrera, que ha hagut d'ésser testimoni d'un violent altercat entre'l senyor y la senyoreta, esguarda a abdós ab ulls en que s'hi reflecten la compunció y l'esverament.

—No!—diu la senyora:—Aquesta situació no pot durar més, y no durarà! M'has enganyat! No ets el qui eres avans, quan deyes que volies ferme un niu al cel y covejarmhi ab tos braços!.. Les teves culpes tinch de pagarles jo: tu ets immune, com a home... però jo't desprecio y't deixo! Sí, sí que hi aniré a casa! Demà meteix! Però serà pera quedarmhi, no pera demanar més cabals, inventant falornies, combinacions de negocis problemàtichs y mentiders... Ho diré tot, explicaré la trista situació a que m'han portat ta vida dissipada, tos vicis ignominiosos! ..—

Ell no replicà: semblava que son pensament fos lluny, lluny, en cerca d'una solució salvadora que cada cop li semblava més impossible. Però la cambrera, entre sanglots, s'atrevi a dir:

—Per l'amor de Deu, senyoreta! Miri que serà pitjor pera tots! Tranquilisis!..—

—Ja ho sents—digué aleshores el marit, aixecant vivament el cap.—No estarás tan cega que no capeixis l'escàndol que aytal resolució promouria en nostres families, en nostres coneixences... Pensa quines murmuracions, quines calumnies s'aixecarien arreu!... El mal ja es fet; mes no l'he fet jo, sinó una passió nova en mi, y com a tal excusable... He dit passió, y encara dech atenuar la paraula. Tu sabs ben bé que jo no n'era de jugador, ni ho sóch, ni en seré... com t'ho he jurat suara!... Si, si: tens rahó! No devia anarhi may al Casino, teninte a tu, àngel meu, a qui estimo ab tal vehemencia que no sé ahónt me durà mon desespero si no desisteixes de ta resolució!...—

Callà'l marit y's feu un silenci absolut. En la sala hi planà la desolació de les grans penes mudes. Marit y muller restaren immòvils llarga estona, esperant ell debades un intent de reconciliació per part d'ella...

—

La senyora s'havia retirat a sa cambra. El senyoret s'endugué apart a la cambrera y li digué:

—Fesli companyia, amanyàgala si's desperta; que no sàpiga qu'he sortit... ¿sents? Cal que me'n vagi, perque... avans d'una hora... portaré a casa la tranquilitat!...—

Digué això ab tan aplomada serenitat, ab tal convicció, que la cambrera'n quedà admirada.

—¿Vol dir?... ¿Tindrà valor?... Són quarts de tres... ¿Ahónt anirà ara?...

—Callal Es un presentiment, es un secret!... L'ultim recurs que'm queda!... Xist!... Calla!—

Tregué de son *secrétaire* un plech de papers, ne prengué un tan sols, y estrenyentlo nirviosament en sa mà ossosa, se'n anà botent escales avall.

La cambrera, després de tancar suaument la porta, tornà al costat de la senyoreta sense fer gens de remor. La senyoreta havia quedat adormida, ab un somni intranquil, penós; la cambrera també s'adormí ben prompte.

Ja havien tocat les tres quan el soroll sórt d'un cotxe al lliscar pel fanch se feu sentir, parant en sèch devant la porta de la casa.

D'una sola esbranzida, reprimint l'halè, el senyoret arribà al pis, apareixent de sobte en la enfosquida cambra com impelit per eruptiva força.

Despertaren abdues dònes ab la remor dels passos del senyoret, la cambrera encengué'l llum, y el vegeren llavors somrisent, però pàlit, espargir grapats d'or en la taula de centre, or que treya de ses grans butxaques en tant que, febrosament, separava d'un gros feix de bitllets de banch el paper que havia pres al anarsen y que cuytà a tancar de nou, pressosament...

. . . . . .

Y quedà en el fons de sa conciencia'l secret de que la làmina del panteó de la familia havia sigut penyorada sobre una carta.

JAUME PALÓU

PER LES MONTANYES

I

Cap al tart, per la montanya,
só sentit un floviol:
ay, el pastor que'l tocava,
prou coneix al rossinyol!
Qu'era trista la tonada!
Si era dol seu, Deu l'ajut!
Cóm ha d'amargâ una pena
ab aquella solitut,
hont a tot crit que s'aixeca
cada cingle li respòn,
li responen bosch y prada,
li fa glosa cada font!...

II

Com més alta es la montanya,
més me tempta de pujar;
com més aspra es la pujada
més el cor se me'n va a dalt!
La montanya que pujava,
clava'l cim en el cel blau;
té la falda verdejanta
y el cap nuu, com un gegant...
Ja les forces me mimvaven
quan vaig sê arribat a dalt:
la ventada udoladora
me feya tentinejar...
Mes en aquell cim altissim
cor y ulls s'esplayen tant!...
Allà al fons, blancor de pobles..
allà al lluny, blavor de mar...
y aquell llarch ovirar terres
que no's pot may acabar!...

III

Vaig veure un poblet
anant per montanya!...
Jo anava pujant,
el front me rajava,
mon cos fadigat
pesava, pesava!
Jo duya un bastó
que prou m'ajudava,
jo duya un desitj
que amunt m'estirava,
jo veya un poblet
que m'enamorava! ..
Quan vaig sê allí dalt,
ja'l sol se'n anava

—

Té una montanya
per capçalera
del llit de roques
hont dorm humil;
té una font viva
que sempre raja,
sota d'un roure
ferm y tranquil!
Té unes casetes
xiques, molt xiques ..
jo les guytava
tot endo'cit;
eixint d'endintre,
flayres de sopes
semblaven darme
la bona-nit!...

—

Ay poblet de la montanya,
si'm volguessis acullî!
Tan sols per passar la fosca,
fins a demà dematí...
El poblet de la montanya
té bon cor y m'ha acullit;
l'home més humilt del poble
me fa ofrena del seu llit!
— Caminant, dorm y reposa:
Deu te dó una bona nit! —

—

Sol-solet ja me'n desperta
tot guaytant pel finestró,
sol-solet de matinada
que tot just dóna escalfô.
Sento olor de farigoles
y la veu de l'alzinâ...
Mestressa, bona mestressa,
ja'm podèu fer l'esmorzâ!
En el cor de la boscuria
jo me'l vuy anâ a menjâ;
assegut sota una alzina,
trobaré més grat el pa!

—

Ay poblet de la montanya,
jo me'n torno a la ciutat;
quan arribaré a les planes
ja estaré ben anyorat!
Quan seré ja entre las boyres
que'l Dolor manté constant
en les ciutats verinoses
hont s'hi estima odiant,
pensaré qu'en alta serra
tinch un niu per nâ a oblidâ
y guarirme les ferides
que la lluyta m'obrirà!...

FRANCESCH SITJÁ Y PINEDA

TEATRES

Mamá Colibrí

Mamà Colibrí als trentanou anys, casada y ab fills—un dels quals ja es un home que està a punt de casarse — es encara una criatura, un cap fluix en que may hi ha niuat una idea seria. El seu marit, un home de negocis que sols per ells s'apassiona, s'hi va casar *perque sí*, y ni ell, ni els seus pares, ni ningú, s'ha cuydat de prepararla pera la batalla de la vida. Als trenta nou anys té encara'l cor verge: no ha estimat a ningú y ningú l'ha estimada. Juga ab els seus fills com si fossin germans seus y, vivint la vida lleugera que caracterisa a les elevades classes parsenques, sense res que fer, res en que pensar y ningú a qui estimar, se distrèu servint de confidenta als seus fills, que li expliquen els seus amors fácils y totes les histories més o menys escabroses que preocupen a la bona societat. Però, sota aquestes apariencies de lleugeresa, s'hi amaga un temperament apassionat. No es possible enganyarse: el seu carácter prompte, els seus capritxos y toçuderfes infantivols, les seves rialles y plors immotivats y l'agitació continua que la domina, són signes evidents de que en aquell cor hi ha latents grans passions y sentiments fondos que un dia o altre esclataràn. Y succeheix aixó del modo més ignocent: un amich dels seus fills, hermós com un àngel, de cap ros y mirada tendra, l'ha interessada; veyentlo constantment desde petit, l'ha estimat com un fill més y... un dia, sense saber còm, s'ha trobat en sos braços. Ella tenia trentanou anys y ell setze o divuyt. L'angelet encara ignocent s'ha deixat estimar, seduhit, dominat per aquella dòna espléndida que, arribant tart a la vida de l'amor, sembla que vulgui rescabalarse del temps perdut. En aquell amor pecaminós, quasi bé incestuós, hi posa ella tota l'ànima, tota la sensibilitat maternal y tot l'ardor d'un temperament sensual. Res al món existeix pera ella fòra de aquella criatura viciosa, adorablement viciosa; y quan se descobreix tot, quan el seu propri fill y el seu propri marit la condempnen en nom de l'honor y de la rigidesa de principis morals que sustenten, ella reconeix sa falta, plora y s'humilia, però defensa al seu aymant: ell no hi té cap culpa. «Mateume si voléu, però a n'ell no li toquéu un sol cabell.» Els homes ño ho entenen aixi, y volen demanar explicacions al nen atrevit. Aleshores la femella treu les urpes: «No hi ha drets ni devers pera mi: sols hi ha la vida d'amor que m'espera » Y tranquilament deixa al marit, deixa als fills y ho deixa tot pera viure un quant temps més, molt poch temps més, tot el temps que sia possible satisfent l'única passió de sa vida.

El drama s'ha acabat. Però l'autor ha volgut fer l'epileg. El nen s'ha fet home, la dòna s'ha fet vella. Un altre amor primaveral ha esborrat l'amor de la tardor. Ha arribat l'hora del sacrifici. Y llealment, resignadament, heroicament, mamà Colibrí cedeix el lloch a l'amor de la primavera triomfant, que's presenta en forma de *mis* nortamericana.

Encara l'autor, l'Henri Bataille, ha volgut fer un altre epileg: la tornada a la llar honradament burgesa de la pecadora. El fill y fins la nora, que ja han donat un nét a mamà Colibrí, la perdonen; el marit no. Y caú el teló després d'una escena senzillissima: un criat entra y pregunta a aquella senyora, encara jova, encara elegant, que no coneix, qui es y qué vol. «Sóch l'avia», contesta mamà Colibrí. Y en aquest crit hi sentim tota la melancolia, tota la sorpresa y tota la protesta de aquell cor exuberant qu'encara se sent capàs d'estimar d'un modo més turbulent que'l de un'avia senzilla.

Crech que això—explicat a grans trets—es lo que ha volgut pintarnos en Bataille en sa última comedia que, diuen, ha tingut gran éxit a Paris. Judicar l'obra per la traducció que'ns han donat al Principal, ho considero temerari. Evidentment en ella hi ha d'haver quelcòm més de lo que'ns han donat aqui. Coneguda la *pruderie* dels traductors de la Tubau, y donat lo escabrós de l'assumpto, no es aventurat suposar que l'obra ha sofert mutilacions y *suavisacions* d'importancia. Seria, donchs, mala fe senyalar defectes, deficiencies y fins inverosimilituts que vaig notar en la traducció y que tal volta en l'original no existeixen, o que, cas d'existir, queden tal volta compensats per la finura de l'estudi psicològich que indubtablement ha volgut fer l'autor: estudi qu'en la traducció tampoch apareix prou nét.

A més d'això, s'ha de tenir en compte que'l diàleg vibrant e intencionat que caracterisa a l'autor francés tampoch se conserva en la traducció, lo qual contribueix a que'ns sembli l'obra bon xich llarga y a troços pesada.

En veritat, jo no sé per qué'ns les han de donar aquestes obres si no les volen traduhir literalment. L'autor hi pert y les empreses també, puig en definitiva, mutilades aixi, resulten manses. Y, manses per manses, jo pregunto a la senyora Tubau, *con beneplácito* del seu marit: ¿per qué no tradueixen les comedies d'en Baró, del nostre Baró, vull dir del Baró dels altres... que són un model de mansuetut, de moralitat y de gracia casulana? ¿Veu? En elles no hi haurien de tocar res. En tot cas afegirhi... afegirhi... afegirhi sal... sal a grapats.

Dels executants mereixen citarse en Garcia Ortega y les germanes Carbone, que diuen ab molta gracia e ingenuitat. Els demès no feren res d'extraordinari. Es dir, si: la Tubau intentà fer una cosa extraordinaria, y es volernos fer creure que té trentanou

anys, que sab aparentarne trenta y qu'es alegra, *vivaracha* y entremaliada com una criatura. Inútil es dir que no logrà'l seu intent. Els filosofs parlen de l'impossible metafisich. Heusaqui un concepte del que la senyora Tubau no'n dèu tenir noció clara. No li faré càrrechs per això. Fóra un xich maça exigir a una actriu espanyola qu'estudiés metafísica!

EMILI TINTORER

EN PATUFET VERSAYRE

Ja era hora. Ja era hora de moltes coses. Ja era hora de que jo reprengués les meves tasques de colaboració a JOVENTUT, sospeses per un desagradable incident que per fortuna, y com era d'esperar tractantse d'amichs y companys tan honorables y *smarts*, termenà dignament ab una acta que no era de diputat com maliciosament ha volgut suposar un apreciable colega que té tractes ab aucells.

Ja era hora de qu'en Victor Català comencés a adquirir la importancia que's mereix, desagradant a algú. En efecte, y que'm perdoni l'eminent escriptor: se li feya una injusticia al alabarlo a chor. Agradava a tothòm, y això era ofensiu pera ell. Cert es que de la manera que agradava quasi podia dir qu'era objecte de severes censures, donchs els uns li alabaven el *purisme*, lo que no es d'estranyar aqui hont se *cigarreteja* d'un modo horrible; y els altres s'hi entusiasmaven perque *salava* y això presentava ses obres als ulls d'ells ab un *caràcter* parell al que troben en les obres russes perque s'hi parla de *kirsh*, *estarosta*, *kibitka* y altres coses que no sé pas si nomenaria bé (me penso que no). Però cap li alabava son verdader mèrit de pintor d'ànimes, d'aquelles ànimes petites y migrades dels nostres pagesos, que tants tapiços y tantes estores poètiques floralesques han omplert.

Ja ha arribat l'hora, si; y qui ha fet sonar el rellotge ha estat el *nyinyo* Carner, el Patufet sapient, aquella eminencia *violètica* a qui hem vist algunes vegades vestit d'home pels carrers y per les sales de Jochs Florals.

Velshiaqui que l'altre dia agafo la revista *Catalunya* y llegeixo:

«*Com que'l pobre Victor Català ho fà tan malament, els seus imitadors no ho poden fer pitjor.*»

Y ja no'm vaig poder aguantar: obro la carpeta dels meus trevalls y trech unes quartilles: no eren precisament creacions originals, eren exercicis critichs que devegades m'entretinch a fer. Y vaig dir:

«Ara si que ha arribat l'hora de cantar les glories d'en Patufet-Carner ab totes les solfes, fent veure'l còm y el per què dels seus mèrits, sense sentar afirmacions a la babalà, analisant y sospesant ses obres, y judicant, en fi, ab tota conciencia.

Però ¿quines són aqueixes obres? Ay! Redolins, petits redolins escampats pels certàments floraleschs de nostres pobles y viles. El nostre Patufet encara es barbamech y del seu senderi encara no se'n pot dir magi: de maginet no passa, y es natural que la criatura no hagi fecondat *obres*, sinó *obretes*. Els xichs se fan grans; d'ambició no n'hi manca; per ara ja ha demostrat qu'en una obra petita s'hi poden fer cabre tantes bestieses com en una obra gran, y això es quelcòm.

En la impossibilitat, donchs, de judicarli una obra de les dimensions y la empenta de uns *Drames rurals*, o d'una *Solitut*, el judicaré per peces menudes, per les peces menudes com els sonets y romancets en que sol entretenirse. Y ab poques mostres n'hi haurà prou. Me bastarà desenterrar del meu calaix la critica *privada* que pels derrers Jochs Florals vaig fer d'aquells sonets titulats *Corones*, que li valgueren la Viola en justa compensació als amohinos que havia tingut escrivintlos, donchs es fama que havia estat un mes pera fer cada un d'ells, y un altre mes pera referlo, cambiant aquest vers, titllant aquest altre, *modelant* mes y més les incoherencies de cada un ab nous giros *cultiformes* y *cursifondos*.

Somhi. Vinga'l llibre y a veure còm va aqueixa lliçó. Els tafanerots com tu cal que la duguin ben apresa pera que no'ls hi piquin els dits. Y creume que a mi m'agrada molt picar els dits dels nens tafanerots. Somhi, Patufet.

ELS PATRIARQUES

Oh els dolços Patriarques de barbes infinites
qui prenen el somriure del lluny dels horitzons...

¿Què vol dir això? ¿Que'ls horitzons tenen un lluny, lo que seria suposar que tenen un aprop, y que d'aquest lluny prenen el som-

riure'ls Patriarques? ¿O bé que'l somriure'l prenen del lluny (*coma*) dels horitzons? En aquest cas, ¿qué significa la imatge aquesta? ¿Qué significa *pendre* un somriure d'a la vora, o de dotze kilòmetres? Un somriure s'*aprèn*, però no's pren, Patufet.

y giren les mirades exemptes de sospites

Però les sòspites ¿de qui són? ¿Són de les mirades dels Patriarques, o són dels que'ls hi veuen girar les mirades? Si són dels primers, ¿ahònt les giren les mirades, y què té que veure ab el patriarcat la manca de sospites en les mirades d'ells?

y alcen la mà quan neva per heure borrallons!

Així, ab admiració y tot. Si en Patufet-Carner no'm capsés el sonet ab el mot *Patriarques*, aquest vers me faria creure que's tracta de baylets que alcen la mà pera heure borrallons!! Ja has fet bé d'admirarte, Patufet: jo no he pogut estarme de posarnhi dues d'admiracions.

Reposen en el bàcul florit de benhaurances,
sa veu es una brisa de pau que s'esvaeix,

¿Qu'es lo que s'esvaeix? ¿La pau? ¿La brisa? ¿La veu? La pau no pot ésser, tractantse de Patriarques. La brisa... ¿còm s'esvaheixen les brises? Dèu ésser *sa veu* lo que s'esvaeix. Y en aquest cas, ja faràs el favor, amich Patufet, d'explicarme per què s'esvaeix la veu dels Patriarques y què té que veure ab el caràcter artistich d'aquests el que sa veu s'esvaeixi o no.

y el plectre d'or de l'àngel que diu les mil lloances

¿Quin es aquest àngel que diu les mil lloances? ¿L'has inventat tu meteix, maco? Altres coses inventen els poetes que's ponderen, s'alaben y's permeten quan estàn bé y no són ripioses, però aquest àngel a qui fas dir les mil lloances sens explicarnos quines són (que bé'ns ho has d'explicar si ho inventes), ni a qui van endreçades, ni per què són mil, no's pot acceptar. El teu àngel no es *de recibo*.

y el plectre d'or de l'àngel que diu les mil lloances
se'l passen y l'aixequen y guayten còm llueix.

¿Llueix? En català's diu *llu*, o *lluu*, home. Lo primer que han de saber els noys es gramàtica. T'ho passo com a llibertat poètica, per més que ab tu no's pot ésser condescendent, perque te'n prens maces de llibertats. Com que desde que no portes els cabells llarchs ja't penses ésser un home!...

Tornant als teus Patriarques, creume, Patufet, són uns idiotes consumats. Malgrat llurs barbes infinites, es a dir, malgrat tenir moltes barbes, heuen borrallons, y's passen, aixequen y guayten còm *llueix* el plectre d'or de l'àngel.

Els cercles radiosos de perfeccions divines...

¿Què vol dir això? ¿Que las perfeccions divines se manifesten en forma de cercles radiosos, o que'ls cercles *irradien* perfeccions? Si lo primer, ¿què són cercles *radiosos?* Si lo segón, ¿quins cercles són aquests que'ls Patriarques,

rihent de goig, els prenen com celestials joguines
y com infants els obren per veure què hi ha dins?

¿Quins cercles són aquests que, bo y *radiosos*, s'han d'obrir pera veure què hi ha dins? ¿Són per ventura cercles esférichs? Y tant de mal t'han fet els Patriarques, Patufet, pera que'ls presentis com a beneyts del cabàs qu'heuen borrallons, se passen el plectre guaytant còm *llueix*, y òbren els cercles radiosos pera veure què hi ha dins?

Ells parlen en coloquis suaus y delectables,
y al onejar sens fites dels càntichs perdurables...

¿Onejar sens fites? Ara si que m'has mort, Patufet! Passém per l'onejar dels càntichs, però per les fites, no. Ni prosaica ni poèticament l'onejar té fites, que sols Deu sab ahònt se li posarien.

a la llur falda gronxen els rossos querubins.

¿Al onejar dels càntichs, a la llur falda gronxen?... ¿Al... al... gronxen!!!... Vaja, està vist: els Patriarques són unes maynaderes tocades de l'ala y tu ets maça carrincló.

Anèm per un altre.

Els Profetes

Oh els solemnials profetes de veu que fuheteja
y fa brollar sangnosos vapors en els festins!

Aquests vapors sagnosos que'ls profetes fan brollar no se sab d'ahònt en els festins precisament, són tota una epopeya.

Travessen els misteris ab glavi que flameja
y tenen els ulls foscos de veure tan endins.

¿Tan endins de què? ¿Dels misteris? De

temps dèu èsser, però s'ha de dir, perque un sonet no es pas una endevinalla. Potser es de veure tan endins de les coses. Ditxosos ells que no's veuràn precisats a obrir cercles pera veure lo que contenen.

Ells viuen en les cimes;

no sé per què, però sospito que dèu èsser pera veure ademés el món a vista d'aucell; millor dit, pera *vèureles venir* de lluny.

la broma temptadora
s'esqueixa y fuig, si guayta sos ulls llampeguejâ;

Una broma que guayta dèu èsser una broma teva, Patufet; però una broma temptadora es una broma maça pesada. Perque ¿a qui tempta la broma aquesta? ¿Qu'es això d'una broma temptadora? Es clar qu'es un consonant y res mès, perque ni que tempti el cim de les montanyes ahont viuen els Profetes, ve a tom.

alcen les mans assobre la onada moridora;

Si no'ns expliques quina onada es aquesta, ni què té de profètich alçar la mà sobre lo moridor, trobarèm que'l *moridora* ve portat pel *temptadora*, aquest per aquell, y tot lo de la quarteta per la necessitat de fer una quarteta.

els duhen aygua'l núvols, les àligues el pa.

Bon profit.

Y acaten sos presagis d'horror totes les coses:
s'esfondren els imperis, cau l'ídol entre roses
al càntich dels profetes, selvatge y resplendent.

¿Els profetes prediuen l'horror? *¿Cau l'ídol entre roses*, es a dir: aixi que canten els Profetes, l'ídol fa una tombarella y cau entre roses? No's pot queixar l'ídol.

Després de tot això, els Profetes omplen el segón tercet ab llur veu, que té *una* amenaça no més, duhent fato sobre la esquena,

y passen sobre'ls pobles com l'udolar del vent;

Es a dir, quedantshi; perque l'udolar del vent se queda en els pobles: es el vent el qui passa, y moltes vegades de llarch.

Prenèm un altre dels sonets.

Els Doctors.

Aquests senyors

Ressechs per les vigilies y esgroguehits de ciencia,
el Divinal Triangle sos ulls fa resplendî;
són la dolçor ses barbes, ses mans la transparencia,

Aquestes barbes dolces són producte d'una visió afemellada a tot serho; apart de que la dolçor no tè res que veure ab la ciencia dels Doctors, com no tenien res que veure ab els Profetes aquelles mans que s'alçaven sobre la onada *moridora*. Y en quant a les mans transparentes en relació ab el doctorat, es una cosa tan nova que'ls raigs ultra-violetes queden enderrera.

Aquests Doctors qu'*encenen els Concilis* com qui encén la pipa, després d'haver omplert els dos quartets y el primer tercet, essent una pila de coses,

són el cant pla de l'orgue sobre la gent que crida,
ses mans són arrugades de sapiguer la Vida,
ses testes són tan blanques del Esprit Sant que hi va.

Tornèm a estar enfront d'unes mans. Aquesta vegada *són arrugades de sapiguer la Vida*, y lo que hi ha, Patufet, es que sens dubte per voler dirnos que'ls Doctors no pensen ab els peus, ens has dit que pensen ab les mans. De tots modos, aquestes mans que avans eren transparentes y ara són arrugades de *saber*, (no de *sapiguer*, com tu dius), són miraculoses. Lo que ja no es tan miraculós són *ses testes, tan blanques del Esprit Sant que hi va*. El miracle aqui està en que la gramàtica no hagi encarnat com el Verb pera ferte un cap nou, amich Patufet: perque aquestes *testes blanques DEL Esprit Sant que hi va*, són un cas d'afassia ben declarat. No he volgut suposar ni per un moment que l'*Esprit Sant* hagi après quelcòm dels pardalets de la Rambla.

Y deixèm *Els Doctors*, pera conèixer

Els Bisbes.

Començant a llegir el sonet, trobèm que'ls Bisbes caminen ab bàcul cargolat, que van carregats d'or y pedres, vestits ab roba violada, que beneheixen ab una mà enguantada y que, alçant els braços, proclamen la Unitat, coses totes elles que podèm acceptar a ulls cluchs. Més ay!

Llur veu es sana y forta com un clarí novell;

lo qual es d'un mal gust a proba de fanfarria; y

les lletres acurullen d'uncions y sapiencies,

lò qual no vol dir res absolutament; es un solemne disbarat sense sentit, sols utilisat pera omplir un vers. Seguim:

Y ells qu'en els tronos seuen y en els coixins reposen,

Sembla qu'han de fer alguna cosa, ¿veritat? Si, senyors: ells, que *seuen* y *reposen*,

remen ab les croces sobre les mars terribles.

Fesme'l favor de lligar les dues imatges. Ab l'agravant de que

per l'alta gerarquía voltats de resplendors
veuen del fons dels segles... etc.

Es a dir, ab l'agravant de no saber si es l'alta gerarquía d'ells qui els volta de resplendors, o si la gerarquia es una senyora que ve a voltarlos, o si tots junts som els qu'hem de cridar *Vòltal!*

Veyàm si Els Confessors ens diuen quelcòm de nou. En efecte, ens ho diuen:

En mitj de les tempestes que sobre'l món rodolen,
els confessors eleven, ingenuus, a chor,
la professó d'antorxes ab flams que no tremolen,
els càntichs que s'allunyen com una boyra d'or.

Se necessita tota la ingenuitat d'un confessor de bona fe pera elevar *a chor* una professó d'*antorxes*, es a dir, d'*atxes*. Perque si es possible elevar un càntich *a chor*, un'altra cosa que no sia sorollosa podrà elevarse *ensemps*, però may a chor. Això apart de que no hi ha manera possible d'*elevar* una professó d'atxes, perque les professons se fan y's desfàn, però no s'eleven ni a chor ni de cap manera. ¿Y què me'n dius dels *càntichs que s'allunyen com una boyra d'or?* ¿Es que la qualitat de les boyres d'or es allunyarse? Si diguessis de les monedes d'or, ens entendriem més fàcilment.

Ells ab son pas adormen les ires de la onada ..

¿De quina onada, de la *moridora?* Quina afició a les onades sense solta! Y quina afició a les mans!...

ells tenen la paraula pietosa com la mà...

¿Qué vol dir això de la *mà pietosa?* ¿Una mà que acarona ab pietat? ¿Té res que veure la *pietosa mà* ab el caràcter del confessor? ¿Se tracta per ventura d'una germana de caritat? No vull pas dir lo que'm sugereix aquesta mà del confessor.

Passo per alt lo del *cansament humà*, respectant les idees, satisfet d'haverne trobat una en la serie d'incoherencies de *Corones;* y deixem mencionar aquell

cenyits per les tortures,

y aquells

són boixos simplicíssims en el desert immens,

ahont el *simplicíssims* no sols desfà la idea de fortalesa donada pels *boixos*, sinó qu'està demanant a crits una lley que condempni ab pena de mort als ripiosos.

Mes ay! ,el bruyt dels homes s'exalta cada día;
la terra'ls fa anyorança, y el viure melangía...

Aquesta terra que'ls fa anyorança ¿qué vol dir? ¿Vol dir la terra ab ses passions, o la terra ab sos clots pera enterrarshi? ¿Vol dir que volen estar *sobre* la terra, o *sota* la terra?

¿Y aquest viure que *fa* melangia, enlloch de donarla o ferla sentir?

«El sonet, deyen els vells, déu termenar sempre ab el pensament capdal de la concepció.» Veges còm termena aquest:

arriben com una ala, se'n van com un encens.

Sols en Juandó, assessorat per en Dumont, ens pot explicar còm arriba *una ala*. Jò no ho acabo d'entendre.

Aquests són els millors sonets dels premiats ab la Viola. No crech necessari insistir sobre'ls demés, perque'ls citats són flors y *violes* al costat d'ells.

Dimontri de Patufet versayre! Si perseveres té faràs immortal... o t'hi faré jo, creu! T'ho tens ben merescut, si no per bon poeta, per lo que't deya avans: per tafanerot!

Rafel Vallès y Roderich

NOVES

Nostre desitj fóra anar publicant, conforme anèm rebentles, les contestacions a la postal qu'endreçarem als autonomistes catalans no adherits a la *Unió*. Aixi complauriem sens dubte als molts, als moltissims catalanistes, regionalistes y federals que, convertits ja fa temps en apòstols del NACIONALISME CATALÁ, cerquen una ocasió pera que sia un fet la unió de tots els que volen l'autonomia de Catalunya.

Mes, pensantho millor, hem resolt no publicar les dites contestacions a nostres postals fins que les hagim rebudes totes. Al efecte considerarèm termenat el plasso'l proxim dijous, creyent que hauràn tingut temps suficient pera contestarles totes aquelles persones a qui les hem dirigides.

Y a la setmana següent publicarèm totes les contestacions.

—

En temps d'Isabel II gayrebé's cambiaven els ministeris cada setmana. Si les coses segueixen pel cami que van, aviat hi tornarèm a ésser.

El ministeri de l'Azcárraga (el general *interino*, com ja li diuen a Madrid), ha caygut quan tot just feya un mes y mitj qu'estava *en funcions*. Però quines funcions! Celebrades a l'ombra, sense'l concurs de la *claque* ni l'amaniment dels *reventadors* que amenisen els espectacles del Parlament espanyol!...

L'Azcárraga no ha mort perque no hagi pogut obrir les Corts: ha mort de por d'haverles d'obrir.

L'ha succehit en Villaverde, que durarà poch més o menys lo que l'Azcárraga ha durat.

Y en Polavieja, causa de tantes crisis governamentals, continuarà ocupant son lloch d'honor en les altes esferes, y s'aniràn succehint els gabinets conservadors y lliberals durant uns quants mesos, tenint els espanyols la immensa ditxa de veures regits per estadistes tan *eminents* com l'Azácarraga, en Villaverde, en Montero, en Moret, y potser en Dato, y potser també en Romero, qu'es tot quant se pot dir.

Però vindrà un dia que'l jòch serà perillós, que les institucions se trobaràn com en els ja esmentats temps d'Isabel II; y llavors potser en Polavieja's posi malalt, y's retiri a dormir sobre sos mistichs y mústichs llorers de *general cristiano*.

Y en Maura tornarà al poder, enlayrant orgullosament la Constitució; y amparat en ella (a son dir), tornarà a ésser l'amo d'Espanya, y continuarà segons ell la revolució, y segons altres la reacció desde dalt...

Pobra reacció, pobra revolució y pobra Espanya!

Bé es veritat que a Espanya tots aqueixos mals no li venen d'ara. Li són endèmichs fa sigles. Lo meteix poden esmentarse'ls temps d'Isabel II que altres molt anteriors: els del comte-duch, per exemple. Vegis, si no, el següent sonet d'en Quevedo, que'ns dóna la norma de lo que passava en aquella època, de la que'n ve a ésser una critica cabal:

> Los ingleses, señor, y los persianos
> han conquistado á Ormuz, las Filipinas
> de holandeses padecen graves ruinas,
> Lima está con las armas en las manos,
> el Brasil en poder de lusitanos,
> temerosas las islas sus vecinas,
> y Bartolina y treinta Bartolinas
> serán del turco en siendo del romano,
> La Liga junta y todo el Oriente
> nuestro imperio pretenden se trabuque,
> el daño es pronto y el remedio tardo.
> Responde el rey, destierren luego á Puente,
> llamen al conde de Olivares duque,
> case á su hija y vámonos al Pardo.

—

Continùa la revolució a Russia. La capital de l'imperi, ahont les correccions terroristes s'han pogut extremar desde'l primer moment, está avuy en una tranquilitat relativa; però a Varsovia y altres localitats les revoltes son constants. Els telègrames són contradictoris respecte a l'actitut del tsar, a qui uns atribueixen el propòsit de no concedir cap reforma als obrers, y altres el suposen inclinat a cedir quelcòm. Y en tant els empresonaments vant fentse per milers, com també les horribles deportacions a la Siberia. En varis llochs la milicia no's mostra prou fidel al tsar... però a la Mandxuria prosegueix la campanya bregant ab el japonesos, campanya que seguim creyent no durarà si el poble rus manté ferma, dintre de l'imperi, sa justa protesta contra l'autocracia opressora.

—

La nit del passat dissapte l'«Associació de Lectura Catalana» convocà als representants de les entitats autonomistes de Catalunya, proposant a totes elles la organisació d'una festa anyal nacionalista, molt semblant a la qu'en Mistral instituhi a Provença anys enrera. Aquesta festa consistiria en reunir als jovenets de nostra terra en un lloch propri pera esplayarshi, ahont se'ls hi repartirien llibres catalans, d'historia y de carácter literari, emblemes catalanistes, etc., celebrantshi ballades, entonantshi cançons y fentlos entregarse a variades diversions de carácter artistich, y a passatemps que alhora trempin l'esperit y sien sans pera'l cos.

A la proposició de qué dita festa's celebrés per Sant Jordi, els senyors Martí y Julià, president de la *Unió Catalanista*, y Agulló en representació de la «Lliga Regionalista», objectaren la conveniencia de que's fes per

Corpus, y afegiren que tot seguit se nomenés una comissió pera estudiar l'assumpto, qual comissió donarà compte dels projectes que hagi fet, en una nova reunió de les entitats autonomistes..

Acte seguit se procedí a nomenar dita comissió, que quedà composta per representants de la *Unió Catalanista*, «Lliga Regionalista», «Catalunya Federal», «Jochs Florals», «Orfeó Català,» «Centre Excursionista», «Ateneu Obrer del Districte Segón», «Colegi de Sant Jordi», «Centre Escolar Catalanista», «Circul de Sant Lluch» y «Associació de Lectura Catalana».

Posà fi a l'acte'l senyor Marti y Julià, pronunciant un hermós discurs pera donar les gracies a l'Associació de Lectura Catalana», en nom de tots els convocats, per sa felis idea.

—

A n'en Martinez Campos li volen fer un monument. D'unes quantes setmanes ençà se'n parla molt.

Li fan el monument com a *hèroe* de la Restauració, s'entén: no com a home de bon sentit qu'en la funesta campanya de Cuba aconcellà una transacció honrosa ab aquell poble mal considerat.

A Espanya no hi estèm per homes de bon sentit: estèm pels hèroes y pels neules.

Qu'en Martinez Campos fou una neula com a hèroe, no cal qu'ns ho diguin ab un monument, perque ja ho sabèm.

Que per altra part com a home tingué bon sentit, tampoch cal que'ns ho diguin, perque prou que ho diu la trista campanya cubana, continuada a pesar de sos concells.

Molt millor de lo que'ns ho diria un monument, qu'en aquest sentit fóra ben impropri, ja que'ns consta que a Espanya no més se fan monuments als beneyts o als vividors més o menys *hèroes*.

Salvant honroses excepcions que justifiquen la regla general.

—

Sembla qu'estigui escrit que als russos tot els hi ha d'anar malament en l'actual campanya de la Mandxuria. Ara un periodista francés s'ha entusiasmat contemplant, a la badia de Majunga, les quaranta cinch embarcacions de la esquadra del Bàltich menada per en Rodjestvenski, que segons diu ofereixen un aspecte formidable. Però'l cas es que no se sab si la esquadra anirà directament a Vladivostok, ahont els japonesos sembla que ja inicien el bloqueig, o si quedarà estancada en alguna badia de l'Africa, o si tornarà a Europa.

Perque la tercera esquadra que Russia volia enviar a l'Orient a ajudar a la d'en Rodjestvensky, sembla que, per ara, ab els trastorns interiors que Russia està passant, no s'acabarà pas d'organisar.

Y en tant en Kuropatkin, o permaneix inactiu a la Mandxuria devant de les forces de l'Oyama, o pert els homes per milers en les accions de guerra en que'ls fa pendre part, accions que no sabèm pas del cert que valguin cap victoria a n'els russos, encara que aixi ho afirmin els telègrames de sos generals.

Y per sa part Anglaterra no's descuyda de crear noves dificultats a Russia. Ahir a Hull; ara à Moscou, ab motiu d'uns cartells qu'en dita ciutat varen fixarse acusant als anglesos de promovedors de l'actual conflicte obrer de l'imperi moscovita.

Sobre Russia, donchs, hi plouen els mals en pluja desfeta. Y lo pitjor es que plou sobre mullat.

—

Publicacions rebudes:

Rapport Proposition d'un monument català, presentat a l'Assamblea general de la Societat Agricola, Cientifica y Literaria de Perpinyà el dia 28 de desembre de 1904, per Frederich Saisset. Ab dit monument se simbolisarien el geni català y les tradicions rosselloneses, ensemps que's rendiria un homenatge a aquelles personalitats que semblen haver encarnat l'ànima del pais. La Societat Agricola, Cientifica y Literaria de Perpinyà ha aprobat dit *rapport* y nomenat una comissió pera fer que sia concedit el terreny necessari, y pera recabar, per medi de suscripcions y festes, els fondos pera la realisació d'aqueix bell projecte.

Postals. En Llorens Brunet ens ha enviat una colecció de postals reproduhint els *Ex-libris* politichs que ve publicant a *El Diluvio*. Són satiriques y simbolisen la politica dels homes de govern de Madrid. Sembla mentida, ¿veritat? Donchs encara hi ha qui s'ocupa d'això. No estàn mal dibuixades, però'l simbol d'algunes es força fosch. Això ho dèu fer que, en materia de simbolisar a n'aquella gent, nosaltres no coneixèm altra manera que dibuixant estaques y ungles llargues. De tots modos va bé, senyor Brunet.

L'impressor senyor Oliva, de Vilanova y Geltrú, ha publicat y reparteix a sos clients, com a felicitació de cap d'any, unes mostres gràfiques de les estampacions que's fan en sos tallers, presentades ab el bon gust que a dit impressor caracterisa. S'anuncien al meteix temps els diversos trevalls de caràcter artistich especials de la casa.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

NOSTRE FOLLETI

Termenada la publicació de l'obra de Spencer

L'HOME CONTRA L'ESTAT

repartím avuy el retrat de l'autor, y ab el proxim número acompanyarèm la coberta pera enquadernar el volúm.

Seguidament publicarèm la primera traducció catalana de la immortal pastoral de Longus

DAFNIS Y CLOE

deguda a en R. Miquel y Planas.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 261 Barcelona, 9 de Febrer, 1905

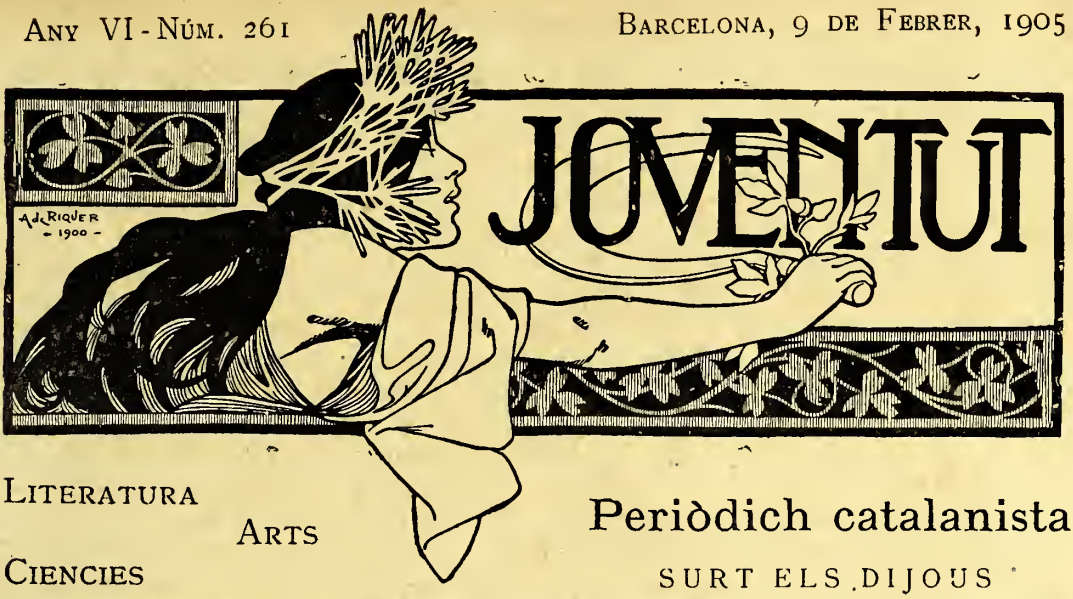

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

L'honor municipal, per Emili Tintorer.—De «re» nacionalista, per Joseph M.ª Rosich.—Les verges del bosch, per Antón Benazet.—Mundanals, per Xavier de Znegotita.—Un drama revolucionari, per Rafel Vallès y Roderich. — Un que no li han preguntat res, peró que demana dirhi la seva, per Cecili Gasóliba.—El preu d'un «veto», per Arnau Martinez y Seriñà.—«Le vispe comari di Windsor» al Liceu, per Salvador Vilaregut —La casa dels tisichs, per Miquel Barberà.—Notes bibliogràfiques, per Geroni Zanné.—Revista de revistes, per Lluis Via.— Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Victor Català.—Plech 36.

L'HOME CONTRA L'ESTAT, per Herbert Spencer.—Traducció catalana.—Coberta.

L'HONOR MUNICIPAL

¿Dove si nasconde?

Jo vull suposarme a mi meteix un ciutadà pacífich y honrat, un d'aquells ciutadans dormilegues que, trets sobtadament de la seva passivitat política pels crits y les batusses que derrerament agitaren la capital, varen acudir a les *urnes* pera fer triomfar el seu candidat: el candidat de la *gent de bé* que patrocinaven els uns; el candidat de la *gent de llibertat* que proclamaven els altres. Jo vull suposar que sóch aqueix beatífich ciutadà seduhit pel crit sugestionador de «Abaix el caciquisme!» que uns y altres proferien ab indignació comunicativa, y vull suposarme tranquil y satisfet després d'haver dipositat mon vot a l'*urna*; més tranquil y més satisfet després d'haver guanyat la elecció. Jo vull suposarme un home imparcial: jo no conech a cap regidor.

Y han passat mesos.

Y cada dia he sentit parlar de l'honor municipal. ¿De l'honor dels regidors? ¿De l'honor del meu regidor? No: jo no'n dubto; sobre tot de l'honor del meu regidor. Jo'l vaig votar perque era un home honrat; no'l coneixia, però'm constava. El meu regidor era, es y serà un home honrat. El meu vot, ja que no sa honradesa meteixa, el garanteix.

Y no obstant, jo estich trist, desencoratjadorament trist! L'honor municipal, qu'es el meu honor—puig el meu regidor ne representa una petita part del meu,—es un honor que's posa en solfa. ¿Què vol dir en solfa? Que's posa en música: música ab bombo y platerets! Si, estèm deshonrats! Tu, oh tu, el meu regidor que'm costares varies nits d'engunia, alguns mesos de lectures y discusions, un demati de missa o de passeig, y quasi bé una renyina ab la dòna, tu y jo ¡oh desgraciat regidor meu! estèm deshonrats. Ja ningú hi creu en vosaltres, ja ningú hi creu en tu. Ja —y això es lo més trist—ningú hi creu en mi. En mi, el pacífich ciutadà que may s'havia ficat en política! M'has fet quedar malament, oh regidor republicà progressiu y ba-

tallador! oh regidor regionalista tolerant y regenerador!

Vosaltres y jo estèm deshonrats!

Jo no hi tinch cap culpa. Es veritat: tinch la culpa d'haver sigut elector vostre, qu'es la culpa del padrí; però me'n dono vergonya. No vull esserne més de padrí; no'n serè mès. Que vos bategin els antichs cacichs que tenen renta-mans ben amples y tovalloles russes per'aixugarse. Jo'm rento a l'aixeta y tot seguit faig nèt. No'n seré més de padrí.

El meu honor es el vostre, y el vostre...

El vostre es un honor que no'm plau. Jo no sè pas lo que feu privadament; fins en vostres funcions de regidor que no són publiques, jo no m'hi fico. Y en una y altra cosa vull creure que sóu honrats a carta cabal. Per tu especialment, regidoret meu, posaria les mans al foch: ets tot un cavaller. Però jo sè lo que feu públicament; jo vos he seguit en vostra vida pública pas a pas; jo m'he empassat les ressenyes de les sessions municipals que han portat tots els diaris—els he comprats tots,—y ho he fet ab tot aquell interès, benevolença y bon desitj naturals en un bon padrí. Quan el meu regidor ha parlat, m'han vingut les llàgrimes als ulls; una emoció tendra, de bon pare que voldria estar orgullós de son fill, m'ha fet estremir diferentes vegades. Però, a la fi, m'he cansat. Sols has dit paraules, y les teves paraules s'han perdut en el buyt de la Sala de Cent. S'han perdut de manera tal, que fins tu les has oblidades: les has oblidades l'endemà meteix.

Tots junts no heu fet mès que parlar: parlar pera enlluhernarnos, tal volta pera enganyarnos. Ningú, ni tu, ha complert lo promès. Ni heu fet d'administradors, ni heu fet de fiscals. ¿Es que no'n sabèu? Aleshores, podíau fer un'altra cosa: anàrvosen. Esperits lleugers vos haurien titllat de cobarts, es cert. Despreciéu als esperits lleugers. L'anarsen es fer alguna cosa, y vosaltres no heu fet res: ni heu fiscalisat, ni heu administrat.

No heu fet res. En públich, s'entèn. Jo no m'hi fico en lo que haguéu fet privadament. Potser heu fet maça.

Sols heu *garlat*. Heu garlat maça, y el vostre honor n'ha patit. Com a regidors, estèu deshonrats. Jo les recordo totes les sessions públiques que havèu celebrat desde que vos vaig elegir, y les recordo ab pena, Dèsde aquell dia en que's va declarar solemnialment que hi havia regidors deshonrats, fins a les derreres denuncies sobre lo dels *mataderos*, quasi bé no heu celebrat una sessió en que, més o menys clarament, no's posés en tela de judici la honorabilitat d'algún regidor o d'algún empleat municipal. N'heu denunciades tantes y tantes de coses, n'heu posat de manifest tants y tants d'abusos y arbitrarietats, que'ns heu avergonyit. Ens heu avergonyit a nosaltres, pacifichs electors que sols sabèm fernos un raciocini petit encara que ignocent: «Si tot això que diuen es veritat, ¿per què no hi posen remey? Si no es veritat ¿per què ho diuen y consenten que ho diguin? Y en fi, si es veritat y no saben posarhi remey, ¿per què no se'n van, si volen, fent constar sa protesta?»

¿Es que vos varen elegir únicament pera que *garlessiu*, pera que, com les vehines xerrayres, treguessiu drapets al sol y, un cop trets, que'l sol se cuydi d'asecarlos?

Ja sé què'm contestarèu «A pesar de tot, el nostre honor no perilla; la nostra reputació personal está per sobre de totes les malicies.»

¿Pera'ls que vos coneixen? Sí: per'alguns de vosaltres això pot èsser veritat. Però ¿y pera'ls demès? ¿Y pera vosaltres meteixos quan se tracta d'aquells que, com jo, no vos coneixen? ¿Vos creyèu que n'hi ha prou ab això?

Si no tinguès por d'ofendre la vostra modestia, jo vos diria: «¿Què se me'n dóna que ho siguèu d'honrats, si no ho sembla? Vareu contraure ab mi, pacifich elector, un compromis d'honor: «fer administració»; y heu faltat al compromis. No heu fet res, res més que parlar, parlar d'immoralitats, y un cop n'heu parlat, ho heu oblidat tot sense tenir en compte que nosaltres ens les apuntavem totes aquelles immoralitats, esperant veure lo que farieu després. Y no heu fet res, res mès qu'estendre un vel espessissim sobre d'elles. Algú l'ha estirat aqueix vel; ningú l'ha arrencat.

Tenieu obligació de ferho.

Desota d'aqueix vel, pera qui personalment no vos coneix, hi ha quedat quelcòm de vostre honor; l'honor municipal en pes

s'hi ofega; fins un xich del meu s'hi ha entortolligat...

Arrenquèulo, donchs! Encara hi sóu a temps: arrenquèulo, y si no podéu, anéuvosen!

EMILI TINTORER

DE *RE* NACIONALISTA

Essent universal l'acció desnaturalisadora que arreu escampa son baf occidor y que fa de resclosa, ab l'agombolament de miseries, prejudicis y errors lamentables que la impulsen, a tot moviment veritablement desliurador, no cal remarcar la conveniencia de que fos també universal l'acció sanitosa del Nacionalisme. Aquesta missió nosaltres creyèm qu'està reservada al llibre. L'article periodistich, la conferencia y el *meeting* per son meteix carácter, es a dir, per sa brevetat, per la freqüencia ab que's substituheixen y adhuch per ésser la major part de les vegades fruyt de la impressió del moment, tenen un cercle d'acció molt limitat, y, per ésser de poca durada'l seu efecte, arrelen menys fondo en l'ànima del poble. En cambi el llibre es quelcòm més perenne; s'escriu reflexionant y s'aprén pensant; se conserva, no's troba fàcilment substituhit per un altre. Un vibrant article periodistich pot arribar fins a provocar lluytes sangnants pels carrers, ab el corresponent rastre de morts y ferits y òrfens desamparats: però res més. Un bon llibre es capáç de promoure una revolució feconda; un bon llibre traspassa les fites del poble ahont s'ha produhit, y escampa les idees que proclama per tots els àmbits de la terra.

Aquestes consideracions ens han sugerit la idea de la conveniencia de que n'hi haguessin força de llibres, malgrat tinguessin una esfera d'acció més limitada, encara que no més fossin pera'l poble català y adhuch no més que pera cada una de les branques en que's descomparteix la soca social del meteix, això es: llibres endreçats als pagesos, als obrers, als professionals y als amos. En aqueixos llibres deuría estudiarse ab coneixement el modo d'ésser de l'agrupació social corresponent, posar en evidencia ses flaqueses y ses contradiccions, però amorosament, explicantles y justificantles y tot, al ensemps que mostrant els amples caminals de la seva salvació, y seguidament acompanyarla per aquests, bo y ensenyantli ab senzillesa y amplitut de mires la doctrina redemptora del Nacionalisme. No es egoista aquest propòsit de reduhir dintre de termes tan apropats l'acció nacionalista. Ja havém fet esment del respecte que'ns mereix y de la importancia que li concedim a la influencia universal, però precisament creyém, més ben dit, es necessari, pera que aquesta's manifesti en harmonía ab el nostre modo de pensar, que s'operi en ella una evolució que sols pot conseguirse anant als fonaments: naturalisant a l'individuu y a l'agrupació de que forma part, pera que d'aquesta naturalisació'n neixi la del poble, y aixi gradualment fins arribar a la de la humanitat. ¿Que un home superior concebeix y dóna a llum una obra que realment pot influir dintre de la societat en general modificant en sentit normalisador son modo d'ésser? Benvinguda sia!

El Nacionalisme es prou ample per'admetre en son si el sentiment de germanor, que voldriam tingués prou grans les ales pera covar a tots els homes. Es segur que tots els que avuy s'anomenen nacionalistes no la senten pas aquesta aspiració suprema: però aquests — diguemho ben alt — tampoch són verdaders nacionalistes.

Y no's cregui, per altra banda, que no'ns la expliquém la conducta dels que s'anomenen nacionalistes y alternen y pacten y regategen ab els seus més decoberts enemichs: tenim el convenciment de que de bona fe's creuen anar per bon camí. Som prou rahonables pera fernos càrrech de la imprescindibilitat de determinats actes y de la influencia del medi y de tants atavismes com pesen sobre tothòm; es més, reconeixém que fins els més purs y els més integérrims dificilment poden sustraures en determinades ocasions a abdicar quelcòm en el seu modo d'ésser. Però voldriem que, al menys, aquells deixessin d'anomenarse nacionalistes o catalanistes. A un poble poch culte com el nostre es fàcil desorientarlo, y adhuch pera'l seu bé — si es que de bona fe pretenen que la implantació del Catalanisme sia un fet — ens atrevim a aconsellalshi que procurin evitar aquesta desorientació o confusió.

Els fets que justifiquen la digresió anterior ens enforteixen més en el convenciment que tenim respecte a la necessitat de realisar quelcòm vigorós, decisiu y de durada en pro de la expansió de l'ideal nacionalista. En linees generals havèm senyalat un camí: qui tingui prou autoritat y's senti ab prou forces, que'n prengui lo que'n vulgui.

JOSEPH M.ª ROSICH

LES VERGES DEL BOSCH

A en J. Carbonell y Mascaró

Els arbres de frondoses copes restaven abraçats, presoners els uns dels altres per l'extens brancàm entrellaçat; y les fulles, gronxades per l'oreig, se besaven dolçament al topar unes ab altres.

Les fonts ab suaus murmuris formaven petits estanys, o bé lliscaven com serpents boscuria avall, per entre boixos y esbarzers, humitejant la molça y refrescant els tronchs dels arbres.

Y les fades, aquelles verges blanques, sardanejaven formant llarga trena y enroscantse pels tronchs, talment com s'enroscaven llurs cabelleres d'or ab el verdós fullàm que les coronava formant garlandes ufanoses.

Les verges del bosch eren encisadores. Totes les nits de lluna clara devallaven a les profonditats blavoses dels estanys, y per'xò'ls isarts al abeurarshi hi veyen unes taques blanques. Eren les fades que dormien... Fins la lluna semblava que ab sos raigs les hi volgués vetllar el sòn, tot platejantles.

—

Una nit, a la empenta del vent, els arbres del bosch se blincaven; els núvols al cel semblaven un estol de corcers galopant furiosos, atiats per esperons de foch; els llamps anguilejaven, y la veu dels trons retrunyia potenta y paurosa per les montanyes vehines.

De sobte una claror roja s'internà per la boscuria, y s'ohiren crits d'esgarrifança y xisclets d'esglay que prompte devingueren aixordadors. Les aus esparverades, y les verges ab els ulls en blanch y la cabellera d'or tota estesa, fugien cimis enllà, en tant que alguns faunes s'internaven pel bosch, irònichs y sarcàstichs...

Y el bosch cremava.

—

L'endemà'ls tronchs eren negrosos, carbonisats. Les flames havien arrasat tot un cap de bosch. Les aygües de les fonts devallaven totes tèrboles, aixopant el brancàm que restava per terra fet carbó y cendres.

Desde una cinglera les verges y les aus vegeren que la verdor d'avans s'era ennegrida, y que'l bosch frondós s'era tornat un camp d'espectres. Y veyent enrunát per sempre'l palau de llurs visions, les aus entristides glosaren anyorances, y les verges desesperades entonaren un plany corprenedor... mentres un faune, eixit del bosch, esclatava en sarcàstica rialla com si assaboris una anhelada venjança.

ANTON BENAZET

MUNDANALS

CARITAT

La devota es amable y compassiva,
es la *dòna de bé* caritativa
que, fent aquí y allí la seva almoyna,
les peces de dos cèntims fa anâ endoyna.

Estima als desgraciats, fa bones obres,
fa cada día caritat als pobres,
puig de petita té a n'a la memoria
que'l qui fa caritat *guanya la gloria*.

¿Quín es, bona devota,'l teu anhel?
¿Socorre als desgraciats, o bé anâ al cel?

ELS FESTIVALS

Llums y garlandes la ciutat ostenta
pels seus carrers llarguíssims y admirables;
pels barris nous la gent rebull contenta;
sols hi ha quietut als barris miserables...

Ab el diner que llencen a mans plenes
els que aquestes orgíes organisen,
que se'n podríen aliviar de penes
als pobres miserables que agonisen!

Prò'ls crits de joya dels que's diverteixen
y els grans domaços qu'en els balcons pengen,
són l'escarni monstruós als que pateixen,
als pobres miserables que no mengen...

Y sempre'ls richs són els primers que's queixen
si un día ve que'ls morts de fam se vengen.

XAVIER DE ZENGOTITA

UN DRAMA REVOLUCIONARI

Ben cert es allò que diuen que ningú pot dir «d'aquesta aygua no beuré», y que qui no ha fet el gat de jove l'ha de fer cap a ses velleses. O si no, vegin lo que'm passa a mi. Jo, tranquil menestral enemich de lluytes y d'exhibicions personals, que havia vist transcórrer els anys de ma jovenesa y els començos de la edat madura completament allunyat dels combats politichs y de les palestres artistiques, al arribar a lo que podria nomenar mon estiuet de Sant Martí, sembla que la natura, tornant per sos furs, ha encès la sang de mes venes y m'ha llençat a la vida pública ab un brahó y aixelabrament que ni tan sols puch disculpar ab la manca d'experiencia y d'estudis. Prou he escorcollat les més amagades celdes de mon cervell procurant desenterrar aquelles màximes de sabis y pensadors que hi tenia emmagatzemades pera que m'enllumenessin en els derrers passos que havia de donar sobre aquesta terra que, malgrat lo molt que l'he trepitjada, no m'ha deixat conèixer els entrebanchs de que està sembrada.

De tots els rancis aforismes emmagatzemats, un sol per ma disort puch traure avuy a col·lació: el del famós Ovidi: *Video meliora proboque deteriora sequor*. Si: jo que com ningú sé lo que cal fer, faig com tothòm lo que no cal; jo que abomino de les polèmiques y de les discussions personalissimes, a cada dos per tres m'hi trobo embrancat; jo que renego de la critica, cada cop més esdevinch, mal de mon grat, un critich, y de la especie dels dogmatisadors pera major ignominia; jo, finalment, que sempre havia procurat fugir dels teatres y de tot lo que ab ells se relaciona pera payrarme dels innombrables trencacolls que a l'una y a l'altra banda del teló s'ofereixen, cada jorn veig ab esglay l'esferehidor abim que'm xucla fatalment, y observo al ensemps què la força de ma voluntat mimva y que ma serietat y ma respectabilitat seriosament perillen.

Desde la estrena de *El Geni* jo no sóch pas el meteix. Les meves conviccions més arrelades trontollen y el dubte més pahorós s'es aferrat en mi. Debades he recorregut a les dèus generoses que reviscolen ma sabiesa: diries talment que se són estroncades. Ni el tractat de Retòrica y Poètica que m'inicià en la vida literaria, ni el Diccionari d'en Larousse que'm feu scient, ni el diari d'en Lerroux que'm feu malvolent, abasten ja a ferme surar en el mar de confusions ahont me nego. El meu estat d'anim es semblant al d'aquell critich que no sabia si pendres *El Geni* en serio o en broma. Per sòrt aquest subjecte en un de sos derrers escrits va deixar caure una idea tan lluminosa, que a mena de celistia ha vingut a trencar les tenebres de mon enteniment. Parlant del *Fructidor* de l'Iglesias deya'l senyor a qui'm referesch que li semblava que bé podia nomenarse revolucionari en la forma un drama que tenia un acte constituhit per una sola escena. Recordantme de que'ls monòlegs y molts quadros dramàtichs se troben en aquestes condicions, aytal afirmació'm va semblar a primer cop d'ull una espatotxada: però, rellegit el trevall, pogui fermecàrrech de qu'era la rahó més sòlida de totes les que veçà en aquella cançonera polèmica sostinguda ab en Pujulà.

(Y, entre parèntesis, que no s'ofenguin abdós escriptors si els hi faig avinent que resulta ridicul e ilògich, als ulls de les persones imparcials com jo, que un drama dolent mereixi més de dues ratlles de critica desdenyosa quan s'omplenen les planes d'un periòdich pera respondre a lleugeres alusions personals. Si el drama arriba a ésser bo, ¿què hauria passat, quan ara s'ha armat tant soroll?)

Deya, donchs, que havia tornat sobre mon parer, y lo que produhí el miracle, que miracle es en mi rectificar una opinió, fou la lectura d'un drama que ardidament, y baix la meva responsabilitat, califico de revolucionari no ja en la forma, sinó també en el fons. Potser fins després d'explicarme no tothòm trobarà còm he pogut arribar a tal deducció. Una vegada més me cal remarcar que jo no escrich pera'l vulgo, y que essent jo superior a la immensa majoria de mos llegidors, res té d'estrany que moltes vegades aquests no'm comprenguin. Als més ilustrats els hi diré qu'he procedit mitjansant una petita operació: lo que'n dihèm una progressió descendent, correspondent el grau inferior al senyor Iglesias y el superior al famós diputat francès M. Clovis Hugues, autor del drama que a continuació publicaré. De primer el va publicar *Le Petit Journal*, però no'n vaig fer cas: es un diari de porters y cotxers. Després, al vèurel transcrit en el *Mercure de France* del 1 de febrer, vaig dirme: «Ara sí que val la pena de que t'hi fixis! Ab aquesta recomanació ja't creuràn els intelectuals de l'Ateneu, els que no tenen més vistes que a Oviedo ni més revistes que la de l'esmentat *Mercure*».

Aqui va'l drama sencer; després vindràn els comentaris:

PROLOGUE

Une salle à manger

(Le Monsieur. — La Demoiselle.)

LE MONSIEUR

Tu restes?

LA DEMOISELLE

Nous soupons.

LE MONSIEUR

Viens dans mes bras.

LA DEMOISELLE

J'y tombe

PREMIER ACTE

Un corridor

(Le Monsieur. — Le Domestique)

LE MONSIEUR

François?

LE DOMESTIQUE

Monsieur?

LE MONSIEUR

Va-t'en me chercher une bombe.

DEUXIÈME ACTE

Le cabinet du procureur

(Le Procureur. — Le Domestique)

LE PROCUREUR

Votre maître a bien dit une bombe?

LE DOMESTIQUE

Il l'a dit.

TROISIÈME ACTE

La rue

(Le Gendarme. — Le Monsieur. — La Foule.)

LE GENDARME

Je vous arrête, au nom de la loi.

LA FOULE

Le bandit!

QUATRIÈME ACTE

Le Tribunal

(Le Monsieur. — Le Juge)

LE MONSIEUR

Je proteste, Messieurs, la peine...

LE JUGE

...est prononcée.

CINQUIÈME ACTE

Une plage de Cayenne

LE MONSIEUR *tout seul*

Je ne voulais pourtant qu'une bombe glacée.. !

(Il expire.)

Un pròleg y cinch actes, tot expressat ab cinch versos: ¿no es això trencar motllos? Y per altra banda, si la versificació es irreprotxable, digna de resonar en la venerable sala de la *Comedie Française*, l'argument no pot ésser més modern, com l'esperit qu'en el drama domina. Fons modern y forma clàssica, y per torna, en l'acte tercer hi surt la *foule* com vera reaparició del chor de la tragedia grega. ¿Quin autor fins ara s'havia atrevit a tant? ¿Podria férsens retret si proclamessin desd'ara (ab perdó del senyor Cortiella) a M. Hugues com el veritable precursor del teatre de l'avenir?

Es un fet per tothòm reconegut y que preocupa a tots els aymadors del teatre, y més especialment als empresaris, el de que'l públich cada dia's mostra més esquerp a les funcions dramàtiques. Hi ha qui culpa als autors, qui als còmichs, y no manca qui, tal volta ab rahó, ho atribueix a la ruinosa competencia que'ls hi fan els cinematògrafs. Donchs bé: ara que s'estila'l fer funcions per tandes y l'exhibir *pel-licules parlades*, ¿no podria'l drama de M. Hugues ésser com un llaç d'unió entre'ls dos rivals irreconciliables, el colisseu y la barraca, així com en la esfera de l'art ha enllaçat la civilisació antiga ab la cultura moderna? Si a Paris no ho han fet, tal volta perque l'atenció pública està maça preocupada ab la cayguda d'en Combes y la inevitable separació de la Iglesia y l'Estat, ¿per qué no ha de fer la proba Barcelona, que's vanta de caminar sempre a l'avantguarda del progrés?

Però, examinant serenament la qüestió, cal confessar que hi ha obstacles de moment dificilissims de salvar mentres perduri en nostra societat la influencia dels diumenges d'en Baró del *Brusi* (vull dir dels *sabbats*, per obra y gracia del descans dominical), y dels dilluns d'en Baró de *Romeya*. Perque això si, l'obra es atrévida, es a dir, immoral. Avuy es cosa indubitable que un drama que *verdegi* acusa a son autor d'home d'empenta capàç de trencar motllos de tota mena, fins els de fer neules. Per exemple: ¿no déu *La dama alegra* una gran part de son éxit a haver presentat una senyora a qui set o vuyt homes li busquen les pessigolles?

Tornant al nostre drama, es a dir, al de M. Clovis Hugues, veyém que'l pròleg se desenrotlla en un menjador. L'autor, ab delicadesa, s'ha abstingut de dirnos si es el d'una casa particular, o un *cabinet* també particular; però fixantnos en que'ls personatges són un *monsieur* y una *demoiselle*, trobém que a la moral, malgrat tots els equilibris que s'imaginin, no li queda més remey qu'exclamar com la heroina: *J'y tombe!* Aquesta cayguda encara podria salvarse, donchs si l'hagués de representar la companyia Tubau, no caldria més que fer muntar la senyoreta d'un grau convertintla en llegitima muller d'aquell senyor tan xardorós que necessita refrescants extraordinaris, transformantse aixi la relliscosa escena en un quadro de familia.

Mes, ay! no es aquest l'únich inconvenient. En l'obra's parla de bombes, coses perilloses d'esmentar aquí per allò que diuen els castellans de la *soga* y del *ahorcado*; y si bé la *foule*, o sia la *maça*, mostra sa indignació contra tals atentats, sempre hi cab la sospita de que'l verdader móvil sía l'odi de classes, desde'l moment que sense discussió considera a n'aquell bon senyor capàç de cometre un crim tan abominable. Però qui resulten maltractades de debò són l'anomenada justicia històrica y sa servidora la gendarmeria. ¿Que no es prou el descrédit que pesa sobre l'Administració de Justicia y sobre'l cos de policia, pera oferirlos una volta més a la vindicta pública?

Ab tot, la mort de l'ignocent condempnat sense probes es realment tràgica. Ni Eskyl, ni Sòfocles, ni Shakespeare, ni en Piquet, han concebut res tan sublim ni grandiós en sa simplicitat.

La ploma se me'n ha anat, y cal que posi punt. Ben pensat, val mès que per ara no se'n representin de drames d'aquesta mena. Fins que nostra societat tingui la preparació deguda, es millor que no se surti d'en Rusiñol y de l'Iglesias, els únichs revolucionaris que responen al grau actual de civilisació de Barcelona y pobles agregats. De totes maneres, me permetrè feravinent als innovadors artistichs que aqui s'estilen que sempre val mès imitar als escriptors com M. Hugues que als que, com en Pujulà, volen ferse célebres treyentse la barba quan els caricaturistes els han mapat, menyspreuant aixi un medi de popularitat gens despreciable, o posantse corbata vermella ab risch de que la gent seria'ls cridi ab veu de salta-taulells *bromista:* «Prou d'aquest color!»

RAFEL VALLÈS Y RODERICH

UN QUE NO LI HAN PREGUNTAT RES, PERÓ QUE DEMANA DIRHI LA SEVA

Senyor Director de JOVENTUT:

Ja sé qu'es una imprudencia ficarse allà hont a un no'l demanen: emperò com que la meva dignitat de *geni* no té de sofrir en res si ma opinió va de dret cap al *cistell*, no he pogut menys que ficar *cullerada*, y no precisament pera contestar a la indiscreta pregunta que vostès se permeten fer a... a... (la veritat es que no sé còm anomenarlos a n'aqueixos bons senyors objecte de la inquisitoria); mes com que suposo, per lo que vostès diuen, que la tal pregunta ha sigut feta a totes les persones més o menys *cimals* que *gasten* ideals autonomistes; coneixent un xich aqueix *conglomerat* (ho diré aixi en general, salvant alguna excepció) *d'aprenents de sants de capelleta*... donchs... no es per'alternar ab dits senyors que'm molesto a molestarlos, sinó tan sols pera criticar una miqueta la lluminosa idea que ha tingut JOVENTUT de portar a cap una indagatoria que, jo no sé per què, m'ha recordat aquells famosos concursos *(con premio de la lotería)* del *A. B. C.* de Madrid pera esbrinar quin era'l millor *torero* d'Espanya o'l politich més poca-vergonya.

Ja comprench qu'es mal fet això de criticàrloshi a vostès aytal pensada, per quant avans de practicarla no han preguntat a ningú lo que'ls hi pareixia (cosa que no deixa d'èsser pecat de suficiencia); mes com que de la virtualitat de dita pensada segurament deuen esperarne alguna cosa pràctica, no he pogut menys, preveyent un indubtable fracàs, d'anticipàrloshi el pesam.

Mírin que tenir la pretensió de que certs senyors els hi expliquin per peces menudes el per qué no són ab la *Unió Catalanista*, es el SUMMUM de les pretensions. ¿Que s'han cregut potser que tot es tan pla còm ferse reventar un *drama?*

Ja'm dispensaràn el judici, més jo de cop vaig creurem que's tractava d'una *ignocentada*. Són tan *bromistes* vostès!

¿Còm es possible capir que molts dels preguntats confessin aixi, *perque si*, perque JOVENTUT els hi pregunta, els motius que tenen pera estar allunyats de la entitat capdal del Catalanisme, guardadora del foch sagrat de nostres reivindicacions?

¿Còm volen vostès que'l fassin públich aquest *per què*, si quasi sempre será un *per què* de miseries y petiteses, que ni interiorment gosaràn molts d'ells confessàrsel ab sa propia conciencia?

Donchs ¿què poden ésser, en general, aqueixos *autógrafos?* Excuses, trevalls d'habilitat, sinceritats *gramaticals* que, si ben sinceres fossin, se resumirien en aquesta resposta: «*Jo no'n sóch perque es la* UNIÓ *la que tindría de venir a la meva capelleta.*

Es molt cru, però es veritat.

Y dich això comptant que certs senyors tinguin la deferencia d'enviarles les respostes, perque, ab tot, no deixaria d'èsser curiós el poder saber quàntes *tarjetes* s'han enviat, a qui, y quàntes han sigut les contestades.

Tots els que hagin pogut ésser consultats *oficialment*, ja sabèm poch més o menys lo que diuen, lo que fan y de quin *peu* coixegen. Quan uns, quan altres, hem tingut particularment ocasió de trepitjarlos y no necessitèm pas que, pel compromis de sentirse *uns dits al coll*, tractin avuy de *pintarnos la cigonya.*

Y ha hagut d'ésser JOVENTUT qui fes *d'empresari!* Si es una *superbroma*, no deixa de tenir gracia; si la cosa es seria, els felicito

per la bona obra que faràn a n'aquells ingenuus que aixi potser *caurán del burro*.

Sols desitjo que la cayguda no'ls fassi mal, vull dir que no'ls desencoratgi y pugui servirloshi d'experiencia pera veure les coses tal com elles són. No val a enlayrarse quan tot lo que'ns volta's mou arràn de terra.

Y aquí li faré gracia d'una *llatinada*. No vull que'm cregui erudit (m'acontento ab ésser batxiller y ficarme allà hont no'm demanen), emperò vull lluhir una mica de filosofia casulana, y dirli qu'en aquest món totes les coses comencen per un principi. Aixi, avans de tractar d'esbrinar per qué tals o quals senyors no formen part d'una entitat determinada, cal començar a preguntarlos primer qué es lo que'n *senten*, no lo que'n *pensen* dels ideals que sustenta'l nucleu al que se'ls invita a acoblarse.

A mon entendre la *Unió Catalanista* ho ha dit ben clar: els seus ideals *són nacionalistes*, y el qui no entengui lo que aixó vol dir, ja li explicarà si un dia van *mal dades* qualsevol fiscal d'imprenta.

Als qui *senten* la Patria poch costaria de juntarlos, sense cap indagatoria; als qui no la *senten*, deixemlos estar, no'ns fan cap falta, prou pena tenen, sobre tot si's *creuen* o's *diuen* catalanistes, puig ab tota la bona fe n'hi ha molts que sols están enamorats dels *ròpatges* (historia, programa, idees, etc.) ab que va embolcallat avuy nostre moviment, y desconeixen per complert la seva ànima: la Patria Catalana.

Y no'l molesto més; ja he dit tot lo que'm *pesava* a dintre; si no ho dich revento, y hauria sigut llàstima no per mi, sinó per vostés, que haventse posat tot just ara a sumar catalanistes, n'haguessin trobat un de menys.

CECILI GASÓLIBA

EL PREU D'UN *VETO* (?)

Segons deya dies passats la prempsa periòdica, el papa Pius X, cedint a les amistoses indicacions de l'emperador Francisco Joseph, ha ordenat als bisbes de l'imperi austro húngar que s'oposin ab totes les seves forces al desenrotllo dels ideals *saparalistes* (!) professats en proporció creixent pels naturals de les antigues nacionalitats sotmeses actualment al poder de l'Austria.

Si aquesta noticia fos certa (com sembla que ho es), fóra un nou desacert que s'hauria d'afegir a la serie inacabable d'equivocacions comeses per la cort vaticana, la qual hauria incorregut en la tonteria d'enemistarse greument ab un nombre considerable de conciencies catòliques, que de sobres haurán vist en aquest acte vergonyós del pontificat el preu ab que'l vicari de Crist paga a l'emperador austriach el *veto* ab que aquest feu anular la elecció del cardenal Rampolla.

Baix tots conceptes aquesta disposició de Pius X resulta indefensable: perque si ab ella's pretén demostrar que l'actual pontifice regnant pensa seguir la política del seu predecessor, Lleó XIII, consistent en estar sempre en bones relacions ab *els que guanyen*, ab els forts y ab els poderosos, es la manifestació més clara y més evident que pugui fer la Iglesia de que la tan bescantada moral cristiana déu esborrarse com a cosa inútil, y per sempre, substituhintla d'ara en avant per l'anatematisat sistema enclòs en el principi de que *l fi justifica'ls medis*, que per lo vist es el sistema que van seguint els successors de Pere.

La política que d'un quan temps ençà ve seguint la Iglesia, es realment incalificable; puig si avuy aconcella als bisbes dels dominis del kaiser austriach que apaguin en els esperits de sos diocesans les nobles aspiracions envers el renaixement de llurs patries naturals, no fa pas gayre que, pera complaure a Guillèm d'Alemanya, contemplava poch menys que impassible, sense fer res positiu, les tremendes carniceries qu'entre'ls cristians d'Orient feyen els fanàtichs batallons del sultà de Turquia; com també l'hem vist abandonar indiferent, per motius semblants als anteriors, als catòlichs polonesos

y als desventurats fidels de la religiosa Irlanda pera no ofendre als catòlichs anglesos que, capitanejats pel milionari duch de Norfolk, són els més constants y generosos provehidors de la hisenda pontificia, y de passada fer mérits pera que'ls ministres del rey Eduart abolissin en el cerimonial de la obertura del Parlament britànich una fórmula tradicional, altament mortificant pera la Iglesia Romana.

Y deixant apart aquestes consideracions d'ordre politich, y fixantnos en l'aspecte més vulgar de la qüestió, creyèm que fins als meteixos catòlichs més incondicionals y entusiastes, ab tot y que per regla general són gent curta de vista y obtusa en grau superlatiu, no se'ls hi ocultarà pas que'l sol fet de pretendre convertir als bisbes de l'Estat austro-hùngar en opressors dels sentiments nacionalistes dels seus fidels, en una especie d'auxiliars dels prefectes de policia y de la gendarmeria del govern austriach, es una iniquitat inconcebible.

Ab la supressió del poder temporal dels papes semblava que s'havien d'haver acabat per sempre les molestes intrusions de la Iglesia en la vida politica dels pobles en quines conciencies influia; però lo qu'estém comentant es una proba més en favor dels que creyèm que l'únich modo d'acabar radicalment y d'una manera definitiva ab les debilitades però enfadoses y arteres unglades del pontificat, consisteix en la més complerta y absoluta separació entre'l poder civil y la potestat romana.

Es aquesta aspiració una mida que, si no bastés a justificarla l'esperit d'humanitat, de llibertat y de justicia en que s'inspira, l'arribarien a fer indispensable les equivocacions y les arbitrarietats ab que en distintes épo-ques s'ha caracterisat el procedir de la Iglesia.

Y consti que al escriure aquestes ratlles no'ns mou ni en apassiona cap sectarisme, ni cap odi inveterat contra la Seu de Roma; com tampoch, al manifestarnos partidaris de la separació de l'Estat y la Iglesia, voldriem que ningú'ns cregués defensors de persecucions indignes y de repressions injustes. Al consignar tot lo avans dit, no pretenèm fer altra cosa que aprofitar la ocasió que'ns ofereix la recent ordre del papat als bisbes d'Austria-Hungria, pera manifestar un cop més la conveniencia y la necessitat d'anar mermant y disminuhint en tot lo que sia possible les forces d'una vella institució que, com fan tantes altres, anuncia justicia y ven... vinagre.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ

«LE VISPE COMARI DI WINDSOR» AL LICEU

Confessèm sinceramente que, llevat de la obertura, no'n coneixiem absolutament res de l'òpera còmica de Otto Nicolaï. La obertura es molt coneguda, donchs ademés d'haverla executada la orquestra de la Societat de Concerts de Madrid, baix la direcció d'en Lluis Mancinelli, en aquells célebres concerts de grata memoria que donà anys enrera en el Tivoli, l'havia tocada y retocada la nostra Banda municipal. Aixi es que quan al Liceu varen decidir que la farien, desitjarem pendre informes de l'obra musical d'en Nicolaï.

Regirant llibres y revistes, trobarem un articlet d'un critich musical francès, que'ns deya unes coses que'ns varen alarmar de primer entuvi, però que, al cap de poca estona, després de rumiarho un xiquet, ja no ens varen fer tant d'efecte, per mor d'allò del *chauvinisme*; y com qu'en Nicolaï era alemany, y entre alemanys y francesos ja sabèm que hi ha certes *vallas* qu'encara avuy en dia costen de passar, varem pensar que ses apreciacions eren exagerades. Aquí van, un xich resumides:

Després de fernos saber que *Die Lustigen Weiber von Windsor* s'havien estrenat a Berlín pel maig de 1849, y a Paris pel meteix mes de 1866, consignava'l critich de que parlo que'l llibre era d'en Mosenthal, e inspirat en la vella comedia de Shakespeare *Merry Wives of Windsor*, y extractava l'argument, del que faig gracia als llegidors perque suposo que tots coneixen la delitosa farsa shakesperiana y la comedia lirica d'en Verdi *Falstaff*.

Y ara ve lo alarmant. El critich continuava, a tall de judici, lo següent: L'òpera còmica d'en Nicolaï està ben lluny de merèixer la reputació de que gaudeix, fonamentada sobre l'entusiasme germànich. La obertura, si bé desperta cert entusiasme en el públich, es de plan mesqui y pobra d'orquestració. Llevat d'alguns dibuixos de violoncel molt elegants, tot lo demés es sorollós y mancat de relleu. Es digne de mençió en el primer acte un *duo* molt alegre entre les dues comares Fluth y Page; una *romanza* y un *duo* entre'l tenor y el jutge de pau. Del segón acte

ni en parla, y del terç diu qu'es el millor. Hi troba dos fragments ben tractats: l'un es el *Rule Britannia*, représ pel chor al final, y l'altre es el *trio* del bosch, quina harmonia es distingida. Però tot—continúa dihent—s'acaba ab motius de dança y ab un galop vulgar.

Fins aqui el crítich parlant pel seu compte. A continuació transcriu una observació que ell estima molt judiciosa, d'un tal Gustave Bertrand, y que copiém literalment: «Tan sols les obres mestres tenen dret al benefici d'aquest lliure-cambi de l'admiració internacional; el geni tan sols es el que té dret de viatjar d'un cap de món a l'altre, y de sobreviure. En lo que toca al talent, s'ha d'acontentar de *reussir* (devegades, per no dir sempre, *reussit* molt més que no pas el meteix geni) en el país y en la generació hont s'es format. Les obres d'art són com els bons vins: no més les grans marques tenen dret a la exportació.»

—

Ara bé: ab aquesta impressió varem anar al Liceu, y, ab sorpresa, no trobarem exagerades les opinions del crítich francés que més amunt van consignades. *Le vispe comari di Windsor* varen produhirnos un efecte soporífich; se'ns presentà un compositor adotzenat que, ni posantnos a dins de l'època en que va escriure, resulta prou digne d'aplauso, y sobre tot mancat de personalitat. L'home va y ve continuament de Beethoven a Rossini, de Weber a Donizetti, y el seu trevall no té cap ordre ni plan, y resulta, al cap d'avall, que'l crítich francés encara va ferne poch, donchs les belleses qu'ell (ara'l trobém caritatiu) hi veu, nosaltres les reduhiríem a la meytat y encara... potser per culpa de la execució desgraciada que ha obtingut en el nostre Gran Teatre; perqué fóra de la Labia (signora Fluth) y de l'Escolani (Falstaff) qu'estàn bastant discrets, els altres juguen a veure qui ho fa més malament. Al Liceu el carro ja comença d'anar pel pedregal... La veritat es que vuytanta funcions són moltes funcions.

SALVADOR VILAREGUT

LA CASA DELS TISICHS

Al segón pis d'una casa de lloguer, *sistema caixó*, al cap d'amunt del carrer d'Urgell, hi havia una familia composta de pare, mare y dues filles. La part devantera d'aquella casa mirava a montanya, y enfront, a l'altra acera, sols hi havía patis, tancants per interins envans de cantell, ab inscripcions ací y allà denotant qu'estaven en venda boy demanant que qualque burgeset se'n compadis, y entre bastides, cadafalchs y taulons enguixats, hi fes colocar el rétol «no entréu si os plau».

Ni may qu'ho hagués comprat ningú allò pera edificarhi, perque aixi els vehins de l'altre rengle de cases ja edificades, potser s'haurien estalviat més d'una malaltia ab la manca d'aquell sol ardent que s'hi reflectia quasi tota la jornada. Donava bo de veure còm les besava'l sol aquelles fatxades d'esquifits balustres, ara d'esquitllentes, ara de pla, ara tot despedintsen... Aquell petó llarch, continuat, portava en si tota l'ardencia de la vida.

Emperò als de dintre la ciutat antiga tampoch els hi es gayre agradós tenir d'endinsarse per aquells estrets carrerons, de boyres aclaparadores, de perpetues ombres y ayres plens de fetors; també volen sortirne d'aquella mena de presons hont may s'hi veu el cel ample y esplèndit aytal com es, sinó a tires, com troços de llustrina blava del mes de María; també volen véurel el camp, y respirar els ayres sanitosos que baixen de Vallvidrera, de Sant Pere Màrtir y del Tibidabo, portant essencia de rehina de pi, de farigoles, de romani y de ginesteres.

Y la pobra gent trevalla, trevalla ab la esperança de ferse un dia una casa al *ensanche* que, al meteix temps que to, els dongui pera viure, o bé fincarse a la Bonanova per'anarhi a passar la major part dels dies de l'any y donarse'l gust de fer el senyor ab hisenda y torra de *recreyo*, aduch ab titul: «La Violeta», per exemple. Pobra gent! No se'n adonen de que lo que guanyen ells per un cantó ho perden altres per un altre.

—

Heusaqui que aquells patis de que vos parlava prompte's convertiren en soperbs edificis que, si bé recreaven la vista ab aquelles lluhentors y coloraynes, en cambi tapaven el sol, y els pobres infeliços de l'altra banda del carrer, que d'ell n'esperaven el calor que dóna vida, se trobaren a l'ombra.

Solsament per falla de sol no seria; emperò, afeginthi disgustos y miseries, tot fa feix; el cas es que la pobra familia del segón pis de per allà a les derreries del carrer d'Urgell, s'anà emmalaltint, emmalaltint cada dia més. Els pares, xaruchs com eren y no podent eixir al carrer, s'anaven decandint, y les noyes tornantse grogues com si desota

llur pell de cera no hi circulés la sang, com si hi manqués la sava de la vida. Una tos de pulmons gastats, una tosseta feble, que tots procuraven ofegar perque no la sentissin els uns dels altres, retrunyia continuament per aquell pis, del que se'n apoderà perpetua nit, embolcallant ab sos misteris els esperits qu'encara hi halenaven.

Aixi anaven allargant, fins que un dia'l pare's ficà al llit pera no aixecarsen més.

D'aleshores en avant, viuda y filles perderen tota esperança; de llurs ilusions passades no'n quedava res. La vida pera elles era un via-crucis que les havia conduhides fatalment a n'aquell Barcelona boyrós, xorch, hont inevitablement la llum de sa existencia's fondria com la llum d'una llantia quin oli no's renova.

—Barcelona! Barcelona es un pou y nosaltres vivim en son fons!—mormolava la vella tot mirantse a llurs filles, corsecades con girasols després dels primers gebrats.—No'n sortirèm pas d'aquest pou, filles meves; no l'assolirèm pas la llum que'ns manca!...—

Y les noyes assentien ab lleus moviments de cap, inconscients, sens esma pera contradir a llur mare, que al cayent d'aquella tarda semblava un espectre...

Y vingué un altre hivern, y en un d'aquells jorns rúfols s'estaven totes tres aclofades en un recó de llur petit refectori. De sobte's senti un cop de vent que feu trontollar tota la casa al introduhirse per algun finestra de vidres trencats, establintse una forta corrent y posant en perill tots els altres vidres.

Els sorolls estranys que's produhiren degueren ésser per'aquelles dônes tan esgarrifosos com el topament d'òssos sechs de cadavres. Pera llurs imaginacions exaltades, els xiulets del vent y la estridencia dels vidres degué ésser com el brunzir de la dalla de la mort fendint l'ayre pera fer presa en elles...

Instintivament, com cercant apoyo les unes en les altres, les tres dônes, que més tenien de momies que de sers vivents, les tres tisiques, les tres visions, s'abraçaren estretament, fortament, com volent perllongar la existencia de llurs tres cossos miserables, que ben prompte havia d'engolir la terra.

MIQUEL BARBERÁ

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Ricart Wagner.—ELS MESTRES CANTAYRES DE NURENBERG, *Traducció adaptada a la música per Xavier Viura y Joaquim Pena.*—*Associació Wagneriana, Barcelona, 1905.*—*Fidel Giró, impressor.*

La hermosisima comedia de Wagner, que fins prescindint de l'alta significació que la omplena, figuraria dignament per son desenrotllo enginyós, bon gust y originalitat dels incidents, y bellesa de l'acció, en el repertori shakesperià, ha sigut traduhida a nostre llenguatge per en Xavier Viura y en Joaquim Pena, que han realisat ab aytal traducció un rellevant servey al art wagneriá. *Els Mestres Cantayres de Nurenberg* (en alemany *Die Meistersinger von Nürnberg)*, es una obra tan viva y genial, que conté escenes originalíssimes, com el final del segón acte, final que confessèm no coneixen de millor en son genre.

Obra d'aytal empenta y proporcions requereix un trevall dificilissim pera ésser ben traduhida. En Wagner no hi usa, com en algunes altres de ses obres, el vers aliterat (vers propi de la poética germánica), sinó'l vers consonantat, y al respectar els traductors la forma de l'original, han hagut de vèncer dificultats més grans de les que ofereixen *Das Rheingold*, *Die Walküre* y *Siegfried*.

Coneguda l'obra per nostres lectors ab l'article de nostre company Salvador Vilaregut, ens limitarèm a dir que la traducció adaptada a la música es feta a conciencia, que'ls traductors, sens oblidar el respecte a la llengua catalana, han reproduhit fidelment l'original, y que pera'l coneixement musical de l'obra, en Joaquim Pena, auxiliat pel mestre Domènech Espanyol, n'ha fet l'estudi temátich, estudi completissim, un dels millors que's puguin fer de la gran comedia alemanya.

Acompanya a l'obra un index dels temes y figures musicals, unes notes pera la comprensió dels uns y de les altres y la llur reproducció pautada.

—

R. Suriñach Senties.—GENT.—*Barcelona.*—*Fidel Giró, Impressor.*

En Ramón Suriñach Senties ha publicat un llibre titulat *Gent*, llibre qu'es un aplech d'impressions y noveletes, escrites ab facilitat, plenes de sentiment y bon gust. En Suriñach sab donar una nota romántica a n'els fets més trivials y casulans, ventatja d'ésser alhora poeta y prosayre. Dotat d'un esperit observador, cerca a son voltant l'etern drama humá, que may se'ns amaga del tot, malgrat la indiferencia aparent ab la qual contemplèm els actes de nostres semblants.

Exceptuant la noveleta *L'Estrany*, qu'en-

clòu verament l'ànima d'una novela, les demés narracions del llibre són notes senzilles, curtes, observades y anotades çà y enllà per qui surt de casa ab el convenciment de que ha de trobar per tot arreu la llevor d'un drama. Y no sempre són els drames notes tràgiques y violentes, sinó dolors fondos y amagats, que'ls homes vulgars no consideren may com materia artística: els drames del silenci, els íntims, els que no s'exteriorisen ab formes grandioses, són quasi sempre'ls més punyents. En Suriñach sembla també pensar d'aytal manera.

En son llibre hem trobat quadrets interessants com *La Gitana*, nota que vibra plena de llum y de color; *La Vetlladora*, conte de gran veritat y força; *La cordada de presos*, dolorosa tragedia dels humils y dels desvalguts, com també *La colla dels còmichs; Artistes obscurs*, una de les narracions més sentides y refinades del llibre; *El mestre d'aixa de la «Livorno»*, patètica historia, y *Nadal*, serena visió d'hivern embolcallada de poesia.

En Suriñach ha escullit el títul *Gent* pera son llibre: el títul es ben trobat, car els personatges tots són *gent*, gent vulgar, d'aquells que passen pel món sense deixar rastre de llur existencia. Tan sols els poetes saben vèurehi quelcòm d'interessant, saben compendre que'l sofriment els ennobleix, que'l dolor els dignifica.

GERONI ZANNÉ

REVISTA DE REVISTES

Mercure de France. Aquesta important revista que's publicava mensualment, ha anat aumentant sa importancia de tal manera, que desde 1.er de janer d'enguany apareix cada quinze dies, ab unes 150 planes d'informació literaria, artística, filosòfica, política, etc., etc., o sia pera tots els gustos. El *Mercure de France* ha devingut, a Paris y en tota població de relativa importancia, una veritable necessitat pera'ls intelectuals més o menys autèntichs y per'aquells que, no tenint temps o medis de beure en les fonts meteixes de l'art, ja en els espectacles, ja en els llibres, han d'assaborirlo passat per l'alambi de la crítica. ¿Còm se fa la crítica en el *Mercure*? Si fa no fa com en totes les publicacions al dia. L'impressionisme especial dels francesos hi domina. Però aqueix impressionisme, qu'es la característica de la *revue de la quinzaine*, tè uns matisos qu'enamoren, y, en mitj de lo variat de la informació, una certa unitat que fa honor a l'activitat y al bon gust de l'Alfred Vallette, a quina direcció inteligent dèu sens dubte'l *Mercure* la millor part de la importancia adquirida. Además: els insubstituhibles *Epílogues* d'en Remy de Gourmont—que semba tenir el secret de dir l'última paraula sobre'ls successos d'actualitat, y de fer crítica trascendent sense l'èmfasis de l'erudit,—y els trevalls literaris y doctrinals que omplen la meytat de cada número, fan que les coleccions del *Mercure* tinguin un innegable valor bibliogràfich apart de l'interès d'actualitat propri de tota revista per l'estil.

En els derrers números, y en la secció *Les Théâtres*, se dóna compte de l'èxit obtingut pel famós actor modern *Antoine* en la interpretació del *Rey Lear* de Shakespeare, traduhit per Pierre Loti y Emile Vedel y representat d'una manera nova a França, però ja usual a Alemanya desde fa molts anys: «Una primera escena, molt estreta, está tancada per un teló de drap. Aquest teló, quan es necessari, s'obre pel mitj, y's veu llavors la segona escena, qu'es vasta, y en la que's poden fer els cambis de decoració. En la primera escena s'hi representen tots els fragments del drama en que hi intervenen pochs personatges y que no exigeixen pas decorats especials; y, mentres els actors la ocupen, se prepara la gran escena per'aquells fragments als quals el decorat es indispensable y en els que hi apareixen nombrosos personatges.» Sembla que, ab aquest procediment, l'Antoine ha donat a Paris la representació shakesperiana més exacta de quantes han tingut lloch en dita capital fins avuy dia.

El *Mercure* se fa resò, además, de les idees exposades per l'Antoine a *L'Eclair*, a propòsit del *Tartufe* de Molière, obra que's proposa interpretar d'una manera diferent de l'acceptada fins ara. L'eminent actor ha aprofitat la ocasió pera dir, respecte a la tragedia clàssica, quelcòm que no fa gayre honor als pseudo-clàssichs francesos Corneille y Racine, sobre tot Racine; però que no perque'ls fassi poch honor deixa d'èsser bastant just.

L'Européen. (Paris). En sos derrers números consagra especial atenció al conflicte de Russia, ahont no hi ha dubte que triomfarán les corrents lliberals, puig malgrat el regim rigorista d'aquell imperi autocràtich, ja fa temps que s'hi noten certes manifestacions d'humanisme que tal volta aquí foren castigades. Recordis, per exemple, el manifest d'en Tolstoy aconcellant al poble rus que no anès a la ignominiosa guerra d'Orient. Consideris, además, l'interès que sembla notarse allí y fòra d'allí pera deixar en llibertat a n'en Gorki, un dels revolucionaris empresonats ab motiu de les derreres revoltes. Lo sensible no es que homes com en Gorki sien excepcionats del càstich, sinó que'ls obscurs l'hagin de patir perque llur sòrt no interessa a la opinó europea. De totes maneres, cal consignar que altres reus d'Estat com l'assessi d'en Plewhe, condempnat a set anys de presidi, no han sofert a Russia penes tan fortes com les sofririen o les sofreixen en altres Estats d'Europa. Cal consignar, em-

però, que això són excepcions, per més qu'en aqueixes anomalies creyèm vèurehi un síntoma segur de la decrepitut d'aquell imperi considerat fins ara poch menys que omnipotent.

No per aquestes rahons, però per varies tant o més dignes de tenirse en compte, com són entre altres les matances desatinades en diverses capitals de l'imperi, anuncia en *L'Européen* M. Francis de Pressense *La fin du Tsarisme.*

Le Courrier Européen (Paris) publica també en sos derrers números importants trevalls. Es digne d'esment un magnifich estudi d'antropología y sociología de Napoleón Colajanni.

La Renaissance Latine. (Paris). El número corresponent al mes de janer prop passat conté, entre altres, dos articles interessants: l'un es degut a Constantin de Brancovan y's titula *Quatre années de régime libéral en Roumanie;* y l'altre, firmat per J. Paul-Boncour, versa sobre *Décentralisation et Monopole.* A pesar de que l'autor té idees decentralisadores y lliberals, no s'oposa per complert a lo que generalment s'anomena «socialisme de l'Estat». Creu, al contrari, que dintre d'una democracia, l'una cosa no dèu excloure l'altra per complert. M, J. Paul-Boncour sembla partidari d'una descentralisació *bien entendida.* Respectuosos ab totes les teories dignament exposades, copiarèm un petit fragment del seu article:

Un día, M. Deschanel, criticant aquesta irritant costúm del lliberalisme ortodoxe d'oposar sens treva l'Estat a l'individuu, y mostrant que tota creixença de l'Estat no era pas necessariament un obstacle al desenrotllo de l'individuu, recordava molt oportunament el mot de Pascal: «Els qui fan antítesis forçant els mots, són com aquells qui fan falses finestres per la simetría» Ens ha semblat que'l meteix retret podía ésser dirigit als qui, d'una part y d'altra, pretenían advertir, entre la extensió creixent de les funcions de l'Estat y la urgencia d'una descentralisació profonda, l'antinomia aparent que nosaltres ens hem d'esforçar a resoldre, veyenthi al contrari els dos termes essencials y solidaris d'una política social que no pot deixar d'imposarse cada vegada més a les preocupacions dels governs.

Entre les demès revistes franceses qu'hem rebut esmentarèm *Le Ménestrel* (Paris), *La Revue du Bien* (Paris), *La Revue de Provence* (Marsella), y *La Revue Provinciale* (Tolosa); entre les castellanes, *Nuestro Tiempo* (Madrid), *La Lectura* (Madrid), *La Alhambra* (Granada), *Euskalduna* (Bilbao), *Hojas Selectas* (Barcelona), *Album-Salón* (Barcelona); y entre les catalanes *Forma*, *Catalunya*, *Catalunya Artística*, y *Butlleti del «Centre Excursionista de Catalunya»*, totes de Barcelona.

També hem rebut *Novy Kult*, de Praga, y la *Ruthenische Revue*, de Viena.

LLUIS VÍA

NOVES

Al aparèixer aquest número donèm per clos el plasso que senyalarem pera que les persones que ho tinguessin a bè contestessin les postals enviades per JOVENTUT inquirint els motius que poden privar a tots els bons autonomistes de realisar l'obra del nacionalisme català dintre de la *Unió Catalanista.*

Donèm mercès a les persones y entitats que'ns han contestat. Ab sa galanteria al contestarnos, han demostrat que no'ns havíem errat dirigintnos a n'elles.

Els que no han contestat, que són els més, també han demostrat que al endreçalshi les corresponents postals no'ns varem errar. Pera esperar la seva contestació ja'ns haviem assentat,.. ben assentats. De totes maneres, deplorèm son silenci.

Tal com diguerem, la setmana entrant publicarèm les contestacions rebudes, y ademès la llista de totes les entitats y persones a qui ens hem dirigit.

Y als que'ns han contestat els direm llealment la impressió que ses respostes ens han produhit.

Y als demès també'ls direm lo que a nostre entendre es del cas.

Pera la major *edificació* del poble.

—

A Casa la Ciutat hi haguè pànich el passat dilluns. Ab motiu del sobtat viatge a Madrid del governador, arribaren a creure una bona part dels edils (alcalde inclusiu) que anava a decretarse la disolució de l'actual Ajuntament, que tant ens havía de regenerar y que s'ha desacreditat com pochs.

El pànich no s'apoderà sols dels regidors quina gestió pugui estar més o menys en tela de judici: el pànich corprenguè també molt especialment als que a la Casa Comunal hi anaren com a fiscalisadors sens haver fiscalisat res en concret. Perque encara que la suspensió no'ls haguès alcansat a n'ells, certament els alcansava un gran descrèdit, si desde les corrompudes esferes governamentals se dictaven certes mides demostratives de que la llur acció fiscalisadora havia sigut inútil, ja que a pesar d'ella s'havien pogut cometre immoralitats tals, que obligaven al govern a decretar una suspensió.

Ara sembla que l'alarma s'ha apaybagat un xich. De totes maneres, visquèm y vegèm.

—

La qüestió del nacionalisme catalá, tant a l'ordre del dia, sembla que vindrà a ésser la pedra de toch de molts patriotes d'aquells que, arribats ara tot just al camp autonomista, no semblava sinó que portessin un bagatge tal d'energies, d'iniciatives y de coneixements que'ns havien d'espalmar.

No ha sigut aixi. Moltes declaracions de nacionalisme que ningú els hi demanava,

molta germanor (de boca), molt anatematisar de la politica de kabila que'ns embruteix, però res més. Per'xò nosaltres, veyentlos rondinar a tots ells e incórrer en els meteixos defectes qu'en els altres havien censurat, els hi endreçarem la postal de que nostres lectors tenen cabal coneixement.

Es lo que ve a dir el doctor Martí y Julià en son article *Pessimisme*, publicat a *La Renaixensa*'l passat diumenge: Que la excusa dels que no volen venir a fer colectivament l'acció nacionalista desitjada, se funda sols en un *pessimisme* de conveniencia. Molt murmurar de tot lo qu'està descompost, molt repetir que no's té fe en res, y vinga contribuhir ab la propria apatía a la general descomposició y a la general passivitat: heusaqui lo que fan molts de nostres patriotes que han arribat a passar per conspicuus quan sols la talla tenen de politichs adotzenats.

Si: es lo que diu el doctor Martí y Julià en l'esmentat article:

> Ni que Catalunya's trobés molt més desnacionalisada de lo que's troba, y ni que'l nacionalisme català fos una acció de renaixensa molt menys important de lo qu'es en realitat, hi hauría rahó pera que'l pessimisme corprengués els esperits. Hauría d'ésser el nostre poble una nacionalitat en el sentit polítich y social desapareguda, o bé un poble que sols existís en les realitats de la naturalesa perque may hagués estat constituhit com organisme lliure; hauría d'ésser un home sol el qui capint la veritat comencés a realisar l'acció nacionalista, y aquest home no tindría'l dret d'aclapararse, de sentirse pessimista, malgrat que'l seu poble l'escarnís, l'ultratgés y li inflingís greus sofriments...
>
> . . . . . .
>
> Ell podría ésser pessimista en lo referent a la impotencia de la seva personalitat pera seguir la lluyta, en lo relatiu al poch tremp de la seva voluntat per'aplanar els obstacles; ell podría sentirse poch abnegat pera dedicar al nacionalisme totes les activitats de la seva vida que per dret natural pertanyen a la colectivitat; ell podría desitjar el descans, preferir goigs personals a la lluyta altruísta; ell tindría'l dret de dir prou, no puch més, me confesso un vençut, però no podría afirmar sense pecar greument, y com si ell fos tota la nacionalitat, que'ls seus aclaparaments, que'ls seus defallíments, que'l seu pessimisme són mostra segura d'una nacionalitat condempnada al no ésser. Ben sovint aqueixos aclaparaments, aqueixos pessimismes són la excusa d'esperits que volen amagar deficiencies o febleses; massa sovint dissimulen personalismes y fins petiteses, sen e reparar qn'es la nacionalitat la que'n reb greu perjudici.
>
> No! no's pot ésser pessimista; no hi ha dret a serho. A lo que sí hi ha dret, es a dir *vull*, o *no vull*, trevallar per la renaixensa integral de Catatunya. Vull trevallar per la renaixensa integral de Catalunya vol dir conèixer del tot el nostre problema nacional; vol dir saber qu'es per Catalunya y no per un meteix que's trevalla; vol dir sentirse ab tota l'abnegació indispensable pera cooperar, sense regatejar sacrificis de totes menes, a l'obra colectiva de destruhir tots els obstacles e impediments que s'oposen a l'acció nacionalisadora; vol dir ésser tot voluntat per Catalunya.

«*Vull o no vull* trevallar per Catalunya!» La frase es justa, ella enclòu tota la qüestió y ella es la que compromet a molts flamants *nacionalistes* que sols de sa amplitut de mires ens saben parlar tot lligantse ells meteixos ab petiteses, quan no per rahons de programa, per baralles d'eleccions. Qualsevol diria que a uns y altres els té esclavitzats la politica de kabila de que tant abominen.

Por la boca muere el pez, diuen els castellans. Nosaltres lo únich que avuy dirèm es que a molts catalans que han mastegat nacionalisme fins a l'abús, potser els hi tornarà'l nacionalisme a la boca quan menys ho voldrien.

—

Ab els *hidalgos* no s'hi poden tenir consideracions, vaja.

Que ho digui *La Tralla*, que per honrar en son derrer número a *Don Quijote* com a gloria espanyola, l'han denunciada.

¿No haviem quedat en que tot lo qu'es castellà representa a tota Espanya? ¿Donchs de què's queixa'l *león* si no li disputen el monopoli?

Desitgèm a *La Tralla* que surti en bé de aquesta nova ensopegada, qu'en mitj de tot podrà esserli profitosa pera no oblidar en lo successiu aquell ditxo: «Qui més hi fa més hi pert.»

Està vist que *Don Quijote* té en nosaltres uns amichs que no se'ls mereix.

—

Ha començat la campanya pera les pròximes eleccions de diputats provincials. Els regionalistes ja han fet actes de propaganda a Sarrià y a la Barceloneta.

Y tot es parlar de la influencia sanitosa del regionalisme en les eleccions, que avuy se fan ab moralitat després d'haver ensorrat per sempre'l funest caciquisme dels conservadors, quin casino de la Rambla de Santa Mónica, poderós un dia, ha arrocegat durant aquests últims temps una vida migrada, fins arribar a sa complerta y *oficial* disolució, que tingué lloch l'altre dia.

Podràn haverse fet y seguir fentse ab moralitat les eleccions (desgraciadament no tothóm ho afirma aixi); podrà pretendres noblement que'l poble se sàpiga aprofitar de les lleys vigents adquirint la costúm pública pera fer a son dia les lleys que li calguin; però ¿còmpot seguir adquirintla'l poble la costúm pública si li manca la fe, si tot contribueix a que la perdi més cada dia, mercès als flachs serveys que a les Corts y a l'Ajuntament li han fet sos representants?

Dels republicans no cal parlarne, perque entre ells tot està gayrebé tan desballestat com entre'ls conservadors ja cayguts. Però'l regionalisme va també corcantse. Un jorn bregà ab les impureses de la politica y les vencé ab gloria, però'n quedà contaminat.

Cal que cuyti a vèncer la infecció; cal que'l nacionalisme català, aqueix ideal amplissim que tants tenen a la boca y tan pochs al cor, sia un fet; cal que'l regionalisme sà-

piga despreciar certes conveniencies politiques en bé de certs grupos socials determinats y en detriment d'altres; cal, en una paraula, fer verdader Catalanisme, procurant que'l nostre moviment sia, avans que tot, d'educació social. Y sols aixi la realisarèm dignament y ab profit l'acció politica qu'es sens dubte indispensable a la causa de Catalunya.

—

El *nacionalista* català Vallès y Ribot, en un discurs pronunciat a Granollers, ha fet descobriments y declaracions trascendentals.

Ha descobert, segons llegim al diari, que *ciertos elementos han querido y quieren dar al catalanismo un matiz reaccionario*, y que si les poderoses forces catalanistes y republicanes, en comptes d'hostilisarse mutuament, *emplearan todas sus energías en destruir aquellos obstáculos que impedirán, mientras subsistan, toda obra de regeneración en lo político, pronto Cataluña podria redimirse.*

Fins aqui els descobriment: ara les declaracions.

Les quals consisteixen en afirmar que depèn de la unió d'autonomistes y republicans el que poguèm venjarnos, com a catalans, de la desfeta de 1714, y com a republicans, de lo ocorregut en 1874 a Sagunto, sota d'un garrofer. La restauració de nostra autonomia no ha de tenir lloch sota un garrofer mesqui, sinó *á la sombra de nuestro árbol sagrado, que lleva el nombre de nuestro inmortal maestro, debajo del árbol de las libertades catalanas*, dèl «*Pi de les Tres Branques*».

Admirable, sublim!

Prenèm nota d'aquestes declaracions dignes d'un català de cor, d'un *nacionalista* com cal, y ens en anèm corrent cap a la secretaria de la *Unió Catalanista*, propietaria del Pi de les Tres Branques y entitat mare del nacionalisme català, que admet lliberalment y amorosament en son si a tots els autonomistes catalans, sien les que's vulguin ses idees politiques, religioses y socials.

De segur qu'entre'ls noms dels adherits, un dels que més se destacarán será'l del lliberalissim senyor Vallès y Ribot.

N'estèm segurs! Es dels que prediquen, es dels qu'edifiquen!...

Tu es Petrus!

—

L'article *El mes pasado*, qu'en Salvador Canals publica en el número de *Nuestro Tiempo* corresponent al passat janer, no tè desperdici. Examina en ell la crisis del gabinet Maura, considerantla *crisis trascendental* y demostrant qu'en efecte ho es, pel sol fet d'atrevirse ell, amich intim y home de confiança d'en Maura, a escriure un article semblant, ab el qual no sembla sinó qu'en Maura s'encari ab les institucions y les hi tregui al sol tots els drapets. Al examinar la labor qu'en Maura deixà pendent, al tractar de la situació parlamentaria, de la confiança de la Corona, de l'origen de la crisis y de ses conseqüencies, y sobre tot del punt concret del nomenament de quefe de l'Estat Major central, el senyor Canals retrèu exemples contundents de l'alta politica palatina anglesa, que no deixen en gayre bon lloch a la espanyola; y respecte al general Polavieja y al exèrcit espanyol, estampa crueses com les següents:

¿Hay Ejército en España? ¿Hay posibilidad de disponer por ahora del dinero necesario para ponerlo en condiciones de eficacia? ¿Es que no podría esperar la llegada de ese hombre providencial, por el Gabinete Azcárraga elevado a la jefatura del Estado Mayor, el tiempo que fuese menestes para que aquella otra obra emprendida no se interrumpiera? No hay Ejército en España: hay unas clases del Estado que absorben una gran parte del Presupuesto, que usan armas a toda hora y que se llaman militares, y que, en su mayoría hasta sienten el más generoso entusiasmo por su nobilísimo oficio; pero no hay más; y como es absolutamente preciso que lo haya, y como para que lo haya es lo primero que haya alma de Ejército, ¿cómo creer que se trabaja por él y que se le sirve cuando de todo este aparato político viene rodeada la designación del jefe de lo que se crea con la intención saludable de formar el cerebro del Ejército?

S'ha de confessar qu'en Maura y en Canals saben cantarles clares. Prou que les coneixèm de temps les particulars idees d'en Canals, autonomista de cap clar, però ¡ay! diputat maurista per Valls. Al dir les veritats a tothòm, se'n descuyda algunes que podria dir a n'el meteix Maura, que tot y essent l'ùnich politich espanyol de talla, no creyèm pas que posseheixi tan grans iniciatives y tan prodigioses dots d'estadista com sos adictes li suposen.

—

En el Centre Artistich Musical, el jove pianista en Joan Nadal, deixeble del mestre Vidiella, executà un escullit programa la nit del 30 de janer passat. Aquest jove pianista ha progressat molt d'ençà la derrera vegada que varem sentirlo; fa, donchs, honor a son mestre, y es una esperança pera'l pianisme barceloni. Ab gran brillantesa y seguretat, en Joan Nadal executà les obres següents: *Preludi y Fuga* (*re bemol*), Bach; *Sonata*, op. 31 (*mi bemol*), Beethoven; *Balada* (*fa menor*) Chopin; *Tocata*, Schumann; *Novelette*, Schumann; *Sonata Fantasia*, Mozart; *Rapsodia húngara*, Brahms; *Mormuri del vent*, Sauer.

—

En atenta comunicació la «Lliga Regionalista» ens ha donat compte de la nova constitució de la Junta Directiva, afermantse en sos propòsits de combatre per la causa de Catalunya, per la reivindicació del seus drets y la defensa del seus interessos, pregantnos que ho tinguèm present sempre que aixi calgui a la nostra terra.

—

La *Asociación de Socorros Mutuos para Bomberos* ens invità a la funció que pera commemorar el tercer aniversari de sa fundació va celebrar en el teatre de les Arts el passat dissapte.

El teatre estava adornat ab atributs y emblemes del cos de bombers. La concorrencia fou nombrosa fins al punt de no quedar cap lloch desocupat. Les autoritats hi feren també acte de presencia.

La funció consistí en lectures de poesies y execució de diverses composicions musicals per diferentes senyoretes y artistes; exercicis d'esgrima y gimnàstichs pels alumnes del gimnàs Bricall; prenent part també en la vetllada la cobla de guitarres y bandurries *Alegría Martinense*, y la societat choral *Lira Martinense*.

Tots els executants foren molt aplaudits, acabantse a altes hores de la matinada aqueixa funció, que haurà deixat satisfeta, per son èxit, a la societat organisadora.

—

En el «Centre Artistich Musical» donaren un concert, la nit del passat divendres, en Joan Figueras y en Francisco Montfort, violinista'l primer, pianista l'altre, executant tres sonates pera piano y violi de Grieg. A pesar d'algunes inexperiencies el jove Figueras va lluhirse, fent honor a son mestre Crickboom, essent força aplaudit com també son company el jove Montfort, que demostrà tenir molt domini del piano, com aventatjat deixeble qu'es del mestre Vidiella.

—

Publicacions rebudes:

Poesíes catalanes, per Enrich Ayné. El llibre que conté aquestes poesies consta d'unes 80 pàgines esmeradament impreses sobre excelent paper satinat. Les poesies són recomanables pel bon desitj de son autor y res més, perque si suposessim que ha volgut fer obra d'art y pretenguessim analisarles, no resistirien pas la crítica. Remerciém l'envio. Preu, 1 pesseta.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

NOSTRE FOLLETI

Ab el present número's reparteix la coberta pera enquadernar l'obra de Spencer

L'HOME CONTRA L'ESTAT

Les persones que conservin en bon estat tots els plechs de dita obra, poden portarlos junt ab la coberta a aquesta Administració, ahont, mitjantsant la entrega de **20 cèntims**, se'ls servirà immediatament el volúm enquadernat en rústica.

Les enquadernacions *cartonné*'s serveixen a l'acostumat preu de **50 cèntims.**

L'obra's troba de venda en totes les llibreríes, desde avuy, al preu de **2 pessetes.** Els suscriptors poden adquirirla en aquesta Administració ab l'acostumada rebaixa d'un 25 per 100.

Ab el proxim número començarèm la publicació en nostre folletí de la immortal pastoral de Longus

DAFNIS Y CLOE

traduhida al català per R. Miquel y Planas.

Any VI - Núm. 262 Barcelona, 16 de Febrer, 1905

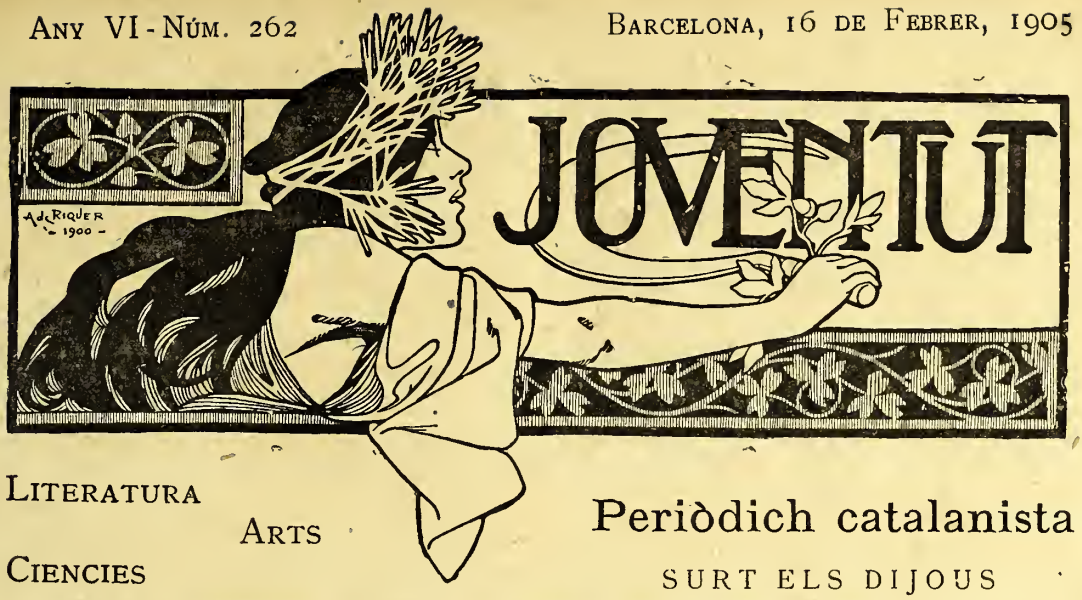

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI: Als autonomistes catalans, per **JOVENTUT.** — Anemho explicant, per D. Martí y Julià. — Per què no vos han contestat y per què no entren a la "Unió", per Joan Linares y Delhòm. — Anant a Corfú, per J. Pin y Soler. — Mistral, per Jules Villeneau. — Noves.

FOLLETÍ: Solitut, per Víctor Català. — Plech 37.
Dafnis y Cloe. — Traducció catalana. — Plech 1.

ALS AUTONOMISTES CATALANS (1)

No pas ab la satisfacció, sinó ab el sentiment d'haver *encertat*, Joventut parla avuy a sos lectors del resultat de la enquesta que per medi de postals feu dos números enrera.

El fet de dirigirnos a determinades persones y entitats demanàntleshi els motius que'ls impedien fer acte d'adhesió a la *Unió Catalanista* malgrat la derrera declaració feta per ella, ha sigut interpretat de maneres ben diferentes.

Els uns, els fanàtichs o els intransigents (que per tals se distanciaren de la *Unió* y no per altres causes, donchs es sols aquell esperit el quin fa impossible la estada dintre la *Unió)*, han vist en l'acte nostre un acte de contrició y una cayguda, creyent que nosaltres, els defensors de la revisió de les Bases, ens doliem de la derrera declaració catalanista y que haviem sofert gros desengany ab les persones a qui ens dirigiem: com si nosaltres ab mires personals y no ab mires a la patria defensessim el credo ample que defensèm per'acoblar a tots els catalans, y com si nosaltres no haguessim portat sempre la transigencia fins al punt d'obrir el braços als equivocats que reconeixen llur error, sense ficarnos a esbrinar les intencions, sempre respectables quan, no traslluhintse en actes, no causen pertorbació ni mimva en les idees, com ja ara succeheix.

Els altres, els *politichs*, matriculantse en les aules castellanes per'apendre a passar la corda fluixa de llurs comedies, han agafat ab ses mans el trampolí de la broma, que sempre ajuda a mantindre l'equilibri quan venen grosses sotragades. Ells han titllat nostre acte de *rotativero*. Ells, els politichs *a la anglesa*, que maten el dia inflant reporters de periòdichs castellans, mortificant a llurs companys o llurs contraris per sota má, sense traure la cara, pera no fer impossibles les *penyes* ahont tots junts esmicolen als que arriben més tart o més d'hora se'n van!

Altres, els que, lluytant sincerament per la

(1) Arribada l'hora de comentar les contestacions a la postal qu'envià Joventut a varis autonomistes catalans, devèm fer constar que nostre company Trinitat Monegal no ha intervingut en aquesta qüestió. — (Nota de la Redacció).

causa de Catalunya, jamay han esperat res de certa classe de gent, han titllat nostre acte d'ignocent, donchs han cregut que teniem una vena als ulls que no'ns permetia veure bé'ls perfils de les coses, y que aqueixa vena no'ns la sabiem arrencar: sense compendre que nostre propòsit al fer la pregunta consabuda, no era altre que arrencar les caretes y els ropatges ab que s'embolcallen aquella gent quan se tracta de *parlar* de Catalunya, y de que's despullen quan pera ella's tracta de *fer* obra verament profitosa.

Als sincers els direm, com a nobles companys nostres que són, que nosaltres tampoch hi hem cregut may en molts y molts d'aquells, però que may tampoch hem volgut ésser excusa pera justificar allunyaments. Per això, en comptes de procedir per l'odi, hem preferit guardar l'agravi y no posar entrebanchs a l'abraçada, que prous que n'hi ha en nostra esclavitzada patria minada per les rancunies, pels programes politichs y per la derrera comedia de fer passar per bo'l separar la *dreta* de la *esquerra*, quan lo útil y noble es juntarles ben fort y carinyosament entorn del cos del contrari, si el contrari es català y somnia en lo que'ls seus rebesavis cent voltes se proposaren.

Per això hem obrat sempre com hem obrat. Tolerants, hem parlat sens agror y fins ab elogi de la *dreta* y de la *esquerra* mentres aquesta clasificació no ha entranyat un sistema politich regressiu y funest a nostra causa: però ho hem anatematisat francament quan hem vist que, més que d'un jòch de paraules fetes, se tractava d'un doctrinarisme atàvich, de lliberals de motllo, de politiquets teòrichs, o de bons senyors que confonien les Illes Britàniques tot confonent el Nacionalisme ab una migrada acció politica.

Hem vist iniciarse corrents de germanor aumentades al atançarse l'època electoral, y hem vist disidencies eixides de les urnes, fonamentades en resentiments personals (les falses accions politiques no solen dar millors fruyts): però nosaltres hem fet el desentès, perque la causa de Catalunya no es pas causa de personalismes. No hi creyem en les eleccions, mes pera no sentar plaça de rapatanis hem accedit a anarhi, a fi de que'ls fets y no nostres paraules demostressin que teniem rahó.

Altres y altres opinions s'han emès, privada y públicament, sobre nostre acte. De les primeres no podèm ni devèm fernosen ohidors pera contestarles; a les segones s'hi trobarà nostra resposta en la resposta general. Al fer nosaltres la pregunta que l'estimat colega *Llevor* de Sant Feliu de Guixols ab tant d'acert, y en les actuals circumstancies ab tanta satisfacció per part nostra califica d'*acte impolitich*, no'ns limitavem a enviar les postals, sinó que obriem paragraf: de manera que l'esmentat setmanari no feya més que compendre y ferse càrrech del nostre pensament al dir que deviem publicar sencera la llista d'entitats a quines ens haviem dirigit.

Y aquest pensament es el que anèm a posar en pràctica.

Vegis lo que deya'l setmanari *Llevor*:

MOLT BEN FET

El nostre preuat company el setmanari barceloní JOVENTUT, mogut pel lloable intent d'agermanar tots els autonomistes catalans, y ab més oportunitat potser de lo que molts se pensaràn, convida particularment als autonomistes no adherits a la *Unió Catalanista*, a fí de que diguin ben cruament per què no han fet acte d'adhesió a la *Unió*, malgrat aquesta declaració tan categòrica de la derrera Assamblea catalanista:

«Essent nacionalista l'acció qu'en el nostre poble »realisa la *Unió*, tenen el dret y el dever de cooperarhi »tots els catalans moguts per les aspiracions del nacio»nalisme català, qualsevulga que sía llur pensar y sen»tir en materies religioses, polítiques y socials.»

Aytal bona pensada de JOVENTUT ens complàu molt perque es un acte impolítich, y en el Catalanisme, si hi hagué un temps en que'ls seus homes se perderen per carta de menys anatematisant tot intent polítich, també derrerament certs elements s'han perdut per carta de massa ajupintho tot a conveniencies merament polítiques.

Nosaltres creyèm que la conducta de les entitats qüestionades es deguda a dues causes: l'una interna a la *Unió* y l'altra externa.

Respecte a la causa interna, avuy per avuy, ens limitèm a deplorar que, tot predicant als altres, molts catalanistes oblidèm massa sovint el primer manament de tota acció social: *nosce te ipsum*, com deya'l filosop.

En quant a la causa externa y en termes generals, bona part de les agrupacions militants aludides per JOVENTUT *anteposen* «llur pensar y sentit en materies religiòses, polítiques y socials», preferintlo al mòvil primordial del nacionalisme.

Mes no es pas d'això que volèm tractar avuy, si bé potser algú hi dirà la seva en aquestes planes ahont se pot fer ab tota llibertat, perque nosaltres sempre trevallèm pel deslliurament de Catalunya y jamay hem defensat *emmotllament* de cap mena.

Lo que'ns mou a escriure aquestes ratlles, després de felicitar al nostre germanívol company, es ferli avinent, sense pretensió de donar concells a qui no'n necessita, qu'en el seu propòsit trobèm a mancarhi una cosa pera que resulti arrodonit el seu intent:

La publicació de les respostes deuría anar seguida també de la llista d'entitats a les quals s'hagi dirigit y que... *no hagin respost.*

Fentho així, tot de passada, fiblaría una malura a la que som massa avesats y que, no obstant, es de les que més entrebanquen: la malura *meridional.*

Y vegis ara la llista d'entitats y persones a qui ens dirigirem:

ENTITATS E INDIVIDUUS QUE HAN CONTESTAT	ENTITATS E INDIVIDUUS QUE NO HAN CONTESTAT
President de l'Associació Catalanista Bruniquer.	Francisco Pi y Suñer.
President de la Federació Escolar Catalana.	Juli Marial.
President del Foment Autonomista Català.	Joseph Màs y Cuadros.
	Lluis Doménech y Montaner.
	Ildefons Suñol.

President del Centre Autonomista de Dependents del Comers y de la Industria.
Director de *La Tralla*.
Director de *Patria Nova*.
Director de *Llevor*.
C. Ventura y Pardo.
J. Lluhí Rissech.
Jaume Carner.
Ramón Albó y Martí.
Francisco Albó y Martí.
Felip Bertràn y de Amat.
Joaquim Giralt y Verdaguer.
Raymond d'Abadal.
Antoni M.ª Borrell y Soler.
Francesch Cambó.
J. Casas y Carbó.
Miquel Laporta.
Joan Maluquer y Viladot.
Narcis Verdaguer y Callis.
J. Ventosa y Calvell.
J. M.ª Vallés y Ribot.
Baldomer Tona y Xiberta.
Enrich Prat de la Riba.
Frederich Puig Samper.
Frederich Rahola.
Joseph Rogent y Pedrosa.
Alexandre M.ª Pons.
Narcis Plà y Deniel.
J. Pella y Forgas.
J. Bertràn y Musitu.
Lluis Duràn y Ventosa.
J. Maspons y Camarassa.
J. Puig y Cadafalch.
Lluis Ferrer y Vidal.
Roig Armengol.
Albert Rusiñol.
Joan Bardina.
Joan Pijoan.
Miquel S. Oliver.
President del Concell Regional Federalista de Catalunya.
President de Catalunya Federal.
President de la Lliga Regionalista.
President de L'Eura.
President del Centre Catalanista de Tarragona.
President del Centre Autonomista d'Igualada.
President de l'Agrupació Catalanista de Borrassà.
President de la Lliga Regionalista de Sarrià.
President del Centre Escolar Robert.
President del Institut Obrer Català.
President de la Lliga Regionalista de Vilassar de Mar
President del Centre Català de Granollers.
President del Ateneu del districte Segón.
President del Ateneu del Districte Sisè.
President de la Lliga Regionalista de Gracia.
President del Centre Autonomista de Sant Gervasi.
President de Nova Catalonia.
President del Ateneu Obrer del Poble Nou.
President del Centre Català del Poblet.
President de la Lliga Regionalista de la Barceloneta.
President de la Lliga Regionalista de Sabadell.
President de l'Agrupació Regionalista de Tarrassa
President del Foment Regionalista de Berga.
Director de *La Veu de Catalunya*.
Director del *¡Cu-Cut!*.
Director del *Correo Catalán*
Director de *El Poble Català*
Director de *La Veu de la Comarca*.
Director de *La Veu del Ampurdà*.
Director del *Penadés Nou*.
Director de la *Gazeta Vigatana*.
Director del *Baluart de Sitges*.
Director de *Foch Nou*.

CONTESTACIONS REBUDES

Sr. Director del periòdich JOVENTUT.—Present.—Molt senyor meu y de la meva consideració més distingida: He rebut la postal ab que m'ha honrat, y correspondent a la seva deferencia li diré francament la meva opinió respecte a la pregunta que'm dirigeix. No sé si el meu criteri, condensat en la resposta, s'expressa ab aquella claretat que mereix la pregunta, mes prenent per punt de partida'l s gnificat que les coses tenen y de qu'ns motllos no podèm fug rne, hem de confessar que la *Unió Catalanista* es encara, políticament, lo que fou en la seva fundació y determinen les seves Bases.

La *Unió Catalanista* representa una aspiració reivindicadora dels drets de Catalunya com a Poble; es una aspiració del poble català que vol sa llibertat pera governarse per ell.

La forma política li es indiferent, y encara qu'es de creure que dintre de l'Estat espanyol pot acceptar la que sía mentres garantisi la seva autonomía, en son govern interior, es indubtable, seguiría les lleys del progrés humà, sense detenirse en tal o qual regim.

Això per mi es un sol punt, y en la línia recta que la dignitat humana segueix y que partint del *jo* arriba fins a qui l'engendra, ¡n'hi ha molts de punts! que l'home ha de seguir segons síen ses llums, sa ferma voluntat y ses aspiracions d'home útil a la humanitat!

Per això no solsament sóch *nacionalista*, sinó també *federal republicà*, prestant mon concurs ab altres pera desenrotllar, no sols, exclusivament, el programa de 22 de juny, sinó fins pera deixar, quan així convingui, per vells tots els seus punts, quan de l'estudi dels meteixos y de la pràctica dels fets se'n derivin noves aspiracions pels homes.

La *Unió Catalanista* agrupa aymants de la llibertat de Catalunya: tots els federals hi caben; mes l'adhesió política desnaturalisaría nostra significació, puig reduhiría la *línia* a seguir en l'ample espay dels avenços polítichs: *no més seríem catalanistes*.

Els homes que agrupi la *Unió Catalanista* han deformar els partits que demà governin Catalunya, portant ab l'amor a la terra, la ciencia de governar als pobles.

L'amor a la terra es la matriu, y els homes que llenci al món polítich, sense ciencia, no podríen governar.

¡El NACIONALISME FEDERAL REPUBLICÁ es amor y es ciencia! — C. VENTURA Y PARDO. — *Barcelona, 27 janer 1905*.

Senyor Director de JOVENTUT.—Distingit company: He rebut la seva postal, y tinch molt gust en contestar a la pregunta que'm dirigeix.

Procedeixo, com vostè sab, del camp republicà federalista. No'n vaig sortir fins que tingué lloch la mort d'en Pi y Margall.

No podía afiliarme a la *Unió Catalanista* perque les bases de Manresa no responen plenament a les meves idees socials y polítiques, y perque no estich conforme ab alguns acorts de les altres Assamblees ni ab la organisació de la *Unió*.

Altrament jo creya que l'acció política era indispensable, y que calía pendre part en les lluytes electorals, ab la finalitat de conquistar els Ajuntaments, les Diputacions y la representació en Corts de Catalunya. Aquesta acció política era y es, al meu entendre, l'instrument d'ampla llibertat que necessita la nostra patria pera l'assoliment de l'autonomía; el desvetllament dels esperits qu'encara dormen y l'acoblament de forces propulsores de les reivindicacions del nostre poble; la constant agitació que dóna als ideals empenta y vida.

Dels actes de la *Unió* en resulta que no es aquest el seu pensament. D'ençà de la derrera Asamblea està més en contacte ab l'esperit de tots els autonomistes, però

segueix apartada de les lluytes polítiques y manté l'antiga organisació.

Aquesta es la meva contestació Nacionalista: estich virtualment dins de la *Unió;* partidari de l'acció y la lluyta y d'una organisació de forces ahont tots els autonomistes ens donguèm les mans sense callar les aspiracions que'ns separen, no puch expressar més que una adhesió afectuosa, però virtual y limitada.

Rebi ab aquestes ratlles el testimoni de la consideració y afecte del seu company—J. Lluhí Rissech.—*S./c. 29, janer 1905.*

Foment Autonomista Catalá.— El «Foment Autonomista Català», en contestació a vostra comunicació, té l'honor de contestarvos lo següent:

Que'l «Foment Autonomista Català» no té may cap motiu que li impedeixi adherirse a totes les entitats que trevallin per l'Autonomía de Catalunya, però precisament l'interès que té en la unió general, li impedeix adherirse a cap en particular.

Visquèu molts anys y trevallèm tots plegats ab coratge per la prosperitat de nostra estimada Catalunya. —*Barcelona, 1 febrer 1905.*—P. A. del C. D., El Secretari, J. Vergés y Sellés.—Sr. Director del periòdich Joventut.

El President de la Federació Escolar Catalana B. L. M. Al Sr. Director de Joventut, manifestantli en contestació a sa postal que, si *realment l'únich* programa de la *Unió Catalanista*'s concretés en la declaració de la derrera Assamblea, si la *Unió* no tingués altre objecte que'l d'acoblar totes les forces nacionalistes deixantles després en la més complerta llibertat mentres trevallessin de bona fe pera conquerir l'autonomía, y finalment, si l'ésser dintre la *Unió* no dongués altre caràcter que'l d'autonomista a la entitat adherida, la Federació Escolar temps ha que formaría part, y ab molta joya, de la *Unió Catalanista.*

En Amadeu Peig y Avellá li ofereix ab tal motiu el testimoni de sa consideració més distingida.—*Barcelona, 4 de febrer de 1905.*

Barcelona 8, febrer 1905.—Sr. Director de Joventut.—Present.—Benvolgut company: En resposta a vostra postal del 29 de janer, devèm dirvos: que cap motiu de caràcter polítich ens ha impedit fins ara d'adherirnos a la *Unió Catalanista* puig la nostra feyna de propaganda, que han vist ab gust tota mena d'elements autonomistes de dintre y fòra de la *Unió*, ha sigut sempre inspirada en els principis eminentment democràtichs de la *Unió Catalanista*, perque sols en ells hi hem vist el medi d'arribar a la perfecta unió de forces nacionals catalanes, qu'es a lo que posèm el coll desde que som nats a la vida periodística.

Y com que això no's compaginaría ab el no haver fet encara *La Tralla* acte oficial d'adhesió a la *Unió,* hem acordar unànimament tots els de la Redacció, entre'ls que n'hi han de tots pensars, demanar a la Junta Permanent que'ns admeti en el sí de la *Unió Catalanista.*

Comunicat això, sols ens resta felicitarvos per vostra iniciativa plantejada tan a la catalana, y a la que hi han de respondre tots els que ab sinceritat professin l'ideal nacionalista.

Dignauvos, senyor Director, acceptar nostre humil concurs en l'obra d'agermanament en bé de Catalunya.—Visquèu molts anys.

La Redacció de «La Tralla»

Associació Catalanista «Bruniquer».—*Granollers del Vallès.*—La Junta Directiva d'aquesta Associació, en la sessió celebrada la setmana passada, acordà comunicarvos, contestant a la postal per vós enviada, que no tenim cap motiu de caràcter polítich que'ns impedeixi fer acte d'adhesió a la *Unió Catalanista*, essent així qu'estèm complertament identificats ab la meteixa.

Deu vos guardi molts anys.—P. A. de la J. D. El Secretari, Joseph Marimon.

Sr. Director del periòdich Joventut.

Patria Nova.—Periódich Nacionalista.—*Reus, 8 febrer 1905.*—Sr. Director de Joventut. Barcelona. — Molt Sr. nostre: No'ns hem adherit a la *Unió Catalanista* perque creyèm que aquesta entitat, creada pera ésser la representació del nacionalisme català y a pesar d'haver fet en sa derrera Assamblea reunida a Barcelona, la declaració de que ha pres peu la important revista per vós dignament dirigida pera fernos la pregunta que ara tenim l'honor de contestar; ha esdevingut una de les tantes branques en que's divideix la soca del nacionalisme català, y nosaltres, tenint això en compte y pensant que de la manera en que's troba'l Catalanisme en nostra ciutat de Reus, o sía en estat de formació, no ens convé decantarnos ni cap a una banda ni cap a l'altra, sinó romandre eclèctichs, hem resolt quedarnos distanciats de totes per un igual y amichs y en bones relacions ab tots els que, síen del camp que síen, defensin la causa de Catalunya.

Y ara que ja us hem fet sabedor dels motius que'ns tenen allunyats de la *Unió Catalanista* a la que estimèm com a germana, ens despedím de vos desitjantvos forces anys de vida pera que poguèu trevallar ab tant dalit com fins avuy al devant de la benemèrita Joventut, pel bé del Catalanisme. — Patria Nova.

Centre Autonomista de Dependents del Comers y de la Industria.—Sr. Director de Joventut —Present.—Distingit company de causa nacionalista: Dihent que l'article 32 dels Estatuts de la Societat que m'honro presidint prohibeix adherirse a cap altra Associació, hauría contestat vostra postal, però com això, sense serho, semblaría un subterfugi, vos donaré altres explicacions que a mon entendre foren causa d'estatuir esmentat article ab caràcter inamovible.

1ª Pera prestar nostre concurs a la causa nacionalista al costat de la *Unió*, sempre que ho fassin precís determinades circumstancies, ¿es indispensable fer acte d'adhesió *especial* a n'aquella Entitat? Jo entench que *no.*

2.ª ¿Representa avuy la *Unió* lo que'n podríem dir l'*Arca Santa del Catalanisme*, ahont el que s'hi fiqui no puga ser titllat de bandería? També entench que *no*, donchs per sòrt o per desgracia'ls seus homes d'acció li marquen una orientació única en quasi tots els problemes derivats del nacionalisme.

Aquí teniu explicat el meu criteri particular sobre la vostra pregunta, agrahintvos la ocasió que m'havèu proporcionat d'oferirme vostre atent s. s. — M. Castanyeda, President del «Centre Autonomista de Dependents del Comers y de la Industria». — *9 febrer 1905.*

Sr. Director del periòdich catalanista Joventut.— Molt senyor meu y distingit company: La seva postal-circular planteja 'l problema de la disgregació de les forces catalanistes.

Aquesta es en mon concepte filla de tres causes principals. De que una part dels elements nacionalistes, malgrat les declaracions y acorts de l'Assamblea de Reus, no han cregut ni creuen en la eficacia de l'acció política; de que per més que sempre s'ha dit que dintre'l nacionalisme hi cabía tothòm, la força d'altres d'

ferencies de criteris ha portat a elements que senten el nacionalisme a endreçar aquet sentiment nacional y amotllarlo exclusivament en determinades concepcions polítiques: y finalment, de diferencies d'humor y temperament personals.

Mentres aquestes tres causes y algunes altres menys importants persisteixen, no crech que la *Unió Catalanista*, malgrat la bona intenció y llealtat de les persones que actualment estàn a son cap, ni cap altra entitat que's formés pera juntar els esforços de tots els nacionalistes, pugui portar endevant aquesta tasca.

Ara com ara, importants elements de la *Unió Catalanista* estich segur no creuen que deguin portarse a la pràctica y traduirse en fets y realitats aquelles paraules d'en Guimerà a l'Assamblea de Reus:

«Està en la conciencia de tothòm, y això desde fa molt temps, la necessitat de que'l Catalanisme intervinga en la vida activa de la política, y per lo tant la conveniencia de que prengui part en les lluytes electorals, utilisanthi en la empresa totes les seves forces.

»La situació del Catalanisme ha sigut fins avuy molt tranquila, y per millor dirho molt còmoda: veure desde nostres cases, escudats en nostra despreciativa honradesa, còm passaven y tornaven a passar pel mitj del fanch del carrer les mascarades de la política. Mes aquesta conducta, prou comprensible quan una agrupació's forma, no tindría explicació que convencés avuy día en que'l Catalanisme ha pres major volada. Seguir en aquet retrahiment fóra cobardía, fóra egoísme, fóra'l vergonyós suicidi de la nostra causa. Perque al present els que ho reclamen no som únicament nosaltres els que fem vida activa dintre del Catalanisme, que ho reclama ab més vehemencia encara, si això es possible, el país en massa, el país veritable, el país que no fa d'explotador a les ordres dels ilustres vividors dels partits governants, el país trevallador que no es pas fanàtich per cap institució mudable, que tant se li en dóna la forma de govern monàrquica com la republicana, ab tal de que se li proporcioni feyna y dignitat a casa y no vegi entronisats en el poder homes sense conciencia que sols representen devant del món nostre rebaixament y nostra deshonra.

»Es clar, senyors, que si Catalunya fos àrbitre de son govern no sería ab les vicioses lleys presents ab les que'ls catalans aniríen a les urnes electorals; que nosaltres tindríem nostre sistema propri, arrencat de nostre sistema electoral d'altres èpoques, corretgit y completat ab lo qu'hem après del nostre y d'altres pobles contemporanis. Y es clar que nostre sistema no fóra com els d'ara que faciliten les trampes a favor dels governs, sinó aquell que sigués garantía de la més perfecta justicia. Mes com no està en les nostres mans, avuy per avuy, sinó aprofitar lo que se'ns dóna, dever nostre es acomodarnos a les circumstancies. Recullimnos, donchs, el vestit pera no tacarnos, y fiquemnos en aqueixa corrent d'aygües brutes, en mitj d'aqueixa corrupció electoral que tufeja a corrupció d'hospital de la sala d'incurables; puig veritablement està desahuciat aquest sistema, y ab ell ho està tot lo qu'ell aguanta.

»Anehmi, donchs. Voltèm el cos del que agonisa víctima de sa mala vida. Fem com aquells homes de bona voluntat que s'acosten al que va a morir pera vetllar pels que queden y salvar la casa de la ruina'l día que treguin el cadavre.»

Desde l'Assamblea de Reus, ab la sola excepció de la presentació de don Joan J. Permanyer pel districte de Vilafranca del Penadés, la *Unió Catalanista* no ha pres d'una manera directa part en cap més lluyta electoral, regnant en ella un esperit de hostilitat y apartament de les lluytes polítiques. He cregut sempre—respectantlo molt—aquet criteri errat, donchs la política acobladora de les forces nacionalistes crech dèu ésser el cap director del moviment polítich de la nostra terra. Aquesta diferencia de criteri, que m'ocasionà serios disgustos personals, fou causa principal de que deixés de formar part de la *Unió*. Y en cap manera desitjo trobarme en l'esdevenir en igual situació.

Crech que sols el temps y les circumstancies esmenaràn la situació actual y dictaràn el modo y forma de juntar en una sola acció a tots els nacionalistes.

Queda de V. affm. s. s.q. b. s. m. — J. CARNER (1).

LLEVOR.—SETMANARI CATALANISTA EMPORDANÈS. —Senyor Director de JOVENTUT. Barcelona.—Distingit senyor. El periòdich *Llevor*, del qual soch Director justament per ésser President d'aquest «Centre Català», es portaveu d'aquesta entitat nacionalista y per tant lligada ab ella per ideals y procediments. Vós sabèu que'l «Centre» està adherit a la *Unió Catalanista*, y com que a l'un y altre'ls hi donen vida les meteixes persones mogudes per uns meteixos desitjos, resulta que indirectament forma part de la entitat capdal del nacionalisme català, y per això no's cregué necessari fer acte d'adhesió.

Me crech serà suficient aquesta contestació a la pregunta que m'havèu fet per medi de postal.

Per bé de Catalunya vos desitja salut vostre company, JOSEPH PALAHI, director de *Llevor*. — *Sant Feliu de Guíxols, 13 de febrer de 1905* (2).

ALS QUE HAN CONTESTAT

Recordin els lectors el text de nostra postal. Després de copiar al peu de la lletra la derrera Declaració catalanista, deyem:

Senyor...

L'Assamblea Catalanista derrera aprobà la Declaració que va impresa aquí sobre. Queda, donchs, proclamat que no s'ha d'acceptar cap programa ni abandonarne cap pera ésser de la *Unió*. N'hi ha prou ab voler l'autonomía de Catalunya.

Vostè que, com a bon català, estarà interessat en la unió general de tots els autonomistes, ¿tindría a bé dirnos quíns motius de caràcter polítich li impedeixen fer acte d'adhesió a la *Unió Catalanista*?

Transcrita aquesta pregunta, quasi no'ns caldria fer objeccions a les respostes qu'hem rebudes, donchs a excepció de les de *La Tralla*, *Llevor* y l'«Associació Catalanista Bruniquer», cap d'elles es concreta ni té res que veure ab la pregunta esmentada. No senyalantnos cap dificultat de caràcter politich que impedeixi als que han respost ingressar o fer acte d'adhesió a la *Unió Catalanista*, y si sols fentnos presents dificultats de caràcter personal, podriem donar nostra tasca per termenada.

No obstant, la deferencia que dits senyors y entitats han tingut ab nosaltres al contestarnos, ens força a correspondre a llur procedir, sense que hagi d'essernos obstacle pera dir lo que creyèm qu'es la veritat.

La resposta de *La Tralla* honra a aqueix

(1) Aquesta comunicació ha sigut rebuda després del día 9 del corrent, o sía passat el plasso que senyalarem pera respondre a nostra postal.

(2) També rebuda ab posterioritat a dita fetxa.

periòdich. Y lo meteix dihèm de la resposta que'ns ha enviat l'«Associació Catalanista Bruniquer» malgrat no haver demanat sa inclusió en la llista d'entitats catalanistes, perque al reconèixer qu'està completament identificada ab la *Unió* després de la derrera Declaració d'aquesta, fa l'únich acte qu'estimèm necessari pera l'harmonia general dels catalanistes, donchs en efecte: com que la *Unió* no es colectivitat que necessiti forces ab el fi de menarles vers les urnes en un moment donat, n'hi ha prou ab la salutació de simpatia que aquella Associació li dirigeix y ab que dóna a entendre que, en cas d'un moviment colectiu, no fóra pas ella qui se'n apartaria ab excuses politiques ni personals.

Res objectarèm a la resposta donada pel periòdich *Llevor*, portaveu d'una entitat que com el «Centre Català» de Sant Feliu de Guixols està adherit a la *Unió Catalanista*. Ademés, sabèm quin es son esperit en aquesta qüestió del nacionalisme. Com a portaveu d'aquell centre no hi ha per què adherirse a la *Unió*, però podria adherirshi com a periòdich que sens dubte té, a més d'editor, director y redactors responsables. Es una opinió qu'emetèm per si es bona, no perque la volguèm imposar.

La resposta del senyor Lluhí Rissech es llarga y no es clara. Sembla deduhirsen, en primer lloch, que dit senyor no ha comprès nostra pregunta, ni, menys encara, la Declaració de la *Unió*: y això es més d'estranyar essent el senyor Lluhí un ardit campió de la germanor de les forces nacionalistes. En segón lloch, les rahons que alega responent a preguntes imaginaries són tan graves, que si fins ara l'haviem considerat un nacionalista que per no tenir un concepte clar del nacionalisme se mantenía encara allunyat de la *Unió*, desde avuy el considerarèm un complert desconeixedor d'aytal doctrina y un intransigent imposador d'accions politiques.

Que lo primer que dihèm es cert, queda probat remarcant que'l senyor Lluhí diu tenir un criteri politich diferent del de la *Unió*, ab tot y èsser la Declaració d'aquesta ben clara quan diu *sien les que sien les idees politiques*... etc., ab lo que s'expressa que aquestes idees no són obstacle pera ingressar en la *Unió* y que la *Unió* no'n professa cap, donchs les acull totes com a bones. Y com qu'es aquest l'esperit de tota causa nacionalista, y com que no es possible trobar frases més justes pera expressarlo, hauría sigut més meritori en un *nacionalista* com el senyor Lluhí indicar al menys una nova redacció que tanquès el ver esperit nacionalista, enlloch de guardàrsela, y tenirla com a bona callant aquest punt, y refusant de passada la seva acceptació, ab lo que ha vingut a demostrar lo que afirmavem suara: que desconeix lo qu'es un moviment nacionalista.

¿Diu el senyor Lluhí qu'ell com a nacionalista está virtualment ab la *Unió*? ¿Afegeix que no hi ingressa de fet perque la *Unió*, qu'es nacionalista, no es precisament política? Heusaquí en contradicció flagrant al senyor Lluhí, que declarantse nacionalista ve a negar ell meteix son nacionalisme. Si no més se declarès *un politich*, estaria més en lo just.

Entrèm ara en la segona afirmació qu'hem fet. Alegar el seu criteri particular d'anar a les urnes pera dir qu'ell está en contraposició ab la *Unió Catalanista*, es ja venir a dir que desconeix també les bases de les seves Assamblees. L'alegació es absurda en aquests temps en qu'está feta una Declaració tan clara y precisa. Però suposèm, per'ajudar a l'argumentació del senyor Lluhí, que les Bases catalanistes són totes en vigor. ¿Qui li ha dit que la *Unió* s'oposa a les eleccions? ¿D'hónt l'ha treta aquesta afirmació? ¿Y el senyor Lluhí parla de Catalanisme al poble, y desconeix lo que sab el catalanista més inconscient de l'agrupació menys important? Lo que fan les Bases catalanistes no es oposarse a les eleccions, sinó regularles prohibint les conxorxes, les tupinades, les porqueries electorals.

Potser lo que'l senyor Lluhí's proposava dir y no ha dit, si bé ho ha deixat endevinar, es que's faría de la *Unió* si aquesta proclamés com a bo'l credo politich de dit senyor, es a dir, si deixant d'ésser nacionalista y respectuosa ab totes les idees, acceptava e imposava a tots la respectable *acció política* del senyor Lluhí: però en tal cas, qualsevol acció política particular deixaria d'ésser tal, y deixaria d'ésser bona aixi que s'imposès, pera convertirse en odiosa y despreciable.

No volguèm empetitir tant o desnaturalisar tant el Nacionalisme tot dihentnos nacionalistes. Precisament nosaltres encara n'hi trobèm masses de dogmes politichs en les Bases de la *Unió*; precisament trobèm qu'encara ha definit massa, en politica com en tot, si vol ésser llaç d'unió de tots els autonomistes catalans. Al senyor Lluhí, com a tants altres del camp federal, com a tants altres també del camp de la *ciencia política* a l'us, la politica'ls es una obsessió perenne, y no saben veure, o en tot cas sembla que oblidin que una acció politica es cosa petita, que sols pot encloure a uns quants, que fan el seu definitori. La *Unió Catalanista*, que no ha d'ésser cap definitori, comprèn a tots els autonomistes. Que vinguin tots els definitoris, que vinguin totes les capelletes en les que hi entren sos devots y *no més que sos particulars devots*, que vinguin en fi totes les accions politiques a nacionalisarse dintre de la *Unió*, a nacionalisarse dintre de Catalunya.

Els verdaders nacionalistes saben que sols les circumstancies d'un *moment politich* de-

terminat poden fer general l'acció política en un poble; en cambi l'acció social, qu'encluu totes les activitats politiques, econòmiques, religioses, artistiques, etc., es y ha d'ésser la característica d'un poble que aspira a governarse a sí meteix. Els verdaders nacionalistes són els que avuy se troben o venen a la *Unio*, com se trobarien o anirien a un'altra entitat semblant a manca d'ella, a trevallar pera que ses Bases, les menos Bases possibles, no fossin cap rèmora pera les idees de ningú, a esborrar tots els acorts de les Assamblees que responguessin sols a circumstancies de moment o a petiteses, y a millorar sa organisació si fos dolenta o defectuosa. ¿Per què no han vingut a fer això els que pensen com el senyor Lluhi Rissech? Perque serveixen més pera definir y pera criticar que no pera edificar. Y no insistim més, puig trobèm de mal gust insistir en la refutació d'idees tan conservadores y antinacionalistes.

La extensa resposta del senyor Carner (anavem a dir del senyor Guimerà) es un xich més clara que la del senyor Lluhí, puig ens diu que no entra a la *Unió* pera evitarse disgustos y... per no haver de tornar a sortirsen. ¿Es que'l senyor Carner se declara un vençut? Ho sentiriem. «El temps y les circumstancies—diu—esmenaràn la situació actual.» Y entre tant ell desisteix de venir a la *Unió*. Heusaqui el procedir de la majoria dels nostres disidents, tant els d'ahir com els d'avuy, tant els aludits pel senyor Carner com els altres que ab ell fan avuy grupo apart: tots s'aparten de la *Unió* perque en ella no hi preval el seu criteri particular. Si ho haguessim fet aixi nosaltres!...

L'afirmació de que «la *política* acobladora de les forces nacionalistes (vol dir el nacionalisme) dèu ésser el cap director del moviment politich de la nostra terra», es a nostres ulls un absurd. Un directori politich no dèu, no podria influir en la totalitat del nacionalisme sinó circumstancialment. Com que això la realitat li demostrarà cada dia al senyor Carner, aquest viurà en constant desengany si s'empenya en anar contra la realitat. Però en fi, nosaltres respectèm son criteri com ell el nostre, y aixi ho proba la derrera Declaració catalanista. Mes ella, a pesar d'ésser tan *ampla*, no ha servit pera que'ls molts *lliberals* que pensen com el senyor Carner hagin vingut a vigorisar la *Unió* en lo que la *Unió* té de politich. Per això'ns permetrà'l senyor Carner que dubtèm, no de la sinceritat de sa resposta, que agrahim, sinó de la seva força de voluntat y de les seves conviccions nacionalistes.

El senyor Ventura y Pardo, a qui estimèm com amich y a qui tan encertadament hem sentit enrahonar varies vegades, no'ns diu res de nou. Rebatre'ls seus arguments ens faria l'efecte de rebatre'ls de tot el partit federal quan se posa a parlar d'autonomia, que posposa a la federació com si aquella fos conseqüencia d'aquesta y no fos aquella la matriu indispensable pera engendrar la federació ab la llevor del pacte. Les distincions d'amor y ciencia són massa *federals* pera que les poguèm pendre en serio. No contestèm, donchs, particularment al senyor Ventura y Pardo, quin bon sentit més d'una volta hem apreciat. Contestèm, o millor ens dirigim al partit federal pera dirli que no hem vist pas may ciencia sens amor, ni amor que fins quan es inconscient no sia ciencia. Per altre cantó, no comprenèm per què ha d'ésser amor y ciencia demanar les vuyt hores de trevall, y ha d'ésser amor solsament demanar l'autonomia de Catalunya y demanar també les vuyt hores de trevall si els que les defensen les demanen desde dins de la *Unió Catalanista*. ahont tenen el dret de ferho després de la derrera Declaració. No comprenèm per què ha d'ésser amor y ciencia alhora demanar un programa concret de govern, y ha d'ésser solsament amor demanar la llibertat de governarse pera un poble, deixant pera ses Corts futures el concretar un programa pera son govern. ¿No es per ventura més cientifich, y més lògich, y més conseqüent ab la doctrina autonomista això derrer?

Si se'ns diu: «Nosaltres no podèm ésser de la *Unió* perque ella pensa sols en Catalunya y nosaltres en la totalitat dels pobles que formen l'Estat espanyol», ens entendrèm tot seguit. Però, si això pensèu, ¿per què vos amagueu de dirho? ¿Per què fer declaracions nacionalistes? ¿No aniriem millor parlant tots clar, separantvos vosaltres de nosaltres o al revès? ¿No seria fer un favor al poble, que hi veuria clar y per sos ulls? ¿No viuriem aleshores més feliços, més amichs que may, sense'ls recels que'ns allunyen forçosament?

Potser si que'ls federals són cientifichs, però solsament cientifichs, sens arribar a sentir aquelles pessigolles que fa al cor l'amor per la patria ahont un es nat, y que se sentirien malgrat no haguès nascut may en Proudhon, perque ja se sentien quan la ciencia duya encara volquers.

Un'altra comunicació hem rebut, firmada per don A. Perellada y Puig, que no publiquèm per no essernos conegut el nom del firmant y perque podria incórrer en responsabilitats legals.

Les altres contestacions que se'ns han dirigit podèm comentarles englobades, ja qu'en totes elles, per sobre de les ambigüetats ja dites, s'hi nota un meteix recel: el de que la *Unió Catalanista* no sia més que una de les varies branques o fraccions en que's divideix l'autonomisme català.

¿Cal repetir tot lo qu'hem dit? No: sols cal fer present a nostres amables comunicants que mentres ells ne permaneixin allunyats de la *Unió*, mentres tots ells no'l vulguin enrobustir l'arbre del nacionalisme, mentres no n'hi fassin nèixer forces de branques, no's poden queixar de que'n tingui poques. Si nosaltres haguessim fet com ells, la *Unió*, entitat mare del Catalanisme, realment no fóra més que una branca esquifida de l'arbre de nostra autonomia. Per sòrt els nacionalistes de cor, pochs o molts, ja'ns sabèm acoblar, y podèm veure fins a quin punt arriba'l *nacionalisme* d'aquells que trobèm de menys en nostre acoblament, malgrat la obligació que tenen de formarne part com a germans de patria que són y com apòstols que pretenen ésser de l'autonomia de Catalunya.

ALS QUE NO HAN CONTESTAT

No creyèm del cas dir a n'aquests senyors que no han entés nostra pregunta: puig ben clarament expressarem que no era nostre objecte fèrloshi cap retret perque no eren dins de la *Unió Catalanista*, sinó que solsament els hi pregavem que tinguessin la gentilesa de dirnos si hi havia motius d'ordre politich que'ls impedissin entrarhi, a fi de procurar, si els creyem equivocats, esvanir son error, y si els judicavem ben fonamentats, trevallar dins de la *Unió* pera que s'esborrés tot allò que pogués contrariar el fi de la meteixa.

Com que may hem defugit cap ocasió d'exposar llealment nostra opinió, sens ataleyarnos de l'efecte que produhiria, haviem de suposar naturalment que gens podria mortificar a persones que pertanyen a la vida pública que se'ls invités a fer declaracions sobre una materia qu'en res afecta a qüestions o compromisos personals.

Nosaltres may hem fet cap disidencia; si alguna n'hem provocada, no ha sigut nóstra la culpa. Podèm haver posat el dit a la llaga, però això meteix demostra que la llaga hi era. Hem trevallat, si, dins de la *Unió*, pera que cada jorn poguessim acostarnos més a l'ideal que perseguim. No hem sigut uns somniadors que volguessim fer miracles y assolir d'un cop lo qu'es actualment impossible; però no hem sigut tampoch uns pràctichs d'aquella mena que s'aconhorten d'arreplegar una engruna y prenen per fi lo que no es en tot cas més que un medi, y encara força relatiu.

Els qui tant se vanten de conèixer la ciencia politica, no han sabut veure que llur silenci es una falta imperdonable, no ja de cortesia (nosaltres no'ns paguèm de fórmules) sinó de tacte, donchs aixi els pochs qu'encara creuen en ells se convenceràn a la fi de que les paraules més ben dites y els més ben parlats discursos són música vana o inútil fullaraca si les accions els desmenteixen o no'ls confirmen.

Molt menys podiem pensar cometre una temeritat al adreçarnos a bons amichs, y molts d'ells colaboradors nostres, que no per lo dit en converses particulars (d'això no'n volèm fer us), sinó per lo públicament exposat en articles y discursos, s'havien manifestat ferms partidaris d'una ampla unió dels autonomistes sobre la base d'una gran llibertat y tolerancia. Bé es veritat que, comptant o no comptant ab ells, nosaltres hauriem lluytat de la meteixa manera en el si de la *Unió Catalanista* pera que declarés explicitament que no volia tancar dins d'un cercle de ferro la voluntat dels adherits. Els qui no recularem devant la quasi seguritat de perdre elements valiosos, poch podiem inspirarnos en la vaga confiança d'adquirirne d'altres bastant problemàtichs. Resultat de nostra campanya fou la solemne declaració de l'Assamblea de Barcelona; y encara que no erem dels més esperançats en sos resultats pràctichs, no podiem pas sospitar que'ls primers en ferhi mancament fossin persones ilustradissimes que no sols ens encoratjaren, sinó que algunes d'elles figuraren en l'Assamblea com a ponents o com a delegats: puig si donaven la declaració com a bona, ¿per qué no s'han adherit a la *Unió*? y si creyen lo contrari, ¿per qué no ho manifestaven en aquell lloch y ocasió, evitant que lo que havia d'ésser un acte solemne correguès perill de semblar ridícul simulacre?

No poden pas alegar ignorancia; la declaració es ben categòrica: les particulars opinions politiques, religioses y socials són respectades; l'autonomia de Catalunya es l'única condició.

Si creuen que l'actual organisació de la *Unió Catalanista* no respòn prou a sa nova manera d'ésser, ¿per qué no hi aporten ells llur concurs fent obra veramènt positiva? Es molt còmodo ferse l'estratega desde casa y deixar que'ls altres se llencin a l'arena. Si nosaltres, seguint llur exemple en vista dels elements que predominaven en la *Unió*, no haguessim lluytat sense defallir, cayent y alçantnos, fins atènyer el fi determinat que'ns proposavem, encara avuy en dia'l programa de la *Unió* estaria embolcallat en aquella foscor, tal volta més aparent que real, que privava als *avençats*, segons ells diuen, d'ingressar en sos rengles.

Mentres hem bregat pera esvanirla aytal foscor, ¡que n'hem vistes y observades de coses! Però hem seguit constants en nostre propòsit. Ens han pogut titllar de vehements, però no d'impacients. Aixi hem hagut de soportar els equilibris gramaticals y politichs d'aquells que's deyen regionalistes avans de la lluyta electoral per aplegar els sufragis de diverses fraccions reduhides a un comú denominador, y catalanistes quan ja

s'havia fet la cullita; hem hagut d'escoltar a molts federals quan deyen que res els separava de nosaltres y quan incorren en la llastimosa confusió de considerar d'igual calitat el concepte relatiu de federació y la idea substancial d'autonomia; y finalment, quan, perque ja tothom s'havia apropiat la calificació de catalanista, haviem cercat incloure tot l'esperit de la Catalunya renaixenta en l'amplitut de la paraula Nacionalisme, ens trobém que fins aquells que creyem havíen penetrat més al fons de la qüestió, no han passat encara de la crosta, donchs segueixen convençuts qu'es d'essencial necessitat una lluyta de guerrilles per assaltar una barricada en nom del símbol buyt de la República, o conquistar una urna en nom de la Ciencia Política.

¿Qué n'hem tret de tot això? Refermar nostra convicció de que la tasca del Catalanisme ha d'ésser eminentment educadora, donchs per nostra desgracia no es sols la tan bescantada massa qui está mancada d'educació política, sinó també'ls meteixos que aspiren a ésser directors o caps de colla.

Si dintre de la *Unió Catalanista*, que no exigeix més que un llaç moral y respecta totes les accions particulars que'ls diversos elements puguin exercitar, no saben aqueixos senyors mòureshi ab independencia, no donguin per excusa que'ls hi fan nosa'ls motllos: confessin ab sinceritat qu'encara necessiten els caminadors d'un programa, y diguin si no tenim rahó al afirmar que Catalunya no es encara digna d'ésser autònoma; y dispensin si hi afegim qu'ells ne tenen una gran part de culpa.

La vida política d'un poble es quelcòm més complicat que'l regim interior d'un ateneu o'l funcionament d'un casino: qui no té condicions pera ésser soci, mal pot aspirar a ésser president.

Per'acabar: si, quan els hi convingui, se tornen a dirigir al poble y veuen que aquest no fa cas de ses paraules, pensin que un desengany es molt dur de pahir, y qu'en la vía del progrés una ensopegada es ben sovint més fatal que una cayguda.

JOVENTUT

ANEMHO EXPLICANT

La causa principal del malestar entre les societats humanes no es altra que'l desequilibri que hi ha entre'ls avenços materials y l'enderreriment moral y social. Els grans estats no constitueixen pas organi-smes colectius: nó passen d'aglomeracions heterogenies d'homes mancats de funció propria particular y rellegats a la condició d'individuus sense drets ni devers naturals. Les oligarquies esclavitzadores detenten la vida social que la naturalesa ben clar determina, no consenten l'existir de les societats normals, les nacionalitats, impedeixen la formació de les consciencies orgàniques colectives, y mantenen a la humanitat en l'estat inferior d'incapacitat que li fa mal usar del progrés de la ciencia. Els homes no són lliures; la llur consciencia no pot determinarse perque li manca'l medi ambient natural hont poder actuar.

El nacionalisme resol el problema. No es altre que'l naturalisme social y politich. Reconstitueix y organisa les societats formades per la naturalesa; fa més extensa la consciencia de l'home sintetisantli la consciencia nacional y fins humana; destrueix les oligarquies, determina la particularisació de les consciencies colectives, y llibera a l'home de l'amorfisme individual.

Cal engrandirla, aixamplarla la consciencia dels pobles. Sols aixi la consciencia de l'home enclòu la consciencia nacional, y sols aixi la consciencia de la nacionalitat es expressió directa y complerta de les funcions socials d'un poble.

L'enderreriment moral y social esdevé d'ésser regides les colectivitats humanes per consciencies parcials que no representen funcions socials complertes. Els organismes malaltiços y els imperfectes són els gover-

nats per consciencies parcials, devegades alternantes. Els organismes normals posseheixen una consciencia complerta, evolutiva, y jamay parcial. La restricció de la consciencia determina inferioritat e impotencia: per això la politica vella, les oligarquies, impedeixen la formació de les consciencies colectives y afavoreixen el predomini de les consciencies parcials y no representantes de veritables funcions de la societat. L'estatisme s'hi troba bé dividint en dreta y esquerra'ls moviments socials, perque aqueixa divisió produeix consciencies parcials y falses, impedeix la reconstitució de les societats històriques y naturals, y es ferm obstacle pera la formació de la veritable consciencia en les societats.

El nacionalisme exigint l'unicisme nacional de la consciencia colectiva—unicisme sintètich de varietat,—determina colectivitats potentes, lliures, ab representació positiva en la vida internacional y ab aptitut pera l'usdefruyt dels avenços de la civilisació. Estableix l'equilibri entre l'avenç material y l'estat de les consciencies individuals y colectives. El nacionalisme organisa; l'estatisme, monàrquich o republicà, es desorganisador. Per això'l primer determina pau y benestar, crea devers de solidaritat colectiva, impedeix odis y lluytes, afavoreix el desenrotllo y espandiment de les iniciatives individuals y colectives, esdevenintne'l perfeccionament per diferenciació. L'estatisme divideix la colectivitat en explotadors y explotats, oligàrquichs y poble, anorrea la llibertat y per tant la dignitat de l'home, es causa de lluyta seguida pera ésser la consciencia parcial dominanta, agabella drets, y limita'ls devers a la passivitat d'ésser sostenedors de les necessitats econòmiques de les oligarquies.

L'estatisme fa que l'home no sia més que un individuu inconscient dels seus drets y de la seva significació natural, y no consent que sia home en l'us complert de les activitats de la seva vida. El nacionalisme anorrea l'individuu y fa aparèixer l'home, conscient y lliure y ab drets y devers naturals en la part de la seva vida que correspòn a la colectivitat. Com diu molt bé l'Alomar, l'individuu no es pas l'home: es l'home inferiorisat.

L'estatisme, la politica vella, converteix a la gentada en remat del que'n són mals pastors els oligàrquichs, imposadors tiránichs de la llur voluntat pera l'únich fí d'atènyer la satisfacció dels llurs utilitarismes morals y materials. El nacionalisme aboleix remats y pastors, y considera als homes com a elements lliures y conscients, a la vegada directors y cooperadors de la vida colectiva nacional.

Apliquemho a Catalunya. Fer renàixer al nostre poble, reconstituhirlo, organisarlo, convertirlo en conscient d'ell meteix, capacitarlo, excitar l'activitat de totes les seves funcions naturals, perfeccionarles, diferenciarles, destruhir els empelts de brancades forasteres regressives, anorrear l'acció de la política vella, generar la determinació de la consciencia catalana sintètica de la totalitat del pensar, sentir y actuar de Catalunya, impedir la constitució de consciencies parcials, convertir en homes conscients als catalans: heusaquí a lo que ha d'anar, a lo que va'l nacionalisme català.

Això y res més que això es el nacionalisme, considerantlo en el sentit científich social, politich y humà. Es clar que al pendre forma en les nacionalitats, la historia, la politica de l'estat, els sentiments de totes menes y la individualitat nacional, fan que se exteriorisi en manifestacions que's poden anomenar plàstiques y positives, per les positures que'ls pobles adopten en relació a la modalitat de la llur consciencia, á la fermesa de la llur voluntat y a la potencia dels llurs sentiments humans y socials.

Donchs bé: Catalunya ¿té plena consciencia d'ella meteixa? ¿No's troba disgregada, y sols en part molt reduhida nacionalisada? L'aspiració nacionalista catalana tal com s'ha anat concretant ¿es sols un desitj de cambiar de positura politica, o bé es la representació en la nostra Patria del nou esperit social nacionalista que ha de reformar la organisació de la humanitat civilisada? Essent aixi, ¿es concebible que hi hagin diferentes modalitats de nacionalisme? ¿Es nacionalisme pretendre que a Catalunya s'hi estableixin consciencies parcials, conservadores y avençades, dreta y esquerra? ¿No conduhiria això a la limitació de l'estatisme a Catalunya? ¿No es ben errat suposar que pugui ésser nacionalista catalani-

sar l'estatisme? ¿Havèm o no d'abdicar pera sempre mès de la politica vella? Conservadors y avençats, dreta y esquerra ¿no signifiquen el planter de les oligarquies de demà? ¿No va de dret el nacionalisme a organisar la totalitat de la consciencia nacional? Avans de tot, primer de tot y per demunt de tot ¿no havèm de recatalanisar a Catalunya? ¿Pot dirse funció nacionalista la funció politica que realisa un poble que's desconeix, qu'es inconscient, que's mou pels meteixos petits motius que un sigle y un altre han sigut l'estímul usat per les oligarquies?

Diguemho d'un cop: el nacionalisme es una acció social, humana, redemptora, que no pot usar, que no dèu usar cap de les entremaliadures, de les combinacionetes, dels truchs de la falsa politica. No hi caben els personalismes en l'acció nacionalista: ha d'èsser sempre determinada per l'acoblament dels homes generosos, abnegats, corpresos per l'amor al prohisme, dels homes de bona voluntat.

D. Martí y Juliá.

PERQUÈ NO VOS HAN CONTESTAT, Y PERQUÈ NO ENTREN A LA *UNIO*

Volguts amichs de Joventut:

Quan l'altre dia, al arribar del meu estimat Empordà, vaig preguntarvos quàntes contestes havieu rebudes a la vostra postal, ja sabia jo que poch mès o menys me direu: «N'enviarem a cent, y ens han contestat tres» Y ¿volèu que vos diga per què ho sabia? Allà va, donchs, y perdonèu si ho faig de la manera que ho fem tots els empordanesos: ab crúa franquesa y dihent les coses pel seu nom, que ni jo sé fingir, ni tinch prou talent pera saber dir les coses agres de manera que semblin dolces, ni si en sapigués tampoch ho faria, donchs pel bé de Catalunya cal que tothòm gasti franquesa y claretat.

Les persones a qui enviareu les postals poden molt bé dividirse en tres grupos: federals, regionalistes de *La Veu* y regionalistes de *El Poble Català* (entenguis bé, regionalistes, no catalanistes).

Ara bé: cap d'aquests tres grupos podia contestar la vostra postal per la senzilla rahó de que, si ho haguessin fet, haurien tingut de presentarse tal com en realitat són (pera ferho altrament, han fet molt bé de callar), y no com per l'interès que'ls té aparenten èsser. D'haverla contestada sinceramente, s'haguera vist com gayrebé tots posen per sobre de l'interès y del bé de Catalunya—que sempre tenen a la boca—el llur interès y el llur bé personal, de quin públicament may parlen. Això ho sabèu tan bé vosaltres com jo y com tothòm que's prengui la molestia d'estudiar tots els seus actes d'homes públichs, perque això si, tots ells ne són més o menys d'homes públichs.

Aquest y no altre es el motiu perque no vos han contestat. Vegèm ara'ls motius perque no entren ni poden entrar a la *Unió*.

Entre les causes que priven a bastants d'entrar a la *Unió* n'hi ha una que atany a tots tres grupos, y es que a la *Unió* no podrien ésser *quefes*, perque'l Catalanisme no'n té, no'n vol, ni n'hi manquen, y molts d'ells, molts, gayrebé tots, ni esperances podrien tenir d'arribar, per sos mèrits y per sos serveys a la causa de Catalunya, a èsser un dia presidents de la Junta Permanent.

Els federals no poden entrar a la *Unió* perque són un *partit polítich espanyol*. No puch dirho d'altra manera, perque podria anar a dormir al *chalet* del carrer d'Amalia.

Als regionalistes (y als de *La Veu* y als de *El Poble* ara ja'ls poso junts, donchs crech jo que si en les eleccions llegislatives derreres haguès sortit triomfanta la candidatura regionalista en tota sa integritat, y si no haguès passat allò del Directori que segons confessió del senyor Domènech y Montaner se feu sense comptar pera res ab ell, no hagueren pas vingudes disidencies a la «Lliga Regionalista»); als regionalistes, donchs, els priva d'entrar a la *Unió* el que dintre d'ella es més dificil èsser diputat o regidor, perque dintre d'ella s'exigiria als que fossin regidors que als Ajuntaments fessin administració y sols administració, y no politica de personalismes y petiteses; perque dintre d'ella haurien de posar totes llurs forces y tota llur voluntat a fer compendre al poble la obligació sagrada que tots tenim d'anar junts y d'estimarnos com fills d'una meteixa mare, y no atiar unes classes y estaments contra'ls altres, malparlant dels directors dels moviments politichs diferents del nostre, sens perjudici de, en qualsevol taula de café, riure y fer la gran broma ab aquells meteixos qu'en sos periòdichs els presenten com a mancats de la suficient honradesa per'administrar els bèns del comú, y com a vividors.

Heusaqui per què no poden entrarhi. Y creguèu que val mès que no hi entrin.

La llibertat de Catalunya no es pas ab la politica que s'ha de conquerir. Avuy per avuy, desgraciadament, no queda altre remey qu'educar al poble, ressucitar l'esperit català que sembla mort, y el jorn que això sia assolit, veurèu còm, potser sense diputats ni regidors, però ab un'altra cosa, tindrèm la llibertat dels catalans.

Joan Linares y Delhom

ANANT A CORFU

Escala de Brindisi.

Per qui ha viscut a Marsella, hont les coses de la mar y el seu tràfech interessen a tothòm, perque tothòm directa o indirectament ne viu, per qui ha compartit les esperances y les pors dels marsellesos, Brindisi es aquella *escala* de vapors ab que'ls armadors inglesos fa uns quants anys els amenaçaven constantment. Que si un vapor arribava de Bombay, de Yokohama o d'Hong-Kong a les quatre de la tarda del día fixat en lloch d'haver arribat a les cinch de matinada, reclamació instantania de part de l'agent de postes inglès seguida d'emportarsen en un tren que ja esperava tots els sachs de la correspondencia dret a Calais y a Londres, donant als comerciants inglesos la ventatja de rebre la correspondencia un dia o dos avans que llurs concorrents de Marsella o de l'Havre, que la rebien... retorn de Londres.

Cada vegada que un vapor provinent de la India, del Japó, de la Xina, de l'Australia, per un motiu o altre s'atrassava, no s'ohia parlar a Marsella més que del consignatari de la *Penninsular and Oriental C.º* que havía tornat a fer amenaces d'adoptar Brindisi com port d'escala. Els bons marsellesos somreyen assegurant que la cosa era irrealisable per mor d'això, per mor d'allò...

Els fets han confirmat l'amenaça y Brindisi, mercès a trobarse més a llevant que Marsella, es el port d'arribada (sobre tot) dels vapors postals inglesos.

Sembla, al arribar a Brindisi per terra, que un arribi a la estació d'un poble qu'encara no està acabat.

El tren, després d'haver atravessat els grans camps d'oliveres de la vehina Bari, va moderant sa marxa, y al ésser sota tinglado exhala'ls esbufechs de rigor deixantvos lliure de recrearvos contemplant simètriques parets sense solta, esquifides construccions ab sengles lletreros administratius.

Fòra de la estació, de part de la ciutat, s'estén una gran plaça per l'estil de la que hi ha devant la estació de Vilanova la Geltrú (menys la Biblioteca Balaguer y el monument a Gumà), ab clapes d'herbey no trepitjat, roderes fondes, pòls de carbó y algún banch de ferro colat d'aquells que són per tot tan hermosos.

¿Això es Brindisi? ¿Això es aquella ciutat famosa hont les vint cohorts de Pompeius se feren fortes esperant a Cèsar?... *Pompeium remanere Brundisii cum cohortibus XX*, com diu el llibre de *Comentarii de bello civili?* ¿Això es aquella Brindisi que'l cartaginès Hanibal feu seva, hont els normands portaren la destral desoladora, hont els alarbs iconoclastes no deixaren Deu ni Deesa sens escapsar? ¿Això era aquella ciutat tan enriquida per asiàtichs y grechs, aquell emporium hont les grans families hostetjaven hostes illustres, hont morí el dòls Virgili, qual monument funerari haviem visitat a Posylippo devant de Nàpols?

Erem a Brindisi, no hi havía dubte, el lletrero de la estació ho cantava. Erem a Brindisi: els criats de l'*Hôtel International* que'ns esperaven a la porta, els guies de l'Agencia Cook, tots ho feyen patent.

Erem a un Brindisi qual tanta gent destructora l'han deixada, hont els enginyers moderns, volent curar ferides cobertes per la herba piadosa, han arrenglerat lo qu'era tort, han emblanquinat lo que'l transcurs dels anys havía ennoblit ab sa venerable patina; *embellint* la entrada a la ciutat ab una estació feta d'envans, coberta de les indispensables fulles de zinch ondulat, flanquejada del seu indispensable *Ristorante* que fa jòch ab altra caseta pera senyors y senyores y porta per lletrero: *Ritirate*.

No volent vulgarisar voluntariament la meva entrada en aquella ciutat insigne, vaig rebutjar desdenyosament l'òmnibus de l'Hotel, semblantme impropi d'un admirador dels hèroes quals noms tenía a la memoria el penetrar en el que fou camp de llurs proeses d'altra manera més que lliure de moviments, el cap dret, la mirada en l'ayre per si s'esqueya saludar alguna Faustina, alguna Julia que de la terraça florida llencés a l'ayre punyats de roses donantnos la benvinguda.

Vaig deixar, donchs, allunyar l'òmnibus, y al quedarme quasi sol en la deserta plaça, com si fos un brindisià que tornés de la usual passejadeta a la estació, vaig dirigirme d'esma cap hont me semblava que trobaría la mar. La mar amiga, la sempre pulcra, la sempre diferent, la sempre riallera o feréstega. No portava pressa, y com encara no era mitj-dia, vaig entrar a casa d'un paperayre a comprar postals pera escriure dos mots als estimats ausents, a casa d'una tendera que feya mamar una criatura a la porta del seu establiment, pera comprarli una *scatoletta de fiamiggeri*, vaig aturarme devant d'*una obra* (sempre ho faig per poch que pugui), pera enterarme de la grandaria de les gavetes, de les menes d'eynes usades, del gayre de la

gent trevalladora, deduhintne després coses d'alta trascendencia. Aixi, per exemple, a Brindisi vaig reparar que les gavetes del morter eren tres vegades més grans que les gavetes catalanes (tan caracteristiques, ab aquelles dues agafadores que n'equilibren el pes), vaig veure que no's servien quasi gens d'escarpres... un munt de datos eloqüentissims... Y encesa la pipeta, caminant a pleret, preguntant coses, guaytant per les botigues, anava recorrent la ciutat com un bon burgès desenfeynat.

Passats uns quants carrers sense gran caràcter (ni gran ni petit), vaig eixir a una placeta hont s'aixecava la catedral, bastant modesta, y alli a la vora unes pedres antigues forçaren per ultim la meva atenció. Eren runes, y entre elles, solitaria, erma, s'aixecava una elegant columna que havia marcat el començament de la Via Appia, d'aquella carretera que'ls romans construhiren per'anar a la Galia, per'atravessar la Tarraconense, la Bética, arribant fins a la Lusitania. Y, naturalment, la *columna* tornà a rememorarme la lluyta sacrilega de César y Pompeius, aquell gran esforç pera dominar als romans sense preocuparse ni l'un ni l'altre de Roma, llur patria. La columna'm recordà que'ls habitants de Brindisi havien favorit a César, cansats dels insults dels soldats de Pompeius: «*Brundisini, Pompeianorum militum injuriis atque ipsius Pompeii contumeliis permoti, Cæsaris rebus favebant.*» Y per allí'm semblava veure al Septimius aquell y al Achilla que, segons diu César ab laconisme glacial, tallaren el cap de l'infortunat Pompeius. «Y alli (dins d'una embarcació, prop d'Alexandria d'Egipte), Achila y Septimius el mataren.» «*Et ibi ab Achila et Septimio interficitur.*» Del peu de la columna, mirant a xaloch, se veyen les costes albaneses, llunyanes, d'un violeta tendre sobre una base d'ocre, y llavors (erem a primers d'abril), encara clapades d'amples esteses de neu.

Uns quants passos més y erem a vora mar. Se veyen les aygües de l'Adriàtich, per cert no gayre blaves, d'un gris ferreny, d'entonacions arenoses, com les mars del Nort.

Gira que giraràs cercant rastres de Vies Appies, ens trobarem devant l'Hotel hont l'òmnibus havia portat la nostra impedimenta y hont devíem posar esperant la eixida del vapor que'ns conduhiria a Corfú.

L'embarcader no era lluny; y pera fer coneixença ab la que devia ésser nostra casa flotant per unes quantes hores, vaig pujar a bordo de l'«Elecktra», un magnifich vapor del Lloyd Austriach pel quin a Nàpols havia pres passatge. Vaig rodar de dalt a baix, vaig ferme ensenyar el camarot que tenia pres, y els cambrers m'enteraren de que no eixiriem del port fins a mitja nit.

Ancha Castilla! me quedava temps pera tornar a descobrir Brindisi, però després de dinar. La campana de l'Hotel cridava a taula, y sense cap més parada enlloch anarem a l'Hotel y ens entaularem.

Al cap de cinch minuts, encara que'ls vehins de dreta y esquerra fossin tots inglesos, que segons diuen la gent que no'ls coneixen són tan callats, ja estavem en conversa tirada sobre les qualitats nàutiques de l'«Elecktra», sobre si faria bon temps, si el barco era nét, si devia menjarshi bé... punts utilissims de resoldre, que mercés a mon flayre nàutich y a la visita de suara per tots els àmbits de la nau, me fou permés discutir ab cert lluhiment.

El dinar fou el de sempre en eixos caravanseralls que'n diuen *Grands Hôtels: potage* a la tal, *poisson* a la tal altra, *rôti*, *salade*, *fruits*, *dessert*... Un d'aquells dinars frets y monòtons que'ls *snobs* creuen correctes y són senzillament indigestes per lo tontos. Ab l'agravant de que no poden ésser d'altra manera devent ésser engorgitats per multituts de procedencies varies.

Prenent café ab els meus companys de més a la vora de taula, dos d'ells, un marit y muller molt simpàtichs me van enterar de que eren a Brindisi esperant l'arribada d'un vapor de l'India inglesa en el quin venia llur fill, militar, que segons indicis tornava a Europa pera recobrar la salut perduda, y qu'ells en llur impaciencia havien vingut a rebre massa dies aviat.

Y com parlant d'unes coses y altres m'haguessin dit qu'a Brindisi s'hi aborrien.

—Pel desitj tan gran de veure al vostre fill,—vaig dirlos, permetentme aconcellarlos que vinguessin fins a Corfú hont jo anava a veure uns amichs qur hi havíen hivernat y d'hont podrien ésser de tornada a Brindisi avans que l'anyorat fill hi arribés.

Se miraren marit y muller, y sense grans deliberacions decidiren seguir el meu parer.

Conseqüencia, que jo enlloch d'anar a les meves, descobrint terres, vaig guiar al dos nous companys cap a l'*Office* dels vapors a pendre billet.

Anarem després a visitar el barco, y entre anades y vingudes, fer y desfer maletes pera cambiar de roba, se'ns vingué'l vespre a sobre.

Tornarem a l'Hotel a sopar, o a dinar, es qüestió de nom; y després de veure Brindisi a la llum artificial, no gayre més espléndit qu'a la llum del dia, anarem a pendre puesto al nostre camarot de l'«Elecktra».

Ja ben tart el vapor llevà àncores, y com nó hi havia res per veure, car la nit era fosca, anarem a reposar.

A matinada ja erem a coberta. Per la proa es veyen les roques de l'Albania; les aygües que solcavem eren les aygües jòniques que's confonien agitades ab les de l'Adriàtich. A babor puntejaven les illes Otthonus y de la Merlera, y al lluny ja's dibuixava la silueta de Corfú.

Un'hora més de partir ones, y el dia s'havia aixecat sense boyres, benigne, radiant. El cel era més blau que a Brindisi, y allà lluny se veya la illeta que porta la farola de Tignoso. Se notava que anavem acostantnos a un port pel nombre cada vegada major d'embarcacions qu'anavem trobant. Barcos grans y petits que venien dels ports italians o austriachs de més al Nort; barquets de cabotatge que baixaven de Bari, de Castellamare, d'Ancona; vapors de Venezia, de Trieste, de Pola, qu'anaven cap a Llevant, y més que tot per les moltes barques de pesca. Unes barques molt grandasses, majors que les nostres parelles del bou, però sense'l llur *andar*. No més eren més boniques de color per la rahó essencial de qu'eren pintades, y de lluny, mullades pel ruixim, presentaven als raigs del sol bandes d'un vert llustrós, d'un blau de cobalt com si fossin vivents cetacis; o si venien de proa mostraven aquell *rostrum* (*la rota di proda* dels italians, la roda de proa que'n dihém nosaltres) ab *ulls* humans de negres ninetes, un per banda, y les veles tenyides d'un ocre clarissim que l'allunyament feya semblar rosa, estriades de ratlles blanques; ornades d'estrelles blaves, de creus vermelles.

La gran montanya de Pankrator a qual redós està la vila de Corfú, s'anava veyent en detall; anavem avençant, la marxa del vapor se feya pausada per la proximitat de les costes, per les embarcacions que'ns redoltaven...

Uns quants volts més d'hèlice y ja erem fondejats...

Gran tumulte de moços de fonda, de barquers; distribució de *bachichs*, *pour-boires*, *drengelds*... total *propines* a dreta y esquerra. únich modo d'ésser ben servits y no pendre enfados, y saltant a terra abraçavem als amichs que'ns esperaven a Corfú.

J. Pin y Soler

(Seguirà)

MISTRAL

Crech que'ls lectors de Joventut veuràn ab gust les notes que a titul d'informació'ls vaig a donar sobre'l gran poeta provençal y la festa qu'en son honor s'ha celebrat a Paris.

Les sales del café Voltaire eren petites pera contindre a tants *felibres* y *cigaliers* com respongueren a la crida de Jordi Leygues, president de l'associació «La Cigala», y Sextius Michel, president de la societat de felibres de Paris, pera celebrar la distinció ab que l'Academia de Stokolm havia coronàt les obres d'en Mistral.

Els lectors de Joventut no ignoren que'l premi Nobel, de 100,000 franchs, li fou adjudicat en recompensa a sa obra poètica y als trevalls fets en pro de la llengua provençal.

M. Deluns-Montaud, orador eloqüent y erudit, disertà sobre en Mistral y sa obra, fentne un estudi molt documentat que li valgué grans aplaudiments. Després foren interpretades varies obres de l'autor de *Mireio*, començant pel cant de *La Coupo*, que poques vegades o may haurà sigut interpretat ab tant sentiment com el que hi posà la senyoreta Gozàtegui, ja coneguda y admirada en les terres del Mitjorn. Altres cants foren interpretats per diversos artistes: entre ells recordém *La Cansoun de Magali*, *L'Espoussado* y *Li Grihet*. La festa acabà de matinada, reproduhintse escenes de *Mireio* arreglades pera'l teatre per en Leopold Marcel, canciller dels felibres de Paris.

Y anèm ara a la nota més poética y més interessant:

En Mistral havia dirigit a M. Deluns-Montaud una notable carta, que's llegi durant la festa en mitj d'aplaudiments unànims; però la que verament impressionà fou la següent, dirigida a M. Ulysse Boissier:

Maiano, 12 de janer de 1905.

Estimat amich: M'innovèu que'ls felibres de París organisen una festa en mon honor. Vos agrahiré que'm siàu intèrprete pera trametre la expressió de ma gratitut als bons y valents companys de París.

Lo veritable de la meva fe en la escola del Felibrige ha sigut confirmada, als meus ulls de poeta, per aquest Cinquantenari de Font Segunya, hont la estrella polar ha deixat caure'l premi Nobel pera favorir el renaixement de la nostra llengua. Això'm recorda un fet que m'es grat contarvos.

Quan el primer exemplar del poema *Mireio*, tot just imprès, m'arribà d'Avinyó (1859), vaig apressarme a posarlo en mans de la meva mare. La bona dòna, així que probà d'obrirlo, tornà a clòurel sobresaltada, posantse la mà als ulls.

—¿Què t'ha passat?—vaig dirli.

—No ho sé... que al obrir el llibre, he vist com una estrella que m'ha enlluhernat ab la seva resplendor!...—

Pauro veio Delaido! En son instint endevinayre tingué la visió de tot lo ocorregut després, com havía tingut avans la intuició d'aqueix idili del que me'n havía proporcionat el nom prestigiós, ja que fou a la meva mare, únicament a la meva mare a qui havía jo sentit esmentar el nom famós de *Mireio!*

Visquen Provença y les regions amigues! Visca Suecia! Y una salutació ab expressives mercès als felibres de París!

F. Mistral

Entre'ls concorrents a la festa de que parlo hi figuraven moltes dames, tots els diputats y senadors dels departaments del Mitjdia, molts artistes, pintors, esculptors y periodistes.

Jules Villeneau

NOVES

El *meeting* inaugural de l'associació catalanista d'Hostafranchs «Sang Nova» resultà una festa brillant, una manifestació nacionalista entusiasta y aconhortadora, lliure de les impureses y pessimismes en que la política a l'us ens enfonsa.

Feren us de la paraula'l senyor Massavé, president de la nova entitat, qui cedí son lloch al president de la *Unió Catalanista* senyor Martí y Julià; el senyor Oliva, de «Sang Nova», qu'explicà les idees nacionalistes y analisà alguns punts de Catalanisme, combatent les dictadures electorals de certs enemichs de nostra causa; el senyor Llorens, del «Centre Catalunya» de Sant Martí, que digué que'l Catalanisme vol que Catalunya s'organisi segons la voluntat de la majoria dels catalans, una volta aquests sien conscients y reclamin l'autonomia, y que aytal organisació s'inspirarà forsosament en les idees més avençades; el senyor Bastida, de «Catalunya Federal», que advocà per l'advenimént d'una república catalana; el senyor Linares y Delhòm, de l'«Associació Catalanista» de Palafrugell, que combaté les immoralitats electorals y les quefatures dintre'l Catalanisme, condempnà per utòpiques les tendencies universalistes, convidà als obrers a entrar al Catalanisme, y afirmà qu'entre'ls catalanistes hi abunden els lliberals capaços de combatre y vèncer als regressius y reaccionaris; y finalment el senyor Martí y Julià, quina oració renunciém a extractar, perque no caben en un lleuger extracte les brillants definició y defensa que feu del nacionalisme. Afirmà que'ls qui l'ataquen, ataquen la realitat de la vida y del progrés, y que la llibertat de l'home y de la patria no està escrita en la historia per les gestes sangnantes, sinó que consisteix en el ple us de les facultats normals. Tractà alguns punts concrets del programa nacionalista, y acabà saludant a la nova entitat «Sang Nova».

El local, vistosament ornat, estava ple a vessar d'una concorrencia entusiasta, que aplaudí fortament a tots els oradors.

—

Baix la presidencia de don Ramón Monegal y Nogués, el divendres prop-passat celebrà junta general extraordinaria l'associació «Escoles del Districte Segón». En ella'l secretari senyor Albiñana y Folch llegí una Memoria, de la que n'hem rebuts exemplars en aquesta redacció, bellament escrita y que fou previament repartida a tots els socis, en la que s'exposen els trevalls y obres realisades desde la fundació de la societat, les diferentes classes d'ensenyances que successivament s'han anat establint y l'estat econòmich, y acabà fent constar els propòsits de la Junta Directiva de constituhir una escola graduada a semblança de les instalades en els paisos més avençats de l'estranger, pera lo qual confia no ha de faltarli el concurs moral y material de tots els que s'interessen per la cultura y progrés de nostra patria.

Pronunciaren també sentides frases els senyors Badell, Lluhi Rissech, Santana y altres.

Agrahi el president senyor Monegal, en nom propri y de la Junta Directiva, les manifestacions fetes y acorts presos, dihent que això'ls encoratjarà a seguir la marxa empresa, ab la seguritat de que comptarien ab l'ajuda de tots per'arribar a l'establiment de la escola graduada, de la concessió de llibretes de la caixa d'estalvis com a premis als alumnes, y altres innovacions que desitjaven introduhir en les escoles.

El senyor Santana y algún altre soci feren encertades indicacions pera la efectivitat d'aquestes mides.

—

Els socis de «Catalunya Federal» commemoraren el passat dissapte, ab un àpat al Hotel Condal, l'aniversari de la proclamació de la república a Espanya, dolentse de que hagués sigut unitaria. Parlaren els senyors Messeguer, Tona, Roig y Pruna (de l'«Aplech Catalanista»), Roig y Armengol, Canibell, Vilà, Pi y Suñer, Laporta y Dalmau, fent tots ells l'apologia del sistema autonomista. Sobresortiren els parlaments dels senyors Laporta y Tona, que brindaren com els demés per tots els catalans que volen la llibertat de sa patria.

—

El doctor Martí y Julià, president de la *Unió Catalanista*, parla com un llibre en son article *Anemho explicant*, que avuy publica JOVENTUT.

Les consideracions que fa sobre'ls individuus *parcials* o *mancats* y sobre'ls grans nucleus tendenciosos a conseqüencia dels atavismes politichs, ens semblen justissimes.

Y lo meteix que dihèm dels moviments polítichs ho podriem dir dels religiosos.

Cert que hi ha qui entén que la falsa política dels Estats, rèmora dels ideals autonomistes, s'ha de combatre a voltes usant les armes de l'enemich; cert que s'ha d'ésser pràctich; però per desgracia fentho com ho fem cada dia ens anèm contaminant, dividint, barallant més y més, y cada dia devenim menys pràctichs, més apàtichs, més escèptichs.

No es que avuy ens oposèm a les accions politiques; sols remarquèm que resulten xorques o pernicioses a nostre poble la majoria de les que s'estàn fent.

En nom de totes les ciencies s'han comès errors y fins crims de lesa humanitat, però sobre tot en nom de la pretesa ciencia política, de la que may ne fa bon us un poble que no sia fort moralment, que no descansi en la consciencia de sa personalitat.

Per això no's pot tenir per bona una ciencia que no s'apoyi en la naturalesa.

Altrament, seguirèm abominant de les banderíes, de les lluytes d'alarbs, de la política de kabila, y cada dia serém més moros.

—

A la llista de suscriptors a l'*Homenatge a en Joan Maragall*, que publicarem mesos enrera, devém afegirhi els següents noms pera completarla:

E. Moliné y Brasés.—J. M.ª Roca.—Ildefons Suñol.—R. Suriñach Senties.—J. M.ª Perpiñà.—J. Almirall y Foraster.—J. Pons y Massaveu.—Geroni Buixareu.— E. de Fuentes.—T. Puig y Alfonso.—J. M.ª Montagut. —J. Vinyas y Vidal.—Ll. Escayola y Vallhonrat.—Francisco Ferrer.—S. Falgar.— J. Thomas Corrons.—E. Thomas.—G. Gili. —J. Horta.—Lluis Plandiura.—Joaquím Vancells.—Joaquim Ruyra.— Jaume Bofarull, pbre.—Magi Sandiumenge.—Geroni Martorell.—J. M. Guasch.—O. Pell Cuffí.— V. Amat.—T. Ramón Camp.—Enrich Paz. —J. Amat Sormani.—J. Durán España.— J. Castanyer.—Hoyos y Esteva.—Eusebi Güell.—Alvar Verdaguer.—J. Riera y Bertràn.—J. Bofill y Matas.—Xavier Montsalvatge.—Jaume Almeda.—Prudenci Bertrana. —Antoni Homer.—Mossèn Antoni M.ª Alcover.—Mossén Miquel Costa.—Joan Alcover. Matheu Obrador y Benassar.— D. Martí y Julià.—Joan Rosselló.— Gabriel Alomar.— Joan Torrendell.

Magníficament editat, s'ha publicat el volúm que conté'ls millors articles publicats al *Brusi* anys enrera per l'eminent poeta Maragall. L'obra's ven en totes les llibreries al preu de 6 pessetes en rústica, y 8 pessetes ab elegant enquadernació a la anglesa. Oportunament parlarà JOVENTUT ab la extensió deguda d'aquest *Homenatge* fet a n'en Maragall, ajuntanthi la opinió que li mereix tan hermós llibre.

Les persones que haventse suscrit a aquest *Homenatge* en la redacció de JOVENTUT, no hagin passat encara a recullir l'exemplar que'ls hi correspón, poden ferho quan ho tinguin per convenient.

—

La nit del sis del corrent, en el «Circul Artistich», donà en Joan Gibert, deixeble del mestre Robert Goberna, un notable concert de piano. En Joan Gibert, jovenet de quinze anys, demostrà qualitats pianístiques gens vulgars, y si segueix el camí començat, no estranyariem que ocupés un bon lloch entre nostres pianistes. Els aplaudiments que'l públich li dedicà, els mereix també son professor el distingit mestre Goberna.

En Gibert executà tres sonates de Beethoven, l'*Appassionata* (op. 57), la *Patètica* (op. 13) y la dedicada a Haydn (op. 2).

—

Pera últims d'aquesta setmana la «Lliga Regionalista» prepara la celebració d'un gran *meeting* pera fer sentir la veu de protesta de Barcelona per l'actitut del govern central que deixa a nostra ciutat sense la representació que de dret li pertoca en la Diputació y en les Corts, y ademés deixa desatesos els problemes de l'institut de reformes socials, revisió aranzelaria, etc.

—

El divendres de la passada setmana donà en Joan Maragall a l'«Associació Wagneriana» una notable conferencia sobre'l «Drama musical de Mozart.» No intentarèm explicar les hermoses coses qu'en dita conferencia digué en Maragall, perque no lograriem pas nostre objecte; tampoch analisarém el titul de la conferencia escatint sobre si feu o no feu drama musical en Mozart. Quedi això pels *tècnichs*. La disertació d'en Maragall fou l'obra d'un poeta que's limita a dir lo que sent y que ho diu ab elevació. Declarà que aymava la música per ella meteixa, y que sa forma més intima y verdadera es el cant sense paraules. Enalti en aquest punt a Schumann.

Digué que la música es la traducció d'un estat d'anim en sons sense contacte ab cap altre art: quan ab altre art se lliga, un o altre hi pert, exceptuant els cants litúrgich y popular, ja que la poesía es com un començ de la musica, y aquesta com un començ de la poesia. Wagner es gran per haver sabut lligar abdós elements; però a son modo de sentir, ho es més encara Mozart, perque s'en layra a les regions més altes treyent d'un llibre sons purissims que s'eleven, llibertantse d'ell o ennoblintlo, y dignificant la sensació reveladora de la bellesa.

El senyor Maragall rebé entusiastes aplaudiments de la triada concorrencia que assistí a la «Wagneriana».

—

El «Centre Autonomista Fivaller» (Ateneu del Districte Sisé) s'ha servit enviarnos cinch bonos de pa pera que'ls repartim entre families necessitades. Ab gust hem complert l'encàrrech.

—

L'«Orfeó Barcelonés», baix la direcció del mestre en Pere Serra, donà un concert al Teatre de les Arts, el passat diumenge al demati.

Aquesta entitat artística ha emprés una bona marxa, beneficiosa pera l'art choral. Es, donchs, digna d'elogi, com també son mestre director en Pere Serra, quals esforços a favor de l'«Orfeó Barcelonés» li foren premiats pel públich, el passat diumenge.

Els choristes de l'«Orfeó Barcelonés» cantaren obres de Pere Serra (que s'hi revelà com a excelent compositor) Mendelssohn, Otto, Clavé, Bretón, Sánchez Gavagnach, Leesring, Borobia y Lully-Gounod.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

Any VI - Núm. 263 Barcelona, 23 de Febrer, 1905

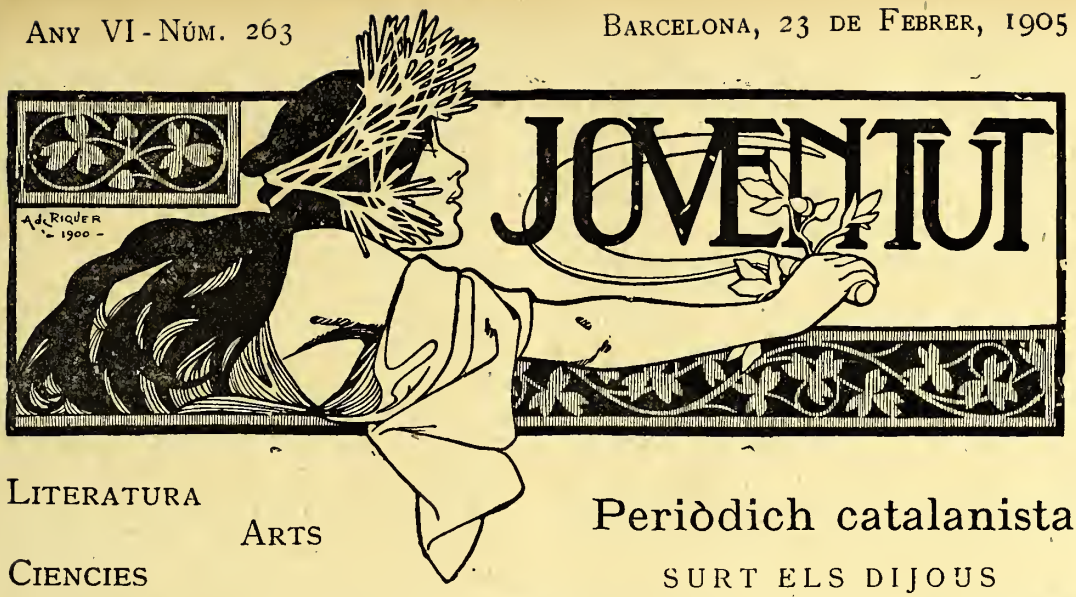

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

El Poder reyal y la Constitució segons en Silvela, per S. Gubern.—El nihilisme, per Geroni Zanné.—Desintegració, per Antón Sabater Mur.—Apropósits, per F. Pujulà y Vallès.—Excursió a Bor, per I. Soler y Escofet. — Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas y Arnau Martinez y Seriñà. — Als meus amichs, per Mario Coll.—Parricidi, per J. Girbau y Tordera —Teatres, per Emili Tintorer.— Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Victor Català.—Plech 38.
DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 2.

EL PODER REYAL Y LA CONSTITUCIÓ SEGONS EN SILVELA

Fins ara, a Espanya al menys, ningú s'havia permès dubtar de que'l rey *regna però no governa*. Y dintre de nostre Estat, ahont tants y tants aconteixements tristos y sangnants han esdevingut per causa de conflictes nascuts en el si dels palaus reyals, ahont tanta afició ha demostrat l'exèrcit als *pronunciaments* y el poble a les barricades; en aquest desgraciat pais dels destronaments y de les revolucions y fins — en èpoques pacifiques — de les discussions parlamentaries desvergonyides, això ha tingut pera'ls monarques una gran ventatja: la de que, sentada llur irresponsabilitat dimanant del fet de qu'ells no governen, no han pogut ésser discutits els seus actes. Ab lo qual, naturalment, y ab l'ajuda del còdich penal quan ha convingut, s'han pogut amagar al públich moltes y grosses coses.

Ara fa poch, ab motiu de la crisis que motivà la cayguda d'en Maura, s'han tornat a discutir, respectuosament, els furs del poder reyal; y encara que tractat ab pinces, pera no deixarhi la pell, l'assumpto ha recorregut tota la prempsa d'Espanya, desde quina'ls aficionats a la ciencia politica han fet estudis més o menys seriosos de la Constitució vigent y del significat y alcanç de son articulat.

En general els articles periodistichs res de nou ens han dit. Sia per por, sia per no trencar motllos, sia per no possehir els respectables firmants dels meteixos un alt sentit juridich que'ls permetés enlayrarse en elucubracions cientifiques, es lo cert que'ls més vulgars principis d'hermenèutica han sigut aplicats per ells en la interpretació constitucional que s'imposaren. Y aixi, es clar, ens havèm quedat com avans: el rey regna però no governa; no governant, no poden exigirseli responsabilitats dimanants de la funció que correspòn, exclusivament, al po-

der executiu; y si la gestió dels ministres es la font única d'acció governamental, sols els actes d'aquells, y no'ls del rey, poden ésser discutits.

Però això, com ja hem dit, no representa més que la opinió dels pobres mortals qu'estèm exposats a tota hora a pagar el mal humor d'un fiscal; això res més es que la expressió del constitucionalisme en boga; això es lo que *deuen* opinar tots els espanyols que no pertanyin a la classe de *ministrables:* puig aquests a Espanya, de fet, són, si no indiscutibles—perque això a n'ells els té sense cuydado — perfectament irresponsables. Qu'es la part més bonica del principi constitucional: governar — es a dir mangonejar — y ésser irresponsable: tira peixet!

Mes, ¡ah! que suara la Constitució, tal com la entenien la majoria dels homes polítichs d'Espanya, ha sofert un cop trascendentalissim. Un home politich que passa per eminent y a qui s'atribueix un alt sentit jurídich, acaba de donar al precepte constitucional significació distinta de l'adotzenada que'ls més afamats *leguleyos* li han atribuhit desde sa naixença. D'aquesta feta la irresponsabilitat del rey será lletra morta desde'l més elevat punt de vista legal, mal pesi a l'acaparador d'aquell alt sentit, en Francisco Silvela, autor de la nova versió constitucional.

Vegin lo que ha dit l'eximi esgrimidor de la *florentina daga:*

Yo he sostenido siempre que, con arreglo á la Constitución vigente y á la constitución interna, que crea y mantiene la realidad de las cosas y el estado de las costumbres en un país, el rey en España REINA Y GOBIERNA, y tiene deberes de monarca y gobernante, aunque sea irresponsable si deja de ejercitarlos; pero los gobiernos, y singularmente sus jefes, tienen estrecha obligación de facilitar al rey el cumplimiento de esos deberes.

Com se veu en Silvela defensa una teoría doblement nova. Nova teòricament, en quant sosté que'l rey governa ademés de regnar; y més nova encara moral y juridicament, en quant afirma que'l rey té *devers* de governant, respecte als quins es *irresponsable* malgrat deixi d'exercitarlos.

De manera que'l rey, per serho, y sempre segons en Silvela, regna, governa y *compleix o no'ls devers*—morals y juridichs—de son càrrech, sense que de l'incompliment d'aquells, ni de la coacció juridica que dels meteixos neix, ab força superior a la voluntat de tots els homes, se'n desprengui responsabilitat pel monarca.

Total: que segons la nova teoria d'en Silvela ja no estèm per ficcions. El rey regna y governa. Té devers de governant a complir. Els politichs li han de facilitar la tasca. Però si ell deixa de complir aytals devers, resta irresponsable.

Tornèm, donchs, a la suprema autoritat dels reys proclamada pels homes de l'antigor; tornèm a la irresponsabilitat absoluta y desenfrenada dels partidaris de l'*origen divi* de la monarquia; sinó qu'en Silvela ha modernisat la cosa y ha suprimit la intervenció de la divinitat per innecessaria. Pera vulnerar els principis en que descansa l'ordre juridich basat en l'exercici de drets, compliment de devers y prestació de responsabilitats, li ha bastat a n'en Silvela defensar la legalitat d'una dictadura personal y hereditaria per torna.

Y no's pensin que aquesta irresponsabilitat del poder reyal pugui no tenir importancia, per limitació de les facultats de governant que al rey se reconeguin, no: el poder moderador a Espanya, segons en Silvela, ha de tenir unes iniciatives y ha de desenrotllar una acció moral, feconda y positiva, que, dintre la esfera del dret, es incompatible ab la irresponsabilitat.

Véginse les paraules d'en Silvela:

No hay que olvidar que la fuerza del poder moderador en España es hoy mucho más grande quizás de lo que él piensa Sí; porque nos encontramos en una situación que tiene grandes analogías con el estado del pueblo en Europa *á principios del siglo XV*, cuando, huérfano de protección en las leyes y en las instituciones, acogíase al poder del monarca para destruir el imperio de la fuerza, de la arbitrariedad, de los privilegios y de los abusos de los señores feudales. Si el poder real de hoy en España, donde desgraciadamente, *nos falta una fuerza electoral,* se penetra de los impulsos de esa opinión y se apresta a dominar, en nombre del pueblo, *los feudalismos políticos y parlamentarios*... entonces ese poder real recogerá una fuerza inmensa en el país y una gloria inmarcesible para la historia.

¿Què'ls hi sembla? En Silvela, home de partit, ja madur, y que per lo tant coneix el panyo, califica ab valor desvergonyit la falsa representació dels partits de *feudalismos políticos y parlamentarios*, com si s'hagués ell ben redimit del pecat de tota sa llarga vida politica. En cambi, ab una candidesa impropria dels seus estudis y dels seus anys, creu que tot això ho pot regenerar un sol home, el rey actual, comparantlo ab els monarques del sigle xv.

Pobre Silvela! Tan sabi y tan ignocent! Sembla mentida! Els reys d'aquells temps eren guerrers, eren soldats, no sols representaven sinó que tenien a sa propria mà una gran força... Avuy els quefes d'Estat munten a cavall, cacen y passegen en automòvil, però quan hi ha perills que córrer, hi envien els fills de mare, armats ab maüsers que'l meteix poble paga. No n'hi va poca de diferencia!

Els antichs reys manejaven les armes de guerra; els del dia ab prou feynes les de saló. Aquells personificaven el poder material que tenien y empleaven; aquests viuen constantment en una ficció aclaparadora. No n'es poch de distint *fer* de general o anar *vestit* de general!

Desenganyis en Silvela: els reys constitucionals d'avuy en dia serán o no governants, tindrán o no devers que complir y se'ls podrá declarar o no irresponsables; però la destrucció dels feudalismes politichs y parlamentaris vigents no está en la seva mà, no s'ha fet pera ells: ha d'ésser obra dels pobles.

Sols aquells que se senten responsables son capaços de grans accions. La moderna sobirania constitucional está renyida ab l'abnegació y l'heroisme. Y tot aixó y més se necessita pera dominar *los feudalismos políticos y parlamentarios* d'Espanya.

S. Gubern

EL NIHILISME

La mort del gran duch Sergi de Russia ve a renovar la terrible historia del gran Imperi del Nort. Com el seu pare, el tsar Alexandre II, el gran duch Sergi ha sigut trocejat per la dinamita; son cos a troços ha sigut recullit per mujiks pietosos y dónes horroritzades. El qui fou gran duch tot poderós, conceller del tsar, tal volta vis-emperador, esdevingut munt de carn, de nirvis, de sang presa, ja no es res: son cos pot compararse al de qualsevol soldat d'en Kuropatkin, esventrat per un obús japonès. *Sic transit gloria mundi...*

—

Aterra la indomptable energia del poder ocult y formidable qu'en Turgenew calificá ab el nom de *nihilisme*. Devant de l'Estat autocràtich forma un altre Estat, misteriós e inflexible, que imposa la pena de mort y la executa, un Estat que, com l'Estat visible, may amenaça endebades. El *nihilisme* es una modalitat russa, res més que russa; els qui el formen no porten may á terme llur missió destructora fóra del gran Imperi: no van may com els anarquistes a espandir el crim y la destrucció lluny de llur patria. Els nihilistes volen transformar la Russia mitjançant la dinamita, destruhint tot lo qu'existeix, creant després una nova Russia per manera quasi miraculosa... El nihilista té quelcòm de boig, de jacobí, de somniador y de criminal. El nihilista no trevalla pera modificar les velles institucions de l'Imperi, no trevalla per'assolir, ab l'auxili d'una evolució racional, un estat de vida russa més perfecte y tranquil: el nihilista, al acceptar ab orgull el calificatiu d'en Turgenew, confessa palesament el fi que'l mou... El nihilista vol el *no-res*. Es un pessimista actiu, que vol morir destruhint tot lo que'l rodeja; del pessimisme passiu d'en Schopenhauer ne fa una arma de destrucció y de mort. Ab una Russia lliberalisada, ab constitució y parlaments, ab una vera llibertat a l'anglesa o a l'americana, el nihilista seguiria pensant y obrant com pensa y obra en una Russia autocràtica: y si algú'n dubta que recordi els procediments de l'anarquisme d'acció internacional, que ha realisat sa obra en monarquies constitucionals com Italia, en repúbliques centralistes y jacobines com França, y en repúbliques federals y democràtiques com els Estats Units d'América.

El nihilisme no es ja la negació de tot poder y de tota autoritat: es la negació destructora qu'espandeix, com els més grans dèspotes, la mort d'una manera cega. El nihilista, com havèm dit més amunt, es un boig, un desviat, un desconeixedor de la naturalesa humana, un enemich de la vida. La vida es acció, però'l nihilista al exagerarla destrueix la vida. El nihilista es jacobí, no admet una manera d'existir el món distinta de la qu'ell s'ha forjat; tots els contraris són uns malvats dignes d'extermini, y com que'l nihilista no es un resignat ni un contemplatiu, a son entorn multiplica les victimes, ignocents o culpables, tant se val. Si pera destruhir al gran duch Sergi, la bomba occidora capola a una pobra vella o a un in-

feliç soldat arrebassat de sa llar finlandesa, el nihilista no s'hi amohina. El nihilista, però, es un somniador: veu una terra núa, jova, sens homes ni dònes, y per tant sense crims, injusticies socials, ambicions ni baixeses. En aquesta terra virginal, el nihilista, ab la imaginació hipertrofiada, hi veu nàixer una humanitat nova, perfecta; la veu aixecarse del no-res com s'aixeca'l sol esplendent per demunt d'una mar blava y lluminosa. La terra es un paradis, cap odi ni rencunia divideix als homes, que com vers germans gaudeixen els fruyts de la terra... El paradis celestial ha devallat a n'aquest baix món... Y al despertar el nihilista de son somni, esdevé criminal. Enfurismat, rencuniós, befat per la realitat, la gran y vera companya de la vida, ab mà nirviosa llença la bomba contra'l més poderós, y si a l'ensemps troceja a l'humil, el nihilista's consola pensant qùe hi ha també quelcòm de responsabilitat en l'humil, per la seva resignació que contribueix a l'estat actual de la humanitat. El nihilista ressucita'l procedir del Llegat del Papa en les guerres contra'ls albigesos, ressucita'l procedir dels nacionalistes francesos contra en Dreyfus, el procedir dels inquisidors y dels jacobins, de tots els fanàtichs y de tots els bojos. Que's salvin les idees y que morin els homes! Quan la vida de l'home més humil val més que totes les ideologies!

—

Terrible es el tsarisme pera'l poble rus, però terrible es també'l nihilisme destructor que vessa la sang de l'ignocent ab la meteixa impassibilitat d'un Stoessel o d'un Kuropatkin. A la opressió de dalt respòn una força tètrica y misteriosa, que's val de les vagues y de la fam pera manifestar sos efectes. El nihilisme es un cranch de l'ànima russa.

GERONI ZANNÉ

DESINTEGRACIÓ

... No, pare, no hi cregui en els que tenen necessitat de que'ls despertin; l'únich desvetllament natural es el que naix del propi ésser, el desvetllament que's fa imprescindible als qui com jo—segons crech—senten quelcòm de sa en llur esperit.

Me parla vostè del gran trastorn que li he donat ab la meva *mala acció*—jo'n dich deslliurança.—¿Es possible? Ab el temps que ha passat ¿es possible que vostè no hagi reflexionat y comprès la meva acció? Reflexioni bé y veurà còm ho interpreta al contrari. No ha perdut un fill: l'ha guanyat. Si, seguint els seus concells, jo tornés a la llar dels pares havent fet ja lo qu'he fet, aleshores sí que vostè perdria un fill, perque tal com estàn les coses, quan guanya'l pare vol dir que ha de perdre'l fill; aleshores si que jo faria xorca la meva vida en holocauste a vostè; aleshores si que jo no seria altra cosa que una vulgar reproducció de vostè, del pare: no un ésser ab vida propria, sinó com una màquina que s'alimenta ab el concurs d'una força motriu repartida comunment a altres màquines. ¿No fóra aleshores quan vostè s'hauría de doldre de que un fill—part de l'obra de l'home—fos impotent pera pensar per compte propri? L'estat a que vostè'm voldria circumscriure es un estat purament mecànich, y essent aixi, la meva mancança es purament material, y pot substituhirla mercenariament y fins mecànicament.

Molt greu me sab haver de parlarli d'aquesta manera, en aquesta forma que vostè—n'estich segur—may hauria pogut suposar en mi ja que les seves *morigerades* costums l'havien privat de freqüentarse ab qui podia parlar àb la veritat a flor de llabi.

Llegeixi serenament, reflexivament y sense passió tot quant li escrich. No's trastorni per la meva separació. El meu acte no serà'l de aquell estúpit fill pròdich de qui ens parla la tradició. Jo no hi tornaré més a la casa dels pares, no perque hi tingui cap rencunia, sinó per la meteixa rahó de que'l fill no torna al claustre matern una volta la mare l'ha donat a llum. No hi tornaré més, perque jo entre vosaltres sóch una planta exòtica, sóch una nota discordant que difereix en tot de la familia y trastorna en un tot aquell *ordre* y

aquells *devers* que vostè vol en sa casa y que a mi'm venen tan grans. Jo— y perdoni aquest gran atreviment filial—*jo ja no hi crech*, pare, *en els devers filials*. Vostè es l'ordre, es la linia matemàticament recta, es la mansuetut de les coses, y jo necessito llibertat, jo no puch emmotllarme a la regla prefixada per vostè ni a obehir cegament les ordres per vostè donades; jo m'hi tinch de rebelar contra certes costums establertes, per més que segons vostè als fills els hi esta terminantment prohibit l'analisar els fets y les accions dels pares.

Si vostè hagués pensat alguna vegada que el seu fill podia, com a home, esdevenir conscient, sabria ara lo que ha de sentir per boca meva, això es: que la familia, tal com es avuy, no es pera mi centre d'atracció, sinó de repulsió, y podria haver comprès, ab els seus anys, que'ls temps que vivim són perillosos pera la integritat de la familia, y que la Integritat comença ja a ésser molt discutida. Els cossos sòlits més compactes se disgreguen y s'engrunen: donchs ab més rahó s'ha d'engrunar la familia, que no es un cos sòlit sinó un conjunt heterogeni d'éssers y pensaments units per la força de la tradició y per la moral... *de familia*.

Ja suposo que vostè s'escandalitzarà de les meves paraules, que no se'n sabrà avenir recordant el posat mistich qu'he tingut sempre ¿Sab per qué's produeix aquest contrast, pare? Perque m'he tret el *jou* que m'endogalava y perque sobtadament trobo que sóch com l'aucell que canta entre branques. Vostè sols l'havia sentit engabiat.

Vostè no ha sabut veure les esquerdes de l'edifici-familia, qu'estava bastit demunt de sorra, fins que ha caygut sorollosament el primer bloch que l'integrava. Y ara tingui compte: l'enrunament ha començat, y a judicar per les costums de vostè, no li serà pas molt fàcil posar remey a la ruina complerta y donar una excusa verosimil als meus germans, que no se'ls hi fassi sospitosa y que no'ls hi barrini el cervell y, ensumant el rastre, trobin a la fi la peça.

Vostè's deurà dir: «Donchs aixi no hi ha familia!» Si que n'hi ha, dich jo. La familia d'amor, d'afinitat, no la familia consangnanta, sinó la familia d'atracció psiquica, de simpatia: la Gran Familia.

No'l vull molestar més; potser el mortifico. Si vostè'm promet que se'm guardarà'l respecte lògich entre humans y que no s'intentarà res contra mi, jo vindré alguna vegada a vèurels y... ¿per qué no ésser franch? a fer propaganda de mes idees separatistes respecte a la familia tal com avuy s'entén. Aquesta es la paraula: separatistes.

Li faig saber que no tinch tantes *comoditats* materials com a casa seva, però sóch lliure y ademés he fet un gran descobriment: he descobert que'l dia que'm manqués en absolut el menjar, *tranquilament podria morir de gana*. Avans això no ho sabia.

Si's digna obrir els sentits a la rahó y aconcellat per la meteixa vòl contestarme, jo tindré molt gust en cartejarme ab la... *gènesis de la meva vida*.

ANTON SABATER MUR

APROPOSITS

L'altre dia, en un tramvia mitj buyt quina plataforma estava plena de passatgers drets com estaquirots que no's movien ni un pèl pera fer lloch als altres que volien passar a ocupar els assientos d'adintre, va exclamar indignat un senyor que per lo vist té la sòrt d'ésser català, de viure a Catalunya y de poderse indignar encara: «Educació politica, educació politica!... Educació social es lo que manca!»

Heusaqui un home que parlava bé. ¿Pera què fer tantes y tantes lleys denigrants pera la personalitat humana, lleys que a la fi sols consten escrites com a injuria a la llibertat, sense que's compleixin pera beneficiarnos ab lo que's proposaven? ¿Pera què aqueixes lleys de cabuda que mesuren als homes com si fossin grans y donen equivalencia de volúm als prims y als grassos, com la lley electoral la dóna d'intelecte als necis y als scients? Una mica d'educació social, no ja de cortesia, una engruna d'allò qu'en catalá 'n dihèm *modos* (això es: respecte al prohisme, consideració al conciutadà que viu a frech nostre), y heusaqui molts y molts problemes solucionats sense la cooperació de l'odiós imperatiu; heusaqui la plataforma alleugerida sense que vingui el municipal; heusaqui ridicula la presencia del poliçont pera que's formi cúa en les taquilles dels teatres; heusaqui ridicula la existencia d'una lley que condempni la injuria y la calumnia.

Si: tenia rahó aquell sortós català qu'encara no es masell d'ànima y s'indigna: es

cultura lo que manca, perque a un poble que no es culte socialment ¿de que li pot servir l'esserho políticament? Millor dit: ¿quins drets pot alegar pera això derrer? ¿Seria necessaria la política si fos més com cal la societat? ¿No són per ventura les deficiencies socials lo únich que dóna fonament y excusa a les accions polítiques?

Lo que fóra difícil, al tractar de fer desaparèixer la incultura, seria esbrinar si els modos poden ensenyarse o bé si neixen instintivament en les persones; y també, de ahónt prové aquesta incultura: si es el poble qui la infiltra als homes que li parlen y li parlen incultament *para darle gusto*, o si són aquests homes els qui la vessen a doll sobre les testes de la plebe. Arduu problema. El mal es tan general!

En els homes que's dediquen al cultiu de la idea, la incultura, la mala educació no es parimoni d'una classe, ni d'un partit. Tant de bo fos ella una qualitat positiva, que serviria per'acoblar a tots els catalans de l'època de la dominació. Tots hi són per un pich. Cap coneix les primeres nocions de la decencia.

Conseqüent ab ma manera de pensar, vaig declarar que respectava la llibertat d'opinar respecte a ma persona tot lo crudelment que's volgués, y ha sigut admirable l'acort ab que *avanzados* y catòlichs han confós la llibertat d'opinar ab la de bramar. Ab el *permís* els cobarts esdevenent valents; lliures del *bocado*'ls ases que ab ell eren útils traginant, s'aixeribeixen y engeguen coces. ¿Quin medi ambient tan corromput es aquest, que arriba a fer dubtar dels beneficis de la llibertat?

D'un cantó'ls *rufians* de la ploma (que la posen a sòu pera fer riure en les files democràtiques, ahont han ingressat no per amor a una idea altruista, sinó per esperit de grolleria, donchs pera ells lo demòcrata es lo groller) per manca d'educació social han sucat la ploma en el tinter de la injuria y de la ofensa personal, creyentse que ho feyen en el del pensament. D'altre cantó'ls poetes tendres que han nascut ab una merenga a la orella colocat com els clavells dels *maños* y dels *chés*, y que són catòlichs no per convicció, sinó perque la merenga'ls hi fa trobar dolcissimes les barbes dels apòstols, les mans dels confessors y les ales dels arcàngels, ab la llibertat mal interpretada per ells mercés a sa manca d'educació social, s'han enlayrat al paroxisme de sa indignació personal y han dit: *caray!* Oh, condempnats, condempnats!...

Es que a la incultura social hi va aparellat un error sobre la proprietat del llenguatge, qu'es tinguda per ordinaria, lo que fa que, a la inversa, tinguin per refinada la impropietat, el rodeig de la frase, la incongruencia. Això'ls condueix a confondre la opinió ab l'insult y a insultar quan se tracta d'opinar. Hi ha en el fons quelcòm de cobardia també.

Pera no citar cap més exemple, heusaqui el del senyor Joseph Carner al *opinar* sobre en Víctor Català. ¿No estava en son dret de fer un estudi de dit escriptor, y d'esmicolarlo fins a concloure que no es altra cosa que un fracassat vulgar? ¿Qui li hauria negat aquesta llibertat? ¿Qui no li hauria respectada, bo y discutint la tesis si com ell no opinava? Ningú. Donchs no: el senyor Carner va trobar més planer y més refinat l'usar la frase dolça, dolça com la merenga, y exclamar: «*el pobre Víctor, Català!*» Y's deuria quedar tan descansat, convençut de que havia emés una opinió. En cambi, si hagués dit, per exemple, *es un fracassat vulgar*, perque així ho hagués cregut, e intentés demostrarho, a la nit hauria somniat *papus* y al demati següent fins la merenga li hauría sabut agra: *Ay filla: vaig dir una cosota!*

La proprietat del llenguatge als incultes els *grata*. Són tan fins ells! Al qui roba revistes y llibres d'un Ateneu no se li pot dir lladre com mana'l diccionari. Ex! S'ha de dir que ha tingut una distracció. Al qui's fa fer un llibre, el ven, embutxaca lo que'n treu y no paga a l'impressor, no se li pot dir estafa. Quina grollería Merenga, merenga: *Té uns descuyts Fulano de Tal!...*

A mi no'm reca de tot això sinó la pressa que tenen en conduhirnos a la confiteria. Calma, senyors poetes-Plimsaul, calma ; trevàllinho pacientment , que ja hi arribarèm a parlar ab endecasílabs, si s'hi empenyen. A la fi's tracta d'un metre llarch, qu'es lo que necessitém per'amidarlos.

Era a propòsit d'aquella incultura que conversavem cert vespre un amich meu y jo, acabant per fer consideracions sobre l'esperit que déu animar a la crítica. ¿Cal—ens deyem—fer crítica relativa, o ferla en absolut? Per exemple: si jo ara vull parlar als lectors de la Exposició dels quadros d'en Rusiñol, dech ferho tenint en compte lo poch y lo prim que's produeix en nostra terra, proclamant al pintor un dels millors de Catalunya com ho es, o dech fer cas omís del medi ambient y sentar les afirmacions que cregui justes dintre del moviment artistich universal? Dech ferme la reflexió següent: ¿al poble se li ha de presentar lo *millor* com a *bo* pera no desenganyarlo, y dir per lo tant «en Rusiñol es *bo*», o dech reflexionar aixi: «si lo *millor* es sols lo *menys dolent*, no se li déu atribuir bondat»?

Varem divagar molt sobre'l tema; d'acort sempre, tantost trobavem arguments en pro de lo un com de lo altre; però no varem concloure ab cap afirmació concreta. Y es cosa que ara'm sab greu, perque podria orientarme. Jo crech que sempre, per respecte al llegidor y pera caminar endevant, hem de judicar desde'l punt de vista més elevat. Però:

¿Cal mantenir al poble en la relativitat fentlo anar de la sala a l'arcoba y d'aquesta a aquella comparantles, sense sortir may al carrer, y acabar trobant l'ayre de la sala magnifich perque està una mica mès oxigenat que'l de l'arcoba? Si es aixi, en Rusiñol es un gran pintor; sent y expressa lo que sent; sab llegir en la naturalesa y sab expressarho bellament; es el poeta del dolor; es el color de la tristesa; la seva ànima no es l'ànima *mecànica* de tots aquells que s'aturen devant lo material, qu'es lo menys real de la vida; ell s'impressiona per lo que diuen les coses, ho escolta, ho garbella en son pessimisme, y exteriorisa'l gra. Potser, comparantlo ab ell meteix, notarèm en sos últims quadros una decadencia: no es en ells l'autor dels Jardins d'Espanya qui ens ensenya la naturalesa; se li nota que ayma mès lo bonich, aixi com avans aymava mès lo sentit; evoluciona cap a la fotografia de colors. Però, ab tot, se mantè en son lloch de mestre dels pintors catalans.

Però, al contrari: ¿cal enrahonar enlayrantse? Aleshores serà precis senyalar els limits de les visions malaltices que cauen dintre'l regnat de la medicina y la poesia, pera evitar l'error general de confondre l'art ab el plor, y un cop això fet, reconèixer qu'en Rusiñol es més un trist que un poeta, però que *pinta* bè; caldrà recordar la solemnial poesia d'en Bocklin y la profonda impressió que ses obres produeixen, pera sentir el fret de la indiferencia devant de teles que sols ens parlen a la vista per la novetat dels llochs reproduhits, y no'ns produeixen altra emoció animica que la del desitg d'anarhi a aquella terra que tan belles coses conté. Y ¿hi haurà encara qui negui la utilitat de l'art? No seràn pas els fondistes ni els agents de transports!

Jo opino com he dit mès amunt; però, com que puch equivocarme, no abandono'l dubte en que'm posen les dues maneres de parlar al pùblich. Anèu a saber del cert si es absoluta o relativament còm devèm ferho, y si es ab o sense proprietat de llenguatge.

F. Pujulá y Vallès

EXCURSIÓ A BOR

El dia que haviem escullit pera fer la excursió's presentava clar, lluminós y esperançador.

Cap a les sis del mati, y preses que foren les oportunes precaucions pera efectuar la exploració a les coves, qu'era lo més interessant de la excursió, ens dirigirem, uns a peu y altres a cavall, dret al llogaret de Bor.

Partint de Bellver passarem per Talló, poblat sumament pintoresch y tipich, hont antigament hi havia una colegiata que gosava de gran predicament, coneguda ab el nom de Toló, que sembla ésser el primitiu del vehinat.

De Talló, ovirant sempre un panorama delitós y deixant a la dreta'l cami que va al caseriu y vall de l'Ingla y a Santa Magdalena, ferem via dret a «Ca'n Pons», hermosa proprietat y senyorial casal.

Al nostre pas, y degut sens dubte a la fressa que feyem, puig anavem bastants de colla, els bous y l'eugassada que pasturaven pels verdejants prats d'aquella sumptuosa finca, aixecaven llur testa mirantnos estranyats y ab posat estùpit; y els baylets sospenien els alegroys cants que a ple pulmò engegaven a l'ayre pera esplayar llurs esperits.

Atravessarem el torrent de Namballs, ab son espès solitar, y enfilant la curta y sobtada pujada que's troba després, arribarem a la creu de terme de Covarriu, devallant, tot seguit, fins atrapar els prats de Bor.

Bona falta'ns feya arribar a n'aquest punt, puig el sol començava a picar de valent y ara l'atapahida arbreda qu'encercla aquells prats tan bells ens serviria d'ombrel-la a la perfecció. Quin bo donava respirar en aquelles frescals ombres, saturades de la farùm de l'herba dels prats y de les emanacions sanitoses dels verns y freixes que festonegen el el riberal de cap a cap!

Després d'aturàrnoshi una estona y rabejàrnoshi a tot pler, emprenguerem altre cop la marxa dret a Bor.

El diminut poblet de Bor es un dels mès pintoreschs de la Cerdanya; ab ses cases escampades com ovelles d'un remat, voltades d'una vegetació espléndida y luxurianta, es un llogaret rioler y poètich a tot èsserho.

Com que'l nostre objecte era anar a les coves, varem passar de llarch, arribant, al cap d'un quart, al lloch anomenat «La Fou», terme de nostra excursió.

La Fou es un recó de món deliciós; es el punt hont comença la petita vall de Bor. Lo que li dóna'l nom es probablement l'afectar, tot plegat, la forma d'un forat. Y dich això perque en un'altra excursió que hi vaig fer ho pregunti a un dels homes més vells y entenimentats de Bor, el qual me contestá: — Manca ho sé del cert, mes jo'm pensi que aquest nom li déu venir d'ésser tan enforategat.» — Y'm sembla que tenia rahó.

El lloch es, com dit queda, atractivol y encisador de debó. Imagineuvos que desota d'una penya, y com per art d'encantament, ix al defora, ab una pressió ascendent considerable, una quantitat d'aygua verdaderament prodigiosa, puig basta dir que ab ella s'hi rega tota la prada de Bor, qu'es immensa, constituhint aquesta aygua per si sola la riquesa de tot aquell riberal. Es, además, una de les més fredes y de més exquisit paladar de tota la comarca cerdana.

Al ésser nosaltres a n'aquell lloch, pera dessuarnos avans de beure aygua, ens ajassarem sota'ls arbres que donen a la Fou pletxeriosa y vivificant ombra, mentres sentiem els cants de l'aucellada que s'amagava entre'l fullatge y el fresseig de l'aygua que brollant enjogassada y formant, en son curs, diminutes cascades, s'escorre rostos avall.

Després d'un lleuger refrigeri y d'haver begut, muntarem a les coves, ab el propósit de practicar en les meteixes una detinguda y minuciosa exploració.

La entrada a la grota's troba a l'alçada d'alguns metres en la montanya meteixa que hi ha demunt del manantial. Es imponent y misteriosa. Ab ses granitiques voltes, negroses pel fum de les atxes dels excursionistes que l'han visitada, més qu'entrada d'una cova apar boca d'un monstre apocaliptich que sols espera que hi entrin els *touristes* pera engolirlos sepultantlos en son ventre per sempre més. Verament impressiona.

Sia com vulga, nosaltres encenguerem les atxes, y atrets pel vèrtich de lo desconegut, ens hi endinsarem.

Al cap d'uns instants, ens veyem obligats a apagar a corre-cuyta les atxes y a vàldrens d'altres medis d'illuminació de que anavem previnguts, puig a causa de les petites dimensions de la grota, aquesta, en l'espay que ocupavem, s'havia omplert de fum de tal manera que feya impossible la respiració.

Poch després continuarem la exploració sense cap altre dificultat, fins arribar al primer *camaril*, un dels espays semi-cilindrichs que's troben durant la visita.

A partir d'aquest indret la exploració's fa molt més dificil, puig se troba'l primer *estret*, y si's vol passar endevant es qüestió d'estirarse ben llarch en el sòl y escórrers com una serp.

Per fortuna dit estret no més dura cosa d'un quart d'hora, topantse, al eixirne, ab una magnifica *plaça* circuhida d'esbeltes y capritxoses estalactites y estalagmites, constituhint al agruparse les combinacions més estranyament belles que darse puguin. Es realment una plaça fantástica a tot ésserho, y sa contemplació sugereix la visió enguniosa de misterioses mansions habitades per sers malèfichs.

No m'entretindré detallant un per un els accidents de la grota, que són molts y curiosos, ni les múltiples maravelles de la mare naturalesa que alli dintre s'hi estotgen; sols diré que al sortir d'aquella plaça se'n troba un'altra, que després ve un altre antre espayós, y aixi successivament, fins arribar a un punt que, si bé encara hi ha forat, es ja materialment impossible'l passarhi per sa molta estretor, en quin lloch donarem per termenada la exploració, tornant enrera pel meteix cami que haviam seguit al entrar, a qual objecte havíem anat deixant, a nostre pas, un cordill lligat a un boix de la entrada de la cova, que ara era nostre guia més segur.

Al tornar a veure la llum del dia, consultarem nostres respectius rellotges pera comprobar el temps que haviem empleat en la exploració. Havien transcorregut tres hores y mitja, més aviat més que menys. Nostra indumentaria havia quedat de tal manera bruta y esparracada, que feya por mirarnos.

Cap a mitja tarda retornarem a Bellver, després d'havernos rabejat en plena natura y regalat nostrès reseques goles ab la gemada aygua de la font; y servant tots plegats un recort inesborrable de tan agradosa e interessant excursió.—I. Soler y Escofet

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Joan Rosselló.—En Rupit.—Idili trist.—*Biblioteca popular de «L'Avenç.*

En Rupit es una criatura a qui son pare, un mal pare (causant igualment de la mort de la mare d'en Rupit quan aquest acabava d'ésser confiat a la dida) abandona per complert pera entregarse al vici ab més llibertat y casarse segona vegada ab una bagaça allà a ciutat, d'hont poques noves arriben als didos (y pitjor quan n'hi arriben). Aquests són els preliminars de la novela, força boyrosos pel demés com sia que l'autor no ha volgut insistir en els antecedents més de lo necessari pera sugerir la impressió de qu'en Rupit du de naixença l'estigma de la desgracia, com el Jack d'en Daudet.

Emperò la dida (Na Tonina) y son marit (el *Sen* Ramón) que havien cercat en el didatge un derivatiu momentani al llur sentiment després de la perdua del propri *atlotet*, confiant en que Nostre Senyor seria servit de donàrloshi nova successió pera quan l'infant fos criat, devenen prompte uns pares carinyosos y's basten ells sols a deturar la mala influencia del signe que havia presidit a la naixença d'en Rupit. Son demacrament, que al durlo de ciutat manifestava prou la feblesa de son cos, y que li havia valgut per sobrenòm el de l'aucell humil, arrupit y magre de l'hivern, desapareix depressa mercès a la sanitosa nutrició y als maternals cuydados de la dida, y sobre tot mercès als tractes seguits ab la natura, que la vida pastoral comporta. Pastor es el didot, y ell l'inicia, com a son propri fill, en els coneixements que reclama una existencia que res deixa preveure que degui modificarse may, donchs el fill oblidat del mal pare ha ocupat el lloch que cap nou rebrot ha vingut a omplir en el cor de sos pares adoptius. L'adopció es complerta, y la felicitat d'una vida sens incidents sembla haver de perdurar per temps indefinit en aquella familia que res cobeja de fòra y que una pobresa sens enveges fa semblar en cert modo una reproducció del Cas de Nazaret.

Mes tot s'acaba sobtadament. L'idili que fins ara res tenia de trist, s'ennegreix quan en Sidoro, el pare sens entranyes, reclama'l fill apte ja pera guanyar un jornal a ciutat. Els mals tractes, la vida sens amor y sens higiene, el baf de ciutat en fi, posa terme, després de ràpida malaltia, a la existencia del pobre Rupit, a qui sols calia per lo vist que les causes ingènites de destrucció trobessin camp favorable per'acabar ab aquell cos feble.

Aquesta es la noveleta que de Mallorca estant ens conta en Joan Rosselló. Les qualitats narratives que hi posa de manifest, com també lo animat dels diàlegs y les descripcions rublertes de sentiment y poesia, ab un color local ben escayent d'un cap a l'altre del llibre, el fan una obra ben recomanable; ademés manifesten ses pàgines lo abundantissim y variat del vocabulari de la vida y de les pràctiques camperoles, que, a Mallorca sobre tot, ha estat molt menys desnaturalisat que'l de la gent polida de les ciutats. Emperò, de tot el llibre'n sobresurt un capitul: el de la seca que du la miseria a lés poblacions rurals y que porta un pahorós seguici de crims y de fonda pértorbació, a la que posa terme la pluja desitjada, es un quadro intens y vigorós, escrit de mà de mestre.

En cambi no'ns podém estar de senyalar un defecte capdal que té'l llibre en nostre pobre concepte, y es el desequilibri que hi ha entre'ls primers capituls y els finals. El desenrotllo de l'obra sembla precipitat bruscament al punt en que'l novelayre ha volgut ferhi intervenir al mal pare, pera desde aquell moment acabar en poques planes més un llibre que donava prou y potser ne reclamava encara unes quantes que gradualment preparessin l'acabament. No'ns estranyaria gens saber que l'autor s'ha vist obligat a enllestir depressa després d'haver planejat l'obra y escrit els primers capituls; aixi, per exemple, hi ha'l tipo de la nina Na Jaumeta Poll que, tractat al començar ab certa detenció, desapareix bruscament sense realisar cap dels fins que la imaginació del lector creu endevinar en els propòsits de l'autor. L'ultim capitul es, donchs, com un epileg que contraria al qui s'ha encarinyat ab els personatges y de sobte veu que li prenen el llibre de les mans. Això es un retret que'ns permetém ferli al senyor Rossellló, pera que un'altra vegada no'ns deixi ab tantes ganes de seguir llegint; mes potser sia això una qualitat, si's considera quànts de llibres hi han que un cuyta a tréuresels del devant pel compromis intim que ha contret al començarlos a llegir.

—

Taine.—Venecia.—*Estampa d'en Octavi Viader, Sant Feliu de Guixols, 1904.*

Publicats pel setmanari *Llevor*, vegeren la llum aquests fragments del *Viatge a Italia* traduhits al catalá per Joan Casas y que ara s'han reimprès formant un petit fascicle.

No insistirém en fer l'apologia del gran Taine, que prou es conegut de tothòm com a pensador y com a escriptor. Mes cal fer observar que un aspecte d'en Taine com a pensador ens era passat desaparcebut a nosaltres que creyém en l'autonomia dels municipis com a únich remey contra l'aclaparament que informa la majoria dels nucleus socials del nostre temps. Això a n'en Taine li era estat revelat a Venecia, la ciutat sempre lliure y sempre mestressa de sos destins, que per molts sigles formá ella sola una nacio-

nalitat y que degué tot lo qu'es y lo que ha estat al caràcter de sos habitants, del tot identificats ab la patria llur per la rahó de que tota ella era tangible y real, y no era una ficció de l'esperit ni una convenció política com les grans patries, formades per les conquistes y mantingudes integralment per la força. Són, donchs, remarcables les pàgines d'en Taine en que's fa l'apologia de les idees autonòmiques, y cal que nosaltres no les oblidèm com a document pera rebatre moltes de les espatotxades que'ls partidaris d'una patria universal propaguen com a derrer mot de progrés y de *adelanto*. Lo qu'es la fraternitat entre tots els homes no sortirà pas de la imposició d'un patró uniforme que arribi *del polo frío hasta el ardiente polo;* donchs els del *ardiente* dificilment se faràn càrrech de que'ls altres gastin més en roba que no pas ells, y els del *polo frío* trobaràn cosa imperdonable el que aquells passin el temps de panxa al sol esperant que les figues els hi cayguin totes soles a la boca en tant qu'ells s'ho han d'afanyar.

El llibret *Venecia* es interessant, ademés, com ho es l'obra d'en Taine. En quant a la traducció, es feta ab molta traça y s'hi veuen lloables esforços de suplir el lèxich de l'original ab mots de bona lley que la nostra llengua posseheix de son tresor propri encara que'ls actuals diccionaris catalans no'ls esmenten. Avuy per avuy, la feyna de traduhir al català suposa un esforç molt major per la rahó de que ab la restauració del llenguatge ens hem tornat més exigents y no admetriem com a obra literaria una traducció, per fidelissima que fos, si no hi vegessim el propòsit de parangonar la versió traduhida ab les belleses de l'original. Y això, actualment que no tenim ni preceptives ni solsament diccionaris dels quals pugui un fiarse, exigeix un cert instint literari que'ns complavèm en fer remarcar dins de la traducció que'ns ocupa.

R. Miquel y Planas

Mil y una curiosidades. — *Casa editorial «Víctor», Mallorca, 166, Barcelona.*

Ab aquest titul s'han publicat fins ara tres tomos rublerts d'anècdotes y d'observacions que segurament tenen de fer les delicies d'aquells lectors que, tenint ganes de conèixer els fets y les coses més importants de la humanitat, no sien gayre exigents per lo que toca a la calitat y a les narracions de les materies que's refereixen en els dits tomets.

Les antigues termes de Roma, costums y observances de pobles remots e històrichs, ressenyes d'armes, de trajos y monuments, heusaqui lo qu'es objecte primordial del curiós compendiador.

—

Carnegie—El dominio de los negocios. — *Guarner, Taberner y C.ª, editores, Barcelona.*

El conegut milionari del Nort-Amèrica ha reunit en aquest tomo una colecció de notes, d'observacions, d'escrits y de trevalls llegits y publicats en ateneus y revistes, en els que l'autor ha donat a conèixer les seves idees y les seves experiencies sobre la vida dels negocis y de les riqueses; donant de passada concells y aclaracions que són d'un profit inestimable pera tots els que's preocupen de les grans y trascendentalissimes qüestions econòmiques. Heusaquí uns quants exemples:

«En les lluytes del trevall y del capital rares vegades aquest ultim logra reduhir el preu del trevall. Aquest es el fet més lamentable en totes aquestes lluytes. El trevall mata al trevall. Observèu al vostre entorn: veurèu als operaris d'algunes fàbriques que trevallen a un 10, 20 y fins 30 per 100, y a Jonstonn y a Flarresbourg a un 50 per 100 menys que'ls jornals que's guanyen aquí. No'n culpèu al capital. Considerèu com l'amich millor del trevall a l'amo que's dol de la reducció dels jornals, que procura sostenirlos ab tot y el perill de trevallar durant un espay d'anys a preus elevats; considereulo com a amich, encara que's vegi en la necessitat de demanarvos les meteixes condicions que'ls seus competidors tenen en lo referent als jornals, considerant que ho fa pera salvar de la ruina'l seu capital y les seves fàbriques.

El primer patró que reduheix els salaris es un enemich del trevall; però'l derrer que'ls retalla tal volta sía'l seu amich més lleal. El trevall, may el capital, es l'enemich més implacable del trevall.

. . . . . .

... El poble americà pot ríuresen de quants esforços realisen els potentats dels camins de ferro y els fabricants pera violentar les lleys econòmiques per medi dels *trusts*, les *combinacions*, *pools*, *diferencials* y qualsevol altre procediment d'aquest genre. Basta que'l nostre poble no renuncihi a la doctrina de la lliure concorrencia a la llibertat pera empendre baix les meteixes condicions qualsevulga industria.

—

Carnegie.—El A. B. C. del dinero.—*Guarner, Taberner y C.ª, editores, Barcelona.*

Es una obra per l'estil de l'anterior, en la que ab arguments y ab medis semblants l'autor exposa un enfilall d'observacions encaminades a fer resaltar les condicions indispensables a tothòm qui's crega ab aptituts pera conquerir una fortuna.

Lo més remarcable d'aquest llibre són les aficions y tendencies spencerianes de que fa gala en Carnegie, sobre tot al atacar furiosament la caritat pública.

Repetim qu'es aquest un llibre tan útil y tan agradable com l'anterior, y com aquell digne d'ésser llegit ab detenció.

—

Las dos Américas.—*T. Roosevelt.—Guarner, Taberner y C.ª, editores, Barcelona.*

En aquesta obra, igual qu'en la titulada *El ideal americano*, el president actual dels

Estats Units d'Amèrica demostra lo molt que poden y la influencia que tenen una inteligencia y un esperit coratjosos y educats com els seus, en pro dels seus ideals y de les seves aspiracions politiques y socials.

Las dos Américas es un nou alegat de Mr. Roosevelt en favor dels principis imperialistes y europeisadors que sustenta; es una eloqüentissima y brillant defensa digna de l'insigne paladí de l'imperialisme americà.

ARNAU MARTINEZ Y SERIÑÁ

ALS MEUS AMICHS

A vosaltres vos ho dich, que'm coneixèu y sabèu bè que, quan vos parlo, ho faig ab el propòsit no de mortificarvos, sinó d'ésservos útil y ajudarvos.

A cada obra que feu veig marcadament que patiu, si, que patiu molt al cercar el fons. Tal volta això es lo que vos entretè més estona. Y es perque portèu pressa en donarvos a conèixer. En vostres obres s'hi veu lo extemporani, y es que recullidets, molt ben recullidets en vostra cambra, vos sadollèu excessivament ab les obres dels grans genis, aprenent de dir aquelles coses tan boniques que altres han dit, y que fan que fugiu del vostre *jo*, enlluhernats per la facilitat ab que aquells genis s'expressen.

Per mica que poguèu no hi anèu *a fiar;* si es que teniu pochs *cabals*, comprèu menys, però paguèu al comptat, que per petita que sia la *mercaderia*, podrèu dir qu'es ben vostra, y aquest es el primer pas per'arribar a èsser *personals*.

Ja ho entench: vos fa por l'anar sols...

Mes si volèu ésser forts, com per vostres paraules s'endevina, deixeuvos de tota traba y aprenguèu de caminar per la terra que trepitjèu, que així ensenyarèu vostra virtut fins hónt arriba.

Avans qu'èsser *bonichs* devèm èsser *verdaders*. Es a dir, ens dèu inspirar una veritat. ¿Què'n farèm d'una obra ben expressada, vestida ab atractivol ropatge, si aparellat ab ella no hi va quelcòm immutable si no porta verdader segell d'humanitat?

De lo contrari vos mancarà l'èxit, perque passada la emoció de moment, poch a poch anirà esfumantse fins no quedar res, y si quelcòm ne queda, serà lleu, perque allò que's diu que teniu dintre, l'ànima, la essencia, gayrebè no'n sab res.

Devèm penetrar al fons de les coses. No'ns impacienti de moment la forma, que la sublimitat d'un concepte tè prou força pera inventarla y ferla resorgir justa y esplendent.

Què mal que'ns ha fet la forma! Quànts dubtes, quànts enganys ha ocasionat!... Els artistes n'han comès molts d'errors per la excessiva adoració de la forma.

Parlèm ab amor el llenguatge que'ns sia propri, que la espontaneitat y la franquesa'ns obriràn les portes pera no permanèixer sempre renyits ab tothòm.

D'ineptes n'hi ha menys dels que'l món se creu, puig si's desenrotllessin ordenadament les aptituts que porta l'home dintre seu, sense distrèurel ni desviarlo, ¡quànts triomfs pera'ls humils! ¡quànts desenganys pels enganyatsl

No'ns tanquèm llargues hores a les cambres, que l'home acaba per concebirhi enormitats; fugim a l'ayre y a la llum ab pit ample y front alt, a rebre'ls elements, a tractar ab el món, a parlar, que una volta prenyats d'idees, correrèm a representarles dignament en nostres obres.

La cambra ha d'ésser com el niu hont els fills se desenrotllen; y, a semblança dels aucells, devèm anar a espigolar pels camps y a cercar broça, que al retornarhi, rebràn la flayra nova que haurèm arreplegat, y al vèurels de nou, nostre amor creixerà, y els cuydarèm ab més afany que may, sens aborrirlos, fins qu'ells sols, fugint del niu, se posin a volar y ens deixin...

Tinguèu ben present que no combato la forma; la forma es imprescindible; lo que'm dol es que'ns enlluherni massa, y qu'en comptes de fer apunts del natural, ens encantèm devant de quadros ja fets, que copièm y recopièm, prenent per bona no la naturalesa, sinó sos simulacres, sens entretindrens a esbrinar còm y per què han sigut fets...

El fons ha de dur la forma; y avençant sincerament *de dintre a fòra*, s'axamplaràn els cercles. Després d'atravessar el terrer, ja's dèu fugir vers lo infinit.

MARIO COLL

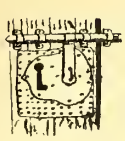

PARRICIDI

— Fòra d'aquí! Depressa... malehida!...
— Oh, no, per Deu! Mon pare, recolliume
del fanch hont he caygut, qu'estich malalta
y'm moro de vergonya y de miseria!...
— No'm diguis pare a mi! Digaho al lladre
que'm va pendre d'un cop la filla y l'honra!
— Donchs feuho pel recort d'aquella dòna
que al darme a llum se'n pujà al cel, privantme
del dolcissim consol de dirli mare
al trobarme aquí dins tancada y sola
sens altre conceller que la basarda!
— ¿De ta mare has parlat? No l'anomenis,
no embrutis el seu nom, puig fou tan bona,
que a voltes he pensat si va morirse
presentint que paría a una bagaça!
De mare no'n tens d'altra més que aquella
que fins ara ab ton cos ha fet negoci!
— Ah! No me la esmentèu la horrible fera
de quines grapes he fugit, que'm busca
per tornarme a volcar al llot del vici
més repugnant y esgarrifós! Salveume!. . —

. . . . . .

La porta s'es tancat.
La desgraciada
camina pels carrers esma-perduda
y ab temorós esguart: fins que una colla
de gent, esvalotada ab sa presencia,
li atíen uns baylets que a cops de pedra
la porten al camí de fòra vila,
no deixantla en repòs fins que la veuen
allunyada del terme.
Quan s'entronen
conten entre ells rihent quàntes vegades
quiscúm ha estat sortós d'ensopegarla
ab la pedrada llur. Y ella sanglota
cayguda en terra... Mes de cop s'aixeca,
y mirant cap al poble, així s'exclama:
— Ja me'n torno a ciutat: tranquiliseuvos;
aquí tots me llencèu y allà'm demanen;
donchs allà vaig, per retornà a la fera
la esgroguehida carn qu'encara'm sobra!... —

. . . . . .

La porta s'es obert.
— Bona nit, Jaume.
— Ola, Tuyes Qu'estrany! Ja't creya morta!
— Les cançoneres plujes d'aquests dies
privaven de marxar a n'el meu home
tot y tenir el carro a punt. Pots creure
que més frisava jo...
— Donchs tanca y puja:
no malgastèm el temps en ximpleríes..
¿Ja sabs que aquella gran poca-vergonya
avuy ha estat aquí per demanarme
que la deixés quedar?
— Encara gosa!...
— Redeu, si haguessis vist quín fàstich feya!
Prò ab una empenta l'he llençada a fòra,
y no crech que may més torni a acostarse.

. . . . . .

— No estrenyis tant, beneyt! Quasi m'ofegues!... —

J. Girbau Tordera.

TEATRES

Crónica. — Fernando el calavera. — De bon tremp.

Derrerament s'han estrenat en diferents teatres algunes obretes de les quals no m'he ocupat per sa escassa trascendencia artistica. Per altra banda, l'espay de que disposo a Joventut no'm permet ferho ab aquella extensió y detenció que poden y deuen dedicàrleshi els diaris.

No obstant vull enumerarles, pera no confóndreles ab les del *género chico* que ni tan sols vaig a veure. La primera y més important es *La festa dels aucells*, de l'Ignaci Iglesias, donada per la companyia d'en Jaume Borràs a les Arts. En ella hi retrobèm l'ànima de poeta de son autor, de poeta sentimental, quasi bé romàntich; però res més.

La segona es una traducció de l'obra *Pa mi que nieva*, d'en Dicenta. Es tan dolenta la traducció, que no m'atreveixo a dir res de l'original. Potser un dia la faràn en castellà, y aleshores ne parlarèm.

La tercera es *María*, quadro dramàtich d'un jovenet, en Joaquim M.ª Nadal, que per sa senzillesa e ingenuitat recomano als teatrets dels centres catòlichs y familiars. S'hi poden distreure honestament.

—

Al Principal en han donat un arreglo — quin arreglo!—de *Un fil à la patte*, comedia lleugera del francès Georges Feydeau, ab el titul de *Fernando el calavera*.

Com qu'he llegit l'original, y he rigut llegintlo, puch afirmar rodonament que han capat l'obra. Tot lo picant, el such picant que dóna gust al menjar, ho han tret, resultant la comedia desfigurada del tot. Aixi el protagonista, aquell home *corrido* que al voler casarse's troba ab un fil que se li entortolliga pels peus, es a dir, ab una *divette* que l'estima y no vol deixarlo (originantse de la terrible persecució d'aquesta dòna situacions còmiques ben trobades) aquest protagonista resulta en l'arreglo un home timit, insubstancial y tonto, que res té que veure ab el de l'original. Y lo meteix passa ab sa promesa, y ab la *divette*, y ab tots, excepció feta del general, quin tipo còmich ha sigut feliçment transportat.

En fi, que l'obra resulta mansa y que'ls actors, no acostumats *á estos trotes* de representar comedies de gran moviment, contribuheixen a l'ensopiment general que s'apodera del públich. Ja riu algú, però riu de fàstich.

—

De bon tremp, d'en Manel Folch y Torres, es un drama *vieux jeu*, ab traidor, ab anò-

nims, ab crims y ab llàgrimes. No prou dramòn pera ésser un bon dramòn, es massa convencional pera ésser un drama que de veritat interessi. Enterneix un xich y fins fa plorar a les ànimes sensibles, y obté l'aprobació incondicional dels moralistes catòlichs que tenen arrendada la moral immutable dels temps de l'avior, però no convenç als que creyèm que tot, fins la moral, fins la sensibilitat, s'afinen y evolucionen. La moral qu'engrandeix y *heroïsa* a *Guzmán el Bueno*, convertintlo en tipo sublim y llegendari, no es pas la moral d'avuy a quina llum el cavaller ens apareix com un ximple, y els nostres cors resten impassibles y baten normalment ab indiferencia devant de les desventures imaginaries dels ninots de fusta més o menys ben disfressats.

He parlat de *Guzmán el Bueno* ab tota intenció, puig no altra cosa que un *Guzmán* casulà es el jutge-pare del drama d'en Folch; que si aquell va tirar ab gesto heroich el punyal parricida a les hosts musulmanes, aquest escarcella al propri fill pera entregarlo als tribunals de justicia. Tot això, com els sobtats amors de l'hereu criminal y calavera que's regenera per art *d'uns ulls blaus*, com lo altre, lo del traidor, com lo de la mare ab lo de «Fill meu de les meves entranyes!» com el final patètich de l'obra en que ovirèm pera anys a venir el retorn d'un presidari ja redimit a la llar honrada hont serena y melangiosament y ab braços amorosos l'espera l'aymada fidel, com els cops d'efecte de qu'està farcida l'obra; tot això a mi no'm commòu gens ni mica, encara que —dit sia en veritat—enterneix a molts cors tendres.

Per'aquests, *De bon tremp* es un bon drama, puig que'ls remòu y més tart al llit els fa somniar espectres. Me guardaré, donchs, d'afirmar rodonament qu'en Folch ha fet un disbarat. Ben al contrari, crech que, desgraciadament, pera una gran part de nostre públich el drama reuneix condicions d'emotivitat, de factura y d'habilitat innegables.

Però això, qu'es veritat, ho confesso ab pena tractantse d'un escriptor jove. Ja'n sabien, y fins ne sabien més, els nostres avis y els avis dels nostres avis de fer drames aixi. Desenterrantlos estariem llestos, y no hi hauria necessitat de que'ls homes d'avuy ens trenquessim el cap imaginant faules enternidores.

Ho confesso, donchs, però protesto en nom de l'art modern, de la moral moderna y del cor modern, que, a pesar d'en Manel Folch y dels que l'aplaudeixen, persegueix una finalitat, uns ideals y uns procediments ben antitètichs als que integren el drama d'aquest jove autor.

Els joves que miren enrera, quina llàstima fan!

La execució que li han donat els actors de Romea resulta monòtona y descolorida. En Rojas, sobre tot, va ferme patir. Se li endevina'l dubte de si ha de llençarse a un to francament melodramàtich o si ha de fer un home de carn y òssos. Fa més lo primer que lo segón. Servèixili d'excusa l'autor.

EMILI TINTORER

P. S.—Nostre company de redacció en Pompeyus Gener ha estrenat també a Romea un «disbarat còmich»: *Agencia d'informes comercials*. Siem permès dir que'l públich de la nit de la estrena va riure molt y de bon grat, aplaudint fortament a l'autor. En Gener se proposava fer riure y va lograrho: *ergo*...

E. T.

NOVES

Responent a l'atenta invitació de la «Lliga Regionalista», assistirem el matí del passat diumenge al *meeting* celebrat en el teatre de Novetats pera protestar de la indefensió en que l'Estat deixa a Catalunya oposantse ilegalment a que Barcelona tingui els representants que de dret li pertoquen y abandonant la capital a les malifetes dels terroristes que, per la desorganisació dels serveys públichs, queden en la més completa impunitat.

No intentarèm fer un extracte dels discursos pronunciats per no ésser nostre periòdich d'informació y perque'ls lectors ja n'estaràn enterats per la prempsa diaria. Per altra banda, els conceptes emesos pels oradors senyors Pere Rahola, Francesch Cambó, Raymond d'Abadal y Albert Rusiñol els veyèm repetits diariament en la prempsa regionalista y de tant en tant en els *meetings* que ab un o altre objecte s'organisen.

Que l'Estat no's preocupa de nostres interessos, que res podèm esperar de la politica espanyola, que tot dèu fiarho'l poble a ses propries energies, tot això es molt cert, y ja ningú'n pot dubtar. Lo que's fa ja més dubtós es que'ls directors politichs d'aqueixa branca autonomista conformin sempre llurs actes a llurs paraules. Y una proba de que aqueix dubte existeix es la interrupció «¿Y quan la vinguda del rey?» feta per un del públich al senyor Cambó en el precis moment en que declarava que may els regionalistes havien pactat ab el centre.

Si nostre poble no té, desgraciadament, la força de voluntat que li caldria, no està per això mancat del tot de memoria: y el programa d'en Polavieja, els pactes ab en Paraiso y les derreres *efusions* mauristes són grops que al regionalisme li costaràn molt de ribotejar. Altrament, si es cert que feriren de mort al caciquisme dels Planas y dels

Comas, no deixa de tenir cert fonament la sospita de si algú s'havia proposat substituhir un caciquisme per un altre.

El desitj de guanyar fàcils victories, d'assolir triomfs enlluhernadors però buyts, els emmenà a captarse adeptes que no eren encara prou madurs; posaren els ulls en les classes neutres, y res té d'estrany que de l'aleació n'hagi resultat un producte neutre també. Han volgut afalagar a persones de certa respectabilitat però qu'anteposaven llurs conviccions dinàstiques o catòliques a l'amor a la patria, y qu'en un moment donat, desprenentse del vernis ab que se les havia disfressades, han tornat a aparéixer tals com eren realment.

Són molts els tòrts de l'Estat contra Catalunya, però no tots venen de Madrid. També tenim la malura a casa nostra. Aquells senyors més o menys oficiosos, aquelles societats més o menys oficials, més o menys econòmiques que a cada dos per tres envien un telegrama felicitant a un ministre o acudeixen a la estació pera despedir o rebre a un *caballeroso* governador, són els veritables apagafochs dels entusiasmes catalans, els funests mantenedors de l'atmósfera malsana de la política vella que ofega les aspiracions d'un poble d'ideals joves y d'energies vitals.

—

L'assumpto de les *postals inquiridores* ha proporcionat a JOVENTUT nou enemichs, per allò de que dihent les veritats se perden les amistats. No'ns dol: val més ésser pochs y bons que molts y *dubtosos*. Els que així ho creuen s'han alegrat de nostra actitut resolta y franca, y varis d'ells que mentres callarem no eren al nostre costat, ara hi són. Però ¿què hi fa? Nosaltres ens preocupém més de estar en pau ab nostra conciencia y ab nostres conviccions catalanistes, que de sumar adeptes, perque de més o menys aprop, els sincers sempre hi han vingut y sempre hi vindràn ab nosaltres.

En quant als inactius, a aquells senyors de la xacrosa ciencia política que tot permaneixent en la *inacció* prediquen la conveniencia de fer *acció* o de contrarrestar altres *accions*; en quant a aqueixos, romanen tan frescos parlant com si tal cosa del nacionalisme, de la meteixa manera que parlaria de la federació un federal de la velluria. El nacionalisme català modern se troba, donchs, patint els meteixos mals que pati el federalisme d'en Pi y Margall: que'ls qui el predicaven no l'entenien, donchs com diu l'autor del *Quijote* (ara ve a tom citarlo, ja que's celebra'l seu centenari) *no es ésta carga para sus hombros, ni asunto para su resfriado ingenio.*

Malgrat ells, la derrera Assamblea de la *Unió Catalanista* no ha sigut pas un fracàs. Ella ha servit pera posarlos en evidencia, donantnos la mida de lo que són y representen com a homes d'acció, y de si's poden pendre en sério les seves protestes de nacionalisme. Aquella Assamblea es, donchs, als nostres ulls, dues vegades memorable: ho es per l'alt esperit de llibertat y bona harmonia que hi regnà, a despit dels qu'estaven empenyats en que no hi regnés; y ho es perque una volta més s'ha evidenciat que no ella, sinó els exclusivistes d'ahir y els politiquets d'avu y són els que ab llurs intransigencies o ab llurs manies de partit impedeixen l'acoblament de totes les forces autonomistes catalanes.

Y que vagin fent la seva, els uns pactant ab qui no deuen pera treure diputats *soi disant* catalanistes y els altres fentse'ls superiors en llur inutilitat, anatematisant per un cantó la política sectaria de partit, y per l'altra preconisant les excelencies de la formació de la esquerra pera desvirtuar les malifetes de la dreta. Si això es destruhir els antagonismes de classe, *venga Dios y lo vea*. Si pera extirpar els jacobinismes politichs ens hem de valdre de les pràctiques y fórmules que'ls han fomentat, més val que'ns asseguém. Que es lo qu'ells fan: ho diuen, però seuen. Y es lo únich que fan bé, perque quan tracten de fer quelcòm, en comptes de fer, desfàn.

La *Unió Catalanista* pot estar satisfeta de sa missió. Ella ha evolucionat, mostrant cada día un esperit més ample y progressiu; ells han quedat estancats, els uns per massa *pràctichs*, els altres per inútils.

Qu'es lo que ab nostres *postals* tractavem de demostrar.

—

El *divino* Vallés y Ribot y en *Papitu* Carner no han fet cap tonteria durant la passada setmana.

Ho fem constar pera que vegin que'ns recordém d'ells.

Lo que ha fet en Carner es enfadarse, fins a l'extrém de faltar a persones majors.

Aixi en l'ultim número de la revista *Catalunya*, enfadantse ab don Rafel Vallés y Roderich, li nega la personalitat, qu'es el *colmo* de l'enfado.

Sols ens resta fer constar que don Rafel Vallés y Roderich, molestat pel dubte en que sa personalitat se posa, ens ha pregat en atenta carta que, malgrat la mortificació que'n rebrà sa modestia, torném a publicar son retrat, si es menester en postals, quin import s'ofereix ell a satisfer.

Tal volta'ns determinarém a complàurel; però en quant als quartos ¿vol callar? Qui pega no paga, don Rafel!

—

El prop-passat dissapte va celebrarse un important *meeting* pera commemorar el tercer aniversari de la fundació del «Centre Autonomista Fivaller» (Ateneu del Districte Sisé).

Començà l'acte ab un entusiasta discurs del president del centre senyor Giralt y Ver-

daguer, qui remarcà la importancia de la festa que's celebrava.

Seguiren en l'us de la paraula'ls senyors següents: Baldomer Tona, de «Catalunya Federal»; Domingo Martí y Julià, en nom de la *Unió Catalanista*; Raymón d'Abadal, de la «Lliga Regionalista»; Jaume Carner, regidor de nostre Ajuntament; Ramón Monegal, per les «Escoles del Districte Segón»; Joaquím Giralt y Verdaguer, regidor y president del «Centre Fivaller», y el diputat per Barcelona don Lluís Domènech, que cloguè l'acte ab un patriòtich discurs que versà sobre'ls diferents aspectes de l'autonomisme català.

El regidor don Ildefons Suñol envià una carta en la que, després de felicitarse per la importancia de l'acte que's verificava, expressava'l seu condol per no poder pèndrehi part a causa d'una malaltia.

Tant aquesta carta com els anteriors discursos foren calorosament aplaudits pel nombrós públich que omplía'l teatre del «Centre Fivaller».

Al dia següent d'aquesta festa una comissió del referit centre procedí a la repartició de cinch cents pans entre'ls pobres de la barriada; y a la nit la Junta Directiva y gran part dels socis se reuniren en germanivol banquet servit per la casa Moritz, en el que's feren estusiastes brindis.

—

En el «Circul Musical Bohemi» tinguè lloch el divendres passat un escullit concert, executantse un *Capricho*, de Giró, un *Larghetto*, de Cèsar Frank, pera flauta y piano, a càrrech dels senyors Corrons y Aznar; un *Allegro*, de Mendelssohn (del Concert op. 64), pera violi y piano, pels senyors Boixa y Garcia; y finalment, una orquestra dirigida pel senyor Sánchez Soler interpretà la *Primera Simfonía* de Beethoven.

Com se veu, els joves del «Circul Musical Bohemi» tracten de fer art seriosament, per qual motiu unim nostres aplaudiments als que'ls hi tributà'l públich.

—

La secció de Belles Arts de l'«Aplech Catalanista» ha organisat una exposició d'obres, y gracies a la iniciativa y zel del president senyor Manau, ha obtingut un resultat que no podia esperarse. La idea de reunir els trevalls d'artistes joves catalans, altament simpàtica ja en son principi, s'ha traduhit aquesta vegada en resultats positius que demostren lo molt que pot ferse en favor de l'art.

Passen de setanta les obres exposades en l'«Aplech», y n'hi ha que poden calificarse de notables entre les de pintura, dibuix, escultura y art decoratiu. Pera citar las que reuneixen condicions apreciables hauriem de reproduhir quasi bé tot el catàleg. Entre aquestes criden poderosament l'atenció *Gloses* y *Solitut*, d'en A. Ros y Güell; *Dali*, d'en Eduart Flo, obra que conté troços excelents; *Notes*, d'en Francisco Labarta, d'una espontaneitat encantadora; un *Paisatge* d'en Joan Patau, fet de mà de mestre; una tela molt fresca d'en Lluis Bagaria, el caricaturista que per sa personalitat s'ha fet alabar fa poch temps en una exposició feta a Ca'n Parès; uns *Estudis* molt originals d'en Miquel Gardenyas, traçats ab vigor; uns *Pastells* y *Cap* d'en Jaume Serra, y molts d'altres que no apuntèm pera no allargar. Entre les obres d'esculptura són remarcables algunes degudes a en Pere Ricart, Joan Labarta y Renart.

Per'acabar, dèu ferse esment de *Sant Jordi*, obra qu'entra de ple en l'art decoratiu, deguda a en Joan Oliva, per sa perfecta execució y correcte dibuix.

Felicitèm a la secció de Belles Arts de l'«Aplech Catalanista» per la tasca portada a bon terme, encoratjantla a que segueixi ab constancia pel camí emprès, y desitjantli imitadors que l'ajúdin a trevallar en favor de la cultura y educació artistiques tan propries pera la regeneració social de Catalunya.

—

El Quartet de «l'Associació Musical» de Barcelona, compost pels senyors López Naguil, López Casals, Ribas y Raventós, donà la nit del dissapte un concert que fa honor a la esmentada associació, puig manifesta'l grau de musical cultura a que ha arribat.

Foren executats els quartets següents: un de Mozart (en *sol major*); un de Beethoven (en *do major*, op. 59, núm. 3); un altre de Schumann (en *la menor*, op. 41, núm. 1). El quartet de Beethoven fou executat per primera vegada, vencent els quatre concertistes totes les dificultats d'obra tan important. El públich els aplaudí merescudament, com també al executar els altres quartets de Mozart y Schumann.

—

En el teatre de l'«Ateneu Obrer del Districte Segón», l'esbart cantayre «Novell Planter» compost per alumnes del Colegi de Sant Jordi, va donarhi el passat diumenge a la tarda un triat concert a benefici de la escola catalana «Mossèn Cinto».

Els tendres cantors se lluhiren de debò, executant ab justesa y valentia diverses cançons catalanes, entre les que sobresortiren *La nostra bandera*, d'en Millet, *El gra de mill* y *La Margarideta* del director de l'esbart senyor Flos y Calcat. Foren aplaudidissims. La concorrencia era molt nombrosa.

Són remarcables actes com aquest, pel fi benèfich y de positiva cultura que tenen, y pels alts sentiments de patria y amor que desperten en la maynada.

—

Ab motiu de tancarse la exposició de projectes de senyera, celebrà'l diumenge passat l'Orfeó de Sans en son local un concert per les tres seccions de senyoretes, homes y noys, baix la direcció de son mestre n'Esta-

nislau Mateu. Després d'executar la secció choral la missa *O quam gloriosum* de Victoria, que ocupà tota la primera part, el secretari llegí la comunicació ab que'l jurat calificador acompanyà'l veredicte, procedint, acte seguit, a obrir el plech que contenia'l nom de l'autor premiat, quin nom de Rafel Masó Valentí, de Girona, fou rebut ab entusiastes aplaudiments. En la segona part continuà l'Orfeó executant algunes de les composicions de son repertori, que aixi meteix foren aplaudides per la escullida concorrencia que acostuma assistir a les vetllades que celebra la institució.

—

Publicacions rebudes:

¡María!, quadro dramàtich, primera producció del jove escriptor en Joaquim M.ª de Nadal, estrenada en el teatre Romea la nit del 10 de l'actual febrer.

Postals alegòriques pera commemorar el terç centenari del *Quijote*. Contenen reduccions de les principals edicions antigues de l'obra de Cervantes. Han sigut publicades per la fábrica de tintes y colors pera imprenta y litografia de Rafel Domènech y C.ª

Cartell dels Jochs Florals que l'«Associació Catalanista» de Lleyda prepara pera'l dia 14 del vinent maig. S'ofereixen tres premis ordinaris y quatre extraordinaris. Els trevalls hauràn d'ésser enviats per tot el dia 20 del proxim abril al secretari del jurat senyor Alfred Pereña (Plaça de la Llibertat, 2, Lleyda). El jurat calificador està compost pels senyors Ramón Picó y Campamar, president; Manel Roger de Lluria, vispresident; Romàn Sol y Mestre, Valeri Serra y Boldú, vocals; Alfred Pereña y Reixachs, secretari.

Karel Havlicek Borovsky.—Krest S V. Vladimira. Aquest volùm, ilustrat ab caricatures magnificament dibuixades y d'una intenció sangnanta, conté en son text una serie de composicions que són altres tantes diatribes contra'l despotisme de certes testes coronades y contra les demasies de la iglesia. Ha sigut publicat a Praga, formant part de la biblioteca revolucionaria del *Novy-Kult*.

Un vol per l'illa de Mallorca, per J. Delpont. Impressions d'un viatge fet per l'autor a la hermosa illa del Mediterrani. Estàn escrites ab senzillesa, ab aquell cayent rossellonès tan característich d'en Delpont, y rublertes de sentiment patriòtich.

—

AVÍS D'ADMINISTRACIÓ

Avisèm al públich en general, y a les empreses periodístiques y editorials en particular, que'l senyor **Joan Tohanas**, de Llansà, ha deixat d'ésser corresponsal d'aquest periòdich per la manca d'escrupulositat en son comès, que l'ha fet quedar en descobert ab aquesta Administració.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sien inèdits. — No's tornen els originals. — Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA. Un any.	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 264 Barcelona, 2 de Març, 1905

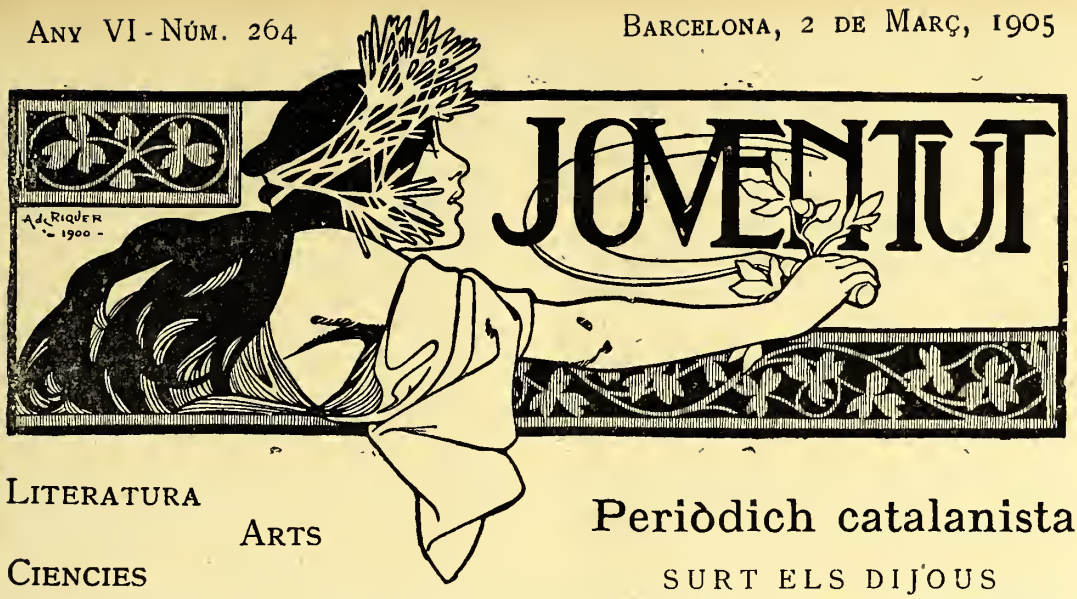

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Quina vergonya!..., per Cecili Gasóliba. — Kerkyra (acabament de «Anant a Corfú»), per J. Pin y Soler. —Tasca que s'imposa, per Joan Linares y Delhòm.— D'Angel Guimerà, per Arnau Martinez y Seriñà.— Notes bibliogràfiques, per F. Pujulà y Vallès.— «Thais» al Liceu, per Salvador Vilaregut.—El boig de la platja, per Joaquim Pla.—Segueix la lluyta, per Olaguer Massip.—Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Victor Català.—Plech 39.

DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 3.

QUÍNA VERGONYA!...

Ja no es al insult, ni a la calumnia a lo que han de recórrer nostres contraris pera molestarnos: ne tenen prou retrayentnos una *veritat* pera fer sortir la rojor a les galtes no d'uns ni d'altres, sinó de tots els que som ó ens creyèm ésser catalanistes.

Llegèixinse'ls parrafets següents, trets del *Diluvio* del dilluns 20 de febrer prop passat:

Digámoslo con sinceridad y hasta con pesar. De la ponzoña de la división, que esteriliza en España todas las causas, no se han escapado ni siquiera los catalanistas, y divididos los de la «Unió» en un grupo que acaudillan Guimerá y Aldavert y en otro grupo que sigue las inspiraciones de la Junta Permanente que preside Martí y Juliá, y divididos los regionalistas en otros tres grupos: el constituído por Doménech, Suñol, Carner, Lluhí, Ventosa y demás satélites; el evolutivo, que practica un catalanismo con gotas conservadoras, representado por Ferrer Vidal, Pons, Rahola y otros catalanistas vergonzantes, y el grupo de la «Lliga» que *todavía* capitanea don Alberto Rusiñol.

Este es el resultado de vuestra obra; ya los catalanistas estáis á la misma altura de republicanos, carlistas y dinásticos de la monarquía reinante; ya habéis llegado, tras esforzada labor, á pareceros á los *castellanos:* YA ESTÁIS DIVIDIDOS.

No cal replicar res; es una veritat immensa, y encara no'ns la diuen tota sencera, perque les divisions senyalades són les més visibles, les més aparatoses, les que van *etiquetades* ab noms de domini públich. Les demés qu'encara no'ns *retreuen* més que per vergonya existeixen, són les de la *milja dotzena*, les *penyes dels súpers*, els grupets de l'*oracle* y tota la corrúa dels *agraviats*, que no són pas pochs, desde'ls aspirants a *presidencies* als molestats per una critica, un article o una paraula!

Mes no's pensi *El Diluvio* que'ns hagi descobert res. Ja feya temps que la coneixiem aquesta *malura;* sabiem qu'esdevindria y fins la profetisavem quan veyem al Catalanisme deixar son cami *romàntich* d'enamorador d'ànimes pera baixar a la *vida pràctica* a la realisació d'interessos y necessitats; es dir, transformantse *d'aspiració nacional* en moviment politich.

Això tothòm no ho voldrà compendre, mes això ha sigut la causa de lo que'ns tiren en cara, *y pera no confessarho ens donèm mutuament la culpa.*

Preguntèu a tota la corrua de disidents: «¿Què sóu?» Y unànimament respondràn: «Som catalanistes.»

¿Si? Donchs ¿qu'es lo que feu?

Y ab aplóm vos diràn: «Catalanisme.»

Donchs si *sóu* y *feu* lo meteix, ¿de qui es la culpa que estiguèu dividits?

Y arreu responen igual: «No es *nostra* la culpa, es dels *altres!*»

Oh, aquests *altres!*

Tots ho som respectivament els *altres* dels *uns*, y entre *uns* y *altres* hem arribat ahont ens trobèm.

¿Y tots som catalanistes? Mentida! Som espanyols, moros mal que'ns pesi, y no tenim ni la solidaritat dels gitanos.

Per sòrt, tot té un límit, y el camí que s'ha emprès no'l pot seguir qui de cor es nacionalista, qui sent l'amor a sa patria per sobre de totes les passions, totes les idees y totes les miseries dels homes.

Qui no es dels *uns* ni dels *altres*, qui sols es catalanista per Catalunya, qui sempre ha estat a punt per'ajudar en tot lo que ha cregut podia beneficiarla, no pot veure avuy aquestes lluytes xorques que s'amparen ab l'ideal de nostres reevindicacions, y ab el dol dintre l'ànima té de sortir a defensar el *sentiment* sagrat que un jorn brollà del fons més intim de ses entranyes.

S'imposa'l parlar clar passant per sobre de tot, d'*Unions* y *Lligues*, *Veus* y *Renaixenses*, tot plegat acoblaments d'homes, puig de lo qu'està passant no es un *home* qui en protesta: es el *sentiment nacionalista*, prescindeixis *de qui*, d'un individuu que'l *sent*, y que veu còm avuy el fan servir d'escenari pera tota mena de comedies ahont hi juguen les passions humanes y els interessos personals.

Y tal cosa té d'acabarse si no volèm perdre la fe, no en el nacionalisme, sinó en la generació que'ns envolta.

No tracto de fer recriminacions ni de donar la culpa a ningú: crech que la tenim tots.

Hem corregut massa, hem anat massa depressa, hem volgut fer una casa sense cuydarnos gayre dels fonaments; ens ha preocupat l'arquitectura, la bellesa, la estètica; adalerats hem volgut ferla molt bonica pera que tothòm se'n enamorés, y ha succehit lo que voliem: que ja se'n han enamorat. Mes han sigut tants els que s'han agombolat dins nostre casa, que, faltada aquesta de fonaments, no pot avuy resistir tant de pes, y trontolla.

La tasca nostra, per ara, era tota als fonaments. Es la més pesada, la menys vista, però era la ferma. Tota nostra feyna tenia d'encloures en fer enamorats de Catalunya, en desvetllar en el poble l'esperit de sos avantpassats, y en fer renàixer la raça de aquells patricis lliures.

Jo no dubto que la llevor de les divisions esdevingudes avuy quedà sembrada'l dia en que la causa de la llibertat de Catalùnya, ab tota la bona fe se'ns dubte, va agermanarse ab altra classe d'idees.

Per aquella Catalunya *que no tenien*, varen encaparrarse a pautar còm havia de governarse! Gros erro, que ha fet que quedés en segón terme la *causa inicial*, el *sentiment* indiscutible, pera donar la preferencia a lo artificial, als sistemes y procediments que, fills de les idees y de la manera particular de veure de cada hu, havien de portar forçosament els personalismes a un poble mancat de cultura e infiltrat dels vicis de la civilisació *castila*.

Dintre nostres ideals sols hi cabia una divisió: la dels revolucionaris. Y aquesta no hi ha sigut may!

Repasseules totes les divisions que ha sofert el Catalanisme, avans y ara. May s'han barallat els catalanistes per qui fóra primer a portar la llibertat desitjada; les dissensions sempre han sigut per sistemes y procediments completament estranys a la finalitat de la causa!

De no haver caygut el Catalanisme en l'erro de les difinicions politiques, ses divisions no podien fer altra cosa que beneficiarlo, puig cada una d'elles hauria demostrat que, dintre'l *sentiment comú*, hi havia nucleus qu'especialisaven tal o qual aspiració. Y en aquestes particulars especialisacions era ahont podia emmotllarse tot programa politich, que arreu podia combatres y discutirse, sense perjudicar lo més minim l'ideal sagrat pera tots: el nacionalisme.

Per desgracia no ha passat aixi; al esdevenir els fraccionaments, totes les fraccions han continuat usant la *patent* catalanista, y

ab el nom de Catalanisme cada nucleu ha fet propaganda de sos ideals particulars sobre l'art de governar, y ab mès o menys fortuna trobant adeptes, han fet molts *catalanistes de la seva manera*, però molt pochs conscients del *sentiment de patria*.

Y dintre'l Catalanisme hi ha cabut tothòm perque ha servit pera defensar tots els interessos perjudicats. S'ha dit catalanista 'l qui s'ha donat compte de qu'era mal governat, el qui li carregaven la contribució, el fabricant que no tenía mercats, y fins el que se li perdia un certificat a correus; es dir, tothòm ha desitjat la llibertat de Catalunya pels beneficis que podia reportarli, pregonant arreu, com un *cúralo todo*, un dels molts sistemes: l'*Autonomia*.

Ab tota franquesa, y segons mon particular criteri, exposo la causa de la que crech deriva la malura qu'está sofrint nostre moviment. El mal es gros, mes no es irremediable y pot aturarse si encara queden pochs o molts catalanistes de bona voluntat, que avans de deixarse vèncer pel fàstich de tanta miseria y anarsen tranquilament a casa seva a somniar en *aquella Catalunya* que sols podrà conquerir un'altra generació que tingui mès cultura, tractin d'acoblarse pera exposar una vegada mès lo qu'es el Nacionalisme, y acabin d'una vegada tan llastimós espectacle.

Ja prou miseries, ja prou escriure ab *verí* y abatre ab personalismes aquelles pàgines que durant trenta anys haviem vist redressades contra les *ponentades*.

Tots hem pecat, tots ab el nom de catalanistes hem sigut campions d'altra mena d'idees. Donchs avuy, al darnos compte de que aquestes han sigut les que han portat els personalismes, tornèm un moment sobre nosaltres, y remembrant que'n som de nacionalistes, deixèm totes nostres idees particulars de procediments y sistemes, y consultèm sols nostre *cor* pera saber si *sentim* la Patria que un jorn *fou*.

Y les divisions s'esvahiràn, perque quedarèm ben deslligats, sense necessitat de combàtrens ni de desconfiar els uns dels altres.

A una banda quedarèm els que avans que tot y per sobre de tot *sentim* la Patria; serèm els nacionalistes y no tindrèm altra tasca que desvetllar aquest instint en el poble. Ens diràn romàntichs tal volta; donchs serèm romàntichs pera fer renàixer la conciencia d'una raça que dorm, mes sense cap traba, sense imposar idees de cap mena, pera que sols *sentin* el Nacionalisme; y de l'art de governarse que cadascú en pensi com vulgui.

Y a l'altra banda quedaràn tots els que, per *sentiment* preferent, no tenen la *patria*, sinó l'Autonomia, la República, un milloramént de govern... Aquests tindràn per recórrer tot el camp de les idees, y entre ells podràn fraccionarse tant com vulguin, podràn aixecar figures, tenir quefes, pactar ab qui convingui, èsser republicans, monàrquichs, retrògados y avençats, arcaichs y moderns, gosant de la mès perfecta llibertat de dirse fins, si volen, catalanistes quan circumscriguin la finalitat de sos ideals a la *regió catalana*, a l'igual que podràn *catalanisar Espanya* si amor per ella senten y's creuen capaços de regenerarla.

Una sola confessió honrada de finalitat deixa'ls camps ben dividits pera que cada nucleu pugui trevallar ab tota la fe y totes les forces.

Els uns podrien seguir lo que'ls dictava en Margall en ses *Reyals Jornades*: «aquells d'entre nosaltres que tenen vocació de politichs podrien ferne obertament y mès fructuosament pera Catalunya, sense necessitat de dissimular les seves idees ni les seves ambicions.»

Y nosaltres els nacionalistes, acoblemnos tots els que *sentim* no mès pera lo que *sentim*, deixant estar tot lo que *pensèm*; y si es la *Unió*, per èsser la entitat que ha emès la mès cabal declaració nacionalista, la que tè de guardar el foch sagrat de nostres reivindicacions, siguèm tots de la *Unió*.

Y aixi quan nostres *idees* particulars sentin afinitat o sien interpretades per qualsevol altre moviment politich, podrèm ajudarlo y fins trevallar pera ell, sense necessitat de dividirnos, ni may preterir nostre intim *sentiment*.

Aixi quan un altre *Diluvio*'ns digui castellans perque estèm dividits, ab fermesa podrèm replicarli: «Dividits, si: els que fan politica; mes units en abraçada impenetrable'ls que fem patria.»

CECILI GASÓLIBA

KERKYRA

(Acabament de «Anant a Corfú»)

ARRIBATS que forem a la *Villa Tamaris*, hont nostres amichs vivien —una xamosa construcció rodejada de jardins exuberants, situada en el suburbi de Anemomylos prop de la *Villa Reale*,— complerts els devers de cortesia y bon afecte eixirem a passejar, baixarem a ciutat, caminant a pleret, seguint aquella ruta perfilada d'hermosos arbres; com si no haguessim fet may altra cosa. De primer anarem a la Posta a veure si hi havia cartes que'ns esperessin y a enviarne... y sens eixir de la sala de les distribucions ja poguerem fernos càrrech de que'l cosmopolitisme que regna a Llevant començava a iniciarse fortament en aquella ciutadeta d'una illa que sense consultar documents ningú podria dir si es provençal, italiana, grega o turca.

Cadahú dels qui demanaven cartes anava dihent noms de viles d'hont n'esperava y anomenantse ell meteix. Un soldat reclamava carta de Chio y ell se deya Zakynthos; un mariner que's deya Christos Demitriades ne volia de Retymo; una criadeta de servey preguntava si hi havía carta de Patras per Akaterina Zygomalos; d'un grupo d'obrers, un que semblava ebanista per la fortor qu'exhalava y les ungles embarnissades demanava carta de Khiliodhromia per Bazilioz Crupos; altres se deyen Corsi, Pasquale y reclamaven cartes de Génova, de Pisa; o bé Cayol o Batista, y n'esperaven de Marsella, de Martigues.

La casa de Postes era modesta, però modesta y tot, se veya que'era un edifici *ad hoc*. No feya mala olor ni hi havia per terra tantes escupinades y cremallots de cigarro com en altres cases de correus *llogades* d'altres ciutats conegudes nostres.

Complert el principal dever de tot bon ciutadà de saludar cada dia ab quatre ratlletes als qui ha deixat a caseua, emprenguerem el carrer principal de Corfú, el carrer de les botigues vistoses, dels perruquers, dels confiters, dels restaurants més bonichs. Y donada una llambregada de conjunt a la principal arteria, *Via Nicefóros*, feta estació en la *botigleria* més concorreguda, arribarem a dubtar moltes vegades escoltant converses, veyent tipos, de si erem a Santa Lucia de Nàpols, al port de Kerkyra (nom grech de Corfú) o a la Cannebière de Marsella.

Havent refrescat, eixirem a veure monuments per allò de no perdren la costúm. Sols vegerem com monument antich la tomba de un héroe grech, algun héroe de segón ordre, car ne vaig apuntar el nom en un sobre de cartes, però hi tenia tantes coses escrites en abreviatures, a dret, a través, y tot en llapis, que poch després no'm fou possible desxifrar el nom de l'hèroe en qüestió. Lo positiu es que no's tractava de cap Achilles, de cap Agammenon.

Entre'ls monuments relativament moderns ne vegerem un que'ls venezians eregiren a la memoria del dux Morosini, conquistador de la Morea y sobre tot gran defensor de les possessions venezianes contra la embranzida dels terribles turchs que foren pera Venezia una calamitat, un flagell.

En qualitat de monuments vegerem també les dues residencies episcopals, la de l'archebisbe cismàtich grech y la del bisbe catòlich, y llurs iglesies. La principal es Sant Spiridion, modesta, construhida sens dubte sobre la base d'altre temple del temps dels venezians, que aparatosos y catòlichs devien adorarhi al Senyor ab major pompa. Per altra part, indici segur de que la casa hont se venera Sant Spiridion no déu ésser cap maravella me la dóna a mi meteix el sobre de cartes *ut supra* en el quin me sembla llegir, al costat d'aquell nom ilisible de l'héroe grech, el nom de *Spiridion Excourbanies*, un personatge còmich de *Tartarin de Tarascón*... que per associació d'idees recordo sorti a la conversa, deduhint nosaltres del nom grech que porta aquell provençal, la influencia helènica per les nostres terres llatines. D'aquell sér imaginat per Daudet, d'aquell Spiridion Excourbanies tan còmich, d'aquella guspira recordo que'n ferem eixir flamarades, llums de Bengala.

Els meus amichs me portaren al *Canone*, passejada de rigor, com si diguessim a *muralla de mar*, aixi anomenada per un canó famós que'ls venezians hi havien emplaçat quan eren amos de l'illa pera defensarse dels enemichs constants, del terrible turch que allis'estava derrera les montanyes vehines, de l'altra banda del port... y qu'encara s'hi está, una mica més lluny, es veritat; però lluny o prop, la seva existencia continúa influhint en la dels pobles vehins, car lo que passa ab els turchs es cosa sorprenent y que deuria fer modests als pobles christians.

Després de les creuades per la conquesta del Sant Sepulcre, alabantnos sempre'ls christians de que'ls *guanyavem*, de que de per tot els treyem, ocupen encara més llochs que moltes nacions christianes; y es qu'en realitat els turchs no han sigut may cone-

guts, y com conseqüencia no han sigut may apreciats en lo que valen.

Jo que n'he tractat moltissims, no n'he conegut may cap, fins entre'ls que no valíen gayre, que fos tan dolentot com certs jueus o christians que als ulls dels qui no miren prim passaven per models d'homes civilisats.

Fins els sers abjectes, els depravats, no ho són entre'ls turchs en tan alt grau com els depravats y els abjectes nostres. A Salònica, a Constantinopla, ciutats populosissimes, podéu anar ab els diners a la mà per carrers y places, de nit, de dia... En certes ciutats molt christianes que no vull anomenar no's passa dia sense'ls seus corresponents robos y assessinats, y quan no són els *apaches*, són els de la *maffia*, són els *atracadors*, són els *pinxos* que fins per delectació deixen a un home sense vida ab la major senzillesa.

Els turchs són fidels a llur paraula, són sobris en la beguda, són casts. Al qui no més els conegui per operetes ab odalisques, harems y serralls, lo de la castedat potse'l fassi somriure, y es que no's considera que l'harèm es cosa de richs... car els pobres, que a Turquia com per tot són el més gran nombre, prou feyna tenen pera mantenirse ells y tot lo més una companya. Ademés, entre'ls mahometants la poligamia es cosa lícita, mentres que a les nostres terres hont som tan purs, tan bons christians, la poligamia ilicita es cosa corrent.

-Són exemplars pares de familia, deistes sense argucies, respectuosos de la vida, ferms patriotes..., potser massa, car lligant l'amor a la terra hont són nats a l'amor a les seves institucions y a la seva religió, essencialment despreciadora de l'*infidel*, s'han fet una manera d'ésser social que'ls fa poch comunicatius, arribant a isolarse en llurs ideals estrets, qual base es el menyspreu dels increduls (nosaltres), d'hont resulta que'ls increduls per moviment reflexe no'ls considerin ni els estimin. Ademés, tenen contra ells l'interés de les nacions europees a qui fan nosa, de les nacions que voldrien ocupar el puesto qu'ells ocupen y que pera conseguirho els desacrediten sistemàticament, no haventhi calumnia que contra d'ells no inventin, no haventhi moti qu'elles mateixes no fomentin, pera exasperar al Turch, pera reduhirlo.

Bé'ls fem pagar els sustos que'ns donaren debelant terres llatines y gregues per tots els àmbits dels nostres Mediterranis, els terrors que causaren a la Europa quan el terrible Mojamed II, després d'haver pres Constantinopla, no contentantse ab la pacífica possessió de lo que ja tenia, seguit de sos guerrers s'apoderava avans de morir de tot lo que havia sigut de Grecia, de la Moldavia, *de Corfú*, de totes les illes de l'Adriàtich llavors en poder dels venezians, y fins d'Otranto a la costa italiana.

Bé'ls fem pagar les conquestes de Solimàn I el Gran, per lo que fou la Dacia dels romans, la moderna Rumania, per la Bulgaria, entrant a Belgrado, apoderantse de Buda-Pest, posant siti a Viena... prenent Rodas, aliat ab François I de França (anéu a fer cas de la comunitat de creencies religioses!) armant ab tresors comuns gran nombre de navilis contra'l gran defensor de la Fe, el rey d'Espanya. Bé'ls moderns diplomàtichs fan pagar als néts, els desdenys rebuts dels avis; les humiliacions a que'ls subjectava aquell superb Mojamed IV que feya agenollar devant seu als embaixadors dels princeps cristians...

Terror, repulsió, venjança secular que candorosament confessèm en aquella *Confusión de los Turcos* dels nostres llibres d'oracions...

Confusión de los Turcos de que, essent jo petit, ohía parlar al vicari de la nostra parroquia, qui després del Trisagi sempre encarregava que's pregués: *por la exaltación de nuestra Santa Iglesia, por Su Santidad el Papa*, per no sé qué més... y per la *Confusión de los Turcos*.

Dins del meu raciocini d'infant de sis o set anys, no tenint pare ni germà major a qui fer preguntes, al tornar a casa agafadet de la mà de la mare anava rumiant y preguntantme qué devien haver fet aquells *turcos* que'l senyor vicari volia confondre, fins que un dia per eixir de dubtes vaig gosar preguntarho a la meva mare, que'm respongué lacònica: «Són coses de nacions, no t'hi capfiquis.»

Seguint el *boulevard* que'l municipi de Corfú ha dedicat a la emperatriu d'Austria, s'arriba al suburbi de Kastradis, y després al de Anemomylos, hont la nostra *Villa* s'aixecava. Erem a casa: haviem tornat gosant de la grata conversa d'amichs que'ns eren cars y que coneixien l'illa pam a pam. L'ensentdemà empendríem per ella passejades de conjunt.

Vista al mapa l'illa de Kerkyra (Drepanum, Macris, Corcyra, etc., que'n deyan els grechs antichs, o Curfó com porten els antichs cartularis catalans, o Corfú que se'n digué després del rey normand de les dos Sicilies, aquell pros Roggero, y que'n dihém quasi tots els europeus), se sembla, a una escala molt reduhida, a la peninsula italiana treta del continent y retallada. Afecta aquella forma tan coneguda d'una bòta de muntar. La part ampla la constitueix el gran macis montanyós de Pantokrator que s'aixeca desde'l Cap Katharina fins a Kephali. L'illa's va fent estreta, y pròximament a la meytat de sa llargada, orientada a llevant, se troba la capital.

La part estreta, el peu de la bòta que'n diriem, termina al Cap Aspro, d'hont ja's veu un'altra illeta més al Sud: Paxos.

La ciutat de Corfú es a l'extrém Sud de l'arch format pel gran rocàm del Nort que a

flor d'aygua s'estén en bahia hermosa, hont el rabeig de les corrents marines es mitigat per l'abrich que les montanyes donen a la gran estesa d'aygua.

El port de Corfú es còmodo y ben provehit de molls y embarcaders, protegit per dues ciutadeles tota mena de soldats y bateries, un arsenal pera reparacions, etc., etc.

Segons la llegenda, la gran roca que's veu a l'extrêm de la que'n diuen la llacuna, seria la nau d'Ulyses petrificada per Neptú, furiós contra aquell viatger errant que venia a torbar son reyalme. Allí naufragà Ulyses y d'allí n'eixí pera tornar a son reyalme de Ithaque, a reveure a sa muller Penelope y son fill Telemacos, mercès al navili que'l rey Alcinus, el pare de la bella Nausica, li procurà.

A l'altra banda de la bahia's veu una font ahont la bella princesa venia a rentar.

Ulyses, Neptuno, la bella Nansica... les illes iòniques hont són nats Homero, Anacreón, Simonides, Anaxàgores, Herodoto, hont el parlar grech ha sigut sempre tan dolç, hont tot, fins el cant en modo iònich era'l *modo* més suau!...

Ja poden ésser aquelles terres possessió precaria de qui's vulgui, de russos, d'inglesos, de grechs, de francesos... en realitat són del reyalme dels reys de Troya, dels Archontes d'Athenas, dels tirans de Corynto... o de ningú: són terres dels Deus...

L'illa que recorriem es verament hermosa. Sembla que hi plou sovint, y a la latitut en que's troba, humitat, bona terra y sol produeixen maravelles arbòrees, varietats d'herbes y flors qu'encanten, que delecten tots els sentits. Corfú, sobre ésser feconda y florida, es d'agradable estada. La gent hi són afables, els queviures sans y abundosos. Ademés, quan se'n té prou es fàcil l'anarsen a qualsevol port, car se troba al pas de tots els vapors postals y tots s'hi aturen.

Conseqüencia de les plujes, que segons els meus amichs que hi havien passat l'hivern fins potser arriban a ésser massa freqüents, Corfú se permet el luxo de tenir un riu. El Potomos, no es cap Volga, però, modest y tot, may s'estronca. Es més riu que no pas els que desgraciadament s'estilen per la nostra terra, els Francolis y Besòs que més temps de l'any serveixen de carreteres que no pas de canals d'aygua.

Santa Croce (Hagis Stavros) situat com Palekkà la montanya, era la *villa* de la Emperatriu d'Austria... la estada melancòlica d'aquella Niobe desconsolada, d'aquella dòna tan tràgicament tractada pels Deus. Llavors feya pochs dies que hi havia arribat. Ne tinguerem esment pel yacht que l'havia portada y que lluny dels altres barcos s'estava fondejat en la que'n diuen la llaguna.

Al cap de pochs dies el yacht ja no era al port; de conseqüent, la imperial senyora se'n havia anat a plorar ses penes cap a un'altra banda. Voliem visitar la seva estada però estava prohibit entrarhi, demanantho: sense demanarho tothòm hi entrava. Era qüestió de ficarse caminals amunt, y al arribar al Palau, sense fer fressa, no mirant en l'ayre, no fullejant guies, no trayentse aparells fotogràfichs, passejarse discretament y anarsen com qui surt d'un lloch consagrat.

Els jardins de la *Villa* són maravellosos. El Palau es molt senzill, una construcció moderna de línies horizontals molt tranquiles, sense esculptures ni als enquadraments de les balconades ni a la fatxada; sense ostentacions vanes. Té dos pisos sobre'l ras de terra y el remata una horitzontal senzilla cornisa. Per dintre está amoblat ab certa elegancia y no dich ab elegancia a seques perque en realitat hi ha massa fulilitats vieneses, massa imitacions pompeyanes. Lo maravellós es el siti hont la construcció's troba. Per tot arbres y flors, y per demunt d'aquell mar de verdura's veuen les cases de la ciutat, el Port, les naus ancorades, les que continuament passen.

Recorrent els camins de la montanya hont la finca imperial se troba, a cada moment teniam de fer aturar el cotxe en que anavem per no xafar a les mossetes que oferintnos pomets de flors se'n pujaven a l'estrep del carruatge, s'entrebancaven entre les potes dels cavalls, cridant salutacions en totes llengües.

Unes ardides criatures que feyen aquella perillosa feyna, atiades per les mares, pels pares que de no gayre lluny les vigilaven, etgegantles contra'l passatger vagatiu que per poch sensible que fos no podria menys de pagar ab una monedeta blanca les floretes que aquelles rialleres minyones llencen dintre'ls cotxes, vos possen sobre'ls genolls, al trau de l'americana, al sombrero de les senyores; tot acompanyat de riures, de parauletes dolçes, de moviments graciosos.

Portant a banda y banda un estol de floristes, criatures de sis a dèu anys, hermoses totes, morenetes, d'ulls vius, escabellades, la major part descalces, arribarem a un poblat hont se celebrava una gran festa. S'havien casat la filla y el fill de dos propietaris richs, y's ballava sota'ls arbres. Els balls eren menes de fandangos que terminaven en *farandoles*, en sardanes deslligades, vull dir que'ls balladors no feyen rotllo, y seguint les tocades anaven puntejant ab els peus, moventse de braços y perseguint l'un després de l'altre als personatges més notables de l'aplech que al tenir aprop enrotllaven cantàrloshi coples.

Tots els balladors eren d'hermosa raça. Els homes, desgraciadament, quasi tots portaven calça llarga, ermilla y barret. No més els vells portaven la *fustanella*, aquella mena de faldilleta blanca atabellada, calçat ab pun-

tes caragolades, justillo ab repunts de color, bonet vermell ab gran borla blava y pitera de camisa ab grans travalls d'agulla, les dònes tenien més color que,ls homens joves: portaven mocador al coll, faldilla curta, arrecades, collarets, y sobre tot grans pentinats... unes menes de diademes que ens causaren gran estranyesa. Duyen com ornament las cúes trenades dels seus antepassats—aixi ens ho digueren.— Una trena de cabells blanchs combinada ab altra de cabells rossos, una cúa de cabells castanys trenada ab altra de negres, el tot fet tenir per pintes y llaços. Sembla que com més una noya ne pot dur y com més n'hi ha de colors diferents, més està satisfeta, car aquells recorts pilosos són per ella y els que l'admiren certificats de noblesa.

En resúm, que la gent de Corfu ens fou molt simpàtica, y la terra que habiten en extrèm agradosa. Quasi, quasi gosaria dir que *com naturalesa*, (res de monuments ni arts humanes), es potser l'illa més hermosa qu'he vista y això que n'he vistes de molt xamoses sia al nostre Mediterrani, sia als de llevant.

A més dels Deus y els hèroes simbòlichs qual existencia hem de situar allà d'allà... també han vist aquelles roques, també han breçolat aquelles ones gent que'ns es força coneguda, sers que res tenien de fantasiós ni de simbòlich: una mena de busca-rahons heroichs que corrien adalerats per mars y per monts sostenint sempre, qual cavallers errants, que ningú passés sense proclamar la potencia de llur estimada... la Casa d'Aragó.

En aquell siti devia aixecarse'l castell que'l nostre Almirall reduhí a cendres «... e aixi meteix correch l'illa de Curfó e cremà e affegà tot lo reyal del castell», diu Montaner, y naturalment el bon minyó de qui diu que cremà'l reyal del castell no podia èsser altre que l'imponderable Roger de Lluria, el veritable *terror de los mares* del seu temps, que a la sagacitat unia l'ardidesa y que sempre al servey de mires politiques, del qui fou son Sobirà y amich, d'aquell Pere el Gran en que's mirava, y que fins després de mort volguè acompanyar geyent per sempre als peus de sa tomba, en el cenobi de Santes Creus, portà a terme proeses que semblen coses de llegenda. . essent curiós que fins *affegant* les viles y *cremantne'ls reyals* quan el nostre Almirall havia *enllestit* quedava tan tranquil y molt amich de la gent sotmesa... Y era perque sempre'ls havia deslliurat de jou més pessant que no pas el jou aragonès, o venjat d'algún agravi colectiu; car positivament per si li convenia tornar a recullir alguna cosa oblidada, per tot deixava agrahits. Al anarsen d'un port hont sempre'ls de la vila li havien donat tantes y tantes *unces de joyes*, si no tenien moneda amonedada, y refrescaments per ses *galees*... «quedaven ells molt ben pagats dels catalans y els catalans ben pagats dels de la vila...»

Alabantlo ademès Muntaner (qu'en veritat es una mica alabador), de que may feya res de mal a les donzelles ni hauria pres la valua *d'un botó de cap sgleya... Per ço Deu los protegia*... diu el bon cronista.

Naturalment!

A bordo del «Cephalonia»,
abril de 1896.

J. Pin y Soler

TASCA QUE S'IMPOSA

Essent com es el Catalanisme un moviment nacionalista, es indispensable pera conseguir la implantació de les idees que defensa'l concurs de tots els catalans: richs y pobres, sabis e ignorants, tothòm ha de sentir ver afany de llibertat pera que un dia aquesta puga ésser fruhida per Catalunya y pels catalans.

Veritat es aquesta per tothòm reconeguda y per tothòm preconisada en periòdichs y en *meetings*, mes cal confessar que l'autonomisme militant (salvant rares excepcions) sembla no recordarsen. Encastellats la immensa majoria dels nostres propagandistes en els fonaments cientifichs o històrichs del Catalanisme, tota sa propaganda té uns vols tan enlayrats, que sols pot èsser compresa per persones d'una relativa cultura, y aixi veyèm que quasi tots els catalanistes pertanyen o a la classe rica o a la classe mitja, que són les soles qu'en aquest desgraciat terrer poden rebre instrucció, y no'n veyèm gayres que pertanyin a les classes humils, al proletariat, part més nombrosa del poble català y més que les altres capaça de sentir entusiasmes desinteressats y ver esperit de sacrifici, qualitats abdues verament indispensables pera un jorn poder conquerir nostra tan desitjada llibertat. Perque cal desenganyarse: ella no l'assolirèm pas fent diputats y regidors.

Caldrà (no'n tinga ningú dupte) guanyàrnosla a pols el jorn que siguèm prous y prou forts pera aytal fer, y pera aqui poder arribar, es de tot punt indispensable que la massa obrera sia ab nosaltres. Y tan fàcil que fóra, no més ab una mica de bona voluntat per part d'alguns, no gayres!

L'obrer català n'es desitjós de llibertat, no vol altra cosa; més, (y no es culpa seva: algún dia ja no dirèm de qui es la culpa)

la seva manca d'instrucció fa que qualsevol vividor l'engresqui ab quatre paraules de *relumbrón*, prenent per instrument les grans idees d'emancipació que coven no compreses, mes si presentides, dintre dels obrers del nostre poble. Y fixeuvos ab quina abnegació més gran y ab quin estusiasme a proba de desenganys (ab tants que'n reben!) segueixen als seus capitosts. Qui s'hi fixi, compendrà quàn necessaris són els obrers al Catalanisme.

Cal, donchs, que's vagi a la conquista del proletariat; es precis, es indispensable, el bé de Catalunya ho exigeix.

Pera reeixir de tal empresa,'s necessiten no més una cinquantena d'homes de bona voluntat, que's dèdiquin única y exclusivament a n'aquesta tasca, no fent *meetings* a les nostres associacions, sinó a les obreres, a casa d'ells meteixos; no fent periòdichs y esperant que'ls vinguin a comprar, sinó portànloshi a la fàbrica, a la taverna qu'es el casino dels pobres; anant a tots els llochs ahont se reuneixin obrers y procurant servirlos féntloshi tots els favors que humanament sia possible.

Mes no se'ls ha d'anar ab profondes filosofies, no, sinó ab llenguatge clar y al nivell de les seves inteligencies; ni tampoch se'ls ha d'anar ab prèdiques recomanant la mansuetut y la humilitat cristiana (la virtut dels febles) devant de les irritantes desigualtats de la societat actual, sinó que se'ls ha d'encoratjar en les seves reivindicacions y en llur afany de millorament, en tot lo que tenen de just, (y entenguis qu'en moltes coses la rahó y la justicia'ls sobra) procurant encarrilar bé aquest innat afany de llibertat que té'l proletariat calalà.

Fasis aixi, qu'es com ho fan y ho han fet sempre'ls indignes vividors que avuy els exploten y que'ls fan servir d'instrument pera la satisfacció de llurs concupiscencies, y veurèu com anirà fentse nombrós l'estol de obrers afiliats al nacionalisme català.

Y còm no ho hem de lograr nosaltres, que no'ls hem de demanar res pera nosaltres meteixos, ni ferlos anar a votar, si ho logren els que'ls exploten y, bo y estafantlos a cada moment, els tenen sempre fidels al seu costat!...

Meditiho bé qui dèu ferho, y ¡ala! a començar la tasca, qu'es per la llibertat nostra y de nostra Patria!

JOAN LINARES Y DELHÓM

LES POESIES D'ANGEL GUIMERÁ

Si en Guimerà hagués publicat la edició monumental de ses Poesies ab les condicions que ho ha fet ara, en Guimerà seria tal volta reconegut com el primer de nostres poetes lirichs; tota la joventut de la generació actual en lloch d'anar a apagar sa sed d'inspiració en les fonts tèrboles dels poetes lirichs qu'escrivien llibres de cost reduhit y per lo tant a l'alcanç de totes les butxaques, s'hauria sadollat en els manantials purissims y feconds del gran poeta.

Es una veritable llàstima lo que ha passat a Catalunya ab en Guimerà y ab en Pagès de Puig, qu'en nostre concepte són els dos millors lirichs de nostre renaixement. Ningú'ls ha apreciat, ningú'ls ha conegut. Tothòm admira al Guimerà de *Mar y Cel* y de *Maria Rosa*, però apenes ningú ha llegit, y per lo tant ha apreciat, al Guimerà de *L'Any Mil* y d'*El Cant del Diable*.

Ja sabèm que aquesta defensa nostra d'en Guimerà serà, en opinió de molts, una beretgia, una declaració atrevida que ningú o ben pochs s'haurien atrevit a fer, per por d'indisposarse ab la majoria, per por de desmentir tituls qu'en concepte de la generalitat són indiscutibles; però res ens importa de tot això a nosaltres que, sobre tot en literatura, ens hem revelat sempre contra la llegitimitat del sufragi universal, y que, entusiastes d'en Guimerà y fermament convençuts de la injusticia ab que l'ha tractat el públich català, sentiem y desitjavem feya molt temps la oportunitat de rompre una llança en pro del gran poeta de Catalunya.

La proba més eloqüent de la superioritat d'en Guimerà com a poeta lirich sobre tots els seus contemporanis, está en la visible decadencia de la lirica catalana.

En efecte, entre'ls nostres poetes lirichs, n'hi ha pertanyents a totes les escoles, hi ha deixebles que segueixen les petjades de qua-

si tots els mès celebrats mestres catalans; però no n'hi ha quasi bè cap que's manifesti francament com a deixeble d'en Guimerà.

Y si haguessim de considerar el mérit de la major part de nostres lirichs pel valor de les obres dels seus satélits, hauríem de reconèixer que tots ells són ben discutibles y ben incapaços de resistir a una critica seria e imparcial que, de ferse, tindria de rompre sense compassió contra'ls iniciadors d'estils buyts y ramplons, que desde'ls xaruchs y carrinclons *poetes de montanya* y *pagesivols*, fins als poetes *populars* y místichs de *seminari*, han desacreditat per complert la nostra poesia lirica.

Altra cosa seria si en Guimerà haguès estat més conegut; car els *efectes* nascuts a l'escalf de semblant *causa*, haurien orientat la nostra lírica envers horitzonts molt més bells y més grans dels que té actualment. Perque'ls novells poetes que haguessin aparegut al seu entorn, haurien comprès que la musa popular que inspirà cants tan hermosos com *La escala de la pomera*, *Francisca* y *La trepitjadora*, no té res que veure ab les ridiculeses d'aqueixa literatura forana de nostres dies, plena de *vatues* y *Tòfols* y *moçotes*; haurien comprès que sovint hi ha molta més força poética y més empenta en una curta poesia d'en Guimerà, qu'en molts d'aqueixos poemes llarchs y deixatats que'ls nostres erudits unànimament califiquen d'obres mestres de les lletres catalanes y que sols poden capirse llegits a glops, com les medecines de mal pendre.

Compendrien lo que tal volta per conveniencia aparenten ignorar la majoria dels qu'escriuen, això es, que pera fer *poesíes*, a més d'ésser veritable poeta, es indispensable estudiar molt, y sentir y saber, y conéixer a fons un sens nombre de coses que la turbamulta de nostres *escrividors* considera com a supèrflues e innecessaries.

Reconeixerien que, pera escriure assumptos d'*època*, cal conéixer minuciosament els temps y els pobles que's prenen per escenari dels fets que's canten, y empaparse de l'esperit y de l'ambient en que devien viure y en que devien moures els personatges y els protagonistes, y que pera escriure com en Guimerà y com els mestres de les grans literatures poesies amoroses tan belles y tan encisadores com *Del meu album* y *La última carta*, es precis no oblidar may aquell admirable pensament de Boileau:

> «... Pour bien exprimer ces caprices heureux
> c'est peu d'être poète, il faut être amoureux...»

Es a dir que pera escriure poesies amoroses del genre intim, ademès del geni y l'art, es precis sentir les ansies amoroses ab la intensitat y la vehemencia que les sent o demostra sentirles el nostre Guimerà.

Veurien que la corda patriòtica de nostres sentiments branda ab molta més força després de llegir les esgarrifoses estrofes de *El cap d'en Joseph Moragas* y de *Poblet*, que no pas després de la lectura de totes les tonteries que s'han *perpetrat* a la memoria d'en *Casanova* y d'en *Bach de Roda*, del *Corpus de Sang* y dels *Vigatans y Butifleis*.

Y compendrien finalment, que qui escriu ab la exuberancia y riquesa de l'autor de *Cleopatre*, de *Jael*, de *Maria de Magdala* y d'*El Cant de la Sirena*, y ab la concisió del creador de *De ultratomba*, de *Tránzit* y de *Los Camps Catalàunichs*, mereix èsser reputat com a mestre entre'ls mestres y com a primera figura de la nostra poesia lirica.

—

En el tomo qu'en Guimerà acaba de publicar s'anuncia la pròxima aparició d'un llibre de *Noves Poesíes*. Que vingui ben aviat y que's difundeixi ab profusió entre'l nostre poble y entre molts dels que's creuen ab talla suficient pera destacarse d'entre la massa literaria. Si aixi succehis, fóra molt possible que s'iniciès una sanitosa corrent de bon gust en la decandida lirica catalana que al escoltar els cants sublims d'en Guimerà sentiria lloables desitjos de regeneració y de perfeccionament, y un esperit de virilitat y de força que bona falta li fa, reparant al meteix temps la gravíssima injusticia que ha comès al oblidar com fins ara al gran poeta; injusticia que no han sigut suficients a reparar els aplausos que Catalunya en massa ha tributat al gran dramaturg. Esperèm, donchs, com un preciós benefici els nous fruyts d'inspiració que'ns tè promesos el primer de nostres lirichs.

ARNAU MARTINEZ Y SERIÑÁ

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

UN DÉBAT NOUVEAU POR LA RÉPUBLIQUE ET LA DESCENTRALISATION, *por J. Paul-Boncour et Charles Maurras. Opinions de E. Buré, G. Clemenceau, E. Clementel, J. Dessaint, Eugene Fourniere, Reinach, Xavier de Ricard, Paul Strauss, etc.—Toulouse, Sosietè Provinciale d'edition, 1905.—1'50 franchs.*

Un interessant debat ocupa la atenció dels pensadors de la França: ¿Quina forma de govern es la més apte pera descentralisar? Aquest es el tema. No'ns cal pas dir que nosaltres l'hem discutit prou a casa y hem acabat rebatent la necessitat de l'adopció de... cap d'elles pera lograr nostres ideals. Això tots ho sabèm. Se comprén aquesta diferenta manera d'opinar en abdues bandes dels Pirineus: els de la banda d'enllà són descentralisadors, els d'ençà som nacionalistes; y donchs la descentralisació es cosa que dimana del centre com la centralisació, ab la sola diferencia de que aquesta estreny y l'altra afluixa, però sempre's tracta d'un moviment convergent, al pas que'l nacionalisme es un moviment divergent que repeleix el centre, es natural qu'ells se preocupin de lo que'l poder central representa o ha de representar y nosaltres sols ens preocupém de tot allò que pugui afeblirlo pera millor esmunyirnosen.

Mes ab tot, es sabut, qu'ells y nosaltres no formèm pas en plans y files oposades, al contrari, caminém sobre una meteixa linia, si bé ells ho fan cap el punt tangencial de la oposada, y nosaltres cap a l'infinit de la divergencia o separació que podém representar aixi: *ilogisme* o autonomia de les facultats individuals; això es: particularisme de lo particular.

Que aquell debat es interessant pera la politica francesa, ho ha vingut a demostrar el fet de que la *Revue Provinciale* de Tolosa, publicació que no té altra finalitat que la de propagar el regionalisme, hagi recullit en un volùm la controversia tinguda entre Mr. J. Paul-Boncour, republicà, y Mr. Charles Maurras, monàrquich, abdós campions de la descentralisació, y les opinions y respostes a alusions que altres politichs eminents han donat ab motiu d'ella.

Hem de saberli grat a la *Revue Provinciale* d'aquest llibre, donchs al acoblar en ell la serie de trevalls periodistichs qu'acobla, impedeix que sien efimeres com ho són generalment totes les campanyes de la prempsa, ja que, donada la febre d'activitat y l'ansia de deixar pera pendre que caracterisen a nostra época, la prempsa sols obra per explosió; cau el que cau, però als que no han caygut tot just si els hi deixa rastre en l'ànima. Altrament el poble no pot ni ve obligat a fullejar tots els diaris pera formarse una idea d'un moviment politich, y el donarli aquesta feyna feta en forma de llibre es molt més meritori si's té en compte'l preu de venda que té senyalat; preu qu'esgarrifa als que fem llibres aqui, y tenim la *ordinaria* y *prosaica* costúm de pagar a l'impressor. Els grans tiratges, el major nombre de lectors conseqüencia de la major cultura, y els fondos recullits pera ésser destinats no a elegir regidors pera que votin les subvencions religioses, sino a la propaganda, ho expliquen clarament a nosaltres fills p'aquesta desditxada terra, a la que si volèm senyora y majora de sa casa no es pas perque no la vegèm petita y de petiteses plena, sinó perque la volém fer gran y plena de grandeses.

Estém impossibilitats per la manca d'espay de donar una idea de cada un dels articles que integren la polémica. Bé fóra aquest nostre desitj. Pera nosaltres els catalans d'ençà, són més interessants les veus de descentralisació dels d'enllà, que aquelles quin resò ens porti la ponentada. Però, si no donarne una idea en particular, ho farém en sentit general, afeginthi també nostra opinió, que no serà pas personal sinó sintesis de la del major nombre de catalanistes.

Mr. Paul-Boncour no ayma pas el mot *descentralisació* per massa negatiu y per sa sentor a dret administratiu, ni el mot *federalisme* per massa abstracte y per sa sentor a dret constitucional. Se declara partidari del mot *regionalisme*, y está ben encertat. No calen ferli càrrechs per no haver adoptat el mot *nacionalisme*, ja que a França l'han usucapit tortament aquells que tenen l'un ull posat en l'*armée* y l'altre en els altars, y les paraules tenen el valor que les hi donen les persones que les usen. El regionalisme d'en Paul Boncour es exactament nostre catalanisme legal. Res té donchs d'estrany que nosaltres aplaudim ses teories magistralment exposades en sos articles: ho fem desde'l terreny de la legalitat.

Cal llegirlo a aquest escriptor pera veure la força de rahonament que usa pera demostrar que la verdadera tradició republicana y revolucionaria es autonomista. Seria una lectura sumament interessant pera nostres republicans jacobins que tan fals concepte tenen format de la revolució. Podrien aixi meteix fullejar la conferencia de Mr. Albert Métiu, sobre *La Revolution et l'Autonomie locale*, publicada per la meteixa revista, en la que demostra que l'Autonomia que durà prop de déu anys fou establerta per aquella. Potser aixi se li riurien a les barbes a don Nicolau Salmerón quan remembrés la Revolució francesa després d'haver glopejat bon xich *las cuatro unidades*.

En tots els rahonaments d'en Paul-Boncour, que com ja he dit avans es republicà, lo que li alabém, y creu que sols la república es compatible ab el regionalisme, hi trobém una base no gayre acceptable: la preocupació

de la solidesa del poder central. Aquest erro qu'en ell podèm llegir entre linies, el llegim en el Maurras. Diu aquest: *D'abord la France—après ma Provence.* Es tan crúa la frase, es tan ilògica en boca d'un autonomista, que no's dubta un moment de que qui la pronuncia pugui ésser monàrquich. Mr. Maurras, distingit escriptor que diserta admirablement en son terreny, se veuria en grave compromis si nosaltres el portessim al nostre y li preguntessim *¿Què entén per la França?* Perque si lo qu'ell vol es una França gran, formada per unitats sanes y robustes y essent autonomista ha de reconèixer que sols l'autonomia pot donar vida a les regions, es pel meteix bé de la França que hauria d'exclamar: *D'abord ma Provence,* donchs al enrobustir la unitat enrobustiria'l conjunt.—¿Què entén per la França? Si en l'esquarterament de Catalunya nosaltres haguessim quedat en poder del rey christianissim ¿nosaltres també seriem la França? ¿Quina autonomia es aquesta que fa dimanar sa trascendencia dels solchs fets pels talls de les espases? *D'abord la France!* Es ab aquest amor a una *abstracció* que nostres germans d'enllà dels Pirineus entraren portantnos civilisació, es cert, però ab les armes a la mà, el sigle passat; y era ab l'amor a un'altra *abstracció* que'ls de la banda d'ençà ab les armes els reberen. La realitat de la patria comuna no existía pera ells. Y es aquest oblit de la realitat lo que Mr. Maurras especialment vol mantenir sens dubte. El fugir de la realitat no escriu cap paraula de llibertat ni de progrés en el llibre de la historia; sols hi escriu paraules com *Bruch* y *Gerona*, vergonya dels catalans, perque són gloria de l'*abstracció*.

No cal dir que aquella fortalesa la entenen diferentment l'un y l'altre. L'un es precisament monàrquich perque creu necessaria la fortalesa del poder central pera mantenir la federació; l'altre creu que una república descentralisada no implica un poder feble, sinó al contrari ab tendencies a més fort. Y heusaquí còm ens venen les sospites de que aquesta fortalesa no's compagina gayre ab el principi d'autonomia que ho es de llibertat.

En Paul-Boncour incorre en grave error al voler demostrar a en Maurras que la forma republicana es prou forta pera constituhir el poder central en un estat federatiu; y no perque ho sia ni ho deixi d'ésser, sinó perque precisament lo més adorable del principi federatiu es lo considerar el poder central com una cosa que's consent com a necessaria, però a la que s'ha de debilitar tot quant sia possible.

Com hem dit avans, no són d'estranyar aquests conceptes donada la idea que tenen de la llur patria. Tots anomenen a la França nació, deixant pera les seves respectives el modest... però equivocat nom de regió o provincia, aquest derrer en el sentit administratiu. Això fa que algún d'ells llenci l'anatema sobre un politich bretó que feu l'amenaça de separatisme. Anatema qu'es grave error en boca d'un federalista, ja que la federació que s'origina del pacte, requereix la llibertat de les parts contractants pera poder ésser tinguda per vàlida, y si bé com a conseqüencies dintre d'un Estat es la *varietat en la unitat*, com a preparatius es el separatisme. Per lo primer no som nosaltres federals; nosaltres som partidaris de la *varietat en la varietat.* Anatema es aquell que no deixa d'ésser llençat en nom de la llibertat; perque es també en nom de la llibertat, volent protegirla, que la República romàn unitaria y tirànicament centralisadora. Cal, si no, llegir l'article d'en A. Varenne, inclòs en el volúm, *L'Eglise, d'abord*, en el que sosté la teoria de combatre al Vaticà, avans de debilitarse descentralisantse, com si la guerra de guerrilles no dongués resultats punyents, y com si no's debilités al monstre clericalisme, esquarterantlo al esquarterar la lley general.

Reconeguèm una cosa, y es que la forma de govern que uns y altres adopten els hi mereix preferencies sols en quant pot ésser útil a l'Autonomia. Això sols dóna idea, honrantlos, del amor que tenen al *self-gouvernment*, y de la empenta qu'en ells pendrà'l dia que s'esvaneixi de davant de llurs ulls la convenció de lo qu'ells anomenen la nació. En ells l'amor a l'autonomia es la causa de tots llurs altres amors, per això pot dir en Xavier de Ricart que gracies a ell la barreja dels partits y escoles més oposades serà un fet, un fet que ha començat ab la polémica promoguda pels articles d'en Boncour.

Són aquests dos últims escriptors citats y en Eugéne Fournière ab son *Federalisme et Nationalisme* els quins diuen coses més interessantes a propòsit del debat. Precedeix a tots els trevalls un prefaci d'en Charles Bellet, director de la publicació, en el que, tot posant en antecedents de la polémica y sa importancia, hi fa professió de fe descentralisadora.

La lectura del volúm es recomanable per quant d'ella se'n treu ben clar el coneixement de l'estat de l'esperit d'autonomia en la vehina república.

F. Pujulá y Vallès

«THAIS» AL LICEU

Sempre qu'en Massenet ha volgut navegar pels camps de la *grand opéra*, ab vistes més o menys serioses al drama lirich, ha naufragat, y si no ha naufragat, ha fet arribada forçosa, ab la indiferencia del públicb envers la seva obra, aixordat pels aplausos de la *claque* y evidenciant que sos braços no tenen el múscul necessari y la robustesa que demana 'l timó de les grans naus. Recòrdinse'ls éxits vergonyosos del *Rey de Lahore* y del *Cid*, els fracassos desvergonyits de *Esclarmonde*, *Le Mage* y ¿per què no dirho? de *Thais*, representada per primera volta a l'*Opéra* de Paris, el 16 de març de 1894, y represa dues vegades ab éxit *per força*, malgrat les bones interpretacions y els encara més bons desitjos del director del teatre y de la *claque* imperiosa.

El temperament musical d'en Massenet se troba més a *son aise* en les filigranes de l'òpera còmica, y encara a troços, donchs llevat d'una factura sempre elegant y distingida, no li queda res més al músich que'ns ocupa, perque la inspiració li manca sempre, la invenció li falla quasi bé sempre també, y sols de tant en tant apunta un moment musical ben trobat y agradable. Ens guardarán de mentir la *Manon*, potser sa millor obra, però desesperadament desigual, el *Werther* ahont les belleses sobrepugen als defectes, la *Cendrillon* y *Le jongleur de Nôtre Dame*, molt delicades, y el *Cherubin*, recentment estrenat a Monte-Carlo, una joguineta deliciosa de factura, però desconsoladorament buyda de tota inspiració.

Per altra part l'assumpto de *Thais* es massa gros pel nostre miniaturista traçut. La hermosa creació de l'Anatole France requeria pera ésser portada a la escena un músich de temperament especial, que fos una mena de Saint Saëns engrandit y una mena de Strauss empetitit. El pobre Massenet s'ha carregat un pes que l'aixafa y no'n surt quasi bé may ayrós, y del conjunt ne resulta una obra mansa—tenint en compte l'assumpto que ilustra—incolora, mancada de caràcter; una música que no diu res, que no pinta res, orquestrada pobrement, ab una escassetat de timbres que fa caure les ales del cor. Els temes o les idees musicals hi són posades a l'etzar, perque si, tal com venen, sens ordre ni concert. De tant en tant hi ha un conat d'escena ben tractada; en que sembla que'l mestre, tot de cop, ha sentit la xardor del foch sagrat, però tot seguit ve la desilusió, el glaç de la indiferencia torna a apoderarse del mestre y de l'auditori, y l'obra va avençant automàticament com un maniquí vulgar que ni tan sols va ben vestit, ben pintat y ben pentinat.

Exemple de lo que dihém ne són tota la escena dels cenobites, la entrada de Thais y el final del primer acte; el famós *intermezzo* del segón, que porta quelcòm a dintre, y la escena del monastir de Albina, ab la mort de la protagonista; però, al costat d'aquests *quiero y no puedo*, quànta palla, quànta ramploneria y quànta buydor!

Lo que voldriem saber es per qué l'han posada al Liceu aquesta obra. Es un misteri que no entenèm.

La intespretació que ha obtingut ha sigut molt fluixa. La Darclée es l'única que ha sobresortit de la vulgaritat del conjunt, posant les seves facultats de cantant y d'actriu al servey de la protagonista. Ab tot, no ha arribat a fer de la heroina d'en France la superba creació que'n feya la Sybil Sanderson, que va crear el tipo a l'*Opéra* de Paris. La orquestra dirigida per en Barone y els chors, com sempre. La presentació escénica (decoració y vestits), d'un mal gust deplorable. Tot plegat recorda aquells temps en que hi feya la *Passió* en Parrenyo.

SALVADOR VILAREGUT

EL BOIG DE LA PLATJA

Quan la nit començava a envolcallar ab ses ombres les poques cases del poblet y regnava arreu la solitut, en Miquel s'ageya a la sorra, de cara al mar, guaytant les llunissors de les aygües que reflexaven la claror de la lluna.

Y aixi passava hores y hores, escoltant les remors de les bellugadices ones que's desfeyen escumoses vora seu, acaronantlo ab el ruixim.

Lluny, mar endins, ovirava, ja esborradices, les veles punxagudes dels sardinals y les fogueres de les enceses. Y derrera seu, per la part de terra, s'alçaven negres, feréstechs, ab ses arestes carrades y ses crestes punxagudes, els penyals de l'acantilat.

Aixi passava en Miquel bona part de les nits d'estiu, contemplant el mar ab sos ulls negres, sortits y mancats d'expressió. Mes quan la posició dels estels signava la mitja nit y el cloquer del poble desensopia'ls encontorns ab el resò feble de dotze campanades, la cara d'en Miquel prenia una expressió que feya por. Sos llabis se contreyen, sos ulls s'obrien més y ses mans peludes se crispaven, alçantse ensemps per'amenaçar al mar...

Y de sobte fugia, corrent cap à casa seva.

—

—Miquel—feya l'avi de ca'ls Bessons:—

¿vols arribarte a sa barraca a cercarme un escalam? Maliatsiga sa maynada... Ja me'l deuen haver aixarpat.

—Prou—feu en Miquel. Y's dirigí de bon ayre vers la barraca, enfonsant sos peus descalços en el sorral de la platja.

Ben aviat retornà ab l'escalam, y ajudà a l'avi Bessons a arreglar l'ormeig.

—Té dèu cèntims, mala negada! Si no fossis tan aixelabrat... Ves a beure, ves.—

Mes en Miquel se li quedà plantat al devant, sens agafar la moneda, y esclafí una rialla que semblava un sanglot, llarga, nirviosa.

Y avans que aquell pogués dirli res, en Miquel s'allunyava corrent, espitregat, ab sos cabells llarchs llençats al vent, y ab la mirada inexpressiva com sempre.

—Com hi ha redeu—feya l'avi Bessons—aquest xicot acabarà malament.

—Ja teniu rahó—deya la Nuria, una dòna grossa y gravada de verola que asseguda a la sorra cusia'ls esparrachs de la xarxa.

—Y mirèu—afegía ell, donant xuclada á sa pipa:—tota sa bogeria li ve de sa bestia.—Y signà'l mar.

—Digueumho a mi. Encara me recorda quan sa mar escupí a's seu pare a sota sa cala!

—Y ell tingué sòrt d'en Nasi, mala negada! En Nasi es un brau minyó, Nuria. Les vegades que li he sentit contar còm va salvar a n'en Miqueló!... Contèu: es gussi tenía sa quilla enlayre, y en Miqueló era dintre, y en Nasi, ab ses forces y enginy, tombà's gussi y salvà al noy. Com hi ha redeu en Nasi es s'hom més forçut del poble! ... Endemés, adeusiàu, Nuria: vaig a veure si piquen es reconsagrats.

—Adeusiàu, avi Bessons; a veure si farèu barca.—

Y l'avi Bessons s'allunyava mar endins en son llagut, que lliscava lleuger sobre les ones, y la Nuria restava en la sorra cusint y cantant cançons de quan era jova.

—

Que aviat retornaren aquell cop el sardinalers de llur pescal El temps portava mal carés y tothòm anava *a retiro*.

Uns núvols moradenchs eixien per l'horitzó, y un vent calent y estrany feya petar les portes y finestres de les cases y aixecava espessa polsaguera pels carrers. Per la part de terra també s'apilotaven grossos núvols, y entre la taca negra d'aquests y la franja moradenca dels del mar, hi lliscava la claror feble del sol, una claror ben esblaymada. Les falcies xisclaven, talment lliscant sobre l'aygua, y les orenetes volaven brunzentes avans d'aixoplugarse en llurs nius, sota teulat.

Els mariners endreçaren els ormeigs y amarraven bé les barques, y a entrada de fosch tan sols en Miquel restava agegut a la sorra, de cara al mar, rebent qualques patachs de l'aygua que'l vent li rebatía per la cara, y aixopantse ab el ruixím de les onades que feréstegues se desfeyen braholant.

La fosca's feu complerta; la tempesta creixia. Ja no era remoreig d'aygua, era una fressa espantosa la de les ones saltironant, estimbantse y rebotent; eren montanyes que s'empenyien. Y els núvols, negres y fornits d'aygua, tapaven tot el cel.

En Miqueló, excitat, s'aixecà y's posà a córrer per la platja, enfonsant sos peus descalços en la sorra humida. Y corria sense parar d'una banda a l'altra, ab els punys alçats d'un ayre amenaçador, de la platja als penyals y dels penyals al rompent de les onades...

—

La furia del temporal anava en aument. Els núvols, romputs pels llamps, llençaven l'aygua a samalades. En Miqueló, dret al bell cim d'un penyal, seguia amenaçant al mar.

A la claror ràpida d'un llampech cregué ovirar lluny, molt lluny, un barco desarbolat que anava a fons; y cregué ohir els crits esgarrifosos dels tripulants demanant socors. La visió d'aquella nit en que mori son pare se li presentà tot seguit, y arborat per un gran desitj de venjança devant del gran monstre, avençà unes passes per'amenaçarlo de més aprop...

En Miqueló caygué en la buydor y les ones l'engoliren. Horroritzat, no tingué dalit pera lluytar. Les onades el rebateren una y cent voltes contrà l'acantilat, xuclantlo després mar endins y fentlo surar al cim d'altres onades... Y, horriblement mutilat, el mar escupí son cos l'endemà, a la meteixa cala hont temps enrera havia escupit el cadavre de son pare.

JOAQUIM PLA.

SEGUEIX LA LLUYTA

Les noves que's venen rebent de l'imperi rus, són cada jorn més encoratjadores. Tot indica que la situació no ha variat y que'l moviment francament revolucionari s'estén ab impetuosa halenada per tots els àmbits de l'Estat. Segueix la lluyta.

Segueix la lluyta, si. L'autòcrata poderós vol sang. Quan els seus *fills* que allà lluny, en les immenses planes mandxurianes *sostenen l'honor y la integritat de la santa Russia* no n'hi envien, assedegat, reb la dels seus *fills* d'aquí.

Mes ay! aquests lluyten per la llibertat, per sa emancipació, volen sostraures al jou vergonyós sota'l quin resten apesarats fa segles y en sacrifici per la llibertat.

Quin goig morir per la llibertat! Quin gois ¡oh, si! saber que ab llur esforç han de lliurar al proxim!

Ab tal noble despreci de la vida, prossegueix sense descans la revolució; el problema está ja plantejat, el combat obert, y no es pas cosa de tornarse enrera. Ningú ho farà. Tots saben bé que aquell a qui les ungles del gran ós atrapin, té la sentencia feta. Tots saben bé que allà d'enllà la blanca Siberia'ls espera pera engolirlos dins ses presons, immens abim desconegut d'hont molts tart o may més n'eixiràn.

—

Y aixi y tot, gent de totes les classes, trevalladors manuals y pensadors s'apresten y's multipliquen pera la revolta, Hi ha a la Russia multitut d'homes que ab llur talent privilegiat han aixecat considerablement el nivell intelectual del poble. En l'hora de la lluyta s'han posat a la devantera de la manifestació popular y han exigit de l'autòcrata molt menys de lo que tenien dret a exigir. A molts els ha atrapat la grapa traydora; molts d'ells han ja acabat de veure la llum del gran Sol, mes al derrera d'elis un altre exèrcit de desvalguts s'hi arremolina, continuadors de l'obra que aquells han començat. No han de parar fins a la mort o fins a la victoria, que bé se la mereixen. Res hi fa que'l desventurat Gorki segueixi pres ni que'l *divi* tsar se prepari a venjar en ell tots els seus odis (1); ja sa obra revolucionaria s'es feta popular, y cap poder es capàç de detindrela. Les salvatges nagaitxes dels cosachs sols serviràn pera esperonar als combatents; sols per'atraure l'odi envers l'Estat rus, no ja de son poble, sinó de tot el món que ab més o menys rahó s'anomena civilisat.

Saludèm, donchs, al poble rus que's bat per la llibertat y prenemne exemple, car ell es el precursor de les grans lluytes socials y nacionals qu'en el segle que comencèm hem de presenciar.

Y tu, autòcrata rus, tremola sobre'l trono corcat qu'encara't sosté; tremola, si, que'l món sencer contra tu's prepara. Y tú ets tan petit!...

—

Y ara esperèm la cayguda del gran rus que ha d'endursen fins els recorts dels innombrables crims y violencies en que per anys y més anys s'ha fonamentat el seu odiós poder. Esperèm la desfeta de l'imperi del Nort, esperèm que hi torni la pau y s'encarrili per l'avenç. Y d'entre les runes de l'Estat, resorgirà la nació rica y floreixent. Resorgirà Polonia com si nasqués novament a la vida, com si eixis d'una fosca presó hont tants y tants anys ha estat encadenada. Resorgirà Finlandia; y la vella Moskovia, més *santa* qu'ara, serà digna d'Europa.

. . . . . .

Oh, si la onada d'emancipació del poble rus fos perfecta! Ella fóra la fita anunciadora de la posta dels grans Estats; ella l'aubada redemptora de la humanitat que tant anhelém.

OLAGUER MASSIP

(1) Al entrar en màquina aquest número els telègramas de Russia donen compte de la llibertat d'en Gorki.

NOVES

La vetlla del passat dijous tingué lloch en el «Progrés Autonomista» un *meeting* pera commemorar l'aniversari de la fundació de dita entitat.

El president en Pere Manén obrí l'acte ab un breu parlament, cedint la paraula al senyor Gasòliba, qui no pogué usarla per trobarse indisposat.

El senyor Soler excità a tots els socis a que procuressin fer la major propaganda possible, donchs sols fent convençuts se poden guanyar els adeptes que ab llur entusiasme fan triomfar les causes.

En Joaquim Arlubins llegí un ben pensat trevall estudiant les circunstancies que afecten a la vida social de Catalunya, deduhint que si el poble no està encara del tot identificat ab les idees nacionalistes es perque, a causa de la deficient instrucció que li dóna la migrada ensenyança oficial, no's troba ab les conduccions degudes pera sustraures a les seduccions dels politichs d'ofici y a la tendencia funesta a deixarse enlluhernar pels ídols y pels apassionaments personalistes.

En Joan Linares, de Palafrugell, se planygué de que's malgastin les energies catalanes en lluytes xorques, y de que les campanyes electorals distreguin l'atenció dels que sols s'haurien de sadollar en la dèu abundosa dels ideals nacionalistes.

En semblants termes s'expressà en Miquel Regàs, qui manifestà que lo que priva als regionalistes y federals de declararse francament nacionalistes es el mirar massa sovint a la politica, y poch a la veritable patria.

El senyor Roig y Pruna's declarà partidari d'adoptar un criteri ben radical, evitant tot eufemisme. Se felicità de la iniciativa de JOVENTUT, de voler posar en clar el veritable estat de les forces nacionalistes.

En Pujulà y Vallès s'adheri a l'acte en nom de JOVENTUT y rebaté'ls arguments dels enemichs y falsos amichs de Catalunya que procuren refredar nostres entusiasmes ab preteses rahons d'una malentesa conveniencia. Llegí a aquest propòsit un discurs d'en Pau Claris.

El president senyor Manén clogué l'acte remerciant a oradors y públich y encoratjant a tots a persevar en la empresa de nacionalisar a Catalunya.

—

El dilluns a la nit la distingida pianista senyoreta Carlota Campins, donà en la «Associació Wagneriana», un notable concert que li proporcionà entusiastes aplaudiments.

La senyoreta Campins ha progressat molt d'ençà les derreres vegades que havia tocat en públich: en son trevall pianistich comença ja a vèureshi una personalitat. Executa ab claretat y brillantesa, y sa dicció es correcte y sentida. La senyoreta Campins interpretà'l següent programa, escullit y seriós: *Rondó* y *Toccata* (op. 47), Clementi; *Tema, variacions* y *fuga* (de la op. 24), Haendel-Brahms; *Gran Sonata* en *la sost. major* (op. 11), Schumann; *Barcarola*, *Estudis (sol sost. major*, *do sost. menor* y *re bemol major)* y *Scherzo* en *do sost. major*, de Chopin.

—

Els catalanistes continúen mitj esclafats sota'l pes de la mà de ferro de l'actual govern.

Un govern tan ferreny y tan *poderós*, que no va a les Corts pera que no'l tombin.

La feresa no es precisament del govern, sinó de sos delegats que s'han proposat matar a disgustos al *¡Cu-Cut!* y *La Tralla*, els quals surten poch menys que a denuncia per número. O lo qu'es més *anómalo*: pateixen *secuestro* a Correus sens ésser denunciats.

Bé es cert que a Espanya sens anomalies no la compendriem la normalitat.

Diu que qui ho ha fet tot això es un senyor togat, molt tocat y posat en les coses que afecten a la *unidad de la patria*.

Però jo crech que són caricies d'en Rothwos, aqueix Sancho tan *fi* que tenim en nostre govern civil. O si no, reparin: ¿per qué són precisament *La Tralla* y el *¡Cu-Cut!* els periòdichs *preferits?*

Perque són els que més vegades l'han mapat y més vegades li han dit guapo.

Amor con amor se paga. Queda, donchs, probat qu'en tot això no hi tenen art ni part el govern ni les altes rahons d'Estat.

Són personalismes, y narcisismes, y... res més.

—

Per excés d'original deixarem de parlar en el número anterior de la conferencia donada en l'«Associació Wagneriana» pel seu director artistich en Miquel Doménech Espanyol, ab el titul «El *Don Juan* de Mozart y el Drama musical de Wagner».

El senyor Doménech feu avinent al públich que no tractava de refutar la conferencia de don Joan Maragall, exposant tot seguït les diferencies que hi ha entre la música pura y la dramàtica. Exposà també la diferencia entre'l caràcter imitatiu de la música de Wagner y la dels seus predecesssors. Negà'l caràcter de drama musical al *Don Juan* de Mozart, presentantlo com a exemple d'*òpera*, això si, de model d'òperes; y feu un estudi d'aquell maravellós fragment de *Siegfried* anomenat *Waldweben (Murmuris del bosch)*.

El senyor Doménech estudià finalment la evolució de la música y del drama musical, y digué que'l model d'aquest, fins ara, es el

de Wagner. Grans aplaudiments coronaren la conferencia del senyor Domènech.

—

Sembla que nostre valent company de Catalanisme el periòdich *La Tralla*, que ab ocasió de les postals enviades per JOVENTUT ens dirigí frases d'immerescut elogi y volgué fer pública sa adhesió a la *Unió Catalanista*, publicarà setmanalment, arrân del títul del periòdich, la declaració feta en la derrera Assamblea de la *Unió* per la Junta Permanent. Aixi ho fa, al menys, en el prop passat número.

Nostra enhorabona a *La Tralla*, desitjant que continuhin essent tan fructuoses com fins ara ses campanyes nacionalistes, fetes sempre ab cor obert y ab l'esperit ben ample pera bé de la causa de Catalunya.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 265 Barcelona, 9 de Març, 1905

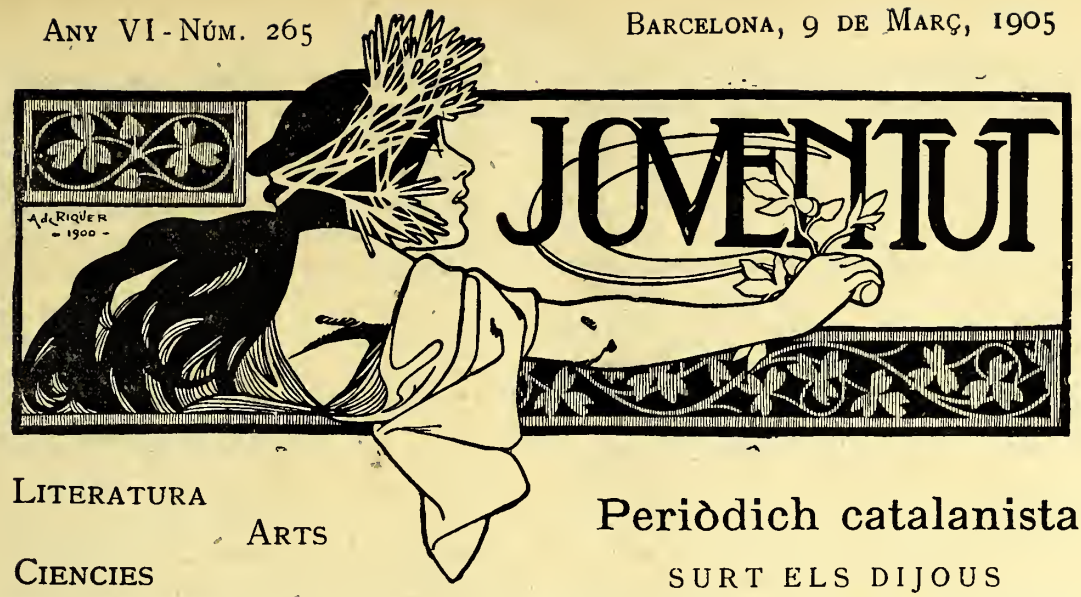

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Tinguèm serenitat, per Joseph M.ª Rosich.—Toros, per Oriol Martí.—Quelcòm de poètica, per Geroni Zanné.—Cabàs de pobre (un Os), per F. Pujulà y Vallès.—Els Articles d'en Joan Maragall. per R. Miquel y Planas.—Preludi, per Joan Vergès y Barris.—Per ull de garbell, per Emili Tintorer.—Companys, per Sebastià Junyent.—Notes bibliogràfiques, per Arnau Martínez y Seriñà.—Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Victor Català.—Plech 40.
DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 4.

TINGUEM SERENITAT

Per molt domini que un tingui de si meteix y per convençut que sia, dificilment hi ha qui pugui sostreures en determinats moments al pessimisme.

Ara meteix, molts catalanistes conscients y de cor se senten tan fondament desencoratjats devant de la innegablement pertorbadora divisió del Catalanisme, que qualsevol diria que quelcòm desconegut e imprevist ha vingut a deturar per sempre son procés de nacionalisació de Catalunya. Precisament nosaltres creyèm que, més gran que la meteixa divisió que acabèm de senyalar, seria que aquest desencoratjament a que'ns havém referit se generalisés, y per això, sense deixar de vista lo altre, enteném que déu iniciarse una vigorosa campanya pera combatrel, donchs seria realment deplorable que justament aquells que creuen—y no sense fonament—que la tasca del Catalanisme es més costosa y llarga de lo que molts se pensen, desdissin devant de contrarietats que, per molt dolorós que sia reconéixerho, s'ha de convenir que tenen explicació en una pila de fets qu'en més o en menys influeixen a tot arreu y molt més en els pobles decrèpits o poch cultes.

Tots acceptèm que aquest temperament de divisió en partits y colles y capelletes es la caracteristica d'aquells a quins tractém de combatre y educar, però ¿no es menys cert també qu'es defecte caracteristich d'ells, y tal volta més deplorable, la inconstancia dels que pretenen dirigirlos, ab l'agravant de qu'en aquests es més inexcusable?

Siguém rahonables. Es sensible, molt sensible que aquest esperit de banderia delmi encara tan vigorosament els rengles del Catalanisme. Som els primers en dòldrens de que tan poch s'hagi avençat en aquest sentit, però no podèm menys de reconéixer—y ab nosaltres creyém que tots els nacionalistes de bona voluntat—que no es el millor modo de corretgirho entregarse irreflexivament a planys, tan sincers com vulguin,

però immensament pertorbadors quan les circumstancies adverses, a que está subjecte tot moviment humá, fan més necessaria la enteresa y la serenitat en aquells que, allunyats de les miseries humanes, aspiren a un ideal superior.

Que no'ns sèparèm may de l'idealisme, proclamen molts. Y a continuació, pera justificar el seu clam, afegeixen: Qué hi fa que no arribèm may a assolir la seva implantació! Es bonich això ¿veritat? ¿Però es humá? Per anys y sigles d'acció educadora que's passessin, al dia que tractessim de lluytar ab la realitat, topariam ab idèntichs obstacles que ara.

Y no s'entengui que ab això volguém dir que dèu renunciarshi a aquesta acció educadora. Ben lluny de nosaltres aquesta opinió. Lo qu'entenèm dèu ferse precisament, es realisarla més vigorosa, harmonisarla, però a l'ensemps humanisarla. Opinèm qu'en presencia dels casos patològich-socials que debiliten l'organisme nacionalisador, dèu conservarse la serenitat: Estudiar reflexivament les seves causes, tenir en compte que com a medi curatiu d'aquesta mena de malalties dificilment pot apelarse a l'amputació per allò de que seria pitjor el remey que la continuació del mal, y sobre tot, no oblidarse may de que som homes y per lo tant, de que com a tals pesen constantment sobre nosaltres una pila d'influencies a les que quasi bé no més qu'espontaniament ens podém sostreure.

Nosaltres creyém que dintre del Catalanisme hi ha moltes personalitats que senten aquesta necessitat y's daleixen per portar a terme una acció en el sentit qu'hem exposat. Y creyém més, creyém que una crida, inspirada en aquest criteri, endreçada a tots els nacionalistes per les més autorisades veus, acoblaria a son voltant un estol d'adeptes disposats a lluytar resoltament per l'avenç positiu del Nacionalisme.

No més cal molta perseverancia, y cal també estar fondament convençut de qu'en tota obra humana hi ha quelcòm d'inevitable per perjudicial que sia. Y aquest convenciment dèu traduhirse en una gran altesa de mires y manifestarse per un ample esperit de concordia, donchs moltes vegades lo erroni y fins lo que aparentment sembla producte de la mala fe, no més es fill d'una desviació sempre perdonable, o de la influencia del medi ambient.

Ja ho havèm dit al principi: dificilment hi ha qui pugui sostreures al pessimisme en determinats moments, però tampoch ens cansarèm de repetirho: tinguèm serenitat.

JOSEPH M.ª ROSICH

¡¡TOROS!!

«Es una fiesta española
que corre de prole en prole
y el gobierno no la abole
ni habrá nadie que la abola.»

A manca d'altres assumptos, la prempsa omple planes y més planes tractant del dictamen del Concell d'Estat favorable a la celebració de *corridas de toros* en diumenge.

¿Ens ha de causar això estranyesa? No, si ens fem càrrech de que som a Espanya y de que aquí quan per casualitat algú encerta una cosa, no falta qui procuri per tots els medis esguerrarho, pera que no pugui dirse que s'ha fet quelcòm de bo.

No'n fa pas pochs d'anys que ab més o menys constancia ve trevallantse pera acabar d'un cop ab aquell espectacle que'ns rebaixa als ulls dels paisos cultes, y que per això meteix els *castilas* han calificat de *nacional*. Inútils han sigut tots els esforços dels adversaris més decidits.—*No toquéis á los toros, no toquéis la marina* y el *nolli me tangere* era la rahó suprema que alegaven sos partidaris *enragés* a manca de més sòlides rahons. Un dels arguments de que solien servirse pera taparnos la boca era qu'estant ben arrelat en les costums del poble no podia ésser suprimit sense causar una fonda pertorbació.

Donchs bé; la desgraciada lley del descans dominical, ha vingut a demostrar la falsetat d'aytal rahonament. Una festa que ha rebut una ferida mortal no més prohibint sa celebració un dia cada setmana, no pot pas tenir uns fonaments tan macisos com sos partidaris suposaven. Diguin més bé que'l públich hi anava tan sols per rutina, pera passar la estona, donchs suprimida la ocasió gayrebé ha quedat suprimit el pecat, y després de tot no ha ocorregut cap d'aquells cataclismes ab que'ns amenaçaven.

Altrement sempre hi haurèm guanyat quel-

còm: lo saber que a la mà del govern està treure d'una vegada la nota infamant qué tant sovint els pobles civilisats ens tiren per la cara. Per lo demés, no cal pas que'ns fem ilusions. Ja he dit qu'aquí may se pot fer una cosa ben feta. De tota la lley del descans dominical, això era lo únich verament digne de lloança, y per això meteix será l'únich que's treurà, are'l Concell d'Estat y més tart el Govern, sens dubte, escoltant les interessades súpliques d'aquelles tan castices personalitats que volen a tota costa continuar la historia d'Espanya (pot ser per la pressa que tenen d'acabarla) ho esborrarán d'una plomada.

Y la cosa no será pas gens dificil. Si s'hagués dit com calia: «considerant que les *corridas de toros* són un espectacle barbre, crudel, selvatge y desmoralisador, queden per sempre més suprimides» aleshores els defensors de la festa nacional, haurien tingut de presentarse ab la cara descoberta, revelant que anteposaven llurs interessos y gustos particulars, al interès d'alta moral y de superior higiene social que reclamen la desaparició d'aquella festa indigna, però com que nostres llegisladors tenen la gracia (a la fi espanyols) de no poguer tocar una cosa que no la espatllin, proposantse assolir un fi lloable, y atacar un mal força perillós, no s'atreviren a usar un medi directe y enèrgich, sinó que recorregueren a procediments coberts y dissimulats y aixi han donat pretext a que's reclamés contra una lley que considerava de pitjor condició els *toros* que'ls altres espectacles, y com que (externament) l'argumentació es llògica, donats els motius invocats, y prescindint de la rahó moral, no trova justificació el precepte legal.

¿Quin dia hi haurà un govern que tingui la suficient enteresa pera atacar d'arrel la malura, y pera no fer cas dels que volen lucrar a despeses del embrutiment del poble? ¿Què són els interessos d'uns quants particulars enfront del bé de tot un poble? Els propietaris dels torins que'ls dediquin a millor objecte, escoles, fàbriques, magatzèms, graners; els *ganaderos* que procurin poguer fornir als escorxadors d'un bestiar triat, y faràn bona obra, donchs l'alimentació sanitosa es la base principal de la salubritat pública. ¿Y dels *toreros?* Crech que d'aquests no val la pena d'ocuparsen; els qúe sàpiguen y vulguin trevallar no'ls hi mancarà feyna, els que no siguin bons pera cap ofici, ab una mica d'influhencia, ya podràn enquibirse en el Cos d'ordre públich o similars, o en alguna oficina de l'Estat.

Volguer sostenir les *corridas* pera que menjin aquesta gentussa, seria molt més injust que pretendre mantenir un foco d'infecció en una ciutat pera donar feyna als metges, apotecaris y enterramorts.

—

Escrites aquestes ratlles llegeixo en el *Brusi* d'avuy, un escrit que no puch estarme de copiar:

UN SIGLO ATRÁS

DIARIO DE BARCELONA DEL 4 DE MARZO DE 1805

Real cédula de S. M. y Señores del Consejo, dada en Aranjuez, á 10 de Febrero de 1805, por la qual se prohiben absolutamente en todo el Reyno, sin excepción de la Corte, las fiestas de toros y novillos de muerte, con lo demás que se expresa. Véndese en Madrid en la imprenta Real. En esta Real Cédula se manifiesta que estando prohibido por el capítulo sexto de la Real pragmática de 9 de noviembre de 1785 las fiestas de toros de muerte en todos los pueblos del Reyno, á excepción de los en que hubiere concesión perpetua ó temporal con aplicación á productos de beneficencia; y que en cuanto á éstos debiera examinar el Consejo el punto de subrogación de equivalente ó arbitrios, antes que se verificase la suspensión de ellas y proponerlo para la conveniente resolución; han sido repetidas las reales órdenes en que el Rey ha manifestado sus deseos de la más puntual observancia de dicha disposición; pero á pesar de ellas se han obtenido licencias con aparentes títulos de piedad y utilidad pública, y se han hecho casi continuos los recursos de esta clase.

«Con ocasión de algunos de ellos, dice S. M. en la Real Cédula, que remití al Gobernador del mi Consejo, Conde de Montarco, me manifestó con el celo que acostumbra los males políticos y morales que resultan de tales espectáculos. Y habiendo remitido este informe á consulta del mi Consejo pleno me hizo presente en 20 de diciembre último lo resultante del voluminoso expediente formado en él desde el año de 1771, y lo propuesto por mis Fiscales, exponiéndome la importancia de que me sirviese abolir unos espectáculos, que al paso que son poco conformes á la humanidad que caracteriza á los españoles, causan un conocido perjuicio á la agricultura por el estorbo que oponen al fomento de la ganadería vacuna y caballar, y el atraso de la industria por el lastimoso desprecio de tiempo que ocasionan en días que deben ocupar los artesanos en sus labores. Y por mi Real resolución á la expresada consulta, conformándome con el parecer del mi Consejo, al mismo tiempo que he denegado la concesión de las licencias que estaban pendientes, he tenido á bien prohibir absolutamente en todo el Reyno, sin excepción de la Corte, las fiestas de toros y novillos de muerte, mandando no se admita recurso ni representación sobre este particular; y que los que tuvieren concesión perpetua ó temporal, con destino público de sus productos útil ó piadoso, propongan arbitrios equivalentes al mi Consejo, quien me los haga presentes para mi soberana resolución.»

Això passava ara fa cent anys. Els que visquin d'aquí una centuria ¿hauràn sigut mès sortosos que nosaltres? ¿Quedaràn les *corridas de toros* sols com un recort de les èpoques barbres, o continuaràn essent el número obligat del programa oficial en totes les festes populars o reyals de l'Estat espanyol? Es difícil profetisarho. ¡Qui sab lo qu'en quedarà de tot això quan acabi el present siglel

ORIOL MARTÍ

QUELCOM DE POETICA

Els poetes tantost deixen volar hiperbòlicament la imaginació, deixatant les imatges y fentne una serie de variacions indefinides; tantost concentren en un vers la major suma de poesia (o sigui de substancia) possible. La naturalesa de l'assumpte es l'arbitre absolut. El poeta, mestre en l'art de concentrar, esdevè, baix l'imperi de la necessitat poètica, deixatat y difús. El poeta que tan sols expressa sos sentiments y emocions ab formes pomposes y magnifiques, pot, ab un sol vers, produhir un ver moment estètich. Parlèm del cas en que abdós poetes siguin poetes de debò.

—

L'amplificació y la concentració en poesia no acostumen marxar paralelament, diuen els critichs; sinó en moments escepcionals. Però aquests *moments excepcionals* són freqüents, y 's realisen sovint en un meteix poeta. (En D'Annunzio n'es un exemple). Aixi veyèm (seguint als critichs) que a la concentració dantesca (*La Commedia* malgrat ses dimensions es un model de concentració poètica), segueix la dolça fluidesa del Petrarca, una mena d'amplificació tendra y suavissima. A l'amplificació pomposa y magnifica d'en Victor Hugo, segueix la poètica forma esculptural de l'Heredia, mestre entre'ls mestres en el difícil art d'expressar els conceptes poètichs ab justesa absoluta. A la empenta lírica de l'Espronceda, segueix la imponderable y potser may superada concentració lírica de Bècquer, el poetá hispànich que mès emocions ens ha sugerit ab menys medis d'expressió.

—

L'amplificació poètica sol existir de dues maneres distintes: Petrarca y Victor Hugo les representen respectivament. Petrarca, al amplificar la forma poètica la esperitualisa; un mistich encis li fa trobar noves y vaporoses formes musicals en el llenguatge corresponents a igual nombre de vibracions anímiques... Y allavors la dolcissima parla del *si* s'espandeix com una inondació benèfica, sens onatges ni esvalots. L'amplificació petrarquesca tè la dolcesa y serenor d'una aubada primaveral. El dolç Petrarca desenrotlla'l concepte poètich tal com se desenrotlla ab tranquila majestat una melodia de Carissimi o de Gluck. Es una amplificació de bon gust, una exquisitat, un raig impalpable y durader d'essencia poètica escampat pels versos: el dolç Petrarca ennobleix tot lo que toca, ab aquell gest seu de noble senyoria y distinció, preludi del proper Renaixement.

Al contrari, en Victor Hugo es el princep de l'amplificació pomposa. Es mestre en la hipèrbole, sa fantasia no tè fites, son llenguatge s'enlayra vertiginós en cerca del contrast, de lo sorprenent: en Victor Hugo es el rey de les metàfores, el prodigiós domptador de la llengua francesa que pera ell no tè dificultats ni secrets. Admira la manera com en Victor Hugo aumenta o disminueix la apariencia de les coses, les transformacions que les hi fa sofrir, la suprema indiferencia ab que hi juga... L'amplificació de Victor Hugo es una amplificació potent, aixi com la del Petrarca es dolça y suau. En Victor Hugo amplifica ab tots els timbres de la orquestra moderna: Francesco Petrarca's val tan sols d'un dolcissim *hautbois* y de qualques instruments de corda... Y potser parla'l poeta dels *Trionfi* ab mès intensitat y emoció que'l geganti cantayre de *La Légende des Siècles*. ¡Pot tant el sò de l'*hautbois!*

L'amplificació, llençada al galop pel curs de la historia de la poesia, assoleix finalment moments de bogeria y de frenesi; en Verhaeren avuy sembla ja haverne arribat al *summum*. Y com que'ls extrèms se junten quasi sempre, en Verhaeren, a força d'amplificar, concentra:

> Une aveugle s'appuie à la muraille
> Et vend de la lumière en des boîtes d'un sou.

—

Però creyèm que la concentració en poesia (no ho assegurèm, no fem mès que crèureho) val mès que l'amplificació. El do de concentrar mès essencia poètica en menys paraules es propri dels escullits y predilectes de les Muses.

En llengues modernes, Dant Alighieri concentra en cada tersina de sa *Commedia* efluvis eterns de poesia: ha trobat frases d'intensitat poètica imponderable. La llegenda escrita al *sommo* de la porta infernal (*Dell'Inferno*, Cant III), es un exemple de concentració poètica:

> Per me si va nella città dolente,
> Per me si va nell'eternal dolore,
> Per me si va tra la perdute gente.
> Giustizia mosse'l mio alto Fattore;
> Fecemi la divina Potestate,
> La somma Sapienza e'l primo Amore.

Dinanzi a me non fur cose create
Se non eterne; ed io eterno duro:
Lasciate ogni speranza, voi che'ntrate.

En altres grans poemes, d'esplendorosa volada y magnes formes, notables per l'amplificació, s'hi troben moments de concentració intensa: n'hi ha en *La Chanson de Roland*, en la *Nibelungenlied*, en el *Parzival* de Chrétien de Troies, en el de Wolfram von Eschenbach, en el de Richard Wagner; en l'*Orlando furioso*, en *La Gerusalemme liberata*, en el *Faust*, en *La Légende des Siècles*, en *L'Atlàntida* (1); y no parlém de *Der Ring des Nibelungen*, perque es potser el més clar espill de poesia concentrada en un gran y llarch poema.

Entre'ls moderns poetes francesos es comú el do de la concentració. Villiers de L'Isle Adam, Leconte de L'Isle, Baudelaire, Gautier, Mallarmé, Verlaine, Dierx, Samain, Régnier, Catulle Mendés, Moreas, Saint Georges de Bouhélier, Jean Lorrain, Heredia, Laforgue, Vielé-Griffin, Kahn, Stuart-Merrill, etc., han realisat vers prodigis de concentració poética. La concentració poética existent en les obres dels moderns poetes francesos, se dèu a la refinadissima cultura d'aquests. La concentració poética es filla sempre del bon gust, de la intuició de l'harmonia, d'una educació clàssica esmerada. Aquestes qualitats permeten als autors francesos trobar la manera d'expressar els conceptes poétichs ab *poètica precisió*, de donarnos la essencia de l'assumpte, d'estalviar paraules inútils, de no caure en el prosaisme. Recordis els prodigis poétichs realisats ab la tràgica historia de l'última regina d'Egipte per Heredia, Samain y Kahn; ¿qui no la veu en els sonets dels primers y en la curta poesia del ters, tan potent, veritable, encisera y divina, com se veu en la llarga y amplificada poesia de l'Angel Guimerà, en la magnifica *Cleopatra*?

—

El poeta que amplifica o concentra, dèu tenir sempre per norma'l bon gust propri, el sentiment de les proporcions. Exagerant, el poeta amplificador arriba al deixatament, al prosaisme, substituhint la poesia per le prosa rimada: exagerant, el poeta concentrador arriba a lo ininteligible; al enigma y a la kàbala.

GERONI ZANNÉ

(1) Es model de concentració poètica la manera com descriu mossèn Verdaguer la mort que Hèrcul dóna al drach:

Ell, sortejantlo, aixafa d'un colp de peu sa testa,
y el monstre deixa caure ses ales y son vol;
sangnós verí espurneja les flors, y sa feresta
mirada va apagantse com llum d'un sech gresol.

CABÁS DE POBRE

(UN ÒS)

¿La prèdica condueix a quelcòm útil?

Uns dels amors que més fondament he sentit y sento es el de les criatures. Les aymo perque aymo l'avenir, y elles són el demà. Sempre he cregut que l'amor vers elles es lo primer que's tindria de fer sentir al poble. Fins tenint mires egoistes, el poble hi ve interessat en aymarles, perque les generacions no se succeeixen esborrantse del tot les unes pera fer lloch a les altres, sinó que s'entrelliguen entre si com les malles d'una cadena, y la majoria dels adultes d'avuy la fruhirèm la obra revolucionaria de la joventut que formaràn els marrechs que terregen encara pels carrers. Però les aymo, més que per res, perque elles són la senzillesa. Repassi qui vulgui ferho la colecció de JOVENTUT y en no pochs escrits meus hi trobarà concretament expressat aquell amor.

Donchs bé, un miserable libelista que ha après a ésser injust a copia de veure que'ls seus actes no cridaven l'atenció de la Justicia, deixant sa llengua postissa (que vol semblar la castellana) pera donar més carácter d'autenticitat a la cita, escrigué en catalá copiantho (al dir d'ell) d'un meu article, «que jo tenia per estúpit el somris d'una criatura y que'm feya entrar ganes d'abofetejarla».

La lectura de semblant injusticia, no'm va pas inspirar despreci, perque poques voltes me n'inspiren els actes dels homes, ja que tots, fins els més immorals, — dich mal; els més immorals sobre tot — tenen influhencia en l'harmonia general. Però sinó despreci, me va inspirar idees lo qu'es sempre d'agrahir. Heusaqui materia pera un rosegó de *Cabàs de pobre*, titulat: *De còm els miserables són útils a la república.*

En altres paísos, y potser aqui també (no ho vull investigar) aquella apòcrifa imputació donaria lloch a procediments judicials, no ja per lo que la afirmació deshonra, desacredita o menyspreuha a qui s'atribueix, sinó per quant el libelista incorre escrivint, en l'original delicte de robo, estafa, o pera no fer confusions ab les definicions que d'aquestes paraules donen els còdichs, el li-

belista entra de ple en el concepte del *lladre* en general.

He dit qu'en altres paisos donaria lloch a procediments judicials; afegeixo que, dubto que la pretensió prosperès. ¿Per què? Perque la justicia històrica podrà diferenciarse en quant a cortesia en un o en altre lloch, però arreu es burgesa. En tal pais *escolta* més, en tal altre es més benèvola; en tots sols té la vista fita en lo material. Y la justicia històrica com totes les institucions no es més que un reflexe de l'ànima del poble.

Anèu y prenèu el rellotge d'aquell súbdit xino. Serèu empresonat. Anèu y prenèu una idea d'aquell altre home. Corrèu el perill, si la idea es bona, d'èsser tinguts per sabis; perill tant més gros quan més ignorants sièu, ja que la cayguda serà major y més gran el ridicul. Oh,—diuen els altruistes limitats— es que les idees son útils als homes y han de pertanyer a tots! Conformes, no hi tinch res que dir; considero les idees tan útils com les cases; per'xò m'admiro de que no proclamin també del comú aquestes derreres.

Pera la justicia, robar en l'ordre moral, no es robar. No crech necessari probar aquesta afirmació, en aquest pais ahont podèm veure a tot hora pels carrers homes que han guanyat honra traduhint llibres y firmantlos com a originals y homes que mancats de tota idea propria, pera cobrar el tant per article que'ls hi donen, ab l'escusa de fer crítica agafen les obres, les reprodueixen, les tergiversen y les comenten, ab la meteixa frescor que altres reprodueixen, tergiversen o comenten una cadena d'or o una agulla de corbata del vehí. No'm planyo de la sòrt d'aaquells, sinó de la disort d'aquests. La necessitat es en tots ells una lley, y planyo als necessitats.

Si pera casos tan clars, si bè hi ha sanció, es com si no n'hi hagués, ¿què ha de succehir pera casos que són més discutibles mercès a l'ànima convencional que batega en la societat? El còdich no'n parla, però si la lògica. Esbrinemho.

Sortiu al carrer y afirmèu que N. no es propietari de sa casa perque es vostra ja qu'ell vos la donà de paraula y per escrit que diu aixi... Y llegiu l'escrit, y pronuncièu les paraules que'l tal N. ni va fer ni va pronunciar. ¿Què vos passarà? De moment, N. té una acció contra vosaltres — però deixant l'acció — té també una frase gràfica pera explicar sa situació. N. dirà: me volen robar la casa y Fulano es el lladre.

Donchs bè, quant surt y un diu que N. no té rahó, perque li va donar en un escrit que diu aixi... (aquí l'escrit apòcrif), ¿aquest un no es tan lladre com aquell altre? ¿Per quina rahó no? ¿Robar un *ordre moral* no es més grave que robar una pessa de terra?

Jo crech que si; per això jo tinch per lladres a tots aquells que pera combatrem m'atribueixen actes, paraules o escrits que no he fet ni pronunciat. Si bè a molts d'ells no necessitava entrar en l'ordre moral pera aplicarlos aquell calificatiu.

Y entrant en l'ordre d'idees que motiva la pregunta que capsa aquest escrit, ¿es útil la prèdica si un farsant qualsevol més popular y ab més oidors vos la pot tergiversar? Si; es útil.

Els que a mi m'han escoltat aprengueren a aymar a les criatures; els que l'escoltaren a n'ell, també, per quant me presentava com a odiable per no aymarles. ¿Y què representa la persona devant de la finalitat de la idea que s'assoleix? ¡Quànt poch valor tenen les predicacions que esperen remuneració!

Els actes més innobles dels més innobles homes són útils, sinó directa, indirectament al bè publich. Els bons obren per acció, els malvats per reacció, però tots obren en bè. El Bè, es el sol vers ahont camina la humanitat. Progressar es marxar vers al Bé. ¿Còm podrien precisament els *petits*, tenir la gran força de desviar ab llurs petiteses la marxa?

Obra, no importa en quin sentit y coadjuvaràs! Heusaqui l'imperatiu de la vida social.

Per això soch partidari de la llibertat absoluta.

F. Pujulá y Vallès

ELS ARTICLES D'EN JOAN MARAGALL (1)

Caldria fer avuy en dia un gran esforç y extremar les nostres facultats d'abstracció, pera tenir fe en lo que s'ha calificat de Sacerdoci de la Prempsa. Pobre Prempsa y pobre Sacerdoci!

Mes això que'ns passa a nosaltres, no deu pas ésser una apreciació merament subgectiva quan s'escàu igualment a ésser l'opinió de molts. Els *chicos de la prensa* com els hi diuen els castellans, han vingut a parar en quelcòm, sinó despreciable, rebutj al menys y exhudat del seudo-intelectualisme del nostre temps, que incapaç de produhir obra propria s'ha arracerat com en un quartel d'invàlits en lès redaccions dels mal anomenats órguens de la opinió, d'aquells que's disputen entre ells el titul *de mayor circulación de España*, o de la Provincia quan menys.

Es pel contrast, únicament pel contrast, que se'ns han acudit semblants reflexions al fullejar el llibre dels Articles den Maragall, ara de nou aplegats com tribut d'admiració al Periodista, al únich periodista podriem dir, que de molt temps ensà ha estat digne d'ostentar aytal nom entre nosaltres.

Com sigui que'l periodista ve obligat a estar en intim contacte ab el món de la realitat es perillosissim pera ell aytal contacte si a la percepció de que ha d'estar dotat no uneix una atribució preeminent: la serenitat.

Es per aquesta facultat superior qu'en Maragall se'ns presenta com un gran Periodista; es per aquella claretat de juhi que li es propria que sos articles resplandeixen ab intensitat igual, passada y tot l'actualitat palpitant que'ls inspirà. Y aquí cal fer una distinció entre la serenitat d'en Maragall, jove, ab Ideals de vida y expansió, y l'altra mena de serenitat desenganyada, més aparent que real d'un Núñez de Arce o d'un Selgas, sempre vells que, esgrimint la paradoxa y el silogisme escolàstich creuen fer obra defensiva enfront de lo qu'ells tenen per atentatori als principis que constitueixen llur credo immutable y incommovible.

Aixi es que ab verdadera fruhició hem tornat a llegir aquell article *Patria Nueva* que es sens dubte, de tot lo que s'ha escrit al escalf del sentiment catalanista, lo que més de dret tira al cor de la Espanya momificada. Aquella serenitat, aquella manera de dir sense rebuscaments, com qui parla per ell sol de coses que l'han preocupat fondament y en les quals ha vist clar, y que exposa sense artifici, allò precisament es lo que fa trontollar com per descuyt l'armatost corcat de les Patries de convenció. Y aquells que fan patries noves qu'en resulten de grans quan se'ns presenten tan lliures d'apassionaments, tan possehits de llur tasca edificadora!

¿Y quin es el secret d'en Maragall pera que al passar per son temperament, les coses quedin tan purificades? Oh, es ben senzill de dir: perque en Maragall es tot un Poeta. No es un optimisme el seu, doctrinal y sistemàtich com el del Doctor Pangloss, quin fa aparèixer de color de rosa totes les coses a sos ulls; es que les coses vistes de la elevació d'hont el Poeta se les mira, perden tot allò que tenen de matusser, se desprenen d'elles les impureses tranzitories que les enlletgeixen y desvirtuen aparentment, y són considerades tan sols en lo que tenen de verament transcendental. Els qui lluytèm apassionadament y cegament per un Ideal, no sempre usèm les armes que són dignes de la grandesa del Fi que perseguim; mes el Poeta, qui ab sa força d'evocació ha arribat a colocarse ja en el cim cobejat, pot seguir les fases de la lluyta prescindint de lo que tota lluyta té de apassionat, y desde son aguayt alterós capir serenament els obgectius que'ls combatents se proposen, y ab son gest reclamar l'atenció dels seus pera que, dirigint de quan en quan els esguarts al lloch hont ell se troba, no perdin la exacte orientació del Fi pel qual lluyten.

Tal es l'efecte que'ns fa el llibre d'en Maragall. En els moments actuals que ho són de crisi pera'l Catalanisme, convé rellegirlos aquests Artícles; ells hauràn de recordarnos tal volta quelcòm de transcendental que l'ardor de la lluyta pot havernos fet oblidar, y que, essent accidental, ha pogut distrèurens de la grandiositat de la nosta Causa Nacionalista.

R. Miquel y Planas

(1) J. Maragall.—Artículos (1893-1903.)—Barcelona 1904.—1 vol. en 4.t de 300 pàg. imprés per Giró.

PRELUDI

Una onada de llum misteriosa
inondava les ombres de la nit,
y pel bosch adormit
s'esbandía amplament, voluptuosa.
Y el bosch, sobtat, pesadament movía
son cap rublert de somnis, y mitj·reya,
tot pàlit y esblaymat y al bés del día;
demunt ses branques la rosada queya.
Y glopades de llum, com halenades
del día que s'atança,
vessaven de les ombres inflamades
y omplíen la boscuria de frisança,
y de sa testa hermosa
les verdes fulles, tremolant, creaven
una dolça remor melodiosa.

Al fons de la planura
deserta y entelada,
s'esbadellà rihenta la Natura,
y aparegué la mar incendiada,
tota roja de vida...
Les flames de l'amor la fecondaren
y de sobte, nasqué de les onades
Afrodita esplendent y engelosida.
Els petons de la brisa li esbullaren
la rossa cabellera,
qu'en folles revolades
omplí l'espay d'aurada polsaguera,
y s'esbandí sobre la mar serena
una cascata d'or!
Y la mar, tota plena
de lascivia y d'amor,
se revolcà en les carns de la *deesa*
y se va illuminar de sa nuhesa.
Y Afrodita de rossa cabellera
demunt l'aygua blavosa
nedà suau, lleugera,
vers la tranquila platja harmoniosa.

Sobre'l vert lluminós de la planura
avança majestuosa y reposada
la Deesa, superba d'hermosura;
y la terra somríu il-luminada,
s'aixampla'l cel y l'univers inonda
de sa blavor serena;
la Nuta se desvetlla y se deixonda
y obre'ls llabis en flor, y fresca halena
se'n exhala festosa y joganera,
riçant els camps de verdejants onades,
y escampant amplament la primavera
ab ses folles besades.
Y avança armoniosa la Deesa!...
vessant arreu, com pluja de rosada,
frescor de jovenesa
y mirades ardents de llum daurada.
Y el bosch, frenètich, febrosench, espera
veyent la hermosa que vers ell s'atança,
y per sobre sa verda cabellera
sent passar una estranya esgarrifança.
Y tremolant, joyosament s'agita
ple d'amor, ab els braços ben estesos!...
y en son fullatge esplendorós, palpita
una harmonía de remors de besos.

Afrodita penetra en la boscuria,
gentil y enjogassada,
ab alegra canturia,
com el joyós esbart de l'aucellada!
Va vestida de pagesa,
té'ls braços vermellosos y groixuts,
té les dents blanques y la boca encesa,
y té'ls llabis carnosos y molçuts;
té'l pit ferm de donzella
y la forma del cos arrodonida,
y la cara vermella
plena de joya y esclatant de vida;
té'ls ulls blaus y serens com la mar blava,
y un ruixat esplendent de cabell ros
qu'en flames d'or hermosament s'esbrava,
coronantla d'un nimbe lluminós.
Passa cantant sota'l verdós fullatge,
passa riallera, les dents blanquejant,
mossegant ab delicia'l fresch oratge
que a la boca la va petonejant!
Y el bosch es ple de flors,
de llum y de colors,
d'insectes y d'aucells,
y esbulla sos cabells!...
y blinca son brancàm!...
y la boscuria en pes aixeca un clam,
un himne d'alegría,
tota prenyada de la llum del día!! ..

JOAN VERGÈS Y BARRIS

PER ULL DE GARBELL

Si no recordo malament, fa prop d'un any qu'en un poble de Castella, un senyor, crech que militar, va tenir una pensada: Organisar un batalló infantil. Els marrechs d'avuy, defensors de la patria demà, anirien preparantse pera cumplir sa honorable tasca: tasca de matar y morir qu'es tan honorable com qualsevulla altra. Y se creà el batalló; y els soldats, *clases*, oficials y fins generals en miniatura sortiren un dia pels carrers y plaças del poble castellà en correcta formació, uniformats, ab fusells y sabres, ab galons y banderas, els ulls guspirejant y les goles seques. Al devant una banda militar també en miniatura anava tocant la *Marcha de Cádiz*.

Y el poble, del poble castellà feu una ovació al batalló infantil; els pares se mostraven orgullosos de la marcialitat dels seus marrechs y les mares enternides ploraven llàgrimes dolças contemplant entre sabres y bayonetes lluhentes als tendres reyetons del seu cor. Y a Madrid la pensada feu sensació; les felicitacions y encoratjaments de les més elevades personalitats plogueren sobre'l poble patriòtich; y altres pobles d'Espanya no volgueren ésser menys; y cada un d'ells creà son batalló infantil.

Entre'ls tals Villena.

Y a Villena hi ha passat are lo següent que copio d'un diari:

JUGAR CON ARMAS

Villena.—Uu niño que enseñaba á otro una pistola, tuvo la desgracia de que se le disparara, matando á su compañero.

Ambos pertenecían al batallón infantil.

El batallón asistirá al entierro con objeto de hacer los honores al muerto, que era teniente coronel del mismo.

El matador figuraba como asistente del comandante.

Abdós nens pertanyien al batalló infantil; agafaren afició a les armes y jugant ab elles se mataren. Es a dir l'assistent matà al tinent coronel. Evidentment no hi dèu haver gayre disciplina en el batalló de Villena quant se permet jugar als assistents ab els coronels. Serà necessari obrir una informació; fins no falta qui assegura que'l ministre de la Guerra, el general de planta y decoratiu que ha de deixar *épatés* als estrangers quant els visiti, lo qual serà aviat si Déu no hi posa remey, el general Martitegui en fi, s'inclina a la formació de sumari ràpit y constitució de concell de guerra pera aclarir si hi ha hagut quelcòm més que imprudencia temeraria en el fet de autos que ha costat la vida a un tinent coronel infantil. Altres diuen que's farà un monument expiatori y recordatori al nen-hèroe, a la victima ignocenta del amor a la patria que un dia ¡ay! hauria defensat ab valor indòmit. Altres diuen, moltes coses més... moltes tonteries més.

Dels pares ningú s'en recorda. Confesso ingenuament que jo tampoch. No, el pare y mare del tinent coronel no són pas dignes de llàstima. Ells són els autors únichs y únichs responsables de la mort del seu fill. Voliau que vostre fill fos un hèroe, que's disfrassés de valent, y que olorés la pòlvora; excitavau la seva imaginació envolcallantlo ab coloraynes posantli armes al muscle y parlantli de *tiros* y batalles; voliau ferlo espanyol, espanyol digne de la Espanya guerrera de la historia, atabalantlo continuament ab allò de l'honor y la patria, el *valor* y la *sangre*, les *cargas á la bayoneta* y les *descargas cerradas;* li recordavau les Navas y Bailén fentli ovirar pera quant fos gran, carniceries espantoses en que ell, el vostre fillet, hi pendria part honorable, contribuhint ab l'esforç del seu braç y si convingués ab gotes de la seva sang a venjar les derreres desfetes de la patria; l'ubriagavau sens treva ab el crit de *viva España;* voliau en fi, que vostre fill fos un militar y si pogués ésser un general; donchs, ja ho ha sigut, o per lo menys ha mort com deurien morir tots els militars y generals: d'un *tiro*.

Desgraciadament pera sa gloria els espanyols no hi acostumen a morir aixi.

Si, vosaltres sou els assessins del vostre fill, vosaltres pares vanitosos y mares ploraneres que tremolant d'emoció veyau desfilar el ridicol batalló pels carrers de Villena al compàs marcial de la *marcha de Cádiz*, vosaltres y els vostres conciutadans y tots els valents de Villena.

Are no més manca, que no's desanimin els de Villena y els demés pobles que també tenen batalló infantil. Jo no'n tinch pas cap por de que's desanimin. El de Villena sobre tot perque'l seu batalló ja té historia; historia de sang que's la historia honorifica de tots els batallons. Endevant donchs. Avuy

ha estat un fet casual que ha fet vessar sang; demà poden buscar un pretext qualsevol pera armar *bronquina*. Una petita sublevació al crit de *viva la república*, o una expedició ben preparada pera conquerir, dominar y colonisar a cops de sabre — l'Azcárraga els hi darà llissons pera organisar l'exército expedicionari — la terra de Liliput per exemple, són projectes verament temptadors y que, a sortirne ayrosos, podrien donar nous dies de gloria a la *España aletargada* al meteix temps que posar la bandera del batalló infantil de Villena a la altura de sang del batalló de grans més pintat.

¿Y qui sab? Potser derrera dels petits vindràn els grans y els grans en lloch de conquerir Liliput conqueriràn un món nou, y si no'n troben de nou reconqueriràn el vell que ja quasi han perdut del tot. Lo escencial es que a Espanya torni a ésser veritat allò de que «*el sol no se pone en sus dominios*».

¡Quina gloria pera els de Villena si per causa d'ells tot això arribés a ésser una realitat! Y no se'm digui que somnio despert. Les petites causes produeixen a voltes els més grans efectes, y sabut es que la sang vessada ab mires als més nobles ideals no es may estèril.

¿Per qué, donchs, la sang del petit tinent coronel, victima indiscutible de *su acendrado amor á la patria* y del seu esperit batallador no podria, anys a venir, traduirse en un reflorimen del antich ardor bélich que tan gran feu a la vella Espanya?

Jo no ho crech, però..... ¡es tan singular això de l'esperit patri y l'esperit bélich, y l'honor, y l'heroicitat y el valor y el militarisme!

—

Aquí, no'n volém de sang.

Bona proba n'es la alocució que aquests dies ha publicat la prempsa de Barcelona encaminada a formar una lliga contra el desafio. Va firmada per uns quants centenars de noms de lo més granat que tenim. Ademés d'alguns militars — *rara avis* — y d'alguns *republicanots*, la plana major del carlisme y catolicisme més o menys vergonyants fan en ella sa professió de fe *anti-duelista*.

Encara que no deixa de tenir els seus punts d'irònich això de que'ls més entusiastes siguin precisament els humils creyents d'aquella Iglesia qu'en altres temps contribuhi tant al esplendor y ressonancia dels «Judicis de Déu» dels que s'en deriva el desafio, d'aquella Iglesia que no feu res pera destruir la estúpida superstició de que Déu donava la victoria en els tals «Judicis» no al més fort sinó al que tenia més rahó, no'm sab pas greu que avuy ells y ab ells l'Iglesia modifiquin las seves opinions sobre aytal assumpto y contribueixin a desfer aquella ridícula preocupació que consisteix en creure deshonrat qui rebutja batres ab el primer valent que vos desafia.

Oblidemlos els «Judicis de Déu» y la vostra historia y per un cop — ¡oh, sols per un cop! — donemse les mans. No vull pas dir que jo tingui las pretensions de figurar en la llista al costat vostre. Soch molt modest jo, y m'agrada anar sol. Ademés; potser no m'hi voldriau: soch un heretge y ab un heretge ni al cel. ¿Veritat? No vos donaré donchs la meva adhessió ni la de JOVENTUT a qui sens dubte per això no li heu demanada. Però'm plau fervos constar que la vostra lliga ens enamora; y fins després vos donaré un concell; un concell pera que resulti més pràctica.

Avans m'interessa dir que la meva adhessió no vos la podria donar, per una rahó molt senzilla: Perque en absolut jo crech que ningú té dret a ficarse en lo que fan els altres si lo què fan els altres ho fan lliurement y no molesten a ningú. Aixi, si dos homes volen barallarse y volen matarse, per mi *si se matán que se matén* com diu en castellà afrancesat el personatge de la sarzuela que fan al Eldorado. Lo qual no vol dir que jo no deixi de considerar als tipos que tals aficions demostren com a sers inferiors y perillosos. Apartantme d'ells com m'aparto d'altres sers ofensius inclòs de certes besties, me quedo tranquil. Y'm quedo tranquil perque jo, per altre banda, no'm tinch de desafiar. No, no'm vull desafiar ni'm desafiaré may. Si algú vol passar per valent sense perill, que'm desafihi, que m'envihi els padrins y ja veurà com jo envio als seus padrins a passejar; ab modos si venen ab modos, sense modos si venen sense. Als padrins y al que me'ls envihi; tots a passeig. Ab lo qual quedarà demostrat qu'ell es un valent y jo un cobart. Cobart ab molta honra; la meva

honra consisteix en ésser cobart. Lo qual no vol dir que si algú'm molesta o'm fa mal, no sigui capàs de... en fi, deixemho corre això.

Però jo ho puch fer això, perque las preocupacions socials no'm lliguen com lliguen a molts que avans de passar per cobarts o per mals cavallers se deixarien enfilar per qualsevol pinxo de levita. Vosaltres trevalléu per aquests y en tal sentit no puch menys que encoratjarvos. Aquests necessiten que siguéu molts y que siguéu els més granats els qui proclaméu que això de batres es lleig; y encara més: necessiten que proclaméu que'l fet de rebutjar batres lluny d'ésser deshonrós es un fet altament meritori y honorable. Proclamat això, desfetes les velles preocupacions, ab l'autoritat de les vostres firmes, de les vostres moltes firmes y molt granades, ja ningú's desafiarà; o per lo menys serán molt pochs. Se desafiaràn solzament aquells que ho fan per gust; que són molt pochs. «Desde'l moment que'l refusar no'm desconsidera socialment, no'm desafio» dirà quasi tothòm.

Y hauréu lograt el vostre fi, en part. En part no més, puig sempre quedaràn els altres, aquells que's baten per gust; pel gust de fer comedia els més, pel gust o instint de matar els menys. Aquests últims no són tan pochs com sembla. Ni ha moltes de besties carnivores entre'ls homes; ni ha molts d'homes d'instint crudel a qui el veure sang y fins el vessar sang d'altres homes els ubriaga. Per medi del duel ho poden fer impunement. Jo crech que aquests són els que vos tindrien d'interessar principalment, puig són els més crudels; són la escoria de la societat. Y com que aquests no s'hi adheriràn a la vostre lliga, la vostra acció no arribarà fins ells.

Es per això que hi trobo a faltar quelcòm en vostra alocució y que vos volia donar un concell. Las conclusions que proposéu no són més que paliatius. Jo voldria que n'hi afegissiu un'altra ab quina serien per demés totes; una altra que podriau redactar aixi: «Tots els adherits o que s'adhereixin a la Lliga contra el desafio, se comprometen formalment a trencar tota mena de relacions socials ab tots aquells homes que provoquin o acceptin un desafio.» «No hi volém relacions ab homes-feres vindrieu a declarar». Y aquesta declaració feta solemnialment per vosaltres fóra d'efectes decissius.

De tots modos, jo no vull enganyarvos, aquesta declaració crúa y neta vos pot portar compromisos. ¿Qui vos diu per exemple, que un client vostre, si sou advocats, metges o industrials; o un senyor que fa funerals a gran orquesta quant se li mor algú, si sou rectors de parroquia, o senzillament un fill vostre, tinentet de l'exército, o un marqués o un general amich vostre, qui vos diu que un d'ells no's desafihi un dia perque si? ¿Qué fariau aleshores? ¿Barrejantshi interessos què fariau pera sortir del compromis?

Reflexioneuhi donschs avans d'acceptar la meva conclusió.

De tots modos jo ni aixi mi adheriria, per allò que vos he dit avans: *Si se matán, que se matén.*

Però vos aplaudeixo de tot cor. ¡Ho puch fer tan poques vegades això de aplaudirvos de tot cor!

EMILI TINTORER

COMPANYS (1)

Veritat es que nostre poble no pot gosar la plenitut de sa força expansiva, fins assolir la llibertat politica; mes com a un poble actiu y vivent no se'l pot encadenar en totes les manifestacions vitals; mentres y tant no pot conquerir sa llibertat d'acció governantse a si meteix, cerca expandir arreu ses idees més intimes y s'aferma son caràcter al ensemps qu'en la determinació de sos ideals socials, en l'expandiment de sos sentiments més pregons, produhint obres d'art que mostren a tothòm la seva ànima sencera, son caràcter independent, sa vitalitat intelectual. Per tot allà ahont troba camp obert s'extén l'esperit de Catalunya: les inspirades rimes de sos poetes, les tendres melodies de sos cantayres, les armonies de color y forma de sos artistes, traspassen les fronteres naturals de la patria y per Espanya y per Europa pregonen que hi ha un poble que no ha mort, que Catalunya després de llarga temporada d'abatiment, redressà sa testa y fa nobles esforços pera ocupar altra volta el

(1) Discurs llegit a l'Aplech Catalanista al inaugurar l'última exposició de pintura.

lloch que li correspón de dret, el lloch que's mereix entre'ls pobles civilisats.

¡La tasca es dura! ¡Es dolorós el despertar de la patria! ¡Els fills desperts topen continuament ab els que encara dormen, els lluytadors animosos reben a voltes ferides de sos propis germans!

Un personalisme extremat llença els uns contra els altres, la tasca xorca de difamar, la malavolensa a tot lo que no sia propici al profit material, la enveja del èxit, la intolerancia de tot lo superior, són plagues que destorben la marxa progressiva de nostre poble. La falta d'unió, destorba nostra *victoria política*, la falta de cohesió y de companyarisme destorba el desenrotllo de nostre esplet intelectual.

Durarà això fins que l'ennobliment de l'ànima catalana sia complert, durarà fins que la educació social formi generacions superiors capaces de posar el bé comú sobre'l particular, durarà fins que la fe en la bondat de nostra causa penetri fins a les capes socials extremes.

Els artistes, els adoradors de la bellesa, han d'ésser els primers en donar l'exemple y ho són, perque al observar el moviment regenerador de Catalunya s'ha de reconeixer que l'element intelectual forma l'exe de la causa; d'ell ha sortit el generós impuls que arreu s'escampa, d'alli brolla continuament el poderós esforç que desvetlla nostra ànima condormida.

Vosaltres, joves artistes, formèu part important d'aquesta legió coratjosa, vosaltres joves trevallèu generosament pera millorar el pervindre, vosaltres serèu homes demà y educarèu vostres fills en la sana doctrina y vos cabrà una gran part de gloria en la tasca superba de contribuhir a la esplendenta resurrecció d'un poble, adorador de la Justicia y la Llibertat.

SEBASTIÀ JUNYENT

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

LOS NIHILISTAS.—*J. Turguenef.—(Traducción directa del ruso, de «La Vida Literaria». — Guarner, Taberner y C.ª — Editores.)*

Conté aquest llibre, la versió castellana d'una de les obres magistrals del gran escriptor rus. En ella's descriuen d'una manera inimitable, les impresions y els efectes de la *gran obra*, de la revolució comunista, a través del purissim cristall d'una ànima de poeta, d'Alexey Dimitriawich Nejdanow, que ve a ésser el protagonista de la novela.

Totes les graduals desilusions que l'estudiant somniador experimenta, desde que cercant una vida més apropiada al seu temperament, abandona la societat turbulenta y corrompuda dels revolucionaris de taberna y de suburbis, fins a la seva tràgica y sublimada mort, les pinta'ls novelista ab un esperit y ab una senzillesa propies tan sols dels grans mestres. La primera tentativa d'en Nejdanow en pro de l'*obra* revolucionaria, que termina tornantsen a casa, perque la roba de trevallador, d'apòstol, ab que s'ha vestit li dóna una fatxa ridicula y perque les botes de pagès li fan ulls de poll, y quin final li fa exclamar ab desconhort, «*Tot això seria molt còmich, si no fos tan trist!*» es d'un aticisme genial.

La segona probatura, en un hostal de poble, hont en lloch de l'apòstol convencer als obrers, aquests el convencen a n'ell y s'emborratxen tots plegats; y la tercera, que acaba convencentse de qu'encara no es arribada la hora dels grans aconteixements, de que'l poble embrutit no comprèn bé les idees de llibertat que se li expliquen, ni mereix que homes generosos fassin per ell cap sacrifici, ni s'imposin cap apostolat; el desengany terrible qu'experimenta al compendre la seva equivocació y la seva impotencia pera unirse ab la dóna volguda a qui veyent més enamorada del fals revolucionari que del poeta, uneix al espirar ab mà tremolosa y ab veu d'agonisant ab el mecànich Solonin, en qui endevina l'home del pervindre y el revolucionari pràctich y prudent y l'espòs constant y apassionat... Tot està admirablement tractat y descrit.

Y si a n'això hi afegim els brillants colors ab que l'ilustre novelista pinta'ls tipos y carácters del *poseur* Sipiaquin, de Valentina la seva coqueta y frevola espòsa, de la interessant y noble Marianna, l'ardenta y convensuda revolucionaria, la dóna forta y d'iniciativas; de l'enginyer Solonin, l'home que comprèn y sent la vida, y que veu que sols ab el trevall, ab l'estudi y ab una lenta y llarga evolució, poden arribar a cambiarse els estats socials dels pobles; el tipo caricaturesch de Semen Petrowich Kallomaitreu, aristòcrata intemperant y despòtich, pera qui la missió del noble rus sobre la terra s'enclòu en el lacònich concepte de *làtigo y champagne*; del ridicul Goluskin, qu'encarna el tipo còmich del rich que per adquirir popularitat y pera fer gala d'idees avençades, adopta'l paper de revolucionari terrible y's mor d'espant y's retracta al veures enredat en un procès; y els més insignificants y secundaris, de Machurina, Markelow y Pak-

lin, revolucionaris grollers y de baixa mà; resultarà el més complert elogi que's pugui fer d'una obra tan genial y tan complerta com la que acabém de comentar de l'eximi Turguenef.

—

AITA TETTAUEN.—*Perez Galdós.—(Episodios Nacionales, cuarta sèrie.)*

Aquesta derrera obra d'en Galdós, va dedicada a la guerra d'Africa de 1860. Aquella guerra fou provocada, més que pels enemichs d'Espanya, pel propi O'Donell; qui cregué trovar ab ella un objecte ab que exaltar l'esperit nacional y apaybagar durant un llarch periode de temps les petites passions y les miseries dels partits politichs, al ensemps que's procurava una ocasió que ni feta d'encàrrech, per'afegir als seus llaurers de politich a la moderna, els llaurers sempre admirats pel poble espanyol de militar y de conquistador.

Com s'ho compongué l'aixerit general pera engatussar al pais y pera fer passar per victoriosa invasió una passejada d'unes poques dotzenes de kilòmetres en que sols uns escasos milers de fanàtichs mal armats y pitjor disciplinats s'oposaren al pas de les nombroses tropes espanyoles, y com s'ho arreglà pera dissimular ab el barnis de la gloria les planxes que ab tot y lluytar ab turbes de barbres varen cometre alguns generals espanyols, com per exemple en Prim a Castillejos, ho saben de sobra tots els que coneguin un xich la Historia d'Espanya y tots els esperits imparcials y analitichs que s'hagin près la molestia d'estudiar a fons els epissodis principals d'aquella guerra y de coneixer totes les qualitats y tots els vicis de la raça espanyola, ab quin coneixement se veu y s'esplica el per qué el poble s'ha près sempre en serio les gestes d'aquella lluyta y'l perqué homes tan superiors, com l'Alarcon (en el seu temps y sobre'l terreny) y en Galdós (ab tot y'ls seus ribets de volterià) en els nostres dies, no han pogut sustréurers a la força de la llegenda y a la influencia de la esvalotada sang espanyola.

Per lo demés, el llibre es admirable y fins dirém que bastant superior als ultims qu'ha publicat el seu autor. Sobre tot la part última de l'obra, la que ressenya la guerra desde l'interior de Tetuàn, la que traslada al lector a la vida y a'l tràfech d'una ciutat moresca assetjada, es digne de tot encomi y ses pàgines són de les més hermoses qu'ha escrit en Galdós, y compensen ab excés les exageracions y la falta de realisme en que incorre al detallarnos el tipo de Santiuste, que resulta massa ploraner, massa bon xicot y massa pesat, ab sos discursos y prèdiques de pau y de amor.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑA

NOVES

Si tinguessim l'humor y l'enginy de nostre bon amich senyor Vallés y Roderich, fariem un article semblant al que l'any passat per aquest temps publicà dit senyor ab el titul de *Religió y disfresses*. Sols que'l nostre'l titulariem *Disfresses y eleccions*, encara que coincidissim o pochs menys ab el que publicà *La Renaixensa*'l passat diumenge. Perque mirin qu'es *oportunitat* la d'anar a les urnes per Carnaval! Veyàm qui se'n durà'ls millors premis en aquest ball de trajos lliberals y habillaments reaccionaris, de caretes republicanes y *caràtules* regionalistes!...

Lo que sabém segur es qui pagarà'l gasto: els ciutadans que voten.

Que no seràn tants com això. Perque per imbécil que sia'l poble, els desenganys que li han donat sos elegits d'altres companyes electorals són massa grossos, y les *planxes* que han fet están massa a la vista.

S'havia hagut de menester una majoria republicana a l'Ajuntament pera que en nostra ciutat hi hagués de 40 a 50,000 obrers sense feyna. S'havia hagut de menester a la Casa Comunal un gros contingent de regionalistes pera que tots els serveys, pera que totes les coses estiguessin pitjor que may.

Per això *hem fet política*.

Quines eleccions y quin Carnestoltes! En un meteix dia milers d'obrers que's reuneixen reclamant pa, etgegant trets, pregonant revolució social, y milers de *tranquils* que, morts de fàstich, *fan la rúa* protegits per la força pública. Si n'es de vergonyós, moral y materialment, l'estat en que's troba Barcelona!

Però lo més trist es que certs homes que's diuen catalanistes vulguin continuar encara empunyant també la batuta d'aqueix *desconcert*, y segueixin fent política de la dolenta, ells que més que ningú haurien de saber que a aytal política déu Catalunya sa disort y la inconsciencia de sos fills.

Certament que l'obrer se guanyaria millor la vida si en les eleccions sortissin triomfants certes *forces vives* amigues dels regionalistes, que no pas si hi sortissin els vividors y els beneyts que als obrers encibornen parlant de revolució y de república. Però aqueixes *forces vives* ja han demostrat prous vegades quins són sos ideals, y lo meteix que pacten ab el regionalisme, pactarán ab els burócrates per milésima vegada quan aquests els fassin certes concessions favorables a sos interessos materials.

Y aquí's tracta de quelcòm més que d'interessos materials. Per això ens fem càrrech de lo molt que déu haver de sacrificar son amor propi pera no dir les veritats devant de certs egoismes, aquell bon senyor nacionalista que tant va enfadarse y tan de test va

sortirse l'altre dia, total perque li feren veure que havia ensopegat al ocuparse de certa ciutat... hannoveriana.

Qui per tan poca cosa treu tanta bilis, figuremnos la que aquests dies s'ha d'empassar! Però ¿què'n treurèm de dir que la política fa patir, si ja sabèm que no tè entranyes?

—

Aun no asamos y ya pringamos. Molts republicans y obrers s'han reunit entorn d'en Salmerón y han protestat de les coaccions que ab motiu de l'actual campanya *electorera* ja's comencen a fer a Madrid; havèntloshi dit en Salmerón que *es necesario no consentir los atropellos, empleando para ello si es preciso hasta la violencia.*

Apartèu les criatures, que'l *guarda-passeyus* encara que gueto se sent ab ànimos per aixecar el bastó y fer cumplir la lley; y de lo qu'ell y el seu batalló de valents són capaços, ja'ns ho diu prou alt la derrera campanya parlamentaria.

«No feu coaccions—pensa l'home—que'ls republicans volèm tornar a fer tronar y ploure; y si dintre les Diputacions logrèm lo qu'hem lograt dintre'ls Ajuntaments y dintre les Corts, a la República li podrèm ara ben dir *buenas!.*»

Problema: ¿Què es més gran? ¿La beneyteria o la barra d'en Salmerón?

La resolució'ns fa tornar tarumbes.

—

Hem rebut el primer número del periòdich *Progrés.* El saludèm efectuosament. Es una publicació nacionalista que ve disposada a lluytar per la llibertat de Catalunya y la de tots els pobles oprimits per Estats centralisadors.

En sa primera plana, y en un editorial capsat *Qui som*, recull el mot que *uns ab mala fe y per el compte que'ls tenia ferlho odiós l'han prostituit llençantlo al mitg del fang de les passions que agiten la societat, y altres ab notoria ignorancia han deixat que l'enllotessin creguts que al ser a terra era fàcil d'aconseguirlo ab la cúa.* Aquest mot es el de *llibertari.*

Visca molts anys la nova publicació nacionalista y llibertaria y que sia fructifera sa tasca.

—

Retallèm del número del dissapte (nit) de *La Renaixensa*:

En vista del desacort existent entre alguns significats socis de «Catalunya Federal» respecte al criteri y a la conducta política qu'ha de seguir dita societat, desacort que ja no es dissimulable tota vegada que algún d'aquells socis resulta candidat a la Diputació provincial per la Unió Republicana, a la qual fins ara ha estat hostil o per lo menos estrangera «Catalunya Federal», s'ha manifestat per algún dels seus individuus el desitj de que'l Concell directiu de la entitat convoqui a junta general de socis pera liquidar la societat.

Per la seva part el senyor Laporta també ha demanat al Consell dita convocació, però creyent que avans de tractar de disoldre (Catalunya Federal) sería convenient sometre als socis una proposició que ja ha anunciat. En aquesta se'ls demana que diguin si accepten qu'en l'article per ell publicat en el número de cap any de JOVENTUT s'hi conté en essencia l'esperit que anima la política de «Catalunya Federal». Si així s'aprobés per la majoría de socis, entèn el senyor Laporta que no s'hauría de disoldre dita entitat, sinó que, al contrari, hauría de mantenir més ferm que may la bandera de les reivindicacions catalanes, de la república y del federalisme.

Tot això es molt bonich, però, desgraciadament hem tingut tants desenganys, que l'únich que se'ns ocorre es fer vots pera que aquells amichs nostres se sentin més nacionalistes que federals.

—

Díjous passat s'inaugurà la nova fàbrica de cervesa «La Bohemia» que la rahó social «Joan Musolas, S. en C., ha construhit en uns espayosos terrenys de les afores de Barcelona.

Aquesta fàbrica ve a omplir una verdadera necessitat aqui, ahont tan consúm se fa de cervesa y ahont per incomprensibles deficiencies de nostres industrials estavem condemnats a beure cervesa molt mitjanament preparada, o a pagar carissima la estrangera, que per altra part, els transports y els encapsaments necessaris a sa conservació perjudiquen notablement.

Sabut es que la preparació d'aquesta beguda requereix ademés d'una maquinaria perfecta y complicada, un cuydado exquisit en la elaboració y transformació de les primeres materies. Tot això ho han solucionat els nous fabricants. Totes les dependencies, les quadres de màquines, la malteria, les torradores, els molinets y sales de fermentació, dipòsits, etc., estàn provehits dels elements necessaris al seu fi ab arreglo als derrers avenços.

No es d'estranyar, donchs, que la cervesa per la nova fàbrica elaborada, pugui competir ab ventatja ab la bona d'Alemanya, que com hem dit ens arriba aquí poch menys que sofisticada. Sobre tot la coneguda vulgarment ab el nom de *Pilsen* se recomana per sa frescor, suavitat y aroma. L'altra, la *Munich*, també es pastosa sense empalagar.

En fi, que'ls senyor Musolas y demés socis de la nova fàbrica mereixen aplaudiments per son esforç pera lliurar a Catalunya del tribut que encara avuy paga al estranger en un article de tant consúm y que tant agrada a nostre poble.

Sols falta que siguin constants en sa tasca y que per la escrupulositat en la tria de primeres materies y en la elaboració logrin imposar els seus productes.

La festa de la inauguració fou brillant, assistinthi una nombrosa concurrencia que fou obsequiada gentilment pels propietaris y dependencia de la casa.

—

Hem rebut el primer número del periòdich *Avenir*, publicació escrita en català y que segons anuncia en el seu sub-titul y en un article de *fondo*, dedicarà tots els seus esforços a cercar *nous horitzons de perfecció* y a bastir els fonaments de la *Ciutat Feliç*.

Desitgèm que, lo mès prompte millor, vegi realisades ses *modestes aspiracions*.

—

Ens sab greu en aquest moment que JOVENTUT no sigui un setmanari mès o menys pornogràfich, tirat ab tintes *Lorilleux* y ab vistes a la clerofobia, pera poguer sortir del pas al parlar del carnaval, dihent allò tant *nou* de que tot l'any n'es... etc., etc., (repassin la colecció del paper d'en Llopis). Y ens sab greu també no èsser una revista Catalunya, o un diari Brusi, o un predicador del carrer de Casp, pera poguer sortir del pas ab no menys facilitat, dihent: pecat, pecat! y *anathema!*

Nosaltres que no'ns vestim pel cap com aquests últims ni fem mans dels peus com els primers, abominèm del Carnestoltes, si, però sols perque'l considerèm minço. Parodia del paganisme, com ho són totes les festes cristianes no té de las d'aquell, ni sa frescor ni són humanisme. El Carnestoltes cristià gasta careta, no pera remembrar a Bacchus o als Sàtirs, sinó pera amagar la vergonya dels actes, que ¡oh! paradòxica societat! ha anat creixent com mala herba, ensemps que ha anat engroixint el nombre del que'n tenen poca.

De les bestes del foch, no'n queda ja res gràfich fóra de la pudor del oli dels bunyols y d'ara mès la *font de poesie*! (1) de la Festa del Amor d'en Rusiñol. De les bacants ja no'ns resten sinó les *cartilles*. Estèm en el *narro* de la vida, mercès a la creu.

Sort de les sorts que la *Gatzara Continua* ens ha vingut a treure de la tristor ab sos enèrgichs entusiasmes... mercantilistes. Ens ha vingut a treure de la tristor y a oferirnos un contrast hermosissim... Heusel aquí... Quan nosaltres demanèm llibertat per Catalunya, els *avanzados* ens diuen que volen retornar a l'època dels llums d'oli. Ara que'ls *gatzarivols* volen fernos retornar a les honestes diversions de quant Barcelona estaba amurallada y el Born era son centre, tot se'ls hi torna alabances entusiastes.

Nostre *avanzados* tenen tota la picardia dels colegials. *Patufet de la poesia*, no badis, o't batrán el record. Un ninot, quatre bromes de vehinat y un duro de calderilla al calaix de la botigueta, y... ¡que *tunantes que som*! y *que'ns hem divertit!*

Sembla mentida que no sàpiguen veure que totes les institucions evolucionen cap a la mort y que pera el Carnestoltes ja ha tocat la seva hora. Es ignocencia ridicula voler ferlo renàixer, lo migrat, mès que res, ha de morir. Y no riguin els de l'altra banda. La Cuaresma li fa bona parella.

—

Hem rebut l'estracte de la resposta que el Comitè de la Lliga Nacionalista Catalana de Paris ha fet a la Lliga Regionalista a propòsit de la salutació de la nova Junta d'aquesta y à la Lliga Foral Autonomista de Guipúzcoa, a propósit de una circular.

Ens veyèm impossibilitats de comentar com fóra'l nostre gust les idees emeses en aquesta derrera circular. Podèm sols dir que se tracta en ella d'unir l'*acció* de Catalunya y Euskaria pera assolir llur ideal. De la forma y manera d'unir aquella acció tracta la resposta de la Lliga de Paris. El lector se farà càrrech de tot sense mès esplicacions per part nostra.

Nosaltres com a catalanistes *de la Unió* veyèm ab gran simpatia tots aquells moviments que tracten d'assolir l'autonomia de Catalunya; com a particulars tenim predilecció per algúns d'ells y no es pas els que professen els patriotes euskars y els catalans de Paris, els que'ns mereixen menys simpaties.

Visca molts anys Euskaria, y vinga l'hora de sagellar ab actes l'abraçada fraternal.

—

Victima d'una pulmonia ha mort en aquesta ciutat el conegut bariton en Joaquim Aragó, qui abandonà'l taller de «La Maquinista Terrestre y Maritima» pera dedicarse al cant, obtenint molts aplausos en els principals teatres lirichs d'Europa, començant pel Liceu de Barcelona. Derrerament havia cantat en totes les temporades d'òpera de Novetats y del Tivoli.

Se distingia pel seu bon gust y per l'estudi que feya dels personatges, essent una de ses mès célebres creacions *I Pagliacci*, de Leoncavallo.

—

A Madrid, *corazón y cerebro de la nación*, no'ls hi surt may res bé: ni el centenari d'en Cervantes (gloria ben llegitima d'ahir), ni l'homenatge a l'Echegaray (gloria un xich problemàtica d'avuy). ¿Què volen mès digne que honorar el qu'es honorable? Donchs resulta que's fan uns honors tristos.

En tot, en tot passa lo meteix. Temps enrera la seva gloria era Amèrica, ahont ha-

(1) Vègentse els cartells del Romea.

viem de fer *morder el polvo al perro yankee:* Y tothòm les pregonava aquelles glories, y tothòm deya «anèm», y no més hi anaven els pobres *quintos*.

Totes les seves glories són o resulten aixi: tristes.

—

El «Concell Directiu del Centre Catalanista» de Santiago de Cuba, té acordat oferir un premi als Jochs Florals d'enguany, consistent en una moneda d'or de vint duros (Aguila Americana), al trevall literari que millor desenrrotlli'l següent tema: *¿Quina conducta té d'observar tot català fòra de sa terra, pera mereixer el calificatiu de bon català?*

Si no's presenten trevalls que obtin a dit premi,'l Consistori està autorisat pera ferne entrega al autor de la mellor poesia de caràcter patriòtich, que a criteri del Jurat ne sia mereixedor.

Lo que's fa públich als efectes oportuns, y com adició al cartell extraordinari publicat el dia primer de janer d'enguany. — Barcelona, 27 febrer de 1905.

—

La Associació musical de Barcelona, clogié'l dimars passat el cicle dedicat al gran Robert Schumann, ab un concert de *sonates* a càrrech del pianista senyor Pellicer y del violinista senyor Sánchez.

Abdós distingits concertistes executaren les *sonates* en *la menor* (op. 105) y en *re menor* (op. 121) del mestre saxó, ostentant en tots els temps de les meteixes, un complert domini de la tècnica y un bon gust en la dicció digne dels més calurosos elogis.

El cicle Schumann ha sigut pera l'Associació musical de Barcelona una serie d'èxits y pera'ls que hi han assistit una dèu de fondes emocions artistiques.

—

Hem rebut el programa (redactat en castellà) de les festes celebrades a Vilanova y la Geltrú desde'l dia 3 fins al 8 del present. S'anuncia, entre altres coses de broma, l'arribada de S. M. Carnestoltes, una cavalcada. valls de disfresses y sortida de la joyosa *Comparsa del Vidalot*. Se veu que'l bon humor (que molts anys duri) s'ha fet rey y senyor de la pintoresca vila maritima.

—

Publicacions rebudes:

Escuela española de canto, método de enseñanza, por Ramón Torras. S'ha publicat la segona edició d'aquesta important obra d'ensenyança de cant. El senyor Torras Florensa exposa'ls mètodes que més útils considera a la educació dels cantants, mètodes conformes ab les teories modernes. El mestre Torras es dels qui creuen (proba de que coneix a fons la materia exposada), el *drama musical de declamació cantada* destinat a substituhir la vella òpera.

Mil y una Curiosidades. La casa Victor ha publicat un nou volùm d'interessants narracions, seguint la serie començada ab tant d'èxit. Se llegeixen en l'obreta, relacions de coses poch conegudes, destinades a vulgarisar tota mena de coneixements. Preu, 2 rals.

Misión Comercial de Viajantes Españoles á las Repúblicas del Plata. Bases de la expedición. Fulla interessant, que recomanèm a les cases de comerç que vulguin ésser representades per dita *Missió*.

El Agua.—Sus aplicaciones á la agricultura.—Sus caracteres y propiedades.—Papel que desempeña en la vegetación.—Manantiales.—Procedimientos para descubrir aguas subterráneas.—Pozos y minas.—Pozos artesianos. —Repoblación forestal para normalizar las corrientes.—Aforos. — Riegos. — Canales.— Pantanos.—Maquinaria para elevar agua.— Medios para aminorar los efectos de las inundaciones, por Guillermo J. de Guillén-García.

La llibreria d'en Francisco Puig acaba de publicar aquesta obra en la que hem pogut apreciar veritables condicions d'importancia y utilitat pràctica, per qual motiu la recomanèm als nostres agricultors. Preu 10 pessetes.

Lo Pardal, cançó popular catalana. Música, poesia y notes. N.° XL. Preu, 10 cèntims.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins. . . .		40	»
» » sense folletins. . .		25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

Any VI - Núm. 266 Barcelona, 16 de Març, 1905

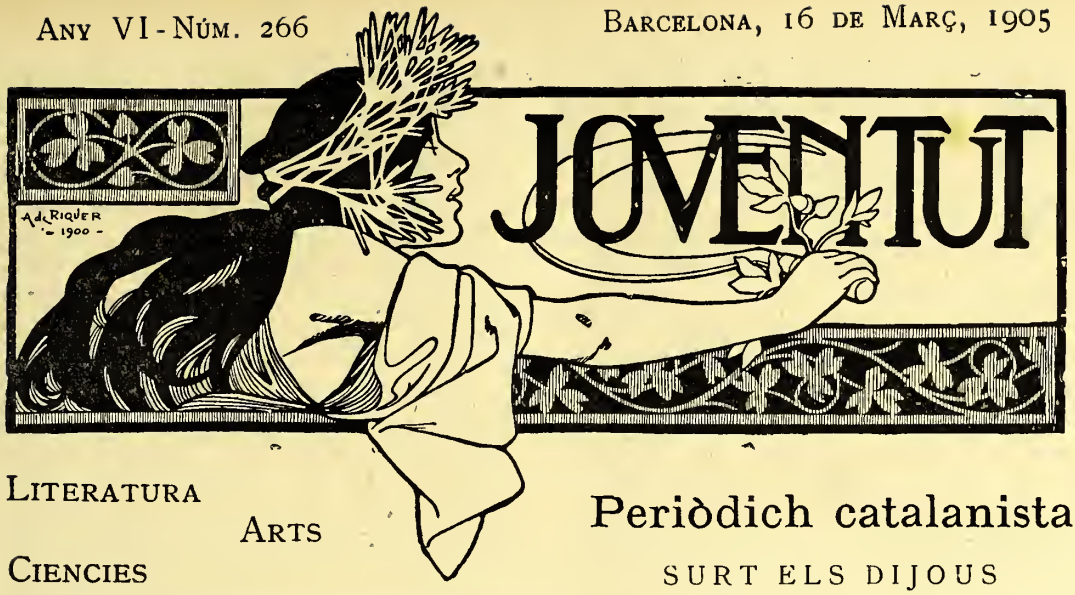

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Plàtiques... quaresmals, per Lluís Via.—Intervencionisme, per Emili Tintorer.—Les muses modernes, per Geroni Zanné.—Malta, per J. Pin y Soler.—El Narro de la Vida, per Rafel Nogueras Oller.—El Símbol, per Arnau Martínez y Seriñà.—Semblances, per Jaume Palou.—Jochs Florals de Barcelona de 1905: Llista de les composicions rebudes a Secretaria.—Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Víctor Català.—Plech 41.

DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 5.

PLATIQUES... QUARESMALS

Vosaltres sóu d'abaix, jo sóch de dalt; vosaltres sóu d'aquest món, jo no sóch d'aquest món. Per això vaig dirvos que morireu en vostres pecats ..

Sant Joan: *Discurs de Jesús sobre sa missió divina.*

Anàs.—No'l mataràs pas may a aqueix. Hi han Judes per tot arreu: n'hi ha un si són dos homes.

Guimerá: *Jesús de Nazareth.*

ELS ENCARRILATS

Després del Carnaval ve la Quaresma; als aixelabraments succeheix el cansanci, als acudits alegres les reflexions tristes.

Sien les que's vulguin les conseqüencies de les actuals eleccions a diputats provincials, nosaltres ens entristim per endevant.

Dos o tres anys enrera, quan les ambicions personals no s'havien manifestat tant com ara en el camp regionalista, y pels ideals semblava glatir tothòm, tot eren alegroys, y bona harmonia, y santa germanor. No cal dir si's presentaven ben units ab els de *La Veu* els que ara escriuen *El Poble Català*. Els federals catalans, a major abundament, recordant que avans que tot eren autonomistes, s'acostaven a nosaltres també bastant ben avinguts, puig no s'havia hagut de fundar encara una «Catalunya Federal» pera distanciar els *purs* d'en Laporta dels *impurs* d'en Vallès, ni molt menys havia pogut ficarse la malura entre'ls meteixos *purs*, com ha succehit ara ab motiu de la conducta equívoca dels Roig y Armengol, Vilà, Tona, etc. y del procedir vergonyós d'en Pi y Suñer, que ha deixat que'ls unitaris de la *Unión Republicana* apoyessin sa candidatura a la Diputació provincial.

Per sa banda'ls republicans de la *Unión* també lluytaven en bloch, fusionats de tot just, sense retreures mutuament si avans havien o no sigut *lacayos* dels Planas y dels Collaso, si havien secundat la política d'en Cánovas en la inhumana guerra de Cuba, o si havien encensat als butxins de Montjuich. Y formant un exèrcit compacte'ns declaraven la guerra.

Convenia, donchs, que tots els autonomis-

tes anessim plegats contra republicans y monàrquichs, uns y altres representants del centralisme; y tots estiguerem conformes a anar hi, feta excepció d'uns quants rapatanis, els quals hagueren de quedar isolats aleshores, com hi quedaren més tart, al ésser convocada per la *Unió Catalanista* la magna Assamblea de Barcelona.

Havia mort el doctor Robert, qual prestigi, ben aprofitat per un esperit batallador com en Prat de la Riba (1), feu que l'autonomisme català assolís un *moment polítich* brillant. Comprenent qu'era del cas aprofitarlo y deixar de banda petiteses, no'ns volguerem manifestar de cap manera refractaris a la general unió, y sense deixar d'expressar nostra manca de fe en els sistemes politichs a l'us, per la unió advocarem, encara que no fos sinó per l'efecte moral qu'ella havia de produhir en el comú enemich. Se tractava d'anar a les eleccions, y nosaltres, conseqüents ab nostres conviccions, no hi podiem creure en la regeneració política per medi del sufragi universal, mes tinguerem prou prudencia pera no fer ab nostra protesta mala obra als qui, moguts segons deyen per fins superiors, sostenien qu'era precis valdres d'aquest tapa-bruts de les democracies modernes atiant unes contra altres a les turbes inconscients, y acceptant aixi la lluyta com a bon medi per'arribar a adquirir la costúm pública que'ns manca... encara que això de *lluyta* (que suposa iracundia) y *costúm pública* (que vol dir habitut de tracte mutuu ennoblidor) resultin dos mots antitètichs...

Les ambicions personals d'alguns dels que a nosaltres s'havien arrimat (en Vallès y Ribot per exemple), y sobre tot la gramàtica parda dels governs centrals que sempre troben masses inconscients qu'estúpidament fassin el jòch dels agitadors assalariats, ens demostraren que'l *moment polítich* de que hem parlat (y que havia sorprès y fet obrir els ulls al meteix Pi y Margall) acabava de passar com en Robert a la historia. Era qüestió, donchs, de no empenyarse en que semblés unit lo que de fet estava disgregat, y d'esperar ab calma, educantnos entre tant pera saber aprofitar un'altra ocasió quan se presentés, o pera saber provocarla oportunament.

No tots volgueren veureho aixi. Ja hi havia inconscients cegats per la vanitat de figurar políticament com a personatges; però n'hi havia també de ben conscients que persistiren en fer créixer nostra causa per medi de la política, sense desmayar un punt en llur afany de confiar a companys de causa *més o menys autèntichs* el desempenyo dels càrrechs públichs. Aqueixos *companys* podien fer quelcòm, es cert: però no han fet quasi res.

Qui ha anat fent sa obra ha sigut la *Política*. Ab el descontent dels preterits han sorgit a la llum irregularitats que alguns haurien volgut tenir sempre amagades y que altres han celebrat veure descobertes; han esclatat disidencies; s'han fet campanyes mesquines en les que'ls pactadors d'ahir han volgut aparèixer nèts de tota conxorxa, y en les que'ls de criteri elàstich s'han mostrat severs Catons... Aixi uns y altres l'han anada *encarrilant* la llur acció política. No han fet gran cosa desempenyant càrrechs públichs, però han transigit segons ha convingut, han desconfiat y murmurat dels companys, y han lograt que llurs desconfiances y murmuracions no sols hagin trascendit, sinó fins s'hagin encomanat al públich. Ja no es sols l'ideal comú lo que anima a uns y altres: són més aviat les petites qüestions personalissimes. En el fons de tot, si's regira, s'hi troba sovint un gran escepticisme, únich resultat que podia espe-

(1) Aqui hem de remarcar que a nostre entendre'l veritable creador y director de tot aquell moviment polítich fou n'Enrich Prat de la Riba, el primer home que tingué energíes y capacitat suficients per'afrontar ab èxit els anatemes d'en Pere Aldavert, de fet únich director també de les antigues forces catalanistes, en quines files tan sorollosa revolució's promogué. Sense que això sía fer l'apología de l'un ni de l'altre, potser pot afirmarse que l'autonomisme militant no ha tingut més que dos homes ab veritables condicions de sagacitat y entremaliadura: l'Aldavert y en Prat. Ben diferents abdós, però un y altre ab prou talent pera que desde'l primer instant de veures se consideressin com a futurs rivals com en efecte ho foren. Els altres, afectes a l'un o disidents de l'altre, han sigut en sa majoría pobra gent. Tan pobra gent com els republicans, que al combatre sistemàticament per *reaccionaris* als de la «Lliga Regionalista» no poden anteposar a l'obra política realisada per aquesta un'altra obra propria, y obliden que'ls triomfs republicans sols són deguts al cap y a la fí a la perfecta organisació de dita «Lliga», que sapigué ferir de debò al caciquisme. Els republicans, mal avinguts y curts de gambals en sa majoría, sols tenen llur triomf garantit pel triomf del regionalistes. Y si no hi hagués de per mitj vividors que fomenten les baralles, la cultura de les masses aumentaría, desapareixería cada cop més del camp republicà l'esperit unitarista qu'exploten els capitosts forasters, e hi guanyaría Catalunya, ensemps que la República no hi perdría res.

rarse de certes accions politiques que s'han vingut seguint. Ja'ls anèm fressant els viaranys de la politica; ja són vanitats y ambicions lo que'ns mena; ja estèm *encarrilats*.

Y si abominém dels que van a les eleccions no es pel fet de no creure nosaltres en elles, donchs el Catalanisme admet que s'hi vagi, y nosaltres tornariem a defensar sempre als que hi van de bona fe, com ja'ls defensarem quan se'ls atacà sistemàticament. Als que s'equivoquen anant de bona fe no'ls dihém pas res, que nosaltres no som pas infalibles y també'ns podèm errar y ens errém. Les falses coalicions es lo que combatém. Quànt millor no haurien fet els regionalistes deixant en pau a certes *forces vives*, ja tan madures y tan lligades ab la burocracia central, y deixanthi també a certs petits pensadors d'intelecte inflat y de cor esquifit! Quànt millor no haurien fet no voléntsels afiliar, deixant que's diguessin silvelistes o mauristes els uns, castelarins o canalejins els altres, qu'es lo que s'haurien dit si de cop no haguessin notat qu'estava de moda'l Catalanisme y que vestia molt el descobrir y protegir als catalanistes! Les actuals generacions ja granades, eren massa velles o estaven massa contaminades pera donar bons fruyts, en politica com en tot. Era preferible esmerçar tots els esforços en la generació que puja: educar als petits, no malejarlos ni dividirlos ab lluytes vanes, y esperar d'ells l'adveniment de la vida nova, que de totes maneres serà'l fruyt del nostre trevall. Y anar fomentant la ensenyança catalana, y patrocinar més escoles catalanes cada dia... Això'ls regionalistes ja ho saben fer, y ab això fan obra d'educació social, obra nacionalista molt més pràctica que totes les actuals accions politiques que gasten als enters y maten als gastats. A les noves generacions es a qui toca destruhir els vicis polítichs que han pertorbat al nostre poble y dels que n'hem rebut la majoria dels mals que patim.

S'ha de parlar clar, devant de l'actual estat de coses. De nostra amplitut de mires n'han rebut probes repetides molts amichs nostres, que saben qu'en temps no llunyans defensavem integrament l'antich Programa de la *Unió* (com ho ha fet el que això escriu en aquestes meteixes planes) y que acabarem per demanar la revisió de les seves Bases al compendre que a una idea gran no li van bé definicions estretes, y al convèncerns de que la causa de nostra autonomia es causa de tots els catalans sia'l que's vulga llur pensar y sentir. Y ferem la importantissima declararació de l'última Assamblea, y aquesta es l'hora en que'ls que'ns animaren a ferla no són encara al nostre costat. No hi fa res: sens ells la ferem, y a pesar d'ells estém cada dia més satisfets del criteri que introduhirem a la *Unió*.

També poden haverse enterat més d'una volta de nostra tolerancia y condescendencia molts federals com el senyor Pi y Suñer, quines manies e intemperancies *antireaccionaries* l'havien portat moltes vegades a dir tonteries respecte al Catalanisme sense que nosaltres haguessim volgut fer cas sinó de les coses que deya ben dites. Pobre senyor! Ell, model d'honradesa y de *modestia* política, ell que tant abominava dels que com en Vallés feyen ali ab els unitaris pera sortir diputats a Corts, ell que tant s'escarraçava predicant la guerra santa contra'ls unitaris de *La Publicidad*, a l'ultim també ha caygut afalagat pels cants dé sirena d'aquests! ¿Valia la pena de cantar tants himnes a l'autonomia pera manifestarse a la fi un federal tan vulgar com els més vulgars dels que sempre s'empenyaren en fer xorca l'obra d'en Pi y Margall? Y total pera ésser un trist diputat provincial!... En Vallés y Ribot tenia més disculpa: no sols perque no era tan *modest*, no sols per lo elevat del càrrech a que aspirava, sinó perque, malgrat la seva *sans façon* pera fer declaracions de tòrt y de través, may s'havia compromés ab elles devant dels unitaris en tan alt grau com ho feu ab les seves el senyor Pi y Suñer, en son despit per no poder brillar com en Vallés brillava.

ELS TRENTA DINERS

Repetimho: després del Carnaval ve la Quaresma; després dels techs, els enfits; després de les disbauxes, les reflexions y els fàstichs. Reflexionèm, donchs, però a pesar dels fàstichs guardemnos de tractar a ningú d'apòstata ni de traidor. Aquests calificatius suposarien en nosaltres poch món, y ademés, són massa gràfichs y tanquen massa de cop pera que poguém aplicarlos a subjectes

de doble personalitat. Val més que, actuant de psicòlegs casulans, ens fem càrrech del dualisme de llur carácter y els classifiquèm dintre la especie de l'hèroe de *El Castell dels Tres Dragons*, que unes vegades obrava com a noble y altres com a calavera. Filosofía pitarresca, grotesca si's vol, però a la fi humana y no tan dolenta com això.

Si ens remontessim una mica més, tampoch podriem ésser severs. Ens trobèm en plena Quaresma y tendrissimes idees de pietat ens acoren. No hem volgut considerar apòstates ni traidors a certs *companys* d'autonomisme, mes fins considerantlos tals els trobaríem disculpa. El meteix Judes apareix als ulls dels desapassionats més que com un malvat, com un petulant infeliç. Curt de gambals y llarch d'ambicions, no capía que son mestre pogués trevallar sens obtindre immediata recompensa. No comprenía a Jesús. Vehement, ple d'ilusions, però desprovehit de fe, era un gran feble y un gran vanitós. Somniava compartir l'imperi del món ab Jesús, y si no ab Jesús, ab els mals pontifex de Judea, y acabà rebent d'aquests trenta diners com una almoyna o com un insult. (Allavors les actes de diputat no s'estilaven). El cristianisme ha fet gran a Judes dihentli malvat. Ne protestèm, y esperèm que tots els *ateyos* de la candidatura de la *Unión Republicana*'ns secundin, y després anirèm a celebrarho menjant capellà plegats. No, no es cert que Judes fos un malvat: els malvats de debò solen ésser menys perjudicials que'ls pobres homes plens de petiteses que tant abunden.

L'autonomisme n'ha tingut y en té molts de Judes, es a dir, de pobres ambiciosos que cerquen lo positiu y demostren, ab tot, no ésser gens pràctichs. No més ho són en una cosa: en que no's pengen. Però no ho fan perque saben que si gayre persistissin en dar tan mal exemple, se farien tòrt a n'ells meteixos: s'acabarien els Judes.

Tants y tants n'hi ha d'aqueixos fulanos, que aviat ne patirèm la obsessió. Fins no veyentlos, creurèm estarne voltats. Les envegetes de que més amunt parlavem, les desconfiances, els recels qu'ells han provocat en el camp autonomista són tals, que aviat ens semblarà que no hi ha més que Judes entre nosaltres y que nosaltres meteixos som personatges de la *Passió*. De tant viure entre jueus, ens creurèm ésserne. Y potser perdrèm la consciencia fins al punt de resoldre que devèm naturalisarnos com a tals, o com a moros. Y regnaràn el foch y la dissensió; y, com diu Sant Lluch, «d'aquí en avant cinch en una casa estaràn dividits: tres contra dos y dos contra tres. El pare estarà dividit contra'l fill, y el fill contra'l pare; la mare contra la filla, y la filla contra la mare; la sogra contra sa nora, y la nora contra sa sogra...»

Y la causa catalanista, y més qu'ella la cosa pública hi perdràn, y a les baralles succehirà la indiferencia. Aquesta ha començat ja a manifestarse en les eleccions de diumenge, celebrades a Barcelona ab moralitat, però ab poch entusiasme. ¿Eren, donchs, fochs d'encenalls tots aquells entusiasmes provocats pels qui tant prometien y tan poch han pogut o sabut fer?... ¿Foguerades d'un dia? Ja ho diguerem que molts havien perdut la fe y que ara serien menos els votants...

De tot lo qual se'n dedueix que'ns aniriem tornant cada dia més escèptichs si la politica de personalismes y ambicions esdevingués cosa sistemàtica dintre'l Catalanisme.

LLUIS VÍA

INTERVENCIONISME

L'Excelentíssim senyor governador civil de Madrid, ademés d'ésser comte de Sant Lluis, es un home toçut: «Tancarèu a dos quarts d'una—digué als empresaris de teatres,—perque la lley y jo ho manèm». Els empresaris protestaren feblement, y la *Sociedad de Autores españoles* ab gran energia. Aquesta fins arribà a retirar el repertori a les empreses, fent aixi impossible la obertura dels teatres. Però tots han tingut de cedir. La opinió pública, vull dir els diaris madrilenys, han acusat als autors d'egoistes, han dit que per culpa seva molts infeliços que del teatre viuen se quedarien en la miseria, y en fi, han argumentat ab altres llochs comuns semblants ab tanta insistencia, que'ls autors han tingut de cedir. Y el senyor comte ha triomfat, es a dir: ha triomfat el reglament de teatres que aprobaren unes Corts lliberals—¡vergonya!—com diu Sa Excelencia modestament, encara que ab un xich d'ironia. *Dura lex, sed lex.*

No seré pas jo qui surti a defensar als autors espanyols, quina societat en més d'una ocasió ha demostrat qu'era cert allò de l'egoisme dels que la manegen, però no m'ha deixat de fer gracia qu'en la lluyta per ells entaulada ab una autoritat despòtica, tothòm els hagi abandonat. Perque, miris pel costat que's vulgui, l'acte del senyor governador de Madrid es un acte de tirania y de despotisme. ¿Qui es el senyor governador de Madrid, encara que sia comte, pera dirli a un empresari que paga contribució, que ha emprés un negoci comprometent interessos y activitats en la confiança de que viu en un pais civilisat—lo qual vol dir un pais en que la llibertat d'iniciatives y de contractes, mentres sien legals, es protegida per la lley y l'autoritat,—qui es ell, encara que sia comte, pera dirli: «Té de tancar les portes a tal hora»? ¿Y qui es Sa Excelencia, encara que sia comte, pera dirme a mi y a tots els homes inofensius que'ns agrada anar al llit tart: «No'm dóna la gana de que vos distregueu en el teatre passats dos quarts d'una del matí»? ¿Fem cap mal a ningú, nosaltres distreyentnos y els que trevallen guanyantse la vida, pel sol fet de que nosaltres ens volguém distreure y els demés vulguin trevallar a una hora que no plau al senyor comte?

Héusel aqui l'aspecte verament interessant de la qüestió, qu'es d'una importancia extraordinaria.

Fa un quant temps que la teoria de l'intervencionisme de l'Estat está de moda. Els socialistes no poden dissimular la seva satisfacció, y la gent d'ordre ha acceptat y propaga ab gust la flamant teoria considerantla com una reacció saludable en aquests temps de *lliberalisme desenfrenat*. Uns y altres coincideixen en això d'enrobustir l'autoritat a despeses de l'individuu, y el resultat d'aquesta coincidencia no ha pogut ésser en els derrers temps més deplorable pera'ls que posen per sobre de tot la llibertat individual. La lley del descans dominical y la espatotxada del governador civil de Madrid són dos fets, entre altres que's repeteixen continuament, que no poden ésser més significatius. Poch a poch se va invadint la nostra vida privada. Perque s'ha mort una princesa s'obliga indirectament a tancar els teatres, y el dol de l'Estat el tinch de dur jo també encara que a mi no m'entristeixi gens ni mica la mort d'aquella princesa, com no m'entristeix la mort de totes aquelles persones que'm són indiferents. Perque a l'autoritat li sembla immoral que'ls cafès estiguin oberts a certes hores, jo, que a les nits estich desvetllat, no puch anar a *Fornos* a beure una taça de the tot fent temps pera ficarme al llit tart. Avuy es un alcalde que'ns priva d'anar set en la plataforma d'un tramvia, encara que ningú'n protesti, y demà es un agent de policia que no'm deixa passar quan vaig a veure a un amich que viu a la Porta-ferrissa, perque al cap de mitja hora té de passar per alli un personatge que va a visitar l'«Institut Agricol de Sant Isidro». Per Carnaval me puch disfressar de dimoni y no de dóna; el Dijous Sant no puch anar en cotxe; el dia de Corpus a la tarda no puch circular per certs carrers, y quan se fa fosch no'm deixen anar al moll de Barcelona: hi ha un carrabiner que diu *¡atrás!* Puch aplaudir y no puch xiular, puch jugar a la rifa y no puch jugar a la ruleta, puch posar domaços al balcó'l dia del sant del rey, y no puch cridar «visca la República». Y aixi per l'estil.

Les protestes no hi valen. No hi fa res que jo digui: «Puig que vivim en temps de democracia y de llibertat, puig qu'hem conquistat el sufragi universal, y el jurat, y la llibertat d'imprenta y d'associació, y tantes altres, ¿per què avuy me trobo més lligat que may, per què avuy no puch fer lo que avans podia fer lliurement?» A tot això's contesta ab la teoria de l'intervencionisme. Els socialistes triomfen y s'ovira pera temps no llunyans la seva victoria definitiva: victoria que assoliràn mercés a la cooperació d'aquestes classes conservadores que, trobantse avuy en possessió del poder, l'enrobusteixen en sa acció tutelar o protectora, com diuen elles, sense compendre lo perillós del seu jòch. Perque un dia vindrà o pot venir en que'l poder no hi sia a les seves mans — la França actual n'es un bon exemple,—y aquell dia'l meteix Estat y la meteixa autoritat que la gent dita d'ordre hauràn fet quasi omnipotent, no's limitarà a fernos anar al llit a les set, com les gallines, o a fixarnos les hores en que podém sortir a pendre'l sol, o a imposarnos el sastre que ha de vestirnos: aquell dia l'Estat omnipotent

se ficarà en la vostra iglesia, en la vostra propietat, en el vostre trevall y en moltes altres coses que avuy protegeix perque són elles les qui monopolisen el poder.

Y aquell dia ¡oh classes conservadores que enaltiu el principi d'autoritat! no la trobarèu tan bonica aquesta teoria de l'intervencionisme que avuy vos enamora.

Avuy el governador de Madrid, el senyor comte, no'ns deixa anar al teatre perque diu qu'es immoral que a certes hores de la nit ens distreguèm, y s'ampara en un reglament estúpit que'l sentit comú havia derogat; demà un *ciudadano* representant del poble, uniformisat, que no serà comte sino el *compañero* 33,357, per exemple, de la República uniformisada, no vos deixarà beure xampany a cap hora perque trobarà immoral que'n beguin uns y no'n beguin altres, y s'amparará en una lley qu'ells meteixos haurán feta expressa. Y encara això del xampany no es més que un simbol. En altres coses voldrà intervenir aquell *compañero*, que no serà comte, que vos farán plorar més.

Aixi, donchs, endevant. Aneula estenent y aneula posant en pràctica aquesta teoria intervencionista; aneunos uniformisant; feu que, si no de grat per força, tots anèm confonentnos, que tinguèm les meteixes creences, la meteixa instrucció, els meteixos gustos y els meteixos hàbits; llevemnos tots a les cinch y anèm tots a les dèu al llit; feunos a tots iguals si podèu; però si logrèu ferho, que no vos vingui de nóu si, al trucar a les portes del govern civil de Madrid, enlloch d'un comte fi, morigerat y ab creus a la pitrera, vos surt a rebre un home ferreny, vestint la brusa y ab un número enganxat al front; y no estranyèu tampoch que aquell home, enlloch de dirvos melifluament, com podria ferho l'actual governador de Madrid: «*Pero ¿es que es hora honesta de salir del teatro la de la una?*», vos repeteixi brutalment aquella frase sacramental: «La proprietat es un robo!»

EMILI TINTORER

LES MUSES MODERNES

D'ençà que ab el Christianisme naix el culte anímich a la dòna, la poesia experimenta una fondíssima transformació. La dòna va deixant poch a poch els atributs de la bellesa purament física, y esdevé una mena de sér esperitual; la materia ja no es més que una vestidura de l'ànima. Les fortes y marcades linies de les estatues gregues s'han afeblit, transformantse en els contorns boyrosos e indefinits dels àngels y arcàngels gòtichs, d'ulls blaus y de rosses cabelleres, redoltats de lluminosos nimbes. L'antiga adoració per la carn femenina es ja una mística adoració per la puresa de l'ànima. Els grans poetes enamorats ab prou feynes veuen els cossos de llurs estimades. Esperitualisades del tot, Beatriu, Laura y Teresa són pera'l Dant, pera'l Petrarca y pera l'Ausias March tres emblemes, tres signes purissims, tres punts lluminosos que irradien amor anímich.

En la Edat mitjana la concepció de l'amor sofreix una transformació radical. Venus avergonyida amaga l'harmonia suprema de son cos nu, capbussantse en les aygües hont nasqué. La Edat mitjana, com una riuada immensa d'esperitualitat, rebutja l'erotisme clàssich tenintlo per un producte satànich, per una temptació infernal.

Quan els anys passin y les costums se modifiquin, y l'home modern, per un esforç de reacció, s'acosti a la naturalitat y senzillesa del món grech, ressonarán altra vegada notes ingenues, dolçament eròtiques. El gran Heine ens dirà que sa estimada es

Die Kleine, die Feine, die Reine, die Eine...

Però en els segles XIII, XIV y XV, Beatriu, Laura y Teresa regnen com símbols purissims, com esperits despullats de materia, y llurs poetes aymadors les canten ab accents tan apassionats y respectuosos, fetne aytal suma de qualitats y perfeccions, que l'home d'avuy les veu com àngels, encarnats tan sols pera la gloria y l'enaltiment de la poesia.

—

Beatriu es l'emblema poètich mitjeval més pur, es l'aspiració dantesca envers la perfecció estètica y anímica. Un hom no arriba a capir si es un àngel o una noya, si existeix ab aparença humana o com miratge de castedat y de puresa. El Dant, al pèrdrela en la terra, al veure fondres la despulla carnal, contempla la marxa del seu blanch esperit cap a les blaves regions de la felicitat eterna. En nostre baix món, el Dant la canta y la enalteix: en la *Vita Nuova* es encara un sér terrenal aymat pel poeta, qui s'entrega a l'amor, com diu un dels seus biògrafs, *non per libidine, ma per gentilezza di cuore;* en *La Commedia*, Beatriu ha assolit ja'l perfeccionament absolut, y devalla *del Paradiso* pera obrirne al Dant les aurees portes.

El pur esperit de Beatriu, però, pren visibles formes pera ferse inteligible a la feble y humana percepció dantesca... Sa presentació es una apoteosis colossal: el Dant la veu vol-

tada d'una cascata de llums, de colors y de flames:

Io vidi già nel cominciar del giorno
La parte oriental tutta rosata,
E l'altro ciel di bel sereno adorno;
E la faccia del Sol nascere ombrata,
Si che, per temperanza di vapori,
L'ochio lo sostenea lunga fiata:
Così dentro una nuvola di fiori
Che dalle mani angeliche saliva,
E ricadea in giù dentro e di fuori,
Sovra candido vel cinta d'oliva
Donna m'apparve sotto verde manto,
Vestita di color di fiamma viva.

Y aleshores esclata triomfalment l'amor del Dant: en la celestial visió que li apareix veu la donzella, la casta y modesta *Beatrice*, y el teòleg profond, el poeta *altissimo*, llença un crit que ix del cor:

D'antico amor sentì la gran potenza...
. . . . . .
Conosco i segni dell'antica fiamma...

—

La Laura de Francesco Petrarca no té ja l'exquisit perfúm de la Beatriu dantesca. Es més dòna que àngel. Sos contorns fisichs són més visibles que'ls de la verge de *La Commedia*. El poeta d'Arezzo no pot esperitualisar (en el sentit més elevat del mot) tant com el vident de Florença. Laura es una dòna hermosissima, qual esperit no pot disfressar la bellesa del cos, malgrat els esforços del Petrarca: es el tema únich que dóna lloch a la naixença d'una serie infinida de poètiques variacions. El Petrarca la canta de mil maneres distintes: l'adoració fervent que sent per ella li fa descobrir, cada jorn que passa, perfeccions inefables y noves. D'ençá que la coneix, son recort jamay l'abandona:

Giovane donna sott'un verde lauro
Vidi, più bianca e più fredda che neve
Non percossa dal Sol molti e molt'anni,
E'l suo parlar e'l bel viso e le chiome
Mi piacquen sì ch'i' l'ho dinanzi agli occhi.
. . . . . .
L'auro e i topazj al Sol sopra la neve
Vincon le bionde chiome presso agli occhi
Che menan gli anni miei sì tosto a riva (1).

Y poch a poch a l'entorn de Laura van apareixent innombrables belleses y encisos, que'l poeta broda tendrament, fentne joyells poètichs d'inestimable valua. Petrarca agota tots els elogis, totes les tendreses, tots els ditirambs, totes les delicadeses, totes les hipèrboles y amplificacions pera ennoblir la *madonna* adorada. Totes les exageracions escauen a «la blanca verge vestida de sol»; devant d'ella la llengua del Petrarca emmudeix avergonyida; el poeta *non può più parlare, nè piangere, nè sospirare*. Pels encisos de Laura *conosce di esser incatenato più forte che augello tolto alla sua libertà*. En cambi, *al ritorno di Laura si rasserena il cielo, e si ricompone in placida calma*. Petrarca reprodueix la salutació entusiàstica de Lucreci a Venus:

Te, dea, te, fugiunt venti, te nubila coeli
Adventumque tuum.

Aixi Laura apar una Venus esperitual. Després d'ella vindrà'l Renaixement, y la Venus grega, la vera Venus, retornarà triomfadora.

—

Teresa es la musa de l'Ausias March, del *divino Ausias* segons en Jorge de Montemayor. Els *Cants d'Amor* són escrits

llevando por honrosa y justa empresa
dar fama á la honestísima Teresa,

com diu el poeta Gil Polo, l'elegant autor de *La Diana enamorada*. Teresa es la madona *plena de seny;* es més encara... es *lir entre carts*, la castedat, la puresa sense màcula, la blancor y la virtut. L'amor d'Ausias March per ella s'espandeix com un llarch plany de refinat dolor, ab subtilitats poètich-metafisiques que s'esvaeixen quintaessenciades, com un dolç perfúm de sofriment. La tristesa traspúa pels versos del poeta, com una dèu de melangia inestroncable:

Amor, Amor, un hàbit m'he tallat
de vostre drap vestintme l'esperit;
en lo vestir ample molt l'he sentit
e fort estret quan sobre mi's estat.

—

Es curiosa la manera còm les primitives muses dels helènichs, les nimfes aquàtiques que comunicaven als poetes el do sagrat de la inspiració, esdevenen en la Edat mitjana dònes de carn y òssos, tendres y mistiques donzelles, honestes o voluptuoses madones.

Els poetes mitjevals, portats per la febre religiosa de llur època que's caracterisa per la seva refinada galanteria y pel goig en el sofriment, no'n tenen prou d'adorar a les dònes estimades ab amor purament humà, sinó que les divinisen, fentne sers excepcionals, de superior naturalesa. Y l'amor, aixi considerat, es una abundosa font artistica, car la imaginació del poeta no's cansa may de cercar o d'inventar perfeccions y belleses en la dòna estimada. El poeta sembla empetitirse a dretes devant del tema que li dóna inspiració; però d'aquest empetitiment ne surt després més gran, més ennoblit. Y alhora que la musa apareix a nostres ulls més realçada y majestuosa, veyèm també al poeta que la crea més inspirat y pur. Muses y poetes se compenetren y's fonen: ningú pot dir serenament si es el poeta qui fa gran a la musa o la musa qui engrandeix al poeta.

GERONI ZANNÉ

(1) Vegis la *Sestina II. (Sonetti e Canzoni in vita di Madonna Laura.)*

MALTA

L nostre bon Muntaner diu en la seva crònica que Malta es la preuada joya del reyalme sicilià, «Malta es a l'illa de Sicilia com fa la pedra a l'anell», donant a entendre que la possessió de lo qu'en son temps esdevenien dominis del casal aragonés rebia esplendor de la possessió maltesa.

Arribavem a Malta una nit d'estiu tebia y fosqueta. Veniem de Scutari, d'hont haviem eixit el mati del meteix dia procedents de Palermo.

De demunt el castell de proa del vapor que'ns conduhia, deixat ja lluny el far de Passero, trobantnos sota'ls raigs lluminosos de la farola del port marxant, ens esforçavem en penetrar ab la vista les fosquedats que'ns redoltaven: espays terrestres y marítims en els quins nostres progenitors llauraren un solch tan fondo, que per força tenia d'haver deixat rastre visible.

Els embalums que per la proa's veyen devien ésser castells aragonesos, fortaleses del temps de Pere 'l Gran; les esteses d'aygua salada que'l tallamar de la nau embestia eren al meteix siti hont altres ones lleparen els costats dels llenys y galeres tripulades per gent de la nostra terra que havien sabut fer d'aquells rocams un puntal més de la forta nacionalitat catalana.

En aquelles aygües havia sigut retuda pels nostres la gran força enviada pel rey de França, composta tota de naus marselleses y comandada per Guillém Cornut, que havia jurat al seu rey no tornar de Malta sense portarli mort o viu a l'almirall dels catalans, que tanta nosa'ls feya.

El rey Carles li havia dit «que armés XXV »galées que tantost sen anàs en les parts de »Sicilia e que visités lo castell de Malta e »que lla refrescàs la gent e com los hauria »refrescat que cercàs Roger de Luria que no »havia mas XVIII galées... E si aquelles po»drán haver tota la mar es nostra... E sobre »açò En Cornut llevarse e anà besar lo peu al »rey Carles e dix: Senyor jom fas grat e gra»cia de la honor quem donats e jo promet»vos que nul temps no tornaré a Marsella ne »devant vos entro En Roger de Luria ab tot »aquell stol quel trop, vos amén (porti) mort »o près.»

Per aquelles cales el gran Roger feu la proesa que Muntaner califica de follia... En Roger de Lluria havent sabut que l'almirall en Guillém Cornut el cercava, anà a sa rencontra a la entrada del port de Malta. «... e haventlos trobat En Roger de Lu»ria feu una cosa que es dich ésser més no»tada en follia que en seny, que dix que »ja Deus no volgués quell los feris dor»ment ans volia que tocassen les galées les »trompetes e les nacres e ques despertassen »e quels lexaria aparellar que no volia que »nul hom li pogués dir que no'ls hauria ven»çuts si dorments no'ls trobàs... E tuyt co»mençaren a cridar: Ben diu l'almirall!... e »els prohençals despertarense a mal sò e »tantost l'almirall En Roger de Luria levant »rems adés, adés, deixals guarnir e apare»llar...» derrotantlos tan complertament que sols cinch naus tornaren a Marsella, hont la desolació segons en Muntaner «se conservarà daqui cent anys».

Desclot, referint el meteix fet, diu: «que no es maravella que'ls marsellesos tinguessin dolor, que no hi havia ningú que no hi hagués (en l'*estol*, en la esquadra) son fill o son pare o son frare o son amich o son parent».

Devant d'aquelles costes «l'almirall dels »catalans per lo senyor rey d'Aragó, saltà »en la galera d'En Guillém Cornut, qui era »l'almirall dels prohençals... e aquí combateren se molt per la popa ab hu, si que En »Roger fo nafrat per la cuxa molt durament »de hun cop de llança que En Guillém Cor»nut li tramés, e En Roger tramés li huna »llançà si quel feri per mitg los pits que de »la altra part li passà pus de hun palm... que »no li valgueren cuyraces ni res que vestis, si »que mantinent caech mort en la cuberta de »la galera».

Per aprofitar el temps y poder ésser nostre propri guia al jorn següent, devallarem de l'enlayrat siti hont ens trobavem per anar a raure al nostre cambrot, hont a la feble claror d'un entelat fanal obrirem el feixet de llibres que portavem com viàtich.

Depressa, depressa, girant fulls sense quasi llegirlos, mirantlos no més, tornaren al nostre recort etimologies, fets, consideracions socials, judicis històrichs, apuntacions d'estadistica... que si Malta es un mot fenici (Malet) que vol dir refugi; que si Homer l'anomenà Melita y assegura que'ls fenicis la habitaren fins que'n foren expulsats pels grechs; que si els carthaginesos se'n empadroniren fins que al començament de la segona guerra púnica degueren deixarla en poder dels romans, junt ab la Sicilia; que si fou ocupada pels vàndals que degueren cedirla al goths, expulsats a llur vegada de Malta per Belisari, fins al vuytcents y tants que caygué en poder dels alarbs, aleshores en plena bullida de la llur potencia, fent en l'illa llarga y beneficiosa estada; que si

Marsacala, una de les cales de Malta (Marsa Alà en aràbich), vol dir port de Deu; que si la illeta prop de la platja de mitjorn fou anomenada Fifla (gra de pebre en aràbich) per sa petitesa; que si Gozzo, l'illa vehina de Malta, li es inferior per la grandaria però superior per la bondat de sos productes, fins per la bellesa de sos habitants; que si Diodoro de Sicilia l'anomenà Gaulus (copa en grech) a causa de sa forma; que si dels alarbs, Malta passà al normand comte Ruggero que'ls la prengué, com sempre, prenent avans la Sicilia; que si fou subjugada pels francesos, pels catalans... fins a Carles V, hereu de la casa catalana-aragonesa, qui la cedi en 1530 als cavallers hospitalaris, o sia als cavallers de Sant Joan, o sia als cavallers de Malta, o sia als cavallers de Rodes, o sia als cavallers de Jerusalém, o sia als cavallers del Sant Sepulcre... perque resulta que uns y altres cavallers són els meteixos ab cavalcadura diferenta.

Ab el cap ple de noms, engrescats per lo que demà veuriem, beguerem un derrer glop del refresch que'ns havien servit, pera ficarnos dintre la nostra llitera y, conciliant la sòn, esperar que's fes de dia.

Bon punt clarejava, fetes les ablucions de rúbrica, prenguerem café, recullirem el fato, distribuhirem els obligats *per-beure*, y els ulls ben oberts, saltarem a una *lancha* y d'ella a les escales de Nixmangiare, nom que, segons ja m'havien explicat a bordo, ve del nombre considerable de mendicants que hi esperen l'arribada de viatgers, als quals escometen y no sabent en quina llengua parlarlos exclaman: *Nix mangiare, signor!* (Res pera menjar, senyor!)

Pujades les escales, passat un hermós portal qu'encara porta l'escut dels grans mestres de l'Ordre, sempre amunt pel carrer que ve devant, arribarem a Sant Joan... A Sant Joan de Malta!

Arreu luxosos mausoleus de grans mestres; l'enllosat tot són pedres tombals ab inscripcions que recorden noms y proeses de cavallers maltesos... Llegint noms, fent conjectures, ohint missa, que trobarem interessant per lo clar y en veu alta que'l sacerdot resava, reposarem de l'aspra pujada, eixint de Sant Joan ab el propòsit de tornarhi, no infringint may la nostra regla de no volerho veure tot d'una vegada, procedint metòdicament, fentnos esment ans que tot de la topografia de les viles, veyentles si pot ésser d'un cap a l'altre y detallant després lo que més ens interessa.

Al eixir de Sant Joan, seguint la Strada Reale, ferem cap a un suburbi anomenat la Floriana, del nom d'un Floriani, toscà, qui el construhi a *ops* del papa Urbanus VIII en 1635. En els jardins y avingudes de la Floriana passegen els desenfeynats, les músiques militars esbomben llurs melodies, els assistents dels militars inglesos hi festegen llurs corresponents maynaderes... Tot lo fonamental es per tot idéntich.

Dels jardins de la Floriana's gosa d'una magnifica vista del port, essent notables en eixos jardins unes lloses de marbre que cobreixen lo que'ls maltesos ne diuen *le fosse*, unes sitges llaurades en la roca viva y en les quines s'hi conserven grans provisions de blat.

Varis carrers paralels a la Strada Reale, per hont tornavem, són creuats per altres tantes vies que'ls tallen perpendiculars, unint la riba d'un port a la de l'altre... car convé dir que la capital de Malta té dos ports, dos refugis, un a mestral y un a xaloch. El port més gran s'enfonsa terra endins y en les seves cales hi donen fondo els més grans acoraçats. L'altre port, anomenat Marsamucetto, té al mitj una illeta ab algunes construccions sens importancia militar, entre elles el llatzaret. Lord Byron n'eixi en 1812 llençant improperis, acusantlo d'haverli donat el *spleen* y les febres.

Tota la ciutat que recorriem, anomenada La Valetta, del nom del gran mestre que la fundà, se troba bastida demunt d'una llengua de terra que s'avança vers la mar... y camaromputs de tant pujar y baixar pera visitarne els sitis dignes d'ésser vistos, recordarem un vers del Tasso que'ns havia fet suposar que l'illa de Malta era una mena de roca plana.

Giace Malta fra l'onda; occulta e bassa,

diu l'egregi Torcuat, y la seva afirmació no es exacta del tot.

L'illa no té grans altures, es cert: el punt culminant me sembla qu'es de 250 y tants metres: però lo d'oculta y baixa tot lo més pot referirse a la costa nort. Per mitjdía la costa no té res d'absconsa ni de baixa: es abrupta y penyalenca. Alguns talls de roca semblen troços de Garraf, y com la ciutat es vora mar, inútil dir qu'es molt accidentada. En molts carrers hi ha escales, grahons de de pedra.

El gran fort que defensa la entrada del port militar es el fort Ricassoli, que alli s'està fent l'*espantajo* fins que la potencia virtual d'Inglaterra minvi, essent cosa axiomàtica que ni forts, ni canons, ni enginys de cap mena serán may prou defensa quan les *virtuts*, com deyen els antichs, arribin a mancar a l'assetjador o sien inferiors a les de l'assetjat.

Marsamucetto, qu'era'l port hont haviem desembarcat, està defensat pel fort Tigné o Tignoso, y ell y l'altre port per la gran fortalesa de Sant Elm, a l'extrèm de La Valetta, tocant l'aygua. Tots, grans y petits, curulls de canons de tot calibre apuntant als barcos que venen d'alta mar.

A l'altra banda de la Valetta y en la costa interior del gran port de guerra's veuen

Senglea, Conspicua y Vittoriosa, tres ciutadetes protegides per part de terra d'un conjunt de bastions, reductes, fossos y trinxeres que la gent del pais anomenen, potser perque hi hagi hagut plantacions de cotó, la Cotonera.

Vittoriosa es un lloch qu'en temps dels catalans se deya *Il bago*. Per la seva resistencia als turchs durant el famós siti del 1565 rebé'l nom de Vittoriosa. Avuy hi ha'ls Docks, l'hospital militar, etz., etz.

L'illa de Malta es allargada de mestral a xaloch, y els seus ports se troben, respecte a la costa de Sicilia, com Palma de Mallorca respecte a l'Africa, mirantse. Fóra ciutat poch hi ha que veure. Les peces de terra són separades per parets de pedra seca y figueres de moro. El conjunt sembla Menorca: la vegetació hi es magra, y els arbres, com no sia en closes hont la terra vegetal hi es portada, són esquifits y poch nombrosos.

Els més comuns són els tarongers, que donen taronges exquisides, llimoners, algún garrofer, poquissimes oliveres, y les figueres de moro *ut supra*. De palmeres quasi no'n queden. Sembla com si els alarbs, que les cultivaven ab gran zel, se les haguessin emportades. Altra similitut ab Menorca es la de tenir l'illa en son centre la part més alta, y sobre d'ella una ciutadeta que a Malta'ls alarbs havien anomenat Medina y que'ls maltesos anomenen La Notabile o Citta Vecchia pera distingirla de la ciutat nova, La Valetta.

Quasi totes les cases de Citta Vecchia, qu'era l'antiga capital, no molt nombroses, són cases de dispeses d'estudiants del seminari o demora de capellans, de gent retirada del negoci. S'hi va en ferrocarril desde La Valletta.

Un producte exquisit de l'illa es la mel, y el doctor Zerafa, qual *Florea Melitensis Thesaurus* vegerem en la biblioteca pública, atribueix eixa bondat a que les abelles malteses liben la flor de la farigola. Igual causa produeix la finesa de la mel de Valmanya en la nostra provincia de Lleyda.

Pels camps se troben runes de construccions antiquissimes, y entre elles la de dos temples fenicis, un dels quins se diu Hagiar Cam, l'altre Mnaidra.

Una llosa ab caràcters púnichs que fou trobada a dins, ab el nom de Hanibal, feu suposar que tan ilustre guerrer estava soterrat alli... Una llegenda per l'estil de la torre dels Scipions, prop de Tarragona.

Entre Malta y Gozzo, la més important illa vehina, la mar se troba acanalada, y com les roques submarines hi deuen ésser abruptes, se formen violentes corrents que'ls mariners maltesos anomenen *freghi* (ni més ni menys que'ls temibles *freus* formats devant d'Ibissa de cara a l'Africa); y al ésser devant de Gozzo vinga recordar altra vegada als nostres nautoners del temps d'aquell gran rey que fou Pere'l Gran «e després l'almirall anà a Goy (Gozzo) e combaté la illa e hach tantos l'arrabal... e per ell entrà dins e rebé sagrament e omenatge e lexali per guarda del castell qui es ab la vila C cathalans... e los homens de Goy donàrenli D unces de joyes e a les galees gran refrescament e aixi l'almirall anassen pagat dells y ells aixi meteix romangueren alegres e pagats dell... e gran fraternitat que de llavores hachs entre cathalans e sicilians».

Les roques submarines més altes que'l nivell del mar formen la illeta de Comino y un'altra d'exigua anomenada Cominotto, hont creix en abundancia'l cumi, que'ls maltesos usen en infusions com *cúralo-todo*, y barrejat als ayguardents pera emmalaltirse.

Un'altre siti, no molt important per sa grandaria però famós pels recorts que evoca, es la bahia de Sant Paulo. L'apòstol Sant Pau naufragà ab son company Trofimus en l'illot que's deya Selmun y hont s'hi aixeca avuy una colossal estatua que ho recorda, anant, després d'haver passat tres mesos predicant per l'illa y fent prosélits, ab una nau d'Alexandria que portava per ensenya Càstor y Pólux, a Siracusa, a Regio, a Pozzuolo y, per fi, a Roma.

Els maltesos acudeixen a la bahia de Sant Paulo en romeria, y dins d'una grota hont Sant Trofimus estigué malalt s'hi celebren festes molt concorregudes en l'honor dels dos Sants, sobre tot del gran Sant Pau... «Qué'm parléu—deya un predicador maltès—de Sant Pere, de Sant Joan, de Sant Joseph!!... *San Paulo, vedete, se li passa tutti sotto gamba* »

J. Pin y Soler

(Seguirà)

EL *NARRO* DE LA VIDA

Hi ha qui ha dit que l'animal sociable conegut baix el nom d'Home es ja un xich vell. Jo dich que no és més que un infant que fa l'home. Fuma descaradament, y els seus *fums* li enterboleixen sa limitada inteligencia.

L'Home encara ha de venir. Per ara tenim d'acontentarnos ab la *h* minuscula.

Apareix sovint, no obstant, algun gest, alguna idea, quelcòm maravellós, en fi, que anuncia'l magnifich adveniment. Suposo que'l lector compendrà que'm refereixo a les troballes fisiques y morals que, amuntegantse l'una demunt de l'altra, han constituhit el farcell que camina ab l'emfàtich nom de *progrés*. Tot això y tot alló, perque de present y de passat se forma la base intelectual humana del pervindre, no deixa, si's considera

fredament, de resultar quelcòm rudimentari.

No nego que, fins a cert punt, el nostre provehit rebost de troballes anomenat civilisació socorri les generals necessitats, donchs crech d'una manera resolta que aquestes no's manifesten may fins el moment en que apareix la manera de cobrirles; mes com que, per sobre de la nostra naturalesa purament material, sovint hi pastura la fantasia, ens trobèm mancats dels bells y esplèndits pasturatges somniats.

Somniém massa, y per això dich que som encara infants. Y com a noys, enlluhernats pel desitj, ens llencèm per la finestra en lloch de passar per la porta. Y com a somni, se'ns presenta l'*enllà* ab relleu més atrayent que lo d'*aquí*.

Cal rumiar sobre aquest punt. Pequèm d'entremaliats, de poca-espera, de fatxendes, d'injustos y vanitosos en alt grau. Mes com que tot això no es més que la manca d'experiencia del pervindre, ja que no hi ha cap vell o cap Home que vinga de l'*Enllà* que ha de formarse encara, sinó que tots plegats som exploradors d'un país que neix a mida que allarguèm la cama; ja que som noys, crech que no vos ha d'humiliar ni fervos fer cap rebequeria'l que diga ingenuament que, enlloch d'enredarnos en una serie de facecies filosòfiques o trenca-colls sobre l'esdevenir, agafèm el *Narro* de la Vida.

¿Y sabèu què vull dir ab el *Narro* de la Vida? Senzillament, l'A, B, C de la existencia.

Succeheix, sovint, que l'escriure'ns fa perdre'l llegir. Observém poch y expliquèm massa. Tothòm fa de mestre; omple planes y més planes, ¿y qué?

Fem un munt: Apa, cadahú que porti llibres aqui ... Que vingan de totes quatre parts de món... Buydèm les biblioteques: Quin futeral!... ¿qui ho llegeix tot això? ¡Y observèu que aquesta gran montanya es de llibres escullits. No obstant, jo crech que lo veritablement viu, lo qu'es bo, lo que té trascendencia, trobaria suficient lloch en el nostre cervell. Hi ha vint, trenta, cinquanta planes a cada llibre d'un valor immens: però ¿qui troba les lluminoses planes? ¿quí veu el camí entre tanta broça de lletra menuda y atapahida?!

Aquelles poques y lluminoses planes es lo que s'ha observat. Aqueïx macis de lletra menuda es lo que també delecta segurament, però que va de pares a fills, de cosins a germans, cambianthi solsament la forma. ¿Per què això? ¿Es per fatxenderia? Per la vanitat de fer un llibre groixut, y en altre cas, perque havent de viure de lo qu'ell dongui, ha de semblar important. Noys, res més que noys!... ¿Cal anar més enllà de lo que s'es en *sí?*... Perque no dihèm: Es això, y res més; jo no vench la meva obra a unces; una sola idea té més valor, sovint, que cent paquets de composició! Que'ls impressors y els paperayres fessin llibres, perfectament!... Cal recordarnos de la concisió de les beceroles. Que me'n diuen de coses els signos de l'alfabet!... Que me'n resol de problemes el P, A, = PA, del *Narro*!...

Y si nosaltres, tota la Humanitat infant, llegis, estudiés profondament el *Narro* de la Vida; si avans de precipitarnos a escriure histories sagrades y politiques, noveles y altra fullaraca, atiant odis y apressant drets y sistemes nous com dihent a una criatura que no pot parlar encara: — *Tu ets la imatge de Deu!* — y en oposat sentit: — *Llènçat al carrer y enruna tot lo que't sembli baldament no tinguis força pera ferho de nou y millor!* — ens reunissim fraternalment al vol de la Llar humana, pera esquivar el fret y la fosca de lo qu'encara no *es*, del Pervindre que's fa en nosaltres a cegues y a poch a poch; si plens d'amor y d'ingenuitat ens expliquessim contes reals y concisos... ah, que depressa esdevindria en nosaltres l'Home, cor y cervell veritables de la Naturalesa!...

Y còm granaria l'hermós estiu de la Vida humana!...

RAFEL NOGUERAS OLLER

EL SIMBOL

De la patria la ensenya victoriosa
la multitut aclama delirant,
y fentli acatament, la gent seriosa
se descobreix ab afectat semblant.

Al pas de la bandera de la terra
va cayent dels balcons pluja de flors;
la iglesia ha declarat santa la guerra,
l'amor patri flameja en tots els cors.

Y a la vista la tropa ja s'amaga,
marxant a pas forçat al camp d'honor,
y la ciutat febrosa y ubrïaga
encar l'aclama ab entusiasta ardor.

. . . . . .

Replegantse a l'entorn de la bandera
el derrer escamot del batalló,
ab la follía del que res ja espera
s'aguanta encar com malferit lleó.

Espantosa desfeta la batalla!...
La plana brinda als corbs immens carner,
que'ls soldats, abatuts per la metralla,
un a un han caygut, fins al derrer.

Y la terra que al món ses lleys dictava,
la més forta y més gran del temps antich,
caygué aquell jorn com desvalguda esclava
sota 'ls peus dels cavalls de l'enemich.

Mes la patria no es morta: viu encara!
En el camp de batalla, en mitj del fang,
sota un cadavre que ab son cos l'ampara,
hi ha la bandera en un baçal de sang!...

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ

SEMBLANCES

Vaig tenir la sòrt d'ésser dels primers a repatriar després de la desfeta de Santiago de Cuba.

En el barco que prengué'l llarch de la gran illa de cap al N. E., hi anavem no més que malalts y morts (cap ferit). Dels malalts, qu'eren cuydats en llurs breçols o cuixetes, alguns n'eixiren ab vida. Dels morts que's passejaven sobre cuberta sens esma, ni volició, ni ànima encara que semblessin vius, molts deixaren els òssos en el fons de l'Atlàntich.

En quant a mi, sòrt vaig tenir d'unes quantes *latas* y un bon troç de *bacon* (cansalada) que'm mitj donà un yankee, que si no, no sé pas còm hauria pogut desenganxar ma apergaminada pell dels òssos: tal era l'ausencia de carns en que's trobava mon cos ab tot y els plats d'*arroz blanco* qu'engolia com a *clase*.

Ah! Si l'anada havia sigut trista, la tornada fou tètrica, desoladora.

Però un se conforma a tot, si vos plau per força, per més que se li regirin els dintres: sols que jo, en un recó de cor, hi tenia un rau-rau que me'l cuydava a esbocinar.

Un cunyat meu qu'estava de destacament en La Caridad, agafà les febres. Jo, que vivaquejava pels voltants del Camagüey, desafiant llamps y tempestes hi vaig córrer deseguida, arribanthi just a punt pera rebre sa última halena.

Quina aberració, la guerra! Si no s'hi mor per fas s'hi mor per nefes... Mes no fou aquest tot el mal, sinó qu'entre'ls papers que'm donà al morir, hi havia una carta de fetxa de prop d'un any, de la qual no me'n havia resat paraula pera no darme un trastorn ni trastornarse ell encara més. En aquella carta sa germana li noticiava que sa muller, ma germana, havia mort, incautantse ella (la cunyada) de l'única filleta que havia deixat al anarsen y que jo ni tan sols coneixia, perque ma disort havia fet que desde Filipines passés a Cuba per'acabar d'abatre ma desvalguda carcanada.

Encaparrat ab la idea fixa de retrobar a ma cunyada y a la nebodeta al arribar a la Peninsula, se'm passava'l temps, y ni sentia'ls gemechs dels malalts ni m'adonava dels morts que *botaban* a l'aygua.

D'arribada a Barcelona, y no tenint a ningú puig ma germana, l'ultim esqueix de ma familia, havia mort a Vilanova hont s'era casada, no tingui més remey que instalarme, fins a tant que m'hagués refet, en una casa amiga del Passeig de Gracia.

Poch intervenia en la vida d'aquella familia, ni en ses converses; sols m'havia fixat, interessantmhi, en una nena que, acompanyada d'una jova endolada, venia dos dies per setmana a ajudar a la senyora a repassar la roba. Jo les prenia per una viuda y sa filla.

Cada cop que les veya més me semblava que les coneixia, sobre tot a la noyeta, però

de lluny, de molt lluny. Mes ¿còm podia ésser, si feya dèu anys que jo mancava de Barcelona y aquella criatura'n tindria sis o set a tot estirar? ¿Còm me revenia sa fesomia? ¿D'ahónt? ¿De què?

Vaig interrogar a la senyora respecte a mare y filla.

—Ey, esperis: no ho són mare y filla, que són tia y neboda—me digué.—La mare de la nena es morta, y's creuen que son pare ho es també.—

Això no'm va aclarir res: avans aumentà ma inquietut e impaciencia. Per fi vaig resoldre parlar ab la nena meteixa.

—Escolta, nena: ¿còm te dius?

—Lluiseta com la mamá.

—Lluiseta!... Y ¿ahónt vas néixer?

—A Vilanova.

—A Vilanova!... Y el teu pare ¿ahónt es ara?...

—Oh... no ho sé... La tieta...'s pensa... qu'es mort... —

Y's posà a plorar, amagant la carona entre les faldilles de sa tia, que havia vingut atreta per l'interrogatori. Vaig saber llavors que a n'ella també li succehia lo meteix que a mi: trobava, sens explicàrsela, una gran semblança de fesomies entre jo y ma germana morta. Y era ben natural qu'ella estés perplexa, perque no m'havia vist ni conegut may avans, com tampoch jo a n'ella.

—Si, senyor: penso que'l meu germá devia morir a la guerra, perque fa més d'un any que no ha contestat a ma derrera carta—digué la jova, plorant a duo ab la nena.

—Es aquesta la carta!—digui jo, altament emocionat, agafant a la Lluiseta, petonejantla bojament y barrejant mes llàgrimes ab les seves.

Crech inútil afegir que poch temps després la Lluiseta tenia oncle y tia, y pare y mare, tot en una peça.

JAUME PALÓU

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

DE 1905

Llista de les composición rebudes a Secretaría

1. A la Mare de Deu de la Mercé. Lema, L'oració d'una verge. — 2. ¡Boig! L. Amor. — 3. ¡Judas! Lema, Traydor. — 4. Tendresa. L. No n'hi ha pas gaires. — 5. ¿Cóm se diu? — 6. Veu de Deu. — 7. Veni Creator. L. Veniu, Esperit fecond. — 8. La jayeta. L. «Y vetaquí que'm dirán benhaurada totes les generacions». — 9. La reyna captayre. L (Si no es, ha estat y pot tornar á esser). — 10. Agonía. — 11. Noíes barcelonines. L. Dugues. — 12. Els Jochs Florals. L. Patria, Fe, Amor. — 13. Una tempesta. L. Destrucció. — 14. Veni, Creator Spiritus. L. Accende lumen sensibus. — 15. La filla del rey. L. Romanç. — 16. ¡Plor! L. L'aymador y l'Aymat. — 17. Missatge. L. Vola, vola, petitona, etc. — 18. A la moreneta. L. Columba formosa .— 19. Mas primeras calsas. L. Encara recordo'l día, etc. — 20. Al fasol. L. Doneml'hi válvula libre, etc. — 21. Spiritu Sancto. L. Anima de la Trinitat. — 22 Amor, Vida y Trevall. — L. L'amor ho es tot. — 23. Veni Creator. L. Veni et visita. — 24. ¡Calleu, que somía! L. Ilusió — 25. Lo Cervell y 'l Cor, ó sía, l'Enteniment y el Sentiment. — 26. A mon germá. L. De la vida. — 27. Joana. L. Tipo de poble. — 28. Follía d'amor. L. A ma estimada. — 29. Vida. L. Oh! dolsa esperansa! — 30. Dotze sonets que no'n fan un. L. Tot probant se fan las cosas.—31. Montanya amunt. Lema, Natura. — 32. Coral. L. A ma estimada. — 33. El primer amor. L. Impressió. — 34. Ma nota dominant. L. Sovint, sovint á ma patria, etc. — 35. Vina-hi, ma nina. L. Amor. — 36. Fluix de les ones. L. Fides. — 37. Refugium paccatorum. L. Ad te clamamus. — 38. Flaquesa explotada. L. La méa lleugera ensopegada, etc. — 39. L'elegía de les orgues. — 40. Mondanes. L. Cansons tristes. — 41. ¡Sursum! L. Amors. — 42. El breviari. L. Cithara mea. — 43. A Rosina. L. Intima. — 44. Oda á Verdaguer. L. Pro Patria: «¡Gloria al Geni!» — 45. La balada al Rey moro. L. Amor. — 46. L'alegoría de la Pau. L. Patria, Fides, Amor. — 47. Entre confrares L. (¿Humorística?) — Fide: Qui est tum recors qui cum aspexerit in cœlum... nos sentiat esse Deum? *(Ciceró)*. — 50 Dins la Natura. L. Sed fons ascendebat é terra irrigans universam superficiem terra. *(Gen.* c. II, v. 6). — 51. Idili gris. L. Foch y gel. — 53. Trinitat de fanch. L. Monólegs. — 53. Neronianas. L. Sátiras. — 54. Oaristys. — 55. Vanitas. Lema: Memento homo.—56. Himne litúrgich. L. Veni Creator Spiritus. — 57. A un amich. L. Tu es sacerdos in æternum. — 58 Homenatge al Beat Joseph Oriol. Lema: Pro Aris et focis. — 59. La boyra. L. Nota d'hivern.

El secretari, *Rosendo Serra y Pagès*.

NOVES

Ja han passat les eleccions provincials, guanyant les majories els republicans y les minories els regionalistes. Deixèm que uns y altres celebrin llurs triomfs. Nosaltres continuarèm frets com avans, perque somnièm en majors obstacles y en victories més dificils però més positives.

A cadascú lo seu: per això no regatejarèm nostre aplauso als regionalistes y republicans, qu'en aquestes eleccions han donat una mostra de cultura que no sòl veures en

campanyes electorals, y que no s'ha vist a Valencia ni altres llochs d'Espanya hont les eleccions s'han fet ab coaccions y punyalades. Hi ha diferencia entre pobles y pobles. Ademés, els regionalistes poden vantarse de que mercés a llur activitat y organisació política, inferiren gran ferida al caciquisme, al que acaben de donar ara un cop que sembla cop de gracia.

A nosaltres ens dol que'ls regionalistes no apliquin llur activitat a tasques més profitoses y menys equívoques, y que l'afany d'assolir un resultat immediat els fassi oblidar el fi superior. La pública opinió, quan recobri la serenitat, recordará que de tots els anteriors triomfs dels regionalistes no n'ha vingut cap ventatja pràctica; y aixi com fa càrrechs als regidors republicans y regionalistes que per llur nombre'ls uns y per llur qualitat els altres, podent imposarse en el Municipi no han fet més que una campanya negativa, ara que regionalistes y republicans han demostrat qu'eren els amos de l'auca a n'ells farà responsables si perdura l'estat de desorganisació qu'estém patint.

Dels elements d'ordre, dels conservadors, no'n parlém. Els entusiasmes del maig passat han vingut a parar, en el març actual, en un grapadet de sufragis que poden aplicar a l'ànima del partit monàrquich, q. e. p. d.

—

D'ençà que Port-Arthur caygué a les mans dels japonesos, la marxa de la guerra que té lloch a l'Extrém-Orient semblava sospesa, sens altre incident que la malhaurada tentativa del general rus Gripennberg, que fracassà a San-De-Pu.

Però ara ha ocorregut un succés horrible, una matança que no té gayres precedents en la historia. Entorn de Mukden, la ciutat sagrada dels xinos, breçol y tomba de la dinastia dels Mings regnant al Celest Imperi, s'ha desenrotllat una batalla de gegants. Tot l'exèrcit japonés a les ordres del mariscal Oyama s'ha llençat contra tot l'exèrcit rus, que comanda'l general Kuropatkin. La topada ha sigut horrenda: els soldats russos y els japonessos han demostrat igual heroisme, igual abnegació; s'han fet matar dòcilment y han sigut enèrgichs tant en la escomesa com en la defensa. La batalla ha sigut complicadíssima, ab varietat infinita d'incidents, ab nombroses alternatives, però'ls generals russos han probat palesament que eren inferiors a llurs rivals japonessos. En Kuropatkin no ha comprés el plan de l'Oyama, ni la trascendencia dels moviments que a son entorn realisava l'exèrcit del Japó. Sa ignorancia li ha costat una desfeta horrorosa, ab perdues que semblarien exagerades si no's coneguès l'efecte destructor dels moders enginys de guerra, y si no's tinguès present la durada de la batalla (cosa de 15 dies). Aixi no devém estranyar que l'exèrcit vençut hagi perdut centenars de canons, milers de fusells y de cavalls, quantitats enormes de queviures, nombrosissim material de ferrocarril y d'altres menes de transport, y finalment que hagi tingut segons se diu més de cent mil morts y ferits, y que hagi abandonat més de cinquanta mil presoners, ja que la retirada l'ha feta en pèssimes condicions. Però'ls japonesos han pagat cara llur victoria: confessen haver perdut més de cinquanta mil homes.

Veurém si Russia voldrà posar fi a tanta ignominia y tanta tristesa, o si continuarà la lluminosa política canovista de *el último hombre y la última peseta*.

—

Per suposada infracció de la lley d'imprenta foren imposades al periòdich catalanista *La Tralla* 125 pessetes de multa. Aquesta disposició governativa, afegida a les continues denuncies de que ha sigut y es objecte'l simpàtich setmanari, feu nèixer entre sos molts llegidors y adeptes la idea de sufragar l'import de dita multa per medi d'una suscripció pòpular de 10 cèntims com a quota única. Inutil dir que la idea ha sigut acullida ab gust pels autonomistes.

Els donatius s'admeten en l'administració de *La Tralla* (Diputació, 262, baixos), y les llistes de suscripció's publicaràn en el periòdich a mida que vagin rebentse.

Ademés, havent acordat el «Foment Autonomista Català» fer un acte de simpatia als periòdichs *¡Cu-Cut!* y *La Tralla* ab motiu de les denuncies que sobre ells cauen, y procurar estudiar els medis de garantir la seva existencia contra una persecució sistemàtica protestant ensemps dels actes arbitraris que s'hagin pogut cometre, convocà a tots els representants de periòdichs y entitats catalanistes a una reunió que's celebrá'l passat divendres al vespre, en la qual, previa llarga deliberació, s'acordà nomenar una comissió composta dels senyors Martí y Julià, Pella y Forgas y Utrillo, pera estudiar detingudament l'assumpto y proposar les mides convenients.

—

Declaració de l'*emperador* Lerroux en el *meeting* de propaganda electoral celebrat per la *Fraternidad Republicana* un dels dies de la setmana passada:

Las candidaturas que se presenten frente á la de Unión Republicana no significarán desvío ni deseo de combatir contra los candidatos, sino que representan una traición á la República que no debe perdonarse nunca.

Se necessita ésser tan *lliberal* y tan *republicà* com l'emperador *Lajandro* y els que'l

segueixen pera eregirsé en definidor ab tan poca aprensió y pera donar patents de traidor d'una manera tan... desenfadada.

D'això se'n diu amor a la llibertat! Ay, *manos*, que'ns sembla que os anèu tornant *nanos*, y que la *Fraternidad* cada dia va a menos, com ja hi ha vingut en aquestes eleccions, en que'l carro ja vos ha començat d'anar pel pedregal, donchs a pesar del triomf, heu tingut una *barbaritat* de vots menos qu'en les eleccions anteriors.

—

A *Las Noticias* del passat divendres hi llegirem lo següent:

Parece ser que entre el elemento joven de la asociación republicana Cataluña Federal, ha sido vista con desagrado la proposición de inteligencia con los disgregados restos del partido federal barcelonés, presentada á la aprobación del consejo directivo recientemente, por entender que éstos últimos son incompatibles con las ideas francamente nacionalistas de los primeros, y que es preferible continuar como hasta ahora, á ser muchos y mal avenidos.

Després a les meteixes *Noticias* hi hem llegit que una delegació de «Catalunya Federal», composta pels elements partidaris d'unirse ab en Vallès y Ribot, farà o ha fet tantetjos aprop dels federals d'en Vallès... sense que això sia comprometre a la societat a que pertanyen (segons ells diuen).

No obstant, els federals de criteri oposat opinen que tot això es política de *camarilla*, que tornarà a malejar a tots.

Nosaltres també opinèm aixi, y ens abstenim de calificar la política d'aqueixos senyors delegats pel molt fástich que'ns fa.

—

Si les eleccions haguessin de provocar gayres *conflictes* com l'ocorregut ab l'alcalde de Vich, quasi foren desitjables.

Havent sigut solicitada en català l'autorisació d'un *meeting* regionalista, aquell infelis alcalde la denegà fundantse en que la solicitut devia estar redactada en l'idioma oficial.

Y l'Albert Rusiñol se queixà al ministre, y aquest feu tornar immediatament sobre son acort a l'alcalde de Vich, manantli que deixès celebrar el *meeting* acte seguit, com aixi se feu.

Nosaltres a l'alcalde de Vich li donariem un premi per la seva etzegallada. No aixi al ministre, que no vol que *tinguèm rahó* com ho volia dit alcalde al fer que'ns queixessim de les arbitrarietats caciquistes.

Está vist que als ministres y als cacichs els hi fan mala obra fins sos propris partidaris, ab llur catalanofobia o ab llur imbecilitat.

—

La secció de Belles Arts del «Centre Català» de Palafrugell ha publicat el cartell ab les condicions del concurs que pera premiar les millors obres literaries (en prosa y vers) y musicals, ha organisat baix el titul de *Festa de la Bellesa*.

Aqueix concurs tè una importancia excepcional, com se pot veure:

Se concediràn:

500 pessetes a la millor composició en vers.

500 pessetes al millor trevall literari en prosa.

400 pessetes a la millor sardana llarga pera copla.

400 pessetes al millor aplech de cançons originals, estil popular, pera una veu sola ab acompanyament de piano.

200 pessetes pera que'l jurat musical puga crear un accèssit a cada premi, si ho creu convenient.

Pera'l tema y forma de les composicions se deixa als autors en completa llibertat, ab tal que tot sia escrit en català. El plasso d'admissió quedarà tancat el 15 de juny vinent. Tots els trevalls, rigorosament inèdits y escrits ab lletra clara que no sia la de l'autor, deuràn enviarse a la secretaria de la secció de Belles Arts del «Centre Català» de Palafrugell, sense firma y en la forma acostumada en nostres Jòchs Florals. Al publicarse'l fallo dels jurats, els autors que resultin premiats cuydaràn de fer saber a la secció organisadora llurs noms y domicili. El dret de publicar les obres literaries premiades se'l reserva la comissió organisadora per un any. De les musicals podrà guardarsen la proprietat o cedirla. L'autor del trevall guanyador del premi de vers nomenarà Reyna de la Festa. Les partitures de sardanes deuràn anar acompanyades d'una reducció pera piano, tota vegada que durant la festa's llegiràn o executarán les composicions premiades. La festa's celebrarà'l dia 22 del vinent juliol. Els jurats calificadors estàn formats pels senyors següents: pera la literatura, en Joan Maragall, en Jaume Massó y Torrents y en Joan Vergès y Barris; y pera la musica en Felip Pedrell, en Lluis Millet y en Mariàn Vinyas.

Felicitèm a nostres amichs de Palafrugell per la organisació d'un certamen tan serio com aquest, desitjant que son exemple tinga força imitadors a Catalunya pera bè de les arts y les lletres y dels qui ab seny y cor les conreuen.

—

La setmana passada estigué exposat en la Sala Parès un retrat pintat per en Fèlix Via. Com a pintura verista no deixa res que desitjar, donchs hi ha troços que donen la ilusió de la realitat. Com a factura, es fet ab la facilitat que dóna sols una gran pràctica. Com a sem-

blança, les persones que conegueren al retratat, avuy difunt, diuen qu'en la tela hi reviu aquest ab molta veritat y justesa d'expressió.

Además hi havien exposats un quadro d'en Baixeras representant a dos caçadors d'isarts, dos capets d'en Ferrer y Pallejà y una mitja figura original d'en Brull.

Aquesta setmana es molt visitada una escultura en marbre d'en Reynés, representant a Sant Joseph entre dos àngels. Es remarcable més que per la expressió de la figura, per la escrupulositat ab que estàn tractats els ropatges. També hi ha exposat un excelent bust de dòna, del propi Reynés.

—

El «Circul Musical Bohemi» donà diumenge a la tarda un important concert en el que fou executat ab molt bona interpretació'l *Quartet en mi menor n.ª* 2 de Mendelssohn, pels senyors Sánchez, Segura, Gálvez y Dini. Además el distingit concertista de contrabaix senyor Torelló executa un *Concert* ab la mestria en ell acostumada, el tenor senyor Creixams cantà un fragment de *La Tosca* y la *Cançó de Maig* d'en Borràs de Palau, els senyors Sánchez, Carrera y Oliveres interpretaren *Sur le lac* de Godard, y els senyors Boixa y Garcia un *Allegro* de Mendelssohn, essent tots molt aplaudits, com també la orquestra al executar *La Grota de Fingal* de Mendelssohn, y la *Primera Simfonia* de Beethoven.

Publicacions rebudes:

Espectres, drama en tres actes d'Enrich Ibsen, traducció catalana de P. Fabra y J. Casas-Carbó. Ha sigut publicada per «L'Avenç» la segona edició d'aquesta versió catalana de la famosa obra d'Ibsen, formant el volúm 35 de la «Biblioteca Popular». Preu, 50 céntims.

De bon temps, drama en tres actes original de Manel Folch y Torres, del que'n publicarem un judici crítich quan va estrenarse en el teatre Romea, el prop passat mes de febrer. Preu, 2 pessetes.

Juny, quinzenari autonomista que's publica a Granollers. Hem rebut el primer número d'aquest periòdich, que conté importants articles rublerts de sana doctrina autonomista, verament lliberal. Sota la capsalera del periòdich hi figura la Declaració de la VII Assamblea de la *Unió Catalanista*. Li retornèm la salutació desitjantli molts anys de vida.

Talia, revista teatral escrita en catalá y dedicada especialment al foment del nostre teatre. Entre les ilustracions ha publicat, en sos quatre primers números, els retrats dels nostres més distingits actors. Reparteix de folleti la obreta d'en Puig y Ferreter *El noy mimat*, recentment estrenada a Romea.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sien inèdits. — No's tornen els originals. — Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA. Un any.	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 267 Barcelona, 23 de Març, 1905

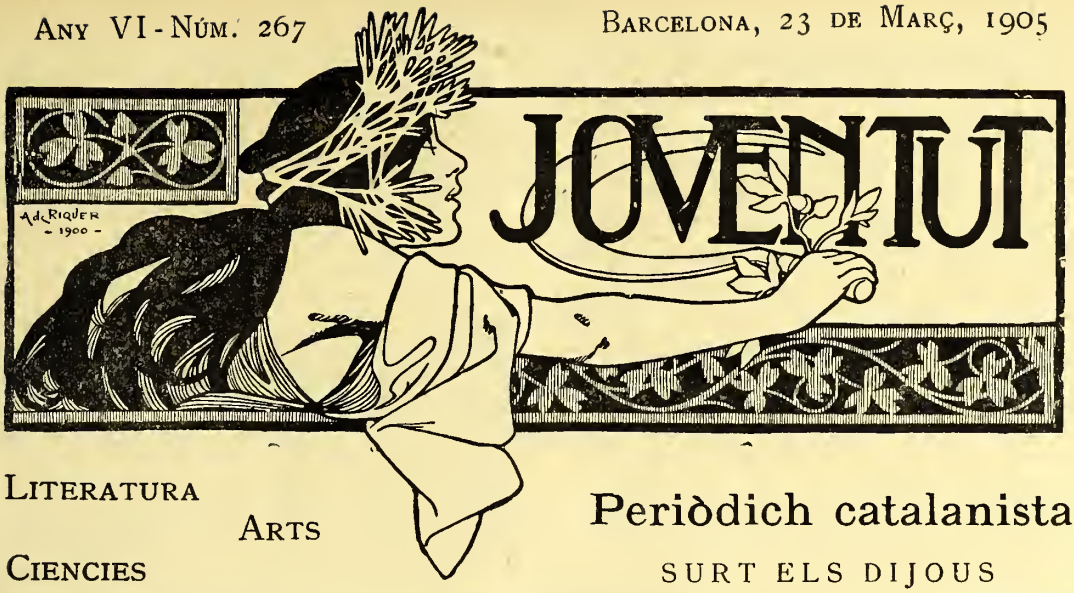

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Alegríes... tristes, per Pere B. Tarragó.—Malta (continuació), per J. Pin y Soler.—La meva cosina, per Miquel Barberà.—Teatres, per Emili Tintorer.—La Petinyo, per J. Puig Pujadas.—Notes bibliogràfiques, per Arnau Martínez y Seriñà y R. Miquel y Planas.—Jochs Florals de Barcelona de 1905: Llista de les composicions rebudes a Secretaría (continuació).—Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Víctor Català.—Plech 42.

DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 6.

ALEGRÍES:.. TRISTES

Tal volta'l desitj de viure, que tothòm sent en lo més pregón de son ésser, es la causa de que'ls qui caminen vers la posta mostrin de tant en tant cert neguit pera tornar cap aquell horitzó d'hont eixiren entre clarors d'aubada. Nostra sed de vida no queda may satisfeta, y sovint voldriem reseguirlo'l curs qu'hem fet pel món, encara que'ns costés noves queixes el retorn a la infantesa ditxosa, o a aquella època en que la joventut dóna forces pera entrar en lluyta y dalit pera celebrar la victoria.

Passaren les aubades joyoses, s'apropen els capvespres tristos, l'esperit s'espanta ab les negrors de la nit que va venint, y vol tornar enrera, vol ésser jove altre cop, malgrat que ja'ls gosà a son temps els plers de la jovenesa y ja fruhi tot lo que fruhir devia: per'xò ha devingut inútil, vell, sens esma per'avençar ni pera retrocedir y rabejarse novament en els perfums de passades primaveres.

Això vol fer Espanya. Mireula confonentse entre'ls núvols rogenchs d'un capvespre que va apagantse; mireula caminar indecisa ab el cap cot, el cos corvat, les cames febles. Per un moment s'atura en sa devallada y encara mira ab goig el camí recorregut... Sí, el mira ab goig: tota aquella llarga carrera esbojarrada li fa ilusió, puig al impressionar sos ulls malalts, transformas en llarch seguici de triomfs y de glories, de goigs y d'alegries. Y s'imagina que les pot tornar a conquerir, y vol gaudir altre cop d'aquella antiga vida que va acabàrseli, d'aquelles gestes, tal volta imaginaries, que la ompliren d'entusiasme y orgull.

La seva ànima decrèpita sols mirant al passat intenta rejovenirse, o al menys se fa aquesta ilusió. Res d'acomodarse als temperaments moderns, res de voler netejar aquell camí ja espatllat ab les continues petjades de

varies generacions rutinaries que s'han empenyat en seguir sempre la meteixa via; al contrari: desitja xapotejar pels sots llotosos...

Quelcòm d'això pot veures ara una vegada més. La casualitat ha fet que'l premi Nobel hagi recaygut aquest any, ab més o menys justicia, en un espanyol; y ha succehit en l'época precisa en que Espanya's prepara a celebrar un'altra de ses glories commemorant el centenari del *Quijote*. La distinció de que ha sigut objecte l'Echegaray y les festes en honor de Cervantes han coincidit, y les anteriors consideracions se m'han ocorregut devant d'aquestes dues manifestacions *nacionales* que tan tristes resulten. L'una, la que's fa en honor del gran Cervantes, es trista per lo migrada, com migrat resulta l'afany dels vells que voldrien tornar a ésser joves; l'altra es trista per lo aparatosa, per lo impropria d'un home serio que meresqués ésser honrat, y d'un pais que sapigués honrarlo.

Sempre està bé tributar homenatges als qui en són mereixedors. Mes quan l'admiració per les grandeses de la literatura clàssica's mostra en un pais que com Espanya atravessa un periode literari *modern* (!) que tan poch val y tan escassa significació té, fa verdadera pena. Sembla una trista revifalla, unes quantes notes que, si vibren més que altres, es perque són donades ab esforç y fatiga greu, tot cantant el poema de la mort...

Pobre poble aquell en que fins les festes y els esplets d'entusiasme semblen convulsions d'agonia!

PERE B. TARRAGÓ

MALTA

(Continuació)

RECORRENT les botigues, enrahonant ab gent del camp, fent conversa per les barberies, passant ratos entretinguts en els casinos, repararem que quasi tots els maltesos saben l'italià, y encara que'ls pagesos no'l parlin, tots l'entenen. La gent elevada parla ademés l'inglés, un inglés que pera nosaltres es suficient; pera'ls puristes britànichs una tortura... Però anéu a escoltar queixes d'inglesos sobre pureses de dicció! La broma més freqüent entre ells meteixos es la de retreures defectes de pronunciació, construccions vicioses.

Ademés, maltesos del camp y de ciutat, els de marina sobre tot, entenen o parlen el francés, el grech, fins molts d'ells parlen l'aràbich, no un aràbich pur y polit com se parla a Alep, sinó barrejat de genovés, de català, de provençal. La facilitat d'expressarse en llengües distintes tan propria dels llevantins comença a notarse a Malta, poblada avuy y sempre de gent que ha ohit d'ençà qu'es nada llengües distintes, parlades per homes de nacions diverses, car inútil dir que'l caràcter distintiu dels cavallers de Malta de qui tots els maltesos són reflexe era'l cosmopolitisme, conseqüencia de l'origen de l'Ordre, hereva dels privilegis obtinguts per uns marxants d'Amalfi que ab llicencia del kalifa, aleshores possessor de l'illa, fabricaren una iglesia cristiana, un convent y un hospital sots l'advocació de Sant Joan.

Y encara que la historia dels cavallers de Malta sia tan coneguda, perque ve a tom vull recordar que, després de la primera vegada que Jerusalém fou ocupada pels cristians, Raymond de Puits o Dupuy, un francés gran mestre, proposà als seus confrares d'unir als vots que havien fet el vot de combatre als infidels, o sia als meteixos de qual tolerancia havien rebut llur existencia social. Naturalment, lo de combatre als infidels fou grat al sant pare, Pasqual II, que aprobà la idea y benehí als cavallers, consacrant la creu blanca que ha sigut la tan célebre *Creu de Malta*. Per cert qu'en l'acta de consacració, que aquells dies llegirem en la biblio-

teca de la universitat, se pronunciaren per part de l'embaixador de l'Ordre uns sermons que *me rio yo* del *nostre* Fray Gerundio

Bossio en la *Storia delle Sacra Religione ed illustrissima Militia de San Giovanni* n'ha conservat el text: «*Santissimo Padre* — diu l'embaixador. — La creu dels cavallers de Malta es un pur e incorrupte senyal de vuyt puntes quals àngols aguts y esplendents ornats de perles figuren les vuyt beatituts evangéliques... *e nell'ottangulo* (inútil traduhir) *ancora il quadrato si comprende; in cui angoli otusi di preciose gemme circondato sono, che le virtu cardinali dinotano; e l'obliquita degli angoli, con linee che per lo centro della Croce passano, congiungendosi si divizza; dove con pia mente il Crocifisso descritto immaginariamente si vede; in cui tre chiodi di candidissime gemme ornati sono, cioè delle virtu teologale.*» El bon Ignocent VIII degué escoltar pacient el sermó de Guglielmo Caorsino, sabent que després de les metàfores vindrien les *gemmes*, com en efecte les rebé concedint en paga als priors de l'Ordre la facultat de poder commutar els vots, d'absoldre del jurament, de la *irregularità*, de la simonia y del furt.

Y llegint coses dels cavallers qu'en realitat desde'ls temps mitjevals foren tot Malta, encara se m'acudi apuntar que Raymond de Puis dividi l'ordre en tres classes: cavallers que devien ésser tots nobles, eclesiàstichs y servents d'armes, y que l'Ordre havent crescut en nombre y potencia degué dividirse en llengües: llengua de Provença, d'Auvernia, de França, d'Italia, qual capità era almirall; de llengua aragonesa, de llengua catalana, de llengua navarra, de llengua inglesa, de llengua alemana. Més tart se reconegueren les llengües de León, de Castella y Portugal. Y com malgrat les creuades y les embranzinades parcials dels cristians, els infidels may han sigut retuts del tot (encara ocupen bon troç d'Europa, encara són amos del Sant Sepulcre), resultà que, presa altre cop Jerusalèm pels mahometans, els hospitalaris, templaris, teutònichs degueren abandonar la Palestina, y els hospitalaris junt ab els templaris, en estreta aliança ab el sultà mongol de Persia, un descendent d'aquell khan a qui Marco Polo y els seus oncles havien portat per encàrrech seu oli de la llantia del Sant Sepulcre, emprengueren altre cop l'embestiment de Jerusalèm, però ab tan poch braó que, no podent persistir, retornaren a Chipre essent gran mestre Joan de Villers, y mentres els templaris especialment perdien llur poder y riqueses, llurs germans ajudats per Carles II de Nàpols, pels genovesos y per Felip el Bell, s'emparaven de Rodes essent gran mestre Foulquier de Villarel.

Expulsats d'allí per Soliman II en 1522, malgrat la resistencia del gran mestre l'ilustre Villers de l'Ile-Adam, s'establiren provisoriament a Viterbo, y després de vicissituts sense nombre, ells y els altres cavallers reberen de Carles V, emperador, Tripoli, Malta y Gozzo.

L'acta de donació es al palau del governador a La Valetta, y està datat a Castelfranco di Bologna a 23 de març del 1530

Es evident que'ls maltesos, la gent que l'emperador donava als grans mestres, podien haverse proclamat independents fent aliança ab el rey de França que volia protegirlos, ab el sultà, ab el regent de Barbaria, però no ho feren per prudencia, virtut que'ls homes isolats posseheixen tots, prudencia que'ls aconcellà de viure en bons termes ab els cavallers, que, essent tots de cases riques, portarien grans caudals a l'illa...

Fullejant llibres, regirant documents referents a l'Ordre de Malta qual interés es tan absorbent que començat l'estudi d'un fet no's pot deixar d'estudiarne un altre, passarem hores placents en aquelles espayoses sales de la biblioteca maltesa... arribant a l'any 1565, el més gloriós de la historia dels cavallers: l'anyada de l'assedi sostingut contra'ls turchs... Salto molts *perques* y *coms* y arribo al fet... Mustaffà compareix devant el port ab 40,000 homes, y avans de pondres el sol ja s'havia apoderat de Sant Elmo. Figureuvos els plans de resistencia aconcellats per uns y altres, les anades y vingudes de soldats y cavallers.

Tan bé trevallaren tots, que Mustaffà no pogué res contra'ls altres forts, y rabiós degué plegar veles, fins que, arribada la flota christiana, fou derrotat per mar y per terra.

Guai all'Italia, exclamà Muratori, y *guai* a tots els pobles christians del Mediterrani podia haver afegit, *se Malta cadeva allora nelle griffe turchesche.*

L'héroe de la resistencia, el francés La Valette, partits els turchs començà la nova fortificació de l'illa y fundà la ciutat qu'encara porta son nom. El papa Pius V s'interessà tant per la seva prompta construcció, que per aplegar recursos proclamà un jubileu qual producte fou esmerçat en fortins, fossos, escarpes y cortines, essent l'enginyer de l'obra l'italià Laparelli.

L'alegria era gran a Malta y el dia que's posà la primera pedra de la ciutat se feren grans festes, dinars y ballades, y els cavallers, els eclesiàstichs, pronunciaren discursos patriòtichs.

Un se'n pronuncià que apunto perque té gran color d'època. Es el del pare Angosciola: que digué ab la major ingenuitat y ab beneplàcit del seus oyents: «Aqui s'ouen y s'ohiràn tota mena de llengües: les dels qui adorém a Christo, pera dominar cadahú *nel suo grado*, y les dels impius y dels infidels que han de servirnos de *schiavi in catena per maggiore esaltazione e gloria del nome christiano.*»

Diu la crònica santjoanesca que un matemàtich siracusà prengué ab l'astrolabi el punt y hora en que'l gran mestre posava la primera pedra, y que'l punt fou trobat *faustissimo y felicissimo nel quale esperiamo, che la Divina Maestà infonderà tanta virtu e forteza a quella benemerita città che ella debba essere per eterno secoli, mentre il mondo durerà inespugnabile e invencibile.*

Aixi fou fundada La Valetta, y en ella, anant els temps, els cavallers cresqueren en grandesa, dignitat e importancia. Batien moneda, tenien bastiments de guerra, enviaven embaixadors. En realitat eren sobirans, tant que'l rey de Sicilia havent manifestat certes pretensions de domini sobre l'illa, el gran mestre, qu'era'l lusità Manoël de Pinto, s'alià ab els turchs perque substituhissin als sicilians en la obligació de provehir de queviures als habitants (pagant, naturalment). Ab els turchs! Els enemichs naturals de la fe, els rivals de la potencia maritima de Carles V, llur benefactor!

Ab vicissituts varies els grans mestres anaven governant, aliantse ara ab uns ara ab altres fins que arribà'l terratrèmol de la Revolució francesa y que Bonaparte anant a Egipte prengué l'illa de passada com qui cull una poma.

El gran mestre era l'alemany Ferdinand de Hompesch, un esperit apocat, un home d'aquells que sempre's troben quan una capitulació s'ha de firmar. Bonaparte li donà 600,000 franchs (que li prenia a ell meteix), li prometé 300,000 franchs de renda y el bon senyor se deixà despossehir...

Més tart feu cessió de sos drets, ell, el gran mestre d'una Ordre tan catòlica, a Pau I de Russia, un cismàtich... El bon ultim gran mestre de l'Ordre de Malta morí obscuram ent a Montpeller.

Els temps havien cambiat, y la petita república aristocràtica-teocràtica-militar no pogué resistir les ambicions desencadenades per les grans nacionalitats que s'havien anat formant en el continent. No més un malestruch pare Fusari, italià, gosà dir a Bonaparte quan al haver desembarcat volgué celebrar un acte oficial de possessió de l'illa... que consentia en la cessió *salvo il diritto dell'alto dominio, che appartiene al mio sovrano, comme re delle due Sicilie*, a lo qual Bonaparte respongué cinicament: *Scrivete cio che vi piace: al mio retorno dall'Egipto prendero il regno di Napoli, e cosi il feudo sera unito al proprietario.*

La Revolució no podia soportar una Ordre d'origen aristocràtich com era la dels cavallers de Malta, y a pretext de que havía enviat diners a Lluis XVI mentres era al Temple, l'aboli per decret y confiscà sos béns, donant ademés sa aprobació als decrets del general Bonaparte, que mentres estigué a La Valetta havia abolit la Inquisició, els tituls honorifichs y la *esclavitut*, que no existía.

Bonaparte fent el *sansculotte* decretà naturalment la llibertat d'imprempta, constituhí la milicia nacional, suprimí els convents, feu redactar un projecte d'escoles primaries... tota la llista, totes les hermosures que sempre han servit pera pretextar les expoliacions, els mancaments al dret y fins a la honradesa privada; totes les hermosures que'ls usurpadors fan creure que concedeixen.

Inútil dir que ab les magnifiques reformes de Bonaparte'ls *jacobins* de l'illa no hi veyen de cap ull. En cambi, el poble de debò's revoltà. La insurrecció vingué d'allò millor pel conseqüent tancament de les iglesies majors, del palau dels cavallers, y per l'*enlèvement* de totes les riqueses transportables, que foren enviades a França o emportades per Bonaparte a Egipte com boti de guerra...

Al comparéixer els soldats francesos devant de Gozzo, els pochs soldats qu'eren al castell capitularen, y com entre'ls francesos no hi havia ningú que sapigués escriure italià ni entre'ls maltesos qui pogués ferho en francés, el sacristà del poble redactà la capitulació en llatí. En un llatí curt y expresiu: *Honores, proprietates et religionem habebitis majorem*, y a sota'l nom del capitulant y el capitulat. No tots els maltesos foren, però, tan acomodants com els de Gozzo, y els soldats francesos que Bonaparte havia deixat a l'illa sovint tenien de pendre les armes pera defensarse dels atachs de la *populace* comandada pel canonge Caruana.

Alguns francesos qu'eren per l'interior de l'illa, y fins maltesos que anaven ab ells, al voler retornar a La Valetta foren presos pels patriotes, que no obstant llurs éxits parcials, mancats de tot, enviaren una súplica a Fernando de Nàpols demanant que'ls hi enviés vitualles, armes, municions... El rey de Nàpols respongué que *bueno*, y mentres tant enviava alguns barcos que, junt ab altres d'inglesos, tenien bloquejada l'illa. El canonge Caruana combatia als francesos de les guarnicions destacades, uns quants maltesos proclamaven héroes de la patria a Screzzi y a Mannarino, dos hèroes civils, però la expulsió dels francesos no avençava.

Els soldats de França resistien enèrgicament la escomesa d'uns y altres; per fi el 5 de septembre del 1800 degueren capitular cedint l'illa als inglesos, y com altres vegades, com sempre, sense fer menció ni vencedors ni vençuts de la gent que habitaven Malta.

Al general Vaubois que comandava la ciutat, y al canonge Caruana qu'era amo de la campinya, succehí un governador nomenat pel rey de Nàpols quals instruccions eren d'ocupar l'illa pels inglesos, qu'en efecte la ocuparen a l'estat precari, fins qu'en 1814 la ocuparen definitivament.

Y basta d'histories!

(Acabarà) J. Pin y Soler

LA MEVA COSINA

Cada dia, en havent dinat, emprenia'l meu acostumat passeig. Aquell dia, tot xano, xano, vaig tirar Rambla de Catalunya amunt fins a la Diagonal, que alli els ayres són més purs y el sol hi bat de ple boy tota la jornada, fins que desaparareix aclofantse mandrosament derrera la carena.

Avall per aquella nova gran-via, anava ab pas calmós, mirant aqui y allá, cercant quelcòm de nou, qualque nota bella que no hagués escorcollat en altres passejades que havia fetes per aquells indrets. A mitja Diagonal, allá prop la via que porta a la Travessera, vaig embadocarme devant d'un immens casalot qu'estaven edificant ab pedra de color de terra d'escudelles, y, una volta al Passeig de Sant Joan, me vaig distreure bella estona contemplant la casa Macaya, que m'encisava per sa senzillesa y bon gust. Desitjava arribarme fins a la Sagrada Familia, emperò una idea sobtada me'n feu desistir, y tirar per l'ample passeig avall, fins a l'indret del carrer d'Aragó. No gayre endintre hi vivia la meva cosina, casada de poch ab un *americano* que quasi li triplicava la edat.

D'ençà que s'havia casat sols un altre cop l'havia visitada, y certament no recordava la casa; emperò la vaig conèixer per son aspecte senyorial e hi vaig entrar deseguida, trepitjant la rica alfombra que cruixia blanament com la sorra sota mos peus, estesa escala amunt, convidant a pujar per aquells graons de marbre. Aduch el corresponent ascensor allá a la vora també s'oferia amatent, com desitjós d'encaixonarme, però aquella llampanta gabieta no m'agradà gayre, y'm vaig decidir a empèndreles escala amunt per mos propris peus.

Al arribar al segón replà, un home vellacó, ab una escombra a la mà com si fos un emblema d'autoritat, me preguntà a qui buscava.

—Dèu ésser el porter—vaig dir entre mi; y en veu alta:—No busco a ningú, bon home: sols desitjo veure a don Sebastiá y a la seva senyora, ma cosina.

—No més hi trobará a la senyora ; a don Sebastiá l'he vist fa poch, que sortia.

—Está bé, gracies.—

Ytot dihent això havía arribat al segón pis.

Vaig trucar moll, y al moment sorti a obrir ella meteixa, la cosina, que's quedà tota sorpresa al veurem.

—Ola, ¿tu per aqui? Que'n feya de temps que no t'havia vist! Entra, entra.—

Passarem al espayós refectori, un refectori esplèndidament decorat, ab una grandiosa taula al centre, propria pera encabirhi una nombrosa familia. A una indicació de la cosina'm vaig asseure prop de l'escalfa-panxes, quin braseral, atiat de poch, espeternegava.

—Y donchs ¿què tal, què tal, Agna-Maria? Y el teu home ¿què fa?

—Pts... mira, ja ho pots veure: passant—contestà ingenuament.—Ha sortit a pendre'l sol; ja fa molts dies que no's troba gens bé, está en mans del metge; però avuy ha vingut un *americano* amich seu y li ha donat entenent que li convenia ayrejarse una estona. No tardará a venir: ja'l podràs veure.

—Y donchs ¿què té? ¿De qué's queixa?

—Se queixa del ventrell, se sent tot el dia aclaparat, sense ganes de caminar ni de fer res.

—Y el metge ¿qué hi diu?

—El metge diu qu'es una malaltia llarga, que això pot haverlhi portat l'excés de treball y els disgustos, y que una cosa aixi no s'adoba tan fácilment, y menys a la seva edat.

—De manera que, no trobantse gayre bè en Sebastiá... no devèu sortir quasi may de casa...

—El diumenge, sols el diumenge'm deixa anar a missa; els demés dies no puch sortir, perque ni ell ho voldria ni jo tindria humor per'anar enlloch.

—¿ Y os estèu tot el sant dia sols en aquest pis?

—Sols sempre, sense dir res, com uns mussols, llevat quan ve a visitarnos alguna ànima caritativa y ens treu de l'ensopiment.

—Però aquest isolament ha d'ésser aclaparador a la teva edat! Pobra Agna-Maria!

—¿Què hi vols fer? Avans la meva tía Agneta, que al cel sia, venia molt sovint, però d'ençà qu'ella's va morir, la major part del dia'ns estèm aqui dintre , sense saber del món res més que lo que'ns diu la minyona quan ve de fòra.

—Donchs això no es viure; això es enterrarse en vida.

—Ja ho pots dir. Mira: a voltes ens asseyèm l'un enfront de l'altre, y jo, sense donarmen compte, li començo a explicar coses de Barcelona, de quan cantava a l'«Orfeó», y ell m'escolta fret, sense que la meva conversa'l commogui poch ni molt, ni li fassi esclafir la més lleugera rialla; y es clar, jo aleshores, comprenent que no'l pot interessar res de lo que jo li digui, me veig precisada a trencar en sèch la relació.

—Naturalment! Si fins moltes vegades ni't déu entendre!

—Y quan ell m'explica coses de l'Argentina, a mi tampoch m'entusiasmen gens ni mica. Jo prou ho voldría que m'interessessin, però per més que m'esforci no puch conseguirho, y ell, comprenentho, s'aixeca y's posa a passejar amunt y avall del pis, ab el cap cot y la mirada trista, tot pensatiu... Y a mi'm fa una llàstima, que'm venen desitjos de consolarlo dihentli paraules afectuoses; però sento un respecte, una mena de temor estrany... y no li dich res...—

En aquest punt del diàleg no vaig saber qué contestarli. Pobra criatura ingenua! M'ho deya tot ab tal tendresa de sentiments, parlava tan commosa, que les seves paraules retrunyien al fons de l'ànima; la seva conversa era una balada, era la queixa d'un infant que li haguessin pres les joguines; més que una muller semblava que fos una ignocenta brivalleta que l'haguessin reclosa en la seva cambra, no deixantla sortir may.

Varem passar llarga estona en silenci, abdós reflexius, dihent per dintre coses que no podiem traduhir a l'exterior... Per fi ella trencà la quietut, que començava a ferse mortificadora.

—No'ns quedarà altre remey que anàrnosen a l'Argentina, perque ell es com si no'n fos fill d'aquesta terra y diu que allà's posarà bé de salut, que Barcelona no li proba.

—¿Y tu t'hi conformes a marxar cap allà?

—Si ell ho vol ¿quin remey me queda sinó fer la seva voluntat?

—Però ¿que no comprens que ab això sols conseguiries perllongar la seva agonia y apropar la teva vellesa? ¿Que no ho penses qu'en aquelles terres, sola al costat d'aquest home, t'hi moriries d'anyorança?...—

No'm fou possible continuar: en aquell moment se sentí fort el drinch del timbre, y la pobra María-Agna, tota esverada, exclamà:

—Es ell, de segur qu'es ell!...—

Ell era. Va entrar cap-baix, esbufegant; se tregué'l sombrero ensenyant una extensa calva que deseguida's cuydà de tapar ab una gorra-jokey que hi havía penjada per allí, en una perxa.

Al adonarse de la meva presencia'm saludà ab fredor, ab comptades paraules, sense demostrar gens de sorpresa; y tot dihent que se sentia indisposat, que no li havía probat gayre'l passeig, se deixà anar en una butaca, aclaparat, cap-cot, com si estés a punt de deixatarse.

La pobra cosina, la jova muller, li feu déu mil preguntes, afanyosa de saber lo que li convenia, contestantli ell ab ganyotes y moviments de cap, tossint, escurant de quan en quan y escupint.

A poch, tot aixecantse:

—Mira, mira—digué, senyalantme un retrat d'ell meteix que hi havía penjat en un pany de paret d'una saleta avinent al refectori:—aquell era jo. Donchs ja ho veus còm he cambiat d'ençà que sóch a Barcelona.—

Y trencant en sèch la conversa, afegí:

—*Bueno*, *bueno*: tornaràs a véurens, ¿eh? Me sento malament, el passeig no m'ha probat; me'n vaig, me'n vaig a ficarme al llit... *Adiós*, *adiós*.—

Y com un vell xaruch, caminant calmosament, costantli de moure les cames, sense fer gens de soroll, entrà en la seva cambra seguit de ma cosina.

Poch després aquesta sorti, dihentme que no seria res, que s'havía ficat al llit y que ja estava sossegat; emperò això ho digué esforçantse pera fer eixir les paraules de la gorja, y bategant d'emoció; la seva veu era ofegada per punyidora tristesa.

Pobra cosina! Jo prou desitjava consolarla, prou cercava paraules que li duguessin la esperança, que poguessin tornarli la tranquilitat d'esperit que li mancava. Fou ben inútil: jo no podia durli la confiança de que tan necessitada's trobava; jo no podia dirli «confia! espera!» perque jo no'l comprenía'l junyiment d'aquells dos cossos que's rebutjaven, l'un exuberant de vida, l'altre xacrós, sense possibilitat d'apedaçarse. Jo hauría volgut dirli a la meva cosina: «apàrtat, rebélat, trenca'ls

lligams que t'endogalen!», y ella, ignocenta de la vida, poch m'hauria cregut; y pera no dir això vaig despedirmen, y no vaig oferirme pera res, ni vaig dirigirli paraules de consol...

Y la porta's clogué sorollosament, y jo, escales avall, capficat, anava considerant totes les impressions d'aquella trista visita, sentintme corprés per la ingenuitat y els bons sentiments d'aquella ignocenta criatura.

Era la muller ingenua que, essent feliç, hauria fet la felicitat de l'home a qui hagués pogut confiar el seu amor; mes ara estava destinada a corsecarse, màrtir, al costat d'aquell vell malmés d'esperit y gastat de cos, incapaç de darli un fill; al costat d'un home que, enlloch d'amor, sols podia inspirarli respecte.

Preocupat ab aquestes cabories vaig sortir d'aquella casa; al carrer la maynada esvalotava ab sa cridoria, escampant arreu l'alegria de viure; y vaig pensar que la gatzara de la brivalla també dèvia arribarhi a dalt, al pis de la meva cosina, pera més pena.

Miquel Barberà

TEATRES

La lletja. — La cizaña. — Mañana de sol

La lletja es al meteix temps sabia, però la seva sabiesa no li ha valgut de res. De petita es l'aborrida en sa casa, de gran es menyspreuada per la societat: un'altra de guapa s'emporta la plaça de mestra que, si hi hagués justicia, li haurian donat a n'ella; sa germana, que també es hermosa, se li queda'l promès; y sempre, de petita y de gran, la lletja es la riota de tothòm. Ningú la estima ni l'ha estimada may a la lletja, y el seu cor assedegat d'amor va assecantse poch a poch. La compassió, únich sentiment que inspira, acaba d'humiliarla, y el seu esperit clarividént fineix per exasperarse. Tanta crudeltat, tanta injusticia transformen la dòna en fera; paria de la societat, ensenya a aquesta les urpes; rebutjada per ella, accepta'l combat. Aixi lalletja's converteix en una propagandista llibertaria; la verge trista, com també li diuen, exalta als obrers ab sos discursos xardorosos, y la vaga esclata amenaçadora pera'ls fabricants; ab ella al devant, la mort y l'incendi faràn sa obra destructora. Però això que sembla imminent no té lloch mercés a una sobtada reacció en el cor de la verge lletja: Un infant, fill de sa germana y de l'home que tant havia estimat y a qui després tant odià, la enterneix, y oferintse ella meteixa en holocauste, calma al poble exasperat qu'en la llar de son promés, el primer fabricant de la encontrada, anava a entregarse al pillatge. La sang de la verge trista fa callar als més exaltats. Y cau el teló.

Heusaquí en sintesis el derrer drama d'en Rusiñol. Dos grans defectes, qu'en l'autor ja quasi són tradicionals, trobém en aquest drama considerat en conjunt: la manca de veritat y la manca de sinceritat. Però en detall hi trobém coses hermosissimes, de les més hermoses que hagi escrit en Rusiñol.

Primerament vaig a senyalar alguna d'aquestes. La concepció del tipo ja es per si sol tot un drama, un drama animich fondo, punyent, molt humà. Aquest tipo ens el presenta l'autor, en el primer acte y part del segón, ab una energia y veritat de trets que sugestiona. La relació que fa la lletja en el segón acte del primer dia que va anar a un ball, la gran escena ab son ex-promés del primer acte, y molts altres detalls en que aquell cor tan inhumanament torturat exhala'l seu dolor, són pàgines sentides y vibrants, són fonts d'emoció pura y veritable. En Rusiñol fa gala aqui de tota aquella melangia que caracterisa l'ànima del poeta trist per dintre, sarcàstich per fòra, escèptich intimament, cinich al exteriorisarse. Es un quadro de dol, de dolor humà, y el poeta ab el somris als llabis canta aqueix dol y aqueix dolor ab tot l'apassionament del metge que disseca un cadavre, però també ab tota sa fredor cientifica. S'hi complàu escorcollant un cor miserable, però no s'hi emociona; en tot cas, la seva emoció es la del metge escèptich.

Tot això, com ja he dit, en quant a la presentació del tipo. Al actuar després aquest, ja es diferent.

En Rusiñol ha volgut fer un drama social, ha volgut presentar una vaga terrorifica, y s'ha valgut de *La lletja*, d'un drama vivent, pera cantar *quatre veritats* als dos grans factors d'aquell: els richs y els pobres. Això sí, com a fabricant, com a fabricant bo y passiu qu'ell es, ha exceptuat als fabricants. Quasi bé sembla un Christ el fabricant que'ns presenta en Rusiñol. Els demés richs (1) se'n senten unes que fan fredat. Y els pobres, els trevalladors, també.

Y el drama, que podia ésser un gran drama humà, queda reduhit a un senzill pretext, no pera un gran drama social, no pera presentar la tràgica lluyta de classes que sols

(1) Dóna la coincidencia de que, contra la seva costúm, l'autor no ha publicat el drama l'endemà de la estrena. Després de lo que ha dit el *Brusi* y de l'aureola de víctima del furor popular ab que alguns l'han volgut envolcallar, no sería estrany qu'en l'exemplar se suprimissin certes coses que jo vaig sentir molt bé. Es molt significativa aquella coincidencia y l'autor es molt... plagat

un gran pensador empeltat de poeta sabría escriure, sinó pera dir quatre vulgaritats mal pensades a cada un dels estaments socials que hi intervenen, valentse, pera dirles, d'una acció dramàtica tan ridicula com convencional. No: les vagues del carrer, les vagues veritables no són pas com les que'ns presenta en Rusiñol y com les que han presentat altres petits autors catalans moltes vegades. Els vaguistes del carrer no ho són uns titelles a qui s'estira ab un fil fentlos cridar ara *visca*, ara *mori*, fentlos callar quan convé, féntloshi estellar portes y enternintlos tot seguit ab unes quantes gotes de sang. ¿Sab lo que farien, senyor Rusiñol, els vaguistes de debò enlloch de cridar y voler abrahonarse com a feres tot y aguantantse'ls uns als altres pera no avençar com fan els de la comedia de vostè? Donchs, o no arribarien al punt d'exaltació que vostè descriu o, si hi arribessin. la sang de la primera víctima'ls enardiria més, y ni de la fábrica ni dels fabricants ne quedaría rastre.

Jo no afirmaré que hi hagi mala fe en la presentació de tot això, però lo indubtable es que tant en l'acció, com en els tipos—vegis el president de *La Solidaritat*, el masó, l'esguerrat, el síndich y la meteixa protagonista (que ja no es aquell tipo humà del principi), pera no citar més que'ls principals, —com en els discursos e invectives que integren bon troç del segón y tot el tercer acte, l'espectador imparcial no hi pot veure a l'home serè, altruista y ben intencionat, sinó'l *blagueur* mefistofèlich que's riu de tot, que ho ridiculisa tot y que no troba altre medi pera fer cultura y pera fer art serio, que repetir ab refinat sarcasme totes aquelles grolleries, vulgaritats, insults y fins calumnies que'ls esperits ínfims de cada un dels estaments socials en lluyta's tiren diariament en cara. Que això ho fassin aqueixos esperits raquitichs, aqueixes ànimes petites, té una explicació racional en sa meteixa petitesa: però que'ns vingui un home ab pretensions d'ilustrat, de gran poeta y fins de pensador, y en assumpto tan serio s'expliqui com ho faria una verdulera d'abaix, o un botiguer retirat ab molts quartos de dalt, es senzillament intolerable.

Per això varen tenir rahó ben sobrada'ls del públich de Romea de protestar sorollosament, com n'haurien tingut els de la platea si ho haguessin fet. Aquests no ho feren. Al contrari, aplaudiren. Però'l seu aplauso no significa pas satisfacció. Oh, no! També se'n sentiren de les fiblades d'en Rusiñol, però com que vegeren als de dalt protestar, cregueren que aquests rebien més, y ab un xich d'hipocresia feren la part de l'autor. Jo ho vaig veure ben bé tot això; vaig notar un fet molt significatiu: ni un aplauso va resonar abaix, després de mitj acte segón, avans de que s'iniciessin les protestes a dalt. Al créixer aquestes, cresqueren també aquells.

¿Vol dir això que jo aprobi l'escàndol, el gros escàndol que sobre tot durant el tercer acte regná en la sala d'espectacles de Romea'l dia de la estrena de *La lletja?* No, jo no l'aprobo; jo voldria que no n'hi hagués may d'escàndol, ni en un teatre ni enlloch. Durant la representació, el silenci hauria d'ésser sepulcral, y al final dels actes les mostres d'aprobació o descontent tindrien d'ésser lo més discretes que fos possible. Però, puig que això no es aixi, puig qu'en el teatre estèm tips y retips de sentir escàndols d'aplausos, monumentals escàndols d'aplausos durant la representació y després d'ella, ¿no resulta bon xich injust y temerari exigir silenci y paciencia absoluts als descontents quan tanta tolerancia's té ab els altres? Encara s'ha de demostrar que'l picar de mans sense solta sia signe de major cultura que l'arrodonir els llabis pera xiular, sobre tot quan hi ha motius pera xiular.

En resúm: *La lletja* té un primer acte y part del segón que, salvant petits defectes de construcció y de detall, mostren en l'autor gran potencia dramàtica. Pera mi es de lo millor que ha fet en Rusiñol. En quant a lo demés, en quant al drama social, jo no crech que sia millor que *El apóstol blanco*, *La gent de vidre*, *L'enemich* y tants altres dramons de tesis que d'uns quants anys ençà han produhit els nostres sociòlegs de per riure.

La execució fou en conjunt ben acceptable —no parlo dels conjunts del tercer acte y final del segón, que foren massa de comedia —distingintse d'un modo especial la Llorente, qui digué'l seu paper ab gran sobrietat, no exempta de passió y sentiment. En el primer y segón acte, sobre tot, estigué a la altura de les grans actrius que jo he vist. Deixeume citar també en Viñas, la Jarque, la Morera, en Barbosa y fins en Capdevila, qui—¡oh miracle!—no feu el pallaço.

—

La companyia Tubau-Palencia ha obert al Principal un nou abono, inaugurant la present temporada ab dues obretes que, sens ésser de gran trascendencia artística, s'escolten ab gust y distreuen.

La cizaña s titula una d'elles, que té dos actes y es original d'en Linares Astray, l'autor satírich més fi ab que avuy compta la dramàtica castellana. En aquesta comedia de costums pera nosaltres bon xich exòtiques, puig que's desenrotlla entre la classe d'empleats de l'Estat cessants y en actiu servey, l'autor se mostra ben discret, no exagerant la nota còmica com acostumen a ferho altres autors festius castellans que volen fer riure al públich si vos plau per força. En Linares, sense deixar el to lleuger que convé al genre, presenta uns quants tipos ben di-

buixats dintre del seu convencionalisme, y fins vol donar una petita lliçó moral mostrant que'l fer cas de les murmuracions del proxim no es cosa gayre racional. Una mare viuda, ab dues filles que lluyten valerosament y ab despreocupació pera viure independents y que a la fi triomfen en el difícil combat, ès el petit argument d'aquesta comedia que, si no es molt original en sa construcció, té la qualitat d'estar escrita ab el garbo y la finura característichs en el seu autor.

Les senyoretes Carbone y Bueno, el senyor Mendiguchia y els demés que prengueren part en la representació estigueren molt bé, especialment la senyoreta Carbone, que riu ab molta gracia. Si no se sortissin d'aquest genre'ls actors de la Tubau, justos serien els aplausos que la *claque* els hi serveix a dojo. Genre modest es aquest, però val més fer petits papers bé, que grans *rôles* malament.

—

Mañana de sol es l'altre quadret estrenat, original dels germans Quintero, els quals s'han limitat a posar en acció aquells versos tan coneguts d'en Campoamor:

Pasan veinte años, vuelve él,
y al verse exclaman él y ella:
—¡Santo Dios, y éste es aquél!
—¡Dios mío y ésta es aquélla!

Un petit diàleg de dos vells entre'ls quals —de joves—havía passat un petit idili d'amor, y que al retrobarse ja no's reconeixen, es tot l'argument, que acaba separantse'ls dos vellets melancòlicament, sense voler descobrirse l'un a l'altre a pesar de que, pels recorts evocats, s'hagin mutuament conegut.

Aquest pas de comedia—com el titulen els autors—es d'una finura, d'un sentiment y d'una poesía exquisits.

El senyor Mendiguchia y la senyora Estrada, especialment aquell, el digueren molt bé.

EMILI TINTORER

LA PETINYO

En Larramet ens havía convidat a la festa organisada en el seu taller de Montmartre ab motiu de son cartell pera la *Belle Petinyo*. El taller d'en Larramet era en una de les cases de planta baixa que hi ha pels entorns del *Moulin de la Galette*. Era un taller petit y bufó, digne d'un parisench. L'havia decorat pera la festa ab un tapis, e illuminat a la veneciana.

Hi havia al taller diferents companys d'art ab llurs amigues, de les quals ens foren presentades les que no coneixiem. També'ns fou presentada la Petinyo.

Era *belle* de debò. Tenia quelcòm de la Otero, però era més morena y, en conjunt, més fina. Fentse pregar una mica'ns feu conéixer alguns *ballets* y cantà'ls *couplets* que devía encetar en son debut.

Mentres ella cantava ab sa veu esquifida, arribà l'Hermaud y sa visita'ns sorprengué, puig per més que se l'havía invitat, no l'esperavem. Entrà procurant no interrompre a la cantadora, s'assentà, y, com bon esclau de la galanteria parisenca, pronuncià'l */charmant!* de rúbrica un cop fini la Petinyo sos *couplets*.

Se destapà'l Champagne, se *pronunciaren* brindis de tots colors y mides y la expansió's feu general... fins que tot d'una la *belle*, ab molta *plaisanterie*, s'avençà fins a l'Hermaud pera oferirli *une cigarette*.

Y l'Hermaud, que tan discretament fins allavors havía seguit la broma, se sobtà, s'estremí violentment, devingué groch com la cera y s'aixecà dret.

—*Merci...*—respongué, reaccionant y tornantse tot roig. Y se'n anà, sense dir res més.

Tots menys en Larramet ens mirarem estranyats, no comprenent el per qué d'aquell refús ni d'aquella fugida. La Petinyo devingué seria y pensativa, y fins algú digué haver vist llàgrimes en sos ulls negres y brillants.

Feya poch temps que jo'm tractava ab l'Hermaud, però'l coneixia lo suficient pera poder judicarlo com a l'home més formal y delicat qu'existir pogués, arribant a tal punt la seva delicadesa, que moltes vegades el feya semblar un ignocent, un home-infant, en cert modo ridicul.

Era simpàtich de debò; a sa cara, pàlida y correcta de linies, li feya de march una cabellera d'un ros purissim.

A l'endemà de la festa del cartell de la Petinyo en Larramet ens explicà la causa de lo ocorregut la nit avans, posantnos al corrent de lo que hi havia entre ella y l'Hermaud.

Feya tres anys que l'Hermaud havia estimat a la Petinyo ab tota la passió de que era capàç son cor d'artista, de poeta... Havia fet d'ella la seva musa, y no sabia pintar sens ella, ni viuren apartat. Y ella's deixava estimar com una criatura esbojarrada, no volent parlar may de coses series. L'Alice—que aleshores encara s'ho deya—trobava plaher en fer enrabiar al pobre Hermaud, obligantli a cometre mil tonteries, tractantlo com a un de tants, a n'ell qu'era tan diferent dels altres!...

Passaren setmanes y més setmanes, ell cada dia més enamorat y ella fentse la desganada y posant a proba l'amor propri de l'artista per'afalagar la seva propria vanitat.

S'acostava la obertura anyal del *Salon*, y tot el món artistich de Montmartre acabava de donar els últims retochs al quadro, al fruyt de l'anyada qu'era àncora de salvació dels més y motiu d'orgull dels menys. Els més trempats havien enviada ja la llur obra al jurat d'admissió. Per tot se trevallava, menys al taller de l'Hermaud. El pobre xicot se passava'l temps a casa l'Alice o en els llochs ahont pogués véurela y fruhir de més o menys aprop contemplant la seva bellesa.

Mancaven tres dies pera'l jorn en que s'acabava l'admissió d'obres al *Salon*. L'Hermaud volia l'Alice, y aquesta, terrible com sempre, li prometé ésser seva ab una condició: l'Hermaud havia de figurar al *Salon!...*

¿Còm ferho? ¿Còm pintar un quadro en sols tres dies? Perque no havia d'ésser un quadro qualsevol: calia que valgués la pena, calia que l'admetessin... Havia de ferho, era son propòsit, era qüestió de vida o mort... Y, agrahint encara a l'Alice les condicions imposades, se'n anà l'Hermaud cap a son taller.

Pel camí no feya més que considerar l'abim pregón dels tres dies que tenia al devant, y en veu alta ho deya: «Tres dies... tres dies... ¿Qué fer? ¿Qué pintar?...» Mes calia pintar o morirse: no hi havia altra solució. Abstret com anava, al girar una cantonada ensopegà ab una venedora de castanyes y... ja tingué assumpto! Mans a l'obra, donchs!... Y pintà, pintà molt... De dia la *modelo* li posava les més hores possibles, però no'n tenia prou... Tres dies!... Pintava de memoria, y pintava de dia y de nit.

Arribà'l tercer dia. Cap al tart sols havia pintat la figura—magistralment, per cert.—Mancava'l medi, el *boulevard* de nit, y calia enllestirlo puig a l'endemà a mitj dia s'acabava'l terme d'admissió.

Retut, aplanat pel trevall y la sòn, pintava sa derrera esperança. Pera no dormirse fumava continuament, y trevallava d'esma. Era qüestió d'omplir, de tenyir tela, y ala, ala, pinta que pintaràs... Y no pogué més: a la fi va dormirse, y va dormirse fumant...

El foch el despertà, el foch del cigarro que havia pres a algunes robes y havia arborat el quadro que devia conquistarli la dòna volguda y qui sab si també la gloria, tantes voltes somniada...

Y com boig devallà la escala cridant «Foch! Foch!...» Al arribar al carrer caygué a terra, com mort. En una llitera'l conduhiren a l'hospital.

Va sortirne al cap de vuyt dies, ja restablert... Sols alguns companys havien anat a preguntar per son estat: la dòna estimada, no. S'esvahi per sempre la derrera esperança de l'Hermaud, que jurà no estimar ni fumar may més.

Per això quan la *Belle Petinyo*, en la festa del cartell d'en Larramet, oferí a l'Hermaud *une cigarette*, sentí aquest furgar dintre seu unes fortes ganes d'ofegarla, com ella havia ofegat en altre temps les seves ilusions...

Y per això fugí.

J. Puig Pujadas

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

AUCELLS DE FANG. — *Santiago Rusiñol.* — *L'Avenç.*

Fidels à la costùm de dir nostre parer respecte a les obres d'autors acreditats que's publiquen a Catalunya, ens complavèm avuy en parlar de l'ultim llibre d'en Rusiñol. Pera fruhir ses pàgines no'ns ha calgut res més que adquirirlo en una de les llibreries que'l tenen a la venda, donchs si no haguessim pogut comprarlo a ca'l llibreter, ens hauriem vist privats de parlarne als nostres llegidors, ja que l'autor no l'ha enviat a aquesta redacció.

Formen aquest llibre una serie de petits articles en els que s'hi veuen totes les brillants qualitats y també tots els defectes del seu autor.

N'hi ha d'hermosissims, com *L'infant prodigi*, *El descreyent*, *L'americano*, *El tenedor de llibres*, *L'estudiant* y *L'optimista;* y n'hi ha de menys bons, com *El bon policia*, que resulta fals de tota falsetat, y manso e ignocent en excès, *La poetisa*, qu'es un xich massa caricaturesch, y *El bomber*, qu'es senzillament una equivocació.

De totes maneres, en tots ells s'hi revela la mà de l'artista y l'enginy y l'humorisme caracteristichs d'en Rusiñol, que són les notes que dominen també en el pròleg, en que l'autor explica al públich la feblesa dels *aucells de fang* que pupulen per la societat, eternament privats de volar y enlayrarse.

Tal es el concepte que'ns mereix l'obra d'en Santiago Rusiñol, a qui si hem combatut quan n'ha estat mereixedor, també li sabèm reconèixer el talent y l'art, quan bratlen lliures de tota *pose* y de tot amanerament. Car alguna diferencia hi ha d'haver entre nosaltres, els de JOVENTUT, els amichs d'en Vallès y Roderich, y certs *àcrates-putrefactes* que al anar avuy a reventar *La lletja* porten el mateix *parti-pris* que ahir duyen al anar a entusiasmarse ab *El místich.*

—

LOS PRIMEROS HOMBRES EN LA LUNA.—*H. J. Wells.—Guarner, Taberner y C.ª, Barcelona.*

Es aquesta una de les obres més conegudes de l'ilustre novelista, y una de les que més nomenada li han donat.

Valentse de medis y de recursos totalment distints dels de que's valgué Jules Verne, ha escrit un llibre originalissim y entretingut, en quines pàgines hi ha abocat les dots meritissimes del seu talent y de la seva imaginació inagotable.

Els tipos del mecànich Cavor y del protagonista Bedford, partint envers les mansions desconegudes de l'espay y de la lluna; el descobriment de la *cavorita*, la substancia opaca de que's valen els expedicionaris pera donar cim al seu atrevit viatge, y les vicissituts qu'experimenten en la original travessia y durant sa estada entre'ls selenites, són materia més que suficient per'acreditar una vegada més d'escriptor originalissim y mestre en el genre que conreua, a l'autor d'aquest agradable llibre.

—

EL JAPÓN DESCONOCIDO.— *Koyzumi Jakumo. — Guarner, Taberner y C.ª, Barcelona.*

Es un llibre d'una actualitat indiscutible, ja que tot ell està dedicat a donar a conèixer les intimitats de l'antiga y de la moderna vida japonesa.

Valentse d'articles solts unes vegades, y altres d'una colecció de notes epistolars que figuren les memories d'un professor estranger que desempenya una càtedra en la Escola Normal de Tokio, se posen de manifest d'una manera altament detallada y amena una serie d'observacions utilissimes sobre la politica, la religió y les costums del remot imperi del sol ixent.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ

J. Morató.—ARRÁN DEL CINGLE.—*Novela.*—*Barcelona.*—*1905.*

Els primers capituls de la narració'ns posen al corrent de les circumstamcies que dugueren a n'en Biel a presidi. Havia exercit sobre'l Picoti, l'escanya-pobres del poble de Cassanelles, la vindicta colectiva, y ell sol degué purgar després la falta comesa per haverse fet, en cert modo, paladi de tot un poble. El poble oblidà aviat els antecedents honrats d'en Biel, la idea del crim s'anteposà a tota altra, y al retornar el presidari, després de pagat son deute ab la justicia humana, se trobà proscrit de ses antigues amistats y tingut com un ésser perillós. L'estigma pesarà per sempre més sobre'l pobre Biel, el qui tota sa vida deurà sofrir les conseqüencies d'haverse colocat per un moment fòra de les lleys dels homes. Com se veu, es el cas meteix d'en Jean Valjean de Victor Hugo, en *Els Miserables*; cal fer constar, emperò, que la semblança queda reduhida a això solsament. En Morató ha sabut fer obra original dintre d'aquest tema.

La injusticia ab que sos antichs convehins el tracten té per objecte immediat l'exaltar a n'en Biel, el qui accepta, obligat per les circumstancies, l'estat permanent de rebelió a que se'l condempna. La torre del Barbut, antiga ruina que domina'l poble y a la que la superstició popular atribueix misterioses influencies y té per refugi de bruixes y mals esperits, es el lloch hont en Biel va a fer son cau, del quin surt únicament, com un llop, ab la deria de fer mal. Una de ses malifetes la exerceix una nit contra'l camp de'n Bar-

tra, al qui té per son enemich irreconciliable. Aquesta feta y molts altres accidents fortuhits, com la tempestat y l'ayguat que arrebassa els conreus de tot el terme, són altres tants flagells que acaben d'arrodonir la mala fama d'en Biel y l'acusen als ulls del poble de tenir tracte ab els dimonis.

Un sol afecte, emperò, li ha permanescut fidel en tot Cassanelles, y aquest es el de la Malena, l'antiga enamorada d'en Biel, per quin amor principalment se sentí impulsat a cometre la barrabassada de matar al Picoti. La Malena permaneix fidel a son vell amor, y quan la casualitat la posa un dia devant per devant d'en Biel, al qui no té, com els demés del poble, per rematadament malvat, pot exercir sobre d'ell l'única influencia capaça de tornarlo al bon cami, auxiliant els esforços de sa endormiscada conciencia que'ls remordiments pugnen ja per desvetllar. Mossèn Esteve completa l'obra de sa salvació, y desde aleshores en Biel lluytarà ab dalit contra tot lo que s'oposi a sa rehabilitació.

A partir d'aqui el llibre d'en Morató es una constant apologia de les virtuts del trevall y de la perseverancia. Protegit per mossèn Esteve passa en Biel a la condició més regular de masover de les terres que la torre del Barbut ab sa mala fama havia fet abandonar de tot conreu; obté per muller à la Malena, y del fruyt de son trevall ne treu l'abundor y el benestar que haurien d'ésser el premi de sa rehabilitació.

Emperò aquesta, per complerta que sia a sos ulls, no acaba d'ésserho als de la gent del poble, ignorant y rutinaria, que si primer el foragitava per inferior, al ferse superior a molts d'ells el fa objecte de ses enveges. Y el fill d'en Biel acaba per ésser victima d'aquests odis de poble, com ja ho havia estat la Malena, y com ell meteix no pot deixar d'esserho. Es l'hereu Bartra qui, a *tour de rôle* després d'haver immolat a la victima ignocent, fa via dret al presidi, després de deure la vida al meteix Biel qui el salva de l'ayguat en que de poch troba la mort.

Y aleshores en Biel, devant de la petitesa moral de son enemich vençut al qui de tot cor perdona, se sent gran y se sent fort pera abandonar per sempre més aquells llochs de tortura y anar a fer foch nou lluny, hont ningú pugui retréureli un passat de dol y sofriments.

Aquest es el drama que's desenrotlla en la novela d'en Morató, quin interès va creixent com més s'avença en sa lectura y en la qual hi han hermoses pàgines. L'estil hi es molt cuydat de dalt a baix, y la sobrietat no exclòu la intensitat dramàtica en els moments crítichs de la narració, de la qual se'n desprèn, ademés, la impressió de que son autor té reservat un bon llochs entre'ls noveladors catalans.

P. Giner.—MUJERES DE AMÉRICA.—*Guarner, Taberner y C.ª—Barcelona.*

Se tracta d'una colecció d'estudis de psicologia femenina, en els que s'examina ademés en forma episòdica la condició social de la dòna en les diverses encontrades centre y sud-americanes. La dòna argentina, la cubana y porto-riquenya, la xilena, la peruana, la venezolana, la mexicana, la brasilenya, etc., són presentades successivament en aquests articles no desprovehits d'interés. Creyém que'l llibre ha de tenir força éxit en els mercats de l'América llatina, als que va especialment destinat.

R. MIQUEL Y PLANAS

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

DE 1905

Llista de les composición rebudes a Secretaría

(Continuació)

60. A nostra parla; lema: Patria. — 61. A la més gran virtut; lema: Fides. — 62. Anantse morint; lema: Els ángels tocan á missa. — Nostre Senyor la dirá. — ¡Veshi, l'animeta meva — ja que jo no hi puch anar! *(Cansó popular)*. — 63. A tú; lema: Recordansas. — 64. A lluytar; lema: Bon cop de fals. — 65. Amor perdut; lema: Jovenívoles. —66. Himne; lema: Spiritus qui á Patre procedit, etc. — 67. Diada d'amor; lema: Idili. — 68. Catalunya; lema: ¡Desperta ferro! —69. Cap al tart; lema: Recansa. — 70. La esperitada; lema: Deu nos en guard. — 71. La complanta del viudo; lema: Tornemhi. — 72. L'horta; lema: Al ayre y á la llum. — 73. Salabroses; lema: En faci de la mar. *(Mistral)*. «Calendau». — 74. Veni Creator; lema: Emitte Spiritum tuum et creabuntur. — 75. Tolle crucem tuam; lema: Les ferides de la creu — la creu meteixa les cura. *(Verdaguer)*. — 76. El pas del Ter; lema: Mes el Ter devallava, devallava,—no estava pas per toyas ni cançons. (*Verdaguer*). — 77. Les Set paraules; lema: Pater dimitte illis non enim sciunt quid faciunt. (S Lluch. Cap. 23-34). — 78. Panissars. — 79. La florida del hivern; lema: Ampo de nieve con matiz de aurora. *(Costa y Llobera)*. — 80. L'ombra del passat; lema: Catalunya may morirá. — 81. Cançons, lema: No sé qué hi ha en las cançons... etc. — 82. Enjoyellantla; lema: Si en amor cobrar volguesses... etc. — 83 Anyoransa; lema. Poch a poch vaig defallint, etc... — 84. Reviscolansa; lema: En va ha estat lo meu esforç. — 85. El Paralítich. — 86. Amor Sant; lema: Hanc amavi et exquiri á juventute, etc. (Sap, VIII, 2). — 87 La Pau; lema. Y, ¡ca! — 88. Epístola; lema: A un amich. — 89 Nocturn; lema: ¿Pertoca als metges ó als poetas curar la moderna malaltía del escepticisme? — 90. Lo testament del poeta; lema: Fiat. - 91. Vetllant la esposa; lema: No te'n vagis mon amor! — 92. Pagesívoles; lema: Bé está l'hom baix del abre. *(Pous y Gallarza)*. — 93. Traducció del himne «Veni Creator»; lema: M. G. F.—94. A la Verge, en lo 50 aniversari de la proclamació del dogma de sa immaculada Concepció; lema: Regina Nostra, Salve.—95 Dos morts y una tomba; lema: Del natural —96. Notes vespertines; lema: Del Natural.—97. Cercant l'aymada; lema: En primavera, trobí l'amor.—98. Los dos aucellets; lema: Tradició cristiana.—99. Pobrets; lema: Fides.—100. Miracle del Beat Joseph Oriol; lema: Admirable es lo senyor en los seus

Sants. — 101. La Banya de Castellvel; lema: Cada terra — fa sa guerra. — 102. Romiatje. (Poemet): lema: Festa. — 103. Hermosa; lema: L'amor omplena ab sa presencia l'univers — 104. Impressions; lema: L amellet. — 105. Devant de «Scala Dei»; lema: Impressió. — 106. Patria; lema: Tal com jo la entench. — 107 Posta de sol; lema: Recorts. — 108. Rosari; lema: Un de tants. — 109 Veni Creator Spiritus; lema: Veniu, il·lumineunos — 110 Mar endins; lema: Quadret. — 111. L'esllavissada; lema: ¡Avall' sempre! — 112. Lo derrer diálech; lema: In novissimo die. — 113. La moda; lema: Es un monstre temible. — 114. Devant d'una momia; lema: Du néant des mortels prodigieux témoin. *(Victor Hugo)*. — 115 La festa major; lema: ¡Qui l'ha vista y la veu! — 116. 6 de juny de 1808; lema: ¿Quí ho havía de dir? (L'Historia) — 117. L'Aplech de Puig-Singlós; lema: La gran festa comarcana. — 118 Romanç. A la Mare de Deu de la Mercè Patrona de Barcelona; lema: Mater misericordiæ, vita, dulcedo et spes nostra, Salve — 119. La guerra ab la gent de Fransa; lema: Trayeulos a sang y a foch... etc.— 120. Kan de mar; lema: A la voreta de mar una donzella, — 121. Tristura; lema: Alabat sía Deu! — 122. Pel camí de la vida; lema: Memento homo. — 123. El Cim y'l Pla; lema: Lo que no tenim es lo més estimat. — 124. Esguardant els camps: lema. Primavera. — 125 Esplays d'adolescent. — 126. Escarafalls. Escenas de la vida burgesa; lema: «Arrojar la cara importa — que el espejo no hay por qué!». — 127 Psalm; lema: Cantate Domino canticum novum. — 128 A la Verge de Montserrat; lema: Aplech. — 129. Dramas del cor; lema: Del natural. — 130. La parla forastera; lema: Es moda. — 131. Gérmens d'amor; lema: Tal com cauhen. — 132 Anyoransa de la Patria; lema: Recorts. — 133. L'estúpit; lema: Amor. — 134. Al cor de las Guillerías; lema. Visions. — 135. Consells de mare; lema: Trevall y estalvi. — 136. La tornada. — 137. Amor etern; lema: Cantemlo. — 138. Miracle; lema: Tradició. — 139. Página d'amor; lema: Tot estima: l'herbey á la rosada, l'aroma al romaní... etc. — 140. Janer vora mar; lema: A despit de Janer — floreix l'ametller. — 141 Himne del Esperit Sant, lema: Charitas. — 142. Amor inconscient: lema: Pobreta! — 143. Montsenyencas; lema: Notas. — 144. L'última rondalla; lema: De tal arbre tal estella. — 145. La verge en lo desert. (Cansó); lema: Oh quam trista et afflicta. — 146. Lloha al preclar Fill y Taumaturch de la catòlica Barcelona lo Beat Joseph Oriol; lema: Et exaltavit humiles. — 147. Veni, Creator Spiritus; lema: Himne de Sant Ambrós. — 148. A la Divinitat; lema: «Confiteor tibi Domine in toto corde meo:... etc. (Psalm IX, V. II). — 149. De montanya; lema. Eucarístiques. — 150. Idili; lema: Nocturn. — 151. Rurals; lema: Festes. — 152. Notas ciutadanas; lema: Qué hi farém! — 153 Biografía; lema: Gentílica. — 154. Els cants de la vida; lema: El sol que's pon aquí — a un altre món acaba de sortí. — 155. Pujant; lema: Laudate Dominum omnes gentes. — 156. Anyoransa; lema: Jo tenía un infant... — 157. Per Catalunya; lema: Prechs — 158. Un hèroe catalá; lema: Doneume la joventut y reformaré la societat. *(Leibnitz)*. — 159. Pau y guerra; lema: Visca la Pau. — 160. ¿Quína conducta té de seguir tot catalá fòra de sa terra per merèixer el calificatiu de bon catalá?; lema: Nosce te ipsum. — 161. Lo darrer joglar; lema: Similis. — 162. Nocturns; lema: Sonets. — 163. Pedres augustes; lema: Barcelona. — 164. Primavera de la vida; lema: Com al sol ab sos raigs d'or — esclata en flor la poncella — al foch dels teus ulls, donzella — esclata'l meu cor d'amor. — 165. Mari Sfinx de l'Illa d'or; lema: Fontem sapientiæ.— 166. Testament; lema: Patria. — 167. Nupcial; lema: May més. — 168. Veni Creator; lema: Veni. — 169. Resurrecció; lema: .. la memoria dix... — 170. Intima; lema: Del cor. — 171. Lo cavaller Guttenberg; lema: Fe + Fe + Fe = Triomf. — 172. Lo bes d'una reyna; lema: ***. — 173. Veni Cretor; lema; Laudes. — 174. Faulas; lema: Tot rihent, rihent, se diuhen las veritats. — 175. Lo Taumaturch Catalá Beat Joseph Oriol; lema: La Iglesia un lloch entre sos Sants li guarda. — 176. Remembransa; lema: Encar sembla que miro — com que avuy fos... etc... *(Casas y Amigó)*. — 177. Fugitiu; lema: Romans. — 178. La Transfiguració del Senyor; lema. Teva es la magnificencia, el poder y la gloria. (I. Crónica, 22, II). — 179. Del cant del poeta ..; lema: Quína es ta sort? — 180. In Nomen Mariæ potestas es; lema: Virgo Potens. — 181. Tres poesías religiosas; lema: La fe es la religió. — 182. Recorts; lema En lo nostre cor fan niu. 183. Idili; lema: Tal farás, tal trobarás. — 184. Parlant de viatges; lema: Conversa casulana. — 185. Traducció del «Veni Creator»; lema: Etern llaç del amor del Pare y del Fill. — 186. La muller; lema: ***

El secretari, *Rosendo Serra y Pagès*.

NOVES

De les passades eleccions de diputats *provincials* ja apenes se'n parla, com es natural, puig els personalismes s'aplaquen quan ha cessat la ocasió de manifestarse les ambicions. Nosaltres tampoch volém parlarne. Unicament ens farém resò d'una noticia que la setmana passada estamparen alguns diaris, dihent que si els senyors Noguera y Plaja (que figuraren al costat del senyor Prat de la Riba en la candidatura regionalista) foren vençuts, se déu a la insignificancia de llur personalitat, y afegint que són molts a la «Lliga Regionalista»'ls que creuen que la victoria hauria sigut complerta si els senyors Fargas y Duràn y Ventosa no haguessin rebutjat de bon principi en dita candidatura'ls llochs que'ls esmentats senyors Noguera y Plaja acceptaren després.

Sembla, donchs, que'ls senyors Duràn y Ventosa y Fargas no tenien gran fe en el triomf, y que'l temor d'ésser derrotats no'ls deixà ésser candidats; y si fos cert, com hi ha qui suposa, que ara se'n penedeixen, fóra molt de deplorar, puig demostrarien ésser uns *creyents* d'aquells que sols creuen en el Mesies quan presencien miracles.

Y no obstant, lo probable serà qu'en altres eleccions els senyors Noguera y Plaja, que humilment demostraren ésser els més dignes *sacrificantse*, sien també'ls sacrificats.

Y els substitueixin regionalistes *de prestigi*, per alló de que lo que convé, convé, y perque la politica no té entranyes.

—

Tot just escrita l'anterior *nova*, llegim que'l senyor Noguera ha presentat sa dimissió com individuu de la junta directiva de la «Lliga Regionalista». Se veu que'l senyor Noguera ni's vol sacrificar, ni que'l sacrifiquin més.

Un altre agraviat, y potser ab rahó; un altre disident pera sumar a la colla.

Però per l'amor de Deu, si ara deplora les conseqüencies d'haver ajudat als politicayres a fer política, que no's sumi a un altre grupo pera ferne a son torn y pera treure drapets al sol, que prou que ho sabèm que'ls de la «Lliga» tenen la roba bruta. Que no'ns atipin d'*esquerra* si els altres són de la *dreta*, y que no'ns vulguin ensenyar de fer nacionalisme ab aqueixes teories polítiques tan castellanes y tan de la velluria.

Als que això fan no es el nacionalisme qui els reclama, sinó'l *partit*, y... ja'ls hi donèm per *partits*.

Perque si alguna cosa arribessin a fer també's gastarien, com se gastaràn els de *La Veu* y els de la «Lliga».

—

La comissió executiva de la «Festa Nacional de Catalunya», que per iniciatives de l'«Associació de Lectura Catalana»'s celebrarà anyalment com oportunament diguerem, ha tornat a reunirse y ha pres els acorts següents:

Repartir una barretina vermella ab gira negra a tots els noys que's presentin pertanyents a les escoles catalanes, ateneus obrers catalans y orfeons, ensemps que un llibret alusiu a la festa, recort de la meteixa, de quina redacció s'encarregarà en Joan Maragall.

Demanar a en Francesch Mateu la lletra pera un himne que cantaràn a chor tots els noys y quina música escriurà'l mestre en Lluis Millet.

Delegar als senyors represetants de la *Unió Catalanista* y «Associació de Lectura Catalana» senyors Martí y Julià y Frederich Barceló respectivament, pera que procurin els fondos necessaris pera la susdita festa.

Oficiar a totes les entitats nacionalistes del pla de Barcelona pera que's serveixin concórrer al festival ab llur respectiva senyera, encarregant se la procurin les corporacions que per sos particulars motius encara no'n tinguin.

Y per fi, tenir present la creació d'una medalla commemorativa de la diada, que's repartiria a les noyes que hi concorreguessin si hi havia temps pera fabricarla y la comissió ho creguès oportú.

—

Protestèm ab *santa* indignació del titllat d'injustos que algú'ns ha dirigit *sotto voce* perque atacarem a *autonomistes* com el senyor Pi y Suñer y altres ab motiu de llur conducta en les passades eleccions.

Haguerem sigut injustos si tot el *mal* qu'hem dit d'en Vallès y Ribot no'l diguessim també dels que, com el senyor Pi y Suñer, tant l'havien criticat y han acabat fent lo meteix qu'ell feu.

Sols tindràn una mica de rahó'ls que'ns diguin que ho fem massa fort... si argüeixen que'ls *interessats* no valen la pena.

Es cert; com no val la pena de que s'hagi considerat may autonomista a una gent que fa *meetings* de propaganda ab un... Roca y Roca.

Llegeixin, si no, el següent retall de *El Federal* de Sabadell:

> Conforme estava anunciat, el dissapte ultim tingué lloch en el teatre Camps de Recreu un gran *meeting* de propaganda electoral.
>
> Feren us de la paraula'l senyor Roca y Roca, els candidats senyors Marsà, Pi y Suñer y Cruells y, ademés, el diputat a Corts per aquest districte senyor Pi y Arsuaga. . . . . .
>
> Presidí l'acte'l senyor Pi y Arsuaga, qui, al fer el resúm dels discursos pronunciats, se congratulà de que cap dels oradors fos unitari, puig tots feren propaganda verament autonomista y republicana.

¿Ne volen mès de farsa? Tractantse d'altres a qui no coneguessim, els considerariem inconscients y els deixariem estar. Tractantse d'un *autonomista* que com en Roca y Roca tant ha insultat e insulta al Catalanisme desde les columnes de sos setmanaris, y d'un home com en Pi y Arsuaga que tan distanciat està dels federals conscients de nostra terra, no hi ha paraules prou clares ni que manifestin prou nostre menyspreu pera ells ni pera'ls que, portats de petites ambicions, els acompanyen.

—

La suscripció ab quota única de dèu cèntims pera sufragar la multa imposada a *La Tralla* ha tingut un gran èxit, puig l'import de dita multa quedà quasi triplicat en poquissims dies.

Nostra enhorabona al valent company de nacionalisme, a qui tan bons èxits proporciona, pera bé de nostra causa, la sistemàtica persecució de nostres enemichs.

La Tralla, no sabent què fer del sobrant, ha obert un concurs de parers entre tots els suscriptors, a quina mà deixa (atenentse a la majoria de vots) la inversió de la quantitat excedent.

—

Temps enrera parlarem en aquesta meteixa secció d'un monument a *El geni català* que a Perpinyà dèu eregirse. Ara'ns escriu desde dita ciutat nostre benvolgut amich y colaborador en Jules Delpont manifestatnos que, segons projecte de l'esculptor en Gustau Violet, dit monument tindrà una fatxada de mosaich, en la que hi haurà una figura en l'actitut de cantar la canço popular del *Pardal*. Hi haurà ademès en aqueixa fatxada medallons eb els busts de rossellonesos cèlebres, com l'Aragó (astròleg), Dom Brial, Gazanyola, Puiggari y Alart (historiayres), Saisset y Talrich (poetes), Rigaud (pintor), Oliva (esculptor), Fossà (jurisconsult), Com-

panyo (naturalista), Jaubert de Passà (arqueòleg), Cassanyes (diputat), Busquet (músich). En el fris del monument hi haurà relleus representant escenes populars, figuranthi mariners, bremadors, traginers, romeus, pastors, joglars... cantant els *goigs dels ous*, fent el contrapàs, la cargolada, la figuereta, etc. Hi ha'l propòsit d'aixecar dit monument en un lloch en que pugui estar ben isolat y rodejat d'arbres.

—

L'«Associació Wagneriana» ha començat una serie de sessions dedicades a l'estudi de *L'Etranger*, de Vincent d'Indy, quina obra ha sigut ab gran acert traduhida al català per en Joaquim Pena. Aquest, en la primera sessió, després de llegir la traducció de dita obra, demostrà que per sos procediments musicals devia afiliàrsela a la escola wagneriana, y remarcà certes analogies que té ab *L'holandès errant*. En Pena fou molt aplaudit. En les successives sessions se farà l'estudi temàtich de *L'Etranger*.

Han començat també a la «Wagneriana» les audicions del «Cicle Beethoven», serie III, de les que'ns proposèm parlarne en els números propvinents.

—

La comissió nomenada pera fer un acte de simpatia als periòdichs catalanistes */Cu-Cut!* y *La Tralla* ha acordat dirigirse a totes les entitats catalanistes demanàntleshi encaridament que's fassi com un dever de patriotisme y germanor la propagació de la lectura de *La Tralla* principalment entre'ls obrers, a quins va més especialment destinada, a fi de que poguèm respondre ab l'espandiment de nostre ideal a les persecucions malévoles del centralisme.

—

Decididament l'Echegaray, ab els honors de que acaba d'ésser objecte a Madrid, passa a la categoria d'immortal al costat de Cervantes, quin centenari també's celebra enguany ab força menys lluhiment de lo que mereixia, potser perque'ls amichs de l'autor del *Quixot* ja són tots morts y no ha tingut la Real Academia Espanyola al seu costat pera que, ab constancia digna de tan bona causa, el proposés l'un any derrera l'altre pera'l premi Nobel. Tal vegada'l mitj premi que han donat a l'Echegaray se'l hauria endut en Cervantes!

Emperò quan s'ha lluhit de debò l'Echegaray ha sigut al regraciar els honors de que se'l fa objecte. Ha dit:

Jo no mereixo aquest homenatge pera ma persona; crech que sols el tributèu al trevall, y com sols el dediquèu al trevall, jo l'envío al poble, qu'es el que trevalla, qu'es el que fa la veritable patria; rendeixo vostre homenatge a n'aquest poble ahont s'han tancat les idees de l'home més gran que ha tingut la humanitat, ahont s'ha condensat el trevall de molts sigles; homenatge, sí, a la gloria d'Espanya pera crear una Espanya nova.

Aquestes paraules són la condempnació més complerta de l'obra de l'Echegaray com autor dramàtich. Crear una Espanya nova! ¿Y còm? ¿Es que potser els seus tipos, que a tota hora fan ostentació dels atavismes que han fet del poble espanyol un poble atrassat e inútil pera la civilisació moderna, poden ésser els heralts d'aqueixa Espanya nova? La falsa idea de l'honor y altres falses idees del teatre d'Echegaray ¿poden ésser virtuts pera un ciutadà de la Espanya nova? Cap dels seus hèroes podria pertànyer ni tan sols a *la lliga antiduelista*, que representa un progrés en les costums, malgrat vingui això desde fòra dels individuus com fruyt de l'instint de conservació, enlloch de brollar de dins com protesta a un procedir salvatge que l'home de recta conciencia ha de rebutjar a tota hora.

Si critiquém durament a l'Echegaray com a autor dramàtich, es perque'l tenim en major estima com a home de ciencia. Certament que no's pot dir d'ell que la ciencia li degui grans avenços, emperò ell ha estat un hàbil divulgador de la ciencia. Ses revistes cientifiques que ha escrites profusament, en les qual ses aptituts literaries li han permès exposar fets d'ordre cientifich ab elegancia y precisió, fent lo que'ls homes de ciencia de per aqui no fan may, qu'es cuydar llur estil literari y ferlo servir de march a les veritats abstractes, això, això es el veritable servey que l'Echegaray ha fet a Espanya. Y això es lo que'ls seus *jaleadores* d'ara's cuyden ben poch de fer lluhir.

—

Ab l'Echegaray, que al cap y a la fi es respectable com a home de talent que ha trevallat molt (encara qu'en art ab *massa vistes* a l'aplauso de la multitut inconscient), no hi farém broma. Però ves qui se'n està de ferne ab *chicos de la prensa* com els de *El Heraldo de Madrid*, qu'en l'article de fons del dilluns deyen lo següent:

Todas las representaciones de la actividad nacional concentradas en Madrid han demostrado, con su entusiasta cooperación al homenaje, que no son extrañas á la república de las letras, porque saben honrar á uno de sus ciudadanos más eminentes; que no son ajenas á la Ciencia, porque han acertado á enaltecer á uno de sus más preclaros cultivadores; que hay en la ganga de nuestro subsuelo espiritual mucho más metal puro del que imagina nuestro pesimismo común; que no ha llegado la hora de los grandes desfallecimientos, sino la de las ingentes energías; que no somos la vecindad irrisoria del Mogreb, vestida á la moderna para cubrir las carnes pudorosamente y desnuda por de dentro ó entrapajada con retazos y tiras de saber fragmentario de literatura fiambre.

Y donchs ¿què sóu, si no sóu això? ¿Per

ventura pot darse res més *fiambre* que aqueix *ingente* paragraf?

Però després ens enterèm de qu'en Galdós, en son *respectiu* discurs en honor de *don José*, també ha dit coses com aquestes:

Declarémonos en rebeldía enérgica contra esa negra opinión de nosotros mismos, y reconozcamos y afirmemos que España puede aún, y podrá más cada día, llevar ideas fecundas y acciones gloriosas á los futuros desarrollos de la Humanidad.

Ja'ns agrada la *emulación*, però francament, quan veyèm als *mestres* a aytals alturas, ja'ns penedim d'haver *jaleat* als gacetillers.

Y ens desdihèm de lo que deyem, perque aqueixa gent no ho són de *fiambres:* són fòssils.

—

Al «Progrés Autonomista» donà'l dijous 16 del corrent una conferencia'l conegut orador nacionalista en Romulus S. Rocamora, disertant sobre'l tema «El renaixement literari y son estat actual».

Començà l'orador estudiant lo que dèu ésser la novela, fixantse en les obres mestres de tots els temps y de totes les literatures. Després passà a analisar lo qu'es la novela catalana actual, demostrant sos poch vulgars coneixements sobre la materia.

Forts aplaudiments premiaren el trevall del conferenciant.

—

Publicacions rebudes:

Caterina, cançó popular catalana, XLI de les publicades pel «Cançoner Popular», ab lletra, música y les corresponents notes folklòriques. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Hem rebut un manifest que'l «Centre Nacionalista Català» de Tarragona ha publicat, exposant sos propòsits de defensar ab energia les idees y aspiracions nacionalistes y de trevallar pera que'ls catalans puguin ésser unichs administradors d'ells meteixos; advocant per l'autonomia d'aquells pobles que per rahó de naturalesa sien dignes d'una vida lliure, protestant de la opressió dels falsos Estats, de les guerres homicides y d'aquelles lluytes politiques que no fan més que corrompre les bones causes. El «Centre Nacionalista Català» ve a lluytar dintre la *Unió Catalanista*. Sia benvingut.

La Empresa Propagadora de las obras de Ruiz Gómez, que ab el titul de *La Nueva Luz* està domiciliada a Madrid, ens ha enviat un discurs pronunciat per aquest senyor a Ronda, en el que tracta de la *Abolición de las leyes penales* y dels *Procedimientos que deben substituirlas*. Sembla que's tracta d'un sabi, autor d'un futral d'obres sociològiques, politiques y notarials. Pera que'ns en enterèm *La Nueva Luz* reparteix un prospecte extractant les critiques laudatories que de les tals obres ha publicat la prempsa.

Sobre'l discurs avans esmentat, y sobre la ciencia qu'en ell revela l'autor, no'ns hi volèm estendre. Ell meteix ja s'alaba prou quan diu:

Yo os manifiesto esa verdad profunda, ya indiscutible, y esas ideas redentoras con la misma exactitud con que un espejo refleja lo que se le pone por delante. Tened, pues por muy exacto lo que os diga.

No ha de serme muy difícil hacer vacilar sobre sus falsos cimientos al código penal. Y, si llego á ocupar un lugar en unas Cortes constituyentes, lo hará desaparecer de la legislación, no la debilidad de las escasas fuerzas de un solo hombre, *sino el grandísimo é irresistible poder de las armas con que he de combatirlo...*

¡Gloria á Ronda, donde, para dársela, contraigo solemnemente este compromiso!

Ab lo trancrit creyèm que n'hi ha prou... me caso ab Ronda!

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 268 Barcelona, 30 de Març, 1905

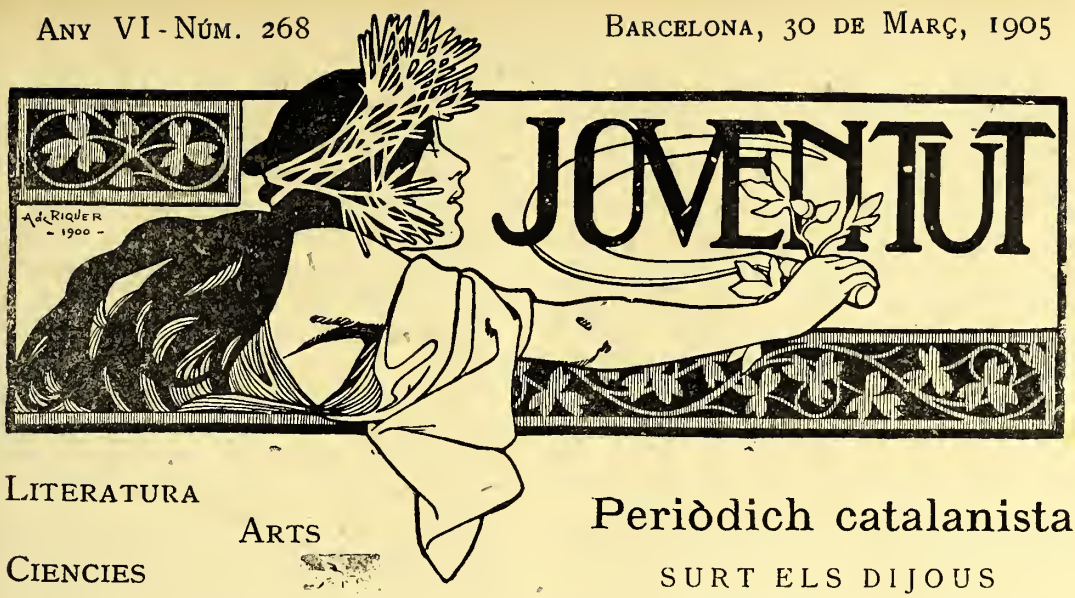

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Falses grandeses, per Geroni Zanné.—Mistralenques, per Benet R. Barrios.—¿Jo pel-liculat? May!, per Rafel Vallès y Roderich.—Malta (acabament), per J. Pin y Soler.—Flors del fang, per I. Soler y Escofet.—Sonets, per Arnau Martínez y Seriñà.—Renovació, per Joan Valentí y Feliu.—Montanya amunt, per E. Just y Pastor.—Jochs Florals de Barcelona de 1905: Llista de les composicions rebudes a Secretaría (acabament).—Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Víctor Català.—Plech 43.
DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 7.

FALSES GRANDESES

Quan l'Estat absorbeix totes les funcions propries de les nacions y dels individuus, cal que compleixi aytals funcions d'una manera semi perfecta. Al limitar les iniciatives particulars, al destruhir els elements de vida nacionals y locals, l'Estat dèu substituhirlos per una acció sabia y poderosa que consoli a les nacions y als individuus de llur *capitis diminutio*. Malhauradament no es aixi com compleixen sempre'ls Estats la missió que'ls pertoca.

Un exemple n'es Russia. El gran Imperi, que no es altra cosa que una monstruosa conjunció de moskovites, polonesos, ukranians, circassians, jueus, alemanys, ruthenis, musulmans, rumans, etc., ha reduhit a sa expressió més senzilla la vida propria y nacional de tots ells. Religions, llenguatges, costums y lleys han sigut revisats per la ortodoxia oficial. Qui conegui la mena de vida política y social que porten jueus y armenians (els *fets* de Moskow y de Bacú ne són exemples esgarrifosos), compendrà la tiranía inflexible de l'Estat rus, que pesa sobre'ls seus súbdits com una immensa llosa de plom. Y tothòm sab els *procediments* de que's val l'autocracia petersburgesa pera russificar (!) les Provincies Bàltiques, Finlandia, el Caucas, Polonia.

Donchs bé: l'Estat rus enamorat de l'uniformisme, la gran Idola que s'ha creat a si meteixa, que viu ab el posat de monstre indostànich o xinesch voltat de sers temerosos que l'adoren, al recullir totes les funcions dels qui d'ell depenen, ha fracassat espantosament. No ha complert la seva missió. L'Estat rus ha representat una farsa grollera y ridícula: sa ignorancia, sa superbia y sa mala fe combinades han sigut nefastes pera'ls súbdits. Ajudat pels banquers y periodistes francesos, l'Estat ha simulat un poder que no tenía. Sa administració ha sorprès al món per lo corrompuda, sos coraçats han sigut destruhits vergonyosament, sos exèrcits han sofert els desastres més grans de les guerres modernes: l'Estat Major rus ha confessat que a la gran batalla de Mukden els exèrcits d'en

Kuropatkin han tingut 110,000 homes fòra de combat. Y tots coneixèm la *sinceritat* de les noves oficials...

Fa molts anys que deya en Turgenew, el gran observador de la vida russa, y no'ns cansarèm nosaltres de repetirho, que a Russia tot es *fum*. Aparença, res més que aparença! Aparença l'imbècil Alexeïeff, aparença'l trist Kuropatkin, aparença'ls kossaks, aparença'ls grans contingents d'homes armats, la solidesa de les esquadres, la riquesa interior, l'entusiasme bèlich, la sabiesa dels capdills, la omnipotencia del tsar, la prudencia dels grans duchsl Si: aparença tots els russos, ab llurs alçades majestuoses, llurs barbes esplèndides, llur *pose* magnifica, armes brillants y gorres peludes; les virtuts militars dels generals russos, cregudes pels ignorants malgrat les ensenyances de la Historia, ja no enganyen a ningú.

Per'xò'l descrèdit més gran envolta avuy a l'Estat rus. *Kaiser Wilhelm*, l'inventor del *perill groch*, elogia'l patriotisme nipó: els banquers alemanys no volen subscriure nous emprèstits russos, mentres n'accepten un de japonès pera'l mes d'abril; els banquers francesos no s'entenen ja ab el govern de Russia; la prempsa europea y americana posa al descobert les llagues que corrompen l'administració petersburgesa... Llevat de *Le Figaro* y d'altres amichs circumstancials, cap periòdich important s'associa avuy a l'obra tsarista y burocràtica. El fracàs es complert.

Que vergonyosa es pera l'Estat rus sa impotencia actual devant dels homenets grochs de l'Extrèm-Orient, súbdits d'un Estat fort, poderós, ben organisat, que al arrebaçar les llibertats dels qui el formen, sab al menys complir ses funcions d'entitat absolutista y conqueridora!

GERONI ZANNÉ

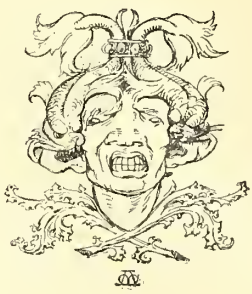

MISTRALENQUES

Per la tardor passada, trobantme a Avinyó e ignorant si en Mistral era a Maiano, li vaig telegrafiar pera saber a què atendrem. Jo desitjava vèurel. La resposta fou convidarme a dinar al Museu Arlatench, o l'endemà a casa seva. Vaig optar per dirigirme a Arlès, pera contemplar un cop més la vila y visitar el museu.

Vaig pendre l'exprés de Cette, y vaig esperar a Tarascó l'arribada del tren que per Arlès anava a Marsella conduhint a l'autor de *Mireio*. Arribà en Mistral, ens abraçarem efusivament, y en la llarga estona que'l tren permanesqué en dita estació, el simpàtich cantor de Provença prengué alguna cosa al restaurant, atrayent les mirades d'alguns viatgers.

Ja en el wagó, tots dos solets, vaig saludarlo de part de tots aquells amichs txechs, suechs, etc., que m'ho havien encarregat, y li vaig anunciar lo que gayrebé m'havien donat per segur, es dir, qu'en 1904 el premi Nobel fóra pera ell. Ab gran sorpresa meva respongué:

—No voldria pas anar en candidatura... No passés com l'altra vegada... L'amich Aubanel va fer un viatge als paisos del Nort, y a Stokolm li digueren que jo fóra candidat al premi Nobel. Això's va saber, y ja no vaig poder estar tranquil. Figureuvos que vaig rebre cartes demanantme almoynes y subvencions per un valor total de més de cent mil franchs!... Ja compendrèu, donchs, la poca gracia que'm faria tornar a anar en candidatura, devant d'aqueix perill de veurem altre cop assetjat per tantes demandes de diner.

—Ho comprench—li vaig respondre, seguint el meteix to festiu en qu'ell me parlava,—y per ma part creguèu que ni comissió vull cobrar com a portador de tan falaguera nova; y malgrat tot, permeteume expressar mon desitj de qu'ella's confirmi, puig representaria un triomf pera Provença y Catalunya.

—En el meu lloch voldria vèureus...

—Un'altra bona nova tinch de donarvos, y es que mossèn Bouska fa prop d'un any que té acabada la traducció txeca de *Mireio*.—

Al sentir això s'animà son rostre y els seus

ulls brillaren d'alegria. Llavors li vaig preguntar si coneixia la traducció polaca, explicantli còm ho havia sabut. Ell me digué:

—Vos agraheixo de cor aquell telègrama català que rebí de Praga. També'n rebí un de Sant Jaume de Cuba...—

Jo li vaig referir que'l dia de la festa de Praga, dinant a casa del poeta nacional txech, parlarem del cinquantenari del Felibrige y quedarem en demanar a mossèn Bouska si voldria firmar la salutació que desitjavem adreçar a n'en Mistral. En Vrchlicky, aquell tipo tan popular com cavalleresch, conegudissim en la capital de Bohemia, me demanà, als dos dies, hónt me trobaria al vespre. Vaig contestarli que a veure la *Libouse*, l'òpera patriòtica, y que després passaria la vetlla al *Fleku*. Vinguè al palco, y acabada la funció, qu'era en honor d'en Kollar quines cendres havien arribat de Viena, ens encaminarem a la fàbrica de cervesa negra y al quartet qu'en ella hi tenen els artistes: *cau artistich* qu'ell desconeixia. La joya ab que'l reberen fou gran. Era un divendres, *dia de gala*, y dos estudiants pintors tocaven la guitarra y cantaven cançons populars eslavones, plenes de melangiós sentiment. Tot content l'*expectabilis* (degà de la facultat de dret txech), cantà també cançons populars, y en mitj d'aquell entusiasme, a cau d'orella'm digué: «Hem d'escriure la felicitació a n'en Mistral!» Y'm demanà llapis y escriguè una quarteta pera que jo la traduhis al provençal o al català. Aquest era l'origen de la felicitació, que, a major abundament, sabia qu'era estat ben tramesa, ja que l'etzar havia fet que'm trobès a ca'n Pere Devoluy quan li portaren les probes a corretgir pera publicarla, y que poguès llegirles. Deya aixi:

«Mistral. — Chateauneuf de Gadagne. — D'una petita aglà plantada per vosaltres en el terrer dels vostres Pares, un roure gran y ufanós nasquè, lluhint en ses branques els pensaments, idees y sentiments dels vostres Avis, y viu, fa molts anys, ab vosaltres. Rebèu avuy la nostra admiració y carinyo.—Jaroslav Vrchlicky. — Segimond Bouska. — A. Pikhart. — Benet R. Barrios.»

En aquestes haviem arribat a Arlès, y vaig dir a n'en Mistral:

—Com jo no porto res, permetèu que vos prengui aquest paquet.

—Són unes trabes metàliques que s'usen a Camarga pera'ls cavalls que pasturen—me contestà.—En aquest altre hi duch *potingues:* l'oli de serp, el vinagre dels tres lladres... etc. Remeys casulans de la bona dòna.—

Tot era pel museu, ahont anarem directament, prenent un cotxe. Al saltarne trobarem alguns amichs seus: un felibre qu'es fuster, entre altres.

Pujarem al segón pis y cercarem plaça pera les potingues, que instalarem al costat de les figuetes plenes de vins de la encontrada, en la Sala Calendau. Llavors m'ensenyà un quadret, tot dihentme:

—¿La coneixèu l'avia Quaresma?

—Prou!

—Donchs veyèu si vos la estimo. Aqui s'està, exposada de fa poch.—

Tots trevallavem en la colocació dels objectes acabats de dur, sense preocuparnos de que unes senyores havien demanat pera visitar el museu. A poch arribaren el senyor Fulconis y el seu fill. Dit senyor es actualment professor al Lycee d'Avignon, y el poeta me'l presentà tot dihentme:

—El seu pare fou l'autor de la copa dels catalans.—

Li portava dos *exquisos:* una figureta de Calendau y una nimfa treta dels seus llibres. Tant pera mirar las estatuetes com pera fer un prech, les senyores y senyoretes de que he parlat y que ja haviem vistes a les estacions d'Avinyó y Tarascó, s'acostaren. Eren unes provençales, no ho podien negar; aquells ulls negres, grossos y hermosos ho deyen bè prou; eren d'aquelles de les qu'en Joan Aycard ha dit:

> Profil romà, gracia francesa,
> es la provençal, l'arlesa.

—¿Podriem pregar al fundador del museu que'ns firmés unes postals com recort de la nostra visita?

—¿Per què no, senyores meves?—respongué en Mistral ab la seva parla amable.

Y començà a mirarse'ls gravats, mentres elles se donaven a conèixer com a parentes d'un poeta amich d'en Mistral, de quina part el saludaren. En Mistral, tot donant copets a la taula ab els dits de la mà esquerra, anava dihent:

—¿Què hi posarèm? ¿Què hi posarèm?...—

Fins que aquelles dames exclamaren:

—Allavors, nosaltres no vos inspirém pas!... —

Mes en Mistral se girà de prompte y respongué:

—Senyores, quan un té devant seu tantes estrelles, no sab d'hónt ve la llum. Posarém: «Visquen les avinyonenques!—

Mes li demanaren que l'adreça fos també escrita de sa mà, y al escriure *Senyora*, la de més edat s'apressà a dir:

—Senyoreta!—

A lo qu'ell arguhi:

—*Allons, donc:* ¿què esperéu?—

Totes donaren son nom y adreça y el remerciaren per la seva amabilitat, y ell les hi encarregà que saludessin a son amich el poeta avinyonench. Ja se'n anaven, quan ell les hi pregà que donguessin llur opinió sobre les dues estatues...

—Perque cal pensar que aquest museu es visitat per les nenes de les escoles de monges, y jo no voldria pas tenir la responsabilitat de que trobessin malament... Senyora, ¿quina es la vostra opinió? Digueula ab franquesa. Pera mi lo nu no es indecent: lo qu'es indecent es lo... *desvestit.*

—Penso com vós...

—Donchs, baix la vostra responsabilitat y la de l'autor, aném a cercar un lloch en un dels armaris péra colocarles.—

A mitj dia en Mistral convidà als Fulconis a dinar ab nosaltres. Tot fent per la vida, en alegra conversa, el catedràtich manifestà l'encàrrech que tenía dels seus companys de professorat, consistent en demanar autorisació al poeta pera que pogués complimentarse l'acort pres de pregar al govern que'l Lycee d'Avignon portés en lo successiu el nom de *Frederich Mistral* a semblança de les institucions que porten noms de personatges célebres, com Fenelon, Lluis el Gran, etc.

Prenguerem café en la Plaça del Forum, ahont trobarem a dos diputats provençals, un dels quals havia conegut a n'en Victor Balaguer y ens parlà bella estona de l'época del desterro, recordant entre altres coses la dobla de quatre que sempre tenia per cambiar el dia que se li acabessin els franchs,

El sol ja era baix quan anarem a la estació y ens encabirem en un compartiment del tren. Ja feya temps que aquest corria y encara parlavem de coses de la terra catalana. Ell m'anuncià l'aparició d'un epistolari de mossén Cinto, a qual confecció havia contribuhit remetent tota la correspondencia que tenia de l'autor de *L'Atlàntida*, estranyantli que, malgrat els mesos transcorreguts desde que la envià, no se li hagués fet saber encara per l'administració de correus si el certificat havia arribat a Catalunya. També'm demanà si jo tenia coneixement de quàn sortiria la luxosa edició que del *Nerto* li havia de fer una casa editorial pontificia de Barcelona, a la que havia concedit autorisació.

A Gravenson ens despedirem, ell per'anar a sa llar estimada, y jo, seguint el seu concell, a veure Font Segunya y la Font de la Vaucluse.

Jorn de goig fou aquell pera l'ilustre felibre, com més endevant ho degué ésser aquell altre en que's compliren els meus anuncis y li fou adjudicat el premi Nobel.

BENET R. BARRIOS

¿JO PEL-LICULAT? MAY!

Jo sóch modest de mon natural, y ab tot, estich avuy per avuy orgullós de mi meteix. Verament fou un punt d'home'l meu, y ara me'n felicito de tot cor. ¿Què dirien en aquests moments els meus enemichs, els qui m'han bescantat sense respecte de cap mena, acabant per negar fins la meva personalitat? Ah, si jo no hagués sabut resistir ab enteresa als cants de sirena temptadora que'm brindaven una popularitat que tot home superior dèu despreciar, a cambi de mos prestigis afanyats llealment a través d'una existencia plena d'incidents y aventures (ja la contaré un dia la meva vida) de les quals ma dignitat n'ha eixit sempre indemne, com la salamandra del foch, com el fènix de les cendres!...

Cert que algún cop he tingut la debilitat de no saber dar un *no*, com me succehi a les derreries de l'any passat, al prestarme a ésser *interviewat* pels amichs de JOVENTUT talment com qualsevol Echegaray barato dels molts que a la vila y cort a cada dos per tres suscriuen *pensamientos sublimes* y fan *declaraciones íntimas* en el diaris: mes això fou en mi benevolença més que pedanteria, condescendencia més que vanitat. Ademés, els molts anònims que rebi, les bromes mofetes

que fins a mi arribaren intentant ridiculisar aquell acte meu d'aparent *madrileñitis*, m'haurien curat per complert dels afanys d'exhibició, si may els haguès pogut sentir la meva ànima austera.

No: en Vallès y Roderich no ho es un *poseur*. No hi ha en mi ni el *snob* de les lletres y de l'art que pinta o escriu pera distreure son aburriment y pera fer gala d'un escepticisme *bon enfant*, ni tampoch el cinich empedrehit que presenta en ses creacions les més diverses tendencies socials pel gust de reventarles totes y ferse'l despreocupat. Res d'això: mon enginy, brillant u obtús, s'ha posat constantment al servey d'ideals enlayrats. Jo no he fet ni farè may obra de capelleta; jo no m'he cregut may un super-home, ni ab prou feynes un intelectual. Per això jo, en Vallès y Roderich, prefereixo un nom sense màcula a una popularitat de cinematògraf.

—

Jo les devia aquestes declaracions a un amich que m'estimo de tot cor. Si, amich Graner: serveixi aquest article per'atenuar el mal efecte que deguè causarvos la meva negativa a deixarme pel·licular. Si jo no estigués persuadit de que mos prestigis, pochs o molts, radiquen precisament en ma insignificancia de la qual n'estich tan gelós com en Baró de sa fama d'autor dramàtich, si jo no tingués per norma'l despreci a les vanitats mondanes, cap inconvenient hauria tingut en que'm pel·liculessin. Es més, si jo hagués estat en Rusiñol ja m'hauría fet pel·licular jo meteix; si hagués estat en Casas ja m'hauría autopel·liculat en el *Pèl y Forma;* si hagués estat l'Urgell m'hauria fet pel·licular bo y recitant versos de la *Flor de un día;* y en tots aquests casos la pel·licula hauría tingut un admirador quan menys: el propri pel·liculat.

També comprench la pel·liculisació tractantse de personalitats tan eminents com es ara en Roca y Roca, o en Llopis, o en Marsillach. En efecte: sempre tindria gran interès veure a n'en Roca presidint l'Ateneu, a n'en Llopis despatxant almanachs, y a n'en Marsillach donant satisfaccions... y rebentne. En el cas d'en Vallès y Ribot també fóra curiosa la pel·licula com exercici acrobàtich de passar la corda fluixa; en Corominas estaria deliciós pel·liculat com a pallaço; en Junoy admirable en sos exercicis de barra. Y en aquests casos l'èxit seria segur, puig la Fraternitat en pes faria cap a la Sala Mercè, que ara gosa de certa anomenada clerical; y això sense tocar pera res a n'en Lerroux, ja que aquest la sab molt llarga y crech que's faria pagar la pel·liculosis.

Per totes aquestes consideracions, jo, que entre'ls literats d'avuy me só atribuhit el paper de Cató, dech restar impel·liculat e impel·liculable. Pel·liculèu als superbs, pel·liculèu als pretensiosos, pel·liculèu als qui senten afanys d'exhibició; mes respectèu la meva pel·liculofobia, respectèu ¡oh pel·liculògraf amich! la meva voluntat declaradament anti-pel·liculigràfica.

—

Jo hi he anat aquests dies a la Sala Mercè; hi he anat ben abrigadet ab ma capa, puig encar que la primavera es entrada practico allò de *hasta cuarenta de mayo no te quites el sayo;* hi he anat com a senzill menestral que va a riure a Rumeya o al Circo Equestre; hi he anat, no pera veure a l'Urgell pel·liculat, perque'l bon senyor ja pel·liculisa tot l'any *posant* a casa seva, a ca'n Parès o pels salons de descans de nostres teatres talment com si sempre l'estessin mapant: hi he anat pera vèurehi a n'en Rusiñol, hi he anat perque s'havien complertes les meves profecies.

En efecte: desde que va fer furor a Barcelona aquella pel·licula de *La maleta de Barnum*, en la que hi sortia un senyor de *continente* semblant al d'en Tiago, ja m'ho vaig pensar que aquest s'hi daliria. Y en nostra odisea per Madrid l'estiu passat fins vaig dirli un dia: «Tiago, tu acabaràs formant part d'una pel·licula cinematogràfica...»

Però hi vaig tenir una desilusió, amich Graner, en la vostra Sala Mercè. Vaig trobar que tots vostres pel·liculats, no solsament no responien a les esperances en ells fundades pels qui com a *poseurs* tan bé'ls coneixèm, sinó que fins defraudaven les del públich, com ho demostrava un espectador dihent: «Però que n'estàn d'ensopits y que malament el fan el *clown!*», y un altre responentli: «Es que no sabèm si els paguen gayre!». Llàstima qu'en el *quadro* en qu'en Rusiñol *fa* de poeta recitessin d'un modo tan horrorós aquella poesia que hi va d'acompanyament: al menos l'efecte acústich ens hauria fet soportar

millor el delicadissim efecte *plàstich* qu'en Rusiñol ens *oferia* y que feu exclamar a una senyora: «Qu'està trist, pobret! tan guapo, tan gran y tan carrincló!...» Llàstima també qu'en Tiago estigués tan encongit al voler fer el plaga en aquella altra *etapa* en que vós el retratéu... Ah, amich Graner! Per un moment vaig deplorar el mal que jo os havia fet negantme a ésser pel-liculat. Perque jo os hauria fet quedar millor. Jo, ab l'*aplóm* que caracterisa ma personalitat voluminosa, ab el meu domini de les taules y ab la meva ingènita prosopopeya, hauria resultat devant del públich un actor sobri y conciençut, un artista consumat, un caràcter complert... aqueix *caràcter* que sens dubte vós cercaveu en els qui no'n tenen al cercarlo en vostres héroes pel-liculats, els quals, pera no fer res bé, ni han sabut ara fer el *clown*...

—

Mes no'm penedeixo, no, de la negativa que vaig donarvos. Deixéu ¡oh estimat Graner! qu'en tot temps pugui en Vallès y Roderich transitar inconegut entre la gent. El goig qu'he sentit, després d'haver resistit la vostra escomesa, al poder eixir al carrer embossat en ma capa, ab mon aspecte de burgés inofensiu y sense que ningú parés ment en mi, m'ha demostrat prou que no dech transigir.

Tot lo més que podré fer es deixar que'ls de JOVENTUT me mapin en mon despatx d'escriptor o en ma oficina de farmacia, però senzillament, modestament, y sols pera que's convencin de ma existencia'ls malvolents que dubten de ma personalitat.

Mes ¿deixarme pel-licular? May!

RAFEL VALLÈS Y RODERICH

MALTA

(*Acabament*)

Com pera entrar y sortir de La Valetta sempre s'ha de passar per la meteixa porta, les excursions foranes tenien poch atractiu, pera mi sobre tot a qui la solitut dels camps causa tristesa. De totes maneres, si no pera viurehi, pera vèurels m'agrada passejarlos: però'ls de Malta confesso que poch me recrearen. Són àrits, monòtons, per tot clapeja la pedra groguenca per l'estil de la pedra d'Arlés a Provença, que serveix pera les construccions urbanes perque posada a la intemperie s'endureix.

A la Strada Reale, devant del palau del governador, que havia sigut palau dels grans mestres, s'hi produeix un aixamplament en quadro qu'es la plaça de Sant Jordi, y dintre'l palau, per sales d'espera y passadiços, se veuen en ordre cronològich les armadures y escuts de tots els grans mestres. Al costat del palau hi ha la Biblioteca, molt ben provehida de publicacions modernes sobre'l fondo dels llibres que'ls grans mestres hi deixaren, y el bibliotecari de llavors, un maltés molt rialler, no's podia avenir que jo fos de Tarragona. «*Tarracó! Tarracó!*» deya'l bon home. El nom de la meva ciutat nadiua li feya, segons me digué, l'efecte d'un nom *històrich*, l'efecte que déu produhir a un tarragoni que no hagi eixit de casa'l nom de Tessalònica o Farsala, ciutats que si no'ns prenèm la pena de reflexionarho'ns fan l'efecte de coses desaparegudes.

A la Universitat els inglesos deixen estudiar a la jovenalla maltesa tota mena de coses entretingudes: retòrica, poética, teologia... Les ciencies propriament dites, si volen estudiarles han d'anar al continent. Molts jovenets estudien a Italia; alguns, els fills de funcionaris més o menys directes de l'administració inglesa, van a Inglaterra... pera ferse forts en la llengua dels amos y poder postular l'alt honor de formar part d'un cert *Consiglio di Governo* del qual la majoria dels concellers són súbdits de Sa Majestat Britànica, però del qual també poden ésser membres vuyt maltesos que no sien eclesiàstichs ni jurisconsults y justifiquin ésser possessors de certa renda.

Consiglio di Governo qu'es una vera derisió, però que'ls inglesos ab llur hipocresía colectiva tan seria (individualment són gent molt agradable) rodegen de tota mena de prerogatives de pura forma.

Consiglio di Governo qu'es ni més ni menys que la parodia solemnial y pedantesca d'aquell *Consiglio Popolare* dels temps de la casa d'Aragó que prenía la iniciativa en qüestions de llegislació y quals propostes, anomenades *capítols*, un cop sancionades pel sobirá tenien força de lley.

Avuy els lliberals possessors de Malta admeten als máltesos a l'ofici de soldats o de *músichs* de llurs navilis de guerra.

A l'extrém de la Strada Reale, del costat de terra, hi ha'l teatre de l'òpera, grandiós y d'una relativa riquesa, un teatre per l'estil del Principal (interiorment) de Barcelona, hont quasi sempre hi trevallen companyíes italianes força acceptables y molt freqüentades pels inglesos, qual caràcter complexe: candorós y dur, ignocentot y pèrfit, se plau moltissim escoltant música italiana de la més acaramel-lada, de la que'ls italians ab llur ingènita malicia'n diuen música d'exportació.

Els maltesos del poble van poch a l'òpera, prefereixen la comedia, y sobre tot el drama que'ls hi donen ben endreçat en el teatre Manoel.

Altres edificis notables de Malta són els *alberghi*, qu'eren proprietat dels cavallers de cada llengua. Quasi tots se troben convertits en clubs, en casinos. L'edifici que fou palau d'Espanya es el club dels oficials d'artilleria; en el qu'era palau d'Italia hi ha'ls oficials de enginyers.

Recorrentlos vaig tenir l'alegría de trobarme *de manos á boca* ab un jovenet que havia vist uns quants anys enrera ab calçó curt, blusa marinera y cabells buclats fins a mitja esquena. Era fill d'un molt car amich meu de la carrera consular, mort feya sis o set anys exercint les funcions de cònsul d'Espanya en una plaça del Marroch.

Li vaig preguntar, naturalment, per la seva mamá, per ses germanes; y als dèu minuts tenia'l goig de saludarles a totes. Mort el papá, eren vinguts a Malta d'hont la senyora era filla y hont tenien parents... y alguna finqueta. La major de ses filles s'havía casat feya un any ab un oficial de marina inglès, empleat aleshores en la comandancia del port y la segona, segons me digueren, no veya *con malos ojos* a un jove italià agregat al consulat de sa nació.

Inútil dir que havent jo sigut tan bon amich del difunt cap-de-casa, me retingueren més dies dels que pensava estarme a Malta, y enrahonant ab uns y altres, ab senyores del país que veyem en *reunions*, en passejades per la ciutat, al teatre, anaren aclarintse en mon esperit les primeres impressions rebudes anant tot sol per carrers y botigues. Me feya càrrech de que l'encuny més fort deixat a Malta per tots els pobles que l'han possehida ha sigut l'encuny aràbich... essentne proba de gran pes la perpetuitat de la llengua que'ls maltesos parlen.

La familia amiga meva era una familia *española... hasta cierto punto!* com graciosament deyen ells meteixos. Espanyols com acaben per serho tots els cónsuls y diplomàtichs que viuen massa anys lluny de la patria, emparentantse ab gent no espanyola, adquirint gustos y fins interessos que'ls desllíguen poch a poch de la terra nativa. Els fills, dos noys y dues noyes, eren nats en els países hont el va-y-ve dels *traslados consulares* havien portat al pare. Un dels noys, aquell que jo havia trobat per les oficines, era nat á Glascow, l'altre més petit a Tànger, y les noyes, la casada ab l'oficial de marina inglès y la segona, encara soltera, també eren *africanitas*.

Com educació tots ells eren perfectes; físicament les noyes eren xarmantes... y enrahonadores!... Encantava conversar ab elles. Sia per no contrariarme coneixent per referencia les meves aficions aràbigues, sia perque era veritat, concedien que molts noms propris d'objectes, qu'ells sabien y pronunciaven millor que jo, molts noms locals de terres y sitis, moltes maneres de pensar de la gent maltesa, eren mots, noms y pensaments aràbichs.

—Ja voldrien—deya un de nosaltres,—ja voldrien vostès (dirigintnos al marit de la filla gran) amos actuals, poder firmar un arrendament de Malta que durés tants anys com se'n passaren dels set cents en que'ls alarbs *pur-sang* vingueren aquí fins a la llur complerta desaparició en tant que colectivitat dominadora.

—Fa prop d'una centuria que ocupèu Malta—deya un altre;—heu esmerçat grans cabals en reductes, docks y bateries, heu desplegat als ulls *no* admirats dels maltesos totes les mostres materials de la vostra potencia... però l'ànima maltesa ni sisquera l'heu somoguda.

—Heu donat a la llengua d'aquí uns quants mots. Tota la gent distingida entèn lo que volèu dir quan parlèu en vostra llengua de coses de *sport*, de materies comestibles, de noms de barcos... però'l poble continúa parlant sa *lingua maltesa* y no fent cabal de les prèdiques dels vostres Pastors; essent catòlich fetichista com tots els riberenchs del mar llati; y quan serèu fòra cap dels maltesos recordarà molt de temps les quatre dotzenes de mots inglesos que ara sab, persistint en llur cervell, hont l'atavisme l'ha fixat, el parlar maltès, herencia d'aquells alarbs que foren llurs progenitors, o bé companys de llurs progenitors, o bé llurs esclaus o llurs amos durant cinch o sis centuries.

—Qui sab hónt seréu els anglo-saxons dintre cinch o sis centuries?

— Probablement aqui — responia rihent l'oficial de marina.—Jo no penso mourem.

—Y encara que hi siguéu fins al sigle xxv —deya la senyoreta soltera que no veya *con malos ojos* al jove italià (sempre present en les nostres converses)—no hauréu fet més ni menys que feren els alarbs amichs del nostre amich (de mi).—

L'agregat al consulat d'Italia ab qui simpatisarem tant que tot el dia estavem junts per arxius y biblioteques consultantnos, prenent notes; vivint poch temps després en la meteixa *pension* a Marsella hont ell fou destinat y hont jo vivia... quasi s'enfadava quan algú de nosaltres, portat per la contradicció y pera *taquiner* al impertorbable inglés, aixecava als alarbs fins als astres. Ell era antiarabista rabiós y pera combátrens afirmava que *allò* y tot lo del Mediterrani (també ell exagerava) *allò* era llati per essencia, y que les invasions dels pobles pseudo-redemptors vinguts de Palestina, vinguts del Nort d'Europa, havíen sigut un flagell, una causa de retrocés en la marxa ascendent impresa pel geni de Roma a tots els pobles que li havien estat sotmesos.

Ab gracia encisera la pseudo-novia del jove italià feya una rapidissima senyal de la creu al front, dihentli riallera que's guardés els seus paganismes pera millor ocasió, que no posés en dubte la excelencia de tot lo portat a Malta y arreu per Sant Paulo y Sant Trofimus...

— *Va bene!*—deya'l simpàtich Pietro.—Tirém ratlla sobre lo passat, no discutim més sobre lo que feren uns y altres; lo positiu es que actualment...—

Y les seves afirmacions sé concretaren en eixes o semblants frases:—Un cop la meva patria Italia hagi reconquistat la consideració que donen el saber y la riquesa, un cop el nostre govern de Roma per tractes o accions d'esclat, aliances o *combinazzione* hagi conseguit imposarse, Malta vindrà a son centre natural. Malta será italiana malgrat els canons de Sant Elmo, malgrat tots aquests forts y aquestes musiques militars ingleses que tant desafinen en els jardins de la Floriana.—

Y rihent ben fort tots responiem, fins l'amable oficial de Sa Graciosa Majestat...

—*All right!*...—que ho vol dir tot y devegades no vol dir res. Es una manera polida de cloure la conversa.

J. Pin y Soler

FLORS DEL FANG

El *foyer* del café-cantant estava, aquella nit, més concorregut que d'ordinari, e illuminat espléndidament. Semblava que s'hi haguessin congregat els fervents devots de la luxuria pera celebrar una orgia en son honor. S'hi respirava alli una atmósfera de voluptuositat y sensualisme... el *frou-frou* dels enagus planxats de les cantantes acabava d'entonar el conjunt y d'excitar els sentits.

Totes les taules del café's trobaven ocupades per grupos més o menys nombrosos, compostos d'homes y dónes. La major part d'aquestes anaven ab els trajos de sortir a la escena, extremadament escotades, y ab els llabis y ulls pintats. Algunes fins duyen pintades les ungles.

Tothóm reya o bevia, o cantava o fumava. En una de les taules una francesa que responia al nom de *Blanche*, de formes exuberants y lascives, fumava un puro de *Vuelta Abajo* ab faixa y tot. D'altres cantaven entre dents, y com pera ensajarshi, cançons obscenes ab un cinisme épich...

Era una nit d'aturdiment y de disbauxa, y qui més qui menys, tothóm ne participava, tothóm hi jugava'l seu paper... Es a dir, tothóm, no: que hi havia una cantanta qu'en tota la nit ningú li havia dit res. S'estavà sola en una taula del mitj; els homes passaven y traspassaven per devant d'ella com si tal cosa, y aixó qu'ella a tots els hi somreya, pidolant ab els ulls, tota la nit, un mot de galanteig, una mirada de simpatia...

Era un tipo verament indefinible. Lo meteix podia tenir divuyt anys que quaranta. Era una d'aquelles dónes que un no sab si són joves esdevingudes velles avans d'hora per la vida artificial y viciosa que porten, o velles ab apariencies de joves mercés als colors y potingues ab que enginyosament saben arreglarse'l rostre. Era impossible desxifrarho.

Mes per'xò ella somreya... y el seu somris feya llàstima: perque era un somris trist, un somris malaltis, un somris d'esma... Somreya a tothóm que passava per devant de la seva taula, y ningú se la mirava. Fins que, poch a poch, se va anar posant trista y més trista, y, aixecantse, se'n va anar de dret a son *camerino*, mentres furtivament s'aixugava una llàgrima...—I. Soler y Escofet

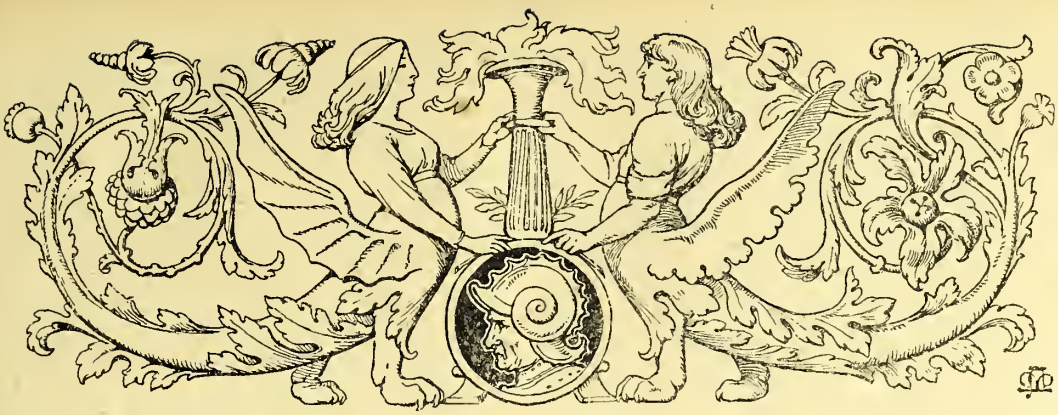

SONETS

LILÍ

Pomell indefinible de plers y melangíes,
perfúm de primavera que may s'ha d'esvahí:
ta erótica feblesa, tes dolces atoníes,
les roses de tes galtes, enceses de carmí,

les hores delitoses d'ubrïagants follíes,
de joya enervadora, d'arrobaments sens fí...
efluvis inefables de nostres millors díes,
com joventut eterna viuràn sempre, Lilí...

Y esdevindrèm seriosos, y ens farèm vells y sabis,
y anyorarèm ta flayre, y anyorarèm tos llabis,
y 't cercarèm en l'ombra, de ton recort esclaus:

deesa enjogaçada, de cara riallera:
pera esbullar febrosos ta rossa cabellera...
perque tos besos cremen, perque tos ulls són blaus...

EL VOSTRE PEU

La falda de seda blanca
al recullí ab gesto gay,
mostrant la mitja de fay
que'l peu invisible tanca,

deixareu l'ànima estanca,
presa d'esllanguit desmay:
que, sens haveusho dit may,
lluny de vós la vida'm manca.

Y els anys passaràn, senyora,
y la flama abrusadora
serà rohenta foguera,

y mon amor no sabrèu,
per havervos vist el peu
al baixar de la llitera.

VERSAILLES

Després que als escamots de turba endiumenjada
allunyen dels jardins els raig de sol derrers,
els reys guillotinats retornen a sa estada,
alçantse lentament dels oblidats carners.

Y els genis guardadors de la esplendent morada,
als pàlits visitants festegen falaguers;
y els rossinyols del bosch reprenen la cantada,
al sò dels violins que ploren llastimers.

Y els faunes y els amors, sobre'ls pilans de marbres,
escolten altre cop, immòvils entre'ls arbres,
la fressa dels tritons omplint els sortidors ..

... Es una nit d'estiu: com eternals parpelles,
ab cèliques vesllums tremolen les estrelles,
y al lluny París dorment exhala estranys remors.

«¡DEU HO VOL!»

El pit atravessat per la mortal sageta,
el noble cavaller qu'en el sorral expira,
ab un suprèm esfórç, incorporantse, mira
la espasa dels passats que sobre'l cor té estreta.

Els vencedors ubriachs aclamen al Profeta;
y l'hèroe agonitzant els ulls a l'Orient gira,
y el nom de Jesucrist per derrer mot sospira
al veure en l'horitzó les torres de Damieta.

Y en l'ombra de la nit de ple la lluna bat,
com llantia funeral sobre'l camp isolat,
al martre envolcallant ab sa clarô argentina.

Y de l'espay obscur s'esquinsa'l negre vel,
y als astres enfosquint, fulgura en mitj del cel,
ab resplendors de sang, la creu de Palestina.

INDISCRECIÓ

La brisa joganera no ha estat pas gens discreta
al dur fins a mes plantes el perfumat papê.
La vostra melangía per tots ja no es secreta;
per vostra palidesa may més preguntaré.

Y al veureus vora'ls vidres, mirant arreu inquieta,
imaginant un'ombra volguda que no ve;
y al veureus en la iglesia barbotejant distreta,
desd'ara, pobra amiga, tal volta somriuré...

Qu'en les menudes lletres dels quatre fulls de rosa,
vostra ànima de verge hi havèu deixat desclosa
com un capoll que s'obre, de flayre ubrïagant;

y al descobrir l'aroma de vostra passió encesa,
he respirat ab ansia l'halè de jovenesa,
per revifar les flames d'un foch que's va apagant.

LA MORT DE CLORINDA

... Y al pit de l'infidel clava ab mà forta
la espasa flamejant, que arrenca humida
d'ardenta sang de la mortal ferida
per hont les forces del bell cos s'emporta.

Clorinda, pantejant, se desconhorta:
clama morent per l'aygua benehida,
y dóna a son esprit eterna vida
la propria mà que la materia ha morta.

... Y en penyora de pau la mà glassada
deixa l'aymía en l'última halenada
a l'aymant vencedor que's despacienta.

Y en els ulls que al espay miren vidriosos,
el cel y el sol s'hi apleguen melangiosos...
.. y la verge expirant sembla dormenta...

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ

RENOVACIÓ

QUADRET DRAMÀTICH

Cambra de casa rica. A la dreta arcoba. A la esquerra una gran finestra, y, com posat a oratjar, un breçol. Al fons dreta una caixa artística antiga ab robes, cortines y altres objectes. En un pany de paret un gran quadro pintat a l'oli. Una tauleta de centre, cadires (dues ab braços), tot escampat en desordre.

L'acció en un poblet de vora Barcelona.

Entren Antòn, setanta ays, y Francisca, cinquanta anys. Abdós arreglen la sala posant el breçol devant del llit de l'arcoba de manera que sols se'n vegi un pam; la tauleta ab dues butaques prop la finestra.

FRANCISCA (*entrant*). Veniu, Antòn, que m'ajudarèu.

ANTON. ¿Que tens por?

FRANCISCA. Ara meteix será hora; però... ¿sabèu? sempre fa una cosa. Tantes nits de vetlla... y tè!... (*Sospira.*)

ANTON. Avuy farà quatre dies que se'l van emportar.

FRANCISCA. Tan bufó qu'era! Ja havia fet dos anys, y... (*Sospira.*)

ANTON. ¿Y què hem vingut a fer?

FRANCISCA. Tenim d'arreglar aquest quarto. Encara no s'hi havia entrat, y la senyora vol venirhi de totes maneres. Aneume passant aquesta cortina. ¿Veyèu? Veusaqui un matrimoni ben feliç: may un reny, may una llàgrima, sempre amables, sempre bons, y ara... aquesta desgracia! Es clar que n'han vessat de llàgrimes... Com que'n tenien el dipòsit per encetar! A mi ja no me'n queda cap: ha quedat aixut. Ay! val mès que no hi pensi.

ANTON. Sempre seràs la meteixa.

FRANCISCA. Mel'estimava com a un fill meu, podèu ben crèureho! S'hi semblava tant ab el primer que va morirsem!... Si fins se deya Lluiset com ell!... Hauria dit que Deu me volia donar aquest consol. (*Devant del breçol.*) Aquella maneta que may estava quieta, arrapantse a les orelles, al coll, als cabells... Ay! sembla que me la sento!

ANTON. (*Aixugantse'ls ulls.*) Vaja, Francisca!

FRANCISCA. (*Troba un objecte que havia pertenescut a n'en Lluiset.*) Pobret! Mort! Aquells clotets de les galtes, iguals que'ls del meu, se'ls ha emportat plens de petons... Aquest garrotillo, aquest malehit garrotillo! El gran també se'm va morir d'això. El metge volia ferli un forat al coll, el mal'ànima Tè!... a n'aquest li han fet, ha patit més y també s'ha mort.

ANTON. (*Aixugantse'ls ulls.*) Francisca, si tens de seguir aixi't deixo sola.

FRANCISCA. Deixeume desfogar. Teniu, ajudeume. (*Trasladan el breçol.*) El meu noy gran ara ja tindria vintiquatre ays, seria casat y guanyaria bons diners fent d'ebanista; perque ja ho tenia dit: será ebanista com son pare, que Deu l'hagi perdonat. Y jo'ls portaría la casa tan nèta y endreçada, que fins els àngels se podrien asseure a taula.

ANTON. Això si no haguessis renyit ab la jova. ¿Que no ho sabs que sogra y nora...?

FRANCISCA. Y donchs ¿de què'm serveix tenir bon gènit?

ANTON. Bé, vaja, deixemho córrer.

UN NOY (*pobrement vestit, desde la porta*). ¿Ahónt es? Vull vèurel!

FRANCISCA. Y aral ¿Còm has entrat? ¿Què cerques? (*El subjecta.*)

NOY. M'han dit que havia marxat, y qu'era allà dalt (*senyala al cel*), però no, no pot ser!... No ho vull creure!

FRANCISCA. Ay sant cristià!

NOY. Tant que hi jugava jo ab allò que duya penjat al coll, y ab aquella piloteta.

FRANCISCA. Quasi m'enterniria. Fillet de Deu! (*Ajunta les mans en prech y el noy queda lliure.*)

NOY. (*Abalançantse cap al breçol, exclama:*) Lluiset! Lluiset! (*El troba buyt.*) No hi es! (*Aclaparat.*)

FRANCISCA. No, no hi és... ni tornarà mès. (*Aixugantse'ls ulls.*) Apa, ves maco, ves.

NOY. (*En una cadira veu la piloteta, y agafantla:*) No pot ser, s'hauria endut això. Ahónt es, ahónt es! Jo vull vèurel!

FRANCISCA. No'l veuràs mès. Ay el fill meu! Es mort... Es allà al cel!...

NOY. Donchs, deume això. (*La piloteta.*)

FRANCISCA. Ves, maco ves; ja't donaré un'altra cosa, després. Això hem d'enviarli. Ves, bufó, ves. *L'acompanya fins a la porta; el noy se'n va.*)

ANTON (*que ha anat seguint aquesta escena ab emoció y aixugantse sovint els ulls.*) M'ha fet plorar.

FRANCISCA. A mi també, y això que... Lo qu'es el món, veyèu! La mare d'aquest noy aviat no'ls podrà comptar ab els dits de la mà, y tots tan bons, y tots viuen entre casa seva y les dels altres. Sòrt que també hi ha bona gent al món! (*Pausa.*)

ANTON. Escolta: ¿qui t'ho ha dit que la senyora volia venir aqui?

FRANCISCA. El senyor m'ho ha dit. ¿No ho trobèu, Antòn, que són un matrimoni com no n'hi ha gayres?

ANTON. Ja ho pots ben dir: n'hi ha pochs de bons com ells.

FRANCISCA. Si, això si; y... y's tracten molt bé, y's diuen coses maques, però no fan aquelles farons que jo he vist fer a altres casats joves.

ANTON. Ho faràn devant teu, si't sembla!

FRANCISCA. ¿Y els altres?

ANTON. Els altres no's deuen estimar gayre, quan fan tantes beneyteries devant de la gent!

FRANCISCA. Bé... com que vós no us hi heu trobat may...

ANTON. Mira, noya: jo també he estimat, ¿sabs? Feya un any que hi mitj parlava, y encara es l'hora que li he de dir «t'estimo».

FRANCISCA. Per'xò us la van pendre.

ANTON. Eh, poch a poch! Si hagués volgut...

FRANCISCA. Ja, ja! Us van dir: «Antòn, això no pot seguir: o li dihéu pel clar, o... miréu, a la noya li ha sortit un altre partit», y... y va ser l'altre.

ANTON. Perque jo no vaig voler enganyarla, perque encara no guanyava prou pera mantenirla, pera...

FRANCISCA. ¿Y per qué no esperava ella, donchs?

ANTON. Perque...

FRANCISCA. Perque no us estimava prou, veushoaquí!

ANTON. Potser si. Però desde llavors no'n vaig voler tractar cap més de dòna.

FRANCISCA. Vós vareu ser un pobre d'esperit, Antòn, y d'aquests la gent se'n riu. Es aixi el món. Veyéu: jo'm vaig voler casar per voluntat, per estimació, y a casa no ho volien. Jo'ls hagués escoltat! Però si ara m'hi trobava, seria boja pera fer lo meteix. El que té un bon cor!...

ANTON. Si, noya: nosaltres som dels encallats; som dos carros encallats... sinó que tu vas donar el cop de coll y't feres més malbé, y jo... jo vaig plantarme.

FRANCISCA. Qué hi farém!

ANTON. (*Cercant per la caixa troba un retrat.*) Mira, miratel ab la piloteta!

FRANCISCA. Es ell meteix!

ANTON. Igual, igual que quan venia allà, a l'hort dels senyors que meno. Quines riallades me feya fer! Qu'entremaliat, ja tan petit! Me tirava la piloteta y jo me l'amagava, y ell allavores, el gran bergant, me la cercava per les butxaques, per la pitrera... Noya, quan me tocava! Quines caricies més dolces! Me semblava quelcòm de meu. Fins sentia recança de no haverme casat! Y si no hagués tingut por d'esgarraparlo ab aquests pelots, que n'hi hauria fets de petons quan badava aquella boqueta més vermella que les maduixes del torrent. Però ja'ls hi feya, ja,'ls petons: els hi feya d'intenció.

FRANCISCA. En la vida, vós, tot ho heu fet d'intenció.

ANTON. (*Fa un gesto de resignat.*) Vaja, ja devém estar.

FRANCISCA. Aviat. (*Espolsa'l quadro.*) Es fet del senyor aquest quadro. Diuen qu'es un pintor de suposició. ¿Es veritat, Antòn, que'l senyor us va retratar d'una manera molt estranya?

ANTON. Bé, si: li vaig fer de... de *modelo* crech que'n diuen. Al mirarlo no m'hi vaig saber conéixer, y ell vinga riure. Era una cosa molt trista, me va semblar.

FRANCISCA. Diu que si que pinta coses tristes; y ell tan alegre qu'es! Ey! ho sembla.

ANTON. Veurás, noya: no hi entenèm nosaltres en aquestes coses.

FRANCISCA. Però ell allà hont trevalla més es a Barcelona, y sovint està alguns dies sense venir. Déu tenir molta feyna; déu guanyar molts quartos.

ANTON. No'ls hi he vist la bossa; jo no més puch fer que benehirlos. Però... ¿que no acabes?

FRANCISCA. Desseguida.

ANTON. Mira que si els senyors volen venir...

FRANCISCA. No sé què n'acabarán. Més plorar y... valga que arreglat aixi no'ls hi farà tan de *cop*.

ANTON. (*Desde la finestra.*) Mira, desd'aqui's veu l'hort. Bé se'n veu de *terreno* desde aqui!

FRANCISCA. Anèm.

ANTON. ¿Que tanco?

FRANCISCA. No, home, no. Si fa un dia d'estiu. (*Surten. La escena queda un ratet sola. Entren Lluís y Elena. Ella's dirigeix a l'arcoba y's queda devant del breçol devotament. Ell se la contempla, humitejats els ulls.*)

ELENA. Buyt! Ja no sentiré més aquells xiscles... aquells plors... aquelles festes... «mama! papa!» ab aquella veueta!... Vida de mes entranyes... Adeu! (*Cull una flor ja seca, que haurà quedat vora'l breçol.*)

LLUIS. (*S'hi acosta, y ab veu tendra y que revela sa emoció, li diu:*) Per Deu, que't posaràs malalta.

ELENA. (*Primer fa «no» ab el cap intentant mostrar serenitat.*) No ho creguis, això'm calma.

LUIS. Els nirvis t'enganyen.

ELENA. Ja ha passat la excitació: me l'he curada ab llágrimes. Ara sóch l'ánima serena que ha vist un raig de llum...

LLUIS. ¿Veus còm encara...?

ELENA. Ay!

LLUIS. Vaja, vaja... (*Ella s'assèu en una butaca desd'ahont dominarà'l panorama. Ell se recolza a la finestra.*)

ELENA. (*Besa la flor que tindrà a la mà; escampa la mirada per la sala y després la reconcentra, ab posat d'acudirseli un pensament.*) Quin somni!... Baixava del cel una resplendor que s'anava fent cada moment més clara, més intensa... fins que vaig distingir un vol de flors... com flors... de campana, quins petits batalls eren llabions rosats que modulaven un bes, una paraula... Y la resplendor creixia... creixia, y les flors s'acostaven... fins arribar al llit, y voltant nostres caps com papallones, s'ha sentit que deyen: «papa! mama!»... Era la veu del nostre fill!

LLUIS. Per Deu, Elena!

ELENA. Deixa que'm surti tot!

LLUIS. Les dònes sóu aixi. ¿No l'estimava jo? ¿No havia basat en ell totes mes ilu-

sions? Fins... (*Se deté, espantat de quelcòm que anava a dir.*)

ELENA. Si, sí. (*Pausa. Ell se'n va a la finestra.*) ¿Quàn marxes?

LLUÍS. No ho he pensat encara. Ja compendràs que no es prudent que't deixi.

ELENA. Però si convé—el teu amich m'ha dit que convenia—farè venir a la tia com altres vegades.

LLUÍS. Ara es diferent; y ademés, no hi tinch l'anim disposat... No, no podria.

ELENA. Si, si. (*Pica ab la mà suaument sobre un braç de la butaca; li cau el mocador y ell li cull.*) Gracies. (*Distretament.*)

LLUÍS. ¿Gracies? ¿Tens d'agrahirmela una cosa aixi?

ELENA. Es veritat, perdona. (*Pausa.*) Quin dia més espléndit!

LLUÍS. La primavera va lluhint les seves gales.

ELENA. Quànts nuvolets vermells. Si encara fos petita, diria que la mare de Deu fa coques. Les dèu fer pels angelets... (*Li ve al pensament el fill y s'esforça en sustraures a la visió.*) El sol sembla més groch... Quina calma més inquietant... aplanadora, anguniosa!... Tot ho veig diferent, com si desde la soletat d'un temple contemplés les coses del món. Com els primers temps d'estar tancada al colegi. Aquells dies llarchs... llarchs... no s'acabaven may! Y la classe d'estudi, ab aquella claror plàcida, tranquila, freda... fredor de tomba, de cementiri... Sinó que llavors esperava, creya... y ara...

LLUÍS. (*Concentrat, com pera ell.*) També jo he vist... també han passat per devant meu—y ab quina realitat, ab quina força! —els dies més bells, y els més amarchs!... (*Pausa. Se sent xerradiça d'aucells que passen pel devant de la finestra.*)

ELENA. ¿Què fan aquells aucells allà? Sembla que tots dos frisin per entrar a un meteix lloch.

LLUÍS. Són orenetes que preparen els nius.

ELENA. Els nius! (*S'entristeix.*) Tindràn fills... y nosaltres...

LLUÍS. (*Acaronantla suaument.*) Vaja, tonta, vaja!

ELENA. ... nosaltres no'n tindrém. Han passat dos anys del primer, y...

LLUÍS. ¿Per què dius això? ¿Quins motius tens pera dirho?

ELENA. Cap: el cor, que a les dònes may ens enganya.

LLUÍS. Per'xò obréu per instint y no reflexionèu. D'aqui les grans penes, les grans sensibleries.

ELENA. ¿Qué hi vols fer si som aixi, les dònes? Els homes os volèu mostrar valents, y os consumiu per dintre.

LLUÍS. Potser tens rahó.

ELENA. Mort el nostre fill, la nostra ilusió, ¿qué'ns queda?

LLUÍS. (*Sens entusiasme.*) Ens queda... el nostre amor, te quedo jo, esposa meva. ¿Per ventura...

ELENA. Oh, si, ja cal que m'animis; però no, no será aixi. Tu ab els teus quadros te distreuràs com fins ara, y jo sola ploraré la ditxa que m'ha fugit, l'única que'm quedava d'ençà que tu...

JOAN VALENTÍ Y FELIU

(Seguirà)

MONTANYA AMUNT

Guaytant al cel, sota la immensa arcada
de sa blavó infinita, geu la terra,
la gran mare inconscient de tots els homes.
Jo la guayto, batentli el sol al rostre,
satisfeta y pesanta com femella
acabant de gaudir l'ardent caricia
que la ubriaga de goig tot fecondantla.
La miro sempre jova, sempre fèrtil,
eternament nodrintse ab les despulles
de sos fills estimats: ahir reseca
y avuy apareixent la seva crosta
com una fresca, esplèndida catifa
sobre d'uns muscles de gegant estesa.
Com li diu a la nena la Natura
que li arriba'l bon temps, que's va fent dòna,
que la flor pot ser fruyta regalada,
aixi la terra tots els anys ens mostra
sa vigorosa pubertat per dirnos
que de nou ha vingut la Primavera,
Y, trobantse altre cop rejovenida,
prenyada d'atractius luxuriosos,
ofereix sa bellesa a tots els homes
que sàpigan gaudirla y estimarla.
Mireula, a nostres ulls còm se presenta
coronada de flors, eterna nuvia!
Estimemla, ja qu'ella per nosaltres
son cos perfuma, ses entranyes obrel ..
. . . . . .
Qu'ets hermosa aquí dalt, Naturalesa !
Aprop teu que bé's troba qui t'estima!
Com per l'aymant la dòna enamorada,
tens un nou atractiu a cada lluna.
Noves gracies cada època t'adornen;
bonica quan floreixes y quan granes;
pel maig tens roses, pel setembre pàmpols,
pel juny roselles y grapats d'espigues,
y pel desembre tofes de neu blanca.
Jo't veig bella en tot temps, perque t'estimo;
perque tens la poesía que jo adoro,
y desitjos de viure'm fas renàixer
Amunt cor meu, amunt! fins hont no arribin
les remors de ciutat, ni mos ulls vegin
ses rengles d'ennegrides soques d'arbres...
Allà'ls pulmons respiren fum y drogues,
aquí flayre de pins que'l cor aixampla.
Amunt, cor meu, amunt! Dasitjo viure,
y allá baix el progrés, la lluyta, els homes,
insoportable'ns fan la curta vida.
Adeu, ciutat hermosa qu'enverenas;
meretriu sense cor... jo t'abandono.
Aspra terra que'm tornes a la vida
ab benèfichs petons d'enamorada:
jo t'estimo, sóch teu, á tu m'entrego !...

E. JUST Y PASTOR

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

DE 1905

Llista de les composición rebudes a Secretaría

(Acabament)

187. Roig; lema: Je suis l'Immaculée Conception — 189. Els aborrits; lema: Agonía. — 190. Desposori de Venus; lema: Sempre l'amor. — 191. Marinas; lema: Vola, vola fantasía. — 192 Veni Creator; lema: Laus. — 193: Veni Creator, lema: Himne. — 194. Fides; lema: Fe. — 195. El monument á Colom; lema; Dolç recort. — 196. Pensament esfullat; lema: Sota una palmera. — 197. Al cim de la montanya; lema: Del meu album. — 198. L'ángel y'l dimoni; lema: Rondalla. — 199. Lo somni de la comtesa; lema: Pressentiment. — 200. Primaveral; lema: ¡Viscan les roses novelles! — 201 Traducció lliure del himne «Veni Creator». — 202. Fundació de la Ordre de la Mercé. — Libertas. 203 El día dels Reys; lema: Infantesa. — 204. Rosa mística; lema: Alegórica. — 205. A Sant Pere Claver; lema: Posítus sum prœdicator... etc. — 206. Psalm d'amor; lema; A la Verge María. — 207. Carta d'un catalá lluny de sa terra; lema: Catalá vaig náixer y catalá moriré. — 208 Epístola. A Tácit; lema: Nessun maggior dolore, etc. — 209. Miserias; lema: ¡La pobra noya rossa y blanca! — 210. L'Hymne Etern; lema: On en parlera longtemps, etc. — 211. Lletra d'ausencia; lema: Io amai sempre ed amo forte ancora. (Petrarca). — 212. La corona d'espines; lema: ..,et plectentes coronam de spinis. etc. — 213 A una penedida; lema: Est-ce que la vie serai un rève auprés de toi? (Mar. de Levigné). — 214. Ataviana; lema: Pax. — 215. Lo premi pera ella; lema: Somni. — 216. Qüestió casulana. — 217 Conducta que ha d'orservar tot catalá fora de sa terra por mereixer el calificatiu de bon catalá; lema: Pro Patria. — 218. L'etern vensut; lema: Le beau coucher du soleil (Paul Margueritte). — 219. L'anell nuvial;lema: Idili.—220. Balades en el desert —221. Al Golf de Rosas;lema: Des lo cap de Nofeu fins á les Medes.—222. Incoherencias; lema: Je n'ai jamais pu vois une jolie femme pleurer... (André Fheuriett). — 223. Capvespre; Lo giorno se n'andava... (Dante). — 224. Verge y Mare. — 225. ¡Amar! lema: Jamay minva la foguera etc. — 226. En Tou de la Muga; lema: Terra. — 227. La sacra herencia; lema: Salvém el Patrimoni. — 228. La tía boja; lema: Drama. — 229 L'últim aplech; lema: L'avi.— 230. Matinal; lema: Bosqueig íntim. — 231. Mártirs; lema Christus regnat! — 232. L'orfanet; lema: Orfans tu eris adjutor (Ps. IX. 38). — 233. Pobra mareta! lema: ¡Oh ma lira! Sols queixas y planys, etc. — 234. Passió; lema: Ella y ell. — 235. Bola de neu; lema: A Marta. — 236. Pro patria; lema: Gestas gloriosas. — 237. Núvols; lema: La boyra. — 238. Lo model; lema: L'arbre's califica pels fruyts que dona. — 239. Les estacions; lema: Tout passe, tout casse, tout lasse. — 240. Traslació al vers catalá det Veni Sancte Spiritus; lema: Et renovabis faciem terr.æ — 241. Dites a dones; lema; Maternals, mondanals y variades. — 242. Romans históricb sobre l'Ordre de la Mercé; lema; Qui amat divitias fructum non capiet ex eis. — 243 Lo testament d'Amelia; lema: Glosa. — 244. Lo torb; lema: ...lo vent gemega entre'l brancàm dels arbres. — 245. La mort d'en Joan I; lema: La cassera. — 246. Recores; lema: D'aquells bons temps. — 247. Tránzit; lema: D'altres temps. — 248. Hermitas; lema: Fe. — Vi vell: lema: Sacros ausus recludere fontes. — 250. Rosari de dolors; lema. Spes in cœlo. — 251. Consells als catalans que hagin d'ausentarse de sa terra; lema: Pro patria. 252. Lluis Gonzaga á Montserrat; lema: Consumatus in brevi, etc. — 253. Croquis de montanya. — 254. Super aegros; lema: Fe — 255 Primaveral; lema: Brotada. — 256. Esplays, lema: Ut pictura poesis. — 257. Epílech; lema: Esfullament. — 258. Patria; lema: Mentres paraula tinguém, etc. — 259. Endreça; lema: Als catalans ausents. — 260. Impressions; lema: Sonets. — 261. El bastó de l'avi; lema: ¡Benehit sía! — 262. De poble; lema: II capítols. — 263. Patria; lema: Alma parens. — 264. Flors barcelonines; lema: Flores apparuerunt in terra nostra. — 265. Lo Rector de Sant Macari; lema: Humil y caritatiu. — 266. Lo deixuplinant; lema: Tradició. — 267. El que diu la gent; lema: De ciutat. — 268. El vol de tarda; lema: Onades. — 269. ¿Quína conducta té d'observar tot catalá fora de sa terra pera mereixer lo calificatiu de bon catalá? lema: Lluny dels ulls, aprop del cor. — 270. Lo cap del dol; lema: ¿Te vas, mi dulce amigo? — 271. Tornant al Paradís; lema: Jesucrist aixecá'l trevall á la més alta consideració. — 272. Dues traduccions del himne Veni Creator Spiritus; lema: Mentes tuorum visita. — 273. Quadrets; lema: Del natural. — 274. Quatre estacions (novela); lema: Val més prevenir que penedir. — 275. L'ombra d'en Moragas; lema: Nit de morts de 1754 — 276. A Terradas; lema: Bres ahir de ma infantesa, etc. — 277. ¡Vint anys! lema: Sonets. — 278 Las soletats del món y del claustre; lema: Marta... — 279 Visions; lema: Deixant en llibertat la fantasía, etc. — 280. Lo combregar; lema: Desperta, humanitat. — 281 Nocturn marinench; lema: El cel y el mar s'estiman. — 282. La nuvia (novela); lema: La carrera de la dona. — 283. La serra; lema: Mirant enfora. — 284. Com sempre ..! lema: Croquis ciutadá. — 285. Nit; lema: Amor. — 286. Veni Creator; lema: No hi ha per parlar ab Deu com la llengua propia. 287. Traducció adaptada al cant gregoriá del himne litúrgich «Veni Creator Spiritus»; lema: Paráclitus. — 288. Traducció en vers catalá del himue Veni Creator Spiritus; lema: Sanctus Spiritus. — 289. Lo poema de la vida; lema: Riu avall! — 290 La nit a Montgrony; lema: Visió poemática. — 291. Intermitj lema: Reminiscencias. — 292 La Ordre de la Mercé; lema: Redemptora de captios. — 293. Madrigals. — 294. L'amor que passa; lema: No'l veig pas. — Com que no estima... etc». — 295. Una aubada de la Verge; lema: Stella matutina. — 296. Dins l'aygua tenebrosa. — 297. Eternitat; lema: Lírica. — 298. Fullas primerencas; lema : Lírica. — 299. La meua oració; lema: Fides. — 300. Divinitat; lema: Fides. — 301. Oració de sa nina; lema: Menorquina. — 302. En sa nuesa; lema. Divus Ovidius. — 303. Visió bíblica; Eliezer oravit Deum his verbis, etc. — 304. Lo millor bes; lema: Se desfarán els llabis — que os feren tant de mal etc. — 305. La oració del pare; lema: Pro lírica. — 306. Lirisme; lema: Son esperit sens lo cor jo contemplo, etc. — 307. Lo naixement de Venus; lema: Odi profanum vulgus, et arceo. — 308. Pro lírica; lema: Deus creavit (Génesis). — 309. Vida; lema: Fatalitat. — 310. Llegenda del Montsant; lema: La gran montanya del Priorat — 311. Mallorca; lema: El al ceffar que feu lo vent, etc. — 312. Vida; lema: Més vida. — 313. Breçant; lema: Aixis una mare jova y gentil, etc. — 314. Via-Crucis; lema: La coredemptora. — 315. La Verge de Misericordia; lema: Com petits nius d'argila. — 316. Esperant l'hora; lema: Reflexions. — 317. Eva; lema: I caidá Adam el nom de la seva dona, etc. 318. Follía d'amor; lema: Vita cordis amor. — 319. Al cap d'un any; lema: Recort. — 320. VI Sonets; lema: Visions. — 321 Lluna de mel; lema: Non-non. — 322. La mort d'Alcides; lema. Qui enfonsa ó alsa'ls pobles, etc. — 323. En la Gloria; lema: En la mort d'un nen. — 324. El Bosch; lema: Ed eccó un lustro subito trascorse, etc. 325. La institutriu;

lema: Novela ciutadana. — 326. La vida dels hermitans; lema: Els lleons rodan entorn nostre, etc. — 227. A montanya; lema: Guanyarás lo pá ab lo suor de ton rostre. — 228. L'assessí. — 329. Gent de rocas; lema: Estudi. — 330. Parlaments; lema: Varietats. — 331. Inscripcions; lema: Tot passant. — 332. La torre d'ivori (fragment); lema: Bethania. — 333. Pregaria; lema: Qui ayma a sa patria venera a Deu. — 334. Roses; lema: En el camp. — 335. Apocament; lema: Amor. — 336. Diálech intim; lema: Escolta. — 337. Amor; lema: Tota meva ets natura. — 338. Somni; lema: Visió. — 339. La caputxa; lema: Flor boscana. — 340. Fantasía; lema: Dos amors. — 341. Pura; lema: Mater puríssima. — 342. Las montanyas; lema: Patria. — 343. La festa del Regomir; lema: Visca la festa de Sant Cristófol. — 344. Del cor... — 345. Llibertat; lema: Entre aucells. — 346. Que cosas vaig callar volentlas dir! — 347. La llantia del Santissim; lema: Lux perpetua. — 348. Planys d'una soltera; lema: Escolteumel 349. Llops ab llops; lema: Mentida certa. — 350. ¿Quína conducta té d'observar tot catalá fora de sa terra, pera meréixer lo calificatiu de bon catalá?; lema: Amor patri. — 351 (Igual tema que'l número anterior); lema: Catecisme del bon catalá expatriat. La unió fa la forsa. — 352. (Igual tema que'l número anterior); lema: La República Cubana.

Queda conclosa l'admissió de mès composicions pera'ls Jochs Florals d'enguany.

Barcelona, a las 12 del mitj-día del 15 de Mars de 1905. — El mantenedor secretari, *Rosendo Serra y Pagès.*

NOVES

Dir que'l partit republicà a Espanya està mancat de consistencia, no es dir res nou; com tampoch era res de l'altre món l'augurar, com augurarem tots els catalanistes, la complerta desfeta de la *Unión Republicana* en els precisos moments en que ab gran esclat se celebrava a Madrid, ara fa dos anys, la magna Assamblea en que's declarava fet el *partido único* baix la presidencia de l'estantis Salmerón.

El més complert desballestament ha regnat desde llavors entre'ls republicans de tota la peninsula. Unicament aquí a Barcelona tingueren certa cohesió, gracies a que'ls quefes o'ls agitadors mantenien l'escalf entre les masses prenent aquesta terra com a pais conquistat ab el beneplácit dels governs.

Però lo qu'es ara tot se'n va en orris. Desacreditats els representants en Corts, desacreditats els representants en nostre Ajuntament, disgregats cada cop més els nucleus, poch temps els queda als enemichs de la república titulats republicans pera seguir entretenint al públich ab *cuentas galanas.* Y aquests dies s'ha posat més de manifest que may la immoralitat que mina al partit y l'absoluta incapacitat en que's troba pera conseguir el poder a que, segons diu, aspira.

L'espectacle donat per aquells republicans antichs que ab ayres de patúm venerable tant malparlaven dels vicis de la cosa pública y que ara han gosat protestar de la detenció d'empleats que no trevallen, que cobren y que agredeixen als regidors que'ls denuncien; l'espectacle més edificant encara d'aquells altres republicans acomodats que *coloquen* a sos propris fills també pera ferlos cobrar un sòu que no guanyen; la energia descarada y la inconsciencia vergonyosa dels molts que s'han atrevit a defensar tals *irregularitats*, y la indignació dels que s'han posat de banda de la justicia apoyant al conceller republicà senyor Mir y Mirò, que segons sembla s'ha portat dignament en l'actual campanya; tot això plegat, tota la bullanga y tot l'escàndol a que han donat lloch aquestes petites y repugnats qüestions interiors, permeten assegurar que la nova proclamació de la república a Espanya fóra un altre *mare-magnum*, una baralla continua entre tots els nucleus republicans històrichs, un seguit d'agressions sagnantes pels carrers sobre si hauria de presidir l'Estat en Salmerón o en Lerroux, en Blasco o en Soriano, un gran rebaixament popular y un desgavell fenomenal en totes les activitats socials del país: desgavell que sens dubte trascendiria a la milicia...

Potser aleshores, corcat com està tot, tot s'enrunaria, y vindrien ab nosaltres aquells que hi han de venir, y podriem ferla la vida nova que cal fer, mentres tots els altres y tot lo altre acabaria de consumirse, ja fos republicà o monàrquich, o del color que's volgués.

—

El diumenge a la tarda's celebrà a Molins de Rey un important *meeting* de propaganda catalanista organisat pel «Progrés Autonomista» de Barcelona. Parlaren els senyors Sans, Sansalvador, Roig y Pruna, Regàs, Gibert, Antolín, Manen, Danyans y Balmas, pronunciant parlaments en lloança de la vera llibertat y combatent l'unitarisme, el centralisme y les falses idees ab que fan combregar al poble'ls homes de la *Unión Republicana.*

La concorrencia era molt nombrosa y aplaudí als oradors ab gran entusiasme. El «Progrés Autonomista» ha deixat un bon recort a Molins de Rey ab aquest *meeting*, que será ben profitós sens dubte pera la nostra causa. Avant, donchs.

—

La primera sessió del «Cicle Beethoven» tingué lloch en l'«Associació Wagneriana» el dia 21 del actual, executantse'ls dos *Trios* pera instruments d'arch, en *mi bemol major* (op. 3), y en *sol major* (op. 9 num. 1).

Els senyors Munner, Esteva y Dini els interpretaren a conciencia y ab gran ajust, rebent molts aplaudiments.

El públich era nombrós y sortí més que satisfet de la vetllada, comentant el bon acert de la «Wagneriana» al combinar aquestes audicions de les obres de Beethoven per series, de manera que la evolució de la personalitat del gran músich pugui ésser apreciada d'una manera complerta, y fent

que's penetri son mèrit artistich molt mès conscientment que no ho ha sigut fins ara.

—

Segons ens manifesta nostre colaborador el doctor en Benet R. Barrios, acaba de constituhirse a Paris un comité pera construhir un monument a n'en Miquel Servet, essent el conegut esculptor Baffier l'encarregat de la estatua.

La Chronique Medicale publica un retrat de *Michael Servetus hispanus de Aragonia*, tret de la *Vie militaire et religieuse au Moyen Age*, del P. Lacroix.

—

En la vila d'Amiens morí el 24 del corrent el famós novelista Juli Verne. Tan universal ha sigut el sentiment produhit per sa mort, com universal era l'anomenada que s'havia guanyat ab ses nombroses y genials creacions. Tan popular era, qu'esmentant son nom ja quedèm rellevats de publicar la llista de ses obres, que han fet les delicies de dues o tres generacions y que no moriràn may. Havia nascut a Nantes el 8 de febrer de 1828. En sa joventut se trasladà a Paris, exercint d'advocat y escrivint, ja sol ja en colaboració. algunes peces de teatre, fins qu'en 1863, ab la publicació de *Cinq semaines en ballon*, descobrí quin era'l genre que convenia a son temperament, el que l'ha fet cèlebre y en el que s'ha dignament guanyat el titul de mestre.

Ens semblen molt encertats els següents paragrafs que a propòsit de la mort d'en Verne transcrivim d'un diari francès:

No era pas lo que se'n diu una figura parisenca; pochs escriptors contemporanis foren menys parisenchs qu'ell. Aqueix perpetual inventor d'escenes noves y de noves decoracions, després d'haver viatjat molt, s'agradà de la solitut, y en la solitut trevallà, a dues hores de París apenes, en la vila d'Amiens...

. . . . . .

Ell se digué que pera interessar al lector calía caminar més depressa que la ciencia, es a dir, endevinar ses manifestacions futures, en una paraula, bastir noveles en l'avenir ab lo qu'encara no existía. Ell no digué pas «Heusaquí lo que serà», sinó «Heusaquí lo que podrà ésser en un temps donat.» Y construhía, de totes peces, una novela qualificada de maravellosa, ab un sub-marí, el *Nautilus*, que devía figurar entre nostres forces navals una pila d'anys després...

. . . . . .

Juli Verne es una especie de precursor, havent vist ell meteix realisar algunes de ses invencions que semblaven les més inverosímils. Ses narracions estàn revestides d'una forma científica incontestable.

. . . . . .

Mostra, ab freqüencia, l'home en lluyta ab totes les dificultats materials, pera qu'ell arribi a vèncer a força de saber, de paciencia y de discerniment. Les regions més feréstegues contenen totes materies primeres utilisables, de les que no cal més que saber servirsen, com aquells nàufrechs de l'ayre cayguts en l'*illa misteriosa*, estèril en apariencia però guardant tresors inapreciables als ulls de qui els sab descobrir y explotar ....

L'home aquí baix no està may satisfet de lo que té. Es l'etern buscador, inexorablement condempnat a camirar endevant sempre en cerca de coses noves y de nous procediments. Aquest es l'home que ha volgut pintar en Juli Verne en ses noveles científiques.

. . . . . .

Aquest gran escriptor era també un model de ciutadans y sempre restà allunyat de les lluytes politiques, acceptant emperò la comanda de llurs conciutadans que l'elegiren pel càrrech de conceller municipal, que desempenyà a satisfacció de tots desde 1888 a 1904. La major part de ses obres han sigut coronades per l'Academia Francesa. Son amich y admirador en Dumas fill patrocinava la candidatura d'en Verne per'acadèmich. Mort el padri, la cosa quedà en projecte. L'Academia hi perdé mès qu'en Verne, qui no hauria pas afegit mès esplendors a la gloria que tan dignament se guanyà.

—

La prempsa diaria ja ha informat a nostres lectors de la solució que ha tingut la sorollosa qüestió de l'Ateneu Barcelonès. No cal, donchs, que nosaltres ens apressèm a comentar avuy a tall de gazetillers la solemne desfeta dels Hurtado, Pinilla, Roca y Roca, Sol y Ortega, Serraclara y demès elements pertorbadors. No cal apressarse a escamentar als imbècils defensors de causes perdudes que prou escarmentats estàn. Ens limitèm, donchs, a consignar la derrota que han sofert (derrota qu'ells meteixos ab llur obstruccionisme y llur bestiesa sistemàtica s'han empenyat en fer més aclaparadora), y oferim ocupàrnosen ab la deguda extensió en el proxim número.

—

Molt hermosa resultà la sessió literari-musical qu'en el teatre de l'«Ateneu Obrer del Districte Segón» se celebrà'l passat diumenge ab motiu de la presentació de l'Orfeó compost per varis dels noys que assisteixen a les escoles de dit Ateneu. La funció fou doblement lluhida per estar dedicada a les demés escoles y orfeons catalans. Se llegiren trevalls en vers y prosa dels senyors Folch y Torres (Manel y Joseph), Carner (Joseph), Sagarra, Cabot y Rovira, Lluhi Rissech, Monegal y Prat (Esteve), y Maragall. Fou executada al piano la *Sonata XXIII* de Beethoven y la *Polonesa en do sostingut menor* de Chopin, per en Joan Gibert y Camins, y el *Minuetto* de la *Quarta Simfonia* de Mozart pels senyors Monegal y Prat, Bonnin y Gibert, després de lo qual el president de les Escoles del Districte Segón don Ramón Monegal y Noguès pronuncià un entusiasta y patriòtich parlament enaltint l'obra de la ensenyança y presentant el chor de petits cantayres, qu'executaren ab força colorit y justesa *Els fadrins de Sant Boy*, *La marruixa*, *La filadora* y *Els Segadors*, repetintse ab més entusiasme'ls aplaudiments que durant tota la sessió havien merescut tots els oradors y executants.

Al teatre Modern de Gracia donà'l passat diumenge a la tarda un concert l'«Orfeó Graciench», assistinthi una gran gentada desitjosa d'apreciar la valua de dit Orfeó, que per primera vegada donava un concert públich d'importancia.

L'èxit fou gran pera les tres seccions de l'Orfeó, malgrat les vacilacions naturals en un *debut*, y satisfets poden estar els directors senyors Fortuny y Balcells, com també les professores senyoretes Casals y Roca que desinteressadament coadjuven en la tasca d'aquella institució, ensenyant a fer patria tot fent art.

Les peces que més agradaren foren *La nostra nau*, *La gata y en Belitre*, *L'emigrant*, *Patria nova* y *La filla de María*, que hagueren de repetirse.

Finalisà la festa ab *Els Segadors*, ohits de peu dret per l'immens públich que omplia'l teatre y aplaudits ab entusiasme.

—

La nit del 27 del corrent la senyoreta Josepha Aguadé, deixeble del mestre Vidiella, donà un concert de piano en el «Circul Artistich Musical», executant un escullit programa compost d'obres musicals de Mozart Mendelssohn, Chopin, Schumann, Rubinstein, Tschaikowsky y Liszt. La senyoreta Aguadé, que demostrà possehir mecanisme y força, si bé encara no és una pianista que hagi termenat sa carrera, es una de les bones deixebles del mestre Vidiella. Fou molt aplaudida pel públich, distingintse sobre tot en les peces de Chopin (*Fantasía*, *Scherzo y Estudi*).

—

Pera'l 1.er de maig s'anuncia la VII festa dels Jochs Florals de Colonia, que sembla qu'enguany seràn dedicats a Schiller y a Cervantes, oferintse varis premis pera'ls que sàpiguen cantar les glories d'aquelles dues celebritats de les lletres.

Ja'ns explicarà'l senyor Fastenrath, organisador d'aytal festa, en què s'assembla a uns Jochs Florals un certamen exclusivista, destinat a cantar les glories d'un o més homes. Perque no voldriem que fossin uns Jochs tan floral...eros y tant buyts com els que a Espanya solen celebrar els de la *harmoniosa*.

—

Publicacions rebudes:

Los Ex-Libris y su actual florecimiento en España. Nostre estimat company de redacció en R. Miquel y Planas, qu'ensemps es redactor de la important *Revista Ibérica de Ex-libris*, membre de l'«Institut Català de les Arts del Llibre» de Barcelona, de l'*Ex-Libris Verein* de Berlin y de l'*Ex-Libris Club* de Basilea, acaba de donar a llum un fascicle ab el titul que capsa aquestes ratlles, explicant la historia y significació de l'*ex-libris* y fentne una apologia entusiasta y sens dubte ben convenient pera les regions d'ultra-Ebre, hont no s'ha fet pas encara un veradder estudi d'aquesta branca de les arts gràfiques. Per rahons de companyerisme'ns veyèm en el cas de no judicar l'obra de nostre company; emperò remarcarèm qu'està molt ben presentada, figuranthi setanta quatre ilustracions que reprodueixen exemplars antichs y moderns, d'Espanya y altres paisos com Alemanya (hont té son origen l'*ex-libris* en forma d'etiqueta), Bohemia, França, Anglaterra, Italia, Russia y Amèrica. L'obra ha sigut impresa ab el bon gust propri de la tipolitografia dels senyors Salvat y C.ª

La dama alegra, drama d'en Joan Puig y Ferreter, estrenat ab gran èxit en el teatre de les Arts el 17 de desembre de 1904. Hem rebut un exemplar d'aquesta obra, de la que ja'n publicarem un judici critich. Ha sigut posada a la venda al preu de 2 pessetes.

Certamen Literario-Artístico conmemorativo del centenario del «Quijote», organisat a Palma de Mallorca per la Junta Directiva del meteix, oferintse catorze premis de diferentes personalitats y corporacions. Hem rebut el cartell, ab les condicions, que no publiquèm per sa molta extensió. El jurat estarà compost pels senyors Joan Alcover, president; Magí Verdaguer, Gabriel Maura, Ricart Anckermann, Joan Marquès y Luigi, Andreu Torrents, vocals; Gabriel Alomar, secretari. Oportunament s'anunciaràn la fetxa y el local en que s'hagi de celebrar la solemnitat d'adjudicació dels premis als autors que'ls hagin merescut.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 269 Barcelona, 6 d' Abril, 1905

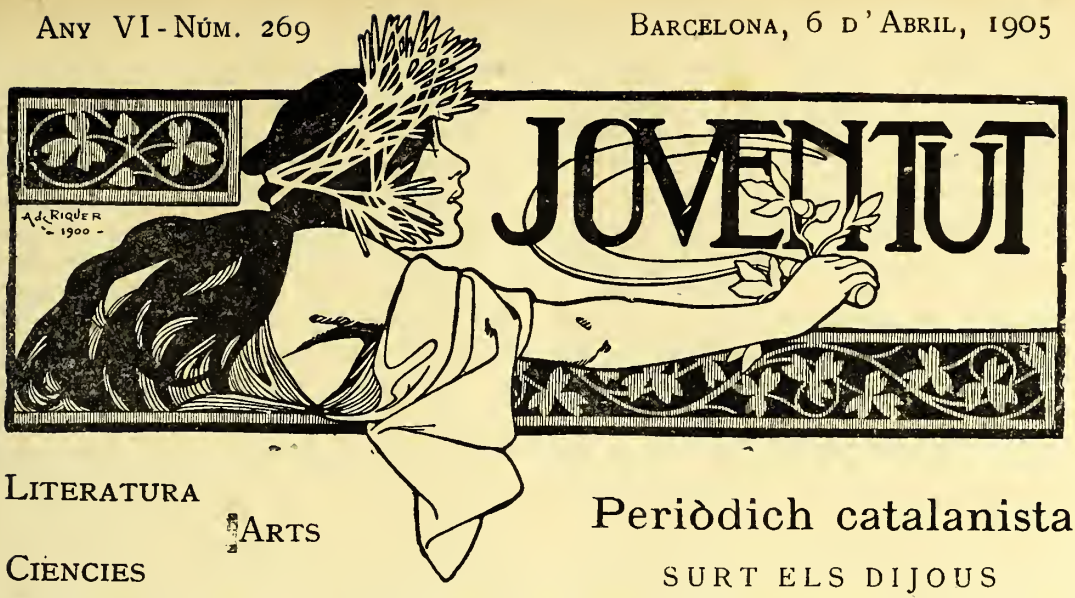

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent.. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Els «descastats» a l'Ateneu, per R. Miquel y Planas.—Catalans, nacionalistes y regionalistes, per Cecili Gasòliba.—Les noveles d'en Pin y Soler, per Lluís Via.—Voluptuositat, per E. Just y Pastor.—La reforma del Còdich Civil a França, per Arnau Martínez y Seriñà.—La qüestió de l'Ateneu, per Emili Tintorer.—Teatres, per idem.—Música, per Geroni Zanné. — Delectació, per Jaume Terri — Renovació (continuació), per Joan Valentí y Feliu.—Noves.

FOLLETI:

SOLITUT, per Víctor Català.—Plech 44.
DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 8.

ELS «DESCASTATS» A L'ATENEU

> Descastado. — Que manifiesta poco cariño á los parientes. — Por extensión dícese del que no corresponde al cariño de los amigos ó de otras personas que se lo han demostrado. *(Diccionario de la Real Academia Española, 13.ª edición).*

Hem volgut que'l calificatiu ab el qual tractém de distingir a determinades personalitats de l'Ateneu anés seguit de la explicació legal de la paraula *descastat* pera que no se li dongui més alcanç de lo que li correspòn. Precisament els senyors aludits demostraren conéixer tots els recursos y argucies que les lleys posen en mans dels aixerits pera fer la traveta a la gent de bona fe. N'hi ha prou ab un Layret, o un Pinilla, per exemple, pera fer estar vuyt hores amolantse a un aplech de siscentes persones, entre les quals cinchcentes noranta nou, per lo menys, pesen més, intelectualment parlant y considerades una per una, que qualsevol d'ells.

Que l'espectacle donat pels descastats a Llotja'l dilluns passat es de lo més llastimós pera aytals elements regressius, no hi ha necessitat de dirho: n'hi ha prou ab veure la mala fe ab que'ls periòdichs que'ls hi són afectes donen compte de la memorable sessió de l'«Ateneo Barcelonés», de la qual n'eixi triomfant, diguin lo que vulguin, el veritable esperit de Catalunya.

Nosaltres no hi voliem creure en la existencia dins de l'Ateneu d'un grupo de pertorbadors sistemàtichs, enemichs de la marxa declaradament patriòtica del primer centre de cultura catalana. Mes, bon punt el senyor Serraclara *pidió la palabra* y començà a fer brometa sobre si el reglament estava *redactado en romance y en catalán* y si un reglament interior que després demostrà conéixer millor que'ls que l'havien fet, li era estat negat quan previament volgué consultarlo, aleshores sí, aleshores creguerem lo que no haviem volgut creure. Y ademés prenguerem tot seguit *la mida* de lo que significaven aytals elements.

Caldria ferli entendre al *señor Sierraclara* que va estar molt desacertat al entaular la lluyta començant per ferir els sentiments dels que, estant alli en majoria, erem catalans qu'estimèm nostre idioma y no fem el paper infeliç que sols a un descastat li escàu de menyspreuar allò que un català ha de tindre en major veneració. Entaulada la lluyta en aquest terreno que podriem qualificar de *sentimental*, ja s'ho podia pensar que no més podria comptar ab els descastats per'apoyarlo.

Emperò vingué'l senyor Hurtado, y d'ell si que'ns va estranyar força que vulgui posarse a defensor de causes perdudes. Ell parlà en català, y ho feu eloqüentment, y meresqué l'atenció de tot l'auditori perque's manifestà dintre la més estricta correcció, presentant arguments que motivaren després explicacions y aclaracions de sos contraris: era per això que haviem anat a Llotja; fins no estant convençut de lo que deya, la tasca impugnatoria del senyor Hurtado fou profitosa pera tothòm, puig servi pera oposar arguments als arguments y produhir els fruyts d'una discussió ordenada.

Un sol argument del senyor Hurtado no fou impugnat, y es aquest el de que la comissió dictaminadora qual nombrament proposava *devia representar totes les tendencies*. A n'això si que no'ns podèm estar d'oposarli que l'Ateneu no està constituhit per tendencies, sinó per seccions que tenen per objecte determinades manifestacions de l'activitat humana. Si el senyor Hurtado volgués dirnos quines son aqueixes tendencies que no caben en alguna de les seccions actuals de l'Ateneu, potser arribariem a la conclusió de que una d'elles es l'esperit de pertorbació que nosaltres atribuhim als descastats; y aquest si que no hi té rahó d'ésser a l'Ateneu.

Cal dirho francament al senyor Hurtado y als seus amichs de bona fe: l'Ateneu es un centre genuinament català, y si no ho fos no tindria rahó d'ésser a Catalunya en uns moments en que Catalunya reneix y's manifesta esplèndidament en moltes de les branques de la nostra activitat. Si es cert que hi ha un art català y una literatura catalana y un esperit català, tot això ha de sintetisarho l'Ateneu y això no exclòu tot lo demés mentres *no sia contrari* de lo que dèu constituhir la finalitat d'una Academia Catalana com ve a ésserho l'«Ateneo Barcelonés». Convingui el senyor Hurtado ab nosaltres en que la tendencia dels descastats no mereix representació dins d'aquella entitat per quant es una tendencia virtualment oposada a la marxa progressiva de Catalunya. Y no vulgui sostenir ningú que perque en les seccions de l'Ateneu y en l'Ateneu considerat en son conjunt hi predomini el Catalanisme, sia això una mostra d'intransigencia dels catalanistes: es que'ls catalanistes som més y la nostra influencia determina les orientacions de l'Ateneu.

Pera fi de festa, y com *número final* del vergonyós espectacle del dilluns passat, ens feren presenciar els descastats lo que'n podriem dir una *posta de Sol*. Ah, senyor Sol y Ortega, qui l'ha vist y qui el veu! Quina diferencia entre aquella tornada de Madrid d'ara fa tres o quatre anys en que vostè pogué fruhir de sa quasi glorificació com a home públich, y el seu fracàs de l'altre vespre! Vostè's va deixar entabanar pels descastats, que necessitaven lluhir tot lo que tenien, y's prestà a fer el *trueno gordo*. Y que malament li esqueya aquella inflada presumpció y aquella tonalitat *campanuda* ab que deya: «*Yo, Sol y Ortega, protesto...!*» Y tothòm quedava tan tranquil, perque vostè com a home públich perdé en aquell moment tot lo que havia sabut conservar de sos anteriors prestigis. Els homes públichs són grans no per ells sols, sinó per lo que representen, y vostè, lluny de representar quelcòm, en aquells moments estava servint de testaferro dels descastats, els quals podrien algún dia donarli un acta de diputat si no les necessitessin totes pera llurs propris capitosts.

Y permetim el senyor Sol y Ortega que dins d'aquest ordre d'idees reculli aquella increpació que'ns va dirigir. «*Ya lo sé que sois valientes, porque sois más!*» ens digué vosté fentnos gran injusticia, donchs nosaltres tampoch hi creyèm en la rahó de les majories, y si haguessim estat minoria la nostra rahó hauria estat la meteixa. Emperò'l nostre *valor* no prové, com el senyor Sol ho podria creure, d'una circumstancia numèrica. Quiscún de nosaltres es més *valent* dins l'ordre de les idees, que tots vostès junts, se-

nyors descastats. Nosaltres tenim l'Ideal, qu'es lo que fa la nostra força y de quina ausencia entre vostès han donat proba; nosaltres sabèm, y si no ho sabèm ho presentim, que aném a n'alguna banda, qu'es lo contrari de vostès, que no van enlloch; nosaltres tenim Fe en la nostra causa, qu'es la causa de Catalunya, y vostés en cambi no se'n donen compte de que actúen de descastats fent obra antipatriòtica. Tots vostés, sota d'aquella ampla nau històrica de Llotja, ens apareixien com enemichs insignificants pera una Causa tan gran com es la nostra.

Y no deixarèm la ploma sens exposar una idea que se'ns va ocórrer ab motíu dels incidents provocats pel senyor Serraclara als començos de la sessió. Hi hem pensat després y hem acabat per tenir el convenciment de que cal reformar els estatuts de la corporació en el sentit de que *sía'l català l'idioma oficial de l'Ateneu Barceloni*, ab tolerancia de totes les demés llengües *inclosa la castellana*.

En efecte, si l'Ateneu representa la mentalitat de Catalunya, les manifestacions d'aquesta mentalitat deuen ésser catalanes preferentment, lo qual no significa la exclusió de cap de les manifestacions provinents d'altres mentalitats forasteres. Que això es just ho demostren les academies y entitats sabies de per tot arreu, que tenen per llenguatge oficial el del pais hont radiquen y de la majoria de llurs components individuals.

Mes cal que les demés manifestacions intelectuals hi càpiguen també: per això tots els idiomes hi han d'ésser respectats degudament a cambi del respecte a que té dret el català, el qual té'l dret ademés de predominarhi.

Posades les coses en aquest estat de dret, no hi haurà lloch a tenir de soportar les impertinencies d'un quidam qualsevol, per Serraclara que's digui; en casos consemblants podria privarse l'us de la paraula en castellà al qui no's fa mereixedor de la tolerancia y respecte dels ateneistes.

¿Diràn que això es depressiu no sols pera'ls catalans descastats, sinó ademés pera'ls castellans que puguin haverhi dins l'Ateneu? A n'això no més cal contestar que dins de Catalunya'ls catalans meteixos, avuy per avuy, no tenim dret sinó a ésser tolerats per l'idioma oficial imposat desde Castella. Sols a titul de reciprocitat podrien oposarse a tan justa pretensió'ls castellans que figuren y puguin figurar entre'ls socis de l'«Ateneo Barcelonés».

El dia en que la llengua catalana obtingués dels castellans lo que té dret a obtenir, podriem sense dificultats admetre la co-oficialitat de la llengua castellana en el nostre Ateneu. Avuy per avuy no ho mereixen els castellans, y menys encara'ls catalans descastats que *piden la palabra en la harmoniosa*.

R. Miquel y Planas

CATALANS, NACIONALISTES Y REGIONALISTES

El moviment catalanista està sofrint una desorientació; s'ha encallat en la seva marxa.

No avancém; hem quedat estacionats, mirantnos els uns als altres, espiantnos les flaqueses, malgastant les energies en interessos secundaris y enxiquint els immensos horitzons de la nostra causa.

Ja no trevallém per la patria, que ha quedat rellegada a segón terme, com una cosa accidental; la finalitat pareix haverse tornat mesquina, y arredossats a un o altre nucleu, veyèm transcórrer el temps ab passivitat fatalista, entretenintnos en la critica mutua y sols escapant de la inercia aclaparadora pera dividirnos y esmicolar l'obra que ahir bastirem.

Ara cal ben poca cosa pera engalanarse ab el nom de catalanista. Pagant la quota en una entitat qualsevulga, comprant un parell de diaris de la idea de tant en tant y segons ahónt, dir mal d'Espanya y molestarse un cop a l'any assistint a un *meeting*... heusaquí el perfecte catalanista. La nostra *massa* no gasta d'altres energies.

Arreu l'espectacle desencoratja. Aquell *tot o res* de molts de la *Unió Catalanista*, vera amenaça a la *digestió* dels politicayres; aquell móviment d'opinió que portat per la « Lliga Regionalista » arribà a espantar als mangonejadors del *centre*, com també l'estat latent que impedia'l fer a Barcelona *certes*

visites, tot s'ha esvahit com foch d'encenalls. Lo que feya por s'ha malmès, lo doctrinal fou barrejat inexpertament ab la política, y aquesta, tot y dirse honrada, s'ha corcat ab els personalismes.

Y ha vingut el marasme. Els alucinats que'ns seguien sens altra convicció que l'esperit de revolta, ens abandonaren per *mansos;* molts convençuts retornaren a llur casa ab el dol a l'ànima, dominats pel fàstich de veure còm en certes ocasions ens barallavem, y els qu'hem quedat ens enganyèm propriament perque, mirantnos ab desconfiança, vivím isolats, sense profit pera la causa comuna, perdentse en el buyt tant els esforços dels somniadors que'n fan un culte *poètich*, com els dels pràctichs que, al redós dels ideals, cerquen d'intervenir en la *cosa pública*.

Guardèm el caliu, mes l'apatía y la descatalanisació que sofrim mata tot buf abrandador.

¿Les causes? Les portèm tots en la conciencia. Els catalanistes per haver tingut la debilitat de compromètrens en lluytres estranyes a la finalitat de nostra causa, el poble per haverse deixat arrastrar pel xorch moviment republicà, y les classes que'n diuen — no sè bè per quin motiu — classes directores, per haverse enlluhernat ab la *visita* de l'abril passat y ab les promeses d'un mallorquí aixerit.

Y ha sobrevingut la crisis, y ja no es sols en l'ordre de les idees ahont aquesta's presenta, sinó que, com conseqüencia de no ésser ja una amenaça pels governs d'Espanya la protesta catalanista, Catalunya ha quedat desamparada en ses mans y abocada a la crisis material, indefensa en sa industria, en son comerç y sa riquesa, sens esperança de lliurarse de l'halè de mort que s'espandeix del centre d'Espanya, que, ab l'*amor* que'ns professa, ja no'ns enviarà cap *agitador* ni cap *cara-girat* que'ns desmoralisi, sinó qualsevol tractat de comerç que'ns serveixi de mortalla.

Es la miseria que s'acosta.

Hem perdut el temps; no aprofitarem la ocasió quan, a arrel de la *desfeta*, els governs anaven esmaperduts, confosos per la vergonya; no saberem unirnos pera trencar la cadena que'ns ferma al sistema que, haventse malbaratat tot un món, segueix obstinat en sos errors.

El moment passà. Lo poch que s'intentà fer, com el «tancament de portes», fou vençut per falta de cohesió, y el moviment d'opinió portat pel doctor Robert fou contrarrestat per la onada republicana.

Y han transcorregut quatre anys. El govern, que trontollava, es avuy més fort que may; la república que's volia fer sorgir pera entrebancarnos no ha vingut, ni vindrà, y la força cridada a defensar els interessos morals y materials de Catalunya, per estar fraccionada, no pot plantar cara als nous èmuls de Felip V que sols trevallen pera empobrirla y ferla esclava!

¿Tenim, donchs, de morir? No, encara es temps d'obrir els ulls y devant del perill unirnos tots com un sol home. Avans que republicans y monàrquichs, catòlichs o avençats, som catalans, y com a tals, avans que tot tenim de salvar a Catalunya. La experiencia'ns ensenya que res podèm esperar dels governs que monopolisen un estat fòssil, petrificat en sos vicis y refractari a tot avenç y millorament. Tenim de trevallar per nosaltres si volèm que Catalunya visqui la vida intensa del progrès y la evolució.

Fills de la terra, a la feyna! Comencèm per aixecar altra volta la *Unio Catalanista* a la qualitat de *perill*, oferintli incondicionalment nostres forces tots els que *sentim* el Nacionalisme, defensant el sagrat *tot o res*. Sigèm *revolucionaris*, mes no pera fer la revolució sagnanta qu'engendra odis e immola ignocentes víctimes; jamay lluytes fratricides; nostra revolució ha d'ésser moral, creadora d'una conciencia nova y desvetlladora de la personalitat de tot un poble. La instrucció serà l'arma redemptora que destruhirà tots els prejudicis cristallisats en els cervells per una llarga dominació estranya.

Instruhím, no llegislèm; fem aixi patria; aquesta ha d'ésser la tasca de la *Unió Catalanista*, tasca penosa y de sacrifici pels que se la imposin, que no seràn gayres, perque no reportarà altres honors que'ls de la persecució o del processament, segons com *vinguin dades*.

Els que s'apartin d'eixa conducta no seràn nacionalistes, podent, ab tot, dirse catalanistes o regionalistes y cooperar al moviment ge-

neral, acoblats per exemple a la «Lliga Regionalista», representació de *forces vives* (fabricants, industrials, comercians), que podria formar una força que, ademés de trevallar pel *millorament regional dintre l'estat actual de coses*, podria portar la *veu cantant* en les qüestions econòmiques pera impedir als governs que ab un tractat o una reforma arancelaria sembrin a Catalunya la miseria y la desolació.

Aquestes són les dues soles divisions que racionalment deurien existir entre'ls que trevallen per la causa catalana. Els dos camps ben desllindats; els nacionalistes desvetllant el sentiment de patria, els regionalistes defensant la *regió* dels atachs de l'*estatisme*.

Y a uns y altres com a catalans, o millor dit com a súbdits que *som* de l'Estat espanyol, se'ns presenta un'altra qüestió a resoldre, referent a les relacions qu'hem de tenir, buscant profit pera Catalunya, ab l'Estat que'ns governa y administra en nom nostre (poder llegislatiu, sufragi universal). Se'ns presenta la qüestió de les lluytes electorals.

Tirant *un vel* sobre tot lo passat, cal dirne serenament quelcòm d'eleccions, per la significació e importancia que a n'aquestes donen avuy gran nombre de persones que's diuen catalanistes.

El sufragi es una conquesta innegable de l'individuu dintre l'Estat, puig li facilita la intervenció indirecta en la confecció de les lleys ab que té de regirse, y la intervenció en les corporacions que l'administren. Aquesta es la hermosa teoria, dels governs constitucionals, teoria que, portada a la pràctica en els moments actuals, no podèm admetre pels vicis y corrupteles que porta mercès a la manca d'educació politica (y devegades social) de nostre *poble*, que sense conciencia acut sols allà hont l'enlluhernen y, sense idees propries, serveix d'escambell a personalismes en detriment dels ideals purs y de la pura doctrina.

¿Vol dir això que'l moviment catalanista tingui de combatre sempre les eleccions?

Avuy per avuy, si; mentres la *massa* no s'eduqui, la lluyta electoral serà una font de confusions pera nosaltres, com desgraciadament ja està passant. Al tractarse de *demà*, no dubto que la campanya nacionalista educadora donarà sos fruyts, y el poble, aixecat son nivell intelectual, tindrà justa conciencia de sos actes y podrà ésser beneficiós a Catalunya usar de les eleccions (si es que llavors són encara necessaries) pera restar atribucions al *centre*.

Però..... ab el ben entès, que quan això pogués ésser, farien dites eleccions els catalanistes, regionalistes o autonomistes, però may els nacionalistes: quina finalitat es ben clara y no tenen re de comú ab els que cerquin un millorament econòmich o administratiu pera Catalunya.

Aquest moviment, *quan pugui ésser*, serà'l destinat a conquerir les ventatges materials dintre *l'estat actual de coses*; més clar, podrà ésser la defensa dels interessos de Catalunya devant del govern d'Espanya.

Y dit moviment sorgiria potent si, basat en un ample criteri, fes cas omis de particularismes politichs sumant totes las forces que, alliçonades per la experiencia, podrien haverse donat compte que dels governs d'Espanya no poden esperarne la desitjada regeneració.

Els de *dalt* y els de *baix*, units per la comunitat d'interessos, enviarien a les Corts y a les corporacions regionals y locals una veritable representació de les forces de Catalunya.

Apart d'això, avuy es sols el Nacionalisme'l qui pot salvarnos, y com més intransigent, millor.

A trevallar; la passivitat, devant de les negrors que'ns amenacen, es delicte de lesapatria. Si volèm viure, defensemnos; encallarnos es morir y tancar el camí a nostres fills, a la generació de *demà*, que, més perfecta que la nostra, no malgastarà ses energies en lluytes xorques, y nascuda ja ab el sentiment de patria, podrà fer quelcòm més de lo que podèm fer nosaltres.

Obrim el camí pera qu'ells hi arribin...

CECILI GASÒLIBA

LES NOVELES D'EN PIN Y SOLER

En Joseph Pin y Soler acaba de publicar sa primera novela... en segona edició. Ja convenia; feya anys qu'estava agotada, y molts devots que volien assaborirla havien de raure a les biblioteques públiques o emmatllevarla a l'amich afortunat que la conservava.

El modern renaixement literari català comença a ésser rich, però no tant que no'ns vinguin de nou les segones edicions dels bons llibres. Diguèm, donchs, com els castellans «*del mal el menos*»: deurien haversen fetes ja moltes d'edicions, però de totes maneres... *progressèm*.

Ahir festejavem la reaparició de les poesies d'en Guimerà en edició econòmica propria pera que's vulgarisi el coneixement de l'alta obra poètica del gran dramaturg. Avuy ens felicitèm de veure reimpresa en luxosa edició y ab texte definitiu *La familia dels Garrigues*, una de les millors noveles de costums catalanes que coneixèm.

Novament hem pogut fruhir les hermosures de fons y de forma que l'obra d'en Pin ofereix, y hem apreciat aquella exquisida percepció de l'autor, aquelles sobtileses morals de sos personatges tan finament penetrades, aquells tresors de veritat, aquella prosa serena. La prosa d'en Pin es ferma com la muralla tarragonina que al començ de sa novela ens descriu y que «trenta centuries no han pogut encetar.» La prosa d'en Pin es oberta, franca, sobria com un modelat grech L'autor sembla haverla escrita a grans trets y ab pòls segur. Aixi devien fer ses obres els artistes de la Magna Grecia que modelaven la Pallas Athenea, les Venus, els discòbols, aquelles figures plenes de moviment, de claretat, d'harmonia, qual verisme no ha pogut ésser superat... Els artifix moderns, *entretenintshi*, poden perfeccionar un rinxo de cabells, una arruga, qualque futesa: mes no poden tocar res important que no destrueixin les grans linies harmòniques. Si no's modelés tant de fang, tal volta's podria posar mà impunement en les obres dels grans modeladors de marbres.

Rellegint la primera novela d'en Pin, m'ha semblat avuy tan sugestiva com el primer cop que vaig posar la vista en ses planes. M'ha semblat robusta com bona filla del camp, clara com aquell ambient tarragoni que, segons l'autor, tan poques vegades enterboleix la boyra... Aquell ambient tarragoni que permet apreciar netament els paisatges placèvols... Sobre'l cel els contorns tranquils de les llomes, sobre la planura'ls ben acusats perfils de les clàssiques runes, si no gregues, romanes...

Fa trenta cinch anys que fou escrita *La familia dels Garrigues*. D'aleshores ençà, si n'ha produhides d'obres capdals nostra literatura! Y malgrat tot, en tants temps no hi ha hagut qui ab més grapa hagi portat un gros bloch al monument de la novela catalana. Els *descriptius* poden haver sigut més minuciosos qu'en Pin, però no han descrit més ni millor qu'ell; els *personals* poden a força de contraccions més o menys extremoses haver cridat l'atenció y fins haverse imposat transitoriament, però llur personalitat no ha quedat tan ferma com la del nostre autor; els *trascendentals* que a ultrança volen fer triomfar tendencies y modes, han resultat potser més tendenciosos que artistes... Sols en Pin ha pogut superarse a si meteix, al escriure més endevant son corprenedor *Jaume*, sa desoladora *Niobe*.

No pretench fer una critica de *La familia del Garrigues;* sols vull donar una impressió meva sobre aquesta obra y son autor. Als artistes que'ns han *ajudat* a entrar en la vida'ls hi devèm un homenatge, petit o gran; sos devots deuriem honorarlos anch que sols fos d'una manera egoista, relatant nostres impressions tot fruhint ab elles, tal com senzillament jo faig ara. Perque jo no l'oblidaré pas l'efecte que'm produhiren les obres d'en Pin al llegirles per primera vegada. Coneixia a gayre bé tots els novelistes catalans: a n'en Pin no. Jo era *vulgo*, y li succehia a n'en Pin com a novelista lo que a n'en Guimerà com a poeta: que sa fama no s'havia estès tant com la d'altres que ab menos valua, miraven més de cara al vulgo, si es que no tenien el mal gust de cercar, o la bona sòrt de trobar entre la gent de lletres, una *claque* especial que'ls dongués l'anhelada popularitat.

Y fou precisament en Guimerà, el meu poeta predilecte, qui'm feu l'apologia del prosista Pin, que jo no coneixia y que havia d'esdevenir mon novelista preferit...

Era això a entrada d'estiu, y jo'm disposava a passar una temporada en una comarca tarragonina, ab *companys* d'estiueig tals com varies monografies de monuments importants, la derrera obra d'en Zola, la que acabava de publicar en Galdós, algunes de les creacions ja consagrades d'en Flaubert, y les noveles d'en Pin. Ja calia que aquest portés *quelcòm a dintre* pera eixir ayrós d'involuntaries comparances. Cert que l'*agre del terrer*, la influhencia del medi que'm voltava podien *sugestionarme* favorint al novelista català, mes això succehiria en tant aquest tingués prou nirvi pera que ses pintures no'm semblessin copies descolorides dels quadros reals, esplèndits que m'envoltaven.

Evocats per ell sorgiren a mos ulls, sense gota de lirisme carrincló, els valents Xiquets de Valls fent proeses ab tot llur seguici y gatzara. Ajudat per ell, vaig trobar en aquella vida camperola quelcòm més precis, més

tipich, més ajustat a natura que lo que m'havien descrit altres novelistes, quelcòm que potser jo veya en la meteixa realitat ab ma propria migrada visió, mes que no havia sabut fins allavors explicarmho.

En la solitut d'aquell *agro romano*, y més d'una volta a redós d'aquell Arch de Barà esbelt y senyorívol que vetlla fa dos mil anys la *Via Augusta* avuy nomenada *carretera real;* en aquella majestuosa quietut, de tart en tart torbada per l'anar y venir dels carros de carrera que sotraquejen lentament sobre la blancor de la pòls, fugen com bolves que'l vent gronxa y's perden en la placidesa de les llunyanies aumentant en el desenfeynat la gaubança de la calma; alli, en aquells llochs, vaig fer aposta ma coneixença ab les obres d'en Pin; allí el héroes de sos llibres se m'aparegueren vivents com els terraçans que m'eren de temps coneguts, y el llur tracte alternà pera mi ab el d'aquests Aquell vell Garriga de génit tan rebech, però tan sencer que'l feya espill de terratinents de la velluria; aquell poca-solta d'hereuet, tan bona peça; aquell somniador Jaume y aquell abnegat Narcís, tot cor y bondat; aquella delicada verge, panteista sense saberho, *lilium inter lilia* cullit per mà barrohera; aquella bondadosa tía Pona, la futura y tràgica Niobe; aquella Tuyes sense cor y aquell secretari sense vergonya; tota la dramàtica historia del Molí Vell; aquells diàlegs tan justos, les correspondencies d'en Jaume tan sentides, les engunies amoroses de l'orfe intrús, el commovedor capitul *Guía de pecadores*, tots aquells episodis tan enciserso tandesoladors, tan soperbament tractats y tan plens d'ensenyances de la vida, se'm presentaren com troços de realitat portats al llibre per un artista de cor gran.

Y ¿qué dir de les dues següents noveles, tant o més corprenedores que *La familia dels Garrigues*, si no per la descripció de costums, pel fons dramàtich de l'assumpto, en elles ampliat ab gran volada de pensament? ¿Qué dir de les ulteriors vicissituts d'en Jaume y de son desgraciat plançó, d'aquella ideal *Reyna Daurada*, de tot el calvari de penes alternant ab idilis de tendresa y notes còmiques tan ben lligades, que sembla que ajudin a fer brollar generosament la déu abundosa de les llàgrimes?

Y que gran la veya jo la novela catalana en mans d'un autor tan vigorós, *tan home* com en Pin!... Però en Pin, després de la seva trilogia, no ha escrit més noveles, y hem de desitjar que a aquest genre literari, avuy tan floreixent, no li passi lo que als Garrigues que, mancats d'orientació, anaren en orris: els purs com en Narcís y la Mercé morint incompresos, y els artistes com en Jaume, fracassats. La novela catalana té'l dret d'exigir a son mestre que no l'abandoni... com dret tenien els fills del Molí Vell d'exigir que'ls dongués un tracte afectuós l'home que tan gran acte d'amor havia fet portantlos a la vida.

Lo qu'en aquestes planes se digué d'en Guimerà, déu dirse d'en Pin. Qu'en Guimerà fassi més versos, qu'en Pin fassi més noveles, y l'un y l'altre enriquiràn l'esperit patri, de jorn en jorn més desvetllat mercés a l'art y a la poesia. Perque'l verdader Pin, el de les noveles, també es tot un poeta. Y no hi ha pas en ell l'escriptor banal que's complàu sols ab la freda bellesa del llenguatge castiç, ni de la frase o fins l'assumpto *cultiforme* ... En aquest punt els *puristes* (que no pas el qui això escriu) hi tindrien força que dir. No: en Pin es l'artista que llegeix en les ànimes, que cerca'l veritable *document humà* y el tradueix ab el llenguatge més propri, ab un llenguatge espontani que sempre sol estar bé quan es home de cor y de bon gust qui se'n val, pera aixi demostrarnos lo falsos que són certs sistemàtichs refinaments d'estil, y pera fernos veure que sols allà hont hi ha veritat hi pot haver veritable art y veritable poesia.

Si, qu'en Pin fassi més noveles; pagesivoles o ciutadanes, res hi fa: qu'en mitj de la plaga d'escriptors *forans* que'ns volten, no hi estarà may de més la desenfadada noblesa del qui fins als pagesos sab presentar ab distinció, sense desvirtuarlos ni ferlos més carrinclons de lo qu'ells sien.

LLUIS VIA

VOLUPTUOSITAT

El meu sexe era mort; jo en tu adorava
lo que l'artista adora en la esculptura:
endevinant ta esplèndida hermosura,
el moment de gaudirla desitjava

Mon desitj, contingut a mils vegades,
un día vaig voler que'l satisfessis,
y't vaig pregar que lliure presentessis
el tresor copdiciat a mes mirades.

Ta virtut al capritxo meu se nega,
y els meus braços te priven la fugida
obligante a mostrar, avergonyida,
un perfecte model d'estatua grega.

'Y vaig sentirme ubriach, mos ulls ansiosos
al fixâ en ta nuesa voluptuosa,
y en veu baixa, molt baixa: «Qu'ets hermosa!»
repetíen mos llabis tremolosos.

«¿Què més vols?» tu vas dirme: «¿'M tens prou vista?»
Dius que'm trobes hermosa... y'm veus teva...
¿y no'm fas ni un petó?...»
Y ¡ay, vida meva!
que l'home enamorat matà a l'artista.

E. JUST Y PASTOR

LA REFORMA DEL CODICH CIVIL A FRANÇA

Els directors de la política francesa acaben de donar un exemple d'humanisme y de bon gust que ni en somnis podèm esperançar jamay els desventurats ciutadans d'aquest malestruch país d'en Weyler y de don Basilio Paraíso.

L'esperit francès, l'esperit pulcre y alambinat del poble més galàn y refinat del món, ha sorgit impetuós y triomfador en els camps que semblava que havien d'ésserli menys propicis y fins més hostils: en els camps de la política y de la llegislació, en aquests dos rams de la vida pública que la França clàssica ha deixat abandonats en les barroheres mans dels més exaltats y antisentimentalistes sectaris de la demagogia y del patrioterisme.

Y es ab motiu de la reforma del Còdich Civil, projectada temps enrera pel ministre Vallé y realisada pel govern actual, que la raça francesa ha volgut donar la proba de bon sentit y de civisme que ara llohèm: la proba d'avenç y de progrés que suposa l'haver designat, entre'ls membres de les comissions revisores del llibre fonamental del Dret Civil, a tres literats tan ilustres com en Brieux, en Marcel Prevost y en Paul Hervieu, pera que ab son caràcter d'artistes y mestres del ben escriure espurguin de les oracions gramaticals de la encarcarada lley tots els barbrismes y totes les incorreccions qu'enlletgeixin son estil agre y dur, fentla lo més elegant y literaria que sia possible, y pera que, en sa condició d'observadors y sapients profondissims de les més variades y recòndites passions del cor humà, vessin sobre'ls llarchs y aixarrahits conceptes de l'articulat del Còdich el balsam de vida y d'humanisme que tan en pugna ha estat fins el present ab l'esperit de les lleys escrites, y que tan en harmonia deuria estarhi d'ara en avant, si es que'ls moderns llegisladors volen que'ls mots avenç, equitat y justicia tinguin un valor real y positiu.

Y que la tasca dels literats llegisladors ha sigut profitosa, ho demostra d'una manera que no deixa lloch a dubtes la prempsa francesa d'aquests dies al referirnos que l'article 212 que deya textualment «*Les époux se doivent mutuellement fidélité, secours, assistance*», ha sigut reformat en el projecte formulat per la comissió de la següent manera: «*Les époux se doivent mutuellement* AMOUR, *fidélité, secours, assistance;*» havent estat l'insigne Paul Hervieu l'autor de tan bella innovació y qui ha argumentat en defensa de la seva esmena declarant «que essent l'amor, sense cap mena de dubte, la base per excelencia del matrimoni, el sentiment que l'ennobleix, es convenient mostrar als contrayents com el primer dels seus devers el de la mutua estimació.» Indubtablement que la nova adició resulta tal volta una puerilitat de l'escriptor que l'ha patrocinada, però es tan original veure escrita la paraula *amor* en un Còdich Civill Què diríen si ho vegessin els antichs llegisladors de 1804! Cambaceres se n'enriuria, Portalis protestaria indignat...

Es, donchs, d'esperar que'l projecte total del Còdich que la comissió redactora presenti a l'aprobació del Parlament, será una obra meritissima per tots conceptes, tant per son brillant estil literari com per l'aproximació que representará entre l'austeritat de la lley y els sentiments del poble que ha de complirla.

Felicitemnos sincerament, com a devots admiradors que som de tot lo que signifiqui d'una manera veritable un nou progrés de la humanitat envers l'esplendent camí de la perfecció y de l'ideal, per aquest pas geganti que acaba de donar França, qui ab aytal eloqüentissima manifestació sembla que hagi volgut demostrar á la faç de tots el pobles, que la raça embrutida per les violencies jacobines, vençuda pels erros de monarques febles y pobres d'esperit, y debilitada per haverse entregat a la direcció de governants ineptes y politicayres, s'enlayrará y's refará tal vegada, donant lliure expansió als grans ideals y als humanissims sentiments que han representat en tots els temps y en totes les èpoques l'esperit y l'ànima del poble eternament adorador de la bellesa, de la gloria y de la poesia; d'aqueix poble francès quina Monarquia ha tingut un rey *cavaller* y un rey *Sol*, y quin Govern Republicà ha comptat ab presidents poetes com el cantor inspiradissim de *Graciella*.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ

LA QÜESTIÓ DE L'ATENEU

No puch fer una ressenya detallada de la tumultuosa Junta general de l'Ateneu efectuada la passada setmana. Els periòdichs ab més o menys bona fe ja l'han feta y seria per demés insistir. Però, si no una ressenya, puch fer algunes consideracions.

A l'Ateneu ja fa temps que s'hi barallen dos grupos que, baix l'apariencia de preocuparse del bé de la societat, se disputen realment per passions personals y politiques: uns que's diuen ateneistes—cada hu pot donarse'l nom que vulgui—y uns altres a qui diuen regionalistes—a cada hu li pot donar un altre'l nom que vulgui.—

Aquells diuen aparentment «Volém que l'Ateneu sia un camp neutral» — en realitat voldrien que fos com era avans un centre castellà; — aquests no diuen res, però sensiblement han marcat la tendencia de convertir l'Ateneu en un centre intelectual català.

Inútil crech dir que aquests estàn en lo cert. L'Ateneu Barceloní té d'ésser el primer centre de la cultura catalana, la seva ànima té d'èsser catalana. Lo qual no vol dir que no estigui obert a totes les manifestacions de la cultura universal. Això es tan evident com evident es que l'Ateneu de Madrid, per exemple, déu tenir l'ànima castellana. En un mot, la vida oficial de nostre Ateneu déu ésser catalana, com castellana déu ésser la del de Madrid.

Però prescindimne de tot això, y prescindim de lo que uns y altres hagin fet fins ara en aquest o en aquell sentit. Es historia que'ns portaria massa lluny. Y per altra part, lo que passà en la Junta de l'altre dia es ja suficient pera ferse càrrech de la diferencia, ben significativa per cert, que hi ha entre la conducta de cada un de dits dos grupos.

Ens trobém per una banda ab una Junta Directiva que'ns ve a sotmetre un projecte concret, projecte de trascendencia decisiva pera l'Ateneu. El president senyor Doménech y els senyors Carner, Abadal y Creuhells parlen a son degut temps y ens expliquen, a nosaltres socis, no ja sols el projecte en si, sinó tota la historia, tots els antecedents y totes les incidencies a que les gestions de diferentes Juntes han donat lloch. Y ens ho expliquen serenament, sensé refugir responsabilitats, sense imposar criteris tancats, sense privar—això s'ha de notar bé—a ningú qu'exposi la seva opinió, que dongui el seu parer, que concreti els seus arguments. Y ens diuen: «Ara decidiu.»

Y ens trobém per l'altra banda:

1.er Ab un senyor Serraclara qu'extemporaniament crida: «*Pido la palabra*».—«¿Per qué?—«*Para hablar*.» Y's posa a parlar de si hi ha un reglament o no hi es, de si se sent o no se sent al secretari, etc.

2.on Ab un senyor Layret que presenta també a crits un vot de censura a la presidencia, y l'apoya també a crits...

3.er Ab un Roca y Roca (pobre) que té necessitat de fernos saber que ha portat un notari, notari que pendrà acta de les trampes que farém la majoria de socis de l'Ateneu d'acort ab la Directiva. Si en Roca y Roca (pobre) pogués ofendre a ningú, no hi ha dubte que ab sols aquest acte hauria ofés a la majoria de socis de l'Ateneu, que afortunadament estém molt per sobre de les seves malicioses desconfiances.

4.rt Ab un senyor Balagueró que, a pesar de dir alguna cosa atinada, tracta l'assumpto massa en broma.

5. Ab un senyor Sol y Ortega que'ns increpa aixi: «*Tengu deretxu á que me creáis.*» «*Os doy mi palabra d'honor de que lu hagu para abreviar*.» Y efectivament, per'abreviar, formula una protesta per virtut de la qual diu que serà nul tot lo que s'acordi. Ara bé: ¿podria explicarme'l senyor Sol còm compagina la seva paraula d'honor y el seu dret a ésser cregut—dret que no hi figura entre'ls drets de l'home que proclamà la Revolució francesa—ab els llarchs discursos y noves protestes, interrupcions y crits que'l convertiren en una especie de Soriano barato? ¿No haviem quedat ab que, després de la seva protesta, tot era nul? Jo no'l creuré may més, senyor Sol.

6. Ab uns senyors Hurtado y Pinilla que si bé en ses proposicions y conducta mostraren serenitat, feren, no obstant, el jòch als altres y ab els altres firmaren una proposició pera que les votacions fossin nominals.

Es a dir: pera allargar innecesariament la sessió.

Y deixo de banda als incògnits que chore-

javen a aquests senyors, y altres incidents menys importants.

Ara bé: jo pregunto a aquests senyors *ateneistes*: ¿Es aixi còm se trevalla pera'l bé de l'Ateneu? ¿Es aixi còm ens convencerèu de que'l projecte de la Directiva es dolent y de que'l senyor Abadal y demés companys foren responsables quan menys de lleugeresa? ¿Es aixi còm ens farèu creure que vosaltres sóu els qui teniu rahó y que sols vosaltres sóu capaços de portar l'Ateneu pels verdaders camins de progrés y prosperitat?

No: de lo que'ns heu convençut es de que sóu uns obstruccionistes vulgars, uns setciencies vanitosos que no sabent convèncerns ab les armes de la rahó, volèu imposarvos ab argucies; uns despitats que no podent manar, preferiu destruhir. Sí, en definitiva sembla que sols cerquéu la mort de l'Ateneu.

Ho heu jurat, ¿véritat? «Si l'Ateneu no es nostre, morirà!» Infeliços! Ni serà vostre, ni morirà. Lo més probable es que visqui sense vosaltres. Perque si vosaltres persistiu en vostra conducta, tindréu d'anàrvosen o bé vos treurém. Vos treurém perque som més, que es una rahó democràtica, y perque tenim la veritat qu'es una rahó infalible.

Ja ho sé que posteriorment heu presentat una demanda de nulitat, qu'heu donat o volgut donar un banquet a n'en Sol, que valentvos d'una tolerancia inexplicable dels estatuts, pretenéu no pagar vostres quotes, —es un dret aquest ultim qué s'assembla molt al que té en Sol a que'l creguin y al que tinch jo a no pagar el lloguer de pis (dret del qual no uso)—y en fi, ja'n sé moltes de coses més qu'heu projectat. Però vull dubtar que les portèu a cap. Per lo menys de alguns de vosaltres dubto que les portéu a cap.

Jo crech que reflexionarèu, y que si no tots — oh no, tots no!—molts de vosaltres compendréu que hi ha camins més nobles, més lleals y més senzills pera conquerir les simpaties dels socis de l'Ateneu, que'ls que havèu seguit fins ara.

Si els seguissiu, ¿qui sab si un jorn arribarieu a triomfar? Per lo menys, no serieu tan pochs com sóu ara. Puig si vos ho haig de dir en veritat, no'n sóch pas jo entusiasta d'aqueixos senyors regionalistes. Y si un dia me demostressiu que sóu capaços de ferho millor...

Y creguéu que no sóch pas jo sol que penso aixi.

EMILI TINTORER

TEATRES

NUESTRA JUVENTUD.

En *Notre jeunese*, drama en quatre actes de M. Alfred Capus, que traduhit—discretament aquesta vegada—al castellà, ens ha donat la Tubau, hi ha un petit problema de moral que l'autor ab molta habilitat soluciona en favor nostre, es a dir, en favor del nostre temps, de la moral o costums del nostre temps, molt superiors, segons ell, a les dels temps passats.

Aquestes estàn representades per monsieur Briant, un vell toçut, escèptich y marruller que durant l'obra diu coses per l'estil de les següents:

«N'hi ha prou avuy en dia ab que un fill sia natural pera que'l fem tot seguit objecte de la simpatia general, com n'hi ha prou ab que una dòna no sia la esposa llegítima pera que's vegi rodejada del respecte universal.»

«Quan un prejudici desapareix, una virtut desapareix al meteix temps. Una virtut no es més que un prejudici que queda.»

«Y perque jo no accepto la entrada en ma llar d'una filla natural del meu fill, me teniu per un barbre, un ser ple dels més tontos prejudicis e indigne de viure en una época tan refinada com l'actual... Vosaltres, per altra part, sou lògichs, car tot lo que tendeix a enrunar nostra vella concepció de la familia vos apareix com el comble de la civilisació. Ahir meteix, a taula, entre altres anécdotes, ens contaveu ab emoció sincera, el fet d'aquell senyor, un amich nostre, qu'estant malalt va veure arribar a la capsalera del seu llit, juntes a sa mare y a sa amistançada. Les dues dònes, que's conegueren per aquesta circumstancia, sembla que després s'han convertit en amigues inseparables.»

A lo qual contesta Chartier, per boca de qui sembla parlar l'autor:

«¿Y no val més això que no que s'haguessin barallat les dues dònes y el meu amich s'hagués mort per manca de cuydados? Jo, senyor Briant, no'm reconech qualitats pera sortir a la defensa de la nostra época. El món està ple de sers que cada mati declaren qu'es una época sense grandesa moral, sense noblesa y sense bellesa, sers que semblen tenir la missió sagrada de fernos aborribles els altres homes, la vida y nosaltres meteixos. Si algú gosa insinuar que'ls nos-

tres avantpassats no valien més que nosaltres, se'l tracta de cervell feble, o de mal ciutadà, y's necessita avuy més audacia pera lloar a sos semblants que la que's necessitava avans pera criticarlos. Donchs bé: jo no sé pas si l'época nostra deixarà en la historia una esclatant reputació d'heroisme y de bellesa, però, malgrat ses tares y sos vicis, la trobo més cordial y més habitable que la vostra. Nosaltres ja no tenim certes virtuts que vosaltres tenieu, però tenim una sensibilitat que a vosaltres vos mancava, y ens emocionèm més que vosaltres ab els sofriments, les desigualtats y la miseria agens. Això compensa allò.»

Per altra part, la filla, la filla natural s'expressa ingenuament ¡oh, molt ingenuament! en aquests termes:

« Jo sé que la meva mare tenia un amich, que aquest amich la va deixar pera casarse, y que, com a conseqüencia, jo sóch una filla natural.... Y fins sento intimament que això dèu ésser avuy menys grave, menys penible y menys dolorós que no ho era avans... »

Ab lo transcrit n'hi ha prou pera compendre la finalitat de la comedia d'en Capus. No pot ella ésser més lloable. Sortir valentment a la defensa de la moral d'avuy, de les costums d'avuy, més franques, més senzilles, més nobles y més humanes que no ho foren les de l'avior, es d'aplaudir, y baix aquest aspecte la comedia d'en Capus me va agradar molt. En cambi, la comedia en si la vaig trobar bon xich carrinclona y convencional. L'autor ha volgut que li donguessim la rahó de totes maneres, y pera lograrho ha construhit la seva comedia ab una habilitat extraordinaria: tan extraordinaria, que no ja a França, sinó aqui, en nostra Barcelona y entre nostra burgesia tan timorata y tan plena de prejudicis, totes les simpaties se'n van derrera la orfaneta, filla natural. Tothòm troba just, lògich y humà qu'ella entri en la llar honrada del seu pare, home casat normalment y honorat per tothòm. El fruyt d'una calaverada de solter no déu pagar aquella calaverada. Pitjor pera'ls que ho critiquin.

Y aquí precisament es ahont trobo jo'l gran defecte de la comedia. L'autor ens presenta'ls tipos poch reals, poch verdaders: massa bons, massa enternidors els uns, massa hipòcrites, massa antipàtichs els altres. Y no són sols els tipos, sinó les situacions escèniques que s'endevinen fetes pera commoure. Tot està combinat com un qüento blau, la virtut perseguida y resignada, el dolor acceptat humilment, la ignocencia contrastant ab la rigidesa inflexible; y per fi, després de fernos assistir a una pila d'escenes corprenedores y de fernos glatir llarch temps un final patétich y enternidor, la filla natural entrant en la llar del seu pare y de la seva nova mare—la esposa d'aquest, tipo convencional a tot serho—mentres surt, no sens un xich de mal dissimulada emoció, l'avi toçut y repatani.

De manera que l'autor, volent probar molt, no ha probat res, y podent fer un drama humà ab la meteixa base del seu argument, no ha fet més que una comedia ideològica pera us de damiseles sensibles y homes de cor senzill. Lo qual no vol dir qu'en la comedia no hi brilli aquella facilitat y elegancia de llenguatge y aquell *savoir faire* caracteristich en el notable escriptor francés.

La traducció ja he dit qu'es ben discreta. Dels executants mereixen citarse en primer lloch la senyoreta Blanco, qu'estigué encertadissima, y després d'ella en Garcia Ortega, molt just en son dificil paper.

—

La setmana entrant parlaré del quadro dramàtich d'en Pompeu Crehuet *Claror de posta*, a qual estrena efectuada ab molt èxit el passat divendres, no vaig poder assistir.

EMILI TINTORER

MUSICA

CONCERT GEYER

L'«Associació Wagneriana»'ns proporcionà, la nit del 28 del passat març, una sorpresa agradosa fentnos conéixer a la jova y ja célebre violinista hongaresa Stefi Geyer. La senyoreta Geyer mereix figurar dignament entre'ls grans *virtuosi* del violi: domina l'arch maravellosament, son mecanisme es d'una fogositat extraordinaria, y sab produhir un to mascle y vibrant, sostenintlo sens esforç. El trevall de la senyoreta Stefi Geyer, però, es susceptible de perfeccionament. La Geyer venç totes les dificultats propries del *virtuoso*, tot lo que podém dirne part externa de l'art del violi, mes sa dicció no sempre's recomana per la pulcritut y la expressió adequada. Aixi la vegerem més gran en les obres de pura execució com el *Concert* de Tschaikowsky, *Mazurca* de Hubay, *Rondo* de Saint-Saëns, *Polonesa* de Wieniawsky, *Escenes Czardes* de Hubay y les dues composicions d'en Sarasate que tocà fòra de programa, qu'en la gran *Aria* de Bach y en el conegut e inspiradissim fragment de les *Kinderscenen* de Schumann que's titula *Träumerei*, si bé en aquest derrer fragment ens agradà més qu'en l'*Aria* de Bach. Defectes són aquests que si a un concertista ja fet li privarien de figurar entre les eminencies *de debò* de l'art, pera la senyoreta Geyer, que no més té quinze anys, no donen lloch a cap mal presagi respecte a l'éxit de sa carrera, ja que dita senyoreta se'ns presenta dotada d'un ver temperament d'artista, molt propri pera suavisar

les fogositats y entusiasmes que ara la dominen, encarrilant son trevall artistich envers una dicció més pura, serena y reposada. Avuy la Geyer es una executant fortissima: més endevant serà (ab ella no es dificil exercir l'art de la profecia) una gran *artista* del violi. La bella y jova violinista hongaresa esdevindrà estel de primera magnitut en l'art de Paganini, Sarasate, Ysaye y Joachim.

El nombrós públich que omplia'l local de la «Wagneriana» comprengué tot seguit que tenia devant una vera eminencia, tributantli ovacions entusiastes, que sempre són dolçament recordades per qui les ha rebudes.

Ab la senyoreta Geyer se presentà l'hongarès Oscar Dienzl, qui acompanyà perfectament al piano a la genial violinista. Per compte propri, l'Oscar Dienzl demostrà ésser un discret pianista y un correcte compositor. Sa *Cançó de les filadores* y sa *Fantasía sobre motius populars hongaresos del segles XV y XVI* (entre ells hi ha la coneguda marxa de Rakoczi), són interessants y ben construhides, executantles ab èxit llur autor, com també una *Polonesa* de Chopin.

Nostra enhorabona a l'«Associació Wagneriana».

—

CONCERTS SAUER

Ha tornat en Sauer, y altra vegada hem fruhit els prodigis del seu mecanisme insuperable, sa dicció enèrgica y fogosa a voltes, delicada y sentimental quan la composició ho demana; hem fruhit la *vertiginosa netedat* dels seus dibuixos pianistichs; ens ha maravellat ab son complert domini dels efectes de l'instrument, apoderantse de nostres esperits ab les grandioses torrentades d'harmonia que de l'Erard arrenca, captivantnos ab la intensa poesia que fa vibrar en els cantàbils més dolços. En Sauer es sempre'l colós, y el trevall que desenrotlla'l trobém superior a tots els anàlisis. Res més dirém de la personalitat pianistica d'en Sauer, car deuriem reproduhir lo qu'escriguerem l'any passat, ab motiu de sa presentació a Barcelona. (Vegis JOVENTUT, any 1904, pàgs. 193 y 194).

En Sauer ha donat dos concerts al teatre de Novetats (dies 29 y 30 de març), executant el primer dia'l següent programa: *Andantino et variations* (*si menor*) Schubert-Tausig; *Sonata op. 53* (*Allegro con brio*, *Adagio molto* y *Rondo*), Beethoven; *Nocturn*, *op. 23 número 4* y *Toccata op. 7*, Schumann; *Wals*, *Berceuse op. 57* y *Allegro de Concert op. 46*, Chopin; *Aus Flügeln des Gesanges*, Mendelssohn-Liszt; *Sérénada française* y *Sylphes glissants*, Sauer; *Mephisto Valse n. 1.°*, Liszt.

Admirable estiguè en Sauer en les variacions d'en Tausig sobre l'*andantino* de Schubert, però la interpretació que donà a la *Sonata* de Beethoven fou un model de grandesa y sobrietat insuperables. Diguè poèticament el *Nocturn* de Schumann, va vèncer les enormes dificultats mecàniques de la *Toccata*, y ab les peces de Chopin fou senzillament prodigiós. La gracia y la elegancia del *Wals*, la tendra poesia de la *Breçolada*, y la fogositat de l'*Allegro de Concert*, foren pera en Sauer causa de grans aplaudiments, d'ovacions sorolloses.

Y tota la segona part, veritable *tour de force* d'un gran *virtuoso*, excità fins al deliri l'entusiasme del públich. En Sauer executà sis composicions fòra de programa. Les ovacions que rebè no tenen fi ni compte.

—

Començà en Sauer son segón concert ab la *Sonata* en *si menor* de Chopin, autor a qui presenta d'una manera quasi bé nova. En lloch del Chopin acaramel-lat y ploraner que'ns solen presentar la major part dels pianistes, en Sauer ens presenta un Chopin nou, robust, de linies melòdiques ben dibuixades, resaltant aixi encara més la poesia de ses obres. La interpretació donada per en Sauer a la *Sonata* en *si menor*, en particular els tres primers temps (*Allegro maestoso*, *Molto vivace* y *Largo*) es superior a tot elogi. Igualment gran aparegué en Sauer en els dificilissims *Estudis Simfònichs* de Schumann, dihentlos y executantlos tots *à merveille*, y vencent les dificultats del derrer temps ab una seguretat que no haviem trobada may en cap pianista.

En la segona part del concert executà (a més de les peces fòra de programa que li demanà'l públich entusiasmat), les composicions següents: *Impromptu op. 142*, *n.° 3*, Schubert; *Scherzo op. 16*, *n.° 1*, Mendelssohn; *Rêve d'amour*, Liszt; *Vecchio Minuetto op. 18*, *n.° 2*, Sgambatti; *Le Roi des Aulnes*, Schubert-Liszt; *Intermezzo* y *Galop de Concert*, Sauer; *Rhapsodia n.° 12*, Liszt.

En les tres primeres en Sauer feu maravelles de claretat, pulcritut y expressió, semblant inverosimils l'agilitat vertiginosa ab que tocà'l *Scherzo* de Mendelssohn y la passió idealisada que comunicà al *Somni d'amor*, de Liszt. Executà y digué d'una manera insuperable *El Rey dels Albers*, l'arreglament de Liszt sobre l'immens *Erlkönig* de Schubert; feu prodigis de *virtuositat* en sos *Intermezzo* y *Galop de Concert*, y acabà ab la *Rapsodia* de Liszt, pera qual interpretació no trobém paraules prou encomiàstiques.

En mitj de frenètiques aclamacions acabà el segon y derrer concert d'en Sauer, aquest pianista que tè la grapa d'un gran *virtuoso* y l'ànima d'un gran artista. Fins a un altre any.

GERONI ZANNÉ

DELECTACIÓ

I

Ma companyona, mon amor, ma vida,
joyell del cor, regina de ma pensa,
atànsat, més, més prop, així, que senti
l'escalf de ton halè escampada a dojo
al compàs del respir rítmich ¡oh dòna!,
besant ensemps mil cops les dues fulles
de clavell que ta dolça boca tanquen;
morir de goig, confós de tanta ditxa,
sentir batre en mon pit ton pit de verge;
y quan mimvin mes forçes pel cansanci,
arribada ja l'hora del capvespre,
mon cos vull recostar vora ta falda
per deixondirme y animar ma pensa,
en tant que tu, videta meva, els polsos
poch avans frets, escalfis ab tos besos.

II

Tot això que t'he dit, ma companyona,
es mon sommi daurat, es ma esperança.
Quín cel més esplendent, mon cor, oviro!
Sento renéixer la ilusió primera
que sentí al vèuret per primera volta,
y es tant lo que t'estimo, es tan immensa
la força d'eix amor may abatuda
que dins mon cor a tots moments fa estada,
que si un món jo tingués... te'l donaría
per ferte un trono d'or ab sol y estrelles.
Que bé sento passar les hores totes
pensant en tu, y la ditxa que'm rodeja!
M'estimes, sí, ja ho sé, no cal que ho juris:
si dins mon cor tinch una veu amiga
que'm repeteix «t'estima» a totes hores!..

III

¿Que si tot quant t'he dit es cert, ma vida?
No ho dubtis, es tan cert com cosa es certa
que dins ta boca he descobert la mostra
del borrallons de neu que ahir van caure;
y qu'en tes galtes veig dues roselles,
y en tos llabis el to de les maduixes,
y en tos ulls la negror de dues mores,
y en tos peus petitons dues atmetlles
com les que ahir en l'atmetller cullirem
al cap d'avall del «Mas de les Móreres»
Es un amor immens, dòna volguda,
l'amor que't guardo aquí dins mon cor verge;
y es tan gran y tan pur, que no l'iguala
l'amor de mare per lo nin que porta
sospès del braç, de boca a la mamella.

IV

¿Ja què vull més si't tinch a tu, m'aymía,
que sempre'm brindes modelats ayrosos,
ulls llampegants y cabellera estesa,
bell coll y mans y braços d'alabastre,
perfumats llabis incitants y dolços,
virginals formes y una nova vida
de plahers, ditxes, ilusions y somnis,
transports d'amor, de goig y d'esperances
com transparent del Maig que sempre es festa?
Vida plahenta, virginal y pura,
plena d'encants y armonïoses notes!
Primavera del temps de la jovença,
aydam si vols, perque'l desitj m'abrusa.
Així, ma vida, així: vina als meus braços!...
Qu'es dolç viure estimant, hermosa meva!.

JAUME TERRÍ

RENOVACIÓ

(Continuació)

LLUÍS. Còm parles així! No t'hi havia sentit may! ¿No he sigut atent, no he sigut amable ab tu? (*Apart y concentrat.*) Oh!

ELENA. Si, potser massa.

LLUÍS. Es qu'entre nosaltres... (*Dit pera ell.*) Tal volta es cert qu'entre nosaltres s'hi interposa algú!... (*Truquen; se sent una veu.*)

COSÍ. ¿Se pot entrar? (*Entra tot seguit.*) M'han dit que us trobaria en aquest quarto y entro sens avisar. ¿Me permetèu?

LLUÍS. Ja sabs... (*Li senyala una cadira.*)

COSÍ. (*Asseyentse.*) Me'n vaig deseguida: d'aquí un'hora marxo a Barcelona, y...

LLUÍS. ¿Y què?

COSÍ. Acabo de rebre carta d'en Narcís, que t'espera. Sembla que convé. No sé què's diu de la exposició... ¿Què li dich?

LLUÍS. Ja sab...

COSÍ. Si,'m penso que si.

LLUÍS. Donchs... contéstali que no puch, que's fassi càrrech... qu'esperi tres o quatre dies. Ja li escriuré.

COSÍ. Bé, bé, tu meteix; però trobo que us haurieu de distreure. Us posarèu malalts y serà pitjor. Jo no serveixo pera estar trist. Vosaltres ray, que sóu joves! Mira, avuy fa un dia qu'es malaguanyat si no s'aprofita. En fi, si us molesto...

ELENA. No, no: si precisament necessitèm distrèurens. Me fa molt bé sentirte. Qui pogués ser aixelabrat com tu!

COSÍ. Gracies. Ah! una noticia: ahir va arribar en Joanet de ca'n Puig.

LLUÍS. ¿En Joanet?... (*La cara se li trasmuda y mira fixament a sa muller.*)

COSÍ. ... si, de ca'n Puig: aquell que fa uns dos anys va tornar d'Amèrica carregat de moneda. Desde llavors no se l'havia vist més. Ha vingut ab la dòna—no va malament — però... ¿sabèu per què són aquí? En Quintana, gran amich d'en Joanet, m'ho ha contat. Donchs, si: ella es barcelonina, y té'ls pares vells, y's volen fer un panteón; però com que a Barcelona, entre tanta riquesa, el d'ells no lluhiria, han pensat... ¿m'entenèu?

LLUÍS y ELENA. (*Distretament, preocupats.*) ¿Què?

COSÍ. Ferlo fer en el cementiri d'aquí, a fi d'espatarrar a tot el poble. ¿Què os sembla!

LLUÍS y ELENA. (*Riuen forçadament.*)

COSÍ. Crech que no tenen fills: per això s'entretenen mostrant sa vanitat, sobre tot ella. Pér cert que ahir en Quintana'm va contar que al anarsen en Joanet estava enamorat, allò, de criatures, d'una noya d'aquí... (*Elena se sobresalta lleugerament.*) però no va voler dirme quí era ella de cap manera. ¿Ho sabèu vosaltres? (*Elena fa que no ab el cap, com fent memoria. En Lluís se la mira afectant serenitat.*)

LLUÍS. No; quan jo vaig venir aquí, ell ja n'era fóra...

COSÍ. Bé, tant se val. (*Mira'l rellotge.*) Noys, me'n vaig. Ja us dich jo que això del casarse...!

ELENA. Ets jove...

COSÍ. Vaja, distreyeuvos, que ja es hora, y a refer el temps perdut, veushoaqui. Entesos. Adeu. (*Surt; en Lluís l'acompanya.*)

ELENA. (*Sola.*) Quan parlava d'en Joanet, quina manera de mirarme! S'ha trasmudat... Sí, es veritat que dubta!... Oh, Deu meu!... Fins avuy, dia de penes, no he vist clar, no s'ha escorregut el vel ab que la ilusió del fill m'embolcallava; ha calgut que'm banyés en llàgrimes... (*En Lluís entra novament.*) Avuy penetro les coses fins a les entranyes y no'm fa por illuminar tenebres, per més que descobreixi realitats pauroses... Já sóch valenta, ja puch mirar les coses cara a cara, ja puch viure ab la realitat per amarganta que sia... Oh, fill estimat! Si gran ha sigut el teu poder sobre meu durant ta vida, potser més n'haurà tingut la teva mort!

LLUÍS. Ah, si pogués esborrar! si'm fos possible... si la evidencia pogués probarme qu'he anat errat!...

ELENA. (*A Lluís.*) No m'he enganyat! Avuy, en un moment, he vist clar lo qu'en tant de temps no havia endevinat.

LLUÍS. ¿Qué! (*Tremolós.*)

ELENA. Tu has dubtat de mi: tu dubtes! (*Lluís, aclaparat, abaixa'l cap com assentinthi.*) ¿Has dubtat de mi? ¿Has pogut?... No, no ho vull creure!

LLUÍS. Sempre t'he cregut fidel! Sols va invadirme la idea de que no possehia'l teu amor enterament, d'una manera absoluta... y jo volia respectar el sentiment que hagués pogut niar dintre teu, en lo més pregón...

ELENA. ¿Per qué no m'ho havies dit may!

LLUÍS. No ho sé, no ho sè!... Quelcòm de fondo y misteriós m'ho impedia.

ELENA. ¿Per què m'ho amagaves ab tes caricies, ab ta excessiva amabilitat ab mi quan ens trobavem junts, que ja tu procuraves fos poques vegades?...

LLUÍS. La nostra vida lliscava tan suaument...

ELENA. Ara, avuy me'n he adonat de que aquelles manyagueries eren fredes, però l'amor ardent al fill tot m'ho amagava, tot m'ho feya veure bonich y'm feya trobar disculpa al teu allunyament.

LLUÍS. Esposa meva!

ELENA. Però avuy ho he vist, perque, faltantme aquell amor, necessito'l teu. Jo no puch viure sens amor!

LLUÍS. Qué crudel he sigut!

ELENA. Digues, ¿per qué m'ho has amagat? ¿Còm has pogut viure ab el dubte?

LLUÍS. Perque... perque he sigut un egoísta. M'havia arribat a trobar bé en mitj d'aquesta vida agredolça que'm donava inspiració pera les meves obres. Oh! jo també avuy hi veig clar, y necessito confessarme!

ELENA. Mare meva! ¿Qué dius?

LLUÍS. He despreciat la vida real, la vida viscuda, la gran vida, per creure tal volta que alimentava aixi altres vides, les meves obres!...

ELENA. No t'atormentis. Jo t'ho perdono tot, jo tot ho oblidaré!

LLUÍS. Sí, havia dubtat del teu amor; però ara fins me sembla endevinar tota la veritat de lo succehit... y'm sento avergonyit, fins miserable...

ELENA. Oh, no!

LLUÍS. Desd'ara s'ha fos el dubte; la sinceritat de ta veu y de ta mirada, trempades pel dolor, han esvahit en la meva ànima les hombres malehides... Però explicat; explicat: avuy necessitém obrirnos el cor, (*Pausa.*)

ELENA. Avans, asserenemnos.

LLUÍS. Ara ray, no temis. (*Petita pausa.*)

ELENA. Sempre t'he sigut fidel, sempre t'he estimat desde que't vaig conéixer. Ab en Joanet jugavem de petits, y al arribar a la edat que'ls cors esclaten, ens trobarem frech a frech, y potser si que'ns va semblar que'ns estimavem. Se'n anà a América, y d'aquell temps no'n va quedar més rastre que'l recort esfumat d'una entremaliadura. Hi vaig anar pensant tot fentme dòna. «No—'m deya—avuy no'ns entendriem; nostres caràcters, sentiments y gustos, que diferents avuy!» Y vaig trobarte a tu, y deseguida vas invadirme'l pensament y el cor, y'm feres forta y radiant. «Això es amor», vaig dirme; y'm vaig abandonar a la ditxa que'm somreya...

LLUÍS. Sí, sí, es veritat... ¿Y allò? ¿Y la entrevista aquella?...

ELENA. Ah! vas enterarten, ¿veritat? Vaig fer mal fet, ara ho comprench. Al tornar en Joanet—feya poch qu'erem casats—va demanarme una entrevista pera retornarme alguns recorts: res, tonteries que de mi guardava. Vaig accedirhi no sé per què. Vingué a casa la meva amiga y, pots ben crèureho, va ser correcte, y vaig voler, necessitava qu'entenguès que jo era tota teva, ¿sents? ¿ho sents?... Tota teva! Jo

vaig creure que no t'ho havia de dir, que era millor no dirtho. L'única falta qu'he trobat recordant la meva vida, quánta amargor ha portat!

LLUÍS. Que avergonyit me sento! Necessito el teu perdó.

ELENA. ¿Vols que't perdoni l'haverme estimat tant?

LLUÍS. Quina ánima més gran, més resplendenta! Aixi la veya jo quan festejavem.

ELENA. Ara, per separats qu'estiguèm l'un de l'altre, me semblará trobarme al costat teu.

LLUÍS. Si: els nostres esperits viuràn sempre junts, comunicantse la més petita vibració... (*Elena acota'l cap en la espatlla d'ell, que li besa'l cabell. Truquen a la porta.*)

(Acabará.)

JOAN VALENTÍ Y FELIU

NOVES

A Igualada tingué lloch el 26 del passat març un gran *meeting* de propaganda catalanista pera celebrar la inauguració del «Centre Autonomista» d'aquella important localitat. L'acte resultà imponent per lo molt y bo que digueren els oradors, per la nombrosa concorrencia que hi assisti demostrant gran entusiasme, y per les adhesions que's reberen, figuranthi la del «Centre Autonomista de Santiago de Cuba» en nom de 460 socis. Parlaren els senyors Bas y Jordi, president del nou «Centre»; Jaume Serra, vell catalanista d'Igualada; Miquel Balmas, de l'«Aplech Catalanista»; Lluis Manau, en nom de *La Tralla*; Daniel Roig y Pruna, de la *Unió Catalanista*, y el president d'aquesta doctor Martí y Julià, que resumi els discursos fent un detingut anàlisis de les doctrines autonomistes y una entusiasta apologia de la llibertat y la pau dels pobles.

A la nit se celebrà una vetllada politich-literaria que resultà molt lluhida y en la que's reproduhiren les entusiastes manifestacions del *meeting*.

L'esperit catalanista va creixent a Igualada d'un modo encoratjador, que omple'ls cors de goig y esperança.

—

Barcelona ha honrat aquests dies al gran Lesseps, autor del Canal de Súez, colocant la làpida de la plaça que desd'ara portará'l nom de l'ilustre enginyer.

Ab tal motiu hem rebut la visita dels fills d'aquest, que assistiren a la cerimonia, durant la qual l'alcalde en son discurs recordà'ls actes d'en Lesseps quan fou cònsul de Barcelona, la seva filantropia y lo molt que contribuhi a aixecar l'esperit públich durant les calamitats que a aquesta ciutat afligiren allà per l'any 42 del passat sigle, afegint que Barcelona li es ademés deutora pels grans beneficis que més endevant reportà a son port la obertura del Canal de Súez.

El cònsul de França galantejà a Barcelona en son discurs, alabant l'emprenedor caràcter català. Altre tant feu el fill gran d'en Lesseps, qui recordà l'afecte que a nostra ciutat tenia son pare, amich del trevall y emprenedor infatigable com la raça catalana.

No cal dir si ha de plaure a tot bon barceloni que Barcelona hagi honorat a l'home insigne ab qui aytals deutes de gratitut tenia contrets.

—

Revista... *internacional:*

Sembla que hi ha una treva en la guerra de la Mandxuria. Japonesos y russos estàn en actitut expectant, però'ls segons permaneixen envoltats pels primers, y's diu que les gestions pera la pau comencen.

L'emperador d'Alemanya ha anat al Marroch com per'amparar aquella *nació lliure* (paraules del propri *kaiser)* contra les ambicions d'altres potencies (llegeixis França y Anglaterra). Veyàm aqueix *cop d'home* quins resultats donarà.

La prempsa anglesa ha dit aquests dies que Anglaterra vol esborrar els odis seculars existents entre aquell Estat y l'espanyol, comprenent que aquest está en condicions (!!) de tornar a brillar entre les grans potencies ab l'esplendor de passades èpoques.

Bueno. Si es broma... puede pasar.

—

Temps enrera, al rebre JOVENTUT una circular del *Círculo Democràtico Republicano* de Barcelona relativa a la supressió de l'impost de consums (qüestió avuy a l'ordre del dia), ab sentiment se vegé en el cas de no poder secundar les iniciatives de dit circul malgrat la simpatia ab que aquest periòdich les veya per lo qu'elles tenen de lliberals y generoses.

La *Unió Catalanista* fou també invitada oficialment a pendre part en la campanya contra l'onerós impost, y lo que la Junta Permanent contestà, JOVENTUT avuy ho fa seu, puig essent ses conviccions les meteixes que les de la Junta Permanent, ab les meteixes rahons d'aquesta justifica son procedir.

Vegis la resposta de la Junta Permanent:

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista* en resposta a vostra circular de 23 del passat Janer, té de manifestarvos que si bé veu ab simpatía tota iniciativa que tendeixi a fer efectives les aspiracions del nacionalisme, puig que ja en 1894 la *Unió Catalanista*, en Assamblea celebrada a Balaguer, declarava l'abolliment de l'odiós impost de consums no pot, per la manera d'ésser del nostre moviment, tractar ab l'Estat fentli proposicions pera lograr lo que de dret pertany als po-

bles sense menester pactes ab els governants, ni substitucions per nous impostos.

Per aquests motius la *Unió Catalanista*, veyent ab respecte les iuiciatives del *Círculo Democràtico Republicano* de Barcelona de vostra digna presidencia, té'l sentiment de no poder portar sa adhesió al vostre projecte, tot desitjant que l'èxit més falaguer el coroni.

Visquèu molts anys.. etc., etc.

Senyor President del *Círculo Democràtico Republicano de Barcelona.*

—

Nostre benvolgut amich n'Ernest Moliné y Brasés, que de molts anys era redactor de *La Renaixensa* exercinthi les funcions de crítich literari, ens prega fem saber al públich que voluntariament ha deixat de formar part de la redacció d'aquell diari.

Ab molt gust atenèm al prech de nostre amich y company.

—

A ca'n Parés s'ha obert una exposició d'obres d'art en la que hi figuren una quarantena de quadros a l'oli y algunes esculptures. Entre aquestes últimes, degudes a n'en Fontbona (Emili), crida l'atenció la senyalada ab el número 4, testa de faune ab molt carácter y expressió.

La major part d'obres pictòriques acoblades en la sala del carrer d'en Petritxol demostren millor voluntat que acert; fentse, no obstant, dignes d'esmentarse per ses bones condicions, les següents: d'en Juñer y Vidal la senyalada ab el número 7, titulada *Captart a la montanya*; d'en Xavier Nogués la *Dançanta*, que porta'l número 9; d'en Pidelaserra la numerada ab el 20, y que son autor ha tilulat *Començament de Primavera*. En Torres Garcia exposa diset teles, moltes d'elles incorrectes de dibuix, però que denoten afany de personalitat. Sobresurten la número 22, *Temple a les Nimfes*, y *Vora'l riu*, nota molt ensopegada. D'en Pere Isern poden remarcarse com a bones *Cambra groga*, *L'armada del Bou* y *La parisenca*. Aquesta derrera y la testa esculptòrica *Faune* d'en Fontbona, esmentada al principi, són lo millor de la exposició.

—

L'« Associació Wagneriana » termenà la nit del 2 del corrent la serie de *trios* d'instruments d'arch, de Beethoven. Els senyors Munné, Esteva y Dini reberen grans aplaudiments dels concorrents al concert, tant en el *Trio-Serenata*, (qual *menuetto*'s repeti), com en els *Trios* en *do menor* y en *re majcr*. Aquests *Trios* són ben caracteristichs en l'estil beethovenià; el primer es de gran frescor y espontaneitat, els altres dos, sobre tot l'escrit en *do menor*, són també de molta bellesa.

El dia 16 del present continuarà la «Wagneriana»'l cicle Beethoven, ab les sonates pera violoncel y piano.

—

El dilluns a la nit celebrà l'«Associació Musical de Barcelona »'l concert de *música di camera* que s'havia sospès per malaltia d'un dels executants. Els senyors López Naguil, López Casals, Ribas y Raventós interpretaren, ab grans aplaudiments, un quartet de Mendelssohn y un de Beethoven. Fou repetit l'*intermezzo* del quartet de Mendelssohn.

—

Publicacions rebudes:

Boca d'infern, monòleg per Pompeu Crehuet, en el que l'autor presenta un tipo molt bén observat, essent encertat y sentit el llenguatge. Aquesta obreta fou estrenada ab èxit al teatre Romea, a benefici de l'actor senyor Rojas, la nit del 28 del passat febrer. Preu, 50 cèntims.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent	. . . . .	20	Cèntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 270 Barcelona, 13 d'Abril, 1905

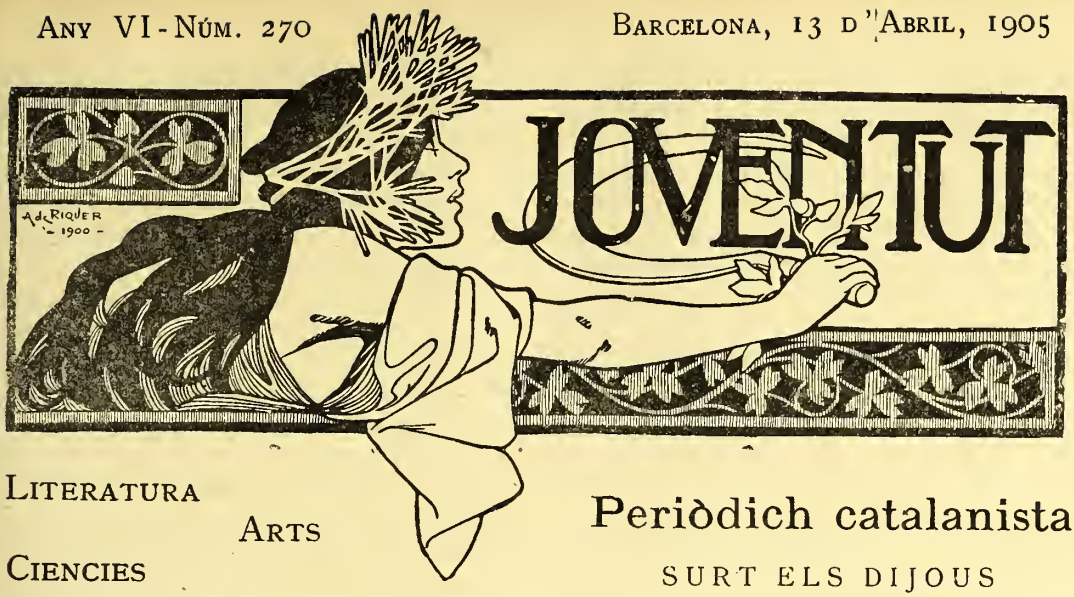

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Massa feyna, per J. Pujol y Brull.—El Madrid que ara he vist, per Pompeyus Gener.—Teatres, per Emili Tintorer.—Els concerts Lamoureux, per Geroni Zanné.—Cant de primavera, per Joan Vergés y Barris.—Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas.—Revista de revistes, per Lluis Via.—Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Victor Català.—Plech 45.
DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 9.

MASSA FEYNA

El govern central ara no sab ahónt toca. No crech per'xò qu'ho hagi sabut may. Els estudiants se declaren en vaga y fa una pila de dies que, sense fer cas de les indicacions dels quefes, continúen la seva campanya revolucionaria y de protesta. El ministre d'Instrucció Pública dimiteix y aixi ho declara la prempsa de per tot arreu y ho desmenteixen alguns diaris després d'haver fet insinuacions convertint a l'enlayrat personatge madrileny, durant alguns dies, en qualsevulga tipo de comedia dolenta, per lo de que *hace como que se va y vuelve*, fins que decididament fa *mutis* ab aplauso general. Això de la politica madrilenya es com els telers de mà: tot consisteix en una llençadora que va amunt y avall, però en aquest cas la llençadora está combinada expressament pera que lo que's teixeix al córrer cap a la esquerra's desfassi quan corre cap a la dreta. Per això meteix sembla bona hora pera cambiar el sistema, que perdura a despit del sentit comú y de la vergonya que'ns resta, y més tenint en compte que la mecánica ha avençat molt y el sigle xx ja no ha d'ésser partidari de perdre temps teixint y desteixint. Lo pitjor es que nosaltres paguèm el jornal com si's fes bona tasca, y els farts s'atipen fins a reventar o agafar mal de barres.

A la *meseta* tampoch s'entenen de feyna ab la qüestió de l'*art* espanyol. Allí s'han congregat *toreros* y remaders, aficionats y empresaris, a fi d'evitar la supressió dominical de les *corridas*. Y tot són anants y vinents, y conferencies, presentacions y consultes encaminades també a desteixir lo que s'havia teixit. La eterna llençadora d'esquerra a dreta. Y lo pitjor es que guanyarán els partidaris de la *fiesta nacional*, perque diuen que aquesta no pot morir mentres hi hagi Espanya. En efecte: l'espectacle ha d'ésser respectat donada sa trascendental importancia; y dèu tenirla gran, quan pera obsequiar als reys y a ses families constitueix un dels millors números del programa de festes; y aquests en-

layrats personatges no's descuyden may de contribuhir a son esplendor y lluhiment ab la presencia de llurs realeses. Y regalen als matadors petaques ab xifres de brillants y rellotges d'or en estotxos de pell de Russia, y agulles pera corbata!... Bé deuen ser també grans personatges els *toreros* quan tenen tan bones relacions ab la noblesa més noble! Y als pobres mestres d'estudi se'ls prohibeix aumentar el sôu mesqui que l'Estat els consigna, ab les petites retribucions dels alumnes! Y *d'un cop de ploma* mal sucada d'un ministre que vol fer veure que trevalla, se'ls aclapara de sobte arrencàntloshi el mos de pa que's guanyen ab la honradesa de son magisteri. Al *torero* desvergonyit, ple de guarniments de femella, al acabar la *feyna* li diuen: «Té: pren aquesta joya pera que puguis lluhir y fer el fatxenda entre les prostitutes que't festegen»; al mestre d'estudi li diuen: «Arri, trevalla fins que puguis y conténtat ab aquesta miserable soldada, boy fent badalls d'afamat enfront de tos deixebles...» Però'l govern té molta feyna y no li queda temps pera preocuparse de mesquineses.

Ara meteix corren arreu esglayadores noticies del enfonsament d'una obra en construcció, que ha causat gran nombre de victimes. Les families d'aquestes, llurs amichs y els obrers en general demanen justicia y esclariment dels motius del fet, exigint responsabilitats y aplicació de càstichs. Ves si se n'hi ha girat de feyna al govern de Madrid! Ara vindràn informacions, visites, dictàmens técnichs, repàs de condicions y contractes; sortiràn a relluhir fets y noms y més noms, el paper sellat anirà a dojo, les escrivanies treuràn llustre... y a fi de la festa sortirà potser un apellido d'aquells llarchs, ple de zetes y ab un *de* o dos, y de la ploma de l'escrivent saltarà *¡per descuyt!* un *topo* que inutilisi els plechs y... fins a un altra, que lo qu'es de aquella no se'n cantarà gall ni gallina.

Però la feyna hi es, y no voldria ésser jo l'encarregat de pagar gastos, honoraris, paper sellat, nòmines y dietes.

Jo tenia un amich que feya de procurador y's cuydava de cobrar lloguers d'una pila de cases de Barcelona. Com que la feyna era excessiva pera ell sol, may podia donar l'abast a tot. Resolgué quedarse ab lo que bonament podia fer, y ara sempre'm diu que li surt més a compte; trevalla menys y cobra més. Vostès, senyors procuradors de Madrid, que cobreny'scuydende *quaranta nou proprietats* que no són totes seves y a les que no poden donar l'abast, es hora que s'adonguin de que tenen massa feyna a casa seva. Senyors de Madrid: de la nostra puch dirlos que per lo que val y pot, es ben bé prou pera governarse sola y fins fa molt temps que no necessita procuradors; fentlos avinent de passada que, essent honrats y sabent els devers nostres, encara qne'ns deixessin, ja'ls vindriem a portar els quartos a casa; encara'ls estalviariem feyna, perque la veritat, vostès ne tenen tanta, que ni la seva poden acabarla.

J. Pujol y Brull.

EL MADRID QUE ARA JO HE VIST

Feya ja algún temps que no hi havia estat. May Madrid m'ha agradat gens, ni m'ha atret: per això hi he anat tan poch com he pogut. Fòra d'uns mesos pel doctorat, y altres poques vegades per cumplir alguna comissió, o per qüestió de negocis, no he anat més a Madrid. Per sortir de Barcelona prefereixo Paris, qu'es la capital del món, y en aquesta hi he viscut molt temps, y bé.

Ara l'efecte que Madrid m'ha fet ha sigut desastrós. Y comencém pel començament.

Aquesta vegada he passat per la via directa. Al pujar a l'exprés, vaig entrar com tothòm en el wagó restaurant, permaneixenthi fins a Reus. En sortint de Reus, com que no puch dormir en tren, vaig voler mirar el paisatge, però a pesar d'ésser nit de lluna plena, res se veya perque estava núvol. El cel sols va quedar nèt més amunt de Casp. D'alli a Madrid jo no vaig veure més que un pais quasi enterament despoblat, ab montanyes grises, sense més vegetació que la malesa ni més cultiu que un xich de blat.

No obstant, prop de Saragoça comencen a veures uns quants arbrets un tant migrats. Y d'alli fins a Calatayud y a Ricla, ahont n'hi ha uns quants més. En quant a cases, ben poques y pobres. Ysempre tot illuminat per una lluna brillant com un disch de plata brunyida.

A Alhama d'Aragó se'ns va fer de dia; prompte varem ésser a Castella, y alli va sortir el sol. L'aurora va ésser rogenca sense mitjos tons. La terra semblava encesa. Prompte aparegué tal com era: de color de terra d'escudelles ab clapes y llistes mora-

denques, sense cap vegetació. Una planura com si fos de l'Arabia Petrea's desplegava als nostres ulls. Un enginyer y escriptor belga que venia ab mi estava maravellat. «Jo això meteix ho he vist allà al país dels alarbs, prop de Medina, entre aquella capital y la Meca—me deya.—Me sembla que aviat hem de veure algún oasis ab les caravanes y els camells que hi reposen.» «Donchs aqui ni això hi ha — li vaig respondre. — Lo que potser hi trobèm serán colles de pobres o de gitanos ab algún burricot.» Y efectivament, al cap d'un rato, devant d'una paret de color d'ocre, arrecerats, hi varem veure uns gitanos xollant un burro. Allò semblava'l símbol del poble y del govern espanyol.

Aviat per entre unes *breñas* rogenques (sempre sense cap mena de vegetació) varem ovirar unes montanyes llunyanes, blaves, d'un blau com de capot de soldat, tal com les pintava en els fondos en Velázquez. Per derrera s'alçaven unes cimes totes blanques de neu. Eren *los montes de Soria*, que no's perden de vista fins que un es prop de Madrid. Pel camí, la meteixa desolació y les meteixes *breñas*. De tant en tant se veya algún remat de moltons magres y polsosos. Semblava que devia comparéixerhi *Don Quijote* enristrant la llança. Prompte ab el vent se van alçar núvols de pols. Després varem veure alguns sembrats magres y mitj séchs, y després res... es a dir, al cap d'alguns kilòmetres, MADRID!

La estació es nova, y encara Deu n'hi dó pera Espanya. En sortint varem veure'l flamant edifici del Ministeri d'Instrucció Pública y uns altres edificis, blanchs y vermellosos, d'estil pseudo-grech, ypassant cap al *Prado* y *San Jerónimo*, a l'Hotel de París.

—

Al relatar la impressió que m'ha fet Madrid tinch d'advertir que procuraré ésser just, y per tant rectificaré lo qu'en mi pogués ésser impressió influhida per un excessiu catalanisme. Gracies a la continua conversa que he tingut aquests dies ab l'escriptor belga ab qui he fet el viatge, podré ajustar millor els conceptes. Donchs bé: Madrid el vaig trobar ab les meteixes liniacions, ab les meteixes costums, y defectes (que allí no ho són) que quan jo hi estudiava'l doctorat en Ciencies. Lo únich notable de debò que hi he trobat, es allò que res té que veure ab Madrid: els museus de pintures y d'armes, perque això es de tota Espanya, y de lo que aquesta va pendre a les demés nacions quan les conquistà.

Es un país immòvil. Si alguna cosa ha evolucionat, es en sentit regressiu. Lo nou són els edificis públichs (alguns tan sols) fets per catalans y per francesos, tals com *La Equitativa*, alguns Banchs com l'Hispano-Americà, y altres. Les millors botigues són de catalans o d'estrangers. Ben poques n'hi ha ab el bon gust dels aparadors de Barcelona, y ab llur luxosa exposició de novetats.

Cafès, no n'hi ha cap que pugui competir ab els d'aquí. Y ara sols parlém del decorat. Les farmacies encara són *boticas* com en temps dels *polvos de la Madre Celestina*. El públich s'espera devant, y els medicaments se preparen a dins o a distancia, derrera d'una valla o d'una reixa. Res d'aquest bon gust, y fins d'aquest luxo de les de Barcelona. Són tristes y pobres. Sembla que s'hi preparin potingues pera la mort.

Les cases són relativament senzilles y llises. Són com prestatges pera ficarhi gent. No s'hi veu aquesta diferenciació de les d'aquí, ni aquestes fatxades tan originals, ni les entrades decorades, ni els prodigis de ferro forjat; res, cases quadrades com a Berga o a Sant Celoni, de color de rajola o de color d'ocre, ab teules a l'antiga, donant als carrers, bastant amples, l'aspecte de carrers majors de pobles de fòra. La meteixa *Porta del Sol* tindria l'aspecte de la plaça major d'un poble gran si no fos pels varis tramvies, que són bastant raquítichs y mal tinguts.

A la Porta del Sol, els carrers que hi desemboquen y el Ministeri de la Governació la fan semblar un *pop* colossal; la plaça es el cos, y el cap el Ministeri de la Governació: els carrers, els tentàculs o cames que van a terminarse en xucladors a provincies y de allí puijen el such cap a Madrid.

No hi ha cap casa ni cap botiga ni res, de estil modern o modernista. Aquí a Barcelona, de més o menys bon gust, esbogerrat o ben equilibrat, tot indica innovació, fins lo que's remonta a les bones tradicions de l'antiga construcció de nostra terra. Les cases d'en Doménech y Montaner, els hotels Lluis XV modernisat d'en Sagnier, els edificis gòtichs florits o del Renaixement d'en Puig y Cadafalch, els de L'Audet, són preciositats que admiren fins als estrangers de millor gust. No sols l'escriptor belga que venia ab mi, sinó l'Octave Uzanne, escriptor d'art de París, ab el que vaig ésser fundador de la revista *Le Livre*, aixi m'ho va dir. Aquest ultim devant de certes restitucions históriques modernisades s'hi ha extasiat, aquests derrers dies. Del palau Renaixement del final de la Rambla de Catalunya, fet d'en Puig y Cadafalch, va fermen els majors elogis.

A Barcelona ja tothòm té campanar o minaret, cúpola o dome com en la Venecia del 1300. Això proba empenta pera enlayrarse de part de la gent de la nostra terra. Al rich ja no li basta ab una casa senzilla: vol més, y's guarneix algún tinglado ben alt; o bé tira cap en fòra, y vinga mirandes y balconades, y repises y cariàtides, y amunt; y tot són cresteries y panells, y ventayols, y fletxes, y pinàculs y cimes.

A Madrid tothòm se resigna ab la mida comú. Fòra d'algunes cases nobiliaries anti-

gues, alguns palaus en el barri nou y els edificis estrangers, tot són cases de munició.

Y la gent ho són tant com les cases. Els pobres (que n'hi ha un aixàm) van espallofats que fan fredat, y els obrers poch menys; la classe mitja, ab la clàssica capa, el barret rodó y unes calces a la *torera*, bombades abaix y estretes al tormell que sembla que s'hi hagin fet ses feynes; els senyors pobres (empleats, facultatius, mitj artistas, etc., etc.), aquests porten un gabàn fosch, més o menys mal fet, y un barretet negre de copa forta de mitj formatge.

Y tots passen pels carrers, poch a poch y ab un ayre trist com si vinguessin d'un enterro. De tant en tant se veuen uns senyors ab barba blanca, tiessos y serios, que semblen la estatua del *comendador*.

L'aristocracia y els alts funcionaris quasi no van a peu. Els homes també semblen tots fets ab un meteix motllo: levita hermèticament tancada ab solapes de seda bona, barret de copa lluhent com acabat de planxar, gran corbata ab agulla de preu, colls de pam, calçat de xarol ab botins d'esca, y a la mà enguantada'l bastó agafat al revés, y que, com fa gayato, devegades entrebanca ab algú. Y van tots tibats y satisfets com si els haguessin reconegut les potencies.

M'oblidava dels *toreros* parats a la *calle de Sevilla*, devant la *Equitativa* o el *Banco Hispano-Americano*. S'estàn fixos, immòvils, serios, com estatues fúnebres. Ab els barrets plans y negres, ab el seu pentinat curt y llis, vestits de colors foscos, ab les calces estretes del cul, amples de baix y agarrotades al tormell, tots afeytats, morenos y planejats de cara que són, semblen una degeneració de capellà empeltat de presidari. Cap al tart no's veu d'ells més que la cara dura y el cos formant una prolongada taca negra.

Les dònes, si són les del poble van qu'es un fàstich; totes semblen pendons. Uns fandillots arrocegant, un mocadorot gran posat de manera que pengin els serrells pels costats, caminen *penjim penjàm* com un misteri, gronxantse d'un costat a l'altre y a batzegades. Al cap no hi porten res, res més que'l pentinat qu'es el cabell entortolligat com un turbant fins als ulls; sembla que duguin el cap enfonsat fins al front en una pastarada negra.

Les senyores que no són de l'aristocracia han deixat la mantellina pel sombrero. No ho haguessin fet may! Ara sembla que les han vestides els seus enemichs. Com tenen molt cabell, el barret posat a sobre apar que'ls fuig del cap. Y el porten gros, molt gros (perque *a la cuenta* com més gros més vesteix) y mal fet, molt mal fet y pitjor posat. Y si el barret es vermell (que'n porten molts d'aquest color) duhen un sach o abrich de color de cuyro o negre y fandilles blaves y sabates d'altre color, y van totes enfarinades, que hi ha que apretar a córrer, per no vèureles. Si alguna va ben vestida, acosteushi y veuréu que parla francès, català o americà del Sud.

Les de l'aristocracia van dins de cotxes tibades y series com ninarres, y sols se veuen de mitj cos en amunt, com als teatres dins dels palcos.

Alli no veuréu aquestes menestrales tan maques, tan bones moces, tan ayroses que tenim nosaltres, que semblen princeses per lo ben vestides que van y per la seva manera solemne y digna de caminar. A la nit, les nits de grans funcions, a Barcelona's veuen unes dònes hermoses, altes, esculpturals, vestides de seda, enjoyades, ben pentinades, que marxen ab tal dignitat que semblen dames del Renaixement, y es impossible dir, si no es pel qui les acompanya, si són menestrales o senyores. Y sense retreure'ls dies de festa, a l'estiu per la matinada jo he vist baixar pel Passeig de Gracia noyes hermoses, que anaven a vendre a la plaça, ab cistells elegants, de pintats vimets, qu'eren dignes, per la seva manera de caminar y de portarse, de pertânyer a les primeres families, y que, es clar, resultaven més distingides que les filles dels tituls de Castella. Dues carniceres baixaven cada dia que semblaven dues reynes.

Mes no'n parlém de les dònes catalanes, que aquestes vesteixen tan bé com les franceses.

A Madrid sembla que totes tenen horror *á ir á cuerpo*. Han d'anar emmituflades y embolicades. A la nit encara'n vaig veure que duyen el cap embolicat en l'antiga *nube*.

Una cosa varem notar, ab l'escriptor belga. En els altres paisos la ciutat, el cel y el paisatge semblen formar un tot harmònich. Aqui no. La coronada vila es un glop de cases trencat y apart, destacat de tot. Gens de naturalesa als voltans. Pels carrers no hi ha arbres, ni tampoch *squares*, ni parchs, això que tant alegra les ciutats; tenen horror a la vegetació. El cel sembla buyt y molt alt, tant, que's desenganxa de les cases del fons. En altres paisos meridionals hi ha una petita boyra, y una polsina d'or que brilleja y ho harmonisa tot. Aqui no: el cel es d'un blau fosch insolent, y sembla que digúi que res té que veure ab la terra. De nit es quan se nota més. La lluna hi brilla implacable com un sol blanch, y les estrelles sobre d'un fons de zafir no palpiten, sinó que *dardegen* una llum viva y freda que sembla una punyalada. Aqui's comprén el Deu de la Biblia, y el de la Inquisició: Deus durs, inflexibles, dictant llurs voluntats absolutes y fatals pera l'Home. Aixi es que aqui fins l'alegria hi es trista.

Els carrers són molt menys illuminats que aqui; res d'aquest espetech de globos eléctrichs de tots els colors. Ningú circula rihent.

Cap música, cap chor; sols de tant en tant se sent la guitarra d'un cego que punteja una malaguenya fúnebre cantant:

> Permita Dios que te vea
> en el hospital sufriendo
> y dependa de mis manos
> el darte los alimentos.

O bé un *chulo* trist que canta com un cigalot a la porta d'una taverna: «*Mala puñaláa te den*», y molts a un temps y mecànicament que responen «*¡Olé! ¡Venga de ahí!*»

Fins les bromes dels que passen són macabres. Un d'aqueixos senyors de certat edat que semblen el *comendador*, al passar per la *Carrera de San Jerónimo* cap al tart, no sé què va dir a una *golfa*, y ella li va respondre: «*Anda, arrodíllate y toma el rosario, que ya la tierra te llama!*»

La gent no's diverteixen, ni mengen: sols beuen y beuen dolent, fins els senyors.

La cuyna es feta ab oli, en general enranciat. Tot lo que's fa del tocino, tots els embutits, y el pernil, aquí's venen ja rancis, y es cosa corrent. El peix el tenen de fa temps fregit y séch, tot recremat. Per les nits van a sopar a unes tavernes brutes, indecents, a que donen noms pomposos: *El Criterio*, *El Sanatorio*, *La Principal*, etc.

Res d'aquells magnifichs establiments de menjar y beure que hi ha a Paris, Amsterdam, Munich, Ginevra, etc., quin decorat costa centsmils franchs, y que s'hi menja y beu divinament. En aquests *sanatoris* sols s'hi beu un Valdepeñas que té'l gust de la pega del bot, o un Jerez dolent encapsat ab esperit d'industria, o *cazalla*. Y s'hi mengen *pájaros fritos*. Si demanéu llagosta, vos en portaràn un tall prim com un paper, negat ab oli, ceba, alls y herbes. De llagosta ni tan sols un bri com pera servir d'esquer a un pescador de canya. Tots mengen més condiments que aliments. Aixi es que tots agafen uns pets fenomenals. La borratxera está a l'ordre del dia. A Madrid la qüestió no es ja de menjar, ni tan sols de beure: es d'emborratxarse, de que la beguda fassi mal... de *coger la tajada*, com diuen ells. Molts escriptors distingits y fins sabis l'agafen, uns silenciosa, altres tremenda, y ho volen matar tot, y el públich (y això proba que son races semítiques) respecta la borratxera com si fos cosa sagrada.

Recorrent els voltants varem veure que apenes hi ha industries. Voltants com els d'aquí o de Paris, no n'hi ha, però'ls arrabals y barris extrems ens pensavem que ara tindrien industries. N'hi ha ben poques y encara tingudes per francesos, per belgues o per catalans. Lo que s'hi veu més són gent que s'espussen o's maten els polls en mitj del carrer o devant de les cases.

Els oficis encara s'exerceixen com cinquanta anys enrera.

Encara es el meteix Madrid dels *manolos* y els *xisperos*, però aquests han sigut substituhits pels *chulapos*, especie d'hermafrodites sens ofici ni benefici, que peguen a les dònes y viuen d'elles.

El jòch y les cases d'empenyo fan fredat. A la nit per tot arreu se veu, fins al centre, en fanals esmerilats: «*Dinero por ropas*, *dinero por alhajas*, *dinero por papeletas*», etc. Per la *corrida de toros* de la prempsa, el dia avans la gent hi feyen cúa, que arribava fins al carrer.

Alli la gent del poble semblen tots criats; més que ben educats, són servils. No't consideren si no'ls brutalises o no'ls insultes; tenen l'ànima d'esclau! Un cotxer preguntava a un lacayo: *¿A quién sirves?— A gente ordinaria: me tratan de usted* — responia l'altre.

Y lo meteix els demés. Ningú sab res, ningú fa res, ningú val res. Són la gent del verb, la qüestió es parlar bé. Tot ho fan dependre de *la fórmula*. Idees originals! Punts de vista nous! Hi tenen un horror sagrat. Tot ha de *venir consagrado por el uso*. No són flexibles ni humans: són durs y buyts com els tupins, y fets tots d'una peça. Sempre fan dogmes. Costa molt d'arribar a ésser considerat, però un cop sóu dalt, vos momifiquen, vos converteixen en ídol, y vos fan servir de barrera als que pugen.

Odian França perque es lliberal, vital y humana, y li prefereixen Alemanya sense compéndrerla, creyentla més autoritaria y més disciplinada. Però no han llegit directament els seus pensadors genials. Ni de Novalis, ni de Feuerbach, ni de Brunus Bauer, ni de Max Stirner, non saben res, res més que'l nom, si el saben.

Sols són enginyosos en *tarugos*, pera viure sense fer res. Tothòm mira al *presupuesto*. Els ministeris, ab els empleos, els fondos secrets y els *chanchullos* que s'hi organisen al voltant, mantenen la major part de Madrid.

El tot es saber lo que hi ha a tal regió de *materia imponible*, y en conseqüencia no's parla més que d'empleos y de politica personal, fins a l'Ateneu. La qüestió estriba en si a *Fulano le han dado una breva para Cataluña*, o *para Canarias*. Res saben d'Europa, ni els importa. El *Minuto*, el *Regaterín*... això es lo que'ls preocupa, després del *presupuesto*.

Com que són febles, no respecten més que al que se'ls imposa. No tenen paraula mala ni obra bona, y es que temen respondre de front a front, o dir que no volen fer lo que prometen.

Avans els catalans sols erem *laboriosos*, *é industriosos*. Ja era cosa sabuda que *Cataluña tiene un hijo*, *tiene un hijo menestral*, y cap més. Per lo tant, pensaven, «trevalléu, feu riquesa *imponible*, que d'això'ns en xalarém!» Ara han vist qu'en ciencies, arts y lletres valém més qu'ells; que a l'estranger som els sols a qui consideren al nivell d'Europa, y ab l'altaneria d'uns quants de nosaltres, que

ab tota la millor educació del món no hem volgut deixarnos trepitjar y els hem reptat com se mereixien, ara tot són *los catalanes!*

Som més ferms aqui, y ens inspirèm més en la Naturalesa, en la realitat de les coses, y ho estudièm tot ab més bona fe. Aixi es que a la primera controversia'ls volquèm. No'ns entenen, però'ns respecten; els inspirèm estupor sagrat. Els semblèm habitants d'un altre planeta.

Fins ara ells havien semblat més grans perque'ls catalans estavem agenollats devant d'ells. Ara que'ns hem alçat, semblen pigmeus y nosaltres gegants. *Aquest gegant de la Espanya es buyt y de terra recuyta, que al primer cop caurà tot fet a troços*, deya en Tamarit l'any 1640, y ara'ns ha semblat una gran veritat lo que deya llavors aquell català ilustre. Volen regenerar Espanya y sols busquen fórmules, creyent, com els taumaturgs antichs, que aquestes obren per acció de presencia. Són raça inferior y *ab inferis nulla est redempcio*.

En suma, Madrid ens ha fet l'efecte d'un poble mort, en el qual sols hi ha un poch de vivent y europeu, lo que té d'estranger. Una capital que va ésser, y que va seguint son procés regressiu cada dia més accentuat. Cada dia'l progrés humà hi es més postiç.

En cambi, Barcelona, d'un poble gran qu'era, se va fent una capital moderna, europea, viventa, gran y hermosa, que'l dia en que no li pesés la centralisació madrilenya y poguessim gastar aquí, ab els nostres artistes, els nostres facultatius, els nostres professors y els nostres empleats, els milions que cada any la coronada vila tentacular ens xucla, Barcelona seria'l segón Paris del món.

Aixó sols dependrà de nosaltres!

Pompeyus Gener

TEATRES

Claror de posta. — Fiamme nell'ombra. — Joujou.

Com ho feu d'un modo insuperable en Daudet en *L'Arlesiana*, y com ho feu també en *La morta*'l meteix Pompeu Crehuet, la protagonista del quadro dramàtich *Claror de posta* no surt a escena—bé pot dirse que no hi surt, puig sols li passen moribonda,—y no obstant, ella la omplena tota. El seu drama, un d'aquest petits drames humans que'ls diferents personatges ens expliquen poch a poch, ara un detall, ara un petit fet, ara una qualitat, es el drama d'un cor feble y sentimental que, cansat de patir en silenci, busca en la mort una deslliurança. Drama punyent com ho són els de les ànimes senzilles y qu'en Crehuet ens presenta ab molta habilitat per medis indirectes. El dolor dels pares y de l'home que la estimava, els plors y crits d'uns y altres, el cinisme y les baladronades del marit, els comentaris dels parents y coneguts, y en fi, tota la petita acció externa que a nostres ulls se desenrotlla, sols serveixen de march a la finestra per hont entra la llum esmortuhida de la posta d'un'ànima.

Cal confessar qu'en Crehuet sab fer això ab sentiment y ab sobrietat envejables; tant, que'ls seus quadrets, fills, més que d'una concepció enlayrada, d'una observació directa de la vida, emocionen intimament, per la veritat ab que'ls presenta. En un senzill quadro dramàtich ab això n'hi ha prou, sobre tot fentho tan bé; però seria de desitjar que l'autor, ja seguint aquest procediment, en un gran drama dificilissim, ja presentantnos francament un conflicte passional de la vida corrent, el fes o probés de ferlo aquest gran drama. Es necessari que s'atreveixi en Crehuet, y que probi d'enfondir dintre del cor humà. Es clar que nosaltres espectadors podèm endevinar moltes coses que l'autor s'acontenta ab apuntar, però seria millor que, enlloch de fernosles endevinar, ens les servis ell enrobustides, intensificades ab el calor y força que saben comunicalshi els grans artistes. Sembla que tingui por de profondisar en Crehuet, y la por no es pas digna d'un artista verdader. Val més ésser un vençut que un *modest*.

La execució, ben discreta en conjunt, distingintse la Llorente, la Jarque y la Morera.

—

En una llar de capellà—si una llar de capellà es una llar,—trista, ombrivola y quietosa, el vent de la tempesta ab flamarades de llamps, ab espetech de trons hi entra un dia sobtadament com si hi entrés el diable. *Fiamme nell'ombra*.

L'autor en E. A. Butti ens presenta en el primer acte *Les Crisantemes*, com ell el subtitula simbòlicament, la quietut melancòlica d'aquella llar sense vida ahont un arxiprest y canonge passa les hores lentament, llegint el diari ortodoxe pera distreures de les petites miseries y ambicions que com a únich fi terrenal commouen les petites ànimes dels clergues ben vistos en el palau del bisbe agonitzant. El vicari general y nostre protagonista, enemichs jurats de temps, esperen neguitosos la mort inevitable del bisbe, a la qual seguirà'l nomenament d'un o altre pera aquell càrrech, nomenament que significarà la desgracia del que sia vençut en la lluyta. Mes que l'ambició d'ésser bisbe, preocupa a l'arxiprest la por de que ho sia el vicari general. «Es un home terrible y que no perdona», diu.

Dues o tres criatures juguen a capellans, la majordona y el sacristà parlen del fet y un jove amich y quasi deixeble del sant home—perque a pesar d'aquells petits defectes es un sant que prega molt, que ho dóna tot als

pobres y que creu—se presenta humilment, modestament y ab els ulls baixos. Es el fill d'un lliure-pensador que no ha sortit a son pare; ses virtuts exemplars són apreciades per tothòm; es el noy mimat del clero. Quelcòm d'irrespectuós, d'inconscientment irrespectuós, dóna el to al quadro. La familiaritat ab les coses santes fa que nens y grans, sense malicia, juguin o parlin d'elles ab menys solemnitat de lo que convé. Se veu qu'en Butti es un gran observador.

Les crisantemes són tristes y tot es trist a casa de l'arxiprest. La primera ventada del temporal obre la porta ab esclat: es el lliurepensador qu'entra sobtadament portant una missió delicada: Una germana del capellà, que un dia abandonà al seu germà que li havia fet de pare, per qui ell s'havia distret de les seves oracions y per qui la part dels pobres havia sigut mermada, després d'haver pecat molt y patit molt, torna arrepentida y miserable. El germà ¿serà pietós, la perdonarà y l'acullirà? «No—diu ell de primer impuls — la meva llar no pot ésser profanada». «Si—li diuen tots inclòs el seu director espiritual—es un dever de germà y es obligació de deixeble de Christ». A la fi, el cor venç a la reflexió y l'arxiprest perdona. Acaba l'acte, trist, ab la entrada de la germana pròdiga y una escena exquisida de dolor y tendresa fraternals.

Y venen les roses. Com diu un personatge, la dóna és com l'aygua dels estanys, que remoguda per lo tempesta es tèrbola y al poch temps de calma torna a ésser clara y transparent. La germana que arriba moixa y passada torna a ésser la dóna espléndida d'avans, ab uns ulls com unes taronges, ab un cor que no li cap al pit, ab una sang que bull en ses venes, ab uns desitjos que semblen pecats «Sempre estich trista quan el jorn tramonta. Sembla que mor quelcòm de meu, quelcòm de jo meteixa fuig y ho perdo y may més ho recobraré». Es l'Eva de la poma, la pecadora incorretgible, la dóna gran, de passions ardentes, esclava de l'amor, cantora del plaher; es la rosa exuberant de pètals ufanosos que s'obren a la vida. Y aquell jovenet mimat dels clergués, espill de totes les virtuts, modest e ingenuu queda esglayat. La verdadera vida s'obre als seus ulls, la verdadera fe's filtra en sa ànima. Aquella dóna es l'amor, y d'amor té sed; petons y abraçades, tot ella pot darli. Y en el niu de la pau trista y quietosa, tot just agitada per les petites ambicions que remoregen silencioses a l'entorn d'un bisbe mort, hi resona sarcàsticament el bes fecond de dues roses: una ja plena, luxuriosa y ben roja, l'altra en capoll, atrevida esperançada. «Altra volta estich perduda» exclama la dóna infeliç que per trista experiencia sab còm paga'l món els grans pecats d'amor.

Els lliris han florit als peus del Sant Christ, sobre la taula. No es pas ella, la pecadora d'amor qui els hi ha fet créixer. Es el món que demana puresa, que demana penediment y exigeix silenci. El món vol estendre un vel blanch, una mortalla sobre'ls que han trasgredit les seves lleys artificioses. La dóna dos cops mare sense sagraments, la dóna molts cops pecadora, pecadora d'amor, sense diploma, sols té dret a l'oblit, sols té dret al silenci. Y aixi ella y el capellà, l'arxiprest desencoratjat y també trahit pels homes se'n van cap a la pau de les altures, y les montanyes del lluny els hi obren els braços mostrántelshi el cami de la natura sempre feconda y sempre renovantse lliurement, a pesar de les tempestes, de les flamarades y dels trons que de tant en tant baixen del cel a pertorbarla.

Heusaquí la concepció de l'ilustre autor italià tal com jo l'he entesa. Crech inútil explicar l'argument qu'en linies generals ja crech haver explicat, com crech també haver fet ab lo dit son millor elogi. No obstant, afegiré alguns mots concretantme més al drama escénich. Sa millor qualitat está en els tipos, tots d'una veritat psicològica y una justesa de linies prodigiosa. Tots són tipos reals, trets de la vida sense carregarlos. Clergues y seglars estàn pintats ab una imparcialitat tal, que fa pensar ab llàstima en els nostres fanàtichs del camp roig y del camp negre. Y no són sols els personatges lo que'ns interessa tot seguit en l'obra d'en Butti, per sa veritat, sinó lo que fan, lo que diuen lo que'ls hi succeheix. Tot está saturat d'aquell element imprescindible en tota obra artistica, la bellesa de la vida, qu'es sempre la bellesa de la veritat.

Fiamme nell'ombra té alguns defectes: no se ré jo qui'ls hi negui. Sobre tot en el tercer acte, qu'es el més carregat dramàticament, potser per ésser massa carregat, hi trobo detalls de construcció bon xich inverosimils; però són detalls petits, detalls petits devant de la grandesa e intensitat dramàtica de l'obra, que indubtablement es de les que honoren el modern teatre italià, que compta ja ab tantes obres mestres.

De la execució correspón el lloch d'honor a la Mariani y a n'en Paladini. Ella, la Mariani, está en son element; la dóna passional encaixa perfectament en son temperament artistich; sens esforç, quasi bé sens estudi, ens fa la protagonista d'aquest drama. Ella el sent y el sent fondo, no té més que *deixarse anar*. Crits y plors, besos y rialles, tot li surt de l'ànima, ingenuament, intensament. En Paladini per la seva banda no's queda a mitj cami. Si bé no tan espontani com ella, la supera per sa meticulositat. L'estudi y la comprensió clara del tipo li permet detallarlo ab riquesa incomparable; sempre dintre del paper, sempre amo de si meteix,

se creix en les situacions dramàtiques, en les que s'imposa per l'amplitut de son gesto y per l'esclat y força de sa veu.

Els demés arrodoniren el quadro a la perfecció, distingintse especialment el que feya de galàn jove, quin nom sento no recordar.

—

Joujou es una comedia a lo Dumas fill, sense consistencia psicológica en sos personatges que mou l'autor a capritxo en una acció inverosímil; però la comedia està escrita ab garbo y desembràç. Aquesta volubilitat en els personatges y la lleugeresa ab que l'autor, en Henry Bernstein, combina la intriga, fa que la comedia, en conjunt, no'ns interessi. Lo qual no es obstacle pera que'ns distreguém agradosament ab algunes escenes dialogades ab un garbo y una facilitat ben remarcables, ab tot y abusar com abusava en Dumas de la paradoxa.

Bé es veritat que'ls actors de la companyia Mariani contribueixen a donarhi relleu. Res més deliciós, per exemple, que la relació que fa la Mariani (Joujou) de les seves aventures amoroses, que diu ella ab tota la malicia e intenció que l'ingeni de l'autor hi va posar. Lo meteix podria dir de la escena entre *Germana* y *Maurizio* (La Bragaglia y en Zampieri), y en fi, de la escena del tercer acte entre en Paladini y la Mariani, escena que no degenera en carrinclona gracies al trevall exquisit d'aquests dos actors.

En resúm, *Joujou*, es una comedia que's pot anar a veure un dia, sols un dia, pera fruhir ab el trevall dels actors, quan els actors ne saben com ne saben els de la companyia italiana.

—

De les demés obres que'ns ha donat la Mariani fins ara no'n tinch de parlar, puig de quasi bé totes he escrit en les planes de JOVENTUT les meves impressions sinceres. No obstant, vull enumerarles pera remarcar lo interessant que resulta aquesta serie de representacions.

Debutà la companyia ab *Dionisia*, pagant tribut a una especie de compromís que sembla hagin contret totes les companyíes italianes que'ns visiten. Es curiós el cas: totes elles comencen ab una obra carrinclona, convencional y antiquada. Quan el meteix Zacconi, l'actor més modern qu'he vist no sab estarsen de pagar aquesta mena de tribut! Ah, la *jettatura!*... Deixant això de banda, ens han donat *Zaza*, *L'Avversario*, *L'altro pericolo*, *La felicità in un cantuccio* y alguna altra, totes elles ben interessants.

Qué'n feya de temps que'ls aficionats no anavem al teatre ab tan de gust com ara! Perque a lo escullit del repertori, y a la fidelitat y galanura de les traduccions, quan de traduccions se tracta, s'hi uneix un quadro d'actors ben complert y ben dirigit.

La mà d'en Paladini, del director expert y de bon gust, s'hi veu sempre. La seva qualitat suprema com a actor de no descuydar cap detall pera lograr el major efecte de conjunt, li serveix també pera ensajar y dirigir la escena. Y aixi veyém que fins els actors que menys facultats posseheixen y que fan els més petits papers, ens apareixen (salvant petites excepcions) com actors ben discrets que no's distreuen may, com acostumen a fer els nostres, y que dominen els respectius papers.

En quant als altres, als primers actors (deixant de banda a la Mariani y el meteix Paladini, de qui ja he parlat molt y de qui tindré de parlar més encara), no són pas eminencies, y no obstant arriben a semblàrnosho gracies a la bona fe, convicció y desembràç ab que trevallen. Entre ells mereix especial menció en Zampieri, que ha guanyat molt desde l'última vegada que va venir; es a dir, ha perdut algún defecte o'ls ha perdut en part molt bona, resultant ara més flexible la seva representació y menys monòtona la dicció seva. Entre altres, va fer una escena de L*a felicità in un cantuccio* immillorablement. La Marinella Bragaglia, primeta, de rostre expressiu y dicció clara e intencionada; la Giannina Chiantoni, ingenua deliciosissima que resisti molt ayrosament, en aquell hermós paper de *L'altro pericolo*, la comparació que involuntariament tots feyem ab aquella altra joveneta que's deya Paoli y que tant ens va agradar fent aquest meteix paper; la caracteristica, que no sé còm se diu, y algún altre actor y actriu, entre altres el galàn jove que ja he citat parlant de *Fiamme nell'ombra*, que no desentonen del quadro verament escullit de la companyia Mariani.

EMILI TINTORER

CONCERTS LAMOUREUX

De Beethoven y Weber ençà, la orquestra es la expressió musical més complerta. La orquestra moderna no es altra cosa, com diu un escriptor musical francés, que un «instrument de múltiples registres y timbres variats». Ab la perfecció dels instruments musicals, la orquestra ha esdevingut un colossal conjunt, fusió harmònica de totes les veus instrumentals que s'acoblen entorn del quartet de corda. Sa riquesa d'expressió es maravellosa, sos matisos són infinits, ses sonoritats són espléndides. Y cal dedicar un recort als inventors y perfeccionadors dels intruments d'avuv dia, sense'ls quals Wagner y Strauss no'ns haurien pogut parlar el llenguatge maravellós de llurs orquestracions prodigioses. Els aymadors de la orquestra moderna devém, donchs, recordar ab reconeixença y admiració'ls noms de Cousineau, Nadermann, Erard, Gordon, Coche, Dorus,

Adolf Sax, Boehm, Denner, Horn, Müller, Buffet, Stoelzel, Bluhmel, Koelbel...

—

La orquestra Lamoureux de Paris, que la anterior setmana (dies 4, 5 y 6) ha donat tres concerts al teatre de Novetats, es un notabilissim exemple d'orquestra moderna, sens arribarne per'xò a l'ideal. La orquestra Lamoureux tè elements immillorables, instrumentistes de primer ordre: la fusta y sobre tot la corda, són per demunt de tots els elogis que poguèm ferne. Però'l metall, si no per culpa dels professors, per culpa dels instruments, ressona a voltes estrident y desagradable: en els *forts* y *fortissims* ens ha fet ohir algúns sòns aspres y escardats. Y el director Mr. Chevillard (gendre del gran Lamoureux), es un músich distingit, mes no es sobrer d'estil ni de nirvi. Se nota algunes vegades mancança de segell personal en ses interpretacions.

Fetes aquestes observacions (que fem colocantnos en un punt de vista ultra-exigent, com correspón a una entitat musical de tanta importancia y valor), devèm felicitarnos de la segona visita a Barcelona de la orquestra Lamoureux, que ha vingut a donarnos fondes impressions artistiques, a produhirnos grans conjunts de bellesa y correcció. La execució de *L'aprenent bruixot* y de la *Pastoral*, per exemple, les recordarèm com a perfectes y clàssiques.

—

El primer concert començà ab la obertura de *Els Mestres Cantayres*, portada ab temps justos y apropriats als temes. Se caracterisà la execució de la gran obertura de Wagner, per la brillantesa y la claretat. La corda, sobre tot, feu maravelles de dicció, els temes aparegueren nèts y destacats, els conjunts foren de grándiositat soperba. Les sonoritats produhides per la orquestra Lamoureux mereixen recordança per llur plenitut y robustesa.

La escola musical russa fou representada en el concert pel *Bosqueig sobre les estepes de l'Asia central*. Aquesta composició simfónica d'en Borodin es d'un orientalisme poètich y de bon gust: l'autor tracta d'evocar ab ella la monòtona placidesa de les solituts, la tristesa de les grans estepes. La melodia es de ritmes ben dolços, plens d'enervament y de lassitut. En Borodin assoleix son propòsit de donarnos la impressió dels horitzons llunyans, de les planuries immenses.

Tot lo qu'en el poema simfónich d'en Borodin es expressió y poesia, en *L'aprenent bruixot* del mestre francès Dukas es força y brillantesa. Es en Dukas un habilissim orquestrayre, que juga ab els instruments, manejantlos ab gran desinvoltura. Inspirantse en Dukas en una balada de Goethe, segueix pas a pas la marxa de la balada. Aixi veyèm l'aprenent bruixot, que aprofita l'ausencia del seu mestre pera conjurar a la escombra, manantli que vagi al riu y torni regalant aygua. Però l'aprenent es inexpert y l'aygua brolla a bots y barrals, la cambra se'n omple, y el pobre aprenent, esmaperdut, dèu la salvació a l'arribada del mestre. En Dukas ha descrit aquest assumpto perfectament, imitant (dins lo que permet la música) els salts de l'aygua, la creixença vertiginosa de la inondació. La orquestra Lamoureux interpretà *L'aprenent bruixot* insuperablement, guanyantse una ovació grandissima.

En la segona part s'executà la *Cinquena Simfonía* (en *do menor*) de Beethoven. Aquí la orquestra Lamoureux demostrà altra volta ses excelencies y sos mèrits. Diguè l'*allegro con brio* ab imponent majestat; l'*andante con moto* ab gran intensitat lirica; l'*allegro* ab ombrívola expressió en sa primera part, ab foch y brahó en la segona. La corda y la fusta feren prodigis; llàstima que'l metall (sobre tot els cornetins) per mancament de pastositat deslluhis un xich l'harmònich conjunt orquestral. En Chevillard y els professors de la orquestra foren ovacionats ab deliri.

En la terça part tingué lloch la execució de *Venusberg* (*Tannhäuser*), Wagner; *Allegretto scherzando* de la *Vuytena Simfonía*, Beethoven; *Mort y Transfiguració*, Ricart Strauss. Les obres de Wagner y de Strauss, conegudes abdues del públich barceloni, són: la primera una ampliació magnifica de la primera escena del drama *Tannhänser;* la segona una patètica historia, la lluyta de l'home contra la fatalitat que l'oprimeix, lluyta qual final es la redempció. En Ricart Strauss (en nostre concepte'l mès gran compositor contemporani), desenrotlla'l seu poema a la manera wagneriana (exteriorment), però ab genial independencia y originalitat en quant al fons: la *transfiguració*, segona part del poema, fa contrast per ses lluminoses y beates torrentades de goig immaterial, ab la lúgubre tristesa de la *mort* que la precedeix. La orquestra, tant en el poema de Ricart Strauss com en *Venusberg* del colós Wagner, inimitable per la bellesa del conjunt y la riquesa de detalls. (Es admirable la manera com digueren els violins el plany de les serenes, en *Venusberg*). Y el divi *Allegretto scherzando*, de Beethoven, fou dit ab una justesa, una elegancia y una gracia que'ns corprenguerem de debó, com poques vegades.

—

Ab *El Campament de Wallestein*, d'en Vicens D'Indy, començà'l segont concert Lamoureux. El poema musical d'en D'Indy (ja conegut a Barcelona) es inspirat pel poema dramàtich *Wallestein* de Schiller: pertany al genre descriptiu, y vol donar idea d'algunes escenes de campament. El músich se val d'una orquestració rica y moguda, trobant

alguns moments encertats, com l'arribada de Wallestein y el tumulte que l'acompanya. La orquestra interpretà'l poema d'en D'Indy ab gran justesa y expressió.

El *Concert pera instruments de corda*, de Händel, fou un triomf pera en Chevillard y els instrumentistes de la orquestra Lamoureux. No pot demanarse més bellesa en l'estil, més expressió, més compenetració entre'ls instruments que formen el quartet. El to dolç y a la vegada ple de la corda produhi un efecte delitós. El *Concert* fou aplaudidissim, repetintsen un fragment. Lo molt que val la corda de la orquestra Lamoureux quedà ben patentisat ab el *Concert* de Händel.

El *Prélude a l'après-midi d'un faune*, d'en Debussy, compositor francès a qui alguns critichs compatriotes seus han volgut presentar com una mena de geni, es una pàgina instrumental ben construhida, que revela a un compositor instruhit y de bon gust. L'autor produheix un ambient d'ensopiment, una atmósfera de sol y de xardor. La orquestració es plena y elegant. Molt bé la orquestra.

La *Sisena Simfonía* de Beethoven (segona part del concert) fou tocada pels músichs francesos ab tanta riquesa de matisos, ab una expressió tan pura, ab una bellesa de conjunt tan corprenedora, que l'efecte total y de detalls sorprengué fondament al públich.

En son aspecte intrinsech, la *Pastoral* es una obra perfecta. En la historia musical de Beethoven representa un moment de felicitat, de serenor de l'ànima. Als ombrivols accents de la *Cinquena Simfonía* succeheix la dolça tranquilitat d'un esperit serè, qui vaga pels camps, rebentne totes llurs pures y serenes impressions. Que gran ens apareix, baix el conjur màgich de Beethoven, el poder evocatiu de la música! La expressió musical s'ageganta, s'ensenyoreix de l'esperit; les notes que no poden donarnos les impressions concretes y precises de les paraules, ens parlen però un llenguatge intensament fondo, commovedor. El dolç y lluminós teixit de les harmonies beethovenianes ens dóna la essencia més poètica y refinada de les alegríes camperoles. May els poetes han arribat ab llurs versos a la expressió de les melodies de Beethoven. L'*Allegro ma non troppo* es d'una simplicitat maravellosa: ens produeix una serie de sensacions tranquiles, de visions transparents. L'*Andante* es el temps més hermós de la *Simfonía*. Deixém la paraula a l'Eduart Schuré: *Devant cette aparition* (la escena vora'l torrent) *s'enfle et déborde comme un fleuve de félicité le chant de l'âme humaine qui se marie au murmure de la source et au gazouillement des oiseaux. Cette mélodie se dégage de l'immense rêverie de la nature et s'y mêle en la dominant toujours, comme un désir qui s'apaise en lui-même. Comme elle plane, bienhereuse, au-dessus des soupirs énivrants des vents et des bois! Consciente, inextinguible, infinie, elle est l'essence éthérée des éléments, et l'âme humaine semble devenir l'âme de la nature.* Y el derrer temps de la *Pastoral* (la dança, la tempesta y el divi cant de reconeixença dels pastors) es d'inefable bellesa, de immensa expressió y poesia. Que justes ressonen devant dels prodigis de la *Pastoral*, els mots entusiastes de Berlioz: *Voilez-vous la face, pauvres grands poètes anciens, pauvres immortels; votre langage conventionnel, si pur, si harmonieux, ne saurait lutter contre l'art des sons. Vous êtes de glorieux vaincus, mais de vaincus!*

En la derrera part del concert interpretaren els musichs francesos la *Festa a la casa dels Capuletti*, de Berlioz; les *Remors del bosch*, de Wagner, y els *Preludis* de Liszt. Les tres composicions foren ben executades: les *Remors del bosch* valgueren al mestre Chevillard una ovació calorosa.

—

El terç y derrer concert de la orquestra Lamoureux fou també notable, si be dues de les obres executades no'ns produhiren l'efecte que'hauríem desitjat: aquestes obres són la divina *Setena Simfonía* de Beethoven y *L'Encís del Sant Divendres*, de Wagner. En la primera trobarem a mancarhi expressió, particularment en l'*allegretto;* en quant a *L'Encís del Sant Divendres*, molt ben executat pels músichs, aparegué despullat de la inefable unció mistica que l'omplena, y que'n fa un dels més purs y poètichs trevalls musicals que s'hagin pogut escriure.

En cambi en la romàntica y elegant obertura d'*Euryanthe*, de Weber; en la *Simfonía en sol menor*, de Mozart; en el fragment de la *Redempció* de César Franck (qual misticisme comparat ab el de *L'Encis del Sant Divendres* que'l seguia resulta feble y poch sentit), y en el *Preludi* del drama *Tristany e Isolda* y en el final del meteix drama, la orquestra Lamoureux obtinguè conjunts plens y harmònichs, realisantse degudament el trevall de compenetració entre les diverses families d'instruments.

La *Mort d'Isolda*, sobre tot, produhi enlluhernador efecte, no tan sols per la esmerada dicció de la corda, sinó també per la plenitut y justesa dels *fortissimi*, per les suaus gradacions del *crescendo*, y a més pel foch y l'ànima que'ls musichs posaren en sa execució. Aquesta pàgina musical, la expressió més gran que may hagi pogut trobarse de la joya de morir, fou coronada d'una ovació immensa.

Aixi han acabat els concerts Lamoureux, que, malgrat alguns defectes qu'havèm assenyalat, han sigut pera'ls bons filarmònichs barcelonins una dèu de pures e intenses emocions musicals, malhauradament ja estroncada.

GERONI ZANNÉ

CANT DE PRIMAVERA

Cantèm! El cel es blau,
y un frisament suau
s'esmuny sobre la terra encatifada.
Cantèm! El raig del sol,
l'alegre ventijol,
de besades d'amor l'han arruixada.

Els somnis de la nit
varen inflar son pit
y humitejar sos llabis tremolosos.
L'oreig la ve a breçar,
la llum la ve a besar
y floreix en colors fantasiosos.

Sos pits han esclatat,
l'espay han embaumat
y han esbandit arreu la gran florida
Sos llabis mustigats
pels de l'hivern gelats,
ja's baden y somriuen a la vida.

Per sobre'l camp verdós,
per dintre'l bosch frondós,
s'arrocega un halé de primavera,
un baf calent d'amor,
un panteig de xardor
que la terra desvetlla y regenera.

Les flors van encensant
el pinatar gegant
ample y serè com una nau desclosa,
que d'onades de llum
y núvols de perfúm
assadolla sa volta harmoniosa.

Refilen ells aucells
pels esbullats cabells
de l'alegra boscuria verdejanta,
qu'en melodiós cantar
dels vents y de la mar
modula la monòtona complanta.

Per l'espay infinit
vibra un estrany brugit,
un devassall xisclayre d'harmonía,
un cant de juventut,
un himne de salut
prenyat d'ayre y de llum y d'alegría.

Y tot canta y tot riu
y tot frueix y viu
al esclat de la terra engelosida,
y ressona amplament
pel lluminós ambient
la simfonía eterna de la vida.

Cantèm! El cel es blau!
Una corrent suau
sota ma pell s'esmuny voluptuosa;
mon cor sento glatir,
ma sang sento bullir
al clam de la natura xardorosa!

Jo aniré al bosch joliu!
Vagant per l'ombradiu,
de ses frescors ma testa s'assadolla.
De flayre m'ompliré,
de vent m'arruixaré
y me revolcaré per l'herba molla.

Jo m'ajauré pels blats
y fruhirèm plegats
sommiant els petons de les roselles,
esperant ab fervor
que s'obrin a l'amor
com els llabis vermells de les donzelles.

JOAN VERGÉS Y BARRIS

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Antoni Careta y Vidal.—NARRACIONS ESTRANYES.—*Barcelona.—Ilustració Catalana.—1905.*

L'autor d'aquest nou llibre no es pas un escriptor novell; les lletres catalanes li deuen molts apreciables trevalls, no sols literaris, sinó ademés de filologia, y el seu *Diccionari de Barbrismes*, tot y reclamant un complement, no deixa d'ésser un llibre de gran utilitat pera'ls qui, escrivint en catalá, volen fer quelcòm més que reproduhir el llenguatge que molts catalans malparlém.

Emperò'l senyor Careta, lluny de produhirse ab les pretensions a que alguns ab menys rahó qu'ell se creurien ab dret, se'ns ofereix, al contrari, ab una modestia verament extremada, al capsar el llibre ab una dedicatoria en la qual l'autor declara que les narracions que'ns dóna *naixen mortes al baf del nostre sigle...* Res hi fa! Les *Narracions estranyes* presenten remarcables qualitats que res necessiten de les formes novissimes ab que alguns autors moderns s'apoderen de l'atenció y a voltes del sistema nirviós dels lectors.

¡Oydà!, *L'ull acusador*, *La embaixada de la mort*, són els tituls de les tres noveletes que formen el volúm de les *Narracions estranyes*. En totes tres l'element imaginatiu sembla pendrehi una gran importancia destinada a despertar l'interés en el lector pera conèixer el *denouement*, el qual ve sempre a temps pera donar una explicació satisfactoria a tot lo que d'inversemblant s'hi era introduhit. Potser trobariem alguna relació entre la manera de fer del senyor Careta en el llibre de que tractém y aquelles extraordinaries ficcions que feren l'anomenada de l'Edgard Poe.

Lo extraordinari hi té sa intervenció en *¡Oydà!* d'una manera destrament portada. La transició resta inadvertida pera'l qui llegeix, y quan després se dóna compte de que's tracta d'un somni, l'encis ja s'ha produhit y la narració acaba dintre d'un ordre d'idees natural y lògich.

En *L'ull acusador* una enginyosa ficció basada en un suposat descobriment de la ciencia fisiològica, y en *La embaixada de la mort* una broma de vehinat, constitueixen el fons de les narracions, les quals se llegeixen ab interés ben sostingut.

Com a novelador, en Careta y Vidal mani-

festa en aquest llibre una qualitat remarcable: la naturalitat. Res de rebuscaments encaminats a produhir sensació. Els episodis se succeeixen d'una manera lògica, sense incidents ociosos que distreguin de l'assumpto principal. El llenguatge participa d'aquesta meteixa naturalitat, es correctissim sens ésser arcaich, polit y elegant sense que resulti pera res premiós ni amanerat. Y en quant a lo que l'autor sembla haver volgut prevenir al començar, no sabèm còm pèndrensho, nosaltres que tenim per criteri allò de que *a bon seny no hi val engany*. Certament el llibre del senyor Careta ha estat concebut dintre una moralitat estricta com obra destinada a ésser llegida per tothòm, y no mostra enlloch cap propòsit per part de l'autor, de rompre motllos; això no pot ésser un desmèrit, ans al contrari, donchs del defecte en que algunes vegades incorren els qui escriuen *ad usum delphini* (o sia de lo que'ls castellans califiquen de *ñoñería*) n'està tan lluny l'autor de les *Narracions estranyes*, que creyèm poder recomanar son llibre als mès despreocupats, segurs de que allà hont com en el cas present hi ha sinceritat, hi ha també bellesa.

—

R. Suriñach Senties. — Esbossos. — *Sitjes, 1904*.

En Suriñach ja es conegut. En Suriñach ha publicat de poch un llibre, *Gent*, del qual la critica n'ha parlat ab encomi. En Suriñach ha obtingut premis en els Jochs Florals... ¿Serà per tot això plegat, perque'l talent d'en Suriñach Senties es ja cosa acceptada y reconeguda, que'l llibre d'*Esbossos* suara publicat, després d'una penosa elaboració editorial en la que l'autor no hi tè res que veure, ens sembla millor de lo que realment sia?

Es en efecte'l susdit llibre un aplech dels primers trevalls de l'autor, de quan l'autor no era encara'l Suriñach reconegut y acceptat d'avuy. ¿Serà que l'èxit pot tenir y tè tal volta efecte retroactiu fentnos judicar mès favorablement l'obra anterior, la qu'en altre temps passà potser inapercebuda?

Això'ns hem preguntat interiorment a mesura que anavem llegint els *Esbossos*. Hem volgut desconfiar de nosaltres meteixos tement que l'èxit actual d'en Suriñach obrès per sugestió sobre nosaltres... ¿Es que realment s'hi veuen en els primers articles de l'autor de *Gent* les qualitats qu'en les obres de mès volada ha manifestat y li han estat reconegudes després?

Sí! cal dirho sinceramente: els *Esbossos* no són l'obra insignificant d'una personalitat insignificant condempnada a insignificancia perpetua. Hi ha quelcòm; hi ha sentiment, hi ha observació, hi ha un temperament d'artista; són els primers passos d'un autor que promet... y fa.

El llibre dels *Esbossos* d'en Suriñach Senties es, donchs, un fruyt d'*arrière-saison*. Ve a les nostres mans quan ja, mès exigents ab l'autor, podriem trobar deficients ses obres primeres. Y no obstant y això, el llibre s'aguanta bè, se fa llegir, y s'hi troben totes aquelles belles qualitats qu'hem senyalades.

—

Les célébrités d'aujourd'hui. — François de Curel *par Roger Le Brun. — París. — E. Sansot y Cie., 1905*.

Hem rebut el quadern n.º 2 de la serie de biografies de literats francesos que publiquen els editors E. Sansot & Cie.

En la biografia que tenim devant dels ulls s'estudia la personalitat del dramaturg F. de Curel, el discutit autor de *Les Fossiles*, *La Figurante*, *La Nouvelle Idole*, *La fille sauvage*, obres totes que l'autor ha anat donant al *Théâtre Libre* de M. Antoine, a París, y que la crítica ha judicat molt apassionadament, segons se veu en alguns fragments que's reprodueixen en el llibret, el qual contè aixi meteix un frontispici ab el retrat d'en Curel y una bibliografia de totes ses obres.

R. Miquel y Planas

REVISTA DE REVISTES

Nuestro Tiempo (Madrd). Entre altres trevalls publica, en son número corresponent al passat març, un article firmat per *Palmerín*, sobre *El problema nacional austriaco*. En ell l'autor fa notar la dificultat que pera estudiar dit problema ètnicament y políticament s'ofereix: el gran obstacle de la barreja de races, puig en tot l'imperi apenes se troben una ciutat ni una provincia ètnicament homogenies. Diu l'articulista que desde mitjats del sigle XIX el tradicional imperi austriach no existeix, y sols veyèm sa ombra projectada per sa historia, y els síntomes d'una inevitable descomposició. Afirma que ni els polachs, ni els magiars, ni els txechs podràn mantindres independents, isolats entre Alemanya, Russia, Italia y els Estats balcànichs, perque llur posició geogràfica es perillosa. Aixi es que ni els convè la complerta independencia, ni la disolució total de l'imperi que ab sa protecció'ls tè avuy dia en un estat quasi independent. L'autor, com se deixa entendre, no es pas un nacionalista a ultrança. Sembla creure com Napoleón que Bohemia es el centre estratègich d'Europa y el pas obligat de Berlin al Mediterrani y a l'Orient. No hi ha dubte que l'estat d'agitació en que's troben els pobles que avuy depenen de l'imperi austriach es un esquer de cobdicies pera'ls grans Estats europeus; no hi ha dubte que'l problema austriach pot acabar ab la pau d'Europa; mes també es cert que aqueixa pau, que no's basa en la tranquilitat sinó en la por, desapareixerà bell punt se ve-

gin amenaçats els grans Estats representants, més que de la pau, de l'absorció y la injusticia.

Mercure de France (Paris.) Publica un bonich estudi sobre *La Langue des Grecs*, firper Demetrius Asteriotis, qui fa notar que, certament, el filhelenisme ha devingut una moda francesa, basada en un sentimentalisme no motivat per les desventures del poble grech, sinó pel culte que tot aspirant a la cultura sembla deure a l'Antiguitat.

En la *Revista de la Quinzena*, hi ha gran aplech de notes politiques y artistiques de tot arreu, com de costùm. En Remy de Gourmont, ocupantse de la posició actual dels russos, escriu unes notes fondament pessimistes, dolentse de la situació en que França's troba y que sa aliança (cada cop més fluixa) ab Russia ha vingut a empitjorar. Preocupat pel *perill groch*, escriu:

> El pacifisme es un estat d'esperit contra'l qual no hi caben objeccions filosòfiques. Tothòm desitja la pau, com tothòm desitja'l bon temps. Ni el bon temps ni la pau se troben baix la direcció de nostra voluntat. ¿Quí més pacífich y més pacifista que'l tsar, que l'organisador de la conferencia de La Haya? Sos delegats s'hi acoblaren ab els del Mikado...

La Renaissance Latine (Paris.) Són molt importants els trevalls *La nouvelle jeunesse universitaire allemande*, d'Alfred Moulet, *La politique et les partis en Angleterre*, de Albert Métin, y *Le maître d'école*, de Marcel Mielvaque, en el que's demostren, ab trets psicològichs encertadissims, les penalitats dels mestres y llur insuficiencia pera la ensenyança de les modernes generacions, tan plenes d'intelectuals desequilibrats.

Prouvençó! (Avinyo). Aquesta revista felibrenca publica en son número del 7 de l'actual una traducció provençal feta per en Juli Contencin de l'article de nostre company Pompeius Gener *Recorts y esperances*, publicat el 12 de janer passat en aquestes planes. També publica una cançó de l'alemany Nietzsche, traduhida per en Mistral. Es notable, entre'ls demés trevalls, el d'en Pere Devoluy titulat *Lòu secret*, en el que l'autor se dol de que la educació nacional dels felibres no sia ben dirigida, y de que la retòrica parisenca contribueixi a reblar la cadena jacobina-jesuitica que priva d'anar lliurement a fruhir les veritats de la *Santo Estelo*, com també de que hi hagi encara, després de la Revelació de Font Segunya, felibres que són *rojos* y d'altres que són *blanchs*, sense que la lliçó dels irlandesos ni dels catalans els hagi servit de res. Té rahó en Pere Devoluy, però ell no sab que també aqui als catalanistes més purs han vingut a contaminarlos, o a probarho al menys ab llurs vicis politichs, molts catalanistes dubtosos. L'article d'en Devoluy suposa molta videncia y elevació poética en l'autor.

La Revue Provinciale (Tolosa). A propòsit del debat sobre la República y la Descentralisació que's suscità ab motiu de l'article publicat fa un any y mitj per M. Paul Boncour en *La Renaissance Latine*, M. Marc Frayssinet ha fet insertar en *La Revue Provinciale* un article titulat *Un nouveau débat sur la Republique et la Descentralisation*, insistint en la conveniencia de precisar els termes del problema descentralisador y d'indicar la posició actual dels diversos partits politichs, com sembla haverho fet M. Charles Bellet, en un llibre que acaba de publicar. Es indubtable que a l'altra part de Pireneus la qüestió autonomista encara hi es embrionaria, ja que tanta importancia donen als accidents politichs propris dels *Estats* més que dels pobles.

Le Courrier Européen (Paris). En son penultim número publicà, baix el titul de *La Descentralisation en France*, un erudit article firmat per Mr. Alfreet Naquet *(ancien senateur, et ancien député)*, en el que s'estudien d'una manera detallada y conscient les diverses formes qu'en el terreno social y politich pot adoptar l'autonomisme. Es un treball digne d'encomi per molts conceptes.

Hojas Selectas (Barcelona). El número 40 d'aquesta important revista es amenissim, figuranthi trevalls tan curiosos com *La cuenca del Nalón*, riu asturià que atravessa paratges espléndits, *De Nueva York á Venezuela*, interessants notes de viatge, etc.; y assumptos d'actualitat, com *Los días solemnes en que llora la Iglesia* y *La guerra en el Extremo Oriente*. Els gravats són nombrosos y tirats ab la pulcritut caracteristica de la casa Salvat, que tan bon gust demostra editant aquesta revista.

Revista Ibèrica de Ex-Libris (Barcelona). S'ha publicat el número I de l'any segón de aquesta notable revista. Resulta aquest número tan artistich com els anteriors, abundanthi les reproduccions de curiosos ex-libris antichs y moderns. El text es també força interessant, y el tiratge, degut a n'en Giró, primorós a tot serho.

Forma (Barcelona). Hem rebut els dos últims números del primer volùm d'aquesta important revista d'art. En ells s'hi reprodueixen d'una manera exquisida obres de Cases, Vilomara, Pidelaserra, Cabanyes, Lhardy, Jiménez Aranda, Gosé, Cidón, Sardà, Feliu, Baroja, Cardona, Tamburini, Gili Roig, Gual, Barrau, Romero Pabón, Reynés, Sorolla, Llimona, y antigues joyes de l'art degudes a Alonso Cano, el Greco, Watteau, Felip de Borgoña, Becerra, etc. El text es interessant com de costùm. El primer volùm de *Forma* fa honor a les arts gràfiques catalanes: esperém que'ls successius no desmereixin.

Arquitectura y Construcción (Barcelona). En el derrer número qu'hem rebut s'hi lle-

geix la conclusió d'un interessant trevall de José Ramón Mélida sobre *La arquitectura miceniana en Iberia* y *La Acrópolis de Tarragona*. Va ilustrat ab profusió de gravats reproduhint diversos troços de les muralles de Tarragona ab llurs basaments micenians e ibérichs. Lo restant del número, dedicat a arquitectura moderna, es també remarcable.

Butlletí del «Centre Excursionista de Catalunya» (Barcelona). Publica la continuació del trevall d'en Joseph Armangué *Trascant per l'Alt Bergadà y per la serralada del Mitjorn;* altre trevall d'en Francesch Carreras y Candi sobre *La planta de Burriach*, etc. Al primer de dits trevalls acompanyen boniques ilustracions gràfiques.

Occitania (Barcelona-Tolosa). Publica en lloch preferent un article encomiàstich de l'ilustre occità en Joseph Brunet y Bellet, fent l'apologia del caràcter y de les obres d'aqueix compatrici tan sabi com inconegut de la gent de lletres de nostra terra, que tant diuen preocuparse de les glories patries y tan poca importancia solen concedir a les més verdaderes. D'això's dol l'articulista, en Joseph Aladern, qui, pera donar idea dels mérits de l'ilustre Benet, publica una llista complerta de les seves obres, constituhides per un gran aplech de trevalls d'investigació històrica y cientifica qual simple enumeració ja proba'ls molts coneixements y l'alt nivell intelectual de l'autor. Els demés trevalls de *Occitania* són en sa majoria literaris y originals de catalans d'ençà y enllà del Pirineu. Se llegeixen ab gust.

Són també dignes d'esment pels trevalls que publiquen en llurs derrers números les revistes *Euskalduna* (Bilbao), *Alhambra* (Granada), *La Lectura* (Madrid), *Ruthenische Revue* (Viena), *Revue Franco-Italienne et du Monde Latine* (Nàpols), *L'Européen* (Paris), *Revue de Provence* (Provença), *Revista Social*, *Catalunya*, *Catalunya Artística*, *Ilustració Catalana* y *El Poble Català* (Barcelona)

LLUÍS VIA

NOVES

Llegim en la secció de llibres rebuts de *El Diluvio*, edició de la tarda del 8 d'abril:

La dama alegra, por J. Puig y Ferrater.—Los que padecen la monomanía catalanista, los que solo piensan en exaltar sobre todos los pueblos este cacho de tierra española por la suprema razón de que han nacido en ella, no tienen más que hojear las producciones literarias que van saliendo á luz de algún tiempo á esta parte para desencantarse, contemplando al ídolo, no en las brumas de su fantasía, sino en el reflejo que nos ofrecen de él los modernos escritores de nuestra misma tierra.

Nada más repulsivo y abyecto que la inmensa mayoría de los tipos que campean en dichas composiciones, tomados indudablemente de la realidad. El asunto de casi todos los cuadros, la característica de sus personajes, es casi siempre la avaricia, el odio en el hogar doméstico, el cálculo del tanto por ciento en sus más degradantes formas. No parecía que pudiera soñarse algo más bajo, pero todavía lo ha encontrado el señor Puig y Ferrater.

La dama alegra es una prostituta bajo el manto de esposa y madre de familia; un hogar abierto á todas las concupiscencias, como la mancebía; la hembra sin pudor ni vergüenza en el corazón mismo de la buena sociedad. En ninguna literatura es posible encontrar un tipo tan corrompido ni rebajado, en quien no llega á surgir el menor destello de sentimiento en la brutalidad constante de su pasión. No, el escritor no lo ha inventado; un objeto tan monstruoso sólo puede ser hijo de la realidad.

¡Y esta realidad que produce tales aberraciones, sin avergonzarse de ellas ni rechazarlas, es lo que cantan nuestros poetas y pretenden exaltar sobre los cuernos de la luna nuestros catalanistas, haciendo de ello una especie de religión!

Mírenla, mírenla en estos espejos los adoradores incondicionales de la patria catalana, y, si bien no está enfocada en ellos por completo, habrán de confesar que hay empresas más nobles que el hacer la eterna apoteosis de esta región.

No's poden dir més bestieses ni calumnies en menys paraules. El senyor que això ha escrit (que per les traces déu ésser català, perque'ls catalans són d'esperit tan superior que fins quan se posen a fer el burro ho fan millor que'ls fills de cap altre poble) no sols té molt poch coneixement de les literatures, sinó també de lo que ha passat no fa gayre entre nosaltres.

De moment, entenèm que'l senyor Puig y Ferreter no's proposa ab sa obra enlayrar la figura de la Dama, sinó molt al contrari. Però suposant que fos aixi, y acceptant que'ls *revolucionarios* de *El Diluvio*, se'n escruixissin com castes y pudoroses monges, ¿d'hónt s'ha de deduhir que'ls tipos que descriu un autor han d'ésser necessariament del seu pais? ¿Era anglés Otelo? ¿Ho era'l princep Hamlet? ¿Era francés l'Axel d'en Villiers de L'Isle Adam? ¿Era català l'Hércul de *L'Atlàntida*? No li anomenèm més pobles, senyor *acastilat*, perque no'ls trobaria al mapa.

Després, ¿d'hónt ha tret que'ls catalanistes tractin de posar *este cacho de tierra* per sobre dels altres *cachos* del món? ¿Y d'hónt que hagin sigut ells els qui alabaren aquella obra? ¿No foren per ventura'ls *castilas* y *acastilats* els qui la posaren pels núvols? Repassi lo que d'ella'n digué aquella eminencia que fa de burot... literari a ratos *guanyats* exercint la critica en *El Diluvio*. Repassi lo que'n digué *La Esquella*, y lo que'n digué *La Publicidad*, y lo que *La Vanguardia* y *Las Noticias*, y llavors podrà parlar sense guanyarse'l titul de sabataces.

Es molt curiós el fenomen que reprodueixen a cada dos per tres els *castilas* de la colonia de Barcelona. Quan els catalanistes combatém als nostres *sabis* y *filosops* de per riure (que tant els plauen a n'ells), alesho-

res ens diuen petits, envejosos, miserables, etcètera, etc. Però poch després ens presenten com a *chauvinistes enragés*, y són capaços de dir que alabèm tot lo que's fa a casa nostra, encara que fossin coses que per sa poca importancia sols ens fessin riure.

Respecte a lo que'l sabataces de *El Diluvio* diu, referent a la prostituta filla de la realitat a Catalunya, no podèm contestar ab la ploma, perque aqueixes ruindats sols deuen contestarse ab el *mànech*, y nosaltres creyèm que ab certa mena de gent el millor tracte es el despreci. No obstant, una exclamació'ns acut als llabis:

—*Ojo*, que ve en Llopis!!—

—

El passat dilluns, dia 10, se compliren tres anys de la mort del doctor Robert, metge eminent, catedràtich exemplar y noble defensor de la causa de Catalunya. JOVENTUT s'associa als actes de bona recordança que ab tal motiu s'han dedicat y's dediquen a aquell bon català.

—

El dia 2 del corrent l'« Orfeó Canigó » donà en el Casino de Sans un triat concert, baix la direcció de son mestre senyor Piqué, cooperanthi les professores senyoretes Puig y Xanxo y el professor senyor Plantada. L'« Orfeó »'s distingí en gran manera en son vast repertori de cançons populars catalanes, especialment en *El Pardal*, *Montanyes de Canigó*, *Sant Ramón* y *L'Emigrant*, que foren molt aplaudides, com també *Els Segadors*, ab els que's posà fi a la vetllada entre grans manifestacions d'entusiasme.

—

El diumenge tingué lloch la festa inaugural de la «Unió Autonomista de Gracia», que presidí don Raymond d'Abadal en representació de la «Lliga Regionalista» de Barcelona. Feren us de la paraula'ls senyors Esclassans, Mortllor, Pallès y Abadal, que foren molt aplaudits per la gran gentada que ocupava per complert el teatre Principal de Gracia, abundanthi les representacions de diverses entitats autonomistes de Catalunya.

—

En l'article sobre *Les noveles d'en Pin y Soler*, publicat en nostre derrer número, s'hi llegeix:

«...aquella bondadosa tia Pona, la futura y tràgica Niobe...»

devent llegirse:

«...aquella bondadosa tia Pona, qual figura tant relleu pren en l'última novela de l'autor devant de Lupe Salvat, la futura y tràgica Niobe...»

Consignèm la omissió pera evitar mal-entesos als lectors que no coneguessin dites obres.

—

Segons llegim, el federal senyor Tona, a qui més d'una volta haviem alabat en aquestes planes, ha qualificat de reaccionari, burgès, clerical y antilliberal el moviment autonomista de Catalunya.

Caràm, caràm quins descobriments de fer el senyor Tona! Per aquest camí els uns, y els altres pel camí de la «catalanisació d'Espanya», descobreixen o atrapen qu'es un gust actes de diputat y de regidor...

Y nosaltres, autonomistes y ultra-lliberals com som, cada dia atrapèm més autonomistes de secà y més lliberals de pega.

—

L'exministre d'Instrucció Pública, senyor Lacierva, dèu repetir a hores d'ara amargament aquells versos del poeta:

> Las torres que desprecio al aire fueron
> á su gran pesadumbre se rindieron.

Que'l senyor Lacierva era tan feixuch com les torres *de marras*, ho proba'l soroll de la seva cayguda.

Ja diu el ditxo que *qui's fica en canalla... malament ne surt*. En Lacierva va voler fer un punt d'home ab els estudiants, y els estudiants se l'han rifat. Són els deixebles els qui han donat el *suspenso* al mestre.

Ens en alegrèm, perque'ls estudiants, per beneyts que sien, ara tenien rahó.

També'ns en alegrèm perque al declararse *en vaga* no sols han pujat a les barbes d'en Lacierva, sinó a les de tot el govern y especialment als bigotis d'en Villaverde, el mata-criatures, el terror dels escolars, que havia jurat no cedir en aquesta qüestió...

Oh principi d'autoritat! La quitxalla pot més ab tu que tots el homes grans y que tots els partits... Si tornés en Cánovas, matava a n'en Villaverde!

Bé es cert que hi ha uns altres *principis* y un'altra *autoritat* més alta, qu'es lo que s'ha tractat de salvar.

No hem d'oblidar que'l rey havia d'anar a Valencia, y que convenia apagar les espurnes d'ara pera que no's convertissin en foguera que pogués arribar a lo més alt de la volta d'aquet ruinós edifici nomenat Espanya...

—

Hem rebut el *Sermó de la Conquista de Mallorca*, predicat el dia 31 de desembre proppassat en la festa celebrada a la Seu mallorquina, a despeses de l'Ajuntament de Palma, per mossèn Antoni M.ª Alcover, vicari general de la Diòcesis. Es una obra erudita ensemps que piadosa, y que fa honor al senyor Alcover tant per lo ben rahonada com pels sentiments patriòtichs y l'esperit d'investigació que suposa en l'autor. Aquest *Sermó* ofereix la particularitat d'haver sigut predicat en mallorqui en aquella Seu de Mallorca hont desde 1773 no s'hi havia predicat en altre idioma qu'en el castellà, llevat del sermó que de consuetut ha vingut fentse en mallorqui cada any el Divendres Sant de matinada.

Al final del fascicle en que aquest *Sermó* va imprès hi ha una taula demostrativa de que la major part dels *llinatges* mallorquins són *noms de pobles o comarques* de Catalunya.

Es d'agrahir el nou servey fet per mossèn Alcover a la causa de Catalunya ab aquest *Sermó*, y es digne de llohança l'Ajuntament de Palma per haverlo costejat.

—

Altres publicacions rebudes:

De balcó a balcó, diàleg còmich en vers, original de Salvador Bonavia: hi abunden els acudits còmichs. Preu 1 ral.

També hem rebut el cartell anunciador del primer concurs d'esculptures models originals, que ha organisat la casa «Ars Nova» d'Olot, oferint quatre premis en metàlich, consistents en 300 pessetes. El plasso d'admissió de les obres acabarà'l dia 25 del proxim maig. En la impossibilitat d' insertar totes les condicions d'aquest concurs, advertim als que hi vulguin pendre part, que dirigintse a la casa «Ars Nova» d'Olot, obtindràn tots els detalls necessaris. En dit concurs sols hi podràn pendre part opositors de la edat de 15 a 20 anys.

ARTS INDUSTRIALS.

En el carrer del Cuch de Sant Pere de l'antiga Barcelona; en aquell barri típich, payral de la menestralía que poch a poch va desapareixent disfresantse ab llampants aristocràtichs de *doublé* o anant a engroixir les rengles dels pobres vergonyants; en aquella via, clàssica y modesta, establí l'any 1794 una botiga de farmacia'l difunt Doctor en Rafel Vallès y Vallhonrat. Tres generacion s'han succehit d'ençà d'aquella data, y totes elles, fermes y sens desmay, han fet perdurar a despit del temps y de les circumstancies l'antiga farmacia, regentantla ab amor, experimentat saber y conciencia franca.

L'actual proprietari de l'esmentat establiment, nostre bon amich y colaborador de JOVENTUT el sabi apotecari en Rafel Vallès y Roderich, aymant de tot lo que significa avenç en l'acepció més ampla de la paraula, ha portat a cap la reforma de la vella farmacia, cuydant ab *amore* y coneixements ben sòlits que les obres no esborressin el segell de l'avior en cap dels típichs detalls que la integren. Ab aquest respecte, el senyor Vallès y Roderich ha lograt reformar sense destruhir, deixant intactes les belleses tipiques y al meteix temps introduhint grans millores que posen l'establiment al nivell de lo qu'en aquest genre ha vist per l'estranger durant sos freqüens viatges.

La reforma realisada en la clàssica botiga del senyor Vallès y Roderich era de difícil solució en son principi, pera que resultés d'acort ab les exigencies artístiques y constructivas, y al propri temps pera que no fugís de la idea preconcebuda harmònicament per la fina percepció estètica y utilitaria de nostre benvolgut amich. Mes aquest tingué l'acert d'escullir, pera director de les obres, a l'inteligent arquitecte n'Andreu Audet y Puig, artista de reconeguts mèrits, qui, compenetrat maravellosament ab la idea del proprietari, sens altre esforç que la contribució de son bon zel y activitat indiscutible, ha projectat, dirigit y termenat les obres en el curt plasso de dos anys. En la tasca de l'arquitecte hi han cooperat distingits artistes catalans, corrent la construcció a càrrech de l'expert contractista y delicat poeta en Jaume Terrí.

El despatx s'ha engrandit, convertintse en una sala de planta rectangular de 8 per 10 metres, cridant poderosament l'atenció'l sòl de la meteixa, recobert d'un delicadissim mosaich de factura romana, de tons molt simpàtichs y ab dibuixos simbòlichs inspirats en la nombrosa flora medicinal. Cobreix la sala una ayrosa y atrevida volta per aresta, que casa perfectament ab l'estil gòtich de tota la botiga. A primera vista l'espectador no sab si admirar més la fantasía del senyor Audet escampada per terra, o la traça del constructor senyor Terrí impresa en la volta que s'enlayra suau y arrodonida.

Els prestatges de freixa (fusta predilecta del proprietari) repartits en els paraments de la botiga, contenen una colecció de pots antichs, de porcellana groch marfil ab dibuixos y rètols blau cobalt de to brillantissim. S'ha aumentat el nombre de recipients per exigencies de la química moderna, tenint en compte l'estil dels vells y empleyant pera 'ls rètols lletres gòtiques tipo Canibell.

A un costat y altre del despatx s'han habilitat dues dependencies de 6 per 6 metres, destinades a sala de conversa y biblioteca la una, y a laboratori general l'altra. La rebotiga, planta de 4 per 6 metres, està destinada a sala de trevalls diaris, dipòsit de preparats químichs, etc., etc. En la biblioteca criden l'atenció dues vitrines encastades en els angles Nort, que tanquen dues trompes, o millor dit: en la de la esquerra s'hi veu una trompa de metall negrós, y en l'altra un bust del general Espartero. No vam poder desxifrar la rahó de la presencia d'aytals elements decoratius, donchs el senyor Vallès y Roderich va respondre ab certa reserva a algunes insinuacions que varem ferli.

El conjunt ofereix un cop de vista harmònich que sorprèn y captiva alhora, podentse calificar la nova instalació de veritable joya artística. Un amich nostre, mentres se realisaven les obres de reforma, li deya al senyor Vallès y Roderich:

—La farmacia de vostè serà sens dubte la més hermosa de Barcelona Llàstima que no la tingui en un bon carrer de la part nova: lluhiría molt més y li donaría de segur millors rendiments.

—Aquí a casa's fa tot químicament pur, y a conciencia—li contestà'l Doctor,—y la gent paga de les medicines son just preu. En altres farmacies, pera encarir les substancies, han de fer píldores de color d'or, y ja sab, amich meu, que jo no'n sé de daurar les píldores; o si no que ho diguin els lector de JOVENTUT. Pera mi la farina sempre es farina: tant es que'n fassin pa com hosties!...—

La inauguració de la farmacia Vallès y Roderich reformada, que tingué lloch el diumenge prop-passat, va ésser un aconteixement Gran nombre de literats, artistes y homes de ciencia, galantment invitats pel sabi Doctor, se congregaren en el Cuch de Sant Pere pera fruhir les belleses del nou establiment, regnant perfecta harmonía en el transcurs de la vetllada, que revestí un caràcter purament intim y de veritable germanor.

Pera cloure dignament tan agradívola festa, els convidats, avans de passar a regalarse ab el suculent *lunch* que gentilment tenía preparat la familia Vallès, pregaren a la simpàtica Carmeta, la pubilleta de la casa, que'ls executés alguna de les cançons de la terra que com a veritable mestra sab cantar, a lo que accedí essent ab justicia ovacionada.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

Any VI - Núm. 271 Barcelona, 20 d'Abril, 1905

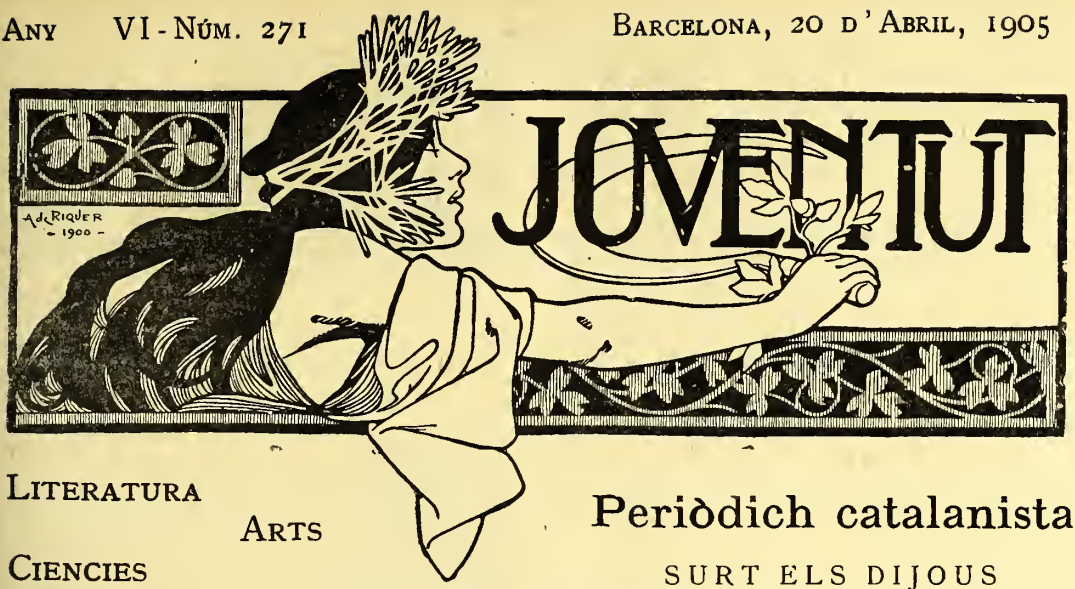

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Resurrecció, per Victor Català.—Finlandeses: La Bandera de Finlandia, per J. Aho, traducció de Benet R Barrios.—Tolerancial, per Salvador Gibert —Les promeses del Senyor, per Miquel Barberà.—Teatres, per Emili Tintorer.—Febles, per Pere B. Tarragó.—Renovació (acabament), per Joan Valenti y Feliu.—De tardor, per Trinitat Catasús y Catasús.—El progrés y l'art, per Gabriel Vinyas.—Notes bibliogràfiques, per Arnau Martínez y Seriñà.—Prometatge, per Joan Trias y Fàbregas.—Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Victor Català.—Plech 46.
DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 10.

RESURRECCIÓ

Al trot de son corcer de coll inflat, de rems poderosos y cúa de plomall, torna a venir Sant Jordi, el ferm y gràcil cavaller, armat de totes armes, soperbament plantat sobre la sella y de cara al perill, ab la brava ardidesa cavalleresca dels hèroes mitjevals. Per demunt de son cap s'amunteguen a lo Durer els núvols prenyats d'amenaces tempestoses, y allà al seu devant el monstre apocaliptich enarca'l llom escatós y gruny sordament, revirant els ulls lluciferins qu'escampen a l'entorn llampechs verdosos, com si també en la terra hi esclatés una tempesta.

Y Sant Jordi avença, la mirada tranquila y la cimera al vent, obsés per son gran propòsit y dut per son destí miraclós: Sant Jordi avença serenament, sense fressa ni temença, mes ab la seguretat de que ha sonat l'hora inevitable.

No voldria haver de matar, perque té cor de sant, mes sab que de la *mort* ne surt la *vida*, y que cal que totes les coses morin a son temps y que la deformitat xorca y sobrera sia llevada de la terra a l'impuls del propòsit armònich y purificador. Y la lluyta preludia.

El monstre s'encongeix y replega sobre sí meteix, acoblant ses forces pera l'atach; el corcer amorra'l cap sobre l'ample pitral y enravena les potes, sentint el vent xiular en sa orella com un enardidor clari de guerra, y els esperons de son mestre y senyor batejarli els flanchs ab la primera sang. Dalt del cel els núvols malcarats frunzen les celles y s'encastellen uns sobre'ls altres pera no perdre detall de la brega, y en tot el món sembla passar una llarga esgarrifança engoixosa. Y en tant el Sant Cavaller somriu ab la tranquila y venturosa mitja rialla de la fe... Y la lluyta esclata.

El monstre ha reculat llençant un ahuch formidable que fa trontollar la terra, y el corcer s'encabrida rampinant en l'ayre ab ses potes forçudes, y engallardint sobre sa esquena al brau guerrejador qu'espolça la cimera escabellada y arbora en la destra terriblement son eyna. Ja boten l'un vers l'altre, ja s'abrahonen, ja's capdellen, ja's retorcen y avencen y reculen agarbonats, deixant tot el

terrer clapejat de vermell. Llampeguen les escates y els ormeigs, bramulen les goles y querrisquegen les dents escabotantse, y els núvols astorats llencen exclamacions de tronades que percuteixen per l'espay. Desobte'l cavaller enlayra més coratjós son ferro que té fretura de ferir, y aviantlo com un immens fibló, el llença contra'l cos de l'enemich, l'enasta per la meytat, el passa de banda a banda, y, torcentse sobre la sella, el deixa clavat de llom al sòl. El monstre's reblinca espantosament, llençant un llarch bruhel d'agonia, y's colltorç defallint, escupint sang y bromera. Ha pagat son deute als destins implacables, y els espays riuen y els cors xisclen de joya...

En aquell punt el sol, sorprès del terratrèmol, arramba d'una grapada a banda y banda'ls núvols y surt a veure què. El noble cavaller queda vestit de resplendors que sacren sa victoria portentosa... La llegenda de la deslliurança té son hèroe!

Gloriós, gloriós, gloriós Sant Jordi llibertador! *Ave!*

La recordança santa passa cada any pels cervells afogats, deixanthi una ampla estela lluminosa y fent glatir els cors enfebrats d'esperances; y cada any, a l'halenada del somni patriòtich, totes les roses de l'ideal se baden y el món enter sembla florir per'aromar de nous aromes la vella llegenda heroica.

Y, com maravellosa profecia, esdevé un jorn en que s'ajunten y confonen dintre un meteix espay de temps dos simbolismes vitals: Sant Jordi y la Resurrecció. Poètich nie ral de novells somnis y revifades esperances!

VICTOR CATALÁ

FINLANDESES (1)

LA BANDERA DE FINLANDIA

Soumen lippu

BANDERA de Finlandia blanca y blava, ja no oneges en el pal; en les festes patriòtiques ja no'ns dónes la benvinguda. Nuu el pal s'aixeca, y els cordons, fluixos, debateguen sens repòs als desitjos del vent...

Fou la ratxa sobtada de l'odi qui se'n portà la bandera blava y blanca; fou l'oratge de la enveja qui la deslligà.

Mes avuy, senyeres flotants y gallarets onejants, ¿de qué'ns servirien?

Encara que no gosèm desplegarles, elles onegen, tant meteix; encara que'ns hagin privat de mirarles, nosaltres les veyèm. Avans quasi no les veyem; indiferents passavem devant d'elles... Ara brillen ben lluny, brillen perque no hi són.

A voltes, entremitj de les fulles y de les flors, gayrebé passaven desapercebudes: ara en els llochs de festa, entre tots els ornaments són lo únich en que'ns fixèm; ara totes les mirades fiten els pals nuus, y ara es quan les veyèm voleyar, ara les veyèm que pengen y que onegen com jamay, avans, les haviem vistes. Dalt de les teulades de totes les cases ens apar veure banderes; y en veyèm al cim del pins y al brancatge dels bedolls. Y en lo alt de tot màstil, onejant triomfalment, nosaltres les veyèm perque VOLEM vèureles.

Se pensaven que'ns havien pres les nostres banderes per sempre més; creyen que

(1) Ab aquest títul hem traduhit y anirèm publicant una serie de quadrets deguts a n'en Juhani Aho, jove novelista que ab gran sentiment poètich, fina observació y correcte estil ha descrit els aconteixements polítichs de sa infortunada patria, mereixent que se'l consideri com el primer dels artistes conreuadors d'una lleugua tan agradable com rica.—B. R. B.

no les reveuriem may més, que oblidariem els nostres colors nacionals consolantnos ab els dels altres!...

Y no saben que un núvol d'estiu, blanch, lliscant pel cel blau, es nostra bandera; qu'en un dia clar, un toçal cobert de neu y el firmament servintli de fons, són nostres colors que resplendeixen; que la vela d'una barca brillant ben lluny per sobre les ones, es nostra bandera aixecada...

¿Privaràn ells al núvol blanch de lliscar pel cel, a la neu de mostrarnos sa puresa o als nostres mil llachs de servar per sempre llur color blau fosch? ¿Podràn obligar al cel a que cambihi de color, ni fer que'ls munts de neu blanca's tornin grisos? ¿Arribaràn a impedir que'l sol envihi sos raigs sobre les veles de nostres barques?

Llurs mans ¿ podràn arrebaçar també aquestes banderes?

J. Aho.

Traducció de Benet R. Barrios.

TOLERANCIA!

La raça d'aquell còmich dolent que quan preveya l'escàndol del públich per sa mala execució cridava *¡Viva Fernando VII*, ab lo que lograva un aplauso segur, no s'ha extingit pas. Y lo qu'es pitjor, ha deixat llevor a Catalunya, ahont si bé no's crida «visca Ferràn seté» perque aquesta estupidesa ab corona fa molts anys que fa malves, en cambi s'ha trobat un *morrió* com el d'en Sagasta que... no'n parlèm de l'admirable efecte que produeix.

Hem inventat el mot *tolerancia*, y fillets, d'ençà que tots ens hem matriculat en l'assignatura dels tolerants, ja podèm fer comedia més malament qu'en Diaz de Mendoza, qu'en retrayent el mot, aplauso segur. Y que no hi ha *tu tia*, la *tolerancia* es una cosa tan allargadiça, que per trobarhi comparació hem de cercar la *Pomada Pancho* o la *Panacea Universal*.

Mal comparat, ve a ésser una mena de *immunitat parlamentaria* que als catalanistes aygualits els hi ha vingut *de perilla* pera fer lo que millor convingui a llurs interessos particulars.

El mot es hermós, tan hermós com aquella frase d'en Ricard de la Vega *¡Que ties madre!* però a força de repetirlo a tòrt y a dret, de concepte hermós que serveix de fre a les passions, se converteix en irrisoria aberració, que si no fa riure de fàstich fa plorar de rabia.

Y heusaqui que som *tolerants*, *molt tolerants*, tant, que a força d'ésserho esdevenim *indiferents* y tant se'ns endona, per exemple, que un *federal* que de bracet ab la «Lliga» ha predicat durant molt temps el despreci a lo circumstancial, de sobte anatematisi al Nacionalisme tatxantlo de burgès y clerical, y no'ns fa riure de fàstich ni plorar de rabia qu'en un acte ahont el tal *federal* vol colzejarse ab nacionalistes, y ahont els que ho són de debò fan públich son disgust complint llur OBLIGACIÓ, surti un senyor que, per no deixar surar la protesta, invoqui... *allò*, el *morrió*, la *tolerancia*.

¿Tolerancia? Devegades les maneres de obrar d'un home no's poden classificar sinó de dues maneres: u obra bé u obra malament. Y a qui obra malament ¿se l'ha de tolerar? May! Si aixi fos, cambièm el mot, no diguèm *tolerancia*, diguèm *feblesa*, *inconsciencia*, lo que vulguin, però may ens valguèm d'un mot que, si vol dir respecte als altres, no vol dir de cap manera insensibilitat per l'insult inferit a la patria o per l'insult personal, ni molt menys recer dels qui senten desitj de seure al Concell de Cent o al Parlament d'Espanya.

Despreciula la paraula *tolerancia* quan serveixi de *tapa-bruts* als que cambien com de camisa de pensament. No en un acte, en cent, en tots els que hi prengui part un negat dels que fan servir de *Celestina* aytal paraula, anemhi, anemhi, si, a fer notar nostra protesta, nostre desitj de que s'acabi d'un cop per sempre més aquesta època de *frases*, pera fer pas a l'única època que pot portarnos al triomf: l'època dels fets.

Salvador Gibert

LES PROMESES DEL SENYOR

Les recordo com si les vegés encara. N'hi havia d'altes y de baixes, de primes y de groses, però totes se semblaven ab llurs rostres esblaymats, llur cara pàlida de mirada grisa y llurs mans esllanguides...

Al poble tothòm les coneixia per « les mistiques», y eren tantes, que formaven tot un gremi, car a n'elles sempre se les veya juntes. Els dies de festa al matí anaven totes a missa primera, y després a l'ofici, y a la tarda al rosari. No hi feyen pas falta; pobres d'elles que hi haguessin mancat, que'l senyor rector desde la trona, tot fent la plàtica evangèlica, n'hauria fet esment. Elles havien de servir d'espill de bones costums en aquell poble, y aixi com totes les altres moces eren uns caps de pardalets que no feyen més que perseguir als xicots y's passaven totes les tardes dels diumenges al sarau o voltant per la rodalia barrejades ab ells; elles, aixi que havien dinat, ja's dalien pera ésser les primeres de fer cap a la esglesia, a la funció de la tarda, a passar el sant rosari.

Y anaven entrant, ara una, ara un'altra, y's colocaven quiscuna en el seu lloch en els banquets de sota meteix de la trona que tothòm respectava, fins les criatures; may se va atrevir ningú a regatejàrleshi el dret d'ocupar aquells banchs a les joves beates del poble, promeses del Senyor.

Que bé s'hi estaven alli les noyes tendres y esblaymades! Hi estaven millor que a casa seva. Sempre eren les primeres d'entrar y les derreres de sortir, y si les volieu veure contentes era qüestió d'anarhi aquells dies que'l senyor rector perllongava la funció ab qualque cosa de més a més, per exemple una cançó d'aquelles mitj religioses y mitj patriòtiques... «*Oh patria infortunada*» o el «*Santo Dios de los ejércitos*»... Aleshores era de veure còm s'hi entusiasmaven les mistiques. A voltes llurs veus arribaven a ofegar les febles notes de l'*armonium*. Aquells dies si que'n sortien satisfetes de la esglesia, y tot era fer comentaris y mostrarse queixoses del procedir de les altres moces que's deixaven temptar pel mal esperit y no's movien d'aquell diantre de sarauot despreciant les pràctiques d'esglesia que tant aconhorten.

Al sortir del rosari, quan ja començava a fer força dia, era massa aviat pera recullirse a ses respectives cases y solien fer una passejada cap a baix a la carretera dels plàtanos, donant la volta per la estació y pujant pel carrer del Moli, car entre tant el sol ja se'n hauria anat a la posta.

Y, tot parlant de les seves coses, que sempre solien ésser les meteixes, coses d'esglesia, de capellans y de monges, de sants y de santes, caminant, caminant, feyen son romiatge quietes, misterioses, contestant als saludos discretament, pegant lleugeres e ignocentes llambregades a les colles de jovent, observant de gayrell a les parelles que passaven pel seu costat distretes...

Ja'l sentien elles també'l desitj d'aturarse a parlar ab els joves y bromejar una estona, donchs no es pas cap pecat el riure sense fer mal a ningú; emperò no se sentien ab prou coratge pera sostenir una conversa esmaltada ab acudits y amoretes que portessin la fresca rialla als llabis. Elles se'n feyen creus de lo que devien dir aquelles parelles quan veyen que no paraven un sol instant, esqueixantse de riure y garlant per les butxaques.

Y per això quan els joves o les altres moces les hi plantaven cara, elles abaixaven els ulls, y si insistien mirántseles, fins arribaven a sofocarse; y anaven fent el seu camí calmoses, capficades, tristes.

Cada diumenge feyen lo meteix, fins que arribava'l mes de maig, el mes de les flors, y aleshores era un veritable tràfech el que tenien. Vinga fer ramellets pera la Verge, y ensenyar versos a les «Filletes de Maria», y apendre cançons y santes y salves, que devien cantar a dalt al chor acompanyades ab *armonium* pel senyor rector. Se n'abstreyen tant de la vida profana del poble, qu'en tota aquella mesada no les preocupava ni la més lleugera caboria.

Y que cofoyes se'ls miraven els poms de flors que havien dut a la Mare de Deu. Alli, en les grades de l'altar major, apretades en els artistichs gerros de fayans, si n'hi havia de dalies y roses, clavells y xiringuilla, en quines coroles s'hi reflectien les lluminaries que feyen els ciris escampats arreú, perpellejant llurs flamesl...

Mes la diada qu'elles esperaven ab ver dalit era la de Corpus. Molts dies avans ja es-

taven tirant projectes y demanant concell a tothòm, y el poble no's feya pas sórt a la crida y prenia part activa en aquella manifestació religiosa.

Particularment els mistichs del poble, «els castes» com els hi deyen, se posaven a les seves ordres en tot y per tot. Donava goig de veure còm trescaven complint comandes y trametent encàrrechs, en Badoret, un jove que no havia pogut continuar els estudis de capellà perque no tenia prou talent per'apendre les llatinades; l'Estevet, únich fill de ca'l pubill de Gomis, que'l seu ideal hauría sigut cantar missa y el pobre xicot s'havia vist impossibilitat de seguir la carrera perque era manco; y fins el Miqueló, un jove secardi, d'una familia pobra, que no havia tingut medis. Tots trevallaven, joyosos y adalerats pera enllestir els altars avans que arribés l'hora de sortir la professó.

Era qüestió de veure còm se barrejaven aquell dia, sense donarsen vergonya, les promeses del Senyor ab els mistichs y fins ab altres xicots del poble.

Molt avans de sortir de missa'ls escolanets ab les creus, que duhen la devantera de la professó, ja tot estava preparat. A les vores dels carrers, arrambats a les cases, els rengles de brancatge de freixes, que tanta animació donaven a la festa; tot ben guarnit, atapahit de ramatge; a terra ja començava a haverhi un devassall de flors, ginesta, violetes y roses que feyen catifa; a dalt, a les finestres y balconades, tot provehit de paners y paneretes curulls de paperets de diferents colors; a distancies proporcionades, els altars ja estaven aixecats y ben guarnits ab cintes y flors y tota mena d'adornos de paciencia, que sols aquell jorn veyen la llum; y arreu la maynada esvalotant ab crits, pets de pistons y engegament de cohets borratxos; fins que sortia la professó y allavors tothòm se redossava, imposantse'l silenci. Allavors venia la pluja de flors y de papers de coloraynes; y quan arribava'l talem aixoplugant la custodia, la pluja's feya més espessa, convertintse en un diluvi que tot ho invadia.

Aquella professó la organisaven les joves mistiques del poble; elles tot ho dirigien y per tot se ficaven; eren l'ànima de la festa y posaven tant d'empenyo en el lluhiment d'aquella esplèndida diada, que fins els més retrets sortien de la seva indiferencia, y vells y joves presenciaven ab goig la solemnial cerimonia. El Rey de cels y terra's passejava triomfant per tot el poble, que aquell jorn feya tot lo que podia pera honorarlo com a tal.

Y passava la professó, y finia la diada del Corpus, y tornava tot al seu estat normal, y les joves beates romanien altra volta en el més aclaparador ensopiment; y tornaven a sentir desitjos que procuraven ofegar, quedantse altra vegada capficades, conciroses, tristes. Però, a mida que passaven els mesos y els anys, les mistiques anaven fugint del poble. Ara una's feya monja de clausura, més tart un'altra professava pera germana de la caritat; quina's feya de la Ensenyança, quina de Sant Vicens de Paul... fins que d'aquell estol de promeses del Senyor no'n quedà més que una; y aquesta, que tal vegada més que les altres sentia ferm desitj y vera devoció pera servir a Deu fòra de les miseries de la societat y en la solitut del claustre, aquesta's vegé impossibilitada de realisar el somni daurat de tota sa vida: filla d'una familia pobrissima, y malaltiça com era, no la volgueren en cap convent.

—Ja's posarà millor; quan estigui bé de salut, aleshores—li contestaven a totes les ordres ahont solicitava entrar.

Y com que may acabava de restablirse y, enlloch de servir, necessitava ésser servida, la pobra no pogué arribar a ésser esposa del Senyor. Lluny de les seves amigues de l'ànima, lluny de les seves companyes de sempre, s'anava decandint per moments, plena de tristors y d'anyorances.

Y el poble, el poble també les anyorava a les mistiques, car, d'allavors ençà, al passeig s'hi trobava a mancar aquella nota seriosa, l'estol de noyes de maneres senzilles y cares esblaymades. Les professons no eren tan lluhides, el mes de Maria era més ensopit, y a la esglesia a tota hora s'hi notava un buyt que ningú gosava omplenar: els banchs de sota la trona restaven desocupats, hi mancava l'estol de promeses del Senyor, hi mancaven les mistiques, que no tenien qui les substituhis.

MIQUEL BARBERÁ

TEATRES

I TRE ANABATTISTI. — LA CRISI. — LULU.

Tan amichs eren y tan inseparables els tres companys en sa joventut, que se'ls coneixia ab el nom de «els tres anabaptistes». Després cada hu se'n anà pel seu cantó. Han passat anys, y un jorn se retroben inopinadament pera enredar la troca ja bon xich embullada del matrimoni d'un d'ells. Tots tres han conservat el bon humor, la lleugeresa de caràcter y l'atolondrament de sos bons temps de solteria, ensemps que la bona amistat que's professaven. Tota l'acció graciosament embullada de la comedia descansa en aquestos tres tipos—intervenintnhi, no obstant, molts d'altres, marits y mullers, gent de curia y del gran món, tots de vida lleugera, que giravoltant entorn de l'adulteri d'uns y altres y dels projectes de divorci tantost acariciats tantost rebutjats, donen lloch a situacions còmiques originalissimes y ben trobades que fan esclafir el riure.

Y encara'l mèrit primer dels autors, Mrs. A. Brisson y J. Berr de Turrique, no es el de saber ésser originals en assumpto ja tan gastat y en la prodigiosa imaginació de que fan gala en els quatre llarchs actes de la nova comedia, que se sostè sempre interessant: el principal mèrit consisteix en el diàleg inimitable per sa vivesa, per sa intenció, per sa finura. Tot ell es un teixit de paradoxes fàcils, picants y enginyoses que mitj en broma mitj en serio'ns serveixen els autors pera fernos riure, no sense deixar traslluhir un fons de filosofia lleugera y grans dosis de sàtira fina, sobre institucions, personatges y costums modernes que'ls autors deuen conéixer prou bé.

La comedia se sostè sempre en aquest terreny de frivolitat, sense degenerar en carrincloneries ni caure en grans inverosimilituts: lo qual contribueix a mantenir desperta la curiositat dels espectadors, que, tot rihent, capeixen el fons d'humanitat que amaga l'obra.

El nombrós públich qu'era a l'Eldorado la nit de la estrena rigué constantment y de bona fe. Es el millor triomf pera'ls autors que sols aquest fi's proposen. Bé es veritat que l'éxit se degué en part molt bona als actors, que feren un trevall còmich exquisit. En Paladini no hi sortia, però la seva mà de director s'endevinava: per això'l cito en primer lloch. El segón correspón de dret a n'Artur Folconi, que feu el seu paper ab gracia inimitable, sostenintse sempre en aquell to tan dificil de sostenir, to de comedia, de comedia lleugera que reclama molta vivesa, molta flexibilitat y *molt contrast* sens ésser may groller. En Falconi té qualitats immillorables pera'l genre; diu y actúa ab una naturalitat prodigiosa y posseeix gran varietat de recursos còmichs sense que'l seu trevall deixi d'ésser un sol moment fi y distingit. No's quedaren molt enrera'ls demés. Tots ells, que són molts — y perque són molts no'ls citaré, — rivalisaren per'arrodonir el quadro. Seguritat, intenció, gracia, vivesa, afollament... qué sé jo... tot, donant vida y animació a la escena, omplenantla y dominant al públich.

Quina llàstima que no hi vagin a apendre a fer riure'ls nostres actors xabacans de *aquende* y de *allende* l'Ebre! Y quina llàstima que'ls nostres autors còmichs, també de *aquende* y de *allende*, no hi vagin a escoltarla la comedia dels senyors Brisson y Berr de Turrique, per'avergonyirse de les seves grolleries y dels seus *xistes* carrinclons!

—

Nicoletta no es pas una dòna vulgar: es una dòna extraordinaria. Essent sa mare encara viva, pera ella ha sigut sempre com morta; el seu pare la descuydà y una seva tia, que li feu de mare, tampoch se preocupà gayre d'ella. El cor de *Nicoletta* es aixut de sentiment; s'assecà essent encara poncella, y la joveneta s'educà lliurement, *americanament*. Tant, que sense que materialment se li pugui dir o probar que de soltera perdés l'honor, la seva reputació no es gens envejable. Ella muntava a cavall sola y deixava enrera, al galop vertiginós, a altres genets que pel cami trobava; ella feu un dia en globo una ascensió sola ab un capità d'enginyers — escàndol públich y privat com digueren males llengües: públich al moment de pujar y baixar del globo, privat mentres foren en l'espay — y ella anà un altre dia a bofetejar en ple café a un senyor que havia parlat mal de la seva mare. En fi, ella's casà ab Pietro Donnati per simpatia sola, no per amor. Per simpatia y per conveniencia. Ademés d'això, es franca, no ment may tractantse dels seus sentiments, y tractantse d'altres coses ment lo menys que pot mentir essent dòna. Es també orgullosa, no admet que la tolerin ni que li perdonin res de lo qu'ella hagi pogut fer — y això sols ho diu en moments d'exaltació—no comprén per qué la dòna té d'ésser de pitjor condició que l'home sentint com sent els meteixos impulsos o passions o desitjos al tractar de satisferlos. Mes clar: no comprén per qué poden tenir els homes necessitat de l'*amor* de varies dònes, y la dòna s'ha d'acontentar ab l'*amor* d'un home sol. Es una dòna extraordinaria *Nicoletta*.

Tot això y altres coses per l'estil ens ho explica ella meteixa; es a dir, ho explica a un germà del seu marit, coronel retirat que arriba del Congo després de quatre anys d'ausencia, que sols la coneixia per referencies — males referencies — y que's queda de pedra al sentir tot això. Perque ell l'estima molt al seu germà, y el seu germà ¡oh, el

seu germà es un tipo també excepcional! El seu germà *Pietro Donnati*. El seu germà, bo en el fons — qui no n'es de bo en el fons! — no es un home, es una bestia, enamorada follament, apassionada bestialment de *Nicoletta*; es un boch ridicul. Es el tipo millor de la obra. He dit qu'era un tipo excepcional, però això no vol dir que no n'hi hagi molts d'homes aixi. Casats o no casats, de bochs d'aquests, sensualment idiotes que una passió degrada y embruteix fins a lo inconcebible, n'hi ha molts al món. Jo sols podria dir un parell de dotzenes de noms, y no conech a gayre gent jo. N'hi ha molts que fan o farien coses pitjors que les que fa Pietro Donnati.

En pochs mots ho diré lo que fa, explicant el drama. El coronel descobreix que *Nicoletta* té un amant, el desafia y quasi bé's descobreix tot, perque'l marit ho endevina y demana explicacions. A la fi, si no enganyarlo, després de varis incidents logren deixarlo en el dubte. Però *Nicoletta* reacciona, no vol mentir, no vol ésser tolerada ni perdonada; ho diu tot: Ha passat una crisis tremenda; son marit a qui *vuol molto bene*, la embafava ab son amor excessiu, y ella necessitava distreures: per això va tenir un amant, sense deixar d'estimarlo al seu marit. Però ara tot s'ha acabat. Ella sent que no l'enganyarà més, sobre tot sabent lo que sab. Y lo que sab es lo següent: que'l seu marit ho sospitava tot això, que quasi bé ho sabia y que ho haguera pogut comprobar; y no ho feya, ¿saben per què no ho feya? No ho feya per por, per por de descobrir la veritat y per por — oh vergonya immensa! — de que un cop descoberta la seva dòna l'abanbonés, la seva dòna no acceptés el perdó... si ell la perdonava, que ho faria; en una paraula, que del descobriment ne vingués lo irreparable, que la seva dòna'l rebutgés, que no volgués més petons, més abraçades, més ..... amor, que li negués tot, fins les engrunes. Oh, miseria y petitesa dels *bochs humans!*

Heusaqui el drama *La crisi* d'en Marco Praga. El final s'endevina. Un cop els personatges s'han dit tot això, el marit perdona y *Nicoletta*, passada la crisis, sembla disposta a cambiar de vida y ¿qui sab? potser a donar cabuda en son cor aixut a alguna particula de sentiment.

Un amich meu va dirme que a Italia aquest drama havia sigut més ben acullit per la critica que pel públich, encara que la acullida fou bona per part de tothòm. Aqui s'ha repetit el fenomen. Nostres intelectuals aplaudiren: el gran públich se mostrà fret. La explicació del cas es molt senzilla. En qüestions d'adulteri el gran públich té tres o quatre clixés fets, sobre tot pera'l desenllaç. Fòra d'aquests clixés, *el drama es inverosímil*. No hi fa res que sia més humà, més real, més copia de la vida. El teatre es el teatre, y pera ells no hi ha més vida que la vida tradicional del teatre. Una mort de qualsevol dels personatges hauria satisfet al gran públich. En Praga'ns ha estalviat una mort més en el teatre. Tingemli en compte.

Però deixèm al gran públich. Els intelectuals troben el drama atrevit. Si ells m'ho permeten, jo no li trobaré tant. L'únich atreviment que hi ha en *La crisi* d'en Praga consisteix en presentar el tipo del marit en tota sa repugnant realitat, y en el perdó final. Aquest tipo es una obra mestra de *pintura psicològica*, y aquest final es digne d'un home que vol ésser modern, es a dir, que no accepta motllos. Però, en lo demés, en Marco Praga demostra tenir molta por. Pera fernos empassar, millor dit, pera fer empassar al gran públich el tipo d'ell y el final de l'obra, falseja y desdibuixa'ls demés personatges, especialment el de *Nicoletta*, construeix el drama ab forces convencionalismes y les contradiccions en que aquells cauen són nombroses. Els tipos de la dòna y del coronel són falsos a tot serho. En Praga no s'ha atrevit—pera concretarme a un sol—a presentarnos el tipo d'ella ben antipàtich, ben crudel, ben pervers, en una paraula, un tipo franch y ferm enfront d'un altre tipo també franch y ferm. Enlloch d'això ha presentat un tipo de dòna confós, tan simpàtich y tan bo com li ha sigut possible. Y encara ha fet més—y això'l títul meteix de l'obra, *La crisi*, ho indica—ha volgut fernos creure que aquella dòna s'haurà redimit, haurà cambiat de naturalesa, ovirantse al caure'l teló una nova vida pera'ls protagonistes: una vida d'amor pur y senzill, una vida de pau idílica. Y de tot això jo'n dich concessions fetes al públich, males arts pera fer rosegar un òs dur, mistificacions impropries d'un artista de nom. No, la *Nicoletta* y el *Pietro* del primer acte no poden ni deuen cambiar: són y seràn sempre d'una peça, pera ells no hi ha crisis que valguin.

No puch insistir, demostrantho pam a pam tot això. Per altra part, no ho crech necessari. L'espectador més senzill el nota tot seguit el contrast que, en quant a veritat y fermesa de trets, hi ha entre'l tipo d'ell y el d'ella. L'espectador menys maliciós segurament s'explicarà ab mi la rahó d'aquest contrast ab una sola paraula: *Por;* por del públich, del gran públich.

De totes maneres, *La crisi* es un drama remarcable a pesar de lo dit y d'altres defectes de construcció ben sensibles en un autor que sembla vulgui passar per despreocupat. Ja ho he dit y ho repeteixo: la sola presentació del tipo d'ell absol·ta l'autor de molts pecats.

Com sempre, en aquesta classe d'obres la Mariani domina la escena; fins el trevall d'en Paladini resulta enfosquit. El quadro en què hi intervenen ademés en Zampieri, la Braga-

glia y un altre actor, secundari resultà ben distret. No obstant, contra la seva costúm, en el primer acte tots els actors vacilaven; fins hi va haver un moment en que, a pesar dels crits de l'apuntador—que regularment may se sent—la Mariani y en Paladini s'atropellaren parlant alhora. Bé es veritat que això no'ls hi acostuma a passar als actors d'aquesta companyia.

—

Lulú es una joveneta guapa, llesta y mentidera: mentidera per vici quasi bé sempre, per malicia alguns cops. Es un d'aquells sers irreflexius, com tants n'hi ha—especialment entre les dònes—que per mandra de pensar diuen sempre lo que primer se'ls acut, oblidantho tot seguit; lo qual fa que visquin en perpetua contradicció ab sí meteixos y sien la desesperació constant de les persones que tracten ab ells. Ademés d'això, *Lulú* es *coqueta*, despreocupada y enamoradiça. Filla d'uns botiguers ganduls que viuen o voldrien viure a costes d'ella, de moral ampla y poca vergonya, la noya ha fet sempre son capritxo. Aixi, no té res d'estrany qu'en el primer acte la trobém fent de ballarina, amistançada ab un senyor rich, que la manté ab cert luxo. Un capritxo de *Lulú* per un jovenet de la primera volada fa que renyexi ab el *pagano*, a conseqüencia de lo qual la trobém en el segón acte a casa dels pares botiguers, ahont se distréu ab un altre jove que ha conegut, no sense continuar ses relacions ab el primer, que n'està enamorat bojament. Tan bé ho sab fer, que aquest, a pesar dels pares y a pesar de tot lo que sab, s'hi casa. S'hi casa pera matarla poch després d'un tret de revòlver, al enterarse de que Lulú l'enganya ab un altre de fet, com l'enganyà de paraula al ferli creure—y aquest fou el motiu que'l decidí a casarshi—que portava en ses entranyes un fillet d'ell.

Tal es l'argument de la comedia d'en Bertolazzi, quins dos primers actes ofereixen detalls magníficament observats, y quin diàleg es viu y graciós. Tots els tipos, especialment els de la protagonista y els seus pares, estàn apuntats de mà de mestre, y encara que l'autor no sembla tenir altres pretensions que fer riure, s'ha de reconéixer que'ls quadros de costums presentats són copia exacta de la realitat. Bromejant, també sab fer un xich de filosofia en Bertolazzi. Llàstima que'l tercer acte degeneri en drama carrincló, que desentona dels quadros tan finament còmichs dels actes precedents.

La Mariani, en Paladini, la Barach, en Zampieri y els que interpretaren la comedia feren un trevall exquisit, sobresortint la primera per la riquesa de detalls ab que adornà el tipo de la lleugera y maliciosa Lulú.

—

Ab *La Dama de les Camelies* pera benefici de la Mariani, y *Magda*, s'ha despedit la companyia. Ens han donat una temporada curta, però interessant. Els aficionats hem quedat contents. Ells, els actors, y l'empresari, també deuen estarne, puig el publich—fa bo de poderlo alabar algún cop al públich—ha correspost ab sa assiduitat y ab sos aplaudiments.

A rivederci dunque.

—

No sóch a temps pera parlar del drama d'en Guimerà *Sol, solet*, que ab gran èxit s'estrenà dilluns pasat a Romea.

Ne parlaré la setmana entrant.

EMILI TINTORER

FEBLES

Llegint el número corresponent al passat mes de març del periòdich *¡Salud y Fuerza!*, que acaba de sofrir una denuncia, m'entero ab forces detalls del moviment universal de *procreación consciente y limitada* qu'efectúen, o desitgen efectuar, els elements anarquistes pera lograr la solució del problema social, o, com diuen ells, la emancipació del proletariat. D'aquesta manera (sempre segons ells) s'acabarà la classe dels explotats y, per conseqüencia, no tindrà rahó d'ésser la tasca dels explotadors.

La *teoría* no es nova, mes per lo pueril fa riure, encara que ab pena. Bé, senyors avençats. Ja hem descobert que'l camí de l'avenç y del progrés es aquell que porta a la desaparició dels febles, y feble es quasi tota la raça humana; ja sabém que molts y molts han de declararse vençuts esborrantse ells meteixos de l'acció social y eliminantse del camp de la lluyta, qu'es vida; ja sabém que pera engendrar s'han de possehir condicions fisiques suficientes pera garantir la robustesa de l'individuu que ha de venir...

Segons aqueixos senyors, està establintse una federació internacional composta d'elements que patrocinen aquest criteri, y que creuen arribar a l'ideal mitjançant la barreja de races. Mes el sol fet de cercar aytal barreja de cop y volta, a través de totes les fronteres, ja demostra'ls graus de mentalitat d'aqueixos senyors, que, com tots els revolucionaris baratos, abracen molt y estrenyen poch.

Hi ha en cada raça, com en cada individuu, no sols un gran amor a la vida, sinó a la propria *personalitat*, al propri modo d'èsser; y aquesta lley no la destrueixen les excepcions ni tampoch la hipòtesis de qu'existeixin sers humans que hagin nascut ab voluntat apropriada pera menarse per si sols al suicidi.

També hi aspirèm nosaltres a lo que vosaltres aspirèu, senyors *federats;* però qui com nosaltres creu en l'home y creu en la vida, no somnia en apelar a absurds sistemes de mort. Aqueix estat ideal de la humanitat en que tots somnièm, sols nosaltres, els nacionalistes, podèm ferlo assequible, perque caminèm per bons viaranys per'arribarhi, al revès de vosaltres, qu'heu agafat sempre'ls pitjors. No es dihent mal del patriotisme racional, del que's basa en lleys cientifiques y naturals, com el realisarèu el vostre somni; no hi arribarèu may a una vida feliç, ampla y sana si sols veyèu la mort com a medi únich; no teniu dret a aspirar a jorns de llibertat si abandonèu la lluyta. Sóu, com deya un distingit escriptor, l'última onada de la invasió religiosa y fanàtica, qu'en sa evolució, tot inondant a la humanitat, cambia d'aspectes. Aqueixa inondació cega haurà de recular devant de nostres fronteres, que no són pas barreres migrades, no, sinó que són les lleys inapelables de la naturalesa, que tot ho regulen y encaminen. Anar contra elles es èsser boig. Si tots els rius sortissin de mare, no farien pas son curs; no arribarien pas a terme; destruhirien, no fertilisarien. El desitj d'aplegar a tota la humanitat en una sola abraçada es en vosaltres malaltiç, en nosaltres vital. Vosaltres, ilusos, convertirieu aqueix desitj en mortalla de la humanitat si poguessiu, mentres que nosaltres, aferrats a la terra que'ns es mare, que'ns dóna vida, posèm en ella totes les nostres voluntats y en treyèm el coratge necessari pera prosseguir la lluyta que ha de durnos a una vida més feliç y més feconda.

Serà pera tothòm aqueixa vida, menys pera nosaltres, els febles, els fanàtichs, qu'en nom de la vida radiant, apoyèu les negres doctrines de la mort y del renunciament.

PERE B. TARRAGÓ

RENOVACIÓ

(*Acabament*)

FRANCISCA. (*Obrint un xich la porta.*) Senyora...

ELENA. ¿Què hi ha?

FRANCISCA. Senyora...

ELENA. Ah, ¿sóu vos? Entrèu.

FRANCISCA. Porto aquell vi del senyor metge, y he pensat que li passaria millor ab un parell de melindros.

ELENA. Feume'l favor, deixeumho aquí. (*Senyala la tauleta.*)

FRANCISCA. Veu, ja li deya jo: no hi vingui encara aquí, que s'impressionarà. Tè'ls ulls escaldats...

ELENA. No, si no... (*S'aixuga'ls ulls.*)

FRANCISCA. Ay, mira! M'havia descuydat les estisores. Quin cap! Quan ens comencèm a fer vells... y jo vinga buscar! Ja us dich... (*En aquest moment Elena pren un melindro, en menja la meytat y el sobrant el dóna al seu marit.*) Y si... aixi ho han de fer. Si jo fos jova... (*Ells somriuen*) si tornés a venir al món... creguin que no m'hi donaria tant en certes coses. Després ne pateix el cor y, ay què tinch! ay què tinch!...

LLUÍS. Encara'ns fariau riure.

FRANCISCA. Bé, vaja, no'n parlèm. ¿No volen pas res més?

ELENA. No, gracies.

FRANCISCA. Me'n vaig, que les minyones encara no han tornat. (*Elena va prenent el vi; en Lluís mira a la finestra.*)

LLUIS. Quina llum més dolça. La tarda va cayent calmosa, velada per una ombra de blavench encis. ¿No't dóna plaher aquesta hora?

ELENA. (*Assenteix.*) L'hora dels tristos.

LLUÍS. Y dels que senten la bellesa.

ELENA. Y dels qu'estimen.

LLUÍS. Si... (*Somrihent amorosament. Torna a mirar a la finestra.*) L'horitzó està cobert de nuvolets que'l sol comença a tenyir de porpra y or... Són nuvolets coquetons que volen atraure al seu aymant banyantse ab colors radiants y fastuosos...

ELENA. ... que'l sol en son «adeu» majestuós els hi regala... Però jo m'estimo més la llum penetrant de tes mirades, y els colors de tes galtes, y els teus llabis...

LLUÍS. Això... si... ara hi caych!...

ELENA. Es d'una carta teva. (*Elena no pot cordarse'l coll de part derrera, y ell li corda.*)

LLUÍS. Quin coll més blanch! May l'havia vist tan hermós! (*El besa.*) ¿Te sab greu? (*Elena somriu, li fa una petita indicació y ell li besa'l front. Se sent un soroll de vidres trencats.*)

ELENA. ¿Has sentit? ¿Què ha estat això?

LLUÍS. (*Va a la finestra, mira, y desd'allà:*) Noys que jugaven a pilota y han trencat un vidre de ca'l senyor Esteve.

ELENA. Pobrets! ¿Que'ls hi peguen?
LLUÍS. Sí, búscals: qui sab hónt són.
ELENA. ¿Han fugit? (*Guayta per la finestra.*) Ah! es tancat. (*Esguarda cap a l'horitzó.*) ¿Què dèu ser aquell foch?
LLUIS. Algún pagès que crema broça.
ELENA. Sembla prop del torrent de les violes: allà hont tu hi pintares aquell quadro.
LLUÍS. Sí, y allà hont te vaig ferir. (*Ella abaixa'l cap.*) Allà va ser... Pujant el marge que jo esbroçava y t'ajudava a pujar dante una mà, una rameta d'espines que ab l'altra sostenia s'escorregué, ferinte aquí. (*Senyala la galta prop del llabi*), y una espurna de sang, de sang teva, va brollarhi. «¿T'he fet mal?» vaig preguntarte. «Oh, no, gens!» tu'm respongueres somrihent; y resplendiren tots ulls, y resplendí ta cara... y aquella goteta de sang, feta per culpa meva, no la tocaves... y anava a caure galta avall, quan mos llabis amatents, enamorats, van aixugarla ab un fervent petó. ¿Te'n recordes?
ELENA. Mira, encara s'hi coneix la senyal.
LLUÍS. ¿Del petó?
ELENA. De la punxada. La senyal del petó va quedar al cor.
LLUÍS. Llavors vaig pintar el meu quadro més ple de defectes y alhora de belleses. No l'he pas volgut vendre.
ELENA. Va ser fet vora de l'alber alt, ahont nostres inicials hi són entrellaçades.
LLUÍS. Y vora la salzereda hont vam descobrir aquell niu. Que alegra vas posarte!
ELENA. De *debò* no n'havia vist cap.
LLUÍS. Per'xò'l vas voler veure. Hi havia aucellets petits; tot just havien nat.
ELENA. Badaven una boca quan anavem a tocarlos!...
LLUIS. Y tu cridaves: «Agafemne un! agafemne un! l'estimarèm força!» però jo vaig dirte: «No pas tant com sa mare.» «Sí, tens rahó» vas fer tu, y quedares trista, avergonyida... ¿No es veritat que va acudirte al pensament quan nosaltres ne tindriem de fills?
ELENA. Sí, sí! y tu...
LLUÍS. Y jo, al penetrar el pensament que t'invadia, me vaig emocionar.
ELENA. Y vas besarme.
LLUÍS. Però tu vas tornarme'l bes aquest cop.
ELENA. Y escamparem pel niu y pels voltants engrunetes de pa que del brenar ens quedaven. (*Com si una idea sobtadament l'atragués.*) Oh, si poguessim tornar a n'aquell temps!...
LLUÍS. Hi tornarèm, hi tornarèm! ¿Vols acceptarho?
ELENA. ¿Què?
LLUÍS. D'anar demà a fer un passeig a aquell lloch de bella recordança, al torrent de les violes.
ELENA. Sí... (*Sostingut y ab emoció.*)
LLUÍS. Vaja, no t'emocionis.
ELENA. Aquestes emocions ray! Oh, si sempre poguessim ser feliços!
LLUÍS. El goig intens, continuat, no podríem resistirlo. El mar es bell en sí, però ho es més pels seus temporals y les seves calmes. (*S'enganxa'l braç en un medalló d'ella.*)
ELENA. Són cabells d'en Lluiset. (*En Lluís besa'l medalló; ella també. S'abracen.*)
LLUÍS. (*Desfentse suaument dels seus braços y mirantla un moment fit a fit; ab vehemencia:*) Digues: ¿eh que sí, eh que'ns ho dirèm tot, que no tindrèm secrets, que la rialla de l'un la entendrà l'altre?
ELENA. Serèm amichs, força amichs.
LLUÍS. Esposos y companys.
ELENA. Jo al mirarte't veuré fins a dins de tot de l'ànima.
LLUÍS. Y tu m'inspiraràs totes mes obres. Y jo pintaré un quadro que's tituli: «Renovació: Vida plena» Y tu hi figuraràs: seràs l'amor triomfant, demunt d'un núvol d'or! Y jo abraçat ab tu! Y sota teu desfentse, aniquilantse al llampech de ta resplendor, el dubte, les miseries, les petites passions!...
ELENA. (*Ab tota l'ànima.*) Y tindrèm un fill!
LLUÍS. Sí... (*Sostingut.*) Ah, hermosa meva! ¿Ja hi creus ara en reviure? ¿Ja creus que Deu ens perdonarà donantnos un fillet hermós com el que ha anat a ser company dels àngels?...
ELENA. Oh! ara sí! L'amor m'ha dut la fe. (*S'abraça ab ell. De sobte's dirigeix devant del breçol, y ab les mans en prech, exclama:*) Fill meu! Digues al bon Deu que't torni! (*S'abracen.*)

JOAN VALENTÍ Y FELIU

DE TARDOR

La boyra va teixint y desteixint
despenjantse per cingles y clotades..
Ben prompte la montanya ha abandonat
per devallâ a la plana.

La boyra va teixint y desteixint,
del món hipnotisat les remors callen,
y en la grisor, les branques, dintre'l bosch,
més fortament s'abracen.

La boyra va teixint y desteixint,
y el riu, indeferent, calmós, devalla:
sa nota persistent en la quietut
resona acompassada.

La boyra va teixint y desteixint,
sa grisor ja no's veu: la nit l'apaga...
Vuyt hores han sonat, com un sospir
del día que s'acaba.

La boyra va teixint y desteixint,
y ensemps, vora del foch, ma ben aymada,
jo'm miro en els teus ulls, quina blavor
jamay les boyres tapen.

TRINITAT CATASÚS CATASÚS.

EL PROGRÉS Y L'ART

Barcelona ofereix dos aspectes curiosos. Vista pels pràctichs, pels entusiastes de l'avenç material y dels invents, pels que tot ho sacrifiquen al *fet*, pels homes de les ciencies exactes (que no ho són), Barcelona es una gran ciutat civilisada. En cambi, vista pels artistes, pels qui volen enlayrar l'esperit pera trobar la vera joya del viure, Barcelona ab tota sa grandesa es esquifida y ridícula, y ofereix alarmants síntomes de degeneració moral.

Baix el punt de vista artístich es com m'interessa a mi Barcelona, aquesta immensa munió de cases fetes quasi totes com ab motllo, simétricament colocades quiscuna en son lloch, en el que tampoch semblen estarhi bé, puig l'una'ns apar petita, l'altra gran, l'altra estreta, l'altra ampla... destacant aquí y allà, entre'l colossal pilot de fang cuyt, les franges blanques dels cel-oberts, y, pels costats de les migrades finestres, tot de gabies y testos de flors aprofitant el poch sol que poden veure. Tots el cerquém aqueix sol hermós que'ns dóna vida, però tots contribuhim a desterrarlo de les ciutats, fent o deixant fer carrers y carrerons, desde quin fons, al aixecar el cap pera veure la vasta estesa del cel, sols n'ovirém una trista llenca.

Certament, jo no la trobo gayre artística una ciutat aixi, un tal munt de mamposteria ab enfarfech d'ornaments fets ab motllo, ab embolùm d'*imitacions* (començant per la imitació de la pedra picada)... tot sense solta ni volta, donchs he vist casa qu'entre quatre adornos carrinclons ostenta'l cap del Dant com podria ostentar una carabaça; tot sense gust ni comoditat, vivinthi nosaltres entafurats com pels prestatges dels magatzems s'entafuren els *gèneros*, o com les arengades als barrils, els uns sobre'ls altres, molestant els de dalt als que tenen al desota y enviàntelshi les seves bruticies...

Bé's pot dir, per tant, que una ciutat moderna que semblant desconeixement revela de les necessitats de la vida y que tantes incomoditats tanca en son si, sols déu ésser civilisada per equivocació.

Quin espectacle contemplar Barcelona quan la illumina'l sol (única manera que's pot contemplar, perque si no, fa feresa mirarla), guaytar ses galeries plenes de trastos vells y de gabies, ses obertures esquifides, ses torratxes y cúpules escarrancides, y, en mitj de tot això, veure còm s'eleven majestuoses les torres de Santa Maria del Mar, y de la Seu, y de la iglesia del Pi, que semblen redressar el cap pera no ofegarse ab la farùm de reumàtich que coven aqueixos pilots d'edificis moderns fets comercialment!...

Y ve un pintor, y traslada a la tela la impressió depriment que aytal espectacle li produeix, y aleshores tot són exclamacions d'estranyesa, y's suscita de nou la estantiça qüestió de si es sols la bellesa lo que ha de reproduhir l'art... No, aquest té un fi més enlayrat; no ha d'inspirarse sols en lo bonich, sinó que de ses obres se'n han de despendre doctrines moralisadores. De manera que'ls qui pinten les lletgeses de la ciutat, no ho fan perque aquestes els encisin: les pinten per lo ridícules que les troben, pel sarcasme que representen com obra que són de tants esperits *cultes;* les pinten pera treure la vena dels ulls d'aquests que sols se preocupen dels nous descobriments, de les noves màquines y de si realment a la lluna hi ha habitants o no; les pinten pera'ls que tants elogis fan del progrés de Barcelona y tan satisfets se troben vivinthi.

Y notéu bé que, malgrat tot, són aquests meteixos els qui més fort criden contra'ls governants bell punt s'inicia una petita epidemia, y els qui més se queixen de que no hi ha higiene, com si en una ciutat com Barcelona n'hi pogués haver!...

Ah, si els que pintém visquessim lluny de les ciutats! ¿Vos creyéu que hi descendriem a pastar son llot en la paleta, podenthi pastar els colors més purs? Ja les pintariem aleshores les grans arbredes, els paisatges espléndits, la llum sana. Y no ho pintariem irònicament com pintém ara lo d'aquí, sinó ab tot l'entusiasme dels nostres cors. Y no fariem com fan molts, que a mitja hora de Barcelona ja s'imaginen esserne lluny y prenen un bosquet per un bosch, sinó que aniriem enllà d'enllà fins trobar veritable naturalesa, veritable civilisació, veritables homes...

Però això no pot ésser, y ens hem d'atendre a lo que tenim sempre al devant: a aquestes ridicules cases de Barcelona...

GABRIEL VINYAS

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

EMPORDANESES. *Noveletes per J. Pous y Pagès.—Barcelona, Tipografía «L'Avenç», 1905.*

Van precedides d'un pròleg en el que l'autor declara ab tota franquesa que'ls tipos, els personatges y les descripcions del seu llibre són d'un empordanisme enterament realista y veritable; car ha posat tot son enginy y tots els seus afanys en fugir d'aquell empordanisme carrincló y amanerat que tanta boga ha conseguit en la renaixença de la literatura catalana y que tan a l'us està entre tots els nostres escriptors dolents: en una paraula, fa sabernos que té a molta honra'l comptarse entre'ls que creyèm que s'ha d'acabar d'una vegada ab l'artificiós *pagesisme* que fins ara ha invadit les lletres catalanes.

En quant a les noveles que formen el tomo, són totes elles filles ben llegítimes del brillant autor de *Quan se fa nosa*.

Estil fàcil y correcte, narracions plenes d'interès y de color, figures tretes de la vida que tots hem viscut... heusaquí concretada en quatre mots la derrera obra d'en Pous y Pagès.

La gropada, ab son acabament corprenedor; pàgina plena de força y d'humanisme, himne bellissim que'l novelista entona al noble y vital *Non serviam*, encarnat d'una manera habilissima en el pagès altiu y ferreny que llença ab odi y menyspreu les derreres engrunes de sa cullita a la furia dels elements desencadenats. *La fi de l'avi Canela*, quadro d'un plasticisme verament notable y encisador. *Foguerada*, impressió vivissima y encertada d'un poble enrevoltat: recull hermosissim de la eterna protesta dels homes contra'ls lligams que'ls subjecten y els debiliten. *L'idili d'en Jan Garjola*, lloança hermosissima al sentiment de la paternitat, qu'en el cas que tracta l'autor redimeix y enlayra la vida d'un home embrutit y degradat per totes les abjeccions del vici y de la barbarie. *Bucòlica*, discussió habilitosa en que l'autor, a pesar de posarse en un terreny en nostre concepte enterament fals, arriba a sortir bastant ayrós de les dificultats en que sempre cau el literat que incorre en la feblesa de tractar qüestions que per sa indole politica o social ofereixen aspreses y perills quasi sempre infranquejables per l'artista que s'atreveix a tractarles y pretén resòldreles en obres del caràcter y de les dimensions de la d'en Pous. Y *El boig de les carreteres* visió esfumada y vagarosa, plena d'encant y de misteri. Aquestes són les noveletes que integren el llibre y que constitueixen una serie de quadros literaris que acrediten un cop més la justa fama qu'envolta entre l'element jove y culte de Catalunya'l nom d'en Pous y Pagès, qui, indiscutiblement, està conquerintse un nom prestigiós y un lloch distingidissim entre'ls moderns conreuadors de les nostres lletres.

—

SANGRE NUEVA.—*Impresiones de un viaje á la América del Sud, por Federico Rahola.-Barcelona, Tipografía «La Académica», 1905.*

Es una obra d'una importancia indiscutible, y està escrita ab la pulcritut y la correcció caracteristiques d'en Frederich Rahola, que, dit sia de pas, es un dels escriptors catalans qu'escriuen ab més discreció'l castellà.

Les impressions experimentades per l'autor durant el viatge que fa poch emprengué a Amèrica en qualitat de membre de la comissió mercantil que baix la presidencia del senyor Zulueta anà a aquelles llunyanes terres; les vicissituts del viatge y les consideracions a que dóna lloch la observació de les noves civilisacions americanes, són les fonts principals d'hont brolla la materia del llibre.

La visió nocturna de Tenerife, l'arribada a les platges americanes, la descripció de Buenos Aires, la ciutat novissima y poderosa de l'Amèrica meridional, plena de tràfech y de riquesa; la expedició a la república de l'Uruguay; la tornada a Buenos Aires; les tristissimes impressions de l'Hotel d'Emigrants; l'estudi curiosissim que l'autor fa a grans trets de l'estat actual de l'art en general y de la literatura en aquells països; sa conversa ab el *Mayor Tassi* sobre'ls diferents sistemes del servey militar, y la defensa entusiasta que fa'l senyor Rahola del sistema del servey voluntari; la excursió a Mendoza; els recorts històrichs del periode de les guerres de independencia; els dos antichs partits politichs dels patriotes Sanmartín y Bolivar; la crítica encertadissima d'algunes de les idees exposades pel *célebre* Grandmontagne en sa conferencia de Bilbao, y les emocions del retorn a la llar payral: heusaqui resumides les pàgines més interessants d'aquest llibre qu'en Frederich Rahola acaba de publicar.

—

ANTICIPACIONES, *per H. J. Wells.—Guarner, Taberner y C.ª, editores, Barcelona.*

Es una obra en la que l'autor exposa'l seu modo de pensar respecte a una serie de fets de caràcter social, cientifich y politich, com la difusió de les grans ciutats, les reaccions socials, la fisiologia de la democracia y la locomoció en el sigle XX, ab una erudició verament notable.

En lo únich que no'ns convenç es en la necessitat, qu'ell defensa, de la extinció de totes les llengües que no sien l'anglesa. Això serà molt còmodo pera'ls anglesos, però pels demés serà sempre una ximpleria impropria d'un autor tan ilustrat com en Wells.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ

PROMETATGE

Al meu bon amich Joseph Salas Falguera

La senyoreta, ab pas estudiat,
se'n torna a casa; ve de visita:
ha visitat
a una amigueta d'intimitat
de qui es companya desde petita.

Va acompanyada de la minyona
com tota noya de casa bona.

Diu la minyona ab curiositat,
mitj ab franquesa, mitj ab respecte:
—Donchs, a sa amiga, quan li ha innovat
el prometatge, ¿li ha fet efecte?. .—
Y respòn ella: —Molta alegría
li ha dat la nova. Joyosa estich.
Figúrat: ella ja'l coneixía
com a molt guapo, com a... molt rich!...—
Y satisfeta va caminant,
tota rumbosa, tota elegant...

Mes, quan arriba a la cantonada,
veyenthi un jove, queda parada.
Es aquell pobre, l'estudïant
qu'en una carta que li va escriure
li deya qu'era son amor gran,
que no podía sens ella viure...

Alhora's tornen vermells tots dos;
y, com si dirli volguès quelcòm,
ell se li acosta tot recelós
y de violes li dóna un pom...

Ha estat per *llàstima* més que altra cosa,
que li ha pres ella. Y al pit se'l posa,
y fa sa vía seguit, seguit,
y ell la contempla tot agrahit.
Y la minyona riu sense solta
de lo que ha vist,
però la noya ni se la escolta,
y sent dins l'ànima quelcòm de trist.
. . . . . .

L'ombra anguniosa que l'acorava
li fuig tan prompte com a casa es:
troba a la porta que la esperava,
fentli mueques, el seu promès.

Abdós cambíen ullada ardenta
y al pis se n'entren tot fent bracet.
La *mamá*'ls guayta tota contenta,
y el *papá* fuma tot satisfet.

Ell, mentre's mira al futur *papá*,
els punys s'estira ple d'arrogancia,
y a la butxaca ficant la mà
treu una capsa dantse importancia.

Y diu a n'ella: —Nena estimada:
aquest *regalo* ves si t'agrada.
De lo que t'aymo n'es proba eterna,
y ab ella't dono tot el meu cor...—
Y ella al obrirla ja s'enlluherna:
no més veu perles voltades d'or!...

—Si es que t'agrada,
en paga donem una abraçada.—
Y una abraçada tan forta's donen,
que ni s'adonen
que les violes, bo y aixafades,
a terra cauen. Prò, com si res,
ell les acaba d'aixafar més
ab les botines enxarolades...

Y les violes moren tristoyes
sota'ls reflexes d'aquelles joyes.

JOAN TRÍAS Y FABREGAS

NOVES

S'ha publicat ja'l volúm de deliberacions de l'Assamblea de Barcelona, en la que la *Unió Catalanista* feu la trascendental declaració de Nacionalisme que tant ha precisat el caràcter ample del nostre moviment.

El major elogi que podèm fer d'aquest llibre es publicar el sumari de les materies que conté, preses en notes taquigràfiques en l'acte de l'Assamblea.

Junta Permanent de la *Unió Catalanista* (1904).—Ponencia.—Delegats pera l'Assamblea de Barcelona.—Objecte de l'Assamblea. —Actes de les sessions de l'Assamblea de Barcelona.

PRIMERA SESSIÓ.—Constitució de l'Assamblea.—Discurs d'obertura pel president en D. Marti y Julià.—Esmenes.

SEGONA SESSIÓ.—Discurs sobre la Declaració, per en M. Folguera y Durán.—Esmenes y discussió. — Declaració aprobada. — Preàmbul.—Discurs de defensa de la totalitat de les bases, per en Geroni Estrany.—Base primera.—Discurs de defensa de la Base primera, per en Ildefons Suñol.—Esmenes y discussió.—Base segona.—Discurs de defensa de la Base segona, per en Lluis Marsans. — Esmenes y discussió. — Parlament d'en Raymond d'Abadal.

TERCERA SESSIÓ. — Parlament del president.—Base tercera.—Discurs de defensa de la Base tercera, per en Raymond d'Abadal. —Esmenes.—Base quarta.—Discurs de defensa de la Base quarta, per en Bartomeu Bonhome.—Esmenes y discussió.—Parlament d'en Raymond d'Abadal sobre una esmena.—Proposicions.—Parlament d'en Joseph M.ª Roca. — Lectura d'adhesions. — Proposició y parlament d'en Antoni Suñol y Pla.—Discurs de clausura, pel president en D. Marti y Julià.—Parlament d'en Joseph M.ª Roca.—Acorts definitius de l'Assamblea Declaració y Bases.

Se troba de venda en les principals llibreries y en la secretaria de la *Unió Catalanista*, Ronda Universitat, 15, principal. Preu, 1'25 pessetes.

—

Els estudiants no paren may de fer papers

rediculs, no sols pels carrers, sinó també pels teatres. Se'ls aplaudí per l'acte de justicia que feren al protestar de les disposicions d'un ministre curt de gambals, y ja'n tingueren prou pera perdre'l món de vista y donar a la campanya empresa *vistes* que ni tenia ni devia tenir.

Entenguin aqueixos noys grans que si els hi alabarem els seus actes fou per lo que aquest tenien de justos, no per la *solidaridad* que tinguessin ab els actes dels estudiants d'altres terres, ni molt menys per la *solidaridad* que tampoch tenien ni havien de tenir ab altres qüestions que cap relació guarden ab la ensenyança.

Però'ls xicots s'entusiasmaren, y si l'entusiasme fa fer tonteries als homes fets, què no farà ab les criatures! Per allò de la *solidaridad* ab els estudiants de *allende* protestaren contra'l ministre, y per la meteixa rahó coronaren llur protesta ab una capta pública pera les víctimes de la catàstrofe del dipòsit d'aygües d'Isabel II, ocorreguda a Madrid: dipòsit no costejat pels madrilenys, sinó per totes les *provincias*... com de costúm. Aixi entengueren respondre a la crida feta pels Quixots del centre *á la magnanimidad del pueblo español.*

¿Es que aquella sensible desgracia (28 morts y una pila de ferits) ha de motivar un *duelo nacional?* ¿Es que a Madrid no hi ha prou gent sobrera de recursos pera favorir les families dels morts y desvalguts? ¿Es que no hem sigut encara prou explotats pels del centre que'ls tinguèm d'ajudar a remeyar danys que no esdevindrien pas si's fes bon us dels fondos ab que tot l'any contribuhim a les càrregues de l'Estat? ¿Es que, després de la molta caritat qu'hem fet en catàstrofes com les de Consuegra, Murcia y Andalusia, ahont Catalunya sola basti barris sencers, no s'ha esborrat encara'l titllat d'*egoistes* que als catalans dóna Castella?

Val més èsser egoistes que servils. Potser quan de debò siguèm egoistes, demostrarèm que no som *tontos* com no ho són en aquest punt els de *allende*, o que no som criatures com realment ho són els estudiants.

Els quals no han recordat que ni en lo de Puigcercós, ni en lo dels atentats dinamiters, ni en res, ha rebut may Catalunya cap auxili, ni de les regions en parttcular, ni de l'Estat espanyol que, per torna y perque som *laboriosos*, ens ha apretat tot l'any la mà onerosament, injustament y contra lley, ab més molts més tributs de diner y de sang dels que'ns corresponen.

Per'xò va estar bé la lliçó que als estudiants donà'l públich de Romea l'altra nit, quan hi entraren a captar. De segur que may n'han rebuda cap de tan bona de llurs catedràtichs. Recaudaren moltes protestes, tres pessetes y seixanta cèntims, y protestaren a llur torn y llençaren els quartos a terra.

Aquí llenço faritzeus
la moneda a vostres peus.

¿Es que comprengueren que cal fer justicia més que fer caritat? ¿Es que's feren càrrech de que'ls diners captats serviràn probablement pera omplir sachs de mal profit més que pera socórrer als realment damnificats? ¿Es que consideraren que Madrid, el ventrell d'Espanya, ja n'absorbeix maces d'aliments pera que hagi de deixar morir de gana a vint o trenta families?

Pera les víctimes nostre respecte, no nostra caritat. Quan siguèm amos de lo nostre, quan poguèm administrar els cabals que se'ns prenen, aleshores ne farèm. ¿Còm ha de donar lo seu el qui ni pot disposarne? Ademès de que no depèn la sòrt de les víctimes de la nostra caritat sola. Que'ls n'hi fassi qui dèu y qui pot: no nosaltres, que no som *hidalgos* y prou *feyna* tenim, ni els estudiants, que més valdria qu'estudiessin.

Y's recordessin força de que són catalans y de que han de trevallar per Catalunya.

Passèm pel matrimoni, mes no passèm per marits calçaces. Desde que's casaren Ferràn e Isabel, desde'l famós *maridaje*, no hem sigut res més que això, y ja fa més de quatre centuries que això dura, y ja estèm tips de que'ns duguin les calces.

—

L'Ajuntament de l'Habana ha acordat donar el nom de Francisco Pi y Margall al carrer *del Obispo* d'aquella ciutat. ¿Què diràn els bisbes, sobre tot aquells bisbes que guarnien d'escapularis als soldats-remat que anaven a combatre a l'illa les idees d'autonomia que nostre compatrici predicava y aconcellava als governants de Castella? Els amulets catòlichs no serviren pera fer qu'Espanya triomfès, ni tan sols pera deixar a l'Habana'l nom genèrich dels pastors que hi eren enviats sens altra missió que la de benehir els remats destinats a un sacrifici estèril. Els cubans, que sens dubte són uns heretges als qui certs senyors de cert diari autonomista català no deuen pas veure ab bons ulls, prefereixen quedar malament ab Deu y bé ab els homes que's posaren de llur banda.

¿Què diràn els *republicans?* Hem llegit en un diari que llur satisfacció es immensa. Això'ns ha fet pensar molt, pera poder arribar a esbrinar quina mena de republicans són els que frueixen la cosa: si aquells que titllaven a n'en Pi y Margall d'infame quan trobava justes les aspiracions dels cubans, o'ls que ara flastomen contra Catalunya perque demana llibertat, o aquells que, com cert redactor de cert periòdich, han fet de *gobernadorcillos* a Filipines, han predicat la mort de *los micos tagalos*, y avuy dia, baixa y miserablement, insulten als catalans, potser no tant per odi com pera

cobrar el sôu que pera fer de pallaço'ls donen els *castilas*.

Sens dubte que no deuen êsser d'aquesta classe'ls republicans que s'alegren de la glorificació d'en Pi y Margall; deuen êsser de la classe d'aquells federals que van derrera de les actes, y que per atrapar un aplaudiment, o una dotzena de vots, o una *gacetilla* laudatoria dels periòdichs *castilas*, se passen la vida fent la Ramoneta, creyent êsser molt lo altre, y no fan en resúm sinó el *sinvergüenza*, y ho posêm en castellà pera que fassi riure, que bê deurà fer riure quan els *castilas*, que són mestres en lo còmich (aixi ho diuen ells) posen pera fer riure paraules catalanes en llurs escrits.

Sien d'una o altra classe, se'n alegrin o no, nosaltres sols sabêm que a Catalunya gayre bê tots els pobles han donat el nom d'en Pi a un dels llurs carrers. Lo que no feren avans els cubans, ho han fet després. Nosaltres ja portêm feyna avençada.

—

No perque'l govern francês pretengui impedir en lo més minim les altes demostracions patriòtiques dels felibres (que més aviat favoreix d'alguns anys ençà ab l'assistencia de sos alts funcionaris), sinó, al contrari, pera la llur major expansió, la festa del *felibrige*'s celebrarà enguany a alta mar, prop de Cette, en el vinent mes de maig.

El famós dinar de la «Santo Estello» tindrà lloch a bordo, ab assistencia d'en Frederich Mistral y del *capoulié* Devoluy, acompanyats de tots els majorals, felibres y felibreses de les quatre mantenences meridionals.

Ab ocasió de la esmentada festa se celebrarán, aixi meteix, festes populars regionalistes que prometen tenir enguany major importancia qu'en anteriors anyades.

—

En l'«Associació Wagneriana», el passat diumenge a la nit, els senyors Domênech Espanyol y Dini executaren, rebent grans aplaudiments, les dues primeres *Sonates* pera piano y violoncel, de Beethoven.

La quarta y derrera audició del *cicle* Beethoven (serie III), tindrà lloch el 27 del corrent.

—

Ha visitat nostra redacció'l professor de la universitat de Copenhague doctor Cristòfol Nyrop, vingut expressament a Barcelona pera estudiar fonêtica catalana. El professor Nyrop es persona de vasta ilustració en assumptos lingüistichs, y autor de varies obres, d'una de les quals el govern francês ne comprà 500 exemplars ab desti a les biblioteques públiques, haventne donat un exemplar l'autor a l'Ateneu Barcelonês.

Per cert que'l doctor Nyrop ha tingut una gran decepció al saber que la biblioteca de nostra universitat no tê cap subvenció del govern, y que ni tan sols se troba en ella una revista de les que posen al corrent de les novetats literaries, com es comú en les biblioteques estrangeres.

Desitjêm que nostre visitant servi bon recort de la ciutat, persones y centres catalanistes que ha visitat, y de l'acullida que per tot hont ha anat li ha sigut feta.

—

Feya temps que no'ns haviem tingut d'ocupar d'aquells setmanaris mês o menys *forans* que omplen llurs planes ab trevalls publicats per altres colegues... sense fer constar sa procedencia. No cal dir que això'l fa tan poch favor com els ne faria'l bastirse una casa ab materials agens. Nosaltres tindrêm sempre a honor que's reprodueixin els trevalls publicats a JOVENTUT, emperò fentho constar, perque altrament la *cosa*'ns repugna y ens venen temptacions de calificarla de la manera que's mereix.

Veyàm si ho tindràn en compte nostres apreciables companys de causa y de ploma.

—

Ha llegado á esta ciudad, de paso para Zaragoza, el ilustre actor don Enrique Borrás, preclara gloria de nuestra escena.

Viste y peina á la madrileña.

Don Santiago Rusiñol le ha obsequiado con una gira á la Rambla del Mitj, donde ambos han sido peliculados con todo su séquito. La pelicula será exhibida y hablada en castellano de Badalona, en la Sala Mercê.

—

Publicacions rebudes:

Dizionario tascabile espagnuolo-itatiano, e viceversa, compilat per Carles Boselli, professor en el «Circolo di Publico Insegnamento» de Milàn. Hem rebut aquest diccionari de butxaca degut a nostre benvolgut amich senyor Boselli. Malgrat ses petites dimensions, que'l fa molt manejable, resulta completissim, y per sa utilitat pràctica es de tot punt recomanable. Està editat per «Fratelli Treves», de Milàn.

Mariagneta, cançó popular publicada pel «Cançoner Català». Es la XLII de la colecció y una de les més hermoses, especialment per sa lletra. Està decorada ab un dibuix d'en Llongueras y va acompanyada de les acostumades notes folk-lòriques. Preu, 10 cêntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Amor, melodia catalana pera contralt o baritono, poesia de mossèn Jacinto Verdaguer, música de F. Carreras y Pujató. La melodia original del senyor Pujató, que acompanya als versos de mossèn Cinto, es sentida y delicada, recomanantse l'harmonisació per sa senzillesa. Està dedicada aquesta composició al distingit mestre en Robert Geberna, y's ven al preu de cinch pessetes.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sien inèdits. — No's tornen els originals. — Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA. Un any.	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

NOSTRE FOLLETI

Avuy repartim el derrer plech de la novela de l'eminent escriptor Víctor Català

SOLITUT

quals belleses han fruhit nostres lectors y qual valor literari y artístich podrà ésser apreciat dintre pochs díes pel públich en general, al posarse a la venda la esmentada obra. Ab el proxim número repartirèm les portades, y seguidament la coberta, que galantment s'ha brindat a dibuixar l'eximi artista en J. Triadó.

Termenada l'obra de Víctor Català, començarèm a repartir les poesíes que baix el títul de

LES TENEBROSES

ha escrit en Rafel Nogueras y Oller, les quals formaràn un nodrit volúm que creyèm vindrà a afermar en les lletres catalanes la personalitat poètica d'aquest jove autor.

Any VI - Núm. 272 Barcelona, 27 d' Abril, 1905

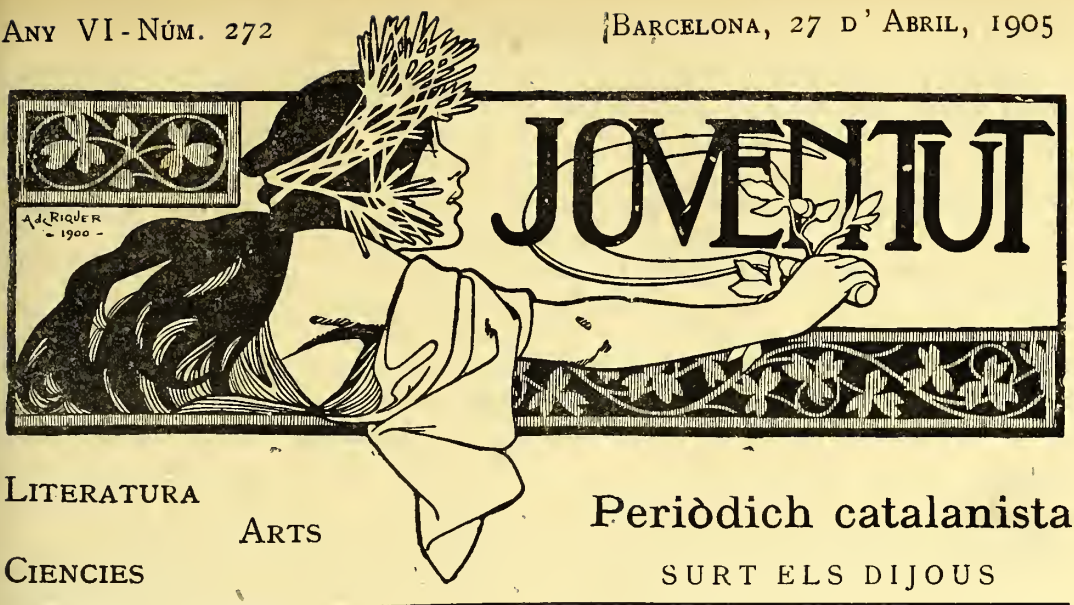

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

La qüestió religiosa a França y Espanya, per Arnau Martínez y Seriñà.—Don Quijote a Barcelona, per Aureli Capmany.—Arril, per C. Ventura Pardo.—Dos crepuscles, per Miquel Barberà.—Finlandeses: Brindis a la Patria, per J. Aho, traducció de Benet R. Barrios.—Rodolant, per J. Girbau y Tordera.—Teatres, per Emili Tintorer.—Divendres Sant, per L. Escardot.—Notes bibliogràfiques, per Oriol Martí.—Anyorança, per Caterina Ferrer.—Noves.

FOLLETI:

SOLITUT, per Víctor Català.—Portades.
DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 11.

LA QUESTIÓ RELIGIOSA A FRANÇA Y ESPANYA

Parlant de la separació de la Iglesia y l'Estat a França, diu Remy de Gourmont en un de sos brillants articles que, atesa la eterna acció y reacció que s'opera fatalment en els ideals humans, la perpetua mudança de principis que'l poble meteix s'encarrega de sancionar, enlloch de començar una persecució sistemàtica contra'l clero francès fóra preferible que'l govern se l'atragués y se'l fes seu: car si la cleresia y el catolicisme representen una classe y una creencia que tart o d'hora, ab iguals o ab distintes formes tenen de tornar, no val la pena d'empendre ara una campanya persecutoria y violenta essent com es més pràctich y més còmodo atraures y ferse seva aquesta meteixa Iglesia que, si avuy es dominada y vençuda, demà pot tornar a renàixer potenta y triomfant.

Això per una part; que per altra, si's reflexiona sobre l'aspecte mercantil de la cosa, ens trobarèm ab una serie d'industries religioses veritables fonts de riquesa nacional eternament productives, qu'estàn seriament amenaçades de quedar estroncades: car la seva ruina més complerta y total seria la ruptura de relacions entre les potestats civil y eclesiàstica.

Fins aqui estèm d'acort ab l'articulista francès; però en lo que no podèm seguirlo es en les consideracions que fa respecte a l'aument de la mendicitat pública que suposaria la supressió del presupost del clero. Si això arribés (segons en Gourmont), ens trobariem qu'en les viles y poblets de montanya, el rector quedaria sense medis per'atendre a les necessitats y a les miseries dels pobres desvalguts de sa parroquia, pobres que, arribat aquest cas, obligarien als poders públichs a obrir nous crèdits pera son sosteniment o bé a aumentar els qu'en l'actualitat existeixen. No, això no podèm acceptarho baix cap concepte, donchs nosaltres que coneixèm intimament y a fons la vida y les costums de les petites localitats *foranes*

del nostre país y de França, sabèm perfectament que, per regla general y salvant comptadissimes excepcions, no són pas els rectors dels pobles els qui més contribueixen a socórrer les calamitats y les desgracies públiques, sinó que usualment, enlloch de donar diners als pobres y als miserables de llurs parroquies respectives, són ells, els rectors, els més temibles competidors dels pobres y dels desvalguts: car els richs y els potentats rurals, per lo comú gent sense cultura y curta de gambals, prefereixen donar sos cabals pera *rogatives* y per'aixecar temples y *monuments* religiosos carrinclons y de mal gust, a invertirlos en almoynes per'apaybagar les necessitats dels infeliços; s'estimen més dedicar una suma pera pagar els estudis del seminari a qualsevulga fadri pagès semiselvàtich que ajuda la missa major dels diumenges, que no pas invertirla en la fundació d'una biblioteca o d'un museu...

Y en quant a lo que diu en Gourmont de que'l clero es una força social que indubtablement ha contribuhit en molt a suavisar les costums y a fer disminuhir la criminalitat, devèm objectarli que això tal vegada ha passat a França, que per lo que toca a Espanya, les Sales de lo Criminal de nostres Audiencies no donen l'abast pera entendre dels innombrables crims y delictes ocorreguts en festes y romeries religioses, que quasi indefectiblement comencen ab prechs y acaben ab ganivetades. Aixi han suavisat les costums espanyoles el clero y les nostres creencies.

En lo restant de son article, té tota la rahó en Remy de Gourmont.

En una de ses obres deya Nietzsche:

Encara avuy hi ha *pobles*, com hi ha *remats de bestiar*.

Y diu Remy de Gourmont en ses cròniques lleugeres del *Mercure de France:*

El poble es idealista, y per consegüent, cal esserne per'agradarli. El cristianisme s'ha sostingut repetint: Jo sóch la veritat. A tota altra secta que tindrà'l meteix llenguatge, el poble inquiet també la escoltarà.

Vetaquí allà hont som, després de més de un segle de ciencia experimental.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑÁ

DON QUIJOTE A BARCELONA

. . si no, mire vuesa merced, señor don Antonio, que hasta los muchachos desta ciudad sin nunca haberme visto me conocen.
Don Quijote, 2.ª parte, cap. LXII

Ara que, ab motiu del centenari del Quixot, ve a ésser aquest famós personatge l'hèroe del dia, crech que no serà fóra de lloch que comuniqui als lectors de JOVENTUT una petita impressió que m'ha produhit el recort de la visita del cavaller errant a la ciutat de Barcelona, que tan falagueres paraules meresqué d'en Miquel de Cervantes.

No deixa d'ésser significatiu que l'hèroe manchego, mentres viatjava per les terres hont era parlada sa *harmoniosa* llengua, estigués sempre tan trastocat que feya verament llàstima, y que al petjar la terra catalana comencés a aclarirseli el cervell, y que fos precisament a Barcelona ahont, vençut pel *Caballero de la Blanca Luna*, recobrés el seny. Quina diferencia entre l'*hidalgo* que se'n anava tot pancit y contristat ab les armes sota l'aixella y ab propòsit decidit de cambiar de vida, y l'infatuat castellà que reventava d'orgull perque, al llegir el poble barceloni el cartell que li havien penjat a la esquena dihent «*Este es Don Quijote de la Mancha*», creya que la fama de ses *hazañas* era universal!...

D'això jo'n dedueixo un fet digne d'ésser remarcat: que al dir Cervantes que fins els xicots del carrer sabien qui era per llegir el rètol, reconeixia que abundaven en el poble de Barcelona les persones que sabien llegir, cosa que contrastava ab la ignorancia de moltes dames y cavallers principals de Castella a quins el negre'ls feya nosa. Tal volta això, y altres mostres de la cultura catalana, fou lo que mogué a Cervantes a escriure aquelles paraules tan famoses que s'han cuydat prou de tornar ridicules, a força de repetirles, els falsos aduladors de Catalunya.

Però, més que això, lo que'm fa rumiar es que si són molts els *Quijotes* que'ns visiten tan mancats de sentit comú com aquell, però ab menys grandesa, se'n han entornat tan beneyts com havien vingut, y lo pitjor es que fins hi hagi catalans que, seguint el mal exemple, arribin a perdre l'*oremus* fins al

punt de convertirse en verdaders Quixots... ¿Es que la raça ha vingut a menos? ¿Es que la infecció forastera ha contaminat de tal manera a Barcelona que ja no pot exercir l'influencia d'un medi superior sobre aquells cervells malaltiços? No'ns fiquèm en llibres de cavalleria. Limitemnos a dir ab el to mès llastimós, y pertinent a tan tristes circumstancies:

Jerusalèm, Jerusalèm, com mès anèm menos valèm.

AURELI CAPMANY

ARRI!

Per fi tots van desfilant; tots tornen cap *allà*, cap a la barraca ahont la *bugadera*'s recull de nit y ahont se fa politica com qui diu ab les calces a la má, ensenyant les vergonyes, puig vergonyes són lo qu'ensenyen fa un quant temps els homes del partit federal, desde'l primer a l'ultim.

No vol dir això que no hi hagi qui se'n torni a casa, però aquests seràn ben comptats, tant, que sols arribaràn a dos y prou.

Perdudes les esperances, y ficats dintre un pèlach negre y sens horitzons, escolten el cant de la sirena que'ls arriba a l'ànima, y perduda la voluntat y la fermesa, se capbucen pera no sortir may mès... Aixi sia.

«Catalunya Federal» no pot donar res, y es perillós professar el nacionalisme republicà, perque portaria aparellats molts *contratemps ab toga*, y potser *ab reixes*, y no es tot igual obtenir bolets y empentes que obtenir actes de diputat o regidor.

La força d'un ideal no es pas força utilisable pera ferse *home* en el sentit que la politica pregona momificant als sers. Per lo tant, es un ilús y un ximple qui, seguint els impulsos de son desinteressat desitj, se sacrifica pel bè del poble.

¡Arriba, á vivir! Cap ahont se pot espigolar! Y vinga fer y desfer, per'arribar a ésser *home!*

Però es necessari parlar clar, es precís no fer mès probes ni mès ensaigs. Dret al bulto y qui no li agradi que ho deixi. ¿Ho sent, amich Laporta?

O ara o may!

Afirmèu el principi nacionalista republicà, siguèu d'una vegada sincers y ferms, y sense mirar a dreta ni a esquerra, ni menys enderrera, alcèu el cap, parlèu y feu via, siguèu els que siguèu. Y sols aixi arribarèu a lo que tots volèm, a l'autonomia de Catalunya. ¿Còm? Com sia, com ho fan els altres pobles si no saben inventar un sistema nou, que no es possible, puig que d'Anglaterra no mès n'hi ha una, y tot lo demès val ben poca cosa.

C. VENTURA Y PARDO

DOS CREPUSCLES

Que n'era d'hermosa aquella matinada d'estiu! El sol havia esclatat majestuós y ho invadia tot esplèndidament, solemnialment. Al filtrarse en l'atapahit fullatge dels plàtanos qu'en forma de mitja lluna estaven plantats enfront de la masia, dibuixava extensos mantells d'ombres brodades; la marinada ab ses manyagues ja havia arribat, movent tot el brancatge ab seguit remoreig. A dalt el fullàm dels plàtanos, arràn de terra'l de les plantes y les parades d'avellaners, y el fruyterar que ab tanta mena de fruyta de tots colors, de diferentes tonalitats semblava un immens mosàich.. tot se bellugava, tot portava l'halè de vida, tot se movia ab remors continuades.

A un costat de màs hi havia'l bosquet de brancatge atrevit, de flayres sanitoses y cantars alegres d'aucellada.

A l'altre costat hi havia la caseta dels masovers y la cinia, quins catúfols eren moguts pel pobre animalot que tot voltant, enganxat a la barra travessera, inútilment brandava la cúa pera que'l deixessin en pau els tàbachs y mosques d'ase que tant el molestaven. El soroll acompassat del cadell que petava demunt l'engranatge delatava la mandre de la pobra bestiola.

Llà d'enllà, al femeter, les gallines tot furgant escaynaven, els pollastres se feyen malbè les crestes a picotades, els ànechs xipollejaven pel reguerot, el cabridet belava afamat, essent de quan en quan respost per la seva mare ab un bel trist, plorós, d'anyorança; la Faluga, una goça vella, geya a l'era abordant tot sovint per qualsevol motiu, y els coloms per demunt de tot, a dalt de la torratxa, mormorejaven, els mascles renyant a les femelles que no volien sortir en munió joyosa a voletejar per la rodalia.

La masovera havia anat a mercadejar a ciutat; la Tresa, la minyona dels amos, trafiquejava per la cuyna; donya Balbina, la vella senyora, era a veure si maduraven els moscatells, que ja's dalia per'assaborirlos, y en Xavier, el nét de donya Balbina, devia dormir encara, donchs no se l'havia vist en forat ni finestra.

A ple estiu, a vuyt hores del matí, ja es tart per'aixecarse, y en Xavier, enlluhernat per la claror, sobtadament, d'una revolada, saltà del llit. Al despertar havia trobat la cambra amarada de llum ab tot y que'ls raigs del sol hi entraven esmortuhits pel fullàm dels arbres que ombrejaven la placeta del màs.

—Qui sab quina hora déu ésser!—rondinà malhumorat.—Veig que'l sol es molt alt, y es ferli una vera desatenció estarse entafurat entre'ls llençols.—

Se posà mitjons y sabates, y acostantse a la griala's rabejà cara, coll y pitrera, quedant aixi desensonyat del tot.

Ficades que tingué en els pantalons ses cames llargues com rems, sortí amatent a guaytar als finestrons, atret pels cops de picador que se sentien en els sortidors-safreigs de devant del màs. Prou els coneixia aquells cops séchs, enérgichs. Era ella, la Quima, la minyona de la masovera, aquella moçota morena, sapada, d'ulls negres com a mores, ferrenya de cos però alegra d'ànima, bellugadiça, més viva que un estornell.

En Xavier se posà a copejar els vidres, y la Quima, que ja s'ho pensava qu'era'l senyoret que volia ferla pertenir, se girà en sèch, tot fent una ganyota grotesca que li escaygué d'allò més.

Al senyoret li donava pler de ferla enrabiar a n'aquella xicota. Tot seguit obrí el balcó, ab precaució de no fer soroll, y allargant el braç enfora, culli una bolva del brancatge dels plàtanos que s'estenien fins arrán meteix de les parets de la masia, y apuntant al monyo de la Quima, li tirà ab tant d'acert, que's deixatà sobre ell.

—També es massa això, senyoret. ¿Què li faig jo pera ferme aquestes coses?—mormolà la Quima ab precaució de que no la sentissin, car a n'ella ja li agradava que'l senyoret li gastés brometes *cuan tal* que no's propassés. D'aquesta manera feya rabia a la Tresa, la minyona dels amos, qu'era tan orgullosa y's pensava ésser tan guapa, que hauria volgut que tothòm estigués sempre pera ella.

Això si, hi havia cops que'n feya un gra massa'l senyoret, perque això de motejarli el xicot, y bescantarla per tot dihent que festejava, y que'ls diumenges a la tarda anava a ciutat a ballar a la sala dels Ganxets, y que al sortir d'allí al capvespre en Pelayo, el seu xicot, l'acompanyava fins ben aprop del màs... tot això li feya una malicia!... A n'ella ja li plavia que de quan en quan el senyoret li gastés qualque broma que no molestés a ningú, emperò a voltes li deya unes coses que's feyen ben pesades: que si havia fet molts petons y força abraçades a n'en Pelayo'l diumenge passat, que si això, que si allò; y quan l'atrapava per allà sota'l rafal, gronxant en la seva falda al menut dels masovers, una criatura de volquers allavors, aprofitant un moment en que la Quima amanyagava al tendre infant amorosida, com si sentís el suprém desitj de la maternitat, en Xavier s'hi acostava y a cau d'orella li deya:—Que t'agradaria que fos teu y d'en Pelayo, ¿eh? Bé, però ¿per què no li dius al teu xicot que te'n firi un?—

—Ja li diré, diumenge li diré—contestava la Quima volent fer la desentesa; emperò no podentse aguantar més, entre riallera y avergonyida, s'amagava'l rostre ab les mans, envermellida d'emoció.

Aquell dia, al baixar en Xavier de la seva cambra, la Quima encara estava rentant. De puntetes s'hi acostà, poch a poch, per derrera, y posantli les mans als ulls:—¿Qui sóch?—li preguntà ab veu estrafeta.

—Vaja, senyoret, estigui. Pesat, més que pesat! Ho diré a la senyora! — exclamà a mitja veu la Quima. Y quan la moça's creya qu'en Xavier l'havia abandonada, de cop y volta se senti un estrident xiulet a cau d'orella que tota la esverà.

—Mare de Deu, mare de Deu, Senyor! Xavier! Per qué l'has d'atormentar a la Quima?—

La vella senyora acabava d'arribar.

— Ja sabs que no m'agrada que fassis això! Y ara! Ahónt s'es vist! No vull que li diguis res a la Quima! Déixala estar, que no'n tens de fer res d'ella!

—Però avia, no sigui aixi, ¿qu'es cap mal això?

—Ni cap bé tampoch.

—*Bueno*, *bueno*, no ho faré més.

—Oh, tu sí que ray; ja tens bones paraules ja; fas com aquell: el prometre no fa pobre!

—No, avia, no: li asseguro que no n'hi tornaré a gastar de bromes a la Quima. Vingui, vingui, avieta, que li vull donar una abraçada y li vull fer mitja dotzena de petons.—

Y l'agafà com a una nina, y per més que la bona senyora tractava de desempellegarsen, fou inútil.

— Està, està quiet, que no estich per brochs—exclamà donya Balbina; y com que'l seu nét feya'l sórt, s'anava enfurismant.

—Toçut, està't dich! ¿Que no serveixen de res les meves paraules?—

En Xavier anava fent de les seves, tot rihent, sense dir un mot, mentres l'avia feya esforços de flaquesa pera deslliurarse d'aquells braços forçuts.

—Senyor Deu meu, doneume paciencia que molta'n necessito! Aquest xicot no té sentits! Deixem, deixem te dich!

—Però avieta, ¿per què es d'aquesta manera? ¿Que no ho veu que jo no estimo a ningú més sinó a vostè? ¿A qui els haig de fer els petons sinó a vostè?

—Feslos al diantre, poca solta! No vull que me'n fassis així de petons, rebregantme com un drap brut! Com que no'm tens gens de respecte! Ay, Senyor! Si la teva mare ho veya ja't donaria, ja, aligot, més que aligot! —Y mentres anava dihent tot això, li lliscaven les llàgrimes pel rostre tot solcat d'arrugues.

En Xavier, tan tranquil , ja era a veure si la bassa estava prou plena pera podershi banyar, y després, tot anant cap a la cuyna, cridava.

—Tresa, Tresa, ¿ahónt es el vestit de bany y la tall ?

—Ay, senyoret! Es a dalt a la galeria que s'aixuga.

—¿Encara es a dalt? Apa, a buscarho depressa!

—Esperis, senyoret, que no puch deixar...

—¿Còm s'entèn? No vull saber res! Au, au, depressa!—

No li quedava altre remey que creure. Al passar, en Xavier, que la esperava al cancell de la porta, li donà un pessich y una patacada.

—Estigui, ho diré a l'avia!—rondinà la minyona, tot pujant la escala de mala gana.

Després de banyarse, en Xavier se feya servir l'esmorzar, y en els menjars quasi sempre hi trobava dèu mil inconvenients. No parava de cridar a la minyona «Tresa això es dolç, Tresa això es fret, Tresa tal cosa, Tresa tal altra...»

—Que tantes Treses y tants romanços!—mormolava la minyona.—Encara'm marejarà vostè a mi!

—¿Eh? ¿Què diu? ¿Què rondina? Es que no vull sentir rondinar a ningú en aquesta casa! Ja sóch prou jo pera ferho!

—Mal criat!—pensava la minyona.

Una volta havia esmorzat, el senyoret se'n anava a pendre *un bany de sol*, y com per allà fòra hi trobava la masovera que ja havia tornat de ciutat ab les criatures, aleshores s'apoderava de la quitxalla y vinga ferlos despacientar, ara prenéntloshi el *bobó* que'ls hi havia comprat sa mare y féntloshi guanyar tot cantant allò de «la llebreta va a caçar»... ara agafantne un, tirantlo enlayre com qui el vol llençar, y cuydant de rèbrel en sos braços amatent. La mare de les criatures s'esgarrifava, però com qu'era'l senyoret, no gosava a dir res.

L'avia hi prenia grans enfados quan ho veya, y el maltractava de cap a peus.

Però encara no'n tenia prou en Xavier.

—Pito, Pito!—cridava al més grandaçot dels noyets.—Escolta, ¿que tens fret? Si que'n tens, ¿eh? Vina, vina que't faré «foch de gitano.»—Y li fregava les orelles ab ses manaces, fins que se li tornaven ben vermelles.

El Pito's posava a plorar, cridant «Mare! mare!», y els altres brivalls se'n reyen.

Aviat els deixava, y agafant una escopeta, decidit sortia del màs pera veure si trobaria la llebre que dies enrrera diu que havia fet ganyotes a n'en Quico, el jayo masover.

Donava un tom per tota la hisenda y per dalt al Màs Vermell, y tornava havent mort al vol una rata-pinyada.

Malgrat aquest atolondrament, en Xavier no pasava gayres dies sense pujar a dalt a la sala de la masia, ahont hi tenia una biblio-

teca molt antiga, dels seus revesavis, y allí començava a fullejar llibres, llegintne ara un, ara un altre. A voltes començava pel derrer capitul, y no obstant, en treya profit d'aquets estudis; feya com les abelles, triava, escullia, y sols se guardava quelcòm substanciós, que a l'instant trasladava a la seva llibreta de notes.

Emperò aviat se cansava, y aleshores se'n anava a fer visites per aquells masos de la rodalia, en particular al màs d'en Montaner, ahont hi havia una pubilleta molt aixerida y a l'avia li plavia que abdós se volguessin y fins que s'enamoressin: però ca! L'hereuhet no estava per aquestes coses. Ja li agradava de passarhi la estona, y fins hi havia moments que se'n sentia ullprès, però l'amor exigeix massa constancia, y ell de constancia poch ne tenia pera res del món.

A voltes li agafava la fal-lera de fer excursions, y allavors durava uns quants dies que s'aixecava demati, ben demati, y sortia del màs tot sol, ab els seus calçons y el seu gech de vellut com una caçadora; ferm y alt com era, semblava una figura bíblica; y se'n anava al Recó de Salou, a Vila-Fortuny, a Màs-Ripoll, al Pont del Diable, al Salt, y fins a la montanya de la Mola.

A les nits jugava a la barrotada y al *solo* ab els masovers, y a deshores als escachs ab la seva avia.

Al passeig de nesprers, brionies y *palo-santos* que hi havia enfront del màs, hi corria ab el cap ben alt y el pit enfora, ab la taleya d'enfortirse'ls pulmons.

A voltes s'omplenava les butxaques de la fruyta que queya d'aquells arbres per'apedregar a la Quima, que boy sempre s'estava per allà a la placeta en els sortidors-safreigs, rentant llençolets, saborcalls y robeta de criatura.

Un dia ab un *palo-santo* macat li empastifà tot el gipó, pobra moçota! Sòrt que l'avia no va adonarsen.

A les hores de menjar quasi tots els dies hi havia *gresca*, que deyen els masovers.

Avia y nét menjaven a la Glorieta de les Eures, en un ombriu que hi havia a un costat de la plaça d'enfront al màs, prop del rafal dels masovers. Allò era no deixar tranquila ni un sol instant a la pobra avia. Quin dimoni de xicot! Ara pessigava a la minyona que servia a taula, ara li deya paraules de doble sentit, ara's burlava del jayo masover perque menjava repenjat de colzes demunt la taula y tenia la cadira lluny y les anques reganyades, ara cridava a les criatures oferintleshi qualque lleminadura, enganyantles, fentles despacientar avans de dàrleshi.

Un jorn estaven sopant, allà al cayent de la tarda, y l'hereuet, com de costùm, anava fent de les seves, malgrat les advertencies y amonestacions de l'avia, que li aconcellava que calia ésser més formal.

A mitj sopar la minyona sortí de la cuyna exclamantse perque'l gat li havia pres part de la vianda que tenia preparada.

L'avia no hi donà importancia, dihent que un altre cop hi parés ment en no deixarse les coses abandonades.

Emperò en Xavier de cap de les maneres volgué conformarshi.

—Còm s'entén això. A aquest pillo de gat l'haig de matar! No hi ha més, l'haig de matar!—

L'avia s'exclamà, dihent que la culpa era de la minyona y que de cap manera volia que'l matés a n'aquell gat tan caçador de rates, mes en Xavier no escoltà res. En quatre salts se'n anà a agafar el remington, y atolondrat cercà al pobre animalot pels aubellons y per tots els recons y amagatalls del jardi, fins que'l trobà.

L'avia's posà a plorar com una desesperada; l'hereuet, com si res sentis, s'encarà la pesanta carrabina y engegà'l tret.

Els masovers desde allà al rafal se'n escruixiren, ells que s'estaven sopant tranquilament. La pobra brivalla tota s'esverà al sentir aquell tir tan aprop.

La sorpresa de tots fou més gran al sentir, després del tret, un soroll estrany com si's desvaporés una caldera.

—Correu, correu!—cridà aleshores en Xavier. Semblava com un crit d'auxili. L'esglay fou general; tothòm se bellugà; els masovers, la masovera, les minyones y fins les criatures hi corregueren; tots menys l'avia, que no tingué ni esma de moures.

Y un cop allà hont se sentia'l sorroll, se trobaren ab un devassall d'aygua qu'espantava: la bala, en comptes de tocar al gat, havia reventat el sifòn-canyeria de la bassa gran.

Els masovers se vegeren obligats a deixar el sopar y tingueren una feynada per'aprofitar aquella aygua. Y justament els hi succehia allò aquell any de tanta seca. Pobra gent!

No obstant, l'hereuet s'ho prengué ben a la galana, y fins li feu molta gracia aquell incert d'haver tocat el sifón-canyeria; mentres que donya Balbina, pobra senyora, estava inconsolable. Per allà, tota sola, plorava discretament, y el seu plor semblava'l comiat de la posta, el capvespre de la vida.

El jorn se fonia tristament...

MIQUEL BARBERÁ

FINLANDESES

BRINDIS A LA PATRIA

UN dia, pel mes de febrer, se celebrava un banquet de llicenciatura al Puig de Catalina, en el restaurant tan conegut dels voltants de la capital de Finlandia: aquell vell Puig Kaisanieni, lloch molt renomenat pels recorts patriòtichs que guarda y pel gran nombre de brindis y parlaments que s'hi han pronunciat.

S'havia acabat el dinar, la taula s'era desparada, portaren el cafè ab punch, el cognac y altres licors, y el soroll produhit pel drinch dels gots al toparse, se barrejà ab el de les converses, rialles y brindis xistosos.

Verament aquells joves tenien rahó d'aplegarse en tan gaya festa; pera ells el pervindre havia obert ses portes, la vida'ls mostrava un camí planer que devia menarlos al cim desitjat: cim que no fóra tal volta un lloch eminent en la societat, mes qu'estaria plaçat sens dubte en cims assoleyats...

Seguint l'habitut, molts dels parlaments foren en honor dels hostes, y quiscún d'ells fou interromput, com de costúm en aquesta terra.

Sols mancava fer l'elogi de la Patria. Ningú havia parlat d'ella y potser ningú se'n hauria ocupat si de sobte no haguessin dut el xampany. D'hont venia'l vi escumós ningú ho sabia ni ho volia saber; freqüentment es enviat sense que se sàpiga qui l'ofereix. Es l'obsequi d'una persona que vol guardar el secret. Aquella vegada qui ho pagava devia èsser fill de casa rica, y entremitj dels nous llicenciats n'hi havia més d'un que ho era, y avuy n'hi ha més que avans.

Vinguès d'hont vinguès, el xampany, recordà a n'aquells joves que cap d'ells havia parlat de la Patria brindant per ella.

—Senyors—digué un prenent la copa plena del vi escumós:—jo voldria beure per la felicitat, pel pervindre de la nostra Patria... Mes no pel vell seriós assegut al cap de taula, al lloch d'honor, que ab el dit alçat sempre'ns exhorta dihent «Recordeuvos, joves, de lo qu'espero», sinó per la xamosa donzella que joyosa saltirona per la sala de ball y ens invita a dançar alegrament ab ella, exclamant «A la vostra salut, amichs! Bevèm mentres duri la joventut!» Certament que'l vellet no es despreciable, sobre tot quan se cuyda de nosaltres donant a l'un un empleu, assegurant la bona sòrt de l'altre: perque'l vellet guarda molt diner al fons de la calaixera, encara que tingui fama d'èsser un xich avar. Nostra Patria no es tan pobra com canten els poetes. No es el migrat boscatge que'ns cal arrebassar fins acabar ab les nostres forces, no: es una hisenda bona y ben conreuada, quins camps, una volta sembrats, donen el blat bo y en abundancia; y en desenrotllarla'ns ocuparèm al nostre torn, quan tindrèm temps, puig nostres vehins no'ns ataquen pas, no'ns disputen pas nostres fites, perque nostre terrer està legalment fitat y les fites resten fermes en son lloch. Tenim, donchs, dret a divertirnos de tant en tant. Que Finlandia no estigui sempre trista, que no vagi sempre vestida de dol rigorós. Donguemli rahó també a l'alegria, y no temèm res. Amichs, brindèm per la felicitat de Finlandia! Bevèm en honor seu el vi bullidor! Es vi esperitós, es el vi que necessitèm tractantse de la jova hermosa. El nostre pare no's tornarà pas més pobre per això. Aixeco, donchs, el meu beyre ple del noble liquit daurat!—

Tots els altres aixecaren llurs copes, a punt de buydarles. Anaven a donar un visca sorollós, quan, de sobte, la porta s'obrí ab violencia. Un convidat entrà corrent en la sala y tirà sobre la taula'l suplement d'un diari que duya un telègrama important...

—Llegiu això!—cridà.

—¿Qu'es? ¿Qu'es?—demanà l'orador.

—Llegiu!—

—Doneumho!—

Se posà a llegirlo. Els altres restaven com petrificats, servant les meteixes postures que havíen pres en el moment d'anar a trincar per la felicitat de la Patria. Ningú sabia què dir. A poch, muts encara, s'assegueren uns al costat dels altres en les cadires d'hont s'havien alçat pera enlayrar els gots. S'ohiren sols algunes exclamacions trencades: «¿Què vol dir això?... ¿Es possible?... ¿Tot s'ha perdut?...»

El xampany restava oblidat en els beyres, ahont anava tornantse fat, perdent el bull y la força y convertintse en un insípit líquit dolçós.

El jove que havia enrahonat també s'havia deixat caure, sens esma, en la seva cadira després d'haver llençat la fulla extraordinaria, que anà fent la ronda ab un soroll de paper masegat, passant de mà en mà. Tots els presents volíen veure ab llurs propris ulls lo que hi era estampat. (1) Ab la mirada fixa en avant y el cos apoyat sobre la taula, l'orador restava immòvil, sens cansarse de sa posició incòmoda. Semblava haver envellit de repent; s'havia tornat tot groch, y s'haguera dit que'ls ulls se li havíen enfonsat sota'l front.

Quan el soroll del paper, que acabava de fer el torn a la taula, se feu ohir novament, s'aixecà de sobte.

—Senyors—cridà; y els ulls li llampeguejaren y les galtes reprengueren llur foch.—Jo volia beure a la salut de la Patria, mes... mes m'han interromput.—

Les seves mans y els seus llabis tremolaven, y la seva veu se desfeya en sanglots. Els seus amichs, tan emocionats com ell, s'havien aixecat, però cap prengué la copa, perque ell tampoch havía pres la seva.

—Lo que vos deya no són més que ximpleries—exclamà.—Estava borratxo, estava desprevingut y atolondrat, veushoaqui; y vosaltres estaveu tan borratxos com jo. Sols quan el vi ens ha començat a escalfar el cervell, sols aleshores ens hem recordat de la Patria. Anavem a beure'l xampamy per la vida egoista, en el moment en que greus dolors y miseries invadien el pais. ¿No'ns en donèm vergonya? Fòra xampany! Fòra cognach, punch y licors! Aqueixos espies y aqueixos traidors tanqueulos comen una ciutadela assetjada! Ni una gota mullarà'ls meus llabis may més! Anemsen de taula! Sortiml—

Y, agafant les estovalles, donà una forta estrebada, y ab gran estrèpit tot rodà per terra: copes de xampany, botelles de punch, cognac y licors...

—Ara, visca la Patria! Que revisca la vella Finlandia! Visca'l vellet seriós assegut al setial d'honor!...—

A l'entorn de l'antich Kaisanieni, en l'estret interior de l'ilustre Kaisanieni, un visca tan sorollós, tan passional hi retrunyi, que s'hauria cregut que'ls murs s'havien aixamplat y que s'havia enlayrat el sostre.

J. Aho.

Traducció de Benet R. Barrios.

(1) Se tractava de l'*ukase* del 3 de febrer de 1899, posat en pràctica pel general Bobrikof, que arrebassà l'autonomía a Finlandia.

RODOLANT

Que alegra la vegí! Tota riallera
anava a omplir sos cantis en la propera font:
y al veurehi la munió de gent arrenglerada,
ab gracïosa veu y flayra montanyana
va preguntar: —¿Quí es l'ultim?—
y vaig respondre: —Jo!...—

Qu'hermosa la vegí! Baixant d'un cotxe
va entrar al Banch d'Espanya ab gesto de triomf:
y al veurehi la munió de gent arrenglerada,
ab imperiosa veu y flayra de gran dama
va preguntar: —¿Quí es l'ultim?—
y vaig respondre: —Jo!...

Qu'estranya la vegí! Espelliçada
entrà a ca'l *prestamista* ab un farcell molt gros:
y al veurehi la munió de gent arrenglerada,
ab anguniosa veu y flayra de malalta
va preguntar: —¿Quí es l'ultim?—
y vaig respondre: —Jo!...—

Que trista la vegí! Esgroguehida,
pujava a casa'l metge fent llàstima a tothòm:
y al veurehi la munió de gent arrenglerada,
ab fatigosa veu, ab flayra de cadavre,
va preguntar: —¿Quí es l'ultim?—
y vaig respondre: —Jo!...—

J. Girbau y Tordera

TEATRES

Sol, solet...

El primer acte de *Sol, solet...* es un acte soperb. Com may, o com molt poques vegades, en Guimerà s'ha mostrat sobri, precís, clar y franch en la exposició; com may ens ha presentat una serie de tipos vivents, justos y colorits, y en fi, com may ens ha plantejat un conflicte dramàtich prenyat de passions ardentes.

Sol, solet... se troba en Jhon, que no té altre nom que Jhon puig no ha conegut pares, no ha conegut patria, no ha conegut llar ni amors, no ha conegut llibres ni religions. En la flor de sa joventut, després d'haver viscut la vida de *nyèbit* maltractat y aborrit per tothòm, en Jhon se troba enrolat en un barco, salva la vida d'un home que s'ofegava y... per primera volta en la vida aprén una lliçó de moral: li diuen que allò que ha fet es «fer bé». L'home salvat el porta a sa casa, y per primera vegada's veu en Jhon tractat com de familia, sent en ses galtes un bes maternal, y el seu cor, el seu bon cor s'aixampla. L'home feréstech, aixut y desconfiat, s'enterneix y somnia. Però aquella llar es un infern. El fill gran, l'Hipòlit, es un malvat: lasciu, jugador, envejós, mal ànima, mata a disgustos a sa mare, una santa dòna, y ha corromput a sa cosina que viu ab ells: l'ha feta sa amistançada y la tracta com tracta a sa mare y al seu germà, es a dir, a coces. El dia de l'arribada d'en Jhon y en Bernabé (germà de l'Hipòlit), a l'hostal, qu'es sa casa, s'hi juga, y a propòsit de diners pera continuar jugant, l'Hipòlit, en una escena brutal, arriba a pegar a sa cosina. En Jhon, que té'l génit prompte, surt a defensar a la dòna, se barallen y l'Hipòlit traidorament el fereix ab un ganivet.

Tot això passa en un quadro ple de vida y de color. Res més interessant que aquells jugadors de poble, que's tanquen en un quartet de la casa pera entregarse a son vici, indiferents a les alegries y tristeses que'ls envolten, indiferents al drama y a la sang, que surten més contrariats qu'esverats al sentir els planys del ferit y l'esvalot dels altres, y s'entornen a son cau dihent «Bah, no será res!... ¿qui dóna?» Res més interessant que aquella trista mare que ha fet quedar per força al salvador de la vida d'un fill seu sense sospitar que sa insistencia seria causa de que l'altre fill pagués el deute ab una ganivetada. Y en fi, deixant de banda altres detalls, res més interessant que aquell Jhon, ànima senzilla que, corpresa encara pels afalachs de la mare y de la Munda—neboda d'aquesta y tracte de l'Hipòlit—sent els brams d'una fera que traidorament li enfonsa un ganivet en el cos.

Tot això, exposat com ja he dit sobriament y dialogat ab el nirvi y concisió de frase caracteristichs d'en Guimerà, produeix en el teatre una impressió de vida intensament emotiva. Es un acte magistral.

Però res més que un acte. El públich aplaudí estrepitosament, y jo ab ell, tots ab ell. El drama verament humà triomfava. Després, en els dos actes següents, el públich, o la immensa majoria del públich, continuà aplaudint ab calor. Jo no, jo'm vaig quedar fret. Y parlo tant de mi meteix perque'm plau que consti que la meva opinió no té més valor que l'ésser meva; significa una excepció del criteri general. Potser la meva opinió es la dolenta, potser el públich y l'autor tenen rahó; però jo tinch de donar la meva y no la dels altres. Pera donar la d'aquests n'hi ha prou ab fer constar, y ho faig ab molt gust, que l'obra obtingué un éxit complert.

En quant a la opinió meva sobre'ls derrers actés, es la següent, que procuraré concretar:

Els actes segón y tercer de *Sol, solet...* són dos actes de dramón convencional a tot serho. Els tipos ja no són aquells tipos humans del primer, ja són ninots de fusta que l'autor fa ballar en escena estirantlos ab fil. Ja no hi ha sers humans que actúen segons son temperament y manera d'ésser, ja hi ha sols un plan o argument de drama laboriosa y poch sinceramente combinat, ademés d'ésser poch original—dos homes, un de bo y un de dolent qu'estimen a una meteixa dòna y acaben matantse,—plan o argument que deuen complir aquells tipos necessariament, fatalment, sense tenir pera res en compte la seva individualitat. Si a l'autor li hagués dat la gana de construhir el drama tot al inrevés, els meteixos personatges li haurien servit pera'l cas. Per exemple: la Munda, enlloch de casarse ab en Jhon quan l'Hipòlit es a presidi, podia rebutjarlo o podia no casarshi y entendres ab ell, y en un o altre cas podía l'Hipòlit, al tornar, sorpendre a la Munda fentse petons ab en Jhon o ab un altre, y matar o ésser mort segons a l'autor li semblés millor. Sols era qüestió de cambiar l'argument y part del diàleg; els tipos podien ésser perfectament els meteixos.

Y aquest es l'error capdal que jo trobo en el drama d'en Guimerà: es un drama tallat ab patró. No diuen els personatges lo que deuen dir, ni fan lo que deuen fer en cada situació en que's troben: diuen y fan lo que a l'autor convé, deixen de dir y de fer lo qu'ell vol. Vaig a posar un altre exemple: Quan en el segón acte, l'Hipólit, perseguit per la justicia, 's nega a fugir per por de que la Munda s'entengui ab en Jhon, ¿per qué ell, qu'es tan cinich y tan *barra*, enlloch d'entretindres en demanar juraments y promeses a la Munda, no s'encara ab en Jhon, ab sa mare y ab tots, y no'ls hi diu: «Aquesta dòna es la

meva barjaula y m'estima; pregunteuli, si m'estima! Anèu ab compte, que quan jo torni!... etc » Però si ell haguès dit això, tot el drama tan laboriosament combinat se'n anava en orris. Altres exemples podria citar per l'estil.

Lo que hi ha es que l'autor ja s'ho tenía ben pensat: Aquest se casarà ab aquella, tindràn un fill pera l'efecte patètich; ella continuarà estimant al presidari; aquest tornarà; anirà de nit—altre efecte patètich—a... besarla en sa propria llar; se despertarà'l marit; baixarà mitj nu; s'abrahonaràn, no sens haverse dit avans en llarchs periodes el *nom del porch*—efecte dramàtich—y en fi, el bo matarà al dolent ab un magall. Això si, el matarà llealment, oferintli armes pera defensarse; fins en el paroxisme de la rabia, fins quan un home bo vol matar, se recorda de que hi ha un còdich de l'honor!

Es un'altra particularitat que no falla en els drames convencionals això de que'l dolent sia'l que mori al final. ¿Què passaria, y quin efecte li faria al públich si l'Hipòlit matès al bo, cosa que pot molt ben succehir?

Per això'm deixen fret a mi aquesta mena de drames. No'm fan por la mort y la sang en el teatre, però deuen èsser molt justificades, y fins quan ho són no m'agrada que aquella mort y aquella sang sien l'únich objectiu de l'autor, que a aquella mort y a aquella sang s'hi subordini tot el drama.

Ah, si en Guimerà no'n patis d'aquesta obsessió, si se'n deslliurès d'un cop per sempre d'aquest prejudici que consisteix en creure que sols hi ha drama quan hi ha molta acció, molt moviment y una mort o dues o tres per final! Si en Guimerà, un cop els ha imaginat y els ha fixat els seus personatges, els deixès maniobrar lliurement, naturalment, senzillament entorn d'un conflicte de la vida, gran o petit, però que no recordès el motllo, el motllo estùpit que quan es creat pels demès destrueix la propria personalitat, y quan es creat per un meteix, la petrifica!

Ja es hora de trencar motllos, amich Guimerà; creguim, ja es hora. Si jo m'atrevis a darli un concell, li diria: ¿Per què no ho proba de fer un drama senzill, quiet, anímich? ¿El drama intim, per exemple, d'en Jhon, d'en *Sol*, *solet*... d'aquell tipo tan interessant y tan enternidor que vostè'ns presenta magistralment en el primer acte? Ja n'ha morta prou vostè de gent a les taules: ¿per què no proba de ferne un sense matar a ningù?

A mi personalment me treuria un gran pes de sobre. Evidentment això'l tindrà a vostè sense cuydado; però si hi reflexiona, tal volta veurà que aquell pes pesa encara més sobre vostè, autor, que sobre mi, senzill y—¿per què no dirho?—estusiasta espectador.

Aquí podria posar punt. No ho farè perque'ls maliciosos no puguin dir «quina reventada!» Vull fer constar que no hi ha tal cosa. He donat la meva opinió en general y sobre un tema que's prestaria a llargues disquisicions. La severitat ab que he parlat va més que pel drama concret, pel procediment dramàtich que jo crech fals y antiquat. Si la reputació y la potencia artistica d'en Guimerà no fossin tan ben fonamentades, ja l'analisaria concretament el seu ultim drama, pera demostrar qu'en tot ell hi ha elements y detalls soperbs: elements y detalls que, en valor artístich y en intensitat dramàtica, valen per sí sols molt més que la immensa majoria de les obres de nostres més flamants autors.

Però això puch ben estalviarmho.

En Codina feu una creació del paper de Jhon en el primer acte: estiguè justissim de dicció y d'actitut; després decayguè un xich. Els demès, discrets sense sobresortir. Sols en Rojas exagerà la nota melodramàtica, acabant de carregar el seu tipo ja prou carregat. Aquest actor mereix elogis per la direcció: la baralla del primer acte anà molt bé. Llàstima que'l públich ab sos aplaudiments intempestius, y els actors ab sa poca modestia, trenquessin la representació en moments culminants.

La decoració del tercer acte, dels senyors Moragas y Alarma, ensopegada y justa de color.

EMILI TINTORER

DIVENDRES SANT

(A l'Antoni y a na Mercè.)

Som a l'abril. El sol comença a tenyir ab el suau color dels lilàs el cel blau, banyantlo ab sa llum rosada. Dintre'ls arbres que volten la plaça'ls moixons se desvetllen fressejant, esbocinant la seda lleugera de les primeres fulles, y piulejant ab piülets aguts al pas del bon Jesús, que surt de la esglesia voltat de negres penitents, esglayadors dintre ses vestes de llustrina lluhenta.

Es el bon Jesús de la parroquia, ert en sa pesanta creu de fusta, el cap torçat sobre la espatlla per l'angunia de la mort; es el bon Jesús dut entre cants d'absolta en un matí divinament serè y esplendorós, tot llum, tot cants, tot joya: matí d'aquella Primavera qu'Ell va crear pera que'ls homes cregues-sin y aymessin la vida quan la vida no fuig de la santa Natura.

Arreu per hont passa'l bon Jesús de fusta tot trist, ab ses ennegrides carns vestides d'emmidonades randes escarapel-lades d'or rogench, hi ha jardins y horts qu'encensen ab ses flayres.

Els fins rahims dels lilàs morats y blanchs treuen els caps, pera saludar el pas del bon Jesùs ab sa dolça olor, pel demunt de les parets; d'hont cauen també, en gràcils curves, branques rublertes de matisades roses.

Un fort halé de primavera, de frescor, d'amor, de resurrecció flota en l'ayre, y sembla aclarir més les vehines montanyes al través de les bolves d'or que vecen dels raigs del sol; y les orenetes matineres atravessen l'espay, a dalt de tot, com lleugeres fletxes d'etzebatxa.

Y en aquell matí d'or, que sembla un himne, va'l bon Jesús de fusta pels carrers, coll-tort y endolat dalt de la santa creu que branda, mal sostinguda pels ja caduchs braços d'en Pere Antòn, el rich cançalader del carrer gran, obrer de la parroquia...

Y allà dalt, dalt, derrera la lluminosa volta que fa de cobricel a la terra, Jesùs de Nazareth guayta tristament la petitesa de la professò, y sa imatge crucificada; y els àngels que'l volten han plegat ses blanques ales, brillants y suaus, y clouen les mans abraçant llurs harpes silencioses, car també contemplen greument la terra, les vestes verdejants y arrugades, y senten ab recança aquells cants de mort seguir la negra professò pels camins florits y perfumats.

. . . . . .

La cambra es tota blava y tota verda: d'un vert clar de fulla novella, d'un blau de mar serena com els dolços ulls de la mestressa... Està closa com un cor de dòna avans d'haverhi trucat el predestinat... Té quelcòm de fosch, d'aquella foscor que no se sembla a les tenebres, d'aquella foscor en que'ls ulls hi veuen lo que volen... Flayrosa com una toya de festa, endreçada com un armari de nuvia, tranquila y quieta com una nit d'agost estelada...

Al sostre s'hi entortolliguen garlandes de flors blaves; en la catifa'ls blanchs y breus peuets de la mestressa, cada nit, trepitgen les meteixes flors; y garlandes de flors s'entrecreuen en la seda teixida dels mobles, en les cortines que cauen en plechs misteriosos entorn del llit hont s'ouen dos respirs.

La fosca's destria dolçament. Per entre la bromera de puntes que cau devant dels mal closos finestrons, una rosor suau entra en la cambra, al meteix temps que una esclatant xerradiça d'aucells puja del jardí. Y's desperta la gentil mestressa d'aquell niu. Vol assentarse en el llit, mes sent son braç de neu presoner sota la testa de l'aymat. Allavors somriu a un recort; y mitj tombada, per por de despertarlo, poch a poch va desllïurant son braç, tot covant ab un esguart d'adoració pregona a n'aquell ben aymat que l'ha despertada a l'amor, que l'ha feta dòna, pel quin viu, espera, sent y gosa, per aquell que de cop li ha mostrat la vida dolça y bona, ab una flor y un bes a cada pas y una cançó d'amor a cada repòs...

El company dorm ab una sòn serena. Sa testa severa y correctament bella reposa sobre'l perfumat coixí, y sota les negres pestanyes s'hi difuma l'ombra suau dels fruhits goigs d'amor.

Ella se'l mira com si may l'hagués vist tan bell; va acostant son cap, y els rinxos daurats se pòsen com una ala de papelló en el front d'ell, que sembla aclarirse sota la caricia. Els llabis molçuts s'acosten a la boca que vermelleja dintre la barba fosca.

—Bon dia, amor! —

Ell obre'ls llabis avans que'ls parpres, y recull el petò, y el reté llargament, llargament, mentres els braços s'enllacen, y els cors baten, y vibren els cossos altre cop.

El bes es dolç, l'abraçada potent, la joya del viure infinita, mentres els aucells canten abaix en els lilàs en flor, y el sol daura tota l'alegra encontrada.

De sobte entra en la cambra l'esclat dolorós d'un monoton cant de mort: es la esferehidora absolta que acompanya'l pas del bon Jesùs pel devant de la gaya casa.

Ell s'ha estremit, y, corprés, se redressa; mes amatent, manyaga ella, li recorda la diada.

Ab un doble somriure tranquil, el bes torna a lligarse més ardent que avans, y d'aquella besada n'esclatarà una vida nova més endevant, quan al jardí de la casa ja no hi haurán lilàs florits, ni roses matisades, però quan els atmetllers primerenchs badaràn atrevits ses primeres poncelles porugues.

Y mentres tant, el bon Jesús de fusta de la parroquia, ab el rostre esblaymat cobert per la llarga cabellera, coll-tort e indiferent, passa entremitj dels cants dels aucells, del perfùm de les roses, ab el seu trist seguici de

penitents dintre d'aquell misteriós himne de vida.

Jesús de Nazareth, desd'allà d'enllà de la volta lluminosa y serena, ja no guayta la negra professó. La cambra de les garlandes blaves s'obre a son diví esguart de creador, y un somriure dolcissim d'alegria, de pau y de benedicció ix de sos llabis.

El sol s'illumina d'aquell somris consolador, y sota son escalf s'esbadellen les flors y les poncelles, els nius s'estremeixen y els gèrmens que prenyen la mare terra esclaten y fructifiquen, mentres els àngels blanchs que volten a Jesús de Nazareth recobren l'alegria y, aixamplant les ales diamantines, fan vibrar altre cop llurs harpes d'or sota l'himne diví de la resurrecció.

L. Escardot

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Deliberacions de l'Assamblea General de Delegats, vii de la «Unió Catalanista», tinguda a Barcelona en el mes de maig de 1904.—*Imprenta «La Renaixensa». Barcelona, 1904.*

Ha fet molt bé la *Unió Catalanista* de donar a llum les deliberacions de l'Assamblea de Barcelona. Ella ha complert ab son dever al ferho, y ens dol confessar que tenim el temor de que'l poble català no compleixi ab el seu comprant aquest llibre y meditant sobre les ensenyances profitoses que'n pot treure.

Entre totes les Assamblees tingudes per la *Unió*, no vacilèm en qualificar aquesta de tan trascendental com la de Manresa. En efecte: en ella vingué a precisarse, d'una manera clarissima y que no deixa lloch a dubtes, quin es l'esperit del Catalanisme militant, patentisant el criteri ample y lliberal que a tots ens anima al perseguir la realisació de nostre ideal, y, sobre tot, establint d'una vegada pera sempre que nostra causa es nacionalista, evitant aixi tots els equilibris possibles d'aquells politicayres d'ocasió que ab mots més o menys expressius volien disfressar el valor real y positiu de la idea catalanista.

Al llegir aquest volúm hem experimentat una fonda satisfacció: ens hem convençut de que nostre entusiasme no era pas fill de la impressió momentania, de la sugestió que pogués obrar en nosaltres la eloqüencia dels oradors. No: rellegits aquells magnifichs parlaments, hem pogut remarcar qu'ells estàn inspirats per una convicció serena y reposada, basada en els més ferms principis de la vera ciencia política, y que, si bé embellits pels somnis de l'ideal desitjat, tenen sempre sos fonaments en la manera d'ésser de l'home y de les societats naturals que d'ell espontaniament naixen.

Tot lector desapassionat podrà ferse càrrech de la serietat ab que en tots sos actes procedeix la *Unió Catalanista;* podrà veure que alli no's trevalla pera la galeria; que si's cerca sempre la ocasió més oportuna pera que la tasca no resulti xorca, no's busquen may les ventatges de que solen aprofitarse'ls oportunistes en politica; alli's veurà còm nosaltres no tenim *quefes*, còm nosaltres no som encegats adoradors d'uns principis que volguèm elevar a la categoria de dogmes; repassant la llista dels delegats, podrà observarse que totes les idees y totes les tendencies hi tenen llurs representants; que molts dels qu'en dita llista figuren ni tan sols estàn inclosos en cap de les entitats oficialment autonomistes; y finalment, y això es lo més important, podrà l'observador serè constatar que quan un nombre de catalans s'apleguen pera tractar d'assumptos de la patria, obliden per un moment tot allò que d'ordinari els separa, y es que, malgrat lo que vulguin suposar nostres enemichs sistemàtichs, no cal gratar gayre un català pera que'n surti el catalanista.

Ha fet, donchs, molt bé la Junta Permanent de donar a llum les deliberacions d'aquesta Assamblea, y caldria que publiqués també les de les anteriors que manquen a la colecció. Y encara més: nosaltres entenèm que la *Unió Catalanista*, que no té un veritable portaveu en la prempsa, donchs no pot identificar son criteri ab el de la redacció d'un periòdich per més que sia adherit, deuria publicar una mena de butlleti oficial ahont se pogués estudiar lo molt que trevalla per Catalunya; y aixi quan vingués un d'aquells estrangers comissionats pera ferse càrrech de la *qüestió catalana*, no hi hauria perill de que se l'esgarriés tan fàcilment. No caldria més que facilitarli les publicacions de la *Unió*, única entitat que ha sabut sempre mantenir en tota sa puresa nostra doctrina.

—

Lluís Domènech y Montaner.—Estudis polítichs.—*Biblioteca Popular de «L'Avenç». —Barcelona.*

L'etzar fa que, després de la derrera Assamblea de la *Unió Catalanista*, haguèm de parlar de l'aplech d'estudis politichs del qui fou president d'aquella memorable Assamblea de Manresa: estudis que acaba de publicar «L'Avenç», perseverant en sa empresa de facilitar la lectura de bones obres a n'aquest poble que tant se vanta d'aymador de les

lletres y que tan poch aficionat es a comprar llibres.

Creyèm molt oportuna la publicació dels estudis politichs d'en Domènech, quina personalitat no es prou ben coneguda, car malhauradament el poble's mostra més inclinat a llegir diaris que no pas revistes y llibres, y d'assistir als *meetings* que a les conferencies. Allò que parla al sentiment el corprèn més que lo que va de dret a la reflexió: per això li costa tant deslliurarse del mal crònich del meridionalisme, y està sempre a la mercè dels politicayres d'ofici que coneixen prou qu'es més productiva la industria del curandero que la ciencia del metge. En Domènech y Montaner entengué que, pera l'assoliment de l'ideal catalanista, calia ficarse dintre'l llot de la politica espanyola, y moltes voltes sos actes no han merescut la nostra aprobació, sense que posessim per això en dubte la fermesa de ses conviccions: són els procediments els qu'hem censurat. El públich inconscient ben segur que d'ell no'n recorda més que'ls actes de dissidencia o'ls escrits de protesta: de ses obres doctrinals, de sa tasca positiva, no se'n preocupa. Per això creyèm qu'es oportunissim l'aplegar en un petit volúm allò que està perdut en la buydor d'una sala d'actes o en les planes d'una revista poch llegida.

Nosaltres al veritable Domènech y Montaner no'l voldriem veure quan fa declaracions a un *reporter*, o quan obra mogut per una impressió de moment, sinó en aquells trevalls ben meditats y serenaments escrits com els que integren el derrer tomo de la Biblioteca Popular de «L'Avenç».

ORIOL MARTÍ

ANYORANÇA

Fou el día més trist que jo recordo
el que'l fat de la patria m'arrencà,
com la tempesta arrenca en sa feresa
a la planta rublerta de tendresa
de la terra sahonada hont arrelà.

La sòrt m'ha tractat sempre com madrastra;
que tornés a la patria no ha volgut;
y desd'aquell tan trist, tristissim día,
la vida m'ha semblat una agonía,
lluny, tant lluny de la terra qu'he perdut.

Còm vaig comptant el temps lluny de ma patria!
Quàntes voltes el sol s'es aixecat!
Quàntes voltes el sol ha anat a pondres!
Quàntes voltes mes llàgrimes confondres
he vist ab les que'ls núvols han llençat!

Ni el matí pera mi ha tingut bellesa,
ni tampoch l'he trobada al cap-al-tart.
Sols veig bonich el naixement del día,
sols trobo en el capvespre poesía
quan en ma Catalunya'ls puch mirar.

Lluny de tu, santa terra catalana,
gran tristor y anyorança'm dóna tot.
Es hermosa la terra que trepitjo,
mes, com jo ta hermosura sols desitjo,
agradarme jamay aquella pot.

Tan sols tu, patria meva, tu m'agrades,
y en tu tinch sols posats els meus amors.
En tes gestes no hi veig més que victories,
en tot lo teu no hi trobo més que glories,
com en ta terra sols hi trobo flors.

Jo vull viure al caliu de tes llegendes,
y al escalf de tes santes tradicions;
vull reveure'l breçol de ma infantesa,
vull contemplâ aquells llochs plens de bellesa
hont niuen mes primeres ilusions.

Vull veure ton espay sempre blavissim,
vull també veure ton blavissim mar,
vull respirar la olor de tes boscuries,
vull veure tes verdíssimes planuries
y, més que tot, sentir el teu parlar.

No n'hi ha d'altra de llengua tan bonica,
no n'hi ha d'altra que tinga tal dolçor:
es la llengua dels pares y dels avis,
y l'han parlada sants, hèroes y sabis,
y constantment la parla lo meu cor.

Vull anar altre cop a casa meva
y els remors de ma terra vull sentir;
vull ser prop de la tomba del meu pare,
y quan mori, a voreta de la mare
la sòn eterna, oh patria, vull dormir.

CATERINA FERRER.

NOVES

L'Assamblea dels federals d'en Vallés, reunida'l diumenge ab el pompós títul d'«Assamblea Federal Catalana», acordà no enviar representants a la gran Assamblea dels federals espanyols que a Madrid déu celebrarse, fundantse en que la convocatoria vulnera l'autonomia regional.

¿De quànençà tenen semblants escrúpuls *regionals* aqueixos politicayres que's fan protegir pels unitaris pera *triomfar* en les eleccions?

¿Es que veuen que'l gran bloch unitari's desfà, y novament se decanten cap al sol de l'autonomia perque ara'ls hi torna a semblar qu'es el que més escalfa?

¿Es que no n'han fet prous de cambis y de papers ridiculs els Vallés y Ribot, els Pi y Suñer y els Tona, y volen acabar de desacreditarse?

Per nosaltres no cal que s'escarrassin més: ja'ns arriben a fer pena.

—

El diumenge de Pasqua fou colocada la primera pedra de l'edifici que pera palau de concerts bastirà l'Orfeó Català, segons projecte del genial arquitecte en Lluís Domènech y Montaner.

Se'ns diu que l'acte resultà solemne y altament encoratjador, y aixi es de creure, ja que, essent nostres cants populars els que han impulsat el modern renaixement de la patria, era natural que a l'entorn dels cantayres, en acte com el que's celebrava, tothòm se sentis enardit y ple d'esperances pel bé de la terra.

Al colocarse la pedra foren entonats *Els Segadors*.

—

Ha mort en Valera. La literatura castellana ha perdut una de les personalitats més sobtesortints que li quedaven, puig *don Juan Valera* fou sempre ben significat y ben personal en la novela y en la crítica espanyoles.

Fill d'una ilustre y poderosa familia andalusa, prompte s'obrí pas el jóve Valera entre els seus companys de la carrera diplomática, carrera que li proporcionà'l medi de visitar y de conéixer diferents paisos y d'estudiar diversos tipos y costums que tant y tant havien de servirli pera forjar les seves noveles.

Home superior per sa naixença, per ses aficions y per son talent, en Valera fou sempre un enemich terrible de tot lo que fos ordinariesa, destemperança y mal gust. No creya en res, però's burlà sempre sense pietat de la part ridícula de les coses: aixi es que lo meteix posava en solfa als *chirimbolos de la monarquía*, que satirisava ab frase sagnant l'estil carrincló e incomprensible dels nostres mansos kraussistes.

Els autors y els criticks de la turbamulta se creyen ofèndrel titllantlo de reaccionari, sense comprendre que reaccionaris com en Valera'n són y en seràn sempre tots els esperits superiors y cultes, que per sa educació y per sos coneixements vastissims estaràn eternament en pugna ab la brutalitat y ab la grollería de la demagogia estulta.

Ridiculisar les grans preocupacions socials y posar al descobert les nostres febleses y les nostres misèries: heusaqui la gran obra a quin servey posà en Valera tot el seu enginy, tota la seva erudició y tot el seu aticisme.

En *Pepita Jiménez*, la novela que més renòm y fama li ha donat, en *El Comendador Mendoza* y en *Doña Luz*, són la vocació religiosa y la exaltació mística'ls dos *blanchs* que reben les crudels fiblades de les seves agudes sagetes. Un seminarista ab més aptituts de marit apassionat que de missioner convertidor de negres; un frare, adalit fortissim de la fe y del dogma, que's mor de pena y d'angoixa al perdre per sempre la esperança d'obtenir l'amor de la dòna volguda, y una dama catòlica rabiosa, que's deixa caure en els braços d'un volterià pera millor atràurel y *salvarlo*: heusaqui els héroes principals d'aqueixes tres obres.

Las ilusiones del Doctor Faustino, *Pasarse de listo*, *Juanita la larga* y *Genio y Figura*, són les restants, entre les més celebrades, de les seves noveles; y si a tot lo dit hi afegim els sens nombre de noveletes curtes, trevalls de crítica, poesíes, articles de periòdich, y traduccions, que com la de *Dafnis* y *Cloe*, son del domini de tots els aficionats a les lletres, tindrém la tasca sencera del gran autor que acaba de baixar al sepulcre.

Molt y molt s'ha discutit sobre'l mérit de cada una de ses noveles; la generalitat se decanta per la superioritat de *Pepita Jiménez* sobre totes les demés; però si nosaltres haguessim de donar una opinió, diriem que sense cap mena de dubte, la novela en la que's respira més qu'en cap altra l'esperit punyent y corrosiu d'en Valera, es *Doña Luz*.

—

No'ns sabém avenir de que la Setmana Santa d'enguany hagi sigut a Barcelona tan *silenciosa* com sempre. Vista l'actitut que un mes enrera havia pres la majoria republicana de nostre Ajuntament, que convençuda de lo molt que abunden els no-catòlichs a Barcelona, tan decidida's mostrava a autorisar la circulació de tramvies y de tota mena de vehiculs el dijous y el divendres sants, nosaltres esperavem que'en aytals diades no s'interrompés el trànsit rodat, y, *ateyus* com som, fins ens disposavem a vàldrense pera les nostres particulars conveniencies si la cosa venia al cas.

Però heusaqui que, despres de les rahons

de peu de banch que uns quants regidors regionalistes donaren combatent els propòsits dels republicans, aquests callaren com uns morts, y de la qüestió no se'n parlà més a l'Ajuntament, y arribarem al dijous sant, y els que tenien necessitat d'anar a cavall tingueren d'anar a peu com sempre.

¿Què havia passat? ¿Per què s'estengué de sobte un vel impenetrable sobre qüestió tan important? ¿Per què no digué res la prempsa republicana que sol menjar capellà tot l'any y majorment en temps d'abstinencia, aqueixa prempsa que, si els catalanistes haguessin sigut majoria a l'Ajuntament y s'haguessin portat en aquesta qüestió com ho han fet els republicans, lo menys que'ls hauria dit haguera sigut «clerical» y «jesuites», y «miserables que's venen»?

Donchs lo que aqueixa prempsa mercenaria no diu, ho direm nosaltres.

Y direm que nosaltres la estimarem justa la proposició dels regidors republicans relativa a la circulació de carruatges per Setmana Santa, per mès que ja ho sabèm que no era l'esperit de justicia lo que la inspirava (que a n'ells tant se'ls en dóna de la justicia y de la llibertat que sempre tenen a la boca), sinó'l desitj de fer soroll y tenir èxit entre'ls analfabets càndits. Direm que al deixar de recó la proposició dita, venien obligats a explicar els motius per que ho feyen, puig altrament sa serietat quedava compromesa. Direm que si hi haguès hagut componendes secretes entre reaccionaris que compren, liberals que's venen y prempsa que fa'ls ulls grossos, tan indignes serien els primers, com els segons, com l'última.

Y que si tots ells estimen llur serietat, tots ells tenen obligació ineludible d'explicarse sobre lo ocorregut en aquest assumpto.

—

Els diaris diuen qu'en Villaverde està molt satisfet de l'èxit que ha tingut l'anada del rey a Valencia. Realment pot estarho, no perque l'anar a Valencia'l rey sia cosa de l'altre món, sinó pel desengany que hauràn rebut els idòlatres de son rival en Maura, que tants himnes havien entonat a n'aquest politich per la *gran empresa* del viatge regi a Barcelona, realisat l'any passat per aquest temps.

En Villaverde, pera èsser tant o més qu'en Maura, ha dut al rey al meteix cau de la fera, a aquella Valencia qu'era'l *papu* de la monarquia, a aquella terra revolucionaria (!) ahont tot s'havia d'arreglar a trets y ahont, en nom de la república y de la llibertat, havia de regenerarse la Espanya a l'ensemps que... les butxaques de les marmanyeres de la llibertat nomenades Blasco y Soriano.

Y ha resultat que aquelles salvatges kabiles valencianes que tot l'any corren la pólvora y que's volien menjar a tot un gat vell com en Nozaleda, ni força tenen a les barres pera menjarse les criatures tendres. Es clar que republicanisme no vol pas dir dissensió o desordre, però com que'ls republicans (?) de Valencia no l'han entesa may d'altra manera la república ni la llibertat, per això'ns estranyèm de que ara hagin semblat gent *com cal*.

Hèusels, donchs, aquí de cos present als revolucionaris valencians. El govern els ha *untat* llur republicanisme, y aquest ha anat tan llatí qu'en un tancar y obrir d'ulls s'ha perdut de vista.

Y ja podèu buscar, que no'l trobarèu enlloch: ni el republicanisme valencià ni el republicanisme espanyol. No'l trobarèu perque no existeix ni may ha existit, com tampoch el monarquisme, *cantin* lo que vulguin les urnes en temps d'eleccions. Sols trobarèu a quatre politichs bandarres qu'exciten quan els hi plau la estulticia popular; sols trobarèu un immens remat d'imbècils que's tirotegen entre ells pera enlayrar a aquells politichs, y qu'en moments *de proba* són proumansos pera no venjarse al veures venuts.

El republicanisme valencià, el republicanisme espanyol, *el partido único*, tot se va desfent, una vegada mès, com un bolado. No'ns ve de nou. Però ab públich o sense públich, els eterns pallaços que medren ab la imbecilitat popular seguiràn encara fent la viu-viu, tant a Valencia com a Barcelona: que mentres hi hagi analfabets que no sabent de llegir, tinguin qui els llegeix *El Radical* y *El Pueblo*, *La Publicidad* y *La Campana*, el poble serà burro de càrrega que haurà de soportar indefinidament el pes de la tirania, ja disfressada ab corona ja ab gorro-frigi.

Y «¡visquen en Maura y en Villaverde!» segons uns; «¡visquen en Salmerón o en Lerroux!» segons altres.

Visquen, donchs, mentres puguin; que serà a nosaltres a qui per ultim tocarà dir «prou!»

—

El dilluns de Pasqua la societat choral «Euterpe» donà un concert dirigit pel mestre Robert Goberna. S'estrenà l'himne *Foch Patri*, del mestre Goberna, essent molt aplaudit y repetit a petició del públich: també foren molt aplaudits els fragments instrumentals de *L'Arlesienne* y *Lo Pom de Flors* d'en Clavé. Aixi meteix s'executà la simfonia sobre motius populars catalans d'en A. Ribera, repetintse la simfonia baix la direcció de l'autor.

—

De l'un moment a l'altre s'espera que arribi de l'Extrèm Orient la noticia d'una nòva batalla tant o més sagnanta que les hagudes fins ara entre russos y japonesos.

Els esperits generosos que anhelen la pau tot interessantse en poch o en molt pera que guanyin els japonesos o els russos, aqueixos esperits generosos que s'horroritzen devant de tants horrors talment com s'horroritzen llegint els capituls sagnants d'una novela de a ral la entrega, no veuràn per ara satisfets sos angelicals anhels. Russia no està per la pau; Russia, quins serveys militars y civils estàn tan desorganisats, prepara esquadra derrera esquadra y té milions y milions d'homes per perdre; Russia se sent ab coratge pera vèncer a la llarga, tant a fòra com a dins de l'imperi, ahont la revolució cedeix...

Mes si les victories que s'esperen no vènen aviat, si en Togo conseguis aquests dies destruhir la esquadra d'en Rodjestvensky, la pau interior de l'imperi rebria una sotragada tal volta decisiva, ensemps que la terminació de la guerra s'imposaria.

Per això es tanta la espectació que hi ha per lo que fassi en Rodjestvensky, donchs probablement tot depèn de la inteligencia que demostri o la sòrt que tingui en els mars de l'Orient devant de l'enemich experimentat y temible.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	. . . . .	20	Cèntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

NOSTRE FOLLETI

Ab el present número repartím les portades de la novela de l'eminent escriptor Víctor Català

SOLITUT

quals belleses han fruhit nostres lectors y qual valor literari y artístich podrà ésser apreciat dintre pochs díes pel públich en general, al posarse a la venda la esmentada obra. Ab el proxim número repartirèm la coberta, que galantment s'ha brindat a dibuixar l'eximi artista en J. Triadó.

Termenada l'obra de Víctor Català, començarèm a repartir les poesíes que baix el títul de

LES TENEBROSES

ha escrit en Rafel Nogueras y Oller, les quals formaràn un nodrit volúm que creyèm vindrà a afermar en les lletres catalanes la personalitat poètica d'aquest jove autor.

Any VI - Núm. 273 Barcelona, 4 de Maig, 1905

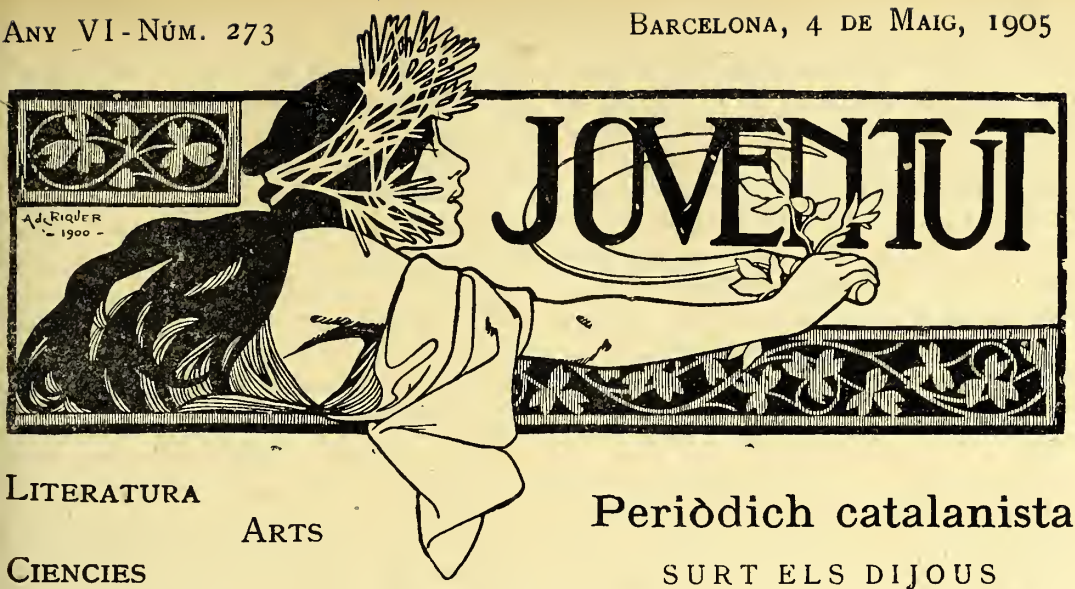

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Sobre la separació de la Iglesia y l'Estat, per Emili Tintorer.—La gitana enamorada, per Antón Benazet.—Progrés contra natura, per Gabriel Vinyas.—Les dues flors, per Geroni Zanné.—Notes bibliogràfiques, per idem.—Revista de revistes, per Lluís Via.—Jochs Florals de Barcelona de 1905: Veredicte.—Noves.

FOLLETÍ:

SOLITUT, per Victor Català.—Coberta.
DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 12.

SOBRE LA SEPARACIÓ DE LA IGLESIA Y L'ESTAT

L'altre dia, en aquestes meteixes planes de Joventut, en Arnau-Martínez, amich y company de redacció, comentava un article de M. Remy de Gourmont publicat fa poch en el *Mercure de France*.

L'article d'en Remy de Gourmont tracta lleugerament del problema de la separació de la Iglesia y l'Estat, que actualment s'està discutint a França. A pesar de sa lleugeresa, l'article m'ha indignat; y m'ha indignat perque ell es la expressió de l'oportunisme d'aquells grans nucleus socials—en tots els pobles de força innegable—que ab les seves indecisions y ab les seves pors y distincions, més trabes posen al progrés humà. Són mil voltes més perniciosos que'ls adversaris declarats.

Per això no puch estarme d'escriure algunes reflexions que l'aludit article m'ha sugerit.

Diu en Remy de Gourmont a manera de conclusió desencoratjadora « Vetaqui ahónt som (es a dir, som allà hont erem) després de més d'un sigle de ciencia experimental!»

Jo no ho crech pas que siguèm allà hont erem. *Poch més d'un sigle de ciencia experimental* ha sigut suficient pera enderrocar el més gran y més perniciós dels prejudicis humans: el prejudici de que la religió y el govern dels pobles eren coses inseparables. Ab un sigle s'han esborrat molts milers d'anys. Avuy ja cap home de ciencia considera la religió necessaria pera viure bé, y ni els homes de ciencia ni els altres — entench pels altres els esperits serens e independents— consideren moral ni útil aquell monstruós contuberni ja secular entre les dos grans forces esclavitzadores: l'Estat y la Iglesia, el Govern y la Religió.

Jo espero ingenuament, idealment—perque jo també sóch idealista com el poble a qui en Remy de Gourmont vol fernhi retret—que un sigle o dos més de ciencia experi-

mental, més o menys experimental, ens portin a la convicció de que no n'hi ha prou ab la separació susdita, sinó qu'es necessari pera'l benestar humá la supressió d'aquelles dues grans forces: l'Estat y la Iglesia, d'aquells dos grans sofismes: la Religió y el Govern. Espero idealment que aquesta hora soni pera la humanitat venturosa del pervindre; y mentres tant, m'aconsolo pensant que un primer pas concret se dóna avuy en tal sentit. Avuy se tracta d'isolar aquelles dues grans forces. Isolades, oferiràn menys resistencia.

Però deixèm aquest aspecte trascendental de la qüestió y concretemnos al cas de França, que pera sa gloria es el primer poble concordat d'Europa que s'atreveix a secularisarse.

Un argument tan senzill com cientifich n'es la causa determinant: Puig que les religions, especialment la catòlica, se basen en la fe y la fe es negoci de la conciencia, l'Estat que no té conciencia—això ho dich en serio, no'l vull insultar ara a l'Estat—no pot tenir fe y per lo tant no pot tenir religió. La religió, donchs, es un negoci privat entre l'home y Deu y, si's vol, entre l'home y els ministres de Deu. A l'Estat aquests negocis sols poden interessarlo baix un aspecte: com a policia. Mentres l'home en ses relacions ab Deu o ab sos ministres no pertorbi l'ordre públich o la justicia y les lleys positives, l'Estat no té res que ferhi, no pot ni dèu intervenir.

Conseqüencia d'això es la separació: radical, absoluta. Més radical y més absoluta de lo que indubtablement la faràn a França.

Però han vingut els detractors. Deixèm de banda la part interessada: la Iglesia s'hi oposa y fa ben fet. Anava tan bé en el matxo, qu'es trist pera ella que hagí de seguir el camí a peu ara que ve pujada. Está en son dret al protestar. Que protesti. Però com que les protestes no són arguments, no hi ha res a dir. N'hi ha prou ab nostre silenci compassiu. Planyèm a les majestats tristes que cauen!

Deixèm també de banda als creyents de bona fe. Tampoch aquests donen arguments. Tota sa lògica's redueix a un circul viciós: «lo que creyèm es lo cert y lo millor; creyèm en la Iglesia y la Iglesia es lo cert y lo millor. No'ns toquèu la Iglesia!» No obstant, també aquests tenen el dret de protestar. Si fos cert lo qu'ells creuen cert, tal volta tindrien rahó. Hem d'esperar a que'ns demostrin qu'es cert lo qu'ells creuen cert. Mentres tant saludemlos; saludèm als *protestants* de bona fe y passèm de llarch.

Fixemnos en els oportunistes, la gran rèmora, el lastre de plom que immovilisa la gran nau humana. Aquests vos parlen com vos parla en Remy de Gourmont desde les planes del *Mercure de France*.

Vos venen a dir lo següent, resumit en dos ordres d'idees.

Primer ordre d'idees: «El poble es idealista»: per tant, el poble necessita una religió. Una religió es quelcòm que's presenta dihent: «Jo sóch la veritat.» Si destruhim una religió ne vindrà un'altra. Es tan fàcil de dir «jo sóch la veritat» y es tan idealista'l poble!

Según ordre d'idees: Aspecte mercantil. Utilitat de la separació, o sia de la mort oficial de les religions.

No vull pas entrar en una gran discussió, pera la que, per altra part, no hi ha lloch, puig en Remy de Gourmont se limita a sentar una afirmació. Considerant el problema baix un punt de mira purament sentimental, aquest escriptor ens diu: Essent com es el poble idealista, una religió li es necessaria, y com qu'en el fons les religions han sigut, són y seràn sempre una meteixa cosa — «Jo sóch la veritat», — es endebades y es antipolitich pretendre separarles de l'Estat.

Una afirmació ne val un'altra. Aixi a la afirmació d'en Remy de Gourmont pot oposarshi la següent:

El sentiment idealista innat en l'home evoluciona continuament, y per això les religions, responent a aquesta sed d'ideals que varien ab el temps, se transformen poch a poch, cercant el punt d'harmonia ab els successius estats actuals de la conciencia. Donchs bé: la conciencia humana, conservant sempre encès el sagrat foch d'un ideal que la tranquilisa y dignifica, mostra cada dia un major desitj d'emanciparse. La fe imposada no la satisfà. Ja no'n té prou ab que li diguin: «Jo sóch la veritat.» Exigeix o reclama que aquella veritat sia la seva. Quiscún home té'l seu ideal, la seva fe,

sensiblement diferent del dels altres, y per sa fe o son ideal propri cerca l'home la serenitat de la vida. El fet milions de voltes, comprobat, de que may com ara s'hagi notat una tan poca convicció en les pràctiques religioses dels homes que més religiosos són, es una proba d'aquesta veritat. Un'altra proba n'es el nombre cada dia major d'homes que reclamen una ben ampla llibertat de conciencia. L'autonomia de la conciencia es avuy ja quasi bé un desitj universal, y estém en cami d'exigir quelcòm més. Si se'm permet la frase diré que s'inicia ja l'era de l'*anarquía de les conciencies*, de *l'individualisme en la fe*.

Per tot lo qual pot afirmarse que, sia quina sia la forma en que's presentin les noves religions previstes pels pensadors, sols conquerirán adeptes si satisfán aquest desitj anárquich o individualista que s'arrela cada dia més en la conciencia humana, y pot afirmarse com a conseqüencia que'l fet de desentendres l'Estat d'aquestes qüestions es no ja sols una mida previsora y diplomática, sinó una facilitat donada a les Iglesies pera que més lliurement puguin harmonisar *les seves veritats y les seves fes* ab les veritats y fes autònomes dels creyents respectius.

De fet, l'Estat que tot ho immovilisa, immovilisa també les religions que sembla protegir. De manera que les Iglesies actuals corren més perill de morir petrificades a mans dels Estats protectors que no pas si, ben lliures, saben emmotllarse a l'estat actual de la conciencia humana.

Un altre aspecte toca en Remy de Gourmont: l'aspecte mercantil.

Una pila d'industries y de petits comerciants s'esfondrarien a conseqüencia de la separació. Aquest argument enlluhernador va dirigit als indiferents y als escéptichs. Es un argument que no s'aguanta dret. Caldria en primer lloch precisar aquestes industries y comptar aquells comerciants, y caldria en segón lloch probar que la fe privada no substituhiria tal volta ab ventatja a la fe oficial en sa missió mercantilment protectora. Però fins donant tot això com a probat, fins acceptant l'enrunament d'algunes iudustries y de molts comerciants, l'argument no convenç.

Precisament aquests petits enrunaments són no sols lógichs y necessaris, sinó que obren com a estimulants de l'activitat humana. Aquestes petites crisis mercantils que segueixen a tota revolució moral són sempre ventatjoses. Moren cent industries y en neixen mil de noves, s'arruinen mil comerciants y dèu mil troben camins més amples. Aytal argument es el que fan valdre'ls traginers pera oposarse a que s'obrin carreteres y els carreters a que's construeixin ferrocarrils. Es l'argument que usaren els obrers fa més de mitj sigle pera justificar el seu odi a les màquines. ¿Hi ha necessitat de probar que, arruinats uns quants traginers y carreters y quedant momentaniament sense fe·na uns quants obrers, avuy, mercès a les carreteres, ferro-carrils y màquines, hi ha més gent que trevalla y trevalla en millors condicions?

Recordo que quan se tractava de suprimir la professó de Corpus a Barcelona, homes de talent y gens fanàtichs també feren valdre aquest argument. «A Barcelona es tradicional—deyen—aquesta professó, y una pila de gent ne viu. Desde'ls que guarneixen els gegants fins als que venen carmel-los y ginesta, quánta pobra gent no'n viu de la professó!»

Tampoch aleshores va convencerm el dit argument. A un que me'l presentava jo vaig contestarli:

Suposèm, pera concretar, que'ls barcelonins gasten aytal dia en carmel-los, ginesta, adornos, ciris, etc., dèu mil, per exemple. ¿Creu vosté que si no hi hagués professó'ls barcelonins en dia de festa's quedarien tancadets a casa entretenintse a comptar els seus diners? No: els barcelonins sortirien y gastarien dèu mil o més de dèu mil en tramvies, teatres, xacolata y xarop, etc... tot lo qual també'n fa viure de gent.

No, no són serios aquesta mena d'arguments. Si a conseqüencia de la separació'ls fabricants de ciris hi perden, hi guanyarán els de bombetes eléctriques, y si l'argenter nota una baixa en la venda de rosaris de plata, notará una alça en la de braçalets d'or. Això es evidentissim.

Tan evident, que's fa dificil creure en la bona fe dels que com a ultim argument, com a argument de desesperat, se valen de tals sofismes pera combatre'ls problemes més trascendentals y serios.

En Nietzsche ha dit: «Encara avuy hi ha *pobles*, com hi ha *remats de bestiar*.»

Y segurament en Remy de Gourmont, oportunista y escèptich, treuria punta a la frase del modo següent:

«Puig qu'encara avuy hi ha *pobles* com hi *ha remats de bestiar*, la nostra missió consisteix en fer que aquests *pobles* y aquests *remats de bestiar* perdurin en estat de momies.»

Jo crech que la missió de tot home serè y verament idealista consisteix en esforçarse y lluytar pera que no n'hi hagin de pobles com hi ha remats de bestiar.

Y crech també que l'escepticisme irònich de que fa gala l'espiritual *croniqueur* del *Mercure de France*, tractant d'un assumpto tan serio, no lliga gayre ab la confessió que s'escapa de sa ploma de que l'idealisme es el gran motor de la humanitat.

EMILI TINTORER

LA GITANA ENAMORADA

Carretera enllà anava caminant com d'esma una figura blincadiça. Era una gitana, de cabells llustrosos pentinats ab bandolina y d'ulls negríssims y enlluhernadors.

Anava a veure còm celebrava ses noces el seu estimat Alfred; hi anava ab ayres de venjança, ab posat terrible. A la claror de la lluna s'internà per un bosch, y allà, asseyentse en un tronch corcat, arrencà a plorar, y plorà llargament...

Tocaren les dotze en el campanar de la vila, y com si no esperés res més, la gitana reprengué son camí, afanyosa de veure a son Alfred fruhint ab la Raquel, la més hermosa de les gitanes, la de cos incitador y cabells ondulants, llabis sagnosos y mirada luxurianta...

Y anava destriant recorts de sa joventut passada, y arrodonint detalls, y plorant les ditxes malogrades: aquelles passejades ab ell prop del Turia, aquells perfums, aquelles serenates...

De prompte, entre la espessor dels arbres, distingí unes rojors de foguera, s'aturà un moment posantse la mà al pit com si perdés l'halè, després se tirà enrera un penjoll de cabells que li queyen sobre'ls ulls, y, guiada per la llunyana resplendor y enllumenada ensemps pels raigs d'argent de la regina de la nit, avençà de nou bosch endins.

En mitj d'una placeta, en lo més pregón del bosch, s'alçava una foguera gegantina, y a son entorn homes y dònes y infants, drets o asseguts a terra, movien gran bullici. Eren els gitanos, y entre ells, distingintse per la riquesa de llurs vestits, s'hi veyen els nuvis, constantment galantejats per tothòm.

La gitana restà parada, muda, com encantada. Sos ulls s'havien dilatat, y el llur blanch, com el de la lluna, brillava esglayador, en tant que una suhor freda amarava aquell rostre bellament cobrat.

Tres gitanos, ab llurs bandurries, començaren la serenata de bodes. Aquelles notes tenien un deix de melangia, un ayre de tristesa dolça qué acariciava l'esperit dels que's sentien ditxosos: mes pera la gitana cada nota d'aquelles era una nova punyalada en son cor trocejat. Se deixà anar en terra, abatuda, mes una gran xerradiça la feu alçarse altra volta, y, guaytant ab més avidesa que may, vegé còm un gitano vell, de patilles blanques, llençava un gerro enlayre; y el gerro fendí l'espay, eixint espurnes de sa superficie brunyida al reflexarshi la llum de la foguera; y després caygué en terra, y, al sentirse'l cop séch de la cayguda, tots els concorrents callaren.

Llavors el vell de patilles blanques, poch a poch, comptà en quànts troços s'havia partit el gerro.—Vintidós! — exclamà, passada una bella estona; y una nova xerradiça, molt més sorollosa que avans, li ofegà la veu tot just eixida. Y's polçaren bandurries y guitarres, y començà la dança entorn de la foguera.

La gitana, al sentir el crit del vell desde lluny, al saber en quànts troços el gerro s'havia romput, quedà esvahida.

—Vintidós anys sense vèurel, sense poderlo estimar! Vintidós anys essent d'una altra dòna! L'he perdut per sempre, per sempre!...—

Y, mentres el seu estimat abraçava a la Raquel ple de goig, ella, la gitana del bosch, queya d'espatlles, topant sa bella testa d'africana en un munt de rochs que la deixaven estabornida.

Son primer amor havia d'ésser el derrer; y ay! que l'home afortunat encara no ho sabia

que l'estimés aquella romàntica criatura, ardenta y tímida, capaça de sentir les més grans passions y de covarles abnegadament en eternal silenci!...

ANTÒN BENAZET

PROGRÉS CONTRA NATURA

Sens dubte que aqueixos grans talents en medicina, aqueixes celebritats per tothòm reconegudes, veuen clar que les grans ciutats, les grans acumulacions de gent, són focos d'infeccions que fan aumentar les malalties, ab gérmens d'altres noves desconegudes d'ells meteixos, puig els calen nous y continuus estudis pera combátreles. De segur qu'ells, millor que ningú, comprenen la inutilitat de la major part de lo que's faci, ja sia en el descobriment de medicaments nous, ja en la implantació de mides higiéniques. Però no gosen a parlar clar, o no són prou sincers pera dir la veritat. Si ho fossin, dirien: «Mentres no cambiém de vida, mentres abdiquém de nostra autonomia individual y ens centralisém, deixant els camps o'ls pobles reduhits per'anar a viure a les ciutats, la ciencia y l'estudi podràn més o menys deturar els mals, però aquests existiràn latents y les generacions aniràn corcantse l'una derrera l'altra. Les epidemies mitjevals ens semblen acabades mercés a les mides higiéniques; més la higiene no pot ésser altra cosa que l'antídot de les matzines que la vida que seguim porta en si. Perdent la individualitat se pert la salut. Les besties en llibertat no adoleixen pas de tantes marfugues com quan estàn acoblades en remat. Aixi també la formació dels remats humans que paguen contribució al *progrés*, es lo que ha donat lloch a tants y tants mals com inútilment hem de combatre.

Però ¿qué dirien els homes del progrés si un home de ciencia'ls digués això? No se'n sabrien pas avenir, ells que de tan lluny que hi veuen no hi veuen gens. Perque ells no se'n fan pas càrrech de que'*l seu* progrés hagi portat un sens fi de desgracies, de que hagi fet tantes coses *necessaries* que sols han servit pera eternisar les lluytes entre'ls homes y pera reblar més y més les cadenes del nostre esclavatge.

S'han inventat màquines, s'han inventat substancies com la dinamita, sense la qual no's poden explotar mines... Tantes coses s'han inventat y s'inventen en nom del progrés! Donchs bé: jo no vull dir que'ls deixém de recó aqueixos avenços materials; jo sols vull dir que no'ls explotém tant, explotant a l'ensemps tantes vides com ells posen en constant perill. Perque ells no'ns deuen haver regenerat pas, quan, a pesar de tot, tant necessitém guardarnos dels senzills cambis de temps...

Deixantme de consideracions que'm portarien massa lluny, y tornant a lo que al començament he dit, remarcaré novament que són ben pochs els que hi veuen clar y diuen lo que veuen. Entre ells es digne d'elogi un metge, una inteligencia clara, un vident que, donant més importancia a les causes dels mals que als mals meteixos, ha dit quelcòm sobre això. Sols en Kune s'ha atrevit a dirles les grans veritats que als alucinats o degenerats sectaris d'un progrés fictici tant exasperen.

L'anemia, la tisis, y tantes malalties, exacerbades modernament, com assolen a la humanitat civilisada, en Kune les considera genéricament com *malalties del sigle XIX*. Y vegis lo que'n diu:

Es molt cert que s'han de cercar les causes de la propagació continua d'aytals malalties en el progrés de la civilisació, en l'aument de cultura intelectual, en l'amohinós desenrotllo de les condicions socials, en les dificultats de la lluyta per la vida, en la persecució desenfrenada del benestar y del benefici. D'altre modo ¿còm podría explicarse que aqueixes malaltíes sien tan escasses entre la gent del camp? Gayre bé son desconegudes en l'Alta Escocia y en el País dels Gales, observantse que'ls habitants d'aquells llochs, bell punt són establerts en les grans ciutats, perden la immunitat. Mentres els negres d'Amèrica eren esclaus, jamay les tingueren; però així que'ls ha calgut lluytar per la vida, s'han vist infestats d'aquests mals com les altres races.

. . . . . .

Els continuus progressos de la civilisació no tenen la culpa d'aquests inconvenients sinó en quant forcen a l'home a fugir de les lleys de la naturalesa, a obrar contra les lleys immutables.

. . . . . .

Així, debilitantse més y més el cos, se viu més tancat, se trevalla en tallers o fàbriques gens saludables, plens de gent y quasi sempre poch ayrejats, per por als refredats: en una atmósfera perjudicial a tot organisme. En el camp ras hont els habitants viuen de la manera més natural, trevallant sempre a l'ayre lliure, no hi han pogut arribar encara, per impracticables, els vicis de la civilisació y les absurdes mides higièniques, y no s'hi coneixen pas aquestes malaltíes.

. . . . . .

Mercès al seu regim senzill y natural, y a romandre

a l'ayre lliure, els habitants paheixen molt millor, y per lo tant estàn més bons. Com més natural es la vida de l'home, millor y més feliç se troba. Per això'ls negres esclaus obligats a viure senzilla y sobriament, ab tot y trevallar molt, estaven lliures d'afeccions mentals, mentres que ara que tenen els meteixos inconvenients y les meteixes ventatges que'ls altres homes, estàn sotmesos també a n'aquests mals.

. . . . . .

Això diu en Kune. Després d'exposar les causes d'aytals malalties, explica'l sistema curatiu. Però'l progrés ho té *arreglat* tot de tal manera, que aytal sistema curatiu sols poden seguirlo'ls richs, els que tenint diners tenen els medis de fer tot lo qu'ell diu. Y aquests, que són els menys, podràn abominar de tant de progrés, de tants invents y de tanta sabiesa en quant malmetin sa propria salut, no en quant malmetin la dels altres, qu'en sa majoria exploten. El progrés, donchs, els ha de plaure a n'ells per lo meteix que a nosaltres ens desplàu, ja que cap fruyt ne podèm gaudir. Les veritats d'en Kune són veritats ben amargues. ¿Còm podèm arreglar el nostre fisich si no arreglèm avans el nostre social?

GABRIEL VINYAS

LES DUES FLORS

Regirant llibres d'una biblioteca en venda, vaig trobar un interessant manuscrit: el seu autor era'l marquès de ***, noble italià que mori a les derreries del segle XIX, tancat a la bogeria. He procurat (a travers de la traducció) conservar l'estil enfarfegat y ampulós del manuscrit. Heusaqui la traducció.

—

Tothòm m'ha tingut per boig. Ara veurèu si ho he sigut. Vos contaré un episodi de la meva vida.

Avuy que'ls anys y les malalties me colltorcen avans d'hora; avuy que la meva testa blanqueja y les meves cames tremolen; avuy embolcallat per la boyra del derrer hivern, evocaré recorts extraordinaris, faré reviure devant dels meus ulls les ubriagueses y els deliris d'una jovenesa magnifica. Evocaré'l meu cos d'Hèrcul, els meus ulls de foch, el meu dalè may satisfet per la joya de la vida, pel misteri de la bellesa, y les lluytes terribles y barbres que sostingui per'assolirles. Y arribaré a travers dels combats violents (victories èpiques o desfetes immenses), a travers de les gaubances estètiques, a travers dels cossos esplèndits de les dònes més hermoses, ab el poder irresistible d'una voluntat ferrenya y d'una riquesa quasi reyal, arribaré a la historia de les dues germanes, aymades per mi ab un amor ultra-humà.

Que llunyans me semblen ara'ls anys ditxosos de la meva jovenesa!

El bosch de la meva jovenesa floría allavors ab l'esplet luxuriós de les selves africanes. La primavera eterna regnava en el meu sér. La sang heroica inflava mes venes poderosament. Y la meva voluntat volia exercir un domini absolut. Era un sér extraordinari, nat pera regnar. Volia traduhir ab actes els meus desitjos de monstre: fruhia concebint idees folles, desenrotllantles en el meu cervell hipertrofiat, donàntleshi després formes tangibles.

Però's juntava devegades a l'ufanós espandiment del meu cos, el refinat decandiment d'un'ànima envellida. Embafat per totes les emocions de l'art y de la bellesa, pels besos més dolços, per les caricies més voluptuoses, per la contemplació y pel goig de tot lo que més fa estimar la vida, m'enfonsava de sobte en la desesperació més horrible, sense motiu, irracionalment. Y res me deyen aleshores els besos, els cossos femenins, els perfums ubriagadors, les tercines del Dant, les simfonies de Beethoven, els retaules angèlichs de Van Eyck y del Giotto.

Y després, una força estranya, triomfadora, nada en lo més profond de la meva vida, enlayrava'l meu esperit retut y afeblit. Y el meu esperit surava de nou en la mar de la joya y de l'aixelabrament, y el meu cos rublert de noves energies se llençava a la lluyta gloriosa per la possessió plena y total de tots els goigs, de totes les belleses.

Quina vida la meva! La riquesa llençada ab majestat indiana satisfeya les meves aspiracions de la manera més complerta. La meva existença era una marxa desordenada y soperba envers lo desconegut, dirigida per forces irresistibles y misteriores, rodejada de tots els plers, dominadora y triomfal. Les accions dels altres homes eren pera mi fonts de menyspreu, y llurs goigs y llurs vicis, miseries fastigoses, despullades de poesia y de grandesa.

Y, breçada per la gran música de la joya,

lliscava la meva existença fastuosa y refinada de Sardanàpal modern.

. . . . . .

Arribà'l moment solemnial de la meva vida, en qual moment les passions exaltades y alhora satisfetes dequeyen y morien. El meu cos decandit, estanch, se decantà suaument envers el sant repòs. Una auba novella llustrejà per demunt de la meva ànima trista, y la seva clara resplendor m'oferí un jorn tranquil y serè.

Y la mar tempestosa y remoguda per la qual feya tant d'anys que navegava, me va presentar de sobte'ls seus abims esglayadors, els seus monstres, els seus perills y els seus fàstichs. Y demunt les crestes escumoses de les ones bramayres, demunt l'etern va-y-ve de les aygües, els meus ulls entelats cercaren l'illa encantada de la felicitat, desitjosos de reposar a l'ombra fresquívola de sos bosquets, y de mirarse en els espills plans y transparents de les seves fontanes tranquiles.

Va laçarme la Vila imperial, la cort dels goigs, la nova Bizanzi; vaig oblidar les cortisanes, regines de l'amor; vaig oblidar els refinaments d'aquelles arts tan alambinades que omplien mon cervell de tortures voluptuoses; vaig oblidar les estades misterioses, voltades de magnolies y de llors, de tells y d'àlbers, blanques y bufones; vaig oblidar les clares nits de lluna, vistes de la finestra estant, sobre'l jardí solitari, mentres els meus dits desfeyen les trenes rosses d'una mata pesant de cabells odorifers; vaig oblidar les cambres luxoses, plenes de sospirs amorosos, de tebiors delicades, de caricies que suraven en l'ayre perfumat y revenien acaronadores, mentres vibrava (com xerroteigs d'aucells que omplen el boscatge de remors suaus), la gran cançó de l'home y de la dòna, barbotejada per dues boques juntes, assedegades de voluptat...

També'l recort dels grans balls s'esborrava poch a poch del meu pensament. Y's fonien (com una boyra lleugera), els cabells perfumats y els ulls qu'espurnejaven, els halens sensuals de les boques vermelles, les converses amables, les llums esplèndides y els rostres blanquíssims... totes les remors y totes les veus d'una munió aixelabrada, tots els ritmes de les dances, tots els ressons de les festes...

Y se m'afeblia'l recort de tantes dònes, y juntava'ls ulls de l'una ab l'òval de l'altra, y tot s'allunyava y's confonia...

Y estanch d'aquella vida, una matinada fresca de tardor m'inspirà'l desitj de fugirne. Derrera'ls Alps, derrera les blanques serralades, el castell dels meus avant-passats m'oferia'l refugi que'l meu esperit demanava.

. . . . . .

Les viles passaven lleugeres y confoses. Passaven vertiginosos devant meu els encisos camperols, els àlbers de tronchs blanchs y esbelts dibuixats graciosament demunt la verdor; els boscos ombrívols y feréstechs, les coves fosques, les margenades cobertes de bruch florit y de romaní, llochs estimats, plens de remembrances amoroses...

Agegut en l'encoixinat vagó, entre la fumera blavosa del tabach, perdia la conciencia del meu sèr, breçat per somnis bellissims, per prometences de felicitat idílica. Gaudia pensant en els amples paisatges que'l meu castell domina; en les aubades rihentes y temeroses com somris de verge; en les esplèndides mitjdiades, en les soleyades xardoroses, en els capvespres tristíssims, en les nits solitaries y serenes. Gaudia pensant en el foch de les llars, en les pells que cobririen el meu cos, en les caputxes que abrigarien el meu cap. Gaudia pensant en els plans coberts de gel, com un mirall lluhent; en les estrelles tremolant de fret en el cel negre, en la canturia del vent a travers de les pinedes fosques. Gaudia pensant en les matinades fredes, quan els últims boscalls s'apaguen y, derrera'ls finestrals closos, el cel se esclareix ab febles resplendors...

Mes la vinguda de la primavera fou el moment divi del meu somni. S'obriren portes y finestres. La lluna illuminà'ls camps deserts ab raigs de pur argent. Les passades del rossinyol s'ohien entre les verdes onades del fullatge. Al lluny cantava magnífica la veu de un torrent, inflat per les plujes abundoses. En mitj d'aquestes belleses arribà la primavera, redoltada d'aucells, perfums, cants de vida, alegroys, himnes de festa, vessant flors, encenent en el cel una corona de foch que la voltava...

El tren va aturarse (no vull dir ahónt), y aparegueren a travers del meu somni, ab la

espiritualitat de la fantasmagoria y ab la deliniació vigorosa de la realitat, dues donzelles extraordinaries que desferen la puresa del meu somni y la esperança d'una pau idílica.

D'esma vaig recordar els versos del Dant:

> Ed ecco, quasi al cominciar dell'erta,
> Una lonza leggiera e presta molto
> Che di pel maculato era coperta.

. . . . . .

No vull parlar dels enrahonaments brutals y fastigosos que'm varen entregar les dues noyes. No vull parlar dels milions que feren meus llurs cossos verginals y llurs ànimes vils. No vull parlar de la follia que omplí el meu cervell, de la joya barbre, de la inquietut estranya, del món de desitjos quimèrichs que bullia abrusador en el meu cos, y'm feya glatir de por y tremolar de goig. Podia dir com el gran Huysmans: *Et c'était incroyable cette canicule exasperée flambant tout a coup dans un Novembre de corps, dans une Toussaint d'âme!*

Parlaré de l'arribada de les dues verges al meu castell, acompanyades de la poesia misteriosa d'un tardorench capvespre.

El castell (estatge antich dels meus nobles passats), s'aixeca al cim enasprat d'un turó, redoltat de jardins ombrivols, plens de brolladors y de marbres, de xiprers y de desmays, que devallen cobrint els vessants fins a les planures que'l volten. El meu castell es una maravella arquitectònica. L'art ojival hi resplendeix ab tota la seva majestat.

. . . . . .

L'arribada de les dues germanes (la Hortensia y la Rosa) un capvespre de novembre, fou la illuminació esplèndida y última de la meva vida. Vaig rèbreles al portal, ab el cor oprimit, ab les cames tremoloses, com l'adolescent commós devant la cosineta vestida de blau y blanch. Elles també venien avergonyides: semblaven verges arrebaçades de llurs mares y venudes a un senyor omnipotent y terrible.

. . . . . .

Y van passar dies, y la meva vida, regulada per un goig may somniat, devenia dolçament monòtona: els dos òvals puríssims, tendres y suaus, que s'allargaven pàlidament sota'ls meus besos de foch, brillejaven a travers de una boyra de perfums enervadors y sensuals ab llurs pells satinades y oloroses, llurs ulls temorosos y divins, llurs boques rojes y humides. Tot era meu... Jo era l'absolut sobirà de la bellesa.

. . . . . .

«Veniu, aymades meves, a respirar els perfums dels meus horts; veniu a reposar sobre el llit de fulles seques que novembre apilota entorn dels arbres. Vull ohir el cruixir del fullàm encartronat sota'l pes dels vostres cossos».

Y acompanyat de la Hortensia y de la Rosa, devallava als meus horts, illuminats tots tres per la capvespral claror que's filtrava entre'ls arbres despullats.

La Hortensia y la Rosa, les poncelles primaverals, delicades y fines, arribades al meu castell ab l'encis suau dels primers efluvis d'abril, s'espandien majestuosament, y la magnificencia de llurs linies esculpturals se confonia ab la puresa y la ingenuitat físiques de la joventut primera.

Així, a la bellesa plàstica y serena de les estatues gregues de nobles perfils, juntaven l'encis místich y alhora voluptuós de les verges santes que reposen dolçament en els retaules gòtichs. Eren, pera mi, dos grans llibres poètichs que assaboria a tota hora. Hi trobava la dolça melangia anacreòntica y la majestat de l'oda pindàrica; la espiritual passió petrarquesca y l'erotisme ovidià; la plasticitat robusta de l'himne de Lucreci...

Y al costat d'aquests dos fruyts hermosíssims de la bellesa, resúm de totes les harmonies y de totes les gracies, de tots els colors y de totes les linies, ovirava la posta del sol, que s'enfonsava ab la tràgica majestat d'un deu olímpich retut, llençant els seus últims resplendors sobre nosaltres.

«Agàfat del meu bras, Hortensia. Donem la tebior de la teva carn rosada. Acostem els teus cabells negres, que avuy has perfumat ab violetes. Y tu, Rosa, guaytem ab els teus ulls blaus que sempre riuen. Baixa'l teu cap; vull respirar la flayre del gessamí, la essencia que més té plau...»

Arribarem al peu del turó. Les fulles queyen a l'entorn nostre. Y voltat de la joya, de l'amor y de la bellesa, ohia la cançó trista de les fulles arrugades. La cançó de les fulles caygudes es la més trista qu'he sentida: es la melangiosa rapsodia de les alegries es-

tiuenques. Es un vell epileg d'auba, un preludi de nit, el plor d'un jove malaltiç, el plant d'un cor vell y solitari.

Però'ls ulls blaus de la Rosa llençaven espurnes de joya, y els ulls negres de la Hortensia flameś de voluptat. Y la cançó trista de les fulles s'apagà dolçament, desota'l gay concert de besos y rialles.

El sol va pondres. Començarem la pujada vers el castell, que'ns semblava d'abaix llunyadà y altisssim. Cobertes per les primeres ombres de la nit, les nostres petjades resonaven sinistrament entre'ls arbres tremolosos. Ja no enrahonavem. El gran silenci de la natura'ns corprenia. Les pàlides resplendors del capvespre, els perfums de les plantes moribondes, les veus escampades que muntaven de la planuria, tots els encisos de les solituts estimades, ens redoltaven d'una quieta atmòsfera de misteri, d'una simfonia de motius imperceptibles, com si ens dugués montanya amunt un núvol format ab els halens de les nimfes boscanes, insensiblement, fins a les portes del meu castell. Tot s'havia fos: els àlbers de tronchs esbelts y blanchs, els boscos negrenchs, les margenades y les pinedes...

. . . . . .

Un capvespre, dominats pel melangiós esmortiment de la immensa plana, derrera d'un finestral obert, contemplava, ab la Hortensia y la Rosa, la mort del capvespre y la solemnial arribada de la nit. El cel apareixia pel nort cobert de tintes moradenques: la lluna plena, de color d'or vell, pujava majestuosa, envoltada d'una corona inflamada. A l'altra banda del cel, Venus tremolava, demunt d'una blavor pàlida y tendra, que s'esvahia poch a poch.

Un silenci infinit embolcallava'l paisatge maravellós.

Suaument les tintes blavices y moradenques varen fondres: la lluna's tornà blanca y lluhenta, y la seva claror argentada, d'una dolcesa profonda, devallà placèvola, banyant els vessants y les planures, dibuïxant les formes dels grans arbres y les linies onejants de les montanyes... La majestat religiosa del cel, foscament blau, ple d'astres immortals, omplenà mon cor de joya.

Y a nostre entorn començà un nocturn august, format ab totes les remors de la natura dormida.

. . . . . .

Heusaqui l'Hivern: heuselaquí espolçantse la neu de la caputxa y de la blanca barba. Heuselaqui rondinant sobre les planes mústegues, sobre'ls cims emboyrats, sobre'ls rius revinguts: «Deixeume'ls boscos y els plans, homes y dònes. Tanqueuvos dins dels castells y dins de les barraques, a racés de la pluja, y vos retornarà la flayre rehinosa dels pins, les flames alegres de la llar. Jo sòch el senyor del món y el cel gris es el meu mantell de rey. Jo sòch el mestre de les tempestes y dels torbs; jo meno'ls vents que udolen y xiulen; jo teixeixo les tristes harmonies dels boscos sense fulles, dels llachs glaçats, de les prades núes. Deixeume'ls boscos y els plans, homes y dònes.»

Y l'hivern estenguè entorn del castell glaçes infinides de boyra, de neu y d'aygua. Y empresonat pels frets, jo respirava a tota hora la flayre de violeta qu'exhalaven els cabells negres de la Hortensia, y el perfùm de gessamí dels cabells daurats de la Rosa.

. . . . . .

Al caure la tarda, quan la claror capvespral moria y a l'altra banda dels finestrals la neu queya ab tristesa, me sentava devant del gran Pleyel, mentres la Hortensia y la Rosa, agegudes mandrosament demunt de pells d'ós blanch y d'onzaparda, contemplaven el foch de la llar ab dolça melangia. La cambra s'omplia de vermellors y d'ombres tremoloses, y's cobrien de tintes rosades y de flames transparents els òvals estimats de les dues germanes. Jo les cuydava com dues flors prodigioses d'hivernacle, envoltantles de sedes y velluts, de perfums y de joyells, preservantles dels frets, dels ayres y de les humitats, pera que no perdessin l'encis de la bellesa y la divina gracia de la joventut.

Y mentres a fòra tot era blanch y gris, y les parets del castell regalimaven aygua, a dins el foch roncava y els boscalls cruixien.

(*Acabarà*)

GERONI ZANNÉ

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Vicente Medina.—La Canción de la Huerta. (*Nuevos aires murcianos*).—*1905.*—*Cartagena.*

En un magnífich volúm imprès a Cartagena y acompanyat de nombroses ilustracions fotogràfiques del natural, en Vicens Medina, l'inspiradissim cantayre dels *Aires murcianos*, el sentit y gran poeta de *Mi reina de la fiesta* y *En la senda*, ha publicat una serie de poesies escrites en murcià de l'Horta, plenes d'aquell sentiment caracteristich de l'autor, que no es altra cosa que un producte de la realitat idealisada; may les poesies d'en Medina són filles d'un sentimentalisme antihumà, sens arrels en la vida.

En Medina es el poeta, el revelador de l'ànima popular murciana. Es un fill del poble, mes un fill del poble privilegiat. En Medina es un escullit. Sa poesia popular pot presentarse com exemple en el genre. No es may barroher, no confón may la nota popular ab la grollera; no creu que la ordinariesa sia una font artística. Aixi ses poesies són escrites en llenguatge delicat, fi, espontani: llurs assumptes encisen per la naturalitat y el sentiment de bona lley. Enamorat de la Horta hont nasquè, vol fèrnosla visible, ab ses barraques, ab ses aygües, sos capvespres y sos amors. L'Horta sorgeix esplèndida. Sa evocació es plena de llums y de colors, es una *féerie* enlluhernadora de meridionalisme.

En un pròleg escrit en llengua castellana, en Vicens Medina'ns revela sos amors per la Horta. El pròleg es digne de qui escrigué *La Canción de la Muerte*. La dolça y melangiosa alegria que corprèn a qui retorna als llochs estimats, apareix en el pròleg. Acompanyats d'en Medina visitèm l'Horta murciana, coneixèm *sus ancianos típicos, á la sombra del parral... sus mozos rondeantes y sus mozas candorosas y rientes...*

Y deseguida comença'l poeta'l seu poema: els idilis y tristeses dels enamorats; els amors de les mares tan complexes, barreja delitosa de llàgrimes, de renys y de petons; els dolors dels pobres *mozos* que van a la guerra; les tristors de les noyes abandonades; els flagells ab que la naturalesa castiga als pobres hortolans; tota la vida vibrant y desconeguda de l'Horta murciana apareix reduhida a sa mès pura essencia poètica, com si en Medina possehis el do d'evocarne l'ànima general que hi batega.

En Medina, com en Bécquer, com l'italià Stecchetti, com l'August Ferrán, com tots els grans sentimentals moderns, es deixeble conscient o inconscient de Heine. Sa poesia brolla en plena primavera, *im wunderschönen Monat Mai*, redoltada d'un ambient encisador que la embelleix y dignifica. Com els versos de Heine, els d'en Medina són espontanis, senzills; fugen de les ampulositats y del' encarcarament, però són sempre models de bon gust, de distinció. Heine es el mestre, l'únich: mes sos deixebles, en Medina n'es exemple, han pogut servar les tradicions poètiques de la escola, modificantles ab el temperament propri y ab les fonts ahont han anat a abeurarse.

Tal es en Medina, un dels primers poetes hispànichs, el refinat cantayre dels amors y de sa terra.

Creyèm que'l lector ens agrahirà la reproducció de *Las borreguicas blancas*, prodigi de sentiment y de poesia:

I

¡Qué vueltas tan grandes,
en tan poco tiempo, dan angunas casas!...
¿¡Quién á no saberlo, diría que el tío
Tomás el *Patriarca*,
no hace ná, pal caso, más de mil cabezas
de ganao lanar manejaba!?
Pos ahí tiés el mundo:
¡tó se fué lo mesmo que sal en el agua!

Los hijos perdíos,
daos á la vagancia;
el gastar sin reparo y, aluego,
réditos y trampas;
la sequía, la falta de pastos
y, pa más esgracia,
como no viene un mal nunca solo,
dista, rematando com tóico, la plaga
que arrambló del hato
con lo que quedaba.

. . . . . .

Náide lo creyera!...
¿Quién se lo pensara?...
En aquel corralón en que, enantes,
apiñá, por la noche, humeäba
aquella hermosura
de borregas blancas,
no hay rastro de sirre... ¡allí ya no duerme
la majá de ovejas, ni los perros ladran!

. . . . . .

II

Ya ves, Noche-buena:
pos... ni son de zambomba y guitarra...
ya no quea gusto, ni humor... ¡ni posibles!
en aquella casa.

Sentaïco á la lumbre está el tío
Tomás, hecho un tronco, liäo en su manta,
hundía en el pecho
la cabeza blanca,
y páece que duerme...
¡no duerme el *Patriarca!*
Tié entornäos los ojos y sigue,
con toa su alma,
la alegre tarea de sus nietecicos
que están, que no paran,
haciendo afanosos un belén de aquellos
que se estilan hacer por la Pascua.
Ya tién de un pinacho
la mitá e las ramas
y están recortando, pa llenarlo tóico,
borreguicas blancas... Borreguicas blancas,

de papel que sacaron los críos
de lo hondo del arca..
de papel que en los tiempos mejores
se envolvieron vestíos y alhajas!...
Borreguicas que ve el pobre abuelo,
en aquel duerme y vela en que se halla,
aumentar y crecer y apiñarse ..
Le páece que vuelven aquellas que entraban
en tropel por la puerta, otras veces,
de balíos llenando la casa..
Le páece que vuelven, soñando que tienta
con sus deos temblones la lana...
soñando que se echan alreorcico suyo...
soñando que humean... soñando que balan...
. . . . . .

Y siguen los nenes recorta y recorta,
borreguicas blancas,
y, soñando, soñando con ellas,
se duerme el *Patriarca*.

GERONI ZANNÉ

REVISTA DE REVISTES

La Renaissance Latine. (París, abril de 1905.) Es curiós l'article que sobre *Le Maroc et les puissances* publica l'Albert Métin, ab motiu del viatge a Tànger de l'emperador d'Alemanya. Examina l'articulista la declaració de 8 d'abril de 1904, per la que's deixen les mans lliures a l'Anglaterra, a Egipte y a la França en el Marroch, prometent una y altra potencia la llibertat comercial pera les gents de totes les nacions, no consentint en cap ordre cap ilegalitat, y comprometentse a mantindre l'actual *estat polítich* del Marroch; però afegeix l'articulista que, pera que aytal declaració sobre l'*estat polítich* no pogués semblar una cosa vaga, França's posà en tractes ab Espanya reconeixentli, en 7 d'octubre de 1904, un privilegi diplomàtich en lo relatiu a ses possessions del Marroch y obtenint que'l govern espanyol reconegués per sa part, y malgrat les atencions que a Alemanya devía, la bondat de la declaració anglo-francesa de 8 d'abril de 1904, no ja sols garantint la estabilitat de l'estat polítich del Marroch, sinó declarantse'ls contractants obligats a respectar la integritat de l'imperi marroquí baix la sobirania del sultà. Afegeixis a això que Italia aculli sense protesta la declaració d'abril de 1904, y's compendrà'l despit de Guillèm II d'Alemanya veyent ab tal motiu debilitat el poder de la Triplice. Aixi al menys s'expressa l'articulista francès en son afany de justificar els *drets adquirits* al Marroch per França, per qual hegemonía glateix, com ho demostra al afirmar que, essent aquesta qüestió internacional, si els altres governs deixessin a França sola y lliure enfront del sultà, aquest *cediría*. No pot expressarse més cándidament una... mala intenció.

Comenta després M. Métin les frases de Guillèm II relatives a la esquadra alemanya, al dir que «cada nou navili d'ella es una arma de més pera la causa de la pau», y les manifestacions fetes al Parlament de Berlin que revelen la intenció d'evitar que França sia la intermediaria entre'l Marroch y les potencies.

Creu M. Métin que Alemanya no lograrà sos propòsits, car se troba sola, avuy com avuy, contra'l grupo de França. Anglaterra y les potencies ab qui aquestes han tractat. Mes entre aquestes *potencies* s'hi troba Espanya, trista advocada de causes perdudes; s'hi troba Espanya, que, ab tot y possehir territoris al Marroch, essent espanyols *les nou dècimes parts* dels europeus a Tànger, ocupa comercialment el tercer o quart lloch en aquell país, y encara gracies.

Revue de Provence (Marsella, abril, 1905). Publica un notable article d'en Devoluy sobre *Le «Mistralisme»*, comentantne un altre qu'en Xavier de Ricard publicà en *L'action régionaliste*. En Devoluy, prenent peu de l'afirmació de M. Ricard relativa a la impossibilitat de qu'en Mistral sia de l'Academia de Paris, diu que M. Ricard no coneix prou la qüestió de les llengües regionals al parlar d'un *mistralisme intransigent* que, segons en Devoluy, no ha existit may, puig may ni en Mistral ni sos deixebles han pretès imposar la hegemonía de la llengua de *Calendal* als altres dialectes de la llengua d'Oc. Fa distincions entre les situacions *lingüística* y *política* (distincions que may cabràn en el magi dels politichs estrets que a França com aqui tant abunden), y té frases molt justes sobre la lleugeresa ab que's parla de *dialectes* y d'*igualtat*. Remarca qu'en Mistral escriu en *mayanès* com el Dant escrigué en florenti. Diu que les llengües d'Oc sols se diferencien entre si pel major o menor arcaisme de llurs formes. Les que han evolucionat no són menys verdaderes que les altres, però són més vives, més modernes; y sobre tot la que parlen en la plana d'Arles. Per això'l desti ha fet nàixer prop d'Arles a n'en Mistral, y per això segons en Devoluy, cal que sien *mistraliens* els que miren a l'avenir.

L'Européen (París, 29 abril). Són interessants els trevalls *Le Convegno socialiste de Trieste*, per Pierre Quillard, *Le réveil religieux du pays de Gales et ses causes*, y *L'article 4 et la hiérarchie catholique*, per P. G. La Chesnais, o sia l'article quart del projecte de separació de les Iglesies y l'Estat, referent a la transmissió dels béns dels establiments públichs del culte. Els restants trevalls d'informació politica internacional són nombrosos com sempre.

En el derrer número de *Ruthenische Revue* (Viena) s'hi llegeix un article sobre les nacionalitats austriaques, que firma R. Sembrattowycz; y els derrers números de *Le Ménéstrel* (París), *Le Courrier Européen* (idem),

La Ilha Graciosa (Azores), *Le Journal des Pyrénées Orientales* (Perpinyà) publiquen també trevalls interessants.

Són aixi meteix recomanables els derrers números del *Butlletí del «Centre Excursionista de Catalunya»* (Barcelona), *Art del Pagès* (idem), *Alhambra* (Granada), y *Euskalduna* (Bilbao).

LLUIS VIA

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA

ANY 1905

VEREDICTE

PREMIS ORDINARIS

PREMI DE LA FLOR NATURAL. Núm. 283. *La Serra.* Lema: *Mirant enfora.*

Primer accèssit. Núm. 331. *Inscripcions.* Lema: *Tot passant.*

Segón accèssit. Núm. 310. *Llegenda del Montsant.* Lema: *La gran montanya del Priorat.*

PREMI DE LA ENGLANTINA D'OR. Núm 290. *La nit a Montgrony.* Lema: *Visió poemàtica.*

PREMI DE LA VIOLA D'OR Y ARGENT. Núm. 212. *La Corona d'espines.* Lema: *Et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus (Mathei, XXVII. 29.)*

Primer accèssit. Núm. 271. *Tornant al Paradís.* Lema: *Jesucrist aixecà'l trevall a la més alta consideració.*

Segón accèssit. Núm. 347. *La llantia del Santissim.* Lema: *Lux perpetua.*

PREMIS EXTRAORDINARIS

UNA COPA ARTÍSTICA que ofereix el Consistori. Número 226. *En Ton de la Muga.* (Estudi pera una novela.) Lema: *Terra.*

Accèssit. Núm. 186. *La muller.* Lema: ***.

UNA JOYA ARTÍSTICA, ofrena del Consistori al millor estudi de les obres d'un cèlebre autor català de la bona època de nostra literatura (sigles XIII, XIV y XV). Desert.

UN RELLEU ARTÍSTICH, ofrena del Eminentissim y Reverendissim senyor Cardenal Fra Joseph de Calasanz Vives, a l'autor del millor romanç històrich sobre l'Ordre de la Mercè. No s'adjudica.

UN OBJECTE D'ART, ofert per l'Excelentissim y Ilustrissim senyor Bisbe de Vich, al qui millor tradueixi en vers català l'himne *Veni Creator*, de la Liturgia eclesiàstica. Núm. 173. *Veni Creator.* Lema: *Laudes*

UNA PLOMA DE PLATA, que oferí el difunt Ilustrissim senyor Bisbe de Tamasso, a una poesía de caràcter religiós. Núm 314. *Via-Crucis.* Lema: *La Corredemptora.*

EL SAGELL DE LA «UNIÓ CATALANISTA» INCRUSTAT EN OR SOBRE PLANXA D'ACER, ofrena de la Junta Permanent de la *Unió Catalanista*, a la millor novela sobre assumpto de vida ciutadana. No s'adjudica.

UN OBJECTE ARTÍSTICH, ofert per la Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat, a la millor composició religiosa o moral, en vers o en prosa, essent preferida la que's referesca a fills de Catalunya que hagin sigut canonisats o beatificats per la iglesia. Núm 151. *Rurals* Lema: *Festes.*

UN OBJECTE D'ART, ofert per la Lliga Regionalista de Sabadell, a l'autor de la millor poesía de genre humorístich. No s'adjudica.

UN OBJECTE D'ART Y TÍTUL DE SOCI DE MÈRIT DE L'ASSOCIACIÓ DE LECTURA CATALANA, al qui millor desenrotlli el tema: «Necessitat de la lectura artística catalana», etc. Desert.

Y el premi ofert pel Centre Catalanista de Santiago de Cuba. No s'adjudica.

Fou dictat el present veredicte en la ciutat de Barcelona als 27 d'abril de 1905 —*El President*, Francesch Ubach y Vinyeta. – Antoni M.ª Alcover, prèbere.—Manel Ribot y Serra. - Miquel Laporta.—Joseph Galvany y Parladé.—Rossendo Serra y Pagès, *Secretari*

NOVES

El *Diario de Barcelona* del 24 d'abril passat s'indigna perque'l govern d'en Villaverde, un govern conservador, desfent lo fet per en Maura, torna a permetre les *corridas de toros*. Quasi bé enterneix el *Diario de Barcelona* protestant d'aquest acte de regressió a costums barbres y desmoralisadores: tan bé s'explica.

Però'l meteix *Diario de Barcelona* del dia següent publica la ressenya de la *corrida* del dia anterior, feta ab una competencia que li envejarán els més entusiastes aficionats. Ab lo qual el *Diario de Barcelona* contribueix, per medi de la publicitat que dóna a l'espectacle, a fomentar aquelles meteixes costums y sentiments que'l dia avans creya devien censurarse.

Que això ho fes un rotatiu vulgar, d'aquells que afirmen que la prempsa dèu sacrificarho tot a la informació y dèu per lo tant donar compte als lectors de tot lo que passa, no tindria res d'estrany; però que ho faci un diari que no vol donar compte dels suicidis, que no vol publicar certs anuncis, que no parla d'un drama perque s'ha estrenat en dilluns sant, que, en una paraula, sosté y ha sostingut sempre que no dèu contribuhirse per medi de la publicitat a donar resò a tot lo que's creu immoral, es un misteri que li convindria aclarir.

Ja sabèm que no'ns el aclarirá aquest misteri, perque'l *Diario de Barcelona* no'ns llegeix a nosaltres, també per això, perque'ns creu immorals: però sempre'ns quedarà'l dret de fer les nostres suposicions, com se les farán totes les persones de recte criteri.

¿Es hipocresia? ¿Es interès material o moral? ¿Es... economia... politica? ¿Es afició per l'art d'en *Cúchares*? ¿Es... es... es *barra*?

—

La comissió executiva de la Festa Nacional Catalana'ns envià la següent comunicació pera ésser insertada en aquestes planes:

Reunits la vetlla del 2 de janer els delegats de totes les Associacions Autonomistes en Assamblea, acordaren celebrar enguany la primera Festa Nacional Catalana'l matí de la diada del Corpus, en remembrança del Corpus de Sang de 1640, nomenant una Comissió

Executiva que representés totes les tendencies y modalitats sens excepció del Nacionalisme Català

Pera complir aytal honrosa comanda aquesta Comissió ha celebrat dues sessions en els díes 25 de febrer y 4 de març, havent acordat unanimament els següents extrems que per son encàrrech tinch l'honor de comunicarvos.

A.—Que considerantse'ls comissionats fidel representació de l'autonomisme de la terra, prengueren tots sos acorts ab la seguretat de veures secundats, apoyats y seguits per tots els catalanistes y totes les associacions y colectivitats: ja que la total finalitat del projecte es realisar una veritable festa de germanor y una brillant manifestació de la força y riquesa de matisos que integren el moviment llibertador de nostra Catalunya.

B Volent la susdita Comissió ésser formada ben a la catalana, determinà prescindir en el sí de la meteixa de tota Presidencia indicadora sempre d'una superioritat o distinció qu'entén no té rahó d'existir en la representació susdita; creant (atenent al major ordre y desenrotllo de la empresa) solsament una Secretaría conferida al delegat de l'Associació de Lectura Catalana, entitat iniciadora de la idea que's tracta de realisar.

C — Se celebrarà la solemnissima festa en lloch que oportunament s'anunciarà ab la deguda anticipació, pera que vos serviu concorrehi, ajudant a ferla més gran y esplendent.

D.—Serà repartida a tots els noys pertanyents a les Escoles Catalanes, Ateneus Obrer Catalans y Orfeons, una barretina vermella ab gira negra acompanyada d'un llibret quina redacció corre a càrrech de l'eminent escriptor en Joan Maragall. Cantaràn els susdits noys tots a l'hora un himne alusiu a l'acte, quina lletra ha sigut encomanada a l'inspirat poeta en Francesch Matheu y quina música compón el mestre en Lluis Millet.

E.—La Comissió Executora vos encomana tinguèu a bé, al assistir a la festa, venir ab la corresponent senyera y ab llurs distintius els socis, procurant, si per particulars motius no la possehiu, proporcionàrvosla pera la diada, ja qu'es convenientissim se posi visiblement de relleu la hermosa solidaritat que en actes que afecten a la sobirana idea de la Patria'ns uneix a tots sense mancarnhi ni un.

F.—Foren delegats en nom de la repetida Comissió Executora'ls representants de la *Unió Catalanista* y Associació de Lectura Catalana, senyors doctor Martí y Julià y Frederich Barceló respectivament, pera que procurin els fondos necessaris pera sufragar els gastos que ocasioni la festa.

y G.— Oficiar a totes les colectivitats autonomistes de Catalunya pera que, ja que no aquest any, procurin pera l'any vinent, en igual fetxa y en idèntica forma, a esser possible, organisar sa corresponent festa en els pobles, viles y ciutats ahont radiquin a fí de celebrarla tota la Nació Catalana ensemps, esdevenint la diada d'aquets modo recort del passat y lliçó pera l'esdevenir, essent llaç de germanor y amor entre tota la familia catalana.

Oportunament aquesta Secretaría vos anirà comunicant tots els acorts que la nombrada Comissió prengui, tenint la seguretat de vostra adhesió y ferm apoyo.

Per Catalunya, per la prompta consecució de ses reivindicacions y llibertats.

Visquèu molts any —En nom de la C. O —El Secretari, Frederich Barceló, de l'Associació de Lectura Catalana.

Formen la Comissió Executiva de la Festa Nacional de Catalunya les Associacions següents: *Unió Catalanista*, Lliga Regionalista y Catalunya Federal, per les tres branques polítiques; Jochs Florals, per la Poesía; Orfeó Català, per la Música; Circul de Sant Lluch, per les Arts gràfiques y plàstiques, Centre Excursionista, per l'Excursionisme; Colegi de Sant Jordi, per les Escoles Catalanes; Ateneu Obrer del Districte Segón, pels Ateneus Obrers; Centre Escolar Catalanista, per les Corporacions escolars, y Associació de Lectura Catalana, per totes les colectivitats catalanistes disgregades.

—

Diumenge prop passat tingué lloch al teatre del Retiro de Tarrassa un *meeting* que deixà per tots conceptes fonda impressió en els concorrents. Els elements radicals de dita població, que'n foren els organisadors, deuen ésser felicitats per nosaltres, ja que l'éxit va superar a tot quant s'esperava.

Els cartells y circulars que invitaven a l'acte de propaganda feyen constar que's concedia la tribuna lliure. Això posà espectant al poble de Tarrassa, que recordava una fetxa no molt llunyana en la que'ls republicans dels Rocas y companyia tregueren a cops de cadires als elements anarquistes que volgueren parlar a l'auditori després dels oradors *fraternaris*, y que feya suposar al poble tarrassench que hi hauria *lynxaments*, sentat que'ls cat lanistes són *reaccionarios*, y *atrasados*, e *intransigentes*.

El teatre, qu'es espayosissim, era ple a vessar. Presidí el senyor Figueras, culte obrer que fa honra al proletariat català. Parlaren, en representació de varies entitats catalanistes y del periòdich *La Tralla*, els seyors Bonhome, Roig y Pruna, y Manau, en mitj dels grans aplaudiments que'ls hi tributà l'auditori, compost en gran majoria de republicans. Al arribar a aquest punt, demanaren la paraula'ls senyors Carbonell y Castellà. El president els hi feu avinent que'ls hi reservava pera en acabat.

Aleshores parlà'l senyor Gibert, qui feu constar que ho feya en nom del «Progrés Autonomista», entitat que creu que la llibertat absoluta de l'individuu es l'aspiració més noble de la humanitat, y que la evolució que passa per totes les autonomies es l'únich medi d'arribarhi.

Aixi que hagué acabat, el president, tenint en compte que'l no concedir la paraula als dos que l'havien demanada y qu'eren anarquistes fins a després d'haver enrahonat tots, podria semblar descortesia, o temor el deixarlos sense contesta, si bé no era obligació el ferho ja que'l *meeting* no era pas de controversia, feu parlar als dos ja dits.

Aquests oradors no feren altra cosa que repetir els conceptes dels catalanistes radicals y afegirnhi alguns altres, que'ls encarregats de contestarlos, que foren el senyor Llorens y nostre company Pujulà, demostraren no contradeyen en res la tesis catalanista de la llibertat de les patries naturals y de l'acceptació momentania d'un exército voluntari, que seria semblant al que alguns anarquistes creuen necessari pera la defensa de les agrupacions àcrates contra'ls Estats burgesos.

Eren les dues de la tarda; el *meeting* havia començat a les dèu del matí, y com sia que no considerés prudent el senyor Figueras fatigar més l'atenció de l'auditori, que ferm en son lloch no's recordava de que l'hora de dinar era ben passada, sospengué l'acte, malgrat els anarquistes volguessin rectificar (cosa que l'hauria fet interminable), y s'acordà entre uns y altres aplassarlo pera una controversia en la meteixa Tarrassa, ab punts fixos pera facilitar la discussió.

Tinguis per ben entès que tant els catalanistes com els anarquistes parlaren, y ho faràn en el proxim acte igualment, no moguts per passió política ni tractant d'ésser vencedors derrotant al contrari, sinó ab el desitj de que venci la veritat y d'acceptarla aixi que sia vista.

Aquell acte en el que tanta cultura mostrà el poble de Tarrassa, comparat ab el qu'en el meteix poble hi tingué lloch temps enrera, demostrà una vegada més que molt se podria esperar dels catalans, y dels obrers sobre tot, si no'ls pertorbessin la pandilla dels Rocas, fentlos ésser lo que no serien may.

—

Seguint la costùm de cada any, en altre lloch d'aquest número y en secció especial publiquèm el veredicte que'l Consistori dels Jochs Florals d'enguany ha emès, y que ja ha vist la llum en la prempsa diaria.

Dit veredicte no va firmat per tots els mantenedors elegits el passat octubre, puig tres d'ells (els senyors Ildefons Suñol, Manuel de Montoliu y Arnau Martinez y Seriñà) han dimitit sos càrrechs. Heusaquí el resultat, ja previst per algú, dels esforços qu'en la elecció de mantenedors feren alguns adjunts pera lograr transigencies que no venien al cas entre les candidatures presentades pera formar el Consistori d'enguany. De totes maneres, els mantenedors dimissionaris han sigut substituhits pels mantenedors suplents, y el fallo s'ha emès, si no per unanimitat, per majoria, com succeheix en tot certamen.

Sobre lo ocorregut en la elecció de mantenedors ja donarem llealment nostre parer. Ara, sobre lo que ha passat derrerament, en la prempsa hi hem llegit diverses versions, si l'una apassionada, l'altra més. Renuncièm, donchs, a parlarne, considerant que, si tot lo ocorregut són qüestions d'ordre interior, no semblen pas afectar al prestigi de la clàssica institució, y per lo tant no'ns interessen; y si són qüestions senzillament personals, en tal cas sols afecten a l'amor propri d'alguns individuus, lo qual tampoch ens interessa.

—

Llegim en un diari:

Circula'l rumor, a la veritat una mica sorprenent, de que'l Municipi, que pensa enviar la Banda municipal a Madrid per les festes del Centenari del «Quixot», no's recorda d'una decisió anterior concedintla als Jochs Florals de Barcelona. Es ben particular que la Corporació que protestava de la Festa de les Lletres Catalanes hi avantposi tan descaradament la de les Lletres Castellanes No està de més fer present que quan els Jochs Florals de Saragoça l'Ajuntament no sols hi envià la Banda, sinó que sufragà un premi superior a tot lo que valen els que dóna cada any a la nostra Festa.

¿Es que'l Municipi de la nostra ciutat s'ha fet únicament pera'ls forasters?

Al entrar en màquina aquest número no sabèm si l'Ajuntament, *avergonyit*, ha fet cas d'aquest toch d'atenció que acabèm de transcriure.

Però avans del diumenge, dia dels Jochs Florals, bé sortirèm de dubtes.

—

L'autocracia russa vol dar exemples d'humanitat als Estats *lliberals* que la motegen de despòtica.

Y ha concedit la llibertat religiosa a totes les sectes... menys la juheva.

Y dies avans l'autocracia russa havía donat un'altra mostra de grandesa d'ànima commutant la pena capital per la de cadena perpetua a l'assessi del gran duch Sergi.

Els Estats de la llibertat, la igualtat y la fraternitat s'han sorprès de moment, però no han trigat gayre a veure que aytals disposicions, més que grandesa d'ànima, més qu'esperit de justicia, revelen flaquesa, dubte, por...

Y desgraciadament no s'erren.

—

El primer de maig, a Barcelona, tampoch no ha portat malicia aquest any. Tot s'ha reduhit a algunes tentatives frustrades de fer parar algunes fàbriques que trevallaven, y a un *meeting* desanimat.

S'ha abusat tant del *meeting*, se li ha predicat tant a l'obrer y s'han desmentit tant les paraules ab les obres, que no'ns estranya pas aquesta indiferencia y aquesta fredor. En comptes d'educar al poble, en comptes d'ensenyarlo, no s'ha fet més que parlarli de revolució y de matar burgesos. Y això tot l'any. Y el trevall se troba tant o més mancat de protecció que avans, y l'obrer més mancat d'ajuda cada dia, y, lo qu'es pitjor: qu'està desenganyat. Aquesta es l'obra dels nostres falsos llibertaris: matar en flor els meteixos ideals que prediquen, aqueixos ideals que, en comptes de realisar lògicament una missió redemptora, sols semblen tenir, en nostre desgraciat país, la missió d'engreixar brètols.

¿S'acabaràn de convèncer nostres obrers de que'ls hi cal renunciar d'un cop als *meetings* revolucionaris fets per revolucionaris de pega, per forasters que mengen aquí la sopa boba y per catalans descastats? ¿S'aca-

barán de convéncer de que no es predicant l'odi de classes entre'ls varis estaments de la gran familia catalana còm se resoldrá'l problema?

Parlém del problema *nostre*, perque es l'única manera pràctica de fer quelcòm: no parlant d'imaginaries solidaritats universals: que aquí y a l'estranger cadascú té prou feyna a casa seva, y qui molt abraça poch estreny.

—

Organisada per l'«Aplech Catalanista», va celebrarse'l diumenge a la nit a l'Ateneu Barcelonés una vetllada literaria en honor del poeta Mistral. Llegí un ben escrit trevall el senyor Vidal y Riba, president de l'« Aplech ». El senyor Senties llegí adhesions d'en Jùli Delpont y de l'associació de Valencia «Lo Rat Penat». El senyor Simón llegí un notable article d'en Joseph Aladern, y el senyor Suriñach la poesia *La Copa*, d'en Francesch Matheu. Després d'aquestes lectures se procedí a lés de varis fragments de les obres d'en Mistral *Poema del Rose*, *Nerto*, *Calendau* y *Mireio*, pels senyors Folch y Torres (Joseph M.ª), Tort, Senties y Simón. Clogué l'acte'l senyor Massó y Torrents (que presidia la sessió), llegint un hermós trevall sobre'l gran poeta de Provença y sobre la literatura provençal, de la que'n feu un concienços estudi històrich, demostrant qu'en Mistral representa en ella l'esperit modern, que s'imposa.

La concorrencia, que omplia per complert la sala d'actes de l'Ateneu, aplaudí tots els trevalls xardorosament, y en especial una carta d'en Mistral dirigida als socis de l'«Aplech», als qui felicitém per la organisació de tan important vetllada.

—

Ab les tres últimes sonates pera violoncel y piano, la nit del derrer diumenge termenà l'« Associació Wagneriana »'l *Cicle Beethoven* (serie III). Els senyors Domènech Espanyol y Dini meresqueren l'aplaudiment y l'elogi dels assistents a l'audició, com els havien merescut en les audicions anteriors.

—

De política madrilenya:

Sembla qu'en Montero Rios, pseudo-quefe del partit (y tan partit!) lliberal dinàstich, ha dit aquests dies que pensava retirarse de la política. Aixi al menys ho diuen els *partes*, y afegeixen que'ls més significats prohoms del partit han anat en romeria a pregarli que's sacrifiqués y no volgués posar en greu compromis les llibertats patries.

Ab tal motiu diu en *Pol*, a *La Veu de Catalunya:*

Fa horror pensar que'ns podíem llevar un día llegint la nova de qu'en Montero Ríos no volía més comedia.

¿Còm ho hauríem fet, pobres de nosaltres..? ¿Còm hauría pogut anar la política espanyola...?

Gracies a Deu, el quefe dels lliberals s'hi ha repensat y *en aras de la libertaz y de la patria* seguirá fent política.

Sursum corda!

Realment n'hi ha pera ferse un panxó de riure ab el pobre Montero y els seus.

Y ab els republicans que han acusat a n'en Villaverde de violar la Constitució deixant de presentarse a les Corts ab tant temps com fa qu'es al poder.

Y ab en Villaverde, que'ls ha contestat que *bueno* y ha seguit fent broma: es a dir, violant la Constitució.

Y que li diguin immoral els pallaços de la política.

Més valdria que li diguessin barrut y ho encertarien; perque no sembla sinó que com a tal, ja que no com a *grrran* politich, en Villaverde s'ha proposat deixar petit al meteix Maura.

—

Publicacions rebudes:

Revista Olotina. Hem rebut el primer número d'aquesta publicació mensual, que veu la llum a Olot. Publica interessants articles sobre folk-lore, per Rosendo Serra y Pagés, sobre costums olotines, per Joseph Saderra, y altres temes agradosos. No ostenta programa definit, y ve a lluytar per l'enaltiment de la cultura catalana. Li desitjém prosperitats.

Cartell-Convocatoria del certamen organisat pels periodistes tarrassenchs, que's celebrará'l dia 2 de juliol de 1905, primer dia de la festa major de Tarrassa. S'ofereixen 24 premis. Totes les composicions hauràn d'ésser inédites y escrites en catalá o castellá, exceptuant aquelles en que's fa mención de la llengua en que han d'ésser escrites. La Flor natural s'adjudicará a la millor poesia catalana. Els trevalls han d'ésser enviats avans del 23 del vinent juny al secretari del jurat (Topete, 1). El jurat estará compost pels senyors Teodor Baró, president; Frederich Rahola, vispresident; Angel Alcalde y Joseph Ventalló, vocals; Francesch Abad, secretari.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins. . . .		40	»
» » sense folletins. . .		25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Folletí de JOVENTUT

Publicats ja tots els folletins de la novela

SOLITUT

de Víctor Català, repartím avuy la coberta que pera enquadernarla ha dibuixat en Joseph Triadó.

Els suscriptors que conservin en bon estat tots els folletins poden portarlos, junt ab la coberta, a aquesta Administració, ahont, mitjançant la entrega de **20 cèntims**, se'ls retornarà l'obra enquadernada en rústica. També's faciliten enquadernacions **cartonné** al preu de **50 cèntims.**

L'obra queda posada a la venda en totes les llibreríes al preu de **3 pessetes** l'exemplar. En aquesta Administració se serveixen, com de costúm, exemplars ab un 25 per 100 de descompte als que acreditin ésser suscriptors de **JOVENTUT.**

Conforme tenim anunciat, la setmana entrant començarèm la publicació en nostre folletí de

LES TENEBROSES

d'en Rafel Nogueras y Oller.

Al meteix temps ens complavèm en anunciar que, un cop termenada aquesta obra, publicarèm la novela

ROMANTICHS D'ARA

(HISTORIA D'UNS AMORS NEGUITOSOS)

original de n'Enrich de Fuentes.

Ab lo qual anèm realisant nostres propòsits de qu'en la **BIBLIOTECA DE JOVENTUT** s'hi apleguin les obres dels autors catalans de més valua y més justament reputats.

Any VI - Núm. 274 Barcelona, 11 de Maig, 1905

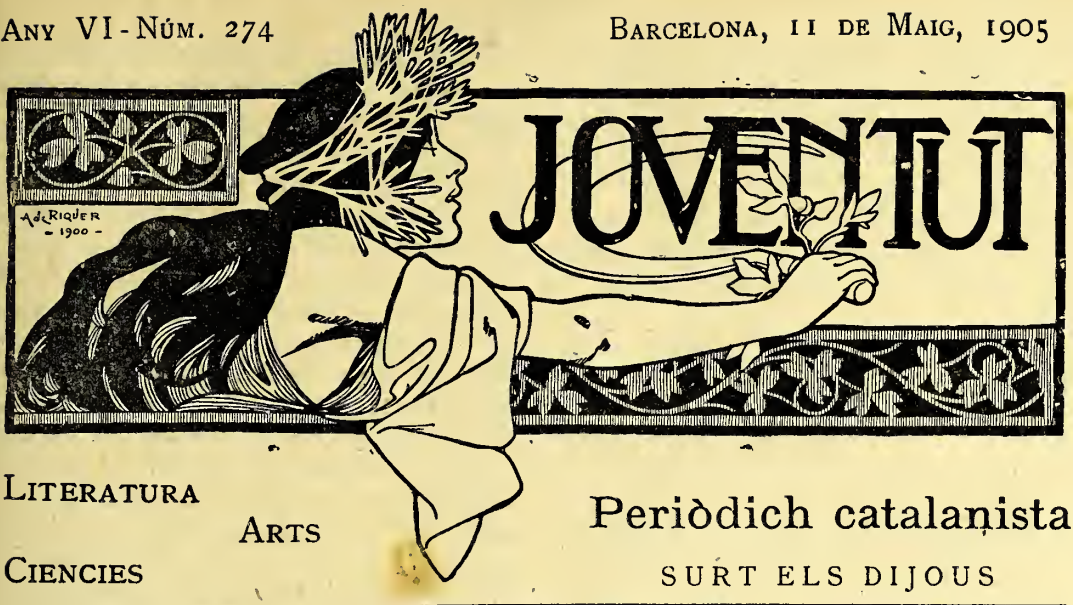

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent.. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Lo dels Jochs Florals, per R. Miquel y Planas.—Les dues flors (acabament), per Geroni Zanné.—Els Jochs Florals d'enguany.—Pobreta gent!, per J. Pin y Soler.—La regeneració (?) de l'Eldorado, per Salvador Vilaregut.—Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas.—Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 1.

DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 13.

LO DELS JOCHS FLORALS

Ja s'es celebrada enguany la Festa dels Jochs Florals. Ara, y no avans d'ara, es la ocasió de dir quelcòm sobre'ls incidents que precediren a la publicació del veredicte y sobre les discussions apassionades que'n foren la conseqüencia. Ara y no avans d'ara Joventut pot y dèu rompre'l silenci guardat a posta fins avuy, ja que'ls apassionaments d'avans no tenen rahó d'èsser tractantse d'un fet consumat. Y Joventut va entendre desde'l primer moment que no devia contribuhir a exacerbar innecessariament una qüestió en la qual podiem molestar sense volerho a persones per les quals sentim amistats.

El problema plantejat desde ja fa alguns anys respecte als nostres Jochs Florals se refereix a les tendencies de la Literaria Institució a la qual dèu Catalunya principalment, y diguis lo que's vulgui, la renaixença de son esperit, iniciada en les lletres y continuada arreu en tots els ordres de l'activitat. Que sa primitiva constitució, que'l reglament per que's regeix mereixen tal volta ésser modificats en sentit més ampli en vista de l'espandiment assolit per la nostra Literatura, això es cosa que ja s'ha dit y repetit en les planes de Joventut. Creyèm que s'ha de fer en aquest sentit quelcòm més de lo que ja s'ha fet, donchs es innegable que aquesta tendencia progressiva que tots desitgèm veure accentuada en els Jochs resulta existir de fet examinant la successió dels volums anyals de la Institució: sens esforç se pot veure que la tònica general es ascendent y progressiva a travers de les oscilacioms purament circumstancials que provenen de causes molt diverses. La festa dels Jochs ha estat cada any, més o menys, una manifestació de l'estat d'esperit de Catalunya: sentimental en sos començos, acomodaticia més endevant, patriòtica després, y avuy catalanista y literaria alhora. Ella ha estat en algunes ocasions supeditada a les conveniencies d'ordre politich y econòmich (1888, Exposició Universal), en altres ocasions ha pres el caràcter de

protesta enèrgica (1902, Canigó), y dels Jochs Florals pot dirse que sempre han traslluhit quelcòm de lo que Catalunya ha anat sentint: proba donchs de que'ls Jochs Florals són cosa viva y de que la llur constitucio inicial, encara que modificable, els fa aptes pera donar trascendencia a tot lo que palpita en la nostra terra y pot produhir una exteriorisació literariá.

·Que hi hagi qui, més impacient, vulgui precipitar la vella Institució per la via d'una modernisació ideal, ho comprenèm y ho trobèm molt lloable: nosaltres fins tractarèm d'influhir en que això sia possible. Mes no cal oblidar que aquestes coses han d'èsser mirades ab respecte, evitant destruhir quan sols se tracta de renovar, y que moltes vegades els procediments poden comprometre l'obra a assolir al malmetre inconsideradament lo que havia d'ésser fonament y base d'ella.

Això creyèm que ha estat el perill o la crisis dels Jochs d'enguany; crisis que considerèm sanitosa després de tot, encara que sien de doldre les invectives que s'han adreçat a persones acreedores a tota consideració y que no mereixen pas èsser posades en interdicte.

Si, hem de dirho francament als nostres amichs: la campanya que han portat a terme desde *El Poble Català*, encara que guiada pels millors propòsits, ens ha hagut de desplaure en quant als procediments.

Recordis que al nombrarse'ls mantenedors d'enguany, les dues tendencies en pugna quedaren representades per dues candidatures. Això era lo procedent, y d'una manera natural havia de produhirse com a resultat el predomini d'una o altra tendencia; tendencia que, podentse tan sols exercitar desde'l Consistori al judicar el mèrit de les composicions, pera res hauria pogut modificar lo que, estant subjecte a una reglamentació, no entra en les atribucions dels mantenedors. Vol dir tot això que la innovació aportada als Jochs hauria distat molt de produhir els trastorns que temien alguns.

Mes lo que ocorregué fou cosa molt pitjor, al conseguir els bons oficis d'aquells que, ab la elecció d'elements significats en quiscuna de les dues tendencies, quedès de fet eregit en el si del consistori un dualisme que més endevant havia de portar tantes anades y vingudes.

A judici nostre, comencen en aquest punt les errades dels elements que's proposaven la regeneració dels Jochs. Si no se sentien ab cor de congeniar amigablement y per mutua consideració ab els altres elements del Consistori, llur obligació era dimitir a l'acte. No ho feren, y ab això devien saber prou a lo que s'obligaven, si es que no volien èsser més endevant titllats de pertorbadors y aportar realment una pertorbació al funcionament dels Jochs, els quals sols una vegada han degut èsser sospesos per culpa dels enemichs irreconciliables de Catalunya, y enguany de poch no han sofert igual contratemps per causa dels qui diuen estimarlos més: manifestació de qual sinceritat no volèm dubtar ni dubtèm.

Vingué la ocasió de donar el veredicte, y les dues tendencies, que cap esforç havien fet en interès dels Jochs pera conseguir una aproximació, se trobaren devant per devant. ¿Què va succehir? Que quiscún dels partits tenint diferent criteri respecte a la valua de determinades composicions, no's mostrá propici a cedir. Y aquí cal fer remarcar una de les grans dificultats en que ha de trobarse tot jurat pera fallar sobre'l mèrit absolut y relatiu de tantes y tan diverses composicions (352 han estat enguany) sotmeses a examen. Possible es sempre que un cert nombre de obres ofereixin mèrits equiponderables, sense que una sola presenti una superioritat absoluta sobre les demès. Y com, en aytal cas, hi ha també l'apreciació individual de quiscún dels jutges, sols cab la resolució y fallo per majoria de vots, lo qual salva'ls escrúpuls dels disconformes ab el fallo definitiu. Tres individuus del Consistori d'enguany, precisament els qui representaven la tendencia innovadora, no cregueren oportú acatar la decisió de la majoria y dimiteren llurs càrrechs. Creyèm que tal resolució fou extemporania y que no devia la dimissió èsserloshi admesa; mes ja que conseguiren deslligarse de llur compromis, els tres mantenedors dimitents havien de considerar llur missió definitivament acabada, guardant una actitut noblement reservada y prudentment neutral pera no dificultar la tasca dels demès y pera no provocar campanyes com la de nostre confrare *El Poble Català*, a que avans hem aludit. L'amistat ens obliga a dir sincera-

ment que no podèm pas aprobar semblant manera de procedir.

Varies són les inconveniencies comeses, y no es la menys important la de posar en evidencia'ls noms d'algunes composicions y els de llurs autors, als quins se creava una situació bon xich compromesa pera'l cas de que'l veredicte vinguès a demostrar la certesa d'aquelles atribucions. Apart de que donava lloch a suposar parcialitat en els jutges el fet de que fessin semblant de conèixer els noms dels autors d'aquelles composicions precisament qual defensa s'havien empresa.

Ademès d'això, cal reconèixer que han abusat els dimitents de prodigar calificatius mortificants pera llurs companys de Consistori, els quins en veritat han procedit sabiament no apelant a iguals medis pera defensarse.

Y per fi, creyèm que han estat sumament mal aconcellats els de *El Poble Català* al anticipar, la vigilia de la festa dels Jochs, la publicació de fragments de les poesies premiades, avençantne judicis que, encara que haguessin estat lliures d'apassionaments, no haurien deixat emperò d'èsser inoportuns. Y, ademès d'això, si la publicació d'aytals fragments erà conseqüencia de tresllats obtinguts durant l'exercici de les funcions de mantenedor, el fet podia aparentar tots els caràcters d'un abús de confiança o de quebrantament de secret professional.

Serveixin totes aquestes consideracions pera fer entendre als qui, moguts per un noble afany de progrès, no saben utilisar procediments apropriats a la magnitut del fi que persegueixen, qu'enlloch de fer un bè poden causar un dany a coses que'ls hi són cares. Trencar motllos, destruhir coses velles, són empreses molt delicades y convé sempre pensar en si realment lo nou que ha de substituhirho equival a lo vell que's vol suprimir. Els Jochs Florals necessiten constantment sava nova; lo que's proposaven fer aquells amichs nostres era facilitarne la infusió, mes creyèm ab tota bona fe que llur bon desitj els hi ha fet extremar els procediments.

R. Miquel y Planas

LES DUES FLORS

(Acabament)

Aleshores me plavia la música dels mestres de la tristesa y de l'hivern: Chopin y Schumann. Y arrencava del gran Pleyel les melodies somnioses o malaltices dels *nocturns*, desesperats els uns com planys de mort, serens els altres com nits estelades. Me plavia'l *Winter* de Schumann, monoton com una matinada grisa y boyrosa de janer, aclarida per temerosos raigs de sol; me plavien sos wals mès tristos, sos *lieder* incomparables, els *Gesänge der Frühe*, les *Waldscenen*, les romàntiques *Albumblätter*...

«L'hivern es divi al costat vostre (deya tancant el piano). Veniu, aymades meves, que vull besarvos. Qu'hermosa qu'ets, Hortensia! Que bè t'escàu el vellut blanch! Còm brillejen tos ulls de foch, tos cabells negres! Y tu, gaya Rosa, deixem fruhir el cruiximent de la seda blava qu'envolta les teves formes ideals! Mirem ab tota la claror dels teus ulls de primavera!

»Avuy l'hivern ens embolcalla, aymades meves, mes un jorn la Primavera'ns obrirà solemnialment totes les portes. Y reposarèm llavors en els meus parchs, embaumats per la flayre de les primeres roses: ens perdrèm en les solituts perfumades, en l'olorós reyalme de la violeta y del lliga-bosch, entre voliors d'aucells rasant les aygües dormides dels estanys y tremolors suaus de fullatges. Alhora admirarèm la serenor del cel, rentat per les pluges de març. Una blavor profonda y lluminosa devallarà alegrament a les nostres ànimes, y els preludis de la joya primaveral vibraràn dolços en els nostres cors. Els capvespres de foch ens comunicaràn halenades d'amor y poesia... Veurèu còm arriben els gentils missatgers de la Primavera!

»Y pensant en la primavera, que n'es d'hermós l'hivern al costat vostre!

»Vosaltres sóu les primeres dònes, les Eves del meu paradis. No n'hi ha de dònes com vosaltres. Sou magnifiques, extraordinaries, úniques. Vestides, teniu la elegancia y la senyoria de les duqueses italianes del Renaixement, la lleugeresa y la gracia de les dames de Lluis XV. Núes, sóu fresques y esplèndides, com les hetayres gregues. Les vostres cames són llargues y fines, y tenen

la flexibilitat del jonch; les vostres cames són plenes y rodones y tenen la suavitat del vellut; les vostres cames són blanques y fortes y tenen la duresa del marbre. Les vostres cintures se drecen primes demunt l'ample y majestuós cayent dels flanchs arrodonits. Teniu els pits ferms y blanchs, y llurs suaus moviments inflen la roba que'ls cobreix, fentla onejar voluptuosa. Y sobre'ls colls d'una bellesa incomparable, que'n són d'altivoles, de pures, de gracioses, de fines, de nobles, les vostres testes!

»Que'n sóch de ditxós sabentme possehidor absolut de vosaltres, dòcils com esclaves orientals, humils y amoroses, ab els llabis oberts per l'etern somris de la sumissió! Que'n sóch de ditxós essent jo vostre esclau, mirantvos els ulls a tota hora pera endevinar llurs desitjos més estranys y realisarlos al punt! Quin goig de sabervos mestresses úniques, regines tiràniques del meu cor!

»L'amor que vos porto, aymades meves, el comparteixo en parts iguals entre vosaltres dues. Si perdés l'una, no podria estimar a l'altra sola... Si algún jorn me deixéu, deixeume aplegades. Qu'estrany deuréu trobar el meu amor, aymades meves!»

Tot el meu sèr fruhía emocions may somniades. No podria explicarles ab paraules. L'agredolç de l'amor es indefinible, y encara més l'agredolç d'aquell amor doble, insensat y prodigiós. Devegades el cel lluminós de la meva joya's veya entelat per boyres grisenques. Me sentia ditxós, y la música de les dues boques me breçava harmoniosament, però s'hi barrejava una tristor infinida, s'hi barrejaven reflexions doloroses, tot un trevall de dubte y d'inquietut. Un pes feixuch, indefinible, pesava sobre'l meu cor y l'oprimía.

Y allavors els ulls de la Rosa, d'una blavor divina, y els ulls de la Hortensia, d'una negror profonda, metamorfosejaven l'estat de la meva ánima, y el rohent escalf dels dos cossos, a travers del vellut y de la seda, feya tremolar la meva carn, y els halens de les boques vermelles y enceses, y els perfums dels cabells, formaven una boyra càlida y apassionada, hont se gronxava'l meu esperit amorós.

. . . . . .

. . . . . .

Addio... chantaient les harpes.

Una nit horrorosament freda'm vaig despertar sentint una estranya inquietut nirviosa. El meu sòn se veya torbat per visions horribles. Havía llençat la roba del llit y suava d'engunia.

A fòra nevava sense parar, y el vent torbellinat llençava'ls flochs de neu contra'ls vidres. Jo sentia esgarrifat els seus xiulets furiosos, els seus brams formidables, el seus murmuris sórts y ferèstechs.

En la cambra s'ohien barboteigs apagats. La Hortensia y la Rosa parlaven en veu molt baixa. S'ohien remors de mobles, cruixits lleugers de robes, murmuris d'un tràfech quasi imperceptible. Y el pes feixuch e indefinible que a voltes pesava sobre'l meu cor, l'oprimía llavors ab tanta força que'ls seus batechs no's sentien. Volia llevarme, però la sòn me va vèncer. Els meus parpres semblaven de plom. Me vaig dormir de nou, acariciat per la música dels flochs de neu.

La cambra va illuminarse de sobte. Una viva resplendor feri els meus ulls, y un frech dólcissim humitejá'ls meus llabis. A la espona del llit la Rosa s'hi recalcava suaument, besantme. Les seves formes gentils y esbeltes tremolaven.

«¿Y la Hortensia? (vaig cridar esglayat) ¿hónt es la Hortensia?»

La Rosa, ab els ulls baixos, no responía. La vaig agafar pel braç, com un boig, fentla caure de boca al meu costat.

«Digam hónt es la Hortensia, vull saberho, vull saberho!»

Y la Rosa, tremolosa y esgroguehida, respongué: «La Hortensia ha fugit emportantsen un tresor de brillants y de perles. El seu aymant, l'home qu'ella s'estima de debò, la esperava abaix! Qui sab ahónt són, a hores d'aral Mes no't desesperis. Si ella ha fugit, jo'm quedo. Si els seus cabells són com la nit, els meus són com l'or. Si els seus ulls reflecten la negror y el foch de les tempestes nocturnes, els meus reflecten la claror rihenta de les matinades blaves. Si les meves formes no són magnifiques com les seves, són més flexibles y gracioses. Oblida la Hortensia. Nosaltres dos encara podèm ésser feliços. Viurèm l'un pera l'altre y el nostre amor serà més humà... Lo que feyem els tres era horrible...»

Aquestes paraules me feren botre com un boig. El meu puny clos s'enfonsà barbrement en les tebies carns de la Rosa, qual cos adorable rodolà del llit a la catifa. Y restà sanglotant, als peus del llit, com un capdell de carn rosada, y l'or esplèndit de la cabellera ferit per la claror del llum, s'escampà com una cascata de foch per demunt de les seves espatlles.

El dimoni de la sensualitat m'agafà allavors pels cabells y'm signà aquell cos sense igual. Me signà'ls encants més intims, les tebiors més dolces, les curves més delicades, els colors més frescos, les suavitats més tendres. Me recordà'ls esglays de goig que l'havien somogut, y la sed amorosa dels seus llabis. Me recordà la llum dels seus úlls, la blancor del seu coll, la rojor xardorosa de les seves galtes y la cremor dels seus besos.

Però'l dimoni de la desesperació va vèncer. Enfonsà'ls dits unglosos dins la ferida immensa del meu dolor, esquinsantne'ls llabis sagnants. Y la visió sensual va esvahirse, impura...

Y jo, com un boig, mossegava'ls coixins, clavava les ungles en el meu pit nu, y violentes convulsions retorcien el meu cos. Y sense valor pera tornar a l'antiga vida, me veya abandonat y perdut, y un plor inconsolable brollà dels meus ulls inflats.

Mentres tant la neu queya persistent y monòtona, esborrant camins y omplint torrenteres. La gran veu del vent breçava'l castell ab la seva cançó gemegadora, que's confonia ab els llarchs sanglots de la Rosa.

«Rosa (vaig dirli tristament), tu ets tan culpable com la Hortensia. Tu l'has deixada fugir, sens avisarme, pera restar l'única regina del meu castell y de les meves riqueses, no del meu cor. Però'ls teus ulls no'm diuen res sense'ls de la Hortensia. Vos he estimades juntes y juntes vos perdré. Pots endurten tot lo que no s'hagi endut la Hortensia... Si't fa por la nevada, espera que mimvi... Adeu, Rosa, adeu...»

El cech Desti acabava de trencar pera sempre'l llaç impalpable y sobtil que m'unia ab la felicitat, fent resonar en el meu cor la derrera elegia, teixida ab totes les tristeses, ab tots els desenganys, ab tots els dolors, ab totes les engunies que fan odiosa la existença...

. . . . . .

Adeu, amor que omplires uns quants jorns de la meva vida! Adeusiàu flors perdudes, cossos helènichs, cabelleres sedoses y llargues, boques vermelles, nius de goig y de tortura!

Tot plorava a l'entorn meu y'm compadia.

Adeusiàu, nits inoblidables, somnis esplenderosos, perfums ubriagadors! Adeusiàu vetlles dolcissimes, passejades delitoses! Adeu, primavera desitjada!

Adeu, tot cantava al meu entorn, adeu, adeu...

Y la neu rebotia sobre'ls vidres y gemegava tristament...

El castell enlayrat dels meus somnis s'ensorrava ab gran soroll, y el vert oasis de la meva joya desapareixia desota la ventada formidable, y l'infern de la meva voluptat, hont bullia l'ànima meva en mitj de les flames de les passions enceses, s'apagava desota una pluja mortalment gelada...

Delirava, y'm creya un nàufrech, voltat d'onades immenses, ovirant al lluny la costa benehida, fixant moribond les últimes mirades sobre'l cel negrissim que semblava esclafarme...

Delirava, y'm veya lligat, mentres les dues germanes fugien, luxoses y esplèndides, ab dos homes...

Delirava, y presenciava les antigues caricies, però ara més refinades, car eixien dels cors...

Delirava, y'm veya devant de llurs cossos satinats y flexibles, blincats voluptuosament, bojos de pler y de goig...

Adeu, tot cantava al meu entorn, adeu, adeu...

. . . . . .

Tothòm m'ha tingut per boig, mes aleshores cregui tornarmen de debò.

Y no'm vaig matar, perque la meva voluntat, forta y enèrgica devant del pler, esdevingué feble y petita devant del misteri ombrivol y terrible de la mort.

GERONI ZANNÉ

ELS JOCHS FLORALS D'ENGUANY

INÚTIL dir que la Sala de Llotja ofeia'l passat diumenge un brillant cop de vista, decorada com cada any ab emblemes patriòtichs, palmes y fullatge. La concorrencia omplia tot el local, y si no era tan atapahida com en anys anteriors, hem d'atribuhirho a lo plujós y desapacible del temps, no al procedir de certs elements que, devent ésser els primers enguany en donar exemple de serietat y patriotisme, han volgut evidenciarse com a pertorbadors sistemàtichs procedint ab un aturdiment de tot punt censurable. No en va deyem l'any passat, resenyant la festa dels Jochs, qu'encara li esperaven moltes crisis al Catalanisme, y que'ls dies de proba no eren pas termenats. Però suposavem que serien més aviat els de fòra que'ls de dins els qui a aytals probes ens subjectarien, y no dubtavem que festes nacionals catalanes com els Jochs havien d'ésser sempre'l llaç de concordia que'ns unís a tots els bons catalans malgrat les divisions que freqüentment ens separen. Nosaltres hem estat sempre al costat dels qui, tant en els Jochs com en tot, han volgut introduhir reformes sanes y que responguessin a la vida moderna; mes sempre'ns hem separat y ens separarèm dels aturdits que, a pretext de curar mals, ne produeixen de pitjors. No es nostra la culpa si aqueixos tals se queden sols.

—

Una volta hagué entrat en la Sala de Llotja'l Consistori, acompanyat d'una comissió de l'Ajuntament presidida per l'alcalde, y dels representants de moltes corporacions, s'obrí la festa llegint el senyor Folch y Torres (Joseph M.ª) el discurs presidencial, que havia escrit el senyor Ubach y Vinyeta. En aquest discurs se remarca la trascendencia dels Jochs, com a obra patriòtica, culta y moralisadora, que ha tingut el poder de fer renàixer a Catalunya desvetllantli la conciencia de sa personalitat y fent que s'apaybaguessin els odis entre germans, odis fomentats pels enemichs nostres al fomentar, en politica com en tot, la divergencia d'opinions. Se diu que totes les modalitats nacionalistes poden harmonisarse dintre una acció comuna. S'apostrofa valentment a nostres opressors, assegurant que, malgrat ells, tornarà nostra llengua a ésser senyora a casa nostra, en la escola y en el temple, y que Catalunya, cada cop més floreixent, arribarà a escriure novament ab lletres grosses son nom en el mapa, gracies a l'obra dels Jochs Florals. El discurs presidencial del senyor Ubach y Vinyeta fou aplaudit repetides voltes, y molt especialment al final.

El secretari senyor Serra y Pagès llegí una memoria examinant conciençosament la significació dels Jochs Florals y analisant els mèrits de les composicions premiades, com també donant compte de les diferencies sorgides en el si del Consistori en l'apreciació de dites composicions, diferencies que motivaren la dimissió de tres mantenedors, dos dels quals foren substituhits pels suplents. La memoria del senyor Serra y Pagès fou aplaudida ab justicia. En ella, com de costúm se dedica un recort als morts durant l'anyada derrera, que són en Valenti Almirall, en Balari y Jovany, en Molas y Casas, en Delfi Donadiu, en Joan Manubens, na Emilia Sureda, el doctor Joseph de Querol, n'Antoni M. Fábregas, en Theodor Bonaplata, en Francesch Rosell, en Lluis de Ferràn, n'Antoni Palanca, n'Agustí Prim, en Brunet y Bellet, en Joseph M.ª Baquero, en Blanch y Romaní y en Joseph Blanch.

Seguidament el senyor Serra y Pagès procedí a obrir els plechs que contenien els noms dels autors premiats, resultant guanyador de la Flor Natural en Joan Alcover, qual nom fou rebut pel públich ab grans aplaudiments. El senyor Alcover feu reyna de la festa a na Pelegrina Benet d'Alandi, que ocupà son setial d'honor essent ovacionada junt ab el poeta. Aquest llegí sa composició, titulada *La Serra*, bella descripció poètica que'l públich obligà a repetir.

Guanyaren els accèssits els senyors en Gabriel Alomar pels sonets titulats *Inscripcions*, y en Joseph Carner per sa *Llegenda del Montsant*. Alguns del públich volgueren que, contra costúm, fossin llegides dites composicions distingides ab accèssit, y en Carner se disposava a llegir la seva, però la gran majoria s'imposà, y en Carner hagué de baixar de la tribuna guardantse pera un'altra ocasió'l fer els gegants.

S'adjudicà la Englantina d'or a n'Antoni Bori y Fontestà per sa visió poemàtica *La nit al Montgrony*, que fou llegida pel senyor Ribot y Serra. També aquí hi hagué individuus que's volgueren donar a conèixer, pretenent interrompre la lectura de la composició del senyor Bori, que, si no es certament una obra mestra, tampoch ho són altres apreciables composicions que han meres-

cut accèssit y que algú volia distingir ab grans premis malgrat no èsser gran l'esperit poètich que les anima y malgrat la carrincloneria de certs versos y estrofes. La poesia del senyor Bori fou aplaudida. No's concedí cap accèssit a la Englantina.

De la Viola d'or y argent ne fou guanyador n'Arthur Masriera per sa composició *Corona d'espines*, que fou llegida per son meteix autor y fou també aplaudida pel públich. Els accèssits s'adjudicaren a en Martí Genis y Aguilar per sa poesia *Tornant del Paradís*, y a en Lluis B. Nadal, per sa composició *La llantia del Santissim*.

Llavors, ab les formalitats de rúbrica, fou nomenat mestre en gay saber n'Arthur Masriera, per resultar que ab l'actual premi de la Viola n'havia ja obtinguts tres d'ordinaris, lo qual li donava dret a dit titul.

Els premis extraordinaris foren adjudicats en la forma següent:

En Manel Durán y Durán obtingué la copa artística oferta pel Consistori al millor trevall en prosa, per son estudi de novela titulat *En Ton de la Muga*, y en Miquel Roger y Crosa guanyà l'accèssit per son trevall *La muller*.

S'otorgà a en Pere Palau González de Quijano el premi del bisbe de Vich, per sa traducció al català de l'himne litúrgich *Veni Creator*.

A en Manel Folch y Torres se li adjudicà'l premi del difunt bisbe de Tàmasso per sa poesia *Via-Crucis*, que fou llegida pel senyor Puiggari y molt aplaudida.

A mossèn Angel Garriga se li donà'l premi ofert per la «Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat» per sa composició *Rurals*, de la qual ne llegí alguns fragments el propri autor, rebent aplausos.

Els demés premis no s'adjudicaren.

Acabà la festa ab un sentit discurs de gracies del mantenedor mossèn Antoni M.ª Alcover, qui remerciá a tots els poetes, tant els premiats com els no premiats, perque tots han volgut contribuhir ab son entusiasta concurs a l'enaltiment de la gran causa de Catalunya. Enalti la llengua catalana y remarcá eloqüentment la necessitat de deslliurarla, demostrant qu'ella ha sigut y ella será tant o més bella y tant o més rica que la que més ho sia. Aquest parlament fou interromput varies voltes pels aplausos entusiastes dels concorrents.

Termenat l'acte, la reyna de la festa fou novament aplaudida al devallar de l'estrado, del braç del poeta guanyador de la Flor Natural.

—

Resenyada la poètica y patriòtica festa, poch més ens resta dir. Els lectors ja coneixen el nostre modo de pensar, y no fóra de bon gust insistir en aquests moments en certes consideracions. Per exemple, si nosaltres aprofitessim ara la circumstancia d'haver sigut nombrat mestre en gay saber el senyor Masriera, podriem fer veure lo inútil y contraproduhent d'aqueixos tituls que, sense perjudicar en res el prestigi dels Jochs ni fer dubtar de la sinceritat dels diversos Consistoris en llurs diferentes apreciacions, permeten que's facin comparances entre *mestres* que són grans poetes sens haver guanyat may cap premi, y altres que no passen de mitjanies ab tot y haver sigut agraciades circumstancialment ab grans premis ses poesies, a manca d'altres poesíes millors.

A modificar els estatuts ab esperit de justicia deuen dedicar sos esforços els joves (o'ls vells) que pretenen fer dels Jochs Florals una institució perfecta: mes no a l'obra negativa que ha volgut fer aquests dies cert periòdich dit catalanista, que vantantse de liberal s'ha acreditat de sectari.

Ni en nom de la informació moderna que invoca a tall de *rotativero*, ni ab la excusa de cap preterició injusta que'l Consistori dels Jochs haguès comès, podia *El Poble Catalá* publicar com ho feu, ab anticipació a la festa, les poesies premiades, ni menys establir comparacions entre elles convertintse en més papista que'l papa. Temps li quedava per'analisar severament, però ab serenitat, el mèrit de les poesies premiades y el fallo del Consistori. Això hauria fet tothòm una volta celebrats els Jochs o una volta publicat el volùm d'enguany: procedir d'altra manera revela apassionament y manca de rahó, y es lo que se'n diu tirarse terra als ulls.

Nosaltres que l'any passat estiguerem al costat d'alguns elements de *El Poble Catalá*, quan s'intentà formar un bon Consistori, no podèm pas seguirlos per aquest camí, perque aixi se donen armes a l'enemich en comptes d'afeblirlo, y perque aixi sols hi procedeixen els inconscients o'ls despitats. Y ens dol que sia precisament aquell periòdich (que per son posat seriós y per lo que deya en son programa de que may se rebaixaria a tractar les qüestions purament personals tant de cas ne fa la gent entenimentada) el qui ab tant d'apassionament hagi pretès aixecar una punta del vel... però no més que una punta. Si nosaltres volguessim alçarlo del tot, no quedarien pas gayre ben posats els veritables promovedors d'aquesta desgraciada campanya. Tal volta'ls ha mogut un excès de zel, tal volta hi han sigut atiats inconscientment per certs *copçadors* de premis que, bo y fent l'escèptich, no's desdenyen d'anar espigolant en tots els certàmens, ciutadans o rurals.

Si no haguessin perdut la serenitat ¿còm haurien els de *El Poble Catalá* tingut l'hora tonta de publicar, ab anticipació a la festa dels Jochs, alguns *fragments* de les poesies premiades? Cert que la lley permet *reproduhir frag-*

ments sense permís, quedant immunes els que'ls publiquen. Però suposèm que'l senyor Ubach, president dels Jochs, o'l senyor Bori, guanyador de la Englantina, haguessin tingut mala jeya, y que a n'aquella *immunitat* li haguessin cercat el desllorigador fentse explicar d'hónt els han *reproduhits* uns fragments d'unes obres que, no havent sigut publicades per ningú y essent de proprietat exclusiva del Consistori, forçosament li havien d'haver sigut sustretes a n'aquest. ¿Què tindriem en semblant cas? Tindriem el sentiment de veure alcançats per l'acció legal als ignocents apassionats que tan a cobert se'n creyen.

La cosa, donchs, ha estat contraproduhent. Nosaltres teniem els ulls ben oberts y la boca ben closa, y si avuy parlèm, es per'advertirlos que han sigut ells meteixos ab sa apassionada conducta qui ha fet que hi vegessin clar els més cegos.

POBRETA GENT

Erem a Tarragona uns quants dies perque ella conegués ma ciutat nativa, mos parents, mos amichs, mos coneguts... y com la diada havia sigut una de les més caloroses d'aquell estiu del 1875, que'l sol havia lluhit sense que'l més diafan nuvolet haguès entelat els seus raigs, al caure'l dia haviem eixit per anar fins al cap del moll a pendre la fresca.

A l'hora aquella hi feya bo de respirar els efluvis del mar, la ciutat se veya boyrosa, tot era solemnial, no més s'ohien rondinar les ones marines sota'ls peus, y de temps en temps el grinyolar monoton d'un buixell, d'una cadena de barco.

A ciutat els llums municipals s'havien anat encenent uns després dels altres puntuant en la indecisa fosca una mena de garlandes de *lluminaries* que dibuixaven linies de carrers, límits d'espays closos. A vora nostra, però dintre mar, s'ohien veus humanes, enrahonar natural y plàcit de mariners dintre llurs barques, que la calma tenia quasi immòvils tocant les pedres de sota la farola del cap del moll.

El silenci ambient s'havia fet tan absolut, que fins s'ohien els acompassats cruixits del fustàm nàutich, el blam-blam manyach de les penjantes veles que's refregaven mogudes pels suavissims impuls que a la nau donava l'ona.

Asseguts demunt d'un pedriç que feya barana fruhiem del benestar que'ns penetrava, fins que, cansats de descansar, ens aixecarem emprenent la ruta cami avall, vers la ciutat.

Un minyó que rodava per alli y que devia tenir alguna nança calada, s'acostà a nosaltres y en veu molt baixa'ns diguè que tinguessim compte d'uns *bultos* que's veyen més avall.

—Això està molt desert, d'aquí a la plaça del moll estaràn ben bé mitja hora sense que trobin ningú... y... tinguin compte! repeti. Són uns *payos* que no tenen posat de res de bo... Vagin previnguts.

—¿Previnguts?...

Ella, que llavors encara no entenia un mot de la nostra llengua, me preguntà lo que aquell home m'havia dit.

—No res que valgui la pena... parla de la seva pesquera; però'l minyó havent insistit, signant ab la mà'ls *bultos* que'l preocupaven, feu crèixer en ma companya la inquietut, la por.

—No temis, ¿què vols que'ns passi? Aquells homes que'l pescador me signa deuen ésser poetes que cerquen inspiracions, contempladors enamorats de la bella natura o senzillament gent que tenint calor dins de ciutat han eixit a respirar bon ayre.

Y donant les gracies al pescador, que devallà per les pedres fins a perdres de vista, emprenguerem xano-xano la caminada de retorn a casa.

Encara no haviem fet cent passes vegerem sortir de la fosquedat de primer un bulto, poch després un altre y per fi un terç...

Tres homes, tres homes que s'aturaven de temps en temps, mirant a ciutat, enrahonant molt apleret, caminant poch a poch, un d'ells ab visible fatiga, arrocegant marcadament les cames.

Dos semblaven joves, el que coixejava devia tenir uns cinquanta anys de passo. Anaven en mànegues de camisa y armilla, y les bufantes mànegues feyen una taca blanca. Al vèurels reunits, ella'm feu pressió ab el braç volent pendre direcció oposada a la dels tres homes; mes jo, contrariantla, vaig moderar la seva embranzida anant apleret cap als passejants misteriosos.

Al vèurens travessar l'espay que'ns separava quasi en sentit perpendicular, s'aturaven mirantse l'un a l'altre, dihentse alguns mots

que no vaig entendre, y llavors jo, pera resoldre aviat aquella mena de ridicul conflicte en que'ns havien posat les advertencies porugues del minyó pescador, vaig preguntarlos sobtadament:

—¿Que tindrien un misto? mostrant a la mà un cigarro apagat.

Els tres homes se tornaren a mirar l'un a l'altre, y un d'ells, donant més probes de bona criança que no n'havia donades jo abordantlos tan en sèch, respongué en sa llengua:

—*Buenas noches... ¿decía usté?*

—*Ah! buenas, buenas noches,* vaig fer jo prenent un to com d'excusa; *decía... si me harían el favor de...*

Y un se tragué una capceta de mistos de la butxaca... oferintmela.

Al despendrem del braç qu'ella'm tenia pres, pera ab major naturalitat encendre'l tabaco, vaig sentir una petita resistencia, llegint al meteix temps en son mirar, que anguniosa'm preguntava què seria de nosaltres si aquells tres homes eren gent dolenta. Ab poques y ràpides paraules vaig voler tranquilisarla, y pera millor conseguirho vaig proseguir dihent calorosament als fantàstichs passejants:

—*¿Fuman ustedes?* allargantlos uns quants tabacos.

—*Sí, señor... pero... no tengo ganas*, va respondre aquell que m'havía donat un misto. — *¡Gracias!* digueren els altres dos com avergonyits, rebutjant ab la mà.

—*Tome usted, tomen*, deya yo insistint y dirigintme a tots tres.

No circulava ànima viventa, ni prop ni lluny se veya ningú... y ella m'havia tornat a pendre'l braç, fent a cada punt posat de més espantada. Pera calmarla, vaig entretenirme marcadament encenent el meu cigarro, donant aixi ocasió als nostres passejants de girar amunt, de continuar parats o d'iniciar alguna dolenteria.

—*Verá usté*, digué en sèch un d'ells, el qui caminava arrocegant les cames.—*Semos forasteros.*

—*¿Aragoneses?*

—*Yo, si señor. Esos de más lejos... No conocemos la ciudad, hemos llegao tarde... No sabemos dónde pasar la noche.*

—*No faltan posadas*, vaig fer jo, com qui vol terminar la conversa.

—*Sí... pero... no conocemos ninguna.*

—*Yo les llevaré...* vaig afegir ardidament.

—*¿Nos llevará usté? ¿á dónde?* digueren ab certa inquietut els més joves.

—*A la casilla de Carabineros*, va dir el coix, ab trista ironia y sempre en veu molt baixa.

—*De ninguna manera*, vaig replicar jo, prenent un ràpit determini. *Les llevaré á una casilla de pescadores conocidos mios... allá á la otra parte del puerto, en donde podrán pasar la noche muy sosegados...*

—*No conocemos á nadie...* insisti encara. *Hemos venio de paso.*

—*¿De dónde han llegado?* vaig preguntarlos, fent com que'ls creya, car no era difícil endevinar per aquell caminar tan caracteristich de tots tres, marcadissim en el vell, el cap pelat arràn, les cares rapades y la mena d'esverament ab que parlaven, que tots tres eren...

—*Nosotros*, va continuar, *no conocemos este pueblo, jamás hemos estao en él...*

—*A pesar de haberlo visto desde ahí...* y els signava la massa fosca que a l'arranch del moll, prop la estació del ferrocarril, feyen els edificis que constitueixen el Presidi.

L'efecte de la meva insinuació fou decisiu. Els tres desconeguts se mogueren sorpresos, se miraren consultantse, però instantaniament llur actitut, que anava a ésser enèrgica, se tornà abatuda... y tristament el més vellet digué:

—*¿Sabe su mercé que salimos de ahí? Se lo figura sin duda. ¿Es su mercé de Justicia?*

—*Ustedes*, vaig respondre, donant a la meva veu l'accent més amistós que'm fou possible... *Ustedes deben ser unos pobrecitos licenciados... No soy de Justicia, no sé nada de ustedes.*

Y els malhaurats, no protestant, confessaven que la meva suposició era encertada.

—*¿Cómo no les han dado al salir una boleta de alojamiento, las señas de una posada?*

—*El cantinero de ahí...* sense pronunciar la paraula fatídica, *tiene una hija casá, en la ciudad*, digué'l coixet, *que aloja licenciaos, pero á pesar de los muchos años que hemos pasao... ahí...* altra vegada signant el Presidi, sens anomenarlo, *no conocemos las calles, hemos querío ver despacio y ¡libres!* —quina manera més enternidora de dir

¡libres! — este muelle dichoso en que tantos años hemos arrastrao piedras, se nos ha atardao viendo llegar unas barcas...

—Lo dicho, se dejan ustedes llevar por mí, vaig dirlos insistint, comprenent que anava inspirantlos confiança. *Les darán cena, cama... y nadie ha de preguntarles de dónde vienen ni á dónde van... cuando se vayan!—*

Y pera probarlos plenament que no'ls temiem ni ens repugnaven, aturantnos de caminar, ens assentarem demunt d'unes pedres de les moltes que per allí hi havía ja escayrades y llestes.

El coixet s'assegué també... una mica allunyat, y els altres dos se quedaren drets, no sabent què fer de les mans, cercantse per esma la gorra, que poquet a poquet se tragueren com si fos perque tenien calor. En realitat per respecte, o potser per la costúm de saludar a tothòm que havien adquirida en els anys d'estar sotmesos a dura disciplina dintre aquella trista casa que ni ells ni jo haviem anomenada.

Y entre interjeccions que semblaven sospirs, y sí *señores* y no *señores*, y *pues digo* y *otra*, de qu'entatxonava'l seu discurs responent a les preguntes que jo amistosament li anava fent, el vellet ens contava la vida que allà dintre's passava, el per qué havien sigut tancats en aquella força.

—Este no crea que por nada malo... desgracia de los hombres. Una perra voluntá... de cierto juez!... Andaba en negocios de contrabando, fué encausao por unas disputas con los del resguardo... y en esa casa le metieron... hasta hoy, después del rancho.

—Pues yo, verán sus mercedes, digué dirigintse a nosaltres dos com volent tenir per jutge una senyora, la primera sens dubte ab qui parlava d'ençà qu'era al món. *Yo era mu jovencito, tenia un hermano mayor que estaba sirviendo al rey...* y que segons ens contà era mort a Filipines deixantlo de cap de casa... ab una mare viuda y una germana fadrina... *¡mu guapa!* molt alegra y parladora. A tothòm bestreya, no hi havía jove ni vell ab qui ella no fes brometa. *La madre*, anava dihent el llicenciat enternintse, l'havia représ moltes vegades per lo familiar qu'era ab tothòm... y la *condená*, deya parlant molt lentament, com si el satisfés contar aquelles coses tan íntimes a gent que l'escoltaven sense despreci, la *condená* fins ab sa mare argumentava... però era tan alegra, tan riallera que may ni sa mare, ni ell havien sospitat que portés res amagat, ni que tingués tràfechs ab ningú del poble...

No obstant, ne tenia, y per desgracia de tots la seva desaparició ho demostrà. Eixí un dia de festa dihent que anava a missa matinal, y *¡la del humo!* La pobra mare, el pobre germà feren tot lo possible pera trobarla. Ja quasi hi renunciaven quan un'altra fugida del poble, la desaparició d'un ferrer, *de un herrero mu arrastrao* que'ls havía sigut vehí, casat y ab fills, fou un indici que'ls feu sospitar hónt potser trobarien a la fugitiva.

Per uns traginers, passats uns quants mesos, se confirmaren les sospites. Per ells sapigueren que *el herrero y una chica joven, mu guapa*, vivíen en un barracot de minayres, *por allá, por Vizcaya*. Ell, encara que jovenet, *por aquello de ser cabeza de familia* hi va anar y *¡por esas!...* feya creuant els dits y mirant a terra com si's parlés sol, *¡por esas!* que no portava més objecte que rescatar a sa germana...

La trobà *preñá hasta las cejas*, feya tot afligit dirigintse a les ones del mar, *remendando unos calzones del herrero...* y com si li pesés el recort o'l recit el fatigués, callà un moment. Al continuar digué que'ls culpables al véurel no havien gosat mirarse, s'havien quedat frets, atontats, y qu'ell, rabiós, els digué tot lo pitjor que li vingué a la boca.

—Total, que riñeron, vaig fer jo pera evitarli l'acabament de tan lamentable historia.

—Sí, señor, digué sospirant, *el herrero quiso pegarme... y yo... y yo... le pegué demasiao fuerte. Me tuvieron preso unos meses, luego me mandaron á un penal...*

Allí s'havía contrapuntat ab un *cabo de vara*, tingueren rahons.... *fuí otra vez desgraciao, ¡muy degraciao!*

—¿Y de aquel penal vino usted á éste?...

— Vine joven y fuerte... y salgo hoy... ya ven sus mercés... viejo, sin poderme casi valer de esta pierna... estropeá por tantos años de arrastrar el condenao grillete...

—¿Es usted también aragonés? vaig preguntar a un dels qui estaven drets pera demostrarli interés y posar punt a les tristes queixes del pobre coix.

Y, sense desplegar els llabis, me respongué ab un geste negatiu.

En resúm, qu'entre escoltarlos, fumar el cigarret que per fi havíen encès, anar a l'altra banda del *Port* acompanyantlos a casa dels meus coneguts que devien allotjarlos, y deixarlos allotjats, passarem junts més de tres hores.

Quin arreplech de rencunies devien portar en llurs pits, quines esperances de venjança llargament meditades en llurs cervells! o potser quin aplanament, quin despreci dels homes, quina por irreflexiva de les coses!

Arribats a la *botiga* d'uns pescadors coneguts, el sereno de la platja'm digué que tots els homes de la barcada eren en mar, y si bé m'oferia la clau d'hont eren els jaços, vaig preferir ferlos acompanyar per ell meteix a una mena de taverna qu'estava oberta de nit, hont podíen sopar y després dormir.

Hauríem volgut ésser poderosos pera afavorirlos plenament; però qué sé jo! potser la nostra conversa en to amistós, l'haver caminat junts, l'haverlos escoltat ab interès fou pera ells una bona preparació pera entrar en la nova vida qu'emprenien.

Del més vell, del qui anava coix per mor del *condenao grillete*, sapiguerem més tart que l'havíen acullit d'establer a casa d'uns coneguts de coneguts que tenien un hostal a la carretera de V. Me feya dir que vivía tranquil, que ningú li retreya res... y *que muchos recuerdos á la señorita.*

Dels altres dos may més n'he sabut res.

Pobreta, pobreta gent!

J. Pin y Soler

LA REGENERACIÓ (?) DE L'ELDORADO

Els intents que animaven a la nova empresa de Eldorado no podíen ésser més nobles y dignes d'aplauso, donchs fer art serio y de bon gust precisament en el meteix *temple* de les grolleríes y borricades del genre menut, es obra de romans; però, com a tal, reclamava espatlles robustes y voluntat de pedra a qui havia de portarla a cap. ¿L'ha tinguda la nova empresa de Eldorado? Jo crech que no, y vaig a demostrarho.

El sanejament de Eldorado, com el sanejament de *Rumeya* y del Liceu, no es obra de quatre dies, no's fa en un mes, ni en un any: requereix un estudi preliminar molt serio, una preparació d'artistes més seria encara, y un tacte y una discreció en escullir les obres que s'han de posar, que té grandíssima importancia, donchs aquestes han d'ésser la base de la victoria final, si venen coronades per una interpretació a l'altura de les meteixes.

Y anèm per parts. Entronisat el genre menut en el coliseu del carrer de Vergara, durant una pila d'anys ha gaudit del favor del públich, perque entremitj de mil y una patotxades, ha presentat unès quantes obres de debó, veritables models del *sainete*, plenes de vida, de color local y de pinzellades justissimes, que han vingut realçades per interpretacions de primer ordre y han alcançat centenars de representacions. Però heusaqui que'l nostre públich se'n ha anat cansant de tot això, per la senzilla rahó de que'l genre estava en decadencia, donchs les obres que s'anaven estrenant no'l satisfeyen com avans, perque no eren tan bones; y heusaqui que tot de cop ens hem sentit Catons y hem protestat d'aqueixos abarraganaments, veritables flastomies artístiques, y tots hem tirat bala roja contra'l genre menut, degenerat y anèmich... y pera buscar un remey que contribuhís a enaltir la cultura del públich y el guiés per camins més assoleyats y sanitosament artistichs, el senyor Vidal y Llimona y el senyor Gumà varen tenir la bona pensada d'organisar, potser massa a corre-cuyta, una companyia de *ópera internacional* pera cantar, *en versión castellana*, varies òperes còmiques velles y noves.

Mes, en nostre concepte, no han tingut prou acert, ni en la tría de obres, ni en la de artistes pera cantarles. En primer lloch, *Los cuentos de Hoffmann* de l'Offembach es una obra passada de moda, mansa, desconsoladorament grisa, basada en un assumpto impossible, que no pot interessar de debó a ningú: als aficionats perque no diu res de nou, y al gros públich perque la troba ensopida, ab rahó.

En segón lloch, *Filemon y Baucis* d'en Gounod, encara que superior a l'altra, tampoch *omple*, en els temps de drama lirich que corrèm. Ve quasi ab vint anys de *retràs*. Recordèm que quan fou estrenada allà per l'estiu de 1883 en el Tivoli, per la companyia de l'Arderius, va interessar poquissim y va obtenir sufragis ben escassos, ab tot y contenir fragments agradables y dignes de l'autor del *Faust*.

En terç lloch, la *Diamileh* d'en Bizet requereix una interpretació esmeradissima que posi ben bé de relleu les delicadeses, les filigranes, la exquisida poesia que conté tota aquella musica somniosa, tènua, imprecisa com els borrallons de fum blavench que's destríen en espiralls pels enteixinats dels harems, entre les aromes de dònes y de flors; interpretació qu'en conjunt no ha obtingut

a l'Eldorado, passant també, com les altres, sense deixar cap rastre.

Aquestes tres obres, molt millor la segona que la primera, y la terça que les dues anteriors, havien, repetim, de venir avalorades per una interpretació a l'altura de sos mèrits y això no ha succehit, donchs llevat de la bona voluntat de les senyoretes Palermi y Lopeteghi, que han cantat força bé les parts respectives, y dels mestres Ribera y Baratta, que han dirigit la migrada orquestra ab conciencia, les altres parts han estat sempre en les tres òperes veritablement desgraciades.

Ademés, les tres òperes esmentades s'han cantat en unes traduccions castellanes senzillament fusellables, y si no hagués sigut la presentació escènica, que sempre ha estat cuydada notanshi la mà d'en Gual, el dèsastre hauria sigut més gros... donchs han de saber que a hores d'ara ja està anunciada *La Bohême, en castellano.*

¿Ho veuen còm es veritat lo que deya al principi? Si s'ha de matar *La Verbena de la Paloma* ab *La Bohême,* es pitjor el remey que la malaltia. ¿No ho troben?

SALVADOR VILAREGUT

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

NOTAS GENEALÓGICAS QUE, PARA TOMAR EL HÁBITO DE SANTIAGO, PRESENTARON DON MARIANO, DON FRANCISCO Y DON RAFAEL PARDO DE FIGUEROA... *Segunda edición aumentada (Privately printed) 1905.*

Conegut es en la república de les lletres don Mariano Pardo de Figueroa (*El Doctor Thebussem* per altre nom) com un dels escriptors més enginyosos y originals de la Espanya contemporania. Veritable empori d'erudició, s'ha distingit per la traça admirable ab que ha sabut diluhirla sobriament en tots sos escrits, en cap dels quals apareix enfarfegat ni altisonant, donchs ab ses dots singularíssimes d'humorista ningú ha tractat tan diverses materies, ben abstractes en ocasions, ab l'amenitat y garbo ab que ho ha fet el Doctor Thebussem. Son estil, de clàssica correcció castellana, ab volgudes reminiscencies arcaiques, es una de les caracteristiques d'aquest escriptor, qui, en l'espay de més de mitj sigle, ha prodigat arreu sa producció literaria, en la qual, a la vegada, ha fet gala constantment d'un desenfado y una independencia de criteri propris d'un esperit modern y d'un temperament sempre jove. Ses *Raciones de Artículos* proben tot lo que dihèm.

Les notes genealògiques que ara ha fetes reeditar haurien pogut devenir en altres mans cosa sense més interès que'l que poguessin tenir pera les relacions particulars y de familia dels senyors Pardo de Figueroa. Emperò no ha estat aixi, car el Doctor Thebussem, inseguint sos procediments habituals, s'ha guardat de donar a la estampa unes notes genealògiques isolades, sinó que les ha intercalades ab episodis interessantíssims, els quals, ab les aptituts de narrador que posseheix el compilador, han format un conjunt d'una amenitat remarcable y un objecte de veritable curiositat.

Cal fer esment, després d'això, de còm ha estat executada per l'impressor vilanoví senyor Oliva y Milà la edició d'aquest llibre no destinat a la venda. Està imprès soperbament en paper de fil, y conté frisos y culs-de-llantia tirats a varies tintes, referents a temes heràldichs que presenten un valor decoratiu força remarcable y afegeixen interès a tan excepcional publicació, la qual fa honor a qui l'ha encarregada com a qui l'ha duta a bon terme.

—

Carles de Fortuny. — REDEMPCIÓ. — *Novela.* — *Barcelona, 1905.*

El llibre'ns presenta, ab repetida insistencia de historia viscuda, l'episodi de la redempció d'una d'aquestes noyes perdudes en el món, més que per vocació al vici, per inconsciencia de llurs devers morals y socials y per haver estat supeditades *ab initium* a les mires perverses d'explotadors sens entranyes. El tema no es nou; el desenrotllo tampoch ofereix cosa de particular, malgrat l'empenyo en reproduhir fidelment les condicions de temps y de lloch.

Se veu, efectivament, que l'autor s'es inspirat en fets reals, que ha pres part personalment en la historia, que ha conegut alguns dels personatges que intenta pintar. La descripció del taller de l'artista y la presentació de ses petites interioritats es justa y escayenta. En lo que, al nostre entendre no ha estat encertat, es en desentranyar la psicologia dels personatges, els quals obren aparentment moguts tan sols per les conveniencies del narrador, sense que apareguin les causes internes qui són mòvil de les accions humanes.

A nosaltres, lectors del llibre, ha començat per estranyarnos que un pintor, per bona persona que sia, se proposi a ultrança la redempció d'una model a la qui sols ha vista una vegada, y això sense que, ni en bé ni en mal, les seves passions se sien interessades per ella. Es una resolució presa fredament, com per persona qu'enlloch d'haverse vocat a l'Art se fos dedicada a la Religió; lo que un sacerdot pot arribar fàcilment a creure objecte de sa missió evangèlica, no es concebible que s'ho emprengui *perque sí* un artista qui viu de l'exercici del seu art.

En segón lloch, la *redimida* tal com de primer entuvi se mostra propicia a cambiar de vida, es inversemblant de tot punt. Y si

admetèm la realitat del fet, encara serà pitor, dochs aleshores l'hauriem de calificar de hipòcrita, y de mansos els seus redemptors, els quins ni per un moment se donen compte de que, oferint tantes ventatges materials per deixarse redimir, no hi hauria cap dòna que no acceptés la oferta, sentintse ab aptituts pera una conversió acomodaticia. Igual que l'altre, en Campins, que passa de *pinxo* a persona decent ab la expectativa de millorar de situació. Creyèm que, en molts casos, se trobarien lladres que deixarien llur exposat ofici si els ho paguessin bé, y gent de tota mena que per conveniencia farien tots els papers de l'auca.

A l'entorn d'aquets personatges se'n mouen d'altres encara potser més convencionals. Alguns arriben a ésser de tot punt falsos, y tots ells procedeixen en sos actes, segons l'arbitri del novelador, ab unes oportunitats per tots conceptes sospitoses. Enlloch hi ha res humanament lògich; tot marxa, com en els contes de fades, d'una manera providencial, lo que'ls castellans ne diuen *á pedir de boca*.

En resúm, tenim al llibre del senyor Fortuny com una bonica novela d'amena lectura, ab els seus punts de propaganda catòlica, lo qual no esmentèm pas com a defecte, donchs de tots temps els novelistes han aprofitat sos personatges pera fer bones les idees per ells tingudes com a tals.

Lo que si hem d'aplaudir en l'autor es l'haver escrit el llibre en catalá, no perque'l llenguatge hi sia exempt de defectes, sinó perque entenèm que'l senyor Fortuny s'ha posat en el veritable camí de fer bona literatura, encara que, per haver abordat una tasca massa dificultosa, no hagi assolit l'èxit desitjat. La novela, avuy per avuy, es de lo més difícil que hi ha en les lletres, y potser, ans que tot, cal ensajarse progressivament en obres de menys importancia.

R. Miquel y Planas

NOVES

Maltractada pels que més la estimaven, menyspreuada moral y materialment pels meteixos que havien aprés d'ella a tenir ideals, ha mort *La Renaixensa*, el primer diari catalanista, el primer campió de les nostres reivindicacions, el primer vident, que ab sa mirada aclarí les tenebres, mostrantnos el camí de llibertat que'ns era desconegut y que començarem a seguir resoltament...

Que n'hi deuen de beneficis els catalans a *La Renaixensa*! Mes ella no ha pas redimit a tots: als uns de sa ignorancia, als altres de sa inconsciencia, als altres de son orgull!...

La Renaixensa ha patit una agonia ben llarga, una agonia de varis anys, y aqueixa agonia han cuydat a amargarla amichs y enemichs ab sos personalismes. Un diari (un diari castellà pera més pena) ho ha dit aquests dies: «*La Renaixensa* mor, y els personalismes la maten». Ella que fou portaveu de la causa de tot un poble, desapareix corsecada per les migrades fal·leres dels que l'han feta instrument de ses ambicions personals.

De primer literariament, políticament després, *La Renaixensa* fou gran y fou pura. Durant la guerra de Cuba realisà una campanya de protesta que faria per si sola'l crèdit d'un gran periòdich. Ab la escissió dels regionalistes de *La Veu*, les rivalitats personals començaren a mermar son prestigi, les petites passions enterboliren els caps més clars, y les campanyes contra en Robert precipitaren la decadencia del vell diari. Algú volgué redimirlo y no pogué; y ara derrerament, fins fa pochs mesos, no ja'ls personalismes dels vells, sinó també dels joves, dels garlayres y dels inútils, dels que tot lo que toquen malmeten, y sempre destrueixen y may edifiquen, y enlloch poden durar, li donaren el cop de gracia. Dolguèmnosen, però no fem com aquells que tot dolentsen continúen fent obra negativa y xorca.

Temps ha que *La Renaixensa*, per son esperit, no responia als temps moderns. Per sa forma no'n parlèm: era una ruina; era un arbre mort que s'aguantava dret perque ses arrels havien sigut bones y havien anat fondo. Lo qu'es mort s'ha d'enterrar. Els fanàtichs d'ahir y els inconscients d'avuy han ajudat a fer caure l'arbre, y, un cop caygut, tothòm hi ha fet llenya.

Mes d'aqueix vell arbre caygut n'han eixit molts plançons que, plantats aquí y allà, han conseguit també posar arrels. Si altra cosa ja no's pot fer, fem al menys que'ls plançons joves se recordin de que la soca mare que'ls donà vida demostrà en sos bons temps ésser soca de bona mena, retornant ab bons fruyts la sava que prenia del terrer de la patria.

—

Els regidors, forasters (o que mereixen ésserne) de nostre Ajuntament, s'han lluhit: gracies a n'ells la Banda Municipal no ha tocat enguany en el pati de Llotja durant la festa dels Jochs Florals. Una vegada més Barcelona no ha pogut disposar de lo seu, y, com diu un periòdich, la banda ha sigut cedida y «s'ha donat graciosament la primacia a Madrid, que ni la necessita, ni ens l'ha demanada, ni, en cas d'havèrnosla demanada, havia de passarnos al devant necessitant nosaltres la banda pera'l servey d'una festa de la ciutat que la paga.»

Bé està que'ls admiradors que arreu té'l gran Cervantes li rendeixin homenatge sense

distinció de paisos; però una cosa es rendir homenatge al talent y un'altra'l fer actes de servilisme que resulten impropris e inoportuns.

La Banda de la Casa de Caritat supli voluntariosament a la Municipal en la poètica festa. Es d'agrahir.

—

Enguany als Jochs Florals de Tolosa hi ha estat representada nostra revista pel doctor B. R. Barrios, que'ns ha tramès interessants detalls de la festa. Aquesta's celebra anyalment en dues sessions, que tenen lloch els dies 1 y 3 de maig invariablement. La primera s'efectúa en la sala d'actes de l'Academia, ornada ab banderes de tots els paisos, entre ells l'Argentina, Cuba, Grecia, Noruega, etc. Presidí M. Dumeril, qui feu llegir la memoria dels premis de virtut, que varien de 100 a 1,000 franchs, procedint després el senyor Baró Desazars a donar a conèixer son judici sobre les poesies escrites en llengua d'Oc (admeses en els Jochs desde 1895). Son trevall rublert d'erudició fou una brillant defensa d'Occitania y una entusiasta apologia dels Trovadors y de Clemencia Isaura. Rebé moltes felicitacions. El senyor Desazars es un dels més notables defensors de la llengua d'Oc, mereixent citarse son nom al costat del dels senyors Lahondés, Cartaialh, Estieu y l'advocat Tressère. Després els académichs premiats llegiren llurs obres. Entre ells hi figura en Perbosc.

La segona sessió s'efectuà a Casa la Ciutat, ahont el mestre Fons llegí un brillant elogi de Clemencia Isaura, nombrantse després la comissió dels sis acadèmichs encarregada de dur els premis. Acabada la lectura de la memoria sobre les composicions franceses y les del concurs Pujol, foren els premis repartits, adjudicantsen un a una joveneta d'uns 15 anys, bordelesa. La festa acabà ab gran entusiasme, després de llegirse'l programa pera'ls Jochs de 1906.

—

En la coneguda casa Audouard va inaugurarse'l prop passat dilluns la *Primera Exposició nacional de gomes bicromatades y altres procediments pigmentaris* del ram de fotografia, presentant un conjunt molt artistich el nombre d'obres que la componen. El jurat qualificador ha distribuhit els premis y mencions honorifiques entre'ls vint expositors concorrents en aquesta forma: Primer premi: M. Fau. Segón premi: J. M.ª Armengol. Premi tercer: C. Iñigo. Premi quart: J. Puntas. Premi quint: Vilatobá. Les mencions honorifiques han correspost als senyors L. G. Ferràn, J. Nogués, J. Poquet, M. Renòm y F. Toda.

En nostre concepte, sense voler esmenar la plana del jurat qualificador (que no coneixèm), els cinch premis haurien degut concedirse per ordre de mèrits, a nostre entendre ben visibles, de la següent manera: Primer: senyor Iñigo; segón: senyor Fau; Tercer: senyor Vilatobà; quart: senyor Armengol, y quint: senyor Puntas.

Consti, pera tranquilitat de tothòm, que aixi com no sabèm quins individuus componien el jurat qualificador, no coneixèm tampoch a cap dels expositors que han concorregut al certamen.

Entre les obres que criden més l'atenció citarèm *Enigme* del senyor Armengol, *El Pipayre* del senyor Fau, *Un virtuoso*, *Luz y sombra* y *Sueño* del senyor Iñigo; *Hivern* del senyor Puntas, y *Estudio* del senyor Vilatobà.

La exposició estarà oberta fins el dia 15, y es digna d'ésser visitada per artistes y *amateurs*.

—

Atentament invitats, assistirem el dissapte al vespre a l'«Orfeó Català», ahont el jove pianista en Frederich Lliurat y Carreras donà una sessió en obsequi a dita societat, en la qual executà un triat programa d'obres de Robert Schumann.

En Lliurat no's presentà pas ab les pretensions de concertista, sinó com a fervent devot de l'esmentat mestre saxó, qual obra demostrà haver estudiada, penetrant dins la personalitat artistica de Schumann, lo qual se fa indispensable quan se vol empendre la interpretació de les obres menors del músich, qualificades de veritables *estats d'ànima*.

En el programa, que anà precedit de la lectura d'unes notes d'en Lliurat sobre'l músich, hi figuraren les *Escenes d'Infants* (op. 14), la *Humorada* (op. 20), *En el bosch* (op. 82) y *Follies del Carnestoltes de Viena* (op. 26), en totes les quals rebé l'executant entusiastes aplaudiments de la concorrencia, als que hi unim els nostres sincerament.

—

A l'Ajuntament s'ha aprobat per majoria una proposició que tendeix a que, en els anys successius, no's prohibeixi la circulació rodada en nostra ciutat el dijous y el divendres sants.

No sabèm lo que passarà d'aqui a alesshores, perqué la majoria y les minories sempre'ns tenen sorpreses reservades. No assistirem a aquella sessió, però, per lo qu'hem llegit en els diaris, fou força accidentada.

Diu que'ls catòlichs volien impedir a ultrança que s'aprobés la proposició, y usaren de tots els medis y apelaren als arguments més enginyosos, fins al punt d'alegar que no era necessari cambiar l'estat actual de les coses, desde'l moment qu'enguany no s'havia denunciat cap infracció del bàndol referent a aytal prohibició...

Aquesta doctrina la recomanèm als jurisconsults y canonistes: «La no-infracció d'un precepte demostra sa justicia.» Aixi, donchs, si un dèspota manés que no poguès eixir ningú de casa sense portar un paraygües vermell, y ningú gosés contradir tan absurda ordre per la por del càstich, també's podria alegar que aytal disposició es justa.

No'ns ve de nou. Els catòlichs ne són mestres d'això d'ampararse de les lleys quan els hi convé, com per exemple, si's tracta d'impedir la obertura d'un temple protestant; però si's toca la seva botiga, llavors demanen que se'ls respecti en nom de la llibertat de conciencia, y això que *el liberalismo es pecado*. Però com qu'en el meteix defecte d'intransigencia hi solen incórrer els de l'altra banda, nosaltres ens estimèm més no casarnos ab ningú y picar les crestes a tots els que s'ho mereixen, ja portin teula o gorrofrigi.

Altrament ja diguerem que som partidaris de que no's privi la circulació de vehiculs per setmana santa, entre moltes altres rahons, perque aixi no's perjudica a ningú, donchs als catòlichs no se'ls hi fa pas anar per força en cotxe, com tampoch s'obliga als que no creuen a que vagin a peu.

—

El periòdich *Forma* ha organisat a Ca'n Parés una exposició d'obres d'artistes rossellonesos, que atràu l'atenció de quants la visiten. Del pintor Lluis Bausil hi figuren quinze teles a l'oli, entre quines sobresurten les cinch que porten per lema *Presseguers en fllor*, notes ben justes, executades ab facilitat y traça. En G. de Monfreid exposa una serie de quadros pintats ab valentia, y entre ells són dignes d'admiració tres retrats molt sòlits, especialment el nomenat *Retrat del meu fill*. D'en Esteve Terrus s'hi veuen varies impressions y notes molt originals que fan un bon paper en el conjunt de la exposició. Y finalment, en G. Violet hi té exposades una dotzena d'esculptures en guix, bronze y marbre, molt recomanables. Les que porten per tituls *Tafaneres*, *Buste* (*retrat*) y *Joventut*, sobresurten per ses belleses entre les demés del meteix autor.

De la exposició en conjunt pot dirse que's mereix ésser visitada, especialment pels artistes, donchs les obres que la componen enclouen qualitats ben dignes d'ésser apreciades.

—

La revista *Catalunya*, en son derrer número, copia un troç d'article publicat en *El Correo Catalán* per un tal Baranera, en el que s'ataca furiosament al gran Carducci pel sol fet d'ésser eminentment anticristià y per haver infiltrat en l'obra de gran part dels joves literats italians l'esperit pagà y revolucionari que tant molesta y esvera als erudits de sacristia y als literats de congregació.

No'ns estranya gens que *El Correo Catalán* ataqui al gran poeta italià; lo que no hauriem pensat may es que'ls de *Catalunya* reproduhissin la càndida reventada: els feyem de més gust.

—

Y ara ocupemnos del pobre Patufet-Carner, que tan refinat vol ésser. Y donchs ¿què diria de nosaltres si l'ataquessim per católich (?), o per poeta *violero*? Aqueix noy, qu'enguany no ha pogut copçar el titul de *mestre gay* a pesar de tots els seus esforços y a pesar de dir tant de mal de les *patums*, s'escarraça molt com a patumeta.

Patufet, creume, no aniràs enlloch; tens amichs que't volen perdre; ja t'han dit *preclar*.

Lo qual vol dir *patúm*, que no es precisament ésser *mestre gay*, sinó *mestre trist*.

Per molts anys.

—

Publicacions rebudes:

Diccionario Salvat. Hem rebut els cinch primers quaderns d'aquest diccionari enciclopèdich, que respòn per complert a un plan de divulgació cientifica concebut y desenrotllat en forma tal, que además d'ésser el més complert de quants en llengua castellana s'han publicat, resultarà també'l més econòmich, el millor ilustrat y el més concis de tots ells. S'hi acompanyen hermoses làmines en negre, en litografia y en tricromia, taules y mapes en colors de tots els paisos del globo. El nou diccionari resulta, donchs, sumament pràctich y fa honor a sos editors senyors Salvat y C.ª, quina casa tant s'ha acreditat ja, posant les arts de la estampació gràfica a Catalunya al nivell en que's troben les dels paisos més avençats.

¿*Cómo debo conducirme en Sociedad*?, per Carlos osorio y Gallardo. La casa editorial «La Vida Literaria» acaba de publicar aquesta obra, que per son titul ja'ns estalvia d'entrar en detalls, donchs ve a ésser una ampliació dels elements d'urbanitat y cortesia a l'us. No's diferencia, donchs, de la generalitat d'aqueixa mena d'obres, y en ella s'hi troben les qualitats que caracterisen les produccions del senyor Osorio y Gallardo. Preu, 2 pessetes.

Nova vida, drama original de don A. Rovira Virgili, estrenat el 20 de novembre de 1904 en el «Teatre Ateneu» de Tarragona. Remerciem a l'autor l'envio d'aquesta obra, de la que, seguint nostra costúm, no'n publiquèm judici critich per no haver tingut ocasió de vèurela representar. Preu, 2 pessetes.

La Senyera Calafina, lletra de Candi Closa, música de M. Novi. Es una composició

plena de valentia y patriotisme. Va ilustrada ab un dibuix de T. Gaspar.

Convocatoria pera'ls segons Jochs Florals d'Hostalrich, que's celebrarán el dia 2 del proxim juliol. A més de la Flor natural s'ofereixen nou premis. L'Ajuntament d'Hostalrich ofereix un objecte d'art a la millor poesia histórica o patriótica. El Baró de Quadras y n'Antoni Pujol ofereixen objectes d'art als autors de les millors poesies de tema lliure. En J. Pin y Soler ofereix un exemplar de luxe de *La Familia dels Garrigas* a l'autor del millor quadret en prosa. En D. Pou y Lladó ofereix un objecte d'art a l'autor del trevall en prosa que contingui més noticies sobre la historia d'Hostalrich. En Joaquim Falgueras ofereix un objecte d'art a l'autor de la millor pregaria en vers a Nostra Dòna del Socors. El Jurat qualificador dels Jochs Florals d'Hostalrich de 1904 ofereix un volúm luxosament enquadernat dels *Sonets d'uns y altres*, a l'autor del millor aplech de sonets. El Somatent d'Hostalrich ofereix un objecte d'art a la millor poesia que celebri algún fet gloriós del somatent catalá. La Sucursal de la Cambra Agricola de l'Empordá a Hostalrich, ofereix un objecte d'art al millor trevall en prosa sobre'ls beneficis de l'agricultura. Els trevalls, escrits tots en catalá, deurán ésser remesos avans del dia 15 de juny al domicili del mantenedor en D. Pou y Lladó (Major, 55, Hostalrich) dintre de les condicions que regeixen en els Jochs Florals. Formen el jurat qualificador els senyors Miquel Laporta, president; Arnau Martinez y Seriñá, Jaume Puigjermanal, D. Pou y Lladó, J. Pujol y Brull y Oriol Martorell, vocals; Joan Mercader y Vives, secretari.

Convocatoria y Cartell pera la segona festa dels Jochs Florals de l'associació regionalista «L'Escut Emporitá», de La Bisbal. La festa tindrá lloch el dia 16 del vinent agost, y pera ella s'ofereixen dotze premis, en condicions semblants a les de l'anterior certamen. Per manca d'espay no publiquèm tot el cartell. Les composicions deurán ésser dirigides al senyor secretari de «L'Escut Emporitá». avans del dia 15 de juliol. El jurat estará compost pels senyors Ignasi Iglesias, president; E. Guanyabens, J. Pous Pagès, Pompeu Crehuet, vocals; Enrich Paz Marcalló, secretari.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Preus de suscripció:

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donará compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Folletí de JOVENTUT

Avuy comencèm, segons anunciarem, la publicació de l'obra d'en Rafel Nogueras y Oller

LES TENEBROSES

a la que seguirá, com diguerem, la novela

ROMANTICHS D'ARA

(ESTUDI D'UNS AMORS NEGUITOSOS)

original de n'Enrich de Fuentes.

Any VI-Núm. 275 Barcelona, 18 de Maig, 1905

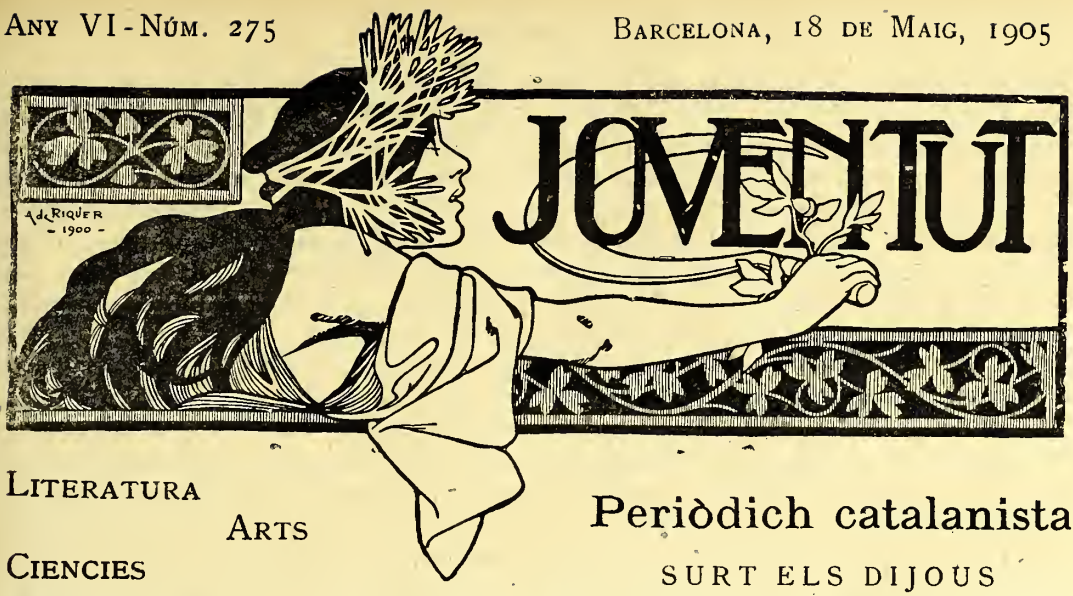

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Moixigangues, per J. Pujol y Brull. — Finlandeses: El pagès de Saarijarvi, per J. L. Runeberg, traducció de Benet R. Barrios. — Bukarest, per J. Pin y Soler. — La llengua es la patria, per Joseph Aladern. — L'automòvil, per I Soler y Escofet. — Civilisació, per Víctor Oliva. — Cantillera, per F. Pujulà y Vallès. — Noves.

FOLLETI:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller. — Plech 2.

DAFNIS Y CLOE. — Traducció catalana. — Plech 14.

MOIXIGANGUES

El gran músich-poeta Joseph Anselm Clavé era republicà de bona mena. Si avuy visqués, tindria à honra'l nomenarse, avans que tot, catalanista. Perque ell en son temps ja va sentirles la poesia y la música verament catalanes, y en moltes de ses composicions hi halena un esperit patri cobejat sots la influencia d'un amor molt més gran, molt més intim que l'amor a la República.

En aquell temps en que tot eren *tangos* carrinclons y *jotas* abarraganades, en que les tonades més exòtiques eren mal assimilades y barroerament explotades pels nostres músichs, y les nostres cançons populars, desterrades de ciutats y viles, jeyen oblidades en nostres montanyes, en Clavé, fill de la seva época, havía de seguir la corrent: més no la seguia pas quan se sentia verament artista. Llavors la musa de la terra parlava a son esperit creador, la cançó catalana floria ingenua y pura en sos llabis, y tot el geni de la raça semblava desvetllarse ab ella.

En Clavé, donchs, baix la crosta un xich vulgar que l'encobria, fou un dels precursors y causes del desvetllament catalanista d'ara, sense donarsen degut compte. Era músich y poeta alhora y ab les dues arts produhia, servintse de l'una y de l'altra pera exteriorisar sentiments e idees. Quan el poeta-home's mostrava pobre, mercés a la manca de mestres en aquella data, el músich artista enlayrava'ls versos corretgintlos, emmotllantlos, donant vol a lo migrat de les paraules; quan el mancament corresponia al músich-home, el poeta artista s'enlayrava traçant ab ferma ploma quadros y escenes inspirats, viscuts y sentits en terra catalana.

Y en Clavé, aymant de sa patria, encarinyat ab son art, aplegava a l'entorn seu als obrers catalans, encenent en llurs cors la flama d'aquell art que sentia en son dintre, bo y allunyantlos de l'embrutiment, y ensenyantlos, entre'l compàs de les tonades, a estimar la terra y viure per ella. Y això malgrat aquelles influencies exòtiques que ja en aquell

temps senyorejaven fòra de sos caus de naixença.

Si en Clavé revisqués, al trobarse enfront dels *coros* que porten son nom, s'avergonyiria de llur obra, negant de segur la paternitat que s'aproprien. Perque'ls mal nomenats *coros* d'en Clavé són tot lo contrari de lo que foren en sa naixença. L'artista català, gelós del bé de Catalunya, reunía a l'entorn seu als obrers y en forjava una munió de cantayres; munió enamorada de l'ideal artístich, allunyada del vici y l'embrutiment; ne feya una massa conscient, trevalladora, alegra, qu'en sos ratos de descans s'enlayrava per les regions sublims de la poesia, dignificantse ab perfeccions volgudes y esperançades sempre. Avuy els *coros* d'en Clavé són aplech d'homes a mercé de quatre politicayres; aplech que canta sols pera matar la estona, per pretext o arcaboteria, sens ideals fixos y talment com podria ensajarse a tirar el ganivet o manejar la vara. La música es lo secundari; lo primer pera ésser chorista de la nova mena es saber renegar de tot y de tothòm al voltant de les taules de cafè de qualsevulga *Fraternidad Republicana*.

Y els *coros* d'en Clavé han tornat a Madrid, rumbejant per carrers y places de la *coronada villa* la vermella barretina, que deuria haverseenvermellit molt més encara de vergonya. Y els madrilenys, despreocupats y sens esma d'esbrinar les coses, prenent nota de que aquella munió d'homes són la representació genuina de l'obrer català!... Mentida! L'obrer de Catalunya no's mou dels tallers y de les fàbriques, de les bastides que guarneix en les obres, del peu del banch de fuster o del costat de la enclusa. L'obrer català, la rojor d'aquelles barretines que's passejaren per Madrid, no la rumbeja ab desvergonyiment pera fer el fatxenda: la porta en la sang ardenta, la du en sos dintres, produhida per la febre de trevall o la rencunia contra'ls qui són causa de que aquest mimvi a vegades. L'obrer català es aymant de la feyna, y es ella l'única enamorada que'l tempta tots els dies y a totes hores. Altiu y orgullós de son valer, no accepta almoynes ni encarcarades manyagaries ab disfressa de benhaurances mil cops predites y jamay portades a bon terme.

El *coros*, mal nomenats d'en Clavé, s'han deixat ennaygar per una concessió de déu mil duros, oferta pel govern, subvenció que no sabém còm s'ha de repartir en tota sa integritat, y han seguit com remat de xays la veu d'un Fabra y Ledesma qualsevol que'ls conduhia ab finalitats ben diferentes de les que somniar pogués en vida l'immortal músich-poeta. No anaven pas a Madrid a disputarse una garlanda oferta al mèrit artístich de la colla dels cantayres, no: anaven a Madrid a rendir tribut de servilisme y acatament d'esclau; anaven a fer el paper de goç lleal que llepa la má de qui el fuheteja; anaven a refermar abraçades de germanor y llaços de *patria grande* ab ridicules moixigangues d'arguments rumiats pels cap-de-colles.

¿Y pera fer aytals vergonyoses comedies vos motegéu de republicans? ¿Pera blincarvos com masells, vos atreviu, portant el nom d'en Clavé per arcabot, a cenyir barretina vermella com aquells catalans veritables de la Independencia? Ni la ensenya vos escàu, ni el nom vos pertoca, ni catalans podèu ésser. Boca-badats sempre devant dels predicots que vos endrecen uns quants xerrayres que fan alí ab els meteixos que os penséu abominar y aborrir, no vos pertoca altra cosa que vestir túnica groga com a senya d'esclavatge, y anar esquilats de testa ab màquina del zero. Els embaucadors d'ofici ja s'han cuydat bé prou de desfigurarvos la personalitat d'en Clavé, ab la meteixa traça y malicia ab que vos pinten la República en figura de dòna de pits durs y cara fresca pera qu'en vosaltres, homes inconscients, se desvetlli un afany que en res se sembla a la llibertat cantada per en Clavé músich-poeta. La qüestió pera ells es que sentiu quelcòm per aquella femella de carns dures; el parany ha d'ésser enlluhernador; un cop a la gabia, ja's cuyden de mantenirvos ab promeses.

L'anada dels *coros* a Madrid ha sigut pera la majoria una *juerga*, enginyada a gratcient pera produhir certs efectes. La *remada* ha anat a la capital d'Espanya a donar gust al corcat y vell estat que's revifa una mica escarnint la memoria d'un geni entremaliat que va saber bescantarlo perque'l coneixia sobradament.

Quan el vell n'ha tingut prou; quan ha realisat, per mediació dels arcabots, lo que volia, li ha escupit a la cara. Perque'ls *coros*

anaren a Madrid molt bé; la recepció fou magna, el *rato d'estar junts* afectuós. Quan els *coros* acabaren la feyna, ni cotxes bastants per'aconduhirse, ni una colla que'ls dongués l'adeusiàu: sols y ben sols, ab crits y disbauxa, protestant, fent aturar el convoy després d'empresa la marxa, malediccions y renechs foren l'única despedida devant del despreci dels *satisfechos*.

Y no hi ha perill d'esmena per ara; el daltabaix hauría d'ésser molt gros pera cambiar l'estat de coses y la carnadura de moltes persones... Ara'm ve a la memoria, y ve a tom, lo que Victor Català fa dir al pastor de *Solitut*, tot contant una rondalla a la Mila y en Baldiret: «Quan jo era petit un corb va contarme que hi havia tantes castes d'homes com d'auceys, y que també tenien la paraula y el plomatge diferent els uns dels altres...»

J. Pujol y Brull

FINLANDESES

EL PAGÈS DE SAARIJARVI (1)

Allá, lluny, entremitj dels matolls de *saarijarvi*, en Pau habitava sa pobra pagesia. Trevallava son camp, niu de gelades, esperant de Deu la cullita. En companyia de sa esposa y de sos fills prenia, cobert de suhor, el migrat menjar. Y cavava les valls, y aixermava'ls erms, y sembrava.

Arribà la primavera, y al fondres els munts de neu dels camps, la humitat malmeté la meytat de la llevor. Vingué l'estiu, y la pedra trencà la meytat de les espigues. En sent a la tardor, les glaçades acabaren ab lo que restava.

La dòna d'en Pau, clohent els punys, digué: — Pau, quin desastre! Pren el bastó, que'l Senyor ens rebutja. Captar es molt penós, però es pitjor patir fam... — En Pau prengué la mà de la seva esposa, dihentli:— El Senyor ens proba, mes no'ns rebutja pas. A tu't cal barrejar la escorça de pi ab la farina, y jo enfondiré en els ermots: mes Deu ens donarà la cullita.—

La dòna afegí escorça de pi en gran quantitat a la farina; el vellet trevallà més les terres ermes y primes, vengué sos moltons, comprà blat y el sembrà.

Arribà la primavera, y no's podrí pas la llevor ab la humitat. Vingué l'estiu, y una pedregada destruhí la meytat de les espigues. A la tardor, les que quedaven foren mortes per la glaçada.

La dòna d'en Pau, donantse cops de puny al pit, parlà en aquests termes: — Pau, desgraciat! Val més morir, ja que Deu ens abandona! Costa'l morir, però'l viure costa més encara!...—En Pau, prenent la mà de sa muller, li digué:—El Senyor ens proba, mes no'ns abandona pas. Tu barreja la farina ab la escorça de pi per parts iguals: jo cavaré més fondo encara les terres dels ermots, puig de Deu espero'l blat.—

La dòna afegí la escorça de pi a la farina; el vellet vengué les vaques, comprà sègol y el sembrà.

Arribà la primavera y els munts de neu se fongueren en els camps, mes la llevor restà intacta. Vingué l'estiu, y caygué pedra, mes no esmicolà cap espiga. A la tardor les gelades foren tardanes, deixant en peu el blat daurat qu'esperava al segador.

Aleshores en Pau caygué de genolls dihent: —El Senyor ens proba, mes no'ns rebutja pas!—També la seva muller s'agenollà, repetint:—El Senyor ens proba, mes no'ns abandona!...—Y, boja d'alegría, deya al vellet:—Pau, Pauet, pren la falç content; el temps de la ventura es arribat; cal llençar la escorça de pi feta pòls, y menjar pa de blat pur...—

En Pau agafà per la mà a la seva muller y li digué:—A ningú li cal tant ésser probat com a n'aquell, bona dòna meva, que s'alegra de les miseries dels altres. Cal afegir escorça de pi a la farina, perque la glaçada ha malmés la cullita del nostre vehí. —

J. L. Runeberg.

Traducció de Benet R. Barrios.

(1) Aquest trevall l'incloch avuy en les *Finlandeses* perque, malgrat haver sigut escrit en suech, es ben finlandès, puig hi batega l'esperit qu'en 1830 regnava en el gran ducat. L'autor es la primera figura de la renaixença finlandesa, y el govern rus permeté celebrar, fa dos anys, el centenari de son naixement. Té un magnífich monument al carrer més espayós de Helsinski, conegut per la «Explanada Runeberg». Es l'autor de l'himne nacional *Nostre País*.—B. R. B.

BUKAREST

L tornar d'aquella terra maravellosa d'Orient, vistes les ciutats quals noms aprenìem de memoria essent infants pera recitar ab cantarella la lliçó dels *Concilis Ecuménichs: primèr Concilio Nicea*, *segundo Constantinopla*, *tercero Efeso*, *cuarto Calcedonia*, etc., al revenir a les nostres ciutats occidentals també ilustres y tan antigues, causa grata sorpresa, desembarcats a Constanza vora'l Mar Negre, atravessar l'antiga Dacia dels romans y trobarse ab una ciutat nova de trinca, Bucuresci, com ells ne diuen.

Ens admirèm sovint dels engrandiments de nostres ciutats de per aquí, y lo verament admirable dins la vella Europa ja tan habitada es el resorgiment de certes viles qu'en els nostres dies han eixit de terra com per art de bruixeria.

No vol dir això que avans la instauració del regim politich actual Bukarest no existis, però era una vila primitiva ab dos sols carrers importants, y quan en 1769 els russos la prengueren als turchs y quan eixos la cediren difinitivament en 1812 junt ab tota la Bessarabia y gran part de la Moldavia, Bukarest era una mena de *rancho* de pastors y pagesos allotjats en cases de fusta, en menes de barraques hont solament hi havia lo indispensable pera soplujarse y trevallar els camps. D'unes terres de sembradura, d'uns estanys mefitichs, d'unes maresmes estèrils n'han eixit jardins hermosos, carrers amplissims, parks, teatres, academies, museus, cases d'habitació sumptuoses, hospitals, estacions de ferrocarrils, quartels pera soldats, palaus, temples, seminaris... hotels grandiosos per allotjament de viatgers...

L'*Hotel Continental* hont ens allotjarem, la primera casa rumana que veyem per dintre, fou pera nosaltres la primera sorpresa. Es un hotel tan important com els millors de la Companyia Internacional. No tan gran de mides, no tan esplèndidament situat com el *Rivera Palace* de Nizza, no tan únich com el *Ghezirel Palace* del Kairo, però superior a l'*International* de Brindisi, al *Summer Palace* de Therapia, y tan hermós com l'*Avenida Palace* de Lisboa y el *Pera Palace* de Constantinopla.

La boniquesa del *Continental* de Bukarest pera nosaltres consisteix sobre tot en aquella mena de placidesa dels hotels ben muntats, aquella pau, aquell cada cosa al seu lloch y a son hora, aquella cortesia del personal tan lluny de la servilitat ofenosa com de la *ruda franqueza*. Es un to, una dignitat respectuosa y respectable que donen sobrepreu a les atencions de tota mena que un foraster necessita. Es un hotel que porto assentat en la llista de les cases hont s'està bé: l'*Hotel des trois Rois* a Basilea, *Morley's Hotel* a Londres, *Hotel Paulez* a la Haya, *Hotel de Hollande* a Paris, de la *Grande Bretagne* a Athenes, de la *Ville* a Milàn, *Danieli* a Venezia, de *Madrid* a Sevilla, etc., etc.

Cases de menjar y dormir hont un hom se sent tranquil, segur de viure en bona companyia; cases hont se pot anar, preferint, si no s'hi troba puesto, caure de dalt a baix y pendre hostatge en hostals primitius, en posades de traginers... O dinar ab flors naturals sobre la taula o dinar sense estovalles; o ab gent distingida o ab mariners: may ab turistes d'aquells que van a grosses, may ab inglesos d'aquells que porten camisa de franela y van ab ingleses magres, may ab tudeschs dels qui porten ulleres y van ab senyores grasses, may ab francesos presumits y *farceurs*, may ab senyors que a mitj dinar ja's treuen el *pitillo* y que avans de termenar ja's furguen les dents ab el *palillo*. En qüestió d'allotjament, o sol o ben acompanyat: *ó corte ó cortjio*.

Ben impressionat per la posada, al voler eixir per anar a visitar la vila, a la porta meteixa de l'hotel forem altre cop agradablement sorpresos pels cotxes de lloguer. Són quasi tots descoberts, uns elegants *mylords* a dos cavalls menats per automedonts en extrém decoratius... Devant l'hotel, a l'altra banda del boulevard n'hi havia un rengle, y el porter de la fonda que'ns havia acompanyat fins a l'acera, enrahonà ab el cotxer que s'havia avençat y anavem a pendre dihentli hónt tenia de conduhirnos y dihentnos lo que teniem de fer pera èsser ben servits. «Inútil parlarli, ens digué signant al cotxer; per altra part no us entendria! Si tot rodant per la ciutat alguna cosa vos interessa y volèu que giri a dreta, li tocarèu lleugerament el braç dret ab el puny del paraygües; si volèu que vagi a sinestra, li tocarèu el braç esquerra; si voléu que s'aturi en sèch, el tocarèu al mitj de la esquena. Podèu anar lluny: ni ell ni els cavalls desdiràn; y quan voldrèu que vos deixi, no tindréu més que saltar y ferli senya de que pot anarsen. No'l paguèu, ja farà cap y el pagaré jo.» Ens va interessar tant aquella organisació perfecta, que al trobarnos ab gent del pais y respondre a les naturals preguntes de còm trobavem Bukarest, una de les coses que més alabarem fou el servey de cotxes.

Es una cosa única, ens digueren; tots ells (els cotxers) són russos pertanyents a una

secta especial y bastant nombrosa, la secta dels lipovani, una gent verament extraordinaria. El govern rus els persegueix y ells se refugien en les nostres viles, hont invariablement se guanyen la vida menant cotxes de plaça. Han fet vot de castedat, y pera no infringirlo *cortan por lo sano*, se fan eunuchs...!

Ho havia sentit dir, fins potser ho havia llegit, però sense créureho: tant la cosa m'havia semblat estranya, suposant que tot lo més devia ésser una *passa* y que al contarmho ja no existia.

Devant teniem la proba viva de la existencia real d'aquells malhaurats qu'en llur desitj de perfecció arriben a l'anorreament.

Sembla que la base de la llur doctrina es el viure ab puresa, y a tal efecte's nodreixen de llegums, són abstemis, vull dir que no beuen sinó aygua, abstenentse rigorosament de vins y licors; cobren exactament el preu de llur trevall sens acceptar caritats ni regalos, y sexualment viuen ab tal continencia, que, com ja deya, s'arriben a capar... homes y dònes, infants y adultes. La humanitat segons ells es cosa superflua; no's suiciden per no matar, però's priven ells meteixos dels medis de reproduhirse, y aixi, segons llur fe, portant una santa vida mentres sien en eixa vall de dolors, arribarán al repòs absolut, a la pau perfecta sens la recança d'haver deixat desgraciats derrera d'ells.

Hi ha qui atribueix llur estranya concepció dels destins humans a prédiques Tolstoyanes: però qué sé jo! Si bé aquell admirable artista en lletres, aquell escriptoràs, com a filosop y sociòleg sempre m'ha fet l'efecte d'un trastocat y fins una mica *poseur*, ab lo de cusirse ell meteix les sabates y ferse retratar tot llaurant com un pobre pagés, no vull creure que hagi arribat fins a propagar entre'ls humils una doctrina tan contra-natura.

Fisicament quasi tots els cotxers lipovani tenen posat de bona gent. Alguns, els qui han entrat en llur religió quan ja eren adultes, porten tota la barba y semblen homes com els altres; els qui són nats d'adeptes que no s'han convençut fins després d'haverlos engendrat y han sofert la cruent ablació, tenen cara de dòna revellida, veu de falset, semblen eunuchs d'aquells que tanta llàstima fan y tant fàstich per les viles de Turquia. Són silenciosos, responen per monosilabs o gestes, y com no parlen la llengua del pais, no més se'ls sent quan se parlen entre ells en llur dialecte o quan dirigeixen algún mot d'estimul als cavalls. Al estar parats esperant feyna, resen mentalment. Van vestits d'una mena de sotana de vellut de cotó, blavenca o negra, que porten cenyida per una faixa de seda vermella o blava; al cap duhen un bonet cònich, de pells; calcen botes... més que cotxers semblen duxs de Venecia que han vingut a menos. Guien llurs cavalls ab destresa, els braços alts, una regna a cada mà; no se serveixen del fuhet, galopen sempre.

Si no fos per l'aberració de llur concepte vital que'ls fa antipàtichs, com a conducta personal y sobre tot com a cotxers són d'allò que no hi ha.

Figureuvos! menen sempre dos cavalls de sang, porten vehicul y vestits pulcres, van depressa, no s'emborratxen, no reneguen y *no volen propines!*

Per lo molt bé que serveixen, per lo dòcils que són, el govern de Rumania'ls deixa viure, pregar en llurs capelles y morir en pau quan llur hora es arribada, sustrahentlos als rigors de la policia russa qual govern no'ls deixa aglomerarse en cap vila, tractant de disoldre una secta que si socialment es pacifica, humanament es criminal... Una mena de criminalitat que causa més llàstima que indignació, car després de tot anéu a saber, els desditxats, per quin cúmul de sofriments atàvichs han d'haver passat pera decidirse a professar llur estranya doctrina, per'arribar al convenciment de qu'es obra pia'l matar en ells meteixos les futures generacions!... Y tot ab calma, trevallant tant com poden, resant sempre, esperant ab beatitut el desitjat dia del *no ser*, ni ells, ni ningú més!

Passant a Galatz vaig tenir una proba més de lo rigorosos que són en lo de no acceptar *per beures*. Devant de l'hôtel hont posava hi havia una parada de cotxers russos lipovani, y desde'l primer moment vaig servirme del qui més prompte s'havia avençat al veurem eixir al carrer. Al segón dia, quan ja m'havia *ensenyat* tot lo notable de la vila, suposant per lo que feyen altres viatgers que probablement ja devia trobarme a punt de marxa, me feu senya ab el fuhet mostrantme un cartell hont hi havia pintat un vapor, dihentme «Braila!» Era l'anunci d'un dels nombrosos y espléndits vapors que solquen el Danubi, y qu'estava anunciat pera eixir el dia següent. Li vaig fer que si ab el cap, y ell, sense consultarme, arriá'ls cavalls fins a l'agencia de la Companyia, hont s'aturá y hont jo vaig consultar l'horari y condicions del viatge, quedant convinguts ab el cotxer quasi sense parlarnos, no més per senyes, en que al matí següent me vindria a cercar a la fonda, a les 7. El vapor arrencava a les 7'25.

L'endemà encara'm trobava enllestintme quan un cambrer m'avisá que'l *meu cotxer* m'esperava. Me'l vaig trobar a la porta del carrer, prengué la meva maleta vora seu, y corrent com sempre, moll amunt del Danubi, arribarem a l'embarcader. Al saltar a terra y pendre'l billet per Braila, semblantme evidentissim que aquella cursa no devia ésser pagada com les ordinaries d'un punt a l'altre de la ciutat, vaig posarli a la mà més d'una moneda.

Ni menos *m'escuchó*. Prengué una moneda blanca, una sola, el preu marcat, s'enfilá

al seu puesto y arriá'ls cavalls sense girarse.

Altra gent notable de Bukarest són els *lautars*, uns músichs ambulants que per tot s'aturen y fan musica. Són els fabricants de soroll-teixit de Bukarest, com per aqui ho són les cobles de cegos, ab la variant, aventatjosa pera ells, de que tenen hermosos ulls; aventatjosa pel públich, de que toquen musica molt original. No fan llàstima com els nostres ceguets, l'un seguint l'altre guiats pel captayre, portant resignats l'instrument sota'l braç menys els dos que venen a la cúa y porten el contrabaix com si portessin un mort! Són veritables artistes, com aqui entre'ls nostres ceguets no més ho són els cosins Armadà, en Francisco, aquell tan alt y prim que toca'l violi, y en *Juanito*, rabaçudet, tan grasselló, que sòna la flauta, dos músichs de debò, tot ánima, ab un verdader talent d'interpretació. Llevat d'ells y el quarteto d'alacantins bandurristes que tenen un repertori especial, els demés ceguets, pobriçons! tots toquen lo meteix: americanes, tangos, ayres dels qui més éxit obtenen en el *teatro chico;* mentres que'ls *lautars*, si bé devegades també toquen simfonies y arranjaments sobre te mes d'òpera com fan aqui tan bonicament els Armadà, lo que toquen més sovint y lo que més els caracterisa són unes menes de fantasies endiablades que un no sab d'hónt se treuen, sorprenentes per la novetat del ritme, per la bravura de la execució. Recull vivent de tota mena de cants populars, de melopees antigues, d'ayres camperols y bélichs, de tots els wals vienesos més graciosos, de totes les czardes y poloneses més engrescadores, ells són l'acompanyament obligat de festins, casaments, bateigs, balls de nuviatge. Llur cobla's composa senzillament d'una flauta de Pan, d'una viola, d'un violi obligat y d'una *cobza*, una mena de pandero ab cordes de guitarra que graten ab dolçor o percuteixen ab furia. S'abandonen ab tal entusiasme emportats pel ritme, s'exalten fins a tal punt, que'l públich calla, y commogut al adonarse de que ja han parat, aplaudeix furiós fins que tornen a començar. No hi ha jardi públich, cerveseria, park, restaurant una mica concorregut hont facin falta.

En fet de *musicanti*, de gent que fan fressa més o menys harmoniosa pels carrers, també són notables, no tant com artistes sinó com arcaichs, una mena de ballarins y cantayres originaris dels monts Carpathes, que reuneixen a una indumentaria y a uns caràcters étnichs evidentment orientals, unes maneres de fer que són del tot llatines per llurs parlaments, llurs cerimonies y genuflexions. No són tan nombrosos com els *lautars*, ni tan agradables a la vista ni a la orella. Són senzillament *estranys!*... y pera véurels s'ha d'anar cap als barris pobres y ensopegar les épo-ques de llurs dances, que són alusives a festes qu'ells se saben.

Els vam veure menats per un que feya de cap de colla, armat d'un sabre ab que comandava als altres, qu'evolucionaven tot saltant y cantant ab cert nombre y combinació.

Ens feren l'efecte d'aquells *balls* de les festes majors del Camp de Tarragona, d'aquells *balladors de teyes* de certs pobles de la costa de Llevant, reminiscencia dels portadors d'antorxes grechs, y lo que *representaven* me semblà algun *misteri*... gestes d'héroes, coses de sants. No n'entenguerem gayres paraules per la mancança de costúm d'ohir llur llengua, qu'escrita, vista en papers y llibres de llengua rumana, no es gens dificil, car el rumà es una llengua d'origen llati, una llengua per l'estil de la que parlen els suissos de la Engadina, l'antiga Rethïa, y que un té tanta alegria de trobar endins d'Europa, com si's trobés ab un conjunt de persones conegudes.

Els carrers y travessies de les viles rumanes se diuen *Calea*, *Vicos* com en molts dialectes derivats del baix llati, com en ligurés, en venezià, com en les nostres llengües d'Epanya. *Calea Victoriei* es *Calle de la Victoria*. Per cert qu'es una de les més animades de Bukarest. No la més *gran*, però es central y tota d'hotels, de botigues vistoses, d'argenters, modistes, llibreters... *Calea Mochilor*, una de les més antigues de la ciutat, paralela al carrer de la Victoria, es també un carrer notable: modern y vell. Formava, ab el que avuy se'n diu de la Victoria, una de les dues principals vies del Bukarest antich. Els carrers llarchs, els qui semblen iniciació de carreteres se diuen *Strada*, com en italià *Strada Rumana*, *Strada Dionisia*, y si molts carrers porten noms que no entenèm es perque són noms de persones, de localitats.

A Rumania hi ha diaris, revistes, que's titulen *Lumea Ilustrata*, *Revista Noua*, *Timpul* (temps), *Aparatocul Sanatati*, *Revista de Medicina si Igiena Populara*, *Epoca-Rumanul*, *Universul* (les terminacions *ul* y *cu* són freqüentíssimes). Els anuncis, prospectes, noms de botigues, les primeres *produccions literaries* que s'ofereixen a la vista, són fàcils d'entendre. Devant de l'hotel hont posavem, *Calea Victoriei*, se troba'l teatre nacional, y al costat de la portalada gran hi havia un lletrero del qual conservo un petit exemplar y diu:

Domenica 22
Serata de Gala
data de societatea
Obul
M. S. Regina
va onora serata en presenta Sa
(o en *Sa* presenta, presencia) *Más claro agua!*

Altre programa d'una mena de café-concert hont anarem al dia següent:

Luni 23 Martie
Representatie extra-ordinaria
Primul debut
de... (una estrella qualsevulga), y al peu del programa, els preus de les localitats:

Loja (loge en francès, lotja en català en el sentit de sala) tant; Fotoliu (fauteil, butaca) tant; Promenoir (francamet en francès) tant.

Copio encara una noteta d'estada a Ploesei, una ciutadeta molt xamosa hont varem passar la nit y el mati següent:

Camera, tant; Lumaner (quasi llumanera), tant; Servici, tant; Restaurant, tant.

Les coses de menjar y beure porten noms fàcils d'entendre: arroç, *oszer;* la carn d'olla, *carne de vaca*, com en pur castellà; pa, *paine*; vi ordinari *vin de masa*, *vin rosiu*, *vin alb*, tampoch necessiten traducció. Dinar se diu *prinzul*, que ve de *pranzo* italià. Suposo que ningú dubtarà de lo que vol dir al llegir la carta d'un restaurant: *Gigó cu fasole albe.* Patates fregides me feu molta gracia: *Cartofe prejitce*, que pronunciat sembla escarxofes fregides... De manera que la qüestió essencialissima del menjar es qüestió resolta. Tot català pot viatjar per Rumania, segur de que serà tan ben nodrit com sa fam li demani y sa bossa li permeti.

Es evident que de frase en frase's troben substantius qual significat no s'endevina, mots que no són transparents, entre ells les preposicions, qu'en totes les llengues donen tanta guerra; són la clau ideològica del discurs y sovint fins comprenent el *mot per mot* d'una frase, no se'n capeix el sentit per mor d'una preposició qual *ànima* no la explica cap diccionari.

Del diari *Universul* copio una correspondencia de Roma en que's parla de l'illa de Creta, del govern, de la Porta Ottomana. Les primeres linies són: *Guvernul respunzend la circulara trimesa da Poarta relativa la chestiuna guvernatoruliu Cretei...* etc., etc. Es tan clar, que sembla castellà mal escrit.

Els articles de diari, els anuncis, són inteligibles desde'ls primers dies. Els poetes, autors dramàtichs, els escrits d'un ordre elevat són menys fàcils de llegir ab fruyt; cal molt sovint aturarse, meditar y recórrer als vocabularis, y fins aixi devegades no's claregen perque cap diccionari pot donar altra cosa més que la forma externa del mot, la equivalencia relativa ab altre mot que'ns es conegut; l'ànima dels mots sols la entrevèu qui domina'l verb, y per'això calen estudis, o una estada llarga en el pais.

Y, tornant als cantayres qu'hem deixat esgargamellantse rodejats de pobriçalla que'ls escoltava, dirèm que la gent aturada fent rotllo eren quasi tots de la baixa classe, y sobre tot jueus, que són els qui més abunden en els barris pobres. Tants n'hi ha a Bukarest y per tota la Rumania, que potser n'hi ha massa. Hi acuden tribus senceres de jueus moldaus, valachs, de totes les provincies búlgares, turques, del mitjdia de Russia. Són una lepra, y ja perque essent molts la terra no dóna pera tanta gent, ja perque no tots els jueus tenen pera ferse richs la traça que per rutina se'ls atribueix, fan condol de veure còm van. Espellifats, bruts, seguits de llurs anèmiques femelles, grogues, carregades de maynada quasi núa o núa del tot, escabellada, mocosa. A Bukarest viuen en barris apart, en les construccions més miserables de la vila antiga. Alli fan nit, y al ésser de dia ixen de llurs estables y van a rodar per la ciutat nova, pel *terreno de fòra*, uns camps de fira hont se venen cereals, llenya, bestioles de tota mena, *Tirgu d'afòra* que's diu en llengua rumana. Els jueus mascles hi tracten de baratar esquelètichs ruchs, xolladets goços; les jueues proben de dirhi la bonaventura al pagès badoch, al soldat ingenuu, captant viandes pel mercat, demanant l'almoyna si el *municipal* no les ha vistes.

Altra gent interessant de la capital rumana són els camperols, que arriben menant carretes primitives tirades per búfals y carregades de feixos de llenya, de rajoles, de merceries pesantes que van portant ab pausa, aturantse devant les *obres* en construcció, y recorden aquelles *carretas de bueyes* qu'encara a certes hores del dia transiten per Madrid. Els marxants búlgars, descalços, coberts d'una com camisa de dòna, faixats de vermell y ab dues canastres d'hortaliça penjades al canastró que porten demunt les espatlles, també tenen cert color. De les coses vives recorden els portadors de galledes d'aygua a Venecia, les holandeses que traginen ferrades de llet servintse d'igual aparell. De les coses mortes recorden els esclaus esculpits en els monuments romans, aquells *tipos* que representen la gent dels pobles de la Dacia conquistats per l'andaluç Trajanus. També són tipos de columna trajana'ls conductors de bestiar que cada dia acuden a *Tirgu d'afòra*. Si venen y són de la Valachia, porten una gran samarra de pèll de moltó, un bonet cònich, una faixa de cuyro que'ls serveix de rebost, els cabells llarchs fins a mitja esquena, calçats ab lligams de pell. La gent del poble *no industrial*, pagesos, mariners del Danubi o de la mar, *gent de fòra* que venen a la capital per llur pler o llurs negocis, són en general gent bonica. Domina entre ells el color morenet, un moreno simpàtich. Els homes, no gayre grossos, vius de moviments, ulls moguts, extremitats fines. N'hi ha molts que vestits ab xilava, calçats de babutxes y una espingarda al puny, pendriem per berebers: mocador lligat al cap, calçotet ample y espardenyes; per ibiçenchs, per valencians. Les dònes són gracioses en extrèm: cabells partits al costat, penjant en dues trenes; sempre alguna floreta als polços, cossades d'una camiseta d'amples mànegues brodades ab dibuixets a la russa, vermells y verts; un *justillo* de vellut clos a la cintura, ben obert demunt dels pits fentne resortir les suaus linies; faldilla fins al tor-

mell, ab franja de color; peu petit y ben calçat. Inútil dir que la menestralia de la capital no's permet semblants dibuixos. El monstre Mediòcritas els té com a tots nosaltres sota'l seu jou, y van vestits com *tutti quanti*.

Els senyors són tan distingits y ben criats com els distingits y ben criats de les altres capitals. Tenen fama de gastadors, d'aficionats a cavalls (que tenen soperbs y fan córrer com desesperats), de poch previsors y un si es no es amichs de les cartetes. Entreteniments de richs! Viuen en palaus verament elegants y ben fets, construhits per arquitectes que també són senyors y *senten* lo elegant, lo confortable, sense necessitat de copiarho de cap estampa.

Naturalment, les senyores d'eixos senyors, qual riquesa té per base la proprietat rural, són distingides, espirituals, y de més a més hermoses. Les qui no ho són gayre són enciseres, qu'encara té més mérit. Assistirem a una *soirée* a casa dels B..., y conjunt y detalls foren de gran distinció, bon gust y riquesa. Un dels *clous* de la festa fou l'audició d'una dama que llavors encara no era coneguda a Barcelona y que després hi ha sigut molt aplaudida: la graciosa dòna y avuy celebèrrima cantarina madama Darclée. Electrisà a la concorrencia cantant unes cançons populars en llengua del país; entusiasmà a tothòm, gent de la terra y forasters, cantant en francès l'ayre dels *bijoux* de *Faust;* fou celebrada com tipo exquisit de les senyores d'aquelles terres.

En resúm, que la Rumanía, com la veyèm els forasters, es una nació altament interessant. Són uns tres milions d'habitants; ab la ventatja de que la grandaria del territori permet molta expansió. Ells, els rumans, els d'arrels en el país, els no jueus cosmopolites, els no vinguts ab la nova dinastía y que ara són richs perque llurs terres valen més, els qui tenen avis, se diuen *Romun curats*, o sia nèts, antichs, rumans de mena. Els qui són nats en el ronyó de la llur nacionalitat, la Transylvania, encara plena de rumans, ab els monts Carpathes per espinada y centre de llurs pobles, fins no essent políticament rumans tenen les meteixes aspiracions: desitgen la reunió en un sol Estat de tots els pobles afins. Són una mena de catalans de França, com deya mossèn Cinto, però uns catalans que no volguessin ésser francesos. Són avans de tot rumans, y troben que'ls limits geogràfichs donats a llur país per les combinacions diplomàtiques són límits absurds. Voldrien que riberenchs del Danubi y del Pruth, montanyesos dels Alps Transylvans, llauradors de les provincies austro-hùngares, tornessin a constituhir la Dacia formada per aquell

gran padre de la patria, honor de España,
Pío felice, triunfador Trajano...

J. Pin y Soler

LA LLENGUA ES LA PATRIA (1)

Convidat a pendre part en aquesta festa dedicada a honrar a un dels més grans poetes de la nostra llengua, la llengua occitana en son dialecte provençal, gojós accepto'l convit pera exposar devant de tan ilustrat auditori, no més ab quatre paraules, quín es el fi que perseguím els escriptors d'*Occitania*.

Nosaltres creyèm que la patria de cada grupo d'homes té com a principal límit la llengua que parla, qu'es el signe més virtual de cada raça, y que les fites ab que avuy día's limiten les nacions, són les més barbres y les menys dignes de respecte, ja que són quasi únicament degudes a la lley del més fort, en el sentit brutal de més inhumà, per més que aqueixa força vagi dirigida en molts casos per la inteligencia. Nosaltres, contra la tendencia dels que voldrien fer una Catalunya reduhida a les quatre provincies de real ordre; contra'ls que voldrien fer una Provença reduhida als tres departaments francesos decretats per la França jacobina; contra la tendencia dels que celebren la patria *chica* o la *pichota* patria, esperits mesquins que inconscientment gaudeixen en empetitir a sa mare, nosaltres, volèm fer de tota la terra occitana la gran patria dels occitans, com tota la extensió de la terra habitable es la gran patria de l'home.

Nosaltres anèm demostrant, y un día's demostrarà per complert, còm desde Alacant a Niça y de Barcelona a Burdeus no existeix més que una llengua natural, la Llengua Occitana, diguis catalana a Catalunya, provençala a Provença, valenciana a Valencia, llemosina al Llemosí, llenguadociana al Llenguadoc, mallorquina a Mallorca, etc., etc. Les diferencies que'ns separen, apart de les diferencies naturals dialectals, hi són perque volèm, hi són degut a la diferenta educació que havèm rebut durant els quatre o cinch sigles d'opressió que venim sofrint, durant els quals, mentres els occitans d'enllà'ls Pirineus han agafat la fonètica y la ortografía

(1) Discurs llegit en la vetllada que, organisada per l'«Aplech Catalanista», se celebrà a l'«Ateneo Barcelonés» en honor d'en Mistral.

franceses, nosaltres ens havèm encomanat les castellanes.

Mes resten encara monuments perdurables de la llengua occitana, resten les obres poètiques dels trovadors y les cròniques de nostres grans Reys, d'en Muntaner, d'en Desclot, de l'anonim historiador de la guerra dels albigesos, etc., y aquesta es encara la llengua comú a tota la Occitania.

Tothòm qui escriu en la seva llengua contribueix a la gran obra de resurrecció de la nostra gran patria. Mistral, el gloriós autor de *Mireya*, reunint el famós concell felibrench de Font-Segunya, fou un dels primers que donà l'exemple, y avuy aquell que ningú veya, qu'escrivia en una llengua menyspreuada, es premiat per ella en l'Academia francesa y en l'Academia sueca, triomf que avuy celebrèm.

Mes no, no es aquest el terme del nostre viatge, la fi de les nostres aspiracions. Mistral, que com a poeta ha fet obres soperbes, glorioses e immortals, com a predecessor d'aquest renaixement no ha tingut la sòrt de cantar mès que la seva aubada, com feren els nostres grans predecessors els Milà y Fontanals, els Rubió y Ors, etc. A la generació nova pertoca no encallar el carro, pitjarlo ab tota la força de la nostra ànima, impulsarlo coratjosament pera que arribi gloriosament a terme.

Havém d'avençar fins a retrobarnos en plena possessió de tots nostres drets y de nostra llengua, pura de tota influencia estranya y enriquida de tota paraula perduda y arrebaçada. Perque es ben cert que mentres empobrim y reduhim el cabal de nostre idioma, desdenyant paraules y termes ben nostres ab els quals s'enriquiren les llengües francesa, castellana e italiana, y que primer que a tots a nosaltres ens portaren els colonisadors orientals en temps remotissims, per altra banda ens havèm encomananat modernament d'aqueixos pobles lo més lleig de la seva manera d'escriure, qu'es un estigma pera la nostra llengua, que tè vestidura ben propria y ben rica.

Festegèm a Mistral, que representa'l primer grahó de nostra pujada; festegém a Mistral, que representa lo qu'en Verdaguer a Catalunya, en Ros al Llemosi, en Costa y Llobera a Mallorca... etc., però pensèm que pera ésser dignes d'ells no'ns havèm d'abrigar pas ab la seva gloria, pensèm que havèm de realisar al menys altre tant de lo qu'ells realisaren, que si ells reviscolaren una llengua, nosaltres l'havém de glorificar, y que si ells d'una patria desapareguda, anorreada, esquarterada y repartida com a tartada de llops s'atreviren a reviscolar diverses patries petites, nosaltres havèm d'ajuntar els troços reviscolats y reconstituhir la gran patria de tots els occitans, que tornarà a ésser un dia la mès gloriosa de la terra.

JOSEPH ALADERN

L'AUTOMOVIL

Tef-tef, tef-tef... passa l'automòvil,
tef-tef, tef-tef... com un mal esprit
per la blanca y quietosa carretera,
en la negror de la nit.

Passa... y al oure son estrèpit,
els vivents de la selva han despertat;
passa brunzent, desenfrenat;
el roure altiu y l'ôm decrèpit
al seu pas han trontollat.

Passa brunzent, els ulls encesos
com els d'un monstre, d'un dempnat;
la polç que aixeca y l'enredolta
li dóna certa majestat.

Tef-tef, tef-tef... Còm va fent vía
en el misteri de la nit!..

El vell castell y la masía,
al serhi aprop, s'han estremit.

. . . . . .

Rera un revolt, prop la cuneta,
una parella, alegrament,
en abraçada ben estreta
riu y festeja, confiadament...

De sobte'l màgich automòvil,
que ha dat el volt no tan rabent,
se'ls hi presenta resplendent,
desfent les ombres de la nit ..

Tost dos s'han avergonyit...

Y l'automòvil fuig depressa,
tef-tef, tef-tef... com penedit
d'havê aclarit la nit espessa
y havê un idili destruhit.

I. SOLER Y ESCOFET

CIVILISACIÓ

(D'UN VIATGE PELS ESTATS UNITS)

A primera visita a Washington va ésser per En Deauxbelles-Pain, pera qui duya una carta de presentació; era *assistant-manager* d'una gran casa, qu'entre altres negocis explotava varies finques de sal (*saltfarms*) a New-Mexico y al Texas.

Vaig ésser rebut immediatament en el seu despatx, una oficina per cert molt estranya, perque no's veya ni un paper, ni un llibre, ni un tinter per enlloch; en cambi, hi havia varis telèfons acústichs y elèctrichs, màquines d'escriure y una gran màquina de calcular. En Deauxbelles-Pain me va agafar de les mans la carta del seu corresponsal a Paris, y després d'haverne pres coneixement, ab evident satisfacció y usant el parlar de la carta recomanatoria, me va dir:

—*Vous voulez voir notre pays, jeune homme? Eh bien, ce n'est pas difficile! Pourvu que vous ne soyez pas journaliste, tout vous est permis.* —

Vaig defensarme, en l'anglès més pur que me va venir a la memoria, de tan terrible acusació, y ens vam entendre deseguida. Estigué content de que jo parlés la llengua de Shakespeare y'm concedí, cosa estranya en un buròcrata americà, prop d'una hora de conversa. Durant aquest temps encarregà per telefon qu'estenguessin un passaport al meu nom, parlant directament al quefe de policia. En vista de que jo no tenía cap preferencia en quant a país pera *excursionar*, va oferirme billets de favor pera quasi tots els ferrocarrils de l'estat de Texas, y, al despedirme a la porta del despatx, me va posar a les mans set *passes* pera distintes companyies, dues recomanacions y un magnifich gravat a l'acer a varies tintes, hermós producte de la famosa *American Bank Note Company*. Allò era'l meu passaport.

Al baixar les escales, mirantme'l bust de Washington dins un òval de fulles de llorer, que semblava presidir el magnifich document, vaig trobarhi una trista ironia... El general, pare de la llibertat d'Amèrica, sancionant el regim dels passaports... Si tornés a viure aquell gran home, els *trusts* llibertícides l'enviarien als presidis de Filipines. Després... la conversa ab el meu nou protector; aquell *pourvu que vous ne soyez pas journaliste* era la verdadera sintesis de la immensa república tentacular. Se'm permetria veure y admirar, may judicar, y molt menys publicar els meus judicis. L'avi Rafel, que havia tingut d'anar a Russia en temps de Nicolau I, rebé iguals amonestacions del quefe de policia de Sant Petersburg, quan li fou entregat el passaport segellat ab l'àliga biceps dels Romanow.

La impressió de malestar no'm va durar gayre.

Al cap de dos dies prenia'l tren cap al Cayro, hermosa ciutat en els confins dels tres estats Missouri, Kentucky e Illinois, voltada de rius y de boscos, entre'ls que brillen les rajoles multicolors d'alguns edificis oficials, imitats dels que ilustren la població homònima d'Egipte. Al carrer més cèntrich, *Two-rivers street*, y en un 20m pis vivia'l destinatari de la primera recomanació d'en Deauxbelles-Pain. Era un jove d'aspecte vigorós y simpàtich, d'una ilustració superficial, però molt agradable, fent olor quasi sempre del *magazine* acabat de llegir. Se deya Lockyer, (no'm recordo del nom de fonts) y semblava estar en una situació inferior perque tenia entre'ls seus avis més pròxims alguns apaches.

Les funcions que feya dintre la companyia eren ambigües. A voltes semblava una mena d'inspector, altres un recader confidencial entre'ls directors de les distintes *filials* y, fins algún cop, un policia secret.

Vaig compendre després que la carta de recomanació no era més que una ordre de que's posés en absolut al meu servey, y va agrahirme molt que jo no'm prengués allò al peu de la lletra y el tractés d'igual a igual, com un amich. Ab quinze dies d'estar al Cayro'm va fer conèixer la nombrosa societat femenina ab qu'estava relacionat y, per fi, prenguerem l'*International and Great Northern R. R.*, que'ns portà a Austin, segona capital del Texas, després de Galweston.

Entre Galweston y Austin hi havia una rivalitat molt justificada. El gran *tornado* que a principis del sigle xx va devastar quasi completament a la primera, va retardar de tal manera sa creixença, que feu concebir esperances als d'Austin de sobrepujarla en població; en poch temps Austin se trobà centre de cinch grans carrils: *Houston and Texas Central Rail Road*, *Austin and Northwestern R. R.*, *Georgetown R. R.*, *Garfield R. R.* (qu'enllaça a Taylor ab el *Missouri*, *Kansas and Texas R. R.*) y el que ja he anomenat: Per fi, la patriòtica construcció de la quàdruple via del *Staked Plain Grand Trunk Railway*, tenint per estació limit a Austin, li acabà de donar la prosperitat necessaria pera son creixement.

Aquesta via era hermosissima. Se construhí pera posar en valor l'immens *Llano Estacado*, avans sols habitat per indis apaches, comanches, jicarillos, navajos y kio-

way, quina frugalitat s'avenia ab l'aridesa del terrer, y per cowboys (vaquers y cavallistes), quasi sempre mal avinguts ab la civilisació organisada y ab comptes pendents ab la justicia yanqui. Però 'ls trevalls de foratge hidràulich y els estudis de la *Geological Survey* per' aprofitar les. corrents subterranies feren brollar en abundancia'ls pous artesians, entorn d'ells s'establiren masies, se plantaren boscos, se crearen llachs artificials y fins tot un sistema hidrogràfich, que fou, naturalment, tributari del Rio Colorado. La nova vegetació atragué les plujes, que permeteren la vida, y en menys de quaranta anys se converti en un petit paradis aquell Sahara accidentat.

A cada moment recordava jo la paradoxa de «sentir créixer l'herba», perque a mi'm semblava sentir créixer les poblacions. M'havia proposat completar el meu guia (*Texas from the Desert to the Seaside: Handbook for Travellers, by Bædeker, Leipzig, Gebrüder Bædeker*), que tenia ja uns cinch anys, puig datava del 1917. Les correccions eren sobre tot adicions y cambis de noms. L'esforç dels yanquis pera esborrar fins els últims restes de la civilisació espanyola era alguns cops ridicul. Havien batejat el famós Rio Colorado, *Red River;* l'Azul o Sacramento, *Blue River;* el Blanco, *White River;* Ojo Piedra se deya *Stone Eye;* Carbón, *Coal-Ville;* Hermosa, *Pretty-Ville;* el Lago Trinchera, *Salt Trench Lake;* y lo meteix en els altres noms castellans. Rio Peñasco, Tierra Blanca, Piedra Parada, La Mora, Sierra Capitana, Mesa de Estampeda, etc.... Ab aquests cambis sentia que s'esborraven definitivament les siluetes dels personatges de Maine Reid. Per altra part, les fundacions de la nova era portaven noms simpàtichs, qué semblaven fruyts de les primeres alegries dels colonisadors, dels primers entusiasmes per l'aygua que brollava de terra. Les poblacions que jo veya al llarch de la via y les que m'indicava'l meu company, en Lockyer, se deyen *Cowhead-Well, Three-Wells, New-Lake-City, Pretty Water*, es a dir, en tots els noms hi sortia'l pou, el riu, la pluja, o bé 'ls arbres: *Blackpine, Lucksor Tree*, etc.

Desde'ls meandres del Colorado als alts planells dels llachs salats, en Lockyer acontentà 'l meu gust pels viatges fentme fer una serie de zig-zags, unes vegades en tren o en *steamer*, subjectes a una ruta fixa; altres en els automòvils de la Companyia, recorrent els camins ombrejats, plans y nèts com a carrers ciutadans. Per tot arreu me sorprenia la grandiositat dels horitzons, la intensitat de la vida, la quantitat de les coses. Aqui y allà, al mitj d'un paisatge idilich, se veya una estela de pedra, un obelisch, una làpida, que recordaven la data precisa y el número de victimes de tal o qual catàstrofe, cicló, inondació, incendi, tot quantiós, a l'americana, o un senzill monument que tractava de salvar de l'esforç del temps el nom d'una gran ciutat desapareguda.

Per la part dels homes, aquesta severitat de la naturalesa corresponia a una selvatge voluntat de riquesa. Que'n vaig veure de manufactures de totes menes, organisades militarment, donant sempre la idea de l'automatisme!

—Els *trusts*—me deya en Lockyer, que ja començava a tenirme confiança—s'han apoderat del Senat, tenen a sòu la majoria dels diputats y publiquen els principals periòdichs, subvencionant ademés algunes fulles europees, pera evitar que s'escampin certes veus que no'ls favoreixen. La plutocracia es de fet el sistema de govern americà, y el mot *llibertat* ha cambiat completament de significació. Tè *llibertat* qui sab guanyar diners, conservarlos y usarlos bé: qui no, no. Jo, per exemple, no serveixo, sempre seré un miserable subaltern... may comptarán ab mi pera res...—

Y l'ombra d'una tristesa de vençut va enterbolirli la cara.

Sempre'm semblava que anava a veure, al mitj d'un *square* públich, sobre una font, dins d'un temple, la imatge del deu assiri de la riquesa, del terrible Mammon, en forma d'un home grassot y greixós, deixant ovirar per les transparencies de la pell del ventre, massa tivant, els cayres de les monedes d'or acumulades, y ab mans múltiples, provehides de xucladors com els pops y d'ungles com els voltors; però no un deu quasi acèfal, com s'acostuma a pintar, sinó ab un cap enorme, un cap ab mil ulls y un gran cervell, pera organisar y vigilar les fauloses riqueses yanquis.

Enlloch d'això, un dia, anant en carruatge descobert, quin cavall guiava'l meteix Lockyer, vaig ovirar a la dreta del cami, en mitj de la extensa rodona d'herba ben molçuda, una gran pedra rectangular de més de set metres d'alçada; de la banda del cami, tenia empotrat un hermossissim medalló representant un cap enèrgich d'home en la edat viril, y a sota hi havia esculpit en la pedra:

ALFRED M. SUTRO 1871 - 1916

—¿Sutro?... ¿Sutro?... Me sembla que'm balla pel cap aquest nom...—vaig fer jo, tot signantli que aturés la bestia, pera contemplar aquell prodigi de simplicitat y de bon gust.

—Ja ho crech! Es el famós autor del *Bill Sutro*.

—No sé...

—La lley autorisant als metges pera matar als malalts en cas de qu'estiguin inconscients y la familia ho demani per unanimitat, o en cas de que, essent conscients, ho vulguin ells meteixos.

—No's dèu haver aplicat may aquesta lley... ¿veritat?

—Ja ho crech, infinites vegades... El primer va ésser el meteix Sutro. Feya tres mesos que tenia presentada la proposició aquesta al Senat...

—Y allà li devien dir que això era reconéixer la legalitat del suicidi... que això donaria marge a molts abusos...

—Ja veurà, ja veurà... Quan, havent caygut al llit, vençut per un càncer, va tenir de sofrir tan terribles dolors que's creyen que s'hauria tornat boig, va enviar a buscar un metge legista y un notari, y devant de tots dos va dictar una carta pel president del Senat, demanantli compassió pels seus sofriments... demanant l'aprobació a corre-cuyta del seu *bill*, perque's volia suicidar y la mancança de força física li impedia. El Senat, en sessió plena y en mitj d'un gran silenci, va votar el *bill*, y passant per sobre de tot va donarli força executiva immediata. L'endemà en Sutro s'adormia pacíficament a la picada d'una xeringueta Pravaz, carregada de matzina.

Temps després me feren recórrer molt amablement el nou dipòsit municipal d'aygua de Midway, en vies d'ampliació, y en sortint, en Lockyer, com si estiguès obsessionat per un gran pes, anava silenciós al meu costat. Jo tenia ganes de xerrar, d'expansionar la meva admiració per tots els prodigis de mecànica, de metalurgia, de construcció, d'electricitat que m'anaven passant per la vista, y, sens adonarmen, molestava al company pera que sortís de son mutisme, pera sentirli els comentaris de *blasé*, d'impotent, d'home que feya per força aquell ofici de *touriste* que a mi me seduhia tant.

Per fi, va saltar ab una tristesa irònica, despreciativa:

—Una gran obra de l'art de construcció, no dich que no, respirant salut y solidesa, útil y hermosa... tot està bé; mes aquest dipòsit ha servit d'instrument pera una operació que l'ética especial dels nostres *rulers* pot justificar plenament; però potser vostè, ab ses idees tan europees...

—Digui, digui, deixis de filosofies.

—Fa tres anys que a Midway hi haguè una vaga de metalúrgichs als qui, al cap de poch temps, s'ajuntaren totes les classes de la ciutat, ajudantlos pecuniariament dèu sindicats obrers del reste de la Unió, que vessaven de fondos. La vaga s'acabá perque esclatà una epidemia de tifus espantosa, y en ella'ls patrons se portaren com a hèroes, visitant les cases dels malalts, ajudantlos, salvantlos en lo possible... No's podia estar malament ab gent tant desinteressada.

—Qu'es extrany qu'en un poble tan maniàtich de la higiene's poguès donar aquest cas...

—El nou dipòsit no comunica més que ab les habitacions del barri obrer...

—¿Y què?

—Jo conech als tres senyors, un d'ells metge, que sembraren en gran abundancia els cultius microbians en les aygües.

—. . . . .

—Naturalment, els obrers retornaren al trevall després de la passa, y en iguals o pitjors condicions que avans.—

. . . . . .

Altre cop recorrèm en automòvil el cami paralel al Colorado, en uns indrets al N. E. d'Austin que recorden el curs del Nil, quan no semblen les herboses riberes del Rosa, en les terres provençals. Un dels retoms aquells me reservà la impressió més fonda del viatge, ja tan instructiu per molts conceptes. Estava embadalit, breçat fins a l'ensopiment pel suau moviment del carruatge, acaronat per les tebiors d'una posta deliciosa, admirant un paisatge grandiós que s'estenia per sota de la nostra carretera fins a la corrent fluvial. Era una plaça coberta d'una herba fineta, de jardí, baixa y atapahida com una alfombra y vorejada per altes cortines d'arbres que s'espessien a voltes pera ombrejar els entorns d'una font. Allò'm recordava'ls idilichs, convencionals paisatges de la Hèlada patria dels Deus y de la Poesia... De sobte, per'accentuar la semblança, sortiren d'una boscuria, a gran distancia de nosaltres, una colla d'homes, vestits a la moda homèrica o bé completament nuus. Semblava que somniès... Els personatges de lo que jo creya una esplèndida reconstitució (algún edifici d'estil grech que anava ovirant, me'n convencia) corrien, saltaven, feyen gimnasia y's barallaven. Prompte vaig veurehi criatures y dònes, en trajos igualment sumaris, però tan vigorosos y bonichs, encastant tan bé ab l'aspecte del paisatge, que l'admiració no'm deixava tràurels la vista de sobre. Per fi va poder més la curiositat, y tombantme a en Lockyer, li vaig demanar, tot signant la clàssica escena:

—Qu'es això?

—Un parch d'homes. Una *man farm*! —

Tan enterat com avans.

—Hi ha parchs o *farms* de cavalls, de guineus... d'ostres; però són cuydades aquestes besties per'aprofitarne'l trevall, o la pell, o pera menjarles...

—Això meteix...

—Bado...

—Que per això meteix cuyden a n'aquests homes, donchs: ¿ho entèn ara...?

—Pera menjàrsels?—

Moviment categòricament afirmatiu del cap d'en Lockyer.

—Ba!... home!—faig jo.

—Qué vol dir ba, home! ¿Això no sab? ¿No sab qu'existeixi la *Man-eating Society*? ¿Y la *Human Food Company*? Donchs això es un camp de cultiu de la primera, ahont aquests homes han ingressat voluntariament, pera ès-

ser sacrificats quan els toqui el torn... y tranquilament menjats pels compatriotes seus prou milionaris pera pagarse aquest luxo. —

Ja podia anar dihent, ja: jo no tenia esma pera respondre, m'anava pujant gola amunt una mena de llaç que m'impedia empassarme la saliva. Se m'anaven clavant al cervell, com si fossin d'acer y estiguessin ben afinades, les idees que la paraula d'en Lockyer evocava. Aquella raça de milionaris degenerats, estragats, se commovia un dia a un article del *American Lancet* en que un doctor una mica excèntrich pretenia probar la gran força restauradora de la carn humana. Gastada ja, per la manca de novetat, la potencia excitadora de les carreres d'automòvils y autocanots, tant com les ascensions en globo o les excursions submarines, en el limitadissim horitzó de les noves voluntats apareixia un mòvil pel desitj, el canibalisme, y els omnipotents feyen prodigis d'habilitat fins a conseguir crear un dret nou, y fins a trobar gent qu'en virtut del nou dret s'avingués a ésser menjada.

El sediment de miseries que les immigracions mal dirigides havien anat deixant en els baixos fondos de les ciutats miriàdiques, els miserables rebutjats pels sindicats obrers, perseguits per la policia, explotats pels *trusts*, foren els primers enrolats en l'exército dels *morituri*. Qué hi feya que s'hagués de morir al cap de déu o dotze anys, si aquests se podien passar en completa llibertat, segura la pitança, en un clima espléndit, sens obediencia a cap lley... més ben dit, sens obehir més que a una lley, la de no sortir d'un clos, però d'un clos grandissim, del que apenes se veyen els limits.

—Y aquesta única lley, tan fàcil de complir—deya en Lockyer,—constitueix una tentació irresistible. No més pensen en saltar la reixa de ferro, no pera fugir, perque ¿ahónt anirien? sinó pera saltarla, y això que saben qu'en sortint de la gabia, qualsevol guardia té dret a matarlos d'un tret. Aquesta prevenció y les baralles entre ells, quasi sempre sagnantes, estalvien moltes morts a l'escorxador. —

Quin camp d'observacions pera l'escéptich! Una societat sense moral, sens afeccions, sense finalitat, sense pena ni gloria!...

De prompte, entre la gran cortina d'arbres que, segons m'ha dit el meu amich, amaguen la gran reixa, resona una escopetada, apagada per la distancia... No tenen necessitat de dirmho, es un altre intent d'evasió, seguit de la mort.

En un moment recordo les concises paraules del pessimista reusench, d'en Bartrina:

> Cuando en lo hondo del valle resuena un tiro
> se estremecen las aves dentro sus nidos
> y tal vez piensen
> en el hijo ó el padre que están ausentes.

L'angoixa que vaig sentint puja de punt, y, pres d'una vivissima ansietat, m'aixeco pera veure què farán, al sentir el tret, aquells homes mitj nuus, que semblen concursants de uns jochs olimpichs.

Res... potser una lleugerissima aturada dels gestos, una pausa de fraccions de segón... Un que's passeja tot sol se passa la mà pel front. Si que'ls commòu poch aquell *¡Hermano, morir habemos!* que'ls ha dit el tret, tan precis a pesar de la distancia.

Se fa tart y hem fet tan poch a poch la part del camí desde que's veu la *man farm*...! En Lokyer dóna marxa, y en les últimes clarors blavoses del sol, ja post, callém, breçats pel ritme de les explosions del motor, quasi apagades pel *silencer*.

VÍCTOR OLIVA.

CANILLERA

El masover té passo d'una dotzena de goços conillers closos en el corralet. Quiscún d'ells du collar de cuyro, y está fermat a la paret per una corretja. Les costelles se'ls hi poden comptar: com que un bon coniller ha d'ésser ben prim, la teca va escassa.

L'amo aquell any anà a la masia dos cops, y tots dos cops feu lo meteix: al demati visità la canillera y tirà galetes als goços, y a la tarda, després d'un àpat suculent, donà ordre de que les escorrialles fossin donades als cans pera'l llur regal. Y heusaquí les disquisicions que, com a conseqüencia, tingueren lloch entre'ls goços:

GOÇ POSITIVISTA. — Quan ve a véurens un senyor de bon demati y ens tira galetes, a la tarda hi ha ab qué fer trevallar les barres: es una lley fatal de la naturalesa.

GOÇ SPENCERIÁ. — Sense per això negar que potser lo cert es que, quan está senyalat un àpat pera la tarda, de bon demati ve un senyor que tira galetes. No devém pendre per causa lo qu'es efecte, ni deixar de reconéixer que'ls primers principis d'una causa poden ésser involucrats dintre les conseqüencies particularistes dels derrers efectes.

GOÇ SALMERIONÁ. — La immanencia de l'àpat es una universalisació de la trascendencia de la galeta.

GOÇ CÍNICH (1). — Sols vos sé dir que la teca era substanciosa, y, com deya l'altre: roseguém els òssos avans no's podreixin.

GOÇ MÍSTICH. — Senyor, senyor que t'estàs a ciutat, devalla a la vila y dónens la galeta cada dia!...

GOÇ DETERMINISTA. — L'àpat era bo, la galeta era bona: les lleys de la naturalesa

(1) Com si diguessim: home humà.

deuen fonamentarse no en les coses, sinó en son determinisme. La lley tal com ha sigut formulada es falsa y té de dir, pera ésser certa: quan al demati passa quelcòm de bo per la gola, a la tarda també.

Goç POSITIVISTA. — Hi ha hagut jorns que al demati nostres goles s'han empassat coses bones, y a les tardes no. La experimentació m'obliga, donchs, a refusar la derrera fórmula de la lley, que no es mès que una generalisació de la primera.

Goç SPENCERIÁ. — Generalisació qualitativa.

Goç PESSIMISTA. — Però ¿passen coses bones per les nostres goles?

Goç OPTIMISTA. — La galeta d'avuy y l'àpat.

Goç PESSIMISTA. — Encara no li he trobat el gust; no n'hi havia pera un caixal.

Goç-POESIA. —

Jo no sé si la lley es o no certa,
y si es útil o no, no ho sé tampoch;
pera esbrinarho ni un sol pèl me moch:
allà'ls sabis hi posin l'ull alerta.
Jo no he nascut per fer cap descoberta
que al cap y al fi no té d'anar enlloch:
el llibre de la vida prompte cloch
si el fullejarlo es cosa tan incerta.
Sols es el ritme, la modulació,
la cadencia, el brandeig, la regla, el metre,
l'ordre y l'atildament que'ns pot permetre
de la vida trobar el goig millô.
Per xò sens faltarne una, lo meu plat,
en catorze moçades l'he escurat.

Goç PROSA. — Jo ab una sola he fet més feyna que tu ab tantes.

1.er GOÇ- PREMI DE PROSA. — Qu'era hermós! Sobre la tebia palla d'un groch clar, el groch fosch de les galetes s'hi destacava, com les vaques brunes sobre la fonda vall llaurada.

2.n GOÇ - PREMI DE PROSA. —No ho has dit bè: Qu'era bell! La grogor de la galeta recordava la grogor del blat de juny, quines espigues eren sa desconeguda mare; y elles, pobres bordetes del món, anaven a raure sobre la palla, sobre'ls brins que les sostingueren quan encara podien brandar a l'impuls de l'oreig, quan encara'ls homes no'ls hi havien posat ses mans barroeres a sobre, quan encara eren gra, eren espiga...

1.er Goç- PREMI DE PROSA.—Estava millor del modo que jo ho he dit.

2.on Goç-PREMI DE PROSA.—Està millor de la meva manera!

1.er Goç-PREMI DE PROSA.—Jo'n sè mès que tu!

2.on Goç-PREMI DE PROSA.—Y jo mès que tu!

1.er Goç-PREMI DE PROSA.—Donchs ja ho veurèm! Ho *tirarèm* als Jochs!

2.on Goç-PREMI DE PROSA.—Just, y a veure qui se'n durà'l premi!

—

Un jorn un vianant recorreguè la masia de bon mati, tirà galetes als goços, se'n anà, y a la tarda no hi hagué escorrialles d'àpat.

Goç MISTICH.—Senyor, senyor, ¿quin pecat hem comès que'ns dónes la galeta solsament? ¿Es que al dir el nom de la galeta no hi van compreses les altres coses?

Goç MOFETA.—Sembla que allò de la lley era un *mito*.

Goç POSITIVISTA.—El dia d'avuy era núvol; la lley es mès particular de lo que creyem. Quan ve a vèurens un senyor, de bon mati, que no sia núvol, a la tarda hi ha ab què fer trevallar les barres. Aquesta es la verdadera lley fatal.

Goç SPENCERIÁ.—El fet proba la meva rahó: no es la galeta la causa primera de l'àpat, sinó aquest el principi derrer de la manifestació primera.

Goç-POESÍA.—Sols jo he pogut probar la joya immensa... (Lladruchs generals l'interrompen, demanant la opinió d'un cà de verdiça que no quiça sinó de tant en tant).

Goç DE VERDIÇA.—La lley certa es la de que'ls goços, quan estàn closos en una canillera, fan y diuen moltes coses inútils.

(Lladruchs generals de despreci. El masover entra al corralet ab la escopeta al muscle y el fuhet a la mà. Fuhetada per aqui, frisel-lada per allà, els conillers quins caixals podrien fer a miques al pagès, y quines cames podrien posarhi molta terra de per mitj, tallen el seu instint natural de camparse la vida pel bosch en el moment d'engolir lo caçat, que porten intacte als peus del masover).

—

Goç DE VERDIÇA.—(En lladruch baix.) Si nosaltres no gambessim no hi hauria galetes.

Goç BRUSI.—El goç dèu gambar en esperança de l'àpat.

Goç BOMBA.—L'intermediàri galeta es una explotació. La galeta es burgesa.

Goç MÍSTICH.—Heretges, heretges! Perdoneulos, senyor! Jo crech en vós, senyor de totes les terres, y en la galeta vostra, ùnich missatger de l'àpat que'ns devallen.

1.er Goç-PREMI DE PROSA.—He vist una mata de romani que'm farà cèlebre.

2.on Goç-PREMI DE PROSA. — Jo una d'espígol que'm posarà per sobre de tu.

1.er Goç-PREMI DE PROSA.—Això ho veurèm!

2.on Goç-PREMI DE PROSA.—Tirarèm als Jochs, etcètera, etc., etc.

. . . . . .

Goç QUE HA ESTAT A CIUTAT.—Ditxosos, en mitj de tot, els goços de pagès, que no coneixen el carretó!

F. PUJULÁ Y VALLÉS

NOVES

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista* ha organisat els següents actes de propaganda pera'l dissabte y diumenge:

Dissabte a la nit, el president doctor Martí y Julià donarà una conferencia (1.ra de la serie), al centre obrer «Catalunya», de Sant Martí de Provençals, tractant el tema «Nacionalisme».

Diumenge a la tarda n'Arnau Martinez y Seriñà desenrotllarà'l tema « Necessitat de conèixers com a home y com a individuu d'un poble», en la conferencia (3.ª de la serie) que donarà en l'Associació «Verdaguer», de Vilassar de Dalt.

Y el meteix diumenge a la nit, el doctor Martí y Julià donarà un'altra conferencia en el Centre Nacionalista Català de Tarragona, tractant de «Nacionalisme Català». Aquesta conferencia serà la derrera de la serie de Tarragona.

—

De politica espanyola:

Sembla que la pròxima anada del rey a Paris es lo únich que aguanta a n'en Villaverde en el poder. No convenen *crisis* que podrien èsser *crítiques* en circumstancies semblants, y cal que tot vagi com una seda fins que, realisat el viatge regi, tornin a obrirse les Corts.

¿Les obrirà'l meteix Villaverde, que a l'ultim ha tingut de convocarles? Pera'l cas es igual, perque de segur qu'ell no confia pas viure ministerialment gayre temps. Per això l'aprofita.

Y l'aprofita tirant per terra tant com pot lo que havia fet en Maura. Barroerament ho feu aquest: barroerament ho desfà en Villaverde, que li tè una tirria verament còmica.

Els *toreros* poden alegrarsen, perque l'actual quefe del govern ha volgut donar un cop de gracia a n'aquell gastament de la lley de descans dominical deixantlos *trevallar* els diumenges y donant gust a la *afición nacional.*

Que rabihi en Maura, y que *se divierta el pueblo.*

Resultat: que tot va lo pitjor que pot anar en... la pitjor de les Espanyes possibles.

Lo qual dóna lloch a un ensopiment que no deixa d'ajudar a passar el rato.

Tot fentnos badallar d'escepticisme y de fàstich.

Sòrt que ara'ls republicans ens desensopirán un xich donant una tanda de *meetings* com a protesta de que s'obrin les Corts tan tart, y com a pretext pera combatre'l regim y dir pestes tant d'en Villaverde com dels liberals monàrquichs. En Salmerón en el primer *meeting* ha estat valent; ha dit unes quantes veritats a Madrid, y diu que ara vindrà a dirne unes quantes mès a Barcelona.

No s'ha descuydat de *vitorear al ejército.*

Ens jugariem la paga d'un soldat ras que també aqui el victoreja. Es la seva obsessió. Y això que nega'l dret de regnar als que són alçats gracies a les sublevacions militars.

Respecte a si dirà o no dirà mal dels liberals, no sabèm què profetisar, perque ara aqueixos senyors li han fet un retret, segons diuen els *partes.* Vegis la mostra:

> Se recordava aquesta tarda qu'en l'anterior etapa villaverdista va caure'l senyor Villaverde y va pujar el senyor Maura per la campanya dels republicans.
>
> Aquest recort inquieta als ministerials, perque, donada la cordialitat de les relacions particulars entre'ls senyors Salmerón y Maura, temen que lo succehit en desembre de 1903 se repeteixi en juny de 1905.

Y no parlèm més de politica espanyola perque'ns tornariem a ensopir.

—

El dia 7 del corrent maig l'associació catalanista «L'Eura» celebrà una agradosa vetllada literaria y musical, llegintse trevalls del senyor Bonet, president de la comissió d'esbarjo de dita entitat, Riera y Bertràn, Verdú, Ubach y Vinyeta, Barbany, Bosch de la Trinxeria, Casas, Archs y Montserrat. La part musical anà a càrrech de la «Schola Orpheonica» que dirigeix el mestre Marcet, la qual interpretà ab acert diferentes composicions, essent dignes d'esment la senyoreta Roca y el solista senyor Valls.

Tots foren molt aplaudits, executantse pera fi de festa una peça còmica d'en Pitarra.

—

Ab èxit començaren y continúen en el «Progrès Autonomista» les lliçons de la nova llengua universal «Esperanto», que hi dóna desde'l dia 8 del corrent nostre estimat company en F. Pujulà y Vallès.

Els assistents a aquestes classes, que's celebren els dilluns, dimecres y divendres, són bastant nombrosos.

El nostre company y els del «Progrès Autonomista», al estudiar l'«Esperanto», estàn convençuts de sa utilitat com a vehicul pera tota mena de divulgacions y propagandes internacionals, no ja sols en la vida comercial, sinó també en lo que afecta a l'espandiment de les idees noves, útils a la humanitat en general y a cada poble en particular.

—

Interessant fou la conferencia que don Frederich Rahola donà'l passat dissabte a la «Federació Escolar Catalana» respecte a la fundació d'una Companyia mercantil a Barcelona l'any 1756, pera'l comerç ab Amèrica, qual descobriment havia donat lloch a la disposició de Carles V limitant al port de Sevilla'l tràfech ab el nou món, lo que fou causa d'una gran atonia mercantil, ab l'agravant de que, ab la depreciació que sofria la plata importada d'Amèrica, els estrangers tenien sobre nosaltres una gran superioritat en els cambis. Aquesta situació's perllongà anys y

sigles, a pesar de les queixes elevades a la realesa y a sos privats, fins que'l geni emprenedor y pràctich dels catalans logrà fundar la «Companyia de Barcelona», qu'establint que sols poguessin exportarse genres del país, feu que les exportacions pujessin de 18 a 201 milions.

D'això'n deduhi el senyor Rahola que cal obtenir lo que's pugui y perseverar pera lograr tot lo demés, comptant que'ls catalans en llur geni mercantil tindrien bona base pera seguir trevallant d'una manera pràctica y profitosa fins conseguir totes llurs reivindicacions, materials y morals.

Fou molt aplaudit.

—

El prop passat dissabte, a l'associació catalanista «Sang Nova», d'Hostafranchs, donaren una conferencia nostre amich en Cecili Gasòliba y nostre company de redacció en F. Pujulà y Vallès, els quals, explicant les sanes doctrines nacionalistes y combatent als Lerroux y als mals politichs qu'enganyen al poble, demostraren al nombrós auditori que'ls escoltava (en sa majoria compost d'obrers) que'l Catalanisme es compatible ab les idees més avençades, y qu'en elles està la veritable llibertat, per molts solsament entrevista y per nosaltres de temps defensada.

Foren molt aplaudits.

—

Aquesta setmana a Ca'n Parés ha exposat una dotzena d'aquarel-les en A. Ros y Güell. Les obres que constitueixen l'aplech no són de gran volada, però's distingeixen per sa factura senzilla, condició ben recomanable tractantse de trevalls a l'ayguada. Entre'ls quadrets de la exposició sobresurten, en primer lloch, un estudi d'aygües, *Port gran* (*Cadaqués*), *Capvespre en el Ter*, y especialment el titulat *Cementiri* (*Santes Creus*).

—

Ha deixat de pertànyer a aquesta redacció nostre estimat amich en Arnau Martínez y Seriñà.

—

L' Associació Protectora de la Ensenyança Catalana ha repartit en el passat mes d'abril pessetes 291'50 per subvencions y material d'ensenyança a les escoles catalanes.

—

El Colegi de Sant Jordi celebrà al teatre Romea'l passat diumenge sa festa infantil anyal, assistinhi una gran gentada que aplaudí ab verdader goig y entusiasme a tots els nens que hi prengueren part, als quals ens abstindrèm de citar individualment, perque tots ho feren prou bé y perque necessitariem més espay del que podèm dedicar a festa tan simpàtica. Tant en la execució de l'*Himne a Sant Jordi*, cantat per més de cent alumnes, com en els curiosos exercicis de pàrvuls, com en les parts de recitat y cant, molts alumnes demostraren una inteligencia, uns coneixements y un bon gust que fan honor a n'ells y a sos mestres. Fou remarcable la interpretació donada al quadro dramàtich *L'avi Jordi*, que valgué molts aplaudiments al jove Sabatés, autor de la lletra, y al mestre Salvat, de la música.

Festes com la qu'esmentèm deuen ensenyar als pares de familia la gran diferencia que hi ha entre la ensenyança catalana y la forastera.

Poden estarne satisfets el director y professors del Colegi de Sant Jordi.

—

Ab motiu de la visita que l'Orfeó de noys de les Escoles del Districte Segón feu el passat diumenge a la tarda al «Centre Autonomista Fivaller» (Ateneu del Districte Sisè), aquesta entitat celebrà una notable festa literaria y musical en la que s'executaren triades composicions y's llegiren hermosos trevalls en prosa y en vers, haventse de repetir l'*andante* de la *Quinta Simfonia* de Beethoven, pels senyors E. Monegal y F. Carreras, les *Cançons* cantades pel baix senyor Santamaria y acompanyades pel meteix senyor Carreras, y la *Glosa* d'en Maragall, que recità ab acert la senyoreta Durán. Foren remarcables els trevalls que's llegiren dels senyors Fuentes (Enrich de), Pous Pagès, Estrany, Segarra, Escalas y Argimón, y el discurs que pronuncià en Ramón Monegal al presentar els noys de les Escoles del Districte Segón, que cantaren ab molta afinació varies cançons populars, havent de repetir *Els fadrinets de San Boy* y *La Marruixa*.

Acabà l'acte ab un notable discurs de gracies del president de l'Ateneu del Districte Sisè, senyor Giralt y Verdaguer, que promogué ab sos enlayrats conceptes veritables esclats d'entusiasme. La concorrencia era nombrosissima, omplint per complert el local.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins. . . .		40	»
» » sense folletins. . .		25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 276 Barcelona, 25 de Maig, 1905

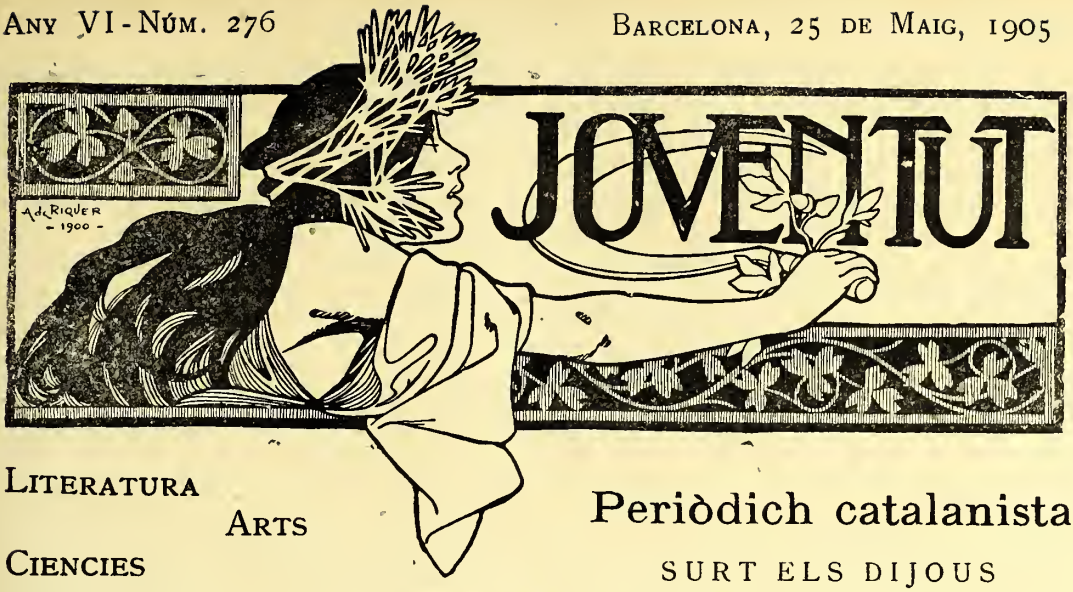

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Cervantisme català: I, per R. Miquel y Planas.—*, per Miquel Laporta.—El Bon Diable (monóleg), per Pompeyus Gener.—Bibliofilia, per Sebastià Junyent.—Passat y present del nostre poble, per Agustí Pedret y Miró.—Teatres, per Emili Tintorer.—Miniatures, per Joan Valentí y Feliu.—De quí es el pervindre, per Gabriel Vinyas.—Noves.**

FOLLETI:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 3.

DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 15.

CERVANTISME CATALÁ

I

Haventse ja realisat a Espanya ab entusiasme de Real Ordre la celebració del terç centenari del *Quixot*, es la ocasió de dirhi la nostra. Si haguessim volgut, hauriem pogut anticipar la publicació d'aquests articles uns quants mesos, y hauriem aixi aparegut ab sincrònica puntualitat fent costat als molts que s'han sentit cervantistes a l'escalf del major o menor entusiasme ab que les prempses tipogràfiques y les rotatives dels periòdichs de *gran circulación* han vomitades lloances y més lloances en honor del *Manco de Lepanto*.

Ens fa molta gracia cada vegada que comprobèm el fet de que aquells que ab més puntualitat vos envíen targeta de felicitació'l dia del vostre sant, solen ésser precisament aquells dels qui ab tota versemblança suposèu qu'en tot l'any no s'han recordat de vosaltres. Són gent metòdica, que tenen un llibret pulcrament ordenat y anotat ab tots els actes de *pur compliment* als quins se fan un dever d'adherirse. No cal, donchs, ferne gayre cabal; y exactament això es lo que ha passat ab el centenari del *Quixot*.

Un periodista madrileny dels que ab major superficialitat tracten a diari totes les coses, trascendentals o puerils, que poden justificar unes quantes *cuartillas* (les reglamentaries pera la secció a llur càrrech en el periòdich), degué llegir ara fa unes quantes mesades, en qualque llibre d'efemérides, que s'anaven a completar en 1905 els trescents anys de la publicació del *Quixot*. Donchs ja tenim a l'home moventse pera proclamar arreu son excepcional descobriment, y obtenir de passada una gran notorietat y el merescut honor de figurar entre'ls prohoms que tot seguit constituhiren la *Comisión del Centenario del Quijote*. Y mans a l'obra tots; gent qu'en sa vida s'havia parat a meditar lo que Cervantes pogué escriure a sa propria intenció y fuhetejant sos defectes atàvichs, estableix, de sola intenció no més, un programa

de festes ab les més extravagants pensades: fundació d'una ciutat cervàntica; impressió d'una nombrosa tirada del *Quijote* pera ésser distribuhida gratuitament; professó cívica, etc. Veritat es que després s'anà puntualisant el programa, deixanthi sols els projectes menys descabellats; emperò es lo cert que l'única cosa que, a imitació de lo que's ve fent a l'estranger, hauría pogut donar al centenari certa seriétat si s'hi hagués pensat ab temps, això fou lo únich en que no atinaren. Ens referim a la emissió de segells de correu commemoratius: la qual s'ha volgut fer després a corre-cuyta y ja s'ha vist, com a conseqüencia, la barrohera execució que ha obtingut l'únich document que ha pogut trascendir a l'estranger, y qu'està molt lluny de constituhir la revelació de lo que, en art y en industria, pot ferse y's fa a Espanya actualment.

Val a dir, emperò, que'l centenari del *Quixot* donà peu prematuramcnt a una tendral amoreta endreçada als catalans, y que desde Madrid estant donà la volta a tota Espanya. Ens deya si fa o no fa l'autor d'aquell escrit a que aludím, y el qual, si no recordèm malament, aparegué en el periòdich *España* (1), que la nació d'aquest nom podía presentarse per tot arreu *gracias al Quijote*; *y que vale más un Quijote que todas las manufacturas de algodón de esos catalanes...* no recordèm si *separatistas*.

Molt bé, senyor periodista. El *Quijote*, que tal vegada vostè no ha llegit, ¿es lo que'ls fa quedar bé devant del món civilisat? Quina proba més gran, quina confessió més sincera de que avuy per avuy *no es res* el poble que pera quedar bé sols pot ostentar l'obra dels sigles que'ns precediren! Si ja ho sab tothòm qu'Espanya (llegeixis Castella) fou en altre temps un gran poble, quan tenia cultura, quan tenía art, quan vivia d'ideals d'acort ab el temps, y que per això meteix es avuy més visible la profonda abjecció en que's troba cayguda, no tenint cultura, ni art, ni cap ideal digne d'un poble civilisat ..

Això de que'ls faci quedar bé devant del món civilisat, es el secret de l'entusiasme ab que molts castellans parlen del *Quixot*. La llur admiració es aparent no més, puig mal se pot admirar lo que sols de nom se coneix. En Valera ja ho diu això (2): «*Yo tengo para* »*mí que el mismo* «*Quijote*», *con ser novela* »*extraordinaria, sin par y única, la más esplén-*»*dida joya de nuestra literatura, el fruto más* »*rico y sazonado del ingenio español, el libro* »*al lado del cual no se podrá poner acaso sino* »*una docena de otros libros desde que los hay* »*en el mundo, no es hoy leído sino por litera-*»*tos, mientras que el vulgo y gran multitud de* »*personas cultas, vulgo en esto, se aburren* »*leyéndole, si es que intentan leerle ..*»

Y més endevant afegeix l'autor de *Cartas Americanas*, gens sospitós de desafecció a les coses espanyoles: «*Claro está que por patrio-*»*tismo, por no contrariar la corriente, con lo* »*cual se harían, en ese caso, reos de lesa gloria* »*nacional, casi todos afirman y sostienen que el* »«*Quijote*» *es obra admirable, si bien la admi-*»*ran por fe y sin leerla...*»

Quedèm, donchs, en que'l cervantisme dels castellans té molt d'interessat. Es l'orgull dels pobres al fer esment de un llur parent rich, es l'agrahiment obligat envers el qui representa l'honor de la familia, y al qui s'estima sols pels beneficis rebuts y pels que pot reportar encara.

Y per això s'ha fet després la llegenda, o millor la faula del Cervantes pobre y despreciat, del Cervantes *manco* (única atribució d'ell que hagi pogut impressionar al vulgo), del Cervantes perseguit de la justicia. Pera dirho d'un cop, s'han immortalisat del personatge totes aquelles coses d'interès molt relatiu, emperò que podien ferir la imaginació d'una raça sentimental, deixant en segón terme l'obra, la qual ha quedat essent objecte d'una admiració purament externa, convencional.

Fins els erudits, els Clemencin, els Hartzembusch, qui s'han pres el *Quixot* com a tema de llurs especulacions, ho han fet interessadament. El gran llibre ha servit de fonament a les encarcarades construccions del criticonisme, de pretext a empalagosos e inacabables comentaris, dels quals ne resortia (y això n'era'l mòvil) la superioritat del talent del comentador per demunt del de l'autor. El *Quixot* ha sigut estudiat, no com a obra viva y d'un art superior, sinó com un document llengüistich, com un model (encara que plagat d'incorreccions, diuen ells) de l'idioma

(1) *La Renaixensa* va recullirne l'alusió y la contestà com mereixía.

(2) En el pròleg de sa traducció de *Dafnis y Cloe*.

castellà. L'ànima del *Quixot* no ha fet bategar gayres ànimes castellanes; en cambi son cos, o sia la forma literaria, ha donat peu a infinits exercicis y salts-mortals dels critichs curts de vista, pera que, a través d'una migrada objectivació, apareguessin més patents tal vegada'ls defectes que les qualitats del llibre.

—

Malgrat els freqüents retrets de que'ls catalans hem sigut objecte y segons els quals, donat el nostre mercantilisme, ens han estat posades en interdicte les aptituts d'ordre intelectual, la magna concepció cervantina ha merescut sempre una estimació que, en moltes ocasions, ha estat ben desinteressada.

Escrites y publicades separadament les dues parts del *Quixot*, fou un llibrer barceloni, en Rafel Vives (1617) el primer que, considerant que'ls dos llibres constitueixen un sol tot, reuní la primera part y la segona, baix qual forma ha estat sempre més reproduhida l'obra. Això, a manca d'altre mèrit, denota un gran sentit pràctich del qual ne beneficià'l llibre de Cervantes.

A Catalunya ha sigut potser hont s'han publicades de tota Espanya les millors edicions del *Quixot*, y això sense que, com en el cas de la excelent d'Ibarra, qual editor fou la poderosa Academia Espanyola, hagin comptat els impressors d'aquí ab cap protecció oficial.

Hi ha hagut generacions d'impressors que s'han tramesa de pares a fills com una mena de veneració cervantina. El nom de casa Gorchs sembla haverse fet inseparable del del Cavaller manxech. En 1832 apareix una edició impresa per la Vda. y fills de Gorchs, ab una dedicatoria *A la Nación Española*, que suscriu en Tomàs Gorchs. Aquesta edició, molt esmerada, ostenta la primera contribució de la devoció cervantina dels esmentats impressors, y la d'un comentador català, en Bastus; les làmines en coure són també d'un gravador català, reproduhides de les de l'Academia.

Encara en Tomàs Gorchs volgué fer més, y en 1859 publica sa monumental edició, sens dubte una de les millors que han vist la llum. Va dedicada *A la memoria de Cervantes*, y el luxo tipogràfich desplegat va en ella aparellat ab el bon sentit de l'editor pera reproduhir una lliçó bastant depurada. Era'l tal Tomàs Gorchs un cervantista a sa manera: essent ell un modest impressor, may per may podia intentar posar mà en el text del *Quixot* sens haverse senyat avans. Ell trià d'entre les variants que ofereixen les bones edicions les que millors semblaren a son bon seny. La correcció tipogràfica es, si pot dirse, absoluta: es fama qu'en aquesta edició no hi aparegué *una sola errada* de l'impressor, lo qual, encara que sembli no dir res, se té entre'ls que intervenen en coses de imprenta per poch menys que impossible. Les làmines hi són en bon nombre, y malgrat tractarse d'una edició en un format gens esquifit, són gravades a l'acer pels millors gravadors, de quadros originalment encarregats per l'editor als millors artistes. Per fi, el meteix editor-impressor afegí a l'obra un bon nombre de notes sumament discretes, les quals, encara que no's digui de qui són, es sabut que són l'obra del propri Gorchs, qui's mostrà en elles respectuós y discret comentador.

Sols una menció farèm de l'altra edició, curiosissima, que als Gorchs se dèu, de l'obra de Cervantes. Y aquesta es la impresa en 1892, ab el caràcter d'escriptura bastarda espanyola fós en aquella ocasió. Bastarà dir que la publicació del llibre feu la ruina de l'editor: digne coronament de la tasca desinteressada exercida pels Gorchs sobre la creació cervantina.

Fou a Barcelona y per iniciativa d'un català, en López Fabra, que l'any 1871 s'emprengué la realisació del projecte, fantàstich quasi en aquell temps, de reproduhir plana per plana pel nou procediment del fotograbat la primitiva edició del *Quixot*, la qu'escassejava tant, que's feya dificil consultar la versió *princeps* del famós llibre. Se'n feu un tiratge limitat, y les planxes foren destruhides després en un acte solemnial, lo qual exclogué de la empresa tota idea d'especulació.

Pera completar l'obra, en López Fabra cregué del cas publicar un volúm especialissim, el de la *Iconografía de Don Quijote*, formant un aplech de cent reproduccions fidelissimes d'altres tantes ilustracions tretes d'entre les de 60 edicions, les qu'en aquella data's coneixien com ilustrades, del *Quixot*. Aquest volúm, publicat en 1879, es una cu-

riosa exhibició de les variades interpretacions plàstiques del personatge de Cervantes a través de 257 anys y per artistes de tots els paisos.

Y com que la tasca duta a terme pels catalans moguts de la més desinteressada devoció al Geni s'allarga molt més encara, deixarèm pera un següent article'l parlar dels traductors, dels ilustradors, dels comentadors y dels apologistes del *Quixot*, que basten y sobren per'acreditar a Catalunya com el més ferm baluart del cervantisme espanyol.

R. Miquel y Planas

---

*
* *

Després de lo que ha passat en la convocació y celebració de l'assamblea federal de Madrid ara de fresch, els federals de Catalunya que'ns feyen a nosaltres el càrrech d'ésser massa catalans perque no més ens cuydém de casa nostra procurant que'ls de fòra no se'ns hi fiquin, hauràn de confessar qu'hem vist les coses més de lluny qu'ells, y que teniem rahó quan els deyem que lo que's feya desde Madrid era péndrelshi el pèl.

Els d'allà s'han arreglat les coses de tal manera, qu'ells són a la vegada directori y doctrina, democracia, pacte y república, y als demés federals no'ls hi queda altra feyna que publicar periòdichs dihéntelshi *ilustres*, enviâlshi *mensajes*, trevallâlshi el districte quan vulguin ésser diputats a Corts, y anar a revista d'*isidros* quan als *jefes* els sembli bé donar quartets a guanyar a les dispeseres madrilenyes.

Platón y Aristòteles ja ho havien dit: hi ha dues menes d'homes: els uns neixen pera esclaus y els altres pera senyors. Però nosaltres en coneixém una tercera: la dels que no han nascut pera l'una cosa ni pera l'altra, y que tan ofesa sentirien sa dignitat si manegessin el fuhet, com experimentant en son cos els seus efectes. Ne són d'aquesta mena'ls federals catalans que basen la seva politica sobre la roca del nacionalisme, y a quins nosaltres, pera distingirlos dels que pera estimar a Catalunya y trevallar per ella necessiten permis de Madrid, anomenèm *catalans federals*.

Ells, a la mort d'en Pi y Margall, preveyen que, sens aquest, el partit federal espanyol més que una realitat seria un nom, com si diguessim una capa, que aprofitarien alguns pera guardarse del fret en temps d'eleccions, y pera tapar tot l'any ab ella l'ànima d'una raça dominadora, essencialment refractaria a l'autonomia dels demés. Y justament perque ho preveyen, procuraven que entenguessin sos compatricis federals qu'era arribat el moment de cuydarse no més de Catalunya y de no deixarla malmenar per forasters, que prou feyna tenen, si volen ferne, a casa seva.

Però hi havia qui els escoltava y's convencia, y qui no volia escoltarlos de cap manera, això darrer per temor de que si's decantava cap a la formació d'un partit catalâ li dirien separatista, exclusivista y tots els istes que hi ha per dir, y el tindrien per dissident de la *organización federal española*, que si bé no es res més que fum, omple la boca, y té tot un *Consejo Nacional*, qu'es una cosa que fa tropa.

Ara, després de l'assamblea de Madrid, sembla que ha crescut força en nostra terra el número dels que pensen que del partit federal espanyol no'n queden més que les apariencies, y que cal privar que's surtin ab la seva'ls que les volen aprofitar en benefici propri, y més en contra qu'en favor del federalisme. L'hora es bona d'aprofitar pera rompre com cal ab els convencionalismes y la rutina, y fer a Catalunya'l nacionalisme federatiu, dispost a entendres, en certs moments, ab nucleus similars qu'en altres parts d'Espanya's formin; però sense, al efecte, utilisar, per ara, cap organisme general permanent.

Si els que a Catalunya tenen condicions y predicament pera ésser capdevanters de la creuada, s'hi posen al devant, dispostos a no desertarne ni recular, y lluyten ab fervor pel nacionalisme pactista, ¿qui's negarà a ésser soldat d'una bandera que significarà l'amor a la propria raça y la fraternitat entre totes?

Miquel Laporta

EL BON DIABLE

MONOLEG

La escena representa uns boscos foscos, cap a la posta de sol. Se sent una música sinistra composta de fagot y bombo. El tro gruny, esclata un llampech. Un cop de platerets ben inharmònich. S'obre un escotilló, surt un llamp de pega grega, y tot seguit puja'l Bon Diable, *que anirà vestit de llustrina verda ab vetes vermelles, les banyes de roba ab cotó dins, tot ple d'antiqüeles velles, de les quals ja n'hauràn caygut la meytat; en fi, ab un vestit vell de dimoni bunyol, com dels «Pastorets». Portarà la cara pintada ab mangra; y les celles y els bigotis recargolats, pintats ab suro passat pel llum. Al veures en escena's quedarà tot admirat, guaytant al públich, y dirà, saludant:*

Deu los guart!... (*Pausa; després, com repensantse*).

Ay! Dispensin, que no me'n recordava de que sóch el dimoni y que jo no puch pas dirho això! (*Pausa.*)

Y... ¿ahónt sóch? (*Toca'ls bastidors, la decoració, y mira per tot, fins a l'apuntador.*) ¿En un *trayatu*?

Ay! Si sóch al *Rumeya*, a *Barçalona!*... (1)

. . . . . .

No es estrany! En baixant del cel (perque per més que m'hagin vist sortir de sota, un servidor baixa del cel)... donchs, al tirarme daltabaix del cel, vaig caure a les isles de Chatham, Nova Zelandia; y ab la embranzida que portava, com un mal esperit, he atravessat tot el *globo terráqueo* passant per l'infern de passo, tant, que allí tots els companys, veyentme passar de llarch, m'han dit *¡vaya, buenas!* y jo *¡nada!*... foradant la bola del món, he vingut a sortir aquí!

. . . . . .

Aquí hont me veuen, ab aquest vestit tan tronat, que se m'ha fet tot malbé pel viatge, jo sóch un gran embaixador, embaixador de *los países bajos*... (*Senyala cap a terra.*) Y... res... vinch del cel de pactar ab el Gueto Etern, a veure si ara que ja ha passat tant temps, podríem arreglar aquelles diferencies que va haverhi ara fa uns quatre mil anys... Y la veritat es que, més que ab ell, van ésser ab en Miquelet les rahons que varem tenir, y tot per voler fer el fatxenda ab les onze mil verges...

Y no es perque a casa no hi estiguèm bé, no (*Senyalant cap a baix*), perque... ja'ls ho explicaré. Un nort-americà que va venir ens va dir que feyem mala obra ab allò de fer bullir les calderes d'en Pere Botero ab carbó de pedra, y que aquest feya falta al món pera'ls vapors de mar y terra, y pera les tres classes de vapor; y un servidor, qu'estava ocupat aleshores en la secció de la mecànica de dar torments, va dirli: «Y donchs ¿còm ho farèm, ximple, si no arrenquèm per sota'l carbó de pedra? ¿Que cremarèm carbó d'alzina?» Y ell, tot fumant la pipa, me va respondre: «El ximple ets tu! Ja's veu qu'ets un dimoni de poch més o menos. Ja veuràs, presentam al teu amo, y m'emprench l'arrendament de tot això!» Y tal dit, tal fet: al cap de tres setmanes ja tot anava ab electricitat, ab gran contentament dels condempnats y de tothòm. Pera nosaltres menos feyna. Als condemp-

(1) Si aquets Monòleg se fa en un altre teatre, y en una altra població, se substituhiràn els noms de *Romea* y *Barcelona* pels que corresponguin. Als actors o aficionats que vulguin fer aquets Monòleg se'ls prega qu'escriguin a l'autor, el qual hi fará les modificacions necessaries, d'acort ab ells, pera la seva representació escènica.

nats sembla que, pagant, els hi tenen certes atencions. Un servidor ja no se'n ocupa d'això, però han triat els dimonis més ben educats pera les persones fines y pera les senyores, y ab això de la electricitat els hi fan unes pessigolles... ayl... que moltes fins volen que hi tornin a atormentarles. Però en Lluci-fer me va dir: «Veyes si ab l'Estadant de dalt ens posèm en bones relacions. Tu que tens bon gènit, pujahi, y mira si ho arregles!...» Y tal dit, tal fet: una empenta y cap amunt.

Avans d'arribarhi ja's va posar núvol, y vinga fer trons y llampechs. Jo que truco, y surt en Peret, que al veurem se va espantar. «Reyna Santíssima! ¿Y ara? ¿Qu'estàs borratxo? Au! Cap avall, o crido a n'en Miquelet que t'espavili!» «Home, quin gènit que teniu! No os esverèu, que sòch un dimoni de bé y vinch per parlar ab el Pare Etern, a veure si'm perdona».

Y en Peret, tot rondinant, se'n va anar a cridar a l'Avi.

Y el Pare Etern, tot posantse bé'l barret de tres picos, va venir.

Jo que'm pensava que m'hauria engegat un *rayo... ¡nada!* al revés, es d'allò més trempat. Ab la edat se li ha calmat el gènit, y quan me va veure, vinga riure. «¿Ahónt vas, noy, tan espellifat? Si has perdut la meytat de les antiqüeles! Entra, home, entra, que de pitjors que'n venen!» Si tot sovint n'haig de perdonar de més dolents que tu! L'altre dia'n va pujar un ab un carro de misses, que francament, ab tot y les misses, li vaig dir a n'en Perico: «Aquest si que no pot passar». ¿Y donchs? ¿Què feu per allà baix?»

«Res, que ja estèm *atenuats*. Ja tot se fa ab modos, fins els torments».

«*Vaya, vaya, vaya!* Entra, noy, entra!»

Y tot rihent y encenent la pipa, me va portar a veure tot lo que hi ha per allí dalt. Si en varem visitar de departaments y de recons!... Y qu'es bon home'l Pare Etern!... Avans, en temps dels jueus, no se'l podia pas aguantar: tenia un gènit de la reira d'Ell meteix... Però avuy!... Jo ja ho veig, tenir de bregar tot el dia ab aquella bretolada! Per més que'ls hi ventava cada *rayo* que'ls partia, y cada pedregada, y cada peste que'ls baldava, ells *¡nada!*, vinga afanar coses, fer tiberis, trencar tota la pisa dels vehins! Figúrinse que'ls més bons, quan feyen la coneixença d'una minyona, tot seguit *tenian de ella siete hijos*, com diu el *padre* Ripalda. Y això eren els patriarques!... «No ho sabs pas prou lo bandarres qu'eren—m'ha dit el Bon Senyor! —Els hi vaig enviar el noy... que, pobret, es un troç de pa, y tot me'l van malmetre! Els poques vergonyes! Y quan se'n va tornar aquí dalt, me va comparèixer ab un que'm va dir qu'era de lo millor d'allà abaix! Y era un lladre! Y el noy, com es tan bon xicot, me va dir: «Pare, perdoneulo, que no hi tornarà may més; es en Dimes, un bon lladre». Y res, que vaig tenir de ferlo sant... Fins ara res n'he tingut que dir, però ara se m'ha fet socialista y es un dels *quefes* de la esquerra del cel, y tinch por que un dia'm dongui un disgust serio.»

Ja'ls dich jo que n'hi ha un tip del cel. Quin desengany me'n he emportat! La veritat, no m'he atrevit a quedarmhi.. Si vegessin!... Figúrinse que tots els animals que tenen els sants, tots són vells y plens de xacres, y de reumatisme, ab la humitat dels núvols. El goç de Sant Roch ja ni menys aborda; el gall de Sant Pere està enrogallat; l'àliga de Sant Lluch està tota esplomiçada; el lleó de Sant March sembla germà del lleó d'Espanya, per lo pelat y magre; el bé de Sant Joan, el cavall de Sant Martí, el drach de Sant Jordi, el porch de Sant Antoni, fan pietat de veure; aquest ultim fins crech que té la trikinosis. *Nada!* Que'ls sants metges han tingut de muntar un dispensari de veterinaria sagrada.

En Miquelet ja té 'l sanabre rovellat, y ha posat panxa; a Sant Jaume, Sant Farriol li va afanar la espasa un dia que badava tot mirant lo que passava aquí a Espanya.

Entre'ls sants hi ha partits. Sant Farriol, ab Sant Martí y Sant Dimes, van estar a punt de fer un pronunciament. Ara la fàbrica de sants ha tingut de fer paro per falta de feyna. Avans cada dia n'hi arribaven, y deseguida vinga donalshi un manto y clavàrloshi un plat d'estany ben lluhent derrera del cap, y apa! Y els dies de gran funció els hi posaven un llum.

Però ara res! Ni menys n'arriben. Al cel ja no hi van més que gent de Vich y velles d'aquelles de Sant Felip Neri, y capellans vells qu'ensumen rapé y ja rapapiegen.

. . . . . .

El Pare Etern, qu'es d'allò més bon home, bé fa la vista grossa. Bé li ha dit a n'en Peret de la porteria que no cal mirar prim, que obri la porta a quasi tothòm mentres no n'hagi fet una d'aquelles estrafalaries que no tenen perdó d'Ell. El sisé... *¡nada!* tot se perdona! Però... *ca, ni por esas!* No hi puja ningú.

Després les màquines de fer la pluja, el fret y la calor, están ja mitj espatllades. Figúrinse, de tant temps com serveixen! Y a lo millor toquen el registre del bon temps y els hi venta una pedregada, o volen fer ploure y el sol els hi engega uns raigs que tot ho asequen; tant, qu'en un concell suprém de sants dels grossos, y de patriarques, fins se va tractar de donar el tinglado del cel per *arriendo*, y de retirar al Pare Etern passantli una unça diaria.

Aixi es que li vaig dir: «Moltes gracies, però me'n torno a casa. Aquí hi sento massa fret, m'encostiparia; passhiobé-tingui!, que cap avall falta gent!»

. . . . . .

Perque, entre nosaltres, ¿que's pensen que s'hi está poch bé ara a l'infern?... Mirin, allí hi ha gent com César, Napoleón I, en Garibaldi, Mahoma que ja no treu més el Koran, Lutero que al entrar va tirar la Biblia al foch, y una pila de sabis, y de poetes, y fins papes, cardenals y bisbes dels més trempats... Y com a dònes... ah, com a dònes... demanin! Aspasia, la bella Helena, Cleopatra, Hipatia, la hermosa Cava, Clemencia Isaura, Margarida de Borgonya, Lucrecia Borja, Diana de Poitiers, Marion Delorme, Ninon de Lenclos, y totes les grans marrugangues de rangu-ringu que hi ha hagut a la historia. Y una infinitat de gent trempada y de bon humor. Oh! y ab això de la electricitat, llum per tot arreu, tramvies, telégrafo, teléfono... en fi, tot lo que vulguin. Fins hi ha trens que arriben avans de sortir!

¿Y els restaurants? ¿Y les fondes? ¿Y els *hôtels meublés*?... Allí per tot poden demanar un *filet à la minute*, un *poulet à la diable*, un *entrecotte grillée*, un *salmon au gratin!* Els més infeliços mengen pa torrat ab mantega sempre que volen. Y café a tot pasto, fet per una secció de condempnats negres de Puerto-Rico que sempre'l torren a punt. Y allí no's paga, perque ja se sab, el deute es de rigor y *la estafa una obligación!*

Y aquells *boulevards* nous que s'hi han obert! Si vostés vegessin el dels *Banquers Taruguistes*, se quedarien ab un pam de boca oberta.

Y el *Palau de la Gula*, al bell mitj del *square dels restaurants dels golafres*. Allí d'ostres, de Dentu, de Caviar, de *poulet a la cocotte*, *mouton chops*, y filet ab trumfes, y Burdeus, y Borgoña y Champany Mum... Figúrinse que'l Jerez el donen a tot pasto als condempnats més ordinaris, com són els *toreros*, els *boleros* y els *chufleros*.

Y el *Parch de la Luxuria!* Y l'*Avinguda dels Renegayres!* Però en aquesta no hi ha por, perque hi tenim una policia especial pera que tothòm renegui ab modos. Imaginació, tanta com vulguin, però que no ofenguin les creencies. També es cosa de veure'l passeig dels vanitosos, ab aquell pet de mestresses maques que hi van totes refistolades y ensenyant tot lo millor que tenen! Als violents, als crudels, als assessins, a n'aquests se'ls té confinats en una isla apart pera que no facin mal a ningú, y si algún se'n escapa, hi ha una colla de dimonis dels qu'encara no están civilisats y parlen castellà, que'ls enfilen ab les forques y els tornen a dintre.

Donchs si, senyors! Creguin que'ls hi agradaria venir a veureho. *Nada*, que ja ho saben, jo me'n hi torno. Si volen baixar ab mi, els hi ofereixo gratis, ab l'exprés, una *ida y vuelta garantida*... y jo meteix els serviré de guia.

. . . . . .

Y... ara ja poch se'ls importi
que'l diable se'ls emporti.

(*Tres compassos de fagot, cop de bombo y platerets, llamp de pega grega, y s'enfonsa. Cau el teló*).

POMPEYUS GENER

BIBLIOFILIA

No cal pas dirho: l'amor a la lectura està en rahó directa del grau de civilisació d'un poble. Un poble ahont abunden els llegidors es un poble civilisat en el bon sentit de la paraula. L'amor a la lectura porta l'amor a l'estudi; un poble que llegeix y estudia pos seheix idees, y les idees són la força generadora dels grans actes.

Ahont hi ha llegidors no triga gayre a haverhi bibliòfils. El bibliòfil, si val a dirho, es el llegidor perfeccionat, l'enamorat del llibre. L'amor a la lectura genera l'amor al llibre; comença'l llegidor a aymar els llibres per lo que diuen, per son esperit, y poch a poch se va agradant de la forma qu'enclòu el signe que gràficament representa la idea, del paper ahont el signe està estampat, del relligat dels quaderns ab les tapes que'ls estotxen defensantlos en lo possible de sos naturals enemichs: les mans barroheres, la polç, la llum, la humitat, els corchs...

Un cop el llegidor ha esdevingut bibliòfil, dificilment se mantè en un just medi en son amor a la part exterior o material del llibre; sovint sa afició agafa ayres de mania: mania noble y respectable, com totes les que no són més que la exageració d'un enlayrat sentiment.

La passió per possehir un exemplar d'una edició escassa y rara es una de les caracteristiques del bibliòfil. Y la trobo eminentment llegitima y rahonable quan se dirigeix a un exemplar *prínceps* d'una obra cèlebre, o quan se refereix a alguna de les edicions que de la meteixa s'hagin fet ab excelent gust tipogràfich y ab correctissima presentació; però crech qu'entra de ple en lo que'n dihèm mania quan s'aplica a una obra antiga y rara sols per tindre aquestes condicions, sense cap altre valor literari, cientifich o artistich. Se sembla aleshores a la mania de l'antiquari quan guarda troços esmicolats de terriça sols perque foren cuyts en temps dels romans.

Quina fruhició més exquisida sent el bibliòfil quan fulleja ab sos dits un venerable incunable d'una obra cèlebre, quelcòm atacat del corch, de paper acigronat pel temps, relligat ab tapes de fusta de rovellat color; o quan fulleja una nova publicació acabada d'imprentar, resurreccio d'algún manuscrit antich d'autor eminent, impresa ab tipos gòtichs, ab amplitut de marges y encertadament composta!... Quin goig al sentir en sos dits el contacte agradòs, quasi sensual, del paper de fil!...

Quina fruhició pels ulls, pel tacte, per l'esperit al tindre a les mans un volúm pulcrament relligat en pell de Russia, ornat artisticament ab daurats a mà, contenint alguna obra capdal de nostra literatura! *L'Atlàntida* impresa en paper Japó, el *Canigó*, o alguna altra de les edicions escullides d'obres de nostre gran Verdaguer!...

Ab cert respecte, quasi ab veneració s'obre'l volúm que reprodueix alguna obra de nostra antiga literatura, com per exemple *El Fèlix de les maravelles del món*, o el *Llibre de Santa María* (1) de Mestre Ramón Lull. Ab l'esperit freturós de fresca y senzilla poesia s'obre'l tomo de *Cançons feudals cavalleresques* recullides y ordenades per en Marián Aguiló. Ab el cor aixamplat per l'orgull patri s'obre la gloriosa crònica del gran Muntaner, disposat a entusiasmarse altra volta ab les famoses gestes de nostres avantpassats.

El bibliòfil, per sobre del llegidor vulgar, gosa ab l'esperit y ab la forma material del llibre, desitjant sempre que l'estotx sia digne de la joya que guarda.

Un dels fets que han coincidit ab nostre brillant renaixement literari y que ha contribuhit no poch a fomentarlo es el desenterrament d'obres del qu'era bon temps pera nostra patria. A n'en Marián Aguiló correspón la gloria d'ésser l'iniciador de tan noble tasca. No li han mancat seguidors, y en Bofarull, en Rubió y Lluch, en Vidal y Valenciano, en Victorià Amer, en Geroni Roselló, en Joseph Coroleu, en Antoni Bulbena y últimament la «Societat Catalana de Bibliòfils» han anat completant sa obra, que fou eminentment patriòtica y regeneradora.

Encara que la reproducció d'obres antigues no sia feta pera tota mena de gent, puig sense certa cultura no s'hi pot trobar l'interès que realment tenen, els qui's dediquen a la reproducció moderna de llibres o manuscrits antichs, segons nostre humil parer no deurien may deixar en oblit que fins a cert punt fan obra de vulgarisació, que són molts els que sense possehir fondos coneixements filològichs desitjen fruhir les belleses de nostra antiga literatura. Dihèm això perque ens sembla que la falta de regles ortogràfiques fixes afegida a les abreviacions y a les paraules trencades que's troben en dits manuscrits constitueixen pera molts un obstacle a la comprensió ràpida de les idees que's volen capir, comprensió indispensable pera gosar ab les belleses del *Tirant lo Blanch*, o

(1) Publicat de poch per la «Societat Catalana de Bibliòfils».

el *Curial y Guelfa*, y gens despreciable quan se llegeixen obres que demanen ésser meditades com les del Mestre Ramón Lull. Se dóna'l cas de que no's respecta la ortografia d'un autor contemporani nostre com en Verdaguer, y's conserva la d'un copista del sigle XV.

Comprenèm perfectament que obres antigues no's deuen subjectar a la ortografia moderna, però tenint en compte que la major part de faltes e inconseqüencies dels manuscrits antichs no són degudes a son autor, sinó als copistes, sembla que ja'ns fóra permés ésser més lliures d'unificar la ortografia d'una paraula prenent per patró la que's trobi més ben escrita pera fer més comprensible y fàcil la lectura.

El meteix Vidal y Valenciano, en l'*Advertencia* que posa al començament de la *Comedia* de Dant Alighieri traduhida per Andreu Febrer (segle XV), diu, referintse a la ortografia: «*En realidad no existian reglas precisas... los que escribian eran en este punto tan descuidados, tan indolentes y acaso podríamos añadir tan ignorantes, que no sólo en una página, sino en una misma línea escriben de varios modos una misma palabra.*» Nota també que juntaven sovint dues o més paraules en una sola, o'n descomponien una en dues o més, agravant això les abreviatures y el desordre y escassetat de la puntuació. No cal dir que traslladant fidelment a la imprenta un manuscrit en aqueixes condicions, resulta quasi ininteligible pera un lector modern. Trobar, per exemple, escrit en una meteixa obra: *ergulos, ergullos, argullos* y *orgullos; bocua, boqua, bocha* y *boca; ayer, aer, aura, ayre*, fa que passi allò dè «qui ho entén, qui no ho entén...»

Malgrat queixarsen y ferho notar, el meteix Vidal y Valenciano conserva en la reproducció totes les diferencies ortogràfiques. Per altra part uneix les paraules trencades, separa les afegides y usa la *s* en forma corrent. Si no arriba a fer això, llegir la *Comedia* d'Andreu Febrer fóra com desxifrar un geroglifich. Tal y com està, encara es més curt estudiar l'italià y llegir el propri Dant.

Conservar la *s* alta semblanta a la *f*, y l'us de la *u* per *v* y al revés, y el de la *j* per *i* y viceversa com els antichs les usaven, y fins conservar certes abreviatures fàcils de compendre, ho trobém bé sempre qu'en la impressió s'usin tipos gòtichs, perque ajuda a donar carácter al conjunt de l'obra; però ni ab tipos gòtichs ni ab cap altres trobém just escriure una paraula de diferentes maneres (1). Podria conservarse mal escrita quan en tot el manuscrit fos d'aquella manera.

Dins d'una publicació editada en nostre temps, la fidelitat exacta potser tindria rahó d'ésser si l'obra fos escrita de la propria mà de l'autor, y encara; puig posats a demanar fidelitat, arribariem a demanar una reproducció fototipica de l'original.

Tot això són apreciacions tal volta equivocades. Som llechs en la materia; som senzills *amateurs*; potser ens manca tota la rahó, però estém segurs de no ésser sols a pensar d'aquesta manera.

Sia com vulga, ben vinguts sien els bons llibres que contenen belles obres antigues o modernes. Ab ells s'hi aprén molt y s'hi gosa.

La fundació que de poch s'es feta de la «Societat Catalana de Bibliòfils», composta de triades personalitats que's distingeixen per son amor a la cultura de la terra catalana y que's proposen fomentar l'amor a nostres millors obres literaries presentantles ab material digne d'elles, fentne veres edicions de bibliòfil, es un dels signes evidents de que continúa'l feliç desvetllament de nostra terra y de que coratjosament se va pel bon cami de reconstruhir nostra personalitat resucitant nostra gloriosa tradició literaria.

SEBASTIÁ JUNYENT

(1) Si les diferencies ortogràfiques d'una meteixa paraula han de servir pera estudis lingüístichs, podría posarse una llista al final del llibre.

PASSAT Y PRESENT DEL NOSTRE POBLE

Per molt qu'en el camp de les idees hagi progressat el nostre poble, lo cert es que no s'ha determinat encara a seguir un viarany concret. Vacila, dubta, no sab ahónt decantarse; s'ha apoderat d'ell una mena de rezel que'l priva de tirar avant, y que sembla immovilisarlo sots la opressió de que es víctima.

Diferentes tendencies politiques y socials el soliciten. Les tendencies politiques són les pitjors pera ell, perque la majoria de les que'l preocupen són falses e inconsistents. En quant als problemes d'ordre social, no pot resòldrels per mancarli un criteri sà ab que orientarse, y una resolució ferma pera poderne treure profitosos beneficis.

Mes sa vacilació no reconeix altra causa que la falsa politica, que fa que'ls ignorants parlin de lo que no entenen y malmenin la costùm pública confonent els partits ab els ideals. Aquesta es la malura que ha minat l'organisme del nostre poble, afeblintlo, y que ha marcit les seves ilusions fentlo escèptich, restantli la força de voluntat que li caldria pera redimirse.

Es precis, donchs, orientarlo al nostre poble, educarlo, retornarli la conciencia de si meteix que té perduda. Es menester ensenyarli que'ls pobles, com els individuus, tenen periodes ascendents y descendents, y ferli girar la vista enrera pera que aprengui les lliçons de la historia. Ella'ns diu que nostra Catalunya quan era mestressa de sa casa, ab organisació propria y adequada a sa manera d'ésser y a ses necessitats, era un poble culte y progressiu; ella'ns diu que Catalunya en sos bons temps, entregada per complert a sa organisació interior, cuydant amorosament y sobre tot de lo seu, no's sentia may agitada per enveja de lo dels altres, y essent respectuosa era respectada.

En cambi, si examinèm els temps actuals, si ens fixèm en el periode descendent de Catalunya, periode que ja fa massa sigles que dura, veurèm als catalans (poble) y al catalá (individuu) despullats d'aquelles qualitats que'ls caracterisaven, d'aquella organisació interna que tant deya en son favor y que'ls feya raça *especial*, y veurèm, avergonyits, les altres *especialitats* adquirides per influencia de les races sobrevingudes, *especialitats* que han anat contaminant son organisme politich y social. Veurèm la característica de les races occidentals còm se dibuixa sobreposantse a aquelles bones qualitats nostres que tan naturals ens foren y tant d'honor ens feren un dia. Si: la decadencia la veurèm patent en totes les manifestacions del caràcter català, y ens farèm càrrech del grau d'embrutiment a que hem arribat per no sabernos despendre dels vicis politichs contrets, de les males costums que'ns han sigut empeltades, y que a tantes lluytes intestines han donat y donen lloch.

Heusaquí l'obra dels nostres enemichs: en temps desditxats lograren lo que volien, y encara ho están logrant; y després d'abusar de nosaltres, després de desnaturalisarnos y humiliarnos, no poden menys de sentirse satisfets per nostra passivitat devant d'ells, que més aviat sembla servilisme. Ay dels pobles que ab aytal resignació increible sofreixen indignes imposicions, sense qu'en llurs galtes s'hi pinti el color de la vergonya ni hi aparegui el foch de l'odi que hauria d'encendre la lluyta per la llibertat y la justicia!

Fa llàstima de veure'l nostre poble. En l'actual confusió sembla nau perduda en mitj del mar, sense timó que la governi. ¿Anirà a fons la nau nostra? No ho podèm creure'ls que'ns hem emprès la tasca de durla a port, malgrat ens entristeixi la indiferencia d'aqueixa colectivitat nomenada raça catalana. No es la gran tasca a fer lo que pesa: es l'indiferentisme, es el *tant se me'n dóna* del poble embrutit.

Recordemnos de l'antiga Catalunya floreixent, emmirallemnos en el passat gloriós, y visquèm la vida que'ns es propria. Fem tots els medis pera lograr la llibertat de nostra terra, no blincant la esquena com a raça servil y degenerada, sinó dreçant altius la testa y demostrant que tenim seny y cor. Femho per nostra Catalunya, pera que altre cop sia forta y gran! Despertemnos, vigorisèm nostre esperit, reivindiquemnos!

AGUSTÍ PEDRET Y MIRÓ

TEATRES

LA FÍ DE TOMÁS REYNALD. — EL POP DE LA PLATJA

Heusaquí un altre drama d'aquells en que no hi passa res, d'aquells que desorienten als nostres critichs y aburreixen al nostre públich. Els primers consulten les receptes de ben judicar, agafen el compàs de precisió, y no trobantne cap que hi vagi bé, no sabent en quins punts han d'aplicar les puntes d'aquella estranya figura geomètrica, esverats, esmaperduts, surten del pas dihent: «No hi ha acció, no hi ha drama, no hi ha res.» No obstant el seu esverament els traeix. Si no estessin esverats, enlloch de dirli, com ara li venen a dir, «Amich Gual, si ho haguessis concretat en un acte tot això!», li dirien francament: «No t'hem entès; creyèm que no hi ha assumpto ni pera mitj acte tan sols.» Y aleshores s'haurien posat francament al costat del nostre gran públich, que no sense mostres d'indecisió demana encara *caballos*, es a dir: acció, molta acció; drama, molt drama.

Però deixèm al públich y als critichs. Són benaventurats: que dormin en pau!

La fí de Tomàs Reynald no es un drama de tesis ni d'idees encara qu'en ell hi neden moltes idees: es el drama d'un home, d'un home serè externament, irresolut com tots els febles, de mirada trista y somniadora, de cor tendre y llengua verbosa; en resúm, es un ideòleg que s'ha passat la vida somniant quelcòm d'hermós y gran: deixar rastre. Aquesta ambició dignifica a n'en To-

màs com dignifica a tots aquells—comptats en aquest món—que creuen com ell que sols deixant rastre, sols fent o aspirant a fer quelcòm de gran y de bell en la vida's compleix una missió digna de l'home.

Y per això'l drama d'en Tomàs Reynald es un drama interessant y punyent a pesar d'èsser un drama vulgar: el drama d'un *manqué*, d'un impotent. A pesar de la seva impotencia, del seu fracàs com a artista, del seu fracàs com a fill, del seu fracàs com a espòs, com a pare de sa filla, que corre'l món feta una perduda, y com a pare de son fill que se suicida ridiculament per un'altra donota, a pesar del seu gran pecat que confessa planyivolament al final de sa vida: «He fiat massa en els altres!», lo qual vol dir: «He tingut poca fe en mi meteix»; a pesar dels seus dubtes, de les seves pors y entusiasmes pueríls, a pesar de la enorme desproporció entre les seves ambicions ideològiques y les seves forces morals que converteixen a l'home fidel en un visionari llastimós; a pesar de tot, la figura de Tomàs Reynald s'aixeca cent colzes per sobre de tots els que'l volten. Cent colzes per sobre dels germans Verdier, bons burgesos tots dos, que viuen com a plantes, menjant y dormint y cantant el primer, menjant y dormint y rondinant el segón, sense pensar en res, sense somniar en res, sense tenir de lluytar pera res; cent colzes per demunt de Matilde, una bona dòna qu'estima a sa filla, y per ella viu, y res mès; cent colzes per demunt d'aquesta, d'Hortensia que concreta la gloria en tenir dotze lliçons de piano en lloch de dues, que instintivament s'enamora en vuyt dies, es a dir sense conèixel, sense tractarlo, d'un ser vulgar com ella, sentimental com ella, feble com ella: del vulgar suicida, en fi, fill d'en Tomàs Reynald, y que acaba desfentse en un mar de llàgrimes a pesar de qu'ell, el gran home, el qu'ella creu un gran home, li ha dit: «No plori may... les llàgrimes, en els ulls joves, els priven de veure la vida com es... s'es cobart si's plora.» Y cent colzes, en fi, per sobre de tots els individuus de la seva familia que sols coneixèm per referencia, però que coneixèm lo suficient pera qualificarlos de vulgars vividors, y d'aquell jove missatger de desgracies que «no serveix per'aquestes coses, que no sab què dir ni què fer, que voldria amagarse sota terra.»

Si, en Tomàs Reynald es superior a tots ells, perque realisantlo o no, «prefereix somniar en el positiu triomf d'una mort a les magnificencies d'una falsa vida»; perque arriba a compendre, encara que tart, qu'es un pecat mortal això de «passarse la vida pensant sols en els altres» com fan molts, o «pensant sols en si meteixos, entenent per si meteixos *tot allò que* de mès aprop y de mès fondo'ls toca» com ha fet ell; perque comprèn que la felicitat única d'aquest món es «la que provè d'aquell rosech que commòu a l'home fecond y creador de quelcòm, rosech que deixa rastre, perque en Tomàs Reynald sab cridar desesperadament en mitj de sa impotencia: «No, no me la destruhireu la epopeya de la meva vida!» Y agonitzant y tot, «encara's veu dret... igual que avans... com sempre...»; y perque, en resúm. es un lluytador constant y esperançat, sempre vençut, però lluytador sempre.

¿Què hi fa que sia sempre un vençut, si la lluyta es homèrica? ¿Què hi fa que l'home sia petit, si els seus somnis, els seus amors són grans?

Y diuen que no hi ha drama en tot això, que no hi ha acció... que no passa res! Digueula d'un cop la veritat. Digueu que no li volèu veure, que no li sabèu veure, que volèu ganivetades y fornicacions sobre la escena, que haurieu preferit veure ab vostres ulls si era o no era dòna esqueixada aquella Margot que's burlà del fill de Tomàs Reynald y va anarsen ab un coracer; que hauriau disfrutat mès si aquell fill cobart s'hagués pegat el tret a les vostres barbes y haguessiu pogut veure còm se l'engolia'l Sena; digueu, en fi, que sols vos agraden els dramons, tractantse d'art serio, com sols vos agrada *veure cama* tractantse, per exemple, del *género chico*.

¿Què diríeu si jo confessès qu'encara crech que n'hi ha massa de drama, de drama tal com l'entenèu? Donchs si, n'hi ha massa. Tota aquella relació que omple les dues terceres parts del segón acte y qu'es lo que vos va agradar més, perque es lo mès dramàtich de l'obra, hi sobra en ses tres quartes parts. Y ¿sabèu per què hi sobra? Perque tot allò es el drama del fill y no'l del pare, y *La fí de Tomás Reynald* dèu èsser el drama de Tomàs Reynald, no'l drama del seu fill. Si en Gual haguès volgut commoureus a vosaltres que dihèu que n'hi ha poch de drama, vos haurìa pogut presentar també extensament el drama de la seva filla, un drama que haurìa pogut èsser de força sentiment, y altres drames encara; però segurament haurà pensat en Gual que, com a concessió, ja havia fet prou.

Consti, no obstant, que això que dich no's refereix a l'obra artistica que per si meteixa representa'l segón acte del drama. Es acte fet de mà de mestre, y fins sobri y emocionant. Lo que jo vull dir es que'l drama del fill, per èsser sols un incident que influeix y determina'l drama del pare, adquireix tal relleu, qu'enfosqueix y distrèu del verdader drama qu'en Gual vol presentar.

No obstant, que's guardi en Gual de pendres aquest parer meu massa al peu de la lletra. Precisament això que jo li critico'l va salvar. N'estich segur. El drama del fill va salvar el del pare; sens aquell no li haurien perdonat res; li haurien dit que'l drama

de Tomàs Reynald a seques, sols (y ab prou feynes) eren capaços de ferlo un o dos *idiotes* que tots coneixèm prou: en Pujulà y en Tintorer (servidor), o en Pujulà tot sol (servidor: ho dich jo per ell).

En Vinyas va estar molt just durant tota l'obra, sobresortint en el segón acte, que digué magistralment. La Jarque, en Codina y en Barbosa'l secundaren perfectament; la Parreño y en Daroqui no estigueren a tanta altura, però no desentonaren. De tots modos, jo crech que tots junts deurien dar un xich més de vivesa al diàleg; un xich més, no gayre. L'arrocegaven massa'l diàleg el dia de la estrena.

Qui mereix un aplauso sense reserva es la empresa de Romea. Ademés de fer una decoració nova, per cert ben justa, deguda als senyors Brunet y Pous, ha donat a n'en Gual —això's veu—tota classe de facilitats. Aixi no es estrany que per primera vegada hagim pogut veure a la escena de Romea una obra presentada ab proprietat exquisida. No hi mancava'l més petit detall.

—

Al meteix teatre Romea s'ha estrenat un quadro dramàtich qu'en Barbosa ha arreglat pera donarnos quelcòm de nou la nit de son benefici.

Se titula *El pop de la platja*, y es tret d'una narració, força interessant per cert, del gran escriptor rus Maxim Gorki, que porta per titul *Tchelkache* y forma part de la colecció *Els vagabonds*.

En ell l'autor posa en contraposició a dos homes del baix poble rus. L'un es el *pop*, que viu lliurement sense cap respecte a lleys divines ni humanes; té la platja per casa y té'l mar — y tot lo que del mar sab treure un hàbil contrabandista — per provehidor. El *pop* es rich aixi, se la *xala bé* y no pateix altres enguniès que les que provenen dels perills del seu ofici arriscat. L'altre es un miserable segador, creyent, timit y recelós, esclau de la terra que tot just li dóna'l moç de pa necessari pera viure. Aquests dos homes enfront l'un de l'altre, expliquen: un, el segador, les seves petites ambicions, els seus petits egoismes, les seves petites miseries y temences; l'altre, el *pop*, les seves manyes, les seves revoltes y el seu despreci y llàstima pels homes cobarts que's deixen explotar y espahordir pels grans de la terra que tot ho llegislen y reglamenten en profit propri. La senzillesa y generositat d'aquest contrasta ab l'egoisme y marrulleria de l'altre, com si l'autor volgués fernos veure aquell altre contrast, més violent encara, qu'existeix entre la vida social, tota artifici y engany, y el somni d'una altra vida que sols tingui per mestre a la natura.

El quadro, arreglat ab molta discreció y habilitat per en Barbosa, resulta en escena força dramàtich y fou posat ab gran carinyo, distingintse en la execució l'autor y beneficiat, que interpretà'l principal paper ab gran convicció, detallantlo finament.

EMILI TINTORER

MINIATURES

EL DEVANTALET

Ja cap al tart, part de dins de la reixa sentadeta estaves; lleument indisposada, vesties coquetament de malalteta. Sempre ets hermosa pels que't saben mirar, però aquell dia, ho tinch de confessar: estaves temptadora. Prou ho sabies tu que resultaves maca ab el mocador tirat sobre la espatlla y recullit demunt del pit ab gracia, y els cabells ab artistich abandón. Un devantalet fet teu, bufó com tu, penjava de ta cintura, y ab ell jugaves. Semblava que hi parlessis y que'l fessis parlar, y fins jo endevinava aquell llenguatge estrany pels moviments y plechs y vols que li donaves. Un moment vas entretenirte amanyagat la butxaqueta, feta de petites tabelles, en forma de pitxeret, que s'estufava al posarhi el mocador diminut y finissim brodat per les mans teves; y a tu't donava pler endinsar el mocador y acariciar dolçament les arruguetes toves y suaus, per ell tivades, y somreyes... y llavors... també jo sé lo que pensaves.

—

PLORS

Fins als divuyt anys

A! breçol jugaves a ploralles.

Després, quan començares a entendre lo que't deyen, ploraves, viciada, si't renyaven, si no podies fer la teva voluntat: ploraves de tant que t'estimaven! Y saltaven tes llàgrimes, esquerpes y gracioses. Com gotellada de maig, passaven sense deixar rastre, aserenant el cel sobtadament, y rodolaven encara perletes per ton rostre, que'ls teus ulls y boqueta ja reyen bojament. Les llàgrimes aquestes, no ho sé, no vaig tastarles, però de segur qu'encara no tenien el punt de salabró.

Més gran, al treure'l cap per la finestra que dóna al món, vegeres moltes coses. Les unes t'envejaven, les altres te feyen mal. Per primer cop, sentintne la punyida, el plor no va brollar: va fer rebull a dins, y quan des-

prés les llàgrimes eixiren, escaldaven, y al probarles els llabis, ja deixaven regust de taronger.

Fins aleshores tot ho estimaves y no estimaves res, però tothòm t'amanyagava omplinte de petons. Desd'aquell jorn amidares els afectes, y ja ab la teva cara no s'hi atrevi tothòm.

Complerts els divuyt anys, vaig vèuret una tarda asseguda en la platja, quasi besant les ones els teus peus hermosament calçats; ton cos blincadiç y delicat havia pres un ayre de tristesa, y els teus ulls miraven fixament al mar... ¿Li contaves tes coses, tos amors; tes lluytes, tos pesars?... Ploraves per un home a qui estimaves ab tota la passió, y avans, quan eres petiteta, tes llàgrimes brollaven per massa amor dels altres envers tu.

JOAN VALENTÍ Y FELIU

DE QUÍ ES EL PERVINDRE

Quan veig aquelles rengleres de noys anant a fer un dia de camp, conduhits com remades per pastors que'ls vigilen pera que no's diverteixin més de lo que'ls hi convè; quan els reparo hostatjats en aquelles presons voluntaries ahont llurs directors els emmotllen el cervell a un model previament construhit d'una manera admirable, penso en aquestes paraules de Goethe:

«Els jesuites, que han estudiat bè la naturalesa humana, especialment per sa banda més feble, diuen sempre: *Doneunos els noys...* Ells saben que'l pervindre es del qui s'apodera dels infants».

Això es indubtable. Y ¿per què'ls jesuites s'apoderen no ja de la joventut, sinó de lo millor de la joventut (en el sentit de classe o de condicions, no de talent)? Donchs perque, a més de saber trevallar, trevallen ab fe. Y això no vol pas dir qu'ells estiguin convençuts de qu'es veritat lo que sustenten, no: sols faig constar que trevallen ab coratge y coneixement. Ells saben afalagar als infants ignocents, que s'entreguen al veures tractats ab tant carinyo, y són lo que llurs mestres volen que sien; y aquests infants, demà que sien homes, tindràn el cervell ple de les màximes y doctrines que'ls hi haurán inculcat, y la societat que formin, més que fer serveys a la humanitat, continuarà essent instrument dels mestres...

Fixèuvoshi en aqueixos jesuites, y veurèu sota llurs hàbits la robustesa dels cossos sans. Que pochs ne veurèu d'anèmichs o malaltiços! Ells no obliden que pera lluytar cal èsser fort, tant de cos com d'esperit. La regla que han de portar tant en lo fisich com en lo moral, y la obediencia a que han de subjectarse, acaben d'enfortirlos. Si entre ells se barallen o conspiren, ningú en sabrà res, y quan haurán de combatre als enemichs de llur secta lluytaràn tots units, com si may hi haguès hagut diferencies entre ells.

En cambi, en tota altra secta o partit, ja's barallen ostensiblement els adeptes avans d'estar constituhits, perque quiscún vol èsser el cap o vol fer triomfar egoisticament y a ultrança qualsevol caboria que pren per ideal... Miseries humanes!

Quan això penso, no puch menys de recordarme de Catalunya. ¿Per què tots els catalans no hem de tenir aquesta voluntat, aquest amor que'ns faci oblidar les petiteses dels homes? ¿Per què no hem de lluytar units per'assolir lo que tant desitgèm? ¿Per què no hem d'èsser obedients als acorts essencials presos pel bé de Catalunya, enlloch d'embrancarnos en qüestions y assumptos que fins que hagim obtingut la llibertat de nostra patria no serà ocasió de tractar ab profit? Sols deixant de banda les qüestions individuals, probarèm el respecte que'ns inspiren les particulars opinions de nostres companys de patria, y probarèm ensemps que tenim ver amor a la llibertat y que som, per tant, perfectes y convençuts individualistes.

Devèm fernos nostra a la joventut, inculcantli el sentiment nacionalista. Y nosaltres ho podèm fer més noblement que'ls jesuites, sense que nostra unió'ns serveixi de tapabruts: perque no es sols l'utilitarisme lo que'ns guia y perque estèm convençuts de lo que prediquèm. No serà en nosaltres hipòcrita la perseverancia que demostrèm en la tasca de fer adeptes. Y no es sols en les escoles ahont dèu conquistarse la joventut, sinó en el tracte corrent, en el qual tots nostres actes deuen ajustarse al fi noble que perseguim. Ja sabèm que a la escola'l noy ho aprèn gayrebé tot de memoria, maquinalment, sense quedar possehit de lo que li en-

senyen. Per lo tant, a dins de la familia es ahont cal trevallar y donar l'exemple als que van pujant, als que demà seràn homes y regiràn les coses.

Devèm ferho tot a la catalana, demostrant (no tots ho demostren) que'l nacionalisme, que tant tenim a la boca el tenim també y sobre tot al cor. Devèm procurar que'ls nostres fills no vulguin anar a llochs ahont s'hi propaguen costums estranyes; y hem de fer que no'ls ensenyin ab l'idioma de la *patria grande*. No'ns podèm queixar de la manca d'escoles catalanes, que'ls catalans ne tindràn infinites si tots ells duhen a les escoles catalanes el seus fills. Quan n'hi hagi déu de plenes se'n obriràn quinze; quan n'hi hagi quinze se'n obriràn trenta; quan n'hi hagi trenta se'n obriràn cent, y cada vegada millors y més perfectes.

No'ns deixèm pendre la joventut, si volèm assolir lo que desitjém!...

GABRIEL VINYAS

NOVES

Per'avuy dijous està anunciat un gran *meeting* en celebració del primer aniversari de l'Assamblea que la *Unió Catalanista* reuni a Barcelona en maig de l'any passat, y que constituhí un dels més importants actes realisats pel Catalanisme militant.

—

El periòdich *La Tralla*, en son derrer número, ha demanat a l'Ajuntament que a la Plaça *de Palacio* li fos tret aquest nom, cambiantlo pel *de la República Cubana*.

Heusaqui una manera de posar neguitosos a molts regidors regionalistes y republicans.

Veyàm quins serán els que al Consistori defensin la esmentada proposició. Veyàm quins seràn els que la combatin.

Sobre aquest assumpto hem rebut escrits en els que fins se dubta de que la cosa arribi a ésser discutida en sessió pública per la corporació municipal.

¿Tenim o no tenim un Ajuntament republicà?

Ara hó sabrém, perque'ls coixos caminant se coneixen.

Y si entre'ls homes de la Casa gran hi ha qui diu que l'Ajuntament, més que d'això, ha de cuydarse de fer administració seria, allavors sols retreyéntloshi llur propria historia municipal se pot fer callar a molts petits politichs que fan de regidors de Barcelona.

Es clar que la esmentada proposió té defensa lògica, perque avuy dia ja no existeix ni rastre de l'antich *palàcio* a la plaça de idem. En cambi el nou titul que'ls de *La Tralla* voldrien posarli s'apoya en el fet d'haver estat precisament en els molls d'aquella plaça hont s'ha realisat durant anys y sigles el tràfech ab les Antilles, per descarregarse en ells les materies que han sigut font de riquesa de tants catalans...

No ho oblidin nostres *forces vives*, representades a l'Ajuntament per varis regidors regionalistes.

—

El diumenge passat tingué lloch en l'«Associació Verdaguer», de Vilassar de Dalt, l'anunciada conferencia que sobre'l tema «Necessitat de conèixers com a home y com a individuu de l'Estat» havia de donar nostre amich en Arnau Martinez y Seriñá.

Després d'un breu preàmbul en que'l conferenciant feu remarcar la importancia de la tanda de conferencies que venen donantse a càrrech de la *Unió Catalanista*, passá a desenrotllar el seu comés, estudiant els distints aspectes de la missió humana en la societat y les diferentes escoles y orientacions que sobre aquesta missió s'han establert y s'han intentat, acabant per declararse partidari y defensor de la tendencia individualista-mitigada, basada sempre y fonamentada en els més rigorosos principis d'una indispensable educació del poble.

La nombrosa concorrencia que omplia la sala d'actes aplaudí molt al conferenciant, sortint agradablement impressionada y fent interessants comentaris sobre'ls conceptes emesos per nostre amich y sobre'ls discursos pronunciats pel president de la societat y pel president de la comissió administrativa, a quin càrrech estigué confiat el discurs de gracies.

—

Tornèm, segons sembla, al temps de les persecucions sistemàtiques. Elles posaràn, si gayre duren, l'actual governador de Barcelona a l'*altura* d'aquelles celebritats nomenadés Hinojosa, O'Neale, etc., etc., que hagué de soportar el Catalanisme a ciencia y paciencia de molts catalans indiferents. Ara són uns altres els qui també's miren les coses ab sang freda: són la majoria d'aqueixos republicans que tot l'any rumbegen la *tricolor* de la República vehina, y que han vist impassibles, aquets dies, arriada per ordre de l'autoritat la bandera de la República cubana. Ha hagut d'ésser gent de *La Tralla* y del «Progrés Autonomista», es a dir, ha hagut d'ésser gent afiliada al Catalanisme qui en el terç aniversari de la proclamació de la República cubana donguès probes d'amor a les institucions lliberals. Y la prempsa baratera, la prempsa xerrayre s'ha mirat impassible còm se privava a aquells companys nos-

tres de l'us de son dret al pretendre realisar actes que tenien motius pera considerar legals.

No sabèm quines excuses donaria l'autoritat a les reclamacions que'l cònsul cubà pogués fer. De segur que procuraria donarles lo més satisfactories que fos possible. En cambi pera'ls autonomistes no hi ha explicacions, sinó denuncies. Pot dirho *La Tralla*.

Anys enrera, quan aconcellavem la concessió de l'autonomia a Cuba per amor a la justicia y pera evitar als pobles espanyol y cubà desastres horrorosos, se'ns deya *filibusteros* y *separatistas*. Avuy que tant hauria d'haver après l'*hidalgo* ab les lliçons rebudes y tanta consideració hauria de tenir als autonomistes pels mals que li han volgut evitar, els ho paga ab noves persecucions, y permetent que'ls rotatius de la prempsa madrilenya tractin de *criminals* als del «Progrés». L'orgull ridicul no abandonarà may a l'*hidalgo*. Ni obrirà'ls ulls a la rahó, ni permetrà que'ls catalanistes recordin lo encertats qu'eren els avisos y vaticinis que generosament feyen durant la guerra ab Cuba y els Estats Units, portats d'un noble afany d'amor y llibertat, y desitjosos d'acabar ab la ignominia y els desastres que patiem. ¿Ahónt han dat may tals mostres de patriotisme'ls *patriotes* oficials, oficiosos y reporterils?

Les repressions injustificades solen èsser contraproduhents, perque als que no han delinquit y estàn convençuts d'haver obrat bé, se'ls enardeix en comptes d'apaybagarlos. No dubtèm que nostres amichs senten més entusiasme per sos ideals avuy que ahir, com ja n'han dades probes.

Y demà'n sentiràn mès que avuy, perque .. es tan curt de gambals l'*hidalgo!*

—

No tenim ganes de parlar de la qüestió motivada pel cardenal Casañas, bisbe de Barcelona, al publicar en el *Butlletí Eclesiàstich* una carta del rey en la que's fan declaracions categòriques, molt categòriques, extraordinariament categòriques respecte als protestants que volen obrir una capella en nostra ciutat, respecte a la excelsitut de la iglesia catòlica, y respecte al catolicisme dels espanyols.

La prempsa n'ha parlat molt aquests dies, y la que's diu *lliberal* més que l'altra: però ha tingut de ferho d'una manera vergonyant. De la meteixa manera hauriem de ferho nosaltres, tot recordant els maneigs politichs de les altes dignitats eclesiàstiques qu'eren l'ànima dels grans Estats catòlichs trescents anys enrera...

En aquestes qüestions es fàcil relliscar, caure y no parar fins a presidi. Avesats com estèm a dir les coses clares, preferim callar si no podèm dir ab tota claretat lo que opinèm.

—

En Tornè Esquius es molt personal. Claramente ho proben els dibuixos que tè exposats a Ca'n Parés aquesta setmana. *Flors del camí*'s titulen, y per cert que responen a la concisa exposició filosòfica qu'en les invitacions, garbosament escrites, se pot llegir. Assumptos de la vida real ciutadana que cada dia veyèm sense mirar són els recullits per en Tornè Esquius y dibuixats en la cartrolina senzillament, ab ingenuitat, buscant ab la linia'l moviment y l'ànima de les coses y sers, y trobant aquella dolça poesia que captiva y fa néixer la simpatia vers lo que'ns rodeja.

L'Esquius, que podria semblarse a altres dibuixants nostres, si bé no per la factura, que li es ben propria y caracteristica, pels assumptos que altres han tractat ab anterioritat, se'n diferencia molt, no tan sols per son refinament de poeta que sab infiltrar a ses obres, sinó per aquella flayra que les hi fa exhalar, y que tan bé justifica'l titul de *Flors del camí* que les hi ha donat.

Nostra enhorabona.

—

L'orfeó «Nova Cathalonia» donà'l passat dissapte al vespre un concert en el local de la «Lliga Regionalista», cantant varies cançons catalanes ab un acert y bon gust que fan honor al mestre director de dit Orfeó senyor Llobera, y a la professora na Palmira Coll. Totes les composicions foren aplaudidissimes, y especialment l'himne nacional *Els Segadors*, ab que acabà'l concert. Els socis de la «Lliga» obsequiaren a les senyoretes y nens de l'Orfeó ab toyes de flors, dolços y vins generosos, y als homes ab cigarros, cerveses y altres begudes, produhintse un animat quadro, en el que hi bategaven els sentiments mès germanivols y patriòtichs.

—

Publicacions rebudes:

Garbuix, poesies festives y humoristiques, per Manel Ribot y Serra. Es un aplech de composicions en vers que, com ja adverteix l'autor en un petit pròleg, no guarden entre si cap mena de relacio, per més que totes elles, malgrat estar escrites en diferentes èpoques, tenen un estil literari molt semblant. Hem dit *literari* per dirho d'alguna manera. car suposèm que l'autor les ha escrites totes sense pretensions, lleugerament, y ab el sol propòsit de fer passar entretingudament la estona als llegidors senzills, cosa que logra sense sortirse d'una agradable bonhomia en sos acudits, que no solen èsser grollers com els que la majoria de nostres poetes (?) festius usen a tot estrop en ses obres. El llibre del senyor Ribot y Serra's ven a 1'50 pessetes.

Cartell pera'l «Certamen de Ciencies Eclesiàstiques» que ha organisat la *Revista Lu-*

liana de Barcelona, pera'l qual s'ofereixen vinticinch premis. Els trevalls s'han d'enviar avans del dia 1 d'octubre de 1906 al secretari del certamen, en l'administració de la *Revista Luliana*, carrer dels Angels, 22 y 24. Per sa molta extensió no reproduhim totes les condicions del cartell. L'acte de la repartició de premis s'anunciarà oportunament, y el jurat qualificador estarà compost pels senyors Joseph Miralles y Sert, president; Antoni Maria Oms, Joseph Daurella y Rull, Miquel Costa y Llobera, Mateu Gelabert y Bosch, Joseph Pou y Batlle, Querubí de Carcagente, Antoni Casellas y Ausich, Ramón Picó y Campamar y Joseph M.ª Baranera, vocals; Salvador Bové, secretari.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publican baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 277 Barcelona, 1.er de Juny, 1905

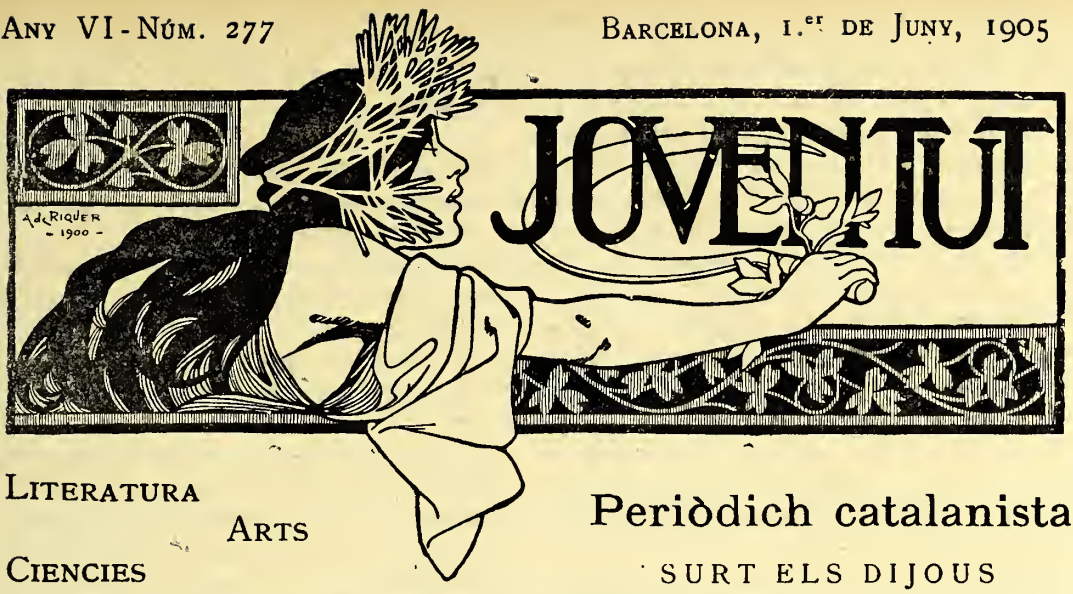

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Cervantisme català: II y ultim, per R. Miquel y Planas.—Finlandeses: L'amo y el masover, per J. Aho, traducció de Benet R. Barrios.—Cançó, per L. Escardot.—Contrast, per Jaume Palóu.—El Pop de la platja, quadro dramàtich, inspirat en una narració de Gorki, per August Barbosa.—Concerts, per Geroni Zanné.—Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 4.

DAFNIS Y CLOE.—Traducció catalana.—Plech 16.

CERVANTISME CATALÁ

II y ultim

Invariablement el qui s'emprèn la tasca de traductor, adhuch quan el mou una ferma admiració pel llibre, pot creure son trevall susceptible de satisfer una necessitat, respecte de gran nombre de llegidors desconeixedors de l'idioma en que l'obra fou escrita originariament. Aixi's comprèn que'l *Quijote* fos trelladat molt d'hora a l'anglès (en 1612), al francès (en 1614), a l'alemany (en 1621), a l'italià (en 1622) y més tart a totes les llengües forasteres parlades per pobles civilisats: en tots aquests casos queda naturalment justificada la versió de l'obra de Cervantes, prou interessant pera servir d'agradosa lectura a gent de la més diversa condició.

Emperò la traducció al catalá del *Quijote* no es cosa que pugui justificarse ab les meteixes rahons d'ordre lògich. Cap necessitat hi havia (puig que qualsevulga catalá un xich lletraferit pot llegir l'obra en castellà), de fer una traducció que, ademés de les dificultats que ofereix un llibre qualificat d'intraduhible, suposa una tasca d'algunes mesades.

No una sola vegada, sinó quatre, s'es fet aixó per catalans. Les traduccions d'en Pelay Briz y de Ignaci Petit no han estat may impreses, per lo meteix que, editorialment, no oferia l'empresa cap seducció. La d'Eduart Támaro no passá de la primera part del *Quixot*, per haverse deixat de publicar el periódich que la repartia com a folleti. No més la d'en Antoni Bulbena pot tenirse per complerta, encara que'l traductor creguè del cas prescindir d'aquells episodis perfectament separables de la novela. Una edició *abreviada a útil del jovent* pel propri Bulbena ha sigut aixi meteix publicada: tot lo qual demostra un desinterés sols explicable per una gran devoció a l'obra de Cervantes.

—

Els artistes catalans han demostrat sovint

la llur admiració per Cervantes y per sa obra inimitable.

Sabut es que no existeix cap retrat de l'escriptor castellà que's pugui tenir per autèntich. En cambi el propri Cervantes s'havia complagut, en diversos indrets de ses obres, en descriure son fisich enumerant les que se'n diuen ara *señas personales*.

Això derrer ha donat lloch a que, a travers dels temps, hagi anat formantsè una tradició iconogràfica de Cervantes, lo qual, unit a l'estudi de la personalitat moral de l'individuu en ses obres y en lo que de sa biografia's coneix, ha permès restablir, per'aixi dirho, la interessant figura de l'autor del *Quijote*.

La estatua de Cervantes qu'existeix a Madrid, devant del Congrès, es obra d'un català, l'Antoni Solà, y data de la primera meytat de la passada centuria. Segons digueren aleshores els inteligents, es aytal obra digna de la memoria del gran escriptor, el quin apareix en ella ab tanta veritat y perfecció, que sembla, al contemplarla, que un hom està veyent talment el meteix Miquel de Cervantes.

Fruyt també d'un estudi minuciós de la psicologia del personatge es el bust de Cervantes, obra de l'esculptor en Rosendo Nobas (1871), feta per encàrrech d'en Leopold Rius. La gènesis d'aquesta obra per tots conceptes remarcable y sens dubte la mès hermosa concreció gràfica de la interessantissima personalitat de l'autor del *Quixot*, radica en la colaboració d'un artista com en Nobas, y d'un cervantista com en Rius, impulsats l'un y l'altre per l'admiració envers l'home y sa obra. Es aquest bust segurament la imatge de Cervantes que mès s'ha popularisat; tothòm coneix per ella a l'immortal escriptor, y ben segur que serien molts els qui romandrien sorpresos y donarien mostres d'incredulitat si se'ls hi digués que aquella figura ha eixit de les mans de l'artista quan feya ja 250 anys que Cervantes era mort y enterrat.

Consti, donchs, a tothòm y en particular als castellans, que si poden ferse la ilusió de contemplar la noble testa de llur Geni Capdal en una obra quasi perfecta com a reconstrucció imaginaria, ho deuen principalment a un artista català, el qui ha aventatjat d'un bon troç a tots els qui s'han emprès semblant tasca.

—

Ara qu'hem parlat de la figura de Cervantes, ens cal parlar també de la del personatge per ell imaginat.

¿Qui es que no ha vist representada gràficament la originalissima figura del Cavaller de la *Mancha*, y no una vegada sinó a dotzenes de vegades, en gravats, en pintures, en esculptures y per tota mena de procediments?

¿Y qui es que no s'hagi donat compte de que poques, poquissimes vegades la impressió estètica del personatge representat equival a la que de la lectura del llibre li ha estat produhida?

Passa ab *Don Quijote* lo que no passa potser ab cap altre personatge de ficció. Es tan complexa sa personalitat, tan estranya, tan original y tan humana alhora, que'ls artistes mès famosos han tractat de mil maneres de donar forma plàstica al personatge, y es curiós examinar la successió de representacions del meteix que's troben acoblades, per exemple en la *Iconografía del Quijote* de que avans parlarem.

Es opinió de molts, ab lo qual tenim per corroborada la nostra, que ningú ha arribat, en materia d'ilustrar al famós personatge, al punt en que's va colocar el dibuixant català tot just desaparegut d'entre nosaltres, el malhaurat Joseph Lluis Pellicer.

Els uns ilustrant el *Quixot* produhiren un personatge en el qual la part ridicula sobrepuja'l grau que l'autor volgué que de ridicul hi haguès en sa creació. Altres produhiren obres en que la part humana del personatge quedava de tot en tot oblidada. El meteix Dorè, en la famosa serie d'estampes del *Quixot*, malgrat l'extraordinari mèrit d'aquelles composicions, sols arribà respecte al personatge a produhir un èsser sense relleu, sense la grandiositat èpica ab que eixi de la ploma de Cervantes.

Era allà per l'any 1880 que'ls editors Montaner y Simón publicaven la llur sumptuosa edició del *Quijote*, qual ilustració havien encomanada al celebrat artista Ricart Balaca. Mori aquest, deixant la tasca inacabada; els editors degueren trobarli un continuador, y

aquest fou en Pellicer. L'obra d'en Pellicer no es, donchs, complerta, y es una gran llàstima; y més perque si la mort no s'hagués endut també avans d'hora a n'en Pellicer, aquest gran artista hauria deixat, com un monument a Cervantes, la ilustració definitiva del famós llibre. L'obra d'en Pellicer tal com actualment pot ésser apreciada es ben superier a tot lo que s'havia fet avans y lo que s'ha fet fins ara; y era tal l'amor ab que l'artista's mirava son trevall, que s'havía proposat completarlo. Aquesta tasca, la dels episodis de la Historia de Catalunya y sa genial concepció sobre La Guerra, contituhien els ensomnis qual realisació fiava en Pellicer a les poques hores vagatives ab que un home tan ocupat com ell podia comptar. La mort li privà de durles a terme, quedant entre sos trevalls inèdits algunes ilustracions més del *Quixot* y una part de la Historia en imatges de la nostra patria.

—

Els comentadors catalans del *Quixot* han sigut alhora sos apologistes. No creyentse tal volta, com els castellans, autorisats pera discutir y esmenar el text del llibre, ni pera descobrir en ell trascendentals simbolismes, han fet objecte de la llur preferencia l'humanisme del *Quixot*. Pera no citar sinó'ls més remarcables, recordarèm que l'aspecte que avuy ne diriem folklòrich donà peu a n'en Coll y Vehi a escriure *Los refranes del Quijote;* l'estudi de la psicologia del personatge de Cervantes motivà la publicació de *Los primores del Quijote*, pel metge alienista Pi y Molist; y per fi, es molt recent l'aparició d'un llibre del senyor Carreras y Artau sobre la *Filosofía del Derecho en el Quijote;* tot lo qual probaria, si fos necessari, que a Catalunya s'han estudiat de preferencia en el llibre de Cervantes aquells aspectes eminentment humans que són potser el secret de son èxit universal. Si no s'hagués dit tant que la intenció de Cervantes al escriure'l *Quixot* era, per demunt de tot, la de ridiculisar els llibres de cavalleries, aqui a Catalunya hauriem entès que lo que Cervantes volgué fer era un llibre d'entreteniment, sens ulterior propòsit; mes tot seguit ens hauriem donat compte de que, pera dur a terme aytal projecte, Cervantes havia utilisat tots els recursos de sa gran experiencia de la vida, son coneixement dels homes y de les coses d'aquella època y el gran cabal d'observacions y estudis fets a travers de sa existencia aventurera y accidentada, sobre exemplars de carn y òssos; exactament lo meteix que fan els novelistes moderns de la escola *realista*.

Y judicada l'obra desde'ls punts de vista esmentats es com adquireix sa major importancia com a obra d'art, d'un art en el qual concorren totes les extraordinaries facultats d'assimilació d'aquell cervell sens igual. Per això, perque es una obra humana, y perque'ls castellans han volgut atribuhirli significacions amagades y simbolismes trascendentals, es que no l'han entesa y no han tret el profit que podien de lo que constitueix palesament una vivisecció de l'ànima castellana ab totes ses qualitats y defectes.

—

Les aficions cervàntiques a Catalunya, malgrat l'estigma de *mercachifles* que'ls castellans ens han prodigat, han produhit a honor de l'obra d'en Cervantes resultats sobre'ls quals haurien degut meditar els qui de quan en quan ens parlen de les nostres manufactures del cotó.

La bibliografia d'un autor tan reproduhit, tan comentat y tan discutit com Cervantes es nombrosissima; la tasca de reunir tants documents, posarlos en ordre y acompanyarlos de notes critiques, de les quals ne resortis la importancia de l'obra cervantina y la consideració que ha merescut en tot el món, havia de constituhir son millor monument. Calia, en fi, fer per Cervantes lo qu'en llurs respectives patries ha sigut fet en honor de Shakespeare, del Dant, etc. Donchs aquesta tasca l'ha realisada un català, el malaguanyat Leopold Rius, qui en vida reuni una colecció cervàntica remarcable y al morir deixà començada la publicació de la *Bibliografía crítica de las obras de Miguel de Cervantes Saavedra*.

Es aquesta obra, qual tercer y ultim volùm acaba de sortir de les prempses de l'Oliva de Vilanova, el catàleg de totes les edicions d'obres de Cervantes y el resùm metòdich de tot lo que s'ha escrit en tres sigles sobre dit autor y ses obres. Ningù que vulgui conèixer a Cervantes poch més que su-

perficialment pot deixar de recórrer a n'aquesta publicació única, en la qual no hi ha intervingut cap protecció oficial, essent filla únicament de la més desinteressada admiració per Cervantes, y fruyt d'una trentena d'anys de feyna.

Els cervantistes catalans han entesa aixi llur devoció al Gran Home. Ademés de la publicació esmentada, s'ha feta de poch la de la *Iconografía de las ediciones del Quijote*, o sia la reproducció de les portades de les 611 edicions publicades de la immortal novela.

El terç centenari que s'acaba de celebrar ha sigut arreu d'Espanya motiu de ridicules moixigangues. El cervantisme català ha estat principalment el qui ha fet quelcòm seriós, y es de pensar que, havent deixat passar l'Academia Espanyola una ocasió com aquesta de publicar el text definitiu del *Quijote*, potser haurèm d'èsser nosaltres, els *manufactureros*, els qui duguèm a terme una feyna que quasi bé ja tenen feta'ls anglesos (1), quan corresponia als castellans el ferla.

—

No podèm donar per acabada la nostra tasca sense fer esment de la colecció cervàntica Bonsoms, de la qual pot dirse que, essent la més nombrosa del món y la més escullida, es la que fa més honor a la gran personalitat de Cervantes. Aquesta colecció es en veritat un gran servey que a Barcelona fa son possessor, essent un orgull pera tots els catalans el poder dir mercès a n'ella que la nostra condició de *cotonayres* ens ha permès retenir en el lloch d'hont per may haurien degut eixir totes aquestes despulles de la que un temps fou reyna del món y orgullosa dominadora. Y bé calia ferho això d'anar reunint, pera retenirho, lo que'ls altres *mercachifles* dels Estats Units per un grapat de *dollars* s'haurien endut també: aixi fou còm la colecció cervàntica del marquès de Jerez de los Caballeros, que podia ésser considerada com pariona de la del senyor Bonsoms, passá fa alguns anys a enriquir la d'un cervantista americá. Lo qual bastará referirho a témps cada vegada que algún d'aquells *inconsútils* ens parli de les nostres manufactures del cotó, que, dit sia de pas, no sabèm veure per què han de férloshi tant mal d'ulls. Nosaltres, lluny d'envejàrloshi la gloria d'haver produhit un Cervantes, ens ne fem desinteressats admiradors.

R. Miquel y Planas

(1) Vegis la edició del *Quixot* d'en Fitzmaurice-Kelly; publicada en 1897 a Londres.

FINLANDESES

L'AMO Y EL MASOVER

Era un mati trist. En la barraca de *soumela*, en les riberes del llach Saimalampi, els habitants estaven d'un humor ombrivol. Asseguts en la gran cambra familiar, tots callaven feya bella estona, tenint fixa la mirada al devant seu. Havien d'anar a las feynes de primavera: el sol brillava, y al derrera de la cabana'l vern, que treya ses fulles semblants a orelles de rata, embaumava l'ambient ab el seu olor. La terra del camp era fresca; al cap d'avall del sólch se veya'l cavall plantat devant de l'arada, y a la porta del graner el sach de blat esperava ab la boca badada.

Però'ls homes no tenien pas l'ayre de voler anar a sembrar, y la mestressa s'havia oblidat de dur les vaques a la pastura, malgrat haguès estat resolta a ferho aquell meteix mati.

S'havia rebut del poble, de casa del proprietari, una nova que deya: «L'amo de Venænniemi está malhumorat. A partir de la diada de Tots Sants vinenta, ha amenaçat quedarse ab la barraca. Cal que'ls que hi viuen se'n vagin: el «finlandès ja ha viscut prou y massa en nostres terres: que cerqui nova estada.»

No s'explicaven la causa del malhumor de l'amo. Sempre hi havien estat en bones relacions; havien pagat ab puntualitat els arrendaments y havien fet els jornals convinguts en els dies senyalats. Després d'haverho recordat, el pagès, ab veu sorda, continuà dihent:

—Aqui nosaltres hem arrabaçat els ermots, conquistat prades, cavat els camps, aixugat els aygua-molls. Quan hi varem arribar el pare y jo, això no era sinó un niu de glaçades. En els primers anys passarem molts

trevalls, nostra vida fou molt penosa, y ara que a la fi la terra es bona, ara que'l blat creix gracies al nostre esforç, ara l'amo vol trèurens!.. En bona fe no'ns cal pas esperarne res de bo, que ja sabèm que lo meteix ha fet ab altres dels seus arrendadors de terres!...—

Mes la seva dòna no volia dar crèdit a les amenaces de l'amo, y deya:

—No ho creurè pas, ni que li senti dir jo meteixa! El vell senyor de Venænniemi va dir un dia al teu avi: «Tu, finlandès, rebràs en proprietat les vores del llach Saima: veshi y conreua les terres, feste una barraca, y els primers dèu anys hi viuràs sense pagar impostos. Després, si has conseguit guanys, vina a fer els teus jornals a la masia y dóna'l quart de la cullita.» ¿No va èsser aixi? ¿Y no clogueren aquesta avinença sota la derrera finestra de la cambra ab una encaixada?

—Ah! Era en temps passats. Els d'avuy en dia no són els meteixos. L'amo avuy demana un contracte escrit, y com que no'l tenim, si ens vol treure de res ens han de servir els plors ni les queixes. Ell es poderós y farà lo que vulgui; y si no li plau, ni ens indempnisarà dels gastos fets ab les nostres millores...—

Però la dòna no volia compendre res de lo que li deyen, puig tenia, com totes les dònes, sa manera especial d'entendre les coses.

—¿Trèurens per força, dius? — replicà. — ¿No som aqui nosaltres tan amos com ell? ¿Per ventura l'hauria conreuat ell aquest desert? Si no haguessim sigut nosaltres ¿quin aspecte tindrien avuy aquestes terres? Foren camps de llop y d'óssos, en comptes de camps trevallats! ¿Quins maldecaps ha passat ell, pera que tingui dret a pèndrens el fruyt de les nostres suhades? ¿Es la seva suhor o la nostra la que ha regat la terra?

—En aquestes coses no hi compten pera res els que tenen la força de sa part.—

Mes la mestressa anava examinant l'assumpto baix son especial punt de mira, y continuava:

—De tot lo que succeheix ne té la culpa la vanitat dels joves y la enveja de les noyes, que allà dalt viuen ab massa luxo. Però jo tinch fe en el pare y confio en les paraules del padri.—

Dit això se'n anà a la cort, obrí la porta y menà'l bestiar a la pastura. De tornada entrà en la cambra, y veyent al seu home y al seu fill asseguts encara, cap-baixos y tristos, els hi digué:

—Y ara, passi lo que passi, ni que vingui a pèndrens la casa (que ja veyèu que no ho ha pas fet encara), de ben poch ha de servirnos el gemegar y deixar que passi el dia sense fer res. Aneusen als vostres trevalls, homes, que jo me'n vaig als meus.—

El vell finlandès despertà de sos somnis tristos, y digué al seu fill:

—Ves a sembrar, Tomàs. Hem passades probes més dures, quan l'ós ens escanyava'l bestiar y el blat se gelava. Potser Deu li cambiarà'ls pensaments a l'amo!... Jo vinch derrera teu ab el sach. Esdevingui lo que vulgui, nosaltres som els qui devèm fer les sembres, y segarà qui Deu voldrà.—

Y durant tota l'ardenta diada, el vellet anà d'un cap a l'altre de son camp, y el fill, a prop seu, ab l'arada, anà removent la terra, com havien fet tantes y tantes voltes...

J. Aho

Traducció de Benet R. Barrios.

CANÇÓ

El pare es a la vinya,
sa muller a mercat;
prop la llar la padrina,
son rosari a les mans.
Assentadeta a terra
la nina està plorant:
—Agneta ¿per què plores?—
l'avia li ha demanat.
—Ay, padrineta meva,
sabessiu quín penar!
Me mata l'anyorança:
no veig mon estimat!
A les balles de plaça
avuy m'esperarà:
la marastra dolenta
no m'hi vol deixâ anar.
No fossiu vós tan vella,
sabríeu què es amar...
Ay, padrineta meva,
consol per mi no hi ha!...
—No ploris més, no ploris:
també he tingut quinze anys;
ves a mudarte, Agneta,
y ens n'anirèm al ball.
Y mentres la sardana
ab ell puntejaràs,
me semblarà que tornen
els dolços temps llunyans
en que'l padrí, al cel sía,
l'anell me regalà.
Era un diumenge, a balles;
tornant, ens vam besar...
Allunya la tristesa,
l'amor cuyta a passar,
ni en plena jovenesa
cal pas ferlo esperar!

L. Escardot

CONTRAST

Que'n fe' a de temps que'ns haviem distanciat en Fidel y jo! Ben bé nou anys. Qui ens ho havia de dir! Tan amichs! Tan companys! Ben avinguts en tot: en pensar, en veure y presentir les coses del món, mirantles cadascú desde son punt de vista particular, congeniarem sempre.

Però això durà sols fins que les necessitats de la vida se'ns imposaren, com a tot sér humà. Oh, la lluyta per la existencia! Cada hu hagué d'empendre la rumbada que més li convenia, y ens dividirem com les branques d'un arbre que, arrencant de la meteixa soca, se separen de cop pera confraternisar més tart entrecreuant y barrejant llurs tendres branquillons.

Nostres simpaties, nostres sentiments afectuosos sempre trascendiren de l'un a l'altre: car, si no era ell, era jo qui, cercant un revolt en el camí emprés, o fent a gratcient marrada, s'atançava a l'amich; aixi es que'ns trobavem sovint y cambiavem les nostres impressions, y sempre'ns posavem d'acort al judicar les miseries mondials.

Emperò un dia la voluble casualitat, que tot ho disgrega fatalment, ens separà del tot a n'en Fidel y a mi. Ell tingué d'anarsen a Centfochs, cridat per un seu oncle pera que l'ajudés a operar apressadament varies liquidacions, puig ja's preveya la prompta emancipació de la copdiciada illa en els centres politichs y bursàtils dels Estats Units, sens emperò alterarse la tranquilitat aqui en la peninsula, ahont tots semblaven *tan durmientes como santos manes*.

Durant els primers anys creuarem varies missives, mes ab el transcurs del temps les anarem espayant, fins que un y altre deixarem d'escriure, conciençosament, com de comú acort.

Jo per ma part vaig anarmen vers el *cervell d'Europa*, portat per ma vocació y mes ilusions artistiques; y allí vinga furejar pels museus... Però total res: quimeres, fum... *All the same!*

De retorn a la *mata*, per necessitats de familia prengui estat. No ho hagués fet may! Ma muller, vorejant sempre entre la mort y la vida, deixà d'existir als cinch anys de matrimoni, sens atènyer l'anhelat goig de la progenitura, goig que constitueix el complement de la vida matrimonial, puig déu ésser infinida la fruhició que'ls pares experimenten al contemplar els rebrots de si meteixos...

—

Un fret matí de març, vers onze hores, tothòm podia veure en la placeta del Pi, devant la porta principal de la iglesia, un fèretre ab son acompanyament reduhit, ensemps que per la porta lateral que dóna a la plaça vehina, podia veures còm anava sortint el nombrós y lluhit seguici d'un espléndit casament.

En ma perplexitat e indiferencia per tot lo que'm redoltava, no'ls vegí més que de cúa d'ull. El nuvi, en cambi, s'havia fixat en mi, y obrintse pas per entremitj de tothòm, se llençà en mos braços y exclamà:

—Jordi!...

—Fidell...—vaig exclamar jo.

Bella estona restarem abraçats, cap-cots l'un sobre la espatlla de l'altre, deixant córrer abundosament les llàgrimes. Al aixecar la vista'ns vegerem voltats per abdós acompanyaments, que, commoguts y expectants, no's sabien dar compte de nostre singular y original rencontre. Els capellans restaven també plantificats y sens esma.

En Fidel y jo, sempre d'acort, no més mirantnos ens diguerem tot lo que calia fer en tan rara situació. Y lo que's feu semblarà inverosímil a qui no capeixi les delicadeses de nostra amistat. Com el dol se despedia en la iglesia, ell se despedí també de son seguici, y els dos còn jugues (ella no volgué deixarlo) y jo, gayrebé solets, seguirem al féretre fins al cementiri.

Poques hores després preniem el meteix tren: ell fins a Paris, a rabejarse en son amor; jo fins a Sant Llorenç a guarirme de ma neu rastenia.

JAUME PALÓU

EL POP DE LA PLATJA

QUADRO DRAMÁTICH (1)

PERSONATGES

EL POP, PERET, CANTINER, CABO DE VIGILANCIA DEL PORT, TREVALLADOR PRIMER, TREVALLADOR SEGÓN, HOME PRIMER, HOME SEGÓN, HOME TERCER, DONA PRIMERA, DONA SEGONA, TREVALLADORS, DONES Y DOS VIGILANTS DEL PORT (2). EPOCA PRESENT.

ACTE UNICH

La escena dèu ésser una platja prop del port. A la dreta de l'actor, arrencant del primer terme, hi haurà una cantina. A dins s'ha de veure'l taulell de begudes que vindrà enfront de la porta d'entrada. Aquesta porta mirarà de front a la esquerra de l'actor. Demunt del taulell hi haurà objectes propris d'una cantina, com són gots pera cervesa, copes pera begudes alcohòliques, diferentes ampolles, tres o quatre teteres de terriça... En els prestatges del taulell hi haurà plats ab viandes. Repartides per l'establiment, quatre o cinch tauletes rodones y tamborets rústichs.

Demunt d'una de les tauletes un acordeón bo, que's pugui tocar. A la esquerra de l'actor, en primer terme, s'veurà una barraca de tela en forma de teulada; dins d'ella, palla per terra, en un recó una faca de mariner y dos rems, una escarpra llarga de dos pams y un fanal apagat.

Al fons, a la dreta de l'actor, una barca que's vegi una mica.

L'acció comença poch avans de las set de la tarda, hora en que pleguen els trevalladors del moll.

Al aixecarse'l teló se sentirà, cap a la dreta de l'actor, soroll de cadenes y de planxes de ferro que cauen les unas demunt de les altres. De tant en tant les sirenes y els xiulets dels vapors deixaràn sentir ses estridencies; també se sentiràn les veus dels trevalladors quan criden: *oh! iça!*

Després de tot aquest soroll, silenci absolut. Toquen les set en un campanar que se suposa molt lluny. El Cantiner surt de l'interior de l'establiment preparantse pera la feyna que s'apropa.

Del fons de la dreta comencen a sortir trevalladors que agafen distintes direccions; molts d'ells se fiquen a la cantina, beuen, paguen y se'n van. Altres se queden assentats, encenen la pipa y acaben per ensopirse, desitjosos de repòs després d'una feyna molt pesada. Entre mitj dels trevalladors venen també algunes dònes. Dues d'elles, acompanyades d'un tipo ab barba y desarrapat, ocuparàn una tauleta de la cantina en quina taula dèu haverhi l'acordeón. Entremitj d'aqueixa munió de gent ve en Peret. El Pop surt de dins de la cabana. Es home d'uns trenta cinch a quaranta anys. Va ab unes calces de vellut velles, una brusa de cotó tota estripada del coll; descalç y sense res al cap; sos cabells són negres y desgrenyats; tota sa fatxa es la d'un home embrutit per la beguda. El Peret representa uns dinou o vint anys; es ros, ulls blaus, la cara torrada pel sol; du calces de patent blau, brusa també blava, una gorra vella, sabates de cuyro de color, en forma de cartera; tot això vell, però nèt. Porta un farcell y una falç embolicada ab palla y cuydadosament lligada.

Al aparèixer en escena se n'anirà a seure en un tamboret al peu de la porta de la cantina. Entremitj dels trevalladors y en ultim terme, se veurà un Guarda de port com si vigilés al Pop.

ESCENA PRIMERA

TREVALLADORS, DONES, GUARDA DEL PORT, EL POP, EN PERET *y el* CANTINER.

TREVALLADOR PRIMER

Tu, mira'l Pop. Ja corre per aquí.

TREVALLADOR SEGON

Pop! *(Cridantlo.)*

POP

¿Què?

TREVALLADOR PRIMER

Escolta: ¿que ja has sortit del cau?

TREVALLADOR SEGÓN

¿Qu'esperes que's faci fosch? (*Els altres trevalladors han format rotllo y assentit a lo que diuen el primer y el segón ab rialles y moviments de marcat embrutiment.*)

POP

Cúydat de tu, ¿sents?, que no n'has de fer res de lo qu'espero.

TREVALLADOR PRIMER

Tu si que pots dir que tot el món es teu!

POP

¿Que vols dir que no hi tinch tant dret com tu, al món?

TREVALLADOR PRIMER

Els que no trevallen fan nosa a tot arreu, y tu vius sense trevallar.

POP

Potser t'ho penses.

TREVALLADOR PRIMER

No, que t'enganyo. Encara may t'he vist que fessis res.

TREVALLADOR SEGÓN, *al primer y burlantsen.*

¿Y què sabs tu? ¿No veus que'l Pop facom les rates pinyades, que no més surten de nit? Tu a n'aqueixa hora devegades ja dorms, y no ho pots veure lo qu'ell fa.

---

(1) Aquest quadro dramàtich, inspirat en la narració *Tchelkache*, de Maxim Gorki, fou representat per primera vegada en el Teatre Català (Romea), la nit del 19 de maig de 1905, en la funció a benefici de son autor en August Barbosa.

(2) S'encarregaren de la interpretació d'aquests personatges, pel meteix ordre, els senyors següents: *Barbosa*, *Codina*, *Daroqui*, *Virgili*, *Martí*, *Antiga*, *Domènech*, *Vinyas* y *Vinyals*; y les senyores *Baró* y *Forest*.

TREVALLADOR PRIMER

Massa que ho sè. ¿Volèu que os ho digui? (*Dirigintse a tots.*) S'enterboleix el cervell ab ayguardent dues o tres vegades cada dia. Veushoaquí lo que fa! Borratxo! Gandul! (*Al Pop.*)

ALGUNES VEUS

Borratxo! Gandul!

POP

En cambi, tu, trevalles massa!

TREVALLADOR SEGÓN

Vès, digali si sab ahónt són dues caixes de fil que s'han perdut pel moll. (*Gran riota de tots el que'l volten.*)

TOTS

Ha! ha! ha! ha!

POP

Y a mi què m'expliquèu!

TREVALLADOR PRIMER

¿Què t'expliquèm? ¿què t'expliquèm? Que les busquen, vethoaquí.

POP

Que les busquin. Encara no m'han dit res pera que'ls ajudès a trobarles.

TREVALLADOR PRIMER

Jo manès! Ja't faria'ls comptes jo, ja!

POP

Fugiu!... ¿què faries?

TREVALLADOR SEGÓN

Potser no se't veuria mès el pèl per aquí.

POP

Infeliços!

TREVALLADOR PRIMER

Potser si qu'encara't fem llàstima!... Gandul!

POP

Si que me'n feu de llàstima! Totes les miseries de la vida me'n fan, y vosaltres més que ningú, més que tothòm! Gandul! Borratxo! Tot lo que volgueu serè. Vosaltres feu molta feyna, es veritat, però la feu pels altres! Jo no! jo trevallo pera mi, pera mi tot sol! Si, que me'n feu de llàstima! M'heu dit lo que os ha donat la gana, y jo no os he tornat resposta. Però heu volgut conèixer al Pop per dintre, heu volgut saber còm visch, si trevallo, si sóch... lladre... y devant d'això no que no callarè. Si que me'n feu de llàstima! Quan os veig en aqueix moll, trevallant com a negres, en mitj d'una boyra y una polç que os entenebra'l cervell, traginant ferros, portant fustes, y a les vostres espatlles aqueixos sachs de blat del que no'n menjarèu ni un boci de pa, sento pietat per vosaltres, y'm veig gran en mitj de la meva miseria, perque sóch lliure, ben lliure! No estich sota'l jou de ningú!

TREVALLADOR PRIMER

¿Ets lliure? Vès que t'arrepleguin en un d'aquests negocis que fas, y ja veuràs si en seràs de lliure aleshores!

TREVALLADOR SEGÓN

Mira al teu company, al Gat de mar. Li han trencat una cama. Veyàm si te la trenquen a tu també!

TREVALLADOR PRIMER

No estaria malament el Pop no més ab una cama.

TREVALLADOR SEGÓN

No podries caminar, t'hauries d'arrocegar per terra!...

TREVALLADOR PRIMER

Ha! ha! El Pop ab una cama trencada! Quina fatxa!

POP

Veurèm si jo't romprè'l cap y encara la faràs més bona!

TREVALLADOR PRIMER

Au! Probaho, si ets tan valent! (*El Pop va per tirárseli a sobre, però's deté veyent passar en aquest moment al Cabo de vigilancia ab dos números. El cabo's queda y els dos vigilants se'n van per la dreta a ocupar els seus llochs.*)

TREVALLADOR SEGÓN

Noys, que ve la patrulla!

TREVALLADOR PRIMER

Deixemlos estar y anèm! (*Molts dels trevalladors desapareixen per distintes direccions. Els trevalladors primer y segón entren a la cantina, s'asseuen prop d'una taula y demanen beure.*)

POP

Aixi! Potser me deixarèu sol d'una vegada! Au, cap a dormir, que demà heu de tornar a la cadena, infeliços! Ah! y avans d'agafar el sòn, preguèu pel Tsar, el vostre pare, qu'encara necessitèu pare vosaltres! (*Tots han anat desapareixent del seu entorn. El Cabo, desde l'ultim terme, vigila les accions del Pop. Aquest va per anarsen y el Cabo'l detura.*)

ESCENA II

EL CABO, EL POP, CANTINER, DONES *y l'*HOME *que va ab elles; d'altres que beuen;* TREVADORS PRIMER Y SEGÓN *dins de la cantina. En* PERET *continùa assentat al tamboret del peu de la porta. Poch després d'anarsen tots els trevalladors, s'haurà adormit.*

CABO, *al* POP, *que va per'anarsen.*

Ep, tu, Pop! ¿Ahónt vas? ¿Que no ho sabs que no pots anarhi cap al port? Mira que un dia't trencaré'l cap!

POP

Ola, cabo Nicolau! *(Volentli agafar la mà pera saludarlo.)* Feya temps que no os veya. ¿Còm aném? Toqueula, home.

CABO, *molt malhumorat.*

Encara que no'l vegés may més, no's perdria gran cosa!

POP

Ja ho sè. Però digueume, cabo Nicolau: ¿qué s'es fet el Gat de mar?

CABO

No'l conech al Gat de mar. Y au!, que no vull conversa, y vesten al teu cau, que'm compromets!

POP

Si os parlo d'aquell xicot llarch y prim, d'aquell que trevallava ab mi no fa gayre al moll...

CABO

Ah, ja, vaja! ¿D'aquell que ab tu desembraçava lo que al moll feya nosa, vols dir? Donchs mira, ab una barra de ferro li han trencat una cama, y l'han portat a la presó. Vés que ab tu no facin lo meteix!

POP

Me pensava que no'l coneixieu! ¿Y ab una cama trencada l'han dut a la presó?

CABO

Si, ¿y qué?

POP

Ah! res, res. Y visca la humanitat, ¿oy? ¿Veyéu còm si que'l coneixieu? Y deyeu que no!

CABO

Pop! Pop! Deixem en pau... y creume, vesten a geure! No t'hi vull veure més per aquí! *(En aquest moment se trobaràn els trevalladors al peu de la cantina y sentiràn el reste de la conversa del Pop y el Cabo.)*

POP

Bé, cabo Nicolau, no os enfadéu per això.

CABO

Oh! No os enfadéu, no os enfadèu! Mira que fa temps que no't deixo d'ull! Ab això, alerta! Prou xerrameca, qu'es l'hora de la vigilancia!

POP

Ja os en aniréu. Y... parlant d'un'altra cosa: ¿Y la vostra dòna? ¿y els vostres fills? Ja aniré a vèurels... Ja hi penso, ja: però com que tinch tanta feyna, y també tinch el cap un xich tèrbol... no'm queda temps pera res, creguéuho; però vaja, ja'ls aniré a veure.

CABO

¿Tu venir a veure als meus? ¿Que't vols dedicar a robar per les cases, ara?

POP

No, home, no: ¿per qué? Si en aquest moll hi ha coses de sobres pera tots dos!

CABO, *aixecant el fusell pera pegarli un cop de culata al cap.*

L'ànima que t'aguanta! No sé quin sant me detè!...

POP

Cristo! qu'estèu cremat! Os heu llevat de mal ayre avuy, cabo Nicolau!

CABO

Mira, Pop: demà no vull veure més aquesta barraca aquí. Si la veig, hi calaré foch ab tu a dintre! Ja ho tens entès. Au! lluny! lluny d'aquí, que no't vegi més!

POP

Està bé, home, ja me'n aniré! ¿Pensèu que n'hi ha poques de platjes al món? Avans no me'n treguin de totes ja hauré fet l'ultim badall... y aleshores si, la que sia la derrera... al sot, y jo a dintre, ben endintre! Y aleshores no me'n treuréu de la derrera platja, perque os farè més fàstich que ara!

CABO

Ja't morissis ara meteix! que'ns dónes més feyna tu que tota la trepa d'un presidi!

POP

¿Veyéu? No fa gayre que aquells me deyen que no trevallava, que sóch gandul!... Aneuho a entendre!

CABO

Que no t'ho hagi de tornar a dir! No't vull veure més peraqui. Ab això a geure, y alerta! Mira que'l teu cap perilla! *(Dèsapareix el Cabo pel fons esquerra.)*

ESCENA III

ELS METIXOS, *dintre la cantina. El* PERET, *dormint.* TREVALLADORS PRIMER Y SEGÓN *continúen al peu de la porta.* EL POP *s'haurà quedat devant de la barraca rumiant.*

TREVALLADOR PRIMER

Pop!

POP

¿Què? ¿Encara sóu aquí vosaltres?

TREVALLADOR SEGÓN

Sembla que l'autoritat vetlla per tu.

TREVALLADOR PRIMER

No't podràs pas queixar! A n'a tu si que no't robaràn, ab tanta vigilancia!

POP

Si! però vaig sense sabates. Potser el cabo ara s'cuydarà dels meus peus.

TREVALLADOR PRIMER

Apa, donchs; y que no t'hi cansis gayre!

TREVALLADOR SEGÓN

Y ten compte ab el cau, Pop! Vès que demà enlloch de barraca no hi trobis un braser.

POP

Palaus d'aquests ray, que ab poques hores se'n fan molts si convé!

TREVALLADOR PRIMER

Vaja, adeu, Pop! *(Els dos trevalladors se'n van pel fons esquerra.)*

ESCENA IV

ELS METEIXOS, *menys els dos trevalladors. El Pop s'haurà quedat un moment pensatiu y de prompte s'dirigeix a la cantina. Avans d'entrarhi s'adona d'en Peret que dorm. Se'l mira y entra a dins pera parlar ab el Cantiner. Tota la escena dels dos molt confidencial y misteriosa.*

CANTINER, *al vèurel entrar.*

Ola, Pop! Ja t'esperava.

POP

Prou que m'ho penso... Però'l dimoni del cabo Nicolau m'ha entretingut y...

CANTINER

Ja ho he vist, ja! Bé... ¿y còm ho tenim això?

POP

¿Jo? tot a punt. No més cal fer el fet.

CANTINER

Sí, però ¿qui t'ajudarà? Tu sol no podràs...

POP

Es clar que no. Malehitsigal...

CANTINER

El Gat de mar el tens ab una cama trencada.

POP

Vès si no's podien haver esperat a demà a trencarli res... Calla! Ja tinch qui m'ajudarà.

CANTINER

¿Que't manca molta feyna?

POP

No. El fardo'l tinch desota de la primera grúa d'aquesta banda de moll. No més me cal treure'ls rems de la barca, passar el *Troç*, carregar el fardo y durlo cap aquí. Tu com sempre deixa la porta del celler d'aquí al derrera oberta.

CANTINER

D'això no'n tinguis ansia. Però... alerta, Pop!

POP

No tinguis por. La fosca de la nit ens ajuda.

CANTINER

Bé... però... ¿de qui't valdràs?

POP

Ja ho tinch pensat. Me sembla que no erraré'l tret. Deixam fer a mi. *(Va per sortir y el Cantiner el crida.*

CANTINER

Escolta, Pop.

POP

¿Què?

CANTINER

¿Vols?... *(Fent l'acció de dar diners).*

POP

Sí, dom.

CANTINER

¿Tot... o...?

POP

Sí, tot.

AUGUST BARBOSA

(Seguirà)

CONCERTS

ORFEÓ CATALÀ

Dos concerts públichs ha donat l'«Orfeó Català» al teatre de Novetats (dies 24 y 29 de maig), y abdós concerts han sigut éxits franchs y veritables pera nostra seriosa institució, honor de l'art choral y de Catalunya.

L'«Orfeó Català», mercés al talent y constancia del mestre Lluis Millet y demés professors; mercés a la voluntat dels choristes y a la fe qu'en l'Art tenen uns y altres, ha esdevingut lo que avuy es: un perfecte conjunt choral que pot atrevirse ab les obres dels colossos de la música, ab la certesa d'eixirne victoriós.

Aixi l'«Orfeó Català», que'ns ha encisat ab les modestes y sentides cançons de la terra, ha pogut paralelament captivarnos ab les obres més profondes y genials; es prou, pera créureho, la interpretació grandiosa donada a les dues composicions musicals de Palestrina y de Bach, que s'anomenen *Stabat Mater* y *Komm, Jesu, komm.*

Cantà l'«Orfeó», en el primer concert, ab gran expressió y justesa, matisant y accentuant d'una manera admirable, les següents obres: *El Cant de la Senyera*, Millet; *Les flors de maig*, Clavé; *Negra sombra*, Montes; *Cançó de noys*, Grieg; *Montanyes regalades* (cançó popular), Sancho Marraco; *Nit d'abril*, Gibert; *La mort de l'escolà*, Nicolau; *Stabat Mater*, Palestrina; *Vina, Jesús, vina*, Joan Sebastià Bach; *Teresa*, Nicolau; *Captant*, Nicolau; *Els Segadors*, Millet. Per tractarse d'obres conegudes del públich (menys la *Nit d'abril* y *Vina, Jesús, vina)*, llur interpretació per l'«Orfeó Català» ja no ha de lloarse.

La *Nit d'abril*, com acabém d'escriure, fou cantada per primera volta. En Gibert, sobre'ls versos d'en Maragall, ha escrit una ben construhida pàgina musical que, si no's tractés d'una primera audició, considerariem més recomanable per la factura y disposició de les veus que per la invenció melòdica. No obstant caldrien altres audicions pera no formalisar opinions aventurades.

Però la segona part d'aquest primer concert cridà poderosament l'atenció dels filarmònichs: lá omplenaven dos prodigis d'art choral: el *Stabat Mater* de Palestrina y el motet *Komm, Jesu, komm* de Bach.

El *Stabat Mater* (obra no executada per l'«Orfeó» desde l'any 1899) es una de les obres mestres de Palestrina. El gran simplificador de la música mitjeval interpretá'ls tétrichs y dolorosos accents dels tercets llatins de Jacopone da Todi ab extraordinaria sobrietat y expressió Feu resaltar l'imponderable sentiment del poeta ab la grandesa d'una música inspirada y plena, allunyada de tot accent profà, música verament espiritual, en la qual no's pot trobar la més petita taca de frevolitat o de mal gust. L'art ab que Palestrina combiná les vuyt veus (repartides en dos chors) en el *Stabat Mater*, es un art impecable, un model de técnica musical; qui com Palestrina pogué fondre la ciencia del músich ab els mistichs dalens de l'ànima, ha d'ésser considerat com gran entre'ls grans y mestre entre'ls mestres.

Y després de Palestrina, Bachl Després del *Stabat Mater*, el motet a vuyt veus (en dos chors) *Komm, Jesu, komm!*

Més modern que Palestrina, Bach va esclarint el complicat teixit dels contrapuntistes y dels polifonistes; sa música es la base més forta pera la naixença de la música moderna.

Per tant, el motet *Komm, Jesu, komm* es una obra colossal. L'oyent pot fruhirhi tot l'art de Bach: la severitat, la perfecció absoluta de la forma, revestida de quelcòm de sacre, de quelcòm d'épich... pot fruhirhi una harmonisació nova y hardida, y sobre tot una melodia *modesta* y alhora enlayrada...

El motet *Komm, Jesu komm* consta de quatre temps: *Lento, Vivace, Allegretto* y *Aria*. Hermosissims els quatre, expressen maravellosament els mots del poeta; pera no detallar esmentarêm tan sols la música que acompanya'l vers de l'*Aria*

Si fos del just el meu derrer sospir,

música que arriba al *summum* de la expressió y del sentiment religiós.

L'«Orfeó Català» tant en el *Stabat Mater* com en el motet de Bach, estigué per demunt de tots els elogis. Tasca com la que portà a terme la nit del 24 del present mes, permaneixerà inesborrable en la memoria dels qui tinguerem la sòrt de gaudirla. El mestre Millet, la professora senyora Wehrle, y els mestres Comella, Salvat y Pujol, reberen ovacions extraordinaries, però justissimes, al acabar el gran motet de Bach.

—

En el segón concert, s'interpretaren composicions premiades en la «Festa de la Música Catalana» d'enguany, a qual festa no assistirem per no haverse dignat invitarnos els qui governen l'«Orfeó Català». En general, les composicions premiades són d'una perfecta mediocritat, no apareixenthi cap d'aquelles notes que marquen una fita en la historia de les nacionalitats musicals.

Les composicions cantades foren en primer lloch uns *Cants escolars* (a càrrech de la secció de nens). Els dos primers se titulen *La familia* y *L'Orfanet*, y són originals d'en Civil. El primer es de melodia senzilla y melangiosa; el segón, d'escassa importancia musical, no revela grans facultats. El terç, *Els mals companys*, es el millor de tots; son autor, en Lambert, ha escrit una melodia moguda y de bon efecte. El quart es de la

senyoreta Freixas, se titula *Els petits estudiants*, y es infantivol de debò, potser un xich massa. Resumint: ab totes aquestes obretes no's formaria un nou *Jugend-Album* com el de Schumann: n'estèm segurs.

Seguidament la senyoreta Beatriu Costa, acompanyada al piano per la senyora Antonia Jubés de Puiggener, interpretà *Tres melodíes* d'en Civil, que no demostren excés d'inventiva; y la senyoreta Mercé Fonollar, acompanyada al piano per en Joan B. Lambert, cantà *Dues melodíes* d'en Cugul, pobra d'inspiració la primera, més sentida la segona.

Altres composicions premiades foren cantades també: la *Cançó de la Bandera*, d'en Lambert; el *Kiries* y el *Sanctus* de la *Missa de Gloria*, d'en Mas y Serracant, y algunes cançons populars compostes per en Lambert y altre autor anonim; *El soldat y la donzella*, *El mestre*, *La mort de la nuvia* y *Els tres tambors*.

En dit concert s'executaren a més *El cant de la senyera*, Millet; la *Nit d'abril*, d'en Gibert, que'ns produhí'l meteix efecte qu'en la primera audició; *Captant*, d'en Nicolau; *Els Segadors*, y els dos colossals prodigis *Stabat Mater*, de Palestrina, y *Komm, Jesu, komm*, de Bach, rebent l'«Orfeó Català» una ovació tan grandiosa com merescuda.

—

ASSOCIACIÓ MUSICAL

L'«Associació Musical de Barcelona» ha donat públicament tres concerts que demostren son avenç y son entusiasme. A més del lloable bon desitj d'interpretar y executar correctament les obres, ha sorprés als concorrents la seriositat dels programes que l'«Associació» li ha presentat. Tenim, donchs, un nou element públich de cultura musical, al qual felicitém desitjantli honra y profit.

Els concerts de l'«Associació» han tingut lloch al teatre de Novetats (23, 25 y 27 de maig), mereixent aplaudiments y felicitacions tot els que hi intervingueren.

En el primer concert, que com els següents fou dirigit pel mestre Lamote de Grignon, s'executà (instruments d'arch) el *Concert* en *re major* de Händel, y el famosissim oratori de Beethoven pera sopràn, tenor, bariton, chor y orquestra, que's titula *Christus am Oelberger (Crist en el Mont-Olivet)*. Dit oratori pertany a la primera época de Beethoven; son estil careix de la severa grandesa que caracterisa les derreres obres del gran mestre, però conté fragments inspiradissims, pàgines admirablement escrites. En el meteix concert la senyoreta Soler interpretà un *recitat* y una *aria* de Mozart, y la orquestra's feu aplaudir en l'*aria* de Bach y en el célebre minuet de la *Ifigenia a Aulida*, de Gluck.

En el segón concert, l'«Associació Musical» interpretà la *Cantata 140* de Bach, *Wachet aus (Despertèu)*, pera sopràn, tenor, baix, chor y orquestra. Obra de gran importancia, ofereix pàgines d'una solidesa y severitat que sorprenen, fruhintshi també melodies plenes d'encis y d'ingenuitat. El final de la *cantata (choral)* produhí grandiós efecte, essent repetit entre grans aplaudiments al mestre Lamote de Grignon y solistes. Després la senyoreta Correa cantà correctament l'*aria Ah perfido*, de Beethoven, y la orquestra executà la *Simfonia* en *mi bemol* de Mozart y el conegut *Concert* en *re major* de Händel.

Y en el derrer concert, la *Simfonia* en *do major* de Haydn, obra bellissima y que constitueix un dels més ferms puntals de la simfonia moderna, proporcionà grans aplaudiments al mestre Lamote, com també la gran *cantata* de Bach *Jesu der du meine Seele (A Jesús, ànima meva)*, obra que s'executà integra a Barcelona per primera vegada, y que conté admirables fragments. Mereixen esmentarse l'*aria-duetto*, ab acompanyament d'orgue, y les *aries* de tenor y de baix. Foren molt aplaudits l'organista senyor Daniel, y els solistes Bosch y Segura, acabant el concert ab la segona audició de l'*oratori* de Beethoven *Christus am Oelberger*.

Acabat el concert, el mestre Lamote rebé una entusiasta ovació del públich, ovació que déu ferse extensiva a tots els elements de l'«Associació Musical de Barcelona».

GERONI ZANNÉ

NOVES

La *Unió Catalanista* ha organisat els següents actes:

Al centre catalanista «L'Avenç», de Cornellà del Llobregat (adherit a la *Unió*), hi tindrà lloch el diumenge dia 4, a les 4 de la tarda, un *meeting* de propaganda en el que hi pendràn part els següents oradors: Joseph M.ª Roca, Gibert, Llorens, Baró, Sansalvador, Bertràn, y Martí y Julià, president de la *Unió Catalanista*. Els expedicionaris sortiràn de Barcelona ab el tren de les 3 de la tarda.

El dissabte dia 3 a l'«Associació Catalanista» de Valls en Joan Llorens hi donarà una conferencia sobre'l tema «Nacionalisme», y el diumenge dia 11, a la nit, a l'«Associació Verdaguer» de Vilassar de Dalt, tindrà lloch una vetllada a la memoria de Mossén Cinto en la que hi parlaràn per la *Unió Catalanista* els senyors Roig y Pruna y Pere B. Tarragó.

—

El governador de Barcelona, d'aquesta insula que l'*hidalgo* infatuat té sempre posada

en mans barroeres, cercà y trobà la manera de sospendre'l *meeting* que'ls del «Progrés Autonomista» havien organisat el passat dijous en commemoració de l'Assamblea catalanista de Barcelona. No tenintne prou ab això'l governador, posà també entrebanchs a la celebració de la vetllada que'ls de l'«Aplech Catalanista» volien celebrar el divendres, vetllada en la que devien llegirse varis fragments de l'obra *Cuba*, original del capdill cubà en Joseph Martí. Però a la llista de proeses n'hi mancaven encara, y el modern *virrey* trobà també'l medi de que'l dissabte se sospengués el *meeting* nacionalista del «Centre de Dependents del Comerç y de la Industria», y a major abundament segrestà'ls derrers números de *La Tralla* y del *Progrés*, aquest ultim sense previa denuncia que sapiguém: per lo qual l'home, tement haverse excedit en son zel y haver fet una etzegallada, determinà tornar els exemplars del *Progrés* a sos proprietaris: la denuncia sembla que vingué després.

Continúa, donchs, la *era feliz* de les *heroicidades* de l'*hidalgo*. Mala senyal pera'l govern d'en Villaverde, que ab arbitrarietats fa patent sa feblesa y que per mediació del *Sancho* González Rothwos està ressucitant al Catalanisme, aquesta *hidra* que ja haviem quedat qu'era ben morta y putrefacta segons sentencia dels rotatius castellans.

La veritat es que l'únich que'ns feu un xich de mal fou en Maura, aquell oportunista de qui tant ens riuriem si per desgracia no tinguessim també nosaltres massa oportunistes al nostre costat. Dels demés inconsútils, ja's diguin lliberals o conservadors, ja s'anomenin Villaverdes o Morets, O'Neales o Hinojosas, Socias o González Rothwos, no'n pódém dir mal perque a la *hidra* la mantenen ben viva, y *coleando*, y fins a son entendre fent *separatismo*.

Trevallém, donchs, pel nostre compte sense fer cas de la patuleya famolenca a qui tanta feyna doném fins sense proposàrnosho. Que vagin escarrassantse, que no'ns ve d'aqui. Ara'ls catalanistes hem honorat a la República Cubana entenent complir un dever de conciencia. Hem fet bé. Mes no per honorar a pobles com Cuba devém oblidar la missió que'ns senyalarem y que consisteix en trevallar sols per nostra Catalunya. *Suum cuique*. Això devém seguir fent, més que sentirnos redemptors y que pretendre *desfacer* els *entuertos* que hagi fet l'*hidalgo desfacedor* al arriar la bandera de la República de les Antilles. ¿N'hem protestat? Donchs prou. Ja protestarà Cuba si li convé, que això es compte seu. Els del «Progrés» ja han realisat lo que's proposaven; de la simpatia dels autonomistes catalans ja'n tè probes el lliberrim poble cubà: endebades seria, donchs, anar al derrera de sos representants diplomàtichs, que al cap y a la fi són politichs y com a tals ens interessen molt menys que com a cubans.

¿Que tindria res d'estrany que, al dirigirnos a n'ells pera bé del seu poble afrontat y del nostre dret escarnit, hi trobessim el politich avans que'l cubà? ¿Y no fóra molt natural que'l politich d'allà hagués sigut convidat a dinar per un politich d'aquí, y per aquesta causa o altra consemblant sobreposés els assumptos d'Estat, en que *la buena forma es el todo*, a la rahó, al dret y a la justicia?

Ab els vers representants del poble cubà, de sa societat natural, de ses entitats vives, de sa ciutadania honrada, anemhi sempre: però tinguém compte ab els representants oficials, ab els politichs, que solen èsser la mentida surant, la vera opressió de les nacions, y que si ve a tom se les venen y's venen ells meteixos per un plat de llenties.

No oblidém que som nosaltres catalans qui dèu redimir a Catalunya, y que lo que no fem nosaltres per ella menys ho faràn els que no hi tenen cap obligació.

Això es lo pràctich y això es lo *català*. No perdém, donchs, el temps, ni permetém que l'*hidalgo*'ns posi en ridicul: val més que'l temps li deixém perdre a n'ell fent les seves especials ridiculeses; y lo cert es que no'ns costarà ni li costarà gayre, perque en tota sa vida no ha fet altra cosa.

—

De l'Extrém-Orient arriben noves gravissi mes. La esquadra russa d'en Rodjestvensky ha sofert una desfeta complerta. En el proxim número parlarém ab més extensió d'un fet de tanta importancia.

—

La Veu fa notar que ab la persecució del Catalanisme iniciada per en González Rothwos coincideix la predicació contra la industria catalana a Madrid y a Valladolid; y afegeix qu'encara que sembla conjurat el perill d'un tractat de comerç ab França que fóra perjudicial a Catalunya, els representants de nostres societats econòmiques que van a Paris ja sabràn complir sa obligació devant de lo que's presenti.

La Veu remarca que cal fixarse en que

han «coincidit» els atachs a la industria de Catalunya ab campanyes d'exageració d'actes catalanistes y ab la persecució del Catalanisme, ja com a medi de soliviantar els esperits llençantlos a radicalisme de doctrina, ja com a medi de fer veure que'l nacionalisme té una direcció que, per ara, no més la veuen els nostres enemichs.

Ja estàn avisades, donchs, les *forces vives*, y nosaltres quedém enterats.

Però deixant apart la direcció que al Catalanisme vulguin atribuhirli sos enemichs, nosaltres ens fixarém sols en aqueixos

radicalismes de doctrina a que *La Veu* fa alusió, y que no són altres, per lo que la *Unió Catalanista*'s refercix, que'ls de voler l'*autonomia complerta de Catalunya*.

Aquests són, y temps ha que'ls coneix tothòm, els nostres *radicalismes*. Ni tenim per què amagarlos, ni val a *badar*. Una vegada mès hem d'objectar que'ns agraden les coses clares; ara cadascú que obri com millor li sembli pera'l bé de Catalunya.

—

En una de les anteriors *noves* parlém ab menyspreu dels politichs.

Entenemnos:

Tothòm sab que'l Catalanisme admet totes les accions honrades, y per lo tant, l'acció politica que ho sia sempre'ns mereixerà respecte.

Lo que hi ha es que a la politica sol fèrsela servir de tapadora a personals concupiscencies y egoismes; y aqueixa falsa politica que may va agermanada ab la sinceritat ni ab la ciencia de ben regir els pobles, es la que combatèm. Ho fem per rahons de dignitat.

En cambi, es per conveniencia o per natural necetat per lo que'ns combaten a nosaltres els morts de gana inconsùtils que tenen a Barcelona son orgue en *El Liberal*. Y tot es cantar les absoltes al nacionalisme, *cuyo partido* (que no ha estat may *partido* perque no fa politica de la falsa) consideren dividit en *fragmentos*. (Vegis l'article de fons de *El Liberal* del divendres).

Y vinga *disertar* els pedants de *El Liberal* sobre'l Catalanisme y sobre l'Assamblea de Barcelona de 1904. Y vinga dir que fou un fracàs, y vinga donarnos lliçons d'assignatures que no coneixen ni pel forro. N'hi ha per trencarshi de riure.

Ens diuen adulteradors de la doctrina nacionalista, y ens diuen filosops bunyols, y's fan una olla.

No'ls entenèm, com no entenèm ni volém entendre les politiqueries centralistes (de vividors) qu'ells patrocinen.

Pera entendrehi ens caldria deixar d'ésser lo que som; es a dir, *decents*.

Com pera entendre ells en coses de Catalanisme'ls caldria deixar d'ésser lo que sempre han sigut, són y seràn: es a dir, *burros*.

—

Ja qu'hem parlat de l'Assamblea de Barcelona, fòra injust no dedicar unes quantes paraules de cortesia al senyor governador de la *provincia*, ja que a n'ell devèm el que no pogués celebrarse al «Progrés Autonomista» el *meeting* ab que'l Catalanisme's proposava commemorar dita Assamblea.

El governador no'l sospengué explicitament el *meeting*, però feu quelcòm més, tota vegada que privà als oradors de comentar cap de les Bases de dita Assamblea ni de les anteriors.

Aixi, donchs, sense trobarnos en estat de guerra, sens estar privats de cap de les garanties constitucionals, sense que noves disposicions formulades pels cossos llegislatius hagin posat fóra de la lley al Catalanisme, el governador de Barcelona ha fet lo que no podrien fer els mès alts podèrs d'un estat constitucional.

Saludèm al nou *Quijote*; saludemlo per sa valentia y arrogancia; saludemlo en l'actual actitut gallarda d'emprenedor d'aventures, perque si volguessim esperar que les tals aventures fossin finides, ja no'l podriem saludar: hauriem de *jalearlo*. Aixi li ha passat sempre a l'*hidalgo*: començar ab arrogancies y acabar ab còmichs escalabraments. Còmichs pera'ls altres, tristos pera ell.

No diguèm res de si també són còmichs els que li fan chor, els *hidalgüelos* que ab els pomposos noms de *El País*, *El Liberal*, *Imparcial*, etc., etc., y ab un heroisme d'allò més imponent, no's desdenyen de combàtrens *caballerosamente* ab paraulades de carreter, tals com *cobardes*, *traidores*, *criminales*, *clericales*... *et sic de cœteris*.

Y viva la *libertad*, y viva la *constitución*.

¿Y ara pregunten vostès si ens trobèm a Turquia o en una de les nacions tiranisades per estats autocràtichs? Donchs no, senyors, que'ns trobèm a Catalunya, sots la benigna protecció de l'alkady González Rothwos.

Ah! No'ns recordavem de qu'en Villaverde diu que pot obrir les Corts, ni de que tenim diputats que poden anar a defensarnos.

Veyàm què faràn entre tants LIBERALES y entre tants REPUBLICANOS que, més que férloshi chor com es son dever, procuraràn ofegalshi la veu y acabar d'acreditar la politica espanyola.

Veyàm, els nostres, còm el faràn valdre'l seu dret!

—

Van desapareixent els pochs homes que significaven alguna cosa dintre la desgraciada politica espanyola, de la Restauració ençà. Morts en Cánovas y en Sagasta, creyen molts que l'única figura politica de talla era la d'en Francisco Silvela, que durant la menor edat d'Alfons XIII havia fet concebir esperances sols per haver lograt un dia qu'en Cánovas s'enfadés, y per haverli restat uns quants disidents. Prompte's vegé qu'en Silvela no anava enlloch ni portava res a dintre com a politich, per més qu'estès carregat, segons molts deyen, de ciencia y de sentit juridich. Com a home d'acció ell meteix va ferse la sentencia ara fa dos anys, declarant que's retirava de la politica perque, amant de la patria, li devia avans que tot sinceritat, y sincerament confessava qu'ell *no servia*. Aquest fou el millor acte de sa vida, acte re-

velador d'una llealtat que serien incapaços de tenir els altres politichs de fama, ab tot y ésser llur fama menor que la d'en Silvela, que certament havia tingut força aduladors, lo qual fa més remarcable son desprendiment.

Devant de les idees noves que nosaltres sustentém, devant del Catalanisme, en Silvela no sapigué resoldre res; tingué la intuició del nostre dret, mes sos prejudicis unitaristes el desorientaren, com a tot politich castellà, y hagué de declarársens enemich encarniçat. La seva apologia, donchs, no serém nosaltres qui la faci, perque ni com a amich ni com a enemich hem pogut may veure que s'apartés de lo vulgar, per no dir de lo dolent.

Els castellans tampoch enaltiràn gayre sa memoria, malgrat les encomiàstiques necrologies de compromis que a sa mort han publicat tots els diaris.

A Barcelona no ha manifestat condol per sa mort sinó alguna que altra dispersa expersonalitat del que fou partit conservador.

—

Per fi el diumenge pogueren celebrar un *meeting* nostres companys de l'«Aplech Catalanista», si bé es veritat que havien sigut obsequiats ab guardes de vista *colocantse* un estol de poliçons al carrer, e *instalantse* en el meteix local de l'«Aplech» un inspector encarregat de posar el *veto* a una infinitat de qüestions (que *a la cuenta* deuen ésser pecaminoses) si es que'ls oradors intentaven tractarles en llurs discursos.

Mes els de l'«Aplech» tenien preparat un notari prompte a aixecar acta de les prohibicions que l'inspector fes, per si aquestes no resultaven ajustades a la legalitat. Es la manera com hauria d'haverse procedit ja de dies avans, en previsió de les desmasies de qui, eregit en autoritat, s'excedis en ses atribucions sentintse dictador quan potser ab prou feynes té capacitat pera escriure *al dictado*.

Ho dihém per nostre insigne *Sancho*, qu'en son excessiu *amor* per aquesta terra no sembla sinó qu'estigui resolt a ferse popular en ella. Y potser ho lograrà ab molta facilitat, però ¡ay! quina popularitatm és desconsoladora. Ell qu'estava en tan bones relacions ab les forces vives d'aquí, ens sembla que acabarà per renyirhi portat de son aixelabrament *inconsùtil*, y allavors, adeu les ilusions de vida patriarcal exercint d'advocat en aquesta Barcelona qu'es tan bona si la bossa sona, encara que sia *tierra de hijos espúreos*.

Li valdria més plegar y, complint ab sos devers de diputat de no recordém quin districte de *allende*, anar al Congrés a representar a sos electors, que tan oblidats té. Y això li dihém desinteressadament, puig ja pot compendre que'l reclàm que'ns fa als catalanistes y l'impuls que dóna a nostra causa ens faràn molta falta.

Tornant al *meeting* de l'«Aplech», devèm dir qu'en ell feren us de la paraula'ls senyors Roig y Pruna, Balmas, Manau, Vidal, Tarragó y Ribé, els quals foren aplaudits ab entusiasme per la nombrosíssima gentada que omplía per complert el local y que's disolgué, un cop termenat l'acte, al crit de «Visca Catalunya!»

—

Diu *El Poble Català*, parlant de l'*hidalgo*:

Orgullós ab els que creu febles, els afronta perque'ls té per incapaços de revolta; mes quan li ensenyen les dents, quan no sab còm sortirse dels mals passos a que l'ha dut la seva ridícula temeritat, aleshores passa per totes les baixeses de la més depriment reculada. Però ay del qui les hi recordil

Sempre ha sigut aixi: orgullós ab els febles, crudel ab els que ha fet esclaus explotantlos en nom de la civilisació... Héusela aqui l'obra de l'*hidalgo:* crudel unes voltes, servil altres, inútil sempre. Perque, en comptes de trevallar, sempre ha preferit viure a la esquena dels demés.

Aixi avuy la prempsa castellana, responent a ses tradicions d'*hidalguía*, insulta als catalans qu'estimen a sa terra; y ab to altisonant, creyent que la força està de sa banda, lo menys que'ls diu es egoistes. Mes els bons catalans no n'han de fer cas dels llenguts que no tenen sinó llengua pera insultar a qui els manté.

Ja vindrà dia que s'hi faràn un nus, a més dels molts que han tingut de fershi durant la seva gloriosa historia, els hereus d'Hernán Cortés y Pizarro tan encertadament judicats pel periòdich catalanista que més amunt esmentém.

—

Dels concerts donats públicament per l'«Orfeó Català» n'hem parlat (vegis la secció corresponent en aquest meteix número), perque s'hi entrava pagant. En cambi, no'ns es possible donar compte de la «Festa de la Música Catalana» celebrada'l passat diumenge, perque sols s'hi entrava per invitació, y l'«Orfeó Català» no ha tingut a bé, com de costúm, convidarnos. Per lo que afecta a nosaltres, particularment, no tenim res que dirhi, per més que al públich pot semblarli estrany que una entitat que quan li convé's vanta d'ésser una institució eminentment catalanista, consideri de pitjor condició a un periòdich nacionalista, perque no es de sagristia o de capelleta, que a certs rotatius que tant se'ls en dóna de l'art nostre com de la terra ahont mengen el pa. Això no es obstacle pera que nosaltres, imparcialment com sempre, consignèm els éxits de l'«Orfeó», donchs per altra banda ja sabém qu'en moltes empreses artistiques se dèu atendre pre-

ferentment a certes conveniencies personals. Una cosa es l'«Orfeó» com a institució choral y un'altra cosa es el caciquisme que hi pugui haver en sa Junta directiva; un complert equilibri o una absoluta perfecció no's solen trobar en obres humanes.

Estenguém, donchs, un vel misericordiós sobre certes miseries.

—

L'«Associació Wagneriana» ha donat una audició de varies escenes dels *Mestres Cantayres de Nurenberg*, dels dos primers actes. Reberen molts aplaudiments les senyoretes Puig y Dachs, els senyors Bosch, Parés, Boadella y Muller (cantants), y el mestre Doménech Espanyol.

Altre concert tingué lloch dissabte a la Sala Estela, a càrrech de la pianista senyoreta Aznar, qui interpretà obres de Beethoven, Brahms, Mendelssohn, Weber, Chopin, Dubois, Schubert, Wagner y Liszt. La senyoreta Aznar, que demostrà intuició y execució brillant, fou molt aplaudida.

—

Publicacions rebudes:

Trascant per l'Alt Bergadà y per la serralada pirenenca del Mitjorn, per Joseph Armangué. Aquest bonich relat, que ja haviem tingut ocasió de llegir en el *Butlletí del «Centre Excursionista de Catalunya»*, ha sigut publicat per son autor en un elegant fascible. La obreta del senyor Armangué's recomana no sols per lo agradós de l'estil en les minucioses descripcions que conté de comarques y llochs, sinó també per les atinades consideracions que a l'autor sugereix freqüentment l'espectacle de la vida pagesivola, tan poètica als ulls de molts excursionistes. Com a excursionista, se complàu més l'autor devant dels diversos aspectes de la naturalesa que devant de les escenes dels poblets obra dels homes. Així escriu:

Qualsevulga població de tots els paisos qu'he visitat val més, en igualtat d'habitants, que qualsevulga vila catalana, y fins a Nova-Zelanda, a Fidji y a Taití tenen més ayre civilisat y més científica y comercial empenta.

El sentit pràctich, el temperament resistent, certa altivesa natural y l'amor al trevall són qualitats que no's poden negar als nostres, mes se veuen neutralisades per la superficialitat, la mala educació, el pessim exemple, els antiquats sistemes d'ensenyança, l'administració envilida, la política mesquina de baixeses y la falta d'idealisme. Quan l'afició al guany aprofita un salt d'aygua, fent malbé la sublím bellesa de la terra, hi viuen uns quants infeliços més en forma d'obrers, uns quants estirats més en forma de burgesos, mes no aumenta gens el benestar y esplendor de la nostra terra.

No os enfadèu de la llarga digressió. Puch equivocarme, mes pretench treure ensenyanças de l'excursionisme; sóch catalanista, no per lo que valèm, sinó per lo que conech que, ben dirigits, podèm arribar a valdre, y pera valer hem de començar per dirnos les dolorosses veritats, no fent com els de certes terres condempnats a no aixecarse perque fins en son immens ensorrament s'estàn cantant joyosament les propries alabanças.

Es, donchs, recomanable tant per son fons com per sa forma l'obra del senyor Armangué.

Claror de posta, quadro dramàtich per Pompeyo Crehuet, de quina estrena, efectuada ab éxit a Romea'l dia 31 del passat març, donarem compte oportunament. Preu, una pesseta.

Postals commemoratives de la nova Casa de Concerts de l'Orfeó Català, en les que hi figuren els retrats de l'autor del projectat edifici, senyor Doménech y Montaner, y els del president y principals personalitats artistiques de l'Orfeó.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

NOSTRE FOLLETI

Ab el plech 16 que avuy repartím queda termenada la traducció de DAFNIS Y CLOE que ha feta expressament pera JOVENTUT el nostre company de redacció en Ramón Miquel y Planas.

A continuació, y formant part del volúm de DAFNIS Y CLOE, seguirà la bellíssima rondalla mitològica d'Apulei AMOR Y PSIQUIS posada per primera vegada en català pel meteix traductor.

Abdues obres reunides formaràn, donchs, un sol volúm baix el títul general de

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS

Any VI-Núm. 278 Barcelona, 8 de Juny, 1905

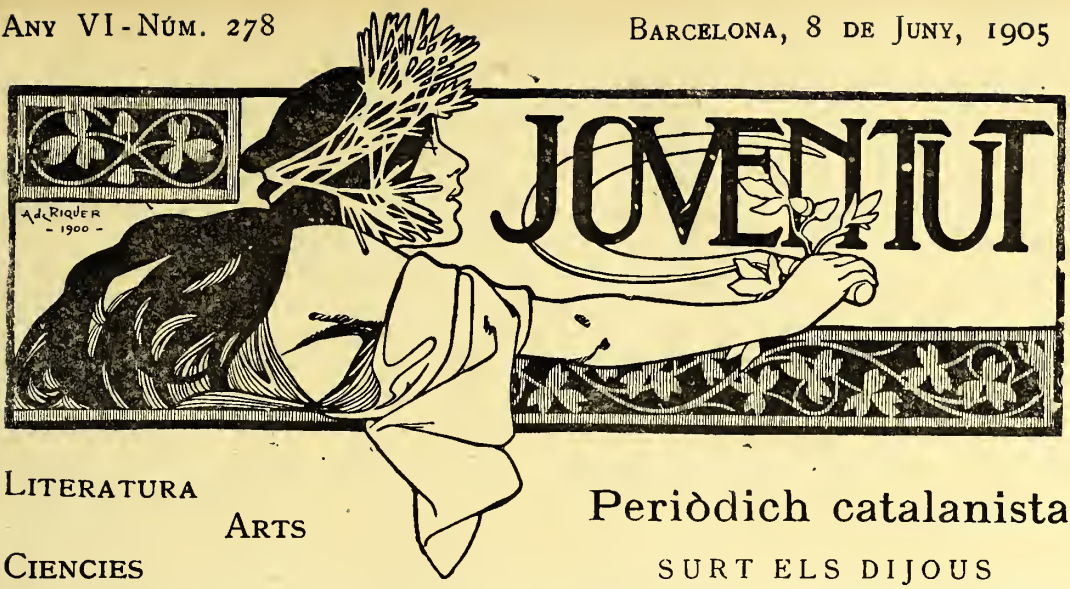

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

La desfeta russa, per Geroni Zanné.—Defalliment y esperança, per Trinitat Monegal.—Una visita, per I. Soler y Escofet.—El Pop de la platja, quadro dramàtich, inspirat en una narració de Gorki (continuació), per August Barbosa.—¿Y el monument?, per Joseph Batista.—Dies clars, per Francesch Sitjà y Pineda.—Teatres, per Emili Tintorer.—Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas.—Revista de revistes, per Lluis Via.—Noves.

FOLLETI:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 5.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech 17.

LA DESFETA RUSSA

Els qui creyem, al començament de la guerra rus-japonesa, segur el triomf de Russia tan bon punt aquest estat desenrotllés el seu immens poder militar y maritim, hem degut reformar el criteri. Poch a poch la Russia ha anat descobrint les llagues y miseries interiors que subsisteixen com en altres temps; els vicis que l'afebleixen y els cranchs que se la mengen. Caygut sorollosament a terra'l prestigi exterior, els mals de dintre han sobreixit alhora.

El desastre irreparable que la marina militar russa ha sofert al freu de Korea, ha senyalat l'hora de la decadencia pera l'Imperi dels Tsars. La hecatombe de Mukden ha repercutit sobre les aygües. En Rodjestvensky, l'almirall qui duya en son yaixell de guerra la fortuna de Russia, jeu, mal ferit, en un hospital del Japó. Ara's presenta en tota sa tràgica tristesa la odisea de la segona Esquadra del Pacifich. Ix de Libau el dia 6 d'octubre de l'any passat, y el 22 del meteix mes, provoca'l ridicul y deplorable incident de Dogger Bank, canonejant als inofensius pescadors de Hull. Aquest incident, que tan fatal podia ésser pera Russia, demostrà l'estat de neurosis en que's trobaven els marins d'en Rodjestvensky. Com diuen els castellans, *los dedos se les antojaban huéspedes;* per tot arreu veyen torpillers japonesos, y tenebrositats de la *pérfida Albión*, meteix que'ls nostres mansos *anglòfobs*. Y poch a poch, l'aparentment formidable esquadra pel canal de Suez, o donant la volta pel cap de Bona Esperança, després d'un llarguissim y hardit viatge y mercès a l'amistat y benevolença que li demostren les autoritats franceses dels ports y badies africans y asiàtichs, arriba al freu de Korea y...

... el dia 27 de maig reb el primer atach d'en Togo, vora la ja cèlebre illa de Tsushima, perdent entre altres els coraçats *Borodino*, *Imperator Alexandre III*, *Kniaz-Suvarow*, y alguns creuers; després, a la nit sofreix un horrorós atach dels contra-torpillers

y torpillers japonesos, ab noves y terribles perdues, y finalment, el dia 28, tres naus de l'almirall Nebogatoff y el coraçat *Orel* abaixen el pabelló de la Santa Russia, y els demés coraçats y creuers, perseguits implacablement per en Togo, s'enfonsen en les aygües.

Y en Rodjestvensky, l'almirall qui surt de Libau pera venjar els desastres de Port-Arthur, y de Tsushima, l'almirall qui déu castigar, devant d'una forta esquadra, a n'en Togo y a en Kamimura per ses passades victories, es trobat pels japonesos, ferit y desesperat, dins d'un contra-torpiller, car ja no té cap coraçat que li dongui abrich. Heusaqui còm ho descriu en Togo: «Nostre destructor *Saeanami* capturà, al caure la tarda del 27 de maig, al sur de l'illa d'Urleung, el destructor rus *Biedovy* en el qual foren trobats l'almirall Rodjestvensky y un altre almirall, greument ferits abdós, ab altres vuytanta russos, entre ells l'estat major del *Kniaz-Suvarow*, que s'enfonsà'l 27 de maig; tots foren fets presoners».

—

Ha determinat en gran part la *débâcle* russa la preparació dels japonesos pera la guerra, y a més la situació geogràfica del camp de batalla. Déu anys s'han pres els súbdits del Mikado com temps precis y necessari pera la lluyta gegantina que s'apropava. Déu anys organisant l'exèrcit, construhint la flota, estudiant, trevallant, sense vacilacions ni defalliments. Aixi la guerra ha sigut pera ells una successió de victories, coronades per la gran batalla naval de Tsushima, el Trafalgar del segle XX. L'almirall Togo, el Nelson groch, l'astut y pacient mari que lluytava prudentment ab la convicció de que derrera l'enemich que tenia devant n'hi havia un altre, al trobarse ab aquest s'hi ha abrahonat com una fera, sense donarli repós, ni de nit ni de dia, fins a deixarlo estenellat, auxiliat son geni militar per la disciplina y valor dels seus homes, per les condicions immillorables dels seus vaixells de guerra. La guineu s'es tornada lleó.

Però, tot y reconeixent les virtuts civiques, politiques y militars del poble japonès, s'ha de confessar palesament que'l gran y més formidable enemich de la Santa Russia ha sigut el meteix rus.

La Santa Russia, esclavitzada per un centralisme embrutidor que destrueix totes les iniciatives individuals, s'ha trobat desorganisada, ab els serveys abandonats, ab una administració corrompuda, ab un exèrcit sense preparació pera la guerra moderna, ab una esquadra heterogenia y feble. Y també s'ha trobat ab súbdits malcontents, vexats, oprimits: ab polonesos, catòlichs y jueus acotats encara pel terrible ukàs de 10 de desembre de 1865 que'ls priva d'adquirir proprietats; ab una Curlandia y ab una Livonia dominades per la ignorancia; ab una Lituania empobrida; ab una Finlandia avans lliure, culta y feliç, y actualment despossehida de ses llibertats nacionals.

Tot això, y la corrupció en tots els ordres públichs, ha dut l'Imperi dels Tsars a la desfeta naval de Tsushima. Un remey queda, no obstant, als malhaurats russos, y es remembrar fets passats de llur historia. Els russos, durant la guerra de Crimea, se trobaren, si fa o no fa, com ara. Qui llegeixi les següents ratlles de l'historiayre francès M. Théophile Lavallée, cambiant època, noms y llochs pot aplicarles a l'actual moment: «*Rus* y *lladre* són, segons confessió dels meteixos russos, dues paraules idèntiques; els més ilustres generals, els primers funcionaris de l'Imperi, els magistrats no s'avergonyien d'enriquirse mitjançant furts y vexacions continuades, y pot afirmarse que del primer Mentschikoff ençà, malgrat el meteix Pere'l Gran, l'Imperi's troba en ple saqueig. Els oficials superiors encarregats de provehir llurs tropes especulaven sobre'ls queviures y el vestuari, sense curarse dels efectes desastrosos que'n podien resultar pera la salut y la vida dels soldats: els grans dignataris de l'Imperi s'apropriaven els diners que'ls hi entregaven pera reparar y completar el material; cada militar robava segons el grau que tenia; quasi tots els jutges, malgrat les disposicions preses per l'Emperador desde'l començament de son regnat, venien la justicia. Convictes d'aytals delictes, molts generals foren degradats y condempnats a servir com senzills soldats, y no pochs senadors foren desterrats a Siberia. La mà de Nicolau I caygué pesadament sobre'ls culpables, però si els abusos se cometeren ab menys audacia, no desaparegueren del tot».

¿Tindrà Nicolau II la energia de son gloriós avant-passat pera castigar als autors de la terrible y desastrosa guerra rus-japonesa?

GERONI ZANNÉ

DEFALLIMENT Y ESPERANÇA

Tenint en compte que'ls organismes socials, ja naturals, ja artificials, a l'igual que'ls individuus, neixen, creixen, se desenrotllen y's moren; que sa vida es més o menys llarga segons tardin més o menys a complir el fi a que virtualment estàn destinats, arribant la mort un cop aquest fi està complert; y sobre tot, no oblidant que'ls organismes artificials, més encara que'ls altres, pera viure y ésser útils deuen emmotllarse a les condicions qu'exigeixen les circumstancies de lloch y temps, creguerem qu'era de tot punt convenient estudiar el modo d'ésser y les condicions de vida dels organismes qu'estaven destinats a la predicació y defensa de l'autonomisme català.

Prompte'ns convencerem de que, si bé les institucions y entitats autonomistes eren nombrosissimes, certament moltes d'elles eren nades d'ambicions o afanys de figurar d'alguns; que altres ho eren d'un personalisme diferent, però més anorreador si cab; y per ultim, que no eren pas massa les quina naixença era producte de bons y enlayrats desitjos y qu'existien per bon motiu.

Fos lo que fos, unes y altres existien, *ergo* tenien un fi a complir, y, una volta complert aquest, devien desaparèixer.

Y vegerem ab pena que, més tart, tenint ja gran nombre d'elles son fi virtual complert, no desapareixien, continuaven sa vida aparent, aguantades tan sols per l'amor propri d'uns quants, pochs o molts, que, ilusos, creyen qu'ells, sols, podien donar vida a entitats e institucions per mortes que fossin, y enorgullits, no volien que desaparegués la part externa de sa obra, y que anés la part útil, la interna, a contribuhir a la vida d'un'altra entitat més gran, més poderosa y de fins més enlayrats.

No veyen clar que, essent l'estol dels autonomistes més nombrós cada jorn, era arribada l'hora en que, deixant de banda separacions y divisions injustificades, se desllindessin bé'ls camps entre'ls que tenien, en certs ordres d'idees, opinions diferentes. Ab això s'assoliria la vera separació, que, feta amistosament, no fóra may obstacle, ans al contrari, afavoriria l'acoblament de tots els autonomistes, fos quina fos llur manera de pensar, en els moments en que sigués necessari pera la Causa comú.

Y quan nosaltres exposarem nostres opinions respecte aytals qüestions, uns ens digueren romàntichs, altres ens tractaren de politichs *a la espanyola*, y altres, *més nobles y assadollats de bona fe*, afirmaren *ex-catedra* que lo que'ns guiava no era altra cosa que l'ambició personal. Ningú ens cregué.

El temps ha passat, y hem vist ab fonda pena còm desapareixien algunes de les institucions y entitats autonomistes de llarga historia. Ja ho haviem previst: era una cosa fatal. Sabiem que no la podiem evitar sa mort, però hauriem volgut que, avans de morir, fossin aprofitades les forces que tingueren, quelcòm de bo y sà d'elles, y juntantho ab les més fortes y més vives, fér quelcòm de nou.

Ha sigut inútil tot: han mort sense que res se'n pugui aprofitar. Les unes han sigut suicides, les altres han mort victimes d'insà y brutal personalisme.

Moltes y moltes ne queden encara; però no esbrinèm. Unes duhen vida raquitica, altres són ja quasi mortes, y les mès tenen en son sí el virus que les ha de matar. Que poques són les que tenen vida sana, robusta y forta!

Com no pot menys de succehir, això ha produhit cert defalliment força perjudicial pera nostra causa. Y lo pitjor es que, per ara, no's veu remey pera'l mal.

Demà... qui sab! Es possible que la novella generació, ab educació diferenta de la nostra y no oblidant les amargues lliçons de la experiencia, se substregui a funestes influencies y's faci superior no veyent altra cosa que la causa santa que li estarà encomanada.

Y si no ella, un'altra. Y vindrà un temps en que, homes veritables ja, els catalans sabràn defensar com cal y fer triomfar la Causa de la Veritat y la Justicia.

D'això n'estèm certs. Els homes, els orga-

nismes socials moren: sols les idees sanes no moren, y un jorn o altre dominen, y aleshores triomfen la Veritat y la Justicia.

Sí, aquesta es nostra única esperança, puig sabèm que'l jorn en que aquestes s'imposin triomfarà la Causa catalana.

Mes nosaltres... no ho veurèm pas.

TRINITAT MONEGAL

UNA VISITA

Al matí hi haviem anat pera demanar hora al doctor conegut nostre, havèntsens senyalat la de les tres de la tarda pera visitar el benèfich asil.

Ab tota puntualitat ferem cap a l'establiment. A nostra entrada una reixa alta y reforçada grinyolà, tancantse bon punt forem dins. Ens conduhiren a una de les dependencies principals de la casa: una mena de sala de confiança pera rebre les visites de la Direcció, habilitada aquella tarda pera sala d'actes, puig s'hi donava una audició de gramofon, escoltada ab devotissima atenció pels asilats d'un altre benèfich establiment: d'un asil de nens y nenes escrofulosos.

Y feya alegria y tristor alhora contemplar aquell estol de nafrats que s'entusiasmaven ab les notes del *¡Oh Paradiso!* de *L'Africana*, y les del *Ride pagliaccio* dels *Pallaços*, lo meteix que ab les de la jota dels *Gigantes y cabezudos*, y les dels *couplets* d'en Fregoli. Era un espectacle que feya llàstima y enternia de debò.

Després passarem a visitar els reclosos. Començarem per la secció de dònes: atravessarem un immens pati y ja'ns hi trobarem.

Dònes de totes edats, fesomies y complexions se passejaven quietament, silenciosament per l'assoleyat jardí. Algunes restaven assegudes en els banchs de pedra, ab posat estúpit, la vista esgarriada y deixant anar de tant en tant, a mitja veu, mots incoherents y a voltes ininteligibles qu'esglayaven.

A una d'elles ens va semblar reconèixerla: se passejava tota sola, ab el cap baix, mirantse ab freqüencia les mans y espolsàntseles l'una ab l'altra: era una noya que havia figurat molt en el món elegant, una de les noyes més distingides y més hermoses de nostra societat... En ses faccions encara s'hi descobrien vestigis de la passada hermosura, y en tots sos ademans hi restava com un ritme de suprema distinció...

Apartèm d'ella la vista... les llàgrimes ens enterboleixen els ulls...

—Senyor doctor, senyor doctor!...—sento que crida una pobra alienada.—

Ens girèm y veyèm una dòna alta, ben plantada, roja de galtas, un xich entrada en anys.

—Vostès no saben res...—continuà la dement—res...

—¿Per què?—replicà'l doctor.—¿Per què, Francisca?...

—Perque no saben fer cervells nous...

—Ah!

—Quan sàpiguen fer cervells nous sabràn fer alguna cosa, que ara no saben fer res, lo que's diu res ..

—Vaja, adeu, Francisca, no t'hi amohinis ab aquestes coses... deixaho estar...

—Passiho bé, ab la companyial...—

Pugèm una escala y ens trobèm en un altre departament: el de les epilèptiques. D'aquestes moltes no's mouen del llit, y si's lleven es per poques hores. A algunes d'elles les monges que les custodien les hi han d'aixugar constantment les babes...

D'aquest departament passèm al de les agitades, de les furioses. Varies dònes, també de totes edats, se passejaven per la sala ab actituts y mirades gens tranquilisadores, començant a dirigirnos tot seguit mots insultants y frases obscenes... Una d'elles, més atrevida que ses companyes, començà a amenaçarnos y a escomètrens d'obra, y si no arribèm a ésser llestos a tancar la porta de la sala en que'ns trobavem pera passar a la d'imbècils, d'idiotes, la cosa hauria acabat probablement ab una escena violenta y dolorosa.

Aquesta sala es la més pacifica de totes. Hi tenen alberch no les que han perdut el juhi, sinó les que no l'han tingut may, les d'inteligencia cretina, atrofiada en son naixement, les que no han arribat encara a pensar ni discernir... Y a n'aquestes si que dóna bo de vèureles... Sa principal deria consisteix en ferse y desferse'l llit, tasca que les té ocupades gayrebé tot el dia... L'esperit d'imitació, innat en el ser humà, es lo únich que les mou. Com qu'elles veuen

fer y desfer els llits a les monges, d'aquí la seva obsessió...

Sortirem de la secció de dònes per hont hi haviem entrat. Al jardí s'hi havia situat una petita orquestra de nens escrofulosos, ab motiu de celebrarse la festa de las *Hijas de María* en el manicomi. De cop dues alienades aparegueren al mitj de la plaça y començaren a dançar... Y vinga dar voltes y més voltes, fins que les hi rodà'l cap... Si no s'haguessin assentat en un dels banchs de pedra, haurien caygut.

Al penetrar en la secció d'homes, tot seguit notarem la diferencia que hi ha ab la de les dònes: arreu més silenci, més correcció, més modos, més *vergonya* per part dels asilats. Enlloch una mala expressió, un mal gesto, una actitut agressiva... Ben al contrari, a nostre pas, respectuosos, la majoria's treyen la gorra o la boyna y ens saludaven cortesment donantnos el «Deu los guart» o les genèriques *Buenas*, molt comedits. Nosaltres els hi contestavem afectuosament.

En cridarem un que saltava y ballava feya estona.

—¿Què hi ha, Peret?—li feu el doctor.

—¿Qué vol que hi hagi? Molt y mal repartit... Després ¿sab qué hi ha? Qu'en aquesta casa si no'ns curém ab la *cuyna*, no'ns curarèm ab res, perque de medecina no'ns en donen cap...

—Bé, home, bé!... Endevant!

—Passiho bé... però pensi en les medecines, que'm vull curar pera sortir d'aquí... que ja n'estich tip d'estarmhil...

—Hi pensaré, hi pensaré!... Adeu, Peret!

—Passihobé, ab la companyia!—

Y tornà a son interromput balloteig, a sa monomanía coreogràfica.

Entrarem en un menjador. Més de tres cents asilats estaven sopant. Al vèurens varis d'ells se llevaren la gorra, ab tot y trobarse atrafegats devorant el bacallà ab patates y salsa que'ls havien servit. Alguns ens saludaren de paraula. Fins n'hi hagué un que ab la forquilla'ns oferí un tall.

Seguirem les demés dependencies: el forn, la cantina, la vaqueria, la imprenta, la fusteria... tot tan nèt, tan polit!... En aquestes dues últimes hi ha trevalls dels reclosos verament notables.

Entrarem a un'altra sala. En aquesta gayrebé tots els llits eren ocupats. Hi havia'ls que, mancats de sensibilitat, se troben en un estat semicataléptich. Alguns d'ells fan l'efecte de verdaderes momies, sense que'ls hi manqui l'encarcarament propri d'aquestes. Y aixi passen anys y anys, engolint el menjar que a varis d'ells han de ficàrloshi a la boca, vegetant més que vivint, en plena inconsciencia de la vida...

En fugirem contristats.

Finalment, passarem a visitar als alienats *pensionistes*, als que paguen més. Ses habitacions ja's veu tot seguit que són més confortables, que són habitacions de senyor: hi ha un bon llit de Viena, un *lavabo*, sis cadires... y alguna d'elles fins té un quartet anexe pera un criat.

Baixém a uns sòtans y ens trobém en una sala de recreo dels alienats. Al entrarhi nosaltres n'hi havia tres que jugaven al domino, un que llegia y un altre que tocava al piano la *Pasquinade* de Gottschalck gayrebé a la perfecció. D'altres se passejaven amunt y avall de la sala, y d'altres restaven assentats en els divans en actitut expectant y ab mirada somniadora.

Al costat de la sala hi havia un pati, y al mitj d'aquest una font. En ella un alienat donava a un altre una dutxa al clatell, aguantantli el cap sota l'aixeta.

Al vèurels, el metge va cridar a un d'ells. Al sentir pronunciar el seu nom, el vaig reconèixer tot seguit. Era un pobre ex-condeixeble meu.

—¿No'm coneixes?—li vaig dir, emocionat.

—Veyàm—feu ell—deixa que't vegi de més aprop.—

Y entrà en el saló.

Avans d'arribar al meu encontre li vaig repetir la pregunta. No li vaig haver de formular per tercera vegada: tot seguit me reconegué.

—Y que content estich—me deya—d'aquesta visita! Les visites dels amichs sempre són d'agrahir, però més en aquests llochs. Creu que me'n recordaré tota la vida!—

El pobre's creya que jo havia anat allí expressament pera ell, essent aixi que li havia trobat casualment.

—Vaig sofrir una petita congestió al cap —continuava—y'm tingueren de portar aquí hont me veus...

—No serà res—li feya jo,—no serà res! Ja't posaràs bé aviat!...—

La despedida fou carinyosa, emocionant; y al sortir jo d'aquell benèfich establiment, me preguntava quins eren els bojos y quins eren els sabis, ahónt termenava'l camp del juhi y de la sabiesa y ahónt començava'l de la demencia y de la follia: perque ¡quànts homes y dònes veyèm en el món que no rahonen pas tan bé com vaig sentir que ho feyen varis d'aquells desventurats reclosos!...

I. Soler y Escofet.

EL POP DE LA PLATJA

(Continuació)

Cantiner

Per endevant, com sempre!

Pop

Com sempre. *El Cantiner li entrega un grapat de billets de Banch.)*

Cantiner

Ja sabs que...

Pop

Tu també sabs lo que't convé, home!...

Cantiner

¿Entesos?

Pop

Deixam fer a mi. (*El Pop surt de la cantina, va cap al fons, mira a dreta y esquerra com asegurantse de que no'l vegi ningú; baixa cap al prosceni y's mira al Peret, tot somrihent. De prompte se'n va a la barraca, agafa una palla y ab ella fa pessigolles a la orella d'en Peret, que's desperta y's mira al Pop, sorprès y molestat a la vegada. Aquest li fa una ganyota estranya.*)

Peret

Que sòu graciós!

Pop

¿Que vens de segar?

Peret

Sí: hem segat un troç... y he guanyat vinticinch kopecks. Deu sab quàn tornaré a guanyar res aral Tot va molt malament! Hi ha tanta gent pera trevallar les terres! Y tenen tanta fam, que han fet abaixar els jornals. Avans si que's pagava això de segar.

Pop

Avans... avans!... Vosaltres en teniu la culpa si no's paga tant avuy!

Peret

¿Nosaltres?

Pop

Si, perque no més aprenèu de trevallar... y res més! Si aprenguessiu de reposar també, potser os aniria millor. Mira, fa sis anys, jo també ho feya això d'anar a segar. Aixi que arribava a un poble y deya «Vull trevallar», me miraven de dalt a baix, y'm feyen festes y més festes, y deseguida 'm posaven un parell o tres de rublos a la butxaca. Me donaven bon menjar, lloch pera dormir... y m'estava alli trevallant fins que'l cos me deya prou. Ara no, ara no ho faria!

Peret

¿Y per què no ho faries ara?

Pop

Perque la gent del camp encara són molt besties, y jo... jo ho sòch menos.

Peret

Donchs digues que a n'a tu no t'agrada la terra.

Pop

Quan os veig a vosaltres, no, que no m'agrada. La trobo també egoista, afamada, tot ho vol; sembla que no s'hagi de viure més que pera ella! Y vosaltres sòu els que l'heu acostumada malament: que la terra prou ens donaria tot lo que voldriem si ho sapiguessim pendre. ¿Veus el mar?

Peret, *interrompent.*

A mi'm fa por el mar!...

Pop, *rient.*

Qu'ets bestia! Al mar no hi ha qui li posi trabes ni destorbs! No hi ha explotadors que li puguin dir: «Jo vull aquest troç, y jo aquest altre.» Ell vol ésser lliure, ben lliure! Això si, ell recull a tothòm y a tots breça de la meteixa manera. Mirat: jo quan estich ab ell, me sembla que'm trobo ab la mare: jo dins del breçol y ella gronxantme amorosa pera que jo reposi y estigui tranquil... Y si vegessis, aleshores! Quin plaher! Me sento feliç devant la immensitat d'aquella planuria que sembla que no s'acabi may! Això si, a voltes s'enfada, gruny y's cargola... però es pera trèuret la sòn de les orelles, pera que lluytis, pera que aprenguis a barallarte ab tot lo que't faci nosa. Y quan veu que no t'has deixat vèncer, te diu: «Ara ja sabs viure: reposa en el breçol, que jo't tornaré a gronxar!»

PERET

Bé, sí, però... ¿Y còm vius? ¿Què fas? ¿De què menges?

POP, *rihent.*

Qu'ets idiot!

PERET

¿Per què? A veure, ¿de què fas tu? ¿Ets sastre? ¿Ets sabater?...

POP

¿Qui, jo?

PERET

Si, tu.

POP

No, home, no: sóch pescador.

PERET

¿Pescador? (*Ab cert recel).*

POP

¿Que no t'ho creus?

PERET

¿Pescador? ¿Y qué pesques? ¿Peixos?

POP

¿Peixos? Aqui no ho pesquém això. Aqui pesquèm negats, molts negats; àncores velles, troços de llanxes que s'han tombat y ara suren... De tot, vaja. Tenim xarxes expresses per' això.

PERET

Bé, vaja, tu dèus èsser pescador d'aquests que pesquen pels camps els galliners y les estables!

POP, *ràpit.*

¿Que'ls coneixes tu a n'aqueixos?

PERET

No, però n'he sentit parlar.

POP, *idem.*

¿Y't fan rabia, o t'agraden? Digues.

PERET

No'm fan rabia. Mirat, ells són valents, lliures...

POP

¿Per què la voldries tu la llibertat?

PERET

Perque, ab la llibertat, un pot fer lo que li dongui la gana, y si un pot fer lo que vol, pot passàrsela molt bé, mentres tingui temor a Deu!..... (*El Pop riu despreciativament).* Mirat: quan va morir el meu pare no'm va deixar res, y vaig pensar: «¿Què faràs ara? La mare ja es molt vella... la terra, sens adobarla també's cansa... y s'ha de viure. Però ¿còm? Jo no ho sè. Ja podria casarme ab una pubilla, però'l sogre no'm donaria'l dot y jo hauria de trevallar anys y més anys pera mantenirla a n'ella y a la familia que vingués. Si jo tingués dos cents rublos me n'aniria a trobar al pare de la noya y li diria: —¿Me la volèu donar la pubilla? — No! —Donchs tant se me'n dóna! Gracies a Deu, al poble hi ha altres minyones pera poder triar. — Tot això faries.» Però ara no puch. Haurè d'anar a trevallar pels pobles si vull arreplegar diners! Però costen tant de guanyar! Hauré d'entrar en una familia y ferme esclau! No'm queda altre remey!...

POP

Escolta: ¿ahónt vas ara?

PERET

Ara a casa.

POP

¿Y no t'agradaria còrrer món? ¿Anar a Turquia?

PERET

¿A Turquia? ¿Que hi van allá'ls cristians?

POP

Que'n ets d'idiot!

PERET

Ja m'ho has dit dues vegades!

POP

Perque encara ho ets més de lo que'm pensava.

PERET

¿Què t'emborratxes tu?

POP

¿Per què?

PERET

Quan m'has fet aquella ganyota, m'ha vingut una fortor d'ayguardent!...

POP, *ràpit.*

Escolta: ¿vols trevallar ab mi aquesta nit? Au, digues, depressa!

PERET

¿Trevallar? ¿Còm?... ¿de què?...

POP

Ja t'ho explicarè. Pescarèm: tu remaràs.

PERET

Bé, però...

POP

Però ¿què?

PERET

Que'm fas por. Tinch temença de que me'n facis una. No m'agraden gayre'ls teus misteris..

POP

Malehitsiga!... No se còm no't pego un mal tanto y't trech la mandra de sobre!

PERET

¿Qui? ¿Tu?

POP

Sí, jo, jo!... *(S'alcen tots dos, mirantse amenaçadors com dos llops.)* Y qué! Salvatge! que portes a sobre totes les asprors y les punxes d'allà, de la terra feréstega! ¿Y tu parles de llibertat? ¿Per qué la vols tu la llibertat, cadell ab intencions de guineu? Te tinch rabia, y'm fas llàstima a la vegada! Quan m'has parlat de la terra, del camp, de la familia, me venien ganes d'ofegarte! ¿Per qué ho vols tú tot això? ¿Qué'n sabs tu del món? Res, res! Tot això que tu desitges no serviria sinó pera embrutirte més, pera ferte més odiós als ulls de tots els qu'estiguessin a la vora teva!

PERET, *dominat per lo que li ha dit el Pop.*

Oh! Si t'he dit allò es perque no'm semblaves un obrer, un trevallador... Vas tan estripat!... Això no vol dir res, per'xò. Jo he vist borratxos més mal vestits que tu...

POP,

miràntsel ab llàstima y rihent maliciosament.

Vaja, ¿vols trevallar? ¿Si o no? Digues.

PERET

Si. Però ¿quànt me darás?

POP

Segons lo que trevallis. Potser te dongui cinch rublos.

PERET

¿Que no'm donarás els diners per endevant?

POP

Vina, terroç, vina, que primer menjarém una caixalada... ¿no't sembla?

PERET

Sí, que ja tinch gana.

POP

Porta, porta: deixa aquests trastos aquí, que més aviat te faràn nosa que servey.

PERET

Tens rahó: ja me'ls enduré després. *(El Pop agafa'l farcell y la falç, y ho posa en un recó de la barraca.)*

POP

Au, anèm! ¿Còm te dius?

PERET

Peret.

POP

¿Ja vas ben documentat pel món?

PERET

Sí, tinch el passaport a la butxaca. *(Entren a la cantina. El Pop y el Cantiner se donen una miràda d'inteligencia. El Peret y el Pop s'asseuen en una taula que no hi ha ningú, disposats a menjar.)*

POP

Apa, donchs. ¿Còm va això, cantiner?

CANTINER

Ola, Pop! Ja ho podéu veure. Tot marxa.

POP

Això es bo. ¿Que'ns donarèu alguna cosa per menjar? El meu ajudant y jo portém una mica de gana.

CANTINER

Ja ho crech, home! Ja sabéu, Pop, que podèu disposar del meu establiment.

POP

Donchs, pera començar, portéu una ampolla d'ayguardent.

CANTINER

Deseguida. *(El Cantiner va al taulell a buscar una ampolla y dos gots, y ho deixa demunt de la taula. Mentres ells beuen, el Cantiner posa plats ab viandes, pa molt moreno, quasi bé negre, y una ampolla de vi.)*

PERET

Ara si que veig que sembles l'amo. El cantiner te tracta ab molts modos.

POP

Y donchs ¿qué't pensaves? Au! té, té: beu!

PERET

Y que'n tenia ganes! *(El Pop omple dos gots d'ayguardent, y en Peret se beu el seu d'un trago.)*

POP

Donchs apa, té, tórnahi, que pera trevallar s'han d'agafar forces.

PERET

No tinguis por: ben menjat y ben begut no m'espanta la feyna.

POP

A veure, a veure'l teu comportament aquest vespre. Apa, té: menja y beu, home, beu!

PERET

No diries què pensava.

POP

¿Què?

PERET

Quan has començat a parlarme allà a fòra... m'has fet por... y...

POP

¿Por? ¿De què?

PERET

No ho sé. Me feyes un fàstich! Ara no, ara hi estich bé al teu costat. Me sembla, germà qu'ets un bon home.

POP

Y es clar que ho sóch. ¿No veus que ara't dono menjar y beure, y d'aqui una estona ja t'hauràs guanyat cinch rublos?

PERET

Potser sí qu'es per'xò! Escolta: ¿que no'm donaràs els diners per endevant?

POP

Sí, home sí; té: beu, beu!

PERET

¿Me'ls donaràs?

POP

Si, avans que sortim d'aqui te'ls donaré.

PERET

Y còm t'ho agrahiré! Que m'agradaria trevallar, trevallar força... y guanyar forces diners!...

POP

¿Y què'n faries, tu, de tants diners?

PERET

¿Què'n faria? Mirat, compraria un troç de terra... un camp... faria adobar la casa de la mare, que ja cau de vella! compraria vaques, bestiar, força bestiar! Llogaria uns quants homes pera fer trevallar la terra, y vinga estalviar fins que tinguès força de tot! Diners, blat, molt blat!...

POP

¿Y no compraries una dòna?

PERET

També!

POP

Y t'agradaria tenir fills, ¿oy?

PERET

Si que m'agradaria, que tot se pot fer en aquest món ab tal que no's faci mal a ningú y's tingui temor a Deu!

POP

Y els teus fills, aixi que fossin grans, cap a trevallar la terra també, ¿oy?

PERET

Si.

POP

Y que al cap d'un quant temps la terra, els teus fills, els trevalladors, la dòna y tu, tots fossiu una meteixa cosa, ¿oy?

PERET

Y que m'agrada parlar de tot això, germà! Posam més beure! Fins me venen ganes d'abraçarte! Escolta: ¿que'm donaràs els cinch rublos?

POP

Sí, home, sí. ¿Els vols ara?

PERET

Oh! com vulguis! Si me'ls vols donar...

POP

Veig que, estant tèrbol y tot, te recordes de lo que més m'interessa!

PERET

Oh! com que tu m'ho has promès...

POP

Tens rahó... y aquí els tens. *(El Pop se treu de la pitrera una cartera vella y bruta, y dóna al Peret els cinch rublos en paper. En Peret al veure tants diners queda atontat. Pren el billet que li dóna'l Pop, y's treu de la butxaca de la brusa un mocador junt ab el passaport, que deixarà sobre la taula mentres ab molt compte embolicarà'l billet dintre'l mocador.)*

AUGUST BARBOSA

(Seguirà)

¿Y EL MONUMENT?

Tres anys han passat ja desde que morí el cantor incomparable de la llengua catalana, l'insigne mossèn Jacinto Verdaguer, y aquesta es l'hora que no sabèm quàn ni ahónt se li aixecarà'l primer monument que perpetuhi sa memoria, mancant encara lo més indispensable, o sien els fondos necessaris pera portar a cap tal empresa.

Recordo que cinch o sis dies després de la mort del plorat patrici, diaris y revistes omplien pàgines senceres detallant multitut de projectes que's traçaven pera *monumentarlo*, y's publicaven bozets pera major satisfacció. Hi havia tanta pressa y tantes empentes, que un se creya a diari llevarse l'endemà veyent aixecats a mossèn Cinto un monument a cada plaça de Catalunya. Si n'hi havien d'ideesl. L'un deya que'l monument se tenía d'alçar a la plaça Real, l'altre a la de Catalunya, el de més enllà al cim del Tibidabo, y demanèu: al Montseny, als Pireneus, a la Quinta Joana, al devant de la casa ahont va néixer, y... etc., etc. Molt rebombori, molt fum y prou.

Mossèn Cinto fa tres anys que descansa l'etern repòs, y a Barcelona, la capital de la seva terra nadiva, la ciutat qu'era la devesa de sos somnis, la qu'ell estimava ab un deliri immens, ni tan sols hi ha un carrer que porti son gloriós nom. ¿Què fa l'Ajuntament? Aquest té prou feyna ab assistir a banquets y recepcions, ab el *negoci* de la reversió dels tramvies, ab cambiar el nom de la plaça dels Josepets, pera ocuparse ab les *petiteses* de l'homenatge a n'en Verdaguer. ¿Què fa la Diputació, y totes les entitats y forces que volen representar quelcòm de la nostra terra? ¿Què fan les societats catalanistes, regionalistes y federals, totes les que tenen l'ideal nacionalista? ¿Pera quàn esperen complir un deute tan sagrat?

Convé que tots els catalans, ja que a tots indistintament ens pertoca, ens apressèm a dur a terme l'obra de bastir un monument al glorificador més gran de les lletres patries. No perdèm temps, perque no's dongui el cas vergonyós pera nosaltres de que alguna capital estrangera sia la primera en construhir el susdit monument, que allavors si que tindriem d'abaixar els ulls de vergonya, y ens podrien tirar en cara allò de *l'avara poverta dei catalani*... ab sobrada rahó.

JOSEPH BATISTA.

DÍES CLARS

I

Avuy quan el jorn neixía,
encisat per sa clarô,
encar que'l fret presentía
he obert el meu balcó.
L'he obert de bat a bat,
y l'ayre m'ha petonat
tot el cos y tota l'ànima ..
Prò aquell ayre tan glaçat
no m'ha dut el tremolor
que'm portaven altres ayres...
Ha deixat a vora meu
una flayre lleu, molt lleu
d'herbes y de fulles tendres...
Ha deixat ma cambra plena
d'unes certes resplendors ..
Y després, quan se'n ha anat
cap a despertâ'l sembrat
que verdejarà les planes,
tot falaguer, falaguer,
y en memoria de sa estada,
una flor me'n ha dèixada
de primerench atmetller...

II

Avuy de tan serè qu'està
el blau del cel fa sospirâ...

Y la serena ha anat baixant,
homes y coses serenant...
Tot es quiet...
y abstret
sota la immensa claretat!

Fa un día clâ
per reposâ
y omplirs de llum per l'endemà...
Quí sab les boyres que'ns duràl...

III

Les montanyes riuen, riuen,
els plans riuen, riu el mar,
y l'espay sens ni una boyra
riu que riu molt més encar!

Aquests riures me captiven
m'entren dins, ànima endins,
van treyent penes enfora,
m'omplen bé d'un dolç oblit. .
Y devinch tot ignocent ..
y, com un crit d'oreneta,
ma rialla llenço al vent!

IV

Germans meus que viviu tristos,
Deu vos dongui un día clar,
un bastó per companyía
y una cançó per cantar...
Caminet de la montanya
sols ben sols l'heu d'agafar;
la primera farigola
ja os en farà sospirar;
al ovirar la pineda
ja'n tindrèu dolç el mirar...
Caminet de la montanya
vos costarà de pujar;
quan serèu a la carena
vos serà grat reposar.
Si en veyèu llavors un'ombra
no os hi volguèu soplujar:
sol-solet fa fort y alegre
al qui's deix petonejar. .
Mentre'l sol vos petonegi
tot el món vos somriurà!...

FRANCESCH SITJÁ Y PINEDA

TEATRES

BÁRBARA

L'ultim drama d'en Galdós—perque es un verdader drama malgrat no hi hagi cap mort vista y malgrat l'autor el tituli tragi-comedia, puig de tràgich ne té molt poch y de còmich no'n té res—es de lo més pobre que hagi sortit de la pensa del celebrat escriptor canari.

Bárbara es una comtesa casada ab un senyor molt rich y molt *brutu* que li pega com qualsevol menestral d'avuy a pesar de que viuen a Siracusa per l'any de gracia de 1815, y a pesar de qu'ella es honrada com la que més, si l'ésser honrat es compatible ab els amors platònichs que sent per un capità castellà, Leonardo de Acuña, que la paga ab la meteixa moneda. Un dia, cansada ella de rebre y sugestionada per una frase que va pronunciar el castellà, mata al seu marit al mitj d'un bosch molt poèticament. Y dich molt poèticament perque aixi resulta de la relació qu'en el primer acte'ns fa la interessada. La frase — convé citarla textualment puig ella es tot el drama—es la següent:

BÁRBARA.—... Yo dije esto: «¿Para qué viven los que en la tierra no producen ningún bien, ninguna alegría?»

Això ho diu, sens dubte, pensant en son marit.

LEONARDO.—«Deben morir, deben perecer.»

Y ella mata. Després el drama s'enfila per un altre costat. Un germà del mort, més rich encara qu'ell y tan *bruto* per lo menys, arriba a Siracusa y vol casarse ab sa cunyada, lo qual seria un xich dificil si l'intendent de Siracusa—que per aquells temps venia a ésser un petit dèspota que podia fer y desfer com li dava la gana (1) — no prengués el negoci pel seu compte. Agafa al *de Acuña* imputantli l'assessinat; aquest, qu'es «*un español sin seso*», que no més parla de l'honor y la fe y que s'ha tornat mistich ab aficions al martiri, diu que si, qu'es ell, puig la seva frase fou la causa de tot, y la Bárbara, desesperada, pera comprar la llibertat y la vida del seu *amor*, està a punt de cedir casantse ab el cunyat; però al vèurel fuig horroritzada: la figura del germà, que s'assembla molt ab el difunt, li sembla un espectre. A la fi el drama acaba casantshi per un'altra rahó; millor dit: per la meteixa rahó agafada al inrevés: El *de Acuña*, ja mistich rematat, se'n va, pelegri, a Terra Santa, y li envía com a despedida eterna un llibre, el Kempis, en que hi escriu: «*Abrazo vida de penitencia y expiación. Sigue mi ejemplo, amada mía... Busca la paz. Si al ir tras ella te sale al encuentro la adversidad, acéptala con dulzura...*» L'espectre aquell, el germà del marit mort, es *la adversidad* que li surt al *encuentro*. Y s'hi casa, y cau el teló després de pronunciar l'intendent de Siracusa, el governant llest que ha arreglat tot aquest tinglado, les següents paraules: «*Soy un artista Filemón; artista no más... Entretengo los ocios de mi tiranía modelando con la miseria humana la estatua ideal de la Justicia*». Paraules cabalistiques, sens dubte, que confio aclarir el dia que sia amich personal de l'intendent, vull dir: del governador actual de Barcelona.

He extractat l'argument pera justificar la meva apreciació anterior. Jo no recordo cap obra dramàtica en que don Benet Pérez Galdós hagi aparegut més desgraciat. El conjunt es una barreja cursi de Shakespeare y Echegaray, sense la grandiositat del primer ni la traça del segón. Fins el diàleg es trevallat, dificultós e incoherent, y l'acció's desenrotlla ab una puerilitat de medis que, a no saberho, creuriem que's tracta de la primera obra d'un jove de regular cultura.

Lo qual es tant més de doldre quan en Galdós havia escrit pera'l teatre obres ben notables, algunes de les quals m'havien fet creure qu'era l'únich, entre'ls autors castellans moderns, capaç de fer quelcòm pera reviscolar, pera sanejar, pera modernisar un xich aquell teatre avuy tan carrincló y estacionari, aquell teatre agonitzant.

De la companyia Guerrero-Mendoza, que si fa no fa es la meteixa de l'any passat, per avuy sols diré que feu l'obra sense convicció. Ningú feu tipos, tots declamaren troços ab més o menys afectació y amanerament.

En cambi, per lo que toca a la presentació escènica, demanin: un luxo y un bon gust... malaguanyats.

EMILI TINTORER

(1) Jo crech que pera pintar un petit tirà no tenía necessitat l'autor de fer passar l'acció prop d'un sigle enrera. Arreglantho un xich, la nostra Barcelona y el nostre González Rothwos haurien servit perfectament pera'l cas.

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

DISCURSOS *de Jacinto Verdager. — Pròleg de Joan Maragall. — (Colecció de Prosistes Catalans. — Barcelona, 1905).*

Ab molt bon acert els editors de la esmentada colecció acaben d'enriquirla ab aquest nou volúm, en el qual hi trobèm piadosament aplegades aquelles obres de mossèn Cinto que d'altre modo corrien perill de perdres a la tornada d'uns quants anys.

Com diu molt bé en Maragall en el pròleg, en Jacinto Verdaguer no era home de discursos. No es en aquest volúm, donchs, hont cal anar a cercar al Verdaguer èpich de *L'Atlàntida* y del *Canigó*, ni al mistich dels *Idilis*, ni tan sols al prosista de les *Ronda-*

lles. Mes aixi y tot, els trevalls aplegats baix el titul de *Discursos* en el nou volúm, malgrat el seu caràcter d'escrits de circumstancies, mostren per moments totes aquelles bones condicions de l'autor, el qui a lo millor ens fa sentir algún d'aquells accents d'altissim poeta que converteixen la nostra parla, tinguda per aspra y trencada, en verb suavissim capaç de traduhir les més delicades inflexions del sentiment. Per aquesta rahó la prosa de mossén Cinto té un valor extraordinari en la literatura catalana, ja que'ns posa de manifest la bondat de la llengua nostra com a instrument y ens demostra que pot ésser aplicada tan bé com la que més a tot allò pera que se la vulgui y se la sàpiga fer servir. Y ja es un fet demostrat que després del floreixement de la poesia en un idioma, ve'l de la prosa com a conseqüencia; es aixi com el català's mostra apte avuy per avuy pera les més variades manifestacions literaries després que'ls poetes li han refet el tremp y l'han posat, regenerat y ennoblit, en mans dels prosistes.

—

Carlos Rahola. — PEQUEÑOS ENSAYOS. — *(Gerona, 1905.)*

L'autor d'aquest llibre'ns dóna probes d'haver llegit molt, mes potser no ha estat prou eclèctich en ses lectures. Ha donat preferencia molt marcada als autors moderns y això li ha comunicat un cert nirviosisme, del qual se'n resenten els ensaigs que dóna aplegats en son llibre. Són notes intensament sentides, mes deficientment traduhides; li manca la serenitat necessaria pera considerar els assumptos en tota llur amplitut, y's contenta ab descriuren detingudament un sol aspecte, exagerantlo y tot pera produhir una impressió que, mancada del relleu estereoscòpich, s'esborra fàcilment.

Com a llenguatge es, el del senyor Rahola, trevallat com ho dèu ésser quan se tracta de produhir literariament en un idioma que no es el propri de l'escriptor. S'hi veu, ademés, l'esforç d'assimilació de les obres d'altres autors castellans; tot lo qual ens fa la impressió d'un producte exòtich o quan menys cosmopolita, que si pot interessar al *dilettante* ha de deixar fret a l'artista.

No es pas això, ens sembla, lo que convé a Catalunya, sobre tot avuy que compta ab una literatura y art propris, que's van acusant intensament al costat, y tal vegada per demunt, dels que'l senyor Rahola ha presos per tipo.

—

C. Ossorio y Gallardo. — EL ARTE DE BIEN COMER. — *(Barcelona, 1905.)*

El conegut periodista senyor Ossorio y Gallardo, quin coneixement del *métier* es evident pera qualsevol qui hagi llegit algún de sos nombrosos escrits, dóna una nova proba de la seva traça en el present llibre, en el qual, d'un assumpto que a primera vista sembla mancat d'interès pera qui no sia *gourmet* o professional, ne treu planes de literatura d'una amenitat y un garbo extraordinaris qu'entretenen agradosament al lector curiós. Hi ha una barreja d'erudició y humorisme que, si no arriben a fer desitjar un bon dinar, ne posen de manifest les excelencies y la importancia que la qüestió de les *subsistencies* ha tingut en tots els temps y continuarà tenint encara si algú no hi troba un remey.

R. MIQUEL Y PLANAS

REVISTA DE REVISTES

Ilustració Catalana (Barcelona). Ademés d'excelents articles de Morató, Font y Sagué, etc.; inserta un important estudi crítich d'en Miquel S. Oliver sobre la novela *Solitut*, de Víctor Català, publicada en nostra Biblioteca. El senyor Oliver uneix ses llohances a les que unànimament venen tributant els amants de les lletres catalanes a aqueixa admirable novela que, essent un prodigi psicològich y un model de literatura *verista*, es alhora un grandiós poema de nostres montanyes. Publica també la *Ilustració Catalana* la làmina pertanyent al Cant IX de la luxosa edició de *L'Atlàntida* que regala a sos suscriptors.

El Poble Català (Barcelona). Fa unes quantes setmanes qu'en Gabriel Alomar ve publicant en aquest setmanari catalanista unes curioses *Notes marginals* sobre'l *Quijote*, que constitueixen un admirable estudi de l'art y la literatura del temps de Cervantes, tan influhits per l'*italianisme*, això es, «pel conjunt fastuós de tots els elements de cultura europeus (cristianisme, paganisme, romancisme, etc.), refosos pera infantar la edat moderna». Creu l'articulista que Cervantes encarnà a Espanya l'esperit nou, qu'estigué representat a França per en Rabelais, y a Anglaterra per *un ample aspecte* de l'obra de Shakespeare; y creu que la primordial manifestació de l'italianisme de Cervantes foren les *Novelas Ejemplares*, a les que deuria pertànyer *El curioso impertinente*, obra que, segons l'articulista, «sembla esperar el cisell ciclòpich de Shakespeare pera viure eternament en la escena». Aquestes consideracions del senyor Alomar ens porten incidentalment a la ja gastada y sistemàtica comparança entre aquests dos genis: Shakespeare y Cervantes comparança de la que certament no s'ha abusat en l'actual centenari del *Quixot*, malgrat semblarnos a voltes quasi obligada, ja que ab dificultat podrien citarse dos autors qual humanisme y qual sentit de

la vida tingués tants punts de contacte. L'escepticisme satirich de Cervantes al servey d'una observació serena, donà per resultat el *Quixot*, obra de passatemps la més gran del món y de qual mèrit tal volta no'n tingué ple coneixement el propri autor fins haverla acabada. La clarividencia de Shakespeare, que aventatjà a tots els de son temps al llegir en lo pregón de l'ànima humana, donà per resultat *Hamlet*, *El Rey Lear*, *Sylok*, *Romeu y Julieta*... Cervantes y Shakespeare abarcant la humanitat en gran síntesis, desvariejant com boja o queixanse com feble o malalta; l'un cercant l'equilibri entre la rústica simplicitat y l'ideal encisador, l'altre trobantlo en les llastimoses lliçons dels grans drames depriments, ab quines passions sovint s'abaten els cors més alts y s'enlayren els més humils; abdós, còmich (?) l'un, tràgich l'altre, són els dos artistes de la edat moderna que més gran visió han sabut oferirnos de la vida. L'italianisme de que l'Alomar ens parla, o sia l'amplitut de l'ànima moderna apareguda ab el Renaixement agabellant, assimilantse y escampant totes les formes y aspectes de l'art, forçosament havia de trobarse en l'obra dels dos colossos castellà y anglès més qu'en cap altra... si no es la del cultissim Goethe.

Això'ns ha fet pensar en les belles coses que, sense l'enfarfech de *tecnicismes* que ara's veu obligat a emplear y que perjudiquen quelcòm son brillant estil, hauria pogut dir el senyor Alomar estudiant paralelament y concretament l'obra shakesperiana y l'obra cervantina, aquí hont tantes vulgaritats s'han dites sobre'l particular.

Il Campo (Torino). Aquesta revista setmanal, important entre les bones revistes literaries italianes, s'ocupa en sos números derrers del centenari del *Quixot*, essent remarcable l'article aparegut en 21 de maig y firmat per Mario Morasso sobre *La risurrezione di «Don Chisciotte»*. També es interessant el trevall *Paradossi estetici e morali nelle «Intentions» di Oscar Wilde*, firmat per Lucio d'Ambra. En tots els números la informació artistich-literaria es nodridissima.

La Renaissance Latine (Paris). Entre altres trevalls publicats en el derrer número d'aquesta revista esmentarém el de Raphaël-Georges Lévy titulat *Problemes africains.— Chemins de fer transahariens*, escrit a propòsit del llibre de M. Paul Leroy-Beaulieu, del que'n ve a ésser un lluminós comentari; el d'en Miquel de Unamuno *En marge du Don Quichotte*; y el de Albert Métin sobre *L'Enseignement français et les missions catholiques*.

Mercure de France. (Paris). Són notables els trevalls *La Musique et la Psychologie*, per L. de la Laurence, *La Maladie et la Mort de Maupassant*, per Louis Thomas, *Une Signification nouvelle de l'Idée d'evolution*, per Jules de Gaultier, y *Les Salons de la Société Nationale et des Artistes Français*, per Charles Morice.

La Lectura (Madrid). Aquesta acreditada revista publica en son derrer número, además d'una nodrida informació crítica sobre importants llibres recentment apareguts, una interessant disquisició de M. B. Cossio sobre *Documentos inéditos para la historia del arte español*, y un excelent trevall firmat per Julio Cejador sobre'ls *Idiotismos del Quijote*, en el que l'autor posa encertadament en ridicul als gramàtichs de criteri tancat, que més que l'esperit del llenguatge cerquen en tota obra correctes y sovint encarcarades construccions, per lo que, una volta esgarriats per lleys convencionals o fantasioses qu'ells meteixos han inventades, no poden menys de sofrir continues y llastimoses caygudes.

La Alhambra (Granada). En sos derrers números ha vingut publicant un interessant estudi sobre *La pintura religiosa en España*, per Francisco de P. Valladar, y, com la majoria de les revistes castellanes, diferents articles y anècdotes sobre'l *Quijote*.

Hojas Selectas (Barcelona). Notables són els trevalls d'informació històrica y científica que ve publicant aquesta revista, com per exemple'ls que's llegeixen en son ultim número referents a la festa del Corpus a través dels sigles, a les obres realisades pera la obertura del colossal túnel del Simplón, etc. Es curiós també'l relat d'una excursió als llochs que habità Cervantes y recorregué *Don Quijote*. Els grabats són pulcres y abundants com de costúm, trobantshi además boniques aquarel les reproduhides en tricromia que representen varies vistes dels Alps y són obra de Carles Vázquez. Aquest número de *Hojas Selectas* demostra un notable avenç sobre'ls anteriors, quina importancia era ja ben manifesta: essent d'elogiar el zel y el bon gust de la casa editorial.

Entre les demés revistes qu'hem rebudes, són dignes d'esment, per varis dels trevalls qu'en sos últims números publiquen, *La Revue Mondiale*, *Le Courrier Européen*, *Le Ménestrel* y *La Revue du Bien* (Paris); *Revue Franco Italienne et du Monde Latin* (Nàpols); *Nuestro Tiempo* y *Renacimiento Latino* (Madrid), *Revista Gráfica*, *Occitania*, *Revista Social*, *Arquitectura y Construcción*, *Album Salón*, etc., (Barcelona).

LLUÍS VÍA

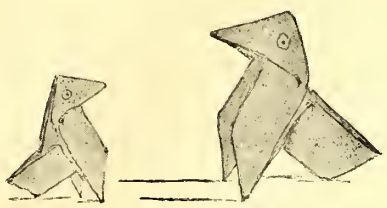

NOVES

El viatge del rey a Paris y l'atentat de que fou objecte en la capital de l'estat vehí: heusaquí l'assumpto ab que'ls diaris d'Espanya y França han omplert columnes y més columnes durant la passada setmana. La guerra d'Orient ha passat a ésser cosa secundaria.

No pera seguir la corrent, sinó sols pera constatar els fets, dirém nosaltres quatre paraules sobre'l particular; y encara preferim dirles per compte d'altri, o sia per compte de nostre company de nacionalisme *La Gazeta Vigatana*, qu'en son número de 31 del passat maig insertava les següents reflexions:

L'estrèpit ha sigut gros y ha resonat a Europa. Es veritat que Guillèm II la sab massa llarga per haversen afectat, y podèm ja estar segurs de que l'esclat dels parisenchs pel nostre *petit Roi* no li farà dormir cap mal sòn. Ja'ns coneix y sab lo que valèm y sab també, fins millor que nosaltres, els fruyts que'n podèm traure d'aqueixes noves amistats. La recepció de Londres, que serà a totes llums més seria y reposada, no li aumentarà la preocupació, y, si res li ha d'aumentar, serà, si per cas, veure que s'ha de portar a cap el projecte de casori ab la princeseta de Connaught. Això tindría probablement als seus ulls una trascendencia major que totes les flors y tots els llums y tots els alegroys de la capital de la França.

Però queda la esperança de neutralisar l'efecte de l'actual viatge ab el projectat per la tardor a Berlín y Viena. Comparat ab aquell, hont el rey podrà veure les grans masses militars de l'exèrcit teutònich, coronades ab els llorers de Metz, Strasburg y París, el viatge actual no passa d'una escursió sportiva.

Actualment, y més encara després de la ruina moral de l'autocracia russa, el tipo del verdader sobirà es allí, en aquell cor de la severa Germania De manera que a entrada d'hivern ho tindrèm tot equilibrat, y ab les seves conferencies ab els primers monarques d'Europa li quedarà al *petit Roi* materia sobrera pera fer meditació dintre del palau d'Orient en els díes rufols y plujosos de l'hivern.

. . . . . .

Respecte a l'atentat dinamiter de que's volgué fer victima a Alfons XIII y que ha servit pera multiplicar les ovacions dels francesos, poch dirém per nostra part; sols ens toca reprobarlo com reprobém tot acte barbre; y més encara que'ls dinamiters ens indignen els verdaders causants, que podriem trobar aqui entre certes empreses periodistiques que avuy clamen contra'ls procediments de repressió inquisitorial empleats a Montjuich, havent sigut elles qui més atià a son temps aqueixos procediments indignes d'una societat lliure y forta.

Ara tot es protestar dels atentats dinamiters, y tot es ferho uns y altres en nom de la humanitat y del prohisme. Però això no es cert: estàn massa corcats pera que poguém creure en la certesa d'aqueixos sentiments que invoquen. Desgraciadament, són pochs els que per sentiments d'humanitat protesten, perque a quasi tots els obliguen a ferho petits instints d'adulació, de por y de cobardia: els petits instints que halenen en les nacions moribondes.

—

El «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria» pogué per fi celebrar un *meeting* el dimecres 31 del passat maig, assistinhi una gran gentada, ab lo qual s'evidencià la bona propaganda que havien fet les anteriors sospensions governatives. Els oradors senyor Bordas y Prats Paris, del meteix «Centre», Pujulà, de JOVENTUT, Tarragó, de *La Tralla*, Manau de l'«Aplech Catalanista», Gibert, del «Progrés Autonomista», Llorens, del «Centre Catalunya», y Roig y Pruna en representació de la *Unió Catalanista*, exposaren ses doctrines nacionalistes, de conformitat ab els més avençats principis de la sociologia moderna y ab un autonomisme ben radical, essent interromputs sovint per les ovacions de la gran generació entusiasmada que'ls escoltava.

Ens complavém donant compte d'aquest acte perque ell ens domostra un cop més que segueixen en vies de triomf complert les avençades doctrines que dintre l'autonomisme català vingué a sustentar JOVENTUT ara fa ja sis anys, y que tants adeptes han fet. També déu reconéixerho aixi *La Veu de Catalunya*, que sens dubte per oblit involuntari no donà compte d'aquest acte realisat al redós de la *Unió Catalanista*, entitat mare del nostre nacionalisme; y també ho déu reconéixer *El Poble Català*, malgrat eviti consignar qu'en dit *meeting* JOVENTUT hi era representada per en Pujulà y Vallés, consignant en cambi que'ls altres estimats periòdichs y entitats estaven representats pels restants oradors.

No per impuls propri fem notar aytal petitesa, puig ens consta de temps que nostra independencia'ns manté amichs de tots, però igualment allunyats tant de lo que sia grupo de la dreta com de lo que sembli capella de la esquerra. Ho fem constar a prech de varies persones d'esperit ample que's dolen d'aytals encongiments, més que més tractantse de qui com JOVENTUT may ha volgut fer ombra a ningú. No temi, donchs, ningú que al acostarse a nosaltres pugui eclipsarse.

—

S'ha dit que l'atentat de Paris fou preparat a Barcelona, y que d'aquesta ciutat foren enviades les bombes a la capital de França. Segons molts diaris, això es cosa probada, però nosaltres ens hem resistit a creureho perque hem vist al governador tan fresch, y vaja, a un home que n'hi han passades tantes no més hauria calgut que li passés aquesta pera que'l dimitissin si ell no dimitia encara.

No es que'ns hagin d'esverar unes bombes més o menos, que'ls barcelonins ja hi estém

avesats a viure ab l'ay al cos, y una nova planxa de la policia tampoch ens ha de venir de nou. Però es allò del *buen parecer*. Quan les planxes se fan *inter nos* no ve tant d'aqui: també'n fan els *clowns* en els nostres circos. En cambi ara's tracta d'una planxa *internacional*, y els estrangers haurán pogut enterarse de que pera'l governador de Barcelona no es tot hu cercar anarquistes que *trevallen* fòra de la lley, o processar catalanistes que tenen la debilitat de fer propaganda legal ab estatuts aprobats pel propri governador. Però ja deya un company nostre que l'una cosa va per l'altra; aixi nostre *virrey* va aguantantse en el lloch que li destinà en Maura.

Aquests dies se *pretén* trobar a l'autor de l'atentat del carrer de Ferràn VII. Que'n valdria de peles en González Rothwos si tinguès tanta traça com *pretensions*!

De totes maneres, val a dir que les detencions abunden, y que de trobailes de bombes ne fa la policia a més no poder, convencentnos de lo que ja'ns presumiem, això es, de qu'estavem, o estém, sobre un volcà.

—

Al «Centre Nacionalista» de Tarragona hi donà'l doctor Martí y Julià, president de la *Unió Catalanista*, una notable conferencia desenrotllant el tema «Nacionalisme», baix els dos aspectes històrich y sociològich. Sa interessant peroració fou escoltada ab vera fruhició y molt aplaudida per la nombrosa concorrencia que hi havia assistit, desitjosa d'ohir l'autorisada paraula del conferenciant.

—

El dia 2 del present llegi en Xavier Viura, en el local de l'«Associació Wagneriana», un bell y poétich trevall titulat *Impressions wagnerianes*. En Viura, tot limitant son trevall, com digué, a lleugeres consideracions sobre l'obra wagneriana en conjunt, analisà detingudament, baix un punt de vista espiritual y poétich, *L'Holandés errant*, *Lohengrin* y *Tannhäuser*.

Llarchs aplaudiments coronaren la conferencia d'en Xavier Viura, qui, al exposar idees ben originals y propries respecte al wagnerisme, l'ha presentat baix un aspecte altament simpàtich y artistich.

—

Pera'ls catalanistes continúa la *era feliz*.

No sabém que hagi sigut denunciat el derrer número de *La Tralla*, però ho ha sigut el del *¡Cu Cut!*

Desitgém que'n surti en bé l'apreciable company.

—

La festa inaugural del centre catalanista «L'Avenç». de Cornellà del Llobregat, que tingué lloch el passat diumenge a la tarda, revestí extraordinaria importancia, aplegantshi, dels pobles comarcans y de Barcelona, una gran gentada qu'escoltà y aplaudí constantment els enlayrats conceptes emesos pels oradors senyors Llorens, del «Centre Catalunya» de Sant Martí; Baró, que parlà pels catalanistes de Sant Boy; Gibert, pel «Progrés Autonomista» de Barcelona; Sansalvador, pel «Foment Autonomista» de idem; Bertràn y Musitu, per la «Lliga Regionalista» de idem; Roca, per la *Unió Catalanista*, y Martí y Julià, president de la meteixa, que resumí els discursos.

Felicitém a la novella entitat de Cornellà per l'hermós exemple d'amor patri que tingué ocasió de donar en sa brillant festa inaugural.

—

El rey d'Espanya ja ha arribat a Londres. Al cloure aquest número'ls telégrames ens diuen qu'es objecte d'obsequis semblants als que ha rebut a París, si bé la rebuda que a la capital d'Anglaterra se li ha fet sembla revestida de més serietat y bon tó.

¿Què li quedarà a Espanya qu'encara faci sed a gabatxos y anglesos? Dels entusiasmes dels primers no'n fem gayre cas; però'ls dels segons, quina diplomacia sempre ha dat que sentir a l'Estat espanyol, francament, ens fan més efecte.

Esperèm a veure si a l'hora més impensada surt l'emperador d'Alemanya a fer un punt dels seus. Y veurém si Espanya balla sola ab la més lletja.

—

Publicacions rebudes:

La Cuestión de los Cambios. La casa editorial «La Vida Literaria», de Toribi Taberner, acaba de publicar aquesta obra del doctor Lacombe, traduhida al castellà per M. Moliné Roca. En ella s'estudien els diversos problemes que integren dita qüestió, que tant preocupa als economistes moderns y que pera'ls espanyols es de particular interès, puig tot el llibre fa referencia al cambi espanyol. La publicació d'aquesta obra quedarà completada ab un nou volúm, en el que's tractarà dels remeys que convé aplicar pera'l millorament de la situació econòmica y pera la repatriació de l'or, com també de lo que costarien aytals reformes. Per demés es, donchs, encarir la importancia d'aquesta obra als ulls dels que's preocupen de semblants qüestions. Preu del primer volúm, 2 pessetes.

Historia de Catalunya. La litografia de N. Miralles ha començat la publicació d'unes series de cromos representant escenes de la historia de Catalunya, a fi de difundir entre la maynada'l coneixement de la meteixa. La presentació de les composicions es agrada-

ble, portant al dors una extensa explicació. No dubtèm que's farà bon us de dits cromos en les escoles catalanes y associacions catalanistas. Vèginse les condicions de venda: Cada 100 cromos d'un sol assumpto, 1'50 pessetes; 25 sobres ab quatre cromos cada un, 2 pessetes. La primera serie de quatre cromos conté les següents vinyetes: Proclamació del princep de Viana, Mort del comte de Santa Coloma, El conceller Rafel de Casanova y Un episodi del siti de Barcelona en temps de Felip V.

Diccionario Salvat (enciclopedia popular ilustrada). Hem rebut els quaderns 6, 7 y 8, dels quals no'n farèm cap elogi, puig hauríem de repetir els que ja ferem a l'aparició d'aquest importantissim Diccionari.

Nova Llevor, nou setmanari autonomista que veu la llum a Igualada. Porta publicats quatre números, revelantse, en tots els trevalls que contenen, un ferm esperit patriòtich y un vehement desitj de lluytar per la causa de Catalunya. Li desitgèm molts anys de vida.

Pitarra, comedia en un acte y en vers, original de Lluis Millà y Salvador Bonavia. Està plena d'acudits y es una de les més remarcables de sos autors, havent sigut premiada en el certamen literari humoristich organisat per la «Gatzara Continua» en maig del corrent any. Preu, 2 rals.

Vidamor. Hem rebut el primer número d'aquest periòdich que's publica a Sabadell y que's proposa trevallar pera la major propagació de les arts y de les lletres catalanes. Li desitgèm prosperitat.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 279 Barcelona, 15 de Juny, 1905

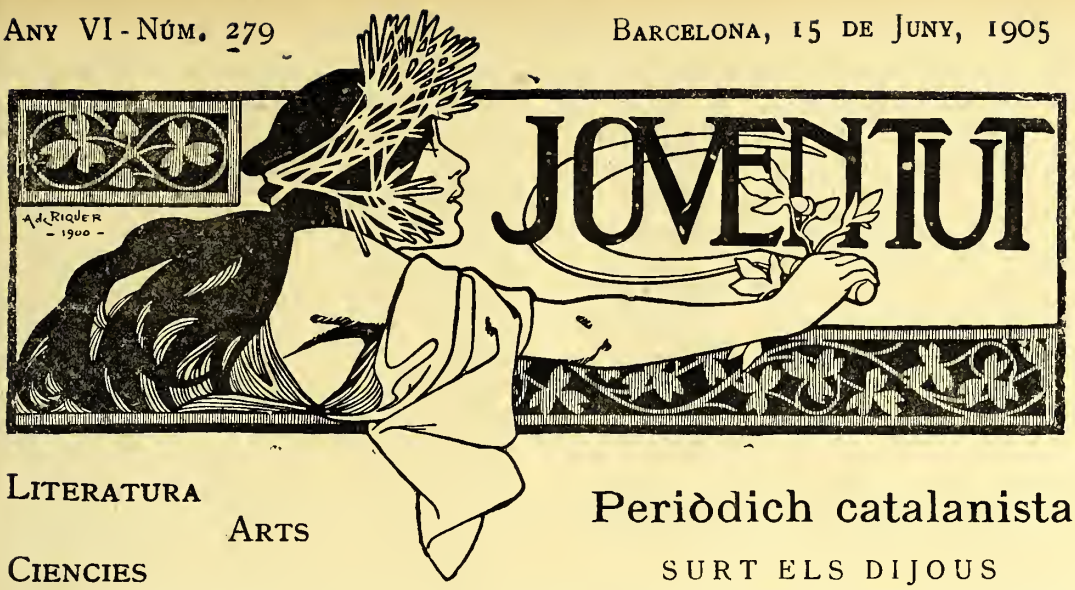

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

La independencia de Noruega, per Lluís Via.—La característica catalana, per Joseph M.ª Rosich.—Finlandeses: Cap a la Patria, per J. Aho, traducció de Benet R. Barrios.—Teatres, per Emili Tintorer.—O tots catalans o Visca Madrid, per F. Pujulà y Vallès.—De la Patagonia a casa, o Roda'l món y torna al Born, y La ignocencia vindicada, per Rafel Vallès y Roderich.—Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas.—El Pop de la platja, quadro dramàtich, inspirat en una narració de Gorki (continuació), per August Barbosa.—Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 6.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech 18.

LA INDEPENDENCIA DE NORUEGA

Noruega s'ha declarat independent. Gosava d'una autonomia ampla, tenia parlament y administració de justicia propris; tenia també son petit exèrcit, y sols la lligaven a Suecia'l reconeixement de la sobirania del rey Oscar II, y la representació consular internacional.

La declaració d'independencia que ha fet el parlament noruech sens escàndol, sense previs pronunciaments ni bullangues populars, es, donchs, un acte que diu molt en favor de les condicions de civilisació y cultura d'aquell poble. No hi ha hagut revoltes, ni gestes, ni hèroes, ni màrtirs, ni redemptors, ni redimits. Quín exemple més hermós, en el lent evolucionar dels pobles civilisats pel camí de la perfecció!

Anexionada Noruega a un estat cesarista o quixotesch, potent o vanitós, no hauria arribat ahont es ni hauria pogut fer lo que ha fet. Son amor a la llibertat no hauria pogut traduhirse en una dolça rialla de pau y felicitat, sinó en un gest irat y en un clam de guerra. Pera lliurarse d'un jou gros o petit, n'hauria tingut d'acceptar un altre: el d'un protectorat de qualsevol Estat ambiciós. Y es precisament d'una mena de protectorat de lo que s'ha cregut en el cas de prescindir ara.

¿Què hi diràn els Estats que més d'una volta s'han volgut assumir el paper de llibertadors? Sa missió en aquest assumpto sembla reduhida a zero. No hauràn de fer pas com els Estats Units, que pera declarar la llibertat de Cuba arrostraren una guerra. Avuy, en el cas de que'l rey de Suecia's negués a reconèixer la independencia de Noruega, ¿què hi perdrien els demés Estats reconeixentla? ¿Quins perills arrostrarien? No obstant, dubtèm que n'hi hagués cap que s'*atrevís* a singularisarse fent tal reconeixement.

En cambi, sembla que Guillèm d'Alema-

nya ha sigut el primer en dir que no reconeixeria dita independencia mentres no la sancionés el rey Oscar; y sembla també que'l rey Christià de Dinamarca's negarà a autorisar la proclamació de son fill menor pera ocupar el trono de Noruega, si els noruechs el soliciten pera rey.

Sempre *les rahons* d'Estat (que ho són de conveniencia dels poderosos) manifestantse enemigues de *la rahó* dels pobles! Sempre l'Estat, creat pera garantia d'individuus y pobles pera ensenyàrloshi llurs drets y devers y menarlos a llur emancipació, oposantse a que aquesta sia un fetl Sempre'ls que's diuen salvaguarda de la pau essent una de les principals causes de rencunia y de guerra!

Devant dels pobles qu'en sa desesperació s'alcen a mà armada, les rahons d'Estat (sobre tot en Estats que's diuen pacifistes) essent contraries a dits pobles podrien semblar bones als ulls dels rutinaris defensors de la Santa Conveniencia. Una sublevació, un acte violent, sempre té quelcòm que'l fa semblar contrari a natura. Noruega no's troba en aquest cas. Noruega, més avençada y feliç que'l Transvaal, més sortosa que Cuba, trobantse ja de temps a dos dits de la independencia, ha manifestat ara pacificament sa volició de tenirla complerta. La seva civilisació, les seves costums socials y politiques eren tals, que ha pogut donar exemple d'amor y de llibertat als hòmes sens ajudarse de ningú. Ella, feble pera'ls qui sols creuen en la eficacia dels canons y les espases, no ha tingut d'adular als *forts:* ha preferit que'ls forts meteixos sien en tot cas els qui mostrin feblesa d'ànima adulantse ells ab ells. Adulació qu'entranyaria un egoisme dels més baixos, perque significaria la resolució de mantenir a ultrança velles concupiscencies, fonamentades en les injusticies politiques y socials. Tots els Estats el veuen clar el dret de Noruega a fer lo que ha fet, però a molts d'ells interessa que no hi hagi en la historia gayres exemples com el que Noruega pot oferir a les venideres generacions emancipantse sense lluyta, redimintse sense sang. No convé que pel cami de la vivilisació s'avanci tan depressa: millor dit, no convé que ab tanta senzillesa pugui ferse *tabula rasa* de les falses civilisacions.

Les relacions internacionals venen *regulades* per la meteixa farsa que les socials, que sovint són cursis o indignes segons predomini en elles la fórmula buyda o l'adulació rastrera. Per això fins les més grans conviccions són supeditades al *què diràn*, y les amistats banals e hipòcrites dels egoistes vanitosos estàn, per rahó de conveniencia, més a l'ordre del dia que les amistats dels sincers, que no adulen perque són verdaderes y lleals. Aixi si la humil Noruega no ha adulat als poderosos pera fer triomfar la justicia, seràn ells els qui, si a mà ve, s'adularàn els uns als altres; y els més poderosos seràn els que més pressa's donguin a ferho. Y si l'emperador quefe de la Unió Austro-Hùngara adulés a Oscar de Suecia, quefe de la Unió Escandinava, y a Christià de Dinamarca, es probable que aquests, que ben lliures són de reconéixer la independencia noruega, fessin més cas de les insinuacions aduladores del poderós que per conveniencia's rebaixa y a qui en el fons potser desprecien, que de l'amich senzill que'ls diu la veritat y a qui tal volta admiren perque al rebelarse no'ls insulta, ans bé'ls enalteix significàntelshi l'honor que a si meteixos s'han fet els pobles que han posat a un altre en condicions de deslliurança. Pel cami de les adulacions politiques internacionals es com esclatarien els odis; y vindria la guerra, y llavors no ja sols els humils, sinó'ls infims, els que sols serveixen pera carn de canó serien si tant convingués adulats pels reys, y titulats héroes pera que's deixessin matar y pera que matessin. Y els remats humans, cedint a l'adulació, dirien per milionésima volta amén, y guerrejarien y's farien matar ab aixelabrament foll o ab resignació idiota.

Ardentment desitgèm que això no succeheixi. Noruega ha içat sa bandera sobre'ls murs de Christiania fent glatir de joya'ls cors dels homes d'avuy. Noruega déu donar a la historia una de ses més belles planes pera exemple dels homes de demà.

Lluís Via

LA CARACTERÍSTICA CATALANA

En el continuu evolucionar dels pobles ocorren una serie de fenòmens que guarden entre si una innegable conexió y que, per sa meteixa repetició, venen a patentisar les qualitats distintives d'aquells. Eixes qualitats, si bé tenen sos fonaments en la propria naturalesa dels pobles, poden modificarles moltissim, y en sentits ben oposats, les circumstancies externes que influeixen en llur desenrotllo. Cal aprofitar aquesta observació —que, per altra banda, no es cap novetat— procurant en lo possible que aquestes circumstancies contribueixin al millorament y equilibri.

Els pobles històrichs, especialment els que han sofert grans vergassades, aquells en els quins les influencies estranyes hi han exercit llarch predomini, són, per rahó natural, els en que més s'hi manifesta'l desequilibri en la llur modalitat. La funció educativa. base principalissima de la normalitat o anormalitat de les demés funcions, dèu adaptarse sens esforç al modo d'ésser de l'organisme sobre'l quin ha d'actuar, y si no es aixi, els seus efectes són, quan menys, deficients; quasi sempre pertorbadors; en moltes ocasions francament nocius. Aixi com en l'ordre econòmich es una equivocació lamentabilissima fomentar les produccions que careixen de vida propria, rellegant en cambi a segón terme les que les condicions naturals del país dotarien de major estabilitat, en l'ordre social es un error imperdonable consentir que la tasca educativa s'exerceixi sense tenir en compte les qualitats y els defectes, les virtuts y els vicis, les aspiracions y necessitats dels qui deurien beneficiarne. Es principalment, donchs, mitjançant una ferma y conciençosa acció educativa còm pot restablirse la normalitat de les qualitats distintives d'un poble.

Referintnos particularment a Catalunya, trobarèm motius que de sobres justifiquen la nostra asseveració. No es el nostre propòsit retreure ara tot lo que ha contribuhit a desnaturalisar o quan menys desfigurar la caracteristica del nostre poble. Es un fet consumat y com a tal tenim d'acceptarlo. El temperament català es quelcòm complexe: té nostre poble defectes, greus defectes, però en cambi, en compensació, té grans virtuts: actuant aquells y aquestes harmònicament, s'obté l'equilibri. S'observa en el català pur una d'aquelles pasmoses, però freqüents contradiccions harmòniques de la naturalesa Es remarcablement utilitari, a voltes avar, y en conseqüencia desconfiat; mes girèm la medalla y el trobarèm dotat del sentiment, o quan menys de l'instint de la bellesa. Es també idealista. L'una qualitat no destrueix l'altra, ans bé, compenetrantse abdúes, s'assoleix l'harmonia. Mes s'introduhi la pertorbació en l'evolucionar normal de la personalitat catalana, y l'harmonia desaparegué. Els fets que s'han anat desenrrotllant ho demostren ben palesament, y els més recents que han vingut succehintse acusen que, ab tot y els esforços del Catalanisme, segueix imperant el desequilibri.

La vera caracteristica del poble català es perduda; la caracteristica actual es la disgregació de sa modalitat natural, deguda a la carencia de la funció educativa que li corresponia. Y això succehi quan aquesta tenia de propendre constantment, per la major intensitat de la vida moderna, a fer de dia en dia més compatibles les dues tendencies que de manera més manifesta's revelen en el temperament del nostre poble. Per'xò calia que tan capdal funció s'exercis parlantli a l'ànima, y malhauradament, com tots sabèm, això no s'es fet. Y era aquest nexe, ab sa humanissima finalitat, lo únich que podia mantindre incòlume la personalitat catalana.

Avuy les manifestacions de la vitalitat catalana són tantost d'un egoisme servil o soperb, poruch o fatuu, tantost d'un idealisme utòpich que fa ésser al català a voltes candorós y altres monstruosament ferotge. Aquesta dualitat, en els derrers temps, ha arribat al seu periode agut. Desfeta la compenetració dels dos elements principals que integren el nostre temperament, al trobarse orfes d'una força directriu que'ls encarrilés, s'han repelit. Aquest fenomen podèm observarlo en tots els ordres. En el politich, mentres uns homes no més sospiren per la conservació de l'*ordre*, els altres s'entreguen aixelabradament a totes les abstraccions; en l'econòmich, portats d'un esverament comprometedor, els de dalt moventse moit se concre-

ten raquíticament a salvar lo que's pugui, mentres els de baix s'ho contemplen ab un estoicisme no desprovehit d'una funesta complacencia quan veuen que'ls altres perden en la brega; en el social, aplegament dels demés ordres, poden apreciarse arreu aqueixos antagonismes. Adhuch dintre del Catalanisme — moviment fonamentalment equilibrador, però que com a humà qu'es no pot sustraures en absolut a la influencia del medi— s'hi manifesta aquesta perniciosa dualitat. Les eternes divergencies entre'ls que podríem dirne pràctichs y els idealistes no són res més que la exteriorisació del dualisme que'ns ocupa. Es, donchs, d'absoluta necessitat, si volém que Catalunya prosegueixi son desenrotllo normal, esmerçar totes les nostres energies en assolir la compenetració de les dues forces que integren l'ànima del nostre poble, ja que tan beneficioses són actuant harmonisades, com perjudicials fentho isoladament.

Qu'en la funció educativa podèm trobar els medis de que recobri cohesió y estabilitat la caracteristica catalana, es cosa evident tota vegada que aquesta desaparegué per no exercirse aquella funció o per excercirse sens adaptarla al modo d'ésser d'aquells sobre quins actuava. Es aytal funció de la exclusiva incumbencia del Catalanisme, però cal que aquest logri avans instaurar la normalitat en el seu si; ha de procurar que les forces que ara actúen en linies divergents tendeixin al paralelisme y a la convergencia, donchs no més aixi lograrà que les nostres qualitats distintives deixin de repelirse, lo qual ja seria en veritat un gran pas pera arribar novament a la llur compenetració. Obtindre aquest resultat es el secret de la tasca educativa mitjançant la qual pot assolirse que, sense violentarse, aquestes forces antitétiques colaborin harmònicament a un meteix fí. De moment, una acció educativa y el respecte mutuu entre'ls components de la nostra modalitat, y un cop lograt que no's repelissin, el sentit de la realitat — que de saturat d'esporuguiments, rezels y odis qu'es ara, romandria ample y generós — els acabaria de convéncer de la necessitat de viure mancomunadament.

Els poderosos y els de voluntat ferma, fins per egoisme — però egoisme de gran volada — penetrats de l'alta missió social que'ls pertoca, tindrien d'afrontar resoltament els grans problemes d'higiene, instrucció y alimentació dels de baix ab el decidit propòsit de solucionarlos, única manera de resoldre'l de la extinció del pauperisme, pahorós escull hont naufraga la generositat humana y forja infernal del terrorisme. Y els de baix, confosa barreja d'humils, de desgraciats y de vençuts, dignificats per la educació, al adonarse de que'ls medis que se'ls ofereixen no són l'almoyna, sinó la invitació pera que colaborin al desvetllament y enlayrament de la colectivitat, no s'entregarien tan dòcilment a les manyagueries de qualsevol *viu*, ni's deixarien endur pel vértich horrorós dels idealistes ultrahumans enferotgits per un fenomen que podriem dirne de química psicològica, en el que hi cristallisen tots els odis en un desitj insaciable de venjança.

Heusaquí la tasca que deuen imposarse tots els homes de bona voluntat; heusaquí cap ahónt tindrien de dirigir la seva acció'ls intelectuals fent alçaprem en la nombrosa classe mitja, ahont hi bateguen més d'aprop les diferencies de temperament; heusaqui, en una paraula, la grandiosa finalitat del Catalanisme : fer desaparèixer de les manifestacions externes de l'ànima del nostre poble la contradicció xorca y pertorbadora y el simplicisme híbrit, y no parar fins que la potencialitat d'aquelles manifestacions corrobori que la caracteristica catalana ha recobrat sa harmònica complexitat.

JOSEPH M.ª ROSICH

FINLANDESES

CAP A LA PATRIA

L'home es sovint joguina dels seus sentiments, y aquests són com ratxes que van d'un costat a l'altre. Se'n van, continúen son viatge, y lo únich que'n sentim es el xiulet. Tal volta'ls sentiments estàn sotmesos a certes lleys, mes aquestes ens són desconegudes, per ara, com les de les corrents aeries. No's comprenen sinó per les hipòtesis, y aquells qui les estudien, els psicò-

legs, fantasiegen potser de la meteixa manera que'ls qui fan calendaris, com en Falb (1).

Debades a l'habitant del Nort se li demana per qué ab grans presses ha deixat els costers assoleyats del Sud, per qué ha tornat la esquena a les rialleres rives del Sena, als encisadors *boulevards*, als maravellosos encontorns de Paris... Ell no ho sab, no s'ho explica: li acudi la idea, li vingué'l desitj... Es la ratxa que passa.

Sens explicarse'l motiu, començà a trobar sofocant aquell ayre a quines manyagues calentones ell s'havia estirat com una sargantana, y que feliç y content havia resolt respirar per sempre més. La vida de ciutat, encar que sia la més encisera, la més maravellosa, cansa: y el cor se commòu al recort dels boscatges foscament verdosos del pais llunyadà, ahont de cada fulla irradia una pau qu'ensemps es apaybagadora y voluptuosa...

Li sembla que ha viscut molt temps a pa y aygua, y vol cercar la sal. Y el clapoteig de les ones del llach nadiu, que fins suara li semblava ùn no-res, creu qu'es lo més important del món. Cal tornar a sentirlo; cal escoltar el cant del cucut y el refilar ignocent del pinçà; cal endinsarse pel bosch ple d'harmonies, y contemplar les virginals formes del vern y els severs contorns del pi.

¿Per qué ho desitja? Ell no pot dirho. Es pres d'un sentiment al que no pot fer cap mena de resistencia. Aixi com l'aucell viatjador se troba d'improvís breçat pel vent que l'emmena al lloch nadiu, aixi's troba avuy, ell també, cami de la Patria.

El meteix dalé que l'empenyé a allunyarse de sa casa, l'empeny avuy vers ella. Creu que un nus li serra'l cor, y que no's desfarà mentres sos ulls no ovirin les platges del seu pais. Per les finestres del wagò veu desfilar les vores del Rhin, illuminades pel sol-ixent; al lluny veu els boscos verdejants; y, de nit, els innombrables llums de les grans ciutats. Una volta, encara, voldria quedarse. Hi ha tantes coses per veure y apendre!... Mes aquest sentiment de recança no es més que una parada momentania en la volada de l'aucell. Un instant després els pensaments que s'havien desviat reprenen llur direcció, els altres reprenen l'*alt*, y el curs dreturer del viatge no's cambia pas més.

El golf de Finlandia es embolcallat de boyres; el vapor avança poch a poch, tantejant; de tant en tant xiula, y sembla que perdi el rumbo y que li costi pena'l retrobarlo. Les primeres roques submarines emergeixen. La primera sensació qu'experimenta al véureles es el temor de que s'enfonsi el vapor.

Retrobat el rumbo. en el silenci de la nit, amagantse entre dos banchs de roques, el vapor entra en el port.

La ciutat dorm; no's veuen altres llums que'ls de les finestres de la Societat, y, en la torre de la iglesia de Sant Nicolau, la esfera illuminada del rellotge, del que ningú sembla haver de servirse. Sols els grossos pals d'algún barco dibuixen les seves formes en el cel, y en tota la llargaria del moll no's veu més que alguna gabarra de fusta amarrada aci y allà.

La primera impressió que's reb de la Patria no es favorable. En el local de «La Capella» alguns coneguts estàn a taula, sopant. No han cambiat gens: sols a un d'ells li ha crescut la barba. Són del partit finnòfil; y aquells altres són dels suechmans... Parant atenció a la conversa's nota aviat que són els antichs *cebes* isolats, els somnia-truytes. Y parlen d'eleccions... Oh! els meteixos arreus en el meteix moli!... Mes tot plegat no passa d'ésser una halenada del patri esperit; un sentiment tot fortuhit que un meteix ha provocat... Tot depén de que no coneixen les condicions de la vida actual.

Efectivament: a l'endemà tot ha cambiat. Les boyres s'han esbargit. Clar, tebi, el sol del Nort enllumena la vila. Al port s'hi veu relluhir la onada viva del mati; el mar envia sobre la terra son perfùm fresch de salabror; al mercat la gent hi formigueja; la campaneta del tramvia dóna senyal de la vida, de la circulació interrompuda, y a bordo les grúes grinyolen trevallant de valent. El sortidor remoreja devant del café de «La Capella. La explanada en tota sa llargaria llu hermosos edificis que recorden una gran ciutat, y el pùblich fa la impressió d'ésser europeu... Vetaqui el Senat y la Universitat, perdurables, majestuosos. En el meteix grupo s'hi aixequen la nostra Casa Nacional y el nostre Banch. Tots ells descansen *sobre la*

(1) Astronom alemany que sovint s'equivoca quan parla de Finlandia.

roca grisa de Finlandia, que no s'esmicola pas a l'embat de les onades del mar, sinó que, per contra, va aixecantse poch a poch, cada dia més... (1).

Tot es en minuatura, es cert: però es nostra proprietat, y està ben bastida. Meteix que'l bruch, ens arrapém ab les mans y ab les dents al terrer de nostre país. Qui ens ne volgués arrebaçar, no pendria sinó les fulles: les arrels quedarien amagades, pera les brotades de noves llevors.

Ara sabeuho y veyeuho: devall de son tranquil firmament blau-clar, no's troba Finlandia més feble, ni la seva situació es més desesperada que la dels altres países.

J. Aho

Traducció de Benet R. Barrios.

TEATRES

A FUERZA DE ARRASTRARSE

En el terç acte—quart comptant el pròleg —hi surt un personatge tipo de melodrama: lo qual no deixa d'ésser curiós tractantse d'una obra que l'autor qualifica de *farsa-còmica*. Y aqueix personatge, pera millor fer una operació de *chantage*, se revesteix d'una doble personalitat: «*Yo y el otro*» sempre diu. «Jo sóch un bon home que'l vull servir, *el otro* es l'exigent, el qui demana trenta mil duros...»

Segurament, sense donarsen compte, l'Echegaray fa com el seu personatge. No vull dir que practiqui el *chantage* ab la seva farsa còmica, però si que vull dir que ab una doble personalitat ens hi apareix. Hi apareix externament, y ab ben poca oportunitat per cert, (2) l'autor d'una obra lleugera, una mena de *sainete* llarch, puig té quatre actes, destinat a fer riure al gran públich; *sainete* ab tipos de parodia barrohers y estrafalaris que's belluguen vivament sobre la escena, dihent tonteries, fent *pallaçades*, aparentant ésser braus quan tremolen de por, usant y abusant de les més descabellades paradoxes, contradintse y equivocantse continuament... en una paraula, fent *mèrits* pera la galeria que té'l riure fàcil y el paladar poch exigent. Aquest es l'Echegaray que apareix externament en sa última obra *A fuerza de arrastrarse*. Però en el fons hi trobém *el otro*, l'Echegaray de sempre, l'home d'una imaginació portentosa, boja si, però portentosa, que viu fòra de la realitat, en un món de somnis y quimeres en el que no hi ha homes y dònes sinó sers fantàstichs, en el que no hi ha amors y odis, passions y sentiments, sinó lluytes desesperades y monstruoses de cervells desequilibrats: món casuistich de l'Echegaray, en que la paradoxa enlluhernadora, la imatge brillant y aparatosa y la frase vibrant y seca mal-amaguen l'etern deliri d'aquella imaginació creadora d'aytal món estrafalari.

Ab tota ingenuitat declaro que may com ara m'havia desorientat l'Echegaray. Per una part, me trobo ab un primer acte o pròleg fet ab tota serietat. En ell s'exposa clara y fins hàbilment l'assumpto, quin objecte sembla ésser fer veure qu'en nostra societat corrompuda sols pot arribarse a les altures del poder, de la gloria, de la riquesa per dos camins: volant noble, recta y llealment com l'àliga, o arrocegantse — *a fuerza de arrastrarse* — com el cargol babós. Qui no tingui ales sols pot seguir el cami del cargol, cami d'humiliacions, de genuflexions, d'abdicacions, de vergonya. Aquest es el cami que segueix el protagonista, que durant tota l'obra parla y's comporta sempre en serio, tot lo serio que pot parlar y comportarse un personatge auténtich de l'Echegaray. Y com ell la Blanca, y en Javier, y algún altre personatge. Mes de prompte, quan nosaltres ja estém entrenats pera seguir per aquest cami de sàtira social que l'autor ens ha plantejat y que sens dubte podia donar lloch a un drama interessantissim, de prompte, ja al començar el segón acte, apareixen els *clowns*. El marquès y la seva filla, don Romualdo y don Anselmo, Claudio y els padrins de desafío, y el criat, y després Basilio el traidor y... qué sé jo. Y aixi, alternativament, ara una escena de *vaudeville*, ara una de dramón, passém de les declamacions emfàtiques del protagonista a les espatotxades del marqués, dels plors y la sinceritat de Blanca a les marrulleries y bestieses — bestieses, si, — de Josefina, y en fi, d'escenes y situacions dramàtiques — falses y convencionals, però dramàtiques en el fons — als equilibris y jochs malabars propris d'un circo.

Y el públich, devant de tanta *originalitat*, (!) no sab qué fer... El dia de la estrena a Barcelona s'ho va pendre al principi molt fredament. «¿Què serà?» Mes de sobte, al començar el segón acte, apareix la Bremón, (Josefina), la filla del marqués, ab la cara enfarinada— ¿saben? com *la Enfarinada*, aquella desgraciada que anys enrera empaytaven els nostres *nyèbits* pels carrers de Barcelona cridant y estirantli les faldilles,—y la Bremón feta una *fatxa* s'encara ab son pare, y després ab Plácido, y després ab Blanca y ab tots, y els hi parla ab veu de falset, mandrosament,

(1) Es un fet comprobat pels geòlegs que la terra de Finlandia s'aixeca uns 50 centímetres cada any.

(2) No deixa de tenir els seus punts d'ironía'l fet de que Echegaray contesti ab una farsa còmica, ab una mena de *vaudeville* carrincló, als honorables membres del tribunal que li adjudicà una part del premi Nobel y als *faroleros* de Madrid que a propòsit d'això'l posaren y's posaren en ridícul.

fent *pucheros*, y això ab tan *mala sombra*, que fa'l meteix efecte que quan sentim la Brígida del *Tenorio*. Si en Fernando y la Maria volen creure, per una sola vegada, un concell meu, que li reservin a la senyoreta Bremón el paper de Brígida. Creguin, pera ferho malament estaría inimitable, y ja sabém tots que la Brígida pera estar *en caràcter* s'ha de fer malament. Donchs bé: aparéixer ella e iniciarse les rialles tot va ésser hu. Als pochs instants la hilaritat se feu general. En Palanca, en Santiago, en Cirera, en Carsi, en Mesejo y algún altre li donaren la réplica en el meteix to de parodia, encara que, la veritat sia dita, ab bon xich més de discreció. Ab tot lo qual el públich ja no va dubtar. «Es cosa de broma», va dirse; y vinga riure. Vinga riure com se riu al circo eqüestre, fins a trencarse. Llàstima que no hi haguessin criatures! Els únichs que feren un paper desayrat, amén de l'autor—oh autor genial llorejat ab el premi Nobel!—foren la Maria y en Fernando, el senyor Guerrero y en Mariano, els quals per havelshi tocat els papers serios, o aparentment serios de l'obra, tingueren de declamar emfàticament, ampulosament, quasi seriament. Y es clar: el públich no'n feu cas; el públich, entrenat ja, volía riure; volía *toreros boers*, no estava ja per filosofíes.

Y quan al final de la *farsa còmica*, després de tanta farsa'ns surt en Fernando, y ab posat trágich y veu estentoria'ns diu la *moraleja* de l'obra: «Després de tant *arrastrarse*, d'haver pujat tant y d'haver arribat, ens trobém *sols tres persones (un imbècil, una liviana y un miserable) y ninguna conciencia*», la meva rialla va ésser més gran que la del públich. No: pera una farsa còmica es massa forta la *moraleja*.

EMILI TINTORER

O TOTS CATALANS O VISCA MADRID

No puch estarme de protestar de l'actitut de certa prempsa regionalista devant de la persecució que de part de l'autoritat governativa espanyola està patint.

Protesto de les denuncies y procesos que han plogut a doll sobre'ls periodistes catalans, perque tinch per un dels més dignes de respecte'l dret de la lliure emissió del pensament, sense'l quin cap progrés es possible. L'home o entitat que veu cohibida sa llibertat d'escriure o enrahonar, no sols té'l dret, té'l dever de lluytar contra l'instrument cohibidor, si, haventho tot perdut, vol al menys conservar la dignitat de cosa humana.

Però'l dret de defensar la llibertat propria porta anexe'l dever de defensar també la dels altres quan aquests altres se la veuen cohibida, y això es lo qu'en aquesta terra sembla no tenirse present.

En una *Publicidad* de la setmana passada se considerava cosa grave'l fet de cridar *Viva Don Carlos*, y *Viva el Papa Rey* (crits que, ab tot el respecte degut als dos victorejats, me fan gran fàstich); y aqueixa consideració que sembla demanar un càstich o una repressió, no impedirà demá als republicans de *La Publicidad* sortir a la defensa del crit de *Viva la República*, com ja ho han fet varies vegades; y això es un contrasentit.

Aquest fet que ab freqüencia podém observar en els periódich castiles, me molesta per lo que representa d'estat general d'incultura politica, però'm satisfá perque demostra senzillament la rahó del nostres asserts quant combatém per reaccionaris als súbdits d'en Salmerón. No'm farien ells agafar la ploma sustrayentme del dolç plaher de riure a gust.

Però aquest fet, quan l'observo en les columnes de publicacions que diuen defensar la causa de Catalunya, si'm molesta per lo meteix que anteriorment he dit, y'm fa riure perque posa en evidencia a quins sempre han probat ésser *reaccionaris* politica y religiosament, no'm permet romandre contemplatiu, perque també m'indigna per lo que compromet la causa del nacionalisme catalá, qu'es enlayrada y ampla y no pot ni déu descendre a les petiteses de la delació y a les injusticies que produeixen les ànimes petites cercant llur consol en el mal de molts.

Els periódichs a quins me refereixo, pera defensarse dels atachs injustos que reben, y que jo sento en l'ánima com a pensador y com a catalá, sembla que no tenen altre argument que l'allargar la má y senyalar ab l'index la llibertat (!) de que gaudeix el proletariat pera emetre y propagar ses idees.

Això no está bé y es pertorbador. No está bé, perque sembla que no representi res el nombre de proletaris empresonats en l'actualitat, ab o sense rahó, que no es aquesta la ocasió de discutirho, però privats de llibertat a la fi, per sospites, per prevencions la majoria d'ells, per no dir tots, sens una inculpació certa, sense que se'ls hi pugui atri-

buhir un acte delictós ab totes les presumpcions necessaries, qu'es lo menys que podèm exigir els ciutadans que no'ns conformariem de viure a la Russia Imperial. ¿Què dirien les redaccions de tals diaris y periòdichs si les fiquessin a la presó a fer quinzenes o anyades pera esbrinar qui ha escrit, sens haverlo publicat, un article considerat separatista y que portés senyalada pena capital? No crech que trobessin el procediment ajustat a rahó. Donchs els obrers, el proletariat en general, són persones de carn y òssos, quins—y ara usaré jo una frase cursi, però *real*—tenen també fills y dònes y mares que'ls esperen a la casa llur y els ploren quan no hi són.

Tots els homes que petgen la terra catalana, tinguin les idees que tinguin, han d'ésser objecte de nostres mires. Els republicans, els socialistes, els anarquistes d'avuy enemichs nostres, seràn nostres conciutadans de demà; les llurs idees són les que ab les nostres particulars han de donar forçes als grupos nacionals, y no hem pas de lluytar solsament per aquells que pensin absolutament com nosaltres en tots els ordres d'idees, ni hem de tenir sols per catalans a aquells que vagin a missa o a cantar a un d'aqueixos orfeons molt artistichs (quí ho nega!) però tan... poch catalans qu'expulsen de son si a les noyes perque llurs pares no tenen religió. (Si calen noms els interessats els donarán ab plaher... dich mal: ab dolor. Sí, es molt dolorós això!)

Demanar repressions obreres, demanar més *civils*, demanar més lleys avuy que nostres obrers sofreixen una de les més terribles persecucions, entre altres coses per lo silenciosa; y demanarho pera defensarse de les que sofreixi el Catalanisme (que si hem d'ésser franchs hem de confessar que les agrahim per la propaganda que fan a nostres idees) es excitar les humanes passions, es invitar a la indiferencia o a la satisfacció als obrers quan veuràn les persecucions més series que al Catalanisme poden sobrevenir. Ja que no per humanitat, per diplomacia política deurien estarse les burgesies catalanistes d'atiar al Poder contra'ls més impotents. Això si no fos obligació de tot nacionalista combatre no ja les extralimitacions d'aquell Poder, sinó les seves accions, que per justes que sien sempre encarnen l'injusticia de sa procedencia.

Es pertorbador aquest fet perque tergiversa la essencia del nacionalisme. Cert es que aytals periòdichs poden dir qu'ells no'n són pas de nacionalistes, y que la proba está en que ni menys responguereu a nostra *ignocenta* postal interrogativa; però la paraula llisca fácilment, y fácilment se diu y l'han dita ells. Jo tinch el dret d'agafarlos per la paraula y veure en el seu us un cert interès que'm fa aconcellarlos. Tergiversa el fet la essencia del nacionalisme, perque si bé dintre aquest hi caben totes les idees, y fins les qu'ells professen de repressió pera els altres hi caben (vegin si n'es de gran el nacionalisme!), no hi cab l'esperit espieta del noy d'estudi que quan el mestre'l castiga perque enrahona, diu: «*Señor, aquel habla también y no le dice nada!*»

O pleguèm el ram qu'estèm guarnint pera la Pasqua de nostra Resurrecció, o que s'acabi això de qu'en l'ordre religiós siguèm *intransigents* els que combatèm a Deu (idea) y sien sols lliberals els qui combaten als *descreguts* (persones); y de qu'en l'ordre politich sols tinguin dret d'ésser catalans els qui trafiquin ab balas de cotó y entenguin el tinglado dels aranzels y dels presupostos.

O tots catalans, y amor y llibertat pera tots, o *Visca Madrid* a la carrera.

Estèm en un temps en que les mitges tintes sols se poden permetre a «Catalunya Federal», pera que sia «Catalunya Federada» o «Federació a Catalunya», segons li convingui al senyor qui la porta. Hi ha drets adquirits que deuen respectarse.

F. Pujulá y Vallés

DE LA PATAGONIA A CASA

O

RODA'L MÓN Y TORNA AL BORN

Y

LA IGNOCENCIA VINDICADA

OTJÚST inaugurada ma botiga vestida de nou per expertes mans, vaig veurem precisat a abandonar ma llar y patria pera certificar *d'après nature* certes investigacions que particularment havia fetes sobre'ls cranis dels indígenes de la Patagonia. . . . . .

Mes, avans que res, donchs la ocasió s'ho porta, dech donar mil mercès als amichs de JOVENTUT per l'elogi qu'en lletres de motllo feren de ma farmacia: galanteria que contrasta per cert ab l'estudiat silenci de l'altra prempsa.

. . . . . .

Y ara, tornant a entrar en materia, dich que a Patagonia m'hi dugué'l desitj de constatar que'ls cranis trobats per Mr. Moreno en els campaments prehistòrichs d'aquella terra no són mès purs que'ls que avuy en dia porten sobre la esquena'ls homes arreu. Y no cal pas qu'entri en disquisicions sobre'l valor de la paraula *puresa* considerada pudorosa, filosòfica y fins antropològicament, qu'en tots tres sentits pot pendres. Feyna es aquesta pera jorns a venir, en els que probaré que ni el terme mitj actual es el de cranis dolicocèfals, ni existeix la estretor de front, ni l'abombament, ni l'altura del diàmetre vertical, ni tots aquells trets de que tant ha vingut parlantse, com la projecció endevant dels òssos molars que recorden, com diu Mr. Topinard, els cranis esquimals; ni es en petit grau qu'en els *Paraderos* els diàmetres àntero-posteriors són desenrotllats.

Mes la Patagonia, que confina ab l'Estret de Magallanes, l'Atlàntich, Chile y el Riu Negre, mereix mès profonda atenció (anch que sols sia per lo que's refereix a son idioma) que la que se li pot donar en un article periodistich com el qu'estich dictant al meu practicant.

. . . . . .

Fet el retorn en viatge ple d'incidents no mancats d'originalitat ni d'emocions, per fi vaig petjar la ex-Porta de la Pau y vaig poder saludar l'hermós monument qu'en Junyent y jo abominèm ab tota l'ànima, ell per sentiment artistich y jo perque'm recorda'ls desastres colonials parells als actuals dels russos, ab lo que's proba que tot se tergiversa en aquest món y ja no són les criatures les que imiten als grans, sinó aquests a aquelles.

Y vetem aqui a la llar, a la estimada llar, a aquest niu d'amor que'ls homes de ciencia tan sovint deixèm, oblidant el nostre bé per'atendre solsament al dels altres; vetem aqui en els braços de ma filla, que tant dalit han sabut comunicarme al fer l'aspra ascenció de la vida, y vetem aqui veçant en son càndit front el doll de mon paternal afecte.

Emperò l'egoisme no es qualitat meva. Si: la familia es la mónada social, es la base sobre la que s'apoya la humanitat malalta; mes si jo hagués romangut gayre estona mès fruhint les delicies que tinch el dret y el dever de tenir per principals en les circumstancies totes de ma existencia, si no haguès fet pensament d'acudir ahont l'amistat també m'hi tè guarnit un caliu pera'ls tristos hiverns de la vida, jo meteix m'hauria tingut per egoista groller, y del meteix modo que sé parlar de mes bones qualitats y vantarmen sens esperar l'agè judici, també jo, aixecant la veu, hauria dit: «Vallès y Roderich, ets un egoista!» Avans que tot la claretat d'anim. Nostre pit ha d'anar sempre nu moralment, com materialment li duhen els indígenes de la Terra del Foch.

Vaig dir, donchs, *hasta luego* a ma filla y als de la botiga, vaig posarme'l barret de llegitim Panamà (mercat a mon pas per l'istme), y vaig endreçar mos passos a JOVENTUT per'abraçar als amichs y deixebles benvolguts, obsequiantlos de passada ab uns quants presents que de Patagonia havia portat, a saber: un paquet de tabach de contrabàndol pera en Pujulà; un parell de llebres pera en Via, que tant li agrada menjar bons *civets:* llebres patagonenques autèntiques ben diferentes dels raquitichs exemplars de la colecció zoològica del nostre parch; una corda de nusos, pàgina literaria dels Incas, per si en Miquel y Planas y en Canibell volen treuren un nou tipo d'imprenta; una mesura de la miraculosa herba *Zambà* pera en Gener; y altres y altres coses tals com uns brins de *chañar (gorosticæa decorticans)*, *ginerium*, etc., etc.

Sant Pere mitjà, Sant Pere mès baix, Riera de Sant Joan, Tapineria, Boria amunt per la Baixada de la Presó, Ferràn, Avinyó, Escudellers y... Aqui'm planto.

Què veig, Deu meu! La porta de la redac-

ció del *¡Cu-Cut!* es tancada, y un lletrero escrit en la *harmoniosa* diu: «*Cerrado por defunción del número de aoy.*» Quan me revinch y vull arribarme a JOVENTUT pera saber el què de la cosa, me topo ab un amich oficiós que'm fa sabedor de tot lo que jo ignorava, es a saber: de les persecucions que pateix el Catalanisme, de les denuncies que plouen sobre sos òrguens en la prempsa, de que mentres els dinamiters campen per sos respectes, es perseguida la propaganda legal de nostres doctrines, de que atravessèm una era de terror y de que'l tirà que'ns oprimeix no es altre que l'elegant senyor Rosbif...

Jo escolto lo que'm diu ab tanta sorpresa com alarma, però sense moragas: mes al parlarme del senyor Rosbif en to denigrant, al sentir que més que una critica seria dels seus actes públichs, fa una broma burda del senyor particular, dihentme si balla o si no balla, si's cuyda la barba y si gasta cosmètich, esclato com una bomba, si no tan mortífera com les dels enemichs de la societat, tan sorollosa al menys.

—*Alto! Alto!*—li dich ab veu de tro,—*Alto* aqui! Ningú'm guanya en amor a la causa, per lo que té de justa y pel lo que té de cientifica. Però que no se'm vingui ab fanatismes. M'agrada fer justicia tant al contrari com a l'amich, y ¿per què no dirho? si pot èsser, més al contrari que a l'amich. No perque aquell faci bunyols ha d'haver sigut incapaç de fer croquetes; no perque'ns punxi ab carts ha deixat d'embaumarnos ab llirs y xeringuilla; no perque hagi adoptat una *pose* estrafalaria hem de tenirlo per *poseur* sistemàtich; no perque sia un Narcís ens hem d'oblidar del senyor Oller. Ni els meus anys, ni els meus estudis, ni la meva serietat, ni el respecte que'm dech a mi meteix, me permeten incórrer en semblants exageracions.—

El deixo palplantat; mes ¡ay! jo'm quedo convençut de que mos estimats compatricis són tan impressionables com els d'altres terres de qui's volen diferenciar. Feu acopi de virtuts y a penes si lograrèu fixar l'atenció; però cometèu sols una errada, y les generals anatemes vos aclapararàn. Aixi l'obra del senyor Rosbif feta en moments d'agitació que no donen lloch al bon acert, es unànimament combatuda, y en cambi l'obra de cultura que realisà en temps millors, l'obra que a través de tantes agitacions politiques, artistiques y religioses perdura encara y perdurarà potser a través dels sigles, l'obra que prohibi a les senyores enlletgir sos caps en les *plateas* dels teatres y privar la vista del proxim ab grans carcasses en forma de sombreros, l'obra que cap funcionari públich havia pogut ni havia gosat realisar, l'obra en fi, del senyor Rosbif ¡que sapigué havèrseles y lluytar y vèncer a l'etern femení, no la considera ningú.

Ell ha civilisat a les nostres dònes! Y no obstant, ab un llenguatge que si a voltes es ben català, altres es ben *soez*, sobre tot pera mes orelles acostumades a sentir el dolç parlar patagonench, tan aviat li diuen *virrey* com *lechuguino*. Lo primer mereixerien que ho fos; y en quant a lo segón, no més tinch que fer constar lo següent:

«Jo, Rafel Vallès y Roderich, farmacèutich acreditat, que vench tots els productes quimicament purs, com ho proba la nombrosissima clientela de jovincels y senyores distingidissimes qu'en ma casa y no en cap altra venen a cercar els millors *vigorizadores del cabello* y els més excelents articles *para hermosear la tez*, certifico no haver despatxat may cap producte d'aquests al senyor Rosbif.»

Per'anar a estendre aquest certificat vaig deixar a l'amich en qüestió, y vaig desistir d'arribarme a JOVENTUT aquell dia. Lo primer era lo primer: la justicia avans que tot. Un dia d'aquests passaré a abraçar als amichs d'aqueixa redacció, y, lliure de la indignació que'l passat dijous m'embargava, parlarèm llargament de les excursions qu'he fetes per regions inexplorades de la Patagonia, estenentnos en consideracions no ja sobre'ls cranis dels indigenes, sinó també, y molt especialment, sobre la flora medicinal d'aquell país, de la que penso treuren veritables *panaceas* pera la malaltiça Barcelona.

Entre tant, vull fer constar que'l certificat més amunt transcrit vaig enviarlo a tota la prempsa, començant per *La Tralla* y el *¡Cu-Cut!*, sense que fins ara l'hagi vist publicat.

Devant de tanta petitesa y tanta injusticia, anyoro la senzillesa patriarcal dels canibals de la Patagonia.

RAFEL VALLÈS Y RODERICH

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Salvador Guinot. —ESCENES CASTELLONESES. —(*Biblioteca Popular de «L'Avenç»*) *Barcelona, 1905.*

Lo que tenen de remarcable'ls set quadrets que constitueixen aquest nou volúm de la Biblioteca de «L'Avenç» es, per sobre de tot, el llur sabor local. Sense gayre preparació escènica l'autor ens introdueix en la vida rural d'alguns pobles de Castelló de la Plana y ens deixa escoltar la curiosa parla d'aquella gent, bastant malejada pels castellanismes, sorpresa del natural y fidelment traslladada al llibre que'ns ocupa.

Els editors de la Biblioteca han volgut fer l'ensaig d'aplicació del sistema ortogràfich per ells adoptat, a la transcripció d'una fonètica que resulta quelcòm intermitja entre'l català y el castellà. Sens dubte l'ensaig pot tenirse per decisiu en aytal concepte: es

possible en la lectura ferse una idea del dialecte empleat per la gent d'aquella comarca valenciana, sense quin requisit els tipos qu'en Guinot ens presenta perdrien llur principal atractiu.

Aixi y tot, ens doldria que s'exagerés en aquest sentit l'afany de reproduhir en català aquelles formes dialectals que's poden donar per positivament corrompudes. Si es cert, com no hi ha dubte, que'ls catalans de Castelló parlen d'aquell modo, no ho es menys que'ls barcelonins de ciutat usèm un dialecte (el català *que ara's parla* d'en Pitarra) del qual ens avergonyim y qu'evitém transcriure integrament quan escrivim en català. L'abús que'ls castellans han fet en el llibre y en el teatre de *género chico* de la parla dels *barrios bajos de Madrid*, ha propagat també en castellà unes formes literaries que alguns imiten servilment en el llenguatge parlat, agafant ben bé'l *rave per les fulles* com se sol dir.

Si tot això té per objecte donar relleu y expressió a tipos y personatges populars, cal comptar a la vegada ab que'l llegidor conegui de vista y fins *de oído* els meteixos tipos, sense lo qual li permaneixeràn incompresos malgrat la transcripció del llenguatge arribi a ésser fonèticament perfecta. Per aquesta rahó trobém convenient qu'en el teatre tingui l'actor en compte l'accent regional del personatge qu'encarna y totes aquelles mitges tintes conseqüencia de l'estat social, de la educació y del medi ambient que presenta'l llenguatge parlat dels individuus, del meteix modo que fisicament imitarà sovint els defectes ab que l'autor ha concebut sos personatges. Mes literariament això no es tant justificat y pot acabar per ésser cosa d'un mal gust reprensible, com, per exemple, en el cas de voler reproduhir el llenguatge d'un tartamut, qu'es lo que alguna vegada hem vist en lletres de motllo, ab veritable desacert al nostre entendre. En resúm: es opinió nostra, la qual emetém ab tota classe de reserves, que literariament no val moltes vegades la pena de donar aquesta excèssiva importancia al llenguatge oral, anotant formes corrompudes qual naturalesa mostra prou que'l qui les usa no pot ésser pres per model de ben parlar.

Tornant ara als quadrets d'en Salvador Guinot, cal dir que tenen força atractiu y que's llegeixen ab gust, denotant tots ells una observacio justa del natural per part de l'autor. Estém segurs de que, si aixi com aquesta vegada ha tractat avans que tot de *mapar* el llenguatge popular de sa comarca, fa algún dia aplicació de ses facultats als aspectes mès trascendentals de la vida castellonesa, l'obra del senyor Guinot podrà revestir molta major importancia encara.

—

Ferràn Agulló y Vidal. LLIBRE DE VERSOS.— *Barcelona, 1905.*

El senyor Agulló'ns presenta aplegada en aquest nou volúm la tasca poética per ell realisada en el periode de 1880 a 1900. No's tracta, donchs, propriament, d'una nova producció que vingui a enriquir el tresor literari del nostre renaixament; es, si, la *mise en valeur* d'una obra ja coneguda per fragments dispersos aci y allà y que pot ara ésser judicada millor en son conjunt.

S'ha accentuat tant en aquets derrers anys el nostre avenç literari y artistich, y s'ha fet via tan decidament envers les noves orientacions presentides en totes les altres literatures europees, que l'espay d'una vintena d'anys pot fer aparéixer quelcòm *demodée* lo que, al temps d'ésser escrit, complia perfectament ab els gustos vigents y ab les exigencies literaries de l'época.

En general les poesies del senyor Agulló resisteixen bé'l pas d'aquestes anyades, lo qual demostra que hi ha en elles qualitats ben positives, com en efecte les hi reconeixerà tot aquell qui consideri una per una les composicions contingudes en el *Llibre de versos*.

Es en la primera secció del llibre hont hem trobades, pel nostre gust, les millors peces del recull, precisament les de caràcter descriptiu, genre en el qual sobresurt al nostre entendre'l senyor Agulló. *Mitgdiada*, *El cant del Pi* són remarcables; y *L'aixut*, qu'es tal volta la millor de totes, bastaria per'acreditar de mestre de bona lley a son autor.

En el grupo *Roser*, compost de les poesies de tema amorós, hi han notes molt encertades. La composició que comença:

¿Còm estèu tan enfadada
amor meva del meu cor...?

es una de les que sobresurten entre les demés.

Altra secció, ab el titul de *Marines*, presenta reunides un cert nombre de composicions qual assumpto es el mar. Potser la repetició del meteix tema fa aparèixer ab una certa monotonia aquesta part del llibre; emperò hi han també molt belles coses, com igualment en la derrera secció, retolada ab el nom de *Diari de bordo*.

En resúm, el *Llibre de Versos* constitueix una manifestació brillant de la nostra poesia lirica. L'autor, qui sembla haver deixat fa alguns anys el conreu de la poesia, pot estar satisfet de son llibre, tot y havent pogut cambiar un xich el gust del públich en aquest breu espay de temps, com hem dit al començar.

—

GRAMÁTICA PRECEPTIVA CATALANA *del doctor Mossèn Marià Grandia, Pbre. — Sarrià-Barcelona, 1905.*

Tenen actualment un interès extraordinari pera nosaltres els estudis llengüistichs encaminats a depurar el nostre idioma y a rectificar el criteri gramatical del meteix, ja que, haventse corromput l'esperit del catalá ab l'adaptació de lleys que regeixen en altres llengües, aixó més que l'empobriment del vocabulari l'havia desnaturalisat fins al punt de convertirlo realment en un dialecte del castellá.

El doctor Grandia es un dels qui ab més dalit trevallen per'aytal fi, y si bé es potser avuy per avuy massa aviat pera definir les lleys gramaticals que més convenen al catalá modern, com a resultant de l'estudi de la nostra literatura clàssica, encara poch estudiada, y del renaixement actual, no prou ben fixat tal volta, es lo cert que la feyna que'ls gramàtichs vagin avençant paralelament, ha d'arribar a produhir els seus fruyts.

Creyèm, donchs, que la Gramática Preceptiva de mossèn Grandia no pot tenir més pretensions que les d'una contribució a l'estudi gramatical del catalá, mes no pot ésser tinguda per una solució difinitiva en molts dels casos de discussió a que dóna peu el nostre idioma.

En aquest concepte reconeixèm que será de molta utilitat la nova Gramática, ja qu'en ella l'autor s'esforça en presentar ab claretat y mètode les diverses qüestions que comprèn son estudi. Tal volta podriem senyalar algunes contradiccions en que incorre l'autor (com per exemple escrivint *vèrp* enlloch de *vèrb*) y tatxarli d'empiriques algunes lleys qu'estableix (com, pel cas, la de la formació dels adverbis de lloch, en la qual, de les 160 combinacions que n'obté, 150 ben bé no han estat ni estarán may en us); mes preferim apreciar en lo que valen les moltes coses bones que hi ha en el llibre pera passar per alt les que no'ns ho semblen tant.

—

Goethe—HERMANN Y DOROTEA. *Versión española de J. M. Ballester. — Barcelona 1905.*

El deliciós poema de Goethe ha estat novament traduhit al castellá, potser no ab tota la traça que requereixia una obra de sa importancia y que mereix figurar en totes les literatures. Mes aixi y tot, la tasca del senyor Ballester es ben apreciable per quant pot contribuhir a fer conèixer la hermosa creació del poeta de Weimar.

R. MIQUEL Y PLANAS

EL POP DE LA PLATJA

(Continuació)

POP

Aixi, embolical bé, que no'l perdis.

PERET

Jo't diré: aquí dins del mocador ningú's pot creure que hi ha tants diners.

POP

¿Qu'es aquest paper?

PERET

El passaport.

POP

Ja veuràs, donchs, porta, ja te'l guardaré. Tu't guardes els diners avans de trevallar: just es que jo't guardi el passaport fins que hagis trevallat. Tu ab aquest paper y els quartos podries anarten y no fer la feyna: ara ja t'hi miraràs una mica.

PERET

Però me'l tornaràs.

POP

Aixi qu'estiguèm llestos.

PERET

Bé, donchs. ¿Quin remey me queda? Guàrdamel tu.

POP

¿Vols beure més?

PERET

Vinga.

POP

¿Ja hi veuràs clar pera trevallar?

PERET

No'n passis ansia d'això.

POP

Donchs apa, beu, y a fer feyna.

PERET

Quan vulguis.

POP

Donchs au, anèm. Cantiner, fins a un'altra!

CANTINER

Bona sòrt, noys!...

POP

Aixi sia! *(El Pop y el Peret surten de la*

cantina y se'n van a la barraca a buscar els rems. El Pop se posarà a la cintura la faca de mariner.)

PERET

¿Ahónt són les xarxes?

POP

¿Ahónt han d'èsser? Dins de la llanxa.

PERET

¿Dins de la llanxa?

POP

Si, home, si.

PERET

¿Vols dir que no anèm a fer una mala acció? Mira que, si fos aixi, me'n desdiria!

POP

T'he contractat pera remar: ab això, no't fiquis ab lo que anèm a fer, si no vols tenir un disgust.

PERET

No sé lo qu'es, però'n tinch por de lo que anèm a fer... Me sembla que ha d'èsser una cosa horrible!

POP

No, home, no. Au, que no podèm perdre'l temps!

PERET, *tornantli els rems que du a la mà.*

Té, té; y dom el passaport, que me'n aniré.

POP

¿Que't dongui?... Malehitsiga! Au, au! cap a la llanxa a remar, si no't rompo un òs! (*Quasi bé a empentes fa caminar cap a la llanxa a n'en Peret, qu'encara porta'ls rems.*)

PERET

Deu meu! Deu meu! ¿Què anèm a fer? Vaig a perdrem!

POP

Mal llamp! Agafa'ls rems y rema, rema!... Y no cridis, que si crides te mato!
(*Desapareixen abdós dins de la llanxa.*)

ESCENA V

EL CANTINER, *que haurà recullit tot lo de les taules, les fregarà, posarà en ordre'l taulell deixant a son lloch els gots, plats y copes que hagin servit. Les dues* DONES *y l'*HOME *que les acompanya hauràn estat menjant y bevent desde que han entrat. Aixi que han sortit el Pop y en Peret de la cantina, l'Home agafa l'acordeón y's posa a tocar l'himne rus. El Cantiner donarà una mirada per fòra de la cantina pera convèncers de que'l Pop y el Peret se'n han anat. Dels trevalladors que han entrat a la cantina en la primera escena se'n haurà quedat un a una taula, el qual segueix bevent, trobantse ara mitj borratxo y endormiscat sobre la meteixa..*

CANTINER

¿Qu'hem de fer, minyons? Mirèu qu'es l'hora de tancar.

HOME PRIMER

Vaja! Ara que venia'l bo, ara que m'hi començava a trobar bè, vesten!

CANTINER

Apa, home apa, prou musica! Vinguèu més d'hora demà y tindrèu més temps.

DONA PRIMERA

Oh! y que deseguida hi corro jo a venir demà! Ja no volia venir avuy!...

DONA SEGONA

Ni jo tampoch! Ja ho sè d'altres vegades. Quan vens aqui ja se sab: menja depressa, beu depressa, paga depressa, y deseguida vesten, qu'hem de tancar! Y si no te'n vas, te treuen!

CANTINER

Escolta: ¿quàntes vegades has pagat tu?

DONA SEGONA

Cap.

CANTINER

Y donchs ¿de què't queixes?

DONA SEGONA

Just! No mès faltaria qu'encara haguès de pagar jo!

DONA PRIMERA, *com volent tallar la conversa.*

Vaja, prou; comptèu el gasto, comptèu.

CANTINER

Un rublo y tres kopeks.

DONA PRIMERA, *a l'Home que les acompanya.*

Paga tu, au!

HOME PRIMER, *pagant al Cantiner.*

¿Es a dir que'ns treus?

CANTINER

No sóch jo, home: es l'hora.

AUGUST BARBOSA

(Seguirà)

NOVES

El vinent dijous ha de tenir lloch la Festa Nacional Catalana, que promet ésser grandiosa. El despertar de Catalunya l'iniciaren els nostres poetes restablint els Jochs Florals. Els seus gloriosos accents trobaren resò en nostres músichs, y s'instituhí la Festa de la Música Catalana. Y heusaquí que'l cant triomfal de deslliurança ha trascendit a milers de gorges, y ja no són els vells, ni els joves els que'l repeteixen; ja no són homes y dònes; ja són els infants, ja són les generacions que van venint y que al resò amorós del cant patriòtich semblen haver sigut engendrades.

En la Festa Nacional Catalana del vinent dijous tots els noys dels orfeons, escoles y ateneus, baix la direcció del mestre Millet, cantaràn l'himne alusiu a l'acte que sobre lletra d'en Francesch Matheu ha compost dit músich. A totes les senyoretes que concorrin a la Festa les hi serà repartida la medalla commemorativa, quin projecte es degut a l'Antoni Utrillo y de quina execució s'ha encarregat l'esculptor senyor Renart, havent resultat una obra verament artistica. A tots els catalans que's trobin presents a l'acte se'ls entregarà un manifest que ha redactat el senyor Franquesa y Gomis. Ademés, s'ha cuydat de que no manquin barretines pera que les puguin iluhir tots els noys que deuen assistir a aqueixa festa magna.

Se sab que hi assistiràn en pes totes les entitats del Pla de Barcelona, que n'hi haurà moltes del Camp de Tarragona y de la Costa de Llevant, y que la majoria no hi estaràn representades per delegació, sinó que hi concorreràn en massa, y quiscuna ab llur senyera alçada.

En la nit d'avuy deuen reunirse totes les entitats y corporacions autonomistes pera l'aprobació o esmena del programa que presentarà la comissió organisadora.

JOVENTUT exhorta a sos lectors y a tots els catalans pera que ab sa presencia y son entusiasme vulguin contribuhir al major lluhiment y grandesa de la Festa. Que no sien sols els pares els que hi assisteixin; siguemhi tots, pera comunicar nostra fe y nostre entusiasme als infants que han de continuar nostra obra.

Y fem cada any lo meteix, y els infants ho tindràn en compte y ens ho agrahirà Catalunya.

—

A l'«Ateneu Obrer del Districte Segón» va celebrarshi dissapte 10 del corrent una important vetllada destinada a honrar la memoria del gran poeta mossèn Jacinto Verdaguer, per complirse'l tercer aniversari de la seva mort.

Aquesta redacció, ab motiu de tan trista data, endreça un recort sentidissim a mossèn Cinto y s'adhereix a tots els actes que s'han efectuat aquests dies a sa memoria.

—

L'aliança entre Espanya, França y Anglaterra pera resoldre'l problema del Marroch contra Alemanya, Italia y els Estats Units, sembla cosa feta. Segons *La Veu de Catalunya*,

no la'ha feta Espanya, ni sisquera'ls partits que representen la comedia política: l'ha feta un poder personal que fa temps se gronxa sobre l'Estat, com un esperit que l'influeix sense deixarse veure.

Y afegia *La Veu:*

Anglaterra y França'ns volen per dues rahons: perque dominèm la meytat de l'Estret y perque podèm desembarcar uns quants mils homes a l'Africa, en pochs díes.

Si aquesta aliança guanya, França y Anglaterra, més fortes que nosaltres, se faràn mestresses del Marroch; si l'aliança pert, els amichs o'ls enemichs se quedaràn ab lo que avuy tenim a l'Africa y que no hem sabut aprofitar.

Lo únich segur es perdre homes y quartos.

Lo que més falta'ns fa.

El viatge regi, que tant ha entusiasmat als irreflexius que no més veuen la part de festes y caricies, ens costarà car per tots cantons.

Aquestes apreciacions les fa bones la prempsa anglesa ab els afectuosos articles que ha dedicat al rey d'Espanya. Un dels més importants periòdichs de Londres ha arribat a dir que Anglaterra posa la seva esquadra formidable a disposició d'Espanya pera la defensa de ses costes, de ses possessions del Nort d'Africa y de sos interessos al Marroch, que són els meteixos interessos d'Anglaterra: afegint que, dada la importancia naval estratègica dels litorals atlàntich y mediterrà, interessa moltissim a Anglaterra la independencia y prosperitat d'Espanya y Portugal, puig *una porció* de dits Estats *val més que la potencia dels dos exèrcits reunits.*

Tot sembla indicar que's prepara una *rifada* monumental. Més que més si's té en compte que, haventnos els anglesos pres la mida desde fa anys y sigles, no ha mancat ara periòdich a Londres que posés a Espanya en ridícul no ja per la politica exterior, sinó per la interior, dihent qu'en qüestió de jugar a pronunciaments y a revolucions la gent d'aquí hi té la mà trencada, que'ls espanyols no saben de res, que són ganduls y xerrayres, que's passen la vida parlant de politica, y que... no van may a les eleccions.

No més cal fer saber això als que s'enorgulleixen dels afalachs de la prempsa anglesa ab motiu del viatge regi, y, si són castellans, dirlos *en cristiano* pera que ho entenguin millor:

Aten ustedes esas dos moscas por el rabo.

—

Al govern civil han sigut aprobats els estatuts d'una nova entitat catalanista que s'anomena «Progrés», formada ab elements de

la que's titulà «Progrés Autonomista» y que's disolgué fa pochs dies.

Sia benvinguda al camp autonomista català aqueixa novella entitat, la qual ja començarà a donar fe de vida'l vinent diumenge ab un important *meeting* de propaganda nacionalista que ha organisat y celebrarà a Sant Boy de Llobregat d'acort ab l'«Associació Catalanista» d'aquella població: *meeting* en el que hi pendràn part diferents oradors del camp nacionalista radical.

—

L'«Associació Protectora de la Ensenyança Catalana» ha pagat durant el passat mes de maig, per'ajudar al sosteniment de les escoles catalanes, la quantitat de 267 pessetes.

—

Altra volta ha sigut denunciat nostre company de Catalanisme *¡Cu-Cut!*, quina edició fou copada per la policia *durant la nit del dijous passat, y avans de que cap número s'hagués posat a la venda.*

Aytals procediments de repressió, que indiquen manca de serenitat en els qui governen, per força han d'ésser contraproduhents. «Deu cega a qui vol perdre.» Sembla que hi havia interès en que'ls periòdichs catalanistes satirichs no tornessin a remarcar la impunitat que gosen els dinamiters enfront de la persecució de que s'ha fet objecte als autonomistes catalans: mes com sia qu'en l'auto judicial en que's feya saber la denuncia del *¡Cu-Cut!* no's digués que aquest era denunciat per son article de fons, aytal article, ab totes les cites que fa del *Brusi* (quina llàstima), fou reproduhit y repartit en un suplement especial, lo qual no haurà fet gens de gracia a l'actual governador de Barcelona, que, perduda la carta de navegar, sembla que no sàpiga per quin cantó girarse.

Sentim la nova denuncia del *¡Cu-Cut!* no per les conseqüencies que pugui tenir, donchs en justicia no poden ésserli dolentes, sinó pels perjudicis materials que li ocasionen els qui més haurien de vetllar pera evitar molesties als ciutadans.

Com a *vetllar* ja vetllen, però es sols pera incautarse de les tirades senceres dels periòdichs catalanistes. Potser es pera poder dir que'ls catalanistes que tiren diaris a la nit trevallen *a l'ombra*, com els dinamiters que, de tant *a l'ombra* que s'estàn, no se sab hònt paren.

Y anèm fent dies.

—

En la Sala Parés la setmana passada hi tenia uns quants trevalls d'esculptura en César Cabanes, entre'ls que's feyen dignes d'esment dues testes, especialment la de dòna, inspirada en uns versos d'en Guanyabens.

El prop passat dissapte va obrirse en la propria Sala Parés una exposició de pastells, aquarel-les, carbons y sanguines de na Lluisa Botet. En totes les obres, que arriben a cinquanta, s'hi nota un bon desitj, distingintse per ses bones qualitats artistiques les que porten per tituls *Soledad C.*, *Maria Queraltó* y *Lo darrer estudi.*

—

Diferentes vegades ho hem remarcat que'ls actuals politichs francesos no estàn a gayre més altura que'ls espanyols; sobre tot els *sabis* com en Delcassé, quina política exterior, especialment al Marroch, ahont pretenia l'isolament d'Alemanya, ha sofert un fracàs complert.

Y en Delcassé ha hagut de dimitir, en tant que Von Bulow, canciller alemany, ha sigut nomenat princep per son triomf diplomàtich en la meteixa qüestió del Marroch.

Heusaqui còm no tot són glories ni tot són gangues, malgrat el *chauvinisme* de que han donat mostra francesos y espanyols durant el viatge d'Alfons XIII.

—

Ab motiu de les bombes de Paris, fabricades segons se digué a Barcelona, al governador *los dedos se le vuelven huéspedes*, y per cada catalanista que vol fer callar n'hi surten cent qu'esvaloten tractantlo d'inepte. *La Gazeta Vigatana*, redactada per capellans, es a dir, per gent d'ordre que respecte'l principi d'autoritat, també fa chor, y de quina maneral Se fa càrrech de que la policia francesa no ha progressat gayre, donchs no ha descobert l'autor de l'atentat contra Alfons XIII, com la policia barcelonina no ha descobert l'autor de l'atentat del carrer de Ferràn VII; però diu que, de totes maneres, aquella ha progressat quelcòm més que aquesta, donchs resulta que si a Paris hi pot esclatar una bomba, en cambi no pot fershi, mentres que a Barcelona s'hi pot fer, hi pot esclatar y fins pot quedarse o ésser exportada, sola o en companyia, a gust dels fabricants o dels consumidors: lo qual ha de fer obrir l'ull a la prempsa barcelonina y ferla trevallar pera que nostra ciutat deixi desd'ara d'ésser la capital *dinamitera* de tot l'univers, per més que *la cosa* li costi al senyor González Rothwos el sacrifici de no poder dedicarse, com l'estiu passat, a seguir festes majors y entregarse a la ballaruga tot fent de governador civil de Barcelona.

Els redactors de la *Gazeta Vigatana* són *evangèlichs* de debò. Perque això que diuen es el pur Evangeli. Lo sensible fóra que tota la campanya de la prempsa barcelonina resultés contraproduhent com de costúm, y que nostres desorientats governants encara perdessin més l'esma, y, repressió derrera repressió contra'l proletariat, ab garrotades de cego, ab detencions immotivades, fessin pagar a justos per pecadors els atentats dels carrers de Rivoli de Paris y de Ferràn VII de Barcelona.

Bé farèm, no obstant, si procurèm que

tinguin son merescut els ineptes, donant ocasió a que regni vera llibertat y's faci verdadera justicia.

—

Aquests dies hi ha *espectacle* a l'Audiencia. La plaça de Sant Jaume está plena de gent qu'espera poder entrar a la vista de la causa instruhida contra'l *Nelo*, per homicidi.

No cal dir qui es el *Nelo;* sa nomenada s'ha estès ben enfòra del camp de la gent del mal viure, y tot Barcelona, per sa vergonya, el coneix, fins com a pinxo... *electoral!*

No es cas de demanar pera ell penes cruentes. Sols es cas de remarcar la degeneració de tants catalans com avuy assisteixen a la vista atrets per la fama d'aqueix *gran home* qu'essent també catalá adoptá per ofici el de *matón* y el de pinxo de café cantant, aqueix tipo d'importació forastera que tant ha embrutit a nostres classes humils.

Nostre poble encara admira al *Nelo;* encara mereix tenir *Nelos* y aguantar el jou del vici y la explotació dels pobles degradats. Així tipos com el *Nelo* resulten irresponsables. Tant se valdria tancar els presidis.

—

Ara sembla que va de debò. El Japó que s'ha fet passar un xich les ganes de matar gent, y Russia que s'ha quedat sense barcos y per tant no pot fer que sos fills segueixin enfonsantse per milers en el mar, han acceptat els bons oficis d'en Roosevelt pera comencar les negociacions de pau.

Y abdós Estats quedaràn com estaven, preque les mils vides perdudes no's compten: l'un ab uns quants pams de terra més, l'altre ab uns quants menys; l'un ple d'orgull, l'altre ple de vergonya, dos sentiments que certament, quan són conseqüencia de tan grans hecatombes com les ocorregudes a Orient, són verdader ludibri del genre humá.

Dels temps prehistòrichs ençá, per lo vist, no hem guanyat gran cosa; y la *civilisació* moderna representada pels grans Estats ens ha fet perdre molt. Cal convenir en la necessitat de suprimir els Estats si's vol suprimir la guerra, si's volen acabar les matances y la barbarie. Però això desde molt avans de Jesucrist que's ve dihent y... com si tal cosa.

Bé es cert que ha estat bona la lliçó donada pel Japó a l'imperi rus; però també es cert que l'actual guerra, a Russia, may ha sigut popular. Les varies nacionalitats junyides a l'imperi dels tsars no han volgut ésser còmplices de tanta infamia, y tota la responsabilitat l'han deixada als mangonejadors d'aquell gran Estat corromput.

Els súbdits del Mikado, en cambi, s'han entusiasmat ab la guerra, s'hi han aplicat, y perque han vençut se senten grans.

Pobres remats!

Y després de tants crims de lesa humanitat, encara hi ha qui alaba a n'en Roosevelt y als que intenten restablir la pau que, si haguessin volgut ells, no s'hauria interromput.

Quin cinisme!

Y el Japó y la Russia diuen qu'ells també la voldrien una pau de durada.

Quin fàstich!

—

Vegis si en tenim per apendre de coses dels escandinaus:

El Storthing noruech declara la independencia del pais, y aquest román tranquil, en una espectació senzilla y grandiosa.

Suecia per sa part no s'esvera ni s'indigna, y la prempsa estudia la qüestió serenament, y no hi manquen diaris que reconeixen el dret de Noruega.

Noruega es monàrquica, lo que no la priva d'ésser model de pobles lliures devant de les nacions jacobines, delirants o atrassades que no capeixen el valor relatiu de les formes de govern, y molt més devant dels vividors qu'exploten dites formes: ab lo qual fa bones les doctrines dels catalanistes, y fins als no-monàrquichs ens té de sa part.

Quina diferencia entre la terra de Ibsen y Bjornson, y les dels Loubet, Cánovas, Salmerón y Lerroux!

—

Publicacions rebudes:

En Solfa, monòleg en prosa, per Pere Martí y Peydro, representat per primera vegada en el «Centre Lirich-Dramàtich» de Sabadell, el 2 d'agost de 1904. En bona prosa, senzilla y rublerta de tendresa, se fa en aquest monòleg l'encertat estudi psicològich d'un honrat trevallador catalá y corista entusiasta del gran Clavé. Les bones condicions d'escriptor del senyor Martí y Peydro's posen de relleu en aquesta obreta, que's ven a o'50 pessetes l'exemplar.

Catálogo de obras modernas de la Librería Parera. La llibreria Parera acaba de publicar un nou catáleg de les obres que té en sos magatzems, entre les quals n'hi ha de verament notables per son valor artistich. El catáleg está molt ben presentat, contenint belles reproduccions de les làmines que adornen les principals obres en ell continuades.

La Pepa, cançó popular catalana, XLIII de les publicades pel «Cançoner Popular»: lletra, música y les corresponents notes folklòriques. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Esperanto. Scienca kaj literatura monata revuo. Redaktoro, Singoro Marich Agoston. *Budapest*, IV. Pap növelde-u. 6. Hem rebut el primer número d'aquesta revista que té per objecte propagar la hermosa llengua del doctor Zamenhof a la Hungria. La recomanèm a tots els esperantistes.

Concurs y Exposició regional de Fotografía. Hem rebut el cartell d'aquest concurs que's celebrará a Manresa per la pròxima festa major.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

Any VI - Núm. 280 Barcelona, 22 de Juny, 1905

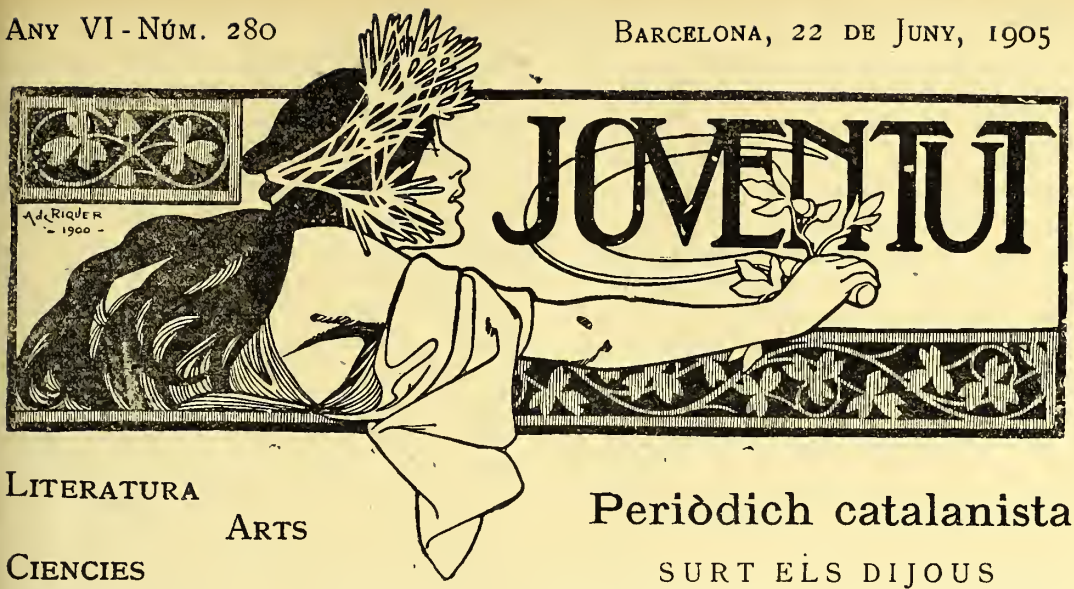

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Actualitats, per J. Pujol y Brull.—Un «casus belli», per Geroni Zannè.—Clixés de juny, per L. Escardot — Finlandeses: Cantant, per J. Aho, traducció de Benet R. Barrios.—Fruyta, per Francesch Sitjà y Pineda.—Esperanto, per F. Pujulà y Vallès.—La mentida, per Emili Tintorer.—Notes bibliogràfiques, per Oriol Martí.—El Pop de la platja, quadro dramàtich, inspirat en una narració de Gorki (continuació), per August Barbosa.—Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller. — Plech 7.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech 19.

ACTUALITATS

Cada dia estèm pitjor y ens hem de cusir la boca. Y desgraciat del que intenta queixarse o s'atreveix a fer comentaris del seu patir, perque sobre son cap s'hi descarrega'l pes de la injusticia: la lley del més fort que lliga de braços al més feble pera que no pugui moures, y li tapa la boca pera deixarlo sense la propria defensa de la paraula. Y estigues quiet y calla, *catalàn egoista*, perque no tens dret a demanar res, diuen; y tenen la seva part de rahó sense pensarho, perque lo propri no's demana.

A Madrid ens diuen *laboriosos*, y els que porten les regnes del govern s'enteren de que produhim sols per mediació dels investigadors afamats que'ns envien a trampejar, y per les fulles que redacten les comissions d'apremis, y perque'l trevall de Catalunya serveix pera enriquirlos a n'ells y ferlos gras el caldo.

Les manifestacions de vida qu'en el terreny econòmich prenen empenta's deuen únicament a les nostres propries forces, que han de combatre ab tota mena de entrebanchs y escarnis. Y no cal que'ls industrials s'hi arrisquin a anar a Madrid a demanar protecció de cap mena, perque rebràn un des engany; alli no's protegeix sinó als grans artistes de la *cueta*, y això, diguin lo que vulguin, no'ls deixa temps pera res. En un diari vaig llegir l'altre dia'l següent telegrama, que no tradueixo perque en castellà està ab més caràcter: *Madrid, 9 Junio (4'14 tarde). La infanta Isabel ha enviado al Tortero un alfiler de brillantes figurando un puñal, y un billete de 1000 pesetas, por haberle brindado un toro en la corrida de ayer. El empresario de la plaza de toros de Madrid estuvo en el Gobierno civil para organizar una corrida regia en honor de Don Alfonso por haber salido ileso del atentado.* Y ara ve la protecció: *El conde de San Luis le ha ofrecido su apoyo moral y material. La plaza estará adornada.*

Suposo que la *corrida*'s dèu haver efectuat, y que devia resultar *regia* com l'ano-

menava l'empresari, segurament pel fet important d'haverhi d'assistir S. M. el Rey d'Espanya, en honor de qui's celebrava. Vetaquí còm se m'acut que d'una festa d'aquesta mena dedicada a un ministre se'n deuria dir *corrida ministerial*.

Y vetaqui que'l dia de Corpus ha de celebrarse la Festa Nacional Catalana. Suposo que'l nostre senyor governador, devant d'un acte de cultura, enfront d'una festa eminentment civilisadora'ns prestarà també, com el comte de San Luis, son apoyo moral y material, y ab més rahó qu'ell, donchs may una *corrida regia* té tanta importancia, per molta que'n tingui, com l'aplech del prop-vinent dia 22, que ha de realisarse en el Desert de Sarrià *si el tiempo no lo impide*, perque també podria donarse'l cas d'un *xàfech* avans de l'hora anunciada.

La Festa Nacional Catalana es la veritable abraçada de germanor de tots els bons fills de Catalunya. Compreses en una les diverses denominacions desde la derrera Assamblea celebrada per la *Unió Catalanista* a Barcelona, tots els nacionalistes constituhim una gran familia, y la festa de la diada del Corpus serà d'ara en avant el concert harmònich de les aspiracions de Catalunya. Les ombres malehides dels Felip IV, comte d'Olivars y Dalmau de Queralt del 1640, ohiràn les veus de protesta dels catalans d'avuy, que ab el recort viu y la esperança en l'ànima desitgen els temps de llibertat perduda.

J. Pujol y Brull

UN *CASUS BELLI*

Mentres els alegres parisenchs hostatjaven al rey d'Espanya; mentres el bon Mr. Loubet, ab ayres de rey constitucional, acompanyava al descendent dels Bourbons, monarques de França y de Navarra; mentres les elegantíssimes dames de Paris saludaven enternides *au petit Roi;* mentres les bandes militars dels regiments francesos tocaven solemnialment la *Marcha real* y la *Marseillaïse;* mentres onejaven abraçades les banderes franceses y espanyoles, allà al Nort, a les fronteres de la *Lorraine* francesa, en plena *Lothringen* germànica, s'hi congriava una nuvolada negra y amenaçadora.

Un ministre de Negocis Estrangers que semblava seriós diplomàtich y ha resultat després un politich lleuger y presumptuós, Mr. Delcassé, ha sigut el pseudo Donner acoblador de la tempesta. Aquest diplomàtich que havia somniat empresses colonials ab orientacions noves; que tenia confiança cega en el poder de Russia, puig considerava la guerra rus-japonesa com un senzill passeig militar dels kossaks que acabaria triomfalment a Tokio; aquest diplomàtich qui ab *l'entente cordiale* ab Anglaterra y la benevolença d'Italia y d'Espanya's creya resoldre a satisfacció propria la qüestió marroquina, de poch que no torba aixelabradament la pau d'Europa. Un pas més, y monsieur Delcassé'ns resulta un petit Alberoni.

Tot ve de que Mr. Delcassé es un germanòfob, però no un germanòfob *tapageur* a lo Boulanger, Déroulede y demés baladrers del chauvinisme, sinó un germanòfob callat y actiu. Mr. Delcassé, silenciosament, preparava l'isolament d'Alemanya. Preparava la *revanche* ab tot misteri: tenint per aliat a l'Imperi rus amenaçava als alemanys per terra; tenint per amich al govern anglés els contenia per mar. Podia, donchs, resoldre la complicada qüestió del Marroch prescindint en absolut d'Alemanya, nació que no devia ésser cridada a l'arreglament de la temuda qüestió, puig son isolament, segons monsieur Delcassé, la convertia en quantitat *négligeable*.

Però Mr. Delcassé no era més que un ministre de la República francesa, y Guillém II es l'Emperador d'Alemanya. Sa veu es temuda a Europa. Y han fracassat a més les maniobres politiques del ex-ministre, perque *l'entente* ab Anglaterra no es pas una aliança, y perque'ls russos, els vers aliats de França, han sofert a l'Extrém-Orient els desastres de Port-Arthur, Mukden y per sobre de tots el de Tsushima.

Aixi Alemanya s'ha trobada més forta que may. *Kaiser Wilhelm*, l'hereu de Hermann, de Frederich II, de Blücher y de Guillém I, ab una escena tan teatral com habilidosa y politica (el viatge a Tanger), ha desfet els artificiosos *châteaux en Espagne* del malhaurat diplomàtich de la República francesa. Els *châteaux* s'han ensorrat al rebre'l cop que ab son guant de ferro els hi ha donat l'Emperador, qui ab un gest a lo Bismark, el gran

domptador de nacions y d'homes, ha proclamat la hegemonia d'Alemanya en el continent europeu, la imperiosa necessitat d'atèndrela y respectarla.

Moments terribles haurà passat Mr. Rouvier al encarregarse de la presidencia del concell de ministres francesos, moments d'immensa responsabilitat. L'Emperador Guillèm demanava la immediata expulsió d'en Delcassé, la retirada de les tropes franceses situades vora les fronteres d'Alemanya, demanava una conferencia internacional pera la qüestió marroquina, y ell mentres tant omplenava Metz de soldats, menyspreuava l'acort anglo-francès y nomenava princep al seu ministre comte de Bülow, qual politica significa tot lo contrari de la de Mr. Delcassé.

Mr. Rouvier pot recordar les febleses del pobre Olivier qui anà a la guerra *d'un cœur léger*, per allà 1870; y tenint present el formidable exèrcit d'Alemanya, la sòlida preparació d'aquest Estat pera la guerra, la esquadra moderna, forta y homogenia qu'en pochs anys ha construhida, y l'esperit belicós del *Kaiser* qui's daleix per empreses militars, cal que desapareguin ben aviat el *casus belli* y les seves conseqüencies semi-pacifiques de l'horitzó politich d'Europa. Mr. Rouvier pot ferhi molt.

GERONI ZANNÉ

CLIXÉS DE JUNY

Quan el criat d'en Ribes me digué que'l seu amo era al Concurs Hipich y que, donada la urgencia del meu cas, si volia vèurel no'm restava altre remey que anar a trobarli, vaig posarme de mal humor; però, no podent fer de menys y pensant enllestir prou d'hora, prengui un *pessetero* y cap al parch, per entremitj d'aquell burgit de carruatges plens de gent alegra y frèvola, tota mudada...

A l'entorn meu rodola la bona societat barcelonina en luxosos cotxes qu'estotgen dònes hermosament habillades de colors clars, coronades de flors gayes, y de plomatges suaus y ondulants.

A l'Hipich, al Concurs, avuy va a pararshi la gran fira de carn femenina, ab son febrós afany de lluhir, ab ses eternes mentides de goig social, ab son estol d'enveges, gelosies y petiteses.

Dintre aquelles *vallas* de fusta s'hi mercadeja, hi neixen passions, s'hi destrueixen sinceritats. Cavalls y dònes, sembla que tot vagi a preu; tot se *tassa*, tot porta'l desitj de l'adquisició, tot s'exposa.

Els productes més preuats del vici passen ab la insolent independencia que dòna'l diner del *pagano* del moment, amagant els origens nadius sota la esplendidesa del trajo.

Passen enduhentsen la mirada, ensemps plena d'admiració y de rencunia, de les altres dònes, de les que's troben en possessió d'un amo—per dreta lley—mentres marits, germans y fills envegen l'hereu milionari que's dòna'l luxo d'una *euga* (sic) de bona estampa.

La elegancia de la dòna es a primera vista indiscutible; llu sobiranament els diners que costen ses venals caricies. A l'analitich sols alguns detalls li recorden la raça, l'origen, l'ambient hont ha crescut la femella fins qu'en *ella picara quien picó*... Pel públich es esplèndida, envejable.

. . . . . .

Dintre aquell tancat de fustes, sota'l cel ple de llum, entre les guspires d'or, he cercat quelcòm de pur, quelcòm que'm fes creure encara en l'amor, en sa veritat, en sa vera grandesa, quelcòm que fos el verdader goig del viure... Y me'ls he anat mirant a tots. Elles ab sos estudiats somriures de nina estenen ses amples faldilles clares y sedoses que'ls brodats esllangueixen per demunt de la democràtica sorra, per les rústegues cadires de boga y fusta blanca; els vels clars preserven les pells *encremades*, els llabis acarminats, y aguanten les *veloutines*; y s'assenten ab el bust ben dret, sense blincarse, dintre l'acoraçament de la cotilla. Els ulls cerquen, no l'esguart del ben aymat, sinó l'admiració dels mascles que passen; y diuen la enveja que senten quan no la desperten en les demés dònes.

Y el delicat ambient de primavera'm sembla prostituhit al voltant d'aquell prat d'herbeta falsa, d'aquell riuet de pessebre, d'aquells marges postiços...

En Ribes, al qui comunico mes impres-

sions, se condol de mos tristos anàlisis... Es un optimista en Ribes... un gran optimista y un bon xicot.

—Mira—'m diu,—mira quina familia model: el pare, la mare; les tres filles que ara tot just surten del colegi... El món encara no les ha tocades. Totes quatre semblen flors... ¿No t'adones de l'auriola de puresa que sembla envoltarles?—

Y els veig a tots també, els de la familia model, pendre lloch en un palco buyt, entremitj de dos altres que omplen les rialles y les frases pujades de color d'unes *cocottes* de fama.

Els palcos són xichs; se toquen les espatlles, se barregen els flochs de les dònes, y els que passen agafen els tres grupos dintre una meteixa mirada. Els novells, els forasters, cerquen distincions y no les troben...

En Ribes s'ha proposat convencerm; me plany y'm diu, enduhuentsem més enllà:

—Guayta aquella noya rossa y blanca, vestida de color de rosa. Es la promesa d'aqueix oficial que *corre* ara, y la cosina del baró Tal, que acaba d'entrar en el seu palco. ¿No'l coneixes? Si ara fa poca estona estavem admirant son irreprotxable *parcours*l... Mirat la noya; mira còm sos ulls d'enamorada segueixen el cavall de l'estimat. ¿Veus quin amor més sincer se transparenta en sa bonica cara? Y ell fa mala *carrera*, pobre xicot: està de desgracia. La emoció, segurament... Ah!...—

El cavall s'ha aturat devant de l'obstacle, y sota'l càstich se reblinca, bot, y el genet, nirviós, sacudit d'improvis, cau de cap sobre l'herba...

No ha estat res... el susto; s'alça, munta, molt pàlit, y's retira sens endreçar ni una mirada al palco de la promesa.

Al costat d'aquesta vermelleja cruament la casaca de l'afortunat baró. La noya està sofocada. El cosinet li parla a cau d'orella, y ab un somriure ella amaga sa cara transparent dintre una hermosa toya de roses y gardenies que han posat en ses mans..

Penso en l'amor y... passèm de llarch ab en Ribes, que sembla voler excusarse...

—Es tan criatura... No té experiencia de la vida.—

Y'm mostra un home jove encara, d'aspecte simpàtich y seriós. Son esguart clar, hont llu la inteligencia, sembla portar el segell d'una tristesa fonda. Son tipo m'interessa, y el vaig observant.

—Es un amich meu—me diu en Ribes. —Aquest es un sincer. La seva historia'ns oferiria l'estudi d'un amor com ja no'n corren avuy. Estima a una dòna que li ha sacrificat la seva vida donantli tot, fins son bon nom, fins son titul d'esposa sense taca, fins sa patria, que ha deixat per ell ab una posició social envejable. Tot ho trencà per son amor.

—¿Y ell? ¿La estima molt, dius?

—Oh, si la estima! Imaginat! Viu solter entre sos pares y germans; no ha pensat encara en casarse malgrat les bones proporcions que ha tingut...

—Ensenyam la dòna que l'estima: vull vèurela.

—Cal ella no hi ve may a diversions d'aquestes. Fa una vida retiradissima, lluny de tot y de tots, pensant sols en ell, en el ben aymat, sentintse reviure quan el té a la vora puig sa salut no es gayre bona. Ah! Aquest sí que pot dir qu'es feliç, y que haurà fruhit de l'amor complert!...—

En Ribes va entusiasmantse, y prosegueix sa tasca de treurem «els mals fiblons de la pensa», com diu ell.

—Aquesta dòna tota vestida de blanch de cap a peus, sota una ombrel-la pintada de lliris grochs, miratela. També es una naturalesa exquisida... Es aqui contra sa voluntat, de segur. També estima plenament, completament, ab la passió y l'esclat d'una posta ardenta y vibrant de colors y encisos... Es una curiosa novela la seva, que't contaré algún dia qu'estiguis més d'humor... Miratela bé... El seu cos de fada es aquí, mes la seva ànima que n'es de lluny d'aquests llochs!..

—¿Y ell?...

—Es a l'estranger, malalt, en un sanatori... —

Ens interromp un moviment de la gentada que'ns volta y's gira tota cap a un indret.

Ab sa companya estrangera, d'aspecte sever, s'atança la hermosa euga de luxo, la dòna de plaher que avuy sembla la regina de la festa per sos guarniments.

Insensiblement me giro vers l'home dels ulls tristos, el sincer, l'estimat, y veig còm

l'esguart li brilla al pas de la femella, a la que sembla despullar de ses gales. S'acosta ben a la vora, el verascop als dits... Ja està!

El clixé cau al costat d'altres hont hi resta fixat el recort de grupos femenins encisadors.

Tot això també ho ha vist en Ribes, que sembla atuhit.

He rigut, mes que trista era ma rialla! Semblava un plor. Girant la esquena a l'optimista, he sortit d'aquell cau de mentides. Al passar he tornat a veure encara'ls ulls del sincer brillar de luxuria a frech de les dònes, y he sentit la veu suau de la dama enamorada dir a ses amigues:

—Si conegués a n'aqueix jove, li demanaria una de les fotografies que ha fet de la Conxa (fins el nom sabia). Quina *toilette* porta!... Diu qu'en B*** les hi fa enviar d'Anglaterra... Però m'hi he fixat ben bé, y me la faré copiar per Mme. Violet. —

. . . . . .

Me'n he anat lluny, lluny, seguit d'en Ribes, fugint de la vila, pujant entremitj de la gentada que nostra Barcelona vessa a les festes per les grans vies dels afores.

Al peu de la serra, alla hont acaben els sorollosos tramvies, ens hem internat per un corriol pedregós vorejat d'esbarzerars en plena florida.

En Ribes y jo callavem. El sol se'n anava a la posta, y pel nostre costat baixaven alegres colles de canalla, les galtes roges, els ulls alegres, la cançó als llabis, ab feixos de ginesta a la esquena, mal engiponada la roba nèta del matí.

—Quina olor de Corpus! — fa una dòna que'ns passa pel costat.

El corriol se bada al peu meteix de la serralada coberta de pins, sobre una petita vall hermosissima, flayrosa, tota daurada. ¿Qui ho diu que l'or manca en la nostra terra? Si n'hi ha per tot, aqui! Si se'n cull a dojo! Or a dalt, en els raigs esplendorosos, or en el vellut de les pinedes que la posta tornasola, or en les ginesteres... or en profusió, y tothòm ne cull d'aqueix or sens aliatge, fill purissim de la natura, fi, delicat, olorós. Cada bri de ginestera'n porta un grapadet, y les mates ne són curulles. Es un or qu'encensa la terra, y naixent d'ella se'n puja al cel, tornantme un poch de pau a la pensa y desplegant mon ànima de l'arraulimenf en que estava.

Y a plens pulmons ens assadollèm d'aquella flayre benfactora, d'aquell ayre perfumat y sanitós. Torno a creure en quelcòm de bo, veyent al nostre poble trevallador, menestral, nèt y arranjat, tot polit, escampat ab ses cançons per la montanya com un aixàm d'abelles.

Tots circulen entre les mates d'or, fent poms de ginesta, y riuen, y's criden, y la gent jova y vella s'esvalota ab franca alegria.

Veig a prop nostre una noya pobrement vestida que tota s'afanya per'acabar una gentil toya composta de graminies finissimes, de roselles y de brots de ginesta. De tant en tant estira'l braç ab el pom, y decanta'l cap pera *veure l'efecte* de la seva obra. N'està contenta. Lliga la toya y se'n va montanya avall tot cantant, ab altres companyes, una tonada popular.

La nostra gent ha sortit avuy al afores *per la ginesta*: massa que ho diu aquell relluhir d'estisores y ganivets; y avuy, quàntes casetes pobres, quànts pisets humils de trevalladors faràn *olor de Corpus*, aqueixa bona olos tipica de la nostra terra per la diada de l'Ascensió, exquisida flayre feta d'una condensació d'espurnes de sol, de perfúm de flors boscanes, d'encens y de cançons de primavera!...

Y riurà la nota d'or en la llar catalana del trevallador, d'aquest or no prostituhit, ab el que sols se compra la vera alegria.

En Ribes y jo pugèm montanya amunt y ens assentèm en la pineda, vorers del cami per hont devalla la gent.

Ab un «bones tardes» atrayent se'n tornen les abelles altre cop vers el rusch, el gran rusch que a nostres peus mostra sa massa feixuga y en apariencia quieta, sa soperba y pesanta llosa de pedres y marbres, estesa com un tapiç de colors esmortuhits al llindar d'aquell mar admirable que tanca l'horitzó.

D'allí dalt veig una taca que verdeja foscament al nostres peus, ab una espurna d'or al demunt. Es el parch. Y deseguida enlayro'ls ulls. El cel es blau, ben blau y daurat, y el sol s'amaga completament, deixant a dalt una llum serena, y abaix una pau més serena encara.

Sento qu'en Ribes me toca'l braç, senyalantme una silueta que baixa pel cami. Es una dòna, una dama senzillament vestida ab un trajo fosch que amotlla'ls contorns d'un cos de deesa. Un sombrero de palla, llis, sense flochs, envoltat d'un vel de punta blanca que ha sigut alçat com pera poder respirar millor y fruhir del planorama, cobreix son cap bru y son rostre fi, pàlit, inteligent, de mirada trista. Camina lentament duhent també son feig de ginesta del que'n pengen eures y esparragueres en escayents garlandes.

En Ribes, à la orella,'m diu:

—Ves si es casualitat!... Ves quin incert!... ¿No volies conèixer la dòna de qui t'he parlat, la *querida* del meu amich? Es aquesta!—

Mirantme aquella dòna que se'ns apropa ab un posat senyoril, ple de distinció y noblesa,'m sembla que'l qualificatiu que li ha donat en Ribes es un insult.

Camina com encantada y va sola, tal volta pensant en l'estimat, mentres ell... allà baix...

Passa pel devant nostre, y a son pas m'alço y'm descobreixo. En Ribes me guayta admirat, mes son bon cor m'ha comprès, y estrenyentme la mà'm diu, un xich commogut:

—No puch esperarme més. Se fa tart y me'n vaig derrera d'ella, per si li passés quelcòm. Pel corriol hi baixa tanta jovenalla alegre, y una senyora sola... Adeu.—

Cau la vesprada. Mandrosament passen de cap a ponent legions de núvols flonjos, d'un blanch irisat, com gegantins òpals; les orenetes xisclen, y canten les campanes la oració que fineix el dia...

Alegres crits d'infants m'envolten.

Són els meus fills, que m'esperaven per aquelles pinedes: els meus fills y sa mare. Els petits duhen les galtes roges y els ulls brillants com pedreria; llurs boques semblen roses badades, y'm besen ab petons que són frescos y flayren bo. Els caps esbullats y les cametes plenes d'esgarrinxades se mouen alegrement.

Quin halè de primavera'm duen els meus petits! Fins la mare avuy sembla que no està tan pàlida. A l'indret del pit, demunt son trist y sever vestit negre, hi veig tres floretes morades d'escardot, fines com bolves de seda.

Y anèm plegats baixant la montanya, seguint el vol dels petits que van y venen, y corren y riuen, y semblen gegantines papallones blanques per aquell camp d'or que's va buydant d'abelles.

Mes l'esguart de la mare se'n va cap a la silueta del Montjuich, aquella montanya derrera de quina hi ha una vila d'eterna pau... Y's neguen sos ulls clars, recordant...

Allà, en la quietosa via, de cara al mar, sota una llosa de marbre voltada d'eures y xiprers, allà se'n va l'esperit de la mare.

Allà hi fa sa derrera dormida la filla adorada, el front de neu voltat de blanques margarides, un somris divi als llabis, com un adeu que donà a la vida, plegant ses ales demunt de son bonich cos de verge aponcellada.

Estrenyo'l braç de ma companya benvolguda y li mostro'ls altres, els que'ns resten, els que canten y garlen y riuen y són un esplet de sanitosa vida... Y sota'ls petons dels petits que flayren bo l'encens de la terra y la pau d'aquella hora, la mare retroba son motiu de viure, y va baixant la montanya reconfortada, resignada.

Ab el de la mare també mon recort se'n ha anat cap al lloch hont reposa'l bell àngel perdut, la hermosa poncella cayguda del roser avans d'esclatar, y en el fons, fons de la meva ànima, penso que millor està allí la nostra filla, que no pas errant sola y trista ab un amor mal pagat, per aquelles ginesteres, sota aquells pins...

Ella se'n va anar avans de conèixer el primer desengany de l'amor, en plena llum, en plena creencia, en plena fe, en ple perfùm de primavera y d'esperança, y piadosament, ab una resignació infinita, dich a poch a poch, com si pogués sentirme:

—Dorm en pau, filla meva, puig la vida no es feta pera tothòm, y dels amors n'has fruhit plenament el millor, el que no du cap desengany: l'amor de ta mare.—

L. Escardot

FINLANDESES

CANTANT

Laulaen.

CANTANT fan llur niu els aucells, quan l'estiu s'acosta; cantant porten les broces a la nova estada. Tremola'l brancatge de les salzeredes, y en les rives també's revelen en cançons els plers del trevall.

Y el vianant, al escoltar els dolços sons que vibraven enlayre, creya que sols per passatemps saltironaven els aucells d'una branca a l'altra.

Cert qu'era la temporada de més trevall, y ab prou feynes els quedava temps pera'l necessari repòs durant la curta nit d'estiu.

Quan el niu fou fet, el cant dels aucells parà, y la femella, plena de satisfacció en son mutisme, amagava sota son pit ardorós el fruyt de les seves joyes, mentres son marit li deixava les estovalles plenes. Y tal era llur emoció, tan intensa, que res podíen dirse per medi del cant.

Però'l niu fou malmès. Els ous cayguèren a terra y's trencaren contra les pedres.

Emperó ella no s'ajocà sobre la branca pera ensopirse en sa tristor, ni pera queixarse de la seva disort.

No: tot d'una començà a bastir un altre niu, y ella y son estimat deixaren ohir novament llur cant de trevall.

Y era tan sublim el cant que feren sentir, tan melodiós, que tots els aucells s'aturaren a escoltar, y tots volaren en llur ajuda plens de joya, y portaren llur bri al lloch del niu esfondrat. Sabien que l'estiu era passat, mes creyen per instants veures sobtats per una halenada de primavera.

Y els aucells anaren refilant fins veure'l niu bastit novament; y aleshores la femella amagà per segona volta sota son pit el fruyt de ses alegries.

—

També tu, Finlandia, t'has despertat cantant del somni d'una centuria. Els grans cantayres de les runes t'entonaren llurs melodies a cau d'orella, oh ma Patria, y les cançons antigues dels avis t'esparpillaren els ulls ensonyats.

Y el jovent anava d'una vila a l'altra, re petintles. Haurieu dit qu'era per divertiment que cantaven, mes no ho era, no. Ells duyen les pedres pera'ls fonaments de nostra Casa Payral; ells recullien les presentalles pera l'altar de la Patria.

Les parets s'aixecaren, la teulada les cobri... Prompte la bandera del pervindre onejà en les teulades de milions de casals.

El niu de Finlandia's desfèu y s'esfondrà... Mes encara no era ben trocejat, y ja en totes les encontrades de la Patria novament retrunyien els cants de trevall.

L'estol dels cantayres de Finlandia (1) jo l'he vist sorgir; jo he vist créixer a les jovenetes y als joves lluhint les gorres blanques d'estudiant; jo'ls he vist anarsen pels indrets més llunyans. Sona'l cant en les grans sales, y retruny en les portes de les barraques més pobres: el resò du la resposta.

Cantant es com nosaltres volèm esbargir les boyres del desert; cantant volèm vestir els erms ab el vert de la esperança; cantant volèm fondre'l glaç dels nostres pits; cantant anèm a encunyar en les monedes les nostres runes.

Cantant, oh Patria meva, volèm bastir de nou ton niu esfondrat!

J. AHO

Traducció de BENET R. BARRIOS.

(1) Se refereix als estudiants d'abdós sexes de la Universitat de Finlandia, que durant les vacacions realisaven excursions, endreçaven continues prèdiques al poble y reanimaven, valentse del cant, l'esperit patriòtich de vilatans y pagesos, ja que havíen sigut sospesos els principals periòdichs nacionalistes.

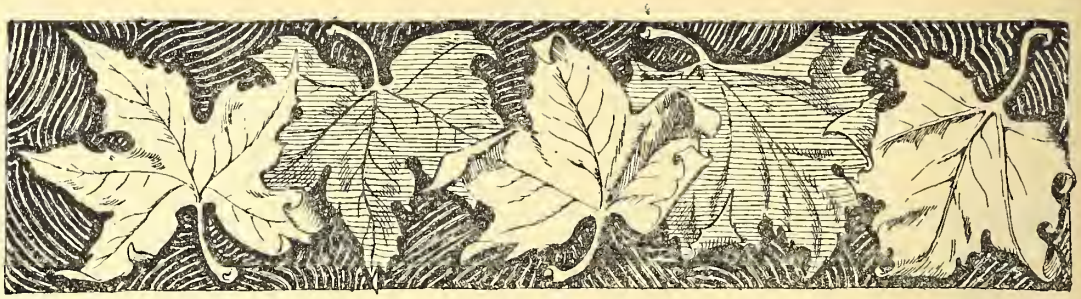

FRUYTA

LES POMES

Les pomes somriuen d'un cayent tan fi,
que temta les mans y els ulls se'n emporta...
y es la seva olor tan graciosa y forta,
que'n resta encisat qui la pot fruhî.

Oh quín bell quefer l'anarne a cullî
per qui al seu amor en companya porta!
Vora'l pomeró, la joya de l'horta,
quíns jolius esplays s'hi solen tenî!...

Y quan ve l'hivern que les verdors moren,
y sobre la terra nuvolades ploren,
y els jorns s'enfosqueixen rublerts de tristô,

en les llars recloses les pomes ens donen
sa flayre que alegra, y en la boca's fonen,
més dolces encara que allà al pomeró!..

LES TARONGES

Taronges alegres, taronges daurades,
quí os puga mirar dalt del tarongê
quan se va gronxant en suau va-y-ve,
y canta'l fullàm ses fresques tonades!...

El vent, joguinós, vos dóna besades;
si venía irat, se'n va falaguê;
qui os ovira trist, alegre esdevé
ab el grat desitj de darvos moçades...

Somniant l'amor que la vida enjoya,
vos lleva la pell somrihent la noya
qu'encara no sab quí la estimarà:

la rebat després boy sencera a terra,
y, si cap mal fat son demà no esguerra,
tants troços s'ha fet, tants galans tindrà!...

LES CIRERES

Cireres vermellones, cireres vellutades:
de bon matí cullides, quína frescor portèu!
El sol tot just apunta, y poch vos ha besades,
y molles de rosada encara brillegèu!..

El poble dorm quïet; les portes són tancades;
serenament alegres, vers el mercat anèu...
si qualque venedora vos pren per arracades,
saltironant de joya les galtes li amoixèu!...

Y quan el mercat omplen les fressejants minyones
y en els paners a piles os veuen tan grassones,
somriuen ab delicia mostrant les blanques dents!...

Y quan sortiu a taula en l'hora del mitj-día,
al cor de la maynada portèu tanta alegría,
que tots fan ball-manetes y salten de contents! ..

ELS PRÉSSECHS

Sóu fruyt de jovenesa; sóu galtes opulentes
qui fan una rialla de joya al bat del sol...
vostra dolçô es tan grata, que les dents furientes,
no's cansen de moçarvos fins a trobâ'l pinyol!

Teniu la pell coberta de vermellors naixentes,
y dèu tan forta aroma al pas del ventijol,
que, llunyadans encara, les terres feu plahentes
y alcèu de melangíes al qui camina sol...

Els camperols vos duhen a les ciutats febroses
qui són aixarrahides de tant voler sê hermoses,
y os entren per les cases plenes de serietats ..

Y als ulls qui os resegueixen y a les mans qui os sos-
els evoquèu les planes que'ls ayres lliures besen [pesen
y els parlèu d'una vida de pau y claretats!...

LES MAGRANES

Són les gentils magranes, amigues del jardins;
entre verdors fressoses rumbegen llur corona,
y's posen tan ufanes si el sol les acarona,
que llencen, esberlantse, cascates de rubins.

Y són visió manyaga trobades pels camins,
guaytant pel carener si el mur les empresona:
gronxantse os fan «adeu» ab una riallona
que'ls ulls os abrillanta y os entra cor en dins.

Y si un enamorat ne du a la enamorada,
ella d'aquell present ne fa bella feynada
ab els seus dits nevats esbarriant els grans...

Desfent l'estotx sobtil, a cada niu que troba
se sent son cos vibrar de pler a dins la roba,
y un gay gesto floreix en ses petites mans!...

ELS RAHIMS

Sobre les estovalles sortint de la bugada,
la plata de rahims hi escàu molt bellament...
Setembre ens en fa dò, y com present d'aymada,
rebemlo ab el cor franch, rebèmlo alegrament!...

Si els negres dolços són, els blanchs són mel-melada;
el such que tenen dins se'ls veu al transparent...
Menjanthi un moç d'eix pa flayrós de la fornada,
quín clech més gay faràn al sê entre dent y dent!..

Llavors recordarèm la vinya verdejanta,
estesa allà a ple sol hont la cigala canta
y zumzejant l'abella hi cerca glops de mel...

y se'ns farà present el celler quietó,
hont les serventes van a omplî el ventrut porró
que alçarèm triomfant, bevent de cara al cell..,

FRANCESCH SITJÁ Y PINEDA

ESPERANTO

ALGUNS ASSAIGS ANTERIORS A AQUESTA LLENGUA

Avans de publicar en aquestes planes un compendi de gramàtica *Esperanta* pera us dels catalans, crech convenient publicar alguns articles sobre dita llengua, qu'entench seràn agradables als qui ja estàn convençuts de la finalitat y ventatges d'un idioma internacional (que no vol pas dir universal), y que seràn útils pera'ls qu'encara no n'estàn convençuts o no'n tenen noticia.

—

L'any 1884, en L. Einstein donà en la societat de professors de Nuremberg una conferencia titulada: *Historia de les probes de llengua universal desde Leibnitz fins a l'època actual* (1).

En ella hi desenrotllà les següentes idees, qu'extracto:

Desde fa 200 anys, continuament venen fentse probes pera crear una llengua internacional, com pera complir el desitj que ja'n fa més de 2,000 expressà'l profeta Zefaniah. Més de 150 probes se porten fetes. Deixant per'altra ocasió l'explicar que, no haventhi res que no obeheixi a cap causa, aqueixes probes demostren per si soles quelcòm, anèm a fer coneixença lleugera ab algunes d'elles y ab l'error principal que les feya desviar del verdader camí a seguir.

Leibnitz, a qui ordinariament se considera com el pare de la idea d'una llengua universal, s'ocupà fins a sa mort en la creació d'una *Pazigrafia* o art de ferse entendre de tots els pobles de la terra per medi de signes comuns d'escriptura qu'expressen idees o pensaments generals, propris de tothòm. Recorda aquesta idea la escriptura jeroglífica, y la xina, donchs es sabut que a la xina són comuns els signes d'escriptura que llegeix cada poble en son dialecte y els altres pobles de l'Asia en sa llengua, de manera que no comprenentse entre ells de paraula, se comprenen perfectament per la escriptura.

Ja'l meteix Leibnitz comprengué la dificultat d'aquesta manera d'entendres, degut al gran nombre de signes que's feyen necessaris; signes que segons ell devien semblarse als algebraichs si's volia arribar a l'*alfabet del pensament humà*, paraules que feren creure entre altres a Immanuel Niethammer (1808) qu'en Leibnitz ja havia pensat en una llengua fonética.

John Wilkins (vegis Max Müller. *Lliçons sobre la ciencia de la llengua*. 2.ª v.) feu una Pazigrafia en la que cada idea ab son signe estava ordenada per especies y dividida en classes, en les que de les comunes s'anava a les diferentes, y d'aquestes, per més minucioses especialisacions, s'anava fins a les més especials.

Ja avans d'en Wilkins, en Becher (1661) proposà que's numeressin les paraules de cada diccionari y que s'usessin aquells números com a llengua comuna d'escriptura. Fracassà. La idea de la pazigrafia estava tan arrelada, que a totes les nacions se'n feren probes, y fins en aquella actualitat (1811) l'Academia de ciencies de Kopenhague prometé un premi pera la més pràctica y fàcil que se li presentés.

Fracassaren també Dalgamo, Anastesins, Kirchner (1665), Peter Porele (1667), Joh. Upperdorf (1679 80), Andreas Müller (1681) quina intenció era crear una llengua fonamentada en la xina y en els seus signes d'escriptura; Joh. Caramuel von Lobkowitz (1687), el jesuita Besnier (1684), David Solbrig (1725). En 1772 l'hùngar Kalmar de Taboltzafö reduhi totes les idees humanes a unes 500 fonamentals y comunes, pera expressar les quines usà signes d'escriptura de tots els pobles, principalment el malabar. Aquesta escriptura era tan dificil, que solsament en Boyle pogué possehirla completament.

Altres homes intenten la obra. Chr. G. Berger (1779), Delormel (1795), Vater (1795), M. de Maimien (París 1797), quina escriptura també estava fonamentada en la numeració de les paraules, com les de M. Budet y M. Chambry.

L'any 1796 el célebre mestre de sortsmuts Sicard, anuncià ab gran pompa sa pazigrafia que fou editada a Paris en alemany y francés dos anys després. Malgrat ell deya sols necessitar 12 signes, nomenats «games», usà d'ells de tal manera pera ordenar paraules, verbs auxiliars e idees, les quines dividi en tres apartats capitals, després en classes y subclasses, a les quines encara calien diverses linies y punts, que'l seu estudi resultava sumament dificil y laboriós.

Després d'aquest el conegut pedagog Wolke (1797) donà la seva idea, qu'era la següent: Que cada llengua fes un diccionari léxich propri, que contingués totes les paraules ab ses formes de declinació y conjugació: les paraules de cada pàgina estarien numerades desde 1, 2, 3, etc., y al costat durien els números de les pàgines y paraules ab els que's trobarien en els altres diccionaris. No cal pas explicar lo complicadissim d'aquest sistema. Comptis solsament, si's feyen diccionaris d'aquests de no més unes quantes llengües, el lloch y els signes tipogràfichs que se necessitarien pera colocar al costat de cada paraula'ls números corresponents a les pàgines y paraules dels altres diccionaris. Y ab tot això s'havia oblidat de tenir en compte la sintaxis!

(1) Vegis la *Fundamenta Krestomatio* del doctor Zamenhof. Pág. 256.—París. Hachette et Cie. 1903.

De totes les pazigrafies que apareixen al final del sigle XVIII, com les de Fry, G. E. Busch, Grotenfeld, sols la de J. S. Vater (1799) es digna d'atenció, car l'autor ja senta la opinió de que la pazigrafia serveix pera la comunicació y el comerç de llunyans paisos quines llengües no comprenèm.

En 1805 Näther'on publica una obra en la que proposa usar una escriptura quins signes fossin figures preses del natural. La sola anunciació d'aquesta idea'ns fa compendre lo enrevessat e impossible del sistema.

Contra aquest y els altres semblants sistemes aixecà sa veu Fiedr. Immanuel Niethammer, conclohent que ab símbols, jeroglifichs y signes de pensament no s'arribaria a cap solució. Y, sense creures llençar la idea d'una llengua normal, emeté la prudent opinió de que solsament imitant una llengua natural se podria solventar el problema de la llengua *universal*. Y es més, arribà fins a dir que havia d'ésser possible usant d'ella «pensar sobre'l paper», això es, escriure ab la rapidesa del pensament, sistema que nomenà *Ideogràfich*.

F. Pujulá y Vallés

(Seguirà.)

LA MENTIDA

(Del llibre de memories d'un amich)

> La major injuria que pots fer a un amich es dirli una mentida. Encara hi ha una injuria més gran, y es la que, al dirli aquella mentida, se fa un a sí meteix.

Jo tenia tres amigues: l'Angela, la Rosa y la Encarnació. Un dia varen dirme una mentida, y jo'm vaig posar trist. Aleshores erem tots joves. Ens tractavem de tu, ab franquesa y estimació de germans. Jo havia jugat ab elles de petit a tots els jòchs imaginables; les hi havia cullit més flors dels camps que no'n fa cap jardi en set primaveres, y elles m'havien retallat y brodat més estampes de paper *bristo* que sants hi ha als altars de set dotzenes de catedrals. Més tart haviem passat junts alguns anys de la nostra joventut somniadora, llegintnos als ulls els nostres petits secrets ingenuus. Ens estimavem com a germans.

Totes tres eren bones com el pa, de cor tendre y aixerides. Per res del món haurien mentit. Una mentida grossa no l'haurien dita may, y menys a mi que sabien no'm plavia. Y no obstant, un dia varen dirmen una. Oh! una de molt petita, molt petita! Y jo'm vaig posar trist.

No vos les descriuré pas, les tres amigues meves. Potser les coneixerieu y jo no vull que les coneguèu. Els seus retrats els guardo en la cartera dels recorts dolços que solsament jo puch fullejar y fullejo en mes hores de melangia. Els seus retrats no vos interessen. Lo qual no vol dir que no sien força interessants. Però no vos els puch donar. Potser pels retrats coneixerieu les tres amigues meves; potser elles meteixes s'hi coneixerien. Y aleshores... aleshores jo no ho sé pas lo que passaria. Si no m'esgarrapaven—una d'elles, per lo menys, es ben capaça de ferho—m'aborririen; m'aborririen per sempre més. No'l perdonarien pas al pintor atrevit y maliciós.

Ja vos he dit qu'eren tres àngels de bondat, de candidesa y.... de malicia, y també vos he dit que no n'eren de mentideres. No vull dirvos res més. Que ab això y ab lo demés que vos he dit ne teniu prou pera compendre ma tristesa'l dia aquell que varen dirme una mentida... Oh! una mentida molt petita.

Tant, que quasi bé no la recordo. Y encara que la recordés tampoch vos la diria. Ni la diria a elles meteixes. Potser vos en riurieu, y elles també potser se'n riurien, de tan petita qu'era. Y farien mal fet. Ningú se'n ha de riure d'una mentida, per petita que sia, per *angelical* que sia. Qu'es una cosa molt seria això de mentir. Y el vostre riure y el seu riure'm semblarien un escarni a la meva tristesa: a la meva tristesa del jorn aquell que me la digueren, y a la meva tristesa d'ara y de sempre que'n faig recort.

Sols vos diré que's tractava d'una mentida aixi: Les tres amigues meves me varen prometre una cosa, una flor, per exemple. Y no me la varen donar. La varen donar a un altre: vaig veure la flor en son trau. A mi varen dirme: «Però ¿es veritat que te l'haviem promesa?... No'ns en haviem recordat més.» La veritat—oh, després la vaig conèixer!—no era aquesta. La veritat era que l'havien donada a aquell altre, perque eren més amigues d'ell que meves, perque l'estimaven més.

«L'hem donada a n'ell perque l'estimèm

mès que a tu.» Aquesta era la veritat que tenien de dirme y no'm volgueren dir. Si me l'haguessin dita, jo no m'hauria pas ofès.

¿Per què m'havia d'ofendre? ¿No era natural qu'elles estimessin a un altre més que a mi, y si l'estimaven més que li demostressin y a mi el preferissin? Si jo meteix ho havia fet de ballar ab un'altra ab preferencia a mes tres amigues perque... pera ballar me la estimava més! y no me'n amagava pas de dirleshi!

Però les tres damiseles varen creure que jo m'enfadaria. Era *una veritat amarga que podía ferir la meva susceptibilitat.* Com si n'hi haguessin de veritats amargues pera'ls homes serens!

Y jo'm vaig quedar trist; el cor ple de melangia. ¿No hi ha ningú al món que sia valent pera dirnos les veritats senzillament? ¿No hi ha ningú, fins les persones més ingenues, ignocentes y franques, fins les persones que vos estimen, que no vos enganyi algún cop? ¿No hi ha ningú capaç de compendre que al dirvos una veritat, encara que aquesta sia amarga, sobre tot si es amarga, dóna proba d'una gran confiança en la vostra serenitat, en la vostra grandesa d'esperit y en el vostre respecte a la pensa agena?

Les tres damiseles no'm creyen digne de la seva franquesa, de la seva veritat!... ¿Qui sab? Potser les tres damiseles no eren amigues meves, y mentiren ab mi com mentim tots molt sovint, vulgarment, rutinariament, a aquelles persones que detestèm o bé que'ns són indiferentes.

Però jo vaig sentir la injuria. Jo les creya amigues meves.

Y a un amich no se li pot mentir. Quan un es verament amich d'un altre, tot just veu, o creu veure, que aquest fa un disbarat, se posa intranquil, pert sa serenitat de conciencia y sent un neguit sostingut. Es la doble injuria que vos rosega l'esperit, fins que parlèu, fins que li dihèu la veritat, la vostra veritat. Si callèu, o si li dihèu mentida, aquella doble injuria pesarà eternament sobre vostra conciencia. Si enrahonèu, si li dihèu serenament la vostra veritat, tot seguit recobrarèu la pau de l'ànima; ab tota senzillesa, la serenitat tornarà a presidir harmònicament les vostres volicions. Y es perque fentho aixi havèu fet dos cops justicia: havèu fet justicia a l'amich crèyentlo digne de les vostres veritats, y vos heu fet justicia creyentvos fort pera proclamarles.

Per això l'adulador, el mentider-hipòcrita, es el ser més repugnant de la terra.

Y per això les tres damiseles del meu qüento, que jo estimo molt y que'm digueren un jorn una mentida, me feren mal al cor. Jo vaig sentir ab greu melangia la injuria que ab tota candidesa'm feyen, y vaig endevinar a través de le seves galtes ruboroses y del seus ulls intranquils, aquella altra injuria que inconscientment sentien que's feyen elles meteixes al trobarse febles pera dirme la seva veritat.

A pesar de lo qual, jo les estimo encara a les tres damiseles que'm digueren un jorn una mentida.

Y les estimo encara perque jo, de mentida, no'ls en he dita may cap.

Per la transcripció
EMILI TINTORER

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Lluís Duràn y Ventosa.—REGIONALISME Y FEDERALISME.—*Pròleg d'Enrich Prat de la Riba.—Barcelona: Francisco Puig, Plaça Nova, 5.—1905.*

A tothòm qui's preocupi de la causa nacionalista catalana ha d'haverli desvetllat la curiositat la publicació d'aquest llibre, degut a una persona que, com diu en Prat, desde'ls primers anys de sa jovenesa ha intervingut en la politica autonomista. D'ell ens ha separat molt sovint la disparitat de criteri en determinades qüestions, y d'una manera especial en les de procediment, però llealment li hem de reconèixer una activitat a proba de desenganys, que pot fins a cert punt fer excusables algunes lleugereses que, essent filles d'una impaciencia mal continguda per'assolir qualque porció de l'ideal somniat, a voltes arribaren a fer tort a la meteixa causa per la que ab tant coratge combatia.

L'haver entrat en Duràn en la lluyta tal vegada massa d'hora, quan encara son juhí no era prou ferm pera deslliurarse de certs prejudicis heretats, quan la seva erudició no havía arribat a un grau suficient de maduresa, quan les ensenyances que havia tretes de les teories per ell més o menys enlluhernadores no les havia pogut passar pel cedaç d'una reflexió serena ilustrada per la experiencia de la vida; tot això ha sigut causa tal volta de que, tenint sempre ferma conciencia

d'ahónt volia anar, s'hagi esgarriat sovint pel cami, ja agafant dreceres perilloses, ja fent marrades innecessaries ab greu dany de la tasca honorable que podria complir dignament, puig no li manquen qualitats.

Ell s'ha proposat, segons diu, y com fa constar en Prat en el pròleg, escriure un llibre que vingui a ésser pera la societat actual lo que fou *El Catalanisme* de l'Almirall en son temps: ha volgut condensar la doctrina nacionalista catalana. En aquest concepte'ns dol tenir de declarar que no ha conseguit son propòsit. La seva obra es un notable treball comparatiu de les teories federalista y regionalista, revelant força estudi y molta erudició, potser massa; y si bé no estèm conformes ab totes ses afirmacions, podém dir que ha estat encertat al fer remarcar còm la doctrina regionalista arrenca de la meteixa natura, mentres que la federal té naixença en una abstracció filosòfica. Pera nosaltres abdues pateixen d'un defecte capdal, y es que s'han preocupat massa de la vida de relació entre'ls diversos components de l'estat espanyol, quan devien limitarse a lo essencial, o sia a la vida interior de lo que'ls uns anomenen estat catalá y els altres nació catalana, y nosaltres catalanistes (que aquest es el titul que millor ens escàu) anomenèm senzillament Catalunya perque en aquest mot s'inclouen totes les modalitats politiques y fa impossibles els eufemismes de tota mena. Cal desenganyarsen: tots els programes que formulin les diferentes branques catalanistes pera l'esdevenidor, a lo més que poden aspirar es a preparar pera la vida pública a nostre poble, que havia arribat a perdre la costùm politica; perque, com diu molt justament en Prat en el pròleg:

> Descentralisació, *self-government*, federalisme, Estat compost, autonomisme, particularisme pugen ab l'astre nou, però no'lsón. Una Catalunya lliure podría ésser uniformista, centralisadora, democràtica, absolutista, catòlica, lliurepensadora, unitaria, federal, individualista, estatista, autonomista, imperialista, sense deixar d'ésser catalana. Són problemes interiors que's resolen en la conciencia y la voluntat del poble, com els seus equivalents se resolen en l'ànima de l'home y el meteix poble pel fet d'atravessar aquests estats diferents.

Precisament l'haver donat excessiva importancia a certes modalitats considerant com essencial lo que no tenia més que un valor relatiu o d'accidentalitat, es lo que ha produhit la decadencia del partit federal y la crisis del grupo regionalista. Ben clar ho demostra'l meteix Durán en les derreres planes de son llibre:

> Lo que hi ha es qu'en l'adopció pràctica de les idees, al acceptarles pera'l sosteniment en la vida política, succeheix sovint que l'home s'enamora d'una doctrina per la part d'ella que respòn directament a lo qu'ell sentía sense donarsen compte, y que troba interpretat per aquells que l'han proclamada y propagada. Això explica que's vegi tan sovint homes que se sacrifiquin per idees que sembla que no entenguin; grans partits quals afiliats no tenen concepte ab prou feynes de la doctrina per que lluyten, devegades ab forza entusiasme y esperit de sacrifici. La dificultat de comprensió de la totalitat de la idea obeheix a n'aquesta meteixa parcialitat del concepte que'ls hi ha fet adoptar instintivament en tot, per respondre al concepte personal en aquella part més íntimament sentida.

En resúm: hem de saber grat a n'en Durán de la publicació del seu llibre, que considerèm important com a estudi comparatiu de dues doctrines autonomistes, si bé es deficient en el sentit de no reflectar ab prou fidelitat l'esperit del nacionalisme catalá, qu'es lo que segons en Prat se proposava. Tampoch ens han convençut les rahons que dóna pera mantindre la impropria denominació de *regionalisme*. Res vol dir que'l mot nacionalisme tingui un altre significat a França, ni el que pugui ésser considerat ofensiu pel govern de l'estat espanyol; ab les explicacions donades encara's fa resaltar més la seva veritable significació; de manera que, no haventse salvat res, s'ha incorregut en el perill de que'l lector poch atent s'esgarrihi ab facilitat no substituhint la paraula regionalisme per la més propria cada una de les moltes vegades que's troba repetida en el text.

També li hem d'agrahir el que hagi donat motiu a qu'en Prat de la Riba escrigués un pròleg magistral que voldriem veure repetit en edició popular per totes les encontrades de Catalunya, donchs es un acabat estudi de la evolució del Catalanisme, fet ab profonditat de concepte y en un estil admirable.

Tant en el pròleg com en el llibre hi trobèm a mancar unes quantes ratlles de simpatia endreçades a la *Unió Catalanista* per haver sigut ella la primera que tingué'l coratge d'anomenar les coses pel seu veritable nom, sens encaparrarse massa pel passat ni témer gens l'avenir; però ja que l'esperit es patriòtich, no'ns fixém en les paraules.

Y ara permétisens, per'acabar, que recomanèm a qui vulgui llegir ab fruyt aquest llibre, que no oblidi aquest paragraf que copièm del pròleg:

> Aquí meteix ja queda explicat, y també l'autor ho explica en el cos del llibre, per què en una obra destinada a exposar tot el sistema del nacionalisme català segueix usantse la denominació inexacta y impropria de *regionalisme*. No ha arribat encara l'hora de poder arreconar aquesta crossa, que tant servey'ens ha fet en tantes campanyes nostres fondaments nacionalistes. Però no'ns hi enganyèm may: a sota d'aquesta paraula ja no hi ha lo que hi havía avans, ara hi ha'l nacionalisme.

ORIOL MARTI

EL POP DE LA PLATJA

(Continuació)

HOME PRIMER

Haurèm de fer un pensament, noyes.

CANTINER, *dirigintse a la tauleta hont hi ha l'Home que s'ha adormit.*

Au, tu! No dormis! *(Saccejantlo).* Apa! ¿qu'hem de fer?

HOME SEGÓN, *aixecant el cap, mitj mona, badallant, endormiscat y estirantse.*

¿Què hi ha?

CANTINER

Apa, home, què haig de tancar!

HOME SEGÓN, *tornantse a ensopir.*

Ja pots tancar per mi; tanca, tanca!

CANTINER

Vaja, prou! Que tants romanços! Cap a fòra't dich!

HOME SEGÓN

May diries què pensava, Cantiner.

CANTINER

Què.

HOME SEGÓN

Que'm sembla que'm costarà una mica això d'anarmen cap a fòra.

HOME PRIMER

No podrèu pas, tots dos.

HOME SEGÓN

¿Qui són tots dos?

HOME PRIMER

La mona y vós.

HOME SEGÓN

Ah!

HOME PRIMER

L'heu ben agafada! Quasi'm fa llàstima!

CANTINER, *ab mal modo.*

Que tants romanços! Fòra d'aqui, o't trech a empentes!

DONA SEGONA, *aixecantse d'una revolada.*

Cantiner! No'l toquèu! *(S'hi acosta pera oferirli el braç y acompanyarlo.)* Tè, agàfat al meu braç, que jo t'acompanyaré.

HOME SEGÓN

Ah! ¿tu ets la mona?

DONA SEGONA

Si, home, si: jo sòch la teva mona.

HOME SEGÓN

Donchs mira, no va del tot malament aquesta bestia!

HOME PRIMER

Apa, anemhi!

DONA PRIMERA

¿Y cap ahónt?

HOME PRIMER

Cap a buscar un altre recó ahont ens deixin estar tranquils. *(L'Home primer y Dòna primera pasaràn al devant, l'altra parella seguirà, però al ésser al peu de la porta'l Cantiner els detura.)*

CANTINER

Ep, tu! ¿Y el gasto?

HOME SEGÓN

¿Que no t'he pagat?

CANTINER

No.

HOME SEGÓN

Donchs tè, cobra... y tornam el cambi. *(Li dóna una monèda de plata y el Cantiner n'hi torna unes de coure.)*

CANTINER

Tè.

HOME SEGÓN, *mirantse lo que li torna.*

¿Vols dir que ja està bè, això? *(Intenta tornar a asseures a la primera taula que té al devant.)*

CANTINER

Si, home, si; y au! cap a fòra, bocoy!

DONA SEGONA

Anèm, home, anèm: si ja està bè!

HOME SEGÓN

Ah! si pera tu està bè pera mi també. Anèm, anèm, angelet de nit. *(Se'n van les dues parelles pel fons esquerra.)*

CANTINER

Aneusen al diable, borratxos!

ESCENA VI

CANTINER, *sol.*

Sortint de l'establiment, observarà per hónt se'n van les dues parelles. Després guaytarà cap al cantó per hont se'n han anat el Pop y en Peret. En aquest moment se veu, atravessant el fons dreta, el raig de llum del reflector que ve de la Comandancia del Port fent totes les evolucions que's puguin. Les direccions de la llum les segueix el Cantiner ab ansietat. Quan la llum desapareix, demostra gran satisfacció y alegría com si vegés passat un perill. Guayta en direcció al port, d'hont se suposa que veu venir al Pop y el Peret. Se refrega les mans ab satisfacció y entra en la cantina tancant la porta. Després encén un fanal y apaga'l quinqué que penja del sostre. Fet tot això se'n va per una porta petita y baixa, situada en ultim terme, dreta, al fons de la cantina. Al anarsen se suposa que va a baixar a un soterrani. Deixa ben tancada la porta derreraseu. La escena fosca.

AUGUST BARBOSA

(Seguirà)

NOVES

Avuy, mercès al Catalanisme, celebra Catalunya sa primera Festa Nacional. Acudimhi tots, a donar exemple de cultura tot mantenint ben altes les nostres aspiracions; acudimhi tots ab nostres fills, ab nostres dònes, ab nostres germans y germanes; acudimhi tots ab entusiasme, però sens aixelabraments impropris d'una causa enlayrada, sense crits inoportuns o que puguin dar lloch a interpretacions erronies, que d'enemichs ignorants o mal intencionats no'ns en falten, y la majoria dels que manen no són altra cosa. Recordemnos de que no constituhim un migrat partit politich al qu'escauen les grolleries; tinguèm present que'ns cal donar exemple de lo que val y significa tot un moviment social, tota una llarga acció social com la qu'hem de dur a cap.

Aquestes observacions ja'ns les feu el president de la *Unió Catalanista* en la reunió en que fou aprobat el programa de la Festa d'avuy. Nosaltres les repetim. Nosaltres tenim la rahó si altres tenen la força. Demostrèm que no som nosaltres els qui provoquen, pera poder protestar fermament dels procediments extrems a que hagim de recórrer un dia si a n'això'ns obliguen els que no capeixen o no volen capir la grandesa del moviment nacionalista català.

Que sia, donchs, ben exemplar nostra primera Festa nacionalista.

—

El dissabte va celebrarse la vetllada inaugural del nou estatge de «Catalunya Federal», ocupant la presidencia, ademès del senyor Laporta, president de la societat, els senyors Gubern y Valls, representants respectivament de la *Unió Catalanista* y de la «Lliga Regionalista».

Els oradors senyors Badia, Albert, Messeguer, Ventura Pardo, Durbán, Valls y Gubern foren aplaudidissims, pel pur nacionalisme de que estaven impregnats llurs discursos, y pel menyspreu que revelaren envers els federals del reste d'Espanya y gran part dels de Catalunya que tan pochs escrúpuls mostren com a politicayres y ambiciosos. Però'l discurs que despertà més interès fou el del senyor Laporta, qui explicà les diferencies sorgides ab certs elements de «Catalunya Federal» que s'han hagut de separar d'aquesta entitat, y fixà'l programa de la meteixa com el del partit català republicà federal, afirmant que'ls homes de «Catalunya Federal» ni tenen cap relació ab els directoris federals de Madrid, ni res que veure ab els concells regionals de Catalunya mentres aquests no resolguin posar la causa de nostra terra per devant de tot altre interès.

El senyor Laporta fou ovacionat per la nombrosissima concorrencia, entre la que s'hi trobaven nacionalistes de diferents matisos, que assentiren a lo dit per l'orador ab ver goig, puig ja es hora de que pugui ésser considerada «Catalunya Federal» com una branca més, y ben ufanosa, del nacionalisme català. Y això tal volta's corroborarà avuy dijous, en la Festa Nacional Catalana, a la que sembla concorrerà «Catalunya Federal» pera barrejarse ab els que, per sobre de tot, volèm fer obra nostra, obra catalana, a fi d'arribar al triomf de la nostra nacionalitat ab la consecució de sa absoluta autonomia.

—

Ja es indubtable que per part d'algú hi ha empenyo en que's consideri al Catalanisme com a una causa odiosa, lo qual en veritat no ha d'esserli dificil alsulls dels aturdits centralistes madrilenys, ja que no als dels bons catalans que mercès a les nostres doctrines cada dia abunden més. ¿Hi ha'l propòsit de sembrar odis, d'aumentar distancies, de convertir en ilegal la propaganda d'idees eminentment socials, sanes y regeneradores? Això es lo que tots sospitèm d'un quant temps ençà, al veure la persecució de que són objecte certs periòdichs catalanistes; y aytal sospita cresqué'l passat dilluns, en que'l redactor de *La Tralla* en Marcel Riu quedà detingut al anar a declarar en mèrits de la causa que contra dit periòdich s'instrueix pel número que publicà commemorant el terç aniversari de la República cubana.

Mes la gravetat del cas no està sols en la detenció, que tot seguit se converti en empresonament, sinó en que no li fou admesa

cap mena de fiança pera poder quedar en llibertat provisional. Això es lo que ve a corroborar lo qu'hem dit, això es, que hi ha especial malavolença contra'l Catalanisme, puig semblants procediments no se solen posar en pràctica tractantse de delictes d'imprenta.

El fiscal de S. M. senyor Pozzi sabrà per què ho ha fet; nosaltres no podèm dir sinó que protestèm de que vulguin sentarse precedents semblants, mentres esperèm saber el resultat de les gestions dels diputats regionalistes y del fiscal del Suprèm senyor Maluquer, als qui s'ha telegrafiat donàntelshi compte de l'empresonament del senyor Riu.

A n'aquest ens hi oferim de tot cor, bo y confiant en que sa llibertat no's farà esperar, puig el bon sentit ha d'imposarse.

—

La societat «Progrès», d'aquesta ciutat, celebrà'l passat diumenge en el local de l'«Associació Catalanista» de Sant Boy del Llobregat el *meeting* de propaganda nacionalista que anunciarem en nostre prop passat número.

Parlaren els oradors senyors Bonet, Llangort, Gibert, Gasòliba, Balmas, Arniches y Danyans, fent encertadissimes apologies del regim autonomista y rebent aplaudiments entusiastes de la immensa gentada que havia concorregut a l'acte.

Cridà poderosament l'atenció'l discurs del senyor Danyans per les enèrgiques frases que dedicà aquells diputats provincials y regidors que s'anomenen catalanistes sense que sos actes responguin a les aspiracions dels electors catalanistes que'ls donaren llurs vots. També produhi sensació al remarcar que, essent el *meeting* que's celebrava de controversia, y no havent demanat la paraula ni un sol dels molts republicans d'en Salmerón qu'estaven presents, anunciava que molts catalanistes s'aprofitarien de la vinguda d'en Salmerón pera demostrar devant del poble, en discussió rahonada, de quina banda estàn les idees reaccionaries, si del camp dels republicans unitaris o del camp nacionalista, a que pertanyen els homes de mès avençades opinions de nostra terra.

—

Entre les vetllades més remarcables que s'han dedicat aquests dies á la memoria de mossèn Cinto, són dignes d'esment la organisada al «Foment Autonomista Català» per un aplech de joves entusiastes del gran poeta, prenenthi part els nens de la escola catalana «Mossèn Cinto», y la que s'efectuà en l'«Ateneu Obrer del Districte Tercer» (associació «L'Eura»), ab la cooperació de la secció musical del meteix «Schola Orpheonica», dirigida per en Marcet.

En abdues s'executaren triades cançons y's llegiren belles poesies de mossèn Cinto y altres poetes catalans, predominant les patriòtiques. També foren vibrants de patriotisme'ls discursos que's pronunciaren.

La concorrencia fou nombrosissima.

—

De Rosario de Santa Fe'ns comuniquen que ha resultat lluhidissima la festa inaugural del «Centre Català» de dita ciutat argentina, celebrada'l dia 20 del passat maig. Hi assistiren distingidissimes families, com també'l cònsul d'Espanya, executantse un triat programa literari y musical. Fou important el discurs del president del «Centre», qu'enalti a Catalunya recordant que ja existia ab personalitat propria molt avans del matrimoni de Ferràn e Isabel, y resenyant diversos episodis de nostra historia, per'acabar enaltint la vida moderna y les novelles aspiracions de Catalunya.

Nostra enhorabona als compatricis de Rosario de Santa Fe.

—

Ha mort el capdill de la insurrecció cubana en Maxim Gómez, militar valent, seriós y convençut, que's limità a ésser sempre'l braç de dita insurrecció, però braç potentissim que no defalli fins lograr el triomf definitiu. Fou un model de ciutadans; podent omplirse d'honors no n'ha volgut cap, considerantse prou recompensat ab la consecució de la llibertat del poble per qui lluytà.

Quin espill pera'ls patrioters d'aqui, pera'ls buròcrates, per'aquesta prempsa *liberal* que tan grollerament insultava, vuyt anys enrera, a aquest meteix Maxim Gómez devant de quin cadavre's descobreixen ab respecte tots els amants de la llibertat dels pobles, tots els funcionaris dignes y tots els bons ciutadans!

—

Ja s'han obert les Corts, y en Maura ha fet sentir a n'en Villaverde la seva superioritat, demostrant, sense dirho, que pot disposar de la majoria.

En Villaverde està que no hi veu, fluctuant entre'l presupost de 1905, que representa sa ruina, y el de 1906, que representa sa continuació en el poder.

Tot dependrà de lo que faci en Maura. Per ara juga ab en Villaverde com el gat ab la rata, però no se'l crospeix.

Però se'l crospirà, a n'ell y als lliberals y tot, després de deixarlos èsser poder.

Y vindrà la gran era d'en Maura... la gran era del fàstich.

—

Fa temps en aquestes meteixes columnes parlarem d'en C. Casanovas y de les obres esculptòriques que havia exposat a Ca'n Parés. Després de llarga estada a Paris, dit escultor ha tornat entre nosaltres, mostràntsens ademès com a pintor. Les seves notes, impressions, o com vulguin nomenarse, hem de confessar que no'ns han desagradat del

tot; de les seves esculptures, donguis per repetit lo qu'en altra ocasió diguerem.

En la meteixa Sala Parés hi ha estat exposada aquests dies una de les medalles que's repartiràn a les noyes en la Festa Catalana d'avuy. Com ja diguerem el projecte es del senyor Utrillo, la execució del senyor Renart, y l'encuny del senyor Vallmitjana.

—

El segón Congrés Internacional d'autors y compositors dramàtichs tindrà lloch enguany els dies 29 y 30 de juliol a Gerardmer (Vosges), organisat per l'associació *L'Art Dramatique*, de Nancy. Sembla que serà molt important, donchs hi assistiràn bon nombre de notabilitats de les lletres franceses y d'altres paisos, estant composta la mesa per Alfred Capus, president; Mirbeau, Kistemaeckers, Haraucourt y Porel.

Ab ocasió d'aquest Congrés, en el teatre del *Sant des Cuves* (capaç pera 4.000 persones) s'hi representarà, traduhit al francès, el drama de nostre gran Guimerà *Maria Rosa*.

Se tracta, donchs, d'un gran aconteixement pera les lletres catalanes, puig no hi ha dubte que això ha d'influhir molt en la propagació de les obres de nostres principals autors, facilitant son coneixement.

—

El pintor Nonell ha desvetllat el recort d'un assumpto oblidat ocupantse en les columnes d'un diari d'un quadro del notable pintor en Dari de Regoyos, *Una iglesia de Bruseles*, qu'en aquell temps benhaurat en que's feyen exposicions fou adquirit per alguns artistes entusiastes y ofert al museu, d'hont fou rebutjat pera no desayrar al jurat que no havia decidit l'adquisició per manca d'un vot.

El fet d'ésser molt discutit y el mèrit del quadro decidi a alguns, entre'ls que hi havia en Rusiñol, en Casas, en Pichot, en Brull y en Carreras, a adquirirlo y a regalarlo. Devant de la negativa natural, decidiren depositarlo a casa en Pascó esperant millors temps. Aquests temps han arribat; ara'l jurat d'aquella exposició no's pot donar per ofès: l'art a Barcelona ha sofert fonda evolució, y una obra d'en Regoyos honoraria nostre museu.

La qüestió està aixi, y desitgèm que aviat se solucioni. Ara tenen la paraula'ls artistes ofertors y la Junta Municipal de Museus y Belles Arts.

—

Publicacions rebudes:

Diccionario Salvat. S'han publicat y hem rebut els quaderns 9, 10, 11 y 12 d'aquesta important enciclopedia popular ilustrada. Tant per la concisió y lo ben documentat del text, com per la profusió de gravats intercalats y lo notable de les làmines y mapes, cab afirmar que aquesta publicació constituhirà una obra de consulta valiosissima, que pot prestar excelents serveys.

———

Ab el proxim número'ns proposèm repartir com obsequi als suscriptors de JOVENTUT un Suplement Artístich y Literari, commemoratiu de la Festa Nacionalista que ha de tenir lloch avuy.

En ell hi figuraràn diferentes vistes de la Festa, y s' hi llegiràn escullits trevalls literaris.

Com de costúm en tals casos, el número no anirà acompanyat de folletins.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sien inèdits. — No's tornen els originals. — Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetes.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
ESTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 281 Barcelona, 29 de Juny, 1905

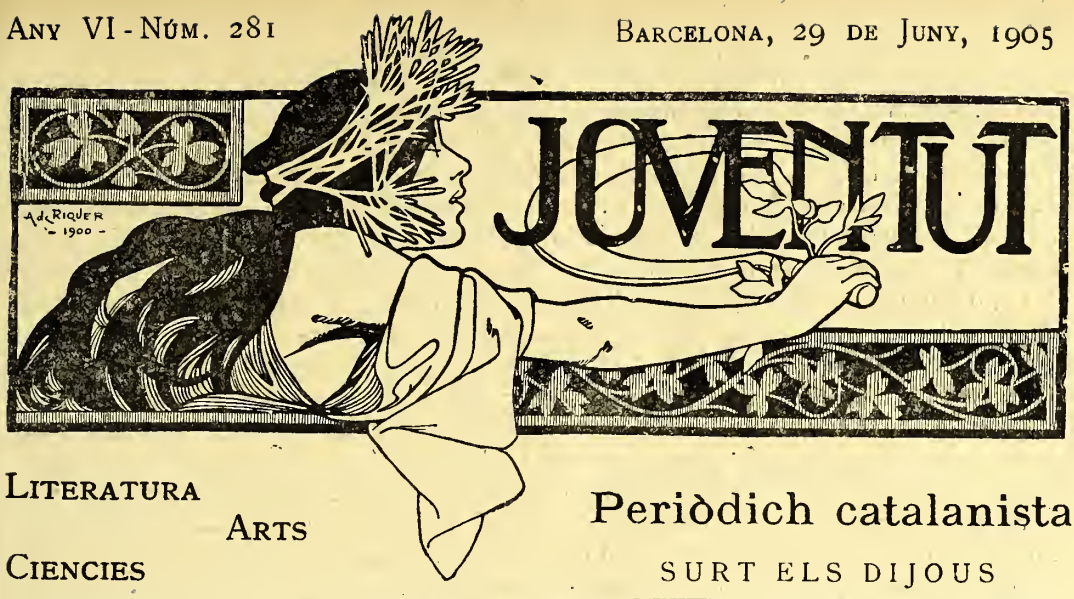

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Preu d'aquest número ab son Suplement:
30 cèntims de pesseta.

SUMARI:

Aubada del Nort, per R. Miquel y Planas.—Per la maynada, per Pere M. Rossell y Vilà.—Esperanto (continuació), per F. Pujulà y Vallès.—Finlandeses: El meu poble sembla un ginebró, per J. Aho, traducció de Benet R. Barrios.—Idili, per Carles de Fortuny.—Teatres, per Emili Tintorer.—El Pop de la platja, quadro dramàtich, inspirat en una narració de Gorki (acabament), per August Barbosa.—A un emigrant, per Joseph Aladern.—Noves.

SUPLEMENT:

TEXT: La nostra Festa y el nostre dever, per D. Martí y Julià.—Corpus Auri, per Victor Català.—Notes de la Festa.—Alocució de la Comissió de la Festa als catalans.—Himne de la Festa, per Francesch Matheu.

GRAVATS: Diferentes vistes de la Festa y dels orfeons, escoles y altres entitats que hi assistiren.

AUBADA DEL NORT

La Revolució Francesa proclamant els *Drets de l'home* allà al finalisar la 18.ª centuria, deixà ovirar nous horitzons pera les ciencies politiques y socials. Emperò l'obra de la Revolució tot y oferint els caràcters d'una conquesta en pro de la humanitat desvalguda, y essent en aparencia un pas endevant que devia assegurar a l'individuu la fruhició de les llibertats inherents a sa dignitat humana, no passà d'ésser una ilusió fantasmagòrica. Que ho diguin si no les injusticies de tot genre que en l'ordre politich ha vistes perpetrar el sigle transcorregut, les expoliacions de que han estat victimes pobles y races senceres en nom de la civilisació unes voltes, per conveniencies d'Estat les altres.

Ja s'ha dit y repetit que l'individuu isolat, encara que tingui reconeguts teòricament tots els drets, no està en condicions de fér-sels valdre enfront de l'Estat omnipotent. Y es que'l reconeixement dels drets de l'home semblà referirse especialment a aquells drets que dimanen de ses necessitats materials y algunes, ben poques, de caràcter moral: mes de cap manera les idees cesaristes dominants en aquella època podien esmentar els drets que té l'home a constituhir nucleus socials d'acort ab sa naturalesa e independentment de les conveniencies d'ordre politich que donen lloch a la formació dels Estats.

S'ha tardat molt a reconéixer el fet de que'ls drets concedits a l'home considerat com individuu no podien ferse efectius si no's reconeixien ademés els meteixos drets a les agrupacions naturals formades pels homes, desde'l municipi a la nacionalitat històrica, fonamentades en condicions ètniques totalment agenes a les rahons d'ordre politich, quasi sempre filles de les conveniencies dels poderosos. En realitat, els homes lliures individualment, són colectivament esclaus d'un Poder, constituhit a base de la rahó del més fort, contraria sempre a la conveniencia dels sotmesos a n'ella.

Es, donchs, naturalissim plantejar la qüestió en eixos termes. Si els individuus se lliguen entre ells per contractes voluntaris, els quals són rescindibles legalment dintre de determinades condicions, ¿per qué no ha d'ésser aplicada aquesta lley a les relacions entre les colectivitat naturals, díguinse municipis, regions o nacionalitats històriques? ¿Per qué un poble no ha de poder pactar, a sa conveniencia, sa unió ab altres pobles, y per acort y conveniencia mutua desfer aytals lligams pera retornar al primer estat de dret y contractar noves unions? ¿Per qué lo que ha estat fet fins ara ab les armes a la mà, en guerres entre'ls Estats que s'han disputat territoris poblats per gent individualment lliure, no ha de poder ésser fet tenint en compte la voluntat d'aquesta meteixa gent, a la que pera res se consulta?

Aixi veyém l'Alsacia y la Lorena passar successivament del poder de França al d'Alemanya, y això varies vegades; Portugal ésser una nació independent, passar al poder d'Espanya y devenir lliure altra volta; Catalunya meteixa, ésser un temps senyora de sos destins y deixar d'ésserho... Avuy per avuy la Corea està en disputa per part de dos Estats, quiscún dels quals la vol pera ell sense que als coreans se'ls hi hagi preguntat el quin preferien, o si optaven per passarse sense l'un y sense l'altre. Y els exemples que podriem retreure són infinits; y les variacions que d'aquí a cent anys, per exemple, puguin acusar les cartes geogràfiques, no les pot preveure ningú.

Y si es cert això de que les fronteres dels Estats cambien de lloch continuament per la conveniencia o per l'ambició de reys y de magnats; si es cert que no hi ha cap força o rahó d'ordre divi que faci immutables els Estats d'avuy impossibilitant les successives disgregacions y conglomeracions de pobles de que la Historia Universal es un exemple continuat; si no hi ha d'haver més finalitat en el govern de les nacions que la de procurar per la felicitat llur, ¿còm se deixa de recó'l consultar la voluntat d'aquestes cada cop que's tracta de modificar la organisació politica dels Estats, y's fia la resolució d'aquests problemes a la sòrt de les armes, com podrien ferho igualment a *cara y creu*?

Totes aquestes reflexions ens porten a considerar com una hermosa aubada de llibertat pels pobles el fet històrich de la separació de Suecia y Noruega, per voluntat y mutual acort pacifich d'abdues nacions. Noruega ha cregut convenient reclamar y obtenir sa separació de la entitat politica escandinava que formava ab Suecia. A Suecia, lluny d'imitar el sistema que s'estila en altres bandes, han optat per resoldre serenament lo que més convenia a uns y altres, y han accedit a la disgregació de les dues patries sense que cap d'elles hagi cregut mermada la respectiva integritat; a Suecia no han cregut que fos un delicte de lesa patria'l propòsit de fer de varies patries juntes varies patries independents; a Suecia no déu, probablement, *dirigir* la opinió una prempsa venal e hipòcrita com lá que hi ha en altres bandes que tots coneixém, ni deuen haverhi republicans que abonin la independencia de Noruega al meteix temps que insulten als catalans que patrocinen l'autonomia de Catalunya.

Y això que la propaganda de la doctrina autonomista ha estat reconeguda com a legal dins d'Espanya pels meteixos castellans, els quals segurament un dia o altre considerarán vinguda l'hora de concedirla a totes les regions espanyoles fent possible la confederació ab Portugal per la qual tant sospiren.

Mentres arriba aquest jorn, la nostra tasca a complir es complexa y delicada: el Catalanisme ha de preparar a tots els catalans pera que sien mereixedors d'obtenir llur *self-government* el dia que la doctrina autonomista se sia suficientment expandida pera fer possible aytal solució dins l'Estat espanyol; el Catalanisme ha de tendir principalment a enlayrar el grau de cultura de Catalunya; el Catalanisme ha de desvetllar en tots els cors catalans la conciencia de la missió regeneradora que'l pervindre'ns té confiada, y ell ens ha de permetre proclamar arreu allò qu'escrigué en Maragall de que *nosaltres som aquells qui fan patries noves.*

R. Miquel y Planas

PER LA MAYNADA

Si, com hem dit algunes vegades, el qui té'ls noys té'l poble de demà, a conreuar l'esperit dels noys dèu dirigirse'l nostre esforç, per'asegurar el triomf y el benestar dels que han de venir a fer un'altra anella a la cadena eterna de la humanitat.

Per això en els pobles forts mereix especial atenció la maynada, y els cervells reflexius li preparen l'ambient que, d'acort ab un plan determinat, ha de fer la educació del noy, qu'en poch temps serà no solsament la base del progrès, sinó la croça en la que ab seguritat pugui descansar la vellesa de llurs pares. Y aixi com l'industrial mira de treure profit de totes les materies, a l'intelecte correspòn d'encaminar a la maynada en tots els seus actes per insignificants que semblin, tenint en compte les necessitats del pervenir, l'enaltiment de les idees que ha de sustentar y el respecte y tolerancia envers sos antagonistes.

El descuyt en que Catalunya, o al menys una bona part d'ella, té a la maynada, fa que la classe obrera no senti el nacionalisme com aquells als qui no ha mancat una sana educació, ja que l'obrer en general dedueix sols de la propria experiencia, fa comparacions ab lo que ha vist, y si més no fa es perque no sab. Mireulo créixer el noy de l'obrer, seguiuli pas a pas la vida d'infant y de jove, y no trobarèu gens estrany que no sia nacionalista.

Emperò si de petit el nom de Catalunya li fos familiar, si per rutina solsament sapigués un mot de nostra historia, vingut el cas de determinar allà hont ha de portar les seves forces, no crech pas que la nostra causa, anant malament, hi tingués com ara un adversari declarat.

Altrament, pels carrers de Barcelona no'n busquéu pas cap de noy: van tibats com homes petits. Anèulos a cercar als pobles rurals y per places y carrers, en les hores d'esbarjo, els veuréu fer uns jòchs sense cap finalitat, buyts; juguen talment abandonats, com si el nostre poble hagués perdut la esperança en la maynada y la fe en l'avenir. Si en el jòch hi entra'l cant, el motiu d'aquest es quasi sempre tonto, o bé'l producte d'un exagerat fanatisme, com quan criden:

Niñas, si queréis venir, — vamos á la batalla—
vamos á defender — á nuestro Santo Padre, etc.»

Cal, donchs, que'l nacionalisme se'n preocupi de la maynada, y ab més motiu ara que, essent la Festa Nacional Catalana un fet, no es complert; manca qu'en dita festa (o un'altra) s'obri un concurs de jòchs infantils, qu'estimulin la instrucció dels noys sens omplirloshi el cap com les lliçons, procurant aixi contribuhir a una ensenyança sens enfarfechs, distreta y que s'acomodi als preceptes higiénichs.

La infantesa es precisament l'època de la vida en que tot queda gravat en la pensa. Un nom, una frase de nostra historia que'ls noys jugant sentissin o diguessin, la recordarien sempre, y això'ls faria simpatisar ab el nacionalisme.

Crech, donchs, qu'es d'imprescindible necessitat obrir un concurs de jòchs infantils, tant o més útils que'ls certàmens literaris; y menys pesats, perque no caldria pas ferlos anyals ni en cada poble, puig de llur difusió se'n cuydarien els meteixos noys.

PERE M. ROSSELL Y VILÁ

ESPERANTO

ALGUNS ASSAIGS ANTERIORS A AQUESTA LLENGUA

(Continuació)

Totes aquestes y altres probes no conduhiren a cap resultat, y desde'l concurs de l'Academia de Kopenhague fins a l'època actual no'n trobém cap digna de menció, exceptuant *Le poliglotte improvisé ou l'art d'écrire les langues sans les apprendre*, de A. Reuzi, a Paris, 1840; la pazigrafia de Sunderwal a Suecia, y la *New universal cipher language*, 1874, d'un autor no anomenat, a Londres.

Els més nous pazigrafistes dels qui ara parlarèm, són: el baró de Gablenz, Moses Paic, don Sinibaldo de Mas, Antòn Bachmaier, els quals, com l'Albert Walter, se troben més elevats que'ls seus predecessors, tant per lo que's refereix a la construcció, com per lo que's refereix a la facilitat del métode.

La construcció de la llengua del baró de Gablenz es grandiosa. Avans que res, s'esforçà per fer un alfabet apart, extret de 33 llengües diverses, de les que'n tregué altres tantes *claus*. Redactà una gramàtica, y un diccionari en el que la majoria de les paraules són monosilàbiques. Mes per bona que fos la

seva tasca, era molt gran la dificultat d'estudiar les dites enrevessades claus. Ademès, tampoch posà atenció en el fet de que'ls pobles de l'Asia Oriental no poden fàcilment pronunciar les consonants europees, com per exemple la «r», quina es usada principalment en els noms dels números (ra 1, re 2, ri 3, ro 4, ru 5). A pesar de que la pazigrafia de Gablenz no servia pera la vida pràctica, demostrà ab ella son autor conèixer bé l'esperit de la ciencia lingüística.

A l'any 1863, al meteix temps que la proposta de Grimm a Constantinopla, aparegué l'obra de don Sinibaldo de Mas, de la que també'n parla Max Müller en les nomenades lliçons. Vegè la llum al meteix temps a Londres, Paris y Leipzig, y mereix atenció. Però la definició que dóna de la ideografia demostra qu'encara's movia sobre l'equivocat cami, qu'enlloch d'acostar havia d'allunyar de l'assoliment de l'ideal. Diu aixi la definició: «Ideografia es l'art d'escriure ab signes que representin idees, y no ab paraules (sons) d'una llengua qualsevol.» Tenint en compte que'ls signes aritmètichs y algebraichs són iguals per tots els pobles que'ls usen, y que aixi podien èsser els signes ideogràfichs, s'esforça en demostrar que 500 milions d'homes, els japonesos, conchinchins, tonquinesos, se comprenen reciprocament per una igual escriptura. ¿Són llurs signes—se demana—altra cosa que signes ideogràfichs? ¿Se pot dubtar encara de la possibilitat d'aquest sistema? ¿Som incapaços nosaltres de fer allò que fan els asians, quins estèm convençuts qu'estàn per sota de nosaltres? Nosaltres no dubtèm de la possibilitat de son us, com no dubtèm de la dificultat de la seva introducció en els pobles. Els xinos trevallen molts anys en l'estudi de sa llengua escrita que consta de 40,000 signes diversos, però nosaltres occidentals, ja de fa molts anys, som hereus de la escriptura alfabètica-fonètica dels fenicis-hebreus, que ab 23 lletres ens permet construhir milions de sons, qu'es cert que no poden nomenarse paraules si no representen idees, però de quina utilitat pràctica no'ns es possible dubtar. No hem d'anar enderrera retornant a les immòvils figures egipcies o xines qu'estàn encara fonamentades en la representació d'abstraccions.»

Don Sinibaldo de Mas prenia per cada idea un signe, emmatllevat a les notes musicals, ab la diferencia que no donava notes efectives en totes les seves *nuances*. Segons estiguès la nota en una o altra linia, la idea per ella representada era *substantiu*, *verb*, *adjectiu*, etc., etc., y d'igual faysó era expressada cada forma gramatical. Ab tot y semblar fàcil aquest sistema, a primer cop d'ull, aviat se veu que pera l'us universal els seus signes resultaven massa complicats.

Un any després Moses Paic publicà una pazilalia y pazigrafia. Usà solsament xifres. Els signes dels números desde'l 1 fins al 999 li servien pera expressar les flexions gramaticals; desde'l 1000 endevant, pera expressar les idees elementals. Les idees definides apareixien, donchs, sempre expressades per xifres definides. Les diverses concepcions de les comunes idees, els derivats, etc., se formaven per l'adició de mès números als números de la idea acompanyats dels signes d'adició o substracció.

Per exemple: 3243 significava la idea elemental de *compra*, y 3243 + 10 = un comprador (indeterminat), 3243 + 13 = el comprador, 3243 + 101 = els comprodors, etc.

D'aquesta pazigrafia M. Paic ne feu una pazilalia substituhint els números per lletres y els signes + y — per les lletres *m* y *n*; per exemple:

3243 + 10 = comprador = *fegimanos*,
3243 + 20 = compradora = *fegimenos*,
3243 + 40 = compra (una compra) = *fegimonos*, etc.

Se veu ab això qu'en Paic acabà com en Wilkins per la escriptura y llengua de sons, ab la diferencia de que aquest derrer començà trevallant ab lletres, y el primer ab números.

Creya Paic que pera'ls corrents negocis de la vida era suficient l'estudi de 1,000 signes d'idees, que ab l'ajuda de les idees contigües fàcilment se podien fer arribar a 10,000. Però ja en D-ro Wild remarcà que aquest sistema demanava massa atenció pera que pogués èsser introduhit en les comunicacions de pobles allunyats entre sí. Opinà també que si's volia que'ls pobles asiàtichs l'usessin era necessari fer una pazigrafia que no estiguès basada en les trevallades llengües europees, sinó que'n fos una de nova més fàcil que la xina.

Apoyantse en aquest principi el derrer partidari de la llengua pazigràfica, Antón Bachmaier, quefe d'una gran casa de comerç a Munich, l'any 1852 ne construhi una, fonamentada també en els números, car tots els pobles, deya, tenen els 10 signes de números anch que ses formes sien diferentes. Aquests números s'escrivien en totes direccions, no solsament en la horitzontal d'esquerra a dreta com els europeus ho fan, sinó al revès com els mahometants, o de dalt abaix com se fa a l'Asia Oriental, lo que'ls feya còmodes pera la escriptura, la imprenta y el telègraf. Bachmaier expressava cada idea per un nombre, no usava article definit, l'indefinit l'expressava ab el número 1, e indicava'l plural subratllant el nombre de la idea.

Els substantius els usava sense sexe ni declinació. Els graus de comparació s'indicaven ab un o dos punts dalt del nombre de la idea, el nom dels nombres fonamentals ab punts sobreposats, els ordinals per punts posats a sota. Els verbs sols eren usats en

el modo infinitiu, expressantse'l futur ab un ratllat sobre'l nombre, el passat per un titllat, etc. Els noms propris més coneguts y els geogràfichs tenien en els diccionaris números apart. Bachmaier deixà preparats vocabularis pera 18 llengües, en els quins trevallaren el conegut lingüista Ignatz Gangengigl y el professor Wilh-Stephanus. Pera trevallar en aquesta llengua's fundà a Munich una societat a la quina pertanyeren els més distingits mestres, com en Mezzofanti, professor Richter qui parlava en 34 idiomes, professor Sauth, D ro Wild, y altres, com el meteix von Gablenz, don Sinibaldo de Mas y M. Paic, que'n foren membres honoraris.

Malgrat el sistema, era extremadament simple, donchs usava solsament 9 signes comuns y 6 signes apart, y malgrat haver desvetllat l'atenció, fins a l'extrém d'haverse intentat un Congrés universal que devia tenir lloch a Paris, el sistema fracassà, y el trevall esmentat en ell se perdé sense resultats.

¿Per qué? Perque la vera causa de sa ineficacia estava en el sistema meteix, construhit en l'äyre como el dels seus predecessors.

No obstant, no hem pas de creure que sistema tan simplificat com el de Bachmaier, que ab tot y no portat en son si el fonament pera la llengua universal, desaparegués sense deixar cap utilitat. Son meteix autor reconegué en el pròleg dels seus vocabularis «que aquella manera de comunicarse per escrit may seria igual a una llengua; que no obstant, pera la comunicació ab aquells quines llengües no comprenèm (qui comprén totes les llengues!) seria una gran ajuda.» En efecte, era ben usable pera curtes notes mercantils, per'avisos de periòdichs, y principalment pera'ls telegrames.

—

Al arribar a aquest punt, el doctor Zamenhof termina la traducció de la conferencia, fent constar que son autor segueix fent la historia de diverses probes fins arribar al Volapük, llengua de la qu'era entusiasta partidari, trobantla com la millor de totes les que s'havien fet, y que va deixar pera dedicarse entusiasmat a l'*Esperanto*, del quin fou decidit campió fins a la mort.

J. Pujulá y Vallès

(Seguirà)

FINLANDESES

EL MEU POBLE SEMBLA UN GINEBRÓ

OLS per etzar els *finnois* entraren en la península finlandesa y encara hi són avuy dia.

També n'han vingut d'altres aqui, a cercar terres; mes tots se'n són anats pel llarch de la costa, o se'n són entornats al trobarse devant la porta barrada. Les ungles dels lapons no l'han arribat a tocar el sòl de Finlandia, y ab llurs trineus poch a poch se són retirats cap allà hont creix el seu nodriment. Els suechs s'ampararen de la terra més fértil, però a la distancia de dues milles trobaren els ayguamolls y el desert que'ls deturaren. En quant als nostres amichs, els orientals, no han llaurat gayrebé més que'ls horts. Y'si es cert que aqui hi ha hagut gegants, aquests s'han limitat a jugar a bales ab les iglesies, y al cap d'avall s'han cansat.

Els *finnois* han trobat sens dubte terres més riques regalant llet y mel, però no sembla sinó que prefereixin les terres migrades que despedeixen sentor; han cercat brugueres seques, fotges humides, y horrorosos deserts hont la terra no's desglaça.

Hi ha qui diu que si se'ls permeté'l pas fou per necessitat devant dels més forts: mes jo crech que aquest fou el millor pensament, y el més pràctich, dels nostres avis. Llur duresa y llur fermesa havien passat per fortes probes, y ells no ho oblidaven, y sabien que alli hont se trenqués la enclusa dels altres, la seva guanyaria en força. L'aixada ha sigut la espasa, y ab ella han conquistat la terra qual possessió'ls hi ha reconegut el vencedor meteix. Diguis aquest com se digui, parli suech, danés o rus, de les batalles n'ha vingut la victoria dels finlandesos meteixos. Pels invasors forasters ha estat Finlandia un òs molt dur de rosegar, avuy com avans. Si nosaltres els hi donguessim dihentios: «Héuselaqui, preneula!», ells no s'atrevirien a péndrela.

Podém, per lo tant, restar tranquils, al nostre pler, sense descoratjarnos sia quina sia la nostra sòrt. Calms, escoltarém xiular els oratges com el ginebró dalt del puig ro-

cós. El llamp caygut del cel esmicola'l pi feréstech, mes ab el ginebró no hi pot res.

Els corcers ab llurs potes el trepitgen, y les rodes dels canons el dobleguen fins a terra: mes el ginebró no's trenca pas. Ni una ferida, ni una fractura. Y una volta l'oratge ha passat, l'arbret allarga son tronch curt y rabaçut, y l'una branqueta aixopluga a l'altra: «Tu creix per aquella banda, jo creixeré per aquesta...» ¸Y's necessita molt poch temps pera que la emprempta de les potes y les senyals de les rodes s'esborrin... Quan a l'endemá'l foraster ve pera contemplar la desfeta, queda sorprés: la ferida, cobrintse de brots, s'es tancada, y el ginebró sembla sencer, intacte.

En els conreus d'aquells germans nostres que pera viure han cercat terres més grasses, les senyals de l'enemich s'hi han marcat més fondament. El triar el cim més rocós, més aspre, hont sols hi poden créixer els ginebrons com nosaltres, es nostre millor acert. El Moisès que'ns guia per aquesta terra promesa, sabia la força singular que té'l caràcter del seu poble. Semblant al ginebró!

J. Aho

Traducció de Benet R. Barrios.

IDILI

La plana immensa, amarada de sol, se perdia fins les derreres llunyanies dels horizons esfumats per la boyrosa calitja que'ls desdibuixava. D'allà a ençà'ls petits roders del blat migradet y escanyolit, menjat per les roselles, sobresortint totjust un pam dels terroços, clapaven la terra, fentla aparéixer com el crani tinyós d'un monstre geganti sagnant arreu després d'una lluyta desesperada. A la dreta, una estesa de vinya, ab sos pàmpols grogenchs y els sarments carbonisats, patia la malura sense'l consol de l'aygua que refresqués les cohissors feridores dels invisibles enemichs. Aquí y allà, esbarriats entre'ls ceps, alguns olivers deixaven caure defallidament son fosch brancàm com si la soca corsecada y revellida, cargolantse sinistrament ab les estremituts feréstegues y desesperades de l'agonitzant hidrofob, no pogués sostenirlo.

En aquella primavera la sava no havia tingut la força reviscoladora de sempre, y si en algún arbre consegui desvetllar les energies vitals condormides durant l'hivern, esquinsà totjust ab pena l'envellutat botó de cap de brot pera deixar néixer una flor malaltiça condempnada a finar de mala mort a la primera tamborinada. La marinada, després d'atravessar les planures secanes infinites, arribava al pla d'Almacelles ab un baf de terra cremada, sense que pera res s'hi descobrissin les salabrors refrigerants de l'aygua del mar. Els aucells asedegats queyen del cim dels branquillons dels arbres y dels filferros del telégraf rostits pel sol, mentres les cigales arrapades als tronchs y als pals s'anaven decandint y torrant al compàs de son cántich funeral. Tot era mort o agonitzant en la plana d'Almacelles. Els animals que, sense un bri de palla en la néta menjadora pera remugar, sortien de l'estable a la veu del dulé, passejaven pels erms ses carcanades amenaçant foradar la pell, el cap cot, mosquejant ab pena, els ulls apagats, sense un renill ni un bram d'alegria, ni una empinada del poltro, ni l'ensumar provocatiu de l'euga, y al monoton y tétrich gemegar del corn s'aplegava tota la dula, y pesada y seriosa atravessava'l terme, com aplech d'ombres misterioses sortides d'un canyet.

El pastor anava a tancar a la pleta encanyiçada menant el remat carrerada avant, envolcallades les ovelles en la polçaguera que ses potes aixecaven escrostonant les reseques roderes. Marxaven ab el cap terrejant, pretes unes contra les altres, seguint d'esma al rabadà, com un munt de llana bruta que'l vent arrocegués o com un munt de bestiar decapitat mogut per forces desconegudes. Atravessaren la via quan totjust acabava de passar el correu esbufegant afadigat y encenent ab les guspires de son fornal les reseques verdices y garrigues dels màrgens. Per l'altra banda del camí's dirigien a la estació les moces del poble derrera'ls ruchs carregats ab les sillones pera comprar l'aygua que de Lleyda traginava'l *tender* desde que les basses s'havien asecat fins a la sola.

La Maleneta era l'última de les xiques de la llarga professó, y totjust quan ovirá'l remat, carrerada enllà, escursà son pas ben a plaher de la vella somera, y aturantse al peu del forn esperá al pastor. Aquest feu un xiulet al rabadà perque s'aturés, mentres enge-

gava al *Pelut*, son goç fidel, tot al vol de les ovelles conseguint que'l convoy s'aturés alli meteix.

—¿Portes una gota d'aygua a la sillona, Maleneta?

—Mal llamp que't corsequés voldria portarhi!

—Jo't fosch, qu'estàs enrabinada!...

—Ab una ratlla més te mataria!...—

Y la noya, sanglotant y ab les llàgrimes regalimantli galtes avall, se tapà'l rostre ab el revés del devantal, mentres el pastor, donant cops ab el gayato sobre la polç del cami, se la mirava ab el somriure compassiu de qui, estimant de cor, no pot estalviar una pena a la estimada.

—Tot això ve del Franciscot de cal carreter nou, ¿oy, Maleneta?

—D'hont ve es de ta mala ànima—respongué la moça descobrint la cara y fitantli la vista ab esguart de fera en zel.

—Jo lo que vaig dir ahir a l'hostal va ésser que no podia casarme aquest estiu perque no hi haurà un jornal per batre ni un gra per espigolar, y jo casarme per anar per aquests plans de Deu derrera les besties, dormint a les pletes mentres tu serveixes a cal Senyor voltada de moços y bordegaçots... no ho vull, no ho vull, no ho vull! ¿entens ara?

—Bona excusa té'l malalt... ¿S'acaba'l món a la Saira y Tamarit?

—Caràm, caràm, si que m'estimes. ¿Y ahónt irèm, poncella?

—A l'Urgell, a Barcelona...

—No, no: val més al Canal, ara que donen jornals. Guanyaré dèu rals y... però ¿y tu?

—Jo a fer feynes a cà les senyores dels enginyers, a fregar a cal contractista, a jornal ab tu...

—Y ara! ¿qu'estàs boja?

—No estich boja, no. Jo lo que vull que sies meu, tot meu d'una vegada, y encara que pateixi gana, si't tinch al meu costat...—

El pastor s'havia apropat potser massa y tot a la Malena, y la contemplava enfavat, ab una mitja rialla de beatitut als llabis, mentres ab el bastó's gratava la esquena nirviosament, com si estranys calfrets li pessigollessin la espinada.

El sol queya a plom sobre la plana, les ovelles com disecades se mantenien sense moviment, prempsades unes contra les altres, la somera estirant el coll y enlayrant el cap badallava ab ganyotes ridicules mostrant sa dentadura, el rabadà xiulava mandrosament una cançó de la sega, y la moça de cal Senyor, refregant ses molçudes espatlles pel braç del pastor, li preguntava ab la boca mitj oberta en sensual somriure:

—¿Quàn ens casarèm, donchs?

—Ara meteix, si vols!—respongué l'altre d'esma, mirant a son entorn... Y donant un xiulet al baylet y abordant al *Pelut* contra'l remat, marxà a tancar, adormintse sota un canyiç y somniant iguals tendreses que un rey enamorat.

CARLES DE FORTUNY

TEATRES

ANDRÒNICA.

Quan s'estrenà a Madrid l'*Andrònica* d'en Guimerà, els *grrrans* critichs castellans digueren, entre altres tonteries, que la traducció o sien els versos castellans d'en López Ballesteros eren millors que'ls de l'original català, y que l'obra en conjunt se salvava d'un fracàs mercés a la excelent presentació y execució que li donava la companyia Guerrero-Mendoza.

Lo primer no'm va estranyar gayre. Els critichs castellans són molt lleugers, y com que'ls versos d'en Ballesteros, apart d'ésser fidels a l'original, són força correctes y fins sonen bé, natural era que'ls hi agradessin; y natural era qu'ells, que de català no'n saben, que creuen que'l català es un pobre *dialecto*, que a n'en Guimerà, al verdader Guimerà, al gran poeta Guimerà no'l coneixen ni pel forro y que, *ex abundantia cordis*, no coneixen l'obra en català puig ni s'havia representat ni estava impresa, natural era, dich, que sortissin ab una tonteria semblant. Y dich tonteria perque's tracta de critichs lleugers: si no ho fossin, la seva afirmació'ls hi donaria un'altra patent: la de burros.

Precisament lo millor d'*Andrònica* són els versos d'en Guimerà, els versos catalans, versos plens, robustos, fàcils; enérgichs y vibrants, tendres y sentits, rublerts de pensaments y d'imatges que sugestionen y corprenen, plens de passions y d'odis, de sentiment y de tendresa; gràfichs y brutals en la invectiva, dolços e insinuadors quan els cors parlen; versos, en fi, qu'enlayren y encisen, y que no ja a Catalunya, sinó a Espanya, en el genre tràgich, sols un poeta'ls ha superat y

encara en ses millors obres. Aquest poeta es en Guimerà meteix.

Aquests versos, que perden molt en castellà—oh, si, senyors de Madrid que perden molt en castellà!—són declamats pèssimament pels actors (ja'n parlaré després d'això), y com que aquests, ademés, no la saben moure y viure una tragedia (també'n parlaré), no es estrany que'l públich se quedi un xich fret. Lo millor de l'obra se li escapa.

No pretench jo que *Andrònica* sia una tragedia genial. No: en el fons, en la concepció, y fins en les figures y en les masses hi trobariem a mancar, si comparessim, aquella fermesa y severitat de linies que admirém en els grans clàssichs. No es Andrònica una Cleopatra, per exemple, ni es Nicéfor un Edip. No, diferencia hi ha. Però una y altre, aixi com l'Heraclias, y l'àbat, y en Sergi parlant pel poble, y el poble meteix, y el jueu rastrer y traidor, y les lluytes, y els crims, y els terrors, y els odis, y les traicions, y els amors, y la fe, y les rebelions, tot adquireix en l'obra d'en Guimerà un gran relleu; tot, sens ésser homérich, s'enlayra ben amunt per sobre de les petites miseries y de les petites realitats de la vida prosaica. Que *Andrònica* posada en tan dolentes condicions com ho ha fet la companyia Guerrero-Mendoza, no hagi caygut ridiculament, que s'hagi aplaudit força, es un argument decisiu en son favor. Avuy dia la tragedia imitant el genre clàssich sembla una flor exòtica. El meteix autor, per molt que s'abstregui, no respira un ambient adequat, y el públich y nosaltres tots tenim de fer un esforç incommensurable pera sentir la olor d'aquella planta ja seca que'l poeta somniador desenterra atrevidament amoixantla, lubrificantla, donantli vida y calor ab son cant harmònich, ab ses visions enternidores. Mes ay!, que ni ell ni nosaltres podém volar tan amunt, ni fer miracles, y la tragedia clàssica ha mort, y els morts no's ressuciten!

Y no obstant, en Guimerà ha fet una tragedia a tall dels clàssichs y ha creat uns quants tipos, entre ells el de Nicéfor qu'es sens dubte'l millor de l'obra, ab una potencia d'imaginació extraordinaria; y, a pesar de tots els convencionalismes e inverosimilituts caracteristichs del genre—que per ésser caracteristichs gayrebé no són defectes, però que'l gust modern accepta ab evident repugnancia, — s'ha fet aplaudir, ens ha fet fruhir, y poemàticament ha lograt emocionarnos transportantnos a regions serenes.

Y això ho ha lograt sobre tot ab son llibre català. Jo he fruhit molt més llegintlo que veyent l'obra plàsticament en castellà. Y no pot pas ésser d'altra manera. Si de poetes tràgichs ja quasi no n'hi ha, ja quasi no n'hi poden haver, si el públich ja quasi no està, ja quasi no pot estar per tragedies clàssiques, els actors castellans y catalans — en això no hi ha diferencia—són incompatibles, del tot incompatibles ab el genre. Deixant de banda que no n'hi ha un sol a Espanya que tingui la veu potenta, el geste ample, la força y el foch sagrat que transfiguren, ens trobém ab que ni de dir versos saben, que no'n saben declamar de versos. Ni tan sols saben vestir, ni portar les armes ni els trajos, ni se saben moure en escena, ni saben cridar, ni interrompre, ni riure, ni entusiasmarse. Y sobre tot — oh, això sobre tot! — no la saben compendre una tragedia, no saben compendre qu'encarnen un personatge qu'es quelcòm mes que un sér de carn y òssos, qu'en ell hi ha quelcòm d'abstracte, quelcòm de sobrehumà. Y ens diuen la lliçó de cor, ab cantarella, ab una monòtona y anguniosa cantarella. Pobra Maria, que insignificant estigué en el primer acte, al presentarse a Nicéfor y endreçarli aquells furibonds apostrofs que, massa grans, no cabien en sa boca petita! Y després quins plors de coqueta vulgar, y quin modo d'esgargamellarse y quin modo de posarse de puntetes pera créixer! Si es ab l'ànima que's creix, y no ab els peus! ¿Y en Palanca, el galàn còmich mimat de nostre públich? A glops els deya'ls versos, y fins crech que marcava'l compàs ab els peus. Y tots els altres igual; y els que feyen de *poble* vinga fer *en serio* el *baturro*, com ja es de consuetut en còmichs castellans, no capint que's pugui ésser poble sense *baturrejar*, ni ésser aspre sens ésser a la vegada carrincló. Se distingi per sos exabruptes en Mariano Diaz de Mendoza, malmetent d'una manera estulta'l sugestiu tipo de Sergi. Crech que a Madrid hi ha un conservatori de declamació, y fins crech qu'en Fernando y la Tubau ne són professors més o menys honoraris. ¿Per què no'ls hi fan anar als seus actors a classe? Els necessiten tant un parell de cursos de declamació aqueixos actors de la primera companyia dramàtica espanyola! Si no fos la primera (!) no hi tindria pas tant que dir, jo.

L'únich que s'escapà de la *débâcle* (ab gust ho consigno) fou en Fernando Diaz de Mendoza. Sense créixers, sens elevarse, digué just, declamà ab intenció, finament, ab elegancia. No era pas una gran interpretació, però era una interpretació de bon gust. En Fernando no té força, no té empenta, no sent fondo, però'ls diu bé'ls versos: es l'únich a Espanya que'ls diu bé. També fou l'únich que feu quelcòm com actor, exteriorisant bon xich el complexe personatge de Nicéfor.

Les decoracions no'm feren el pes. Massa farcides, massa coloranya, massa *italianes*. Encara que jo no hi entench gayre en arquitectura, me sembla que l'estil bizanti no es pas ben bé això. S'estrafan els detalls bé o malament, però si l'escenògraf no troba'l caràcter, l'esperit d'aquell art, tot es inú-

til. La millor decoració pera mi es la del primer quadro del segón acte. Els trajos molt richs y en general propris, y el servey escénich excelent.

EMILI TINTORER

EL POP DE LA PLATJA

(Acabament)

ESCENA VII

El POP *y en* PERET *venen del fons dreta, dins de la barca, en la que hi porten un fardo de sedes que se suposa pesa molt y que ab pena poden durlo dos homes. A n'en Peret se li notarà molta por, y senyals de sofrir una gran crisis nirviosa.*

PERET

Deu meu! Deu meu! La Verge que'm perdoni! Pop! Pop!... que'm perts!

POP

No cridis! Deixa'ls rems en banda... a poch a poch!... Y ara ten compte a dir cap paraula si algú't pregunta res, ¿ho sents? Si enrahones anirás a fer companyia als peixos. Au! Aprofitèm els moments, avans no passi la patrulla, y acabèm d'un cop! Apa, agafa!

PERET

Deu meu! Deu meu!

POP

No callarás may, no! Gallina! Grunys més que'l vent! *(Tots dos agafen el fardo y el porten cap a la barraca, per'aprofitar després el moment d'estar segurs de que ningú'ls vegi y durlo al celler.)* Ara portarém això a lloch, y llestos! ¿Qu'estàs cansat? Ja reposarás després, home! Ara ja hem passat lo pitjor. Aprofitarém els moments que no'ns veuen aquests malehits, que una bala al cos d'un home hi es deseguida, y aqueixes bales sembla que ja sàpiguen el cami: no s'erren, may! Au, anemhi!

PERET

Deu meu! Deu meu! Quina nit! Lo qu'he sofert y lo que sofreixo encara! Quan m'he trobat al mitj del mar, d'aqueix mar negre y fondo com una cova sense fi, quan t'he vist a tu alegre, tranquil, sense temor de Deu ni dels homes, he imaginat que tu eres el meu esperit maligne... y no sé... no sé'ls pensaments horrorosos qu'en aquell moment se regiraven en mon cap. Y després, veyent aquella llum, aquella claror que semblava venir de l'altre món, m'he cregut sentir una veu fonda, molt fonda, que deya: «Miserables! ¿Vos amparéu de la fosca per'amagar les vostres males accions? Donchs jo os donaré llum pera que's vegi el vostre delicte!...»

POP, *molt impacient.*

Idiot! Si aquella claror era del reflector eléctrich de la duana, un fanal que'l fan moure com volen pera vigilar als potentats com nosaltres!... Au! que aviat passarà la patrulla y ens trobaria ab l'oli als dits!...

PERET

No, no, jo no t'ajudo més! T'ho demano per favor! Déixamen anar! Jo no les puch fer aquestes coses! May les he fetes! Pensa en Deu y deixam, deixam! Estich perdut! Còm m'has enganyat!...

POP, *ab rabia, y cada vegada més impacient.*

¿Que t'he enganyat? ¿Jo?

PERET

Si, si! ¿Qué t'he fet?

POP

Calla, calla! T'he contractat pera trevallar, has cobrat per endevant ¿y ara'm voldries deixar? No ho probis pas, perque't mato!

PERET

Té, té'ls diners y dom el passaport! *(Fent acció de tornarli els quartos que li ha donat el Pop.)*

POP

No, el passaport no te'l dono.

PERET

Bé, donchs me'n aniré sense!

POP

Mala negada!... Escolta, escolta... Oh! y l'hora de la patrulla s'acosta!... Te daré més diners!

PERET

No, no'n vull cap! Lo que vull es que'm deixis marxar!

POP

Te daré dèu rublos més!

PERET

No, no!

POP

Te'n daré vint!

PERET

No, no'm temptis!

POP

Mal llamp! Escolta. Ara, per un no-res que falta, ¿voldràs tornarten al poble, voldràs

tornarten allí, ple de miseria, escarraçante trevallant pera guanyar la meytat de lo que t'he dat, quan ara sense cap perill podries arribar a casa ab vinticinch rublos, alegre, feliç, a veure la terra que tant t'agrada, aqueixa terra que no s'oblida may, qu'es com una mare, que fins quan no't pots bellugar t'abriga, pera que reposis per sempre més?...

PERET

¿M'asegures que ja no passarèm cap més perill?

POP

Sí, t'ho asseguro.

PERET

Anèm, donchs, y que Deu me perdoni! (*Agafant el fardo tots dos y anantsen cap a la dreta, derrera la cantina.*)

POP

Ay, Gat de mar! Ab la cama trencada y tot, quina falta que'm fas! (*Desapareixen.*)

ESCENA VIII

Pochs moments després de desaparèixer el Pop y en Peret, sortiràn del fons esquerra Dos GUARDES *del port, ab els fusells a la espatlla, desapareixent pel fons dreta. Llarch silenci. Surten el Pop y en Peret del meteix lloch. En Peret quasi bé alegre, com qui s'ha tret un pes de sobre, però fadigat. El Pop s'anirà a asseure devant de la barraca, y en Peret al seu costat, tots dos a terra.*

ESCENA IX

POP *y* PERET

POP

De quina'ns hem escapat! ¿Veus, home? Llestos. (*Miràntsel.*) Mira que n'ets de cobart! ¿Quàntes vegades has tingut por a la mort aquesta nit?

PERET

Si hagués sabut lo que anava a fer, no t'haguera ajudat pas. Fent aquestes coses un pot perdre l'ànima.

POP

¿No voldries trevallar ab mi un altre cop?

PERET

No... si... Es a dir, si lo que guanyava valgués la pena, potser ho faria.

POP

Home, segons! Hi ha vegades que't podria donar fins a cent rublos.

PERET

¿Cent rublos? Ja ho crech que ho faria!

POP

Però... ¿y la teva ànima?

PERET

Potser no la perdria... y tants diners... poden ésser el començament del benestar de tota la vida!

POP

Tant meteix com a bon pagès ets ben avar! ¿Veus? Avuy la nit ha sigut bona pera mi. He guanyat quatrecents rublos y no'n faig cas.

PERET

Quatrecents! Donchs ¿qu'era allò que duyem?

POP

Sedes. Vès qu'era! Una mercaderia molt cara. Si allò's vengués al seu preu, al menys en valdria mil de rublos! Però jo no sóch ambiciós!

PERET

Deu meu! Si jo tingués tants diners! Quina alegria, mare meva!

POP

Ha! ha! ha! Aleshores si que'l sogre't vendria la noya, ¿oy?

PERET

Ja ho crech! La felicitat de tota la vida! Que bé! que bé que m'ho passaria!

POP

Semblaries l'amo del poble.

PERET

Ja veuràs, lo primer, germà, es la llibertat. Tens casa, y encara que no valgui gayre, ets amo, es teva, són teves les gallines, es teu el blat de les graneres... Vaja, qu'ets rey a la teva terra! Y si no, digues: ¿qu'ets tu, sense la teva terra?

POP

Ep! ep! No t'enlayris! Jo, ab la terra y sense, valch més que tu!

PERET

Oh! no vull dir pas tu precisament. Però ¿tants diners t'han donat per allò?

POP

Sí.

PERET

¿Quatrecents? Sembla mentida.

POP

Té, mira, ¿veus?

PERET

Ah! Si tot això fos meu!...

POP

No t'amohinis, home! Tè, aquí tens el passaport y els vint rublos que t'he promès.

PERET, *pren els diners, se treu el mocador ahont hi havia posat els altres, y els embolica ab molt miramentt ots plegats, mentres diu:*

Que coses se poden fer ab els diners! Pop! Pop! Còm t'ho agraheixo!

POP

¿En vols més? Té, garça, afàrtat. *(Li dóna un billet més).*

PERET

Pop!

POP

Au! Y si vols tornar a trevallar ab mi una altra nit, ja ho sabs.

PERET

Pop! Pop!...

POP

Què! Vaja, parla... o vesten. ¿Què vols?

PERET

Res... res!

POP

Donchs vés al diable!

PERET

Germà! germà! amich meu!...

POP

¿Que't tornes ximple? Vaja... ¿què vols? *(Alçantse).* Digues!

PERET

Pop, amich meu!... Donam aquests diners! Dónamels en nom de Deu! ¿Per què'ls vols tu? Ab una nit, ab una sola nit els has guanyat... y a mi'm costaria Deu sab quànts anys de trevallar per'arreplegarlos! Dónamels! Jo pregaré per tu tots els dies! Pregaré per la salvació de la teva ànima!... Tu'ls malversaràs aquests diners, y jo ab ells faré trevallar la terra!... Oh! dónamels, dónamels aquests diners! ¿Què'n faràs? Tu no'n faràs res... y ab un'altra nit els tornes a tenir... Fes aquesta bona acció que't demano... Tu ja ets un home perdut; tu ja no hi seràs may més pel bon camí de vida! Dónamels, dónamels!...

POP, *llençàntloshi*

Tè, goç, afàrtat! Quin fàstich! No... no sè si es llàstima u odi, però tes paraules han fet tornar mon pensament vint anys enrera! M'han fet recordar el meu poble, la terra... y m'he recordat dels que'm van posar al món. Fins he sentit pietat per tu, y'm deya a mi meteix: «Ajúdal a n'aquest bordegaç!» Esperava a veure què faries pera darten més de diners, però he llegit en els teus ulls d'aligot que me'ls demanaries tots, tots!...¿Què val el diner? ¿Què'n faràs tu del diner? Res. No't servirà més que pera ferte esclau; y quan ne tinguis força, força, aleshores deixaràs de èsser home!... Serps! que quan sentiu el drinch de l'or, xiulèu fins que os cau la gargamella!

PERET

No, Pop, no! Jo't prometo que aquest diner l'empleyaré bè! Si no'l vull pas pera mi, no! Es que penso en la dòna, en la que sia ma companya, en els fills, en la terra y en el poble, que són la nostra vida!... A n'a tu aquesta acció no t'es cap sacrifici, mentres que a nosaltres un boci de pa'ns costa la suhor de tot un dia! Deu t'ho pagui, germà! Ara sóch rich! Me'n recordaré sempre de tu. Y encara que sies un perdut, la dòna y els fills—si en tinch—pregaràn a Deu sempre perque vetlli per tu. *(En Peret pren la mà del Pop y li omple de petons; el Pop se'l mira despreciativament.)* Y ara deixa que't faci una confessió pera treurem un pes de sobre, y perdonam, jo t'ho prego! Aquesta nit, quan tots dos erem al mitj del mar, tu al timó y jo remant, han vingut a mon cap pensaments terribles! Me recordava dels diners que duyes a sobre, y he pensat: «Si ara jo li pegués un cop de rem al cap, el mataría, y tot aquest diner seria meu! El tiraria al mar y ningú's cuydaria de voler sebre abònt es el Pop!» Com que tu ja ets un sèr inútil, ningú t'hauria tingut llàstima!

POP

Lladre! Miserable! Tornam els diners que t'he donat!...

PERET

No, això no! Són meus! ¿Per què me'ls donaves?

POP

Porta'ls diners aquí... hiena!

PERET

No, ara no!

POP

¿No? Veyàm si escanyante me'ls tornes!

PERET

No! Deixam, deixam!...

POP

Els diners!

PERET

No! May!

POP

Sí,'t dich! Lladre! Salvatge! Així!...

PERET

Lladre! *(El Pop s'haurà tirat a sobre'l Peret com un llop. Tots dos van per terra, barallantse com dos goços. El Pop li pendrà'ls billets y se'ls guardarà a la pitrera. En Peret, al meteix temps que li diu:* «Lladre», *aprofitant el temps que'l Pop se fica'ls diners a la pitrera, lleuger com una guineu, ab una pedra li dóna un cop al clatell. El Pop cau en sèch y en Peret queda aterrat.)*

POP

Ay!

PERET

Deu meu! Qu'he fet! L'he mort! El diable està en mi! Pop! Pop!... ¿Qué fer, mare meva?... El diable que m'ha temptat!... Pop! Germà!... No'm respòn! Sí... respira encara... Pop!... Panteja son pit!... Pop! Perdonam!... *(El Pop torna en sí del desmay que li ha produhit el cop. En Peret l'ajuda a asseures. Un cop assegut a terra, el Pop se mira al Peret, y palpantse la pitrera, s'adona qu'encara hi té'ls diners y diu:)*

POP

¿Encara no m'has robat? Y qu'éts idiot! Ni robar sabs!

PERET

No, no'ls vull els quartos! Porten desgracia! Sols vull que'm perdonis!

POP

Lladre! ¿Que't perdoni? Has estat a punt d'ésser assessí! Miserable! Pobre!!...

PERET

Pegam, pegam si vols! Tot, tot m'ho mereixo!

POP

¿Que no'ls vols els diners?

PERET

No, no'ls vull! Porten desgracia!

POP

Té, home, té!

PERET

No, no'ls vull!

POP

Té, home, té... y vesten!

PERET

No, no'ls vull!

POP

No sies embustero: sí que'ls vols! *(Refregantli els billets per la cara.)* Té! té! No vull que hagis trevallat de franch, encara que hagis estat a punt d'assessinar a un home! A un inútil com jo ningú'l pot trobar en falta, y encara te'n hagueren donat les gracies. La teva acció mereix un premi... y aquí el tens!

PERET

Però ¿es de debò? ¿Me perdones? ¿No'm tens odi?

POP

Ay, germà! Que't perdoni... ¿de qué? No hi ha perdó que valgui, home! Avuy per tu y demà per mi!

PERET, *plorant.*

Germà! Germà! Me recordaré tota la vida de tu!...

POP

Bé, si: vesten, vesten!...

PERET

Perdó, germà, perdó!...

POP

No hi ha de qué, home!

PERET

Adeu, adeu!...

POP

Vesten! Vés! Vés en busca de la felicitat... si es que tu pots trobarla!... Ah, escolta: del blat que cullis ab aquests diners, del pa que'n facis, mengen tu sol, ¿ho sents? Als altres els envenenaries!

PERET

No, no! Adeu, adeu! Jo't prometo que no'm desoblidaré may de tu!

POP

Vés, vés! *(El Peret se'n va poch a poch, ab gran plor. El Pop s'ha ficat dintre la barraca mirant còm el Peret se'n va, y diu:)* Demà serà un altre dia!... Pobre xicot!... Pobre!!...

(Teló pausat.)

AUGUST BARBOSA

A UN EMIGRANT

Amich: com jo has tingut la negra estrella
de neixe en aquest sigle de desvaris,
d'idees, de clamors y de miseries;
res t'aconsola, veig; si atens al jove,
falsetats t'imbueix, que ab sa ignorancia
de la vida'ls demés malvats ensenyen.
Si escoltes a n'els vells, ab sa experiencia
te mostren el camí de fer carrera
en mitj la societat d'avuy, perversa;
mes tu que tens un cor ple de sang pura,
repugnes a cometre eixes infamies
perque creus, y es vritat, que d'hom no es digne.
¿Qué faràs, donchs, en tant? Atenme, escolta:
tu vas venir al món veçant de vida;
tos membres tots, vibrant a l'impuls d'ella,
volgueren funcionar; els ulls miraren;
la boca l'aliment cercà sens treva;
els braços, encar tendres, se mogueren
y buscaren quelcòm pera remoure,
cada membre per sí complint sa tasca.
¿Fa falta aquí al món res del necessari?
Ben cert que no; emperò, se'n apoderen
els altres sens cap lley que ho justifiqui,
y tu, com jo no ho tens: has nascut pobre.
Escapant de tants mals com t'amenacen
te'n vas, deixes la hermosa Catalunya
pera cercar allà en llunyanes terres
un poch de recompensa que aquí't manca.
L'Habana es un país insà, que't brinda
tal volta ab el metall terrible febre;
potsé anant a cercar allí la vida.
la mort hi trobaràs... Ni may que passi!
¿No té la Catalunya, terra hermosa,
la mar, plans y montanyes productives
que al geni de sos fills en abundancia
aboquen als seus peus corns de riqueses?
Oh, sí! Mes es, malvats, que quatre plagues,
com el pagès el fruyt, tot ho arrepleguen,
y transportantlo prest a terres llunyes,
per vils monedes d'or tot ho cambíen
o en magatzems ho fiquen que's podreixi
deixant perir als altres de miseria!...
Llibertat! Llibertat! Paraula hermosa!
Ja es lliure l'home; ja, en *meetings* y places,
exposa sense pena ses idees.
Quànta sang ha costat el que l'hom puga
alcançar aqueix dret de la paraula!
Per assolir el dret de parlar, quànta
gent s'ha batut.. y a batres ningú gosa
per assolir el dret sagrat de viure!..
Pera sortir del pou ens tiren cordes,
y no podèm, puig són ensabonades.
Sufragi universal, partits polítichs:
«aquests són els remeys per salvà al poble»
ens criden els tirans. Y són vils farces
ab que'l poble ignorant distrèu sa pena.
¿Què farèm, donchs, amich? Enlloch oviro
un camí per lograr el bé que's busca.
Envoltada per l'ombra, nostra pensa
camina per un bosch mancantli guía;
va atravessant idees, plans, sofismes,
com pel bosch s'atravessen monts y planes
sens trobar may el prat que s'emmiralla
ab el cel blavejant que'l sol inonda.
Caminèm, caminèm, l'halé no'ns manqui.
Quí sab si avans d'abàtrens la fadiga
podrèm deixar al lluny, derrera nostre,
aqueix bosch tenebrós hont la criatura
va perduda, patint, sola y sens esma!...

JOSEPH ALADERN.

NOVES

No som nosaltres partidaris de que's cantin *Els Segadors* a tot estrop, tant si la ocasió s'ho porta com si no s'ho porta, perque'ns faria molt poca gracia que les solemnials estrofes de nostre himne's convertissin en estrofes patrioteres al servey dels aixelabrats, tal com succehí ab la *Marcha de Cádiz*, encara que aytal *marxa* no tingués res de solemne ni en el concepte patriòtich ni en l'artistich.

Emperò aquests dies els hem sentit cantar y els hem cantat ab gust *Els Segadors*, no sols perque s'ho portés la festa del Corpus, sinó perque totes les circumstancies contribueixen a fer que aquesta cançó sembli ara de tanta oportunitat com en els temps del Comte-Duch.

En efecte: la opressió centralista la sent avuy Catalunya com allavors. Després de les últimes perdues colonials, la disbauxa politica no podria continuar si no's fessin estelles de l'únich arbre sà que li queda a Espanya; y, com ha dit molt bé *La Veu*, després d'haver sigut malmès el dret català, y reformada la lley del notariat fent que'ns invadeixin els notaris castellans, y posada quasi totalment en mans forasteres nostra vida universitaria... etc., etc., ara'l centralisme, per'atipar a tota la llopada famolenca dels funcionaris foragitats de Cuba y Filipines, ens amenaça ab destruhir la engruna d'autonomia qu'en nostres municipis restava, fent que de Madrid vinguin els secretaris, y els comptadors, y fins els metges de cada poble. Se tracta no ja de lligarnos a Madrid, no ja d'esclavitzarnos, sinó de befarnos del modo més vergonyós.

Es necessari protestar, tots en massa, ja que a Madrid s'hi empenyen; y no protestar solsament ab himnes patriòtichs qu'ells judiquen revolucionaris essent tan sols de queixa amarga, sinó contestant als fets ab fets. Sembla que la Diputació provincial y l'Ajuntament tracten de fer quelcòm en bé de Catalunya aquesta vegada. Ho creurèm quan ho vegèm. Entre tant, la «Lliga Regionalista» prepara una campanya enèrgica a la que'ns adherim, com deuen adherirshi tots els catalans que vulguin fer surar la seva dignitat y els seus interessos per sobre de les demasies y l'orgull centralista.

Vegis la circular que la «Lliga Regionalista» ha repartit profusament:

Perdudes les colonies, la política espanyola necessita llochs pera sos protegits, y pobles pera dominar y explotar.

Envejables despulles d'antiga autonomía tanquen les regions del Nort a la voracitat centralista y burocràtica, y sols Catalunya es camp d'operacions pels desenfeynats de Madrid.

Centralisadors de mena y buròcrates per temperament y necessitat, anant contra les lleys escrites y contra la ciencia moderna, llegislen a espatlles del Parlament pera reduhir la vida municipal y pera influhir en la de la familia.

Per disposicions noves els mestres d'escola, els comptadors municipals, els metges titulars y de beneficencia municipal y els secretaris d'Ajuntament s'han de nomenar, com els notaris, per oposicions y concursos fets a Madrid. Això vol dir que allà's covarà un exèrcit invasor de Catalunya, desconeixedor de nostres costums, de nostre dret, de nostra llengua, de nostra manera d'ésser, exèrcit foraster que desfigurarà la terra.

No ho pot permetre ni la dignitat de ciutadans lliures, ni l'amor que tots els catalans tenim a Catalunya.

Mentres les corporacions de Barcelona cumpleixen sos devers, la «Lliga Regionalista» ha acordat excitar a tots els catalans pera que, dintre de sos medis y de sa esfera d'acció, contribueixin a aixecar la opinió pública contra la invasió centralista, que amenaça acabar ab la vida municipal y ab la llibertat dels ciutadans; agrahintvos que'ns comuniquèu relació dels actes o decisions que prenguèu o executèu contra les lleys centralisadores.

El President, Albert Rusiñol. — El Secretari, Pere Rahola.

Derrèrament la «Lliga Reglonalista» ha publicat un manifest més extens, en el que hi batega'l meteix esperit qu'en la circular transcrita.

—

Tan hermós fou l'espectacle que donà'l poble català en la primera festa nacional celebrada'l passat dijous, que arribà fins a desarmar als sistemàtichs enemichs de Catalunya. Es clar que no pot fersen ben bé càrrech qui no hi assisti, donchs les resenyes de la prempsa, com de costúm, no permeten que'l llegidor pugui formar opinió cabal. Desde les 1500 persones que fixá com a nombre dels assistents l'*Eco de las clases pasivas*, l'incomparable *Ciero*, fins a les 8.000 que deya *El Liberal*, y fins als molts milers que realment n'hi havien, si se n'han fetes de fantasies! El servey extraordinari dels tramvies, el gran nombre de carruatges, y més que tot la propria observació, poden tan sols rectificar els datos.

N'hi ha que vegeren les banderes enfundades a llur retorn, quan tan sols foren dues o tres les que s'enfundaren a causa de llur alçaria, y les altres foren passejades triomfalment. També n'hi ha que les vegeren totes arrenglerades al pas de la custodia de la parroquia de Sarrià, bo y fentli acatament... Ens dol que sia justament un periòdich regionalista qui hagi incorregut en inexactitut semblant. Molt poques serien les banderes que tal cosa fessin, si ho feren. La majoria arribaren quan la professó ja era entrada. Es molt sensible aqueixa tendencia y aqueixa oficiositat de certs regionalistes quan precisament els veritables nacionalistes s'esforcen en llevar a nostra causa la més petita ombra de sectarisme. Cal evitarles d'un cop aqueixes bravates dels intransigents y dels tartufes que volen sempre cloure la boca dels qui prediquen les idees noves ab la excusa de la tolerancia, a la qu'ells, ab posat de gata moixa, són els primers de fer mancament.

¿Qué's diria de nosaltres si atribuhissim les nostres idees a *totes* aquelles entitats y orfeons que ab llurs banderes saludaven a JOVENTUT perque'ns vegeren a nosaltres en un balcó mentres elles desfilaven per carrer Major de Sarrià? Senzillament lo meteix que nosaltres dihém ara dels que, pel mer fet d'haverse trobat en la plaça de Sarrià una professó religiosa y unes quantes banderes catalanistes, atribueixen a totes aquestes en general actes que no realisaren y que'l mer fet de consignarlos, fins essent certs, ja seria una oficiositat y una imprudencia. Prou trevallen contra nosaltres els *castilas*, y no han d'ésser els de casa els qui vinguin a enterbolir el recort d'una festa que serà memorable per son esperit ample, liberal y patriòtich.

—

Continúa encara a la presó nostre benvolgut company en Marcel Riu, redactor de *La Tralla*, essent visitadissim pels catalanistes de tots els matisos, lo que fa que'l senyor Riu, dintre les excepcionals circumstancies en que's troba, se mostri força animat.

S'ha obert a la redacció de *La Tralla* una suscripció voluntaria per'atendre als gastos que la estada en preferencia y la manutenció del senyor Riu motiven. Hi ha llistes de quotes setmanals voluntaries, en previsió de que la situació actual pogués perllongarse, malgrat haver sigut el senyor Riu empresonat sols ab caràcter preventiu.

Pera lograr sa llibertat se segueixen fent gestions, a les que desitgém el millor éxit. com també desitgém que nostre company surti en bé de la causa contra ell incoada.

—

En la sessió de propaganda nacionalista derrerament celebrada per la «Joventut Autonomista» de Gracia, en Lluis Manau combaté als falsos llibertaris y als lerrouxistes que bescanten el Catalanisme sense compéndrel y valentse de la calumnia. Fou molt aplaudit, com també en Salvador Feliu, en son entusiasta parlament de gracies. En la part literaria d'aquesta sessió's feren aplaudir varis nens, y en la musical l'«Esbart Cantayre-Novell Planter», dirigit per en Flos y Calcat, delità a la concorrencia entonant bon nombre de cançons de la terra, y ademés l'*Him-*

ne de la festa nacional catalana. Finalisà l'acte ab el cant de *Els Segadors*, per tota la concorrencia.

—

En Maura's decidí a fer caure la situació política *interina* d'en Villaverde y... continúa la *interinitat*, perque han pujat els lliberals capitanejats per en Montero Rios.

Que governen els *lliberals* no ho coneixerèm en res; que *manen* ho coneixerèm ab les denuncies, persecucions y *esquilmaments*.

Això ultim sobre tot, perque'ls nous ministres porten unes dents y unes ungles...

Per dents en Romanones en sos accessos de catalanofobia, y per ungles en Weyler que sempre les du brutes, segons fama.

El nou ministeri no sab d'hónt ve, ahónt va ni què ha de fer. Barallats de tot just els homes que'l formen, ni tenen programa ni són capaços de ferne un.

Però pel cas es igual.

—

Ocupantse *El Poble Català* de la prempsa argentina, que ha commemorat la data de la emancipació d'aquell poble americà, copia fragments d'algún periòdich y fa'l següent encertat comentari:

Tots els pobles que ha dominat Espanya han pogut ferli el meteix retret, el de que mantenía la ignorancia de les terres que governava L'Argentina al 1810 y Cuba al 1902, han experimentat el singular fenomen de que coincidis la seva llibertat ab el despertar de la seva cultura.

Mes ¿còm podía ésser d'altra manera? ¿Còm podía Espanya civilisar colonies si encara avuy es l'Estat europeu ahont més analfabets s'hi compten?

Era, donchs, errat pensar en una colonisació activa, essent així que la colonisació ha necessitat y necessita rèbrela. En això Espanya es pariona de Turquía. Iguals sentiments y creencies allunyen abdues del cor y del cervell d'Europa, y les hi priven de rebre la sang y les vibracions de la inteligencia viva.

Poble argentí, salut!

—

Els periòdichs barcelonins s'ocupen ab bastante insistencia aquests dies de la nova desmembració que ha sofert la companyia de nostre teatre català, de la que se n'han separat, per trobarshi mal retribuhits, una actriu tan notable com la senyora Morera y un actor jove y d'esperances com en Codina. Abdós, ab bon sòu segons sembla, han entrat a formar part de la companyia castellana de la Guerrero y en Diaz de Mendoza.

Es realment vergonyosa la mesquindat de la empresa de Romea; però lo més trist es que, al emigrar com en Borràs de nostres taules la Morera y en Codina, no sols no podràn fer honor a l'art català, sinó que ni profit treuràn. en defecte de la gloria qu'en altra escena dificilment podràn assolir. Es per això que la empresa de Romea, que veu clar qu'en el teatre castellà, fòra de son medi, no será la Morera més que una de tantes, deixa perdre pera'l teatre català, en atenció a una miserable realitat econòmica, una gloriosa realitat artistica. Sols en botiguers de carrer de segón ordre caben utilitarismes tan rancis.

Endemés, no som del parer dels que creuen que obeheix a un plan determinat dels autors y actors castellans aqueix prurit d'endursen els actors estimables de nostre teatre, que temps ha que'ls fa ombra. Mentres tinguin, com encara tenen els castellans, guanyàda'ls estius la burgesia de bon to, no'ls hi cal pas preocuparse de la guerra que'ls pugui fer l'altra burgesía del carrer de l'Hospital. Lo que hi ha es que d'actors no'n té cap que valgui la pena'l teatre castellà y qui no té busca, y... no sempre qui busca troba; perque no se'ns farà creure que, per bona actriu que sia la Morera, pugui en castellà lluhir totes ses envejables qualitats artistiques.

Y això no vol dir que'l teatre català no tingui un gran enemich en aqueixa «Sociedad de Autores Españoles» a la que indirectament protegeixen ab sa manca de patriotisme nostres empresaris rancis, y ab ses petiteses nostres autors mal avinguts.

—

Publicacions rebudes:

Editada per la llibreria Parera d'aquesta ciutat, ha començat a publicarse l'obra *Le Roussillon Illustré*, la qual ve a constituhir per tots conceptes una esplèndida mostra de les arts gràfiques de Catalunya. Se compòn quiscún dels quaderns en que va veyent la llum aquesta publicació d'una soperba coberta dibuixada per en Triadó y estampada a varies tintes, la qual tanca una hermosa làmina reproducció d'un quadro de L. Auberge de Garcias, acompanyada d'un text esplicatiu en català y en francès. L'obra complerta haurà de constar de 50 fascicles, formant en conjunt (a judicar per les mostres rebudes) un album sumament artístich dels principals monuments y llochs pintoreschs de la Catalunya francesa. La estampació, feta a ca'n Giró, es una nova mostra de l'habilitat d'aquest impressor barceloni, veritable protector a sa manera de la bibliofilia catalana.

Hem rebut també la nova edició del llibre *Flors de María* de mossèn Cinto, que ve a enriquir la benemèrita biblioteca popular de «L'Avenç», en la qual de poch en poch s'hi van aplegant les més belles mostres de la nostra literatura. La circumstancia d'havernos ja ocupat del llibre d'en Verdaguer quan aparegué per primera vegada, ens excusa de tornarne a parlar.

La fí de Tomàs Reynald, drama de món en tres actes, per Adrià Gual, estrenat, com ja saben nostres lectors pel judici critich que'n publicarem, la nit del 17 de maig prop passat en el Teatre Català de Barcelona. S'ha publicat en elegant edició.

Discurs llegit pel president del jurat de l'«Associació Literaria de Girona», don Francisco Monsalvatge y Fossas, en l'acte de la festa del certamen de 1901. Constitueix un estudi de l'art arquitectònich català, com a norma segura pera ferse càrrech de l'antiga civilisació de nostre poble, y està bellament escrit.

Contribución à la terapéutica conservadora de los dientes, per Joseph Boniquet, metge dentista. Fascicle contenint estimables observacions cientifiques y explicacions de casos pràctichs de malalties del dentat, que corroboren la utilitat del trevall del senyor Boniquet.

Cartell de convocatoria pera'l certamen que la societat *Nueva Constancia* de Mataró ha organisat pera'l 27 de juliol, diada de la festa major d'aquella població. S'ofereixen divuyt premis; els trevalls han d'ésser inèdits y escrits en català y s'han de remetre al secretari del jurat (Sant Pere, 10, Mataró), avans del 15 de juliol. Componen el jurat qualificador els senyors següents: Joseph Puig y Cadafalch, president; Francesch Matheu, Raymond Casellas, Joseph Barba y Rogés, Ramón Saborit y Thomàs, Claudi Planas y Font, vocals; Salvador Llanas y Rabassa, secretari.

Aquest número, com ja anunciarem, va acompanyat d'un Suplement commemoratiu de la Festa Nacional Catalana, que repartím com obsequi a nostres lectors.

El número no's ven separat del Suplement, y son preu es de

30 cèntims.

No s'acompanyen folletins.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

SUPLEMENT

ARTÍSTICH LITERARI

LA FESTA NACIONAL

La nostra Festa y el nostre dever

Fou ben grat als vers aymants de la nostra Catalunya aquell aplech de cors esbategants d'amor a la nostra terra, y d'esperits asedegats de llibertat. Els rostres ab radiosa expressió, concentrada en els ulls guspirejants de joya, deyen ben clar les aspiracions que's cobejaven. L'entusiasme, bellament emmotllat en onades de rovolts sentiments que rompíen ací y enllà d'aquella gran gentada, era com refrigerant delitós que commovent els esperits, feya resistents els cossos a l'ambient de foch que'l sol de juny y la manca de la marinada ocasionaven. Senyeres y banderes, cançons y sardanes, himnes y picaments de mans, donaven a la

Després del cant de l'«Himne»: Preparantse per cantar «Els Segadors»

ENTRE CANÇÓ Y CANÇÓ: TÓRTORES Y ESTORNELLS

Festa franca expressió de vida renaixenta, com esclat potent d'una voluntat que cada día s'afermarà y enrobustirà més fins assolir la intensitat que sía necessaria pera determinar la vida plena del nostre poble.

El cor s'estrenyía emocionat contemplant la maynada ja conscienta, llevor triada del demà del nostre terrer; y s'aixamplava'l cor pel goig qu'esdevenía de veure a les donzelles y a les dònes de la terra, corpreses de fermissim amor a la nostra Catalunya.

El símbol de la Patria hi era vivent, esbategant. El devassall de llum daurada d'un matí d'estiu era trencat per la encesa rojor dels rostres, mostrant còm la vida de la natura y la vida dels cors se fonen en una pura besada, de la que n'haurà de renàixer, bella y triomfanta, Catalunya.

—

Mentres tant, dins d'una cel-la de la presó hi ha un home que sent anyorança. Al empresonarlo exclamà: «Ja no podré assistir a la Festa Nacional Catalana!»

Mentres durava la Festa'l meu esperit el veya assegut, abstret, ab els ulls fits en la finestreta arràn de sostre, com esperant veure en un trocet de cel blavissim reflectada la Festa patriòtica, com volent que per entre barres de ferro passés una ratxada dels sentiments qu'esbategaven al «Desert» de Sarrià. Y fins me semblava veure'l rostre seriós d'en Riu illuminat per sentiments de joya, com si el seu esperit hagués percebut les sensacions que cobejava.

Perque en Riu es un catalanista conscient, y es redactor polítich efectiu de *La Tralla*. Cal que tothòm ho sàpiga, pera que no's desconegui a lo que aqueix fet positiu obliga.

La tribulació iguala als homes; el ver patriotisme exigeix qu'enfront de l'adversitat tant ens commoguèm per uns com per altres. L'empresonat té dret als bons sentiments del nostre cor, tant si les circumstancies l'han colocat a la devantera, com si es un humil lluytador.

Que ningú ho oblidi.

D. Martí y Julià

UNA COBLA

Corpus Auri

Fa anys, molts y molts anys, que vingué un Corpus vermell sobre la terra... Follones quimeres feyen batre'ls cors, les eynes esmolades llampeguejaven en els punys, les flastomíes sordes eixíen de les boques triturades pel querrisqueig de les dents closes... La terra semblava estar trista, els senys enterbolits, y fins els aucells s'haurían dit que s'acotxaven silenciosos en les branques... Que uns homes reclamaven d'altres homes amor, llibertat, justicia... lo que'l Crist digué que fos donat als homes; y aquells altres homes, anch que molt cristians, els hi negaven. Y per això vingué'l Corpus vermell, el Corpus de sang que havía de deixar en les memories una llarga recordança de terrors y rencunies.

Mes passaren segles y el camí dels segles, sempre apaybagador, ensenyà als homes que hi ha altres enginys mellors que'ls de la violencia per'assolir el destí. Y vingué un altre Corpus: el Corpus Auri... Un Corpus en el quin tota la sang del d'avans, devingué or... or en cel y en terra!

Quína ventura de triomfals resplendors el sol, al aixecarse sobre'l mar pera fer present a la terra d'un gran día! Quína ventura de terra, tota groga dels ginesters en flor, florint aromosament la grogor del sol que'ls emmantella!

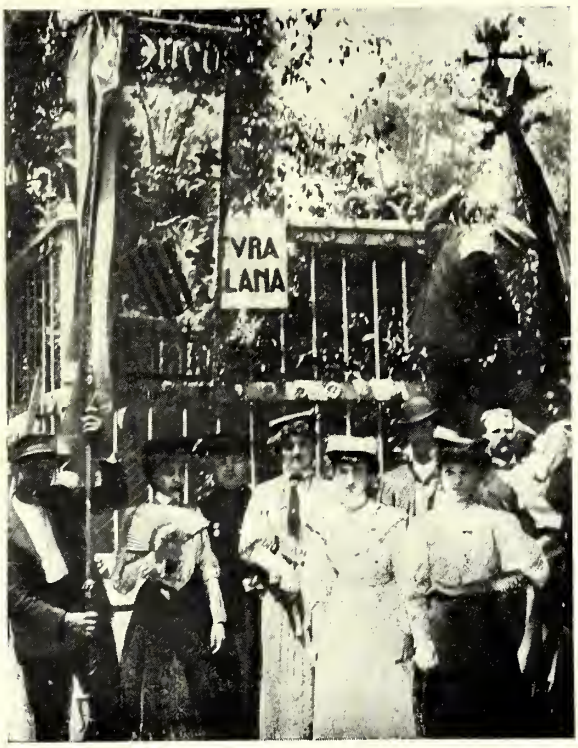

NOYES LLUHINT LA TÍPICA BARRETINA

Corpus Auri! Corpus Auri! Tot es or... or en cel y en terra! Y en mitj d'aquell immens triomf de la claror, s'aixeca una cantoria vibrant y solemniosa, una cantoria de redempció y conqueriment, una cantoria més ferma y resonadora que tots els clams fatídichs, perque la entonen a l'unisòn milers de boques infantines — aquelles boques que no més han après la rialla y el prech — y milers d'altres boques, ja fetes a la fortalesa de la imprecació y al crit de guerra...

Benehit Corpus Auri! Els nens y els homes, amorosament agermanats, han cantat a chor ta suprema harmonía, y les vibracions de llurs veus entusiastes han fet estremir la montanya y han fet brollar del «Desert» els tornaveus resonadors com un aplaudiment d'aprobació... Y després el gran

L'ORFEÓ CATALÁ

El president de la «Unió Catalanista» doctor Martí y Julià, rodejat de varis amichs

nucli de força concentrada s'ha destriat, y grans riuades d'esperances y energíes han devallat de la montanya sanitosa cap a l'urb, malalta y laça per tota mena de sagníes empobridores; grans riuades d'esperances y energíes: les esperances y energíes d'avuy... les energíes y esperances de demà...

Han baixat alegrament, impetuosament, les riuades, sota l'enardidor ruixat de llum, y han trobat a la ciutat també alegra y tumultuosa, y també tota endaurada pel sol, per les flors d'or... Y en mitj de la immensa gloriola, han vist passar als arcaichs Gegants, a les fantàstiques y càndides evocacions del primitiu e immoderat afany d'engrandiment que tortura y vivifica ensemps als homes de les races essencialment fortes. Han vist passar els Gegants, lentament, encarquerats, hieràtichs, ab la majestat impertorbable de les coses seculars, dels eternals símbols d'un comú desitj... Els han vist passar alts, alts, més alts que totes les humanes criatures, y ab el cap test y les ninetes encantades, mirant enllà, cap als horitzons llunyers, com fadats per un gran encís serè... Y aleshores les riuades, espessehintse novament a l'entorn dels Gegants, han aixecat també'l cap y han après també de mirar, per demunt de les contorbadores agitacions del present, les serenors infinides d'un més enllà positiu y venturós, anch que llunyer... D'un més enllà enlluhernador, mes enterament nèt de cap taca vermella...

Això es lo que han vist y han comprès el jorn del Corpus Auri, els nens y els homes de bona voluntat...

Així m'ho diuen ells y així vos ho trasmeto jo a vosaltres, que'm demanaveu una oració per aquest día.

Víctor Català

Medalla commemorativa de la Festa

Notes de la Festa

GRUPO DE BANDERES

Tots els Estats solen celebrar llurs festes *nacionals*, emperò poques vegades aqueixos qualificatius són propris. Una festa nacional dèu consistir en una vera expansió del modo d'ésser d'un poble, en una exteriorisació joyosa que sía com una gran síntesis de totes aquelles habituts y modalitats que li són propries y el caracterisen. Ni el 14 de juliol a París, ni el 2 de maig a Madrid, per exemple, són veres festes nacionals, perque més que mostrarnos l'ànima dels pobles, ens diuen no ab ses professons cíviques, sinó ab sos batallons y ab ses canonades, qu'encara no són acabades les guerres, y qu'es l'Estat y no'l poble qui's manifesta, ostentant, més que aparells de nobles divertiments y típiques fruhicions, eynes de mort.

Catalunya ha celebrat son *Corpus de Sang* sense sang, sense faustes bèlichs, sense legions armades, però sentintse forta en ses conviccions, que són les millors armes, les úniques que caldràn en l'avenir a les patries naturals y als homes dignes. Y precisament si quelcòm hi hagués discutible en la Festa que acabèm de celebrar, fóra la elecció de la diada. Ja hi ha qui ha dit que un recort de sang es mal fonament pera la festa d'un poble que may ha sigut tiránich, ni opressor, ni quixotesch. La restauració dels ideals de nostra Catalunya com a nacionalitat se dèu als Jochs Florals, institució histórica gloriosa que sembla haver renascut sols pera revelarnos y definirnos la Catalunya nova. El día qu'ells se celebren hauría d'ésser, donchs, anyalment, lanostra festa nacional.

Mes, qüestions són aquestes que ab temps podrèm escatir. De totes maneres, la Festa que ara hem celebrat en l'època més lluminosa y

LA REDACCIÓ DE «LA TRALLA» Y LA ESCOLA «MOSSÈN CINTO» A LA PLAÇA DE SARRIÁ

riallera de l'any, ha sigut ben hermosa y trascendental, y hem de sentirne grat a l'«Associació de Lectura Catalana», a qui's dèu la benhaurada iniciativa.

No hem de resenyarla aquí la Festa, que ha resultat grandiosa tot y essent no més que un ensaig. Ho dihèm joyosos y entusiasmats: els molts milers d'ànimes que hi han assistit enguany permeten esperar qu'en lo successiu la concorrencia sera immensa.

Més que una resenya detallada (que per altra part ja l'ha donada a son temps la prempsa diaria), hem cregut oportú donar ab aquest Suplement una informació gràfica, acompanyanthi l'*Alocució* que la Junta executiva de la Festa endreçà ab motiu d'ella als catalans (y que fou llegida a totes les entitats concorrents), y l'*Himne* escrit per en Matheu y posat en música per en Millet, que fou cantat pels noys de tots els orfeons y escoles ab un ajust y un entusiasme que semblaven impossibles en aquells tendres infants dels qui tant espera la Patria, y quals veus percutíen en l'ànima dels concorrents, qu'escoltaven els uns com encisats, els altres aplaudint frenèticament, y molts plorant de joya.

Altres plomes millors que la nostra vos expliquen en aquestes planes les belles coses que la Festa'ls sugereix. Podèm, donchs, renunciar a escriure nosaltres, y ens limitèm a dir que'l programa s'executà tal com s'havía anunciat, entonant cada orfeó per son comte'l *Cant de la Senyera* y altres cançons, repartintse barretines als noys y medalles commemoratives a les noyes, y ballantse ademés alegres sardanes, lo qual contribuhí a enardir a tots els allí aplegats, que lluhíen quiscún son distintiu patriòtich, al trau els homes, al coll o al pit les dònes, entenent honrarse tots a sí meteixos al honrar a Catalunya.

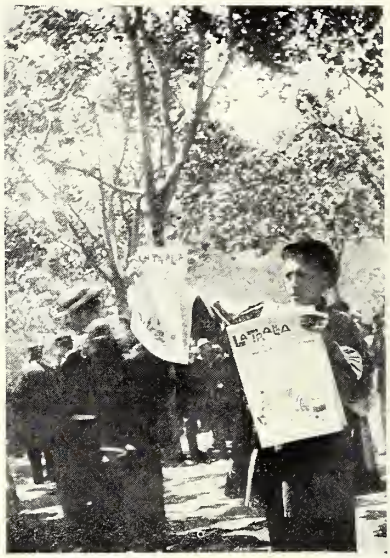

¡QUÍ EN VOL UN ALTRE?

Després del cant dels *Segadors* ab que's clogué la Festa, s'inicià una desfilada brillantíssima. Se tragueren de les reixes de la finca «El Desert» les senyeres que, presidides per la de la *Unió Catalanista*, tan magnífica nota de color hi havíen donat, y les colles d'homes, senyoretes y noys, en cotxe uns, a peu o ab la bandera desplegada altres, devallaren pel carrer Major de Sarrià entre cants y aclamacions, produhint un efecte enlluhernador.

EL DOCTOR MARTÍ Y JULIÁ RECORRENT ELS GRUPOS

Felicitemnos, y felicitèm a tots els que hi assistiren per l'èxit lograt, no oblidant en primer lloch al digne president de la *Unió* senyor Martí y Julià, que ha sigut, junt ab els individuus de l'«Associació de Lectura Catalana», l'ànima de la comissió organisadora. També hem de remarcar ab gust la presencia en la Festa del diputat a Corts senyor Rusiñol, recentment arribat de Madrid.

A tots ells salut, y que per molts anys poguém trevallar units pel bé de Catalunya y pera conquerir sa autonomía.

Als Catalans

ALOCUCIÓ DE LA JUNTA EXECUTIVA DE LA FESTA.

Una vegada a l'any els pobles moderns donen treva a sa activitat y descans a les eynes del trevall com pera rependre halè en son fadigós pelegrinatge per la terra y, enlayrantse a la vida de l'esperit, s'entreguen a les alegríes d'una festa esplèndida que ve a ésser la condensació de sos més delitosos recorts y de ses més ardentes aspiracions.

Aquesta festa nacional, qu'en uns punts commemora la diada d'una immortal victoria o d'una revolució heroica y en altres la del començament d'una era nova, portada en braços de la llibertat y de l'autonomía, té la màgica virtut d'acoblar a tothòm, sense distinció d'edats ni de estaments, seduhit per una meteixa idea; y té'l maravellós poder d'apagar per unes quantes hores els disentiments y les discordies, de fer glatir els cors ab els esbatechs frenètichs d'una generosa commoció, d'encendre foguerades d'entusiasme al pas de les professons cíviques y dels aplechs que s'organisen, y de confondre en fi a tota la gentada en un acte solemnial d'adoració a la patria qu'en aquell instant els congrega y qu'en tots els instants es qui els hi dóna'l sosteniment y el coratge.

Tots els pobles que s'han reconegut ab el dret de continuar sa historia l'han establerta aqueixa festa nacional.

Catalunya fins ara no podía ferho. Durant els sigles en que ha viscut desnacionalisada, esborrats els fulls de sa historia, la llengua escarnida, mortes ses arts y sa literatura, les energies de sa activitat malmeses, ensopida y vençuda pels desastres, perduda l'esma y sense saber ahónt s'encaminava, havía de veure rodolar els anys sense trobar un día diferent dels altres, sense una ombra

ESCOLTANT L'«HIMNE»

ahont revifarse en aquell pas per son desert, sense un punt de ventura que la confortés en els aclaparaments de son rosari de dolors.

Mes lo que no li era possible en aquell estat de defallíment, que l'avergonyía de recordar son gloriós passat y no li deixava posar esperances en son pervenir, ara s'ha convertit en una necessitat de sa vida renaixenta.

Avuy que'l sol providencial de son renaixement comença a abatre les tormentoses tenebres de la llarga nit, avuy que a l'impuls de les grans renovacions del sigle XIX se coneix per tot arreu el valent despertar de ses forces consagrades al servey d'un vigorós moviment industrial y mercantil, avuy que tots presenciem l'esclat de sa resurrecció literaria y artística que's reflecta en totes les esferes de la inteligencia y en tots els ordres de la vida pràctica, avuy que's redreça pera reivindicar tots els drets de sa vida nacional, avuy, els Catalans d'ara, els que tenim la sòrt de sentir còm bull per nostres arteries el brau escalf d'una sang nova, segurs de l'esplendorós pervenir de Catalunya, ens sentim impulsats per la obligació de crear una gran festa anyal que representi la glorificació de tants colossals esforços de la evocació de lo que ha sigut y de lo que volèm que sia nostra ben aymada terra,

El día qu'hem triat pera tan hermosa manifestació es la diada de Corpus. Es el día més clar de l'any, la victoria de la llum, l'esponcellament dels tons alegres y de les notes dolces.

Cap día com aquest, que veu rumbejar les flors més hermoses de la primavera al costat meteix dels fruyts que apunten com una dolça promesa del proper estiu, pera simbolisar l'estat present de l'obra de nostra renaixença; cap día com aquest pera que, commoguts per la naturalesa esclatanta, festegèm a la Patria en mitj de nostres banderes y senyeres entonantli, eixit dels nostres cors asedegats de llibertat, l'Himne xardorós de les nostres aclamacions bellament confoses ab els expressius cants de l'anima Catalana Cap día com el que recorda aquell terrible fet històrich que commogué les entranyes de la terra y fou el preludi d'aquelles aspres jornades que feren veure al món la veritat de Catalunya, al resistir y al saber guarirse de ses crudels ferides, pera renovar la solemne declaració de que vol la plenitut de sa vida.

Y fins la naturalesa sembla que hi hagi volgut pendre part en la designació del temps d'una festa tan senyalada. Guaytèu per les faldes dels turons còm la llistada vermellor dels clavells de bosch trenca ab ses flames la groga brotada de les ginesteres florides, y còm per les amples feixes les roges roselles ratllen la rossa serenitat dels blats, atapahits d'espigues, y dirèu qu'es que han vist arribada l'hora de glorificar a la terra que'ls dóna vida, probant de dibuixar per plans y serres les sagnantes barres demunt del camp d'or de son triomfador escut.

Celebremla donchs la festa nacional. Qu'ella sía la consagració de nostres tradicions, de nostre Dret, de nostra Historia y de nostra Llengua. Qu'ella'ns enforteixi fins a comunicarnos l'esperit de la nostra raça en els díes

ARRIBADA D'UN ORFEÓ

de sa grandesa, en els dies en qu'era la dominadora dels mars, en que senyorejava per totes les terres del Mitjdia d'Europa y en que assombrava a tothòm per la sabiesa de ses constitucions basades en la justicia y en la llibertat. Qu'ella's converteixi en la solemne proclamació de nostre desitj de vida y d'un esdevenir de poble cult y digne, y en una ferma protesta contra tot lo que la entrebanqui, les prevencions ridicoles o les traves ilusories dignes de qui ha perdut la força o ha perdut el seny, puig Catalunya qu'en sos bons temps no prengué may res de ningú, tampoch ara no vol res que no sia ben seu, ni consent en no possehir els seus drets y les seves llibertats.

Y, sobre tot, que d'obra o de pensament no hi hagi ningú que deixi de concórrer als actes públichs d'aqueixa sagrada festa. Dediquèm un día de l'any a nostra Patria: un dia en el que tots no siguèm res més que catalans. Sien les que's vulguin les diferencies accidentals que'ns separin, sacrifiquemles y donguemles a l'oblit per' ajuntarnos en una igual aspiració sublim y en una ampla abraçada fraternal qu'arribi per tot, qu'estrenyi a tots els que ja han despertat a l'amor de Catalunya y fins als qu'encara no han renascut a la vida nova de la Patria.

Celebrèm la nostra festa nacional a la claror del día, als ulls de tothòm, ab el front descobert, ab la cara radiosa de goig, ab el cor veçant d'entusiasme. Al dolç acort de nostres delitosos cants, senyèm el front dels noys, sucant l'aygua beneyta en el temple immaculat de les glories de la patria. Y junts, corporacions y entitats, associacions y particulars, oferim el tribut de nostres afectes a la patria a qui devèm el goig de la existencia, de la que formèm part en vida y en la que'ns fondrèm després de morts, a la que guarda les cendres de nostres pares y els ayres que respiraràn els nostres fills; a l'amorosa Mare santificada pels infortunis y qu'espera sa redempció ab el preu de nostres sacrificis.

Tots plegats, moguts sols pel sentiment de vida lliure de la Patria, donguemli el goig d'una diada de festa a Catalunya!

Per la «Unió Catalanista», *Domingo Martí y Julià*.—Per la «Lliga Regionalista» y entitats adherides, *Albert Rusiñol*. — Per «Catalunya Federal» y entitats adherides, *Miquel Laporta*.—«Pels Jochs Florals», *F. Ubach y Vinyeta*.—Pel «Centre Excursionista» en nom de l'Excursionisme, *Cèsar A Torres*. — Per l'«Orfeó Català» en nom de tots els Orfeons, *Vicens de Moragas*. — Per el «Circol de Sant Lluch», *Alexandre de Riquer*. — Per el «Colegi de Sant Jordi» en nom de totes les escoles catalanes, *Francisco Flos y Calcat*. — Per l'«Ateneu Obrer del Districte Segón» en nom de tots els Ateneus Obrers, *Narcís Fuster* — Per el «Centre Escolar Catalanista» en nom de totes les associacions escolars, *Ricart Sicra* —Per l'«Associació de Lectura Catalana» en nom de totes les corporacions disgregades, *Eudalt Soler*.

HIMNE

CANTAT PER TOTS ELS NOYS DELS ORFEONS Y ESCOLES

De l'avuy ve'l demà,
som ta llevor, som el gra,
som la cullita que vindrà.

Som petits, petits, petits
de t'alçada y de la pensa,
però obrim els cinch sentits
a la vida que comença.
Som petits.
Ja veurèu quina ufanor
quan els noys tornaràn homes;
ja veurèu quina ufanor,
som petits com ta llevor.

En el nostre cos de noys
hi ha una sang que fa bullida,
plena d'ansies y alegroys
que'ns empeny cap a la vida.
Som petits.
Esbravantla en jòchs y cants
creixerèm tots en bon'hora,
esbravantla en jòchs y cants
serèm forts y serèm grans.

Per nodrirnos l'enteniment
cercarèm el pa de l'aula:
será llum pel pensament,
será foch per la paraula.
Som petits.

Del cervell en la fornal
tota idea hi fara catda,
del cervell en la fornal
forjarèm nostre ideal.

Obrirèm nostre esperit
que s'abeuri ats quatre cayres
ab clarors de l'infinit
y ab perfums de tots els ayres.
Som petits.
Y encendrèm la voluntat
ab la fe que tot ho aplana,
y encendrèm la voluntat
ab un clam de llibertat.

Som petits, petits, petits,
però som una creixença.
una onada de delits,
potsé una era que comença.
Som petits.
L'era nova que vindrà,
l'era nova que s'acosta,
l'era nova que vindrà
del reyalme catatà.

De l'avuy ve'l demà,
som la llevor, som el gra,
som ta cullita que vindrà.

Francesch Matheu

TORNANT DE LA FESTA

Les fotografíes que ilustren aquest Suplement són degudes a nostres amichs els distingits *amateurs* en Joseph Bosch, en Joseph Roig y en Joseph Canals, de Sarrià, als qui re-

Any VI - Núm. 282 Barcelona, 6 de Juliol, 1905

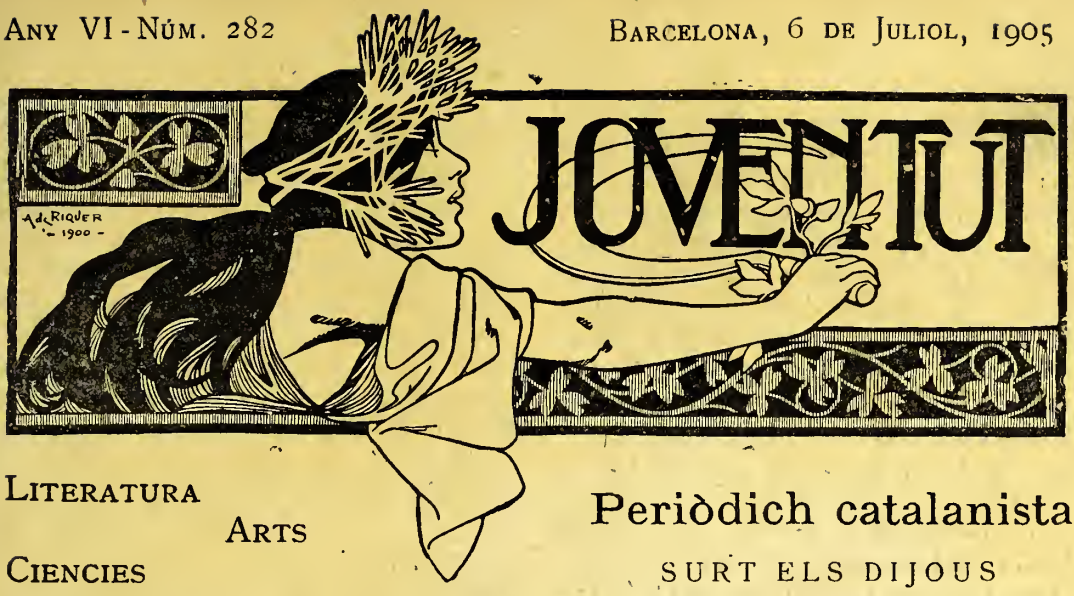

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent.	20	cèntims.
» atrassat, ab folletins. .	40	»
» » sense folletins.	25	»

SUMARI:

De la presó, per J. Pujol y Brull.—Finlandeses: Perpetuina, per J. Aho, traducció de Benet R. Barrios.—La sirena, per Lluis Manau y Avellanet.—Les poesíes de Victor Català, per R. Miquel y Planas.—Esperanto (continuació), per F. Pujulà y Vallès.—Notes bibliogràfiques, per Oriol Martí y F. Pujulà y Vallès.—Teatres, per Emili Tintorer.—Revista de revistes, per Lluis Via.—Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 8.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech 20.

DE LA PRESÓ

Un manat gros de clavells rojos, en una cel·la de presó, potser no s'hi havia vist may fins que ab l'amich Pujulà varem anar a portarne un, per encàrrech d'unes noyes cubanes, a n'en Marcel Riu, redactor de *La Tralla*, empresonat fa dies per no esbrinats delictes.

A n'en Riu l'he conegut a la Presó Nova; vaig anar a n'alli a visitarlo, y ara, fins quan el trobi pel carrer, lliure y alegre,'m farà l'efecte de que'l guayto, velat de rostre, per entremitj de reixes y filats de ferro, tal com l'he vist per primera volta; perque hi ha imatges que no s'esvaheixen may més, donchs un cop vistes deixen marca inesborrable en el cervell. Es com el nimbe lluminós que'ls cristians veyen relluhir entorn de les testes dels seus martres.

El pobre company empresonat, al rebre la nostra visita y la de molts amichs que, sense saberho'ls uns dels altres, varem acoblarnos aquell dia en el recinte dels perseguits per la justicia, el bon catalanista, dich, se'ns mostrava afectuós y parlador y desitjava aparentar tranquilitat en sa conversa; mes jo, que l'observava atentament, sense perdre detall, guaytantlo fit a fit, li endevinava una mena de tristesa fonda que'l trahia, pujantli a flor de llabi e inquietantli els parpres. Y es que'l pobre Riu, malgrat les visites dels companys, reglamentades per ordres rigides, perllongades dintre temps fixos mantinguts sempre a tall de quartel, se troba sol en son hostatge y anyora la llibertat, aquesta llibertat preuada que gaudeixen tants homes sense dret positiu y a ciencia certa de molts dels meteixos que dicten ordres d'empresonaments...

Si jo hagués pogut parlarli a cor-obert a n'en Riu, li hauria dit al vèurel: «No sóu pas sol qui estèu tancat entre reixes; mireunos a tots els que vos parlèm ara; els ferros estàn entre vós y nosaltres; ara som iguals; cors que bateguen y senten; ànimes que viuen, cervells germans que pensen; el sér

de cada hu de nosaltres, cos y esperit, a contribució dels ideals sagrats de Catalunya, rublerts d'amor, essencia de la llibertat més pura; ideals massa grans pera enquibirlos en cap presó de la terra. Quan donguin la senyal de que la entrevista ha de trencarse, llavors, ab l'adeu de despedida y l'encoratjador *a reveure*, sortirém de la Presó, mes vós no quedarèu pas sol, com no hi heu estat pas encara, perque de tots nosaltres y dels germans de Patria, en vostra cel·la hi campegen bocins d'ànima...»

Y no es pas l'home, en Marcel Riu, qui està tancat a la Presó: es un nacionalista català qui en aquests moments va arrocegant la càrrega feixuga, fent de capdevanter en la penosa feyna. Per això'ns adoném més d'ell: perque ara en lloch visible va trevallant al devant de tots nosaltres.

En els demés parladors, distribuhits en renglera, hi vaig veure altres homes empresonats que també's comunicaven afanyosos ab llurs parents y amichs; y me'ls mirava tot rumiant quines menes de delictes devien imputâlshi, y els compadia alhora, quan tornant a n'en Riu me recordava de que aquest s'estava alli per estimar massa a nostra benvolguda mare Catalunya.

Al sortir de la Presó vaig respirar asedegat l'ayre pur del carrer, y a mida que m'allunyava de l'edifici simétrich guarnit de centinelles, anava rumiant que tots els que'ns considerém lliures y ens dihém catalanistes, estém empresonats també: en una presó més ampla que la Presó Cel·lular, molt més ampla, però ab molts escarcellers també; ab desvergonyits cabos de vara; rodejada arreu de tropa ab l'eyna de fer sang sempre a la espatlla. Els reclosos en aquesta gran presó ben sovint topém de colzes ab una mena de gent que tufeja a delicte y a vici, pitjor que molts dels que pateixen en la nova Presó de Barcelona.

Els rebelats contra llur propri quefe que'ls pagava, afavorits per la sòrt, que avuy rumbegen galons llampants y manen severs, amatents sempre pera castigar als qui contra d'ells se rebelin; el rich per vici, que apilota diner y xucla, per lley ineludible, 'ls petits capitals y mata les industries modestes y acapara'l comerç ideant *trusts* esgarrifosos que anorreen als petits comerciants; el jugador de *bolsa* que opera ab la mentida y l'engany y sempre sobre segur s'arrisca, iniciat per les confidencies dels *peixos grossos;* els que organisen *ruletes* batejades ab altre nom, permeses y consentides tot l'any, en les que no's limiten les apostes; els jutges y magistrats que deixen decantar la balança de la lley cap a la banda ahont s'hi apilota la moneda; els valents d'ofici subvencionats que guarden les espatlles de certs personatges d'*upa* y serveixen pera trampejar el sufragi... Tot aquest aixàm rumbeja lliurement pel costat nostre robantnos espay, ayre, llum... y en Riu va comptant dies dintre la Presó Nova ab la conciencia ben néta de lo que vol imputàrseli. Per això fa l'efecte de qu'estèm també empresonats en una presó molt ampla tots nosaltres, al guaytar y conéixer a molts dels que'ns rodegen.

La presó en que vivím els catalans, sí, es ampla, molt ampla; ab arbres y jardins, carrers de cases luxoses y pobres, monuments y fonts, mar, planes y montanyes... y serà presó fins que poguém ferhi una bona escombrada... Avuy fos y demà festa!

J. Pujol y Brull

FINLANDESES

PERPETUINA

om a l'hivern; la freda neu voleya per la plana y cobreix els tolls, els collets y els grans llachs glaçats, qu'eren d'un blau purissim. Y, qui ho diria! vetaqui que surten de la neu, com per encantament, flors exquisides... Y aqueixes flors són corones; són corones de dol que cobreixen el panteó dels més grans recorts de nostre poble; y la anyorança de nostre imperial benefactor les hi dóna la grandesa d'un símbol pietós.

Malgrat això, eixes flors de dol no són pas filles de la nostra pena. Cert que hi vibren recances en la llur ànima, mes elles són crescudes en el jardí de la esperança, y un perfúm de confiança en dies millors s'enlayra de llur càlzer. Vetaqui per qué no's glacen sobre'l fret ull-de-serp, ni s'asequen ni desa-

pareixen sota la neu. Totes les nits noves poncelles surten, que floriràn a l'endemà.

L'auba porta flors fresques al peu del monument, y les d'avuy se confonen ab les de ahir, y un no pot menys de recordar el foch sagrat qu'en els altars dels antichs temples despedia sa eterna claror: el foch sagrat qual extinció predeya la disort y el dol de la Patria. Avuy es un foch de flors a flames roges, blaves y grogues, y són les filles del poble les qui, com les vestals d'altre temps, cuyden d'ell solicites. Elles saben el símbol, y temen que s'apagui aqueix foch sagrat tàn pur. La seva extinció ¿no significaria que la esperança ha fugit del cor del poble?

No la deixém apagar, donchs, aqueixa flama de flors; atiemla totes les nits, y a cada aubada fem que tardi a esvanirse son dolç perfúm, d'any en any, fins que arribi el dia en que tot torni a ésser com avans era. Que ella'ns recordi nostra ditxa d'altre temps, que'ns arrebaçaren.

Portemhi la primera anèmona de primavera y el derrer bruch de la tardor; cullim en els nostres jardins els lliris de perfums persistents; desvestim les nostres prades del llur ornament, y les nostres riveres de les seves hermosures; y qu'en les llargues vetlles de l'hivern cuydi cadascú, en la finestra de sa modesta barraca, una flor imperial; y no'ns oblidém, al deixar la nostra encontrada, de portar una toya flayrosa pera oferirla a la Deesa de la Lley.

D'aquesta manera no s'afeblirà la nostra esperança, ni el recort de dies passats s'esborrarà de la nostra memoria, ni nostra fe en els dies millors, sempre ferma, perdrà res de la seva frescor.

J. Aho

Traducció de Benet R. Barrios.

LA SIRENA

A ca'n Salabret s'hi hostatjaven banyistes nous. Eren arribats de totjust y, segons l'avia, venien de *Braçalona:*

—*Comediants de musica* som sentit qu'eren. La jova gonya moltes unces cantant als *trayatos...*—

Y tota la gent d'aquell poble—d'aquell poble blanch com una gavina, ajaçat en la falda d'una montanya plena de verdor, rebent l'halenada salabrosa de la mar que li besava'ls peus dolçament—varen saber per l'avia de ca'n Salabret qui eren els banyistes nous.

La Trini, tiple d'opereta, era ben hermosa: de cabells rossos y ulls blaus y dolços, com una mar alegra y brunyida; de pell suau y llabis voluptuosos, engrescadors, petoners com ones mansoyes; de cos cimbrejant, com arbriçó que's balanceja mogut per l'oreig de matinada.

Havia anat a estiuejar a n'aquell poble acompanyada de la seva *mamá:* un tipo clavat de *mamá zarzuelera*, d'aquelles *mamás* sordes, y mudes, y d'ulls grossos... encara que'ls de la *mamá* de la Trini se li oviressin apenes sota'l front arrugat.

Y abdues passaven allí l'estiu, anant a banyarse cada dia, a quin objecte llogaren una caseta d'aquelles pintades de blau y blanch, pera cambiarse de roba.

La Trini s'hi trobava bé en aquell poble, y això que no veya papallonejar entorn seu a cap dels adoradors que a ciutat invadien son *camerino* marejantla a copia de paraules buydes y de flors d'aquelles que massa's veu que són... d'hivernacle: que no hi han crescut a la clara llum y a tots els vents, en plena naturalesa...

La finestra de la seva cambra donava enfront del mar, y els matins, al obrirla, respirava fort aquell ayre que, filtrantse per tot son cos, la rejovenia; y contemplant el mar tan gran, tan encisador, sentia un gran anhel, una gran follia per barquejar, per anar endins, ben endins d'aquella blavor que ovirava. Y, ab un somris temptador, cada dia ho demanava a l'hereu Salabret que la portés lluny, força lluny, fins allà hont, al tombarse pera mirar la platja, la veya tornasolant, tota banyada en clarors d'argent, y el poble li apareixia com una gavina blanca

que descansés sobre una roca posada en mitj de l'aygua.

Y l'hereu Salabret, sentint l'aroma d'aquell cos, embadalintse quan la ohia cantar ab aquella veu tendra y acaricianta que li feya aclucar les parpelles com si aixi, refugint la claror, el ritme li entrés més al fons de l'ànima... no li negava may res: tota ella era un atractiu que'l movia a complàurela en tot lo que'ls seus llabions pidolaven.

Y un dia la Trini s'adonà de que l'hereu Salabret la estimava, y dintre seu hi apuntà un desitj... un desitj de dòna coqueta envers aquell xicot torrat de cara, de cabells negres y ulls de foch, quina còrpora ferrenya era presa d'un intens tremolor cada cop que pera saltar de la barca havia de donarli la mà. Gosava la Trini veyentlo glatir en tanta de manera, y per sa part se'n mitj enamorà, ab un amor que no havia sentit may per cap dels senyors que a ciutat la galantejaven carregats d'anells, perfumats, habillats sempre a l'última moda...

Y aquell amor cresqué; y, per primer cop, la Trini senti vibrar en son cor la passió exuberant, la vida plena.

—Escolta, Salabret,—li feu manyagosament, en una d'aquelles vetlles d'estiu que passaven a la platja gaudint la frescor de la sorra:—M'agradaria barquejar de nit, en una nit com aquesta, tan hermosa...

—Com vulla—feu ell, ple de goig, envermellintse com sempre que la Trini li clavava la mirada. Y corregué a desamarrar la barca, y a posar un coixi al banch de popa pera que hi segués la Trini.

Aquesta se li agafà del braç, estrenyentli suaument, ab alegria infantivola.

—Quina nit més hermosa! Anirém lluny, força lluny!...

—Allà hont vostè vulla.—

La Trini rebé la resposta ab agrahiment, clavantli una mirada fonda.

Y els rems s'enfonsaren en l'aygua, y sa remor torbà la solemnial quietut d'aquella nit d'estiu. La barca (una barca tota blanca) anà endins, endins, y ab els escumalls que's rinxolaven espetegant al cop planer dels rems, semblava un cigne que's passegés per un llach ab majestat senyorial.

L'hereu Salabret bogava ab força, pitrejant ferm a cada remada, tot guaytantse com encisat a la Trini, que també l'esguardava bo y desplegant aquells llabis voluptuosos, engrescadors, petoners...

La nit era immensament bella, ideal, y convidava a somniar. L'aygua onejava condormida, movent la barca d'una manera suau, com la mà d'una mare somòu el breçol d'un infant. El cel, d'un blau fosch, era brodat de milers de puntets d'argent, que s'espitllaren en les aygües fins que, arràn del mar, sorti la lluna y s'enlayrà lentament per l'infinit...

En Salabret havia parat de bogar, y els rems restaven dins de l'aygua quiets, sens una mà que'ls impulsés... Ni la remor més lleu profanava la solitut placèvola d'aquell vespre ple d'evocacions maravelloses.

La Trini, sentint dins la seva ànima un anhel desconegut, un gran afany d'estimar y ésser estimada, inconscientment començà a entonar un cant dels molts qu'ella sabia... un que feya temps, molt temps que no havia entonat: y baix, baixet, delicadament, tarallejà una melodia del *Lohengrin*.

Y en Salabret senti que s'apoderava d'ell un éxtasis ubriacador. No escoltava sols devant d'ell el cant dolç y manyach: el sentia per arreu fentli frisar l'ànima, talment com nostres ulls, quan els apartèm de l'esclat enlluhernador d'una gran foguera, veuen, arreu que mirin, innúmeres taques de foch...

Adonantse de la muda delectació de l'hereu Salabret, la Trini parà de cantar y, en un impuls que hauria intentat resistir debades, li passà'ls braços pel coll, y li estrenyé'l front contra son pit, y li besà'ls ulls, el front, els llabis...

Y ell s'abandonà totalment en aquell breç de roses... Era la primera hora voluptuosa que may havia gosat, y era la primera volta que tenia una dòna als braços, ell que no n'havia vista may cap de dòna hermosa...

. . . . . .

L'endemà al mati tots els pescadors juraven haver vist y sentit a la Sirena.

—Ho juri, ho juri!—feya'l més vell.—May la som sentida tan clara, ni la som vista tan d'aprop. Anava tota blanca, ab la cabellera estesa, y cantava d'una manera més dolça, més dolça...—

L'hereu Salabret, lluny d'aquelles converses, s'estava en la seva barca pintanthi un nom: «Trini». — Lluis Manau y Avellanet

LES POESÍES DE VÍCTOR CATALÀ (1)

Escriure y infondre una personalitat a lo escrit, es sens dubte'l fi artistich al qual s'arriba únicament mercès a poderoses aptituts de l'escriptor y vencent la resistencia del llenguatge, el qual es en això equivalent al bloch de marbre de l'esculptor y a la tela del qui pinta. Y aixi com veyèm sovint en esculptura y en pintura un art acadèmich, correctament fret, irreprotxable, semblant a crisàlida incapaça d'esbategar a l'impuls d'una vida interna insuficient, també entre les obres de molts qu'escriuen remarquèm la carencia d'emoció, ja perque l'autor no ha sentida l'obra prou intensament, o ja perque ses facultats no han pogut vèncer la inercia que la primera materia oposa, adhuch als qui coneixen l'art d'emmotllarla a la idea, sens arribar al grau de calor necessari pera sublimarla deixantla convertida en crestallisació d'un temperament.

Això, en síntesis, es la deducció qu'hem treta de la lectura dels últims llibres de Victor Català en els quals vibra potenta una personalitat artistica de la que a Catalunya potser no'n trobariem altre exemple; y es natural que'ns referim especialment a la novela *Solitut*, de la qual la circumstancia deformar part de la Biblioteca d'aquest periòdich y essent costúm seguida en ell la de deixar lliure camp a la critica de fòra en tot allò que ab sa redacció o administració's relacioni, ha fet que deixessim d'ocupàrnosen. Mes incidentalment, hem cregut haver d'expressar una opinió que pensèm desenrotllar al ocuparnos d'altre llibre del propri autor vingut a la nostra redacció.

Llibre Blanch —Policromi — Tríptich es el triple titul d'aytal llibre, o millor el titul respectiu de les tres parts en que's reparteix dit llibre. Se tracta d'un llibre de poesies, y hem de fer constar que no esperavem pas trobar en ell integrament la impressió d'una personalitat literaria com en les obres en prosa de Victor Català de que hem fet mérit suara.

Pensavem per endevant que la forma poètica, ab ses dificultats de ritme y rima, havia de dificultar, mès encara que la prosa, la transfusió de la emoció inicial que mou la ploma en mans de l'escriptor. Nosaltres hem desconfiat sempre de les improvisacions poètiques: hem cregut sempre que'l vers suposa un trevall de llima considerable relativament, fins quan la traça de l'autor es tal que arriba a semblar producte espontani de sa inspiració lo qu'en forma poètica'ns tramet...

Res d'això sembla veritat tractantse de Victor Català. Si la resistencia ha estat major, major dèu haver estat l'esforç, y el resultat es el meteix, perque la personalitat que en *Solitut* apareix com una grapa vigorosa que ha donat forma als capituls de la novela, es la meteixa que resurt de les composicions del nou llibre de poesies, sobre tot en el *Policromi*, qu'es lo mès personal de dit llibre.

Llibre Blanch es una serie de restitucions poètiques del sigle de Lluis XVI, a faysó de tapiços dels gobelins ab escenes a lo Wateau, a lo Lancret, a lo Fragonard. Hi ha en totes les composicions qu'en nombre d'onze componen el *Llibre Blanch* un primer element d'estudiada frevolitat, recurs empleat per l'autor pera fer mès punyenta la ironia qu'enclouen. Són ademès les poesies d'aquesta secció, aquelles en que'l poeta sembla haverse preocupat mès de la forma, sens aquelles genials incorreccions de les quals se'n troba mès d'un exemple en la segona part.

Policromi es el titul genèrich d'aquesta secció del llibre, compost de poesies sobre temes molt diversos. Aqui's troba aquella prodigiosa *Oca blanca*, mès admirable encara per la intenció que per la originalitat, tot y essent tan original. *Les flors primeres*, *Combregar*, *Tardor*, *La verge vella*, *Los mendicants*, *Les dònes xorques*, pera no citarles totes, són notes d'un humanisme corprenedor; deixen una impressió intensa per quant són aspectes generalment ombrivols de la societat en que vivim, y gens modificables de segur, puig sense trevall podrien ferse extensius a tota societat haguda o per haver com patrimoni inalienable de la humanitat. Per això en aquestes poesies Victor Català's limita a fer lo que vulgarment se diu *posar el dit a la llaga*, mes pera res cau en el defecte comú als doctrinaristes de deixar entreveure solucions aprioristiques, convençut de que són problemes que no tenen solució y en els quals el poeta no tè res mès a ferhi qu'extrauren la emoció.

Finalment *Tríptich* són tres poesíes que haurien pogut perfectament haver estat incloses en la secció anterior, entre les quals la que's titula *Les Màquines* podria servir de contrapartida a les moltes ocasions en que se'ns han fet veure la gent de mar com sacerdots conscients de la natura y adoradors dels variats aspectes que ofereix l'element ab el quin breguen. Lo que hi ha es que, tant en aquest cas com en tots els demès per l'estil, l'Habitut mata en l'hom les facultats admiratives. Cal èsser un poeta pera fer reviure en la imaginació les impressions grises y planes que va deixant en capes successives la conquesta del *nostre pa de cada dia*. El trevall, que ha estat presentat com a palanca de la redempció de l'home, ho es no mès desde'l punt de vista econòmich y social; mes per lo que toca a lo demès caldria veure els efectes que l'usdefruyt lliberrim de la

(1) *Llibre Blanch — Policromi — Tríptich* 1 vol. de 176 pàg. *Ilustració Catalana. Barcelona 1905.*

naturalesa produeix en l'ésser lliure en ses encarnacions successives de Isaac Laquedem, el juheu errant, d'*En Miseria*, y de *L'Ungit*...

En resúm, les poesies de Victor Català mostren a travers de la forma poética la meteixa intensa emoció de les obres en prosa de l'autor y, per lo meteix que duhen tot un món d'aventatge a les de *flors y violes* que vegeren produhir els *temps-jadis*, venen a representar dignament dins de les lletres catalanes la tendencia poética moderna de la que'n són una triada mostra, per lo que no dubtêm en recomanar el nou llibre als qui segueixen ab interés l'espandiment literari de la nostra terra.

R. Miquel y Planas

ESPERANTO

«La Langue Bleue».

Altres noms d'inventors de llengües internacionals.

La Llengua Blava, color del cel que plana sobre nostre eternament indiferent a les petiteses de la terra, o *llengua B.* inicial del nom del seu autor Lleó Bollack, es una de les modernament aparegudes. (Paris, 1900).

No's té d'ella gayrebé cap noticia; una rara casualitat ha portat a les meves mans els dos volums en que l'autor explica sa teoria, no sense necessitar més de 400 pàgines 4.rt major. El bon amich Palou, inteligent corrector de probes de ca'n Giró, trobantse a Paris el 1900 fent de son ofici, tingué ocasió de corretgir les probes d'aquells volums. Ell ha sigut qui me'ls ha proporcionat. Jo vaig a ferne una lleugera critica pera que'ls llegidors de Joventut ne tinguin coneixement.

La llengua B. no es pràctica, ni reporta la majoria de les ventatges que l'autor enumera. El meteix Lleó Bollack fa constar que la llengua internacional no déu ésser literaria, que ha de limitarse a servir d'instrument a les necessitats més apremiants de la vida, y que les obres literaries deuen conéixers pels originals o per les traduccions a l'idioma propri que d'elles se facin. Això sols ens hauria invitat a no parlarne, pera no malgastar un temps preciós que podiem haver empleat en el perfeccionament de l'estudi de l'*Esperanto*, llengua en la qu'existeixen ja traduccions de l'*Hamlet* y la *Iliada* qu'en res traeixen als originals. Però com sia que l'autor condempna l'*Esperanto* repetides vegades en sos llibres, no estarà de més fer veure'ls errors en que incorre posant en parangó'ls dos idiomes, lo que de pas donarà a conéixer llur estructura.

De moment, la llengua B. redueix l'alfabet a 19 signes, un dels quins es un signe nou (q) (1) quin sò es el següent: *txe*. Això, que a primera vista sembla una ventatja y com a tal ens ho presenta l'autor, no ho resulta estudiat a fons. La supressió dels sons molls (*ge*, *je*, *xe*, etc.), no lliura de cap dificultat. Tots els pobles aris els posseeixen. Sols els espanyols troben en ells una mica d'entrebanch, que ab un poch d'atenció solventen tót seguit. No té lògica, donchs, la supressió d'aquells sons, molt menys tenint en compte que l'autor sols se proposa que'l seu idioma pugui ésser usat pels pobles aris.

Malgrat l'afirmació de l'autor de que sa llengua està construhida obehint a tots els procediments fins a l'actualitat seguits pels altres autors, sa llengua es més que altra cosa filosòfica, purament imaginativa, que no té pera res en compte l'esperit de construcció de cap idioma nacional. Aixi com en *Esperanto* veyém que la construcció obeheix a *lo més lògich*, *racional* y *fàcil* de tots els idiomes, en la llengua B. obeheix solsament a una idea preconcebuda per l'autor.

Aixi ens trobém, per exemple, ja a son començ ab una modificació total de les parts de la oració.

Confesso que després del detingut estudi que n'he fet no puch recordar ab facilitat cap de les seves regles: tan confoses y enrevessades són. Suposa l'autor al primer home, Adàm, despertantse a la vida ab el cervell verge de tota impressió, y diu: lo primer que farà, serà un crit. Primera part de la oració: la *interjecció*. Tot seguit un grupo d'idees vagues se formarà en son esperit: *interrogacions*, *afirmacions*, *subordinacions*, *idees de contraris*, *d'inferioritat*, etc. Segona part: els *mots-cadres* o *gestes orals*. Pera no ésser pesat nomenaré solsament les altres parts: *Conectius*, *Designatius*, *Noms y nombres*, *Verbs*, *Atributius* y *Modificatius*. Les quatre derreres formen la segona categoria qu'ell nomena *Mots precisos*, els quins són sempre llarchs, aixi com els de la primera, nomenats *Mots vagos*, són sempre curts. Se veu tot seguit ab aquesta sola enunciació de longitut de sons donant valor grámatical, un gran error y una causa de confusió tal, que'l meteix autor se veu obligat, pera solucionarla, a recomanar al final de sa teoria, que al parlar son idioma's faci una petita pausa a cada paraula y una pausa més llarga al final de cada oració. Quina traba més amohinadora y enutjosa! Quina manca de sonoritat, si s'ha de fer lo que també mana l'autor, això es: que's *martellegi* cada silaba, pera que l'accent caygui en totes y en cap, pera que les paraules sien opaques o mates!

Aném a la comparació ab l'*Esperanto*.

Malgrat l'autor Bollack opini ésser son idioma més fàcil, la constatació'ns probarà que no es certa sa afirmació.

(1) Una h al revés.

Plural dels noms: En la llengua B. el plural dels noms se fa ab la *u* afegintla a la fi dels mots. No totes les parts de la oració fan el plural igualment. En *Esperanto* se fa ab la j (y) d'igual manera *pera totes les parts de la oració que prenen plural.*

Femení: En la llengua B. se fa ab la *u* prefixantla, això es, posantla al devant dels noms. En *Esperanto*,'s fa subfixant la partícula *in* després de l'arrel. Se veu tot seguit una major facilitat de retenció en la memoria a favor del derrer llenguatge, per la clara rahó de que res se presta tant a confusió com la igualtat de sons.

La *u* servint pera'l plural al final, pera'l femení al començ y pera altres usos com el d'unió de paraules compostes, no es més que un motiu de confusió. Es ben bé cert qu'en totes les coses del món no es pas la unitat el camí de la senzillesa!

Però hi ha més encara. En *Esperanto* sols hi ha una classe de femení: el de sexe. En la *llengua B.*, a més del masculi, del neutre y del femení que queda indicat, hi ha'l femení nomenat per l'autor *de civilisació*, que's fa ab el sufixe *in*, y el femení de 30 noms indicadors de situació *humana*, *familiar* o *relació social*, que's fa ab mots diferents dels masculins. No queda cap classe de dubte sobre quina de les dues llengües té'l femení més fàcil de recordar. Si dihém al més profà en materia de gramàtica: en *Esperanto* tot lo que no té *sexe* femení masculi es neutre y el femení's fa afegint al masculi (qu'es igual que'l neutre) la partícula *in;* y després li dihém: en la *llengua B.* tot lo que no té *sexe* masculi, es neutre o femení, y aquest se fa quan es natural prefixant la *u* al masculi, quan es de *civilisació* (!) (exemples: emperadora, princesa, la dòna del flequer...) ab el sufixe *in*, y quan es femení humà, familiar o social ab un mot diferent, suposèm qu'en lo que's refereix a l'*Esperanto*'ns haurà entés y en lo que's refereix a la llengua B. s'haurà quedat completament com avans d'explicarli.

Deixant tota altra part de la oració y avans de passar al verb, donaré una lleugera idea de la nomenada *Règle de la Marguerite*, pera fer veure una de les grans contradiccions en que l'autor incorre al criticar l'*Esperanto.*

La dita regla es la següent: Recordant les paraules que's diuen al arrencar pètals de aquella flor: *gens*, *una mica*, *molt*, *ab passió*, respostes al *¿m'estima?* (pregunta ridícula que fa en aquest món gayre bé tothòm: l'enamorat per la enamorada, la mare pel fill, l'artista pel públich, el politich per la massa... etc.), y substituhint algebraicament les paraules per lletres (vocals) que facin l'ofici d'interjeccions, se tindràn uns afixes qu'enriquiràn el llenguatge. En efecte:

a —	significa	res...	o *manque*
o —	»	una mica	o *doute*, *avertissement*
e —	»	molt	o *exuberance*
i —	»	apassionadament	o *paroxysme*

Donchs aplicant la *Règle de la Marguerite* a la paraula *lov*, amor, s'obtindràn els mots següents:

alov... manque-amour...	o *indiference*
olov... avertissement-amour...	o *penchant*
elov... exuberance-amour...	o *passion*
ilov... paroxysme-amour...	o *idolatrie*

Ab aquesta regla y altres terminacions, ab un sol mot se poden formar 72 formes ab significació precisa.

No's pot negar lo enginyós del sistema, però son autor se veuria compromés si s'hagués de defensar de l'atach qu'ell meteix dirigeix sense rahó (com se veurà) a l'*Esperanto* en lo que's refereix als afixes, y si ens hagués de refutar nostra opinió de que son sistema es solsament filosòfich o imaginatiu, al pas que'l del doctor Zamenhof es lògich y racional. Esbrinemho:

En *Esperanto*'l sufixe *ar* vol dir conjunt, y la terminació *o* caracterisa tot nom substantiu.

Donchs bé, de *stup*, arrel d'esgrahó, se fan els substantius *stupo*-esgrahó, y *stuparo*-escala (conjunt d'esgrahons).

Veyàm lo que'n diu en Lleó Bollack: «Pera dir «escala» cal conéixer l'arrel *stup* (que ab la *o* final vol dir *esgrahó (marche du échelon)*, pensar en un afixe *ar* que significa «colecció, conjunt de coses», afegir aquest sufixe a l'arrel *stup*, pera obtindre *stupar*, y juntarhi la *o* dels substantius. Llavors s'obté un mot que demà, segons el vocabulari, significarà *escala* (o *echélle!)* però qu'en realitat vol dir «conjunt, colecció d'esgrahons».

«Donchs per'alguns la paraula « escala » pot no despertar la idea d'«una colecció d'esgrahons» sinó tenir com imatge en el pensament «allò que permet pujar o baixar en una casa» sense que la noció d'*esgrahó* sia present a l'esperit... »

«¿No es més fàcil — afegeix després d'alguns paragrafs més — ja que aquest mot s'usa en tots els instants de la vida, tenir pera expressar la noció «escala» una paraula simple sense buscar la manera d'enredar les idees y carregar la memoria ab un trevall quasi sobrehumà com ho es la busca de causes y efectes?»

La resposta no pot ésser més fàcil. Si, té rahó; però la paraula simple la té l'*Esperanto* y la pot trobar en el diccionari: es aquesta: *stuparo*. Usila en Bollack com a tal sense preocuparse de si es composta o no, y tindrà lo que desitja. Tant costa apendres de memoria aquesta com un'altra. Si jo dich al

senyor Bollack «*stuparo* vol dir escala», sens explicarhi el valor de *ar* y de *o*, ¿a qué queda reduhida sa objecció?

Però ¿pot acceptarse la pueril objecció de part de qui dóna a la *a* la significació de *mancament*, y de la *manca d'amor* ne dedueix la *indiferencia?* ¿No pot pensar algú també que manca d'amor vol dir *odi*, o *despreci*, o *desconeixement?* ¿No pot algú pensar que *paroxisme d'amor* vol dir *erotisme* enlloch d'*idolatria?*

Però ¿còm pot ocórrerseli, a qui fa una llengua ab afixes, qualificar de *exercicis matemàtichs* els d'una llengua que sols n'usa uns 35? ¿No es això *mentar la soga en casa del ahorcado?* ¿Quina força d'argumentació pot tenir en aquesta materia l'autor d'una regla com la de *la Marguerite*, que permet deduhir d'un mot 72 paraules? M'apar qu'es obvi insistir sobre aquest punt.

Passém al verb. En *llengua B.* el verb no varia en el modo ni en la persona. Sols varia en l'estàt natural en quant al *temps;* y en l'estat formal sofreix les variacions d'*anteriorital*, *passivital* y *margueritació*.

No té modo condicional. Els seus modos són:

Infinitiu: *ausencia* de tot mot subjecte.
Indicatiu: *presencia* d'un pronóm personal en *nominatiu*.
Exclamatiu: *presencia* d'un pronóm personal en *vocatiu*.
Subordinat: *presencia* d'un dels *mots-cadres ku* o *knu* colocats entre la preposició principal y la subordinada.

Per aquest estil, y acceptant després un temps nou, que inclòu juntament el passat, el present y l'avenir, nomenat l'*etern*, continúa l'autor explicant la conjugació en pàgines y més pàgines plenes de quadros de conjugació y de variants. Vegis com a mostra una *petita* indicació de l'*exclamatiu:* «Si el subjecte del verb es un *nom*, cal usar en aquest cas un personal o vocatiu després d'aquest nom. La frase *man komo*, vol dir «l'home ve». Si's vol interpelar a algú y dir: «home! vina!» caldrà traduhir: *man et komo*, es dir: «*Home! tu! vina!*»

Vèginse *totes* les regles del verb en *Esperanto*, pera que judiqui el lector, sense que jo hi faci cap comentari.

Infinitiu.: Termina en *i*.—*Ami*.—Amar.
Indicatiu Present.—
Termina en *as* pera totes les persones y temps:

Mi	amas	—Jo aymo
Vi	»	Tu aymes
Si	»	Ell ayma
Ni	»	etc.
Vi	»	
Hi	»	

Passat.: Termina en *is*. — *Mi amis*.—Jo aymava o he aymat, etc., etc., etc., etc.
Futur.: Termina en *os*.—*Mi amos*.—Jo estimaré, etc., etc., etc., etc.
Condicional: Termina en *us*. — *Mi amus*.—Jo amaria, etc., etc.

Imperatiu-Subjuntiu: Termina en *u*.—

Vi amu.	—	Ama
Ni amu.	—	Amém
etc.		etc.

No hi ha cap variant ni cap verb irregular.

No crech necessari haver d'insistir més pera demostrar que, comparada ab l'*Esperanto*, la *llengua B.* no'ns ofereix cap punt de ventatja y sí gran confusió.

La comparació que ab noms y verbs hem fet, podriem seguir fentla ab les demés parts de la oració. Perque en Lleó Bollack pot haver modificat la gramàtica classificant els mots en parts que tenen noms estranys als corrents y originals, però'ls mots els ha hagut de conservar, y ha d'usar els pronoms, els possessius, els cardinals, els ordinals, els adverbis, etc., com necessariament exigeixen els idiomes. Ens fa ab això l'efecte d'aquells *revolucionaris* que's fan la reflexió següent: «Es inconcebible que hi hagi un home nomenat Rey, que'ns mani a tots; cal cambiarli el nom.» Y's deixen matar pera que's anomeni a qui mana: President, o cosa semblant.

O bé, també, fa com aquells altres que, convençuts de que la Justicia es una Injusticia, se'n van a llur casa satisfets d'haver creat el tribunal del Jurat.

En Lleó Bollack no modifica en res les parts de la oració: lo que fa es barrejarles y donàrleshi noms diferents.

En resúm, donchs: la llengua *Bleue* es purament convencional, es imcompleta, complicada, y, mercés a ses innovacions gramaticals, sumament difícil d'apendre; al pas que l'*Esperanto* té solsament 12 regles gramaticals que poden ésser apreses ab la sola enunciació per una persona versada en gramàtica en 10 minuts, y en una hora per qui *desconegui completament* tot idioma, fins el propri, gramaticalment.

Si han, donchs, de posar l'una devant de l'altra pera escullirne una—com pot molt bé succehir en el Congrés Internacional que pròximament tindrà lloch a *Boulogne-sur-mer* pera triar una llengua intermediaria dels pobles, la elecció no pot ésser dubtosa. Tinguis present tan sols que les parts d'oració comparades són les que presenten menys diferencies, y que les altres, a més d'estar completament barrejades, repeteixo, necessitarien pera poder ésser exposades més de 50 pàgines d'aquesta revista, mentres que tota la gramàtica *Esperanto* cab en dues columnes no més.

Però no som nosaltres sols qui trobém la llengua inusable; el meteix autor dedica un *apèndix* als gestes, perque *une langue qui*

veut être pauvre comme la Langue Bleue un geste peut également être parfois utile pour preciser une idee. Declaració menys parcial de *pobresa*, y de *voluntat de pobresa* qu'es pitjor, es difícil trobarla.

Véginse alguns dels signes que l'autor creu d'us universal, y que, si no fos sa bona voluntat, acabarien per ésser còmichs:

1.° Baixar el cap y aixecarlo, com geste d'*afirmació*.

3.° Portar l'index de la mà dreta al front, com geste de *pensar*, *reflexionar*. (¿No pot voler dir *boig?)*

10.° Apoyar la mà dreta al cor — *amor*.

12.° » » » » » ventre — *necessitats naturals*, etc., etc.

Altres *apèndixs* hi ha en el llibre, un d'ells ocupantse de cosa tan pueril com la escriptura lògica dels sobrescrits y discutint si el nom s'ha de posar a dalt y el país a baix, o al revés.

Un resúm històrich dels projectes de llengua internacional publica l'autor. Transcriuré'ls noms dels inventors y les fetxes, evitant repetir els ja consignats en l'article anterior.

Sistemes de Pazigrafia:

Tartaglia (1550), Kircher (1655), Becher (1661), Besnier (1689), Horbkourtz (1687), De Ria (1788), Vater (1795), Sicard (1799), Grotenfeld (1799), Fry (1800), Naelher (1805), Nielhamner (1808), Prieur (1809), Matraba (1834), Bengi (1840), Sunderwal (1860), Pirro (1868), Damm (1876), Baranosky (1881).

Assaigs de rectificació de llengües vives:

Bradshand (1847), Doctor. L. (Weltedeutsch 1864), Elias Molce (1887), Boltz (1888), Melville Bell (1888), Homix (1889), Gasté (1890).

Altres inventors dignes d'ésser nomenats: Wilkius (1641), Dalgarno (1661), Kalmar (1772), Sudre (1827), Vidal (1845), Setellier (1852), Ochando (1855). Maldant (1886), Chaucerel (1889).

Mètodes complerts de llengües pràctiques: Jacob Gruin, Lucien de Rudelle (*Pantos Dimore Glossa*, 1859); Cesare Merrigni, (*Blaia Zimendal*, 1878); Schleyer (*Volapük*, 1880); *Volk et Pucho* (*Welts prache*, 1883); Steiner, (*Pasilingua*, 1885); Elchorn (*Welts prache*, 1887); Swartha (*Vesona*, 1887); De Saint-Max (*Bopal*, 1888); Heuderson (*Lingua*, 1888); Bauer (*Spelen*, 1889); Loft (*Lengua internazional*, 1890); Dormoy (*Balta*, 1893); Heurtzeler (*Universale*, 1893); Stempf (*Communia*, 1894); Beermann (*Non-latin*, 1894); Rosenberger (*Linga internazionik*, 1896); etc., etc.

Algú's preguntarà per quina rahó, essent tan poch útil l'idioma de l'autor qu'hem ràpidament analisat, m'he entretingut en compondre aquest article. Jo dech respondre que no una, sinó varies rahons he tingut pera ferho. En primer lloch, la de donar a conèixer el nom de Lleó Bollack a l'apreci de tots. Els errors, les equivocacions que poguèm trobar en el seu sistema (algú no'ls hi trobarà) no han de privar en res absolutament a tots els homes de tenirli la estima que's mereix tot aquell qui lluyta per una causa noble y de progrés. Seria son idioma completament equivocadissim, y aquest autor no mereixeria per això menys l'ésser discutit. Això derrer, dit en qualsevol país del món, constituhiria una pedanteria; aquí a Catalunya, desde que certa invasió pren increment y la imbecilitat cundeix, s'hauria d'escriure ab lletres de pam en totes les cantonades.

Un'altra rahó es la de que, fentlo, hauré coadjuvat a despertar l'afició a l'estudi d'aquesta branca de la ciencia, tan abandonada entre nosaltres. Y per fi, per no extendrem més en consideracions purament personals, estich convençut de que si bé molts no hauràn tingut la paciencia de llegirme, o per la meva manca de claretat, o pel poch interès que l'assumpto'ls hi hagi desvetllat, no seràn pochs els qui, haventshi interessat, hi pararàn sempre més ment, y ab sòlits coneixements gramaticals, que jo sense cap classe de modestia confesso no tenir, podràn contribuhir d'un modo o altre desde nostra nació a n'aquella tasca hermosa de fer que tots els pobles s'entenguin sens haver de menyspreuar la llengua mare, ab resultats més positius que'ls que avuy com avuy, els qui ens limitèm a iniciar el moviment, podém assolir.

La comunicació internacional del pensament per medi d'una llengua suplementaria no es pas l'instrument menys important ab que hem de comptar pera fer conèixer al món els nostres drets, les nostres idees y les nostres aspiracions.

F. Pujulá y Vallés

—

Esperantoj libroj.

La casa Espasa ha publicat un *Vocabulario Esperanto-Español y Español-Esperanto* construhit pels senyors Inglada y Villanueva. Felicitèm coralment a sos autors, pel seu trevall y per l'amor qu'en ell hi han posat. Recomanèm el llibre a tots els esperantistes y especialment a aquells que, no coneixent altres idiomes, no puguin usar els que a l'estranger s'han publicat. La seva consulta resulta sumament útil y profitosa.

Per lo que toca al títul del Vocabulari la nostra felicitació es molt més gran. Al obrirlo *temíem* trobarhi dintre, al costat de la traducció castellana, la navarra, gallega, catalana, etc. No es així. S'hi troba sols la castellana. Agrahím als senyors Inglada y Villanueva la deferencia que han tingut vers èls catalans, y no ho dihèm en sò d'ironía sinó seriosament. Nostra enhorabona per tots conceptes. — F. P. y V.

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Collecció de prosistes catalans. — EL FUTURISME, *per Gabriel Alomar.* — *Barcelona, Tip. «L'Avenç», 1905.*

Corpresos per la lectura d'aquesta conferencia que l'Alomar llegí en l'Ateneu de Barcelona l'any passat, y que acaba de donar a la estampa la tipografia de «L'Avenç», no volguerem parlarne en nostres derreres notes bibliogràfiques, car pensavem ocupàrnosen ab la extensió que's mereix: però heusaqui que al rellegirla'ns ha calgut variar de propòsit. No hi ha medi d'esmentar les belles coses que l'Alomar ha escrites, més que de la bella manera qu'estàn exposades. Tindriem de limitarnos a copiar varis paragrafs, y posats a la tria no'ns quedaria més remey que reproduhirlos gayrebé tots, puig tots ells són tan substanciosos que la elecció esdevé quasi impossible.

Aquest trevallet es tot un poema, un cant al veritable progrés de la humanitat, inspirat per la esperança d'una vida nova, d'una vida superior. Com diu l'autor, en el procés de personalisació de l'individuu hi ha dos moments, un en quin se nega lo actual; y un altre positiu en quin se formula més o menys distintament lo futur. No tots hi arriben a aquest segón estat, qu'es propri dels escullits, en una paraula, dels futuristes. Aquests són titllats de somniadors pels qui no saben deslliurarse de la rutina, de poetes en sentit denigrant pels qui may podràn enlayrarse a les regions serenes de l'ideal: però aquests mal coneguts y bescantats sempre pels seus contemporanis als qui han deixat enderrerits, són els veritables creadors, els qui impulsen la marxa del progrés, els qui munten un grahó més en la escala de la perfecció humana, els qui veritablement y positivament viuen, donchs no hi ha vera vida allà hont no hi ha creació.

Els pràctichs se'n riuen; pera ells, lo que cal es emmotllar els ideals a les circumstancies actuals, es a dir, enxiquirlos, estraferlos; allò que no pot assolirse demà, es una utopia. Els futuristes somnièn, si; però, sens apartarse per això de la realitat, ells procuren preparar l'adveniment de l'era cobejada, remouen tots els obstacles que s'hi oposen, en un mot, fan que l'ideal d'avuy pugui ésser l'actualitat de demà, y un cop assolit aquell, vinga somniar en un altre, afegint sempre una nova anella a la immensa cadena qu'enllaça les conquestes de les generacions passades ab les invencions novelles. El futurista no renega de la tradició, però distingeix entre la tradició dels qui lluytaven per la llum y la dels qui bregaven per ofegarla. El futurista sent aqueixa mena de solidaritat superior als temps y a les nacions y a les races, que lliga nostra ànima ab la de tots els rebels passats y futurs.

No pot pas el lector ferse càrrech de l'obra de l'Alomar ab lo que havèm extractat d'ella. Cal llegirla y meditarla: es un concell que'ns haurà d'agrahir.

Magistral es l'aplicació que l'autor fa del futurisme a la causa nacionalista de Catalunya. Fóra la millor contesta als imbécils que'ns titllen de retrògrados, mes per'aqueixos pobres d'esperit y miserables de voluntat no hi ha paraules que hi valguin. Els reptils ja no tenen ales com en els temps prehistòrichs: es inútil, donchs, demanar que deixin d'arrocegarse.

A nosaltres ens causa tant més goig l'obra de l'Alomar per quant JOVENTUT sempre ho ha sigut de futurista. Desde l'article de presentació, les ha defensades seguidament aquestes idees, y quan pochs mesos després de sa fundació el qui això escriu y altres redactors anarem a Mallorca, per les festes en honor d'en Roselló, tinguerem ocasió d'exposar, en una vetllada, a Palma, còm l'entenèm nosaltres el Catalanisme: no com un moviment merament politich, no com una tendencia d'absorció d'una regió sobre l'altra, sinó com un total desvetllament de l'esperit de nostra raça que ha d'acoblar a son dia a tots els homes y a tots els pobles d'ànima catalana.

Potser sia llunyà'l jorn en que assolirèm nostre ideal, però ja comença a percebirse, a mena de celistia, una feble claror d'aubada. D'un quant temps ençà, els mallorquins han vingut a pendre part essencialissima en la vida intelectual de Barcelona; ja s'es acabat aquell temps en que *la villa y corte* atreya totes les papallones *provincianas*, enlluhernades per la resplendor d'una falsa gloria o d'un profit menys problemàtich. Ara tots han vingut a nosaltres, perque han sentit que aquí's trobaven a casa seva, perque l'esperit d'un poble salta les fronteres, les fites, les ratlles dels mapes politichs, les montanyes y la mar. Benvinguts sien, donchs no venen a cercar cap conveniencia personal, sinó tan sols la satisfacció de llur sed d'ideal, llunyà però realisable. Felicitèmnosen, y donguèm la enhorabona a l'Alomar per venir aquí a realisar sa civilisadora tasca.

ORIOL MARTÍ

IDYLLE D'UNE REVOLTÉE, *par L. Xavier de Ricard.* — *Librairie Universelle, 33, Rue de Provence.* — *Paris, 1905.*

Un llibre ben simpàtich. Desde que s'obre fins que's clou, el llegidor que aymi el veure al autor derrera de cada personatge, hi gaudirà la immensa emoció de contemplar un troç de vida, en la grata companyia d'en Xavier de Ricard. El gran revolucionari que hi ha en aquest escriptor se'ns presenta arropat en fiblanta ironia en gayrebé tota la no-

vela, despullantse al final quan l'*idili* té lloch, y es la *sublevada* la qui domina la escena, y viu *sa* vida, com temerós de que aquella ironia ab que's dignava dibuixar els sub-homes de Montpellier fos una ofensa usarla pera perfilar na Clara, aquella noya quina entrada en la pubertat contemplém, y en quina regla de vida tant hi podém apendre.

Es un llibre ben simpàtich y un llibre ben català malgrat sia escrit en llengua francesa. En Xavier de Ricard no es pas un parisench nascut a Montpellier, sinó un català que viu a França. Aixi en el seu llibre'ns hi sentim ben bé — desgraciadament—donchs si bé la lluyta política que hi té lloch aixeca banderes d'altres colors que les nostres, en aquella manera de desenrotllarse y viure'l *caciquisme*, en aquells sers de mires petites y egoistes, en l'ànima que batega en tota la multitut que s'hi mou, hi ha més que una semblança, hi ha un retrat del nostre caciquisme, y de la política migrada dels nostres pobles.

Sembla, si n'haguessim de treure conseqüencies sociològiques de la psicologia del llibre, sortir d'ell y de la comparació ab nostre ambient, la certesa de la lley que diu: el meteix poble, posat en iguals condicions, dóna iguals resultats.

Peró en Xavier de Ricard va més lluny. Ell no creu pas, sens dubte, que una obra del sigle xx hagi de tenir la meteixa finalitat que una obra grega, per exemple, en la que s'ensenyava a aymar la bellesa natural, que per cert no era tasca poch revolucionaria; creu sens dubte, com a bon modern qu'es, que a més d'aquella bellesa que prou dóna a son llibre, hi ha d'haver també aquella altra bellesa que'ls homes d'avuy cerquèm: la de la idea. Per aixó en sa obra fa revolució. No valdria pas la pena de propagar idees en derrerides.

Clara Ribes se subleva contra tot quant impera en l'actual societat. Y heusaqui la gran novetat del llibre; l'idili, qu'es un cant a l'amor lliure més absolut, s'hi desenrotlla plàcida y naturalment, y malgrat ésser al final de l'obra y malgrat donarli titul, no es més que l'*instrument artistich* de que's val l'autor pera simbolisar l'*idili* d'una ànima en comunió ab la vida-total lliure, nimbada pel lluminós cercle de l'amor panteista.

Ho hem de confessar: si el llibre es català, la protagonista no ho es. Nosaltres no'n tenim de dònes aixi. Nostres dònes s'haurien quedat totes al costat del capellà que baladreja contra l'alcalde. Tot lo més, y es molt dir, potser tenim alguna Madame Crébessac. De Clares no'n coneixém. Si n'hi hagués alguna ja i'hauriem apedregada. Nostres dònes no coneixen l'*Amor*. Es una llàstima... per elles. Diu el proverbi: «En el pecat s'hi troba la penitencia».

—

L'Année Félibréenne, *deuxieme Supplément du Catalogue Félibren et de la Bibliographie Mistralienne, par Edmond Lefèvre, de l'Escolo de Lar. — Marseille, Paul Ruat, Libraire-Editeur.—1905.*

Com son titul indica, conté aquest llibre una nodrida recopilació dels principals successos referents al felibrige durant l'any 1904; la enumeració de les obres en llengua d'Oc, franceses y estrangeres, publicades en 1903 y que s'havia omitit el consignarles en *L'Année Félibréenne* del meteix any; articles de periòdichs, almanachs y altres publicacions, figuranthi moltes obres y articles de companys nostres de Catalanisme y consignantse també'ls trevalls publicats per varis periòdichs francesos, italians, etc., ab motiu del cinquantenari del felibrige celebrat l'any passat; acabant el volúm ab la enumeració de les obres y articles diversos que deuen afegirse a la «Bibliografia Mistralenca».

El trevall del senyor Lefévre es d'una utilitat gran pera'ls aymants de les reivindicacions llenguadocianes, entre'ls quals ens comptém els que trevallém per la restauració de la gran nacionalitat catalana.

F. Pujulá y Vallès

TEATRES

La Neña

En Frederich Oliver ha volgut fer un drama que se sortis dels motllos corrents; lo qual es ben lloable encara que dit autor no hagi estat gayre afortunat al desenrotllar la seva obra. La idea, més ben dit, el drama es el següent: Una joveneta asturiana, la més hermosa y gentil del poblet, y un jove, el més valent y honrat del meteix, s'estimen ab amor tendre. Els seus amors són quasi bé poemàtichs, idilichs. Impensadament arriba al poble un senyor d'América que rumbeja y's fa passar per fill d'una vellota, la bruixa del poble — perque s'emborratxa, va bruta, es avara y cega y fa pronòstichs — que fa anys desaparegué. Aquest tipo, que si no es el tal fill porta'ls papers d'ell, demana la mà de la noya, la *neña*, y els pares d'aquesta, copdiciosos y avars com solen ésser els pagesos pobres de per tot arreu, enlluhernats pel diner y la *labia* del foraster, la obliguen a casarshi. La *neña*, no sense protestes ni sense plorar ses més grosses llàgrimes, obeheix a la fi y se'n va ab aquell home del qui's creu ésser esposa verdadera cap a l'América. Quan ja són fóra se descobreix — mercés a les revelacions d'un'altra dóna que ho sabia tot peró que no va voler dirho per interessos passionals seus — que l'americá era un farsant, una especie d'agent que per medi d'aytals procediments proporcionava carn fresca y rosada als bordells de l'altra banda dels mars.

Cau el teló al final de l'obra deixantnos aquesta impressió dolorosa: el trist y horrorós pervindre qu'espera a la tendra y espiritual donzella. Aquesta impressió es punyenta de debò. Tant més quan sembla que hi ha molt de veritat en el fet, es dir: quan el fet, variant detalls, es històrich y s'ha repetit moltíssimes vegades.

Pera donar més relleu al drama l'autor ens pinta un *villorrio* de l'alta montanya d'Astúrias, y fa parlar als seus personatges llur típica y acaramel lada llengua. Jo no conech pas aquella regió ni els seus usos y costums, però no puch menys de sospitar que l'autor, en son afany de trobar el contrast, ha carregat bon xich la nota. Si en tipos y costums hi endevinèm tochs reals y sincers, el conjunt ens fa l'efecte d'un país de vano. Es massa bonich el quadro, massa idilich, massa pastoral pera ésser verdader. Els pagesos de l'Arcadia hi estàn molt bé a l'Arcadia y són figures molt adequades pera que'ls poetes tendrívols els hi cantin ses lloes, però hi fan un trist paper en un drama real, en un drama brutal de la vida miserable. Y com que l'autor en aquest punt insisteix fins a ferse pesat — tant y tant deixata aquestes escenes idiliques y patriarcals, — y el drama sols apareix francament al final de l'obra, resulta que'l públich s'aburreix de valent durant bona part de la representació.

Per la meva part confesso que no m'hi vaig distreure molt; lo qual no m'impedeix reconèixer qu'en *La Neña*, si l'autor no ha estat gayre afortunat, com deya avans, al exteriorisar la seva concepció, hi ha en cambi un drama ben punyent. Y encara un altre elogi mereix l'autor per l'atreviment — que atreviment es — de desenllaçar el drama sense que'l culpable o traidor quedi castigat. Y li hauria sigut tan fàcil a l'autor ferlo perseguir quan fuig ab la donzella, y ferli ventar un fart de garrotades pels *fieros montañeses!* Es clar que aleshores no hi hauria drama, y que tot se reduhiria a unes quantes escenes de comedia lleugera — com moltes n'hi ha en la meteixa obra, — però jo sé d'autors y de públichs que aixi els hi hauria agradat més.

Quina llàstima qu'en Frederich Oliver no n'hagi sabut treure més partit del seu drama, ben original per cert escénicament!

En la execució's distingí la Guillén, notable actriu castellana que feya molts anys no haviem vist. Interpretà'l paper de la bruixa ab força color y adornantlo ab estudiats detalls. Si en algún moment exagerà'l to empleant recursos de l'antiga escola declamatoria, en altres s'enlayrà a les altures de la inspiració trágica. La Bremón, la Guerrero y en Fernando trevallaren ben discretament. Els demés ben poca cosa feren. En quant als trajos y decoracions, massa bonich tot, tractantse d'un *villorrio* tan pobre.

EMILI TINTORER

REVISTA DE REVISTES

Le Courrier Européen (Paris.) Publica en primer lloch un article *Sur un Accord Franco-Allemand*, escrit per un antich diputat del Reichstag, en el que, a propósit del recent conflicte entre Alemanya y França, s'estudia l'actual situació europea insistint en la necessitat de garantir la pau del món per medi d'acorts internacionals, y remarcant la possibilitat de trobar les bases d'una bona inteligencia entre alemanys y francesos. Els bons oficis d'articulistes com el què'ns ocupa semblen ja innecessaris, tota vegada que'ls telegrames d'aquests derrers dies donen com a coses segures l'acort franch-alemany y la decisió de França d'anar a la conferencia internacional per la qüestió del Marroch. Aquesta vegada l'actitut de l'emperador Guillèm no ha sigut pas una *boutade*, al menys pels efectes que ha produhit ficant la por al cos dels diplomàtichs de l'Estat vehi y de la França en general, que alliçonada per la experiencia endevina la trista sòrt que probablement li cabria en una guerra.

En la secció *La Vie Internationale* s'examina l'actitut de Suecia després de la separació de la Noruega, observant que'ls demòcrates y els obrers suechs han comprés perfectament la rahó y la justicia d'aytal separació però que al Riksdag (la primera cambra reaccionaria) tot y compendre'ls chauvinistes que la formen que la unió escandinava está completament destruhida, no volen admetre que la separació de Noruega sia un fet mentres no sia Suecia qui li concedeixi el dret de separarse. Implicitament donen aixi més força a les rahons que pera separarse Noruega ha tingut, car venen a dir qu'ells feyen d'amos y com a tals volien y volen reconéixer o negar la llibertat d'acció de la nació aliada. Y tot es parlar de la conveniencia de fer demostracions militars si's vol posar a salvo *l'honor* del país. Parlantse tant d'*honor*, no fóra estrany que vingués una guerra.

Contrasta ab aquestes manifestacions la declaració que feu el rey Oscar II, animada d'un esperit pacifich tant més honrós en quant es un rey qui la fa; es a dir, en quant pera ferla cal rompre ab les tiranies y farces de la politica y la burocracia que fan dels reys sa joguina. Vegis en quina forma s'expressà Oscar II; sa declaració no sembla filla d'una pusilanimitat impropria d'un quefe d'Estat, sinó inspirada en un alt sentit d'humanitat y de justicia:

La meva conciencia'm diu que, durant mon llarch regnat, he tendit sempre vers el fí que a mon advenir vaig proposarme: el bé dels pobles germans. M'es verament penós contribuhir a la disolució d'una unió en la que jo he cregut veure la independencia, la seguritat y el benestar dels reyalmes units. Malgrat això, procedeixo en la forma que veyèu, y es pera evitar un mal pitjor encara, convençut com estich de que una

unió sense mutua avinença no produhiría a la Suecia cap ventatja real.

Es notable la informació que'l meteix *Courrier Européen* publica sobre Bohemia y sobre Polonia, comentantse'ls mòvils que ha tingut el govern austriach de M. de Gautsch pera concedir la erecció d'una universitat txeca a Moravia. De Polonia, ahont a les manifestacions pacifiques ha succehit la revolució armada, les noves són tristissimes. Els polonesos, segons el corresponsal Wiermy, protesten de l'actitut *amical* de Guillèm II que sembla haver promès al tsar cuydarse d'ofegar la revolta. Ells ja han perdut fa temps tota esperança d'una intervenció europea en llur favor, però'ls queda'l dret de demanar a Europa que al menys s'estigui tranquila y no's mogui, mentres ells arreglen per llurs propris medis y ab el preu de llur sang els comptes pendents ab el despotisme cesarista. ¿Permetrà la Europa civilisada y lliberal que les fronteres de Polonia, encara *russa* (!) sien traspassades per les tropes alemanyes?

Mercure de France (Paris.) Són interessants els articles qu'en son número corresponent a l'actual quinzena publica aquesta revista, especialment el firmat per Tei-San titulat *Notes sur l'Art Japonais: Les Ecoles de Peinture moderne et la Gravure*, y les notes històriques d'Alexandra Myrial sobre *Mukden*, la gran ciutat xina poch menys que ignorada dels occidentals fins avuy que, considerada a través del fum de la guerra y entre'ls horrors del carnatge, la veyèm per cert ab ben distint caràcter del que li es propri.

La informació literaria, artistica y politica del derrer número del *Mercure* es important com sempre.

Leonardo. (Rivista d'idee. Firenze.) Aquesta revista essencialment intelectual que veu la llum a Firenze y que acaba de visitar nostra redacció, ens ofereix en són ultim número un notable sumari, y tant pel trevall *Avvertimenti agli psicologi*, en el que's proposa un nou mètode psicològich de *voluntaries variacions de l'esperit* pera estudiarlo ab fruyt, com pels estudis de *Pragmatisme* que dóna a continuació, com per les disquisicions sobre *La nutrizione del digiuno*, *L'imitazione d'Iddio*, etc., y pels judicis que inserta d'obres recentment aparegudes, permet afirmar qu'es una de les publicacions en que millor pot apreciarse'l modern refinament italià, literari y artistich.

La Terro d'Oc (Revista felibrenca de Tolosa.) Entre altres trevalls de J. Felician Court, Armant Chanuch, etc., publica un interessant article d'en Ramoun de la Bolho explicant la impressió que li ha produhit nostra Barcelona, que considera una de les grans capitals europees. Ne copiarèm alguns fragments, sense necessitat de traduhirlos donada l'analogia de son llenguatge ab el nostre:

Catalounho, part menudo d'Espanho, prouduhis, gaire bè, tant coumo touto las autros. L'estatisco mouderno provo que i a aqui uno raço, uno naciou. L'istorio ou prouvèc tabé. En despieit de la poulitico, de las counquistos ou de's tratats, aquelo naciou viu manifesto e forto. De frount devès Castilho fatalisto, ensenho ço qu'es la vido, de frount devès un poble conquistaire, fa veire ço qu'es un poble pacific. Fidelo al passat, se fiso al avenir e mostro ço que pot fa l'ideio particularisto.

Aquesto ideio la salvo de la descasenço generalo e l'enlairo en sus de sa vesino. Aquesto ideio a pres un còs, uno formo visiblo per toutis à cado moument de la vido: la lengo. La lengo salvairo que n'es le sousteneмen. Aqui que's verificado la paraulo del Mestre: «Qui ten la lengo ten la clau que di cadeno nous desliuro».

La lengo catalano ten al cor del poble. La parlon le pagés e le sapient, l'ouvriè e l'ome de la classo auto. Toutis per vans de naturo, perque nou pot claure diu lour cervel que ne posquen parla'no autro. Demandèri un cop a'n un vesi, dins le cami de fer, coussi n'usabo exclusivomen; me respoundèch: «Soum Català», e n'ajustec rès mai. Açò explicabo tout. Un avoucat me respoundèch a'n uno metisso questiou: «Es un dever». Al passeja per l'esplendide Parc, vegèri duos donos elegantos que descendion de la victoria: las entenderi à parla Català.

Aquel parla es viu e tindant. Un pauc dur a prumièro ausido; mès se counei lèu qu'es nostre. L'aurelho s'acostumo e nostro lengo d'oc se desvelo. Surpres e ravit, de temps i a que me semblo d'entendre les «Tuvadors». Co que le fa diferent de's nostris lengatges d'aro, es qu'a servat tout ço qu'avem laissat abourdi, qu'es demourat din sa candetat primitivo. Am'acò, tal coumo es, es aisidoment coumprenable per nous autres. Al cap de tres jouns, al vesita la port, parli ame'l brave barquiè. Catalanisi un pauc le miu lengo doucia e charram uno ouro durant. Nous entendem a perfecciou.

Aro sousqui a l'experiencio faito ame le barquiè. Quino unitat pouderouso serio resultado d'un agroupomen poulitic qu'aurio arremousat les pobles de lengo d'oc, al loc de les desparti. Quant espetaclouso serio estado la flourido del albre, se toutos les sios rasics avion chucat la vido dins un metis terraire. Aquelo lengo qu'existo entremièi l'emboulh des parlas poupularis, que vesem nous autres, se seriò lèu ennartado en sus de las diversitats dialectalos. E, alavets, entendudo per toutis les pobles latis, de quinis es l'idioma central, les aurio toutis douminicats fourçadomen e pacificomen, elo prumiero nascudo, asseguran la mai forto ligo qu'un estat posque trouva. Es aqueto vertat fouscoment entrevisto que guidèc la mounarquio de Catalounho-Aragou e les Ramouns dins lours espesfors per s'abrassa per en sus las cimos des mounts Pireneus.

També hem rebut les revistes *Prouvencó* (Avignon) y la *Revue de Prouvence* (Marsella), *La Renaisance Latine* y *L'Européen* (Paris), *Revue Franco Italienne et du Monde Latín* (Nàpols), *Il Campo* (Torino), *La Lectura* y *Nuestro Tiempo* (Madrid), *Ilustració Catalana*, *Arquitectura y Construcción*, *Album-Salón*, *Fivaller*, etc., etc., (Barcelona).

LLUÍS VIA

NOVES

Un verdader èxit ha tingut el Suplement artístich literari que publicarem ab nostre anterior número, havèntsens dirigit ab motiu de sa aparició moltes felicitacions que trametém als honorables colaboradors que literaria y artísticament volgueren contribuhir ab sos valiosos trevalls a exalçar en les planes de JOVENTUT la primera festa nacional catalana.

Per cert que, al fer l'epigraf d'algunes de les fotografies qu'en el Suplement figuren, incorrerem en qualque omissió que fóra convenient subsanar; aixi en algunes vistes de orfeons no ferem constar quins eren. Això passà, per exemple, ab el de Sans, que tan brillant part havia pres en la festa. Mes de aquesta y altres omisions u errors ja'ns n'absóldrán gustosos els interessats, en atenció a nostre bon desitj, a nostres desinteressades mires y a la precipitació ab que dit Suplement hagué de confeccionarse.

—

Haventnos manifestat varis lectors de JOVENTUT que veurien ab gust que publiquessim en edició apart el quadro dramàtich d'en August Barbosa *El Pop de la platja*, inspirat en una narració d'en Gorki, hem decidit complàurels y la setmana entrant sortirà aquest nou volúm de la Biblioteca de JOVENTUT, que's vendrà al preu de 1 peseta, podent els suscriptors adquirirlo directament en aquesta administració ab l'acostumat 25 per 100 de rebaixa.

—

De la gran nacionalitat integrada per les terres hont es parlat el llenguatge occità; d'aqueixa nacionalitat a la que'l vell principat de Catalunya donà vigor y esplet fins al punt de que la denominació de *nacionalitat catalana* escàu tant a tot el territori com la de *terres d'Oc;* d'aqueixa nacionalitat, dihém, fóra dificultós fixarne'ls límits d'una manera matemàtica y precisa, ja que la integren milions d'habitants del Mitjdia de França y dels reyalmes de Valencia, Aragó, les Balears, Sardenya, etc. En cambi, els límits del principat de Catalunya poden precisarse sense'l més petit error, malgrat les artificioses disposicions dels estats moderns hagin volgut esmenarlos y malgrat s'hagi fet rutinaria l'afirmació de que l'Ebre es la linia divisoria entre Catalunya y Valencia. Aquesta afirmació, constantment repetida concient o inconscientment, cal rectificarla pera que'ls catalans en general no l'arribin a admetre com a bona sense coneixement de causa; y això es lo que ha fet aquests dies desde les columnes de *La Veu de Catalunya* en J. Reguant, consignant en un articlet els veritables y llegitims límits de Catalunya reconeguts pel rey en Jaume l'any 1242, y que són com a continuació's diu:

Comença per Salces al Perelló, Vingrau, Taltaul, Astagel, Regla, Margévol, Arbúfols, Musset, Coll de Jou, Puig-Valedor, Font-Rubiós, Partés, l'Avet-coronat; d'ací pel Port de l'Argenter al de Saversacorba, Martellat, Boet, Nostra Senyora de Montgaría, Sant Lup, Oñà, Haras de Seis, y baixa per Bausen al Port de Pedres Blanques, que's troba a la Vall d'Aràn; y d'ací cap a Benabarre, y a les Fonts del Cinca, seguintlo tot ell fins a topar ab l'Ebre, y atravessantlo puja la linia fins a Berrusa y a la Pobla de Massalú fins al riu d'Algas, qu'es lo que divideix a Catalunya d'Aragó al Ponent; y prenent aquesta linia, s'encamina cap al Mitjorn pujant pel riu d'Algas a les Pinyeres, Caseres, Arenes y al Port de Bersau; y d'ací atravessa'l riu de la Cenia, deixa a mà dreta'l Convent de Benifaçá, que ja es de Valencia, y dit riu Cenia divideix a Catalunya de Valencia al Mitjorn, passant a una vila de Catalunya dita Cenia que dona'l nom a ne'l riu y el qual, seguint son curs, passa entre Dos Ventes, una de Valencia y l'altra de Catalunya hont atravessa'l Camí Reyal deixades les viles d'Ulldecona y el Canar, que són de Catalunya, a la mà esquerra; fineix son curs en el mar Mediterrani y desd'allí per la costa amunt fins a Salces altra vegada.

Aquests són els límits de Catalunya, que inclouen la Ribagorça y Fraga; aquests són sos confins verdaders «y sempre això es Catalunya», com diu en Feliu de la Peña en sos *Anales.*

Ab gust hem transcrit els anteriors datos perque sempre es bo ajudar als desmemoriats a *fer memoria.*

—

El passat dissabte la nova entitat «Progrés» celebrà sa sessió inaugural en son local del carrer de Sant Pere més Baix, n.° 2, que's trobava invadit per una gentada immensa, desitjosa de fruhir l'acte d'obertura d'una societat que, essent *nova*, es ben coneguda de tots els qui recorden els actes del «Progrés Autonomista» que tan tirànicament clogué'l *Sancho guapo* que ara'ns abandona.

Enrahonaren els senyors següents:

El senyor Gasòliba combaté la idea de «no-patria» dels anarquistes afirmant que, essent la patria cosa natural, aquella idea era tan absurda com la idea de «no-sol», «no-rius», etcètera. Combaté'ls estats, governs, religions, etc., considerantlos convencionalismes politichs que la preocupació humana ha cregut necessaris.

El senyor Gibert combaté la tasca dels catalanistes inútils que no fan feyna ni en deixen fer; predicà la germanor de tots pera la patria, fuhetejant la que sols té per finalitat el benefici d'alguns.

En Narcís Fuster, en nom de l'«Ateneu Obrer del Districte Segón», s'ocupà llargament de l'estat d'estulticia del proletari que's deixa portar pels vividors y en cambi no's preocupa de qüestions vitals com la higiene.

El senyor Quintana parlà en nom de la «Lliga Regionalista», y apoyantse en doctrines d'en Pi y Margall defensà les eleccions.

El senyor Arnijes digué que, essent ja Ca-

talunya major d'edat, li havia arribat l'hora d'emanciparse.

El senyor Llorens, de la *Unió Catalanista*, remarcà que'l Catalanisme no es qüestió política, sinó social, y que's fa assumpto de vergonya y de dignitat la defensa de Catalunya pels qui són sos fills.

En Roig y Pruna's recordà d'en Riu. Digué ademés que ja no'ls Felips quarts y quints, sinó uns senyors més afamats y més mal vestits eren els qui's cuydaven de destruhir les engrunes de llibertat que aquells havien deixat.

Resumí el senyor Manén, qui, exposant el programa del «Progrés», digué entre xardorosos aplaudiments que defensaria contra tot y tots la llibertat de Catalunya, sens oblidar la lluyta per totes les llibertats socials, y per l'assoliment de la individual, ben absoluta.

Tots els oradors foren ovacionats.

Nota: Volent el *Sancho Carolo* que les idees catalanes s'infiltressin en els seus subordinats, envià al *meeting* tres inspectors *no més*, y una trentena de números ab y sense uniforme.

—

Fa pochs dies qu'erem *hijos espúreos*, *separatistas*, *traidores á la patria;* fa pochs dies que'ls periódichs castilas ens amenaçaven ab un *cop* de metralla per cada *cop de falç* que donguessim cantant *Els Segadors*.

¿Se'n recorden?

Donchs ara ja no hi ha res d'això. S'han afiançat els *lazos* entre la patria *pequeña* y la *grande*, y altre cop som *laboriosos* y *dignos* y... *tal*.

El miracle l'ha fet l'*Orfeón España (¡olé!)* vingut de Madrid durant aquestes tristoyes festes de juny. A rèbrel a la estació no hi va anar ningú com no fos algún *allegado*, y a sentirlo cantar tampoch hi ha anat ningú gayrebé, perque gayrebé no ha cantat. No volém esbrinar si ho ha fet *gayremal*, però se'ns diu que... *bastante*.

Donchs *bueno:* els diaris castellanistes, d'acort ab l'alcalde, han cregut del cas donar una nota de *patriótica fraternidad* després de les notes *separatistes* que'ls primers havien cregut del cas donar; y tant per *patriotismo* com per complimentar als dos regidors madrilenys que a dit *Orfeón* acompanyaven, han bogat fort.

Y heusaqui còm sense que ningú s'enterés de llur vinguda ni els aplaudissin més que'ls amichs, els inconscients orfeonistes madrilenys han realisat la delicada, l'altissima missió de consolidar la *unidad patria*, que tant en perill havia estat segons *decret* dels *chicos de la prensa*. Aixi ens ho innoven els diaris de *allende*, y aixi ho repeteixen les seves sucursals de *aquende*.

La historia d'Espanya s'ha escrit sempre aixi, qu'es escriurela en castellà. Creguin que n'hi ha pera ferse un panxó de riure. Menos feyna haurien tingut dihent que havia passat desapercebut el pobre *Orfeón*, a pesar de la gorra llampanta ab que s'adornaven tots llurs individuus y que realment era capaça de cridar l'atenció, donchs aquella combinació de colors morat, roig y groch, més que un efecte artistich produhia un efecte arlequinesch.

Y els catalans forem prou obtusos y prou negats pera no dàrnosen compte sisquera. Hem de remarcar, donchs, la gentilesa y galanteria de la prempsa castellanista que—massa benèvola—no'ns ha volgut posar en evidencia ni com a *miopes* ni com a *sosos*.

Si no ho arribém a ésser, creguin que hi hauriem pogut fer brometa ab aqueixos orfeonistes y ab llurs gorres. Y hauria sigut llàstima per l'*inconsutilismo*, y la *hidalguía*, y... etc.

Y això que ho hauriem fet ab bona intenció. Com sempre.

—

La «Lliga Regionalista»'ns ha enviat el manifest de que donavem compte en nostre anterior número després de transcriure la circular que la meteixa entitat havia repartit ab motiu de les desmasies y atropells de que'ls governs centralistes fan objecte a Catalunya, y ab el fi de trèurens de sobre'l perill castellà que'ns amenaça ab la nova pretensió de donarnos secretaris d'Ajuntament emmotllats a Madrid.

Renovém la nostra adhesió a aqueixa campanya de defensa en la que per dignitat deuen pendrehi part tots els catalans sense diferencia de colors politichs.

—

En contestació a l'*oferiment* que'ls «Estudis Universitaris Catalans» feren en 18 de juliol de 1903 al ministre d'Instrucció y Belles Arts, d'instalar en aquesta Universitat càtedres gratuites y lliures de Dret civil català, Historia de Catalunya y Literatura catalana, dita Associació ha rebut *per fi* una comunicació de fetxa 16 de juny derrer, en la que, ademés de donarse una complerta negativa, se fan alusions mortificants pera'l Catalanisme.

Es natural que tot lo que representi avenç y cultura pera'l país, sia combatut pels ignorants y els quixots que'l malmenen.

—

Al acabarse la compaginació d'aquest número rebém la grata nova d'haver sigut posat en llibertat (baix fiança) nostre company de Catalanisme en Marcel Riu.

No per això retirém l'article de fons, que creyém d'actualitat a pesar d'estar lliure en Rius, a qui donèm coralment la enhorabona.

—

Ha acabat la odisea d'en González Rothwos com a governador civil de Barcelona, ahont per espay de dos anys ha sigut *regocijo de las miradas y embeleso de los corazones*, sobre tot per part dels catalanistes, als qui tanta propaganda ha fet durant els derrers mesos de son *virreinato*.

El despedim tristoys, desitjant que no's faci esperar pera donar una nova empenta al tinglado que ara'ns deixa empantanegat tot justament quan començava la bona época.

A no ésser que son successor, general Fuentes, vulgui continuar sa obra y deixarlo petit. Ho sentiriem, perque en González se'ns havia fet simpàtich y fóra trist que un altre l'eclipsés.

Qui ha deixat petit a tothòm ha sigut en Montero Rios, quefe del govern lliberal, triant a un general pera governador civil de Barcelona.

¿Semos o no semos liberales?

El general Fuentes s'encarregarà de contestarnos ab la seva gestió.

—

Els intelectuals de Madrid s'han reunit pera fer una obra trascendental (no s'emocionin), que consisteix (no tremolin) en dir... en dir... en dir *mal del govern*.

Ja no's pot demanar més intelectualitat.

Y han fet un prospecte que comença dihent qu'ells, els qui suscriuen, *no son desconocidos*.

Y diu un diari català, comentantho:

En la vulgaritat de l'estil, en l'absoluta miseria de la idea, s'hi reflexa sobre tot un aburriment. Els intelectuals madrilenys, ensopits per una vida sense ideal y sense gloria, somnolents dels seus meteixos fracassos, han acordat passar la estona ¡parlant mal del govern! Una burocracia negativa, qu'es tan burocracia com l'altra.

Els intelectuals de Madrid parlen com si fossin cessants...

Prou! Una mica de pietat per'aqueixos pobrets intelectuals que potser ho són a fi de bé!...

—

El dia 2 del corrent mes tingué lloch a Hostalrich la celebració de la festa dels Jòchs Florals. Foren premiats els senyors Romani y Guerra, Busquets y Punset, Bisbal, Francesch Carbó, Serrat y Banquells, Salòm y Morera y Alexandre Auli. El senyor Romani y Guerra, guanyador de la Flor natural, nomenà reyna de la festa a la bellissima senyoreta Maria del Pilar Vendrell y Pons.

En Miquel Laporta, president del Jurat qualificador, pronuncià un eloqüentissim discurs fent remarcar la influencia de la poesia en el moviment nacionalista català, afeginthi encertadissimes disquisicions històriques, y sociològiques sobre l'autonomia de Catalunya. El senyor Laporta fou ovacionat.

Ab igual entusiasme fou rebut el parlament de gracies que'l senyor Martinez y Seriñà endreçà a la nombrosíssima concorrencia, ple d'enlayrat patriotisme y de fogositat.

—

Mentres se parla de que avancen les negociacions de pau a l'Orient, la guerra interior es cada cop més encesa a Russia, ahont les sublevacions en massa estàn a l'ordre del dia y ahont la sang dels pobles oprimits corre a riuades...

Sempre ha hagut d'ésser la sang la que ofegués la tirania; la majestat imperial n'està tan plena, que arreu en deixa la emprempta, y devant de qualque taca de sang ha de cloure'ls ulls espantada, creyent veure sa propria imatge.

Y la púrpura, el sagnat simbol dél poder, cada dia horroritza més als pobles esclaus, qu'exasperats se revolten...

Y encara hi ha Estats burgesos, Estats forts, Estats que's creuen feliços y's diuen lliberals, y no ajuden a redimir als pobles esclaus.

Y segueixen les matances, y mentres la sang ofega al tsar, a Europa no la ofega la vergonya.

—

Ens comunica'l concell d'administració de la societat anònima «La Renaixensa», en liquidació, que havent acabat les seves tasques, la memoria explicativa de la seva gestió estarà de manifest pera'ls senyors accionistes tots els dies feyners del corrent mes de juliol, de 3 a 6 de la tarda, a casa del secretari, carrer del Call, 17, 2.on, 2a

—

La Societat Agricola, Cientifica y Literaria dels Pireneus Orientals ens ha enviat el prospecte dels concursos oberts en 1905 per les seccions de ciencies y de lletres. En el concurs de ciencies les recompenses consistiràn en medalles que s'otorgaràn als autors de trevalls cientifichs, y de monografies de paratges y coses del Rosselló. En el de lletres els premis seràn també medalles, adjudicantse'l primer premi a la millor composició poètica francesa quin assumpto estigui desenrotllat en més de 40 versos y menys de 200; el segón a la millor poesia catalana escrita en iguals condicions, y el tercer al millor conte o descripció en prosa francesa que consti de 50 a 500 linies. Les composicions deuràn estar escrites en quartilles, sols en una cara, enviades en les condicions usuals en tots els certàmens, avans del 15 d'octubre, al president de la Societat, *Rue des Fabriques d'en Nebot*, Perpinyà.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

Any VI - Núm. 283 Barcelona, 13 de Juliol, 1905

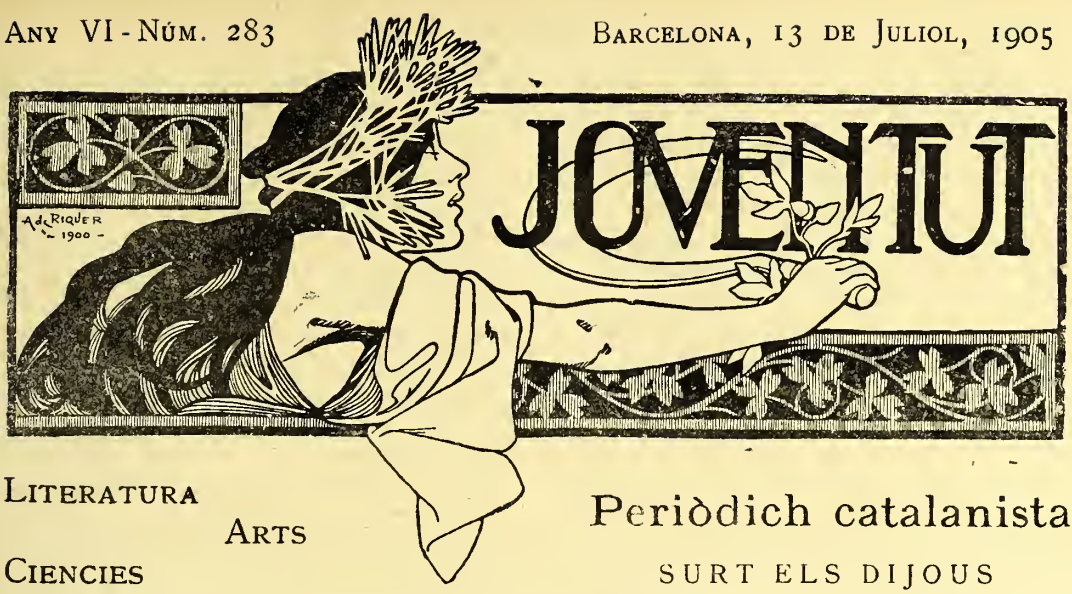

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent.	20	cèntims
» atrassat, ab folletins. .	40	»
» » sense folletins.	25	»

SUMARI:

«Per dignitat y per interès», per Lluis Via.—Separatisme docent, per R. Miquel y Planas.—L'atmetller, per Trinitat Catasús y Catasús.—«Le Laudi», per Geroni Zannè.—Un compàs d'espera, per Cecili Gasòliba.—A Catalunya, per Jordi S'Alguer.—Teatres, per Emili Tintorer.—Noves.

FOLLETI:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 9.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech 21.

«PER DIGNITAT Y PER INTERÉS»

En un de sos derrers números nostre company de nacionalisme *La Gazeta Vigatana*, fent consideracions sobre la probable o improbable constitució d'un partit catòlich, exposava sa opinió del tot contraria a que aytal partit se formés, car els temps ens han alliçonat prou pera que poguèm compendre tots, catòlichs y no catòlichs, el mal que'ls partits ens han fet y la conveniencia d'acabar ab tot allò que, confonent els ideals ab els bandos, tendeixi a afavorir les falses accions politiques d'importació forastera que sempre'ns han malmenat: les falses accions politiques en que's trevalla per interès de secta o per petites conveniencies més que per altes rahons de dignitat y de patria. Nostra politica dèu consistir *en matar la política* lentament, persistentment; y les mires dels catalanistes joves que han declarat el perfecte dret que totes les agrupacions politiques aymants de l'autonomia de Catalunya tenen a ingressar en el gran estol nacionalista, no han sigut altres que les de fer veure la inutilitat de les denominacions y de les accions politiques en l'avenir, quan siguèm un poble socialment perfet y emancipat. En efecte, ¿per què vàldrens d'elles aleshores, si elles sols podràn convenir per mires mesquines, tristament utilitaries, als pobres famolenchs més o menys *aspirants*, més o menys *cessants* dels càrrechs públichs d'un poble enderrerit, atàvich, sense nort ni guia, sens individualitat en sos components, que ni esma tindràn per'avençar socialment, sinó sols pera caminar com remats, y encara ben junyits als carros de l'Estat o de la Iglesia?... (1).

Aquesta es tota la llibertat que de la politica a l'us pot esperarse pera l'avenir.

(1) Notis bé que nosaltres no reneguèm pas dels homes de fe, dels afirmatius, síen o no religiosos, donchs no vol dir que precisament hagin d'esserne. Creyèm ab l'Alomar que a la fe hi aspira per essencia l'home, y que'ls pessimistes y negatius per sistema són els vençuts.

Estèm, donchs, completament d'acort ab *La Gazeta Vigatana;* y ho dihèm tot respectant ses creencies religioses sense discutirles. De partits, que'n faci qui vulgui; en nostre camp cadascú pot obrar honradament com millor li sembli; però, en realitat, no es pas fent partits còm se fa nacionalisme. Dels partits se nodreix l'Estat, y l'Estat avuy per avuy es el gran enemich de les nacionalitats, que mantè esclavitzades. ¿Què més volen nostres enemichs *conscients* que vèurens dividits en partits migrats, en bandos xorchs? ¿Què més volia'l *despert* Maura l'any passat, quan ab una benignitat desacostumada, y tot dihent mal com nosaltres de la politica de l'Estat, ens feya promeses y més promeses e intentava la creació a Catalunya d'un partit politich regionalista conservador? No obstant, els de *La Gazeta Vigatana*, tot y no creyent en la politica, semblen creure en la bona fe d'en Maura; y, en cambi, molts catalanistes lliberals que sols per medi de l'acció politica estimen possible la reivindicació de Catalunya, incorren en el contrasentit de malparlar d'en Maura a tòrt y a dret, ara y avans. ¿Què proba això? Que la màxima castellana *Divide y vencerás* en Maura la realisava de debò, ell qu'era l'únich politich d'altura d'Espanya y que, com a tal, ens feya més mal que'ls altres.

Els que l'han succehit no han sigut tan *diplomàtichs*. Curts de gambals tots ells, afamats y rencorosos, han anat clavant descaradament falconada derrera falconada a nostra Catalunya. Devèm alegrârnosen perque no'ns enganyen, perque no'ns divideixen, perque en tots nosaltres desperten un ferm desitj d'unió (1) y una forta prohijà de lluyta contra'l comú enemich. Pera dominarnos els cal extremar l'abús y apelar a la força, mes aqueixos petits dèspotes són massa febles y estàn massa agotats pera poder sostenir llarch temps, sense bleixar y sense caure rendits, la feixuga espasa dels dictadors.

Ells se gastaràn manejantla, y nosaltres ens farèm forts unintnos. Si per part d'ells s'ha acabat el temps dels oferiments y les consideracions, s'ha d'acabar també per part nostra'l contemporisar. Altrament Catalunya, el poble més vital de l'Estat espanyol, aniria a la ruina neulintse en sa vida interior, reduhintse son esperit com s'han anat reduhint *oficialment* sos limits naturals, de tal manera que tenint l'antich principat fronteres molt més dilatades que les que li ha assignat la copdicia politica dels centralistes, ha de consentir qu'estols de pobles catalans per Nort, Sur y Ponent se li desmembrin... Sols per la banda de mar no ha pogut la enveja rectificar les fites: per la banda d'aqueix mar tan català que comunica ab nostra germana Mallorca, l'illa catalana, el reyalme ditxós que pot esfondrarse, que pot morir, però quals limits no poden ésser modificats per la mà barrohera dels politichs. Aixi Mallorca, ahont l'esperit catalanesch hi ha sigut sempre latent y ara's revifa, dèu ésser pera nosaltres una esperança y un símbol.

Si, cal esperançar y anar trevallant. Cada dia'ns venen noves lleys fetes a esquena del Parlament, lo que proba qu'en un Estat en que tot ens es enemich, també fóra escarnida nostra representació politica si la tinguessim a l'altura que'ns correspòn. Cada dia'ns sotmeten a nous devers els que no'n compleixen cap. Els *quefes* a Madrid, y els *vireys* a *provincies*, renoven l'era de despotismes del comte-duch; s'arriba fins a exigirnos el compliment d'*obligacions* legals sense complir avans ab la *obligació* de fernos saber que han estat instituhides. Aixi ens vol ensenyar a ésser bons ciutadans un govern tan despòtich com ridicul, un govern que tè homes que'ns són enemichs per sistema, ahir donantnos les lleys de reforma del Notariat y d'expulsió del catecisme català de les escoles, avuy ab la intromissió en nostres municipis de secretaris y comptadors castellans, y ab la categòrica declaració de que la llengua catalana, que ja es bandejada dels tribunals de justicia, no pot entrar en les càtedres de nostra Universitat. No diguèm res de l'intent, segons sembla fracassat, de fer venir de Madrid el nou alcalde de Barcelona, ni del nomenament de governador d'aquesta *provincia* a favor d'una persona que pot tenir les bones dots que's vulguin (això ho ignorèm ara per ara), però que per sa condició

(1) Y aquesta *unió* no'ns ha de privar, com no'ns priva a nosaltres, de senyalarnos els propris defectes quan ve a tom, y precisament quan entenèm que aytals defectes són els que contribueixen a que no siguèm un poble unit y fort Així pot veures en la secció de *Noves* d'aquest número, si's llegeixen les qu'endrecèm a *La Veu* y a *La Devantera*.

militar hauria d'haver sigut considerat, en temps normal, incompatible ab un càrrech civil de tanta significació. Es la eterna lley, l'única lley que s'acostuma complir a Espanya: la de que tothòm serveixi pera tot, sense que'ls càrrechs públichs may recayguin en mans idònees. Per això estèm com estèm. Al menys se'ns tractés com a ciutadans y no com a soldats; però lo pitjor es que no com a soldats, sinó com a moros o com a negres ha tractat l'orgull castellà, pera son mal, als pobles que ha volgut perdre. Y nosaltres que ni som negres ni som moros, no hem volgut consequentment procedir com a tals; y tampoch se'ns ha tingut en compte.

Mes d'ara en avant, si continùen la opressió, els abusos, les trabes, les atrocitats ab que'l poder central ve endogalantnos, la culpa serà nostra. Es qüestió de cridar fort, y creyèm que ara fins molts que consideravem masells cridaràn ab nosaltres, y l'espectacle serà edificant devant d'uns governs que trontollen y miren de convertir en legalitat l'abús pera no caure. No cal dirse catalanista: n'hi ha prou ab ésser catalá pera sentirse ple dels millors desitjos en favor de la campanya que, segons diuen, volen fer a l'Ajuntament els regidors de tots els matisos, y a la que deuen cooperar totes les corporacions, catalanistes o no, qu'en nostra terra representin quelcòm. El lema l'ha donat *La Veu de Catalunya*, secundant la campanya iniciada per la «Lliga Regionalista». «Per dignitat y per interès», ha dit. Y ha afegit després: «Cal que per medi d'un ample esperit de concordia entre'ls catalans, ens apleguèm pera defensarnos tot lo que constitueix el nostre patrimoni moral y material que volen arrebaçarnos». Donchs bé: si sabèm prescindir de miseries politiques, si tots ens unim pera protestar, el centralisme, sense lograr son propòsit de fernos sortir de les vies legals, haurà de recular avergonyit devant de nostra actitut resolta. Tan segurs n'estèm de que tot depèn de nosaltres y de la estima en que tinguèm nostra dignitat, que no dubtèm en afirmir desd'ara que si nostres enemichs logren sos propòsits, a nosaltres meteixos ens haurèm de culpar, y a ningú més.

Lluís Via

SEPARATISME DOCENT

En diverses ocasions la prempsa espanyola, interessada en desvirtuar el moviment catalanista, ha llençat ab estentoria entonació als quatre vents de la publicitat, com estigma insultant pera'ls qui hem alçada la bandera de l'Autonomia, un mot d'efecte segurissim: Separatistes!

A n'aquest dictat tots els catalans hem fet semblant d'oposárnoshi, y això, segons el temperament dels individuus, ha donat lloch a una tanda de contramanifestacions. Uns han cregut del cas fer protestes incondicionals d'espanyolisme afalagant l'actualitat monàrquica; altres s'han decantat envers l'anomenada *Unión Republicana*, que a llur criteri representa la unitat nacional en un demà proper; y en fi, un tercer grupo de catalans curts de gambals, ha dut ses protestes d'espanyolisme fins a l'extrèm de renegar de Catalunya, pera millor afermar que no són sepatistes de la *patria común*, o sia Espanya.

Mes els veritables catalanistes, els conscients, no n'haviem fet fins ara cap cas del dictat de *separatistes* que molts castellans volen a tota hora atribuhirnos. Ens arronsavem d'espatlles pensant: *Ells ho diuen; es, donchs, que creuen que tindriem rahó d'ésserho*. Y hem deixat que aquell qui proferia la fatídica afirmació, restés ab la responsabilitat que d'ella pogués deduhirsen.

Emperò hi ha coses que a la curta o a la llarga acaben per imposarse. Per més que hi hagi qui s'ha esforçat protestant de qu'existeixi a Espanya la llevor del separatisme, per més que de bona fe hagin cregut molts que no podia haverhi ningú capaç de pensar en res que suposés separació, malhauradament existeix a Espanya'l separatisme. Els primers que s'han manifestat separatistes són els senyors qui componen el *Consejo de Instrucción Pública* d'Espanya. Hi ha, donchs, el separatisme docent.

—

Tothòm sab que, convençuts de les deficiencies de la ensenyança que l'Estat dóna (deficiencies sentides a Catalunya per la rahó de que potser avuy ja podrien venir a apendre molts dels qui ab caràcter oficial venen a ensenyar), fundaren alguns elements intelectuals de Catalunya l'associació dels «Estudis

Universitaris Catalans», destinada a suplir quelcòm d'aquelles deficiencies de la ensenyança oficial. Sabut es també que, pera millor dur a terme aytals propòsits, l'associació esmentada solicità autorisació del ministeri corresponent pera instalar càtedres lliures y gratuhites de determinades assignatures en el local de la Universitat de Barcelona. Donchs ara veurán la resposta que'ls «Estudis Universitaris Catalans» acaben de rebre a llur demanda, y la qual reproduhim ab gust creyent que'l document podrá integralment interessar als historiayres de demá:

Pasada á informe de la Sección 5.ª del Consejo de Instrucción pública la instancia del presidente y secretario de la Asociación de Estudios Universitarios Catalanes en solicitud de que se la autorice para dar en locales de la Universidad de Barcelona la enseñanza, en catalán, de varias asignaturas, dicho Cuerpo consultivo, en 10 de los corrientes, emitió el siguiente dictamen: «Si la Asociación Estudios Universitarios Catalanes pretendiera solamente establecer la enseñanza de Derecho civil Catalán, Historia de Cataluña y Literatura Catalana, en la Universidad de Barcelona, en forma usual y corriente, y en su virtud en la propia lengua nacional que las otras Cátedras universitarias, esta Sección propondría á la Superioridad se sirviese resolver que, según el artículo primero del decreto-ley de 26 de diciembre de 1868, corresponde á los Claustros de las Facultades, Institutos y Escuelas especiales conceder ó negar el permiso necesario á los que necesiten abrir Cátedras de cualquier género en los Establecimientos de la nación que están bajo su dependencia. Pero como se pretende dar las nuevas enseñanzas en otra lengua que la nacional, entiende la Sección que en tal concepto el ministro de Instrucción pública, y no las facultades, es el llamado á resolver en esta parte la petición de la Sociedad Estudios Universitarios Catalanes y en sentido absolutamente negativo, declarando:

1.º Que de accederse á lo solicitado se convertiría á la Universidad de Barcelona en Universidad bilingüe, condición que no tiene, que se sepa, ninguna Universidad de Europa, pues en los países en que existen enseñanzas en la lengua oficial, y en la propia de la comarca, no se dan nunca unas y otras en el mismo establecimiento, sino en apartados y distintos.

2.º De lo contrario vendría á renovar las alteraciones y los bandos en la Universidad de Barcelona, que constantemente han tenido carácter catalanista.

3.º (mas bien 1.º y único), que si los catalanes, como tales, tienen el derecho de hablar su lengua, como españoles tienen el deber de hablar la lengua nacional, en la cual únicamente debe darse la enseñanza en los establecimientos del Estado, y mas que en ninguno, si cabe, en los de enseñanza superior.

Y pensar que tot això ho afirma una alta autoritat pedagògica de la nació!

—

La tàctica dels separatistes docents es manifesta. Volen fernos separatistes als catalans fuhetejant allò que més estimèm; y pera arribar a n'aquest resultat fins invoquen lleys que may han existit.

¿Que'ls catalans com espanyols tenim *el dever de parlar la llengua nacional*? Si volen dir el castellà, no es pas veritat. No hi ha cap lley qu'estableixi cosa semblant. Nosaltres no tenim cap dever de parlar en tal o qual llengua, y si tenim el dret d'usar la nostra, el català, sempre que'ns plagui. Que hi ha moltes ocasions en que se'ns exigeix parlar el castellà, fins atropellant el sentit comú, això es veritat; emperò ja está dit: es una exigencia, y exigencia de la qual ne protestèm.

Ademés d'això s'atreveixen a considerar el castellà com a llengua nacional única fentla extensiva a Catalunya també ab tal carácter, com si les demés llengues parlades a Espanya fossin bordes o estrangeres. Mes això no pot ésser: la llengua de Catalunya es el català com el castellà es la de Castella, y abdues, ab les demés que hi hagi, són nacionals dins d'Espanya. (1) Que sia'l castellà la llengua *oficial* de tot Espanya, això es veritat, emperò també es veritat que Catalunya'n protesta.

Encara hi ha més insolencies en el document, com se pot veure, y entre altres el venir a declarar sedicioses les manifestacions catalanistes, considerant motiu de pertorbació la existencia en la Universitat d'un gran nombre d'estudiants aymants de sa terra nadiva, essent aixi que deurien tenirhi per tals als estudiants d'altres indrets d'Espanya que, venint a cursar en la Universitat d'aquí, volen imposarse no recordantse que són forasters y que llur dever primordial es respectar les nostres coses. Regla de conducta que haurien de seguir també molts d'altres no estudiants que venen a passejar entre nosaltres la llur soperbia, considerantnos als catalans com éssers d'una casta inferior perque no gastém *ceceo* a tot pasto.

Y passém per alt les altres tonteries de l'escrit en qüestió, com per exemple l'afirmar que la Universitat no pot ésser bilingüe per-

(1) Aquesta afirmació de la qual constantment se'n volen desentendre'ls enemichs de Catalunya, cal que sía aquí justificada ab la opinió de la *Real Academia Española*, autoritat superior en la materia, la qual l'any 1888 premià'l drama en català d'en Pitarra *Batalla de Reynes* fent ab això acte de reconeixença plena envers la llengua catalana com a nacional al costat de la castellana. No hauría pas concedit aytal recompensa si hagués participat gens ni mica del criteri estret y mesquí del *Consejo de Instrucción Pública*.

que no se sab de cap altra d'Europa que tingui tal caràcter. Cosa que adhuch essent veritat (que no ho es), tindria una rèplica, dihent que tampoch poden ésser comparades les Universitats d'Espanya y les ensenyances que s'hi donen, ab les Universitats del restant d'Europa y ab lo que allà s'ensenya.

Totes aquestes rahons y altres més han servit, segons declara'l document, pera que el *Consejo de Instrucción Pública* acordés la denegació de lo que'ls «Estudis Universitaris» solicitaven, com a conseqüencia d'una necessitat intelectual de Catalunya. Pot afirmarse que aytal resolució es un acte de separatisme dut a terme pels separatistes docents.

. . . . . .

Sembla que hagin volgut ab això seguir l'exemple del ministre de Felip Quart, de qui diu la nostra cançó:

El gran Comte d'Olivars
sempre li burxa la orella...

—

Mes s'han errat del tot els senyors del *Consejo de Instrucción Pública*, o sien els separatistes docents. Ells prou l'han estudiat el llur plan maquiavèlich, mes ja'ls ho assegurèm desd'ara: ab llurs procediments poch serens no treuràn de pollaguera a cap dels catalanistes conscients. Ells poden fer lo que vulguin, poden cometre totes les etzegalladas possibles, poden influhir en que sien denegades rodonament totes les peticions que per *vía legal* endreci Catalunya als poders centrals. Lo qu'es may per may ens vindràn tentacions de ferho per *vía ilegal;* sabèm prou que això es lo qu'ells voldrien, y ab ells molts dels nostres enemichs. Emperò no som pas nosaltres capaços de donàrloshi gust.

Catalunya sab molt bé que les causes grans no s'imposen per la força. Nosaltres no hem pas de perdre la orientació clara y ben definida que'ns ha de dur al fi enlayrat que perseguim. Catalunya té segura la victoria en tots els terrenys, llevat d'aquell al quin voldrien empènyens. Nosaltres tenim començada la restauració del nostre esperit nacional, que té de restaurar la personalitat de Catalunya, mitj confosa; nosaltres hem principiat la tasca educadora que fa'ls pobles forts y grans; nosaltres tractèm de dotar a tots els catalans del civisme indispensable per'assolir y fer bon us de la llibertat; nosaltres tractèm d'infondre en el cor de tots els fills de la nostra terra'l foch sublimador de l'Ideal y en llur seny la Fe que tot ho guanya, y el dia que aquesta tasca sia feta, cóm ens ne riurèm dels separatistes docents y de tots els enemichs d'ara que demà haurán de demanar per favor a Catalunya que'ls hi allargui els braços pera eixir de la profonda abjecció en que van cayent... cayent...!

Ja ha corregut desde Madrid la «fórmula» aquella de que calia *catalanizar á España:* cosa de la qual potser els senyors del *Consejo de Instrucción Pública* no se n'han apercebut encara.

R. Miquel y Planas

L'ATMETLLER

I

Hivern

A grans vols els pardals ratllen el cel,
esbategant les ales mitj glaçades.
El día es cru, l'estany cobert de gel,
les branques per la gebre coronades.
La parra a l'altra banda de paret
estira sos sarments y's desespera
pera saber si l'atmetllet ja ha tret,
com nunci de bon temps, la flor primera.
Ja l'ha treta la flor, y entona un cant
que ab el ventet de repetir no's cansa;
ja l'ha treta y la mostra triomfant
com promesa de goig y benhaurança.
Tu y jo també l'hem vista, mon amor,
al cim més alt de la més alta branca,
y al pensar en la fosca hem sentit por
per ella, pobra flor, tan sola y blanca.

II

Primavera

Era un día d'abril Sòpit el vent
s'entretingué un minut entre les branques.
De l'atmetller florit, pausadament,
la derrera caygué de les flors blanques
No més quedava'l fruyt... Mitj neguitós,
al retornar el vent, parlà'l fullatge
ab parlar tan estrany y tan confós,
que no sé si fou plany o comiatge.
Recordo que tu y jo, moguts alhora
per un meteix impuls, ens vam baixar
per plegar la floreta qu'en malhora,
bo y jugant, acabavem d'esfullar.
Y l'atmetller, en tant, els fruyts mostrava
ab la joya inefable del fecond...
y el meteix buf del vent que'l breçolava
un rinxo t'esbullà demunt del front.

Trinitat Catasús Catasús

«LE LAUDI»

De tant en tant les grans corrents artistiques nordista y meridional, com si esdevinguessin laces de lluytar, d'entrecreuarse, de topar y recular, se deturen. Es senyal que'l Geni s'ha manifestat, domptant la corrent, fentne llach tranquil d'ones reposades, de quals aygües n'ha d'eixir l'Obra magna. filla d'aquella corrent ja no aixelabrada y folla, sinó artisticament feconda. El món gòtich retorna aleshores cap al Nort, enduhentse sediments de meridional cultura, y el Renaixement helènich-llati, encaminat vers les selves teutòniques, escandinaves y eslaves, enfortit per llurs halenades sanitoses, recula també, cap a les gayes riberes mediterranies.

En nostre temps en Richard Wagner y en Gabriele D'Annunzio representen, tal volta com may hagin sigut representats, els dos móns artistichs: el del Nort y el del Mitjdia. Wagner es l'hereu de Wolfram von Eschenbach, de Dürer, de Hans Sachs, de Bach, de Goethe, de Beethoven, de Weber y de Schopenhauer. La gran corrent d'art misteriosa y romàntica que devalla del Nort vers el Mitjdia, ell la domina ab mà ferma, després d'haver recullit els elements helènichs y llatins que li calia assimilarse: la delicadesa en la expressió, l'harmonia, la cultura y l'humanisme, qualitats que'ls pobles refinats comuniquen als forts y guerrers. Ab aytal assimilació la personalitat d'en Wagner se completa y s'aferma, car s'es enrobustida y educada, mes ab base natural: en Wagner es ja ell meteix, el geni del Nort, el creador august de *Der Ring des Nibelungen* y de *Parsifal*, la encarnació artistica més gran de la Germania moderna.

Això meteix fa en D'Annunzio. Son esperit no'n té prou de la herencia heleno-llatina-italiana, sinó que cerca entre les clarors del Nort les més potents y enlluhernadores. Goethe, Schopenhauer, Wagner, Nietzsche serveixen de saludable contrapès a ses fogoses y a voltes desviades expansions meridionals, comunicantli lo que'ls homes del Nort, sapats y selvàtichs, comunicaren als fills del Mitjdia al aterrarse'l caduch Imperi d'Occident: la energia y l'esperit d'independencia, virtuts que també avuy han tramès, però de manera pacifica, els triomfadors de Sadowa, de Sedàn y de Metz a n'el poble retut a Custozza, Lissa y Adua. En D'Annunzio recull, donchs, elements nordistes pera equilibrar sa naturalesa, no pera disfressarla, y una evolució lenta'l mena a la creació de sa derrera y gloriosa obra poètica: *Laudi del Cielo, del Mare, della Terra e degli Eroi...* En Wagner mirant vers el Mitjdia y en D'Annunzio mirant cap al Nort, han esdevingut lo que avuy representen absolutament: l'ànima septentrional, l'ànima meridional. Sense'l contacte de la civilisació oposada, ni l'un ni l'altre serien artistes tan complerts. Per'afermar lo propri, cal la topada ab lo contrari.

—

La gloriosa poesia italiana d'ençà la seva naixença al rebutjar les primitives y dominadores influencies llatina y provençal, d'ençà l'aparició del *dolce stil nuovo* de Guido Guinicelli, fins al magnifich espandiment d'annunzià, si n'ha fet de cami, si se n'ha mostrat de rica y variada, si n'ha expressat d'aspectes estètichs, de moments decisius en les orientacions humanes intelectuals y religioses! De tots els grans poetes n'ha rebut en D'Annunzio certa influencia: del Dant, *il grande padre*, com ell meteix l'anomena; de Petrarca, el primer home modern; d'Ariosto y de Tasso, prodigis de fantasia y mestres de la forma.

Però si s'ha de cercar seriosamen la vera filiació d'en D'Annunzio, cal arribar al segle XVIII. Un ilustre poeta d'aquest segle, Fantoni, enlluernat per la visió esplèndida y directa de la bellesa heleno-llatina, intenta resucitar el món antich, son esperit y ses formes. Ses *Odi oraziane ed anacreontiche* són els models qu'estudia l'immortal Giosuè Carducci al reaccionar contra'l cristianisme del gran Manzoni y el pessimisme del gran Leopardi. A les *Odi oraziane ed anacreontiche* d'en Fantoni segueixen les *Odi barbare* d'en Carducci, a qui atormenta, com diu ell meteix en ses *Rime*:

Un desiderio vano della bellezza antica,

y a les *Odi barbare* segueixen *Le Laudi* d'en D'Annunzio, com derrera fita de la evolució verament clàssica italiana.

A mida que'ls anys passen, l'obra poètica d'en D'Annunzio's va purificant, netejantse d'elements actuals, d'influencies contemporanies, pera dirigirse vers les fonts primitives de la nostra cultura, vers l'Hèlada y la Italia antiga. Sos volums de versos, *Canto novo*, *Intermezzo di rime*, *L'Issotteo*, *La Chimera*, *Elegie romane*, *Odi navali*, ab tot y revelar

un lluminós, potent, vibrant y musical poeta, no són mès que preparacions per'assolir el grau d'admirable perfecció de *Le Laudi*. Tot lo que influhiren en l'obra d'annunziana Villiers de L'Isle Adam, Dante Gabriel Rosetti, Maeterlinck y Verhaeren, tot lo que la gent del Nort infiltrà en son esperit, se resol a la fi en un formidable esclat de llum grega, per un gran italià irradiada apoteòsicament... se resol en una poesia soperba, en una magnificencia de formes no sempre trobada, com si en D'Annunzio hagués pogut ajuntar la bellesa de la linia helènica ab la esplendidesa y fastuositat de les pomposes arts asiàtiques y ab els xardorosos misticismes de la Edat mitja. L'helenisme d'annunzià té quelcòm de bizanti per sa forma, mes per son esperit es ben bè fill dels temps homèrichs y skilians, ab resplendors de la *Commedia* y fluideses petrarquesques.

—

A hores d'ara en D'Annunzio tè tres llibres publicats de *Laudi*. El primer tè per nom *Maia*, y es un elogi de la vida, *Laus vitæ*, encaminant el conreu de la Voluntat preconisat per en Kant, y el de l'Acció preconisat per l'Aristotil y en Goethe, a una concepció nova. Viure no es prou, diu en D'Annunzio, cal navegar: *Navigare necesse est, vivere non est necesse*. La Voluntat kantiana y l'Acció aristotèlica y goethiana han de menar a una vida superior, intelectual y artistica. En D'Annunzio la cerca primer y la troba en la vella Hèlada, en plena mitologia, al solcar les seves aygües cristallines, mes el seu esperit intensament artistich a la fi s'adona de que l'Hèlada encara no es morta y que al nostre voltant pòdém sentirla bategar si no'ns manca'l poder d'una màgica prodigiosa. El poeta farà aparèixer el món soterrat, invocarà les divinitats momificades, y un sol helènich brillarà per demunt dels pobres estadants de la terra, desfent lletgeses y vulgaritats. Cal deixondirse, llençar l'esperit segles enllà, transportant ares y temples grechs a nostres carrers y places, que l'Hèlada, sempre consoladora y benèvola, somriurà d'agrahiment y de joya... y quan ens trobèm plens de sa intensa vida, l'Hèlada existirà arreu. El mar, l'imperi fecond de renovació y de lluyta, serà nostre guia y conductor... *Navigare necesse est!*

Però la fantasia humana es l'alat navili d'en D'Annunzio. El volùm primer de *Le Laudi* se'ns apareix com una mena d'autobiografia ultra-poètica, com un viatge espiritual. En son romiatge, si en veu de coses en D'Annunzio! Còm les descriu la seva imaginació hipertrofiada! Si en Maeterlinck té'l do d'esfumar els homes y lès coses, confonent llurs essencies; si en Verhaeren deforma esbojarradament l'ànima y les manifestacions de tot lo qu'existeix, en D'Annunzio desplega hiperbòlicament la volada, y els *idoli cari della fantasia*, com nomena en Ludovico Antonio Muratori als productes de la imaginació humana, volen, volen tan amunt que arriben als derrers espays de la creació artistica, com aus que són de gran força y poder. L'Hèlada s'estremeix domptada, Pan ressucita, però es un Pan tràgich, voltat de runes y de miseries, encara resplendents y corprenedores. L'enviliment d'Helena es una de les concepcions més tràgiques que un poeta modern pugui concebir... Y devant dels grans morts que reviuen, l'entusiasme d'en D'Annunzio's desfà en hipérboles grandioses, himnes colossals, elogis sublims, trencats per dolceses y suaus tremolors.

Y cosa extranya! L'obra qual poesia ha de brollar desordenadament, com corren sense direcció, vers l'etzar, les grans aygües eixides del riu per demunt dels camps y de les planes, comença ab unes tercines clàssiques, admirablement construhides, com millors no les farien Alighieri y Leopardi. Y després en D'Annunzio, ab una esplèndida invocació al mar, adorat per ell com divinitat multiforme, com reyalme de la joya y del misteri, preludia'ls divins relats que s'acosten: la seva naixença, el despertament de la carn, les dònes... Mes deixemli cantar còm eren les que coneguè:

Furonvi donne serene
con chiari occhi, infinite
nel lor silenzio
come le contrade
piane ove scorre un fiume;
furonvi donne per lume
d'oro emule dell'estate
e dell'incendio,
simile a biade
lussurianti
que non toccò la falce
ma che divora il fuoco
degli astri sotto un cielo immite;
furonvi donne sì lievi
che una parola
le fece schiave
come una coppa riversa
tiene prigione un'ape;
furonvi altre con mani smorte
che spensero ogni pensier forte
senza romore;
altre con mani esigue
e pieghevoli, il cui gioco
lento parea s'insinuasse
a dividere le vene
quasi fili di matasse
tinte in oltremarino;
altre, pallide e lasse,
devastate dai baci,
riarse d'amore sino
alle midolle,
perdute il cocente
viso entre le chiome,
con le nari come
inquiete alette,
con le labbra come
parole dette,
con le palpebre come
le violette.

E vi furono altre ancóra;
e meravigliosamente
io le conobbi.

L'esperit den D'Annunzio emprèn el viatge vers l'Hèlada santa,

come l'esule torna
alla cuna dei padri.

Ulises, Penelops, Telemach, Mercuri, Orfeu y Euridice, divinitats y furies, temples y naus, tot passa devant del poeta, ab llampegueix d'imatges fulgurants, en una vertiginosa fantasmagoria. Y al acabar el viatge espiritual, en D'Annunzio, ab l'ànima plena de llums y de colors, de ritmes y d'harmonies, de voluptat y de magnificencia, referma'l *leit-motiv* de la seva vida:

Su, svégliati! È l'ora.
Sorgi. Assai dormisti. L'amico
divenuto sei della terra?
Odi il vento. Su! Scioglil! Allarga!
Riprendi il timone e la scotta;
ché necesario è navigare,
vivere non è necessario.

—

El segon llibre de *Le laudi* té per titul *Elettra*. Aquest llibre és format per una serie d'odes y d'elegíes. En D'Annunzio canta entusiàsticament els grans homes, els grans fets y els grans pobles. Y els canta com ell sab ferho, ab tota l'ànima. Les grans altures de la naturalesa y de la humanitat l'enlluhernen. Les montanyes, Dant Alighieri, Verdi, Victor Hugo... En el jove Rey d'Italia, aprés la trâgica mort del seu pare, hi troba tota una visió d'esperances... Els pobres mariners italians morts a Xina li donen lloch d'escriure una composició de gran volada, meytat oda, meytat elegia... Saluda a l'*Aurea Roma* ab accents heroichs y vibrants... Els poemes *A uno dei mille* y *La Notte di Caprera* són dos esclats de jovenil patriotisme, d'una fogositat extraordinaria. No podèm seguir pas a pas al poeta: esmentèm tan sols els magnifichs *Canti della ricordanza e dell'aspettazione*, y per sobre de tot *Le Città del Silenzio*. Aquí en D'Annunzio canta la senyorial existencia de les viles mortes italianes, reposades, solemnials, lliures del trâfech de la vida moderna, plenes d'antichs recorts, com si haguessin conservat en llur sí tota la grandesa severa y estètica dels segles morts. Són les ciutats dels marbres y de les esculptures, dels jardins verts y ombrivols regats per melòdichs y misteriosos brolladors d'aygua: són les ciutats dels grans palaus, en les quals les remors moren sense resò: són les maravelloses viles que omplenen la Italia; Ferrara, Pisa, Rimini, Ravenna, Urbino, Padova, Lucca, Pistoia, Prato, Perugia... a Italia no tenen fi. En D'Annunzio les descriu ab maravellosos sonets, pulcres, justos, perfectes. Heusenaquí un, el primer que'ns ve a mà, *Bergamo*, dels nombrosíssims del llibre:

Bergamo, nella prima primavera
ti vidi, al novel tempo del pascore.
Parea fiorir Santa Maria Maggiore
di rose in una cenera leggera.
E per l'aer volar pareano a schiera
i chèrubi fuggiti da Trescore,
quei che Lorenzo Lotto il dipintore
alzò fra i tralci della Vigna vera.
Davanti la gran porta australe i sassi
deserti verzicavano d'erbetta,
quasi a pascere i due vecchi leoni.
Dolce correa per la città dei Tassi
la melode a destar la verginetta
Medea sepolta presso il Coleoni.

Heusenaquí un altre, *Arezzo:*

Arezzo, come un ciel terrestro è il lino
cerulo, il vento aulisce di viola.
Ove sono Uguccion della Faggiuola
e il cavalier mitrato Guglielmino?
Non vedo Certomondo e Campaldino,
nè Buonconte forato nella gola.
Alla tue Pieve il balestruccio vola;
in San Francesco è Piero, e il suo giardino.
Non vedo nelle polvi i tuoi podoni
carpone sotto il ventre dei cavalli
con le coltella in mano a sbudellarli.
Van sonetti del tuo Guitton, canzoni
del tuo Petrarca per colline e valli;
e con voce d'amore tu mi parli.

El llibre acaba ab un *Canto augurale per la Nazione eletta*, un himne esplèndit a la Italia... Que lluny ens trobèm del Dant quan deya a sa patria:

Ahi serva Italia, di dolore ostello,
nave senza nocchiero in gran tempesta,
non Donna di provincie, ma bordello!

—

El terç llibre's titula *Alcione:* potser es el més hermós dels que van publicats de *Le Laudi*. Potser és lo més perfecte d'en D'Annunzio. Qui llegeixi *L'Ulivo*, *La Spica*, *Beatitudine*, els colossals *Ditirambi*, sabrà qu'en D'Annunzio ha juntat la inspiració més soberba ab la bellesa ideal de la forma: sabrà qu'en D'Annunzio ha obert horitzons nous a la poesía, ha trobat emocions noves, belleses de llenguatge nades d'una florescencia ideològica y ritmica, que may havia brollat ab la magnificencia d'ara. Copiarèm *Il Tritone*, un sonet plàstich a la manera de l'Heredia, però que aquest no faria millor:

Il Tritone squammoso mi fu mastro.
S'accoscia su la sabbia ove la schiuma
bulica; e al sole la sua squamma fuma.
Giùngogli ov'è tra il pesce e il dio l'incastro.
Ha il gran torace azzurro come il glastro
ma l'argento sul dorso gli s'alluma.
Sceglie tra l'alghe la più verde, e ruma;
e gli colo il rigurgito salmastro.
Con la vasta sua man palmata afferra
la sua conca, v'insuffla ogni sua possa,
gonfio il collo le gote gli occhi istrambi.
Va il rimbombo pel mare e per la terra.

L'Alpe di Luni cròllasi percossa.
Balzano nel mio petto i ditirambi.

—

Y acabarèm parlant d'en D'Annunzio com escriptor. En D'Annunzio es un escriptor complert. A voltes el sedueix la forma poètica perfecta per excelencia, el sonet; a voltes romp la caixa harmònica de la poesia, llençant lliurement onades liriques y èpiques, ab empenta sobirana. Car en D'Annunzio es potser l'únich dels poetes neo-llatins moderns que ha sabut trobar el secret d'una expressió nova: en D'Annunzio construeix una prosa tan musical, ab ritmes tan variats y sostinguts en la llur variació, que sens esforç pot transformarla en ratlles curtes, en una mena de composició literaria que recorda'ls versos aliterats germànichs, naturalment, sense l'aliteració. Una superabundor de conceptes poètichs se fon en una superabundor de medis d'expressió, com si substituhis la rima d'idees a la rima externa. El poeta no té mès limits que'l bon gust; la vella caixa harmònica de la poesia, les formes consagrades, ja no són necessaries. Mes les dificultats de la forma subsisteixen. La prosa rítmica ha d'obehir a un sentiment interior de la bellesa formal, a un sentit musical nou en cada poeta. ¿Y no es més dificil trobar la justa correspondencia entre la idea y la forma, quan aquesta's desfà y vaporisa, que no pas quan se presenta ben definida y clares les dificultats que s'han de vèncer? Tan dificil es, que nosaltres creyèm que tan sols un poeta l'ha trobada: en Gabriele D'Annunzio. El genial Verhaeren es desigual e incorrecte en els medis d'expressió. Y els demés poetes de la escola són molt inferiors a en Verhaeren.

En D'Annunzio es, donchs, el ver perfeccionador de la nova escola poètica, el mestre de la prosa rimada, a l'ensemps qu'es també'l dominador absolut de les formes clàssiques. *Le Laudi* serà la seva obra mestra, una mena de *Summa poetica* del sigle XX.

GERONI ZANNÉ

UN COMPÁS D'ESPERA

Deya *La Veu de Catalunya*, del 8 juliol.

La Comissió d'acció política secundada amablement per don Eusebi Güell que juntà sa firma a les dels senyors que formen aquella, convidà al palau que al carrer Nou de la Rambla té'l nostre respectable amich, a distingides personalitats de la producció y la proprietat de Barcelona.

Com era d'esperar, les distingides persones reunides a casa de don Eusebi Güell acordaren facilitar, per tots els medis, la tasca de la Comissió d'acció política, posantse al costat de la «Lliga Regionalista» que tant se preocupa de la defensa dels interessos morals y materials de Catalunya.

No citèm noms dels reunits, però'ns plau fer constar que hi estaven representades les societats econòmiques, la industria, el comerç, la proprietat, l'agricultura y la intelectualitat de Barcelona.

Parlèm clar:

En el moviment catalanista existeixen dues tendencies ben definides.

La revolucionaria que ho vol tot: Nacionalisme.

La evolutiva que a voltes sembla aturarse a mitj cami: Regionalisme.

Formen en la primera els que *senten* amor a sa patria y odi a la esclavitut: Ordre moral.

Segueixen la segona'ls que no *senten* sinó molesties... y són els perjudicats: Ordre material.

La pluralitat d'interessos creats y subsistents a Catalunya, fa que aquests últims sien els més y representin una força poderosa, tant pels medis de que poden disposar com per la neutralisació d'uns elements que influhits per la rutina, la por o l'apatia, variants d'una ronya que acostumen a patir certes classes *pudientes*, el dia de la lluyta resultarien contraris al moviment general.

Avuy, sense cap classe de dubte, Madrid ha emprès de nou una campanya per'absorbir Catalunya.

De les tendencies esmentades ¿quina serà la primera perjudicada?

Directament la que podèm dirne d'ordre material.

Perque la d'ordre moral podrà sofrir una repressió més o menys dolorosa, però com que ni els sentiments ni les idees se maten ni moren may, tant més creixeràn com més sien perseguits.

Per lo tant, ja no seràn els nacionalistes els qui tinguin d'usar, segons diu en Prat de la Riba en son pròleg al llibre d'en Durán y Ventosa, la *croça* del regionalisme pera propagar llurs doctrines: seràn els regionalistes qui pera defensar sos interessos tindràn d'usar de la *croça* del nacionalisme.

Tot y ésser molt groixudes les parets de marbre del palau del carrer Nou, quelcòm arribarem a sentir desde fòra. Sentirem lo que deyen moltes d'aquelles *forces vives* que un jorn fiaren d'afalagadora visita, sentirem el *mea culpa* d'alguns que per compromisos *de fòra* encara fa poch tractaren de ressucitar coses que per sòrt són mortes, y per fi també sentirem la exclamació general de por que

s'escapà de tota l'assamblea devant del perill de que, desenganyat de tot, el moviment catalanista esdevingués revolucionari.

Avuy per avuy, donchs, de vosaltres depèn.

Els que sempre'ns dihèm nacionalistes donarèm un compàs d'espera, no entorpirèm vostra tasca, si segons sembla es honrada. Aqui la teniu, donchs la *croça* del nacionalisme; no vos la donèm pas; circumstancialment podèu usarla.

Els qui avuy tenen lligats sos interessos materials a la sòrt de Catalunya són molts y que molt poden pesar directa e indirectament sobre'ls qui manegen els assumptos d'Espanya.

S'han acoblat pera lluytar en les properes eleccions a Corts, fentse seu el nom de Catalunya y enlayrant senyera contra'l *perill castellà*.

Ja veurèm sa tasca, ja veurèm si en la designació dels homes que tindràn de fer sentir el clam de justicia de Catalunya en el Parlament espanyol, sabràn triar els que verament representin tots els matisos de la mentalitat catalana.

Si aixi es, no oficialment, perque les entitats verament nacionalistes no tenen d'intervenir en res que no sia sa finalitat ben definida: al menys particularment ajudarèm aquest moviment evolutiu ab la esperança de que serà en bé general de Catalunya, no d'una classe determinada.

Creurèm un cop mès. Si els resultats són negatius, sentirèm que les *forces vives* tinguin d'espantarse, però la tasca del nacionalisme, la nostra tasca, no serà pas de tira y afluixa, serà com sempre ben definida y radical, y creyèm que no serèm sols, puig també tindràn de seguirnos els qui avuy ja han dit que la paraula regionalisme era sols una *croça*.

CECILI GASOLIBA

de «Progrés»

A CATALUNYA (1)

Jo voldria presentar als lectors de la *Revue Provinciale* 'ls partits que lluyten a favor de l'autonomia de Catalunya, e indiçàrloshi l'esperit que anima al catalanisme després de la derrera Assamblea tinguda a Barcelona.

Prego, avans, a tots els que s'interessen per nostre moviment, que oblidin lo que han après d'aquests cronistes de tots els paisos que quasi anyalment venen a Catalunya y ens deixen, després d'una curta estada, feliços d'haver descobert que nosaltres parlèm una llengua que no es pas la castellana, que hi ha moltes fàbriques en nostre terrer, etc.

. . . . . .

. . . . . .

Hi ha tres partits que demanen l'autonomia de Catalunya: el partit federal, el partit carli y el partit catalanista. A dir la veritat, no n'hi ha més que dos, no tenint el partit carli cap importancia; li manca en efecte l'element jove, haventse'l clero en gran majoria afiliat al govern de Madrid, y no pot comptar mès que ab els sobrevivents de la derrera guerra civil y ab alguns milers de capellans fanàtichs escampats per tota Espanya.

El partit federal reclama l'autonomia de totes les regions espanyoles y llur federació sots la forma republicana. Son origen es filosòfich. Ha redactat una mena de projecte de constitució molt precis, que cal acceptar *in totum* pera èsser federal. Proclama per exemple'l servey voluntari, la jornada de vuyt hores, y la contribució progressiva. Aquell qui, per rahons particulars, no creu en la utilitat d'aquestes reformes, malgrat son amor a l'autonomia y a la federació, no serà may considerat com federal.

El catalanisme no demana mès que l'autonomia de Catalunya, sens ataleyarse del reste de la Peninsula. Son origen es natural, instintiu. Tenia també una mena de constitució, formada per les decisions de ses Assamblees, decisions que s'anomenaven *bases*, y que calia també acceptar *in totum* pera èsser considerat com catalanista.

Aquest estat de coses no podia durar: ens creava molts adversaris, y no era pas lògich. Les *bases* del catalanisme eren tan radicals com les del partit federal y ens atreyen tot

(1) De *La Revue Provinciale* de Tolosa traduhím els principals fragments d'aquest article en el qual hi hem trobat un coneixement de les coses de Catalunya y una profonditat de criteri que poques vegades poden remarcarse en la prempsa de l'Estat vehí, segons ja indica'l meteix articulista. Creyèm, donchs, que nostres lectors ens sabràn grat per la traducció que'ls oferím del trevall d'en S'Alguer, y que com nosaltres se felicitaràn de que a una y altra banda del Pireneu cada día's tendeixi més a la reconstitució de nostra estimada nacionalitat catalana.—N. de la R.

l'odi dels reaccionaris. Però n'hi havia una que'ns atreya també tot l'odi dels lliberals: era la *base* que reconeix el Concordat convingut entre Roma y l'Estat espanyol. Ja podiem afirmar que aquesta base no era més que una maniobra política y el reconeixement del *statu quo*, que voliem senzillament impedir la guerra civil inevitable si's trencava'l Concordat en els difícils comensos d'una organisació autònoma... Ningú'ns volia creure. A Espanya tot se vol fer depressa, y per això no's fa may res. Els *lliberals* espanyols no concebeixen pas la evolució: seria demanàrloshi que comprenguessin massa; són sempre els efectes y no les causes lo que'ls colpeix.

Ja he dit que aquesta mena de constitució formada per les decisions de les Assamblees no era pas lògica. En efecte, desde'l moment que nosaltres proclamavem pera Catalunya'l dret de governarse y administrarse per ella meteixa, era absurd imposar als catalans regles y lleys. No podia indicarse per endevant un *corpus juris* més que pera prevenir les pertorbacions en el moment de constituhirse la nacionalitat

Per aquestes diverses rahons les *bases* no eren més que un motiu de discordia. Y puig que'l catalanisme amenava a la llibertat, les exclusions y les divisions en grupos eren contraries a son principi. «*Tots* els catalans, sien les que sien llurs idees, tenen el dret d'ésser lliures; y *tots* els catalans tenen el dever de lluytar per la patria.» (Extracte de la Declaració de la derrera Assamblea.)

Es pera fer evolucionar el partit en aquest sentit que un grupo de joves ha fundat la revista JOVENTUT, y es després de cinch anys de lluyta que aquests principis acaben d'ésser proclamats.

La derrera Assamblea que tingué lloch a Barcelona'l maig de 1904 ha esborrat de dret totes les declaracions de les precedents Assamblees catalanistes declarant: «que seràn considerats com catalanistes tots els catalans que aymen l'autonomia de Catalunya, sien les que sien llurs idees polítiques, socials y religioses.»

Després d'aquesta nova direcció, el partit acobla tots els autonomistes. Mes el poble no ha volgut pas escoltar—ab gran sorpresa dels entusiastes—y el poble no ha vingut pas ab nosaltres ¿Per què? Perque encara no està prou madur pera la llibertat. Per això nostra tasca es més difícil, y sols en l'avenir podèm atènyer qualque resultat.

Per'assolir aquests resultats no n'hi ha prou ab predicar la llibertàt al poble, sinó que cal posarlo en estat de desitjarla y ferli sentir tot el pes de ses cadenes. Aquest fi l'hem d'atènyer indirectament. Ens cal predicar l'autonomia, però també fundar escoles, encoratjar tots els sentiments nacionals, ensenyar a nostres compatricis el respecte de totes les particularitats dels altres homes, sense buscar a apropriarse sens examen les idees d'altri, no menys que a voler imposar les llurs. Quan estaràn ben penetrats d'aquests principis, sense cap dubte s'unirán tots ab dignitat, com s'unirán tots els pobles de la terra'l jorn que no hi hagi més Estats, sinó agrupacions naturals, lliures, autònomes y afranquides de tot esperit de dominació.

L'esperit del catalanisme es, donchs, actualment, ample; ses aspiracions, més amples encara. Avuy el fanatisme unitari (monàrquich o republicà), aquest fanatisme del tot catòlich, ens es un obstacle. Cal dir que'ls republicans espanyols no cambiarien gens l'estat actual de les coses: no cambiarien la constitució; no farien més que reemplaçar el rey per un ciutadà elegit pel poble. Es una qüestió d'honoraris, y potser d'un xich d'honor. Cada partit ens fa retrets perque nosaltres no fem cap declaració favorable a la forma de govern qu'ell prefereix. Y en efecte, nosaltres no la fem pas. Primer, perque no tenim el dret d'imposar una organisació als catalans.... de demà, y després perque ¿a quin fi la república? ¿a quin fi la monarquia? La política en general ¿de què serveix? El millor govern ¿no fóra un govern simplement administratiu? El millor cabinet ¿no fóra aquell *cabinet de santé* de que parla M. Brieux en *Les Avariés?* Clavegueres, bona llet y carn fresca, aliments no sofisticats, educació no falsejada tampoch... en suma, *la joie de vivre:* ¿no són aquests bons *assumptos* pera un programa?

No es pas a la organisació de la vida d'un pais a lo que cal atendre més, sinó a l'objecte d'aquesta vida, a sa finalitat. N'hi ha una pila d'organisacions acceptades; els resultats feliços d'una forma de govern no depenen pas de la meteixa forma en si, sinó de la valua dels ciutadans. Fins se podria organisar el govern baix una forma industrial. El president devindria un director general; el cabinet un concell administratiu; els embaixadors, corresponsals, y els cònsuls, comissionistes. En aquest cas ja no hi hauria súbdits, sinó accionistes; els impostos y les càrregues que ara pesen sobre'ls contribuyents vindrien a ésser quelcòm comparable a les primes o colocació de capitals.

Mes la vida de les colectivitats tendeix únicament a un fi: la felicitat. Es, ben segur, l'objecte de tots els partits politichs, però un objecte indirecte: podria dirsen una *careta*.

Pera realisar aquest programa de felicitat caldria una terra novella, y, ben entès, ciutadans nous: una terra no tacada per l'halè mortal del gran monstre l'Estat. ¿Y per què aquesta terra no hauria d'ésser Catalunya? ¿Y per què aquests ciutadans no serien els homes renovats pel programa que'ls acobla, sien les que sien llurs tendencies?

. . . . . .

Abracemnos, apleguém aqueixes dues herencies (1), y un home nou naixerá de les cendres de nostra raça. Els Pireneus no seràn ja més una frontera que mata l'amor, sinó una columna vertebral d'hont n'eixirà la vida d'*un* sér.

JORDI S'ALGUER

TEATRES

LA MUSA LOCA.

Que són homes, que són verges, que són aucells, que són boscos, que són rius y cascates, cavalls y feres, marquesets y princeses, pastores y maturrangues fines tot allò que guaytém distretament al passar pel carrer de Petritxol en els aparadors de les botigues, no's pot pas negar. Però són cromos: estampes y cromos. Tot es lluhent. Carns de porcellana, ulls de vidre, ungles de cera, barcos de cartró satinat, aucells de gabia, peixos de sortidor, cavalls y besties de paradis terrenal, sants y verges vaporosos; fins la sang, quan hi ha sang, es *sang pintada*. Tot es bonich, però res vos agrada. No hi ha vida en aquells cromos y estampes, no hi ha calor, no hi ha moviment, no hi ha expressió. Tot es bonich, però tot es fret; hi ha mil colors, però... *tot es blau y de color de rosa*. ¿Què vos diu aquella Mare de Deu de rostre matemàticament ovalat, d'ulls grossos y tontos, que s'aixeca de puntetes sobre un fragment del globo terraqui? ¿Y aquell cavall que sembla volar per sobre les montanyes? ¿Y aquells pins arrenglerats com soldats? ¿Y aquells soldats o guerrers immòvils com pins? ¿Y aquelles marquesetes totes daurades, y aquells cavallers tan rexinxolats? ¿Qué vos diuen? Que són estampes, que són cromos, que són mirallets pera enlluhernar ulls de nin qu'encara no pensa...

. . . . . .

Donchs els germans Quintero són això: pintors de cromos y estampes del carrer de Petritxol. Els seus tipos, els seus quadros de costums—fins en ses millors obres, fins en *Los Galeotes*—són cromos y estampes, res més que cromos y estampes. No hi ha sang en les venes dels seus personatges, no hi ha llum en els seus quadros sempre grisos. Despulleulos a n'aquells del seu ropatge florit, de la seva verbositat atractivola qu'enlluherna als nins qu'encara no pensen, y sols queden estaques, *cabezas parlantes* que repeteixen les graciositats dels autors ab major o menor gracia, segons la gracia que té l'actor que's vesteix d'estaca. Obriu la finestra pera que hi entri el sol en aquells interiors que'n diuen quadros de costums, y sols veuréu taques: taques blaves, verdes o grogues, fetes ab escombra d'emblanquinador, sense paleta ahont fusionar, tonalisar y definir... Els germans Quintero suquen directament la escombra en els tres o quatre pots dels colors *simples*. Tenen un pot de sentimentalisme cursi (exemples: la Carita de *Los Galeotes*, la Molina y la Irene de *La Musa loca*); un pot de cavallerositat o sia noblesa y elevació de sentiments (exemple, en l'obra d'ara, Mauricio); un pot d'ingenuitat tonta (exemple, Abel Becano), y en fi, un pot—aquest es el pot gran—de gracia, de sal, de sal barrejada ab *sosa*, molta *sosa*... de *sal-sosa*. Millor dit, de *sosa-sal*, perque hi ha més *sosa* que sal. (Exemples, tots els personatges y besties de les obres dels Quintero. Encara estich dejú de veuren un que no tingui gracia: sal; *sal-sosa*.

Aquest pot, el pot de la *sal-sosa*, es el que dóna tonalitat a les obres y personalitat als seus autors. Els demés — sentimentalisme, cavallerositat, ingenuitat,—sols serveixen de midó. La sal per si sola, encara que sia *sosa*, no s'enganxa: saltaria de la tela fins tirantli a grapats. Per això'ls pintors li donen avans una capa d'aquells altres ingredients, però sense fixarshi gayre. Mentres enganxi!

Heusaqui explicat el procediment. Ara podria explicarvos l'obra, *La Musa loca*. ¿Qué'n treuria, si tots l'heu vista? (Me refereixo especialment als que no l'han vista.) ¿No ho heu vist may en el teatre allò d'un senyor ja fet que tot d'una escriu un drama dolent, que agafa la *ceba* de creures un geni, que va derrera dels còmichs y empresaris, els quals li fan passar *las de Caín*, que a la fi logra que li *pateen* el drama y ell se queda veyent visions y patint gana perque derrera de la *ceba* ha descuydat el trevall? Y en fi, ¿no heu vist també que sempre surt un àngel tutelar que posa remey al mal y tot acaba bé? Donchs això y poca cosa més es la substancia, el midó de *La Musa loca*. Lo restant es la sal dels Quintero, que reparteixen equitativament entre una trentena de personatges que venen a dirnos cada un les seves gracies.

¿Ne voléu algún exemple de *sal-sosa*? Urrutia, tartamut, (això ja es una gracia) fa una suma de varis sumands y treu: vint y tants mils *con qnince céntimos*. En realitat suma molts milions *con quince céntimos*. «*Me he equivocado* — diu, — *pero he sumado bien los céntimos.*» Riguin ara.

El meteix personatge contesta a una criada que pretén passar per senyoreta vinguda a menos, y pera convéncer diu: «*Si ustedes supieran quién fué mi padrino, se asustarían.*» «*Ravachol,*» contesta'l tartamut. Riguin ara.

Cabra, un altre *covachuelista*, quaranta anys de servey *con cuatro mil*. La seva gracia consisteix en citar molta gent pera poder dir de cada un d'ells «*que en paz descanse.*»

(1) La llibertat política dels catalans de França y el sentiment nacionalista dels catalans d'Espanya.

Riguin ara. Si no riuen será perque aqui sols se diu una vegada. Si ho digués trenta...

Un señor anónimo qu'entra al quarto d'una gran actriu. No'l coneix ningú. Coneix a tothòm, parla rihent ab tothòm, y no diu a ningú qui es. «*Llego hoy y me marcho mañana.*» Això ho diu set o vuyt vegades: els altres ho repeteixen set o vuyt més y... riguin, riguin...

Tosso, un autor que sols ell se creu gran y ens cita una frase del drama del protagonista: «*El sol alumbra sin preocuparse de que calienta... y el sol calienta sin preocuparse de que alumbra.*» Riguin més.

També podrien riure ab allò que un personatge diu al *portero* del Director general: «*Creí que era usted el señor minist o*», y ab dues o trescentes frases per l'estil que són *lo millor de l'obra*, però que desgraciadament no recordo.

Y el teatre estava ple, y's va riure bastant, no massa, y la comedia va passar, encara que's va trobar un xich llarga. els actors varen ferho bastant bé, distingintse la Maria en un petit paper de criada, en Fernando, en Santiago, en Palanca y en Carsi..... Y jo continuu creyent que *La Musa loca* es un cromo del carrer de Petritxol, una estampa de la Mare de Deu sense sang a les venes, ab el rostre d'un òval perfecte, ab uns grans ulls de vidre, ab ungles de cera y ab un troç de globo terraqui sota'ls peus, que no trepitja de por d'embrutàrsels.

EMILI TINTORER

NOVES

Convocats per la Secció de Propaganda del «Centre Autonomista dels Dependent dels Comerç y de la Industria», y baix la presidencia del Centre, se reuniren el dilluns passat a les déu de la nit, en el local d'aquella societat, els delegats de quasi totes les entitats catalanistes. L'objecte de la reunió resultà ésser el següent: acordar si seria o no convenient celebrar com se mereix la fetxa de 11 de Setembre, diada en que les catalanes llibertats foren vençudes, y cas de que si, fer els preparatius necessaris.

La idea, que no pot ésser més hermosa, fou acullida ab entusiasme per tots els delegats, y's nomenà una comissió a la que se li feu l'encàrrech de commemorar aquella data deixantla en absoluta llibertat de decidir sobre la forma y actes de la commemoració.

La comissió nomenada fou la meteixa que tan bé portà a fi la festa nacional, ab la sola diferencia de que, en lloch d'ésser l'«Associació de Lectura Catalana» la representant de les societats disgregades, ho es el «Centre Autonomista de Dependents», patrocinador de la idea.

La reunió tingué lloch ben a la catalana: s'enrahonà poch y clar, els importants acorts se prengueren en menys de mitja hora, y per part de tots se donà probes de tal esperit de transigencia y unió vers el meteix fi, que feu sospitar que no són gayre llunyans els dies de les reivindicacions.

El nostre incondicional aplaudiment als iniciadors de la idea. Enguany per primavera hem somrigut al recort d'un jorn hermós: enguany per tardor plorarèm l'amargor de l'esclavatge. Poble que sab riure y sab plorar camina vers l'enllà ahont se trenquen les cadenes. Endevant tots, sempre junts!

—

Com anunciarem, avuy se posa a la venda'l quadro dramàtich *El Pop de la platja*, arreglo d'August Barbosa, formant part de la Biblioteca de JOVENTUT.

—

Devèm una explicació als nostres suscriptors y lectors de fòra de Barcelona.

El número passat l'haurán rebut ab dos o tres dies de retràs. La culpa no es nostra: es del nou governador y general, y de l'Administrador de Correus. Són coses d'Espanya.

Sembla que'l nou governador, *ab irato*, va manar que no's *cursés* a correus cap periòdich sense previa presentació de l'exemplar sellat al govern civil. En qualsevol pais del món, especialment en un pais civilisat, aquesta nova formalitat que nosaltres teniem de complir s'hauria avisat al públich, s'hauria posat en coneixement dels interessats. Aqui no, aqui som a Espanya, tenim un governador qu'es general y tenim una Administració de Correus que *bada*. Resultat, que fins dos dies després de *emanat l'ukase* no'ns en hem enterat. Hem complert ab el nou requisit, y creyém que a la fi haurán despatxat el correu.

¿Comentaris?

Ja se'ls faràn nostres lectors.

Nosaltres sols podèm dir, per avuy:

Al senyor governador: ¿que no ho sab que *lo cortés no quita á lo valiente?*

Y a l'Administració de Correus: ¿que no ho sab que'l públich paga pera ésser servit *con rapidez y cortesia?*

—

El nou governador civil ha entrat a Barcelona ab mal peu. A la disposició que acabém d'esmentar n'han seguit d'altres que posen en perill els drets públichs y que han promogut varies protestes; y la prempsa comença a dirli coses.

Malament.

El senyor governador no està per coses: cara seria y *firmes* com els soldats.

Potser si que se li volien fer amichs.

Res d'això: els militars no hi van enlloch en sò d'amistat: van en sò de guerra.

Però ja veuràn com no n'hi haurá. Ves si nosaltres en voldriem!

Res, que'l *liberal* Montero Ríos s'ha lluhit, y ell meteix ja ho diu que *ha acertado* nomenant al general Fuentes.

Ja se'n pot ben alabar.

—

El partit *republicano único*'s va desfent com un bolado, y desde qu'en Nakens va escriure a n'en Salmerón una carta plena de veritats que han fet tronar y ploure y que han posat al quefe a punt de dimitir, ja no més baden els badochs més badochs.

Hi haurà batusses: els *radicals* d'en Nakens faràn assamblea pera *destronar* a n'en Salmerón.

Y per sa part els que porten el tinglado de la *Fraternidad*, comprenent qu'es un perill qu'en Salmerón se'n vagi a casa sense que'l partit hagi avençat ni un través de dit vers la República, han redactat un manifest declarant *traidor á la patria* a qui no s'escolti a l'home de les *cuatro unidades* com si fos un altre Moisès.

Pobre home!

Y en tant la República dels *fraternos*, que ab el triomf electoral d'ara dos anys, y ab tan nombrosa representació en Corts, y ab tanta propaganda revolucionaria (?) per *provincias*, etc., etc., havia de venir d'avuy a demà ab espasa y balances y tot lo que cal pera donar als bons la gloria del cel y als dolents les penes eternes de l'infern, no s'ha deixat veure poch ni molt, com si estés avergonyida. Y's comprèn, dada la escolta que portaria; perque ¿ab quina cara pot presentarse una donzella si els que l'acompanyen la volen fer servir d'arcabota pera que'ls dugui carn fresca a la *Casa del Pueblo?*

La qual encara està com estava, es a dir, *en sus cimientos*.

Y els peixos grossos tan bons, y fincantse.

¿Ho veuen els pobres xays, els infeliços cornuts que paguen el beure, còm l'ha realisat son fi el *partido único*, y còm y per què no ve ni ha de venir ni vindrà la República dels *fraternos?*

Y ara per més rifada'ls diràn *traidores*.

Ens sembla que'l *fin de fiesta* serà encara més divertit de lo que'ns creyem.

—

La esquadra anglesa del Mediterrani ha estat a Barcelona aquests dies, y ab tal motiu s'han cambiat obsequis entre l'almirall y les autoritats.

Se veu que a l'almirall, més que'ls festeigs, li ha plagut la terra catalana, quin esperit ha donat mostres d'haver comprès. El panorama de nostres montanyes desde'l Tibidabo'l va commoure; l'audició a Belles Arts de nostres cançons entonades per l'Orfeó Català, li feu dir: «Aixi no hi canta cap poble semita!»

Conformes. Lord Beresford ens ha entès y l'hem entès. Els pobles semites no canten: *jipian;* no trevallen: deixen trevallar y... cobren; no s'ilustren ni volen que s'ilustrin els demés, perque això fa *hidalgo* y, segons en Zorrilla, es costùm *escribir mal entre nobles*, perque això *vesteix;* no fomenten les bones qualitats de les races donàntleshi expansió y regulant y millorant els serveys, sinó... tot lo contrari.

Lord Beresford té rahó. Que n'hi ha de diferencia entre semites y catalans, entre semites y anglesos!...

—

Acaba de morir a Thorout (Bèlgica) el celèbre geògraf francès Eliseu Reclus, autor de la *Geografía Universal* qual publicació durà divuyt anys, lo que dóna idea de lo complert d'aytal trevall. Es també autor de les obres *Guía de Londres*, *Historia d'un riuet La Terra*, etc., havent ademés escampat una considerable part de sos coneixements vastissims en articles periodistichs. Deixa inèdita y completament acabada l'obra *L'Home y la Terra*.

Per son republicanisme exaltat fou objecte de persecucions, havent d'emigrar de França y dirigintse a Anglaterra y a Amèrica. Tornat a son pais, fou desterrat per haver figurat en la *Commune*, essent panegirista desde llavors de les idees més disolvents.

Aquest sabi, que per sa ciencia ha de merèixer el respecte de tothòm, era anarquista y era conseqüentment ireligiós. Ses revolucionaries campanyes, malgrat fossin puralment intelectuals, li han valgut l'animadversió dels sectaris catòlichs, dels nuls d'entenilment y dels vividors politichs, y això tant en vida com en mort. Bé està que's critiqui sa obra, que segurament no estarà pas exempta d'errors: però lo qu'es indigne es que a un pensador com ell, a un home que tingué com pochs el valor de ses conviccions y que predicà l'amor y la senzillesa ab l'exemple, se li posi en interdicte el... *bon nom* perque era ireligiós. Que ho fessin els que's diuen catòlichs intransigents no tindria res d'estrany, y els podria disculpar llur fanatisme: però que ho facin els neutres, y qu'entre aquests n'hi hagi que's diuen nacionalistes catalans, que prediquen l'autonomia, que malparlen dels ignorants y dels sectaris lerrouxistes per llur lleugeresa al convertir en qüestions de secta les qüestions de religió o de conciencia individual; que aixi's condueixin homes qu'escriuen diaris en defensa de l'autonomia d'un poble modern que aspira a viure nacionalisat conforme a la civilisació moderna, ens sembla un sarcasme, una enormitat que no devèm deixar passar sense protesta.

Pot *La Veu* ésser ben catòlica, per més que hauria de començar per titularsen; pot censurar la ireligiositat d'en Reclus, a qui per cert alaba com a home de ciencia: però dir *evangèlicament* que no vol criticarlo com a ateu perque no'n pateixi el bon nom del difunt, francament, en els temps de llibertat (?)

de tolerancia (?) y de respecte (?) mutuu en que'ns trobém, si no fes plorar, gayrebé faria riure. Parlar del bon nom d'un home, donarli com qui diu patent d'honradesa, a tall de xafardera de vehinat, per les idees socials y religioses que professi o deixi de professar, o perque dispensi a llurs filles del matrimoni *legal*, ab lo qual elles y ell demostren una fermesa de conviccions ben respectable en persones tan conscients, més que més essent com són respectats tot l'any y ab tota hipocresia milers y milers d'amistançaments hipòcrites, sien o no sien legals; procedir aixi, dihém, revela una tafaneria que, vaja... no ve al cas. Ja veuen si dihém poch: no dihém més que *tafanería*; però avuy tothòm sab o deuria saber que més motiu de mal nom qu'en ésser ireligiós hi ha en ésser tafaner.

Desitjém a *La Veu* que no rellisqui tan sovint com sol ferho pel cantó religiós, que no sembla sinó que li ensabonin.

—

Els senyors de *La Devantera* han volgut frapar burlantse de la festa nacionalista del «Desert» y dels que hi assistirem. No'n fariem esment, si no fos que la honorable «Associació de Lectura Catalana», iniciadora de dita festa, s'ha enfadat ab rahó, enviant a l'esmentat periòdich una comunicació en protesta de les malicioses insinuacions, impropries de bons catalanistes, qu'en ses columnes s'ha permés insertar. Diu aixi dita comunicació:

En Concell Directiu (sessió del 5 del corrent mes), fou acordat lo següent que a continuació fidelment vos comuniquèm:

Que vista ab profondissim disgust la incalificable conducta qu'envers el nacionalisme català segueix el periòdich de la vostra direcció;

Atenent qu'es resolució ben ferma d'aquesta corporació no voler admetre jamay tractes ni contractes ab els enemichs de Catalunya ni ab els qui sota la capa d'un radicalisme *sui-generis* els hi fan el jòch;

Considerant que'l periòdich portantveu d'aytal especialíssima modalitat té pera'ls defensors actius de Catalunya un llenguatge idèntich, si no pitjor, que'l que ab repugnancia de tot bon català empleen *La Campana*, *La Esquella*, *La Publicidad* y demés d'idèntich temperament y passions; y

Tenint present qu'en l'«Associació de Lectura Catalana» es acort unanim no llegir jamay les publicacions esmentades,

Oficialment vos innovèm que degut als molts punts de contacte que *La Devantera* té ab els dits papers, esdevenint sa tasca tan trista com aquella, tinguèu a bé sospendre l'envío de dit periòdich que fins ara veníeu fent, gratuhitament, a nostre estatge social, mentres y tant segueixi aytal camí polítich y faci feyna tan desgraciada.

Lo que ab sentiment vos exposém pregantvos en prenguèu bona nota que lliuri a n'aquesta secretaría de la feyna de retornarvos el periòdich altra volta en cas d'oblit per part vostra del present ofici.

Que Deu vos guihi.—Barcelona, 6 juliol de 1905.—El President, *Eudalt Soler* —El Director Artístich, *J. Barceló.*—El Secretari, *M. Gorchs.*

Sr Director de *La Devantera.*

L'«Associació de Lectura Catalana», al dignarse manifestar això a *La Devantera*, ha demostrat tenirla en certa estima. Altres no haurien contestat res.

No es que a *La Devantera* li manqui bona historia catalanista, però temps ha que aqueixa historia la està tirant per terra ab ses petiteses, y això es tan trist... pera ella, que més val no parlarne. Si no s'esmena, ni may. Pera ella farà, y per son compte també anirá fent el nacionalisme, que si admet en son si a tots els homes de bona voluntat y rectes intencions, no ha de patir pas greument per les invectives injustes dels impotents o dels despitats.

—

Un solt que publicarem en el número de JOVENTUT corresponent al 22 del passat juny, ha motivat la carta del senyor Pascó que ab gust reproduhim:

Senyor Director de la revista JOVENTUT — Molt senyor meu: Me complasch en manifestar a vostè qu'he llegit a JOVENTUT del 22 proxim passat, que'l distingit pintor Nonell ha desvetllat el recort d'un assumpto oblidat referent a un quadro del notable pintor en Dari de Regoyos, titulat *El Mes de María.*

Tinch el sentiment de participarli que depèn del senyor Regoyos que sía un fet lo que tots desitgèm.

Com suposo que vostè ignora la meva carta publicada a *La Veu de Catalunya* del día 17 proxim passat, la incloch pera que vostè formi judici.

Es de vostè afectissim atent s. s q. b. s. m. *Joseph Pascó.*—Barcelona, 5 de juliol de 1905.

Vegis ara la carta a que'l senyor Pascó fa referencia y que va veure la llum a *La Veu*:

Amich Casellas:

M'han informat de que, fa pochs díes, un diari local deya que jo tenía en dipòsit el quadro de don Dari de Regoyos, que ab el títul de *El Mes de María* representava l'exterior de Santa Gúdula de Bruseles

Vos sabèu bé que la pintura va ésser adquirida per suscripció entre artistes y literats, ab el noble fí de regalarla al Museu municipal.

Mes, rebutjada la oferta pels senyors qu'en aquella època, l'any 1898 si mal no recordo, formaven la Junta de Belles Arts, a prechs dels artistes suscriptors jo'm vaig fer càrrech del quadro qu'en calitat de dipòsit vaig tenir a casa durant molt temps.

Però farà quatre o cinch anys que, a petició seva, jo vaig fer entrega de la pintura al seu autor, que me la demanava pera ferla figurar en una Exposició, y desde aleshores no he sabut res més del quadro en qüestió.

Vos prego que'm feu l'obsequi de fer publicar aquesta aclaració.

Mercès anticipades de vostre sempre afectissim amich y S.—*Joseph Pascó.*— Barcelona, 17 de juny de 1905.

—

La direcció artistica de l'«Associació de Lectura Catalana» editará a preu insignificant una edició popular de la Historia de Catalunya, per entregues, a propòsit per obrers, y quin valor será'l que resulti de cost sens aument, a fi de fer assequible a tothòm la compra d'aytal obra, que per altra part se procurará resulti lo més artistica

possible dintre la economia dels medis de que's disposa.

Oportunament s'anunciarà l'aparició de la primera entrega, qu'està ja en prempsa.

—

A son degut temps publicarem el cartell de convocatoria pera la «Festa de la Bellesa», important certamen literari y musical que dèu celebrarse a Palafrugell. Heusaqui els veredictes dels jurats:

LITERATURA: Premi de 500 pessetes, a la millor composició en vers: N.º 71. Les Cabelleres L Callimachus. — Premi de 500 pessetes, al millor trevall literari en prosa: N.º 77. — L'Home bo.—L. Exelsior. — *Joan Maragall. J. Massó y Torrens, Joan Verdés y Barris.*

MÚSICA: Premi de 400 pessetes, a la millor sardana pera cobla: Partit entre les sardanes: N.º 46 —Eugenia. —L. Ideal. — N.º 49 —Sardana Llarga.—L. Ti-ri-ri-ru Na-ra-na-ra. — Premi de 400 pessetes, al millor aplech de cançons originals, estil genre popular. Número 27. — Cançons estil genre popular.—L. De la terra — Accèssit ab aquest premi (200 pessetes): N.º 22.—Cançons. — *Felip Pedrell, Lluís Millet, Marián Vinyas.* —Palafrugell, 10 juliol de 1905.

NOTES: L'autor de les cançona distingides ab l'accèssit deurà acreditar ser tal enviant els vuyt primers compassos de cada cançó.

—

Heusaqui la convocatoria del Congrés Esperantista que tindrà lloch a Boulogne-sur-Mer, tal com la publica la revista *Esperanto*, de Budapest. La donèm sense traduhir, a utilitat dels que han fet estudís de dita llengua y els hi es comprensible:

Kongreso Esperantista en 1905, organizota en Boulogne-sur Mer de la Franca Societo por la propagando de Esperanto, la Franca Turing-Klubo, la Grupoj de Paris, kaj Boulogne-sur-Mer. — La Esperantistoj anglaj, germanaj, aûstraj, belgaj kaj francaj kiuj cheestis je la festoj organizitaj, je ilia honoro de la Grupoj Calais's kaj Dover'a la 7an kaj 8an de aûgusto lasta, decidis kunighi denove, proksıman jaron, en esperantista urbo: ili elektis Boulogne-sur-Mer.

Doktoro Zamenhof, respondante je le invito de l'tiea Grupo, akceptis veni chi tien por prezidi la kunvenon de l'jaro 1905a kaj esprimis la deziron cheesti en vera kongreso je kiu ciuj grupoj de l'mondo estus inviitaj.

Vidinte tiun-chi akcepton kaj la gravecon kiun ghi donas al la kunveno projektita, la Grupo Boulogn'a opiniis ke ghi ne povis sola organizi tiun chi internatian Kongreson. Ghi sendis alvokon al la Societoj kiuj partoprenis je ghia fondo: la Franca Societo por la propagando de Esperanto, la Grupo Pariza, kaj la Franca Turing-Klubo. Tiuj chi societoj triope akceptis plezure doni sian helpon por efektivigi la sukceson de tiu chi festo kiu laû la esprimo de Doktoro Zamenhof, estos unu el la plej gravaj datoj en la historio de Esperanto.

Ni do petas chiujn grupojn francajn kaj alilandajn ke ili sendu al ni, kiel eble plej baldaû, sian alighon, por ke la organizanta komitato povu, kune kun ili, koncerti la rimedojn por ellabori al programon de l'Kongreso.

Por la Franca *S. P. P. E., De Beaufront.*— Por la Franca Turing Klubo, *Ballif.* — Por la Pariza Grupo, *Carlo Bourlet.* – Por la Bulogn'a Grupo, *A. Michaux*

Sin turni por la alighoj al la Prezidanto de l'Grupo Esperantista en Boulogne-sur-Mer.

—

Publicacions rebudes:

Lo Mariner, canço popular catalana, XLIV de les publicades pel «Cançoner Popular». Ademés de la lletra y música, porta com totes les anteriors curioses notes folk-lòriques, donant compte de lo estesa qu'està aquesta famosa cançó pel Piamont, la Champanya, Escocia, Suecia, etc., y apuntant diverses variants. Va ilustrada ab un ben entès dibuix d'en Llaverias. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Cartell de Convocatoria del certamen literari que'l «Centre Català» de Granollers ha organisat pera'l dia 2 del vinent setembre, festa major de dita vila. S'ofereixen setze premis, devent enviarse'ls trevalls, per tot el dia 22 del proxim agost, al secretari del jurat, carrer de la Palma, 21, Granollers. Les demés condicions són les acostumades en tots els certàmens. El jurat qualificador estarà compost pels senyors Ferràn Agulló y Vidal, president; Ferràn de Sagarra, Hermenegild Carrera y Miro, Manel Folch y Torres, vocals; Ferràn Canellas, secretari.

Convocatoria y Cartell pera'ls segons Jochs Florals de Badalona, organisats pel centre catalanista «Gent Nova» de dita ciutat, que deuen celebrarse'l dia 15 d'agost vinent, coincidint ab la festa major. S'ofereixen dotze premis, y els trevalls que hi optin deuràn ésser enviats avans del dia 30 del corrent al domicili social de «Gent Nova», carrer de Lluch, nums. 51, 53 y 55, Badalona. Les demés condicions són les de consuetut. Compondràn el jurat qualificador els senyors Domingo Martí y Julià, president; Ignaci Iglesias, vispresident; Lluis Via, J. Pujol y Brull, Adrià Gual, Joseph María Folch y Torres, vocals; Antòn Busquets y Punset, secretari.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:		
Un any.	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins. . . .	40	»
» » sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 284 Barcelona, 20 de Juliol, 1905

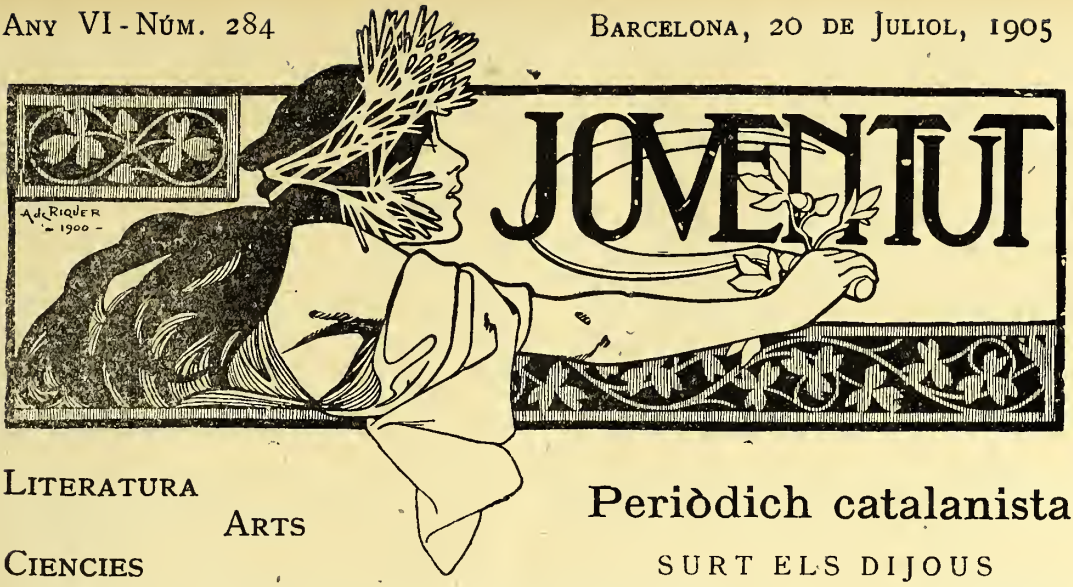

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Lletra d'un menestral barceloní a l'almirall de la esquadra anglesa, per Oriol Martí. — Miracle, per Enrich de Fuentes. — Esperanto (continuació), per F. Pujulà y Vallès.—Nota de viatge, per P. Colomer y Fors. — Del primer encis, per Alfons Maseras. — Trista profecia, o la despoblació de Barcelona, per Rafel Vallès y Roderich.—Pàgines festives: Un dia mullat, per Alexandre Font. —Teatres, per Emili Tintorer.—Notes bibliogràfiques, per Geroni Zanné y R. Miquel y Planas.—Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller. — Plech 10.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech 22.

LLETRA D'UN MENESTRAL BARCELONÍ A L'ALMIRALL DE LA ESQUADRA ANGLESA

Un amich nostre, barceloní de soca a arrel y català de bona mena, tingué la pensada, després de la visita de Lord Beresford, d'endreçarli una lletra. Se trobà ab la dificultat de no podershi dirigir, donchs no escriu altre idioma que'l català. Y per més que, segons la comunicació tramesa pel sabi *extenso y fraterno* doctor Rodriguez Méndez, el dever de tots es parlar y escriure l'espanyol per ésser l'idioma oficial, el nostre improvisat colaborador no'l sab, y en la impossibilitat de complir son dever, se limita a exercir son dret y ens prega la transmissió de la carta per medi del nostre periòdich, única manera (per ara y fins y a tant que'ns tinguin la consideració de permetreho) de poder donar curs públicament *al insignificante dialecto catalán*.

La carta diu aixi:

«Honorable Lord Beresford:

»Jo no sé pas per quines causes s'es establerta una corrent tan simpàtica entre'l poble barceloní y el personal de vostra esquadra. Cert es que per motius ben explicables, encara que no'ns sia ara com ara molt convenient explicarlos, d'ençà d'uns quants anys els habitants de Catalunya senten una mena d'atracció envers els estrangers que'ns visiten. Sols puch dirvos que'ls catalans que tenen diariament de bregar ab gent forastera que no'ls estima y a la qui no poden estimar per incompatibilitats de caràcter, per diferencia de raça y més que tot per disparitat de civilisació y divergencia d'aspiracions, cada cop que poden parlar ab alguna persona de les que han tingut la sòrt de néixer en un país civilisat, senten fretura d'obrirli el llur cor y de ferli entendre que també nosaltres la volém viure la vida veritablement europea. Y es que som tan descone-

guts! La gent es tan aficionada a acceptar sens examen la veritat oficial, y la majoria dels viatgers són tan superficials, que ja es prou sòrt si de quan en quan algún esperit més reflexiu se sent colpit per la realitat y se'n va de nostra terra ab la feble sospita de que lo que diuen les guies, les noveles y fins les cancilleries no es altra cosa que un garbuix de fantasies ben allunyades de la veritat.

»No creguèu pas que aqueixa corrent simpàtica que suara ab tanta força s'ha manifestat pugui tan sols atribuhirse al profit que de vostra visita n'hagin tret els poch escrupulosos mercaders, a l'engròs y a la menuda. Altres vegades els beneficis han sigut majors. Vós havieu pres les mides necessaries pera que vostres mariners no donguessin el poch edificant espectacle que no fa gayre hagueren de presenciar nostres ulls ab motiu d'altres visites semblants. No sè per què, hem comprès que vós ereu sincer al apreciar en nosaltres quelcòm de bo, y per això vos n'hem sabut grat de que algú'ns faci un xich de justicia.

»Ja descomptèm tots aquells mots que la cortesia pogués inspirarvos, per més qu'hem endevinat vostre caràcter enemich de l'afalach. Comprenèm la impressió que vos ha causat nostra Barcelona. Vós l'heu vista pel seu costat bonich: ja han tingut bon compte de no ferla arremangar pera que no ensenyès els garrons que porta, com diu en Nogueras Oller. Per això havèu pogut qualificarla de la més bella ciutat mediterrania. En lo que vos heu errat es en dir que nostra administració municipal res tè qu'envejar a la dels municipis anglesos. Ay, honorable Lord Beresford! ¿Que no ho sabèu que totes les belleses que aqui admiren els estrangers són degudes a la iniciativa particular? ¿Que no ho sabèu que l'Estat no sols no ajuda, sinó que destorba'l nostre desenrotllo y perfeccionament? ¿Que no ho sabèu que nostres regidors no han pas heretat les virtuts ni la ciencia dels antichs concellers? Cert: els catalans que fruhiren en son temps d'una constitució anterior a l'anglesa y semblant a n'ella per l'esperit de vera llibertat que l'animava, avuy no són ni ombra de lo que haurien sigut si no haguessin patit sots el jou d'una raça inferior, devinguda impotenta per son esperit semita.

»Vós heu sabut veure que no tota la peninsula ibèrica es un país de ventall, y que les arts y la industria no's redueixen a les *corridas de toros*, a la fabricació d'estampes y a la producció de *boleras*. Diu que havèu aconcellat a vostre amich el rey Eduart que visiti Barcelona, y jo'm complasch en esperar que no se'n durà de Catalunya aquella desagradable impressió que diu feu exclamar a la princeseta de Connaught després de sa excursió per la Espanya musulmana: «¿Jo viure en aquella terra? May de la vida!»

»Y ara un derrer prech. Entre'l pilot d'explotadors que com cans famolenchs espiaven als vostres mariners (captayres, taverners que feyen servir la bandera de vostre Estat de ram de taverna, expenedors de moneda falsa, arcabots de bordells autorisats pel govern, etcètera, etc), no hi mancà qui reparti una fulla escrita en anglès de cuyna. Era un reclàm ab pretensions de guia. En ella's deya que la llengua d'aquí era la espanyola (volia dir la castellana), parlada per totes les persones educades, però que, *however*, el *dialecte* català era'l més estès. No podèm donar cap importancia a aqueix prospecte mercantilista, per més que sembli dictat pel meteix que redactà un recent document oficial. Vós y els vostres podrèu jutjar recordant en quina llengua parlaven els qui vos barraven el pas pera fervos esquitxar els penichs, y en quina'ls qui a despit de tothòm han creat la moderna ciutat de Barcelona que tant vos ha maravellat.

»Y ara sols me cal expressar un desitj vehement: Tornèu aviat entre nosaltres y estiguèuvoshi força. Com diguereu en vostra bella lletra a l'alcalde, convè als vostres interessos y als nostres també.»

Aquesta es la carta qu'envia nostre amich y espontani colaborador. A nosaltres sols ens cal afegir que Lord Beresford frueix de tanta popularitat en sa terra, que no fa gayres anys, en unes eleccions, li foren oferts quaranta cinch districtes. Per això sa opinió es de preu. Y encara un'altra circumstancia: Ell es irlandès, y Catalunya e Irlanda tenen tants motius pera considerarse germanes!

ORIOL MARTÍ

MIRACLE

En Maragall ha tornat al *Brusi*. No li preguntéu el per què: es un miracle, un altre miracle de la Mare de Deu de Montserrat, y a hores d'ara déu sentirsen dolçament commoguda l'ànima d'en Mañé y Flaquer; que si el *Brusi* tenia d'ésser pera nosaltres lo que fou pera'ls nostres pares — un conceller, — tan sols ab en Maragall podia ésserho, perque ningú més qu'en Maragall pot ésser el Mañé y Flaquer dels barcelonins d'avuy en dia.

Ja poden dir lo que vulguin els articles dels diumenges, ja poden dir que *esto es el Diario de Barcelona*, *esto ha sido y esto será:* aquestes afirmacions *categòriques* no'ns convencen. Si es que's vol que pera nosaltres, els homes d'ara, el *Diario de Barcelona* segueixi essent el *Brusi*, cal que's compleixi el testament d'en Mañé y Flaquer, y es precis que'ls directors d'aquell periòdich acceptin la responsabilitat de l'article *La patria nueva* d'en Maragall. No essent aixi no'ls seguirém els concells del *Diario*, que no'n volém de predicadors d'ofici: volém que'ns parlin ab el cor els que tinguin de guiarnos, volém que'ns parlin ab llenguatge clar, seré, y ben amarat de bondat pera que la nostra ànima no'l rebutgi; volém sentir la veu del sentiment, no pas sermons d'encàrrech. Mes clar: volém tenir fe en la ingenuitat y en l'altruisme dels nostres mestres.

No cal parlarne més de tot això, ara que'l miracle es fet. La Mare de Deu de Montserrat no ha permès que'l *Brusi* tingués tan trista fi com *La Renaixensa*, y ens vol conservar el vell casal posanthi guardians de cor jove, y desitjant, potser, que, per art de l'amor a la terra catalana, el *Brusi*'s converteixi aquesta centuria en *El castell de l'Ideal* de que'ns parlava'l poeta.

L'Ideall Hi ha qui pretén que, avans, la gent hi tenia més fe que no pas ara en l'Ideal. Jo no ho entench aixi. Lo que hi ha es que, més refinats, més conscients avuy nosaltres que'ls que cridaven «*Viva Espartero!*» pensantse cridar «Visca la llibertat!», molts cops no trobém l'home que representi ben a satisfacció nostra'l nostre ideal. L'ideal vol poesia, y en surten tan pochs de poetes pensadors, de pensadors poetes que'ns entenguin y's deixin entendre! Quan en surt un es per miracle. — Enrich de Fuentes

ESPERANTO

Un dels trevalls més hermosos que sobre la idea d'una llengua internacional s'han publicat, es el que l'ilustre campió esperantista L. de Beaufront llegí en el Congrés de l'Associació Francesa pera'l Progrés de les Ciencies que tingué lloch a Paris en 1900, y que'l doctor Zamenhof reprodueix traduhit a l'Esperanto en sa *Fundamenta Krestomatio de la lingvo Esperanto* baix el titul: «Essencia y avenir de la idea d'una llengua internacional».

Impossibilitat de reproduhirlo per complert, me limitaré a donarne una idea, sentint no poder deixar fruhir la galana frase de que's val son autor pera exposar ses justes observacions y sa fina ironia.

L. de Beaufront comença'l seu trevall fen, constar que tota idea gran y noble trobat quan neix dintre de la humanitat, no més que burles y atachs. Els seus propagadors són tinguts per imbécils, ximples y criatures, quan no per sers perjudicials. Lo primer que succeheix al aparéixer en la humanitat una nova idea es lo següent, diu: Surt un revistayre, escrivint sobre d'ella un article ple de *sprit*, sens haverse, no obstant, pres el trevall d'estudiar ni una miqueta l'assumpto de que parla; y el públich, que sempre va com un remat de béns *(anaro da shafoj)* derrera dels cridayres, hi fa les grans riallades, sense demanarse ni un sols moment si hi ha una mica de sentit y de lògica en aquelles *espirituals* befes. Sobre aquestes idees *es costúm* parlar sempre ab ironia y ab la rialleta als llabis, perque tots tenen por de péndreseles seriosament, donchs *ja saben* qu'*excepte bestieses no conté res més*, y sentirien que se'ls inclogués també en el nombre *d'aquells ximples* si un sol minut hi paressin atenció.

Però passa temps — continúa'l conferenciant — y la idea es vencedora. Llavors tot cambia. Tothòm la troba comprensible per si meteixa. Les generacions que's segueixen llegeixen en els historiadors lo succehit y no'ls volen creure. ¿Es possible, se pregunten, que'l món no més consti d'idiotes? ¿Còm es possible que's fes la guerra a cosa tan clara que un noy de cinch anys comprén?

Aquí l'autor fa la historia d'alguns descobriments que foren malehits dels homes del seu temps. Jo remeto a l'autor a Camil Flammarión, ahont hi trobarà suculentes ensenyances sobre la materia.

A n'aquesta classe d'idees, afegeix, pertany la d'una llengua internacional. Quan els nostres successors llegiràn en la historia que'ls homes, els reys de la creació, els semideus, vivien en el món els uns al costat dels altres sens entendres durant milers d'anys, no ho voldràn creure. S'indignaràn al veure que'ls qui trevallaven per la propaganda d'una llengua universal eren tinguts per xim-

ples; compendrán que'ls caps buyts hi fessin brometa en els periòdichs, però no que no hi hagués ningú que'ls hi digués: «Vostés poden trobar la idea útil o no, però burlarse d'ella sense conéixerla es vergonyós, senyors!»

Riurán de tot cor al llegir les coses que contra la llengua internacional se diuen, com nosaltres rihèm dels nostres avantpassats que fa milers d'anys sens dubte protestaren de l'alfabet, afirmant ab gravetat de sabis que'l pensament humá sols guarda relació ab els objectes orgánichs, que sols per lo tant era pràctich el jeroglifich, y que lo que no havia existit fins aleshores no podia existir.

¿Còm es possible—se preguntará en el sigle proxim qualsevol estudiant de déu anys—que tenint els homes devant del nas una llengua internacional, ab literatura propria, omplint totes les necessitats, pràctica y senzilla, encara s'entretinguessin discutint tota mena de teories sense solta, quan enlloch de xerrar no més havien de fer que tancar els ulls y començar a mirar?

Avuy dia, afegeix, la idea va guanyant terrer. De tant en tant, fins se llegeix en els diaris algún article defensantla, si bé cobardament, com si l'escriptor tingués por de que'l públich l'inclogui en la llista dels beneyts. Aqueixes defenses se perden entre'l chor cridaner dels burletes, y el públich, com de costúm, se'n va sempre ab els qui criden més. Però tot fa son camí, y demá fins se farán monuments a n'els meteixos a qui avuy se desprecia.

Aquesta introducció termina pregant a l'auditori qu'escolti sense tenir prejudicis, que judiqui els rahonaments ab son personal intelecte, y fentse cinch preguntes que, ab les respostes que hi dóna, extracto a continuació.

II

La llengua internacional ¿es necesaria?

Aquesta pregunta per la seva meteixa senzillesa farà riure a les futures generacions, d'igual manera que nostres contemporanis se riurien de la pregunta: *¿Els correus són necessaris?* La major part del món que pensa, troba ja ara aquella pregunta superflua; no obstant, alguns responen a ella ab un *no*. ¿Qué aleguen pera fonamentarlo? Un sol motiu: el de que la llengua internacional destruhiria les llengües nacionals y les nacions. Es impossible capir en què consistiria la desditxa dels homes si un dia s'arribessin a abolir les nacions y sols existís una humana familia y una llengua general (1). Però considerém qu'en efecte, això fos terrorifich, y passém a tranquilisar a n'aquells senyors dihéntloshi que la llengua internacional desitja solsament donar als homes dels diferents paísos la possibilitat de compendres entresi; y de cap manera intenta immiscuhirse en la vida propria de cada poble. Témer que la llengua internacional destruhiria les llengües nacionals es tan ridicul com creure que'ls correus, per exemple, que donen als homes allunyats uns d'altres la facilitat de comunicarse entre si, amenacen destruhir les converses, la paraula dels homes.

La llengua internacional y la llengua universal són dues coses tan diferentes que no deuen may confondres.

Si suposém qu'un dia'ls homes decideixen formar tots un sol poble universal, será efecte, no de la llengua internacional sinó de llurs propries conviccions y opinions. *Aleshores*, efectivament, la llengua internacional facilitará als homes l'assoliment de son desitj; però may voldrá ella forçar als homes a tal unió.

Però, això apart, fins mirat baix el punt de vista xovinista, els meteixos patriotes són els més interessats en que aquella llengua sia un fet; de moment, la llengua internacional guarda respecte al patriotisme xovinista, la meteixa relació que guarden l'amor a la patria y l'amor a la familia. ¿Hi ha algú a qui se li ocorri dir que les relacions entre'ls homes d'un meteix pais amenacen l'amor a la familia?

Hi ha més encara: no solsament la lleugua internacional no amenaça les nacions, sinó que tendeix a enfortirles. En efecte, mercès a la necessitat d'estudiar els homes diverses llengües estrangeres, avuy dia quasi no se'n troba cap que conegui perfectament y a fons la seva propria, y aquestes meteixes empenyentse, barrejantse les unes ab les altres, cada dia's fan més malbé, se confonen y perden la seva riquesa y el seu encis peculiar.

Mes el dia en que'ls homes, pera satisfer llur necessitat de comunicarse entre si, sols tinguin d'apendre una llengua *estrangera*, fácil per afegiment, cadascú de nosaltres podrá estudiar sa llengua propria a fons, y cada llengua, deslliurada de la pressió de les vehines, podrá conservarse forta, ab totes les flayres del seu pais, esdevenint cada volta més potent, brillant y caracteristica.

Un altre motiu que aleguen alguns enemichs de la llengua internacional, es el temor de que s'elegeixi com a tal una de les llengües nacionals en us, lo que faria no que'ls homes s'aproximessin, sinó que un poble adquiris supremacia sobre'ls altres y els

(1) Nosaltres nacionalistes, convençuts científicament, trobèm l'argument dels enemichs de la llengua internacional sumament ridícul, car si les nacions y les llengües nacionals tenen rahó d'ésser, es precisament perque són naturals y lo natural no's pot fer desaparèixer per la mà de l'home. Les nacions poden esclavitzarse, però no destruhirse.

engolis, mercés a la grandissima força de l'instrument que se li donaria. Aquest raho-nament es molt just, però déu solsament ésser exposat contra aquesta determinada *forma* de llengua internacional, y pert tot son valor si parém ment en que la llengua internacional pot ésser y serà solsament una llengua *neutral*, com més avall exposarèm.

Per lo tant, si deixém un moment de banda la pregunta de si la llengua internacional es o no possible, a la que respondrèm després, y suposém que la acceptació de tal llengua depén solsament del nostre *desitj*, y exceptuém els passos equivocats que's puguin fer en la *elecció* de la llengua, tothòm ha d'estar d'acort en que no's pot dir ni la més petita paraula sobre la seva perjudicialitat, y que la seva *utilitat* es tan gran, que no cal ni parlarne. No obstant, ne dirém algunes paraules.

¿Han pensat alguna vegada a què es deguda la gran superioritat que l'home té sobre les altres besties, que al cap y a la fi tenen construcció semblant a la nostra? Tota la nostra cultura y civilisació no depenen d'altra cosa que la següent: possehir la paraula que'ns permet cambiar les idees. ¿Qué seria de nosaltres, orgullosos reys del món, si no poguessim cambiar els pensaments els uns ab altres, y ens haguessim de limitar a conéixer sols allò que poguessim apendre per nostre propri esforç, sense podernos aprofitar de lo produhit durant milions d'anys per milions de sers semblants a nosaltres? No'ns diferenciariem pas gayre de les besties. Preneunos les mans, els peus, y tot lo que volguèu, però deixeunos la paraula y continuarèm essent els reys del món; però doneunos cent mans y tota mena de sentits fins els més privilegiats, y treyeunos el dò de poder cambiar les idees, y ens convertirèm en la més ignorant e indefensa de les besties.

Donchs si la petita possibilitat de cambiar els pensaments uns homes ab altres ens fa tan grans, figureuvos lo que serà de nosaltres el dia en que poguém comunicarnos plenament, y mercés a això no sols A pugui compendres ab B, C ab D, y E ab F, sinó que cadascú de nosaltres pugui comunicarse ab tots els demés!

Un centenar dels més grans invents no farà en la vida humana tan gran revolució com la que *farà* la introducció d'una llengua internacional en els pobles.

Posém alguns exemples: Ens esforcèm en la traducció de les obres de cada país a la llengua dels altres países, però això no sols demana molt temps y molts diners y trevall, sinó que a la fi sols se tradueixen un nombre petitissim d'obres, quedant la major part, ab llur riquesa d'idees, pera nosaltres en la més gran fosquetat. Donchs quan existeixi aquella llengua internacional, tots els llibres hi podràn ésser traduhits, tot lo que surti del pensament humà podrà ésser explicat en aquella llengua neutral, y moltes obres hi seràn escrites directament, fent possible a tots l'adquisició de *totes* les idees que la humanitat produeixi.

Pera'l perfeccionament de cada branca de la ciencia fem congresos internacionals, però quin paper més ridicul el seu paper!

En ells no hi enrahonen els que tenen coses a dir sobre aquella ciencia, sinó'ls qui poden xerrar en algunes llengues. *Nia vivo estas mallonga kaj la scienco estas vasta; ni devas lerni, lerni, lerni!* Y a l'estudi no hi podém dedicar sinó una part curtissima de la nostra vida, a saber, nostra infantesa y nostra joventut; mes ay! gran part d'aquest temps inapreciable l'hem de perdre en la enutjosa e improductiva tasca d'estudiar llengües! Quànt no guanyariem si tot el temps el poguessim dedicar a l'estudi de positives *ciencies!* A quin nivell més alt s'enlayraria la humanitat!

Però no enrahonarèm més d'aquest punt, perque si bè'ls qui ens escolten poden tenir diverses opinions sobre *tal* o *qual forma* de llengua internacional, dubtèm que n'hi hagi cap d'entre ells que dubti de la *utilitat* de la llengua en si. Però com molts homes que no acostumen a tenir idees precises sobre les seves antipaties o simpaties, sembla que, si no aproben tal o qual *forma* d'alguna idéa, forçosament han d'atacar totalment la idea en si, preguèm als ohidors recordin que no dubtin absolutament res de la utilitat d'una llengua internacional, y que recordin que a la pregunta *¿la llengua internacional es necessaria?* hem respost afirmativament aixi:

«*La ekzistado de lingvo internacia, per kiu povus komprenighadi inter si la homoj de chiuj landoj kaj popoloj, alportus al la homazo grandegan utilon.*»

«La existencia d'una llengua internacional, per la que poguessin ferse compendre entre si els homes de tots els países y pobles, reportaria a la humanitat grandissima utilitat.»

F. Pujulá y Vallés

(Seguirà.)

Esperantistaj adresoj

Sinjoro Aûgusto de Marich (redaktoro revuon «Esperanto'n».—Papnovelde-u. 6.— Budapest. IV. Hungarujo. — Intershanghos poshtmarkojn, malnovajn latinajn librojn kaj antikvajn monerojn.

NOTA DE VIATGE

El tren, volant, creuava la plana verda, solemnial, quieta.

En un departament de tercera classe, ayrejat en excés, cruixint com si anés a esgavellarse, y a la penombra produhida pel feble llum d'oli agonitzant que hi havia al mitj del sostre, anavem tres homes. Un de mos companys de viatge era marxant, venedor d'aquells que roden tots els mercats y fires y festes majors de la rodalia. Vestia trajo de vellut de color d'oli, y gorra negra de fall ab visera grossa y baixa de xarol. En sa cara ampla y vermellosa hi lluhien uns ullets bellugosos entremitj d'unes pestanyes grosses, de pèls groixuts, tan groixuts com els de son bigotaç ample y grisench.

L'altre era un pagès catalá autèntich, vell, molt vell, de cara venerable, aixuta y nèta de pèl, rematada per una barretina morada de la que n'eixien, per cada costat, unes polseres blanquissimes. Vestia gech negre d'estàm, ribetejat, ermilla de vellut de seda ab flors de relleu, y pantalons de la meteixa tela del gech, tant o més amples de baix que de dalt. Ses mans ossoses y apergaminades aguantaven, una sobre l'altra, entremitj de ses cames obertes, un gros gayato de gatosa.

Vaig tenir temps sobrer pera examinar ab detenció als meus companys, mentres el tren, esbufegant com si li fos molt costós guanyar la pujada y xiulant de tant en tant estridentment, deixava enrera'ls pals del telégraf que, com febles guardians, fugien esverats al pas del monstre. La fumerola negrosa de la màquina passava pel devant de la finestra a glopades, esmunyintse al lluny, y la plana s'allargava al nostre devant, perdentse son ultim terme entre les mitges tintes de la posta. El sol, ponentse, envermellia ab resplendors d'incendi tot un costat de cel, en l'horitzó.

—Camina poch el carril—tot mirantme va dir el venerable pagès.

—Si, quan se porta molta pressa...—vaig contestar. Y passà un moment de silenci absolut. El marxant tragué una capsa de rapè, va polsar aspirant fort ab sos narins ben oberts, y esclatà prompte en un estornut tan estrident, que feu trontollar ab més violencia'l nostre vagó.

—Jo no hi havia anat encara en carril, a fe de bon cristià—afegí aquell home;—ni m'hi hauria exposat pas a no haver vingut com ha vingut...

—¿No hi havieu anat may en tren?—vaig preguntarli, encuriosit y atret per la simpatia que m'inspiraven aquella testa blanca y escardalenca que'm recordava'ls pichs aguts de nostre Montserrat a l'hivern, coberts de neu verge, y aquells ulls plens de bondat y de la dolça resignació propria de l'humil que's troba de sobte en un món nou pera ell, en el que tot ho veu superior a ses forces, probades no més en sa constant y titànica lluyta per la existencia.

—May, en bona refè!—va contestarme.—Y que si hi he pujat avans de morirme, ha sigut ben bé...

—Vos dèu haver convingut molt, donchs.

—Y tant, rellampus!—

El marxant, que seya a l'altre cap del banch, s'acostà a nosaltres; el pagès seguí dihent:

—Va escriurens el gendre que la noya havia tingut un bordegaç havent anat molt malament; que hi anessim, que potser...—

Y no pogué acabar: van omplirseli els ulls de grosses llàgrimes, que relliscaren per les arrugues de sa cara morena.

—Bé, home, no vos espantèu; potser no serà res—vaig dirli.

—Es l'única filla qu-hem tingut; un àngel de bondat, pobreta... Sa mare es ferida y no's mou pas d'asseguda; fa sis anys que no ha caminat... y es clar, al rebre avuy la mala nova, m'ha dit: «Veshi tu...» ¿Qui tenia d'anarhi, donchs?...

—Es clar...

—«Veshi», m'ha dit la pobriçona, y me'n hi vaig... Però tinch por, molta por que no hi arribaré a temps, que no la veuré viva...

—Potser no n'hi ha pera tant; vos alarmèu massa aviat—vam dirli el marxant y jo, volent apaybagar sa pena.

No's pot pensar la emoció intensissima, la llàstima que inspirava aquell home ab sos ulls humits pel plor, ab sa cara morena mullada per les llàgrimes, ab sos cabells blanquissims... Sos ulls oberts, mirantme fixament com si m'imploressin un mot de consol, plens de tristesa immensa, feyen sentir desitjos d'estrènyel entre'ls braços a n'aquell

home, y de besar son front, com s'hauria besat y abraçat al pare vellet que baixès, després de molts anys d'ausencia, del pich més alt de la més alta montanya.

Pobre vell! Si, caminava poch a poch el tren, essent tan gran son anhel d'arribar prompte!...

El marxant traguè una pipassa, la omplí de tabach e hi calà foch. Jo'm vaig quedar mirant al vellet, tot sentint crèixer en mon cor aquella llàstima fonda qu'hem sentit a voltes per un sèr a qui no coneixèm, però que'ns impressiona pel sol fet de crèurel desgraciat.

El tren avençava saludant ab espinguet aixordador al poble vehí, endevinantlo en mitj de la clapa negra de la nit per ses llums macilentes. Llavors s'obrí la portella del vagó, y el revisor ens demanà les papeletes. El pagès li allargà la seva, qu'examinà aquell ab detenció, acostantse al somort llum d'oli.

—¿Ahónt anèu, mestre?—va dirli.

El cor va ferme un salt presentint, no sè per què, una nova pena per'aquell bon home.

—A Sardanyola—li contestà'l vellet.

—Però home de Deu, si era la estació que acabèm de deixar!...—

El pagès, no comprenent de sobte, quedà mirantse al revisor ab els ulls fits y la boca oberta.

—¿Còm?... ¿A què diu el senyor?...—

Jo llavors vaig ferli entendre que tenia d'haver baixat a l'altra estació, que ja l'haviem passada la de Sardanyola.

—Ay, pobre de mi!—exclamà anguniós.—Donchs ¿què haig de fer ara?...—Y plorà, plorà per ell, y per sa muller invàlida, y per sa pobra filla que potser anhelava vèurel en l'hora de sa mort. Y els seus plors invadiren tot el vagó d'una gran tristesa, d'una fonda anyorança que, escorrentse per la finestra, s'escampà pel tenebrós paisatge omplintho tot, tot...

S'aturà'l tren, y el vellet baixà. Jo'l vaig seguir ab el cor y ab els ulls: ab els ulls fins que s'hagué fos en la fosca nit, un cop passat a l'altra banda del fanal vermell de la estació; ab el cor també'l vaig anar seguint, desd'aquella penombra trista y freda, camps a través, llà d'enllà, cap al capsal del llit de mort d'aquella pobra filla que'l demanava en sa agonia. Y com més avençava sorollosament el tren, més reculava la meva ànima acompanyant a n'aquell home, en mitj l'isolament de son esperit apesarat, per aquells camps fornits d'ombres esgarrifoses.

El tren xiulava, xiulava de nou endinsantse temerariament per entre la fosca, y el marxant, en un recó del cotxe, s'acomodava per'agafar un reposat sòn, com si's trobès al llit de casa seva.

P. Colomer y Fors.

DEL PRIMER ENCÍS

Tu estaves al jardí; cullíes flors.
Jo de colzes, quiet, a la barana.

Y el desencantament primaveral
de sons y de perfums omplía l'ayre.

Jo't mirava, altra flor entre les flors.
sens poder fer res més sinó mirarte.

Tan arrobat vaig sê en aquells moments,
que un desitj sol omplía la meva ànima;
que al vèuret lluny, corrent, vaig tremolar
al concebre la idea de llunyança,
y sens saber per què, fiu un gran crit
que'ls arbres del jardí se'n desmayaren.

Tu sentires ton nom, y dolçament
vas girâ'ls ulls al dret de la barana
y vas venir pressosa, vas venir
feta una toya com no'n só vist d'altra.

Quan fores devant meu ho vaig saber
que't cridava no més per contemplarte.

Portaves els cabells deixats anar
y tot el pit te pantejava encara.
Jo no sé què hi teníes en els ulls,
jo no sé què hi teníes en les galtes,
que vaig trobarhi un nou encís més gran
que'l de la vermellô y de la mirada.

Per'xò al venir, y preguntarm—¿què vols?—
ab la ingenua frescor de ta paraula,
jo'm quedí com de pedra al devant teu
y no vaig sapiguer què contestarte.

Alfons Maseras

TRISTA PROFECÍA

O

LA DESPOBLACIÓ DE BARCELONA

INÚTILMENT he lluytat dies y dies pera esvanir la obsessió tremenda, per'allunyar la greu tristor que'm corprengué després de la conversa extensa y malincònica que sostingui ab mon amich Jhon Puck, sabi anglès que accidentalment fa dos anys que's troba a Barcelona. Mes a la fi ha triomfat ma serenitat natural, ajudada de la reflexió, y tranquilament, reflexivament, puch explicar l'objecte de mes preocupacions, desitjant no contagiar ab elles a ningú. Vaig a explicarme, donchs.

El meu amich Puck es un sabi eminent y desconegut, com totes les eminencies llegitimes y autèntiques. Sos estudis preferents han sigut les ciencies negades: la quiromancia, la nigromancia, l'ocultisme... A n'ell li parla clar la brillantor de les estrelles ab cúa; els eclipses de sol y els dies núvols pera ell no tenen secrets. No desdenya, ab tot, els coneixements que's deriven de les ciencies experimentals, y la preciosa facultat de doble vista, que posseheix desde petit, li permet treure dels fets més insignificants les més trascendentals conseqüencies. Es un sabi, en fi, digne per tots conceptes de cambiar ab mi impressions e idees.

Cada dia, en havent dinat, ens trobèm al café de la cantonada y'm comunica ses impressions del dia y els datos nous que ha recullit pera reforçar ses tesis.

Ab els dós anys que ha viscut entre nosaltres ha estudiat a fons la vida de Barcelona, y de inducció en inducció ha arribat a afirmar que aquesta *urbs* maravellosa, qu'es avuy dia admiració del món y digna rival de *London*, està destinada a desaparèixer.

Fa pochs dies, després d'haverme presentat a son estimat amich y condeixeble Lord Beresford, que'ns obsequià ab un esmorzar intim a bordo del «Kulwark», va comunicarme sa trista profecia. Persistint en nostres hàbits adquirits, al posar altre cop peu a terra'ns encaminarem a pendre'l cafetó de consuetut, no tan saborós, però si més familiar que'l moka riquissim que'ns havia fet paladejar l'almirall anglès, ab qui he contret amistat ferma y de qui'm declaro entusiasta admirador tant en el terreny científich, com en el maritim, com en el gastronòmich y com en el patriòtich.

Y heusaqui que, tot prenent el modest such de castanyes torrades, el meu honorable amich Jhon Puck se va esplayar. Havia consultat les estrelles ab cúa, havia combinat de mil maneres els signes cabalistichs, havia reunit durant dos anys datos y observacions que no deixaven lloch a cap dubte. Al sentirli afirmar rodonament que Barcelona estava destinada a despoblarse en el terme precis de cinch o sis quinquenis, me vaig quedar anorreat, y una llàgrima perlejà vergonyanta, rossolant cara avall, per ma galta esquerra...

Y lo admirable era que podia precisar fets dels que succehirien contribuhint al decandiment y despoblació de la ciutat, y citava detalls interessantissims y ho explicava com si talment ja ho hagués vist.

Procuraré aproximadament transcriure ses paraules:

«Sí, amich Vallès: sento ferir vostres més delicats sentiments patriòtichs, però vos asseguro que tindrèu amargats els derrers anys de vostra vida, veyent còm té efecte la decadencia d'aquesta civilisada ciutat que, parellament al catúfol d'una cinia, ha arribat a son apogeu y no li queda més remey, seguint la lley eterna que marca la roda de la Fortuna, que devallar abocant l'aygua que l'omplenava y que anirà a fecondar terres vehines.

»Tres causes principals són ja origen del decandiment: la gran immigració d'analfabets, la patumancia de la burgesia indigena y la *trastienda* dels castellans que vos governen. Altres causes secundaries aniràn ajudant a l'anorreament general, y multiplicantse y apuntalantse mutuament, reduhiràn la ciutat soperba a una extensió inverosimil de runes abandonades. Aumentant la població ab tots els morts de gana de terres forasteres, va creixent la proporció de la incultura, y el burgès cada dia creu més que'l qui té diners posseheix la verdadera sabiduria. Els intelectuals trobantse desterratsen sa propria terra, glaçats entre dues indiferencies, emigraràn a ciutats més cultes. Comencen ja a desfilar els còmichs, segueixen pintors y esculptors, els escriptors s'atiparàn de no ésser llegits y escriuràn en Esperanto, dirigintse aixi a la humanitat sencera... L'art dramàtich y musical quedarà reduhit al *Paralelo*, la literatura a Llotja, la pintura a ca'n Rovira... A Castella cada dia seràn més aptes en *suavisar* catalans, y ab contribucions feixugues, ab tractats ventatjosos pels estrangers, ab la moneda sense sanejar, destruhiràn el comerç y la industria.

Un grupo de patriotes irreductibles, capitanejats per en Peius Gener y seguits per un estol de marxants d'esperit emprenedor, al veure que l'extremat personalisme català im-

pedeix despendres de la tutela castellana, se'n aniràn a una illa de l'Australia a fundar la Nova Cathalonia.

»La insalubritat de la ciutat aumentarà de dia en dia, el tifus y la peste bubònica, la tisis y les febres de Barcelona delmaràn la població. Per por de les bombes àcrates emigraràn tots els poruchs. Els trons, petarts y correcames que acostuma a tirar la quitxalla, junt ab els pianos de maneta, faràn emigrar als neurastènichs. La neurastenia atacarà fins a les criatures. Per'afrontar certs mals se fixaràn a les cantonades ordres governatives per l'estil d'aquesta: «*Se prohibe terminantemente ser tísico*», y naturalment, els tisichs emigraràn a paisos més hospitalaris. Als tramvies s'hi posaràn lletreros que diràn: «*Por razones de higiene y mutua conveniencia se prohibe subir con ropas sucias*». Un municipal farà parar el tramvia a cada cantonada pera fer baixar al que porti llanties a la roba, y ab aquesta disposició's conseguirà que també emigrin, despitats, els pochs artistes, músichs y poetes que per mandra o per manca de fondos no s'havien mogut de la ciutat.

»El pauperisme creixerà tant, que tres quartes parts de la població estaràn habitades per mendicayres. Y es molt possible que al veure lo molestós que serà pera la minoria'l que la gran majoria l'assetgi continuament demanant un centimet per l'amor de Deu, se decideixi el senyor governador a dictar un bando que digui: «*Queda prohibida terminantemente la mendicidad.*» Y aquell dia, adeu, Barcelona! El poble, sens ingressos, no consumirà; fugiràn els pobres de la ciutat com de la peste, y els casals quedaràn abandonats, y les vies desertes. No més quedaràn habitats el palau del senyor governador y les oficines ahont se cobren les contribucions y's despatxen les cèdules.»

Si tot això succeheix, si mister Puch encerta en sa trista profecia, lo qu'es de creure puig els síntomes actuals tots són evidentment precursors del desastre, jo'm pregunto: ¿Quin serà'l dever de tot barceloní de bona lley? No sé si entre'ls demés n'hi haurà gayres de la meva manera de pensar. Jo he temut, jo he dubtat com menestral senzill y com bon pare de familia: però hi ha en mi un altre *jo*, que's manifesta per les grans resolucions devant dels conflictes excepcionals. Jo crech en l'heroisme: jo'm quedo! Qu'emigrin els cobarts. Jo rodejat de runes y de mendicayres, jo sacerdot modest però fervent de la ciencia positiva, jo bon català, jo fort, jo vital, me veig ab cor ajudat dels meus, de ma-filla y de sos plançons, d'ésser la socamare de la que n'ixin les brancalades gerdes que han de renovar el gran bosch destruhit estenentse çà y enllà y escampants llevors y gèrmens... Jo'm sento capaç de constituhirme en pedra fonamental d'una ciutat nova!

RAFEL VALLÈS Y RODERICH

PÁGINES FESTIVES

DIA MULLAT

Es diumenge a mitj demati. El dia es esplèndit, la Rambla de les Flors se troba plena de passejadors, tothòm vol fruhir les delicies del temps.

De prompte un petit núvol comença a engroixirse com si l'inflessin ab una manxa, se gira un ventijol fresch, precursor quasi sempre de la pluja, y als pochs moments se sent un tro formidable, al que segueix una forta gotallada.

La majoria de la gent, enganyada per l'aparent benignitat del dia, ha sortit de casa sense paraygües, y això fa que la Rambla prengui l'aspecte dels dies de bullanga: tot són corredices. Les families qu'estaven passejant ab tota tranquilitat, pugen precipitadament al primer tramvia que passa, enquibintshi com les arengades al barril; altres emprenen el camí de casa seva corrent ab totes ses forces y posantse'l mocador a sobre'l barret per ferse la ilusió de qu'estàn sota teulada; les floristes abandonen llurs parades per'anar a aixoplugarse, y en un instant les entrades queden plenes de persones que no han tingut el valor *hidràulich* dels del mocador al cap y qu'esperen que s'apaybagui el xàfech.

En una estreta entrada s'hi han reunit una mare y filla totes mudades, un enamorat que seguia al seu torment per la Rambla y a qui talment sembla que'l ruixat hagi reduhit a brasa les flamarades del seu cor a jutjar pel modo com abandona al seu ídol pera guardarse de l'aygua del cel; un senyor ab la seva senyora, quatre velles, dos soldats, una florista y el municipal de punt.

Se sent un tro.

Les quatre velles, senyantse:

—Sant March, Santa Creu, Santa Bàrbara no'ns deixèu!—

La filla, tot tapantse'ls ulls, a la seva mare:

—Ay, mamà, quin llampech!—

La mare:

—Si, filla, no hi ha res que'm faci esgarrifar tant. D'ençà que ton pare's va cremar els dits ab rehina fent llampechs durant la representació dels *Pastorets* a l'arcoba del teu oncle Magi, sempre que hi ha tempestat

no'm puch treure del cap aquella mà que semblava que l'haguessin sofregida a la paella.—

Pausa.

—Valguem Deu y quin temps! —

La senyora que va ab el seu senyor:

—Ja ho pot dir, ja, senyora! A nosaltres, que vivim al carrer de Mallorca, ens ha ben fastidiat!—

La mare:

—Y unes servidores qu'estèm al Padró, calculi...—

La senyora:

—Sempre ho tenen més a la vora: agafant el tramvia de Sans...—

La mare:

—¿Y trobarhi lloch, santa cristiana? Si en diades aixi sembla que hi deixin anar de franch.—

Pausa.

—Miri, miri còm plou ara! Malviatge!—

La florista:

—Vostès ray, se'n poden riure del temps.—

La mare:

—¿Que vol dir que som *imparmayables*?—

La florista:

—No, senyora, però la pluja no'ls hi perjudica'l negoci com a mi. Tot justament a l'hora de la venda!—

El municipal:

—*No hay que apurarse, Agustina, que nunca plou a gusto de todos.*—

Se sent un tro molt fort y simultaniament fa un gran llampech.

Les quatre velles:

—Sant March, Santa Creu, Santa Bàrbara no'ns deixèu!—

El senyor que va ab la senyora:

—Aquest si que ha caygut a la vora!—

La filla:

—Quin susto, fins me va'l cor!—

Un dels soldats:

—*No z'azute oté, zerrana, que aquí etamo nozotro.*—

La mare:

—Passa a n'aquesta altra banda, noya, que no vull que sentis a n'aquests soldadots. Parlen d'una manera que han de tirar capellans per força.—

El jove enamorat, sospirant:

—Ves qui ho havia de dir, un dia tan hermós que feya!—

El municipal:

—*Ya lo creo! Hacía un sol que cremava!*—

El senyor:

—Ja ho he notat. Per cert qu'he dit a la senyora: «Noya, aquest sol tan calent no m'agrada gens, es fácil que plogui.»—

Un dels soldats, al seu company:

—*Entonce, ¿por qué no ze marchaba á zu caza?*—

L'altre soldat:

—*Eto lo ha hecho pa convenserse de que realmente llueve, home, y... pa mojarze.*—

Fa un altre tro.

Les quatre velles:

—Sant March, Santa Creu, Santa Bàrbara no'ns deixèu!—

Un dels soldats:

—*Etas viejas ziempre etán dale que dale con Zanta Bárbara.*—

L'altre soldat:

—*Ezo lo harán en orzequio á nozotro; como z'han fijao que zemo d'artillería y e la patrona e l'arma...*—

La pluja va minvant. Els primers que s'atreveixen a eixir de la escaleta són els dos soldats, que com a *guerreros* els hi toca ésser més valents que'ls altres. Al cap d'un moment emprèn la marxa'l jove enamorat, després la florista se'n va a ocupar el seu lloch, més tart abandonen el refugi la mare y filla, y per ultim les quatre velles, quan estàn ben segures de que no cau ni una gota, surten al carrer agafades l'una ab l'altra pera no relliscar.

L'únich que resta a la escaleta es el municipal, mes no es per la pluja, es perque al mitj de la Rambla dos subjectes van a cops de bastó, y l'home's dèu dir:

—*A mi quién me fica en líos! Hace poco esta escaleta me ha resguardado de una «lluvia de agua»: quién sabe si ahora me salva de una «lluvia de palos».* —

ALEXANDRE FONT

TEATRES

ROSAS DE OTOÑO

Els amors fàcils que'ls *Tenorios* moderns de saló busquen y troben entre bastidors de teatre o en el *foyer* dels *cafés-concert* y fins dintre'l gran món de costums lleugeres, són les roses de primavera de colors vius, de pètals espléndits, ufanoses y exuberants però que's passen tot seguit, se marceixen y s'esfullen a l'embat de les primeres ventades. Les roses de tardor són un'altra cosa. De colors pàlits, de pétals cayguts, esllanguides y may ben descloses però fermes en llurs tiges serenes y majestuoses, les roses de tardor són les flors dels amors melancòlichs, dels amors del dever, de la resignació, del sacrifici. La dòna honrada, que ha nascut pera honrada (sic), déu esperar, un cop casada ab un *Tenorio* d'aquells—y segons sembla tots els homes ne són poch o molt de *Tenorios*—que passin les roses d'abril ubriagadores y sensuals, que passin lleugerament alegrant la vida dels homes, y déu esperar ab la resignació que imposa'l dever sant d'esposa honrada que les altres roses, les de tardor, s'obrin en el cor del marit ja laç y desenganyat.

Heusaquí la vida, vida de resignació, de silenci y de dolor que li ha pertocat a la protagonista de la comedia d'en Benavente. Y aquesta vida de martiri senzillament acceptat, ens la ofereix l'autor com exemple y com a lliçó pera les tendres donzelles y casadetes inexpertes que *tontament* s'estimarien més les roses primerenques, els amors jovenívols, els drets de la vida. Calléu y sofriu, oh ànimes senzilles y apassionades qu'estiméu als vostres marits calaveres! Res de gelos impertinents, res de fer escenes violentes, res d'escàndols ni de protestes. Callèu, que l'estiuet de Sant Martí ja arribará, precursor del triomf definitiu dels vostres cors magnànims. Les roses de tardor arribarán—es cert, si,—arribarán en la tardor de vostra vida pera no abandonarvos may més. Esllanguides, tristes y melancòliques, vos donarán sos besos derrers ab llabis cansats: sa flayre estantiça, son amor trist y complacent. Oh les roses de tardor que porten en son cor, un jorn inflamable, els homes tots de vida lleugera! Vosaltres sòu el verdader amor pera les dònes del dever, pera les dònes honrades!

¿Voléu res més immoral, més insà, més ignominiós que aquesta teoría? ¿Es una teoria d'home aquesta? ¿Es tan sols una teoria de mistich o d'illuminat? Fins el catolicisme ab son credo de renunciament, de dever y de resignació se'ns presenta ab més habilitat. Ell al menys ofereix als créduls una compensació real— dich real suposant, y es molt suposar, que's compleixin els oferiments —en l'altre món com a premi: premi temptador, puig se tracta d'una eternitat de gloria. Però en Benavente ¿qué les hi ofereix com a compensació a n'aquelles miserables filles d'Eva que voldria tan resignades? *Rosas de otoño*, vells tarats y podrits!

Heusaquí els revolucionaris de la *villa y corte*, puig per si no ho sabien els lectors, tinch de dilshi qu'en Benavente passa per ésser l'autor dramàtich castellà més revolucionari ¿Y saben per qué hi passa? Perque en Benavente es un satirich, maneja'l fuhet ab garbo, fins en ocasions ab desvergonyiment, y presenta tipos y costums de l'alta societat madrilenya ab esperit d'observador fidel, encara que sovint mal intencionat.

Lo qual es ben digne de tenirse en compte. Fins en aquesta comedia, en *Rosas de otoño*, les hi trobém aquestes qualitats de l'autor, especialment en el primer acte, en el que, a pesar de certes repeticions que'l fan bon xich pesat, se'ns presenten tipos ben trets del natural, que parlen bé y diuen coses ben justes. Hi ha ironia, hi ha fins sarcasmes que fiblen en la pell de molts espectadors, y en fi, pera reconéixer lo qu'en justicia s'ha de reconéixer, hi ha en tota la comedia força traça en el maneig dels personatges y en la construcció escénica.

Mes tot això, pera un autor dramàtich, es res o poch més que res. Bé está la sátira, bé está la crítica, rahonada y serena, de vicis y costums censurables, però que agafi la tralla un home que a la fi ens ve a predicar una doctrina tan immoral, tan antivital, tan inhumana com ho fa en Benavente, es per lo menys una anomalia que no deixa de prestarse a ben tristes reflexions.

El posat en escena va resultar espléndit, com resulta sempre que la companyia Guerrero-Mendoza presenta interiors senyorials o d'alta burgesía. No descuyden cap detall, especialment en mobles, accessoris y trajos, pera donarnos la impressió de la vida real. Y això es ben d'aplaudir.

La execució resultà en conjunt discreta, sobre tot en els dos primers actes. El genre còmich es el que millor va al conjunt d'actors que formen aquell quadro, y en aquest terreny se desenrotllen els dos primers actes. El tercer ja va resultant més fluix. La comedia ja quasi's converteix en drama, y els actors en general ja se senten més *còmichs*, més declamadors. Si a n'això hi afegim que el final de l'obra es un final cursi de comedia,'s compendrá qu'en ell tots hi flaquegessin.

EMILI TINTORER

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Nonce Casanova. — SAPHO. — *Roman de la Grece antique.—Paris.—Société d'éditions littéraries et artistiques.* — *Librairie Paul Ollendorff.—1905.*

En Nonce Casanova va poch a poch, ab método y constancia, completant la seva obra literaria qu'esdevindrà, indubtablement, una de les més interessants y originals de la moderna literatura francesa. La última novela que ha publicat, *Sapho*, es la historia dels derrers dies de la célebre poetisa lesbiana.

S'ha de confessar qu'en Nonce Casanova es un dels artistes moderns que més han estudiat y comprès la cultura helénica. En aquest sentit, *Sapho* es una obra admirable. En aquesta novela, la vida de la Grecia antiga sorprén y maravella per la veritat ab que apareix reproduhida. Aytal resultat tan sols pot obtenirse mitjançant un estudi profond dels cultes, de les costums, de les arts, de les lleys, de les idees estètiques, de la construcció, de la indumentaria del poble grech.

Es feyna d'erudit, però d'*erudit-artista*, que ab les nocions y els coneixements adquirits ha d'edificar una obra sòlida, en la qual el drama humà's desenrotlli tenint un escenari ab els colors local y d'época.

Y si llohèm a en Casanova per la veritat del medi ambient que sab crear, més devèm lloharlo encara per la manera còm ens presenta la gran poetisa grega; per la manera còm ens descriu son amor per Phaó y tots els estats per que passa la seva ànima avans del punyent y dolorós suicidi. El procés de l'amor de Sapho es un estudi psicológich de gran força y veritat, un himne d'immensa passió que tot ho arrocega y domina. La gran torrentada d'amor sensual creix esplèndidament, fins a esdevenir regina del món y de la vida, deesa aclaparadora de totes les altres passions humanes.

En Casanova'ns la fa sentir aquesta amorosa desesperació de Sapho mercès a una prosa brillant, soperba, poética; prosa que té l'encis del vers, plena d'imatges, de voluptuositat y d'harmonia. El capitul *Le Songe de Sapho* es de lo bo qu'hem llegit en prosa francesa.

Nostra coral enhorabona a l'autor de *Sapho*.

GERONI ZANNÉ

LA NOSTRA ARQUEOLOGIA LITERARIA, *per M. Obrador y Bennassar.* —*Palma de Mallorca.—1905.*

Fresch encara tenim el recort de les interessants conferencies qu'en la primavera de 1904 vingueren a donar, per invitació del «Ateneo», algunes de les capdals personalitats literaries de les illes. No haguessin estat aytals conferencies lo que foren en quant a la trascendencia dels temes desenrotllats, y encara'n quedaria, com a conseqüencia d'elles, el benefici de les amistats refermades entre'ls intelectuals mallorquins y els d'aquí, consagrant en cert modo'l bon acort existent entre'ls elements d'aci y d'allà que ab vera conciencia de llur obra trevallen per l'Ideal de la Catalunya renaixent.

El senyor Obrador y Bennassar, un dels conferenciants d'aleshores, ha publicat ara en un volúm la tesis per ell desenrotllada, y ha fet santament, donchs entenèm que'ls conceptes expressats de paraula adquireixen nou valor al ésser fixats en el llibre, oferint ademés la possibilitat de que al llegirlos ara se desvetllin les somortes activitats d'alguns que, potser ab una petita empenta, acabaràn d'enllestir les tasques que pacientment han anat realisant quiscún per son compte y que convè treure a llum pera encoratjament y exemple dels demés.

En efecte: del llibre del senyor Obrador se'n desprèn una idea constant, idea per altra part que tots hem presentida y que ara ab els arguments aplegats en el llibre de la Arqueologia Literaria resurt com una necessitat imperiosa pera la renaixença de les nostres lletres. Cal de totes passades publicar els tresors, inédits en llur majoria, dels nostres clàssichs; cal formar lo més aviat possible'l *Corpus litterarum* de la llengua catalana, y cal ferho perque fins que això's faci anirém coixos mal que'ns pesi, y la nostra restauració llingüística será incomplerta mentres no hi hagi manera d'afermarla y enrobustirla ab l'estudi dels autors clàssichs. Fins entenèm que'l parlar de diccionaris y de gramàtiques de la llengua catalana es prematur mentres no existeixin publicades en edició lo més complerta possible totes aquelles obres capdals (y fins no capdals) que l'antich esplendor del parlar catalanesch ens ha llegades.

Ja's pot compendre ab això si creyém convenient que'l llibre del senyor Obrador y Bennassar sia llegit, fins per aquells que tingueren el goig d'ohir dels propris llabis de l'autor l'envit encoratjador qu'endreça a tots els qui estàn en condicions de trevallar en la tasca delicada y per tots conceptes meritoria de preparar la publicació de textes clàssichs. Pochs són, avuy per avuy, els qui poden fer feyna d'aquesta; mes als altres ens correspòn ajudarhi arbitrant els medis materials necessaris pera que llur tasca no romangui inédita o quan menys entretinguda en els calaixos de l'escriptori de l'erudit y del bibliófil. Si els Massó y Torrents, els Sanpere y Miquel y els Bulbena de per aquí, com els Obrador, els Llabres y altres de fóra que duhen tasca entre mans d'aquesta que tanta falta fa veure acabada, no la en-

llesteixen com molts voldriem, culpa nostra es y no d'ells, puig si ells fan lo principal qu'es la tasca (y tasca a la que no pot posarshi preu), no's pot exigir que hi posin també'ls cabals, després que ja es sabut d'alguns d'ells que fins això y tot han vingut fent avans d'ara.

S'imposa, donchs, tornar a parlar (y més que parlar, fer) de lo que temps enrera's tractà: constituhir ab la protecció de l'Ateneu Barceloni una entitat editora d'antichs textes; y aquesta entitat deuria funcionar tan prompte com fos possible, començant per editar allò qu'espera no més un editor y estimulant el trevall individual d'aquesta mena, ab la seguretat de que prompte vindrien els oferiments per part dels qui, ab rahó, deixen ara pera més endevant l'imposarse'ls sacrificis pecuniaris que suposa la publicació per compte propri d'aytals obres d'erudició y estudi.

Que llegeixin, donchs, els qui's preocupen d'aquestes qüestions, la conferencia del senyor Obrador y Bennassar, continguda en el llibre ara acabat de publicar; y ademés els capituls que hi ha afegits a continuació, en els quals se tracta d'una manera clara y precisa de lo que cal fer y còm s'ha de fer en tan important materia. Fins es fàcil treuren conclusions que deixen endevinar la possibilitat de que, ab un xich de bona voluntat per part de tots, fos cosa relativament fàcil l'anar de dret a la formació del nostre *Corpus llitterarum* adoptant el sistema d'algunes societats estrangeres qual exemple retréu oportunament el senyor Obrador.

R. Miquel y Planas

NOVES

Ja tenim successor del pobre Lluch a l'alcaldia. El nou alcalde *de real orden*, com si diguessim el nou alcalde postiç (perque d'alcalde genui y llegitim y escullit per nosaltres sembla que no tenim dret a disfrutarne) es en Ròmul Bosch y Alsina.

Diuen que durarà menos qu'en Lluch. Nosaltres no dihém res, no volém judicar *a priori*, y en això fem com els regionalistes, que han dit que observarien una actitut expectant.

Però ab actituts aixi no'l fraparàn pas a n'en Bosch y Alsina. Ves si n'hi havia d'*expectadors* al concert que l'Orfeó Català donà l'any passat a Novetats. Donchs cap estigué tan *expectant* com en Bosch y Alsina aquella nit: perque haventse aixecat tots els expectadors en massa (marins alemanys inclusiu) al cantarse nostre himne *Els Segadors*, ell fou l'únich que permanesqué assegut.

Ja veuen quin català de més... *caràcter*. Per'alcalde *de real orden*, ni pintat.

Continuhin, donchs, en aquella actitut els regidors, y ja veuràn còm aviat els diu «per tot te deixo».

L'home les domina les actituts *expectants*. Y es clar que d'ell no n'*expectèm* gran cosa de bo.

—

Ha mort en Villaverde, y la nostra oració fúnebre serà breu.

Fou un politich funest pera la causa de la llibertat, havent rebut Catalunya molts agravis d'ell.

Com a ministre d'Hisenda s'ha de confessar que intentà fer obra més seria que'ls altres nivellant els presupostos, però a costes de la producció. Sa obra era reguladora, però infeconda.

Com a quefe de govern no estigué may a l'altura. Obrà més com a home despitat, envejós de les dots politiques d'en Maura, que com a ver estadista.

Sa meteixa voluntariositat l'ha mort. No ha pogut pahir com a home la derrota que com a politich sofrí lluytant ab en Maura.

Sens ell y sens en Silvela, el partit conservador histórich queda, pot dirse, sense cap home.

Y el partit conservador *sui generis*, el partit maurista, queda més fort que may.

Ja se'n aniràn convencent els conspicuus que gosen d'influencia al palau de la plaça d'Orient y que tant feren la trabeta a n'en Maura temps enrera.

En Maura's riurà d'ells y de tots; fins de nosaltres, si no fes massa temps que ja'l veyém venir.

Procurarém que no rigui gayre.

—

Totjust comença a desgovernarnos el govern *liberal* d'en Montero Rios, y ja hi ha hagut crisis Aixi que va esclatar la desavenencia entre en Romanones, ministre d'Agricultura y Obres Públiques, y l'Urzáiz, ministre de Hisenda, en *Pol*, de *la Veu*, ja's va fer càrrech de lo que passaria o podria passar. Y heusaqui còm s'explicava:

Un home funest, el veritable successor d'en Romero Robledo, vol ferse fort a Andalusía, enfortinthi el seu grupo polítich. Allí hi ha miseria; la proprietat, en mans de la noblesa que no la cuyda, no permet viure als obrers. La fam s'estén y en Romanones vol ferse seva Andalusía portanthi dotze milions y mitj de pessetes dels altres espanyols que, si fa no fa, són tan pobres y miserables com els andalusos, però més trevalladors y ab més seny. Els dotze milions y mitj se presuposten pera obres públiques y en Romanones vol distribuhirlos com li sembli bé. L'Urzáiz, que sab còm se fan aquestes coses, s'oposa a que's donguin amples poders al segón d'en Moret y, com es de justicia, vol que's digui ab què's gastarà tant de diner.

Baralles y crisis.

L'Urzáiz té rahó: els dotze milions y mitj serviríen

d'arma política; aniríen a engreixar electorers y comitès; servirien pera tot, menys per'aixugar llàgrimes.

Sempre s'ha vist així, y ara s'assegura que dels sis milions que s'han gastat en tres mesos pera combatre la crisis a Andalusia, més de quatre quintes parts s'han gastat en indemnisació de terrenos a gent rica.

Lo del comú no es de ningú.

L'Urzáiz te rahó: els homes sensats se li posaràn al costat; però veuràn còm en Romanones surt ab la seva. Se trobarà la fórmula, però l'atrabiliari *alter ego* d'en Moret farà lo que voldrà dels quartos.

Y efectivament, ab la seva s'ha sortit en Romanones, y ab la barra que'l caracterisa ha fet anar de creu a l'Urzáiz.

Ha substituhit a n'aquest don Joseph Echegaray, que ja rapapieja malgrat faci encara furor a Madrid escrivint drama derrera drama.

Dihèm que rapapieja perque això d'haver acceptat a ses velleses el ministeri d'Hisenda, més que més després de trenta anys de no cuydarse d'assumptos econòmichs, ens fa no sabèm què...

Però, si's tracta d'enterrar *in totum* la hisenda espanyola, caldrà felicitar a n'en Montero per sa bona elecció. *Don José*, que a tants hèroes ha mort en el teatre, no haurà de patir gayre pera matar a aquella pobra infeliça que havent perdut el prestigi, la dignitat y les forces en barroheres mans, poch ha de costarli *entregarse* una volta més y morir definitivament.

—

A n'en Montero Rios el feyem un bon home, però's veu qu'es un gat dels frares que totes se les pensa.

Veyent que tot el pais li feya la contra, fins els *intelectuals* madrilenys com ja diguerem, l'home's reflexiona y ¿quina te'n fa? Nomenar ministre d'Hisenda a un intelectual dels més grossos y de major prestigi entre'ls de *allende*.

¿Quina cara hi faràn aquests ara? Fins els que tiraven per diputats com cert ilustre novelista haurán de confessar que anant a la *oposición* han errat de cami. El nomenament de l'Echegaray ve a ésser pera ells una mena de mordaça.

Pobres intelectuals, cessants avans d'hóra!

Vaya vaya de Montero Ríos, qu'està de broma!

Ja ho deya la vella que no's volia morir pera veuren de noves.

—

Les tasques del departament d'Hisenda no estàn pas renyides ab la politica, ja que d'elles depèn en part principalissima la moralitat dels serveys qu'emanen d'altres ministeris. L'Urzáiz, que s'empenyava en mantenir incòlume aquesta veritat, y ab ella son prestigi de ministre, ha caygut. ¿Què farà l'Echegaray? ¿Tolerarà les insolencies d'un Romanones qualsevol? ¿Consentirà que'ls vividors politichs apoyin a les regions que no trevallen, en perjudici y ab els fondos de les que trevallen y, com Catalunya, no demanen caritat ni pera'ls milers d'homes que a pesar seu han de tenir en vaga, puig si aquí no's trevalla més es perque no se'ns deixa trevallar?

Pensi l'Echegaray que aqueix prurit d'obrar en perjudici dels interessos morals y materials de nostra terra'l trobarà sempre en sos companys. Però pensi també que un any fou mantenedor de nostres Jochs Florals, y recordi son discurs de llavors en defensa dels ideals de Catalunya y de son dret a la vida.

No fos cas que ab sentiment li haguessim de retreure.

Atenguis a lo que llavors digué, y nosaltres aplaudirèm en ell al pensador y al ministre... dintre de la relativitat de l'aplauso que's pot tributar a un conceller d'un Estat unitari y unitarista.

Però ja veuràn còm hem de xiular.

—

Per excés d'original deixarem de parlar en el número anterior del concert que celebrà'l «Circul Musical Bohemi». Foren executades escullides composicions de Weber, Häendel, Bach, Grieg, Boely, Mendelsshon, Lamote de Grignon, Offenbach, Puccini y Verdi.

Foren molt aplaudits els intèrpretes de dites obres.

Altre concert celebrà en el gran saló de la Escola Municipal de Música l'«Associació Música de Barcelona»'l diumenge a la tarda, executantse'l *Quartet* en *re menor* y el *Quintet* en *do major*, abdós de Schubert. Interpretaren el primer els senyors López Naguil, López Casals, Ribas y Raventós, ajudantlos en el *Quintet* el violoncelista senyor Montserrat.

El concert fou digne dels celebrats anteriorment per l'«Associació Musical de Barcelona.»

—

Publicacions rebudes:

Serèm!, periòdich nacionalista que ha començat a veure la llum a Tarragona, essent orgue del «Centre Nacionalista Català» de dita ciutat. Inserta a la capsalera la trascendental Declaració de l'última Assamblea de la *Unió Catalanista*. A més d'un bon article de presentació titulat *Nostre Ideal*, en que's condempnen les lluytes dels partits politichs y s'exalça la vera nacionalisació dels pobles, conté altres trevalls del president de la *Unió* doctor Martí y Julià, d'en Jaume Carner, d'en Agusti M.ª Gibert, d'en Francesch A. Nel-lo, etc. Retornèm el saludo al nou periòdich autonomista, desitjantli llarchs anys de vida en bé del nacionalisme català.

Biblioteca Clàssica Catalana. Hem rebut el prospecte d'aquesta nova Biblioteca que, segons sembla,'s proposa publicar en edició econòmica, estampada correctament en ortografia moderna, totes les obres mestres de la literatura catalana de l'època d'or: historia, noveles, poemes, llegislació, poesia, filosofia, etc., pagant aixi Catalunya'l deute que totes les nacions cultes d'Europa han pagat als seus grans homes y al seu passat gloriós, y que nosaltres pel nostre compte no'ns hem cuydat de pagar tractantse dels nostres homes y del immens capdal d'obres que són honor de nostra raça y geuen en l'oblit. La Biblioteca Clàssica Catalana, qu'editen el senyors Ferrer y Vidal, comencarà a publicarse'l vinent setembre y veurà la llum en quaderns quinzenals de 32 planes, que's vendràn a 25 cèntims, de manera que les classes més humils podràn sense sacrifici adquirirlos. No podèm menys de felicitar als editors, desitjant que logrin dur a bon fi l'obra de cultura y patriotisme que s'emprenen. Les primeres publicacions de la nova Biblioteca seràn la *Crònica o Comentaris del Rey En Jaume; Obres d'Ausiès March; Crònica del Rey en Pere; La Comedia*, de Dant Alighieri, traduhida al catalá en el sigle xv per Andreu Febrer; *Historia y Conquestes de Catalunya*, per En Pere Tomic; *Crònica de la guerra contra'ls heretges d'Albigès*, historia anònima del sigle xiii; *Somni*, d'en Bernat Metge; *El llibre de les Dònes y de Concells*, de mestre Jaumè Roig; el *Llibre del Consulat de Mar; la Cançó de la Crozada*, per Guillèm de Tudela, etc.

Suplement al n.° 10 del periòdich nacionalista d'Igualada *Nova Llevor*, publicat ab el fi de divulgar la conferencia que sobre *Nacionalisme* donà'l doctor Martí y Julià en el «Centre Autonomista» de dita població tancant la tanda de les que s'havien celebrat en el meteix centre pera la propaganda de nostres doctrines. La disertació del president de la *Unió Catalanista* fou un trevall verament notable, y al llegir dit Suplement ens fem càrrech de l'entusiasme qu'entre'ls igualadins produhí. Felicitèm als companys de *Nova Llevor* per haver publicat el repetit Suplement.

Memoria dels serveys realisats per la quinta de salut *La Alianza*, desde que fou fundada per l'«Aliança de Camarers de Barcelona» en 1.er d'abril de 1904, fins al 31 de març d'enguany, y judicis emesos en favor d'aquesta benèfica institució, primera y única a Espanya dedicada a prestar l'auxili de la ciencia mèdica als obrers malalts y a llurs families. En aquest follet s'explica la gestió econòmica, se presenta la estadistica dels malalts en cada mes, y's transcriuen varies cartes de distingits facultatius y d'importants personalitats, ensemps que una copiosa munió d'articles periodistichs, llohant com es degut a aqueixa institució tan útil y profitosa pera l'obrer, y que tant honra a la societat civilisada en general.

Diccionario Salvat. Hem rebut els quaderns 13, 14, 15 y 16 d'aquest diccionari, enciclopedia popular ilustrada, els quals en res desmereixen dels anteriors, tant per la profusió de notables gravats intercalats en el text, com per les hermoses làmines soltes y els mapes que contenen. Per altra part, la concisió y claretat contribueixen a avalorar aquest diccionari com a llibre de verdadera consulta y general utilitat.

Grand Concours National organisat pel grupo literari y artistich de l'«A. E. T. N.», d'Avignon. Aquest grupo, afiliat al Felibrige pera l'obra de propaganda patriòtica, ha obert son segón concurs de literatura (francesa y provençal), música y pintura. El ministre d'Instrucció Pública y Bellas Arts ha ofert un premi d'honor. Els altres premis consisteixen en medalles d'argent y de bronze, diplomes y mencions honorifiques. El jurat serà presidit per En Pere Devoluy, *capoulié* del Felibrige. El concurs se clourà'l dia 30 de setembre proxim. S'enviarà'l programa que detalla les condicions, mitjançant simple demanda adreçada a M. L. Vanel, secretari general de l'«A. E. T. N.», carrer de Sant Sebastià, 14, Avignon.

Cartell de Convocatoria pera'l setzè certamen literari d'Olot, que tindrà lloch durant la festa major de dita vila. S'ofereixen quinze premis, devent enviarse'ls trevalls al secretari del jurat qualificador en Octavi Pell, carrer de Sant Tomàs, 2, avans del 20 d'agost vinent. Un dels premis s'otorgarà a una composició musical, que serà jutjada per la secció de música de l'«Institut Olotí». El jurat literari estarà compost pels senyors Joseph M.ª Roca, president; Pere Palau González de Quijano, vispresident; Eugeni Aulet, pbre., y Joseph Xuclà, vocals; Octavi Pell, secretari.

Cartell de Convocatoria pera'l certamen literari que segons costúm anyal celebrarà l'agrupació catalanista de Sans «Els Segadors», el dia 24 del vinent agost. S'ofereixen dèu premis. Les composicions deuràn enviarse en la forma acostumada al secretari de l'agrupació (carrer de la Espanya Industrial, 14, Sans) per tot el dia 10 d'agost. Formen el jurat qualificador els senyors Antoni Careta y Vidal, president; Narcis Fuster y Domingo, Joan Pons y Massaveu, Sebastià Farnès, Geroni Zannè, Joseph Bernad y Durán, vocals; Ignaci Brichs Quintana, secretari.

Concurs y exposició regional de fotografies. Hem rebut el prospecte d'aquest con-

curs organisat pel «Centre Català» de Granollers ab motiu de la festa major. Hi podràn pendre part tots els aficionats de Catalunya. S'ofereixen sis premis, y el jurat qualificador està compost pels senyors Simó Cordomí, P. J. Bonet y Marquès, Joseph Carbó y Pascual, Geroni Martorell, Francesch Dotras y Domingo Molina, secretari.

ALS RAPATANIS DE *LA DEVANTERA*

Els minyons de *La Devantera,* que no hi veuen de cap ull pel *bombo* que'ls hi donarem en nostre derrer número, ara en paga volen posarnos com un drap brut. En mitj de certes reticencies que no entenèm, venen a reptarnos a singular combat pera esbrinar qui es més bon català y més conseqüent, si *La Devantera* o JOVENTUT.

Valgui una vegada per totes, perque no pensèm pas discutir ab aquells minyons. Els coneixèm massa, els hem vist tant d'a la vora, que no hi ha perill de que'ns els prenguèm en serio, puig ells que tant criden desde llur periòdich, són els meteixos que s'han quedat a casa sempre que ha sigut ocasió d'esplayarse en els Concells o en les Assamblees de la *Unió;* y ab gent així no cal pas discutirhi, perque no s'hi va enlloch.

Si perque nosaltres hem alabat a determinades persones o entitats quan han fet un acte qu'hem cregut bo, y a les meteixes les hem atacades quan a nostre entendre han mancat, ens volen dir inconseqüents, acceptèm de bon grat el qualificatiu. No som com ells, que pera criticar un acte sols miren la persona que'l realisa. JOVENTUT, además, ha tingut sempre la conseqüencia de desemmascarar hipòcrites sían del camp que sían.

No perdrèm res als ulls de nostres lectors si no acceptèm la controversia, puig dihent sempre lo que pensèm, no estèm en el cas de desitjar altres lectors que aquells que puguin enténdrens. Els que tenim han vist que no callavem les veritats ni als amichs més íntims; han vist que, sempre dins de la *Unió,* hem defensat, devegades sols, nostres idees sense may produhir cap cisma: ¿y ara volen els de *La Devantera* que'ls hi donguèm gust sostenint una disputa de vehinat ab ells, es a dir, ab una gent que de les decisions de les Assamblees n'accepten com a dogma lo que'ls hi convé, y portats de son despit fan totes les ridiculeses de qu'es capaç un català a qui li ha sigut empeltada la malura de l'esperit castila? May. Ni nosaltres hem d'acceptarla aytal disputa, ni ells en sana lògica poden disputar ab ningú. Els qui a gratcient s'han distanciat de tothòm, els qui per despit han volgut convertirse en censors eterns de tot lo que'ls altres fan, no mereixen ésser considerats com a homes d'elevades mires, no poden alternar ni entendres ab persones de cor obert, ni deuen moures del petit cau de soletat, d'enveges y miseries hont van consumintse. Prou l'endevinen ells meteixos llur trist destí, y prou la comprenen llur propria petitesa. A la conciencia que d'ella tenen se dèu tota l'amargantor del verí que vessen.

Y en són molt d'inconseqüents, en llur petitesa; ells més que ningú; ells que defensen la intangibilitat de les Bases del Catalanisme y combaten a la *Unió* quan apoyantse en elles accepta la lluyta electoral; ells que no tenen altres mòvils que'ls personalismes; ells que no esgrimeixen altres armes que la calumnia: armes que, per nostra part, nosaltres meteixos ens hem prohibides. Els qui, per exemple, al parlar de nostres *postals* aparenten creure que nostra intenció era fer una conxorxa o un *pastel,* demostren que són nuls o que tenen la conciencia feta ab aixamples, que són ximples o que són barres, y ni en un ni en altre cas hi podèm tenir tractes. Prous n'hi hem tingut, pera que'ns consti si es o no cert lo que deyem, això es, si la continúen bé o malament llur antiga historia. Pera probarho no'ns caldría sinó fer cites semblants a les que fan els del *Progrés* en el derrer número d'aquest periòdich. Y creguin que les faríem tals, que hi podríem llogar cadires; però no'ns cal engreixarnos ni engreixar a ningú.

Lo que farèm, si ells estampen en ses columnes quelcòm contra nosaltres, serà facilitar a aquells de nostres lectors que ho desitgin números de *La Devantera,* y així veuràn si ens fan gayre por. Nosaltres no hi perdrèm res, y els *devanters* sempre hi guanyaràn quelcòm si no moralment, materialment. La Catalunya d'ells y la nostra no es pas la meteixa: pera ells l'ideal es lo tradicional, l'ou com balla, els gegants y les trampes, y nosaltres creyèm que ja ha passat el temps dels tres toms y del porch de Sant Antoni.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sían inèdits. — No's tornen els originals. — Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA. Un any.	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 285 Barcelona, 27 de Juliol, 1905

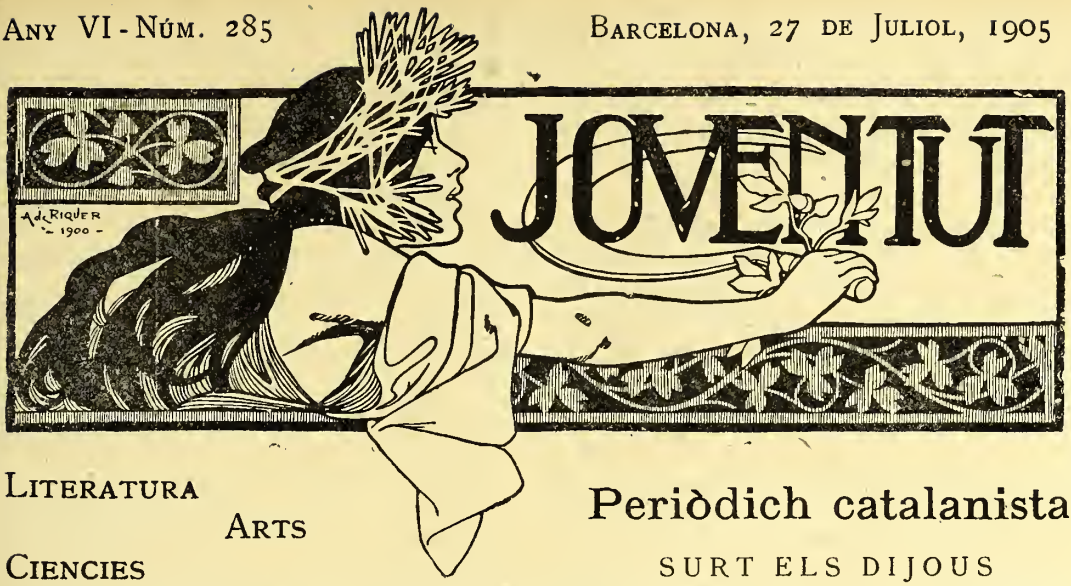

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Carta de fora, per Emili Tintorer. — Esperanto (continuació), per F. Pujulà y Vallès.—La «Festa de la Bellesa» a Palafrugell: Discurs presidencial, per Joan Maragall.—Un poeta piemontès, per Geroni Zanné.—Mitjdiada, per Carles de Fortuny.—L'avi, per Alexandre Font, — Teatres, per J. Pujol y Brull. — Notes bibliogràfiques, per Lluis Via y Oriol Martí. — Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafael Nogueras y Oller — Plech 11.
LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech 23.

CARTA DE FORA

Amich Via: Sóch a fòra y he vist uns Jochs Florals: uns Jochs Florals de fòra. *La Festa de la Bellesa*, com n'han dit aquí, organisada pel «Centre Català» de Palafrugell. Y m'ha agradat molt. M'ha agradat per lo que't diré.

Tu ja sabs que jo sóch un bon catalanista, un catalanista convençut. Però sóch un catalanista que mira fit endevant, lo qual té un petit inconvenient, y es que lo que queda enrera m'apareix boyrós, mitj mort, o ja del tot envolcallat ab la blanca mortalla. Tot sovint me venen temptacions de cridar: «Enterreuho això o allò, que no ho vegin qu'es mort!» Homes e institucions, paraules y fins idees viuen, floreixen y moren naturalment, necessariament, en el gran concert de la vida. Per això jo voldria qu'enterressin lo mort, però solemnialment. No ab recança, sinó ab joya, perque ab joya dèu enterrarse lo que aymèm, lo qu'hem aymat si al morir ha complert sa missió. Tristos aquells que moren sense complirla, més tristos encara els que anèm a l'enterro dels que s'han *distret*, y molt més, molt més tristos els que no tenen res pera enterrar perque no tenen res que visqui y's mori: els que no tenen patria perque la patria dorm, els que no tenen llar perque la llar es freda, els que no tenen amichs perque'ls amichs no volen tristeses.

Y jo sóch catalanista perque sento a Catalunya una patria desperta, una llar ardenta, y trobo en ella uns amichs joyosos que caminen y avencen sense reposar.

Y els meus amichs de Catalunya, els meus amichs catalanistes són aquests: són els que's mouen, són els que criden, són els que evolucionen, són els que miren la Catalunya de l'avenir, la Catalunya lliure del jou de fòra y del jou de dintre, sobre tot del jou de dintre. Qu'es molt feixuch el jou de la historia, quan la historia se'ns vol imposar...

Té: en això dels Jochs Florals jo la hi trobo massa la imposició de la historia. Els fem avuy, tant a Barcelona com a Piera, tant a Hostalrich com al Poble Sèch, tant a Les Corts com a La Bisbal, com els feyem cinquanta anys enrera. Y tenim ja cinquanta anys més; tenim ja cinquanta anys més de

vida que signifiquen o tindrien de significar cinquanta revolucions. Lo que giravolta 'l pensament, lo que giravolta 'l cor humà en cinquanta anys de vida, de vida moderna!...

Y nosaltres, qu'hem giravoltat en tot, qu'hem sabut fer entendre nostra veu nova en política, en religió, en filosofía y fins en art quan nostres artistes se presenten isoladament, ens trobèm ab que la institució mare del nostre desvetllament moral y social resta adormida sobre'l coixi dels primers llorers. Tot es tradicional en els Jochs Florals de Catalunya. Tot ho fem en ells com si hi anessim a cantar els planys melancòlichs de romàntichs y visionaris, les petites protestes de patriotes llegendaris, les petites fes de creyents rutinaris. Altres amors sentim ara, altra patria desitgèm, altra fe'ns consola. ¿Per què hem de fer cantar aquests nous amors, aquesta nova patria y aquesta nova fe ab aquells accents melancòlichs ab que's canten sempre y ab que cantaren un jorn nostres poetes, els ideals que s'oviren llunyans y's creuen poch menys que irrealisables?

Tu, amich Via, n'has parlat ja alguna volta de lo arcaich que resulta tot això en nostra terra y has ovirat com oviro jo proper el jorn en que li fem el gran monument recordatori a la institució que desvetllà nostres esperits. Monument de pedra entorn del qual podrèm ballar la nova sardana y cantar la novella cançó. La sardana nova que ja comencen a ballar molts empordanesos, la novella cançó que ja comencen a cantar molts artistes catalans isoladament, en llibres y revistes. Isoladament, lo qual es molt significatiu. ¿Qui ho havia de dir? Un temps vindrà —y ja hi som—en que l'art català's presenti, si no divorciat, quan menys en contradicció evident ab l'art floralesch de nostra terra. Un temps vindrà en que'ls artistes de son temps trobaràn estretes y feixugues les parets del temple clàssich del nostre art. Y volaràn enfora. Les *patents* de mestre no'ls seduhiràn; les flors naturals y les englantines y les violes y els objectes d'art, adjudicats segons els cànons de la tradició inflexible y ab criteri de precedents, serviràn únicament pera infatuar als petits versayres y als escriptors correctes. Els demès, els que sentin emocions noves, els que pensin idees may pensades, ne fugiràn d'aqueixos premis, d'aqueixes patents, d'aqueixa institució que un jorn els hi feu denteta.

Tenim, donchs, d'enterrarlos els Jochs Florals de Catalunya, els Jochs Florals tradicionals. Y tenim d'enterrarlos pera que neixin y visquin uns altres Jochs, també Jochs Florals de poesia, d'art y de pensa, però de poesia, d'art y de pensa d'ara.

Tenim de pensar sempre qu'en la vida dels pobles com en la dels homes «si un tornés a néixer—es a dir, si un nasqués cinquanta anys més tart—ho faria tot d'una manera molt distinta de la que ho feu un dia.» Y per lo tant tenim de convèncerns de que pera èsser catalans dignes successors dels que un dia feren lo que feren, tenim d'èsser no lo que ells foren aleshores, sinó lo que serien avuy, y tenim de fer, no lo que feren en son temps, sinó lo que avuy farien.

. . . . . .

Aquí tens, amich meu, algunes reflexions, incoherents y poch originals per cert, que m'ha sugerit *La Festa de la Bellesa* qu'he vist aquí. ¿Què ha passat, me preguntaràs? ¿Què han fet a Palafrugell que tant t'impressioni? Oh, no han pas fet res de l'altre món! Però han fet quelcòm ab fe, y ho han fet tal com ho sentien. Ells, els de Palafrugell han sentit que l'artista, pera èsser gran, necessita llibertat, y no han imposat cap tema. Han dit als poetes «feunos una poesia», han dit als prosistes «escriviu», han dit als músichs «feunos una sardana, cantèu una cançó». Y feu-ho de la manera que volguèu, que sols fent-ho de la manera que volguèu serèu vosaltres meteixos, serèu grans.

Y a més d'això'ls hi han dit als artistes catalans: «Nosaltres entenèm que la millor manera de protegir l'art de la patria es fent fàcil y harmònica la vida dels artistes; nosaltres entenèm que'ls objectes d'art, y les flors naturals y artificials, y tants altres mirallets ab que fins ara vos han enlluhernat, no són lo més a propòsit pera encoratjarvos, avuy en que la lluyta per la vida's fa ab tanta feresa». Y han ofert premis en metàlich. Premis de cent duros. De cent duros, es a dir un capital pera un escriptor català que jamay els havia guanyat dintre de Barcelona ni fòra ab una obra literaria.

Y ara digam tu: si un poble de l'Empordà ofereix tan espontaniament mils pessetes a

nostres artistes, ¿no hem d'avergonyirnos nosaltres els de Barcelona, que sols els hi oferim mirallets y encara *cacèm ab trampa?*

Jo estich pensant que proporcionalment Barcelona tindria d'oferir de cinquanta a seixanta mil pessetes als nostres artistes en sos Jochs Florals, pera posarse en un lloch digne, pera posarse a l'altura de Palafrugell.

Però no farém això a Barcelona. Som massa burgesos, som massa richs, y els burgesos y els richs de Barcelona no'n sabèm, vull dir, no'n saben d'ésser richs, d'ésser burgesos.

EMILI TINTORER

Palafrugell, 23 juliol, 1905.

ESPERANTO

III

Continúa'l senyor de Beaufront exposant les següents idees:

Passém a la segona pregunta: *La llengua internacional ¿es possible?* Cap home sense prejudicis pot dubtar ni un moment avans de respondre que si. No obstant, n'hi ha que ab el més gran aplóm afirmen que'ls idiomes són coses naturals, orgàniques, que depenen de diferentes qualitats fisiològiques dels òrguens de la paraula de cada poble, del clima, herencia, creuament de races, condicions històriques, etc., etc. Y aquests homes s'imposèn a la multitut, al exposar aquestes idees, sobre tot si les fan ben enrevessades ab forces cites y misterioses paraules técniques (1).

Però'ls homes reflexius no ignoren que això no passa d'una xerrameca pseudo-científica, que no té cap sentit y que pot rebatre qualsevol infant, donchs sabém molt bé que si prenèm un noy de qualsevol terra y desde'l dia del seu naixement l'eduquém entre persones d'un pais estranger, antípoda pera ell si's vol, enrahonarà la llengua d'aquell pais tan purament y bé com els seus nacionals. Si els homes entrats en anys ho tenen més dificil l'apendre una llengua estrangera, no es degut a la construcció de llurs òrguens de la paraula, sinó senzillament a que no tenen paciencia o temps, o qui els instrueixi, o medis pera ferho. Aquells homes també trobarien dificultats a apendre'l propri idioma de llurs paisos si no'l coneguessin ja y en coneguessin un altre.

Però hi ha més: tot home instruhit ja ara *dèu* estudiar algunes llengües estrangeres, y a ningú se li ocorrerà dir que aquests homes esculleixin la qu'es més adaptable a la construcció de llurs òrguens vocals, ja qu'esculleixen la que *necessiten*. Donchs bé: si posantse d'acort tots estudiessin la meteixa, veusaquí còm la llengua internacional fóra un fet y els homes deixarien d'estar els uns devant dels altres com sorts-muts. Y cal remarcar que al tenir coneixement de que pera la inter-comunicació de tot el món sols caldria apendre una llengua, nombrosissims pedagogs se dedicarien a sa ensenyança, y tots els pares la farien estudiar a llurs fills paralelament ab sa llengua materna. Per lo tant, deixant apart si els homes *voldràn* o no elegir una llengua internacional pera comunicarse entre ells y atenentnos al fet de que aquesta es possible, hem de respondre a la pregunta que'ns hem fet al començar aquest apartat:

La existencia d'una llengua internacional es completament possible.

La ekzistado de lingvo internacia estas plene ebla.

IV

Responent a la pregunta: *una llengua internacional ¿serà algún dia acceptada, introduhida en els pobles, (eukondukita)?*, el senyor de Beaufront desenrotlla aquests hermosos conceptes:

Si hem conclòs anteriorment que una llengua internacional fóra utilissima al món, y que sa existencia es possible, lògicament d'aquestes dues conclusions hem de deduhir qu'en efecte un dia serà acceptada pels pobles, a menys que haguessim de negar en els homes la més elemental inteligencia.

Si una llengua, podent desempenyar son

---

(1) Hem de fer constar que si bé estèm conformes ab les conseqüencies que treu l'autor, refutant aquesta idea, també ho estèm ab ella. Això es degut a que'ls dos extrems no guarden relació directa. L'ilustre senyor de Beaufront defensa la facilitat d'apendre un idioma; al pas que'ls pseudo-sabis, com ell qualifica als qui defensen aquella tesis, se refereixen a la essencia, rahó d'ésser, motiu causal, o matriu històrica dels idiomes. Si bé es un fet ben patent l'afirmació del senyor de Beaufront: *una llengua pot ésser apresa per tothòm*, no ho es menys que les condicions etnològiques e històriques són les que constitueixen y modifiquen les llengües. Podríem dir que no són els *homes* els qui enrahonen, sinó'ls *medis-ambients*. Si així no fos, parlaríem llatí y no català, francès, italià, etc Y dintre de cada poble'ls idiomes no's dialectisarían com ho fan malgrat les academies. Jo no sé pas fins a quín punt els òrguens vocals de cada poble no's diferencíen, però això es indiferent; no parlèm pas ab la llengua, sinó ab el cervell. Aquí radica la font d'hont brolla l'idioma, y la diferencia d'aquest orgue y ses funcions es ben diferenta en uns y altres pobles. Aquestes diferencies poden llimarse en un individuu, però al tractar de ferho ab tot un poble, l'eyna (l'idioma) sempre sofrirà un desgast o un guany, substituhintla o afegíntseli l'*eyna* del poble que sofreixi la operació.

Precisament nosaltres creyèm que una de les grans qualitats de l'Esperanto es la d'estar constituhit de manera tan sabia, que cada poble hi pugui *abocar* ideas sense torturàrleshi sa propria forma d'expressió, y fentles inteligibles als demés pobles. Y una de les grans recomanacions que creyèm necessari fer en bé de l'Esperanto, es la de que dèu mantenirse sagradament dintre son *rôle* d'internacional pera no deixarla (al ferla descendir a les necessitats diaries dels fills d'un meteix poble) sofrir les influencies dels *termòmetres* que acabaríen per *dialectilisarla*.

paper d'internacional, no existis encara, y encara s'hagués de crear; la resposta anterior no'ns la podriem fer, perque no sabriem si en efecte la tal llengua podria ésser creada. Però ja sabèm que n'hi ha moltes de fetes y que totes elles podrien servir, ab la sola diferencia de que unes serien millors y altres pitjors. Per lo tant, ho tenim tot a punt; no'ns cal sinó *desitjar* y *elegir;* la resposta, donchs, no pot ésser dubtosa. En efecte:

Els homes viuen conscientment, y sempre tracten d'assolir el seu bé; per lo tant, si nosaltres sabèm que tal o qual negoci els hi ha de reportar moltissima utilitat, y que l'assolirlo els hi es cosa possible, podèm predir que aixi que'ls homes se'n donguin compte, lluytaràn obstinadament fins a atraparlo.

Si dos grupos d'homes están dividits per un petit riu, y saben que'ls hi fóra molt útil poderse comunicar els uns ab els altres, y sobre una de les riveres hi ha un tauló, no cal pas ésser profeta per'afirmar que, més tart o més prompte, el tauló farà de pont y la comunicació será un fet. Cert es que ordinariament passa'l temps en vacilacions y dubtes, la major part d'ells deguts a pretextes insensats: els homes sabis diuen que tractar de l'arranjament de la comunicació es una criaturada; els homes experimentats afirmen que'ls avant-nats no posaren el tauló sobre'l petit riu, y que per lo tant es una utopia volerlo posar; els homes instruhits proben com la comunicació sols pot ésser negoci natural y que l'organisme humà no pot moures sobre un tauló, etc., etc. Emperò més tart o més d'hora, el tauló's posa y la comunicació queda establerta.

Aixi ha passat sempre ab totes les idees útils y ab totes les invencions; per això quan els homes sense prejudicis han vingut a la conclusió de la utilitat y possibilitat d'una idea o cosa, poden afirmar qu'ella será algún dia acceptada malgrat tots el atachs dels exèrcits de rutinaris: ho garanteix no solsament la inteligencia dels homes, sinó'l fet de que aquests busquen tot allò que'ls hi reporta benefici y profit. Aixi meteix passará ab la llengua internacional.

Durant molt temps, com que'ls homes no tenien necessitat de comunicarse, no pensaven en la llengua internacional, però ara que les comunicacions s'enrobusteixen, ara que'ls homes comencen a convéncers de la utilitat que'ls hi reportaria aquell instrument, no hi ha cap dubte que lluytaràn continuament y sense repòs fins a solucionar el problema.

¿Quàn será això? Heusaquí una cosa que no's pot dir. Lo meteix pot ésser d'aquí un any que d'aquí déu, o cent o cents, però una cosa hi ha indubtable: que anch que aquesta idea restés endormida temps y més temps, ja no morirà may més; sempre més forta y obstinadament, resonaràn clams demanant l'acceptació d'un idioma internacional, y finalment, si la societat meteixa no's resol a ferho, els governants de tots els paisos *deuràn* cedir, fer un congrés internacional y elegir alguna llengua com a tal. Sia quan sia, la resposta a nostra pregunta es la següent:

Més o menys aviat, una llengua internacional forçosament será adoptada.

Pli aû malpli frue lingvo internacia nepre estos eukondukita.

Fem una petita pausa y diguém dos mots de nosaltres, batalladors de la idea d'una llengua internacional.

Com se va veyent, lluytém per una idea de grandissima utilitat, factible y que forçosament se realisará. No som, donchs, els idealistes y fantasiosos que diuen som els periòdichs enemichs d'estudiar la essencia de les coses. Tothòm pot juntarse a nosaltres sense témer les burles de la ignorant e imbécil multitut. Batallèm per una idea meditada y certa, y cap burla'ns desviarà del nostre cami. El pervindre'ns pertany.

Suposém qu'en l'avenir la *forma* de la llengua internacional per la qué nosaltres combatèm sia dolenta, y que la venidera llengua no sia ella, si no un'altra. No hi fa res: nosaltres no combatém per la *forma*, sinó per la *idea;* sols concretèm la lluyta a favor d'una llengua determinada, perque sabèm que les lluytes per abstraccions a res condueixen. Més avall demostrarém còm l'Esperanto es indubtablement la llengua internacional de l'avenir. Però si's dubta això, ens es igual, y si se'ns demostra que aquesta *forma* de llengua es equivocada, n'acceptarém un'altra, y un'altra, però sempre lluytarém per la *idea* fins que's converteixi en fet.

Si, obehint la veu de l'egoisme, ens aturessim en nostre trevall de por de que demà la *forma* de la llengua internacional sia una altra de la que prediquém, fariem com aquell que refusés d'usar el vapor perque més tart existiria un motor millor, o aquell que no accepta una millor forma de govern perque encara no s'ha trobat la més bona.

Ara com ara, som débils y els baylets poden burlarse de nosaltres y senyalarnos ab el dit: però qui riu derrer, riu millor.

Nostra causa va poch a poch, y ab dificultat. Molt pot ésser que'ls qui avuy lluytém arribém a morir sens haver sentit més que burles, però morirèm ab la conciencia tranquila de que nostra idea no pot morir.

Anch que nosaltres defallissim, combatents nous eixirien, y nostra tasca serviria d'incitant als successors fins que la llengua internacional fos un fet. Els veniders benehiràn nostra memoria, y a n'aquells sabis homes que ara'ns befen, els nomenaràn com ara nomenèm als contemporanis del descobriment de l'América, de la invenció del vapor, etc., etc.

F. Pujulá y Vallès

(Seguirà)

LA FESTA DE LA BELLESA A PALAFRUGELL [1]

DISCURS PRESIDENCIAL

Aquí ens hem aplegat pera tractar belles coses: pera parlarne, pera sentirne, pera aclamar als qui les han fetes y procurâlsenhi un increment de vida, y pera posar, com simbol vivent de bellesa, una dòna en un trono.

En aquest món nostre la dòna es el major simbol de bellesa, perque ella'ns inspira aquell gran dalé de creació en deleit de bellesa, qu'es l'amor. Tot deleit de bellesa va a parar a l'amor, perque essent bellesa revelació d'immortalitat, l'amor que crea es condició de la immortalitat d'aquest món nostre; y per això n'es també'l més fort dalé. Y essent l'home la suprema expressió y sentit del món, l'amor a la dòna es el suprém dalé d'immortalitat terrenal, y ella'l major símbol de la bellesa per la que aquella immortalitat ens es revelada y se'ns fa atrayenta.

Per això un pot trobar o imaginar homes poch o gens sensibles a moltes manifestacions de la bellesa, però no homes insensibles a la seva més forta solicitació, qu'es l'amor: potser qu'en molts sia aquest poca cosa més que l'instint animal, per si sol poch digne de l'home; podràn alguns véncerla y negarshi per altres afanys espirituals; però esserhi del tot insensibles, essent plenament homes, no podèm pas imaginarho.

Y quânts n'haurèu vist que may s'havien adonat de la bellesa del món, tornarshi sobtadament sensibles quan s'han enamorat, com si llavores tot se'ls hagués illuminat ab la forta llum d'immortalitat de l'amor. Y també n'haurèu vist d'altres procedir inversament, que'l molt sentir la bellesa de totes les coses els ha dut a ésser molt y molt amorosos de la dòna. Però encara es més freqüent que un y altre estat—de sentiment de tota bellesa y de sentiment amorós—sien com una meteixa cosa, o bé un dolç afanyarse en anar y venir de l'un a l'altre, que no troba repòs ni vol trobarne.

Alguna volta un rostre de dòna vos haurà illuminat tot un paisatge, donant sentit a les montanyes, als boscos y a la remor de les fonts; y la dolçor dels seus ulls vos haurà semblat la meteixa dolçor del cel del seu pais feta viventa. Y a la inversa, jo he sentit dir no sé hónt d'aquell enamorat que quan anava a la terra de la seva estimada, no més de contemplar el color dels camps, y l'ayre y el posat dels arbres, y de sentir aquella mena d'aroma que cada encontrada té com propria, y escampar la vista per tota la rodalia, ja se li representava la figura aymada en tal manera, qu'ell ab llàgrimes als ulls d'enternit, començava amorosament a parlarli. Però encara més sovint déu passar lo que vos haurà passat a tots vosaltres en la vostra joventut: que si en un moment de llum heu contem-

(1) En aquesta Festa, notable entre'l seguit de certàmens que tot l'any se celebren per les poblacions de Catalunya y que per manca de medis o d'iniciatives resulten freqüentment adotzenats, han obtingut els premis de vers, prosa y música els senyors Alomar, Pous Pagès y Lambert, respectivament.—N. de la R.

plat la terra que teníeu al devant, corprenentvos la seva bellesa y com aquell qui diu veyentli l'ànima, deseguida'l nom de la dòna aymada haurà d'esma brollat dels vostres llabis com un desitj de qu'en ella s'encarnès aquella bellesa, pera vosaltres poder ferla immortal possehintla. Y es això: que'l fort sentit de la bellesa donantnos el dalè de la immortalitat qu'ella'ns revela, va a parar a l'amor creador. Y d'aquest meteix afany d'immortalitat naix, germà de l'amor, l'art, creació espiritual de formes immortals. De modo que l'art no es sinó una mena d'amor.

Per això trobèm tan admirable aquell profond sentit ab que'ls grechs poblaven la natura de fantasmes humanes: qu'en cada font hi veyen una nimfa, y en cada bosch un geni protector, y en tota força natural un dèu de forma humana; y que l'ayre, la terra y el mar eren tots animats de les figures y les passions dels homes. Y tot això no fou pas una pura y vana fantasia, sinó llumenosa endevinació de qu'en aquest món tot va a parar a la naturalesa humana, y de que'l dalè d'immortalitat que dóna la bellesa sols en amor pot satisferse. Es aquest un sentit etern que'ls grechs representaven maravellosament en son temps—oh! Venus mare de l'Amor!—y per això'l recort d'aquell poble ha restat en l'esperit humà ab prestigi d'eternitat.

Y en els nostres moments de més claror tots ens sentim encara grechs, y s'hi sentiràn els que vinguin. Mirèu: teniu al devant una montanya molt alta que al cim van fonentshi les neus a l'escalf del sol de primavera que hi brilla sota'l cel blau. Tota la montanya'n regala d'aygua. La negror dels boscos alts s'illumina ja ab la tendra verdor de la fulla nova; y en les faldes més baixes que ondulen anant a caure dolçament al pla, hi ha una prada fresca voltada de faigs que li donen una ombra clara: y en el tou de verdor de la ondulada catifa picada ja de flors primerenques, s'hi sent una font amagada que canta en la solitut. Potser moltes voltes heu vist altres prades semblants, o bè aquesta meteixa, sens heuren altre esment que'l d'una frèvola complacencia. Però avuy, aquest mati de fresca llumenositat, sóu en estat de gracia, y la prada se vos posa al devant altrament bella: el cor vos fa un salt y deseguida una delicia s'escorre fosa per totes les vostres venes, y fins a la pell sentiu un plaher estrany: y sentiu també una dolça tebior en el front, y en els ulls llàgrimes. Aquest troç de terra ha cobrat un ésser, s'ha fet bell al vostre sentit: y el vostre sentit neda en la bellesa de la prada: y la mirèu, y la mirèu encara, y podèu acabar de satisfervosen: y s'alça'l vostre pit en un sospir, y obriu els braços com per'abraçarla — abraçar una prada!—y lo meteix que folls li dihèu: —Oh! parlam, t'estimo!—Aixi naixen l'amor y l'art ensemps, que deseguida'l vostre sentit hi evoca una forma de dòna.—Oh! si aqui hi fos ella!—exclama'l jove enamorat, y pel cas d'aquell moment tots sóu joves y enamorats: y la dòna apareix al vostre sentit intern: apareix en l'ombra clara dels faigs, demunt la verdor florida; se mou, alça'ls braços, s'inclina, vos somriu, son peu bat acompassadament l'herbatge: hèusela aqui que dança. Es l'art de les arts que neix juntament ab l'amor, y en ella són totes les altres. Dança. Oh! y qu'es pura sa forma, y ab quina harmonia variada! Voleja sa falda clara, y al pit porta flors enceses, y tè rossos els cabells, y una llum blava als ulls, y la cara acalorada. Dança, y del compàs del seu cos brolla una musica que vos canta per dintre: y ella, també, no sabèu si canta o parla. Parla, parla també ab compàs, y vos diu... ¿què vos diu? Oh! no ho volguèu pas saber massa pel just: ¿què no ho veyèu qu'era una fantasma? Mes era una fantasma divina que vos ha revelat, sense dirvosel, el misteri de la immortalitat de l'ésser. La bellesa del prat al peu de la forma augusta de la montanya, que al cim brillen les neus al sol, y els boscos alts hi verdegen, y la font canta amagada d'entre de l'herba florida, tornàntsevos art y amor, vos ha donat un instant de vida eterna. ¿Què més volieu?

Donchs una festa de bellesa hauria d'ésser la representació d'un d'aquests instants. Pera ferla nosaltres, aqui tenim l'Empordà, que pera mi qu'es la flor de Catalunya, perque tot lo que fa a Catalunya e hi ha en ella, desde la neu dels Pireneus fins al baix horitzó mari, també fa a l'Empordà y èn ell se troba. Donchs triaria un lloch que fos aixi meteix la flor de l'Empordà — com aquell qui diu la flor de la flor — y triaria'l més bon temps de l'any; y a les envistes de les altes

blancors de la gran serra y de la blavor del mar sota l'altra blavor del cel, y en un prat ben vert y de bona ombra, faria comparèixer les noyes empordaneses mès boniques, que serien com la flor de la boniquesa catalana, y que dancessin! Agafades de mans ab els fadrins mès forts y destres, coronats de vermellor, que dancessin la gran dança, la sardana: y l'amor ja hi fóra. Y uns bons cants! Que tants com són de mena cantadors en tota la nostra terra hi acudissin a cantar cançons velles, perque tothòm pogués conèixer quins les cantan millor, y cançons noves pera donar la palma a la mès ben trobada. Y lo meteix els poetes, a veure quin mès forta donaria la santa estremitut de la paraula; y també'ls qui fan viure la pedra en forma humana; y els qui barrejant no mes colors ja'n tenen prou pera crear la imatge expressiva de l'ànima de les coses: tots aqui en un bell redós que'l guarnissin favorable a l'ensomni de les coses imaginades. Y tot voltant, nins que juguessin a mil jochs de corre y riure; y vells en els pedriços al sol y a l'ombra, que duguessin aparellades rondalles y belles sentencies. Y fires de totes les coses del pla y de la montanya que comprades o venudes fan la vida mès bella. Oh! quin brugit y quin va-y-vè y quines rialles, y quin lligarse'ls ulls y els cors, y quin alçarse glories noves y coronar de fulles fresques els fronts que's comencen a acotar marcits y les blanques cabelleres. Oh! les grans festes anyals de la bellesa catalana!

Mes això no's fa pas de cop y volta, y heusaqui que ara nosaltres comencèm. En un gra de poesia, en una bella passada, hi ha la llevor de tota la bellesa del món. Y aixi com vos he dit que de Natura contemplada en estat de gracia ne naixia l'amor y tota lley de boniquesa, també ara vos dich que una paraula inspirada, una harmonia profonda, vos pot donar ab delicia d'estranya y concentrada fortalesa la visió de totes les neus de les montanyes, de les verdors renaixentes, de la font a l'ombra, y de l'aymada que hi dança somrihentvos. No mès cal la gracia.

Deu haja volgut donarla a n'aquells dels quins ara anèm a sentir les obres, a nosaltres quan havèm jutjat lo que de tota altra manera es injutjable, y a vosaltres pera gaudirvosen en plenitut y puresa.—J. MARAGALL

UN POETA PIEMONTÈS

El dia 2 del present juliol va morir a Torino un magistrat del tribunal de justicia que's deya Giovanni Camerana. El fet careixeria d'interés si en Camerana, a més de magistrat sever y digne y d'orador eloqüent, no hagués sigut un notable poeta, un brillant y correcte literat, que tindrà indubtablement la seva importancia dins del modern moviment poètich italià, fins recordant els noms gloriosos de Carducci, D'Annunzio, Arrigo Boito, D'Ovidio, Graf, De Gubernatis, etc.

El periòdich literari de Torino *Il Campo* ha dedicat un número sencer al poeta mort, estudiantlo en sos aspectes social y artistich; d'aquest periòdich són algunes de les consideracions que segueixen y les poesies que copiarèm.

—

Perque en Camerana era un poeta no gayre conegut. Ses poesies aparegueren molts anys enrera isoladament en periòdichs y revistes d'Italia, sense cridar massa l'atenció del públich que a Italia, com a Catalunya y a tot arreu, tan sols reconeix per autors dignes d'estimació y recordança als qui han aplegat llurs obres en volums; dificilment a qui les deixa escampades en revistes y periòdichs.

Un amich del poeta difunt, en Leonardo Bistolfi, explica en *Il Campo* la causa de que en Camerana no hagués aplegat ses antigues poesies en un llibre. En Camerana creya que *magistrat* y *poeta* eren dues coses incompatibles... exteriorment. Deya que un magistrat podia ésser poeta si aixi l'havia fet la naturalesa, però que no devia ferho conèixer al públich. «Un poeta es un enamorat y un somniador; canta'l sol, la maresma, les montanyes, la dòna, l'ideal, el misteri; canta lo que vol, es sempre un enamorat que viu de somnis y qual ànima vessa tendreses infinides. Ay del magistrat que administra justicia si sembla als demès un enamorat y un somniador, ell que dèu dominarse sempre, ésser fret, serè, impassible, enamorat tan sols de la veritat testimoniada y probada!... ¿Nasqué poeta? Que sàpiga amagarho: ningú l'ha obligat a dedicarse a la funció social que requereix, devant del públich, el més gran domini de si meteix, la més gran moderació y la més gran serenitat d'esperit. No n'hi ha pochs de clergues que senten la temptació violenta de la dònal Si són bons clergues resisteixen y resten fidels al vot, però si cedeixen no van a cridar en mitj de la plaça llur pecat. Donche també'ls meus amors ab la poesia són amors illegitims, cregueume: y no fa galant home vantarsen públicament...» Y afegia (perque en Camerana era un ironista finissim) que *i pontefici massimi della purissima prosa giudiziaria, si vergognerebbero di avere a collega un fantasioso...*»

Aquest ironisme d'en Camerana favoreix extraordinariament als seus versos. L'ironista sol èsser quasi sempre un home civilisat, enemich d'estranyeses y *boutades;* enemich d'evidenciarse mitjançant crits, declamacions ridícules y fogositats fòra de to. L'ironista, qu'es tot lo contrari del barbre y del primitiu, no sol entregarse al lirisme buyt y desenfrenat, sinó que té per norma'l bon gust y l'harmonia de les proporcions, y fuig alhora de lo carrincló y de lo ordinari.

Per'xò són tan hermosos els versos d'en Camerana. Un dolç espiritualisme s'hi fon en una justa plasticitat d'imatges. Com diu un admirador del poeta piemontès, en Remigio Zena, *in Giovanni Camerana non è la materia quella che lo seduce, bensì l'alma parens, la grande natura.* Y les tranquiles impressions que'n naixen no segueixen, en els versos d'en Camerana, de cop y volta als estats d'èxtasis, sinó que unes y altres se fonen, donant lloch a *una nuova vita mistica e reale ad un tempo, vita di poesia che ha in terra principio e sviluppo, e nell'immensità il suo volo.*

Com poeta amorós fou castíssim en Camerana; com poeta religiós, diu l'anomenat Zena, *che il suo misticismo esala un profumo medioevale; non quello per altro delle Corti d'amore d'Italia e di Provenza, bensì dei chiostri e delle cattedrate di Germania.* Un exemple:

Avrei con fra Martino e fra Giocondo
lontan lontan dal mondo
passeggiato nei claustri d'un convento.
. . . . . .
Avrei con fra Giocondo e fra Martino
sognato a mattutino
cupule d'oro e nimbi e raggi ed ali;
racolto nella mia cella romita
tutta la vita
avrei miniato codici e messali.
. . . . . .

Y tota l'obra poètica d'en Camerana encisa per la serenitat y la proporció, per la ingenuitat y la bellesa formal, per un sentiment de lo qu'existeix vist a travers d'un misticisme que a voltes sembla panteista. Les poesies *Sulla via sacra* y *Note morenti* ho demostren. Vegis a més *La nuvola*:

Vertiginosamente colossale,
gonfia e strana Babel d'oro e di porpora,
nei remoti salía cieli la nuvola,
lenta salía—montagna siderale.
Avea, la portentosa, enorme e splendide
curve, ed abissi ed ombre e troni e scale.
Parea scoppiar volesse oltre gli spazii
quel suo montar sovrano e trionfale.
Dai precordi parea del mostro biondo
lo squillo uscisse d'un milion di tube;
era un palpito azzurro il ciel profondo.
Nel sole intanto e di scintille accesa,
la catedrale assaltava la nube
con tutte le campane a gran distesa.

Però també sab en Camerana cantar ab accents purament espirituals; llavors escriu aquest altre sonet:

Ave, Maria, che dalla nicchia d'oro,
tra i fulgori di tua vesta gemmata,
negra il viso ma bella, ascolti il coro,
l'ingenuo coro della pia borgata.
Ave, Maria, di stelle inghirlandata,
curvo e triste nell'ombra io pur t'imploro;
la valle imbruna, è il fin della giornata,
coi mandrian dell'alpe io pur t'adoro.
Tu que salvi dall'ira del torrente,
tu azzurra visïon nell'uragano,
tu ospizio infra le nevi ardue, tu olente
aura, in che orror mi affondo, in che agonia,
l'onta, il rebrezzo, il gran buio crescente,
tu lo sai, tu lo vedi; ave, Maria.

Altres vegades en Camerana, dominat per la bellesa clàssica's llença de ple al món antich: son lirisme pren allavors entonacions soperbes, y la materialitat de les imatges fulgura triomfalment. Heusaquí còm descriu un *decadragma* de Siracusa: aquest sonet es colossal:

Non già nel saldo scintillante argento,
ma nelle strofe mie, battuta e chiusa,
questa grave, Jerace, a te presento
medaglia trionfal di Siracusa.
Dal centro splende, i forti ricci al vento
— come un astro — il profil dell'Aretusa;
Amor fremon le nari avide, il mento
impera; e la stupenda testa, inclusa.
Fra i guizzanti delfin, canta il peana
della quadrupla immensa Urbe, la gloria
feral d'Imera e la doma Catana.
Ecco a te il decadramma! — A retro, scalpita,
coronata dal vol della Vittoria,
la gran quadriga — e il saldo argento palpita.

—

A Torino's parla avuy de reunir en un volùm les poesies del magistrat. Desitgèm de tot cor que's porti a bon terme aytal tasca. Llavors fruhirèm complerta l'obra del poeta piemontès, de l'inspirat cantayre, de l'enamorat de tot lo qu'existeix sots forma de bellesa. En un llibre encara semblarán més admirables eixes tercines de l'auster magistrat:

Questa è l'ora in cui piovon le rugiade
sui fior dei prati e sui martirii umani:
l'ora in che il vento e l'onda e l'ira cade.
E oscillan gravi nella pace pia
come soffio di spiriti lontani
gli «ora pro nobis» della litania.

GERONI ZANNÉ

MITJDIADA

La riera de Montalegre, desde la font de Sant Bruno fins la teuleria de Pomar, no es altra cosa que un mal caminot encaixonat entre les blanques parets que a cada banda emmurallen les vinyes y els garrofers. Per lo que toca al atravessar ca'n Senromà fins la meteixa tapia del convent, ja es cosa ben diferenta y prou coneguda no sols dels de Badalona y Tiana, sinó dels meteixos barcelonins. En un cantó, ventat per la marinada, remoreja rondinador un bosquet de pins y alzines, ab sos corriols anguilejant per entre les gatoses y ginesteres floríes, y els tronchs dels arbres que ab sa fosca soca ratllen ab negre'l vert clar del brancàm, y el blau del cel, y son cantayre rossinyol fent competencia a les veus atiplades y estridents xiulades dels baylets qu'ensaquen fullaraca pels conills o pinaça per la llar. Formant reconada a l'altra banda, els olms de fulles argentades, mitj ofegats per l'eura, donen hostatge a tota mena d'aucells, y les puputs ab sa empinada cresta atravessen mil cops la riera per amagarse en ses rames y cantar llurs passades misterioses. L'arbreda, a grans llepades negres, ombreja'l rierot, y el que allí sota una alzina s'atura a descansar, frueix de la natura a tot pler, sense que'l distregui de ses dolces meditacions altre soroll que'l cant de les aus, el remoreig del ventitjol, el zumzejar dels insectes y la campana dels frares senyalant hores.

El pastor de Montalegre pujava riera amunt ab son reduhit remat. Petitó, tolrat del sol, feixuch d'andatxos, ab son bastó a la mà y el rostre enlayrat al cel, totjust arribà a l'ombra desitjada ab un xiulet aturà als moltons, y asseyentse al peu d'un olm acabà per ajaçarshi. El bestiar s'espandí per aquells sots, y terrejant se refrigerà ab la humitat de l'herba frescal. Y el pastor s'adormí...

Somnià que's trobava en un jardí, rodejat de fades hermosissimes, que jugaven a *fet a córrer* pels arenats caminals del parch, y que per celebrar quan s'atrapaven començava una musica divina com d'aus del paradis a omplir de notes delicioses els espays embaumats ab tota mena d'essencies y flayres aromàtiques. Prou restava quiet com un mort perque aquelles dònes precioses no fugissin espantades a son esguart, però elles, lluny d'això, s'anaven apropant fins gayrebé ferlo patir d'angunia. Ara'n venia una mitj vestida ab glaces blanques que totjust cobrien ses carns de rosa, y acostantse a l'encantat pastor li feya una ganyota graciosa tot pessigollantli la barbeta, y ab gran gatzara fugia voleyant a cercar a ses amigues, rihent desvergonyidament l'acudit. Després ne venia un'altra d'ulls blaus y cabells d'or, y començant a voltarlo ab una dança voluptuosa, anava estrenyent el cercle, fins que, cayentli al demunt, li oprimia dolorosament el pit, pera desaparèixer tot d'un plegat com ombra impalpaple. En lo més fort del gran xibarri ohia amenaçadora la campana del convent, y al instant una llarga corrúa de frares, blanchs com fantasmes de l'altre món, apareixia pel fons de la riera, y mentres les fades joguineres fugien per entre les alzines brodant el bosch ab les ratlles lluminoses de llurs voladuries, formaven ells com un tribunal a son entorn, sentenciantlo a mort per ses complacencies luxurioses, començant uns les absoltes mentres els altres gratáven en la sorra un sot que li servis de fossa. El pobre home pantejava de temor, sens esma pera disculparse, y encara veya allà al lluny la fada més bonica burlantse posturera de sa disort, guaytant per entre les blanques fulles el funeral. Ell no coneixia prou bé si allò era cosa del cel o de l'infern, però fos lo que fos, a la fada s'encomanà pera que'l salvés d'ésser enterrat en vida. Y tot seguit que ab el pensament li suplicà l'auxili, va veure volar la dòna ab tanta violencia, que les poques glaces que li cobrien el cos restaren esparracades per les garrigues deixant al descobert tota sa esplèndida nuesa als sants penitents. Aquests desaparegueren espantats, y fou tan gran la impressió que al pastor li feu l'amanyach ab que riallera l'obsequià aquella temptació carnal, que's desvetllà sobtat.

. . . . . .

. . . . . .

La porquera de ca'n Solé, boy assentada frech a frech del pastor de Montalegre, se divertia estones ha passantli pel rostre una espiga tendra, que comunicava a la pell esgarrifances estranyes, mentres ab l'altre braç se li recolzava peresosament sobre'l pit. El

pastor, al despertarse, sentia verdaderament dolor al cor, y ab els ulls astorats restava enfabat, mentres la moça esclafia a riure ab una rialla fresca, plena, que li descobria un rengle de dents blanques y petites dintre l'estotx molçut de sos llabis vermells y petoners.

—Que n'ets de poca-solta!—feu el pastor mitj enfadat.

—¿Y tu, beneyt? Quines ganyotes fas bo y adormit! Sembles un fallat!...

—Somniava unes coses més boniques!...

—Cóntameles, pastor.

—No pot ésser, que són pecat.

—¿Qué vol dir pecat?

—Coses lletges...

—Bo! ¿no has dit avans qu'eren boniques?

—Bé, ja veuràs, boniques y lletges.

—Cóntamho, pastor.

—No pot ésser, vaja!

—De desde que't fas ab els pares tens uns escrúpuls...

—Mira, somniava... no ho facis córrer... somniava que'ls pares m'anaven a enterrar de viu en viu...

—Ay, mare!

—Y ja'm cantaven les absoltes perque Nostre Senyor me perdonés, quan de sobte veig venir una dòna per dins del bosch sense tocar a terra... ara ve'l pecat!... una dòna tota núa y fentme amanyachs...

—¿Això es pecat?... Devia ésser un àngel!

—Potser si, però no ho crech, perque feya una farúm de carn qu'encara n'ha deixat el baf...

—¿Vols dir?—digué la porquera fitantlo ab malicia.

—¿Potser eres tu, ara com ara?—li respongué'l pastor avergonyit.

—Es clar, beneyt!—

Totjust quan el de Montalegre tot insinuant a la porquera's feya ben bé càrrech de si la farúm de carnaça que sentia era de la fada o de sa companya, trencaren l'idili els picarols de la tartana en que pujava de la estació'l pare abat.

La porquera, més roja que les roselles del camp vehi, s'esquitllà avergonyida derrera les truges, mentres el pastor, sens esma pera fugir, esperava resignat la sentencia. El pare, somrihent ab la dolcesa del just:

—Fa molta calor avuy, Isidro—li feu carinyós.

—Bona xica, pare abat—respongué l'altre, ab els ulls baixos, tot fent ratlles ab el gayato sobre la sorra com si cerqués la solució d'un complicat problema geométrich.

CARLES DE FORTUNY

L'AVI

L'avia:

—Com hi ha món, Felip, no sé pas còm te tornes! Ves quin acudit deixar jugar al nen ab la sucrera daurada! ¿Què sab la criatura? Naturalment que l'havia de trencar.

Creu que'm sab greu de debò. Jo que tota la vida l'havia guardada per ésser un regalo que varen fer a la mare quan se va casar... Mira, crech que no havia fet servitut més que dues o tres vegades: pel casament nostre, el dia que va venir a dinar el senyor Prats, y per les bodes de l'hereu. T'asseguro que m'has donat un bon disgust ab la pensada de donar la sucrera al noy perque hi jugués.

La veritat es que d'ençà que som avis sembla que hagis perdut el seny. No s'han d'agafar aixi, home, les coses. A la maynada lo meteix els hi té l'entretenirse ab una cosa de cinch céntims que ab una que costi una unsa. Temps enrera vas comportar que'l menut s'entretingués tota una tarda jugant ab les ulleres. Jo prou t'ho deya: «Mira que les trencarà, prenli això de les mans,» però tu ca, com si sentissis ploure! En acabat te va tocar l'anar a les palpentes fins que les ulleres varen estar endegades ab vidres nous. Y si qualsevol de casa, que no hagués sigut el nen, t'ho hagués fet, t'hauries posat com una fera.

L'any passat vés quina enrabiada'm vares donar ab les teves coses! Al nano li va agafar la fal-lera de jugar ab el teu rellotge d'or, y tu tan babau li deixes. Y vinga jugarhi com si fos un carret, ab un cordill a l'anella y arrocegantlo per tota la casa. Ara'l pobre rellotge no serveix per'altra cosa que pera ferte lluhir la cadena'ls dies de festa. En quant a l'hora, marca sempre a tres quarts de quinze.

Avans tenies cuydado a guardarho tot, que si jo meteixa hagués anat a la calaixera a mirar l'hora en el teu rellotge hauries co-

mençat, de segur: «Madrona, fes el favor de no servirte més del rellotge d'or; podria caure y trencarse la màquina.»

Un dia deixes que'l teu nét jugui ab el *niñu* de Sant Joseph, y trenca'l cap del *niñu*, una orella al sant y el vidre de l'escaparata. Un altre dia li permets que faci tamborelles sobre'l nostre llit, y ab nu clau de la sabata esquinsa la bànova nova.

A casa ja no hi queda cadira que no sia coixa, gerro que sia sencer, taula sense ésser ratllada, palangana sens esquerdes, ni vidre sense pegats.

Ja't dich jo qu'ets un avi!... —

El nét, sortint sobtadament y saltant a la falda del seu avi:

—Avi, avi, vingui que veurà un cotxe que he fet ab cadires, que sembla de debò! —

L'avi a l'avia:

—Avi, avi! ¿No't sembla, Madrona, que aquest titul val totes les palanganes, tots els gerros, totes les bànoves, tots els rellotges y totes les sucreres per daurades que sien?—

ALEXANDRE FONT

TEATRES

EPISODIOS DEL QUIJOTE

El meu company de redacció encarregat de fer les revistes teatrals en nostre periòdich, ha tingut la sòrt de poder sortir de Barcelona, fugint de la calor y l'ensopiment que'ns volta. Ja se'l ben mereix un xich d'esbarjo, donchs això de fer critiques obligades ha d'ésser feyna ben penosa. Perque hi ha obres que al llegirse o al véureles posades en escena, tot seguit inspiren afany de prodigarne un judici, que pot ésser certer o equivocat, però sia com vulga fan agafar desitjos de trametre la impressió rebuda.

L'amich Tintorer, com a caràcter recte y home metòdich, va demanarme avans d'anarsen que ocupés son lloch de costúm pera que'ls llegidors de JOVENTUT no trobessin a mancar la revista de teatres, per cert força interessant. Y lo que són les coses: el meu bon amich Emili está ben magre, y al sentarme en el seu lloch trobo que'l setial me grandeja, y tot es bellugarme d'un cantó a l'altre, ab la ploma sucada als dits y el paper, verge, devant dels ulls. Y es que la estrena dels *Episodios del Quijote* no'm diu res de notable pera comunicar als llegidors del periòdich. A mi que sòch entusiasta de la novela del gran Cervantes, me fa fàstich tot lo que no sia la meteixa obra. Les festes del Centenari, dedicades a enaltir y perpetuar la memoria de l'escriptor insigne, van produhirme verdader fàstich: les recepcions encartronades, els discursos buyts, les festes rancies, fins la emissió dels desgraciats segells mal dibuixats y ab la idea de guanyarhi quatre xavos més que ab la d'enaltir la memoria del sublim prosista castellà, en tot y per tot hi sentia fortor de ranci y de fums de vanitats histériques. Y les obres teatrals escrites ab motiu del centenari'm produeixen la meteixa impressió desagradable de les flors de roba sens aroma, descolorides y confeccionades a preu fet.

La companyia Guerrero-Mendoza, el propassat dijous, va donarnos a conèixer a Barcelona aquells *apropósitos* estrenats a Madrid ab motiu de les festes perpetrades. *La primera salida*, quadro escénich d'en Sellés, resulta una poca-solta esmaltada ricament ab troços de la magnifica prosa del gran llibre *Don Quijote de la Mancha. La aventura de los galeotes*, adaptació dels germans Alvarez Quintero, té algún relleu en certs moments, però en conjunt resulta també una obra insípida, gens propria pera la escena. *El Caballero de los Espejos*, episodi arreglat pel senyor Ramos Carrión, té'ls meteixos defectes de les dues obres avans citades, a més de certes exageracions impropries qu'esborren fins el color genérich del llibre de Cervantes.

El ingenioso hidalgo, no's pot, donchs, portar a la escena; ni son autor, que visqués ara, podria transportarlo y de segur que no ho intentaria, encara que certes empreses li encomanessin pagantnhi bon preu ni afalagantlo.

La hermosa novela de Cervantes, estudi de costums y *anàlisis* de les ànimes cavalleresques, es un model de perfecció, tipo de la forma artistica nomenada novela: per això meteix es impropria pera enquadrarse en un escenari, ahont dèu campejar la *síntesis*, l'acció y l'obrar. Per aquest motiu els apropòsits estrenats per la companyia Guerrero-Mendoza resulten un conjunt de discursos correctes, més o menys ben relligats, però a la fi, tots ells, plens de monotonia y escassos d'interès, de moviment. Lo que vaig a dir semblarà una heretgia: no obstant, es lo cert que als teatres del *Paralelo* hi hem vist *episodis* ab més caràcter. Ademés la interpretació fou desastrosa per part d'en Diaz de Mendoza, que *fent* de *Quijote* estava fet un esperpento, y de les dònes (inclosa la Guerrero), que més que dames, ab aquell ditxós *tonillo*, estavén fetes unes *baturres*. La presentació de les obres fou ajudada pel bon cuydado que posa la companyia en vestir bé tot lo que presenta a escena, però malgrat la bona voluntat dels actors, ells, trajos, decorat, etc., el dia de la estrena *quijotesca*'m feren acudir als llabis aquestes exclamacions: «Malaguanyada feyna y malaguanyat gasto! Pobres autors dramàtichs, que baixant el front devant d'un empresari més o menys

rumbós, posen a mercè seva'ls fruyts del trevall que sols pot dictar imperiosa l'ànima de cada hu!»

—

Altra sòrt que als *Episodios* ha cabut al drama d'en Guimerà *La Miralta*, que s'estrenà dimars, essent ben presentat e interpretat dignament. Feya temps que no haviem vist trevallar tan bé a la Guerrero y en Diaz de Mendoza. Me plau consignarho, fent justicia. De l'obra me'n ocuparé detingudament la setmana entrant.

J. Pujol y Brull

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Pirineu Català. *Guía itinerari.—Bergadà; Valls altes del Llobregat, per Cèsar August Torras.—Barcelona, Tip. «L'Avenç», Ronda de la Universitat, 20.—1905.*

En Cèsar August Torras, president del «Centre Excursionista de Catalunya», ha publicat son cinquè volúm d'excursions pel Pireneu Català, que no desmereix pas dels anteriors, publicats en 1902. Està dedicat a les valls altes del Llobregat y comprèn 162 itineraris, en els que s'hi remarquen tots els datos ab concisió y claretat, no mancanthi emperò encertades descripcions en forma bellament literaria, ab les qu'evidencia l'autor ses bones dots d'observador artista, reflexant sempre ab justesa ses impressions devant d'un bell panorama o un tipich monument, o dantnos rahó de tradicions y costums vives. Hem de dir, donchs, d'aquesta guia itinerari lo que diguerem de les anteriors, això es, que omple un veritable buyt, y que gracies a n'ella y a son autor aviat tindrèm poch qu'envejar als estrangers en aquesta mena de trevalls.

No representen sols aquestes guies un immens trevall material; artisticament tenen sens dubte força valor; són com una oració fervent del romeu enamorat de les montanyes que tantes voltes ha petjades; venen a constituhir com el resúm de tota una vida esmerçada en la observació y l'estudi de les naturals belleses de nostra patria, ab les quals l'excursionista s'ha familiarisat y tant més les estima com més anhels y fatigues li costen, de la meteixa manera que sol èsser més ferma l'amistat d'aquells amichs que junts han passat molts goigs y molts perills. Són, ademés, les guies d'en Torras una proba evident de lo molt que ha contribuhit y contribuhirà l'excursionisme a afermar la decisió del cada dia més nombrós estol de catalans que volen dur a terme d'una manera conscient la restauració nacional de Catalunya. Bé'ns ne cal (segons molts diuen y tal com estàn les coses) d'educació política: mes en tant que naturalment no'ns coneguèm prou, en tant que no haguèm fet un estudi profond del nostre terrer, tal vegada totes les altres prèdiques sien de poch profit, y qui sab si elles, en moltes ocasions, contribueixen a desnaturalisarnos més encara. Avans de voler ensenyar cal apendre, y endebades desde les *penyes* dels cafès, dels circuls y de les redaccions procurarèm reformar allò que no coneguèm suficientment. De ciutat estant no ho podèm abarcar pas tot: Barcelona no es pas Catalunya.

Y heusaqui còm en el laconisme d'una guia itinerari pot trobarse (de fet s'hi troba en la d'en Torras) una plètora de coneixements y un caliu d'amor patri que poden fernos tan bons serveys com una bona obra didàctica, y millors sense cap mena de dubte que moltes disquisicions inflades. No són, donchs, llibres romàntichs, ni són llibres de mer passatemps aquests bons llibres d'excursions: ells constitueixen un dels elements de positiva utilitat pera nostra renaixença.

Es una vergonya'l desconeixement que de nostra terra tenim els meteixos que la volèm llibertada. Recordeuvos de lo que fan els centralistes ignorants sempre que de patria's parla: que no tenint nocions, no ja de patries naturals sinó de ciencia positiva, ab la inconsciencia més pedantesca menyspreuen o insulten a aquelles, se burlen del llur *dialecto*, fan tabula rasa d'usos y costums que desconeixen, y malgrat tants disbarats funestos als pobles y a la meteixa *patria común* monstruosament engendrada en llurs cervells d'idiotes, encara'ns volen imposar llur fals *patriotismo* com a cosa superior y sagrada: un *patriotismo* que abraça molt y no estreny res, un *patriotismo* de gent que ignoren no solsament la naturalesa de tots els pobles diversos y antagònichs qu'engloben en un Estat, sinó fins quins són y ahònt paren molts d'aytals pobles. ¿Què's diria d'una casa quals habitants no'n sapiguessin les tresqueres? Que dèu èsser una casa de sobrevinguts, qu'en ella no hi pot haver el bon govern ni la cohesió de la familia, y que tot lo que s'hi fes fòra molta fressa y poca endreça. Donchs bé: nosaltres que de la *patria común* ne dihèm *rahó política* (que no altra cosa es l'Estat); nosaltres que aqueixa rahó politica no la creyèm forta en tant no sien fortes apoyantse en llurs drets les *patrias pequeñas* de que l'Estat no pot prescindir en tant qu'elles tenen vida propria sense l'Estat; nosaltres que aprecièm la *patria grande* com un convencionalisme y que, considerant la vera patria una mena de familia, creyèm que la patria nostra's compòn sols dels pobles que constitueixen la familia catalana; nosaltres que aixi pensèm, obrèm a voltes per ignorancia de la meteixa faysó que nostres enemichs, y no ja molts y molts autonomistes eregits en apòstols de la causa catalana, sinó la immensa majoria dels catalans, tenim tal desconeixement de nostra

Catalunya, de sos límits naturals, de ses comarques y encontrades, de tot allò que la caracterisa veritablement y dóna idea justa de ses necessitats, que pot dirse que'ls nostres ideals, si bé s'apoyen en la rahó natural, neden sovint en la gran buydor de les elucubracions per la manca en que'ns trobèm de coneixements sòlits de la realitat. Per això obres com les d'en Torras són doblement estimables, perque ensemps que revifen el nostre entusiasme per les coses de casa, ens estimulen a ferne estudis aprofondits. Aixi podrèm alabar lo bo que a casa hi hagi, y aixi podrèm, en atenció a les necessitats de la vida actual, reformar dignament tot allò que per caduch o fredament rutinari calgui enderrocar en bé de les aspiracions de la Catalunya nova que somnien els que mirant el passat pensen sobre tot en el pervindre. Aixi, donchs, començant *pel començament*, es de l'única manera que podrèm trevallar consciençosament, rentarnos del verniç de patrioterisme brillant però fals que se'ns pugui haver encomanat, y realisar obra veritablement pràctica.

La edició del derrer volúm del *Pirineu Català*, feta per «L'Avenç», ab 125 fotogravats deguts a n'en Thomas y un mapa de la comarca, està al meteix nivell artistich dels volums anteriors.

Ab lo dit n'hi ha prou pera que's vegi que recomanèm de cor el llibre als bons excursionistes.

LLUIS VÍA

Les plaies sociales.—Eugène Villiod (détective.)—COMMENT ON NOUS VOLE, COMMENT ON NOUS TUE.—*Paris, Maison d'Edition, 21 Rue Lavoisier, 1905.*

Sols al mirar la coberta d'aquest llibre que acabèm de rebre, ja endevinarem que sa lectura havia d'ésser força interessant. En efecte: ¿quin home, per més lliure que sia d'esperit, no deixa, mal de son grat, sugestionarse per les aventures folletinesques o melodramàtiques? Aquest interès ¿no arriba molt sovint a devenir una curiositat malsana quan ja no's tracta d'hèroes inventats per la fantasia dels autors populatxers, sinó d'homes de carn y òssos que per llurs gestes a voltes maravelloses que tenen per teatre'ls baixos fondos socials, se presenten ab una mena d'aureola qu'enlluherna fácilment al públich sempre apassionat pels misteris y drames del món del crim, d'aquesta societat especial vivint al defora de la existencia regular social, y a l'ensemps estretament relacionada ab ella? Ab quina fruhició no són llegides les biografies o necrologies del criminals cèlebres (Lacenaire, Pranzini, Josè Maria, *Panxa-Ampla*)! Comencen per provocar l'admiració, y d'aquí a l'absolució y a voltes a la emulació, no hi ha pas gayre dificultat de passarhi si el lector no té la suficient cultura o'l grau necessari d'educació. El crim del dia y la vista d'una causa famosa solen desvetllar molt més l'atenció de l'obrer y del burgès que l'estudi dels problemes de més vital importancia. Aixi's comprèn que les memories de la policia y les histories dels grans criminals, assoleixin ab seguritat un èxit de llibreria. Però en aquestes obres s'hi solen remarcar dos defectes capdals: essent fetes ab l'únich objecte de frapar la massa, o no són més que una narració purament fantasiosa, o són l'apologia d'algún agent retirat qu'explicant no més sos triomfs y callant ses errades cerca la popularitat, o lo qu'es pitjor, se converteixen com ja haviem dit en una mena de panegirich dels grans delinqüents, oferintlos als ulls del públich babau com uns sers superiors més dignes d'admiració que de blasme. Evidentment llur tasca sol ésser o nula o perjudicial.

L'obra de que'ns ocupèm no incorre en cap d'aquests defectes. Es una exposició metòdica, tècnica podriem dir, dels procediments empleats pels individuus o colectivitats que viuen en lluyta perpetua contra les persones y la proprietat. No's parla de cap criminal en particular; els genres y les especies hi estàn rigorosament classificats; justes observacions ajuden en cada cas la comprensió del lector. Sols incidentalment tracta d'aqueixos delinqüents en quins el crim no ha sigut més que la manifestació d'un estat particular. L'estudi recàu principalment sobre aqueix món del crim perfectament organisat, ab ramificacions internacionals, contra'l quin són molt sovint impotents els medis de defensa de les persones honrades y dels instituts creats pera vetllar pel manteniment de l'ordre social.

Descobrir el perill es mitj prevenirlo, y això l'autor ho fa ab una gran riquesa de detalls y ab una fina observació.

Fa remarcar que la majoria de les vegades les víctimes no són pas gens dignes de llàstima, donchs la llur copdicia es la que les ha fetes caure en el parany; es el cas d'un murritonto explotat per un murri-viu. Per això l'autor no's fa massa ilusions respecte al fruyt que pugui donar sa obra, car malgrat la prempsa reconti diariament els procediments empleats pels *timadors*, el nombre dels babaus no minva pas. Creu ab rahó qu'en molts casos timador y timat haurien de sofrir el pes de la llei, que també deuria ferse sentir sobre l'aixàm de còmplices o encobridors disfressats que passen per gent de bé.

Encara que l'obra's refereix especialment a Paris, no deixa de tenir un interès general, donchs el camp d'acció dels afiliats a la *pègre* es ilimitat.

Barcelona, esdevinguda gran ciutat, malhauradament s'ha apropriat més els defectes

que les qualitats de les grans capitals; es veritat que la culpa no es tota nostra. L'autor ja fa constar que Barcelona es el cau principal dels falsificadors y dels estafes pel procediment de l'*enterro*. A propòsit d'això recordèm que'ls estrangers, generalment francesos, que cada dos per tres arriben atrets per l'esquer d'aqueix *negoci* ilícit, no saben avenirse de que se'ls hi anava a fer un *timo* en aquells comptats casos en que la policia espanyola ha pogut evitarho, y no sense gran recança consenten a entornarsen a casa seva. La estupidesa es patrimoni de tots els pobles.

Obrir els ulls als ignorants es una obra meritoria: per això recomanèm el llibre d'Eugène Villiod, en quines planes per altra banda hi trobarán bona materia d'estudi els aficionats a la criminologia.

ORIOL MARTÍ

NOVES

D'acte de vera importancia nacionalista pot qualificarse'l *meeting* que la *Unió Catalanista* celebrà a Mataró'l passat diumenge al matí, ab la cooperació de varis obrers d'aquella població que professen les nostres doctrines. L'acte tingué lloch en el teatre d'Euterpe, qu'era ple d'un públich entusiasta predominanthi la classe obrera, ab lo que's feu evident que'l poble d'idees lliberals pot y dèu entendre les nostres, úniques que l'han de dur a una emancipació veritat. Els oradors senyors Llorens, Roig y Pruna, Mateus, Danyans y Sansalvador s'ocuparen de la qüestió social y exposaren les radicals doctrines autonomistes de la *Unió*, y el senyor Gubern, de la Junta Permanent, que presidia'l *meeting*, exposà en un brillant resúm l'altesa y amplitut de mires que té per norma la entitat capdal del Catalanisme.

Tots foren objecte de grans aplaudiments que's convertien freqüentment en ovacions.

A la tarda, y a la plaça pública d'Argentoua, els meteixos catalanistes ab el meteix criteri radical donaren un altre *meeting* de propaganda, combatent els abusos del poder central y les desmasies del caciquisme en aquella comarca.

Avans celebraren un àpat en honor d'en Marcel Riu, redactor de *La Tralla*, en celebració d'haver sigut posat en llibertat.

Nostra enhorabona als hardits companys que ab tant dalit escámpen la bona nova de les nostres doctrines nacionalistes per tot Catalunya.

—

El Colegi de Sant Jordi projecta constituhir un patronat pera l'establiment d'una important *Granja Escolar*, contenint tota mena d'aparells pera la ensenyança teòrica y pràctica a l'ayre lliure.

En la comunicació qu'hem rebut se fixa pera dita Granja'l següent funcionament:

Tots els dijous: essent al matí, durant l'hivern, y a les tardes durant la primavera y tardor.

En els díes festius que's senyalin, podenthi concórrer també les families dels noys, ab l'intent de que aquestes pugu n disfrutar de sos atractius per constituhir un bon lloch d'esbargiment y passatemps.

Cada mes tindrà lloch un certamen o concurs entre'ls noys, sobre jochs instructius, a fí de procurárloshi el millor estímul possible, com element indispensable pera'ls bons resultats de la ensenyança.

Pera més endevant, y previes les solicituts convenients, la Comissió creu que's podría establir a la *Granja* un pensionat en nombre limitat y no excessiu de noys que, per la delicada salut o altres circumstancies, poguessin disfrutar dels beneficis de tan saludable institució; mes tenint en compte que no seríen considerats com els interns de molts colegis en que hi viuen poch menys que aquartelats, ab una disciplina ridícula y perniciosa, sinó que ben al revés, fóra pera ells la *Granja* un lloch agradívol ahont, primer que tot, poder refer llur organisme, formar llur carácter, iniciar llurs aptituts, perfeccionar llurs costums y corretgir llurs vicis, en una paraula, procurar que'l cos se desenrotlli sà y vigorós, ja que sols així es quan hi funciona del tot bé la inteligencia.

En resúm, la *Granja Escolar Catalana* vindrà a ésser una verdadera *Casa de Salut*, si així pot dirse, ensemps que d'educació franca y positiva, tenint efecte tots els exercicis instructius *a ple ayre y tot jugant*.

No podèm menys de veure ab simpatia projecte de tan trascendental importancia pera la cultura de nostra Catalunya, que ab institucions semblants aviat se posaria al nivell de les nacions més avençades.

Pera les adhesions y suscripcions mensuals de quota voluntaria, cal dirigirse al Colegi de Sant Jordi, Santa Agna, 27, Barcelona.

—

El «Centre Autonomista Fivaller» (Ateneu del Districte Sisè) va celebrar el dissapte a la nit un gran *meeting* de protesta contra'ls abusos del poder central, que ab un seguit de disposicions despòtiques merma cada dia més els drets de Catalunya.

Començà l'acte ab breus paraules del president senyor Giralt y Verdaguer, qui feu notar la complerta unió de tots els catalanistes devant dels enemichs de nostra terra, y la necessitat de lluytar enèrgicament pera deturar les extralimitacions del centralisme.

El senyor Balmas digué que'l Concell d'Instrucció Pública ha tingut rahó de dir que la llengua catalana no es nacional, tota vegada que lo nacional són els *toros*, la *chulería* y les aventures quixotesques o vergonyoses com la que acabà ab el tractat de París, y ab les quals els centralistes han volgut omplir la historia.

El senyor Roig y Pruna remarcà qu'enviàntsens com se'ns envien vireys ab *fajin*,

ja's veu clar que Catalunya es considerada com una *colonia*, en la que resulta haverhi separatisme desde'l moment que's declara impossible la barreja de l'oli y l'aygua.

El senyor Ventosa y Calvell digué que nostres avantpassats protestaren ab les armes defensant Catalunya, y nosaltres ens valém de la paraula pera refer sa personalitat nacional. Senyalà les vexacions innombrables de que Catalunya ha sigut víctima desde'l decret de Nova Planta, sense per això arribar a desnaturalisarse. Serán inútils tots els atachs que rebém, com ho foren els rebuts per Cuba y Filipines, a les que avuy succeheix Catalunya com a materia explotable, sense que les seves protestes diguin res als centralistes, ni en llur ceguera temin una protesta final. Aquesta coincidirà ab la complerta catalanisació de tots els habitants de nostra terra y ab la consagració de sa total autonomia.

El senyor Fuster observà lo vergonyós qu'es pera nosaltres el fet de que qui volgué apendre de parlar nostra llengua autorisi la expulsió d'aquesta de nostra Universitat. Afegí que cal evitar el sarcasme de que a un funcionari quan ve de Madrid se li pugui preguntar si ve a Nueva Cuba o a Nuevas Filipinas. Cal la unió de tots pera defensarnos de les extralimitacions de que som objecte.

El senyor Rahola remarcà la buydor castellana, que no deixa compendre a la raça del centre la indeturable fatalitat de les lleys de la naturalesa, que són la força de que's nodreix el Catalanisme, y qual expansió acabarà per esbotzar els febles encaixonats de llur xorca llegislació.

El senyor Carner feu veure que l'ànima castellana no pot inspirar ses resolucions en pensaments politichs que no té, sinó en dificultats econòmiques, que són les causants de tots els Decrets que dóna. Els últims signifiquen la exportació de la gana, o sia de tots els funcionaris foragitats de Cuba y Filipines, qu'en forma de mestres, notaris y metges voldrán desnaturalisar la organisació social catalana, a lo qual hem d'oposarnos resoltament.

El president senyor Giralt y Verdaguer manifestà qu'era necessari protestar ab els fets, deixant d'obehir uns Decrets que contradiuen la Constitució y els furs del Parlament.

Tots foren aplaudidíssims per la gentada immensa que havia concorregut a l'acte.

Les conclusions del *meeting* foren una comunicació a les diputacions y municipis catalans, que llegí el senyor Estrany, invitantlos a adherirse a la campanya de protesta; y un'altra comunicació al governador civil exposantli el pensar y el sentir de Catalunya devant dels absurds Decrets objecte del *meeting*.

Aquest se disolgué al crit de «Visca la total autonomia de Catalunya!», donat pel president y contestat ab entusiasme pel públich en massa.

—

No ja per part dels qui, eregits en governants o autoritats, ens delmen lo nostre ab imposicions injustes, sinó fins per part dels qui haurien d'ésser obligats servidors dels qui els paguém, está'l Catalanisme patint persecució.

Serveixi com exemple lo que passa a Correus. Allí la prempsa catalanista, *pagant*, hauria d'ésser atesa y servida, ¿no es això? Donchs al contrari: es *desatesa* y es *perseguida*.

No ho vulguin saber si Espanya es Cafreria. Lo positiu es que cada setmana rebém més queixes dels nostres suscriptors de fòra que no han rebut el número que'ls hi hem enviat; lo positiu es que'ls volums de nostra Biblioteca, les probes d'imprenta y fins les cartes particulars qu'enviém ab el sagell catalanista de la casa, són objecte de tal *persecució*, qu'*esverats* se perden de vista pel cami. Lo qu'es a les mans de llurs destinataris no hi arriben pas la majoria de les vegades, com no hi han arribat derrerament les adhesions a actes catalanistes qu'hem tingut la debilitat d'enviar per correu, com a correspondencia particular, pera que semblés cosa sagrada.

Podrá ésser als ulls dels bons centralistes tan meritoria com se vulgui la conducta del castila que intercepti la correspondencia; podrá ésser l'administració espanyol *un presidio suelto*, que deya l'altre; peró ja veuen nostres enemichs que, per *meritories* que aqueixes coses sien, nosaltres no les podém pas alabar. Tot y essent excessiva la nostra abnegació, no arriba a tant.

—

L'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana ha distribuhit durant el passat mes de juny, en concepte de subvencions a les escoles catalanes, la quantitat de 260 pessetes.

—

Hem rebut la convocatoria pera un concurs de llibres destinats als noys, que l'«Associació Protectora de la Ensenyança Catalana», ab la cooperació de l'«Academia Pedagògica Catalana», obre entre'ls escriptors de nostra terra y que, com pot veures per les següents condicions, es de verdadera importancia. S'ofereixen els següents premis:

Un de *cinchcentes pessetes* a l'autor del millor *Trevall que, de la manera més adequada als noys, tingui per objecte enaltir y fomentar l'amor a la familia com fonament de l'amor a la patria*.

Un premi de *trescentes pessetes* a l'autor de

les més belles y útils *Recreacions científiques aplicades a l'agricultura y a la industria*.

Un premi de *trescentes pessetes* a l'autor de les millors *Nocions d'art universal y en particular del català*.

Un premi de *duescentes pessetes* a l'autor que més bé relati *Episodis històrichs de Catalunya, pera despertar en els noys l'amor a nostra terra*.

Podràn concedirse accéssits fins a *duescentes pessetes*.

Els trevalls premiats se destinaràn a llibres de lectura en general, o a premis especials pels noys de les escoles catalanes, y contindràn abundants ilustracions gràfiques, bastant que l'autor senyali el lloch y en dongui la explicació. Els trevalls deuràn enviarse al president de l'«Associació Protectora de la Ensenyança Catalana», Corts Catalanes, 631, segón pis, avans del 31 de desembre d'aquest any. Pera més detalls demàninse programes. El jurat qualificador estarà compost pels senyors Agustí Rius, president; Joaquim Riera y Bertràn, Norbert Font y Sagué, pbre., Pere Basté, vocals; Félix Jové y Vergés, secretari.

—

Avans d'ahir a la tarda en el «Foment Autonomista Català» va celebrarshi ab gran brillantor la festa de repartiment de premis als noys de la escola catalana gratuhita «Mossén Cinto», cantantse triades cançons per la secció choral dirigida pel mestre Crusells, y recitantse boniques poesies per diferents alumnes, essent tots molt aplaudits. L'acte del repartiment dels premis, donatiu tots ells de varies entitats catalanistes y varis particulars, resultà molt hermós. Després pronunciaren discursos els senyors Sansalvador y Ballester, donant les gracies en eloqüents periodes. Abdós foren objecte de grans aplaudiments. Acabà tan exemplar y patriòtich acte ab el cant de nostre himne *Els Segadors*.

—

Altres publicacions rebudes:

Convocatoria al concurs artístich que la casa editorial de Girona «Dalmau, Carles y Companyia» ha obert pera la coberta del llibre de lectura catalana que té en preparació pera us de les escoles de nostra terra, en el qual s'hi resùm tot el moviment literari català y s'hi inclòu una antologia de nostres principals escriptors y poetes, haventse encarregat de la part literaria l'Antòn Busquets y Punset, y de l'artistica en Joseph Berga y Boada y en Prudenci Bertrana. Els artistes que prenguin part en el concurs pera la coberta deuen tenir present que aquesta ha d'ésser a la cromo-litografía, que ha de contenir la llegenda *Aplech: Models en vers y prosa del nostre renaixement*, que'l cromo dèu tindre 11'5 per 19 cms., y que'ls colors no poden baixar de tres ni passar de set. El premi consistirà en un objecte d'art o en son import (75 ptes.) si ho prefereix el guanyador. El jurat qualificador estarà compost pels senyors Joseph Berga y Boada, president, y Prudenci Bertrana, secretari, devent ésser enviats els trevalls al domicili d'aquest, Pujada de Sant Marti, Girona, avans del 30 del vinent agost.

Teatre de Noys. S'ha publicat la primera serie de les obretes del senyor A. de Rius Vidal que constitueixen aquest teatre, o sien la comedia en un acte *El camí del cel*, la comedia en un acte *El baylet de la masía*, el monòleg *La enjogassada*, el sainete en un acte *El quarto de les rates*, la comedia en un acte *Els noys poruchs*, y el monòleg *Quan seré gran*. Totes elles responen molt bé a l'objecte a que van destinades, o sía el d'instruir a la maynada tot delectantla, y's venen a un ral cada una.

Passarells de vora'l riu, peça en un acte y en vers, original de Francesch Rodón Olivella, estrenada, segons se llegeix en les primeres planes, el dia 5 de juny de 1905 en el *Palacio* del Sol. Preu, 2 rals.

També hem rebut l'anunci d'un concurs popular convocat per la revista teatral *Talía*, que consistirà en contestar a aquesta pregunta: «Pera desvetllar el Teatre Català de l'ensopiment en qu'està postrat y enlayrarlo al lloch que per sa importancia's mereix, ¿qué cal fer?» S'ofereixen un premi de 25 pssetes, y altres sis consistents en un trimestre de suscripció franca a dita revista, quals premis seràn adjudicats a les respostes que tinguin major quantitat de vots en el sufragi de lectors que's farà. S'admeten respostes fins al 31 del corrent. Pera pendre part en el concurs s'han de tenir en compte les condicions que la revista publica.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sían inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins. . . .		40	»
» » sense folletins. . .		25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 286 Barcelona, 3 d'Agost, 1905

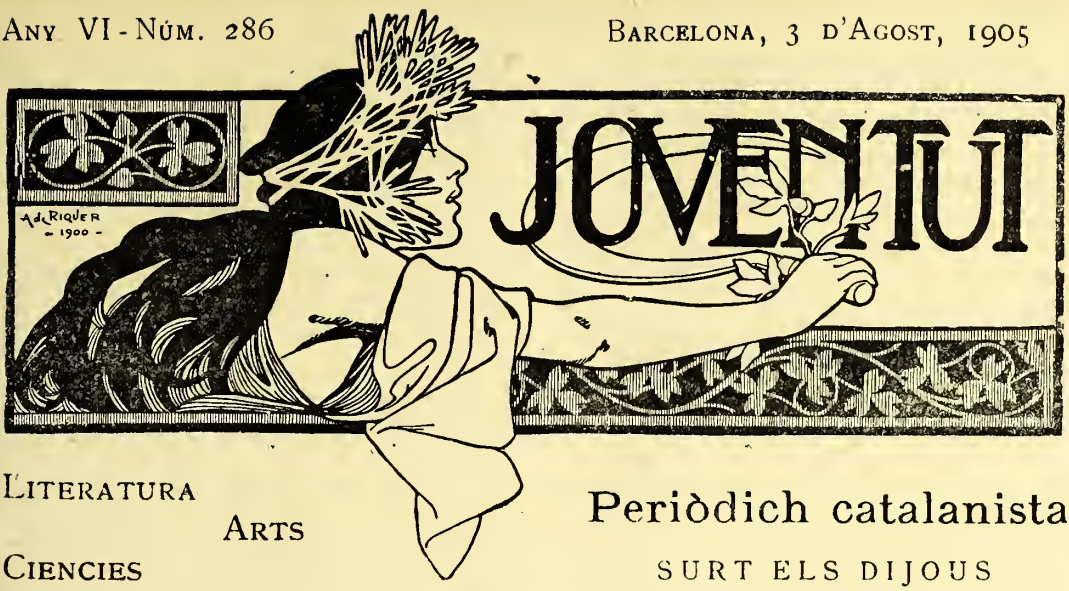

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Divagacions, per R. Miquel y Planas. — Document important, per Oriol Martí. — El sultà fidel, per Geroni Zanné. — Esperanto (continuació), per F. Pujulà y Vallès. — L'americana vermella, per Pompeyus Gener. — Teatres, per J. Pujol y Brull. — Cançons, per Joaquim Plà. — Noves.

FOLLETI:

LES TENEBROSES, per Rafael Nogueras y Oller — Plech 12.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech 24.

DIVAGACIONS

El senyor Miquel Laporta es, no sols un republicá desinteressat, sinó ademés un esperit de superior cultura, un pensador: cosa poch usual, avuy per avuy, entre republicans. Ell ve a ésser ademés, sinó'l cervell que pensa per tots, al menys la boca que parla per tots els que formen un cert nucleu federal, de federals triats, veritable nebulosa que'l Catalanisme ha tingut ben aprop de sa esfera d'atracció en determinats moments, y que, malgrat les lleys de l'afinitat, hem pogut veure poch després gravitant entorn dels nostres majors enemichs. Venen a ésser aixi com un estel errant, qual òrbita passa per dos sistemes planetaris sense formar part ni de l'un ni de l'altre, y emmatllevant, ara a n'aquell, ara a n'aquest la llum ab que apareixen caracterisats en les successives fases conseqüencia de llur cursa descentrada.

Nosaltres que sabèm prou la elevació de mires del senyor Laporta, al qui ens honorèm de tenir per amich, hem anat veyent sense recel aquestes anades de l'un campa l'altre, y, dit sia sense petulancia, ens hem sentit satisfets de l'aventatge que'ns crea l'estar lliures de les preocupacions pueríls que barren el camí de la evolució a n'els federals que capitaneja'l nostre amich.

Es, en efecte, una preocupació la que sofreixen aquests bons patricis, començant per llur capitost, al creure que haventse dit republicans tota la vida, seria ara una manca de conseqüencia, més encara, una apostasia, el passar a anomenarse catalanistes; y es que creuen ells, de bona fe, que la República es l'única forma de govern bona, quelcòm aixi com una panacea pera'ls mals diversissims que'ns afligeixen, y que, per lo tant, dèu el Catalanisme buscar necessariament pel costat de la República les solucions que reclama. En un mot, volen que nosaltres anèm a n'ells, enlloch de venir ells a nosaltres.

Emperò nosaltres ja hem passat de la esta-

ció hont han fet parada'ls amichs del senyor Laporta y els federals que saben bé lo qu'es federalisme. Nosáltres som ja una estació més endevant qu'ells, y ab això ja's comprèn tot seguit que no'ns té compte perdre cami com els federals voldrien, creyent ells estacio *terminus* lo qu'es sols un punt de trànsit pel quin necessariament hem hagut de passar nosaltres també; sinó que nosaltres no'ns hi hem entretingut tant, potser perque no'ns lligaven a la República'ls vots que'ls vells federals tenen fets com a limit infranquejable de llurs aspiracions.

Aquesta fe absoluta en la República es lo més admirable que's troba en el document que'l senyor Laporta ha publicat un d'aquests dies ab el titulde *La Nota Republicana*, document que'ns ha sugerit la idea d'escriure aquest article, y que comença aixi:

> No fa gayre temps que uns quants homes, de força significació en el camp autonomista català, van voler que de la massa regionalista, bona cosa incolora, se'n destaqués bé una nota lliberal, que la pogués conèixer el poble, per desgracia no massa expert en esbrinar essencies de les coses, y més donat que a n'aquesta feyna a judicar per exterioritats de forma.
>
> Allavores varen aquells homes separarse del respectable nucleu regionalista, fent que'l seu apartament d'ell coincidís ab els alegroys ab que molts que hi formaven rebíen les noticies que de Madrid arribaven comunicant la propera vinguda a Barcelona del rey d'Espanya. Y el poble'n va estar content d'aquella separació, perque la va pendre pel preludi d'una cosa que havía de venir, y que no creya que fos altra que la declaració de republicanisme que farien els concellers municipals barcelonins senyors Suñol, Carner, Pijoan y Giralt, capitosts de la escisió regionalista en sentit lliberal, d'aquell lliberalisme que'l poble entén, sent y desitja.

En el primer paragraf ja's veu el concepte de incolor aplicat al catalanisme (regionalisme, diu, mes entenèm que's refereix als autonomistes *in totum*), y això es partir d'un erro massa groller pera inteligencies tan despertes com la del senyor Laporta. El Catalanisme no es incolor, es *blanch*, y ja sab el nostre amich que'l blanch suposa en fisica la reunió de tots els colors; y aixi es com el nostre moviment pera produhir una acció nacionalista integral no pot tenir un color determinat sinó tots els colors junts, o sia el blanch, y per la meteixa rahó calia que al manifestarse alguns elements, aleshores del viatge regi, partidaris de la coloració monàrquica, no uns disidents com diu el senyor Laporta, sinó tot el Catalanisme reivindiques pera'l moviment nacionalista'l color blanch absolut, pera que la coloració d'alguns no fos atribuhida a tots. Y per aquest meteix cami y aplicant igual criteri, si els quatre regidors catalanistes que tornaren per la pristina orientació del Catalanisme haguessin fet després la declaració de republicanisme que tant esperava'l senyor Laporta, hauria calgut que algú altre hagués també reivindicat pera'l nostre Ideal la puresa de sa blancor primitiva.

Y segueix dihent l'article que comentèm:

> Si aquells senyors concellers, quan va ocorre la divergencia respecte de les festes per la reyal visita, haguessin donat un do de pit, proclamantse republicans en públich així com en privat diuen que ho són a qui vol sentirlos, hauríen tingut les simpatíes de la massa obrera catalana, qu'encara que un bon xich pertorbada per vividors forasters que la entabanen, no hauría deixat de veure en el civisme d'aquells concellers un ferm propòsit d'acapdillar cap al republicanisme serio a la multitut catalana.

Realment els hi costa de compendre als republicans catalans això de que's pugui ésser catalanista sense deixar d'ésser republicà; no volen entendre que Catalanisme val tant con PROBLEMA CATALÀ, y que República, Monarquia, etc., són altres tantes SOLUCIONS del Problema Català, plantejat pera que Catalunya pugui aspirar un dia a donarse per ella meteixa la solució que més bé li escaygui. Ara meteix veyèm còm els noruechs deliberen tranquilament sobre la persona a la qual imposaràn la suprema representació de la llur nacionalitat, y faràn molt bé d'optar per un mónarca si creuen qu'en l'actual moment histórich els hi convé més això que altra cosa: que prou vindràn després altres generacions de noruechs a modificar segons les futures necessitats lo que'ls noruechs d'avuy hagin establert per bo y a n'ells no'ls ho sembli prou.

Per això ells, els federals del senyor Laporta, voldrien que aquells concellers o altres personalitats d'empenta provinentes del Catalanisme (donchs ja reconeixen qu'entre els republicans no n'hi ha de personalitats capaces de ferho) acapdillessin cap al republicanisme serio a la multitut catalana; es a dir, voldrien que'l Catalanisme entrés a donar voltes ab ells dintre'l cercle viciós del qual fa tants anys que no surten. No, lo que cal fer es triar d'entre'ls republicans catalans aquells qui per amor a Catalunya sàpiguen prescindir per una estona de lo accessori

qu'es la República pera trevallar per lo principal qu'es l'Autonomia. Triats d'aquesta manera'ls republicans (tria que'l Catalanisme va per altra part fent lentament dintre tots els camps politichs y entre la gent no *crestallisada)* se trobaria'l nostre moviment nacionalista reintegrat d'un element que ara s'empenya per atavisme en divagar constantment, sense cap profit pera la República ni pera'l Catalanisme.

Els federals, per altra banda, maltractats pels republicans centralistes, y ja segurs de que s'havíen equivocat al nusar tractes ab ells, esperaven que'ls redimís d'aquell impremeditat *tu es Petrus*, dit en un moment de calor oratori y com a expressió de que la massa popular tenía fe qu'en Lerroux portava a la butxaca la revolució desitjada, y s'haurían apressat a inteligenciarse ab els nous estels de l'autonomisme avençat, ja que'ls era més repelós, per un prompte, acostarse als elements de «Catalunya Federal», y confessar que aquests havíen apreciat molt millor qu'ells la situació política catalana. Tot feya, donchs, compendre qu'era l'hora de fer catalanisme republicà, a lo Almirall, a l'estil de còm viu y creix en l'ànima del poble, de còm té d'ésser en els temps d'avuy de democracia y de progrés.

Tot això está molt bé: sospitavem que'ls federals s'havien ja donat compte de l'*amagada* de que havien estat victimes, mes no'ls creyem pas tan fàcils de redimir com el senyor Laporta vol suposar. Són ells els qui més han de fer pera llur propria redempció, sabent prescindir a temps dels motllos esquifits dintre'ls quals han volgut conformar llur Ideal, el qual ja no té res actualment d'avençat ni de progressiu. Y en quant a l'exemple que retreuen de l'Almirall, es argument en contra d'ells meteixos, donchs l'autor clarividents de *El Catalanismo* igualment prevegé la solució monàrquica que la republicana, y no pot dirse d'ell que fes catalanisme republicà sinó CATALANISME *en blanch*, indicant lo meteix solucions roges que solucions blaves pera fer veure la universalitat dels principis catalanistes que lo meteix encaixen ab el pensar dels rojos que ab el pensar dels blaus. Y pensar que vint anys després de l'Almirall encara'ls federals catalans esperen qui els redimeixi!

Mes cal encara transcriure'l paragraf final:

Però encara hi som a l'hora; perque la oportunitat de fer republicanisme no's passa, com la fruyta, sinó que dura tant com la rahó de la superioritat, en l'ordre de la perfecció política, de la forma de govern republicana sobre la monàrquica, qual rahó no es altra cosa que la de justicia, y es prou per ella sola a privar a n'els homes que no tenen la tara del «tant me'n fum», de estar indiferents per l'una o l'altra d'aquelles ardues formes. Això, que hi ha qui ho conta, de que als autonomistes catalans madurs tant els fa que manin corones com gorro-frigis, són rondalles; perque ni la filosofía, ni la historia de Catalunya, ni la conveniencia del país els autorisen pera trobar igual lo que no ho es, y molt menos encara pera pendre'l pèl a la gent, afavorint al trono sempre que poden. Y si es que indiferents hagi d'averhi, que hi sien en bona hora; que al cap y a la fí cada hu es ben lliure de pensar com vulgui. Ara, que aquells que són republicans facin d'indiferents ja es altra cosa, per la qual no s'hi pot passar. Aquests tals han de dir lo que pensen perque'ls indiferents no'ls prenguin per seus no essentho, y perque se'n ajudin en tot lo qu'es del cas els republicans; ab el ben entès sempre de que monàrquichs, republicans e indiferents han d'estimar, per demunt de totes les coses, a Catalunyu y ajuntarse tantes vegades com requereixi la unió de tota la causa catalana.

Moltes coses podriem dir a propòsit de si passa o no passa l'hora de fer republicanisme. Nosaltres creyém que ja ha passat, emperò que potser tornarà; es a dir, que per ara cal deixarho com una SOLUCIÓ aplicable quan convingui. Mes per ara y tant lo que cal fer es Catalanisme, que val tant com fer Patria Catalana; y ja sab el senyor Laporta que Patria es primer que Govern, y que no cal pensar en la forma d'aquest quan encara no's té la Patria a la qual s'ha d'aplicar.

Dia vindrà en que'n parlarém de si la República es millor que la Monarquia. El senyor Laporta ho afirma en teoria, emperò pràcticament hi ha exemples de tot. Per la nostra part dubtém de que la República fos actualment pera Espanya una bona solució, si bé creyém que pera Catalunya ho podria ésser, perque está més en el nostre esperit això que lo altre. Mes en aquest moment precis, la República se'ns ha fet bon xich antipàtica de tant retratántsela a faysó de marmanyera, de tant descriurensla ab tochs sanguinolents, de tant ferla anar per terra pera que la babegés la *plebs* immonda, de tant ferla servir de tapa-bruts pera tota mena de concupiscencies. Fins el poble espanyol meteix ne té una idea equivocada de quina cosa es la República; no ho sab el poble qu'es una forma més delicada encara que la Monarquia, per quant se basa en una major cultura general y en un major civisme de les multituts. Y mentres segueixen pintantla tan revinguda, tan arrogant, tan maciça de carns, la República apareixerà als ulls dels de baix com una promesa de botí a repartir; als ulls dels de dalt, com un gran cataclisme que cal evitar.

Y sabut es que'ls pobles assoleixen el ma-

jor grau de benestar quan s'ha pogut harmonisar lo de dalt y lo de baix; qu'es lo que'l Catalanisme ha volgut fer proclamant nacionalista l'acció qu'exerceix y evitant les definicions dogmàtiques que li mermarien una part de la universalitat a que aspira y a que té dret per l'amplitut dels principis en que's fonamenta.

R. Miquel y Planas

DOCUMENT IMPORTANT

Es important la següent *Cárta desclosa* que reproduhim del derrer número de nostre confrare *El Poble Català:*

Senyor Director de *El Poble Català:*

Amich y company: Pròximes les eleccions de representants de Catalunya en el Parlament d'Espanya, han corregut sobre la conducta nostra veus diferentes que ens demanen una explicació.

Gravíssima es la situació de la nostra Patria devant per devant dels organismes centralistes de l'Estat y ab relació ab els altres pobles de la Península. Als agravis seculars dels Poders d'Espanya, cent voltes registrats en manifestacions, missatges y embaixades, y al repetit intent de concordia y d'agermanament dels catalans que reclamavem una organisació autonòmica de fonda renovació, responen avuy els homes responsables de la Monarquía ab decrets tiránichs sense altre fí que omplir la terra catalana de funcionaris estranys a n'ella, enviats pera empeltarnos el cos y l'esperit d'un altre poble que, després de llençar lo que tenía, sols li resta la vella casa payral, trista, pobra y esgabellada, sense força ni virtualitat pera cap resurrecció moderna y vigorosa.

Enfront de l'espectacle de còm es conduhida la cosa pública, Catalunya veu compromesa la seva sòrt y el pervindre d'una riquesa afanyada a costa de privacions y de trevalls, y, lo que val més que això, el seu patrimoni espiritual, llengua, dret, costums, l'ànima tota del seu poble y la esperança de conservarla y millorarla en el concert del món civilisat.

Tenen per aquesta causa'ls catalans, fins per esperit de propria conservació, el dever imprescindible de ajuntarse pera salvar a Catalunya.

Y aquesta conjunció y acoblament el representa'l Nacionalisme català, ja format y conscient, ampla y generosament sentit, extensa y variadament conformat, aplech de richs y variats matisos que produeix e imposa la complexitat del pensament y de l'acció social moderna, y que lluny de debilitarse estenent la seva base, prepara una acció conjunta, feconda y generosa.

Creyèm llealment passat el moment històrich d'atreure a la política nacionalista a forces catalanes naturalment desconfiades y receloses ab atenuacions y punts de vista parcials del nostre programa, com creyèm també prou preparat al Nacionalisme radicalissim pera ajudar a una acció colectiva de forces catalanes, per tots els medis d'acció política y social que condueixin al nostre triomf patriòtich.

Les classes industrials y mercantils de Catalunya no sols han perdut tota confiança en el regim polítich d'Espanya y en els homes que'l representen a Catalunya, sinó que sols tenen fe en la orientació nacionalista, y en aquesta doctrina palesament reivindicada veuen sa millor defensa.

Per aquestes rahons nosaltres entenèm qu'en aquest estat d'opinió y de sentiment del nostre poble, tota la lluyta per Catalunya dèu inspirarse en el propòsit ample d'ajuntar als catalans que comprenguin, sentin y vulguin una autonomía redemptora, sían conservadors o liberals, tradicionistes o demòcrates, proletaris o burgesos, y organisarlos pera l'acció comuna, ja sía aquesta una declaració de principis, ja una festa nacional, ja en fí una empresa política o campanya d'eleccions

Per això, convençuts de que la conjunció total dels nacionalistes es una necessitat imperiosa, havèm declinat els oferiments que'ns ha fet la «Lliga Regionalista» pera ocupar llochs a les seves candidatures de Barcelona y de fòra. Estavem, com estèm, disposats a cooperar resolta y decididament en les campanyes electorals pròximes, però imposaven la condició de que lluytessim units tots els nacionalistes, formant una coalició públicament manifestada y dirigida per un organisme que fos la representació de tots els elements que integren les nostres reivindicacions.

Refusat per la «Lliga Regionalista»'l nostre criteri d'ampla concordia, no ha sigut avuy possible la constitució del bloch de forces catalanes ni ha pogut prevalèixer el nostre pensament. Mes no causarèm nosaltres en les vinentes eleccions cap pertorbació a l'acció política de la «Lliga Regionalista» presentant ni apoyant la presentació devant la seva d'una candidatura verament nacionalista, per més que creyèm que s'ha persistit en un erro polítich de doldre, en el qual no hi volèm participació

Aquestes són les explicacions que devíem ferli, deixant al seu bon criteri el donàrlèshi publicitat.

Lluís Domènech y Montaner. — Jaume Carner. — J. Lluhí y Rissech. — Ildefons Suñol

Malgrat sa extensió, hem publicat integre aquest document perque, sobre tot en les actuals circumstancies, convè que'l poble conegui la manera de pensar de totes aquelles persones que tenen un lloch distingit en els rengles del nacionalisme. Ab major motiu ho fem ja que'ls firmants de la carta, tots bons amichs nostres, moltes vegades han lluytat prop de nosaltres, si bé per disparitat de criteri altres voltes n'hem estat distanciats. Avuy, donchs, remarquèm ab satisfacció que venen a parar ahont nosaltres haguerem volgut véurels ja fa molt temps.

Diuen que cal abandonar aquells sistemes politichs d'*atracció* que nosaltres tant haviem censurat encara que'ns guanyessim molts enemichs ab nostres censures; s'han convençut de que'ls elements directors de la «Lliga Regionalista» que tenen el criteri fet ab aixamples, massa estret uns cops en materia de doctrina y massa ample al tractar de l'acoblament de forces neutres, són un constant obstacle al veritable ajuntament de totes les branques nacionalistes. Que'n feya de temps que ho deyem y no se'ns feya cas!

Aquell desitjat organisme «que fos la representació de tots els elements que integren les nostres reivindicacions» (com diuen en llur carta), nosaltres y alguns d'ells varem trevallar pera que ho fos la *Unió Catalanista*, y ho assolirem. ¿Què manca, donchs? Res més que un xich de bona voluntat y un petit sacrifici d'amor propri pera que s'hi acostin tots aquells que ara, més de forma que de fons, n'estàn allunyats. Aquest es l'únich medi d'atènyer l'objecte que's proposen, perque, si com ells diuen, estàn convençuts de que tots els elements nacionalistes han d'entrar en lluyta contra'l centralisme, y's retiren sols pera no crear conflictes a la «Lliga», com que aquesta, segons la llur afirmació, persisteix en son vici ja crònich en materia d'eleccions, es ben evident que llur sacrifici no reportarà cap resultat positiu a nostra causa.

En lo que no estèm d'acort ab ells es en aquell paragraf (que per altra banda es sobrer, donchs està deslligat de tots els altres de la carta) que suposa que les classes industrials y mercantils de Catalunya no veuen ja altra salvació qu'en les doctrines nacionalistes. La proba de que aqueixes classes no tenen fe en el nacionalisme, o millor dit, no'l senten, es que per mor d'elles els regionalistes de la «Lliga» que hi han de comptar y que les coneixen bé, fan la politica de vaguetats y d'atenuacions que tan poch satisfà als nacionalistes radicals. Realment es gran la importancia que tenen aqueixes classes, y si de bona fe estiguessin ab nosaltres, podrien pesar eficaçment en els actes de l'Estat: però malhauradament els nostres economistes a la menuda no hi saben veure més enllà de la data del balanç proper, y no tenen la enteresa que caldria pera la defensa de llurs veritables interessos. Si nostres societats econòmiques, en comptes de felicitar telegràficament y sense solta a qualsevol ministre o alta personalitat quan anuncia una reforma que no ha de passar de projecte, sapiguessin fer valdre llurs drets, d'altra manera serien llurs representants rebuts y atesos a la *meseta*, y no hi anirien a fer, com ara, el desayrat paper de *isidros*. Donchs bé: dels que no saben defensar llur butxaca qu'es lo que més els dol, ¿poden esperarsen sacrificis *no retribuhits* en pro de la patria? Ja es hora de que'ls autonomistes, al elegir persones pera càrrechs públichs, atenguin no més a llurs qualitats individuals, y no a la circumstancia de que l'etzar els hagi en un moment determinat dut a la presidencia d'una corporació d'aquelles que vesteixen, com podia haverlos dut a la d'una confraria. Y ja es hora també de que'ls qui s'honorin ab la representació de Catalunya en qualsevulla dels organismes politichs de l'Estat espanyol, recordin que'es la dignitat de la patria lo que han de defensar, y no'l més o menys discutit prestigi d'allò qu'en llenguatge parlamentari anomenen *la minoria regionalista*.

Per això, com deyem al començament, ens felicitèm de la publicació d'aquesta carta que potser farà obrir els ulls a alguns catalans ensopits, mentres esperèm el jorn que acabin de deixondir a tots els qui tinguin vergonya les continues bofetades dels centralistes. Però quan arribi aquest dia ja haurà plogut molt, y per ara sembla que no ha de ploure may més. Y tant que convindria la pluja!

ORIOL MARTÍ

EL SULTÁ FIDEL

Els victoriosos soldats del poderós y magnifich sultà Mahmud, emperador del mogols, s'estenien com torrentades d'acer y d'aràm pels carrers y places de la malhaurada vila de Somnat. Les espases llampeguejaven, les testes dels indians queyen a milers, rebotent sobre les lloses brutes de sang. Agni, la divinitat de les flames, consumia'ls temples, fonia'ls idols d'or, les pintures de colors maravellosos, les vestidures dels bramins, els cossos de les verges. Per demunt de la vila planava l'implacable Siva, voltat de diables, ab sa garlanda de cranis humans, embriagat, nu, cridant y rihent com un orat. Kartikeya triomfava: Pavana, bufant furiosament, esbargia les flames d'Agni, acoblava les fumerades, mentres en les fondaries de la terra, Yama, el jutge suprèm, rebia les ànimes dels morts.

Els udols de les victimes moribondes pujaven vers les regions de les divinitats benèfiques, mes Vishnú restava hieràtich, fret, impassible. El desdeny terrible de la divini-

tat conservadora devallava a la terra, com una pluja de fel, per'amargar l'agonia dels fills de Somnat.

De cop, devant del palau del princep Korra, a dalt d'un elefant quals potes xafaven testes y armes, tòrax y òssos, se mostrà als seus els magnifich sultà Mahmud, predilecte d'Alàh y flagell dels idòlatres. Una tempesta d'aclamacions rebé al servidor de Deu, y les espases dels musulmans sospengueren llur afrosa tasca. Els indians que anaven a morir aixecaren els ulls vers l'astre potent que tot ho illuminava.

El sultà Mahmud venia del temple de Vishnú; l'idol de marbre, inform, groller, sense polir, com si l'acabessin d'extraure de la pedrera, sorgía monstruós, entre les columnes d'or y de pedreria que'l cobrien de reflexes cambiants, al rebre la llum d'una llantia sospesa al sostre. Donchs Mahmud el feu a troços, y sos soldats escapçaren dos mil bramins y trescents músichs, y violaren, com miserables avol·fembres, cinchcentes ballarines, arrencàntleshi després els ulls, els pits y les orelles. Tot seguit les flames muntaren per les parets del temple; caygueren columnes, alts relleus, capitells, cúpules, torres. Les estatues trontollaren en llurs sòculs, cayent en la foguera com embriagades per la fortor dels perfums que cremaven alhora. L'oli de les pintures se fongué: héroes y lluytadors, déus y monstres, feres y arbres s'arboraren aplegats ab els manuscrits y les pedres de valor. A la fi s'aclofà'l sostre, cobrint les cendres dels bramins y músichs escapçats y de les ballarines mutilades.

El sultà Mahmud rebé impassible les aclamacions dels seus homes. Y s'allunyà pensivol, y, derrera seu, les espases caygueren altra volta demunt dels colls dels indians. Les testes reboteren de nou en les llosés brutes de sang.

El sultà Mahmud se'n anà cap al temple de Saraswati; déu verges, escollides entre les més belles de Somnat, l'esperaven ab els ulls baixos y els llabis esgroguehits, invocant a Kama, déu de l'amor, pera que'l triomfador, ablanit per llurs encisos, fos ab elles pietós y benévol.

En tant per demunt de les runes de Somnat aparegué Soma, deesa de la nit, pàlida y trista, voltada de glaces blanquinoses, com si clogués els parpres devant dels horrors de la terra.

—

El temple de Saraswati, dea de la eloqüencia y de la sabiesa, semblava l'estatge de la desolació. La claror de Soma, penetrant per les esquerdes y esboranchs que havien obert les flames, illuminava les columnes, belles com les de Ajmer y Xandravati; les voltes, arrodonides y macises com les de Karli; els colossals relleus, deforms com els d'Ellora. Vestidures de brami, idols escapçats, lires sense cordes, òssos calcinats, sedes esqueixades s'apilotaven entorn de les columnes, formant munts indesxifrables: vint soldats mogols, ombrivols y feréstechs, s'hi havien tombat a sobre, cansats de segar testes y d'obrir ventres. El cos del brami Bekermajit, el més sabi y virtuós dels bramins de Somnat, se gronxava penjat d'una biga del sostre, ennegrida pel foch. El malhaurat va morir cantant la gloria excelsa de Saraswati.

Quan el poderós Mahmud arribà a la porta del temple, devallà pausadament de l'elefant, y tots els guerrers l'aclamaren. El sultà, pare dels creyents y domptador dels infidels, reclamà les déu verges que l'amor y veneració dels seus mogols li havien conservat pures, a fi de que'n triés la més encisera y graciosa.

Déu verges de negra cabellera, núes, d'una brunor pàlida, sobre quals carns humides brillejaven braçalets y collars d'or, s'acostaren humils, implorant ab els esguarts perdó y clemencia. El sultà n'esculli una, bella com les cortisanes de Catxemira, fresca com els lotus del Ganges. Les altres nou verges, per la infinida bondat del sultà, foren repartides entre'ls vint guerrers. Y una volta violades les nou, moriren sabrejades les unes, burxades per les llances les altres, càstich justament imposat pels deixebles de Mohamed als infidels y als idòlatres.

—

En sa tenda de seda y porpra, en qual cim onejava la bandera verda del Profeta, el sultà Mahmud contemplava ab fredor el cos nu de la verge indiana. Demunt dels blanchs coixins, la carn bruna de la verge s'estremia com un halè sensual a punt d'esvahirse. Fe-

bles tremolors somovien aquell cos ple d'harmonía y força.

La verge delirava. Veya una immensa prada, y's veya ella meteixa dançant ab altres infants a l'entorn d'una alegra foguera. Que n'es de bonica la festa de l'Hali, l'himne de joya que'ls homes entonen en lloança de la primavera, somris de la natura, alegria dels tristos! Mentres les dances se descapdellen, els esperits malignes no poden res contra'ls dançayres. Després la donzella's vegé entre'ls thags, lladres d'infants, y fou ofegada per dues mans negres: son cos despullat de joyells devallà a les fondaries de la terra. Y avans d'arribar a la presencia de Yama, son esperit atravessà bosquets delitosos, viaranys coberts de flors, tot escoltant els cànticbs dels benhaurats que suraven en les gayes blavors d'una matinada eterna...

La verge obrí els ulls vidriats. Mahmud li amoixava'ls rulls negres que tenien blavenques resplendors. El vencedor de Petxaver, corprès de fonda meditació, sostenia forta lluyta interna. Cent voltes sos llabis s'obriren amorosament sobre'ls llabis de la verge; cent voltes recularen ab horror, com devant d'un fibló de serpent. Y mentres la verge astorada veya'ls ulls del sultà tantost encesos per l'amor, tantost esferehits, a fòra's sentien els bramuls dels tigres, rondant vora Somnat, atrets per la flayre de la carn y de la sang.

La nit era delitosa. El cel, d'una blavor fosca, tatxonat per milers d'estrelles quals resplendors allunyava la claror de Soma, vessava una dolça pau per la planuria immensa. Una rosada abundosa humitejava les flors camperoles, les herbes dels prats, les fulles dels grans arbres.

El sultà dels mogols s'aixecà decidit, de sobte, ab el rostre transfigurat. Mahmud vencia altra volta. Havia jurat a sa esclava persana, el més preuat joyell de son harèm de Kabul, que cap filla de la India li faria oblidar sos llabis de porpra. El triomfador compliria sa paraula.

Mes una pietat immensa dominà'l cor de Mahmud, al pensar que aquella verge de carns nacrerines seria profanada per sos guerrers negrenchs, d'ulls ferotges y espinoses barbes. Y un pensament ple de llum aclari son cervell.

Mahmud lligà de peus y mans a la verge indiana; després se la endugué silenciosament lluny de la tenda imperial, deixantla, esglayada d'horror, entre les altes herbes que vorejàven un bosch espès de palmeres. Quan el sultà arribà a sa tenda, un crit horrible vibrà entre l'herbatge: dos tigres trocejaven el cos de la verge, ab refinada golafreria, llepantse'ls morros sagnosos: després fugiren cap al bosch, tips de carn, botent y bramulant de joya. Y mentres Surya muntava per Orient com un disch de foch, els tabals y clarins dels mogols resonaren dins y fòra de Somnat, preludiant nous carnatges, y el gran Mahmud remembrà'ls llabis emporprats de sa esclava persana, el més preuat joyell de son harèm de Kabul.

GERONI ZANNÉ

ESPERANTO

V

El senyor de Beaufront reprèn l'anàlisis interromput per un moment, en la següent forma:

¿Quàn y de quina manera será acceptada la llengua internacional? ¿Trigará gayre a ésser això un fet? ¿Será necessari el consentiment mutuu dels governs de tots els paisos?

Pera respondre a n'aquestes preguntes, hem d'analisar avans la següent: ¿Se pot preveure quina llengua será la internacional?

Entre la primera y la derrera pregunta hi ha'l següent llaç d'unió: Si no's pot preveure quina llengua será la preferida y n'hi ha varies que tenen més o menys possibilitat d'èsserho, aleshores es cosa d'esperar a que'ls governs de tots els paisos se decideixin a fer un Congrés per'acordar sobre la elecció d'una llengua. Tots sabèm en aquest cas lo que's faria trigar la acceptació, perque coneixèm la lentitut ab que'ls governs acostumen a obrar. Passaria molt temps avans que'ls governants trobessin la idea prou digna pera qu'ells se'n ocupessin, y encara després serien necessaris un bon rengle d'anys pera'l nomenament de comités y diplomàtichs que haurien d'entendre en l'assumpto. Altres persones que no fossin aquelles y altres societats, no hi podrien tampoch fer res gayre prompte.

Però tota un'altra cosa seria si poguessin preveure quina llengua fòra la internacional. Aleshores ja no hauriem d'esperar tant. El recíproch us que d'ella fariem individual y colectivament la enfortiria de tal manera, que a la fi la tasca del govern seria la sola d'acceptar y sancionar. ¿Ho podèm pre-

veure quina serà la elegida? Si; sense cap classe de dubte.

Suposém que s'ha reunit un Congrès pera elegirne una, y no'ns serà dificil probar quina serà la preferida. Vegemho: Els congresistes n'haurien d'elegir una dels següents grupos: 1.er qualsevol de les llengües vives existentes; 2.on una de les llengües mortes (per exemple'l llati, el grech, o l'hebreu); 3.er una de les llengües artificials ja existents; 4.t una llengua nova no existent encara y que constituhiria un Comitè nomenat per'aquest efecte.

Pera que'ls qui això llegeixin puguin pendre part mentalment en la elecció, direm quelcòm sobre'ls caràcters dels grupos nomenats. Els que tenen les llengües vives són prou coneguts de tots pera que'ls repetim. Parlèm de les llengües artificials, passant per alt la historia d'elles desde que aparegué son desitj y s'anà desenrotllant fins arribar a les actuals (1), y deturantnos a analisar les qualitats que posseheixen.

1) La llengua internacional artificial es admirable e increiblement *fàcil d'estudiar*. Sens exagerar podèm dir que ho es al menys vint vegades més que cap llengua natural. Qui no hi hagi parat ment no pot arribar a creure fins a quin grau arriba sa facilitat. En Lleó Tolstoy, parlant de l'esperanto, ha dit: «La facilitat del seu estudi es tal, que havent rebut una gramàtica esperanta, un vocabulari y articles escrits en aquesta llengua, després de menys de dues hores d'ocuparmen, vaig tenir la possibilitat, si no d'escriurehi, de llegirla lliurement. Per lo tant, el trevall que haurà de fer cada home dedicant algún temps a l'estudi d'aquesta llengua es tan insignificant, y les conseqüencies que'n resultarien si al menys els europeus y americans s'unissin per tal llengua serien tan grans, que no's pot deixar de fer la proba.»

Comprenguèu lo que això significa: «*Després de menys de dues hores*»! Donchs d'igual manera s'expressen tots els homes honrats y sense prejudicis que l'han estudiada o que, enlloch de fer filosofies a cegues sobre d'ella, s'han pres la petita molestia d'entaularhi coneixença. Es cert que'ls homes instruhits poden apendre l'Esperanto ab més facilitat que'ls ignorants, però fins aquests poden ferhi admirables progressos, perque l'Esperanto no requereix cap classe de coneixements anteriors. Entre'ls esperantistes s'hi troben molts tan mal instruhits, que no arriben a conèixer correctament sa *propria* llengua *patria* y qu'escriuen sense cap falta l'Esperanto, que han aprés en poques setmanes; essent aixi que sabèm que pera l'estudi de qualsevol llengua hi hem de passar de 4 a 5 anys.

Quan l'any 1895 varis estudiants suechs anaren a Odessa sense parlar més que suech y Esperanto, un periodista que desitjava enrahonar ab ells, per primera vegada en sa vida prengué un manual d'Esperanto al mati, y al vespre podia ja parlar suficientment bé ab els estudiants.

¿De què prové aquesta increible facilitat d' una llengua internacional? De que les llengües naturals se construeixen *cegament*, sofrint les influencies de les circumstancies, y de qu'en elles, per sobre de la lògica, es l'us el qui impera. Si tal paraula s'ha acceptat usarla de tal manera, es d'aqueixa manera y no d'altra que l'hem d'usar. Ja's comprèn. donchs, que una llengua creada no per l'us, sinó per la inteligencia humana y que obeheix a regles definides y lògiques, ha d'ésser molt més fàcil que aquells sistemes de sons construhits casualment e inconscientment.

Sense voler entrar a ferne un estudi complert d'aquesta tesis, donarèm alguns exemples pera probar sa certesa.

En quasi totes les llengües els substantius perteneixen a un o altre sexe. En l'alemanya, per exemple, *cap* té sexe masculi, en francès femeni, y en llati neutre. ¿Pot dirse que hi hagi en això cap mena de sentit o propòsit? No obstant, quina gran dificultat no representa pera l'estudiant recordar els sexes dels substantius! Quànt y quànt no dèu l'estudiant exercitarse, y exercitarse y tornarse a exercitar, ans d'arribar a aquella perfecció que li permeti no confondres y que no li faci dir, per exemple, *le fin* enlloch de *la fin*, o *das Strick* en lloch de *der Strick*.

En una llengua artificial aquests sexes dels substantius són del tot suprimits, perque està probat que no serveixen pera res dintre de l'idioma. Ja veyèu, donchs, còm la supressió d'aquesta petita futesa produheix una grandissima facilitat y simplificació.

Un altre exemple. En les llengües naturals existeixen les més complicades conjugacions y declinacions, ab gran multitut de formes diverses no sols pera totes les conjugacions y declinacions, sinó pera cada una d'elles. Aixi en les conjugacions tenim no solsament pera cada temps y modo series completes de formes, sinó que dintre de cada temps y modo existeixen les formes pera cada persona y pera cada nombre. Cal proporcionarse un rengle de grans taules gramaticals, qu'es precis estudiar y retenir en la memoria, y a tot això cal afegir les declinacions y conjugacions iregulars, ab diferentes series de formes, que s'han d'apendre, recordar constantment y tenir presents sempre quan una paraula cambia, quan no cambia y quan es o no es iregular. Arribar a possehir tot això exigeix una paciencia infernal, moltissim temps y constant y continuat exercici.

(1) Els llegidors de JOVENTUT poden ferse càrrech de la evolució de les llengües internacionals per la concreta resenya que n'hem fet en números passats.

En cambi la llengua artificial, enlloch d'aquest caos que demana anys de trevall continuu, ens dóna solsament 6 silabes, *i*, *as* *is*, *os*, *us*, *u* qu'en pochs minuts s'aprenen y no s'obliden may més.

Vosaltres preguntaréu: Però ¿còm es possible això? Donchs molt senzillament. Heusho-aqui. L'Esperanto té en compte que la declinació es totalment inútil desde'l moment que podèm vàldrens de les proposicions que usém ja per'altres coses; y en quant a la conjugació, no sols no més se necessita una taula pera *tots* els verbs, sinó que pera cada temps no més cal una terminació. De moment sembla que això ha de treure flexibilitat a la llengua, però si entauléu coneixença ab la llengua internacional, veuréu que pot expressar millor y ab més precisió tots els matisos de la paraula que les més complicades y enre vessades llengues naturals, perque ella ha tret de son si no lo útil d'una llengua, sinó lo superfluu, lo inútil, lo embarraçador. En efecte, ¿quina necessitat tenim de que cada persona de cada temps tingui diferenta terminació, si el pronòm que va devant del verb ja'ns indica la persona y el nombre?

La ortografía en la major part de les llengües naturals es una vera creu pera l'estudiant: en una paraula una lletra's pronuncia, en altra no, en altra's pronuncia diferent; aquest sò s'escriu d'una manera en aquesta paraula, y d'un'altra en aquella. Anys sencers necessiten els francesos y anglesos pera escriure regularment llurs idiomes (1). Cambiar radicalment això no es possible, desde'l moment que moltes paraules d'iguales sons però diferent significat sols se diferencien per la manera com s'escriuen. En cambi l'Esperanto dóna a les seves lletres valor definit, clar, y sempre igual pronunciació, de tal manera que al quart d'hora d'estudiar l'alfabet, tothòm pot escriure al dictat correctament, sense cap classe d'error, cosa que no's logra sinó després de molts anys e immensos trevalls en qualsevol llengua natural.

Podriem citar molts y molts exemples en favor de la llengua artificial, de l'Esperanto; no obstant direm solsament que *tota la gramàtica de la llengua Esperanto's composa no més que de 16* (2) *regles curtes, les quals se poden magnificament estudiar en mitja hora.*

Després de mitja hora de trevall, ja no li cal a l'estudiant sinó fer provisió de paraules, es a dir, fer lo que pot començar a fer l'estudiant de qualsevol llengua natural, solsament després d'*alguns anys* d'estudiar pacientment la seva construcció gramatical.

Emperò no acaba aqui la facilitat. També hi es al tractar de fer provisió de paraules. En tota llengua cada expressió té una paraula diferenta. En cambi en Esperanto, coneixent el nom substantiu, mercés a sa forma de construcció podèm fer l'adjectiu, el verb, l'abverbi, etc. A més tenint el dret d'unir cada paraula ab cada proposició y ab altres paraules, podém construhir expressions noves de manera prohibida o ininteligible en els idiomes naturals. Més encara: l'us dels nomenats *afixes* estalvia de manera inconcebible la tasca de recordar noves paraules. Aixi, per exemple, sabent que'l prefixe *mal* fa expressar la idea contraria y sabent que *bona* vol dir *bo·bona, mola=tou-tova; largha=ample; ami=amar; estimi=estimar*; etc, etc., podém sense cap més coneixement expressar les idees *dolent·a, dur-a, estret·a, odiar, despreciar*, etc., dihent *malbona, malmola, mallargha, malami, malestimi*, etc.

Sabent que'l sufixe *il* expressa la idea d'instrument, y coneixent les paraules *tranchi =tallar, haki=destralejar, preni=pendre*, no hem de recordar res més pera construhir les paraules *tranchilo=ganivet, hakilo=destral, prenilo=estenalles*, etc., etc., etc.

No creyém que càpiga cap dubte si afirmém, després d'aquests exemples, que l'Esperanto es 50 vegades més fàcil que cap altra llengua natural. Retinguemho, donchs, en la memoria, car més endevant revindrém sobre aquest punt.

2) La segona qualitat que distingeix la llengua artificial es la *perfecció*, que consisteix en sa precisió matemàtica, sa flexibilitat y sa ilimitada riquesa. Que una llengua artistica possehiria aquestes qualitats ja ho havien previst els grans homes com Bacon, Leibnitz, Pascal, de Brosses, Condillac, Descartes, Voltaire, Diderot, Volney, Ampére, Joan Müller, etc., etc. Però com que creyém que les cites són les armes dels pseudo-instruhits sofistes, enlloch de ferne preferim probar nostre assert per la lógica y el rahonament.

Que una llengua natural no sols pot, sinó que déu ésser més perfecta que les llengües naturals, se comprén tot seguit considerant lo següent:

Les llengües naturals se formen d'aquesta

(1) ¿Quín català pot dir que sab escriure ortogràficament la seva llengua? ¿Quín abím no s'obre devant de l'estranger que pretengui apendre gramaticalment el català?

(2) Verdaderament al dir el doctor Zamenbof que les regles de sa llengua són 16, s'excedeix en molt al número verdader. Forces d'elles poden ésser considerades com formant part d'altres. Sols l'hermós desitj de no espantar ab la idea de facilitat que donaría un número més petit (la multitut es així: avesada a carregar pesos enorms, tem lo lleuger) li dèu haver fet aumentar el nombre. Vèginse uns exemples de lo que dich:

Regla 16.—La vocal final del substantiu y de l'article pot treures y substituirse per un apostrof. (Regla que pot ésser considerada com formant part de les dues que regulen l'article y els substantius.)

Regla 8.—Tota proposició demana'l nominatiu (Regla que pot ésser considerada com formant part de la que regula les proposicions.)... Etc.

manera: cosa qu'heu sentit es cosa que podèu dir; cosa que no haguèu sentit es cosa que no podèu dir. Cap lògica, cap decisió conscient en ella hi tè cap força. Teniu una idea en vostre cervell, y aquella idea, que podriem nomenar *paraula espiritual*, no la podèu convertir en *paraula sonora*; veniu obligats a constrenyirvos a l'us corrent.

Per exemple: com la roba generalment la renten les dònes, en moltissimes llengües no trobarèu la paraula pera indicar la professió de l'home que renta roba, y no la podrèu usar perque may l'heu sentida. Com que de guarir se n'han ocupat sempre sols els homes, no trobèu en els idiomes naturals paraula pera indicar la dòna que fa aquella professió o qualsevol altra que la civilisació li vagi permetent. Tota paraula ha d'haver sigut usada pera poderla emplear.

En moltes llengües trobèu substantius que no poden pendre tal o qual genre, que no fan tal o qual cas de declinació, o que no prenen tal o qual forma; molts adjectius que no prenen tal o qual forma de comparació, molts substantius que no poden adjectivisarse, y verbs que no admeten la substantivisació.

En la llengua artificial això no passa, perque ella no's funda en la cega lley «aixi s'enrahona» y «aixi no s'enrahona», sinó en la lògica, y tota idea o concepció que neixi en un cervell tè la seva manera d'expressió. Y si demà un home tingués la possibilitat de parir fills y alletarlos ab ses mamelles, o s'inventès la mès estranya de les professions tal com la fabricació d'ayre, en ella hi trobaria ja feta la paraula pera expressarho.

Perque heu de tenir present que la llengua artistica o artificial se pot perfeccionar infinitament, prenent lo millor de cada idioma y rebutjant o corretgint lo dolent, cosa que no poden fer les llengües naturals perque aleshores deixarien d'èsserho pera convertirse en artificials.

Però a mès de la facilitat y de la perfecció de que hem enrahonat, la llengua artificial tè altres qualitats de les que no parlariem. Però si que direm qu'ella, en comparació de les naturals, no tè mancaments. No obstant tots haurèu sentit nombrosos atachs que se li dirigeixen, y als que'ns limitarèm a respondre dihent que tots ells surten de la boca dels homes que no coneixen sa essencia, y que no s'han dignat passarhi els ulls per sobre. Si enlloch de parlar sense conèixerla la estudiessin, veurien que llurs frases són del tot sense fonament. La *multitut* ja se sab qu'es sujestionable y crèdula de per si. Si algú vol fer creure que'l poble vehi tè les cases de paper, y qu'en ell els homes no tenen mans ni peus, sempre trobarà una massa que tindrà per sabies ses paraules. Però'ls homes judiciosos no'l creuràn pas, perque saben que allò no pot ésser, y si en tinguessin dubte, se trasladarien al vehí poble per'assegurarsen y consultar el fet.

Haurèu sentit a dir les frases mes profondes, com per exemple: «Una llengua no pot èsser elaborada en un gabinet, com la vida no pot èsser creada en la retorta del quimich», y haurèu vist còm la majoria dels homes ho accepten sense cap mena de dubte. No obstant, si no mès s'haguessin fet la senzillissima pregunta *¿per què?*, la frase hauria perdut a llurs ulls tot volor, y deixarien de repetirsela, y això passaria a cada nou invent que's fa, y hauria passat ab tots els que s'han fet, sobre'ls que sempre'l fuhet de la frase hi ha fet blaus. Oh frase, frase, frase, quàn deixaràs d'imperar sobre l'esperit dels homes!

Haurèu sentit a dir que la llengua artificial es impossible, que cada poble la usaria diferentment, que la confusió imperaria, y no obstant res mès fàcil que veure còm en l'actualitat ja está en us, y fills de diferents paisos la usen en les seves comunicacions orals y escrites.

Però deixèm aquest punt y retornèm a la pregunta que'ns feyem al començar aquest capitul, això es. Cas de reunirse un Congrès de representants, ¿quina llengua adoptaria? No'ns ha d'èsser dificil probar, després de tot lo dit, que forçosament s'elegiria una llengua artificial.

De moment podèm descartar les llengües naturals vivents. La enveja dels paisos, el temor de que la llengua escullida dongués preponderancia al poble que la possehia, la farien impossible.

Els representants se veurien obligats a triar entre una llengua morta, per exemple la llatina, y una artificial. Y si triessin la primera, podèm assegurar que llur decisió seria lletra morta, que no podria èsser portada a la pràctica. En efecte, la llengua internacional ha d'èsser una llengua que serveixi pera totes les classes socials, y les llengües mortes, per sa dificultat, per lo car qu'es son estudi, pel temps que s'hi ha d'emplear, sols són assolibles per les classes elevades. Y fins aixi la utilitat que reportaria fòra nula, cosa que's veu per la realitat, donchs no hi ha professional que no l'hagi estudiada en instituts y universitats, y rarament ne trobèm un que la posseheixi.

Si el Congrès acceptès una llengua morta, la qüestió de la llengua internacional continuaria plantejada y sense solució.

Per lo tant, recordèuvosen y gravèu en vostra memoria la conclusió: La llengua internacional de les vinentes generacions serà solsament y forçosament una llengua artificial

Lingvo internacia de la venontaj generacioj estos sole kaj nepre nur lingvo arta.

F. Pujulá y Vallès

(Seguirà)

L'AMERICANA VERMELLA

MONÒLEG

La escena representa un carrer; passa un jove bastant ben vestit, sols que portarà l'americana vermella, d'un vermell viu, com si fos de bayeta. Algú del públich, al vèurel passar, riu. Ell se n'adona, 's para y diu:

Bé! No riguin! No riguin! ¿Què? ¿Perque porto l'americana vermella? ¿Potser si que ara's pensen vostès que vull treure moda? O bé que sòch un anunci de l'*Old England*. Donchs no senyors. Això es una desgracia... A qualsevol li pot passar una desgracia, solsament que a mi'm passen totes. Es a dir, me passen, se'm queden, que no me les puch pas treure may de sobre. Si passessin ray! De tan desgraciat com sòch, ja entre'ls companys me diuen en *Pep de les Desgracies*...

Si en sòch de desgraciat! Lo que a tothòm li surt bé a mi'm surt al revés, perque per mi dos y dos no fan quatre, que fan zero, que al sumar les quantitats se m'evaporen. Qualitats tantes com vulguin, però quantitats... no són pera mi, que hi estich renyit ab les matemàtiques!

Primera desgracia: vaig néixer espanyol! Y ara venen les altres.

Quan vaig néixer era un dia 13, y vaig néixer en quart menguant, y vaig sortir setmesó, y la mare's va morir per no veurem. He quedat tot petitó, curt de mida, es clar, com que ja en el ventre de la mare no'm van deixar acabar tota la creixença a que té dret el feto. Y fòra! Res, que ni la llevadora'm volia aprofitar.

Després, la dida'm va dar una mala mamellada y per poch me moro. Xarampió, tifus, garrotillo, rosa, verola, escarlatina... tot ho vaig tenir fins a la edat de set o vuyt anys. Aleshores me va tocar el tenir madrastra. La madrastra'm dava cada palliça que'm baldava. Tot lo que jo feya ho trobava mal fet.

Ara ja van veyent vostès còm jo sòch l'home més desgraciat del món!

Ja se'n poden imaginar de desgracies, que a mi me n'han passades més.

De vostès, algú ha perdut els seus pares: això es una desgracia natural, enrahonada. L'altre ha perdut la dòna, *bueno!* Ja es fort això! sobre tot si la estimava. Però... Mare de Deu! Encara'n pot trobar un'altra. L'altre ha perdut la fortuna, ab la roda y tot. L'altre ha perdut la vergonya.... Donchs jo encara més; si, senyors, més... molt més

Figúrinse que'l servidor era fill d'una casa bona, molt bona! A casa fins tiraven pilota a l'olla y quarto de gallina, y parlaven castellà, el diumenge, y tractaven als criats de *tu*.

Y... després de les primeres desgracies que ja'ls he contat, se'm va morir el pare, y una germana... y... després la madrastra me va pendre la fortuna... res, un notari, amich d'ella, que no sé quins papers va fer desaparèixer y quins altres va fer ressucitar, en que's probava que lo meu no era pas meu. Y tal dit tal fet, tot m'ho van embargar... *Vamos*, clar, que m'ho van afanar y'm van plantar al carrer.

Bueno! Y ara ¿què faràs?

Com que'l servidor tenia una certa instrucció, y la familia havia tingut bones relacions, vaig buscar colocació. Un amich del pare, que fundava una gran societat mercantil, me pren de secretari. Y tal dit tal fet, al cap de poch la societat *quiebra* y'm quedo al carrer, sense que'm paguin les mesades que'm devien. D'alli passo a una fàbrica, que s'hi va

calar foch! Y a un magatzém que van tirarhi una bomba!... Res, que jo portava desgracia, que ningú'm volía de por que li espatllés el negoci. Jo que vaig tenir una pensada y'm vaig dir: ¿Potser politich? Y tal dit tal fet, m'afilio ab en Sagasta, qu'era al poder, y puja en Cánovas. Jo que'm passo a n'en Cánovas, y a l'estiu me'l maten. ¿Volen més pega? Y com que'l servidor té idees monàrquiques, idees d'ordre,'s va fer republicà. ¿Y ara? dirán vostès. Si, senyors, perque durés la monarquía, perque sí continúo essent monàrquich ve la República, y ara no hi ha pas por! Ja poden esperar assentats els fraternals *companyerus*.

En això jo que m'enamoro d'una noya molt maca y qu'estava bé; bé de tot, de diners, y de proporcions, una minyona que Deu n'hi dó. Y com que un servidor, mal m'està'l dirho, era bastant elegantot, me va dir que sí, y ens varem casar; però tenia mare, que va resultar una sogra més dolenta que la tinya. Al cap de poch me quedo viudo, y la sogra'm treu de casa, y va fer bé, perque si no jo li trech els ulls, o ella me'ls treu a mi; tot el dia anavem a urpades.

Trist y desconsolat me retiro al camp. Te dedicarás a l'agricultura, vaig dir; aixi't distreurás, viurás sá y bo y guanyarás algún calé. Llogo un camp, sembro y ve la sequia, y no plou en un any y mitj. Jo que dich, *nada*, un punt ahont jo tingui l'aygua a punt, y no hagi d'esperar a que'ls estadants del cel me la envihin, y llogo una torre a fóra, y vinga posar testos al terrat y als balcons, perque de jardi no n'hi havia. A cada rengle de testos hi posava una cosa diferent: Aqui llevor de tomaquet, allá llevor de clavells, allá baix de melons... en fi, de tot. Y cada dia vinga regar els testos. Y com qu'ara això de fóra ja es a dins gracies a la *agregació*... ¿May dirien qué'm va sortir?

Un municipal que'm va fer pagar la multa.

Desesperat, jo que'm faig jugador.

Y sempre perdía.

Si feya set, el contrari feya set y mitj.

A l'*ajedrez* sempre'm daven mate; al billar me va saltar una bola tirant un cop d'efecte que va trencar un mirall y vaig tenir de pagarlo.

Un altre dia se'm trenca'l taco tirant un cop sèch, y esquinso el panyo y tinch que pagarlo també.

Fins jugant sol perdia.

Vostés dirán ¿cóm pot ser?

Donchs si! Vaig tirá una pesseta enlayre per veure si faria cara o creu, y'm va caure dintre d'una claveguera. Vegin si'n sóch de desgraciat!

Per fí, com que sent xicot havía fet comedia d'aficionats, jo que'm fico a cómich.

El primer drama que'm van repartir va ser un drama de capa y espasa. Jo sortia ab un vestit de *conde* tot plé d'antiqüeles y botes grogues, el meu contrari anava emboçat ab una capa vermella, que per desgracia va resultar ser nova; com que'l sastre l'havia feta per aquella obra expressament. Y al fort d'una *contienda* en que jo li deya al traidor

> ¡Infiel tengo de ser con los infieles!
> ¡Vil he de ser con quien por vil me toma!
> ¡Sangre habrá!...

Y al dir això véntali cop de llampant a l'altre, ab tan mala sòrt, que *a la cuenta* la espasa tallava, y li parteixo la capa al viaix!... Y al anarme a pagar la setmanada l'empresari'm dóna dues pessetes, y'm diu... y quaranta que'n val la capa que vosté va partir, fan les quaranta dues a rahó de sis peles per día, y busquis feyna.—

Y'l brétol encara'm treu de la companyia!

—Donchs, vinga la capa o'ls troços de la capa que són meus!—li vaig respondre.

—A la guardarropia li donarán.—

Y tal dit tal fet, agafo'l panyo vermell, y cap a casa d'un sastrinyolet conegut.

—Té, noy, fesmen una americana que'n necessito una, que la que duch ja se m'estripa.

—¿Y ara? ¿que t'has tornat boig?

—No, lo que m'he tornat es pobre y no tinch més panyo que aquest.

—Semblarás un trompet dels civils d'a cavall.

—No t'he dit pas que'm fessis un jaqué, ni una casaca, sinó una americana.

—Donchs semblarás un soldat inglés.

—Millor, aixi els molts inglesos que tinch, que sempre'm sorprenen venint de part derrera, se pensarán que sóch també inglés y a més militar y no'm vindrán a dar sustos. *Nada!* que la facis...—

Y es aquesta que porto, ¿veuen?, y m'he fet contractar en aquest teatre expressament per ensenyàlsela... y avuy la estreno ¿Veritat que faig goig? Res... que *no hay mal que por bien no venga.*

(Teló.)

POMPEYUS GENER

TEATRES

LA MIRALTA.

Si avans de la estrena de la derrera obra dramàtica d'en Guimerà, no hagués llegit en cartells y diaris el nom de l'autor, ben difícil m'hauria sigut endevinarlo, després de vèurela representada per la companyia Guerrero-Mendoza. Si m'haguessin jurat que'l poeta creador de *Mar y Cel*, a qui dech bona part de l'entusiasme de mon esperit catalanista, avivat en temps de la estrena d'aquesta obra; si m'haguessin pronosticat en aquell temps que'l gran autor dramàtich de la nostra terra havia d'arribar a estrenar els seus drames en llengua castellana, la meva indignació hauria esclatat furiosa contra qui m'hagués fet aytal pronòstich.

En Guimerà ha comès un seguit de faltes imperdonables. Ab la excusa de la manca d'actors y empreses a Catalunya, anà a Madrid pera que li traduhissin ses obres; després les escriguè ja a posta pera ésser traduhides; més tart les donà a conèixer aquí y allà al propri temps; no havent fet prou encara, les estrenà a Madrid en castellà, publicant l'original en nostra llengua deseguida; y ara estrena *La Miralta* aquí meteix, traduhida, sense donar a conèixer l'original. Y en Guimerà es aquell poeta tan català, idol dels que de temps somnièm la Catalunya nostra, autor d'aquell famós parlament de grata recordança, pronunciat desde la presidencia dels Jochs Florals, y del célebre discurs sobre *La Llengua Catalana*, escrit l'any 1895 pera obrir curs en l'Ateneu de Barcelona, interromput pels contraris y llegit ab ferma convicció y entusiasme, malgrat la tempesta congriada en l'anim dels castiles que aixecaven llur crit al cel en signe de protesta. En Guimerà fou qui primer portà la llengua catalana als actes oficials de l'Ateneu, precisament glosant el nostre idioma, enlayrantlo com se mereixia.

Un autor qualsevol que no fos en Guimerà, ab molt talent, afamat de gloria y mancat de medis, pot realisar actes y empendre camins esgarriats que'l condueixin a la possessió de sos anhels; en Guimerà, *el catalanista Guimerà*, autor de mèrit reconegut, admirat a Catalunya y fòra d'ella, no té excusa en son procedir, tan contradictori ab ses meteixes prèdiques.

Quan l'Enrich Gaspar va traduhir *Mar y Cel* pera qu'en Rafel Calvo'l posés en el teatre Granvia l'any 1888, tots els catalans varem sentirne goig y agrahiment, donchs el poeta foraster, al honrar al poeta de casa, s'honrava ell meteix donant a conèixer al poble castellà una obra artística. Mes avuy en Guimerà ja escriu les seves obres pensant en els actors castellans, y si no les escriu ja de primer intent en llengua de Castella, dèu ésser segurament perque no dèu saberne prou.

Per això deya al començar aquest article que la representació de *La Miralta* per ella sola no'm donà pas idea de que son autor fos en Guimerà. El començament de l'obra talment sembla d'un autor carrincló de Madrid, tant per l'acció com per la conversa que desenrotllen els tres personatges que trenquen el foch. Y aquests tres personatges, tot bevent copetes de *ron negrita* al voltant d'una tauleta, entre xistos de gust pessim y frases buydes, ben propries de l'idioma en que les diuen, comenten el casament d'un d'ells ab la noya proprietaria del molí nomenat *La Miralta* ahont passa l'acció; y quan ja n'han dites prou, un d'ells, oncle de la pubilla, se'n va a dormir, el promès Carles y l'amich se'n van a mudarse de roba, y al cap de poca estona, oncle, amich y promès, ab una llestesa que admira, junt ab el *coro* y la nuvia Dèbora, traspassen l'escenari per anar a celebrar la boda. A tot això'ls masovers del molí, sense fer cas de la mala hora escullida, s'muden d'estada treyent trastos y enredantho tot, perque *La Miralta* ha d'enrunarse pera bastir en son lloch una gran fàbrica. Mentres se celebra la cerimonia arriba l'Enrich, soci capitalista de la industria nova, ab la seva muller Mery. Han fet tart d'uns quants minuts y no poden assistir a la boda. Quina falta d'atenció per part dels nuvis! Però's coneix que portaven pressa. Tot seguit surten, y en Carles y la dòna del capitalista's reconeixen com antichs aymants, baixantse la cortina que clou el primer acte de la *comedia*, ple de convencionalismes, improprietats y xabacanades. De tart en tart, desde mitj acte fins a l'acabament del meteix, s'hi entreveuen lleugerament algunes espurnes de la inspiració dramàtica de l'autor de *El fill del Rey*, però tota la primera meytat sembla *original de un joven periodista madrileño.*

Y ve'l segón acte, y del conflicte nascut entre figures de cartró sorgeix el gran poeta Guimerà y en fa una obra mestra. Converteix els titelles en figures de carn y òssos, y ab potencia artística'ls hi dòna ànima. La lluyta creix, les passions prenen volada y l'acció dramàtica's tramet intensa y majestuosa a l'esperit dels oyents. El segón acte de *La Miralta* es de lo millor qu'he vist en el teatre modern. Acció, personatges, entrades y sortides, parlaments, medis d'expressió, en tot hi

ha naturalitat y traça; en fi, reuneix totes les condicions d'una obra perfecta. Solsament aquest segón acte podria fer perdonar lo restant de l'obra, si no existis el pecat capital d'havernos sigut presentada ab mals vestits de llengua impropria, que li grandegen y no li escauen. Y que'ns perdoni el senyor López Ballesteros, però la traducció es de lo més dolent que pugui sentirse; sembla feta per un català dels que no llegeixen més que *El Noticiero* per tot esbarjo literari. Fins m'arribo a creure que'l senyor López hi ha posat de la seva cullita coses y xistos en algunes escenes, que ara en Guimerà haurà hagut de traduhir si publica l'obra catalana.

En aquest segón acte'ls dos amichs, amos de la fàbrica *La Miralla*, lluyten per la manca de diners que'l capitalista espera y no arriben. La situació s'empitjora ab el descobriment dels amors adúlters de Carles y Mery. El marit ultratjat fuig, y Dèbora, convençuda del mancament del seu, queda lluytant entre l'odi per la seva rival y l'amor per Carles.

En el tercer acte Carles y la seva amistançada's proposen fugir junts; Dèbora sorprèn a Mery al meteix temps que intenta anar a esperar a son aymant, y la estimba després de sostenir ab ella una lluyta. En aquest acte tornen a aparèixer les figures de cartró, y encara que molt superior al primer, resulta dolent, allargat arrastrantse y ab una solució digna d'un autor de a quarto'l rengle. L'acció avença indecisa y's remata de cop y volta sense justificació apropriada. Desde que s'acaba'l segón acte sembla que l'autor perdi l'esma y no sàpiga còm posar fi a l'obra.

Del Guimerà del temps de *Gala Placidia* que necessitava qui, materialment, li robès sa primera tragedia pera donarla al públich, al Guimerà d'ara qu'estrena tres o quatre obres en una temporada, existeix un abim. L'afany de prodigarse'l crech ben perjudicial, y pot ésser ben bé causa de lo que molts motegen de degeneració. Un trevall conscienços esmerçat en una obra, la por d'equivocarse y el respecte al públich que ha de ferne judici, són caracterisques ben catalanes. L'aixelabrament, l'afany de produhir, la indiferencia al *què diràn*, etc., són atributs ben propris de la gent castellana. Y el senyor Guimerà, ab tants viatges a Madrid, se veu que s'ha encomanat un xich la malaltia. Si algun día, convençut y arrepentit, cambia d'ayres, ens sembla que tornarèm a tenir a l'autor sà, ferm y valent d'avans.

La execució de l'obra fou bastant arrodonida. En Diaz de Mendoza I, en son paper de vell *Saturnino*, estigué molt just, especialment, si's tenen en compte les dificultats que ha de vèncer en el transcurs de l'obra. La senyora Guerrero, *Dèbora*, en el segón y tercer acte tingué moments molt feliços, dihent ab carinyo y convicció la part que li corresponia. En Diaz de Mendoza II, encarregat del personatge Carles, feu un trevall ben apreciable.

En la estrena de *La Miralta*.vegerem a l'actor Codina y a la senyora Morera que debutava. Si el primer me va fer pena perque ab molta voluntat se li notaven deficiencies, la segona'm va fer llàstima. En Codina y la Morera surten de Romea y's trasplanten a la escena castellana. Ell es un de tants, que malgrat lo que n'han dit, no li sé veure res més que bona voluntat, per ara; però la Morera era la hereva de la escola de la Monner, y'm dol ab tota l'ànima que hagi deixat la escena catalana pera engroixir les rengles del teatre castellà. Perque aquella Monsa de *La Pecadora* d'en Guimerà es ben dificil que trobi substituta. La senyora Morera tè condicions d'actriu catalana, sab caracterisar els nostres tipos, però posada al costat de la senyora Guerrero o de qualsevulga actriu castellana, no podrà may sobresortir de la majoria: Es una llàstima que la perdua experimentada pel teatre català no sia en benefici de ningú. Desengànyinse'ls actors y artistes emigrants: un trevallador d'aqui pot anar a enriquir pobles que no sien el seu; però l'artista català, que ho sia, no pot abandonar la patria, perque'l fruyt de sos trevalls es fruyt de l'ànima y aquesta no pot emmatllevarse ni's pot disfressar. La Morera ha de fer obres catalanes, ha de traduhir lo que ha viscut sempre, y en serà mestra; posada en escenaris castellans serà una senyora com n'hi ha moltes, que farà *comedia* ab més o menys traça. Aixi podrà treuren millors resultats *positius*, però l'art no hi guanyarà gran cosa.

J. Pujol y Brull

CANÇONS

Creuava la serralada, quins cimals, curulls de neu, s'amagaven entre núvols blanquinosos que semblaven de cotó.

A mos peus els cingles alterosos s'aixecaven sobre'ls gorchs de la vall.

Vaig sentir una veu llunyana que cantava, y m'hi vaig atançar.

Era d'un home fort, de músculs de ferro y de pell de coure; als cops sèchs de la destral que arbolava, queyen els arbres centenaris cruixint y gemegant.

La cançó d'aquell home era valenta com son braç, com son pit ample y alt. Cantava ab notes vibrants rublertes de vigor; cantava un himne a la força triomfant qu'esmicola'ls arbres centenaris...

Vaig continuar caminant.

Sentada vora un marge, guardant un nombrós remat de xays que pasturaven per la

prada, una pastora cantava tendrament. Era rossa, d'ulls blaus; duya la roba apedaçada, les corves de sos pits movediços eren delicades, y sos llabis d'una rojor cremanta. Sa veu era dolça; cantava la cançó plahenta de l'amor, de les ninetes festejades, y son resó omplenava de poesía la vall. Cantava la cançó xardorosa de la joventut, la cançó de les nits serenes, de les tardes calmoses y sossegades, de les besades que duren sempre més... cantava la cançó ardorosa de la vida.

Y vaig caminar més.

Vora un bassal d'aygua bruta, un noy caçava cigales que sorollaven baladrerament entre sos dits. El noy també cantava; sa veu prima llençava les notes suaument. Cantava una cançó alegroya, una oda a la vida del camp, fòra dels banchs arrenglerats de la escola, lluny dels càstichs inhumans del mestre. Cantava com les cigales, al mitj del sol, que li colrava la pell y el feya fort; al mitj del sol que l'omplenava de vida.

No gayre lluny d'ell cantava sa mare, tot feynejant. Cantava ab veu forta; sa cançó era agradosa com la del noy; se sentia altra volta mare y endreçava ses cançons al fillet que la feya feliç. Era'l cant xardorós de la fecondítat, era la cançó de l'arribada d'un altre sér, de braç forçut y pell colrada.

Llavors vaig ohir un xiscle esgarrifós, y el noy y la mare pararen de cantar.

Creuant pels viaranys de la serra, un vell havia caygut rostos avall.

Carregat ab un feix de llenya, son pes l'havia abalançat a l'abim, y el vellet de cap blanquinós y cos feble havia caygut de cap en la profonditat del gorch.

Vaig sentir l'espetech de sa cayguda, y vaig veure son cap aixafat, tenyit de sang.

També aquell feble havia en altres temps endreçats belles cançons a la jovenesa; ara la vida deixava son cos denerit, tornat un munt de carn sagnanta.

. . . . . .

Un aucell gros y negre passà per devant meu, ab fort batement d'ales, y's precipità de dret a l'abim.

Era un corb...

JOAQUÍM PLÁ

NOVES

No volém parlar, per ara, del nou alcalde, donchs li hem de donar temps pera que agafi halé. La estrena diuen que fou un fracàs, però es d'esperar qu'en les següents representacions estigui més possessionat de son paper, y no hagi de recórrer a l'apuntador. De totes maneres, no es gayre difícil conjurar certes tempestats y guanyarse una *claque* respectable pel soroll que faci. Pera lo primer pot dirigirse a qualsevol *fraterno*, per exemple al desinteressat Lorenzo Ardid. Pera lo segón encara tindrà menos feyna: l'hostaler d'en Canalejas, el cavall blanch de *La Tribuna*, ja sab prou el molt partit que's pot treure de les condicions diplomàtiques quan el qui les posseheix posseheix també molt bones formes y bastants bons fondos.

Lo que si fòra de doldre es que li hagués de fer l'epitafi el seu amich y ex-subordinat en Geroni Paturot. Això si que quasi fòra pitjor que si se li girés al inrevés el Tibidabo.

—

La *Unión Republicana* ha sigut objecte d'una remonta, com vostès ja saben. Sembla que ab ocasió de la derrera *Asamblea* li haurán posat unes mitges soles y talons, que li permetràn anar tirant un'altra temporada, sobre tot comptant ab que la host republicana gosa d'unes *tragaderas tal cual*, que la fan molt apta pera combregar ab moles de moli.

Tant es això cert, que mentres tothòm sab que'l quefe Salmerón trevalla (?) desde Madrid per l'adveniment de una República que s'ha de basar en aquelles quatre famoses *unidades*, a *provincias* el seu visir Lerroux fa propaganda d'una república tan d'*estira y arronça*, que ha de permetre donar gust als anarquistes, als socialistes, als federals y fins als catalanistes y tot.

Segons en Lerroux, cal respectar l'autonomia dels municipis y totes les autonomies hagudes y per haver, fins al punt de que admet (ell, en Lerroux) la existencia de diversos Estats dintre d'un altre Estat, que'ls reuneixi a tots.

Y a tot això en Salmerón y en Lerroux venen a ésser els dos caps principals de la *Unión Republicana*, emperò això si, dos caps tan ben avinguts, que mentres l'un fa de *dallonses* l'altre fa de Ramoneta.

—

El «Centre Autonomista de Sant Gervasi» celebrà'l passat diumenge a la nit una patriòtica vetllada ab motiu de la colocació del bust del doctor Robert, regalat a dit centre per l'artista esculptor senyor Aguilar. Ab tal motiu el local resultà petit per la gran

concorrencia que hi assistí, abundanthi en gran manera les senyores. Parlaren el senyor Rusiñol (Albert), que presidia l'acte; Roig y Pruna, Manaut, Balmas, Ventosa y Calvell, Riera, y Cortada, promovent grans manifestacions d'entusiasme, y l'«Orfeó Graciench», ab la execució de *Els Segadors* y altres cançons de la terra, contribuhí poderosament a que fos ben fonda la impressió rebuda per tots els que assistiren a tan hermós acte.

—

Els *chicos* de *El Liberal*, per boca d'en *Paco Pico*, diuen que:

.... los melenudos de *Joventut* se deciden á presentar su candidatura en las elecciones legislativas próximas.

Y quien luchará por un distrito, quien por otro.

Si triunfan, será digna de ver su entrada en el Congreso.

Porque la salida no resultaría tan digna.

Sería una salida.. de pie de banco.

Per si no ha saben, may havèm sigut partidaris d'anar al Congrés, perque pera fer de bogadera ja estèm ben convençuts de que'ls politichs de Madrid ens passen la mà per la cara. Per anar a fer papers de comparsa no deixèm la feyna de casa. Y a fe que'n tenim molta si volèm ferhi una neteja bona. El dia que poguèm empendre la tasca, adeu *chicos* de *El Liberal* y demés *chicos* que, ab els centimets dels badochs, fan ara bullir l'olla. Aquí ja no hi trobarán res pera pasturar. Donará gust vèurels, ab la ploma a la orella, entornantsen tots moixos cap a *sus lares patrios*.

—

Publicacions rebudes:

Emporium, publicació quinzenal. A Palafrugell ha començat ha publicarse aquest important periòdich, qual principal objecte es l'enaltiment de nostra literatura, acullint totes les tendencies; el foment de les ciencies, y també'l de la politica de bona mena, que no es pas la que generalment s'usa. *Empo ium* apareix com un altre campió de l'autonomia de Catalunya. Son primer número está molt ben presentat, materialment y artisticament, y va dedicat per complert a la «Festa de la Bellesa» que a Palafrugell se celebrá'l dia 22 del passat juliol, figuranthi trevalls dels individuus del jurat, fragments de les composicions premiades y ademés articles d'escriptors de tanta reputació com Joseph Pin y Soler, Joaquim Ruyra, Victor Catalá, Raymond Casellas, etc. Les ilustracions consisteixen en notables retrats de la reyna de la festa, dames d'honor, autors premiats e individuus dels jurats qualificadors. Desitjèm llarchs anys de vida a aquesta nova publicació que fa honor a l'Empordá y a Catalunya en general.

Cartell de Convocatoria dels Jochs Florals de Girona, que deuen celebrarse'l dia 1 del proxim novembre. S'ofereixen tretze premis, y els trevalls deuen ésser enviats al secretari del jurat qualificador (Calderers, 14, Girona), avans del 5 d'octubre. El jurat estará compost pels senyors Joan Maragall, president; Francisco Monsalvatge, Joan B. Torroella y Xavier Majuelo, vocals; Francisco Viver, prebere, secretari.

Le Roussillon Illustré. Hem rebut el quadern quart d'aquesta artistica obra que ve publicant la llibreria Parera, y qu'en res desmereix dels tres anteriors, de que ja parlarem. Está dedicat al monastir de Sant Martí del Canigó, figuranthi una hermosa làmina que reprodueix admirablement aquelles venerables runes.

La gentil Marta, cançó popular catalana, XLV de les publicades pel «Cançoner Popular»; lletra, tonada y les corresponents notes folk-lòriques, figuranthi ademés un escayent dibuix alegòrich. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Com les fulles. Traduhida al catalá per en Narcis Oller, acaba d'aparèixer, formant part de la Biblioteca Popular de «L'Avenç», aquesta preciosa comedia de l'italiá Giacosa, de la qual no hem de parlar avuy per haver sigut ja judicada en aquestes planes en altres ocasions. La traducció del senyor Oller es excelent. Preu, 50 cèntims.

—

Ja recordarán nostres lectors que, fa dues setmanes, ens vegerem en el cas de dir al minyons de *La Devantera* que no podiem acceptar la *polèmica* ab que'ns brindaven. Exposats els motius, quedava un punt molt *grave*, perque ells havien dit que, si ens hi negavem, quedariem molt malament devant de nostres lectors. Pera evitar tan gran *deshonra*, nosaltres varem acordar que cada cop que'ls *devanters* tinguessin el gust d'ocuparse de nosaltres, ho fariem avinent als suscriptors de Joventut a fi de que, si ho desitjaven, se prenguessin la molestia de passar per nostra redacció, ahont els hi facilitariem números de *La Devantera* pera que coneguessin qui som. Donchs bé: el cas ja ha arribat. En el derrer número de *La Devantera* comencen, segons ells, a pèndrens la *mida*. Els suscriptors que vulguin *mesurarnos* poden passar per nostra redacció, y els acontellèm que ho facin a l'hora de la fresca, perque nostra casa es bon xich calorosa.

Ay filla, que'ls agradará!

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

Any VI - Núm. 287 Barcelona, 10 d'Agost, 1905

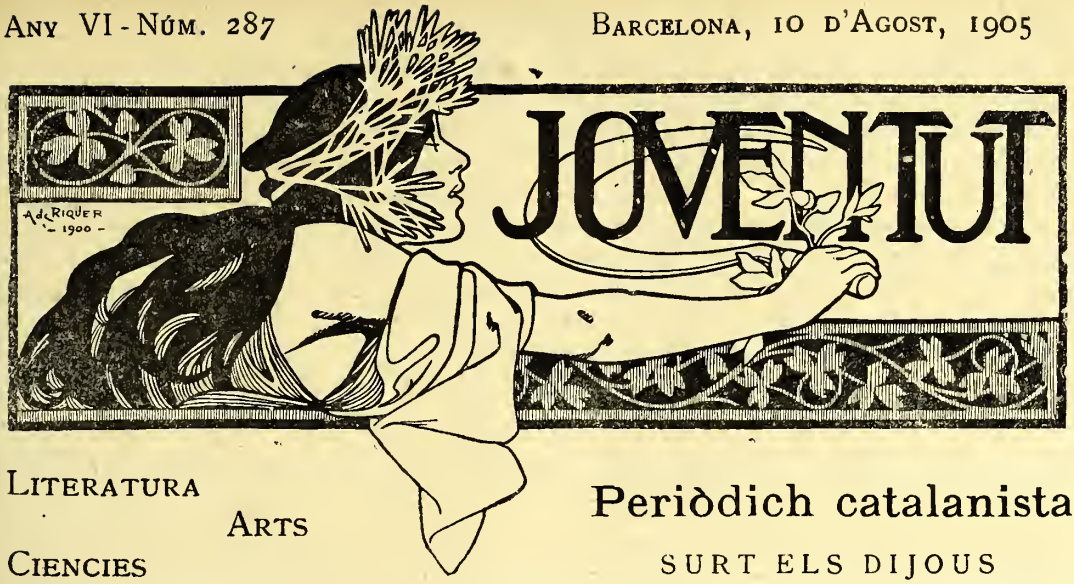

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent.	20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. .	40 »
» » sense folletins.	25 »

SUMARI:

Nacionalisme y Imperialisme, per D. Martí y Julià.— Pochs mots, per Miquel Laporta. — Excursions per Orient (Fragment), per J. Pin y Soler. — Vora l'aygua, per Geroni Zanné. — D'Excursió, per Joseph M.ª Folch y Torres. — Esperanto (continuació) per F. Pujulà y Vallès. — Tardor al camp, per Trinitat Catasús Catasús — Bucòlica, per Enrich Bosch y Viola. — El «Llibre De Santa Maria» de Ramón Lull, per R. Miquel y Planas. — Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller. — Plech 13.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech 25.

NACIONALISME Y IMPERIALISME

La grandesa externa dels grans imperis de l'edat antiga, la potença dominadora dels estats imperials dels temps de l'edat mitjana y l'esplet de brillantors dels imperis moderns, han obert solch tan profond en la conciencia humana, que no han pogut encara omplirlo y esborrarlo el devassall d'idees noves y de sentiments humanissims que's manifesten cada cop més al si de les societats. Per això passa que homes que's senten impulsats vers les renovacions modernes, que homes moguts per l'afany d'assolir la vida nova social, per patir el determinisme de residuus psico-socials del passat, tot proclamant la necessitat de rompre ab tot lo que'ns ha llegat l'antigor, propaguen de bell nou idees velles, concepcions sociològiques ja històriques, volguent que s'acceptin per modernes, perque les exposen en formes literaries refinades, perque inclouen esclats de potença humana que sugestionen, perque van de dret a determinar estats socials engendrats per virilitats de cayent, cal dirho, neuròssich.

S'ha dit que'l nacionalisme no existeix, que lo verament positiu es l'imperialisme. Cert qu'es ben positiu l'imperialisme, donchs que per més que se'l transformi y humanisi y modernisi, sempre l'imperialisme implicarà violencia y dominació, y l'aristarquia que representarà, en la força dominadora hi tindrà'l seu més important fonament. Cal afirmar ademés que l'imperialisme no es jamay una aristarquia complerta, car tant en l'organisació interna de l'estat com en la vida de relació, no es altre que una aristarquia parcial assolida sacrificant innombrables energies que romanen en plebs perpetua tan sols pera ésser instrument de violencia de l'aristarquia imperialista, qu'es sempre una organisació politica d'una banda mancada de ponderació biològica y social, y d'un'altra l'aplicació de les perversions morals del diletan-

tisme artistich a l'organisació d'una societat.

El nacionalisme no existeix si els que'l combaten se refereixen al nacionalisme de Napoleón III, veritable monstruositat política que enlluhernà un instant l'Europa y ha sigut causa dels moderns estats imperials, o bé si pensen que nacionalisme vol significar lo que a la realitat no pot existir, o sia un poble egòlatra mancat en absolut de relació internacional. Mes el nacionalisme es quelcòm positiu, que encara que no s'hagi definit pera l'objectiu didàctich, tothòm coneix, o té'l dever de conèixer, sobre tot a la nostra Catalunya, hont la nova doctrina nacionalista s'hi es exposada y desenrotllada en tots els aspectes socials y internacionals, abastament pera que s'en pugui tenir noció precisa y coneixement exacte.

El nacionalisme suposa perfecció general y complerta dels elements de tots ordres que componen una nacionalitat, y suposa además vida de relació internacional, realisanthi l'acció que consenti la valua intelectual, moral y social de la nacionalitat. Aqueixa acció externa, internacional, pot ésser tan extensa y tan intensa com pugui serho una acció imperialista, ab la diferencia, que l'imperialisme s'imposa per la plutocracia y el militarisme, y l'aristarquia nacionalista actúa en una vida de relació mancada de tiranies y d'opressions, en una vida de relació que sia funció de vida fisiològica de l'organisme social humanitat, imposantse per la seva positiva valua bio-sociològica.

Suposar que sols l'imperialisme es el que afavoreix l'espandiment vers l'exterior de l'activitat dels organismes colectius, estats o nacionalitats, es un gros erro, perque l'espandiment esdevé de la potença social que's posseheix, y no es pas forçós que aqueix espandiment hagi per força de emmotllarse en la forma imperialista. L'aristarquia de l'individuu es ben cert l'objectiu natural de l'home, mes ningú pot defensar que la vera aristarquia sia la nietzscheniana, sia la concebuda per un esperit tocat de bojeria. Y l'imperialisme modernissim no es altre que l'individualisme nietzschenià aplicat als organismes colectius.

Això no es, ni pot ésser avenç y progrés. L'aristarquia es progrés, y per això el nacionalisme es aristàrquich, es, però, l'aristarquia de tots els elements d'un poble. No d'uns quants, en perjudici d'altres, que llavors la sintèsis es naturalment un desequilibri, y el desequilibri vol dir imperfecció, degeneració, tara d'impotença biològica. El delirant megalomànich o l'aristàrquich sistematisat, no són l'home; no passen d'individuus imperfectes: l'home, l'aristarca humà es l'individuu que assoleix més perfecció en totes les activitats de la seva persona. Per això avuy l'educació integral y fins l'ensenyança per mètodes integrals captiven els esperits: se va de dret a determinar aristarques integrals, homes. Donchs lo meteix pera'ls pobles. El nacionalisme vol pera les nacionalitats, aqueix aristarquisme integral, que faci que la nació tant en la seva vida propria, com en la vida de relació internacional, realisi acció de qualitat immillorable, acció que sia sencera, que no hi manqui cap dels elements normals de la vida individual y de la vida colectiva. Bé prou que hò diu y ho repeteix cent vegades el nostre nacionalisme: volèm la vida plena de Catalunya. Vida plena! cal rumiarhi! Vida plena, ho diu tot: es una frase exacta, justa y ben expressiva. Entre vida plena y imperialisme, hi ha cent abims, perque l'imperialisme no ho es pas vida plena d'un poble; l'imperialisme no fa més que satisfer el diletantisme dels nietzschenians que componen l'oligarquia dominadora.

Catalunya en els temps normals de la seva vida, malgrat que s'espandi, no fou imperialista, fou més aviat nacionalista. La nostra tradició, no ho es pas imperialista, no es tradició d'oligarques y plebs, es més tradició de generalisació de l'aristarquia. Per aquí se'n va'l progrés; per la via que generalisa l'aristarquia, per la via del perfeccionament general. Els esperits malaltiços de diletantisme, els esperits tocats de sadisme, ja ho volen ésser aristarques y que ho sien els llurs pobles; també volen, però, que no ho sia tothòm, que no ho sien tots els pobles, volen que hi hagi eternament la plebs humana y la plebs pobles, pera que tinga satisfacció la megalomania que'ls mou, donchs que no comprenen l'aristarquia, sense l'existencia dels inferiors dominats y opressos, no ho volen que tothòm sia aristàrquich, perque llavors els seus sentiments malaltiços no

fruhirien el sadisme nietzscheniá que'ls atormenta. Són els decadents que s'han fet sociòlegs: sols troben bellesa en lo estrafet, plaher en el dolor, avenç en el passat, llibertat en l'opressió, espandiment en l'egocentrisme, vida en lo malaltis. Totes aquestes desviacions de la vida y del sentiment les embelleixen y les poetisen, y les perfumen, y les converteixen en refinaments de sensualisme morbós, pera oferirho com la derrera fòrmula del pensament modern; cal rebelarshi, però, y tornar per la vida plena, per l'aristarquia de la salut, de l'amor, de la voluntat, de l'inteligencia, per l'home y per l'aristarquia de la nacionalitat, en el concepte modern d'organisme social natural, per l'aristarquía de totes les funcions y de tots els individuus.

La bellesa no hi es pas als oripells de l'imperialisme: es a la fortalesa, a la vida, a la llibertat del nacionalisme. L'imperialisme es una concepció manicomial exclaustrada; el nacionalisme es la vida plena de la naturalesa.

D. Martí y Julià

POCHS MOTS

L'articlet que vaig publicar a derrers de juliol en *El Diluvio* acabava dihent: «Y si es que indiferents hagi d'haverhi, que hi sien en bonhora; que, al cap y a la fi, cada hú es ben lliure de pensar com vulgui. Ara, que aquells que són republicans facin d'indiferents, ja es altra cosa, per la qual no s'hi pot passar. Aquestos tals han de dir lo que pensen; perque'ls indiferents no'ls prenguin per seus no essentho, y perque se'n ajudin, en tot lo qu'es del cas, els republicans; ab el ben entès sempre, de que monàrquichs, republicans y indiferents han d'estimar, per demunt de totes les coses, a Catalunya, y ajuntarse, tantes vegades com requereixi la unió de tots, la causa catalana.»

Això es, substancialment lo meteix que vaig dir en la vetllada politica ab que inauguravem, no fa gayres setmanes, el nou hostatje de «Catalunya Federal». Vinguin, donchs, ab nosaltres a sostenir la bandera federalista o si altre nom volém donarli, del nacionalisme pactista republicà, els qu'estimen primer que tot y per demunt de tot, la Patria catalana; però que, ademés, desitjen que cada hú dels altres núcleus ètnichs d'Espanya, y d'ahont se vulgui, siguin germans de Catalunya, gosant aquesta y ells, dels drets que, a cadascú, per naturalesa pertanyen!... «S'ha deixondit el jovent cap al camp del nacionalisme en quin bell mitj hi ha l'arbre de la Patria, mil cops més alt que totes les corones y gorrofrigis, car ensorra en el cor del cel la capsalada. Conresémlo aplegats, removémlo ben fondo, y tots plantemhi en l'ample camp; que per tothòm en ell hi ha lloch y per tots feyna, y es de tots el dever de guanyarhi, ab les suors del cos y del'esperit, el pa de l'ánima; però que les nostres eynes no les fereixin ni les toquin les arrels del sant arbre; perque, la sava ab que's nodreix, sigui tota per ferlo viure brau y desafiador de tempestats, assenyalador de la existencia d'una raça que, ab noves gestes, farà que torni a ésser simbol de gloria la nostra barretina.»

Ab lo que acabo de reproduhir, responch al article en que un distingit company de nacionalisme, tracta en el derrer número de Joventut d'aquell article meu, com volguent dir que un bon nacionalista no ha de parlar de república perque'l nacionalisme es blanch. També ho era l'escut de Jofre'l pelós de blanch, avans de que ell el pintés ab quatre barres de la sang del seu cos, segons la tradició conta; però després era blanch y roig. Y el nacionalisme de «Catalunya federal» ho es de blanch y roig. Sigui blanch y dels altres colors que més els plagui el dels demés nacionalistes, o sigui blanch tan sols, com la caixeta d'un albat; que tot això es qüestió de gustos, y no seré pas jo, ni seràn aquells altres com quins jo penso, destorb del dret de tothòm a discorre ab son propri cap.

No sé per qué ha d'ésser un pecat en mi que'm digui resoltament republicà, ni per qué me'l té de retrèure qui, com aquell distingit company, assegura qu'ell va encara més endevant, respecte a modalitats del nacionalisme. Però lo que sé de cert es una cosa: que del pecat d'ésser republicà no penso penedirmen.

Miquel Laporta

EXCURSIONS PER ORIENT

FRAGMENT

L arribar a Constantinopla plovia copiosament, de manera que tot allò dels minarets y les cúpules se reduhia a cúpules de paraygües. Veniem malhumorats per aquell cel plujós que feya unes quantes hores ens vedava veure enllà, però aviat ens consolarem projectant, quan fés bon temps, combinar per medi d'una falsa eixida un retorn a la gran ciutat. Ab una entrada *preparada*, féntnosho venir bé, gosariem de l'arribada clàssica a la Corna d'or veninthi del mar Negre o del mar de Màrmara.

Ens instalarem a l'hotel pera reposar una estona esperant que l'ayguat amaynés, y per no perdre temps menjarem una lleugeresa, apuntarem en un cap de paper el projecte del programa que'ns caldria seguir, fent tot escrivint, tot menjant, coneixença ab el cambrer, coneixença ab la cambrera, preguntantlos còm se deyen; essent probat que dihent a un cambrer: *merci Joseph*, a una cambrera *merci Marie*. escolten millor que dihentlos escoltèu *garçon*, o escoltèu *mademoiselle*, pretextant un recado qualsevulga pera fer nàixer la ocasió de donarlos un perbeure, essent també axiomàtich que les *propines a priori* són les de millor eficacia.

Possessionats de nostra cambra, tots els estres a puesto, sabent hont era tot, havent preguntat al cambrer (se deya *Pietro* y era piemontès), si la cuyna era bona o si seria millor menjar fòra de l'hotel, sabent per la cambrera (se deya *Antoinette* y era savoyarda) si hi havia poca o molta gent a la casa, qui s'allotjava al costat meu, qui devant, si feya més o menys fresca en tal serie de *números*, per si decàs cambiar, veyent que'ls nùvols se fonien, prenguerem moneda menuda y el detestable paraygües eixint *pian pianino* cap al carrer pera fernos ben càrrech de lo que teniem a la vora, o en altres termes de les construccions, industries, botigues, persones habituals de les quines la casa hont posavem era'l centre.

Al cap d'un parell d'horetes de *badar* tornavem al alberch d'allò més instruhits. Sabiem una pila de coses que'ls guies no expliquen; sabiem, per exemple, havent posat a Pera, que tot aquell terreno que hi havía derrera'l *nostre* hotel havía sigut un cementiri o sia un jardi públich, que no gayre lluny hi havia altres jardins ab unes construccions precaries, un teatret, un café hont feyent comedia y opereta, un jardi de *Variétés*.

Els lletreros encolats per les parets exteriors fins ens havien aprés noms d'artistes que en altres ciutats ens havien distret y que no'ns desagradaria tornar a escoltar la propera vetllada si no teniem res millor en que emplearla; haviem vist que seguint el costat meteix de la colina sobre la qual s'aixecava'l nostre hotel, un troç cap al Nort, rodejada de jardins, s'hi trobava la soperba demora dels embaixadors de la Gran Bretanya; haviem adquirit noticies per propria investigació, sabiem hont venien diaris, tabach, hont hi havia una Posta y Telègrafo; haviem aixecat freqüentment la cama pera no xafar als nombrosos goçots que geyen tranquils al mitj del carrer y que tothòm respectava; haviem parlat ab un *coiffeur* que segons lo lletrero era parisench y que per la mena de llengua que parlava ens semblà maltès; haviem admirat les badelles esquarterades y els filets de bou apetitosos, ronyons y cervells que demunt nitides teles tenien en evidencia uns carnicers de no gayre lluny, qual *carnicera*, molt maca, ens havia dit qu'era de Melun; sabiem hont hi havia uns *hamals (mozos de cordel)* que per uns quants *paras* (monedes de coure) portaven recados; sabiem coses qu'en aquells primers dies ens seria molt més util recordar que no pas els noms dels Justinians, Constantins y Theodosis que dies després al recórrer pausadament la imperial ciutat ens vindrien tots sols a la memoria.

Al vespre tornava a ploure, ferem coneixença ab el personal de l'hotel. Després del menjador passarem una hora al saló, baixarem al *bar*, a la sala dels billars hont tiraven caramboles un jove de Lloret de Mar qu'era professor d'*inglès* d'un colegi local y un marxant d'antiguitats que porta nom espanyol y es a Constantinopla un dels *judeos* més considerats dintre la seva professió o negoci. Acudiren un agregat de la embaixada, y'l nostre cònsul l'amich Espejo conegut meu de temps enrera, amich d'amichs, y sense fer preguntes vaig saber més coses sobre Constantinopla ans d'anarmen al llit, que no n'havia apreses en vint anys llegint guies, histories y geografies.

L'ensendemà vaig voler anar per les meves y ab sorpresa vaig adonarme de que Constantinopla no existia. El cel s'havia aclarit, feya un dia radiós y bell, ab uns troços de blau y uns nuvolets grisos, rosats, opalins y una fresqueta que delectava. Havia pujat a la torre de Galata per donar una mirada circular al qui anava a ésser camp de les meves excursions e incursions, y allí dalt me vingué la idea de que vivia enganyat: no hi havia tal ciutat de Constanti.

No s'havia produhit cap cataclisme, tots els edificis eren a puesto, però allò que se'n diu Constantinopla no la veya enlloch. Dues grans ciutats s'extenien sota meu, Pera y Galata, ciutats quasi europees, *francas* com ells diuen, un altre ciutat del tot turca encara major que cada una d'elles, Stambul, sobre una de les set colines que devallen al Bosfor y ocupa'l siti de l'antiga Byzanci, altra ciutat molt extensa devant per devant de Stambul, de Galata y de Pera; Scutari, a la costa d'Asia, y Bosfor avall tocant al mar de Marmara una peninsuleta hont estigué l'antiga Chalcedonia anterior a Byzanci. Aquelles ciutats ab afegidures habitades Bosfor amunt, Bosfor avall, aquella aglomeració de ciutats noves y velles de llochs populosos y solitaris, de colines dintre terra y cales vora mar, tot aquell caseriu, aquells monuments quals minarets s'aixecaven elegants y grácils, quals cúpules lluhien y en un punt de llur convexitat feyen llantia reflectora y refractora de raigs de sol, totes aquelles arbredes, aquelles solucions de continuitat, aquells jardins, aquells navilis que circulaven fent esses pel Bosfor, aquells coloms que volaven a milers enjogassats, empaytantse, les veus del muezin que saludava a Allah de dalt dels minarets, aygua, terra, arbres, llum, murmuris, colors y cel, tot allò era Constantinopla.

Com a bons christians la primera visita de *cumplido* que ferem fou per la Santa Sofia, aquell temple que per dibuixos y fotografies coneixiem tant y que may havíem arribat a veure, aquella Santa Sofia que ja de petit, entusiasta y tot dels temples hont *erem nats*, romànichs y gòtichs, ens havia semblat sempre la vera y única representació plàstica de lo que'ls nostres pobles entenen per la *Domus Dei*, aquella Santa Sofia que, ja ho sospitavem, però que veyentla, tornantla a veure moltes vegades, ens digué sense paraules: sóch el més bell temple christià.

Y roda que rodarás ferem cap a *Aygües Dolces d'Asia*, convidats a passarhi uns quants dies per uns amichs que trevallaven a Pera y anaven cada cap-al-tart a rejuntarse ab la familia en un siti deliciós a mestral de Constantinopla, un lloch tot jardins en terra ferma y oasis amfibis, barreja de còrrechs d'aygua dolça y de penetracions d'aygua salada, illots d'herbey freqüentats per innombrables aus aquàtiques, unes albuferetes entre les desembocadures dels Cydaris y el Barbyzes, dues riereteos no més abundants que'l Fresser, que ragen sossegades per unes valls atapahides de prats frescals. Tot el terrer a Aygües Dolces d'Asia está picat de *Villas*, de jardins que's comuniquen per aleyes d'arbres colossals, passejada tranquila y poética hont gosavem fins al bo de l'estiu de les brises maritimes, d'una suavitat d'ambient més agradable que la tan alabada fresca de les valls suisses y d'hont la vista s'estenia mirant vers ciutat sobre la colina més oriental, demunt de quina s'aixeca la Santa Sofia y el turonet que sostingué fins al sigle XVI una soperba estatua eqüestre de Justinià, que'ls turchs fongueren pera ferne un canó ben gros. Atrets per la colina, un altre dia, passant el pont de Galata, sempre ple de gent de tota procedencia: turchs, maronites, argelins, drussos, montenegrins, kurdes, christians de ponent, grechs de les illes, soldats, juheus vestits de groch, capellans francesos vestits de negre, monges de Sant Vincens de Paul, eunuchs precedint dames turques; anarem a la esplanada hont s'aixeca'l Serrai vell, pera visitarhi el *Serrai* en qüestió, el *serrallo*, com ne dihèm els franchs, prenent el nom de Serrai, que vol dir palau pel nom del siti hont, entre moltissimes habitacions, sales y estrados, hi ha les demores de les persones estimades per l'amo de la casa. Les habitacions que constitueixen lo que'ls musulmans ne diuen *harem*.

El palau vell es un edifici venerable y visitable, grandiós y trist. Més a gust hi estavem fòra que dins, més ens agradava lo que de les terraces y jardins que'l rodegen se veu, que lo que per dintre's contempla. Aquella arquitectura de linies atormentades, aquells adornets y aquelles geometries combinades, y els estuchs y els incrustats, y els ivoris tallats y els embutits de nacre, fins a l'Alhambra, ens han deixat sempre frets. Admirèm els sitis que'ls musulmans, en general, elegiren per llurs construccions solemnes, la gracia, l'enginy ab que devegades sens gran esforç obtenen efectes placents, però sempre'ns queda un malestar indefinible al contemplar lo millor que'ns deixaren, fos ahont fos, y prové de lo intranquil de llur sistema, d'aquella ornamentació atapahida, artificiosa, desentonada de colors. Pera nosaltres, gent heleno-llatina, si volèm ésser sincers, no més n'hi ha una de gran arquitectura, una sola... El Parthenon, a Athenes; la Santa Sofia, a Constantinopla; Sant Pau fòra muralles, a Roma; la Cartoixa, a Pavia: horitzontals, verticals, plans inclinats y cercles perfectes; y com ornamentació principal, escarpra y pinzell, tot lo demés són goticismes, barroquismes devegades *amusants* coses de primitius, retalladures, cadenetes de paper. serrells y borles.

Els pulmons ben oxigenats per llargues estades a la miranda del Serrai, veyent entrar y sortir barcos, una tarda anarem a l'altra banda de les muralles, recorreguerem aquella plaça tan gran, descrita en tan breus paraules per un célebre viatger molt conegut a Barcelona per lo majestuós de ses comparacions hiperbòliques.

—Mirèu si Constantinopla es gran—deya als qui l'escoltaven relatar coses que havia vistes,—que al mitj... *hi ha un desert!*—

Se referia a l'Hippodromos, la plaça hont ens trobavem.

El *desert* emperò, no ho es tant que no se'n vegin els límits. Un dels seus costats es en gran part la muralla exterior de la mesquida de Sultà Achmet, y els altres són rengles de ruines indefinibles, pedres venerables que foren part de monuments sumptuosos de l'antiga capital.

Avuy en aquella gran esplanada les tropes hi fan maniobres, els regiments de cavalleria hi evolucionen ab comoditat, s'hi donen festes hippiques, s'hi fan mercats de bestiar. Lo qu'encara s'hi serva dret es, ademés del obelisch tan conegut de Theodosi, la Columna Serpentina y la Pyràmide; però'l palau d'Auguste que hi donava els creuhats de la primera creuhada'l destruhiren, les thermes de Xeuxippos, d'Achiles, d'Honorius, els pòrtichs del Forum, el Milliari d'or, el Sigma, el palau octògone, tot es pols envolada pel buf del tempsl... pols provinenta de les engrunes a que havien reduhit aquelles maravelles descrites per llatins y grechs el sens nombre de pobles qu'alli arribaren perseguint o perseguits, vencedors o vençuts. Alli els alarbs al pendre Constantinopla feren gran destroça sobre lo que'ls creuhats ja havien malmés, totes les estatues gregues les trencaren, exceptuant no més de llur furor de trencadiça, probablement perque no eren déus ni deeses, els cavalls de bronze que després els venezians robaren y posaren demunt del portal de Sant Marco, d'hont Bonaparte'ls robà fentlos transportar a Paris, tornant després de 1815 a Venezia, ahont s'estàn la pota enlayre, esperant sens dubte'l moment d'empendre'l cami de llur patria helènica, car en qualitat de cavalls, encar que de bronze, han sortit de mena caminadora.

Murat, durant el siti de 1422, causà gran dany en els edificis alts del Hippodromos, y Mahomed II, el de la *mà sagnanta*, quan entrà a Constantinopla derrera'ls derrers esquadrons de genovesos y grechs, que mort Giustiniani, mort el malhaurat y heroich Constanti Dracoses demunt tres mil cadavres estenellats per aquells llochs, no hi deixà columna a puesto, arch que s'aguantés. En aquella plaça s'han esquarterat, s'han reduhit a pastes sagnantes, s'han barallat y romput els òssos, fet saltar els cranis, obert els ventres ab cimitarres, llances, darts, sabres, alfangs, sagetes, ascones, passadors, cayrells, punyals y ganivets de tota forma, Victoriats y Theodoristes, Blanchs y Verts, Byzantins de Byzanci y Goths de tota procecedencia, Romans y Ostrogths, Catalans y Genovesos, Grechs y Genovesos contra Catalans y Aragonesos, Alans y Turcopols, Búlgars, gent d'Orient, de l'Africa, de ponent d'Europa. Tots els pobles han vingut a l'Hippodromos pera donarhi probes de llur originaria bestialitat o de la gran copdicia que la possessió y domini del Bosfor inspirava a reys y nacions.

Altra passejada'ns portà a la Sublim Porta—Bab Ali—que malgrat son nom evocador d'una cosa metafòrica es una porta feta y dreta. Una porta que tanca un gran pati al fondo del quin hi ha'l Ministeri de la Guerra y altres dependencies administratives. Una porta qu'en tant qu'edifici es una mena de portal xinesch, reminiscencia positiva d'un arquitecte que volgué reproduhir alguna célebre clausura del Celest Imperi. Les fustes, clavetejades de ferros de dibuix estrany, el conjunt coronat de caragolaments y cosetes que a Espanya'n diriem *mudejars*, rajoletes de color, esmalts, caps de llata ab pàmpols y fullatges no desprovehits de certa gracia. Anavem a veure en detall Scutari passejant sossegadament per son famós cementiri, sejorn de pau y de silenci hont les dònes, les criatures menudes xerrotegen anant, venint de sota un arbre ombrós al cippe que tanca les despulles de qui els fou amich o parent, fentnos cárrech de que pels musulmans la mort no es la cosa esferehidora y definitiva de la gent materialista, es un trànsit, un pas y les *coses* mortes, materia inerta que guarden respectuosament un quant temps, que ni veneren ni desprecien quan els anys han fet llur feyna y que les persones ja no més són òssos. Y de Scutari baixavem al Bosfor altra vegada prenent el càich d'un mariner vellet que ajudat per un negràs que semblava de bronze, un parell de rems cada hu, ens portaven a la torre de Leandre, de la donzella qu'ells ne diuen, recordanthi coses de l'*antigor*, recordant al presumit Lord Byron que segons deya, malgrat son peu esguerrat, reproduhi la proesa de Leandre arribanthi nadant desde la costa; vegerem les mesquides més famoses, la del sultà Achmed, la de Bayazet, la de Soliman ab ses déu cúpules, anarem a veure la cisterna de les mil y una columnes, que no comptarem, obra christiana que'ns feu l'efecte, en gran, dels cellers de Poblet; y com feya calor y erem a Turquia, volguerem una tarda pendre un bany turch.

Hi anarem tres o quatre amichs per no quedarnos sense tenir ab qui parlar durant la llarga y solemne operació que, segons ens digueren, se preparava. Anarem a un dels millors establiments de Stambul, encarreganthi avans una mena de berenada per després del bany. Era un establiment a manera de mesquida, ab patis interiors, altes sales aclarides per la llum que hi donaven unes cupuletes ab vidres de colors, un sens fi de sales y galeries. Ja alleugerits de roba, entregarem nostra mortal despulla als nombrosos servidors que'ns escometeren, y com si fossim una cosa, en menos de *dues hores* ens deixaven més nèts que una patena, repo-

sats y àgils com si aquells banyistes al fregarnos ab el cantell de les mans per totes les parts del nostre cos ens haguessin tret anys de sobre. Al passar de les mans del malaxador a la del strigillari, al eixir de la sala de l'estufa y passar a la de les aspersions, al ésser rentat a fret, a tebi, a calent tot el classicisme nostre y dels companys ens vingué a la memoria, recordant un o altre que també a la nostra terra haviem tingut *Termas regoladas* y que'l triomf exclusiu del christianisme les havia abolides com llochs de sensualisme.

El fet es qu'estesos un cop ayxuts y perfumats en unes menes de catres baixos, ab gerros d'aufabrega a la vora, pots de menta y maria lluisa, un brollador d'aygua cristallina al centre del pati, el conjunt cobert per un velarium de colors, ab sorbets exquisits demunt la safata que uns xicotets de dotze a quinze anys ens presentaven, tots sentiem recances de que Caracalla no hagués deixat més rastre en nostres terres hont l'horror de la carn ha engendrat una lley de sers espiritualissims però sense condicia, ha santificat a uns purs esperits que conreuaven l'insecte y la posterma pera ab major facilitat guanyar la gloria del cel.

Fins un de nosaltres si no'l fem callar ens descapdella'l llibre de les Bucòliques...

Ja que estém reunits Mopsus molt car, habils tots dos, tú en l'art de d'inflar el dolç sach de gemechs, jo en recitar versos...

Cur non, Mopse, boni quoniam convenismus ambo,
Tu calamos inflare leves, ego dicere versus.

«Basta! basta!» cridaven els altres. Més poétich que recitar versos es callar.

J. Pin y Soler

VORA L'AYGUA

Al meu devant venen les onadas, blaves, llises, ab transparencies de cristall, ruixant d'escuma blanca la sorra daurada pel sól. Les ombres de les roques s'allarguen per demunt de la sorra, brunes, triangolars, giravoltant d'una manera quasi imperceptible a l'obehir el manament imperiós del gran Helios. Les aygües canten: canten una cançó sense paraules, una cançó suau, placévola, una mena de barcarola que no té començament ni fi, una barcarola de milions de ritmes; cada ona n'es un, y la immensa melodia's descapdella ab una serenitat majestuosa. La barcarola es l'*allegretto* de la gran sinfonia marítima. El clapoteig de les escumes demunt del sorral ressona tendrament, com el cant inefable dels violins; les aygües al desferse contra'ls foscos roquers tenen les sonoritats dels baixons, y més lluny resonen les veus del metall y de la fusta en els niells, en els freus y en les baumes.

Derrera meu s'estén la xamosa vila de Blanes, la *terra de sa alegria*.

...Y torno a agafar el llibre, les *Marines y Boscatges* d'en Ruyra, el gran poeta de la mar, el cantayre de les tempestes, de les tardes serenes, de tots els encisos y afalachs de les aygües; el *dilettante* de la musica marina, quals harmonies robustes y complexes sab desxifrar sens esforç, dotat com se troba d'un maravellós sentit, que no tenen pas tots els homes.

Definint a l'Amfós Daudet, digué'l gran Zola que la naturalesa l'havia colocat en el punt exquisit hont acaba la poesia y la realitat comença. Donchs en aquest punt en Ruyra s'hi troba també. En Ruyra té tant de poeta com d'observador. Ses facultats creadores y ses facultats d'analista s'equilibren. Un hom no sab si, en ses obres, la emoció poética naix del fet ocorregut, de la cosa descrita, o bé si aquests apareixen materialisats per la poesia al condensarse.

Llegint una pàgina qualsevol d'en Ruyra's reb la visió directa del natural, obtinguda per un poeta. En Ruyra descriu ab una riquesa de colors extraordinaria, mes aquests colors són clars y distints; may llurs tons se confonen y perden, car els presideix una harmonia substancialment helénica, refractaria a lo monstruós y a lo caòtich. El periode construhit per en Ruyra pot comparars a una graciosa linia ondulada, que's desenrotlla y acaba quan dèu acabar. Aqueixa linia no s'aparta may del camí que li pertoca; may se trenca avans d'hora, ni vacila. Com en Turgenew, en Ruyra es un miniaturista en lo gran y un poeta de volada en lo petit.

Y es també un mestre de la llengua catalana, un gran correcte. Son lèxich es riquissim. Posseheix magnifica abundor de vocables. Sa sintaxis té un encis catalanesch que enamora. Ses descripcions són fragments de vida y de naturalesa transportats al llibre...

...Y tanco les *Marines y Boscatges* y'm torna a dominar l'encis de les aygües ab llur remoreta acompassada y fonda; m'encisen els jòchs dels nùvols, la melopea del vent.

Y m'encisen les barques de pesca que van cayent a l'aygua, una a una, y s'allunyen mar endins, talment com si constituhissin una esquadra, quals naus portessin issada en llurs pals la bandera de combat: al lluny els espera una altra magnifica esquadra formant un acabat mitj cercle. Les dues esquadres s'ajunten y comencen la lluyta... contra'ls peixos. Japonesos y russos han fraternisat. Els peixos faràn de xinos... El capvespre s'estén pel cel.

...Y torno a obrir el llibre d'en Ruyra, quals pàgines són belles com la realitat que'm volta. Y llegeixo *L'Aniversari del Noy Guixer*, aqueix prodigi de sentiment; fullejo les *Mànegues marines*, *Les Senyoretes del mar*, *La Fineta*, *Una tarda per mar*, *La xucladora*, delitosa y originalissima fantasia; *El Rem de trenta quatre*, la immensa *Jacobé*... y per un moment, ab la imaginació, m'allunyo de la platja, baix el màgich encis produhit per la lectura de *La Vetlla dels morts*. Mentres llegeixo aquesta narració, potser única en la nostra prosa, me rodegen perfums de bosch, fortors de fossar y ritmes de sardana; ritmes plens d'intensa poesía, com si fossin compostos per un Juli Garreta o un Joseph Serra...

...Y'm retiro de la platja, y una altra poesia comença: la poesia de *Les vetlles d'estiu*, dels encantaments y de les rondalles, dels somnis y de les nits plenes d'estrelles. La mar segueix cantant: mes la *barcarola* de Weber esdevé *nocturn* de Chopin.

GERONI ZANNÉ

D'EXCURSIÓ

A l'ilustrat amich En Marián de Linares.

Jo encara estava tot encantat de tantes coses hermoses com havien passat pels meus ulls d'ençà qu'erem sortits de la gentil vila de P., quan una ratxada tota plena de cançons y salabrors de mar me petonejà la cara.

Anavem costa amunt, y a cada passa endevinavem més propera la vista de l'aygua, y esperançats caminavem boca-closos, el meu amich y jo, com si volguessim recullir el nostre esperit fins al moment de descobrir el gran espectable que presentiem.

Aviat hi varem ésser. Aquella meteixa ratxada tornà com si ens donguès el bon dia. y els ulls se'ns varen sentir ferits per un esclat de lluhissors de pedreria ab que'l sol, el gran sol de l'Empordà, engalana a la seva estimada, la mar. Varem atançarnos fins al meteix cayre de l'espadat, y el cor se'm va omplir d'esgarrifances al veure desota'ls meus peus, a una alçada de vint pisos, aquella mar blava, la més blava de totes les mars del món, besantse en eternal idili ab les roques atrevides, recobertes de vellut esmeragdí, que s'hi mitj anegaven confiades.

Arràn d'elles l'aygua prenia tots els tons de l'iris... Semblava a voltes tenyida dels colors de la ignocencia ofesa, y era de tal manera calma, que tenia més de teixit de seda dels més variats colors, que no pas d'aygua de mar, segons la coneixèm nosaltres empresonada entre construccions de mà d'obra en els ports de les ciutats.

No sabia treuren els ulls, y jo diria que ni el cor tampoch, perque me'l tenia robat y l'atreya insistentment cap a dintre d'aquells fons virolats y acariciadors, talment com si m'hi cridés la veu encisadora de la Dòna de mar, en quina existencia creya jo en aquells instants d'encantament.

El meu amich me'n apartà y m'anà signant, ab complacencia de guia, tots els llochs que de part de terra s'oviren desde aquella alçada. Me captivà tot seguit una platja gentil, idealissima, tota somrihenta y abrigada, com una verge preferida de la naturalesa, que s'estenia gayament formant cala entre l'altura ahont estavem y un'altra no pas tan elevada.

La veyem desde dalt petitona y riallera, ajaçadoya al mar y ab una diadema de cases blanques al front.

Feya estimar, mirarla, y en contemplació un s'hi somniava vivinthi ab la dòna escullida, estimantshi a l'exemple de l'aygua y la sorra que may se cansen de besarse desota'ls raigs del sol y en els misteris de la nit.

L'encantament ab que la contemplava y la expressió d'enamorat que devia veure'l meu amich en els meus ulls sorpresos, el varen portar a dirme:

—Es la platja de Ll... Després hi baixarèm.

—Si, baixemhi,—li vaig contestar.

El meu amich les enfilà en explicarme co-

ses d'aquella platja, y d'entre totes vaig entendre que aquelles cases eren torres d'estiu ahont els senyors de la vila hi cerquen el benestar que les xafogors del temps els hi neguen en la població.

Ell sabía tot això y no era pas del país. Donat a l'excursionisme en cos y ánima, havía anat força cops per aquells varals y hi coneixia gent, y fins hi tenia amichs, cosa gens d'estranyar per qui conegui el tarannà francoy dels fills de les terres empordaneses.

—Hi tinch una coneixença—va dirme.—Una familia amiga que podrém anar a visitar.

—Com vulguis—li vaig fer jo.

Y era prop del cayent de tarda quan varem començar a descendir per un caminet de cabra, cap a baix a aquella platja que'm tenia freturós de véurela de prop y fins de capbuçarme en aquelles aygües temptadores.

Mitja hora després ja'ns trobavem de visita en la primera casa, conversant amistosament.

El fill, un jove distingit y agradós, va rebre al meu amich ab mostres d'alegria y a mi ab bona amistat.

Ens convidà a donar un tom en barca y no'ns varem fer pregar gens.

Ja mar endins, el meu amich va dirli:

—¿Se'n recorda del dia de la nostra coneixença?—

Y abdós varen riure...

La mar era planera com may li havía vista. El sol donava les derreres mirades al paisatge y tot s'anava recobrint d'una beatitut corprenedora y d'un silenci solemne que inspirava gran devoció.

Ben enfòra de la cala, el nostre amable hoste va deixar els rems y va dir:

—Veu, aixi ho faig sovint. M'arribo fins a aquests indrets y deixo que les onades se cuydin del meu bot mentres jo'm passo la estona llegint o bé en contemplació.—

Me'n va fer agafar una sed de contemplació!...

. . . . . .

Ja erem cami de la vila y el meu amich, agafantme pel braç, me digué:

—Vaig conéixer aquest jove de la manera més original. ¿Vols que t'ho conti?—

Teniem de caminar cosa d'una hora y jo no tenia pas ganes de parlar, perque les grans impressions me deixen ben sovint somniós y com concentrat en mi meteix y me les estimo més guardades pera refruhirles intimament en les hores de solitut, que no pas comentadas ab altri a la poca estona d'haverles sentides. Y com que aquell dia havía estat pera mi de grans impressions, me vingué de bon gust que fos ell qui parlés.

Y ho feu aixi:

—Ja has vist bé còm era'l meu amich. Arè't falta saber qu'es d'una familia de les més distingides de la comarca; qu'ell ocupa un càrrech popular y gosa de vera representació y de grans simpaties. Te faig notar això perque't facis càrrech de còm devia quedar jo quan vaig saberho, havent mediat avans lo que mediá entre ell y jo.—

Me va interessar la introducció y'm vaig disposar a escoltar atentament per si podia afegirho a les notes que havia pres aquella tarda.

El meu amich segui:

—Era'l primer cop que jo baixava fins a la platja, y haventne vist un'altra, desde l'altura, situada més enllà d'aquella punta que tanca la cala d'hont venim, me vingué desitj de conéixerla.

Estava cansat, emperò, y com me venia de gust un passeig per mar, vaig dicidir veure si algún d'aquells pescadors que corrien per alli m'hi voldria dur ab barca.

Y'm vaig atançar fins al meteix trencall de l'aygua, y havent vist a un xicotot espellucat que bogava mandrosament prop de costa, li vaig cridar:

—Ey, noy! ¿Me voldries portar a C.?—

Ell bogà cançonerament cap a mi y'm feu repetir l'ordre.

—Si'm vols portar a C.

—Prou, prou—va fer ell.

Y atançant la embarcació, me tirá un cap de corda y'm feu saltar.

El meu barquer era esprimatxat y agradós. Calçava espardenyots sense betes y vestia calces blaves, camisa blanca espitregada y anava descobert.

Pera passar la estona vaig parlarli, tot allargantli un cigarret que acceptà tot seguit, del temps y de si feyen gayre negoci ells, els pescadors.

—Psé, aixi, aixi. Se va tirant y aném vivint.

—Es una vida arrastrada la del mar—li vaig dir.

—Psè. Hi ha de tot.—

Y'm semblà que li escapava un somriure.

Haviem arribat a l'altra platja y li vaig demanar si volia desembarcar per'anar a comprarme tabach, puig jo anava sense, y no coneixia'l poble ni sabia ahont ne venien. Lo cert era qu'estava tan rebè jo allí, que tenia mandra de mòuremen.

De bon grat saltà a la sorra y va corre a comprar lo que li havia encarregat.

De tornada vaig seguir fentli preguntes sobre'l seu ofici y les marfugues, que devia haver passat en dies de tempesta, y aixi varem passar bellament el cami, fins arribar de nou al lloch d'hont haviem sortit.

Al baixar, ell me demanà que l'ajudès a treure'l bot de l'aygua, y el vaig ajudar ab prou feynes y trevalls perque, poch forçut com sóch, de poca ajuda li vaig poder servir.

Quan ja fou el bot en terra vaig ficar la mà a la butxaca tot dihentli quànt ne volia del viatge. Per tota resposta, y després de pensarshi un instant, me va dir que m'esperés, que ho anava a preguntar a son pare.

Vaig estar esperant bona cosa de temps. Tot esperantlo vaig veure venir un jove, elegant, ben portat, y semblantme que's dirigia a mi vaig estar content pensant que'm faria menys llarga la estona d'esperar al baylet, que ja començava a trigar massa.

Quan el vaig tenir aprop no sé què'm va passar, que tot de cop y instintivament me vaig fer una passa enrera. Ell somreya ab ayres d'antich amich meu.

Hauria dit qu'era la meteixa cara del baylet pescador.

S'atançà y'm diguè:

—¿No'm coneix?—

Llavors ja no'm quedà dubte. La veu també era la meteixa del meu barquer.

Jo no sé què va passar en mi. Me sentia confós y ple de vergonya, y ni gosava mirármel.

Ell sense, deixar de somriure,'s traguè una tarjeta y me la entregà.

Vaig llegir ple de sorpresa y confusió:

FULANO DE TAL

Diputat per...

P.

No vaig saber què dirli, ni còm excusarme, ni sabia si era cosa d'enfadarme o de riuremen.

Ell sorti a'treurem de dubtes.

—En pach del viatge, sols li exigeixo que'm faci l'honor de venir a sopar a casa — va dirme.

Hi vaig anar, y d'ençà de llavors hem sigut amichs, com has pogut veure.—

Va acabar el meu amich.

El sol ja era totalment post quan entravem a la hermosa vila. Els refils de la cobla'ns vingueren a rebre al entrarhi, com convidantnos a plaça.

Al arribarhi, l'hermós espectacle del ball nacional de Catalunya'm seduhí, y cercant d'entre les rodones les dues mans més endurides, vaig demanalshi pera encaixar les meves bon troç més febles, y els vaig acompanyar de tot cor, tot somniant ab el dia que tots els catalans farèm un sol rotllo al vol de les fronteres naturals de la Patria, pera deixarhi entrar solsament als que'ns ofereixin la encaixada amistosa, no pas als que ab el fuhet a la mà han intentat desfer la sardana augusta de la nostra nacionalitat independent.

JOSEPH M.ª FOLCH Y TORRES

ESPERANTO

VI

Ens manca encara respondre a la pregunta de *quina* llengua artificial serà la escullida y usada.

De moment sembla que no hi ha possibilitat de respòndre a n'aquesta pregunta, perque'l nombre de llengües artificials es gran y perque si convé cada home podria fersen una. No obstant aquesta creencia sols es propria dels qui desconeixen la historia y la essencia de les dites llengües. Sols ens cal fer constar, pera probarho, que malgrat el grandiós número d'homes que han trevallat en la construcció d'idiomes, sols dos han produhit obra pràctica y sols dues llengües hi ha usables: el *Volapük* y l'*Esperanto*.

Fixèuvoshi bé: solsament dues. Cert es que cada dia llegim en els periòdichs noticies dihentnos que ha aparegut una llengua nova, y que'l públich arriba a creure per la repetició del fet que les llengües artificials surten del cap dels homes com els bolets després de la pluja.

Aquesta creencia es deguda a que'ls periòdichs, que no's creuen obligats a penetrar en la essencia de les coses, tracten solsament d'alegrar als llegidors ab noticies ridicules o

paraules que demostrin *esprit*. Podèu estar ben certs que totes les llengües de que's parla diariament no passen de *projectes*. Surten a llum en folletos o tomos voluminosos, però no són sinó propòsits que quan l'autor tracta de portar a la realitat abandona ràpidament.

El problema del Congrès seria més fàcil, donchs, de lo que a primera vista sembla, y no podria dubtar gens sobre quina llengua triar, perque la vida meteixa ja ha fet la tria entre les úniques dues llengües susceptibles d'èsser usades: el *Volapük* y l'*Esperanto*. La superioritat d'aquesta sobre aquella es tan clara, que sols ens cal dir lo següent: El *Volapük* aparegué quan l'entusiasme del públich per la nova idea estava en son apogeu, mentres que l'*Esperanto*, mercés a la penuria de son autor, aparegué uns anys més tart trobant ja per tot arreu enemichs. Els volapukistes tenien pera la seva tasca de propaganda grans medis y podien fer gran propaganda per l'América, mentres que'ls esperantistes, mancats de tot, havien d'obrar sense cap classe d'ajuda y ab força inexperiencia. Donchs, a pesar d'això, desde'l primer moment, gran nombre de volapukistes abandonaren sa llengua pera dedicarse a l'*Esperanto*, y molts altres al reconèixer la superioritat d'aquesta derrera; però, no volentse donar per vençuts, proclamaren que la idea d'una llengua internacional era impossible en el fons; mentres que ab els 13 anys d'existencia que porta l'*Esperanto*, no s'ha trobat ni una sola persona en tot el món—ho repetim, *ni una*,—que hagi passat de l'*Esperanto* al *Volapük*, llengua aquesta que ja pot tenirse per morta, mentres que l'altra, malgrat tots els obstacles que ha trobat en son cami, es cada volta més floreixent.

¿A què es deguda la superioritat del *Volapük* sobre l'*Esperanto*? No ho podèm pas analisar aqui, però citarèm alguns extrems. 1) Mentres el *Volapük* sona molt salvatge y grollerament, l'*Esperanto* es ple d'harmonia y recorda la llengua italiana.

2) Fins pels meteixos ignorants, l'Esperanto es moltissim més fàcil que'l Volapuk, y les persones instruhides poden apéndrel ab molt poch temps d'estudi, essent això degut a que les paraules que usa, excepte molt poques, no són inventades sinó extretes de les llengües llatino germanes, de tal manera que's reconeixen tot seguit. 3) Mentres els qui usen el Volapuk, constantment venen obligats a ferne pràctica perque altrament l'oblidarien ab facilitat, els qui han après l'Esperanto una vegada, ja no l'obliden may més. per més temps que passin sens usarlo. 4) L'Esperanto ja desde'l començ que s'aprén es molt fàcil de pronunciar y d'enrahonar, mentres que'l Volapuk requereix un exercici continuu fins que s'arriba a habituar la orella a n'els seus sons mercès a la multitut de mots semblants de que consta, per exemple: bap, pat, pap, păp, pep, pöp, peb, bōt, bot, pop, pup, but, put, püt, bit, pip... etc., mots qu'encara's fan més semblants si's pronuncein ab la *s* caracteristica del plural. 5) En Volapük, mercès a certs errors fonamentals de sa construcció (per exemple: les vocals no poden usarse en el començ y fi de les paraules perque són signes gramaticals) tota paraula nova dèu forsosament ésser *inventada* per l'autor (fins els noms propris, com Amèrica-Melop, Anglaterra-Nelij.) Això dóna no solsament un grandissim nombre de paraules superflues pera estudiar, sinó que fa que'l desenrotllo de la llengua depengui del seu autor o d'alguna academia.

En Esperanto, degut a que la gramàtica no te influencia sobre'l diccionari, y a que tota paraula *estrangera* que sigui ja internacional, pot usarse igual que en tota llengua, no solsament fa un gran estalvi de memoria pera recordar noms, sinó que permet que la llengua se desenrotlli y pugui ferho eternament, sense dependencia del autor o d'una Academia.

Al dir tot això no entenèm rebaixar el mèrit de Schleyer, inventor del Volapük, quin nom ocuparà sempre un lloch honorable en la historia de la humanitat, sinó demostrar que la tasca del Congrés que's reunis pera elegir una llengua internacional seria sumament fàcil, donchs sols deuria fixar sa atenció en *una sola*, cosa que, si no fes, no vos càpiga dubte, s'encarregaria de ferho la humanitat meteixa no atenent sa decisió y esperant novament la solució del problema.

VII

Sols ens queda ara per respondre una derrera pregunta. Cert es que actualment sols una llengua, l'Esperanto, es candidat a la elecció, però més endevant, ¿no podrien haversen fet d'altres? ¿no podria nomenar el Congrés una comissió pera que'n fes una?

La creació d'una nova llengua es ben dubtosa, y en quant a aquesta comissió encarregada de ferla, ens fa'l meteix efecte d'un comitè nomenat ab l'encàrrech d'escriure un bon poema.

No es tan fàcil com sembla fer una llengua. Se necessita un especial talent, molta inspiració, una gran dosis d'amor y continuu trevall. Molts s'admiraràn de nostres paraules perque'ls hi semblarà que no més cal decidir que *taula*, per exemple, se nomeni *tam*, y *cadira*, *tim*, etc., etc., y que la llengua ja està feta.

Ab la creació d'una llengua passa com ab el tocar el piano. A l'home que no coneix la essencia de la música li sembla que res es tan fàcil com tocarlo; no més cal, pensa, apretar una tecla y surt la nota, y anarles apretant una derrera de l'altra durant mitja hora, y se sent tota una peça. En efecte, s'hi as-

senta, ho proba, y ha de fugir a corre-cuyta pera no deixarse veure may més devant del públich a qui ab ayre d'orgull y confiança complerta havia parlat de senzilleses.

Aixi passa als autors de llengües. Ab confiança en si meteixos comencen la tasca que tot seguit han d'abandonar enredats, marejats, y perduda la paciencia devant de tants obstacles com se'ls presenten.

Que no es tan fàcil com sembla fer un idioma ho proba'l fet de que avans de l'aparició de les dues llengües de que hem parlat se'n havien fet moltes, y sols aquelles dues han arribat a tenir adeptes y a èsser usades. Sols dues, y encara podèm dir que això es degut a la casualitat, a que un dels autors no tenia coneixement de que's feya l'altra. L'autor de l'Esperanto, el doctor Zamenhof, que ha dedicat a sa obra tota sa vida desde la més tendra infantesa, que s'anà fent gran ab la ferma idea de ferho tot pera portarla a fi, confessa que foren tantes les dificultats que trobà en sa tasca, que si el Volapük haguès aparegut cinch o sis anys més aviat, quan encara l'Esperanto no estava acabat, hauria perdut la paciencia y hauria refusat el seguirhi trevallant, malgrat la convicció que tenia de que son idioma era superior al Volapük.

De tot això se'n dedueix que no es pas gens fàcil que aparegui: una nova llengua internacional. Les que surten a llum no passen de projectes, y això que ja tenen un model sobre quin calcarse y sobre quin se calquen: l'Esperanto. Suceheix que'ls seus autors, més que'l verdader fi, persegueixen l'èxit y el renòm de moment y procuren donar a ses llengües el més gran nombre de paraules conegudes, lo que fa que'ls lingüistichs ne parlin entusiasmats en els primers moments, però tothòm pot compendre que no es pas pera'ls lingüistichs ni els poliglotes que's fa necesaria la llengua internacional, donchs si aixi fos, si sols els instruhits n'haguessin menester, no caldria sinó acceptar el llatí sense cap classe de modificació, y encara seria entès per ells més aviat y més bé.

Podèm estar certs de que l'Esperanto no tindrà contrincants. Si tota la essencia de la llengua internacional consistis en la gramàtica, ja'l Volapük hauria solucionat la qüestió; però hi ha més encara: hi ha'l diccionari, y aquest problema que no'l solucionava l'altre'l soluciona l'Esperanto. No cal, donchs, fer cap nova llengua; no cal pas tractar de descobrir la descoberta América. De moment, si nostra llengua consta d'una gramàtica de 16 regles que's poden apendre en mitja hora, no es possible creure que la humanitat tingui interès en que's faci un'altra llengua que sols consti de 15 regles y no més necessiti vinticinch minuts d'estudi. Y en quant al diccionari tothòm està d'acort en que les paraules no deuen èsser inventades arbitrariament, sinó derivades de les llengües romano-germanes en la més usada de llurs formes. Y això ha d'ésser aixi no pera que'ls instruhits puguin compendre'l més gran cabal de paraules, sinó per motius més graves, com per exemple la existencia de gran quantitat de paraules nomenades *estrangeres*, qu'en totes les llengües s'usen igualment y que seria un absurd el no usarles.

Tinguèm present que gayrebé tots els projectes de llengües fets després d'haver nascut l'Esperanto, li han pres al menys un 60 per 100 de paraules, y que la majoria de les restants 40 per 100 són diferentes perque si, sense cap rahó ni necessitat, o perque l'autor ha volgut partir de principis diferents. Ens trobèm, donchs, que sols un 10 per 100 de paraules són aprofitables, y per cert que no justifiquen l'esforç de la creació d'una nova llengua, car si bé'ls esperantistes s'oposaràn sempre a que particularment se faci cap modificació en el diccionari, no tindràn cap inconvenient en que un Comité nomenat a l'efecte hi faci els cambis necessaris. Tot lo que ve a probar la inutilitat de la confecció d'una nova llengua, qu'hem de remarcar també que cas d'èsser feta, forçosament la via que seguis conduhiria a través de l'Esperanto.

En resúm, donchs, les nostres conclusions són les següents:

1.ª Una llengua internacional reportaria a la humanitat grans beneficis.

2.ª Sa adaptació es del tot possible.

3.ª Ella tindrà lloch més tart o més aviat, per més que'ls rutinaris lluytin contra d'ella.

4.ª No serà elegida com a internacional cap llengua natural o morta, sinó una artificial.

Y ara pera terminar, veyeu còm en efecte els esperantistes no són els fantasiosos y criatures que'ls homes *sabis* y *pràctichs* que parlen de les coses sense conèixerles, deyen. Caldrà lluytar molt y molt, però la seva idea arribarà un dia que serà un fet. Lluytéu ab brahó. Si vos diuen: «vostra idea no la vol el món», responguèu: «tant si vol com si no *deurà* acceptarla, car no pot ésser altrament». Si sentiu a dir «diuen que ha sortit un'altra llengua, diuen que un Congrés ne vol elegir un'altra que la vostra o ferne una de nova», responguèu: «dir això es desconèixer la essencia de la llengua internacional, donchs ella no pot ésser altra que l'Esperanto».

Lluytèu tots, trevallèu per ella; portéu a la tasca vostre gra de sorra, que cap se'n perdrà, y quants més y més valentment siguèm els que hi colaborèm, més aviat s'enlayrarà sobre'l món aquest gran edifici de progrès y civilisació.

F. Pujulà y Vallès

TARDOR AL CAMP

SETEMBRE

Els carros de verema van, pesats,
de la vinya al celler. Els picarols
resonen penetrants, y acompassats
al cant dels camperols.

Els cups són plens, sucosos, els rahíms
s'esclafen sota'ls peus dels bons pagesos.
A la vinya ja resten pochs gotims
dels llarchs sarments sospesos.

L'hereu somríu: l'anyada ha sigut bona,
el most bull y regala escumejant...
la verema es l'epilech que corona
de l'estiu l'ardent cant.
. . . . . .

—Ja s'ha acabat l'estiu..!—semblen xisclar
les orenetes, bo y creuant l'espay.
—Ja s'ha acabat...!—el vent sembla parlar,
més malmirós que may.

Y ab tot y ésser el sol clar y esplendent.
y fins alegre el cant de l'aucellada,
tot té un posat de trist decahiment
de cosa ja cansada...
. . . . . .

Y el sol va fent son curs. Una cigala
—la darrera potser—canta en un tell.
Feblament, una flor perfums exhala...
Y fuig un oronell...

OCTUBRE

Les magranes madures ¡quín goig fan!
penjant mitj reventades del brancatge.
El vent d'octubre passa rondinant,
tornant manyach, dels arbres el llenguatge.

Y'l baylet se'ls esguarda cobdiciós,
els bells fruyts, els hi enjega una pedrada,
que peta ab un gemech tot dolorós
en la branca potser més carregada...

L'hereu l'ha vist y crida enfurismat,
deixant l'aixada mitj clavada en terra.
Y ell fuig escorregut, l'entremaliat,
menant la porcellada vers la serra.

De ma cambra jo'l veig perdres al lluny,
xiulant una cançó, que ofega el vent
ab un ruflet, que per l'espay retruny,
allargantse pesat y persistent.

El sol daura'ls cimals de la montanya,
espargint sa claror sobre el cel blau.
La llum, avuy, es una llum estranya
que ni escalfa ni alegra gens l'afrau.

Un nuvolet, petit fa pochs moments,
inflantse a poch a poch, per l'espay puja:
Els derrers oronells volen brunzents,
y baixen ran del món, sentint la pluja.

Y vora'l foch s'escalfa la padrina,
ensemps la jova ab el menut s'encanta...
La fulla morta, per la vall rondina
. . . . . .
Y allà al lluny, pel serral, el baylet canta

NOVEMBRE

Va despertar el jorn y a poch a poch
semblà que'l món volgués tornâ a la vida...
El riu brillava ab resplandors de foch,
bo y despedint un baf de boyra humida.

El cel per un moment mostrà son blau,
y el sol rigué un instant sobre l'orient,
l'ayret bufà gelat, però suau,
fent extremir els arbres lentament.

Mes va durar molt poch... Com per encant,
la boyra anà extenentse malestruga,
fins a taparho tot... Per la vessant
l'última fulla rodolà feixuga...

Y'ls salzers estiraren llur brancàm
y, mitj indiferents, mitj neguitosos,
entonaren alhora un feble clàm
bo y esguardant els pins sempre verdosos.
. . . . . .

Dotze hores van tocar, per la gran sala
el resó s'esvahí trist y calmós
Deu meu! ni un cant d'aucell, ni un trist frech d'ala
va trencar la quietut quan s'hagué fos.

Pintat en la paret, de cara al vent
ab posat d'aborrert se destacava
el rellotje de sol, sempre amatent
a rebre el raig de llum que no baixava...

Y així va passâ el jorn gris y pesat,
mes va venir la nit clara y serena...
La boyra's disolgué en l'immensitat,
y la lluna sortí per la carena.

Era un efecte extrany de contemplar
a sa claror els arbres sense fulles,
y, com aucells de nit, veure volar
a cada mestralada llurs despulles.

Fent extremir les branques de l'alzina,
va semblarme que'l vent deya xisclant:
— Tot passa...! tot se'n va..! — Y a la sordina:
— Tot mor...! — deyen els arbres bo y brandant.

TRINITAT CATASÚS CATASÚS

BUCÓLICA

De la verda pineda
deixeume estar en l'ombra solitaria.

La sentor rehinosa
sadollantme els pulmons, de goig m'omplena;
y's balança suaument la fantasía
al perdres mon esguart entre les taques,
que resaltant del cel, formen les copes
de luxuriant y verda cabellera.

Quan orbs de tanta llum mos ulls s'abaixen
a contemplar la plana qu'es a sota,
quasi perdut al peu de la montanya
el poble antich que'l vell cloquer domina,
com un lliri perdut en la Natura,
se'm presenta al davant, tranquil poetich,
com els paratges de l'Arcadia idílica.

L'esparracat baylet de peus descalços
y barretina de color dubtosa,
engegant el remat al tou de l'herba,
s'ajèu sota l'alzina centenaria
esperant la companya de fatigues
que vindrà, ben segur, com cada tarde
La porqueyrola espellifada y bruta,
de llavis de cirera, somrienta,
desperta al ensopit que la esperava.

El sol anega en llum la visió aquesta:
y al cantar de les aus alegradores,
y al xerroteig dels grills y les cigales,
ab riallades fresques, resonantes
com un esclat de vida que s'escampa,
la porqueyrola y el baylet se conten
aquell amor que'ls lliga y no endevinen.

Quan, encisat, contemplo la Natura
banyada de la llum al dolç efluvi,
no me'n mouría més, m'inonda l'ànima
un inefable goig de pau suprema.
Que'm sento gran en l'ombra solitaria
de la verda pineda!

ENRICH BOSCH Y VIOLA

EL *LLIBRE DE SANTA MARÍA*, DE RAMÓN LULL

El XIIIe segle anava ja a les acaballes, quan Ramón Lull, l'excepcional y incansable propagandista de la Fe, retornant a Montpeller després de sa primera estada a Paris hont el mal comportament de sos deixebles li feu abandonar la càtedra que pera la difusió de ses doctrines havia oberta, escriguè el seu *Llibre de Santa Maria*, llibre notabilissim que havia de veure transcórrer més de sis centuries ans de que la imprempta s'encarreguès de perpetuarne la lliçó catalana original.

Y donèm com indubitable el que el llibre que'ns ocupa deguè èsser escrit primitivament en català y no en llati perque'ns sembla que no podia èsser d'altra manera, tot y constantnos que del meteix llibre al igual que de molts altres d'en Lull n'existeix una versió llatina, y que precisament en llati fou estampat ja en 1494 aquest de Santa Maria de que tractèm. Haventse proposat l'autor al compondre aquesta obra «honrar, llohar, pregar y coneixer Nostra Dòna Santa Maria», y volguent en ell glosar, al infinit, desde tots els punts de vista y baix totes les formes els atributs de la Verge gloriosa a qual intenció escribia, no ho feu pas ab termes rebuscats ni ab metafisiques sobtileses sinó ab exemples pràctichs, ab claretat y mètode, ab repetició insistent dels conceptes com qui's dirigia més aviat a oyents y devots senzills que a sabis doctors y gent lletraferida. El *Llibre de Santa María* es un llibre popular, un llibre de devoció; en la manera d'estar disposats els materials, en son plà general, sembla fet a posta pera servir de manual de devoció, fins al punt de que, deixant a part son valor literari y arqueològich, ens ha semblat trobar en ses planes quelcòm d'aquella monotonia que distingeix determinades pràctiques devotes encara vigentes avuy, que ab el nom d'exercicis tenen per objecte retenir als iniciats el major nombre possible d'hores pera inculcarlos pacientment les meteixes idees, com veritables incrustacions operades poch a poch en una substancia poch menys qu'insensible. Es per totes aquestes rahons que no podèm creure que Ramón Lull escrigués aytal llibre en llati; lo més probable es que la traducció llatina fos obra d'algún dels admiradors o deixebles del mestre.

Mercès a aytals traduccions tal volta revisades per l'autor si no fetes d'ell meteix, que existeixen de molts escrits d'en Lull algunes obres seves haurán estat salvades de la destrucció, per quant en llati y en altres idiomes están estampades ja, essent aixi que tot just d'un quant temps ençà hi ha esperança de que ho sien en la llengua original ans de que acabin de desapareixer els còdices en els quals han estat conservades fins ara; que tot això hauria pogut ocòrrer, donat el poch valor que durant segles els catalans hem donat als monuments literaris que són els únichs testimonis de nostre passat gloriós.

Ja's pot veure, donchs, si es de trascendencia pera la nostra literatura l'aparició per primera vegada en lletres de motllo d'un text català com el del *Llibre de Santa Maria*. Y es que, encara que de lo dit avans pugui semblar que no donèm gayre importancia al text lulliá per considerarne poch interessant la lectura, no es aquesta ni molt menys la nostra creencia, puig ademés d'entendre que'l *Llibre* ha d'èsser objecte de profitosos estudis llengüistichs, el creyèm susceptible de produhir agradosa fruhició als lectors prou erudits pera identificarse ab l'esperit d'altres èpoques que semblen resurgir de bell nou als nostres ulls cada vegada que un llibre clàssich ens ve a distreure dolçament de les me-

nudes vulgaritats de tots els dies que constitueixen l'actualitat palpitant de l'època en que vivim.

Essent cosa evident qu'el *Llibre de Santa María* te una excepcional importancia com a document literari, la benemèrita «Societat Catalana de Bibliòfils» al proposarse la publicació del meteix ho volgué fer ab inacostumada esplendidesa editorial; donchs aquí hont hi han tants editors que deuen llurs fortunes als llibres, són ben pochs entre ells els qui'ls estimen lo suficient pera empendre la publicació d'una obra que no s'hagi de vendre per molts mils d'exemplars, esmerçanthi bon xich més de lo que pera ferne un èxit editorial se necessita. La «Societat de Bibliòfils», qu'es una entitat patriòtica avans que tot, ha volgut que'l llibre d'en Lull y totes les altres obres que ha d'anar publicant apareguessin dignament vestides, y tractades ab tot el respecte que les grans coses mereixen. Aixi, el caràcter gòtich empleat en la edició es el *tipo incunable Canibell* de que temps enrera parlarem y qual fosa es deguda al encoratjament oferta son restaurador per la susdita Societat. Donchs ab aquests hermosissims tipos tan apropriats a la estampació de textes antichs, ademés del paper excelent de fil de ca'n Guarro, y ab la traça insuperable de l'impressor vilanovi senyor Oliva a qui la «Societat de Bibliòfils» ha encarregat la estampació, s'ha pogut obtenir un conjunt de tan hermosa unitat artistica, que no'ns estarèm pas de dir que'l *Llibre de Santa María* es la primera edició *de bibliòfil* digna d'aquest nom que veu la llum a Catalunya.

Hi ha en el llibre, ademés, un pròleg molt just del senyor Pijoan, autor de la transcripció del text lullià sobre el manuscrit existent a Roma.

La edició ha quedat limitada, apart dels 32 exemplars nominatius pera'ls socis de la entitat editora, a 200 exemplars destinats a la venda y als quals se pot suscriure previament y ab gran aventatge, solicitant la admissió com a soci adjunt dins la «Societat Catalana de Bibliòfils», a la que cal de totes passades encoratjar pera que prossegueixi la meritosa tasca començada de produhir edicions dignes de la importancia dels nostres clàssichs.

R. Miquel y Planas

NOVES

La Junta Permanent de la *Unió Catalanista* ha acordat sospendre durant tot el mes actual les series de conferencies que tenia comensades, en atenció a lo avençat de la estació estival, les quals se rependràn el mes de setembre, prosseguint la campanya que ve realisant la *Unió* en diferents indrets de Catalunya.

—

Sembla qu'entre'ls *meritoris* del partit liberal hi ha gran maror. L'espectacle que'ls peixos grossos del partit estàn donant en aygües madrilenyes, es reproduhit aqui pels peixi-minuti famolenchs, que ja'ls hi fan mal les ganyes de tant badar la boca. Es un saynet de *género chico* l'única cosa que pot donar aquest teatre politich per hores. Pera la elecció de *quefes* ja es prou sabut que's solen tirar els plats pel cap els *conspicuos* cada vegada que tracten de reunirse, pera *afegir* el *partit*, això quan estàn en la oposició; afigurintse què passarà quan són els amos de l'auca, y ni retallantla molt pot tocar a redoli per barba dels que's tornen vells esperant la *repartidora*. En Montero menos mal: colocant bé'ls seus gendres l'home ja consegueix la tranquilitat a casa, que ja es tenir molt guanyat, però en Moret, en Canalejas, en Romanones ¿còm ho faràn pera omplir el béch a tants y tants fills *politichs* que no tenen altra deria que ficarse a la Casa Gran com si fossin a cal sogre? Lo qu'es a Barcelona, segons diuen, la cosa està que bufa, y fins asseguren que no fóra res d'estrany que'l celebre Roig y Bergadà's quedés per portes. Vaja, que als nostres *joves homes d'estat* fa temps que'ls hi toca ballar ab la més lletja. Els antichs cacichs, els primers actors, han hagut de retirarse pel foro a corre-cuyta *por indisposición del público*, y els galans joves que havien somniat en substituhirlos, si volen ésser directors de companyia, han de formar una colla de comediants sense contracta y aconhortarse ab una modesta tanda de *bolos* que generalment no'ls hi dóna ni pera fumar. Y ¿per això han tingut tant temps amagat aquell talent que al eixir de la Universitat y al entrar al *Casino* tothòm deya que no'ls hi cabia dins del cap? ¿Per això han tingut de malparlar de Catalunya, de bescantar el Catalanisme, y fer en Municipis, Diputacions y Corts, el paper de *traydor* que no *estaba en sus facultades*? ¿Per això han hagut d'embrutar tant paper de diari, pera dir en castellà, coses dels catalans que aquests han aguantat per sobra de paciencia o manca de dignitat? ¿Aixi els hi paga la *hidalga* els seus desinteressats serveys? Ah! *El traidor no es menester, siendo la traición pasada.*

Quin paper més lluhit el d'aquests *Togos* d'aygües brutes! Ni honra ni barcos! Que vinguin ara a parlarnos de Trafalgars y Cavites!

—

El dia 23 de Juliol passat tingué lloch la Junta General reglamentaria de socis de las «Escoles del districte segón» baix la presidencia de D. Ramón Monegal Nogués; qui donà compte dels trevalls y actes realisats en el derrer semestre, y especialment l'aument de les ensenyances y l'introducció, com obligatories pera tots els alumnes, de la classe de

solfeig, caligrafía y gimnástica, els satisfactoris resultats obtinguts en el present curs que's posaren de relleu en els examens celebrats, y la funció de repartiment de premis consistents en llibres y objectes d'ensenyança als alumnes de les classes de dia y de nit: l'acort de la Junta Directiva de tenir obertes les Escoles en els mesos de vacacions y donarhi classes de lectura, declamació, dibuix, solfeig, caligrafía y gimnàstica, a fi que hi poguessin assistir els que ho desitjessin els llurs pares y tinguessin així un lloch de reunió y esbarjo, a la vegada que servis pera evitar s'interrompés el trevall d'educació durant aquest temps: y finalment manifestà que s'obriria l'Escola graduada el vinent octobre, estant els mestres senyors Salvador y Emili Genís, Fèlix Jover, Pau Valldeneu y Lluis Artigas, encarregats respectivament de la classe de pàrvuls y dels tres primers graus, preparant els qüestionaris programes.

Afegí que l'Orfeó de les Escoles podria comptar en el vinent curs ab una senyera, que estàn brodant unes senyoretes d'aquesta Ciutat, y quin projecte es degut a n'en Lluis Domènech y Montaner.

Les anteriors manifestacions foren acullides ab satisfacció per tots els concurrents, qu'acordaren un vot de gracies a la Junta Directiva.

—

Publicacions rebudes:

Estatutos de la Mutua catalana de accidentes del trabajo. Hem rebut els estatuts de la societat constituhida contra accidents del trevall en les industries de filats, teixits, estampats, blanqueig, etc., establertes a Catalunya. Aquesta societat ha sigut constituhida ab arreglo a lley, y de conformitat ab les Bases de fundació de 7 de març del corrent any.

Compendio de Historia de América, por M. Serrano y Sanz. S'ha publicat y ha sigut galantment remès a la nostra redacció, aquest nou *manual* que forma part de la colecció qu'edita la casa Joan Gili d'aquesta ciutat. Tant per la claretat y mètode ab qu'está redactat el llibre (com escàu a publicacions destinades a la vulgarisació de coneixements) com per les ilustracions gràfiques que l'adornen y el luxe editorial que tanta honor fa a la casa Gili, no dubtèm en recomanarlo; ni tampoch regatejarèm el nostre aplaudiment a la empresa editora, encoratjantla a seguir produhint obres d'aquest genre que tan beneficioses han de resultar pera la cultura popular del nostre país.

El corresponsal del coleccionista.—Serie 2.ª n.º 1.—Julio 1905.—Pedro Marès Oriol. Calle de los Angeles, 1, entr.º 2.ª—Barcelona.

El catàleg qu'acaba de donar a llum el conegut llibreter y antiquari senyor Marès, no desdiu pas dels anteriors. Els aficionats hi podràn trobar exemplars luxosos y rarissims en tots els genres y particularment en lo que constitueix sa especialitat, o sia en tot quant se refereix directament o indirectament a Catalunya, Balears, Roselló, Cerdanya, Andorra, Pirineus, etc.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sien inèdits. — No's tornen els originals. — Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA. Un any.	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs
Número corrent.	20	Cèntims
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 288 Barcelona, 17 d'Agost, 1905

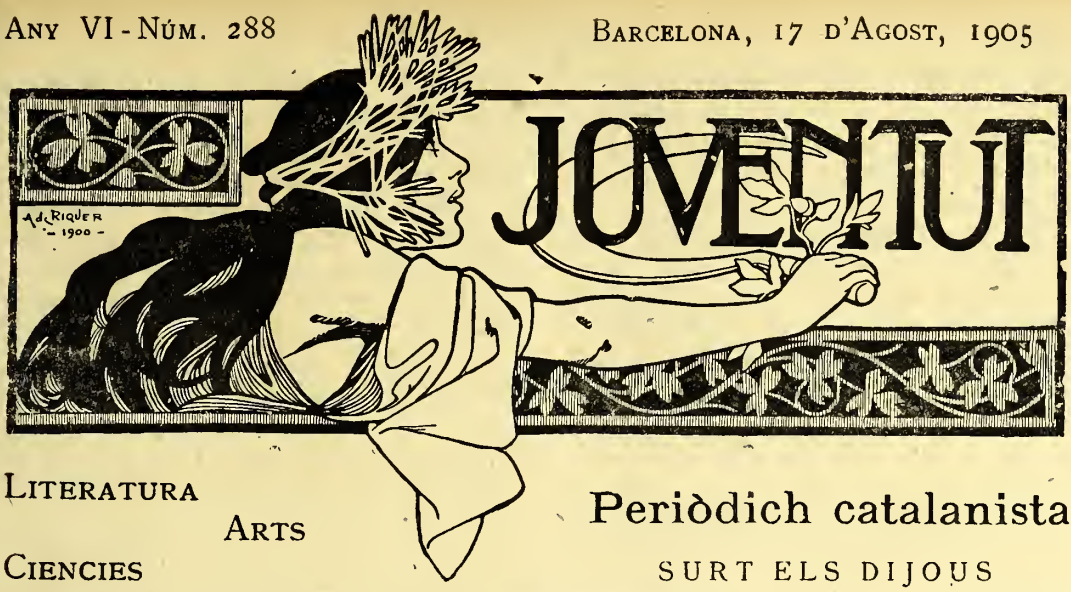

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

De Nacionalisme, per S. Gubern. — Notes D'Orient, per Geroni Zanné. — La Mandra, per Emili Tintorer — Therapia (Fragment), per J. Pin y Soler. — El nou Prometheu, per Joseph Aladern — La gran Ciutat, per Carles de Fortuny. — Pàgines festives; l'hòme del mico, per Alexandre Font. — Casaments, per Jaume Palóu. — Recordatori, per E. Just y Pastor. — Erro important «al senyor Miquel y Planas», per F. Albert Paradis. — Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller. — Plech 14.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS. — Traducció catalana. — Plech 26.

DE NACIONALISME

Es molt difícil avuy precisar la forma orgànica en que vindrà a concretarse y exteriorisarse l'actual empenta nacionalista, força disgregada; mes no cal dubtar de que arribarèm a aquesta concreció organisada, que'ns portarà. tart o d'hora, l'associació, l'agermanament, la comunitat d'acció, pera tot quant signifiqui quelcòm de positiu pera Catalunya.

Avuy el Catalanisme's manifesta inquiet. Té moments de febrosa activitat: altres d'aplanament viciós; no's mou, generalment, d'un modo pausat y reflexiu com correspòn a sa finalitat racional. Y es que'l poble català, que ha ja concebut la totalitat, las linias generals del nostre problema, no ha arribat encara a ajustar sa voluntat a la idea que l'ha de moure.

Tothòm està conforme—o al menys aparenta estarhi—en que'l Catalanisme ha d'ésser penyora efectiva del reconeixement positiu de la nacionalitat catalana. Tothòm està conforme en que essent aytal el fi que's persegueix, la potencia del nacionalisme serà tant més grossa quant més amples siguin les fites que cerquin nostre camp. Tothòm està conforme en que, com digué la *Unió Catalanista*, les idees politiques, religioses y socials que individualment se professin, no representen cap traba pera l'acció nacionalista comú, a la que tots devèm cooperar. Mes quan del terrer teòrich passèm al pràctich, a l'acció, sorgeixen seguidament dificultats pera la perfecta y positiva realisació del credo nacionalista.

Donèm una ullada als organismes representadors del patriòtich moviment de les reivindicacions catalanes y ens en convencerèm. Començèm per la «Lliga Regionalista». Els elements dins d'ella acoblats, són nacionalistes, si hem de creure lo que'n veu alta repeteixen un jorn y un altre jorn; volen la germanor; desitjen sempre sumar cantitats hemogènees, es a dir, nacionalistes... y malgrat això—prescindint ara de fer crítica d'ac-

tes y conductes – es lo cert que representen dintre l'acció política catalana un esforç burgès, migrat, pobre per lo qu'es la nostra causa, exclusivista per l'amplitut que a la meteixa li correspòn de dret.

Uns altres elements, els de *El Pobte Català*, que per la significació personal de sos capdevanters tendeixen ja mès a l'amplitut, a l'acció de conjunt, a assolir l'harmònica ponderació de forces, tenen també'ls seus punts vulnerables. Sa passivitat y sa irresolució han sigut causa de que l'acció política regionalista prenguès la direcció anormal e infeconda qu'ells meteixos han criticat, ab paraules justes, en la carta derrerament publicada ab la firma dels senyors Domènech, Carner, Lluhí y Suñol. Llàstima qu'ells, tan vidents, no s'hagin adonat fins suara de que la organisació política y les campanyes electorals de la *Lliga*, tal com era l'una y's feyen les altres, havien de tenir fatalment el terme que tots deplorèm!

Venen després els de «Catalunya Federal»: la flor roja del camp nacionalista, com diu son digne President. Del autonomisme y amor a Catalunya dels elements que integren aquella associació no se'n pot pas dubtar: en Laporta y els que'l segueixen n'han donades mil probes d'ésser fervents apòstols de la causa catalana. Mes siga pel lligàm que representa l'acceptar *íntegro*'l programa de 22 de juny de 1893; siga pel criteri dominant entre la gent inculta de que federal y avençat són una meteixa cosa, condensable en una frase feta: menja-capellans; siga per la càndida obsessió que molts pateixen d'odiar les corones per adorar el gorro-frigi; siga, finalment, per la innata tendencia en els cervells estancats d'acceptar indefinidament allò que com a bo els hi serviren d'infants; es lo cert que l'organisme de «Catalunya Federal» se'ns presenta també, roig y tot, massa rigit, encarcarat, sense la elasticitat que tant escau al nacionalisme y que tan necessari li es pera l'acció harmònica, de forçosa adaptació a les evolucions socials y politiques.

Per ultim, quedèm nosaltres: els de la *Unió Catalanista*; els qu'hem proclamat la grandesa del moviment nacional català; els que trobantnos encongits ab las antigues Bases de Manresa, hem trobat, sense destruhir la obra dels que'ns precediren, fer accesible a tothòm el nacionalisme organisat que la *Unió* representa; els qu'hem rebut d'arreu enhorabones, carinyosament espressades, per nostres fermes conviccions y nostres campanyes; els que, malgrat això, no hem vist pas engroixir nostres rengles ab l'ingrés en elles de tots els elements que'ns aplaudiren.

¿N'estèm lliures nosaltres de defectes? No; també nosaltres que representèm verament l'esperit ilimitat e ilimitable del nacionalisme català, som victimes en la pràctica dels defectes generals, que impideixen una actuació harmònica. També nosaltres hem tingut, per suposades diferencies processals, eccisions que donen fe del sectarisme dels homes. També nosaltres que tenim admesa en nostre programa l'acció política, mitjansant l'arma electoral, sembla que sentim recels cada cop que se'ns parla d'eleccions: com si se'ns presentès la visió trista dels catalanistes Permanyer y Guimerà, victimes un jorn de la bona fe e irreflexiu entusiasme dels que'ls presentaren; o com si, amargament desenganyats y escèptichs incorretgibles, desconfiessim del altruisme humà; o com si creyessim, possehits d'un xorch lirisme, del que no'n viu cap Patria, que no hi ha catalans prou dignes pera representar, com se mereix, a nostra Catalunya. També nosaltres, tan grans en nostre credo, ens trobèm petits en la lluyta diaria, fins quan desinteressadament trevallèm per la terra dels nostres amors.

Y es que, com he dit, el nacionalisme està inquiet. La *gamma* de la causa catalana es tan extensa que'ls extrems no's poden avenir: els uns diuen que aquells no són catalanistes; els altres repliquen, malèvolament, que aquests ne passen: són separatistes y poden comprometre. Y aixi, boy dihentnos tots nacionalistes, boy fent quiscún, a sa manera, propaganda catalana, no podèm arribar a accionar plegats ni sisquera devant del enemich comú. La nostra respectiva voluntat no ha pogut encara emmotllarse à una mínima concreció nacionalista, admesa la quina puguin desenrotllarse lliurement totes les idees, igual en lo politich qu'en lo econòmich, en lo religiós qu'en lo social.

El dia en que'ls nacionalistes represen-

tats per les distintes entitats que avuy actúen de directores del Catalanisme, acceptin de bo de bo, sense reserves mentals, el principi sentat per la *Unió Catalanista* en la derrera Assamblea, de que tots tenim el dever de fer acció nacionalista comú per divergent que sia nostre criteri religiós, politich y social, aquell dia haurèm posat el fonament sòlit de nostra llibertat. Aquell dia donarèm fe d'haver adaptat ja la nostra voluntat al ideal nacionalista. Y, com a conseqüencia, haurèm passat del terreno teòrich, filosòfich y especulatiu, al camp de l'acció feconda

S. Gubern

NOTES D'ORIENT

No hi ha cap dubte que'ls grans estats conqueridors constituheixen una amenaça constant contra'ls vehins febles y petits que'ls enrótllen. Aquests vehins semblen viure per la caritat y misericordia dels poderosos.

Si el poderós es el Tsar de totes les Russies, per exemple, desfà la Polonia, mutila la Suecia, destruheix les nacionalitats dels ruthenis, dels circacians, dels georgians; amenaça a Turquia, a Persia. La grapa de l'òs moskovita va esborrant noms de pobles y fonent nacionalitats en el si d'un uniformisme artificiós, sense cap arrel en la naturalesa.

L'Imperi rus, a l'adquirir la desmesurada extensió territorial que té avuy, un cop trencada la barrera polonesa, s'ha vist deturat sortosament per les nacions germàniques. El cami d'Occident li es barrat. Els eslaus no poden destruhir als alemanys. Però la Suecia y ses provincies bàltiques, el Caucas, Crimea, part de l'Asia central y tota l'Asia Septentrional fins al mar del Japó, són els punts de'eixida de l'ambició russa may satisfeta. L'Imperi de Pere'l Gran, adquireix mercès a una politica invariable, la extensió y la aparença dels grans imperis asiàtichs.

Mes no es sols á l'Occident y avuy a l'Extrêm-Orient hont troba Russia un fre a ses concupiscencies territorials: també'n troba al Mitjdia. Les nacions balkàniques, febles y petites, es cert, però geloses de llur independencia, interposades entre Russia y Turquia, al conservarse conserven la existença d'aquest caduch estat. Russia, fins deixant de banda la oposició que li farien Anglaterra, Alemanya y Austria-Hongria, no pot destruhir l'imperi turch sense destruhir les nacionalitats balkàniques independents (Rumania, Serbia, Montenegro) y la autònoma (Bulgaria). Els funcionaris del Tsar no poden dominar a Constantinobla sense tenir assegurada la possessió de Bukarest, Belgrad, Cettigne y Sofia. L'Imperi rus no toleraria la existença de nacions independents enclavades en son propri terrer.

Per'xò les nacions balkàniques miren ab terror la politica russa. Satèlits que han de girar sempre entorn dels grans astres, se decanten avuy vers l'emperador d'Austria y el rey d'Italia, factor novissim en la politica oriental, als quals no temen com a l'autòcrata regnant a Petersburg.

De totes les nacions balkàniques, la més fidel fins ara a la politica russa era'l petit Principat de Montenegro. Tots els aymadors de la Historia coneixen la energia y la bravesa ab que'ls montenegrins lluytaren contra'ls turchs al preparar la entrada en escena de les forces russes. (Guerres d'Orient, 1876-77-78). Mentres els serbians vençuts s'allunyaven del camp de batalla, els montenegrins sostenien una heroica campanya contra'l mariscal turch Suleyman, tan sols comparable a les derreres gestes dels boers contra'ls anglesos. L'heroisme montenegri justificava la intervenció russa.

D'aleshores ença, aixi com Rumania y Serbia observaven una conducta plena de vacilacions, oscilant entre Russia y Austria, el princep de Montenegro restava l'amich de Russia, *l'únich amich*, com deya'l difunt emperador Alexandre III. Donchs avuy—¡oh poder de les victories japoneses! — han cambiat del tot les coses. Heus aqui lo que llegim en *Le Courrier Europeen* (edició de 4 d'agost), ab la firma del senyor A. Kovatsself:

«El jorn en que arribaren a Europa noves precises de la desfeta russa a Tsushima, els montenegrins se trobaven a punt d'inaugurar solemnialment a Podgoritza el palau de la Companyia italiana de tabachs. La festa havia d'ésser brillant. Per ausencia del seu pare el princep Nicolau, el princep hereu Danilo n'havia preparat el programa. Aixi que arribaren les noves de la destrucció compler-

ta de la flota del Bàltich en el freu de Korea, el representant rus a Cettigne, senyor Solovioff, demanà al príncep que sospengués les festes, o al menys que no'n fes participar a les tropes locals (dos batallons d'infanteria), sostingudes pels subsidis russos. Segons la versió que dóna del fet la *Vossische Zeitung*, y que fins ara ningú ha contredit, el príncep Danilo respongué que Montenegro no podia sospendre ses festes nacionals cada vegada que'ls russos fossin vençuts, y, a més, que Montenegro es un país massa independent per accedir a les pretensions de l'agent rus».

—

Russia ab tot y prepararse a fer la pau ab el Japó no ab la dignitat del vençut, sinó ab arrogancies y soperbies de triomfador que no li escauen gens (mentres els japonesos li prenen l'illa de Sakhalin), comença a sentirse a Europa les primeres conseqüencies de sos desastres a Liao-Yang, Txa-Ho, Port-Arthur, Mukden y Tsushima. Y no es sols Montenegro qui s'aprofita de les malhaurances russes: el *kaiser* d'Alemanya proposa als governs dels estats riberenchs del Bàltich (entre'ls quals hi ha Russia), que considerin aquest mar tancat pera les esquadres estrangeres (mida contra Anglaterra); mes aquesta proposició de l'emperador Guillém II es presentada quan les flotes russes han sigut destruhides per en Togo, y la esquadra germànica resta senyora y dominadora de les aygües bàltiques.

Aytals actes són les conseqüencies de les desfetes russes.

GERONI ZANNÉ

LA MANDRA

Un esperit lleuger sens dubte va dir un dia: «El trevall dignifica a l'home». Un altre esperit més reflexiu, un senzill jutge que jo conech, va dirme: «No; el trevall embruteix a l'home.»

Jo'm penso que'l jutge té rahó. La concepció cristiana del trevall es embrutidora, degradant, humiliant: «Guanyaràs el pa ab la suhor del teu front.» «Vil entre'ls vils, tu, home fet a imatge de Deu, que posseheixes una ànima somniadora, que mentres visquis tractaràs de realisar o de veure realisats petits o grans ideals, petites o grans esperances, tindràs de trevallar com una bestia, estúpidament y de mal grat; suharàs, arronsaràs las espatlles y sentiràs vibranta, xiuladora, la veu del amo, la veu de la societat, la veu del dever que't diràn: TREVALLA Y SUHA.» Es a dir: pateix, que viure vol dir angoixa, vol dir neguit, engunia pel demà incert, per les *garrofes* incertes del demà esperat en somnis, d'aquell demà—tristos de nosaltres!—que tenia d'ésser l'avuy de la realisació de les petites esperances, dels petits amors, dels petits ideals de la nostra ànima...

Demà, jo aniré a veure'l cel blau desde'l pich més alt de la més alta montanya y desde alli el veuré més alt el cel, més blau, més seré, més gran...

Demà, jo aniré a veure la illa daurada, la més daurada que hi ha mars endins y desde alli el veuré per tot el mar, més majestuós, més gran, més fondo...

Demà, jo me n'aniré al palau encantat ahont viu la princesa d'ulls blaus que m'enamora; y un cop alli, la veuré més blanca, més rossa y més gentil. Y fins l'endemà no li diré'ls meus amors y fins l'*altre* endemà no li tancaré'ls ulls d'una besada. Fins l'altre no'ls obrirá y esperaré l'altre, el de més enllà, en que sos llabis se badaràn, pera clóurelshi y cremalshi ab els meus llabis...

Demà, jo aniré a veure la estatua dels déus immortals que fou esculpida per un home-déu, llegiré el llibre gran de les ciencies ignotes, que farà nova llum en ma via y sentiré cantar als poetes y piular als aucells y... plorar als homes... Y ploraré jo meteix. Que aquest demà no vindrà! Perque tinch

de suhar y trevallar si vull arribarhi a demà. Y si trevallant hi arribo, hi arribaré cansat y no podré fruhir la bellesa del cel, ni les arts dels homes, ni'ls amors de ma estimada...

. . . . . .

Tens de trevallar, avuy per demà, demà per l'altre dia, y l'altre per sempre... com les besties, com les miserables besties humils y pacients que's saben doblegar y creure al fuhet del home.

Nosaltres, homes, ens dobleguèm y creyèm al fuhet del dever, al fuhet de la necessitat, y miserables com elles, com aquelles estùpides y dòcils, trevallém y suhém, esperant aquell demà placèvol y hermós que s'allunya cada dia més en el buyt de l'espay, en la immensitat del temps; temps pera nosaltres curt, puig el gran silenci, la gran quietut s'apropa. Y contemplèm melancòlicament com s'apropa la gran Serena adormidora, la sublim Idola de la *mandra*, la Mort consoladora dels nostres desitjos no satisfets, dels nostres anhels mancats, de les nostres esperances fallides.

Trevallém y suhém!

¿Pera què? ¿Pera morir després joves de cor y les mans arrugades, verges d'esperit y els membres lassos? ¿Pera què l'hem de llaurar el solch recte en el camp de la vida, lligats pel coll com els bous d'ulls immòvils?

Visca la mandra, el no fer res que'ns amohini. Cantar y somniar, cada hu la cançó seva, cada hu sos somnis bells, cada hu son trevallar armònich.

Trevallar! Oh, si! Trevallar tota la vida, però trevallar ab fe, pel resultat positiu y fecond de nostres esperances. Però trevallar sols per avuy y trevallar ab joya, reposadament, agradosament, sense cansanci. Trevallar com el nedador quan *fa'l mort* sobre les ones que'l gronxolen, com l'aymant que petoneja les fresques galtes de la dòna aymada, com el poeta somniant sota les branques tremoloses dels arbres ombrivols, com Déu del cel contemplant estàtich els mons que giravolten, com el caçador que pressent la llebra saltadora derrera el gran matoll d'herba verdejanta, com els rossinyols preludiant la nova aubada del nou sol de cada nou dia; com trevallen, en fi, tots els homes y besties que *no trevallen*, els homes y besties que tan sols viuen.

Visca la mandra, que la mandra dignifica y ennobleix! Ella dòna els plahers més dolços y les satisfaccions més pures. Allargassat sota un abet, o caminant pausadament ab les mans creuades a la esquena, vivim la vida suprema de les nostres ilusions, la vida de la nostra ànima y del nostre cor, somnièm ab la verge ideal que'ns somriu y que ve del lluny amorosida, somnièm viatges a paisos encantats ahont hi ha més llum y més colors y més aygües; somniém ab la veritat pura illuminant el cami dels homes bons que's donen la mà pera ballar la sardana de la vida, y somniém ab els homes-déus: artistes y sabis cantors de belleses y descubridors de veritats qu'enlayraren nostra pensa y acaronaren nostre cor.

Visca la mandra! Qu'ella ens allunyi dels petits trevalls de la vida rutinaria. Ja no'ns recordém de l'amich egoista, ni de la estimada infidel que'ns ha donat petons mercenaris, ni del gos que llepantnos ens ha mossegat, ni dels homes dolents que viuen trevallant y trevallant suhen, suhen pera fer o robar pessetes, ni de l'enterro d'ahir, ni del casament de demà, ni de la guerra fratricida.

Visca la mandra, qu'ella ens aconsella e instrueix. Ella ens descobreix al ministre venal, al magistrat que ven justicia, al sacerdot que trafiqueija ab la Gloria, al soldat que neda en un mar de sang, al mercader que roba, y al artista que'ns enganya.

Visca la mandra, qu'ella tranquilisa nostre esperit, dóna ales al nostre cor y ens tonifica.

¿Qui més actiu, qui més trevallador, qui més infatigable que l'home mandrós que cova en son si son ideal, sos somnis hermosos y veu passar indiferent e irònich cucurulles negres, polsoses y arrossegantse pels viaranys tortuosos de la vida febrosa? ¿Qui més actiu, qui més trevallador de la propria obra que l'home abstret que viu pera ell la vida intensa del seu cor y de la seva pensa, sense trevalls que'l distreguin, sense remordiments que li donguin suhors fredes? ¿Qui més actiu que l'home mandrós, que sols pensa en son bé, que sols creu en sa veritat, que sols fruheix de sa bellesa?

EMILI TINTORER

THERAPIA

(Fragment)

THERAPIA que vol dir curació, salut del cos, es un lloch d'esbarjo ilustre per son origen, antigüetat y bellesa.

Vistos aquells carrers infectes de Balata y les runes de l'actual palau de Constanti que en siti anomenat avuy Jekfur encara mostren l'àrea hont s'aixecava, recorregut el barri de Blanquernes, que per tot bon català fa l'efecte aixi com de barri de casa nostra pel beat Raymond Llull que'n prengué'l nom, per lo sovint que'l bon Muntaner el cita com primer allotjament que fou dels almogàvars, calia un contrast, veure coses netes y lluminoses y l'endemà de la visita a Balata, anavem a passar la diada a Therapia.

Els vaporets que hi porten ixen de l'embarcader de Galata, *como turcos y griegos llaman el Cuerno de oro* que diu Moncada *en su Expedición de catalanes y aragoneses a Oriente* y fent la llençadora entre les dues ribes del Bosfor, vos trobèu en cosa d'un parell d'hores a l'hermosa bahia de Buyuk-derè, prop la bahia dels Sultans y quasi tocant la colineta hont seu Therapia que ha sigut sempre, sejorn de persones amigues del repòs, dels llochs plascents.

Tant hermós es aquell siti que si no menten les histories fins l'han habitat déeses, indici cert de que tots els homes l'han trobat delectable. Tot hi sembla fet expressament pera que fassi goig. Els boscos que'l rodegen quals robustes arbredes li donen sanitat y bellesa destriant els raigs del sol, cedaçantlo per terra en clapes de violades sombres, en tochs de claror rohenta. A vora mar de Therapia, que per un costat es una riba dreta al peu del més alt costat de la colina y per l'aitre un golfet hont hi ha l'embarcader, no s'hi veuen coses prosàiques, ningú hi embarca o desembarca barres de ferro, botes de vi, minerals, bales de cotó, totes les embarcacions que hi vegerem ancorades, eren a més dels estacionaris de guerra, espills de netedat, models de boniquesa, yachts de solaç, vaporets de recreo, proprietat dels embaixadors de les nacions amigues del Gran Turch, de la gent rica que passen a Therapia dies de repòs, de calma y de dolçura. Més que navilis semblen cignes, aus gigantesques que allisen llur plumatge en les tranquiles aygües d'aquell reconet del Bosfor. La major part són pintats de blanch, de gris perla, ab toquets daurats en les polenes de les proes, en els *noms* y ornaments de les popes.

La decoració que'ls rodeja, roques, platges, arbredes, palaus d'embaixadors, kioske imperial quals jardins venen fins a ser llepats per l'ona, donen idees de *far niente*, desitjos de no moures, de no anar més lluny en busca de major bellesa, de comprar una demora a terra, modesta o rica, *villa* o palau, altra demunt de l'aygua, paylebot o balandra, yacht de vela o barquet de vapor y per abreviar les coses ferse musulmà dihent *m'has prou vist* a les nostres ciutats ab tramvies sorollosos, carrots de mudances, pianos de maneta, municipals mal afeytats, habitant cases quals vehinetes del pis de dalt aprenen de cantar, quals criatures del pis d'abaix sempre ploren, aprestatjats com peces de roba, veyent pels balcons que donen al carrer als vulgars vehins del devant, veyent per les *galerias* que donen al derrera les vulgars *galerias* de les altres cases, ab escales fastigoses de pujar, terrat hont hi ha criades que tot rentant canten, y porteria hont els porters tot llegint vostres diaris, se vengen de llur desti crudel tafanejant.

Oh qué desastre s'éri Turi

com diu la cançó de Gelu, que al meteix temps vos tranquilisa sobre lo que després vindrà:

Lei capelan d'aqueou peís
Ti respouendoun dou paradis.

D'una illa a l'altra, per aleyes y caminals circulaven senyors y senyores de tots els pobles del món. Families dels embaixadors, llurs amichs y compatricis, turistes, negociants de la capital que venen a distreures de llurs afers. Seguiem un gran passeig plantat d'acacies y sicomoros y de per tot ohiem veus femenines que's desitjaven bona salut en anglès, que's deyen adéu en llengua grega, que reyen en francès, de per tot eixien rosats infants que devallaven a la platja, grupos d'hermoses damiseles que flirtaven ab agregats de legació, ab aspirants de marina de les naus *estacionarias* o que senzillament armaven partides de tennis. Elles fresques, ideals, aerees, ells, els mascles, suats, polsosos, encesos de cara jugant a *foot-ball* com bastaixos, com si'ls paguessin per ferho, creyent causar l'admiració dels naturals del pais que se'ls miraven desdenyosos y els planyien de no saber fruhir lo ben ésser que l'estada en aquell reconet de món ha encomanat sempre a mortals e immortals.

La deesa que respirà sota aquelles olme-

des de Therapia o sota d'altres arbres mitològichs que llavors hi devian creixer, la femella divina que s'emmirallà en les tranquiles aygües de sa bahia fou la terrible Medea, filla de la bruixa Hypsea qui enamorada de Jason li prometé si la prenia per esposa férli heure la tusó d'or qu'ell ab afany cercava.

Un cop entesos, Medea demanà a sa mare un malefici pera endormir al horrible drach que guardava la tusó y quan la tingueren, anaren a la Hellada hont ella gelosa de l'espòs que s'havia donat a festejar la filla del rey de Corinthe s'entregà sens mida a ses perverses inclinacions emmatzinant a son sogre, a ses cunyades, matant dos fillets que tenia del voluble argonauta...

Quin bo faria de viure a Therapia ara sobre tot que la deesa aquella de tan mal geni ja no hi es!

Per mala sort anavem depressa y no tinguerem temps de comprarhi cap dels palaus que's'hi aixequen y encare menys de fernos en bastir un a la nostra fantasia. Teníem tant poch temps pera estar a Therapia que no'ns fou possible adquirir ni solament un dels tres o quatre vaporets que tapats ab fundes com pianos de preu portaven en anglés un lletrero que deya *to be sold*, per vendre!

Però no hi fa res, les ganes hi eran. Serà per un altre vegada... mentres tant ja'ns recrea l'esperit lo recort d'haver sejornat en aquella xamosa reconada del Canal de Constantinopla, ja'ns aconhorta de no serhi possessor de cap palau cimentat a terra o *gallegiante sull onda*, el pensar que molts homes que treuen el fetge per la boca en viles negres y brutes, en mines y alts forns, potser trobarien qu'allò es ensopit, que no hi ha Docks, que no hi ha Llotja, ni xemeneyes, que per molt que's miri no s'hi veuen altres fumeres que les lleugeres, opalines, fumeroles dels narghilés que'l tranquil pachà aspira y respira, els ulls mitj closos, sota la fresca emparrada o'l ratllat velarium dels kioskes de vora mar.

Posavam al meteix hotel hont uns amichs nostres vivien. Un hotelet vora mar. Fumant el cigarret de després del café, tot contemplant les ones hi deixavem caure les cendres del tabach, un edifici tot blanch per dins y fóra, espayós, net d'aquella netedat de navili de guerra y aquella olor de fusta fregada ab aygua salobre y aquelles emanacions de petxines fresques tan grates als sentits olfatius de tot riberench del Mediterrani y després d'haver dit al *Chef* qu'havia eixit a rebre ordres que voliem dinar a la turca, mentres el preparaven discutiem ab el jove professor de Lloret de Mar sobre si fou alli, a Buyuk deré, a Therapia meteixa o a Kalender sitis que semblen fets expressos per pasarhi llunes de mel que frare Roger elevat a l'alta potença de Magaduch passà l'hi vernada tan ditxosa del primer any de son maridatge ab la filla del emperador Andrònich Paleolague... «e lo Magaduch tramés en Constantinopla e feu venir la Magaduquesa e exivernaren ab gran goig e gran alegre... e aixi passaren tot aquell hivern ab bona vida e solas e ab deport...» diu Muntaner essent impossible de recorre terres d'Orient sense aprende son llibre de memoria sens recordar fets y gestes de nostres progenitors que per aquells llochs tanta gloria hagueren.

En veritat que fins passejant per Therapia l'esprit de raça viu y flameja!

J. Pin y Soler

EL NOU PROMETHEU

Fermat de peus a la soperba roca
el modern Prometheu,
la ira injusta dels Déus també provoca
d'uns Déus en qui no creu.

Vol recobrar sa llibertat perduda
pel llarch camí dels sigles que han passat;
el temps que tot ho muda
d'home en esclau a n'ell l'ha trasmudat.

Com altra Adam cercant la ciencia ignota
d'ella se feu esclau;
essent sa ciencia tota
la de trobar sols danys sota'l cel blau.

No creu ja ab el Destí y ¡ay! l'aclapara
aquest Déu immortal,
aqueix Déu que no para
d'encaminar la vida terrenal.

Fidel esclau d'aqueixa força eterna
ha devingut un ser ben infelíç,
sent rey del món que tot, tot ho governa,
devé de tot quant víu l'esclau sumís.

Ell s'ho ha buscat, dotat d'inteligencia
pera coneixe'l bé y coneixe'l mal,
ha menyspreuat la ciencia
entronisant la força irracional.

Del Edèm que habitava un altre día
com el cantayre aucell,
son imperi n'ha fet la tiranía
d'un altr'home com ell.

Y s'ha tornat el món la roca immensa
hont ben fermat gemega Prometheu,
hont ses heroiques queixes al vent llença
com Jesucrist morint clavat en Creu,
tot esperant a l'hora
un día de justicia redemptora.

Joseph Aladern

LA GRAN CIUTAT

La polsosa carretera, inflexible y indiferent com el destí, ratllava en blanch els tinyosos ermots y els totjust afeytats rastolls, sense que un arbre ni un más trenqués la marejadora monotonia de la planuria secana que fins al infinit dels horitzons llunyans se desdibuixava sota un cel gris calitjinós. La grava, en pilots iguals, acordonava per un cantó el camí ral y més enllà de la cuneta els pals sechs del telegraf, ridícolament coronats ab brillants xicretes, sostenien els tremolosos filferros que ab vibracions misterioses envien d'una banda del món a l'altre les noves més emocionants. De tart en tart una fita ab negres xifres s'afanya en convencer al vianant desesperat sos avenços en lo camí, desafiant ses forces ab la contemplació de la inacabable via. La Naturalesa era morta. Ni un aucell refilava en aquelles may acabades solituts, ni una ombra protectora oferia hostatge. Els insectes y les cigales buydades ja ses armadures als raigs del sol, morien resignades al compás dels cántichs funerals de ses derreres companyes emborratxades de llum y d'escalfor, deixant caure a la pols ses escloves que sorollosament trepitja la parella que s'encerta a passar... Tot resech, empedrehit, tolrat, semblava talment no s'hagués abeurat en anys aquella terra malehida. Era la eternitat aclaparadora de lo sempre igual, la infinitut enguniosa dels espays grisos, el greu torment de lo que no coneix començament ni terme en la immensitat del pla, l'ausencia absoluta de tons, de moviment, de vida...

Com un punt imperceptible marxava carretera enllà l'home. Ha traspassat d'un salt la invisible tanca que separa la joventut de la infantesa, ha sentit bullir dintre son cervell idees redemptores, han lluhit en son front els raigs de la inspiració, ha bategat son cor noblement ventat per desitjos inexplicables de gloria y d'amor y alçantse decidit, redressant son cos ferm y agegantat, ha deixat el poble mort d'homes frets é insensibles y colocat al bell mitj de la carretera ha fet via enllà camí de la llum, camí del món.

Atravessà els deserts de sorra infeconda y els llogarets dormilegues, deixà enrera la rutina y la incultura, la tradició obscura y la costum salvatje é irreflexiva y ab la constancia del creyent va fer apropar les blavoses montanyes del horitzó que confonentse allà al lluny ab els núvols cada cop se veyen més clares y sense deixar la carretera, regalimantli la suor galtes avall, mitj pastat ab la pols que ses petjades aixequen, transfigurat, però may retut, començà l'ascensió de la serralada que li mostraria la gran ciutat senyora del mar blau...

Y pujant sempre, vingueren els pins ab ses remors confidencials a revelarli la certitut de les rondalles que allà en el recó de son poblet s'havia conjuminat al sentir el xiulàr de la marinada que ab la salabror de la mar li portava histories ciutadanes; el trevallar de la terra li demostrava la constancia y la inteligencia de aquella gent de que tants miracles ne contava el marxant de robes; les fonts abundoses que rient alegroyes llepaven ab ses escumes blanquissimes les verdors dels horts li purificaren ab rosaris de brillants el rostre contristat refrescantli tot seguit la gola ardenta y les entranyes; els pardals, ab xarroteix baladrer, volien tots alhora explicarli lo que ell encara no sabia de ciutat y les orenetes ab xiscles de vida li senyalaven el camí ab ses rebentes voladuries.

Ja era al cim. Fins allavors, com l'home prudent, no va voler reposar de sa llarga pelegrinació sense girar la vista enrera per no entristirse ab la contemplació de lo passat, ovirant tot d'una la gran urbs extesa a sos peus fins besar la mar. Y allí començà son somni. Desde aquell cimalt altissim ohia clarament el discursejar retòrich, plè d'elegancies artificioses, ab que predicaven la regeneració social tota mena d'ambiciosos politich; el dringar de l'or, apilotat pels jueus de la industria y del comerç, butxins del pobre y desamparat; els crits ferestechs de multituts enfollides pels explotadors de carn humana demanant una revolució en que no creuen; les descargues de la força armada per un poder superior, temut però no estimat; el panteix agònich del trevall inconsiderat y mal retribuhit; el feble plorar de la miseria y de la fam; el xorch renegar de la impotencia; els sospirs resignats del desengany, tot el confós clamoreix de lo fracassat, de lo retut, de lo mort. Entremitj d'aquells clams infernals, portava la veu cantant ab dolcissi-

mes modulacions la sirena temptadora de la carn... Y passaven y repassaven pels carrers y paseijos de la ciutat les desvergonyides femelles metalisades, arrossegant derrera sos cotxes y sos luxos, como estela de mort, les mirades esmortuhides del mascles de sang corrompuda, mostrant les arrodonides linies de son cos, totjust mal amagades per les sedes y les glasses, oferint un amanyach carnal y una estona luxuriosa al millor postor. Y a trascantó la muller despreciada y prostituhida pel espós pervertit, xorca per sos propris vicis, extenia la xarxa de sa endemoniada experiencia per fer caure al inexpert jovencell. Y de la honrada llar del menestral en robaven la coloma ignocenta cassada ab sageta d'or pels poderosos. Y per tot arreu traspuava el fangueix sanguinolent de la carnassa honejada pel metall repugnant, desprenent tota la terra una farum de materia que amenassava podrirho tot...

A l'hora baixa, quan l'home desvetllantse volgué empendre la devallada, l'aturà de sobte una visió extranya. Dos aligots negres s'alçaren de lo més fosch de la boscuria y extenent ses ales s'engrandiren, s'engrandiren, fins amagar a sos ulls astorats tota la gran ciutat. Totjust entremitj del plomissol endolat hi titilejava el malaltis llumenet d'una llar honrada, del trevall patriòtich, d'un amor pur... Eren l'*Ambició* y la *Luxuria* que s'ajocaven en son niu immens per passarhi tranquilament la nit...

CARLES DE FORTUNY

PAGINES FESTIVES

L'HOME DEL MICO

L'escena a quarts de déu del matí en un dels carrers de l'*Ensanche*.

Un pobre coix que per guanyarse la vida porta un mico ensenyat, està fent executar les habilitats a la bestiola en mitj de l'admiració de bon nombre de marrechs y de la curiositat de bastants grandassots.

El coix, al mico: Vamos a veure si saludes a la distinguida concurrencia... ¿qu'es això?... *(li pega un cop de corretja)* ¿ab la má esquerra saludes? ¿no sabs qu'es la dreta la que's posa arrán del front pera saludar militarment? A veure, tornemhi... ¿fas el ronsa? ¡mira que tastarás oca!... ¡ara! vaja aquest cop ho has fet bé.

Els espectadors se miren els uns als altres com volgent dir: ¡Qué ben ensenyat el té!

Un forner que porta al coll el cove ple de pa y que tot mirant al mico s'ha oblidat dels parroquians qu'esperen els llonguets pera esmorzar:—Per acabar li farà fer una cosa que sembla mentida. L'altre día ho vareig veure al Portal de l'Angel y'm vaig quedar parat.

Un xicot carboner que també s'ha quedat badant:—¿Qu'es?

El forner:—Li fa ballar un *cacu-ball* acompanyantse'l meteix mico ab unes castanyoles.

Una «raspa»:—Això si que m'agradaria véureho.

El forner:—Donchs no s'espanti que ja ho veurà

El coix:—Ara una tamborella ben feta... a la una... a les dues... ¡a les tres! t'has portat com un home.

Se sent un murmuri d'aprobació entre'l públich.

El coix, ensenyant un bastonet que porta:—El mico ara tindrà l'honor de fer uns quants equilibris sobre aquest bastonet, que crech serán de l'agrado del respectable públich.

La raspa:—Ay, ay ¿y allò de ballar que no li farà fer?

El forner:—Si, es que ho guarda sempre pel *final de tot*.

El coix estén el braç, y l'animalet, enfilantshi ràpidament, va a posarse sobre'l bastonet que son amo sosté en posició horizontal.

El coix:—¡De cap per avall! ¡Aguàntat ab una sola mà! ¡Ara ab l'altra! *¡bravo!*

Apa, un altre exercici: ara pujarás al monument de Colón y en sent a dalt ja ho sabs: saludo.

Tot dihent això posa'l bastó verticalment. El mico d'un salt es al cap d'amunt y posantse dret, guardant sempre l'equilibri, saluda *desde las alturas* al *ilustrado público*.

Un pagès:—¡Tafoy, això dels micos se veu que's una mena de bestiar ab més enteniment que les *pressonas!* Al meu poble hi ha home qu'encara que li ensenyessin tota la vida no arribaria a fer may lo que ha fet aquest animaló.

El forner:—Espereuse, mestre, espereuse, que aviat veurèu una cosa que no havéu vist may. Tot això que acabéu de presenciar no es res en comparació de lo que farà'l mico per despedida. Figureuvos que balla tot tocant les castanyoles.

El pagès:—¡Reyna Santissima! ¿això fa? ¡si no es per art de bruixeria no ho entench!

El forner, fent una frase:—¡Fugiu d'aquí, home! Es per *l'art de la sabiduría* de la meteixa bestia.

El coix:—Ara ballarèm tots dos *(llensa la crossa, agafa'l pandero y repicant tant com pot comença a saltar ab la sola cama que li resta, seguit del mico que va imitant tots els seus moviments)* ¡Apa, ara va bé! ¡a veure qui's cansará primer, jo o tu!

La raspa, al forner:—¡No deya que ballaria tot sol ab unes castanyoles?

El forner:—Deixi fer, dòna, ja vindrà.

El coix, donant el pandero al mico:—Ara'l mico donarà'l tom per si hi ha algú que'm vulgui afavorir ab alguna cosa. Ja ho veuen: sóch un desgraciat que vareig perdre la cama a la guerra de Cuba y ara m'he de guanyar la vida ab aquesta bestiola.

Gracies jove, que tingui molta salut:.. moltes gracies, noya... gracies... gracies...

(Dirigintse al mico): En vista de que'ls trevalls que has executat han sigut de l'agrado d'aquest inteligentissim públich, ara per final faràs un parell de tamborelles de regalo... ¡una! ¡un'altra!

¡Bon dia tinguin, senyors!

La raspa, al forner:—¿Veu com no ho fa allò de ballar?

El forner:—Potser encara... però no, veig que s'emporta'l mico.

El carboner, rihent:—El mico qui se'l emporta sou vós, hereu!

ALEXANDRE FONT

CASAMENTS

—Què'n feya de xafogor aquell any pel dia de sant Jame, era una cosa esparverant; tant que'm semblava que la linia del tròpich havia cambiat d'estada, aborrida de les inflexibles lleys còsmiques, que ho mantenen tot *in statu quo*.

Lassat y plè de *spleen* vaig sortir de casa, no sens donar avans dos besos, un a ma mare y altre a ma germana; y tot fent voleyar el ròten y ab el boer de palla al clatell, la emprengui de cap al Passeig de la Diputació y Avinguda del Tibidabo: noms nous pera mi y que encara no havia vist dés mon retorn de l'Arxipèleg de la Malasia, en el mar de Xina.

Abstret anava badoquejant a dreta y esquerra veyentho tot tant tètrich y esgarrifós, que'm semblà també que l'Art no hagués mudat de pis, esborrant, al anarsen, totes les innombrables belleses que s'enclouen en nostra hermosa capital y que són l'enveja de més d'un d'*allende* l'Ebre; quan, de sobte, al aixecar el cap instintivament, pera saludar el recort de la torreta ahont visquerem anys enrera (avans que'l dit Passeig devingués l'actual xuclador de tranvies, automòvils, monocicles, bicicletes, cotxes, cavalls ab homes y dònes y demés besties, tot envòlt en pols o bé en fanch) hi vaig veure part de dins de la rexa en una especie d'ombra lleu, una faysó de fada u ondina, com altra Venus luxuriant de bellesa.

Enfront d'ella, la més hermosa caucasiana de la Georgia hauria restat eclipsada com les innombrables esteles de la nit a la aparició de l'astre Rey.

El capgirament que s'operà llavors en mon ésser no'l puch dir perque jo meteix no me l'he pogut explicar may; un insòlit parpelleix de mos ulls m'ho feu veure tot com a travers d'un incendi, ab tot y que, ab el sol ponent la vesprada anava refrescant l'atmòsfera. La linia del tròpich havia ja tornat a son lloch; y en quant a l'Art, ¡Ah! aquest, de segur que s'havia amagat dins la torreta, devant de la que jo m'havia quedat corprès y mancat de la voluntat.

Perplexe, plé d'ilusions, vaig decidirme per fi a anarmen de retorn a casa; no vaig

poguer dominar ja la emoció que havia produhit en tot mon ésser la sublim aparició que veya encara per tot arreu: en els aparadors de les botigues, en les portes, en les parets, en la taula, en els plats de casa, y fins en... ma germana y tot! Estava verament obsessionat. Ella se'n adonà desseguida y tot somrihenta'm digué:

—¡Faló, sembla que has tornat molt alegroy!

—Si, efectivament, noya.—Y allavors vaig explicarli la causa de tal cambi. A lo qu'ella exclatá en una càustica riallada, afeginthi eixos mots:

—¿Y no l'has reconeguda? Es la Lena. Veritat es que de quan te'n vas anar ab ara ha cambiat molt; com jo meteixa. Eram unes nenes quan tu te'n vas anar...

—Lena! Lena!...

—Si, home, si; la germana d'en Guillém, el que ara ha tornat precisament de l'Australia; y, a propòsit, aquí tinch una invitació pera'l diumenge; volen celebrar l'arribada d'ell; ab això, si'ns vols acompanyar, hi anirém ab la mare.

—¿Y còm no? Sols pera abraçar a n'en Guillém, després de tant temps. Y vaja... fet y dit!—

El tres dies que mancaven de Sant Jaume al diumenge següent, me passaren com un llampéch; al revés de tothòm: y, com fruhia jo no més de pensar en la primera y suau estreta de dits d'aquella miniatura de ma!...

—

Serien vers les sis de la vespre quan arribarem la mare, la germana y jo, a casa d'en Guillém; aquest, era un antich company d'aula.

Quasi al temps de termenar un y altre els nostres estudis ens vegerem descompartits: ell a Albany de l'Australia occidental ahont hi feu una regular fortuna; jo, pel meteix cami, més aprop; però reglamentat y a sòu fixo, a les Filipines! ayl que tingui d'abandonar, a causa de la invasió dels partidaris de Monroe.

No més les germanes havien continuat conresant les intimes y lleyals relacions entre abdues families.

No crech pertinent explicar els detalls de la petita festa; ella fou un acte de senzilla intimitat y no puch fer trahició a la nostra amistat refermada; emperò de mi, si, dech dirvos, que foren tantes les delicadeses, les atencions, els compliments y fineses que volgui prodigar y que no's compaginaven gens ab nostres senzilles y patriarcals costums, que si no es per ma germana, caich de peus y mans en els dominis de lo ridicol. Oh, la obsessió de l'amor!...

Després de feta formal petició, s'arranjaren les coses a mon pler y, el 25 de juliol de l'any següent els feligresos de la parroquia dels Josepets, en lloch de presenciar un sol casament tingueren, ab sorprenent admiració, d'engolirne dos a l'hora: El meu ab la Lena, y el d'en Guillém ab ma germana...

Ja ho sé lo que dirà tothòm: que aquesta historia es vulgar; bé, si, ¿es que per ventura d'histories aixi no's fa tota la Historia Universal? Unicament que quan una cosa d'aquestes passa entre les parets y en els jardins dels Palaus Reyals, la historia'n fa especial menció, y ho deixa sense menció especial quan té lloch a Sant Gervasi, y pels encontorns d'aquella burgesa iglesia que'ls nostres avantpassats anomenaren *dels Josepets*.

JAUME PALÓU

RECORDATORI

Allà, en el meteix recó
del jardí d'aquella casa,
hont s'obría en altra temps
la teva xamosa cambra...
En el meteix finestral
hont a milions de vegades
hi he vist brillar els teus ulls
y caure les teves llàgrimes...
Allà hont el sol del amor
illuminà la teva ànima
y breçades per l'oreig
hi havíen florit tes galtes,
allà, com un dolç recort
de nostra vida passada,
avuy, hermosa, esplendent
s'hi enfila la flor de malva.
Al veure sos bells colors
de día en día esblaymarse,
he pensat ab tu, amor meu,
y ha somrigut la meva ànima.
Que la flor del nostre amor,
si algún temps fou passionaria,
té avuy reflexes més bells
y més frescor que la malva.
Y com ella, el temps podrà
marcir la flor, mes la planta
sempre viva en nostres cors
cada any treurà nova ufana.

E. JUST Y PASTOR

ERRO IMPORTANT (1)

Al senyor Miquel y Planas

En el número 286 d'aquest periòdich, se inserta un article titulat «Divagacions» firmat per vostè que, per constituhir un erro que podém anomenar fonamental y perque, ademés, tal volta hagi vingut a perjudicar el bon nom de «Catalunya Federal» entitat nacionalista d'aquesta ciutat a la que tot l'esmentat article se refereix y que está composta de vells federals triats que saben lo qu'es federació, tant triats, que si bé tal volta no necessiten qui per tots ells pensi, quant menys necessiten tenir qui per tots parli, tot segons vosté diu, per què, tal volta, repeteixo, hagi vingut a perjudicar el bon nom de «Catalunya Federal» puig podria ésser molt bé que qui l'hagués llegit, quedés convençut de que lo que en nom de dita entitat se diu y se fa en unes ocasions, se contradeix y se desfà en unes altres, es de tot punt imprescindible de que's procuri la seva rectificació y aixi jo, un dels tals vells federals (tinch 33 anys y soch dels que'n conto més de la colla) a pesar de la curtesa d'enteniment o de pensament que tenim o'ns suposa, m'atreviré avuy a mirar un través y mitj de dit més enllà de lo acostumat qu'es la punta del nas pera dirli y pera intentar probarli, que si en bon'hora, al volerse ocupar de «Catalunya Federal» y dels individuus que la componen s'hagués, com era degut, avans enterat per pesses menudes de lo que realment era y significava, de segur no hauria escrit lo que escrigué y no hauria tirat cap mort a sobre de la tal entitat, callant allò de que'ls seus socis són federals que, tenint vots fets com a limit infranquejable de les seves aspiracions, no gosen anomenarse catalanistes perque temen ésser apòstates perque no poden arribar a capir que poden perfectament anomenarsho sens deixar d'ésser republicans.

«Catalunya Federal», senyor Miquel y Planas, no es res de lo que vostè suposa: «Catalunya Federal» es, avans que tot y per sobre de tot, eminentment nacionalista o, si vosté ho prefereix, catalanista en el sentit de nacionalista de Catalunya, si bé no li negaré perque es una veritat, que al meteix temps es eminentment republicana, y es republicana ademés de nacionalista, y conta lo per vostè afirmat, precisament perque, saben que's tracta de dues coses d'ordre ben distint y, fins a cert punt, independents entre si, capeix perfectament la seva compatibilitat. Si, senyor, si; l'esméntada entitat y per ella nosaltres, els socis que la componém, nos permetém creure que no es el sol a resoldre el problema de la constitució de l'Estat, sinó que a Espanya y per tot arreu, se'n presenten d'altres de capital importancia entre els que, junt ab el primer y immediatament després, se'n presenta un altre que ab ell, tot y ésser de naturalesa ben distinta entre si, constitueixen en lo fons la base sobre la que s'ha d'assentar tot l'edifici de l'Estat y que tenen tan gran influhencia en la vida, que molt bé pot dirse que de la seva acertatada o desacertada resolució, dependeix tota la felicitat o desgracia aixi del poble en general com dels individuus en particular. Me refereixo a la forma politica, á la forma de l'autoritat, a la forma del poder necessari a la existencia y conservació de tot Estat, en poques paraules, a la forma de govern.

Donchs bé: nosaltres, millor dit, «Catalunya Federal», que com he exposat, reconeix el dret de primacia pera sa resolució en favor de la manera de constituhirse l'Estat sobre la determinació de la forma d'autoritat que l'ha de regir, no's contenta ab dir la seva opinió sobre lo que s'ha de fer en relació al primer, sinó que vol fer complerta la seva obra en lo que pugui referirse a Catalunya y fins a Espanya, y al efecte, embesteix els dos esmentats problemes, y pera la resolució dels dos presenta solucions. Ocupantse del primer, observa que Espanya no es més que un compost heterogeni de diverses nacions que foren en son dia y no en llunyans temps ben independents y que encara conserven

(1) Ja es sabut que solèm portar nostra condescendencia fins a un punt may vist en altres periòdichs. Hem procurat sempre que en nostres meteixes columnes, poguessen esplayarse aquells que quelcòm tenien que dir de lo estampat en nostra revista; però això no vol dir que com totes les coses la benevolença no hagi de tenir un terme. L'autor d'aquest article ens ha demanat la inserció com *de justicia*; podíam refusar aytal demanda, però hem volgut complàurel, car preferím pecar per carta de més, emprò, síens permés fer constar qu'en altres circunstancies, es a dir, en un cas en que no hagués pogut semblar que defugiem l'embestida, tal volta hauríem trobat que no reunía prou condicions pera donarlo a la estampa.—N. de la R.

vius un carácter, usos, costums, llengua, etcétera, etc., perfectament definits, entre les quines nacions si compta a la nostra Catalunya; observa que solsament Estat que en la nacionalitat se fonamenta, es Estat viable per ésser l'únich ben constituhit y llavors reclama pera Catalunya, nostra única y verdadera, per naturalesa, patria, de dret, totes les facultats que com a Estat-Nacional li corresponen, si bé de fet, atenguent al moment histórich actual, a la organisació dels demés Estats del món dit civilisat y tenint en compte, per altra part, que no en va hem passat dotzenes d'anys units al restant d'Espanya, per transacció y conveniencia, passa perque l'Estat-Nacional Català abdiqui, encare millor, cedeixi en us-de-fruit y en favor de la unió ab Espanya, d'alguna de les facultats que com a Estat (no com a Nació, entenguemse) li corresponen, es a dir, que atenguent a aquelles circumstancies, proclama la unió Espanyola, mitjansant la més complerta autonomia politica y administrativa pera Catalunya. Mes, encare que ab això sol, sens cap mena de dubtes, arribariem a fruhir d'un estat de felicitat que en realitat quasi no podèm capir, no obstant, com he dit y repeteixo, aquella entitat no queda contenta y vol presentar solucions al segón problema de que parlava, pera lograr lo millor dintre lo bó; y es per'xò, que fixantse ab que les poques rahons que en favor de la monarquia s'aduheixen, unes per ésser complertament de mer aparato, ficticies, com la majestat y rango que dóna al Estat y altres per venir ben compensades per les que en contra se presenten per gravissims inconvenients, són ben poch atendibles, y fixantse ademés en que, un cop rebutjades, per absurdes les teories del dret divi dels monarques per sentar en el buyt que deixen les de la sobirania nacional, es un verdader anacronisme voler mantenir formes que en el dret divi tenen la seva base, com de fet està reconegut, puig les meteixes formes anomenades avuy monarquies, sols són formes de trancisió y de transacció, empelt de fleca republicana per veure de revifar la vella y corcada soca de la monarquía, y al ferse càrrech de que la tradició, derrer baluart a cobert del que en va procuren els reys defensar sos pretenguts drets, resulta contraproduent en lo que a Catalunya fa referencia per haver desaparegut ab en Jaume d'Urgell la nissaga de reys de la terra, se diu resoltament: tinch d'ésser republicana y ho diu tant resoltament, que no li importa tot lo de bó o de dolent que en nom o sota la capa de la república s'hagi dit o fet, puig sería com estimar o aborrir les obres dels grans mestres, solsament per les més o menys indecents o hermoses copies o parodies que d'elles s'hagin fet, y sense que li importi el que's digui si's queda o no's queda enrera respecte a altres nacionalistes, puig per enrera que's quedi, sab que quan arribará la benhaurada hora d'agafar el tren, tindrá estació de sortida, mentres que aquells que tant enderrerida la creuen, a la seva estació o a la del vehí tindrán d'acudir puig que, en aquest ordre d'idees, d'estacions sols n'hi ha dues y en cap d'elles, al menys corporativament, se troben.

Queda, al meu modo d'entendre, ab lo dit, perfectament demostrat, lo errat del judici que vosté de «Catalunya Federal» tenia y que exposá en l'article de referencia, puig se veu ben clar que lluny de no tenir sistema planetari a que açoblarse, lluny de passar la seva òrbita entre dos sistemes, al que, ara a l'un ara a l'altre, s'acostava, ja que está de plé dintre'l nacionalisme poguentse afirmar rodonament que may d'ell s'ha apartat, encara que vingui a marcar dins el catalanisme una tendencia determinada, ab color propri, com dirém aceptant la comparació de vosté, color que convençuda partidaria de no presentar a la vista del poble una ficció, com a color lo que sols es un compost de colors, sinó de la realitat, de cada component per separat fentli veure com de la unió de tots resulta la blancor, comença per ensenyarli'l color qu'ella porta, li explica la seva naturalesa y procura arreu ferlo estimar com ella l'estima, no perque'l cregui panacea pera curar tota mena de mals, sinó perque, li sembla qu'es lo més perfecte dins lo actualment conegut y'l més conforme y més convenient a la manera d'ésser dels Catalans.

F. Albert Paradís

NOVES

Suposém que nostres lectors estaràn ja prou enterats per lo que'n diu la prempsa diaria de la escandalosa qüestió de l'Hospital Clinich; no'ns cal, donchs, explicarla detalladament.

Es la eterna injusticia: Catalunya es sempre considerada pels politichs del Centre com la vaca lletera que no ha de tenir altra missió que matalshi la gana, sense qu'ells s'atalehin de qu'ella també ha d'alimentarse y que al matarla d'inanició trevallen per llur propria mort. Ara l'Estat vol que contra tota rahó la Diputació barcelonina corri ab els gastos més importants pel manteniment de l'Hospital; y si bé sembla que aquesta no vol aconhortarse ab aqueixa lley de l'embut que li fa rosegar sempre els òssos mentres els altres se menjen la carn qu'ella paga, nosaltres, si hem d'ésser franchs, no hi tenim pas gayre confiança en la enteresa y energia dels nostres diputats provincials, com no'n tenim gens tampoch en les virtuts civiques de nostres concellers municipals.

Prescindint ja d'aquells que per llurs compromisos politichs estàn tan lligats ab el Centre que ni respirar poden sense permis dels *amos;* descomptant també aquells paràssits, aquelles sangoneres *(hirudo officinalis)* que no paren de xuclar més que pera bescantar a la Catalunya que'ls nodreix, els altres, els menys dolents ¿no'ns han demostrat que ja havien passat a la historia aquells temps en que'ls representants dels pobles y les ciutats pera defensar els drets llurs no escatimaven la vida? ¿Quina por els hi han de fer a la gent del Centre aquestes protestes que com totes les altres qu'en gran nombre's fan cada anyada aniràn a empolsarse en els recons més foscos dels ministeris? Una protesta sinó va acompanyada de la decisió ferma de reclàmar a ultrança lo qu'es de justicia, ve a ésser com una amenaça d'un cobart que no passa de *baladronada.*

El *pide más que un catalán* que s'ha fet tradicional entre'ls que parlen el *dialecto* madrileny es a tota hora repetit pels *grandes* estadistes espanyols ab to de sobirà menyspreu. ¿Quin cas n'han de fer de les reclamacions de Catalunya quan hi ha altres *provincies* més rebeques a les qui cal tapar la boca a tota costa? *Quien no llora no mama.* Aquest es el veritable principi de la ciencia politica a la espanyola. Els *pobres* castellans, els *pobres* andalusos, etc., ne saben més de plorar, per això són ells els que mamen, y Catalunya tota manyaga va deixantse munyir y decandintse; que no fóra cosa de que li poguessin retraure *el egoismo de los catalanes* que *diu* que va fer perdre les colonies.

Que pagui Catalunya més de lo que cal, que sacrifiqui al servey de les armes més fills dels que per lley de reclutament li pertoca, tot això està molt bé; ara reclamar de l'Estat quelcòm de lo que déu, això ja fóra torbar la tranquilitat de l'auca... Lo que convé es que'ls catalans seguim tan mansoys y Catalunya continuhi essent l'atormentada cendrosa o venta-fochs que s'aconhorta, somniant en el jorn en que'l primpcep galàn vingui a calçarli la xinel-la... Mes, ay! La rondalla de *Cendrillón* es un conte blau y els *qüentos* d'aqui per ara són de colors més virolats.

—

Empenyats els nostres homes de Govern en acabar *con la hidra*, que diuen ells, ara les han donades altre volta per fer us de aquells procediments de la má esquerra, tant del gust de la gent central, la qual està convençuda de que la *hidalguía* que ja es proverbial en ells allunyarà tota malévola suposició que pugui deixar entendre als de fòra que aqui's governa al estil de Kabilia y no tal com a una nació, diguemne civilisada, correspòn.

Aqui la campanya ha estat orientada en el sentit de fer purgar a la prempsa catalanista delictes que sols existeixen com efecte del mal humor que avuy gasta la raça central, car, nosaltres, que les veyém a venir de més lluny, ens hem donat compte de que deixantlos fer a n'ells, ja arribarèm infaliblement allà hont per rahó ens correspongui, sens necesitat de deixarnos portar de les exageracions que sovint comprometen l'éxit de les millors causes.

El nostre confrare *Cu-cut!*, l'aixerit setmanari que ab tant delit, y enginy a l'hora, posa de manifest les excelencies dels nostres ideals y lo ridicol dels esforços que contra llur espandiment fan els enemichs de Catalunya, ha degut tastar el rigor ab que els encarregats de vetllar pel culte sacrosant de les passades glories castiguen *ex ovo* tot acte que pugui de lluny o d'aprop semblar pecaminós. Es ab aquest criteri de previsió que s'ordenen les recullides d'edicions senceres dels senmanaris catalanistes quan encara el suposat delicte, dat que ho fos, ni temps tindria d'ésser consumat. Per manera que'l càstich precedeix a la falta, mellor dit, a la intenció de comètrela, lo qual es, en veritat, una manera ben còmoda d'aplicar les lleys. Y si còm sempre succeheix acaba per tenirse de reconeixer que no hi havia tal delicte, el perjudici ja hi es, y la empresa periodistica ha vist arbitrariament detentada la facultat d'exercir una industria perfectament legal com ho es la de publicar periòdichs, sens que cap indemnisació li vingui a compensar els perjudicis ocasionats per un *erro* dels que vetllen pel cumpliment de les lleys.

Mes tot això no es dir res als qui saben prou el perque d'aquets procediments ultralegals. Com qu'el catalanisme comença per predicar el respecte a les lleys, adhuch a

les que creu injustes y aspira a veure modificades, no hi hà altre medi de fer la contra als catalanistes que atribuilshi delictes que *podrían* cometre y castigarlos per endevant ab el sol propòsit de causar perjudicis d'ordre material; els únichs, pensen ells que poden doldrens, per quan encara ens tenen per avars, ab tot y qu'els hi paguèm el gasto.

—

Seguint els meteixos procediments maquiavèlichs (llegeixis ma-esquerra) de que acabèm de parlar, els *hidalgos* posen en pràctica actualment contra els nacionalistes de Basconia els recursos que primerament utilisaren contra els nacionalistes de Catalunya. Són gent, els *castilas*, molt aixuta d'enginy, y no donant aquest l'abast a produhir coses noves s'han de fer servir els procediments desacreditats en una banda, pera les altres hont encara no'ls coneixen.

Aixi es com a Bilbao s'estàn fent aplicacions de la *republicarina* pera combatre el nacionalisme. El tractament es senzillissim: uns quants articles de periòdich tractant als biscaitarres. de clericals y de reaccionaris per aqui, y de separatistes y tal cosa per allà. Ab motiu de tocarse en el passeig públich composicions musicals de carácter basch, uns quants republicans de la classe d'inconscients ensinestrats a faysó de canilla de circo y escalfats de *cascos* si convè pera millor assegurar l'èxit, donen crits de *Viva Aquello!* ab el propòsit de mortificar als qui han de considerar impertinent aytal mòstra d'espanyolisme en un lloch hont ningú hi diu res en contra.

Seguintsen d'això la natural confusió, ab un poch mès de zel per part d'aquells republicans al servey de les institucions, y prorrogant la manifestació agredint a n'algún transeunt pacifich que no's mostra prou adicte a la explossió patriòtica que dins d'aquells pobres cervells s'està operant, la cosa dóna de si les conseqüencies desitjades: empresonament de la victima y felicitacions de les autoritats als agressors per llur civisme y amor patri; envio de telegrames ben inflats a tots els periòdichs de *provincias*, etc., etc. Y ja tenim la Hidra a punt de rebre totes les imprecacions dels bons fills de l'Espanya central, els únichs que beuen a galet y els únichs pera'ls quals s'obren suscripcions quan hi ha alguna *catàstrofe*; suscripcions en les quals, això si, resultèm germans de cor, y tots ens donèm la ma ab efusió veritable: els uns pera deixar y els altres pera rebre el *óbolo de la caridad que tanto enaltece al ser humano.*

Y ara vegin vostès, sinò fos pel concurs que la Espanya centralista reb dels republicans inconscients y sempre aptes pera servir d'instrument a qui sàpiga emplearlos en això que es lo únich pera que positivament serveixen, ¿fóra possible que'l poble continués ignorant lo que el federalisme y el regionalisme, fills abdós del nacionalisme, signifiquen en materia de verdadera llibertat?

Mes nó; encara quedaria un'altra esclavatge del qual el poble espanyol tardarà molt a guarirse: la ignorancia, que'l posa a mercès d'una prempsa venal que li segresta la facultat de pensar y que crea els estats de opinió pera fingirse portaveu d'una suposada voluntat nacional, la que no es mès que la manifestació atribuhida al poble de lo que en realitat convè als que governen pera mantenir l'actual estat de coses: un estat de coses que no pogueren modificar els grans desastres d'ara fa vuyt anys, totalment oblidats avuy per avuy.

—

¿Que volen res de mès divertit que la comedia politica? Cal confessar que'ls republicans hi tenen la ma trencada en aquest teatre de putxinel·lis, ahont al poble infeliç l'hi està reservat el paper de titella a qui sempre li toca el rebre.

En Mir y Miró, aquell *enfant terrible* que tot s'ho volia menjar, ha decidit per fi tornar a la casa pairal, a aquella *casa del pueblo* que no volèm batejar ab el nom de Ca'n Garlanda, perque això fóra massa català, es a dir massa *retrógrado*; diguèmne casa de *Tócame Roque*, y aixi tindrà un cayent mès *castizo* mès en harmonia ab els de la *harmoniosa*. ¿Ho veuen ahont van a parar aquests *ríos? En la mar que es el morir*. Y pensar qu'aquests terribles disidents han hagut de morir d'una coça de conill, y això que el senyor Mir era qui menys se devia deixar *posar un lapin*.

Ja es ben trist ja, per aquests flamants repúblichs aspirants a dictadors haver de tornar als pals y ganxos y rebre les palmetades d'aquell mestre-tites que titllaven de fer tant mala lletra y de tenir tant bruts els llurs cartipaços. ¡De les *meriendas democráticas* anà a raure en una *merienda de negros!* Ells qu'ab el *rojo* volien enlluhernar a n'a la massa estúpida que com el brau embesteix ab coratge irreflexiu allò que li posen devant dels ulls sense reparar que l'engany està al derrera. Mentres el poble sigui ignorant serà explotat y ha de costarnos molt desenganyar a n'els il·lusos que no saben veure el jòch dels agitadors busca-vides que no serien ningú sinó els deixessin estar sempre *con las manos en la masa*.

—

Ja no sabèm que respondre a nostres suscriptors que continuament s'ens queixen de que no reben els números, o els arriben ab gran retràs. Són les gangues de la administració espanyola. Tota la prempsa's plany quasi diariament del mal servey, de quan en quan dóna conte d'irregularitats comeses. Y tot se reduheix a anar de mal en pitjor. Quant ne passa una de *grossa*, cambi de personal; els *grossos* traslado ab ascens; els petits al carrer, però el públich el qui paga,

a aquest no li toca altre paper que el de cornut y pagar el beure per torna. Els periòdichs catalanistes tenim un'altra aventatje. A nosaltres més qu'als altres s'ens ocasionen perjudicis però en cambi també o ens causen especials molesties, imposantnos trabes que no duptèm estàn bassades en una lley ben espanyola, la lley del embut. Tot sia pera major gloria de la Administració y del paternal govern del Estat espanyol.

—

Publicacions rebudes:

Le grand Congrès de l'Union Internationale des Beaux-Arts et des Lettres, ha inaugurat a Angers sa exposició d'art, baix la presidencia dels senyors Paul Adam, Auguste Rodin y Vincent d'Indy. La exposició comprèn seccions francesa, alemanya, italiana, anglesa, americana, suissa y espanyola.

L'acte de la inauguració fou solemne, essent molt felicitat el pintor Alexis-Mérodack-Jeauneau, qui dirigeix l'orgue oficial del grupo, *Les tendances nouvelles*.

Sant Magí, cançó popular catalana, formant part del Cançoner popular. Va acompanyada de les corresponents notes. Aquesta cançó, número XLVI de la serie, se ven a la Rambla de Sant Joseph, 11. Preu 10 cèntims.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 289 Barcelona, 24 d'Agost, 1905

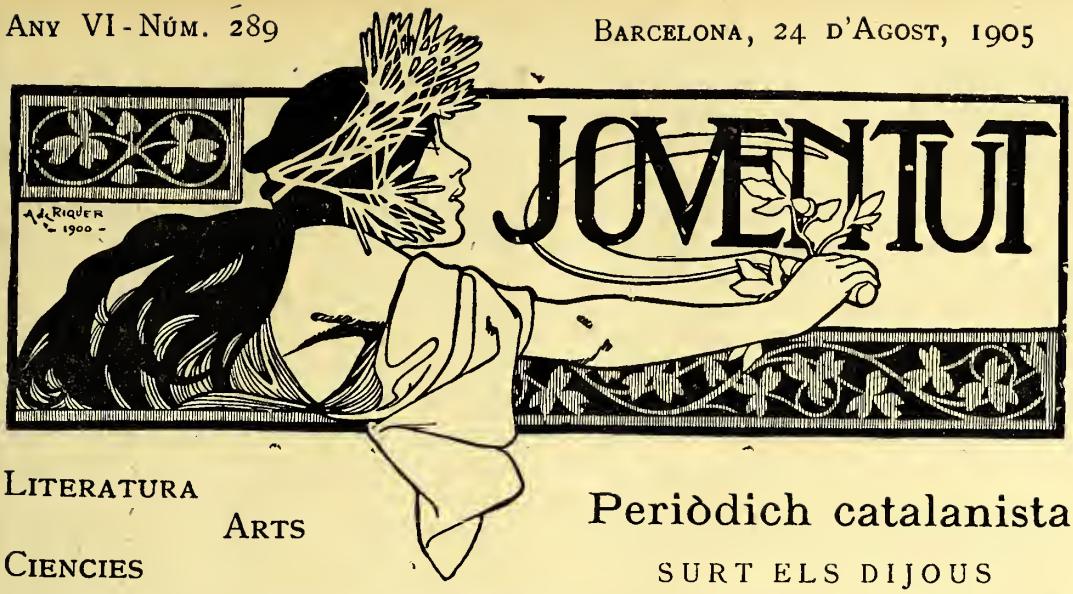

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Emili Vilanova, per J. Pujol y Brull. — La força republicana, per F. Pujulà y Vallès. — Les arts menudes, per Adrià Gual. — L'amich Vilanova, per Pompeyus Jener. — Congrés Esperantiste de Boulogne-sur-mer, per Alfons Sabadell. — La primera obra, per Enrich Bosch y Viola. — Parlament del doctor Martí y Julià en els Jòchs Florals de Badalona d'enguany. — Noves.

GRAVATS:

Emili Vilanova.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller. — Plech 15.
LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS. — Traducció catalana. — Plech 27.

EMILI VILANOVA

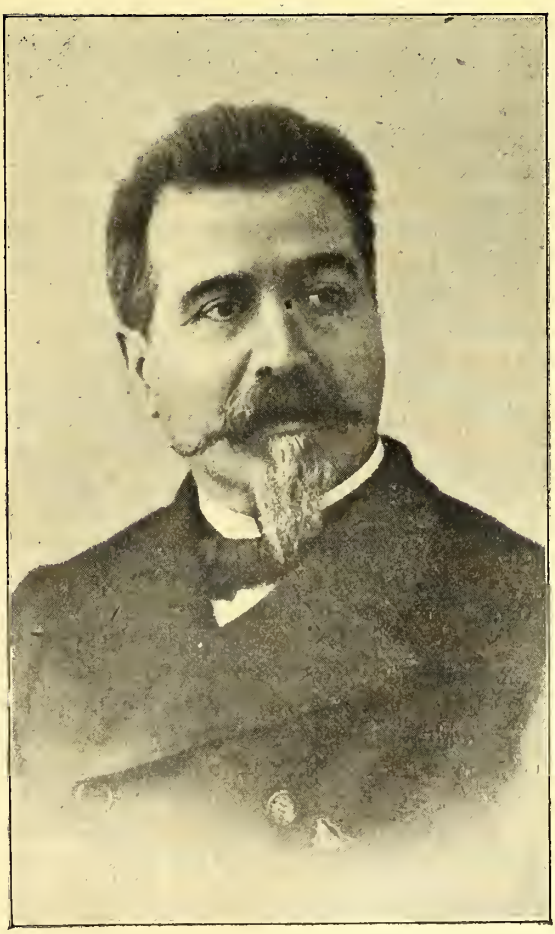

A dos quarts d'onze de la nit del prop-passat dia catorze, morí sobtadament el gran prosista català en Emili Vilanova, en sa casa payral del carrer de Basea d'aquesta ciutat. ¿Qui no'l coneixia a n'el gran pintor de tipos y costums barcelonines? ¿Y qui, coneixentlo d'aprop no unia l'admiració envers l'artista ab l'afecte més profond pel gran amich? Perque en Vilanova era un escriptor potent, sencer, personalissim, animat d'un esperit sempre jove y bondadós; en son cor no hi cabia la rancunia y per això tothòm l'estimava. Era tan gran sa bonhomia qu'era incapàs

de creure dolent a ningú. Quan ohia contar d'algú qualsevol erro, ell se'n feya desseguida defensor sense coneixer el culpable y ab el somrís als llabis, obgectava: «Voléu dir qu'es cert? No pot ésser que hi hagin homes tan dolents!» Com el pobre que no ha tingut may cap quarto, que no's forma idea de las quantitats de moltes xifres, en Vilanova no capia les baixeses dels homes, perque en ell tot era noblesa y bon cor.

En Vilanova ha mort jove, més jove encara de lo que sa edat deya; y malgrat la malaltia de cor que de temps rosegava poch a poch sa preuhada vida, encara l'haurieu vist revifarse quan se li parlava de literatura. Perque això'l feya viure y això l'ha fet morir més prompte.

L'escriptor que plorém avuy fou dels quins no tingueren mestres a Catalunya. Ell y altres companys, quaranta anys enrera, començaren llurs primers ensaigs literaris en revistes periòdiques de Catalunya, com *La Barretina*, *Lo full de paper*, *La Rambla*, *La Pubilla* y *La Renaixensa*. Els trevalls d'en Vilanova desseguida cridaren l'atenció per la originalitat y justesa de color y han arribat a nosaltres, frescos, plens de gracia, inimitables. Més tart publicà diversos aplechs de sos quadros, y quiscun d'ells fou un éxit ben merescut. Llegit un llibre d'en Vilanova, deixava ab el regust de bellesa el desitj de fruhirne ben aviat un altre. Tots eren diferents y tots junts formen una unitat perfecte: la vida barcelonina, vista del natural ab ulls d'enamorat arrencada y ab grapa de gran artista. *Del meu tros*, *Gent de casa*, *Plorant y rient*. *Monòlechs y quadros*, *Pobrets y alegrets* y *Escenes barcelonines* són joyes que ha llegat en Vilanova a la literatura catalana, de valua inestimable y que dificilment poden trobar pariones. Ell, ab sa percepció esplendent, podia haver escrit grans noveles y crech que per sa meteixa modestia s'acontentà sempre ab traçar petits quadros, mes quiscun y molts d'ells particularment, poden nomenarse petits no més per llurs dimensions, no pas per llur mèrit.

Era l'escriptor festiu per excelencia; trobava a cada moment l'acudit apropiat, l'adgectiu just de l'humorista pulquérrim, la frase ensopegada pera despertar el somriure del llegidor o'l mot cabal pera ferlo esclatar ab rialles, y ab tot, en cada conte d'ell s'hi trobava sovint una petita nota, posada ab senzillesa com per oblit de l'original humorista, que suaument s'endinzava en el cor y feya caure els parpres ab llestesa pera escórrer una llàgrima. Y es qu'en Vilanova traduhía la vida menestral tal com la veya y la sentia, sense donarsen compte, sense escarrassarse, veyentla brollar de sa ploma suaument, com font que no s'estronca ni's detura, donant una abundor d'aygua sempre crestallina.

El gran costumista ha mort anyorantse. En el transcurs de la malaltia qu'en aquests anys el feya caminar ab pausa, jo li notava com una ombra d'anyorament. ¡La seva Barcelona del 67 havia cambiat tant! D'aquella menestralia que retratava en sos escrits ja quasi bé no'n queda. Y en Vilanova sentia la perdua dels models que l'inspiraven. Fins les corrents literaries de Catalunya s'han desviades bon xich de lo que foren, y d'això en Vilanova se'n havia donat compte. Anys enrrera en el sopar de la festa dels Jochs Florals, en Vilanova era aclamat pera que dongués a coneixer alguna cosa nova, tothòm li demanava que llegís algún trevall; y ell, mandrosament y com mitj avergonyit ficava ma al infern de l'americana y llegia quelcòm inédit. Més tart, alguns dels més *sabis* ja consideraven al gran autor *massa casulà* o *anticuat*, o per massa joves, no'l coneixien, entretinguts potser en llegir als *moderns* o en ferho veure; y en Vilanova a n'aquestes festes s'hi trobava mitj foraster, y l'anyorament per força havia de sobrevenir.

Per això crech que'ls derrers anys de l'inimitable mestre, han d'haver sigut tristos pera ell desde'l punt de vista artistich y haurà devallat a la tomba ab la recança d'haver perdut quelcòm que tants anys havia gaudit. Ara qu'en Vilanova ha mort, reviuràn sos fruyts ab tota l'esplendidesa que contenen. Els que vindràn podràn fruhir ses exquisides qualitats y ditxosos dels que'n sapiguen xuclar la mel que s'hi tanca. Si la indiferencia ha fet oblidar alguns moments al gran artiste, ara sorgirà la deesa Art, de joventut eterna, malgrat les prediccions dels xorchs y dèls volubles y el nom d'Emili Vilanova quedarà pera sempre inscrit entre'ls dels més grans escriptors de Catalunya.

Aquesta indiferencia d'alguns, contrasta

ab el procedir del mestre. Jo l'havia vist en les meteixes festes dels Jochs Florals dels derrers anys encantat escoltant llegir a escriptors novells (dels meteixos que potser ni s'havien prés la pena de conèixel), vessant llàgrimes d'entusiasme a cada vers vibrant, a cada oració bellament forjada.

En Vilanova havia estat sempre jove; ferm en ses teories y manera d'ésser, fou sempre enemich de transmudacions; per això començà a escriure y acabà d'escriure sense afany d'evolució; ell feya lo que sentia, y res més; les corrents modernes no pogueren fer tòrcer el curs de sos procediments en cap dels ordres: per això en Vilanova nasqué y morí en sa antiga casa del carrer de Basea, en el lloch meteix ahont visqueren sos pares y sos avis; per això en Vilanova fou sempre l'home que vaig conèixer vinticinch anys enrera; per això en Vilanova fou escriptor barceloní per essencia, l'artista constant y vigorós mentres conservà la força física.

No fa molt temps, mos companys de Joventut li demanaren uns quants trevalls pera ferne un volùm de la Biblioteca de nostre setmanari y ell se'ns excusava pretextant qu'era ja vell, que no escrivia res. Y se li coneixia en el rostre que no era pas vell de cor; lo que li mancava era l'estímul. Si hagués sigut soperb, en Vilanova s'hauria enlayrat per demunt de tothòm; ell ab sa modestia extremada volia fins apagar el nimbe de gloria que de dret li pertocava.

Avuy el plora tothòm al gran escriptor; avuy tots se condolen de la perdua de l'amich; els aymants de la literatura s'apressen a fullejar ses obres y s'adonen de la valua de l'escriptor; els amichs repassen els fets passats que s'agombolen a la pensa, y ploren. L'escriptor fecond, l'home de virtuts sens màcula, ha deixat la companyia dels vius llegantnos un rastre de llum esplendorosa.

El prosista se n'ha anat a la tomba ab el somris als llabis y ab el cor trocejat: rialles y sentiment foren sos companys y els esmerçà en sos llibres. Encara pochs dies avans de morir aclaparat per la malura que duya arrapada al cor, en una reunió dels pochs companys que freqüentava, li deya molt seriós a un jove que té costúm d'anar sempre molt pentinat: «Home, a vostè me'l miro capaç fins de fer la clenxa a un plat de fideus de cabell d'àngel»... La rialla apareixia en el rostre de sos amichs quan potser el cor d'en Vilanova sofría l'opressió que de tant temps li dificultava de respirar lliurement l'ayre que sos pulmons demanaven!...

Avuy plorèm a l'amich y a l'artista, y Joventut se condol de no haver pogut conseguir un llibre del gran prosista pera la Biblioteca d'aquest periòdich; donchs posat entre lo millor de les lletres catalanes y enfront dels de les modernes escoles, hauria sigut sempre un llibre capdal indiscutible. L'Art no té edat ni secta; es únich, a despit del temps y de les races; y l'Emili Vilanova fou un artista de cap d'ala.

Descansi en pau qui va donar gloria a les lletres catalanes y enlayrém sa memoria car ella enlayrarà pera sempre a Catalunya.

J. Pujol y Brull

LA FORÇA REPUBLICANA

Hem navegat a lo llarch de la costa catalana, desarribant en les cales y en les viles y per tot el meteix espectacle m'ha omplenat de tristesa. La febre de les eleccions ho invadeix tot; la malura espanyola no té deturador; els quatre lladres més o menys coixos y'ls deu ignorants cada un d'ells més imbècil que'ls altres, de Madrid, han lograt l'arribar a interessar en llurs lluytes esquifides a nostres compatricis; cosa que no'ns ha d'estranyar, després d'haverlos arribat a embrutir ab la manca d'ensenyança, o lo que's pitjor, ab la ensenyança espanyola que'ls hi han donat.

No hi ha una roca en tota la costa, si sobre la roca hi ha un home, que no senti parlar de la propera lluyta. Y's dóna'l nom de lluyta en aquesta época de degeneració a les petites indisposicions intestinals del centrel No hi ha una cala, ni un aplech de cases sobre les platjes que no vibri apassionat per l'escrutini proper... Aquest fenòmen es tant més dolorós quant no són les idees les que's contraposen sinó'ls noms dels homes. El nom del candidat monàrquich y'l del republicà resonen arreu. Y recorren la costa y passen de l'un a l'altre dels districtes electorals, d'aquestes castellanes (y ja està per dit: imbècils) divisions del terrer, y no noten altre cambi que'ls noms de familia y no troben altres diferencies de programa que la que va

d'una carretera a la pesca del bou y d'un port a la aprobació d'uns presupostos municipals.

Aquí y per allà algún qu'altre bon catalanista isolat, verdader hèroe que lluyta impassible cultivant individualment als seus conciutadans, y rebent fredament l'escarni o'l despreci de les multituts. Y la força; la força que està en mans dels republicans, la que tant podría ésser útil pera'l progrés, empleada en lo petit, en lo mesqui, en lo miserable de la vida social; això es: en la discussió política personal.

Després són ells, els republicans, els qui's vanten de combatre per l'avenç, els qui s'alaben de rompre les convencions de la vida moderna espanyola; ells, els qui possehidors de l'èxit y de la massa, podrien encaminarla com ariet terrible contra tot lo corcat, pera enderrocarho, són els qui presumeixen de força, perque a *sa* multitut li han comenat la tasca de servir de manobre aportador de materials pera sostenir les febleses actuals.

En cada un dels isolats catalanistes, que incansables sense mires polítiques, sense ciencia política, he trobat, lluytant mesos y mesos pera fer un prossèlit y tornant a començar la tasca pera ferne un altre, al meteix temps qu'un hèroe hi he vist el ver representant de la força, de la força que vibra, que perdura, que com corrent nirviosa s'esten d'un cap al altre del terrer y acaba per trontollarlo tot fenthi la verdadera y gran revolució dels esperits.

En les multituts republicanes, perseguidores de miseries, que no altre cosa poden perseguir els que's mouen per homes que persegueixen quan s'eleven ideals esquifits del segle passat, hi he vist sols la força que fa riure en les taules de café, perque no té ni la apariencia suficient pera admirar als badochs de les fires.

Elles m'han recordat aquell bon home del meu poble que presumía de forçut, y explicava devant d'un auditori que un dia havia fet l'aposta de trencar una ampolla.

—¿La vares trencar?—li demanaren sos oyents.

—No—respongué'l forçut—però la vaig torcer.

Aixi,'ls republicans, jo estich segur que respodràn quant desenganyats els ciutadans de veure que no han trencat cap convenció, els hi demanin compte de sa força:

—No hem trencat cap forma politica ni cap convenció social, però les hem torçades, —diràn.

¿Què es, sinó torçar ampolles, el fer caure ministeris y guanyar minories més nombroses?

Nosaltres, els qui sabèm que hi ha coses que no's poden torçar hem de lluytar sens treva ab el convenciment de que nostra obra revolucionaria no's perdrà. Anèm edificant de mica en mica. No hi fa res que nostra obra no's vegi. Anèm edificant derrera de les boyres de la multitut. El jorn que aquesta s'esvaneixi nostre casal lluhirà, y aleshores, no solsament se veurà, sinó que admirarà també.

F. Pujulá y Vallès

LES ARTS MENUDES

Avuy en dia, la facilitat en adquirir coneixements superficials que contribuheixen a la execució parcial de l'obra d'art, o més ben dit, que contribuheixen a la formació de la traça, del ofici, revestit ampulosament per la influencia y el contacte, constituheix un perill esparverador, per lo que toca a la confusió del concepte Art com a la veritable classificació dels seus representants.

Fóra ben difícil treure en clar el nombre d'obrers d'art que fan coses aceptades com a tal; tan difícil, a ben segur, com descobrir en tot el món un centenar d'artistes complerts y seriosos.

El nom d'artista, s'ha prodigat y divulgat quasi tant com el de *bon home*. Se diu *bon home* al que pel carrer ajuda a aixecar a un vell qu'ha caygut, com se diu artista al que graciosament fa una silueta femenina destinada a l'anunci d'un establiment de robes. En cap dels nostres exemples, se vol saber més que l'immediat, sense que això privi de que el primer, en arribant a casa pegui a la dòna si'l sopar no està dispost, y de que'l segón siga incapàs d'expressarse altrament que per trivials siluetes.

Molts dels tinguts per artistes, no són res més que inacabats obrers, que avans de vèncer totes les dificultats de llur art per lo que

toca a la tècnica indispensable, se fan una *manera* amparada en llurs defectes, y personalisen la propria imperfecció.

Aquesta malaltia es universal y poch costa assegurar qu'ha trobat a França sos primers focos d'infecció. La França, qu'es tant com exuberant frivola, compta al costat de sos mestres—per lo que respecta a la factura (1)—un sens fi d'*enginyosos* artistes que representen la plana major de les arts menudes, y com que la França ha tingut com cap altra nació la traça del esparciment, ha fet estensius els seus productes de *nimies-arts* per tot y ha contagiat son mal ab una habilitat ben francesa.

En gran manera ha contribuhit també al desenrotllo d'aquesta mena d'art aparent, la excessiva quantitat d'edicions reproduhint lo bo, y lo mitjà encara més. Qui no té avuy una mitjana cultura artística es perque no vol, y això que sembla y es en efecte un gran aventatje per lo que toca a la humanitat admiradora, no deixa d'ésser un perjudici al ampararsen els que busquen el vernis de l'apariencia pera explotar la càndida admiració dels voluntariosos.

En temps passats cursar la carrera artística significava tenir una veritable vocació, perque's feya seriosament y requeria la consagració d'una existencia sencera. Avuy ab mitjes escuses se sembla artista, y lo qu'es pitjor, té més aceptació lo que sembla bo que lo qu'en realitat ho es.

Si per influencia, per referencies, per vents vinguts d'aquí y d'allà's pogués posar d'anacoreta, n'hi haurien molts que ho probarien y que semblarien ésserho, però com que per ésser tal s'ha de fer de veres, són comptats els que s'exposen a la solitut y al sacrifici; y aquí podèm reflexionar com es cert que tot lo eminentment bo, tanca en si perjudicis ineludibles. La gran civilisació en que vivim, gran segons diuen y sens dubte de bons resultats innegables, porta nobstant en ella l'espandiment de lo bo a tots preus y per lo meteix la confusió de lo sà y lo insà, de lo falç y lo veritable. Avuy dia patim d'unes quantes malalties terribles. La facilitat de la frase y del concepte; la cita de lo que han dit els altres, la recordança de lo fet y les filosofies llogades, hont molts cops el llogater hi fa obres de consideració; y no parlo del mal de la crítica apostòlica diarística qué ve a ésser una mena de pugó, que com l'altra sempre s'entreté en destruir lo que té such o bona sava y deixa en pau lo estéril, que al costat de lo bo destruhit, pren l'apariencia de lo veritablement saludable.

Jo conéch artistes que valen y d'altres que's fan valdre. Els primers trevallen en silenci y l'obra parla per ells; els segons són homes de grans aptituts politiques, que fan de la vida un teixit de plans y contraplans, tendint a la sujestió dels que'ls volten. Homes de món que han prés el fantasma-obra per etiqueta y alcancen l'aclamació fent veure que la desprecien. Aquests són els principals y més gallejadors representants de les arts menudes, sobre tot si tenen medis de fortuna, perque arriben a l'acaparació. Y còm que la nostra vida y aquella civilisació de que parlavem ho són de menudes, tot lo menut campa y's passeja d'una manera alarmant, mentres les poques coses serioses són tractades ab despreci o extranyesa. De l'art que s'entèn per tal se'n té de dir *traça* y de l'art veritable, *mania*. Per això les arts menudes tenen tanta aceptació.

El bibelot estrambòtich, el march de quadro *original*, el moble ondulant, el quadro d'*estil*, el plafó *decorós*, la gran decoració ampulosa mancada de sentiment, el teixit *coquet*, les robes *cocotte*, la coberta *sabia*, de tot això se'n fa un garbuig y una confusió de perfecció, d'originalitat y sinceritat: tot es art, emperò als artistes ningú'ls coneix.

Quan les coses siguin classificades segons el bon sentit (y no vol dir segons el sentit fet ab motllo) hi haurà gran art, que serà el *sincer* abans de tot, y'l cridat a omplir necessitats de veritable enlayrament y sublimació espiritual; l'*art sublim* serà el *sincer-perfecte*, y lo demés, estimable sempre, passarà a la categoria de l'art industrial que tan bon lloch ocupa quan es fet seriament y que tan ridícol resulta quan pretén passar per més de lo qu'en si es; y consti qu'entre'ls artistes industrials hi passaràn el que *fan veure* que's dediquen a lo gros y trascendent, als portasenyera de les arts menudes actuals.

ADRIÁ GUAL

(1) No's pot creure gayre en el fons de l'obra d'art francesa.

L'AMICH VILANOVA

ENS ha sorprès la seva mort. No crèyem que's moris tant abiat, puig propriament parlant no era pas encara vell. Les lletres catalanes en particular y la literatura europea en general han perdut un gran escriptor; d'escriptor de costums del seu valer jo no'n conech ara pas cap que l'igualés ni a Espanya ni a França. Sols a Italia hi ha en Capuana qu'es de la seva talla. Impressionats per la mort del que fou un dels nostres millors amichs, sols direm d'ell quelcòm d'intim, o siga, el còm va començar a escriure; un altre dia en un llibre o revista en farèm un estudi serio.

—

El vaig conèixer en aquella època de la República en que tot fermentava. Jo era un estudiant jovenet y ell ja era lo que se'n diu un home fet, un cap de casa. Ell portava l'empresa de fer embalats, que va fundar el seu pare. Y anava per les festes majors a guarnir els casinos y alçar els toldos perque el jovent ballés; ell y en Caba (un altra artista, un pintor) eren els dos adornistes de Barcelona. Ningú prenia el grau de Llicenciat o de Doctor en alguna carrera qu'ells no anessin a guarnir el *Saló de Graus* y a encatifar els corredors, galeries y escales del claustre universitari. No's dava un dinar politich ni un gran *meeting* qu'ells no adornessin el local. En Vilanova exercint aquest ofici havia, gracies al seu temperament observador, fet innombrables observacions. A més havia estudiat dibuix y pintura y això li ajudava la seva visió colorista.

En l'article de Mossèn Cinto Verdaguer vaig parlar, a propòsit de l'Ixart y d'en Bartrina del *Café Nou de la Rambla* d'aquell temps. Alli s'hi reunien tots els politichs y tots els intelectuals de Barcelona, formant diverses colles. Cada una's situava en una o dues taules, en lo que'n deyem *capelles* laterals, qu'eren els espays que quedaven sota dels archs de la galeria, qu'eren com els d'un claustre neoromà, estil Imperi. El *profanus vulgus* es posava en les taules del mitj y en les saletes de devant, però la *crême* que'n podriem dir, de l'intelectualisme barcelonès, es reunia tota en el *salonet àrabe*, del final.

Alli hi assistiem sense distinció d'edats ni d'opinions tots els que valien alguna cosa a més de la politica. En general tots erem republicans y federals. No'n recordo pas cap de monàrquich. Alli s'hi veya en *Pitarra*, en Clavé, en Monturiol, en Robert Robert, en Sardà (el de l'Ensanche), l'Altadill escriptor, y l'Altadill *El Gandúl*, en López editor, tots ja gent de certa edat. Després hi venien en Pellicer (quant tornava de Roma), en Llanas, en Planella, en Màs y Fontdevila, en Simó y l'Enrich Gómez pintor l'un y gravador l'altre y entr'ells en Vilanova. Y'ls més joves erem en Bartrina, en Labarta, l'Ixart y jo. Ab una pila de xicots estudiants de l'Universitat y de Belles Arts dels quals n'hi ha algún que ha adquirit també nom, com l'Enrich Serra, en Meifren y altres que no recordo.

L'espectacle que presentava aquell café al vespre no podia ésser més pintoresch. Gent qu'arribava de fòra per assistir als *meetings*; d'altres vestits ab els uniformes fantàstichs dels *guies de la Diputació*, quals quefes ab la barretina de cresta, la brusa de mariner, la faixa y les botes grogues semblavan en *Massaniello*. A lo millor entravan oficials del xich de les Barraquetes que ab el *dolmann* gris ple de cordons y moratillas y la gorra de pell s'hauria dit qu'arribaven de fer una campanya al Volga. D'altres voluntaris portaven la brusa vermella com garibaldins y el barret tirolés ab una ploma de gall, militars ab capes de colors vius. Estudiants qu'entraven fent gatzara. Alguna dòna esbogerrada. En fi quasi un carnaval permanent.

Alli, el vespre s'armaven unes discusions tremendes es discutia tot. L'Antiquitat, la Etat Mitja, el Renaixement, l'Orient antich, la Reforma, la Revolució francesa; y's parlava d'Art, de Ciencia y de qüestions socials, en fi *de omne re scibili*, com deya en Bartrina. Els dos que més sobresortien en contar coses eren en Bartrina y en Vilanova, però com

imaginació gràfica y colorista, ab un profond sentiment de ternura, en Vilanova sobresortia per demunt de tothòm.

Quant ell contava lo que havia vist a l'envelat de Vilanova o de Vilafranca, o el dinar de la colla d'en Xiribia o'l *meeting* de Martorell, ab les discussions del Pau Tomàquet ab el ciutadà Cascanta, era qüestió d'esqueixarse de riure.

Un dia ens compareix tot entusiasmat. Als afores hi havia dues colles, les dels *paus* y la dels *gitanos;* els *paus* eren hortelans que celebraven la festa a l'iglesia de Sant Pau; y *gitanos* eren arrieros, traficants de caballs que la celebraven a Sans. A n'ell li va tocar el fer l'embalat d'aquets últims. Si'n va dir de xistes y si'n va fer d'observacions al descriurens la festa d'aquells *manos!* Ens hi van tocar les quatre de la matinada y tothòm embadalit. Si no'ns treuen del café jo crech qu'encara hi forem escoltantlo.

L'ensendemà aquella sessió de la vetllada anterior me va fer pensar molt. Eren dues festes, y pertant, a la tarda va venir en Vilanova a pendre café ab la colla dels més joves que no'n prenien més que les festes.

A mi ell me tenia una certa admiració respectuosa a pesar de que jo tenia molt menos anys qu'ell. L'estudiar ciencies y l'haver estat educat a l'estranger feya que sempre'm consultés coses. Y, la veritat, atenia sempre tot lo que jo li deya. Aquella tarda d'istiu, sempre me'n recordaré, al arribar li varem fer una ovació, y jo li vaig dir:

—¿Sabs qu'es d'un gran observador y d'un gran colorista tot lo que ahir ens vares contar? ¿Per qué, tot això que'ns contes no ho escrius?

—Perque no sé d'escriure—me va respondre—y ademés això no val res, són desahogos meus, y res més.

—Donchs jo't dich que vàl molt, es tant graciós com puga ésser lo d'en *Pitarra*, més natural, menys forçat, y sobre tot, té un gran fondo de tendresa. Series el gran escriptor de costums, que a Catalunya fa falta.

—Però si no sé de Gramàtica, més que un xich que me'n van ensenyar a estudi, y encara era castellana, y de retòrica y poètica y de tot això que a vosaltres vos han ensenyat jo no'n sé res.

—Millor,—li vaig respondre—aixi no tindràs vicis ni preocupacions. Escriu lo que sentis y tal com parlis. Ja veurás que bé que anirà tot.

—Bueno—va respondre menejant el cap—a veure si faré alguna pastarada y després encara vos en *fumareu*. Si decàs tu m'ho corretgiràs! ¿eh?

Y tal dit tal fet, el dia següent ja'm compareix a casa en havent dinat ab un *Nocturn* que passava al carrer d'en Petritxol, aquell que descriu la pluja dient que «l'aygua ratllava l'atmòsfera coms els *caídos* d'un cartipàs.» No vaig pas tenirhi que tocar res. Li vaig fer sobre d'un paper quatre regles perque ell meteix se corretgis els seus escrits, y aqui va acabar tot. Ell no se'n sabia avenir de que per escriure, ab el seu talent y tant poca cosa més ja'n tingués prou. Me semblava escoltar aquell personatje de Molière que cap a les velleses no s'en sabia avenir, al saber que, tota la seva vida havia parlat en prosa.

Aixi va començar a escriure en Vilanova. Desseguida els seus escrits varen ser publicats en *La Renaixensa* (Revista) cridant molt l'atenció de tothòm y essent molt celebrats, y més tart ell els va reunir en volums.

Al cap d'uns quants anys quan jo, havent perdut els meus pares, m'en vaig anar a viure a l'estrager, al tornar a passar un mes o dos, aqui pels meus assumptes donava unes petites reunions literaries en un despatx que tenia a la Plassa del Pi, qu'era un petit Museu. Tot ell era decorat del Renaixement; les parets cobertes de tapissos, armes, fayances y mobles antichs. Llibres per tot arreu, quadros y grabats dels millors mestres, vidrieres de colors, divans plens de broderies orientals, taules y cadires del 1500 ab richs cuiros de Córdoba o de Venecia.

Alli hi venien a llegir les seves composicions l'Apeles Mestres, en Bartrina, l'Ixart, en Melchor de Palau, l'Estassen, en Pella y Forgas, en Rahola, en Sardá (el critich), en Riquer y d'altres.

En Vilanova hi vingué també a llegir tot lo millor seu. Apenes feya un quadret de costums que ja'm deya:

—Avisa'ls amichs que vull veure que m'ha surtit.—

Y m'ensenyava un plech. Al dia següent ens reuniem y era una de les millors sessions El seu quadret era quasi sempre lo que so-

bresortia de tot lo que's llegia en prosa. Acabat de llegir començavem un modest *lunch* ab vi blanch de *Vinebre*, *Champagne*, *espumante d'Asti* y *vi del Rhin*. En Vilanova estava pel Vinebre que barrejat ab gel el trobava deliciós y superior a tots els vins del món. Lo que a n'ell se li ocurria en aquells moments es indescriptible. Llàstima que les seves paraules no s'haguessin pogut fixar en un fonògraf. Haurien constituhit potser el millor dels volums seus.

Una cosa; per més amistat, varem entrar junts al Teatre. Ara déu fer uns dizet o divuit anys quant jo vaig fer els *Senyor de paper*, mon primer drama, que fou estrenat en Novetats per la companyia d'en Tutau, ell volgué fer son primer *sainete* per fi de festa, y va escriure expresament *Las bodas d'en Cirilo*, tret del qüento del meteix nom. Aquesta primera obra seva que's va estrenar ab un èxit immens l'encoratjà a escriuren d'altres.

Pobre Vilanova, ha mort quan encara podiem esperar d'ell quelcòm de bo!

Si ens trobessim a la Barcelona que desitjem, en aquesta metròpoli que vingués a ella una *Nova Atenas*, lo qual creyèm que vindrà algún dia, demanariem que a n'en Vilanova se li erigis un monument, modest, però joliu, per l'istil del que tenia Teòcrit a Atenas, y del de Meleagre a Alexandria. En un Jardi o Parch públich, arrecerat a redós d'un emicicle, o d'una placeta d'àrbres frondosos hi hauria una pilastra d'un metre y mitj d'alt, soportant el bust de nostre benvolgut amich. Una senzilla làpida diria: «*A Emili Vilanova, Barcelona agrahida per haverli descrit tan bé les costums de la bona gent del poble, a fins del sigle XIX*», o cosa per l'istil. En els altres costats, hi hauria grabats els noms de les seves principals composicions y les enredaderes servirien d'adorno a la part de la columna no ocupada per les inscripcions. Al peu, flors, clavells sobre tot y roses, flors tan tipiques de la terra, y potser ginesta... si ginesta... perque ell me recordo que la celebrava molt, quant per la professó de Corpus, cansat de fer posar domassos als balcons, venia al Ateneu a contemplar com les damiseles y els noys la llensaven sobre els *Gegants* y les *Trampes* a mans plenes. «Qué n'es de bonica—ens deya—sembla una pluja d'or! Un Corpus sense ginesta'm faria l'efecte d'un bon guisat en sense sal!»

Barcelona avuy qu'esdevé una ciutat colossal, cal qu'es recordi que les grans ciutats, més a més les que són caps de civilisació o de raça, no són grans ni pels seus capitals, ni pel nombre de sos habitants, sinó per lo que honren els seus grans homes.

POMPEYUS GENER

CONGRÉS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

Aymant de la llengua Esperanto de molt temps y interessantme tot lo que a ella pertoca, no podia deixar passar per alt ocasió tan propicia com se'm presentava; sens pensarhi gota ni mica, donchs, m'en vaig anar cap a Boulogne ab el cor plè d'alegria segur de que'l Congrés havia d'ésser un verdader triomf per la causa de ma estimada llengua internacional.

Els que fa ja algún temps qu'estàn al corrent d'aquesta llengua, aixi com del gran desenrotllo que cada dia adquireix, compendràn quin devia ésser mon goig al poguerme trobar entremitj de les notabilitats Esperantistes, aixi com conèixer y poguer parlar ab l'inventor, el gloriós doctor Ludoviko Zamenhoff, metje rus.

Aqui hont l'estudi del Esperanto es quasi desconegut (essent vergonyós per una capital de sa importancia comercial), passant per tontos els que perden el temps ab son estudi, que de res ha de servir, ni cap resultat pràctich se'n ha de treure, hi escau bé la ressenya d'aquest Congrés, pera que's vegi lo que'n pensen les nacions qu'estàn avuy al frente de la civilisació europea.

Molt sento estar privat de les condicions necessaries pera un trevall com el que'm proposo, emperò l'emprench segur de que'ls que comencen estaràn satisfets de veure que'l cami qu'emprenen els ha de produhir grans beneficis, no sols per la exportiva si viatgen, sinó que també baix el punt de vista comercial, puig són ja moltes les cases estrangeres que usen la llengua Esperanto pera sa correspondencia mercantil.

La overtura del Congrés tingué lloch el

dissabte 6 a les 8 del vespre a n'el teatre, qu'estava complertament engalanat ab banderes Esperantistes (tela verda ab un quadrat blanch a l'àngul superior de la esquerra, ahont hi ha una lletra E).

Presidia Mr. Pérou, alcalde de Boulogne.

Sobre l'escenari hi havia'l doctor Zamenhoff, de Varsovia, senyor Bilbocg, conceller municipal; Michaux, president del grupo de Bolonia; Farjou, president de la Cambra de Comerç; Boirac, rector de la Universitat de Dijon; general Sibert, membre de l'Institut; Carles Bourlet, de Paris.

La sala estava de gom a gom, lluhint tots l'estrella verda de cinch puntes, insignia dels esperantistes, que resaltava sobre'ls vestits clars de les senyores qu'en gran nombre assistien a la festa, puig haig de dir que l'Esperanto está molt arraigat en el sexe bell. En el teatre ens trobém esperantistes de tots els paisos, edats y condicions, haventni vinguts del Canadà, Tiflis, Russia, Guinea francesa, etc., etc.

Al alçarse el teló, la música municipal toca *La Marsellesa*, que tothòm escolta dret, un chor de senyoretes canta l'himne *L'Espero* (la esperança), paraules del doctor Zamenhoff ab música del senyor De Menil.

El doctor Zamenhoff es calorosament ovacionat al termenarse, seguint una llarga salva d'aplaudiments.

L'alcalde Mr. Pérou s'alça y diu «que no's creu digne de presidir la festa y que si no es Esperantista per la parla ho es de cor. Creu ab la supressió de fronteres y anyadeix que l'Esperanto es la ma donada a través dels oceans, l'instrument fraternal que permetrà a les nacions entendres entre elles.» Felicita cordialment al doctor Zamenhoff, al qui dóna la benvinguda, aixi com a l'advocat Mr. Michaux per haver sigut l'ànima del Congrés. Molts dels assistents, no comprenent la llengua francesa, el senyor Boulet servi d'intérprete traduhint el discurs al Esperanto.

Lo senyor Farjou s'alça y diu en Esperanto: «Senyores y senyors: El primer congrés universal en lo món va ésser la construcció de la torre de Babel. D'allavors varis congresos internacionals, semblantse tots al primer, puig els congresistes parlant llengües diferentes dificilment s'han entés. Avuy sols, per la primera vegada, s'obra un congrés, ahont tothòm parlarà de la meteixa manera, essent perfectament comprés. Serà un fet memorable per la historia de la civilisació, y la ciutat de Boulogne té lo dret d'estar orgullosa d'haver sigut la escullida, felicitant també al incansable organisador Mr. Michaux, president del grupo, com a sos colaboradors. Si, senyors, els dies que pasaréu aqui seràn d'utilitat y de gran impuls per la causa justa que defensém, donant gran carácter a aquesta festa la presencia del inventor de la llengua.

En nom de la Cambra de Comerç de Boulogne siguéu als benvinguts, demananvos me perdonéu la meva dolenta parla «Esperanto». Grans aplausos coronaren aquest discurs ab Esperanto ben dit malgrat la modestia del orador.

S'alça'l doctor Zamenhoff: No's pot dir lo que passa a la sala, l'aspecte's imponent, mocadors y vanos s'agiten als crits de *vivu nia Rara Majstra la glora Dro Zamenhoff* (1). El silenci s'imposa y el doctor ab veu dolça y reposada fa'l seu discurs: Dóna les gracies a les autoritats pel recibiment que li han fet, recorda d'una manera carinyosa com va ésser rebut a Paris pel ministre d'Instrucció pública y pel sindich del Consell municipal, la recepció cordial de Boulonge y diu que'l carinyo que veu al seu entorn li puja al cor y que jamay podrà olvidar semblant diada. Després de demostrar quant necessaria era una llengua internacional baix una base neutra que no ferint la susceptibilitat de ningú reportés grans beneficis, recorda que avans d'ell molts han lluytat per la meteixa idea, extenentse en els serveys prestats per la llengua de l'abat Schleyer inventor del Volapük.

No dubta del resultat de la llengua internacional per ell creada, y está cert que será'l llas d'unió dels diferents pobles; termina ab una hermosa poesia en la que glorifica al Ser Suprém criador de la humanitat. Els aplausos frenètichs y prolongats no deixaren poder sentir els admirables versos de sa inspirada poesia.

Després de breus instants començà'l concert ahont prengueren part varis senyors y senyoretes de diferentes nacions cantant, to-

(1) Visca'l nostre estimat mestre el gloriós doctor Zamenhoff.

cant el violi, declamant, terminant la vetllada ab la representació de la comedia ab un acte *Mentida d'amor* traduhida a l'Esperanto pel senyor Boulet e interpretada per les senyoretes Samuel y Pannevin y els senyors Lephay, Boulet, C. Michau, Martin y Samuel.

Inútil crech dir que tots els números foren aplaudits, admirant tots la facilitat de comprensió, aixi com la unitat de pronunciació; es necessari haver presenciat un semblant concert pera fersen càrrech; ¿qui de nosaltres no ha tingut ocasió de parlar ab un francés o inglès coneixent de quin pais es? parlant Esperanto, encara que sembli mentida, dech afirmar que's necessari preguntar al ab qui's parla de quina nació es, puig no es possible distingirho; al bon judici dels lectors els farà compendre que'm refereixo a persones que coneixen y parlen bé l'Esperanto.

Aixi terminà'l primer dia del Congrés.

ALFONS SABADELL

LA PRIMERA OBRA

La Isabel Galceràn acabava d'entrar en el saló.

L'ensaig s'interrompé sobtadament, al meteix temps qu'en Masferrer y en Ribot, saltant per les *candilejas*, anaren a rèbrela ab mostres d'inusitada alegria.

A n'en Masferrer aquella dòna'l tenia dominat; endevinava en ella una ànima decidida y forta, concient y coneixedora de la vida. Aquella era la dòna que li calia pera interpretar la seva obra; l'havia estudiada minuciosament en ensajos d'altres obres qu'ella havia vingut a representar; y en quedà prendat de moment.

A la fi després de tan bregar, trobava un ser que'l comprenia. Al fi el somni es traduhiria en realitat: veuria estrenar la seva obra degudament, dignament.

¡Y que no ni costava poch de trevall! Ningú, de segú, en aquell poble passiu, eternalment gris, momificat en la tradició y en la rutina, s'haguera sentit capaç, anant contra corrent, d'intentar portarhi una halenada saludable de vida; un cant de joya que al resonar vibrant, despertés els esperits atrofiats y condormits.

Y ell havia fet molt més, immensament més. Després de la fundació del teatre, que ningú trobaria a faltar, puig may s'havia parlat de semblant cosa, seguiren, d'intent, unes campanyes preparatories, y a mida de constancia y abnegació, l'afició anà arrelantse y vingué'l desitj de coneixer y l'interès del públich creixia.

L'ànima d'n Masferrer llatzerada, pels desenganys soferts, s'obria de bat a bat, sentintse restanyar les ferides antigues y aquell interés que'l poble tenia de saver, l'esperonava, y el feya'ser optimista y creyent.

Y al meteix temps que fundava y constituhia una secció d'aficionats local, escrivia la seva obra, de la que n'estava orgullós; aquella obra que volia representar, sense haverla de mistificar y prostituhir passejantla inútilment d'una empresa a l'altre.

Ell no hi havia nascut per Inri; confiava ab el séu esforç solsament y per això fundà una secció a la seva hetxura. Y l'obra sorti, y els aficionats s'hi compenetraren. Aquelles idees generoses, vitals y fondament humanes, els corprenien. Y els hi agradava molt més, per qué era l'obra d'un jove revolucionari, que si tractava de destruir Idols; se sentia capaç de crear, de produhir positivament.

Mes, l'entrebanch estava ab la dòna que deurien escullir pera estrenar l'obra. En el poble no ni havia cap que s'hi atrevis per por al que dirán, y l'autor tampoch confiava massa ab artistes de professió que, segons ell, feyen de còmiques la majoria, com podrien fer de modistes.

Ab això vingué la Galceràn a representar una tanda de funcions y de primer antuvi, en Masferrer va endevinar l'ànima verament d'artista, que posseix aquella dòna.

Va presentarli la seva obra, va llegirli, y al igual qu'en Ribot, galán de la secció y els demés aficionats, la Galceràn s'hi entusiasmà y es comprometé a estrenarla posanthi totes les seves facultats.

Per això al apareixer en el saló, havien corregut a rèbrela, puig per ells, aquella dòna era com un sol-ixent plè d'esperances.

Continuà l'ensaig sense una interrupció. Tothòm savia el paper; tothòm el deya ab gust y compenetrat ab ell, sense esforços, ni violencies.

Solsament a mitj tercer acte, ni haguè una

d'interrupció. Havia entrat a veure l'ensaig en Casadevall, un mosquit que may deixava de petxa a la Galceràn, y per qui semblava ella interessarse. Dies enrere qüestionaren una mica, y ell durant els ensajos de l'obra nova, deixà de fer les visites acostumades, ab gran contentament dels aficionats, puig sempre era causa de que'ls ensajos es retrassessin, ab les seves converses que may acabaren.

D'aquell moment endevant, al rependres l'ensaig l'obra seguí ab menys foch; la Galceràn sorpresa de la visita y molestada per la indiferencia d'en Casadevall, deya l'obra de qualsevol manera, y al seu orgull d'artista, s'hi oposava l'amor propri de la dòna rebutxada.

En Masferrer ho comprengué desseguida, y manant aturar l'ensaig, cridà a la Galceràn y li exposà les seves queixes. Li recordà que tenia una obra entre mans; que d'ella depenia principalment el bon éxit y que no creya que per un insignificant com en Casadevall, sacrifiqués lo que l'obra y'l seu bon nom d'artista li exigien.

Ella protestà, parlant desdenyosament del mosquit inoportú, però en el fons, si hagués endevinat estudiantla una mica, el seu despit y enuig, fill no del valer d'en Casadevall, sinó de lo que representava ell per ella. A n'ell, més que á ningú devia el nom que tenia en el poble, en quan a dòna; els obsequis y regalos ab que l'havia distingida, afalagaven son prurit de femella triomfadora, y per això's molestava y d'aquí venia el seu enuig, al veure qu'aquella indiferencia, tal volta estudiada, era l'anunciadora del acabament de llurs bones relacions.

Al insistir en Masferrer, recomanantli serenitat, ella sapigué dissiparli ab ses paraules meloses, totes les boyres de dubte que podien enterbolirlo y li prometé son esforç total, pera contribuir al èxit merescut.

Era el dia de la estrena.

El teatre oferia un aspecte brillant; ja de molt avans de l'hora anunciada pera començar la funció, una curtia de gent encuriosida, s'atropellava, com si no hi hagués temps sobrer, mirant de guanyar la taquilla, pera procurarse lloch millor.

Palcos, butaques, galliner, tot s'ompli; y tot era parlar de l'obra que s'estrenava y del talent del autor y ab progressió ascendent, creixia a mida de parlarne, la impaciencia natural que despertava el desitj de conéixer l'obra nova.

Vingué el tercer cop de campana, y un senyal estrident y perllongat del timbre, feu avinent al auditori que la impaciencia devia cedir el lloch al silenci.

Y s'aixecà el teló.

L'obra, al igual que'n els últims ensajos, sortí ben arrodonida; estudiats els detalls: dites les frases ab l'entonació y sentiment necessaris; y els aficionats trevallant ab fe, donaven un relleu extraordinari a la fàula dramàtica, qu'avençava majestuosa y serena en mitj d'un silenci imposant y religiós.

Mes la que corprenia a tothòm, la que admirava ab el foch de sa paraula y la distinció y grandiositat del geste, era la Galceràn, que com havia promés, posava a contribució totes les llurs facultats.

En Masferrer. vessant de satisfacció, s'estava entre bastidors encoratjanla, ara ab mirades suplicants, ara ab mirades plenes de tendresa y reconeixement, y aixi passaren el primer y segón actes, aplaudintse els principals conceptes y d'una manera extraordinaria al caure'l teló. L'autor, junt ab els artistes, havien sortit una infinitat de vegades a recullir els aplaudiments que'ls hi tributava la concurrencia, y a n'en Masferrer aquell baptisme de gloria li feya humitejar els ulls, y una alegria que no podia contenir, li aclaria el rostre a pesar seu.

Començà el tercer acte y l'obra seguia despertant interés. Havien passat ja algunes escenes, quan de sobte, unes petxades brutals y desvergonyides, feren girar a gran part de l'auditori. Era en Casadevall, que no havent assistit a la funció, s'havia decidit a entrar y es dirigia al seu palco ab tota la petulancia d'un insignificant.

La Galceràn al veure'l no pogué menys que dirigirli una mirada interrogadora, y ell per tota resposta, aparentant la major indiferencia, s'assentà d'esquena a l'escenari. Ella molestada visiblement, no passava un segon sense dirigir la vista al palco del seu antich amant. Y ell, impertorbable, ni's girava tant sols pera despreciarla, sinó que seguia d'esquena, indiferent a tot, a la representació y a n'ella.

Y com el dia anterior, l'obra començà a desdibuixarse, arrocegantse, al faltarli el calor que fins aquells moments se li havia imprimit; y el públich començà a notarho, y aquell silenci sepulcral dels primers actes, es converti en un xiu-xiueix de converses sostingudes de baix en baix, y que traduhien la desilusió que s'operava en la concurrencia.

El torment que passava en Masferrer entre bastidors, no pot contarse. Prou sabia de que venia el marasme aquell, y, com la Galceràn, no podia estarse de fixar sa mirada prenyada d'odis, en el palco d'en Casadevall únich responsable del fracàs que veya acostarse ab passes de gegant.

No poguent contenirse més, insinuà alguna cosa, barbotejà mil blasfemies, malehint al inoportú, y més qu'a tot a n'aquella dòna qu'ell meteix en malhora, havia cregut una artista veritable y qu'ara li resultava una vanitosa vulgar, una esclava de lo superficial. Y per ell perdé de moment el pes que les impressions d'ella rebudes, havien fet en son ànim.

A mida que'l final s'apropava, llegia clarament com l'impressió favorable anava esborrantse y no poguent dominarse, agitava anant d'una banda a l'altre, gesticulant descompassadament, parlant tot sol una munió de coses confoses, que no eren res més que anatemes que proferia contra en Casadevall, la Galceràn y el públich.

Ningú podria imaginarse lo que passava pel novell autor, a qui moments avans la gloria havia somrigut y que ara veya allunyarse com un fantasma que se li esvahis. Y el públich se li figurava una reunió d'estúpits que's congregava allí pera riures dels seus esforços, y la Galceràn se li presentava brutalment com una Esfinx viventa que cooperava a l'obra de destrucció.

Fou un moment terrible; d'un bot saltà dels bastidors al mitj del escenari, y no poguent impedirho ningú, tapà, amenaçador, la boca d'aquella dòna que recitant d'esma, continuava ab la vista clavada al palco malehit, apretant ab totes dues mans tant fortament, que l'actriu no poguent resistir la pressió salvatge que la dominava, perdé el coneixement, y faltantli el sòl, caigué d'espatlles enrera, tota amoratada, petant estrepitosament contra les taules.

En tot això, part del públich que no comprenia de que's tractava, s'aixecà sobre les butaques pera veure millor, en tant que l'altra part, creyentbo un final inesperat aplaudia rabiosament. Els aficionats, que de primer antuvi, per l'actitut gens tranquilisadora de l'autor, no havien gosat interposarse, y qu'estaven lluny de presumir lo que succehiria, al veure caure l'actriu, rodejaren a n'en Masferrer, contenintlo a viva força, y s'emportaren a la Galceràn cap al seu quarto, pera veure de que's tractava y poguer prestarli el socors necessari.

En tant el públich invadia la escena, preguntant qu'era lo que passava, y en Masferrer al veure desapareixer l'actriu encarcarada y rigida en braços dels aficionats, creyentla morta, esclatà en una riallada sorollosa, llarga, histèrica, mentres exclamava a glops convulsius que feyen estremir:

—Aquí la teniu la primera obra! Es aquesta!... matà els falsos artistes!—Y feya l'acció d'escanyar ab les dues mans, que se li crispaven com urpes de miloca.

ENRICH BOSCH Y VIOLA.

PARLAMENT DEL DR. MARTÍ Y JULIA EN ELS JOCHS FLORALS DE BADALONA D'ENGUANY

CATALANES, CATALANS!

No vos penséu pas, els que aquí vos trobeu congregats, que sia aquesta tan sols una festa d'honest esplay; no vos creguéu que l'instant de joya que ara fruhiu corpresos per les boniqueses que impressionen els vostres sentits, sia l'únich obgecte, la sola finalitat, d'aquest bell acte, festa solemnial de la llengua catalana; que no se vos acudeixi que ab haver satisfet la vostra curiositat coneixent als literats triomfants, que oferint sorollós homenatje d'aplaudiments a la Reyna de la Festa en el moment emocionant d'ésser proclamada, o que sentintvos tot d'una veradament entussiasmats per la gaya inspiració dels poetes, hagin córrespost ab cor y ànima, ab energies de la voluntat y ab els vostres debers de catalans al significat positiu, al cayent catalanesch, al fi patriòtich d'aquest

trascendental acte. Pla bé que ho es aquesta una festa d'esplay, d'entusiasme y de corprenedora alegria; es també, emperò, ensemps, un acte de vida plena, una afirmació d'existir, una enérgica ostentació de redressament, una proba de voluntat ferma, un bell esclat de llibertat, una patriòtica proclamació de reivindicacions irreductibles. Es la Festa de la Llengua Catalana, de la llengua nostra, de la llengua de tot un poble que sent, pensa y vol; de la llengua que tots, vosaltres com nosaltres, tenim el deber inescusable de conresar, de perfeccionar, de dignificar, d'enaltir. Aquest deber no'l complirieu pas si haguessiu vingut aquí tan sols pera proporcionarvos una estona d'agradós esbarjo, o pera assistir, bellament endiumenjats, aun dels divertiments de la vostra Festa major, considerant els Jochs Florals com ignocent y atractivol passatemps dels somniadors del nostre poble. Sapigueuho: els Jochs Florals són quelcòm més que la bella festa dels escriptors y dels poetes; són la gran festa apostòlica de la llengua catalana, apostòlica pera els desgraciats del nostre (y sols nostre) terrer, que d'esma, perque el fet positiu de la patria els ho imposa, la parlen la nostra llengua, però que ni la conreuen, ni la perfeccionen, ni la dignifiquen, ni la enalteixen, car desarrelats y moguts sols pel més desenfrenat utilitarisme egoista han cauterisat y destruit ells meteixos ab les ruhentors de la baixesa'ls esplets de vida catalana de la llur personalitat. Si això no fos cert (que si que ho es) no patiriem el greu torment de veure la nostra parla, la llengua nostra estimada, el verb del nostre èsser, posposat a les llengües estrangeres, degradat en boca de catalans per paraulades indecentes y flestomies, y foragitat, com si fos xerrameca de bordell o espantós recull de renechs de l'Avern, dels actes de la nostra vida social, de les relacions del comerç, dels rètols y dels anuncis de mercadejar, del cartejarse de la familia, de les amorositats escrites dels enamorats, de les pregaries y oracions sublimades de la fe de quiscún, y fins dels fossars y de les sagreres, hont hi reposen els que han sigut sang de la sang nostra y carn de la nostra carn, els troços del nostre cor qu'en vida s'han sentit amoixonats per les dolceses de la nostra parla, y que ja finats y mentres van les llurs despulles recatalanisantse en la pols de la terra catalana, se'ls nega com a morts nostres, y se'ls infama, al escriure els llurs noms en les lloses sepulcrals en llengua forastera, en la llengua dels que tanta sang nostra han vessada, y ab tants greus dolors y desesperadores tribulacions afligiren als nostres avantpassats, en la llengua dels detentors de la llibertat de la nostra Patria catalana.

En el silenci bellament expressiu dels cims més alterosos; en els cruixits de les albes congestes; en les suaus remors del ventitjol atravessant les espesses boscuries; en la fresca alegroya del fullàm de les salzeredes remogut per les frescals alenades de la marinada; en els sons de salteri cristalli dels degotalls; en les maravelloses armonies dels gorchs misteriosos; en el xerroteix agradivol de l'aygua marina al escorrers per entre'ls palets de la platja; en els encisadors murmuris d'afraus y fondalades; en els, com gemechs de pacienta queixa, del carro de carrera, que avença poch a poch y trontollant pel blanch camí polsós de la plana assoleyada; en el sò pausat y seriós de rierals y torrenteres; en les enérgiques modulacions dels fays al estimbarse; en els ferèstechs bramuls de l'oratge desfet endintzantse en els congostos; en el terrabastall de sorprenenta grandesa de la mar esbalotada, rebotentse furiosa pels aspres trencats de la costa; en l'esferehidor terratrèmol del gorch tempestuós corrent desbocat per les serralades pirinenques; en el trò que retruny dintre'ls abims; en els espahordidors udols del torb, desenfrenat esventador de neu en les atapahides foscors de les emboyrades nits hivernals; en els innombrables petits sorolls, aguts, monòtons, sugestius, que fan més perceptible la quietut enmandridora de les vesprades estiuenques; en les corprenedores y divinals melopées de la hora baixa dels jorns de la tardor; en els enfortidors creixents semitonals de les plenes armonies que vibren potentes en les ufanoses diades de la primavera, s'hi senten les inflexions, els sons, la expressió uns cops tendra, amorosa y manyaga, altres concisa y clarament expositiva y quan convè vibranta, enérgica y prenyada d'acometivitats, de la nostra llengua catalana, solemnialment augusta en les deprecacions, tota dolcesa, falaguera y encisadora expressant amor, y en l'imprecar

ferrenya, resoluda y feridora. Res hi fa que alguns catalans, carnassa sepulcral d'ànimes mortes, hagin pretengut rellegarla aquesta llengua en que s'expressa tota la nostra naturalesa patria; res hi fa, car el terrer dels pobles, emmotlla la vida dels homes que'l petjen y hi viuen, fent que fesomia y posituras sien imatge del terreny, y determinant que'l llur esperit sia trasllat fidelissim de la vida esbatèganta en la naturalesa nacional. Es mès forta qu'ells, la natura, y anch que per utilitarisme de baixa mà o per flaqueses d'un aristocratisme caricaturèsch s'esforcinen occidar la llur personalitat catalana, en lo intim del llur esperit hont la senceresa hi es forçosa y hi roman incommovible el fet natural, els esplets de la llur vida s'hi produheixen en la llengua de la terra, en la parla de terreny y poble, en el verb de la vida plena de la nostra Catalunya.

Hèusel aqui l'apostolat d'aquesta festa. Venim a fer renàixer a la vida catalana els germans nostres, borts de patria, qu'ignoren d'hont venen y tant els hi fa no saber hont van; als cor-sechs actualistes de la nostra terra, que tenen la llur vida esclavitzada en els refinaments sensualistes del present; als orbs d'esperit que resten indiferents enfront de les expressives afirmacions nacionals que'ls nostres avant-passats bastiren en bells monuments arquitectònichs per tots els indrets del nostre terrer; als que no's senten commosos per les enfortidores belleses naturals de la nostra Catalunya; als que no volen saberne res de la gloriosa historia de civilisació y de llibertat de la nostra patria; als esperits resechs, herms, y no embaumats pels vivificadors perfums de l'esquisida flor de l'ideal; als que no atinen a compendre que si ara no som, havèm sigut, emperò, y serèm de bell nou en el pervindre; als que a gratscient posen sota peu la dignitat humana y tranzigeixen ab tota mena de maldats; als que, amatents sols a la llur conveniencia y al profit propri, pretenen passar per escèptichs y per desenganyats; als ridicols, qu'esclatant d'ira s'enfellonen al proclamar un'altra patria que no es la nostra; als impotents y febles socials que's diuen esperits forts perque han tingut l'atreviment d'enfonzar cent palms sota terra els sentiments que'ls haurien mogut per l'Amor y per la Justicia; als infelissos desarrelats, oprobi d'ells meteixos y de la nostra estimada Catalunya. Pera'ls desanimats que befaren y escarniren y profanaren les despulles, per nosaltres reliquies, del nostre gran rey En Jaume, la superba inspiració del poeta genial demanava, en un instant d'ira justissima, un llit d'escorpins; d'aquest lloch preuhat, en aquest moment d'acció apostòlica, pera'ls descastats fills de la Patria nostra, mès desanimats encara que'ls inconscients afollats de Poblet, jo demano amor, molt amor: amor de patria que'ls commogui, que'ls transformi, que'ls vivifiqui, que'ls redimeixi, que ilumini ab resplandor de veritat el llur esperit, que'ls hi dignifiqui els sentiments, que'ls hi enforteixi la voluntat, que'ls faci sabedors de qui són, que'ls hi faci agradosos els debers humans y socials, que'ls faci homes, que'ls recatalanisi, pera qu'en el si del llur èsser hi bategui potenta per sempre mès la vida plena catalana. Amor, si, molt amor, que amor es vida, y nosaltres els nacionalistes catalans sols sabèm y podèm sentirnos dirigits per l'amor, en la nostra acció de fer renàixer integralment la vida plena de la nostra Catalunya.

Mes els sentiments no són pas quelcòm pregón de l'esbategar de la vida. Arreu hont s'hi manifesta una atracció, hi actúa, pera enfortirla y assegurarli llibertat, una repulsió, una acció de defensa, un desamor. L'amor es xorch, no fructifica, si no es completat pels sentiments actius y ferms que garanteixen la inviolabilitat del lliure espandirse, que aplanen els obstacles, que són impediment de contrarietats, que lluyten enèrgichs contra tot lo que s'oposi a la realisació de l'obgectiu; l'amor, acció positiva, esdevè negatiu y mancat de potença creadora, si per actuar isolat del total de la vida prencayents de sentimentalisme malaltiç, que lleven virilitat y fructuositat a les fecondes accions de la vida robusta y sanitosa. Per això, si pera'ls catalans germans nostres sols ens han d'esperonar sentiments amorosos que'ls han de fer renàixer a la vida de la Patria, s'ha de proclamar ab decisió, ab fermesa y ab claretat, qu'enfront de les accions descatalanisadores, de les accions que atenten a la integritat de la nostra vida catalana, provinguin de races, de pobles o d'accidentali-

tats politiques, els catalans, els vers catalans, els d'esperit sencer y férm, els conscients y de brahó, els que volen ésser sempre *ells* y sols *ells* com a fills de Catalunya, se senten virilment moguts per enérgichs sentiments d'aversió, de repulsió pera tot lo que desnaturalisa y oprimeix el nostre poble, de lluyta deslliuradora de tot lo que pera la nostra Catalunya representa Bé, Justicia y Llibertat, de desamor per tot lo que causa angoixa al ésser efectiu de la nostra vida catalana. Si, sense encegaments, sense que'ns atihin passions dolentes, sense que siguém impulsats per imperfeccions personals ni de raça, proclamém ben alt pera que tothòm ho senti, qu'es deber nostre lluytar contra tot lo que malmena y angunieja la nostra vida nacional. Ni es nou, ni es sols nostre, el fer palesa afirmació d'aqueixos enlayrats y dignes sentiments: de tots els temps y en tots els indrets del món, els homes verament amorosos del llur poble, com més amorosos més, el bell instint de conservació nacional els ha mogut a lluytar contra les accions estrangeres; opressores o desnaturalisadores; y la humanitat els ha cregut dignes d'admiració y de gloria, precisament en les exemplars y épiques gestes d'aqueixos sentiments de revolta y d'acció, profitosos pera la renacionalisació dels llurs germans de nacionalitat, pera'l complert deslliurament de la llur patria.

(*Acabarà*)

NOVES

La «Lliga Regionalista» ha fet reproduhir en una fulla que's distribuheix profusament, l'article del senyor Prat de la Riba, publicat per *La Veu de Catalunya*. Ve a ésser com un manifest, escrit ab criteri ample y mires francament nacionalistes; encare que sembli en ocasions censurar la tasca d'aquests als qui ve a dir qu'estàn fóra de la realitat.

No hem de discutir aquest punt, perque tampoch hi insisteix massa l'esmentat document; ens limitarém a senyalar no més el fet de que l'esperit *catalanista integral* en que s'inspira l'autor del escrit, y del qual sembla ferse solidari la «Lliga», coincideix ab les declaracions fetes per la Junta permanent de la «Unió Catalanista» en son manifest del 3 de Janer de 1904, y també ab les doctrines proclamades en ocasió de la derrera Assamblea.

En efecte; l'acció del Catalanisme ha d'ésser comuna a tots els estaments y a totes les modalitats de l'esperit nacional de Catalunya; artistes, literats, comerciants, industrials, obrers, tots a la una hem d'orientar la nostra evolució social politica y económica en el sentit de refer la nostra Nacionalitat. Per això nosaltres ens hem declarat fa temps nacionalistes; per això JOVENTUT té a orgull l'haver iniciat la campanya qu'havia de produhir en el si de la «Unió Catalanista» la transformació necessaria pera que fos declarat el Catalanisme camp obert a totes les aspiracions de tots els bons fills de Catalunya.

Els elements conservadors del Catalanisme semblen venir a capitol, potser ab l'únich intent d'acoblar forces pera les properes eleccions; més tan hi fa, la declaració fa esta feta y l'acceptém com una proba més de que si'l Catalanisme pogués acabar ab tots els personalismes, encara avuy masse preponderants entre determinats elements, la unitat d'aspiracions de tots, acabaria per constituhir la força aclaparadora qu'ens encaminaria al triomf.

Que meditin tots els catalans sobre l'exemple hermosissim que acaba de donarnos el poble noruech, ahont ab rara unanimitat, ha pogut manifestarse la voluntat nacional ab ocasió del *referendum* solicitat pel parlament en l'assumpte de la disolució de la unió escandinava.

Si còm 366.179 noruechs han demanat la separació enfront de 182 que s'han manifestat contraris d'ella, uns quants milions de catalans demanessin la autonomia devant d'uns quans centenars que votessin per l'actual estat de coses, ¿qui fóra capaç d'oposarse a les aspiracions unànims del poble català mogut per un enlayrat ideal de Vida y Llibertat?

Y a n'això hem d'arribar per l'únich cami: el d'aumentar la cultura del nostre poble pera fer comprensible a tots els estaments de que's compon la grandiositat del nostre ideal nacionalista.

—

El dimars 15 del corrent, tingué lloch al Teatre Modern de Gracia el primer concert organisat per l'«Orfeó Graciench» ab motiu de la festa major d'aquella barriada; les escullides peces que's cantaren foren rebudes pel públich que omplia tota la sala ab grans aplaudiments, en especial *L'Emigrant*, *Les Ginesteres* y *Cançó de les Filadores del Vaixell Fantasma* que malgrat la seva dificultat fou discretament interpretat.

Finalment a petició del públich foren entonats «Els Segadors» escoltats a peu dret per la concurrencia.

—

El «Centre Autonomista Fivaller» ens ha trasmesa copia del següent document qu'ha endreçat a les quatre autoritats guvernatives

de Catalunya com a protesta contra les darreres disposicions centralisadores emanades de Madrid.

Reproduhim ab molt gust l'interessant document que diu aixi:

EXCM SR.:

Permeteunos creure que la missió més alta inherent al ministeri que aprop nostre vos confià'l govern de S. M., no es pas el d'impassible delegat d'un poder discrecional, sinó la d'honrat conceller que, enfondint en l'ànima dels pobles, fa arribar la veu d'aquests als llochs hont per desgracia, no sempre's forgen els grans actes de justicia.

Ab aquesta convicció, hem d'exposarvos ab plena llealtat y esperèm que haveu de rebreho noblement, la fonda torbació que en els esperits verament catalans han ocasionat les derreres disposicions guvernatives referents a la provisió de càrrechs municipals, que constitueixen indiscutibles y abusives transgressions de la lley.

Malgrat les limitacions que llastimosament han vingut llarchs temps imposantse contre dret a lo que constituía la essencia de la vida social de Catalunya, les lleys d'Espanva encara garanteixen d'un modo explicit la llibertat del Municipi pera administrar els bens del poble y pera nomenar els funcionaris que'ls siguin convenients y'ls ofereixin major confiança: mes si haguessin de prosperar les noves arbitrarietats guvernatives sobre nomenament de secretaris municipals, d'arquitectes de metges forenses, de metges y apotecaris titulars, les lleys foren lletra morta y's feriríen d'un cop la dignitat de les corporacions populars y'ls sentiments dels ciutadans, fent impossible la vida economica dels municipis y arrencant un crit de protesta de tots els catalans, al contemplar els llurs interessos morals y materials a mercès del parasitisme burocràtich.

Digneuvos, Excm. Sr., escoltar de boca nostra els primers mots d'aquest accent popular, interposèu el vostre valiment davant dels poders públichs pera que esmenin llur conducta envers nostres pobles, plena d'arbitrarietat y d'injusticia; digneuvos recordarlos a tothora, y més en el cos present, que la patria no s'enforteix ni's consolida baix l'influencia d'una fòrmula màgica, sinó per la virtut poderosíssima dels actes, quan s'inspiren en sentiments d'equitat y de respecte a tots els drets existents, tant dels individuus com de les colectivitats humanes

Hem de denunciarvos com ho fem, que ab les RR. OO. publicades a la *Gaceta* ab data de 6 y 18 d'Abril darrer, obertament s'infringeixen la Constitució de l'Estat en son article 84, paragraf 1.er y la vigent Lley Municipal en sos articles 72, paragraf 7é, 73 paragraf 6é, y 74 regla 2.ª, en els quals se consigna'l dret que tenen els municipis a la creació de càrrechs y a la assignació de sous pera'ls llurs empleats.

Y ja que'ls governants s'allunyen de la legalitat, els governats, permaneixent fermament en ella, hem de posar en pràctica els rigurosos principis de bon govern, atenentnos estrictament a lo que la lley prescriu.

—

Pera commemorar els 25 anys de la fundació de la *Matice Skolska* s'ha publicat una hermosa colecció de tarjetes postals, acuareles dels millors artistes txechs, que representen escenes infantivoles o de la protecció de la *Nació* que ensenya sa llengua a sos infants. Els tallers de la cooperativa *Unie*, una volta més han acreditat el llur bon gust y'l just crédit en que'ls té el públich.

La colecció que hem tingut ocasió de veure ha estat endreçada al nostre colaborador doctor Benet R. Barrios per varis amichs seus ab la rúbrica de «*els catalans d'Austria als txechs d'Espanya*», pera recordar que abdues nacions tenen iguals aspiracions.

Una de les postals porta una falaguera nova pera les lletres catalanes, perque innova la propera aparició de la traducció txeca del «*Amich e Amat*» de R. Llull feta per un dels més joves y llorejat escriptor de Bohemia, ab dibuxos del célebre artista Bilèk.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sien inèdits. — No's tornen els originals. — Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetes.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
ESTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 290 Barcelona, 31 d'Agost, 1905

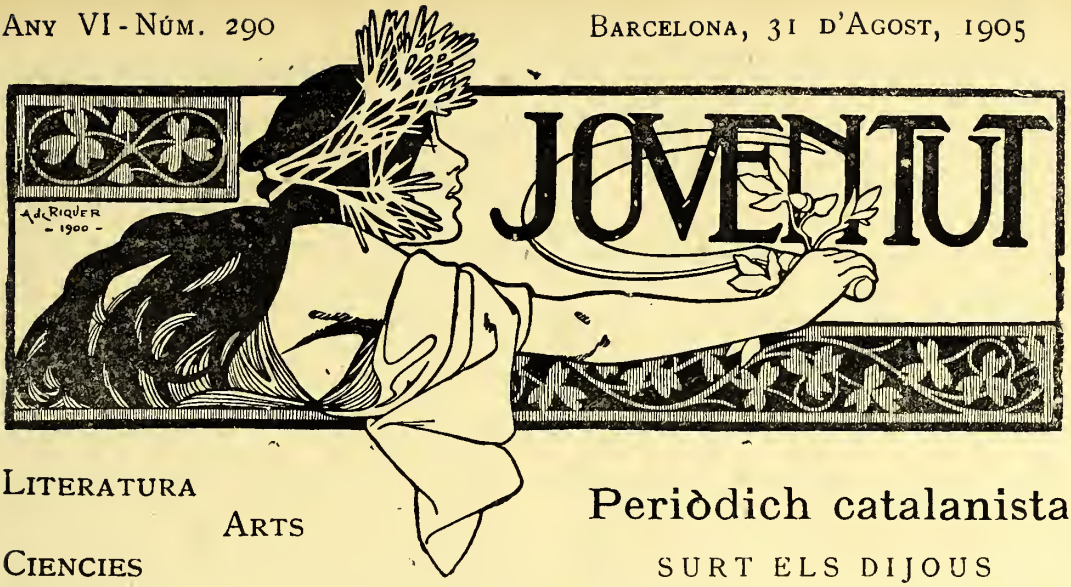

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Ingratituts polítiques, per Geroni Zanné.—La meva candidatura, per Emili Tintorer.—Vulgaritats, per Trinitat Monegal.—Heretgies, per Salvador Albert.—Més divagacions, per R. Miquel y Planas.—Clixé d'agost, per L. Escardot.—Congrés Esperantista de Boulogne-sur-mer, per Alfons Sabadell.—Parlament del doctor Martí y Julià en els Jochs Florals de Badalona d'enguany (acabament).—Noves

FOLLETI:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller — Plech 16.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech *a*.

INGRATITUTS POLÍTIQUES

Es interessant l'estudi de les transformacions politiques dels pobles. Ofereixen extensos camps d'observació. Fan conèixer les petiteses de les colectivitats que, com els homes, obliden els sofriments de la servitut a l'ésser lliures, esdevenint aleshores nous tirans pera'ls qui d'elles depenen.

Un exemple. Tothòm coneix les vicissituts sofertes pel realme d'Hongria, d'ençà que nomenà per rey a un emperador d'Austria. Tothòm coneix els innombrables esforços realisats pels monarques de la casa de Hapsburg pera debilitar y suprimir les llibertats hongareses, y ben conegudes són també les lluytes politiques, guerres nacionals y revolucions ab que'ls magiars han defensat sempre llur nacionalitat. Poques nacions han tingut la constancia de la nació magiar. En temps de l'emperador Joseph II, particularment, la energia hongaresa es inquebrantable.

Mes el desastre de Sadowa (1866) inspira als governants de l'imperi d'Austria idees més reflexives. A l'any següent, Hongria té ja personalitat propria, y l'hereu dels emperadors d'Alemanya, l'actual *kaiser* Francisco Joseph, pren solemnialment el titol d'emperador d'Austria-Hongria. Y allavors té lloch un fet històrich de gran trascendencia: els croates qui tant havien lluytat els anys 1848-49 a favor de la casa d'Hapsburg contra'ls magiars, són colocats sota la immediata dependencia d'aquests, essentho també'ls serbians y rumans, pobles establerts a Hongria, lluny de llur patria veritable, y que com els croates havien lluytat a mort contra la independencia magiar, tan opressora o més pera ells, que la dominació austriaca.

L'emperador Francisco Joseph resucitava la politica sens entranyes de la seva avant passada, la emperatriu Maria Teresa. Y aixi com aquesta que devia la corona imperial del seu espòs, a la bravesa y fidelitat dels hongaresos mutilà la nació magiar arrabaçantli injustament (aleshores) la Transylva-

nia, l'emperador actual incorporà a l'Hongria la Croacia, la nació més fidel a son casal; també'ls rumans, eslovachs, ruthenis y serbians han de reconéixer la superioritat y domini dels magiars, els qui amparats per la ingratitut de l'Austria, fan sentir feixugament a tots aquests pobles el jou d'un uniforme cada jorn més odiós y abominable.

L'Hongria es, donchs, avuy un camp immens de batalles polítiques. La qüestió croata ha tingut períodes aguts, que'ls magiars han dominat ab la força, talment com els austriachs han dominat la qüestió italiana al Tirol; mes avuy, a més de les lluytes polítiques que'ls hongaresos sostenen entre si y tots ells contra l'emperador y rey Francisco Joseph, les altres nacionalitats de Hongria donen clares y evidents senyals de descontent. Els ministres magiars lluyten contra la majoria parlamentaria, realisant, sense fruyt, freqüents visites al *kaiser;* combinen projectes financiers y politichs, tot esperant la mort del vell emperador pera proclamar la independencia de llur nació, y oprimir més, si es possible, les nacions rumana, serbia, etzètera. Y mentres trevallen pera abolir la llengua alemanya y les banderes austriaques en l'exército hongarès (ideals plausibles pera tot nacionalista), no's recorden de que iguals drets qu'ells, tenen el demés pobles que a Hongria viuen.

La sòrt dels rumans, croates, ruthenis, eslovachs, servians y alemanys, no es pas gayre falaguera. Si Hongria conserva la unió ab Austria les coses seguiràn com han seguit fins ara; si Hongria obté la separació, les nacionalitats no hongareses veuràn empitjorar llur causa. El senyor Banffi, figura important de la política hongaresa, creu que la millor manera de consolidar l'estat magiar (aixi ho escriu el periodista rumà senyor Orescu), es la de posar sots la fèrula de l'estat les escoles y les esglesies autònomes; modificar les eleccions pera que'ls magiars ne resultin més afavorits que avans; introduhir la llengua hongaresa en el comanament de l'exército, y, finalment, imposar la llengua magiar a totes les nacionalitats.

Com hem dit avans, la conducta dels pobles sol ésser semblant a la dels homes.

GERONI ZANNÉ

LA MEVA CANDIDATURA

Jo voldria ésser diputat a corts per qualsevol districte de Catalunya. Però diputat elegit espontaniament; sense conxorxes d'amichs politichs, sense pactes ab el Governador, sense compromisos ab els cacichs, comitès y persones influyents, sense nomenar interventors ni vigilar les urnes, sense gastar diners ni enganyar a ningú. Jo voldria ésser el diputat ideal del sufragi universal perfecte. Jo voldria que un núcleu de catalans me digués: «Aquí tens un *acta* que representa nostra comanda. Ves a Madrid y digalshi lo que'ls hi tens de dir en nom nostre, en nom dels catalans.»

Y jo voldria ésser diputat d'aquesta manera perque entench que sols aixi s'es dignament diputat; perque entench que sols elegit lliurement y sense pressió de cap mena, pot tenirse confiança en si meteix y confiança en la voluntat y aspiracions dels altres.

Si això fos possible jo presentaria la meva candidadura per qualsevol districte de Catalunya, de fòra no, y la presentaria ab un programa concret que cumpliria al peu de la lletra.

El meu programa seria el següent:

Jo aniré a les Corts d'Espanya a demanar l'autonomia de Catalunya, l'autonomia nostra, la que necessitém pera trevallar, nosaltres qui trevallèm; y presentaré una proposició de lley ben rahonada en que se'ns concedeixi aquesta autonomia y llibertat que necessitèm.

Y aquesta autonomia tindria d'ésser molt ample.

En l'ordre de la pensa, llibertat absoluta. Cada home pensa, y puig pensa té dret a pensar. Y puig té dret a pensar té dret a dir lo que pensa.

Jo demanaria, donchs, que'ls separatistes y els anexionistes y'ls descentralisadors catalans, perque n'hi ha de separatistes y d'anexionistes y descentralisadors a Catalunya, tinguessin dret y poguessin usarne, d'exposar les llurs idees, de predicarles y de fer prossèlits. Com hi ha anarquistes, socialistes y republicans disconformes ab l'actual régim politich y social que lliurement exposen les llurs idees, s'ha de reconeixer als separatistes, anexionistes y descentralisadors

el dret de predicar les idees llurs. *¿Qué son cuatro locos? Bueno.* Deixemloshi dir les llurs *locuras* que essent *locuras* no s'encomanarán a ningú. Y vosaltres, els castellans, triomfarèu. Es un dret politich innat, el de ésser separatista o el d'ésser anexionista com ho es el d'ésser anarquista o republicà, perque representa les aspiracions individuals, el desitj d'assolir, mitjansant la cooperació, o sens ella, d'altres homes o d'altres pobles, la vida fàcil y harmònica, el benestar y la serenitat dels nostres breus anys d'existencia.

El dret politich modern en tots els pobles civilisats, reconeix aquesta llibertat de pensar y de propagar les idees sense limitació de cap genre. Sols l'Estat, y en son nom el govern constituhit, té dret a intervenir quan les idees vulguin traduhirse en fets. Es a dir: quan vulguin imposarse per la força. En tal cas la repressió per part de l'Estat es lògica. Teòricament, — en la pràctica no sol ésser aixi — l'Estat representa la voluntat de la majoria dels ciutadans, y aquesta representació l'obliga a defensarse de tota minoria que arbitrariament vulgui imposarse. Aquest es l'origen de tota mena de lleys que prohibeixen lo que s'en diu «propaganda per vies de fet». Fòra d'això no hi ha lloch a repressió, puig no's pot aplicar penes allà hont no hi ha delicte. Y quan se parla de delictes de *lesa patria*, de *lesa majestat*, s'entén parlar d'actes positius contra la patria o contra la majestat real, may d'idees o conviccions individuals o colectives.

Per això, jo y altres podém ésser anti-patriotes y anti-monàrquichs y renegar d'una y altra y fins podém tractar de convencer a qui vulgui escoltarnos, de que es útil, convenient y necessari, que cada dia siguém més els qui reneguin de la patria y de la monarquia y de moltes altres coses, sense que l'Estat ens pugui dir res. Y per això els separatistes y anexionistes catalans, tenen el dret de cridar les llurs idees. Y per això jo diputat començaria per exigir a les Corts d'Espanya que confirmessin aquest punt de dret politich natural.

Lo qual oferiria ventatges inapreciables a tots els habitants d'Espanya. Entre altres que ara no puch precisar la de que *jugariam nèt* y uns y altres sabriem a que atenirnos.

Un amich va contarme la següent *anécdota*. Viatjava un català per Andalusia y's feu amich d'un andalús, *catalanófobo* furiós, el qual sempre li deya:—*Lo que son ustedes es separatistas. Sí, señor. En Barcelona hay muchos separatistas.—Muy pocos*,—li contestava'l català tranquilament.—*Le digo á usted que muchísimos; sí señor, muchísimos*, — insistia l'altre enfadantse. Tant insisti, que'l catalá va confesar ingenuament:—*Le digo á usted que muy pocos, habrá como unos sesenta mil.*—L'andalús va perdre'l color y va gemegar:—*¡No tantos, no tantos!...*—

Ab el meu progecte aviat ho sabriem.

Un cop aclarit aquest punt, qu'es l'essencial, puig que la pensa dels pobles com la dels homes es lo essencial, presentaria una serie de proposicions de lley que no s'acabaria may. Una cada dia. Cada una tindria un sol article, que faria llegir tres vegades pera que se'n enteressin bé. Y prou. No faria may cap discurs. Tot lo més, mitja rialleta quan m'insultessin.

Com que no crech sortir diputat, no les enumeraré totes les proposicions de lley que presentaria. Però si per un cas hi hagués algún districte que pensés votarme, m'ofereixo desde ara a puntualisarles totes en un manifest que, *cela va sans dire*, tindrien de publicar y pagar els meus electors, puig jo no'n dono ni cinch céntims d'una acta.

No obstant, pera mostra, aquí van les següents:

1.ª Se concedeix als pescadors catalans la llibertat més absoluta de pesca, sense altres limitacions ni intervencions que les que s'imposin ells meteixos. Queden cesants tots els empleats del govern que d'això viuen.

2.ª Tot català que justifiqui servir a la patria trevallant honorablement en un art o industria productius, quedará exent del servey militar.

3.ª Cap català podrà ésser empleat pel govern fòra de Catalunya y viceversa: no hi podrà haver a Catalunya cap empleat que no sigui català.

4.ª Se declararà oficial y obligatori a Catalunya l'estudi de l'Esperanto y sols s'ensenyarà'l castellà a qui'l vulgui apendre.

5.ª A tot català que vulgui implantar una industria nova, tingui o no similar en l'estranger, se l'eximirà durant un periode de dèu anys de tota mena d'impostos y contri-

bucions, inclús dels drets de Duanes que puguin *devengar* les primeres materies a aquella industria destinades.

6.ª Tot catalá podrá casarse y descasarse, néixer y morir, creure y deixar de creure, de conformitat a la única lley de sa conciencia, quedant de fet abolides pera Catalunya totes les altres que a ella s'oposin.

Et sic de cæteris.

EMILI TINTORER

VULGARITATS (1)

I

LA TIRANÍA DEL JO

Digne y lloable es l'egoisme sá, l'amor al Jo, no el petit y de mires mesquines, que no porta altra deria que la de sacrificarho tot a les *conveniencies* d'un meteix.

El veritable amor al Jo aixeca y ennobleix als homes y fa grans als pobles quins habitants el senten ab tota sa força.

L'home ab ell se fa fort y digne; ab ell assoleix sa llibertat y enlayra son esperit. Conseqüencia natural d'ell es la de voler que sien respectades ses opinions propries y que jamay se conculquin sos drets: però ensemps convençut del valor del Jo, respecta les opinions d'altre y en sa pensa jamay hi cab la possibilitat de poder conculcar els drets de sos consemblants.

Mes aquest sentiment exagerat conduheix al ensoperbiment del Jo y l'home's sent infalible definidor, y aleshores naix la tirania del Jo, en mèrits de la que l'home exigeix y vol imposar als demés ses opinions, y té en menys els drets dels altres.

A Catalunya, qual poble es en gran part de formació particularista y a més esencialment y exageradament individualista, l'Amor al Jo tenia a la força, que arrelarhi: y aixi fou y es, y a n'ell dèu l'haver conservat son carácter y personalitat propris.

Mes per disort, en nostre poble tal volta més qu'en cap altre, aquest sentiment ha arribat al máximum de la exageració. «El catalá té un rey al còs», diu el refrá, y es ben cert; té un rey però aquest es absolut.

Fill el Catalá única y exclusivament de ses obres, ha tingut que lluytar pera viure contra tots els elements naturals, y per comptes d'ésser auxiliat s'ha vist perseguit y explotat pels governs y llurs representants. Ab tot y aquesta lluyta crudel, sostinguda sempre sens treva, ni descanç, ha triomfat y aleshores ha sentit créixer fins l'infinit son egoisme, s'ha ensoperbit y ha arribat a idolatrar son Jo.

Durant y després de la lluyta, arribada l'hora del triomf, el Catalá convençut de son valer, conduhit per son amor a sí meteix, s'ha sentit fort y definidor: ha cregut possehir la veritat y ab dret a imposarla.

Creyentse ab totes les condicions necessaries pera decidir en materies religioses, econòmiques, socials y artístiques ha proclamat sa infalibilitat, sense preocuparse lo més minim de si sa educació e instrucció el feyen prou capaç pera poder tant sols capir aytals qüestions y problemes.

En religió ja crèdul, ja escèptich, ha escoltada únicament la veu de sos sentiments; en economía, ses conveniencies; en art, politica y sociologia, ses inspiracions, imaginació o conveniencia també.

¿Quin valor poden tenir les opinions d'altre? ¿quina es la missió y importancia de la reflexió èn materies religioses? ¿en economia y sociologia, l'amor al prohisme y benestar general? ¿en politica y art, la historia y la influencia del mitj ambent, com també'l temperament personal?

Res val això per ell, soperb ja, puig com son Jo ho coneix tot y sab de tot en grau suprèm, pera res ho necessita: ses opinions y doctrines són les bones, són la Veritat y per tant no dèu cambiarles ni modificarles.

Es més: possehint la veritat, cal que'ls demés pensin com ell en tot y per tot, y per un o altre medi procura imposar sa pensa. Cap respecte li haurá de merèixer la pensa d'altre a qui, en cas de no acceptar ses doctrines, en totalitat proclamará ignorant, heterodoxe y fins de... d'obrar de mala fe.

Y la tirania del Jo, filla de l'excessiu y mal entès egoisme, se presenta omnipotent en nostre poble.

Y lo que ha conservat la personalitat y ca-

(1) El primer article d'aquesta serie ha estat publicat avans d'ara en el nostre confrare *Emporium;* va reproduhit aquí pera no deixar truncada la idea principal que ve desenrotllada en els demés articles. — N. de la R.

ràcter del poble català y fins ha contribuit a ferlo caminar bon xich en el camí de la llibertat se converteix en barrera que obstrueix sa via en el camí de la Vida; y en obstacle insuperable pera assolir el triomf definitiu.

Pera aquest cal que tots els catalans se uneixin, en vera unió, conservant ses opinions y personalitat propria, y això sols tindrà lloch quan quiscún s'hagi després de l'egoisme falç y prescindeixi de la tirania del Jo.

Reneguèm, donchs, del falç egoisme, llencèm de nosaltres l'orgull mal entès, aborrim de la tirania del Jo, conservèm el veritable egoisme, el sanitós, causa inicial de nostra força y personalitat, y el poble català serà fort y gran, y el dia de nostre triomf serà immediat.

II

EL SACRIFICI DEL JO

Si digne y lloable es l'egoisme sanitós, l'amor al Jo, no ho es menys en moltes ocasions el sacrifici del Jo.

L'home no es un ser isolat, no; l'home a més de viure ab sos conseмblants, ab molts dels quals ve a constituhir un organisme natural, una societat determinada, es fill d'una serie de generacions, que li marcaren, junt ab altres causes, un carácter y costums especials.

Si l'home vinguès sol, isolat y no fos fill d'anteriors generacions, podria fruhir del total espandiment de son Jo.

Però l'home al viure rodejat d'altres sers, conseмblants a n'ell, vèu sa llibertat limitada per la llibertat dels altres; vèu l'espandiment de son Jo reduhit fins a cert punt per l'espandiment dels Jo dels altres que ab ell constituheixen l'organisme natural.

D'aquí neix el lògich y natural sacrifici del Jo.

A n'ell l'ajuda la influencia rebuda per les generacions anteriors que constituhiren avans qu'ell la societat de que forma part, tota volta que a n'elles dèu en gran part sa educació, sa ilustració y sa manera d'ésser.

L'home no's pot sostreure a la influencia del mitj en que viu y a les lleys d'herencia.

Més encara, l'home considerat sol, en si meteix, no es ni serà may un ser perfecte y complert. Sia per defecte en ses condicions fisiques, sia per defecte en ses condicions morals y intelectuals, o en totes elles a la vegada, necessita de l'auxili de sos conseмblants.

En efecte, l'home no pot produhir tot quant son organisme humà exigeix pera viure, y pot obtenirho y ho obté mercès al trevall d'altri, a qui ensemps ajuda ab la resultancia de son trevall.

Lo meteix devèm dir en lo que fa relació ab la vida de l'esperit. L'home no pot capir, ni resoldre totes les qüestions y problemes de la vida moral e intelectual (religió, economia, *filosofia*, politica, *sociologia*, etc.), y pera poder viurela poch o molt aquesta vida necessita del concurs dels altres.

Sols ab aytal concurs fisich y moral assoleix l'home la integritat de son Jo.

Mes pera assolirla, cal que's sacrifiqui, cal que reconegui la necessitat y la importancia de l'auxili de sos conseмblants.

En la vida fisica dèu admetre la necessitat del trevall dels altres y afavorirlo en lo que pugui; dèu ajudar als altres ab l'excès dels productes de son trevall, no essent jamay tan egoista y exclusivista que tot ho vulga pera ell. Y fins, y en certs moments, cal que trevalli pera'ls altres, donchs aquesta utilitat *immediata* dels demès, se converteix en utilitat mediata per'ell.

Y en la vida moral o del esperit (1) l'home dèu també aportar forces pera ajudar als altres, ajudant ensemps a la societat, però no dèu oblidar que'l concurs d'aquests li es necessari. En lo qu'ell no capeixi del tot, en lo que no sàpiga y puga resoldre, dèu atendre als demès, fentse càrrech de que l'home no posseheix, ni pot possehir la Veritat absoluta: bo es que ho faci passar per l'ull de garbell de la critica de sa rahó, però ensemps s'ha de fer càrrech dels coneixements dels altres y respectar llurs opinions.

Heusaquí en pochs mots lo que entenèm per veritable sacrifici del Jo.

Y nostra opinió es que'ls pobles en que'ls individuus que'l composin tinguin veritable amor al Jo y sàpiguen sacrificarlo degudament y en lo necessari, seràn grans y forts, d'ells es el pervindre.

(1) Usèm d'aytals termes, encara que no del tot exactes, en contraposició a la Vida material. Nostre obgecte es fernos més comprensibles.

En nostra terra, aixi com molts arriben a la idolatria del Jo, molts són també els que no sols sacrifiquen indegudament al Jo, sinó que renuncien a n'ell.

Uns, degut tal volta a un llevat de comunisme anorreador o a conseqüencia de teories mal pahides, al trevallar per llur vida material pensen més en els altres qu'en ells meteixos y's sacrifiquen indegudament no obtenint de llurs trevalls totes les resultancies que podrien: no seràn may fòrts. Y al obrar d'aquesta manera perjudiquen a la societat de que formen part, y sobre tot als qui voldrien afavorir. En efecte: no produhint tot quan poden no podràn facilitar l'excés de son trevall, donchs acaben produhint igual que'ls individuus menys aptes: y a menys trevall, menys productes y en conseqüencia menys benestar per'ells y pera'ls demés. Són verament rèus de lesa societat.

Y en quant a la vida moral en ses diferentes manifestacions, la renuncia del Jo es més palpable y més extesa en nostra Catalunya. A milers y milers són els que, ja en una tendencia o una altra, no tenen altra pensa, no tenen altres opinions que la d'uns quants que ab poca o molta bona fe prediquen llurs doctrines. Y com un remat segueixen sense jamay ni tan sols haverse entretingut un moment a reflexionar sobre la bondat y valer de les opinions que cegament acepten. Lo dit per l'apòstol es cosa de fe.

Rèus són també del delicte de lesa societat y són rèus envers ells meteixos. No produheixen res en absolut, roben a llur inteligencia y a la societat, lo que'ls hi es degut.

Pobra societat aquella en que la immensa majoria de sos individuus arriben a practicar la renuncia del Jo! La mort es propera.

Dolenta es la tirania del Jo, però mil voltes pitjor es la renuncia.

Procurèm, donchs, allunyar de nosaltres la idolatria al nostre Jo; sacrifiquemlo a n'aquest, mes tan sols en lo que siga lògich y necessari pera la vida social, y nostra patria Catalunya viurà gran y esplendenta la vida dels pobles de bell y sublim esdevenir.

TRINITAT MONEGAL

HERETGÍES

LA FARSA MÁGICA

Quan creyèm judicar, no fem més que «formular», expressar *impressions*, ab l'auxili de paraules, y'ns forgèm l'ilusió d'haver *dit* quan solsament hem *parlat*...

En presencia d'un paisatge, d'un fenòmen natural, d'un fet humà, treyèm invariablement la nostra *cinta lexicogràfica*, prenèm la mida y, pretenguent haver trobat la «veritat del fet» sols hem trobat la distancia que separa'l nostre intelecte de la realitat.

Es verament alarmant aqueix afany inconscient que sols sentim de reduhir a un denominador *comú* fraccions de veritat pera poder *operar* ab elles a gust nostre... y dels demés.

Al creixement de l'abundós cabal hereditari de fraccions *comú-denominadorisades* hi ha contribuhit y hi contribuheix llargament el perifèrich art de «constater», usant y abusant de la pintura, de la geometria, de la música, de la perfumería, etc., etc.

Y aqueixa hètero-sugestió ens ha arribat tan endintre que'l món exterior passa sobre nostres ànimes com en projecció cinematogràfica, y quan ens ve la basca lexicològica, no fem més que vomitar colors, linias, sons sentors, etc., etc., mal pahits pels nostres ventrells gamats.

Tant se val; ab aqueixa minestra *insubstancial* ne tenim prou pera anar tirant, y no's pot dir que'ns en sobra, ja que'n demanèm més y sempre més ab golafreria buyda e inconscient d'infantó de mamella.

Y aixi anèm vivint d'ilusions enganyadores, y aixi anèm *passant* ab nostre estrany bagatge de pobres saltimbanquis sense patria ni color al rostre, contents y satisfets emprò de sentirnos ascendir de cel en cel entre espirals enervadores d'opi artistich vers el fals paradis dels nostres somnis. Y el temps s'esmuny a *doble gran* velocitat de fàstich, y els sols se lleven ab somriures d'esperança y's colguen ab tristors de desengany veyent que'l nostre món no marxa.

Ben mirat ¿què hi fa que passi'l temps si a més de passar també'l *passèm* nosaltres?

Y en quant al sol, no hi ha pas perill de que s'aturi. Prou anirà sortint l'infatigable mestre pera donarnos cada dia la eterna

gran lliçó de veritat que no sabèm apendre; aduch veyent que les seves ensenyances sols serveixen pera distraure a la humana *criatura* que desde'l montiró insignificant del seu art xich, l'escarneix ab ganyotes barroheres de simi presumptuós.

Després de tot, si privessin de joguines bonicoyes a nostres animetes infantivoles, ¿què fóra de nosaltres... papellons? Volariem en *ple buyt* y la nostra vida restaria sens *objectiu*.

Per això, ab quines mirades de llàstima, y ab quins gestes de menyspreu—quan no ab posat agressiu—contemplèm als seriosos vianants que guarits de la febre *policroma*, lliures d'*afeccions* «per accidens», amenassen destruhir nostres palaus encantats!

En cambi, ab quin amor y ab quina devoció escoltèm als sacerdots del... artifici, que cerquen sens treva qualque *genre* nou, bonich y llamatiu, aduch el teixit no sigui de durada. «Ay, cagayna!» fem nosaltres ab ingenuu somris, puig es en veritat maravellós que hagi arribat tan enllà'l progrès de les... *especies*. «Oh, el Progrès!»

La ingènita buydesa dels humans, incapaça d'omplirse de natura, ha demanat a l'art múltiples trajos pera simular una falsa *plenitut*.

El Poder s'exhibeix en Tronos rellùhents, disfresses de Majestat, «por la *gracia* de Dios»... harmonisada ab himnes nacionals.

Temis revellida, fa equilibris en estrados elevats envolcallada ab la toga funeraria y rematada pel bonet octogonal (ab fatxada a tots els vents... antichs (1) que li protegeix la testa glabra sota la espasa amenassant de Dimocles ben amoçada ja de tant fregar sobre la «dura Lley.»

El Valor tradicional ostenta uniforms virolats,—veritables camises de força del lliure albir,—camina ab geometria d'ordenança, parla ab veu de tró, mira ab ulls de llamp, acompanyantse ab remors fredes d'esperons y sabres y notes calentes de xarangues estridents.

El Sacerdoci, esclau de la liturgia,'s cobreix ab hàbit d'amples plechs y variades formes multicolors pera ocultar al *home* y èsser aixi més agradable a Déu en les pràctiques del culte. Les meteixes oracions, seguint el seu exemple, se perfumen ab encens pera no sentir a llabi pecador, y demanen veus a l'orga pera millor ferse escoltar.

Les dònes exigeixen de la moda perfums desvetlladors, coloraynes enlluhernadores y curves afrodisiaques, especie de caràcters sugestius de diabòlica escriptura que semblen voler dir *Memento homo*. Y els homes les empaytèm a les dònes comprimides, repintades y les hi tirèm flors (les flors que han alegrat nostres orgies), després qu'elles —deeses de l'Amor—ens hi han servit els talls...

L'Instint afemellat emmatlleva a la Passió —sempre atenta al *dernier cri*—toilettes escayentes, per èsser presentable y ferse admirar en el llibre, aplaudir en el teatre y tolerar arreu, adoptant estudiades *poses* acadèmiques pera dissimular la seva *baixa* extracció.

Cada un dels *actes* de la comedia humana dèu el seu èxit especial a la colaboració—complicitat — de l'art pelut y acèfal que'ns embelleix el món *creantnos* lo creat, a nostre gust y mida.

Nosaltres, pobres indis de *solemnitat*, contemplèm embadalits , picant de mans , de peus, y babejant de goig, aquesta fantasmagoria extranya de formes capritxoses, colors desentonats, sons inharmònichs y sentors sens *essencia*, magnificada per les bengales de nostra càndida ignocencia, mil vegades pitjor que nostra supina ignorancia d'irresponsables grandassassos boca-badats.

Oh, miratge encisador que'ns somrius en el desert de nostra vida!

Fèunos somniar, oh màgichs porta-veus de la natura... artificial. Cantèu... «cantèu en vostra gavia, criatures.»

Y vosaltres, els vianants seriosos, gent hiperbòrea, aixuta y ordinaria, que volèu vèurehi clar, fèu vostra via, y no'ns trenquèu les oracions mentres nosaltres, ab mistica exaltació, alcèm y *ens-alcèm* les sagrades *formes*...

Ne touchez pas aux idoles, la dorure en reste aux doigts. ¿Qu'esdevindrien els nostres idols, en pèl, si molts d'ells sols tenen lo qu'ensenyen: mans sense braços, peus sense

(1) Antigament, com es sapigut, sols se tenien en compte vuyt direccions de vent; en temps relativament recents s'intercalaren altres direccions a les quals no té fatxada encara'l poligón doctoral.

cames, cossos sense cap? Les pomposes vestidures que'ls *encobreixen* els defensen de les inclemencies de la realitat...

¿*Caurèm* potser algún dia per no haver *baixat* a temps? *Oremus*...

SALVADOR ALBERT

MÉS DIVAGACIONS

Sense'l més petit propòsit de iniciar polèmiques y sols ab l'intent de promoure, si era possible, una corrent favorable a l'ingrés dins del Catalanisme militant dels valiosos elements federalistes afins a la nostra idea, publicàrem en aquestes meteixes planes un article titolat «*Divagacions*» (1), en el quin ne comentavem un altre del senyor Laporta, publicat en *El Diluvio*.

Aquell excelent amich prengué peu del nostre escrit pera enviarne un altre a n'aquesta Redacció, el quin ab molt gust per part nostra, vegé la llum en el número 287 (2) d'aquest periòdich.

Particularment devém al senyor Laporta mil mercès per l'honor que suposa l'haver fet cas dels conceptes per nosaltres emesos; y además ens felicitèm d'haver motivat una tant hermosa *professió de fe nacionalista* com ho es l'article «*Pochs mots*» ab que dit senyor volgué defençarse dels càrrechs que cregué veure en el nostre escrit.

No eren pas càrrechs els que nosaltres enteniem fer al senyor Laporta y als federals que com ell pensen; potser més aviat era allò la justificació de la nostra conducta com a nacionalistes, ja que nosaltres no hem considerat oportú, en els actuals moments històrichs, el descendir als detalls de forma y a lo que reputém accidental, preferint esmerçar integralment el nostre esforç en allò que creyém substancial del Nacionalisme.

En cambi el senyor Laporta, nacionalista de cor com nosaltres meteixos, crèu convenient que ja desde ara'l Nacionalisme català prengui orientacións francament republicanes, per judicar la República com una solució molt superior a qualsevulga altra. Nosaltres no tenim perque oposarnos a tal solució ni a cap que n'hi hagi, diferim no més ab el senyor Laporta respecte la oportunitat de prejutjar la questió de *forma* quan tan lluny estém encara de coincidir, tots els catalans, en lo fonamental. Y per la meteixa rahó que'ns cal l'esforç de tots els bons fills de Catalunya pera refonamentar la nostra Nacionalitat, preferim anar de dret a desvetllar en tots els cors el sentiment de Patria, únich sentiment capaç d'aixecar a tot un poble a l'impuls d'un sol Ideal sintesi y compendi de tots els altres. Lo qual no's consegueix pas ab un programa politich, sempre migrat pera que pugui contenir totes les modalitats en que's destria el pensament humà aixi que's tracta d'apreciar les qualitats y els defectes de les diverses formes de govern.

—

També hem d'agrahir al senyor Albert y Paradís les manifestacions que'ns fa en un article publicat, ab el titol de «*Un erro important*», a JOVENTUT (1) y el qual tendeix a demostrar qu'els afiliats de *Catalunya Federal* distingeixen perfectament l'ideal nacionalista (catalanisme) de l'ideal republicà (federalisme) ja qu'ells s'han constituhit en cert modo un ideal compòst d'aquells dos altres ideals. Manifestació que al nostre entendre ja's desprèn prou de la indecisió ab que lluyten ara per l'un ara per l'altre d'aquells dos semi-ideals evitant cuydadosament que l'un no predomini sobre l'altre; de lo qual ne resulta que, com a nacionalistes, ens semblen poch catalanistes, y com a federals també semblen poch-republicans als exaltats de la Unió Republicana; que són els qui més disgustos donan y donarán als nostres amichs de *Catalunya Federal*, per la rahó de que, entre'ls republicans, no s'estila l'amplitut de criteri de que fem constant aplicació els Catalanistes.

—

Ja hem dit que nosaltres considerém exercir una acció, patriòtica més que política; o millor dit, entenèm que la nostra acció no pot ésser política sense deixar d'ésser patriòtica, lo qual no'ns convé de cap manera. El nostre ideal ha degut ésser posat amunt, molt amunt, pera que les lluytes d'aquí baix no'l facin trontollar com una cosa buyda; per això nosaltres hem volgut que'l nostre camp d'acció s'estengui molt pera que sia digne de parangonarse ab la idea de PATRIA;

(1) Vegis plana 489 del present volum.
(2) Plana 507.

(1) Plana 532.

mes precisantlo lo suficient pera que no passi dels limits de PATRIA CATALANA a que creyém nosaltres deber contraure les nostres aspiracions.

Y aquí entenèm haver senyalat lo que constituheix una de les falses posicions en que'l famós programa del 22 de juny de 1904 coloca als federalistes, quan tracten d'actuar de nacionalistes al costat nostre. Ells són aquells que parlen de patria ab una fredor que no pot produhir el més petit entusiasme; ells són els que ab igual estudiada convicció, parlen en prò de la patria propria y en prò de les patries dels altres; com si això del patriotisme no fos un sentiment de diferenciació que tendeix a sublimar la propria Patria tenintla per superior a les demés.

El Catalanisme tendeix a rectificar aquest erro grossissim de que tant ha sofert Catalunya; la raça dominant d'Espanya ha anat suplantant de mica en mica en el cor de tots els espanyols la idea de *patria catalana, patria gallega*, *patria basca*, etc., per la de *patria espanyola*, y per això hi ha, fins entre'ls federals, qui encara discuteix si s'ha d'ésser nacionalista avans o després d'ésser federalista. Acostumats a veure còm els centralistes han imposat arreu, y per demunt de totes les patries naturals que formen l'Estat, el llur criteri produhint la disort per igual de totes elles, els federalistes, plens de generositat, volen procedir a la inversa y fer la felicitat de totes les patries susdites, *imposantleshi* també un criteri que no totes estàn, ni molt menys, en condicions d'aceptar; y pugnen en va per desvetllar sentiments que no a tot arreu poden produhir l'esplet de vida que poden produhir a Catalunya, per exemple.

Oblidant o despreciant els federals catalans la idea de *patria catalana* que tant pot contribuhir a afermar el Nacionalisme de Catalunya y de passada promoure ab l'exemple un cert estimul pera que les altres nacionalitats espanyoles facin lo meteix, mogudes de iguals sentiments, s'entretenen fent obra del tot xorca, portats d'un afany de generalisació y ab la incomprensible deria de fer *del poble espanyol un poble fort y lliure* (1) mercés a la imposició del ideal autonomista, qu'ells tenen per aplicable, avuy per avuy, a totes les regions d'Espanya. *Raquítica seria la nostra concepció de l'autonomia* (diuen) *si sols la volguessim pera la regió històrica hont hem nascut y vivim.* Y ells parlen aixi, en nom de totes les *regions* d'Espanya, les quals els hi paguen llur altruisme ab la més complerta indiferencia; perque tothòm se'n adona, menys ells, que de federals *de veres* ben pochs n'hi han que no parlin català. El particularisme es una planta nascuda a Catalunya y dificilment podrà may arrelar ni treure florida en terres hont la gent es per atavisme dominant y uniformista; y el meteix Pi y Margall degué considerar perduda miserablement la llevor que tan pròdigament s'esforçà en sembrarhi.

Y la proba de lo que dihém, de que sols a Catalunya batega el sentiment de la patria natural qual afermació simultànea ab la de les altres patries espanyoles podria demanar la solució federalista tal com els federals del Comité Regional l'entenen, la proba, dihém, de que sols aquí aytal sentiment té resò, està en que'l Catalanisme ha fet més adeptes del Nacionalisme en pochs anys, que'l Federalisme en tot el temps de sa llarga historia. Perque ja deuen haversen prou donat compte els federals de que en la derrera febrada republicana avuy ja quasi esvahida tot s'ha fet a favor de la República Unitaria, res pera'ls ideals autonòmichs. Ells hi han fet el trist paper de consentits, y sovint han estat tractats a faysó d'hostes molestosos, pels capdevanters de la famosa Unió Republicana, els quins, si haguessin pogut, haurien cambiada la *forma* de Govern d'Espanya, sense tocar res de sa viciosa constitució actual qu'es la causa de tots els mals.

Per això nosaltres, tot hi trobant molt bonich lo que diu el senyor Laporta de que'l federalisme sia la *flor roja* del Nacionalisme, ens quedèm dubtant de que fossin gayres els federals que volguessin posàrsela al trau, la simbòlica flor. Molts d'ells no estarien potser gayre segurs, si ho fecin, de que no se'ls pogués titllar de *facciosos o perturbadors;* dictat qu'en l'aludit manifest del Comité Regional de Catalunya sembla anar endreçat a certs federalistes que, dins llur fur intern, creuen ja que'l programa del 22 de juny de 1894 comença a ferse vell, ab tot y estar encara per estrenar.— R. MIQUEL Y PLANAS

(1) Paraules d'un manifest publicat fa pochs díes pel Comité Regional Federalista de Catalunya.

CLIXÉ D'AGOST

A n'En Joan Maragall.

Sota l'esplet de llum pesanta y blanca, en aquell barri allunyat, format de cases bonicoyes, de jardins embaumats y de severs convents, el carrer, quiet en aquella hora de la tarda, apareix tot ell com un gran bassal d'aygua, hont s'emmiralla'l blau del cel ja asserenat després de la forta ruixada estiuhenca qu'una hora avans queya ab delit.

El palau de les verges del Senyor alça, imponentes y austeres, ses parets de pedra grisa, contrastant ab les de la casa d'enfront, niu d'amor y d'alegria, que intercala una nota clara a la fosca verdor de les magnolies, ab macissos d'hortensies en flor.

Carrer amunt fent via vers el convent, pugen acostades una monja y una noyeta esprimatxada, de cara esgroguehida y aturada, y d'ulls mitj cluchs vorejats d'estries sangnoses... y el reixat de la caseta rosa y blanca's torna a cloure després de donar sortida a una dama y a una nena que's deturen indecises devant del mullader que les hi cal atravessar.

La dama es alta y hermosa. Demunt son cabell rós, lluheix flonges plomes blanques, com els flochs d'escuma sorgint d'una mar daurada.

La hermosura de la dama apareix en tot l'esclat, com sia que's troba en aquella edat en que la dòna es verament, complertament dòna: sobre'ls trenta anys.

Son còs de curves esplendents resta com empresonat dins l'estoig de riques sedes clares que cruixen lleument.

La nena que s'agafa de l'enguantada mà, es xamosa y bonica com un pom de roses veres, y va coberta de puntes fines y llaços de color de cel. Son rostre en flor enquadrat pels rulls de la cabellera; sembla surgir d'entre raigs de sol; y en sos ulls clars, hi somriu la vida a dojo...

Fa un xiscle d'aucell esporuguit guaytantse els peuhets bufons, calçats de sabatetes y mitjonets blaus:

—Ay! *mamà!*.. mira, qu'aygua!...—La mare somriu; d'un moviment lleuger y gracil arreplega ab una mà els amples plechs de la sedosa faldilla y la bromera de batistes y *valenciennes* dels sotes, descubrint francament la breu sabata negra de taló prim, y la mitja reixada, a través de la qual la carn roseja, y valenta, alçant en l'aire la menuda — qu'aleteja com un papello — ab quatre saltirons, travessa el carrer, topantse ab la monja y sa companya.

Al frech de la dama, el blanch rostre de la verge s'ha cobert de sobtada rojor. Anava per arrebuçarse també el dur y ofegador hàbit de borra cendrosa, que sota el mantell negre l'envolcalla tota... y davant d'aquelles belleses... no ha gosat...

També té ella'l peu xich y bufó dintre la tosca sabata de lligams de cotó. Sa cama també es tornejada, mes tot al voltant, la groxuda mitja blanca, mal estirada, sent que fa arrugues...

S'encreuen les mirades de les dugues dònes. La de la dama està plena de lluhentors alegres, y sembla que canti la joya del viure sanitós y regalat. La de la monja es blava y dolça, tristament serena, com engrandida per la foscor de les conques y'l color d'ivori del rostre. Sa boca es xica y prims els llabis pàlits que's pleguen cap a la esquerra, ab l'amargor d'un somriure compassiu.

Es jove, tan jove qu'encara sembla una nina, la petiteta *madre* blanca y trista. Les boniqueses de sa carn no han d'esclatar may sota les vibracions d'un amor humà, y sols el bri dur y rústich podrà acariciarne les suaus turgencies.

En l'esguart de la dama, hi ha llegit una instintiva mostra de compassió envers sa jovenesa perduda, qu'ha de marcirse avans de florir, que no darà sa llevor de vida;... y s'ha enrojolat tota, la bonica monja... sens sapiguer per què.

—Quina llàstima!—sembla que diguin els ulls de la dama, girantse,—que jova y qu'hermosa!—

Y prossegueix son cami deixant derrera d'ella com un núvul embaumat de flayre estranya y ja may sentida, la qual perseguirà desde aquell moment com una temptació a la petiteta *madre* fins a dins de sa celda verginal...

—Que Déu la ilumini!—ha mormolat la monja estirant l'anella de la porta de la Santa Casa.

Y es que prou ella ho ha sentit a dir a companyes, y als jardiners, que al devant del convent hi viu una senyora molt maca,

molt elegant, que té una nena petita y un senyor molt rich que se la estima molt, encara que no's vegi may ab ella, y visqui isolada. Del costat de la monja puja tímidament la veu de l'orfaneta.

—¿Ha vist *madre*, quina senyora més maca? ¿y la nena? ¡sembla un angelet! ¿ha sentit quina bona olor que fan?

La *madre* se la mira, y de primer no respòn... mes, entrant en la Santa Casa ab son pas de serva, tranquil y suau, mormola:

—Un angelet!... la filla d'una dòna de món! Ave María purissima! No sabs lo que't dius, Madrona... Compadeixla aquesta gent, compadeixla y prega per ella...—

Y la noyeta, de rostre aturat y ulls malalts, deslligant el mocador blanch que cobreix sos cabells estirats y descolorits, y plegant la valoneta de quadrets grisos que vestia ses esmirriades espatlles, sent en son cor una devallada de greu tristesa... quelcòm fet d'enveja y de doloroses comparances que no s'expliquen prou bé.

¿Compassió? Y per què ha de tenir compassió d'aquella encisadora parella de mare y filla que li havien aparegut com una estesa de flors, de somriures y de perfums, demunt dels frescos bassals del carrer... ella tant lletgeta, tant pobre, tan desvalguda...

Es veritat que a son entorn hi tenia moltes *madres*, ella, pero de *mamà*, cap, y haguera volgut ésser de bona gana la filla de aquella senyora tan hermosa...

«*Una dòna de món...*» havia dit la *madre* Consolació, «*Una dòna de món*», s'en deya d'aquella dama tan bella y olorosa que reya alegrement en mitj de tantes boniqueses com duya a sobre, entre aquelles estrelles de llum que li relluhien de cada costat de les galtes...?

—Ay!... qui pogués ésser una *senyora de món!* pensava instintivament la orfaneta...

No gosava dirne una *dòna* d'aquella hermosa estranyesa qu'havia vist... li semblava massa poch respecte... com si s'hagués atrevit a dir *mamá* a la *madre* Consolació.

L. Escardot

CONGRÉS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

Diumenge, 6 d'Agost.

A les nou del mati, els congresistes ens reunirem per nacions en el teatre, essent en número d'uns mil doscents. Cada grupo va escullir els delegats que devien fer us de la paraula en les reunions generals.

La gran distancia que'ns separa de Boulogne, aixi com causes imprevistes y ses moltes ocupacions, va fer que'ns vegessim privats d'elements tan importants y fervorosos Esperantistes com són el capità d'Estat Major senyor Vicens Inglada, comandant d'Artilleria senyor Ribot, capità Duyos y altres que trevallen ab fe y amor per la causa esperantista, estant tan sols representada Espanya per tres que parlaven la llengua, si bé erem sis els que hi anarem, puig s'hi trobava'l president de la Societat Espanyola, el distingit amich meu senyor R. Codorniu, enginyer y quefe forestal de la provincia de Murcia, acompanyat de ses distingides esposa donya Mercè Bosch y encantadora filla Carolina, en representació de la *Hispana Societo p. p. E.*, el senyor R. Subirà, president del *Grupo Esperantista de Cardona*, y un servidor de vostès, ab ma esposa, com delegat de la *Federacio Esperantista Katalana.*

Inútil crech dir que nombrarem al senyor Codorniu pera que'ns representés, no sols per sos mèrits personals si que també per conèixer la llengua a fons, considerantlo ademés lo degà dels Esperantistes espanyols.

Els grupos formats per les diferentes nacions, aixi com les anades y vingudes cambiant impressions y el sens nombre de fotografíes que's prengueren donà una gran animació a n'el barri, aixi com a n'el Gran Café, enfront del teatre, ahont s'hi havien enquibit gran nombre de congresistes.

Lo prèbere Esperantista senyor Peltier, director de la revista *Espero Katolika*, previ permis del distingit abat de la Iglesia de Sant Nicolau senyor Joucquel, havia invitat a tots els esperantistes a assistir a la missa que diria en la dita iglesia a les 11 y mitja.

Durant la missa, la capella de música engrossada per esperantistes, la major part senyoretes, va interpretar varies composicions, entre elles un hermós himne, poesia de

l'abat Dombrowski de Sant Petersburg, música de la senyora Guivy, de Tours, un Pare Nostre del prèbere Peltier y una *Ave stelo mara* (salve estrella del mar). Tots els cants van ésser magistralment acompanyats pel distingit organista de Sant Nicolau senyor Bucciali, tenint que fer present qu'essent cego va donarse la pena d'apendre de memoria tota la música, a fi y efecte de poguerla acompanyar ab l'orga. Perque'ls lectors se puguin fer càrrech de la hermosura de les estrofes del himne,'n citaré algunes com (1):

El chiuj landoj kaj el chiuj gentoj
Ni kunvenintaj Vin adoras di'!
Al vi sin turnas niaj piaj sentoj,
Kaj nia kanto sonas nur al Vi!

—

Ho, venu tiu hor' de unueco!
Rompon, dividon amas nur Satan'...
Patro ni preghas vin pri la frateco
Nian laboron benu via mau'!

Al sortir de la iglesia alguns demostraven senyals evidents de contrarietat, degut a no haver pogut sentir, com esperaven, una prèdica en Esperanto feta pel prèbere Peltier, qui devia ferla, emperò l'autoritat eclesiàstica no va autorisarla fundantse en el motiu de que pel afany de poguerla escoltar s'haurien congregat en Sant Nicolau molts Esperantistes que no són catòlichs.

A les dues de la tarde'ls uns se'n anaren a Wimereux, els altres ens dirigirem cap al camp de curses d'Aubengues essent per tot arreu aclamats, aixi com deixant a tothòm admirat al veure com elements de nacionalitats tan diverses ens compreniem tan perfectament parlant tots ab el meteix accent. Dech fer constar que la entrada a les carreres de cavalls va ésser de franch pels Esperantistes, obsequi que'ns feren els organisadors de dita festa.

Terminada la festa tots ens apresurarem a pendre el carril per anar a sopar als nostres respectius hotels a fi d'estar llestos pera asistir al gran concert donat en el teatre a les 8 de la nit.

El concert no començà fins a les nou, presentant la sala un aspecte imponent, puig estava plè de gom a gom; no es d'extranyar haventshi donat cita no sols tots els congresistes si que també molts dels estrangers que's troben estiuejant a Boulogne.

(*Acabarà*)

ALFONS SABADELL.

(1) (La imprempta, no tenint algunes lletres accentuades, ha degut reemplaçar les accents per una *h* en les paraules *chiuj* y *preghas*.) La traducció es: De tots els països y races — els aquí reunits vos adorèm, oh Deu! — a Vos se dirigeixen nostres piadosos sentiments — y el nostre cant sona tan sols per Vos. — Ah! vinga la hora d'unió — rompiment y divisió tan sols vol Satàn — pare, vos resèm per la fraternitat — nostre treball beneheixi la vostra mà.

PARLAMENT DEL DR. MARTÍ Y JULIA EN ELS JOCHS FLORALS DE BADALONA D'ENGUANY

(Acabament)

¿Quin amor a Catalunya seria el nostre, sinó amor de feble, de degenerat, d'impotent, de capó, si les sangs no se'ns encenguessin, si l'esperit no sentis foguerades d'indignació que l'induhissin al *non serviam*, si'ls sentiments trasbalsats no'ns empenyessin fins a l'acció irreductible, contra tot lo que seguidament, y sense parar, va de dret a anorrear la nostra vida y'l nostre esperit nacionals? Sols els esperits de refinada dolenteria, sols els d'ànima nafrada, poden romandre frets y indiferents, tot prenent teatrals positures d'homes de pès y de gent de seny, enfront de l'acció secular descatalanisadora que s'es exercida al nostre poble. Que s'hi revolquin els esperits marrans pel pudrimaner de l'indignitat, consentint que una grapa repugnanta pretengui torçarnos la llengua; passant perque facin cendra de la nostra ànima nacional les xafogoses ponentades de sang y de luxuria qu'abrusen els sentiments del jovent de ciutats, viles y llogarets; tolerant que'l parassitisme burocratich foraster, neuleixi els esclats de la vida social del nostre poble; aceptant com pàries l'escolament de vida y els mals morals que's determinen pel servey de les armes; ajupintse, a tall d'inferiors, a hegemonies vergonyoses; satisfent, sens parar, la tradicional concupiscencia de pobles y races ancestrals; acotant sempre'l cap a les vergassades dels desanimats oligarques; conformantse indignament ab el degradant no ésser;

essent, sempre, una negació; realisant, a tot hora afrentosos actes de suicidi nacional. No, no ho som nosaltres, ni ho volèm ésser, esperits enfellonats, naturaleses bagaces: la vida hi es potenta y fecondanta en el si del nostre poble; ens la sentim xardorosa remoure les nostres entranyes; en glopades bullentes, la sang catalana s'escampa pels nostres cossos comunicàntloshi energia y fortalesa; intenses vibracions de llibertat trempen els nostres esperits; ens sentim forts, y ens redressèm; volèm viurel qu'es una necessitat imperiosa del nostre existir, la vida plena de la nostra aymada Catalunya. Heusaqui, perque'ns sentim esperonats per potents esclats d'amor envers els germans nostres que hem de renaixer pera la Patria; heusaqui, perque'ns sentim devassalls d'energies pera oposar a les accions marcidores de la nostra vida catalana.

Qui te llengua, es; y es, perque una llengua propria suposa sempre una personalitat nacional. La parla, es l'instrument orgànich de l'esperit; es la personalitat feta sóns, exteriorisada, que's progecta enfora ab tots els seus caracters diferencials. Pera'l sociòleg y fins pera'l psicòleg, llengua y esperit venen a ésser una cosa tan una, constitueixen un entrellat tan perfet, que per la parla s'assoleix el complert coneixement de l'individualitat mental y moral dels homes y dels pobles. La llengua'ns mostra còm son els sentiments, la calitat del pensar y la potença de la voluntat; es més hermosa, més expressiva y més complerta, com menys imperfeccions biològiques y socials tenen les individualitats, homes ó pobles, que la parlen. Els instants de grandesa humana y social de les nacionalitats se manifesten y romanen a travers de les centuries, en perdurables monuments literaris, en planes admirables en les quals lletres d'or, hi reviu la grandesa de l'esperit nacional; decauen els pobles, la decadença malestruga inferiorisa l'esperit de les nacions, y la llengua s'empobreix y s'inferiorisa, tot amagant el daltabaix literari, ab els convencionalismes sintàxichs, ab els neuròssichs refinaments de la forma, ab les estrambotiqueses de l'expressió, ab la vèrbola acrobàtica del aixut intelectual; devallen, encara més les nacions, ja no son lliures, la llur personalitat resta accidentalment en el no ésser com element actiu de la vida social humana, la llengua ja no es conreuada, els exotismes y'ls barbarismes la mostren esclava, els idiotismes y las grolleries ens la ensenyen degradada: una llengua forastera desarrela l'esperit nacional. Les nacions, ab tot no desapareixen, reviuen sempre; la primera espurna de vida nova qu'esclata en el si dels pobles, se manifesta tot d'una a n'el renàixer de la llengua; el nou procés de vera vida nacional ja no té aturador; la parla es conreuada; per ella l'ànima del poble's renacionalisa; totes les activitats socials se desenrotllen y perfeccionen; noves orientacions remouen la vida política y social; tot es enfortiment y acció; el poble té consciencia del seu ésser y exigeix la integralitat de la seva vida; la nació esdevé lliure, y torna a exercir acció de civilisació y progrés en l'avenç general de la humanitat.

Mes la llengua no assoleix preuats graus de perfecció si solzament la conreuen els literats, els poetas y els homes acienciats; cal que sia tot, integralment tot, el poble, el que la tinga en els actes tots de sa vida intima y de sa vida social per instrument expressiu de pensament, sentiments y voluntat. Sols aixi, la llengua assoleix la preuada calitat de llengua orgànica nacional; sols aixi arriba a ésser un fet positiu la complerta renaixença de l'esperit de la patria; sols aixi esdevé lliure la nació.

Perque coneixèm aquest procés de vida nova; perque sabèm que la recatalanisació de la nostra parla determina l'enrobustiment progressiu de la nostra personalitat nacional; perque aixi conscientment anèm de dret a dret a fer ressorgir la vida plena de la nostra Catalunya, les tenim per fructuosissimes aquestes belles y solemnials festes de la nostra llengua, festes, com avans hem dit, apostòliques pera'ls catalans que pequen per mancament a la Patria; festes en les que, tot conreuant y enaltint la nostra parla, s'hi forja el pensar, el sentir y el voler de tota la nacionalitat. Com que volèm que'ls catalans tots tinguin l'esperit nèt de taca d'estrangeria; com que volèm que la llur personalitat sia integralment catalana, perque la llengua es medi excelent de renacionalisació, ab ella y per ella penetrèm fins a lo més intim y abscondit del esperit dels descatalanisats, con-

vençuts de que hi fem rebrotar lluch de la vida nova de la Patria.

En aquestes corprenedores festes de prosistes y versayres, en aquestes solemnitats en les que, enlayrantnos als cims del ideal, proclamèm per regina y deesa nostra a la Bellesa; en aquests instants en qu'els esperits són encisats per brillantors, perfums y harmonies; ara que, lliures de pecats y flaqueses, teniu fita la pensa en la Patria nostra, els encantats forjadors de l'ànima catalana s'afanyen a passar via de la llur feyna incomparable: els vostres cors fondament commogut esbateguen intensament y donen tremp als vostres esperits, tremp de vida catalana que'ls Jòchs Florals escampen cada cop mès per tots els indrets del nostre terrer, tremp que transformat en ferma acció de voler, s'extendrà y creixerà fins que tinga prou energia y potença pera fer que al món hi torni a haver Catalunya.

Ja'ls sabèu, donchs, els nostres propòsits; ja les coneixèu les nostres cobejances. Volèm ésser, perque sabèm y ens ho sentím que som un poble; volèm la integral renaixença, l'enfortiment y la perfecció de la nostra vida individual y nacional, pera que a les arts, a la ciencia, a la industria, al comerç, a la agricultura y a la civilisació humanes hi ocupi un lloch, com mès preuat millor, la modalitat catalana; volèm complir com devèm, com a homes y com a bons catalans, enllaçant ab el passat gloriós del nostre poble un esdevenir d'avenç, de vera cultura y de plena llibertat; volèm que sien l'amor y el benestar els fonaments de la nostra organisació social; volèm cooperar ab el nostre esforç y ab la nostra acció a la vida nova de la humanitat, que sorgirà ufanosa del esmicolament dels grans Estats de la proclamació del dret nou de la llibertat dels pobles. Volèm viure, donchs! Volèm èsser!

¿Ahónt es, ahónt trobarlo el fill de la terra catalana que, enfront dels que proclamen aquestes irreductibles reivindicacions de llibertat, de vida plena, d'afirmació d'existir, que són pera nosaltres reivindicacions de la nostra dignitat d'homes, s'atreveixi a alçar l'oprobiós penó negre del no èsser, senyera de la mort del nostre poble com a nacionalitat, y de la nostra infamanta impotença com a catalans?

Y ara, reconcentreuvos, que'l verb de la Patria penetrarà en vosaltres. Hi penetrarà pera fervos resorgir a la vida catalana. Siguèu bons pera Catalunya! No siguèu mès crudels pera la nostra Mare Patrial Benehits sien, els qu'en aquesta festa de la llengua renaixin pera la nostra nacionalitat! Compadimlos y planyemlos ab cor y ànima als que, malgrat tots els esforços, seguiràn en el no èsser com a fills de Catalunya! Que la Patria tinga pietat d'ells!

Som acabat.

NOVES

Sempre ens hem rigut d'aquells qui donen per mort el Catalanisme, perque en certs periodes sa activitat no's mostra ab esclat. Nosaltres ja ho sabèm que lo que enlluherna als badochs són les lluytes sorolloses y les victories aparatoses, peró també sabèm que aquestes solen ésser de poca durada o de resultats positius ben migrats.

Confièm en el triomf de nostra causa, entre moltes altres per dues rahons poderosissimes. La primera es que la causa del Nacionalisme Català es la causa de la Natura, que acaba sempre per rompre els lligams ab que debades vol subjectársela, y la segona es que per despertar l'esperit del catalans adormits, no deixaràn els politichs centralisadors de flagelarlos ab noves imposicions tiràniques, donchs la llur ceguera es la d'aquells qu'estàn condemnats a la ruina, y per altra banda els prohoms dels partits espanyols no saben com ferho pera desacreditarse als ulls dels llurs adoradors.

Ja no es la prempsa catalanista sola en la tasca d'enderrocar lo corcat; periòdichs d'aqui y fins de Madrit, s'expiessen en castellà ab uns termes que tal volta a nosaltres no'ns deixarien usar.

Vegis una mostra; ja que no copiarem un article del *País* que deya coses molt saboroses y que deurien fer rumiar bon xich a nostres governants, si a tant poguessin arribar, no volèm deixar de transcriure uns quants paragrafs d'un escrit que apareguè en un número del *Diluvio* de la setmana passada; es d'aquells que, com deya anys enrera nostre colega: s'hi pot sucar pa!

LA DINASTIA MONTERO RIOS

LABOR SEPARATISTA

Siempre ocurre lo mismo. Los liberales nos resultan más retrógrados que los conservadores. El hecho es evidente.

Los nombramientos de los generales Espinosa de los Monteros y Fuentes para gobernadores civiles de Barcelona son obra del partido liberal. en tanto que el partido conservador nos ha enviado para este puesto á

hombres de espíritu tan progresivo y cultivado como el señor Sanz Escartin.

Lo mismo ha sucedido en todos los órdenes de la Administración pública Un ministro liberal, Romanones, fué quien prohibió que en las escuelas se enseñase la doctrina en nuestro idioma, y fué menester que otro ministro conservador desfaciese el entuerto del ministro liberal.

Lo propio sucedió con respecto al libre ejercicio de la lengua catalana en la transmisión de despachos telegráficos. Silvela primero y Maura después han sido los que han dictado tales autorizaciones.

En la centralización de los servicios ídem de lienzo. Recordamos perfectamente que aquel gran farsante que se llamó Sagasta, al levantarse á contestar uno de los discursos del malogrado doctor Robert, exclamó con aquella frescura que era la característica de su sistema de gobernar:

—Estoy dispuesto á traer mañana mismo à la Cámara todas estas medidas descentralizadoras reclamadas por S. S.

Y, efectivamente, nunca más volvió á acordarse de ello.

Bien dice *El País*, y en ello demuestra buen ojo clínico, cosa ciertamente rara en la Prensa madrileña, que á Cataluña se la trata como una colonia, que los catalanes hemos venido á suceder á cubanos y filipinos, que un día lanzaron el grito de rebelión y no cejaron hasta sacudir el yugo ominoso y cruel de los perversos gobernantes españoles.

Nosotros, los catalanes, como los filipinos y cubanos también nos sentimos separatistas, no de los españoles, sino de esos malvados gobernantes españoles, de esas dinastías al estilo Montero Ríos que se reparten España cual si fuese el patrimonio de la abuela

Sigan, sigan por este camine esos *malos españoles* que de tal suerte laboran contra los intereses de la nación que algún día recogerán el fruto de su ruin condición.

¿No es veritat que tot això no ho haguera dit cap periòdich catalanista, quinze anys enrera? Y còm aquest cas n'hi han molts que proben. ab excés, com nostres idees van escampantse afavorides per la funesta labor del centralisme.

De mica en mica, el poble anirà desenganyantse, y si ja les classes conservadores van coneixent lo que valen les promeses de les altes personalitats politiques, també a les altres classes els hi caurà la vena dels ulls. y sabràn qui són els llurs falsos redemptors.

Els republicans unitaris ja n'hàn rebut prou de desenganys, y si no feyen cas de lo que deyem nosaltres al jutjar a llurs prohoms, potser reflexionin un xich quant qui els hi parla es un home com en Nakens, el qui ha rebutjat la preferta que li feren d'un acta de Diputat per Barcelona, en una carta de la que n'extractèm els paragrafs més substanciosos, tal còm apareixen en la secció telegràfica del *Noticiero Universal*:

«Agradezca la designación que en Barcelona se ha hecho en favor mío, mas no puedo aceptar la candidatura. Me faltaría á m ímismo.

»A las razones ya indicadas en *El Motín*, agrego éstas:

»Que no creo en la eficacia de la lucha legal para traer la República y mucho menos habiendo convertido lo esencial y complementario, en primordial y preferente.

»Que no debo yo, que censuro al señor Salmerón por hacerlo, incurrir en la inconsecuencia de imitarle.

»Que aun cuando no he predicado aún el retraimiento, no quiero parecerme á los que, sabiendo que por los comicios no *llegaremos*, varían de opinión en cuanto sospechan que pueden ser proclamados candidatos.

»Que amando de veras la unión y estando seguro de que las elecciones acabarán con ella, no quiero ser cómplice de los que la matan.

»Que si no hubieran sido estas mis ideas, lo serían desde hoy, ante el espectáculo que muchos republicanos dan, comenzando por el señor Salmerón, que supera en achaques de caciquismo á los propios monárquicos.»

Anèm veyent que'n aquest pas els catalanistes ens haurèm de retirar a casa, donchs seràn nostres meteixos enemichs els qui'ns faràn la feyna.

—

Nostre company de redacció en J. Pujol y Brull ha sortit en companyia d'en Joseph M.ª Folch y Torres de la *Unió Catalanista*, cap a Berga y al Pi de les Tres Branques, pera estudiar sobre'l terreny la forma de posar en execució el progecte de tanca del arbre, simbol de les nostres llibertats, que per encàrrech de la *Unió Catalanista* ha dibuixat.

Esperèm que ab l'ajuda y bona voluntat dels catalanistes y bons catalans prompte serà un fet dit progecte y que una nova festa patriòtica tindrà lloch en aquelles montanyes ab motiu del feliç terme dels trevalls de tanca.

—

Ab motiu del Congrés Internacional d'Autors y Compositors dramàtichs que, organisat per la Associació «L'Art dramatique», y presidit per M. Alfred Capus, s'ha celebrat recentment a Gèrardmer (Vosges-França) s'hi donaren varies representacions teatrals, obtenint el més brillant èxit entre totes la *María-Rosa* del gran Guimerà traduhida al francès per nostre estimat colaborador M. Jules Villeneau qui no fa més que seguir el lloable exemple de son parent M. Gelèe Bertal qui en 1897 traduhí y feu representar en el teatre de la Bodinière, de Paris, *Terra baixa*. Els celebrats autors y directors de escena qu'hi assistiren s'entusiasmaren ab l'obra y's planyeren de qu'en Guimerà no anés personalment a rebre llurs felicitacions; y tenien rahó, car es de desitjar qu'ell y altres de nostres autors procurin no mancar a les vinentes sessions del Congrès que anyalment se celebrarà en lloch y data anticipadament senyalats.

M. Berny director de varis teatres populars de Paris (entr'ells el del Poble y el dels Mathurins), se proposa donar a conèixer aquest hivern els esmentats drames y tal volta algún altre del meteix autor al públich parisench; aixi com Mme. Joubert els presen-

tarà en els varis teatres del Nort de França dels quals es directora.

Molt ens plauen aquestes noves que desitjèm veure confirmades: nosaltres ens felicitèm de que l'art català traspassi les fronteres y també felicitèm a nostre amich el senyor Villeneau, perque ell exigí que'n els cartells constès que la obra era traduhida del català y no del espanyol com pretenia el director, explicant a aquest y altres persones el per què d'aquesta distinció, deixantlos plenament convençuts.

—

En el Casino de Sans tingué lloch el dia 24 a la tarda la celebració de la Festa dels Jochs Florals, organisada per la agrupació catalanista «Els Segadors». El president del Jurat qualificador senyor Careta y Vidal, llegí un ben escrit discurs. Després de la memoria del secretari del Jurat senyor Brichs, el senyor don Pere Palau González de Quijano, guanyador de la Flor Natural, nomenà Reyna de la Festa a la senyoreta Maria Sanjoan y Bertràn. Les composicions poètiques del senyor Palau y demés autors premiats (Girbal, Anguera, Paradeda y Ubach) foren molt aplaudides. Acabà la festa ab dos eloqüents y patriòtichs discursos, que pronunciaren els senyors Narcis Fuster y D. Martí y Julià, president de la *Unió Catalanista*.

—

Publicacions rebudes:

Les Terres de Llengua Catalana, per M. Jules Delpont. Són poesies del conegut escriptor rossellonès, dedicades a diferentes entitats artistiques y encontrades de Catalunya, Mallorca y Valencia. *Les Terres de Llengua Catalana* constituheixen un estracte del Butlleti núm. XLVI de la Societat agricola, científica y literaria dels Pirineus-Orientals. Les poesies són recomenables per l'esperit germanivol que les informa.

Folleto explicativo del eclipse total de sol de 30 de agosto de 1905 por Enrique Casas, con una introducción de Horacio Bentabol y un mapa de su visualidad en Espanya, dibujado por José Ruíz Castizo. Aquest follet es d'innegable actualitat y conté datos curiosos.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent	. . . . .	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	. . .	40	»
» » sense folletins.	. .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

NOSTRE FOLLETI

Ab el present número repartím als nostres llegidors el plech *a* (portada) de

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS

A continuació distribuhirèm el *pròleg* del traductor, que ocupará els plechs *b*, *c* y *d*, y la coberta pera la enquadernació del volúm.

Oportunament anunciarèm el títol de l'obra que començarèm totseguit a repartir com a folletí.

Any VI - Núm. 291 Barcelona, 7 de Setembre, 1905

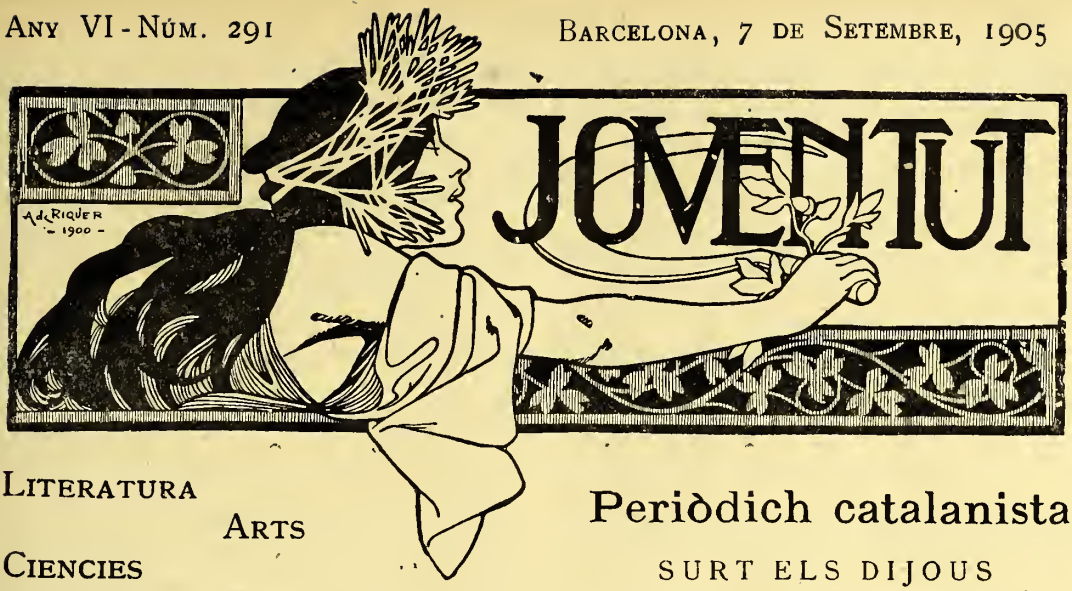

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

La pau, per Geroni Zanné.—El cor de la lletja, per F Pujulà y Vallès.—Lliçons, per Emili Tintorer.—Béns del Comú, béns de ningú, per Rafel Vallès y Roderich.—Esplay, per Enrich Bosch y Viola.—Cant IV de l'evangeli de la vida, per Pompeyus Gener.—Critichs y criticats, per Adrià Gual.—El pobre home, per L. Escardot.—Congrés esperantista de Boulogne-sur-mer (continuació), per Alfons Sabadell.—Sacrifici, per Jaume Palou.—Noves.

FOLLETI:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 17.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech *b*.

LA PAU

No es acabat encara, a l'escriure nosaltres aquestes ratlles, el tractat de la pau celebrada entre Russia y Japó. No's coneixen, donchs, complertament els articles d'una documentació que ha de tenir alcanç extraordinari en la historia diplomàtica del segle XX. Però conegut el conjunt de les proposicions preliminars presentades pels diplomàtichs de l'Imperi del Sol-Ixent; remembrant les acceptades per Russia, les rebutjades, y, finalment, la que ha sigut objecte d'una transacció (el repartiment de l'illa de Sakhalin), es clar y evident que'l Japó ha obtingut una victoria complerta; ha obtingut tot lo que podia obtenir de Russia, ja que era cosa impossible pera'ls japonesos imposar la pau a Petersburg meteix, cobrant allà la faulosa indemnisació de guerra.

Les condicions ab que la pau s'es feta indignaràn, naturalment, al *chauvinistes* de Petersburg, enlluhernats sempre pel miratge d'ilusoris y futurs èxits, de properes revenges, tan grosses com impossibles; indignaràn també als *chauvinistes* de Tokio, els quals volien acabar la guerra ab la destrucció complerta de les forces russes de Mandxuria y de Korea, ab la presa de Vladivostok, de Kharbin y potser de Tobolsk; però'ls russos y japonesos sensats (fins deixant de banda l'aspecte humanitari de la qüestió), benehiràn la pau celebrada; els primers pera emmotllarse a la nova vida politica que'ls espera y refer-se de les perdues sofertes; els segóns pera recullir els fruyts magnifichs de les victories obtingudes, y entrar definitivament, y per la porta gran, en el concert de les potencies mondials.

—

L'aspecte més interessant de la pau rus-japonesa es la sospensió temporal (el pervindre ningú'l pot coneixer) de la influencia russa a l'Imperi del Mitj. Els russos traspassaràn vençuts les fronteres siberianes, abandonaràn el ferrocarril transmandxurià, aquell ferrocarril que'ls conduhia a Port-Arthur,

joyell del Mar Groch, qual domini envejaven; abandonarán llurs somnis de dominació a Korea, l'*Imperi de la Matinada pura*, com la nomenen sos poétichs fills; y abandonarán també la representació dels interessos europeus, representació que s'havien atribuhida orgullosament. Ja'ls salvatges kosaks no estemordirán als pacífichs y malhaurats fills de Mandxuria, ni'l groller Alexeieff tornará a exhibir sa presencia d'home ben plantat pels carrers de Mukden. La invasió dels homes blanchs, dels diables d'Occident, d'ulls blaus y cabell ros, será recordada per les generacions venidores de Mandxuria, com un flagell enviat per les divinitats grogues, com càstich de crims imaginaris. Tot aplegat haurá sigut un somni, però un somni horrible, plè de tortures y de visions esgarrifoses. Els russos, donchs, ja no serán els soldats invencibles de la Europa, sinó uns homes com els demés de la terra, potser un xich inferiors als homes grochs. Aixi acabarán per creureho els mandxurians.

—

Per part del Japó, la pau celebrada té una importancia decissiva. El Mikado realisa'l somni que'l va empenyer a la guerra ab Xina: el somni de plantar la bandera del seu imperi en el continent asiàtich. Ab la presa de Liao-Tung (comprès Port-Arthur) y el protectorat sobre Korea, ab la adquisició del ferrocarril transmandxurià y ab una influencia econòmica y política quasi bé absoluta en l'Imperi xino, el Mikado ha posat la primera pedra d'un poderós imperi continental. Els progectes dels antichs shoguns comença a desenrotllarlos l'actual emperador. El Japó, la gran nació de l'Asia oriental, s'extendrá per Xina y per Korea, sembrant la llevor de un renaixement esplendorós, rublert d'idees noves, propries les unes, assimilades les altres; però totes juntes despertarán la raça groga, dormida ab són secular, però no morta, y qual despertament total retrunyirá per Europa y Amèrica com un crit immens de reivindicació, prenyat d'amenaces guerreres.

—

La sortosament finida guerra rus-japonesa, ha posat terme a les especulacions dels militars de saló, els quals donaren per mortes y enterrades les guerres de llarga durada entre grans potencies, y sobre tot les lluytes cos a cos, els atachs a la bayoneta y altres maneres de guerrejar, que ells, enfàticament, declaraven impossibles ab els fusells de repetició y ab l'artilleria de tir ràpit. Com quasi sempre, els sabis *a priori*, s'han errat; la guerra ha durat divuyt messos llarchs, hi ha hagut batalla que ha durat quinze dies (la de Mukden) y milers de russos y japonesos, malgrat els efectes dels fusells y canons moderns, han mort atravessats per bayonetes y llances.

Ha posat de manifest també l'actual guerra, la facilitat dels orientals de l'Asia en adoptar els procediments guerrers de la vella Europa; procediments que han modificat, ab l'esperit perfeccionador que posseheixen. Els generals japonesos Kodama, Oyama, Nogi, Kuroki, Nodzu y Oku, han demostrat tots ésser dignes de dirigir la guerra; capdills dotats de gran ciencia militar, estudiosos, reflexius però possehidors d'hardides iniciatives, han resultat innegablement superiors als generals russos, ignorants, soperbs, rutinaris, enamorats de l'etzar, de lo imprevist, esclaus sempre de la vacilació y del dubte. Les batalles (llevat les de Wa-fan-gu y del Sha-Ho) s'han donat a voluntat de l'estat major japonès, y tota la tàctica d'en Kuropatkin y demés generals russos, ha consistit en respondre a l'atach ab un contraatach, quasi sempre mal dirigit y d'éxit negatiu. La ignorancia dels generals russos els hi feya creure que podien vencer a l'enemich ab la tàctica seguida contra turchs, xerkesos, persans; ab la tàctica seguida contra'ls heròichs però indisciplinats pagesos de Polonia... Y si malament ho hant fet els russos (els generals, no'ls soferts y valents soldats) en les planes y montanyes de Mandxuria, més malament ho han fet encara com a marins. La derrota de Tsushima es l'*inri* de la marina russa, mentres en Togo es el Nelson, el Teghetoff, el Farragut de la marina japonesa.

—

Els diaris anglesos, francesos, belgues, italians, austriachs y alemanys, tots han elogiat, com merexia, l'esforç titánich realisat a favor de la pau per l'ilustre president de la gran República Americana, Mr. Teodor Roosevelt, el politich eminent, el pensador profond qui ha escrit *L'Ideal Americà* y *Les*

dues Amèriques, el representant insigne, en aquests instants, de les nobles idees d'humanitarisme y civilisació. Ell ha sabut escullir el moment just pera posar fi a la antihumana lluyta, ha vençut obstacles, amors propris, interessos y prejudicis, y de sa tasca benèfica n'es eixida la pau, la pau benehida que estronca la sang y aixuga les llàgrimes, y quals beneficis li agrahiràn ab tot l'agrahiment de llurs cors, els minyons russos y japonesos qui anaven a morir, per la voluntat dels qui els governen. Celebrèm, donchs, que'l *Dai Nippon Banzai*, resoni com a coronament de la pau, no com a final d'una nova y sangnant victoria japonesa. ¡Visca la pau!

GERONI ZANNÉ

EL COR DE LA LLETJA

Al Port de la Selva, he vist agafar lletjes ab l'art.

Heus aqui un aparell de pesca ben simbòlich en aquest cas.

Els pescadors agafant els peixos aixi que cuejaven estrepitosament a trench d'aygua, a força de braços els tiraven sobre la sorra. A voltes aquells pescadors de lletjes ab l'art me feyen l'efecte d'editors, a voltes de critichs.

Un cop els peixos sobre la platja, a corre cuyta els hi obren el ventre, y per la ferida feta y per les ganyes, els hi treuen les entranyes. Com poden compendre, un peix que ha de recorre grans distancies pera ésser transportat a ciutat no's pot permetre'l luxo de ferse acompanyar en sa mort per els órguens que li serviren pera la vida.

Un pescador, sens dupte no gayre destre, haguè de masegar molt l'interior d'una lletja pera fer l'extracció dels òrguens interns, els quals anaren surtint de un a un. L'espectacle fou als meus ulls sumament repugnant; vaig pensar en que no era possible que la vida necessitès de la mort pera subsistir y en que cas de que aixi fos, erem uns sers ridiculs no fent extensiva la lley natural a tots els ordres de coses, y trevallant per l'amor. Comprengui qu'era sumament ofensiu pera la divinitat cristiana, l'atribuhirli la creació d'un món de sers tan malvats. Vaig ferme moltes reflexions, y fins vaig pendre decisions d'ordre interior que a ningú interessa conèixerles y a mi tampoch el dirles y per això les callo; però tota reflexió se suspenguè en mi al veure que'l pescador mal destre, llensava sobre la sorra una entranya roja. Vaig sospitar tot seguit lo que era, però m'hi vaig atansar pera contemplarla: hi ha òrguens del cos que per atavisme o lo que sigui atrauen irresistiblement. ¡Quina no va èsser la meva sorpresa, al veure que la entranya palpitava, se movia, fins semblava caminar, fins resultava que'ls seus moviments se dirigien cap al aygua com el de tots els peixos que *cauen* en terra! Mitja hora vaig estar guaytant aquell cor abandonat y solitari, y mitj hora va estar glatint!

El pobre peix allayanat, ab els ulls velats restava mort, complertament immòvil; y'l cor allunyat d'ell, sol sobre'ls grans d'arena, sempre glatint. ¿Era l'ànima la morta, o el peix? ¿*Vivía* el peix; o *vivía* el cor?... Vaig llevarme la gorra saludant al cor.

— Adeusiau, poeta! vaig dir comprenent lo lògich que se l'hagués agafat ab l'art.

Y vaig anarmen entristit cap a bordo. Ay! quant y quant tindré de caminar per entre'ls homes pera trobar un cervell que glateixi apartat dels intestins!

F. PUJULÁ Y VALLÈS

LLIÇONS

A Polonia russa, els estudiants s'han declarat en vaga. Tots, fins els nens mès petits han dit clarament que no volien estudiar sinó se'ls ensenyava en la llur llengua. De res han valgut els esforços, els càstichs, els concells y les prèdiques de les autoritats y persones prestigioses: fins un arquebisbe mal aconcellat, ha volgut aconcellar malament als infants. Aquests s'han entoçudit y'l conflicte encara no està resolt.

No's pot negar que'ls estudiants de Polonia tenen tota la rahó, y que la seva actitut en front del despotisme rus mereixeria totes les simpaties dels homes serens è imparcials. Sobre tot aqui; ahont estèm acostumats a veure'ls estudiants fent vagues mès o menys llargues, vagues qu'ells ne diuen festes, ab motiu de qualsevol succehit, de qualsevol alegria o de qualsevol desgracia mès o menys públichs que res tenen que veure ab la ensenyança y'l seu desitj d'apendrer millor lo que

no saben. ¡Quina llàstima que l'eclipsi de l'altre dia s'escaygués en período de vacacions! Un parell de dies de festa no se'ls hi haurien pogut negar.

Els de Polonia ho fan més seriament. Aixi no es d'estranyar que un home tan serio y de tan prestigi com en Jordi Brandés els hi hagi endreçat un misatge encoratjador del quin no se abstenirme de traduhir algún passatge:

Jo sé bé prou qu'entre vostres pares y tutors n'hi ha molts qu'esperen que's lograrà vence vostra resistencia y que tornarèu a entrar a les escoles russes Jo sé que personalitats tan altes com el quefe del partit de la reconciliació, el senyor comte Krusiuski y l'arquebisbe Popiel, s'han esforçat pera obligarvos, no sols ab exhortacions sinó ab medis més eficaços, a que desistiu de vostra resolució.

Estiguèu certs, emperò, que la majoria de vostres pares y preceptors — els millors entre ells, — estàn ab vosaltres de tot cor, y que veuríen ab dolor que vostres voluntats se dobleguessin, com s'han doblegat massa sovint a Polonia y a Russia les voluntats de persones més grans.

. . . . . .

Creyeume, lo més escullit de tots els países lliures, segueix el curs dels aconteixements; y la joventut — noys y noyes, — que ha sigut la primera en afrontar tan coratjosament la tiranía exercida pel govern rus sobre la ensenyança en les escoles de Polonia, no será jamay oblidada a Europa ni a Amèrica. Vosaltres heu donat el primer cop de destral a l'arrel del mal Vosaltres, nens, heu avergonyit a les persones grans, donàntleshi exemple. Vosaltres heu produhit una impressió ben fonda en la joventut de les escoles dels pobles lliures. La carta, a l'ensemps hermosa e infantívola, que vos han endreçat els escolars suissos, n'es una bona proba...

Vosaltres teniu molts pochs anys però les desgracies de vostra patria vos han madurat més depressa que als demés nens de vostra edat, y quan heu vist que la tiranía trontollava, heu volgut ab vostres febles mans donar el primer cop pera esfonzarla en l'abím. Gloria a vosaltres!

Vosaltres heu obrat seguint els millors y més segurs instints ab entusiasme pel més incontestable dels drets dels homes: el dret de parlar y llegir la propria llengua, per l'amor que vos inspira vostre poble, vostre país y la llur historia y sobre tot per son avenir. Y ho heu fet sense preocuparvos de les conseqüencies properes y llunyanes ni dels càstichs que vos esperen. Pera'ls observadors de sang freda y encara més pera'ls que vos són hostils, vostra conducta sembla un tret de follía. En res no sembla pas bassada en un càlcul serè, però es una follía heroica qu'es més preciosa y més eficàç que la meteixa rahó quan la rahó es cobarda.

. . . . . .

. . . . . .

Vosaltres heu sostingut un punt d'honor per la Polonia volent conquerir el primer dels béns humans: l'us de la llengua propria que vos portarà la llibertat política.

En general es una regla de sana política el no fer anar els nens endevant Però sóu vosaltres meteixos qui vos hi heu posat, y això es gran. Y ha resultat a Polonia que'ls últims nats aquells que tenen derrera seu la més llarga experiencia històrica, per curta que sía llur propria experiencia personal, els més joves són, en realitat, els més vells. Una halè del valor dels hèroes y heroínes d'altres temps ha passat sobre vostres caps y vos ha enardit.

El pervindre deu certament pertanye a un poble quins nens són tan avençats com vosaltres Una llengua qu'es aymada, com la llengua polonesa ho es per vosaltres, deu tenir necessariament una força de desenrotllo poderosíssima.

. . . . . .

Vosaltres heu sentit que'l dret més sagrat que hi ha es el d'emplear la llengua maternal, d'ésser instruhit en sa propria llengua, d'apendre a conèixer el passat y el present de nostra patria en la llengua nostra Vosaltres heu comprès lo que hi ha de criminal per part d'un govern al tractar com a delicte a casa vostra lo que alaba com a virtut a casa seva: l'amor de la patria y de la llengua. Vosaltres heu comprès que'l restabliment de vostra llengua en les escoles significava'l restabliment de tot. Y així heu deixat a vostra intuició que determinés vostra voluntat y heu manifestat vostra voluntat claramènt...

El nen es per naturalesa feble y delicat. Si es entremaliat, sa resistencia, en general, es curta. y quan s'obstina, ho fa quasi bé sempre per mala voluntat, perque no vol renunciar a algún plaher perjudicial qu'ell troba atractívol Jamay encara no s'havía vist en la historia universal que'ls nens s'haguessin trobat en oberta oposició contra llurs professors y fins contra les autoritats públiques per rahó d'una idea social y política.

Una idea política: puig la joventut polonesa no ha mostrat solsament un sentiment nacional y un sentit de justicia, sinó que ha donat probes de tacte polítich. Ella ha comprès que'l moment era arribat: O ara, o may. Ella ha comprès que si la Polonia russa no pot deslliurarse ara que'ls desastres amenacen esfondrar l'imperi del Tsar, ja'n té per un xich més y pot de nou vestirse de dol y posarse la cendra sobre'l front.

Mes això no será.

Ara, justament ara, ha arribat el gran moment. Tots els galls canten. Aviat cantaràn totes les aloses. Tots els cors s'han inflamat ab el foch sagrat de l'amor de la llibertat El meteix sol de la llibertat encara's veu rodejat d'un roig de sang a l'horitzó. Mes aviat s'elevarà lluhent y brillant com l'or per sobre de totes les nacions oprimides del gran imperi rus.

Vosaltres, jovent de Polonia, teniu aquesta fe. Vostra fe y vostra voluntat vos fan honor. Visca la Polonia que reneix en vosaltres! Visca aqueixa llibertat que vosaltres haurèu fundat. Pugui l'entusiasme que vos ha animat en vostra tendra joventut conservarse pur e intacte en vostres cors pera que poguèu comunicarlo a les generacions futures

Heusaquí lo que fa el jovent, les criatures d'un poble fort que se sent oprimit. ¡Quina lliçó pera'l nostre jovent, pera les nostres criatures, pera'l nostre poble!

Aqui tot es cridar, baladrejar, fer mitins, treure diputats y regidors que després fan el mut. Aqui protestèm sempre *de boquilla*. ¡Que no'ns deixen parlar ni apendre la nostra llengua, que hem d'anar a Madrid per tot: pera ésser doctors, pera ésser notaris, pera ésser homes. Que'ns ho envien tot castellà: autoritats y empleats, mestres y secretaris, recaudadors y policies, còmichs y toreros. Que no podèm mourens ni respirar sense

que a Madrid ho vulguin!... Protestèm, cridèm; però res més.

No ho sabèm fer, no, lo que han fet les criatures de Polonia.

No ho sabèm fer, no, lo que feren els ciutadans d'una ciutat italiana conquerida pels austriachs. Aquesta ciutat crech que Trieste, va declararse en vaga de... fumadors. Volien imposàlshi el tabach austriach y varèn juramentarse tots els fumadors, tots deixaren de fumar fins lograr que's revoqués la disposició tiránica.

No ho sabèm fer no lo que feren en un altre poble anglès, ahont sitiaren per fam a una autoritat enviada pel govern, que segons sembla no estava a l'altura del seu càrrech. Ningú volia vendre res ni servir al dèspota. Y va tenir d'anarsen.

Tot això que es històrich, no ho sabèm pas fer aqui.

¡Ah, si'n sabessim!

EMILI TINTORER

BÉNS DEL COMÚ, BÉNS DE NINGÚ

No tenen pas rahó aquells que critiquen a nostre Ajuntament perque no fa res. Massa que fa, que no pot tocar una cosa que no la esguerri.

Dels grans projectes que a sò de platerets s'anuncien cada vegada que un nou alcalde empunya la vara; de les grans reformes que les comissions y subcomissions preparen y que segons diuen han de fer la felicitat dels barcelonins, podrá ésser que may se'n canti gall ni gallina; però si algún regidor té una pensada d'aquelles que han de fer anar de mal borrás els cabals o'l bon nom de la pobra Pubilla, ja podèm donar per segur que's posará en pràctica tot seguit, malgrat les protestes y entrebanchs que se li oposin.

¿Que l'alcalde vol acabar ab la mendicitat? Riéuvosen.

¿Que s'estudia un plan de clavegueres? Ja podèu esperar asseguts.

¿Que's volen ver uniformes nous pera la guarda municipal? Això ja es un altra cosa. Ja podèu fer una juguesca de que tal reforma será un fet, y també sense por de perdre podèu jugar que una vegada més se posará de manifest el mal gust municipal. En mitj de les moltes etzegallades, en aquest punt com en altres comeses, sempre s'havia tingut un especial miramient en que'ls guardes de la ciutat se distingissin dels agents del govern fins per llur vestidura (per altres coses la diferencia ja salta prou a la vista); però ara, ab aquelles gorretes que'ls hi han posat, un hom no sab si tracta ab un dependent de la casa de la plaça de Sant Jaume, o ab un de la del passeig de la Duana. La guarda montada, fins ara, s'havia payrat de l'afany reformador de nostres concellers municipals: el vistós casco que, completant el bonich trajo, constituhía una nota ben tipica barcelonina qu'era l'admiració de tots els estrangers, ha sigut substituhit per unes migrades gorres que, a la condició d'ésser lletges, s'hi afegeix la de no ésser gens originals. Diràn que ho han fet per la calor, però aquesta excusa no val. ¿Per ventura no podien substituhirse'ls cascos d'hivern per altres de suro com els que s'usen en els paisos càlits, que, a més de conservar per la forma aquella nota tan característica dels guardes a cavall, tindrien la ventatja ben positiva de preservarlos dels raigs del sol estiuench?

Però això encara pot esmenarse'l dia que persones de bon gust vagin al Municipi. Lo que no tindrà adob es la destrucció del Parch que's proposen certs regidors per motius qu'ells saben y que nosaltres sospitèm.

Temps enrera, quan en Marial en proposà la enajenació pera ferne *quartos*, s'aixecá una protesta unanim, y tothòm creya que may més se tornaria a parlar d'aquesta... diguemne bestiesa pera no donarli un altre nom més expressiu. Però ara tot de sobte'ns trobèm ab que ja hi ha una comissió nomenada pera triar els terrenys ahont emplaçar el Parch que ha de substituhir l'actual. La prempsa ja s'ha exclamat y ha fet remarcar el perill de que l'Estat s'incauti d'aquells terrenys desde'l moment que's destinin a un altre us del pera que foren cedits, y diu que Barcelona no permetrà aquest delicte de lesa bellesa. Nosaltres no'ns fem ilusions. Malhauradament coneixèm a nostre poble y a nostres regidors y sabèm massa bé que l'un no es capaç de res y que'ls altres són capaços de tot.

En qualsevulga altre pais, si uns mal aconsellats concellers municipals tinguessin

l'atreviment de proposar aytal absurd, la ciutat en pes s'alçaria irada, y els hi diria: «¿Vos havèu cregut que'l meu patrimoni es cabal de gitanos? ¿Creyèu que'ls interessos del comú han de servir pera engreixar als mals administradors? Feu altres parchs enhorabona, però deixèu estar el que tenim, que un jardi no s'improvisa ni's pot cambiar com els uniformes dels municipals. Si hi ha algún regidor que té interès en que millorin certs terrenos d'ell o d'alguna societat de sa predilecció, pensi que sos conciutadans no li donaren llurs sufragis pera que convertis el Municipi en una agencia de negocis. Feu un nou parch al final de la Gran Via Diagonal o allà hont sia, mes no privèu a la barriada de Ribera d'un lloch d'esbarjo pera la maynada y els vells, ni a la ciutat d'una de ses belleses, que prou mancada n'està d'arbres y massa marcades són ab el sagell mercantilista ses modernes construccions.» Y encarantse ab el batlle, li diria: «Senyor Bosch y Alsina, recordi que alli s'hi celebrà aquella Exposició Universal (tan bescantada pels homes d'ànima petita que tant abunden) que donà a conèixer Barcelona al món civilisat, y si no hi valen altres rahons, salvi el nostre Parch la sagrada memoria d'aquell bon patrici, en Rius y Taulet, l'ÚNICH alcalde digne de Barcelona, que ha tingut successors però no hereus.»

Massa sabèm qu'es malaguanyada la tinta que gastèm, donchs n'hi ha prou ab que'l susdit projecte sia altament vergonyós y perjudicial pera nostra ciutat, pera que nostres grrrans concellers s'apressin a durlo a terme.

Tan de bo m'equivoqués!

RAFEL VALLÈS Y RODERICH

ESPLAY

Si de la Musa en la fornal encesa,
se'm caldejès la inspiració febrosa,
ab estrofes d'olímpica bellesa
diría ma complanta,
a tot lo que sublima y ageganta
mon esperit qu'en la quietut reposa.

En ales de l'ardenta fantasía,
el vol aixecaría
com aligot soperb, dins la buydor;
y enlairat en lo ignot contemplaría,
esclava de la terra empetitida,
la humanitat podrída,
revolcantse en el fanch embrutidor.

Ben lluny de les miseries de la vida,
perdentme dins l'espay no profanat,
¡quín goig gaudir la hermosa claretat
d'una naixent aubada
de cayents opalins y llum rosada,
sorgint com altre Fíat del caos increat!

Quin goig restâ ignorat com la lluherna,
de la serena nit en la foscor,
tinguent destells d'aquesta llum eterna,
que tot ho clarifica;
qu'enlaira y dignifica
en el frescal Jordà de sa Claror.

Escoltar les estrofes cadencioses
del poema sens fí de l'Univers,
qu'en ritme encisador passen confoses,
hieràtiques, gegants, intraduhibles,
commovent nostres sers.

Llegir en l'espurneig de les estrelles;
endevinà el per què de la creació;
veure del Sol, el llit immens, magnífich
y extasiarme fruint les maravelles
d'aquesta font de Vida
qu'es el secret de la fecondació.

Sentir al lluny del lluny, quasi perduda
la veu alegradora de les aus.
La cançó d'esclavatge repetida
per el mar, pantejant, quan sent retuda
en la presó de roca, sa embranzida,
perdentse son bramul en l'espay blau

Endevinar les corves sinüoses
de les altes montanyes allargades
com serps apocalíptiques, monstruoses,
del astre rey als besos, ensonyades.

Aspirar les olors embaumadores
dels jardins terrenals, sols pressentits
per la espiral d'encens qu'a totes hores
a mi es remontaría, acaricianta,
ubriagantme els sentits.

. . . . . .

Sí de la Musa en la fornal encesa
se'm caldejés la inspiració febrosa,
mon esperit qu'en la quietut reposa,
el vol aixecaría
com aligot soperb dins la buydor.
Ab quin goig en lo ignot m'endinzaría
ab l'ànima radiant de serenor,
per no veure la esclava y envilida,
humanitat podrida,
qu'es revolca en el fanch embrutidor.

ENRICH BOSCH Y VIOLA

CANT IV DEL EVANGELI DE LA VIDA

EL PARLAMENT DEL BOIG

Prometeu y jo, després el boig

En les altures de la peninsula Ibérica

Haviem arribat, pujant desde la costa de llevant a una altura plana, deserta, y erma com una estepa tota accidentada de rocàm vell. Tot hi era sech, dur y cru. Hi feya nit.

Ens varem aturar a una esplanada en que hi havia un castell; un castell vell y rònech, que tenia una porta, porta tancada a tot lo humà y just que hi arribava, sobre de la qual com irrissio hi havia esculpit un sol. En lo mès alt del castell y brillejava una corona, sota de la qual hi havia en un escut un lleò sech y derrera del qual se veya l'ombra d'una àliga esplomissada.

Viandant ab Prometeu, haviem arribat allí, seguint una llum qu'en la foscuria de la nit pareixia còm si s'arrastrès per terra. Semblava una estrella cayguda. «Seguimla», havia dit jo. «Ja que una estrella va guiar als bons reys fins a trobar al fill de Déu sobre la terra».

Y Prometeu me va preguntar: «Es qu'en aquest pais els astres van per terra?»

«Si—li vaig respondre—en aquesta terra aterrada per la creu, els astres van per terra, y s'apaguen moltes voltes. Sols els ases volen... Si! volen y s'enlayren. Y a voltes encara arriben més alt els reptils arrastrantse.

«Qu'es estrany tot això»—va dir el Titá. Tot es fosch, no hi ha llum—va replicà contristat.—Sols ne veig un poch, un xich de celestia, allà d'hont venim.» Y va mirar en direcció al mediterrani.

«Allà hi havia Rodis—vaig dirli—gent de l'Hellada que hi havien portat les llurs arts y ab ells llur esperit». Aquí som en pais de barbres.

«Fa temps que hi caminèm—va dir—truquèm a aquest palau.» Y alçant la mà y agafant el picaportas de la porta del Sol va dar un colp, que va fer retrunyir al lluny totes les montanyes. Però la porta no's va pas obrir. Va trucar altra vegada, y res. Per fi va tornar a trucar y veyent que no responien va dir: aquí dins no hi dèu haver pas ningú.

«Ningú o quasi ningú»—vareig jo dirli—y els que hi han, són ningú, podèu ben crèureho.

Y en això estavam quan varem sentir una música llunyana que s'anava acostant; y prompte vegerem que la feya un personatge estrany que venia tocant una flauta dolça y modulada. Era un cavaller alt y gentil, de cara tan jovenil e ignocenta que semblava una donzella. Però tenia'ls cabells blanchs com un vell. Anava vestit com *el boig* dels sigles mitjos, ab caputxa, y tot plè de picarols; un llarch mantell vermell el cubria y per dessota'l mantell apuntava una espasa, que quan ell se descubria mostrava una rodella penjada de la empunyadura. Per dessota del seu vestit de boig surtien malles de guerrer, y duya botes ab afilats esperons. Fins podia endevinarse que venia de combatre y que's disposava a combatre de nou. Y en la mirada extraviada, com si es perdés cap a dins hi havia quelcòm de indefinible, com si fos un boig, ó com si fos un geni... un geni o un déu.

«¿Què feu aquí?—va preguntarnos, ab veu dolça.

—No hi fem res—jo vaig respòndreli—mes, voliem entrar a n'aquest castell... qu'està tancat y no volen pas obrirnos.

—Els castells com aquest, que són palaus encastellats no s'obren pas picant fort y franch. Quan jo venia he sentit vostres colps de braus atletas. Si entra arrossegantse com els llanguerdaixos, arrastrantse y esmunyintse, y xiulant adulacions com les serps. O assaltantlos; però aquest castell es buyt, no val la pena. Fa molt temps ja, que a dins no hi ha mès que morts o que closques d'homes. Guerrers y armes velles l'omplen. Guerrers més vells y més rovellats que les armes. Y llibres de frare, o de clere pedant y ergotista, y retòriques velles, y sofistes, gramàtichs y leguleyos y tota mena de gent morta... y... res mès, però res mès.

Deixeulo, però respecteulo y saludeulo al anàrvosen. Va ésser cosa gran. Però va ésser. Ara no es. Es mort.

Jo en faig d'altres de millors.

Y encara que'ls sensats en diuen castells en l'ayre, per això són bons, perque són enlayre. Estàn tots ells plens d'idees, de música, qu'es el ritme animich de les idees, de pintura, qu'es la solidificació de la llum, de ciencia... Aneusen y seguiume.

—¿Y ahònt vas?—jo vareig dirli.

—¿Ahònt? no ho sé, sols sé que vaig endevant, cap al aument de vida.

Vaig marxant sempre, no m'aturo may. Car, cal may pararsel Y lluytar y lluytar sempre!

¿Ja anèu armats?—va preguntarnos.

—No—vaig respondre jo.

—Donchs, sacrificats serèu. Armeuvos, y lo millor possible.

Y Prometeu va murmurar «Té rahó, per això els sayans de Zeus me van amarrar al Càucas».

—L'estrella del cel no vos conduhirà en lloch—continuà. La més segura es la que un porta dintre.

Si es que'n porta alguna.

Jo porto la més gran; per això sempre vaig avant, content, cantant, sonant, cambiant de formes y de vestits. Quant vaig volguer anar desarmat, sol, ab la meva estrella, vaig ser sacrificat. Mon premi fou sempre'l martiri, però ara vaig armat, ¿veyèu? (y obrint el mantell va mostrarnos sa llarga espasa, son escut y les malles). Y també porto diners, si diners (y ens en va ensenyar un grapat d'or, que va treure d'una bossa). Y així, iluminat per la estrella que'n mi fulgura, tot el món es meu, si, tot el món qu'està devant meu!... Tinch una força...!

Cada cop que parlo'm diuen boig; sempre que'm presento sóch jove, y no'm reconeixen que sóch el meteix viandant de sempre. Lo que jo faig, els causa horror quan ho faig, y després ho adoren, fins quan ja es mort ho declaren inviolable y ho santifiquen perque ja no te vida; y allavors torno jo per destruirho y tornar a crear, y'm diuen boig y'm persegueixen.

Sempre m'oposen lo qu'en altre temps he fet, quan ja l'esperit s'en ha després y sols es un encarcarament de formes velles.

No saben enterrar els morts; els adoren y els adoren perque són morts. Sols uns pochs me comprenen, encara que molts me segueixin enlluhernats per les meves vestidures.

Cambio de formes, de vestits y de personalitat. He tingut molts noms: he sigut Veda, he sigut Iavana, he sigut Eschylos, Sófocles, Aristòfanes; he esplicat l'Univers ab els Jonics, m'he dit Demòcrit, m'he dit Aristòteles. Al retirarme devant del Cristo que s'acostava he sigut Epicuri; y quan lluytava ab els seus sectaris, fanàtichs de la Mort, que fins havien inventat el cantar trist, me deyen Julià, y a pesar d'ésser Emperador y sabi ningú m'obehia. M'han mort molts cops, però sempre torno a viure. No'm poden matar perque sóch la essencia, l'esperit de la Vida meteixa tendint a aixamplarse y a sobrepujarse sempre.

Cada cop que m'han mort he renascut més gros. En el Renaixement vaig inventar la Imprempta a Germania. El paganisme que'l Cristo havia enterrat, non venia. Vaig glorificar l'home en la pintura. Grecia sols va conèixer un començament de l'Apoteosis de la Carn, que jo vaig fer aparèixer magnifica y exuberant a Flandes, poch després que'ls soldats y els inquisidors del Cristo la tallessin y la cremessin. Vaig descobrir que la Terra era rodona, que dava voltes al rededor del Sól, y els grans sacerdots del déu juheu no'n sabien res. Eren ignorants com ell, y'm van volguer fer dir lo contrari, y la Terra va continuar girant en la órbita que jo havia descrita.

Y vaig fer un inventari de tot lo que's sabia y vaig tirar enlayre tots els privilegis del món vell, y van tremolà els altars; y ab aquesta flauta (la ensenya) vaig tocar la carmagnola y vaig renovar la Europa. Fins els reys avuy m'obeheixèn de grat o per força.

M'obro pas a través dels més grans obstacles; y allí ahont no m'hi deixen entrar s'hi tornen pobres y paralítichs. La Mort hi regna y tot se descompòn.

Aquest pais ahont som ara no m'ha conegut, ha volgut prescindir de mi; y del Imperi més gran que may s'hagi vist, avuy apenes si pot dirsen un Estat; y pert... mimva.. cada día més; té membres que ja amenacen desenganxàrseli per més que'ls lligui. De gegant fort qu'era, s'ha tornat un mort petit...

—¿Y qui ets?—vaig dirli.

—Sóch fill del poble,—'m respongué,—y sóch l'únich, el més noble que hi ha sobre la terra. Rius de sang m'acompanyen, columnes de foch me precedeixen. Y marxo sempre! Sempre! Adeusiau, que aqui per ara no hi puch fer res!

Y reprenent la flauta va començar a tocar una marxa, girant la esquena.

—¿Ahónt vas?—li vaig cridar.—Atúrat.

—¿Qué ahónt vaig? No ho sé. ¿Aturarme jo? No m'aturo may! Desgraciat del que vol aturarme. 'S mort desseguida.

—Seguimlo!—vaig dir a Prometeu.

Y el boig va dirnos, ja un xich lluny, desde una altura, girantse y brandant la espasa.

—Jo trenco totes les regles, anulo totes les convencions, destruheixo tots els ordres, esbotzo tots els motllos, faig caure en desús tots els métodes, sóch l'enemich jurat de la rutina. Obro nous camins y la Vida'n surt; però'ls imbècils segueixen aqueixos camins que jo he obert, els regularisen, els voreijan de parets, y aixi creuen obtenir la Vida, y no veuen que aixi la Vida'n fuig; sols se troba solcant la terra, obrint nous camins per allí ahont tots creuen que la via no es posible... No, no'm seguiu, per seguirme no m'heu de seguir, sinó obrirvos cami vosaltres meteixos, per allà ahont vos ho digui el cor y el intelecte.—

Y reprenent la flauta va continuar tocant: *tururururut-tut, tut;* y's va perdre tarmontant la serra.

Jo, atònit, vaig preguntar a Prometeu:

—¿Qué vos en sembla d'aquest boig?—

Y el bon Tità'm respongué:

—Que's d'origen divi. A Atenas l'adoraven. Es fill de l'esperit meteix de la Sabiduria ab la empenta de la Vida. Es el que produeix tot lo gran de la Humanitat; de la seva marxa sobre la Terra avuy se'n diu el Progrés.

POMPEYUS GENER

CRÍTICHS Y CRITICATS

Acceptant que la crítica serveixi d'alguna cosa, es curiós estudiar còm se fa crítica y còm s'arriba a crítich, en relació de còm se deuria haver d'ésser y de que caldria fer per arribar a serne digne apóstol.

D'això, ningú millor pot parlarne que'ls que havém vist d'aprop y per dins la *confecció* d'aquests sabis criteris destinats a iluminar la massa anònima. Per tot arreu del món, la crítica té consemblant aspecte *de qui sab qué* y viu animada d'un sens fi de miraments, que mostrant falsament un aspecte d'alt altruisme, tanquen millor tota mena de menudes y mesquines mires en complert sentit contrari, però com que del món un dels llochs més menestrals y consti que parlo en sentit immaterial, es aquest lloch hont vivim nosaltres, y com que les coses y els fets estàn sempre en perfecta relació ab l'ambient hont se desenrotllen, per això, la crítica enfàtica de per tot arreu pren aqui, generalment, l'aspecte més grotesch y doblement maligne (o quan menys ab intenció d'ésserho), qu'en cap altre recó de món hont se fan coses.

D'això'n té la culpa, meytat la miseria, meytat la ignorancia. La miseria, perque seguint la tradició del bon pervingut, se fa tot per aqui ab *apariencia*, y vull dir en aquest cas concret que's fan diaris y revistes que semblin selectes; que tinguin servides totes les seccions d'informació a imitació sempre de lo estranger, però procurant que surti *barato*, o si es posible (que si que ho es) procurant que surti de franch. Són moltes les redaccions dels diaris que per aqui's publiquen que tenen crítich sense sòu, y ¿no sabeu per què? Perque ab tot y que'ls moments actuals són de lluyta material terrible y tothòm necessita guanyarse el troç de pa ab esforç a voltes verament titànich, hi ha entre'ls nostres homes una necessitat encara més imperiosa, ab tot y que sembli mentida, la de tenir a disposició un lloch desde hont poguer parlar ab ressò pera intentar ferir, si es que ho logren, y aquest lloch... val la pena d'ésser considerat com un càrrech honorifich.

Quan no es aixi y el crítich cobra, cobra poch y es considerat com un empleat de la casa, que a més de fer critiques colabora en la confecció general del diari y té les seves hores de sabiesa fixades. En altres llochs del món el crítich es un senyor que cobra tant per article y que comet, si's vol, brutalitats per apassionament, per interés, o per lo que's vulga, però sempre ho fa ab inteligencia y això li perdona la meytat del seu crim. Aqui, en cambi, impera la poca inteligencia donantse la mà ab la dolenteria, es dir, tot al revés de lo que un s'imagina, que hauria d'ésser el perfecte crítich acceptant que necessari sigui.

Aquest crítich un el veu sabi y bo, es dir, l'home que veu clar, capàç d'orientar, de servir de guia y de doldres d'un disbarat agè, l'home, en fi, que troba medis animosos pera encoratjar al ensemps que renya ab la dolcesa del que no coneix la rèncunia, perque porta ab ell la bondat nascuda de sa clarividencia. Ja sé que d'aquests ne corren pochs, potser que no n'hi ha cap, però això no es obstacle pera imaginàrsel y pera arribar a la conclusió, de que no sent d'aquesta pasta més val que no n'hi hagin d'altres.

La crítica com se fa avuy, més qu'element edificant ho es detractor. ¿Qui més que la crítica, impideix la formació d'un sens fi de criteris, que's creuen excusats de pensar ser per ells sols, amparats com viuen del seu *mentor*? Quan veuen o senten quelcòm que'ls diuen que's cosa d'art, ni per ells propris s'atreveixen a formarne el petit criteri, cal esperar que'n dirà el crítich ab el que pensen ab el que combreguen a diari... Per una pesseta al mes els ho donen tot fet... indubtablement en aquest temps de progrés hem arribat a la solució dels grants problemes.

D'altra part els artistes, els literats, y tots aquells que fan obres *criticables*, senten la sugestió de les lletres de motllo, y si's planyen sota veu de la opinió poch favorable dels seus criticadors, se guarden prou de ferho a veu alta, perque cal *saber viure* y no convé indisposarse ab els amos de la veu pública. Però no acaba pas aqui el romiatge ridicul del vergonyant criticat, va encara més enllà, arriba a la inconscient aspiració de ser agradós al crítich que detesta y sacrifica la seva obra, per alcançarne la conformitat en forma de *gacetilla*.

En aquest punt arribant, no sé pas qui es

més de planyer, si el critich o el criticat. El primer es víctima de la ignorancia, y va disfressat *d'algú*, l'altre sovint es *algú* sense disfressar, s'apropa del primer implorant la caritat que li cal. Com si diguessim el mort de gana suplicant al mort de fam, un quadro desconsolador, un quadro de costums de la vida moderna!

Oh!... cal no dir sempre la veritat, si l'artista suplicant *pogués* dir lo que sent, si tots els criticats *poguessin* parlar clar, alçarien la veu ab energía pera protestar de tanta béstiesa, però... y després? fet y fet els altres són mestres de la situació, que hi fa que no siguin bons, que hi fa que no siguin inteligents?... tenen un diari a la seva disposició, y devant aquesta força positiva, tota reverencia resulta poch reverent, ni que'l cap s'embruti de terra al ferla.

No vol pas dir res que'l parlar clar avuy fos potser un bé per l'avenir; ha passat de moda el pensar ab els de demà. Cal callar, cal callar, y de silenci en silenci, deixar podrir en un recó la sinceritat ab que podriem defensar la nostra causa.

Parlèu ab qui volguèu, dels qui hagin fet quelcòm sotmés després al públich, y ni un sols s'os mostrarà content de la opinió critica qu'ha merescut el seu treball, tothòm està indignat y devegades ho està per altri y tot, però proposeu cridar y semblen cargols quant els toquen la banya, tot seguit s'amaguen sota la malehida closca... y entant, que vagi sembrant insustancialitat la critica, entant deixeu pasturar a són plaher aquests remats ridiculs. Val més callar, el senyor conservador que portém a dins no permet certes coses. Si algun dells meus amichs critichs (que també'n tinch) se sentis ferit per aquestes consideracions, preludi tan sols de quant podria dir, y no dich que no diga, si algún d'ells, donchs, no creyentse comprés en les justes excepcions de tota regla (cosa que'm fa dir lo poch de bona criança qu'encara me resta) se sentis molestat y's disposés a *fermho pagar car*, qu'enllesteixi.

Fet y fet es sempre més bonich pagar car que vendre barato... vesteix més.

ADRIÁ GUAL

EL POBRE HOME

A n'en Joseph M.ª Folch y Torres.

A l'hora en que'l fanaler anava apagant els bechs, el cupé de rodes lleugeres, clares y mudes, el deixá a la porta de la casa soperbament quietosa, en la suau claror lilà de la matinada.

En un dels pedriços del Passeig, hont havia dormit tota la nit, un home, s despertá al esquelling del picarol niquelat. Donà un giravolt, guaytà la esquena clara que s'ajupía al entrar per la portella baixa del casal senyoril, somrigué, d'un somriure enigmàtich, y tirà Passeig amunt, tot sol, fruhint d'aquelles riqueses de llum que s'espandien per cel y terra en prometenses d'unes tonalitats rosades.

Y's perdé cap amunt dins d'un nimbe d'or pàlit.

La escala era fosca, dintre de l'amplor de sos marbres.

Ab la derrera xuclada de l'*habano*, el pobre home havia llensat el derrer misto.

El cap tèrbol, pesant, trontollantli tota la esquifida persona, no arribava a encertar el forat del pany.

A la fi!...

Girà'l botó elèctrich y tornà a tancar la porta.

La suntuosa cambra era fosca, tancada de per tot arreu, xardorosa, ab un ambient de tabach y de cuyros olorosos que tapava'ls esperits.

El llit baix, tou, cobert de tapisseries estranyes, semblava un catafalch que s'alçés en la sobtada claror de la tulipa opaca.

L'home despullà son cos marcit y feble; cenyí a son cap, al indret dels bigotis, una *mascarilla* estranya que li partia durament el rostre pel bell mitj, y ajassant sa pobre jovenesa, malaltiçament, entre'ls llensols de batista, volgué dormir.

Mes la sòn no venia.

Devant dels seus ulls passava la professó dels recorts del dia. S'enllaçaven les siluetes: de la Mimi, ensenyant en el *Tourbillon* ses fines cames calçades de mitjes de seda vermella, son cabell de aràm y sa cara de bacant... De la *Rosario*, la cosina nova que de Madrid havia portat en l'antiga y noble familia catalana dels Cabanes,—son cosí Al-

bert,—la *Rosario*, ab son posat altivol y desdenyós y son bust de deesa amplement lliure, sorgint de l'escumós escot de puntes, provocatiu... De la grácil Mercè, dintre de son senzill vestit de batista blanca, menuda y dolça, ab el cabell d'or y els ulls ben blaus, ben purs, guaytant tota somrihenta la maneta xica hont el macis anell de prometatge posava els sangnosos reflexes dels seus rubins...

Aqueixes tres dònes cobejades, els cinch cents duros dels comptes de l'Andrea, la nova de la probable maternitat d'aquella *ximpleta* d'aprenenta de la *Juana*, la mala digestió... tot conspirava contra'l repòs del pobre home.

Voltà pel llit prop de mitja hora; de demunt de l'*étagère* agafà un tomo de Willy, *La môme picrate*, y la sòn tampoch vingué...

A la fi, del calaixó de la tauleta,'n tragué un potet de vidre,—bonich com un estotj de perfums,—y prengué una càpsula de morfina.

Mitja hora més tart ne prenia una altra.

A les nou, el pobre home *ja* dormia, y el seu sòn era trist, trist, cavilós, atormentat.

Mentres tant, allí dalt de la serra, lo vianant cercava l'ombra sanitosa d'un pi, desde hont se posà a contemplar ab ulls de llástima, la ciutat que s'emboyrava tristament, mancada d'ayre...

. . . . . .

Les cinch sonaven. El cel s'havia ennuvolat. La tarda queya, y els aucells s'ajocaven en colles amoroses, entre les fulles dels plàtans del Passeig, quan el cupé de les rodes lleugeres, clares y mudes, tornà a deturarse devant del casal, fent sonar son picarol de niquel.

Lo pobre home tornà a arraulirse a dintre, encreuant l'una sobre l'altra les cames, que apareixien primes y febles, dintre dels blanchs pantalons. Y ses mans de consuntiu, en quins dits xichs ne brillaven esmeragdes y diamants, enrondaven, creuades, aquells genolls miserables.

Y el cupé tornà a relliscar mansament, Passeig avall, mentres l'home ho mirava tot, ab ulls esmortuhits, sense esguart.

Al peu de la sumptuosa clínica,'l cupé's deturà. Mitja hora tardà en sortir el pobre home, sempre pàlit,—una capseta als dits,—y el cupé segui sa ruta, mentre'ls núvols baixaven sobre'ls çarrers, hont l'ayre hi mancava, cada cop més.

L'home obrí la capseta, y dintre del cupé s'espandí la bona sentor d'una fusta estranya... La meteixa que feya'l fi vernillatge del vano de la cosina *Rosario*.

Y l'home, després, va donar una direcció al etzar, «carrer d'Aribau», mes quant fou devant de l'Universitat cambià de pensament.

Avall, Rambles avall se'n entornà el lleuger cotxe.

Les sales del Circol eren quasi bé desertes.

El pobre home senti fam, y rosegà uns òssos de pollastre servits en plat d'argent... Probà uns quants bossins d'un filet sangnós, que sols pogué empassarse, carregantlos de mostaça, paladejà un gelat que li feu mal a les dents, y begué aygua de Vichy ab Burdeos y sifòn esterilisat.

La gota d'or de La Chartreuse li feu pujar als ulls unes febles llambregades.

«—Cada dia, el menjar es pitjor aquí»—murmurà'l pobre home.

Y treyentse de la butxaca un mirallet d'or, incrustat de pedreria—joyell de dòna—vegé tristement que tenia la llengua blanca.

No sabia hont anar a n'aquelles hores. L'Edén era tancat de poch, y lo demés... pst! Tot l'aburria.

¿A casa la Mimí?...

«—*Madamoiselle est souffrante. Elle dort et a donné l'ordre de ne pas la réveiller*—digué l'avespada *soubrette* mirántsel ab els ulls mitj cluchs, y una rialleta de mofa al llabis.»

¿L'Andrea?

«Ah! no. ¿Y els cinchcents duros qu'espera?...»

«Si fos cert que l'Angulo se la quedés *en totum*, quina sòrt!...»

«¿L'aprenenta?» No. Menos! Sobre tot després de lo d'ahir... *Vaya* una escena!... Lo millor era deixar corre aquell *capritxo*...»

«Y... si...?...»

«Bah!...» No hi va voler pensar en aquell *accident* quina certesa era encara molt dubtosa. «Tot *té arreglo* a n'aquest món!»

A casa de la bella cosina castellana li fou fet de resposta que:

«*Las señoritas habían salido para Caldetas, á pasar unos días con los papás.*»

Y mentres tant, l'esperava'l balcó feya més d'una hora, la bonica Mercé, y els ulls se li entelaven y un nus se li feya a la gola cada cop que un cotxe de rodes lleugeres, clares y mudes passava per devant de la porta sens aturarse.

Mes el pobre home, tenia massa mals de cap, en aquella hora per pensar en la gentil promesa de rostre pur y ulls de verge.

Una parada a casa l'Alesson, sens agafar un floret, de cançat que's sentia.

Més tart una'ltra parada'ls banys del carrer de Casp a pendre la dutxa, y s'entornà rambla avall, dintre'l cupé, trist, descontent, gastrálgich, y s'encofornà en el Circol, obrint *Le Vieux Marcheur*, per retrobar son lloch devant de la taula verda, sota les pantalles d'esmeragde.

Y la nuvolada estenia ses tristes glasses baixes, sobre la nit de la vila, hont tants pobres homes anaven d'assi d'allà, fent llur via en cupès de rodes lleugeres, clares y mudes. Entre tant l'altre, l'home que havia fruhit lliurement de la claror y de l'ayre, al pondres el sol s'era adormit, ben pahida la crosta de pa y el vi blavós que li havia tret la sed y fet veure la vida plena de bonances.

Y mentres el cel guspirejava tot d'espurnes brillants com en un tremoli de divines joyes, dormia quietament, mançament, placévol, breçat pel cant dels rossinyols y l'ayre pur de la montanya, en son llit de farigoles, sota'l pi que li feya d'olorosa ombrela a l'hora de la llum.

L. Escardot

CONGRÉS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

(Continuació)

El programa escullit constava de dues parts començant la vetllada per el cant de l'hymne *L'Espero* (la esperança) lletra del doctor Zamenhof ab música de A Delskold interpretat per la senyora Josée Guivy (de Tours). L'ovació que va tenir va fer que cantés altra romança *Ho mia cor* (oh cor meu), lletra també del doctor Zamenhof.

Seguí'l monòleg *Balo de la Enmaskigitoj* (ball de disfressas) dit correctament per l'autor de la traducció *Esperanto* el doctor anglés senyor Lambert (de Londres).

3). *Legendo* (leyenda) de Wieniawski romança per violi executada per la senyoreta Birch (de Folkestone).

4). *Finokanto* (cant finlandés) de Han Sachs, traduit per Alexandre Simón y cantat pel doctor Hanauer (de Francfort).

5). *Chu esti au ne esti?* (ser o no ser?) monòleg de Hamlet traduit per Zamenhof y declamat magistralment per la senyoreta Schafer (de Londres).

6). *Plu kreskis la barbo* (la barba no va creixer més), de Hulme, romança cantada ab gran vis còmica pel senyor Hulme (de Shreswsburg) els aplausos foren tan unànims y perllongats que's vegé obligat a repetir alguns cuplets.

El número 7 el verdader *clou* com ne diuen els francesos, va ésser la comedia en un acte de Moliére traduida al esperanto pel secretari del grupo de Boulogne senyor Victor Dufeutrel que porta pel titol *Edzigho kontranvola* (El casament forçat).

Els personatges que hi prenent part són deu, detallantlos a continuació perque's puguin fer càrrech de la diversitat d'elements que la representaren:

Dorimeno, filla de Alkantoro,	Srta. Junck,	italiana
Una tzigana	» Cederblad,	sueca
Altra íd.	Sra. Avilov,	rusa
Sganarelo, amant de Dorimeno,	Sr. Pau Boulet,	francès
Pankraso, filòsof	» B. Mudil,	anglès
Mariufuso, »	» A. Michaux,	francès
Gerónimo, amich de Sganarelo,	» J. Ausel,	»
Alkantoro, pare de Dorimeno,	» Cogen,	belga
Alcidaso, germà de Dorimeno,	» Kuchler,	alemany
Likasto, amant de Dorimeno,	» Allum,	norueg

Com poden veure van ésser vuyt individuus de nacionalitat distinta els que representaren aquesta hermosa comedia, interpretantla d'una manera immillorable qu'hauria admirat al meteix Moliére al contemplar la naturalitat y facilitat ab que deyen els seus respectius papers. Que ho varen fer bé y que tothòm els comprengué ho demostraren les innombrables interrupcions degudes als aplausos frenètichs que resonaren durant tota la interpretació de la comedia.

¡Llàtima gran que a la sala no hi haguessin capigut milers d'espectadors! quina llissó no va ser aquesta proba, per tots aquells sabis intelligents, els qui no coneixent del Esperanto no més que'l nom, es permeten fer

judicis pesimistes, donant l'epitet de bojos, als qui ab fe militan dins del avuy ja immens exército esperantista.

Si, ho repeteixo, avuy la llengua Esperanto es un fet, no ho dubten sinó aquells que la desconeixen y desconeixentla, es sols com se diuent els disbarats.

Tots vosaltres que la critiquéu y que com cosa lògica, heu d'ésser forçosament intelligents, doneuvos la pena de dedicari alguns dies que vos bastaràn per coneixerla y veurém aleshores lo que'n dieu.

¿No hem vist per ventura a l'estranger sabis filòlogs que per poguerla criticar l'han estudiada y avuy són els més fervorosos esperantistes?

¡Quan certa es la frase d'un esperantista que respongué a un contrari nostre: parlà ara aixi de l'Esperanto, es igual que un cego que'm volgués parlar dels colors.

Molt sento haverme imposat la tasca de donar compte del Congrés Esperantista, puig estich convençut que tinch d'ésser forçosament pesat ab les meves explicacions; tan sols m'anima a continuarles pensar qu'entre els lectors n'hi haurán alguns que no havent pogut asistir a la festa internacional me n'estaràn grats, a ells van donchs aquestes mal traçades ratlles, als altres els hi prech que'm perdonin la molestia.

La segona part del programa no va desmereixer en res de la primera, figuranthi onze números escullits, interpretats tots d'una manera perfecta; l'avençat de l'hora y trobantnos fatigats, ma esposa y jo abandonarem el teatre després d'haver sentit els cinch primers números següents:

1.° *La Vojo* (el camí) lletra d'en Zamenhof, música d'en Renato Deshayes, cantat per la senyoreta Guivy

2.° *La Kapelo* (la capella) poema d'en Uhland traducció d'en Zamenhof, per la senyoreta Otto Simón (Ung. Ibradisch).

3.° *Antauen* (en avant) cant de A. Schafer per la senyoreta Schafer.

4.° *Solo de fluto* pel senyor Doré (França)

5.° *Sankta Luchio* de Cl. Bicknell per la la senyoreta Junck (Italia).

Aixi termenà'l segón dia del Congrés que com es veu va ésser ben aprofitat.

ALFONS SABADELL.

SACRIFICI

En Quimet y jo ja n'haviem prés un de bany ab duxa y tot a *La Deliciosa*, y ens en anavem tot xano xano per la Riba fent temps y badocant pels xàbechs y balandres, estudianthi les costums marinesques y comparant les de les costes catalana, valenciana y mallorquina ab les demés de la peninsula y, oh!... quan tot d'una la veu d'un barquer dirigintse a nosaltres cridà:

—Ep, joves! Ab vostés dos prench el llarch desseguida!

—¿Y fins ahónt anirém?—preguntà en Quimet.

—Fins á fóra port, y ab vela. Au, saltin!

—M'heu de deixar remar a mi!—vaig dirli jo.

—Si, home, si; jo't crech! si'n sabéu.—

Varem saltarhi sugestivament; atrets, no tant pel desitj de passejar pel mar, com pera veure de més aprop una gràcil tant que bella moreneta que contenta y esporuguida ensemps, s'arrambava a un homenàs (son pare), que se la mirava somrient.

Jo també me la mirava.

—

Desamarrat ja'l calabre varem remar de babor pera guanyar el centre del port y pendre en linia recta la punta d'entrada de l'escull del est, mantenint la barca en equilibri del fort grevetx que'l buf del xaloch ens duya.

Issada la vela, qu'era grega, en menys d'un quart d'hora haviem deixat la cala o badia y guanyat les puntes d'entrada.

Ja eram fóra.

Mal vent teniem pera anar ab barca a vela; en Quimet en el timó se li esmunyien els punys, el barquer y jo, a força de rem, apenes si podiem pairar del fort trángul de les ones y per molt que hi suavem el sotavent ens abatia.

La lluyta era trevallosa y la gent ja començava a remoures y marejarse, sobre tot la gentil moreneta, que ab la engunia que tenia aclucava'ls ulls agafantse fort del braç de son pare, sanglotant furtivament y presa ja d'un tó pàlit que me la feya veure molt més bonica encara.

—¿Quimet? Orsa de l'avant!

—Emmena la vela!—vaig cridar jo al bar-

quer,—si no ens estrellarém a les roques de l'escull.—

Anavem a la ronça.

—Espera que'l vent amayni, y mentres tu't mantens al payre, jo arriaré en banda,—digué'l barquer.

Efectivament, el xaloch ens dominava; aquella vela quasi quadrada per lo petita que era la barca ens rublia, y sort encara, del lastre que feyem les 13 persones que l'omplenavem.

Pera sortir en bé de la brega calia plegar la vela, virar de popa en fòra y de proa a terra donant la borda de babor al vent y allavors l'ona meteixa ens hauria dut sense gran esforç vers la entrada y tot quedava salvat; ningú hauria hagut esment del perill que corriem; però no fou aixi; el barquer, un ense alcoholisat que no sabia'l que's feya, al deslligar la drissa de la berga se li escapà de les mans y allí hi va haver ¡oh, Deu! un avalot trist y còmich ensemps.

Haviem prés la pera.

No m'atreveixo a descriureho perque tampoch vaig poguer donarmen compte del garbuix d'homes y dònes que hi hagué; puig la vela aplanantse a l'aygua entregirá la barca immergintshi la banda d'estribor y els sis que seyen a babor fent risibles tombarelles anaren a parar de peus y mans demunt la vela.

Allò fou un verdader xopolleix d'ànechs y oques.

La xiscladissa de les dònes, els ay! ay! ay! dels mascles barrejantse ab els crits que jo feya a l'ensopit y espelmat barquer se confonien de tal manera que's produhi un esverament y confusió colossals.

Els que havien anat a parar demunt la vela ja's cuydaren bé prou d'arrapàrsehi, no sense mullarse varies coses; aquests eren: l'home gros y la noya maca, dos soldats (l'un baturro y l'altre andalús), ab ses respectives companyes (dues flahonetes *raspes*), fins en Quimet ab la sotregada li escapà'l timó y son cos va anar a l'aygua, arrapantse ab la quilla; els d'estribor que restaren dins la barca ab la bordada quedaren xops de cap a peus, el barquer abraçat al pal no sabia lo que li passava. Els planys de quiscún formaven un conjunt harmònich incapaç d'ésser trasportat al paper; jo d'un salt vaig guanyar la borda y dret apoyantme en un rem me fiu càrrech de la situació y revestintme de valor y no poguentnos valer de vela, de timó ni de rems, vareig cridar ab tota la meva força:

—¡No s'espantéu! ¡no hi ha cap perill! ¡serenitat! ¡no cridéu! ¡no ploréu! Els homes, ¡tots cap a mi! ¡agafeuse bé!

El barquer, en Quimet y jo arrepenjats a babor ab nostres cossos dintre l'aygua y'ls de la barca venint a nosaltres feren lloch als que havien anat demunt la vela, que arrapantse com pogueren guanyaren la borda.

Dominarem la barca y fou guanyat el barlovent.

Sols la moreneta que jo llucava de cúa d'ull, tota marejada y sense esma flotava encara per demunt la vela y els rissos de l'ona acaronaven els rinxos de sa sedosa y negra cabellera.

Un cop la barca estigué assentada y el barquer, en Quimet y els soldats treyen l'aygua del fons, ab els barrets y'ls rossos, jo ab quatre braçades me vaig plantificar prop de la noya y agafiula, que falta de forces ja s'havia després del calabrot en que's mantenia flotant.

De retorn al costat de son pare, el qual feu un sospir de pena, enrojolant de vergonya d'haver olvidat, egoista, y per un curt moment, qu'ell era responsable de la vida de sa preciosa filla, la besà ab joya.

Tot s'arranjà com millor se pogué: el barquer plegà la vela y jo vaig anar a buscar un rem a uns quants metres enllà mentres que'n Quimet sols ab el timó pairava la barca.

El xaloch havia amaynat y el fresch gregal ens acaronava suaument.

Ni trángul, ni grevetx, ni rissos; el mar s'havia apaybagat y prompte guanyarem la entrada.

Anavem de bolina.

D'arribada a la escala de la plaça de la Pau, anorreats, aterrits y xopollats com unes penques de bacallà, ens despedirem sense fer compliments. Eren dos quarts de vuyt y l'home gros y la noya maca volgueren de totes passades que'ls acompanyessim a sa casa, com a disculpa envers sa muller per la llur tardança Cedirem; y'ls quatre en un cotxe de plaça forem conduhits no molt lluny d'alli, en un forn d'un carrer bastant céntrich.

—

Un cop arribats y explicat el cas a la mestressa y als fadrins forners, ens deixaren quelcòm de roba pera fernos assecar la nostra, mentres ens assentavem a taula a sopar.

A mi, la gana'm feya córrer, després dels dos banys y'l fart de remar. Tot menjant, encara bromejarem del perill passat y dels esglays de les dònes, dirigintme tots a mi unes tontes alabances que'm feren enrogir.

Eren les onze que represos nostres vestits ens despedirem d'aquella bona gent, fentnos prometre, quasi jurar, que hi anessim a vèurels y a soparhi alguna festa.

Vaig pensar que s'havia de acceptar y en Quimet també, y acceptarem; estavem sugestionats per la noya.

Ja al carrer y capissant el conflicte que s'obria entre jo y en Quimet, vaig dirli:

—¿Què, t'agrada a tu la noya?

—¡Molt! ¡Deuen tenir dinerons, eh!

—Donchs noy, aixi ¿tu no la estimaries de bon cor?—vaig dir.

—Veuràs; si hi anèm sovint, ¿qui sab?

—No, no. O hi vas tu, o hi vaig jo. Un dels dos.

—Aixi, noy, vesi tu! ella't pertoca de dret; tu te l'has ben guanyada. Es teva.

—Mira, fem una cosa! anèm a l'Alhambra, y'l que faci mès caramboles ab mitja hora, se la conquistarà sol.

—¡Ja està dit! diguè en Quimet.—Jo content qu'acceptés, no tant pera prèndreli, com pera castigar la idea estulta de l'interès que'l guiava. Jo, si; jo l'hauria estimada per sa beutat y per amor.

¡¡Vareig perdre!! Jo que sempre'l guanyava donantni 12 a 50. ¡Era de Dèu!

May mès vaig acostarme al forn ni vegi mès a n'en Quimet; sols al cap d'un any aquest m'invità a son casament ab la fornareta.

Jo'm vaig aconhortar d'anar a pendre, sol, aquesta vegada, un bany ab duxa y tot a *La Deliciosa*, malehintme d'haver sigut *canotier*.

JAUME PALÒU

NOVES

El diumenge passat, a dos quarts de dues de ta tarda, esclatà una bomba a la Rambla de les Flors, ocasionant multitut de desgracies. Aquests crims, que per sa monstruositat se fan inconcebibles a l'home civilisat, a Barcelona ja quasi no se'ls hi dóna mès importancia que al tifus o les febres que hi han près carta de naturalesa delmant nostra població. El barceloni ja se'n ha aconhortat. Al llevarse ja's fa càrrech de que pot ésser victima d'una infecció o d'una explosió, y com que la voluntat li han atrofiada, ja ni s'ataleya de resistir, y fa lo que pertoca al feble: se resigna. S'enterra als morts, els ferits se curen o no's curen, se castiga al culpable si's troba, y la gent d'ordre protesta. Protesta: ¿de què? ¿De la péssima organisació de la policia? ¿De la ineptitut dels governadors que'l Centre'ns envia pera que hi facin bon greixet? Aquesta gent d'ordre ¿no es la meteixa que quan un d'aquests *Sanchos*, ja ben peixats, abandonen aquesta malestruga *insula*, van a despedirlos y els obsequien y afalaguen perque *en su difícil cometido se portaron como un perfecto caballero?* ¿Protesten de que'l govern no's recordi de nosaltres mès que pera treuren el such y de que per tots els medis procuri nostra ruina? Si aixi fos, ¿còm s'explica qu'ells sien quins ab llur servilisme serveixen d'escambell pera que s'enfilin y prosperin els ambiciosos de la politica sense escrúpols? ¿Protesten de que's mantingui el poble en una ignorancia y un embrutiment que'l fan apte pera ésser materia explotada y explotable en comptes de donarli coratge y energies pera reaccionar contra'ls elements que l'emmenen a la seva perdició?

¿Quan apendràn els catalans que són ells meteixos els qui deuen salvarse, y que res poden esperar de fòra casa més que vexacions y fuhetades? En la espantosa crisis qu'estèm atravessant, quina miseria mès terrible no'ns amenaça al escamparse la brama de que Barcelona es una ciutat inhabitable! Perque tot lo que tenim de bo en arts, ciencies, industries, a l'estranger es poch menys que desconegut. Per dues coses tan sols té la capital de Catalunya una anomenada universal, ben trista anomenada: les febres de Barcelona, y les bombes de Barcelona. Ja es hora, repetim, de que demostrèm a nostres *tutors* que som majors d'edat, y els hi demanèm comptes de llur mala administracio. No n'esperèm res del Centre. ¿Què se'ls hi en dóna a Madrid de lo que aqui passa? Si alli hi tiressin bombes ja fòra altra cosa. Ara, probablement, dirien quelcòm semblant a lo que diguè un ministre al enterarse dels suposats casos de peste bubònica ocorreguts recentment: *No hay cuidado, señores: esa en-*

fermedad solo ataca las poblaciones de las costas.

—

Ha mort a Reus, hont havia nascut, el notable publicista en Joseph Güell y Mercader. Entre la munió d'escriptors del renaixement literari català, en Güell haurà passat inadvertit pels que no seguiren de prop el moviment catalanista; més els constans lectors de *La Renaixensa* que durant anys y anys vingueren llegint les correspondencies de Madrid firmades pel corresponsal X (pseudònim ab que en Güell amagava sa personalitat) saben que aquests publicista per son criteri clar en totes les qüestions politiques, per la puresa de les doctrines autonomistes en que s'inspirava y per l'amenitat que a ses revistes sabia donar, devia figurar per dret propri entre nostres bons literats. En aquella atmòsfera de corrupcció politica en Güell no s'hi contaminà pas. Anima escullida, les mentides que l'envoltaven sols servien pera ferli estimar ab més dalè les veritats que sentia y que desde les planes de *La Renaixensa* predicava.

Nosaltres no som de la seva generació, y no podèm per tant dir de ciencia propria moltes de les belles coses que a propòsit d'ell poden contar els que'l tractaren. Sols a l'escriptor ens referim, y d'aquest podèm dir que Catalunya ha de saberli grat per lo molt que sos escrits contribuhiren al deixondiment dels fills d'aquesta terra.

En el vinent número'n parlarà JOVENTUT més extensament.

—

El president de la «Lliga Regionalista», don Albert Rusinyol, ens ha enviat un atent B. L. M., acompanyant la candidatura que dita Lliga presenta a Barcelona pera les properes eleccions de diputats a corts. Els candidats són: Don Francisco de A. Cambó y Batlle, don Ignasi Girona y Vilanova, don Joseph Pella y Forgas, don Joseph Puig y Cadafalch y don Frederich Rahola y Trèmols.

—

Reunides totes les entitats que integren el nacionalisme català en el «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria», en junta que tingué lloch el dia 30 d'agost, s'acordà:

1.er Que totes les entitats nacionalistes tant de Barcelona com de tot Catalunya, se serveixin portar un recort (corona o ram) el dia 11 de setembre al matí a la estatua d'en Rafel de Casanova, que morí defençant nostres sagrades llibertats, en representació de tots els martres de Catalunya. Les entitats de fòra que no tinguin proporció de ferla anar a portar poden enviarla al domicili social del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria», Montjuich de Sant Pere, 12, principal, y aquesta Comissió's cuidarà de sa colocació.

2.on Que totes les entitats se serveixin endolar llurs balcons y les que ho creguin convenient celebrar algún acte de protesta contra'ls qui'ns robaren nostres llibertats.

—

Publicacions rebudes:

L'Intelecte grec antic, per Pompeyus Gener. La Biblioteca popular de L'«Avenç», ha publicat alguns dels estudis que sobre la cultura helènica escrigué en èpoques y llibres diversos, nostre company de redacció. Seguint la costúm establerta ab les obres dels redactors, en limitarèm a senyalar la aparició d'aquesta obra, que recomanèm a nostres lectors, sense ferne critica.

Escoles Mercantils Catalanes, curs de 1904 a 1905. Aquest fascicle, publicat pel *Centre autonomista de dependents del comerç y de la industria*, dóna idea de la importancia de l'esmentat Centre.

Alliance latine. Fulla escrita en Francès, pel senyor Blengini de Torricella, destinada a estrènyer llaços comercials y politichs entre les nacions llatines.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»

ALTRES REGIONS D'ESPANYA:

	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 292 Barcelona, 14 de Setembre, 1905

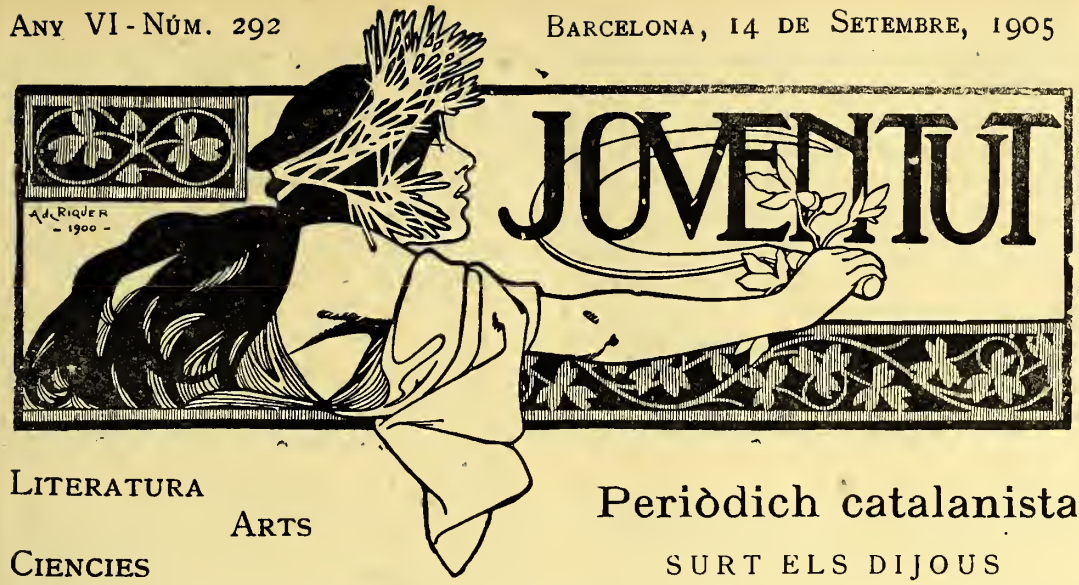

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

¿Hónt són els republicans?, per Lluis Via.—Meditacions, per R. Miquel y Planas.—Els penjats, traducció de Claudi Mas y Jornet.—En Joseph Güell y Mercader, per Victor Oliva.—Mussiu Pedalier, per F. Pujulà y Vallès.—Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas.—Parella blanca, per L. Escardot. —Congrès esperantista de Boulogne-sur-mer, per Alfons Sabadell.—Noves.

FOLLETI:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 18.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech *c*.

¿HÓNT SÓN ELS REPUBLICANS?

Quan per primera vegada'ls regionalistes anaren als comicis y feren triomfar la candidatura d'en Robert en lluyta ab les dels politicayres monàrquichs y republicans, una halenada d'esperança revifá'ls cors, y molts que no creyen en les lluytes legals hi posaren fe.

Passá'l temps, y, per més que devegades l'entusiasme semblava minvar, en realitat no succehí aixi. Ne foren proba les següents eleccions de diputats a corts, en que'l número de votants per Catalunya fou major qu'en les primeres. El caciquisme que ja havia rebut un cop mortal, rebé aleshores el cop de gracia; el sufragi estava sanejat, la llibertat dels ciutadans per la lluyta honrada quedava garantida, y sols calia recomanar al poble que s'eduqués convenientment pera correspondre a l'esforç qu'en pro d'ell havien fet uns quants homes d'esperit batallador iniciantlo en la costúm pública.

Tal volta no's comptava prou ab lo excessivament influhit qu'està nostre poble per un regim funest, en el que tanta part hi tenen les apaties y els atavismes espanyols com els jacobinismes francesos: vicis dels quals pot sens dubte deslliurarse, però no sense gran dificultat si ha de comptar ab sistemes de sufragi tan iracionals com el que patim, que rodaria per terra a manera d'arbre podrit, si no fossin els vividors politichs que'l lliguen talment com les eures que, arrapantse als tronchs decrépits, impideixen que's desfacin en pols.

Y succehi lo que havia de succehir: si el sanejament del sufragi proporcionà de moment una victoria als regionalistes, en lo successiu també servi pera donar armes a l'enemich. Els que volen y representen quelcòm de positiu y pràctich foren la segona vegada uns quants més, però'l número dels enemichs també aumentá, y les abstraccions y les utopies, y les preocupacions monàrquiques y

republicanes, si fugiren de mil cervells, n'invadiren altres vint mil.

La tasca, donchs, havia d'ésser laboriosa, incessant; els obstacles amenaçaven multiplicarse conforme s'anaven salvant; però'ls convençuts deyen y repetien que no devíem abandonar la brega, que calia no defallir, qu'era precis lluytar ab la corrupció sense por de corròmprens.

Y hem tornat a la brega, y hem sigut també uns quants més, però no hem vençut perque... no ho han volgut els *republicans*.

Emperò, moments hi ha hagut en que hem cregut véncer ab tot y que'l número de verdaders republicans (y això semblarà una paradoxa) ens ha semblat major que may a Barcelona, dada la relativa fredor ab que fou rebut llur quefe, en sa derrera vinguda a nostra ciutat.

Perque ¿qui dubta que si bons republicans hi hagués en comptes de fanàtichs dels Salmerón y dels Lerroux, podríem dar per segur el triomf de nostra causa? ¿Qui dubta que si en comptes d'estar el poble imbuhit per idealismes xorchs, estigués possehit d'un ver amor per la cosa pública, y comprengués lo relatives y secundaries que són les qüestions de forma de govern, y's desenganyés dels xerrayres que l'exalten parlantli de llibertat y convertintlo en sectari, que incessantment li fan promeses may tornades realitats, que venen a *salvarli* la patria quan ells han tingut de fugir de la seva, y per no saber res d'aquí, ni la nostra llengua saben, ni la parlen, ni tan sols molts d'ells la entenen; qui dubta, dihém, que si ens vegessim lliures de tanta farsa y tanta estupidesa, creuriem en nostres republicans y els tindriem per ciutadans conscients de llurs necessitats y de tot lo que afecta a la cosa pública de nostra terra, a la que posarien en camí de regenerarse fentla digna, forta y lliberal?

Cal que'l poble l'entengui el ver concepte de la república, de la *res publica* dels llatins, avuy empetitit y desnaturalisat per la evolució dels temps y la brutalitat dels fets, que han reduhit sa significació als estrets mottlos d'un partit polítich o a la convenció d'una forma de govern. La cosa pública, la *res publica*, es quelcòm més ample y més lliberal, que afecta no a un partit sinó a tots els partits, y a tots els interessos morals y materials dels pobles; quelcòm que'ls nacionalistes moderns hem trobat corromput y devém regenerar. Aixi intentém ferho en el llibre, en el periòdich, en el *méeting*, y fins (y això es lo més dificultós y a voltes contraproduhent) en el meteix foco de la malura, en els comicis.

Y això no ho veuen, això no ho saben els remats dels Lerroux y demés falsos apòstols de la llibertat, qual mentalitat estréta confón la república ab el sectarisme y els fa desitjar que mori qui com ells no pensa. Per això'ls hem tornat a veure contra nosaltres en nom de la llibertat, que sempre hem enaltida, y en nom de la república, que sempre hem defensada al defensar els vers interessos populars. Y tant com major ha sigut el nombre dels nostres detentadors, més clar hem vist que són ben pochs els republicans à fòra del camp nostre: millor dit, que no es republicà qui no es nacionalista, y, encara que això sembli també paradoxal, que sols en el nacionalisme s'enclòu el més ample, positiu y verdader concepte de república.

No es estimar la república ni es ésser republicà'l deixarse portar per l'odi de classes, el desconéixer el fons de les coses y barallarse per la forma, el votar pel bé (!) de la terra a gent forastera que ni coneixen Catalunya, ni hi viuen si no es pera explotarla; el queixarse de les coaccions contra la llibertat electoral fetes pel caciquisme, pera realisar coacció a son torn contra'ls que del caciquisme'ls han deslliurat; no es ésser republica'l dirse adversari de reals institucions y elevar a institució indiscutible, a veritable monarca absolut, al primer farsant qu'en nom d'una *llibertat* mentida, d'una *unidad* impossible, d'una *solidaritat* incongruent y d'una *revolució* que no ve may, se'ls imposa com mestre y senyor.

Si republicans hi ha a Catalunya, s'han de buscar en les nostres files, en les dels nacionalistes catalans, en les dels autonomistes. Dintre d'elles hi ha de tot, cors tebis y cors fervents, conservadors y radicals, y tots tenen el dret de figurarhi en la nostra república, encara que no sien per desgracia els més sencers els que hi predominen o'ls que arriben a re-

presentarnos devant de l'Estat que'ns malmena (1).

Els regionalistes, aquesta fracció del nacionalisme català, no ha guanyat les majories en les eleccions del passat diumenge, ni creyém que li sia fácil guanyarles en lo successiu, dintre l'actual regim y dintre l'actual poble embrutit· mes, sia com sia, ells han aumentat y els falsos republicans han vingut a menys. Sempre hem pensat que les tasques electorals seràn inútils o contraproduhents. I ant de bo que'ns erressim. Els meteixos regionalistes han dit aquests dies que tal vegada les actuals eleccions serien les últimes a que acudirien. Sia com sia, confrontant els programes d'abdúes candidatures, la dels salmeronins y la dels autonomistes, qualsevol desapassionat podia veure qu'en aquesta més qu'en l'altra hi havia esperit de civisme y d'avenç positiu. Mes si el dia de demà vegessin els autonomistes la impossibilitat de lograr en el Congrés per medi de llurs representants les reivindicacions que a nostra terra li calen; si la massa popular els hi sigués de nou hostil en l'acció politica tornàntelshi bé per mal després d'haver rebut d'ells el benefici del sanejament del sufragi, farien bé d'abandonar altre cop als pseudo republicans que deslliuraren del caciquisme. Farien aixi obra bona, en quant deixarien que's confonguessin y consumissin en llur propria corrupció dues grans ficcions, la del regim d'un Estat barroerament constituhit, y la del fals republicanisme; y podria'l republicanisme verdader, el que positivament se preocupa de la *res publica*, de la llibertat y de l'avenç, realisar sa obra d'educació social per més naturals y dreturers camins.

Y farien bé, per ultim, de renunciar a aqueixes lluytes, de les que a fi de comptes llur patriotisme no'n sortiria ben parat si el triomf parcial de llurs candidatures no sempre hagués d'adjudicarse (car són molts els votants neutres) als representants més ferms de les aspiracions autonomistes de nostra terra. A Catalunya es cert que hi ha moltes forces vives pera llur prosperitat, però es cert també que a algunes d'aqueixes forces vives que tenen veu y vot, les hi cal avans que tot ferse dignes, ab llur patriotisme, del nostre ideal.

Lluis Via

(1) No es això una censura als candidats regionalistes Creyèm que'l conjunt de la candidatura era encertat y responía a necessitats patriòtiques. La meteixa *Veu de Catalunya* en sa edició de dilluns feya la següent confessió que creyèm sincera y que per tant aplaudím:

Uns y altres (els republicans y els indiferents), ja apendràn en la trista experiencia; els que han preferit quedarse a ses cases d'estiu, els indiferents, no tindràn dret a queixarse si Catalunya no té representació adequada a Madrid en les properes lluytes econòmiques, ni si el govern deixa desamparades les seves vides.

MEDITACIONS

Després de la explosió

Ab fonda pena y ab indignació creixent, nosaltres, catalanistes convençuts es cert, emperò espanyols de cor, com pertoca ésserho a tots els qu'hem tingut la sòrt de nàixer en aquesta benehida terra de l'honor y la cavallerositat y en quin cel oneja la invencible bandera espanyola, ab pena y ab indignació hem vist, repetim, com s'aprofita la explosió d'una altra bomba en un punt céntrich de Barcelona pera fer manifestacions de desamor a la Mare Patria; manifestacions qu'haurien de cremar els llabis que les emeten y baldar la má que gosa estamparles. Prou n'hi ha, catalans mal aconcellats! prou n'hi ha, vosaltres, catalanistes que ab rahó sou titllats de separatistes! prou, n'hi ha, innobles fills d'aquesta Catalunya desagrahida! prou n'hi ha, repetim, de manifestacions insidioses ab que grollerament tractéu d'amagar el vostre separatisme indigne, y dissimular la fél ab que amarguéu les derreries de la immortal Matrona, símbol d'una Patria, única y indivisible, vencedora en Lepant, en Trafalgar y en tants altres llochs que no cal recordar aqui.

¿Qué són aquests telegrames de protesta, endreçats als governants sapients y generosos que dediquen llurs afanys a fer la felicitat de tots, y que la faràn, no ho duptéu, ab les mides de bon govern que eternament tenen en estudi? ¿Qué són aquestes atrevides declaracions que goséu estampar y ab les quals pretenéu arrencar de l'Estat qu'es la encarnació genuina de la Nació Hispánica, una de ses més sagrades atribucions, com es la de vetllar per la vida y la seguretat personal de tots els espanyols y dels catalans además?

¿Es que per ventura, de la explosió d'una

bomba—de una altra bomba—pot acusarsen a Espanya? Aberració es, y tremenda, el creure que una mare, (ni que fos marastra), pugui aixi voler el mal dels seus fills, fins d'aquells fills que, com vosaltres catalans, menys mereixedors vos feu, ab el vostre comportament, del suavissim amor ab que confòn a tots. ¿Es possible creure que una mare tingui per uns fills predileccions que hagin de traduhirse en desafecte pels altres? Y si es cert qu'en nom de tota Espanya el govern fa repartir almoynes a Andalucia, ¿qui vos ha dit que no tracti de fer altre tant a Catalunya?

El que hi ha, es que vosaltres estéu obcecats: en lloch de veure, oh catalans! que la vostra salvació y la de tota Espanya depen no mès de l'enfortiment dels llaços d'amor que han d'unir totes les provincies espanyoles y portugueses, vosaltres, mal aconsellats, pensèu tallar les amarres... ¡Oh, sacrilegi! ¿y gosèu a parlar de cosa semblant? ¿y gosèu donar estada en vostres cervells a tan criminal propòsit?

¡Oh, no! això no es possible. Vosaltres heu estat victimes d'alguna insidiosa sugestió. Algú vos ha fet creure que l'Estat paternal tè abandonades respecte de vosaltres les sagrades obligacions qual compliment li correspòn. ¡Quin erro mès gran! ¿Es possible que vosaltres tan laboriosos y inteligents haguèu pogut ésser victimes de semblant desviació del seny? Escoltèunos, si us plau! y que la llum penetri ab les nostres paraules fins lo mès pregón de les vostres enfosquides conciencies! Meditèu els punts següents y que la veritat s'obri cami en vostres cranis braquicèfals.

—

Meditació primera:

S'ha dit que Catalunya es la *Ventafochs* d'Espanya; que ni obres públiques, ni ensenyança, ni policia, ni administració, ni res de lo que li es indispensable pera la vida, li proporciona l'Estat del qual forma part, ab tot y ésser la que ab major proporció contribuheix a les càrregues públiques. S'ha dit que'l comerç topa constantment ab els obstacles que l'Estat li crea y ab els monopolis que l'Estat se reserva; que la industria està vexada pels impostos y per les patents *de corso* ab que faculta a certs empleats pera exercir de veritables *caballeros de industria;* que l'agricultura te en l'Estat son mès gran enemich per quant no fàcilita la explotació de comarques senceres obrint vies de comunicació, y perque fins nega a l'agricultor català les ventatges que concedeix als d'altres provincies per causa de calamitats públiques com la filoxera, fent cas omis dels expedients que de Catalunya estant se li envien en aytal sentit; que Catalunya en fi ha passat a ocupar el lloch de colonia a explotar que abans desempenyava Cuba, y que serveix ella de colador a tots els detrituts d'un Estat parasitari y putrefacte.

Això no es cert; són calumnies indignes propalades pels enemichs d'Espanya. Y si quelcòm d'això pot haverhi, no es pas culpa de l'Estat espanyol, nó; es conseqüencia del clima.

—

Meditació segona:

S'ha dit y repetit que'l govern espanyol, considerant desde fa molt temps que la expansió industrial de Catalunya havia d'ésser un gran perill nacional per quant, aumentant en gran proporció la riquesa de Catalunya, li donava una preponderança dins de l'Estat espanyol capaça de posar en perill la hegemonia qu'un altre poble aventurer y buscarahons com el poble andalús exerceix mercès a la loquacitat que'l fa mestre y senyor del Parlament y ab ell de tota Espanya, havia seguit a Catalunya una politica especial, consistent en atiar els odis entre'l capital y'l trevall pera quebrantar sa riquesa econòmica y fer necessaria la protecció del Centre. A tal fi s'ha dit que la propaganda anarquista a Catalunya havia estat *bienquista* pels governs desde'l temps d'en Cànovas, y que a la perpetració de delictes ab la dinamita hi anava emparellada la impunitat, com se podria demostrar fent la historia de les bombes que han esclatat a Barcelona y exhumant els processos sobressehits per ordre superior. Afegeixen els que propaguen aquesta especie, que la repressió de l'anarquisme no ha vingut sinó al temps en que han començat a èsserne victimes els meteixos que l'atiaren, y encara utilisant medis inquisitorials que han permès fer de Montjuich una segona Ciutadela odiosa pera tot català aymant de la veritable justicia.

Això tant monstruós no pot ésser veritat precisament per lo monstruós qu'es. Y si quelcòm d'això pogués haverhi ¿qui dubta de que no fos fet ab les millors intencions? ¿que per ventura la hermosa unitat de la Patria aixi garantida no paga de sobres aquest infim sacrifici?

—

Meditació tercera:

S'ha dit y assegurat, sobre tot per part dels catalanistes, que l'Estat espanyol, considerant que'l desvetllament de Catalunya era l'únich enemich seriós que la desfeta de l'any 1898 li havía concitat, hagué de defençarse ab l'única arma de que pogué provehirse. Entenent que la nombrosa població obrera de Catalunya era republicana d'ideal, poch costava enviar emisaris de la futura República pera crear un contra-moviment susceptible d'anular la forta empenta catalanista, sobretot acusant a n'aquesta de reaccionaria. Emperò els emisaris se trobaren ab noves dificultats: la massa republicana no existia, perque, desenganyada dels prohoms republicans qual inepcia y manca d'integritat coneixia, s'era dispersada pels laberintichs viaranys de l'anarquia y del socialisme. Y'ls emisaris aquells no conformantse a quedar isolats y volent de totes passades conquistar les masses se delararen socialistes y predicaren l'anarquia ab fingit convenciment, ab lo qual armaren altra vegada els enginys de destrucció que feya temps restaven inactius y donaren nova vida a la mà que llença bombes y encén piules.

També això es fals de tota falsetat. ¿Còm no, si la policia està fent y ha fet constantment esforços pera descobrir als autors materials del llençament de bombes? ¿Y es possible creure que ab una policia especial qual missió es la de perseguir delictes d'aquesta mena no s'hagués acabat ab la mala llevor? Cert es, ab tot que fa algún temps se comprobà d'un tal Morales de la policia judicial que trafiquejava ab bombes y fochs d'artifici; mes, ningú dubta de que ho feya per pur divertiment y com el més inofensiu *amateur*; talment com els que tenen automòvil, qu'es també un enginy de destrucció gens sospitós desde'l punt de vista governamental y dinàstich.

—

Meditació quarta:

S'ha volgut demostrar la complicitat del govern ab els autors de les bombes, fent observar que'ls anarquistes teòrichs han declarat contraproduhents pera la propagació de llurs utopies els procediments criminals que causen les victimes entre'l poble indistintament; y com a conseqüencia d'aquesta declaració del propri Kropotkine, ab tot y ésser l'anarquisme una utopia extesa per tot el món, y en totes bandes comptanthi ab major nombre els adeptes qu'aquí, y essent per tot arréu més virulents y rencorosos, sols aquí, y a Barcelona precisament, continúa perpetuantse la comissió de delictes com el de la Rambla de les Flors.

—Això—diuen—es cosa del govern, com ho proba el fet de que'ns envihi governadors sarauhistes y electorers enlloch de funcionaris aptes, tenint pera'l cas a la nostra Ciutat com a *feudo* pera'ls quins porten cami d'arribar a ministres comptant ab enlayrades proteccions. Aixi meteix—segueixen dihent—sosté'l govern a Barcelona un cos de policia en el qual hi acorrala tot el rebuig de vividors que de tota Espanya acut a Madrid, gent que fóra perillosa allà, entremitj de tantes coses delicades, y que posada a la nostra Ciutat es un auxiliar poderosissim pera que la industria de les bombes no mermi en l'explendor que ha assolit, y que posa al nostre pais en un llòch preeminent als ulls de les Corts de Fez y de Constantinobla. Per manera que hi ha la seguretat de que continuaràn haventhi bombes mentres hi hagi gent que cobra pera trobarne (y que'n troba y tot, emperò són sempre les meteixes) y que no's trobaràn als qui les han fet petar perque això fóra un cas d'auto-aprehensió incompatible ab les corrents de desaprensió imperants... (!!!)

¿Volèu més infamies en menys paraules? Es de tot punt increible que hi hagi gent de conciencia tan atrofiada com se necessita pera propalar tals aberracions, escupint aixi el descrèdit sobre les coses més sagrades, tacant la bona fama de persones dignissimes, desprestigiant institucions tan ben organisades com la policia nostra, pera la qual l'Academia inventà el lema de «*Limpia, fija y da esplendor*» (posada en torn d'una marmita que bull a punt d'esclatar) y qu'es lo primer que ab orgull hauriem d'exhibir a tot estranger

que en lo successiu s'atrevis a visitar la nostra ciutat. No podèm, ¡no, no podèm! creure tant grans monstruositats. ¿Que per ventura no's veu prou que tot lo que aquí passa es conseqüencia natural de l'esperit indòcil dels catalans meteixos? ¿Que no veyeu que quan després s'enterren les víctimes adquireix això el caràcter d'espectacle públich? Públich y gratuit, tal com *l'avara povertá dei catalani*, plàu dels espectacles. Y es natural que un poble aixi vulgui fer espectacle fins d'allò qu'en tots els demés paisos fóra una desgracia. ¿Pot creure ningú que si'l poble barceloni no trobés gust en semblants fets no s'hagués alçat com un sol home clamant venjança per la sang ignocentament vessada?

—

Basten aquests quatre punts de meditació qu'hem senyalat pera l'efecte que'ns proposèm. Que mediti tothòm! ¡que tothòm reflexioni! Vegin els bons fills de la Catalunya d'Espanya que no vulguin saber res d'aquella per fortuna despreciable minoria de separatistes (uns 60,000 segons dihuen ¡y ca!) si'ls hi convé seguir dintre d'un estat de coses semblant. Que reflexionin, que meditin, y veuràn que tot el mal ve de nosaltres meteixos, de nosaltres que no sabèm correspondre al gran amor, a l'amor incommensurable, a l'AMOR ab lletres grosses del qual tot Espanya està desbordant envers Catalunya.

Meditèm! Y quan haurèm ben meditat, tots, absolutament tots els catalans, deslliurats com per un voler de Deu de les cabories que han vingut enterbolint la nostra pensa, acudirèm un per un, com moguts per una intuició maravellosa, silenciosos si, mes convençuts, als consulats estrangers respectius pera exigir que'ns tornin a esborrar, ja que la reflexió ens haurá fet desdir de la infamant resolució presa en una hora de tonta covardia.

Y després, ja tots redimits, ab els cors saltant d'alegria com preludi de la nostra deslliurança, y capitanejats pels presidents de les Societats econòmiques, acudirèm en solemnial manifestació y a l'impuls d'una sola voluntat devant de la més alta representació que la Patria Unica té a Barcelona. Y una vegada allà, una sola veu, la veu de tot Catalunya se deixarà sentir:

AVE, CÆSAR, MORITURI TE SALUTANT.

R. MIQUEL Y PLANAS

ELS PENJATS (1)

Pengen de les branques—els extrangulats,
meteix que llarchs fruyts—desproporcionats
sota del fi tany—de la soga ingerta;
y ab la llur mirada—fixament oberta
per la crispadura—dels greus estertors,
pengen de les branques—meteix que grans flors.

Tenen sobre'l cos—desfetes sobtades
y a la boca brillen—les grans bromerades
dels derrers renechs—y del sofriment.
Se contemplen muts,—y a mercès del vent
que'ls mou y acarona,—són com els batalls.

Porten en llur rostre—els sagnants cremalls,
de les congestions,—multiforms segells
que, compadescuts,—tapen els cabells
revolts y embullats.—Y la boca closa
mocega la llengua—verda y cancerosa.

S'alcen a la sombra,—com imploracions,
els cargolats braços—dels mil branquillons;
y ab carns toves, flonges,—y ab nirvis llanguits
y ab els oberts ulls—a la terra fits,
meteix que llarchs fruyts,—els extrangulats,
pengen de les branques,—aixuts y esblaymats.

Prò tenen, irònichs,—per fí una venjança
contra llurs butxins:—«L'hora de la Dançal»
Mentres tothòm dorm,—a la mitja nit,
y a la selva'l Germ—canta son dalit,
ve fréstech un vell—d'inclinada testa
dirigint l'aplech—de sa gran orquesta.

Es el Vent: y brama—taranteles fondes
en el violoncel—de les verdes frondes;
y aquells taciturns,—els extrangulats,
els dels tristos rostres—tan amoratats,
mouen el cordàm—de llurs nirvis laços,
a la sombra claven—els oberts ullaços,
y crispant el pèl—com a dura espina.
penjant de la corda—fan la ballarina;
perque porta'l cant—uns crits sangradors
contra dels humans—extranguladors,
y els pobres cap-cots—manifesten gust
puig troben quelcòm—venjatiu y just.
Y al violoncelista—de llurs benhaurances
li envíen petons—y consagren dances..

. . . . . .

Y un sórt refrech d'òssos—porta esgarrifances.
Entre tant, el vell,—ab son violoncel
segueix la tonada—de son ritornel;
y els pobres cap-cots—segueixen llurs dances
ab llurs llargues cames—que simulen llances,
ab sinistra fressa—d'òs mort que tremola...

. . . . . .

Y un goç que prop passa—els mira y udola..

Trad. CLAUDI MAS Y JORNET

(1) Del llibre *Crótalos*, del jove poeta mexicà José F. Elizondo.

EN JOSEPH GÜELL Y MERCADER

SILUETA

. ... cette terreur que laisse en nous la mort d'un être aime trouvée dans une dépêche.

MAUPASSANT. — *Fort comme la Mort.*

Els vells m'atrauen irresistiblement; sento quasi tant l'encis de la gran edat d'un home com el desitj d'una joventut femenina fresca y hermosa. Una aureola de cabells blanchs sobre un cap masculi me fa l'efecte d'una santificació; quan aquesta blancor corona una fesomia inteligent, quan es el corolari d'una vida rublerta de pensament y de dolor, ja'm té anticipadament l'interés guanyat. El sentiment de curiositat, de planyença, de carinyo que'm fa néixer, se barreja ab una mena d'arrogança, ab una vaga tristesa que no puch deturar. ¿Còm s'ho han fet per'aguantar la vida xeixanta, setanta, vuytanta anys sense defalliment? ¿Còm els hi cab en l'esperit tot lo que han vist, tot lo que han aprés, tot lo que han patit? Quin misteril Y, devant d'aquestes velleses venerables, que'm sedueixen, no puch menys de pensar en que jo potser arribaré a tenir tants anys, y m'esborrono!

La gran proximitat ab que havia tractat a n'en Balaguer, y el recort que conservo tan fresch de les visites que li feren alguns vells d'excepcional valúa, es l'origen d'aquesta atracció mòrbida. Havia vist en Balaguer al costat d'alguns homes de la seva generació: en Durán y Bas; en Pi y Margall; el famós violinista Jesús de Monasterio, bellugadis e inquiet, un sach d'anècdotes; el diplomàtich argenti Vicens G. Quesada... tots me deixaren recort més o menys precis, però a través de la fredor dels uns, del moviment continuat de l'altre y de l'encarcarament volgut d'algún, me deixaren tots la meteixa impressió d'enigma, de cosa inexplicable. Avuy, quan puch fer conversa ab en D. G. o ab mossèn S. T. la sensació's renova, tracto d'enfonzar la vista en la grisor d'aquells esperits y, además d'una gran simpatia, torno a sentir el cor estret per indefinida angunia, angunia estimada, potser la sola sensació que cerco en aquests contactes espirituals. El cenobi de la jubilació varonil, vestit per en Joan Valera, dins les altures més frescals de les terres qu'ell va crear, no tindria secrets pera mi si pogués entendre la vellesa, però malhauradament, quan l'entengui, si may hi arribo, seré també un vell de cabells blanchs, y miraré als joves ab compassió, no entenentlos...

Concretant: de totes les persones d'anys, qui més impressió'm feu, en la una y única conversa que segui a la meva presentació, fou en Joseph Güell y Mercader, el periodista català y catalanista que una infinitat d'anys de vida a Madrid pogué marcir, però may corrompre, may ferli oblidar la terra.

Baixet y prim, blanch de cara, severament vestit de negre, melancòlich y carinyós, atreya l'amor perque estimava y la planyença perque vessava de sofriment, d'un sofriment apaybagat y crònich. Vaig acompanyarlo pels carrers de la nostra vila, quina iluminació's disputaven els fanals de gas y una lluna quasi en el plè y varem debatre *de omnia scibili* y ell, que havia ohit tanta de gent, volgué acostarse y volgué admirar lo que jo senyalava a la seva admiració, ell que havia vist tants pobles y tants actes.

Y els pobles que no havia vist, els *sabía* tant bé com els altres y'n sabia'l pensament y l'historia. Coneixia, y ben a fons, la vida literaria de tota l'América espanyola, especialment de Colombia y'n parlava en els periòdichs d'allà y en llibres ben considerables sota'l nom de *Hortensio*, que ha arribat a fer autoritat en aquelles terres.

Ha escrit anys y anys desde Madrid en molts periòdichs catalans aquelles vivissimes cròniques politiques, especialment les de *La Renaixensa*, traducció fidel de l'efecte qu'en l'intelecte català feya la vida buyda del govern central, sobre tot vista desde'ls *passillos* del Congrés, desde les tertulies de gent d'*upa*, desde les *antesalas* dels ministres.

Parlava de tot això y de la caseta que tenia a Reus prop de la estació, en que vivia bona part dels estius, y'm digué que haventhi passat avans de venir a Vilanova, havia volgut mudarse, y s'en havia anat, a posta de sol, a rodar pel jardinet, mitj abandonat per tota una temporada d'ausencia. De prompte, va sentir un tich-tach precis, una mena de pulsació imperiosa que semblava sortir de les herbes que s'enfilaven per les parets, s'aban-

donà a la melancolia que despertava en la mitja llum vespral la presencia d'aquella petita vida invisible y's quedà un mòment sospens, embadalit, mitj esperit fòra del món. Se trencà l'encis al ficarse la mà a la butxaca y trobarse un rellotge que caminava. Al agafar les pesses de roba al etzar dins la caleixera, li havien vingut a les mans els pantalons del seu fill mort y se'ls havia posat sens notar qu'en una de les butxaques hi havia encara el rellotge que duya quan va morir, qu'ensonyat per tant de temps d'estar immòvil, havia recobrat la vida ab el moviment y descapdellant un remanent de corda, tornava a senyalar hores y a fer tich-tach...

Acabà aquesta senzilla explicació ab un:

—M'ha fet posar trist, sab!... sab! —

Tot sol, dins la caseta buyda, ab aquella llum espectral, en el silenci y la tristesa, quina força d'evocació havia de tenir pera l'esperit endolorit del pare, la vida d'aquell rellotge, que marcà, per minuts y segons, els últims instants del seu fill suicida!

Al explicarme això, y en el silenci qu'entre'ls dos després va ferse, com vaig reveure jo també, el quadro corprenedor d'aquella mort!

En Hortensi Güell escrivia y pintava, sentia ab una agudesa malaltiça'ls mals propris y els dels altres, y's dolia del desequilibri entre'ls seus desitjos y els seus medis, l'irritava la desigualtat social, y vibrà tant d'indignació, que s'arribaren a rompre'ls lligaments que'l retenien a la vida (potser hi ajudà un xich un desengany d'amor) y decretà irrevocablement la seva sentencia de mòrt. En la platja de Salou, desde unes roques, se despullà, pera tornar al no ésser tal com n'havia vingut y's tirà a l'aygua. La nova sorprengué a son pare horriblement, anaren a cercarlo ab una barca en una platja en que'l mar l'havia escupit y se l'endugueren altre cop cap a Reus, ab permis del jutjat. S'havia fet nit, una nit estrellada y clara y els seus parents, per les sinuositats de la costa, glassats d'un espant inténs, devant d'aquell acte de voluntat superior a la seva inteligencia, anaven seguint la barca, que, poch a poch, marcant el ritme d'un gran silenci pels cops de rem, duya'l cos nu y humit d'aquell jove que havia volgut morirse. L'espectacle era tal com l'hauria concebut el mort meteix, tan aymant com era de les tristeses y de les llàstimes, y la lluna, naixent, vingué a afegirhi a poch la tristor sideral de la seva llum esgroguehida.

El telegrama que'ns ha fet saber la trista nova de la mort d'en Joseph Güell, al evocar ab força la trista silueta de l'excelent periodista, ha aixecat de retop en les boyres de la memoria aquella terrible escena que fou l'obsessió de la vida del bon home, que estimava a son fill ab bogeria y havia concebut per ell les més altes esperances.

Demano perdó per les inexactituts y les incorreccions que se m'hagin escapat en aquesta visió d'en Joseph Güell y Mercader a través de mi meteix. Dediquèu un pensament de condòl a la memoria del literat, del catalanista y del pare, qu'en totes tres coses fou exemplar.

VÍCTOR OLIVA

MUSSIU PEDALIER

Mussiu Pedalier no es pas francés ni de francès descendeix. Català y ben català, barceloní, de la barriada de Santa Maria, se'l va nomenar mussiu com se'l podia haver nomenat mister o herr. Ni alt ni baix, ab son bigoti de punxes caigudes dibuixant un etern calderó sobre sa boca humida, son nas encorvat com el bech d'una àliga, y sos ulls rasgats acabant en dues a mena de comes l'una per amunt y l'altre per avall com els braços d'una balladora de bolero, tenia l'aire de tots els paisos y no'l tenia de cap. Però mussiu li varen posar, y mussiu li va quedar perque li esqueya a la seva ànima bon xich estranya en apariencia, al semblar vinguda d'allà hont ens va arribar la llibertat y a hores d'are encara'ns arriben les cançonetes y els esmolets y escura-xemeneyes. Li esqueya perque no era mussiu a seques com se l'anomenava, sinó mussiu Pedalier—vos ne feu càrrech?—Pe-da-lier. Perque mussiu Pedalier era inventor d'un pedalier pera les bicicletes; inventor fracassat, però inventor a la fi. Molt més quan si son invent fracassà va ésser degut a la seva simplicitat material y a la seva complicació psicológica. Pot ben dirse que'l fracassat va ésser el públich incapaç de fruhir cap refinament.

Veuréu. Tots saben com marxa una bici-

cleta ¿no es veritat? Un s'hi asséu y fa rodar els peus de manera que quan un fa força l'altre no'n fa y de modo que fa la força el que está al devant y baixa mentres descansa el que puja que está al derrera. Ve a ésser el meteix moviment que caminant y ab una bicicleta de força desarrollo la sensació es de que's camina a passos llarchs sobre montanyes de cotó. Donchs be, l'invent de mussiu Pedalier consistia en convertir la dolçor dels moviment d'avenç, en l'agredols del moviment d'avenç combinat ab el moviment de retrocés. L'ànima humana es viciosa, s'avesa a determinades coses rodejades precisament de determinades circumstancies; dificilment els homes habituats a veure les coses d'un modo ho poden veure d'un altre. Aixi, a tots vos haurá passat que al pensar en el vol d'un aucell penséu fortament en el moviment de les ales al baixar, y quasi no feu atenció al moviment de les ales al pujar, com ab por de que pensant en la resistencia que l'aire operaria a les ales pujant farien impossible el vol a vostre aucell imaginari. Donchs bé, per un moment,—feu un esforç pera lograrho,—penséu que les ales troben forta resistencia al pujar y cap al baixar y que l'aucell puja, puja no obstant, cada vegada més. No trobéu quin plaher més hermós en aquesta contradicció? Tant més hermós desde'l moment que'n teniu el dret d'imaginárvosla; un dret innegable de vostra imaginació, aquesta facultat tant despreciada avuy en día en que tot va com diuen que ha d'anar y no passa may res, absolutament res contradictori. Altrement totes les ventatges del progrés venen aminorades per la visió de l'esforç que'l progrés representa y res hi ha que encanti tant d'una obra com el véurela sortir fácil de les mans del artifice, vèurela brollar malgrat la voluntat en contra del productor. Si en una bicicleta, donchs tots els vostres moviments són lleugers, e indiquen fins una voluntat indiferenta a l'avenç, potser més aviat tendint al retrocés, y no obstant la máquina avença y fa el seu cami, el plaher que experimentará el que hi vagi y tots els que'l vegin passar será mil voltes superior al que experimenta fentse cárrech d'una harmonia entre la marxa de l'aparell y la voluntat del que'l fa anar. Sempre en el ben entés de que no's tracta d'un plaher vulgar sinó d'un plaher d'ánima refinada que fruheix lo aspre de les contradiccions ideológiques y de les incoherencies de la realitat.

Y mussiu Pedalier en virtut d'aquestes consideracions un xich complicades si be psicológiques, va afegir a la roda d'engranatge de la seva bicicleta una roda dentada que cambiava el moviment y permetia fer rodar el pedalier al revés sense cambiar per aixó la direcció endevant de la máquina. Va ésser una cosa curiosa vèureli fer sa primera surtida entre mitj d'un nombrós grupo de ciclistes que li havien dedicat una excursió. Els diaris n'havien parlat donantli un bombo y va ésser força la gent prevenguda que esperava la comitiva pera ferse cárrech de la innovació. D'aquell aplech de trajos de vellut, de samarretes blanques y negres a ratlles y quadros vermells, se destacava ell, vestit de negre, ab les calçes recullides per un gafet sobre el turmell, ses sabates de xarol baixes nuades ab grossos llaços que's destacaven sobre uns mitjons blanchs—costum habitual d'ell. Montava una máquina baixa de sella y ab el cos tirat enderrera y les mans quasi sota les aixelles empunyant un manillar girat cap amunt que li anava a buscar el pit com unes banyes de toro, contrastava la gravetat del seu rostre ab el moviment vertiginós que imprimia a les seves cames en un sentit contrari al de tots. Era quelcòm d'estrany en efecte la contradicció del moviment de sa máquina que marxavá poch a poch ab el de ses cames rodant enderrera y ràpidament donchs el desarrollo del pedalier tot just si arribava a ésser d'un metre. Algú va trobar que semblava un mico boig d'aquells que fan anar enginys als circos. Els companys d'escursió ja fos per alegria ja com a aclamació feyen durant la marxa un concert infernal ab timbres y bocines al que no s'hi podia tenir cara. A la mitja hora, un cop fóra de ciutat, fos aclaparat per l'estrident soroll de trompeteria, fos emocionat pel éxit, fos marejat per el vertiginós voltar del seus peus, mussiu Pedalier va tenir un cap-rodu, va fer una esse ab la roda del devant va tocar la del derrera d'una altra máquina y s'en va anar de nassos per la cuneta a ficar el cap en un femer. Y després lo de sempre, malesvolences dels uns, enveges dels altres, e inferioritat de tots pera capir lo psicológich de

l'invent, feren atribuhir sa caiguda a la troballa, y no se'n parlà mès.

Mussiu Pedalier portà el cap envenat un parell de setmanes y a hores d'ara no ha pas tornat a montar. que se sàpiga, limitantse a èsser soci protector y membre de les Juntes de les societats ciclistes de Barcelona.

F. Pujulá y Vallés

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Eugenio d'Ors.—La muerte de Isidro Nonell, *seguida de otras arbitrariedades, etc. —Madrid.—Ediciones «El Banquete».—1905.*

No estèm encara gayre acostumats a veure autors nostres transportats a la llengua castellana, oficial d'Espanya; y si això estava reservat fins ara a n'aquelles obres capdals del nostre renaixement que havien ja donada la volta al món, ara hem de comprobar ab satisfacció que també algunes obres dels nostres autors de la derrera fornada assoleixen aytal distinció, lo qual ve a indicar en cert modo que'ls castellans han concedida ja la beligerancia al nostre idioma, encàra que pera redactar *instancias* ens calgui reconèixer la superioritat incontestable del d'ells.

Eugeni Ors es un escriptor original: aquesta condició, que no tenim cap inconvenient en atribuirli, es segurament la que l'Ors té major interès en que li sia reconeguda. En efecte, es visible en tot lo sèu, l'esforç constant, la idea predominanta d'apartarse dels camins fressats. Per no caure en el pecat de vulgarisme no tem semblar extravagant; per sòrt, té massa talent l'Ors pera qu'en aquesta situació en que li plau colocarse no consegueixi imposarse fortament, mal li sia precís inventar un nom pera aquest art singularissim en que les paraules no són la idea meteixa sinó la sugestió d'ella. *Arbitrarietats* anomena l'autor a ses produccions concebudes y desenrotllades dintre d'aytal manera especial de veure, y en la qual tracta de fer aplicació d'aquella teoria de la *paraula viva* d'en Maragall, obtenint la emoció estètica mès intensa mitjansant una forma d'expressió quintessenciada.

La muerte de Isidro Nonell es una visió horriblement esplèndida de totes les miseries y lletgeses de la humanitat. La impressió sobre'l llegidor està obtinguda dintre del sistema preconisat, mercès a la enumeració detallada de totes les varietats d'èssers moralment y fisicament deformes que constituheixen la escoria de la societat. La faula que serveix de pretext a remoure tot aquell fanch es, si's vol, trivial, y en això's demostra que'l genre *arbitrari* persegueix únicament la sensació de la qual se'n desprèn la *emoció* directament, y sense la preocupació de cap altra finalitat amagada.

Segueix en mèrit a la anteriorment citada la fantasia titulada *Palacio de loco*, molt original per cert. *El rabadán* es també remarcable y enclòu una sàtira punyenta; es per això d'entre totes les *arbitrarietats* del llibre la menys arbitraria de totes, per quan té un altre obgecte que'l purament literari; combat l'egoisme, aquell egoisme que priva de l'acció generosa y fructifera, perque'l càlcul des apassionat mostra per endevant lo migrat dels resultats a obtenir a través d'un esforç considerable.

En resum, el llibre de l'Eugeni Ors, ab tot y venir a les nostres mans vestit en idioma foraster, deixa una impressió forta de la personalitat literaria de son autor, al qui reconeixèm ben mereixedor de la distinció que sos amichs de Madrid li han otorgada, fent honor de passada a les lletres catalanes.

—

Memoria referent al Congrés de Manchester, de la Federació internacional de cotó, *per Eduart Calvet, representant de la Industria Espanyola en el Comitè Internacional.—Barcelona, 1905.*

Ab goig hem vist empleada la llengua catalana en aquest petit fascicle en el qual se tracten coses que interessen al comerç y a la industria; tenim per major triomf un fet com aquest en el terreny de la expansió de la nostra propaganda catalanista que la publicació en nostra llengua d'una obra exclusivament literaria.

En estil força mès correcte y elegant de lo que sol bastar en obres aixi, el senyor Calvet fa la ressenya de les sesions del Congrés de Manchester, de veritable importancia pera les industries del cotó. A continuació dóna compte d'una tanda d'observacions y estudis fets en presencia de la gran industria anglesa, de la qual retrèu la superioritat mercès als elements que l'Estat posa a disposició del industrial, com són els medis de transport, y mercès a la organisació del poble anglès que ha sabut resoldre dintre d'un criteri eminentment racional y pràctich tots els conflictes obrers, que a Catalunya en cambi, ab menys potencia industrial, assoleixen un caràcter agudissim y una tensió a la que no són pas agenes les maquiavèliques ingerencies de la politica y del desgovern de l'Estat que'ns endogala.

Molt hi tenen pera apendre els nostres industrials en la Memoria del senyor Calvet, feta ab una conciencia que demostra prou que si anà ab sos companys al Congrés de Manchester no ho feu pas pera omplir l'expedient y justificar una missió oficial encarregada, sinó ostentant la merescuda representació d'un grupo industrial de Catalunya.

—

Jean Mariel. La Cité de Joie. *Paris, Sansot, 1905.*

La *cité de joie* no es altra que Sevilla, de la qual apareixen descrits els aspectes més caracteristichs y les costums en lo que poden tenir de pintoresques pera un extranger.

Ja está dit ab això que'ls *toros* y la *cantaora* són lo únich que's destaca d'aquell quadro ple de color y de llum, pel qual manifesta un entusiasme tot natural un artista *garçon fantasque* futur morfiniach qu'es l'encarregat en la noveleta de la part apologistica. Té per contrincant un altre personatge que, en nom de l'autor, intércala de quan en quan algunes consideracions sobre lo repugnant de l'espectacle de la *corrida*, lo antipàtich del matador *aux gestes d'opéra comique*, y *le massacre inutile et revoltant des chevaux*. La manca d'organisació interior d'Espanya mereix de l'autor la qualificació de «terme mitj en quant a descuyt entre França y Turquia»; y això que a Sevilla no exploten bombes! De les dònes de Sevilla'n diu: *beaucoup de ces espagnoles, sont jolies, mais elles ne pensent guère.*

Com se pot veure *La Cité de Joie* es una obreta substanciosa; l'estil hi es elegant y precis, lo que fa que's llegeixi ab gust malgrat la pobresa de l'argument, que basta tot just pera donar consistencia de novela a la narració.

—

Antonin Perbosc.—Contes populars gascons.—*Biblioteca «Foc Nou».—Reus, Estampa Ferrando, 1905.*

Ha començat a publicarse aquesta biblioteca popular, la qual té de remarcables principalment les condicions editorials, per quant no costa més que trenta cinch céntims el volúm d'esmerada impressió y de text escullit; lo qual converteix en empresa patriòtica la de publicar aquests petits volums destinats a obtenir una gran circulació entre'l nostre poble.

Els *contes populars gascons* que formen el primer volúm de la biblioteca són molt ben escullits y ofereixen un gran interés folklòrich: ja en el primer d'ells hi hem pogut trobar reminiscencies de la rondalla apuleiana de l'*Amor y Psiquis*, lo qual es una proba més de la universalitat de la rondalla, senyalada pels folk-loristes.

La traducció catalana, d'en Miquel Ventura Balanya, es ben discreta; cal emperò que eviti en lo possible algunes formes sintàxiques franceses que ha deixat passar sens dubte inadvertidament y per la pressa ab que's solen fer les traduccions quan hi ha tanta analogia entre'ls dos idiomes.

—

J. Plana y Dorca.—Els meus ex-libris y sa descripció filosófica. *Barcelona. Giró, 1905.*

L'autor d'aquest fascicle, a pretext d'explicar la significació simbòlica de les *marques de llibre* o exlibris que s'ha dibuixat, ha escrites vintquatre pàgines (de text imprés) ab nombroses notes y citacions d'autors teosòfichs; tot plegat no es més que una exposició sense métode de les opinions filosòfiques del senyor Plana, al qui particularment devém agrahir la publicació d'aquest fascicle. En efecte, el qui això escriu no judicá oportuna la publicació dins la *Revista Ibèrica d'Ex-libris* de l'escrit del senyor Plana; l'haverho ell publicat per son propri compte ab un pròleg en el qual ens aludeix es un argument que'ns pot facilitar la nostra defensa si algún dia creyém convenient justificar el nostre procedir.

R. Miquel y Planas.

PARELLA BLANCA

A Víctor Català.

Cau la tarda ab la dolcesa d'una besada d'amor sobre la encontrada d'or y d'esmeragdes. Romàn tranquila, adormintse, vetllada pels boscos que s'enfilen serres amunt—fent cércol entorn de Vallserena—fins a junyirse als peus de la montanya. Aquesta, geganta, quieta, imponent y majestuosa, en aquella hora capvespral, sembla haver recullit tota la blavor del cel, que's va cobrint d'invisibles glasses esblaymades.

A la banda de ponent, dominant l'aplech de cases negroses de Vilaxica, la ermita de Sant Pacià, assentada al cim del turonet tot luxuriós de vinyes verdes, apar una joguina de pessebre. Y el só escardalench de les campanes de l'Ave-Maria envia per la vall son comiat al gran sol que ja ha desat ses tombagues d'or derrera les pinedes ennegrides y envellutades, qu'en fines randes de dol se retallen sobre l'horitzó d'una lluminosa y vibrant tonalitat ataronjada.

L'ambient té una puresa, una transparencia infinides. Sobre l'estés sati del celatge, cap a ponent, mandregen, com majestuosos sacerdots de l'astre sublim, dos grossos núvols, esponjosos, plens, quals contorns van prenent tons opalins de viola clara mitj rosada y frantjantse d'or tot al voltant. Allí reposen quiets, severs, soperbs dintre llurs riqueses irisades, semblants als herauts que vetllen la dormida d'un sobirà.

Els blats gayrebé ja no onegen; apar que s'adormin breçats per les derreres cançons de l'aucellada y els primers crits de les granotes que remouen l'aygua dels estanyols, sota'ls avellaners de les margenades.

...Y la parella, com dues grosses bolves de neu, va pujant lentament pel caminet estret que al bosch mena.

Un goç la segueix: un bell perdiguer de lluhenta roba del color de la castanya novella.

Pugen silenciosos. De tant en tant se deturen pera rependre halè, y després de creuar unes breus paraules banals, reprenen la drecera.

Ja són arribats als primers pins, a les alzines novelles, ahont les flayres del bosch se fan mès penetrantes, mès potentes, mès ubriagadores.

—Per aquí!—fa la dòna internantse pels galcerans y les mates d'espigol que baten suaument de llurs perfumades caricies els plechs del vestit blanch.

Allí dalt, el bosch fa una petita clariana.

—Seyèm aqui,—diu ella; y donant l'exemple, s'assenta al peu d'un pi, demunt d'un troç de roca molçosa.

Mentres tant, ell, un xich enllà, ha trobat un lloch planer, y s'ha agegut a terra tot fent festes al goç.

La Sara recull en sa falda un manyoquet de pinaça, flayrós, y comença maquinalment a entreteixirne'ls brins, ab sos dits blanchs y menuts, enjoyats de perles. Y de tant en tant, de reull, se guayta'l company, l'home tot ajaçat, fent una gran taca blanca, tota blanca sobre la pinaça bruna, panxa enlayre, les mans creuades sota'l cap, els ulls cluchs baix la visera de la gorra blanca.

—Carles! — fa ella ab veu quietona... — Carles!... — insisteix.

—¿Eh?—respòn l'home sense moures.

—¿Que t'adorms?

—No. Però estich cansat.

—¿Cansat?... ¿De què?

—Psè!... no ho sè. ¿Què volies?

—¿Jo?

—Si, tu. ¿Per què'm cridaves?

—No... res.

—¿Res?... Parla, dòna! Alguna cosa anaves a dirme quan m'has cridat...

—No... no... es a dir, si. Escolta... ¿per què no'm parles, no m'expliques quelcòm?

—Y ara!... ¿Y què vols que t'expliqui?

—Qualsevol cosa!... Aquesta hora sembla que convidi a... a...

—¿A què?

—A... parlar... què sè jo!... ¿No't diu res a n'a tu aquesta pau, aquesta quietut tan dolça... aquesta poesia?

—Uy! noya!... qu'estèm romàntichs!... Me creya que ja te n'havies curat d'aquest mal!... *Vaya una ocurrencia!*—

La Sara calla; una lleu rojor li anima les galtes; sos dits menuts y blanchs, ab més dalit que may, tornen a fer trenetes xiques de brins de pinaça.

A baix, en la vall, la pau se va fent mès solemnial. El Montseny sembla mès blau, d'un blau de *lapislázuli*, y a dalt, el cel de turquesa pàlida, s'enfosqueix dolçament.

Guspireja un estel, més lluny un altre, y la mitja lluna va perdent sa blancor, y s'argenta cada cop mès, en l'immens espay serè.

Devant de la Sara una alzina estèn son fullatge fosch, finament retallat com vel d'exquisida blonda sobre la celistia, y d'entre les branques s'enlayra atrevit, vibrant, un cant d'amor que resona per la quietut del bosch com una gran vessada de collarets de cristall en copes d'argent agitades per mans d'invisibles fades.

La dòna s'estremeix tota en una mena de calfret voluptuós.

El goç flayra les sabatetes blanques de la Sara, y se la mira ab sos ulls de topaci, el morret enlayre... pidolant.

El rossinyol ha trencat sobtadament ses passades, y passa volant, lluny, cami de la plana adormida. amorosa.

Els ulls de la Sara's clouen... Agafa'l cap del bon goç, fidel, y l'acosta a ses galtes ardentes, a sos llabis encesos.

L'amich ha respost ab un lleu grinyol d'agrahiment, y se n'entorna alegre, corrent, la cúa enlayre, derrera una papallona blanca, atuhida d'anar tan tart pel món, tota sola, per sobre les mates oloroses.

En Carles s'ha adormit y ronca en pau.

La Sara romàn quieta, les mans creuades entorn dels genolls, l'esguart perdut en l'espay... y l'esperit lluny, molt lluny, cami d'aquells llochs consoladors, d'hont els incompresos may ne tornen sols.

L. Escardot

CONGRÉS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

Dilluns, 7 d'agost.

Com han pogut veure'ls lectors als qui no han cansat les explicaçions dels dies anteriors, no s'havia encara tractat res d'importancia concernent a la llengua Esperanto, aixi com a la conducta que tot bon esperantista devia seguir, es dir: que's pot ben assegurar que'l Congrés no començà fins la diada d'avuy, en la qual els congresistes podien fer les observacions que creguessin convenients respecte a modificacions y cambis en la llengua; fi primordial de la celebració d'aquest primer Congrés internacional. En el programa venia consignat que a les vuyt del mati devia tenir efecte: *Kunveno de la aûtoroj de projektoj elektitaj la antaûan tagon* (reunió dels autors de projectes elegits el dia anterior). Llargament se discutí sobre'ls dits projectes, descartantne molts per no trobarlos convenients de moment y acordant esperar la primera reunió general que devia tenir lloch a les 10, y en la qual el doctor Zamenhof faria la seva declaració, pels altres, si hi havia lloch, després de sentir el modo de pensar del nostre gloriós mestre.

A les 10 en punt tingué lloch l'anunciada primera reunió general *Unua ghenerala* (1) *Kunveno* en el teatre, qu'estava de gom a gom, haventse reunit, com se comprèn, els caps pares de l'Esperantisme.

Al començar l'acte,'l doctor Zamenhof feu ratificar pels assistents el nombrament ja fet de vicepresidents, essent nombrats per aclamació'l Rector de la Universitat de Dijon senyor Boirac, el general Sebert, el bon amich R. Codorniu per Espanya, el coronel inglés senyor Pawlen, senyor Philips per Alemanya, y Mr. Michaux, president del grupo de Boulogne, iniciador del Congrés.

En mitj de l'aspectació general s'alçà'l doctor Zamenhof y després de lleugeres observacions començà la lectura de la seva declaració, escoltada ab un silenci sepulcral.

Com estich convençut de que dita declaració es d'importancia suma per la causa de la llengua Esperanto, no puch menys de traduhirla a fi y efecte que'ls bons esperantistes se n'enterin y adhuc aquells que no ho són, tal volta'ls farà mudar de modo de pensar, interessantse per la nostra causa quan hagin llegit son contingut. Diu axi:

«Com són molts els qui tenen una idea errònea concernent a la essencia de l'Esperantime, per'xò'ls que suscriuen, representants de l'Esperanto en diversos paisos del món, reunits en el Congrés internacional de Boulogne-sur-mer, creuen necessari, instigats per la proposició de l'autor de la llengua Esperanto, donar les següents explicacions:

1.ª L'Esperantisme es el trevall de divulgar en tot el món l'empleo d'una llengua neutral, la qual *no introduhintse en la vida interna dels pobles y jamay tenint per mira desterrar les existents llengües nacionals*, donés als homes de diferentes nacions la possibilitat de compendres entre si (1). Tota altra idea o esperança que qualsevòl esperantista hi vulgui anyadir es negoci purament privat y particular d'ell, no sentne responsable l'Esperantisme.

2.ª Com en el temps present ja ningú dubta que una llengua internacional no pot ésser més que artificial, y com les innumerables probes de llengües que's porten fetes durant les dues últimes centuries sols han sigut projectes, y qu'en cambi una llengua acabada, probada per tots cantons, plena de vida y en totes circumstancies responent a les exigencies sols l'Esperanto ho reuneix, per aquest motiu els amichs de la idea d'una llengua internacional, convençuts de que les disputes de teoria no conduheixen a res y que per contra'l seu objecte pot ésser realisat per la pràctica, ja fa temps que s'agruparen a l'entorn de la sola llengua Esperanto y trevallen ab fe per la seva propagació, aixi com per la riquesa de la seva literatura. No obstant, si a pesar de lo dit, alguna vegada se'ns fes compendre, ensenyantnosho, que per altre cami la idea d'una llengua internacional se pogués realisar millor, d'una manera més certa y més ràpidament que per la llengua Esperanto, allavors l'autor de l'Esperanto s'adherirà al nou camí traçat y ab ell, es de creure tots els esperantistes.

3.ª Com l'autor de la llengua Esperanto ja desde'l primer dia va abandonar una vegada y per sempre tots els drets y privilegis concernents al seu invent, per aquest motiu l'Esperanto no es *proprietat de ningú* material ni moralment.

Propietari material d'aquesta llengua es tot el món y tothòm té'l dret de publicar per medi d'ella tots els trevalls que cregui convenients, aixi com usarla per tot allò que més li convingui, propaganda d'ideas, instrucció, etc.

Seràn sempre considerats com mestres competents totes aquelles persones que'l

(1) Per la falta d'accent s'anyadeix *h* en *ghenerala*.

(1) En lo text hi havía, si bé's va eliminar, lo següent: «Llengua que podría servir com llengua de pau, en tots aquells paisos ahont se batalla per l'empleo de llengües y en les qui s'hi podríen publicar els trevalls d'interès per tots els ciutadans, per evitar aquestes lluytes y contentament de tots.» No es d'estranyar lo text anterior tractantse d'un polach com es el doctor, tots sabèm qu'en aquell país se'ls obliga al us de la llengua russa. La idea de l'Esperanto, essent de pau y fraternitat, se cregué oportú no ferir cap susceptibilitat y per això se va eliminar.

món esperantista confesarà com els publicistes escullits y els millors escriptors esperantistes.

4.ª L'Esperanto no té cap legislador ni dependeix de la opinió privada de cap home.

Totes les opinions y obres de l'inventor de l'Esperanto tenen igual que les opinions y trevalls de cada esperantista tan sols *caràcter privat* y no obliguen a ningú.

La sola y única obligació de tots els esperantistes fundament de la llengua Esperanto, es l'acato y respecte de l'obreta *Fundamento de Esperanto*, en la qual jamay ningú té'l dret de ferhi el més minim cambi ni correcció.

Tota idea que no pugui ser expressada pels elements continguts en *Fundamento de Esperanto* pot espressarse, tal qual cregui millor y més exacte tot esperantista, emperò per l'unitat de la llengua's recomana a tots els escritors que imitin tant com puguin l'istil que's troba en les obres de l'inventor de la llengua, cosa que ja avuy segueixen tots els millors escriptors.

5.ª Se denominaràn Esperantistes totes aquelles persones que coneixen y usen la llengua Esperanto d'una manera complertament igual siga quin vulga'l seu fi.

Se recomana a tots els esperantistes que formin part d'alguna societat esperantista, si bé no se'ls hi obliga adherir.

El final d'aquesta declaració va ésser escullit ab una frenètica salva d'aplausos acompanyats de crits de viva Zamenhof, no 'es d'estranyar puig tots estaven segurs dels sentiments nobles del nostre mestre y jamay podiem pensar d'ell altra cosa, que'l progrès de l'Esperanto, presentantlo de modo que tothòm no puguès menys d'acatarlo admirantlo.

El contentament fou tan unanim que s'acordà alçar la sessió deixant per la següent diada l'estudi y examen d'altres punts que devien resoldres, dirigintnos tots envers el Casino ahont el mitj dia devia celebrarse'l gran banquet que la municipalitat y la prensa daven al doctor Zamenhof.

(Acabarà)

ALFONS SABADELL.

NOVES

L'onze de Setembre de 1714 ha sigut enguany commemorat pel Catalanisme no sols ab vetllades necrològiques pera honor y enaltiment dels bons catalans que ara fa 191 anys donaren llurs vides en defensa de la patria, sinó també endolantse'ls balcons de gayrebé totes les entitats autonomistes, que ademés ompliren de corones la estatua d'en Rafel de Casanovas, complintse aixi lo acordat per iniciativa del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria».

No d'una manera sagnant com en 1714, però si d'una manera arbitraria, impropria d'un estat que's diu lliberal y que per un govern dit lliberal es regit, l'onze de Setembre de 1905 s'ha significat pels atachs que'ls del centre han inferit a la patria catalana, puig per ordre dels qui manen han sigut tretes dels balcons de societats y particulars les banderes catalanes que hi havien sigut içades, s'han recullit per la policia exemplars de periòdichs catalanistes y s'han fet registres en les imprentes; y això s'ha fet precisament en una data en que tot governant de tacte s'hauria conduhit de manera contraria, pera apaybagar diferencies y amaynar rencunies.

Ab aquest procedir no'ls oblidarém tan fàcilment els episodis de l'any 1714 y dels subsegüents; no'ls olbidarèm els desterros, les presons, les confiscacions de bens, els patibuls d'en Moragues y d'en Bach, l'abolició de nostres consuetuts municipals, la promulgació del decret de Nova Planta, la substanciació dels plets en llengua forastera, la expulsió del catalá de les escoles, la presó d'uns quants catalanistes per haver dut corones a n'en Casanoves ara fa cinch anys... No ho oblidarém que si avans se'ls penjava o se'ls decapitava als que deyen «Visca Catalunya», avuy també pateixen persecució, no per la justicia, sinó per un Estat que fa arriar nostra bandera després de posarla com timbre d'honor en les seves armes.

Seguint aixi anirém lluny. Ab les vexacions se'ns treurà tota l'apatia que'ns quedi, y trevallarèm cada dia més, y reconquerirèm lo perdut.

Als qu'ens persegueixen, donchs; als que fan tòrt a Catalunya, diguèmloshi: «Enhorabona». Perque ells faràn que poguém commemorar més aviat d'una manera digna l'onze de Setembre de 1714.

—

Entre les societats que celebraren importants vetllades necrològiques l'Onze de Setembre, hi figuren el «Progrés», l'«Aplech Catalanista», l'«Associació Popular Catalanista» y altres que no recordèm.

Entre'ls periòdichs que han commemorat aytal data y per ferho han sigut denunciats, hi figura *El Progrés*.

—

Ens permetràn nostres lectors que no parlèm avuy gayre de la derrera bomba (per ara) esclatada a Barcelona. Lo que podriem dir ja es de tots massa sabut, y lo que voldriem dir no ho podriem, car els catalans tenim una sòrt ben grossa: nostres governants no sabràn fer us de les lleys pera guardar nostres vides e hisendes y respectar nostre dret, però quan reclamèm justicia o protestém dels tòrts que se'ns fan, no'ls hi man-

ca may una fòrmula mès o menys legal pera aumentarnos el feix que de tants anys duhèm a les espatlles; perque val a dirho: no tenim ni dignitat ni vergonya, y totes les nostres energies les esmercèm en inútils paraulades; no podiem pas payrarnos del contagi vivint tant temps fatalment junyits ab el poble més llengut del món.

Una vegada méshem pogut convèncerns de que *las regiones hermanas* de les que tant s'ataleyen els federals, ens estimen d'una manera que fa feredat: quan a Madrid s'ensorra algún edifici, quan a Andalucía no hi plou o a Murcia hi plou massa, vinga tocar el registre de la fraternitat y vinga trucar a nostra butxaca. A Catalunya si tenim mals de cap ens els hem de passar sols, o lo qu'es pitjor, mal acompanyats. Que res podriem esperar ni del goven ni de nostres *hermanos de allende el Ebro* massa que ho sabiem, però al menys teniem el dret de creure que no's desmentiria la *proverbial hidalguía castellana* fentnos present d'aquells consols de *boquilla* en que tant generosos són y als que tant se presta la llur *harmoniosa habla*. Ni això. Les altes personalitats tenen massa feyna en aquesta època de vacances, y el govern ja ha fet prou dignantse respondre en termes que semblaria tè'l propòsit de pendrens el pèl si no sapiguessim que ja li consta qu'estèm del tot pelats.

Els periòdichs madrilenys ens perdonen la vida y disculpen nostres arrogancies com a productes que són de l'excès del dolor. Graciesl El governador, segons diuen, no's preocupa tant de que se li hagin trencat tots els *hilos* que tenia pera descobrir l'autor del crim com d'esbrinar si les protestes de certes personalitats barcelonines són o no subversives. Es molt probable que al cap y a la fi paguèm nosaltres els vidres trencats: no hem oblidat encara que aquella famosa lley de repressió de l'anarquisme no servi pera evitar cap atentat, sinó que fou una arma governamental pera perseguir la propaganda catalanista.

Y nosaltres ¿què farèm? Lo de sempre: rebre y callar.

Nostres societats econòmiques s'han reunit, han fet un manifest y progecten quelcòm. Ja veurèm lo que serà y fins aleshores ens reservèm nostre judici. Per endevant hem de confessar llealment que no n'esperèm res de pràctich. Elles que tant podien fer per Catalunya en diverses ocasions, han demostrat que no anaven enlloch, y a judicar pels preludis temèm qu'afegeixin un ridicul més a la immensa serie del que ja porten fets; perque mirèu que revestirse d'indignació per'acabar demanant per favor a l'Estat qae'ns deixi pagar un servey qu'ell está obligat a prestar y que s'ha cobrat ab excès, es un exemple de civisme que ha de passar a la historia!

Molt ens agradaria equivocarnos en nostre pronòstich y que no haguessim de repetir com altres vegades que a n'aquestes societats no se'ls hi ha de dir econòmiques sinó barates, per més que'ns facin pagar cara la llur desidia y manca d'energia.

—

Entre les grans calamitats que més criden y tabalegen en l'estat Espanyol, mereix figurarhi, en primer rengle, el *mayestático*, *capacitado* y krausista (ab ribets de positivista) don Nicolau Salmerón y Alonso. Aquest bon home s'ha près seriosament el càrrech que'ls seus satèlits li han donat, de *fiscal de la monarquía:* ell sempre es a punt, ostentant una austeritat catoniana de guardarrobes, d'agafar *mayestáticamente* la palmeta, y d'endreçar inacabables tirallongues de buydors als ministres de la monarquia, que menys sabis qu'ell en tot lo que fa referencia a ontologia, saben emperò fer fonedices les *actes* de diputat per Madrid a n'els seus súbdits. Pobre Salmerón! Podrà guanyar les eleccions per majoria a Barcelona, ajudat pels forasters, analfabets y catalans irreflexius; però ha de contemplar com el nombre de votants seus va empetitintse, mentres la onada catalanista va creixent, poch a poch, es cert, mes sense defalliments ni febleses.

La gran *patúm* dels *fraternos* es un astre caduch que se'n va vers una posta eterna. Aviat semblarà el *rigor de las desdichas*. Arriba a Barcelona, y arribar y esclatar una bomba tot es hu; surt d'un *meeting* a Madrid, y ab tal motiu la policia sabreja'ls *avençats* madrilenys, y ell sent (això si, no va desmayarse) el xiulet de les bales; pert les eleccions a Madrid, *se'l rifa* en Vincenti ab una frase càustica, y un president de *mesa* l'amenaça ab una ordre d'arrest. *Nada*, *nada*, lo que deyem: el *rigor de las desdichas*. Pobre home! Y pensar lo bé que desempenyaria'l càrrech de catedràtich en un institut d'ultim ordre, allà a la *Mancha* o a *Las Batuecas*, en un lloch hont no penetrés l'esperit de la ciencia moderna! Ell, revolucionari del 69 y president del 73, predicador de teories antiquades, desconeixedor absolut de la historia, del dret, de les costums y de l'origen dels pobles que constitueixen l'Estat espanyol d'avuy, creu en la existencia d'una sola *raza* a la peninsula ibèrica, si fa o no fa com qualsevol *gacetillero* de *El Imparcial* o de *El Heraldo*. Pobre Salmerón!

Ja es acabat, oh aymador dels laberintichs Krause, Ahrens y Tiberghien! el temps de les xerrameques inútils, de les poses apostòliques, de les virtuts puritanes, de la superabundor de paraules y de la buydor absoluta d'idees. Tu t'has passat els anys cantant com un rossinyol trist, ab el teu posat d'africà, ab els teus ulls inflats, ab el teu front deprimit, una llibertat xorca, que tu, en ta ignorancia, has considerat com un *fi*, quan la

llibertat no es més que un *medi!* Tu has predicat una república absolutista, sense matisos, producte d'un cervell estret, sense such, que no més sab percebre en la naturalesa dos colors: el blanch y el negre! Tu has volgut encarnar l'ánima aixarrehida de Robespierre, l'esperit de les centralisadores corts de Càdiz, la brutalitat de les masses mancades d'educació politica, les aspiracions dels *analfabetos*, plenes d'odi contra la Catalunya rica, espléndida y progressiva que tots estimém! Pobre Salmerón! Mentres la ignorancia imperi a Espanya, la caixa dels teus trons farà certa forrolla; després... farà tan sols remors de *llauna*.

—

Tornaveus electorals:

No perque nosaltres poguém perseverar, en materia d'eleccions, en el propòsit de restarne deslligats (com a colectivitat, perque individualment quiscún de nostres redactors, possehint una autonomia tan ampla com teòricament pugui imaginarse, fa sempre d'ella l'us que creu més convenient), no per això deixen d'arribarnos veus de coses y fets lligats ab la lluyta electoral y dels quals n'aprofitém les ensenyances.

Encara'l dimars al mati's dubtava a Barcelona de que hagués triomfat a Vich el candidat regionalista Rusiñol, president de la «Lliga». Y sembla que qui ab més brahó ha combatut al senyor Rusiñol procurant el triomf de són contrari senyor Huelin, ha estat precisament un diputat a Corts independent —el Yago del Catalanisme— que degué precisament a la «Lliga» y al senyor Rusiñol l'haver eixit a la llum ab caràcter de regionalista en una de les passades eleccions municipals.

La moralitat d'això no s'haurà escapat a la perspicacia dels homes de la «Lliga», els quins han vingut essent víctimes de la confiança que han depositat en elements qual catalanisme havia ja d'esserlos sospitós de bones a primeres.

Nosaltres encara'n deduhim un'altra de moralitat, y es la de que cal no vincular els ideals en els homes si's volen evitar les decepcions a que està subjecte tot lo humà. Nosaltres, posant l'Ideal per demunt dels personalismes, creyém estar a cobert de semblants inconvenients, y no es a nosaltres a qui àlgún altre Alexandre M.ª Pons hagi de sorpendre ab sos procediment d'*alta* política tradicionalista.

—

Publicacions rebudes:

Biblioteca Clàssica Catalana. Volúm primer. Crònica o Comentaris del gloriosissim y invictissim Rey en Jaume I. Els senyors Ferrer y Vidal, el dia 1 de l'actual setembre, han repartit, com anunciarem en nostre número 284, el primer quadern d'aquesta Biblioteca que tan belles obres clàssiques se proposa publicar, començant per la *Crònica* de nostre gran rey. La prempsa nacionalista de tots matisos ha endreçat aquests dies a aytal publicació'ls elogis que's mereix, als que JOVENTUT hi uneix els seus, considerant d'alta utilitat nacional el divulgar aquestes joyes de nostra antiga literatura, desconegudes avuy de moltíssims catalans, entre'ls quals no hi comptém sols els indiferents, sinó molts dels que professen les idees autonomistes que han de restaurar l'esperit de nostra raça y reivindicar la patria deslliurantla del jou que soporta ja fa sigles. Els senyors Ferrer y Vidal han cregut del cas, pera la major divulgació de dites obres, anarles publicant per quaderns quinzenals en condicions econòmiques que facin posible sa adquisició a tothòm; a més les han adaptades a una ortografia moderna, car si bé no'n tenim cap de definitiva, aixi's facilita llur lectura y difusió. En aquest punt creyém, al revés d'altres, que la tasca es més meritoria y més pràctica que no pas la que pogués fer-se (y que's farà sens dubte) després d'un treball de depuració de nostre idioma qu'exigeix anys y més anys y que no tots els vivents podrém veure enllestit. Cal, donchs, aprofitar el temps y els senyors Ferrer y Vidal demostren que aixi ho venen fent en bé de la cultura popular catalana, que ha de rebre notoris beneficis ab publicacions semblants. Y això no vol dir que dita publicació estigui exempta de defectes, puig ne podriem citar més d'un respecte a paraules (no a ortografia) del text original, que demostren que tota escrupulositat es poca quan se tracta de la reimpressió y divulgació d'aytals llibres. Preu de cada quadern de 32 planes, 25 céntims.

Nova República, periòdich nacionalista republicà. S'han publicat els dos primers números d'aquest setmanari, que per son caràcter popular y per la elevació dels seus ideals sembla destinat a fer bona feyna en la difusió de nostres doctrines. Surt els dissabtes.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia. 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent	. . . . .	20	Cèntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 293 Barcelona, 21 de Setembre, 1905

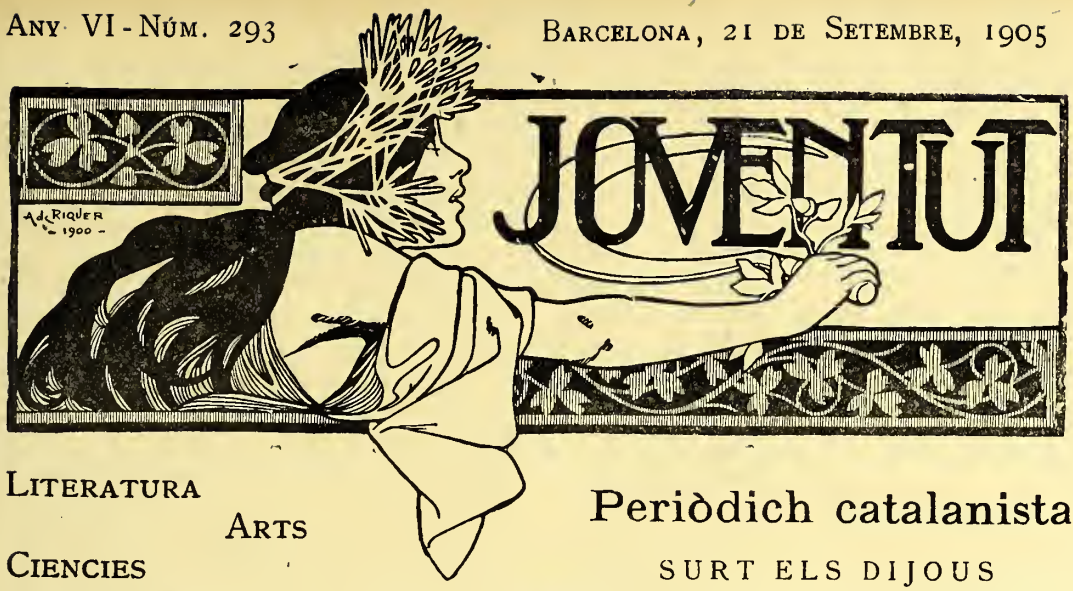

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Les formes de govern, per Joseph M.ª Rosich.—Reflexionèm y unimnos, per Agustí Pedret y Miró—En Maynhaus, per F. Pujulà y Vallès.—De potencia a potencia, o sia Conferencia nacional d'un trompa y un general, per Rafel Vallès y Roderich.—Clam a la natura, per Joseph Aladern—L'agencia d'informes comercials, per Pompeyus Gener—El derrer son d'en Sagorra, per Anton Busquets y Punset.—Congrés esperantista de Boulogne-sur-mer (continuació), per Alfons Sabadell.—Pàgines festives, per Alexandre Font.—Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 19.

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Plech *d*.

LES FORMES DE GOVERN

Es incontestable que la qüestió de la forma de govern es una de les que més han lograt interessar al nostre poble y més l'han trasbalsat. Pot ben dirse que fins fa poch, fins que'l Catalanisme ha assolit orientar quelcòm a una part de la nostra gent vers la realitat pura, totes les convulsions que han somogut de debò a Catalunya durant la derrera meytat del sigle prop-passat arrenquen de dita qüestió. Actualment es ella encara la resclosa més formidable que s'oposa a la lliure expansió de l'ideal nacionalista, y adhuch dintre'ls rengles dels devots d'aquest deixa sentir la seva influencia fins a l'extrèm de no ésser del tot estranya a la disgregació qu'entre ells s'observa.

Avuy es una mica aventurat emetre judicis sobre la conveniencia de considerar la qüestió que'ns ocupa ab especial predilecció. Evidentment en l'actualitat la humanitat travessa un periode de transició en l'ordre de les idees, y això fa molt difícil prejutjar si l'apreciar com a secundaria la qüestió de les formes de govern es senyal de vitalitat o són sintomes de decadencia. Però es ben notori que'ls pobles més progressius y de mentalitat més potenta, són els que romanen més indiferents enfront d'aquesta qüestió.

Precisament l'espectacle que ara meteix ens ofereix Noruega—qu'es lo que principalment ens ha sugerit aquestes reflexions—es una proba ben palesa de lo que acabém de afirmar. Aquest poble que demostra haver arribat a la plenitut en cultura pública y educació política, aquest poble que ab enteresa y serenitat admirables, sense desordres ni trontollaments, manifesta sa sobirana voluntat d'emanciparse del jou foraster més moderat, cerca rey. Heusaqui un grupo ètnich de la societat humana reflexiu, inteligent y culte que, possehint totes les aptituts pera organisarse democràticament, fa cas omis del regim republicà. Actitut que contrasta ben ostensiblement ab la del nostre país, que dintre'l regim republicà pretén trobar la *pa-*

nacea pera tots els seus mals; ab la del nostre país lleuger, inepte y de limitadissima cultura.

Indubtablement concorren en aquesta disparitat de criteri una munió de circumstancies, quiscuna de les quals res té que veure ab la deducció que tractarèm de despendren. Tal volta contribueix a la preferencia que'ls pobles del Nort donen a la forma monàrquica, l'instint de disciplina social — força més desenrotllat qu'entre nosaltres y fruyt de la llur natural reflexió — que'ls fa molt més respectuosos ab la tradició. Qui sab si llur superioritat intelectual els dóna major clarividencia pera compendre qu'encara no's troben en condicions pera recullir tots els fruyts qu'en teoria promet el regim republicà. Potser influeixen en son anim els positivismes, en el sentit cru de la paraula, de les teories modernissimes dels imperialistes y de les filosofies estimulants de la voluntat. Ab més o menys fonament totes aquestes circumstancies podrien apreciarse com a influidores en el sentit que deixém apuntat; y, ab tot, probablement escapen a la nostra observació les que realment ho són; però, de tots modos, el fet incontestable y que no dóna lloch a la més petita vacilació, repetimho, es la indiferencia dels pobles més cultes per lo que a la forma de govern se refereix.

Nosaltres no tenim per qué amagar la nostra predilecció per la forma republicana. La considerèm més racional y justa que la monàrquica y entenèm que significa un gran avenç en la organisació dels pobles. Però aquest criteri nostre, fill del sentiment y de la convicció, no'ns priva de reconèixer qu'en moltes ocasions la realitat no correspòn a lo que la teoria dóna dret a esperar de dita fórma politica. Y es que, positivament considerat, ses ventatjes són idealisme pur, y les corrents mondials que avuy priven tendeixen a prescindirne dels idealismes. Per això en els pobles idealistes es hont ha obtingut més predicament l'ideal republicà.

Altrament es aventurat afirmar d'un modo categòrich si aquesta propensió de l'esperit modern a fugir dels idealismes es convenient enrobustirla o, al contrari, deturarla. En la producció especulativa d'ordre superior de la humanitat pot descobrirshi ben bé aquesta indecisió. Per això deyem al principi qu'es molt dificil prejutjar si el llegar a segón terme la qüestió de les formes de govern es senyal de vitalitat o són síntomes de decadencia, y per això afirmavem, devant de lo hipotètich dels judicis que's podrien emetre y reflexant les vacilacions de les altes mentalitats dels nostres temps, que, al present, la humanitat travessa un periode de transició en el món de les idees.

Avuy, donchs, la rahó aconcella als pobles que com Catalunya tenen per resoldre problemes qual solució es de major trascendencia, o quan menys de major necessitat pera les llurs vides que'l de les formes de govern, que, respecte a n'aquest, guardin una actitut espectant ben en harmonia ab la reservada, si no indiferent, dels pobles més avençats. Creyèm que no estém per ficarnos a redemptors.

JOSEPH M.ª ROSICH

REFLEXIONEM Y UNIMNOS

Tots els homes lluytém portats pel meteix ideal, la llibertat. Tots els homes portats per una meteixa cosa, ens manifestèm més o menys vigorosos, y segons nostres forces, vigorisém nostres manifestacions. Tots els nucleus socials, quan en mitj de la lluyta's vigorisen, es de fet qu'entonen un meteix càntich, sempre emmotllat aquest al modo especial d'ésser de cada un d'ells, y es de fet també que, deixantse portar per la passió de la propria energia, vol ésser quiscún d'ells el capdevanter de la llibertat, y creyentse convençut y conscient, anatematisa a tot altre nucleu que també lluyti portat pel meteix ideal.

Tots volèm ésser, y en això hi tenim pretensió, els més lliberals y progressius, y també esdevenim, sense créurensho, els més tiránichs y regressius, que portats per un diferent pensar al jutjar les coses, cada hu de nosaltres ens decantém al costat que més ens convé, y a fe que no es gens dubtosa la conseqüencia, que ben bé ho diu l'adagi: «tothòm tira aygua al seu moli».

Defectuós l'home en totes les seves coses, la energia individual no es cosa durable en ell, y s'ha de deixar arrocegar forçosament per tota altra passió que no sia la del verita-

ble amor al seu semblant, que a la fi no es altra cosa que la estimació a ell meteix.

Portat per un instint que be'l podríem nomenar contra-natural, y un desitj de ferse una propria interpretació en tot lo que pertany a n'el terreny tan politich com social, gosa, quan veu que no n'hi ha un altre que interpreti tal com ell, fins perseguint ab els meteixos medis, el meteix ideal.

La manía, y no altra cosa, de sentirse lliberal, fa que l'home s'oblidi de lo més essencial, això es, de procurar per la mutua identificació en jutjar y apreciar lo que li seria més beneficiós pera lograr aquell grau de llibertat que tant se fa precis pera viure entre corrents harmonioses d'un amor que tot ho agermana.

Per'anar envers la llibertat, tots els homes podríem fer vía per un meteix camí, sense necessitat d'oposarnos els uns als altres seguint diferents y escabrosos viaranys.

Quan els homes, al sentirse enardits per l'efecte moral d'una injusticia, sapiguessim, o volguessim compendre que l'home déu haver d'ajudar a l'home en totes les seves múltiples manifestacions, altra fóra la llibertat dels pobles propriament dits naturals. Mes no passa això, desgraciadament; tots alsèm el crit de «visca la llibertat», y al ferho, enlloch de combatre l'etern enemich que tots coneixèm de sobres, ens entretenim a combàtrens mutuament, desfogant una rabia mal alimentada, que ni nosaltres meteixos sabríem explicar quina es la causa que obligui qu'en nostres cors sía covada.

Prou ho sabèm que són uns pochs qu'esclavitzen als molts, y no obstant y això, anèm vivint indiferents a tot lo perjudicial a nosaltres. Tan poch que costaría fer l'acció comuna, si una avinença de sentiments fes batre nostres cors a l'unison. Mes está vist que, condempnats a viure portats sempre per una mal entesa vanitat, y sentint sempre en nostres cors un pretensiós orgull que'ns fa insensibles a tot allò que s'oposa a l'espandiment natural que degut a nostre modo d'èsser ens caracterisa, havèm de sufrir les conseqüencies d'aquest desviament que'ns allunya més cada dia de la llibertat que tots aymèm per un igual.

Sempre la meteixa lluyta! Ni semblèm humans.

A fe qu'es cosa certa que l'home gosa quan veu a un seu semblant sotmès baix el despotisme d'una lley dictada sense aquella meditació racional, pera ferla, ensemps que respectuosa, equitativa. Jo voldría parlar al cor dels homes y fèrloshi compendre'ls drets y devers que tenim, en el pas devallador d'aquesta vida. Jo voldría dirloshi que tots per un igual tenim el dever de trevallar pera combatre a tota aquella cosa que no'ns es beneficiosa, y no lluytar, pera que sia un fet l'assoliment absolut de tot allò que ara trobèm de menys, pera que sia un fet aquella tranquilitat positiva, que com a cosa natural tenim dret a disfrutar.

Mes còm dirli, còm ferli compendre coses amoroses a l'home, defectuós per essencia, inclinat sempre a l'abim de la imperfecció, a punt d'esllavissarse als fons pregón de la negació més espantosa!

Y pensar que sols reflexionant una mica n'hi hauría prou pera veure realisada la gran obra que a tots els homes ens interessa per un igual!

¿Quin dia's lograrà tal cosa? Qui sab, potser es molt lluny encara; qui sab si ja hi havèm arribat y no'ns ho pensèm! Amunt, donchs, reflexionèm, treyèm conseqüencies, y unimnos.

AGUSTÍ PEDRET Y MIRÓ

EN MAYNHAUS

Era un home dret com una canal, que duya una capa llarga que li arribava fins als peus y un barret gran que li tapava les orelles. Aquest home's deya de mal nom Maynhaus, y era un pobre captayre. Les pluges y el sol li havien *rovellat* la capa, y donat al capell patina de verdet, de tal fayçó, que veyentlo venir de lluny semblava que'ls pins que verdegen sobre la terra que sagna per les ferides de la rella y la meteixa terra s'haguessen posat en moviment.

Barbamech, meytat de *naixença* meytat per convicció, retallava arràn de pell els pochs pèls que li naixien al mostatxo; sórt dels anys, parlava en veu baixa, fonda, misteriosa que semblava sortir del fons de tot de sa capa com un udol que rebot per les valls de les montanyes. Portava un gran gayato guarnit d'un clau ab el que atrapava les puntes de

cigarros, y un sarró a la bandolera ahont hi enquivía el recapte.

En Maynhaus, baixava cada divendres a vila. Succehía això en aquell bon temps en que l'ésser taper era un ofici y no l'esmeril ni la fulla moguda per motor sinó la traça dels dits era qui llençava, carrava, escayrava, arrodonía y escapçava, suro y taps. Aleshores els tapers que trevallaven a tant fas tant guanyes, eren homes, tenien ses converses a les botigues, se permetien el luxo de tenir qui els llegis llibres y periòdichs mentres anaven trevallant, y la hospitalitat, l'amor, els bons sentiments y l'esperit d'independencia y de respecte encara no havien fugit de llur companyía aixordats pels volants de les maquinaries.

En Maynhaus passava de botiga en botiga y mal hauría anat que això en aquesta y allò en la de més enllà no hagués recullit per anar tirant tota la setmana. En una d'elles, els tapers l'havien donada en guardarli les *cigales*, cosa qu'en Maynhaus s'estimava més que res, per constituhir llur recullita la seva llegítima professió. Durant tota la setmana, els tapers vinga guardar les puntes dels cigarrets. No se'n perdia ni una. Durant el jornal les anaven deixant al cayre del taulell: en essent al vespre, un a un les duyen totes a l'empit de la finestra ahont esperaven el divendres vinent pera passar al sarró del home pobre. Qui no les adquiría sense haver de sostenir llargues converses ab els donants.

—Y donchs, ¿que no trevallèm, Maynhaus?

Y en Maynhaus ab sa veu profonda, ab sa veu llunyana, ab sa veu misteriosa responía lentament:

—La terra es massa baixa!!

—Para esment de suhar Maynhaus—li retopaven els altres.

—La terra es massa baixa!! —

Altres vegades li demanaven per la marxa dels seus negocis: la recullita de les burilles, y la elaboració y venda del llur tabach.

—Y donchs, ¿que n'has cullides gayres?

—No se'n anèu, no se'n anèu!—deya sempre llastimosament el pobre.

Y els tapers que li coneixien la flaca de queixarse sempre, li responíen els primers temps bon xich empipats, més tart ja a sò de broma:

—Tu *may n'haus*! —

Y may n'haus ve, y may n'haus va, Maynhaus van acabar per dirli de motiu.

Després d'aquesta y altres converses per l'estil, en Maynhaus agafava'l recapte de puntes y se'n anava arrocegant sa silueta de pobre de folleti, arrán de les parets.

Un divendres no va baixar a vila, y un altre divendres tampoch, y els tapers creyentlo mort o fos perque la fetor de la gran quantitat de puntes els molestés, varen donar el tabach a un altre pobre. Y vingué un altre divendres y en Maynhaus compareguè.

—Y donchs, ¿que no trevallèm encara?—algú li va preguntar.

Però en Maynhaus no va respondre. Prou que se'n havía enterat de que un altre seu company havia recullit els dos divendres anteriors lo que li *pertocava*; y com que'n tenía esment la seva mirada guspirejava, saltant de l'un a l'altre dels taulells, bofetejant el rostre dels tapers com dihéntloshi: ingrats, més que ingrats!

Un va aixecarse prengué'l grapat de puntes y dihentli:

—Vaja, ja veig que os en passa alguna avuy!—anà per posarli entre les mans.

Però en Maynhaus, ab gran sorpresa de tots, refusá ab un geste, tirà'l cap enderrera, s'estirá més alt que may, y seguint refusant ab el geste ample, després d'un esforç pera enrahonar, exclamá ab veu fonda com may l'havía feta:

—Busqueuvos pobres!!—

Y desaparegué, majestuosament digne, sota la capa roja de les soleyades.

F. Pujulá y Vallés

DE POTENCIA A POTENCIA,

O SIA

CONFERENCIA NACIONAL D'UN TROMPA Y UN GENERAL

PERDUT mon pensament per les regions boyroses y tristes del recort, que a voltes me plau recórrer, y fixa ma mirada en els volums de ma biblioteca, quals lloms se pronunciaven rigidament entre la penombra del capvespre, m'estava l'altra tarda assentat en el vell setial de mos avis, immòvil, aclaparat pel reuma que ab els cambis de temps de la setmana passada se m'havia exacerbat de valent, llevantme l'humor y privantme de dedicarme a mes tasques professionals.

Plovia; fresquejava. La nena, ma xamosa filla Carmeta, que feya poch havia entrat pera embolicar cuydadosament mes cames ab una tofuda manta de Palencia, se'm presentá de nou tota esverada:

—Papa! Ay, papa, que un poliçont pregunta per vosté.—

Hi havia, efectivament, un Sánchez ab ordre d'acompanyarme al govern civil, ahont el governador devia *interviewarme*.

Li vaig explicar els inconvenients de mon estat de salut, que m'impossibilitaven de sortir de casa, y vaig afegir que ho sentia molt, però que jo estava acostumat a que les montanyes vinguessin a mi quan jo no podia anar a les montanyes.

L'home saludà militarment, y torcà pirandó. El to de ma veu, l'amplitut de mon geste, l'havien convençut.

Després d'una nit de gemechs y queixes y d'un mati de banys y fregues, havent dinat ab poca gana, me disposava a fer la mitjdiada sossegadament, quan heusaqui que'l practicant se'm presenta al menjador acompanyat d'un senyor d'edat, ab barba blanca, ab ulleres, prototipo del bibliòfil erudit, d'aqueixos que sovint venen a darme *latas* ab el pretext d'examinar els no molt nombrosos, mes si preciosos y ben triats incunables que possehesch y que, val a dirho, són el meu orgull.

Jo ni'm recordava ja de la vinguda del poliçont el dia avans, ni de la missió que l'havia dut: aixi es que'm vaig quedar sorprés quan la nena, que seya al meu costat acabantse les atmetlles torrades de les postres, me digué a cau d'orella:

—Reyna! El governador!—

El suposat bibliòfil era en efecte'l general Fuentes en persona, que'm volia conéixer.

—¿A qué dech l'honor de la seva visita?— vaig preguntarli galantment, després que s'hagué donat a conèixer ell meteix.

El senyor Fuentes saludà cerimoniosament, ab tota la hidalga cortesia de que es capaç. Després, ab un *aciento* que ja'l voldria l'eminent Borràs quan declama en la *harmoniosa*, s'expressà aixi:

—No son las montañas quien viene a usted; ni es el gobernador de Barcelona, cuya autoridad y representación asumo, quien se le presenta. Es el caballero particular quien llega a estrechar la mano de otro caballero; es el ciego ávido de luz que se acerca á un potente foco; es el sediento que busca agua; es...—

A pesar de mon reumatisme, que al menor moviment me fa veure les estrelles al mitj del dia, vaig posarme dret pera rebre dignament aquell bombardeig ditarámbich. Confesso que si en ma ja llarga vida no me'n hagués vistes de totes, si mes *interviews* ab sabis y ab artistes, ab plenipotenciaris y guerrers no fossin cosa tan freqüent, y en fi, si jo no'm digués Rafel Vallés y Roderich y no conegués de sobres tot el valor de les mundanals vanaglories, m'hauria ruborisat.

Vaig estrényer la má de mon ilustre visitant, el vaig fer seure, y vaig pregarli que anés al gra. L'home s'explicá aixi:

—Sé que á la mundologia y á la clarividencia de usted nada se escapa.

—Por Dios, señor de...

—No hay Dios que valga: soy franco y rudo como buen soldado. Para mis subordinados, para el vulgo, el fingimiento, el empaque; para usted la verdad, que de todos modos no habria de escaparse á su escudriñadora y sagaz mirada de filósofo, de químico, de bacteriólogo. Yo estoy desorientado, mi autoridad está desorientada. Lo que en cien combates no pudieron lograr las balas del sanguinario enemigo, están consiguiéndolo las jugarretas de los mordaces catalanistas, que en los comicios destruyen mis combinaciones, que en la prensa me humillan, que en todas partes me desconciertan. Enviado por el gobierno central para resolver el problema catalán, en vano he intentado tomarle el pulso. Para resolver un jeroglífico, para deletrear determinados documentos, es nece-

saria una clave, ¿verdad? Ella es indispensable, como la brújula al piloto, como el timón á la nave. Mi clave fué ésta: «Patria y Monarquía.» Pues bien: ¿por qué, valiéndome de ella, no doy pie con bola? ¿Por qué he perdido con ella la carta de navegar?

—Amigo mio—vaig contestarli ab émfasis,—esto no es una clave.

—Pues ¿qué es?

—Un prejuicio.

—Pues tal es mi lema, y sin él no podriamos entendernos.

—No lo dudo, pero tampoco hay que olvidar que han pasado aquellos tiempos en que los caballeros andantes se hacian matar por su lema y por su dama. En esta tierra los lemas, sobre todo los heroicos, no prosperan. Eso de patria y monarquia son dos moscas que ni Dios las ata aqui por el rabo.

—Creia dar con un vidente, y hallo un escéptico.

—Lo soy á ratos.

—Mire usted: antes que pedir su consejo, he dudado mucho Dijéronme á mi llegada que para estudiar el catalanismo puro debia avistarme con los *reconsagrats* de Guimerá; otros aconsejáronme que viera á los de *La Veu*, por ser los que más *privan;* otros que llamara á los del *Poble Català*, y otros á los de Joventut. Nada de esto me plugo. Comprendí que las exageraciones de los *reconsagrats* no me permitirian formar opinión justa, que los de *La Veu* se arrimaban excesivamente á la derecha, que los del *Poble* como buenos disidentes serian zurdos, y que los de Joventut, en sus alardes de independencia y de volar alto, se irian por las ramas o por las nubes hasta perderse de vista: esos *supers* del diablo serian capaces de llamarse supernacionalistas sólo para darme en la cabeza, sabiendo cuán condicionalmente admito yo el nacionalismo. Resolví, pues, dirigirme á un hombre sereno, conocedor profundo de cuestión tan palpitante, y pensé en usted, y aquí me tiene. Repito que no soy el gobernador: soy el caballero particular que viene á ilustrarse para ilustrar á su vez, si es preciso, á la autoridad gubernativa en su difícil gestión.—

Y ab el cavaller particular, millor dit, ab el sabi, vaig discutir llargament. Perque mon visitant es un sabi, o quan menys un *leído*, que ja, ja! Per això'ns l'envià en Montero Rios. Tot allò dels *leones castellanos* de *El zapatero y el rey*, y moltes més coses del teatre d'en Zorrilla, se les sab de cor. *El Vértigo* d'en Núñez de Arce, *Los amoríos de Juana* d'en Campoamor y les *Odes* d'en Quintana, les diu ab un salero que no hi ha més que desitjar, vaja. Y de coneixements sociològichs y antropològichs, demanin: ni els meus deixebles de Joventut quan descobreixen a n'en Zola, a l'Spencer, a n'en Roosevelt y a mi, o quan fan articles sobre les *convencions* socials, l'anarquia, etc. Ja'ls dich jo qu'es una ditxa tenir un govèrnador aixi. Quina eyna! Podràn tirar bombes, però ell es un sabi; y vés, si arriba a no serho, bé fóra pitjor per nosaltres.

Escatirem, donchs, llarga estona sobre'l nacionalisme y sos tractadistes, me feu varies observacions sobre les obres del Dr. Schulz, y per fi, concretant, vaig dirli:

—El nacionalismo, hijo del particularismo connaturalizado en el egoismo personal y familiar de las distintas razas, etc., etc., es hoy por hoy el problema mundial más latente y de mayor importancia y trascendencia. No hay para qué emitir opinión sobre el nacionalismo en si: básteme declararme su apóstol. Hay que preocuparse de sus diversas manifestaciones según cada pueblo, según las necesidades de lugar y tiempo. Las actuales matanzas de armenios no tendrian lugar hoy, si oportunamente hubiera sido atendido en aquellas tierras el consejo que se me pidió. Finlandia y Polonia hubieran sacudido el yugo si hubieran sido expertos, como son leales, los que mantienen el fuego sagrado del amor patrio en aquellos paises. La separación de Noruega hubiera quedado ultimada en breves dias si, atendiendo á los ruegos de aquel Parlamento, hubiera yo podido acudir y asesorar de cerca á sus miembros, que si anduvieron listos cuando siguiendo mi consejo se trató sólo de *proclamar*, no harian menos tratándose de *obrar*. En cuanto á Cataluña...—

Me permetràn els lectors que mantingui secretes les meves declaracions sobre'l nacionalisme català. Mon visitant podria queixarse, y ab rahó. Després de la *plancha* de les eleccions, després de la *pega* de les bombes *cuyos autores no han sido aún habidos*, y després de la fatiga que li ocasionen les passejades del *¡Cu-Cut!* y de *La Tralla*, si no ha dimitit encara, es perque m'ha vist y m'ha escoltat. Sòch un farmacéutich honrat y no vaig darli cap *panacea*, però vaig mostrarli la llum que'm demanava dolentse, pobre senyor, de que'ls de Madrid el posin en tan grossos conflictes y li manin que hi vegi clar sabent qu'es curt de vista.

Puch dir, donchs, que'l meu ilustre visitant ha pensat seriament en dimitir, y que ho farà en el cas (molt probable a mon veure) de no decidirse a seguir mos concells. Farà bé, perque si els seguis també'l dimitirien. Ja ho va dir ell:

—Lo que saco en limpio de esta *interview* es, más que todo y sobre todo, la imposibilidad de que venga a gobernarles á ustedes ninguna celebridad de allende, sin que los catalanistas le tomen el pelo.

—Oh!—vaig contestarli—en eso ya puede usted subir de pies. Se lo han tomado á sociólogos como Sanz Escartín, á guapos como González Rosbiff, y á valientes como

Hinojosa. ¡Ya le han metido á usted en buen lio, ya!

—¡A un soldado como yo!... —

L'home s'expressà ab tal emoció, que vaig agafarli simpatia. Es lo que'm passa ab tots els del gremi. Ja's recordará ma defensa del guapo quan el titllaven d'afeminat. Comença a ésser vell, he viatjat molt, me'n he vist de totes, y la passió no'm quita'l coneixement; fins en mitj de mes rencunies sé ésser just y dar exemples de magnanimitat.

No de magnanimitat sinó de senzillesa de cor, de bonhomia a tota proba, vaig darne després, quan girant la conversa, ferem ab el general una passejadeta retrospectiva pels camps de la politica espanyola y pels vergers de nostra joventut. Si: el general y jo erem amichs sense saberho. Durant la guerra carlina, quan per contingencies de la sòrt, després d'haver abandonada ma llar payral, jo m'havia fet músichde regiment, el tingui per capità, y més d'un cop, ab les meves tocates béliques, havia ajudat a enardirlo a n'ell y a sos soldats en diverses accions. La trompa, la vella trompa que com saben els lectors de JOVENTUT conservo dignament instalada en luxosa vitrina, li sugerí certes preguntes per les que, de deducció en deducció, vinguerem a remembrar antigues relacions, antichs fets d'armes, reconeixentnos com a companys y abraçantnos. Y escatirem sobre'ls diversos pronunciaments en que jo havia pres part en la edat de la irreflexió, y'm recordà (fentme vessar una llàgrima amarganta), mos amors ab una pastora que'm costaren vuyt dies de calaboço y una ferida lleu en el cos, però fonda, incurable en l'ànima. (La ferida de mon primer amor es eterna, y encara avuy sagna!)

Li retregui mos entusiasmes esparteristes de *illo tempore*, mes antigues disertacions sobre la *jamancia*, y la lenta evolució de mes idees, y ma complerta conversió a l'autonomisme.

¿El vaig convèncer? Ay, no ho sé! Ab greu recança hagui d'encarregar a un altre la tasca agradosa d'ensenyar la casa a mon vell amich, car no puch valdrem com voldria de mes cansades cames. La nena fou qui se'n cuydà. Ella li ensenyà tot, ab aquella amabilitat que, mal m'està'l dirho, es l'encis de tots quants la tracten. Li ensenyà mes coleccions bacteriològiques, botàniques y numismàtiques, li ensenyà la roba de casament ara que vol deixarme, li ensenyà totes les intimitats de la casa, com hauria fet jo meteix a un bon amich. Per cert que la pobreta s'espantà tota quan, al passar per devant de «Ca'n Felip» y explicarli la.... *etimología* d'aquest nom, el nostre visitant tingué un rapte de furor *catalanófobo*.

Y... no hi hagué res més. Ens despedirem commoguts: ell satisfet y preocupat ensemps per haver descobert tota la significació y alcanç del problema nacionalista català, y jo tot adolorit pel reuma, tot enternit pels recorts, sentint que altre cop me quedava sol ab mos sofriments y mes remembrances. Y'm vaig tancar en ma biblioteca, ahont, en la penombra, els llibres me mostraven llurs lloms rigidament. Els llibres, els eterns llibres, testimonis muts dels meus afanys d'altre temps per la ciencia que no possehia, que ja possehesch y que no m'ha fet feliç!...

Fresquejava més que may, més que may plovia... Ja no eren les cames atuhides pel reuma lo que ara'm feya mal: era'l cor...

RAFEL VALLÈS Y RODERICH

CLAM A LA NATURA

(Imitació de la «Oració de Jeremías»)

1 Mare Naturalesa, mira quànta
injusticia preval sobre la terra.
2 Ens feres tots iguals y com els àngels
contra tu, que ets llur Déu, molts se rebelen.
3 Contempla com uns quants, de tot burlantse,
la riquesa de tots se reparteixen.
4 Mentres que'ls uns suhant, menjar no alcancen,
donantse deu mil plers, els demés medren.
5 Per' ser tan desgraciat el fill del poble
jamay el vares fer, Naturalesa.
6 Foradant com un taup amples montanyes
estén pels seus senyors camins de ferro.
7 Y mentres qu'ell com aucellet de gabia
se mor sense sortir d'allí hont va neixer,
8 els seus senyors van recorrent la terra
y entre goijos y plers llur vida alegren.
9 Mil palaus de brunyit marbre edifica
quan ell per descansar s'agèu a terra.
10 No'l castiguis si peca, que li obliguen
la gran necessitat y la ignorancia.
11 Les portes se li tanquen de la escola
per tancarlo al taller ahont s'esfixía.
12 Si l'enginy de les màquines li ensenyen,
es solzament perque produhir les facia.
13 Quan el pare no pot, quan s'extenúa
hi envía prest sos fills, fins els més tendres.
14 Si sacudint el jou sos drets proclama
venen els seus sayons y l'assessinen.
15 També viure volèm, per xò'ns creares;
el treball es per tots, per tots les glories.
16 Per tots has fet la llum y per tots l'ayre
y l'ayre y fins la llum traidors ens roben.
17 Una vida de plers tot prometentnos
aquesta'ns fan passar entre grans penes.
18 Si es cert que un cel hi ha y alguns l'alcancen,
la gloria robaràn fins als més justos.
19 El regne d'aquest món llur set no apaga
y ab els cabals d'aquest un altra'n compren.
20 Pera apagar llur set la sang ens xuclen
y el suhor que derramèm per aygua beuen.
21 Contempla còm està la nostra terra
y digues si això tot es la teva obra.
22 ¿Ha de durar molt temps tanta ignominia?
Desllíuranos d'un cop, Naturalesa!

JOSEPH ALADERN

L'AGÈNCIA D'INFORMES COMERCIALS

DISBARAT COMICH-LIRICH-COREOGRÁFICH

Estrenat ab gran èxit la nit del 8 de febrer al Teatre Romea, baix la direcció del senyor Goula.

PERSONATGES

Don Antón Ráfols. — Director proprietari de l'agencia d'informes comercials. 30 anys. . . .	Sr. Barbosa.
Donya Madrona. — Tía d'aquest.	Sra. Morera.
Senyor Anastasi Fustagueras. 50 anys. Grassó, petitó y molt trempat.	Sr. Capdevila.
Don Pau Pous y Prats. — Militar retirat. 58 anys. Caràcter enèrgich.	Sr. Daroqui.
Don Francisco Tirallonga. — Comisionista, consignatari de barcos y agent de duanes. Molt distret.	Sr. Vinyas.
Donya Ana Barandiaran. — Senyora cubana, *jamona* guapa. 40 anys.	Sra. Clemente
Senyor Toribio Salto. — Mestre de ball. 50 anys.	Sr. Fuentes.
Don Arnaldo Roncali. — Mestre de cant italià, barítono retirat. 40 anys.	Sr. Goula.
Quimet. — Dependent d'escriptori. 20 anys.	Sr. Domenech.
Un criat, de petita librea. 25 anys.	Sr. Mas.

La escena passa a Barcelona, època actual.

ACTE ÚNICH

La escena representa'l despatx d'una *Agencia d'informes comercials*. A l'un costat un bufet-ministre del director, ab molts papers; en l'altre una taula de trevall també ab papers, qu'es la del secretari. Una llibrería, una taula redona al centre ab periòdichs, revistes, la guía general del comerç y un gerro artístich de porcellana ab flors. Al fons una porta per la qu'entra la gent; als costats altres dues portes que comuniquen ab les habitacions, y ab les oficines, respectivament. Per les parets mapes, planos, un gros calendari, anuncis comercials, cartells artísticos, etc., etc.

Al alçarse'l teló, l'Antón Ràfols estarà assegut a la seva taula y en Quimet a l'altra.

ANTON

Té, aquestes cartes ja estàn firmades y poden anar al correu. Si has posat ja en nèt els informes últims, pòrtals á la máquina de copiar y envials, quedante un duplicat pel arxiu. *(Li dóna papers.)*

QUIMET

¿Sab que per fer tants pochs mesos qu'estèm establerts ja trevallèm d'allò més?

ANTON

Oh! Y lo que vindrà, quan acabi de tenir organisat lo de l'estranger, per tot Europa y Amèrica.

CRIAT, *entrant.*

Don Antonio, hi ha una senyora que desitja vèurel, que diu qu'es de Vilanova y qu'es tia seva. M'ha dit que's deya donya Madrona.

ANTON

Ayl la tia. Diguili que passi. *(Surt el criat.)* Té, porta això a la copia, y després entra. *(A en Quimet, que surt.)*

DONYA MADRONA, *entrant, y parantse a mirar a l'Antòn.*

Noy!

ANTON

Tia!

DONYA MADRONA

Ay, mare meva! Quasi no t'haguera conegut! Ja ets tot un senyor de respecte! Ay, caratsus de xicot! Si't vegés la teva mare, que al cel sia! Bé, bé. Y donchs, ¿que ja't tenim per aquí?

ANTON

Aixi ho sembla.

DONYA MADRONA

¿Es a dir, que ja t'ets reposat? Tants anys d'estar a l'estranger, a França, a Inglaterra, a Suissa o a Suecia... *Vamos*, millor, aixi ara't veurèm sovint... Però... ¿y qu'es aquest tinglado que has montat? Aquestes oficines...

ANTON

Una agencia d'informació comercial, perque la gent de negoci puguin saber a punt fixo ab qui tracten. Això está montat com a l'estranger.

DONYA MADRONA

Ah! ¿Que no ho sabs? Casèm la *Juanita*. Es més maca! Si la vegessis.

ANTON

Aaahhh!

DONYA MADRONA

Es a dir casèm, casèm... Ens l'han demanada.

ANTON

¿Y qui?

DONYA MADRONA

Un jove... d'edat, una persona molt reposada, que sembla qu'es un galàn home. Ha estat a l'Habana... y que diu que té molt bona posició. Oh! Y que véns bé; com que'ns haguessis caygut del cel. Perque, com diu el re-

frà, *de diners y de bondat, la meytat de la meytat;* y *no es or tot lo que llu;* y *vestiume un bastó, que vos semblarà un senyor;* y *el hábito no hace el monje...*

ANTON

Però tia, per la mort de Deu! ¿Què té que veure tot això ab la meva vinguda a Barcelona y ab el meu establiment?

DONYA MADRONA

Deixam explicar, sant cristià! Ja ho veuràs. Mira, els refrans tots són sentencies.

ANTON

Si, com aquells, *de tales padres tales hijos...*

DONYA MADRONA

Just!

ANTON

Y, *á padre ganador, hijo gastador; pedra movediça, no posa molça,* y *qui muda, Deu l'ajuda.*

DONYA MADRONA

Bé, vaja, tu ets d'aquells que sempre a tot troben taps; però deixèm els refrans y anèm al cas.

ANTON

¿No es pas un cas de peste?

DONYA MADRONA

No, home, al cas de la noya. Donchs, com te deya, podria succehir ben bé que'l que vol èsser el nostre gendre no fos pas lo que representa; perque ¿qui sab mare de Deu? Y tu que has corregut la Seca y la Meca y que may te falten bones paraules, perque ja veuràs, noy, *les bones paraules són les que fan menjar als malalts...* aixi es que tu podries informarte de si ell... ¿m'entens?

ANTON

Si, senyora, si, entesos. Però ¿informarme? ¿ab qui? ¿ab els malalts?

DONYA MADRONA

No, home, no! Ab uns senyors que't diré. Mira, jo havia baixat per vèuret y ferte aquest encàrrech, sense saber que tu t'ocupaves ja d'aquest ram. Aixi es que ni fet exprès. *(Butxaqueja en un sach de mà que porta y treu un paperet, tot dihent:)* Tè,'l meu senyor ha apuntat aqui les persones que podràn donar rahó del promès de la noya, y una pila de coses mès. Perque tu ja compendràs que si nosaltres hi anèm directament, no'ns diràn pas la veritat, mentres que si hi vas tu, y fente una mica'l ganso, com qui tracta de fer algún negoci, tu qu'ets llest, potser si que'n podràs treure l'aygua clara. Què diantre serà que ab tants no'n poguèm saber la veritat! Y cregues que tant jo com en *Cayetano*, com la *Juanita*, sempre te n'estarèm agrahits.

ANTON, *agafa'l paper y llegeix.*

«Pedir informes sobre don Josè Balart, a don Anastasio Fustagueras, 8 Capellans.» —Vuyt capellans! Ah, no, Capellans, número 8.—«Don Pablo Pous y Prats, Trompetas, 7 y 9.»—Aquest dèu èsser un militar. Pau Pous Prats! *(Com tres detonacions.)* Trompetas, 7 y 9! Ja sembla un foch de guerrilles.—«Don Francisco Tirallonga y C.ª, del Comercio. Bora del Rech, 4 bagos.»—Ah, no! 4, bajos.—«Doña Ana Barandiaràn...»—Aquesta senyora dèu èsser americana.

DONYA MADRONA

Ay, ay! ¿Còm ho ets endevinat?

ANTON

Però, dòna, si el nom ja ho diu, Baran... diaràn, Baran... diaràn. *(Això ho diu tot cantant un ayre d'habanera, ab els braços apoyats a les caderes y gronxantse.)*

DONYA MADRONA

Sempre seràs plaga.

ANTON, *continúa llegint*

«Don Toribio Saltó 10 Ramalleres... *(S'admira y riu.)* Y don Arnaldo Roncali, Pasaje Permanyer.»

Està bé, tia Madrona, descansi, y dintre de dos dies tindrà la resposta.

MADRONA

Tan aviat com puguis ¿sabs? Perque la cosa va depressa. No vull festetjos llarchs, que les noyes se passen! Ah! Bé vindràs al casament. Mira, serà per la festa major, y ab un tret mates dos pardals.

ANTON

Si! ja vindré, encara que no sia mès que per 24 hores.

MADRONA

No, home, a lo menys vuyt dies.

ANTON

Ja veurèm. Donchs, en quant als informes, tornisen descansada a Vilanova. Tot seguit que'ls tingui ja'ls hi enviaré. Potser demà meteix. Memories a l'oncle, y a la *Juanita*!

MADRONA

De part teva. Y ara no te'n oblidis.

ANTON

No tingui por!

MADRONA

Adeu, noy.

ANTON

Passihobé, tia, bon viatgel Memories. *(La despedeix fins a la porta. Tot seguit entra en Quimet.)*

(Seguirà.)

POMPEYUS GENER

EL DERRER SON D'EN SAGORRA (1)

A n'en Joaquim Pla

En Sagorra, sota la copuda alcina, acabava de despatxar la minestra que la moça gran l'hi havia dut al pich de dotze hores. Aquell mitjdia d'istiu tant meteix era ben ruhent, ab el sol abrusador que batia de ple a ple sobre'l resech terrer. Feya una pila de dies que'l brau pagés netejava la vistosa plançoneda que veya pujar embadalit cada jornada ab més ufanor; per'xò no l'atorrollava gens la feyna ab tot y vessarhi copiosa suhor. Ara tot fent el cigarret, el seu vici que'n deya ell, se la contemplava embadalit, comparantla ab les dues vehines: la d'en Pòlit a mitj creixent, y la d'en Surelles, agambada ja, però embardirsada que feya llàstima de veure. Quasi, quasi les havien plantades plegats, però ell no la deixava de petja; el baylet gran ja se'n cuydava del conreu d'horts y quintanades; aixi ell podia esmerçar més temps en la creixensa d'aquell troç d'alzinar qu'era la nineta del seu ull, el seu entreteniment. Sempre hi tenia quelcòm a fer, sempre; de manera que la podadora no estava may en vaga, y per'xò la duya constantment entravessada als plechs de la blava faixa; la destral no reposava gayre, no: ben sovint anava endoyna, tan aviat pera estalocar branques mortes que donaven mal ayre als drets plançons y socalades, com per'ajeure lo que pujava desnerit y ab mala visura.

Y ho feya ab un brahól Mare de Deu! Vellet com era y anant acotat a terra, de tant trevallar, donava bo vèurel enfilat pels arbres, arbolant la destral o la podadora, sos companys inseparables, trayentse la feyna del devant ab un desembraç qu'en la majoria de jovenalla no's veu pas avuy dia. Però quan arribaven les hores del repòs forçat, com són ara l'esmorzar, les dèu hores, el dinar, la brena y el punt d'abandonar la feyna pera entornarsen a casa llur, ¡oh aleshores! se gosava en la muda contemplació. Aixi s'hi estava aquell mitjdia d'estiu: tot fumant y avans de tombarse a ferhi una bacayna, encara son esguart un xich velat per l'atuhiment se'n anava a resegir amorosament els rems simétrichs quals tronchs ja ombrejaven ab llurs capçades tot el solatje de la bosquina, nèta, ben nèta de verdiçàm y matollada, solament entobada d'un sostret de groguenca fanaça.

Quan l'esmortuhit cigarro ja no's podia aguantar en son llabi un xich virat, l'escupi tot prenent d'esma la carabaça que treya'l bessonet temptador pel voradet del cistelló cobert ab un drap curiós de lli trevallat a casa; mes, al destaparla pera fer el traguet a la regalada, se repensà boy tornantla a lloch.

—Millor serà una passada d'aygua, ¡oydà! Sempre que bèch un traguet de vi avans d'adormirme, sé pas què ho fa que m'aixeco després ab una bella bocaça.—

Y aixecantse poch a poch, se'n anà cap al sotal de la torrentera, ahont remorejava una font, convidant al qui a son costat passava. S'ajupi a nivell del canaló y encanyonà força estona, fins que'l cor li digué prou; després, adreçantse de nou tant com li permetia la seva corva, tornà a passos comptats cap a la plançoneda, tot aixugantse ab el revés de la màniga de la camisa'ls regalims que se li escorrien de la barba cap al sota-coll y la pitrera. Altre cop a redós de l'alzina mare's disposà a tombarshi y fer un sòn mentres passava l'aplanament de sol que cuydava a atuhir. Doblà la manta y el sacotell y s'hi esternayà, ab les mans creuades sota'l cap, ran de clatell; aprés poch a poch arronsà les cames, pontant els genolls ben ajuntats; els ulls cluchs que'l vel de la sòn anava a cobrir; y un panteig, primer suau y després accentuat, marcava'l sòn que acompanyaven una seguida de romflets acompassats. No se li podia pas dir mal profit te faça, que bé'l mereixia y el tenia ben guanyat aquell moment de repòs que la seva naturalesa, gastada pel trevall, freturava de debò.

Tot restava quiet al seu entorn; solsament

(1) Del llibre *De montanya*, a punt de sortir

l'amohinós concert de les cigales y una brunzidera d'insectes perfidiosos, torbava la calma ensopidora de la mitjdiada. Quan l'estobeig del sol esdevenia tan viu que ni halè deixava pera respirar, una lleu ratxada d'oreig joguinós amorosía ab besada fresquivola'l rostre del pobre mortal condempnat a feynejar, entafurántseli pel clatell y escolleró endintre la roba fins a la cintura, ahont s'aturava la corrent, regolfantse amunt altra vegada, produhintli una agradosa sensació que a voltes esdevenia voluptat tentadora. Per una estona parà'l concert de les cigales y la perfidiosa brunzidera d'insectes; tot quedà aclofat ab la rohentor de les ratxades de sól que feyen esclovellar de tant en tant les reseques fulles del solatge. De sobte aquesta remor de fullàm remogut se feu més viva y seguida; tornà a parar, y la rellevà un agut piuleig d'aucellls... En la socalada d'una alzina s'hi enrotllava una serpaça brandant el caparrot y eixintli el fibló, que feya bellugar dret a la brancada d'hont venien els xiscles de l'aucellada, persistents y aguts. Acabada la tasca de desniarlos, va anar desprenentse suaument fins tornar al sol, reproduhintse la remor per sobre la fullaca recremada. Oscilant lleugera, s'encorriolà fins al caminet sorrench ahont va allargaçarse com erta y estabornida; després s'anà entortellant, entortellant, fins quedar com una grossa taca lluhenta y clapejada en la blancor terrosa del camí. El ssl batia sobre d'ella produhint uns cayents de llum sinistres; unes rellentors gota atractives, que feyen apartar la mirada cap a un altre indret. El *zum-zum* d'un gros tàbech l'anà envoltant de cop, fentli aixecar el cap un moment pera tornarlo al centre de la taca lluhenta, fins que s'hi tirá brunzent fentla descapdellar ab una llestesa admirable. Xiulà agudament posantse tota dreta sense tocar a terra; així s'anà a aplanar de nou a quatre passes d'en Sagorra, que seguia dormint sota l'alzina copuda. Ben bé que feya aquells set pams, y de gruix ne tenia força: si no era com el braç poch se'n faltava. La seva afilada cúa anguilejava arràn de l'ull de la destral, que lluhia son tall esmolat al peu del cistelló del recapte. Bona estona s'estigué mitj enrotllada, aixecant el cap per sobre un pam de coll, girantlo cap al vell, qui de sobte parà'ls ronchs, anàntseli abaixant el respir a mida que la serp s'hi anava atançant, calmosa y arrocegantse pel llit de fanaça daurada. Arribada arràn del cos, s'hi deixà anar de través, rabejantshi voluptuosament. De cop el vell feu un lleu moviment, y ja teniu a la bestiola escorréntseli per entre'l braç dret a jas de muscle. Tornà a quedar quiet, y mentres tant la serp, suaument, se li enrotllà ab tres dobles al coll, penjant al llarch del pitral com un corbati... El pobre home ni's mogué tampoch. Son rostre anava tornantse groch y més groch, fins a quedar com la terra meteixa. Ja no se li notava ni el respir. Després de molta estona de romandre aixi la serpaça y l'home, aquest desplegà'ls genolls ab sobtada empenta, quedant escamarlat. La serp s'eriçà de cap no més que un lleu moment, pera tornar a caragolarse més y més fins a fer sortir un troç de llengua al pobre vell. El sol que tocava a la alzina per un altre indret, feya que aquesta no dongués gens d'ombra, cobrint ab sos raigs aquell quadro horrorós.

Sobre una pedraça no gayre apartada del cistelló s'hi assoleyava un llargandaixàs sotjant la serp, ben de dret. Força estona hi permanesqué, fins que, escorrentse sense fer remor, va anarse a posar al dret de la orella d'en Sagorra, ben abscondit per un matoll de rebrolleda, y ab la cúa l'anava burxant, però l'home no tenia pas traces de moures. Bella estona durà la persistent pessigollera del llargandaix. Parava un moment y alesshores s'encarava vers el cap del vell, fins que s'hi tornava a posar ab més fermes embranzides. Tampoch lograren fruyt, y fou quan d'una correguda's plantà sobre'l pit d'en Sagorra, ventant moçada a la serp que's desentortilligà mandrosament. Quan hagué tret el cap y s'adonà del verdós enemich que la sobtava,'s redreçà violenta, y el llargandaix amatent li plantà ses dents fines al coll, fentla caure a terra ab estremituts desesperades, ahont la deixà morta y tota caixalada.

. . . . . .

. . . . . .

Quan la moça gran li portà la brena, s'estranyà tota de que'l seu pare fes encara bacayna a quatre hores y mitja de la tarda. Va tustarlo, sense que'l vegés moures. Al adonarse del color terrós del rostre feu un xiscle,

que repetí al ovirar la serp a vora seu. Arrencà a córrer tota esparverada, plançoneda avall en cerca de son germà que trevallava a la feixa de vora la riera. Y en tant el sol seguía amarant de llum la terra reseca y crevellada, es cigales tornaren a rependre'l concert amohinós, y el núvol d'insectes, brunzint perfidiosos, enrotllava'l cos esternellat del pobre Sagorra, qu'encara no s'havia despertat, ni perillava que ho fes, d'aquell sòn malestruch de la mitjdiada.

ANTON BUSQUETS Y PUNSET

CONGRÉS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

(Continuació)

Aspecte imponent presentava la sala de ball y concerts del Casino, qual local havía sigut destinat al banquet, adornat ab banderes de totes les nacions, destacantse al mitj l'esperantista.

Presidia la taula d'honor el senyor Zamenhof tenint a sa dreta al senyor Michaux, president del grupo de Boulogne, senyora Zamenhof, Mr. Farjon, president de la Cambra de Comerç, senyora Muddie, senyors Boirac, Codorniu, senyora Cart, doctor Ostrowski, prébere Peltier, director de l'*Espero Katolika*. A sa esquerra'l senyor Bilbocq, concejal, general Sébert, membre de l'Institut, coronel Pawlen, doctor Javal, senyora Moscheler, Carles Bourlet, capità Capé, doctor Grawoski, Borel, Simon de Ung, Hradisch, doctor Dor, G. Moch, Muddie.

El número de assistents havent sigut de tres cents cinquanta y la sala preparada sols per tres cents, feu que molts tinguessin que passar al restaurant del Casino ahont formaren nostre banquet presidit per la distingida y hermosa presidenta del grupo de Boulogne acompanyada del secretari y tresorer de dit grupo. El *menú* qu'era de pergami tirat en lletres verdes, se composava dels següents plats:

Variants (hors d'œuvres).
Salmó salsa remoulade
Filet al ast ab puré de patates
Galantina trufada ab gelatina
Ensalada de cuscunilles
Mongetes verdes a la maître hôtel
Fruites gelades ab champagne
Formatge y pastes

Vins. — *Graves, Médoc, Beaune del 1895, Champagne*

Café y licors Espérantine.

El senyor Michaux vingué a manifestarnos la pena que causava'l nostre aislament, degut tan sols a la falta de lloch, si bé'ns prometia qu'ens vindrien a buscar avans de començar els discursos: àquestes espontanees explicacions foren acullides ab hurres y crits de visca Michaux! visca Boulogne!

No puch explicar la meva alegria'l trobarme a una taula redejat d'inglesos, russos, polachs y un checque, ab els qui parlarem sempre, cambiantnos les targetes y firmantnos mutuament els *menús* en recort de la festa. Innumerables foren els brindis, puig s'obligà a que cada individuo de nacionalitat distinta brindés per poguer tots beure a la salut de sa respectiva patria desitjant al meteix temps que si propagués la llengua Esperanta, llengua tan sols d'ajuda y fraternitat.

Tot just acabavem, que se'ns vingué a dir que'ls discursos oficials estaven a punt de començar, ens dirigirem, donchs, tots al gran saló, sent rebuts ab estrepitós aplauso.

Calmat el soroll s'alça'l senyor Michaux qui porta son *toast* a la salut del doctor Zamenhof, senyors Bilbocq, Farjon, senyoreta Bergier y als membres de la prensa, als qui recomana s'interessin per l'estudi de l'Esperanto; acabant donant les més expressives gracies a tots sos colaboradors.

S'alça'l doctor Zamenhof, el qui déu permanéixer llarch rato sens dir res, puig en la sala es imponent lo que passa; tothòm dret l'aclama no cesant els crits de visca Zamenhof! visca'l nostre mestre!

Ab paraula trèmola, donada sa emoció, el doctor diu que no sab lo que li passa degut a les manifestacions que se li fan, assegurant que tot se déu sols al zel y trevall del senyor Michaux al organisar aquest congrés y termina donant les gracies a les autoritats.

Al sentarse resonent atronants els crits de viva Zamenhof, viva Michaux y proposat per un soci esperantiste anglés, tots els anglesos cantan acompanyats per el piano un hermós hymne dedicat a n'en Zamenhof. — La sorpresa fou gran y acullida per estrepitosos hip, hip, hurra!!

El senyor Bilbocq, s'excusa de veures obligat a parlar en francès y demana també excusa per el batlle felicitantse de que Boulogne hagi sigut escullida per el primer Congrés Esperantiste; creu que l'Esperanto es un medi poderós de propaganda pacifista: alça sa copa y beu a la salut d'en Zamenhof. (Aquest discurs va ésser traduit en Esperanto per el senyor Dervaux, no sent això d'extranyar, puig eren molts els qui tan sols coneixien l'Esperanto y sa llengua patria).

El rector de l'Universitat de Dijon porta son brindis a les senyores y senyoretes presentes a la festa.

Interminable's faria la descripció si la detallava me limitaré donchs a dir que succesivament prengueren la paraula el senyor

Codorniu (Espanya), Capità Capè (Alger), senyora Junck (de Bordighera), senyora Bergier (Boulogne), Borel (Berlin), Muddie (Londres), doctor Grawoski (Polonia), Cart (vic president de la societat francesa per la propagació de l'Esperanto en representació del senyor Beaufront, malalt), doctor Javal, Belik, doctor Ostroswki, un dels primers esperantistes, Carlo Bourlet (president del grupo de Paris en nòm del Touring Club de França y de la Societat francesa per l'avenç de les ciencies).

Doctor Krikortz (Suecia), el pastor protestant Schneeberger (Suissa) y l'abat Peltier, director de l'*Espero Katolika*, senyor Otto Simon (Hungria), Privat (jove de 16 anys, suis en nom de la joventut suissa), Saint Martin (Montreal Canada y finalment el senyor Pourcines redactor de *l'Est* en representació de la prempsa qui tancà els discursos dihent que prometia l'apoyo de sos companys, puig creya que tothòm debia coneixer l'Esperanto per el útil y pràctich qu'el trobava.

El fotògraf Enrich Caudevelle, feu un grupo al peu de les escales del Casino, ahont s'hi congregàren molts dels assistents al banquet.

Aquest dia terminà ab el ball que tinguè lloch a les nou de la nit en el Casino.

La sala resultava petita, donat el gran número d'Esperantistes que'ns hi trovarem, havent resultat un verdader èxit.

Allí podien veures'hi molts esperantistes ab el trage nacional, tenin que fer menció especialment de la encantadora filla del senyor Codorniu ab el trage de Murciana, els senyors Avilov ab els vestits russos y el bon amich y company R. Subirà (president del grupo de Cardona), qui lluhia triomfalment la roja y clàsica barretina catalana que cridà molt l'atenció dels diferents esperantistes allí reunits.

Un dels balls mès aplaudits fou el dels russos, senyor y senyora Avilov, per la novetat aixi com, per la manera acabada com feren les diferentes figures. El ball durà fins a primeres hores de la matinada si bé alguns ens retirarem fatigats, anant a buscar en el descans, forces per el vinent dia:

Podràn passà els anys, emperò no passarà jamay el record de semblant diada.

ALFONS SABADELL.

PAGINES FESTIVES

DE VIATGE

—Vès quina pensada ha tingut, mare, de voler portar aquell parell de pollastres a Sitges! Com si allí no n'hi haguès de viràm.

—Mare de Deu, y còm sòu el jovent d'avuy dia! Sempre estèu rondinant! Quan serèu vells se os tindrà de parlar ab careta de filferro. ¿Quina nosa't fa'l cistell a sota l'assiento del vagó? ¿veyàm?

—No pocal Com qu'es un cistellàs tan gros y no hi cab bé, me fa passar tot el cami a la punta de l'assiento per poder tocar de peus a terra. Miri, dues o tres vegades ja he trepitjat a n'aquest pagès del devant que s'ha posat a dormir deseguida que ha marxat el tren. Sòrt que dèu tenir el sòn mol fort y no s'ha despertat.

—*Bueno*, dòna, no enrahonis tant. Arramba'l cistell cap a l'altre cantó, si tanta nosa't fa, y llestos.

—Si, justa la fusta, y aleshores farè la guitza a l'altra gent. Aquest senyor del meu costat ja s'ha queixat dues o tres vegades perque'ls pollastres li piquen les cames.

—Y es molt natural que aixi succeheixi. Com que porta aqueixos pantalons tan estravagants, ab tant de pichs grochs, les bestioles se pensen qu'es blat de moro. A qui se li acut el portar calces imitació a la panotxa!

—Vostè si que sempre està de broma.

—Si, lo qu'estich es aburrida d'estar al *trench*. May acabèm d'arribar.

—A mi, si no fos pels pollastres, encara m'agrada'l viatge.

—Ditxosos pollastres! Acosta'l cistell de una vegada. Ja me'n encarregaré jo.

—¿Ja ho sab, senyora, que si els hi veuen els hi faràn facturar?

—¿Faràn què?

—Els hi faràn facturar, portar al *cotxu* de les mercaderies.

—Ay *caratsus*, ¿y per què?

—Perque no'ls hi sembla bé a n'els *empleyats* que les besties viatgin junt ab les persones.

—Donchs miri, com qui mal no fa, mal no pensa, no hauria atinat may en amagar el cistell.

—¿Ho veu, mare, còm no mès ens serviràn d'enredo'ls pollastres?

—Vaja, tornemhi. Això li pot passar a tothòm y més a mi que no estich gayre feta a viatjar y no conech els *astils* dels *trenchs*.

—Donchs una servidora, per desgracia, hi tè d'anar mol sovint en el *trench*.

—¿Y això?

—¿Veu aquesta criatura? Ja fa dos mesos que tè la galta d'aquesta manera.

Verge Santa! Sembla una magrana. Mira, noya, mira.

—Y cada setmana la portèm dos cops a ca 'l metge de Barcelona.

—Y donchs ¿que no n'hi ha al seu poble?

—Més valdria, perque'l que tenim es un sabata. La gent l'envia a buscar perque es allò, un *hom* hi està *conduit* y en acabat l'any qui li paga la *conducta* ab un quartà de mongetes, o de cigrons, o... qui li queda a deure, que si fos com a ciutat que's paguen les *vasites* bitllo-bitllo, ningú li donaria feyna.

—Es a dir que no sab la seva *ublagació*.

—Afiguris si en sab poch de curar, que l'any passat el vell de ca 'n *Patriquella* va tenir un empatx que sense metge no hauría estat res, y cuydat per ell se'n va anar al cementiri al cap de dos dies.

—Y ara! Això més qu'un metge deu ésser una guillotina ab potes.

—Y encara va tenir la barra de dir que s'havia mort perque's va menjar un plat de bitxos amanits, quan ell li havia dit que no prengués altra cosa que llet y caldo! Ja veu, els bitxos qu'es una cosa qu'encara reforça la persona.

—Es un metge de poble: ¿què vol que siga?

—Si qu'estàn ben arreglats.

—Donchs ¿veu?, nosaltres, gracies a Deu, no fem el viatge per malaltes, ni molt menys. Anèm a veure a una neboda meva que's va casar fa un any ab un hereu molt rich, y no ens callaven may: «Vinguin a vèurens, vinguin a vèurens», y, com demà s'escàu ésser el sant d'ella, ahir ab la noya'ns varem armar per'anar a donalshi una *sorpresa*.

—Està bè.

—Sinó que ara meteix estavem disputant per mor dels pollastres. Digui, ¿no ho troba vostè que anant de forasteres a una casa es natural portarhi alguna cosa?

—Està clar.

—Sí, senyora, es natural, però lo que no ho es gayre, es regalàrloshi pollastres, essent lo que sobra a fòra.

—Y bé, dòna, la viràm sempre ve bè, ¿no li sembla?

—Ja ho crech! y més en vigilia de sant.

—Redimontri y que triguèm a arribar!

—Cuyti, amagui els pollastres! Per la finestreta he vist la gorra del *revisador*, ¿ho veu? ja obre la portella.

—Corre, noya, acòstat cap a mí que per aqui entre mitj surt una mica'l cistell!

—Ay, ay! quina trepitjada m'ha clavat!

—El bitllet, si es servida.

—Noya ¿no les guardaves tu les *papeletes*?

—¿No se'n recorda que avans de pujar al tren les hi he donades a vostè?

—Jo no les trobo pas. Ah, calla, potser les tinch a la butxaca de sota ¡just! tingui, si es servit.

—Vostès s'han equivocat de tren.

—¿Què diu ara?

—Lo que sent. Porten billets per Sitges y aquest tren va a Vilafranca.

—¿Y no hi passa?

—Què hi tè de passar, dòna, si es d'una linia diferenta!

—Quin bunyol hem fet! Es lo que tè no haver corregut mòn. Havèm pres un *tren* per un altre a la estació de Barcelona. Y què'n farèm ara dels pollas...! (ja m'anava escapar) Vès quin xasco! pobres de nosaltres!

—No faci aquests crits, mare, per això.

—No crido pas.

—No pas poch, si fins ha despertat a n'aquest pagès del devant.

—¿Què passa? Redimontri quins crits. Ara estava somniant qu'erem al temps del batre.

—Lo que passa es que aquestes dònes en comptes d'agafar el tren de Vilanova s'han ficat a n'aquest.

—Ah, ah, ah! Aquesta si qu'es bona. Ah, ah, ah!

—Quina rabia'm fa aquest pagesot ab aquestes rialles. ¿Y donchs, qu'hem de fer, senyor *revisador*?

—Poden baixar a n'aquesta estació que ara arribarèm, qu'es Martorell.

—Me caso ab Rondal ¿Ja som a Martorell? Jo que tenia de baixar a Molins de Rey! Malviatge la sòn!

—Y que tindrèu de pagar l'excés, mestre.

—Me'n alegro, això li ensenyarà riures dels altres.

—*¡Martorelt! ¡Cinco minutos de parada!*

—*Bueno*, baixèm, noya. Donam el cistell ab cuydado que no se'n adongui aquell de les estenalles. Passihobé, y m'alegraria que la criatura se li posés bona aviat.

—Moltes de gracies. Estiguin bones.

—Ay filla, estèm ben ennavegades!

ALEXANDRE FONT

NOVES

D'ençà que en el nostre terrer funcionen les *Fraternidades Republicanas*, la venda de les carabaces va per portes, perque en Lerroux rega les carabaceres (*vulgo* Fraternitats) ab veritable *amore*. essent, per tant, la cullita extraordinariament abundosa y galana.

Vivien, donchs, els *fraternos* allunyats de les clarors de la ciencia, encara que de tant en tant els projectés *el hombre de las cuatro unidades* alguns raigs de *mayestática* filosofia desde Madrid, y els hi expliqués en Sebio'ls seus novissims descobriments geogràfichs; ara ja's troben en ple terreny cientifich, car un home modern (!), *sin trampa ni cartón*, catedràtich, metge, ex-rector d'aquesta universitat, en fi, don *Rafael Rodríguez y Méndez*, es qui els guia vers la consecució dels llurs ideal enlayrats.

Y tan gros ha sigut l'entusiasme dels *fraternos* per la nova llumanera *(lumbrera)*, eixida a la vida politica pels *Ateneos Obreros*, que li han donat més vots que a l'inextricable Salmerón y que a l'aixerit y simpaticot *Lacandro*, quals imperis dels Cacauets y del Paralelo's veuen amenaçats per un esfondrament proper y terrorifich. El Robert (*barato*) dels *fraternos*, el doctor Rodriguez Méndez, es, per ara, l'idol de'les volubles multituts: ell es el sabi (*valor se le supone*), y sos discursos de lliberal estantiç, sense vistes a la ciencia moderna, serán la *bona nova* pera'ls pobres *fraternos*, qual seràfica candidesa aumentarà *ad majorem reipublicæ gloriam*, més ben dit, *ad majorem stultorum gloriam*.

Nosaltres, que tant ens fa que mani als *fraternos* en Salmerón com el Noy de Tona, fem constar l'aparició d'idols nous entre les masses republicanes com un nou signe de llur propera descomposició, com un signe de desengany pels idols vells. ¿Veritat, Lerroux?

—

Han sigut denunciats els derrers números de *La Tralla* y *El Poble Català* per atrevirse a queixarse de que esclatin bombes.

Ab tal motiu ens oferim als bons companys d'aquells valents confrares nacionalistes.

També fou denunciada *La Veu de Catalunya* per commemorar la data de la mort d'en Casanova y demés defensors de les llibertats catalanes en 1714.

Sentim la ensopegada. Tothòm fa patria a sa manera, però de tant que la estimen l'apunyeguen aquells que fan «patria y monarquia», y persegueixen als defensors de la societat catalana, y no's coneix que s'amohinin per les bombes que la malmeten.

Senyor governador: vinguen processos, que tenint la conciencia tranquila's poden afrontar. Però pensi en la dimissió, que ja es hora.

—

L'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana ha distribuhit a les escoles catalanes durant el mes passat, en concepte de subvenció, la quantitat de 241 pessetes.

—

¿Heu vist gent més gelosa de la llur bandera que certs *rojo-gualdos*?

Donchs ningú com ells pèra ultratjar les banderes del altres. Aquesta es la seva lògica.

Ens volen governar en nom de la Patria y de la Llibertat, y escarneixen nostre dret, y ens prenen nostres cabals, y encara'ns insulten com en els temps del més negre absolutisme.

En tot Estat civilisat els funcionaris són enviats a les regions pera garantir llurs drets. Aqui pera atropellarlos.

El governador de Tarragona ha fet treure la bandera catalana dels balcons d'un centre catalanista d'aquella capital.

A Barcelona ve fent lo meteix un general que fa de governador, y que contribuhi al mal èxit dels que hagueren d'arriar a Cuba la bandera espanyola.

L'absolutisme y la suficiencia anant sempre de companys ab els funcionaris d'aquest Estat que cada dia se'ns fa més *simpàtich*.

Que vagin fent; que vagin trevallant per nosaltres; que vagin tirant llenya al foch.

Com més facin arriar la nostra bandera, més alta l'aixecarèm.

Si s'empenyen en tractar a Catalunya com a colonia, procurin que aquesta colonia no resti demà sobre les runes d'un vast imperi colonial convertit en cementiri.

Del qual els delegats y empleyats *hidalgos* ne serien els corbs.

Y ja se sab que als corbs se'ls allunya a bastonades.

—

Llegim en *El País*, diari *inconsútil* madrileny, que pateix, ja de temps, una *catalanofobia aguda*:

Fueron á las Cortes anteriores tres ó cuatro regionalistas; ahora van siete, y merced al apoyo que les prestan los monárquicos irán aumentando en número é importancia, ya que no para enviar á las Cortes una fuerte representación, para intentar con las armas en la mano una rebelión favorecida por el dinero de los

clericales y la complicidad de las autoridades dinásticas.

¡¡¡CARCAMAL!!!

—

Essent necessari ultimar degudamant els trevalls de creació y organisació de la escola graduada, y l'adaptació y millora del seu local, lo qual exigeix molt temps y grans esforços, enguany no s'inauguraràn fins el dia primer d'octubre les classes de les Escoles del Districte Segón. D'elles pot dirse que tenen ja assegurada la plena graduació de la ensenyança, y ben aviat podrà veures si dites escoles catalanes responen d'una manera perfecta a les necessitats y als fins socials de nostra terra.

—

En *Pol* de *La Veu*, ab motiu d'haver sigut arriada la bandera catalana per ordre del governador de Tarragona, preguntava si ens trobavem «en terra civilisada o en terra de cabiles, ahont el despotisme es lley y la voluntan senyora.»

Y per esbrinar això y per protestar ensemps d'arbitraries disposicions centralistes, les entitats adherides a la nostra causa içaren avans d'ahir en llurs balcons la ensenya de les quatre barres.

Y, al revès d'altres vegades, no fou manada retirar, com si els que manen reconeguessin que nostra bandera no es atentatoria a la *santa unidad*, ja que, doblant els colors de la de l'Estat, fins la fa més gran: la fa doble.

Y no li feren tòrt a la bandera nostra pensant en la seva. Potser recordaren qu'ella representa l'honor, la dignitat y altres coses per l'estil.

Y com qu'en Ventura de la Vega, una utor ben castellà, ja ho va dir en *El hombre de mundo* que

sólo quien honra no tiene
puede jugar con la ajena,

heusaqui que han volgut posar les coses en son lloch.

Ho celebrèm, y desitgèm que això continuhi, no sols per les banderes, que a voltes fa condol rebregarles, sinó per la llibertat que tenim y pel dret que'ns assisteix d'usarles tant com volguèm, com tot lo qu'es ben nostre.

Amén.

—

Publicacions rebudes:

La enramada, cançó popular catalana, XLVII de les publicades pel «Cançoner Popular», figuranthi, ademès de la tonada y la lletra, les corresponents notes folk-lòriques. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Diccionario Salvat. Acabèm de rebre'ls quaderns 21, 22, 23 y 24 d'aquest diccionari enciclopèdich, que cada dia va resultant més atractiu. Aquests quaderns no difereixen dels anteriors per lo escullit del text ni per l'abundancia dels gravats y les làmines soltes, sobresortint un magnifich mapa d'Australia, altre de l'Amèrica del Nort, una vista general d'Albacete y altres vistes de la república d'Andorra.

«La Tralla» als martres de 1714. Haventse agotat el número extraordinari que *La Tralla* dedicà als defensors de les llibertats catalanes en 1714, s'ha posat a la venda una simpàtica reproducció del meteix en miniatura. Felicitèm a nostre bon company per la bona idea que ha tingut de fer aquesta reducció, que constitueix un bon recordatori de data tan memorable.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

NOSTRE FOLLETI

Avuy repartím l'ultim plech del pròleg de

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS

La setmana entrant repartirèm la coberta pera enquadernar el volúm, que immediatament posarèm a la venda.

Tot seguit començarèm la publicació d'un nou volúm de

NARRACIONS QUATRECENTISTES

que compendrà diverses noveletes del segle XV, interessants ademés per constituhir una mostra del llenguatge català d'aquella època; les quals estamparèm en ortografía moderna sens alterar emperò en lo més mínim el lèxich original. Serà un veritable trevall de vulgarisació d'algunes OBRES CLASSIQUES CATALANES, del qual esperèm ens ne voldràn grat els nostres amichs.

Any VI - Núm. 294 Barcelona, 28 de Setembre, 1905

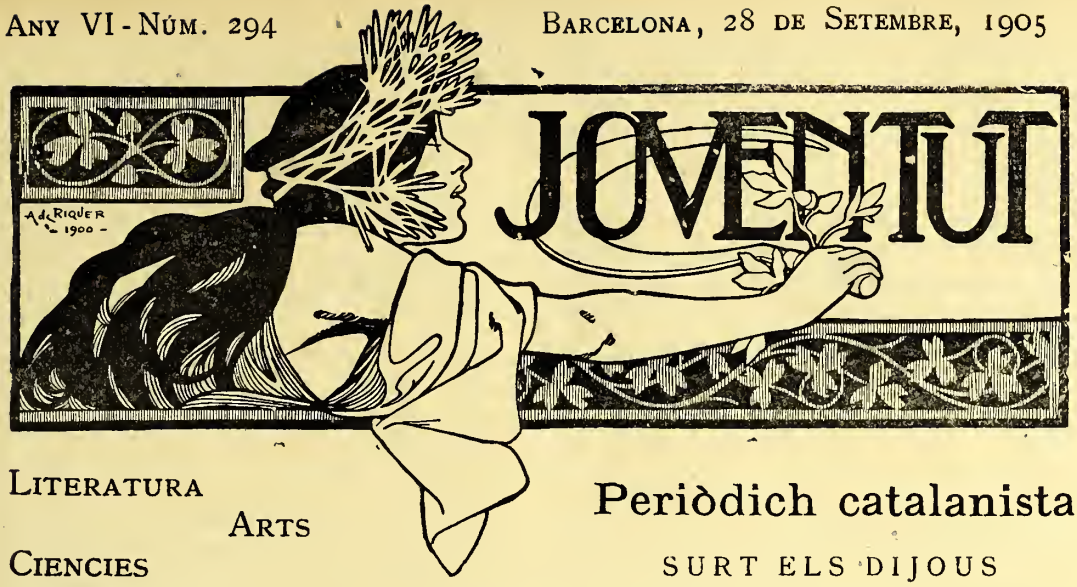

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Els militars al quartel, per Emili Tintorer.—Finlandeses: La nit de Sant Joan, per Benet R. Barrios.—L'amor, per Carles de Fortuny.—Notes bibliogràfiques, per Geroni Zanné y R. Miquel y Planas.—Sonets, per Enrich Bosch y Viola.—Somnis, per L. Escardot.—Tardorenca, per Joseph Via.—Lied, per P. Prat Jabal-lí —L'agencia d'informes comercials (continuació), per Pompeyus Gener.—Noves.

FOLLETI:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller. — Plech 20.
LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS.—Traducció catalana.—Coberta.

ELS MILITARS AL QUARTEL!

Per una sola vegada voldria jo parlar com a espanyol, com a súbdit més o menys voluntari d'aquest Estat que s'enruna. No com a català, no com a catalanista, no com a revolucionari, sinó com a burgès entenimentat y observador independent, que sab ferse càrrech de que ni el món ni els homes se transformen en un dia y de moltes altres coses que la realitat de la vida'ns ensenya continuament.

Y parlant aixi, ab desapassionament, jo voldria fer compendre als alts poders de l'Estat espanyol — si m'escoltessin y fossin capaços de compendrem — qu'es hora ja de que, seguint l'exemple dels pobles més civilisats d'Europa, Amèrica y Asia, ens preocupèm de lo qu'es y significa l'exèrcit—qui diu l'exèrcit diu la marina de guerra—pera un Estat ben ordenat. Sabut lo qual no podrèm menys de dir, com han dit els pobles a qui aludia: «Els militars al quartel».

Els militars al quartel en temps de pau pera que, si un jorn es precis, sien aptes y útils pera la guerra.

Si no fossim a Espanya, aquesta veritat no s'hauria de demostrar. Però som a Espanya, ahont el cas latent de l'actual governador civil de Barcelona dóna lloch a entendre que'ls altres poders de l'Estat encara pensen com pensaven un sigle enrera'ls homes de govern; es a dir, que govern vol dir força bruta, vol dir violencia.

Y els temps de la força bruta y de la violencia pera governar als pobles han passat pera no tornar. Com han passat pera no tornar els temps en que l'instrument de la força bruta y de la violencia, o sia l'exèrcit, era omnipotent e irresponsable.

Avuy l'art o sacerdoci de la guerra, honorable segons uns, poch simpàtich segons altres, però necessari segons la majoria donada l'actual organisació del món, ha passat a la categoria de ciencia, de ciencia experimental, y la missió del guerrer, desde'l soldat al

general, s'ha reduhit als més justos limits: ésser el braç fort y robust dels pobles, qu'en el moment precis puguin ferlo servir pera la defensa del dret, de la dignitat y dels interessos llurs.

Mes això s'accepta com un mal necessari no cabent com no cab ja en la inteligencia humana que la rahó de la força sia una rahó veritable. De lo qual ne prové la naturalesa especial, la especial organisació, y ¿per què no dirho? la inferioritat, feblesa o pecat d'origen que caracterisen a aquest instrument de govern que representa y encarna la força.

Avuy, quan els pobles han assolit el dret de governarse a sí meteixos, quan han comprès que no es la tirania y el despotisme d'uns pochs lo que'ls ha de fer civilisats y feliços, sinó la justicia y el dret reflectint l'ànima y la voluntat de tots, s'ha arribat a veure clar aquell vici d'origen, aquella feblesa moral, aquella inferioritat de lo que avans representava la rahó infalible y avuy—y encara avuy per necessitat trista—sols representa un instrument brutal que'ls pobles se reserven com a *ultima ratio* pera fer prevaldre la rahó serena y la justicia universal.

Naturalment: aquest cambi que ha sofert l'exèrcit, aquesta devallada de la omnipotencia a la sumissió, s'ha operat paulatinament y no sense protestes. Però en tots els pobles civilisats la rahó ha triomfat y la sobirania y voluntat dels pobles han acabat per imposarse. L'amo ha reivindicat el seu dret d'ésser amo; el moço ha tingut de subjectarse a complir ab els devers voluntariament contrets y pera complir els quals l'amo'l paga.

Aquests devers són ben nèts y senzills: Defensar per medi de la força al poble quan li digui: «Defensem». Fer guerra, quan la nació digui: «Guerra has de fer. Pera res més te paguèm. Pera res més serveixes. El teu honor consisteix en desempenyar, quan el cas arriba, aquesta funció delicada y fins honrosa ab aquella pericia, noblesa y bona voluntat que tan bé escauen als homes voluntariosos que tenen conciencia de la seva missió en la vida». Y pera complir dignament aquesta missió l'exèrcit qual fi es la guerra, s'ha de preparar y organisar en la pau. Y com la missió es senzilla y única, la organisació es senzilla y concreta també. Això explica lo absolut, lo excepcional, fins la senzilla brutalitat que presideix en la organisació d'aquest instrument de l'Estat que sols a un fi absolut, excepcional y senzillament brutal se destina. La disciplina, l'ordre matemàtich, la obediencia cega, etc., són els petits inconvenients de l'ofici. Les lleys especials, els privilegis, condecoracions y honors, el respecte y consideració del poble y la retribució honorable, són les grans recompenses.

Mes aquestes grans recompenses que'l poble concedeix noble y generosament als seus soldats, deuen ésser correspostes ab sacrifici, obediencia y aptitut.

Ara bé: el sacrifici personal y la obediencia al poble sobirà, són virtuts que no s'aprenen. Se tenen o no. Els que no les tenen no poden sentir vocació de soldats. L'aptitut, avuy, ja no es lo meteix que valor. Com deya avans, avuy l'art de la guerra es una ciencia; lo qual vol dir que un bon soldat dèu trevallar, dèu estudiar, dèu prepararse continuamen', mentres la pau duri, pera la guerra possible de l'endemà. Y ¡ay! d'aquell soldat que, el dia de la proba arribat, no estigui a l'altura de la seva missió per manca d'activitat y d'estudi precedents.

En fi, puig no puch entretenirme en aytals divagacions, el bon soldat sols per la guerra y pera la guerra dèu viure. Així ho han entès a Alemanya, a Anglaterra, a França, etc., ahont han separat completament l'exèrcit de la politica y de l'administració general del pais. Ja no més oficials y generals als parlaments ni a càrrechs públichs. Fins dels ministeris els han tret. Els soldats, els oficials y els generals, als quartels, als camps de maniobres, a les escoles teòriques y pràctiques, a les direccions tècniques, a l'estudi, a la instrucció. En una paraula, a la preparació; y, sobre tot, a la obediencia. Obediencia a l'Estat constituhit, als parlaments y al govern, que representen al poble, a l'amo que paga.

Donchs bé: a Espanya no ho acabèm d'entendre això tan senzill; y encara avuy l'ofici de militar, especialment l'ofici de general, es un ofici que dóna patent y aptituts pera tot. Diputat, senador, ministre, jutge, governanador... què sé jo... pera tot serveix un militar, especialment un general. Y els homes reflexius se pregunten, bon xich esverats: «¿Es

possible això? ¿Es això compatible ab el compliment perfecte del càrrech y de la missió honorable que voluntariament ells meteixos s'han assignat?»

Fixemnos en un cas concret, que'ns donarà la resposta. Es el cas del senyor Fuentes, actual governador civil de Barcelona.

El senyor Fuentes es general. Hem de suposar, donchs, piadosament, que'l seu amor a la patria, el seu valor, els seus fets d'armes, els seus estudis, el seu talent tàctich, les seves dots de mando y de subordinació, en resúm el seu temperament y la seva vocació essencialment militars y el trevall sostingut de tota una vida d'armes, l'han portat a ocupar un lloch de preferencia dintre de la milicia. Y hem de suposar encara més: que la seva ambició—ambició noble—déu ésser que un jorn, si el jorn se presenta, poguém recullir ell y nosaltres el fruyt dels seus trevalls, d'una existencia consagrada en un tot a una missió heroica y perillosa.

Si tot això es aixi, y té d'esserho necessariament, ¿qui podrà dirme ahónt, còm y quàn ha pogut el senyor Fuentes adquirir els coneixements, l'aptitut y les dots flexibles necessaries pera desempenyar bé'l càrrech dificilissim de governador d'una ciutat com Barcelona?

¿Ahónt, còm y quàn ha pogut estudiar dret politich y dret administratiu, y historia general y comparada, y economia politica y tota mena de drets públichs y privats que necessariament té de conèixer qui s'ha de trobrar sovint en conflictes de dret de totes menes?

¿Ahónt, còm y quàn ha pogut estudiar les innumerables lleys, reals decrets, reals ordres, reglaments, circulars, etc., que li es indispensable conèixer si no vol exposarse a lesionar drets e interessos sagrats?

¿Ahónt, còm y quàn ha pogut adquirir aquell tacte, serenitat de criteri y coneixements complicadissims que's necessiten pera intervenir ayrosament en els conflictes, tan freqüents aqui, entre'l capital y el trevall, entre amos y trevalladors?

¿Ahónt, còm y quàn la ductilitat d'estadista pera ésser representant politich del govern, pera intervenir en l'administració dels ajuntaments y diputació, y la experiencia de la vida complexa pera orientar la politica, pera dirigir els rams de sanitat, higiene, seguritat y ordre públich, etc., etc?

Y en fi, ademés d'altres coses, ahónt, ¿còm y quàn aquella flexibilitat de judici, promptitut y equitat en la resolució y voluntat generosa y paternal que són les virtuts més preuades en tota autoritat que no oblida que dirigeix y comanda a ciutadans d'un poble lliure?

¿Es compatible tot això ab tot allò?

L'actual conflicte de les banderes y els demés actes que ilustren la historia—que no detallo perque tothòm la coneix—de la gestió de l'actual governador, són una contesta eloqüent a la pregunta.

Per la meva part, avans que arribés a Barcelona ja me la tenia contestada, ab dues rahons:

La primera, de caràcter general, es: Que jo crech que un militar sols serveix pera militar.

Y la segona: Que quàn un home a qui s'encarrega una tasca tan delicada y complexa com la que implica l'ésser governador de Barcelona, ens dóna per tot programa allò de «*Patria y Monarquia*» frase seca que té regust de quartel y que pot traduhirse per un «*Ordeno y mando*», es un home que ignora la primera veritat de la doctrina politica. Qual veritat, pera ell, tenia d'ésser la següent: *Un governador civil de Barcelona es un home que exerceix autoritat sobre altres homes lliures per delegació més o menys directa d'aquests meteixos homes lliures.*

Més clar: *que no som soldats.*

Y que ara o may ve a tom allò de *Zapatero á tus zapatos.*

EMILI TINTORER

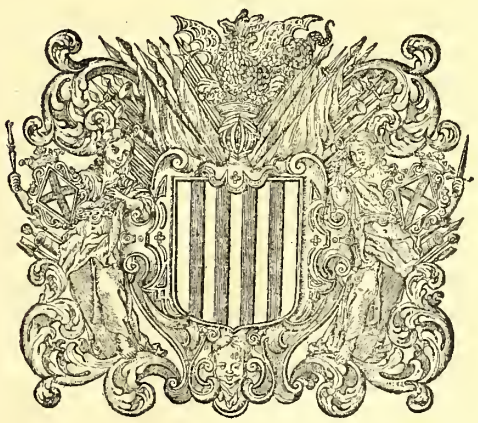

FINLANDESES

LA NIT DE SANT JOAN A FINLANDIA

A manera de celebrar a Suomi la festa de Sant Joan es de procedencia sueca. A Suomi, o Finlandia, els suechs hi implantaren en 1157 la religió y la civilisació cristianes. Per les festes que celebraven a l'estiu els antecessors pagans dels actuals finlandesos, coneixèm una serie de denominacions y de costums semblants a les d'avuy, mes la relació d'aquelles ab les actuals no es pas prou clara.

Sembla fòra de dubte que'ls fochs de Sant Joan representen un recort difús d'una època pagana molt remota, o sia de quan els fenicis que coneixien el culte del foch tenien relacions mercantils ab el Nort escandinau. Ara, enlloch de conreuar el culte de Baal y del seu foch, els escandinaus practiquen el culte del foch del cel, del sol, del que'ls seus avantpassats ben prompte n'havien observat en el Nort les influencies benefactores. Es ben bé'l sol lo que han venerat y veneren els finlandesos, tant en l'època pagana com en nostres dies.

Ab gran joya encenen tots els anys els fochs de Sant Joan, *kokko* com ells ne diuen, en els cims alterosos ahont els vilatans s'apleguen pera festejar, durant la claror esgroguehida de la nit d'estiu, al sol que ha esbargit les tenebres y desvetllat la naturalesa de l'ensopiment y la tristor de l'hivern. Fins a la eixida del sol, es a dir, fins a les dues o les tres de la matinada mantenen el foch, tot cantant y ballant, engegant trets, divertintse a qui més pugui.

Al vespre, de qualsevulga costat per hont se miri's veuen les fogueres enceses dalt dels cingles, prenent l'aspecte pintoresch qu'es de suposar tantes dotzenes de fochs que flamegen al lluny. Els combustibles són grans quantitats de branques seques de ginebró, palla, botes buydes que havien estat plenes de quitrà, etc., etc. Tot colocat de manera que aparegui com una construcció alterosa y fantàstica.

La costúm d'engegar trets de fusell, de fer soroll, data dels començos de l'època cristiana. Per aquest medi's pretenia allunyar els mals esperits de la naturalesa, els *haltijat*, avans déus pagans que havien adorat ab fochs d'ofrena, precursors dels fochs de Sant Joan.

En algunes encontrades aixequen, en la nit de Sant Joan, una perxa coneguda per *majstäng*, alta de sis a vuyt metres, que adornen ab banderes, gallarets, bandes y diferentes senyeres totes virolades, de colors vius. Voltant aquesta perxa'l jovent fa rotllo, ballant a cor que desitgés fins a la matinada.

Gayrebé en cada casa cerquen bedolls tendres, que planten en mitj cercle devant de la entrada. Déu anys enrera encara era de reglament en les pagesies escampar per terra fulles fresques de bedoll y ornar les parets ab brancatge vert y ab flors; mes aquesta hermosa y pintoresca costúm avuy apenes se practica.

Una costúm de la nit de Sant Joan, ben típica, resta encara, y es la de pendre moltes persones plegades *el bany de Sant Joan* en una barraqueta coneguda ab el nom de *sauna*, ahont obtenen vapors calents a cop de tirar aygua sobre pedres previament escalfades fins a ésser rohentes. Els assistents al bany, homes y dònes, se posen sobre una bastida, *lavä*, construhida prop del sostre de la barraca. Cadascú's renta o's flagella'l cos ab una mena d'escombra feta ab branques de bedoll vert. L'exterior de la barraca es molt senzill, no oferint de particular ni el color, qu'es roig com el de totes les altres barraques y cases, de les que ordinariament se troba un xich apartada. Té una sola finestreta ab el *chasis* blanch, y a l'interior hi regna una obscuritat quasi complerta, més que més essent les parets y el sostre ennegrits pel fum, que no té per hont sortir. La xemeneya es de poca alçada, y está formada per pedres esfèriques grosses com un cap de persona si fa no fa, colocades de manera que deixen prop de terra una obertura per hont s'hi tira la llenya. De tant en tant la banyera llença sobre les pedres aygua freda, que s'evapora tot seguint produhint un calor intens ab el qual disfruten els concorrents.

Els pagesos de Finlandia tenen una gran passió per llur bany, y la nit de Sant Joan, avans d'encendre'l *kokko* l'han de pendre: no poden estarsen.

Encara existeixen altres costums en bon nombre, que's practiquen la nit de Sant Joan, pel jovent desitjós de conéixer els fets futurs, el *pervindre;* mes sols citarèm aquesta que consisteix en fer una toya ab flors y fulles que deuen ésser de nou classes diferentes, toya que posen sota la coixinera. Mercès a sa influencia, el somni *veridich* dirà a la donzella quin es son futur aymant, y al jove li dirà quina ha d'ésser la seva nuvia.

BENET R. BARRIOS

L'AMOR

L'estudi d'en Segristá, llargament y per peces menudes descrit en mon llibre *Redempció*, resulta sempre un observatori esplèndit, desde'l que poden estudiarse a plaher tots els sentiments y observacions del cor humà en els derrers estaments de la societat civilisada. Estil d'estereoscop perfeccionat ahont les figures que's mouen y parlen deixen traslluhir derrera llurs poses ridicules y llurs converses lleugeres tot un món desconegut que, exuberant de vida, resorgeix continuament en aquell simpàtich escenari, ahont a la llum diàfana dels finestrals glaçats semblen presenciar la festa, desde les parets, les teles pintades ab els desnús de dònes hermoses y recorts agredolços de tota mena de modelos...

En mes llargues hores d'èxtasis, mitj condormit ab les fantasioses imaginacions qu'en aquella atmósfera d'art, com bolves sobtilissimes penetren sens ésser vistes fins al més obscur recó de l'ànima, que n'hi he descobert de secrets dolorosissims y greus torments, tant més martiritzadors com més ocults!... Per allà fan llur desfilada sinistrament còmica la miseria famolenca disfressada ab els últims pellingos d'un luxo passatger, l'orgull patètich de l'artista fracassat jamay comprès, el dolor de la enganyada amagant son odi etern als dolços y fingits somriures, les llàgrimes de la mare jove, de sentiments pervertits, volent dignificar sa prostitució ab el dever sagrat de mantenir son fill, els gestos melodramàtichs de l'actor vell, l'esguart esferehidor de l'anarquista de guardarropia, la ganyota imbècil de l'idiota, totes les estremituts nirvioses y epilèptiques de la humanitat malalta!...

Potser el tipo que més m'impressionà de tots els qu'en aquell taller trevallaven fou *el coix*. De petita estatura, y la cama dreta serrada un pam per sobre del genoll, se movia ab una agilitat sorprenent ajudat per sa llarga croça. Son cap era interessant. Sos cabells negres ab lluhentors y reflexes metàlichs, blavosos y moradenchs, partits en clenxa, descendien ondulats sobre'l crani, amagant les orelles y el coll sota sos rinxos fins enquadrar, ab sa llarga barba d'apòstol, son rostre de color de poma cuyta, illuminat vivament per uns ulls de força hipnòtica. Son trajo miserable conservava encara'l *corte* de senyor, y quan, assentat en sa butaca, amagava sa desgracia, apareixia soperb a la vista de l'espectador, com un poeta de novelador romàntich o un d'aquells sants de llarga cabellera y mantell voleyant que guarden l'equilibri en els ninxos dels altars barrochs de nostres velles iglesies. Son vici dominant era l'orgull, que segons les circumstancies prenia diferentes formes, desde la vanitat infantivola de la guapesa, fins la superioritat intelectual sobre tothòm; desde la soperba complacencia de sa pobresa, fins l'odi al poder; desde'l despreci profondissim de totes les aristocracies, fins la hiperbòlica exaltació del trevall que dignifica l'home.

¿Sa historia? ¿Ses costums? Sa historia, explicada punt per randa, donaria feyna pera un volúm de filosofia; ses costums, pera un tractat particularissim d'higiene nova y moral modernista; ses teories socials, pera un moviment revolucionari; sa alimentació, pera un secret d'immortalitat; tot son modo d'ésser, pera un capitul interessant dels llibres que s'ocupen dels malalts del cervell.

Hi havia dies que li donava per explicar totes les ventatges del sistema d'alimentació vegetarià y dels banys directes de sol sobre la pell, y tot seguit, pera donarne probes pràctiques, abandonant les croces, començava a córrer a salts de kanguro, perseguint les modelos ab els moviments descompassats y lascius d'un faune esguerrat y ridicul. Altres posava càtedra de higienisació de les aygües potables d'una gran ciutat, y explicava ab un fluix inextroncable de paraules buydes, moltes d'elles inventades de moment y totes sonores y musicals, el gran sistema de canalisació subterrania. Altres vegades, boy fent

posa habillat ab un frach de l'any de la picor, sobre una camisa gens immaculada y sense botons que amaguessin les obscuritats piloses de son si, fuhetejava ab ironia sagnant y mal dissimulada enveja tots els vicis del capital y la noblesa, proclamant a crits la igualtat absoluta! Però may resultava tan sublim com quan parlava d'amor.

Una tarda que posava una joveneta, encara més desvergonyida que totes les de l'ofici y que ab esperances de gresca feu com que se'n enamorava bojament, ell s'estengué en consideracions profondes; y deya entusiasmat:

—L'amor no es altra cosa que l'aprofitament fatal de les secretes afeccions sexuals en benefici de la humanitat que per aquest medi's propaga. Com tot lo que a l'home pertany, l'amor es egoista, y per això poch a poch y per graus va cedint en intensitat a mida que's veu correspost fins arribar a la fusió perfecta de l'Evangeli *duo in carne una.* El cor, fornal de la passió, està recobert y atrafegat per la carn que l'oprimeix, però té'ls ulls pera desfogarse, com les finestres ventilen nostres cambres. Els ulls! aquí está tot mon poder! Potser n'hi haurà d'altres, cercantlos ab bona voluntat, que tinguin millor fisich que jo, y fins superiors qualitats morals—que ja es molt dir!—però no tenen ni poden tenir la força sugestiva de ma mirada. Y es que jo, al contemplar una criatura com vostè, tota espontania naturalitat y ignocencia, reconcentro en mon cervell el conjunt de perfeccions qu'en ella hi trobo, y en un esguart li envio com ofrena tota ma admiració, establint tot seguit, ab la velocitat d'una corrent elèctrica y ab la força de la sugestió, relacions simpàtiques que fan quedi dominada ma victima y entregada a discreció. Ben mirat, jo ho sento que vostè s'hagi enamorat de mi, perque ab les violencies de sa passió patirà molt no podentme alcançar, perque jo estich ja tan lluny de l'enamorament ideal!... Miris: jo'n vaig patir un d'amor, un amor gran y únich; gran com el meu cor, únich com tot lo immens, y posantse pel mitj l'interès, com fanch d'or, l'atrofià traidorament. De llavors ençà, reconcentrada tota la força de ma passió en el fons de l'ànima, crema sense consumirse deixantse veure solsament pels cristalls del ulls, y les pobretes dònes que's posen a tret de que'l vent de la casualitat faci arribar fins son cor les guspires d'aquell forn, cauen ferides a mos peus com papallones inexpertes fatalment atretes per la llum. Desgraciada! No es pas vostè sola, no! La filla del marquès de Xiró y les dels comtes de Campflorit dies ha sofreixen els torments de Tàntal desitjantme sense poderme possehir! Elles no m'ho han pogut dir, perque les hipocresies de la societat en que's mouen no'ls hi han permès ab la meteixa llibertat que a vostè, però prou se comprèn l'incendi de son cor baix la influencia de ma mirada carnal!... No hi ha remey! El món es aixi! L'estat natural de l'home, l'amor, se transparenta pels ulls de la manera franca y espontania com ha de sortir per un lloch o altre'l foch reclòs entre parets, y allavors venen totseguit les convencions socials, estúpides e imbècils, y ab maneres artificioses amaguen tot lo espontani, matant sa meteixa virginal puresa. Jo les aborreixo totes les falses aparences d'aqueixes esferes altes y aristocràtiques de la societat, y per això no m'ajupo a demanar l'almoyna d'un trevall retribuhit miserablement, y'm venjo de les soperbies dels de dalt fent victimes entre llurs filles...—

El pobre coix, exaltat per sa meteixa oratoria, feya anar el braç pels espays en paràboles immenses, tremolant nirviosament ses mans peludes, mentres ab la vista perfidiosament fixa en la modelo volia fer proba práctica de lo que deya, y continuava enrahonant sense parar, bojament, sense que jo'l pogués seguir en el febrós trevallar d'aquell cervell desequilibrat que tal com anava elaborant sos pensaments els buydava per la boca com torrentada violenta.

A aquell home guardant ses idees ab avaricia y sols descobrint de tant en tant algún de sos pensaments, el tindriem per un sabi; y nosaltres, si diguessim a tothòm lo que pensèm, ¿no resultariem els bojos més temibles?

CARLES DE FORTUNY

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

H. J. Wells.-EL AMOR Y EL SEÑOR LEWISHAM. *Toribio Taberner, editor. Barcelona. 1905.*

Aquesta novela d'en Wells, que ha traduhida correctament al castellà en Blanco Belmonte, directament de l'anglès, es una veri-

table novela moderna, filla de l'estudi profond d'un baix món intelectual. El professor Lewisham, l'home qui sots l'exterior d'un ésser purament cerebral, amaga l'ànima d'un romàntich, es un tipo ben humà, quals esforços pera enlayrarse, quals deliris sociològichs naufraguen primer a l'impuls de l'amor; a l'impuls de les tristes necessitats de la vida després. La vida dels pobres estudiants anglesos dóna lloch a l'autor d'escriure pàgines plenes d'observació y d'humorisme; éssers extravagants, exaltats, visionaris, se mouen febrosament en el medi grisench y ombrivol de la immensa London, qual grandesa arriba a l'ànim del llegidor.

La hermosa novela d'en Wells — que per cert ens revela un aspecte nou de l'originalissim escriptor — comença com un pur idili y acaba com una realitat. Hi ha escenes de poderosa poesía, vibrant, humana; belleses somniades que's desfaràn més tart tristament. El pobre Lewisham y la pobra Ethel — l'amor que s'interposa en el camí del primer—han de veure morir llurs ilusions, però saben a la fi trobar en la realitat meteixa un contrapès pera'ls miratges que'ls enlluhernaren.

L'obra d'en Wells té'l simpàtich romanticisme que caracterisa les obres dels bons noveladors anglo-saxons y anglo-americans, de Dickens a Bayley Aldrich, passant pel gran Breet-Harte; se troba, donchs, dintre d'una escola literaria perfectíssima, y respòn dignament a les tradicions de la escola.

—

Eshmer-Valdor. — Les Thuribulums afaissés.-*Editions de «La Vie».—Paris. 1905.*

Se tracta del llibre d'un poeta ple d'entusiasmes, de molta fantasía; d'un *trenca-motllos* a lo Verhaëren — ab qui té certs punts de contacte — y a qui deixa un xich enrera com *revolucionari de la forma*. L'Esmer-Valdor no's preocupa gens ni mica dels ritmes usats en la poètica francesa, y escriu tal com raja. Es desigual, abrupte; sos versos produeixen emocions estranyes, filles d'un desordre volgut — com tota aquesta mena de desordres — y passen dels efectes discordants a les emocions senzilles y serenes.

Admetent els versos de l'Esmer-Valdor com si fossin versos, sorprenen les deduccions que llur autor fa de les persones, de les coses y dels actes: la fantasía del poeta vola esbojarradament cercant efectes violents, com si sofris una tortura inflexible que la condempnés a no reposar may.

No's pot negar, per això, qu'en els versos de l'Esmer-Valdor s'hi troba l'esperit d'un veritable poeta qual fantasía s'asserenarà segurament, emmotllantse en formes poètiques més perfectes y clàssiques. Qui ha escrit *Soir antique*, *Soir romantique*, *Soir Watteau y Soir de bal*, alhora que un poeta vibrant y original — tal com es ara l'Eshmer-Valdor — pot esdevenir un poeta perfecte.

Geroni Zanné

El Bosch, *per Joan M. Rabassa y Dalmau.— Barcelona, 1905.*

L'autor d'aquest llibre s'ha proposat defendre la tesis de la protecció als boscos, apurant el tema desde tots els punts de vista, artistich, literari, religiós, cientifich, industrial, agricola, etc.; aportant a la qüestió una llarga serie d'arguments de tot genre.

L'obra adoleix, potser, d'un defecte, y es de la meteixa abundor d'arguments, lligats sense gradació que faci resortir bé llur importancia relativa. De totes maneres es altament lloable'l propòsit de l'autor, y més que tot l'haver donat la preferencia a la llengua catalana pera escriure aquest son primer llibre, dedicat al rey d'Espanya, en defensa d'una qüestió de tanta importancia com la esmentada.

—

Agustí Calvet. — Sentiment. — *Tercer premi en el concurs de noveles de la Biblioteca Popular de L'Avenç.—Barcelona, 1905.*

Aquesta novela d'argument senzill y exempta en absolut de pretensions innovadores dintre l'art del novelar, es una molt discreta mostra de les condicions de son novell autor.

Sentiment se llegeix ab gust; hi ha descripcions ben encertades entremitj de planes sense relleu. En alguns moments fins assoleix una certa intensitat dramàtica, y, sobre tot, es d'alabar la sobrietat ab qu'està tractada la escena capdal del llibre, aquella en que'l capità del barco assalta la cambra de la filla del pràctich perpetrant la deshonra de la desgraciada noya.

Creyèm poder esperar del senyor Calvet pera més endevant noves mostres de son talent d'escriptor, les quals se li reconeixen ja en aquest primer llibre, que fou distingit ab el tercer premi del concurs de noveles de «L'Avenç».

—

Lord Byron.—Manfret.—*Traducció de Miquel Ventura Balañá. — Reus, Biblioteca «Foc Nou», 1905.*

Aquesta nova biblioteca s'ha aumentat ab aquest petit llibre, de l'interessant autor anglès. Tant la traducció com la edició són molt recomanables y no podèm sinó encoratjar als nostres companys de Reus que ab tan bon acert s'han emprès la tasca de multiplicar les manifestacions literaries en català en una forma tan propria pera llur vulgarisació.

R. Miquel y Planas

SONETS

IDEAL

Dels cims inaccessibles doneume'l mirador,
hont l'ànima s'aixampla de tanta serenor.
Del mar immens doneume la incògnita fondaria;
de l'univers sens fites la volta milenaria.

Dels sols que'ns illuminen la polsaguera d'or.
Canteume dels qu'estimen la gran cançó d'amor.
Dicteume dels que creuen la fèrvida pregaria.
Doneume dels que lluyten la força extraordinaria.

Mostreume dels humils la pau y senzillesa.
Dels hèroes repetiume la olímpica grandesa.
Doneume'l bell florir de la Naturalesa.

Tot lo que al món s'aguanti ben ferm als quatre vents;
tot lo que purifiqui els nostres sentiments;
tot lo que aixequi enlayre els nostres pensaments.

A UN INFANT

Ditxosa edat del terrejà!
Ditxosos cinch, sis y set anys!
La teva vida sense planys
y sense penes, veus passà.

Terreja y riu; prou que't vindrà
el trist rosech dels desenganys;
tot lo que avuy no't causa afanys,
ton desconsol després serà.

Terreja y riu, que al ferte gran,
a cada flor que culliràs,
un escardot hi trobaràs.

Terreja y riu, que al ser conscient
no't mancaràn, segurament,
anyors del temps qu'eres infant.

L'INCOMPRÈS

Es el pobre poeta l'incomprès
que brega en el calvari de la vida.
Ell canta l'alegría dels demés
tot y sentintse l'ànima ferida.

Ell copça les espines dels rosês
pera escampar després la gran florida;
y es sa paraula, hermosa y decidida,
saborosa com mel de purs rusquês.

Passa lleument com papalló d'estiu
d'aletes tremoloses, de flô en flô;
y cada cosa sos secrets li diu

alimentantli el foch de la ilusió.
En solitut ell porta, mentres viu,
a trench de llabis la eternal cançó.

MARINA

Inflantse les onades amplament,
s'atancen a la platja vanitoses;
rendides per l'amor se van desfent
y el vent les torna a inflar perfidioses.

S'acosten altra volta lentament
de son batut voler com vergonyoses,
y al arribâ al sorral, gayrebé foses,
fan de nevada escuma'l llur present.

En els penyals s'estrellen bramulant;
desesperades canten llur despit;
als centinelles que'ls estàn vetllant

imprequen ab constancia día y nit,
ab veu de tro y ab força de gegant
sos bramuls escampant per l'Infinit.

ELS PINS

Tenen els pins un ayre majestuós
que de vèurels no més un se'n agrada.
De la serena tarda en el repòs,
que'm plau veure llur taca vellutada!

Escampen pròdichs un sentô rehinós
alçant al cel la corpulent brancada;
llur verda cabellera esburrifada,
m'apar la cabellera d'un colós.

Les aus refilen en llurs branquillons
y cada primavera'l niu hi fan.
Esbelts s'aixequen murmurant cançons

que'l vent els dicta xiulador passant;
y ofrenen ab llurs fruyts els blanchs pinyons
que'ls baylets ab delicia's menjaràn.

ESCLAT

Les tenebrors s'han esvahit:
ara ja'm sento encoratjat.
L'adolescencia que ha fugit
ni una negror no m'ha deixat.

De mi trobantme possehit,
m'inonda nova claretat:
la llum ansiada m'ha arribàt
tot desvetllantme l'esperit.

Ab el cap alt y el cor serè
la lluyta emprench ab més brahó.
He de bregar tant com viuré

pera la humana redempció.
Goig es lluytar, y lluytaré
pera que triomfi la Rahó.

ENRICH BOSCH Y VIOLA

SOMNIS

La regina, el cap demunt del coixi, brodat d'una bella corona, va clohent els ulls en la foscor de la cambra, tot murmurant les derreres oracions de la nit.

La noble dama resa; resa per les animetes verginals que de vora la mar blava, sota un sol esplenderós, s'han envolat aquell dia d'entre les flors terranes, llurs germanes, vers aquella pàtria hont els llirs y les palmes y les roses no's marceixen may.

Mes trencant el piadós *requiem*, la sòn ha vingut a cloure aquelles parpelles tan fetes a plorar, sota llur doble corona d'or.

La regina somnia, y el seu somni li porta al cor el punyiment de doloroses recordances.

La regina somnia que s'ha mort.

L'espay devant d'ella esdevé lluminosament serè, transparent y rosat com una claror d'aubada. La regina's veu tota vestida de blanch y sent que unes grans ales impalpables se la enduhen per aquell infinit que's va aclarint més y més, ab un parpelleig d'estels jamay vistos.

Y sos ulls se clouen devant d'una llum estranyament dolça, que's desprén d'unes columnes resplendentes, fetes de raigs de lluna y de sol entreteixits.

Un àngel d'incomparable bellesa, vestit de bolves de neu, sembla qu'esperi la regina en la lluminosa portalada. La pren de la mà y l'acompanya més lluny, endintre d'aquella clarissima immensitat en la que s'ouen resons d'harpes y cants divins.

Y la regina cau prosternada, atuhida devant de la portentosa majestat, fins aquell dia adorada per ella en la petitesa de les custodies d'or voltades de pedres precioses.

—Senyor Deu meu!—exclama corpresa:—Perdonéu la vostra serva! Tinguéu misericordia de mi, ja qu'he patit tant en vida!...—

La veu divina cau en son ohi ab la dolçor de matinal rosada:

—¿Quin lloch vols en el cel, Maria?...—

—Senyor!... aquell que vós me donaréu en vostra justicia infinita... aquell que hauré merescut.

—Mira—diu el Senyor.

Allà prop, en un redós de núvols, la regina hi veu una dòna en ple esclat de joventut y bellesa. Té'l cabell d'or y les galtes com roses enceses, sos ulls són dolços y amorosos, y sos braços enclouen un petit infant tot resplendent de llum que li somriu y la besa, ab el goig d'un nin que retroba sa mare aprés una ausencia.

Un gran nimbe d'or envolcalla aquella visió de tendra maternitat.

—Allà, Senyor!... Que vostra misericordia me faci un lloch allà, al costat d'aquells que tant vaig estimar en la terra.

—Allà no pot ésser, Maria. El lloch ja es pres.—

Y els ulls de la regina, que van acostumantse a la llum celestial, veuen dibuixarse, a cada banda de la santa mareta, els contorns suaus de dues verges, vestides de blanch, el coll enrondat d'uns rubins que aparen gotas de sang, transparents. Les dues verges romanen agenollades vora de la mareta jove, y fan festes a l'infant que'ls hi somriu, esfullant ab ses manetes xiques les corones de setembres y de vares de Jessé que cobreixen llurs fronts.

—Senyor! Senyor!—gemega la trista regina...—¿No hi ha lloch pera mi, aqui prop d'ella?

—No, Maria. Ja no n'hi ha. Ahir encara n'hi havia: avuy te l'han pres les blanques verges catalanes.—

Els plors entelen els ulls de la regina, que se sent altre cop vagar per aquelles soletats lluminoses, duta per les grans ales impalpables, entre'l parpelleig d'estels jamay vistos.

. . . . . .

Demunt del coixi brodat de la reyal corona, la regina's desperta a mitja nit, tota corpresa, encongida. Plora a la fi, y torna a resar fins que la sòn revé a clòureli els parpres, y els somnis a atormentarla.

Ara es en el seu palau. En la gran sala resplendenta de riqueses brilla'l setial roig voltat d'or que sembla estendre'ls braços vers sa majestat.

Arrocegant el mantell de porpra, el cabell d'or atapahit sota la pesanta corona de pedreria que flameja, la regina camina lentament vers el trono. Va per pujar els grahons encatifats, y sobtadament sent una força invisible que la empeny cap enderrera: sembla com si el mantell d'armini s'hagués tornat una llosa de plom.

La regina's gira y resta sobtada per la vista d'un pobre ésser que ha caygut estés, ajaçat sobre'lròssech reyal. Es una velleta, una pobra velleta qual rostre trist porta'l segell del dolor y de la miseria; un sagell de majestat cayguda.

La regina s'ajup y vol alçarla, mes ab l'esforç que fa, el somni s'esvaneix, y la noble dama torna a despertarse, el cor més encongit que may.

. . . . . .

La nit se va allargant, cada cop més dolo-

rosa, y la regina, no podent dormir, fa rajar la llum de les flors elèctriques; mentres sos ulls tristos y plorosos romanen fixos en els daurats de les pintures exquisides, en les conegudes maravelles de la cambra reyal.

Sobre'l jasp d'una taula, un rotllo de papers s'ovira. Els ulls desconsolats se'l miren, y llur esguart esdevé més tranquil, més asserenat. Recorden les belleses d'arquitectura que representen els dibuixos alli traçats per mans d'artistes mestres. Si, l'altar serà hermós, digna ofrena de l'agrahiment y de les riqueses de la regina.

La Verge no's podrà queixar. Ab lo que costarà l'ara santa, quàntes llàgrimes s'aixugarien, quàntes benediccions pujarien vers aquella justicia divina!... Y aquelles benediccions, inclinades com florides palmes, tal volta formarien un redós entorn del grupo maternal qu'en sa vesllúm de cel vegé en somnis la regina, un sant redós hont ella hi trobaria son lloch, a l'hora del juhi eternal, prop d'aquells sers volguts y tantost allunyats de ses caricies.

L'altar serà gran, alt, hermós. Sa bellesa, devant de les generacions esdevenidores, serà un himne etern de remerciament a la Santa Verge qu'en una hora de perill li conservà miraculosament aquella vida adorada, qu'ella, la regina, ha posposat fins a sa ditxa meteixa.

Pensant en l'arca d'or y marbres preciosos, la regina ha enfosquit la cambra y s'ha adormit altre cop.

Mes els somnis sembla que voltin sa testa del color de les espigues madures, sa pobra testa dolorida...

. . . . . .

La esglesia li apareix resplendenta de llums y flors. L'altar sembla un fantàstich joyell de fades. Devant d'ell les multituts s'han prosternat, mentres el *Te-Deum* s'enlayra vibrant, poderós, curull del perfúm de l'encens y de les roses...

Mes ¿qui es aqueixa figura de dòna endolada—qual esguart de dement brilla ab un foch estrany sota'ls cabells grisos—que puja fins a dalt de l'altar, y d'un a un va apagant els llums, y arreplega les flors, aquelles flors precioses cullides en les caldes serres dels reyals jardins?

¿Què vol ferne de tantes flors la pobra boja que n'omple a curull un estrany cotxe blanch, tremolós, que ronca y panteja com un monstre domptat al peu de l'ara santa?...

Quan ja no resta ni un llum que brilli, ni una rosa que perfumi l'altar, el cotxe, fet un jardi, fuig com una exhalació guiat per una figura jovenivola, de posat senyoril y esguart temerari, enduhentsen la vella y l'esperit aterrorisat de la regina.

Entre'l sorollós panteig de la fera que se'ls emporta y els perfums de les flors, van pel món, cami de Llevant. Creuen ermots grisos y llastimosos, immenses planuries desolades, pobles negres hont se barregen les tocades de guitarra ab els crits de la fam, de la sed, de la miseria; hont les mares, ab els pits aixuts, se venen pera donar menjar y beure als fills de llurs entranyes.

El cotxe blanch vola, vola per plans y montanyes, per valls y serres, y deixa enrera el vol de les orenetes y dels núvols d'òpal que cerquen debades aconseguirlo...

A la fi entren en unes valls fecondes, després de creuar un ample riu d'argent. Alli les oliveres agiten llurs escabellats fullatges pàlits, sembrats de grans d'esmeragda d'etzebatja; els garrofers gegants, forçuts, s'aclofen sota'l pes dels bruns penjolls; els tarongers mostren l'orgull de llurs joyes d'or; les vinyes s'estiren ab voluptuoses caricies sobre la sanitosa terra, prenyades de dolços rahims.

Y en mitj de la vertiginosa y afollonida carrera, la regina recorda haver vist un altre cop, admirantla, aquesta bella terra fèrtil, conreuada, luxuriant, exuberant de vida, de riquesa y de trevall.

Passen altre cop més rius y més montanyes. Arreu hont hi ha un pam de terra, alli hi ha una font de benestar. Ja no se sent el resò de les guitarres, ni s'ouen els crits terrorifichs de la fam y de la sed: cançons d'una vibrant melangia, florides de velles y santes recordances d'altres temps d'amor y llibertat, acompanyen la rella de les juntes.

Qu'es gran aquesta terra! Que n'es d'hermosa!... Y el cotxe florit vola, vola com una sageta fins a la ratlla de la mar que brilla y espurneja sota'l sol, ab reflexes de safirs y esmeragdes.

Per les platjes daurades, a frech de les escumes acariciantes, corre'l fantàstich jardi. El jove guiador alça'l front y somriu a la mar blava, y descobreix son cap ros, saludant aquella bella immensitat placèvola.

Y endevant, endevant sempre... La fera panteja, mes no's cansa... son udol se sent de lluny y s'escampa per arreu. La regina pateix horrorosament: tremola, tremola, y prega... La boja, a grapats, besa les flors que la volten y les hi diu «Filles meves!»

Devant dels ulls atuhits de la pobra regina apareix, entre montanya y mar, la vila immensa, grandiosa, soperba, hospitalaria, coronada de navilis, cloquers y palaus, ab sa diadema de ruschs que fumegen sempre sota el cel blau y el sol generós.

La boja alça la veu vibranta, rihenta, d'un riure que fa plorar. Senyala la vila ab sa mà rugosa de trevalladora...

—Allà es el cau hont ens han tancat les males besties verinoses que'ns volen matar, que tot ens ho prenen, que's menjaràn el fruyt de nostres suades, fins a fer de nosaltres famolenchs tocadors de guitarra en aquestes valls encara fecondes...

Agafeules y llenceules més enllà de la mar, com ho fan en altres terres; espurguéu aquestes malures si volèu guardarnos de mala fi! No les deixèu les traidores besties, els mals escorçons, que s'acoblin y crihin entre mitj de les abelles!... —

La regina escolta y plora. El jove guiador té fits els ulls inteligents en la rodeta que entre ses mans mou el carro florit... Y mentres la pobra vella torna a besar les flors dihèntleshi «Filles meves!», ha trobat la manera de ferlo volar depressa, més depressa encara, el cotxe estrany.

Y el tremolor de la regina, retuda, creix cada cop més.

El cotxe s'enfila valent, lleuger, amunt de la rocosa montanya que banya sos peus grisos en les ones blaves y sa trista corona de fatídiques pedres en la blavor del cel...

¿Ahónt puja l'intrèpit guiador? Allà dalt de la montanya, per uns camins trillats entre tombes, eures y xiprers.

Ab una gran sotragada, el cotxe estrany s'ha deturat al peu d'una tomba novament closa.

El cap descobert, el guiador aguanta la màgica rodeta, mentres la velleta va treyent del cotxe, a braçades, totes les belles flors criades en les serres caldes dels jardins reyals y en cobreix la tomba tota, rihent y plorant, als llabis la eterna exclamació: «Filles meves! filles meves!»

La regina sent son cor de mare trencarse, esbocinarse crudelment. Vol també posar flors en la tomba novella, mes llença un crit d'horror: no té braços ni mans.

Un gran sanglot ix de lo més pregón de son ésser y aquestes paraules, desolades, de sos llabis:

—Fill meu!... mira!... —

. . . . . .

. . . . . .

La regina s'ha despertat de l'horrible somni.

Se retroba en la bella cambra de maravelloses pintures, el cap sobre'l coixi brodat d'una corona reyal tota amarada de plors, y, recordant sos somnis, torna a resar altra volta. Un raig de sol ixent que ve de les terres llevantines li recorda'l brill de l'or que tindrà'l bell altar que sa gratitut eleva a l'altra Regina, qual poder divi—fins ara—ha preservat la vida adorada, preuada del fill de ses entranyes, d'aquell abominable y temut finir de les verges y martres catalanes.

L. ESCARDOT

TARDORENCA

El setembre ha arribat; les capvesprades
ja no tenen l'encís del juliol,
y en les fresques y humides matinades
ja no s'escolta'l cant del rossinyol.
No's senten halenades aromoses,
que'ls ayres ja no embauma'l lliri en flor;
els clavells són marcits, musties les roses;
a passes de gegant ve la tardor.
Trista la terra va plegant ses gales,
para'l brugit de grills y de cadells,
el monoton brunzir de les cigales
y el refilar joyós dels gays aucells.
Masos y llogarets barren llurs portes
bon punt veuen brillar el primê estel;
dels arbres van cayent les fulles mortes
com cau a borrallons la neu del cel.
Tornèm a la ciutat, dòna estimada,
tornemhi com aucells que cerquen niu,
y en el nostre redós de la hivernada
remembrarèm la joya de l'estiu
Adeusiàu, montanyes regalades,
paradís de les nostres ilusions,
qu'heu vist nostres somriures y abraçades
y heu tingut tornaveus per mes cançons.
Anemhi a la ciutat, ma bella aymía,
que al màs ja hi resta nostre anhel millor.
Quí sab si hi tornarèm un altre día
acompanyats del fruyt de nostre amor!

JOSEPH VÍA

LIED

Bella jardinera, doneume si os plau
una rosa blanca per posarme al trau,
una rosa blanca que sols faci olor
quan rebi halenades del seu aymador.
Bella jardinera, beseula si os plau,
que de un petó vostre voldría sê esclau,
y eixa rosa blanca besada per vós
serà una promesa per nosaltres dos.
Quan les flors obertes anèu separant,
teniu el front pàlit y l'ànima gran;
sóu la rosa blanca que no més fa olor
quan reb halenades del seu aymador
Bella jardincra, mirèu si os escàu
un vestit de puntes ab ribets de blau,
lliris que segellin misticisme etern,
ribets de violes, fulles de l'hivern.
Quan passèu a l'ombra dels vesprals vergês,
jo vos sent a dintre del meu cor encès,
y sóu l'hostia santa de castes destells
entre l'arca roja d'un pom de clavells.
Jo no tinch als llabis vostra palidor
prò cerco les fulles d'aqueixa tardor;
sóch la primavera rihenta y ardent
que besa uns ulls tristos de tant sentiment.
Bella jardinera, doneume si os plau
una rosa blanca per posarme al trau.
No sé, quan la besin els meus llabis franchs,
si's tornarà roja o's tornaràn blanchs...

P. PRAT JABAL-LI

L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS

(Continuació)

QUIMET

Ja està.

ANTON

Ara, aquí tens aquestes direccions. Agafa un cotxe y'm vas portant aquí tots aquests senyors. *(Li dóna'l paper de les direccions.)* Els hi dius que's tracta d'un negoci de molta importancia, y que si això'ls causa alguna extorsió se'ls indemnisarà lo que sia. Que no'm puch moure del despatx y els hi prego acceptin el cotxe per'anar y venir. Si convé, per'anar més depressa'n llogues més d'un; en fi, tu meteix... Ah! espérat que't donaré tarjetes de la casa *respaldades* ab un mot cada una pera cada hu. *(S'assenta al escriptori y escriu; després s'alça y dóna les tarjetes al dependent.)*

QUIMET

Està bé.

ANTON

Mira, comença per aquest del carrer dels Capellans, qu'es el de més prop. El portes ab el cotxe fins a la porta, y cap a buscarne un altre.

QUIMET, *sortint*

Entesos!

ANTON (*Toca un timbre y ve'l criat.*)

A tots els senyors que vagin arribant ab una d'aquestes tarjetes (*N'hi ensenya una.)*, els fas passar desseguida. Si ve algú altre, aquest el fas entrar directament a la oficina de l'arxiu.

CRIAT

Està bé. (*Se'n va.*)

ANTON

A veure la *Revista Comercial*... (*Llegeix un diari.*) Ara... el cotó baixa... oh, y la farina puja... a... a... a... «El congreso está discutiendo...» es que a Madrid no s'entenen. (*Al cap d'un ratet se sent el timbre de la porta y entra'l criat acompanyant un senyor.*)

CRIAT

«Don Antonio! El señor...» (*Entra'l senyor Anastasi tot rialler.*)

ANTON

Facim el favor de passar! (*El criat se'n va.)*

DON ANASTASI

Es vostè que m'envia aquesta tarjeta, ¿veritat?

ANTON

Si, senyor! Faci el favor de pendre assiento. Se tracta d'un assumpto de gran importancia... y pera un negoci molt gros desitjaria saber... Ah, avans li tinch de dir que lo que me confihi de lo que li demanaré, quedarà en el secret més absolut.

Se tracta de saber si es que vostè coneixeria a un tal don Joseph Balart?

ANASTASI, *tot sorprés agradablement*

¿Qui? ¿En Josepet? Borrangu! home de Deu! ¿no l'haig de conèixer? Si precisament no'n conech pas d'altre. En Josepet? *Vaya, vaya, vaya.* ¿Y qui ho havia de dir? Donchs ¿vostè es amich d'en Josepet? *Vaya, vaya, vaya.* Je!... Je!... Je!... (*Rihent*).

ANTON

Sentis home, sentis, deixi el barret, aquí com a casa seva.

ANASTASI

Si, senyor, en Josepet... vès quina casualitat... Mare de Deu! *(S'assenta tot content.)* Vés qui ho havia de dir que vostè també fos company d'en Josepet! Ay, Senyor! Si qu'es extraordinari. Un amich d'en Josepet, aquí tan aprop. *Vaya, vaya, vaya, vaya!* Je, je, je, je! *(S'hi fa un tip de riure.)*

ANTON

Donchs jo l'havia enviat a buscar a vostè perque'm digués qué tal, còm se troba d'interessos, perque jo tractava de fer un negociet... es a dir... un oncle meu...

ANASTASI

Ja veurà. Psè, psè. ¿Sab? Perque en Josepet *(Movent la mà d'un cantó a l'altre com volent indicar un terme mitj.)*, aixi, aixi. ¿Sab? ¿Sobre tot els seus amichs; perque ell... ¿m'entén? *(Ab un dit senyalant l'ull, com qui vol indicar un que vigila.)* Y després *(Se toca'l clatell com pera indicar que no té cap pèl de tonto.)*, en fi... tothòm ho sab... perque... en quant a ésser llest (*Aquí fa un xiulet y allarga la cara sortintli molt els ulls com pera indicar que's pert de vista.)*, res, qu'es d'aquells que... (*Ab la mà alçada fa un signe cap enderrera ab el dit gros, com qui s'ho tira tot a la esquena.)*, y si convé, també... (*Ab les dues mans significa un que toca'l dos.*), però ¿sab? (*Indicant ab la mà dreta qu'es persona reposada.*), y per lo demés, tiri endevant, home, tiri endevant. Borrangu! no faltava més sinó que... jo't toch ¿y ara? ¿que som plagues aquí?... En Josepet... Je!... Je!...

ANTON

Es a dir que...

ANASTASI, *interrompentlo*

Si, senyor, en Josepet, això y molt més, y

després... caratsus... res, home, res; endevant y fòra. Je, je, je, je. (*Se fa un altre tip de riure.*) *Vamos*, home, *vamos!* Quedi descansat. Ja m'entèn vosté...

ANTON

El diable que t'entengui. (*Apart.*)

ANASTASI

Bueno, ja sab ahónt té casa seva, y mani y disposi... Je, je, je! Sí, senyor, en Josepet! (*Se'n va fent reverencies y rialles.*) Res! Ja ho sab, a casa seva, may que passi, pugi quan vulga...

(*Seguirà.*)

POMPEYUS GENER

NOVES

En totes les entitats catalanistes fou içada'l passat diumenge la bandera catalana, com a protesta de les arbitrarietats contra ella y contra nostre dret de ciutadans lliures intentades pel delegat del poder central.

Nosaltres, com tots els que no l'havien treta, la ostentarem.

Els que l'havien arborada, hi tornaren.

Els que havien tingut d'arriarla, la içaren més alta.

—

El *guerrero* se'ns va arronçar, *permetent* que'l diumenge icessim la bandera catalana.

Com que ni ell es qui pera permetreho, ni a nosaltres se'ns han d'ensenyar els nostres drets de ciutadans la manifestació de protesta dels catalanistes ja no tingué rahó d'èsser. Ab tot, segons lo acordat, les entitats nacionalistes que havien decidit posar bandera a pesar de tot, la posaren. Está vist que'ls valents castiles no la fan que no la esguerrin, y arreu no s'aixequen sinó per'arronçarse després, de la manera més còmica.

Y al dir això no deixèm de sentir certa recança. Parlant la setmana passada de lo que signifiquen les banderes, o sia de l'honor, la cavallerositat y demés *ingredients*, feyem avinent allò d'en Ventura de la Vega:

> sólo quien honra no tiene
> puede jugar con la ajena.

Y pensavem que'l nostre *virey* opinava de la meteixa manera que nosaltres en vista de que a les entitats catalanistes hi havia estat içada tot un dia la bandera de la patria sense qu'ell hi digués res; però després varem caure del burro al tenir noticia de que s'havia enfadat, y de que multava als poliçonts poch *catalanófobos*, y de que a tòrt y a dret volia que les banderes catalanes s'arriessin, cosa que sols per excepció y a viva força pogueren lograr en algunes associacions els seus assalariats. Y vetaqui que'l ministre de governació, com a bon ministre espanyol, felicità al nostre *cònsul*, y vetaquí també que la bandera catalana començà a ésser victorejada aquí fins pels més indiferents, y vetaquí ademés que tots ens juramentarem pera tornarla a içar y esperar vora d'ella als que volguessin arriarla.

Y fou aleshores quan el *guerrero* hi cayguè en allò de la *honra propia* y la *honra ajena*, y's va convéncer; y es per això que ab certa recança les hi cantèm clares.

No com a *guerrero*, sinó com a governador bunyol.

Y ara que no'ns vingui ab que faltém al principi d'autoritat, perque no som nosaltres sino l'autoritat qui s'ha extralimitat en ses atribucions. Estariem frescos que's faltés a la Constitució de l'Estat sols perque nosaltres, valentnos dels drets qu'ella'ns dóna, censurèm y protestém de la gestió de les autoritats ineptes.

Val més que prepari la maleta.

Que bé l'haurà de preparar després d'aquest *fiasco*, després de la *planxa* de les eleccions, després de la *pega* de no trobar als autors de les bombes, y després de la lliçó que li ha dat el capità general, que, segons fama, li ha fet entendre que'ls valents com cal no les fan certes valenties.

Ara'l nostre *virey* ha dit, pera rehabilitarse, que després del periode electoral començarà una campanya contra'l jòch, contra la pornografia *et sic de cœteris*.

També havia dit que tenia la pista dels autors de les bombes, y en efecte: *no han sido habidos*.

Ab qui s'ha esbravat ha sigut ab els periòdichs catalanistes. Encara que ab nosaltres per ara no hi ha volgut res, com si estiguessim venuts *al reluciente oro del centralismo*.

Créguins, val més plegar, perque aquesta vinya no pot donar gayre.

Vàgisen a dormir *sobre sus laureles*, y ja pot darse per ben *estofat*.

Nosaltres voliem treuren d'allò més partit; voliem apurarlo del tot a l'home, però se'ns ha *achicat* de tal manera, que no'l podém aprofitar.

Més que més ab el gasto que hi va fer *La Tralla* en son número extraordinari del passat diumenge.

Número que, com ja saben, y a l'igual que'l derrer del *¡Cu-Cut!*, fou denunciat.

Y multat en 500 pessetes ¿per què dirien? Donchs *por faltar á la decencia pública*.

El faltar a la decencia pública es dir coses o fer actes immorals. Y com que *La Tralla* en l'esmentat número no diu res que sia immoral, ni usa paraules que no figurin en tots els diccionaris, inclòs l'oficial de l'Academia; y com que se'ns diu que la referida penyora no ha sigut ara aplicada com cal, segons reals ordres emeses en virtut d'imposicions de multes semblants; y com que en la provi-

dencia imposant la dita multa no s'afegeix que aquesta sia imposada per desacataments o injuries a l'autoritat, que haurien pogut esser millor argument si no millor raho... *ergo*, estém a la expectativa de lo que succeheixi.

Més que més haventhi per part dels nostres companys de *La Tralla* recursos legals a que apelar.

Veyàm, donchs, si nostra ja célebre primera autoritat civil acabarà d'acreditar ses aptituts pera'l càrrech que desempenya.

Y ens sembla que ho lograrà, perque, lo qu'es proposarho, *vaya* si s'ho proposa!

—

Per més que'ns dolgui, hem de repetir lo que deyem fa dues setmanes: els catalans no tenim dignitat ni vergonya. Arribém a compendre que després de tantes anyades de servitut ens manqui aquell esperit coratjós, aquell civisme qu'es tan sols patrimoni dels pobles lliures; ens fem càrrech de que continuém aguantant, per força, les fuhetades que sens parar ens venta'l govern: la lluyta dels particulars ab persones investides d'autoritat es desigual y la raça dels héroes no es molt estesa. Ja se'ns fa més difícil la explicació de còm tenim una paciencia que bé pot dirsen cobardia pera soportar les bravates dels forasters mal educats que viuen a despeses nostres y que, per torna, ens befen; però lo que passa'ls limits de la verosimilitut es que siguém tan febles pera no atacar de la manera deguda a la indigna prempsa castila que aquiça llurs goços famolenchs contra la terra que'ls hi omple la menjadora.

Que aquests menen una vida migrada ja ho sabém, però també sabém que si volguessim els catalans, podriem ferirlos de mort, atacantlos en llur únich punt sensible: la caixa.

Que sien els catalans quins paguin el *pupilaje* d'aquests *colonos* que'ns empesten ab les emanacions de llurs mal pahits *garbanzos*, es una mica massa. Ja ho sabém que no mereixen personalment que se'ls hi dongui la beligerancia; ja ho compreném qu'es molt còmodo l'insult a mansalva, quan se tenen les espatlles guardades per les autoritats de totes les categories, y qu'es molt difícil discutir ab gent mancada de sentit comú y de bona fe: però si, per exemple, els suscriptors catalans se donguessin de baixa quan un diari insunta a Catalunya y deixessin que no'l comprés sinó'ls individuus de la *colonia*, ja's veuria còm *en pleno éxito* haurien d'anar allà hont, segons ells meteixos diuen, hi tenen el *porvenir*: a l'Africa.

Malhauradament lo que abunda entre nosaltres es la classe neutra: per això poden encara fer la viu-viu (ajudats per determinades subvencions o proteccions) els periodistes de la classe de *golfos*. Si no hi hagués aquí molt de podrit, no s'hi desenrotllarien certa mena de microbis dels que sols pot deslliurarnos una bona higiene social.

Mentres hi hagi catalans que comprin *La Publicidad*, *El Noticiero*, *La Tribuna*, *El Liberal* o *La Vanguardia*, no cal que'ns fem ilusions respecte a nostra cultura, perque o nostre poble no sab de llegir y no entén els insults que a la cara li tiren, o, com ja hem dit, no té vergonya desde'l moment que'ls aguanta.

Y lo que a n'aquests periodistes els hi hauria de fer caure la cara de vergonya si en tinguessin, es que la prempsa de Madrid hagi tingut de donàrloshi ara una lliçó de sentit comú. Descomptats els *desplantes* de *El Imparcial* y *La Correspondencia Militar*, que han aprofitat la qüestió de les banderes pera demostrar una vegada més llur catalanofobia, aquesta vegada alguns periòdichs madrilenys han posat en evidencia al govern lliberal que, encegat en ses tradicionals prejudicis, s'empenya en aplicar aquell funest sistema colonial sens atalayarse de que les meteixes causes han de produhir els meteixos efectes. Y mentres els catalanistes extremém nostra paciencia y nostra prudencia pera seguir nostra via sens eixir de la legalitat, hi ha diaris a Catalunya que atien al govern pera que perseveri en son sistema de provocacions y arbitrarietats.

Facin lo que vulguin, ens en rentèm les mans. De que reculém no n'hi ha pas perill. Hem fet tot lo qu'hem pogut: de lo que succeheixi ells ne tindràn la culpa.

—

El Noticiero, *El Liberal* y altres de la seva *cuadrilla* prou s'esgargamellaren pera fer passar com un fracàs la manifestació del diumenge.

Ab gent de mala fe no s'hi ha de discutir; però'l cas es aquest:

Desde feya molts dies, les entitats catalanistes reunides havien acordat arborar la bandera catalana a despit de les prohibicions governatives, y no arriarla passés lo que passés. El governador digué primer que no toleraria que s'icessin les banderes dat el caràcter de protesta que tenia l'acte, però que respectaria'l dret dels particulars que volguessin lluhir en llurs balcons la bandera barrada; però més tart, malgrat aytals *desplantes*, s'arronçà y afegi que no molestaria tampoch a les societats catalanes.

Els periòdichs catalanistes, ja uns quants dies avans del diumenge, feren públich que la manifestació's referia solsament a les corporacions, y que lo que fessin els particulars era per iniciativa propria, sense que s'hagués fet la més petita excitació.

Ara bé: el diumenge totes les entitats arboraren la bandera solemnement, qu'era lo que s'havia acordat. Molts particulars també ho feren. Els que com el *Ciero* havien aconcellat el dia avans prudencia, tement una

gran manifestació *separatista* o desitjantla tal volta per'aprofitarsen de cinch en cinch cèntims, digueren llavors que'ls catalanistes havien sofert una derrota y que havia guanyat una gran victoria'l general Fuentes.

Les persones imparcials que jutgin. O bé'ls recels d'avans eren infundats y revelaven un desconeixement de la realitat y una ostentació ridicula d'energies fòra de lloch, o l'actitut actual es una dissimulada *palinodia* que sols podrà enganyar als curts de gambals o tontos per conveniencia. Nosaltres ens limitèm a desitjar que'l general Fuentes segueixi guanyant victories com aquesta, y ja'ns aconhortèm d'ésser derrotats com diuen que ho hem sigut el passat diumenge.

—

En Lerroux ha escrit a *La Publicidad* que'l diumenge *lucieron menos banderas catalanas que cualquier otro dia de fiesta*, y que això es *miedo y cobardia*.

Mira, valent, que no't facin una cara nova, per doble que la tinguis.

El valor pera en *Lacandro* consisteix en fugir del perill quan hi ha vagues y quan s'engeguen els mausers contra'l proletari per qui tantes voltes ha jurat dar la vida.

O en posar terra de per mitj entre ell y les institucions quan aquestes venen a Barcelona a veure si *tiembla el firmamento*.

Y realment, això es valor; un valor que pera ostentarlo no basta tenir pit; cal tenir ademés una descomunal, una immensa barra.

Pera soportar les mormes que li cayguin.
Perque la pólvora no s'ha fet pels barres.

—

La crònica teatral sols registra, d'interessant, esperances. Tres teatres sembla que cultivarán ab més o menys intermitencies l'art dramàtich serio català. El primer que obri ses portes fou l'Apolo, ab una companyia ben discreta per cert, que alterna éls melodrames castellans de gran efecte, a que tan aficionat se mostra'l públich de les barriades del *Paralelo*, ab obres dels millors autors catalans. La empresa d'aquest teatre sembla proposarse ab això regenerar paulatinament aquell públich de paladar bon xich estragat. Tant de bo que ho logri. Per ara no han estrenat cap obra catalana extraordinaria, però'ls cartells y programes anuncien novetats.

També n'anuncia'l teatre Romea, de nostres primers autors. La companyia que inaugurará ses tasques la vetlla de la Mercè es, si fa, no fa, com la dels altres anys. Tampoch han estrenat per ara res d'extraordinari.

Al Principal sembla que s'hi farà cosa bona. Els noms d'en Gual y en Graner, que són els que ho dirigeixen, ne són garantia. Encara no hem vist els programes. Ja veurèm lo que será.

Al Eldorado haurà debutat quan surtin aquestes ratlles una companyia italiana de declamació dirigida per en Ferruccio Garavaglia, de qui diuen les veus qu'es un actor notable. El repertori y obres noves que anuncia es força interessant.

Tot són, donchs, esperances, per ara.

—

El dia 23, a benefici de les Escoles del Districte Sisè, tinguè lloch en el teatre del «Centre Autonomista Fivaller» una funció dramàtica extraordinaria, ab un escullit programa. El *clou* de la vetllada era la representació de *La intrusa* d'en Mæterlinck, que per primera vegada's representava en català a Barcelona. Ja hem parlat de l'obra en altra ocasió. Els aficionats que la posaren en el referit centre ho feren ab gran amor, resultant un conjunt arrodonit. Sobre tot la escena fou ben presentada y cuydada fins en els més petits detalls, cosa de gran importancia en obres com la que'ns ocupa.

—

La comissió organisadora del «Festival de la Mercè» ens invità al concert que celebrà diumenge a l'envelat de la gran via Diagonal a benefici de les families pobres, victimes de l'atèntat del 3 del corrent en la Rambla de les Flors.

Foren molt aplaudides totes les peces del programa, especialment les cançons catalanes a càrrech del bariton senyor Parés y les qu'executà l'Orfeó Graciench dirigit pel senyor Balcells, resultant el concert en conjunt digne d'elogi, tant com sa filantròpica finalitat. Se recaudaren 219'32 pessetes.

—

Nostre company de redacció en Emili Tintorer acaba de publicar, formant part de la Biblioteca de JOVENTUT, un llibre titulat *La Moral en el Teatre*, de palpitant actualitat en aquests moments en que s'inauguren o estàn a punt d'inaugurarse les temporades teatrals d'hivern.

Se tracta d'una obra critica en la qu'en Tintorer accentùa son criteri, ja ben conegut dels habituals lectors de JOVENTUT, sobre qüestions artistiques y socials, y no serèm nosaltres qui la judiqui, seguint nostra costùm quan se tracta d'obres de redactors d'aquest periòdich. Ens limitèm, donchs, a posar en coneixement dels que vulguin tenir la Biblioteca de JOVENTUT complerta, que poden adquirir *La Moral en el Teatre* en totes les llibreries y en nostra redacció. Son preu, 3 pessetes. Als suscriptors que la demanin directament se'ls farà l'acostumat 25 per 100 de descompte.

—

Entre les moltes errades que aparegueren en nostre anterior número, cal subsanar la següent de l'article d'en Pujulà titulat *En Maynhaus:*

Allà hont diu «*No se'n anèu, no se'n anèu*», llegeixis: «*No se'n hauen, no se'n hauen*».

—

Publicacions rebudes:

Assaigs estètichs, per Geroni Zannè, volúm 43 de la «Biblioteca Popular de «L'Avenç». Nostre company de redacció en Geroni Zannè acaba de publicar ab l'esmentat títul un aplech de poesies que, seguint nostra costúm tractantse d'un de casa, ens abstenim de judicar, però que recomanèm als habituals lectors de JOVENTUT, y especialment als devots de les teories estètiques de que en Zanné es partidari, en la seguritat de que aquest volúm de versos respòn per complert a llurs gustos y a les doctrines per l'autor constantment sustentades. Preu, 50 cèntims.

Els Estudis Universitaris Catalans als seus cooperadors y a tots els catalans. Hem rebut el manifest que aquesta benemèrita institució endreça als fills de Catalunya remarcant la desautorisació que sa noble empresa de cultura rebé fa poch dels alts poders de l'Estat, com nostres lectors ja saben, y anunciant sos propòsits de seguir ab més dalit la tasca començada fa dos anys, fins lograr la instauració de la Universitat Catalana. Sentim no poder publicar íntegre, per manca d'espay, aquest document notable, però remetèm als lectors a la prempsa catalanista diaria que l'ha publicat. S'acompanya'l quadro d'ensenyances pera'l curs de 1905 a 1906, que són les següents: Dret civil català, Historia de Catalunya, Economia social y Politica aranzelaria, Literatura catalana, Historia de l'Art català, Geologia catalana, Tècnica d'anàlisis químich ab especial aplicació a les ciencies y a la industria, y Ensenyances agrícoles ambulants.

Postals. La societat «Progrés» ha editat unes curioses postals en les que hi apareix la efigie d'un *rus* ab el bastó de mando a la mà y el *nagayka* al cinturó, en actitut ensemps irada y atribulada. Son posat y els lentes que porta li donen certa semblança ab un *conspicuu* personatge que'ls catalanistes han fet *cèlebre*. Al peu s'hi llegeixen aquests versos:

En Trepoff està enfadat,
ja comença a treure fum...
. . . . . .
Posi oli, posi oli,
posi oli en aquest llum.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	. . . . .	20	Cèntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

NOSTRE FOLLETI

Ab el present número repartím, conforme anunciarem, la coberta pera enquadernar el volúm de

LES AMORS DE DAFNIS Y CLOE Y DE AMOR Y PSIQUIS

que avuy queda posat a la venda en totes les llibreríes, al preu de **3 pessetes**.

Com de costúm, els suscriptors poden adquirirlo en nostre Administració ab un 25 per 100 de rebaixa.

Les persones que portin complerta la colecció dels folletins d'aquesta obra, junt ab la coberta, podràn tenirla enquadernada mitjançant el preu de **20 cèntims.** Les enquadernacions *cartonné* se serveixen com sempre al preu de **50 cèntims.**

Tot seguit començarèm la publicació d'un nou volúm de

NARRACIONS QUATRECENTISTES

que compendrà diverses noveletes del sigle XV, interessants ademés per constituhir una mostra del llenguatge català d'aquella època; les quals estamparèm en ortografía moderna sens alterar emperò en lo més mínim el lèxich original. Serà un veritable trevall de vulgarisació d'algunes OBRES CLASSIQUES CATALANES, del qual esperèm ens ne voldràn grat els nostres amichs.

Any VI - Núm. 295 Barcelona, 5 de Octubre, 1905

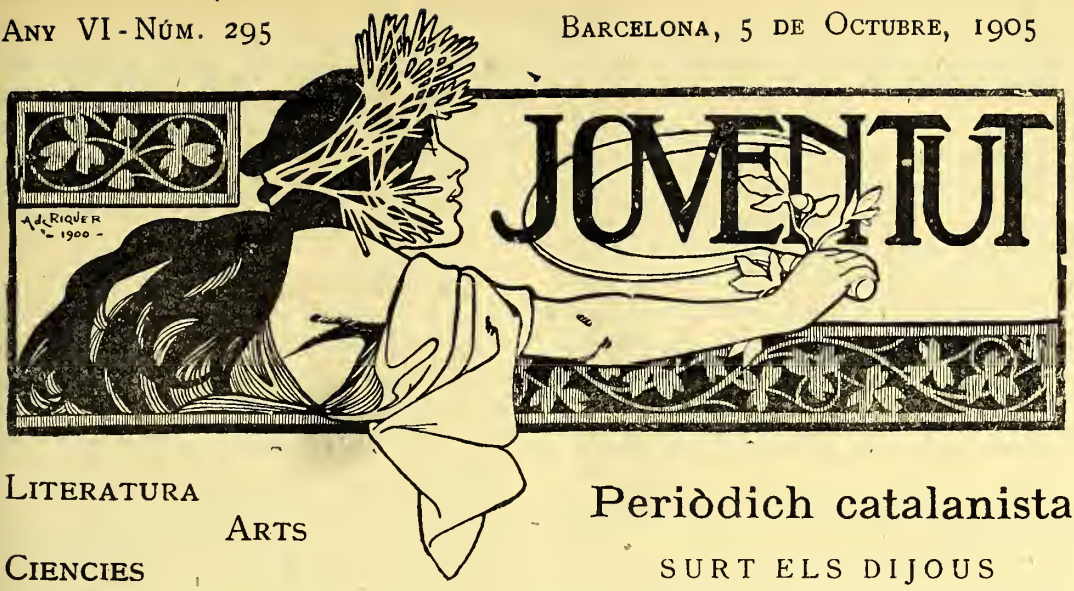

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims.
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

TEXT:

¿Ahónt anèm?, per Cecili Gasóliba.—Un precursor de Nietzsche, per Geroni Zanné.—Bessonada, per E. Just y Pastor.—Vida y mort, per Ricart Moragas.—Teatres, per Emili Tintorer.—Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas.—Revista de revistes, per Lluis Via.—L'agencia d'informes comercials (continuació), per Pompeyus Gener.—Oda a Pirra, traducció de Horaci, per Alfons Maseras.—Noves.

GRAVATS:

Ferrucció Garavaglia (retrat.)

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 21.

HISTORIES D'ALTRE TEMPS (narracions dels sigles XIV y XV.—Plech 1.

¿AHÓNT ANÉM?

No sabèm ab seguritat a qui la dirigim aquesta pregunta, mes nostre intent es ferla als que *manen*, als ministres o a llur president, al Rey, al qui faci d'amo o al qui cobri més, al qui sia, però al responsable de la persecució sense solta de que són víctimes les publicacions catalanistes.

Cal aclarirho això, y ja que'ls perseguits donèm la cara, que també la donguin els perseguidors. Cal saber per què ha vingut eixa extemporania repressió y a quins motius obeheix.

¿Es que les doctrines nacionalistes, baix el govern lliberal (?) d'en Montero Rios, són considerades fòra de lley? ¿O es que, mancats de valor pera declararles ilegals, s'han proposat ofegarles per un regim de força?

Ja ho poden dir clar lo que's proposen, que nosaltres ja estèm curats d'espants y no'ns vindria pas de nou, coneguda la mentalitat que informa'ls actes dels prohoms d'Espanya, un *cop de Gazeta* que'ns declarés *filibusteros*. Lo que no podèm arribar a creure es que visquin en un estat tal d'ignorancia, que's creguin capaços d'ofegar la veu del nacionalisme catalá ab els ridiculs actes de força que per compte propri o per ordres superiors está portant a cap el governador civil de Barcelona.

El moviment catalanista no ha variat en res; èls escrits de propaganda y els articles dels periòdichs diuen lo que han dit sempre; no prediquèm res de nou, no perseguim altra finalitat que la repetida molts anys arreu a orelles de tota mena de governants, de dotzenes de governadors, que devèm creure que tenien tant de gènit y tant d'amor a Espanya cam pugui tenir el senyor Fuentes, encara que no fossin generals.

Donchs ¿què ha passat ara?

¿Es qu'en Montero Ríos vol *acrisolar* sa fama de lliberal, o es que ja's dóna com a fet consumat lo fins reconegut per diaris de Madrid, de considerar a Catalunya com una colonia?

S'imposa'l parlar clar, pera que'ls qui estimèm a Catalunya sapiguèm a què aténdrens.

Si els governants madrilenys ens han declarat la guerra y tot aquest seguit de denuncies que sofreix la prempsa catalanista no es més que'l principi d'un regim de força que comença, que tinguin el coratge d'afirmarho ben clar, y llavors ja sabrèm lo que'ns toca fer els aymants de Catalunya, que, convençuts de nostre dret y fugint d'arbitrarietats extemporanies que'ns foragitin de la legalitat, no'ns espantarà l'haver d'anar a trevallar al costat d'un estimat company que s'ha vist obligat a deixar sos amichs, sa familia y sa carrera.

Mes si aquesta persecució no ve de Madrid sinó tan sols d'una autoritat local que, desconeixent lo que porta entre mans, mancada d'educació política o sobrada de gènit, està promovent conflictes, excita passions y fereix l'amor propri dels catalans, llavors la obligació de tot govern amant de la pau y respectuós de les idees y sentiments d'un poble, es sols fer una cosa: enviar de nou al *cuartel* al qui ha demostrat tan excelents dots pera manar *números* y tan poch tacte pera governar ciutadans.

S'imposa una cosa o altra pera que'ls que no hem nascut pera ésser manats com a esclaus poguèm respòndrens a la pregunta que'ns fa fer l'estat actual de coses:

¿Ahónt anèm?

CECILI GASÓLIBA

UN PRECURSOR DE NIETZSCHE

Els qui, seguint a Goethe y tenint per norma'l *nihil novum sub sole*, creyèm que les novetats (en termes generals) no són altra cosa que resurreccions, hem vist confirmades una volta més nostres teories. Un dels pensadors més originals dels temps moderns, el gran orat Frederich Nietzsche, el profeta de Zarathustra, té també, com tot pobre estadant de la terra, el seu Baptista.

Aquest Baptista del pensador alemany es un ilustre personatge francès, el comte Joseph Arthur de Gobineau, qui, *descobert* avuy pels germànichs, ha donat naixença a una associació destinada a estudiar ses obres (*Gobineau-Vereinigung*), de la qual n'es president el professor Dr. Schemann, comptant ab uns doscents membres, entre'ls més ilustres el princep von Eulenburg, el baró Hans von Wolzogen, Paul Bourget, Eduart Schuré, J. Vacher de Lapouge, etc.

—

Un distingit escriptor francès, Mr. Robert Dreyfus, *gobiniste* de cor, ha estudiat les obres del pensador pre-nietzschenià en un trevall titulat *La vie et les profeties du cómte de Gobineau.*

El comte de Gobineau nasqué l'any 1816 a Ville-d'Avray, d'una familia reyalista y catòlica; seguint les vicissituts dels Bourbons, va acompanyarlos al desterro y tornà ab ells a França. Més tart s'afilià al bonapartisme y entrà en la carrera diplomàtica, impulsat per l'amor als viatges y pel desitj de conèixer l'Orient.

Com diu en Maurice Kahn, de qui copièm aquestes notes, en Gobineau's preocupava poch de sos afers diplomàtichs, dedicant els fruyts de la seva activitat a trevalls personals que de temps meditava. Moltes són les obres que durant sos viatges escriu en Gobineau, mereixent esment *Trois ans en Asie, 1855-58; Voyage a Terre-Neuve;* esboçant també la *Histoire des Perses, Les Religions et les Philosophies de l'Asie centrale* y les *Nouvelles asiàtiques*, acabades més tart (1864-68). Després escrigué la *Histoire d'Ottar Jarl, pirate norvegien, conquérant du pays de Bray, en Normandie, et sa descendance; La Renaissance, scènes historiques*, y el seu poema inacabat *Amadis*, que compta, ab tot y aqueixa circumstancia, ab vint y dos cants y uns vint mil versos.

Però l'obra mestra d'en Gobineau es l'*Essai sur l'inégalité des races humaines.* L'autor estableix la superioritat d'unes races sobre les altres, teories que avuy hem vist negades per un gran antropòleg italià, el prof. Napoleó Colajanni. Mes deixant de banda aquesta discrepancia, que per'aquest cas concret no interessa, en Gobineau observa'l triomf de certes civilisacions, triomf seguit de la corresponent decadencia, qu'explica mercès a la barreja de races, per la influencia de les varietats inferiors de nostra especie (tipos negre y groch) y per les families secondaries de la raça blanca (pobles semitichs). Heusa-

qui la gerarquia de races establerta per en Gobineau.

En Robert Dreyfus dedueix les següents consideracions de les teories d'en Gobineau: *Certes races són belles, enèrgiques y nobles. Altres races són lletges, mandroses y vils. Certes races són races d'esclaus y les altres, races de dominadors. Eixos mots, ennoblits per Frederich Nietzsche, apareixen avans, ab tot llur ple sentit, sots la ploma de Gobineau:* «*Els més forts desempenyaràn, en la tragedia del món, els papers de reys y de dominadors. Els més febles ocuparàn els llochs més baixos.*»

Tal es, en el fons, la teoria d'en Gobineau, que ha donat lloch a nombroses interpretacions y comentaris y quals conseqüencies no seguim exposant, recomanant no més a nostres lectors l'obra d'en Dreyfus *La vie et les prophéties du comte de Gobineau*. Però si farém constar que les teories d'aquest original y profond pensador, com tots els principis absoluts, sofreixen de tant en tant fortes sotragades, ocasionades per la realitat de les coses, mestra de la observació y de la vida que may s'erra. Aixi trobém més humana y alhora més cientifica la teoria d'en Colajanni afirmant que les races són superiors o inferiors en determinats moments històrichs. Ab la teoria d'en Colajanni desapareix aquesta mena de fatalitat qu'en Gobineau y en Nietzsche volen estendre sobre les races anomenades injustament inferiors, a causa d'un aplanament secular que les ha tingudes allunyades de les transformacions dels pobles més progressius (*pobles*, no *races*, car a la raça blanca pertanyen alhora anglesos y russos, y ningú citará aquests derrers com portant-veus del progrés y de les renovacions politiques).

GERONI ZANNÉ

BESSONADA

La Veva estava a punt de desocupar. El seu home era un fuster de banchs de cantis y calaixons de basseta que, a copia de passar llargues temporades en vaga, s'havia acostumat a no trevallar. Y ella, la pobra, qu'estant bona sempre defensava quatre o cinch ralots diaris fregant rejoles, d'ençà que havia entrat al derrer més de l'embraç se'n veya privada enterament, y queya malalta cada vegada que, per necessitat, s'arriscava a probarho.

Lo cert es que per la meteixa causa que havia perdut la feyna va perdre també la gana, y, com un voler de Deu, la segona falta atenuava bon xich l'efecte de la primera; mes això no era prou pera tapar les altres cinch boques y la del procurador, sis, qu'era la més grossa.

Era aquell un matrimoni pobre; més que pobre, miserable. El fill que fatalment havia de nàixer, no més vindria al món per'aumentar la miseria dels seus pares y pera repartirse *pro indiviso* l'usdefruyt d'aquesta herencia ab els quatre germans que l'havien precedit.

Això pensava la Veva desde qu'en tan mala hora y tan contra la seva voluntat va sentirse embraçada; y el seu home, ara que's veya *ta pedregada a sobre*, era del meteix parer d'ella.

—

Y vingué'l dia del cop.

La llevadora, ja als derrers dies, al ferse càrrech de lo abultat d'aquell ventre que, per lo qu'era la mare, presentava un desenrotllo extraordinari, aventurà imprudentment que li semblava que'n *duya dos*.

—Ay! Deu nos en guart! No m'espanti, senyora Layeta!...—havia dit la Veva al enterarsen.

—Res d'espantarse...— feu la llevadora.— Tot anirà bé...

—Jo que no'n volia tenir cap més!... No'm faltaria sinó aquesta desgracia!... ¿Còm ho fariem, pobres de nosaltres?...

—Qui dóna per néixer, dóna per créixer...—

Y al veure'l mal efecte que havien produhit les seves paraules, pera no alterar l'anim de la partera, afegi somrihent:

—¿No veu que li dich de broma? Apa, filla meva, apa!...—

Qualsevol que s'hagués trobat present en aquell acte, s'hauría fet creus de la facilitat ab que ve al món *una desgracia*.

A les primeres contraccions de la mare, plorà una criatura als braços de la llevadora, qui, tota atrafegada, digué qu'efectivament ne venia un'altra.

— Reyna Santissima! — exclamaren, senyantse, tots els presents.

Y vingué; que ja diuen que una desgracia may ve sola. Per'aquell matrimoni que, després d'haver engendrat al fill, considerava'l seu naixement com una desgracia, el ditxo era cert: dos fills, eren indubtablement *dues desgracies*. La naturalesa'ls havia trahit.

Pobres criatures! Després de venir al món la segona ab la major facilitat, potser perque trobà'l camí esbroçat per la primera, la llevadora, presentint que hauría fet dos trevalls pera no cobrar més que mitja paga (això si no li quedaven a deure) compli la seva obligació en quatre esgarrapades y presentà'l doble fruyt de benedicció al pare, donantli la enhorabona ab les paraules de reglament y algunes de repetides perque'l cas era de repetició.

El pare, ab la barba de dues setmanes y un posat mitj d'alegria, mitj d'estranyesa, que li donava un ayre de complerta imbecilitat, feya cara de no saber si plorar o riure, y contemplava estùpidament, sense dir paraula, les dues criatures que la llevadora li havia dit qu'eren filles seves: dos nens rossos y esblanquehits que semblaven dues nines de cartró del meteix número, sortides del meteix paquet.

L'home, ab la natural sorpresa, y atribulat com estava, no's podia donar ben bé compte de si *allò* era una bona obra o una malifeta, però estava convençut de qu'era cosa seva, y per un moment se sentí satisfet, orgullós... Ell, que ja quan anava a estudi no havia pogut fer may dos pals que s'assemblessin, era'l pare de dos bessons, tan bessons, que ni ell meteix, ab tot y ésser son pare, sabria may quin era l'un y quin era l'altre...

Y el pobre home va somriure... Y va anar a ca'l barber a ferse treure aquella barba de dues setmanes perque li varen dir que fes un petó als seus fillets. Al acostar la cara a la d'un d'ells, la pobra criatura s'havía posat a plorar...

—Es que'l punxes, home, es que'l punxes!...—li digué la seva dòna ab una veu que semblava l'ànima d'un altre:—Veste a afaytar!...—

Y el pare començà a sacrificarse per la familia.

—

La Veva, després de l'*estrago*, va quedar tan abatuda, tan dèbil, que li costà alguns dies reforçarse pera poder deixar el llit y sortir al carrer. Un'altra dòna, en son lloch, no hauría sortit de casa al menys fins als quaranta dies. Ella— ventatja d'ésser pobre —avans dels quinze ja arrocegava per terra y a la llum del sol la seva figura de morta ressucitada.

A casa no hi porten res y era necessari bellugarse y veure qué s'havia de fer... de què havien de fer mànegues...

Algunes vehines, gent compassiva, que afortunadament may ne falta, encara que tampoch ne sobra, els primers dies s'havien cuydat de donalshi, qui una taça de caldo, qui un xich d'escudella del dia avans, qui una pesseta, qui un bon concell... (més d'aquests que d'aquelles) però allò portava traces d'ésser molt llarch... y pel demés, tothòm tenia prou feyna a casa seva.

Una pobra dòna marmanyera, que'ls duya voluntat perque coneixía a la Veva de criatura, va dirli un dia :

—Mira, vina allà a la parada, y molt serà qu'en tota la plaça no t'arrepleguém pel caldo del dia y alguna friolera més...

—Això es demanar caritat...!—va pensar la Veva, aixugantse dues llàgrimes que li rodolaven cara avall. Però's resignà fàcilment, no per ella, no, per aquells dos àngels de Deu que, no més obrint la boca com dos pardalets, parlaven ab més eloqüencia del dret de viure que'l més bon orador en un *meeting* llibertari.

Y a l'endemà meteix compareixia a la plaça ab les dues criatures parides de fresch, y un cistellet petit y espellifat. La veu va còrrer deseguida y en tota la plaça no's parlava d'altra cosa:—La Veva ha tingut bessonada...—deyen els qui la coneixien. Ella

anava seguint els rengles de parades, d'un a un, aturantse a cada dues passes pera ensenyar a la gent les criatures endormiscades.

—Que són bufons!... Cúydat força! Té, feste caldo...—Y anava recullint lo que la voluntat de les venedores li allargava.

—Pobra xicota! Qu'està flaca!... Se la xuclarán viva...l—eren les paraules que anaven de l'un rengle a l'altre quan ella havia passat.

Després volgué reposar una estona, y allà la teniu: asseguda a l'acera, ab una criatura a cada mamella, excitant la curiositat y la compassió de la bona gent, que feya rotllo y s'enternia contemplant el grupo miserable, y que escoltant les tragedies de la pobra malalta y mare infeliç, li anava omplint el cistellet de vianda y peces de cinch cèntims, mentres ella, avergonyida y fent la mitja rialleta d'agrahiment, no parava de dir:—Ay, gracies... Deu vos ho pagui... Moltes gràcies...—

Un agutzil va dirli que, si's basquejava, l'Ajuntament li pagaria'l didatge d'una criatura, y foren moltes les dònes a la cria que van oferirse pera criarli l'altra. Ella va dir que ja ho diria al seu home...

Y al dia següent tornava a la plaça ab les dues criatures acompanyades de llur pare, que portava un cistell més gros que'l del dia avans.

De donar les criatures a dida, acceptant els oferiments particulars, ni de recórrer a la beneficencia oficial, no va parlarsen més. Se'ls estimaven massa, pobres fillets, y en cara que'ls costés fer un sacrifici, volien tenirlos a casa.

—

Altrament, el concell de la marmanyera no podia donar més bon resultat. No hi havia dia que al tornar a casa, la Veva, per allà a les onze, no portés menjar de sobres pels quatre petits y alguna lleminadura de més a més pels cossos grans. Si els bons sentiments del poble no s'estroncaven, fins podien arreconar y tot.

Després d'una plaça, anirien a l'altra, y al menys mentres tinguessin als bessons criatures, o les criatures que tinguessin fossin bessones, no'ls caldria passar mals de cap per la vida ni destorbarse pera buscar feyna. Bé prou que havien trevallat... en nom de Deu!

La Veva, en pochs dies, va apendre de posarse'l mocador del cap ben endevant dels polsos, d'enrahonar ab veu de malalta'ls dematins y de fer cara de llàstimes per tot dia.

Y el seu home, que s'acostumava fàcilment a tot, s'havia tornat a deixar créixer la barba perque semblés que passava més miseria, y cada matí acompanyava a n'ella a plaça, portant el cistell de la teca al braç y un dels bessons al coll, y els diumenges, per torna, donant la mà a una criatura de les quatre soltes. Un cop a la plaça, servia admirablement de *niñera* a la seva dòna, aguantant una criatura mentres l'altra mamava, prenentli de la falda la qu'estava tipa y acostantli la dejuna al pit, ab un cuydado, una paciencia de cabró, un ayre de vençut y un mirar d'idiota, que feyen engunia de veure. Perque, allà, la paternitat era lo de menys y el negoci lo principal. Aquell matrimoni portava'ls seus bessons a la plaça com l'arrenca-caixals hi porta la seva parada y els que canten romanços el seu pendó ab ninots: eren el *ganxo*.

Y tot això ab el cap baix, ab tristesa emmatllevada, ab olor d'hospital y roba d'hospici; exhibint en públich aquells dos troços iguals d'humanitat, no com dues flors qu'eren de la meteixa planta, com dues vides... sinó com dos ninxos d'un meteix rengle, això es, ab la meteixa tristesa y blancor de ninxo pobre...

En nom d'alguna cosa superior que fes commoure als homes, s'havien de treure aquelles criatures de mans d'aquella gent, despullarles d'aquella roba de munició y vestirles de festa, coronarles de roses, alimentarles ab bones vingudes d'uns pits ben sans, y ensenyalshi de riure... Y quan ne sapiguessin, ben tipes y cara-roges, conservant encara al mitj dels llabis estarrufats la emprempta del mugró y la goteta de llet derrerament mamada y no engolida, presentarlos rihent als ulls del món ab la meteixa satisfacció que s'ensenya un ou de dos rovells, una flor doble o una atmetlla bessona.

Aixi, la gent, al contemplarles, hauria dit joyosament:—Quina sòrt!... Quina hermosura!...—fent morir d'enveja als matrimonis joves. Y no com aleshores, que aquell excès de vida feya fugir esverades a les mares y exclamar a tothòm:—Deu nos en guart! Qui-

na desgracia!...—perque s'ensenyava miseriosament, com una llaga, com un mal lleig... com els cegos mostren als ulls del poble les seves conques buydes, els baldats les cames immòvils, el mancos els seus membres troçejats...

Quin aplanament! Y quànta miseria! Pobres fills, considerats per llurs pares com una verdadera calamitat, *la desgracia* d'una familia... una familia de ganduls vivint ab la esquena dreta d'ençà que la mare tingué, desgraciadament, *la sòrt* de parir bessonada.

Després ens queixèm de la explotació de l'home per l'homel... Quina llàstima que molts matrimonis no sien xorchs!

E. Just y Pastor

VIDA Y MORT

Sentat en un feixuch silló de cuyro enfosquit pel temps, estava'l sabi antropòleg, el que havía esmerçat la major part de sos dies en esbrinar els secrets que amaguen les generacions passades, en desfer les fosquedats que tanquen els temps prehistòrichs per'arribar a compendre, en tots sos passos, la marxa a través les edats de la humanitat, la evolució lenta però ferma y segura dels primitius homes fins als d'avuy dia.

Illuminada l'habitació per la esmortuhida llum del sol al anar a la posta, se distingien mitj velats els objectes reunits en son recinte estrany, original y a l'ensemps macàbrich. La testa de l'antropòleg, d'ulls fondos y brillants, s'apoyava sobre sa mà esquerra, que quedava quasi amagada entre'ls rebelds cabells. Llegia abgran atenció sa última obra sobre la troballa, en una gruta descoberta feya poch, de restes humans que segons indicis pertanyien a la edat de pedra y que havien vingut a enriquir sa ja nombrosa colecció. La taula estava tota plena de llibres y diaris del pais y estrangers, dels millors autors de son ram, especialment de son mestre Broca. A través dels vidres de la finestra's distingien les fatxades de les cases vehines, totes melancòliques a la pàlida llum que rebien, tamisada entre la polsina dels carrers plens de tràfech de la gran capital. Una part de l'habitació estava ocupada per una senzilla y grossa llibreria, tan plena y atapahida, que semblava que s'hagués esbotzat, car per terra's veyen pilots de revistes y volums en compert desgavell. A l'altra part s'hi trobaven uns armaris ab prestatges de dalt a baix, hont hi havien agrupades les calaveres que havia pogut recullir durant sas nombroses excursions als cementiris dels pobles més amagats, tots ells ab sa corresponent targeteta ostentant sa filiació. Un compartiment estava solsament ocupat per casos teratològichs de cranis y demés òssos de diferentes formes, torçats en evident contradicció ab les lleys de natura. Pels recons s'hi refugiaven esquelets de tota mena muntats ab filferro y penjats a una barra vertical de fusta per medi d'una rosca que, atravessant el cap, l'enganxava en aquella mena de forca. N'hi havia d'alts, de baixos, y fins un, ja comprat en vida, d'una pobra que ostentava les articulacions capgirades y els peus enterament deformats. Completaven el quadro una serie de pots, en els quals s'hi entreveyen fetus y deformitats negats dins d'un esperit de vi tot grogós.

De sobte s'obrí la porta y entrà una dòna de formes esbeltes, vestida ab senzillesa, que's dirigí envers l'antropòleg, abraçantli el cap y murmurantli a cau d'orella paraules que ja feya molt temps que'l sabi no havia sentit. Prou la reconegué, no obstant els dies que havien transcorreguts sense vèurela, sense sentirla tan aprop d'ell; y aixecantse deseguida, l'acompanyà a una mena de sofà que hi havia a poca distancia de la taula, y la feu seure mentres creuaven per sa imaginació'ls recorts dels temps feliços de sos estudis de jove, quan al juntarse, acabada la tasca del dia, s'esplayaven ab llurs converses sobre la vida, l'art, l'amor...

Restaren un moment parats, sense dirse res, fins qu'ella continuà la conversa interrompuda feya tants anys.

Parlà de la vida que havia consumit, de ses aspiracions en part realisades y en part desfetes, de sos desenganys, de còm havia pujat les escales de la gloria, de ses obres *esculpturals* que més fama li havien produhit. Y ell li recordà les estones que havien passat junts, sos juraments d'estimarse sempre... Y a tot això una forta atracció anava acostant ses ànimes ensemps que sos cossos, fins que sos llabis, juntantse instintivament, se trobaren fent esclatar un sorollós bes al que seguí una estreta y llarga abraçada.

El soroll que feren retrunyí com si una halenada d'amor y voluptuositat recorreguès la estancia; y entre la fosca que ja havia arribat, se sentí com un estremiment de joya, que semblava comunicarse als sers d'un dia que'ls voltaven, y com corrent elèctrica recórrer els filferros que aguantaven els esquelets. Y de les conques buydes dels cranis que avans miraven a l'infinit, s'escaparen flamarades incitants, que comunicaren igual ardor als demés restes, entre ells els d'un gegant célebre tant en la vida com en la mort, en qual pit buyt semblava que s'hi sentis el batech d'un cor. Y el gegant se dirigia a la vella, aquella del cas teratològich, de torta carcanada, que per primera volta segurament sentia l'amor, may correspost durant sa vida. Y a les besades que venien del sofà contestaven altres dels esquelets y cranis acumulats en els prestatges, ab un soroll tétrich, esgarrifós, de besos dent contra dent, de barres que s'obrien y tancaven ab furia y rabia, de mocegades que's daven els uns als altres, plenes de voluptuositat, com si's volguessin rentar la pólS ja tan acumulada d'anys. Y entre mitj de tot això, esbatechs de fèmurs y tibies y altres òssos que's juntaven, els més consentits rompentse, motivant ays y gemechs de dolor y crits de joya, y quedant aixi, confoses per un moment, intimament lligades, la Vida y la Mort...

. . . . . .

Pochs moments després el sabi, assentat y de colzes sobre la taula, reflexionava sobre'l concepte de Mort y Vida, contemplant les despulles de tants sers que segurament havien també estimat, que havien tingut llurs ilusions e ideals, y que actualment, plens de pólS, confirmaven la gran veritat de la transformació y evolució de la materia...

RICART MORAGAS

TEATRES

FERRUCCIO GARAVAGLIA

IL CARDINALE.—IL POVERO PIERO.—LA FINE DI SODOMA.—VIAGGIO DI NOZZE.—IL CAPITAN FRACASSA.

La vinguda de la companyia dramática italiana que dirigeix en Ferruccio Garavaglia ha produhit en els aficionats a l'art serio una gran satisfacció. Durant una curta temporada de diset funcions assistim diariament à un espectacle estrany els qu'estém acostumats a trepitjar les platees de nostres teatres. Aquest espectacle estrany y excepcional—vergonya fa dirho—consisteix en veure un públich, si no molt nombrós, verament escullit, que va al teatre única y exclusivament pera fruhir, pera mirar a l'escenari y escoltar als actors; y després aplaudeix sinceram ent, llealment, ab entusiasme, com si volgués demostrar als artistes—que, també sinceram ent, llealment y ab entusiasme l'han commogut—que, encara que eom pochs, a Barcelona també'n sabèm d'apreciar l'art serio. Aquest espectacle tan simpàtich en si, que n'es de desconsolador per les reflexions a que's prestal ¿Per qué lo que tindria d'ésser regla general es excepció? ¿Per qué sols quan venen companyies estrangeres—al dir estrangeres no hi incloch les castellanes—troben un públich culte y seleccionat? ¿Per qué nostres classes adinerades y també nostre poble avençat se'n retrauen sistemàticament? Heusaquí algunes preguntes entre moltes altres que'l bon nom de la *culta* Barcelona nó hi perdrà res si queden per contestar. Sòrt de les excepcions, excepcions cada dia més nombroses, que fan concebir esperances pera un proxim avenir.

Y que no's pot pas dir que aquesta companyia no hagi procurat excitar la curiositat del públich, d'un públich tan amich de novetats com es el nostre. Quasi bé pot dirse que hem sortit a estrena per dia. No pot demanarse més novetat ni més varietat, puig ens han donat obres de tots els genres y pera tots els gustos. Tantes coses noves ens han donat en una setmana, que forçosament haurè de *condensar* pera poder donar compte de totes.

El primer dia'ns donaren *Il Cardinale*, tret per en Camillo Antona Traversi d'una novela, crech que anglesa, d'un tal Parker. El drama en si no va interessar al públich. Es un verdader dramón tallat pel patró antich, que trobèm ara massa convencional. Cert es que la figura interessantissima del cardenal de Mèdicis, que fou papa després y que la historia y la llegenda'ns han tramés ab trets ben excepcionals, se presta pera un gran drama histórich. La llástima es que, tal com ens la presenta l'autor italià, aquesta figura sols apareix en petits detalls, quedant enfos-

quida y tal volta desnaturalisada entre les malles d'una acció melodramàtica vulgar y poch humana. El drama del cardenal de Mèdicis—quí ho dubta que la vida d'aquest home fou un gran drama!—es massa delicat, massa fi, pera convertirlo en un dramón barroer. Entre crims y passions vulgars, no hi pot fer gayre bon paper una figura tan extraordinaria.

De tots modos, no'ns dolgué qu'en Garavaglia representés aquesta obra, puig ella ens va permetre veure'l seu trevall artistich en un genre ben dificil per cert.

Com quedesprés ne parlaré dels actors, per ara sols diré que la presentació resultà ben cuydada. Els trajos, sobre tot, eren richs y propris.

—

Encara que desenrotllat ab més traça, també *Il povero Piero*, del conegut diputat revolucionari italià en F. Cavallotti, es un drama poch humà, y convencional. El lirisme buyt y el sentimentalisme cursi dominen en els tres actes, especialment en el tercer, en que la nota patètica es buscada per l'autor pera treure efectes ben poch recomanables. Tot se redueix a presentar el contrast d'una ànima gran tancada en un cos esguerrat; d'un cor noble, lleal y sensible, quina externa vestidura'l condempna a ofegar els batechs del seu gran amor, pur y desinteressat. La vida de sacrifici a que's veu condempnat el pobre Piero geperut, per causa d'aquest gep que'l fa compadir dels sers que més estima, es una vida punyenta que arrenca al protagonista crits d'indignació y d'amarga ironia, ben humans. També aquí, com en l'obra anterior, es llàstima que l'autor hagi lligat el drama en una acció massa convencional e imaginativa, descuydant l'estudi psicològich d'un tipo que, evolucionant en un medi més senzill y més humà, podia resultar força interessant. En una paraula: el drama extern ofega el drama intern que destroça'l cor del *povero Piero;* y aquest drama intern hauria sigut el que més ens hauria emocionat, si en Cavallotti l'hagués exteriorisat ab més ànima y sinceritat. Ell, sembla que va preferir impressionar a la gent senzilla.

—

El primer plat fort de la serie ha sigut *La fine di Sodoma*, drama en cinch actes de Hermann Sudermann, l'autor de *Magda* y l'*Honor*, ben conegut de nostre pùbich.

Més encara qu'en aquestes obres, en aquella l'autor vol ésser sensacional y atrevit. Dominant el *métier* ab mà de mestre,'ns sorprén continuament per la vida que sab donar a la escena, per l'habilitat ab que viu els personatges y pel vigor y precisió ab que pinta caràcters complexes ben sugestius. Però aquesta meteixa habilitat, aquest excés de facilitat en construhir una faula o acció dramàtica'l perjudica sovint. Els grans finals d'efecte y una pila de detalls e incidents que en tots sos drames, especialment en aquest hi trobém, perjudiquen notablement a l'autor, qui, refiantse potser massa de la seva habilitat, sembla buscar expressament les dificultats pera vèncerles. Lo qual logra ayrosament, es cert, però perjudicant el fons meteix del drama que apareix contaminat d'aquells petits artificis y convencionalismes que no podém menys de trobar en moltes de ses escenes o situacions.

La fine di Sodoma es un quadro original y atrevit d'un gran pintor, Willy, que no ha volgut tractar un assumpto tan gastat a la manera dels altres pintors vulgars: en Lot sobre una roca, un xich enrera sa muller, naturalment, convertida en estatua de sal, y al lluny quelcòm que semblen flamarades cremant les ciutats malehides. Willy penetra valentment en la ciutat que dèu desaparéixer y presenta'ls homes y dònes folls de terror, borratxos y miserables, sortint d'infectes orgies. Es l'obra mestra d'un pintor genial que mira per sobre les espatlles dels homes vulgars. El titul d'aquest quadro dóna titul al drama. Tal volta l'autor ha volgut simbolisar en ell bona part de l'alta societat berlinesa degenerada, viciosa, histèrica y desvergonyida, que'ns pinta brutalment en el seu drama. Tal volta es el quadro'l simbol del meteix protagonista, de la vida del meteix protagonista que fineix miserablement victima de la seva feblesa, de la seva degradació moral conseqüencia dels vicis y plahers desordenats que l'han embrutit y anulat pera fer obra d'artista; ell, l'artista genial! Introduhit en el gran món que desgraciadament sols es gran per ses riqueses e immoralitats, el pintor, l'home superior, s'ha sentit adulat per aquelles mitjanies: homes petits y degenerats, dònes histériques y vicioses. Ells l'han admirat y protegit pera donarse *llustre*, elles l'han estimat y adorat per feblesa y lacitut. Y el gran món ha mort al gran artista. Tot el vici y tota la degradació moral de la vida ociosa y buyda d'aquell medi empestat s'ha comunicat a l'anim de l'artista creador. Els amors fàcils y refinats d'aquelles dònes y les adulacions d'aquells homes han pervertit sa voluntat; y l'home avans noble, coratjós pera la lluyta, d'inteligencia ferma y d'ideals purs y grans, acaba miserablement sa existencia, estragat fisica y moralment, després de cometre les més grans infamies y fins els crims més repugnants.

L'autor ens pinta tot això en un quadro ple de vida en que hi contrasten maravellosament dos medis socials oposats: l'aristocracia dels *parvenus* corrompuda en la seva ociositat, y la tranquila familia del pintor, modesta y senzilla en la seva laboriositat. El quadro es punyent y fort de color, encara que, com he dit avans, s'hi sent un xich l'artifici. Potser hi ha un xich massa d'idealitat y

de poesia en la pintura d'uns, y potser hi ha massa negror y brutalitat en la disecció dels altres. No es pas la serenitat del psicòleg y sociòleg independent lo que admirèm més en aquesta com en les demès obres d'en Sudermann, sinó la fantasia y el *savoir faire* de l'autor dramàtich experimentat.

Lo qual no vol dir qu'en *La Fine di Sodoma* no hi trobèm tipos ben sugestius e interessants. Ademés del protagonista y de Ada n'hi ha una pila, especialment alguns de secundaris que són ben humans en llur complexitat y que l'autor dibuixa ab trets enèrgichs. Y lo meteix pot dirse del desenrotllo de l'acció dramàtica en que, si bé s'hi noten certs convencionalismes, hi trobèm en cambi situacions y escenes dignes d'un gran autor dramàtich.

Una observació voldria fer a n'en Garavaglia a propòsit d'aquesta obra. ¿Per què han de suprimir tot el quart acte? El drama'n té cinch y sols ens donaren els tres primers y el quint. ¿Per què'ns el quedaren a deure'l quart? Fins suposant—lo qual es molt suposar—que pera compendre l'argument del drama no sia aquell acte indispensable, no hi na dret a suprimirlo. Un actor de la inteligencia, de la cultura y de la conciencia artistica d'en Ferruccio Garavaglia té de compendre qu'en drames de la trascendencia social y moral de la *Fine di Sodoma* no ho es pas tot l'argument. Hi ha quelcòm en ell, y es el fons meteix del drama que'n sofreix molt d'aquestes mutilacions irreflexivament fetes.

FERRUCCIO GARAVAGLIA

—

Si en G. Antona Traversi tingués l'habilitat d'un Sudermann, el seu drama *Viaggio di nozze* hauria resultat força interessant. La situació no pot ésser més dramàtica e intensa. Se tracta d'un pare, qual filla s'ha casat y ha sortit a fer son viatge de nuvis, que de sobte's troba ab que'ls nuvis li tornen a casa. El gendre, fuig, la filla pren un veneno suicidantse, y ningú li explica el per què de totes aquestes tragedies. A la fi se sab que la filla havia tingut un amant, y que el marit al descobrirho planta senzillament a sa muller. Tot això que podia resultar un quadro intens y sugestiu s'allarga mandrosament durant tres actes que, ab tot y ésser curts, ens semblen poch curts encara. Si a n'això hi afegim certes inverosimilituts y puerilitats que trobèm en el drama, se compendrà que, a pesar de l'excelent trevall dels actors en general, l'obra'ns deixés bon xich frets.

De la tragicomedia *Il Capitan Fracassa* poca cosa'n diré. Se tracta d'una d'aquelles obres ultraromàntiques en que'l lirisme buyt y la nota sentimental alternen ab situacions semiheroiques y quadros fantasiosos de costums somniades que avuy ja no'ns emocionen. La tragicomedia es treta d'una novela d'en Gautier. Els autors de l'arreglo italià senyors Giogeri y Signorini, han procurat presentar quadros de color y moviment y en realitat la escena resulta moguda: però es tan infantivol tot lo que passa!...

Evidentment avuy ja no estèm per'això. Ni entusiasmà a ningú l'obra a pesar de que fou posada y representada per tota la companyia ab gran cuydado. Els conjunts, sobre tot, sortiren perfectament, sobre tot el final del tercer acte, que valgué als actors una verdadera ovació.

—

Y ara'm cal parlar d'en Garavaglia.

En Ferruccio Garavaglia, primer actor y director de la companyia, es jove, no crech que passi dels quaranta anys. Es jove, però sab moltes coses que no saben ni sabien els vells, fins els més celebrats; y les sab perque ha estudiat, perque ha comprés que avuy no n'hi ha prou ab tenir facultats, fins no n'hi ha prou ab sentir o saber fer veure que se sent un personatge o una situació dramàtica determinats. Ell ha comprés que l'art d'interpretació modern—tant si's tracta d'obres d'ara com si's tracta d'obres clàssiques—es quelcòm de més complexe, de més refinat que fer ab foch una escena, que aixecar al públich ab una tirallonga de versos o de prosa, emfàticament declamada, o ab un final d'acte arrebatador. Avuy, ab la sola inspiració, ab el cor solament, no n'hi ha prou pera commoure y convèncer al públich inteligent y entusiasta; avuy volèm que l'actor, a més de sentir, sàpiga; a més de declamar, comprengui; a més de fer, reflexioni. En una paraula, avuy ja no'ns diuen res els petits actors inconscients, y fins els grans actors inconscients ens diuen molt poca cosa.

No es pas d'aquests en Ferruccio Garavaglia. En Ferruccio Garavaglia sab sempre lo que fa y fins sab sempre lo que sent: lo qual no li es obstacle pera fer sempre lo que ha de fer y sentir sempre ab força y veritat lo que ha de sentir. Y això sols ho pot lograr un home d'estudi, de gran cultura, de coneixements variadissims; sense lo qual es impossible donar una interpretació perfecta a les obres modernes, que no's redueixen a una escena o una situació violenta, sinó que reprodueixen un quadro complert de vida; y fins tampoch a les grans obres clàssiques, en les que hi veyèm nosaltres, y també hi déu veure l'actor, quelcòm més que la *scene à faire*, qu'es lo únich que hi anaven a veure'ls nostres avis y també'ls nostres pares. L'actor modern, y en Garavaglia n'es un, més qu'en la escena, més qu'en la situació, més qu'en el tipo, déu fixarse y estudiar l'obra en el seu conjunt, déu penetrar en la meteixa ànima de l'autor que l'ha concebuda; y aquesta meteixa ànima y concepció es lo que déu trametre a l'espectador. No una part d'ella, no una escena, no un personatge, sinó tota l'obra, de la qual el personatge, la escena y fins l'argument no'n són més qu'elements d'exteriorisació més o menys essencials...

En Garavaglia, qu'es un actor modern, representa aixi. Desde qu'entra a la escena fins que'n surt sempre está atent, sempre en situació. Dóna la deguda importancia a tots els detalls, a totes les frases, a tots els gestes, a totes les situacions. Si té facultats, y en realitat les posseheix notables, pera lluhirles en les escenes culminants, no descuyda lo accessori: les petites escenes de preparació, les petites frases que arrodoneixen un tipo, els petits detalls d'expressió o d'accionat que convergeixen a fernos entrar en el mitj ambient en que l'autor desenrotlla la seva obra. Per això en Garavaglia m'ha agradat tant en les varies obres que li he vist representar, de genres ben diferents per cert. En totes elles he vist a l'actor que's preocupa de l'autor, es a dir, de l'obra; que l'ha estudiada y la coneix a fons y que procura donàrnosla en tota sa complexitat.

En *Il Cardinale* no són pas les tres o quatre escenes violentes—que dit sia de pas les fa magistralment—lo que'm va agradar més, sinó'l conjunt del tipo qu'en Garavaglia presenta. El tipo llegendari del noble cardenal, soperb y humil alhora, gran senyor sempre, diplomàtich fi, astut e inteligent, etc..., el presenta aquest actor ab tota l'amplitut y distinció que reclama, subratllant ab el geste, ab la mirada, ab les variades inflexions de sa veu privilegiada tantost la ironia, tantost la soperbia, tantost el dolor y la desesperació que commouen aquell gran esperit en moments tràgichs.

En *Il povero Piero* no es pas lo millor que fa la escena final en que's suicida en un rapte de follia, sinó'l trevall finissim de tota l'obra, logrant impressionarnos y fins obsessionarnos ab el contrast que ofereix aquell cor gran que sagna dintre d'un cos raquitich.

En *La fine di Sodoma* cap detall se li escapa d'aquell tipo tan complexe com es el pintor Willy. Y aixi li veyém subratllar en mitj de sa exaltació, de sa feblesa, de sa degradació moral, els crits de protesta y de rectitut qu'encara resten en la seva ànima un jorn serena.

En *Viaggio di nozze* sab fernos veure constantment la inquietut y la concentrada desesperació d'aquell home a qui fa patir, més que la meteixa desgracia que l'aclapara, la ignorancia en que está de la causa que l'ha produhida.

En *Il Capitan Fracassa* se'ns presenta en Garavaglia fent gala de les seves facultats extraordinaries. Obra de les que'n diuen de lluhiment pera un actor, el veyém brau, àgil, arrogant en les escenes de força, dúctil y expressiu en les sentimentals, apassionat y somniador en les patétiques, modulant la veu, accionant y moventse sempre ab sobrietat y bon gust. Dihent els versos, com va dir també l'altre dia'ls d'un cant de la *Divina Commedia*, ab correcció d'estil, ab força d'expressió, ab sentiment y finura. Y, sobre, tot sense buscar efectes.

Aquest conjunt d'obres de genres tan diferents sembla que les ha escullides expressament pera donarnos perfecta idea de la flexibilitat de la seva ànima d'artista. En Garavaglia professa aquesta teoria: «El meu ideal consisteix en donar al públich durant els set dies d'una setmana obres de tots els

genres dramàtichs. Avuy una obra històrica, demà un drama de tesis, després un melodrama, després un estudi psicològich, una comedia de costums, una tragedia, un cas patològich, etc...» Es a dir, en Ferruccio Garavaglia admet y sent totes les manifestacions de l'art dramàtich sense mostrar predilecció per cap d'elles. La veritat es qu'en tots els genres en Garavaglia ha demostrat la meteixa aptitut. De tots modos, sense deixar de reconéixer qu'en principi la seva teoria es una teoria excelent, jo voldria fer notar a l'eminent actor que si bé hi ha obres notables en tots els genres, moltes d'elles, fins essentho, avuy ja no'ns interessen com interessaren un jorn. El gust públich evoluciona, y per lo tant es un xich perillós posar en pràctica aquella teoria en absolut. Una gran discreció en la selecció de les obres es indispensable. A mon entendre, algunes de les que'ns ha donat aquesta vegada no són pas les més a propòsit pera fer bons els principis artistichs d'en Garavaglia. No obstant lo qual, jo li agraheixo que'ns les hagi donades, puig elles ens han permés apreciar el seu trevall y les seves dots d'actor complert.

En fi, puig no puch estendrem com voldria, en Ferruccio Garavaglia es un actor notabilissim. Dotat de facultats excepcionals—figura esbelta, flexibilitat y harmonía en moviments y gestes, veu dolça, expressiva y ben timbrada, dicció excelent, ulls que parlen, etc.,—d'una cultura y amor a l'estudi poch comuns y d'un bon gust y finura extraordinaris, pot dirse que no fa cap mal paper al costat dels millors artistes italians que tanta gloria han donat a la escena y a l'art de la seva terra.

Dels demés actors, que són discrets, ne diré quelcòm un altre dia.

EMILI TINTORER

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

LES DOCTRINES LULIANES EN EL CONGRÉS UNIVERSITARI CATALÁ.—*Barcelona, 1904.*

Una de les esmenes aprobada pel Congrés referit, el qual tingué lloch a Barcelona ara fa dos anys, fou la de qu'en la Universitat Catalana les facultats de Teologia y Filosofia comprenguessin càtedres especials de lullisme.

Aquesta esmena apareix defensada en els discursos de mossén Salvador Bové y don Antoni Casellas, els quals, ab tots el antecedents del dit Congrés se troben reunits en el volúm que tenim a la vista.

Mes lo que dóna un valor positiu al volúm, ja desde l'actual moment y en tant que s'acosta'l dia de passar a la pràctica les iniciatives dels lullistes catalans, es l'apéndix documental relatiu a la Historia del lullisme y el qual ve a compendiar els incidents promoguts contra les doctrines del beat pel foribond inquisidor Aymerich, en lo relatiu a la famosa butlla apòcrifa del papa Gregori XI. Pera millor posar de relleu la importancia d'aquest apéndix y la classe de documents que'l formen, extractém a seguit alguns dels tituls baix els quals estàn agrupats:

Ortodoxia de les doctrines lulianes. — La butlla contra les obres del Beat, sortida a nom del papa XI, obra de l'Aymerich, es declarada subrepticia y obrepticia, nula y sens efectes, per autoritat apostòlica. — Aprobacions molt autorisades de les doctrines de l'arcangèlich. — Càtedres de Lulisme. — Autoritats en enaltiment del doctor arcangèlich y de la sua doctrina.—Retrat moral de fra Nicolau Aymerich, el primer y el més gran enemich del beat Ramón Llull.—Per ordre del papa es buscada en els sigles XIV y XVI la butlla condempnatoria de les obres de Llull, y enlloch es trobada. —La verdadera butlla de Gregori XI del 6 de febrer de 1376. — La que divulgà l'Aymerich es falsa.

Potser hauria convingut pera la major divulgació d'aquests documents relacionats ab les obres del més gran dels nostres clàssichs, que s'hi hagués acompanyat la traducció catalana dels qu'estàn escrits en llati; mes aixi y tot es meritoria la tasca realisada d'aplegarlos en un sol cos bibliogràfich, com ha estat fet pels compiladors del recull que'ns ocupa.

Y no'ns sembla aqui fòra de lloch recordar pel nostre compte'l fet de que, mercés a les persecucions de que fou objecte l'obra lulliana, y a la gran oposició que's feu a la beatificació d'en Llull, el qui fou insistentment acusat d'heretgia, podràn potser ab el temps ésser conegudes totes les obres d'aquest autor, fins moltes de les que s'han donat per perdudes ja fa temps. Sembla qu'en els arxius del tribunal de la Santa Inquisició ha d'haverhi les copies refrendades per mà de notari que de Palma estant foren enviades a Roma pera defendre la ortodoxia dels escrits del solitari de Randa; fa temps que's fan investigacions en aytal sentit y quelcòm s'ha trobat, com ho deixa entendre'l pròleg d'en Pijoan posat enfront del *Llibre de Santa María* publicat suara per la «Societat Catalana de Bibliòfils.» Si un dia's trobés lo que hi falta, les lletres catalanes estarien d'enhorabona.

—

Miquel Roger. LA PERA DE PLATA. *Biblioteca Popular de L'Avenç. Barcelona, 1905.*

Llegint aquesta noveleta ab que ha vingut a enriquirse la colecció catalana de «L'Avenç», hem recordat sovint un llibre que llegirem ja fa molts anys y que pot ésser considerat el model del genre. Ens referim a la *Graziella* de Lamartine. Emperò *La Pera de Plata*, suposant que fos, en efecte, una imitació de l'obra francesa, lo qual no assegurém, té de ben propri l'estudi de les costums dels pescadors de la nostra costa, vistes per l'autor ab

ulls de poeta, y tractades en general ab el desenfado del qui coneix a fons el tema y's complàu en buydar les impressions rebudes. Com a conseqüencia, la obreta té fragmentariament més valor que considerada en son conjunt. Hi ha en ella la primera materia, o sia la observació directa, mes no hi ha hagut per part del novell autor la facultat creadora suficient pera la construcció d'un argument tan complexe com li era necessari pera posar en escena sos quadros. Y això's posa de manifest particularment en el final del llibre, en el quin tot s'acaba de sobte mercès a una especie d'epileg epistolar que permet a l'autor omitir de la novela el conflicte propriament dit, passant de cert modo de la exposició al desenllaç defraudant les ilusions del llegidor.

Tot fa creure que algún altre dia'l senyor Roger, ja perque ab més calma trobi un argument més ajustat a ses facultats o ja perque la experiencia li hagi permés desenrotllar aquestes, ens donarà un'altra obra ben equilibrada de dalt a baix pera que hi lluheixi millor son temperament d'observador.

R. Miquel y Planas

REVISTA DE REVISTES

Mercure de France (Paris). Fullejant el derrer número d'aquesta revista hi trobém un curiós article d'en Jean de Gourmont sobre *L'Idee du Retour éternel dans les religions de l'Inde*, idea que l'articulista estudia en l'alemany Nietzsche, qui's penetrà d'ella fins al punt de sofrirne una complerta sugestió, cregut que ab ella aportava al món desorientat una religió nova. Aixi Nietzsche deya, referintse a les doctrines pessimistes, que l'home «pot servirsen com d'una pressió o d'un martell formidable pera trencar y suprimir les races que degeneren y moren, y obrir la vista a un nou ordre de la vida, o pera inspirar al qui degenera y desespera'l desitj de la fi», car «jo vos ensenyo lo superhumà, y l'home es quelcòm que déu ésser superat». L'articulista creu que la filosofia de Nietzsche es una maravellosa transposició de la filosofia de Budha, o probablement una manifestación paralela y llunyana d'un meteix estat d'esperit. Y deya Budha: «Mon ànima es ja per sempre deslliurada. Aquesta es ma derrera naixença; ja no hi ha en l'avenir noves naixences pera mi.» Sols cal aplicar aquestes paraules al *superhome* de Nietzsche pera pensar que aquest ha llegit els evangelis budhistes y els ha aplicat a son sistema filosòfich. En l'avenir, segons dedueix l'articulista interpretant a Nietzsche, el *superhome* será'l qui dirà *sí* a la vida en tota sa plenitut, els valors mòrbits trobantse definitivament transformats en valor de salut moral, y havent sigut eliminats els febles. Heusaqui la més alta concepció de l'home... si la vida individual pogués progressar indefinidament. A través dels sigles, el gran Déu no seria altre que l'home integral, en tota la plenitut de les perfeccions: el *superhome*.

Nuova Rassegna (Firenze). Aquesta important revista bibliogràfich-literaria, en el derrer número que ha publicat, conté un sumari interessantissim, essent dignes de remarcarse'l trevall d'en G. Rabizzani sobre *Poesía Garibaldina*; les *Memorie Vergiliane nel Salentino*, per Rodolfo Francioso; *Dante a San Gimignano*, per Ugo Nomi Pesciolini; y ademés tota la secció de literatura estrangera, en la que hi figuren triats models de literatura servo-croata, traduhits en vers y prosa, y un estudi de Spiro J. Gerun sobre'l notable novelista servi Janko Veselinovic, mort recentment; essent també remarcables els trevalls critichs de Lionnet y Ortensi sobre'ls grans novelistes anglesos Wels y Bulwer Lytton: nascut aquest derrer en 1805 y qual centenari celebra enguany el poble anglès. Les demés seccions d'aquesta revista, consagrades per complert al moviment literari contemporani, són molt nodrides e interessants.

La Lectura (Madrid). Són dignes d'esment les observacions critiques de Angel Guerra a propòsit de *Los liricos italianos actuales*, y les consideracions que sobre'ls *Idiotismos del «Quijote»* continúa publicant don Julio Cejador. En la secció bibliogràfica'l critich català en R. D. Perés s'ocupa de la novela *Solitut*, per nosaltres publicada, y fa constar sa admiració per tan bella obra, consignant els motius que fins ara l'havien obligat a regatejar elogis a l'autor, quals avenços en les lletres catalanes són a sos ulls cada dia més evidents y notables.

Nuestro Tiempo (Madrid). Són remarcables els trevalls *La educación del niño*, pel doctor Romero Landa, *De las Cortes*, per Benigno Bolaños, y la revista bibliogràfica, en la que s'estudien, entre altres, els llibres catalans *Regionalisme y Federalisme*, d'en Lluis Duràn y Ventosa, y *Solitut* de Víctor Català, haventhi per'abdues obres judicis altament laudatoris, si bé no sempre apoyats en consideracions prou sòlides, sens dubte per no essérloshi als critichs madrilenys prou coneguda la nostra literatura.

Revue de Provence (Marsella). Entre altres trevalls publica, en son número del passat setembre, el discurs pronunciat per M. Causeret en la distribució dels premis dels cursos secundaris d'Arles, en el Museu Arlatench.

Germinal (Reus). En el penultim número d'aquesta revista's dedica un sentit recort al distingit publicista català en Joseph Güell y Mercader, de qui s'ocupà degudament Joventut a sa mort, ocorreguda fa poch temps.

Revista de la Asociación Artístico-Arqueológica Barcelonesa (Barcelona). Se continúen

els trevalls critichs y d'erudició següents: *La Junta de Gerona en sus relaciones con la de Cataluña en 1808 y 1809*, per Emili Grahit; *Anals inèdits de la vila de la Selva del Camp de Tarragona*, per Joan Piè, pvre.; *La excolegiata de San Félix de Gerona*, per Eduardo González Hurtebise; y *Taula del Cartulari de Sant Cugat del Vallès*, per Joseph Mas, pvre.

Ilustració Catalana (Barcelona). Publica interessants trevalls de Miquel S. Oliver, Coroleu, Maragall, Pujol, Comas, Morató, Pons y Massaveu, Alemany y Borràs y F. Bartrina, un exquisit dibuix d'en Tornè Esquius, y recomanables reproduccions d'antiguitats artístiques guardades a Vich y Girona. Además, comença la publicació de la novela *Ilusions*, original d'Enrich de Fuentes.

Además hem rebut les revistes *Arquitectura y Construcción*, *Album Salón*, *Hojas Selectas*, *Butlletí* del «*Centre Excursionista de Catalunya*»; *Revista Ibérica de Ex-Libris*, etcètera, (Barcelona); *Euskalduna* (Bilbao); *Revista Olotina* (Olot); *Emporium* (Palafrugell); *Prahe* (Praga); *Ruthenische Revue* (Viena); *L'Européen*, *Le Courrier Européen*, *Le Menestrel*, *La Revue du Bien* (París); *Revue Franco-Italienne et du Monde Latin* (Nàpols); *Il Campo* (Torino); *Il Regno Leonardo* Firenze); *Revue «Esperanto»* (Budapest), etc.

LLUÍS VIA

L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS

(Continuació)

ANTON

Bo! vetaqui un que no ha filat d'avuy. Si qu'estich ben enterat. (*Aquí repeteix alguns dels gestos de l'altre, parodiantlos. Tornen a tocar el timbre de la porta y entra tot decidit un tipo de militar retirat, ab un gros bastó a una mà y una tarjeta a l'altra.)*

PAU POUS, *encarantse ab l'Antòn*

¿Es vostè qui ha enviat a buscar don Pau Pous Prats, Trompetes, 7 y 9?

ANTON

Si, senyor, y li explicarè l'assumpto: se tracta d'un negoci d'importancia.

PAU POUS

Vostè dirà.

ANTON

Jo voldria pendre informes de don Joseph Balart, que m'han dit que vostè'l coneix bastant.

PAU POUS

¿Qui? ¿En Pep? Miri, jo sòch molt franch, y li parlarè clar y català, dihentli tot tal com pinta; al pa, pa y al vi, vi! A n'aquest xicot, fa ja molt temps que'l conech, molt temps! però molt!

ANTON

Donchs digui que ja dèu ésser un xicot vell.

PAU POUS

Ca, home! Si es fill de les bombes d'Espartero. Son pare havia sigut capità del batallo de la blusa. Aleshores, quan se'n va anar a l'Habana, avans d'anarsen vaig dirli: oh! y que li vaig dir al mitj de la plaça de Palacio y a n'ell meteix, tal com jo li conto ara a vostè: «Mira, noy, tu, si'm vols creure, pots fer molt, però molt! En arribant, tot seguit tu lo que has de fer es això y això, y't resultarà això y això altre, y res mès, y dèixat de qüentos. Perque tu pots arribar aqui y allí y allí baix, y no t'emboliquis, diguin lo que vulguin... Deixa que xerrin... y tira endevant! endevant sempre! Y tal dit, tal fet. Pas per pas; punt per punt; ni mès ni menys; sense faltarhi ni un punt, ni una coma; tot li va passar tal com jo li havia dit, de la meteixa manera. Donchs ja ho sab, si no vol res mès, mani, que jo me'n torno a casa, que tinch de dinar ab un antich company, oh! y que potser vostè'l dèu conèixer, es el comandant d'armes de Sallent, el qui havia sigut ajudant d'en Baiges. Home, vingui que pendrèm unes copetes!

ANTON

¿Escopetes? no senyor, no, no faig bullangues.

PAU POUS

No, home, unes copes.

ANTON

No senyor, gracies, dissimuli, que tinch molta feyna aqui al despatx.

PAU POUS

¿Que potser no coneix al Xich de Sallent?

ANTON

No, senyor!

PAU POUS

¿De debò no'l coneix? Donchs potser tampoch dèu conèixer al Xich de la Barraqueta? ¿Ni al Xich de la Venta?

ANTON

No conech mès que'ls Xiquets de Valls.

PAU POUS

¿Que no es lliberal, vostè?

ANTON

Prou, més qu'en Riego, però no sóch guerrero. Y vostè'm parla d'uns temps en que encara jo havia de néixer.

PAU POUS

Vetaquí lo que tè la joventut d'avuy dia. No són bons ni pera disparar una ratera. Al meu temps, allò eren minyons de punta. Per res, barricada y escopetada *que te crió*, y fer caure'l govern, y si no, cap a la montanya! Que's pensa qu'era poch divertit! Pim, pam, pum! Bum! (*Ab el bastó fa com qui tira.*)

ANTON

Vaja, si, ja m'ho figuro.

PAU POUS

Si vosté haguès estat al foch de la Tarumbal

ANTON

Me sembla que me'n hauria tornat!

PAU POUS

Bè ¿que no s'anima?... Apa, home! vingui que li explicaré la batalla del Mas Rampinyu, y la entrada de Berga, ab aquell patatim, patatàm, pim, pam, pum, barrabùm! Quina estocinada de carlins!!! Tu perque ets dels del Nas-Ratat (*Fa veure que dóna cops de sabre ab el bastó a dret y a tòrt, fins que trenca'l gerro ple de flors de la taula y tira tots els papers y tinters enlayre.)*, tu perque ets dels d'en Caga-Rahims, tu perque ets dels del Guerxo de la Ratera, pum, pum! Barrabùm, pum! *Nada.* (*Se'n va corrents.*) *Alante y mandar!...* Patapim!... pam...! pum!...

ANTON

Quines explicaderes de gall d'indi! Tant ne tenim com ne teniem. Potser se pensa ara aquest bestia que m'ha explicat alguna cosa. Ja quedo ben enterat de qui es en Pep! Si els demès no s'expliquen millor... (*Sona altra cop el timbre de la porta y entra un senyor tot decidit, ab papers y factures a la mà. D'una butxaca li surt un carnet. Se treu el barret y diu:*)

TIRALLONGA

Aquí'm tè! Per venir, he deixat el magatzèm tot ple de caixes que s'han d'embarcar aquesta tarda. Ha fet bé d'enviar el cotxe, sinó no hauria pas pogut arribarme fins aquí. Sòrt que ara'm portará al moll. Però negoci es negoci. Vostè vagi dihent. Jo, mentres tant, no perdré'l temps y aniré fent feyna. (*S'assenta a la taula rodona e hi posa les factures. Se treu el carnet de la butxaca y ab un llapis va fent notes.*)

ANTON

¿Vostè es don Francisco Tirallonga?...

TIRALLONGA

Y Companyia. Si, senyor, consignació de vapors, expedició y agencia de duanes. Vagi dihent, que ja l'escolto. (*Continúa trevallant tot ataleyat.*)

ANTON

Ja veurà. Com vostè ja dèu saber, la nostra casa s'ocupa d'informacions comercials, y com que ara's tracta d'un negoci molt serio...

TIRALLONGA

(*Va dihent, distret y escrivint.*) Les sis caixes grans cal enviarles per aquest vapor a Mèxich... Digui! Digui!

ANTON

Donchs, per un cert negoci voldria que'm digués francament si vostè coneix, ben bè a fondo, a un tal don Joseph Balart.

TIRALLONGA

(*Alçant el cap, però distret.*) ¿Joseph Balart? ¿Joseph Balart? No'l conech, ni sè qui es... (*Continuant ataleyat ab les seves notes.*) Hi haurà que demanar que girin lliures sobre Londres! El 22 arribarà a Veracruz, y després...

ANTON

Home, ¿no l'ha de conèixer? Si es un que ha sigut dependent de vostè...

TIRALLONGA

¿Joseph Balart? ¿Dependent de vostè? (*Va dihent maquinalment.*) No'l conech, no sé qui es! Ab el 7 qu'es fràgil s'hi ha de tenir gran compte. Valdrà més que'l deixèm per un'altra expedició y l'assegurèm avans.

ANTON

Si que l'ha de conèixer... que va èsser consignatari del senyors Negrevernis Hnos., a l'Habana.

TIRALLONGA

Joseph Balart!... ¿Dependent de vostè?... Negrevernis Hnos. a l'Habana?... No'l conech; no se qui es. No'ns descuydèm del 8, que ja'i van demanar per l'altre correu...

ANTON

Però, home de Deu, si diu qu'es ell qui els despatxava la goleta *Curra*, cada vegada que'ls portava a vostès carregament de sucre!

TIRALLONGA

Joseph Balart... dependent de vostè... Negrevernis Hnos... goleta *Curra*... carregaments de sucre?... No'l conech; no sé qui es. El cotò que l'envihin per la linia anglesa.

(Seguirà.)

POMPEYUS GENER

DE HORACI

ODA V. LLIBRE I.

A PIRRA

Quis multa gracilis te puer in rosa.

¿Quin jove esbelt, oh Pirra,
en la flayranta cova
t'atràu fins a son pit
banyat d'olors de roses?

¿Per quí pentines y per quí engalanes
la que d'or sembla, cabellera rossa?

Quàntes vegades ell, els teus desdenys
contarà als déus ab súpliques ploroses!

Oh! L'estimat confía
gosar tes trenes rosses
y possehirte lliure,
sempre, sempre amorosa;
mes tu seràs per ell mar agitada
que negres vents revolten,
y ell, jovincel, d'eix huracà implacable
no sab encar les furies borrascoses.

Ay infeliços quins tos ulls contemplin,
que han de morir en la tempesta prompte!

Jo sospenguí, com a sagrada ofrena
lluny del vent y les ones
al déu poderós del mar,
la meva vesta molla.

ALFONS MASERAS

NOVES

Ab el present número repartim en nostre folleti el primer plech del nou volúm de narracions dels sigles XIV y XV en ortografia moderna, començant per la interessant noveleta trescentista *Valter y Griselda*. El titul d'aquest volum, en vista dels materials que tenim aplegats pera la publicació, no podrà ésser el meteix que de moment diguerem (*Narracions quatrecentistes*), sinó altre més compendiós: *Histories d'altre temps*; lo qual ens permetrà reproduhir en el llibre materials qu'hem anat recullint y que'l primer titul exclohia en part.

—

Continùa l'època dels furors governatius.

Heusaqui la llista dels periòdichs catalanistes denunciats la passada setmana, en holocauste a la lliure emissió d'idees:

La Tralla.
¡Cu-Cut!
Nova República.
Progrés.

Nota: Els autors de les bombes *no han sido habidos*, ni el general Fuentes, governador de Barcelona, ha dimitit aquest càrrech. Vol continuar lluhintse, si no com a governador que sab lo que té entre mans, com a general que guanya *batalles*.

Y que fa planxes.

—

El diumenge'ls nostres republicans celebraren *la fiesta de la revolución* (aixi en castellà, qu'es llengua que no va enlloch, com no hi van ells).

També'n deyen *la fiesta de la patria*, y *la fiesta de la libertad* y tot. Se tractava de conmemorar la revolució de setembre del 1868, de fer una manifestació de banderes *superior* a la manifestació fa poch feta per les entitats catalanistes, y demostrar ensemps grandesa d'anim honrant a la bandera catalana al costat de la republicana y de la espanyola.

Y tot quedà reduhit a un *meeting* a la plaça de *toros*, a una *merienda* al Coll, y a un *sálvese quien pueda* o sia una dispersió general motivada per la pluja. En veritat no calia que la pluja'ls dispersés, perque no eren gayres. Ells si que pogueren dir: *¡Eramos pocos y parió mi abuela!*

En Lerroux estava trist, perque veya lo molt que minven sos adeptes. Per això, y per lo que demà pugui succehir, feu en el *meeting* un discurs de tons atemperats. L'home's va tornant conservador.

En resùm, un fracàs.

Y *¡viva la República, y viva la Revolución!*

Y vinga badallar de gana y de fàstich.

—

El diumenge a la tarda tingué lloch la festa d'inauguració de curs de les Escoles del Districte Segón, lluhintse en gran manera'ls noys recitant poesies, representant obres teatrals y fent varis exercicis gimnàstichs. L'Orfeó de les Escoles, dirigit pel mestre Piqué, cantà ab un ajust y sentiment artistich que semblaven impossibles en aquelles criatures. Usaren de la paraula'ls senyors Giralt y Verdaguer, Carner y Monegal (Ramón), enaltint els dos primers l'obra realisada per les Escoles, y demanant el derrer, com a president de la entitat, el concurs de tots pera poder seguir ab més entusiasme encara la tasca que tan brillants resultats ve donant y que ha de fer que'ls nens d'avuy sien demà homes dignes de sa patria. Se complagué, ademés, presentant al públich la nova instalació d'escoles graduades, complint aixi lo ofert en el curs passat.

La festa resultà esplèndida.

—

Hem tingut el gust de sentir en una audició intima a nostre paisà'l tenór en Joan Raventós, que ha permanescut breus dies entre nosaltres y es altra volta de retorn a Berlin, hont resideix pera seguir sa carrera. En els dos anys que no'l sentiem ha estudiat serio-

sament a Leipzig y a Berlin ab notables mestres alemanys, no tan sols el cant y l'art escènich, sinó lo qu'es encara més dificil, la perfecta pronunciació alemayna, indispensable pera dedicarse a la escena lirica d'aquell pais, puig en ell se proposa, com hem dit, fer sa carrera aquest tenor. Judicant per les obres de diferents genres que li sentirem, y en particular per sa notabilissima interpretació de *Lohengrin*, de la més llegitima marca wagneriana, li profetisèm els més falaguers èxits en aquella terra hont tan dificilment s'obren les portes de la escena als artistes estrangers.

En Raventós ha sigut declarat apte pera la escena lirica alemanya en un rigorós examen de proba verificat al teatre Imperial de l'Opera de Berlin ab el director del meteix el célebre mestre en Ricart Strauss, qui va otorgarli un certificat de suficiencia plenament satisfactori, que li permetrà fer son debut l'hivern vinent.

Esperèm ab fonament que'l públich y la critica alemanya confirmaràn aviat aquesta nostra sincera impressió.

—

Publicacions rebudes:

La Dama d'Aragó, cançó popular catalana, lletra y música, y una preciosa ilustració d'en Sebastià Junyent. Porta'l número XLVIII de les publicades pel «Cançoner Popular», essent remarcables les notes folk-lòriques que l'acompanyen rebatent unes afirmacions d'en Menéndez y Pelayo que adjudiquen a aquesta tipica cançó un origen castellà. Preu 15 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Crònica o Comentaris del rey En Jaume. S'han repartit els quaderns 2 y 3 d'aquesta obra, que ab tant èxit venen publicant els senyors Ferrer y Vidal. Preu de cada quadern, 25 cèntims.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetes.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA: Un any.. .	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» » sense folletins.	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI - Núm. 296 Barcelona, 12 de Octubre, 1905

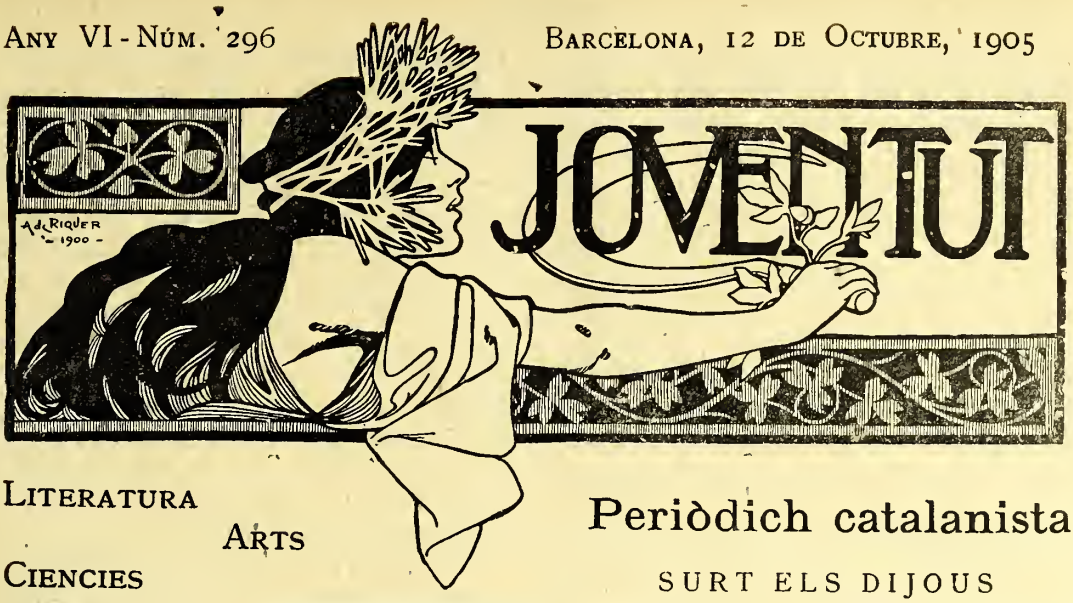

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent.	20	cèntims
» atrassat, ab folletins. .	40	»
» » sense folletins.	25	»

SUMARI:

Arlequins, per Lluis Via.—Josè María de Heredia, per Geroni Zanné.—Esplays, per Rafel Vallès y Roderich.—Teatres, per Emili Tintorer.—La devallada, per Joaquim Pla.—Bibliografia, per J. Pin y Soler.—Tret de fona, per F. Pujulà y Vallès.—L'agencia d'informes comercials (continuació), per Pompeyus Gener.—Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 22.

HISTORIES D'ALTRE TEMPS (narracions dels sigles XIV y XV.—Plech 2.

ARLEQUINS

Era curiós l'espectacle que oferia l'altra nit l'Eldorado ab motiu de la representació de *Arlequi-Rey* per l'actor Garavaglia. L'obra, tallada a posta pels patrons antichs pera que millor ens frapi la sàtira politica y social ab que's fuhetegen velles convencions y tiranies avuy encara entronisades, fou aplaudida mercès a la exquisida labor de l'artista esmentat, emperò, bona o dolenta, no fou compresa per la majoria del públich, composta de burgesos ignorants, d'aristòcrates de segona mà, de *sportmen* cursis, de politichs d'ultim rengle. Tots aquests haurien badallat d'aburriment, si haguessin gosat, no sentint les vergassades de l'autor fiblar en llurs carnadures maselles. S'aburrien y ho dissimulaven. Si haguessin capit l'obra haurien aplaudit de valent o haurien xiulat fort, com han fet ab l'*Arlequí* diferents públich estrangers; mes ells volien ferse superiors, y era curiós vèurels y sentirlos en els intermedis, comentant lo que no entenien, aixecant més la veu com més grossa era la bestiesa que volien dir. Eren com aquelles pobres figurantes de certs espectacles més o menys coreogràfichs, que, colocades de banda a banda pera enquadrar la escena, ni estàn en situació, ni capeixen l'obra, ni's preocupen de res més que de *desentonar* lluhint llurs formes, provocatives als ulls dels imbècils, repulsives als dels qui en el teatre hi cerquen altes fruhicions estètiques.

Eren molts els que no arribaven a arlequins y criticaven l'Arlequi; però com que'l criticar lo que no s'entén dèu ésser enervant, les converses cambiaven seguidament, y pel costat que's decantaven més era pel de la politica. Ells, pobrets, no podien abdicar com l'Arlequí de sa personalitat y apropriarse la de rey; ells la llur personalitat arlequinesca la volien fer lluhir a tòrt y a dret, no ja fent de rey, sinó de mestre-tites, de cap de colla, de sant de capelleta, d'orador de *corrillo;* y sempre molt inflats, sempre ab tanta vanitat com inconsciencia. Y en tant l'artista dalt de les taules, senzill, serè, magnifich en les variades fases de la ficció escèni-

ca, moventse entre ambicions y vanitats, anhels y odis, intrigues polítiques y envegetes de partit, els contemplava *partits* a tots, y ell s'elevava incolum, sentint en tota sa dignitat, en tota sa grandesa la veritable personalitat de l'Arlequí, fins al punt de quedàrsela altre cop y despreciar la de rey. Y anaven creixent en ell, y's confonien, la personalitat de l'Arlequí, de l'antich histrió, y la de l'artista modern, de l'actor ideal, qual cor es més gran que'l cor dels altres homes perque's forma ab bocins dels de tots ells. Y tots aquells espectadors inconscients, totes aquelles vides migrades ufanantse quiscuna ab sa petitesa, ab son raquítich modo d'ésser, tots aquells homenets que tan poch havíen viscut, devenien ridículs enfront de l'actor que ha sigut capaç de viure per tots ells, y ha tingut prou cervell per'apreciar milers de modalitats de milers de vides, y s'ha sentit ab prou cor pera glatirles totes ab milions de batechs de dolor y de joya.

L'actor se'n donava compte de la incapacitat de molts qu'en la nit de son benefici figuraven en el públich; y, com menys el comprenien, més satisfet devía sentirse de sí meteix, y més aprop de la perfecció. Una bona part d'espectadors també degué pensar aixi, perque al final de la representació restà en el teatre fentli una ovació de les que no s'obliden; una ovació que'ns recordà les fetes a n'en Novelli, a n'en Zacconi, a la Duse... sobre tot a la Duse. La Duse y en Garavaglia s'assemblen molt per llur manera d'entendre l'art. Més que lluhintse ab la minuciositat dels detalls, cosa fácil als habilidosos, ens convencen per la elevació moral que tot llur trevall revela. No's limiten a donarnos calcada la vida fent servir l'art de medi pera reproduhirla en diversitat de *casos* talment com se reprodueixen també variats *casos* en els armaris d'un museu antropológich. Ells ens donen el cas intensament, emperò no oblidant que'l *tot* no está en el *cas*: y ab digna sobrietat prescindeixen d'efectismes y de exteriors habilitats d'ofici quan ho creuen innecesari, y més s'estimen la emoció pura, l'admiració callada y conscient, que l'aplaudiment a tot estrop.

En els més grans comediants solen trobarshi de tant en tant resquicies de saltimbanqui. No sempre es culpa d'ells, sinó de l'ofici. En la Duse y en Garavaglia may succeheix aixi. Y mentres tots els *actors* no sentin y diguin com en Garavaglia y la Duse, mentres no tinguin una cultura semblant a la seva ja que no unes facultats iguals, el públich en general seguirà moventse en un circul viciós, tenint certa conciencia de que l'art dramàtich es suprema veritat, però també de que hi ha molta *comedia*; y seguiràn fent d'arlequins, no d'artistes, tant els de teló endintre com els de teló enfora, tant els que representen a les taules com els que, en la comedia de la vida, fan de primers actors de cartell o's declaren disidents y dirigeixen companyíes de *bolos* y no lluyten per la veritat sinó que's barallen per l'aplauso bairoer.

Aquests són els que ab trista proprietat ens fan qualificar de comedia la vida humana en tots els ordres politichs y socials; aquests els que'ns fan pendre per original la copia migrada, la farsa de l'histrió. En el Catalanisme també'ls patim, y els veyém disfressar llurs enveges ab el nom d'ideals, llur vanitat ab el nom de ciencia política, llur inutilitat en la pràctica ab les inflades disquisicions teòriques ab que pretenen fraparnos. Volen que'l Catalanisme descendeixi a comedia d'histrions sense preocuparse del tòrt que li fan, car no's donen compte de que la comedia, l'art en general, ells l'entenen en el sentit de cosa inferior; volen que arribém a parlar de les grans causes ab la meteixa suficiencia ab que ells parlaven de l'*Arlequí-Rey* que no capíen.

Cal, donchs, no fer cas de llurs extremositats si, enlloch d'amor a l'ideal, reconeixen per causa petits personalismes. Cal péndrelshi el paper d'*Arlequí-Rey* y deixar que facin de comparsa, y cridin *visca* o cridin *mori* segons se tracti del propri bando o del bando contrari. Cal que no més facin això, ja que cosa major no la poden fer.

Y mentres en disquisicions y xerrameques atàviques van perdent la veu, nosaltres, apartant els ulls y tapantnos les orelles pera no veure ni sentir els tiquis-miquis de l'arlequinada grotesca, escoltarém els accents vibrants y veurém el geste ample dels artistes verament creadors, verament inspirats, que han de venir sens dubte a marcarnos el camí de deslliurança, de llibertat y de cultura.

LLUÍS VÍA

JOSÉ MARÍA DE HEREDIA

El dia 2 del present mes, va morir en el castell de Bourdonnais, vora Condé-sur Végre (Seine-et-Oise), el gran poeta José Maria de Heredia, qui nasqué l'any 1842 en el *cafetal La Fortuna*, que's troba a la vora de Santiago de Cuba, a la Sierra Maestra.

Es l'Heredia un dels mès gloriosos y dignes representants de la *poesía culta*, de la escola parnasiana. Deixeble, en l'alt sentit del mot, del gran Leconte de Lisle, aprèn d'aquest—aixi ho diu modestament en les ratlles de prosa que acompanyen *Les Trophées*—«les regles y sobtils secrets de nostra art, l'amor a la poesia pura y al pur llenguatge francés.» Aquestes regles y aquestes amors constitueixen l'encis de la poesia herediana, encis que no tothòm pot y déu assaborir. L'Heredia es un poeta seré, clar, refinat però may decadent, qui descriu ab precisió maravellosa, y qual musa inspiradora es la poesia de les grans visions y de les accions magnes. Poeta qui estén l'esguart per horitzons amplissims, assoleix una serenitat augusta en la expressió, may torbada per entusiasmes esbojarrats o imprecacions frenétiques. L'Heredia, com poeta, se fa superior sempre a la acció cantada; els espectacles més *frappants*, les emocions més dolces y pures no poden desfer la regularitat de ses harmonies poétiques, com la emoció creadora no fa malmetre a l'arquitecte les dimensions d'una volta. Per llur serenitat, els versos de l'Heredia poden, donchs, compararse a la prosa d'en Flaubert.

Els versos de l'Heredia, com els de tots els cultes poetes, s'inspiren en tota mena d'assumptes—desde les visions heléniques als paisatges bretons—y són d'una pastositat exquisida, plens, musicals, rublerts de mots nobles y d'eufonies, de rimes originals, variades y belles. Són sempre expressió gràfica de la visió de l'autor, expressió tan justa que un hom comprén al punt que cap altra li escauria. No es cosa estranya, donchs, que l'Heredia fos un insuperable perfeccionador del sonet (fins recordant els titulats *Ça ira*, d'en Carducci; *Il Tritone*, d'en D'Annunzio; *Il Decadramma*, d'en Camerana), forma poética que en el segle XIXè dominà com Petrarca en el XIVè y de la qual n'es el gloriosissim mestre. Els sonets de l'Heredia tenen l'harmònica aparença de joyells helènichs; són petites obres mestres en les quals s'hi confonen el bon gust y la distinció ab la magnificença de la entonació sempre sostinguda.

—

Hem dit avans que l'Heredia es un dels més gloriosos y dignes representants de la *poesia culta*. En poesia hi ha aristòcrates, com hi ha mesòcrates, demòcrates y plebòcrates. Hi ha'l gran senyor de la poesia qui ennobleix, sense pretendreho, tot lo que toca; hi ha'l bon burgés qui canta les petites amors y els petits desenganys, ab entonació feble; hi ha'l poeta popular (sovint es un senyor disfressat de pagés), qui celebra y canta de manera pedestre les costums y belleses de sa terra nadiua; y hi ha finalment el demagog poètich (o millor dit, antipoétich), qui menyspreua l'ànima y les formes de la poesia, y, enlloch d'educar els incultes, rebaixa la poesia, posantla a l'alcanç d'aquests.

L'Heredia es el gran senyor. L'Heredia es l'esperit noble y cultissim. L'Heredia coneix les transformacions de la humanitat, els aspectes distints que ha ostentat en les diverses épòques de sa evolució, y el caràcter artistich distintiu de les meteixes. L'Heredia no necessita, pera fer vibrar la seva ànima poética, la impressió directa de la *poesía viscuda*: les amors de March Antoni y de Cleopatra l'interessen y commouen tant com puguin interessar y commoure a qualsevol poeta mesòcrata les roses que s'enfilen per les parets de les cases de la Bonanova. Pera sentir els diversos genres poètichs que tan fondament ha sentit l'Heredia, cal una cultura superior, una diguemne *íntima familiaritat* ab les mitologies, ab la historia, ab la estética... y si de més a més s'hi afegeix un sòlit bagatge literari y sobre tot un'ànima de ver y gran poeta, no déu causar estranyesa l'aparició de *Les Trophées* del noble literat.

Pera l'Heredia la poesia es una art nobilissima. Es una art que té la seva técnica, com la tenen l'arquitectura, la pintura, la música y la esculptura; no es una art barroera accessible al primer vingut. La aparent facilitat pera fer versos—possehir ploma, tinta y paper—ha fet creure que la poesia era quelcòm estrany a l'estudi; y com aquell ridicul personatge de l'immortal Larra, *que quería ser cómico* sense preparació de cap mena, sorgeix el poetastre ensoperbit per sa propria ignorancia, gosant fer lo que may fan l'arquitecte, el pintor, l'esculptor y el músich: se presenta a la palestra literaria sense dur les eynes de combat esmolades. No hi ha cap músich que ignori lo que es compàs: però hi ha poeta que no sab lo que es l'endecasilab.

—

El procediment de l'Heredia (procediment de tots els poetes cultes) al construhir un sonet, ha consistit primerament en l'estudi complert de la vida interior que devia animarlo. Després venia la elaboració del sonet, fet a poch a poch, mes ab seguretat, sense vacilacions. La qüestió consistia en trobar les expressions més adequades a la interna vibració anímica, les que més la reflexessin y ennoblissin. Aixi s'anava formant el maravellòs joyell, ab sos dibuixos y miniatures, uns y altres indispensables, may enfarfechs; helenismes o goticismes; may barroquismes.

Al acabar un sonet podia dir l'Heredia, com el seu *vieil orfevre:*

Mieux qu'aucun maître inscrit au livre de maîtrise,
qu'il ait nom Ruyz, Arphé, Ximeniz, Becerril,
j'ai serti le rubis, la perle et le béryl,
tordu l'anse d'un vase et martelé sa frise.

Els sonets de l'Heredia (prodigis de concentració poètica) semblen els uns grans quadros de Böcklin, ab llurs figures enèrgiques y coloracions fortes, ab llur cayent d'ombrivola poesia, ab llurs alegroys de llums clares y diàfanes. Altres tenen la magnificencia del Tiziano y la seva esplendidesa de color. Altres la severitat y noblesa de Velázquez. A voltes hi resona la flauta del déu Pa, a voltes la trompa èpica d'Homer. Hi batega l'esperit aventurer dels espanyols conqueridors d'Amèrica, y la senyoria del Renaixement italià, castellà, francès...

Tot això revelat en versos impecables, perfets com els més perfets que may s'hagin escrit.

Les poesies qu'en diferents èpoques de sa vida escriguè l'Heredia, apareixen aplegades en un volùm titulat *Les Trophées*, y subdividides en els grups següents: *La Grece et la Sicile*, *Rome et les Barbares*, *Le Moyen Age et la Renaissance*, *L'Orient et les Tropiques*, *La Nature et le Rêve*, *Romancero* y *Les conquérants de l'or*. Els cinch grups primers són coleccions de sonets: el *Romancero* de tercines, y *Les conquerants de l'or* es un poema escrit en versos alexandrins aparellats.

En una obra tan perfeta com la de l'Heredia's fa dificil citar fragments que sobrepugin als demès. Pera'l lector qui no la conegui, copiarèm els sonets *Fuite de centaures*, *La Dogaresse*, *Le Samurai* y *Le récif de corail*. Són prodigiosos.

FUITE DE CENTAURES

Ils fuient, ivres de meurtre et de rébellion
vers le mont escarpé qui garde leur retraite;
la peur les précipite, ils sentent la mort prête
et flairent dans la nuit une odeur de lion.
Ils franchissent, foulant l'hydre et le stellion,
ravins, torrents, halliers, sans que rien les arrête;
et déjà, sur le ciel, se dresse au loin la crête
de l'Ossa, de l'Olympe ou du noir Pellion.
Parfois, l'un des fuyards de la farouche harde
se cabre brusquement, se retourne, regarde,
et rejoint d'un seul bond le fraternel bétail;
car il a vu la lune éblouissante et pleine
allonger derrière eux, suprême épouvantail,
la gigantesque horreur de l'ombre Herculéenne.

LA DOGARESSE

Le palais est de marbre où, le long des portiques,
conversent des seigneurs que peignit Titien,
et les colliers massifs au poids du marc ancien
rehaussent la splendeur des rouges dalmatiques.
Ils regardent au fond des lagunes antiques,
de leurs yeux où reluit l'orgueil patricien,
sous le pavillon clair du ciel vénitien
étinceler l'azur des mers Adriatiques.
Et tandis que l'essaim brillant des Cavaliers
traîne la pourpre et l'or par les blancs escaliers
joyeusement baignés d'une lumière bleue;
indolente et superbe, une Dame, à l'écart,
se tournant à demi dans un flot de brocart,
sourit au négrillon qui lui porte la queue.

LE SAMOURAI

D'un doigt distrait frôlant la sonore bîva,
à travers les bambous tressés en fine latte,
elle a vu, par la plage éblouissante et plate,
s'avancer le vainqueur que son amour rêva.
C'est lui. Sabres au flanc, l'éventail haut, il va.
La cordelière rouge et le gland écarlate
coupent l'armure sombre, et, sur l'épaule, éclate
le blason de Hizen ou de Tokungawa.
Ce beau guerrier vêtu de lames et de plaques,
sous le bronze, la soie et les brillantes laques,
semble un crustacé noir, gigantesque et vermeil.
Il l'a vue. Il sourit dans la barbe du masque,
et son pas plus hâtif fait reluire au soleil
les deux antennes d'or qui tremblent à son casque.

LE RÉCIF DE CORAIL

Le soleil sous la mer, mysterieuse aurore,
éclairait la fôret des coraux abyssins
qui mêle, aux profondeurs de ses tièdes bassins,
la bête épanouie et la vivante flore.
Et tout ce qui le sel ou l'iode colore,
mousse, algue chevelue, anemones, oursins,
couvre de pourpre sombre, en somptueux dessins,
le fond vermiculé de pâle madrépore.
De sa splendide écaille éteignant les émaux,
un grand poisson navigue à travers les rameaux;
dans l'ombre transparente indolemment il rode;
et, brusquement, d'un coup de sa nageoire en feu
il fait, par le cristal morne, immobile et bleu,
courir un frisson d'or, de nacre et d'émeraude.

—

Com tots els poetes qui han sobresortit entre la *turba multa* literaria, ha tingut l'Heredia'ls corresponents detractors. Distingits critichs y poetes li han negat el do màgich de commoure. Han dit que les seves imatges eren retòrica pura, que'ls seus versos no eren fills d'un impuls espontani, que sa literatura era l'artifici en oposició a la sinceritat. Ningù li ha negat, però, la entonació, la riquesa de rimes, la sumptuositat y la perfecció externa.

Som entusiastes sincers de la poesia que raja primerament y directa del sentiment humà, mes no creyèm que aquesta sia la única poesia possible. Excloure sistemàticament de la poesia'ls elements imaginatiu y estètich pera convertirla en ploranera d'enterro, carrinclona y mal girbada, ens sembla cosa de poch gust.

Els critichs exclusivistes, quan analisen una obra en la qual s'hi troben fusionats els tres indispensables elements poètichs (sensibilitat, inteligencia estètica y fantasia), en lloch d'alabarla com *summa* y perfecció, li retreuen la presencia dels dos elements derrers, sobre tot del segón, considerantlos perjudicials a l'espandiment del primer, de la sensibilitat. Sembla que som encara al temps

en que's negava la inspiració musical a n'els grans instrumentistes, pel fet d'esserho.

No cal, donchs, que defensèm l'Heredia d'aytals càrrechs. Els seus sonets se defensen prou. L'Heredia resumeix y equilibra les facultats poètiques, y qui no vulgui admirar llur prodigiosa compenetració, lliure es de ferho.

De l'obra poètica de l'Heredia se'n desprèn una suau emoció estètica, una impressió d'equilibri y d'harmonia, la tranquila impressió que's desprèn de les coses perfetes. Fereix les nostres facultats poètiques cada vers, produhint una vibració intensa, clara, precisa. No es un poeta de *nuances* l'Heredia com en Mallarmé, en Verlaine o en Dierx, sinó un poeta quals visions són de linies ben dibuixades, fermes y arrodonides.

Ell, en Leconte de Lisle, en Carducci y en D'Annunzio, representen en la poesia contemporania la fusió de l'esperit clàssich ab les formes y sentiments moderns. Han fet progrès artístich ab els ulls fits en l'Antigor, realisant la màxima que justament condensà'l gran Verdi en aquests mots: *Torniamo all'antica e sarà progresso.*

GERONI ZANNÉ

ESPLAYS

Quan el capvespre omplena de melangies el carrer d'en Cuch; a l'hora que les criades de servey, un cop passada la segona visita dels metges, venen a ma farmacia pera que les hi despatxi les fórmules; quan les clarors dels bèchs de gas comencen a espurnejar, una a una, com milers d'ulls d'un monstre colossal que ab la foscor se deixonda; a l'hora que resonen els primers crits dels venedors dels diaris nocturns, mentres el meu dependent trevalla, jo llenço enrera la meva fantasia. Jo sóch un home modern, jo'm trobo en plena activitat científica, jo menyspreho les febleses del cor y canto la marxa triomfadora de l'ideal; jo enlayro la vida ascendent y renego de les falses concepcions de la naturalesa; jo venero a Darwin y a Haeckel, a Spencer y a Renan; jo medito a Emerson y a Carlyle; a Schopenhauer (de qui he aprés a èsser immodest) y a Nietzsche (que m'ha ensenyat a èsser soperb). De tots ells ne sóch deixeble; si Darwin y Haeckel m'han revelat el transformisme y el monisme; si Spencer m'ha fet conèixer la feblesa dels absoluts; si Renan m'ha infós l'esperit crític, Emerson y Carlyle m'han inculcat la essencia de les noves corrents filosòfiques. Sóch (ho repeteixo) un home modern; en benefici del cervell, jo atrofio'l cor; la sabiesa es la divina flamera que enlluherna mon intelecte; l'art no es més que la manifestació estètica y alhora regressiva d'una mentalitat humana inferior, desconeixedora de la seva propria impotencia.

Enrera l'art!

¿Per què, donchs, jo, Vallès y Roderich, conscient dels meus actes tots, perfet analisador de mi meteix, me trobo'ls ulls negats per les llàgrimes, com un romàntich de l'any 1830? ¿Per què, quan meno mos passos a la biblioteca, en lloch de *L'Home contra l'Estat* o *La Perigènesis de les Plastidules*, mos dits arrepleguen inconscients *Les cançons dels carrers y dels boscos?* ¿Per què mos ulls encoratgen, ab benèvol esguart, a ma filla Carmeta quan canta'l *Volverán las oscuras golondrinas?*

Ay! No ho sè! ¿Tal volta sento ja que circulen pel meu cos les tebiors de l'estiuet de Sant Martí, voltat de tardorenques vermellors, d'amenaces d'un hivern proper? ¿Tal volta esdevinch feble? ¿Tal volta l'home primitiu, qu'en Maeterlinck fuheteja, rebrota ab malicia desota l'*homo sapiens?*

La meva fantasia vola lluny, molt lluny, malgrat els meus esforços titànichs. La corona científica que'm redolta s'esclareix, pert els seus colors... y la trompa qu'ennobleix la meva rebotiga m'encisa ab son color negrench, ab son color de velluria... Ella'm parla ab un to dolcissim, com si cantès aquella delitosa dança de la sublim *Pastoral* de Beethoven! Oh, trompa! No: pera mi no ets pas un èsser mort; no ets metall, sinó *vida*, vida superior: manifestació del més-enllà del sentiment, condensació de poesia, regina del ritme, resò del paradis, resúm melòdich de totes les veus instrumentals! Que me'n diu de coses, la trompa!

No vull recordarne més que una. Era l'any 1882, y jo, corrent món, arribí a Bayreuth. Mancaven pochs dies pera la estrena de *Parsifal*. Donchs bé: jo vaig tenir la sòrt immensa de pendre part en la execució del gran festival wagnerià y... (pensanthi les galtes meves enrojolen...) al acabar el primer acte, en Wagner, emocionat, ab el seu pur accent saxó, me digué abraçantme: *Du bist ein gross Jägerhorn!* (*Ets un gran trompa!*)

Oh sentiment, còm t'esbraves! Prou sabiesa, prou política, prou sociologia! Avuy la meva ànima s'esplaya y les meves llàgrimes humitegen mon rostre!

. . . . . .

Poch a poch la tempesta minva. Les llàgrimes s'estronquen. L'*homo sapiens* rebutja l'home primitiu. Els atavismes regressius se vaporisen. Y com un tronch encara ple de sava, jo'm redreço voltat de fulles seques. Són les fulles dels meus vells sentiments, de les meves febleses, dels meus romanticismes... fulles marcides per les clarors positives que irradia'l tronch, un xich vell y xaruch es cert, mes encara ple de sava.

. . . . . .

RAFEL VALLÈS Y RODERICH

TEATRES

FRANCESCA DA RIMINI.—CRÓNICA.

Salvant rares excepcions—les excepcions són a vegades *honroses*, a vegades excepció vol dir *snob*—tots els que assistirem a la estrena de *Francesca da Rimini* ens varem aburrir sobiranament. ¿Per què, tractantse de l'obra d'un poeta, d'un gran poeta, d'un poeta extraordinari com es en Gabriel d'Annunzio? Heusaqui el problema, el problema estrany, que no ja sols ab ell sinó ab altres homes també extraordinaris s'ha presentat, quan les seves obres s'han volgut fer viure sobre la escena. El Dant meteix, pera no citarne més que un, no hi ha pogut viure. ¿Per què?

S'han donat y s'han discutit opinions molt diferentes. La meva, que concretaré parlant d'aquella obra, es la següent: En D'Annunzio, pera fer un drama, es massa poeta. Un drama es la vida, es la veritat, es la realitat meteixa brutal, vibrant, conjunt d'angoixes y febleses, d'idealitats y de prosaismes, de beatituts y miseries; y la poesia no es res d'això. Més ben dit: es tot això vist ab ulls de febre, es tot això somniat per l'ànima d'un visionari, es tot això poetisat, es a dir: falsejat.

Jo, y un altre, y tothòm somniém a voltes. ¿Qui no n'es un xich de romàntich? ¿Quin es l'home qu'en determinats instants no sent la sed de l'ideal que li manca, d'aquell ideal que la vida traydora li ha destroçat? No hi fa res. Destroçat y tot el cerquém sempre, y moments de lacitut arriben en que'l somniém desperts, aquell petit ideal nostre que desperts y sense somniar no podém assolir. Y els poetes, els grans poetes que són grans perque sols ells saben cantar grandiosament els nostres petits somnis d'hermosura, ens aconsolen, ens tonifiquen y ens ajuden a enlayrar nostres esperits. Gloria a n'ells, gloria als cantors dels ideals dels homes. Però no hem pas de dormir sempre. Viure no es somniar. Y sense somniar també es bella la vida, també es hermosa y també es gran ab totes ses miseries, totes ses decepcions y desenganys. Y el poeta gran, que sols es gran poeta, que sols sab cantarnos de la nostra vida'ls nostres somnis bells y res més, sols en moments de lacitut, sols en determinats moments de la nostra existencia'ns atràu y ens satisfà: sols en aquells moments en que la nostra ànima s'isola y's complàu adormintse...

Per això'l poeta, que sols es poeta y res més que poeta, sols pot servir pera ennoblir y embellir nostres somnis. Desgraciat d'ell si tracta de fernos creure que aquests somnis no són tal somnis sinó realitats. Les realitats les coneixém prou bé nosaltres, que la vida ab ses lliçons y traydories ens les ha ensenyades; y com que les coneixém, no'l podém seguir al poeta que tracta d'ilusionarnos. Y el divorci s'estableix: el poeta vola sol pels espays imaginaris: nosaltres quedém asseguts a terra contemplant, no sense curiositat, però ab estoica indiferencia, aquelles volades de l'aucell atrevit.

Y heusaqui perque un poeta que sols es poeta y res més que poeta, no pot fer un bon drama. Tot drama està massa aprop de la realitat. Al dir això es clar que'm referesch especialment al drama que té d'ésser representat. Evidentment un poeta pot dar a sa visió una estructura dramàtica, pot cantar perfectament una gran tragedia en un poema de forma dramàtica; però ay d'ell si allò qu'ell canta somniant no ho escoltém nosaltres també en somnis! ay d'ell si lo que sols ha vist ab sa fantasia, nosaltres ho hem de veure ab els ulls de la nostra cara! Y el teatre es això. Pels ulls y les orelles ens ha d'entrar. Y, al passar per uns y altres, l'encis màgich se fon, tota abstracció, tota passió desapareix, y un nou factor, el factor realitat reprèn son lloch, dominant nostra pensa y formant una paret de gel entre nosaltres y el poeta. Llegimlo al Dant, llegimlo a n'en D'Annunzio, y agafats de la seva mà—els que sàpiguen agafarla—volarém ab ells, veurém els seus personatges magnifichs tal com ells els han vist, sentirém els seus cants, els seus plors, les seves queixes y els seus crits de rabia com ells els sentiren; contemplarém les gestes heroiques, els crims horribles y els idilis placèvols com ells meteixos els contemplaren; somniarém, en fi, els mons ideals com ells meteixos els somniaren. Però res dèu aturar nostre esperit en son vol. Res, ni les taules d'un teatre. Les taules d'un teatre donen una estrebada violenta a nostres mans que volien ajuntarse, y les mans nostres cauen

pesadament a lo llarch del nostre cos. Per molt que facin els artistes escenògrafs, per molt que imaginin els artistes decoradors, les seves teles, els seus colors, els seus mobles, les seves llums, les seves flors no serán may lo que'l poeta y nosaltres ab el poeta imaginar podiem. Per molt que facin els grans artistes-actors, les seves veus, els seus gestes, les seves actituts, els seus vestits, els seus afanys no serán may lo que'l poeta y nosaltres, ajudats del poeta, podiem somniar. Y, en fi, per molt que faci l'autor meteix, si l'autor es sols un poeta, els seus personatges y les seves tragedies, al humanisarse, al *corporisarse*, no seràn may lo qu'ell meteix y nosaltres ab ell voldriem que fossin.

La *Francesca da Rimini* d'en D'Annunzio, qu'es la meteixa Francesca del Dant, qu'es la meteixa Francesca de la llegenda, es això: un gran y bell poema trágich, però un poema trágich somniat. No es viscut, ¡oh, no!, no es viscut. El meteix autor sembla dirnosho: el comiat que posa a l'obra comença aixi:

> Tu mi nascesti in riva al mare etrusco,
> O poema di sangue e di lussuria...

Poema de sang y de luxuria... si; en el llibre, no en les taules. A través dels versos fins y harmoniosos d'en D'Annuncio la entreveyèm tota aquella sang y tota aquella luxuria, però aquests versos dits per boques humanes no deixen veure res entremitj; y nosaltres espectadors sentim intensament que les verdaderes passions, la verdadera luxuria y sed de sang humanes no s'expressen pas en la vida ab aytals accents.

«No necessita comentaris, ni explicacions una obra de pura poesia — diu el meteix autor en unes notes. — La vista sola de les belles linies y dels bells moviments dèu satisfer la nostra felicitat. Per això'l poeta renuncia a enfarfegar ab coses doctes la seva tragedia; la qual sols té'l valor de la *suma de vida activa* que conté.»

Heusaqui el gran error del poeta: la suma de vida activa! Si es precisament lo que hi manca, la vida activa, en la seva tragedia! La vida, la luxuria, la sang de la seva tragedia no són actius, són passius; no es una suma de passions humanes y vibrants sinó una abstracció *innumèrica* de ficcions maravelloses.

Un critich italià, Isidoro del Lungo «quins coneixements s'aparellen ab l'amor que professa per tota l'antiga bellesa y gentilesa de la llur patria», ha escrit: «El sentiment y el llenguatge d'aquestes persones — dels personatges de la tragedia d'en D'Annunzio — aixi de les principals com de les secundaries, y fins també com de les minimes, són no ja ben estudiats sinó calcats ab insistent vigor sobre'ls documents de la paraula viva de aleshores, sens escrúpul de traslacions y assimilacions, fins cercantles ab hardida vaguetat, de manera que pera tota orella exercitada retruny com l'eco de les veus de sis cents anys passats; y a la ilusio escènica s'hi afegeix la de les imatges y dels sons; y la impressió resulta: que l'art hagi, aquesta vegade, *dominat el seu objecte etern: la veritat*,»

Quin error mes gran!

No, ni aquests sentiments ni aquest llenguatge poden ésser els sentiments ni el llenguatge d'aquells temps, ni tampoch els d'ara. Lo que són es els sentiments y el llenguatge de la llegenda, es a dir, de la ficció. May de la veritat. Francesca da Rimini y Gianciotto y Paolo *il bello* y Malatestino *dall'ochio* y les dònes y els guerrers y tots els demès personatges visqueren, si may han viscut, una vida molt diferenta, y les seves passions foren unes altres passions y el seu llenguatge un altre llenguatge. No foren els de la llegenda y els d'en D'Annunzio, sinó'ls de la veritat. Y en la escena, en el drama humà qu'en la escena volèm veure, perque l'hem de veure ab els ulls y l'han de fer homes de carn y òssos, sols això ultim hi cab.

No mès vull citar un exemple en comprobació de tot això, que'm servirà al meteix temps pera parlar d'en Garavaglia. Vull fixarme en el tipo de Gianciotto que interpreta aquest actor, y esculleixo aquest y no'l de Francesca qu'es el més important, ni cap d'altre, que tots me servirien, perque essent ell el que fou millor interpretat, dóna més força a l'exemple. Si tregués com exemple'l de la Francesca, se'm podria argüir: L'actriu que la representa evidentment no té prous facultats pera paper de tal grandesa. Donchs fixemnos ab en Garavaglia, a qui evidentment n'hi sobren de facultats pera fer el paper de Gianciotto. ¿Què va passar? Que'l tipo imaginat que un llegeix en el llibre y el tipo encarnat vivent en les taules, se donen de bofetades. Es més: el tipo que fa en Garavaglia, que viu a la perfecció en Garavaglia, se dóna de bofetades ab les paraules que diu. En Garavaglia comprèn y necessariament té de compendre qu'ell representa un home d'armes incult, brutal, salvatge, violent y terrible en sa ingenuitat, sèch y dur en la expressió de ses idees y sentiments. Donchs bé: l'autor tot això ja ho veu, però ho veu idealisat, ho veu somniant, y al escriureho li surt un guerrer poètich que no pot fer, qu'es impossible que faci un actor sobre les taules. Perque l'actor ha de viure plàsticament, y el poeta viu com vol y allà hont vol. Y aixi resulta que donantnos en Garavaglia una interpretació perfecta del tipo, el tipo y lo que diu y fa en escena apareixen en desacort evident. ¿De qui es la culpa? ¿De l'actor? No, que l'actor no pot ni dèu fer altra cosa, qu'ell ha de viure y ha de viure realment. Es de l'autor, que tot cantant se n'ha oblidat de que eren homes els que havien de dir lo qu'ell

cantava, qu'era en la realitat d'una escena ahont tenia de pendre cos la seva ficció.

Tot lo qual no vol dir—fàcilment se'n desprén de lo qu'escrit queda—que l'obra en si, es a dir el poema tràgich d'en D'Annunzio, no sia una obra exquisida. Qui sàpiga bé l'italià—si no'l sab molt bé que no s'hi posi—admirarà, llegint, la prodigiosa facilitat, la fantasia exuberant y la exquisida harmonia d'aquest poema esplèndit, delicat y fins grandiós; qui vulgui somniar coses belles, cants jolius y fins escenes terribles, que s'encari ab l'autor y tots dos solets volin per les regions imaginaries. Però això que somniéu no volguéu veureho desperts ni tampoch en el teatre. Aquest que, diguin lo que diguin, sols de vida verdadera viu, vos llençarà tot seguit per sobre de la borda si vos empenyéu en embarcarvos en el vaixell daurat de veles blaves qu'en D'Annunzio infla ab el buf esplèndit de la seva poderosa fantasia.

Com ja he dit, la execució y la presentació de l'obra, si bé foren discretes en son conjunt, no corresponguereu a lo qu'ella exigeix. Sols mereixen citarse, ademés d'en Garavaglia que ja he dit feu més de lo que's pot fer, la senyora Garavaglia en el paper de Malatestino, y el que feya de Giullare, qual nom no recordo.

—

Gayrebé totes les demés obres que'ns ha donat en Garavaglia durant la setmana passada eren ja conegudes de nostre públich. Sols poden considerarse com verdadera estrena *L'artiglio*, drama en un acte del francés G. Sartene, traduhit per l'Antona Traversi, y la comedia en dos actes de M. Valette *Il manichino*. El primer, més que un drama, es un quadro sugestionador. Alguns autors francesos han escrit obres per l'estil d'aquesta, preocupantse sols de produhir una impressió fonda y terrible, presentant a l'home impotent devant d'una gran desgracia. Més que'l drama en si lo que interessa a l'autor y lo que'ns pinta ab més energia es l'home que lluyta en va pera evitarlo. En *L'artiglio*'s tracta d'un vell paralitich que sols ha conservat clares les facultats intelectuals y els sentits de la vista y l'ohi, que sentat, immòvil en son silló, contempla la gran tragedia de sa llar sense poder dir res. Ell veu a sa nora trahint al seu fill, y contempla còm aquest se disposa a baixar al celler, ahont, per haver deixat la trapa oberta, ell caurà, y observa'l silenci de la nora que, sabentho, no diu res. Com se comprén, la situació del paralitich es horriblement tràgica, y ella dóna lloch a un actor com en Garavaglia pera lluhirse. Tot un acte de quasi-immovilitat y de silenci, en que, no obstant, la seva figura ho ha d'omplenar tot, es bon xich difícil de fer. Y en Garavaglia'l fa magistralment. Lo que no pot dir la seva boca ho diuen els seus ulls, els seus llabis, el seu rostre, que adquireix una flexibilitat d'expressió extraordinaria; y les seves mans y els seus dits, que parlen, qu'expliquen y qu'escanyen, puig el final de l'obra es aquest: devant de la terrible desgracia'l paralitich, ab un gran esforç nirviós, logra posarse dret, y agafant pel coll a la seva nora, la escanya ab ses urpes, que no deixen anar un cop han arrapat quelcòm. Per això l'obra's titula *L'artiglio*.

Il manichino es una comedieta lleugera, francesa també, en que l'autor, per medi d'un argument senzill, se complàu en presentar uns quants tipos més o menys carregats de color de la vida galant parisenca. Tota la gracia está en el diàleg, satirich e intencionat, en que sota la *blague* fàcil s'hi trasllueixen veritats ben amargues y fins estats anímichs ben sugestius. La comedia, en la que no hi sortia en Garavaglia, fou feta pels principals actors y actrius ab força vivesa y naturalitat, distingintse la Farina en son paper de maniqui, despreocupada y sentimental.

La representació de *Kean*, el conegut drama romàntich d'en Dumas, valgué una ovació ben merescuda a n'en Garavaglia, especialment en les escenes capdals de l'acte tercer, que'l públich espera sempre ab ansia per'aquilatar les facultats d'un actor. En Garavaglia les digué, com tota l'obra, ab interpretació ben personal, donàntleshi vigor y vida. Llàstima de trevall pera una obra tan falsa!

Il vetturale Henschel, d'en Hauptmann, també es força conegut de nostre públich, per haverlo representat aqui en Zacconi y la Cristina primer, y després la companyia del «Teatre Intim» en català. No tinch, donchs, res que afegir a lo qu'he dit altres cops en aquestes meteixes planes d'un dels drames moderns més punyents y més humans que s'han escrit. Me limitaré a consignar que la interpretació del principal paper per en Garavaglia no desmeresqué de l'obra. Ell sapigué donar al tipo tota la ingenua brutalitat, tota la passió senzilla, tota la vacilació y recel, tots els raptes de furor, tots els matisos de tendresa, de dubte y fins de superstició que reclama. El seu trevall fou exquisit de debó, especialment en l'ultim acte, que feu ab sinceritat y sentiment incomparables.

Pera son benefici esculli, el distingit actor italià, la comedia satírica y filosòfica de l'Adolf Lothar *Arlecchino-Re*. Quan va estrenarla la Guerrero en castellà vaig donar la meva opinió lleal sobre aquesta comedia qual fons filosòfich-moral sols escapa als esperits rutinaris. Deixèm de banda, donchs, l'obra (1). Lo que m'interessa es la execució, qu'en conjunt resultà ben discreta, si tenim

(1) En el número 177 de JOVENTUT, corresponent al 2 de juliol de 1903, podrà trobar el lector curiós alguns detalls y petits judicis meus sobre aquesta comedia.

en compte les dificultats que ofereix una comedia de gran espectacle pera una companyia estrangera que ve de lluny y té de representar un variadissim repertori.

En Garavaglia podia haver escullit una obra efectista pera *épater* al gran públich, mes sa conciencia artistica'l portá a fernos aquesta, que'ls aficionats de paladar fi frueixen millor. Com frueixen també'l seu trevall. En realitat, jo crech que pochs tipos hi ha en el teatre tan dificils de fer com el del protagonista de l'*Arlequí-Rey*. Ja no's tracta aqui de presentar un tipo més o menys complexe, més o menys agitat per passions o sentiments extraordinaris; se tracta de fer viure en les taules un personatge de doble naturalesa que ha de saber ésser rey sense deixar d'ésser arlequi, y ha d'ésser constantment arlequí sense deixar de semblar sempre un rey. La gran dificultat d'aquest paper consisteix, donchs, en trobar el *punt dolç*. Y pera trobarlo, sense caure may en lo xabacà ni en l'afectació, se necessita tota la fina intuició que posseheix en Garavaglia. Potser en altres obres la seva execució será més brillant y fins donará una impressió més fonda, però en cap podèm admirarli un trevall més fi, més rich en matisos, més complexe en detalls. Tota la ironia y sarcasme, tot el dolor y joya, tot l'amor y recel, tota l'astucia y bondat, tota l'ambició y humilitat, que tom a tom agiten l'ànima del personatge, els tradueix en Garavaglia maravellosament, donantnos en conjunt un tipo que com l'Hamlet de Shakespeare tan dificil es d'interpretar, encara que aparentment sembli més senzill.

Dels demés actors, que, salvant alguna excepció, tots compliren discretament, mereix citarse'l que feya'l paper de *Pantolone*, qu'estigué molt just.

Els demés teatres barcelonins no'ns han donat per ara res que valgui la pena de parlarne.

EMILI TINTORER

LA DEVALLADA

L'esquelloteig del remat que anguileja pels viaranys bordejant cingles alterosos, resona ritmicament, monòtonament.

El remat devalla dels alterosos cimals del Pireneu, de les conques verdenques de catifa esplèndida d'herba. Devalla pels viaranys deixanthi la buvor de la llana, esperonat pels lladruchs dels goços d'atura.

Deixa sa estada estiuenca, pera retornar al pla a tancarsen sos corrals d'hivern.

Pastors y rabadans se giren una y cent voltes pera ovirar novament l'alterós Puigmal, mitj amagat per la boyra...

Ab quina recança deixen aquella cabanya d'estiu, aquelles aygües gelades, aquell herbàm fresch y verdós!

Y quan, aprés quatre o cinch dies de devallada per viaranys rocosos y despullats de verdor, els cimals del Pireneu resten amagats entre la boyra espessa o'ls núvols que semblen de cotó, pastors y rabadans se giren per última vegada pera donar l'adeu de despedida a llur estatge d'estiu.

. . . . . .

Entre'ls pastors n'hi ha un de vell, molt vell; camina espuetat y rera'ls altres. Y al girarse per última volta, de sos ulls n'ixen grosses llágrimes que li regalimen cara avall.

—Oydà!—fa un rabadà.—L'avi plora.

—Plori pas, marrech — fa'l vellet; — me despedeixi de Puigmal. Só anat cinquanta anys a la estiuada. Un altre any hi seré pas.

—¿Y dos?—fan quatre o cinch.

—Un altre any seré home mort.—

. . . . . .

El remat segui devallant, anguilejant pels corriols, esperonat pels goços y seguit de pastors y rabadans. Tot restava majestuosament silenciós, y la corrúa de bestiar y guardadors semblava talment la professó trista d'un enterro.

L'ombra de la nit havia amagat per complert la serralada de Puigmal.

JOAQUÍM PLA

BIBLIOGRAFÍA (1)

FERRAN ALSINA. — GERONI ZANNÉ.—JOAQUÍM MIRET. — S. SANPERE Y MIQUEL.— R. MIQUEL Y PLANAS.

Abstracció feta de les petiteses que són inevitables en la vida colectiva, dóna bo de viure en nostres dies de renaixement, d'esplet y començament de cullita.

(1) Ben conegut es de tothòm el criteri de JOVENTUT, y ningú que'ns llegeixi pot ignorar que si som els primers en fer conèixer els atachs o censures que se'ns dirigeixen, no'ns agrada fer públiques les alabances que alguna volta'ns són endreçades. Així no parlèm de les obres dels redactors sinó pera dar compte de llur aparició. El fet de qu'en aquest article ab que'ns ha honrat nostre ilustre colaborador senyor Pin y Soler, s'hi troben mots falaguers pera dos de nostres companys de redacció, podría fer pensar als maliciosos qu'hem volgut cambiar de sistema. Res d'això. Descomptada la benevolença ab que'l mestre hagi pogut judicar aytals produccions, la personalitat del senyor Pin y Soler es prou respectable pera que ni el més mal pensat pugui sospitar que'ns *faci l'article*.—N. de la R.

Els catalans en tant que Nació haviem perdut moltes coses, moltes ens les haviem deixades pendre per desconeixement de lo que valien, per la ignorancia de nostra personalitat en que feya dues centuries viviem, per l'erro inicial d'aquella resistencia heroica de Barcelona als soldats de França y de Castella en 1714, per aquell no compendre'ls catalans que de bona fe creyen defensar la Patria que lo que realment defensaven era una Dinastia, per no haver sabut fernos valdre exigint a cambi de la nostra adhesió a un novell régimen concessions que hauriem obtingudes y ens haurien permès de viure paralelament y autònoms de fet, junt ab els pobles ibèrichs que ab rahó o sense eren partidaris d'una dinastia borbònica... però lo fet no té remey, ha passat a la categoria d'inexorable, y el bon seny aconcella no sòmicar ni fer retrets. Cal fernos ben bé càrrech de lo que volèm y anarho conquistant de l'única manera que s'han de guanyar les coses perdurables: sortint de la mediocritat y la rutina, essent instruhits, honrats, potents.

Dóna bo de viure en nostres dies en que visiblement s'ha emprès la bona ruta essentne testimoni'l nombre cada punt major de les produccions escrites en catalá, que si bé una a una potser no són obres que per si soles facin cap revolució en el viure nostre, en conjunt testimonien la vitalitat intelectual de la nostra raça, la generositat ab que tots els catalans van dihent els uns després dels altres lo que pera enaltir a la Patria sémblels millor fer conéixer als seus compatricis, pera refermar en els indecisos idees de personalitat, pera encoratjar als convençuts, pera convèncer als dubtosos...

Y els uns segons llurs aptituts o la naturalesa de llurs estudis, publiquen en nostra llengua «Noves cientifiques». *Ferràn Alsina*, o sia'l resultat de molts anys d'estudi y experimentacions cientifiques, aplegat en un llibret de simpàtich volúm, en hermós paper, lletra elegant y clara que donat al públich, ara fa poch ja ha sigut traduhit al francés y editat per la casa *Garnier, freres*, de Paris, baix el titul de *Nouvelles orientations scientifiques*, ha sigut traduhit al castellà *Nuevas orientaciones científicas*, y que s'està traduhint a l'inglès y al tudesch, fent constar en totes les traduccions que són fetes sobre'l texte catalá. Llibre d'un valor positiu, conjunt de principis científichs basats en la més rigorosa observació de les forces de la naturalesa, compendi de tot lo que un sabi modern ha de saber y observar pera no anar a les paupentes en qüestions de física terrestre y celeste, en materia de composicions quimiques, naturals o industrials, llibre que serà l'honor de qui l'ha escrit y del poble hont ha nascut.

Altres catalans publiquen versos, *Geroni Zanné*, versos hermosos y poètichs que'ns fan parions literariament dels pobles hont més fervent devoció's rendeix a l'art de ben pensar, de polidament expressarse.

Un altre bon fill de Catalunya, en *Joaquim Miret*, un erudit autèntich, un esperit sabi y ponderat ens dóna ab to humoristich, sense voler pendre actituts tràgiques, una serie de apuntacions copiades de documents originals pera probar als *tristoys* que no tenen rahó d'estarho, que lo que'ls sembla perversitat de nostres temps es una frase sense fonament, que la recança de coses passades es romanticisme pur, ploricor llagrimatori que no té cap fonament, car *cualquier tiempo pasado fué peor*, y en Miret ho proba donant extrets de peces arxivades que com diu ell són testimoni de que'ls homes may han sigut àngels, de que *Sempre han tingut bèch les oques*, titul de son recull.

Y quan ja content de lo que havieu llegit en el llibre de l'Alsina, d'en Zanné, d'en Miret, quecada hu en llur genre fan honor a Catalunya, tornéu a cá'l vostre llibreter, vos trobèu ab un *tomarro* de dimensions fisiques extraordinaries, un grandissim volúm en quart, groixut de mitj palm (té 700 pàgines) titulat *El fin de la Nación Catalana*, que no hem llegit encara, que'ns emportèm pera estudiarlo convençuts de trobarhi documents nous, per ésser d'home tan competent en materies històriques com ho es el mestre en moltes altres coses en S. Sanpere y Miquel. Un llibre que, sien les que's vulguen les conclusions en ell sustentades, també farà farina al nostre molí, també serà proba de nostra mascle vitalitat, de la força d'estudi, de l'aplicació, del discerniment y ciencia positiva d'un historiador catalá qu'es de la fusta dels Herculano luzità, dels Momsen alemanys, dels Macaulay inglesos, dels Taine francesos... y encara no hem encetat el magne llibre ja'ns en porten un altre de minyonet, ab reproduccions de gravats antichs, estampat en polit paper y ab enquadraments de carmí. Es la traducció al catalá de *Amor y Psiquis*, que fa parella ab *Dafnis y Cloe* traduhits tots dos per en R. Miquel y Planas.

Llibret que positivament no vol probar res ni en ciencia natural com el de l'Alsina, ni en ciencia històrica com el d'en Sanpere y Miquel, llibret però que proba que anèm ascendint, que ja no'ns contenten gatades ni parodies, que'ns anèm afinant, posantnos a to de les nacions cultes, comprenent qu'en nostra casa que volém senyorial y ben guarnida hi ha d'haver de tot, y que aquests dos llibres mancaven... com ne manquen encara d'altres que, vist l'ayre pres per la joventut d'ara, no tardaràn a ésser traduhits a la nostra llengua, que per mor de lo que tantes vegades hem retret, per mor de l'eclipse de la nostra nacionalitat, s'havia quedat com tartamuda y bauba.

Els catalans que ja tenien llibres propris y

havíen adoptat els caps d'obra dels pobles civilisats, que havíen tret de llur cervell les altes lucubracions dels Lull, dels Vilanova, dels Servet, que havíen escrit cròniques, dibuixat cartularis marítims, cantat l'Amor y la Bellesa, per mor d'allò que deyem al principi, per no saber ben bé lo que'ns convenia ens havíem quedat sense moltes de les eynes que calen pera trevallar ab profit y gloria, però de cada dia'l moviment es més actiu vers l'aprofitament del temps perdut, cada dia un catalá o altre dóna probes de son saber, o de son bon gust publicant llibres de ciencia o senzillament flors de bellesa en la ciencia del bell pensar y perque entre'ls llibres que'ns calien, entre les eynes que'ns mancaven, se trobaven els dos famosos llibres de Longus y Apulei. En R. Miquel y Planes ha tingut la delicada atenció d'oferirlos a la nostra Patria.

Grans mercès li sien donades. Grans lloances s'aixequin després de la lectura de ses traduccions que són exquisides, fetes ab un tacte, un gust, un discerniment que'ns ha deixat encisats.

J. Pin y Soler

TRET DE FONA

Diáleg.

—Avi,—vaig dirli al home vell que, ignorant de totes les coses, vivia en el bosch del Desconeixement;—avi, ells se diuen scients y res no saben, ells se diuen justos y aquella raça d'indis que amorosa'ls rebé fou passada per ells a sang y foch. Pobles sencers que no havíen comès altre delicte que'l de no conèixer les abstraccions qu'ells passejaven arreu histèricament, foren per llurs mans anihilats. Ells se diuen humans, y les corrúes d'homes caminant vers les fogueres no s'acabaven may en els carrers de llurs viles; ells se diuen agrahits, y a qui els hi ha donat un món li han llevat llibertat y vida, a qui els hi ha donat un nom l'han allunyat de llur terra, a qui els hi ha allargat la mà li han tallada; y ells, els nobles, els sang-blaus, els purs, els fidels, els qui haurien d'anar sempre cor en mà, no poden pas anarhi perque llurs mans les tenen enfeynades furgant en les butxaques agenes. Ells se passen de generació en generació les gestes de llurs lladres y bandits, y els noms dels seus grans homes són oblidats fins per aquells d'entre ells que passen per més sabis. Arreu han dominat, y de per tot han sigut foragitats per brètols, deixant al llur derrera memoria odiosa y odis memorables. Ab els forts són humils, y ab els humils severs fins a vessalshi la sang. Fugen devant dels homes, y corren a llurs cases pera bofetejar llurs companyes...

—Calla, fill meu!—va exclamar el vell que, ignorant totes les coses, vivia en el bosch del Desconeixement.—Calla, que m'estàs parlant de la raça més miserable que hi ha sobre la terra, sens dubte!

—Ay, bon avi!—vaig retoparli jo.—¿Tot just vos he començat a parlar d'ells y ja n'heu emès aquest judici?... Còm se coneix que no sóu fill de Catalunya!—

F. Pujulá y Vallès

L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS

(Continuació)

Anton

Però, home! si diu que vostè meteix l'ha presentat aqui a ca'l Arnús perque li coloquessin els fondos, y a més, han sigut tots dos de la Junta del Banch Hipotecari de Puerto Rico.

Tirallonga

¿Joseph Balart... dependent de vostè... Negrevernis Hnos... goleta *Curra*... carregaments de sucre... a ca'l Arnús... apotecari de Puerto Rico?... No'l conech; no sé qui es. *(Distret y com si parlés a un dependent.)* Y escriure que no desembarquin ni entreguin res sense'l conforme. Ahl va assegurat! *(S'alça, agafa les factures, se les fica a la butxaca y's passeja a grans passos, continuant ab el carnet y el llapis a les mans y fent càlculs.)*

Anton

Dimoni! Si diu que cada dia ve a dinar ab vostès! que'l tenen com de la familia, que'ls noys de vostè fins el tutegen y tots li diuen *Pepito*...

Tirallonga

Aaah!!! Home, ho haguès dit avans! Si, home, si, en Pepito! Si que'l conech; si, *bueno*, si, entesos: en Pepito... *(Li dóna cops a la espatlla amistosos.)* Y si! En Pepito! Home! si no'n conech d'altre! En Pepito! *(Mira'l rellotge.)* *Bueno*, ara dispensi, que me'n tinch d'anar corrents al moll, y a fer marcar les caixes. Estigui bo! *(Surt disparat.)*

Anton

A n'a tu t'havien de marcar, ximple!

(Sona'l timbre de la porta, y el criat condueix

una senyora bona moça, jamona, molt empolvada y emperifollada. Se venta com tota acalorada, s'assenta en un silló després d'haver saludat, y diu):

ANA

¡Con permiso!... ¿Es usted don Antonio?...

ANTON

Sí, señora, dispense la haya mandado á buscar por mi dependiente...

ANA

Sí, ha venido y me ha traido en una volanta... muy sabrosa, que espera á la puerta.

ANTON

Pues bien, se trata de un asunto muy serio... y quisiera...

ANA

¿Qué ze ofrece á su mercé?

ANTON

Un negocio de importancia...

ANA

¿Qué es ello? *(Tot lo que digui serà ab accent cubà accentuat y veu mandrosa.)*

ANTON

Ya verá usted, señora: usted me dispensará que la moleste...

ANA

No hay de qué.

ANTON

Pero es porque me han dicho que ustedes conocen un caballero que estuvo en Cuba, que se llama don José Balart...

ANA

¿Quién? ¿Pepe? ¿Cómo no? Si somos como hermanos. Mire, nos hemos criao juntitos. Cuando estábamos en el ingenio ayá en Guanabacoa, cada dia yo iba paseo caminito é la manigua en la volanta y el al-laito á cabayo, con su machete y zapato de baqueta como ze usa ayá, ¿sabe? Y, luego con Pancho y niño Trinià y Milagrito Angulo y Mari Samaniego, armábamos unos bochinches... ¡Porque amigo, los jóvenes en la Habana son muy parranderos!

ANTON

Mire usted, señora, yo no he llamado á usted para saber lo que son los jóvenes de la Habana, sinó para saber lo que es don José Balart. Por lo tanto...

ANA

¡Pué bueno! Si esto es lo que le estoy diciendo. ¿Pepe? ¡Qué esperanza, amigo, qué esperanza! Si cuando se marchó á Guanajay, todos yorábamos, y mamaita y Trinià fueron á despedirle. Y aqueya noche nadie durmió en casa.

ANTON

Sí, señora; lo creo, y á mí me tiene sin cuidado si ustedes durmieron ó no. Pero Pepe ¿quién es? ¿Qué hace? En fin, por el amor de Dios, señora, explíqueme usted algo de él.

ANA

De él y de todos los que sean de él. Mire: Pepe tenia un hermano que era un pendejo y le hizo sufri mucho; y luego una taita mu buena, mu buena, y un primito que lo yamábamos niño Lolo, y que bailaba muy bien la zopimpa y la zamacueca, y comia mucho fruto bomba y mucho mamey colorao, tanto que una noche que caia hielito puro, le cogió er pasmo... y er médico le dijo no fastidie, amigo.

ANTON

¿A quién? ¿á don José?

ANA

No, mi amigo: á niño Lolo.

ANTON

Pero, señora, por Dios, si yo lo que quiero saber es todo lo que se refiera á don José, y de los demás se me importa un rábano.

ANA

Amigo, tenga pasencia, que too viene. Pues, mire, cuando yegó Barmaseda, todos fuimos con Pepe ar baile que se dió en el teatro Tacón; que estuvo mu bueno. Naa de gente de color. Un guanajo de mulato que habia yegao de Paisandù, mu rico, hombre de mucho peso, se puso er fra como un cabayero, guante coló caña, muy sabroso! y lo botaron fuera. Lo mismo sucedió cuando mamaita era joven, que una vez er generá Concha fué osequiao por los guajiros de la Vuerta de Abajo y toas las vegueras, que usted no se acordará.

ANTON

No, señora, no; aun no habia nacido.

ANA

Pué bien, entonce, contaba mamaita, que pasó lo mismo con un cimarrón, que se puso muy bravo, y con un zambo que llegó de la Guayra, que hasta le dijo ar ayudante der generá: ¡El hijo de la gran siete! Y este le soltó un guantazo, y el zambo dijo: «¡Macanudo!! La galleta se la perdono, pero la sinvergüenzeria, cuando?»

ANTON

Pero, señora, por Dios y su Madre Santí-

sima, ¿quiere usted hacerme el favor de decirme quién es ese Pepe?

ANA

Pué qué, ¿no se lo explico? Nuestro don Pepe es el amigo de mi hermano y también era amigo del primer novio que tuve, Pancho Maeso, que murió en la toma de Bayamo, pobrecito. *(Plorant.)* Lo cogió un capitán de contraguerrilla y le dijo: «¡Caramba, mi amigo! cuánto lo siento, pero tengo orden de machetearlo!» Y Pancho le respondió: «Al menos hágame un favor.» «¿Qué es ello?» «Que me suelten cuatro tiritos.» «Amigazo! no puede ser, falta cartucheria! Otra vez será... ¡Quitese la corbata y no más! ¡Que le toquen el violin!» «Y lo machetearon á chapeo!» (*Plora. S'alça.*)

ANTON

Pues señora, la acompaño á usted en el sentimiento. Ha tomado usted posesión de su casa.

ANA

Diputación, 235, tiene la suya.

ANTON

A los pies de usted, señora.

ANA

Beso la mano, cabayero. *(Se'n va. Altre cop sona'l timbre de la porta y surt un senyor ali, ab barba estil d'artista, gran corbata, cabells riçats llarchs, etc.)*

RONCALI

¿Es vostè que...? *(Ensenyant la tarjeta.)*

ANTON

¿Vostè dèu ésser don Arnaldo Roncali? ¿Veritat? Entri.

RONCALI

Si, senyor. ¿Què se li oferia?

ANTON

Saber informes de don Joseph Balart, que m'han dit qu'es molt amich de vostè, y hi ha una familia que no'l voldria rebre sense...

RONCALI

Ma l'amico favorito
Ricevere non vuol...

(Respòn mitj cantant la serenata del «Faust».)

ANTON

Perque ell se vol casar ab una senyoreta de molt bona familia, noya molt ben educada, de moltes prendes y que pot a n'ell ferlo feliç.

RONCALI, *somrihent ab cert escepticisme y movent el cap, exclama tot cantant el «Rigoletto»:*

La donna e movile,
cual piuma al vento,
muta d'accento
e di pensiero...

ANTON

Ja veurà, mòvil o fixa, el *certus* es qu'ell vol casarshi; y, com vostè compendrà, la familia d'ella vol saber si es home de passions, si ha sofert, en fi... El pare de la noya...

RONCALI,

posantse a cantar allò de La Traviata :

Non sai Vecquio genitor,
tu non sai cuanto sofri...

ANTON

Ja veurà, clar, jo voldria saber qui es aquest jove, d'hónt es...

RONCALI, *sortint altra vegada ab el «Faust»:*

Io vorrer saper
del giovin che o incontrato
la qualitá natal.
E come si es chiamato...!

ANTON

Perque, com vostè compendrà, ell, que passa per tenir molts diners, seria un desengany terrible si *luego* resultés qu'està malament de fortuna, perque vostè ja ho veu: en el temps que som el diner ho fa tot.

RONCALI, *pega un brinco, s'aixeca, y apoyant una cama sobre la taula,'s posa a cridar com si fos un Mefistòfeles:*

Dio di l'or,
tu e dil mondo il signor.
Sei lucente e resplandente...

ANTON

Bé, ja veurà, home, deixis de músiques. La mare de la noya voldria...

RONCALI, *cantant el Trovador:*

Madre infelice!!! Corro a salvarti!!!

(Acabarà)

POMPEYUS GENER

NOVES

La *Unió Catalanista* ha organisat un *meeting* de propaganda nacionalista a Arbucies que tindrá lloch el vinent diumenge dia 15 y en el que hi pendrán part els senyors Joseph Maria Roca, Joan Llorens, D. Roig y Pruna, Antoni Sansalvador, essent presidit pel president de la *Unió* doctor Martí y Julià.

La *Unió* está organisant un altre *meeting* a Vallbona, d'acort ab els nacionalistes d'aquell poble.

Reprenent el torn de conferencies organisades per la *Unió Catalanista* a Vilassar de Dalt, el vinent diumenge, dia 15, hi tindrán lloch les dues anunciades a càrrech dels senyors Salvador Millet y E. Vidal y Riba, sobre'ls temes «La vida social de Catalunya» y «La nostra llengua, naturalesa y personalitat».

—

Entre'ls *meetings* catalanistes derrerament celebrats, devèm esmentar el de l'«Ateneu Obrer Catalá» de Sant Martí, ab motiu de la inauguració de son hostatge social; el del «Centre Popular Catalanista» de Sant Andreu, també ab motiu d'inaugurar son local; el de l'associació nacionalista d'Hostafranchs «Sang Nova», y el que's doná en el teatre Euterpe de Sabadell.

Fou també notable la vetllada donada'l dissabte passat per la entitat «Progrés», de Barcelona, en honor dels periòdichs nacionalistes denunciats y perseguits per l'actual governador de la *provincia*, el qual ab ses arbitraries disposicions contra'ls catalanistes no ha lograt altra cosa que unirlos més de lo que ho estaven.

—

Corre la veu—ja ho haurán sentit a dir—de que *La Correspondencia Militar* de Madrid té corresponsal al passeig de la Duana de Barcelona, corresponsal que no para de remarcar la conveniencia d'un *levantamiento* dels oficials d'aquesta guarnició contra'ls periòdichs catalanistes que han criticat al governador militar... ay! civil de la *provincia*.

Y ja'l veurán el criteri de *La Correspondencia Militar* per la mostra que anèm a darlos, mostra en la que, com sempre, no's descuyda de dirnos separatistes.

Llegim en un diari local:

La Correspondencia Militar, hablando de la división militar de instrucción, dice: «No podemos ir á Marruecos á penetrar pacíficamente como quiere Francia al invitarnos á sacar con nuestras manos las castañas que los gabachos desean comerse: pero sí podríamos probar la PUJANZA de una división BIEN INSTRUÍDA Y PREPARADA contra la canalla separatista catalana y bizcaitarra: acabándolos á todos se acabaría la rabia, pues como á perros rabiosos los trataríamos.»

Bravo, titella! D'això se'n diuen *guerreros*, ab *valor á toda prueba*. Vaja, no diguin, qu'Espanya no pot patir tenint tants *bravos campeones* que vetllen *por su integridad;* perque la veritat, fa posar la pell de gallina sols al pensar si aquells senyors de *La Correspondencia* vinguessin *al frente de una división*. Pobres gallines y pobres conills engabiats! Quin saqueig! Y que'n pagarien d'àpats enderrerits.

Tontos, més que tontos! ¿Que no ho sabèu que'ls catalans sense dirse *melitares* defensaren llurs drets ab fe y ab honra, y de cara sempre a les moltes divisions que'ls enviareu? ¿Que no teniu prou experiencia encara de la *pujanza* de vostres divisions en la guerra de Cuba contra aquells *perros separatistes* a qui negareu una autonomia ab tanta justicia reclamada? Y que consti que aquells *perros separatistes* tenien a catalans entre ells, y vos varen fer córrer més d'un cop, ab tota la divisió y ab la cúa entre cames.

Tontos, més que tontos! Pera organisar y manar una divisió's necessita una mica de pesquis, y vosaltres ab semblant solt demostréu que no'n teniu gens, perque ab menos ratlles no's poden dir més bestieses. Però ¿què'n pot sortir de vostra *gallardía* més que rencunia y raptes de catalanofobia contra'ls ciutadans laboriosos y de nobles aspiracions? Oh, carrinclons!

Per'acabar: Hem llegit el vostre solt, senyors de *La Correspondencia Militar*, a tres companys de la classe dels neutres, y veyent tant *patriotismo* se'ns han declarat francament catalanistes. Per lo tant, som tres més a la colla. Fiant, donchs, en la vostra *hidalguía*, os *pedimos* que cada dia feu un articlet per l'estil, y si com es probable'ns surt a tres adeptes per dia, sumèu, y veurèu que al cap de vint anys ja serèm prous y ens sobrarèm pera buydarvos la menjadora. Y adeu *pagas* y *viudedades*. Y podrèu anar a cridar ous a vendre, y formar una divisió completa de cessants ineptes que s'hagin de guanyar el pa ab la suhor del seu front.

Amén, y ja sabréu lo qu'es bo, y moltes mercés per la propaganda.

—

El dimars foren detinguts, al anar a declarar al jutjat, els redactors de *La Tralla* nostres estimats amichs en Joseph M.ª Folch y Torres y en Pelegrí Llangort.

Se'ls exigiren 2,000 pessetes de fiança, que no pogueren entregar de moment, havent de passar el dia en els calaboços del Palau de Justicia, d'hont sortiren a les nou del vespre, una volta la fiança satisfeta.

Com se veu, els procediments rigoristes del general Fuentes van cundint.

Y els dinamiters tan frescos.

Desitgèm a nostres amichs de *La Tralla* que surtin en bé del procés, com no pot menys de succehir en justicia.

—

Se'ns prega la inserció del següent acort

pres per la Junta Directiva de la «Lliga Regionalista»:

La Junta Directiva de la «Lliga Regionalista», reunida en sessió extraordinaria ab els presidents de les societats que l'han ajudada en les passades eleccions, baix la presidencia de don Francesch Puig y Alfonso, després de sentir les declaracions de don Joseph Pella y Forgas y don Francesch Cambó, citat el primer pera qu'expliqués la baixa de soci presentada, retirats els esmentats senyors y escoltades les explicacions del diputat electe don Ignasi Girona, de senyors individuus de la Junta y de testimonis citats a l'efecte; presentada pel senyor Cambó la dimissió de vis-president, president accidental de la «Lliga»:

Acorda per unanimitat donar de baixa de soci a don Joseph Pella y Forgas y haver vist ab sentiment la conducta de dit senyor ab motiu de les derreres eleccions de diputats a corts, especialment durant els tres díes següents al d'aquelles, reprobantla severament per sa disconformitat ab l'actitut d'escrupulosa legalitat guardada constantment per la «Lliga Regionalista» y els elements que l'ajuden en ses campanyes electorals, conducta que ha contrastat ab la dignissima y lleal dels seus companys de candidatura.

Protestar enèrgicament de quantes versions han circulat els enemichs del Catalanisme, involucrant falsament en la confusió de fets reprobables ab motiu de dites eleccions elements que res hi han pogut tenir que veure, ratificant la seva confiança en quants han dirigit la passada campanya electoral, a n'els caps de districte y secció, a n'els interventors y a n'el alt personal de la «Lliga», que han trevallat ab l'entusiasme y llealtat de sempre.

Prega finalment al senyor Cambó que retiri la dimissió presentada, y felicita a dit senyor y al senyor Puig y Cadafalch, quina conducta correctíssima y lleal, si no constés a la Junta per altres rahons, apareixería del fet d'haver resultat ab minoría de vots malgrat l'haver dut quasi tot el pes de la direcció dels trevalls electorals

Barcelona, als 5 d'octubre del 1905.

Segueixen les firmes de tots els assistents a la reunió convocada per la «Lliga» pera tractar d'aquest assumpto.

—

Com se veu per l'anterior *nova*, la «Lliga Regionalista» ha fet un cop d'home expulsant al senyor Pella y Forgas ab motiu d'algunes irregularitats ocorregudes en les últimes eleccions, de les quals no'ns haviem volgut ocupar perque no se'ns diguès que no está bé descendir a certes nimietats.

Mes aquestes *nimietats* que com diu un diari infesten a tots els partits, els homes honrats les volen depurar, segurs de que sols aixi pot dignificarse una causa. «Quan els goços lladren alguna cosa senten» diu l'adagi popular. Lo que venien dihent els enemichs de la «Lliga» ja era massa gros pera que no se'n sentissin ferides les persones de conciencia que figuren en el regionalisme.

Nosaltres sempre hem sigut partidaris d'aquesta politica feta a la llum del sol; sempre hem cregut que devien dirse les veritats y obrar en conseqüencia, tant per lo que toca als de fóra casa com als de dintre, y mès encara als de dintre que als de fóra. JOVENTUT en això no s'ha desmentit may... ni ha deixat may de crearse enemichs. Si la «Lliga» y son orgue *La Veu* cuyden avans que tot y sobre tot de depurar el regionalisme, si més que de combatre sistemàticament als republicans cuyden d'expulsar de son si tot lo que hi hagi de podrit, la causa de Catalunya gaudirà molt mès d'aquesta politica que no pas de la politica de prudencia envers els afiliats dubtosos que fins ara ha vingut usant, y que algú per vivor de geni y algú altre per despit havien qualificat de politica de contubernis.

Aquestes són les millors lliçons que la «Lliga», obrant de bona fe, podria dar a sos enemichs politichs o a sos disidents. Ignorèm fins a quin punt s'ha d'aplaudir l'acte realisat contra'ls que, com el senyor Pella y Forgas, sembla que pregonaven mel y donaven fel; ignorèm les interioritats d'aquesta qüestió, y no asegurariem que l'esmentat senyor fos l'únich culpable. Lo qu'estèm disposats a aplaudir sempre es el propòsit de seguir obrant, a tota hora que sia del cas, ab la energia ab que ara ha obrat la «Lliga». Mès pera ferho no ha d'esperar les indicacions de la opinió, sinó que dèu ferho desde'l primer moment, de propri impuls, y aixi demostrarà que'l Catalanisme està per sobre de tants partits politichs corromputs com ens infesten, y qual sanejament es endebades esperar de la energia de llurs directors, més corromputs encara y mes afeblits pels personalismes.

—

¿En què quedèm, senyor Marinel·lo? Estavem acostumats a vèureli defensar en *Las Noticias* la conveniencia de que al Catalanisme hi haguès una *divisió* en *dreta* y *esquerra*, y en son article del dimars ens innova que'l Catalanisme no ha fet res tan important com lo que feu en 1885, quan entregà a Alfons XII son *Memorial* en defensa dels interessos catalans per medi d'una comissió que representava la *unió* de totes les classes socials.

Realment, actes com aquell, si no edifiquen, al menys no destrueixen, com els falsos partis que tantes vegades vostè ha patrocinat de bona fe.

Aqueixos falsos partits temps ha que segueixen una campanya furiosa, empenyats en que *La Veu* sia la *dreta* del Catalanisme, y ells la *esquerra*.

¿Qu'es catalanisme o es bizantinisme això?

Els que volen ésser *esquerrans* ja'n diuen de veritats, però'l periòdich nacionalista *Nova República* encara'n diu més en son derrer número, després de demostrar a certs catalanistes que'ns són bons amichs els inconvenients que l'ésser *esquerrà* suposa. A l'efecte cita tots els escarranciments, tots els exclusivismes dels *esquerrans*, exclusivismes y escarranciments als que, com es natural, no s'avenen en concret persones tan ilustrades com els dits amichs nostres.

Quedém, donchs, en que dintre del Catalanisme hi pot haver bons y dolents, y que a n'aquests cal tréurelshi els drapets al sol, sien del color politich que sien, pera bé de la causa de Catalunya; però quedèm també en que sols es de nom, no de fet, això d'*esquerra*; y que la politica moderna de variats matisos, la que'ns inspira, es ampla y molt diferenta de la politica atàvica, musulmana, idealista y fatal dels Estats absolutistes y enderrerits.

¿No es això?

Mercès a *Nova República*, ¿sabèm a què atèndrens respecte a dretes y esquerres?

—

Decididamente, les revistes nacionalistes haurém de posar secció de *gacetillas* a tall de *rotativero*.

Y remarcar les extralimitacions de certes autoritats, com per exemple la del militar del Pla de *Palacio*, que a més de perseguir als catalanistes prohibí el trànzit de carruatges pel carrer de Castaños perque'l soroll no'l deixava dormir.

Prohibició qu'encara dura y que'ns obliga a preguntarnos si som soldats, o a demanar si hi ha alcalde a Barcelona, ab atribucions de tal y ab enteresa pera ferles valdre.

Perque segons qui fos, avans que deixarse tòrcer la vara s'estimaria més trencarla.

¿Ens expliquém?

—

Llegim en *La Veu de Catalunya:*

Per primera vegada s'ha presentat a l'Ajuntament una instancia en català.

Es una instancia d'en Lluís Graner, demanant autorisació pera instalar un fanal artístich anunciador al Pla de la Boquería y un altre a la plaça de Catalunya.

La instancia ha sigut tramitada y ha passat a la comissió de Foment.

Aixi ens agrada, senyor Graner, que sien els artistes els que donguin exemple als *pràctichs*, als regidors, a la gent de diner, als comerciants que fan de catalanista a estones y que constantment anuncien en castellà'ls seus articles, de tal manera que a judicar pels rétols de carrers y botigues de nostra ciutat, ningú ho diria qu'es la capital de Catalunya.

Aixi ens agrada, y sols aixi ho serèm de *pràctichs:* que ja deya dies enrera la meteixa *Veu* que no tenim dret a protestar de les lleys centralistes que'ns aclaparen (entre elles la recent d'enviar secretaris castellans als Ajuntaments), ni de malparlar de forasteres intrusions, mentres ens habillèm ridiculament ab trajos forasters y abdiquém de la nostra llengua en la via pública, guardantla com a cosa vergonyosa sols pera entre nosaltres, sense fer que la entenguin de bon o mal grat els d'altres terres, sien amichs o enemichs.

¿Ab quin dret ens queixém de que se'ns tracti com a esclaus, si de pasta d'esclaus semblém fets quasi sempre?

—

Derrerament s'ha dit que avans de la instancia en català del senyor Graner, ja se'n havien presentades d'altres per l'arquitecte senyor Gaudí y el mestre d'obres y ex-regidor senyor Ribera y Quadreny, essent també en català'ls plans y projectes.

Ho celebrèm.

—

Publicacions rebudes:

Discurso inaugural, llegit en la obertura del curs acadèmich 1905 a 1906 devant del claustre de la Universitat de Barcelona, pel doctor don Telesforo de Aranzadi Unamuno, catedràtich y degà de la facultat de farmacia. Es un recull d'atinades consideracions pera lograr una educació positiva y sana, ben diferenta de la superficial y pedantesca que avuy posseheixen generalment els que no són analfabets, y especialment els facultatius, que, segons el disertant, han d'ésser educats no pera Quixots o Tirteafueras, com desgraciadament ho són, sinó pera missioners. Aquest discurs va en un elegant fascicle pulcrament imprés en la tipografia «La Académica.»

El Corresponsal del Coleccionista. Número 2 de la segona serie del catàleg de les obres que don Pere Marés y Oriol, proprietari de la llibreria «El Corresponsal del Coleccionista», acaba de publicar. En aquest quadern hi figuren 292 obres y documents a quin més interessant, y varis llibres d'edicions agotades, donant cabal idea de la importancia de la biblioteca del senyor Marés y Oriol, digna d'ésser visitada pels *amateurs*.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins. . . .		40	»
» » sense folletins. . .		25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Any VI-Núm. 297 Barcelona, 19 de Octubre, 1905

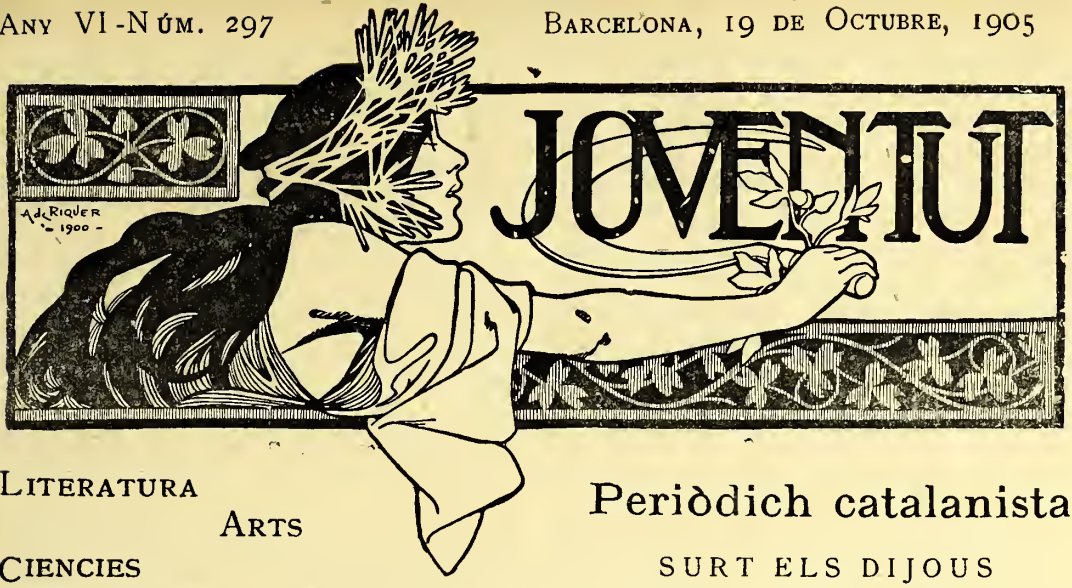

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Cròniques nacionalistes: La fúnebre Hungria, per August de Marich.—Prou bombes: Justicia catalana, per Cecili Gasóliba.—Un miracle, per Carles de Fortuny.—Art y artistes, per Gabriel Vinyas.—Nit feliç, per A. Font y Laporte.—Teatres, per Emili Tintorer.—Fantasia sobre «La Brema», per Joan Valentí y Feliu.—L'agencia d'informes comercials (acabament), per Pompeyus Gener.—A plena llum, per Trinitat Catasús y Catasús.—Noves.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 23.

HISTORIES D'ALTRE TEMPS (narracions dels sigles XIV y XV.—Plech 3.

CRONIQUES NACIONALISTES[1]

LA FÚNEBRE HUNGRÍA!

Famosa festa hem tingut nosaltres els húngars la diada del 6 d'octubre, en la qu'hem festejat dignament la memoria dels nostres hèroes executats l'any 1849.

Han passat ja cinquanta sis anys d'aleshores que'ls húngars perderem la batalla de la llibertat al costat de Vilagos. Hungria era aleshores teatre de terrorifica tragedia. Els gloriosos fills de la nostra terra quedaren sense llar. Els qui a temps no pogueren fugir, aqui trobaren llur mort. Les cordes ofegaven l'amor a la patria en els meteixos llabis; y la pluja de bales matava'ls cors plens de sentiments...

Els temps cambiaren. L'absolutisme austriach degué capitular devant la fortalesa de l'húngara nació. Hungria, desde 1867, repetidament ha anat adquirint la seva independencia. Ja fa mil anys que'ls húngars adquirirem nostra terra entre'ls rius Duna y Fina, però no podèm passar un sigle sense desditxes. Després dels tàrtars, turchs, tudeschs, Austria fou nostra enemiga. Ja haviem vençut en 1848, quan els austriachs cridaren en 1849 als russos. Com he dit, readquirirem nostra autonomia e independencia, però oblidar l'any 1849 será impos-

(1) El senyor August de Marich, director de la revista *Esperanto* de Budapest, corresponsal del *Daily News* y distingit nacionalista húngar, ens ha enviat aquesta crònica, expressament escrita pera Joventut en Esperanto, havent sigut traduhida per nostre company Pujulà. I a publiquèm ab tant més gust quant no sols tot bon catalanista s'interessa per la sòrt dels altres pobles oprimits, sinó perque ella es la primera de la serie que dit senyor galantment s'ha ofert a remètrens. Pensèm poder publicar també ben prompte cròniques nacionalistes de Polonia y de Finlandia, que aixi meteix donarèm traduhides de l'Esperanto, alegrantnos de que aquesta llengua internacional vinga a ésser llaç d'unió entre'ls bons catalans y els homes d'altres pobles que se senten germans nostres per amor a la llibertat.—M. de la R.

sible, mentres un sol húngar trepitgi la seva terra...

Després de la batalla, tretze del més nobles húngars foren executats en la fortalesa de Arad, y alguns cents d'altres foren assessinats o exilats. Anyalment se fa una peregrinació al cementiri ahont estàn enterrats els nostres hèroes. La festa d'enguany ha estat incomparable, degut a causes especials, que si volguessim esbrinar trobariem en les complicades circumstancies politiques actuals que atravessèm. Aquí dech remarcar que la Hungria y l'Austria tenen comú exèrcit, qual llengua oficial es l'alemanya. Ja fa temps nosaltres voliem que nostra llengua fos oficial entre'ls nostres militars pera'l manament, però'l rey no va volerho. Tot el pais ho vol menys el seu rey; heusaquí, donchs, que ara'l conflicte es entre la nació y son quefe.

La prempsa, principalment la *Pesti Naplo* (diari de Pest), diariament publica admirables articles sobre nostra causa, e infatigablement lluyta a favor d'ella.

L'Austria té por, perque pensa que la monarquia perdria sa grandipotent posició si la llengua húngara esdevingués oficial en la fracció húngara de l'exèrcit.

Es cosa trista que s'agravin les relacions politiques ab els problemes socials. Per tot arreu hi ha socialistes nacionalistes, però entre nosaltres, desgraciadament, no passa aixi. Nostres socialistes són internacionalistes y trevallen contra nostre nacionalisme! En nostre Parlament s'hi poden trobar els grupos independentista, lliberal y clerical. L'independentista es el més nombrós, y actualment tot el pais està ab ell. Els altres grupos, tots, menys el lliberal, s'han unit ara formant una coalició pera lluytar tots a favor de la idea avans dita, y tots esperèm que aviat podrèm enlayrar sobre la victoria nostre pabelló tricolor, sense grans obstacles ni desditxes. Deu ho vulgui!

AUGUST DE MARICH

Budapest, 9 octubre 1905.

PROU BOMBES: JUSTICIA CATALANA

Fa poch que, responent a la crida de «Progrès», varies entitats nacionalistes de diferents matisos demostraren saber acoblarse pera defensar un interès comú. L'acte fou hermós y la ensenyança profitosa. Platònicament ens unirem pera formular una protesta; el gel està romput, el primer pas donat, y cal no defallir, y empendre pràcticament una acció positiva.

Fills de Catalunya, no sols nacionalistes: a vosaltres ens dirigim! Aymants de la vostra Patria, homes conscients que per sobre de tota idea, passió y personalisme, hi poseu l'amor que sentiu per aquesta Terra: a vosaltres endrecèm les presents ratlles.

Han passat els temps de les protestes; ja no més romandre escampats perdent energies; no més rebeldies platòniques, ni accions en projecte, ni amenaces que s'esfumen. Prou clams, que per lo que duren pareixen fochs d'artifici o queixes d'un cos mitj mort que sols crida en el moment de sentirse una nova ferida...

Ha arribat el moment d'obrar, y si ara'ns deixèm vèncer per la inercia y l'apatia o'ns traben passions o personalismes, demostrarèm com a homes èsser masells, com a catalans indignes, y com a individuus que preconisen la direcció d'una colectivitat, senzillament uns ineptes.

Fa un any que petà la bomba del carrer de Ferràn; avans d'ella d'altres n'havien esclatat, entre la general indiferencia; y fou necessari un espectacle horrible pera que la opinió pública despertés.

Allavors l'espasme y la por arrencaren crits de protesta, clams d'indignació, amenaces al govern, insults als governants, etcètera, etc... Però s'enterraren els morts, se curaren els ferits, en quatre dias s'esvahí la cridoria, y tot continuà igual, igual com sempre... fins que n'ha petat una altra!

Y tenia de sentirse lo que deya tot Barcelona, l'endemà del carnatge de la Rambla de les Flors.

El soroll ha durat més, tal volta ha sigut més fort, però han transcorregut dos mesos... ¿y què?

¿Quin resultat han donat les exclamacions

de tothòm? ¿Què hem tret de positiu de la violenta campanya periodistica? ¿Ahónt són els fruyts de les *magnes reunions* de les Societats Econòmiques? ¿Què n'ha resultat de la proposició de l'Ajuntament? ¿Què de les acusacions a la gent que'ns desgoverna?

Res, res, res.

Passat l'espasme, tornèm a aclofarnos en la sòn dels pobles morts, y com estùpits anyells romanèm abandonats a les mans d'un aixàm d'inútils que'ns envien a malmenarnos y qual ineptitut es garantia d'impunitat pera la misteriosa mà que ab sos crims aterra Barcelona.

Y això encara no es tot.

No sols els horribles atentats han quedat impunes, sinó que al tractarse de son esclariment, al veure sos sumaris en mans de la Justicia, d'allà hont hi havia de resplendir la veritat, nèixer la claror, no n'han sorgit mès qu'estranyes nebulositats.

No n'hi havia prou ab aquella acusació persisten qu'hem sentit els catalans dins la conciencia; no eren prous les suposicions que feya nostra pensa extraviantse: han hagut de presentarse mil coses estranyes a engreixar nostres dubtes o desvaris: malalties de jutges, trasllats de presidents d'Audiencia, inhibicions de practicar diligencies a cossos tan prestigiosos com el de moços d'esquadra, cessanties dels individuus catalans en el cos de policia judicials acusacions a determinats funcionaris, murmulls de declaracions arrencades a la força, declaracions espontanies que fa un subjecte y no'l persegueixen, y, quan al cap de quinze dies el busquen, misteriosament no's troba; afirmacions de diaris anarquistes, aplaçaments de vistes a l'Audiencia, etc., etc.

¿Volèu mès?

Donchs ja prou; ha arribat l'hora d'imposarnos com a homes, com a patricis, y acabar d'una vegada.

El senyor Pous y Pagès, en un article del *Poble Català*, ens recorda un dret que tenim tots com a individuus que som de l'Estat espanyol:

La lley reconeix als ciutadans el dret de fiscalisar directament les actuacions judicials. Això té un nom: L'ACCIÓ POPULAR.

Catalans tots: a exercirla!

Nostra dignitat, nostre dret y amor a la Justicia ho reclamen. Ay de nosaltres si flagellèm nostra historia, si taquèm nostra època ab la dessidia y la indiferencia! El bè de la Patria, la puresa de nostres ideals, la reivindicació que perseguim ens ho imposen.

Pensèm que una de les majors glories dels catalanistes es l'haver fet sentir, per sobre de tot, la veu de la justicia quan tothòm glorificava als Portas y als Marzo!

Quina vergonya que ara no fessim lo meteix! ¿Qui no dubtaria del nostre procedir? ¿Qui no negaria nostra sinceritat?

Qu'en la qüestió de les bombes hi ha un punt molt negre, ningú ho dubta.

Donchs a aclarirlo, costi lo que costi!

Nosaltres estèm disposats a tot.

Tenen la paraula tots els que diuen estimar a Catalunya.

Ara sabrèm qui són.

CECILI GASÓLIBA

UN MIRACLE

I

L'*Eden Concert*, en aquell instant, bullia ab les fermentacions de l'alcohol y les secretes irritacions de la luxuria, empenyentse y colzejantse uns ab altres els jovenets d'ulls esmortuhits, temerosos d'èsser descoberts pel desconegut delator a la familia, ab els vells decrèpits, babejant de delectació ab la irritabilitat desperta de desitjos carnals tinguts per morts; les dònes, que totjust en els primers passos de la carrera del vici s'avergonyien encara de les repugnants manifestacions de la prostituta bevent d'un glop la copa del licor verinós entre les fumerades del tabach. Semblava'l podrimaner dels cuchs de la terra, prempsats uns sobre d'altres, llefiscosos y podrits, sota la pedra molçosa, en lo més obscur y amagat de la humida boscuria! L'ayre espessehit pel fum dels cigarros y el baf de tanta gent, se podia tallar, y per sobre la atmòsfera enrarida flotaven les notes esquerdades dels instruments de vent y les estiragaçades dels violins tot sovint sobtades per la trencadiça de copes o per la rialla desinvolta d'una *demi-mondaine* que volia cridar l'atenció, o pel burgit acompassat de les coçes y cops de bastó ab que reseguia'l públich en pes el motiu més cone-

gut de la *chançonette* pornogràfica. El sòl, brutament encatifat d'escupinades y puntes de cigarro estantiç, feya relliscar als que passaven d'un cantò a l'altre cercant l'amich y entre renechs y rialles entrepussaven oportunament per deixarse caure sobre la femella que ab força'ls abraçava. La *chanteuse*, ab gestos provocatius y mirades malicioses, feya compendre als que no entenien el francès, tota la deshonestitat de la cançó, y ab sos moviments de ventre y cames estremia de plaher sensual a tota aquella generació malaltiça, bojament viciosa. Els moços del cafè, ab les safates enlayrades, no paraven de portar d'un cantò a l'altre més y més esperit que ab la dolçor de sa composició y ab el foch de sa ànima refrescava'ls llabis mentres encenia ab més força les passions y la sed dels bevedors. Sonà un pas-doble *torero* y tothòm començà a cridar follament, chorejant ab picaments de mans y cops a les taules ab les culleretes y bastons l'alegra marxa. Fins de la sala del crim y del restaurant sortiren els rostres pàlits y vermells dels jugadors y dels borratxos per gaudir l'espectacle. Allò era *le clou* de la festa, el gran *succès*, la may vista *atraction!* La *Bella Elena*, la estrella qu'en el cel brillantissim de Paris havia obscurit tots els demés astres del ball cosmopolita, anava a sortir a l'escenari... Aparegué graciosa, provocativa, sensual, enlluhernant ab les resplendors de sos brillants y les cascades de puntes y de glaces a tots aquells homes envilits que ab febre de desitjos mal continguts la contemplaven. Sempre riallera, ensenyant en la boca mitj oberta la renglera de dents blanques, menudes, atapahides, com mostruari de perles fines en estotx de vellut roig, remenant el cos ab cadencies voluptuoses y jugant ab son calanyès entre les mans engrillonades fins les ungles per anells de valor inestimable, donà la volta a les taules y començà la dança, electrisant a sos admiradors ab la lleugeresa y gracia de sos moviments. Al acabar s'ompli l'escenari de sombreros suats y de flors marcides, que barrejats ab els udols feréstechs d'aquell desencadenament d'instints selvatges pujaven com holocauste fins als peus de la ballarina, veritable deesa en aquell temple de la carn. La fera, en sa sed inextingible de plaher y d'emocions, demanava a crits més números, però l'artista sols sortí un cop més per remerciar els aplaudiments desde sa altura ab petons fervorosos enviats al públich ab el palmell de les mans.

En el palquet de prosceni, mitj amagat pels cortinatges y ab la guarda de dos pinxos rassurats de cara y apretats de roba, armats de groixuts bastons y coberts d'amples barrets que formaven sobre son cabell planxat com una corona sinistra, s'estava'l Baró de Puigpelat, disfrutant lo que no's pot dir. Aquella moça era sa debilitat. Bé prou podia obligarla a no trevallar en aquell cafeti-concert, fentla desaparèixer als ulls de tots aquells espectadors cpdiciosos de son cos, però precisament en això hi trobava tot el gust el Baró, y aquella dòna sense'l ball pornogràfich, sense aquella atmósfera fastigosa que la rodejava, sense aquella adoració fanàtica que la voltava sempre, li hauría passat desapercebuda. Per això en Puigpelat havia gastat y gastava una fortuna en joyells, en vestits, en cotxes y en tota mena de capritxos; per això soportava la lluyta dintre la familia; per això no feya cas dels concells dels qui li volien bé... S'hi posaren tots els amichs, el bisbe hi prengué part; els fills grans amenaçaven ab l'abandono a son pare... No hi havia remey! L'escàndol seguia més que may; la *Bella Elena* perdé per la ciutat son nom de guerra, no coneixéntsela més que per *la Puigpelat*, y el divorci dels Barons era imminent. El cel sempre just trencà ab major força aquell matrimoni, y el Baró morí. Sa santa muller l'assistí fins sa derrera hora y encara pogué reconciliar l'ànima ab Deu després de corretgir son criminal testament...

II

Les voltes del temple desdibuixades per les foscors indecises del crepúscul matinal semblaven enlayrarse fins l'infinit per deixar pujar lliurement les pregaries de les ànimes pures. Pels gòtichs finestrals, destriats pels variats colors dels vidres, totjust penetraven els primers febles resplendors de l'aubada naixent, que llepant ab amanyachs de verge pudorosa les esbeltes columnes, les colorava suaument ab tots els matisos de l'arch de Sant Martí. En l'altar major, illuminant el Sant Crist, llenguejaven tre-

moloses les candeles com animetes de l'altre món voleyant insegures entorn del Cor d'Amor. El ministre de Deu llegint les oracions litúrgiques y signant ab repetides creus el vas sagrat, se preparava a fer el gran prodigi consagrant el pa de vida mentres la campaneta de l'escolà ab seguit esquelleig convidava als pecadors a aproparse a la taula de son aymant Redemptor. La gent prosternada, ab els ulls cluchs y les mans plegades, confessava ses culpes y per elles demanava perdó a son Deu, mentres el sacerdot enlayrant la Sagrada Forma li demanava deixés anar el verb fecondant per fer reviure les ànimes malaltes. S'aixecaven les dònes ab els ulls humits y compungides, atravessant la esglesia fins arribar a les escales del presbiteri, y allí concentrades en si meteixes demanaven pau per la familia, salut pels malalts, paciencia pels desgraciats, consol pels pobres, valor pels que perillavèn, arrepentiment pels pecadors... Obrien sa boca, y, humitejada per les llàgrimes de la fe, penetrava en son pit la essencia divina... La Baronesa viuda de Puigpelat al pujar el primer grahó de l'altar s'adonà dels inútils esforços d'una pobra infeliç mitj paralitica que ajudada d'un bastó no podia pujar fins al presbiteri, y agafantla amorosament per sota'l braç l'acompanyà fins el meteix reclinatori. Combregaren juntes, y al deixar a la desgraciada en sa cadira reconegué en ella a l'antiga aymia de son marit. L'arrepentida, rodolant per terra mitj abraçada a les cames de la gran dama, cridà entre llàgrimes — Perdó! — mentres la Baronesa, plorant d'alegria, l'aixecava entre sos braços donant gracies a Deu pel miracle obrat...

CARLES DE FORTUNY

ART Y ARTISTES

Els artistes en general se planyen de lo poch que's protegeix l'art; però, entre'ls que's disposen a lluytar pera vèncer aquesta crisis, n'hi ha molts que no lluyten pas per l'art, sinó sols perque perilla'l seu *modus vivendi*.

Cert que's fa molt poch pera protegir l'art, y encara lo poch que's fa, salvant escasses excepcions, se fa malament. Però que n'hi ha de *gent* qu'està ben convençuda de que fa art y de que, per lo tant, a l'abrich d'aquest pot viure una vida gayrebé ociosa! Y passen llastimosament el temps fent coses que res de profit aporten a la societat; y, no obstant, se compten entremitj dels artistes. Que n'es de bonich titularse artista dominant un xich no més que una de les manifestacions de l'art! Trevallant d'esma, entretenintse, un hom pot arribar a fer una obra mecànicament bé. Però ¿això vol dir que sia un artista? No, ab això no n'hi ha prou. Hi mancarà'l sentiment, el pensament de l'escriptor, del músich, del pintor. Sols tenint aquestes qualitats la seva obra serà una veritable obra d'art, sempre que la seva finalitat enlayri la vida.

Se dóna'l nom d'artistes a uns senyors que són el prototipo del comerciant. Aquests exerceixen el seu *art-ofici* ab tanta lleugeresa, que omplen d'obres el món: obres boniques als ulls d'aquella gent quals gustos no s'han pogut polir ab obres grans, ab obres de veritables artistes, per lo molt qu'escassegen. Aquests falsos artistes són coneguts y fins admirats; n'hi ha molts que tenen diners y gloria... però una gloria com la dels teatres: uns quants núvols retallats y quatre fochs de bengala; y acabada la llum, acabada la gloria.

A l'art, generalment, se li dóna la importancia d'un passatemps. No'l creuen una cosa essencial, necessaria als individuus pera comunicarse'ls pensaments millors; no'l volen admetre com un propagador d'una doctrina universal. Y no obstant, arreu del món l'art expressa lo meteix: ell empeny a l'home a viure en harmonia ab la natura, y per això'ls únichs que'l poden protegir no'l volen admetre en aquest sentit y sostenen que no ha d'ésser més que un esbarjo pera'ls

mals de cap que imposa la lluyta per la vida (alguns per les riqueses). Per això m'estranya que algú's dolgui de que'ls richs, els únichs que segons sembla poden protegir l'art, ho facin tan poch. Jo entench que potser fan massa, car tenint com tenen un erroni concepte de l'art, lo poch que fan ho fan malament, tota vegada que sustenten als falsos artistes que sols serveixen pera corrompre les costums dels pobles.

No ornaràn els richs llurs sales ab quadros que constantment mostrin nostres vicis, nostres faltes; no aniràn al teatre a veure obres hont hi apareguin retratats y rebent fuhetades. No: ells ornaràn llurs cambres ab tapiços y quadros agradables a la vista, alegres però ab una alegria morta; ells aniràn a veure espectacles que despertin instints bestials, y al teatre a riure, sobre tot a riure aquells xistos mal intencionats qu'embruteixen als desperts y desvetllen curiositats malsanes en els pochs qu'encara *disfruten* del somni de la ignocencia.

De poetes, de músichs, de pintors n'hi ha molts; d'artistes molt pochs. Poden fer obres, mes per perfectes qu'elles semblin, si llur finalitat no es bona, si no enlayren l'esperit, no són obres d'art verdader. L'art ha d'èsser altament moralisador, per més que se'ns *desmoralisin* y cridin els nostres falsos moralistes, y trontolli llur moral hipòcrita y oportunista.

Sols aixi farèm obres d'art; les altres, per ben fetes que semblin, no ho són.

GABRIEL VINYAS

NIT FELIÇ

DIÁLEG

—Ja ho veus, he vingut. No t'ho esperaves, ¿veritat?

—¿Per què negartho? Jo'm creya que portat per ton caràcter violent, hauries sortit d'aquest poble, mes no per sempre, sinó pera tornarhi quan en ton esperit hi baguès renascut la calma...

—¿Per què aqueix interès en atribuhirme un caràcter que no tinch? ¿No has vist prou bè en moltes ocasions que tenia voluntat prou forta pera dominarme, per'amagar les sensacions que continuament han batut mon cor? ¿Per què t'haurè conegut? ¿Per què has travessat per devant meu deixantme veure les resplendors clarissimes de ta bondat, aqueixes resplendors que'm ceguen més cada dia, que omplen mon ànima d'un goig infinit quan penso que podràs ésser meva, que'm porten a la desesperació quan endevino que may podrà èsser portat a la realitat el més bell somni de ma vida... que omplen mon cor de desitjos inexplicables, de quelcòm presentit en mes hores solitaries?... ¿Per què no ets com altres, y t'oblidaria? Escolta: jo n'he vistes moltes de dònes; he lograt que algunes escoltessin mes paraules, y mon cor verge, presentint l'amor gran, que dignifica, batia ab força cada volta que mos ulls contemplaven la sobirana bellesa d'una, les formes esculpturals d'una altra; però després, quan les dònes ab llurs paraules o accions exteriorisaven llur ànima, venia la desilusió... Sentia una fiblada punyenta en el meu cor, y lògicament me decantava a l'escepticisme... Llavors una falsa felicitat adormia mon ésser per alguns dies, com la morfina adorm momentaniament als malalts; mes després altra volta'l desitj d'estimar fondament, bojament, creixia; y sempre, no coneixentles, les preveya les mirades infinitament dolces de l'amor; y altra volta somniava, somniava un'ànima sensible y amorosa que conegués el tresor de dolçor que la meva anhelava oferir; y altra volta venia'l desconhort, y sempre'm voltava aqueixa superficialitat que desagrada, aqueixa buydor qu'espanta, aqueixa inconsciencia que fereix...

—No segueixis. ¿Creus que sòch diferenta de les altres? ¿Creus que sòch més bona que les que dius? Veig que l'amor que'm tens engrandeix les meves poques qualitats... Però no seguim. Cal pera ta tranquilitat que t'allunyis, que fugis de mi avans no's faci greu ta malaltia. Creume, vés a ciutat, busca les diversions, busca'ls plahers... y oblidam. M'oblidaràs, n'estich segura...

—¿Y tu dius això? ¿Tu m'aconcelles que t'oblidi, y m'ho dius aixi, sense emoció, ab aqueixa serenitat que'm fa endevinar quelcòm molt trist pera mi?... No goses dirme la veritat, aqueixa veritat que fa temps que jo traslluhia. Potser te faig llàstima... Llàstima! ¿Per què? Sies crudel, mes no menteixis. Digamho resoltament, ab tota cruesa. No te-

mis, sabrè aguantar el cop; estich tan acostumat a la idea de que no m'estimaràs may... may... que ja no'm vindrà de nou. Digues, confessa sense temença. ¿No veus quina serenitat? ¿No endevines que ma voluntat es ferma per'aturar la explosió de mon dolor? Parla! ¿Veritat que no m'has estimat may? ¿Veritat qu'en ton cor hi ha les rohentors d'un altre amor... d'aquell amor... ¿sabs?...

—Vols la veritat y la sabs. ¿Per què has d'obligarme, donchs, a un sofriment que tu coneixes?... T'ho demano, sies noble, sies compassiu. Perdona: es tan sublim perdonar!... Si sapiguessis... si poguessis endevinar la lluyta qu'he sostingut ab mi meteixa! He volgut oblidar y no he pogut, he fet esforços immensos de voluntat per'arrencar de mi meteixa aquesta passió... Endebades!... Quant més grans eren els esforços, més els sofriments creixien... Perdonam! No he tingut culpa. Tu que dius, tu que probes que'l teu amor es tan gran, podràs conèixer la grandesa del meu y'm perdonaràs, perque tu tampoch ho ets com els altres...

—Aixi volia vèuret, sincera. Has confessat: m'ho creya. Ara encara't veig més gran; quant més desgraciada't veig, més digna't trobo y més t'estimo. Si't vegés ditxosa potser t'oblidaria... Mon amor es intensissim, y creix encara més quan penso que tu pateixes... Es estrany, ¿oy? Sè que tu pateixes d'amor per un altre, y jo t'estimo més encara; m'has confessat que no m'estimaves, y he quedat serè, ab aquesta serenitat que'm dóna la persuassió de que'l meu amor es gran, y de que sóch digne de tu... Mes... ja que no puch tenir ton cor, ja que no podrè contemplar tos ulls dolcissims plens de l'amor que jo somniava, no m'oblidis, dedicam de quan en quan algún pensament, recòrdat alguna volta d'aquesta nit... Si sapiguessis les impressions que m'has causat sempre!... mes hores de febre amorosa!...

—Si; y tu tens necessitat d'exteriorisarles aqueixes impressions. Conech que pera tu es un consol. Fesho, donchs, y en ta ànima s'hi filtrará una dolcesa... Sento per tu molta simpatia... d'amiga. Les teves ingenuitats me captivaren tot seguit de conèixerns y hauria sentit molt pesar de no tenirte per amich, pel millor amich, ja que t'he contat lo que no hauria contat a ningú... ni a mes intimes amigues...

— Mercès ... moltes mercès. Recordarè sempre aquesta nit tan pura, en que les meves ilusions han mort per sempre... Que te'n diria de coses, ara! Còm te'n retreuria d'ilusions passades, d'idilis somniats!... Seria abusar de la bondat que'm demostres. Tu escoltaries, callaries pera no ferme mal, me miraries tendrament pera no destruhir el moment de felicitat que les meves expansions poguessin donarme; faries ab mi lo que fa una mare bondadosa ab el fill entremaliat, o una mare entristida ab el fill malalt... No, no ho vull. Tot fou una visió, una fantasia, una ilusió que s'esborra. No tinch de sentir may accents amorosos de ta boca, paraules de ta veu vellutada que acaricia com una música may somniada. S'ha acabat tot per sempre... Mes jo voldria demanarte quelcòm que refermés el recort de la nit més ditxosa y ensemps més desgraciada de ma vida... Quelcòm qu'endolceixi les amargors de la veritat... Perdona, si en mon desitj te demano lo que may me concediràs... Un bes! un bes en tos llabis, que castament segelli nostra fraternal amistat!... Deixam aspirar la dolçor dels teus llabis sagnants!... Te demano un gran sacrifici, ja ho sé! Però feslo! M'has fet tan desgraciat aquesta nit!... No, no t'ho exigeixo!...

. . . . . .

Qu'hermós m'ha semblat tot en aquest moment dolcissim en que'ls meus llabis han tocat els teus... Quin sacrifici! M'has besat, en tos ulls he endevinat lo que has sofert... Perdonam... ¿No goses mirarme com avans, als ulls?... Adeu! Mes no'm deixis ab la recança de no haver obtingut ton perdó. Que senti aquesta paraula de ta boca... ¿Me perdones?... ¿No contestes?... Adeu! D'aquesta nit tan pura, tan bella, ne guardaré un recort... un dolç recort: ton bes... aquest moment en que tos llabis han tocat els meus ab tremolors virginals... Ombres de tristesa apaguen aquest moment radiant de claror... Sembla que una força superior me clavi en aquest lloch... Restes muda, tes mirades rastregen per terra, estàs avergonyida... ¿Per què no'm mires? ¿Per què no surt de tos llabis encesos la paraula que mon cor

espera?... Te penedeixes de tot... ho comprench!... Adeu, adeu!...

—No... no me'n penedeixo!... Quédat! quédat... per sempre!—

A. Font y Laporte

TEATRES

Crónica

Ha acabat a l'Eldorado la serie de funcions Garavaglia ab bon xich més d'espectadors que no començaren y ab entusiasme sempre creixent. La conciencia artistica d'aquest actor tan modest com infatigable, y la unanimitat de la prempsa barcelonina al elogiarlo com se mereix, han lograt tan bell resultat. Els derrers dies ja erem molts més dels *due centi* els que anavem a aplaudir a n'en Garavaglia; ja lo millor de nostre públich aficionat a l'art serio se'ns havia ajuntat. Això ha enardit als empresaris, que han contractat a l'eminent actor pera donar una altra curta serie de representacions al teatre de Novetats.

Mentres espero veure allí alguna cosa de nou que'm permeti tornar a parlar de la companyia italiana, diré que totes les obres donades els derrers dies eren ja conegudes y d'elles he parlat aqui meteix altres vegades. *Resurezione*, d'en Lleó Tolstoy, fou estrenada aqui per la Tubau en castellà. Tret l'arreglo italià, com ho era'l castellà, de la coneguda novela del gran mistich rus, encara que fet ab més garbo y sensiblement diferent d'aquest, ofereix en conjunt semblants defectes: els defectes que gayrebé sempre notém en tota adaptació de noveles al teatre, especialment quan se tracta d'obres com les d'en Tolstoy, quals arguments o faules, si bé dramàtichs y punyents, no són pas lo millor de l'obra. Ens resulta bon xich melodramàtich y bon xich deslligat tot allò, y els qu'hem llegit el llibre anyorém aquelles descripcions magistralment colorides que animen y donen relleu a l'acció.

Tampoch diré res de la *Morte civile*, que ja'ns la sabém de cor, ni de la *Moglie di Claudio*, qu'esculli la Gemma Farina pera son benefici, sens dubte ab el lloable desitj de mostrar les seves facultats en un paper de compromis. També es obra aquesta bon xich estrafalaria, que ab estranyesa veyém encara figurar en els cartells.

En fi, per despedida'ns donaren *La festa del grano*, traducció ab mutilacions de *La festa del blat* de nostre Guimerá. Ingenuament tinch de dir que l'obra, tal com ens la donaren, no resultà; contribuhint a n'això varis factors. En primer lloch hi manca'l color, el medi ambient, les modalitats, tipos y costums que inútilment voldrà trasplantar un traductor desconeixedor de tot això. Representada aquesta meteixa traducció fòra d'aqui, un públich estrany pot passar pels convencionalismes del traductor. Aqui no, puig aqui la coneixém l'ànima catalana que batega en el fons de l'obra d'en Guimerá. En según lloch, els actors se troben en el meteix cas que'l traductor. Desconeixent també aquella ànima, la seva interpretació, el seu vestir y fins els seus moviments tenen d'ésser convencionals, produhintnos un efecte deplorable veure'ls nostres pagesos y les nostres costums tipiques tan grollerament desfigurats. Y en fi, en conjunt la representació's resentia de manca d'ensaigs y de manca de facultats en la majoria dels actors. Sols la Farina en determinats moments del primer acte digué coses ben justes, candorosament, com convé al personatge.

Es clar que deixo de banda a n'en Garavaglia. Aquest, tenint de lluytar ab la falsetat de medi en que's movia, y tenint d'omplenar ell sol la escena, feu prodigis durant tota la nit, obtenint al final del segón acte una de les ovacions més unànims y més sinceres que jo he sentit al teatre. La relació que fa del seu crim la va dir ab tal vibració intima, ab tant de calor y ab tanta d'expressió, exteriorisant al meteix temps ab tanta veritat les emocions per que passa la seva ànima, que per breus instants creyem vèurela plàsticament la tràgica escena que'ns descrivia. Una vegada més va demostrar en Garavaglia la seva flexibilitat de talent y la maravellosa intuició que posseheix pera encarnar els més variats personatges, com ho va demostrar també ab la *Morte civile*, a la que troba medi de donar una interpretació ben personal, fent una mort. la célebre mort tan esperada dels aficionats a quadros plàstichs emotius, qu'entusiasmà fins als més escéptichs, fins a n'aquells que creyen que després d'en Rossi, en Novelli, en Salvini, en Zacconi y en Vico, ja no hi havia mort possible qu'enfosquis aytals morts. En fi, en l'obra d'en Tolstoy *Resurezione*'ns presentà finament el tipo d'un princep rus mistich y fanàtich. arrepentit de pecats comesos, ab una sobrietat, dolcesa y concentració anímica que indubtablement responen a l'estat moral del personatge tal com l'imaginà l'autor.

A Romea, amén d'algún quadret sense trascendencia, s'ha estrenat un drama d'en Baró. Confesso que no he anat a vèurel. Ni penso anarhi. Ja'l coneixém massa'l teatre estrafalari de l'estrafalari redactor del més immoral dels diaris de Barcelona. Parlo del *Brusi*, y ho dich seriament. Tan seriament, que sols se'n riuràn d'aquesta afirmació, a primera vista paradoxal, aquells que sols se paguen d'aparences. Els que'l coneixen a fons a *nostre confrare*, y fins potser alguns dels que'l fan, no seràn pas els que primer

riguin, com potser no seràn els últims a riures del drama *còmich-tragich* del monumental Baró.

A l'Apolo un jovenet que no dèu tenir més de vint anys, nét d'en Clavé, ha estrenat son primer drama, *Dintre la boyra*. No es pas un drama ben fet, però es un drama en el que *hi ha pasta*. Trobèm l'acció massa vacilant y deslligada, fins poch original en conjunt y detalls, y també una serie de convencionalismes e inverosimilituts que són molt de doldre en obres com aquesta qu'enclouen un fons didàctich. Però tot això no es obstacle a que'l drama del jove Ferrer y Clavé sia força interessant. A través de certes ingenuitats hi trobèm un esperit ample, idees generoses, y una gran intuició de l'art dramàtich que's revela no ja sols en la idea general de l'obra, sinó en moltes escenes escrites y sobre tot mogudes per l'autor ab un desembraç y una naturalitat que ja voldrien pera elles moltes de nostres eminencies en art dramàtich.

Donchs, si *Dintre la boyra* no es un drama perfet, es obra meritoria que fa concebir falagueres esperances si l'autor no s'adorm, si procura no escriure massa depressa y sab estudiar la vida y l'art que vol conreuar ab esperit independent. Sobre tot deuria fugir de determinats entusiasmes per certs autors quals procediments sembla voler imitar en aquesta obra. Estudiar als altres encara que fossin mestres, està molt bé. Imitarlos, may. A veure si en un'altra obra'ns demostra l'autor que no són infundades les esperances que la primera'ns fa concebir.

L'obra ha sigut posada molt discretament baix la direcció del senyor Piera, qui, com els demés actors que la interpretaren, trevallà ab molta fe y ab sobrietat lloable.

Deixo pera la setmana entrant parlar ab la extensió deguda de les «Audicions y Espectacles Graner» que s'han inaugurat al Principal constituhint un veritable triomf de l'art escenogràfich català.

EMILI TINTORER

FANTASÍA SOBRE *LA BREMA*

—Mirat, allà, un camp de solfes!—vaig dirme guaytant una vinya, aquest derrer hivern, desde dalt d'un turó. Els solchs oberts de fresch per la rella de llarch a llarch de les feixes, els considerava les ratlles del pentàgrama, y la negror dels ceps sense fulles, ab ses contorsionades y bonyegudes branques, les notes de la singular y colossal partitura gravada sobre la terra. Qui hagués pogut desxifrarles, traduhirles! Quins sons y harmonies hauria fet vivents! Cants de suhor; de voluntat, esforç y energia, d'angunies y d'amors; xafagors de sol y frescors de saves y oratjols... Potser hi trobariem escrita pels meteixos serments, la inspiradissima *Brema* d'en Clavé. Oh, si! Ell traduhi aquelles *solfes!* El gran músich sapigué extreuren la essencia que flori hermosament en la seva fantasia.

El poeta penetra l'esperit de les coses y ens dóna clares aquelles sensacions que tal volta hauriem experimentat sense compendre. Ens mostra l'objecte, però fent parlar la seva ànima.

Això es lo que ha fet en Clavé en son cant.

Soperbament ens descriu, a manera de preludi, l'anada dels bremadors al trevall, que sembla una festa, y es que la festa, companys la fa'l cor, que vessa d'amor y de joya devant de l'anyada abudant; iniciantse de bon començament els plers que'ls hi esperen.

En presencia dels ceps carregats de fruyt, se senten commosos, y entonen a chor un «Gloria» a l'Altissim. Es el moment de goig més intens. La satisfacció, quan es pura, engendra la fe, l'agrahiment al Deu que ha premiat vostre esforç, y el pit s'inflama d'entusiasme, que s'espandeix en lloança a lo gran.

Si en vol dir de coses una bona cullita! En ella hi ha'l pa de la casa, els flochs pera la nuvia, les robes y els mobles; la seguretat de portar jova a casa, de rebre'ls consols de la dóna, la dolça companya... Donchs, a la feyna! que ja'l cep ha nodrit el rahim ab sa sava, y aquest fruyt, expremut, serà energia pels cossos, balsam pels cors. A la feyna! A l'Amor!

La esperança de veure prompte complertes

llurs ilusions, farà que'ls promesos se comencin a sentir més l'un de l'altre, els semblarà que quasi's posseheixen, y ¿qui els priva, en mitj de la satisfacció que'ls volti, avençarse caricies que l'intent més bell emmenarà? Llurs mans més d'una volta's toparàn posant la fruyta al cove, llurs ulls se miraràn enamorats y llurs cors bategaràn hardits. Com si ja fossin novells esposos, s'amanyagaràn tendrament y escamparàn alegria, y ab la expansió enllaçaràn llurs cossos, y dançaràn al sò de llurs cançons agitant tories y pàmpols...

—

Allà a mitja tarda suau ventijol refresca'ls cossos amarats de suor, y s'esmuny joganer, voluptuós, per entre les tories y pàmpols que s'abandonen cruixint ab espasme, ubriachs de goig. Remoreja llavors pel vinyat dolç arpegi qu'excita'ls sentits, y la musica aquesta creixent y apagantse, acompanya canturies, bressa gays somnis, enardeix la sang jova, y gent y natura's confonen y entonen un himne plegats.

Això'ls qu'estimen y són estimats, o'ls qu'estimen y esperen; mes aquells que senten amor que no es pas correspost són la corda greve y trista del cántich vibrant; tal volta donen al conjunt harmonia, equilibri, però aquestes notes pera ell són doloroses.

Jo n'he volgut veure un d'aquests joves sapats, avassallat d'una dòna que l'abandonà... Jo n'he volgut veure un que les rialles provocadores dels ditxosos se li clavaven en la ferida encara no guarida de sa vehement passió, que les paraules d'amor o crits de joya resonaven dintre seu com clams sarcàstichs que l'enardien follament... Y ell no'ls mirava, no, però'ls ohia, y ses mans se movien pels ceps, lleugeres, quasi esborneyades, y al engrapar el rahim pera ventarli segur el cop de vermell, fent estremir la planta, haurieu dit que polsava ab febre les cordes d'un instrument estrany. Y quan arreplegava un cep de gotims negres y lluhents com els ulls de la dòna qu'estimava, bracejava, estrenyia la planta com a un cos somniat voltes y voltes, y el primer gotim que gosava clavar la mirada a sa mirada encesa, l'arrebassava ab ses ungles y anava tot sencer a sa gola reseca, barrejat ab xarrups de vi vell, y llavors també reya; no pas com els altres; però reya, ab rialla folla; y després d'un gotim ne venia un altre y un altre, y els coves s'omplien, y s'omplia'l seu ventre de such de rahims de grans negres, negres com els ulls d'aquella dòna que no'l va voler y que va deixarli un rosech de desitjos y ansies.

Per fi quedà ubriach; y ja no'l sentia'l cantar dels altres; els núvols immòvils, daurats y vermells de posta de sol, dançaven enlayre, y tot se movia, fugia de lloch; les joves parelles ja no s'estimaven, corrien pegantse, llençantse renechs. Ah! còm hi fruhia! Ja no'l voltava l'amor, no li feyen enveja, no resonaven dintre son cor aquelles canturies de gent qu'es feliça. Afora! Ben lluny!

Estranyament rodava tot al seu voltant, y ja ni reya, o, en tot cas, sa rialla era d'intent y al tallar el derrer rahim d'aquell jorn, son vermell insegur va ferirli la ma que tenyi roja sang, ben calenta, fumant; y allò a n'ell li semblà una caricia, y ni deixà que'l curessin: — Enrera! Enrera! — els cridava — alçant sa figura ferrenya. Y ab mirada llampeguejant y gestos altius, semblava una furia escupint anatemes demunt la gentada poruga. Haurieu dit que bramulava ab veu ronca: — Enrera! Cuydèus de vosaltres. No sabèu pas encara què es goig. Això són besades! Besades dels ceps amorosós, ardents; besades sagnantes. Són belles besades, diferentes d'aquelles insipides que no deixen rastre ni marquen senyal. Els vostres plahers són plahers que s'esbraven; no'n sabèu d'amanirlos ab sang. Llisquèu per la vida com les bolves per l'ayre: a mercè del vent. Enrera, enrera! Jo vull ensenyarvos de portar les penes, de curar els dolors! Estimar a qui vos estima: quin mèrit! Aymar a qui no us vol; això es gran! —

Aixi s'esbravava l'ubriach: aixi li semblava venjarse d'aquelles rialles frescals que li obriren ferides mal closes, despertantli desitjos y somnis que may de la vida podria tastar...

Emmudiren les bromes de fadrins y fadrines, de jayos y noys, comprenent que allò no eren paraules d'un ubriach embrutit pel vici, sinò d'un home que aymava ab passió follia y que pera curarse recorria al vi que transporta a un món diferent y ben lluny, y el respectaren, y el cobriren ab mantes y planys un cop adormit sobre pàmpols. Allà'l

deixaren, que ja seria vetllat per les estrelles del cel, pels ceps de la vinya, per les fades del bosch... però'l recort d'aquell home restà dintre'le cors, sobre tot dels promesos. «Si tu'm deixessis seria com ell». Semblava's diguessin; però mirades confiades, aymants, apartaven els dubtes, fonien rezels, y la joya invadia altre cop aquells sers benhaurats y senzills. Tornava l'idili; les mans a la feyna, els cors ben amunt.

Els derrers raigs del sol passejaven sa llum maravellosa demunt dels ceps, qual verdor onejanta's tenyia com el mar de colors màgichs y vibrants. Es aquest el sublim instant en que natura s'extasia en sa propria bellesa... Com rendintli homenatge, sospenien la feyna, y acabada la tasca del jorn, carregades les besties y els carros, fixos els ulls allà en l'horitzó hont el sol s'acotxava, repetien la pregaria elevada al mati a sol-ixent.

¿Què vol dir la pregaria en aquella hora? Vol dir agrahiment; coronació de l'himne vibrant que durant el dia, durant la brema, ha sortit de vosaltres y dels ceps; vol dir que vostra expansió ha sigut pura, que'l trevall dignifica, que'ls impulsos desordenats de vostres cossos joves y potents, han quedat equilibrats ab la fatiga, sota un cel blau y al costat de sers a qui estimèu.

Resèm, si; resèm y cantèm quan nostra paraula surti espontania, que llavors, tinguemne la seguretat, serà inspirada. Resèm quan ens sentim extasiats, baldament els llabis no puguin barbotejar un mot, que llavors de nostre esperit també n'eixirà un himne, tal volta més bell y pur, sense paraules,

Tenim d'elevar l'esperit, qu'es lo que fa la vida trascendent, y aixi avençarèm per les regions de l'infinit.

L'Orfeó es un medi per'aixecar els cors; l'Orfeó pot proporcionarnos aquest pler. No volguèm èsser d'aquells que tenint ulls no hi veuen, que tenint orelles no hi senten y tenint cor no saben sentir entusiasmes enlayrats.

Les causes grans engendren actes nobles. L'Orfeó es una gran idea, y els que voltèm nostra senyera som l'acció bella, els adalits de santa causa que anirèm engroxint l'exèrcit de la pau y l'harmonia.

Cantors! Inflèu el pit ab ayre y entusiasme! La Brema os crida; la Brema sublimada pel poeta, la suor salabrosa convertida en mel fresca que mullarà'ls llabis sèchs y endolcirà nostres cors.

Y va per nosaltres qu'escoltarèm. Aixi com el celler s'obre de bat a bat pera rebre el such enfortidor del cos, obrim també nosaltres de bat a bat els cors per'acullir dignament el balsam poètich nodridor de l'esperit, fent que'ns entrin a raig fet les inspirades harmonies del gran Clavè.

JOAN VALENTÍ Y FELIU

L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS

(Acabament)

ANTON

No corri, home, no corri, que podria caure y ferse mal, y contestim, si es que vol, d'una vegada, y si no vol, diguimho y no'm faci fer el ximple. Jo l'he enviat a buscar per veure si vostè'm vol revelar l'estat d'aquest jove, la seva posició, lo que vostè sàpiga intimament, d'ell.

RONCALI, *aquest cop surt ab l'«Aida»*:

Ohlll que pretendi tu? Jamayl Jamayl

ANTON

Jo't toch, potser se pensa ara vostè que sóch algún investigador, o un d'aquests de la secreta. No, home, no, jo no'n tinch de fer cap mal usde lo que vostè'm digui. A més, que ab això no hi entro ni surto: es un encàrrech que m'ha fet la mare de la minyona, y no hi tinch cap culpa.

RONCALI

No, tu non sei colpevole.
Non sei colpevole!... No, no... non sei colpevole etc.
Adio, adio... Adio, adío ..
Me ne vado al lugio mio. Adio.

(Tot anantsen ab ayre tràgich, y cridant l'ultim «adio» de fòra.)

ANTON

Vès! y si ets boig que't lliguin! Aquest s'ha escapat d'una gabia del *Parque*!!! *(Torna a sonar el timbre y compareix un menestral tot afaytadet, ab uns pantalons estrets, americana curta y un bastonet a la mà.)*

SALTO

Deu lo guard! Servidor!... *(Aquí imita la postura del ballarí, fent una reverencia de ball y un punt ab la cama.)*

ANTON

Faci el favor de pendre assiento. ¿Vostè dèu èsser don Toribi Salto?

SALTO

Sí, senyor!

ANTON

M'han dit que vostè era un gran amich de don Joseph Balart. Y per un gran negoci que tenim de fer junts, voldria saber si aquest senyor es persona de bons antecedents. ¿Què fa?...

SALTO

Miri, devegades s'està assentat. *(S'assenta ab afectació, com un ballarí en una panto mima.)* Devegades dret. *(Y s'alça tot fent un salt, y's queda ab els braços apoyats a les cadires).* Devegades se passeja. *(Taral-lareja la música del «Pas de les boleres robades», y's passeja imitantlo.)*

ANTON

Bé, ja veurà, jo no vull dir això. Vull dir si es calavera, si gasta molt, si es amich de tiberis, en fi... qu'es!

RONCALI

¿Qu'es? Un xicot molt salau... y, sobre tot, un gran ballador. Ja veurà, quan erem... més joves, ara fa uns vint y tants anys, corriem totes les festes majors de la costa, y ell hi recargolava unes americanes de mitj Sant Cristo... que... Oh! y me'n recordo d'una que la ballava ab la Marieta Maca a Sitjes, que feya aixi: *(Aquí canta y balla).*

Yo gano sólo diez reales.
—Mamá por Dios, sólo por Dios.—
Y mi mulata gasta treinta.
Yo gano sólo diez reales
—Mamá por Dios, sólo por Dios.—
Y ahora ajuste usted la cuenta.

Chinita por compasión
no miris á los demás
que al toque de la orasión,
que vatúa'l món,
que s'apaga'l gas!
pum!

¿Y quan anavem al Masnou? Alli ballava *el tango geográfico.* Aquest s'havia de ballar molt serio, ab alguna menestrala ben revinguda y accidentada, d'aquelles d'upa, que tenen bon balcó *(Senyala'ls pits.)* y un retumbo que ni un mapa-mundil Y ell l'agafava aixi, ab tota la dignitat a l'estil de l'Habana, com qui trontolla una caixa de sucre o un bocoy de melaça. Era això: *(Canta y balla.)*

A los cuarenta grados
de latitud,
tu tu, tu tud.
Hay una isla
Nor noraeste sud
su su su sud.
Hay de habitantes
medio millón,
medio millón!
Y es la católica
su religión,
su religión!
Y es su comercio
d'exportación!
Goma, goma, cacao,
goma, cacao y ron!
pom!

Y aqui deixava caure la balladora a la seva cadira, com qui tira una caixa de dalt a baix d'a bordo al moll. Y encara vostè no sab lo qu'ell disfrutava quan anavem a l'envelat de Martorell a ballar aquell vals federal... que feya: (*Canta.*)

Viva la relavocioon!
quenteremos,
quenteremos!
Viva la relavocioon!
quenteremos
cuan ilusión.
Sí! Sí!...

Y això era'l preludi, y després, ansia Manela! (*Se posa a ballar un vals d'envelat tot cantant*):

Viva en Blas Pierrad y Orensa!
viva en Miliu Castala ..rt!
y viva, ay! la manoría
porque tiene dignidad, dad, dad, dad!
La República caremos, mos, mos!
la República vendrá, dra, dra, dra!
cuan Figueras, cuan Orensa,
Castalart y en Pi Margall gall, gall, gall!

ANTON

Donchs digui que's divertien de debò, pels saraus, quan eren joves.

SALTO

Qué vol dir, quan erem joves! Ara'l servidor en dóna lliçons.

ANTON

¿De què? ¿d'èsser jove?

SALTO

No, home, no: de ball.

ANTON

Bueno, donchs, res, res. Ja ho veig que aquest xicot es res: això (*Fa una tercerilla.*) y res més.

SALTO

¿Si se li ofereix *algo* més? Miri, jo sóch mestre de ball espanyol, y dono lliçons fins als pobres, gratis, el dissabte al vespre. Si algún dia tingués d'anar a Andalusia, passi per casa, que perque no faci cap paper ridicul li ensenyarè de ballar el bolero com

ara ja no's balla. Miri, en el bolero, el tot es agilitat, saber plantar bé, y ab els braços com si fossin dues ales, saberse donar ayre garbosament. ¿Veu? (*Balla.*)

Rech, xech, xech,
quí'm compra un gech,
un gech que'l dech,
de vellut, de vellut,
qu'encara no l'hi dut,
qu'era d'un geperut,
turrurut, tut, tut.

Per lo demés, ja sab ahónt es a casa seva y... Rech, xech, xech (*Se'n va ballant.*), qui'm compra un gech!...

ANTON

Vaya, buenas! Quin toca-campanes! Passihobé tingui!... Deu meu! Sembla que tot Sant Boy se'n ha vingut a casa. Y donchs, ¿què fem ara? M'he passat quasi tota la tarda preguntant qui era aquest don Joseph Balart, y tant ne tenim com ne teniem, ni un dato, ni un borrall, ni una paraula, ni aixi. (*Senyalant ab el dit xich una mica.*) Tothòm m'ho ha contat tot, tot, menos lo que'ls demanava... y després encara diràn que parlant la gent s'entenen! *Vaya* unes explicaderes de gall d'indi. (*Se queda pensatiu, en Quimet entra y's posa a la seva taula a trevallar.*) Oh! y ara ¿vès qué li escrich a la tia!

QUIMET

Home, no's desesperi, que tot té remey en aquest món! Ara'm balla pel cap que d'aquest subjecte ja'n devém tenir d'informes. Quan va arribar... Balart... Joseph... Si, ja'ns en va demanar una casa de banca d'aqui... L'Arnús. o'ls «Prèstamos y Descuentos». Mirèm. (*Arreplega una carpeta, la desfà y comença a llegir.*) Balart... Balart, «Jaime»... no es aquest... Balart, «José»... ara'l tenim... Si, a Cuba... «Ingenio Pancho»... això es... Ah!... miri... el cablegrama que van enviar quan varem demanar l'informe... (*Llegeix.*) «José Balart, ingenio Pancho, escapado fondos comunales Guanabacoa, momento entrada yankees, perseguido policia americana. Abandonado mujer de color. con siete hijos.»

ANTON

(*Respirant.*) Ay!... Envia tot seguit el telegrama baix sobre, a la tia, a Vilanova. Ay! pobre *Juanita!* de quina t'ets escapat. El millor día t'hauries vist ab una negra y set mulatos que't treyen de casa! Ja's veu! Aquest brétol venia aqui a arreplegar un bon dot que arrodonis lo que alli havia pispat, y ademés, tip de carn negra, buscava ara una noya blanca, fresca y sana, el poca-vergonya! (*Pausa.*) Y... ben mirat, ben mirat... quan jo me'n vaig anar la *Juanita* era ja una noya d'uns catorze anys, més maca que una rosa, fresca, rossal y ara... déu ésser.. *vamos*, si! que déu fer patir de mirarla... oh y ab els vint mil duros que té de dot... sense lo que tindrà dels seus pares després... *Nada*, que per la festa major me'n hi pujo... y m'hi caso. Y tu, Quimet, ja portaràs el despatx, y després te faré comanditari.

Teló.

POMPEYUS GENER

Á PLENA LLUM

Vaig empendre'l camí: Part de llevant
pujava fins al cel la serralada,
entre grisors de boyres amagant
el misteriós encís d'una besada.
Els estanyols brillaven condormits
com claps de cel posats sobre la terra,
els vents demunt del pla s'eren dormits,
fent anyorar les flayres de la serra.
El camp era banyat d'uns tons suaus
que portaven al cor la melangía,
els aucells traspassaven els cels blaus
d'un vol flonjo y pausat, tot harmonía.
Vaig arribâ a la balma silenciosa
hont l'ayre es fresch, quïet com si no hi fos,
banyada d'una llum tota confosa
que fa que prengui el tot un tò somniós.
Y el sol anà sortint, daurat, rodó,
enlayrantse a pleret sobre la serra,
tot ell força, bellesa y resplendô,
llençant petons de llum sobre la terra.
La terra, palpitant, desensonyada,
tota ella va estremirse al primer raig:
y, com sospir de verge al ser besada,
bufà lleuger el ventijol de maig.
Y cantaren les aus, y ab ses remors,
pletòrica de vida, solemnial,
sentint renàixer sos eterns amors
la boscuria cantava triomfal.
. . . . . .

Ciutadana gentil d'ayre diví,
de posat malaltiç y cara pàlida:
còm vaig pensar en vós aquell matí,
rebent del sol la gran besada càlida!
Bé m'hauría plagut a mon costat
tenirvos, per mirar vostra blancura,
que, bellament, hauría resaltat
en l'esplet de colors de la natura.
Ab la pensa os posava en el cimal
de la roca més alta de l'entorn,
y'm plavía mirarvos triomfal
a la potenta llum del novell jorn,
Cantantvos la més bella de mes gloses,
jo vos feya oblidar la gran ciutat...
Vostre esguart, dominant totes les coses,
tenía un dolç cayent de voluptat...
Vós, que sempre reclosa entre velluts,
en son pitxer veyèu morir la flor,
bo y somniant amors inconeguts
que os arrenquen sospirs plens de dolçor;
tan fina, tan serena y delicada,
si ab mi volèu venir, vos faig regina:
podrèu regnar, al bes de cada aubada,
sobre'l vert remorós de la bosquina.
Y aquells amors ditxosos prou vindràn,
de ma lira a les notes harmonioses...
y aquells amors ditxosos floriràn,
quan se tornin petons les meves gloses.

TRINITAT CATASÚS Y CATASÚS

NOVES

Tot just solucionada pacificament la qüestió de Suecia y Noruega, sorgeix la d'Austria-Hungria, que sembla no tindrà pas una solució tan justa y satisfactoria com aquella, ja sia perque no tots els monarques y quefes d'Estat tenen lo grandesa d'anim demostrada pel rey Oscar de Suecia, ja sia perque la cultura y modo d'èsser del poble suech y y de llurs politichs es molt diferenta de la dels austriachs.

Demanen els húngars (com se pot veure per l'article que publiquèm en lloch preferent d'aquest número) que's declari oficial la seva llengua en l'exército d'Hungria. Y a n'això s'ha negat l'emperador, sens dubte perque ell entén que governar pobles es dominarlos o absorbirlos com desgraciadament en llur ambició ho entenien també'ls quefes de la majoria dels Estats, pera escarni de la civilisació que volen representar, y pera que brilli més alt l'hermós exemple de llibertat y de cultura que acaben de donar al món la Suecia y la Noruega.

Mes els húngars no pararán de lluytar pera ésser lliures, com han vingut fent sempre.

—

El passat dissabte a la nit tingué lloch a l'«Aplech Catalanista» la sessió inaugural del present curs, que fou presidida pel president de la *Unió Catalanista* doctor Martí y Julià. El senyor Sentíes com a secretari llegí la memoria dels actes realisats per l'«Aplech», seguint en l'us de la paraula'ls senyors Morató, Simón y Roig y Pruna, qui remercià als socis de l'«Aplech» per haverlo nomenat president y advocà per la unió de totes les fraccions autonomistes baix un directori comú. Anuncià que a l'efecte consultaria a varies entitats autonomistes pera saber el parer de quiscuna. Esperèm que les gestions de l'«Aplech» tinguin més èxit de les que han tingut les nostres fins ara, d'ençà de la memorable Assamblea de Barcelona.

El doctor Martí y Julià al resumir els discursos digué que la *Unió* estava disposada a anar a la conjunció que's projecta. Y no calía que ho digués el doctor Martí y Julià, car d'ell més que de ningú han eixit sempre tan nobles iniciatives, que no s'han vist secundades pels qui més aparenten patrocinarles parlant de germanor constantmennt. Més això ja ho ha remarcat diferentes vegades JOVENTUT dintre de la *Unió Catalanista*.

La sessió inaugural de l'«Aplech» resultà molt important, essent aplaudidissims tots els oradors per la nombrosa concorrencia que havia assistit a l'acte.

—

Altres actes de carácter catalanista s'han efectuat aquests dies, essent dignes d'esment l'inaugural del centre autonomista «Roger de Flor», en que hi parlaren els senyors Juncà, Millet y altres, y distingides senyoretes y joves hi executaren triades composicions, y el *meeting* depropaganda de l'Associació Artístich-Catalanista del Poble Nou, presidit per en Manén y en el que hi feren us de la paraula'ls senyors Puigmal, Gasòliba y Balmas.

—

A l'Ateneu Barceloni tingué lloch dissabte la sessió inaugural del present curs, assistinthi representants de les entitats oficials y corporacions particulars de carácter científich, literari y artístich. Hi havia interés per conéixer el trevall del president senyor Doménech y Montaner sobre'l tema «Introducció a la historia de l'art romànich a Catalunya,» trevall que fou escoltat ab delectació y que posà de manifest una vegada més la competencia del notable arquitecteyartista. De bona gana procuriem donar una idea d'aquest trevall extractantlo, peró'n desistim convençuts de que no lograriem nostre objecte. Cal llegirlo integre pera formarse idea cabal de sos mérits y ensemps apendre a estimar a Catalunya ab l'estudi de son art mitjeval, ab el que tan alta's posà sa inconfundible personalitat com a nacionalitat culta.

—

Tota la prempsa, ab poques excepcions, ha donat compte aquests dies de la mort de l'autor dramàtich català n'Antoni Ferrer y Codina, y les apreciacions sobre'ls mèrits y desmèrits del difunt no han sigut pas gayre contradictories.

Nosaltres convenim en que en Ferrer y Codina ha sigut en aquests derrers anys un dels autors que més han contribuhit a la perversió del gust públich ab obres xabacanes sovint no originals, y ab arreglos traçuts de *vaudevilles* que sabia adaptar destrament al modo d'ésser de nostra societat. Com a mode *vis cómica* poden citarse'ls seus *Toreros d'hivern*. Tot y reconeixent qu'en aquesta tasca s'hi veya sa experta mà d'home de teatre, no li alabarem may ni li alabarém ara. Però si que consignarèm qu'en Ferrer y Codina conreuà en altre temps genres més seriosos contribuhint ab en Pitarra y altres a posar els fonaments del teatre català, al qual es llàstima que no hi hagi consagrat una immaculada conciencia artística de la meteixa manera que li consagrà unes dots d'autor y una traça innegables dintre'ls genres per ell conreuats.

—

La *Ilustració Catalana*'s disposa a publicar les obres complertes del malaguanyat Emili Vilanova, havent repartit ab aquest motiu un prospecte del que n'extrayèm els següents paragrafs, en els que hi consten les condicions editorials:

Les «Obres complertes d'Emili Vilanova» omplirán 12 volums d'unes 300 planes cada un, del meteix format y en el meteix paper dels volums que publica la *Ilustració*.

La edició serà feta ab tot miramen y contindrà diferents retrats de l'autor.

Sortirà un volúm cada mes o cada dos mesos lo més tart, y's posaràn a la venda a 3 pessetes cada un, però'ls amichs y admiradors d'en Vilanova que vulgan considerarse cooperadors en aquest homenatge que se li tributa, poden suscriures a tots el volúms de ses «Obres complertes» que se'ls aniràn repartint al preu excepcional de 2 pessetes, que ve a ésser el preu de cost.

Aquesta llista de suscriptors o cooperadors se tancarà al arribar als 300.

—

De politica espanyola:

Han començat les tasques parlamentaries; s'ha parlat de crisis per empenyarse l'Echegaray en mantenir el *superavit;* en Lerroux ha escrit articles ab tons d'emperador; s'han fet circular veus de pretengudes conxorxes entre regionalistes y monàrquichs pera les pròximes eleccions de regidors... En fi: mentides, mentides y res més. Y dihèm mentides perque tot plegat es un garbuix que no hi ha qui l'entengui... ni qui se'l prengui de bona fe.

Lo que hi ha de cert, de positiu, de indubitable, es que'ls que menen el tinglado *van vivint*, y els Lerroux y comparsa idem; lo que no dóna lloch a dubtes es que la qüestió de les bombes va passant altre cop a la historia, y les autoritats segueixen tan fresques, y la justicia tan resignada com si no haguès passat res.

Y continúen les denuncies dels periòdichs catalanistes, haventli tocat el derrer torn, que sapiguèm, a nostre company *Progrés*.

Que precisament se queixa de lo que nosaltres ens queixèm.

Y el governador dorm, pera tothòm menos pera nosaltres.

—

La Junta Directiva de l'«Associació Wagneriana» ha publicat el plan dels trevalls que realisarà durant el proxim curs aquella entitat, y que són notabilisssims, oferint la publicació de *Lohengrin* traduhit en vers catalá pels senyors Pena y Viura; la prosecució dels estudis analitichs wagnerians que compendràn les obres *Lohengrin*, *Tristan y Isolda* y *Rienzi;* sessions musicals wagnerianes; conferencies a càrrech dels senyors Clariana, Creuhet, Domènech Español, Gual, Jordàn de Urrias, Par, Pedrell, Viura y altres; altres audicions musicals en les que's continuaràn els «Cicles Beethoven»; concerts per en Granados, per la senyora Pichot de Gay, per en Mariàn Perelló, senyoretes Campins y Darnè, y per en Mas y Serracant; audicions dels principals fragments de l'òpera *Emporium*, d'en Morera, que s'ha d'estrenar al Liceu en la propera temporada, y de l'òpera *Garraf* d'en Garcia Robles; altres concerts per l'Orfeó Barceloni y per la Schola Choral de Tarrasa, etc., etc.

Pera'l festival de Bayreuth de 1906 la Junta Directiva, d'acort ab el Comitè de les Festes, facilitarà tota mena de detalls relacionats ab les representacions wagnerianes, encarregantse igualment de la obtenció dels billets. Les obres que's posaràn en escena varies vegades entre'l 22 de juliol y el 20 d'agost, seràn: *Tristan y Isolda*, *L'Anell del Nibelung* y *Parsifal*.

—

Publicacions rebudes:

Finlandeses, aplech de quadrets finesos de J. L. Runeberg y J. Aho, traduhits al catalá per Benet R. Barrios. Preu, una pesseta. Nostre bon amich en Benet R. Barrios ha aplegat en un volùm els articles publicats a JOVENTUT, d'autors finlandesos, afeginthi un pròleg en el que explica sos desitjos d'altre temps pera conèixer Finlandia, sos entusiasmes per aquella terra y lo molt que li plauen els bons recorts que de la meteixa guarda. Al final hi ha afegit ademés l'amich Barrios un trevallet propri sobre costums finlandeses, y ha decorat el llibre ab els retrats dels celebrats escriptors Runeberg y Aho, com també ab pulcres reproduccions de fotografies que representen paisatges y costums de aquell pais. L'obreta qu'está molt ben presentada, resulta força curiosa y la recomanèm als lectors, segurs de que ha de plàurels tot lo que faci referencia a un poble per tants conceptes germà del nostre. Ens abstenim, emperò de judicar l'obra baix son aspecte literari, car ja són coneguts dels nostres lectors la majoria dels quadrets que la integren.

La desenfeynada, comedia vilatana en un acte y en prosa, original de R. Ramón y Vidales, estrenada ab èxit en el Teatre Catalá (Romea) la nit del 23 de setembre de 1905. S'hi remarquen en aquesta obreta les excelents qualitats de son reputat autor que tan bé domina'l genre còmich en nostre teatre. Preu. 1 pesseta.

—

Nostres companys els redactors de *La Tralla* Llangort y Llorens, de paraula y per escrit, digueren *cobarts* als senyors Junoy y Lerroux, disposats a anar ab aquest senyors a tots els terrenos.

Derrerament els companys Llangort y Llorens han sigut agredits (y en Llorens greument lesionat) a traició, això es, per la esquena, per gent desconeguda.

En Llorens y en Llangort han rebut sols ofenses de gent cobarda y indigna. Ni en Junoy ni en Lerroux, com a homes que donen la cara, els han respost conforme era del cas.

Aquest es el valor que gasten aqueixos *valents;* aquesta es la dignitat que tenen aqueixos *republicans.*

—

L'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana ha distribuhit la quantitat de 241 pessetes durant el passat setembre, entre diferentes escoles, pera llur sosteniment.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.— No s'admeten els que no sien inèdits. — No's tornen els originals. — Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any	8	Pessetes.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA. Un any	9	»
ESTRANGER: Un any	10	Franchs.
Número corrent	20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins	40	»
» » sense folletins	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Segona edició de SOLITUT

La primera edició de la novela

SOLITUT

un dels èxits més grans de les modernes lletres catalanes, està agotada totalment ja fa dos mesos, haventnos sigut impossible durant aquest espay de temps servir les continues demandes que se'ns han fet y se'ns fan de la magna obra de Víctor Català.

Hem resolt, donchs, donar a llum la segona edició de

SOLITUT

que apareixerà dintre poques setmanes; y al anunciarho, advertím als nostres suscriptors y lectors, com també als nostres corresponsals, que se serveixin concretar les demandes d'exemplars que necessitin, y anticipin l'avís pera demandes probables, a fí de que quedi tothòm atès segons els nostres desitjos y pugui tot amant de nostra literatura adquirir aquesta obra, una de ses més preuades joyes, que tant d'honor ha vingut a fer a la BIBLIOTECA DE JOVENTUT.

Pera'ls corresponsals y suscriptors regiràn les meteixes condicions qu'en les demés obres de nostra Biblioteca, posantse a la venda'l llibre al preu de 3 pessetes cada exemplar.

Any VI-Núm. 298 Barcelona, 26 de Octubre, 1905

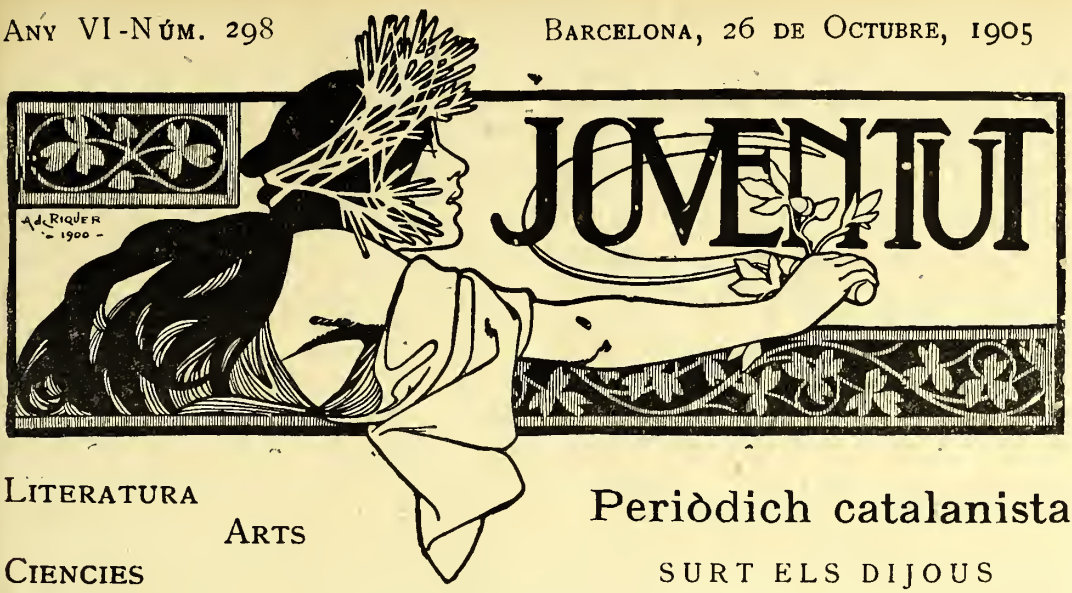

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent.. . . . . 20 cèntims
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Altre cop els Jochs Florals, per Lluis Via.—Toros y pa.., per Joan Romeu.—Congrès esperantista de Boulogne-sur mer, per Alfons Sabadell.—Pàgines festives, per Alexandre Font—Teatres, per Emili Tintorer.—Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas.—Noves

FOLLETI:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—Plech 24.

HISTORIES D'ALTRE TEMPS (narracions dels sigles XIV y XV.—Plech 4.

ALTRE COP ELS JOCHS FLORALS

No pera conciliar voluntats que a nostre entendre, en el terreny verament literari y artistich may poden ni deuen estar en pugna (puig tota honrada manifestació d'art mereix el respecte dels homes d'elevades mires), sinó pera evitar que precipitacions, apassionaments y *arreglos* d'última hora puguin com l'any passat fer mala obra en l'acte de designació del Consistori dels Jochs Florals, ens reunirem el passat dijous en la «Lliga Regionalista» varis individuus del Cos d'Adjunts. Els de Joventut que hi forem convocats hi assistirem ab el bon desitj de contribuhir a que en la candidatura que's formés hi poguessin estar representades varies de les manifestacions y tendencies qu'en nostre moviment literari s'observen, y això creyèm que s'ha lograt, puig després de rahonada discussió s'acordà la següent candidatura, que serà presentada en la Junta que'l Cos d'Adjunts dèu celebrar dintre pochs dies:

Miquel Costa y Llobera, pbre., Ferràn Agulló y Vidal, Lluis B. Nadal, J. Miret y Sans, J. Pous y Pagès, Geroni Zannè y Pompeius Creuhet.

Nosaltres, que acordarem votar aquesta candidatura, pensèm que aquells lectors nostres que sien adjunts assistiràn a dita Junta y la votaràn també, tenint en compte l'amplitut de criteri en que ve inspirada y no oblidant que'ls noms que la integren són d'innegable significació en els diversos genres de nostra literatura catalana, cada dia més rica en belles manifestacions. Emperò això no vol dir que no poguèm errarnos, donchs nosaltres no tenim pas la exclusiva de fer candidatures, ni ens vantèm pas de veurehi més clar que'ls altres. Si apoyèm lo qu'estimèm encertat y just, no'ns creyèm en el cas d'imposarho, y declaranto aixi entenèm afavorir la esmentada candidatura, molt més que ponderant ses excelencies a tot estrop. Qui com nosaltres pensi, que voti ab nosaltres.

Ens cal consignar que, una volta fetes per

nostra part les objeccions que creguerem del cas en la reunió de que fem esment, sols sentirem que no fossin en major número'ls reunits pera que més opinions poguessin exposarse y més tendencies hi pogués haver representades dintre la candidatura. No aleguin, els qui ab ella no estiguin conformes, que suposa un excés de zel en algú el fet de convocar a varis adjunts a reunió particular avans del dia de la votació general. Tothòm pot ferho, tothòm es ben lliure de proposar tantes candidatures com tingui a bé. De manera que, si per animositat contra determinats elements als qui fins ara s'ha atribuhit la hegemonia dels Jochs, algú deixà d'acudir a fer valdre la seva opinió malgrat havérsel convocat, aquest tal donà probes d'una intransigencia que no'ns plau, y, encara qu'estigué en son dret, tal vegada no compli son dever. En cambi, vista la escassetat dels elements joves qu'enguany sols estaven representats per nosaltres en la reunió de que parlèm, se'ns acut preguntar: La convocatoria de que nosaltres forem objecte ¿se feu extensiva a tots els adjunts que literariament representen quelcòm? ¿Se comptà ab tots els que, més d'una volta, han proposat l'adopció de radicals reformes en nostres Jochs Florals pera llur regeneració? ¿O bé's prescindi d'ells *en lo possible* pera no evolucionar massa, es a dir, pera que'ls motllos vells, si s'aixamplen un xich, no arribin a trencarse?

Heusaqui el nostre dubte, que confessém llealment perque'ns repugnaria guardàrnosel dintre, tant com ens doldria descobrir procediments equivochs en persones que, si en art y en Catalanisme no pensen com nosaltres, a nosaltres s'han dirigit ara dantnos una mostra de consideració a la qu'hem correspost ab tota atenció y ab tot respecte.

Y, corresponenthi, hem vist ab goig qu'en la candidatura pera qual confecció se'ns cridà, hi hagin sigut incloses representacions de les tendencies literaries modernes que nosaltres patrocinèm.

Ara als joves toca fer lo restant, això es, trevallar més y cridar menys. ¿Per qué no han d'ésser ells els qui ab temps y ab seny convoquin també als adjunts, no sols pera conjuminar candidatures, sinó pera fer quelcòm més trascendental y de major profit; quelcòm que vagi a la entranya de la institució pera rejovenirla, treyentla de les urpes de la rutina que la oprimeixen y corsequen; quelcòm que afecti a uns estatuts ja fòssils, que aboleixi inútils encarcaraments, y ens lliuri de fer mestres en gay saber de llautó, y de celebrar cerimonies d'encàrrech .. car si això fou un temps manifestació espontania d'un poble aymant de la bellesa, avuy apareix sovint com un precedent perjudicial, o resulta imitació servil y ensopida. Si no som creadors, si altra cosa no sabèm fer que imitar, no som pas dignes nèts d'aquells avis nostres que realisaren l'obra llur. No n'hi ha prou ab honrar aquesta obra: cal també fer obra propria, y això podém y devém ferho. Però mentres no ho fem, mentres no regenerèm els actuals Jochs que tant de bé han fet a la causa de Catalunya, o no'n sapiguèm crear d'altres que responguin millor a l'estat actual de nostra cultura, mentres siguèm petits, no tenim dret a burlarnos de petiteses.

Recordemnos que moltes vegades qui destrueix ho fa sols pera que quedi dissimulada sa impotencia pera edificar.

LLUIS VIA

TOROS... Y PA

De la vida

Aixi parlà ma germana Maria:

«Tu ja la coneixes la bona amistat d'infantesa que'm lliga ab la Enriqueta, y la gran part que prench en totes les seves penes... y d'ella vull parlarte avuy, germà meu, com te n'he parlat altres vegades. Prou estàs *enterat* de que després del seu inconcebible casament, el que vaig reprobar ab totes mes forces, per la disparitat de races, d'educació, d'edat, de gustos, varem estar allunyades tant moralment com materialment l'una de l'altra uns quants anys. Ella, cegada devant de la passió que inspirava, malgrat la seva natural inteligencia, no volgué acceptar mos concells qu'eren també'ls de la seva mare y germans, y sense renyir ab mi — per això — va restar molt temps sense donarme noves seves. D'ella jo'n sabia per la seva mare, que com jo havia vist clar l'abim en que — a gratcient — se llençava la Enriqueta.

Fins dos anys més tart no m'escrigué ella desde aquell erm y desolat poblet de Castella, hont havía anat a parar un dia, entre

els cent cambis de residencia als que'ls obligava'l petit y miserable *empleo* del marit. Allí hi acabava d'enterrar el fillet de ses entranyes, el fruyt malaltiç d'aquella incomprensible unió, y les guardaré sempre aquelles planes de dolor y desesperació que'm partiren l'ànima. Aquell sofrir tingué resó en mes entranyes de dòna y de mare, y sentintla sola, vaig ferla venir al meu costat. Aquí, durant unes quantes setmanes, revisqué quelcòm de l'ambient d'altres temps de ditxoses recordances. Y resignada, refeta, va entornarsen aprop d'ell, del seu marit de qui estava enamorada, encara que, com avergonyida, semblava que s'ho volgués negar fins a n'ella meteixa; aprop d'aquell home gayrebé una criatura pera ella, que duya en sos ulls negres el foch del sol d'aquelles terres hont havia nascut, y en ses manetes suaus y fines y en sos llabis molçuts, les caricies qu'a n'ella la doblegaven y la sotmetien.

Ella no la volia confessar la seva feblesa, però que aviat la vaig compendre! — Es que vull un fill—me deya enganyantse ella meteixa;—vull un fill, un altre fill més fort, més sà que'l qu'he perdut! —

Pobra dòna! El fill no havia vingut, per sòrt.

¿Qué havia de fer al món el fill d'aquell malaltiç y esquifit descendent de sang blava, d'aquell *fi de raça* petit, escanyolit, de pit enfonsat, ab mans y peus de dòna, blanch de pell y ros de cabell, d'esperit mandrós y sang feble, quins ulls solament s'encenien atiats pel desitj de la femella o pel fruhiment dels sorollosos plahers, de les *juergas* a l'estil de la seva terra?...

A força de viure aprop d'aquell ésser, la Enriqueta havia fet també greus transformacions, fins a semblar a voltes tota una altra dòna. Jo veya com la seva fina percepció d'altres temps minvava de dia en dia.

Prop meu, encara tenia sovint algún d'aquells esclats de bon sentit y delicadesa que tant ens havien unit en nostra primera joventut, però eren esclats solament; car aviat requeya en aquells prejudicis y errades convicccions, qu'ell li imbuhia ab son petit criteri de *empleat* del govern, sense instrucció, sense ideals, sense concepcions serenes.

Per altra part, la penuria en que materialment vivia la pobra dòna—en altre temps acostumada al fruhir de totes les bonances de la vida,—la eterna liuyta per la existencia, les engunies, els torments per la manca de diners—car el sòu d'ell, ja de si mesqui, era reduhit per un fort empenyo,—la tenien com atuhida.

Ell, entre les hores d'*oficina*, quan no tenia diners o companys que'l convidessin, se passava a casa seva'l temps, estés demunt del llit, el *cigarrillo* als llabis, dormint o bé llegint noveles estùpides, inverosimils y malsanes. Mentres tant ella, els braços creuats a la cintura, desencotillada, romania sens esma, gronxantse mandrosa en el balanci bonyegut de l'esquifit menjador, en ple dia de sol y llum, allavors que a son entorn el moviment de la vida, del trevall y de la endreça s'ohia per tot el vehinat.

Y el seu pensament se'n anava pels viaranys de les eternes remembrances laç y adolorit, per la vesllùm de sa vida inùtilment, tristament perduda; y's trobava sense força pera una reacció, sense coratge pera la lluyta, pera obrar ab una decisió clara y concisa.

Molts cops jo li havia cercat ocupacions dignes d'ella, en que esmersar profitosament les llargues hores del dia.

Prou les acceptava, de moment, y fins ne semblava tota contenta, mes allò durava poch. Al cap d'uns dies, d'unes setmanes tot lo més, ja començava a queixarse de tot, ab gemechs amarchs; creya sentirse malalta, y tenia accessos folls de desesperació, malehint la existencia que duya, bo y acceptantla, per això, ab totes ses baixeses y miseries.

Per fugir de la soletat d'aquell piset trist y mal endreçat, venia cada dia a casa, hont se passava hores y més hores regirant llibreries y devorant planes y planes, allargaçada de tot son gran cos en una breçadora, sense coratge o sense comprensió pera dirme:

—Maria, ¿vols que t'ajudi en la feyna que fas?—

A primeries jo'm frisava, me posava nirviosa, contrariada de sentir aprop meu aquelles energies, adormides, de dòna inteligent, qu'en altre temps tan seriosa instrucció havia rebuda y a qui ara veya dedicada a lectures vanes, frévoles, excitadores; y quan jo no'n podia més, li prenia'l llibre de les mans renyantla ab certa tendresa rondinado-

ra, y li posava als dits l'agulla enfilada, clavada en la feyna útil.

Trevallava una estoneta, si, però jo comprenia qu'era sense gust, sense voluntat, sospirant y queixantse de la vista, de la llum, de qualsevol cosa que li era un pretext.

Y després jo les tenia de desfer aquelles puntades fetes sense solta, com d'esma, mal girbades, tortes les costures.

Mes la estimava y la planyia perque son cor era tot bondat y tot feblesa, y com sabia que sols aprop meu s'oblidava de les seves cabories y de les seves recances, l'aconsolava, l'amparava ab el meu afecte, sens amagarli molts cops la meva opinió sobre la seva trista situació y manera d'ésser y de fer.

Y tot sovint menjava a casa meva ab un apetit envejable y sanitós, perque ell, molts dies, no tornava al niu fins a la matinada.

A n'això la Enriqueta ja s'hi havia anat acostumant, y totes ses energies semblaven baubes, esmortuhides, finades. Quan, els derrers dies del mes, el diner mancava a casa, era ella qui el buscava: ell may. El descendent de les nobles nissagues castellanes no's rebaixava a tant; era trevallador dintre del seu càrrech, y honrat pera no pendre indegudament res que no li hagués pertenescut.

Mes...

Jo recordo un vespre de l'hivern derrer: m'estava assentada dintre d'una de les bones botigues de la Rambla, esperant que m'arribés el torn d'ésser atesa entre la munió de compradores, y, d'alli estant, el vegi a n'ell a la part de fòra, tot rialler, fent bracet ab un company, el barret enderrera, els ulls brillants, les dents blanques, enrondant dues boniques y presumides menestraletes que s'estaven boca-badades devant de les riqueses dels aparadors.

Sentia a n'en *Manolo* riure y fer gresca ab les noyes que's deixaven amohinar, rialleres, cofoyes d'haver cridat els desitjos d'aquell parell de senyorets castellans que'ls florien tantes boniqueses a cau d'orella.

La *broma* durà bella estona y fou de bon color—tractant d'unes lliga-cames totes enflocades y guarnides,—fins que les modistetes, si les eren, seguiren llur camí, duhent als talons aquells dos *Tenorios* de carrer.

Aquell dia la pobra Enriqueta havia plorat molt sobre la meva espatlla, recordant altres temps, mentres m'ensenyava'l calçat destroçat, les faldilles esmolades... y jo l'havia consolada tant com havia pogut, distreyentla y fins deixantla esperançada...

Y m'espurnejaren els ulls de coratge, y vaig sentir impulsos de córrer derrera d'aquell inconscient y d'increparlo, y... Deu me perdó! però per egoisme, si, per egoisme que fou breu, sortosament, vaig sentir el desitj d'allunyarme per sempre d'ells, fins d'aquella desgraciada sense voluntat més que per plànyers y gemegar sobre sa propria feblesa.

L'endemà, com de costum, va tornar a casa, més contenta, ab el vestit nou y les sabatetes lluhentes.

—Anit en *Manolo* va tornar a les dues... Tenen moltissima feyna a *la oficina* ab el fi d'any. *Figúrat* qu'en tot el dia no se'n pogueren moure, y alli meteix se feren dur el sopar. Tinch una por de que'm caygui malalt!... Trevalla massa, y com qu'es tan delicat!...—

Vaig tombar el cap perque no'm pogués llegir en la cara lo que jo sentia.

Renyida ab sa familia per causa de son casament, no tenia ningú més que jo que la estimés y la planyés, perque ningú més la comprenia. ¿Còm havia jo de deixarla abandonada a n'ella meteixa?

Y mira, germà, tu que sempre vas cercant motius de fer córrer la ploma, vull comptarte lo d'ahir perque'n facis la que vulguis.

En el salonet de casa s'hi aplegaven com sempre, en dies de festa, alguns fidels amichs de tota la vida. A última hora del vespre arribà en *Manolo* tot elegant, aixerit, els ulls brillants, la boca somrihenta. Venia—cosa no acostumada—a cercar sa muller que havia passat el diumenge a casa.

—*¿De dónde viene el caballero tan risueño y satisfecho?*—vaig preguntarli, un poch sor presa de vèureli la cara talment animada.

—*¡De los toros!*—respongué tot cofoy, assentantse.—*¡De los toros, señora!... ¡Ah!... ¡Esto es sublime! ¡Vaya, que no hay nada en el mundo que se le pueda comparar!... Yo por los toros dejaría de comer, de beber ¡qué sé yo!... ¡Qué corrida! ¡Pero qué corrida nos han dado hoy!... ¡¡Qué arte!!...*—

Y saccejant el cap de dretra a esquerra, se li encenien les galtes y li espurnejaven els ulls.

Y quan senti que tothòm el contradeya fent valdre opinions serenes y serioses, ab nobles arguments d'humanitat, de cultura, de civilisació, quan veya caure a terra ses exclamacions d'entusiasme, no sabia contestar altrament que ab això:

—*¿Y el arte, señores? ¿Y el arte? ¡Bah! Ustedes no entienden de eso... Hay que tener sangre torera.*—

...Al moment d'anarsen la seva *sangre torera* degué commoures devant de quelcòm qu'era una temença, una inquietut pera l'endemà.

S'apropà a sa muller, y fentli un signe del ulls cap a mi, li mostrà dissimuladament la mà dreta, en que'ls dits closos se refregaren llestament contra'l polser.

Sense qu'ell se n'ataleyés, les seves actituts, els seus movimentś y les breus paraules que'ls seguiren no m'havien passat inadvertits. La vegi a n'ella esgroguehirse un poch; un lleu núvol trist li ensombri la cara, y apropantsem m'agafà del braç — baix pretext d'anar a posarse'l sombrero pera marxar, — enduhentsem del salonet.

—Escolta, ma bona amiga: desd'ahir que no hi ha un quarto a casa... ni un quarto! Jo'm creya qu'en *Manolo* encara'n tindria y... no... Y encara manquen quatre dies per'acabar el mes...—

May li havia negat res, y no vaig voler començar allavores... ¿Per què? Què sé jo!... Si'm feya tanta compassió, pobreta! Però ab el cor estret y un nus a la gola—barreja de llàstima y de coratge,—li vaig donar lo que necessitava.

Quan vaig despedir al matrimoni a la porta de casa, ell tenia encara'l posat tot rialler, y referintse a la conversa,'m digué:

—*¿De modo que no quiere usted darme la mano, señora enemiga de la sangre torera?...*

—*¡No! ¡no!* — digui amagant la mà y ab un somriure forçat.—*¡No! No la merece usted una mano catalana dentro de las suyas. Se la daré cuando no aplauda tamañas barbaridades...*—

Esclafi una gran riallada...

—*Ya está visto que no tiene usted sangre torera... ¡Qué lástima!*—

Ay, no! *Sangre torera* no'n tinch, gracies a Deu! Però en aquells moments, veyentlo baixar la escala repenjat amorosament al braç de sa muller, que li pujava més d'un pam d'alçada, vaig sentir impulsos gayrebé... sanguinaris, un desitj selvatge de destruhirlos... y tancantme en ma cambra, arreconada en l'angle del sofà, vaig deixar lliurement córrer mes llàgrimes, plorant sobre aqueixes irremediables miseries de la vida.»

. . . . . .

Aixi parlà ma germana Maria.

JOAN ROMEU

CONGRÉS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

Dimars, 8 d'agost.

En aquesta diada y a les 9 del mati tingué lloch en el teatre la segona reunió general.

Al obrirse la sessió'l doctor Zamenhof demanà que's nombrés un president que pogués tenir més llibertat qu'ell, dirigint les discussions importants que's tenien de tractar.

Conformantse a son prech, els assistents nombrarem al rector de la Universitat de Dijon, senyor Boirac, el qui a son torn demanà que's completés la mesa ab un representant de les diferentes llengües alli congregades.

Pujaren a les taules un italià, un alemany, un anglès, un bohemi, un suis, un suech, un espanyol, un belga, un polach, un rus, un americà, un holandès, un català, un flamench, un noruech, un finlandès, un escocès, un maltès, un irlandès, y senyores Bergier, Junck y Schafer.

Se tractà de varis assumptos concernents a la llengua y a son desenrotllo, y s'acordà formar un comitè de llengüistica ab el doctor Zamenhof a son front com a conceller, no com a quefe.

A l'ordre del dia hi figuraven els punts següents:

1.er La millor manera de parlar esperanto.

2.on Necessitat d'introduhir la llengua esperanto entre'ls joves.

3.er Les lletres accentuades.

Al tractar el primer punt, com era natural, el doctor Zamenhof prengué la paraula fent notar que algunes nacions no coloquen bé l'accent, carregantlo en l'última silaba enlloch de la penúltima, com dèu ésser, aixi com també alguns se mengen l'última silaba, gran defecte tractantse d'una llengua ahont precisament el final es lo que dóna la verdadera significació a les paraules.

Com a model de pronunciació'l doctor Zamenhof pregà a la senyoreta italiana Junck que digués quelcòm, y aquesta llegi la poe-

sia *La Vojo* (El Camí), essent molt aplaudida al final.

Dech fer notar de pas que'ls italians y els espanyols són els que tenen més bona pronuncia pera l'Esperanto, com aixi ho reconegueren els assistents al Congrés.

Llarch rato's discuti sobre pronuncia de diferentes lletres, convenint tots en que això eren sols detalls, puig tots s'entenien perfectament malgrat les petites diferencies.

El jove senyor Privat, representant de la joventut suissa, feu un magnifich discurs demostrant que'l pervenir de la llengua està en mans de la joventut, y qu'es necessari no deixar de mà aquest punt important y de gran valua, puig no hi ha dubte que l'element jove es el més apropriat pera desenrotllar la idea aixi com pera posarla en pràctica.

Mr. Boirac, parlant no com a rector ni com a president, sinó com a particular, feu notar que creu indispensable la introducció en les escoles de la llengua Esperanto, citant els punts ahont ja es posada en pràctica aquesta idea, y que són:

Boulogne-Sur-Mer, Saint-Omer, Amiens, Nantes, Dijon, Auxerre, Sémur, Beanne, Auxonne, Tournon, Nantua, Bourg, Narbonne, Annecy y Roches.

La tercera qüestió, una de les més importants, això es, la de les lletres accentuades, accents que'ls americans del Nort desitjarien veure desaparéixer, donà lloch a llarga discussió, convenintse en que treure'ls accents seria cambiar el modo d'ésser de la llengua. S'acordà que la comissió nombrada estudiés l'assumpto.

Crech que'ls americans no insistiràn més sobre aquest punt, perque'l motiu principal era que les màquines linotipies ab que composen als Estats Units no tenien lletres accentuades com exigeix l'Esperanto; emperò tinch entès que avuy a Paris se'n han confeccionat portant dits accents. Si això es, com crech, ja un fet pràctich, no hi ha per què fer cap cambi.

Al acabarse la reunió's tingueren noticies de Paris dihent que'l govern francès havia decidit nombrar cavaller de la Legió d'Honor al doctor Zamenhof. Inútil dir ab quina alegria's rebé aquesta nova, que fou festejada ab Champagne al Gran Café al acabarse l'acte.

A la tarda's visità'l port, y a les tres ens dirigiem cap a Le Portel, petita platja a una mitja horeta de Boulogne, hont s'hi troba reunida una gran colonia estrangera.

Impossible detallar lo qu'es Le Portel; cal véureho pera fersen una idea cabal. Més que una platja de banys, sembla una decoració de teatre hont els millors escenògrafs haguessin desplegat tot llur talent. Quina infinitat de notes brillants! Quins colors! Quin moviment! En una paraula, posat allí, en mitj d'aquell bullici, un se creu transportat a un altre món.

Alguns dels assistents tornaren a Boulogne ab el tramvia eléctrich; els altres a peu, seguint la encantadora platja y tot admirant la hermosura del paisatge, hi ferem també cap.

Al tornar tingui la ditxa d'anar ab el doctor Zamenhof, ab qui vaig parlar llarga estona, tractant de varies coses y entre elles dels desitjos y aspiracions de Catalunya.

L'última part del programa d'aquest dia era *Lauvola kaj senprograma koncerteto.* (Concert sense programa y segons gust), això es, que tots els que ho desitgessin podien péndrehi part. Fou un verdader éxit. Tots els que cantaren o declamaren ho feren molt bé, haventhi hagut alguns números verdaderament curiosos e interessants.

A mitja nit terminava'l concert, despedintnos els uns dels altres ab la tipica frase:

Ghis (1) *la revido.* (A reveure.)

—

Dimecres, 9 d'agost.

Aquest va ésser l'ultim dia del Congrés, si bé les festes duraren fins el diumenge, 13.

Els dies 10, 11, 12 y 13, havent sigut consagrats al viatge a Anglaterra, seràn el tema de l'ultim d'aquests resums qu'he vingut publicant a JOVENTUT y que foren interromputs durant alguns números per haver tingut d'ausentarme.

Com de costúm ens reunirem en el teatre, obrintse la sessió a les 9 del mati, baix la presidencia del senyor Boirac.

El president demanà que s'ampliés el comité fins al número de 70 individuus, nombrantse alguns nous representants quals noms havien sigut oblidats. Entre altres se nombrà als senyors Beaufront, Boirac, Bourlet, Cort, Fructier, Huet, Meyer, Moch, Benoit, Peltier, general Sebert y Guilbaut.

El comité nombrat té sols caràcter interi; el definitiu s'acordarà més endevant, formantlo'ls elements de més valua entre tots els escullits previsorament.

El punt capdal de la reunió era escullir el lloch ahont se verificaria'l segon Congrés. Varies foren les proposicions. Els uns creyen que devia tenir lloch a Anglaterra, els altres a Suissa.

Vistes les diferentes observacions que's feren, y, després de llarga discussió, s'acordà que'l comité nombrat estudiés la qüestió y que decidis del modo que cregués més útil pera la causa Esperantista.

Varis punts se tractaren, poch importants pels lectors, si bé interessantissims pels que ja militém baix la bandera verda de l'Esperantisme.

---

(1) Per manca de lletra accentuada s'hi posa la h.

El president M. Boirac, després de la lectura de la declaració del doctor Zamenhof que's llegi de nou a fi y efecte de que tots la tinguessin ben presenta, s'alçà y digué:

«El Congrés de Boulogne es una gran fetxa en la historia de l'Esperanto. ¿Se necessitava una experiencia decisiva? Està ja, donchs, feta, després de les reunions que acaben de tenir lloch durant els dies passats.»

Detallà'ls punts culminants que's ventilaren durant el Congrés, y afirmà que l'èxit obtingut se dèu principalment al senyor Michaux, president del grupo de Boulogne, aixi com a sos coloboradors.

El senyor Michaux l'interromp dihent que'ls dies que acaben de passar jamay s'esboyraràn de sa memoria.

El doctor Zamenhof s'alçà, y dirigintse a tots els presents, digué que s'abstenia de parlar, demanant tan sols a tots els que han tingut ocasió de tractarlo durant el Congrés que li miressin la cara; en ella certament veurien l'estat del seu anim y llegirien lo que la seva boca no podia dir, per mancarli les paraules.

Una salva unanim d'aplaudiments, junt ab crits de *¡Vivu Zamonhof! ¡Vivu Esperanto! ¡Vivu nia kara majstra!* donà fi a l'acte, alçantse la sessió.

A les nou de la nit tinguè lloch un concert improvisat, que tinch per un dels mès notables que's verificaren, puig malgrat no estar organisat, poguerem apreciar les belleses preparades per molts dels esperantistes, que'ns tenien disposta la sorpresa de donar a conèixer trevalls inèdits.

A mitja nit terminà l'acte ab el cant dels himnes *L'Espero* (La Esperança) y *La Vojo* (El Camí), quedant tots els assistents corpresos, sobre tot veyent que l'instant de la dispersió era proxim y que acabava pera tots la ditxa fruhida durant tants dies.

ALFONS SABADELL

PAGINES FESTIVES

TEMPESTAT

La senyora Aurora, la dispesera del primer pis, està ressentidissima ab la senyora Carme, la vehina del quart, per haverla aquesta bescantada a cà'l forner; per altra part la llevadora que viu al segón guarda un vagó de rencunia a la estadanta del tercer d'ençà d'unes qüestions que varen tenir al safreig del terrat, disputantse'l dret a rentar.

Cada dia al pati se sent alguna paraula ofensiva per una o altra de les vehines, els ànims van excitantse cada vegada més, el cel... del cel-obert comença a ennegrirse, el barómetre baixa constantment fent têmer que arribi al pou; la tempestat es imminent.

La senyora Carme's posa a espolçar una alfombreta a la finestra, lo qu'es, com si diguessim, la gotellada precursora dels llamps y trons y pedregada, puig la senyora Aurora que cova en son pit bon xich abultat un rencor extraordinari contra la senyora Carme, aprofita la ocasió pera expelir de son cos tot el veri que fa temps se li passeja per venes y arteries.

—Ay que bonich es això! Treure la porqueria de casa pera tirarla a la dels altres!

—...

—Això es propri de dònes nètes!

—...

—Vaja, no faci el desentès! ¿Que n'hi ha per gayre d'aquesta comedia?

—Miri, no volia contestarli perque ab persones de poch més o menys no s'hi poden tenir paraules, però ja que'm fica'ls dits a la boca, dech dirli qu'estich a casa meva y a qui no li agradi lo que faig que ho deixi.

—Quin modo de contestar! Això no es *barra*, això es tota una *verja*.

—Faci el favor de no malparlar a ningú! En aquesta casa aviat no s'hi podrà viure; sembla que les vehines se facin la competencia en alleugerirse de modos.

Aquestes últimes paraules de la senyora Carme són les primeres pedres que comencen a caure, y si l'*artillería granífuga* no entra aviat en funcions, la pedregada serà complerta.

¿No ho deya jo? La llevadora del segón treu el cap a la finestra y encarantse ab la senyora Carme, comença:

—Escolti, escolti ¿vol fer la bondat de dirme quines són les vehines que no tenen modos?

—Ab vostè no hi parlo, ¿ho sab?, y val mès que's cuydi de la seva feyna y deixi estar als altres.

—Vostè lo que té es molt poca vergonya.

—Encara'm vindrà a insultar *això*. Sempre les veuréu aixi: qui mès té què callar es qui mès xerra.

—¿Qu'es lo que haig de callar jo, ¿eh?, mala bruixa?

—Vaja, dòna, que tot el barri ja ho sab.

—¿Qu'es lo que sab tot el barri?

—Que vostè va tenir amagada a casa seva

una noya qu'estava en estat compromès, y a fi de que'l vehinat no n'hagués esment la tenia tancada al rebost donantli per únich aliment sopes d'all fetes ab rosegons de pa.

—Això del rebost y de les sopes són dues solemnes mentides. En quant a lo de la noya si qu'es veritat que la vareig recullir. ¿Això què tè que veure? Una desgracia tothòm la pot tenir.

—Si, tothòm menys vostè, mentres *gasti* aqueixa cara.—

En aquest moment la vehina del tercer pren part en la *sessió*. Ja tenim llamps a desdir!

—Senyora Carme, senyora Carme! Jo n'hi podria explicar alguna cosa del menjar que donava a n'aquella pobra infeliça.

—¿També vostè hi tè de ficar la pota, xafardera?

—Vagi dihent xafardera. Més val això que no pas tractar al proxim pitjor que a les besties. Han de saber que aqueixa *llevadora-esguerra-crias* mantenia a n'aquella noya ab sopes fetes ab els rosegons de pa que les gallines ja no volien. Pobra xicota! Nou mesos alimentantse ab deixalles de les besties de ploma!

—Mentida!

—Aquella criada que vostè tenia m'ho va contar tot.

—Tan embustera es vostè com ella.

—Arri allà, truja!

—Indecenta!

—Aviat que li tiro'l test de la tomaquera entre cap y coll!

—Tira, desvergonyida!

—Donchs tè! —

La tormenta es horrorosa, fins a l'extrèm de complicarshi fenòmens meteorològichs com es la cayguda d'un aeròlit en forma de *tomaquera domèstica* que per poch fa miques de la llevadora del segón y que passa fregant el nas de la dispesera del primer.

El terrabastall que produeix el test al estrellarse contra les rajoles del pati, comunica a les *beligerants* més ardor bélich encara. Totes criden alhora essent impossible poder entendre un sol dels apostrofs que's *dediquen*, encara qu'es fàcil endevinar que a conseqüencia dels meteixos ne deuen sortir mal parats els fisichs y lo qu'encara es pitjor: l'honra de les enfutismades vehines.

El senyor Marti, el proprietari de la casa que viu a l'entresol, al veure que les rahons li poden ocasionar desperfectes en la finca, pren la determinació d'exercir de pacificador y surt al pati ab anim de desfer la nuvolada.

—¿Qui ha estat que ha tirat aquest test? ¿Que no ho veuen que si arriba a tocar la claraboya la fa bocins?

Vostè, senyora Carme, retiris de la finestra al moment y no mogui més escàndol! Li adverteixo que si la cosa's repeteix la treurè del pis. No vull tenir llogaters ordinaris.

Y vostè, la del tercer, no cridi més y tanqui la finestra, dòna! Lo meteix que la senyora del segón, que també'm farà l'obsequi de deixarho córrer tot.

Per ultim dech dirigirme a vostè, senyora Aurora. ¿No ho sab que'ls disgustos poden donar mals resultats pera la salut? Dèixiles estar a les vehines y no s'encaparri ab tafaneries, que les enrabiades no li convenen. —

Les paraules del proprietari produeixen el seu efecte: al moment deixa de tronar, poch a poch va minvant el ruixat fins que no cau ni una sola gota, els núvols van esvahintse, surt el sol més esplendent que avans, els aucells... de les gabies, refilen saludant la tornada de la normalitat, y el senyor Marti resta immòvil al mitj del cel-obert, lo meteix que l'Arch del seu Sant després de la tempestat.

ALEXANDRE FONT.

TEATRES

ESPECTACLES-AUDICIONS GRANER. — COMEDIA D'AMOR. —IL TRIONFO.

La primera vetllada va representarse *Alkestis* d'Eurípides. Res més punyent que la tragedia — alguns n'han dit tragicomedia perque'l desenllaç es ditxós—del més humà, si exceptuém el còmich Aristòfanes, dels autors dramàtichs grechs. Jamay s'ha descrit ab tanta senzillesa, ab tanta veritat y ab tant sentiment l'esperit de sacrifici y d'abnegació de que es susceptible un cor de dòna, de dòna enamorada. L'adorable y tendra Alkestis s'ofereix a morir per son marit. L'Eurípides canta un himne a l'amor de la esposa ideal. Ella sola pot fer el més gran, l'únich gran sacrifici humà, el sacrifici que ni el pare, ni la mare, ni l'amich són capaços de fer: el sacrifici de la propria vida quan la propria vida està començant, quan l'avenir somriu més rialler, quan el cor d'esposa, el cor de mare y el cor de dòna totjust han començat a flo-

rir, quan el sol a cada aubada li promet nous jorns de benhaurança. Y Alkestis plora tot això tan tendrament, ab tanta recança, que'ns fa endevinar tota la sublimitat del sacrifici. Y aquesta es la gran veritat. No joyosament, com volen fernos creure que anaven els martres cristians y els héroes imaginaris de tot temps, al sacrifici, sinó ab llàgrimes als ulls y dol a l'ànima y protestes als llabis. Alkestis per un amor més gran sacrifica altres amors ben grans també encara que tant no ho sien, però protesta d'aquest sacrifici estúpit que se li exigeix. Y si es humana y senzilla y verdadera la tendra Alkestis, humans y senzills en llur egoisme són els seus pare y marit. Jamay tampoch s'ha pintat ab colors més veritables l'egoisme humà que tracta de justificarse inútilment enganyant als altres y enganyantse a si meteix. Jamay hem vist un déu més humà que'l déu Hercul, déu de la força, de l'activitat y del sentit pràctich, que menja y beu mentres els altres ploren, que viu l'avuy puig queignorém el demà, y que, arribat el cas, obra mentres els demés se concreten a plorar. Déu que's riu dels altres déus perque'ls altres déus no són homes, y que's baralla ab la Mort y a la Mort venç perque la Mort es traydora y fuig devant dels que volen viure, dels que tenen energies pera defensar la vida. Y jamay tampoch uns chors tan humans, tan representants de l'esperit del poble, de l'esperit colectiu exaltantse y humiliantse, compadint y alegrantse, plorant y rihent, aconcellant y obehint ab esclat si's vol, fins ab convicció, però en el fons fredament, passivament, ab aquella indiferencia tranquila ab que la generositat y l'egoisme humans disfressen els instints contraposats de les multituts.

Mes tot això y moltes altres coses que no dich perque l'espay me manca y qu'Euripides canta ab una serenitat, severitat y majestat verament trágiques, necessita a mon entendre un espay més gran que l'escenari d'un teatre, y necessita uns actors que per desgracia no tenim nosaltres, que per desgracia potser no té ningú. Per això jo continúo creyent, com vaig dir quan se va posar l'*Edip*, que les tragedies gregues, incloses les més humanes que són les d'Euripides, millor se frueixen en el llibre qu'en el teatre.

Lo qual no obsta pera que l'esforç d'en Gual, dels pintors escenògrafs senyors Brunet y Pous y també dels actors, músichs y demés que intervingueren en el posat y representació de *Alkestis*, no sía ben lloable. Tot, decorat de la escena y avant-escena pera'ls chors, trajos, armes y escuts, llum, música y accessoris, se presentà ab un coneixement de l'art grech ben precis. Evidentment, això no es una reproducción exacta d'alló en el sentit de presentar l'espectacle com els grechs el presentaven, però això que'ns han donat en Gual y en Graner es ben grech també en conjunt y en detalls, sobre tot en detalls, pera'ls quals no s'han estalviat recursos ni coneixements. Un moment hi hagué, el de l'enterro de *Alkestis*, que resultà imponent. Els cants severs venint de lluny, el corteig de dol sever, les flors encatifant el cami, les actituts y els moviments dels actors y comparses, etc., foren elements combinats ab gran inteligencia y discreció. Sols mancava espay, molt espay. Llàstima d'espay!

Encara que la traducció en vers lliure es deguda al meu company de redacció en Salvador Vilaregut, ¿ se'm permetrà dir no més que la vaig trobar bèn correcta y ben respectuosa?

—

«Està bé, està bé; molt bonich!» Això diu tothòm al sortir de veure *El comte l'Arnau*. Quatre decoracions, tres d'elles (primera, segona y quarta, d'en Junyent, Moragas y Alarma y Vilomara respectivament) espléndides de color, de llum, de fantasía, y una (la terça de l'Urgellés) carrinclona, de castell de cartes; ermitans, pastors, soldats, mals esperits, un comte a dalt de cavall que fa por, tres filles que filen dintre la boyra, una mare que resa, llamps y trons... música descriptiva, mitjanament descriptiva, y versos; versos d'en Carner, d'en Joseph Carner, el poeta, aquell poeta ¡ay! que

> Es poeta, aucell que vola
> com roquer que no s'espanta,
> com el núvol que s'escolta
> les foscors d'un peixet d'aygua ... (1).

Tot això ab cambiants de llum ben dirigits, constitueix l'espectacle-audició «El comte l'Arnau», qu'està bé, molt bé, molt bonich y res més. Del comte l'Arnau de la llegenda, zero Sols es gran, sols es dolent pera espantar criatures. Jo y molts com jo que no són criatures ens en haviem format un'altra imatge, un'altra idea del comte l'Arnau. De tots modos està bé, molt bé, molt bonich!

Les segona y tercera part de la segona vetllada de moda (entrada y butaca quasibé un duro, y dich això pera que's comprengui que'l públich era fi y moral com l'espectacle) les constituhien el proverbi en un acte de l'Alfret de Musset *Es impossible pensar en tot*, y la rondalla popular, també en un acte, portada al teatre per en Sever de la Cantonada (?), *La Fustots*.

El decorat de la primera, un interior, y més que'l decorat els trajos, els mobles y demés accessoris, d'un gust exquisit, d'una propietat que'm sembla impecable. En quant a la segona, també estaria bé si no fos la deco-

(1) Aquest versos no crech que síen meus: els he escrit sugestionat. Si el lector creu qu'estàn bé y que, ademés d'estar bé, volen dir alguna cosa, que's pensi que són d'en Carner encara que no ho síen.

ració de l'Urgellés, que fa parella ab l'altra de *El comte l'Arnau*, y si no fossin aquelles oques, pobres oques quals ales estiraven de dintre ab cordes de pou, sens dubte pera fernos entendre qu'eren oques ab trampa. Com que al final de la rondalla's transformen les cinch oques en cinch donzelles com cinch sols!

El proverbi d'en Musset no va agradar. El proverbi en si ja es llarch, cançoner, ignocent e insubstancial, y com que'ls actors, especialment ells, no sapigueren alleugerirlo ab una interpretació prou moguda, prou dúctil y prou delicada, ens cansarem tot seguit y ens aburrirem de valent.

La rondalla, que ve a ésser *La venta fochs*, ens produhi un efecte semblant. Es tan pueril e ignocentona la rondalla de *La Fustots!* El princep blau que s'enamora de la porquera, vull dir de la *oquera* puig guarda oques, no quan es lletja sinó quan porta vestit d'or—pillo, més que pillo!—y la fada, Celistia, y el traydorot Abim, y la marastra y germanastres, etc... En fi, la rondalla de sempre, que fa adormir les criatures cansàntleshi la imaginació. Quina llàstima que no'n siguém tots de criatures encara!

En resùm, una sessió ensopida, mortalment ensopida.

¿Será precursora d'altres? Molta por ne tinch, puig els programes s'endevinen fets ab un criteri ben estret y ben sever. Ja ho veurém lo que succehirá, y fins aleshores es exposat fer judicis. Però no'm sé estar de fer alguna reflexió general a que'm donen dret les dues primeres representacions.

Perque es molt trist y en fa esvanir moltes d'esperances això qu'està passant al Principal. Un home's presenta qu'es artista de conciencia y bona fe. Aquest home té diners y vol exposarlos fent art. ¿Voléu res més lloable? ¿No sembla'l primer pas pera la regeneració y enaltiment de l'art dramàtich català? Donchs res d'això. ¿Y sabéu per qué? Perque aquest home, en Graner, es un home moral. Un home moral! Posemnos a geure, quina sòn! Un home moral sols admet coses antigues, coses ja consagrades, o coses modernes que sien fetes a tall de les antigues, puig la similitut les consagra també. Y després, molta imaginació, molta fantasia, y poca veritat; xistos o bromes de capellà, es a dir, bromes tontes — y no dich porques, perque encara qu'en el genre diuen que són especialistes, sols les cultiven en terreny privat,—qüentos pera quitxalla, molts versos buyts, moltes paraules boniques, molt espetech de colors y molts somnis bells, molta ingenuitat, molta candidesa...

Un home moral ens fa *La Fustots* prenentnos per criatures. Sortosament no'n som y ens en rihém de les seves oques blanques. Y ell no comprén que tenim motiu pera riurensen. Perque nosaltres, homes immorals, encara'n patim d'aquells qüentos blaus qu'entafuraven en nostra imaginació quan erem infants. Després hem vist que no n'hi ha de princeps blaus, y que'l menjar sempre confitura embruta'l ventrell. Y aquelles fantasies ignocentes que l'home moral ens servi, emmatzinaren nostre esperit fentnos homes y ay! damiseles febles que reaccioném ab dolor al tocar les petites realitats tristes de la vida. Trobém el pa salat y els homes lletjos. La petita Mercé voldria filar ab fus com les tres filles del comte, y guardar oques blanques com la Fustots de la rondalla de l'avia, perque li prometen el princep blau: el rey vindrà. Y no ve. Sols ve un home. Qu'es trist el despertar de la ignocenta Mercé... Qu'es trist un home moral!...

Y encara hi ha una cosa més estranya. Un home moral pot donarnos *L'Alkestis*, pot enganyarse a si meteix enganyant als demés homes morals. Un home moral *c'est la dupe* de la tradició y de les virtuts consagrades. En Graner no hi ha reflexionat sobre *L'Alkestis*. L'Euripides fou un revolucionari, un—espantis, Graner—un ateu. *L'Alkestis* es una sàtira tremenda, una burla sagnanta y continua dels déus venerats per un gran poble. Naturalment, aquests déus no eren el nostre. Però es igual. El nostre encara no s'havia presentat, mes els grechs no hi tenien cap culpa. ¿Es just felshi càrrechs perque's quedaren ab els déus de que disposaven? En essencia, donchs, Zeus, el déu primer, y Apol y Hèrcul y tots els altres de qui l'Euripides parla en sò de mofa, representen els principis, sagrats pera l'home moral, de lo divi, de lo immortal, de lo que crea y destrueix, de lo que premia y castiga.

Y l'home moral no veu qu'es perillós jugar ab els déus dels altres, encara que sien déus grechs; no sab considerar que pot ésser contraproduhent el jòch, puig—demano perdó pel arreglo—«Quan vegis les barbes d'uns déus afeytar, posa les del teu a remullar.»

Y moltes altres coses no veu un home moral.

—

Comedia d'amor, dos actes d'en Pompeius Creuhet, no es pas una verdadera comedia de costums en el sentit més elevat de la paraula: es una senzilla joguina sense pretensions, que l'autor sembla hagi escrit pera passar el rato y pera ferlo passar al públich sense amohinos pera l'un ni pera l'altre. Si l'argument no es nou—quatre germanes que's volen casar ab el seu cosinet, de les quals tres *trevallen* massa a la descarada y una, la gran, massa a la callada y es la que guanya y's casa—està desenrotllat ab bon gust y dialogat ab garbo. A pesar de lo qual l'obra interessa poch. Reduhida a un acte y convertida francament en *sainete* lleuger, encara que fos necessari carregar un xich els tipos y l'acció,

que per altra banda ja'n són massa considerats com a elements de comedia seria, guanyaria molt; quan menys faria riure més al públich, que ara sols riu de la comedia d'en Creuhet le més groller, com es per exemple el final, que toca'ls limits de la caricatura.

No hi ha res pitjor que les mitges tintes. *Comedia d'amor* pateix d'aquest mal. No es comedia ni saynet, y té coses d'una y altre. No sabèm si ens ho hem de pendre en broma o en serio, si's tracta de sàtira fina o de burla ignocenta, si l'autor se proposa pintar un quadro viscut de costums observades o senzillament fer riure a la bona de Deu. Quelcòm hi sobra y molt hi falta pera èsser una bona comedia; poch hi falta y molt hi sobra pera èsser una peça agradable que distregui al bon burgès.

En fi, si no podèm fer grans càrrechs a n'en Creuhet per haver fet lo que ha fet, ens podèm doldre de que lo que ha fet no respongui a les esperances que'ls seus primers pas sos en el teatre'ns havien fet concebir.

—

Nihil novum sub sole; y concretament, en el teatre tampoch hi ha res de nou. *Il Trionfo*, drama o comedia d'en Bracco, se troba en aquest cas. La desfeta dels amors platònichs, de la espiritualitat malaltiça, y el triomf de la natura feconda, de la carn exigenta, qu'es el fons de l'obra d'en Bracco, s'ha tractat per molts pensadors y molts artistes. May com en aquest drama m'havia aparegut la idea tan serena, tan verdadera, tan harmònica. Lucio es un metge que sofreix una crisis de sentimentalisme. Haventse apassionat en l'estudi de la materia, la ciencia experimental no ha aclarit els seus dubtes, la seva sed de veritats no ha quedat satisfeta com ell voldria. Y una gran repugnancia per les grans miseries, els grans dolors y les grans llagues que la vida animal e instintiva li ha mostrat, ha invadit son esperit selecte. Anima superior y afinada, s'ha sentit ferit ab els bafs infectes de la realitat, ab les brutalitats impures de la vida instintiva. Ha estat malalt, malalt de fàstich; y de la malaltia n'ha sortit feble de cor, esbojarrat d'ànima. Y en tal situació se li apareix una dòna, una artista d'ànima escullida també, però a la fi, dòna. Y l'estima. Ella li apareix com l'ideal, com objecte únich digne en qui pot depositar els tresors de tendresa, de sublims amors que vessen de la seva ànima. Però res de profanacions, res de contactes impurs, res d'amors carnals que prostitueixen, qu'empetiteixen, qu'embruten els somnis bells d'una ànima serena. Y Lucio canta a Nova'ls seus amors romàntichs, la sugestiona ab les ardencies dels seus febrosos somnis, conquereix espiritualment una dòna que no es pas vulgar. Tota la febre d'una imaginació ardenta, tot el deliri d'un feble malalt, vençut de la vida, y tota la poesia seductora d'un esperit superior, les posa al servey dels seus idealismes bells, del seu fanatisme psicològich. Matèm la bestia en nosaltres, y la felicitat pura apareixerà. El cant es hermós y la visió sedueix. Nova queda presa en les xarxes del poeta ilusionat. Però la bestia protesta. Nova l'estima, y l'estimarà sempre; a ningú estimarà com a n'ell; mes el seu amor no serà perfecte. Y en el curs de l'obra d'en Bracco assistim a n'aquest curiós procès, d'una psicologia sobtil, d'uns amors purs y grans en sa sublim imperfecció volant envers un fi impossible: la felicitat immaterial que no es pas feta pera'ls homes. Els veyèm lluytar a tots dos ab la bestia que porten en son si; heroicament, però inutilment. La bestia a la fi venç, la naturalesa triomfa. Nova sucumbeix primer. La seva intranquilitat, el seu neguit, la necessitat apremiant de que's concretin, de que's satisfacin materialment els seus somnis, els seus amors imperiosos, la porten fatalment als braços d'un altre home que, si no cantava res, deya veritats: veritats que no li deya l'altre, però que sentia qu'eren verdaderes. Es un home que li diu «no m'estimis, però estimemnos. Un quart, mitja hora vivim fruhint, que viure es fruhir, qu'estimar es petonejarse. Y els petons qu'en la vida tots necessariament hem de fer y hem de rebre puig que som homes, puig que som besties, y que'ns nega a voltes el ser a qui més puramment estimèm, tenim d'escamparlos o recullirlos ahont els trobèm encara que sien infectes.» Nova besa y es besada per un home d'aquells que no estimen, però besen. Y Lucio, qu'estima, no sab besar. Ella inconscientment, però instintivament, li demanava la perfecció del seu amor, mes ell en sa follia ideològica no ho ha comprès, ha resistit, y ella ha caygut feblement, humanament en una hora tonta. Lucio sucumbeix després. La cayguda (diguemne cayguda) de sa estimada ha enterbolit els seus somnis. S'ha gratat el pit y ha trobat sang, sang de gelosia, de rabia, de desesperació. «Sí—confessa — heu fet lo inevitable. Jo meteix he posat junts un mascle y una femella, y el mascle y la femella han fet lo que devien fer.» Y ell meteix se sent mascle. Una noya de pagès, lliure infant de la natura, una d'aquelles noyes que a quinze anys ja són dònes y que quan se casen—per això's casen—ja són mares, apareix ab un gran ram de flors luxuriantes als seus ulls enlluhernats y encara espahordits pel gran desastre de les seves alucinacions. Es l'afillada d'un rector de fòra que viu en ple camp, que coneix els raigs de sol fecondants de la terra palpitanta, que sent les halès tèrboles de les besties abrahonantse, que veu als homes miserables però forts en llurs flaqueses instintives, en llurs amors ardents, en llur desitj de viure, y que ho comprèn tot perque es Deu qui ens ha fet

aixi y per lo tant aixi devèm ésser. Es hermós aquest tipo de capellà de poble, ¿veritat? Donchs Lucio, com avans Nova, triomfa vulgues no vulgues de si meteix, y canta a la pagesa conplacenta un himne al goig y a la sensualitat font de vida: un himne ben diferent dels qu'entonava parlant ab Nova.

Evidentment l'autor, pera fer més ample'l simbol, ha escullit aquest infant tot instint, tot natura, que viu y estima a ple sol sense avergonyirse, com instrument de redempció pera l'ànima desequilibrada del protagonista. L'autor podia trobar un final tal volta més lògich pera'l drama en si, reconciliant els dos amants fins aleshores platònichs, augurántelshi pera l'avenir uns amors perfectes y harmònichs en llur equilibri espiritual y carnal; però ha preferit—a mon entendre molt encertadament—fer servir d'instrument de regeneració aqust nou element, simbolisant la vida pura e instintiva. Puig en la pensa de l'autor es sols aquesta la que triomfa, la que transforma y regenera al protagonista. Els somnis malaltiços han passat; una nova vida comença. Cullim de la terra feconda les flors a grapats, encara que'ns punxin llurs espines, y somriguèm carinyosos a la dòna esplèndida dels grans amors y dels grans pecats ingenuus.

Aquest es, en linies generals, *Il Trionfo* d'en Bracco, que no puch detallar com se mereix. Me limitaré a dir qu'es una de les obres més equilibrades y arrodonides del modern teatre italià. Se veu bé que l'autor ha concebut en moments d'inspiració y ha escrit en instants de claretat espiritual, que rares vegades coincideixen en la exteriorisació d'una obra artistica ben pensada. D'aqui en ve l'harmonia exquisida que respira tot el drama; l'harmonia del medi ambient ab l'acció, ab els tipos, ab els petits incidents y detalls que animen el quadro, y sobre tot ab el llenguatge que parlen els diferents personatges, tan just, tan natural, tan lògich, tan expressiu de llurs estats d'anim, de llurs passions, sentiments y mentalitat. Y encara hi admirèm un'altra qualitat ben remarcable, qu'es la elegancia y bon gust en tractar assumpto tan relliscós, sens aparèixer may la grolleria o la indecencia. L'autor fa dir als personatges tot lo que deuen dir y en la forma que, essent qui són, ho han de dir, però els hi fa dir finament, discretament, sense per'això deixar d'ésser naturals y gràfichs.

En Garavaglia ha triomfat novament ab aquest drama tan humà, y lo qu'es més, han triomfat també alguns actors de la seva companyia que, essent discrets com ja he dit altres vegades, no havien, en cap obra de les que han fet, arribat al grau de perfecció que mostraren en aquesta ¿Es degut a ésser el drama tan humà que l'hagin sentit tan bé y tan bé l'hagin reflectit? Sia lo que's vulgui, lo cert es que tant en conjunt com individualment, *Il Trionfo* es l'obra que'ns ha sigut millor servida per la companyia italiana, distingintse notablement en De Riso en son paper de capellà, la Farina, en Picasso y en Colaci.

En quant a n'en Garavaglia, ja no sé què dir. Tot elogi resultaria petit pera dar idea del seu trevall. El comprèn y el sent ab tanta intensitat el seu paper, que'ls més petits detalls d'exteriorisació, les més sobtils transicions, brusquetats, nirviositats y raptes de tendresa o de furor, les més delicades tonalitats de sa veu insinuanta y maravellosa, y les més complexes actituts y expressions de sa fisonomia expressiva, semblen improvisats en escena. No's pot viure millor un personatge sobre les taules ni ab més intensitat ni ab més naturalitat. Indubtablement en Bracco no imaginà un tipo més igual al que en Garavaglia encarna.

Il Trionfo es un verdader triomf pera en Bracco y pera en Garavaglia, y potser també ho es un xich pera nosaltres, que fa temps sostenim que sols ab obres com aquella y ab actors com aquest arribarèm a triomfar de moltes rutines, de molts convencionalismes y de moltes hipocresies.

—

Al publicarse aquestes apreciacions meves, ja haurà sortit de Barcelona en Garavaglia. Ab recança'l despedim y ab dalè esperèm que torni a renovar sa saludable campanya en pro del veritable art dramàtich modern. Consti que'ls bons amichs que aqui deixa'l comprenèm y l'ajudarèm sempre en aytal campanya.

EMILI TINTORER

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Jochs Florals de Barcelona; Any XLVII de sa (sic) *restauració: MCMV.*

Després dels acostumats preliminars que constitueixen la crònica de la venerable institució, obren el volúm els dos discursos reglamentaris del president y del secretari del Consistori.

El *Discurs del President* senyor Ubach y Vinyeta presenta l'estat actual del nostre problema nacionalista de manera a suprimirne tot l'aspecte que, en el transcurs de la lluyta, pot haver adquirit d'agressiu. Ab accents d'enlayrat patriotisme parla de Catalunya, de son passat y de son pervindre; emperò tot dintre d'una gran correcció, evitant ferir susceptibilitats, fent, en una paraula, política d'atracció. Manera de veure molt encertada pera una festa com la de les nostres lletres, en la qual s'hi congreguen molts catalans d'aquells qu'encara avuy tenen por de que'l nostre moviment ens dugui massa enllà... Bona gent qui creu que les coses ben demanades no poden menys d'ésser con-

cedides de bé en bé; són els meteixos que, si ab arguments irrebatibles acabéu per acorralarlos, s'ampararán d'un subterfugi y os diràn:—Bé, si, jo sòch molt bon *català*, emperò *catalanista*...

Per això es que'l parlament del senyor Ubach es una bona oració apologistica de lo que Catalunya ha obtingut y podrà obtenir del conreu amorós y constant de l'arbre dels Jochs Florals; la lectura del meteix arrencà aplaudiments merescuts el dia de la festa, emperò potser hauria calgut sobre les probes depurar un xich aquella prosa no exempta de castellanismes y construccions vicioses, tenint en compte que'l volúm dels Jochs es quelcòm aixi com una manifestació oficial dels avenços que va fent la nostra llengua pel camí de son perfeccionament.

La *Memoria del Secretari* en Rossendo Serra y Pagés dintre la pauta a que de consuetut sol ajustarse aquest document, no deixa de presentar algunes idees propries que posen de manifest l'eclecticisme que informa'l criteri literari de son autor. Ens plau reproduhir el següent paragraf de la memoria, en el qual hi han censures pera'ls mal feyners de totes les escoles:

« La manía de rompre motllos vells, qu'en quant significa voluntat resolta d'un talent superior, es deslligament d'ales per remuntar victoriosament el vol, però en quant representa'l sectarisme fanàtich es anorreament xorch, porta barreges estranyes que allunyen la ingenuitat y la frescor, presentant l'obra artística faltada de ponderació y desequilibrada. Romanticismes regressius sense la liuminositat dels idealistes que'ls varen imposar; formes clàssiques, ampuloses, pobres de concepte; resonancies aixordadores que com el bombo mouen tanta fressa per la buydor que tenen, y obres incoherents ensemps qu'enigmátiques que no's proposen la Bellesa, sinó'l *snobisme* de temporada, venen a lluytar ab les composicions tradicionals de llochs comuns y frases sabudes, ab ressorts coneguts fa temps y respirant un ayre tan mansoy y casolà que constituheixen un art migrat, al que ab prou feynes salva la noblesa de l'aspiració. »

L'estil de la memoria es correcte y planer, y en ella's dóna compte, d'una manera sobria y exempta d'apassionament, dels incidents a que donà lloch en el si del Consistori la diversitat de criteris al judicar els mérits d'algunes composicions.

La composició *La Serra* d'en Joan Alcover, premiada ab la *Flor natural*, es un hermós quadret de la vida rural a Mallorca. Glosa una cançó popular y es remarcable per la correcció exquisida de la forma y per oferir ademés un rich vocabulari de termes usats en el llenguatge de les illes, perfectament incorporables al léxich de la llengua catalana restaurada per l'esforç de tots.

Les *Inscripcions* d'en Gabriel Alomar distingides ab el *primer accèssit*, són quatre sonets desiguals en assumpte y en mérit. El que du per titul *Després del sacrifici* es el que més ens plau, essent també hermosissim el titulat *Etern idili*. Composicions com aquestes dues donen la mida de l'instrument preciosissim que pot devenir el nostre idioma en mans tan pulcres y en cervells tan civilisats.

La *Llegenda del Montsant* d'en Joseph Carner *(segón accèssit)* no es pas tot-lo que del nostre gran poeta (perque en Carner ho es un gran poeta y ho serà més quan vagi acabant de ferse) tenim dret a exigir. Hi ha empleada en aquesta composició tota aquella traça del autor en crear imatges espléndides, en trobar els epitets més escayents y distingits y en fer ponderacions originals de tot allò que li plau ponderar; mes el fons de la composició apareix feble y boyrós, y's pert a travers del devassall de poesia ab que se'ns presenta als ulls. També'ns ha de permetre en Carner que li retreguém l'abús dels alexandrins mal accentuats y d'aquells altres en que cal desfer una diptongació o produhir una sinèresis pera obtenir el ritme cabal. Llicencies són de les quals se'n déu usar ab moderació y que'l talent d'en Carner logra evitar sempre que vol.

La composició premiada ab la *Englantina*, o sia *La Nit al Montgrony* de n'Antoni Bori y Fontestà, es un enfilall de tradicions catalanes relatives al famós comte l'Arnau. Considerats fragmentariament quiscún dels elements d'aquest poemet ciclich, tenen un valor folklòrich que'ls fa molt recomanables; la versificació resulta apropriada al genre y no es pas incorrecta en general. Emperò, pera ferne de tot això un gran poema (el poema del comte l'Arnau) pera obtenir la fusió de tots aquests elements, s'hi troba a mancar la grapa vigorosa del Geni, el dit que a l'impuls d'una visió amplissima modela a grans ratlles els contorns de l'obra futura y obté de bones a primeres la ullada de conjunt. Després, sobre aquest primer *esquema* que l'artistas 'ha fet dins de si meteix, el trevall d'acoblar materials y reduhirlos a substancia poética es obra de bon gust y prou; bon gust que no li manca pas al senyor Bori y Fontestà y que fa d'ell un delicat poeta.

La poesia mistica, al nostre entendre, es, com cap altra, aquella en la qual el Poeta déu més complertament identificarse ab l'obra, si en ella ha de resplendirhi aquella gran qualitat, la sinceritat, qu'es potser sa caracteristica. Poetes de talent hi ha que han produhides obres en diversos genres y han triomfat en tots; el talent y l'estudi poden suplir moltes coses, les passions poden ésser y són objecte d'estudi; y cab en lo possible que'l Poeta faci us de la experiencia d'altri y exteriorisi sensacions qu'ell s'ha fetes seves ab la força d'assimilació qu'es patrimoni dels cervells privilegiats. Mes pera produhir poesia mistica, s'ha d'ésser mistich: es condició essencial.

Ara bé: el senyor n'Arthur Masriera, veritable home de món, periodista distingit, y sobre tot, coneixedor eruditissim de les literatures clàssiques, no pot ésser un mistich; ens atrevim a afirmarho rodonament: no es un mistich.

Per això sa poesia *La Corona d'Espines*, premiada ab la *Viola d'or y argent*, ens apar, correcta si, molt correcta, emperò freda; religiosa, molt religiosa, emperò mancada d'unció. Es aytal poesia una mostra de la erudició de son autor, quelcòm aixi com una composició didàctica destinada a fer recordar noms y fets relatius a la religió catòlica, utilisant el ritme y la rima per'ajudar la memoria. Per això, y per lo que avans hem dit dels talents del senyor Masriera, ens dolém aqui de que s'hagi imposat el *parti-pris* de fer poesia religiosa; ell qui, n'estém segurs, podria ferne de profana ab moltes majors probabilitats d'éxit.

Tornant del Paradís, poesia distingida ab el *primer accèssit a la viola*, es l'obra d'en Martí Genís y Aguilar. Té de ventatge aquesta composició que, encara que de tema bíblich, ne tracta tan sols lo que té d'humà'l tema escullit, y que'l titul de la composició ja indica prou. La forma es cuydada, trobantshi no obstant moltes assonancies defectuoses com a conseqüencia de no distingir les vocals breus de les llargues tan distintes en la nostra llengua, fent rimar, per exemple, *tresòr* ab *tot*, *cèl* ab *monument*, etc. Això que no's tenia gayre en compte déu anys enrera, e'ss fet avúy del tot imperdonable, donchs cal deixar pera'ls castellans la facilitat que'ls cinch únichs sons vocals de llur fonética'ls hi ofereixen pera fer versos.

El *segon accèssit* correspòn a la composició del senyor en Lluís B. Nadal titulada *La Llantia del Santissim* de la qual pot dirse que la forma n'es absolutament perfecta y tota ella ben ajustada al sentiment religiós en que s'inspira.

Guanyadora de la *Copa*, premi de la prosa, es la composició *En Ton de la Muga*, del senyor en Manel Duràn y Duràn. Son autor l'ha qualificada d'«estudi pera una novela», y en efecte no es pas gayre més que això. La figura del Ton, l'esguerro de la natura, l'ésser frapat al neixer de la tara d'idiota y que un cos mesquí condempna a perpetual ostracisme dintre la humanitat que l'ha produhit, es un estudi soperb. Mes tocant al quadro, ó sia la novela propriament dita, hi manca del tot; per manera que'ls petits episodis que tenen lloch entorn de la figura principal estàn molt lluny de formar ab ella un tot harmònich. Calia que la novela fos tractada més extensament pera que el cas patològich-moral del Ton hi quedés adherit molt menys superficialment de lo que ara hi està!

La Muller d'en Miquel Roger y Crosa, distingida ab l'*accèssit a la copa*, es una obreta ben arrodonida, producte d'una observació penetrant y delicada. Hi ha en tota ella tochs de novelador d'empenta.

La traducció del *Veni Creator* fet pel senyor Pere Palau que obtingué el premi del senyor Bisbe de Vich, traheix les dificultats de la traducció de l'himne litúrgich; cal permetre algunes llibertats literaries pera que sien possibles tasques d'aquestes.

El *Via-crucis* d'En Manel Folch y Torres, es una poesia religiosa de cayent popular. que guanyà'l premi del difunt senyor Bisbe de Tàmasso.

Un enfilall de poesies titulades *Rurals (impressions de la meva rectoria)*, de mossén Angel Garriga y Boixader, conté un cert nombre de descripcions, sovint encertades, dels diferents aspectes que les festivitats de l'any imposen a un poble rural; hi ha en aquesta coleccioneta algunes glosades d'ayre popular plenes d'encis y naturalitat.

Per fi, el *Discurs de gracies* de Mossén Antoni Alcover, clou el volúm dels Jochs. Se tracta d'un troç de prosa, d'aquella prosa tan especial del doctor Alcover, en que una oratoria planera y francota tanca delicadeses de llenguatge y sobtilitats inesperades. Aquesta manera ingenuament persuassiva d'argumentar es ben bé la propria del propulsor incansable de l'obra del Diccionari

—

Y demunt de la taula tenim encara'l volúm dels Jochs Florals de Mallorca, de 1904, del qual pensém ocupàrnosen aviat.

R. Miquel y Planas

NOVES

En compliment de l'article sisé dels Estatuts, la Junta Permanent de la *Unió Catalanista* convoca Concell general de representants pera'l diumenge 29 de l'actual, a les 10 del matí, en el local social de l'«Aplech Catalanista» (Portaferrissa, 28, pral). En aquest Concell, que's reprendrà a les 3 de la tarda si aixi convé, se tractarà de l'estat de comptes, admissió de socis, provisió de càrrechs (president, secretari y dos vocals) per disposició reglamentaria, y discussió de proposicions.

Les entitats qual ingrés en la *Unió*'s discutirà, són: Lliga Nacionalista Catalana de Paris, Associació Catalanista «Sang Nova» de Sans-Hostafranchs, Associació Democràtica Nacionalista «L'Avenir» de Mataró; y els periòdichs *La Tralla* y *Progrés*, de Barcelona, y *Serèm!*, de Tarragona.

—

L'«Associació Wagneriana» s'adreça a tots els aymants de la música, y a tots els qui desitgen l'avenç de la cultura de nostra terra,

pera oferirlos y posar sots llur zel y protecció'l projecte de la publicació de les partitures completes pera cant y piano, ab lletra catalana, dels drames lírichs de R. Wagner. Aquesta empresa grandiosa ha esdevingut possible després de trevalls y entrevistes personals fets ab els proprietaris y editors de dites obres a Alemanya, com els senyors Schott y Söhne, de Mainz, y Breitkopf y Härtel, de Leipzig, els quals han ofert a la «Wagneriana» llur valuosissima cooperació. Aquesta obra, que traspassa les fites, aqui desgraciadament reduhides, d'una corporació, pera pendre'l carácter de nacional, ha vingut essent preparada ja fa temps pels successius estudis y traduccions que ab tan bona rebuda publica dita associació.

Creyent ja arribat el moment d'assajar ab probabilitats d'èxit el coeficient de cultura de nostra societat, l'«Associació Wagneriana» ha decidit començar dita publicació ab el *Lohengrin*, obra de la qual els senyors Breitkopf y Härtel, de Leipzig, farán una edició, tan pulcra com les alemanyes, pera cant y piano, ab lletra catalana, de precisament 400 exemplars. Si les suscripcions no arribaven a dit nombre, s'hauria d'abandonar el projecte.

Aixi, donchs, a tots els que vegin en el *Lohengrin* una dèu de jovenivola inspiració del qui esdevingué prompte un dels grans mestres de la música; a n'els qui comprenguin el grau de cultura que representaria pera Catalunya son espandiment y assimilació en nostra parla; y a ne'ls qui endevinin la força que pera nosaltres constitueix el tenir una obra tan coneguda a punt d'ésser cantada precisament en catalá; a tots ells se dirigeix l'«Associació Wagneriana», refiada de llur cooperació personal. Quina victoria tan natural la de que sia en catalá com s'ensenyi aqui, a tothóm, a cantar Wagner! Quina esperança, que sia també en nostra llengua com prompte's facin escoltar sos drames lírichs! Perque, si's realisa aquesta edició, el trevall preparatori pera portar el *Lohengrin* a la escena restaria fet.

En sa virtut, els senyors Breitkopf y Härtel (Leipzig) y l'«Associació Wagneriana» (Barcelona), publicarán una edició de 400 exemplars del *Lohengrin*, partitura pera cant y piano, ab lletra catalana, baix les següents condicions.

1) El nombre minim de suscriptors que's comprometin a adquirir l'obra ha d'ésser de 400. Si no s'hi arribava, el projecte s'abandonaria, sense que'ls qui s'hi haguesin suscrit tinguessin dret a cap reclamació.

2) El plaç de suscripció finirá'l 15 del proper novembre.

3) El preu per exemplar no será superior a 16 pessetes. No's pot fixar ara definitivament, per les oscilacions del cambi; però no passará de dita quantitat.

4) El pagament se farà efectiu al moment de rebre l'exemplar.

5) Els qui vulguin suscriures, que omplin y envihin a destinació l'adjunta targeta postal. Además de la firma, se recomana's dongui el nom y l'adreça en lletra clara.

També reculliràn suscripcions el senyor Alvar Verdaguer (llibreria, Rambla del Mitj), y les societats ahont es repartit aquest prospecte.

—

Un diari local, commemorant el passat diumenge'l centenari del combat de Trafalgar, omple ses columnes de calificatius retombants, com *héroes*, *mártires*, *áureo libro de la historia patria*... etc.

No dirèm fins a quin punt hi pot haver màrtirs en un pais de poques soltes, perque'ns fan tanta llástima'ls infeliços vençuts de Trafalgar com els de Cavite y Santiago; però en quant a hèroes, el tipo clàssich es el d'en Rusiñol. Els demés, *filfa*.

Lo que més ens ha agradat es allò de qualificar de Tirteu espanyol a n'en Quintana, això es, a n'aquell poeta (¿diguemli poeta?) tan gros y buyt com un bombo de regiment.

Es a dir, com a poeta espanyol no dirèm que no valgués, encara que'ns sembli menos *guellardo y quelavera* qu'en Zorrilla. Ara lo qu'es de poeta de debò, ne tenia tant com nosaltres de bisbe o de castila.

Lo més que'n donariem d'un Quintana fóra un Teodoro Baró.

Es a dir, tot un tabernacle.

Que fóra molt donar!

—

Y ara qu'hem parlat de Trafalgar, bo será fiarxse en el viatge d'en Loubet a Madrid, y en els entusiasmes de certa prempsa per una aliança franco-espanyola que diu que'ns treuria de totes les miseries y ens faria feliços.

Ara fa un sigle, aliats estaven els espanyols ab els francesos, y a Trafalgar van rebre de valent uns y altres. Però vès qui els treu el fum del cap a n'aqueixa gent. Aliarse ab França y acabarse a Espanya'ls ganduls, els analfabets y els politicayres deuria ésser tot hu.

Tants que'n cria'l *garbanzo!*

Nosaltres ja tremolèm per les heroicitats castiles que vindrien si l'aliança s'efectués. Si tots sols declararen la guerra als Estats Units, lo qu'es acompanyats la declararien no ja al moro, sinó a tota Europa.

Y rebrien.

Cops d'escombra, s'entén. Les bales de plom no s'han fet per les criatures.

Pera'l dia que'ls toqués arriar el *pabellón*, els proposèm al general Fuentes, qu'en això hi es una especialitat.

—

Y a propòsit d'en Fuentes, de qui *La Tralla* digué que havia fet aygües *mayores*.

Ara que tant se preocupen a Madrid de que no's facin atentats anarquistes ab motiu de la visita d'en Loubet, podrien enviarli a n'ell y ja no hi hauria por.

L'extermini de dinamiters que ha fet a Barcelona es tal, que comprenèm que'ns l'envegin.

Es clar que'ns quedariem sense tonto, però bahl, el prohisme es el prohisme y també'ns sacrificariem per uns quants dies.

No més per uns quants, ey! Si masses dies fossin l'anyorariem, sobre tot ara qu'es ja tot nostre, que hi ha franquesa y que aviat tothòm li dirà de tu.

—

Inaugurà l'«Associació Wagneriana», la nit del 18 del corrent mes, les tasques del curs actual, ab una sessió en la qual s'estudià'l *Lohengrin*.

La sessió's composà de dues parts. En la primera en Joaquim Pena analisà l'obra, explicant detingudament l'argument de l'acte primer, indicant la vera interpretació que dèu donàrseli, censurant de passada'ls erros y anacronismes en que solen caure molts dels seus intèrpretes.

Després fou interpretat el primer acte de *Lohengrin* (qual traducció catalana's dèu als senyors Pena, Viura y Creuhet) a càrrech de la senyoreta Mercè y dels senyors Colomé, Vilalta y Boadella, baix la direcció del mestre Domènech Espanyol, director artistich de l'Associació.

Grans aplaudiments coronaren els trevalls del conferenciant y dels artistes.

—

Publicacions rebudes:

L'Alabau, cançó popular catalana, XLIX de les publicades pel «Cançoner Popular», ab un dibuix d'en Cornet y les corresponents notes folklòriques. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Crònica o Comentaris del Rey en Jaume. S'ha publicat el quadern quart, que conté una làmina ab la reproducció fotogràfica del crani del gran rey, feta en 1856, al ésser traslladades ses despulles desde'l monastir de Poblet a la catedral de Tarragona.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

Segona edició de SOLITUT

La primera edició de la novela

SOLITUT

un dels èxits més grans de les modernes lletres catalanes, està agotada totalment ja fa dos mesos, haventnos sigut impossible durant aquest espay de temps servir les continues demandes que se'ns han fet y se'ns fan de la magna obra de Víctor Català.

Hem resolt, donchs, donar a llum la segona edició de

SOLITUT

que apareixerà dintre poques setmanes; y al anunciarho, advertím als nostres suscriptors y lectors, com també als nostres corresponsals, que se serveixin concretar les demandes d'exemplars que necessitin, y anticipin l'avís pera demandes probables, a fí de que quedi tothòm atès segons els nostres desitjos y pugui tot amant de nostra literatura adquirir aquesta obra, una de ses més preuades joyes, que tant d'honor ha vingut a fer a la BIBLIOTECA DE JOVENTUT.

Pera'ls corresponsals y suscriptors regiràn les meteixes condicions qu'en les demés obres de nostra Biblioteca, posantse a la venda'l llibre al preu de 3 pessetes cada exemplar.

ANY VI-NÚM. 299 BARCELONA, 2 DE NOVEMBRE, 1905

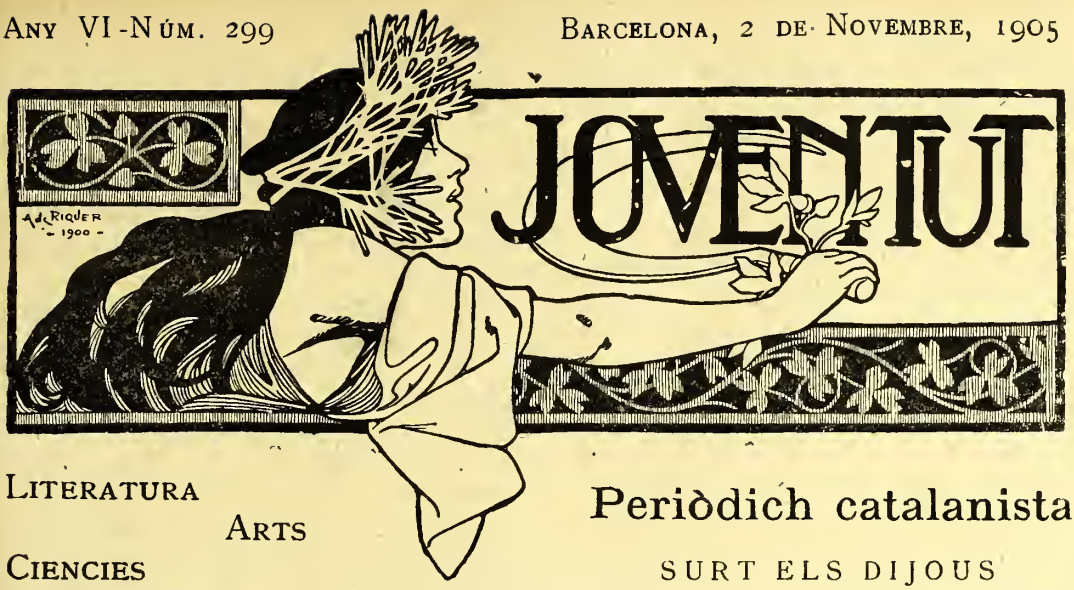

LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÈNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

Diferencies, per Pere B. Tarragó. — Del llot, per Enrich Bosch y Viola. — Unió Catalanista: Concell General de Representants. —En Naci, per Joaquim Pla. — De l'entusiasme, per Martí Alegre. — Teatres, per Emili Tintorer.—Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas. — Associació Musical de Barcelona, per Geroni Zannè. — Congrès esperantista de Boulogne-sur mer, per Alfons Sabadell. — Noves.

FOLLETÍ:

HISTORIES D'ALTRE TEMPS (narracions dels sigles XIV y XV.—Plechs 5 y 6.

DIFERENCIES

Els elements industrials y mercantils de Barcelona enviaren a les representacions franceses del meteix caràcter anades a Madrid ab motiu del viatge de M. Loubet, una franca y entusiasta invitació pera que distingissin a la nostra ciutat ab l'honor d'una visita. Aquest fet dóna lloch a comparacions entre'ls dos pobles més antitètichs dels que componen l'Estat espanyol, y posa de manifest una volta més llur eterna incompatibilitat.

Madrid acaba de manifestarse llealment; Madrid, cap y casal de Castella, acaba d'evidenciar novament la especialitat del seu caràcter; Madrid, al hostatjar al president de la República francesa, ho ha fet posanthi a contribució, ab foll entusiasme, tot l'enardiment de ses forces decaygudes, com holocauste estúpit y denigrant envers els simbols resplendents de galons y riqueses, enlayrats sobre pobles afeminats; Madrid ha vist inondats els seus carrers y places per la turba famolenca que ha corregut follament a rendir homenatge als dos quefes de dos Estats arcaichs y autoritaris; Madrid, *cerebro de España*, ha tornat a doblegar la esquena y a abaixar sa testa obtusa fins arrán de terra, y ha llepolejat ab *joyós* acatament els peus dels símbols de la realesa y de l'aristocracia, de les dues figures que ab llur resplendor, produhida no per elles sinó pel reflector que porten al derrera, han enlluhernat als febles.

Y Barcelona, cap y casal de Catalunya, ha fet selecció de tot el seguici que duya M. Loubet, y l'ha feta donant palesa demostració del seu modo d'ésser y pensar. Poch ens importa'l matiç politich de les persones que han organisat la vinguda dels comerciants francesos: cal tenir en compte no més que han sigut catalans, y que aquest cop, com sempre que's deixen portar per iniciati-

ves honrades, s'han sentit de veres catalans y han obrat en conseqüencia (1).

Barcelona ha enviat galant invitació a tot allò que significa quelcòm de positiu barrejat entre la farfalla de les festes madrilenyes; Barcelona ha volgut festejar als representants de la vitalitat francesa ensenyàntelshi tota la vitalitat catalana, que inútilment volen amagar la gent de les lluminaries, y de les recepcions, y de les *corridas*, y de les arcades, y dels banquets; Barcelona ha ofert als seus visitants una població curulla de xemeneyes y en la que s'hi entreteixeixen les vies de ferrocarrils; y, com proba innegable d'equilibri moral, els hi ha ofert excursions per les montanyes, demostrant son amor a la vida sana, y al devallar a la planura, una gran manifestació d'art: el concert de l'Orfeó Català.

Devant de tan manifestes diferencies, tothòm pot veure fins a quin punt Catalunya y Castella són germanes. Que ho diguin els hostes francesos.

¿Quins ideals y quines aspiracions impulsen els actes que respectivament realisen els dos pobles? Ja ho hem vist, y cada dia anèm veyentho d'igual manera.

Nosaltres anèm ab Europa.

Ells, després d'observar aquests fets y recordar qu'en Vicenti ha dit en un brindis que les festes d'ara *han echado al olvido la epopeya del 2 de Mayo*, cal que reconeguin que ja no'ls queda res, y que per lo tant no poden anar a cap banda.

Com no sia al precipici.

PERE B. TARRAGÓ

(1) L'articulista està en lo cert; essent tan sols de doldre que l'esperit català que ara han mostrat els comerciants de nostra terra, no l'evidencihin sempre que's tracta d'alts interessos de la meteixa. — N. de la R.

DEL LLOT

A l'amich Joseph Miquel y Torres:

D'aquella casa del carrer del Carme tothòm ne fugia com de la peste. Els vehins passaven per devant apretant el pas y mirántsela de reull.

Com podrà compendres, no era la casa precisament lo que inspirava l'animadversió que aquells demostraven; era la mala anomenada de la gent que l'habitava. Això no vol dir que aquell casalot vell y runós no hi resultés força antipàtich.

Figureuvos una casota sense rebatre, ab una gran porta d'entrada, mitj menjats de baix els batents y ab senyals de tot menys de pintura; poséu a no molta distancia de la porta un finestró esquifit ple de trenyines, com ull malaltiç ple de lleganyes, y una cana més enlayre dues finestrotes espatllades y sense senyals de vidres, y tindréu, rematant el frontis ab un cordó de teules, no totes senceres, una idea justa de la seva fatxada. De molts anys no's recordava que la habités ningú; el proprietari la feya servir pera criarhi aviràm, y, a menys de les hores en que venien a donar menjar a les besties, la porta sempre era tancada.

Un dia, ab molta sorpresa per part dels vehins, se vegé de bon mati la porta oberta y se sentí xerradiça de gent forastera a dintre. Havien arribat la nit passada junts ab un grapat de mobles, en un carro d'un dels pobles de la rodalia.

Els novells moradors de l'antich galliner eren marit y muller y quatre criatures. Ab la poca netedat dels pellingos que portaven deixaven compendre, ja de primer entuvi, la miseria y descuyt en que vivien.

No va mancar qui indagant, indagant, arribá a posar en clar el misteri de la procedencia d'aquella gent; el per què de la seva vinguda y la llur habitut y manera d'ésser. Y entre que'ls datos recullits no'ls hi resultaven gayre favorables y els escàndols que donaven menudejaven bastant, els nous vinguts se vegeren d'un principi isolats totalment. Y l'isolament, que de bones a primeres se reduhia solsament al matrimoni, prompte's feu extensiu a les quatre criatures. Criats dintre d'un ambient d'ordinariesa, avesats

a escoltar tota mena de paraulades y a portar a cap tota classe de malifetes, semblaven quatre dimoniets repugnants, que no deixaven en pau a les demés criatures del carrer, a les que feyen portar la lliura cada vegada que s'esqueyen a jugarhi. Aixi es que apenes se'n veya algún d'aquells dimoniets, les mares procuraven tenir al costat seu als llurs infants en previsió de lo que podria succehir.

Passá molt temps, y l'isolament seguia del meteix cayent. Mes la previsió's que's tenia contra la casa y els que hi vivien no pogué véncer la tafaneria natural que desperta tota cosa desconeguda, y si bé'ls vehins no s'hi confrontaven, no deixaven per aixó d'escoltar les xafarderies que respecte als forasters contava la coixa Guinarda, l'única del carrer que s'hi freqüentava y que algún cop compartia amicalment ab ells, assentada a la llinda de la porta.

La Guinarda era una xicota escardalenca y tréta, horriblement coixa, de manera que al caminar feya l'efecte que saltava. Vivia en companyia d'un germá més jove qu'ella, un si es no es liró, que l'havia donada per gandulejar, y que quan trevallava era únicament ajudant a tirar l'art o seguint una colla de carboners que l'empleaven de bastaix y que ab pochs diners el tenien content.

Lo que guanyava ho portava tot a sa germana, y aquesta, ab lo d'ell y lo que guanyava a la fábrica, que li donaven trevall per la llástima que'ls feya veyentla esguerrada y órfana, en tenia per'anar passant y pera firarse de flochs y llaços, a lo qu'estava molt aficionada. Mancantli un bon puntal que la sostingués, havia pujat ab un carácter independent y desvergonyit, que li donà, de molt jova, molt mala anomenada. Aixi's comprén l'afició que demostrá deseguida a la familia forastera, afició de la que's serviren els vehins, que, per mica que li toquessin el botet, lograven que la coixa'ls contés fil per randa totes les indagacions recullides.

Per ella va saberse tota la historia del matrimoni. El marit era taper, d'uns trentacinch anys veritables, però'n demostrava déu més dels que realment tenia, y deixava endevinar que havia sigut un galán moço, que s'havia malejat al contacte de la miseria y el vici que l'envoltaven. Tenia l'esllanguiment dels cossos mal nodrits, y ses faccions begudes y esgroguehides traslluhien l'aclaparament d'una tristesa profonda.

Ella era, si fa no fa, de la meteixa edat, y al revés de son marit, era plena de carns, que li sobreixien marcant els contors d'un cos vulgar, capaç solsament d'inspirar desitjos a un sátir. Degut a la molta afició que tenia al vi y a tota beguda alcohólica, habitualment la seva cara era rabiosament vermella, com l'exterior d'un formatge de bola. Li deyen la Vidrerenca, y ella se'n sentia ufana de que l'anomenessin d'aquella manera. De fadrina havia fet tronar y ploure, y ab tots els festejadors, que la rondaven com les mosques la mel, havia arribat molt lluny, menys al casament.

Son marit s'escaygué a trevallar una temporada al poble d'ella, y començant a ballarhi, d'una cosa'n vingué un'altra, y ella degué emplearhi totes les seves manyes, puig que arribá a casarshi. D'un bon principi el pobre taper va conéixer que l'havia esguerrada; però a l'esbojarrament de la seva muller s'hi ajuntava un génit dominador y absolut que la feya superior a n'ell, débil per temperament, y la Vidrerenca qu'en son esperit de dóna viscuda endevinà ben prompte la flaca del marit, sapigué guanyarlo una vegada més. Aixi quan ell protestava d'alguna cosa y la reconvenia volentla apartar del vici, ella feya que s'allunyés la idea capdal objecte de la discussió, fentli mil promeses y salameries, y, més que guanyar al marit, procurava enardir al mascle pera férsel seu.

Quan les postures no hi valien, sortia l'amenaça, per part d'ella, d'entregarse al primer que passés, si ell no posava terme a la régula de crits y mals ratos que li dava, y el pobre marit que la estimava bojament y que si bé la veya una borratxa, may l'havia considerada una perduda, batentse en retirada, acabava per rendirse, esborronantse a la idea d'un mancament. Per altra part, sa feblesa de carácter li impedia refugir la ruina moral que l'amenaçava, y aquells quatre fills que l'enrotllaven demanantli pa ab la boca oberta, com orenetes de niu, l'havien retingut al costat d'aquella dóna, y insensiblement acabá, com ella, d'enfonsarse en el vici.

La coixa Guinarda y la Vidrerenca estaven platicant, assentades al portal, y per les riallades de la primera, chorejades y exagerades per la segona, podia endevinarse que l'assumpto que tractaven les hi era del tot agradós.

Era un diumenge al cayent de la tarda. Vermellós y rialler com altre Baccus, el sol enviava un bes de comiat a la terra amorosida. La jovenalla passava a colles dirigintse al ball, y per cada nova parella la Vidrerenca tenia un estirabot qu'excitava la hilaritat de la Guinarda, que reya molt més a gust com més groixuda era la parraneria qu'escoltava.

La menuda, una desferra humana que ja tenia cinch anys grassos y que apenes s'aguantava dreta, terrejava al mitj del carrer ab la noya gran, una moçota d'onze anys escamarlada y esquellera, que deixava endevinar sortiria tan bona peça com sa mare, a jutjar pels escàndols que donava ab noys de la seva edat y més grandassaços, que, aixi que la veyen, ja la empaytaven dihentli tota mena de desvergonyiments.

Feya estona que no passava ningú, quan al cap del carrer aparegué la figura d'en Tordera, apropantse a passos curts, entonadament, ab la gorra menjàntseli els ulls y ab un *puro* de quinze a la boca. Al véurel la Vidrerenca s'aixecà dreta, l'escometé ab un somriu, y va mirársel com pregantli que s'hi aturés.

En Tordera era un *Tenorio* de poble que, a manca d'empreses de més vol, s'acontentava perdent el temps y a vegades coses millors ab totes les bandarres vingudes a menys, de la vila; y que, valgut de l'amistat que'l lligava ab el marit de la Vidrerenca trevallant plegats, s'havia introduhit a casa d'ell y fet tan amich ab la seva muller, que segurament com a testimoni d'amistat passava tants ratos al costat d'ella, com ne mancava'l marit a casa.

Al ésser devant de la porta va aturarse, y encarantse ab les dues barjaules les hi tirà un *floreyo*.

—Ola prendes! ¿Ahónt tens l'home, tu?

—Són a cal Drapayre, ab el Ros—contestà la Vidrerenca.

—Bon vent... Estarèm més amples.

—¿Y ahónt anaves ara?—insinuà la Guinarda.

—Volia arribarme fins a la sala.—

Totes dues van posarse a riure, y quasi a l'hora preguntaren:

—¿De quànençà t'has tornat ballador?

—Entrém a dintre, qu'estarém millor. ¿Qu'entres tú també, Guinarda?

—Caray, no,—contestà l'aludida;—se va fent tart y encara no tinch res al foch. Ja os ho farèu vosaltres. Jo mentres tant m'arribaré a casa a ferme qualsevol cosa pera sopar. Ja tornaré després.

—Si vèns farém la castanyada — prometé en Tordera.

—Si tu pagues les castanyes...

—¿Y donchs qui, si no jo? ¿Que't penses que no tinch una *pela* encara?

—*Bueno*, quedém aixi.—

Y la Guinarda, acompanyant l'acció a lo que deya, va baixar el portal y's despedí somrihent ab tota la picardia de qu'era capaça, com si volgués fer compendre qu'entenia que feya nosa, y's perdé carrer amunt aguantantse la cama ranca y binclant el cos ab tan fermes sotragades, que més que caminés, semblava que ballés un motiu de polka.

Aixi que se'n anà la Guinarda, en Tordera, a fi de quedar en completa llibertat, enviá a les dues noyes a comprar castanyes y se'n entrà a dins, ajustant els batents de la porta forana.

El menjador era una peça petita que servia a l'hora de menjador y cuyna. Les parets fumades, negroses, y el sol llotós y humit, deixaven sentir una fortor estranya de cosa passada, un baf de floridura que feya arrufar el nas deseguida. Però la força de l'habitut y la terbolina que pesava sobre'ls cervells embrutits de la Vidrerenca y en Tordera, excitats per la beguda y enardits pel sensualisme degradant, els tenia a cobert de repugnancies: eren la bascosaria de la vida y vivien en son ambient, la bascosaria.

Començava a fosquejar, y ella encengué un llum d'oli que, penjat en la lleixa de la campana de la llar, feya resaltar extraordinariament la negror sutjosa, engrandida al bellugueig de la petita faró, que somreya sinistrament.

En Tordera s'havia assegut prop de la taula, y ella, ab la cara encesa y els ulls llampeguejants, vingué a posarse a la falda d'ell, qui la rebé ab un bes sorollós y perllongat,

mentres la estrenyia, foll, entre sos braços. A manca de paraules, sobreres en aquella ocasió, se repetiren els petons y abraçades indefinidament, y la Vidrerenca, rendida per complert, s'abandonà en braços de son aymant, ensenyant per l'espitregament del cos la nuesa profanada de sos pits emmorenits...

Tan confiadament fruhien en aquell esbojarrament carnal, que ni menys se donaren compte de que la porta s'obria. En Joan havia trobat a les noyes per la vila, y al preguntar a la gran per la mare, la noya li havia dit que restava a casa ab en Tordera. El Ros, que si bé era un borratxo incurable, era un bon xicotaç, enterat de lo que passava ja de temps, havia avisat al marit mil vegades, mes en Joan que tot ho prenia al parlar de la seva dòna, no podia sofrir que ningú li rebaixés per aquell costat, y era qüestió de deixarho córrer. Al sentir a la noya, el Ros somrigué triomfalment, y no pogué menys de dir a son company:

—Potser ho creuràs, ara!—y l'instigà pera que anés a casa seva a enterarsen pels seus propris ulls.

El pobre marit, de moment, vegé en sa imaginació l'adulteri revelador de la seva deshonra, rihentse descaradament d'ell; y en un instant endevinà qu'era veritat tot allò que may s'haguera vist capaç d'acceptar ni de pensament. Sense dir un mot plantà a son amich Ros, y deixant que sa filla anés per les castanyes, se dirigí a casa seva caminant bojament, atropellantse, com un esperitat.

Trobant la porta ajustada, pitjà un dels batents ab compte, entrà quietosament y's dirigí al menjador, aguantantse l'halé, tremolant de rabia y de coratge. El quadro repugnant que s'oferí a sos ulls li feu oblidar tot lo que l'envoltava; y devant la crua realitat desaparegué'l feble de sempre pera cedir el lloch a l'home que's veu trahit immerescudament. La ganiveta que s'esqueya sobre la taula, lluhint esblaymadament, semblà que l'inspirés, y engrapantla, d'un bot s'abrahonà sobre'ls adúlters, com una fera.

—Bandarra, més que bandarra! Lladre! Cobart! Teniu, vull rabejarmhi ab la vostra sang! — cridava colpejant per tots indrets, enlayrant la ganiveta que zig-zaguejava d'un modo esferehidor.— Defènsala a n'aquesta truja!—

En Tordera pogué guanyar la porta de l'hort y s'escabullí saltant per la paret al pati vehí, en tant que la Vidrerenca, ab una espatlla y el pit dret quasi partits, queya en terra coberta de sang.

Als crits y terratrémol que s'armà, veyent el vehins que la cosa anava seria y presumint una desgracia, s'aventuraren a entrar y subjectaren a n'en Joan, que ab la ganiveta engrapada, tornant de l'hort, tractava de rematar a la seva dòna.

La Guinarda, que havia sigut de les primeres en acudir, al veure a la seva companya tan malparada, sanglotant y com qui no sab la cosa, preguntava:

—Reyna Santissima, y qué ha passat? ¿Que t'has begut l'enteniment, Joan?

—Preguntaho a n'aquesta qué ha passat. Com hi ha Deu qu'he de matarla! No se'n riurà més de mí, t'ho juro! — deya'l marit, forcejant inútilment perque'l deixessin anar els qui el subjectaven.

La Vidrerenca, que a pesar de tot no havia perdut els coneixements, espantada a la idea de quedar sola, sola-y-verna ab les quatre criatures, y comprenent que si son marit era feble, era prou fort pera castigarli un mancament, cosa que may hauria somniat, y veyentse l'home a presidi per culpa seva, sanglotava ab uns udols que feyen enternir.

—Joan, perdonam... Joan no hi tornaré més, creume. Deixeulo a n'ell! Qué n'heu de fer si'm pega? ¿No es el meu home?—

En tant, al cap del carrer, la noya gran portant la petita a coll-y-bé, s'afanyava pera arribar a casa seva, ab la falda plena de castanyes que, de tan calentes, semblava que li cremessin les cuixes.

ENRICH BOSCH Y VIOLA

UNIÓ CATALANISTA

CONCELL GENERAL DE REPRESENTANTS

DIUMENGE passat tingué lloch en el local de l'«Aplech Catalanista» la reunió en Concell general dels representants de la *Unió Catalanista*.

La sessió comença a les dèu y mitja del matí. Llegida la llista dels ex-presidents, agrupacions, associacions y socis individuals y recullides les delegacions, el president doctor Martí y Julià declara constituhit el Concell. Heus-aquí la llista de les entitats representades:

Centre Català de Sabadell; Centre Catalanista de Girona y sa Comarca; Lliga Regional de Manresa; Associació Obrera Catalanista de Manresa; Associació Catalanista de la Costa de Llevant, (Canet de Mar; Associació democràtica catalanista «Catalunya y Avant» de Barcelona; Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat, de Barcelona; Associació regionaliata «L'Escut Emporità», de La Bisbal; Associació Protectora de la Ensenyança Catalana, de Barcelona; Centre Catalanista, de Figueras; Centre Català de Sant Feliu de Guíxols; Centre catalanista «Gent Nova», de Badalona; Associació Catalanista de Sant Boy del Llobregat; Centre catalanista «La Barretina Torellonesa» de Torelló; Centre Catalanista de Arenys de Mar; Centre «Catalunya», de Sant Martí de Provençals; Centre Popular Catalanista, de Sant Andreu de Palomar; Associació Artístich-Catalanista, del Poble Nou; Associació Catalanista del Poble Sèch; Associació catalanista «Clam», d'Espluga de Francolí; Associació catalanista de Premià de Mar; «Foment Catalanista», de Barcelona; «Aplech Catalanista», de Barcelona; Associació catalanista «Verdaguer», de Granadella; Centre Nacionalista Català, de Tarragona; Centre Catalá Autonomista de Navarcles; «Progrés» de Barcelona; Associació «Bach de Roda», de Roda (Vich); Associació Catalanista de Montblanch; Associació Catalanista d'Agramunt; Agrupació Catalanista de Mollet del Vallès; Agrupació Catalanista de Vilasar de Mar; Agrupació Catalanista del Casino Mercantil, de Barcelona; Agrupació Catalanista de Targa; Agrupació escolar catalanista «Ramón Llull», de Barcelona; Agrupació catalanista «Els Segadors», de Sans; Agrupació Catalanista de Palafrugell; Agrupació Catalanista d'Olot; y periòdichs *Lo Geronés*, de Girona; *La Costa de Llevant*, de Canet de Mar; *Gent Nova*, de Badalona; JOVENTUT, de Barcelona, etc., etc.

El secretari en Jaume Gubern llegeix l'acta de la sessió anterior, qu'es aprobada.

Se llegeix la llista de les associacions, periòdichs y socis individuals que demanen son ingrés en la *Unió*, y que són: «Lliga Nacionalista Catalana de París», «Sang Nova», de Sans-Hostafranchs, Associació democràtica nacionalista «L'Avenir» de Mataró; *La Tralla* y *Progrés*, periòdichs barcelonins, *Serèm!* que ho es tarragoní, y en Joan Terrades (industrial) de Barcelona.

En Martí y Julià recorda que la «Lliga Catalana de París» no fou admesa pel Concell anterior y fa llegir, pera donar compte de les gestions practicades pera esbrinar lo que hi hagués de cert en les acusacions fetes contra d'ella, els següents documents: un ofici de l'«Aplech», cartes cambiades entre l'«Aplech», la Junta Permanent de la *Unió* y la «Lliga de París». Explica haverse sospès sa admissió fins que s'aclarissin els dubtes, els quals ja aclarits, donaven per resultat que l'«Aplech», entitat que feu les acusacions, retirés sa protesta. Pregunta si hi ha algú que vulgui fer observacions.

En Roig y Pruna demana que's remarqui com se desprèn dels documents de la meteixa «Lliga de París», que'ls càrrechs fets per l'«Aplech» eren justos, y que no existint la causa que'ls motivava, retira en nom de l'«Aplech» l'acusació.

En Martí y Julià.—Respecte a les altres admissions ¿hi ha quelcòm a dir?—

Se procedeix a votació secreta y totes s'accepten per unanimitat, menys la de l'«L'Avenir», ab un vot en contra.

Se procedeix a votació dels càrrechs de la Junta que queden vacants per la sortida dels qu'enguany cessen. Queden proclamats: President, Martí y Julià; Secretari, Llorens; y vocals, Vía y Vidal.

En sa virtut la Junta Permanent queda constituhida en la següent forma: D. Martí y Julià, president; A. Puig y Sais, tresorer; Joan Casas, Joan Vergés y Barris, E. Vidal y Riba, Lluís Vía, vocals; Joan Llorens, secretari.

President.—¿Quína opinió té'l Concell respecte a la celebració d'una Assamblea general durant el proxim any?

Senyor Sunyol —Proposo que's deixi a la discreció de la Junta Permanent —

Així ho aprova'l Concell.

El president dóna compte de les gestions de la Junta Permanent fins als moments actuals a partir del derrer Concell. Explica'ls llochs de Catalunya ahont s'hi han donat per ella *meetings* y conferencies, qual nombre

proba que no ha pas perdut el temps. Parla del Pi de les Tres Branques y de la suscripció oberta pera sufragar els gastos de la tanca que se li pensa fer, planyentse de que les entitats no hagin respost. Recorda lo qu'es el Pi pera'l Catalanisme, y encoratja pera que'ls catalanistes sàpiguen concretar. Explica haverse encarregat el plan de la tanca a nostre company Pujol y Brull, al qui dedica frases d'agrahiment per son servey y falagueres lloances a sa obra d'art, que seguint nostra costúm ens abstenim de reproduhir per tractarse d'un company, així com ab carinyosa ironía esmenta son retart en fer la feyna, lo que fem constar ab gust perque això ns recorda mes nostra amistat. Diu que la Junta pensa passat l'hivern, època en que no's pot trevallar en la comarca ahont el Pi setje per mor dels frets y gelades, estimular a tots els nacionalistes pera contribuhir als gastos de la tanca Fa avinent que s'ha nombrat guarda del Pi a l'honrat menestral en Narcís Bonet y Xandri.

Dóna compte del cambi de local social de la *Unió*. Parla del disgust que va produhir en el sí de la Junta'l robo del remat de la bandera, explicant les inútils gestions qne's feren pera trobar els lladres, y còm l'argenter senyor Pomar, del carrer del Bruch, ha reproduhit el remat exacte al primer sense guany propri, per amor a la causa

Explica que s'han atès totes les demandes de premis fetes pels colegis, y fa constar ab goig que les medalles de la *Unió* tenen en aquells sempre'l caràcter de primers premis Que s'ha contribuhit com sempre als Jochs Florals de Barcelona, y als de les societats adherides; a altres societats se'ls hi ha fet present la imposibilitat de que la *Unió* contribuhís a tots També contribuhí a la Festa de la Música Catalana.

Parla de *La Renaixensa*, de qual desaparició's plany, com així fou oficiat al Concell Administratiu de la meteixa.

Parla del Congrés de la Llengua Catalana que mossèn Alcover ha organisat. Explica que aquest se dirigí a totes les entitats catalanes demanàntleshi si l'apoyarien y quín tema volíen defensar. La *Unió* s'adherí incondicionalment, y escullí el tema «Defensa de la Llengua Catalana en tots llochs y ocasions» (tema 24 del Congrés) per semblar fet exprés pera la *Unió*. Afegeix que mossèn Alcover respongué que la *Unió* havía fet tart, perque a altra persona ja havía sigut encomanat. La *Unió*, que havía contestat tot seguit, feu tot seguit també gestions pera esbrinar quína era la tal persona. Després de trevalls, resultà é ser Don Miguel de los Santos Oliver, qui ab suma atenció manifestà esserli imposible renunciar al càrrech com se li demanà (1).

Parlà seguidament de l'inventari dels objectes pertanyents a la *Unió*, dels retrats de dos ex-presidents fets per en Ricart Urgell a qui remercià, de si sería convenient pera descobrir els dos retrats fer una festa pública, de la festa del 11 de Setembre y de la Nacional Catalana.

Dedica un recort a n'Emili Vilanova y a en J. Güell y Mercader.

Parla de l'actitut de la Junta durant les eleccions, de sa tolerancia y d'haver reptat a dues entitats per haver oblidat la base 6ª de Tarrassa. Diu que una d'elles obehí tot seguit, mes que l'altra respongué que s'havía enterat ab disgust de la comunicació de la Junta.

El delegat pel Centre Catalanista de Sant Andreu demana la paraula. Són dos quarts de dues y se li concedeix pera la tarda, aixecantse la sessió

Represa a dos quarts de quatre, el delegat de Sant Andreu s'explica y té lloch un debat en el que hi intervenen, a més d'ell, el delegat del Centre «Catalunya», el Dr. Martí, en Pere Manén, president del «Progrés», y en Llorens. El Concell dóna per discutit l'assumpto y accepta les explicacions del delegat de Sant Andreu.

President. — Serveixis el senyor Tresorer llegir sa memoria.—

El Tresorer llegeix una memoria especificant l'estat de comptes de la *Unió* de tal manera, que dóna idea del seu zel y encertat desempenyo de son càrrech.

L'estat de comptes es aprobat per unanimitat.

El delegat per la Propaganda de la Ensenyança Catalana proposa sía tal societat subvencionada colectivament, idea que'l Concell troba hermosa, manifestant que veurà ab satisfacció dongui resultat.

El delegat de l'«Aplech» fa pública sa intenció de trevallar pera la concentració catalanista, y demana pera la Junta entrant, pera que lluyti en aquest sentit, un vot de confiança qu'es aprobat.

El secretari llegeix una proposició firmada per en Frederich Pujulà, l'Oriol Martí, en Pere Manén y en Joan Vergés, concebuda en aquests termes:

«El Concell General de la *Unió Catalanista* reconeix com a útil pera la humanitat la existencia d'una llengua artificial internacional, vehícul del progrés y de la fraternitat entre'ls pobles, que ha d'impedir que les llengües naturals sién oprimides per les d'Estats que passen per ésser més conegudes y esteses.

Acceptada en principi la idea d'una llengua internacional artificial, la *Unió Catalanista* accepta pera ses relacions internacionals la llengua Esperanto del doctor polach Zamenhof, per ésser la millor fins ara coneguda, sense perjudici d'acceptar en l'avenir qualsevol altra que pogués inventarse més fàcil, més pràctica y més hermosa.»

S'aixeca en Pujulà y Vallès per'apoyarla. Diu qu'entén sería ofendre la cultura dels delegats defensar la proposició, que ja en sí porta la defensa Se limita a recordar als fills d'altres nacions oprimides que's valen d'ella per'agermanarse. Parla del doctor Zamenhof fill de Polonia, nació esclava; del moviment nacionalista esperantista que té lloch a l'estranger, principalment a Hungría, y de la necessitat d'una llengua neutra, per medi de la que puguin els pobles oprimits oferirse llur sang e hisendes per'apoyarse mutuament. Se reserva la paraula pera'l cas de que algú combati la proposició.

Aquesta es acceptada unànimament y ab entusiasme.

L'Oriol Martí demana que s'envihi en nom de la *Unió* un saludo al doctor Zamenhof y a totes les societats esperantistes y nacionalistes esperantistes del món. Afirma estar a punt de sortir gramàtiques y diccionaris catalans Esperanto Recorda ab goig que al Congrés Esperantista de Boulogne-Sur-Mer, Catalunya hi fou representada, y qu'en el món de l'Esperanto la llengua catalana es reconeguda com a tal y com a tal respectada.

S'aprova l'envío del saludo per unanimitat.

En Trinitat Monegal demana que l'Esperanto sía après prompte pel major nombre possible, especialment pel secretari de la Junta, lo qu'es rebut pel Concell ab un entusiasme que l'honra.

En Pujulà's compromet, fins a tant que l'Esperanto estigui ben divulgat, a posarse a les ordres de la Junta y a donar classes de dit idioma.

El president demana l'honor de que aquestes classes sían donades en nom de la *Unió Catalanista*, a lo que accedeixen en Pujulà y en Manén, president de «Pro-

(1) Ja veurèm còm aparellarà'l successor de don Teodoro Baró la defensa del tema ab el fet de dirigir a Barcelona un diari, el *Brusi*, escrit en castellà! Com hi ha món que riurèm!

grés», ahont les classes se donaràn, y recomana a tots l'assistencia a elles

En Vidal y Valenciano demana un vot de gracies pera en Pujulà, que'l Concell unànimament otorga.

S'aixeca'l delegat de Mollet, senyor Plantada, demanant que hi hagi un rich que cedeixi un local a la *Unió*.

En Monegal diu que té devant seu l'estat de comptes y que no's pot demanar l'acciò del particular quan la general no respòn a cap demanda.

S'oposa a que la *Unió* visqui d'almoyna, y després d'atinades observacions s'oposa a que's tingui en compte la proposició del senyor Plantada.

Aquest rectifica, ho fa també en Monegal, pren part en el debat el senyor Casals, y al demanar en Monegal que la proposició sía concretada, queda reduhida a una simple excitació que'l Concell declara tenir en compte.

Un delegat demana un vot de gracies pels individuus de la Junta que cessen en llurs càrrechs, y's concedeix unànimament.

Y no haventhi cap més assumpto per tractar, la sessió s'aixexa, després que'l doctor Martí y Julià remercía al Concell per haverlo reelegit, y promet com fins ara complir ab son dever.

EN NACI

S'estava sempre ajaçat a l'ombra dels llaguts, fitant son esguart distret en les onades que's deixataven en serrells d'escuma.

El sol xardorós escalfava la platja, y's reflexava enlluhernador en les joganeres onades.

Prop del Naci, sis o set xavals de pell colrada, sèchs, de marcat costellàm, nedaven com peixos xarbotejant l'aygua fressosament.

Y en Naci se'ls contemplava ab sos ulls blaus mancats d'expressió, ab son deix d'aborrert...

Y quan estava més capficat, la maynada començava a insultarlo, a ferlo fugir a cops de roch.

Y en Naci, després de córrer tot el poble, amarat de suor, s'aturava en séch a la plaça y començava a riure, a riure fort, a riures de sos crudels perseguidors; y ab sos braços llarchs signant enlayre, prenia un aspecte de sacerdot, y semblava possehit d'una estranya dignitat.

Y després, quan se trobava altra volta sol, a l'ombra d'un llagut o sota'l runós sostre de sa cova, sentía una tristor fonda, unes ganes de plorar que l'ofegaven, y corria altra volta cap al poble, perque'ls xavals el tornessin a apedregar y ell pogués riure una altra mica.

—

Feya dies qu'en Naci no anava a ajaçarse a l'ombra dels llaguts, ni corría pel poble perseguit pels xavals.

Ningú'n parlava. Semblava com si tothòm tingués basarda de parlar d'ell, com si tot el poble n'hagués sigut culpable de si li havia arribat qualque desgracia.

Algún que altre, com pera justificar un pensament que creués per son cervell, s'atrevia a dir:

—Fet y fet, poch havèm perdut bella cosa encara que no'l vegèm més. Era l'home més dropo del poble.—

—

Un dia la cridoria de la maynada feu saber als grans qu'en Naci havía tornat. Corria com sempre, suat, afadigat, ple de pols, y per ultim reya, ab sos braços estirats y son posat de sacerdot.

Portava'l cap ple de venes y cotó Dies enrera, una pedra eixida de les mans d'un baylet li havia malmés la closca, y dos carreters, que'l trobaren ajaçat vora sa cova, el portaren a l'hospital de la vila, ahont fou curat degudament.

Aquel trench al cap fou sa desgracia. Els pares dels baylets els privaren de seguir al Naci y de tirarli rochs. En Naci corria sol pels carrers del poble, sens aquell seguici de vida enjogassada que'l feya gosar.

Y això en Naci ho soportà un dia, y dos dies, y tres dies...

Y no ho soportà més. Al terç dia eixi de sa cova trist, ab sos ulls blaus lluhintli, y començà a córrer pels carrers del poble, sol... ben sol.

Y al ésser al mitj de la plaça, allà hont avans s'aturava pera enlayrar els braços y riure, esclatà a plorar.

Els vehins que l'ohiren esclataren a riure, y en Naci, nirviós, adelarat, eixi del poble corrent...

Y no hi entrà més. Als pochs dies els mariners el trobaren mort a l'ombra d'un llagut.

JOAQUÍM PLA

DE L'ENTUSIASME

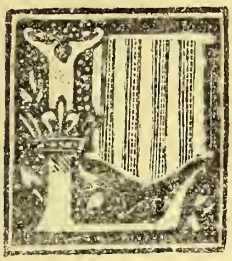

Es aclamacions sorolloses són propries de neuròtichs. L'entusiasme veritat, pera produhirse, necessita objecte que'n sia digne. Com aquell té sa estada en l'home, aquest, pera sentirlo, dèu fer coneixença cabal ab l'objecte; per tant no pot haverhi entusiasme sense conciencia, y no obstant, ¿no veyèm sovint manifestacions molt sorolloses e inconscients, qual mòvil atribueix tothòm a l'entusiasme?

Observèu aquell home que, dret derrera una taula, gesticula desordenadament, cridant ab veu enrogallada. Veurèu que ha perdut la tònica, que ha fugit de son centre, que ha perdut l'equilibri; y no obstant, també veurèu com tothòm convé en afirmar que l'estat d'aquell home es l'estat d'entusiasme.

Si observèu l'acció d'aquest entusiasme sobre la massa aplegada en el local, trobarèu lo meteix.

Mireuvos aquell bon home, inofensiu, ab la insuficiencia d'un cervell buyt, mes ab prou nirvis pera redreçarse sota una acció pessigolladora, y ab prou feblesa per deixarse entrenar per ella. Contempleulo enfabat, magnetisat, guaytant fit a n'aquell altre home que, dret derrera la taula, gesticula desordenadament ab veu enrogallada. Observeulo: tot ell s'amara d'aquella vèrbola abundosa, que com impetuosa onada va a estrellàrseli a les orelles sense que ni un rajolí travessi la espessa crosta que tapa son buyt cervell. Reparèu, no obstant, còm s'animen ses faccions a mida que va acentuantse'l desordre d'aquell qui gesticula. Els cops de puny al pit y a la taula sovintegen cada vegada més, l'aspresa de la veu fa oblidar tota noció de timbre y esdevé udoladiça, mes la tensió va creixent, creixent insoportable, y al arribar al cim, com la metxa encesa al tocar l'explosiu el fa esclatar ab formidable expansió, aixi la multitut, sentintse intensament excitada per la morbosa influencia, explota sorollosament, desbordantse en un immens atach de nirvis, ab terribles convulsions que's tradueixen en frenètichs picaments de mans y en crits esbojarrats.

Mireulo ara aquell home de cervell buyt que ni un rajolí ha begut d'aquella vèrbola abundosa. Mireulo aixecarse dret, aplaudir furiós, ab cara aganyotada per l'esforç y afegint mitj escanyat sa ronca veu al soroll formidable que trontolla les parets. Ell, el bon home, l'inofensiu ab la insuficiencia del cervell buyt... ell es el més entusiasta, el més decidit, el més convençut: no cal sinó mirar sos gestos d'endimoniat.

Donchs ¿què tè aquella vèrbola abundosa, que aixi contràu els membres de les multituts? ¿A què obeheix sinó a l'entusiasme?

La sonoritat de les coses buydes es lo que produeix l'efecte màgich, passatger com jòch de mans, foch follet que s'apaga bentost acàben d'allunyarse les derreres ondulacions de la fogosa paraula. Aquesta, pobra, buyda, necessita ésser inflada pera tenir aparença de quelcòm, y a l'efecte reclama les inflexions impossibles de la veu y els gestos amples del teatre, y aixi la veurèu rodolar per sobre les multituts com una bombolla de sabó que s'infla... s'infla... rodona, hermosa, acolorintse sovint y amanyagant les testes enfabades, fins que, reventantse tot d'una, se fon el seu encant deixant tan sols la inquietut, la irritació de les caricies malsanes.

Això no vol dir que aqueixes manifestacions histèriques sien exclusivament el resultat d'una oratoria buyda, no. Aquesta ajuda y agrava la malaltia, mes no n'es la causa directa, donchs el mal pot també observarse, si bè no en tan alt grau, enfront de la paraula serena, meditada, forta, entusiasta en el verdader sentit de la paraula. En aquest cas la causa del mal no es subjectiva, sinó puramment objectiva, radicant exclusivament en la manca de cultura, en la inconsciencia que domina a les masses, fentles de pasta a propòsit pera que d'elles s'ensenyoregi la terrible sugestió.

A no ésser aixi, ¿creyèu que altre no fóra l'destí de nostra nació? ¿No veyèm a cada punt

manifestacions dites d'entusiasme que, a ésser veritat, a correspondre'l soroll de les meteixes ab els resultats qu'eren d'esperar, haurien capgirat aquest ordre de coses, o millor dit, desordre, en que'ns estém debatent?

L'entusiasme no té res de l'esbojarrament, ni de les convulsions neuròtiques ab que sovint se'l confón. Aquestes, si bé es veritat que suposen moviment, tenen per característica'l desordre, y jamay pot anar aparellat l'entusiasme ab el desordre.

La naturalesa, pròdiga en tot, ens ofereix a cada moment ample camp pera probar el tremp de nostres sentiments, y sovint en nosaltres fa resorgir el de l'entusiasme.

Vegeuho còm. Poséu un home capaç de sentir ab tota la intensitat possible l'encant d'una posta de sol. Enfront d'aquest espectacle, enlloch de desferse en inútils exclamacions y entregarse a les ridicules convulsions del picament de mans, el veuréu seré, commogut, avassallat si voléu, però l'ordre més cabal veuréu que regeix el seu ésser. L'entusiasme fa la seva obra, s'aixeca'l seu cor, y al xuclar la bellesa de l'espectacle, s'infondeix nova vida, noves forces que l'ajuden a enlayrarse fins a ferla seva aquella maravella; y allavors se sent fort. Heusaquí lo que produeix l'entusiasme: fortalesa. En tant que l'esbojarrament y les convulsions neuròtiques ab que sovint se'l confón, sols produeixen cansanci, abatiment, feblesa.

L'entusiasme no es un espasme momentani, no es tampoch desequilibri. Entusiasme vol dir fe. Es el foch que anima l'esperit pera la realisació de les grans obres, y tant esdevenen aquestes perfectes en quant el caliu d'aquell es més viu.

L'entusiasme es una exaltació; jamay una excitació. L'entusiasme suposa una concentració d'innombrables energies, que jamay poden ésser acumulades en un moment.

En fi, l'entusiasme, com facultat anímica, trevalla per dintre, reflectanse a l'exterior sols per la empenta de l'obra produhida, pel llenguatge vibrant, rodó, harmònich y sencer ab que'ns parla, y sols així es com enlayra'ls cors disposats a sentirne la influencia; sols així es còm enruna'ls obtacles y aixeca els pobles.

Oh, no! no'n dubtéu del poder miraculós de l'entusiasme! — MARTÍ ALEGRE.

TEATRES

EL MALALT IMAGINARI.—LA MATINADA.

Com obra d'entreteniment, no hi ha dubte que *El malalt imaginari* d'en Moliére, que'ns donaren l'altra nit al Principal, ho es força. Pera entretenir y distreure al gran rey Lluis XIV que tornava victoriós de guerrejar, la escrigué l'autor sense sospitar que anys a venir encara distreuria. Y es que'l seu teatre está dotat d'un esperit tan humá y un coneixement tan perfecte de les flaqueses y febleses dels homes, que a pesar del convencionalisme y puerilitat de construcció que'l caracterisen—com caracterisen tot el teatre d'aquell temps—no podém menys de véurehi aquelles petites veritats, dites ab garbo sens igual, que són encara les d'avuy com foren les del seu temps. Bromejant, l'autor fa sàtira fina de tipos, costums y fins institucions qu'essencialment encara avuy perduren, y aqueixa sàtira, y el gran instint d'autor dramàtich que possehia Moliére, es lo que'ns captiva y ens entreté.

Més hauria valgut que haguessin posat alguna altra obra més trascendent d'en Moliére, y més dramàtica, com el *Tartuffe* o el *Misàntrop*, per exemple. La moral no ho déu haver permés. Conformemnos. Jo sempre estich disposat a conformarme mentres me donguin quelcòm serio. Aixi, aplaudeixo llealment *El malalt imaginari* que'ns han donat en Gual y en Graner, no sols per l'obra en si, sinó per la manera de presentarla. Una magnífica decoració d'interior, un moblement escullit, propri y complert, y uns trajos de l'época richs y de bon gust exceptuantne un que ja diré, ens donen la ilusió de que realment contemplém un gran quadro d'aquells temps llunyans. Aixi s'ha de fer. El medi ambient tan fidelment reproduhit ens ajuda a compendre y apreciar tots els detalls de costums y ridiculeses que l'autor reflecta, semblantnos moltes coses menys inverosimils.

La traducció, més literal que literaria. Si bé pot dirse qu'es respectuosa, puig me va semblar que no hi faltava res—fòra dels ballets dels finals de cada acte—de lo que l'autor va escriure, en cambi vaig sentir cada galicisme y cada construcció viciosa que feya fredat.

La execució, molt desigual. La Baró en el paper de Toneta y en Puiggarí en el de Argan estigueren molt bé, adornant els respectius papers ab detalls de bon gust. Discretament digueren la seva part en Giménez, en Galcerán y algún altre. En cambi ho feren desastrosament la senyoreta Bozzo y el senyor Capdevila. Quina monotonia la d'aquest, y quin mal gust el d'aquella!

En quant a la senyoreta Ferrer, jo no sé pas lo que li passa. Encara no surt, ab un

vestit cursi que fa pensar en una noya de fòra, y mal engiponat, ja'ns venen ganes de badallar. ¿Què fa tan parada? Sembla qu'estigui a Babia y no fent comedia! En fi, es necessari que s'espavili la senyoreta Ferrer y que's vesteixi millor. Això de que la seva criada, la Toneta, faci mès goig qu'ella !...

Divendres ens donaren *La matinada*. Quadro d'en Graner, lletra d'en Gual, música d'en Pedrell, decorat d'en Junyent. Total, cinch o sis minuts d'espectacle.

Quadro d'en Graner: Quinze o vint persones entre homes, dònes y nens que passen aturantse, fent genuflexions, deixant anar flors y herbes per terra y fent gestos estranys; cinch bèns autèntichs que també passen sense fer res ni dir res ni tan sols *bèèè*... y la llum del sol que comença a sortir... per ponent, vull dir pel costat de les *bateries* de la avant-escena. Y res més. S'hi dèu haver trencat el cap en Graner.

Lletra d'en Gual: ¿Es bona? ¿Es dolenta? Ningú'n sab res. La cantaven a dins, molt endins, y no'ns enterarem d'una sola paraula. No valia la pena de sortir a rebre'ls aplaudiments de la claque, perque la claque va ésser l'única que va aplaudir. Jo crech, no obstant, que dèu ésser bona, essent d'en Gual. Però no n'hi ha prou ab creureho. Al menys ens l'haguessin venuda per dèu cèntims, com venen les d'en Carner. Gual, te farà la pols en Carner!

Música d'en Pedrell: Passo. No hi entench res. Els filarmònichs no obstant, vaig veure que no deyen res, ni aplaudien. Mala senyal!

Decoració d'en Junyent: Molt bonica. Arbres qu'eren arbres, roques qu'eren roques, cel qu'era cel y aygua qu'era aygua; tot junt combinat ab força fantasia. Magnifica decoració, si servis per'alguna cosa.

En resùm: una decoració mès que fa honor als nostres escenògrafs y un altre espectacle ensopit que acredita a n'en Graner d'home inofensiu. A propòsit. ¿Vol una idea, senyor Graner? Li dono de franch. ¿Per què no fa un quadro que's tituli *Els set dormilegues*? ¿Sab? Vull dir allò que'ls castellans ne diuen *Los siete durmientes*. Fins hi podria sortir vostè.

Y perdoni, que la meva intenció no es pas ofèndrel. Espavilarlo voldria jo, per'aplaudirlo molt. Encara que no s'ho cregui: ne tinch unes ganes...!

EMILI TINTORER

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

JOCHS FLORALS DE MALLORCA *celebrats ab motiu de les fires y festes de l'any 1904.—Palma, 1905.*

Calcat, en quant a la disposició de sos materials, sobre'ls volums dels Jochs Florals de Barcelona, contè en primer lloch el volùm que tenim a la vista la convocatoria y cartell, la llista de les composicions rebudes y l'acta de la festa.

Entre'ls documents literaris que figuren immediatament a continuació, es primer el *Discurs del president del Jurat* mossèn Miquel Costa y Llobera, pàgina literaria de primer ordre en la que hi resplendeix el mès comunicatiu entusiasme per la renaixença de la nostra llengua incomparable, quals belleses no pot sospitar tan sols el qui la desconeix, y que adquireix cayents de gran senyora quan se la tracta de la manera que saben ferho mossèn Costa y alguns de sos companys de la escola mallorquina, els quals han contribuhit a la restauració de l'idioma aportanthi les delicadeses de dicció y els matisos suaus que semblen provenir del temperament afable y reposat dels catalans de les illes, distints en això de nosaltres els catalans del *continent*, ferrenys y abruptes per naturalesa, y poch disposats a les transaccions de contacte ab les races dissemblantes. Aixi nosaltres hem pogut deturar la onada invasora de la llengua y les costums de Castella, que amenaçaven igualarho tot, y ab nosaltres hem salvat a Mallorca, car ella sola no hauría pogut resistirla l'embestida. Mes ara que les forces de l'invasor decauen a l'ensemps que aumenten les que apliquèm a refer els caràcters de la nostra nacionalitat, es quan de Mallorca la germana'ns cal emprar les faysons polides y suaus, les maneres afables, la distinció y elegancia que conserva encara del patrimoni helènich que un jorn li pervinguè.

Segueix al discurs del president la *Memoria del secretari* Enrich Alzamora, correcta de forma, emperò excessivament benèvola, en general, al judicar les composicions premiades, com tindrèm ocasió de veure segons el nostre particular criteri.

Fruhint de la Natura, composició d'en Jaume Bofill y Matas, premiada ab la *Flor natural*, no es mès que un arreplech de fragments deslligats, escrits en diverses ocasions y sobre'ls temes mès diversos y als quals tracta en va de donar unitat una invocació posada al començament. Hi ha, es cert, coses ben dites, y fins algún sonet que hi figura encastat lluhiria millor considerat isoladament; emperò tot plegat forma una massa informe, sense gradació, sense unitat; la emoció que haurien pogut produhir els meteixos materials en altres circumstancies s'es perdu-

da al volerne fer un tot mitjançant un arreglo d'última hora, que judiquèm desencertat.

No tenim tampoch en gayre valua les composicions *Primaveral* y *La lluna no es morta*, guanyadores dels accèssits. Són molt discretes, si's vol, emperò insignificants els assumptes que les inspiren, y ni pitjors ni millors que moltes composicions poétiques que llegim en periòdichs y revistes.

Les fruytes savoroses, d'en Joseph Carner, premiades ab la *Englantina*, són, sense cap mena de dubte, les millors composicions que contè'l llibre, y per lo tant ben dignes de la distinció que se les hi otorgà. Són cinch aquestes composicions, lligades entre si per la semblança dels temes y per la expressió que l'autor les hi ha sabut comunicar. La imitació dels idilis grechs poques coses haurà produhides en catalá tan exquisides com aquests cinch poemets, inclosos quiscún en una vintena de versos. Y es precisament de tot lo que coneixém d'en Carner lo que manifesta un estil més natural y planer, exempte de les exageracions ponderatives a que'ns té tan acostumats.

La poesía distingida ab el *Primer accèssit* es titulada *Del Pla*, y obra de Na Maria A. Salvà y Ripoll; una composició remarcable per la senzillesa y veritat ab que descriu el paisatge estival a que's contràu tota ella.

Vuyt sonets d'en Joseph Maria Tous y Maroto, reunits ab el titul de *Instantanies*, descriuen, no sens empenta poètica, diversos llochs de les illes Balears ben coneguts de tots els excursionistes. Obtingueren el *Segón accèssit a la Englantina*.

Obtingué'l premi de la *Viola d'or* un aplech titulat *Els Profetes*, compost de setze sonets precedits quiscún del nom d'un profeta. Són setze composicions d'una monotonia desesperant, sense que una idea capdal n'aixequi cap d'ells y el faci inconfondible ab els altres. Si de tots ells se'n tregués el nom que'ls encapça y se'n suprimis igualment el titul genérich que'ls lliga, n'hi hauria alguns que foren del tot incomprensibles considerats isoladament, apart de qu'entre'ls setze profetes hi ha poques diferencies essencials y no hi ha apenes cosa que's digui de l'un que no fos igualment aplicable als demès.

Més sincera y per lo tant millor ens ha semblat la composició *Blanch*, de Na Maria Josepha Penya, guanyadora de l'*accèssit*. Hi ha molt més sentiment religiós y infinitament més veritat, de manera que si aquesta poesia hagués ocupat el lloch de la precedent, no'ns hauria pas semblat cap despropòsit.

Tres quadrets en prosa d'en Joan Rosselló apareixen guanyadors de tres premis extraordinaris. Són altres tants capituls de la que després fou novela d'*En Rupit*, publicada per «L'Avenç» y de la qual ja parlarèm ab l'encomi que mereix.

Y clou el volúm el *Discurs de gracies* d'en Bartomeu Amengual, molt ben pensat y correctament escrit.

R. Miquel y Planas

ASSOCIACIÓ MUSICAL DE BARCELONA

L'increment que va adquirint la música a nostra ciutat se tradueix, a més de la vinguda dels artistes forasters, per un major espandiment de les societats musicals barcelonines. L'«Orfeó Catalá» y l'«Associació Wagneriana» trevallen de valent, encaminants llurs trevalls als fins respectius que les feren nàixer, y l'«Associació Musical», institució benemérita, que començà una modesta tasca y anà enlayrantse poch a poch fins a esdevenir una seriosa manifestació de cultura, va donant ja fruyts ben assahonats y sucosos.

Els anteriors concerts públichs del teatre de Novetats han encoratjat l'«Associació Musical», infonentli esperit y halè per'atrevirse a noves empreses.

A la vista tenim una comunicació de la «Associació» esmentada, qu'es un programa dels trevalls artistichs que pensa dur a terme. A més dels concerts de que parlarém en aquest número y en el proper (en els quals pendrà part en Pau Casals, el gran violoncelista), l'«Associació Musical» prepara pera la Quaresma cinch grans concerts simfónichs, executantse dues obres choral-orquestrals respectivament de Beethoven y de Schumann; termenarà més tart el cicle Schubert; donant finalment un cicle Mozart compost de varies sessions de música *di camera*, que acabarà ab un gran festival en honor a Mozart, simultani ab el 150è aniversari de la seva mort.

Els projectes són magnifichs. Desitgèm a l'«Associació Musical» èxit complert en tots ells.

—

L'«Associació Musical de Barcelona» donà'l primer concert la nit del 28 del passat octubre, prenenthi part el gran violoncelista Pau Casals, el pianista Benvingut Socias y una orquestra dirigida pel mestre Lamote de Grignon.

Començà'l concert la esmentada orquestra executant la *Simfonía* en *do major* de Haydn, quals quatre temps *(adagio-vivace, adagio con variacione, minuetto-alegretto*, y *finale-presto assai)* foren ben rebuts del públich, com també'l célebre minuet de *Ifigenia a Aulida*, que fou repetit en mitj de grans aplaudiments.

En Pau Casals executà (violoncel y orquestra) un *Concert* de Haynd y els *Cants*

Ebreus de Max Bruck; una *Sonata* de Cocatelli (violoncel y piano), executant fòra de programa, a causa de les ovacions del públich, una romança de Schumann y alguns fragments de Bach.

En Casals es el colós de sempre. El seu violoncel desperta emocions inefables. Produeix sonoritats dolcissimes, apassionades; veus plenes y vibrants; melodies d'exquisitat incomparable. La execució d'en Casals es clara, diàfana y serena. Sa dicció té una poesia qu'enamora. En fi, en Casals es el Casals de sempre.

En totes les peces executades ostentà'l gran Casals ses eminents qualitat de poeta y de *virtuoso*; l'equilibri perfet de totes ses facultats artistiques. Esmentarèm tan sols els *Cants Ebreus* de Max Bruck (primera audició a Barcelona), obra d'una grandesa y severitat incomparables, qual melodia dominant (violoncel) es un cant ample y majestuós, qu'en Casals digué maravellosament causantnos una emoció fondissima.

Fins al proper concert.

GERONI ZANNÉ

CONGRÉS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

Dijous, 10 d'agost

Com deya en l'última resenya, el Congrés acabà'l dia anterior, això es, el dimecres, quedant consagrats els restants dies a la excursió a Anglaterra, fet que tancà dignament aquesta memorable festa.

Sortirem de Boulogne al mitj dia, ab el grandiós vapor de turbines *Ouward*, uns cinchcents companys, despedintnos els qui, per ocupacions y premura de temps, tenien de tornar a llurs llars. El viatge fou agradabilissim, tenint una travesia maravellosa. Ab la bandera esperantista al cim de l'arbre mestre entrarem a Folkestone a la una y mitja, essent rebuts per la Municipalitat y la Cambra de Comerç anglesa, aixi com per innombrables *semideanos* (companys).

Les autoritats donaren un banquet al doctor Zamenhof, haventse pronunciat varis brindis, tots en Esperanto menys el de l'alcalde Mr. Alderman J. Bauks, qui s'excusà en sos anys y ses moltes ocupacions.

De les tres fins a les quatre y mitja tingué lloch un concert donat per una banda escocesa en al passeig, y varis altres entreteniments. Acabades aquestes festes ens passejarem per la ciutat y visitarem lo més important, acompanyats sempre pels esperantistes del grupo de Folkestone y Londres, y a les sis prenguerem el tren que'ns portà a Douvres, ahont hi arribarem a les sis y quart, poch més o menys.

La nostra arribada fou encara motiu d'entusiasme entre'ls habitants de Douvres y les seves autoritats, puig a l'igual que a Folkestone ens reberen el batlle y el president de la Cambra de Comerç, acompanyats dels socis del grupo de la ciutat anglesa.

Ens dirigirem tots, després d'haver sopat, a cà la vila, ahont tingué lloch la recepció oficial del batlle y Cambra de Comerç, donantnos *la vino honora* (el vi d'honor), que consisti en pastes e innombrables botelles de Champagne. No'n volguèu més de brindis ni de benvingudes! Quàn satisfet ha d'estar el nostre mestre doctor Zamenhof, després de les dificultats y burles que ha tingut d'aguantar durant tants anys!

Alguns dels expedicionaris sortiren a la nit cap a Boulogne, els altres ens quedarem pera les festes del ensentdemà, que foren varies y que no detallo per no allargar massa aquest escrit; sols diré que tinguerem ball d'escocesos organisat en nostre honor, illuminacions, visita del grandiós *paquebot Deutschland* de la linia d'Hamburg a Nova York. Quin vaporet! Cent y pico de metres de llarch per vint o poch més d'ample. Quin aspecte més majestuós, ab ses quatre xemeneyes llençant el fum a torrents!

Abandonarem Douvres el divendres, 11, a la una, arribant a Calais a les dues menys cinch minuts; es a dir, una travesia de cinquanta cinch minuts, y pujarem a l'*Invicta*, vapor germà de l'*Osborne*, es a dir, de turbines, ultim avenç de la navegació pera passatge.

No explicarè el despido dels anglesos ni la rebuda dels francesos; ma ploma es massa pesada pera resenyar semblants fets. Cal haverho vist pera fersen càrrech.

A Calais visitarem el port y sa grandiosa sala de màquines hidràuliques, la Cambra de Comerç ahont les senyoretes foren obsequiades ab magnifichs rams de flors, el teatre, devant del qual se feu un grupo fotogràfich dels esperantistes, varies fàbriques, y a la nit el Casino, ahont havien preparat un concert pera nosaltres, com a agrahiment. En una de les parts se cantá en Esperanto y's recitaren poesies y monòlegs que cridaren l'atenció dels estrangers y turistes qu'estiuegen en dita població.

A les dotze y mitja sortirem de Calais ab el carril, als crits de *Vivu Esperanto! Vivu Zamenhof!*, arribant a Boulogne una hora després, acompanyant al nostre mestre fins a casa'l senyor Michaux, ahont s'allotjava.

Com que per molts eren ja terminades les festes y perdiem al nostre estimat mestre, llarga fou la despedida, pronunciantse encara varis discursos y fentse vots pel triomf de la causa esperantista.

Tenint d'abandonar Boulogne'l dissabte al mati, puig mes obligacions me cridaven aqui, y no volent marxar sense l'última apretada

de má a l'inventor de ma estimada llengua, a n'ell me dirigi despedintme fins al Congrés de l'any vinent, desitjantli tota mena de felicitats en compensació de sos afanys y dies de tristor, que molts n'ha tingut.

La resposta ¿quina fou? Ah! Quin greu me sab que pochs d'entre nosaltres coneguin l'Esperanto pera reproduhirla textualment! Estich segur que si l'haguessiu sentit vos consagrarieu a l'estudi d'aquesta hermosa y útil llengua, ab fe y amor! Me digué:—Heu vingut de lluny y *sol*, d'una terra de cultura e inteligencia ahont me consta que hi ha molta llevor escampada, molt *Espero* dels catalans, puig no dubto que comprendrán quán útil els hi pot ésser el coneixement de l'Esperanto. ¿Què puch dirvos, si no es que fóra un gran plaher pera mi vèurela representada en el vinent Congrés pel número que crech li correspòn, això es, per centenars de sos fills?...—

Avans de separarnos me recordá haver rebut el telegrama que ab ocasió de la primera reunió d'esperantistes celebrada aqui l'abril passat se li envià en nom de la *Federació Esperantista Katalana*, telegrama que agrahi molt, per demostrarli que aqui també's trevallava pel coneixement de l'Esperanto.

Ab el crit de *Vivu Zamenhof!* termená la nostra entrevista, y ja allunyats, ab el cor ple de tristesa, de tristesa, si ¿per què no dirho? senti una veu fonda exclamant: *Ghis*(1) *la revido*, *kara samideano*, *antaüen*, *kaj chiam* (1) *antaüen!* (Fins a més veure, estimat company d'idees, endevant y sempre endevant!) Jo respongui: *Jes*, *ni ankaü laboros tage*, *kaj certe ni iros antaüen.* (Si, nosaltres també trevallarém cada dia, y de segur que anirém endevant).

Lectors qu'heu tingut la bondat de seguir aquestes pesades y mal traçades ratlles, creugeume: estudiéu l'Esperanto y no vos en arrepentirèu, molt al contrari, vos sabrá greu no haverho fet avans, puig veuréu el camp immens de relacions que os obre.

ALFONS SABADELL

NOVES

Al «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria» s'hi celebrá dissabte l'acte inaugural del present curs de la secció d'ensenyança, presidint el doctor Martí y Julià, president de la *Unió Catalanista.*

Després de llegir el secretari la memoria reglamentaria, y d'exposar el president del Centre l'estat floreixent d'aquest, usaren de la paraula'ls senyors Pasqual, de l'Ateneu Obrer de Sabadell, doctor Fuster, representant del «Patronat pera la lluyta contra la tuberculosis», Beremón per «Catalunya Federal», y Rusiñol, per la «Lliga Regionalista», de que es president. Tots foren aplaudidissims pels enlayrats conceptes qu'exposaren respecte a nostre modo d'ésser y a nostres aspiracions autonomistes enfront de la passivitat d'altres pobles d'Espanya y del despotisme dels centralistes ineptes; y ho fou especialment el senyor Rusiñol, quan en nom de la «Lliga Regionalista» donà al doctor Martí y Julià una coral estreta de má, significant el respecte y l'agrahiment que tots els bons catalans deuen a la *Unió Catalanista*, heralt del nostre nacionalisme y concreció de les nostres aspiracions.

Finalment el doctor Martí y Julià, incansable com sempre en sa tasca de difondre verdaderes idees de llibertat escampant cultura, digué en son resùm que aquella sols se conquista ab el propri perfeccionament, y que fentho aixi tots els catalans anirém veyent còm són una meteixa cosa'ls conceptes de nacionalisme y de llibertat, y no temerèm als enemichs de dintre ni de fòra que tingui el Catalanisme.

Aquestes paraules promogueren una gran ovació, acabantse l'acte ab forts visques a la *Unió*, a la «Lliga» y a Catalunya.

—

Per causes agenes a nostra voluntat deixèm de publicar aquesta setmana'l folleti corresponent de *Les Tenebroses*, d'en Nogueras Oller, y en cambi doném doble folleti de les *Histories d'altre temps*, d'autors clàssichs catalans. La setmana entrant procurarèm publicar, en comptes del plech d'aquestes, els plechs numeros 25 y 26 de *Les Tenebroses.*

Pròximament donarèm a conèixer a nostres lectors les reformes que pera'l proxim volùm de JOVENTUT, corresponent a 1906, estém preparant, consistents en una combinació en qual virtut la qualitat de les obres y el repartiment dels volums de nostra Biblioteca respondrán mès que may sens dubte a la importancia que aquesta ha anat adquirint dintre'l modern moviment literari català.

—

Enguany, com en els anys anteriors per la diada de Tots Sants, varis catalanistes han portat corones a les tombes dels preclars patricis Bartomeu Robert y mossén Jacinto Verdaguer.

—

A l'Ateneu de Madrid s'hi donaràn conferencies sobre historia, literatura y dret civil de Catalunya, organisades per en Cambó, en Sanz Escartín y en Moret.

Sembla que se'n encarregaràn conegudes personalitats del regionalisme.

(1) Per no tenir lletres acentuades s'hi posa la *h*.

Y sembla (això'ns ho sembla a nosaltres), que'ls intelectuals de la *villa y corte*'s quedaràn *badant*.

Qu'es lo que saben fer millor.

Lo que convindria es que no badessim nosaltres, anch que'ns aplaudissin.

Que no ho faràn, si els conferenciants s'*expliquen*. Altrament fóra senyal de que no donèm bé la lliçó.

Val més que'ns xiulin, perque... ja ho va dir un dels seus:

Si el necio aplaude, *peor*

—

Exposades a Cà'n Parés hi ha aquesta setmana una serie d'obres d'en Alexandre de Riquer que posen de manifest la diversitat d'aplicacions que sab donar a son talent d'artista.

En totes ses obres hi es visible aquella caracteristica d'en Riquer, la elegancia, que fa que puguin dispensàrseli les faltes de dibuix en que algunes vegades incorre, sobre tot al reproduhir la forma humana. Cal vèureles aquelles composicions exquisides: *Bibiana en el bosch encantat; Els daus; Ofelia; La Vida; En el país de Leda;* en algunes de les quals se compenetren admirablement les entonacions suaus ab les delicadeses de forma.

Hi ha també en aquesta exposició algunes pintures de paisatges sumament interessants, assolint en *Aygua mansa* y en *Els monstres* les proporcions de quadro de museu.

Per fi, hi ha una colla de trevalls petits, com són: ilustracions de llibre, ayguaforts, projectes de joyes, ex-libris y estudis, en els quals es hont potser hi llu millor el bon gust del dibuixant, més adaptable a n'aquestes petites sobtilitats que a les grosses concepcions monumentals del meteix autor que s'exhibeixen en la exposició y que no'ns han semblat pas de bon troç tan ben encertades.

—

Hermosa fou la festa que'l diumenge a la tarda's celebrà en el «Foment Autonomista Català», cantant els noys de la Escola Catalana Mossèn Cinto diferentes cançons de la terra, entre elles *La mort del rossinyol*, de C. Karr, *La mà*, *La campaneta*, *Els fadrins de Sant Boy*, etc., que foren celebradissimes, fentse després la tradicional castanyada, y la rifa dels panellets pel Concell d'Instrucció, a benefici de la Escola. Seguidament s'estrenà *La nostra sardana* d'en Crusells, professor de la Escola, molt ben cantada pels nens y ayrosament puntejada pels concorrents, que per lo nombrosos apenes cabien en el local. La festa, donchs, resultà ben tipica y vistosa.

—

El «Cardenal Cisneros» s'ho havia pres en serio això de que li diguessin barco de guerra, y ell que si, ¿quina t'en fa? Se sent espanyol, es a dir, valent, y s'allunya tres milles de la costa com qualsevol barca de vela... y's pert com les criatures que may han sortit de casa. Això tenen les valenties y les rareses. Vès, podèm ferlo cridar pel nunci, ara.

Jo no sé quàn se'n convenceràn els governs de que'ls nostres barcos de guerra, en tant vagin pel mar, han de rebre o s'han de perdre. ¿Còm se li pot demanar brújula a qui encara no té ni esma? ¿Y còm se poden pescar en aquell pélach si s'enfonsen? ¿Y còm hi podrèm jugar a fragates al safreig de casa, si ab tot el mal cor del món volèm que facin de barcos de debò'ls nostres barcos de fira?

Sòrt que a les altes esferes s'hi han fixat, y s'han volgut enterar del còm y el què de la perdua del barco, y de lo que convè pera que no se'n perdin d'altres.

Y sòrt que podèm despatxar les dides, que'ls nens ja s'entretenen.

—

L'altra nit tingué lloch a l'«Aplech Catalanista» la inauguració del curs de Historia de Catalunya, pronunciant el senyor Roig y Pruna un bell parlament pera fer veure lo necessari que'ns es son coneixement als catalans, no ensenyàntnosla oficialment com no'ns la ensenyen y donantnos en cambi nocions d'altres histories que són més aviat llegendes, quan no mentides. Enalti la memoria dels Bofarull y altres historiayres precursors dels actuals, y estudià la personalitat de l'Aulestia, qual obra serà la escullida per l'«Aplech» pera'l dit curs d'historia.

Seguidament se començà la lectura de l'obra de l'Aulestia.

—

Ja hem passat la primera *etapa* del govern d'en Montero Rios. Ja hi ha hagut crisis, ja han sigut cridats en Moret y en Canalejas pera formar part del nou gabinet, y ja s'ha vist còm s'hi han negat. Ells no volen ésser ministres; ells volen ésser quefes de govern. Pobre partit lliberal!

Reorganisat el gabinet ab elements poch *pertorbadors*, en Weyler, qu'era ministre de la Guerra, ho serà de Marina *a més a més*. L'home passa per tot per no moures del *candelero*.

Y l'Echegaray continúa impertèrrit en son lloch, mantenint el presupost de gastos fixat y sense deixar gravarlo poch ni molt. De manera qu'ell es l'amo, y encara que no sigués per les economies se'ns fa simpàtich per això: perque manant ell y essent tan famós home de teatre, es probable que la comedia duri. Y prenèntnosho com a comedia encara podèm riure tots... menos en Montero que fa'l paper trist: el paper de victima.

—

El públich nombrós que assistí dilluns a la funció donada en el teatre Principal en honor dels hostes francesos, al acabarse l'admirable concert de l'Orfeó Català demaná que's cantessin *Els Segadors*, cosa molt natural, y també, *naturalment*, l'Orfeó Català s'hi negà com altres vegades.

Ja sab tothòm que a nosaltres no'ns plau que s'abusi de *Els Segadors* cantantlos sempre, vinga o no a tom; però lo qu'es ara hem de dir que si la funció del dilluns no donava ocasió pera cantarlos a nostra catalanissima institució choral, ni may!

L'Orfeó no's portà com devia, y ho sentim tant més, en quant entre'l públich hi havia molts catalans, molts catalanistes de cor, que podien suposar que'l catalanisme dels senyors de l'Orfeó no sembla sinó un medi d'omplir la guardiola, ja que, en son etern estira y afluixa, tant saben d'arronçarse quan s'hi pot perdre. Protestèm del procedir de l'Orfeó, y ho fem ab dolor però ab fermesa. Si l'Orfeó ha de semblar una empresa mercantil, tingui compte que la bandera catalana no serveixi de bandereta seguint el camí que li senyalen certs elements directors; si no, encara veurèm l'Orfeó fent la competencia als chors mal anomenats d'en Clavé, fent *bolos* més o menys artistichs ab reclàm oficial.

—

Publicacions rebudes:

Boletín Bibliográfico de la Librería antigua y moderna de Castells y C.ª (Ronda Universitat. 13). Quadern número 2 del catàleg de les obres, corresponent al mes de setembre.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent	. . . . .	20	Cèntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Segona edició de SOLITUT

La primera edició de la novela

SOLITUT

un dels èxits més grans de les modernes lletres catalanes, està agotada totalment fa més de dos mesos, haventnos sigut impossible durant aquest espay de temps servir les continues demandes que se'ns han fet y se'ns fan de la magna obra de Víctor Català.

Hem resolt, donchs, donar a llum la segona edició de

SOLITUT

que apareixerà pròximament; y al anunciarho, advertím als nostres suscriptors y lectors, com també als nostres corresponsals, que se serveixin concretar les demandes d'exemplars que necessitin, y anticipin l'avís pera demandes probables, a fí de que quedi tothòm atès segons els nostres desitjos y pugui tot amant de nostra literatura adquirir aquesta obra, una de ses més preuades joyes, que tant d'honor ha vingut a fer a la BIBLIOTECA DE JOVENTUT.

Pera'ls corresponsals y suscriptors regiràn les meteixes condicions qu'en les demés obres de nostra Biblioteca, posantse a la venda'l llibre al preu de 3 pessetes cada exemplar.

Any VI-Núm. 300 Barcelona, 9 de Novembre, 1905

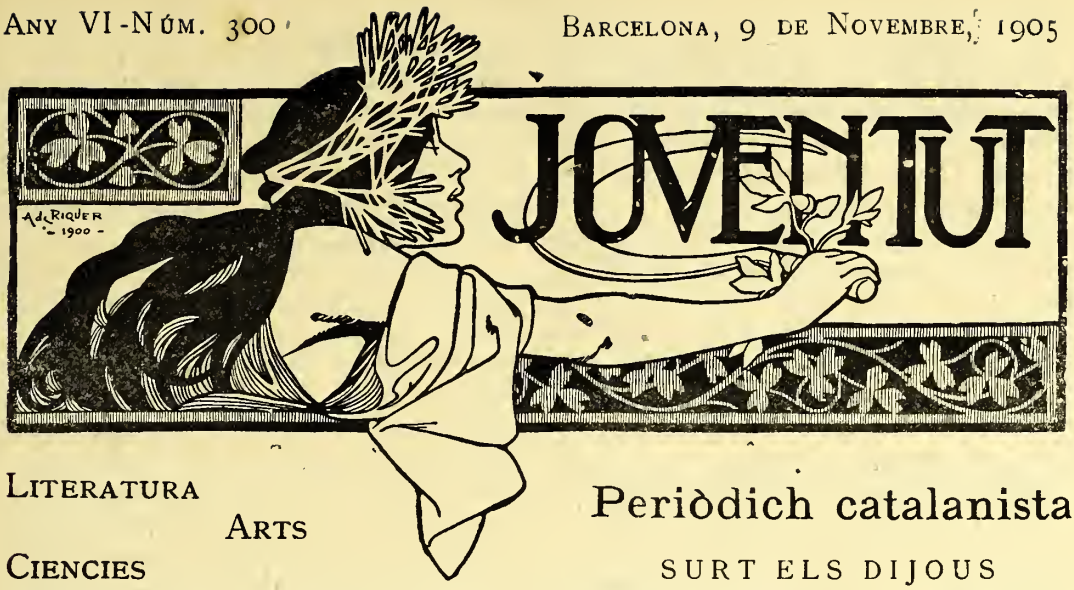

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Lo millor de cada casa!, per F. Pujulà y Vallès.—**La revolució russa**, per Geroni Zanné.—**El «Llibre de les Dones» de Mestre Jacme Roig**, per R. Miquel y Planas.—**Què som!..**, per J. Bassedas y Montaner.—**Xacolata y Brusi, o Els voluntaris de l'Africa, y Si tant els hi agraden que se'ls quedin**, per Rafel Vallès y Roderich.—**Nocturn**, per Carles Arro y Arro.—**El partit federal**, per C. Ventura Pardo.—**Impediment**, per Carles de Fortuny.—**Notes bibliogràfiques**, per Geroni Zanné.—**Descans de l'immigrant**, per J. Conangla Fontanilles.—**Revista de revistes**, per Lluís Via.—**Noves.**

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller.—**Plechs 25 y 26.**

LO MILLOR DE CADA CASA

Avans d'ahir eren els chors d'en Clavé els qui anaven a Madrid a desprestigiar la barretina catalana, baladrejant ab ella al cap per sos carrers y places, el *Gloria á España!*

Avuy, embarretinats són quatre desferres els qui passegen per Madrid.

Entre avans d'ahir y avuy, l'estol de catalans que famolenchs de vianda o d'honor han anat a deixarse descobrir pels castellans, ha estat nombrós.

Els d'avuy són els que'm fan més fàstich, perque'ls d'avuy tenen les mans tacades de sang.

Els chors diuen *Viva España!*, però ho diuen cantant. Obrers honrats, en sa majoria, canten malament, però voldrien cantar bé; van equivocats al meu entendre, però poden anar bé. Sobre tot si's purguen de l'odi a la terra hont han nascut.

Els d'ahir són pobra gent soperba y orgullosa que, per un aplaudiment qu'es cosa de menys valua que un plat de llenties, se venen a sos germans. Y la pobra gent inspira compassió.

Però'ls d'avuy, allà en sa jovenesa, per quatre miserables quartos se comprometeren a matar, a matar sers humans, y ara en les derreries de sa vida, quan vells y xacrosos són més morts que vius, encara la bestia'ls hi brama sota llur pell pancida, y encara han parlat de matar, de morir matant, doble crim, doble ignorant despreci de la vida, de la vida propria y de la dels altres. Aquests me fan fàstich.

No: els voluntaris de la guerra d'Africa que avuy s'han arrocegat per Madrid no representen de Catalunya sinó la població miserable de nostra terra, que la té com tota terra del món. Representen aquella mena d'homes que, quan joves, prefereixen enlloch del trevall les aventures per sagnantes que sien, que ans que les eynes de l'ofici facin duricies en llurs mans, prefereixen que les facin en llurs cors les eynes de les guerres; representen aquells homes que, ja

adults, passen sa vida picant a la porta del qui un dia feu aixecar llurs mans homicides; representen aquells homes que, ja vells d'una vida sense ideals nobles ni nobles lluytes, amaguen ab èxits infames de sa jovenesa'l rosech de llurs conciencies.

Els voluntaris de la guerra d'Africa no són pas *catalans*, perque no es dòna de sa casa qui va a passar bugada de la roba d'altri y deixa bruta a la llar la dels seus fills.

L'escut d'Espanya fou insultat, però la barretina ab que aquells homes cobreixen llurs caps no pera honrarse, sinó pera fer el carnestoltes, encara du una taca.

Y els pobres vells, devant de quals ulls ha ufanosament brotat la espléndida fullaraca de l'arbre de la ignorancia de l'Estat, això no ho saben veure! Y els pobres vells d'ànima de Madrid tampoch! Y tots s'han abraçat, han viscut barbaritats passades y s'han sentit héroes novells! Y els pobres castiles vençuts per tot arreu, bastonejats per totes bandes, s'han enorgullit d'haver vençut un cop!... Desgraciats! Fins un cop que'l despreciable llorer roig de la guerra pessigollejà llurs caps atapahits de cigrons, la barretina hi era de per mitj.

¡Aun hay patria, Veremundo! ¡Aun la barretina vive y late con España!... Però observéu qui són els que se la posen per'anar a estrényervos les mans: chors que canten malament, animetes que fins farien salts pera que'ls badochs de les fires els aplaudissin, y quatre vells que han lluytat per un sòu y viuen de la pública caritat.

Es tot lo que vos pertoca de casa nostra. Es ben vostre perque fruyt vostre es.

F. Pujulá y Vallès

LA REVOLUCIÓ RUSSA

Mentres escrivím les presents ratlles, impera a Russia l'anarquia més completa. Una vaga general—podriem dir nacional—sospengué la vida de l'Imperi rus, substituhintla per una paràlisis de tota mena d'activitat que no fos el desordre y la violencia. Els revolucionaris, ab unanimitat perfeta, s'han aguantat ferms, pera fer, ab llur fermesa, trontollar l'odiat tsarisme.

Kosaks y revolucionaris han vessat llur sang per les grans viles de l'Imperi; les bombes explosives han produhit efectes terrorifichs; interrompudes les linies ferroviaries, els telègrafs y els telèfons, ab carreteres impracticables per l'abandó del govern, l'Imperi dels Tsars s'ha trobat a punt de morir esquarterat. A Petersburg s'ignorava lo que succehia a Helsingfors, a Varsovia, a Moscou, a Odessa; el terror pujava, pujava com una onada gegantina, quan el tsar Nicolau ha parlat paternalment, dihent que «la felicitat del sobirà rus se troba indisolublement lligada a la felicitat del poble», y que «el dolor del poble es el dolor del sobirà.» Han seguit a n'aquestes declaracions sentimentals, unes prometences de reformes polítiques, que proporcionarán (un cop regeixin) al poble rus la llibertat civica basada en la *real inviolabilitat* de les persones, la llibertat de conciencia, de paraula, de reunió y d'associació; que concediràn el dret electoral als estaments socials que'n careixien al organisarse l'actual *Duma* (Parlament); y que, finalment, concediràn a la *Duma* la facultat d'aprobació de totes les lleys. Heusaqui la essencia del Manifest imperial que'l comte Witte ha presentat al poble rus, com anestésich de la terrible revolució triomfadora.

¿Serán prou aquests projectes pera calmar els propòsits dels revolucionaris? De moment sols han plagut als lliberals moderats; reaccionaris y revolucionaris, ab paraules y ab actes, n'han protestat sorollosament. Si a Petersburg ha renascut un xich la calma, han aparegut periòdichs y s'ha fet sensible la minva de la revolució, en les altres ciutats de l'Imperi continúen els desordres la llur marxa triomfal, agravantse tràgicament els aconteixements ab la entrada en escena de nombroses y fanàtiques bandes terroristes contra-revolucionaries, formades pels sers de més baixa mentalitat y de més crudels instints de Russia. Com sempre (sobre tot a la Besarabia) els jueus han sigut victimes d'assessinats y depredacions de tota mena. Llurs establiments s'han vist assaltats—malgrat els esforços dels estudiants y obrers revolucionaris—y llurs esposes y criatures han sofert tractes canibaleschs.

Terribles han sigut les jornades revolucionaries a Russia; la sang y el foch han tacat y abrusat carrers y edificis; y la lluyta dura encara. Més en mitj de tanta ruina y tristesa,

ha vibrat hermosament la nota nacionalista. A Helsingfors els finlandesos han abaixat la bandera russa, içant ab frenètich entusiasme la llur aymada bandera blanca y blava; a Varsovia una immensa processó de patriotes polonesos, ab les antigues banderes de la patria, ha seguit els carrers de la capital del reyalme, manifestant seriosament el desitj de recobrar la nacionalitat perduda.

L'esforç titànich de revolucionaris y nacionalistes, si segueix tan ferm com ha sigut fins ara, obtindrà positius resultats, que si no tan complerts com de moment desitjarien uns y altres, al menys seràn començament d'una nova era política y nacional en tots els paisos sotmesos al tsarisme.

GERONI ZANNÉ

EL «LLIBRE DE LES DONES» DE MESTRE JACME ROIG (1)

Quan algú escrigui, temps a venir, la historia de la literatura catalana, haurà de remarcar dins del XVe sigle la poderosa influencia dels escriptors valencians, com ja està reconeguda de tothòm la que'ls mallorquins han exercida durant una bona part del sigle XIXe.

Efectivament, Ausies March, Johanot Martorell y Jacme Roig, tots valencians, poden per ells sols fer bona l'afirmació de que'l sigle XVe, en les lletres catalanes, pertany de dret a la gent valenciana, y que les obres d'aquests autors escrites en llur llengua nadiva tanquen de cop sobre la unitat de raça y de idioma que fa de Valencia, Catalunya y Mallorca (concretantnos a Espanya) un grupo étnich perfectament diferenciat dels altres núcleus ibèrichs En Menéndez y Pelayo ho tè reconegut aixi meteix quan al propòsit de l'autor del *Tirant lo Blanch*, diu referintse a sa llengua, *que tratándose de aquel tiempo, debe llamarse sin ambajes catalana.* Per manera que tota denominació com la de llemosi o de valencià ab que ahir uns y avuy altres han volgut diferenciar el parlar de Valencia del de tota la familia catalana, no serveix sinó pera trahir els propòsits de tots ells de restar importancia a lo que precisament Catalunya té cada dia més empenyo en evidenciar, això es, les rahons històriques en que funda ses reivindicacions nacionalistes.

Ja's pot compendre, donchs, si en tè d'importancia la fixació ab caràcter definitiu dels monuments literaris de la nostra llengua, pera que sien altres tants testimonis irrecusables de sa valua y de ses aptituts pera ésser tornada a la consideració que tant han volgut regatejarli sos enemichs.

Qui no hagi llegit el *Tirant lo Blanch* no pot formarse idea de lo qu'era la nostra llengua en varietat y abundancia de lèxich; qui no conegui els *Cants d'amor* d'en March no sab res de la concisió y de la precisió alhora ab que la llengua catalana podia expressar les sobtilitats més tenues d'aquell temperament qual producció ha estat per algú qualificada de *poeta cerebral*; y qui no hagi assaborit el *Spill o llibre de les dones* està a cent llegües de poder capir la ductilitat ab que'l nostre idioma's plegava a les exigencies d'una versificació fàcil y elegantissima. Els setze mil y tants versos de metre curt que contè aquest derrer llibre ho proben palesament.

Emperò el qui conegui, tot això, el qui s'hagi delectat fruhint les belleses infinites que's contènen en aquestes y altres obres de la nostra antiga literatura, aquest no pot estranyarse, no s'estranyarà gens ni mica de que avuy el meteix instrument llengüistich en cami de sa total restauració pugui produhir flors d'exquisitat, tant en la prosa com en el vers, y pugui servir ademès pera totes les necessitats d'un poble qual activitat s'estèn a tots els ordres de la vida moderna.

Y es que, per demunt de tot, hi ha una cosa extraordinaria a senyalar en el nostre idioma, y es aquesta la prodigiosa resistencia que ha oposat a la castellanisació. ¿De quin altre idioma pot dirse lo que del nostre, que després de quatre centuries d'ésser abandonat a una sòrt adversa persisteixi quasi integralment arrapat dintre lo més pregón de la nostra ànima y pugui resortir d'allà dins poch a poch en tota sa pristina riquesa y hermosura?

Cal fixarshi en això; y precisament el meritissim doctor en Roch Chabàs a qui's dèu la depuració del text del *Spill* en la edició ara tot just publicada, ens dóna ocasió pera ferho. Examinèu els comentaris lexicogràfichs ab que ha enriquit el llibre esmentat; anotèu els mots desconeguts a Catalunya que l'erudit comentador declara ésser vius encara a Valencia; afegiuhi una altra bona porció de vocables més o menys usats entre nosaltres y que'l doctor Chabàs no ha retrobat actualment entre sos coterranis, y tindrèu un immens vocabulari susceptible de les més diverses aplicacions, que no espera sinó la oportunitat de tornar a la circulació, previes naturalment les transformacions que reclama una bona adaptació a la nostra actual manera d'ésser, que per molt que hagi evolucionat desde aquella època, no ha arribat ni arribarà may a renegar de si meteixa.

(1) Un volúm gran in-4.°, de XX-450 pàgines; Barcelona, «L'Avenç», 1905.

Y que no se'ns vulgui objectar que aquesta reintegració del nostre idioma sia una utopia, a pretext de que'l poble es qui fa el llenguatge y el transforma insensiblement ab l'us. Cert es això, mes també ho es que'l literat o sia l'artista de la paraula parlada o escrita pot y dèu negarse a donar curs a totes aquelles formes que solsament de la ignorancia són filles, y no es menys cert que l'escriptor pot influhir molt en que la depuració del llenguatge parlat sia una conseqüencia natural de l'assimilació d'un bon llenguatge escrit, que será'l meteix que'l poble parla, garbellat de idiotismes y barbrismes y que'l poble s'apropriarà novament per rahó d'aquella tendencia natural que manifesta a imitar allò que té per superior a n'ell meteix. Y una proba de que això es cert, la tenim en que aquells que pitjor parlen avuy per avuy el català són precisament els qui s'han anat apropriant un dia y altre dia formes castellanes perque les tenien per una manifestació de superior cultura; en tant que la gent humil, aquells qui no s'han doblegat fàcilment a creure en una superioritat de la gent castellana de llur propri estament, han conservat en el parlar (ab tot y els idiotismes que poden ésser fàcilment reconeguts) una major puresa originaria. D'ells pot dirse en tot cas que la mala influencia no l'han obtinguda dels castellans, sinó que l'han rebuda dels propris catalans de les classes educades que han estat els primers de corrompres per una ridicula admiració envers un llenguatge foraster.

Y si dintre d'aquest meteix ordre d'idees creyèm en la possibilitat de que augmenti el conreu literari del català, de que'ls periòdichs y els llibres catalans segueixin essent cada dia més abundosos y més pulcrament escrits (com es possible demostrar que ho són els d'avuy comparats ab els que s'estampaven cinch anys enrera) y tot això sia conseqüencia de qu'en les classes socials més educades augmentin l'amor y consideració per la propria llengua, no es una cosa pas tan de l'altre món la de creure'l parlar popular susceptible d'un cert millorament progressiu, y de que'l perfeccionament que's manifesta en la llengua literaria trascendeixi al llenguatge usual.

—

Tot això que'ns ha semblat del cas exposar al anar a tractar de l'obra ara novament editada pel canonge Chabás ens ha desviat de l'obra meteixa. Emperò, si bé's mira, res hi fa. ¿Es que aniriem a parlar aqui del llibre d'en Jacme Roig venentlo als nostres llegidors com una Amèrica per nosaltres descoberta, y ferne una lloança que a tothòm semblaria fòra de llòch? De cap manera: els qui coneguin el llibre no necessiten que se'ls hi recomani. Ara'ls qui no'l coneguin y tractin de conèixel, se faràn un bé a n'ells meteixos si's decideixen, prescindint de la recomanació que aquí podriem férloshi.

De lo que si ens cal parlar es de que'l treball del comentador ens ha paregut obra digna de tota estima. Compulsar set textes de l'obra d'en Roig (y entre ells un manuscrit inèdit), depurarlos de falses lliçons y d'errades degudes als editors precedents, estudiar el llenguatge, desxifrar y interpretar les alusions, les metàfores, les referencies de carácter professional del famós metge-poeta, y venir finalment a establir una biografía d'aquest personatge en una mena de restitució quasi especulativa per la carencia de datos històrichs sobre'l meteix, hèusela aquí la tasca meritissima realisada per l'erudit arxiver valencià. La gloria d'en Jacme Roig queda desde aquest moment arrodonida y assegurada, pera que'ls catalans que vagin venint puguin admirarla en tota sa magnificencia. Y d'això Catalunya'n dèu agrahiment al doctor en Roch Chabás que fa honor a les glories de son terrer nadiu, y ve ab la publicació d'aquest llibre a restablir la corrent de germanor de Valencia envers les altres comarques de llengua catalana, avuy en plena reflorida intelectual.

A una reserva no més dóna llòch la edició del *Spill* a que hem vingut referintnos: no hem sabut veure la necessitat ni la conveniencia per la qual un llibre destinat a exalçar la llengua catalana no hagi pogut ésser català desde la portada al colofó. ¿Es que l'Estat ha subvencionat la publicació de l'obra d'En Roig? A que no!

R. Miquel y Planas

QUÉ SOM!...

Alçant els ulls al cel, esguardo la estelada;
veyent brillâ'ls estels, me dich cada vegada:
«Són mons que al seu costat la terra no s'hi veu».
Y encara, dintre'l cor, baixet diume una veu:
«Allà, molt més amunt, molt més amunt encar,
mils y milions n'hi ha que volten sens parar;
més grans, més gegantins que aquests respecte d'ells,
són lo que'l nostre món posat vora d'aquells.»

Y aixís amunt, amunt, m'enfonso en lo pregón.
¿Què n'es dintre l'espay el nostre pobre món?
Una espurna, un esquitx, un frèvol gra d'arena,
un ganxo diminut de colossal cadena,
un atom volador, de l'Univers bolvím,
perdut per les foscors del negre y fondo abím.
¿Què, donchs, pot ésser l'home que demunt d'ell hi viu?
¿Què'l sér que demunt d'ell hi té clavat el niu?
Una boyrina, un punt que ni tampoch se veu...
Ja ho veus, home infelig, ja ho veus qu'es l'orgull teu!

J. Bassedas y Montaner

XACOLATA Y BRUSI

o

ELS VOLUNTARIS DE L'ÁFRICA

y

SI TANT ELS HI AGRADEN QUE SE'LS QUEDIN

AL volta'm farán retrets mos estimats llegidors, de que sempre jo comenci parlant de mi meteix; però com que jo sòch dels que tenen el valor de llurs conviccions, no'm tinch pas d'ataleyar massadel parer d'altri, apart de que si quelcòm valen mos escrits, es per lo que tenen de personals. Aixi, donchs, començaré per dir que'l malehit reuma'm té aquests jorns retret en ma cambra d'estudi, puig tota ma ciencia farmacològica no m'ha bastat pera trobar el remey volgut. Els dolors del cos solen desvetllar les tristors de l'ánima, y sols els qui possehim un esperit superior podém payrarnos de la desesperació anestesiantnos ab el suau dormitori dels recorts dels temps ja llunyans y dels ensomnis de l'avenir.

El passat dissabte la murria més anglesa s'era ensenyorida de ma persona tan catalana. Les recentes moixigangues madrilenyes havien exacerbat mon mal humor. Jo veya la quadrilla d'impotents capitanejada pel vell xaruch d'en Montero Rios, el *suegro nacional*, fer riota de les queixes dels catalans; jo veya tota la dignitat de nostra terra trepitjada per aquella gitanada politica que ab la estúpida rialla als llabis ens arroceguen a tots cap a l'avench pahorós que ha d'empassarse a l'Estat espanyol rihent, rihent sempre. sense pensar en l'hora de les ploralles.

La Carmeta, l'ángel endolcidor de ma vellesa, més alegra y més hermosa desde qu'estima y es estimada d'en Pujulà a qui ha escullit per espòs; la Carmeta, dich, vingué a durme la xacolata ab secalls del Forn de Sant Jaume, ab la torna obligada del Brusi de la tarda. «Xacolata, Brusi, Forn de Sant Jaume!...» Aquests tres mots colpien mon ánima de barceloni ab un sentiment quelcòm fatidich, com les misterioses paraules del festi de Baltazar!...

Y, com si tot se congriés pera ferme reculer en el camp de les meves recordances, al pendre'l llibre que poch avans havia estat llegint ma filleta, vegi qu'era'l volúm dels *Singlots Poètichs* de mon antich company Pitarra, y no havia encara tingut temps d'aturarme en aquest recort, que s'obrí la porta donant pas al senyor Calau, el xacolater retirat del carrer de la Boria, mon amich de la infantesa y mon constant camarada en mos esplets de conspirador politich, y compliç decidit en mes bogeries de *El Gavilán*...

Una llagrimeta lliscà de mos ulls entendrits y rodolà per ma galta revinguda. Eren les montanyes que retornaven a trobarme, ja que jo no podia anar a elles.

—Y donchs, Rafel,—digué en Calau tantost la Carmeta l'hagué desembraçat de son feixuch abrich y jo l'hagui invitat a acomodarse en un confortable setial:—sembla que no tornaries pas a les barricades.—

Ma resposta fou un sospir; al que afegi ab to melangiós:

—Y si pogués, ¿creus que valdria la pena?—

No'm contestà en Calau, perque tenia la boca ocupada pera remerciar a ma xamosa Carmeta, que li havia posat al devant una fumejanta xicra de xacolata pera que'm fes companyia.

—Ja tens rahó—feu després, sucant el secall y fregantlo pel bordó de la xicra pera que la gota no li taqués la pitrera.—Aqui tens aquesta xacolata. Si jo l'hagués servida a mos clients, de segur que'm quedava sense parroquia Y, aixi meteix, si els homes del nostre temps vegessin als politichs y revolucionaris d'ara, de vergonya tornarien a morirse. En Prim, ab un reguitzell de renechs ben catalans com els de que's servi pera enardir als voluntaris avans de l'acció de Tetuán, els fuhetejaria a n'aquests infeliços que s'han prestat a la comedia preparada per alguns peixos grossos de la politica qu'exploten llur vellesa y llurs entusiasmes de sobretaula pera befar a Catalunya, y els hi diria: «Si ja rapapiegéu, no volguéu anar a fer el mico a fòra casa si el vi os ha de muntar al cap y el menjar de fonda ha de rependre vostre ventrell aixerrehit. Aconhorteuvos ab la escudella que vos paga la ciutat de Barcelona sense que vos l'haguéu guanyada, que no per haver anat un dia a fer de matamoros hi teniu més dret que'ls qui han envellit trevallant. A mi'm mataren perque'ls hi feya ombra, y a n'en Pi l'arreconaren com un trasto inútil que, si no'ls servia, no'ls hi feya tampoch massa nosa.» Y en Clavé diria als qui exploten son nom: «Per lo que feu, no valia pas la pena de que vos tregués de les tavernes!...»

—Y no obstant—digui jo, seguint el fil de

les reflexions que havia fetes mentres mon amich enrahonava,—y no obstant, hi havia quelcòm de veritable en aquell entusiasme dels qui voluntariament anaven a morir en els abrusadors sorrals de l'Africa.

— Falornies! — digué en Calau esclatant una gran riallada que acabà ab una formidable explosió de tos.—Examinada ab serenitat aquella febrada pseudo-patriòtica, no resistiria pas més l'anàlisis que les nostres calaverades de *La Paloma*. Y tot això ara es tan ridicul com si tu y jo volguessim tornar a jugar a bales *o* festejar minyones en la quadra del carrer de les Tapies, que de *Ball de la Patacada* esdevingué imprenta de l'Avi Brusi, del portaveu de la gent de roba negra que cada dia se'ls hi torna més del color d'ala de mosca a tall de manteu de capellà de fòra... Mirat lo qu'era l'entusiasme africà de quaranta anys enrera!—

Y agafant el volúm dels *Singlots* que havia quedat demunt de la taula, llegí la següent advertencia que firmada *Lopas Bernagossi* apareix en la primera edició de *La Butifarra de la Llibertat:*

NOTA DE L'EDITOR

«En una de les primeres accions que les victorioses tropes d'Espanya van donar en la escalfahida terra de Marruecos, lo valent y digne general Echagüe va rebre en un dit, no sé de quina mà, una ferida de poca consideració.

»L'autor, que com tot bon espanyol sent córrer per les seves venes la valerosa sang dels Guzmans y dels Pelayos, se va entusiasmar ab dita guerra.

»Ple, donchs, del foch de que s'omple l'ànima en semblants casos, va fer llençar tot seguit un caixó de dàtils que tenía a casa seva, va ésser un dels que van contribuhir a que's posés cap per avall el moro que llepa la xicra de xacolata del carrer Nou de Sant Francesch, y va escriure la present comedia o gatada dramàtica aprofitant l'incident de la ferida del brau general pera posar en ridicul a nostres enemichs els sectaris de Mahoma.»

Y, sense donarme temps de respòndreli, en Calau agafà'l *Brusi* de la tarda, y aturantse de tant en tant pera pendre halé, m'etgegà aquests paragrafs que'm caygueren a sobre com una pedregada seca:

Madrid, sábado, 4 de noviembre (8-45). — El discurso del señor Maura, pronunciado anoche en la Juventud Conservadora, después de saludar á los voluntarios y de elogiar á Cataluña, sirvió para condenar el separatismo, diciendo á dichos veteranos :

«Cuando oigáis á alguno que blasfema contra la segunda religión, que es el amor á la patria, recordadle que la patria es un organismo vivo, y que todo lo que está vivo y organizado consiste en el misterioso subordinamiento de los componentes al todo, y que la muerte consiste en la disgregación, en la reclamación de individualidad de los elementos integrantes, de cuya verdad se olvidan aquellos á quienes ciega y ofusca el engreimiento, por otra parte legítimo, de la lozanía y del florecimiento de las ramas á que pertenecen y que en vano intentan desgajarlas.

»Recordadles que aquel verdor y aquellos frutos se nutren calladamente de la savia que oculta en sus raíces el tronco secular nudoso y tosco, quizás herido. »

Después trató el señor Maura con hermosa oratoria de la centralización, considerándola como una grave enfermedad, cuyo único remedio, dijo, «consiste en aunar los esfuerzos nacionales y unirlos con la esperanza que debe inspirar el hecho de que la desgracia ha sido bastante eficaz para extender el desengaño con la enseñanza del escarmiento.

»Nosotros no somos de los que creen fortalecer el Estado desnaturalizando el tejido social; nosotros no podemos sentir afán de centralismo cuando presenciamos que un cesarismo ridículo ha conducido á la anarquía burocrática; nosotros no podemos querer llevar la inestabilidad ni la inconsciencia de poderes movedizos, alternos y temporales, á aquellos que están dolorosamente atenidos por ley de naturaleza en las propias manos de los ciudadanos. »

Terminó el señor Maura reclamando su concurso á los asistentes al acto, diciendo:

«Si no lo obtenemos, del fracaso no responderemos nosotros, porque no se puede en el gobierno, no se puede al frente de las agrupaciones políticas manejar más fuerza que la que se otorga, pues en otro caso no se hace otra cosa que malograrla.

»Y puesto que veo las raíces hondas que tiene en vuestro ánimo y en vuestro pensamiento la significación patriótica que vosotros recordáis con la campaña de Africa, el traje que vestís, la lengua que habláis y las ideas que evocáis en nuestro espíritu, debo manifestaros que nuestro saludo no es hijo de una impresión efímera, sino que es muy honda y verdadera la base en que se asienta, y estad seguros de que así en la próspera como en la adversa fortuna siempre nos congratularemos de llamaros hermanos y de proceder con vosotros como tales.»

Fué una ovación grandísima la que obtuvo el orador.

Los voluntarios con los pañuelos en los ojos enjugaban las lágrimas.

El momento no pudo ser más solemne.

El conde de San Luis dió varios vivas al Rey, á la patria española, á los voluntarios catalanes, á Cataluña y á don Antonio Maura, los cuales fueron unánimemente contestados.

Los concurrentes pasaron después al buffet,

felicitando con entusiasmo al señor Maura, siendo los primeros en hacerlo los voluntarios catalanes, en obsequio de los cuales se celebraba la fiesta.

—Aquest es en Maura — seguí dihent en Calau; — aquest es en Maura que ha tret de pollaguera a nostres classes directores, talment com en Lerroux ha escalfat les closques dels proletaris. Mentres la estupidesa segueixi essent senyora y mestressa de tots els estaments que componen nostra societat, no cal pas que'ns fem gayres ilusions, ni grans bocades de nostra superioritat. Si avans erem petits, no voliem fer l'home y ens aconhortavem de tenir per poeta en Serafí Pitarra y per epopeya una guerra com la d'Africa. Ara que tant ens vantèm de tenir vistes a Europa, hem de fer riure als estrangers que'ns visiten y veuen que com indis ignorants ens deixèm enlluhernar per vidrets y coloraynes y per la xerrameca dels arrencacaixali, als qui creu el vulgo per la sola rahó de que no'ls entén y de que la explotabilitat de la massa està en rahó directa de la barra dels explotadors.

Aquí en Calau xarrupà lo que quedava a la xicra, y tot deixantla en el platet abusà una mica de sa tirria contra les classes directores; y després de decantar la conversa cap al Catalanisme, y de mostrarse partidari de que's cantin *El Segadors*, a pesar de tot y de tothòm en les ocasions solemnes, y de fuhetejar al *catalanista* Cabot perque, segons sos informes, no deixà cantar aquell himne a l'Orfeó en el concert del Principal malgrat els desitjos que'n tenien en Millet y els choristes, exclamà filosòficament, referintse a la mansuetut dels del gremi que podent fiscalisar no fiscalisen y podent enrahonar resten muts:

—Cada dia hi ha menys afició a pendre xacolata, y cada dia aquesta es més sofisticada. ¿Qui en té la culpa? ¿Els xacolaters poch escrupulosos? ¿Els paladars pervertits que prenen com a bones aquestes rajoles negroses que de tot tenen menys cacau o canyella?... Y qui diu xacolata diu política, ja que avuy a tothòm li agrada ficarhi sucada.—

Sa mirada's perdé per l'espay... y a mi'm distragué de mon ensopiment la remor de la cullereta d'argent ab que la Carmeta remenava la dosis de yoduro que havia d'alleugerir els dolors del meu cos, que pels de l'ànima... ¡ay! no he trobat encara cap paliatiu en ma farmacia.

RAFEL VALLÈS Y RODERICH

NOCTURN

En Carles Riera, després de sopar, sortí a passeig... Era una nit plàcida y benigna. Petits estels lluhien en el cel ab espurneigs imperceptibles; la lluna, en creixent, semblava morta... Passejà, passejà... Les amples vies de la nova ciutat eren desertes; una gran solitut arreu triomfava. Els fanals teixien farors groguenques que agonitzaven misteriosament, molt allà d'enllà. Entre un y altre fanal els arbres s'adormien en quietut...

Passejà, passejà... De primer passà per un carrer pletòrich de botigues tenebroses. En elles rostres llànguits, macilents, mostraven llurs tristeses perdurables... Eren botigues tristes, sempre buydes: botigues doloroses. En una d'elles una nena cantava una cançó trista que sortia al carrer com un gemech, com un plany llastimós. En Carles al sentirla s'estremí; allò li feya mal, l'atormentava. No podia sentir cançons d'aquelles. Caminà més depressa, adolorit... Entrà en altre carrer, mirà un balcó. Derrera'ls vidres, vagues ombres passaven lentament. Eren blanques y els seus cabells semblaven fets de flors... Restà una estona quiet. Aquelles ombres li feyen somniar coses molt sobtils. Escampaven un cerimoniós refinament, una pura y suau aristocracia .. Al seu esperit noble, d'artista, aquelles visions li eren plahentes. Devot de la distinció, de la elegancia y alhora del misteri, aquella aparició li era agradable. Aquelles vagues ombres femenívoles, que lentament passaven derrera'ls vidres del balcó, l'embaumaven de goig y d'alegria... Delicat en tot, aquella exquisida delicadesa nimbava la seva ànima de joya, y el feya somriure en el silenci... Somreya dolçament, y en el balcó, derrera'ls vidres alts y esbelts, viselats, senyorials, les ombres femenívoles y blanques seguien passant, com si dancessin una estranya dança misteriosa, de ritme inconegut, d'ideals gestes. Passaven y tornaven a passar, metòdicament, divinalment, y al passar aixecaven els llarchs braços com nenúfars florits en mitj dels ayres...

Preludià un piano esplèndida y magnifica cançó. Després ne preludià un'altra. Y una veu respongué en la llunyança:

Celui que j'aime a dit: Veux-tu
Voir ton joli cou revêtu

De perles pures?
J'ai dit: Je veux d'autres parures
Mon bien aimé, bon bien aimé, fais que mon cou
Sous tes bras enlaceins se ploie:
Il n'est pas de plus beau bijou
Qu'un collier d'amour et de joie!

Segui caminant. Vegé en alguns balcons llums misterioses; en una, una llum trista endoloria. Delatava un malalt y feya pena, feya pensar en nits interminables, feya pensar en hores engunioses... Les llàgrimes floriren en els ulls d'en Carles.

Trobà qualques parelles amoroses, que caminaven gayrebé com ombres. Algunes se somreyen y callaven; altres parlaven força; altres no's miraven y ploraven... Carles les observava ab atenció: aquells amors furtius l'interessaven. Gayrebé sempre li inspiraven quelcòm; en ells veya confoses, barrejades, voluptuositats desconegudes y tristeses vulgars y quotidianes.

Segui caminant... En l'encreuament de dos carrers, a l'entorn d'una font, altres parelles parlaven d'amor. Més lluny una taverna, sobre'l carrer desert, deixava caure una blanca claror corprenedora. Y en la taverna aquella, sota un llum, una dòna pàlida, tristament malaltiça, magra, laça, bevia lentament clara beguda... Una copa, després altra... Y els seus ulls morats, grans, ovalats, s'anaven circondant d'un cèrcol fosch, que s'engrandia sinistrament augmentant la blancor del rostre pàlit. Y bevia, bevia, y entre glop y glop els seus llabis groguenchs y cadavèrichs se contreyen ab positures tristres, que després s'esfumaven en somriures. Allavors cantava; de sa gola estragada pels vins y la luxuria n'eixia una veu ronca, baixa, fosca; una veu de perversitat y de lascivia, una veu terrible, sinistra, de condemnat... Cantava, cantava cants horribles, cants de depravació y de revolta, cants d'orgia y de guerra, cants de sang, cants de carn y de mort, cants infernals... Y seguia bevent, un glop derrera l'altre, lentament, sota'l llum triomfant, en la pesanta atmòsfera de la taverna.

Y en Carles caminà... En un balcó una damisela somreya contemplant la lluna; a son costat dues clavellines florejaven... Y, més lluny, una veu cantava:

Per la mia Marguerita...

Tornà a casa seva. Estava trist, meditabond, y s'assegué al piano, y executà un walz trist, dolorós, tot anyorança, un walz de sofriment, llarch y pausat... Mentres sos dits pàlits, femenivols, recorrien les tecles evorials ab moviments suaus y aristocràtichs, saltant de l'una a l'altra dolçament, fugint d'elles ab por pera posarse sobre les tecles negres, el seu cap saxó, ros y vermell, s'inclinava quelcòm sobre una espatlla, y encès de melodia, ubriach de ritme, curull de cadencia, aclucava'ls ulls blaus y pregons, y s'entregava als besos d'aquella música com una verge als besos de l'amor...

La cambra estava fosca, y les notes s'hi escampaven com miracles, omplintla triomfalment de melodies infiltrades de llarchs anyoraments y de ritmiques tristeses. Les notes aquelles gemegaven ab un dolç gemegar, com presoneres de mitjeval rondalla, y eren llargues, y eren doloroses, y eren suaus...

Carles pensà en les ombres femenivoles que havia vist derrera d'aquells vidres, y en somnis entrevegé aquella dança, y en somnis estimà les ignorades... Les vegé en un misteri encisador, dançant les belles dances del seu ritme, aixecant al dançar llurs braços pàlits, com flames estatuals y agonitzantes... Pensà en elles llarch temps, molt llarga estona. Després tancà'l piano y olorà unes roses luxuriantes, besantles ab afany, passionalment... Després s'acotxà en son llit magnifich, y un cop sobre'ls llençols de lli purissim, s'ompli tot ell de flors, com un cadavre, y allavors s'adormi, y somnià...

Somnià que, en havent sopat, sortia a passejar pels carrers quiets. Y passava per un qu'esporuguia, ple de botigues tenebroses, terribles, infernals. Y passava per un altre, y en aquest, derrera uns vidres senyorials, en esplèndit balcó, hi passaven vagues ombres femenivoles, ombres de simfonia o de llegenda, de rondalla o de conte, ombres blanques, misterioses, sobtils, ombres lleugeres, ensomniades, suaus, corprenedores. Y sentia un piano, un dolç piano, y una veu, una dolça veu...

Celui que j'aime a dit: Veux-tu...

Y caminava y veya més balcons, y veya en la foscor forces parelles, unes que's contemplaven ab dalit, altres que no's miraven y ploraven, altres que silencioses se somreyen... Ell les veya passar vora son cos, ell

les veya passar prop dels seus ulls, nimbades d'amor y de passió, encensades de goig o de tristesa... Oh, les nocturnes y gentils parelles!... Seguia caminant, y la tristesa l'anava invadint pausadament. Y vegé una taverna, y en ella una dòna pàlida, malalta, d'ulls morats y grans, d'ulls de misteri, de degradació y de tristesa, dolços y poétichs; d'ulls alucinants, torturadors... que bevia una copa y després un'altra, enverinant sa sang, exausta, feble...

Y tornà a casa seva. Estava trist. Segué pensativament al vell piano, y el piano, ferit per sos dits pàlits, flagellat per ses mans magres y livides, entonà un walz molt trist, walz de tardor, walz de condolencies y dolors, walz de suaus sofrirs, lent, pausat... Y després s'acotxà y's cobrí de flors, de forces flors, blanques, rosses, vermelles, de tots colors; flors belles, flors acariciantes y lascives, flors mistiques y flors d'apassionament y de victoria, flors de gloria y amor, flors de tristesa... Y s'adormia... Y entre mitj de les flors, com sacres aubes, apareixien vagabondes ombres, blanques, aristocràtiques, divines, que voltaven son cap com papallones, y que a l'entorn d'ell, hermosament, dançaven una dança de misteri, una dança suau, corprenedora, que l'ubriagava de bellesa.

Y ell somreya, somreya, y lluny, molt lluny, una veu cantava:

Celui que j'aime a dit: Veux-tu...

CARLES ARRO Y ARRO

EL PARTIT FEDERAL

Hi ha qui diu, quan un home tot ho esguerra, o quan les coses no li surten degudament, qu'està deixat de la mà de Deu, y vull permetrem dir, del partit federal, que fa les coses de tal manera qu'en veritat sembla que també ho estigui deixat de la mà de Deu, puig són tals les etzegaliades que realisa, que aviat no podrà ni empendres una nova edició del *Programa de 22 de Juny*, quan s'agoti la derrera que fan els candidats per regidors en les properes eleccions municipals.

Per un costat, semblava que'ls que deixaren a «Catalunya Federal» tindrien bon compte, en lloch d'arribar a n'en Vallès, de agrupar el partit entorn d'una conveniencia lleal y honrada, com es la de procurar que lo substancial al federalisme o sia l'autonomia, fos la pedra *angular* de la unió, arrencant de les urpes dels unitaris el cos desvalgut d'un partit serio y patriota que ha perdut les seves forces en els bordells politichs que els arcabots de la monarquia els hi han organisat ab *nimfes* de la república.

Però aquells homes, un cop han tingut l'autoritat del comité municipal, no han sabut atraures els demés organismes que són adictes a Madrid per la historia dels homes que hi viuen més que per altra cosa, y enlloch de procurar que ab motiu de les properes eleccions s'hagués arribat a una inteligencia, han permès que'ls *disidents* adictes al Concell Federal de Madrid, els hagin ensenyat les seves energies presentant, sols, candidats que, si bé sortirán derrotats, tal vegada units tots els federals y sumanthi molts autonomistes haurien pogut portar al municipi voluntats fermes pera defensar nostres ideals.

Per altre costat en Vallès, ficat dintre de la closca, deixa fer, perque ja sab que'l *comité* no més procura investirlo a n'ell, y com no té ningú al seu costat, ni tan sols a n'en Quimet, que ab això que porta entre mans de l'acta de Figueras bufa més que un gat, pensa y pensa bé: «Ja vos arreglaréu! Quan sia l'hora, quan tots no sabréu per hónt tirar, quan el comité's cansi de no representar a ningú y l'altre comité disident no pugui organisar més assamblees, que com la del Vendrell erem poquets y en una altra seriem menys, y tot son dalit y empenta no sàpigan en qué empleyarlos, pujarán la escala de casa meva y vindrán a demanarme audiencia; pegaré quatre cops de puny a la taula, els hi parlaré de la meva conseqüencia de tota la vida, procurant no dir els anys perque no sàpiguen els que tinch; faré córrer a n'en Drets; soparé ab en Vilà; pendré café ab en Pi y Suñer, compraré vi a n'en Masó, treuré a n'en Gironella de *El Federalista* y si no se'n vol anar, no pagaré la imprenta; encarregaré a n'en Bo la secció politica del diari; escriuré a l'amich *Deu d'Olot*, a n'en Castells de Lleyda; escriuré a n'en Redón dihentli que a Tarragona manxen, y a n'en Bofill de Figueras li recomanaré que *vagili* a n'en Quimet. Y allavors, oh! allavors la unió

será un fet, però per mi, perque entre tots no farèm més que un diputat y aquest, es indubtable, seré jo.»

Aquestes reflexions y d'altres són les que's fa en Vallès, y ab tot això'l partit federal va fent de comparsa a tots els partits politichs, y a tots els matisos de l'autonomia.

Això s'ha d'acabar. Es arribada l'hora de que'l partit federal digui si existeix o no, si hi ha partit federal o no n'hi ha, y per saberho no hi ha més que un camí: Convoquèm una asamblea ampla de tots els federals de Catalunya, discutim un qüestionari en el que hi hagin tots els punts que'ns tenen sempre fets un garbuix, y si la lògica y la rahó s'imposen, enrobustim la organisació, y si no, quedèm en llibertat de fernos moros sense que puguin dirnos qu'hem claudicat perque no seguim la politica dels ximples o dels farsants.

C. Ventura Pardo

IMPEDIMENT

May del món s'havia vist a la Parroquia una festaça com aquella. Totes les tribunes endomaçades de vermell ab garlandes daurades, el sol desde'l presbiteri fins més enllà de la porta principal encatifat ab molçuts teixits de Persia, les columnes empaliades ab complicats tapiços, les cornises reseguides ab ciris arrenglerats que marcaven ab foch les linies de sa senzilla arquitectura, tot el temple habillat de festa semblava esperar un aconteixement extraordinari. El poble, derrera la muralla que'l separava dels convidats, fressejava impacient xiuxiuejant sense descans, enfilat en les cadires sense cap respecte al lloch sagrat. Els mils de llums de l'altar major tremolosos reflectaven bellugadices resplendors en els metalls daurats dels canalobres y les sacres, y els cercles de candeles dels salomons impulsats encara per la llarga canya del sacristà giravoltaven ràpidament com fochs follets entorn la invisible corda que'ls sospenia entre cel y terra. Les dues cadires, per no dir tronos, del presbiteri ab llurs escuts esculpturals rublerts de ninotets emblemàtichs desconeguts pels profans en heràldica, semblaven despacientarse de no ésser ocupats pels nuvis, y els musichs dalt del chor començaven a trempar els instruments guiats pel *la* que'ls hi donava l'organista.

Y arribaven cotxes y més cotxes, penetrant a la casa de Deu senyors y senyores soperbs, majestàtichs, enravenats sota llurs brillants uniformes y llurs cotilles, atravessant la esglesia descaradament del bracet per ocupar son lloch mentres el públich encuriosit hi feya els seus comentaris no pas massa caritatius.

—Miratel, sembla un llangostí ab aquest casacot vermell.

—Y ca! si jo'l conech: es el Baró de la Quintana.

—Com que porta sabre y *espuelas*.

—Es una disfressa que dóna'l Rey als noys de casa bona.

—Goyta, Pepeta, la Marquesa de Puigagut... Llàstima d'*anglaterres*! tan feixuga... Quina carroça!

—Renoy aquell *gueto* bé'n porta prou de *creus* al pit!

—Si, y la més pesanta la porta al braç. Quina dòna més lletja! Ay pobret!—

Y aixi anaven passant Boria avall tots els titols y primers contribuyents de Barcelona, banquers y fabricants, per entre aquella generació que ab malaltiça curiositat y mal dissimulada enveja'ls contemplava.

Les naus del temple s'anaven omplint, y als raigs del Sol que per entre'ls finestrals descendien per una faixa d'imperceptibles bolves lluminoses de tots colors llepant indiferent tant de boato, lluhien més que may les joyes de les dònes y els brillants uniformes dels cavallers y militars, ab llurs condecoracions y entorxats.

Sols faltaven els nuvis, y ben prompte'l landó de can Bellaflor portà al Marquès y a sa mare...

Alt, ros, d'ulls blaus, pas reposat y maneres distingides, semblava ab son trajo blanch de santiaguista y son casco ab llargues plomes, un Lohengrin de comedia. Donant el braç a la Marquesa viuda, entrà triomfador...

Y prou podia! Després de fer malbé la immensa fortuna de sos passats ab ses bojes aficions al jòch y a les dònes, se casava ab la pubilla més rica de Barcelona, l'única filla dels fabricants Garcés... La gent ja ho deya que venia sa corona y buscava la manera de daurar sos vells escuts... però la gent sempre enrahona...

La campaneta de l'escolà, *ninch*, *ninch*, *ninch*, avisà, ab gran escàndol als del chor que la nuvia entrava, y els del chor la saludaren ab un espetech de marxa nupcial magnifica, dedicada pel mestre a la feliç parella. Y la Garcés penetrà com una reyna del braç de son pare rabaçut, vermell, apoplètich, engiponat a cops de puny en el frach y ab les mans baubes presoneres dels guants blanchs, estrets y anguniosos que no li permetien ni tan sols tancar el clach que bo y nou se resistia valentment a tórcer sos inflexibles nirvis... La gent hi reya, y a la entrepussada que'l fabricant enriquit donà al pujar els grahons del presbiteri qu'enlayraven a sa filla fins al Titul, respongué'l públich ab una riota desvergonyida y el nuvi, la cara encesa, ab un esguart de fera engabiada... Però la nuvia restava satisfeta perque en aquell moment ompliria'l buyt immens de ses ambicions... Esser marquesa!... y no ab un Titul comprat al Papa, mal fos regalant a la esglesia una catedral, ni tan sols ab un comtat arrencat al rey en sa visita a la fàbrica després de trevallar al ministre sota mà, ni menys ab una baronia radicant en el vell terme comprat a pública subasta... res d'això; el seu fill (si Deu n'hi donava) seria el X Marquès de Bellaflor, ab tota la llarga y gloriosa historia dels de sa raça.

La música parà de sobte, y el prelat, revestit ab els ornaments sagrats bell mitj de l'altar, se disposava a exercir el seu elevat ministeri juntant en la terra lo que desde'l cel devia Deu benehir. Avans de procedir a la cerimonia, ab veu poderosa y d'amenaça, fulminava les excomunions més tremendes contra'ls qui sabent algún impediment pel que aquell matrimoni no pogués seguir endevant, no ho diguessin, quan un crit inarticulat sortí del poble, mentres s'avençava a l'altar una dòna jova y hermosa ab un àngel als braços, seguits d'un home vellet, tot blanch de cabell y barba. No s'ohia en tot el temple més que'l bategar apressurat de tots els cors, y mentres la dòna presentava al sacerdot un paper y el nen, la nuvia queya sense sentits en braços de son pare; y el Marquès, al tirarse contra la dòna ab tota la ceguera de la més folla desesperació, entrellucà la lluhenta fulla del meteix punyal que quatre anys enrera li feu firmar el document que allavors tant el comprometia. Al ferse enrera horroritzat, totes les llums de l'altar, reflectantse en la freda fulla del ganivet, llampeguejaven sinistres lluhentors que l'angelet de cabell ros contemplava alegre y rioler més que may, com qui veu una joguina...

CARLES DE FORTUNY

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

H. G. Wells.—EL ALIMENTO DE LOS DIOSES. —*Ilustracions de Cuchy.—Toribio Taberner. Editor.—Barcelona.—1905.*

Es una maravellosa narració de successos impossibles, feta ab el talent qu'esmerça en Wells en semblant genre literari. Uns sabis anglesos descobreixen una substancia prodigiosa—la *Heracleoforbia*—quals efectes són els de produhir descomunal creixença en els homes, animals y plantes que se l'assimilen. D'aquí naixen successos sorprenents, desenrotllats ab perfecta lògica, escenes esferehidores y, finalment, un terrible conflicte al esdevenir homes els infants qui havien tastada la *Heracleoforbia*. Una nissaga de gegants se troba voltada de pigmeus—els homes—y dotats aquells de sentiments superiors y nobilissims, insensibles als prejudicis y petiteses de la baixa Humanitat, entaulen contra aquesta una lluyta formidable. El bombeig de London pels gegants es una magnífica pàgina literaria.

El mèrit d'en Wells consisteix—a més de les seves sòlides qualitats d'escriptor—en donar series aparences de certesa a l'absurd. No oblida cap detall que pùgui contribuhir al desenrotllament del plan proposat. Encadena'ls aconteixements ab aytal traça e *intuició de lo impossible*, si aixi pot dirse, que la fantàstica narració apareix com una historia critica y ben documentada. Els gegants qui són el començament d'una Humanitat nova, gran pels cossos y pels esperits, indubtablement representen, tal com els fa aparèixer en Wells, un dels moments de creació més feliços que ha tingut aquest original, fecond y poderós novelador.

—

E. Marquina.—ELEGÍAS.—*Tobella y Costa, impresores.—Barcelona —1905.*

Les *Elegías* d'en Marquina que tenim a la vista són verament l'obra d'un poeta quasi sempre inspirat, notantshi però alguna vegada tendencies al deixatament y a la monotonia.

Sortosament no són aquestes notes les tòniques del llibre; en Marquina ha escrit una mena de cançoner amorós, rublert de notes

ingenues y poétiques, fentnos conéixer minuciosament totes les manifestacions d'una passió amorosa sentida per un poeta; passió que creix y s'escampa panteisticament, abraçantse y fonentse ab tot lo que la envolta.

En Marquina, no ab abundor y riquesa de colors sinó ab llenguatge senzill, natural y humà, com el d'un infant que ingenuament explica les emocions intimes, ens produeix veres impressions estétiques. Les emocions amoroses—deliquis o sobtils disquisicions—són fresques y suaus; les emocions de naturalesa reflexen un sentiment d'humanisació de la meteixa.

Aquest llibre d'en Marquina, pel carácter que l'informa, devèm colocarlo entre les seves *Odas*, d'épica entonació, y les seves *Eglogas*, de tranquila serenitat. És menys poétich que les *Odas* y les *Eglogas*—que careixen de la tendencia al deixatament y a la monotonia,—però es no obstant l'obra d'un poeta. En Marquina es un bon representant de la poesia castellana rejovenida, y com en Villaespesa, en Giménez, en Medina, en Machado, etc., té personalitat y empenta, essent la seva obra poètica digna companya de les obres poétiques d'aquests.

—

La Non-Non dels Papellons.— *Lletra de Apeles Mestres.—Música de Carme Karr.*

La poesia de l'Apeles Mestres *La Non-Non dels Papellons* ha inspirat a la senyora Karr una deliciosa composició musical. La melodia'ns tramet la essencia dels versos; es una melodia misteriosa, com un cant de vesprada, elegant y correcta, que flueix ab senzillesa corprenedora. La harmonisació simplicissima no pot ésser més justa. Aquesta bella composició assoleix intensa poesia al moment de la represa del tema inicial ab la modificació del meteix. Es d'un efecte encisador.

—

Apulei.—Amor y Psiquis.—*Traducció catalana y Pròleg de Ramón Miquel y Planas. —Fidel Giró, impressor.—Barcelona.-1905*

Nostre amich y company de redacció en Ramón Miquel y Planas ha publicat, en edició especial, sa traducció del conte d'Apulei, que, juntament ab la de la pastoral *Dafnis y Cloe*, publicà en el folleti de nostre periòdich. El tiratge consta de 150 exemplars numerats, 30 en paper japonés y 120 en paper de fil.

Aquesta edició especial es notabilissima y va acompanyada de nombrosos gravats reproduccions de Raffaello Sanzio y d'una fototipia representant l'*Amor y Psiquis* de Canova, el gran esculptor.

Geroni Zanné

DESCANS DE L'IMMIGRANT

ORACIÓ

Ara *sóch jo*. Me pertenesch. No depench de cap empresa, de cap pacte ni de cap interès.

Sóch jo, y'm satisfà replegarme dintre ma conciencia, pera espiritualisar mos recorts, mos sentiments, mos amors, tot el conjunt de mos somnis y mos ideals; pera delitarme lliurement en l'éxtasis de ma vida, sense testimonis, sense prejudicis, sense miraments, sense imposicions.

Puch somriure, si el cor m'ho demana; puch plorar, si mes anyorances ho necessiten; puch enlayrar ma fantasia y recórrer ab ella la immensitat del firmament de les idees; puch enfonsar ma reflexió en els problemes humans; puch expansionar mon pensament reseguint els contorns y les belleses de les obres llegades pels grans genis.

Puch condempnar els vicis de mos semblants y confessar mes flaqueses propries; puch amidarme impunement ab els amichs, y trobarme més alt o més baix dels mèrits de mos companys.

Puch dedicar per enter mon recort als sers més volguts; puch remembrar les faccions idolatrades de mos familiars vius y morts.

Puch refermar mos propòsits, acaronar més esperances; y puch malehir dels sofriments, les lluytes y el passat amarch de ma joventut.

Puch evocar impressions de terres, amichs y coses llunyes, y distingir a mils llegües de distancia, ab el poder de la imaginació, tot un món de paisatges, de terres y de pobles.

Puch fiscalisar fins l'obra de Deu, estudiant el procés de la vida y de la humanitat en tots els ordres; puch escullir entre la ciencia, ab ses veritats inconcuses; la filosofia, ab sos silogismes, la teologia ab ses ofuscacions; puch demanar a la historia ses ensenyances, a la poesia ses visions deleteries y suprahumanes; y puch parlarme ab l'idioma de mos instints, exercitant tot mon jo en la més immensa sinceritat.

Oh bell, oh sublim, oh volgut descans! Tu ets la flor que recompensa mon lliure desterro; tu rejoveneixes mos anhels, mes ilusions y tota ma vida; tu m'ofereixes ex-

pansions desinteressades y noves; y jo m'acullo a tu confidencialment, confiadament, en la terra hospitalaria dels somnis de llum y d'or.

Mar enllà, al món vell, a la patria oficial, a la Espanya egoista, al continent esporuguit, els afanys del trevall immoderat y febrós, y l'amenaça macàbrica del negre pervindre, quasi may me deixaven somriuret, oh descans! Mes avuy, en terra més pròdiga, tan volguda per mi com la terra de mos majors; aqui, redimit, per sòrt, de la explotació odiosa, oh descans, oh bell, oh sublim, oh volgut, oh divi descans! per ta defensa'm sento Home y crech fermament en la Vida!

J. Conangla Fontanilles

Habana, octubre, 1905.

REVISTA DE REVISTES

La *Ilustració Catalana* està acabant la publicació de la edició monumental de *L'Atlàntida*, ilustrada per en Joseph M.ª Xiró. En el derrer número's comencen a repartir les notes finals de l'obra.

El Poble Català, en el número de la passada setmana, publica un valent article titulat *La Marsellesa*, d'en Gabriel Alomar, a propòsit de la visita d'en Loubet a Madrid. Vèginse'ls següents paragrafs, plens de lirisme, però en els quals hi ha idees admirables per llur elevació:

S'han trobat cara a cara'ls dos Estats que dins la raça llatina representen les dues evolucions oposades absolutament: la qui ha encaminat, en un regim de pau l'obra de la Revolució a son terme natural y l'ha feta compatible ab les necessitats noves indefinides, y la qui d'una manera subrepticia y dissimulada va transigint ab els vells enemichs d'un día y acomoda violentament els ideals de la llibertat ab la pertinacia invencible de l'ànima nacional, impositiva y dogmàtica.

Y quína altra antinomia la de les dues capitals, París y Madrid! París, la ciutat flor d'una raça y d'un món, que retorna a l'amplitut de l'univers, en forma de polen fecondant y prolífich, la depuració espiritual formada per les seleccions humanes que s'hi acumulen desde fa segles! Paris, el gran cràter hont bullen y s'estremeixen els mil elements de que's reconstituiràn un día les societats y les nacions, y hont se barregen y combinen el món germànich y el llatí, el nort y el mitjdía, els sigles romàntichs y els clàssichs. Y Madrid, la vila d'hivernacle, artificiosa y oficial, la vila cortisana y no política, producte y no creadora, reflecte y no llum, imatge y no realitat! La vila monàrquica per excelencia, la vila dels Austries, isolada en mitj d'un paisatge fúnebre, com a per símbol de son país y de sa nacionalitat!

Hi ha un fet que proba millor que res la influencia de París y de França sobre tota una part del nostre país' una part que conviu y fraternisa molt més ab l'esperit ultrapirenench que ab l'hispànich, y se sent molt més connacional y solidari ab la idealitat francesa que ab la espanyola. El nostre Estat no té himne perque es un estat híbrid, mixte no ja per la juxtaposició de nacionalitats que no s'han foses en una vera coerencia, sinó per la juxtaposició violenta del lliberalisme revolucionari ab la dinastia tradicional y la persistencia de l'esperit vell y reactiu Els himnes són la commemoració colectiva de la llibertat popular, la reivindicació de la sobiranía originaria, l'afirmació de la potencialitat pristina de tots y de cada un . . . . . .

Le Mide Fédéral. Hem rebut el primer número d'aquest periòdich setmanal que acaba de veure la llum a Tolosa, y qual objecte es combatre'ls vicis burocràtichs de l'Estat francès declarant la guerra a tota politica verbal, que ha demostrat incapaça de fomentar les naturals riqueses dels pobles. El nou periòdich ve a lluytar per la descentralisació fins obtenirla en totes ses formes. Li enviem la expressió de nostra simpatia y companyerisme. En son primer número *Le Midi Fédéral* inserta importants trevalls de Marc Fravssinet y E. Récéjac sobre *La politique positive* y *L'education populaire*.

La *Revue de Provence* inserta un article d'en J. Bourrilly titulat *Langue ou Patois?*, en el que's fa una defensa rahonada de la llengua d'en Mistral, refutant l'afirmació feta per molts de que un *patois* com el provençal no pot ésser una llengua. Tenen les llengües una vida propria que progressa o degenera, com els individuus. N'hi ha que s'eleven absorbint les vehines, però qu'ensemps se deformen segons els modismes que hi introdueixen els estrangers que les parlen aplicantles a llur manera d'ésser y viure. Aixi sorgeixen les llengües degenerades, deformació de les llengües mares. Emperò, per més que descendeixin, guarden una potencia de vida latent que pot desvetllarse un dia; y quan un esperit superior no posseheix pera expressarse més que aquest instrument imperfet, se veu forçat a rompre'ls limits estrets que tanquen sa pensa; y perfecciona l'instrument, enriquintlo ab les llengües vehines que li fan mercè de llurs mots, modismes y particularitats, pera que per ell sien assimilades transformantles segons l'esperit de la llengua propria. Es aquest un trevall continuat, y comparable al que transforma'ls individuus y les societats. Es gayrebé indubtable la comunitat d'origen de les llengües europees. Filles d'una llengua primitiva, les diferentes races que les han vingudes parlant anaren d'aci d'allà segons les circumstancies, establintse les unes per les montanyes y els plans richs en pasturatges, ahont la vida agricola subvé a totes les necessitats no essent necessari un vocabulari extens; mes les altres s'establiren vora la mar o'ls grans rius, ahont hi predomina la vida d'expansió, la vida dels navegants y dels comerciants, ab la que'ls pobles s'omplen d'idees noves y adquireixen nous medis d'expressió; de manera que al cap de temps la llengua primitiva, la llengua monosilàbica, devé rica. Y assistim

al floreixement maravellós dels dialectes grechs, y en un quadro auster veyèm nàixer després la sobria y forta llengua llatina. Y aquests dos exemples de dues llengües descendentes llunyanes d'una meteixa mare, demostren fins a quin punt influeix el medi en les llengües.

La llengua provençal s'ha format naturalment per fenòmens idèntichs. Ab la conquista romana (completa en lo administratiu) la llengua romana no absorbeix pas tots els elements conquistats. Existeix la llengua nacional *terradourenco*, la cèltica, parlada en gayrebé tota la Galia meridional, la qual resisteix durant cinch sigles a pesar de sa inferioritat innegable y de la guerra encarniçada que se li fa. Les llengües romanes no són encara en aquest punt altra cosa que un *patois* informe y groller; emperò d'aquest pobre instrument se valen els trobadors, arribant a revestir de formes perfectes les mès banals idees. Y aquí tenim còm devé literaria y refinada una llengua, y còm pot satisfer el desitj de perfecció de la gent culta de l'època. La literatura provençal suscita en la Edat Mitja universal entusiasme, y el Dant y el Petrarca, que tant li deuen, no amaguen pas l'admiració que per ella senten.

Explica després l'articulista còm en Mistral y els felibres han restituhit integralment a la llengua provençal sa dignitat, remarcant les diferencies entre l'actual francès, perfet acadèmicament del sigle XVII ençà, y la llengua essencialment *poble*, ab cent dialectes diversos, rica y espurnejant de imatges, mès apta pera la poesia que la meteixa dels trobadors perque s'ha trempat vivificantse dins l'esperit popular. Y els vers poetes, els sincers, els que tenen quelcòm a dir, canten en un llenguatge pres de la natura tot lo qu'ells senten y veuen; no cercant la llicencia, sinó animats en llur majoria d'un gran desitj de perfecció que'ls hi dón una tècnica seriosa. Y els felibres han adoptat el llenguatge popular subjectantlo a una critica rahonada; y en Mistral, com tots ells y mès que tots ells, ha recullit dels dialectes vehins noves formes gramaticals, ha après les formes arcaiques escoltant als vells, ha aplegat tots els mots que ha pogut. Y no obstant, segons l'articulista, en Mistral no es tan admirat a França com a l'estranger, o sia Alemanya, Suecia, Rumania, Italia, Espanya...

Heusaquilleugerament extractat lo que diu el senyor J. Bourrilly en son curiós article, al que posa punt senyalant el dever dels provençals de fortificarse en llur llengua y ferse ab ella un instrument sòlit, car valdria mès que no existis la *Escolo Mistralenco* si no havia d'èsser mès que un pretext de reunions literaries periòdiques, una capelleta tancada pera'ls profans. L'acció de la *Escolo*—diu—es fer de la llengua provençal la expressió precisa y cada cop mès triomfant de la Raça.

Com se veu, l'articulista estudia *grosso modo* la formació de la literatura provençal y l'obra realisada per en Mistral y els felibres mès modernament. Apurant la qüestió per aquest costat, vindria sens dubte l'ocuparse dels modernissims filòlegs com n'Antonin Perbosc, que reformant l'obra mistralenca y depurantla, venen a realisar sens dubte la gran obra de restauració de la llengua d'Oc ab menys empenta poètica que'l gran cantor de Maiano, però d'una manera ben conscient y positiva.

LLUÍS VIA

NOVES

El dimecres de la passada setmana a les nou del vespre, conforme estava anunciat, se reuní a Barcelona'l Cos d'Adjunts del Consistori dels Jochs Florals, essent elegits mantenedors: els senyors Miquel Costa y Llobera, Ferràn Agulló y Vidal, Lluis B. Nadal, Joaquim Miret y Sans, Joseph Pous y Pagès, Geroni Zannè y Pompeius Creuhet.

Suplents: Jaume Collell, Francesch Ubach y Vinyeta, Angel Guimerà y Joseph Franquesa y Gomis.

—

Tornèm a estar en plena campanya electoral pera elecció de regidors; y els regionalistes se proposen lluytar de ferm en tots els districtes a excepció dels primer, setè y desè.

Va coneixentse'l resultat de la discussió al Congrès de les actes de diputat. La de l'Albert Rusiñol, per Vich, ha sigut aprobada, ab lo que reb un ferm trontoll el caciquisme fins ara imperant en aquella comarca.

Els vuyt diputats regionalistes electes se reuniren diumenge a la «Lliga» declarant constituhida la *minoría catalanista* baix la presidencia d'en Rusiñol, y comunicantho tot seguit telegràficament al president del Congrès.

Sembla que, una vegada constituhit aquest, dita minoria hi estarà continuament representada per dos diputats quan menys.

Celebrarèm que tots ells facin bo el nom de catalanistes ab que s'honren; y no dubtin, si aixi ho fan, de nostre aplaudiment sincer.

—

Conforme quedà acordat en la Junta General de Representants de la *Unió Catalanista*, a l'associació «Progrès» començaren el passat dilluns, dia 6, les classes de nit pera la ensenyança de l'idioma universal Esperanto, en nom de la *Unió* y a càrrech de nostre company en Pujulà y Vallès.

Dites classes tindràn lloch els dilluns, dimecres y divendres, de dèu a onze de la nit, y sembla, a judicar per la molta gent que assisti a la primera, que seràn molt concorregudes, no mancanthi senyoretes que desitgen apendre'l dit idioma.

Y ja que de l'Esperanto parlèm, ens plau fer públich qu'en el nou periòdich nacionalista *Estudis Catalans*, que's proposa publicar dintre de poch l'«Associació de Lectura Catalana», una de les seccions estarà redactada en la dita moderna llengua internacional.

Els concorrents a la primera classe d'Esperanto manifestaren a n'en Pujulà llur desitj de possehir gramàtica y diccionaris catalans-esperanto, a lo que'ls hi responguè que començaria llur publicació en les planes de JOVENTUT tan prompte com se rebrien els tipos especials encarregats a Paris.

Com queda indicat, a les classes hi poden assistir també dònes.

—

El rey d'Espanya ha anat ha Berlín, despertant entusiasmes oficials.

L'emperador Guillèm, tan aficionat als brindis, no s'ha desmentit. La historia d'Espanya, el caràcter dels seus fills, el valor de l'exèrcit espanyol, etc., etc, tot ha sigut retret y enaltit per ell.

Ens sembla qu'entre francesos, anglesos y alemanys, ne farán uns quants grans massa, no comptant que aquí se'ls creguin com se'ls creuen.

Vès si se'ls creuen els d'aquí, que ja's tornen a sentir hèroes. El meteix dia del brindis del kaiser a Berlín, en Moret deya a Madrid als voluntaris catalans *que sí, que aun es possible conquistar mañana todo lo que ayer teníamos.*

Tot això ab un pet de marxa real y de visques que aixordava.

¿No ho deyèm? Que viatgi gayre'l rey, y encara'n farèm d'heroicitats, si no a la guerra, en el gran circh internacional,

Les potencies mirantsho desde palcos y grades, es clar; y nosaltres trevallant a la pista.

Com fan aqueixos pobres voluntaris, un dia *nèts dels almogàvers* y avuy prestantse de tant en tant a fer al torín la moixiganga de *El general Prim y los voluntarios catalanes en Africa.*

Y com d'aquests, pot en general judicarse de

los muchos hèroes que en España han sido.

—

El dia 31 del passat octubre l'«Associació Musical de Barcelona», ab el concurs d'en Pau Casals, donà'l segón y derrer concert anunciat, en el teatre Principal.

La orquestra, dirigida pel mestre Lamote de Grignon, executà la *Simfonía* en *mi bemol* aplaudintse'ls quatre temps de la meteixa *(adagio-allegro, andante, minuetto* y *finale)*, com també'l *largo* y el *minuetto* del *Concert* en *re major* de Händel, escrits solsament pera orquestra de corda.

Immensa fou la ovació obtinguda per en Casals al executar (ab acompanyament d'orquestra) el colossal *Concert* en *la menor* de Schumann, obra inspiradissima, de sòlida construcció, de gran riquesa de detalls. En Casals digué'l *Concert* ab expressió insuperable; el seu violoncel cantà les melodies apassionadament, essent acompanyat per la orquestra ab correcció lloable.

Grans aplaudiments coronaren la execució del *Siegfried-Idyll*; aixi meteix la *Elegie* d'en Faurè y el *Concert* en *la menor* de Saint-Sãens, obres pera violoncel y orquestra, proporcionaren al gran Casals una ovació tan gran com merescuda. Correspongué'l gran violoncelista, executant fòra de programa varies composicions de Bach.

—

A Kazan els revolucionaris han apedregat el *Club d'Escaquistes*. Aixi qu'ho ha sabut en Lerroux s'ha disposat a imitar les gestes dels russos. «Gent que juga ab reys y reynes —ha pensat en el fons de sa sociològica inteligencia—no mereix cap respecte, perque no's pren la cosa pública y la qüestió de forma de govern seriosament. Ja es veritat—ha afegtt en Lerroux,—que'ls escaquistes tiren a donar *mate* al rey, però ¿per ventura no ho fan en representació d'un altre rey de diferenta color? Mori els escaquistes, en tant no cambihin els noms y figures y no hi posin en Nicolau Salmerón o qualsevol altre neula per *quefe* dels escachs!»

Fetes aquestes profondes rumiades, l'acort pres per la Fraternitat Republicana ha estat el següent: 1.er Apedregar la Cerveceria Munich, el salonet de l'Alhambra, el Foment y l'Ateneu, llochs ahont els escaquistes barcelonins, mancats com estàn de centre, se reuneixen pera matar y fer guanyar reys. 2.on Lapidar als escaquistes Pin, Estorch, doctor Tolosa y Carreras, notari Valenti Marin, Tomàs Cram, Jiménez de Castro, Brossa, apotecari Mitjà, el doctor Martí (que's el qui ens ha comunicat la noticia) y altres. 3.er Serà exempt d'aquesta mida coercitiva'l respectable publicista francès Mr. Isidor Gès, pel fet d'èsser subdit del President Loubet.

Aquestes decisions les traduhim del castellà.

Ja ho saben els escaquistes: *Ojo* ab aquest *pedra-mate* lerrouxià!

—

Hem rebut la següent carta anònima, que publiquèm pera utilitat dels *puristes:*

Barcelona, 25 octubre 1905.—Senyor Director de JOVENTUT.—Molt senyor meu: El suposo enterat de que s'han començat a publicar les *Obres Complertes* de Mossèn Cinto, y de que s'anuncía la publicació de les *Obres Complertes* d'en Vilanova.

Vostè y tots els ilustrats redactors de JOVENTUT saben qu'es un atentat al sentit comú emplear en aquella accepció la paraula *complertes.*

Quan un compleix ab son dever queda *complert*; quan fa la seva obligació, la obligació queda *complerta*; se tracta del verb *complir.* Però quan a un llibre, per exemple, no hi manca cap full, el llibre es *complet*, quan

la edició es de totes les obres d'un autor y no n'hi manca cap, la edició es *completa*.

Sembla que això sía un detall: però es de gran importancia y significació, sobre tot avuy que tant se parla de depuració de l'idioma.

Y aquí l'error no es sols de paraula, sinó de concepte.

¿No podría vostè cridar l'atenció en son periòdich sobre'l mal us que's fa d'aquesta paraula, pera evitar que ab les d'en Vilanova ens vegèm amenaçats ab unes altres *obres* COMPLERTES?

—

Publicacions rebudes:

La Tragedia Divina, visió poemàtica d'uns altres mons, trobada y ara novament treta a llum per Ramón Pomés Soler. L'autor sembla imitar l'estil dels grans poemes de l'antiguitat, y no hi ha dubte qu'en diferents passatges de sa obra assoleix certa elevació y un sabor mistich innegable, encara que no encaixat del tot ab el gust modern. Literariament també es discutible l'obra del senyor Pomés, y no sempre son llenguatge es gramaticalment perfecte, encara que no li manqui entonació.

Contestación á los cargos que figuraban en el expediente incoado contra mí en 1903 con motivo de unos artículos difamatorios suscritos por el Dr. D. Guillermo López, el veterinario municipal señor R. Turró y el seudónimo Dr. Fritz, y que no hice pública entonces por las razones que se aducen en las páginas 66, 67 y 68, efectuándolo ahora por juzgarla parte integrante del nuevo expediente. Aixi titula'l Dr. Jaume Ferràn, el conegut director del Laboratori Microbiològich Municipal, un volùm de 152 planes que acaba de donar a llum en defensa de les inculpacions que se li fan y que li han ocasionat la destitució de son càrrech. No parlarèm d'aquest assumpto que tant interessa a nostra ciutat, perque la prempsa diaria ja ho ha fet y ve fentho sens haver d'escatimar un espay que nosaltres necessitèm pera les qüestions propries de nostra revista. Ademés, aquest assumpto's troba ara *sub judice*, y en tant que'l Dr. Ferràn espera poder sincerarse no voldriem pecar de lleugers ni d'apassionats. Repetim que la qüestió es delicada y ens limitèm a dar fe de la publicació de la defensa del senyor Ferràn, sense perjudici d'ocupàrnosen un altre dia si es del cas y convenient.

Diccionario Salvat. S'han publicat els quaderns 25 a 28 d'aquesta enciclopedia popular ilustrada qu'edita la casa Salvat y C.ª Son notables com els anteriors per llur ilustració nodrida y variada, aixi com per la concisió y claritat del text, condicions que fan altament educativa y recomanable aquesta obra, majorment si's tenen en compte ses ventatjoses condicions econòmiques.

Han visitat nostra redacció'ls nous periòdichs *La Ciudad*, setmanari independent de Palma de Mallorca, y *Joventut*, quinzenari nacionalista de Sabadell. Aquest ultim, en un article titulat *Nostre Nacionalisme*, diu lo següent:

Nosaltres seríem tan nacionalistes dintre de Catalunya, si Espanya fos una nació ab vistes a Europa, com ho són ara que les té a l'Africa: no perque nostre nacionalisme sía sistemàtich, sinó perque no poden lligar may unes races tan antitètiques y perque'ls pobles no s'esborren a voluntat dels homes.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no síen inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
»	atrassat, ab folletins. . . .	40	»
»	» sense folletins. . .	25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

Biblioteca de JOVENTUT

Segona edició de la famosa novela de Víctor Català

SOLITUT

Apareixerà pròximament, conforme tenim anunciat als nostres lectors y corresponsals.

ANY VI-NÚM. 301 BARCELONA, 16 DE NOVEMBRE, 1905

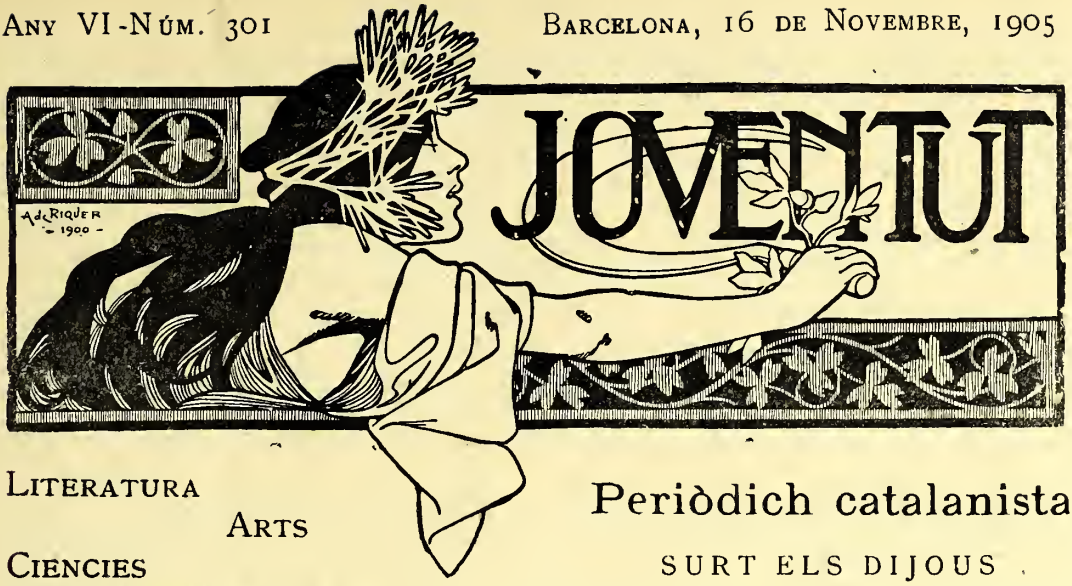

LITERATURA
ARTS
CIÈNCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT. . . . . 20 CÈNTIMS
» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . 40 »
» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

Grònicues nacionalistes: La força, per August de Marich. — La crisis pictòrica, per Sebastià Junyent. — Dintre l'argent, per L. Escardot.—Teatres, per Emili Tintorer. — Anèm a pamsi, per F. Fujulà y Vallès.— Patatúm de patums: Ni Don Pelayo ni Jofre lo Pilós, per Pompeius Gener. — El vol de tarda, per Joan Valentí y Feliu. — Noves.

FOLLETI:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller. — Plech 27.

HISTORIES D'ALTRE TEMPS (narracions dels sigles XIV y XV).—Plech 7.

CRONIQUES NACIONALISTES

II

LA FORÇA

«Roma y la forta Babilonia s'enrunaren» digué'l poeta húngar.

Gran veritat es aquesta. *La força pura no es un instrument suficient pera la vida de les nacions.* La força's venç ab la força.

La verdadera força es la de l'ánima. *Unitat* y *Fraternitat* són els instruments condicionals de la fortalesa d'anim, ab els que les nacions se defensaràn sempre de totes les desgracies. Els membres d'aquelles nacions que posseheixin aquests instruments, podràn estar en esclavatge, podràn estar en desgracia, però jamay perdràn, car finalment venceràn sempre.

Llegiu solsament la historia. En nostra patria, Hungria, regnà, com ja digui en mon primer article, després de la perdua de la batalla de la llibertat, el més gran y total absolutisme.

Foren foragitats de nostra nació'ls militars, els empleats, totes aquelles persones y coses qu'eren nacionals. S'instruhia en nostres escoles en llengua estrangera, l'alemanya, foragitant d'elles nostre bella y aymada llengua nacional.

¿Què ferem nosaltres? Les families foren nostres escoles en les quals s'enrobustia y engrandia nostra fortalesa d'anim... y a una sola familia pertanyien tots els fills de nostra nació.

L'absolutisme degué capitular de mica en mica, fins que fou vençut per la *germanor*.

Es cosa molt important que la nació *meteixa* dongui als seus fills tot allò que necessiten. Aixi, per exemple, la noblesa húngara *meteixa* donà al poble son dret en 1848. Solsament aixi pot existir en les nacions la *unitat*.

«*Dolce et decorum est pro patria mori*», diu el proverb llati. Seguintlo, semreyen emmirallantse en els ulls de la mort els nostres hèroes, quan fou posat el dogal a llur coll.

Oh, hermosa mort!... Ella, de gloria plena, fou cantada per nostre famós poeta A. Petöfi, aixi:

II

1) Una idea m'atormenta:
morir al llit!
pancirme com la flor,
digerida pels cuchs;
cremar com una espelma
en un màs solitari!
Oh Deu meu! Aquesta mort
no me la donguis, Deu meu!

2) Esser arbre, a n'el qui el llamp
sorollosament, fortament esquerda,
o al qui l'huragà
estella en mil troços.
Esser pedra a la qui de la montanya
l'horrisson tro
a la vall, ab sa força
ràpidament foragita.

3) Si algún día'ls esclavitzats
de tots els pobles del món
llençant llur jou
se mouen pera batallar;
ab llurs rostres, congestionats,
ab llurs pabellons rojos,
y sobre'ls pabellons: *Llibertat del Món*
aquestes paraules escrites...
. . . . . .

4) Y ells ho canten,
ho canten de tot cor;
de Llevant fins a Ponent
vola llur clam,
y a combatre ab ells
comença la *Potencia*
aleshores... Que jo hi mori
sobre'l camp de batalla!

5) Que jo hi floti en la sang
de mon cor jove!
Y si joyosament mon derrer mot
ix de la meva boca,
que sía engolit pel brugit de les armes,
el crit agut de les trompetes,
el tro de la fusellería
y de l'artillería.

6) Corrin els cavalls
per sobre mon cadavre,
corrin vers la victoria,
vers la victoria grandiosa!
Que s'enterrin els meus òssos
en cementir comú...
junt ab aquells grans hèroes
morts per la *Llibertat!*

Tals idees tenien aleshores tots els húngars. Se troben, en la historia de la batalla, episodis exemplars: Els húsars atacaren la bateria enemiga morinthi les tres quartes parts d'ells, però ocupantla. Ells may havien disparat canons; no obstant, pochs moments després l'exèrcit austriach fou canonejat ab els seus meteixos canons. Els pastors de cavalls, ab llur única arma, ab la *tralla*, feren córrer y venceren moltes vegades a la cavalleria enemiga, etc...

Aquesta es la fortalesa de la batalla, la de l'ànima, quan la patria està en desgracia. Clarament se pot veure que totes les circumstancies necessiten de la fortalesa d'anim de tots els compatricis. Y això sols es possible arribar a adquirirho per medi de la educació dels individuus, y si se'ls organisa baix la base d'*Unitat* y *Germanor*.

Budapest, 1905./11.

AUGUST DE MARICH

Traduhit de l'Esperanto per en F. PUJULÁ.

LA CRISIS PICTÓRICA

La crisis industrial y econòmica ha influhit bastant en la crisis que atravessa la pintura barcelonina, encara que no pot ésser que sia l'única causa del malestar que l'afecta.

Quànta rahó té'l simpàtich *Juan Buscón* de *La Vanguardia* al plànyers una y altra volta del abandó en que té'l públich als pintors de la terra! Quànta rahó no té'l conegut critich d'art en Raymond Casellas al qualificar d'heròica la exposició d'en Riquer, en la que dóna al públich en una setmana la tasca de tres anys, ab tot y estar convençut de les poques probabilitats de que l'última y definitiva sanció, qu'es la compra, avalori y recompensi el seu esforç!

Qui més, qui menys, tots els pintors d'aquí ne pateixen d'heroísme, quasi tots desenrotllen un esforç digne de més generosa recompensa.

Hem dit que la crisis econòmica no pot ésser que sia l'única causa que afecta a la pintura barcelonina, y es perque creyèm que també n'es causa principal la manca de cultura de nostra adinerada burgesía. Preocupats solsament d'aumentar son capital, no s'han cuydat gayre, nostres capitalistes, de conreuar son gust y de posar la seva instrucció, la seva vida y el confort y bellesa de ses habitacions a l'altura de llurs fortunes. També'ls pintors que han produhit ab la facilitat ab que ponen les gallines y han venut a cara o creu y han fet subastes ab tot y ésser reputada sa firma, han ajudat a la depreciació als ulls del públich de l'obra pictòrica.

No se'ns pot pas dir que a Barcelona no hi ha diner: la proba de que n'hi ha són les innombrables construccions que de pochs anys ençà a l'*Ensanche* s'han fet. Moltes d'aquestes construccions donen llum sobre'l caràcter del barceloni rich. Quasi cap feta única y exclusivament per'habitarhi l'amo: pisos de

lloguer y botigues, força gasto a la fatxada, qu'es lo que veu tothòm y ahont llu el diner empleat. Es l'afició del *parvenu* treure més al sòl que no hi ha a l'ombra. Comproba la existencia d'aquest defecte el luxo dels panteons del cementiri nou, ahont tantes families s'han aixecat un monument funerari a n'elles meteixes, mes per'admirar als vius que pera honorar als morts, y no s'hi fan posar estatues perque'l ridicul amenaça, que si fos pel seu gust prou ho farien.

Anèm a un altre punt. Ben garbellats, ¿quànts pintors de verdader talent hi ha a Barcelona? Ben garbellats passarien ben poch d'una dotzena. Si hi hagués criteri artistich y afició a les Belles Arts, aquests foren al *candelero* y viurien esplèndidament com succeheix en capitals de menys població y riquesa que la nostra. Però aqui ningú sab garbellar y passen quasi tots pel meteix raser, l'única diferencia es la qu'existeix entre'l pintor retret y curt de geni y el que's llença a la caça del burgès, para les xarxes y un que altre comprador s'hi deixa caure.

La mort de les exposicions bienals que avans de l'any 1900 se celebraven també ha contribuhit a l'ensopiment general. La exposició porta lluyta y discussions y dóna vida a l'art; mentres dura's parla de pintura y ab més o menys justicia hi ha vencedors y vençuts. Ara no hi ha esglahons pera pujar, no hi ha premis y honors a discutir. Els joves que incautament emprenen el conreu de l'art poden estar segurs de que van a ferse màrtirs d'una religió sense cel.

Enlloch del món dèu donarse aquest cas d'una burgesia que no vol, que no necessita artistes, contrapesada per un estol d'homes decidits a que'n tinga. Barcelona no'n vol y els pintors diuen: «Això no vols, això hauràs». Pregunteuho a n'en Parès: totes les setmanes de l'any son demanades. L'heroisme s'estén! L'any passat en la sala del carrer d'en Petritxol se cedien catorze dies als expositors: enguany no se'n poden cedir més de set.

Avans, en temps dels nostres antecessors, tot anava com una seda. En Masriera y en Càba retrataven a quasi tots els potentats; en Fabrés, l'Enrich Sala, l'Urgell, en Romàn Ribera, etc , disfrutaven d'èxits positius; en Martí y Alsina era una gloria indiscutible: avuy si ressucités fóra atacat per tots quatre costats. Avans hi havia harmonia, hi cabien tots. Vingueren les exposicions y alli començà la discordia. Les tendencies modernes d'Europa respiraren a Catalunya, molts joves anaren a Paris a completar llurs estudis y tornaren aqui ab idees revolucionaries, y començà l'era de la reventada, y encara dura, per més que bastant esmortuhida y reduhida als cenacles ahont els pintayres se reuneixen. El públich, devant de la desorientació en que'l posaren, s'arronçà d'espatlles y deixant de banda la pintura començà a no plàureli lo modern ni lo antiquat. Les critiques de la prempsa deixaren d'interessarlo, y avuy dia o les passa per alt o les llegeix ab la més supina indiferencia.

Ademés, cal que'ns convencèm de que la caracteristica dels catalans es el sentit pràctich. Tot seguit se fan càrrech de lo qu'es un estalvi sense deixar de disfrutar. Per això Barcelona es la ciutat dels cinematògrafs. Per això a un amich meu li succehi que, preguntant a un burgès de butxaca furnida, que trobà per la Rambla, si tenia galeria de quadros, li respongué fent la mitja rialleta: —Prou que'n tinch, y ben instalada; té de superficie més de quinze metres quadrats, al centre del sostre una gran claraboya que la illumina ab llum zenital, y a les parets obres de diferents artistes renovades cada setmana. Cregui que quan hi sóch hi passo un rato deliciós... ¿La vol veure? Es aprop d'aqui. Al carrer de Petritxol, número 5.

SEBASTIÁ JUNYENT

DINTRE L'ARGENT

. . . . . .

La lluna ¿no es el cor del firmament?
sa llum plàcida, y dolsa y exquisida
es el pur sentiment, flor de la vida.
Tot ab ella's recull: crits de combat,
febre de lluyta, estremituts del día,
tot se torna repòs, tot poesia.

A. MESTRES

Per l'ample finestral del meu estudi jo m'estava mirant còm de les fantàstiques gàrgoles del vell casal d'enfront l'aygua a dolls s'abocava: suara, al començar la pluja, tèrbola, bruta, rogenca, arrocegant broces y engrunes de molça y sorra de les canals; ara clara y cantadora, cayent alegra a baix, en el carrer desert, en els clots cristallins festonejats d'escuma.

Havia parat de ploure: les lloses mostraven llurs lloms un poch arrodonits, brillants y lluhents de la gaya rentada. Y aixi s'atançà la nit. El soroll d'aygua anà minvant, y dalt del cel, entre esqueixos de bromes que voleyaven com parrachs de finissimes randes sobre'l fons de vellut blau, brillà serenament la lluna.

Sa llum d'argent vingué al través dels vidres a omplir ma cambra — ab suavitat de caricies de mare — d'una claror dolcíssima; y, de sobte, no'm vaig sentir tan sol.

Vegi la gran besada de plata reseguir lentament les flors de la catifa, treure suaus reflexes de la fusta dels mobles, trencarse en els bisells de l'espill, en els daurats de la

llumanera antiga que reposava sa pesanta testa de quimera entre'ls revolts papers y llibres de ma taula d'estudi.

Vegi vestirse d'argent els lloms de coloraynes de mos amichs, dintre la llibreria vella, y sospendres en l'ayre un impalpable polsim de plata, com suau irradiació de somni; y de bat a bat vaig obrir la finestra, donant ample pas a la gran vessada lluminosa y blana que'm duya pau a l'ànima, esperança al cor y repòs al cap afadigat.

Y, com may, vaig pensar en tu, aymada meva, benvolguda y llunyana companya dels meus pensaments.

Reseguint ab els ulls tots els recons de la cambra, assentat vora'l finestral obert enfront de la nit tranquila, en plena llum d'argent, en plena fragancia de roses y gessamins, bo y teninte en els ulls, en el cap y dintre l'ànima, sentinte per tot, no't vaig veure enlloch...

Oh! Còm t'haguera volgut tenir alli, pera mi tot sol, assentada enfront de mi en l'ample y baix silló que sembla estendre sos braços com cridante sempre!... Jo a tos peus, mon cap en ta flayrosa falda; sentir tos dits menuts acariciarme'l front, fondres en mos cabells, posarse sobre mes galtes ab caricies de flor!... Y estarme aixi hores y més hores, sense un mot, sense un desitj de més enllà, sabente tota meva en aquell impoderable fruhir del silenci d'amor tan plé de poesia, tan curull de belleses!...

Ohir cantar ton ànima dintre la meva, y estremirme de goig ab la caricia de tos dits manyachs sobre mon rostre, que sempre trobes trist!...

Y diuen que la llum de la lluna es dolorosa! Oh, no, no ho es! Fins en ma soletat d'anit no la he trobada trista. Me parlava de tu, de tu que sempre anyoro, y me'n parlava tan bellament, tan amorosament, ab tanta intensitat, que'm vaig sentir voltat d'una morbidesa estranyament dolça, com d'un anyorament sense dolor, sense recança, sense tristesa...

Y dintre l'argent que nimbava tot mon ésser, tot lo que a mon entorn hi havía, clohent els ulls vaig posarme a somniar...

. . . . . .

Anavem tots dos pel món, lligats per la estreta anella de nostres braços, caminant, caminant per un ample y pla camí, tot blanch, tot argentat per la lluna...

A dalt els estels espurnejaven lleument com les guspires d'uns diamants entelats d'arracades velles. L'ayre era tebi, la nit d'una gran serenitat solemnial, y els rossinyols cantaven en els roures que vorejaven el camí estenent llurs grans ombres placèvoles y majestuoses sobre la platejada terra.

Tots dos, corpresos per l'hora y la solitut, sense parlar, sense mirarnos, arribarem sota la prunera vella tota vestida d'estrelletes blanques—petits encensers de sati que sadollaven l'oreig de mel. Ens assentarem en el banch rocallós que volta la soca bruna, y al desfer l'anella de nostres braços se feu més estreta la lligadura de nostres dits... Jo les veya en una realitat tentadora tes manetes xiques, primes y blanques, dintre les meves. Jugant ab tos dits, semblava que'ls meus rebreguessin grapats de fulles de rosa.

Ton cap s'acotxà sobre mon pit, y a frech dels meus llabis senti la caricia olorosa dels rulls clars de ta cabellera.

Oh, quina nit per l'amor, ma dolça aymia!... Ton cos gentil lligat al meu me donava un escalf de voluptuositat dolcissim .. Y la nit era cada cop més clara... El rossinyol, a nostres peus, desde les alzines del torrent ens breçava ab sa divina cançó, y mos desitjos callaven, s'aturaven en ton front, en tos ulls closos... Semblaves adormida, fada meva!...

De sobte, breu y potent ventada passà per nostres caps, y's posaren a brandar com palmes les branques de la prunera, mentres una pluja de pètals de seda, frescos y humits encara de la pluja, caygué sobre nosaltres.

Tota tu vas estremirte. Tos ulls, que tenien serenes clarors d'aygua argentada, s'alçaren fins als meus.

—Tinch fret!—vas dirme.

Y tos llabis s'esblaymaren en la blancor evorina de ton rostre lluminós.

Vaig agafarte com a una criatura xica, fente un breç de mos braços, y posant mos llabis sobre'ls teus volgui donarte vida. Senti còm el fret t'anava passant, qu'en tes venes la sang s'escalfava, y que tos braços com branques de lliga-bosch me voltaven el coll en estret vincle, y aixi vaig endurtem per l'ample camí pla, tot blanch, dintre l'argent d'aquella nit serena, esplendorosa, amoro-

sida, mentres els rossiyols cantaven a baix en el torrent y a dalt espurnejaven les diamantines tombagues entelades.

Y aixi tot d'un halé vaig portarte a casa. Al atravessar el jardi, els gessamins y les rosetes blanques saccejaren llurs blanques estrelles que vingueren a barrejarse, en tos rulls y en la blancor de tes robes, a les altres estrelletes de mel caygudes de la prunera...

Que me'n sentia de fort, en somnis, estimada meva! Me sentia tan fort com te sentia a tu amorosa, y vaig deixarte en ma cambra, en l'ample silló tapiçat de vellut cendrós, qu'estenia sos braços molçuts dintre la claretat de plata.

Que plena de llum era encara la cambra solitaria!... Reyen dintre l'argent els pitxers de les cantoneres, els bisells de l'espill, la quimera de la llantia, els lloms de colorayne dintre la llibreria, les flors inverosimils de la catifa; reya l'amor en aquella llum de plata que treya espurnes lleugeres de tots els recons; reya en tos ulls clars, en ton front blanch y en tos llabis somrihents; onejava en ton pit alçant ritmicament ta túnica que apareixia argentada; reya en tes mans lligades a mon coll, y tot jo me'n sadollava d'aquella llum d'amor, aspirant ton perfúm de flor a frech teu, oh! ma estimada! y benehia la vida que'm feu trobarte en mon cami a l'hora de les grans tristeses, de les soletats fondes, del desconhort...

Oh, quin bell somni!... El bevia en tos ulls l'amor somniat, l'amor que a tu'm lligava com may m'havia lligat a cap més dòna, l'amor de l'ànima ab sos idealismes exquisits, ab sos defalliments compresos, ab sos romanticismes sadolls de vida vera... Tot allò en que jo ja no creya avans de conéixert, avans de trobar en tu el mirall de mon esperit y dels meus afanys, tot allò que avans jo tenia per feblesa malaltiça, tot allò eres tu, tu, aymada meva, lligadora de mon ésser, eres tu y era jo, y més que tot, era *nosaltres*... Jo vivia!

Y altre cop vaig posarte als llabis una d'aquelles besades de recordança eterna.

—Ah!—vares fer com esporuguida, volent fugir...—¿Què sento? ¿Qu'es això? Digues, digues. Es la carn que vibra... Es la carn! Deixam!...

—Sí. . es la carn, y es l'ànima, y es tot!... Calla qu'es la vida y la ditxa que passen... Fruhim d'elles!... T'estimo!—

Y entorn de nostre bes, per l'ample finestral obert en la nit quieta, l'altre bes d'argent ens envolcallava ab un mantell de llum dolcissima, blana, amorosa, encalmada; y anava pujant, en onades voluptuoses, la flayre dels gessamins del jardi en ple esclat de primavera.

. . . . . .

Al cel ja no passaven els esqueixos suaus de bromes, blanques com plomiçol de cigne... Tot era clar, purissim, quiet; tan quiet, que la meteixa quietut, impressionant ma pensa, feu desvetllarme a la realitat.

El somni s'era envolat. Enfront del meu, dintre la claror de plata, el vell y ample silló de vellut gris obria'ls braços erts, molçuts, buyt de ton cos de curves pures. Els plechs blanchs de ta falda no s'arrocegaven per les flors de la catifa...

Tu no hi eres en ma cambra, adorada meva, y, bo y salitaria, ma cambra aleshores me semblà lluminosa com si tos ulls hi brillessin encara en la claror d'argent, en els lloms de mos companys els llibres, en el cap daurat de la quimera de la llantia antiga...

Dels pitxers n'eixia una olor de mel que posava en la cambra un segell primaverench, ab la blanca florida d'unes branques de prunera cullides al mati.

Més enllà de la finestra, a l'altra banda del carrer desert, les gàrgoles del casal vell estenien en l'argent de la nit les siluetes ertes, estranyes, silencioses, de llurs testes d'aucells fantàstichs, el gran bèch tot badat, tot buyt.

Y dintre l'argent d'aquella nit tan clara y serena, junyint mos dits sobre'ls meus llabis, vaig enviarte al través de l'espay el bes més pur, més dolç que may eixi de mos llabis... mentres afegia sospirant:

—Oh, somni bell!... ¿Serás realitat algún dia?—

. . . . . .

Demunt del món, placèvola, serena, solemnial, brillava la Lluna com una hostia d'argent, simbol de les grans comunions...

L. Escardot

TEATRES

ESPECTACLES-AUDICIONS GRANER. — M. BERTIN.—EL BON POLICÍA.

La festa dels Reys o com vós vulguèu que'ns donaren l'altra nit al Principal ja la coneixiem, puig en Gual meteix ens la presentà, més arrodonida per cert, en el teatre de les Arts. No obstant, la lleugera comedia de Shakespeare sempre s'escolta ab gust, y ens feu passar un rato deliciós.

La meteixa nit estrenaren un quadret, *La Poruga* d'en Pin y Soler, el novelista catalá millor que tenim. *La Poruga* es una comedieta, més ben dit, un diáleg de saló escrit ab un garbo y un ingeni que'ns sedueixen. Bon punt s'aixeca'l teló y escoltèu les primeres frases del dialeg, quedéu presoner de l'autor. Hi ha tanta delicadesa, tanta harmonia y tant d'ingeni en lo que diuen y fan aquell pintor entusiasmat y aquella damisela poruga y angelical, que sens esforços passém per sobre de lo inverosímil de la situació y ens disposém a somniar un xich el tendre idili que's prepara. El quadret d'en Pin n'es el próleg d'aquest idili, però nosaltres l'endeviném tot y, ab la benévola complacencia que sempre inspiren a les ánimes serenes els amors senzills, escoltém y mirém y estimém als dos protagonistes, papallones gentils que giravolten esperançades y poch receloses entorn de la llantia sagrada que's diu amor y que atràu tots els cors joves. També hi ha vida en les ilusions més folles y també hi ha veritat en les més tendres divagacions sobre coses somniades. En Pin sab somniar coses belles que no ha vist en la terra però, qu'en el seu cor humá hi tenen un petit niu que les amaga. La vida no es pas tan bella: no hi fa res. Ella podria y deuria ésserho. Quina llástima que'ls homes no siguém tot cor!

La execució per part de la Baró y en Giménez excelent, y la presentació també perfecta.

Divendres ens donaren *La malalta fingida* d'en Goldoni, aquell petit Molière italiá que l'igualava en traça y desinvoltura ja que no en trascendencia ni esperit satirich. Es una comedia d'entreteniment que fa passar el rato sense grans amohinos. Es fina y fa riure al públich fi; ingenua, y a qui agravia més es als escéptichs; ben humana en el fons, y tothòm se la pren en broma. Evidentment sols ab la rialla als llabis se poden dir grans veritats. En Goldoni ne diu de veritats fent broma. Ah, si les digués brutalment un altre moltes d'aquelles veritats, quin gesto farien molts dels abonats als dies selectes d'en Graner, el *genial* autor de *La matinada* que diu el *Brusi*. En fi, l'obra fou molt ben presentada y ben dita per les senyoretes Baró, Ferrer y Guitart, y els senyors Giménez, Puiggarí, Bozzo y demés, que presentaren un bon conjunt, el millor de la temporada.

S'estrenà després *La jova*, d'en Morató, quadro dramátich fort. El públich fi feu una ganyota. Se tracta d'un verdader abús de confiança. Ni en Graner ni en Morató tenien dret de presentar al públich del Principal un quadro de la vida en que la bestia humana en sos instins més baixos, en sos egoismes més repugnants se mostra cruament. En Graner perque s'ha compromés a no donarnos més que coses selectes, malalties fingides, amors angelicals, paisos de vano, qüentos de la vora del foch. Y aixó no es el tracte. Y en Morató per *haverli fet* a n'en Graner el jòch ab *bombos* descomunals desde *La Veu de Catalunya*, per ésser ell qui es, per escriure a *La Veu* y per haver renegat sempre d'aquelles obres dramátiques que més al viu pinten les grans miseries y les grans passions humanes.

Jo recordo encara que un jorn, ja fa molt temps, va estrenarse a Novetats per una companyia italiana *Le Rozzeno*, drama punyent, naturalista y vibrant de vida. Millor joh, molt millor! que *La jova*, d'en Morató: però naturalista, del genre naturalista del quadro d'ell, com els quadros o drames rurals de que n'es mestre en Victor Catalá y qu'en Morató vol imitar. Donchs bé: d'aquell drama no'n volgué parlar a *La Veu*: era immoral! Es veritat que'l naturalisme d'aquell drama era passional. La sensualitat, la miseria y també l'egoisme hi entraven per parts iguals. En *La jova* sols hi ha egoisme, egoisme concentrat, repugnant y odiós. Y jo'm pregunto, admetent que *La jova* d'en Morató es un tipo real: ¿té dret de presentarnos una dòna estirant els matalassos del llit del sogre moribond per por de que ab els orins els hi podreixi y parlant cinicament, qui ahir, avuy y demá s'esgarrifará si algú li presenta en escena un incest, o un home-boch fent de les seves, o un carreter que renega? Tan naturalista, tan humá y tan brutal es una cosa com l'altra. Per aixó jo crech que'ls xiulets y manifestacions de desagrado que provocá'l quadro d'en Morató foren més lògichs que no ho es ell meteix. Al cap y a la fi el públich fou conseqüent. No hi está per naturalismes el públich selecte de les funcions selectes d'en Graner.

En quant a la meva impressió personal, diré que'l quadro no es pas tan dolent. Está dialogat ab facilitat y té moments y tochs ben sentits, però com que l'autor, més que d'una situació dramática original, sembla preocuparse de la psicologia d'un tipo y aquest sols resulta apuntat, el conjunt ens deixa bon xich frets a pesar de la brutalitat del llenguatge y de la situació que caracterisen l'obra.

Molt discretament ho feren la Baró, en Gimenez y demés que representaren *La jova*.

Altres teatres també han donat obres noves.

A l'Apolo *Los proletarios*, de S. Gomila. Cinch actes y onze quadros de drama social en que no hi ha drama ni sociologia. Un trust de vulgaritats ara fredes, ara calentes, que per sa meteixa vulgaritat no indignen a ningú però fan somriure.

Al Tivoli: espectacle sensacional: M. Bertin. Oh, oh! *¿Monsieur Bertin? ¿Madame Bertin?* Els cartells diuen *monsieur* però lo cert es que sembla una dòna. Tot lo qu'en senya, y ensenya com les dònes que més ensenyen — en públich s'entén — es de dòna. Se vesteix, porta joyes, canta, camina, fa monades y gestos desvergonyits com les millors *divettes* ab café-concert. Imita perfectament als més anomenats *coupletistes* y *chanteuses* de Paris, essent lo més notable, además de la intenció de que diu, canta e imita, la manera sorprenent de *s'habiller en femme*. Mitges de seda reixades sabatetes d'infant, trajos escotats, oh molt escotats! y *desnuus* d'una riqueza y bon gust imponderables. En fi, si no'ns ho diguessin ens creuriem estar al *Palais de Cristal* o a l'*Alcazar*, en dies excepcionals: quan hi debuta una de les grans estrelles femenines.

Es ben curiós M. Bertin. Però es molt més curiosa un'altra cosa. Y es que'l Teatre Tivoli, estigui ple totes les nits, formant el principal contingent del públich nostra burgesia recatada. Si, amich Graner! Moltes senyores y senyoretes que van al Principal, jo les he vistes al Tivoli, mirant y escoltant ab molta més afició, ab els ulls més oberts, ab les orelles més dretes y ab el pit més agitat que no miren y escolten els seus espectacles-audicions. Y jo li juro a vosté — li juro a vosté, perque avuy per avuy, vosté representa la balança moral de lo que mira — que es més immoral, més indecent y més pornogràfich lo que diu, fa, ensenya y canta M. Bertin, que lo que fan, diuen y canten al *Palais* y a l'*Alcazar*. Jo li puch jurar això perque també hi vaig al Palais y a l'Alcazar, y puch dirli que les cançons que canta M. Bertin son les meteixes, les més intencionades y fins les més porques qu'en aquells *antros* s'hi canten. Ara apliqui a n'això la agravant pera les senyores d'ésser un home qui ensenya *lo que no's pot ensenyar* y canta *lo que no's pot cantar*. Y diguim en conciencia si no ha arribat l'hora de que vosté reflexioni un xich. ¿Pleguèm y anemsen tots a obrir de nou l'*Eden-Concert* ¿oh papàs adinerats, oh, mamàs senzilles, oh tendres damiseles immaculades? ¿Pleguém y anemhi, oh Gual amich, oh Graner, Carner y Morató enemichs meus? Sols una cosa'm té intranquil. Una cosa que voldria saber y encara no sé: ¿Qué'n dèu pensar de M. Bertin y del grandiós èxit aristocràtich que obté cada dia al Tivoli Don Miguel de los Santos Oliver?

A Romea va estrenarse divendres passat una gatada d'en Santiago Rusiñol: *El bon policia*. No sé si l'autor tenia intenció de fer obra satirica seria, que hauria pogut ésser ben divertida, puig en realitat l'assumpto s'hi presta. Lo cert es que no resultà aixi. Fins com a gatada es massa tonta, massa inverosimil. Els bons autors d'obres còmiques lleugeres, com els de *vaudevilles* francesos, se'n preocupen sempre de que l'acció, quan menys aparentment, tingui un xich de verosimilitut. En Rusiñol, en aquesta obra, ni això. Sols fa broma barrohera, sols presenta tipos de parodia y sols fa xistos y jòchs de paraules, en general, de taula de café. Si hi afegim que l'obra, especialment en el segón acte, s'allarga mandrosament sens assumpto en una serie de quadros deslligats, se compendrà l'aburriment del públich, que'l dia de la estrena protestà sorollosament, segons diuen, puig jo no vaig assistirhi, y ab rahó. En Rusiñol té acostumat al públich a coses sensacionals. Aquesta, per son titul, prometia esserho. Per això'l teatre's va omplenar. Resultà mansa. No hi ha per qué queixarse. Són *quiebras* de l'ofici, de l'ofici d'agitador. En Lerroux, per exemple, també s'hi troba de tant en tant ab desfetes semblants. En art com en politica, decididament es més honorable ésser serio.

En Soler, fent de bon policia, mereix un aplauso incondicional. En fa una verdadera creació. Els demés ben discrets, si exceptuém la que feya de Paula, que ho semblava ben bé una *Paula*. Massa encantada, dòna, massa encantada!

EMILI TINTORER

ANÉM A PAMS!

Si vós no fossiu en Vallés y Roderich y jo no fos qui sóch, ni vostres paraules tancarien doble sentit ni jo trencaria la pau que necessiten vostres somnis rublerts d'anyorança y vostre reuma no per tardívol menys amohinós. Vós, mestre de la dicció, que sabéu manejar el clar y obscur dels mots, literat-apotecari que suquéu la ploma alhora en la negra tinta y en el balsam guaridor pera que'l veri d'aquella sia endolcit ab la dolçor d'aquest, irónich qual ironia, si enclòu el fuheteig dels raigs de sol estiuenchs, no deixa de contenir la esblaymada humitat dels hivernals dies rúfols planant sobre les llosanes de les aceres del carrer del Cuch de Sant Pere; vós, dich, sóu massa hàbil, massa progressiu, heu vist massa món y heu atravessat masses oceans pera que usèu el mot *espòs* en el sentit groller y vulgar el la paraula, en son matiç botigueresch; pera que l'haguéu escrita ab la intenció de que en

les orelles dels llegidors, després de sa cadencia, hi vibressin ròssechs de faldilles de nuvia, refrechs d'enagus emmidonats y *frou-frou* de mantellines de sedosa randa. No, vós sóu massa gran, estèu massa alt pera que descendiu aixi y arroceguèu en vostra devallada a la Carmeta.

Mes, ay! no pas tothòm està a la vostra altura pera ben capirvos, y no sóch jo d'aquells qui desprecien l'agè judici, car en el juhi dels altres mon juhi bèu pera judicar de ma persona y dels meus actes.

Vós ja sabèu ben bé que, d'ençà que vaig petjar la rebotiga de vostra farmacia, sempre mès per l'afecte m'hi he sentit presoner. Vós, parlayre encisador, m'hi encisèu; vostra filla Carmeta, cantayre dolcissima, m'hi endolceix. Com entremitj de les espines les roses baden llurs pètals, entremitj dels pots curullats de matzines vós y vostra filla badèu el rusch de la flayrosa mel d'una amistat que per molts anys els dèus vulgan que sia duradera.

Si vostra parla m'atràu, no m'han menys atret els profonds experiments telepàtichs y esperitistes, en els que sóu hàbil y consumat mestre, y vostra Carme *medium* mès que superior.

Si les cançons perfumades per l'halè de vostra filla m'han fet plorar algún cop, mès d'un m'han fet somriure sos enginyosos acudits, que sense arribar a fiblar com vostre fibló satirich, salen la menja espiritual de la conversa ab mès bona mà que'ls àtichs, si bé no ab tanta picardia com els venecians.

Però d'això a que vós me presentèu devant del pùblich que no pot capirvos com a futur espòs de vostra filla, hi ha una tan gran distancia, que ni el gran pont de nostra amistat pot arribar a ferla franquejable. Si vós, al dir que vostra filla m'ha escullit per espòs, hi haguessiu afegit al devant o al derrera la paraula Naturalesa; hi haguessiu donat una pinzellada mestra com a vostra, pera que'l llegidor haguès capit el concepte *moral* de la unió dels dos sexes contraris (però no enemichs!); si vós haguessiu parlat dels sentiments de vostra filla vers mi, evocant al llegidor la visió d'un talam de roses teixit per l'oreig del bosch lliure y per l'impuls irresistible del moment; si vós haguessiu procurat allunyar de la pensa dels qui llegiren el mot *espòs*, la imatge trista, greixosa y tètrica del capellà benehint, la encarcarada, betes-y-filesca y ridicula del jutge municipal, y la repugnant de l'aglomeració de parents que *posen* com si portessin un bè a l'escorxador y ab ansia esperen el fart de reglament y la passejada ab cotxe; la immoral imatge dels aplaçaments de les dates dels casoris, deguts a lleys naturals que no tenen deturadors y que vós, home tècnich, sabèu millor que jo; si vós haguessiu intentat (y ho haurieu lograt perque vós logrèu lo que volèu!) que ni un llegidor sol pogués sospitar sisquera que vós y jo voliem obligar a vostra filla a fruhir l'amor a plaço fixo, a tants dies vista com les lletres de cambi... etc., etc., jo no diria res; però ara dech parlar y parlo, no fos que algú, com aquell personatge d'una sarsuela d'en Colomer (que vós tant admirèu per son magistral *Ki-ki-ri-ki*), digués:

«Vegèu, tantes vetllades, tantes sessions espiritistes... y lo que volia en Vallès y Roderich era *encolomar* la Carmeta a n'en Pujulà!»

Ni vostra dignitat d'home educat en les corrents modernes, ni la de vostra filla aspiradora d'ideals de llibertat, m'han permès callar. Això vos probarà la meva amistat.

Ni vós heu nascut pera sogre, ni vostra Carme pera esclava. Lliure la heu educada y massa heu cultivat les seves ales pera que volés, pera que ara ab dos mots aterrèu, devant dels ulls del pùblich, l'obra magna de vostra paternitat. Tenieu d'haverhi posat ment en això; y descuyt tan imperdonable en vós, indescuydable com sóu, quasi'm fa malpensar de vostra bona fe y sospitar que aquelles apagades de llum a la rebotiga no servien tant pera fer giravoltar la taula de tres peus com pera fer que jo busqués tres peus al gat y el quart fos buscat per la Carmeta!

Si això fos, m'hauria ben equivocat. Vos creya a vós mès pare y m'haurieu resultat mès *mare*, y a vostra filla la creya mès decent, això es, noble y susceptible no d'encongir son cor en el cor d'un home—egoisme ridicul y cristià!—sinó d'èsser *de cent* si aixi son natural li demanava.

Jo voldria no haverme equivocat. Vós teniu la paraula. Fins a tant que això no's posi en clar, jo no petjarè les rajoles valencianes de la vostra llar. No vull ambigüetats que puguin malferir mes conviccions devant del juhi del pùblich!— F. Pujulá y Vallès.

PATATUM DE PATUMS: NI DÓN PELAYO NI JOFRE LO PILÓS

En la historia dels pobles hi ha molta moneda falsa que passa per bona; moltes batalles passen per guanyades havent sigut perdudes, o *viceversa*, aixi com també hi ha molts hèroes *sevillanos* o *filipinos*, es a dir, que no foren lo que's diu que van èsser, y que se'ls ha enlayrat a la *babalà;* en fi que no són *de recibo*. No volèm pas caure en l'extrèm de certs critichs de fins del sigle passat, que totes les grans personalitats les trobaven mitològiques, o lo qu'es lo meteix, simples personificacions. Aixi n'hi haguè un que fins arribà a dir que Napoleón no havia existit may, qu'era una mera personificació del sol, descomponentse'l seu nom *Napoleon* (d'origen helènich) ab *Apoleon*, *Poleon*, *Leon*, *Eon;* noms que indiquen l'astre del dia divinisat, o són variants mitiques del meteix. Però tampoch volèm, ni hem volgut may, *combregar ab rodes de molí*, ni empassarnos personatges inflats per la mala fe d'alguns o la ignorancia de molts. Cal rectificar la historia, y veure lo que ve en ella si es bo de trinca o si no ho es, y darli el just valor que té. ¿Ab quin criteri? se'ns dirà. Ab el dels fets. S'han de buscar els documents de l'època o'ls mès pròxims, y descomptarne tot allò que sia vist baix la pressió d'un govern, o transcrit ab l'adulació dels cronistes. Aixi, a voltes sers que poch significaven han sigut reivindicats y s'ha trobat en ells (gracies a les seves obres) una personalitat grandissima, y d'altres que passaven per superhomes representatius de pobles, de races o de nacions, s'ha vist que no eren res, o ben poca cosa.

Gracies a aquest mètode, els germans Schlegel a Alemanya varen ensenyar als espanyols, que'l seu més gran autor dramàtich era Calderón de la Barca, fins aleshores confós en la plèyade d'escriptors del temps de Felip IV. Gracies a aquest mètode'l renomenat *Bibliòfil Jacob* va començar la reivindicació de l'escriptor, fisich y filosòp Cyrano de Bergerac demostrant que Molière li havia afanat gran quantitat dels seus dramas. Aixi meteix nostre don Joan Cortada, que fou aqui catedràtich d'historia, va desvestir el cavaller don Joan de Serrallonga que ab la seva imaginació poètica havia creat en Victor Balaguer, y el reduhí a lo qu'era, un bandoler asquerós, lladre de cami ral, expagès; y la seva donya Joana de Torrellas, va fernos veure qu'era per l'estil de la Dulcinea del *Quijote*, una bandarra de pagès, una moça d'un moli, que's deya Joana, y res més. Y que abdós, en lloch d'anar a favor de Catalunya, hi anaven contra, essent sostinguts pel partit centralista d'aleshores (1). Pel meteix instint de justicia y de veritat històrica varem anar a la propria Casa de la Ciutat de Ginebra a fer obrir el procès de l'autor de la circulació de la sang. Si! Nosaltres hem reivindicat la gran personalitat del gloriós català Miquel Servet, que fou (podèm dirho ben alt) la primera figura humana del Renaixement.

Donchs ara volèm fer quelcòm d'anàleg, pera posar en son verdader lloch dues figures històriques de les quals sembla que arrenquin les dues nacionalitats principals d'Espanya, la castellana y la catalana, y que a la llum dels documents dé l'època, les figures que ara se'ns presenten, resultin dues *patums*, dues personificacions inflades y disfressades ab trajos que no foren els seus. Parlèm de don Pelayo y de Vifredo el Velloso o lo que'ls catalans ne diuen Jofre el *Pelut* o *Pilós*.

—

Comencèm pel primer, que fins l'han volgut fer passar per *fundador de la nación española*.

Pelayo resulta, segons Alcuin y Eginhard, dos historiògrafs del temps de Carles Magne, qu'era un home de mar arribat a les Asturies pera treure a cops d'espasa als alarbs y detenirlos pel costat del Cantàbrich. No se sab còm se deya. El nom de Don Pelayo es una mala traducció de *Dominus Pelagius*, com diuen els pochs documents carlovingis escrits en llati, que vol dir *El senyor marí*, *mariner* o *del mar*, y la traducció castellana honrada deuria èsser la de *El señor del piélago*.

¿Y qui era aquest *señor marino*? ¿D'hónt venia? ¿Era un saxó? ¿era un bretó, arribat allí ab ordres d'algú? ¿Hi desembarcava per compte propri com un filibuster o un pirata, atret per la copdicia del boti de guerra? ¿Li portava la fe? ¿Era un mariner, un patró de barco del pais?

Ni se sabe, com deya aquell *cubano*. Sols se sab de segur d'ell qu'era un home de mar

(1) *Els Narros*, que tenien aquest nom del seu quefe en Joseph Narro, bisbe de Vich.

que maniobrà o governà o guerrejà de 719 a 737. Y encara hi ha qui posa tal fetxa trenta anys després. Aquest fou el qui començà la guerra, per aquell costat; y segons Alcuin, Eginhard y després el monjo Glauber, obtingué victories y fou elegit capdill y fins rey; essent molt jove al desembarcar, fins a assignarli menys de 20 anys. El denominatiu de Pelagius en la baixa llatinitat se va donar a alguns homes notables de paisos occeànichs. Aixi, per Pelagius solsament, se coneix el monjo filosop del sigle V que s'oposà a la teoria de la predestinació sostinguda per Sant Agustí; y també hi hagué un papa d'aquest nom. Y cal fixarse en que en aquell temps els noms eren moltes vegades quasi sols motius, que's daven segons les qualitats de cada hu, sobre tot als qui's feyen remarcar una mica per les seves proeses. Heusaquí tot lo que se'n sab de cert de la naturalesa del gran PELAYO. Tot lo demés es llegenda pura.

Tot l'apoyo de que Don Pelayo, aquest suposat primer rey d'Espanya, fos god, es el següent: Mariana diu qu'era fill de Chindasvinto, però no ho proba; que va arribar a Asturias veninthi de Biscaya per mar — però tampoch cita cap document de cap contemporani—pera posarse *al frente de las huestes cristianas*.

En Lafuente comença per citar un autor francès modern y diu que tot lo que a Don Pelayo's refereix es *harto confuso*. Tampoch cita cap document de la propria época, ni cap crònica posterior de pochs anys en que's digui qu'era god, ni que fos fill de Chindasvinto. El nom de Pelayo es llati, y com hem dit, es sols un motiu. En cambi, cita a dos autors catalans moderns: Masdeu y Noguera, dels quals el primer nega que Pelayo fos rey, y el segón el posa com el tercer rey cristià, després de la conquista de la península pels alarbs. Els dos tampoch estàn conformes en la fetxa. ni en la forma o manera còm va arribar a Asturias, y encara no afirmen res en definitiu. Els historiadors alarbs el citen com un dels *jefes* dels montanyenchs d'Asturies. En Lafuente refereix que havia sigut *Duque* de Cantabria, y no veu qu'en aquell temps no hi havia ducats constituhits com en la segona part de la Edat Mitja, y que la paraula *ducis* sols significava conductor d'homes d'armes, o lo qu'es lo meteix *condottiero*, o capitost. Aixi resultaria sols que fou capitost de cántabres, lo que res posa en clar respecte a sa naturalesa.

També'l meteix Lafuente l'anomena *Conde de los espatones* a les ordres de Don Rodrigo. Lo qual *Comites*, vol dir sols capità de soldats que portaven espasa (espatones). Un cronista alarb *anterior* parla d'un *Beley el Rumí*, que's trobava en la primera batalla en que'ls musulmans van derrotar a *Don Rodrigo*. L'última paraula vol dir Romà, y el mot *Beley* en Lafuente'l tradueix per Pelayo, y per això'l fa assistir a la batalla del Guadalete.

Y sobre això de Beley transcrit aixi ab ortografia llatina perque soni *algo* a Pelayo, hem d'advertir qu'en l'aràbig, com en totes les llengües semitiques, sols s'escriuen les consonants, y les vocals són marcades per simples punts iguals, perque cada hu hi posi les que li porti la fonética del seu poble o tribu. Aixi Solomón, Sulamin y Solimàn, són el meteix nom, que s'escriu: S.L.M.N, y aixi's compendràn tals variants. Ara, donchs, aquest *Beley*, lo meteix podria dirse Beley que Baloy, Beluy o Bolay. Y encara no sabém ab quina lletra escriuen els alarbs la Y grega, que no existeix en el seu abecedari. Aixi sols veyém B.L. com segures en la escriptura, y la consonant final com hipotética. Potser en la crònica aràbiga está escrit aixi: B.L.J, y aleshores això podria ésser: *Belej*, *Beloj*, *Belaj*, *Bolej*, *Boloj*, *Bolej*, *Bolaj*, *Buloj*, *Bulej*, sense comptarhi les variants ab *i*, poch probables. Y ara's compendrà que aquests noms res tenen que veure ab el Don Pelayo d'Asturies, més a més si s'hi anyadeix lo de *el* o *al Rumí*, *Rumé*, o *Rumà*, ab les variants ab *o* corresponents.

Resultat, que de Don Pelayo sols se sab qu'era un *senyor de mar*, y res més.

—

Un altre personatge històrich de primera, que'ns compareix com si fos un *guerrero* tremendo de melodrama barato, es el nomenat (mal nomenat) *Don Vifredo el Velloso* pels castellans, y *Jofre lo Pilós* o *lo Pelut* pels catalans. En aquest personatge tothòm se figura véurehi un manaya de més de tamanyo natural, que parafrasejant l'Apeles Mestres se podria dir d'ell:

> Qu'era un brau com una torra,
> que ventava cops de porra,
> y que no hi hagué al vehinat
> cap *socio* més mal carat.

Efectivament, Wifred o Jofre se'ns presenta ab una gran barba,

> ab pels groixuts com fonolls
> y pelut fins als genolls.

Y cavallers, cal dirho... y no se'ns espantin certs catalanistes de bona fe: no era pelut, sinó pelat, y ni alt, ni gros, ni res de tot això, y anava vestit a la bizantina, y portava'ls cabells perfumats y entretrenats de perles, y esmeragdes a les sabates... en fi, un refinat d'aquell temps.

¿D'hònt ve, donchs, lo de *Velloso*, *Pelut* o *Pilós*? Senzillament, d'una mala traducció. S'ha traduhit desde fa ja molt temps, *Pelós*, llegint *Pilosum* lo que deya *Pileosum*, o sia *el qui porta el Pileum*, insignia de mando, usada en aquell temps en tot el Mediterrà,

especialment a Bizanci, y que portaren també alguns emperadors romans, y barbres dels sigles IV al IX. La tal insignia consistia en un pal o bastó de mando daurat, alt fins a mitj pit, que remataba en una X la *ro* grega, signe del Christ, o bé una mà ab tres dits alçats, o bé una àliga, emblema d'imperi. Això era'l pileum, y al qui ho portava, que sempre era un rey, o un quefe de marca, se li deya *pileosum*, com a un abat se li diu *mitrat* quan té honors y categoría de bisbe. Heusaqui tota la barba a terra, com si l'hagués afaytada un barber. Y en quant a la nacionalitat, lo que se sab es qu'era un god, influençat per Bizanci, segons el cronista germànich Glauberius o Glauber, qu'encara que posterior sab les tradicions de la seva raça. Resulta qu'era un jove escandinau nomenat Wilfrid (nom molt comú entre ells en aquell temps), y d'aqui lo de Vifredo a Castella, y Jofre o Gifre entre'ls catalans, y Jouffroy entre'ls franchs o francesos. Y això ho testifiquen els avant-dits cronistes e historiògrafs. Y a més els cronistes alarbs, perses o nestorians que vingueren ab la invasió aràbiga. Y ja tenim que Jofre'l Pilós ni era català, ni era pelut, ni era agegantat, ni de cap manera com se'l figuren ara.

—

Els falsos déus se'n van a la posta. Res hi pert la Patria. En cambi, ens en queden de reals, que sobrepugen de molt als imaginaris, y a aquests cal reivindicarlos y venerarlos. Per exemple: en Joseph de Marguerit, aquell gran general de 1640 (qual retrat d'época publicá la *Ilustració Catalana*). Heusaqui un héroe colossal, més conegut a l'estranger que aqui.

En Vives, el gran filosop, en Servet, l'Arnau de Vilanova y d'altres, han sigut homes sobrehumans, que, fent avençar a la humanitat entera, són y seràn sempre la verdadera gloria de la Patria catalana...

Homrém, donchs, sols als verdaders héroes!

POMPEIUS GENER.

EL VOL DE TARDA

A en Joaquím Ruyra

Al arribar al cim del tortuós cami, vaig ovirar de sobte ma platja preferida plena de sol. Avuy hi ha companyia; al bell mitj de la platja tiren l'Art.

Dues enfilades de cossos humans anaven encorvats, pesadament amunt, ombrejant la sorra, y al ésser dalt de tot, a besar roca, desfeyen la cingla, y, més alleugerits, baixaven prop les ones pera enroscar de nou el suro per la corda ab un saltironet graciós; y amunt altra vegada.

Sempre es bonich mirar còm tiren l'art; esperonat pel desitj de veure'l peix que s'hi haurà ajat. Acòstathi; fa temps que no has vist un vol de tarda; senyal que han ensumat una mola de peix. Y devallant pel cami abrupte obert entre'l rocàm, anava contemplant la hermosa cala que resplendia en mitj d'un devassall de blaus y grochs: blau el cel, blava la mar; grogues en tots sos tons, desde'l més fosch al més clar, les altes roques de formes cantelludes y aspres brodats, qu'en amfiteatre la cenyeixen. Aquestes platges són palcos de rústega bellesa, encoixinats de sorra oberts pel mar a l'ayre lliure, pera desd'ells contemplar a pler l'espectacle sempre nou, sempre grandiós y bell de les onades ab sos jochs de colors y moviments, y ses riqueses de sons y de ritmes...

Trevallar en un paratge aixi, qu'hermós, que grat ha d'ésser! Quin ideal! Però ay! que tombo'l cap y veig als que hi trevallen. ¿Qui són? Quasi tots desvalguts; cada cordada es un curs de psicología dels vençuts, una enfilada de desgracies y miseries que s'aferren al derrer lligàm de la vida que'ls portarà la xarxa, el moç de pa si agen peix.

Allà s'hi troben els vençuts per la fatalitat, per les culpes propries y dels altres, els qui lluytant han perdut les energies y les ilusions. Hi ha també'ls ganduls vulgars, y no hi manca devegades algún gandul artista, el qui s'ha passat la existencia en un somni sense fer cosa de profit, però pensant en qué faria si pogués desenrotllar els seus ideals... y, finalment, hi ha'ls ganduls filosops, aquells que may han trevallat per no trobar encertada la sentencia de Deu: «Guanyaràs el pa ab la suor del teu front.»

Y l'Art, generós, a tots acull, els fa d'hospici, però un hospici bell, sense parets que'l tanquin, veyent a tota hora'l cel, sentint sempre la mar, respirant ayres purs, ayres sentosos de maresch... Mes ells no se'n adonen pas... ¿Y còm han d'adonarsen mancats d'instrucció, patint fam y malures, fret y calor? Els sentits arriben a esmoçarse, y la inteligencia, ay, la pobreta! en ells va néixer tancada ab pany y clau, més ignorada que les profonditats insondables del mar. Però trasladeulos a un medi diferent, arrecereulos en un lloch tancat, hont la vista no vegi més enllà de les parets, hont l'ayre s'hi respiri enrarit y el soroll no sia'l remoreig de les calmes o l'udolar dels temporals, ab la suau temperatura d'un bon confort... y en poch temps veuréu còm s'apaguen els seus ulls, y's blinquen els seus caps; y, com si ses orelles fossin corns marins, no sentiràn dintre seu més que un soroll confós: el fresseig de les onades. Heusaqui la senyal de son suprém anyorament, el signe de sa mort.

—

Un ventet fresch de garbi trangolejava lleugerament el mar y s'escorria pels cossos deixondintlos, trameténtloshi agilitat y energia. En aquell lloch assoleyat feya de bon rebre, emperò la gent de l'Art no avençava menys calmosa.

Mireus allà en Licu y la Licu, que vells que s'han tornat! Pesadament tiren la cingla. Jo'ls havia vist dos anys enrera tirar contents, ab el somriure als llabis: era qu'esperaven al fill qu'era al servey del rey, y creyen que quan tornaria—mancava molt poch temps—no haurien d'anar a l'Art. El fill els mantindria ab son trevall, y ells també feynejarien per això. Tornà del servey; ni may que hagués tornat! Com no era molt espavilat y un xich beneytó, allà l'aixeribiren; la llenya que rebé li enduri la pell y el cor, y li trasbalsà'l cervell encara més. Havia après de rebre sense tornarshi: ara aprenia a pegar. Y arribà ab tal vivor, que sos pares meteixos no'l reconeixien.

—Vaja, noy—deya son pare:—ara si que veig que això des *servici* es convenient.—

Al cap d'un més ja era mestre en l'art de la llenya, exercitada sobre sos propris pares, y sentintse valent, fugi de casa seva en cerca d'aventures. Y no l'han pas vist més.

Perduda aquella ilusió, ara tiren tristos, fadigosos, sols halenats per una esperança: «Potser algún día cambiarà!»

Derrera d'ells va en Gamba. Estém devant de tot un tocador de violi; no ha tingut rival en l'art de passar la pega grega per l'arquet; allò es un *maneyo* prodigiós. Jo crech que d'això li vingué la fama. Si quan passava l'arquet pel violi ho hagués fet ab el meteix garbo que sobre la pega grega, llavors... ni en Sarasate! Però ay! la gloria y el vi—sobre tot el vi—el van ubriagar, les mans li tremolaven y l'arquet li relliscava de la pega grega. La quïtxalla arribà a péndrel pel seu compte, y els grans hi reyen; a la orquestra'l van treure, y l'Art el reculli. Ara, xacrós, conserva d'aquells temps una *perilla* llarga, barreja de blanch y ros, orgull de son passat y niu de qualque insecte, y els ulls embofegats y sanguinosos, recorts de sa cayguda. Hala, hala!... tirava ab força encara.

¡No'm puch equivocar: aquella dòna de posat mascle que camina ab pas ferm y segur, es la Sardana.

Veusaqui una dòna de qui no'n conech la vida, però sa presencia sempre m'ha evocat idees de desolació y coses salvatges. Sa mirada impassible y mitj velada era sempre dirigida al lluny, com si passés l'immens sorral del desert y cerqués atenta la taca de verdor que senyala l'oasis. Y quan traginava sardina d'un cap de platja a l'altre, desde Sant Antoni a sota Sa Pujola, la portadora que duya al cap apenes oscilava, y la veyeu allunyarse ab pas sempre igual, quelcòm solemniós, movéntseli acompassadament les grosès anques y deixant com a rastre una visió de serenitat y fortalesa. Imaginavau véurela en mitj d'una tempesta aixi meteix impassible, aixi ferma, y que al degotarli l'aygua per les robes y la cara semblés talment que rellisqués per les arrugues de les roques. Sos vestits eren inconfondibles com sa meteixa pell; el sol y la serena, el mar y la pluja hi havien imprès son segell ab un color groch verdós especial, y encartronat les arrugues de sa cara en una sola expressió. Si per miracle reya, sols se coneixia per dues dents qu'ensenyava al aixamplàrseli els llabis. Era el millor puntal de l'Art, y en Janet, el patró, sempre la esmentava com model.

La gent gran era reglamentada: tiraven ab

mètode, resignats y sumisos. Però també hi havia gent menuda, petits trinxerayres marins, de cares esgroguehides, nascuts de la miseria y desmamats per l'Art. Aquests si que feyen llàstima! Vegeren la primera llum sota una barca o en una cova vora la platja. Tiraven macilents, però a voltes s'aturaven esguardant l'horitzó com preguntantse: «Fòra d'aquí ¿seràn de igual condició'ls miserables? ¿Faràn com nosaltres?» Y fins sentien débils entusiasmes devant d'una onada o contemplant el peix, però prompte s'abatien, fonentse en els ulls la lluhissor que per un moment havia illuminat sos rostres.

Entre aquells noys vestits ab pellingos y gechs dels altres, deixalles dels més forts, se'n destacava un de colors sans y mirada inteligent que duya brusa. L'hauria engrescat la feyna y l'ésser a la tarda, y vinga una cingla y a tirar s'es dit. No sé per qué, el patró'l renyà ab mals modos, y ab violencia li va desfer la cingla indicantli's coloqués en altre lloch. Això fou prou pera qu'en el petit home les sangs hi fessin bullida, y sense crits, ab dignitat, deixà l'arma, se despenjà la cingla y la llençà a la sorra tot seriós.

Havia rebut una ofensa qu'ell tal volta no hauria pogut explicar, però que's mostrava profonda en son posat de noy de dèu anys, y la contestava ab coratge. Per gust ja la tiraria la cingla, fins potser hi trobaria quelcòm de placent, però al petar la fuhetada tot seguit assabori amargors desconegudes. En el patró hi presentí un tirá, y's congriaren el seu cor estranys desitjos de venjança. Aquell instint de rebelió mal comprimit ¿seria indici de que s'incubava un petit tirà o un adalit de la causa dels opresos? Tal vegada vulgars incidents de la vida decidirien aquest dilema. El noy se senti home; regalava a l'amo, al pera ell poderós, el trevall fet; renunciava la part de pesquera, mes el seu esperit s'enfortiria.

—

Les dues files s'acostaven y's movien ab més pressa. L'hereu Janet, al mitj, cridava més que may. Tot indicava que la xarxa era aprop:

—Homos a baix! ¿Qué feu vós aturat? Voléu tirar l'Art y os haurien de tirar a vós! Sàssula, aquí! Sardana, amunt! Aquests homos que no venen! Ses dònes os han d'ensenyar a tenir força! Amunt, taurons! L'Art es a d'alt! Ja's peix bombolla!...—

Y l'Art sortí de l'aygua ab els peixos agitantse dintre la bossa d'atapahides malles. Quin bellugueig! Y còm frisaven, faltats de l'element que'ls dóna vida! Ses lluhentors de variats tons ferien a la vista ab son esbategar: cepies, gribes, sardineta platejada, rogerons, dentols... se contorsionaven desesperadament, feyen esforços suprems pera passar les malles.

Els grans passaren per devant de la calada com en professó, muts, comptant ab una llambregada quànt tocaria de part, y a treure la barca deseguida. ¿Per qué entretenirse més? Pera ells, els peixos eren troços de pa y prou; però pels noys, pels menuts, allò era un encant. Ells ja no trevallaven més fins que'l peix era fòra de la bossa, y si alguna cosa'ls hi manaven, la feyen a mitj fer y altra vegada de genollons devant la pesca, y «Mira aquell qu'es gros, aquest còm salta, y això es un pegell, y noy sa sardineta còm bull! Sembla que sia dins de sa payella!», no callaven may.

—Mirat aquest!—deya'l noy de la brusa; y senyalava un meret de color de xacolata y taques negres.—Volia escriure y s'ha abocat sa tinta!—

Y sempre'n descobrien de nous, y a tots els dedicaven una frase o altra, o bé una llatinada de les seves. Ne vegeren un de virolat ab fons verdós que'ls posà en dubte de si seria un tort o bé una griba. Per fi un afirmà:

—Això es un tort.

—Donchs no, qu'es una griba!—interrompé un marrech.

—¿Còm t'hi jugues qu'es un tort?

—Sa part m'hi jugo qu'es una griba.

—Escolta, noy gran: ¿eh qu'es un tort?

—¿No ho veus, mussol, qu'es una griba? ¿Hònt són ses pigues groguenques? ¿Que no tens uys?—

Y el que havia perdut quedà tot moix y... no tindria de preguntarho més: se'n recordaria tota la vida.

—Ben fort! Jo que'm pensava sabê's noms de tots es peixos!—

En això l'hereu Janet cridava:

—Un dia os encantarèu. Apa a sa feyna! No'ls vetllèu més; no cal que feu centinella, que no fugiràn!—

Y ab aquesta arenga'ls noys se'n anaren ab recança, quedant tan sols aquell, el vaguista, més encantat que may; però al adonarsen el patró, ab un reny qu'era amorós va ferli:

—Digalshi es rosari tu, si sabs! Apa, deixa's peix y vina aqui!—

No s'ho feu repetir, y quasi content, se reconcilià ab l'hereu Janet. A la seva manera, l'amo s'havia rebaixat, li havia donat satisfaccions.

Dos noys grandaçots vingueren a treure'l peix pera posarlo als coves, y entre la pesca vegeren una perditlla de colors y reflexes més bells que'l meteix nacre, y a una s'abalançaren per'agafarla. El sortós d'ésser primer se la guardà ab molt compte entre'ls pellingots de la gorra, junt «ab sa pell de serp que dóna sòrt» y que quasi tots porten en una part o altra de llurs robes. El vençut pegà una mirada profonda y rencuniosa al vencedor, però no proferi una paraula. Valgam Deu! ¿Noys de mar barallarse per una petxina? Serà per la noya que'ls dos estimen: són aquests els únichs joyells que poden oferirli.

Fins en les terres més àrides hi neix una herba o altra: aixi també en l'aixut terrer de la miseria hi creixen passions y febles llumets de vida que les penalitats y els desenganys apagaràn...

—

La tarda anava cayent, y, arreglats els ormeys, la gent de l'Art feu cap al poble o als seus amagatalls. La platja quedava altra volta deserta: no més jo parlava ab ella. M'havia possehit una tristesa que m'ho emboyrava tot, y mon pensament s'entregava a negres meditacions. Necessitava entreveure un cami de redempció pera'ls desvalguts. Aixi abstret, apenes si notava la remor del mar que acompanyava les meves reflexions ab la veu del temps.

Al entornarmen, les vagues ombres que les roques projectaven, fantàsticament s'allargaçaven demunt la sorra, y dels replechs y fondalades de la costa n'eixia una boyrina blaviça y transparent, com pulverisats ruixims d'onada, que s'esfumava enlayre fins a desferse en polsim lluminós que nimbava'ls encrestellats de les roques, llepats encara pels derrers raigs del sol.

Alli, joyós com qui ha assolit la gloria, se m'aparegué la visió d'en Repica. Que gran el veya jo, llavors! També en Repica havia tirat l'Art alguna volta, però...

En Repica era prim, d'ulls fondos, galtes xuclades color de pergami, un front arronçat que'l cabell invadia; però lo que li donava més carácter eran els *restos* del seu bigoti. Ja ho cantava la copla: «Del mostatxo d'en Repica, retocant, retocant, no'n quedà mica.» D'aquella fatxenda d'altre temps sols li quedava un raspallet gastat, com un herbey segat arràn, però eren graciosos els seus acabaments en dues puntetes refilades á manera de pinzellets que donaven més estranya amargor a una arruga fonda que prop del llabi apareixia. Caminava saltironant com un rupit mal ferit d'una cama. Era una trista figura, però embolcallada de certa placidesa que allunyava lo grotesch. Pobre Repica! Home senzill y sofert, inspirava una simpatia que os entrava a l'ànima, y més encara sentintlo parlar ab aquella veu prima, feble, malaltiça. Ell, el més inofensiu de la encontrada, era l'espant dels aucells, que caçava ab esteles, ab ret o altres ormeigs, y ab aixó y l'Art vivia tranquil y... — ¿per què no, si ell meteix ho deya?—alegrament. Mes aquest home, tan resignat ab la seva migrada existencia, no anava a missa, y no perque protestés, perque volgués rebelarse, no: era incapaç d'anar contra res. Si fins trobava lògich que'ls civils el perseguissin quan anava a parar ab ret; y sinó qu'ell creya més rahonable guanyarse la vida, y per lo tant burlar la vigilancia dels civils, hauria sigut capaç de renunciar a la seva professió més productiva y que més l'avassallava. A la seva manera hi gosava de debó. No era fet pera viure en societat, pera viure ab els homes; no podia lluytarhi d'igual a igual; els altres eren forts, ell indefens. Y al trobarse sol entre'ls cants dels aucells y les remors del bosch, era possehit d'un benestar que no hauria pas cambiat per totes les glories. Se sentia gran, no's veya obligat a compararse ab sos semblants, y la magnànima naturalesa l'acullia igualment amorosa que als demés, millor que a molts que no la saben

fruhir ni compendre. Potser era aquesta la seva missa, la seva iglesia; potser era allí que hi trobava a Deu, el Deu que sense parlarli, sense dirigirli la veu per medi de sos ministres, li entrava eloqüentment ab sons de música salvatge, de vents, de cants, de remors, de silencis, de llum, de tempestats, de calmes... «El que mou tot això, també'm mou a mi.» Y devia resignarse.

Sens dubte tenia una ànima delicada, que, ab la escassetat de medis de sa ruina corporal, no podia manifestarse en altra forma. Y ab instint admirable, abandonantse a son propri impuls, sapigué viure feliç. Fins la seva mort fou grandiosa en sa meteixa simplicitat. Ni pera morir feu fressa, ni molestà a ningú. Els vehins s'adonaren, ja cap al tart, de qu'en Repica no havia obert la porta, y el trobaren mort y ben vestit, haurien dit que pera estalviarlos feyna. El trànsit a l'altra vida no li havia costat el més petit esforç: ab un saltironet dels seus s'hi trobà. Son esperit vivia tan enlayre, que al presentir les regions de l'infinit s'hi llençà d'un vol.

Y vaig deixar la visió d'en Repica, surant per demunt la boyrina blaviça de la platja qu'ell havia trepitjat ab sos companys de l'Art.

JOAN VALENTÍ Y FELIU

NOVES

Havia de caure la *Unión Republicana*, com tot lo qu'es fals y s'assenta en fals.

La *Unión Republicana* era una falsetat; l'encalabrinament de les masses per les prèdiques d'un home poch aprensiu la sostenia. El sentit republicà, ample y gran, no s'hi havia enquibit en aquells cervells estrets, modelats ab els motllos de la més buyda oratoria de club politich espanyol. El sentit republicà no existia, com no ha existit may en els conceptes de llibertat d'importació castellana. El sentit republicà romania adormit en lo pregón de la conciencia catalana, y eren els falsos republicans forasters amparats pels mals governs centrals, qui ab llur ignorancia y ab llur animositat contra nosaltres l'havien de desvetllar, donant més força al Catalanisme al combàtrel, y fent que la força adquirida la pugui esmerçar en pro de la vera llibertat fins assolir son triomf complert, y ab ella'l de nostra autonomia.

La «Lliga Regionalista» pot quedar una vegada més satisfeta de sa organisació. No ha trevallat debades: la victoria del passat diumenge, el triomf de la candidatura integra de dotze regidors demostra que la seva acció, va trascendint, no d'una manera molt ràpida, però d'una manera segura.

En cambi l'*omnipotent* Lerroux sembla haver fet el derrer esforç per'aturar la estimbada del gran castell de cartes que havia edificat y que sols als ulls dels babaus era fortalesa inexpugnable. Aviat no haurèm de fer sinó escombrarne les runes; es a dir, les cartes. Lo que toca a n'ell, prou l'escombraràn els seus companys meteixos.

Y nosaltres unimnos tots, federals de bona mena, regionalistes, autonomistes de la *Unió;* unimnos tots no sols pera les accions politiques, quals triomfs aparatosos, dintre l'irracional sistema espanyol, sols pera combatre als enemichs ens semblen bons, sinó pera realisarla plegats l'obra d'abnegació y cultura que ha de redimir a nostra societat y a Catalunya.

Y ara esperèm a veure fins a quin punt respondràn o podràn respondre, els candidats triomfants a diputats a corts y a regidors, a l'esforç dels seus electors.

Que no'ls dolgui escoltar la nostra veu serena, com no'ls doldrà a n'ells ni a nosaltres sentir les veus d'entusiasme que'l vinent dissabte resonaràn en el Frontó Comtal, en el gran banquet que ab motiu del seu triomf s'hi celebrarà.

—

Estàn a l'ordre del dia dues qüestions importants: la de les obres del temple de la Sagrada Familia, paralisades per manca de diners, y la de si es convenient que Barcelona faci una nova Exposició universal.

L'una's refereix als interessos morals, l'altra als materials: l'una a l'ànima, l'altra al cos... Mes això ultim no ho pot sostenir qui no sia purament un idealista o un somniador.

Es cert que Barcelona té un gran arquitecte catòlich, y que, com ha dit un poeta, Barcelona encara no l'ha fet y el té de fer el seu temple. Mes ¿serà un temple catòlich el que aixequi l'actual Barcelona com una magna crestallisació del seu esperit?

Els fets semblen dir que no. Potser es veritat qu'eren més grans els pobles que feyen temples en l'antigor, però ho dubtèm. Els temples d'avuy són les Exposicions universals; no per lo que tenen de mercadeig y tràfech, sinó per la gran idea de pau mondial qu'enclouen. El dia que'n sapiguèm treure als mercaders indignes, explotadors de la santa producció qu'es vida, les exposicions, fomentant la industria y l'art a l'ensemps, seràn veritables temples, com els altres o més que'ls altres, qu'eren tancats y que també tenien o tenen mercaders.

A ferla, donchs, y a ferla dignament la segona Exposició universal de Barcelona!

—

Pera ferse càrrech del triomf dels regionalistes en les eleccions de regidors, no cal més

que llegir la prempsa castila. *La Publicidad* ve tan plena d'insults, despitada pel desastre del caciquisme lerrouxià, que amaga molt malament l'estat d'anim del decadent agitador que avuy fa de director en aquella casa si un dia feu d'emperador del Paralelo y de dictador d'analfabets y de politicayres morts de gana.

Però entre la prempsa castila s'hi troba, malgrat tot, una nota de sinceritat. Es la següent, que retallèm de *El Liberal:*

Indudable es que los catalanistas han conseguido lo que se proponían: luego han sacado la mejor parte. Indudable es que los republicanos no han conseguido lo que se proponían: luego han sacado la peor parte. Indudable es que los disidentes de la Unión han obtenido una votación insignificante: luego han fracasado por completo

Doce candidatos presentaban los catalanistas, y los doce han triunfado. Veinte presentaban los republicanoa, y han vencido catorce. Los federales y los disidentes no han logrado ningún puesto. Estas son las verdaderas matemáticas, no las sofísticas de los alucinados de un bando y de otro; y esas matemáticas demuestran que son los catalanistas los que pueden estar más satisfechos.

¿Hubieran llegado á estarlo si los republicanos apareciesen curados de históricas manías suicidas? He ahí la principal enseñanza derivada de la advertencia que significa la elección de ayer.

Després d'això sols ens cal dir, y dirho en castellà:

A confesión de parte...

—

El Imparcial se'ns ha tornat separatista. El dissabte la donà per alabar als finlandesos considerantlos dignes de lliurarse del jou de Russia y declararse independents.

Aquest es el lliberalisme castila. Pobres finlandesos si en comptes de publicarse a Madrid, s'hagués publicat a Russia *El Imparcial!*

Aquest es un dels que diuen *Justicia y no por mi casa.* Es de la tayfa dels embusteros, dels patrioters... dels *hidalgos*, en fi.

Ab qual opinió no hi comptarà pas Catalunya quan soni l'hora de l'autonomía.

—

Agàfinse fort y llegeixin:

Se lamentó de que dos periódicos de esta ciudad les hubiesen tachado de mercenarios; y se comprometió á demostrar en una controversia lo que es el nacionalismo, terminando con un brindis por la prensa de Madrid y la de Barcelona, que fué acogido con grandes y prolongados aplausos.

Això ho va dir un dels voluntaris de la guerra d'Africa, en el banquet donat dissabte en obsequi dels seus panegiristes y protectors.

Ara vés què li dirèm a n'aquest pobre home que'ns vol ensenyar lo qu'es nacionalisme després d'haver anat a fer barrabassades sagnantes a sòu d'un Estat opressor de nacions.

Si nosaltres hi haguessim sigut, hauriem considerat en primer lloch la seva edat; ens hauriem mirat després als qui protegeixen a aqueixes desferres de la brutalitat guerrera, y, considerant que tot plegat se tractava d'un dinar, hauriem dit a l'*orador*:

«Aliméntat y callal»

—

Nostre company de Catalanisme *El Poble Català* inaugura una serie de petits concursos pera premiar trevalls periodistichs. El primer té per objecte oferir un premi de quaranta pessetes al millor aplech de *Ecos*, *notes o solts polítichs* pera ésser publicats en el número 55 de *El Poble Català*, que sortirà'l dia 25 del present mes. El plaç d'admissió dels trevalls començarà'l 20 y s'acabarà'l 22; els trevalls deuen versar sobre temes d'actualitat, sobre política espanyola o d'altres paisos, però sempre ab relació a Catalunya y el nacionalisme; y deuen ésser vius, concisos y vibrants. Les demés condicions són semblants a les de consuetut en els certàmens. Els trevalls seràn judicats pels senyor Jaume Carner, Joaquim Lluhi y Francesch Rodón.

Es d'alabar aquesta iniciativa de nostre confrare en bé del periodisme català.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

Biblioteca de JOVENTUT

Segona edició de la famosa novela de Víctor Català

SOLITUT

Està a punt de sortir.

Any VI-Núm. 302 Barcelona, 23 de Novembre, 1905

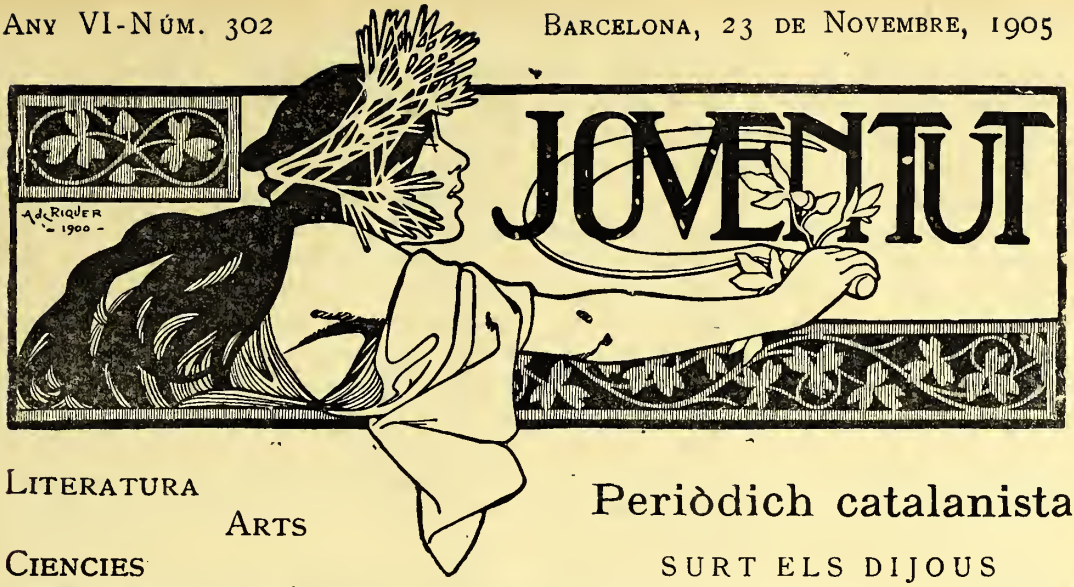

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent. . . . . 20 cèntims
» atrassat, ab folletins. . 40 »
» » sense folletins. 25 »

SUMARI:

Nostra impressió, per F. Pujulà y Vallès.—Notes, per S. Salvador Coca.—Cròniques nacionalistes: III, La duana regional independenta, per August de Marich.—La mort de la gitaneta, per Sebastià Junyent·—Entre la ciencia y l'amor, o sia El matrimoni científich, y «Lasciate ogni speranza», per Rafel Vallès y Roderich.—Recorts d'excursió, per I. Soler y Escofet.—Alemanya contra Polonia, per Geroni Zanné — Teatres, per Emili Tintorer. F. Pujulà y J. Pujol. — Cant a la vida, per Santiago Vinardell.—Noves.

FOLLETI:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller. — Plechs 28 y 29.

HISTORIES D'ALTRE TEMPS (narracions dels sigles XIV y XV).—Plech 8.

NOSTRA IMPRESSIÓ

Que'ns en hauria sabut de greu que'l Banquet de la Victoria haguès sigut un fracàs! Avuy no podriem parlar dihent tot quant sentim, perque'ns hauriem de callar tot allò que poguès fer pensar qué *no hi voliem ésser* quan se tractava de rebre. Però'l Banquet fou un èxit, y nostres paraules no poden inspirar sospites de cap mena. Parlèm, donchs. Tot lo més que's podia dir es que refusèm aplausos: tant millor si això creuen.

Assistirem al Banquet de la Victoria com a periodistes. Nosaltres que no acceptèm may cap mena d'invitació, nosaltres que retornèm els *pases* dels teatres *de pago* quan ens els envien, nosaltres que fent de periodistes obrèm com a no-periodistes, assistirem com a tals al Banquet y ens sentarem al costat dels periodistes castellans y dels representants dels periòdichs castellans, transigents devant de la opinió que sens dubte tenen a la «Lliga» de que la prempsa nacionalista es y representa lo meteix que la prempsa castellana, y per lo tant ab el meteix nivell dèu èsser amidada. Nosaltres podiem haver fet, y no ho ferem, una petició particular a la presidencia, pregantli que'ns traduhis un texte castellà que no entenguerem y que'ns fou enviat junt ab la invitació al Banquet pera que'l publiquessim en les planes de Joventut; podriem haverli demanat la traducció, o, en tot cas, la opinió qu'ella s'havia format del nostre catalanisme, pera ferli veure la equivocació en que possiblement pogués trobarse. Nosaltres, que no comprenèm còm es possible que dihent a tota hora y en tots els tons que'ls periòdichs castellans no'ls llegeix ningú a Barcelona, la «Lliga» envihi, se preocupi d'envialshi gazetilles suplicades en castellà (no fos cas que deixessin de publicarles), menys podèm compendre que no s'hagués fet *una petita concessió* als periòdichs catalans, enviàntelshi redactada la *gacetilla* en catalá... y no obstant res diguerem.

Y no diguerem res, perque en el Banquet de la Victoria erem prempsa, erem ni més ni

menys que *El Liberal*, ni més ni menys que *La Tribuna*... No sabém si també erem ni més ni menys que *La Publicidad*... Ahl si no hagués sigut aixi, si nosaltres haguessim sigut alli altra cosa, JOVENTUT no hauria romanit un moment més ahont la majoria dels concorrents, es cert, sentien a la catalana, però ahont els qui portaven el *tinglado* de la cosa, desfent lo que havien fet dues hores avans, retiraven l'us de la paraula a *La Tralla*, permetent que aquesta se'n anés. JOVENTUT hauria donat el braç a *La Tralla* y hauria sortit junt ab ella, com hauria fet igual ab qualsevol altre periòdich catalanista fossin quines fossin ses tendencies, ja que alli hont no hi caben uns no hi cabém els demés. Però erem prempsa, y nostra missió no era altra que observar.

Si no hagués estat aixi, ens en hauriem anat tot seguit que varem veure a tot un senyor alcalde de Real Ordre victorejat y florejat per tota la concorrencia, perque cada un dels aplausos que's tributaven a una autoritat forastera) per quant tot son poder de forasteres ordres dimana, d'aquelles ordres contra les qui nostres revesavis s'oposaren ab el braç armat), repercutia en nostres cors de catalans com una bofetada, més insultanta, més humilianta, més esclavitzadora que les que rebém de mans forasteres, perque elles eren donades per mans de la terra, per fills de la nació, per homes als qui en aquells moments tota la Espanya mirava. Però JOVENTUT era prempsa y va restar, y va limitarse a somriure, a somriure veyent quàn ridicul era qu'en un Banquet en que se celebrava la victoria *de la voluntat del poble català*, se victoregés a un acalde de Real Ordre, negació viventa d'aquella voluntat. Y per més que aquell alcalde, al assistir a l'acte, s'enemistava segurament ab el poder que'l nombrà y ab els politicayres enemichs nostres fent acatament a la causa de la terra, lo cert es que varem somriure considerant els grans contrasentits en que incorren les multituts ubriagues, ja de la tranquilitat de sa inconsciencia, ja del despit de la desfeta, ja de l'aixelabrament de la victoria.

JOVENTUT somrigué, però diguemho tot: somrigué ab greu tristesa al cor, car era trist, tristissim veure còm les mans que aplaudien y el llabis que victorejaven les estrofes dels *Segadors*, aplaudien y victorejaven al rengle de cambrers quan eixien de la cuyna ab les plates curullades a les mans...l

Nosaltres que'ns alegrarem de la victoria, perque'ns alegra tot allò que contribueixi al foragitament de la forasteralla y tot allò que sia manifestació de nostra personalitat sia en el sentit que sia, ja que com a nacionalistes aymém tot lo de nostra terra bo y dolent, tinguerem un gran sentiment al veure qu'encara nostre poble no està fet *pera les grans ascensions*, que ho són pera'ls pobles l'arribar a constituhir masses conscientes que no's deixin dominar per uns quants homes...

De totes aquestes amargues realitats no'n treyém, no obstant, cap mena de decandiment; no'ns desencoratgém, ans al contrari, hi aprenèm a ésser més convençuts en nostra lluyta, ens refermém en nostra creencia de que la consciencia de les masses es la resultant de la conciencia individual, y ab més brahó que may reprenèm la nostra lluyta en pro de la cultura, en pro del desliurament individual, qu'es l'únich que pot portarnos la evolució colectiva... ab el ben entès que nosaltres opiném que, generalment, tota evolució té un periode de violencia, y que may pot ésser considerat com un grahó evolutiu, sinó de cortesanisme, el constituhir minories que al arribar a Madrid el primer acte que facin sia'l de *ir á visitar al ministro para ofrecerle sus respetos*.

F. PUJULÁ Y VALLÉS

NOTES

A una pila de reflexions dóna lloch l'acte de dissabte, doloroses les unes, afalagadores les altres, fluctuant l'esperit entre la joya y la tristesa, rabejantse l'ànima entre les amargors del contagi y les dolceses de l'entusiasme patriòtich. Totes elles tenen un punt comú; en llurs modalitats tenen una fita ben lloable: l'amor a Catalunya, un amor gayrebé incomprés, emperò lloable, gran, potent, incontrastable.

. . . . . .

Jo hi portava una representació, la de la *Nova República;* jo hi duya particularment un significat politich, el de pertànyer, com a

soci, a «Catalunya Federal». Faig constar això en aquestes ratlles perque no vull que's diga, al llegir la meva firma, que les impressions qu'exposo sien fetes en nom de dit periòdich o en el de la esmentada associació. Faig us de mon propri dret al exposar lliurement ma particular opinió sobre aquella gran festa y al explicar les reflexions qu'ella m'ha sugerit.

. . . . . .

«Victoria! Victoria!» Crit llençat a tots els vents, esbombant y retrunyidor, omplia totes les gorges, eixia de tots el llabis, brollava de tots els cors, rublia l'ample espay del trinquet y fugia al defòra en petites guspires que lliscaven per les escletxes de portes y finestrals.

«Es la victoria de tots! Es el triomf de Catalunya!» Y els cors de deixondien, les ànimes s'esplayaven, y pujava amunt el delirant entusiasme coronat ab estrepitosos aplaudiments y ab visques a la patria.

El contagi de l'entusiasme m'anava invadint y recargolantsem pels nirvis, produhintme commocions estranyes. Aquell brunzir de visques m'atuhia'l cervell, y el cor se me'l enduya la vibranta entonació de l'ànima catalana. Y'm creya que hi erem tots, tots, els de dins y els de fòra, els materialment guanyadors y els oblidats en l'apostolat de les idees, quals fruyts alli relluhien entre les clarors brillantes de la festa.

Me creya, contagiat, que hi erem tots, y entre les lluhissors de l'entusiasme hi ovirava l'agermanament de tots els catalans, y jo, delirant, allargava les meves mans, els meus braços pera estrènyer, pera trobarme dintre d'aquella gran sardana.

Hi cercava'ls meus y no'm mancaven; no hi eren y tots ho eren; tots, tots els altres jo me'ls feya meus, y jo era tot d'ells; no discutiem, l'acció politica l'haviem arreconada; se parlava de Catalunya; tots erem els meteixos...

. . . . . .

—Adeu, Llangort! ¿Ahònt anèu?

—Me'n vaig cap a casa.

—Y això, ¿que no parlèu?

—No, perque'ls hi he dit que demanaria una almoyna pera'ls obrers en vaga y m'han respost que no ho fes. Jo, de parlar, vull ferho lliurement.—

. . . . . .

Qu'esquifit, aquell peu de tribuna! Ja no hi erem tots; la caritat no hi era!

Les boyrines amanyagantes que's gronxaven venien a ofegarme; l'atmósfera carregada m'enterbolia la vista, y la victoria'm semblava xica, molt xica. Els meus, els generosos, no hi eren.

. . . . . .

«Visca l'alcalde!...»

Quina follia! Aplaudiments, flors, crits, acompanyaven triomfalment al representant reyal. Passava somrihent, a poch a poch, recullint ab egoisme, engruna a engruna, tota la ovació, tot l'entusiasme, y s'ho enduya tot, tot. L'ideal, la sensatesa, el criteri, el seny fugien; y derrera d'ells fugien una munió d'ànimes catalanes, preses del contagi de la infernal cridoria...

Ja no sè pas ahònt sóch.

«Visquen els alcaldes elegits pel poble!» brunzeixen dues veus isolades.

Ah! ànima meva, no t'has perdut del tot!

. . . . . .

. . . . . .

Ja som al carrer. La frescor de la nit torna als esperits excitats la serenitat perduda, y surten tot d'una, vibrants, potents, expressius y chorals, els visques a Catalunya. El nostre himne l'escolto retrunyir compacte, sever, imponent.

Me canten la cançó dels desàgravis. Altra volta són tots meus y jo tot d'ells!

Són joves en sa gran part; són el demà, el floridor esdevenir de Catalunya. Són el deslliurament de la terra, són els generosos, els oblidats, els anònims!...

. . . . . .

. . . . . .

Trets, ganivetades, garrotades, quatre ferits! Dol!!...

Assessins!!! Cobarts!!! Vostra vilesa vos la escupirèm ben prompte. No vos ha valgut la força: vos coneixèm, sabèm qui sóu!...

. . . . . ,

Escupirèm sa vilesa ensenyàntloshi l'amor, la caritat, y despertantlos de llur estúpida ignorancia...

Som generosos.

. . . . . .

S. Salvador Coca

CRONIQUES NACIONALISTES

III

LA DUANA REGIONAL INDEPENDENTA (1)

Com se sab generalment, la bona política duanera es un dels més graves problemes en la vida administrativa de l'Estat.

Avans de descriure nostra tasca en pro de la independencia de la duana regional, dech aclarir alguns punts.

La «Monarquia» (Hongria y Austria) està representada en els altres Estats com UN Estat. Nostra estimada terra Hongria es agrícola, Austria industrial. Ben clar, donchs se veu, que la comuna representació en els contractes aranzelaris ab l'estranger, solsament seria bona y favorable pera nostre país: *si la grandesa de nostra agricultura fos igual a la grandesa de la industria austriaca.*

Els perjudicis, els grandissims e incomparables perjudicis que allò'ns ocasiona, se poden veure a ulls cluchs.

Dech solsament remarcar que'ls més importants aranzels se fan ab l'Occident (Alemanya) y ab el Sud (Balkans); qu'en nostre país s'hi produeix el millor blat del món; qu'en ferro, carbó y materies primes, es rica Hongria; que produhim els reys dels vins... y que, no obstant, nostre poble no es molt rich. La dolenta y desfavorable política aranzelaria es la causa d'aqueix efecte.

Vull descriure ab més precisió'l nostre problema, y pera poderho fer millor dividiré'ls contractes aranzelaris en dos grupos.

I.—ELS CONTRACTES OCCIDENTALS.

A l'Occident, es vehina de nostra Monarquia l'Alemanya. Alemanya té una grandissima industria, molt més gran que no pas l'Austria. Veyent aquesta que no pot lluytar ab els productes d'aquella, fa'ls contractes de tal manera que'n resulti que no's puguin importar a la Monarquia'ls productes industrials alemanys.

En compensació, no's pot exportar blat de la Monarquia cap a l'Alemanya. Es ben clar que perdém a l'Alemanya els consumidors de nostra producció granivora, y que aquesta la devém vendre a l'Austria, ahont la industria hi prospera ab la prohibició, y en cambi res han de pagar. Nosaltres som els qui paguèm els plats trencats, car en primer lloch, al perdre'ls consumidors alemanys, com he dit, devém vendre a preus baratissims els nostres blats a l'Austria, y en segón lloch, com que sols l'Austria pot importar a la Hongria'ls productes industrials, ens els ven sense competencia a preus caríssims, fent impossible, per lo tant, nostra naixenta industria.

II.—ELS CONTRACTES MERIDIONALS.

Es de fàcil compendre que, no devent témer la industria austriaca la competencia estrangera, pot entretenirse buscant consumidors. Aquests els troba en el país dels Balkans. Ja's pot pensar que l'Austria fa sempre'ls contractes meridionals de tal manera que pugui exportar als Balkans els seus productes industrials, y com es natural, Austria déu també fer concessions als Balkans a cambi d'aqueixos favors (que a n'ella sola favoreixen) dels contractes aranzelaris. ¿Què fa l'Austria? PERMET QUE'LS BALCANS PUGUIN IMPORTAR ELS SEUS BLATS EN LA MONARQUÍA AUSTRO-HÚNGARA...

(1) El ridícul y carrincló articulista en Bonaventura Riera, qu'en un article publicat en el quinzenari *La Devantera*, tot demostrant la seva ignorancia de moltes coses, combatía l'*Esperanto* afirmant qu'era un pseudo-llenguatge inferior a la mímica usada pels sórts-muts, pot convèncers ab la lectura d'aquesta crònica y de les dues anteriors, de que es immensa la galleda en que ha ficat els peus per haver parlat a la espanyola, això es, sense haver avans fet coneixença ab la materia sobre la que volía discórrer. Els tres assumptos qu'en ses tres cròniques desenrotlla'l senyor de Marich, y que han sigut enviats a JOVENTUT escrits en *Esperanto*, perque l'húngar tenim la *desgracia* de no conèixel (cosa que no li dèu passar al senyor Riera, qui sens dubte dèu dominar vint o trenta idiomes), li fa ben evident que'ls esperantistes ens comuniquèm y ens entenèm sobre totes les materies, *incloses les literaries*, y que l'*Esperanto* es una arma poderosa no solsament per'aproximar als homes, sinó per'ajudar, y favorir en conseqüencia l'autonomía dels pobles, donchs es cosa que no s'escapa als ulls dels menys vius (que no's diguin Bonaventura Riera) que la llibertat humana no es un fet perque encara no es un fet el que tots els homes sapiguèm *qui som*, *ahónt som*, y *ahónt anèm*.

Mercès a l'*Esperanto*, senyor Riera, Hongria comunica avuy a Catalunya, per medi del digne senyor A. de Marich y del periódich JOVENTUT, els seus desitjos y aspiracions. Y això que fa de tan bon apendre quan s'es bon catalanista, y s'estima a sa nació y per lo tant a la dels altres, no ho hauríem pogut fruhir si els nostres catalanistes fossin de la pasta de mona de Pasqua que vostè voldría que fossin, si no fessin altra vida intelectual que la d'anar del carrer de la Petxina al d'en Perot lo Lladre, y si desgraciadament la prempsa catalana fos tan ridícula, rancia y de carreró de l'any vint, com fa gala d'ésserho *La Devantera*.—F. PUJULÁ Y VALLÈS.

No cal que afegeixi que continuèm pagant els gastos, car primerament no podém fer valdre'ls productes de nostra naixenta industria als Balkans, y en segón lloch, en nostra meteixa patria l'agricultura balkana fa als nostres productes agrícols grandíssima concorrencia e immensos perjudicis.

... Me penso, estimats llegidors, que'm comprenéu ben bé, a mi, aymant de ma patria húngara. En mon cor també hi porto escrites les roentes paraules d'amor «Llibertat del món». Nostre país es autonòmicament independent; solsament en els assumptos militars y aranzelaris dèu (desgraciadament!) encara viure en comunitat ab l'Austria. Però això no durarà llarch temps! Si avuy conseguim la independencia aranzelaria, demà arruinarèm a les grans fàbriques austriaques y nostre naixenta industria s'engrandirà.

—

Y ara jo dich als meus caríssims llegidors: adeu, fins tot seguit!

Budapest, 12./11.

AUGUST DE MARICH.

Traduhit de l'Esperanto per en F. PUJULÁ.

LA MORT DE LA GITANETA

Al carrer d'Entença va caure un troç de paret demunt d'una dòna d'edat avençada y una néta seva de 17 anys, quedant aquesta morta a l'acte.

(De *La Veu de Catalunya* del 14 del corrent, al parlar dels efectes de l'huragà.)

Com els aucells volava pel món cantant ses cançons tristes y vivint de l'etzar que deixava arribar a ses mans engrunes sobreres. Com si el vent la empenyés, no arrelava en cap lloch. D'esperit inquiet, somniava en llunyanes terres plenes pera ella de misteri. Lo desconegut, l'etzar l'atreya. Valerosa, confiava en sa astucia, en ses manyes y habilitats pera recullir lo més necessari pera viure. Rebrot d'una raça indolent, era enemiga del més lleu esforç. Sos moviments eren suaus y esllanguits, d'artística distinció y de delicada deixadesa.

Al trobarse en una gran ciutat, no es estrany que interessés a un artista, y li feu de model, feyna lleugera qu'esqueya a son natural inactiu. Ses linies eren fràgils y aristocràtiques, son cos blincadiç; el perfil de sa testa semblava arrencat d'un relleu egipci. El front petit, els ulls esviaixats, el nas aquilí, els llabis molçuts, la barba petita, la barra accentuada, el crani allargat cap a l'occipuci. Sa pell era morena y satinada, son cabell negre y llustrós. Ses mans fines y llargues arreglaven descuydadament la deixadesa de son trajo. No reya may: tan sols somreya, y son somris era de regina.

En Nonell en feu son model predilecte. Sa bellesa plàstica gens convencional l'enamorava. Y la estimava... la estimava ab l'amor més pur y més immaterial, l'amor de l'artista a la encarnació viventa de son ideal, a la realitat sobre la que aspira a ferhi sa obra mestra.

Pobra *Consuelo!* Son destí era malhaurat. Malgrat sa joventut era casada. D'aquí, ahont havia nascut, anà a Madrid ab el seu home, un gitano andalus jove com ella. Renyí ab ell que per despedida li pegà una crudel palliça, y, tornant a Barcelona tota sola, passà per Valencia ahont se comprà un guitarró que polsava ab mestria per'acompanyarse en sos cants malincònichs. Al poch temps d'ésser aquí, en el rellotge del temps sonà la seva hora.

La nit era negra, el vent desencadenat açotava a la ciutat violentament, arrencava arbres d'arrel, aixecava sostres, esbotzava finestres, enderrocava parets... Les furientes rufagades feyen feredat y esporuguien a tothòm; tothòm se tancava, y barrava les obertures. Derrera una paret de les afores ahont tenien llur domicili, una colla de gitanos se payraven del vent. Els de més experiencia, no creyentse prou segurs, en fugiren, y una gitaneta y la seva avia, toçudes, restaren allí sens escoltar els crits dels que fugien... Una ratxa furienta del mestral tombà la tapia, feble pera resistirla, y les dues gitanes quedaren soterrades en la runa. L'avia quedà malferida... la jova, la gitaneta gentil de linies delicades, trista flor totjust badada, d'ulls somniadors y pell de satí... quedà morta, abraçada a son guitarró...

SEBASTIÁ JUNYENT

ENTRE LA CIENCIA Y L'AMOR

o sia

EL MATRIMONI CIENTÍFICH

y

«LASCIATE OGNI SPERANZA.»

A l'amich Pujulà

I vós no fossiu qui sóu y jo no fos en Vallès y Roderich, la qüestió plantejada en el vostre escrit d'avuy fa vuyt dies hauria estat resolta senzillament: ma filla Carmeta (qual nom ha estat estampat per vós en aquestes planes ab un bon xich menys de respecte de lo que una dòna mereix) vos hauria retornades *ipso facto* per ordre meva tota aquella tanda de postals artistiques ab que durant uns quants mesos heu tingut per convenient interessarla en vostres excursions estivals; com y també aquell exemplar dels *Titelles* encapçat per significativa dedicatoria -y quals fulls ha tallat l'enquadernador, no pas ma filla, perque previnguda la tenia temps ha de que no's deixès seduhir pels vostres fantasiosos idealismes. Mes aquest desenllaç vulgar, posant fi a una mès vulgar renyina d'enamorats, no es cosa digna de vós ni de mi. Cal. donchs, parlar a pams y posar les coses en el lloch degut.

He dit avans que vos tinch per un idealista, y això, que tractaré de demostrar mès endevant, fa que vós no siguèu digne d'emparentar ab un home com jo. Es, donchs, en Vallès y Roderich, el pare de la Carmeta, qui vos repudia solemnialment y vos prega que deixèu córrer tota ulterior intenció respecte d'ella. Lo qual, emperò, no afecta pera res a l'amistat: com amich, no més com amich les portes de ma casa romandràn obertes pera vós, ara y sempre.

Precisament perque he vist tant de món, perque he atravessat tants oceans (tots els que hi ha), es que vos ho he dit això de que sóu un idealista. A tot arreu hont jo he estat, allà hont hi he pogut comprobar la existencia de individuus de la especie humana, he vist ab quànta rahó en Mantegazza ha considerat el matrimoni, quan ha dit d'ell qu'era, ab tots sos defectes y perills, la forma *menys dolenta* del vincle que uneix els dos sexes.

Y ara compendrèu còm vós, home de talent gens vulgar, heu procedit aquí com el més ignocent estud ant de primer any de llati. Vos heu enamorat de ma filla com un romàntich, y sols quan, *ab tota la intenció*, he pronunciat jo la paraula *espòs*, sols aleshores heu reaccionat, donantvos compte de la vostra claudicació respecte dels principis que sustentèu ab tan exaltat rigorisme. Recordeuho bé: vós sóu el qui s'ha sentit encisat pels cants de ma filla, y el qui fins ha plorat segons confessèu; vós heu presa la obscuretat dels nostres experiments telepàtichs com a auxiliar de la vostra imaginació; vós heu estat victima d'aquesta quan heu cregut trobar per desota la taula giratoria'ls peus de ma filla, y eren els meus carregats de poagre (prou que l'he malehida la vostra *gaucherie*). Digueume si tot això no es prou pera qualificarvos com ho he fet.

Y ara ¿què volieu? Que jo, fent de *mare* com pretenèu, haguès fet els ulls grossos y hagués deixat que ab les vostres cabòries d'enamorat somniador m'haguessiu distret la filla de les pregones abstraccions a que s'entrega en sos experiments y estudis, dirigits per jo meteix? De cap manera! En ma casa tot se sacrifica en els altars de la ciencia. Y si l'amor hi tè qualque jorn entrada, no serà pas el vostre amor lliure, sinó l'amor *científich*.

¿Què dihèu? ¿Que no sabèu què cosa es aquest amor... millor dit, aquesta manera de considerar l'amor? Oh! veniu aquí, veniu aquí, sociòleg sens experiencia! Vós no estèu enterat dels estudis recents, principalment dels del doctor Epsteinhof, publicats ara de poch a Russia. Y no es estrany que no'ls coneguèu, perque encara no han estat traduhits a l'Esperanto. Si coneguessiu aytals estudis, no parlarieu de la manera que ho heu fet de la Natura, ni considerarieu pas el nom de *espòs* com incompatible ab ella, adhuch admetent lo del capellà greixós, y lo del jutge betes-y-filesch, y lo dels convidats *gorreros* a que vós feu referencia.

Precisament les rahons que vós invoquèu se vos tornen en contra vostra. Es la Natura, precisament ella, la qui mana en aquestes coses; y es altament moral (¿ho entenèu?) que'l dia de la consumació del matrimoni s'aplaci, si hi ha necessitat, d'acort ab aquelles lleys naturals.

Y si de l'ordre fisiològich passèm a l'ordre social, també dech dirvos que les vostres teories de l'amor lliure no'm convencen; ni convenceràn a cap pensador a la moderna. Vós sabèu que la naturalesa tè confiada a la dòna la tasca més delicada dins la propagació de la nostra especie. Els aixelabrats com vós no se'n preocupen d'això. Fruhit l'amor (que dirieu vós), ja està complerta la

gran consagració a Natura; y l'home, veritable sembrador més o menys conscient, deixa l'obra començada sense preocuparse de qui ve obligat a durla a terme. Per això s'ha degut instituhir el matrimoni; per això que la ciencia moderna s'està preocupant actualment d'estudiar quines són les aptituts que cal exigir a l'espòs cientificament perfecte.

Que vós no reuniu aytals aptituts en relació a ma filla (deixeume dir!) es cosa evident. En ma filla hi ha'l predomini absolut de les facultats intelectuals, especialment la voluntat, sobre tot lo demés. Si ella s'ha sentit enternida per vós y ha deixat que'l mot *amor* per vós pronunciat tingués resò en son cor, efecte de sa voluntat ha estat, y deliberat propòsit d'associarvos a les investigacions psiquiques que són sa única preocupació y absorbeixen sa vida tota. Mes, conegut qui vós sóu; posat en clar que no hi ha en vós l'home absolutament conscient, capaç de fer moure'l mecanisme de son cor a mercè d'una voluntat incontrastable; demostrat que no sóu més que un utopista al pretendre (com el vostre amich Nogueras) redimir la humanitat ab l'amor lliure y la Catalunya idem, la dòna enamorada deixa d'ésserho per un senzill acte volitiu, y vos envia a dir telepàticament: *Lasciate ogni speranza...*

Y jo, el pare de la Carmeta, dich a l'amich Pujulà aquestes paraules: *No mereixèu vós ésser el gendre d'en Vallés y Roderich.*

A menys que de propri impuls no abandonèu les vostres rancies teories de l'amor lliure y no vinguéu a aumentar l'estol dels partidaris de l'amor cientifich, únich amor que admetràn els temps a venir, per quant es l'únich que, tenint en compte totes les manifestacions d'ordre fisiològich y psicològich, consagra la unió dels sexes dins les condicions que requereix la dignitat humana.

Jo vos aplanaré'l cami, si volèu, per'arribar a un fi tan hermós; jo contribuhiré a que ma filla s'acosti a vós per la ciencia més que per l'amor; jo, si es precis, accediré a sos desitjos permetentli assistir a les classes d'Esperanto que ab tant d'èxit donèu... y tal volta un dia (que veig llunyà), la ciencia el torni a teixir y el faci indisoluble'l vincle que ara hem romput.

RAFEL VALLÈS Y RODERICH

RECORTS D'EXCURSIÓ

A l'amich Joseph Hostench

ARDÈBOL

Batía'l sol: el llogaret dormía
aplanat sots la calda xardorosa;
no s'ohía ni un crit; ni un cant d'alosa,
ni d'un goç, el lladruch. . Tot emmudía
El rellotge de sol el ple mitj-día
senyalava cofoy; vella y runosa,
la iglesia ab son cloquer ayrós s'ergía
entre les cases ab la porta closa.
Y nosaltres, pacients, sota aquell sol,
anavem remuntant el corriol
del costarut y pedregós carrê.
Y fins sabíens greu, ab el petjar
l'ensopiment del poble contorbar. .
Y passarem de llarch, sens dirnos rê.

ANDORRA

Ja som en ton sí, Andorra feliç,
d'agradosa gent y costums senzille:
ta frondosa vall es un bell país,
d'amagats replechs, iguals que conquilles.
Tes filles gentils són ben dignes filles
del teu terrer gay, tot ell un encís;
tenen un cayent tant anyoradíç
que del tendre amor les ne fa pubilles.
Tot en tu convida al dolç estimar:
tes gerdes montanyes, el suau sospirar
de l'oreig que passa movent tes arbredes;
del Balira indòmit el constant fresseig;
la neu que s'ovira, y l'esquelloteig
dels remats que belen, tancats en les cledes.

COLL DE PEDRAFITA

Esplèndit mirador, bella frontera
de comarcades verges y germanes;
còm me plau el trobarme en ta cimera!
què soperbes que són tes dos vessanes!
Per un costat Cerdanya, la encisera,
ab sos prats verts y ses immenses planes;
per l'altre, pintoresca y joganera,
Andorra, ab sos estanys y ses fontanes.
Són tan belles abdós desd'aquí dalt,
que no me'n cansaría de mirâ!
el panorama hermós desde eixa serra;
y vull anar avant en mon camí,
y vull tornar enrera per gaudî
per derrer cop de la cerdana terra.

L'ESTANY DE LA PÈRA

Estany dels meus ensomnis, d'esguart encisador:
ets un dels ulls més bells del Pirineu altiu;
ta sorprenenta forma y original color
te fa dels sers malèfichs el predilecte niu.
Les mal-carades bruixes, a les nits de l'estiu,
eixint mitj despullades, de tanta de calor,
hi dancen, afollides, un ball de compàs viu,
fent rodolar tarteres per entre la foscor.
Es tanta la gatzara que mouen, tot ballant,
que diu que Llès y Arança se veuen tremolant
y els vehins se persignen, plens d'ansia y de rezel;
fins que al apuntâ'l día, ab son radiant somrís,
l'estany se torna a veure immòvil, tranquil, llis,
igual que ahir, com sempre, guaytant de fit al cel.

I. SOLER Y ESCOFET

ALEMANYA CONTRA POLONIA

Polonia, una volta més, ha reclamat l'autonomia, com Finlandia. Però'l govern rus, esdevingut lliberal per la força de la revolució, se nega a concedir les reformes solicitades pels polonesos fins a tant que aquests no abandonin l'actitut revolucionaria qu'encara ostenten. La decisió del govern rus seria lògica si sospengués també l'aplicació de les reformes anunciades en les altres nacions que constitueixen l'Imperi, tan agitades com la meteixa Polonia.

L'actitut del govern rus presidit pel comte Witte, s'explica perfectament per la influencia germànica. L'emperador Guillèm II es avuy el ver enemich de Polonia; la germanisació de la part de Polonia sotmesa a la seva autoritat, es d'una violencia y d'una duresa extremades. No es ell endebades l'hereu del rey Frederich II de Prussia, l'iniciador del primer repartiment de l'antich y malhaurat reyalme polonès. El *Kaiser* tem l'efecte produhit a Possen si's proclamés l'autonomia a Varsovia. Per això influeix en l'anim del feble Nicolau II, deturant aixi—y al ferho trevalla *pro domo sua*—els efectes del novell estat de coses creat a l'Imperi rus.

La situació actual de Polonia mereix atenció particular. L'ideal autonomista no ha deixat may d'existir en el reyalme de Joan Sobiewsky, però l'estament aristocràtich guardador de les antigues y glorioses tradicions, ha sofert una lenta russificació. Ja no són els nobles, com en els anys 1830-31 y 1863, els capdevanters de les reivindicacions nacionalistes. Desitjosos dels esplendors de una Cort, s'han traslladat en gran nombre a Petersburg, ocupant càrrechs palatins, fentse súbdits fidels del descendent d'aquella Caterina II y d'aquell Nicolau I als qui tant odiaren els vells patriotes polonesos.

Però, com deyem més amunt, l'ideal autonomista no ha deixat may d'existir a Polonia. La tasca que avans s'havien empresa'ls nobles, se la fan ara seva els socialistes y tota mena de revolucionaris. Els obrers de Varsovia y de Lodtz, qui ab banderes roges demanen reformes socials, reclamen alhora la autonomia pera llur patria. Volen dur a terme les primeres en llur propria terra, sens ingerencies russes ni amenaces kosaques.

Heusaquí la estranya metamòrfosis de l'autonomisme polonès. Els elements que a tot arreu s'allunyen cada dia més de l'ideal nacionalista en nom de la germanor universal —exemple'l cas Hervé a França,—a Polonia refermen l'esmentat ideal encaminantlo a fins socials, comuns a totes les nacions.

Y encara s'observa una altra cosa en la complicadíssima qüestió polonesa. Avuy Polonia compta ab la simpatia dels revolucionaris russos. A Petersburg s'organisen vagues a favor de l'autonomia polonesa. Els diaris lliberals russos la reclamen, y fins alguns conservadors l'accepten en principi. L'emperador vacila, el comte Witte no n'es pas enemich declarat. Mes la desitjada autonomia no arriba.

Ja ho hem dit: l'emperador Guillèm no vol sentirne parlar. El crim nacional, històrich y politich perpetrat per Frederich II de Prussia, Caterina II de Russia y la emperatriu Maria Teresa d'Austria, *hèroes* de la primera repartició de Polonia, no dèu ésser reparat jamay. Guillèm II hi oposa'l *veto*. Polonia ha de viure pera sempre més lligada als seus tres butxins. Ni ell donará l'autonomia a Possen, ni Austria la donará a Galitzia: ¿per què, donchs, Russia la concediria als anomenats *districtes del Vistula*, despulles miserables de la gran nació trocejada?

GERONI ZANNÉ

TEATRES

LA SUZANNE DESPRÉS

LES REMPLAÇANTES. — LE DÉTOUR

Hi hagué un temps a França — aquí encara hi som —en que'ls homes compraven un altre home pera qu'en son lloch fes el servey militar. Ja no se'n compren d'homes a França per'apendre l'ofici de matar, però cada dia's compren més dònes pera fer l'ofici de mares. A Paris cap mare que s'estimi cria'ls seus fills, y l'ofici de dida, únich tal volta en que la dòna no pot témer la competencia que li puguessin fer els homes, resulta ésser un dels oficis més reproductius. Això ha portat una gran pertorbació a les costums parisenques y provincianes, especialment en aquestes. En aquelles, perque les dames riques de l'alta burgesia y de l'aristocracia, ab el pretex de tenir aixi més con-

tents y enamorats a llurs marits — els quals solen abandonar a la esposa que cria pera córrer adalerats derrera de les *cocottes* — poden menar una vida frèvola e insubstancial: dinars, estrenes, sermons, conferencies, visites; en fi, la vida del gran món en que's presenten rialleres, ben cossades y ensenyant els pits que — oh sarcasme! — «poden veure tots els mortals menys els fillets del seu cor». En les costums provincianes, la pertorbació encara ha sigut més fonda. Les agencies de Paris, molt ben muntades, fan lleves en massa pels petits pobles de mares joves, casades o no, que coloquen a la capital ventatjosament. Els richs donen sous esplèndits, tracten a les dides com a princeses, y els regalos plouen qu'es una benedicció: al primer pas, a la primera dent, a la primera paraula... Y les dides desde dintre les llars fastuoses, y els marits o pares desde'ls poblets respectius, exploten ab mils recursos marrullers — els pagesos de per tot ne són mestres en aquest art—als pares febles qu'estimen molt als seus fillets mentres aquests fillets els deixin viure tranquils. Les conseqüencies no poden ésser més deplorables. Els pagesos han descobert que una filla pot donar més renda que un fill, sempre y quan la filla, casantse o no, sia mare. Un cop n'es, abandona al propri fill que generalment es criat ab biberó, mal cuydat per gent estranya y sofrint altres penalitats que seria llarch detallar, y se'n va a Paris a fer de dida.

Primera conseqüencia: una gran mortalitat de criatures als poblets. Quasi bé pot dirse que «cada tres mares riques que gasten dida, representen la mort de dos infants pagesos.

Segona conseqüencia: les pageses solteres no's casen sense proba preliminar. Que sia pobra o rica no hi fa res: lo essencial es que... sia mare. Una bona femella de cria es la gallina dels ous d'or. Aixi, la major part de casaments se fan després del bateig.

Tercera conseqüencia: un cop casats y un cop la mare es a Paris fent de dida, el marit y a voltes tota la familia deixa de trevallar, vivint dels diners que aquella envia al poble. Gandulería, vicis de totes menes y desordre en les llars respectives, ne són el resultat directe.

Quarta conseqüencia: destrucció y desmoralisació de la vida familiar. Cada dida representa dos fills sense mare veritable, y per lo menys un marit sense muller.

En fi, deixo de banda totes aquelles petites conseqüencies d'ordre moral que representa pera tothòm el trafiquejar ab lo més pur del cor humà: ab el sentiment maternal. L'egoisme més repugnant pren lloch d'honor en les llars payrals.

En Brieux n'ha fet un drama d'això. *Les remplaçantes* són les dides. D'un petit cas n'ha fet un drama concret, y tot fent aquest ens ha mostrat un gran drama social. El petit drama's redueix a una noya jova que s'ha casat de bona fe y adora al seu fill a qui no vol abandonar. Però'l marit, el sogre y lo que fa tothòm, la obliguen a fer com les altres. Y se'n va a Paris, y allí cria un fill que no es seu, anyorant el propri, y coneix els petits egoismes d'aquella gent y les llurs petites baixeses que tapen ab diners esplèndidament; y després s'entera del desordre que la seva ausencia ha portat a la propria llar, tornanthi a la fi resoltament. Per sòrt logra convèncer al seu marit, qui anava en camí de degradarse, y cau el teló ab el cant placèvol de la mare breçolant amorosament el fill propri, que no abandonarà més, mentres el marit se disposa a empendre de nou el trevall que per poch temps havia abandonat.

Però aquest petit drama, que fins té escenes idiliques d'una tendresa incomparable, serveix a l'autor pera fernos veure'l gran drama colectiu. Surten homes y dònes de poble, tots dominats per la fal·lera del didatge a Paris; surt l'agent de la gran companyia que tothòm espera y que cinicament fa la tria; surten els grans senyors y les grans dames inquiets, atrafegats, inconscients en llur egoisme de tràgiques conseqüencies; surt el metge de fòra que ab precisió y claretat posa al nu aquesta gran llaga social y fuheteja com se mereixen les lleys y les costums y els vicis que consenten un tal estat de coses; y en fi, surt en tota sa pahorosa grandiositat el gran problema de la degeneració y aniquilament d'un poble, deguts en part molt bona a aquella monstruosa aberració que porta a les mares riques a refusar a llurs fills lo que may els hi han rebutjat les besties. «La gran desgracia — diu el doctor Richon — es que no's mira ab tant interès la raça humana com la raça cavallar. Ningú posaria a les mamelles d'un *penco* de cotxe de plaça un *pur sang* que acabés de néixer, y no obstant, vosaltres marqueses feu xuclar al vostre infant la llet d'una dòna de la que no'n sabèu res més sinó que té un certificat de bona vida y bones costums, que li ha donat un alcalde que tal volta l'ha fet d'esma o per complacencia; la llet d'una dòna en qual got no voldrieu beure!...»

Tot això y moltes altres coses hi surten en el drama d'en Brieux, que fan pensar als homes capaços de pensar en coses series, y que fan sentir y fan enternir als homes capaços de d'emocionarse ab sentiments verdaders. No manca qui digui que això no es teatre, que això es més propri del llibre, de la conferencia, de la cátedra. Aquests són els que creuen qu'en el teatre sols dèu entrarhi la ficció, són els que s'espanten de la veritat quan la veritat es massa crúa. Nosaltres, els que creyèm que sols aquesta es la font única de l'art veritable, obres en que, com en *Les remplaçantes*, hi resplendeix un

gran estudi de costums socials ensemps qu'un gran coneixement del cor humà, ens enamoren. Pitjor per'aquells pera'ls que l'anar al teatre vol dir anar a comedia.

—

Jack es la filla natural d'una dòna lleugera que un jorn va fugir ab l'home qu'estimava y que, mort aquest, ha viscut irregularment. No tot són flors y violes en aquesta vida del galanteig, y Jack, que segons diu ella meteixa dèu haver heretat de son pare un secret desitj pera una existencia més ordenada, més burgesa, aspira a sortir d'aquell medi ambient en que viu sa mare. No vol amants, vol un marit, un marit que sia rich y pugui assegurarli una existencia serena y honorable. El bon partit se presenta: Un home jove, fill d'una familia respectable de provincia, protestant de religió y d'una severitat de costums verament biblica, se'n enamora follament y s'hi casa. Ella no l'ha enganyat en res: li ha explicat tota sa historia y fins li ha confessat que, estimarlo ab ver amor, no l'estima. Ell s'hi ha conformat, esperant conquerirla en el pervindre, y la familia austera, per boca del pare, accepta a la nora de conformitat ab els principis absoluts que dirigeixen sa conciencia: «Jo vull ignorar d'hónt véns—li diu.—Ne tinch prou ab saber qui ets y sé qu'ets una noya honrada. El meu fill te vol per companya: jo consento en aquesta unió y't juro no veure may en tu altra cosa que la dòna del meu fill.»

Però no tothòm es protestant al món, ni tothòm se mira les coses a la llum de principis racionals e inflexibles. La societat no perdona a Jack lo que la familia del seu espòs li ha perdonat: la historia escandalosa de la seva mare y la irregularitat de son naixement. Y la pobra Jack, que havia cregut y somniat que la vida burgesa era un petit cel, una font inestroncable de petites satisfaccions, de plahers ingenuus, de virtuts senzilles, de benèvoles tolerances, se troba de sobte en un medi del tot diferent. Desota de l'austeritat de principis s'hi amaga una hostilitat y fins una crudeltat que res li perdonen; desota de la honorabilitat de costums s'hi amaga un podrimaner d'enveges, de rencunies, de maledicencies y fins de vicis y crims qu'ella no havia may sospitat. El món burgès la rebutja de son si com a una intrusa, els sogres, tot volent defensarla, li fan sentir a cada pas mil humiliacions y mil retrets dels que no sab còm protestarne. La cunyada, qu'es una mosqueta morta, que vol casarse ab un tinent pera poder ésser l'amistançada d'un capità qu'es casat, li tira en cara'ls pecats de la seva mare, puig gracies a n'això'l matrimoni de l'àngel se desfà. En fi, el propri marit, ja no tan boig d'amor com avans de casarse, li parla brutalment perque ella, Jack, vol seguir estimant y besant la mare seva. Entre tots li ofereixen un pervindre trist, en un palau rònech, entre gent freda y egoista que sols parla de devers, però no vol sentir parlar dels devers d'ella. Y arriba l'altre, l'home que un jorn havia estimat de cor y a qui rebutjà perque no podia oferirli la vida tranquila y burgesa que ambicionava. Aquest altre li torna a parlar de l'altra vida, la vida lleugera de la gent que viu fòra de les lleys, de les costums, de les convencions y dels prejudicis socials, que sols pensa en l'avuy y per això l'endemà no l'espanta, y que alegrament veu passar el temps complint sa missió única: «la de passar», sense esperances entorpidores y sense recorts tristos. Y Jack, després d'una gran volta, d'un *détour* per la vida burgesa, va a parar a la vida lliure, folla, neguitosa y atormentada, sí, però franca y sincera, pera la qual havia nascut.

Heusaqui la idea general de *Le détour*, comedia en tres actes ben llarchs, massa llarchs potser, de l'Henry Bernstein. Potser en conjunt l'autor se presenta bon xich parcial. Potser presenta massa bonich un quadro y massa lleig l'altre, exposantse a que per voler probar massa no probi res. De tots modos, no hi ha dubte qu'en el fons l'autor té tota la rahó y els dos quadros que'ns pinta, un de la vida fàcil y lleugera del *demi-monde* y l'altre de la vida egoista e hipòcrita del petit món burgès de capital de segón ordre, són quadros plens de vida y de color, ab tochs enèrgichs, ab pinzellades brutals y ab infinitat de detalls d'una observació ben fina. Mes per aquest aspecte que per la psicologia, bon xich convencional, dels diferents tipos qu'en ella intervenen, es interessant la comedia d'en Bernstein que, per altra part, està dialogada en un francès ben fàcil y ben natural y enginyós. Llàstima que alguns parlaments s'allarguin massa.

—

Aquestes dues comedies del teatre modern francès, més un xamós quadret, *La paix du ménage*, de l'espiritual Courteline, ens han sigut donades per la Suzanne Després, qui, en una *tournée* inesperada, ha estat dues nits al teatre de Novetats.

Es una gran actriu la Suzanne Després; més que gran, extraordinaria. Dich extraordinaria en aquest sentit: que no s'assembla en res a cap altra de les grans actrius franceses o italianes que jo he vist. Es més: la Després no sembla una actriu. En escena sempre *sembla una dòna*. Una dòna que viu, que acciona, que parla, que's mou com si fos a casa seva; es a dir a la casa hont l'acció té lloch.

No està pas dotada de facultats excepcionals, ni sembla possehir un gran cor en el sentit d'inflamarse ab les grans passions tràgiques. No seria pas jo qui li aconcellés el repertori de Shakespeare, per exemple. Lo

qual no vol dir que no sia capaça de sentir. Sense sentir no's pot representar bé. Lo que hi ha es que la Després sent la vida moderna; y la sent ab una veritat y una intensitat qu'enamoren. Jo no havia vist may plorar ab menys artifici, riure ab més franquesa, enrahonar ab més naturalitat y moures ab més desembraç. Y tot això tan senzillament y al meteix temps tan ben adornat ab una serie de detalls tan harmònichs ab els tipos que representa, que'ns sembla veure un art nou, un art que desconeixiem encara: l'art de la veritat escénica en sa expressió més perfecta.

Lo meteix en *Les remplaçantes* qu'en *Le détour*, la Després fa gala d'aquesta naturalitat prodigiosa. Surt a escena y ens sembla veure una actriu regular que diu molt bé, que vesteix admirablement, etc... però que no sembla possehir cap qualitat extraordinaria. Mes poch a poch l'actriu se'ns imposa, y als déu minuts de parlar ja som seus, ja l'encis s'ha establert. Ella no ha fet us de cap efecte, no ha fet cap crit estrident, no ha gemegat, ni rigut, ni plorat ab espetech: s'ha limitat a dir el seu paper tal com ella l'entén; y nosaltres compreném tot seguit que ella entent el seu paper d'una manera tan humana, que'ns será impossible a nosaltres enténdrel diversament. Quina dida, quina mare, quina pagesa en *Les remplaçantes!* Quina senyoreta despreocupada y quina esposa desilusionada en *Le détour!* En una y altra may un detall, may un geste discordant, may un efecte pera conquerir al gran públich. Y no es pas qu'en aquestes obres no hi hagi situacions dramàtiques. Un'altra actriu les explotaría vergonyosament. Ella no, ella hi posa'l foch, l'enterniment, la passió necessaria, però sens exabruptes de mal gust. No la fa una escena, no's reserva pera dir una tirada: viu un tipo y el viu complexament, detallantlo, arrodonintlo de manera que'ns encisa pel prodigiós trevall de conjunt. En veritat, no es pas una actriu pera públichs estragats ni pera paladars grollers. Se necessita tenir bon gust, un bon gust semblant al de la Després, pera compéndrela y admirarla.

Intuitivament el públich escàs que assistí a aquestes representacions ho va compendre això, y va aplaudir molt. No tan sorollosament potser com altres vegades, però indubtablement ab igual o major sinceritat. Es una actriu extraordinaria la Suzanna Després.

EMILI TINTORER

P. S.—En J. Morató m'ha escrit una atenta carta pregantme que aclari dos punts de les apreciacions que'm sugeri la seva *Jova*.

1.er «Jo—diu—no podia imitar a Víctor Català ab el meu quadro, per quant aquest es en essencia un qüento que vaig publicar l'any 1900, y aleshores no havien encara aparegut els *Drames rurals* d'aquell autor. No vull imitarlo—afegeix—ni a n'ell ni a ningú, per molt que'ls admiri.»

2.on «No vaig ésser jo qui no va voler parlar de *Le Rozzeno* en *La Veu* per creure l'obra immoral, sinó un altre.»

Respecte al primer punt, *concedo*. Es més: me'n alegro, me plau força qu'en Morató vulgui ésser ell qui es y no vulgui imitar als altres. En realitat *La jova* s'hi assembla molt als *Drames rurals*, y jo vaig fer notar aquesta semblança. L'autor diu que no pot ésser. Creguemlo y desitgemli qu'en altres obres la personalitat d'en Morató's destaqui ab un vigor y una claretat que'ns lliurin a mi de preocupacions y a n'ell l'enalteixin isolantlo.

En quant al segón punt, quasi bé no vull concedir res. El seu criteri al judicar, estampat repetidament en les planes de *La Veu*, m'autorisa a afirmar que si no fou ell qui digué despreciativament que *Le Rozzeno* era una obra immoral, podia molt ben ésserho. ¿Fem una cosa? Vosté escriurá en lletres de motllo—a *La Veu*, ey!—que *Le Rozzeno* no té res d'immoral, y jo en cambi rectificaré aquest fet concret. ¿A que no ho fa?

Per altra banda, encara que ho fes, la meva argumentació parlant de vostè y de *La jova* subsistiria en essencia ab la meteixa força. Els dos petits extrems que a vosté sembla l'han amohinat, no són més que petits detalls sense importancia.

Lo que jo li sostenia y li sostinch y li sostindré es qu'entre'l Morató crítich de *La Veu* e incondicional admirador d'en Graner, y el Morató autor de *La jova*, hi ha un abim insondable. Si la personalitat verdadera y exempta de influencies de vosté es aquesta última, jo no puch compendre còm pot haver trobat dolentes e immorals tantes y tantes obres qual únich defecte—defecte pera vosté, s'entén—consisteix en ésser cruament naturalistes. ¿Exemples? No n'hi vull citar cap de concret, puig necessitaria consultar la colecció de *La Veu*, y no la tinch ni'm sobra'l temps pera ferho. De tots modos, ¿vol dirme què'n pensa vosté, per exemple, de *L'assomoir* d'en Zola, de *Le vieux marcheur* d'en Lavedan o del *Don Jaume* que s'atribueix a n'en Pitarra? N'hi podria citar cent d'obres per l'estil. Però ab aquestes ne tinch prou. Elles són naturalistes com *La jova*, si bé porten al teatre altres vicis o pecats diferents de l'egoisme cínich, però tan humans y tan reals com ell.

Diguim, donchs, això d'un cop y tòquila. Mes ¿ho podrà dir això en *La Veu*?

Jo crech que no. Fins seriem amichs vosté y jo. Nosaltres amichs, y enfront, com a enemichs comuns nostres, l'Amengual del *Brusi*, altres petits criticayres que per lo petits no val la pena de senyalar, en Graner dels divendres selectes, en Franquesa dels dilluns *Baró-nils*, y en fi el Morató nou que a

vostè'l substituhiria en les planes de *La Veu de Catalunya* que, no ho dubti amich Moràtó —¿veu? ja li dich amich—no hi pot estar per naturalismes. El cardenal... *Cisneros* (?) y aquells senyors de *La Trasatlàntica* s'enfadarien, y si s'enfadessin...

En fi, ¿no'l sedueix aquesta aliança ofensiva y defensiva que li proposo? No, ¿veritat? Quina llàstima! Jo tan poqueta cosa y que ho necessitaria tant que m'ajudessin en aquella tasca hermosa que consisteix en dir sempre la veritat propria y demanar a tothòm que'ns dongui la llur, cruament y coratjosament!

E. T.

NÚVOLS EN CREU.

La filla petita ha esdevingut coixa; son promés la mira ab més compassió que amor, y es de presumir que tart o d'hora aixecarà el vol per'allunyarse d'aquella llar que, com ell meteix diu, *està plena de boyres.*

La filla gran es a Amèrica, ahont hi fa de còmica, ab son pare que li fa costat.

La mare no se l'ha mirada may ab bons ulls a n'aquesta. Té'l pressentiment de que sa filla compareixerà sola. Ella no s'equivoca gayrebé may. La noya gran arriba tal com sa mare pressentia. Un còmich de la companyia d'ella la precedeix pera preparar a la familia. En efecte: el pare ha mort a Amèrica, desitjant reveure sa terra, abraçantse fortament a la vida pera reveure a sa muller. Ell hagués pogut volar, hauria volat per sobre aquell mar que s'estenia devant de sa finestra, de retorn a sa llar. Ses derreres paraules són pera demanar a sa filla que faci un petó a sa mare. Y aquesta, no podent sobreviure a tal desgracia, mor quasi de repent en sa cadira.

L'autor, que sens dubte no s'ha proposat altra cosa que fer veure y sentir lo que ab els ulls y les orelles se veu y sent, ho logra perfectament.

Poques vegades se veu en nostres teatres un conjunt tan just com el que hi logrà en Giménez ab sa direcció. Els actors hi estigueren inimitables, fent de llurs papers creacions. Hi trevallaren, a més del director, les actrius na Adelina Sala, la Ferrer, la Bozzo y la Morera, y l'actor Bozzo.

F. PUJULÁ

ESCLATS DE VIDA

L'altre dia va estrenarse en el teatre Romea un drama en dos actes original del senyor Colomé, qual títul es *Esclats de vida.* L'obra no presenta novetat en el fons ni en la forma, pecant de llarga, defecte qu'es més visible per quant desde les primeres escenes s'endevina lo que ha de passar en el transcurs dels actes. La presentació y execució del drama van ésser deficients, distingintse no obstant la senyoreta Jarque, qui tingué de lluytar desesperadament ab la falsetat del paper que representava. En resúm, pot dirse que la producció dramàtica del senyor Colomé es fluixa, y, sense dir ser cap disbarat, es de les les que no deixen rastre en l'ànima dels que les escolten: un aplech de pinzellades fetes ab més o menys discreció, que no arriben a ferir la vista.

J. PUJOL

CANT A LA VIDA

«¿Pera quin fi es creat l'home?» Aixi ens ho preguntaven quan erem noys a la escola, y repetiem distrets, mirant enlayre, de rutina, la resposta que'ns hi feyen.

Jo també la posaria, a la doctrina que cal ensenyar a la humanitat, aquesta pregunta; jo també diria: «¿Pera quin fi es creat l'home?»

El poble grech al proclamar el fi de l'home, al robar Prometheu, l'etern revolucionari, el foch sagrat dels déus pera donarlo als homes, y ab el foch la sabiduria, y ab ella'l coneixement de les belles coses, de les inexplicables coses, indicà a la humanitat el camí que devia seguir.

Heusaquí que'ns ve ja proclamat pels segles el gran, l'únich fi de l'home sobre la terra: Procurar fer la humanitat menys desgraciada! Somniar un més enllà, una humanitat feliç y redimida... Oh, quin bell somni! Quin afalach pera l'home que vol viure, que sent la vida y desitja embellirla, asserenantla de les tristors ab que l'han envolcallada'ls prejudicis occidors de tota llibertat vera, les rutines dels homes, les doctrines de mort que'ls han sigut predicades! Ditxós de l'aymador de la Vida Nova, del somniador que sent l'anyorança de lo que deuria ésser la vida, de lo que *serà!...* Perque jo també'n sóch un creyent d'aquesta religió de la vida. Si, de lo que serà; donchs sens aquesta confiança, sense creure que ab nostres ideals contribuhim a la consecució del fi sublim, la vida fóra plena de dolors, y serien dolors eterns, dolors de mort, no'ls dolors de desliurança que porta en si el germen de vida.

Y el nostre Nacionalisme, tot ell n'es de vida; es vida y es claror; es auba de llibertat y es totes les belles coses que du en son si tot lo que verament viu.

Y heusaquí que nosaltres, els fills de Catalunya, tenim ja ben marcat el camí que'ns cal seguir, al trevallar per les generacions futures, al complir el nostre fi sobre la terra, contribuhint a fer la humanitat menys desgraciada.

El nostre poble vol viure, y ell entrarà de ple en el concert dels pobles lliures. Conseguida sa llibertat, implantats els grans ideals d'avuy, no s'aturarà pas Catalunya; la empenta de son desvetllament es prou forta pera ferla seguir avençant indefinidament. Pensemho així. Ah, pobra d'ella si s'aturés! Desgraciat del poble que s'encalla, que una volta encallat ja no mira enlayre, y el llot va encastantlo més a la terra, y en ve la mort y en ve la podridura!

La podridura que ara hi ha cal soterrarla. Oh, els eterns satisfets, els homes-columnes que no van ni avant ni enrera, y que tancats en sos motllos anatematisen a l'home digne que va de cara a la llum! Ells són nostres eterns enemichs; se diuen els homes formals y són els adoradors de tot lo ranci, els que atrassen segles y segles, ab llurs concupiscencies, la gran y vera llibertat dels pobles... y, tremolant, encegats per la llum dels ideals grandiosos, li diuen boig a l'apòstol dels ideals deslliuradors.

Jo crech, fermament, qu'hem de lluytar pera enderrocar tot lo mort. No n'hi ha prou, no, de sembrar les idees generoses, que la podridura estancada ens les ofega.

De que'l triomf serà nostre no n'he dubtat pas may. Sé que les belles idees que sembrém florirán hermosament; mes trigaria massa a venir aquesta florida; cal *sembrar* y *enderrocar*, y cal dirho ben alt allà hont es la podridura. Nostre patriotisme no déu ésser fanàtich; cal dir lo bo y lo dolent que té la nostra terra; no deuen espantarnos els homes *respectables* (?) que ab rialla d'estúpit ens senyalin com a bojos. Es allà la podridura, es a n'ells que cal dirlos el mal que li fan a la humanitat y lo que atrassen l'adveniment del jorn de la redempció.

Els joves d'idees joves som, segons ells, desequilibrats; mes ésser boig d'aquesta mena jo ho tinch per un gran honor. Jo segueixo creyent que cal escombrar y sembrar, y lo que's té al cor posarho als llabis; y encara que'l món tremoli, val més que l'espanti la nuesa de la veritat que no que segueixi tremolant d'odis segrets engendrats per la mentida, única base en que avuy descansen les modernes societats.

Oh, el jorn que'ls homes diguin lo que'l cor sent! Aquell jorn l'amor, única lley, confondrà'ls pobles lliures en immensa abraçada. Y esdevindrà'l regnat de la Veritat.

Trevallemhi tots per la humanitat feliç. Nosaltres els catalans, desde casa nostra, que trevallant cada poble per la seva llibertat, tenim el medi per'arribar a convertir en realitat nostres ideals.

La *patria universal* es una utopia; lo que no ho es d'utòpich es el desitjar un jorn d'amor universal, y a n'aquest jorn hi arribarém quan cada poble hagi esdevingut ben lliure, ben personal. Llavors podrém estimarnos els uns als altres.

Jo poso als homes aquest exemple tan primitiu, y ab ell tots els de bona voluntat m'entenen; jo'ls dich: Jo estimo al meu vehi, y a l'altre y al de més enllà. Cada hu viu a sa casa; mes ve'l jorn que un meu vehi vol fer d'amo a casa meva. Llavors jo ja no l'estimo, y l'en trech a cops de vara.

Per això tenim odi a la raça castellana, perque fan d'amos a casa nostra; el dia que això s'acabi, llavors s'acabarà l'odi, y fins els estimarém força.

Jo així la veig la *patria universal:* cada hu a sa casa, cada nació ben lliure, que cap nació vulgui governar altra nació...

Trevallemhi nosaltres, els catalans, per'aquest agermanament d'homes y pobles. Siguém ben catalans, ni dominats ni dominadors; fem de nostra Catalunya un poble gran, que no són pas grans per la *quantitat* o la *extensió*'ls pobles: ho són per lo que valen.

El nostre nacionalisme es vida: aném ab ell! Fugimne de lo mort, de lo corcat. Nosaltres volém viure y fer viure; sabém el nostre fi sobre la terra y volém dir als pobles: Aquí hi ha un poble: Catalunya! Aquí hi som nosaltres els catalans!... Agermanemnos els pobles lliures!

Héusela aquí la patria universal que nosaltres volém.

Aquest es mon cant a la vida. El cant d'un boig... d'un somniador...

SANTIAGO VINARDELL

Mataró, setembre, 1905.

NOVES

No hem de relatar l'acte celebrat el passat dissabte en el Frontó Condal en celebració de la victoria obtinguda pels catalanistes contra'ls lerrouxistes en les derreres eleccions municipals. La prempsa diaria, y especialment *La Veu de Catalunya*, ja donà compte de l'acte, y de l'èxit del meteix, d'una manera extensa y detallada.

Nosaltres sols en fixarèm en dos fets importants.

Primer: la manifestació de simpatia que molts bons catalans, al eixir del banquet, anaren a fer a la *Unió Catalanista*, donant a entendre aixi que, si bé'ns alegrém, com es natural, dels triomfs electorals obtinguts, no hem d'oblidar que les nostres aspiracions són més altes, y que no considerém com un fi lo que aprofitém sols com un medi per'arribar a la total deslliurança de la patria.

Segón: l'agressió de que foren objecte'ls catalanistes per part dels fanàtichs o'ls pinxos de la *Unión Republicana* que pretenen fer de Barcelona una segona Valencia, es a dir, una ciutat genuinament espanyola en la que's dirimeixin a trets y ganivetades les diferencies politiques dels ciutadans.

Aquests són els procediments a que apelen els vividors de mala lley quan qui pot y dèu els hi buyda la menjadora. Tinguemho tots present, y als ignocents que arribin a creures les falses versions propalades pel *Noticiero*, *La Publicidad* y demés prempsa castila que afirma que hi hagué provocació per la nostra banda, sols cal observàrloshi que qui provoca va previngut, essent aixi que no hi hagué cap catalanista que fes us de revólver, ni de ganivet, ni de cap mena d'arma com ho feu la gitanada lerrouxista que provocà, insultà y ferí greument a varis companys nostres.

Dolguèmnosen, y fem que may per may les nostres campanyes ni les nostres represalies sien fetes ni preses ab armes tan baixes ni ab tan selvatges instints. Evitemla resoltament aqueixa guerra civil ab que ara'ns amenacen les males arts d'un foraster que veu son poder (el poder de la mentida) minvat per l'esplet de la rahó triomfant. Obrimli els ulls al nostre poble, y ab l'ajuda de son natural bon seny confondrèm a l'enemich comú, a la forasteralla indigna y als indignes governants que veuen ab goig desniarse les males passions d'altres terres pera invadir la nostra y deshonrarla.

En quant a n'en Lerroux, si en lo successiu se remogués desatentadament agredint com una fera acorralada, no hauria pas d'estranyarsen si may se vegés caçat també com fera. A fi de comptes sempre serien més nobles els qui tal fessin que no pas els qui fereixen cobardament, a traició y a les fosques, com venen fentho'ls *fraternos* d'un quant temps ençà quan se les heuen ab bons catalans que tenen el valor de llurs conviccions y que donen la cara en el periódich, en el llibre y en la polémica. Mal que'ls hi pesi, aqueixos bons catalans seguirán llur tasca de desemmascarar farçants y de predicar les sanes idees nacionalistes que han de netejar a Catalunya de vividors y de pinxos y han d'acabar ab l'analfabetisme a que's vol tenir condempnat al nostre poble, com estàn condempnades a la plaga de la llangosta les pobres terres del desert central. No: l'ànima del poble català no romandrà rasa d'ideals, com aquelles planures romanen rases de vegetació...

No'ns cansém, entre tant, de recomanar serenitat als nostres; no'ns cansèm de demostrar que som incapaços d'acapdillar turbes fanàtiques, y que s'ha errat qui ha cregut que'l Catalanisme pot assemblarse a un Soriano si té enemichs que s'assemblen a un Blasco; y pera demostrarho'ns valdrém de les meteixes paraules ab que *La Veu* encapçava son número extraordinari del dilluns passat:

> En cinch eleccions seguides, el sufragi va donar el triomf a n'en Lerroux: may va registrarse un desordre, una agressió: teníem confiança en nosaltres y en el nostre poble. A la primera vegada qu'en Lerroux es vençut, han vingut els trets y les ganivetades a mansalva.
>
> Tinguèm serenitat, que la victoria es nostra.
>
> Pel triomf de la nostra causa, pel bon nom de la ciutat de Barcelona, no'ns posèm al nivell dels forasters que volen deshonrarla. No l'acceptèm, la lluyta, en el terreny a que'ls nostres enemichs volen portarla.
>
> Deixèm que'l despreci de tota la gent honrada caygui al seu demunt.

Y ara veyàm lo que'ls diputats regionalistes, interpelant al govern, lograràn d'ell en bé de la dignitat de Barcelona ofesa. Bo es seguir trevallant tots, y esperar més de nosaltres que dels governs y autoritats que'ns malmenen.

—

L'Associació Protectora de la Ensenyança Catalana ha esmerçat, durant el passat mes d'octubre, la quantitat de 228 pessetes en concepte de subvencions a les escoles catalanes.

—

En la Sala Parés va obrirse'l prop passat dissabte una exposició d'obres pictòriques d'en Sebastià Junyent. Aquest artista se'ns mostra trevallador incansable, ja que ben sovint dóna al publich repetides mostres de son talent, presentantse cada vegada ab noves manifestacions. Aquest meteix afany de perseguir la bellesa per diferents indrets potser perjudica un xich al pintor Junyent, donchs sempre, y aquesta vegada potser d'una manera més remarcable, l'aplech de les seves obres presenta una varietat tan visible, que fiins a primera vista aquelles no semblen filles d'un sol intel-lecte. En la exposició d'ara, molt notable per cert, podrien firmar les

tretze teles dos artistes a mès del propri Junyent.

Entre les obres sobresurten les nomenades *Perfil de gitana*, feta ab mà ferma; *Un pom d'arbres*, plena d'ambient; *Un troç de Pirineu*, elegantissima; *Abatiment*, molt personal, y *A l'ombra de les platanes*, bon *pendant* de la què porta'l numero 3 ja nomenada.

La enhorabona a l'artista incansable, que ben sovint ens presenta obres noves, fentnos despertar el desitj de que's decideixi a fer aviat alguns trevalls d'empenta. En Junyent es dels que poden ferho.

—

Avuy, dijous, la companyia que dirigeixen els primers actors senyor Piera y Giménez estrenarà en el teatre Apolo les dues obres dramàtiques *Xugay* y *Dintre la gabia*, originals de nostres companys de redacció en F. Pujulà y Vallès y en Emili Tintorer.

—

Publicacions rebudes:

Contribución a la casuística del diagnóstico de los cálculos renales por medio de los Rayos Röngten: comunicació al Congrés Röngten de Berlin (abril-maig, 1905), pels doctors en Cèsar Comas y n'Agustí Prió. Es un curiós fascicle que no desmereix en res dels anteriorment publicats pels meteixos facultatius, essent clarissimes les explicacions y nombrosos els exemples pràctichs que s'adueixen. Figuren ademés en aquest fascicle tres làmines ab diverses reproduccions fotogràfiques de càlculs renals obtingudes ab projeccions dels Raigs-Röggten.

Caterina d'Alió, bonica cançó catalana que acaba de publicar el «Cançoner Popular», essent la L de la colecció. Conté com totes les anteriors la lletra, la música y notes folk-lòriques, y està ilustrada ab un dibuix d'en P. Olivella. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Cartell de crida a tots els artistes catalans pera que's serveixin concórrer al concurs que pera premiar un projecte de bandera catalana ha obert el «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria». Hi ha temps pera enviar els trevalls fins a les dotze de la nit del 15 de desembre proxim. El 30 del meteix se publicarà'l fallo del jurat, haventse fet públichs oportunament els noms dels individuus que'l formaràn. El premi consistirà en una obra d'art de l'artista senyor Campeny. No's concedirán accèssits.

Garba. Ab aquest titul acaba de veure la llum un nou setmanari català ilustrat, qual primer número ha visitat nostra redacció. No ve ab personalitat o criteri definits a engroixir les rengles del Catalanisme, però hi aporta un bell concurs de notes literaries y artistiques. Aixi en el primer número hi vevèm trevalls d'autors com en Maragall, en Victor Català, en Oller y Rabassa, en Surinach Senties, en Suñol (E.), en Pijoan, etc., y dibuixos y reproduccions d'obres esculptòriques y pictòriques d'en Graner, en Gual, l'Arnau (E.), l'Opisso (R.), l'Urgell (M.), en Masriera (Ll.), etc. Hi ha també curioses notes d'actualitat. Sens dubte, *Garba* ve a omplir un buyt que's notava entre la prempsa amena ilustrada de caràcter catalanista, y promet formar una colecció que constituhirà un curiós album artistich. El meteix periòdich ha publicat un notable cartell anunciador, obra d'en Joan Llimona.

Crònica o Comentaris del gloriosissim y invictissim Rey en Jaume I d'Aragó. S'han publicat els quaderns 5 y 6 d'aquesta obra que ab tant èxit editen els senyors Ferrer y Vidal.

Lohengrin. L'«Associació Wagneriana» acaba de publicar la traducció catalana d'aquesta obra, feta com les anteriors per en Xavier Viure y en Joaquim Pena. Renovèm nostres felicitacions a la «Wagneriana» per sa incansable propaganda en bé del gran art.

—Abonu revuon «Tra la Mondo» n.

Jara abono kostas nur 8 frankojn.

«Tra la mondo» estas esperantista ilustrata revuo, kaj sia enhavo estas la jena: Nuntempajhoj, Diversajhoj, Sciigoj pri Esperanto, Artista kaj literatura vivado, Diversaj sciencoj, komerco kaj industrio, militistaro kaj maristaro, Teatra fako, Sportoj, Virina kaj gejunula pagho, Felietono, Miksa pagho.

Sendu mendojn kaj mandatojn al Administranto de «Tra la Mondo» 15, Boulevard des 2 gares, Meudon, Seine-et-Oise, França.

—Abonu revuon «Esperanto» n, de Budapest.

Ghi estas kluborgano de katalunista barcelona societo *Progrés*, kaj enhavos chiunumere du paghojn pri Katalunujo.

Adreso: Administracio, Papnövelde — u. 6. Budapest IV. Hongría. Oni vendas ghin che societo *Progrés*: Baixa de Sant Pere. 2.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes.
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins. . . .		40	»
» » sense folletins. . .		25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

NOSTRE FOLLETI

Ab aquest número repartím als nostres lectors els derrers plechs de l'obra d'en Nogueras Oller

LES TENEBROSES

La setmana entrant repartirèm la coberta, bellament decorada per en Torné Esquius.

A fí de que'l repartiment de les obres de nostre folletí acabi just a fí d'any, y en tant ultimèm les modificacions que tenim projectades pera repartir les obres de nostra Biblioteca als suscriptors durant l'anyada pròxima, desd'ara fins a últims de desembre donarèm doble folletí de les

HISTORIES D'ALTRE TEMPS

abstenintnos fins a any nou de començar la publicació de cap més obra.

Dintre pochs díes repartirèm el Prospecte ab les noves condicions pera 1906: condicions que, com ja diguerem, afavoriràn en gran manera a la Biblioteca de JOVENTUT y sabràn grat segurament als molts amants del renaixement literari català, pel qual procurarèm trevallar cada jorn ab més dalè.

Desd'avuy podèm anunciar que la primera obra que donarèm als suscriptors, per any nou, serà la novela d'Enrich de Fuentes

ROMANTICHS D'ARA

que no necessita recomanació donada la firma de son autor, però de la qual volèm dir que sens dubte obtindrà una entusiasta acullida per part dels devots de la literatura moderna, que veuràn en ella la primera novela grossa de costums barcelonines, constituhint un estudi profond y de vera trascendencia social.

Biblioteca de JOVENTUT

Està ultimantse la segona edició de la magua novela de Víctor Català

SOLITUT

que apareixerà a derrers de la vinenta setmana.

També està a punt de sortir l'obra

FENT CAMÍ

de nostre company Lluís Vía.

Ademés, publicarèm dintre pochs díes la joguina còmich-lírica de nostre company Pompeius Gener

L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS

Any VI-Núm. 303 Barcelona, 30 de Novembre, 1905

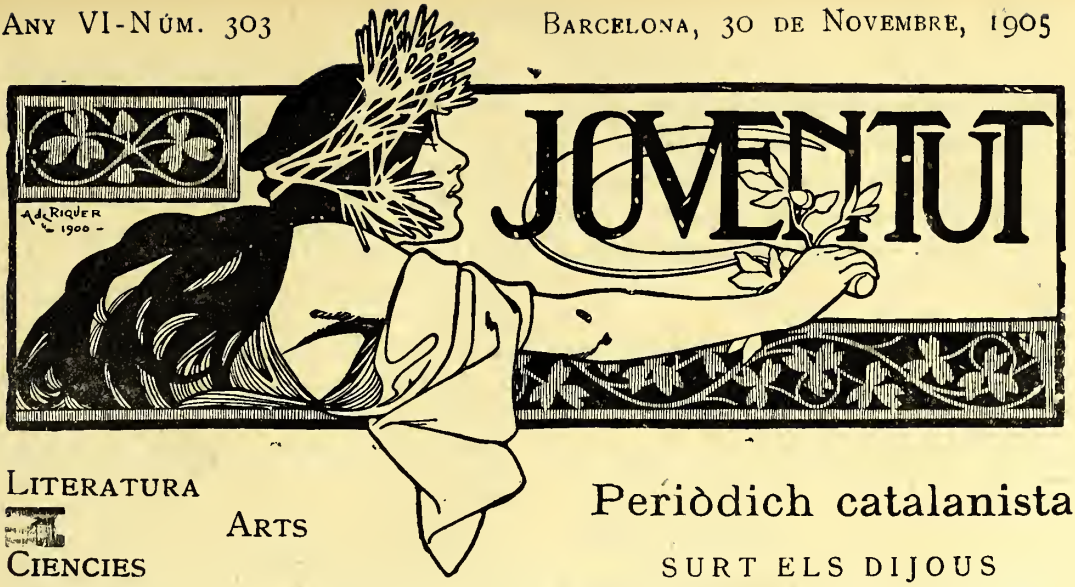

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent.	20 cèntims
» atrassat, ab folletins. .	40 »
» » sense folletins.	25 »

ADVERTENCIES

Les grans síntesis són propries de la Historia. Ella, prescindint dels fets isolats que a nosaltres ens fan l'efecte d'ésser el tot quan sols són una part del tot, sabrà donar compte en poques ratlles de l'actual crític periode per que passa Catalunya.

Y la síntesis podría ferla ja avuy l'esperit serè que, prescindint de tot prejudici, exempte de tot apassionament, sapigués atribuhir el valor efectiu y la importancia relativa dels diversos elements qu'estàn en presencia y que lluyten pera donar a la vida catalana un caràcter determinat d'acort ab les necessitats socials que creuen representar.

Y aquests elements són:

Una corrent d'opinió que comença per un desitj expressat timidament, y's formulà després en reclamacions concretes fonamentades en necessitats imperiosament sentides.

Una serie de prejudicis, d'interessos creats, d'errors funestíssims, exercint d'obstacle insuperable a la corrent susdita per'assolir la satisfacció d'aquelles necessitats.

El conflicte està plantejat desde'l moment que aquella corrent y aquells obstacles han arribat al contacte.

Si abdós elements poguessin ésser valorats numèricament, tot se reduhiria a un senzill càlcul. Y desd'ara podria formularse la síntesis histórica a que havèm aludit al començar.

Nosaltres sabèm ben bé lo que representa aquella corrent; ens donèm compte de lo que signifiquen els obstacles, y fins creyèm endevinar el resultat, encara que ignorant del tot quins puguin ésser els procediments de resolució del tràgich problema.

De tothòm són ben coneguts els successos del passat dissabte a la nit, en els domicilis de nostres companys *La Veu de Catalunya* y el *¡Cu-Cut!* No serèm nosaltres qui avuy els expliqui ni qui faci comentaris que haurien de resultar incomplerts. Ho farèm un altre dia.

Són molts els trevalls de redacció y colaboració qu'hem tingut de retirar donades les actuals circumstancies, pera no fer el jòch dels qui volen posar fòra de la lley al Catalanisme, la més culta y avençada de les accions socials y politiques de l'Estat espanyol.

Per això calla avuy; per això parlarà un altre dia

JOVENTUT

SUMARI:

Primavera, per Felip Palma. — Pensa en mi, aymada, per Aureli Robrenyo y Güell. — Pàgines festives: Gent de fòra, per Alexandre Font. — La tristesa del llach, per Jaume Terri. — Teatres, per Emili Tintorer. — Xugay, drama en un àcte, per F. Pujulà y Vallès. — Noves.

FOLLETÍ:

HISTORIES D'ALTRE TEMPS (narracions dels sigles XIV y XV).—Plechs 9 y 10.

PRIMAVERA

FRAGMENT DE NOVELA

El fret era fòra! L'hivern ja estava acabat. La naturalesa entera, deixondintse, aixecava el cap encara poruch ab frisances voluptuoses, després del temps de proba: d'aquella mort aparent que l'havia tinguda arraulida.

El trèngul per aquell cop ja estava passat; tot esdevenia gemat, tendre y rialler; el cel era blau, nèt, clar, ab tons tan aviat rosats, com moradenchs, com grochs, per'acabar, a la posta, ab un devassall d'or ple de raigs lluminosos y esplendents, anunci segur d'un endemà parell.

Arbres, plantes, herbes, tot reviscolat y revifantse, prenia una exuberancia sadolladora. Tot començava a guarnirse ab delicades floretes y belles garlandes pera la gran festa reproductiva, per la suprema y misteriosa obra de la creació.

Les fulles naixentes, plenes d'esperança, xerrotejaven son llenguatge enigmàtich; els xaragalls, escolantse fondalades avall, movien una remor encisadora; la fressa de la brisa era més harmoniosa, més suau; una onada de vida, de desitj, de sensualitat s'estenia demunt la terra produhint una sensació hipnòtica, vibrant, atrayent, que captivava l'ànima.

La fresca font del Rieral, devallant per les aspres cingleres del Montseny, començava ja a tenir visitadors. Era un lloch solitari, poètich, amagat per les verdices y romagueres, cobert pel dosser de vert y espès fullàm que li feyen les corpulentes alzines y els frondosos arts y tot ple de caminets y amagatalls bosch endintre..

Aquest era'l lloch escullit per les noyes que, avans d'ovirar la primera missatgera del bon temps, ja's dalien per'anarhi.

Com les plantes, també aixecaven elles llurs testes plenes d'ilusions.

L'esclat de joventut y la exuberancia del goig que sentien, les atiava freturoses y a bandades cap alli, ahont estaven ben segures d'anarhi a escoltar el xiu-xiu harmoniós de les paraules dels minyons, que a cau d'orella les hi feyen sentir el calfret de la voluptuositat.

Ubriagades, y ab sensacions frisoses, sentien aquelles promeses com una musica humana y festosa, que'ls hi feya presentir, ab desitj d'escorcollarlo, un món de plahers nous y misteriosos, ab tot l'encis de lo desconegut.

La Letes de ca'n Pi, la companya aixelabrada d'en Manel, era de les que més si dalien; essent també tal volta la que més esforços li costava'l poder arreplegar la bona estona.

El pobre del seu pare, atuhit, cor-caygut desde la mort de la Mariona, no s'havia pogut treure en dèu anys aquella aresta del cor. Morintse d'anyorança, arrocegantse per la terra, sense ilusions ni desitjos, com l'eura a qui li han arrencat l'arbre que l'aguantava, se recordava sempre de la seva dòna; y, recordantsen, venia a parar per una lògica associació d'idees, en aquelles paraules que avans de morir havia dit a la noya, y, per això meteix també, a lo que tant havia encarregat a l'avia.

Y aquell home feble, impotent pera ferse obehir, donà l'ordre a sa mare: que de cap manera volia que la *Dolores* anés a la font a l'hora que s'hi aconvoyava'l jovent del poble.

Y cada tarda tenien lloch les meteixes palestres, y començava'l martiri de la pobra vella per tenir de negar a la Letes aquest gust.

Prou ho sabia, y potser encara millor que en Jordi, que les amistats que trobava la noya al bosch no li convenien; però encarregada a n'ella sola aquesta enutjosa ordre, trobava que la càrrega era massa feixuga per les seves mermades forces.

La garneua no més tenia de combatre ab la

estimació sempre mal entesa dels pares, y per això se sabia de cor còm ferse seva a l'avia. Aquells ullaços blaus demanaven tan llastimosos! Aquella boqueta's contreya ab tanta traidoria! Aquell pit bombat y aquell cos ben fet se blincaven ab tanta gracia, que l'avia s'hi deixava caure; y el primer no, dit ab tanta energia, acabava sense parior, sense que tingués esma pera repetirli.

—Bé, però...—deya a la fi, ja vençuda del tot,—ja que hi vols anar tant si com no, prometem al menys que no t'hi entretindràs gens ni mica; perque si ton pare arriba y no't veu a casa, mourà un desori, y jo sóch la que ho paga.

—Valgam Deu, avia, y que sóu pesada! Sempre quan me'n vaig me dihèu lo meteix.

—Y tu'l gran cas que'n fas! Que no sé quines romagueres hi déus trobar, que sempre't fan fer tart. No te'n recordes, no, de la feyna que deixes a casa.

—Ja hi sóu vós pera ferla.

—¿Veus quina manera tan desvergonyida tens de respondre? Però tinch de callar. Ningú més que jo'n té la culpa, y ara pago la pena. T'he criat y contemplat com una senyoreta, y'm cal abaixar el cap y encarregarme de tot si os plau per força.

—Y ja vos agrada! Els altres may trobeu que facin res ben fet.

—No es que no t'ho trobi ben fet, no, noya: es pera estalviartho, y tu no ho sabs veure. Y encara no't caldria fer res, si no fossin les cames que no'm volen dur, y aquestes formigons y cap-rodos, que m'agafen tan sovint. Sóch vella, filla meva, y com qu'he patit y trevallat molt, creume que hi ha estones que'm manquen les forces.

—Pobra aviona!—saltà la Letes, tirántseli al coll y petonejantla.—Si es més maca ella sola que totes les avies del món plegades! No diguéu res més, ni feu cap feyna, que avuy vos prometo que aniré ben rabenta, y en tornant ho faré tot al plegat.

—Fuig, trapacerota, fuig, que'm fas mal ab aquest braçarros! Si fossis tan bona minyona y creyenta com escoterida, ja'n valdries de pessetes!—respongué l'avia agafantli amorosament el cap y guaytántsela embadalida com si la vegés per primera vegada.

—¿Veyéu? Ara sóu vós que m'entreteniu!—va dir la noya impacient, contrayent els llabis y picant ab el peu.—Y aviat serà fosch y el pare vindrà.

—Donchs no hi vagis, dòna! Vata, ratona,—afegi agafantla per la barbeta.—Acontenta a l'avia tan sols una vegada a la vida, ja que sabs que no'ns agrada.

—Això no es més que una toçuderia vostra y del pare. Vès quin mal faig per anar a buscar aygua!

—Per anar a buscar aygua, cap. Però per trobarhi segons quí, molt.

—Però si ni menys may hi enrahono, ab quí vós volèu dir!

—Ay, trapacera! No embusteregis, qu'en aquest món tot se sab. Aquest xicot, diuen que's un viciós y un gandul, y per això no'ns agrada. Ja ho sabs qué diu tothòm: que prou ens esgarrifariem, si sapiguessim lo que ha fet per allà dalt.

—La gent no més enrahona perque té llengua. ¿Qué se'ls en dóna si ha fet o deixat de fer? Miréu qu'es prou, que tothòm se tingui de ficar ab la conducta dels altres. Cadascú es amo d'ell meteix, y de fer lo que li dongui gust y gana.

—Amo d'ell meteix si, tens rahó. Però com que'l mal no'l pot fer sol... Escolta: ¿que no s'hi vol ficar ell dins de casa nostra, y Deu sab ab quina intenció? Perque, com que tu no has estat may franca, no sabém lo que pensa.

—No ho sabèu perque també està cremat de vós y del pare. Però, sobre tot, a qui no pot veure es a n'en Manel. Y en això te molta rahó, no diguéu. Vès a n'ell què se li en dóna. ¿Qu'es alguna cosa meva, per tenirse de ficar en tot? Que deixi estar als altres tranquils y en pau, aquest esgarrat!—

Al sentir això, l'avia va guaytársela esgarrifada.

—¿Qu'es aquesta manera de parlar d'en Manel, Dolores?—va dirli ab severitat.—¿Que no ho coneixes que ara ets més que desagrahida? ¿Que fins ets injusta ab el pobre xicot que tot ho fa pel teu bé?—

Una onada de vergonya y de remordiment enrogi les galtes de la noya.

Ab tot y això, la defensa de l'estimat encara tornà a brollar del seus llabis.

—Quan s'està cremat se'n diuen moltes de coses que després saben greu. Y si no'l *cre-*

tiquegessin tampoch ell diria; que tal vegada més endevant hi haurà algú que se'n penedirà de dirne tant mal.

—Mentres no siguèm nosaltres aquests, dels demés qué se me'n dóna.

—Nosaltres pla de patirne y jo menys que ningú. Justament sempre'm diu que sóch diferenta de tothòm, y potser l'ùnica persona que l'aprecia tal com es.

—Oydà, noya!—va saltar l'avia.—Me pensava que no hi enrahonaves may. Donchs ara meteix vull que m'expliquis lo que hi ha entre tu y ell; o si no't juro que t'ho faig dir devant de ton pare y d'en Manel.

—¿Veyéu? Ja gayre bé es fosch y tinch d anar per força a la font, perque no hi ha ni una gota d'aygua—digué la Dolores tota vermella, girant sobtadament la conversa, agafant el canti y trabocantlo cap per avall.

—Ay grandissima! Dolenta, més que dolenta! Si gayre bé era ple!—va dir la vella al veure ab la força que rajava pels brochs y el bassal que deixava a terra.

La noya, bo y acabant d'escórrel y esclafint una gran rialla, sortí corrent de la casa.

—Ara, donchs, no més per punt, no vull que hi vagis! Noya! Dolores!—cridà l'avia deixant demunt del taulell un garbell de mongetes que triava y sortint resolta y amatent al derrera d'ella.

Però, deturantse de sobte al veure que ja trencava'l cap del carrer, mormolà bellugant el cap y ficantse altre cop cap a dintre, ben penedida de la seva condescendencia:

—No li havia de deixar anar. Ay! Deu no permeti que de tants *complaceios* ens en pari malament algún dia!—

Y acotant el cap, com si sentís surar demunt seu alguna cosa amenaçant la tranquilitat de la casa, tornà a seure, posantse, tota capficada, altre cop el garbell a la falda.

—Bones tarnes, avia—digué al cap de poca estona una veu derrera d'ella.—¿Tampoch no hi es la Letes, avuy?

—No, Manel. Es a la font. Però ja tornarà deseguida—respongué l'avia anant a deixar altre cop demunt del taulell les mongetes grauades, sense girarse. Sabia ben bé de sobres qui era'l qu'entrava.

El geperut de cà'l Teixidor, el company inseparable de la Letes, va anarsen de dret a asseures en el seu lloch de costúm: una cadira mitjana devant dels sachs del gra, y vora la vidriera de la rebotiga.

Allà va quedarse trist, abatut, ab les mans creuades sobre'ls genolls y més groch que un desenterrat. Les llàgrimes li humitejaven els ulls, però eren d'aquelles que no corren, perque'l pensament les detura y el foch de l'ànima les aixuga. La gelosia feya un quant temps que li mocegava'l cor, però avans se l'hauria fet a bocins ell meteix que donarho a conéixer. Fins feya poch qu'encara era feliç.

En aquella hora, que, un cop acabada la tasca del teler, anava a passar la estona a cà la Letes sense mancarhi ni un jorn, la trobava sempre a n'ella asseguda al costat de la vidriera, fent ganxet o bé puntes, guaytant distreta y fent mofa dels pochs vianants que transitaven pel carrer.

Y ell se quedava embadalit guaytantse aquella noya que, malgrat els seus vint anys, tan poch havia cambiat. Era encara enjogaçada y riallera com sempre.

De temperament fogós y decidit, expressava ab molta vehemencia'ls seus sentiments. Voluntariosa y mal criada, lo que volia ho volia resoltament, encara que sapigués que la perjudicava. A n'en Manel seguia dominantlo com sempre. Li feya bromes qu'ell no seguia li esclafia rialles qu'ell no chorejava.

Pareixia una inconscient que no's dongués compte d'aquell esguerrament tan terrible, havent perdut fins y tot la memoria d'aquella cayguda qu'en diada tan senyalada, la de la mort de la Mariona, l'havia malmés per la vida.

Punt per punt havia seguit el rosari de les llastimoses queixes que li arrencaven les operacions que li feren; havia vist per detalls els esgarrifosos tumors rabejarse verinosos y repugnants en aquella naturalesa sana y robusta, malmetentla per sempre, y, cosa estranya, may li havia fet esment ni memoria de tal desgracia; may li havia donat a entendre ni que'l compadis tan sols.

Fins ell meteix, en aquelles estones falagueres, pareixia també oblidar el dolorós segell ab que l'havia marcat la desgracia.

Al pobre esguerrat, al sér raquitich, escarni y befa dels xicotots del poble, li pareixia

allavors com si se li aclarissin les foscors de l'ànima, com si se li esbargissin els pensaments tenebrosos.

Una onada sadollada y plena d'esperança'l gronxava suaument, enrogint devegades aquella cara demacrada y fentli córrer per les venes una frisança, un desitj, un afany d'ésser comprès y estimat!...

Però la meteixa sanitut y exuberancia de vida ab que havia nascut, y que feyen brollar y li retornaven aquelles estones falagueres, talment l'aniquilava. No hi cabien, dins d'aquella naturalesa malmesa y aquell cos migrat per una desgracia impensada.

Al despertar d'aquest somni, la seva cara esdevenia més verda, els ulls més fondos, l'esguart més desesperant.

El pensament de que may es correspost en veritat un ser com ell, se li apareixia ab tota sa esparverant cruesa. La Dolores l'estimava a la seva manera y el volia prop seu, però veya y coneixia que pera ella no era un home, sinó senzillament en Manel, el company d'entremaliadures, ab qui reya y de qui podia refiarse.

L'aribada d'en Sisó, el mitjà de cà'n Muns, ab els galons d'oficial y trenta duros de paga, va caure com una desilusió terrenal de les més grosses dins del somni celest en qu'en Manel estava ficat.

Reenganxat aquell, y tornant voluntari a les colonies de Cuba ab el grau reconegut de sargent, la seva bona sòrt el portà a ésser dels qu'en aquella desferra guanyaren ascens y refinament de vicis, no dels que hi van devallar, obligats per una gent orgullosa y poca-solta, a defensar una causa desigual y perduda, que'ls deixà afamats y miserables, res més que com a mostra pera ensenyar a la posteritat els horrors d'una lluyta funesta, buscada y vergonyosa.

Destinat a Vich, un cop perdut alli el nostre domini, cada pochs dies salvava'ls tres quartets que l'allunyaven de casa seva, per'anar a fer ostantació al poble de la seva figura, realçada per l'or de l'uniforme, eclipsant al jovent ab son desprendiment desdenyós y son atreviment desvergonyit.

Era un xicot a qui no mancava cap vici a apendre. Jugador, mocero, borratxo, de tot era mestre.

Al veure a la Dolores feta una bona moça, y la més vistosa del poble, va emprendarsen, y lo que tal vegada no hauria passat d'un capritxo, l'antipatia que li demostraven en Jordi, l'avia y sobre tot en Manel, despertantli totes les baixes passions, ho girà en desitj y empenyo.

Veyent que li disputaven la presa, va volerla per seva. Lo qu'en Manel sentia per la noya ja ell ho havia esbrinat avans que l'altre se'n adongués; y, com li duya votada desde maynada, perque may el volien ab ells, vegé arribada la ocasió de revenjarse.

Ab calculada traidoria, y pera millor assegurar el tret, voltava, voltava a l'entorn d'ella sense dirli res, com l'esparver ronda'l colomar avans de clavar l'urpa.

A la Letes això la tenia freturosa, desvetllada. La impaciencia d'una cosa certa y gruada, però tardana, la corprenia. La vanitat de dòna, y la imperiosa voluntat de noya aviciada, tan temut per la Mariona, va força ajudar a que se li arrelés ben fondo dins del cor l'amor y l'empenyo per aquell home.

Confiada ab el present, satisfeta y feliç quan ell, a la fi, començà a zumzejarli a la orella aquella musica amorosa qu'encisa quan se sent y sempre es nova, vegé créixer la seva passió tan poderosa, que li donava la ferma confiança de qu'ella sola enrunaria la contra y malevolença ab que'ls seus ho veyen.

Y desde llavors, y cada dia, un cop fòra'l seu pare pel negoci de la botiga, tenia lloch la meteixa lluyta entre l'avia y ella; y cada dia la noya retornava a la font y a n'en Manel li calia esperar més estona. Y la Dolores ne tornava joyosa, vessantli el cor d'alegria, y tan distreta, que's quedava tota roja y confosa quan li deyen en què pensava, que no més feya que riure sense may respondre a to.

A tot això l'ànima del pobre esguerrat defallia, y el seu esguart prenia un to blanch com d'ossari.

En la distracció d'ella hi endevinava tot l'esclat de son amor. La bravada de joventut y passió qu'ella duya de fòra, l'envolcallava, estremintlo fins al moll dels òsssos, com qui sent el contacte fregadiç d'una mortalla, y un seguit de pensaments desgavellats creuaven allavors pel seu cervell.

Tan aviat volia anar a demanar a n'en Sisó que la deixés, dihentli que podia exi-

girli perque aquella noya era quelcòm seu y ell no n'era mereixedor, com amenaçarlo de mort sinó s'hi casava.

Pensava també, molts cops, no tornar may més a cà'n Pi, fugir d'aquella lluyta que l'aclaparava, y una força més potenta, més avassalladora que la seva voluntat, el duya inconscient altre cop a seure devant dels sachs, a la rebotiga; però cada dia més atuhit, ab un infern dintre seu que se'l menjava.

—¿Vols dir, Manel,—va preguntarli aquell dia l'avia, a la fi encetant la conversa,—qu'en Sisó s'hi casarà ab la noya y farà bondat?—

Y, ab un suprèm esforç, encara en Manel trobà força pera respondre:

—Si, avia, si. Jo bé m'ho penso. Quànts n'hi ha com ell que, un cop casats, són uns bons marits!

—Deu vulga—afegí la vella bellugant el cap—que no faci com un sarment tòrt de vinya vella, que ja no l'adreça ningú.

—La estimació ho pot tot, avia: fins fer miracles!

—Ay, no ho sé, no ho sé! Com que la noya no'ns en diu res, tinch una angoixa y una por de que aquest xicot ens en faci alguna! Perque aquests Muns venen de mala niçaga. Bon Deu, Senyor! Bé podies ésser tu com ell, y no'ns hauria calgut témer res!—

El geperut no respongué. Un sanglot ofegat per la voluntat li esqueixà'l pit, y els parpres se li remogueren una bella estona.

—Avuy si que tarda aquella moçota!—digué a la fi l'avia, al cap d'una estona, amagant sota un to festiu y lleuger l'ansia que sentia.—Com que aquests dies passats ha fet tan mal temps, y el seu pare es fòra terme, s'aprofita la grandíssima.—

Y altre cop, després d'això, tornaren a quedar muts y capficats ab les seves cabories y reflexions.

Una mena de malestar, com un trist presentiment surava per l'espay, entremitj d'aquesta quietut, tan sols interrompuda pel monoton y acompassat tic-tac d'un rellotge de caixa posat al replà de la escala.

Y a fòra les ombres del capvespre s'estenien demunt la terra plenes d'una dolçor melangiosa y trista, com sempre en aquesta hora. La claror rogenca de la posta filtrantse per entre les tortes branques y l'espès fullàm del bosch, era com escletxes d'una claror reçagada, que l'omplien de misteriosa poesía.

Dins la suau y tebia halenada del ventijol que feya, s'hi sentia aletejar una sensació delitosa.

Una parella de pardals, empaytantse, anaren a topar aixelabrats la vidriera en qu'estava recolzat en Manel, fentli aixecar l'acotat cap.

Una punyenta tristor, una angoixa indefinible'l portà a endevinar, com una visió llunyana y esfumada, dues siluetes juntes, molt juntes, que sense zumzeig de veus, ni remor de petjades, se perdien dintre la foscuria, desapareixent entre la espessor dels arbres.

Y en un moment, que lluny, que lluny va veure les estones falagueres que havia passat en aquell meteix lloch! Tota una eternitat de solitut y de tristor acabava de posarshi pel mitj.

Y el segell de desgracia y oprobi ab que l'havia aclaparat la Providencia li semblà nou y més feixuch que may.

La brutal realitat se li aparegué esparveradora, y, acabant ab les forces del seu esperit, amagantse de l'avia com un criminal, fugí dret a casa seva, rompent a plorar com una maynada.

FELIP PALMA

PENSA EN MI, AYMADA...

Quan el sol escorri les ombres que t'han vetllada durant la nit y, despertante, alegre't dongui la bon'hora, pensa en mi, aymada; pensa en mi qu'espero l'eixir dels teus ulls manyachs y dolços pera que s'esborrin les ombres que'm volten desde'l jorn que t'allunyares.

Quan contemplis, desde derrera'ls vidres pel fret glaçats, el teu bèll jardí sense flors que l'enjoyellin, dolçament cobert de fulles per la tardor marcides, pensa en mi, aymada; pensa en mi, que aixi també'l jardí de ma vida tristament encatifen les ilusions al bes punyent de la realitat caygudes.

Quan els teus dits lleugers, ab els neulits boixets joguinegin tot trenant rica punta, pensa en mi, aymada; pensa en mon cor, mon pobre cor presoner en la espessa xarxa teixida per tes mirades.

Quan escoltis del campanar de la esglesia propera, hont ara, pietosa, cada festa anirás a resar, caure ritmicament les hores, pensa en mi, aymada; pensa en mi que una a una vaig comptant les que són passades desde l'última volta que't vegí, y les que falten encara pera revèuret.

Quan contemplis, recolzada en la barana de la terraça, el sol morent en els serrats ageyentse mentres envia'l derrer esguart als encesos núvols de la posta, pensa en mi, aymada; pensa en mi que anyoro les melangioses postes de ta figura captivadora quan, a la nit, veya la teva silueta derrera les mitj closes persianes que, al passar, sostenies obertes.

Quan al capvespre, en l'alta volta, la primera estrella vegis brillar serena y hermosament atrayenta, pensa en mi, aymada; pensa en mi que lluny de tu estaré contemplantla, remembrant la dolça llum de ta excelsa mirada.

Quan la boyra manyagament s'estengui pel teu carrer y altra volta, dins ta blanca cambra, les ombres t'envoltin, pensa en mi, aymada; pensa en mi, pobre vianant perdut per camins de la vida plens de boyres y tenebres, qu'en el teu mirar, en el teu somriure, he vista la claror prometedora d'una nova vida.

AURELI ROBRENYO Y GÜELL

PAGINES FESTIVES

GENT DE FORA

PRIMER QUADRO

—¿Ahónt vas, Pere Panarra, tan mudat?

—Ola, Manel. Mira, cap a la *Mata*.

—¿Per gayres dies?

—No, si tornaré aquest meteix vespre.

—Vés ab cuidado a Barcelona, que són molt murris.

—¿Y això?

—Mira, la setmana passada meteix el xich Goteres hi va anar pera fer compres; y noy, li van pendre'l *ralotja*. Y ab ell són ja dèu o dotze'ls vehins de Rocatrista que'ls hi han escarmentat allà baix.

—A mi sí que no tinguis por que me'l prenguin el *ralotja;* primer perque sempre'm poso la mà a la butxaca de la ermilla, y segón perque no'n porto. Y a més, que no es pas la primera vegada que hi vaig cap a ciutat; ja'n sóch *vey* y may m'ha passat res. Però això sí: vaig molt alerta y no'm fio de ningú. ¿Sabs quan varem casar a l'hereu?

—Prou.

—Donchs varem anar allà a n'aquell carrer que hi ha tan de botigues, al carrer de... de...

—¿De la Boqueria?

—No, allà hont hi ha una casa que venen escopetes y un'altra que despatxen troços de *pressones* (però de per riure per això) y que al mitj del carrer hi ha uns llums *lètrichs* penjats, que sembla talment que qui els hi va posar hagués vist quan guarnim el nostre carrer gran per la festa major.

—Ah, vols dir el carrer de *Farnandu*.

—Crech que sí que'n diuen això. Com te deya, varem anar a una botiga d'aquell carrer a comprar l'anell. ¿Que't penses que no ho vaig fer mirar després si era bo? Mira, sortint de comprarlo'l vaig ensenyar deseguida a un d'aquests guarda-boscos que hi ha a Barcelona y que'n diuen *manucipals*. Però com que hauria pogut estar avingut ab el que'ns el va vendre, ho vaig preguntar també a un que tirava un carretó y a un senyor que llegía'l diari a la porta d'una botiga.

Y perque vegis que a n'en Pere Panarra no l'enganya ningú, has de saber que un altre cop en Pep adroguer, sabent que jo havía d'anar a ciutat, me va donar vint duros y'm va encarregar que'ls portés a una casa qu'ell hi compra coses per la botiga.—No vos equivoquèu—me va dir.—No tinguèu por.—

Arribo a Barcelona, me'n vaig cap a la casa que deya'l paperet que portava, entro, y sense treurem els quartos de la butxaca, li dich a un senyor qu'estava escrivint:—Bon dia y bona hora.—Bon dia.—Escolti, ¿no coneixen algú de fòra, vostès?—Home, tractèm ab tants...—Jo volia dir un de Rocatrista.—Crech que sí.—¿Còm se diu el que vostès coneixen?—

Com que aquell senyor tardava una mica a contestar, jo que sí, apreto els quartos encara més endins de la butxaca. Aleshores un altre qu'encara no havía dit res va alçar el cap y va dir:

—Tenim un comprador a Rocatrista que's diu Joseph Miralles.—Just, en Pep adroguer com li dihém nosaltres... Ja'm faràn una mica de paperet, ¿veritat?—Si, home, no tinguéu por.

Y aleshores els hi vaig entregar els vint duros.

—*Bueno, bueno;* está bé, Pere. Però per això jo no'm canso d'encarregarte molt cuidado a Barcelona! molt cuidado a Barcelona!

—S'estima l'avís, de tots modos. Adeu, Manel.

—Endevant y no t'hi cansis.

SEGÓN QUADRO

—¿Que fa gayres dies que havèu baixat d'allà dalt?

—¿D'ahónt? ¿De Rocatrista?

—Si, home.

—Avuy meteix.

—¿Que no'm coneixèu?

—Un servidor, no.

—Es clar, com que fa tants anys...

—¿Que potser vostè hi ha estat per allí?

—Ja ho crech, com que'n sóch fill.

—Me caso ab Ronda! me jugo la barretina qu'ets el xicot mitjà del Manel, que va marxar cap a Buenos Aires dèu fer deu o dotze anys.

—El meteix!

—Quí redimontri t'havia de conèixer! Aleshores eres un marrech y ara ab aquest bigotaç estàs fet tot un senyor.

A casa teva no ho deuen saber que sies aquí, ¿veritat?

—No, els hi vull donar una sorpresa.

—Per això, perque aquest matí he vist a ton pare y no m'ha dit res de tu.

—¿Y qué diu el pare?

—No més m'ha dit: «Vés ab compte, Pere Panarra, que a ciutat són molt murris».

—Ja es veritat, ja. Quan menos vos ho pensaréu tindréu un lladre a dos passos.

—¿Y per qué has tornat d'aquelles terres?

—Per qué allò está molt malament.

—¿Que també hi ha la filoxera?

Oh, una filoxera horrorosa! Al matí ataca una vinya sana y a la tarda ja es morta.

—Caràm, si que ho fa fort! ¿Bé déus recordarte de tota la gent de Rocatrista, encara?

—No gayre; els ayres d'América treuen molt la memoria.

—¿Te'n recordes quan jugaveu a pilota tu y els teus germans, en Damià y el Ramonet, a la paret de casa meva y que una vegada'm vareu trencar un vidre?

—Prou!

—Y de quan jugaves ab el *Perico*, ¿te'n recordes?

—També; era un xicot que apreciava molt.

—¿Un xicot? ¿D'un goç en dius un xicot?

—Si... no... es a dir... ¿sabéu? allà a Buenos Aires als goços els hi diuen xicots. «Xicot té, té, té pa! Busca, busca xicot, busca, busca!» Es una costúm.

—*Tafoig,* donar nom de *pressona* a les besties; això es poch *crestià.*

—¿Y què me'n dius de la desgracia que va tenir el noy Canudes? Ja'm va dir ton pare que t'ho havia escrit.

—No me'n parléu, que vaig tenir un disgust...

—Y tot el poble'l va tenir. Un home tan de bé! Y no més feya dos mesos que s'havia casat!

—La pobra de la seva dòna també fa molta llàstima. Quedar viuda tan aviat!

—¿De les dònes que'ls hi empresonen al marit per una *calurnia* en dihèu viudes allà a Buenos Aires?

—Ja veuréu... a Buenos Aires y per tot: són viudes *moralment*, y les que se'ls hi mor, *materialment.*

—Noy, ja parles tan bé com el senyor mestre.

—Pau Panarra, m'haurieu de fer un favor.

—Digues.

—Vaig desembarcar avans d'ahir y al vapor encara no m'han deixat retirar el bagul ahont hi tinch els quartos, de modo que no sé còm ferho, puig estich acabant els que porto a la butxaca. Si vós me volguessiu fer el favor de deixarme alguna cosa'm trauria d'apuros, y jo vos ho tornaria demà passat o l'altre que penso anar al poble.

—¿Quànt necessites? ¿Cinch duros? Ja ho sabs, home.

—Si, j'an tindré prou.

—Es tot lo que'm queda. Com qu'he pres *ida* y *vuelta*, no haig de necessitar diners pel viatge. Ara volia anar a comprar una albarda pel ruch, que la que tinch ja está

tota espellifada, però ho faré un altre dia.

—Si que ho sento, perque la veritat: se veu que vos fa molta falta. Adeusiàu, Pere, y moltes gracies.

—Adeu, noy.

TERCER QUADRO

¿Sabs Manel a qui vaig trobar ahir a Barcelona?

—Què sé jo.

—Al teu noy mitjà!

—¿Y ara? ¿Que somnies? Si tot justament aquest demati n'havèm rebut carta dihent qu'està molt bé allà a Buenos Aires y que no vol tornar fins d'aqui a uns quants anys.

—Te dich que'l vaig trobar y fins li vaig deixar cinch duros.

—Vaja, ja't van enganyar.

—¿Vols dir que?...

—Qu'era un estafa.

—Dimontri!

—Si, home.

—Pero aquell murri devia saber l'art de bruixeria, perque m'ho va endevinar tot! Me va endevinar que sóch de Rocatrista y el meu nom, me va parlar dels teus bordegaços y fins del goç, del cas del noy Canudes y vaja,'s veu que coneix molt al teu xicot d'Amèrica.

—¿Ho veus? Ja t'ho deya jo: molt cuidado a Barcelona! Ah, ha, ha!...

—No riguis no, que de lo que'm passa quasi bé'n tens la culpa tu. Molt cuidado a Barcelona! molt cuidado a Barcelona! Vès què'n farèm si a n'aquell pillo'l vaig trobar a la Barceloneta!... Cinch duros de la meva ànima!!—

ALEXANDRE FONT

LA TRISTESA DEL LLACH [1]

(FANTASÍA)

Era suau l'oreig. Totjust tremolaven
les aygües del llach immens, silenciós;
sols els cignes blanchs la quietut trencaven
ab selvatges crits; tal volta ploraven
al rey estimat que tant anyoraven
aquells cignes blanchs d'un blanch fi y sedós.

Y els humils desmays que al vol s'estenien
ab rinxos cayguts, callats s'esbandien
en les avgües clares del llach silenciós,
com si així ploressin ab llurs branques tristes
la mort del seu rey, l'amant dels artistes,
el boig rematat que tant estimaven,
el boig rematat que també anyoraven
com els cignes blanchs d'un blanch fi y sedós.

Y els cedres gegants y els tells formidables
d'endintre del bosch avans ufanós,
ni escampen perfums ni són tan afables
com eren avans: respiren tristesa
com aquells desmays de madeixa estesa
de rulls, que besaven el llach silenciós...
com els cignes blanchs d'un blanch fi y sedós

¿Hónt són els semblants rublerts d'alegríes
y aquells devassalls de suaus melodíes
dels esplèndits jorns de les grans orgíes...?

Ja del gran castell, desert a tothora,
desde'l llach immens qu'es allí a la vora,
com avans no s'ouen modulâ'ls teclats;
sols de quan en quan, y encara a deshora,
se sent una veu com d'algú que plora
anyorant tal volta aquells temps passats
ensemps que a n'el hoste, l'amant dels artistes,
com aquells desmays de les branques tristes...
com els cignes blanchs d'un blanch fi y sedós...
aquells cignes blanchs del llach silenciós...

JAUME TERRÍ

Juny de 1905

---

(1) A l'artista poeta que, coneixedor de la tràgica mort del rey de Bavaria, visita la residencia reyal de Berg, ha de produhirli una fonda impressió de tristesa, però l'ha de rebre doblement forta, al contemplar el llach immens ab tot lo que l'envolta, abets y cedres, tells y alzines, desmays y sàlzers, y per sobre ses aygües aquells cignes qui van esma-perduts, sense direcció fixa y llur caminar pausat, sense que a son pas deixin may esteles de plata. Y al cayent de les tardes, esfereheixen ab llurs esglayadors xiscles, crits selvatges els quals fan més remarcable aquella impressió de tristesa per produhir alhora en l'espectador certa anyorança, la que tal volta senten aquells cignes blanchs que, d'ençà de la mort del regi hoste, no han rabejat més ses hermoses testes en llurs clares aygues.

Així es que no he dubtat en dirne *La tristesa del llach* d'aquesta poesía, inspirada pel recort que m'ha sugerit el fer anys aquests díes (13 juny 1886) de la mort del desventurat rey conegut per Lluís II de Bavaria.

TEATRES

Las garsas.—Espectacles-Audicions Graner.

La derrera comedia de l'Ignasi Iglesias es un hermós himne al trevall. Himne de poéta bon xich burgès es cert, que de la, avuy tan dificil y fatigosa, lluyta per la vida, no n'observa pas tots els incidents qu'expliquen, si no justifiquen, els petits egoismes y passions que converteixen als homes en feres, però himne a la fi vital y encoratjador, puig posa de relleu moltes petites miseries. El drama se desenrotlla entorn d'un home, d'un bon home, modest barber d'un poble, que per sa honradesa, laboriositat, desprendiment y tendresa de cor, ha lograt conquerir les simpaties de tothòm.

Un dia'l barber treu la rifa. Dos dècims repartits entre innombrables parroquians han tret la grossa. Quina alegria! Tothòm serà rich. Mes l'alegria no dura gayre pera'l pobre barber, qui, ja vell y tip de trevallar, troba en la sòrt la font dels majors desenganys. Tothòm vol cobrar, tothòm desconfia, tothòm dubta de la seva honorabilitat.

Els uns voldrien dipositar els dècims a câ'l rector, els altres vigilen sos passos, no'l perden may de vista; aquests li fan retrets, aquells malparlen d'ell.

Un parroquià que no hi havia volgut èsser «perque ell no tirava per rich», el tracta d'estafa sostenint desvergonyidament qu'encara que no'n tingui rebut, el barber de paraula li va prometre participació. Sa meteixa llar se converteix en un infern. El barber sols s'havia reservat *un duro*, y la nora seva s'enfada perque'l sogre no va pensar en donar una apuntació als seus fillets. «Tot lo nostre es vostre» li diu el barber. Però això no convenç a la jova interessada. «Vos estimèu més al fill petit y després... ¿qui sab quan vos moriu qué farèu?...» En fi, plors, recriminacions, paraules irreparables que l'egoisme dicta y el cor dificilment logra reparar. La llar fins aleshores tan tranquila esdevè un infern. Malehits diners! En fi, pera no insistir en detalls, arriba'l moment de repartir els quartos. Y arriben tots, famolenchs, cobdiciosos, desconfiats, rodejant al barber que porta'l tresor. Y els que no hi tenien també entren, y's miren ab enveja als altres, y aquests tots volen cobrar primer. Tothòm crida, tothòm esvalota, tothòm vol entrar al quarto de la fortuna. De sobte, tothòm hi entra, y el repartiment se fa sense *talons*, a cops de puny, a mocegades. Tots prenen duros, tots prenen billets de banch, totes les garces del poble obren el bèch y a esgarrapades s'ho emporten tot, lo d'ells y lo dels altres. Y ho trenquen tot lo qu'era del barber, y quan no han deixat res encara criden, encara udolen les garces: «Es un estafa, es un lladre!, etc...» Y el bon barber se revifa: «S'ho han endut tot—ve a dir:—no hi fa res. Trevallèm. Sols els diners guanyats trevallant són dignes.»

Aquesta es la moral de *Las garsas*, moral tal volta un xich massa cristiana pera èsser essencialment verdadera. L'Iglesias, jo crech que sense donarsen compte, actúa aquí de bon catòlich fent la part de les bones caderneres que, si bé es veritat que són bones, esmorzen, dinen y sopen sempre a pleret. En cambi's mostra ultra-sever ab les garces famolenques que tindrien dret a certes reserves o atenuants per part de l'autor si aquest tingués en compte la vida miserable que, si no totes, moltes d'elles menen. Entre la historia del bon rich que fa caritat ab prudencia, y la del mal lladre que roba a tòrt y a dret per instint malèvol, hi ha un terme mitj que sols la realitat de la vida ensenya. A mon entendre n'hi ha massa de garces en *Las garsas* de l'Iglesias, y són massa negres. En cambi l'aucell blanch, o'ls aucells blanchs qu'en l'obra refilen, potser són massa blanchs.

¿Será això culpa de que l'autor vegi la cosa més com a poeta que com a observador de la vida real? Hi ha en l'obra determinats detalls de lirisme tendrivol que donen força a n'aquesta apreciació.

Feta aquesta salvetat, que's refereix al meteix fons, al conjunt de l'obra, jo no vacilo en afirmar que *Las garsas* es una comedia d'una intensitat dramàtica excepcional. El drama de familia, sobre tot aquella jova, tan viventa, tan justa de color, es d'una psicologia fina y d'una veritat insuperable Hèusel aquí un drama intens y punyent en sa senzillesa d'acció. No pot èsser més just en ses petites violencies, en son llenguatge precís y natural, en son desenrotllo harmònich. Són aquests, els petits drames de familia moderns, els millors y més verdaders drames perque en ells hi veyèm lluytar aquelles dues forces incompatibles però que a tots ens dominen: l'amor als qu'estimém, y l'egoisme susceptible que'ns fa crudels a voltes.

Y l'altre drama, el drama de les garces que complica y dóna relleu a n'aquest, també es un gran drama. També en ell hi ha tipos y passions y enveges y egoismes magistralment apuntats. Y, molt especialment, un coneixement de les multituts febroses y excitades, que l'autor ha sabut reproduhir vigorosament. Varies escenes hi ha de conjunt, especialment al final del drama, dignes d'un gran autor dramàtich. May com aquí havia vist a l'Iglesias tan just y vident. Val a dirho: aytals escenes, que crech foren dirigides com tota l'obra per en Jaume Capdevila, foren representades per la companyia de Romea ab una vida y moviment que semblaven la meteixa realitat.

En fi, *Las garsas* tenen encara un altre mèrit. Són una comedia rodona, construhida

ab una claretat de concepció y una facilitat de desenrotllo y una senzillesa y naturalitat de diàleg que fan d'ella una obra dramàtica equilibrada y harmònica. Tan ben feta es, que ben poques, potser cap n'hi ha que la iguali en el teatre de nostra terra.

Ja he dit que la execució en conjunt va resultar rodona. Individualment també pot dirse que tots ho feren bé, distingintse entre les dònes la Jarque y entre'ls homes en Borràs, encara qu'en determinats moments va carregar un xich massa'l personatge ab tendencies al *dramón*; en Vinyas, en Barbosa, en Daroqui y en Morató, qui va fer un Vicentet, sobre tot en el primer acte, ab un desembraç extraordinari.

El decorat, un *saló* de barber de poble, degut als senyors Brunet y Pous, ben acceptable.

—

Al teatre Principal ens han donat derreram ent aquell quadret tan sentit de l'Adrià Gual, *L'última primavera*, de que ja vaig parlar quan van estrenarlo en un teatre de Gracia l'any passat, y una traducció no massa fidel, ni massa literaria per cert, de *Le jeu de l'amour et du hasard* d'en Marivaux, ab el titul *pluralisat*, no sé per qué, de *Jochs d'amor y etzar*. Fa un sigle y mitj que aquest hàbil constructor de comedies feya riure als francesos senzills del seu temps, y encara avuy algunes obres seves, especialment aquesta, se representen a França y a l'estranger ab satisfacció del bon burgès. Aquí meteix l'altra nit va entretenir a la distingida concorrencia del Principal, y confesso que per la meva part també vaig passar bé'l rato. Pera véureles una vegada cada dos o tres anys, van bé aquesta mena d'obres que són ignocentes eingenues però que revelen l'esperit còmich d'un autor qual instint teatral fou ben remarcable.

La presentació, tant en decorat com en trajos, verament espléndida y propria, y la execució ben discreta. Una observació voldria fer a les senyoretes Baró y Ferrer: ¿no podrien mirarshi un xich més al posarse perruques? La perruca blanca deixa veure pel front y pel clatell cabells naturals foscos; fa més lleig!

EMILI TINTORER

XUGAI

DRAMA EN UN ACTE

PERSONATGES

CISCO HOME.	UNA VELLA.
JOAN HOME.	UN XICOT.
L'AVI PERE.	EL XAVAL.
LA GERMANA.	HOME 1.er
DONA.	HOME 2.on
UN VELL.	HOME 3.er
UN NOY.	DONA 1.a
EL QUE TIRA.	UN HOME.
UN ALTRE QUE TIRA	UN ALTRE.
LA VELLA.	

HOMES Y DONES DE TOTES LES EDATS

ACTE UNICH

Platja de la costa de l'Empordà, en una nit d'estiu. A mà esquerra, sobre un petit desmont, s'hi ovira la part del devant d'una barraca de mahons, ennegrida pel temps y el fum. Sota d'ella, una tenda guarnida ab veles y rems, de la que'n surt un raig de llum. Un home que dorm sota d'ella embolicat ab mantes, ne té'ls peus fòra. Alguns *cascos* d'arengades buyts y coves estàn escampats devant de la tenda

A mà dreta s'hi troben unes roques en les qui arrelen grans pitraces.

Al fons de tot roques altíssimes que formen el començament de la cordillera que s'estén cap a l'horitzó tota coberta de pins, resten en el misteri de la foscor de la nit.

El mar que demora a mà esquerra, fòra de la vista de l'espectador, ronca apagadament.

Homes y dònes de totes les edats, esparracats, miserables, semblant més fantasmes que sérs humans, tiren, ajudantse d'una corretja que com a banda d'honor els hi creua'l pit, d'una corda que venint de la banda de mar se pert cap al derrera de la barraca. Gayrebé may se veurà en escena més d'un xabaguer tirar de la corda. Aniràn passant un a un, lentament, cap a la esquerra, y al cap d'una bona estona aniràn tornant un a un ab l'extrèm de la corretja penjant sobre'l costat.

Representaràn els més variats tipos de la miseria humana, y al tirar, tots ho faràn ab gran esforç, formant un angle sumament agut ab el sòl en el qu'enfonsaràn els peus ab estropada de carreta. Si són dònes, o bé seràn primes de faysó que's blinquin ab l'esforç, o grasses, de manera que la corretja se'ls hi enfonsi en els pits desapareixenthi.

De tant en tant algú entrarà en la tenda y en sortirà ab cordes o pals, desapareixent cap a la foscor del fons.

L'Avi Pere y en Cisco Home estàn asseguts al devant de la tenda, el primer sobre una cadira ben baixa, el segón en terra.

L'Avi, qu'es home d'una setentena d'anys, que vesteix samarra y calces de bordets, y du sotabarba blanca com la neu bruta, esca palangres a la claror d'un llum d'oli. En Cisco fuma mandrosament sa pipa, va vestit de pagès d'ara qu'espatlla per diari un vestit de les festes, y du un bigoti que li amaga tota la boca.

CISCO HOME

Els dufins són els que'n tenen tota la culpa.

AVI PERE

Els dufins! Vosaltres sóu els qui la teniu, si no havèu peix.

Cisco

No m'ho donaréu pas entenent, avi Pere.

Avi

Vosaltres, els de l'art de la terra, no'n sabéu ni una malla d'aquestes coses, y per'xò malparlèu a les pobres bestioletes.

Cisco

Mala negada poguessin fer totes!

Avi

Donchs els dufins, perque ho sàpigues, són els goços d'atura dels remats de la mar. Voltant, voltant, ara tocant d'aci, ara d'enllà, acoblen els vols d'anxoves y les empenyen cap a terra.

Cisco, *fent acció de menjar.*

Si, però se les venten!

Avi

Ah, ¿y donchs? Te les duràn al sali, si creus!

Cisco

Donchs aneuo a contar per tot que'ls espanten perque ventin el camp.

Avi

Per tot arreu, Cisco Home, els homes no saben pas ahónt són y van com anorriats. Digam: ¿hi ha res que hi sia sobrer al món? Donchs, les anxoves foren fetes perque se les ventessin els homes y els dufins, y perque tot anés equilibrat y no hi hagués en mar més dufins que'ls que hi calen, va esserhi posat el mulà que se'ls venta a n'ells. Ah, ¿y donchs?

Cisco

¿Y còm es que no varen posar mulans en terra pera *equilibrar*, com vós dihèu, a n'els homes?

Avi

Mare de Deu! No es pas que n'hi hagi pochs!

Cisco

Donchs diguéu que per vós, mira, que campin els dufins y acabin ab tot el peix de la mar.

Avi

Per mi, que campi tothòm, desde la bestia més grossa fins el rentell més menut. La que jo prohibiria fóra que vosaltres ab vostres ormetjos de ròssech, malmetessiu la pastura de sota'l mar.

Cisco, *rihent.*

Potser si qu'es com a pagès a sota mar.

Avi

¿De qué rius ara tu, soldat besuny? ¿Que no ho sabs tu que sota mar hi ha boscos, ahont hi niuen les gambes que són la pastura dels peixos? Donchs vosaltres arrebassant la casa, arrebasséu els estadans, y fóra aquests fóra hostes.

Cisco

Bé, vaja, vós voldrieu que'ns pleguessim, donchs, de braços, y ens morissim de fam badallant, ¿no fa?

Avi

No m'hi moro pas jo, y sóch vell, y me les campo tot sol jo y el meu bot. Y si vosaltres ne vinguessiu de mena d'ésser marins, dirieu: *Hams a mi que sóch palangrer*, y qui ab el palangre, qui ab la fluixa, qui ab la moixonera y no pas ab aqueixes malas arts que remenéu... Mare de Deu, de Deu! oy ens hauria d'anar malament que no'ns hi fessim la barba d'or.

Una veu llunyana

Tiréu de garbiii!

Una veu profera

De garbi vaaa!

Cisco

Vós, com que sempre heu volgut anar sol.

Avi

Y fentho aixi com te dich, no't diré que'ls congres y les morenes saltessin a la paella d'en mar estant, però si que vindrien a amorrarse als escuits y no hauriem d'anar els palangrers a calar ahont Nostre Senyor va perdre sa sabateta que es d'hont tot just si s'hi ovira terra.

Cisco, *després d'una pausa.*

Veyàm si un dia vos aniràn a recullir a Mallorca!

Avi

Mal fos demà. ¿Que't creus que'm fa basarda? Ni que la tramontana'm dugués a terra de moros.

Cisco, *rient.*

Vos ray que hi heu estat!

Avi

Mare de Deu! Més de set parells de reparells de vegades... mira...

Cisco, *interrompentlo.*

Avi Pere, si m'heu de contar algun cas dels qus vos han passat, feumho a barato.

Avi

¿Que vols dir que dich may mentides?

CISCO

Vaja, que allò que conteu del lleó!...

AVI

Llamp me torri si no'l vaig veure aixi com ara a tu, ab dos ulls com dos orissos y una boca badada que hi hauria passat un gussi de través.

CISCO

A veure si m'ho donarèu entenent que li vareu plantar cara!

AVI

Lo que jo dich es que'm vaig veure mort.

CISCO

¿Y per què no fugiau?

AVI

Perque fins ne vaig perdre la bilió.

CISCO, *interessat per tornarli sentir a contar.*

¿Y què vareu fer, a veyàm?

AVI

Jo que si... (*Fent memoria; ab satisfacció de poder recontarho.*) Jo que si, que vaig veurem mort... sallo'l ganivet de la marca de l'ham, arrebasso una panna de suro, y al temps que la fera se'm ventava al demunt, l'*enparo* ab la panna, y (*Imitant un bramul*) *rrràu!*... alli l'hauries sentida bramular de rabia y tremolar de tant que li dindaven els nirvis!

CISCO

¿Li havieu fet mal?

AVI

Mare de Deu! Que s'hi havia quedat clavada de vint ungles.

CISCO

Ha, ha, ha!!!

AVI

¿Te'n rius? (*Reprenent el trevall que havia deixat.*) Més de set parells de dobles de quatre que vaig guanyarhi ensenyantla per les fires.

UNA VEU LLUNYANA

Tireu de garbiii!!!

UNA VEU PROPERA

De garbi vaaa!

UN NOY, *de lluny.*

Cisco!... Oh, Cisco!...

CISCO

Perdonèu, avi. Oh, noy! (*Va cap al fons.*)

UN NOY, *al Cisco.*

De llevant han fet *xugay*, Cisco.

CISCO

Donchs, hala! que avarin pera cenyir.

UN NOY

La corrent de mitjorn ha crescut y la mar romp.

CISCO

Que s'espavilin! *(El noy se'n va cap al fons y en Cisco's queda rodant per la vora dels que tiren de la xàbega*)

UN VELL,

a un dels terramaners, caminant al seu costat.

¿Ja os he donat número a vós?

EL QUI TIRA

No, Melitón.

UN VELL

Aqui tens la senyal *(Li dóna)* y el número vintidós per'anar a cobrar. *(Desapareixen tots dos per la esquerra.)*

UNA VEU LLUNYANA

Tirèu de garbiii!!

UNA VEU PROPERA

De garbiii vaaaa!!!

UN ALTRE QUE TIRA, *a un vell.*

¿Un'altra avellana per senyal? Ahir també vareu donarne. Si vos hi avesèu, ja hi haurà algún dropo que anirà a cobrar el sòu que haurà clapat derrera les pitraces!

UN VELL

No tinguèu pas por. Que ho probi!

UNA VEU LLUNYANA

Acotèu de garbiii!

UNA VEU PROPERA

Ja vaaaa!! (*La corda's fa uns passos cap al fons.*)

JOAN HOME, *treyent el cap per entre les pites de la dreta. Es el germà del Cisco. Va afaytat, du barretina y vestit de pagès. A una dòna que ha vingut fins a ell frech a frech de les pites:*

¿L'has vista?

DONA, *recelant de que la vegin.*

Terramaneja a llevant.

JOAN

Mala fi tinga'l Cisco!

DONA

¿Fa gayre que'ns sotges?

JOAN

Acabo d'arribar. ¿Li has parlat?

DONA

La pobra vol y dol.

JOAN, *després d'un moment.*

¿Has dut la llauna de petroli?

DONA

L'he deixada a la vinya del Ros, però ab el carburo n'hi haurà prou.

JOAN

Digali que vull parlarli.

DONA

Poch que voldrà: ¿que no veus qu'ell la té esporuguida?

JOAN

Digali, mala negada! Tórnali a dir!

DONA

Me'n vaig, que'm sotgen.

JOAN

Jo li parlaré a n'ell. (*Amenaçador.*) Y si no ho vol...! ...Estigues alerta, y si veus que me'n vaig... ja ho sabs.

DONA

Descuyda.

JOAN

Tens coratge, ¿eh?

DONA

Per tu...!!

JOAN

Y si per cas...

DONA

A la pineda'ns trobarèm.

JOAN

Que no te'n oblidis. *(La dòna se'n va, llis-cant vora les verdices, y en Joan desapareix.)*

CISCO, *a una vella.*

Tant meteix, avia, ja sóu massa vella pera terramanejar. No defensèu pas la vostra part. Ahir ja vos ho vaig dir: que no vos hi volia veure més per aquí... Ahónt anèu, si ab feynes y trevalls podèu arrocegar les faldilles!... La vostra noya heu de fer venir, qu'es a la flor.

LA VELLA

¿La meva noya? Que xali ara qu'es jova. Ja li lleurà d'agafar l'estrop!

UN XICOT, *qui ab les mans a les butxaques de les calces y posat d'home gran, ha escoltat el diàleg.*

Y feula venir la vostra noya, que servirà per hu y per onze! *(La vella se'n va per la esquerra a pas de bou.)*

CISCO, *mirantse al xicot.*

¿Y a tu qui t'ha parit, noy?

UN XICOT, *ab desvergonyiment.*

Sóch de cà'n Llàgrima.

CISCO

Donchs au, a escampar la boyra, o a agafar un estrop; poch que'n volèm per'aquí de vagos.

UN XICOT

Bé podrieu començar a trevallar vós, que'm donarieu l'exemple. *(En Cisco s'ajup agafant una pedra, y el xicot apreta a córrer.)*

UN XICOT, *desde lluny, aturantse y fentse botzina de les mans.*

Pagès bort!!

CISCO, *tirantli la pedra ab rabia.*

Mala negada fessis! Acóstat!!

UNA VEU LLUNYANA

Acotèu de llevant!!

EL VELL, *que no's veu.*

Au, au, acotèu, acotèu diuen! *(La corda desapareix cap al fons, entre les ombres. En Cisco, estirantse de braços, torna a seures al costat de l'Avi Pere, y's disposa a omplir la pipa.)*

AVI, *seguint escant el palangrer.*

Escolta, Cisco. ¿Què s'ha fet el teu germà?

CISCO

¿Quin germà?

AVI

En Joan.

CISCO, *despreciativament.*

No'n tinch pas cap de germà. Potser volèu parlar de la meva germana.

AVI

¿Que fas el boig? *Ton ger-mà!* ¿N'has sapigut alguna cosa?

F. PUJULÁ Y VALLÉS

(Seguirà.)

NOVES

Abir se compliren quatre anys de la mort d'en Francisco Pi y Margall, el català ilustre, nostre predecessor en les doctrines autonomistes que tan fonda y sanitosa revolució moral han operat en la moderna Catalunya.

JOVENTUT s'associa de tot cor als homenatges que'ls bons patricis han tributat aquests dies a la memoria del gran mestre.

—

Conforme advertim en la primera plana d'aquest número, no'ns ocupèm de les agitacions d'aquests dies: emperò JOVENTUT considera un dever en els actuals moments oferirse en quant puga a *La Tralla* y a *La Veu de Catalunya*, denunciades per sos números de diumenge y dilluns, com també als companys processats o empresonats, y a aquells bons catalans que, sense vantarse tant com altres de catalanistes, hagin merescut, per llur gestió a Madrid, bé del seu poble.

JOVENTUT té per costùm dir les coses clares, y com que avuy hauria de dirles tèrboles y may els ha seguit semblants procediments, molt menys ha de seguirlos veyent els paranys que's posen al Catalanisme, pera que hi cayguèm. Mes ja s'anirà veyent quin es l'esperit de la societat catalana enfront dels sagnants successos ocorreguts derrerament, entre'ls quals sols consignarèm avuy, sense comentaris, la destrucció de la llibreria Bagunyà, en la que tantes obres fomentadores de la cultura pública hi figuraven, com ne són exemple les literaries de la Biblioteca de JOVENTUT, les traduccions de l'«Associació Wagneriana»... etc., etc.

—

Com ja anunciarem, el passat dijous tingué lloch en el teatre Apolo la estrena de *Dintre la gabia*, fantasia tràgica d'en Emili Tintorer y en Frederich Pujulà, y del quadro dramàtich *Xugay*, original d'en Pujulà. Tractantse de dos companys de redacció, segons nostra *mala* costùm, ens abstenim de ferne la crítica. Sols direm que al acabarse cada obra tingué d'alçarse'l teló moltes vegades, essent cridats els autors ab insistencia, però no volgueren eixir a escena.

Posats a callar, no volèm tampoch parlar de la execució ni de la presentació escènica. Nostres lectors en les planes de JOVENTUT podràn fersе càrrech d'abdues obres de primera mà, lo qual en certs casos es una ventatja.

—

En el teatre de Novetats s'ha presentat un nin pianista, Miccio Horszowsky, veritable prodigi artistich. Miccio Horszowsky es un cas extraordinari en la historia del piano. Els concerts que ha donat han sigut veres sorpreses pera'l públich. El nin té facultats maravelloses; comprèn y s'assimila les obres interpretades d'una manera perfecta; té alhora suavitat y força, elegancia en la dicció y domini complert en el mecanisme.

El nin ha rebut les ovacions que's mereix.

Un altre concert s'ha celebrat a l'«Associació Wagneriana», a càrrech d'en Marià Perelló, notable concertista de violi, dèixeble del mestre Crickboom. En Perelló demostrà un veritable progrés en sa carrera artistica, guanyantse sincers aplaudiments al executar els tres concerts de Mozart, Max Bruch y Mendelssohn. L'acompanyà al piano en Pere Asbert.

—

Nostre benvolgut company de causa n'Antoni Sayós ens prega fem constar que ha deixat de pertànyer a la redacció de *La Devantera*. També'ns fa saber qu'en el Concell general de l'«Associació Popular Catalanista» el vispresident en Bonaventura Riera demanà un vot de censura pera nostre amich, pel *delicte* d'haver publicat un article en el número del 11 de setembre de *El Poble Català*. A conseqüencia d'això són molts, segons sembla, els socis ben significats que s'han donat de baixa de dita associació.

Es una nova proba dels petits procediments d'aquella gent que's sublevaven al rebre una simple amonestació de la *Unió Catalanista*. Sembla que ara són ells els qui's donen a la tasca d'excomunicadors, y els qui, segons ens manifestà'l senyor Sayós, reben les inspiracions d'aquell grupet que ab prou feynes pot enrondar una taula del Continental, ahont passen la vetllada confegint els versos d'en Bartrina:

En una gota de agua
tres infusorios...

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els trevalls se publiquen baix la exclusiva responsabilitat de sos autors.

No s'admeten els que no sien inèdits.

No's tornen els originals.

Se donarà compte de les obres rebudes en aquesta redacció, y de les que ho mereixin se'n farà crítica.

Preus de suscripció:

CATALUNYA:	Un any.	8	Pessetes
»	Mitj any.	4'50	»
»	Trimestre.	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:			
	Un any.	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	Franchs.
Número corrent.		20	Cèntims.
» atrassat, ab folletins. . . .		40	»
» » sense folletins. . .		25	»

El número corrent no's ven sense folletins.

NOSTRE FOLLETI

Ab aquest número repartím doble folletí de les

HISTORIES D'ALTRE TEMPS

y la setmana entrant repartirèm el retrat de l'autor de

LES TENEBROSES

fet per en Pidelaserra, y la coberta, decorada per en Torné Esquius.

A fí de que'l repartiment de les obres de nostre folletí acabi just a fí d'any, y en tant ultimèm les modificacions que tenim projectades pera repartir les obres de nostra Biblioteca als suscriptors durant l'anyada pròxima, desd'ara fins a últims de desembre donarèm doble folletí de les *Histories d'altre temps,* abstenintnos fins a any nou de començar la publicació de cap més obra.

Dintre pochs díes repartirèm el Prospecte ab les noves condicions pera 1906: condicions que, com ja diguerem, afavoriràn en gran manera a la Biblioteca de JOVENTUT y sabràn grat segurament als molts amants del renaixement literari català, pel qual procurarèm trevallar cada jorn ab més dalè.

Desd'avuy podèm anunciar que la primera obra que donarèm als suscriptors, per any nou, serà la novela d'Enrich de Fuentes

ROMANTICHS D'ARA

que no necessita recomanació donada la firma de son autor, però de la qual volèm dir que sens dubte obtindrà una entusiasta acullida per part dels devots de la literatura moderna, que veuràn en ella la primera novela grossa de costums barcelonines, constituhint un estudi profond y de vera trascendencia social.

Biblioteca de JOVENTUT

Està ultimantse la segona edició de la magna novela de Víctor Català

SOLITUT

També està a punt de sortir l'obra

FENT CAMÍ

de nostre company Lluís Vía.

Ademés, publicarèm dintre pochs díes la joguina còmich-lírica de nostre company Pompeius Gener

L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS

Any VI-Núm. 304 Barcelona, 7 de Desembre, 1905

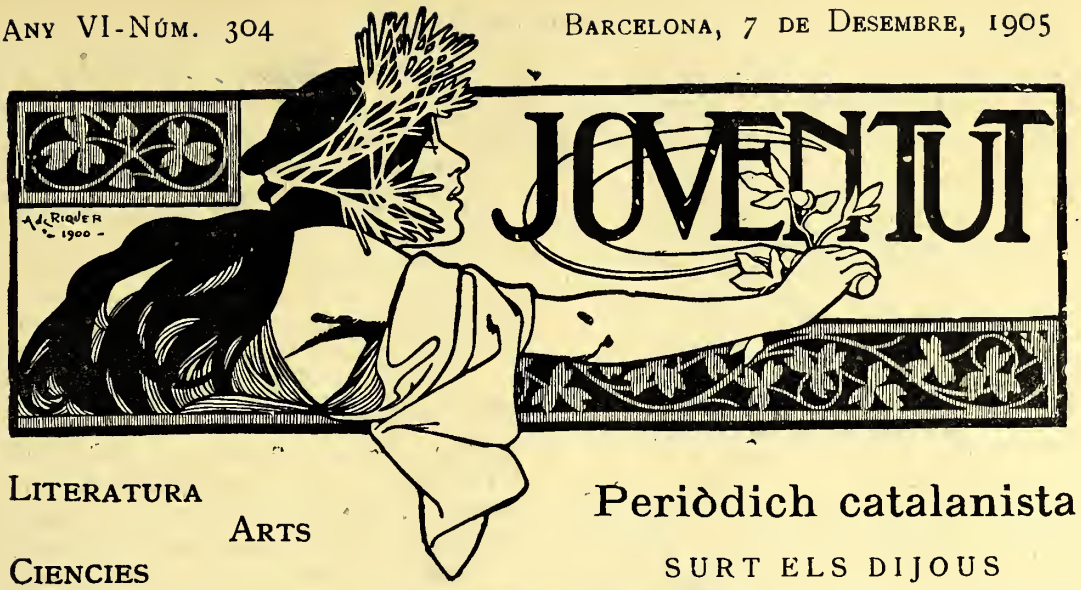

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent.	20 cèntims
» atrassat, ab folletins. .	40 »
» » sense folletins.	25 »

SUMARI:

La nit solsticial, per Victor Oliva — Txeques: Costums y tradicions, per Benet R. Barrios. — Sonets, per Francesch Sitjà y Pineda. — En pro de l'Esperanto, per D. Bonet C. — Notes bibliogràfiques, per R. Miquel y Planas. — Xugay, drama en un acte (continuació), per F. Pujulà y Vallès. — Noves — JOVENTUT en 1906.

FOLLETÍ:

LES TENEBROSES, per Rafel Nogueras y Oller. — Retrat de l'autor. — Coberta.

LA NIT SOLSTICIAL

Hem acordat commemorar d'una manera poètica la nit més curta de l'any. Entorn de l'escriptori d'en Boselli hem aplegat per unes quantes hores nostres cabories y nostres anyorances infinites. El temps, hora per hora, ha corregut del 21 al 22 de juny, y entre tant, en la immensa tebior de la nit, respirant a voltes lleus perfums que pugen del jardinet; bevent y xerrant, hem abocat el massa-ple de sensacions literaries que sadollen nostres ànimes.

Han desfilat per sobre la taula llibres y més llibres de versos, oberts ab respecte en pàgines senyalades, llegits en veu alta, comentats y sentits... sentits fins a quedar com corpresos. Estèm en una disposició d'esperit especial, mòrbida, disposats a quintaessenciar la bellesa del sofriment, fins arribar a la serenitat...

El poeta'm conta la seva jovenesa dolorosa y trevallada, y'm diu les seves preferencies entre'ls mestres morts, Dant, Petrarca y Leopardi, colocat per la seva amarga excelsitut quasi a tanta distancia dels moderns com els dos primers; y entre'ls vius, el purissim, esculptural Carducci, sens dubte'l millor poeta italià d'avuy en dia, fins en opinió dels qui en altre temps li feren gran guerra, enganyats per l'apassionada originalitat de son esperit o enemichs de ses avençades idees politiques.

Me repeteix (el sab de cor) l'esplèndit sonet del Dant qu'expressa desitjos tan semblants als nostres. Es el primer del *Canzoniere*, endressat a Guido Cavalcanti, y en ell se parla d'ells dos, d'un tal Lapo, amich coral del Dant, y de les seves aymades respectives: Beatrice Postinari, filla de Folco, carinyosament designada ab el diminutiu Bice: na Giovanna, estimada del cultissim poeta Cavalcanti, y per fi, la d'en Lapo, misteriosament designada per *la que té'l nombre trenta*, segons sembla, en un sirventés en que'l meteix Dant feu la llista de les belleses florentines.

L'encantador que l'immortal poeta invoca, escolti prechs iguals que al estampar sencer aquest preciós sonet li endrecém:

Guido, vorrei che tu e Lapo ed io
fossimo presi per incantamento,
e messi in un vascel, ch'ad ogni vento
per mare andasse a voler vostro e mio;
Sicchè fortuna ad altro tempo rio
non ci potesse dare impedimento,
anzi, vivendo sempre in un talento,
di stare insieme crescesse il disio.
E monna Vanna, e monna Bice poi,
con quella ch'è sul numero del trenta,
con noi ponesse il buono incantatore:
e quivi raggionar sempre d'amore;
e ciascuna di lor fosse contenta
siccome io credo che sariamo noi. (1)

No es estrany que Carducci el considerés com una de les obres mestres del Dant, com a un de sos millors poemes, y que digués qu'en aquest *vaghissimo sonetto* les quartetes *favellano e cantano e sognano e volano tutti a un tempo*.

Per un salt estrany, passarem a parlar d'un altre poeta italià, modern aquest, el famós Hecchotti, admirat per en Pin y Soler. Aquest home genial exerci durant molt de temps entre la joventut italiana una gran influencia, deguda sobre tot a son esperit turbulent y agressiu, a son paganisme ateu y lliurepensador, y també a lo fàcil y atractivol de la forma poètica generalment empleada, que fa semblar molt sovint ses obres a troços de prosa disposats en ratlles curtes. La seva aparició en el camp literari fou originalíssima. Ab son verdader nom: Olindo Guerrini, va editar, suposantlo estampat *a cura degli amici*, un tomo de versos atribuhintlos a un cosi seu, Lorenzo Stecchetti, mort tisich a 30 anys, com ell deya, y per això'l llibre fou batejat: *Postuma*. Ni tisich ni mort; y en vista de les gran disputes que ses idees y sos procediments engendraren, pera refermarles publicà més tart la *Nova Polemica*, qu'es el volùm més conegut del pùblich. La positiva tirania per ell exercida entre'ls poetes novells de la peninsula adriàtica fins pochs anys enrera, va estendres també a en Boselli, que va admirarlo durant molt temps com a una mena d'Únich; fruyt d'aquell estat d'esperit es aquest hermós sonet de nostre amich, capçat *Un ticchio* y datat de 1891:

Vorrei fare un viaggetto a l'altro mondo
(io a l'altro mondo non ci son mai stato)
per sapere s'è triste o s'è giocondo,
per veder com'è fatto e combinato.
Vorrei sapere un po se a l'altro mondo
il fare un bacio non è gran peccato,
se un paio d'occhi ed un bel capo biondo
colà non fanno un core innamorato.
Sarà veso che van l'anime umane
fin colassù a goder la vita bella?...
Fan venir certe idee così strane
le canne d'una terra rivoltella,
che m'è entrato ne l'animo, stamane,
il ticchio di bruciarmi la cervella.

Ens despedirem dels mestres de fama mondial passant per en Gabriele Rapagnetta d'Annunzio, universalment conegut per son segón apellido, ja que ha prescindit sempre del patern, segurament perque'l seu esperit, aristocràtich per essencia, devia témer que li recordessin que *rapa* vol dir rave; en això segui la conducta d'altre poeta famós, en Massimo d'Azeglio, que may volgué reconèixer, literariament, que's deya Taparelli de part de pare. D'Annunzio, un dels poetes que han arribat més joves a la universalitat, ha tingut la sòrt de no veures perjudicat en sa renomenada per sa atrevida manera d'exercir varies vegades el dret al plagi, adméś avuy en dia per alguns literats potser massa paradoxals.

—

A última hora saludém a la jova generació, a n'aquests adolorits cantayres escampats per Italia, terra de la poesia, molts d'ell sense'l més minim encoratjament, sense'l més minim contacte intelectual, abraçats al seu somni estimat, en la malinconia de remotes provincies, contents si poden convertir en harmonia llurs penes, orgullosos de continuar la veu que parlà al món ab el Dant, y que ha fet a la Italia gran y única en el concepte de tots els pobles (1).

En primera fila s'ha de posar al cultissim Pastonchi, y també a Foggazzaro, qual fama de novelista l'ha fet passar quasi completament ignorat com a poeta, y a fe que val bé la pena.

Menys coneguts, fins a Italia meteix, són: en Giacinto Ricci-Signorini, que's suicidà a 32 anys y que ha sigut imposat a l'admiració de sos contemporanis per Luigi Donati, arre-

(1) Aqui's pren *fortuna* per tempestat y *talento* per avinença.

(1) Francesco Pastonchi. *Corriere della Sera*. Any 30. Número 203. 1905.

plegador d'un volúm de ses poesíes; Ugo Tarchetti. un altre suicida, no es digne de menys fama; Giuseppe Brunati, poch conegut encara per sa extremada jovenesa, però cultissim y original; Riccardo Pitteri y Marino Marin són també dels bons.

Si algún punt de contacte existeix entre tots aquests joves es un desencantament fondissim, una tristesa sense causa, que radica en la font meteixa del pensament. Imitant una frase filosòfica molt coneguda: *cogito, ergo sum*, aquests pessimistes podrien dir: *cogito, ergo moerore premor*, es a dir, en lloch de *penso, donchs existeixo: penso, donchs estich trist*. Pera capir bé aquesta nova fase del pessimisme, res millor que llegir les inspiradissimes estrofes en que l'han cantat aquells meteixos que han tingut prou valor pera portarlo a la conseqüencia extrema. Ugo Tarchetti, que's cansà irremeyablement de la vida als 28 anys, estava obsessionat per les visions que tan bé condensà en son *Memento:*

Quando bacio il tuo labbro profumato
cara fanciulla, non posso obliare
che un bianco teschio vi è sotto celato.
Quando a me stringo il tuo corpo vezzoso,
obliar non poss'io, cara fanciulla,
che vi è sotto un scheletro nascoso.
E nell'orrenda visione assorto,
dovunque o tocchi, o baci, o la man pasi,
sento sporger le fredde ossa d'un morto.

Això ja no es lluytar, la voluntat y el desitj queden anulats per la freda pressió de la idea de la mort, per la clara conciencia de la inanitat dels mòvils humans devant de la *segadora negra*, com li deya'l poeta occità Fouriès. Per això al crear, concebir, desenrotllar y polir sos versos, els moderns necrofors semblen obehir a un impuls irreflexiu, a una necessitat natural, més aviat que guiarse per raciocini o direcció voluntaria. En els grans poetes francesos d'esperit més similar s'hi veu devegades un rabejament especial en les tristes idees, com en Baudelaire, una revolta vigorosa, com en Richepin, o bé una complacencia potser malaltiça, però real y fonda, com en alguna cosa d'en Verlaine. Al nostre entendre la musa massa clarivident que ha fet vibrar a n'aquests italians es especial, fa escola apart.

Tornemla a sentir en el preciós sonet del Ricci-Signorini, ja esmentat:

Come le acacia nella sera estiva
cantavano nel cor le mie speranze
e nel verso la sacra onda fluiva,
nel verso, che avea suoni, e avea fragranze:
Quando vagava sulla verde riva
del Semterno e vedea correre a danze
col bianco piè la nuvole giuliva,
sfumando nelle rosee lontananze.
Or tutto è neblia, da quel giorno in cui
mi prostrò a terra le furia del male,
me, giovincel fantasioso e forte:
Allore, nei silenzi immani e bui,
io vidi con un lento muover d'ale
passar la visione della morte.

Pochs tituls hem trobat tant adaptats a l'indole d'un llibre de versos com *Parabola dello spirito*, ab que en Brunati bateja un dels seus, com si l'autor hagués tancat els ulls un moment devant d'espays imaginaris, pera veure la curva misteriosa, ascendent y descendent, de la historia d'un esperit y aquesta linia li hagués semblat parabòlica; aturantse en un moment d'ella, al bell començ, ha cantat ab veu d'or *la Vida*.

È fatta l'alba! poi reca la sera
un color di viola e d'amaranto;
ha un lamento la valle a primavera
e nell'inverno un infinito pianto:
Manma, sai dirmi tu perchè si muore,
perchè si piange, che cos'è la Vita?
Manma, rispondi e dimmi perchè il core
ha une tristezza eterna ed infinita?

Per poch que's recordin els versos avans publicats d'en Boselli y's comparin ab els dels altres metrificadors d'esbarzers, com se titula a si meteix en Marino Marin en un vers que sintetisa la seva obra:

spremere il miele al fior del pruno amaro

s'ha de sentir per força l'arcana parentela que ab ells l'uneix, malgrat el mar y la distancia que'ls separa.

Y si no, aqui ve'l sonet en que ell sintetisa la idea que voldria veure explanada gràficament en son ex-libris:

Ignudo e inerme ascendo l'arduo monte
su le spalle regendo immane pondo,
che a terre chino mi costringe'l fronte
e l'improbo salir rende infecondo.
E pur ne'l sommo e'l mio sperar profondo
si che asprezza non v'è ch'io non affronte
e in alto e innanzi gli occhi sempre affondo
e mai spere'l mio sol de l'orizzonte.
Sogno talvolta abbandonar quel pondo,
sostare al puro disïato fonte,
provo sciacquarvi'l labbro sitibondo,
indi riprender libero pe'l monte..
Ma giunto a'l sommo, veggo poi, giù in fondo,
rider lo spettro de la Morte immondo.

Sembla un gran atreviment, per la part

nostra, qu'entre aquestes ratlles catalanes se facin costat les composicions inèdites d'un *recluta* recentissim de la gran musa italiana ab les d'altres mestres de fama ja campanejada; estèm segurs que'l meteix autor, en sa gran modestia no'ns en voldrà grat, però també estèm convençuts de que poden aguantar perfectament el toch durissim de la comparació aquestes quatre poesies de nostre amich y les altres avans publicades, de les que han dit ja molt de bé, a Italia meteix, critichs de varies localitats, entre ells l'hispanòfil Luigi Zuccaro, en el periòdich *Fra Tranquillo*, d'Alexandria, y molt bons literats de nostra terra.

Sense més explicacions, seguim donchs avant ab un altre sonet, forma poètica preferida d'en Boselli: una posta en la tardor:

Di guardar non si stancano i sognanti
occhi pensosi, in fondo, i gai colori
tre'l verde de gli abeti brulicanti.
... E pur hanno nel core, i gai colori,
riflessi tristi che suscitan pianti,
e desii strani d'arcani dolori,
che movon l'alma a sospirar gl'incanti
superumani d'ignorati amori.
E nel tramonto autumnale io penso:
— Mia dolce amica, perche s'anco trabocca
del tuo cor la tristezza, a me non vieni?
Io voglio dirte del mio amore immenso,
voglio baciarti su la bella bocca,
voglio condurti al supremo dei beni.

En nostre modest concepte, la imatge de que «els alegres colors tenen en el cor reflexos tristos que susciten plors» de la manera qu'està dita en el sonet es de lo més fi y delicat que s'escriu y en tal concepte ens permetèm senyalarla a l'atenció del benèvol lector, a qui, en paga d'haver seguit aquest enfilall de tristeses, regalarèm ab la lectura d'una tendra escena, també boselliana, que passa en un obscur laboratori, tot revelant un negatiu:

L'opaco roseo vetro è appena immerso
nel bagno, e tosto l'occhio disïoso
ecco intende a sprïare il dilettoso
sviluppo onde il cristallo si fa terso.
Già scerno it noto contorno traverso
a le sanguigna luce, dal vezzoso
picciolo piede a quel viso grazioso
che tante volte ho di bacci cosperso.
Dal vetro umido e muto par che il volto
di madonna sorrida... ed io sobr'esso
stampo un bacio imprudente.. oh, il labbro stolto,
che sfreggio ha su l'imagine commessol...
Da le lampade immota a me sogghigna
beffardamente la fiamme sanguigna.

—

L'última part de la poètica nit solsticial ens troba a l'ample balcó, anyoradiços de poesia y d'infinit, recàntnos deixar els llibres però sadolls d'emoció fins a l'extrèm possible; probant de fer florir en nostres llabis, per medi d'hermoses paraules, les grans idees qu'en tant poch temps hem ensementat en el cervell... callant per fi, breçats pel ronch llunyà y opacat del mar que servi de vehicul a la civilisació italiana vers tots els pobles.

Atònits y ensonyats, contemplèm el triple rastre de llum incandescent que llença allà lluny, cap a nostra esquerra, cada tants segons, la farola vilanovina, que una casa ens amaga. Vista aixi, sèmbla una estel ab cúa, entretingut a l'horitzó en fer a les estrelles unes babarotes indignes d'un cometa que's respecti.

Divaguèm.

VÍCTOR OLIVA

TXEQUES

COSTUMS Y TRADICIONS

SANT NICOLAU, NADAL. REYS

Les festes qu'en nostre pais se celebren per Reys, tenen lloch a Bohemia'l 6 de desembre, y ab elles comencen les de Nadal.

El 6 de desembre, diada de Sant Nicolau, bisbe, se fan els presents als nens y nenes, y es més antiga aquesta festa que la de Nadal meteixa.

Anèm a explicar quelcòm d'ella.

La vigilia de Sant Nicolau arriba un home disfressat de bisbe: ab roquet, sotana, mitra de paper pintat ab ornaments daurats, bàcul y gran barba blanca de cotó, al qui acompanya un àngel (una nena vestida de blanch ab les ales de paper platejat) que porta un encenser y un cistellet ple de presents. També l'acompanya un dimoniot, que porta un abrich de pell dels que usen els pagesos, posat a l'inrevés, de manera que la llana negra vagi al defora, una careta negra, banyes, una llengua molt llarga feta de bayeta roja que li penja del llabi inferior, una cadena ab la que mou fort y esgarrifós soroll, y un manyoch de brins a la mà, a tall de vara.

Els pares reben al sant y a sa estranya companyia ab gran respecte y reverencia. El sant demana si els nens de la casa són bons minyons, dòcils y obedients; les criatures diuen oracions, parenostres, avemaries, etcètera, y el bisbe les obsequia ab presents tipichs: nous y pomes. Després s'allunya se-

guint son camí, visitant altres cases. Si un dels nens no creu, no estudia prou o no vol dir les pregaries, el dimoni s'encarrega de castigarlo ab la vareta y se'l vol emportar a l'infern, y si no ho fa es perque Sant Nicolau ho impedeix al sentir les promeses del nen que fa propòsit d'esmena.

Els nens de les cases que Sant Nicolau no visita en persona, reben llurs regalos la nit de la diada. Pengen quiscún a la finestra una de ses mitges, y l'endemà al aixecarse troben dintre d'ella 'ls presents del sant. Si són peresosos o desobedients, hi troben, com a proba del descontent d'aquell, carbó, trumfes, y sols al cap d'avall de tot alguna nou o poma. Entre aquests presents fets a la nit sol deixarhi el sant una vareta plena de purpurina d'or berberi, y una imatge de Sant Nicolau feta de fusta, paper y cotó.

També pels vols de la diada de Sant Nicolau se venen moltes figuretes de dimoni y desapareixen molts gats negres, car són agafats y morts pels pobres pera fer ab llurs pells vestits pera les estatuetes de dimoni que s'han de vendre.

El dia de Nadal ho es d'abstinencia, menjantse solsament peix, res de carn. A cada casa's celebra la festa de l'arbre, costúm importada de les terres germàniques del Nort als paisos eslaus. L'arbre es guarnit ab fruyts y joguines de totes menes, y ab candeles propries pera la tal festa. Avans no's regalava res en el dia de Nadal, y sols se menjaven plats tipichs, com bolets séchs, panets ab salsa de llevor de cascall (que avuy encara's mengen), pa blanch ab atmetlles y pances, pa de Nadal que's coneix per *vánócka* y té la forma de trena, etc., etc.

Per la nit de Nadal passen moltes coses prodigioses. El bestiar enrahona com les persones, y parla dels seus amos y de llur pervindre. Les donzelles en les viles escolten ab gran atenció d'hónt ve'l cant del gall, car d'aquella direcció vindrà llur promès. Si una noya vol saber si's casarà aviat, contarà, a les fosques, un manat de teyes o de trocets menuts de llenya. Si el número es parells, se casarà; si es senàs, no.

Les sobres del sopar de Nadal se tiren al peu dels arbres del jardí pera que l'any vinent donguin més fruyt. Les molles y els rosegons del pa de Nadal, les deixalles de pastes, lleminadures, dolços, troços de nous y pomes, etc., tot barrejat se dóna a menjar al bestiar y al gos de la casa. Hi ha qui les tira dintre'l pou, perque aixi s'alegrarán tots, fins l'aygua, ab el naixement de l'infant Jesús.

Durant el dinar, quiscún dels individuus de la familia talla una poma. Si, un cop tallada, la part corresponent al cor, hont hi ha la llevor, té la forma d'una estrella, tot l'any viurà feliç y sà; mes, si té la forma de creu, morirà.

En les tres misses de Nadal, a mitja nit, a les sis del mati y a les nou, déu o onze, per espay d'unes setmanes se canta la següent antiga cançó que tradueixo sens alterar la forma pera que no perdi sa infantivola senzillesa:

Nasqué'l Senyor Crist.
Alegremnos!
Del roser brotà una flor.
Alegremnos!
D'un sí immaculat,
d'una raça reyal,
nasqué per nosaltres.

El dia de Sant Esteve'ls nens recorren les cases cantant aquesta altra cançó, encara més antiga:

— Capta, capta, Esteve:
¿què portes dins del sarró?
— Porto, porto la capta.
Cayguí ab ella sobre'l gel:
corrent vingueren els cans
y's mengen la meva capta.
Senyora mestressa, deumen un'altra,
cobriula ab terra roja
perque no ho sàpiga l'amo:
ell ho diría als altres homes. —

Y en paga del cant reben el present (*koleda* que'n diuen ells) de pomes, nous y un troç de pa de Nadal.

La festa infantivola dels Reys no's celebra a Bohemia, car ja tingué lloch per Sant Nicolau. Per la diada dels Reys se tira plom fos a l'aygua, y per la forma que pren se podrà saber quelcòm sobre'l pervindre de la persona que l'ha tirat. Si pren una figura semblant a la d'una creu, morirà la persona; si d'una corona o anell, se casarà; si de destral, la donzella que l'hagi tirat se casarà ab un fuster, etc.

Ab una mica de fantasia's podràn trobar tota mena d'objectes en les formes que prengui el plom al caure en el liquit.

BENET R. BARRIOS

SONETS

I.—AFORES DE CIUTAT

Oh, els carrers dels afores de ciutat
que tenen els vehins plens d'humiltat,
y les cases senzilles y xiquetes
ab testos pels balcons y finestretes!...
Hont les avies fan mitja pels portals
totes corves mirantse les agulles...
hont les mares hi són més maternals
y els arbres més hardits y plens de fulles!...
Oh, aquells carrers quiets quan se fa nit,
hont vetlla un fanaló mitj adormit...
hont els passos ressonen fortament,
hont, a voltes, sobtèu en un tombant,
una parella que xiuxiuejant
dolç poema d'amor se va dihent!...

II.—LA CALAIXERA DE L'AVIA

El temps, de mica en mica, li ha pres la boniquesa;
ja té'l color confós y el gesto afadigat ..
y quan la quietut dins la cambra hi ha estesa,
l'aspre renou d'un corch s'hi sent acompassat...
Si obriu algún calaix, fa un grinyol de tristesa,
y forta olor de vell de dins os ve sobtat;
si en ell hi forfollèu cercant qualque futesa,
les mans os van feixugues y el cor depressa os bat!...
Se os enayguen els ulls, y com una visió,
os ve al devant la jaya d'esquifidet gipó
somrihenta de bondat, y dels anys tremolosa,
la jaya que un hivern, un día de molt fret,
al arribá'l capvespre morí com un pollet,
y sols de veureus grans, ja va morir ditxosa...

III.—EL TEU SANT

Avuy te llevaràs un xich més riallera...
potsé en tes galtes pàlides roses hi floriràn. .
potsé entre l'ona negra de ta gran cabellera
la rojor d'un clavell tes mans hi posaràn. .
Y seguiràs la casa, festosa y renouera,
y arreu uns mots molt dolços els teus t'endreçaràn
y't cantarà ab mes gracia la teva cadernera,
y de parents y amichs presents t'arribaràn...
Prò per'llà a mitja tarda, a pas d'enterrament,
l'una derrera l'altra vindràn tes velles tíes,
y a la claror morenta del sol que's va ponent,
te contaràn histories de dol y malaltíes,
y tu t'esllanguiràs, y un melangiós neguit
t'apagarà'l somrís y't farà'l cor petit..

IV.—RECORT

Quín bell recort ne tinch d'aquella tarda clara
qu'en el jardí parlarem tots envoltats de roses!
Vós ja ereu dòna feta y jo un infant encara,
y somrihent me deyeu les gracies de les coses...
Y còm os tinch presenta!... meteix que os vegés ara .
Teníeu les parpelles joyosament descloses,
els llavis molçudets, grassoneta la cara,
les mans enjogaçades meteix que unes aloses ..
Y quína veu la vostra pera contar rondalles!
tristoya al començar, prò al sé a les acaballes
còm se os tornava dolça, dolça y enriolada...
Y totes les rondalles teníen igual fí:
venía un jorn de festa, y allà a mitj dematí,
se feya'l casament de l'aymadô y l'aymada...

V.—EN VOSTRA CASA...

En vostra casa forasterejo;
poques paraules os en sé dî,
y encara, aquestes, les enxiqueixen
vostres rialles de to argentí...
Y cada volta que os vinch a veure
os plau romandre propet de mi,
fresca y gemada com una rosa
de les qu'enjoyen vostre jardí...
Però llavores, ma bella amiga,
encar que ab pena tot os ho diga
y curt m'expressi com un infant,
l'ànima meva un cant os trena
ab mots dolcíssims tan bells de mena
com no'ls diría ni el vostre aymant!...

VI.—MINIATURA

Dalt d'un branquilló,
un aucell hi ha;
ne fa un saltiró,
y's posa a cantâ...
De sobte, te pô,
reulla y se'n va
fendint la blavô
del dematí clâ...
L'arbre n'ha quedat
tot maravellat
d'aquell cant tan breu,
y l'aucell ja's pert,
que'l brancatge vert
encar li fa adeu!...

FRANCESCH SITJÁ Y PINEDA

EN PRO DEL ESPERANTO (1)

Al senyor Bonaventura Riera

El senyor Bonaventura Riera, en un article titulat *Contra l'Esperanto* publicat a *La Devantera* del dia 15 de novembre d'aquest any, després d'un preàmbul dedicat a tractar de si es millor l'adopció d'una llengua internacional o la de varies, fa una serie de consideracions sobre la llengua internacional *Esperanto* en les quals vol demostrar la *solemne tontería y passatemps infantil d'això que s'anomena Esperanto*. Y lo que verdaderament demostra'l senyor Riera es que desconeix per complert dit idioma.

Pera començar ens diu lo següent:

> Si tots els pobles del món usessin un meteix llenguatge, com que no tindríen sinó una sola manera de expressarse, les idees de la Humanitat se ressentiríen de certa uniformitat que constituhiría una nota discordant en la infinita varietat de tots els organismes de l'Univers.

Jo no entench en qué podria consistir aqueixa uniformitat en les idees, mes jo asseguro que, si durant tot el temps que la Humanitat existeix, solsament s'hagués parlat un sol idioma, may se'n hagueren adonat les generacions d'aquesta uniformitat de que ens parla el senyor Riera; perque desconeixent la existencia d'altres idiomes, no podrien desitjar may allò que no coneixen; y jamay a cap home se li haguera ocorregut inventar un altre idioma pera no entendres una part de la Humanitat ab l'altra, o pera diferenciarse, o pera donarse'l gust de parlar dues llengües.

Però, en aquesta qüestió, lo que llastimosament confón el senyor Riera es la llengua internacional ab la llengua universal, y ensemps nega la necessitat de la existencia de la primera.

Una cosa es la llengua internacional y una altra es la llengua universal. La primera es la llengua que serviria pera entendres unes nacions ab altres que no parlen un meteix idioma, y la segona la que parlaria la Humanitat donat el cas qu'en les cinch parts del món existis un sol idioma.

A n'això ultim no hi tendeix pas l'Esperanto, sinó al contrari, respectant les nacionalitats, proporciona'l medi pera que aquestes s'entenguin fácilment unes ab altres y salva l'inconvenient de tenir d'apendre varies llengües pel mer fet de que uns homes no s'entenen ab els altres; y en cambi el senyor Riera diu que millor que adoptar una llengua internacional seria usarne unes quantes, com per exemple:—diu el senyor Riera — *per Europa y Amèrica podrien adoptarse' l francès, l'anglès y l'alemany, per l'Africa l'alarb y per l'Asia y Oceania'l xino y el tagal*, etc. Es a dir, que si el món constés de 25 parts y en cada una d'aquestes parts s'hi parlessin idiomes diferents, y tinguessin preponderancia uns sobre'ls altres, y aquests fossin distints dels altres llenguatges de les altres parts del món, lògicament y seguint la seva teoria, pera entendres unes nacions ab les altres se tindrien d'apendre al menys 25 o 30 idiomes; y això, diu el senyor Riera, *sería un immens progrés y un immens grau de civilisació, a l'alcanç de tothòm*. ¿No seria això voler posar obstacles a la germanor de les nacions y races, germanor tan necessaria y que tant se desitja modernament?

Una de les aspiracions de l'Esperanto es que un Estat l'adoptés com a llengua internacional, y allavores indubtablement els altres estats l'acceptarien. El senyor Riera no dèu desconèixer que un dels problemes que han preocupat més a la diplomacia es l'establiment d'una sobirania internacional, y a la vegada d'una llengua també internacional; però han topat ab la dificultat d'escullirne una, entre les existents. Y la qüestió encara està per resoldre ja qu'en les diverses conferencies internacionals no sempre s'ha empleat el meteix idioma, donchs no s'han decidit may per cap, pera no donar preponderancia a un idioma sobre'ls altres. L'Esperanto omple aquests buyt en la diplomacia, donchs essent, com es, una llengua neutral, com que seria de tothòm, tothòm l'acceptaria.

Jo li posaré un cas pràctich. Suposém que l'Estat espanyol se constituhis autonòmicament; es a dir, reconeixent les diferentes parts components de la peninsula ibérica y que quiscuna usés de son propri idioma. Llavors sorgiria'l gran problema de ¿quina llengua tindria d'emplear el poder central pera les seves relacions oficials ab les diverses parts de dit Estat? Si per exemple l'Estat espanyol volgués emplear la castellana, els demés protestarien, ja que sempre podrien malpensar que aquesta adopció no's convertis un altre dia en imposi-

---

(1) Els de *La Devantera*, fent com sempre'ls mosca-baubes, se despengen en son derrer número ab una infantívola nova en la que (ay senyor!) ens tracten de mal educats per haver contestat les tonteríes d'en Bonaventura Riera en la forma que ho feu nostre company Pujulà. Que'ls qui qualifiquen de ganduls y mandres als qui estudíen l'Esperanto, s'ofenguin després quan se'ls qualifiqui a n'ells de rutinaris y antiquats, té molta gracia. Però si no obressin així, ja no serien els de *La Devantera* qui són.

Nosaltres tenim per costúm afegir a les afirmacions probes; y una proba de l'afirmació que fem de la dubtosa bona fe dels de *La Devantera* ho es l'article que publiquèm a continuació: article que fou portat al director d'aquell periòdich pera que'l publiqués, y qu'ell va rebutjar. Ab això bé poden veure nostres llegidors fins ahónt arriben els *protestants eterns* que no accepten les rèpliques però hipòcritament se planyen de que no se'ls repliqui.

ció, precindint de que l'Estat espanyol no tindria cap rahó d'adoptar una determinada llengua donantli supremacia sobre les demés Si l'Estat espanyol volgués el català, ab molta rahó podrien protestar els castellans y demés pobles ab propri idioma, y sempre per la meteixa rahó de la supremacia d'una llengua sobre les altres. Es a dir, que's plantejaria'l trist problema de la rivalitat entre races. Però si l'Estat espanyol adoptés una llengua internacional neutral com l'Esperanto, la qüestió desseguida estaria resolta, donchs cap nació integrant de dit Estat se veuria humiliada per la supremacia de la llengua d'una altra. Ja veu quàn palpable es la necessitat d'una llengua internacional neutral, que no pot ésser sinó artificial com l'Esperanto. Ja veu també còm el problema de la llengua internacional no es una utopia dels esperantistas entusiastes de sa llengua, donchs ha preocupat sa necessitat a homes tan intelectuals (oh! molt més intelectuals que'l senyor Riera) com Leibnitz, Bacon, Descartes, etc.

—

Fins aqui el senyor Riera ataca la necessitat de la existencia d'un idioma internacional. Després ataca l'Esperanto no precisament com a idioma internacional, sinó com a mer idioma.

Y diu: *un idioma que s'aprèn ab 19 regles se veu a la llegua que ha d'ésser ben pobre.* Se veu a la llegua que al senyor Riera l'Esperanto l'hauria convençut més si la seva gramàtica hagués sigut ben grossa, un llibre *in folio*, ab un pròleg ben llarch y un epileg per l'estil, ab els obligats *apèndices* y etc., etc.

Se veu que li agraden les coses qu'enlluhernin, qu'esparverin, però la vera concreció, la fórmula científica pera ell no val res. Se veu que no ha tingut en compte aquell proverbi català: «Quant més petita la nou, més remor mou.» Y l'Esperanto n'ha fet molta de remor; són ja més de 150 les societats de propaganda fundades, més de 20 les revistes esperantistes, y's calcula'l nombre d'esperantistes que saben parlar l'idioma en uns 100,500.

La gramàtica Esperanto consta, no de 19 regles sinó de 16. Això demostra precisament la senzillesa de l'idioma y no la seva pobresa, donchs que una llengua sia senzilla no vol dir que necessariament sia pobra en la seva construcció.

No sols es senzill l'Esperanto sinó qu'es més senzill que les llengües naturals. L'Esperanto sols consta de regles generals; per lo tant está salvat el gran inconvenient que tots trobèm en l'estudi de les llengües naturals de tenir d'apendre'l sens nombre d'excepcions que hi ha en la formació del genre dels substantius y adjectius, quan no ensopeguém ab llengües que quasi tots els verbs són irregulars, com l'italià y l'anglés. En Esperanto no hi existeix pas tot això, el substantiu es l'única part de la oració que cambia de genre, y sempre ho fa d'una manera regular y lògica, y no hi ha excepcions, no's coneixen verbs regulars ni irregulars, tots són uns.

Y si senzill es en la seva construcció, senzill es en la seva apreensió. A tots els que han aprés l'Esperanto els hi ha costat molt poch temps el poder sostenir una conversa ab facilitat. Un periodista rus que desitjava conversar ab uns estudiants suechs que solsament sabien parlar son idioma patri y l'Esperanto, començà al demati a apendre aquest idioma y al vespre ja podia conversar lliurement ab dits estudiants. Y com aquest són molts els casos que demostren la rapidesa ab que's pot apendre l'Esperanto. La seva senzillesa constitueix el gran atractiu del seu estudi. Però si l'Esperanto es tan senzill, no per això desmereix sa perfecció, es a dir, sa precisió matemàtica, sa flexibilitat y sa ilimitada riquesa Per això l'Esperanto es una llengua artística. Res més hermós en un idioma que, una vegada concebuda una idea, se pogués manifestar a l'exterior per medi d'una paraula propria y adequada. ¿Quina es la llengua natural que pot gosar d'aquesta qualitat? Cap. L'Esperanto en cambi es tan lògich en sa construcció, es tan precis, es tan flexible, que ab una sola paraula pot expressar tota idea per estranya que sia. ¿Per qué les llengües existents no poden ferho tot això — donchs totes elles pera expressar idees, especialment si són noves, necessiten emplear varies paraules—y l'Esperanto ho pot fer? Per una rahó molt senzilla. Precisament perque totes les llengües existents són naturals y l'Esperanto es artificial. En una llengua natural no ha sigut la lògica la lley de sa formació, sinó la necessitat; mes en l'Esperanto, idioma artificial, ha sigut la lògica y la rahó de l'home la lley de sa formació, y per això sempre será més perfecta que una de natural. Una llengua artificial sempre podrà perfeccionarse infinitament, cosa que no poden ferho les naturals perque per'arribar a llur perfecció tindrien d'emplear paraules *no usades*, y allavors deixarien d'ésser naturals. En Esperanto no hi ha paraules *usades* y *no usades*; y per això may será *anticastiç*, l'emplear una paraula feta lògicament qu'expressi una nova idea per extravagant que sia. ¿Y encara s'atrevirà a negar la força d'expressió de l'Esperanto dihent además que es menys expressiu que'l llenguatge dels sorts-muts? Quan vosté afirma tot això, còm se veu que no ha sentit parlar may en Esperanto! Còm se veu que desconeix les hermoses poesies que s'han escrit en dita llengua!

Les llengües naturals perden sa puresa al posarse en contacte ab altres idiomes naturals. Exemple: el català en la Catalunya Ibérica que s'ha castellanisat, sobre tot a Barcelona, y el de la Catalunya Gàlica que

s'ha afrancesat, fonèticament y ortogràficament, etc. L'idioma neutre permet mantenir en sa puresa'ls idiomes naturals, perque, usantlo, impedeix llur contacte immediat.

Ademès, l'Esperanto, pera ésser més perfecte, ha resolt el problema de la pronunciació — qu'es, al meu entendre, el més difícil en una llengua internacional—empleant tots aquells sons més generals y de més fàcil emissió. Dirà vosté que ab tot y això es impossible que'ls individuus de les diverses nacionalitats el pronuncihin igual. Jo no li nego en absolut, però es tan insignificant la diferencia de pronunciació d'un italià, francés, català, anglès, noruech, alemany, etc., que si vosté'ls sentis parlar no distingiria a quina nacionalitat pertanyen. Li citaré un fet. En el primer congrés esperantista celebrat a Boulogne-Sur-Mer, se representà una comedia de Molière traduhida a l'Esperanto: *Un casament per força*. Dels déu individuus que prenien part en la representació, vuyt eren de nacionalitat diferenta, y ab tot y això s'entengueren molt bé y el públich també'ls entengué molt bé.

¿Per ventura si aprenèm els altres idiomes naturals desapareix el problema de la pronunciació? Precisament es una de les coses que sols pot solventar un idioma artificial.

Mes vosté diu que als pobles que desconeixen per complert les arrels llatines y germàniques de que està format l'Esperanto els hi serà tan difícil apendre dit idioma com el francés o l'alemany. Me sembla que respecte a aquest punt no tinch res que contestar, donchs ja he demostrat que l'Esperanto es més fàcil que qualsevol altre idioma natural. Y els asiàtichs y africans, lo meteix que'ls europeus, apendràn sempre millor lo fàcil que lo difícil.

Ademès, vosté afirma que *la propaganda esperantista significa la mandra d'apendre llengües vives*. Jo per la meva part li diré que'm consideraria molt desgraciat si moris sens conèixer al menys 506 llengües vives; y com a mi els hi passarà a tots aquells qu'estudien els idiomes pera conèixer a fons llur construcció y llur literatura.

Y a vosté l'espanta'l triomf de l'Esperanto perque—segons diu—*seria la ruina de la importantíssima ciencia filològica*. Diguim: el comerciant, el viatjant, el diplomàtich y tots aquells que més o menys se relacionen ab els diversos paisos en que s'hi parlen diversos idiomes y que aprenen—generalment malament—un, dos o més idiomes (que ja es dir molt) sols pera ferse compendre o pera fer negocis, es a dir pera un fi purament utilitari, ¿quin bé reporten a la filologia? No podém acceptar els vehiculs locomotrius perque la fabricació d'espardenyes vindria a menys!! Com que no ho fan per un fi científich, mal poden afavorir a aquella ciencia; y tots aquests serien els qui més fàcilment deixarien d'apendre llengües vives per'apendre l'Esperanto. Els filòlegs—que són molt pochs—encara que triomfi l'Esperanto, may deixaràn d'estudiar idiomes, perque es ben cert que tot allò qu'existeix o ha existit sempre es digne d'estudi pera'ls esperits científichs.

Y no'n dubti, l'Esperanto triomfarà ja que fins ara no s'ha inventat un idioma internacional més perfecte; y els esperantistes, tan entusiasmats ab l'Esperanto, no som exclusivistes, donchs si se'n presentés un'altra llengua millor també l'acceptaríem; mes estém convençuts de la quasi impossibilitat d'inventarne una de més perfecta. Y per això triomfarà, y serà la llengua del diplomàtich, convençut de l'empleu d'un idioma neutral; serà l'idioma del comerciant que persuadit de que ab un sol idioma's farà entendre per tot arreu, no perdrà'l temps—que sempre pera ell es or—aprenent varies llengües o una més difícil; serà la llengua de l'obrer, donchs aquest veyente obligat moltes vegades a fugir de sa patria per falta de trevall y sabent que ab un sol idioma serà comprès allà hont vagi, la seva inteligencia no acostumada a l'estudi, apendrà ab més facilitat l'Esperanto que un altre idioma qualsevol, y no's veurà obligat a permanèixer llarch temps en un país sens apenes poderse comunicar als demés homes y serà un poderós medi pera realisar la tant per ell sospirada federació internacional obrera. Serà la llengua de la federació dels Estats y la llengua de la gran confederació universal. Moltes y moltes més rahons podria alegar pera rebatre sa teoria anti-esperantista y a la vegada apoyar l'Esperanto; mes en la impossibilitat de ferho pera no allargar més el meu trevall, me limitaré a recomanarli la *Fundamenta Krestomatio de la lingvo Esperanto*, de l'inventor de la llengua doctor Zamenhof. En aquesta obra hi trobarà un magnifich trevall de Mr. Beaufront en el que, ab nombrosos y més forts arguments dels que jo he aduhit, li demostrarà dit senyor fins a la evidencia, no sols la necessitat y possibilitat de la existencia d'un idioma internacional, sinó que aquest no pot ser altre que un d'artificial, y aquest, l'Esperanto, donchs ell evidencia la impossibilitat de ferne un altre de millor. D'aquesta manera vosté podrà profondisar més en l'estudi de l'Esperanto, donchs són molts aquells que volent combatre l'Esperanto l'han estudiat a fons y s'han convertit en sos entusiastes campions.

Mes vosté ha obrat com aquells que quan se presenta una idea redemptora o revolucionaria, sense conèixerla a fons, propaguen escrits fentli una oposició sistemàtica. Això a mi no m'estranya, donchs estich convençut de qu'en aquest món hi ha sers que tenen més

afició a la Deesa *Rutina* que a la Transformació, més devoció al gran Deu *Motllo* que a la Revolució. Y com vostè n'hi ha molts.

D. Bonet C.

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Manel Rocamora. Vergonya. *Según accèssit en el concurs de noveles de «L'Avenç.» — Barcelona. 1905.*

Els escriptors catalans que s'han dedicat a la novela han mostrat molt sovint al triarse'ls arguments llurs preferencies pera'ls que comporten descripcions dels llochs y de les costums de les encontrades d'hont ells meteixos procedeixen. Aixi venen a ésser moltes d'aquestes narracions petites apologies de coses que, sense deixar en absolut d'ésser interessants, potser no tenen la trascendencia que l'escriptor les hi atribuheix y que l'amor al pais nadiu tendeix a exagerar bon xich.

En la noveleta del senyor Rocamora hi es ben manifesta la complacencia ab que l'autor parla d'algunes costums propries de la gent del Camp de Tarragona; y es ben manifest també l'esforç fet pera obtenir la fusió d'aquest element pintoresch ab la *novela* del minyó que, senzill terraçà, s'enamora platònicament de la senyoreta de ciutat, la qual està ben lluny de sospitar aytals inclinacions en qui no pot socialment ésser comparat ab ella; precisament de reconéixer aquesta inferioritat es que naix en el cor del pobre minyó la sensació de *vergonya* que ve a ésser, ademés del titul, el pensament capdal de l'obra.

Es natural, donchs, que pera obtenir aquest efecte de contrast hagi degut el senyor Rocamora fer remarcar l'estat de pobresa de les colles d'aplegadores que les feynes agricoles atrauen al Camp en temps d'istiu; emperò potser més que de la pobresa, la inferioritat d'en Pauet prové de sa propria insignificancia com a home, per quant l'extremada potestat que sa mare exerceix sobre d'ell anula tota iniciativa de sa part. Si no fos aquesta manca de personalitat d'ell, lo que devé un sentimient d'impotencia hauria pogut ésser un estimul de sa voluntat; y el fi de la novela y el titul haurien degut ésser uns altres totalment oposats als d'ara.

Mes al senyor Rocamora li ha plagut ferho aixi privant d'un major desenrotllament a sa narració, y fenthi entrar pera'l cas aquell element descriptiu a que havèm fet referencia. Aixi ha resultat que la novela'ns faci la impressió d'una serie de quadrets solts que la unitat d'argument no consegueix lligar ab prou intensitat pera que mutualment se facin valdre; lo qual no impideix que l'autor posi de manifest separadament sa traça en descriure y sa percepció de psicòleg.

—

John Ruskin. Els lliris del jardí de la reyna. *Traduhit de l'anglès per Manel de Montoliu.— Barcelona, Biblioteca Popular de «L'Avenç», 1905.*

Es una obra meritoria l'haver posat aquest llibre en condicions d'ésser llegit y meditat per les dònes catalanes. Avuy que tota Catalunya's deixonda ab el presentiment d'un demà esplendorós, cal que la dòna per sa part se posi igualment en condicions de poder triomfar dels prejudicis que'ns obliguen a compartir l'enderreriment social de la nació espanyola.

Y el feminisme a ultrança que tracta de fer de la dòna un *esprit fort* capaç de competir ab l'home y de suplirlo en totes les ocasions, està ben lluny d'ésser una solució; es una aberració y no res més, ja que descentrant a la dòna del lloch que déu ocupar segons les funcions socials que li corresponen per naturalesa, la impossibilita de tota acció feconda y no la habilita pas per'allò a que pretén adaptarla.

Pera millor fer compendre'l pensament de l'autor en aquest punt, y respecte la manera com creu qu'ha d'ésser educada la dòna, copiém els següents fragments:

«Jo crech, donchs, que la educació d'una »noya hauria d'ésser aproximadament, en »quant al curs y a la materia dels estudis, la »meteixa que la d'un noy, però ab una com»plertament distinta direcció... Parlant en »general, un home té de saber a fons qual»sevol llengua o ciencia qu'estudihi, mentres »que una dòna té de saber la meteixa llengua »o ciencia, solsament, emperò, en quant la »facin apta pera simpatisar ab les aficions »del seu marit y ab les dels seus millors »amichs.»

«... una dòna pot sempre ajudar el seu ma»rit ab lo que ella sab, adhuch essent poca »cosa; ab lo qu'ella sàpiga a mitges o ignori »del tot, no podrà fer més que amohinarlo.»

Y no'ns sabèm estar de copiar lo que diu respecte les lectures que convenen més a les dònes:

«... Car respecte a n'aquesta malaltiça »tentació de llegir noveles, no es lo que »pugui haver de dolent en una novela ço que »hauriem de témer, sinó l'interés desmesu»rat qu'excita. La novela més tonta no es pas »embrutidora com les baixes formes de la li»teratura religiosa excitant; y la pitjor nove»la no es pas tan corruptora com la falsa »historia, la falsa filosofia o'ls falsos assaigs »politichs. Però la millor novela devé peri»llosa si, mercè a l'excitació que produheix,

»arriba a treurens tot interés pera'l curs ordi-
»nari de la vida y ens encén una set malalti-
»ça de viure escenes en les quals no serèm
»may cridats a figurar.»

«... Tot el perill y tot el mal que pugui
»trobarse escampat y amagat en un llibre
»potent no fa may cap mal a una noya de
»bon natural; però, en cambi la buydor d'un
»escriptor l'oprimeix y la seva amable futili-
»tat la degrada. Deixeula penetrar en una
»bona llibreria de vells clàssichs y no hi hau-
»rà pas necessitat de triar. Poséu lluny de la
»vostra filla les revistes y noveles modernes;
»que vagi lliurement dins de la vella llibre-
»ria tots els dies de pluja, y deixeulhi sola.
»Ella trobarà lo que li serà bó; vosaltres no
»ho podrieu.»

No podém, donchs, sinó recomanar als pares de familia aquest llibre, el qual fa recomenable ademés l'exquisitat de la traducció catalana del senyor Montoliu digna en tot dels enlayrats conceptes del pensador anglés.

R. Miquel y Planas

XUGAI

(Continuació)

Cisco

Fa sis mesos que no'n sé res.

Avi, *confidencialment.*

¿Ja sabs qué's diu per la vila?

Cisco

Ja ho sé: que jo no vaig voler donarli la seva part.

Avi

¿Y bé?

Cisco

Es a mi a qui haurieu de dirho!... (*Després d'una petita pausa.*) Jo no li dech res al meu germà. ¿Sabéu lo que hi ha? Qu'es un cap fluix.

Avi

¿Per qué ho dius això? ¿Que vols dir que?...

Cisco

No, les dònes no'n saben res de les coses que li ballen pel cap... Llibrots, males companyies... aneuo a saber.

Avi

¿Qué'm dius ara?

Cisco

Lo que sentiu. Ja devéu saberho, que'ls senyors del Mas Antich li pagaven en vida del pare, que Deu l'hagi, els estudis de capellà.

Avi

Prou, Mare de Deu, y fins sé que va tornar penjant els hàbits.

Cisco

¿Sabeu per quina rahó?

Avi

Sembla, donchs, que no tenia prou cap.

Cisco

Y ca! Va arribar un bell mati y va dir al pare: Pare, no'n vull pas ésser de capellà; som llegit, som vist món, y m'estimo més ésser pagés; la terra, pare, la terra... Ara conteu si no fa boig!

Avi

No creguis, si el minyó no tenia vocació, ben fet que va fer.

Cisco

Vocació! Burro que ha estat sempre! La vocació es com tot, com les noyes lletges ab diners; es un dir; caseushi que ja vindrà que les estimarèu. Y després qui vos diu que podia arribar a bisbe?

Avi

Però ell bé's fundava en...

Cisco

Poch que ho sabrèu may. La terra, pare, la terra!... y no se'l treya d'aquí.

Avi

Y el teu pare?

Cisco

Mira, el pare, que Deu l'hagi, va dir: Fill meu, ¿això vols? Ets bon fill del teu pare, y el va abraçar. Jo crech que a casa hi va passar un mal ayre de benehiteria.

Avi, *després de petita pausa.*

¿Y ara?...

Cisco

No ho sé; de llavores ençà, que sempre estava pensatiu y rumiava molt. De tant en tant rebia llibres, y gayrebé cada dia un piari.

Avi

¿De qu'eren els llibres?

Cisco

Poch que ho sé; no sé llegir y ell may me'n digué res. Sols un dia ensenyantme'l diari me va mostrar unes lletres grosses que diu que deyen: *Tierra*... y tot repensantshi, va

afegir: Tu no hi entendries res, y se'n va anar.

AVI

Y ara no l'has vist més?

CISCO

No; qui diu que es a montanya, qui diu que s'ha ficat a la França. Com que bentost enguany, tira la quinta... Lo que se sab es que fa mal correu. La Caterina del Collet...

AVI

¿Qui, la pubilla?

CISCO

No, la mitjana; pochs dies després d'haversen ell anat quan varem vendre les terres, desaparegué. Deyen si la corrien tots dos per aquests mons de Deu.

AVI

¿Què'm contes ara? ¿La Nineta del Collet?

CISCO

Justa. Ara fa uns dies ha tornat; a casa seva no l'han volguda veure y roda pel terme... Miréu, ahir va terramanejar a garbi.

AVI, *balancejant el cap ab admiració.*

¿Y ell?

CISCO

Desde la derrera vegada que vingué pera endursen nostra germana, no l'he vist més.

AVI

¿Pera endùrsela?

CISCO

Si, vegèu si no fa boig. Y se'n va anar dihent: Ay de tu si haig de tornar!

JOAN, *que ha arribat de cap al fons lentament y s'atura un xich apartat del grupo.*

Bona nit, y la companyia.

CISCO

¿No es en Joan!?

JOAN

Si, en Joan. (*Pausa.*)

AVI

Bé, ¿qué vols?

JOAN

Pera mi res; per ma germana.

CISCO

Y bé, ¿què vols pera ella?

JOAN

Que li donguis lo seu, y li diguis: Minyona, fins aquí hem anat junts; d'ara endevant que Deu vagi ab cadascú.

CISCO

Tu lo que vols es qu'ella se'n vagi ab tu.

JOAN

¿Per què ho dius tu això ara?

CISCO

Jo m'ho sé.

JOAN

Ja t'entench: tu't penses qu'he acabat els quartos y...

CISCO

M'has estalviat de dirho. ¿No es veritat que no'n tens cap?

JOAN

No; no'n tinch cap.

CISCO

Jo't vaig donar lo que't pertocava, ¿no es veritat?

JOAN

Si.

CISCO, *a l'avi.*

¿Ho sentiu, avi? (*A ell.*) ¿Y què n'has fet de la teva part?

JOAN

Me la he gastada.

CISCO

Hum!

JOAN

No hi ha *hum* que hi valgui; me la he gastada pera menjar.

CISCO

Te l'has menjada!

JOAN

He preferit menjarme la meva, a menjarme la dels altres com fas tu.

CISCO

O com voldries fer tu ab la de ta germana.

JOAN, *després de mirarsel pietosament.*

Ay Cisco, Cisquet, si el pare visquès y't sentis!

CISCO

Deixal estar al pare, Deu l'hagi.

JOAN

¿No te'n recordes may de quan ens contava sa vida de fadri?

CISCO

Lo que recordo es que sempre parlava d'ell y això a mi'm molestava.

JOAN

El pare va viure sempre ab el desitj d'estar a casa seva, de que fos seva la terra que trepitgés, fins que va lograrho a copi de suhors.

CISCO

Si, recordo això, y que creya que, perque'ns deixava la terra que'ns deixava ja no'ns havia de mancar may res.

JOAN

Digues que anava equivocat!

CISCO

Mancar may res!... Tot depèn de lo que un home vol.

JOAN, *ab compassió.*

¿Y què vols, tu, Cisco?

CISCO

He! cadascú s'ho sab lo que vol!

JOAN, *balancejant el cap.*

Ambició!

CISCO, *enèrgich, ab to de protesta.*

Què! ¿Un home s'ha de passar la vida amorrat a la terra y això ha d'ésser de pares a fills?

JOAN, *somrihent.*

Amorrat a la terra!... (*Ab voluptuositat.*) ¿Has estimat may, Cisco?... ¿De debò?

CISCO, *fent la mitja rialleta.*

¿Què vols dir?...

JOAN

No, no; estimar *de debò!*

CISCO, *igual.*

¿Y tu... si?

JOAN, *ab els ulls cluchs com vivint records.*

Si!

CISCO

¿T'has donat bona vida ab les bagaces... a Figueras?

JOAN, *igual.*

No!

CISCO

Bé, y ¿què?

JOAN, *com desvetllantse.*

Donchs, quan s'estima de debò. a la dòna qu'estimes, l'agafes... y l'omples de petons... y la estrenys contra tu... y la tornes a omplir de petons .. (*Resta una estona com si vivís sa visió.*) Ja ho veus si es hermós estimar!. . Y bé, tu també d'això'n diries: (*escarnintlo*) amorrarse a una dòna!

CISCO

Bé, ¿què vols dir?

JOAN

Que quan s'estima de debò a la terra es... això .. (*Fa'ls meteixos moviments que haurà fet avans, no trobant paraules pera explicarse.)*

CISCO, *despreciativament.*

Psè!

JOAN

No, no; quan l'home se la estima a la terra, y sab que tot lo que'n surt es pera ell que ho ha ajudat a fer sortir, y no n'ha de donar res a ninguú, perque la terra es seva, ben seva... allò no es amorrarse, perque aquell home es lliure, y viu feliç y tot li riu.

AVI

Està bé això que has dit, y m'agrada sentirte. Es una llàstima que vagis per mal cami.

JOAN

Jo no vaig pas per mal cami, vós, avi. El meu germà no volgué seguir trevallant la terra, y volgué fer companyia per una xàvega. Si ell no hagués venut les terres jo ara trevallaria.

CISCO

Jo ho vaig fer perque sabia que comprant arts y llaguts doblariem els cabals. Tu no hi vas voler esserhi...

JOAN

Jo m'hi vaig oposar. Entench en coses del mar tant com tu, que no hi entens gens.

CISCO

Quan no s'entèn una cosa s'aprèn.

JOAN

Això meteix vas dirme aleshores, y jo vaig dirte també que jo podria apendreho tot fòra l'explotar als altres. (*A l'avi.*) Ell va voler vendre les terres, podia ferho, ho feu; jo vaig demanar ma part, me fou donada...

CISCO

Y donchs, ja estèm llestos y prou.

JOAN

Escoltèu, avi: lo que'm tocà no bastava pera possehir ni una rega de cols, y una mica avuy, una altra demà, tot se m'ha anat esllavissant de les mans.

AVI

¿Per què no trevallaves?

JOAN

Teniu rahó. Jo també m'ho he dit moltes vegades: ¿Per què no trevallaves? ¿Per què aquell dalit que tenies a casa se te'n ha anat? ¿Volèu que vos ho digui, vós, avi? No es tot hu trevallar a casa o trevallar llogat, trevallar pera un, o trevallar pels altres. Esser llogat! Que'n tenia de rahó el pare!

AVI

El teu pare va trevallar de fadri pera avençar.

JOAN

No, si també ho faré jo. ¿Quin remey me queda?

CISCO

Y donchs, fes el teu camí y deixam en pau.

JOAN

Es que no's tracta de mi. Mirèu, avi: quan tu'm vas donar ma part, bè't va saber greu.

CISCO

Però te la vaig donar!

JOAN

No ho nego pas: ¿però't va saber o no greu?

CISCO

Es clar: me deixaves ab meys capital

JOAN

¿Ho veyèu? Donchs la meva germana també demanà la seva, perque ella volia quedarse ab mi y que menessem plegats un troç. Però a ella va saber enganyarla.

CISCO

Ella's vol estar ab mi, are.

JOAN

Després que li has parlat de diners y més diners! Mentides tot, tu bé ho sabs.

CISCO

Donchs perque ho sàpigues, els seus diners valen més cada dia.

F. PUJULÁ Y VALLÉS

(Acabarà)

NOVES

Com qu'estàn sospeses les garanties constitucionals, no estranyin nostres lectors que no'ns ocupèm de política. En les circumstancies en que'ns trobèm, excitèm el zel de tots els colaboradors literaris y artistichs, pera que ab llurs valiosos trevalls supleixin en aquestes planes el buyt que hi deixen les qüestions y els estudis politichs.

—

Avuy repartim en nostre folleti el retrat de l'autor de *Les Tenebroses*, degut a n'en Pidelaserra, y la coberta pera enquadernar l'obra, dibuixada per en Torné Esquius. Els suscriptors que conservin en bon estat tots els folletins d'aquesta obra poden portarlos a aquesta Administració, ahont com de costúm se'ls entregarà'l volúm relligat en rústica mitjançant la entrega de *20 cèntims*, y ab enquadernació *cartonné* pel preu de *50 cèntims*.

Les Tenebroses se venen a *3 pessetes* en totes les llibreries.

Com diguerem, a fi de que'l repartiment de les obres de nostre folleti acabi just a fi d'any, y pera donar lloch a les modificacions que pera l'anyada pròxima tenim preparades, desd'ara fins a últims de desembre donarèm doble folleti de les *Histories d'altre temps*, abstenintnos fins a any nou de començar la publicació de cap més obra.

—

En Lluis Via acaba de publicar un llibre. Se titula *Fent camí*, conté un aplech d'estudis y narracions, y forma part de la Biblioteca de JOVENTUT. Donada nostra *afinitat* ab l'autor, ens limitarèm a consignar l'aparició d'aquesta obra, sense fer recomanacions que podrien semblar interessades.

—

Publicacions rebudes:

Flor tardana y *La festa dels aucells*, quadros de costums en un acte, per Ignaci Iglesias. Han sigut publicades en el volúm 47 de la «Biblioteca Popular de «L'Avenç» aquestes dues xamoses comedies del celebrat dramaturg català. Preu, 50 cèntims.

Comedia d'amor (dos actes), per Pompeu Creuhet. Bellament editada per la casa Baguñà, ha vist la llum aquesta obra d'en Creuhet, de la que ja'ns ocuparem degudament després de la seva estrena, efectuada a Romea'l passat octubre. Preu, 6 rals.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT en 1906

Any VII

Al endreçar a sos lectors l'acostumada salutació anyal, JOVENTUT se creu en el cas de férloshi avinentes les reformes, no de fons sinó de forma, que pensa introduhir al entrar en la setena anyada de sa publicació. Aquestes millores no tenen altre objecte que fer més profitosa la tasca que fa sis anys emprenguerem y que seguirèm ab el meteix dalit sense que haguèm de modificar nostre criteri, qu'es el de sempre.

Però la experiencia'ns ha ensenyat que quelcòm haviem de modificar: el sistema de repartir per folletins les obres de nostra Biblioteca no deixa de presentar certs inconvenients, especialment pels suscriptors de fòra, que devegades reben els fulls rebregats y molt sovint se'ls en esgarrien, no essentnos sempre possible atendre a llurs reclamacions, car degut a la oscilació de la venda dels números solts, ens trobèm que certs quaderns queden gayrebé agotats, mentres que'ns ne sobren molts d'altres que no's poden utilisar pera completar els exemplars. Pera evitar això hem resolt repartir a nostres abonats els volums relligats a la rústica, y aixi, ensemps que s'estalviarán l'import de la enquadernació, tindrán la seguritat de rebre'l llibre en perfet estat y sense que s'interrompi l'interès de la lectura. Els qui desitgin tenir els tomos *cartonnés*, no tindrán més que abonar un suplement de cinquanta cèntims.

Per altra banda, a n'aquelles persones que sols tenien interès en possehir el periòdich els hi calia fins ara pagar a vint cèntims el número, preu que, si era equitatiu pera'ls coleccionistes, no ho resultava tant per'aqueixes persones a les qui cap utilitat els hi reportaven les setze planes setmanals de folleti. Ara, donchs, el número solt, sense les cobertes grogues y, naturalment, sense folleti, costará no més que dèu cèntims.

Tampoch publicarèm números y suplements ilustrats en data determinada, puig essent impossible abarcar totes les branques de l'activitat humana, nostres ilustracions, essent notables en si, resultaven com deslligades del cos de la revista, y aixi, deixant a nostres confrares la especialitat artistica, podrèm dedicarnos més profitosament a nostre veritable y propri afer: les qüestions literaries, politiques y filosòfiques.

A més de les aventatges ja indicades, oferim a nostres suscriptors, en compensació dels dos o tres números ilustrats, un major nombre de planes en els volums de la Biblioteca, donchs aixi com ne solien rebre unes setcentes anyals, ara'ls hi repartirèm **al menys noucentes planes,** sense que poguèm precisar el nombre dels volums (de tres a quatre), car això depèn de la extensió de les obres escullides.

Els tomos extraordinaris de la Biblioteca, nostres abonats podrán adquirirlos directament de l'Administració, ab un 25 per 100 de descompte. Si l'actualitat ho requereix, també'n publicarèm de gravats y suplements, però això, ben entès, com a torna y en obsequi a nostres suscriptors.

La llista de les obres que tenim en cartera o que'ns han sigut promeses ens estalvia d'insistir sobre la creixent importancia de la Biblioteca de JOVENTUT; la valiosa colaboració ab que compta nostre periòdich encara será aumentada ab la de distingits literats que ab llurs escrits traduhits de l'Esperanto tindrán a nostres llegidors al corrent del moviment politich internacional, y com que la llengua del Doctor Zamenhoff ha sigut adoptada per la *Unió Catalanista* com a idioma auxiliar pera ses comunicacions exteriors, nosaltres, al publicar una secció especial esperantista, y gramàtica y diccionaris, cooperarèm a l'obra de l'ajuntament de tots els qui tenen ideals de progrés.

Creyèm, donchs, que'l públich català seguirá afavorintnos com fins ara, y que tots en sabrán grat de les reformes indicades: els suscriptors perque'l valor dels llibres repartits sobrepujará l'import de l'abonament, y els simples lectors perque, posat el número a dèu cèntims, JOVENTUT estará a l'alcanç de les persones de més modesta posició.

BASES

1.ª En tots els kioscos y llibreries de Barcelona y en les cases de nostres corresponsals, se trobará de venda JOVENTUT al preu únich de 10 cèntims. Els números continuarán publicantse com fins ara, però sense folletins.

2.ª Els suscriptors, ja directes d'aquesta Administració, ja per mediació dels nostres corresponsals, rebrán setmanalment els números de JOVENTUT sense folletins.

Ademés, rebrán durant el transcurs de l'any tres, quatre o més volums enquader-

nats a la rústica d'obres originals e inèdites dels millors escriptors catalans, alternades ab traduccions d'interessants obres estrangeres. La importancia d'aquestas obres pot compendres per la llista d'autors y títuls que publiquèm més endevant.

Per lo menys donarèm al cap de l'any llibres per valor de **9 pessetes,** fent un total de **900 a 1,000 planes.** Dues o trescentes més que'ls anys anteriors.

3.ª Les suscripcions podrán ésser per un any, per mitj any, o per trimestres naturals.

Als suscriptors per un any y per mitj any, al fer efectiu el rebut se'ls hi donará'l primer volúm, que aquest any será la novela d'Enrich de Fuentes

ROMÀNTICHS D'ARA

Els suscriptors per trimestres no rebrán les obres fins haver pagat el trimestre subsegüent al en que's publiquin.

4.ª El repartiment dels llibres se farà a domicili a Barcelona, y a fóra per medi de nostres corresponsals. Els suscriptors de fóra que s'hagin suscrit directament rebrán els llibres per correu, però may avans d'haver fet efectiu l'import de la suscripció.

5.ª Els suscriptors o altres lectors que desitgin les obres enquadernades *cartonné*, podrán demanarho y se'ls hi entregarán enquadernades mitjançant 50 cèntims per volúm.

6.ª Els actuals suscriptors se considerará que continúen si no avisen lo contrari.

7.ª Les suscripcions poden ferse directament a aquesta Administració o per medi de nostres corresponsals, a n'els qui deurán exigir el rebut fet per nosaltres. JOVENTUT no reconeix altres rebuts que'ls seus.

8.ª Els suscriptors de fóra que's suscriguin directament poden enviar l'import per medi de segells de correu, o per lliurança de giro mutuu en carta certificada.

OBRES EN PREPARACIÓ

QUE'S REPARTIRÁN DE FRANCH ALS SUSCRIPTORS, SUCCESSIVAMENT, EN LA FORMA DITA

ORIGINALS

Romàntichs d'ara, novela per Enrich de Fuentes.
Drames rurals (segona serie), per Victor Català.
En Valentí Almirall y son temps. (Estudis de l'home y dels orígens del Catalanisme politich, seguits d'algunes obres menors del biografiat), per Eudalt Canibell.
Sang blava, novela per Carme Karr (L. Escardot).
La Culpable, drama per Adrià Gual.
Y altres obres de Maragall, Felip Palma, Joseph M.ª Folch y Torres, etc.

TRADUCCIONS

Alkestis, tragedia d'Euripides, traduhida per Salvador Vilaregut.
Juli Cèsar, tragedia de Shakespeare, traducció d'idem.
Les ànimes solitaries y **La campana engolida,** de Hauptmann.
Pere Gynt, de Ibsen, etc., etc.

Condicions pera la suscripció y venda

CATALUNYA:	Un any.	8	pessetes.
»	Mitj any	4'50	»
»	Trimestre	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:	Un any	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	franchs.
Número solt.	. . . . .	10	cèntims.

Any VI-Núm. 305 Barcelona, 14 de Desembre, 1905

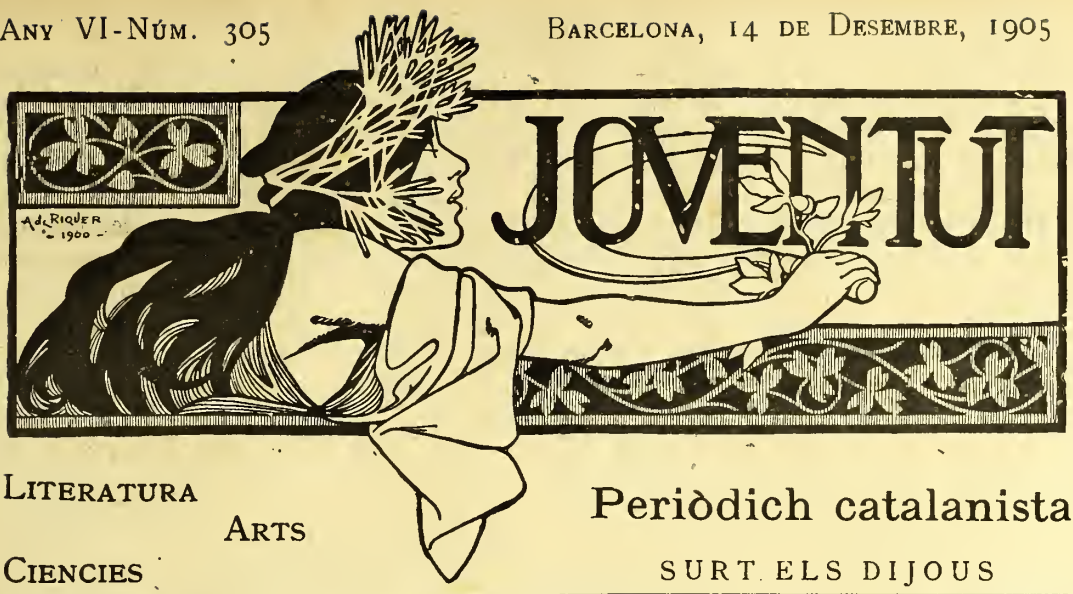

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent.	20 cèntims
» atrassat, ab folletins. .	40 »
» » sense folletins.	25 »

SUMARI:

Si j'étais... Moret, per Oriol Martí. — **Txeques: Costums y tradicions**, per Benet R. Barrios. — **Xugay**, drama en un acte (acabament), per F. Pujulà y Vallès. — **Sonets**, per Joan Mercader y Vives. — **Teatres**, per Emili Tintorer. — **La venda del peix**, per Alexandre Font. — **Confessió**, per Carles Arro y Arro. — **Notes bibliogràfiques**, per R. Miquel y Planas y Geroni Zanné. — **Tant se vall**, per A. Font y Laporte — **Revista de revistes**, per Lluís Via. — **¿Sonets?**, per Pere Salóm y Morera. — **Noves.**

FOLLETÍ:

HISTORIES D'ALTRE TEMPS (narracions dels sigles XIV y XV).—Plechs 11 y 12.

SI J'ÉTAIS... MORET

Després de llarga deliberació, el govern de Madrid s'ha decidit a nomenar un governador pera Barcelona. ¿Haurà estat sortosa la elecció? Si les coses fossin ben fetes per havershi pensat molt avans, es clar que podriem tenir certa confiança en que, després de tan laboriosa gestació, resultés un feliç deslliurament. Per disòrt, ja sabèm quin es el sistema de nostres politichs, y hem vist massa sovint que quant més rumien més ho esguerren; y es que la qüestió no està en pensar molt, sinó en pensar bé, y, sobre tot, en ben obrar.

No'l coneixèm pas al nou governador, y no volèm fer cas de les versions contradictories que respecte d'ell circulen. Nosaltres ja som massa vells, ja estèm massa escarmentats pera fiarnos dels parers d'altri, moltes voltes interessats si no mal intencionats; nosaltres no'ns en paguèm pas dels mots falaguers que solen endreçarnos els presidents de Concell de tant en tant, o'ls alts funcionaris al pendre possessió de llur càrrech.

Diu que'l nou governador es una persona que val tant: tindrèm una gran satisfacció si això resulta cert. Perque no vol pas dir res que'l seu pare, segons diuen, hagi deixat tan bons recorts en el govern civil de Madrid: no creyèm que arribi a tant la lley d'herencia. Els fets seràn lo que'ns permetrà jutjar serenament, sense temor d'equivocarnos, y aleshores ab tota imparcialitat exposarèm nostre lleal judici.

Però si algú'ns preguntés, ara com ara, quins són nostres pressentiments, ab tota franquesa li diriem qu'estèm convençuts de que'l nou governador fracassarà com tots sos antecessors; y potser no serà pas d'ell la culpa.

N'es molt de delicat el càrrech de governador de Barcelona; y al centre no'n tenen ni sospita de lo que'ns cal; els sentiments de nostre poble'ls hi són completament estranys; y si el govern no pot apoyar

son criteri en una sòlida base per desconèixer lo qu'es y lo que vol Catalunya, ¿còm pot ésser afortunat en sa gestió'l seu delegat que's trobarà en un medi nou, en mitj de lluytes enverinades, en una atmòsfera prenyada de problemes que mal podrà resoldre qui no'n conegui ni la llur simple enunciació?

En les situacions crítiques a Madrid tot ho conjuminen cercant *homes d'altura* o temperaments de força; els continuats desenganys no'ls han ensenyat encara a posar enteniment. Això de l'*altura* es molt' relatiu: tot depèn del terme de comparació o del punt de mira. Altrament, la força es nula si no troba sobre què exercirse, y els cops donats al buyt amenen a una reacció dels de sota o al desprestigi dels de dalt; es a dir, resultats negatius justament en l'instant en que més calia una acció verament positiva.

Si jo fos president del Concell de ministres (Deu nos en guart!), me sembla que lo primer que se m'hauria ocorregut en aquest cas hauria sigut buscar una persona de confiança, un ciutadà de Barcelona que sentis com a propries les necessitats de la capital de Catalunya; que, demunt la tasca ja prou feixuga imposada per tan delicat càrrech, no hi hagués d'afegir l'estudi tan dificultós, si no impossible (en tan poch temps) d'un país foraster. ¿Es que dintre o fòra del partit governamental no hi té'l govern cap persona de qui pugui fiarse, o no sab a qui dirigirse aquí pera que n'hi indiqui una que reuneixi les condicions volgudes? Si es aixi, ¿còm pot tenir l'aspiració de fer la felicitat d'un poble o d'una terra en la que no hi té cap arrel fonda, en la que no hi plantarà cap arbre que's nodreixi ab la saho del terrer pera viure la meteixa vida, sinó qualque estaca que podrà tot lo més marcar una fita, però que serà, per tant, un tronch mort que a l'acció del temps se podrirà y caurà per terra? Y tant li valdria que'n plantés una com mil d'estaques, car ab elles podria fer una barrera, però jamay un bosch.

. . . . . .

Ho repetim: aixi com el govern sol triar per'alcalde una persona arrelada en la localitat, ¿per què no ha de fer lo meteix ab els governadors? ¿Tan poca confiança té en els prohoms del seu partit a Barcelona que no'n troba cap entre ells prou bo pera representarlo? ¿En quines fonts anirà, donchs, a abeurarse'l nou governador pera estudiar la qüestió catalana?

Ja hem vist lo que ha fet en Moret: esperèm ara a veure lo que farà'l seu delegat. Avuy per avuy sols me cal dir: si jo fos d'en Moret, haguera fet una altra cosa.

ORIOL MARTÍ

TXEQUES

COSTUMS Y TRADICIONS

OUS DE PASQUA

Els ous pintats s'usen en tots els pobles slaus: a Bohemia, Moravia, Silesia y Slavonia, com a Polonia, Russia y encontrades slaves del Sud El germen de la vida existeix amagat en l'interior de l'ou, y obra ab el calor: heusaqui la causa de que l'ou sia l'antich símbol slau (ja en temps dels pagans) de la vida que neix a l'escalf del sol de primavera, que comença en els dies de Pasqua Florida.

Els ous són pintats per les donzelles vilatanes, que'ls regalen als joves el dilluns de Pasqua, en penyora d'amor, y's coneixen ab el nom de *pomlázca*. També es obsequi que sol ferse entre amichs y coneguts.

Generalment se pinten d'un color roig fosch, ficantlos dintre una solució de campetxe (pal róig del Brasil), y ab la punta d'un ganivet s'hi fan els dibuixos que'ls decoren: ornaments geomètrichs o bé flors y fulles, sempre les més usades pel poble.

Els ous pintats més bonichs són els de Moravia y Eslovaquia, que són multicolors. Pera fixar els colors procedeixen de la següent manera: cobreixen la closca de l'ou ab cera, a excepció d'aquells punts que deuen rebre'l color més fort o més fosch, y després fiquen els ous dintre la solució del color desitjat. Una vegada fixat el color, y ben sèch, se treu la capa de cera protectora, y els ous són posats en la solució del color més clar. Per aquest procediment s'obtenen uns ous virolats molt hermosos que, pera guardarlos, se buyden fenthi dos foradets, un a cada cap, y extrayent per ells el contingut.

Varies families tenen anomenada pel bon gust y art ab que pinten els ous, usant procediments especials. Per exemple: a la vila

bohemia de Nechanice (pronuncihis Nejanyice) fa prop de dos sigles que la familia Srajl preparava, pera cada Pasqua, uns dos mil ous pera véndrels. Ara la costùm dels ous pintats de Pasqua's va perdent, sia perque'ls ous van més escassos y s'han encarit, sia perque les pintoresques costums dels avis txechs ja han fet son temps.

Els ous pintats se coneixen a Bohemia ab el nom de *kraslice*, paraula que's troba en els més antichs diccionaris txechs, en el sigle XIII.

Heusaqui algunes de les proprietats y virtuts que se'ls hi atribueixen:

Les closques dels ous pintats menjades el diumenge de Pasqua florida, fan a l'home sà y el preserven del llamp.

Si el dilluns de Pasqua florida dos homes se parteixen un ou dur pintat, y un d'ells s'esgarria després d'haverse menjat la meytat que li correspòn, torna a trobar tot seguit el camí sols recordantse de ab qui ha menjat l'ou.

Els ous pintats són benehits, y després serveixen d'amulets contra moltes malalties.

Heusaqui la cançó que canten els noys el dilluns de Pasqua, demanant ous pintats y pa blanch:

Festa de Pasqua,
ous vermells!
Si no'n teniu de rojos
dèunosels blanchs!
La gallina pondrà altscs
derrera'l forn, en un recó,
y sobre'ls jonchs verts.
El jonch vert se blinca,
la gallina canta,
la gallina fa cloch,
l'ou fa clach...
Alabat sía Jesucrist!

El meteix dia ve'l jovent de les viles y llogarets, portant vimets trenats y adornats ab llaços y cintes, pegant ab ells a les noyes pera que sien lleugeres, vives y sanes; y elles els hi tiren ous pintats pera defensarse. Dels jonchs o vimets ornats ne diuen *pomlázka*.

BENET R. BARRIOS

XUGAI

(Acabament)

JOAN

No la faràs pas ab molts mils. Li podràs doblar els cabals, qu'es ben poca cosa al costat de les ambicions, de les miseries de l'ànima, de totes aquelles petites coses que portém a dintre y que també li haurás doblat.

CISCO

Bé, vaja, prou, que tants romanços! ¿A qué has vingut aquí?

JOAN

A complir lo que vaig prométret al anarmen, quan te vaig dir: Està bé que't quedis ab la noya de casa; però ay de tu, si els seus diners els fas servir pera explotar!

CISCO

¿Vens, donchs, en to d'amenaça?

JOAN

Si el pare os vegés vivint del trevall de la raça dels pobres, os malehiria. El pare ho aborria tot això, ja ho sabs. Si s'afanyà pera deixarnos una terra sobre la que poguessim ésser lliures, era perque planyia als qui havien de dependre d'altri. Ell era bo, y els seus diners no deuhen, no poden servir pera explotar a la pobra gent.

CISCO

Ho dèus haver aprés en divendres això, que ja ho has dit dos cops. Aquí no s'obliga a ningú: ve a tirar de l'estrop qui vol y's paga lo que toca a tant per cap. Ja ho sabs, donchs, per d'ara endevant!

JOAN

¿També pagues sa part a la noya de casa?... Ah, si el pare ho sentis que li diguessin: La vostra filla tira de la xàvega.

CISCO

Pitjor podria fer anant ab tu pel món.

JOAN

...Brétol! *(En Cisco l'amenaça.)* Ja déus vigilar bé desd'aquí, derrera de les etzevares.

CISCO

M'encens les sangs, Joan! Vesten!

JOAN

Me'n vaig tot seguit. Digues a n'ella que vingui ab mi.

CISCO

¿Qui... jo? *(Pausa.)* Mira, ¿ho vols?

JOAN

Si.

CISCO

Veshi tu meteix, au.

JOAN

¿No li vols dir tu? ¿No la vols convèncer tu de qu'es mentida tot lo que li has fet creure?...

CISCO

¿Jo?

JOAN

Tu.

CISCO

Ets boig!

JOAN

Donchs, bé: vaig a parlarli. Ay de tu, ay de vosaltres si no'm segueix! Ay d'ella si no'm jura: Germà, ans llençaré'ls diners del pare que usar d'ells pera esmunyir a n'els altres. Y tu, amaneix l'aixada, que la terra't crida!

CISCO

Tu sents enveja del nostre benestar ara que has acabat els quartos.

JOAN

¿Enveja? ¿ Què es enveja? Me feu llàstima perque viviu malament y equivocats, però, per sobre de la meva llàstima, hi ha la justicia.

CISCO

Què justicia, ni bestieses!

JOAN

La justicia de la memoria del meu pare. El fill petit de cà'l Home, el més pobre de tots, el més sol y el més trist, el venjarà. Vosaltres de sa proprietat ne volèu fer una eyna de miseries y jo ho impediré.

CISCO

Sí: el fill petit que se l'ha potejada.

JOAN

Jo no vaig vendre sa terra; fores tu, y els diners me'ls he gastat menjant, pera viure.

CISCO

Jo'ls doblo trevallant!

JOAN

No: fent trevallar als altres.

CISCO

Vaja, prou!

JOAN

Lo dit: ho impediré!

CISCO

¿Què penses fer?

JOAN

Ja ho veuràs, y ab força llum! *(Se'n va cap al fons.)*

UNA VEU LLUNYANA

Acotèu de llevant! *(Se senten altres crits apagats per la distancia.)*

AVI

Aquest xicot no m'agrada. Cisco, vigila!

CISCO, *pensatiu y preocupat*

Avi: això derrer que ha dit el meu germà me fa pensar molt.

AVI, *plegant sa feyna.*

No m'agrada. Vigila!

CISCO, *pausa; pera ell.*

Ha dit que ja ho veuria ab força llum!...

AVI

Cisco: per lo qu'he sentit, el teu germà té rahó, però jo t'estimo a tu tant com a n'ell, y pel teu bé t'ho dich: tingues compte!

CISCO

Què volèu que faci! ¿Què creyèu que pot fer?... *(Pausa; després, responent a una idea que ha creuat per son cap.)* Mal llamp!

AVI

¿Què?

CISCO, *id. després de llarga estona.*

No; això no!...

AVI

Has fet mal fet de deixarlo anar.

CISCO

Avi... si el meu germà s'ha proposat una cosa que'm penso, estich perdut... sí, perdut!... Oh però.'. *(Ab rabia.)* *Hum!* Oh però... no... no... això sí que no!... Ah murri, si això fos!... *(Se sent gran cridoria al lluny.)*

CISCO

Eh! *(Se senten veus que s'acosten tumultuosament.)*

UNA VEU

Cisco, oh Cisco, corrèu! Els llaguts y les arts totes cremen!

ALTRES VEUS

Foch, foch!

AVI

Reyna pura, corremhi.

CISCO

Oh, malehit siga. (*Arriben els qui cridaven. Al lluny continuen sentintse'ls crits de: «Foch!» Cisco, Avi y altres van cap al foch però s'aturen al sentir a*)

JOAN, *desde a dalt de les roques del fons, illuminat pel resplandor del foch que hi bat de viaix. Ple d'excitació.*)

Homes dolents y homes tristos que vos xuclèu y vos deixéu xuclar els uns als altres... au a apagar el foch que vos ha d'abrusar a tots!... (*Tresca per les roques cap amunt.*)

UNA VELLA

Es boig!

CISCO

Atúrat, que jo t'amaniré, (*A un xaval.*) Tu porta la carrabina de la tenda! (*El xaval hi va corrent. A son germà.*) Valent, no't moguis que't faré'l compte! (*Durant aquesta escena tothòm enrahona baix ab els de la vora, de manera que se senti un murmull general.*) (*May hi haurà en escena la meteixa gent; uns van, els altres venen; qui ve de cap a mar entra a la barraca, pren un* balde *y se'n entorna; qui corre cap a mar qui cap a terra...*)

UN HOME COIX, *a una dòna jova.*

Deya cridant tot calant foch: Jo sòch la Justicia!

UN HOME ALT, *a un home baix.*

¿Ahont anirà ara aquest desgraciat?

LA DONA JOVA, *a l'home coix.*

Lo que ha de fer es fugirne de la justicia!

L'HOME BAIX, *a l'home alt.*

Mal llamp se l'endugui!

JOAN, *aturantse y atalayant la platja, fentse visera de les mans.*

¿Per què restèu en l'ombra? Jo no vos veig. Veniu, feu com jo que'm moch en la claror! ¿Tan cobarts sóu? ¿Cap de vosaltres ve ni pera perseguirme? *(Segueix trencant cap al fons, sempre pujant.)*

CISCO, *al xaval de la tenda.*

Depressa, la carrabina, mala negada! *(El xaval du l'arma.)*

LA GERMANA

Ja vinch, germà!!!

CISCO, *ventantli una bofetada.*

Tu calla, mocosal

LA GERMANA, *ab el cap entre'ls braços.*

Ah!!! Bestia!!

UN HOME BO

Per què li peguèu, també!

UN ALTRE HOME JOVE, *en veu baixa.*

Li està bé al Cisco Home. Jo me'n alegro.

UNA VELLA

Calla, borrango!!

JOAN, *aturantse y girantse de cara a la platja.*

Au, veniu, me'n vaig a bosch, me'n vaig a viure entre suredes y oliveres... *(Segueix sempre amunt.)*

CISCO, *apuntantli la carrabina.*

Sotgeulo!

EL XAVAL, *ab ilusió.*

Mireushi bé, Ciscol

AVI, *al xeval.*

Tu calla!! *(Al Cisco.)* Cisco!!... Cisco!!! *(Cisco descarrega. Silenci absolut. En Joan cau de l'altra banda de les roques.)*

ALGUNS

Hol

UNA VELLA

Reyna pura, lo que ha fet aquest home!!

AVI

Ciscol Ciscol Hereu de cà'l Home que has mort al teu germà petit, Deu te castigarà!

CISCO

Ha cremat les meves barques y les meves pecesl

AVI

No hi fa pas res: Deu te castigarà!!

FÍ

F. PUJULÁ Y VALLÉS

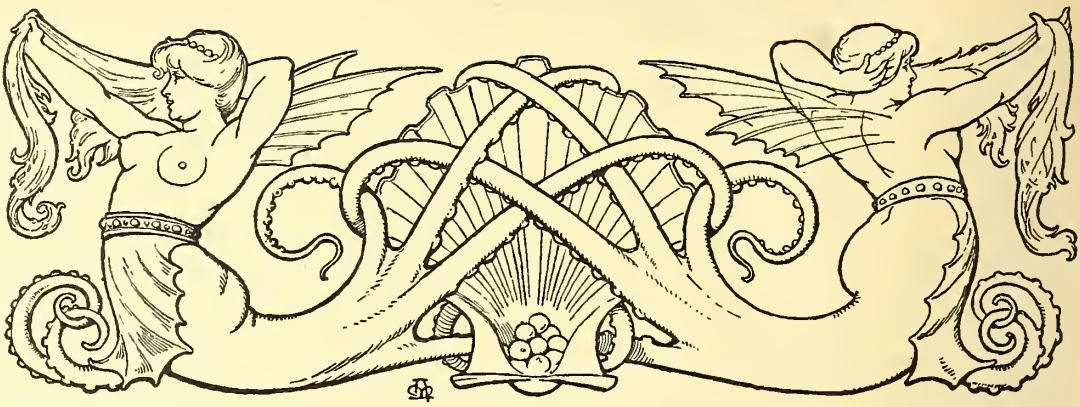

SONETS

MARÍA ANTONIETA

La bulliciosa turba no s'aplaca;
París deixa sentir sa veu immensa;
l'augusta dama de mirada intensa
del cadafalch fatídich se destaca.
Sa testa vol la multitut ubriaca
que ab sed de sang al regicidi's llença,
y en mans d'un butxí llort resta indefensa
l'aurea bellesa de l'altiva austriaca.
... Els llabis emmudits, la testa dreta,
al rostre de María Antonieta
de soòte fixa'l poble sa mirada;
Bateguen tots els cors, cau una testa,
y un toll de sang profana una alba vesta:
la reyna ha mort; la França està venjada.

CONSOLACIÓ 1.er

Llagrimegen tos ulls de nit y día
cremant els parpres de ta vista hermosa,
y decayguda veig ta fesomía
com imatge de Verge Dolorosa.
No't proba l'halenada sanitosa
de la montanya: l'ayre't mataría,
y la ciutat monòtona, dubtosa,
tampoch vol retornarte l'alegría.
Mes... plora, que plorant ton cor descansa
y aixís oblidaràs lo que ara anyores,
que'ls plors de les tristeses són el fre...
Ab llàgrimes ofega l'anyorança
y plora'ls teus recorts a totes hores:
el cel, després de ploure, es més serè.

CONSOLACIÓ 2.on

Prou me la ensenyen els teus ulls plorosos
la gelosía que ton cor subleva;
prou la demostren la tristesa teva
quan els atrapo contemplantme ansiosos.
Tristos a voltes, a moments frisosos,
acompanyant a la mirada meva,
semblen buscar sens un instant de treva
quelcòm que amaguin els meus ulls viciosos...
Quan deslligada dels rezels estiguis,
veuràs les dònes que ab mos ulls regiro,
còm res m'atrauen, com no són ningú;
veuràs, alegra, quan més forta siguis,
còm despreciantles solsament les miro
per compararles ab lo gran qu'ets tu.

EL MONJO

... Y va seguint el monjo la professó divina;
sos ulls el jardí miren que'l vell monastir tanca;
un rossinyol, pels arbres, del monjo'l cant estanca:
la llibertat li enveja. Tot concirós, camina...
Un pensament exòtich el seu cervell domina...
Prò's sent ab poques forces; la joventut li manca;
y al veure ab melangía que du la barba blanca,
una indiscreta llarma li escapa, cristallina.
De sobte alça la testa y el pensament detura,
que veu del Crist la imatge; sa tètrica figura
li sembla que contempli son rostre desigual...
... Y va seguint el claustre de gòtiques arcades,
y va llençant a l'ayre, vibrants, desentonades,
les notes més agudes del misteriós ritual.

EL POETA A L'AYMADA

Deixa que acosti el rostre teu, aymada,
y qu'en tos llabis mos petons s'hi fonguin;
deixa que gosi la dolçor que'm donguin
de mel selecta pels amors brescada.
Entre mos braços dolçament lligada,
tos ulls abaixa com dos sols que's ponguin,
que no vull pas qu'en la foscô's confonguin
ab les estrelles de la nit callada.
Desfés els llaços qu'en la testa duguis
y deixa lliure l'abundosa trena
que fas esclava de tes blanques mans;
lligam ab ella tan estret com puguis,
baixant ta vista virginal, serena:
sense mirarnos ens veurèm més grans.

PER VÓS, DONZELLA

Jamay la mirada's cansa
de contemplarvos a vós.
Per vostre escayent virtuós
mereixèu gran alabança.
Vostra joventut s'atança
a l'apogeu més ditxós;
d'un esdevenir gloriós
guardèu tota la esperança.
Ignocent, mes dolç y clar,
m'encanta vostre parlar
de virginitat emblema;
y en vostres hermosos ulls
hi llegeixo'ls primers fulls
d'un esplendorós poema.

JOAN MERCADER Y VIVES

TEATRES

EL MORENET.

Aquella colla d'homes—no sé si joves o vells, perque no'n conech quasi cap—que ja fa alguns anys ab constancia ben lloable venen perseguint la idea de regenerar el teatre popular en el sentit de que'l públich s'interessi per obres series enlloch d'abarragarse ab dramons sense solta o ab les tonteries y desvergonyiments del *género chico* castellà, continúa aquest any les series de «Vetllades Avenir», de que m'he ocupat algunes vegades.

Al teatre Apolo les donen ara, essent ben simpàtich el públich, de trevalladors en sa majoria, que's congrega allí aytals nits donant mostres d'una gran cultura y un sincer desitj d'instruhirse tot passant el rato.

Sis funcions han anunciat, la majoria traduccions d'obres estrangeres ben notables, qu'en realitat responen a aquell esperit de divulgació d'idees de que parlava avans.

Fins ara sols ens han donat de nou, el dia de la tercera vetllada, un drama en tres actes d'en Felip Cortiella, titulat *El Morenet*. Aquest drama quasi bé no es més que un *fait-divers*, un petit crim del matonisme presentat en escena ab brutalitat, però sinceram ent. Encara que l'autor exposa per aqui y per allà idees generoses, especialment en una carta llarguissima—que per ésser massa llarga dramàticament es una equivocació, —encara qu'en el fons s'hi endevini la idea d'enaltir el trevall honrat, presentant sense vels el vici en son aspecte més repugnant y de més tràgiques conseqüencies, lo cert es que *El Morenet*, com a drama, es poch intens y poch lligat. En cambi es notable per la sinceritat y la despreocupació ab que està escrit, y sobre tot per la fidelitat ab que estàn reproduhits el medi ambient y la majoria dels tipos que integren l'obra. *Les bas fonds* barcelonins apareixen reflectats ab cru realisme, y tipos y escenes de la vida qu'en ells impera ens sorprenen en el drama d'en Cortiella per la veritat de la observació y per la justesa del color. Llàstima que l'obra en conjunt no tingui més volada.

La execució resultà ben acceptable, y la presentació escénica bastant cuydada.

EMILI TINTORER

LA VENDA DEL PEIX

EN LA PLTAJA DE BADALONA.

Acaba d'arribar una barca de palangrers.

Els compradors del peix, deixant els uns la taverna de cà'l *Garbat* y els altres els banchs de la Rambla, s'acoblen atropelladament al voltant de la barana que tanca'l rotllo destinat a la venda. Tots volen ocupar els llochs de devant, y com entre'ls peixaters hi impera la lley del més fort, prompte'ls homes passen devant dels xicots y de les dònes valentse d'uns quants cops de colze, d'alguna empenta y de bastants renechs.

Ja era hora de qu'estiguessin reunits tots. Acaben d'entrar al rotllo dos dels tripulants de la barca y el patró, portant cada un d'ells al cap un cove ple de peix.

—Apa, enllesteix aviat, *Cindria*, que aqui estém molt apretats y veig que tu vas ab molta calma—diu un dels peixaters dirigintse al patró de la barca.

—Portes molta pressa, *Xanguet*—fa aquest, tot posant els coves al mitj de la rodona.—Tot se farà. Apa, va'l cove aquest.

—¿Quin?

—El de més cap a garbi. *Peles*... vint... dinou... divuyt... diset... setze... quinze...

—Jo!

—¿De qui es?

—De la Paula.

—Déu ésser massa rica la Paula. Com hi ha món! Pagar quinze *peles* d'aquest cove de muixines... Aviat farà fàstich venir al rotllo, tan cert.

—Té, noy, carrégat el cove y pòrtal depressa a casa.

—Ara va'l del mitj—diu el patró senyalant un dels coves.—A n'aquest llus hi ha sal y aquest altre té una mossegada. No vos penséu que ho vulgui amagar.

—Està bé, home, tira.

—*Peles*... trenta vuyt... trenta set... trenta sis... trenta cinch... trenta quatre... trenta tres..

—Jo!

—Es del *Guenyo*.

—Va l'ultim. *Peles*... vintivuyt...

—Jo!—fan quatre o cinch a l'hora.

—T'han agafat pel mot, *Cindria*, ja! ja!

—Bé, home, no hi ha que riure tant.

—S'ha de fer a cara o creu això. Tira tu, *Llarch*.

—Cara!

—Ha sortit creu.

—Ara tu... ara l'altre...—

Mentres els peixaters decideixen per medi d'una moneda de cinch céntims qui ha d'ésser l'afortunat que's quedi ab la ganga d'un cove de peix per vintivuyt pessetes valentne algunes més, el *Cindria* está sumant ab els dits l'import de les *factures* que acaba d'*estendre* sense ploma ni llapis.

—Trenta tres del *Guenyo* y quinze de la Paula, fan... trenta quatre... trenta cinch... trenta sis... quaranta vuyt,, y vintivuyt... quaranta vuyt... quaranta nou... cinquanta... setanta sis. Si a n'aquest ultim cove'm poso set *peles* més amunt, n'hauria tret, al menys, tres o quatre més. Malviatge, he tingut mal ull!—

Acabada la venda cadascú tira pel seu cantó. Els pescadors tornen a la barca a fer l'alioli y a bullir el bacallà ab patates pera sopar, els que han comprat se'n van cap a rentar el peix y posarhi a sobre fulles de col xopades d'aygua perque faci més goig a plaça, y els demés peixaters s'encaminen altra volta als banchs de la Rambla'ls uns, y els altres a la taverna de cà'l *Garbat*, a discutir sobre la venda del peix, entre got y got d'ayguardent y entre xuclada y xuclada de *caliquenyo*.

ALEXANDRE FONT

CONFESSIÓ

Si, li diré tot, vull dirli tot, vull confessarli tot. Es precis, necessari: desde'l començament fins a la fi! Tot li vaig a dir, sinceram ent. Li prego, donchs, qu'escolti.

La vaig conéixer a casa d'un amich. Era un diumenge. Parlarem llarga estona. Me fou simpàtica. La vaig tornar a veure en un teatre, y la vaig saludar. Parlarem quasi tot un intermedi, y la seva conversa'm fou plahenta: en ella hi vaig trobar qualques detalls d'un refinament insuperable. Y aquella nit vaig somniar en ella... Jo estava encantat y embadalit. La trobava bella y agradosa, atractivola, gentil... M'enamorava... Jo volia dirli que l'aymava, però tenia por: sos ulls grans y sedosos m'espantaven. Eren uns ulls estranys, esmeragdins. Jo endevinava en ells fondes tragedies...

Dos diumenges després la vaig reveure. Fou a casa d'una mutua amiga. Tota la tarda vaig parlar ab ella y li vaig dir suaument que la estimava. Jo no gosava dirho, però ella ab els seus esguarts encantadors y ab les seves paraules inefables, dolçament m'invità. Quan li vaig dir, ella va somriure, y al somriure, el seu rostre s'ompli d'un gran misteri. Y jo vaig sentir por, vaig tremolar... Aquell gest estrany m'esporuguia, com m'esporuguien sos ulls verts. Vaig endevinar tot el misteri, vaig destriar la llum en les tenebres... un immens y crudel pressentiment flori en el nou jardi del meu amor. Y vaig compendre la eternal disòrt. Ella estimava a un altre, l'adorava. Nostres esguarts jugaren silenciosos, y ella allargà ses mans plenes de bagues com en un ensomni principesch. Esguardà'ls meus ulls blaus y tremolosos, y'm digué somrihent que m'estimava. Jo vaig dissecar aquell somriure y vaig veure'l veri que l'engendrava, la perversitat que li donava vida, la perfidia que l'hermosejava... Ella no m'estimava, ja ho sabia. Ella estimava a un altre, a un qualsevol, però a mi m'odiava immensament. Mes, com qu'era perversa y degradada, y degenerada, volia conquerirme ab sos manyachs, pera fer de mi l'espòs humil...

Mes eren debades ses caricies, perque jo endevinava tot son jòch. Jo sabia'l seu crim, el seu desitj; jo no seria pas el seu espòs. Calia, donchs, renyir: era precis. Però ¿còm renyir? ¿còm separarnos? Mancava l'episodi, el fet, el crim. Era necessari, donchs, cercarlo. Jo estava segur que'l trobaria, que daria a la fi ab el seu amor. Perque ella m'enganyava crudelment: això era indubtable. Però ¿ab qui? La qüestió era aquesta, sols aquesta. Calia cercar l'afortunat. Vaig enginyarme y vaig rebaixarme. Com un criminal empedrehit vaig arrocegarme vil y astut, afanyós de trobar el fet terrible, l'episodi temut y desitjat. Però no'l vaig trobar: aquell crim era inassolible.

Y fou precis emmaridarme... Un mati de juliol ens van casar. La cerimonia fou regia y solemnial. Agenollat en el reclinatori, quietament, jo veya al meu devant el meu martiri. La disòrt s'acostava tumultuosa en

cavalcada d'infernals vergonyes. Y, després de les noces torturantes, començà'l viatge avergonyant. Ella somreya sempre satisfeta, ab el seu somriure condempnat, y era aquell somriure un suplici que flagellava mon cor y l'entristia. Y además aquells ulls, tan grans, tan verts, que florien esguarts tan enigmàtichs, esguarts d'esfinx!...

Al tornar del viatge, les tortures me van possehir terriblement. Ella m'enganyava, era segur; ella m'era infidel! Aquells ulls verts fruhien contemplantne uns altres que no eren pas els meus, y aquella boca gaudia besantne un'altra que, amorosa, li tornava ab luxuria sos petons; una boca que no era pas la meva. Aquelles mans tan blanques y sedoses, que tenien uns dits tan impecables, passaven dolçament, com suau oreig, sobre'ls cabells d'un altre, y aquell cos que semblava florir sols pel meu goig y que al peu de l'altar se'm havía ofert, era'l goig lasciu d'un ignorat... Aquell torment era una vergonya eterna!

Ella m'enganyava: mes ¿ab qui? Malgrat mon enginy y mes baixeses, no podia saber qui era l'ungit. Y aquell torment era irresistible. Per això la vaig matar... Fou un capvespre. Ella estava ageguda en el blanch llit. Ses mans blanques y fines sostenien un petit pom de flors... Ella dormia. Volia desvetllarla com Otello, y com ell demanarli:

—¿Has fet ja tes oracions, avuy, Desdèmona?...—

Però no vaig gosar... Qu'hermosa la veya! Sa boca porprenca y admirable, que jo havia besat cent y mil voltes, se mitj torcia graciosament... Jo may l'havía vista tan bella! De prompte badà'ls ulls, sos ulls estranys, sos ulls esmeragdins y misteriosos, y en un instant, res més, jo en ells hi vaig veure fugir l'ombra de l'altre, de l'aymat. Ell l'havia besada en el seu somni, ell l'havía fruhida lascivament!... Ja no vaig dubtar més: mos dits herculis s'enfonsaren en el coll d'ella...

La vaig omplir de flors, de forces flors... Després la vaig besar furtivament, y'm vaig adormir sobre'l cadavre.

CARLES ARRO Y ARRO

NOTES BIBLIOGRAFIQUES

Alfons Maseras.—ESCULL.—*Biblioteca «Foch Nou».—Reus, 1905.*

El tercer volùm d'aquesta novella Biblioteca'l forma un interessant aplech de narracions, en les quals sorprèn no sols la diversitat de temes a que l'autor ha sabut aplicar son talent, sinó además la originalitat de qu'en molts d'ells fa mostra. Cal llegir, per exemple, la narració que du per titul *Una missa* pera judicar de les condicions que distingeixen al senyor Maseras, el qui dóna probes igualment, en *Metoposcopia* y en altres de ses escenes imaginaries, d'una cultura gens vulgar posada al servey d'una poderosa fantasia. Felicitèm a l'autor, del qui creyèm poderne esperar noves sorpreses si continúa ab tan bon acert com fins ara en el conreu de ses aptituts de literat.

Passant ara a un altre ordre d'idees, no'ns podém estar de criticar en els editors d'aquesta Biblioteca destinada, com tota publicació a bon preu, a influhir en l'espandiment de les lletres catalanes, allò que creyèm que constitueix un erro fonamental. Ens referim a la tendencia reformadora de que fan ostentació en la ortografia adoptada per ells.

Sabut es que, fins ara, en catalá, tot ha estat permès en aquest punt. La ignorancia de molts que hi escrivien s'amparava còmodament de la carencia de lleys gramaticals fonamentades en les autoritats indiscutibles del nostre idioma. Poch estudiats els nostres textes clàssichs, tothòm tenia dret a dirhi la seva en qüestions de llenguatge, y sorgien les formes més diverses, trahint generalment la influencia de la ortografia y de la sintaxi castellanes. Ha estat precis que ab les noves necessitats de tot ordre que Catalunya ha degut experimentar, s'hagi imposat la de conéixer, per part dels qui escriuen, tot allò que tendeix a redimir la nostra llengua dels dictats d'*ordinaria* y *grossera* que'ls meteixos catalans havien de trobar justificats, per molt que'ls hi dolgués. Ab el major coneixement de les fonts de l'idioma, insensiblement han pogut ésser resoltes discrepancies de criteri que un temps semblaren irreductibles. Exemple: la qüestió dels plurals femenins, avuy ja fallada a favor de la *e*, per tàcit consentiment dels qui fan imprimir llibres y periòdichs catalans, d'acort ab la que's desprèn de l'estudi dels textes antichs. Y es d'esperar que un proxim congrés de la llengua catalana dongui solució racional y cientifica a una serie de punts de discussió, encara que no arribi a establir els fonaments d'una gramàtica catalana definitiva.

Donchs bé: els editors de la Biblioteca «Foch Nou» venen a punt pera introduhir noves causes de desordre en el camp de la nostra ortografia. En efecte: prescindint de tot

respecte a la tradició literaria, oblidant per complert tot lo que sembla deduhirse de l'esperit de la llengua, y fins no reparant en les rahons d'oportunitat que, a voltes, poden abonar les innovacions més atrevides, s'han llençat a propagar una ortografia qu'ells anomenen *etimològica*.

Segons aytal novissima tendencia, hauriem d'escriure *orthographia*, *crypta*, *nympha*, *theatre*, *rhytme*, *grand*, *mond*, etc., etc., lo qual donaria al català tot un aspecte de cosa exòtica pera'ls meteixos catalans que may han escrit ni llegit en català cosa semblant. Ja sabèm que ho fan els francesos axiò de conservar les consonants paràsites en els mots d'origen grech y llatí; y creyèm també que'l propòsit dels qui patrocinen aytal innovació no es altre que'l de *descastellanisar* el català.

Mes de tot axiò'n resulta un mal pitjor sens cap aventatge; y es la *galicisació* (?) de la nostra llengua, ab la inherent dificultat, pera nosaltres, d'apartarnos de la tradició hispànica qu'es tan nostra com dels castellans.

Y lo pitjor del cas es que'ls qui s'han proposat aytal reforma no ho han fet pas com a conseqüencia d'un criteri ferm, basat en estudis seriosos de filologia. Ells no han fet sinó apoderarse de les formes ortogràfiques que més o menys coneixen tots els qui han estudiat el francès, y n'han feta aplicació sovint impropria, y a tot plegat li han donat el nom bon xich pretenciós de *ortografía etimològica*, com fent veure que possehien un sistema complert del qual feyen us ab ple coneixement; y com si el català fos una llengua artificial construhida de totes peces y susceptible d'ésser reformada per la sola voluntat d'un gramàtich, adhuch essent aquest una autoritat llengüistica.

Nosaltres no creyèm encertada una reforma que res justifica; que ademés ve desacreditada per una serie d'inconseqüencies que traheix la falta d'orientació dels qui la proposen (les formes pronominals *em*, *et*, *es* y la preposició *am*, *amb* qu'ells usen a imitació de «L'Avenç» no han estat may etimològiques sinó fonètiques); que fan extensiva a mots d'origen ben indigena (com *Alfons*, qu'ells escriuen *Alphons* imitant als francesos); y que, en els fons, revela en sos autors més aviat l'afany de singularisarse que un coneixement sòlit de les questions filològiques.

Millor tasca haurien feta'ls encarregats de la part literaria de la simpàtica Biblioteca «Foch Nou» si haguessin tingut cura dels textes que tractaven de publicar, evitant el cometre falles imperdonables: com la de titular *Escull* lo que deuria dirse *tria*, *selecció* o tot lo més, *escullida*, (*escull* no ve de *colligere*, cullir, sinó de *scopulus*, penya); com la de deixar imprimir *Haus* per *Hans* Sachs (encara que axiò sia, de segur, errada del caixista), com l'us equivocat del *llur* (exemple: *Hans*... alcançà la popularitat *d'entre llurs compatricis*, en la plana 5 del volùm que tenim a la vista) y com les construccions sintàxiques de la traça de la que hi ha en la plana 44 (*precipitarse ella fins les gorges de Vulcà*, QUE *tanta suor li costava fugirne*) y la de la plana 46 (*nativitat*, QUINA *estrella d'Orient era*...) que han d'ésser ja corretgides sobre'ls manuscrits dels autors, sovint descuydats, avans de passar a les caixes.

Y malgrat lo implacables que volèm ésser criticant axiò que creyèm una falsa orientació dels editors, poch saben ells lo que tenim per profitosa y digna d'ésser encoratjada la tasca que ab tan gran desinterès s'han empresa. Mes ¿que no fòra una veritable llàstima'l fet de que per una causa semblant devinguessin infructuosos tan lloables esforços com suposa'l publicar en català volums de textes escullits, a 35 cèntims?

Que'ls nostres bons amichs de Reus comprenguin la bona intenció que'ns mou, y que facin de les nostres indicacions tot el cas de que les creguin mereixedores.

—

Ramón Llull.—LLIBRE DE LES BESTIES.—*Barcelona, Biblioteca Popular de «L'Avenç», 1905.*

D'entre les obres anunciades fa temps pera veure la llum en aquesta benemèrita colecció, hem de confessar que tenia pera nosaltres un especial interès el volùm que havia de donarnos una transcripció modernisada del curiós episodi lullià conegut per *Llibre de les besties* y que tant havia cridada la nostra atenció al trobarlo en *El Felix de les Maravelles*.

En efecte: se tractava del primer ensaig, fet seriament, d'impressió de textes catalans antichs en ortografia moderna. El proposarsho la gent de «L'Avenç» era ja una garantia; quan saberem que se'n cuydava persona tan entesa y tan respectuosa dels vells textes com el senyor Obrador y Bennassar, ja tinguerem la seguretat de que aquest treball havia d'ésser tan perfet, que podria servir de pauta en lo successiu pera trevalls consemblants, qual necessitat se deixà sentir d'una manera imperiosa a juhi dels qui creyèm que la cultura literaria, que'l coneixement dels autors clàssichs únicament pot donar, es el secret de produhir bons prosistes d'un idioma.

Ja ha aparegut el cobejat volum; ja l'hem llegit. Y qu'hem trobada la lectura novament interessant, es per demés dirho. No cal tampoch que fem constar aquí que la transcripció es tan absolutament respectuosa, que d'ella pot ben dirse que sols ha estat dirigida a conseguir que'l llegidor trobi aplanat el camí pera conèixer en Llull en un text autèntich, y pera poder delitarse en aquella prosa de la qual tant de profit n'ha de treure l'es-

criptor d'avuy que no's pugui conformar ab que les idees propries hagin d'ésser buydades en motllos emmatllevats, quan es evident que la sintaxi castellana a qual us ens ha obligat molt sovint la ignorancia de la nostra, s plega menys fàcilment a les conveniencia del nostre esperit y ens lleva tota possibilitat d'acomodar el nostre ésser intern a les formes d'exteriorisació que són patrimoni d'una literatura viva, com ho es la nostra.

Desitgèm que l'èxit d'aquest ensaig decideixi als editors de la Biblioteca Popular de «L'Avenç» a publicar nous textes clàssichs alternant ab les produccions modernes que fan d'aytal colecció una obra de gran propaganda catalanista, d'aquella propaganda que desafia tota intromissió impertinent.

—

Joseph Alcoverro y Carós. — RONDALLES Y FAULES DE CAYENT POPULAR. — *Barcelona, 1905.*

Contè aquest petit fascicle una dotzena de composicions poètiques, a faysó de glosa de temes populars catalans. Encara que hi ha evidenciada per part de l'autor d'aquest aplech una certa facilitat de versificador, no arriba pas a identificarse ab el sentiment popular. Hi ha mès erudició que veritable poesia, y en algunes ocasions hi manca'l bon gust que fa recomanables fins a cert punt les obres filles de l'artifici.

—

Joseph Mas y Casanovas.—POESIES RELIGIOSES.—*Barcelona, 1905.*

Després de la copiosa producció mistica del nostre gran poeta Verdaguer, sembla dificil empresa la d'escriure poesies religioses que no sien repetició de les del mestre y que puguin determinar una diferenciació de la personalitat literaria de llur autor.

Malgrat això, en el volúm que tenim a la vista no podèm menys de saludar la total formació d'un nou poeta mistich, indubtablement dins de la propria escola verdaguerina, mes no pas servil imitador de mossèn Cinto. Com en les d'aquell gran autor, se pot reconèixer que la producció d'aquesta poesia religiosa es conseqüencia d'un sentiment veritable y no d'un propòsit deliberat, lo qual se manifesta en la impressió de sinceritat que's desprèn de la lectura y que fa per tots conceptes recomanable aquest nou recull. En ell hi trobarán els qui estiguin en condicions d'apreciarlos, els refinaments del sentiment religiós que substitueix per un amor a lo divinal el sentiment de l'amor humà, y que sublima les manifestacions d'aquest derrer fins fer de la vida de familia una especie de misticisme seglar que quan es sincerament sentit y practicat ha de fer forçosament mès tranquila la nostra vida usual tan plena de defalliments y cobejances temeraries.

Per això resulta una nota plàcida l'aparició d'aquest llibre del senyor Mas y Casanovas; les lletres catalanes continúen mostrant la llur aptitut pera tota mena de demostracions de la nostra mentalitat, prodigiosament multiforme com correspòn a un poble que vol viure ab intensitat la vida moderna.

R. MIQUEL Y PLANAS

Enrich de Fuentes. — ILUSIONS. — *Novela.* — *Barcelona.* — *Ilustració Catalana.* — *1905.*

La novela *Ilusions* es una obreta de qualitats innegables, ab tot y trobarse plena d'un sentimentalisme un xich *demodé*. Es la historia d'uns amors infantivols y romàntichs alhora, entre un jovenet fill d'un borsista y la filla d'una *demi-mondaine*. Pera desenrotllar lògicament el tema de la seva novela, l'Enrich de Fuentes ha degut carregar la mà exagerant la nota sentimental y descuydant l'anàlisis dels personatges, qual estudi psicològich es rudimentari.

Es indubtable qu'en Fuentes s'ha proposat escriure una obreta sense pretencions y ab l'únich objecte d'entretenir una estona l'atenció del lector. Però com qu'en Fuentes es un autor dotat de sòlides qualitats de novelista, se veu en sa derrera obreta que qui l'ha escrita es un escriptor sencer. Si exagera la nota sentimental, si li plau omplir de tristeses y llàgrimes les obres que produeix, no fa mès que obehir al manament del seu temperament romàntich. Cal que cada hu escrigui lo que senti; cal que'ls qui fan de critich reconeguin als autors el dret d'escriure tal com pensen, sense donàrelshi concells inútils. Però cal que comprenguin també que tan sincer pot ésser el romàntich, com el clàssich y el parnassià. Fins tractantse d'autors d'avuy dia.

—

Ricart Wagner. — LOHENGRIN. — *Traducció adaptada a la música per Xavier Viura y Joaquim Pena.* — *Fidel Giró, impressor,* — *1905.*

L'«Associació Wagneriana», seguint sense vacilacions la tasca empresa ab la publicació de *L'Or del Rhin*, y qual fi es el de donar a conèixer en català'ls drames de Ricart Wagner, acaba de donar a llum la traducció catalana de *Lohengrin*, qual traducció's dèu a en Xavier Viura y a en Joaquim Pena, ab l'auxili d'en Pompeu Creuhet (qui substituhi a en Viura en la traducció de les escenes IV y V de l'acte segòn y en el primer quadro de l'acte terç), y del director artistich de l'Associació en Miquel Domènech Espanyol, qui feu juntament ab el senyor Pena l'estudi temàtich de la música.

Els traductors han hagut de vèncer dificultats innombrables, ja que l'amor que senten a l'art wagnerià'ls impedeix fer lo que

fan altres traductors menys escrupulosos, que substitueixen els pensaments de l'autor pels propris. La traducció es, donchs, respectuosa; la poesia d'en Wagner s'hi sent a través dels versos catalans.

També s'ha d'agrahir als traductors la publicació del comentari, escrit pel meteix Wagner, al preludi de l'acte primer, preludi maravellós que fou qualificat per en Berlioz, de dubtoses aficions wagnerianes, de «pàgina única en el genre».

—

Hem rebut també dos volums editats per la casa Salvatella, al modest preu de 60 cèntims cada un, ab els quals inaugura dita casa la publicació d'una biblioteca econòmica.

Les obretes rebudes són: els *Cuentos* de Hègésippe Moreau, traduhits del francès al castellá per en Joseph Maria Ballester, contes bellísims y dignes d'èsser popularisats, y a més la traducció, deguda a en Roch del Rio, de la esplèndida novela *Tarass Bulba*, d'en Nicolau Gogol, una de les obres mestres de la literatura russa.

GERONI ZANNÉ

TANT SE VAL...

La tarda's mor... Una claror difusa's filtra per entre les fulles agonitzants dels arbres del passeig, tenyintles d'un color groguench que recorda la palidesa dels cadavres. De quan en quan una bufada ràpida y violenta se n'endú un grapat, que, després d'estremirse en l'ayre, cauen ertes, y rodant, saltironant, van a agruparse cap als racers de les aceres.

El cel, lleugerament taronjat, impregna l'ànima de dolça poesia; tot es quietut, tot es bellament trist: les fulles se moren y la suprema remor de sa agonia es lleu y tendra com un jurament d'amor, com la musica delicada del primer bes d'una verge.

Natura plora la tornada de l'hivern, reconcentrantse en ella meteixa pera mostrar ses gales esplèndides en la pròxima primavera; pera fer explosió de ses exuberantes belleses, pera entonar les eternes simfonies...

La tarda's mor y les ombres de la nit misteriosa ho embolcallen tot com freda mortalla. . la tarda's mor y ma vida encara's queda arrapada a mon cos; les fulles cauen, y a cada una, un cop de tos, d'aquesta tos seca que'm destroça'l pit ab ses grapes de ferro, tenyeix mon mocador de gotes sanguinoses.

He sigut culpable, molt culpable; he despreciat la vida quan mon cos tenia la força exuberant y hardida de la jovenesa, y ara ella's venja de mi fugint poch a poch perque'm dongui compte de la enormitat de ma culpa; y cada minut menys de vida es un dolor inaguantable. Ara jo la voldria la vida, y ella fuig impassible, tornantme altiva les ofenses fetes.

S'acosta la mort; ja fa nits que sos passos resonen en la buydor del passeig solitari, y sento perceptiblement el cruixir de sos òssos, y en la mitja llum que projecta'l fanal de la cantonada veig, a travers dels vidres del balcó, sa magra y tètrica figura. Y, a pesar de mon propòsit de no mirarla, mos ulls, obehint a una força superior, se troben sens parar enfront de ses buydes conques que lluhen fosforescents, y sento en mon cor, a cada mirada, unes ventades fredes com el glaç.

He deixat bocins de ma vida en el fons de les copes qu'enterbolien mon cervell ab vapors alcohòlichs, ab somnis de felicitats boyroses y ficticies; he deixat bocins de ma vida entre'ls braços de les venedores d'amor que adormien mos dolors ab falsos besos, ab passions fingides en les llargues hores de voluptuositats desvariejantes.

¿Per què'm moro? Uns ulls negres, uns cabells rossos com or primorosament filat, una boca eternament somrihenta, una veu eternament harmoniosa... Com si *tot això* valgués la pena del sacrifici d'una vida!... Com si nostres esforços tots haguessin d'anar dirigits a la consecució d'un pobre ideal, d'un ideal migrat y egoistal... Com si les delicadeses de l'amor al prohisme no compensessin la perdua de ilusions poch enlayrades!...

Voldria viure y no hi sóch a temps!... Defalleixo de dolor pensant qu'he sacrificat lo més sagrat volent oblidar la perdua d'una ilusió, com si en la vida no més ne tinguessim que una! No he sabut veure qu'en mi meteix hi portava la felicitat. La buscava, ilusionat, en els altres!

El derrer boci de ma vida fugirá de mon cos quan les derreres fulles sien arrencades per les bufades del novembre, y, devant de mon cos enrampat, uns llabis rojos s'obrirán ab somris de llàstima, y d'uns ulls negres,

guspirejants de vida, no'n sortirà ni una llàgrima, y un cor impassible batrà acompassat, sense commocions doloroses.

Tot seguirà igual; de la mort de mon cos ningú'n farà cas; sols en uns ulls no s'hi estroncarán les llàgrimes, sols en un cor hi romandrà'l més tendre y exquisit dels amors, sols d'uns llabis sortiràn dolces paraules de recordança... Oh, mare! delicat estotx de sublims tendreses! Còm sofreixo al endevinar els esforços pera qu'en tos ulls dolorosos hi guspiregi l'alegrial Còm sofreixo al veure en tes galtes els solchs que hi deixen les rohentes llàgrimes... Tes llargues oracions devant la imatge de la Mare Dolorosa no són prou per'aturar ma malaltia.

De ma vida, a n'ella, ¿li quedarà'l recort d'una tranquila tarda de setembre, d'unes paraules infinitament tendres, d'unes mirades infinitament dolces? ¿Li quedarà'l recort d'una nit melangiosa, y de mes ingenues delicadeses?

Tot seguirà igual: en la solitut de sa cambra sempre aromosa, ella enfonsarà sos dits en les tecles del piano y en sortiràn les febles notes de ses melodies predilectes, y mon esperit volejarà entorn d'ella acaronantla ab aleteigs suaus, esgranant en ses orelles les més dolces y melangioses complantes... que quasi sempre nostre esperit estima lo menys estimable!...

La tarda s'ha mort... En l'espay ja no hi queden més que ombres, que oprimeixen mon cor; el fanal del cantó ja es encès; veig sa claror esmortuhida, mes no goso mirarhi; la gelor que sento a mon entorn m'esgarrifa; la eterna rondayra ja dèu ésser allà, fent cruixir sos òssos feréstegament ab ses passejades monòtones. Ja no hi es! ja es fòra!... el fret que sento es més viu y no la veig!... La tarda s'ha mort y se m'ha emportat entre ses derreres claror un altre boci de vida!... Les lluhissors fosforescents ja no són al carrer, sota'l fanal: ja les tinch prop meu quasi tocantme... El fret que sentia!... He de morir!... Avans, moments avans m'espantava aqueixa idea: ara veig molt aprop el moment fatal, y estich serè, ben serè y resignat... perque ¿què'n treuria de revoltarme irat contra lo que ha d'ésser? ¿Escursar els moments que'm queden? Morir... Viure... Tant se val!

J. Font y Laporte

REVISTA DE REVISTAS

Nuestro Tiempo (Madrid, 25 novembre, 1905.) En aquest número de la important revista madrilenya s'hi llegeix un trevall sobre *La instrucción pública en España* firmat pel senyor Sanz Escartin, individuu de la Real Academia de Ciencies Morals y Politiques y ex-governador de Barcelona, ahont, com a governant-sociòleg, feu bona la màxima de «qui molt abraça poch estreny.» Mes el senyor Sanz Escartin té una inteligencia no vulgar y un esperit cultivadissim. En aquest trevall, en que estudia l'actual llastimós estat de la ensenyança en l'Estat espanyol (analisant el saber y l'acció, concretant la manera còm s'ha d'ensenyar, determinant els fins de les facultats y escoles superiors, remarcant la necessitat de renovació de l'ambient, puntualisant les dotacions de professors y d'escoles y fixant la orientació sintética de la ensenyança), el senyor Sanz Escartin protesta dels vicis y atavismes que tenen com endogalats nostres centres docents, y diu, ab un bon sentit que l'honra:

No ya el humilde maestro de primeras letras que, salvo la férula, reproduce fielmente el antiguo tipo del dómine que encasqueta en el blando cerebro infantil definiciones que no entiende, leyendas ó sucesos históricos sin finalidad educativa, máximas que la memoria recibe y el corazón no siente; sino el mismo profesor de Facultad que mira como un caso adverso el del alumno que acerca de las materias objeto de su asignatura adopta distinto criterio sin comprender que ha sido más fecundo el germen de su enseñanza en el discípulo que con razones le contradice que en el que pasivamente le reproduce, constituyen supervivencia anacrónica de métodos de educación y de cultura admirablemente adaptados al antiguo absolutismo de sínodos y de soberanos; pero que no han conducido ni conducirán jamas á los pueblos al gobierno de sí mismos, al bienestar fundado en la solidaridad y en la razón.

El aprender, ese ejercicio natural de nuestras actividades superiores, cuyo fin es el conocimiento, es la verdad, se convierte desde sus principios en una labor penosa y á veces nociva. En vez de dar respuesta y satisfacción adecuadas á la fecunda curiosidad del niño, vigorizando sus facultades de observación y su incipiente razonamiento, viene á ser con frecuencia algo que deprime y deforma la espontaneidad infantil.

. . . . . .

¿Quién no sabe que entre nosotros el estudio de la Psicología ha sido y es, en más de una ocasión, ó un rompecabezas, ó una especulación trasnochada, sin valor positivo, en vez de ser la más hermosa y útil de las disciplinas de carácter general?

¿Quién desconoce que el de la Moral se reduce á disertaciones abstrusas acerca de «el sumo bien», de «el libre albedrío», etc, etc, sin que el sentimiento entre en juego, sin que la sugestión realice su obra educadora, sin que por un momento se haga palpitar el corazón del adolescente al relato de las nobles acciones?

¿Quién puede negar que la enseñanza de las ciencias de la Naturaleza es, con escasas excepciones, una simple labor mnemotécnica?

Y en nuestra misma enseñanza superior, sin duda alguna menos defectuosa, ¿no era en la Universidad

Central donde hace pocos años se estudiaba la Metafísica de memoria, al pie de la letra, y donde en ciertas asignaturas era preciso retener sobre cada punto innumerables definiciones para salir airoso en los exámenes?

¿No es un hecho que las grandes enseñanzas susceptibles de aplicación técnica, la Química, la Mecánica, la Física, carecen del complemento indispensable de los talleres que, como varias Universidades de Europa y América, posee el Polytechnicum de Zurich; de instituciones anejas ó enlazadas, como el Instituto electroquímico de Lila, como el químico y el electrotécnico de Nancy, como la Escuela de química aplicada á la industria y á la agricultura de Burdeos, etc.? ¿No es ridícula, por lo exigua, la consignación de material científico, no sólo en cátedras de las Facultades de Ciencias y Medicina, sino también en las Escuelas especiales?

. . . . . .

Ved cómo se preparan en las Normales los maestros, los educadores de la juventud. ¡Cuánto fárrago inútil asimilado á fuerza de pasividad y de memoria! No se les enseña lo que hay de eternamente verdadero en la Biblia hebrea; pero aprenden cómo venció Gedeón á los madianitas, los crímenes de Acab y Jezabel, quién sucedió á Amón, quién al piadoso Josías, quién á Joaquín, quién á Jeconías, etc., sin olvidar, naturalmente, las fechas y detalles de estos importantes acontecimientos. La Gramática absorbe asimismo una cantidad de tiempo y de esfuerzo extraordinarios. No discutiremos su utilidad para el maestro; pero es evidente que se exagera su importancia desde el punto de vista pedagógico, ó sea para formar el lenguaje en los primeros años. Labor de abstracción, es, en su mayor parte, impropia para la inteligencia infantil.

¿Cómo aprenden la Historia de su país? Batallas, bodas reales, muertes, sucesiones, fechas, etc. — En qué forma vivían los hombres de aquellas épocas, qué principios determinaban su conducta, cómo se hallaban constituídas la familia y la propiedad, cuál era el régimen del trabajo, cómo se administraba la justicia, qué causas produjeron su prosperidad ó su ruina; — todo esto, lo verdaderamente esencial é instructivo, no constituye el objeto de la enseñanza.

La Psicología, que nos enseña el orden del desarrollo mental, las leyes del hábito de tanta aplicación pedagógica, las de la memoria y asociación de ideas, los medios de fortalecer la voluntad y dirigir los sentimientos; la Fisiología, que nos da á conocer las leyes de nuestro organismo y que es base indispensable de la higiene, sin la cual no se concibe el educador, no constituyen parte de los estudios del maestro.

¿Pueden formarse con tales elementos generaciones de hombres de progreso y de acción útiles para sí y para su patria?...

Cal, segons l'articulista, prescindir de regles que's diuen de memoria y no són compreses; cal també la desaparició en les escoles de l'actual estudi abortiu del llatí, que de res serveix ja que ni aptes fa als estudiants pera llegir els originals de les grans obres de l'antiguitat pagana; y cal, sobre tot,

en éste y en todos los grados, un nuevo espíritu respetuoso de la espontaneidad individual, que convierta el aprender en ejercicio grato de nuestras facultades y acabe con la actual tarea ingrata de estudiar lo que no se entiende y conservar en la memoria lo que carece de toda aplicación.

D'aquesta manera, fentse un procés d'eliminació en les idees, hàbits y sentiments, creu el senyor Sanz Escartín qu'Espanya, que ha produhit bon nombre d'homes insignes en totes les branques de la inteligencia, tornarà a ésser gran y civilisada. Nosaltres lo que dihèm es que aqueix procés d'eliminació de que l'articulista parla sols l'hem vist iniciarse y accentuarse en l'esperit d'alguns pobles com Catalunya, y per això en el despertar d'aquexos pobles tenim fe; sols ells poden arribar ab llur vitalitat a desensopir l'Estat espanyol, mallantlo y transformantlo per com plert: car la transformació, la revolució més complerta en tots els ordres pedagògichs, socials y politichs es indispensable La instrucció a Espanya tufeja a cadavre. ¿Qui tindrá'l poder de despertar y fer caminar a Llàtzer?

En el meteix número de *Nuestro Tiempo* s'hi llegeix un estudi sobre'l gran Ruskin firmat per en J. G. Acuña.

En la revista de la quinzena s'ocupa en Salvador Canals de politica interior, fent algunes consideracions, entre altres coses, sobre la manca d'opinió, de lo que n'es compliç la prempsa; sobre'l carácter de les empreses politiques en aquest país, que no són may sembra d'idees sinó lluytes pel poder... Mes, coses són aquestes, de les que nosaltres ara no'ns volèm ocupar; car si d'elles y dels qui les mouen som victimes, no'ls volèm pas fer el caldo gras; y a llur inconsciencia y a llur mala fe, si a voltes devèm oposarhi nostra resistencia, altres voltes el silenci es millor. Per això aquests dies no hem parlat de la cayguda d'en Montero, ni de l'adveniment d'en Moret, ni del futur adveniment d'en Maura, que probablement tornará a ferse amo de la situació. Tampoch hem parlat de la suspensió de periódichs com *La Veu*, *Progrés* y el *Cu Cut*... Per nosaltres está sospès tot judici explicit, en tant resten sospeses les garanties constitucionals.

Entre altres revistes que ab JOVENTUT fan el cambi y que publiquen trevalls importants en sos derrers números, esmentarèm el *Mercure de France* y *La Revue Mondiale* (Paris), *Rutheniche Revue* (Viena), *Il Campo* (Torino), *Revue Franco-Italienne et du Monde Latin* (Nàpols), *Prace* (Praga), *La Lectura* (Madrid), *La Alhambra* (Granada), *Hojas Selectas*, *Revista de la Asociación Artístico-Arqueológica*, *Butlletí del «Centre Excursionista de Catalunya»*, *El Poble Català*, la *Ilustració Catalana* y *Garba* (Barcelona), *Emporium* (Palafrugell), *Germanor* (Sant Andreu de Palomar), etc.

LLUÍS VÍA

¿SONETS?

(A n'en Francesch Sitjà y Pineda.)

Sabut es que la Poesia catalana avença palesament, puig són en gran nombre'ls llibres que's publiquen (molts d'ells de valua), y són també molts y valiosos els trevalls que veuen la llum en diferents periòdichs y revistes; però no es menys cert que aquest avenç, molts que hi volen contribuhir l'entorpeixen, perque adoradors com són de la Innovació, busquen formes y metres estrambòtichs, que no podém acceptar. No's cregui ningú que a mi la Transformació m'espahordeixi: lo que sóch es un reformista sempre que la reforma tendeix al millorament, però may quan ens fa anar cul-arrera.

Nosaltres sempre hem tingut *cebes*, y hem fet publicar certs trevalls que, si els haguessim retinguts unes mesades, no'ls haguerem donat a la publicació.

Vós meteix, amich desconegut, heu caygut en aquest sòt de la Innovació, fent uns *Sonets* que'ls deixaria passar per alt en quant al seu valor literari, si no fos qu'en un d'ells voléu obrir un cami equivocat.

La composició *En vostra casa*, V de la serie de sonets publicada a JOVENTUT (número 304), es una equivocació llastimosa. Jo nego que sia un sonet, perque no n'hi ha prou ab que una composició tinga les catorze ratlles pera que la poguém anomenar aixi, sinó qu'es necessari que hi hagi les consonants que déu haverhi.

Li haguereu poguda anomenar si no hi haguessin *assonants* y *consonants* tot barrejat, cosa que vostra bona mà podia salvar ab facilitat; però devieu creure que lo que feyeu era modernisarlo, essent lo que vareu fer solsament tirarlo per terra.

No creguéu que vos ho digui ab intenció de mortificarvos, puig tinch el propòsit de generalisar més, y per això dich que'ls sonets que s'han publicat, alguns deguts a mestres, en els quals s'ha prescindit de que constessin de dos *quartetes* y dos *tercets*, tampoch considero que mereixin aytal nom.

El sonet, una de les més belles composicions, s'ha de tenir compte al volerlo modernisar, de no enfonsarlo. En Ruyra va ferne uns quants posant primer els tercets que les quartetes, cosa que accepto a ulls cluchs; en Carner, un que constava de quarteta-tercet-quarteta-tercet, cosa nova que també accepto; en Zanné té'l *Mephistófeles* ab *pareados*, y molts d'altres; però may ningú deixarà de veurehi el sonet, y alabarà la innovació, cosa que no succehirà pas ab uns quants qu'he vist publicats, el quals hagueren passat com altra classe de composicions, però no passaràn com a sonets, perque si no, arribaría'l dia en que tot lo que tindria catorze ratlles ho anomenariem sonet, mal fos en versos lliures.

Acabo, amich desconegut, pregantvos no interpretéu aquestes lletres com una censura, sinó com a modesta observació.

El meu amor a la literatura m'ha portat a escriure aquestes lletres, que honradament vos adreço.

PERE SALÓM Y MORERA

NOVES

Ab el present número acompanyém el prospecte de JOVENTUT pera 1906, ab les noves bases que, pera'l repartiment dels volums de nostra Biblioteca y pera la venda dels números solts de la revista, regiràn desde primer de janer. La importancia que ha anat adquirint JOVENTUT dintre'l Catalanisme, y sa Biblioteca dintre'l renaixement literari català, ha fet convenients les modificacions qu'en el dit Prospecte establim, segurs de que plauràn del tot als nostres abonats y al públich en general.

—

Dies ha que la prempsa diaria s'entretè parlant de nosaltres y fent calendaris sobre l'aparició pròxima d'un diari catalanista radical, fill de la fusió de JOVENTUT ab *El Poble Català*.

Hem desmentit la *especie*, però malgrat això, diari hi ha que torna a afirmar, com a certes, coses que desconeix en absolut.

Lo cert y positiu es lo següent:

1.er JOVENTUT continuarà sortint ab la vida propia e independent que sempre l'ha caracterisada, y regintse per les noves bases qu'en el Prospecte que avuy repartim se poden llegir.

2.on JOVENTUT veu ab satisfacció totes les iniciatives dels qui's preocupen, com ella s'ha preocupat fins ara, de l'acoblament de totes les forces catalanistes radicals.

3.er JOVENTUT seguirà esforçantse, dintre la *Unió Catalanista*, pera que aqueix acoblament sia un fet y's tradueixi en profitosos fruyts pera la causa catalana.

—

Segueixen sospeses les garanties constitucionals, y plouen les denuncies sobre la prempsa; especialment sobre la prempsa catalanista, que no sab hónt girarse pera no caure.

No estranyin, donchs, els lectors que'ns abstinguém de tractar certes qüestions. Dels periòdichs denunciats tampoch ne parlèm perque fóra una lletania, y no tenint com no tenim gayre fama de catòlichs, semblaria que claudiquém.

Per no parlar, no parlarém ni d'en *Lacandro*, que ha dit en lletres de motllo que'ns vol exterminar.

Quan tornin aquells dolços temps en que fer *noves* era un esplay pera les nostres ànimes enamorades, ja li dirèm al guapo de *La*

Publicidad totes les amoretes que tenim als dintres. Ara per ara'l deixèm esplayarse a n'ell, per lo que li convinga.

—

Se tracta entre'ls esperantistes catalans de constituhir una societat que tingui per objecte propagar l'idioma internacional editant tota mena de follets, llibres y cartells pera cridar l'atenció dels indiferents y dels qui desconeixen la existencia de l'Esperanto, y al meteix temps contribuhir a l'aproximació intelectual y mercantil del nostre poble ab els demés del món.

Ens plau la idea, y per nostra part no cal dir que farém tot quant estigui a la nostra mà en bé d'ella.

—

S'han renuat les classes d'Esperanto en el local de la societat «Progrés», Baixa de Sant Pere, 2. Dites classes són, com avans, públiques y gratuhites, y a elles pot assistirhi tothòm sense necessitat d'èsser soci de la esmentada societat.

Ab les meteixes condicions se donen també classes de l'idioma d'en Zamenhof en el «Centre Enciclopèdich Popular», els dilluns dimecres y divendres, de 10 a 11 nit, pel senyor Agustin Montaner.

—

Sembla qu'enguany per Sant Tomàs resultarà lluhidissima al parch la rua de cotxes de luxo, abundanthi els bons tronchs.

També tenim entès que pel janer revestiràn gran pompa'ls tradicionals Tres-Toms.

Nota bene: Ha sigut nomenat alcalde de Barcelona'l senyor marquès de Marianao.

—

L'«Orfeó Barcelonès», ab acompanyament de piano, armonium, quartet de trompes y orquestra de corda, donà un concert el dia 4 del present en el local de l'«Associació Wagneriana», cantant les següents obres de Schubert: *Cant dels esperits demunt de les aygües*, *op. 139* (chor a vuyt veus ab acompanyament de violes, violoncells y contrabaixos;) *Nocturn en el bosch*, *op. 136* (chor d'homes a quatre veus, ab acompanyament de quartet de trompes): *Cant de victoria de Mirjam* (gran choral mixte per les tres seccions, y sòl de soprán per la senyoreta Serra, ab acompanyament de piano, armonium y orquestra de corda. Instrumentat per F. Mottle.)

Per l'enunciat del programa's pot compendre la importancia de la sessió. El mestre Serra, director de l'«Orfeó», orfeonistes y demés elements que hi prengueren part, foren ovacionats.

El dia 11 del corrent tingué lloch en la meteixa «Associació Wagneriana» un concert a càrrech de les senyoretes Carme Aznar, pianista, y Eva Wiederkehr, violinista. Abdues senyoretes desenrotllaren un trevall artistich pulcre y fi, presentantse la Eva Wiederkehr com artista veritable y demostrant la Carme Aznar notabilissimes facultats de pianista.

Foren executades les obres següents: pera violi y piano la *Sonata en la major* de Haendel, la *Rêverie* de Schumann, una *Romance* de Kes y la *Sonata n.° 10* de Mozart; pera piano sol, la *Sonata* (*op. 81*) de Beethoven, *Barcarolle* de Rubinstein, *Cracovienne fantastique* de Paderewski, *Etude* y *Scherzo* de Chopin.

La sessió deixà un recort agradabilissim, resultant un èxit més pera la «Wagneriana».

—

Publicacions rebudes:

Crónica o Comentaris del gtoriosissim y invictissim Rey En Jaume I d'Aragó. S'ha publicat la coberta pera enquadernar el tomo primer d'aquesta obra que la «Biblioteca Clàssica Catalana» dels senyors Ferrer y Vidal ve publicat ab creixent èxit.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

Segona edició de SOLITUT

Queda posada a la venda la segona edició d'aquesta important novela de Víctor Català, un dels èxits més grans de nostra literatura contemporania.

A **tres pessetes** l'exemplar en totes les llibreríes.

Pera'ls corresponsals y els suscriptors de **Joventut** que adquireixin l'obra directament en nostra Administració, regeixen les condicions de costúm.

Any VI-Núm. 306 Barcelona, 21 de Desembre, 1905

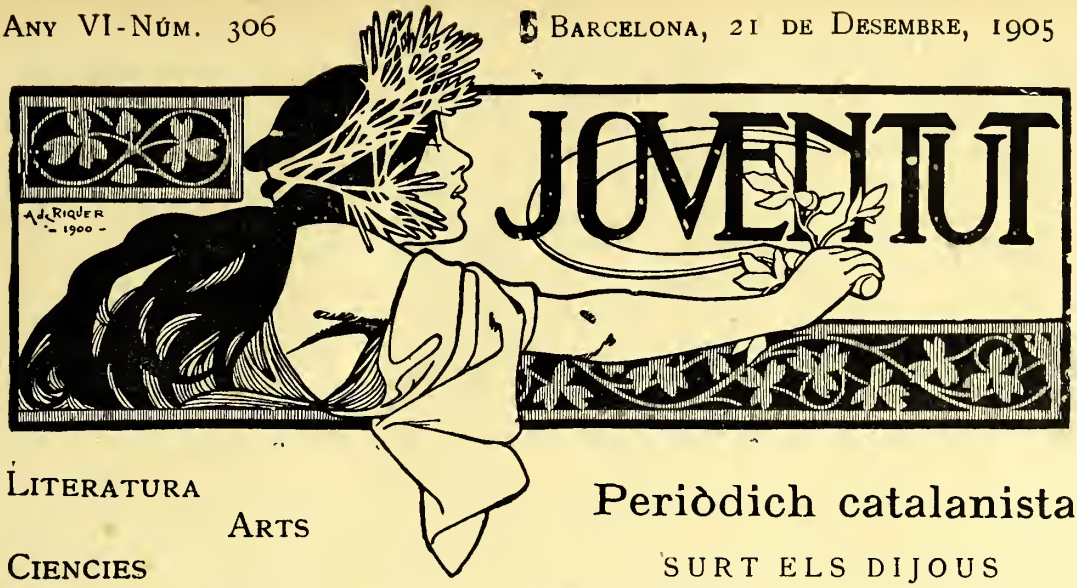

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent.	20	cèntims
» atrassat, ab folletins. .	40	»
» » sense folletins.	25	»

SUMARI:

Notes estrangeres, per Geroni Zanné. — Txeques: Costums y tradicions, per Benet R. Barrios. — Vida, per L. Escardot. — Esposes sense fills, per Xavier Gambús. — Còm parlèm, per Emili Tintorer. — Teatres, per idem. — Petit joch d'amor, per Carles Arro y Arro. — A n'En Rafel Vallès y Roderich, per F. Pujulà y Vallès. — El Cançoner d'en Joseph Pijoan, per R. Miquel y Planas — Consistori dels Jochs Florals de Barcelona: Convocatoria y cartell pera'ls de 1906. — Noves.

FOLLETÍ:

HISTORIES D'ALTRE TEMPS (narracions dels sigles XIV y XV).—Plechs 13 y 14.

NOTES ESTRANGERES

El nou ministeri britànich, sense modificar la política exterior de tendencia marcadament imperialista (com ho demostra'l nomenament de sir Edward Grey pera ministre de Negocis Estrangers), representa totalment un moviment de reacció contra'l sistema d'expansió *à outrance* que'l partit conservador anglès havia adoptat per lema.

Els lliberals anglesos no han sigut generalment partidaris de les tendencies imperialistes y expansives, com ho demostra'l fet de qu'en Gladstone s'oposés ab energia a que'ls reys d'Anglaterra adoptessin la dignitat imperial. En Gladstone, portant-veu del *credo* politich del seu partit, s'oposà a les guerres de conquesta al Sudàn y a l'Africa austral, per considerarles contraries a les veres tradicions lliberals angleses y atentatories a l'esperit de justicia.

No obstant, l'impuls imperialista donat a la política anglesa per en Chamberlain y en Balfour ha sigut tan fort y avassallador, que fins l'actual president del ministeri lliberal, sir Campbell-Bannerman, s'ha vist precisat a donar entrada en el ministeri a un imperialista de la importancia de sir Edward Grey, quals lemes de política exterior són: *entente cordiale* ab França y aliança estreta ab el Japó, lemes que se'ls pot fer seus sense cap dificultat el meteix *leader* de l'Imperialisme britànich, Mr. Chamberlain.

Respecte a la política exterior, es de creure que tot seguirà a Anglaterra tal com ha seguit fins ara, però en lo que fa referencia a la política interior s'observa en la formació del nou ministeri una tendencia burgesa y tradicional. S'ha comparat a sir Campbell-Bannerman ab el grotesch e imaginari personatge que simbolisa la vella Anglaterra, ab el popular John Bull, es a dir, ab l'esperit pràctich y pacifich, enemich de discordies y mals de cap, que vol viure una existencia tranquila d'home feliç y satisfet.

Sir Campbell-Bannerman, tal volta com a

contrapès de la influencia que pugui tenir en el ministeri sir Edward Grey, ha fet entrar en el meteix tres figures de rellevant importancia, y quals personalitats són veres tendencies politiques. L'un es mister John Burns, obrer, ab qual nomenament sir Campbell-Bannerman demostra voler entrar ab fermesa en l'estudi y resolució del problema social; mister Herbert Gladstone, ministre de l'Interior, fill del gran estadista lliberal y seguidor de les tradicions del seu pare; y finalment mister Bryce, ministre d'Irlanda, y que fou un dels qui aconcellaren y auxiliaren al gran Gladstone en la redacció y presentació del cèlebre bill pera l'*Home rule*.

Es de desitjar que aquestes pacifiques tendencies del nou govern lliberal anglès no sien torbades per l'amenaçadora qüestió del Marroch, qual resolució s'aproxima pahorosament.

—

Llegim en *Le Courrier Europeen* els efectes de la propaganda religiosa que'ls periòdichs catòlichs francesos del Canadà han emprès (sobre tot els de Quebec y Montreal), contra les *tournées* de les companyies dramàtiques de Paris, que qualifiquen de *foyer de toutes les pourritures*. Les excitacions dels arquebisbes han produhit tals efectes, que'ls estudiants catòlichs y els seminaristes han passat a vies de fet contra alguns actors y algunes actrius de la companyia de la Sarah Bernhardt.

Aixi meteix, un catedràtich d'Historia, Mr. Mage, ha vist assaltada la seva càtedra pels estudiants catòlichs, atropellats els seus alumnes, y malmesos els efectes de la meteixa.

Tan gran es el pànich creat a Montreal que, havent protestat un periodista francès, Mr. Pierre Laffleur, dels successos ocorreguts, en el *Bulletin de Montreal*, aquest periòdich no ha volgut ferse solidari de les opinions del seu colaborador.

GERONI ZANNÉ

TXEQUES

COSTUMS Y TRADICIONS

CAVALCADA DEL REY

La *Jizda Cralú* es una festa popular molt antiga dels pobles txechs de Bohemia, Moravia y Eslovaquia, que de dia en dia va desapareixent de moltes de les encontrades de les terres dites. Malgrat això, la descriurèm per èsser molt original y tipica. En el Museu d'Etnografia y Art Popular qu'existeix en el jardi que fou del princep Kinsky y que'ls patriotes txechs mantenen ab llurs quotes, hi ha'l grupo dels tres cavallers que més endevant descriurèm, y que figurà en la Exposició Etnogràfica inaugurada en l'antiga capital de Bohemia en 1891 pera remembrar el centenari de la primera Exposició universal celebrada a Europa, en la ciutat de Praga, l'any 1791.

Els genets vesteixen ab gust artistich, y els cavalls van adornats ab luxo. El grupo recorda la costùm barcelonina dels *Tres Toms*, que també ab el temps va perdentse.

Aquest esplay pùblich tè lloch el dilluns de Pasqua de l'Esperit Sant, com ne diuen ells de la Pasqua Granada, en la rica encontrada de Moravia, pels voltants de les viles d'Uhersque Hradixte, y Uhersky Brod. Es aqui hont encara avuy se celebra aquesta diversió popular. Cal saber que la Moravia es una regió ahont se crien molts cavalls de bona casta y de gran preu, y que'ls habitants, tots ells, són experts genets, y qu'en aquesta festa tots els que hi assisteixen van a cavall.

Com el titul diu, consisteix aquesta costùm popular en una comitiva a cavall: Tres fadrins dels més joves de la població's vesteixen ab les robes de les pagesetes, regularment proprietat de llurs germanes, portant al cap una corona de flors rublerta de flochs de tots colors, que'ls cauen al devant tapàntelshi la cara. El més jove dels tres fadrins es *el Rey*, y va a dalt d'un corcer adornat ab flors de mà, flochs virolats, richs ormeigs, etcètera, y als llabis du una xamosa rosa natural que no'l deixa parlar. Les mans les porta a la cintura com nances de gerra. Les regnes de la cavalcadura les tenen els dos companys que, muntant cavalls que lluhen guarniments de preu y de bon gust, van als seus costats portantlo al mitj, y a la mà

que'ls queda lliure hi duhen un sabre. Els cavalls porten amples y llargues cintes y llaços de vius colors a la cúa y a la clin. Devant del Rey y dels seus dos companys, a dalt d'un cavall d'estima, va un jove vestit ab un trajo bo, de les festes que són de costúm en la comarca, ab una gran gorra de pell y dues hermoses plomes blanques de gall, que arquejades li cauen al derrera; porta una senyera o un penó fet ab un mocador gran, de seda de colors vius, guarnit de flochs dels més virolats, vermells ab brodats grochs y verdosos, de flors de totes menes y colorayones. Aquests ornaments els du també'l cavall a la clin y a la cúa.

En l'acompanyament o seguici hi van els captayres, els trompeters, els embaixadors, els nuncis, y altres genets sense qualitat especial.

La cavalcada arriba al devant de les portes de les masies del poble, toquen les trompetes y els nuncis fan llur crida cantant:

«*Ojats! Escoltèu, si vos plau, vosaltres els d'a dalt y vosaltres els d'a baix, els vilatans y els forasters, lo que vos dirèm avuy dilluns de Pasqua de l'Esperit Sant!*».

Venen els cantayres y demanen un dò.

«*per un Rey honest y pobre, a qui li han robat tot: per llur bona sòrt no tenia* RES, *perque de lo contrari li haurien pres molt més.*»

Com se vulla que'ls de la cavalcada sien fills, parents, coneguts o amichs del vehinat de la vila, sentada en una encontrada rica y riallera, reben nombrosos presents de valua, dons que s'agraheixen per medi de poesies improvisades, a voltes satiriques. Més tart s'apleguen pera festejar la diada ab un ball, quals despeses paguen ab el producte de la venda dels obsequis rebuts.

Aquesta costúm es de temps immemorial, mes no se sab ab certesa lo que significava; potser *l'arribada de l'estiu.*

En altre temps s'havia celebrat aquesta alegra costúm en el reyalme de Bohemia, malgrat fos un xich diferenta. Hi prenien part personatges de més mèrit y de més importancia, puig representaven el rey, la reyna, el batlle, els regidors, el butxí, els agutzils, soldats, etc., y al cloure la festa mataven al rey.

BENET R. BARRIOS

VIDA

Avuy he entrat en la bonica cambra tebia en quals murs hi ha pintats grans lliris blaus y hont el remor de les petjades es ofegat per una tova alfombra de roses. Y en l'ample espill biselat he vist reflectarse'ls contorns suaus d'un breçol tot blanch, tou y lleuger com un niu de gavina.

Al fons de la cambra, en un dels llits bessons, bella remembrança del Renaixement, encortinats d'antigues y esmortuhides sedes, hi ha la mare, tota jova, tota blanca, hermosa com una aubada purissima de primavera, entre la blancor dels coixins.

La mare, que té en els llabis encara pàlits un somriure inefable endreçat al breçol vorer, somriure que sols trenca quan sent la onada lactosa agitarse y revoltarse dolorosament en sos pits que sobreixen de sava vital!

Del niu de gavina n'ha eixit un plany d'aucell pidoler, y he pres en mos braços la bonica criatura, delicada com una flor d'ombracle.

Quin encís té aquella carona de rosa! Car ne fa olor de rosa, la menuda d'en Jordi y de la Maria! De rosa y de moixonet calentó tot just emplomat.

M'acosto al llit, y dich, oferint a la mare l'escayent farcellet de brodats y cintes:

—Mira còm busca! Quina gana té! Cuyta, pòsatela al pit!—

La petita mare'm guayta un xich confosa, y murmura poch a poch:

—No, no encara. Esperèm. Si no pot ésser que tingui gana!... Si totjust fa...—

Y'm senyala ab els ulls el ver motiu que li fa refusar en aquells moments el pit a la menuda, que xiscla y plora.

Al peu del llit hi ha assentades, ertes y primes, ab trajos bessons, severs y negres, dues dames de posat senyoril, de rostres cantelluts, de jovenesa y pits ausents, molt semblantes l'una a l'altra.

En els amples sillons drecen llurs busts ben testos, rígits. Tenen els ulls baixos, y, en les enguantades mans, groixuts llibres de pregaries lligats ab cintes negres.

Ay, tè rahó la gentilissima partera! Ara comprench son prech mut, sa mirada eloqüent, son refús a la filla adorada...

Si són *les tietes!* Les germanes de l'avi mort, dues solteres empedrehides que trobarien altament indecorós y de poch *recato* — pera llurs ulls verginals — l'acte sublim d'aquella benehida maternitat.

Són *les tietes!* Aquelles dues ànimes blanques que han anat envellint en *el passat*, que de l'amor ne diuen pecat, quals cossos no han de donar llur fruyt d'amor y de vida!...

Les *tietes*, que són unes bones senyores que may han estat dónes; que no gosen acostarse a n'aquells llits quals misteris no revelats guarden pera llurs immaculades penses quelcòm de realitat pecaminosa, lo meteix que aquell sér tan petit y bufó, fet de besos y de sang confosa per l'amor immens que'l creà... aquell sér tan petit y bufó en qui halena poderosament la vida, però que no es encara batejat y du sobre'l front el segell del *pecat original*...

Mes la nena plora y's debat dintre sos fins volquers: la nena té gana y jo no tinch més espera.

— Dónali mamar, — dich, imposantme, a la fi.—No la facis patir més, pobriçona!—

Y afegeixo en veu baixa:

—¿Quina culpa'n té l'angelet de que sien elles tan verges?...—

La mareta somriu, y ses blanques mans van per descordar els llaços color de cel que li creuen el pit.

Les *tietes* comprenen: baixen més els ulls y s'alcen; se despedeixen d'alli estant y surten, severes y quietes, com ombres de tristor.

Y quan són lluny, la bonica mare llença una rialleta fresca com un cant de cardina boscana, y la cambra sembla més clara, y més alegres els grans lliris blaus que s'enfilen per les parets.

Oh! el somriure de la Mercè, les boniqueses que diu *a la reyna* quan se la posa al pit parlantli com si la menuda, plena d'enteniment, pogués compèndrela!...

Mes per això està'l bonich moixonet! Xucla que xucla ab dalit: vol viure, vol viure; s'arrapa a la existencia ab tot son ésser frà-gil y delicat com una flor que's bada.

En Jordi ha entrat, els ulls brillants, la boca somrihenta, el front serè illuminat. Son cos alt y prim se vincla suaument sobre la mare y la filla: es el món sencer allò pera ell, lo que s'estotja en aquell llitet estranyament bonich, ahont, fa un any apenes, geya tota rebregada, oblidada alli, la broma suau y blanca d'un vel de nuvia, nou de poques hores.

La esposa adorada, y en sos braços el desitjat fruyt de llurs amors! Còm els hi somriu ditxós! Còm les acarona y besa a abdues!...

Els veig, a n'en Jordi y a sa volguda companya, y veyentlos, torno a creure en l'Amor.

He sentit el xiscle de la infantona y vist sos ulls foscos badarse a la llum, ses manetes de rosa agitarse, y son plor clar y ferm cantar en la quietor de la cambra tebia, y torno a creure en el goig de la Vida.

...Mentres tant, carrer avall, per l'acera grisa, llisa y dreta, van *les tietes* ben ertes en llurs severs vestits negres, ben serioses y mudes: abdues iguals, sense l'encís d'una curva en el cos, ni el d'un esclat de poesia en l'ànima.

El cel es gris; fa un vent trist y queixós que arrebassa les derreres fulles en capgirells esbojarrats. Els tronchs cendrosos clapats de fosch s'arrengleren severament tot lo llarch de la via plana, per hont devallen les ertes figures de les tietes, ab llur eterna y trista virginitat.

Abaix, al carrer, el dia es gris y fret; a dalt, a la cambra tebia, quin sol que hi bat!

L. Escardot

ESPOSES SENSE FILLS

Oh esposes sense fills, que tindren desitgèu
pera passar els jorns de vostra quieta vida
acariciant el front de l'angelet de Deu,
consol al penós clam de l'ànima afligida!

Oh esposes sense fills, que tindren sommièu
pera podâ alegrar vostra ànima entristida
per tanta soletat que a la terra passèu,
sense un somrís tan sols d'una boca esquifida!

¿Quí sab si el capet ros que fóra vostre goig
esdevindría'l cap d un criminal o un boig?
¿Quí sab si el vostre fruyt pel món fóra un perill?

¿Quí sab si a qui el parí faría abaixâ'l front?
Oh esposes desitjants, quedeuvos sense fill,
avans de fer present d'un infeliç al món!

Xavier Gambús

COM PARLEM

QUE la llengua es un fidel reflexe de l'ànima dels pobles, un mirall ben clar en que llurs vicis, virtuts, caràcter y modalitats, en una paraula la seva idiosincracia s'hi reflecta netament, y que per aquesta rahó la llengua mare de cada poble dèu ésser estimada y guardada per sos fills com s'estimen y's guarden els tresors més preuats de familia que són nostra historia d'ahir, exemple per'avuy y lliçó pera'l pervindre, tot això es una veritat tan repetida, qu'es ja una veritat vulgar. Els poetes, els sociòlegs y fins els senzills patriotes han cantat y rahonat aquesta veritat tal volta un xich més de lo que convé y escàu a una veritat senzilla. *Qui parle beaucoup veut tromper*, va dir el gran Balzac. O sia: Les veritats grans y senzilles ab sols anunciarles convencen.

Tots n'estém convençuts d'aquesta veritat.

En cambi no n'estém, o no semblém estarne, de la veritat contraria, es a dir: que la llengua que parlém, adhuch y essent la nostra, influeix directament y modifica'l caràcter, les costums y l'ànima meteixa dels pobles. Y que tota llengua que no's modifica, que no's perfecciona, que no's precisa, es una llengua morta o qu'està prop de morir, com mort o prop de morir està aquell poble que una tal llengua parla. Per això un dels signes més evidents de la vitalitat d'un poble es la cura que té y l'esforç que li veyém fer pera depurar, enriquir y precisar sa llengua.

Jo vull prescindir, per avuy al menys (fixantme en Catalunya y en la llengua catalana), dels dos primers extrems. Me limitaré a notar qu'en això de depurar y enriquir la llengua catalana'ls esforços que s'han fet y's fan d'uns quants anys ençà són ben notables y significatius. Els nostres literats, els nostres poetes y els nostres gramàtichs han trevallat y trevallen ab fe y amor. La nostra llengua's fa rica y bella com l'ànima catalana, l'ànima del poble catalá, se fa rica y bella també. Avuy som més artistes y més richs que no ho erem cinquanta anys enrera; avuy parlém una llengua més rica y més harmònica.

Però ¿parlèm una llengua més noble? ¿parlèm una llengua més precisa, més gràfica, més sincera? Jo crech que no, y això es lo que'm fa pena. Perque al derrera d'aqueixa parla buyda, hipòcrita y convencional que tots parlém, hi veig la buydor, la hipocresia y el convencionalisme de l'ànima actual del poble català. Som més richs y tenim més mots, però ¿som més sincers y més franchs? Som més artistes y parlém més fi, però també som més hipòcrites.

Heusaqui el problema que jo voldria plantejar, y que crech interessantissim.

Ab greu dolor confesso la meva creencia. Y la confesso ab tant de dolor perque jo crech que'l verdader progrés moral y material, dels pobles com dels individuus, consisteix única y exclusivament en això: en ésser cada dia més franchs, més sincers, més naturals. Y aquestes qualitats s'han d'evidenciar y s'evidencien de fet quan existeixen, aixi en els pobles com en els homes, per medi de la parla cada jorn més franca, més sincera, més natural que parlen.

¿No seria, donchs, hora de fer un esforç y tractar de veure si en realitat estém madurs o'ns aném madurant per'arribarhi a parlar més gràfica y sincerament de lo que parlém?

«Al pa, pa, y al vi, vi», diu un vell adagi català. ¿Parlaven aixi els antichs catalans? Sembla que si. ¿Hi parlen els d'avuy? No, no y no. Avuy quasi bé'ns donèm vergonya de dir pa al pa y vi al vi, com ens en donèm de dir cul al cul. S'ha de dir quelcòm que faci més fi, un altre terme convencional, indeterminat, inexpressiu. El cas es ferse entendre, però ferse entendre de manera que, dihent un terme impropri, que no expressa res, aquell o aquells a qui ens dirigim entenguin bé que volém dir cul. ¿No es això una hipocresia? Admetém per un moment que la cosa sia bruta: ¿deixarà d'esserho perque al nomenarla, enlloch d'usar les lletres c u l usém les lletres a n o? (1)

Y com aquesta n'hi ha a mils. No's pot dir prenyada, s'ha de dir: en estat interessant; no's pot dir parir, s'ha de dir deslliurar; no's pot dir puta, s'ha de dir dòna de món; no's pot dir tinch mal de ventre, tinch còlich, s'ha de dir estich indisposat; s'ha de dir *té allò*, pateix de baix, de dalt, està excitat; no diu la veritat, per embustero; poch aprensiu, per lladre. En l'ordre de les interjeccions se pot dir *caray*, *jo't ſtich*, *dallonces*, *me caso ab ronda*. Tothòm la entén la idea, però la idea no ofén, lo que ofén són les paraules, les lletres. Y aqui hi veig jo la gran hipocresia. Jo comprench perfectament que hi ha coses o idees que no's poden dir: aquelles coses o idees que poden ofendre sentiments o creencies d'altri. Lo que no comprench es que, contrariament, ningú protesta quan aquestes

(1) En un colegi de monges que jo sé ensenyaven de confegir a les nenes així: c a l-cal; c e l-cel; c i l-cil; c u l-panereta.

meteixes coses o idees se diuen en termes velats.

Ab termes velats se pot dir tot. «¿Fulano? Oh, Fulano! Quina habilitat, quin domini de la paraula, quin talent! *Afiguris*: es un home tan fi, que ho pot dir tot, lo més escabrós, lo més vert lo més sacrileg! Ho sab dir tan bé y ab una gracia! Una'l perdona ab gust!»

Sempre'm recordaré d'una escena de que forem actors un amich meu y jo. Parlavem un vespre, en un poble de la costa, ab unes senyoretes molt fines y molt ben educades per cert. Havien estudiat y sabien tres o quatre llengües. Després de bromejar un rato, aquelles senyoretes van dirnos lo següent, que venia a tom, es cert, en el diàleg:

Una d'elles:—Digui «jo ploro» en anglés.

Un de nosaltres:—No ho sé (en realitat no ho sabiem) però sé dir estimar: *Y love you*.

Un'altra d'elles:—No; ha de dir «jo ploro».

Un de nosaltres:—Però si li dich que no ho sé. Jo sé estimar en moltes llengües, però plorar, francament...

Un'altra d'elles:—Lo interessant es plorar... plorar en anglés.

Un de nosaltres:—(Ja bon xich escamat.) Si ho es tant, diguiho vosté.

Una d'elles:—Oh, no's pot dir.

Un de nosaltres:—¿Que no's pot dir? ¿Per qué?

L'altra:—Perque no.

Un de nosaltres:—Donchs que ho digui la seva amiga.

L'altra:—Oh, jo tampoch.

L'altra:—Jo tampoch. No's pot dir.

Jo:—(Ja mitj enfadat.) Si no's pot dir, escriguiho, diguim les lletres.

Ella:—(Després de dubtar y consultar ab els ulls a ses amigues.) Una y, que vol dir jo, y una c, una r, y una y: *Y cry*. Vosté ja sab que la y en anglés se pronuncia *ai*.

Jo:—¿Vostés ho saben escriure y no ho saben dir? Donchs jo que no ho sabia ara ja ho sé: «Jo ploro; ay cray», quasi bé: caray.—

Al sentirho les senyoretes se varen ruborisar.

He contat aquest cas qu'es rigorosament histórich, entre molts d'altres semblants que podria citar, pera que's comprengui fins a quin punt arriba la hipocresia en el parlar, especialment entre les classes fines. Un mot cru no vos el dirán may: en cambi, fer equilibris pera dir una idea o cosa més o menys maliciosa y fins porca, es pera elles un *sport* que'ls hi dóna patent d'hàbils y llestes.

¿No es ben trist tot això? ¿No valdria més que ho callessin si ho creuen brut o immoral, o que diguessin les coses pel seu nom si tal no ho creuen?

Y encara baix un altre aspecte s'hauria de procurar fer més gràfich y precis el llenguatge català. Me referesch a les fórmules y rodeigs que usèm quan ens veyèm obligats a dir a algú quelcòm que ab rahó o sense creyém que'l podrà mortificar. «Digui que no hi sóch», per «Digui que no'l puch rebre.» «Nosaltres dinèm a la una», per «Vágisen que fa nosa.» «No, si es molt *mono*'l seu nen, però ¿sab? aquest gerro es un regalo y si's trenqués...» per «¿No li sab ventar un revés a n'aquest nen entremaliat?»

Un dia, a Banyuls-sur-mer (1), trobantme a la estació vaig entrar a l'*andén*. La porta era oberta de bat a bat. Cap rétol ni cap empleat *defensaven* la entrada. Se veya'l cel blau, un tren xiulava y un bon amich meu m'allargava'ls braços desde un vagó. ¿Per qué estava oberta aquella porta si no pera que jo la franquegés? «*C'est deux sous*» va dirme un empleat al tornar. Dos sous de multa, *d'amende*. Vaig pagar de mala gana perque ho considerava injust. ¿Per qué no les tanquen les portes o no posen un avis que eviti les tentacions? En fi, vaig pagar tot pensant: «Cada terra fa sa guerra». Y me'n anava malhumorat, quan sento que l'empleat, ab gran cortesia y treyentse la gorra, 'm diu: «*Merci monsieur*.» De poch m'enfado. Me vaig concretar a respondre ab tota la ironia que vaig saber: «*Vous êtes bien poli*.» ¿No resultava sarcàstich que'm dongués mercés per dos sous que jo no li donava de bon grat, sinó perque ell m'hi obligava?

En lloch de *merci* —si aquell home hagués sigut un home franch y convençut de qu'ell representava una idea de justicia—m'hauria dit severament: «*Cela vous apprendra, monsieur* etc.» Y jo m'hauria cregut més fácilment aixi que aquell home tenia rahó.

En fi, qu'en català—com per altra part en totes les llengües, potser encara més en moltes altres llengües: exemples el castellà y el francés—no's parla ab la franquesa y sinceritat que correspondria a un poble franch y sincer.

¿Per qué ha d'ésser aixi això? ¿Per qué a la hipocresia de l'ànima hi hem d'afegir encara la hipocresia de la llengua? No podriem fer nosaltres els catalans, que passém per ésser un poble gayrebé brutal per son amor a dir les veritats, no podriem fer un petit esforç pera corretgir un xich aquest convencionalisme de llenguatge?

Y ¿no podría ésser que si ens acostumessim a parlar ab més sinceritat y menys hipocresia, acabessim un jorn per ésser nosaltres meteixos més sincers y menys hipòcrites?

EMILI TINTORER

(1) A Banyuls-sur-mer són catalans, catalans de França.

TEATRES

ESPECTACLES-AUDICIONS GRANER.

Continúen al Principal les vetllades fines de moda ab una fredor desencoratjadora. Molta animació durant els entreactes, molts vestits bonichs y molts senyorets enguantats que's miren ab ulls tendres a les *pubilles riques* que generalment fan el desentès. Se veuen maniobres curioses, vanos que parlen, tossetes expressives, *gemelos* posats devant dels ulls pera mirar de costat, y moltes altres coses. També se senten converses qual vulgaritat desentona del lloch y dels richs trajos: si la minyona ha portat a taula l'arroç covat; si el xacolata es millor ab melindros que ab pa de casa; si la filla del marquès es una ordinariota, etc. Es distret escoltar durant els entreactes.

Però durant la funció l'aburriment s'endevina. Sols de tant en tant un xiscle mal reprimit o una riallada esplendorosa fa tombar vint caps envers una matrona revinguda o una tendra donzella inexperta que no saben contenir les llurs ingenuitats. Y no es pas en Molière, ni en Goldoni, ni en Marivaux, ni en Shakespeare qui les fa riure, sinó'ls actors quan, exagerant a tall de *clown* determinades situacions escèniques, apareixen més o menys ridiculs. De la fina sàtira, de la petita filosfia pràctica qu'en les obres d'aquests autors sempre s'hi troba, ben poca cosa o res semblen capirne aquella matrona, ni aquella donzella, ni la majoria del públich selecte alli congregat.

La veritat es que, fòra dels trajos y de les decoracions que sempre són esplèndits y apropriats, lo demès no pot entusiasmarnos. No tracto d'ofendre als modestos y laboriosos actors que al Principal trevallen, que ofensa no es dirloshi que'l teatre clàssich, sia del genre y de l'època que's vulgui, adhuch y possehint facultats que per desgracia sols alguns d'ells y encara relativament posseheixen, necessita una interpretació delicadissima, un estudi molt profond, y en fi, una preparació que'ls hi manca. Afegimhi que les traduccions generalment tampoch són ni prou literaries ni prou discretes, y's compendrà la fredor de que parlava avans.

Y encara deixo de banda la part mès grave, o sia que per exigencies de la moral rancia dels senyors que això dirigeixen, les obres escullides d'aquells grans autors sempre resulten ésser les mès ignocentes y ensopides. Mes com d'això ja n'he parlat altres vegades, no'n vull dir res més per avuy.

L'última sessió's composava d'un saynet d'en Camprodón, *La teta gallinayre*, que quan erem infants ens feya riure a Romea; però com que nosaltres y l'obra meteixa hem envellit—perque també's fan velles certes comedies, per no dir totes,—avuy ja no fa riure a ningú. Sobre tot els versos. Quin mal que fan a la orella aquells versos vulgars y xabacans d'en Camprodón! Y això que ho feren bè, molt bè tots els actors. En Giménez, en Bozzo, la seva filla, tots.

De *Les precioses ridicules*, ja ho he dit mès amunt: sols els trajos mereixen citarse. Se necessita més bon gust, més flexibilitat, més desembraç y una dicció més fina e intencionada pera fernos fruhir les delicadeses y fins les *bufonades* del gran satirich francès.

Ademés d'aquestes dues comedies ens donaren *Els dos xerrayres*, traducció catalana de *Los dos habladores*, que ab tanta *verbositat* escrigué'l gran Cervantes. L'obra no resulta gens ni mica. Y's comprèn fàcilment. Tot el seu mèrit consisteix en la maravellosa fantasia agermanada ab una incomparable riquesa de llenguatge de que fa gala un autor qual idioma's distingeix precisament per èsser florit encara que poch expressiu. Es a dir, tot lo contrari del català. Es una pensada ben poch genial aquesta. ¿Per què no'ns ho donaven en castellà? Jo bé sòch catalanista, però tractantse d'art sempre he cregut que les traduccions sols deuen servirnos per'apendre o gaudir lo qu'en original no podèm compendre. Ademés, els actors ho feren molt malament. Quasi bè no's coneixia que'ls dos protagonistes fossin xerrayres. Si fins s'entrebancaven!

EMILI TINTORER

PETIT JOCH D'AMOR

PERSONATGES

LA COMTESA HELENA
DON JOAN
EL DUCH OCTAVI

L'acció passa a Italia.—Segle XVI.—Sala senyorial.

ESCENA PRIMERA

LA COMTESA ELENA Y DON JOAN

LA COMTESA

¿Sóu?...

DON JOAN

El criat del Duch Octavi...

LA COMTESA

¿Y veniu?...

DON JOAN

Pera dirvos, senyora, que'l meu senyor, el Duch, trobantse indisposat, avuy no vindrà pas: restarà a casa. Y vinch pera dirvos, també, que'l Duch Octavi, ple de por y temença, tremola en son palau...

LA COMTESA

¿El Duch Octavi?...

DON JOAN

Sí, el Duch Octavi tremola com un nen o com un vell... Sembla que tingui fret... Té por, basarda...

LA COMTESA

¿Por?... ¿Basarda?... ¿De què?

DON JOAN

Del seu amor.

LA COMTESA

¿Dubta, potser, de mi?

DON JOAN

No dubta, tem.

LA COMTESA

¿Tem? ¿Per quina rahó, per quina causa?... ¿He donat jo motius?...

DON JOAN

Vós no, senyora.

LA COMTESA

Allavors...

DON JOAN

Es que ha arribat don Juan...

LA COMTESA

¿Y tem, potser...?

DON JOAN

Don Joan ha dit que vós serieu seva.

LA COMTESA

¿Don Joan ha dit?...

DON JOAN

Que vós serieu seva.

LA COMTESA

¿Ha gosat?

DON JOAN

Ho ha promès!...

LA COMTESA

Això es horrible!... ¿Què s'ha cregut Don Joan? A les cortisanes y bagasses pot ell conquerir ab ses ofrenes; ab la seva llegenda a les ingenues; però a mi, a una emparentada ab el Sant Pare, descendenta de reys?... La Comtesa Helena no serà de don Joan.

DON JOAN

¿No serèu d'ell... senyora? Don Joan vos rondarà la casa vostra, y ab diners comprarà vostres criats, y entrarà en vostra cambra, y en ella vos parlarà d'amor, y vos dirà paraules harmonioses, y vos ubriagarà de llarchs esguarts... Don Joan es, en veritat, irresistible...

LA COMTESA

No pas pera mi.

DON JOAN

¿No pas pera vós?... Ho es pera totes, perque ell sab enganyar. Es fals, astut, mixtificador, ruhi, rufià, pervers y disolut, però es hermós... Ademés, es galàn y es enginyós. Escoltantlo, les nostres damiseles s'ubriaguen... Y al parlar s'acosta suaument, y mira ab uns ulls que són estranys, y somriu ab uns llabis fets de porpra... Y s'apropa, s'apropa, y quan la ubriaguesa triomfa en elles, Don Joan obre'ls seus braços y atança dolçament sa boca roja a les boques sedentes y afanyades...

LA COMTESA

¿El coneixèu?...

DON JOAN

Si: ¿qui no'l coneix? Ell enderrocà'l meu ensomni y feu del meu jardi un cementiri... Ell s'interposà en mos amor y fruhi de l'aymada!... Desde llavors l'odio immensament. Voldria vèurel mort, però bé sé que jamay gaudiré del meu desitj... Don Joan es immortal; desde l'infern jo crech que cada dia li endrecen nova vida y noves forces!...

LA COMTESA

¿Y ell ha dit?...

DON JOAN

Que vós serieu seva... y lo qu'ell diu se compleix sempre.

LA COMTESA

No pas aquesta volta... Però tinch por... me'l pintèu tan terrible... En sa presencia crech que tremolaré.

DON JOAN

Tremolarèu... Perque ell s'apropará al vostre rostre y vos dirà qu'es hermós, qu'en totes les Espanyes may n'havia vist cap de tan bell, y que aquí, a la Italia, sols en les Madones rafaèliques n'ha vist de semblants... Vos dirà que sóu bella, que per vós ofegaria entre ses mans sa vida pera oferirvos, com penyora d'amor, el seu cadavre; vos dirà que vos estima, y, agenollat a terra, allargarà'ls seus braços humilment, boy demanantvos una almoyna d'amor... y vós l'escoltarèu tota encantada... Per això tremola en el seu palau el Duch Octavi... Per això tremolo jo...

LA COMTESA

¿Vós? ¿Y per què?

DON JOAN

Perque odio a don Joan... y li tinch enveja... Vós serèu d'ell un jorn...

LA COMTESA

No.

DON JOAN

Si: vós serèu d'ell... y això'm martiritza y m'atormenta. Don Joan acariciarà'ls vostres cabells, se mirarà en els vostres ulls y agonitzarà en els vostres llabis... Y jo penaré terriblement, perque sentiré dintre del cor les vostres besades amoroses... Els llabis odiats fruhirán dels llabis llargament estimats en el silenci.

LA COMTESA

¿Què dihèu? ¿Què dihèu?...

DON JOAN

Dich la veritat.

LA COMTESA

¿M'estimèu, donchs?...

DON JOAN

Senyora, *(S'agenolla.)* per tindre entre les meves vostres mans, les mans me tallaria; per besar ab mos llabis vostres llabis, ompliria'ls vostres de veri...

LA COMTESA

Parlèu com un poeta...

DON JOAN

Ho sóch del vostre rostre, dels vostres ulls...

LA COMTESA

¿Y quines són les vostres poesies?

DON JOAN

Besades...

LA COMTESA

No les recitèu pas... ¿El vostre nom?

DON JOAN

Paolo.

LA COMTESA

El nom es melodiós.

DON JOAN

Com mon amor.

LA COMTESA

Sóu atrevit, Paolo.

DON JOAN

No sóch jo, es l'amor.

LA COMTESA

Sempre ab l'amor als llabis!...

DON JOAN

Y al cor!

LA COMTESA

No ho veig pas.

DON JOAN

Si mirèu als meus ulls, allí el veurèu.

LA COMTESA

Els vostres ulls m'espanten; en ells hi veig quelcòm que'm fa basarda...

DON JOAN

Es el desitj.

LA COMTESA

Quelcòm que m'ubriaga...

DON JOAN

Es l'amor.

LA COMTESA

Quelcòm que m'atràu...

DON JOAN

Són els petons.

LA COMTESA

Aparteuvos, Paolo!...

DON JOAN

No. Senyora .. Deixeume ésser aquí, ben vora vostre, sentint en mos ulls vostre mirar, sentint en mes mans vostres caricies. Deixeume ésser aquí, com un infant, y conteume rondalles y balades... Vos estimo tant, vos aymo tant!... *(Se sent soroll de passos.)*

LA COMTESA, *aixecantse.*

Còm! ¿Qu'es això? ¿El Duch Octavi ve?...

DON JOAN

Callèu, Comtesa.

LA COMTESA

¿No m'havíeu dit que no vindría... que's trobava malalt?

DON JOAN

Jo vos he dit solsament que vos estimava... Jo no vos he dit res més... Y si, vos estimo!...

LA COMTESA

Callèu!... Tinch por!... Tinch por!...

DON JOAN

No tremolèu... Jo vos defensaré fins a la mort. Però abraceume força, dolçament... Omplimnos de petons pera enfortirnos, y digueume en veu baixa, acaricianta, lo molt que m'estimèu. No tinguèu por, Helena: no debades estèu ab Don Joan!

LA COMTESA

¿Còm? ¿Què dihèu?... ¿Vós?...

DON JOAN

Sí: sóch Don Joan, el meteix Don Joan, el que vos estima com no ha estimat jamay... Per vostre amor ha dit qu'era criat, per vostre amor exposará sa sang Peró no tinguèu por: la meva espasa ha florit sagnanta en cinch cents duels.

ESCENA II

DITS y EL DUCH OCTAVI

DUCH OCTAVI

Tanta traydoria sols ab la sang d'abdós pot perdonarse...

DON JOAN

Vos equivoquèu, Duch... No són les nostres sangs pera la espasa... són pera'ls petons... pera l'amor... ¿Traydoria? No, jo crech que no... Amor, res mès que amor: un dolç amor que la vostra sang batejarà...

(Lluyten. El Duch Octavi cau mort. La Comtesa s'agenolla prop seu y li palpa'l pit.)

LA COMTESA

¿Qu'heu fet, qu'heu fet, Don Joan? Es mort, es mort!...

DON JOAN

Sí, el Duch Octavi es mort: era precis... Sa sang entristirà la casa vostra, però farà etern el nostre amor... Cadenes sagnantes ens lligaràn...

LA COMTESA

Aquesta sang m'horroritza!... Sangnantes tinch les mans, sagnant el rostre!...

DON JOAN

No vos espantèu, per això. Per cada gota de sang que vos ha tacat, jo vos faré mil petons; jo vos treurè la sang de vostre rostre, jo vos treuré la sang de vostres mans... la recullirè tota ab mos llabis, y en ells la servarè perpetuament... Ells seràn, donchs, del nostre amor, el càlzer... No tinguèu por, Helena. Aquesta sang es llevor de petons, aquesta mort... un petit jòch d'amor.

CARLES ARRO Y ARRO

A N'EN RAFEL VALLES Y RODERICH

No vos he contestat avans perque vos sabia fòra de Catalunya. Si fou el temor o l'amor paternal lo que vos en allunyà, no vull ara esmentarho, mes, fos per lo que fos, he callat fins a sabervos retornat, perque no he volgut afegir al dany de l'ausencia l'agror de mes paraules, que per dolces que les trihi al dirigirirme a vós, sempre vostre paladar sè bé que les trobarà aspres tant per lo que de censura tindràn com per les materies que faràn pùbliques.

Jamay hauria cregut, amich benvolgut Vallès y Roderich, que home del vostre enllevat, que mès d'un cop ha esmentat sa *trompa* bufada en moments perillosos, com prudent vaixell devant d'un grop arriès ses veles y s'allarguès en popa ab un petit-floch tan sols, deixant el carrer del Cuch pera passejar la Cannebière com el més vulgar de nostres fabricants de taps. Y si vos haig d'èsser franch del tot, si may ho havia cregut, menys ho crech ara, y no perque estigui poch convençut de l'amor que prpfessèu a vostra persona, sinó perque sè qu'en vós hi dominen passions mès petitetes, que, petitetes y tot, agombolades fan un gran tot anorreador de vostra gran passió, que bo y essent ben gran, essent única, desapareix al costat de la gran massa que aquelles formen.

Sí, amich Vallès y Roderich: vós heu fugit de Catalunya no perque temessiu quelcòm contra la vostra persona, sinó perque vos estimèu massa la fatxada de casa vostra, el *frontis* de vostra botiga d'apotecari, la portada del vostre cau hermosejat pels Terris y pels Audets, y, mès poruch que'ls caragols que al sentirse les banyes tocades s'arroncen dintre llur closca, vós abandonareu aquesta, vós fereu no fa poch lo que no fa gayre mès feu vostra filla Carmeta, ab la sola diferencia de que a aquesta l'acompanyava un practicant y a vós un trist sach de mà ab mitja dotzena de mocadors y mitjons, el morrió de riçar el bigotis y les pantufles de simolça.

Si, deixeume dir, que ho vull dir tot. ¿Què temieu contra vostra farmacia? ¿Les pedres? Ah, mirèusela bé vostra fatxada! Més mal que totes les pedres y pedregades del món, hi han fet els cops donats en ella per la mà d'en Calau, del bon Calau que tustava a son amich a totes hores ab el cor ple de tristors y de temences... Mès que als vostres amichs a qui deixareu sense saludo, vos estimèu la vostra botiga, ab aquella estimació petita de burgès bon jan (per de fòra), que, mès que estimació directa a la cosa, es de retruch propria estimació d'home que's paga de que l'alabin a n'ell fent alabança dels objectes que l'envolten. Sí, no ho neguèu: vós la teniu la petita petitesa de la vanitat; proba ben clara

n'es el que ara tot se vos torni parlar y reparlar de vostra farmacia flamant, d'aqueixa farmacia de que vos avergonyieu quan era velleta y entrenyinada y polsosa, y quan enlloch de pots blaus ab lletres daurades de trinca y ampolles d'especifichs moderns, omplieu ses estanteries de pots blanch abs rètols de paper y capces d'ajudes de veterinari.

Emperò ja no serieu gran home, si no fossiu gran infant. Vós teniu el dret de viure tòrt, y per això insisteixo en aquest punt. Però com que, per gran que siguèu, no teniu dret de fer tòrt als altres ni als ulls dels altres torçar la veritat, dech enfondir en altres punts, y ho faré.

Deyeu en vostre derrer article endreçat a mi, tot fentvos l'home serè, que vostra filla Carmeta venia a apendre l'Esperanto, y això es fals de tota falsetat. Jo no la he vista may a classe, y els bons companys esperantistes no'm deixaràn mentir. Jo no negaré que la vostra filla sortis de casa dia per altre, però anèu a saber quin altre idioma la estava *esperanto* a la cantonada del carrer del Cuch. Confessèu palesament o qu'heu faltat a la veritat, o qu'heu badat com un pot d'arrels de malvins destapat. Y com que jo vos conech y sè que vós, concorrent que foreu del *Gavilán*, la sabèu massa llarga pera que vos puguin aixecar la camisa, encara que'm diguessiu lo segón jo creuria lo primer, perque estich més que convençut de que vós ja sabieu que mès d'una vegada la Carmeta havia sigut vista a casa la Mercè d'en Graner, a veure'ls sports suechs pel-liculats, y a no veure'ls intèrvals de fosca en companyia del vostre practicant, qui ab la seva mansuetut vos ha daurat la pildora que vós ara tractèu de fer empassar als barcelonins ab vostre amor cientifich de penya d'Ateneu.

Si tan sincer sóu, ¿per qué no ho dihèu que ja no amenisa les vetllades de casa vostra la Carmeta? ¿Per qué no ho bescantèu que vostre practicant, en Peret, cançat de la mà de morter va agafar la de vostra filla sense demanàrvosla, y se l'ha enduta ab filla y tot? ¿Era preparant l'apagament de l'escàndol que això produhiria al ésser esbombat, que parlaveu d'amors cientifichs y de ciencies amoroses? Parlèu clar: ¿vostra filla ha fugit ab en Peret avergonyìda de la publicitat criminal que vós donareu de sa passió per mi, de la qual jo no'n sabia ni un mot, y que potser ella va explicarvos a cau d'orella pera despistarvos, fervos badar y lograr ab mès llibertat practicantejar ab el futur don Pere? o bè ¿ella ha fugit perque era cert qu'estava farta de sentirvos a parlar del cinquanta tres y del seixanta quatre, y de l'Espartero y del Vallès y Ribot de la Federal?

Siguèu home superior y confesséu que vostra pubilla a hores d'ara potser, a mena de nova Caraman-Chimay, balla'l bolero a Toulouse pera guanyarse les garrofes d'ella y d'en Peret, o a mena de nova Irene ibseniana, ensenya ses belleses pera despertar de la freda tomba de vostre amor cientifich a lo Rubek.

Potser si callèu vos respectarè, que a la fi sóu son pare y pare del sigle passat, però lo que no vos puch tolerar es el vostre intelectualisme en materies amoroses. No, amich estimadissim malgrat tot: no vos puch consentir que ara, fart de carn, vos feu, no frare, sinó doctor *cardiach* que dirieu vós; vós qu'heu fet la joventut en una época de bullanga, no sóu qui pera venir a fer romanticisme en materies d'amor; un romanticisme de laboratori, es cert, però romanticisme a la fi. Les matrones romanes són avuy senyores, els gladiadors si volèu són camalichs o cotxers, però l'amor es sempre'l meteix—grat sia als Deus!—y la més ensucrada damisela mès s'estima la mocegada barroera d'una boca ardenta mal senti l'alioli, que la disquisició melosa de la boca perfumada d'un intelectual... que se la perfumi. La més pulcra de la més encotillada de les senyoretes, més prefereix estrènyer el coll musculós d'un Hércul que la gorguera riçada dels gomosos del temps d'en Cyrano: allò de la tragedia es pura faula a la fi; romanticisme; com si diguessim, amor cientifich. Y de cent dònes, noranta obriràn els ulls si les hi parlèu de la diada del Corpus, y les cent s'adormiràn si les hi plantegèu un problema algebraich.

Per això que la bestia entra en un cent per cent en la composició de l'amor, de la meteixa manera que la tela hi entra per un tot en una camisa, y les cintetes, que són els sentimentalismes, no hi entren sinó com a detall de bon gust... o de mal gust devegades, heu de convenir en que'l matrimoni es antiquat, groller y convencional; ofensiu pera la especie humana, ja que sa llegislació no va endreçada al cor, sinó a la materia; atentatori a la llibertat humana, y desmoralisador per quant ve a posar a l'amor limits mantinguts per sancions materials diferentes segons els paisos, en tant que cap lley limita l'odi, y si ho fa, tot lo mès el limita moralment. Hèu de reconéixer que, essent l'amor funció natural, la lley sols déu intervenir en ella posant tot lo més cartells en les cantonades sancionant les infraccions ab penyores, però may intervenint en la vida privada; que ningú s'ha de ficar a casa vostra, ni vós ho consentirieu, pera obligarvos a menjar carn d'olla cada dia si no la mengèu, o pera fervos menjar de tant en tant un bitxo cohent si vós sóu dels qui, encertadament, opina que'l ventre porta les cames y que sempre cols cansen, però no espatllen el pahidor.

Y si vós me sortiu ab el ciri trencat de la corrupció de costums modernes y de la joventut que ara puja, jo, fugint de la pedanteria, excusarè les cites històriques que vos demostrarien còm en tot temps les oques han tingut

béch, però si que vos diré, si per cas insistiu en que ara'l tenen més llarch que may, que precisament el matrimoni es el gran corruptor de la humanitat, ja qu'esclavitza dintre d'ell la dòna, y per lo tant, impossibilitada de lliurement trevallar, viu dintre del sant llaç com a paria, lo que fa que'l jovent no pugui constituhir familia fins a comptar ab medis pera més de dos—avuy que tan dificil se fa'l trobarlos pera un sol—y entretant l'home impacient y lliure dongui satisfacció a natura com li sia possible, mentres la dòna encadenada vagi elaborant dintre de sa migrança'l pahorós fantasma de l'histerisme. Y vegèu còm si profondisessim en aquest punt, y vós podrieu ferho millor que jo, arribariem a trobar que al matrimoni hi arriben els dos sexes, l'un fadigat per l'us y l'altre pel desús en desigualtat tal de desenrotllo, que potser a més de lo esmentat podriem afegir que'l matrimoni es criminal si demostressim—cosa que pot ferse cientificament—que d'aquella desigualtat ne van plenes les cliniques.

Y si a més jo vos digués que'l matrimoni, hipòcrita y moral—oh que n'es de fastigosa la moral!—per essencia, es l'inventor de les fàbriques de Paris, de les cols que donen criatures y de les cent mil bestieses més ab que s'embruteix la imaginació dels infants, preparantlos pera donar una importancia que no té a l'acte deliciós mes no per això menys estúpit de l'amor, ja no vos quedaria pera defensar vostre amor bo y cientifich, altre argument que'l rovellat de la necessitat de protecció dels infants, a lo que jo vos respondria de la següent manera: 1.er ¿Seréu vós qui afirmaréu que'ls pares estiméu als fills perque la lley ho mana y no perque es de naturalesa? 2.on ¿Pot honradament parlar de protecció als infants una humanitat que'ls ensenya a matar y els mata a milers, quan a la flor de la vida encara tenen com qui diu la llet als morros? 3.er ¿No seria més noble, y sobre tot més franch, que'ls Estats diguessin que apoyen el matrimoni perque'ls hi permet *numerar* els sers desde que fan el bleix fetal, lo que'ls hi facilita la tasca explotadora? 4.rt ¿No es ridicul que suposant que la gent al desaparèixer la lley matrimonial aixi que tinguessin un fill l'abandonessin, els Estats que gasten milionades pera la destrucció moral y material (clero inclòs) s'esveressin pensant que haurien d'omplir uns quants mils de biberons diariament y arrenglerar uns quants cents de mestres d'estudi?

Vaja, senyor Vallés y Roderich, aquesta vegada no havèu estat en lo just, y trobo qu'esmerço massa temps y paper en demostrarvos lo que la vostra filla Carmeta vos ha ben demostrat, això es: qu'en materia d'amor val més un Peret a la mà, que cent intelectuals volant; que sempre es tart no arribanthi d'hora; y que'l Concili de Trento... *vaya, buenas!* —F. Pujulá y Vallés.

EL CANÇONER DE EN JOSEPH PIJOAN (1)

Heusaqui un bon llibre, y, més que tot, un llibre bo. Tot ell respira humanitat; amor es el sentiment que l'inspira; humilitat y altruisme són ses manifestacions; sa finalitat única, el bé.

En Joseph Pijoan es un d'aquells homes dels quals, quan se'n troba algún pel cami de la vida, sol dirse: *Es un pecat ferli mal*, perque, com ells són incapaços de ferne, fins, si mal se'ls hi fes, ens el tornarien en bé, y per això preferim respectarlos pera no havernos de reconéixer inferiors a n'ells en l'exercici de la bondat. Y per això dihém: *Es un pecat ferli mal*, perque es usual en nosaltres suposar als demés capaços de cometre les meteixes maldats que nosaltres cometém, ab lo qual ens tenim per menys dolents de lo que som; y quan d'un home sabém que sols es capaç del bé, preferim evitar ab ell tota comparació, y passém de llarch, tot dihent: *Es un pecat ferli mal*. Aixi creyém fer acte de noblesa, no fent mal a qui presumim que no hauria de tornarshi.

Llegiulo'l petit llibre d'en Pijoan, y encara que no haguéu tingut may ocasió de conèixer l'home, tindréu d'ell una visió ideal; ab la circumstancia de que, si mil vegades havéu passat per la pena de veure esvahirse una visió vostra en presencia de la realitat, en aquesta presentiu que anéu segurs del tot, perque en la formació del vostre ideal sols hi han intervingut elements exemptes d'artifici, y qual simplicitat exclòu ja la possibilitat de tot engany.

No es un llibre, el d'en Pijoan, com tants altres que'n corren. Jo veig generalment en cada llibre un enginy de guerra; veig en ell l'obra del lluytador, y derrera de les lletres que conté m'apar véurehi parpellejar l'esguart de qui les ha dictades, com espiant l'efecte qu'en mi produeix la lectura, satisfentse de la victoria que sobre meu obté ab el convenciment que a mon esperit aporta, o malehint la meva resistencia si no consegueix imposarme de les noves veritats que predica. Perque jo no crech may que un llibre sia escrit ab propòsit de mentida; mes si crech que la mentida ha estat tinguda en estima de veritat per qui l'ha posada en el llibre.

En Pijoan no's proposa res ab son llibre, y per això convenç. *Valen més cançons que rahons*. ¿Qué li diréu a un home aixi? Ell no pretén res, ni demana res; ell passa cantant, y derrera de son cant se n'hi va la vostra ànima. Y ¿per qué tot això? Perque ell no vos reclama pera la lluyta, sinó que se vos

(1) Estampat per J. Oliva a Vilanova y Geltrú. MCMV.

presenta indefens. ¿Y quin mal li voldréu a qui veyéu tan lluny de fèrvosen?

Tot el llibre es aixi. Tot podria discutirse d'ell si un pogués ferlo objecte de discussió. Jo començaria per discutir el color de la coberta (¿per qué ha d'ésser blanca y no d'altre color?) y acabaria discutintho tot. Per això faig de critich a voltes, perque dins meu hi sento'l lluytador, y cerco, lluytant, a aumentar el convenciment que jo tinch de les coses; y faig armes, no pera obtenir una victoria, sinó perque tinch armes y'm cal mòureles en pro o en contra de quelcòm, car aixi entench afermar mon convenciment y donar a mes armes un nou tremp pera defensarlo.

Mes en *El Cançoner* d'en Pijoan el critich no hi té res que veure. Si l'obra com a obra literaria no es absolutament perfeta, es precisament perque'l proposarse l'autor aquesta perfecció hauria estat ja com prepararse a la defensa. Y qui no vol lluytar no tem presentarse senzillament, mal preparat y tot, car sa millor defensa està en el propòsit de no voler lluytar: *Valen més cançons que rahons*. Si volèu lluytar ab cançons, prou!

Y com a cançons, escolteules les d'en Pijoan. Si sòu capaç d'escoltarles ja estèu llest. Ell canta'l nostre pa de cada dia, ell canta l'amor entre'ls homes, ell canta la bondad, la humilitat... ¿Y còm es possible que un home qui canta eixes coses ab tan persuasiva entonació, ab tan senzill convenciment, no sia un elet?

Saludèm en aquest llibre l'obra d'un poeta, y sobre tot, l'obra d'un home de bé.

R. Miquel y Planas

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS

DE BARCELONA

Convocatoria pera'ls de l'any 1906

Als poetes y prosadors de Catalunya y de tots els territoris ahont la nostra llengua es parlada o coneguda, els VII Mantenedors del *Consistori dels Jochs Florals de Barcelona*, en l'any XLVIII de llur restauració, salut.

Per complir la honrosa comanda que l'honorable Cos de Adjunts ens feu el día 1.er de Novembre d'aquest any, vos convidàm a pendre part en el *Jochs Florals de 1906*, que, segons els Estatuts y bones costums establertes, se regiràn per el següent

CARTELL

El primer diumenge de Maig, que s'escàu el día 6, se celebrarà la poètica festa, en la qual seràn adjudicats als autors de les mellors poesíes qu'hi obten, els *Premis Ordinaris*, (que ofereix cada any *l'Excm. Ajuntament de Barcelona*, protector y ja de temps aymador de la Gaya Ciencia), o síen: la *Englantina*, la *Viola* y la *Flor Natural*, que corresponen als mots que formen el lema de la Institució.

La *Englantina d'or* se donarà a l'autor de la mellor poesía de caràcter patriòtich o fets històrichs, usatges y costums de Catalunya, essent preferida en igualtat de mèrit la escrita en forma de romanç.

De la *Violeta d'or y argent* se'n farà entrega a l'autor de la mellor poesía religiosa o moral.

La *Flor Natural*, premi anomenat d'honor y cortesía, s'adjudicarà a la mellor composició en vers sobre tema que's deixa al bon gust y franch arbitre de l'autor. Segons la bella costúm d'antich establerta, el qui obtinga aquest premi deurà ferne present á la dama de sa elecció, la qual proclamada *Reyna de la Festa*, entregarà'ls premis als qui guanyadors ne síen.

PREMI DEL CONSISTORI

Una copa artística que ofereix el Consistori a la mellor composició en prosa sobre tema y genre literari que's deixa al bon gust de l'autor.

Atorgats els premis anteriors, el Consistori disposa, pera adjudicarlos a les composicions que'n crega mereixedores, dels següents.

PREMIS EXTRAORDINARIS

Un objecte d'art, que ofereix l'Emm. y Rvdm. senyor Cardenal Casañas, Bisbe de la Diócesis.

Un Relleu artístich, ofrena del Emm. y Rvdm. senyor Cardenal Fray Josepch de Calasanz Vives.

El Sagell de la Unió Catalanista incrustat en or sobre planxa d'acer, ofrena de la Junta Permanent de la «Unió Catalanista».

Un objecte d'art, ofert per la «Lliga Regionalista» de Sabadell

Un objecte d'art y'l títol de soci de Mèrit de l'Associació de Lectura Catalana.

Una moneda d'or, ofrena del «Centre Catalanista de Santiago de Cuba.

D'acort ab els Estatuts dels *Jochs Florals*, podràn concedirse ademés els accèssits y mencions honorífiques que'l Consistori judique ben merescuts.

Totes les composicions deuràn ésser rigorosament inèdites y escrites en antich o modern català d'aquest Principat, de Mallorca, de Valencia, del Rosselló o de la Sardenya.

Tots els trevalls, ab lletra clara e inteligible, se remetràn al Consistori, carrer dels Templaris, num. 3, avans del mitjdía del día 15 de Març vinent, junt cada hu ab un plech clos que continga'l nom de l'autor y duga demunt escrit el títol y lema de la composició.

Els premis o accèssits que no síen retirats avans de la renovació del Consistori, s'entendrà que son renunciats per sos guanyadors.

Els plechs que continguen el noms dels autors no premiats se cremaràn, com de costúm, acabada la repartició dels premis.

El Consistori's reserva per un any la exclusiva proprietat de les obres premiades, entenentse que la publicació total o parcial d'alguna composició premiada, avans de la celebració de la festa, implica la renuncia al premi y als honors que del meteix s'esdevinguen.

Que'l Senyor vos donga inspiració pera cantar ab esperit verament català la *Patria*, la *Fe* y l'*Amor*, y a nosaltres discreció en judicar y acert en premiar als més dignes.

Fou escrit el present Cartell en la ciutat de Barcelona als 15 díes del mes de Novembre de 1905, per els VII Mantenedors. — Miquel Costa y Llobera, *President.* — Ferràn Agulló. — Lluís B. Nadal. — Joaquím Miret y Sans. — Joseph Pous y Pagès. — Geroni Zanné. — Pompeu Creuhet, *Secretari.*

NOVES

Temps fa que la prempsa ve parlant del projecte de la *Unió Catalanista* de convocar als autonomistes catalans a una Assamblea magna de la que'n neixi la desitjada concentració de tots els elements que's preocupen de reivindicar els interessos morals y materials de Catalunya.

Nosaltres no n'haviem parlat d'aquest projecte de la *Unió*, esperant poder donarne noticies més concretes; ab tot, avuy creyém poder anunciar la celebració de dita Assamblea, car la Junta Permanent ja n'ha tractat especialment y ha acordat que segueixin els trevalls d'organisació, pera que pugui tenir lloch en la vinenta primavera.

L'Assamblea de Barcelona de 1904, ab sa *Declaració* memorable, fou pera'l Catalanisme una fita gloriosa, per més que certes vanitats y personalismes d'empelt foraster, barrejades ab conveniencies politiques de segona mà, ens hagin privat d'assolir tots els resultats que de dita Assamblea esperavem. La *Unió Catalanista* repetirà en 1906 la crida que feu en 1094, en la confiança de que tots els catalans d'altes mires hi acudirán a exposar llurs idees, ocupant el lloch que'ls hi correspòn pera no abandonarlo en lo successiu, car l'esperit del Catalanisme es ben ample pera que s'hi puga esplayar tothòm.

Tant de bo que de les deliberacions d'aquesta Assamblea'n resulti, ben efectiva, la concentració desitjada, y, sobre tot, quelcòm que serveixi d'etern llaç d'unió, a mena de símbol superior que agermani y guihi pera'l fi comú les més diverses accions politiques y socials dels qui volen pera nostra terra l'autonomia que li cal.

—

Formant part de la Biblioteca de JOVENTUT, s'ha publicat el *disbarat* còmich-lirich-geogràfich *L'agencia de informes comercials*, de nostre estimat company en Pompeius Gener, que tant d'éxit obtingué al estrenarse'l 8 del passat febrer en el teatre Romea. En totes les llibreris se ven a 1 pesseta. Als suscriptors de JOVENTUT que l'adquirexin en aquesta Administració se'ls hi fa l'acostumada rebaixa.

—

Aquests dies han vingut parlant els diaris de que l'antich vapor «Ciudad Condal», que actualment servia de dipòsit de carbons, havia sigut adquirit per una casa estrangera. A hores d'ara ja haurà abandonat aquestes aygües, y per nostra banda no podém deixar de sentir certa recança, donchs tots els barcelonins miraven ab fonda simpatia aquella vella carcaça d'un navili que un dia portà a bordo a nostre gran poeta mossén Jacinto Verdaguer, y en el que hi escrigué bona part de son inmortal poema *L'Atlàntida*.

—

S'ha aixecat la suspensió que pesava sobre *La Veu de Catalunya*, la qual tornà a aparèixer el passat dissabte.

Li torném el saludo, desitjant qu'en lo succesiu no tingui nous comtratemps.

—

En l'article *La nit solsticial*, de nostre estimat colaborador en Victor Oliva, que aparegué a JOVENTUT fa dues setmanes, s'hi escaparen algunes errades que per trobarse principalment en paraules italianes poden donar lloch a confusions. Les principals són:

Columna 2.ª: *Postinari* enlloch de *Portinari*.

Columna 3.ª *Hecchotti* enlloch de *Stechetti*.

Columna 4.ª: *Veso* enlloch de *vero*; *terra* per *tersa*.

Columna 6.ª: *Semterno* per *Santerno; neblia* per *rebbia; manma* per *mamma*; *metrificadors* per *mel-lificadors; provo* per *prono*.

Columna 7.ª: *spriare* enlloch de *spiare*; *fiamme* enlloch de *fiamma*.

—

Publicacions rebudes:

Vándalo, poema, per Francisco Tomàs y Estruch. L'autor *canta* ab versos fàcils y sonors l'afany d'enriquirse a ultrança, que invadeix al protagonista del poema. Com a narració, y narració en vers, també té aquesta obra algún episodi recomanable, ab justesa de tons, y ab tochs dramàtichs encertats a voltes. Ab tot, l'obra no acaba de convèncer, com succeheix ab la majoria de les obres del seu genre. Preu, 1'50 pessetes.

Portugal Artístich. La «Biblioteca Popular de «L'Avenç» ha publicat son volúm 48, contenint la serie de conferencies que sobre'l moviment literari y artistich contemporani, de Portugal, donà fa poch a l'Ateneu Barceloni en Ignaci de L. Ribera y Rovira. Van precedides d'un prefaci escrit en portugués per Alberto Bessa, y d'un trevall sobre *El Lusitanisme a Catalunya* firmat per en A. Sadurni Vilardebó. Preu, 50 céntims.

Hacio el abismo, per Carles Dickens; *Una hija de Eva*, per H. Balzac. La casa editorial de Carbonell y Esteva, d'aquesta ciutat, ha començat la publicació d'una nova Biblioteca baix el titul de «Los grandes Novelistas», donant a llum les traduccions castellanes de les dues esmentades obres dels grans novelistes francés y anglès, y anunciantne d'altres de Goethe, Victor Hugo, Sué, Hoffmann, Lamartine, Schmid, etc. Desitgèm a la nova Biblioteca tot l'éxit que's mereix.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

JOVENTUT en 1906

Any VII

Al endreçar a sos lectors l'acostumada salutació anyal, JOVENTUT se creu en el cas de fèrloshi avinentes les reformes, no de fons sinó de forma, que pensa introduhir al entrar en la setena anyada de sa publicació. Aquestes millores no tenen altre objecte que fer més profitosa la tasca que fa sis anys emprenguerem y que seguirèm ab el meteix dalit sense que haguèm de modificar nostre criteri, qu'es el de sempre.

Però la experiencia'ns ha ensenyat que quelcòm haviem de modificar: el sistema de repartir per folletins les obres de nostra Biblioteca no deixa de presentar certs inconvenients, especialment pels suscriptors de fòra, que devegades reben els fulls rebregats y molt sovint se'ls en esgarrien, no essentnos sempre possible atendre a llurs reclamacions, car degut a la oscilació de la venda dels números solts, ens trobèm que certs quaderns queden gayrebé agotats, mentres que'ns ne sobren molts d'altres que no's poden utilisar pera completar els exemplars. Pera evitar això hem resolt repartir a nostres abonats els volums relligats a la rústica, y aixi, ensemps que s'estalviaràn l'import de la enquadernació, tindràn la seguritat de rebre'l llibre en perfet estat y sense que s'interrompi l'interès de la lectura. Els qui desitgin tenir els tomos *cartonnés*, no tindràn més que abonar un suplement de cinquanta cèntims.

Per altra banda, a n'aquelles persones que sols tenien interès en possehir el periòdich els hi calia fins ara pagar a vint cèntims el número, preu que, si era equitatiu pera'ls coleccionistes, no ho resultava tant per'aqueixes persones a les qui cap utilitat els hi reportaven les setze planes setmanals de folleti. Ara, donchs, el número solt, sense les cobertes grogues y, naturalment, sense folleti, costarà no més que dèu cèntims.

Tampoch publicarèm números y suplements ilustrats en data determinada, puig essent impossible abarcar totes les branques de l'activitat humana, nostres ilustracions, essent notables en si, resultaven com deslligades del cos de la revista, y aixi, deixant a nostres confrares la especialitat artistica, podrèm dedicarnos més profitosament a nostre veritable y propri afer: les qüestions literaries, politiques y filosòfiques.

A més de les aventatges ja indicades, oferim a nostres suscriptors, en compensació dels dos o tres números ilustrats, un major nombre de planes en els volums de la Biblioteca, donchs aixi com ne solien rebre unes setcentes anyals, ara'ls hi repartirèm **al menys noucentes planes,** sense que poguèm precisar el nombre dels volums (de tres a quatre), car això depèn de la extensió de les obres escullides.

Els tomos extraordinaris de la Biblioteca, nostres abonats podràn adquirirlos directament de l'Administració, ab un 25 per 100 de descompte. Si l'actualitat ho requereix, també'n publicarèm de gravats y suplements, però això, ben entès, com a torna y en obsequi a nostres suscriptors.

La llista de les obres que tenim en cartera o que'ns han sigut promeses ens estalvia d'insistir sobre la creixent importancia de la Biblioteca de JOVENTUT; la valiosa colaboració ab que compta nostre periòdich encara serà aumentada ab la de distingits literats que ab llurs escrits traduhits de l'Esperanto tindràn a nostres llegidors al corrent del moviment politich internacional, y com que la llengua del Doctor Zamenhoff ha sigut adoptada per la *Unió Catalanista* com a idioma auxiliar pera ses comunicacions exteriors, nosaltres, al publicar una secció especial esperantista, y gramàtica y diccionaris, cooperarèm a l'obra de l'ajuntament de tots els qui tenen ideals de progrès.

Creyèm, donchs, que'l públich català seguirà afavorintnos com fins ara, y que tots en sabràn grat de les reformes indicades: els suscriptors perque'l valor dels llibres repartits sobrepujarà l'import de l'abonament, y els simples lectors perque, posat el número a dèu cèntims, JOVENTUT estarà a l'alcanç de les persones de més modesta posició.

BASES

1.ª En tots els kioscos y llibreries de Barcelona y en les cases de nostres corresponsals, se trobarà de venda JOVENTUT al preu únich de 10 cèntims. Els números continuaràn publicantse com fins ara, però sense folletins.

2.ª Els suscriptors, ja directes d'aquesta Administració, ja per mediació dels nostres corresponsals, rebràn setmanalment els números de JOVENTUT sense folletins.

Ademés, rebràn durant el transcurs de l'any tres, quatre o més volums enquader-

nats a la rústica d'obres originals e inèdites dels millors escriptors catalans, alternades ab traduccions d'interessants obres estrangeres. La importancia d'aquestas obres pot compendres per la llista d'autors y tituls que publiquèm més endevant.

Per lo menys donarèm al cap de l'any llibres per valor de **9 pessetes,** fent un total de **900 a 1,000 planes.** Dues o trescentes més que'ls anys anteriors.

3.ª Les suscripcions podràn ésser per un any, per mitj any, o per trimestres naturals.

Als suscriptors per un any y per mitj any, al fer efectiu el rebut se'ls hi donarà'l primer volúm, que aquest any serà la novela d'Enrich de Fuentes

ROMÀNTICHS D'ARA

Els suscriptors per trimestres no rebràn les obres fins haver pagat el trimestre subsegüent al en que's publiquin.

4.ª El repartiment dels llibres se farà a domicili a Barcelona, y a fòra per medi de nostres corresponsals. Els suscriptors de fòra que s'hagin suscrit directament rebràn els llibres per correu, però may avans d'haver fet efectiu l'import de la suscripció.

5.ª Els suscriptors o altres lectors que desitgin les obres enquadernades *cartonné*, podràn demanarho y se'ls hi entregaràn enquadernades mitjançant 50 cèntims per volúm.

6.ª Els actuals suscriptors se considerarà que continúen si no avisen lo contrari.

7.ª Les suscripcions poden ferse directament a aquesta Administració o per medi de nostres corresponsals, a n'els qui deuràn exigir el rebut fet per nosaltres. JOVENTUT no reconeix altres rebuts que'ls seus.

8.ª Els suscriptors de fòra que's suscriguin directament poden enviar l'import per medi de segells de correu, o per lliurança de giro mutuu en carta certificada.

OBRES EN PREPARACIÓ

QUE'S REPARTIRÁN DE FRANCH ALS SUSCRIPTORS, SUCCESSIVAMENT, EN LA FORMA DITA

ORIGINALS

Romàntichs d'ara, novela per Enrich de Fuentes.
Drames rurals (segona serie), per Victor Català.
En Valentí Almirall y son temps. (Estudis de l'home y dels orígens del Catalanisme polítich, seguits d'algunes obres menors del biografiat), per Eudalt Canibell.
Sang blava, novela per Carme Karr (L. Escardot).
La Culpable, drama per Adrià Gual.
Y altres obres de Maragall, Felip Palma, Joseph M.ª Folch y Torres, etc.

TRADUCCIONS

Alkestis, tragedia d'Euripides, traduhida per Salvador Vilaregut.
Juli Cèsar, tragedia de Shakespeare, traducció d'idem.
Les ànimes solitaries y **La campana engolida,** de Hauptmann.
Pere Gynt, de Ibsen.
Els Problemes de l'Antología grega, proposats en versos catalans, comentats y resolts, per R. Miquel y Planas, etc., etc.

Condicions pera la suscripció y venda

CATALUNYA:	Un any.	8	pessetes.
»	Mitj any	4'50	»
»	Trimestre	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA:	Un any	9	»
ESTRANGER:	Un any.	10	franchs.
Número corrent	. . . . .	10	cèntims.
Atrassat	. . . . .	**20**	**»**

Any VI-Núm. 307 Barcelona, 28 de Desembre, 1905

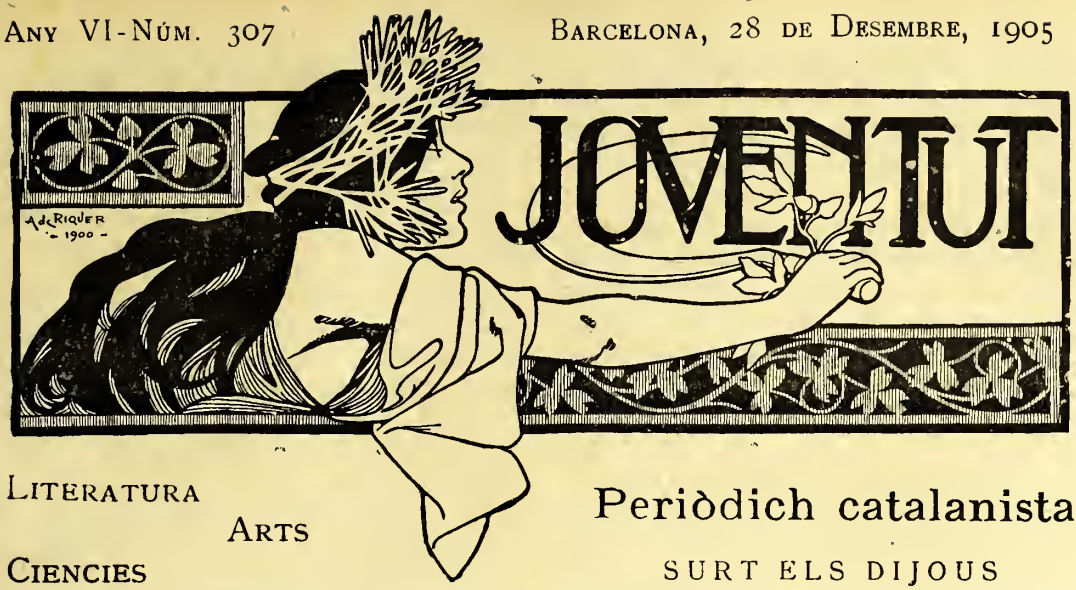

Literatura
Arts
Ciencies

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

Redacció y Administració:
Plaça del Teatre, 6, entresol.

Número corrent.	20 cèntims
» atrassat, ab folletins. .	40 »
» » sense folletins.	25 »

SUMARI:

Miseries, per Just Marlés.—El camí ral, per Víctor Oliva. — Clixé de desembre, per L. Escardot.—Les cimes altes, per Ramón Vinyas.— Saludo que «Joventut» envia als esperantistes húngars, per «Joventut».—Les verges impures, per Claudi Mas y Jornet. —Punt final, o Trinitat de patums, y El primer sòch Jol, per Rafel Vallès y Roderich.—Txeques: Costums y tradicions (traducció de Jan Neruda), per Benet R. Barrios.— La desfeta del llagut, per Joaquim Pla. —Noves.

FOLLETÍ:

HISTORIES D'ALTRE TEMPS (narracions dels sigles XIV y XV).—Plechs 15 y 16; Portada; Noticia preliminar; Coberta.

MISERIES

La interpelació explanada en el Congrés espanyol pel senyor Romeo, ab motiu de la perdua del «Cardenal Cisneros», ens dóna lloch pera una bona serie de consideracions, sense tenir necessitat, per això, de penetrar en la part técnica de la qüestió, per ésser cosa més propria d'una revista professional que de les planes de Joventut, y també perque l'emetre certs conceptes resultants de l'anàlisis del fet, podria presuposar en algú intenció per part nostra d'aludir a determinats organismes que apuntalen l'Estat espanyol.

En general, les defenses de les causes irremisiblement perdudes en son primer període solen causarnos indignació; segueixen després per produhirnos fàstich, y acaben per inspirarnos llàstima.

Referintnos al cas particular del «Cisnéros» llàstima y no més que llàstima es lo que'ns ha fet sentir el senyor Concas, al contestar ab quatre generalitats vulgars als càrrechs concrets que foren dirigits al Cos a que pertany pel diputat Romeo, y més si's té en compte la ventatja per part del ministre d'ésser un técnich, y l'acusador un profà en la materia objecte de deliberació.

Aném a veure'l valor que podém donar a l'actitut del senyor director de *La Correspondencia de España*.

Molt noble y simpàtica haurà semblat a molts la valentia del senyor Romeo al posar ab crudeltat la llaga al descobert, y efectivament aixi seria si dit senyor ho hagués fet ab el fi patriòtich de facilitar l'aplicació del remey, però, per desgracia, no es aixi, com no podrà menys de compendre qualsevol que de la qüestió marítima d'Espanya estiga al corrent.

Dues són les entitats que's disputen la hegemonia de la marina espanyola: la «Liga Marítima» y el «Fomento Naval», predominant en la primera l'element civil (varis exministres, alguns aristòcrates y quasi tots els naviers), y en la segona l'element militar.

La major part dels ministres de marina,

especialment els civils que han sigut durant aquests últims anys, pertanyen a la «Liga»; ab la pujada del senyor Concas al ministeri de Marina comença una nova era de preponderancia a favor del «Fomento Naval», anantsen per terra alguns projectes patrocinats per la «Liga Marítima» y que afavorien en gran manera'ls interessos dels naviers de Bilbao; y aquí tenen a n'aquests desfentse en imprecacions contra la marina de guerra per boca del senyor Romeo, no per cap finalitat patriòtica y lloable, sinó per sentirse ferits en lo més fondo de... llurs caixes de caudals.

Dihém sense cap temor d'equivocarnos que són els armadors de Bilbao'ls qui han parlat per boca del senyor Romeo, perque, seguint la peroració de dit senyor en el Congrés, no deixa de veures que ab ells està completament identificat, y quasi ens atreviriem a dir que d'ells y de ningú més procedeix molta de la informació técnica que ha tingut de menester.

En casos semblants al del acoraçat «Cisneros» se trobarien sovint els barcos mercants, si arribés a ésser un fet lo que ab tant d'empenyo venen perseguint els naviers de Bilbao (y que'l senyor Romeo també ha defensat), o sia declarar lliure'l practicatge, si bé es veritat qu'en aquest cas veurien compensada la pena d'ésser els causants d'unes quantes víctimes, ab la opulencia de les companyies de segurs al pagar com a cascos bons, tantes caixes de mort qu'en forma de barco naveguen per aqueixos mars de Deu.

Després de tot lo anterior no's trobi estrany que, al seguir el procés de qualsevol assumpto polítich, no hi sapiguém veure en el fons més que miseries, miseries y miseries.

JUST MARLÉS

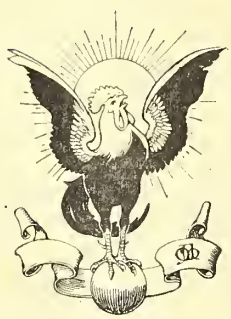

EL CAMÍ RAL

... e (San Francesco) disse così: O frate Masseo, noi non siamo degni di così grande tesoro; e ripetendo queste parole più volte, rispuose frate Masseo: Padre, come si può chiamare tesoro dov'è tanta povertade e mancamento di quelle cose che bisognano?... Disse San Francesco: E questo è quello ch'io reputo grande tesoro, ove non è cosa veruna apparecchiata per industria umana; ma cio che ci è, si è apparecchiato dalla providenza divina.—*I fioretti di San Francesco.* Capítul XIII.

LA TRENYINA

Fem via desd'avans de l'auba y aném, xops de rosada, per una carretera de molt poch trànsit. Cada pél de la roba aguanta una goteta esferoidal. La ubaga (ja fa temps que dura) ens té mitj glaçats. A una vintena de canes sota nostre circula per l'ample llit del riu un filet d'aygua que s'esplaya fent incontables esses, reposant quiet y pla en un fons o cantant en els ràpits, tot gastant ab ses llepades les blanques pedres arrodonides.

Per fí, de l'altra banda del riu, bada una vall, y ens arriba'l sol de ple a ple, baix encara, fent evaporar en un fum lleu la rosada que portém.

A devant meteix nostre, entre dues mates, una aranya ha estés la seva xarxa, però no poligonal com les altres vulgars y casolanes, sinó enrotllada circularment en espiral exactíssima y compacta. Els sabis ja deuen tenirlo apuntat en alguna *summa*, aquest detall, però, per ésser la primera y única vegada que'l veyém, ens sorprengué d'admiració la tela, un moment abandonada per l'exquisit geòmetre, y, contemplant el sol a través dels filets transparents, irisats, ferem oració bella estona.

ELS HOMICIDES

L'hora de despedirnos per'anar a sopar ens tocà prop d'un fanal, en la carretera que atravessa la vila de part a part com un carrer qualsevol.

Un carro silenciós s'aturà allà prop, y de derrera'n sortiren dos homes, de tal aspecte, que involuntariament ferem un pas enrera. L'un duya bigotet y l'altre barba grisa; els recordo com si els vegés, encara qu'ells procuraven guardarse de la llum del fanal. Tenien la cara rogenca a força d'ésser torra-

da, les faccions anguloses, els ulls enfonsats y lluhents, no duyen camisa y de tot ells se'n venia cap a nosaltres un tuf tan fort de miseria, de gana, que no sabiem si ens demanarien caritat o *diners o la vida*.

—La carretera de Tarragona... ¿volen fer el favor?...

—Prou, es aquesta—y els signarem les foscors que tenien devant d'ells.

—Gracies.—Y ab una gran indecisió, com si els quedessin coses al pap pera dirnos y no gosessin, feren arrencar al cavallet hètich y el vehicul trontollant s'endinsá altre cop en la fosca, empaytant llunyanes penalitats pera fugir de les penalitats properes.

Ens quedarem tots tristos.

. . . . . .

Tres dies després, els masovers de cá'l Cego trobaven dins d'una coveta natural, engrandida treyent terra d'escudelles, un home mort de temps, tot nu y mitj socarrat, sobre tot del cap.

Fetes averiguacions, resultava, segons ens digué'l nostre mitger, que l'hereu de cá'l Cego, de qui eren vehins, tot cavant en un camp havia vist uns, que semblaven gitanos, moventse prop de la cova aquella en que tenien el jonch ficat; poch després, veyent fum y tement que'ls hi cremessin tota la cullita, els renyà amenaçantlos ab l'aixada, y, com que no va sentir més fortor de socarrim, ni tan sols hi torná a pensar més.

Al trobar les despulles s'explicá'l fet, y les indicacions que donaren ens permeteren relacionarlo ab la pregunta dels vianants misteriosos.

Qui sab quánts dies seguits devien dur dins del carro aquell mort; obligats a taparlo continuament per que'ls sotrachs no'l descobrissin; fent comedies esporuguides en les linies fiscals pera evitar la trapaceria oficiosa dels burots; obligats pel fret a passar les nits en esgarrifoses promiscuitats; cercant per tot arreu un indret prou segur pera sabolirlo y amagar un rastre que ningú pensava en cercar.

Per uns quants dies, quina obsessió d'espant, quina creu més penosa, afegida a la acostumada miseria y a l'automatisme ambulatori que'ls empeny! Per aixó, quan varen parlar de denunciar la troballa, d'indicar el carret del anónims malfactors, varem oposárnoshi:

—Si han pecat, si han occit, els pobres, prou cástich els caygué... que facin via. —

MICROCOSMOS

Per les vores de les carreteres montanyenques, se troben, a distancies desiguals, unes sitges curulles d'aygua, qu'hi deixen les corrents pluvials al circular per les cunetes.

De dia, les sitges són plenes de moviment y vida, tenen les parets folrades d'herbey estrany, amfibi, y són solcades de cuchs rogénchs; per la superficie hi neden els insectes remadors, posats pera que no quedi solució de continuitat entre'ls que volen y els que viuen dins de l'aygua. Al fons s'hi veuen uns escarabats grossos, negrenchs, que semblen sense potes, y quan vos hi acostéu, les granotes remouen l'aygua al tirarshi esporuguides y, en sent baix, al amagarse sota l'herbey, aixequen un nuvolet de llot que tot seguit torna a posarse.

Ab el temps, si hi ha seca y l'aygua no's renova, se va tornant verdosa, opalina, més rica en el misteri d'aquelles minúscules existencies inquietants.

De nit, tot aixó no's veu, la sitja emmiralla la estelada fins als limits més llunyans. Si un s'hi aboca, quant més s'apropa a l'aygua, més troç veu d'aquell cel invertit, y, ajudant la severa quietut, el misteri de les veus del silenci y la vaga basarda de la terra en perpetua gestació, sembla que, a través de la bola del món, per un forat que la travessi diametralment, contemplém el firmament qu'en l'altre hemisferi es presidit per la creu del Sur.

A tota hora les sitges tranquiles recorden al vianant que les coses més petites poden contenir l'infinit.

ELS GATS

Talment les cases de pagés se'n preocupen ben poch de que passi un gran cami per prop d'elles. Unes s'hi posen de costat, altres de gayrell, altres s'hi giren d'esquena. Prou ho sabém, els que aném pel cami, que quan la carretera s'obrí ja feya anys que les cases eren aixecades y que la terra's con-

reuava; però sempre'ns sembla que'ns fan poca reverencia no presentant la fatxada emblanquinada y somnolent a causa dels finestrals, sempre cluchs y tranquils.

Un dia, empipat perque un casinyó de teulada molt plana'm donava la esquena, bruta y trenyinosa, vaig volerli veure la cara suposantla pintoresca, y, prenent per un cami lateral, no vaig parar fins trobar un marge baix que'm deixés satisfer la curiositat.

La entrada, que'l portal descobria, estava sens enrajolar, emmoblada ab dues cadires vellissimes. En els banchs d'obra que ratllaven per baix la fatxada hi havia coves de portar la verdura al mercat, y entre'ls coves cinch gats que feyen fredat de veure. Un de clapat tenia, enlloch de l'ull dret, un bony vidriós, descolorit y fixo; l'altre era manco d'una pota del devant; s'hi ajuntà, caminant ab gran pena perque tenia desconjuntades les dues potes del derrera, un de negre, més ben dit, que ho havia sigut, però qual pèl, en els indrets qu'encara cobria'l cuyro brut, era d'un roig de sotana vella, el president de tota aquella tayfa, segurament l'estimat de la mestressa, que s'estava assegut ab posat orgullós al peu de la porta; estava gras y lluhent, però no tenia ni orelles ni cúa; l'ultim, esquelètich, allunyat de tots al cap del banch, tenia encara senyals sagnoses a l'esquena y deixava penjar, deslloricada, la cúa, qu'estava mancada de pèl en més dels dos terços.

De dintre'n va sortir una velleta reconcolida que's va asseure al sol, contemplant ab equanimitat admirable les peces de terra grassa, coberta d'hortaliça. El gat gras, ab un brinco silenciós, se li'n va pujar a la falda y començà a fer, remenant el munyó de cúa, aquell ragoll especial de satisfacció, tan feli y tan carinyós.

Aquelles desferres de les fines bestioles domèstiques se miraven a llur hospitalera en muda protesta d'ignocents, com planyentse del mal cor dels que'ls havien ferit, y ella semblava acaronarlos a tots al passar la mà per la esquena flonja del preferit, al qual, per pura estimació, havia escuat y desorellat.

SEMAXII

Una mena de cortina de contorns borrosos, grisa, unida, alta fins a les estrelles, tanca l'horitzó a ponent, deixant tan sols, prop de la terra, dos dits de claricia pera que passi la claror rohenta del sol que sembla ocupar, en aquella hora, prop d'un quadrant de la gran circumferencia.

La carretera, recta, ressaltant ab sa blancor entre'ls camps, porta directament al sol que la illumina tota.

Per les cunetes, al peu de les vinyes que li fan costat, entorn de les soques dels arbres, cobertes de la estranya pegadella de la escorça morta que's va desenganxant, en les roderes meteix, el vent ha anat aplegant el fullàm caygut dels ceps, d'un vermell calent, metàlich, y el dels plàtans, terrós com aygua de torrent.

Les fulles fan una mena de march, una guarnició de puntes finetes y recaragolades, a l'alfombra de pòls de la carretera.

Allà baix, al peu de la pujada, que ab prou feynes se distingeix per mor del sol que fa veure pampallugues, un tranquil ha calat foch als pàmpols y a l'herba seca de totes dues bandes. Lentament, les inquietes llengües de flama van corrent, ajudades pel suau oreig; s'apoderen d'un munt derrera l'altre pera ferlo cendra, pugen y baixen, avencen més d'un costat que de l'altre, y després se deixen passar, com si juguessin, paren un moment com volent pendre halè, o, havent acabat la tasca, aquí s'amaguen, allí llencen espurnes y després continùen, pera veure si poden ajuntar llur diminut incendi ab l'incendi etern que allà a l'horitzó fuig cap a les antipodes.

El vianant captayre, aclofat pel pes del sarró inflat que se li arrapa a la esquena a tall de monstruós paràsit, s'atura un moment, contemplant l'espectacle, y sacut la llarga cabellera bruta. ¿Qui sab? Potser dies millors el vegeren estudiant, seminarista, potser algún dia sapigué de cor la historia antiga, que, per la força de la bellesa ambient, se li desperta en la memoria, recordantli les teyeres de l'emperador Neró, y en una ilusió d'orgull, oblidant cansaments y distancies, camina depressa hàlenat per la baixada, y somriu a la fantàstica festa que la natura li fa.

EL BAF

Al enfilar el retòm a tota velocitat, el vent que'm fuhetejava la cara'm va dur un perfúm lleu y potent alhora, y ab ell una inquietut estranya. La fortor ho omplia tot, feya cos ab l'ayre respirable, semblava venir de lluny, d'algún camp de batalla mandxú, recordava la podridura dels animals y certs gasos que's troben en els experiments químichs. No vaig poder menys de buscar per tot arreu, però per allà no hi havia ni rudes, ni fulles d'etzevara a podrir dins de sitges; cercava per fi alguna bestia morta, potser un home, víctima d'un crim ignorat o d'un accident, però tot va èsser inútil.

Altres vegades, entre montanyes altes, en algún indret enclotat y sens molta circulació, he trobat la meteixa olor en l'ambient, idèntica sensació d'ofech, iguals ganes de ferme alt, de sobressortir dels cims pera fugir de la terrible fortor, qual causa precisa ignoro encara. Dèu ser l'*humus*, la corrupció sempre prenyada de vida.

Y, al donarme aquesta explicació, no he pogut menys de pensar en les corrúes de cabres precedides pel boch, que deixa derrera seu una estela de fortor eròtica; he recordat el reflexe engrescat que aquesta fortor deixa en els ulls d'alguns. Potser quan puden d'aquesta manera les valls y les ubagues, en regions que s'escapen als nostres sentits s'estàn verificant còpules monstruoses y fructíferes.

RITME

Al costat meteix del terraplè que forma la carretera hi ha una masia d'arquitectura sinuosa y complexa. Enclotada allà dins, fa cara a la riera, abundosa de palets, però del tot pobra d'aygua. Com un oprobi pel torrent sèch, devant per devant meteix de la casa hi ha un pou venerable, sucós, acullidor y fresch, coronat de falgueres y falsies, voltat de columnes de mahons, gratats per la humitat en formes cóncaves, com les que pren ab el temps la pedra de Montserrat. D'aquest pou en treuen l'aygua uns vells catúfols de terriça negra, cansats de fer allò que diu la transparent endevinalla popular:

Un que'n puja, un que'n baixa, un que'n pesca l'aygua fresca.

El mecanisme que converteix l'esforç circular del cavall en profitosa columna líquida ascendent, es una enrevessada cinia de fusta, picada per les entrades y eixides dels corchs, però forta encara com obra de romans, ab cada viga macissa del gruix d'un cos d'home y plena de barrots, soports, cornises, canals, travesses y cordatges, tot en moviment y vibració. Y aquest mecanisme, de tant en tant, sense còm va ni còm costa, grinyola d'una manera endimoniada. Ademès del xim-xim moixonesch de l'aygua al refregar les fustes unes ab altres, se senten udols de besties y cançons de monstres; tot d'una, un soroll cavernós retruny dins del pou y en fa pujar sonoritats de misteris; tan aviat s'està un quart callat, com xiscla seguit fins a esbufegarse; tan aviat murmura com renega, y del xim-xim a la flestomia discordant, irritada, passen dies y setmanes.

Les veus estranyes de la cinia, al caure la curta tarda d'hivern, fan posar el cor estret d'angunia als caminants que passen pel pont, emocionats per la majestat de la fosca naixent, y si algú, enterat de la causa, fa timides indicacions als masovers pera que untin un xich el mecanisme secular, ells arroncen les espatlles, desinteressantsen:

—Ara ja hi estèm fets, saben, y potser ens mancaria la remor, si no la sentissim. —

Es l'única musica que tenen per'acompanyarse quan fèynegen de cara a terra.

VÍCTOR OLIVA

CLIXÉ DE DESEMBRE

Fa pochs dies, al atravessar el Passeig de Gracia, me deturaren el pas varis cotxes de luxo, quals tronchs escarapel·latsde flors y de llaços blanchs—com els traus y el mànech dels fuhets dels cotxers, — anaven seguint lentament, amunt y avall, la concorreguda via, enclohent reflexes brillants de xisteres noves y ràpides visions de núvols blanchs y flors de taronger.

Un casament!

N'es el temps ara, per la Purissima, pels vols de Nadal, dels casaments barcelonins.

Y, tot fent mon camí, meditava sobre la greu sorpresa qu'en mi produhia la inconsciencia d'aquelles parelles que, eixint d'un acte d'aytal trascendencia y tan fonda serie-

tat, feyen llur goig d'aquella exhibició tonta, vulgar, de mal gust y, a mos ulls, d'una immoralitat manifesta.

Al pas del cotxe dels nuvis neixien frases grolleres y somriures equívochs, que posaven en els rostres afeytats dels cotxers rialletes plenes d'intencions malicioses y obscenes.

Les noyes que creuaven el passeig, ab llurs cossos onejants, sensès curves, els barretets enlayrats, posats de gayrell, els colls voltats de plomes, se miraven als nuvis ab un esclat en els ulls, barreja de gelosia, de curiositat maliciosa y d'interns estremiments secrets.

Les casades, unes ab un somriure enigmàtich, fret, gayrebé compassiu; altres ab un cayent dolorós en llurs boques tristes y marcides; les menys ab l'agradosa sensació de dolces memories, guaytaven als esposats ab un esguart d'intima simpatia; y les més joves (quiscuna de cos arrodonit y flanchs feconds) ab una imperceptible rialleta acompanyada d'un sospir suau.

Els homes... tots, tots se'ls miraven ab la meteixa expressió de *sota-entesos*. Els més joves, *els brivalls*, sentint una lleu rojor desota'ls ulls, se miraven la nuvia; els homes fets guaytaven ab l'esguart laç y deprimit dels *blasés*, dels indiferents...

—Bah!—semblava que diguessin: —uns altres ximples a fer la gran errada!—

Dos homes vells deixaren anar tals desvergonyiments, que'm vaig esborronar.

Sols un senyor de cabells blanchs, tot endolat, que seya en un banch al costat d'un nen petit que li deya «avi», girà'l cap, y vaig vèureli els ulls humitejàrseli.

Tal volta fou aquella l'única sensació pura que despertà'l pas del cotxe que anava amunt y avall en sa tonta passejada.

Y la parella que aixi prostituhia la unió santa que per la vida junyia dos éssers indisolublement, devant de Deu, de la societat y de les lleys, me feu una fonda llàstima.

El nuvi, grassó y tot lluhent, ab cara fresca de salut y benestar, somreya satisfet sota uns bigotets que's caragolaven alegroys sobre'ls llabis molçuts y les galtes roges, uns bigotets negres que devien fer olor de pomada de rosa y d'estenalletes de barberia; sota la xistera nova, un poch justa, els ulls li brillaven guaytant el món ab ayre bon troç estùpit dintre sa sinceresa.

Y la nuvia, una moreneta tota bufona, encara ben empolvades les galtes, en els ulls l'esguart tranquil del repòs y del goig d'una arribada a temps; coronada de petits capolls que semblaven perles muntades ab esmeragdes, s'estava arreconada—ab aquell posat de displiscencia amanerada dels que no estàn fets a anar en carruatge — dintre de la broma blanca, d'un d'aqueixos tuls tan ben anomenats *d'ilusió*. Se mirava'l passeig y els aixams de feixugues dides totes carregades de cadenes y monedes d'argent, engalonades d'or, les faldilles curtes, les cames cepades eixint de les brunyides sabates de xarol, y les criatures tan fines y boniques per allí sembrades com grans flors de colors encesos o com bolves de neu caygudes d'aquells arbres despullats per l'hivern, en aquell esplet de sol y de llum.

Això mirava la nuvia... les dides maques, les criatures habillades de velluts, plomes y randes, y en la visió del pervenir n'hi devia haver moltes de boniqueses semblants, pera ella: cadenes d'argent y monedes d'or, lurdes gallegues, *bebés* rossos ab grosses tofes d'hortensies a cada banda de la gorreta, barrejant llur suau tonalitat de flors ab la de les galtes fresques, rosades y rodones; cambreretes vestides de negre ab devantals d'alès blanques y colls emmidonats, y fins, en l'ambició de la petita burgesa, *Fraüleins* esllanguides y fades de rostre de cuyro y cabells d'aràm, habillades ab cayents de sotana, de llanes fosques.

Y amunt y avall del passeig anava sempre el cotxe dels nuvis barcelonins, arràn dels bordills, sota'ls esguarts desvergonyits, indiferents o compassius del públich, com dihentli «Mirèu... es una felicitat que passa, es un esdevenir.»

Y, mentres tant, en aquella grossa caixa fosca'l sol se trencava en grans reflexes, y cada vol de rodes llençava raigs de llum.

Allí dintre hi anaven dos éssers en plena jovenesa, units per un sentiment quelcòm inexplicable dintre de l'amor.

Oh, no! L'amor no l'hauria volguda aquella passejàda humiliant, desvergonyida

en sa estúpida inconsciencia; l'amor no haguera anat aixi pel món recullint broces, y desferres, y escombraries morals!

Y'm sentia presa de la malagradosa sensació de llàstima que m'haguera donat veure arrocegar un pur mantell d'armini per uns fangals infectes.

Feya pena aquell nuvi qu'enlloch d'endursen *pera ell sol* la esposada, lluny de tots y de tothòm, a un recó de món ben bell, que fes un march de goig a la ventura d'abdós, passejava escandalosament la dòna seva, la companya volguda, la que trià pera ésser mare dels seus fills, y que, duhent encara al front sa blanca corona de verge, era despullada, avans que per ell, per tots aquells homes que somreyen ab els cotxers del nuvial seguici.

Y ella també, pobreta, quina fredat donava ab les ilusions que's dibuixaven en sos ulls! Ilusions que la primera bufagada de realitat tenia d'endursen per un may més al pais del que no hi ha tornada!

Se fonamentava *una família*, *una llar*, ab semblants vulgaritats y mesquineses!

—Quina utilitat, quin bé — se deya un greument—pot pervenirne a la societat, a la patria, d'una unió començada aixi!...—Es a dir, com tantes d'altres d'aquelles que creuaven en parelles laços y desencantades el passeig, amunt y avall, aquell mati de desembre en que'l cel semblava fet d'una immensa turquesa ben clara y ben pura, y el sol era joyós, com de festa.

L. Escardot

LES CIMES ALTES

Fugím de les ciutats, cap a montanya,
cap a montanya, amor;
els alts planells guarnits de randes blanques
y tofes de blavor
seràn el talem de les nostres bodes,
la pira d'un nou foch
que'ns faça resplendir ab nimbes de claror.

Quan caygui el sol morent
dintre d'un llach de bromes emporprades,
derrera seu farèm marxar
nostres mirades,
nostres mirades lliures de pecat
que solcaràn ab ell la immensitat.
Y les veurèm de bon matí,
tornant foses ab ones de llum blava,
com vol de papallons
que'ns tornin la ilusió que'l cor gronxava;
de bon matí vindràn
y els ulls endormiscats se desclouràn.

Anèm, amor, anèm cap a montanya.
Tindràs la cara plena de rojôs,
y sentiràs els ritmes d'aquell ayre
que'ns besarà amorós
ab colpeigs de bandera desplegada.
Anemhi a fruhir el goig triomfal,
la eterna benhaurança nuvial.
Fugím de les ciutats:
la vera poesía,
sens oripells ni vesta enlluhernanta,
la trobarèm, ma aymía,
entre'l repòs somort de les valls altes.
Còm la veuràs la plana de migrada
si desde'l cim hi escampes la mirada!
Anemhi abdós corrent;
el ferm impuls del vent
ens aydarà pels viaranys rocosos;
fem via, mon amor,
qu'en els cimalls podràs gaudir millor
de l'avenir els díes lluminosos.

Jo't contaré rondalles de follets,
de dònes encantades;
tu les escoltaràs hermosament
confoses ab la veu de les montanyes,
mirantme'l fons dels ulls,
sadolla dels albors de la meva ànima.

Dintre un palau guarnit ab llum d'estels
y pilonets de plata,
recolzats en ciclòpichs finestrals
guaytarèm l'infinit a nostres plantes.

Al lluny, molt lluny, el mar
solcat per profeçons
de veles irisades;
més ençanet els monts
ab remats y pastors y cases blanques;
y sobre'ls nostres caps
la esplèndida estelada.
Un cant de joventut
florirà dels meus llabis y els teus llabis,
barreja d'aleteigs, remors, sospirs,
de lo immens, de la mar, de la montanya,
obrintse al nostre enfront un horitzó
rosat com els galtons de la brivalla.

La vida que hi viurèm als alts planells
serà plena de sol, asserenada,
la vida misteriosa dels abets
que aixamplen plens de llum les dretes branques
tot gaudint les blaneses de l'atzur
y en busca de blavors hont espillarse.

Quí pogués arraulirshi com les neus
en les piques dels monts més enasprades!

Anèm, amor, anèm cap als cimalls
per bastirhi amatents la nostra casa.
Els díes passaràn endormiscats
ab dolcesa de fruyta luxurianta,
y si en mitj d'aqueix goig ubriagador
la verge de l'avuy esdevé mare,
veurèm triomfalment pujar el fill
plens els ulls ab el blau de les montanyes.

Ramón Vinyas

Saluto, Kiun al Esperantistaro Hungara sendas Joventut.

Dank'al Esperanto nia hejmo hodiaŭ estas pli granda kaj pli multenombra nia gefrataro. Estas ion agrablan kaj dolchan kun amo paroli pri homoj, kiujn ni ne konas, kaj scii ke ankaŭ ili tiel pri ni parolas. Ghis hodiaŭ homoj posedis telegrafon kaj telefonon, sed antaŭ tiuj chi, popoloj kiel mutuloj devis resti. Tiuj iloj taŭgis nur por transporti vortojn... sed la vortoj ne estis. Mankis ili, kiuj estas la solaj transportiloj de kisoj, chirkaŭprenoj kaj manpremoj. La vortoj prononcitaj de la popoloj, lacigitaj per tio, ke oni ilin ne komprenis, perdighis en la spaco, kaj popoloj lacigaj de ilin prononci senutile, gardis en sia brusto siajn korinklinojn kaj forlasis la telefonaŭdiloju. Estas pro tio ke apud tiuj chi neniam oni propolojn trovis, sed tiujn, kiuj parolante saman lingvon—ho ve! tro homan lingvon: tiun de la malamo! — unu la alian facilege komprenis.

Chio nun shanghis: reciproke komprenas nin la popoloj, kaj sen demeti niajn proprajn lingvon, kiuj, pro tio, ke chiun el ili apartenas al chiu el ni, kiel pli belaj ol la aliaj ilin ni rigardas, ni povas nin intersendi tra la spaco niajn plej intimajn sentojn.

Iliu ricevu do, jam de nun niaj karegaj hungaroj: poste chiam estas malfrue Ricevu niajn kisojn, niajn chirkaŭprenojn kaj niajn manpremojn. Morgaŭ nian saluton ni sendos al chiuj la homoj de la mondo. Hodiaŭ ghin ni sendas por vi speciale, pro tio, ke vi estas la unuaj kun kiuj unue ni intersanghis per Esperanto amemajn vortojn.

Vivu multajn jarojn vi kaj aukaŭ via patrujo.

JOVENTUT

Saludo que Joventut envía als Esperantistes Húngars.

Gracies a l'Esperanto nostra llar avuy es més gran y més gran el nombre de nostres germans. Té quelcòm d'agradable y de dolç parlar ab amor d'homes a qui no coneixém y saber qu'ells també aixi parlen de nosaltres. Fins avuy els homes tenien el telégraf y el telefon, però devant d'ells els pobles devien restar muts. Aquells instruments servien sols pera trametre paraules... però les paraules no hi eren. Mancaven elles, que són l'instrument de trametre besos y abraçades y estretes de mà. Les paraules que'ls pobles pronunciaven cansades d'ésser incompreses se perdien en l'espay, y els pobles, cansats de pronunciarles inútilment, guardaven en son si els efectes y abandonaven els aparells telegràfichs. Per això al costat d'aquests no s'hi trobaven may als pobles, sinó als qui parlant un meteix llenguatge — oh, sí!, un lleguatge ben humà, el del odi, — s'entenien fàcilment.

Avuy tot ha cambiat; ja'ns enteném els pobles, y sense abdicar de nostres propries parles, que per ésser nostres cada un de nosaltres trobém més belles que les dels demés, podém enviarnos a través de l'espay nostres més íntims sentiments.

Rebéu, donchs, ja ara'ls nostres, estimats húngars: després sempre es tart. Rebéu nostres besos, nostres abraçades, nostres estretes de mà. Demà nostre saludo será pera tots els homes del món. Avuy es pera vosaltres especialment, per ésser ab vosaltres ab qui primer hem creuat paraules d'afecte valentnos de l'Esperanto.

Visquéu molts anys vosaltres y vostra patria!

JOVENTUT

ESPERANTA FAKO

Ni kopias el la interesa revuo Budapest'a *Esperanto* la jenajn kronikerojn.

—Ni komunikas ghoje al nia estimata legantaso, ke la katalunista klubo «Progrés» akcep-

Copiém de la interessant revista de Budapest *Esperanto*, els següents solts de crònica.

—Joyosament comuniquém alsn ostres llegidors que la societat catalanista «Progrés»

tis nian revuon kiel kluborgano. Vivu nia afero komuna!

—En la jara kunveno de la katalunistaj societoj oni akceptis la esperantan lingvon, laû propono de nia kunlaboranto, F. Pujulà y Vallès, kiel internacia helpa ilo.

—Kunlaborantoj katalunistaj de nia revuo:

Sinjoros redaktoroj de JUNECO — revue katalunista.

Sinjoroj redaktoroj de *Progreso*, — duonmonata gazeto katalunista.

Sº Prezidanto de *Unió Katalunista*, D-ro. Martí Julià.

Sioj A. Montaner, J. Bramon, medicinaj studentoj.

—La universitataj studentoj katalunistaj, fondis revuon, en kiu estos eldonotaj esperante literaturaj, — Scienciaj, — Artaj paghoj. Oni nur atendas ricevi esperantajn literojn el Parizo.

Ciusemajna revuo JUNECO aukaû atendas nur ricevi literojn por eldoni gramatikon kaj vortaron esperant-katalunan, kaj publikigi chiusemajne esperantistan fakon.

ha acceptat nostra revista com a orguen d'ella. Visca nostra comuna causa!

—En la reunió anyal de les societats catalanistes s'accepta la llengua Esperanto, proposada per nostre colaborador F. Pujulà y Vallès, com a instrument de relacions internacionals.

—Colaboradors catalanistes de nostra revista:

Senyors redactors de JOVENTUT — revista catalanista.

Senyors redactors de *Progrés*, periòdich quinzenal catalanista.

Senyor president de la *Unió Catalanista*, Doctor Martí y Julià.

Senyors A. Montaner, J. Ramón, estudiants de medicina.

—Els estudiants catalanistes de la Universitat, han fundat una revista en la que seràn editades esperantistament pàgines literaries, cientifiques y artistiques. Sols s'espera rebre els tipos esperantos de Paris.

La revista setmanal JOVENTUT també no més espera rebre les lletres pera editar la gramática y el diccionari esperanto-català, y publicar semanalment una secció esperantista.

LES VERGES IMPURES

Oh verges recatades
covadores d'ardents secrets afanys!
S'aixerreheixen vostres carns rosades,
y encàra somnièu com als quinze anys.

L'Espòs no ve a cruixirvos ab abraços,
y vostre cor sols per l'Espòs glateix:
passa l'Amor, y sols sentint sos passos
el Desitj os encén y os estremeix.

L'Espòs no ve y mentres l'Espòs no vingui
heu de guardar el cos ben virginal.
La Vida que's contingui,
mal vos cremi Natura en sa fornal.

El cos, el cos, esperituals donzelles,
es lo que importa que ben pur guardèu!
Així serèu eternament poncelles...
L'esperit tant se val: ningú os el veu.

L'esperit no pareix: pot volar lliure
pels jardins d'Afrodita, sens perill.
De la gent sí que ja os en podèu riure,
no havent de témer que os delati el fill!

La por vos calma les inflades venes
quan hi oneja la sang ab màgichs bulls.
La por vos ferma ab les socials cadenes...
prò'l Desitj fa espurnar els vostres ulls.

Oh, les verges, les castes voluptuoses!
entre espasmes frenètichs pressentiu
el plaher ignorat, y neguitoses
mentres tant vos marciu.

Y cara-llargues, en corrúa trista,
vos empenyen al temple'ls desenganys,
y allà, perduda en la foscor la vista,
encara somnièu com als quinze anys.

Somnièu més que may la deslliurança,
cercant a vostres mals místich consol.
L'Espòs vindrà; pregant ab confiança,
el cel vos donarà lo que'l cor vol.

... Y pregant y somniant se van fent velles
entre boyres d'encens y cèlichs cants.
Y pregant per tí alcancen les donzelles,
l'infable consol de vestir sants.

CLAUDI MAS Y JORNET

PUNT FINAL

O

TRINITAT DE PATUMS

Y

EL PRIMER SÓCH JO!

MIRA, noy: Quan, l'any passat per aquest temps vaig perdonarte la vida, ja m'ho pensava que no me'l perdonaries may l'article publicat per mi a JOVENTUT reventante a tu, reventant a n'en Tintorer y reventantvos a abdós *El Geni*. Ab tot, vaig optar per no acceptarlo'l desafio que'm proposaves, y vaig firmar una acta passant per un de tants duelistes de a quarto'l rengle, perque jo may t'he volgut mal, perque en esgrima com en tot te sóch superior, y perque no sóch un assessi. Jo, devant teu ab una espasa o un floret a la mà, fins baldat de cames, fins portant sabates de simolça, ab mon cop d'ull ferm y seré, ab mon puny de ferro, m'hauria sentit assessi, hauria pogut jugar ab tu impunement com l'aranya ab la mosca, com el gat ab la rata, com la serp ab el moixó a qui fascina y xucla.

No m'ho has agrahit: m'està bé. Però consti que'm déus la vida.

Y, vanitós, me parles a mi de petites vanitats; a mi qu'estich per sobre de les petites y de les grans. Y't vas teixint la gloriola de l'Esperanto y no't recordes de qui te'l va ensenyar, ni esmentes les lliçons que de mi en reberes a la rebotiga de casa, ni't cuydes, quan parles d'en Zamenhof, de citarme a mi.

No't vull dir ingrat perque també hi estich per sobre, jo, de les ingratituts. Els desenganys del món, tant o més que'l meu amor a la Ciencia, feren que m'inclinés a l'estudi de les bacteries ab preferencia a l'estudi dels homes. Tu no m'has comprés. M'has tractat d'egoista vulgar a mi, el més Gran dels Egoistes. Y a ma filla aymada, a la donzella model a qui jo he elevat demunt de totes les donzelles fins al punt de ferla estimar cientificament y de ferli capir el matrimoni cientifich, a n'aquesta també l'has maltractada, tampoch l'has compresa.

Confesso que hi ha dues grans equivocacions en la meva vida. Primera: haver cregut qu'era una eminencia en Borràs; segona, haverte estimat a tu com a mon fill cientifich.

Com a fill politich... ja no pot ésser!

Per lo demés, no m'ofench de les teves diatribes, que'l públich judicarà, car seré clar y nét en la exposició dels fets.

Es cert que, malgrat el meu poagre, he passat quinze dies fóra de Catalunya. No'l temor com tu suposes, sinó la prudencia de gat vell que'm caracterisa, es lo que'm feu marxar. A mi, a n'en Sanpere y Miquel y a n'en Roca y Roca, se'ns suposava complicats en un cert complot republicà revolucionari. La nostra policia pot no tenir instint, però ja ho veus, té imaginació. Ni en Sanpere ni en Roca perillaven, perque tothòm sab que no han inventat la pólvora: però en mi, además de véurehi al químich, hi veyen (llàstima d'ulleres!) el quefe *nato* del moviment, y'm cercaven... Aixi m'ho avisà en Calau: y aqui afegiré que, si nit y jorn venia aquest a tustar la porta de ma farmacia durant ma ausencia, era sols pera despistar als tafaners.

Ara bé: en Peret va quedarse. Se quedà... mal m'està'l dirho, com a home de palla. Ell assumí la proprietat de ma farmacia, ell estava disposat, pobre xicot, a respondre per mi en tot y per tot.

Excuso dir ara si fugí o si no fugí ab ma filla Carmeta; excuso dir quins perills pot haver corregut aquesta fugint ab un home... *de palla*.

Me sembla, amich Pujulà, que ab lo dit t'he aixafat la guitarra.

Si sabré lo que'm faig, jo!

Ara'l públich que judiqui. El bon nom de la meva filla queda salvat, y tu quedes com lo qu'ets, com una criatura a qui, malgrat tot, estimo de veres.

Y tant se me'n dóna que'm diguis *bifaci* com *gueto putiner*. Desde que t'hi vas barallar ab l'ex-trifaci y bifaci actual, ja m'ho temia que un cop o altre jo y tu haviem de topar. Y aquí'm cal fer constar una cosa, y posar els punts sobre les is; o millor, tres is sota tres punts. En efecte:

Tres personalitats verament grosses hi ha a Barcelona. La primera sóch jo; la segona es en Sanpere y Miquel; la tercera es en Roca y Roca. A n'aquest tu li feres l'any passat tot el reclàm que's mereix; a n'en Sanpere li feu en Pin y Soler dihentli *Herculano;* en quant a mi, me l'han fet molts, però no'l vull. Ja me'l sé fer jo meteix.

Si, amichs Roca y Sanpere: tots tres ens coneixém de tota la vida y ma superioritat l'havéu sempre reconeguda. Podéu ésser grans, podéu ésser patums, y patums reconsagrades y glorioses; però, amichs Sanpere y Roca, vosaltres ja ho sabéu: digui lo que vulgui en Pin, digui lo que vulgui en Pujulà, vosaltres sóu, vosaltres seréu els primers: però'l primer...

El primer sóch Jo!

RAFEL VALLÈS Y RODERICH

TXEQUES

COSTUMS Y TRADICIONS

Les campanes de Loreto

Ja fa algunes centuries que vivía en el Nou Món (barri de Praga) una pobra viuda ab nombrosos fills, que mantenía a força de trevall y estalvis.

Tothòm sab que'l campanar de la iglesia de Loreto té varies campanes, que toquen, les grosses les hores, les petites els quarts. Encara *no tocaven cançons* aleshores.

La pobra dòna tenía tants fills com campanes el campanar de la iglesia: així es que quan parlava d'ells deya: «les meves campanes de Loreto». Els més grans callaven, però'ls petits sempre tenien quelcòm que demanar.

L'única joya que possehía la viuda era un collaret ornat ab monedes d'argent, tantes com fills tenía. Aquest collaret era'l present d'una padrina rica, y la mare'l guardava com un recort pera sos infants: una moneda per cada un.

A Praga's declarà una malaltia contagiosa que atacava sobre tot als pobres, y aquests se creyen, en llur desesperació, que tot era efecte d'unes matzines donades pels richs ab el propòsit d'exterminar als miserables.

La epidemia arribà un dia a cà la viuda, y son fill gran fou el primer d'emmalaltirse. La mare estava aclaparada. Ella estimava per un igual a tots sos fills. La trista no sabía que, perdentlos, se veuría lliure d'afanys y fatigues.

No tenía ab què pagar al metge; reconeixía, també, que tots estaven molt enfeynats pera que així com així's molestessin arribantse a casa seva. A les poques hores d'haver caygut malalt l'infant ja estava a punt de pujar al cel, y la pobreta mare, veyent que no podría fer res per ell, agafá'l collar ornat ab les peces de plata y, arrebassant la més grossa, la portà a la iglesia.

Bentost la més grossa de les campanes començà a brandar. Son fill entrava en la agonia: el sò de la campana anunciava la seva mort.

Allavors els cotxes de morts corrien per tots els indrets de la ciutat de Praga, aturantse devant de les cases pera carregar els cadavres. Quan un cotxe era ple, marxava cap al cementiri tot seguit, a buydar la càrrega en la fossa comú. A l'endemà la desgraciada viuda seguía a un d'aqueixos cotxes, esperant, al menys, saber en quín indret serien colocades les despulles del seu fillet.

Al retornar a casa trobà a un altre fill malalt: esgroguehit, esblaymat com una rosa morent. Apenes havien passat dues hores, que la mare ja corría vers la iglesia de Loreto ab una segona moneda de plata.

Lo meteix succehí els dies següents: les peces de plata foren l'una derrera l'altra arrencades del collar, y totes les campanes del campanar anaren tocant, per ordre de grandaria.

La mare havia caygut en profond abatiment. Muda, seguia al cotxe dels morts de fossar en fossar, y cada cop que'n tornava era per assistir a un dels seus fills, que trobava en l'agonia.

La mort els hi arrebassà tots, fins al derrer. Aquest era un infant totjust desmamat. Quan tocà la més petita de les campanes de Loreto, a la mare li semblava que'l cor se li feya troços. Segui el cadavre de l'albat, y al tornarne sentí que la malaltia la prenía a n'ella, a son torn, y's ficà en el meteix llit hont havia mort tota sa nombrosa fillada.

Y la desventurada mare geya sens assistencia de ningú, sense una persona tan sols que li oferís una copa d'aygua. Lo únich que l'aconsolava era la idea de que sos infants, pobrets, no havien de sobreviurela.

Una cremor intolerable consumía son cos ràpidament, fins que, per ultim, sentí un defalliment estrany escamparse per tots sos membres, com si aquests se li anessin morint, l'un derrera l'altre.

—Ah, fills meus estimats! — sospirava. — Jo vos he assistit a tots vosaltres, mes a mi no m'àssistirà ningú. Jo vos he fet tocar a gloria, y per mi ningú ho manarà!...—

Totjust havia dites aquestes paraules, y vetaquí que totes les campanes de Loreto's posaren a tocar; totes alhora sonaren, ab to que per moments era més fort, entonant una cançó tan melodiosa y tan tendra, qu'era com veus d'àngels.

—Són les ànimes dels meus petits!—murmurà la mare; y tot seguit expirà

Desde llavores, se senten *cantar* (1) les campanes de la iglesia de Loreto.

JAN NERUDA (2)

Traducció de BENET R. BARRIOS.

LA DESFETA DEL LLAGUT

Aquella tarda'ls llaguts giraren proa desseguida y retornaren a jòch, lliscant lleugers sobre les onades que semblaven un bullidor.

El mar y el cel portaven mal careç, y un vent calent y fort inflava les veles fent decantar la banda, y rebatia la sorra dels carrers del poble contra les cases, fent sorollar els vidres dels finestrons.

L'avi Però girá també'l timó y retornà a la platja, ahont ja una munió d'homes estiraven el cap de les cordes fent lliscar les quilles dels llaguts sobre'ls pals enseuats. Y els llaguts eren amarrats amunt, amunt de la platja, gayrebé arràn del carrer de Mar.

L'avi Però amorrà'l llagut a la sorra y cridà que l'ajudessin à pujarlo fins dalt.

Una cridoria de dònes y maynada esvalotava la platja: — Ja hi són tots! Tots s'han salvat!—

—Y a fe de redeu que sa garbinada será forta; lo qu'es si ens topa as golf, fem buydada!

—Depressa, noys!—feu l'avi Però.—Amarréu sa corda a proa y amunt, que ses malehides onades no sé quina remor més estranya's porten dintre.

—Vinga!—feren tres o quatre.

—Içа!... Içа!...—

Y el llagut pujà enlayre, enlayre... tant com ho permeté la corda, y gayrebé a la meteixa alçada dels altres.

L'avi Però llençà una mirada al mar y arrufà'l nas.

—Sa saccejada será forta, noys; es temporal porta un careç que mal llamp el mitjparteixi.—

Y a fe que hi era entés l'avi Però: quan ell deya que hi hauria trángul, o mar de fons, o lleveig o garbinada, poch s'errava may.

—Si voléu creurem, vigilém aquesta nit; que ses onades bé podrien arribar a llepar es llaguts —

. . . . . .

Y la nit vingué: negra, trista, ab la fressa feréstega de les onades que's rompien y qual escuma llepava depressa tot el sorral de la platja. El vent fort rebatia'l ruixim per les cares dels badochs que, enfredorits, guaytaven les onades monstruoses, que s'empenyien y s'inflaven, pera desferse fressosament en cascates d'escuma.

Y l'avi Però no s'errà. Les onades, cada volta més imponents, arribaren amunt, molt amunt, fins a llepar les cases del carrer de Mar. Y son llagut quedà al rompent, alli tot sol, sense que ni ell ni sos vehins el poguessin treure.

Y l'avi Però'l veya balandrejar, tombarse d'una banda a l'altra, y sentia'ls cruixits de la fusta talment com si li cruixis el cor. El llagut era lo derrer que'l mar li havia deixat. Anys enrera li havia engolit el noy, y ara li malmetia'l llagut, el *seu llagut*, qu'era'l seu pa de cada dia...

Y, després de cruixir molt y de decantarse moltes voltes, el llagut començà a ferse troços, y ses astelles el mar les gità amunt, a la sorra, als peus de l'avi Però, qui no feya més que plorar... que plorar de rabia al veures impotent pera venjarse d'aquelles crudels onades que li llepaven els peus.

Y ab el cervell enterbolit per tanta desgracia, arribà a sa barraca, y llençà al mar els rems, els aparells de pescar, tot quant tenia; y, altiu y foll ensemps, s'hi abalançà ell també.

El tregueren de les onades que l'engolien, y l'avi Però, moll, tremolant de fret, estirat a la sorra y voltat de sos vehins que se'l miraven ab tristor, signava'l mar amenaçantlo, y foll de rabia, querrisquejantli les dents, no feya més que repetir:

—Es foscut lladre! Que s'ho fosqui tot!...—

JOAQUÍM PLA

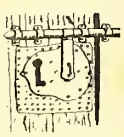

(1) Les campanes toquen, com a Holanda, ab un ayre musical popular.

(2) Al renàixer, en 1860, la literatura txeca, Jan Neruda fou el cap de colla, per qui el cor del poble no tenia secrets.

NOVES

Al present número acompanyen l'índex d'autors del volúm sisè de JOVENTUT, y els plechs 15, 16, portada, pròleg y cobertes de les *Histories d'altre temps*, última de les obres repartides en nostre folletí, que's posarà de venda aquesta setmana en totes les llibreries. Els suscriptors y lectors que conservin en bon estat tots els plechs, poden durlos a aquesta Administració, ahont mitjançant la entrega de 20 cèntims se'ls retornarà l'obra enquadernada en rústica. Les enquadernacions *cartonné* valen 50 cèntims.

Les *Histories d'altre temps* se vendràn a tot arreu al preu de *1 pesseta*, podentles obtenir els suscriptors ab l'acostumada rebaixa de 25 per 100 en aquesta Administració.

—

De veritable aconteixement pot qualificarse la sessió que tingué lloch el 17 del corrent en l'«Associació Wagneriana». Fou inaugurada la quarta serie del cicle Beethowen, prenenthi part les celebrades artistes Maria Pichot de Gay y Maria Lluisa Ritter.

La senyora Pichot de Gay cantà admirablement, ab la seva magnífica veu de contralto, acompanyantla al piano la senyoreta Ritter, els *lieder* del gran Beethoven (quals texts han sigut traduhits al catalá per en Xavier Viura y en Joaquim Pena), *Adelaida*, lletra de Matthisson; *Sis cançons*, de Gellert; *Mignon*, de Goethe; *A l'aymada llunyana*, aplech de sis cançons de Jeitteles; *Cançó de maig*, de Goethe; *Daler*, de Goethe. La senyoreta Ritter executà brillantment, al piano, les *Sonates* (*op.* 111 y *op.* 57) del meteix Beethoven, ab gran èxit.

Pot considerarse aquesta vetllada com una de les més notables que ha celebrat l'«Associació Wagneriana».

—

El mestre Eusebi Bosch, director de «Catalunya Nova», ha donat a conèixer en el «Centre Excursionista de Catalunya» un aplech de vintiuna cançons recullides per ell a les Guilleries. Totes elles són ben interessants, car donen a conèixer el sentiment del poble que les creà. El mestre Bosch les ha harmonisades encertadament, vestintles sense desfigurarles. Entre elles hi ha variants ben poch conegudes, com la de *Els Fadrins de Sant Boy*, y altres variants també remarcables com les de *La Dama d'Aragó*, *Lo Fill del Rey* y les *Montanyes del Canigó*. Entre les noves o poch conegudes presentà *Les Nines de Camprodón*, *Cançó nova*, *Lo Cardoner*, *La mala madrastra*, *Font viva*, *Pere Gallart*, *La desenganyada*, *La mala nova* y *Lo molí*.

La senyoreta Josefina Bosch cantà les tonades ab escayenta ingenuitat, transportant als oyents al ver medi en que aytals cançons han trobat vida.

L'Aureli Capmany feu la presentació del senyor Bosch y de son recull ab el bon humor que li es característich, demostrant una vegada més sos coneixements folk-lòrichs.

Desitgèm veure estampades les cançons recullides pel mestre Bosch, y que'l exemple d'aquest tingui força imitadors.

—

El «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria», en virtut de les circumstancies verament anormals que atravessa Barcelona y que han arribat a pertorbar el moviment literari y artistich, ha aplaçat per un mes, o sia fins al 15 de janer proxim, el plaç d'admissió de projectes pera la bandera, del concurs a que cridà la secció permanent de propaganda d'aquell Centre: tancantse dit concurs definitivament el dia esmentat.

Dintre pochs dies se faràn públichs els noms dels senyors que compondràn el jurat.

—

Publicacions rebudes:

Congrés Internacional de la Llengua Catalana. La comissió tècnica d'aquest Congrés ab tanta impaciencia esperat pels amants de la completa restauració científica de nostra llengua, ha publicat un manifest endreçat a tots els pobles y en primer lloch als peninsulars, convocant a dit Congrés, que tindrà lloch a Barcelona a últims d'abril. No reproduhim aquest document importantissim creyent que els nostres lectors ja'l coneixen bé per la prempsa diaria, mes no deixèm d'aplaudir l'alt esperit que l'informa.

L'Estrany, noveleta per R. Suriñach Sentíes. Aquesta obra que ja fou judicada per nosaltres quan per primer cop sorti a llum formant part del volúm *Gent*, del meteix autor, acaba d'ésser novament publicada en tomet solt per la Biblioteca «Foch Nou», de Reus. S'hi acompanyen dos articles, hermosos com la petita novela.

Lo Rabadà, cançó popular catalana, LI de les publicades pel «Cançoner Popular». Pertany al genre religiós, y a les anomenades cançons de Nadal, y encara que conegudissima, sa aparició en aquest temps es ben oportuna, sobre tot per les notes folk-lòriques que l'acompanyen y que's llegeixen ab gust. Va decorada ab un dibuix d'en J. Altimira. Preu, 10 cèntims. Dipòsit, Rambla de Sant Joseph, 11.

Boletín Bibliográfico de la Librería antigua y moderna de Castells y C.ª S'ha publicat el número 3 del catàleg d'aquesta llibreria, en el que hi abunden exemplars d'obres remarcables; pertany als mesos d'octubre y novembre.

Almanach, pera despatx, anunciador de la casa Furnells, gravador, que ab ell obsequia a sos clients per any nou. Es molt elegant, figuranthi en la tarja una bella aquarela d'en Llaverias.

AVIS

Avisèm a nostres suscriptors, especialment als de Reus, que don Pere Tost ha deixat d'ésser corresponsal de JOVENTUT per manca de pago.

Així meteix els hi recomanèm qu'exigeixin de nostres corresponsals, al pagar la suscripció, els rebuts lliurats per aquesta Administració. Sols les reclamacions que ab nostres rebuts se facin seràn ateses per nosaltres. A aquest fí preguèm a nostres corresponsals que lo avans possible'ns facilitin nota detallada dels suscriptors pera enviàrloshi els rebuts y els llibres corresponents.

Fidel Giró impressor. — Carrer de Valencia, 233.

ADVERTENCIES

Com saben nostres lectors pel Prospecte que oportunament publicarem ab les condicions pera 1906, el present volúm de JOVENTUT, qué avuy queda clos, serà enquadernat ab les tapes qu'expressament ha dibuixat n'Anfòs Monegal, les quals s'estàn acabant de confeccionar y's vendràn soltes a l'acostumant preu de **2'50 pessetes.** Les coleccions complertes dels números de 1905 que se'ns envihin, les farà enquadernar l'Administració de JOVENTUT pel preu de **3 pessetes**, compreses tapes y enquadernació.

Ab el proxim número de JOVENTUT, que obrirà l'any setè de sa publicació, ens proposèm obsequiar als suscriptors per un any y per mitj any ab el primer dels volums que'ls tenim oferts. Será un llibre de **més de 500 planes**, contenint la magnífica novela d'Enrich de Fuentes

ROMANTICHS D'ARA

que no dubtèm en qualificar de veritable joya de nostres lletres modernes. Aquesta obra serà entregada a l'acte de satisfer l'import de la suscripció.

Y, tot disposantnos a seguir, ab l'entusiasme que'ns es habitual, la tasca començada fa sis anys, desitgèm a tots nostres lectors un

BON ANY NOU

JOVENTUT en 1906

Any VII

Al endreçar a sos lectors l'acostumada salutació anyal, JOVENTUT se creu en el cas de fèrloshi avinentes les reformes, no de fons sinó de forma, que pensa introduhir al entrar en la setena anyada de sa publicació. Aquestes millores no tenen altre objecte que fer més profitosa la tasca que fa sis anys emprenguerem y que seguirèm ab el meteix dalit sense que haguèm de modificar nostre criteri, qu'es el de sempre.

Però la experiencia'ns ha ensenyat que quelcòm haviem de modificar: el sistema de repartir per folletins les obres de nostra Biblioteca no deixa de presentar certs inconvenients, especialment pels suscriptors de fòra, que devegades reben els fulls rebregats y molt sovint se'ls en esgarrien, no essentnos sempre possible atendre a llurs reclamacions, car degut a la oscilació de la venda dels números solts, ens trobèm que certs quaderns queden gayrebé agotats, mentres que'ns ne sobren molts d'altres que no's poden utilisar pera completar els exemplars. Pera evitar això hem resolt repartir a nostres abonats els volums relligats a la rústica, y aixi, ensemps que s'estalviaràn l'import de la enquadernació, tindràn la seguritat de rebre'l llibre en perfet estat y sense que s'interrompi l'interès de la lectura. Els qui desitgin tenir els tomos *cartonnés*, no tindràn més que abonar un suplement de cinquanta cèntims.

Per altra banda, a n'aquelles persones que sols tenien interès en possehir el periòdich els hi calia fins ara pagar a vint cèntims el número, preu que, si era equitatiu pera'ls coleccionistes, no ho resultava tant per'aqueixes persones a les qui cap utilitat els hi reportaven les setze planes setmánals de folleti. Ara, donchs, el número solt, sense les cobertes grogues y, naturalment, sense folleti, costarà no més que dèu cèntims.

Tampoch publicarèm números y suplements ilustrats en data determinada, puig essent impossible abarcar totes les branques de l'activitat humana, nostres ilustracions, essent notables en si, resultaven com deslligades del cos de la revista, y aixi, deixant a nostres confrares la especialitat artistica, podrèm dedicarnos més profitosament a nostre veritable y propri afer: les qüestions literaries, politiques y filosòfiques.

A més de les aventatges ja indicades, oferim a nostres suscriptors, en compensació dels dos o tres números ilustrats, un major nombre de planes en els volums de la Biblioteca, donchs aixi com ne solien rebre unes setcentes anyals, ara'ls hi repartirèm **al menys noucentes planes,** sense que poguèm precisar el nombre dels volums (de tres a quatre), car això depèn de la extensió de les obres escullides.

Els tomos extraordinaris de la Biblioteca, nostres abonats podràn adquirirlos directament de l'Administració, ab un 25 per 100 de descompte. Si l'actualitat ho requereix, també'n publicarèm de gravats y suplements, però això, ben entès, com a torna y en obsequi a nostres suscriptors.

La llista de les obres que tenim en cartera o que'ns han sigut promeses ens estalvia d'insistir sobre la creixent importancia de la Biblioteca de JOVENTUT; la valiosa colaboració ab que compta nostre periòdich encara serà aumentada ab la de distingits literats que ab llurs escrits traduhits de l'Esperanto tindràn a nostres llegidors al corrent del moviment politich internacional, y com que la llengua del Doctor Zamenhoff ha sigut adoptada per la *Unió Catalanista* com a idioma auxiliar pera ses comunicacions exteriors, nosaltres, al publicar una secció especial esperantista, y gramàtica y diccionaris, cooperarèm a l'obra de l'ajuntament de tots els qui tenen ideals de progrès.

Creyèm, donchs, que'l públich català seguirà afavorintnos com fins ara, y que tots en sabràn grat de les reformes indicades: els suscriptors perque'l valor dels llibres repartits sobrepujarà l'import de l'abonament, y els simples lectors perque, posat el número a dèu cèntims, JOVENTUT estarà a l'alcanç de les persones de més modesta posició.

BASES

1.ª En tots els kioscos y llibreries de Barcelona y en les cases de nostres corresponsals, se trobarà de venda JOVENTUT al preu ùnich de 10 cèntims. Els números continuaràn publicantse com fins ara, però sense folletins.

2.ª Els suscriptors, ja directes d'aquesta Administració, ja per mediació dels nostres corresponsals, rebràn setmanalment els números de JOVENTUT sense folletins.

Ademés, rebràn durant el transcurs de l'any tres, quatre o més volums enquader-

nats a la rústica d'obres originals e inèdites dels millors escriptors catalans, alternades ab traduccions d'interessants obres estrangeres. La importancia d'aquestas obres pot compendres per la llista d'autors y tituls que publiquèm més endevant.

Per lo menys donarèm al cap de l'any llibres per valor de **9 pessetes,** fent un total de **900 a 1,000 planes.** Dues o trescentes més que'ls anys anteriors.

3.ª Les suscripcions podràn ésser per un any, per mitj any, o per trimestres naturals.

Als suscriptors per un any y per mitj any, al fer efectiu el rebut se'ls hi donarà'l primer volùm, que aquest any serà la novela d'Enrich de Fuentes

ROMÀNTICHS D'ARA

Els suscriptors per trimestres no rebràn les obres fins haver pagat el trimestre subsegüent al en que's publiquin.

4.ª El repartiment dels llibres se farà a domicili a Barcelona, y a fòra per medi de nostres corresponsals. Els suscriptors de fòra que s'hagin suscrit directament rebràn els llibres per correu, però may avans d'haver fet efectiu l'import de la suscripció.

5.ª Els suscriptors o altres lectors que desitgin les obres enquadernades *cartonné*, podràn demanarho y se'ls hi entregaràn enquadernades mitjançant 50 cèntims per volùm.

6.ª Els actuals suscriptors se considerarà que continúen si no avisen lo contrari.

7.ª Les suscripcions poden ferse directament a aquesta Administració o per medi de nostres corresponsals, a n'els qui deuràn exigir el rebut fet per nosaltres. JOVENTUT no reconeix altres rebuts que'ls seus.

8.ª Els suscriptors de fòra que's suscriguin directament poden enviar l'import per medi de segells de correu, o per lliurança de giro mutuu en carta certificada.

OBRES EN PREPARACIÓ

QUE'S REPARTIRÁN DE FRANCH ALS SUSCRIPTORS, SUCCESSIVAMENT, EN LA FORMA DITA

ORIGINALS

Romàntichs d'ara, novela per Enrich de Fuentes.
Drames rurals (segona serie), per Víctor Català.
En Valentí Almirall y son temps. (Estudis de l'home y dels orígens del Catalanisme polítich, seguits d'algunes obres menors del biografiat), per Eudalt Canibell.
Sang blava, novela per Carme Karr (L. Escardot).
La Culpable, drama per Adrià Gual.
Y altres obres de Maragall, Felip Palma, Joseph M.ª Folch y Torres, etc.

TRADUCCIONS

Alkestis, tragedia d'Eurípides, traduhida per Salvador Vilaregut.
Juli Cèsar, tragedia de Shakespeare, traducció d'idem.
Les ànimes solitaries y **La campana engolida,** de Hauptmann.
Pere Gynt, de Ibsen.
Els Problemes de l'Antologia grega, proposats en versos catalans, comentats y resolts, per R. Miquel y Planas, etc., etc.

Condicions pera la suscripció y venda

CATALUNYA: Un any.	8	pessetes.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA: Un any	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	franchs.
Número corrent	10	cèntims.
Atrassat	20	»

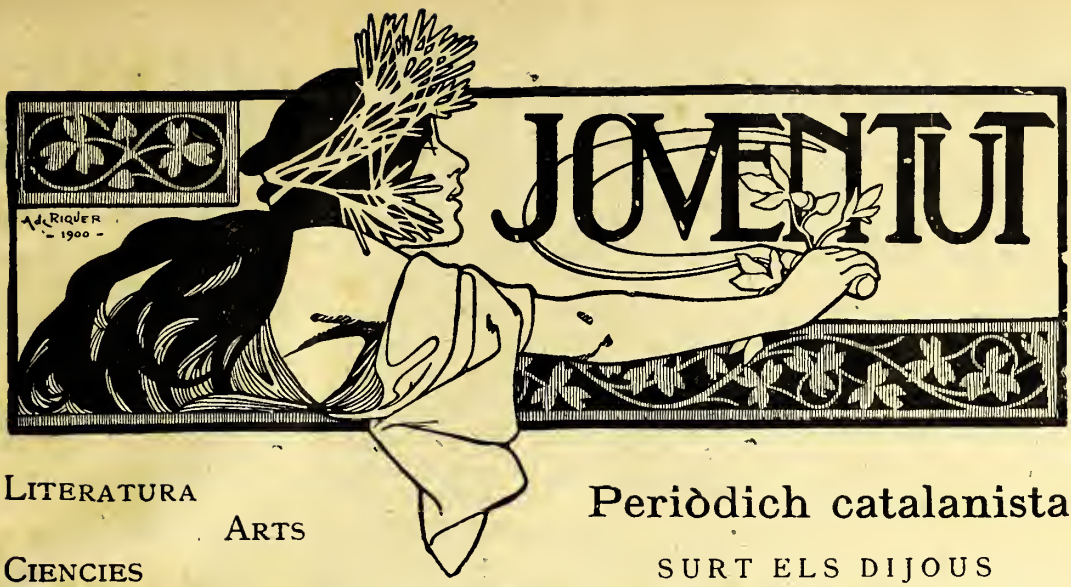

LITERATURA
ARTS
CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: PLAÇA DEL TEATRE, 6, ENTRESOL

JOVENTUT en 1906

Any VII

Al endreçar a sos lectors l'acostumada salutació anyal, JOVENTUT se creu en el cas de férloshi avinentes les reformes, no de fons sinó de forma, que pensa introduhir al entrar en la setena anyada de sa publicació. Aquestes millores no tenen altre objecte que fer més profitosa la tasca que fa sis anys emprenguerem y que seguirèm ab el meteix dalit sense que haguèm de modificar nostre criteri, qu'es el de sempre.

Però la experiencia'ns ha ensenyat que quelcòm haviem de modificar: el sistema de repartir per folletins les obres de nostra Biblioteca no deixa de presentar certs inconvenients, especialment pels suscriptors de fòra, que devegades reben els fulls rebregats y molt sovint se'ls en esgarrien, no essentnos sempre possible atendre a llurs reclamacions, car degut a la oscilació de la venda dels números solts, ens trobém que certs quaderns queden gayrebé agotats, mentres que'ns ne sobren molts d'altres que no's poden utilisar pera completar els exemplars. Pera evitar això hem resolt repartir a nostres abonats els volums relligats a la rústica, y aixi, ensemps que s'estalviaràn l'import de la enquadernació, tindràn la seguritat de rebre'l llibre en perfet estat y sense que s'interrompi l'interés de la lectura. Els qui desitgin tenir els tomos *cartonnés*, no tindràn més que abonar un suplement de cinquanta céntims.

Per altra banda, a n'aquelles persones que sols tenien interés en possehir el periòdich els hi calia fins ara pagar a vint cèntims el número, preu que, si era equitatiu pera'ls coleccionistes, no ho resultava tant per'aqueixes persones a les qui cap utilitat els hi reportaven les setze planes setmanals de folleti. Ara, donchs, el número solt, sense les cobertes grogues y, naturalment, sense folleti, costarà no més que dèu céntims.

Tampoch publicarèm números y suplements ilustrats en data determinada, puig essent impossible abarcar totes les branques de l'activitat humana, nostres ilustracions, essent notables en si, resultaven com deslligades del cos de la revista, y aixi, deixant a nostres confrares la especialitat artistica, podrèm dedicarnos més profitosament a nostre veritable y propri afer: les qüestions literaries, politiques y filosòfiques.

A més de les aventatges ja indicades, oferim a nostres suscriptors, en compensació

dels dos o tres números ilustrats, un major nombre de planes en els volums de la Biblioteca, donchs aixi com ne solien rebre unes setcentes anyals, ara'ls hi repartirèm **al menys noucentes planes,** sense que poguèm precisar el nombre dels volums (de tres a quatre), car això depèn de la extensió de les obres escullides.

Els tomos extraordinaris de la Biblioteca, nostres abonats podràn adquirirlos directament de l'Administració, ab un 25 per 100 de descompte. Si l'actualitat ho requereix, també'n publicarèm de gravats y suplements, però això, ben entès, com a torna y en obsequi a nostres suscriptors.

La llista de les obres que tenim en cartera o que'ns han sigut promeses ens estalvia d'insistir sobre la creixent importancia de la Biblioteca de JOVENTUT: la valiosa colaboració ab que compta nostre periòdich encara serà aumentada ab la de distingits literats que ab llurs escrits traduhits de l'Esperanto tindràn a nostres llegidors al corrent del moviment politich internacional, y com que la llengua del Doctor Zamenhoff ha sigut adoptada per la *Unió Catalanista* com a idioma auxiliar pera ses comunicacions exteriors, nosaltres, al publicar una secció especial esperantista, y gramàtica y diccionaris, cooperarèm a l'obra de l'ajuntament de tots els qui tenen ideals de progrés.

Creyèm, donchs, que'l públich català seguirà afavorintnos com fins ara, y que tots en sabràn grat de les reformes indicades: els suscriptors perque'l valor dels llibres repartits sobrepujarà l'import de l'abonament, y els simples lectors perque, posat el número a dèu cèntims, JOVENTUT estarà a l'alcanç de les persones de més modesta posició.

BASES

1.ª En tots els kioscos y llibreries de Barcelona y en les cases de nostres corresponsals, se trobarà de venda JOVENTUT al preu únich de 10 cèntims. Els números continuaràn publicantse com fins ara, però sense folletins.

2.ª Els suscriptors, ja directes d'aquesta Administració, ja per mediació dels nostres corresponsals, rebràn setmanalment els números de JOVENTUT sense folletins.

Ademés, rebràn durant el transcurs de l'any tres, quatre o més volums enquadernats a la rústica d'obres originals e inèdites dels millors escriptors catalans, alternades ab traduccions d'interessants obres estrangeres. La importancia d'aquestas obres pot compendres per la llista d'autors y tituls que publiquèm més endevant.

Per lo menys donarèm al cap de l'any llibres per valor de **9 pessetes,** fent un total de **900 a 1,000 planes.** Dues o trescentes més que'ls anys anteriors.

3.ª Les suscripcions podràn ésser per un any, per mitj any, o per trimestres naturals.

Als suscriptors per un any y per mitj any, al fer efectiu el rebut se'ls hi donarà'l primer volùm, que aquest any serà la novela d'Enrich de Fuentes

ROMÁNTICHS D'ARA

Els suscriptors per trimestres no rebràn les obres fins haver pagat el trimestre subsegüent al en que's publiquin.

4.ª El repartiment dels llibres se farà a domicili a Barcelona, y a fòra per medi de nostres corresponsals. Els suscriptors de fòra que s'hagin suscrit directament rebràn els llibres per correu, però may avans d'haver fet efectiu l'import de la suscripció.

5.ª Els suscriptors o altres lectors que desitgin les obres enquadernades *cartonné*, podràn demanarho y se'ls hi entregaràn enquadernades mitjançant 50 cèntims per volùm.

6.ª Els actuals suscriptors se considerarà que continúen si no avisen lo contrari.

7.ª Les suscripcions poden ferse directament a aquesta Administració o per medi de nostres corresponsals, a n'els qui deuràn exigir el rebut fet per nosaltres. JOVENTUT no reconeix altres rebuts que'ls seus.

8.ª Els suscriptors de fòra que's suscriguin directament poden enviar l'import per medi de segells de correu, o per lliurança de giro mutuu en carta certificada.

OBRES EN PREPARACIÓ

QUE'S REPARTIRÁN DE FRANCH ALS SUSCRIPTORS, SUCCESSIVAMENT, EN LA FORMA DITA

ORIGINALS

Romàntichs d'ara, novela per Enrich de Fuentes.
Drames rurals (segona serie), per Victor Català.
En Valentí Almirall y son temps. (Estudis de l'home y dels orígens del Catalanisme polítich, seguits d'algunes obres menors del biografiat), per Eudalt Canibell.
Sang blava, novela per Carme Karr (L. Escardot).
La Culpable, drama per Adrià Gual.
Y altres obres de Maragall, Felip Palma, Joseph M.ª Folch y Torres, etc.

TRADUCCIONS

Alkestis, tragedia d'Eurípides, traduhida per Salvador Vilaregut.
Juli Cèsar, tragedia de Shakespeare, traducció d'idem.
Les ànimes solitaries y **La campana engolida,** de Hauptmann.
Pere Gynt, de Ibsen.
Els Problemes de l'Antologia grega, proposats en versos catalans, comentats y resolts, per R. Miquel y Planas, etc., etc.

TAPES

La colecció dels números de JOVENTUT corresponents al present any 1905 será enquadernada ab unes artistiques tapes que ha dibuixat n'Anfòs Monegal. Els suscriptors y compradors que se'n vulguin servir podrán dur, desde cap d'any, llurs respectives coleccions a aquesta Administració, que's cuydará de ferles enquadernar pel preu de costúm, o sien **3 pessetes.** Les tapes soles se venen a **2'50 pessetes.**

Coleccions de JOVENTUT enquadernades

		Ptes.
ANY PRIMER:	(1900, ab tapes dibuixades per A. de Riquer.) Ne queden pochs tomos.	25
ANY SEGÓN:	(1901, ab tapes de J. Triadó), que's venen, sense'ls folletins, al preu de.	10
ANY TERÇ:	(1902, ab tapes d'Adrià Gual), id. id. id.....	10
ANY QUART:	(1903, ab tapes d'Apeles Mestres), id. id. id.....	10
ANY QUINT:	(1904, ab tapes de Sebastià Junyent, id. id. id.....	10
ANY SISÈ:	(1905, ab tapes d'Anfòs Monegal), id. id. id.....	10

Biblioteca de JOVENTUT

OBRES ORIGINALS

	Ptes.
Jacinto Verdaguer. — AYRES DEL MONTSENY. Edició ilustrada.	3
F. Pujulà y Vallès. — FRANCISCO PI Y MARGALL.	0'50
Apeles Mestres. — CROQUIS CIUTADANS. Poesies.	3
F. Pujulà y Vallès. — TITELLES FEBLES	2
Joaquim Ruyra. — MARINES Y BOSCATGES. Estudis en prosa	3
Joan Maragall. — LES DISPERSES. Poesies	2
Victor Català. — SOLITUT. Novela	3

Ptes.

Emili Tintorer. — La Moral en el Teatre 3
Rafel Nogueras y Oller. — Les Tenebroses 3
Lluis Via. — Fent camí. Estudis en prosa 3

TRADUCCIONS

Strindberg. — L'inspector Axel Borg. Novela 3
John Ruskin. — Natura. Traducció de Cebrià Montoliu 3
Herbert Spencer. — L'Home contra l'Estat. 2
Longus-Apulei. — Les Amors de Dafnis y Cloe y de Amor y Psiquis. Traducció de R. Miquel y Planas 3

TEATRE CATALÁ

Pompeius Gener. — Senyors de paper! Drama en tres actes . . . . . 2'50
» L'agencia d'informes comercials. Joguina en un acte . . . 1
Adrià Gual. — L'Emigrant. Drama de món . . . . . 2'50
Pujulà-Tintorer. — El Geni. Drama en tres actes 2
August Barbosa. — El pop de la platja. Quadro dramàtich 1

TEATRE ESTRANGER

Enrich Ibsen. — Quan ens despertarèm d'entre'ls morts. Drama 2
Wette-Humperdinck. — Ton y Guida. Traducció Maragall-Ribera 1
Joseph Ll. Pagano. — Fora de la vida. Drama 2
Björnsjerne Björnson. — Més enllá de les forces. 3

Condicions pera la suscripció y venda

CATALUNYA: Un any.	8	pessetes.
» Mitj any	4'50	»
» Trimestre	2'25	»
ALTRES REGIONS D'ESPANYA: Un any	9	»
ESTRANGER: Un any.	10	franchs.
Número corrent	10	cèntims.
Atrassat	20	»

Punts de suscripció y venda

BARCELONA: En l'Administració, llibreríes, kioscos, etc.
EL CLOT: Ramón Montaner, Major, 31.
MATARÓ: Manel Gol, Santa Teresa, 43.
FIGUERES: Miquel Verdaguer.
» Francisco Presas.
SITGES: Ramón Tassis.
SALLENT: Francisco Clarà.
GIRONA: Dalmau, Carles y C.ª
» Joseph Franquet.
SABADELL: Joan Munner Benesat, Sant Joan, 64.
REUS: Pau Bolart, kiosco de la Plaça Constitució.
VILANOVA Y GELTRÚ: Antòn Torres, Cuba, 35.
PALAFRUGELL: Narcís Company.
TORTELLA: Joan Bosch Cusí (professor).
SANT GENÍS DE VILASSAR: Joan Roldós.
LLEYDA: Lluís G. Abadal.
IGUALADA: M. Jordana.
RIPOLL: Joan Fàbregas.
VALLS: Francisco Rius, Arrabal dels Caputxins, 15.
SANT FELIU DE GUIXOLS: Octavi Viader, Rambla de A. Vidal.
SANT ANDREU DE PALOMAR: Joseph Ricart.
PALAMÓS: S. Plaja, Centre Econòmich.
TARRAGONA: Joan Aymat.
TARRASSA: Joan Gorina.
ESPARRAGUERA: Mario Bas.
MANRESA: Isidro Galtes, Plaça Major.
» Caminal y Cardona.
MADRID: Joseph Salvador, Alcalà, 42.
BADALONA: Jaume Canals.
PUIGCERDÁ: Francisca Sala, carrer de Santa María.
TÁRREGA: Baldomer Güell.
CAPELLADES: Joan Morera, Plaça Major, 13.
PREMIÁ DE MAR: Lluís Carreras, Cartería.

SPECIAL PERIOD.
AP
1
I 86
J 6

84-S
351

JOVENCO
FORTITUDO